En Illustrerad Tidning

FÖR

KONST, BILDNING OCH NÖJE

Första Bandet

1865

Stockholm
Iwar Hæggströms Boktryckeri

Första bandets innehåll.

Text.

Biografier.

Sid.
Anckarsvärd, Carl Henric ... 33
Andersson, Nils ... 201
Berlin, Nils Johan ... 81
Blanche, August ... 73
Booth, Jay Wilkes ... 142
d:o d:o (den verklige) ... 160
Boström, Christopher Jakob ... 57
Cederschiöld, Robert Theophron ... 177
Cobden, Richard ... 115
Crusenstolpe, Magnus Jacob ... 25
De Geer, Louis ... 377
De Morny, Hertig ... 97
Ekholm, Gustaf Ferdinand ... 161
Exner, Julius ... 193
Fagerlin, Ferdinand ... 308
Gelhaar, Wilhelmina ... 345
Grant, general ... 145
Gyllenkrook, Axel Gustaf ... 169
Gyllenkrok, Thure Gabriel ... 409
Hedenborg, Johan ... 289
Hussein, Tunesiska ambasadören ... 150
Jacobson, öfverste ... 265
Johnson, Andrew ... 156
Kylberg, Lars Wilhelm ... 369
Lamoricière, general ... 313
Landtmarskalk och talmän för de fyra riksstånden ... 386
Leopold den förste, Belgiernas konung ... 401
Lincoln, Abraham ... 137
Magnan, marskalk ... 209
Malmström, Bernhard Elis ... 193, 202
Monitorn John Ericssons trenne upphofsmän ... 381
Monrad, Ditlev Gothard ... 404
Munch, Andreas ... 65
Munck, Johan Reinhold ... 257
Naumann, Johan Gottlieb ... 211, 226, 234
Nilsson, Christine ... 107
Palmerston, lord ... 337
Qvarnström, Carl Gustaf ... 321
Rosen v., grefve, Adolf Eugène ... 41
Russell, lord, John ... 350
Rydberg, Victor ... 353
Schantz v., Filip ... 249
Sherman, general ... 157
Sofia af Baden, enke-storhertiginna ... 273
Svedelius, Wilhelm Eric ... 9
Tichatschek, Josef Aloys ... 187
Thomander, Johan Henrik ... 225

Poemer.

Apan, kammarmusikus ... 181
Barnet vid Modrens graf ... 231
Carlsdagen den 28 januari ... 66
Carl den Tolfte i Danmark ... 287
Det gamla Paret ... 215
Engelbrektsstodens aftäckning ... 366
En spök-scen ... 309, 318
Ett stycke ur Byrons Don Juan ... 34
Farväl till 1865 ... 411
Festen i Grotta Ferrata ... 125
Fåfäng önskan ... (N:o 0) 7
Gustaf Wasa i Dalarne ... 10
Höst-dithyramb ... 329
Italienska dikter ... 30, 43, 55, 74
Jordens delning ... 383
Jul ... 405
Julafton ... 14
Ljumheten ... 167
Min brud ... 414
Min lilla visa ... 352
Min Tant ... 70
På Ladugårdsgärdet den 10 Sept. 1865 ... 302
På nya året ... 18
Schantz v., Filip ... 249
Signe Hebbe ... 92
Sista paret ut ... 259
Tjänmannens Afsked ... 168
Skärkarlen på sjöfogeljagt ... 142
Stockholm ... 138
Svartbrödramunken ... 271
Sverige jublar ... 394
Till Christine Nilsson ... 108
Till Sven Tröst ... 90
Till Sveriges Riddersmän ... 378
Torskning ... 2
Tre Kronor ... (N:o 0) 1
Två Gäster ... 183
Utposten ... 318
Vid M. J. Crusenstolpes graf ... 26
Vinter i Norden ... 46
Vår första monitor ... 374
Våren kommer ... 131
Yrvädret ... 35

Berättelser, Noveller, Resebeskrifningar o. d.

Annina ... 42, 50, 62, 66, 74
Barndomsminnen från Åland ... 297
Bilder från Orienten ... 198, 250
Blad ur min dagbok ... 214, 217, 233, 253
Blad ur min praktik ... 2, 10
Braskans marknadsresa ... 179, 185, 195
De båda skolkamraterna ... 210
Den fina societeten i forna dagar ... 122
Den sista Féen ... 326, 334
Den Återuppståndne ... 370
Det Svarta Gardet ... 222, 230, 239, 246, 254
Doctor Robach ... 281, 301, 306
En afton i Cæsarernas palats i Rom 153, 162, 171
En badsejour i Upsala ... 305
En hindostansk Sångfest ... 310
En kafferhöfdings materiella lycka ... 376
En liten utflygt bland Stjernorna ... 131
En politisk demonstration i New-York (N:o 0) 7
En qvinnas straff ... 178
En resa till Petroleumkällorna ... 150
En Roddarmadam ... 361
En Sultaninnas enskilda lif ... 101
Ett besök i New-Yorks tjufqvarter ... 14
Ett dolkstygn ... 203
Ett förtvifladt läge ... 19
Ett minne från 1834 ... 98, 105, 114
Ett Olyckans offer ... 273
Ett reseminne från Japan ... 165
Ett romantiskt rättegångsmål i Spanien 48
Ett sjukbesök i ett turkiskt harem ... 368
Ett stycke svensk konsthistoria ... 110, 134
Flyttfoglarne och deras stationer ... 342
Från den stora marknaden i Nischnij-Novgorod ... 154, 163, 182, 207
Från Peking till Kiatcha ... 126
Från svenska Spetsbergs-expeditionen ... 31
Genom ett par svenska glasögon ... 215, 239
Göteborgs-fotografier ... 275, 316
Hertigens af Morny familj ... 128
Hope Rashleigh ... 283, 299
Huru kärleken vexlar ... 378, 386
Hvem har ej en feg stund? ... 345
Hågkomster från en resa till Amerika 60, 67, 121, 129, 147, 194, 219, 235
Kalevala ... 170, 177, 186, 202, 218
Kamrer Barks flammor ... 314
Leksystrarna ... 257
Lifvet i Konstantinopel i våra dagar ... 70
Litet prat i anledning af Studentfesten i Upsala ... 161
Maria Theresia och Maria Antoinette ... 106
Minne från en studieresa i Dalarne sommaren 1865 ... 374
Niklas Bäfver ... 241
Ninon de Lenclos ... 91
Några minnen från Decemberdagarne år 1851 ... 139
Några minnen från möten, utställningar och festligheter i Skåne ... 259
Några teckningar från en sommarfärd till Sulitelma ... 338, 354
Olika slags begrafningar ... 347
Om kopparstaden ... 82, 90
Om den ökade uppmärksamheten för den yttre naturen under lifvets afton ... 158
Pariserbilder ... (N:o 0) 2, 30
Penny-a-liners ... 115
Skymningsprat ... 324
Småhistorier ... 270
Soldatbarnen ... 77
Sommardagar i Baden-Baden ... 3
Sultanas besök på en af Konstantinopels teatrar ... 295
Talma och den lilla lindanserskan ... 190
Tamango ... 262, 266
Timmermannens familj ... 290
Tony, berättelse från franskan ... 395, 403
Ur ett bref från Axevalla ... 214
Vandringar inom hufvudstaden ... 390, 406
Vid en badort ... 26
Vingårdsmännens fest i Vevay ... 292
Vintersaisonen i Homburg ... 119

Blandadt innehåll.

Ætnas utbrott ... 109
Andra aktens 6:te scen ur Bröllopet på Ulfåsa ... 334
Bagaren Wennbergs fest för Johannis och Jakobs folkskolor ... 207
Bellmansfesten på Djurgården ... 243
Bref från Paris 11, 19. 38, 75, 83, 118, 146, 278, 341, 363, 382
Carlstads brand ... 222, 230
Charad 23, 32, 40, 48, 56, 64, 72, 80, 88, 96, 144, 152, 160, 176, 184, 384, 392
De olika moderna under det sista århundradet ... 34, 55
Den internationella fotografiska utställningen i Berlin ... 235
Den stora eldsvådan i Konstantinopel ... 324
Den strandade Hvalfisken ... 361
Djurgårdsteaterns brand ... 173
En blick genom teaterkikaren ... 87
En hästmarknad i Lund ... 142
En samvetsfråga ... 413
En öfversvämning i Fahlun ... 302
Ett bondqvarter ... 188
Ett Ideal ... 330
Ett Pantlånekontor ... 134
Fotografiens Esthetik ... 103
Franska Akademien ... 138
Fredrik den sjundes kask och harnesk ... 86
Fregattskeppet Frans Schartau liggande för ankar i Port Adelaide ... 308
Hvarjehanda ... 23, 32, 39, 48, 64, 72, 80, 88, 96, 112, 120, 127, 136, 144, 152, 160, 168, 176, 192, 208, 215, 224, 232, 240, 248, 256, 264, 271, 280, 288, 303, 312, 320, 328, 336, 344, 352, 367, 376, 384, 391, 400, 415
Internationella Expositionen 1865 ... 282
Invigningen af Ulriksdals slottskapell ... 278
Jernvägs-dressin ... 173
Jernvägsolyckan vid Frösunda ... 270
Konstexpositionen i Paris ... 174
Kungl. skridskoklubben vid Kastellholmen 117
Krönika ... 120, 127, 135, 143, 151, 158, 167, 175, 184, 191, 200, 207, 216, 224, 232, 240, 247, 256, 264, 271, 280, 287, 295, 303, 311, 319, 327, 335, 343, 357, 360, 375, 383, 391, 407, 415
Litteratur 3 (N:o 0), 6, 32, 95, 143, 175, 183, 279
Londons förvandling ... 94
Luther på Wartburg ... 36
Marinfesten i Cherbourg ... 287
Menniskoslägtets ålder och första uppträdande på jorden ... 41, 49, 58
Modernt slafveri ... 414
Målning och Skulptur 3 (N:o 0), 7, 15, 63, 111
Några drag ur Victor Emanuels lif ... 78
Om Elefantens natur och vanor ... 278
Om folkundervisningen för flickor i Frankrike ... (N:o 0) 6
Om inverkan af rimfrost vid bromsning af ett bantåg ... 95
Om meteoriternas uppkomst och beskaffenhet ... 86
Om Svartkonsten ... 323
Om tillverkning af äkta porsl. Sverige på 1700-talet ... 189
Operasaisonen i Paris ... 38
Richmonds intagande ... 158
Ryska flottans pansarfartyg ... 262
Schack ... 32, 40, 48, 56, 64, 72, 80, 88, 96, 104, 112, 120, 128, 136, 144, 152, 160, 168, 176, 184, 192, 200, 208, 216, 224, 232, 240, 248, 256, 264, 272, 280, 288, 296, 304, 312, 320, 328, 336, 344, 352, 360, 368, 376, 384, 400, 416
Solen ... 322
Spöken på scenen ... 64
Svenska konstnotiser ... 55
Svenska Segelsällskapets kappsegling ... 251
Södra Stambanans invigning ... 6
Teater ... 143, 263, 279
Teater och Musik ... 6 (N:o 0), 7, 15, 32, 39, 47, 63, 71, 79, 87, 103, 111, 135, 159, 167, 191, 303, 311, 319, 327, 334, 343, 350, 359, 366, 375, 383, 391, 399, 407
Träsnideriets historia ... 22, 39
Upsala-studenternas majfest 1865 ... 166
Uländsk litteratur ... 104
Utländsk litteratur och konstnotiser ... 63
Ångkorvetten Gefle i Medelhafvet ... 124
Österåkerskullan ... 22
Österåkersflickor i högtidsdrägt ... 62

Utsigter och Bygnader.

Alnarps slott ... 125
Alvastra ... 382
Bergsängs backar i Dalarne ... 52
Bric-à-Brac-palatset i Paris ... 136
Bygnaden för den blifvande skandinaviska industriutställningen i Stockholm ... 199
Byströms villa ... 254
Carl XIII:s torg en söndagseftermiddag ... 207
Cigarrskeppet ... 309
Den hemliga domstolens rum under slottet Sigmaringen ... 118
Den internationella utställningen i Dublin 205
Det nya badhuset i Helsingborg ... 182
Dicksons villa å Öfverås invid Göteborg ... 113
Elfdalen i Dalarne ... 78
En scen i prins Napoleons pompejanska hus i Paris ... 227
En port vid Vesterlånggatan ... 89
En torgscen i Düsseldorf ... 245
Eriksberg i Södermanland ... 93
Fattigbössan vid Brännkyrka ... 287
Frejas sten ... 22
Frimurarebarnhuset vid Christineberg ... 412
Getsvältan ... 60
Förstaden Haga samt skansen Kronan vid Göteborg ... 121
Hamars ruin i Norge ... 411
Husqvarna ... 199
Italiens nya hufvudstad ... 46
Jakobs kyrka ... 358
Jernvägstunneln under Södermalm ... 44
John Ericsson, Sveriges första monitor ... 99
Kassaforssen ... 38
Kroksnäs, Runebergs sommarhem ... 124
Ladugårdslandskyrkans blifvande utseende 55
Långedrags badställe ... 329
Njupeskär ... 366
Novilla ... 101
Parti af Österlånggatan med Benickebrinken ... 294
Pederstrups slott ... 142
St. Peders Klosterkyrka i Lund ... 294
Sjöholm ... 165
Skanör ... 286
Slottet och stadshuset i Örebro ... 318
Sofiero, prins Oscars sommarställe vid Öresund ... 174
Sprängningsarbetet under Södermalm ... 134
Stockholm från Marieberg ... (N:o 0) 6
Stockholms sjukhem ... 385
Stockholms slott ... (N:o 0) 1
Städjan ... 390
Trondhjems domkyrka ... 396, 402
Torget i Trosa ... 68
Tyska brinken ... 373
Ulriksdals slott ... 84
Upsalabilder ... 302
Wisby och Gottland ... 11, 17, 28
Wiskaforssen ... 69
Örebro slott ... 328

Statyer, minnesmärken och fornminnen.

Badande flickor ... 350
Birger Jarls kronfodral ... 241
Carl XIV Johans staty d. 4 Nov. 1864 (N:o 0) 6
En stigbygel från femtonhundratalet ... 94
Gustaf Wasas minnesvård vid Norrala kungsgård i Helsingland ... 270
Halsring eller halskrans ... 51
Kungshatt ... 158
Löjtnant Bergenstråles graf ... 110
Porthans staty ... 6

Musik.

Chör af Ægirs döttrar ... 53
»Il gessajo» ... 332
Vallflickan ... 21

Illustrationer.

Porträtter.

Sid.
Anckarsvärd, C. H. ... 33
Andersson, Nils ... 201
Berlin, Nils Johan ... 81
Blanche, August ... 73
Booth, Jay Wilkes ... 141
Booth, Jay Wilkes (den verklige) ... 160
Boström, Christoffer Jacob ... 57
Carlsund ... 380
Cederschiöld, Robert Theophron ... 177
Cobden, Richard ... 116
Crusenstolpe, Magnus Jacob ... 25
Dahlgren ... 380
De Geer, Louis ... 377
De Morny, hertig ... 97
Ekholm, Gustaf Eerdinand ... 161
Ericsson, John ... 380
Fagerlin, Ferdinand ... 308
Gelhaar, Wilhelmina ... 345
Grant, general ... 145
Gyllenkrok, Thure Gabriel ... 409
Gyllenkrook, Axel Gustaf ... 172
Hebbe, Signe ... 92
Hedenborg, Johan ... 289
Hussein, general ... 148
Johnson, Andrew ... 156
Kylberg, Lars Wilhelm ... 369
Lagerbjelke ... 388
Lamoricière, general ... 313
Larsson, Nils ... 388
Leopold den förste ... 401
Lincoln, Abraham ... 137
Magnan, marskalk ... 209
Malmström, Bernhard Elis ... 193
Monrad, Ditlev Gothard ... 404
Munch, Andreas ... 65
Munck, Johan Reinhold ... 257
Naumann, Johan Gottlieb ... 212
Nilsson, Christine ... 108
Palmerston, lord ... 337
Qvarnström, Carl Gustaf ... 321
Reuterdahl ... 388
Rosen v., Adolf Eugène ... 41
Russell, lord ... 348
Rydberg, Victor ... 353
Schantz v., Filip ... 249
Schwan ... 388
Sherman, general ... 157
Sophia, enke-storhertiginna af Baden ... 273
Svedelius, Wilhelm Eric ... 9
Thomander, Johan Henric ... 225
Tichatscheck, såsom Rienzi ... 188

Utsigter, Bygnader o. d.

Alnarps slott ... 125
Alvastra klosterruin ... 380
Borgmästarporten, kustparti vid Beeren-Eyland ... 29
Bygnaden för den blifvande skandinaviska industriutställningen i Stockholm 1866 196
Byströms villa å kongl. Djurgården ... 253
Carl XIII:s torg en söndagsmiddag ... 205
Carlstad före branden ... 220
Carlstad efter branden (vestra sidan från Salttorget ... 228
Sid.
Carlstad efter branden (östra sidan från landtbruksmötets expositionshus) ... 228
Det inre af Floda kyrka ... 105
Dicksons villa i Öfveråls invid Göteborg ... 113
Drottninggatan i Örebro med stadshuset 316
En gata i Skanör ... 284
En gata i Wisby ... 12
En port vid Vesterlånggatan ... 89
En scen i prins Napoleons pompejanska hus i Paris ... 229
En torgscen i Düsseldorf ... 245
Eriksberg i Södermanland ... 93
Expositionspalatset i Dublin ... 204
Fattigbössan vid Brännkyrka ... 284
Frejas sten ... 20
Frimurebarnhuset vid Christineberg ... 412
Förstaden Haga samt skansen Kronan vid Göteborg ... 121
Getsvältan ... 60
Hamars ruin i Norge ... 412
Hemliga domstolens rum i Sigmaringen 117
Jakobs kyrkogata med Jakobs kyrka i fonden ... 356
Kassaforssen ... 37
Kroksnäs, Runebergs sommarhem ... 124
Ladugårdslandskyrkans blifvande utseende 49
Långedrags badställe invid Göteborg ... 329
Monitoren »John Ericsson» på stapeln i Motala verkstads varf i Norrköping ... 101
Nya badhuset i Helsingborg ... 180
Nybygget vid Njummas ... 357
Parti af Stockholms gamla slott med tornet Tre Kronor ... (N:o 0) 1
Parti af Carlstads ruiner ... 220
Parti af Österlånggatan i Stockholm ... 293
Pederstrups slott på Lolland ... 140
Pederstrups slott, sedt från sjösidan ... 140
Plan till en föreslagen provisionel expositionsbygnad ... 40
Porsiforssen vid stora och lilla Luleåelfvens sammanflöde ... 340
Rapaädnodalen sedd från Aktse nybygge ... 357
Råby räddningsinstitut ... 172
Sjöholms gods i Södermanland ... 164
Slottet i Sigmaringen ... 117
Sofiero, prins Oscars villa vid Helsingborg 169
Sprängningsarbetet för sammanbindningsbanan under källarhvalfvet till Wallénska huset ... 129
Sprängningsarbetet vid södra öppningen af jernvägstunneln under Södermalm ... 44
St. Peders klosterkyrka i Lund ... 292
Stockholm från Marieberg ... (N:o 0) 4
Stockholms sjukhem ... 385
Städjan i Särna socken i Dalarne ... 389
Throndhjems domkyrka ... 396
Torget i Trosa ... 68
Trädgårdsföreningens paviljong i Göteborg 276
Tyska Brinken ... 372
Ulriksdals slott ... 84
Utsigt af Elfdalen i Dalarne ... 76
Utsigt af Husqvarna ... 196
Utsigt af Siljan från Bergsängs backar ... 52
Utsigt af Upsala skolhus, Bondkyrkan, Odens lund med Gustaf II Adolfs obelisk samt en del af Carolina Rediviva ... 301
Sid.
Utsigt af Upsala från norra sidan med Domkyrkan m. m. ... 301
Utsigt af Upsala från södra sidan med ångbåtshamnen och vattenfallet vid Islandsbron ... 301
Utsigt från Kungsholmen ... 389
Utsigt från Södermalm ... 404
Vattenfallet Njupeskär i Särna ... 364
Vattenkuranstalten i Upsala ... 305
Villa Canzonetta ... 233
Wiskaforssen ... 69
Wymans Cigarrskepp ... 309
Åminne mönsterfarm vid Luleåelfven ... 341
Örebro slott ... 316
Örebro teater ... 328

Målningar, genrestycken o. d.

Andra aktens 6:te scen ur Bröllopet på Ulfåsa ... 333
Apan kammarmusikus ... 181
Ætnas utbrott ... 109
Bagaren Wennbergs fest för Jakobs och Johannes folkskolor ... 204
Besöket hos morfar ... 197
Bellmansfesten på Djurgården ... 244
Den Röda och den Hvita Rosen ... 61
Den tunesiska ambassadören öfverlemnar Bejens skänker till konungen ... 148
Den strandade hvalfisken vid Frölunda nära Göteborg ... 361
Det festliga utdelandet af skarpskyttarnes målskjutningspris å Ladugårdsgärdet d. 10 Sept. 1865 ... 297
Djurgårdsteaterns brand ... 173
Dyra presenter ... 408
En artillerimanöver ... 236
En elefanthjord vid stränderna af Ganges 277
En Floda-kulla som går i vall ... 373
En hästmarknad i Lund ... 141
En japanesisk afgud ... 165
En jernvägsdressin ... 173
En samvetsfråga ... 413
En öfvervämning i Fahlun år 1859 ... 300
En österåkerskulla ... 17
Etsad meteorstenskifva ... 86
Ett bondqvarter ... 185
Ett pantlånekontor i Paris ... 132
Franska och engelska flottorna i Cherbourgs hamn ... 285
Fregattskeppet Frans Schartau för ankar i Port Adelaide ... 309
Frieriet ... 308
Från kreatursutställningen i Malmö ... 269
Från ryska flottan ... 268
Första Maj ... 149
Genom ett par svenska glasögon 133, 213, 237, 349
Hans maj:t konungens tält vid kungl. högqvarteret på Axevalla ... 212
Huppdansen i Floda ... 373
Invigningen af Ulriksdals slottskapell ... 276
Jernvägsolyckan vid Frösunda ... 265
Jul ... 405
Julafton ... 13
Konstantinopels brand den 6 Sept. 1865 ... 325
Sid
Konung Fredrik VII:s förgylda silfverharnesk och stålkask ... 84
Kung Fjalar ... 28
Kungl. skridskoklubben invid Kastellholmen i Stockholm ... 116
Ljusbilder ... (N:o 0) 5
Meteorsten nedfallen vid Skie i Norge ... 86
Menniskoslägtets ålder och första uppträdande på jorden ... 58, 59
Midsommarfest å lägret vid Axevalla ... 217
Monitorn John Ericsson för ankar å Stockholms ström ... 372
Mårten Luthers studerkammare på slottet Wartburg ... 36
Naturhistoriska museet i Göteborg ... 316
Ni-skap och icke-hattaftagning ... 45
Parti af Axevalla slätt med infanteriläger-ret i fonden ... 221
Parti af industriutställningen i Malmö ... 261
Rebus ... 80, 96, 136
Richmonds intagande ... 156
Ryska flottans pansarfartyg ... 260
St. Görans strid med draken ... 381
Sista paret ut ... 260
Soldatbarnen vid grinden ... 77
Spöken på scenen ... 64
Svenska segelsällskapets första pris år 1865 252
Svenska segelsällskapets kappsegling d. 6 Aug. 1865 ... 252
Svenska Spetsbergs-expeditionens fartyg ... 29
Södra Stambanans invigning i Jönköping den 1 Dec. 1864 ... 5
Tidningens nyårshelsning ... 1
Trichinader ... 37
Utposten ... 317
Vid ingången till jordbruksutställningen i Malmö ... 261
Vinterträdgården på Novilla ... 100
Våra läsare ... 85
Ångkorvetten Gefle i Medelhafvet ... 124
Äkta porslin af svensk tillverkning från 1700-talet ... 189

Statyer, minnesmärken och fornminnen.

Badande flickor ... 348
Birger Jarls kronfodral ... 241
Carl XIV Johans staty d. 4 Nov. 1864 (N:o 0) 4
En förgyld stigbygel från 1500-talet ... 23
Engelbrekts staty i Örebro ... 324
Engelbrektstodens aftäckning i Örebro den 14 Okt. 1865 ... 365
En gyllene halskrage ... 52
Gustaf Wasas minnesvård vid Norrala kungsgård ... 268
Kungshatt ... 153
Löjtnant Bergenstråles graf i Mexiko ... 109
Porthans staty ... 4

Musik.

Chör af Ægirs döttrar ... 51
Vallflickan ... 23

NY ILLUSTRERAD TIDNING.

№ 0. STOCKHOLM, DECEMBER 1864. PROFNUMMER.

Innehåll.

Stockholms Slott (med plansch). — Tre Kronor (poem). — Pariserbilder af C. L. — Litteratur. — Målning och Skulptur. — Teater och Musik. — Carl XIV Johans staty den 4 Nov. 1864 (plansch). — Stockholm från Marieberg (plansch). — Ljusbilder från den 4 November 1864 (plansch). — Om folkundervisningen för flickor i Frankrike. — En politisk demonstration i New-York af Måns Månsson. — Fåfäng önskan (poem). — Anmälan. — Annonser.

Stockholms Slott.

På den plats der Sveriges konungaborg nu reser sina storartade och sköna façader, ett mål för svenskens stolthet och främlingens häpna beundran, der stod äfven i flydda sekler den fasta borg, benämd Stockholms slott, som allt sedan Birger Jarls tid utgjorde den svenska statsmaktens hufvudsäte. Denna borg var en symbol för nationens enhet under vårt samhälles daning ur medeltidens kaos, kärnpunkten för vårt försvar under kampen för vårt nationella sjelfbestånd och slutligen, under tiderymden af Sveriges politiska storhet, ett residens för dessa konungar och statsmän, hvilkas ord i den europeiska politikens rådslag då hade ett så afgörande inflytande på vår verldsdels öden.

Den, som med någon fantasi läser historien, skall alltid känna ett behof att bringa dess minnen till åskådlighet, men dessa åskådningar blifva dock städse dunkla och famlande, med mindre än att en konstnärlig inbillningskraft och ett särskildt studium komma oss till hjelp.

Den bild, som vi i dag meddela af Stockholms gamla slott med det ryktbara [illegible] „Tre Kronor“, har [illegible]gått denna dubbla för[illegible]. Arkitekturen är [illegible]rad efter planer, [illegible] i behåll från sex[illegible]talet, och konst[illegible]ntasi har härvid [illegible] den ståndpunkt, [illegible]från hvilken vi skåda tafan, som yttermera blir lefvande genom figurer i historisk kostym från Carl [illegible]len XI:s tid.

Vi befinna oss invid [illegible]torkyrkans norra mur. [illegible]för oss öppnar sig [illegible] inkörseln till det [illegible]ttet. Vallgrafven, [illegible] sidor står i [illegible] trömmen, går [illegible]ringmuren och be[illegible]nsas i förgrunden af den [illegible]lustrad vi se till venster. [illegible]ggan öfver vallgrafven [illegible]evakas af två lejon i brons [illegible]å fotställningar af granit. [illegible] sjelfva porthvalfvet till [illegible]en af Gustaf den Förstes arkitekt Pietro Battista bygda triumfbågen mötas vi af en „sjuglasvagn“ i den kända antika stilen, med spann, förridare och löpare. Genom denna port inträda vi i en liten förgård, som leder till slottets tvenne borggårdar, af hvilka den södra och mindre omslöt tornet „Tre Kronor“.

Om vi nu återvända till den punkt, hvarifrån vår tafla är tagen, så se vi det 254 fot höga tornet, förtonande i luften, resa sig bakom den byggnad, som ligger mellan den lilla förgården och den södra borggården. Till venster se vi endast hörnet af en längre treväningsbyggnad, som åt norr sträcker sig ända fram till strömmen. Det var här de kungliga rummen voro belägna.

Tid efter annan påbygdt, utvidgadt och återställdt efter våldsamma härjningar, var det gamla slottet svårt frätt af tidens tand och hade redan till en del fått lemna rum för Nicodemus Tessins nya skapelse, då en häftig brand den 7 Maj 1697 lade hela slottet, så väl gammalt som nytt, i aska. Med möda kunde man flytta Carl den XI:s ännu icke bisatta lik undan lågorna, och med nöd räddade sig den gamla enkedrottningen, den döde konungens moder, jemte den 15-årige Carl XII.

Om svenska folkets historia är dess konungars, såsom vår största häfdatecknare sagt, så kan ock kungaborgens historia på sätt och vis blifva Sveriges. Här är icke rum för denna historia.

Förskönadt och föryngradt har slottet rest sig ur sitt bål, och om vi höja blicken öfver de gamla Tre Kronors högsta tinnar, möter oss öfverst på denna sida en bild af nutiden, och vi tillryggalägga sålunda med ett ögonkast en tiderymd af 200 år.

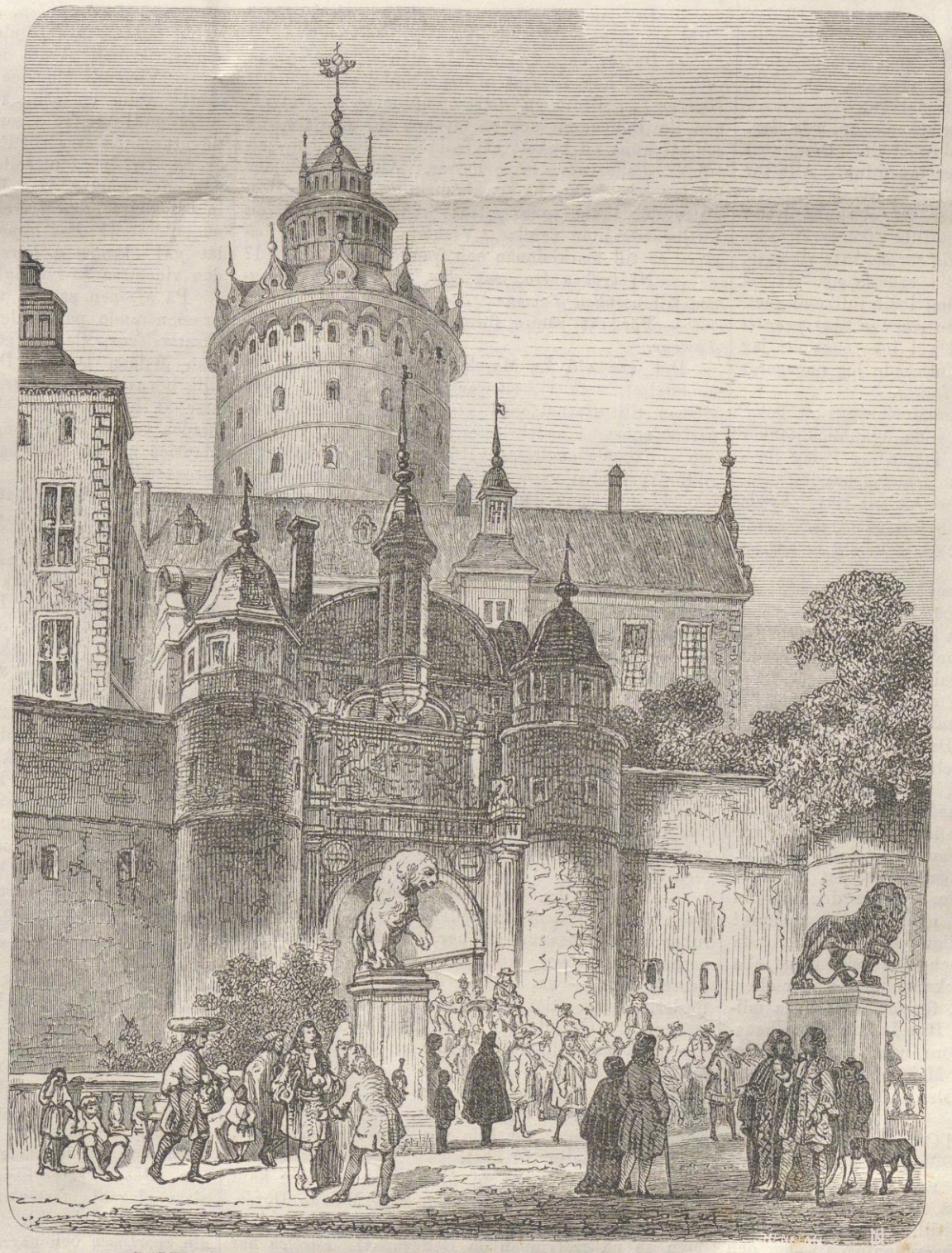

PARTI AF STOCKHOLMS GAMLA SLOTT MED TORNET TRE KRONOR.
Efter en aqvarell af F. W. Scholander.

Tre Kronor.

Sjungande ila
Hafvets blåögda
Döttrar mot stranden,
Sitta i soliga
Qvällar och qväda
Skogarnes lof.
Och uti sekler
Se de, hur Lögarn,
Tämd utaf ingen,
Störtar i hafvets
Väldiga armar
Vid Agnes näs.

Så förrinna
De dunkla sekler.
Fiskarflickan
Vaggar på vågen;
Viking vänder
Stäfven från stranden,
Färgar i blod
De fraggande vågor
Vid fienders fall.

Men hör! Förundrad lyssnar Mälar-bölja,
I djupa skogen dåna yxans slag,
Och murar resa sig, dem vågor skölja —
Så randas äfven här kulturens dag.
Plats för Tre Kronor, om än tusen gamla
Högburna kronor ock i gruset ramla!

O Birgers stad! Hvem täljer dina öden?
Trekrönta drottning på din dubbla strand!
Hvem mäter droppvis sorgen eller nöden
Från tid som bistert pröfvade vårt land,
Då Birgers ätt i vanvett förde folken
Emot hvarann med svärdet eller dolken?

Nej, Saga! Låt oss heldre söka dina
Hugstora minnen. Nyckeln till vår nord
Försvarades engång af en Christina,
En qvinnas bragd bland hjeltebragder spord
Från Sturars tidehvarf. Tre Kronor måtta
Eldgapen mot den grymme Christierns flotta.

Ej stridens vilda stormar längre rasa,
Kung Gustaf hägnar frid på Sveas strand,
Och lutan klingar från Cecilia Wasa,
Och Johan tyst en messbok tar i hand,
Och Erik vandrar i de höga salar
Med liten Karin, som hans själ hugsvalar.

Gustafvers borg! Ej sten på sten förblifvit
Af dig, der stolt du stod uppå din brant.
I aska salen föll der Ebba skrifvit
I rutans glas med ringens diamant,
Och der Christina, glömsk af fadrens ära
Böt bort hans krona och hans fäders lära.

Hvem täljer dina sagor? Ack, förgäfves
Går sångmön forskande uti ditt grus,
Ty *hennes* fackla är för matt och qväfves,
Och blott *de* minnen, som af häfdens ljus
Beströlas, lyfta öfver sekler vingen,
Men dina tysta suckar — dem vet ingen.

Du föll som ett järtecken! Då den sista
Af de monarker, som med kraftig hand
Allt sammanhöll, nyss känt sitt hjerta brista,
Då stod du, som ett bål, i herrlig brand,
Ett jättebål, som sken utöfver hafven
Och lyste Sveriges storhet ned i grafven!

* * *

Pariserbilder,

skizzerade af C. L.

I.

Också en Postillon d'Amour.

— En charmant samling, en splendid sol i dag, just en sol för vår *beau monde* och icke en sådan som vid Vincennes . . . och ett landskap riktigt *comme il faut*. La Marche är det mest förtjusande Gud skapat för oss. Aldrig har man haft en vackrare jordmån. Det vet bäst ni, vicomte, som sjelf gjort bekantskap med den här marken.

— Om ni menar personlig bekantskap, *mon cher*, så är ert skämt mycket malplaceradt. Den, som ingenting vågar, riskerar heller ingenting. Allt för min häst och min *pari*, det är mitt valspråk.

— Ha, ha, ha, ni tänker på er kullerbytta. Sannerligen jag kom ihåg det lilla äfventyret, som för öfrigt blef en verklig triumf för er, käre vicomte, en ny lager i er mångdubbla segerkrona. Hvem känner icke att ni är en ädling i sin fullkomlighet, den förste bland oss alla, en *cavalier sans peur et sans reproche?* Men ni vill väl icke säga att jag ingenting vågar? Förliden gång hade jag engagerat mig för inalles hundratusen francs.

— Och ni stack mina hundratusen i er ficka. Tro likväl icke att jag ett enda ögonblick tänker på sådana lumpna småsaker, fastän jag i dag föresatt mig att taga igen ett och annat hundratusen.

— Lycka till, min vän! Det var likväl skada med stackars Mortimer. Han föll så olyckligt, att han väl aldrig kommer på rygg igen, jag menar på hästrygg.

— Puh! En liten jockey! Något måste väl riskeras för hästafvelns förbättrande. Hvad säger ni då om min Semiramis, ett kreatur på sina 75,000 francs? En häst, som löper 4,000 mètres, värderar jag till 75,000 francs, minst 75,000, min käre Saint-Amant. Och tänka på att en så ädel varelse har förderfvat sig för den drummeln Mortimer! Det är i sanning upprörande. Det är horribelt. Nej, hädanefter rider jag helst sjelf vid alla *steeple chases*.

— Det är nobelt sagdt, vicomte, och jag tror att lilla Mortimer gerna hade sett att ni varit i hans ställe. Men jag kan icke förstå hur ni vill rida sjelf för packet i Faubourg Saint-Antoine. Nej, La Marche, det är något annat, det är något för Faubourg Saint-Germain, och på den marken är er plats . . . Ack, hvad ni är lycklig, vicomte! Ni är ung, ni är rik, omätligt rik, ni eger de bästa hästar i hela Frankrike och kan välja bland alla jockeyer och bland våra vackraste hertiginnor eller, om ni icke är fördomsfull, förmäla edra egna millioner med lika många från Rue Lafitte eller Chaussée-d'Antin, utan att derföre naturligtvis glömma våra förtjusande supéer i Maison d'Or med Irma och Alida och Nini Belles-Dents och alla de andra små gudomligheterna.

— Ja, lefve Maison d'Or och lefve vår lilla *baccarat* i Champs-Elysées! Men ni har sannerligen ingenting att afundas mig, min käre Saint-Amant. Hvad betyda några år mera eller mindre? Ni flyger från den ena triumfen till den andra. Ni har också hästar inskrifna till kapplöpningen i dag, och ni är min vän . . .

— Ja, vicomte, jag är er vän i lif och död. Ni vet hvad en sådan vänskap vill säga. Och likväl måste jag afundas er, ty ni är den fullkomligaste i hela vår klubb. Min uppfostran är försummad, helt och hållet förfelad. Man ville göra mig till en *bachelier ès lettres* . . . fi donc! Jag vill icke höra talas om annat *baccalauréat* än det som deriveras af *baccarat*. Ni deremot är uppfostrad, som hade Chiron sjelf varit er lärare. Det är på det sättet vår race måste förbättras. Vi behöfva ädla centaurer till professorer i stället för förlästa doktorer från Sorbonne.

— Men vi försumma vägningen, bäste Saint-Amant. Har ni icke sett till baron d'Argentière ännu?

— Han gör väl börsaffärer ännu i sista stund. Baron d'Argentière har också blifvit millionär. På hvad sätt? Säg mig, vicomte, om ni vet hvem vår vän d'Argentière egentligen är? Hvarifrån kommer han? Hvar har han fått sitt diplom?

— Det känner jag icke och det har jag aldrig tänkt på. Baron d'Argentière är rik, har superba hästar, talar klubbens dialekt och är den trefligaste kamrat vid spelbordet. Det är mig nog.

— Baron d'Argentière är min vän, men jag afskyr honom. Ni skall få se att han är en spetsbof . . . Ah, se der är han. Välkommen, bäste baron! En präktig dag och en vacker samling. Hvad tycker ni om den sköna Théodora?

— Théodora, mine herrar, är ett förtjusande kreatur, en springare af *first rate*, som man säger vid Epsom. Men jag vill göra min uppvaktning hos grefvinnan de Bellegarde. Vi ha ännu tid på oss. Får jag presentera er, vicomte, för den sköna grefvinnan? Hon längtar att göra bekantskap med den, som är våra kappridningars ära.

— Nej tack, baron. Jag har annat att tänka på i dag än att göra min kur hos damerna från vår Faubourg.

— Säg mig uppriktigt, vicomte, har ni aldrig älskat?

— Jo, jag har älskat, jag älskar och kommer alltid att älska vackra hästar.

— Det är en nobel kärlek. Men ni älskar också våra nätter hos Verdier och spelbordet vid Champs-Elysées . . . Blott en enda compliment åt grefvinnan de Bellegarde och så mycken tid som fordras för att köpa en bukett af Isabelle — sedan är jag till er disposition, mine herrar. Ah, jag glömmer att jag icke helsat på markisinnan Saint-Ange. Hon sitter der i sin vagn, straxt bredvid barrièren, en förtjusande liten varelse. Vicomte, vill ni icke begifva er till markisinnan och framföra min vördnad?

— Ni tyckes tro, *mon cher*, att jag kan begagnas till *postillon d'amour*. Stor tack, baron!

— För ett sämre föremål kan ni bli *postillon d'amour*.

Det var vid La Marche, det eleganta kappridningsfältet, som vi, en vacker vårdag 1863, voro vittnen till ofvanstående samtal emellan trenne af pariser-sportens celebriteter. Allt var så lysande och sprittande gladt, så vårfriskt och förhoppningsrikt. Aprilsolen var varm och smeksam, men brände icke kinden, som den kyste. Den var så återhållsam och nöjde sig med milda småleenden, och derföre var den så eftersökt. „Hela Paris" hade tagit vägen ut till La Marche, som ligger ett stycke bortom Saint-Cloud. Man kom på jernväg eller med hästar och vagn. En del af samlingen hade kanske begifvit sig dit till fots, fastän af fotgängares klass väl icke många hitta till det aristokratiska La Marche. Elegansen fordrar att man till det stället skall resa med „posthästar", d. v. s. med spannridare och i öppen kalesch, i hvilken ej gerna får finnas flera än tvenne personer. Tre uti vagnen är redan för mycket, och fyra är rentaf fördömligt. En sådan kappridningsfest är en dyrbar dag för Paris, och litet hvar vill då visa sig lika elegant som festens celebriteter. Otroliga summor kastas ut för en dag vid La Marche, allt naturligtvis till „hästafvelns förbättrande".

— Ha, ha, ha, *ma chère*, — hördes från en kalesch *à la Daumont* med postiljon och pudrade peruker och glänsande galoner, en af elegansens superbaste kalescher med inneliggande damer, tvenne, ej flera — ha, ha, ha, det är att skratta sig förderfvad åt. Ser ni den der fiacren med fyra *epiciers* . . . Oh, det är gudomligt, hvad det folket kan göra sig löjligt . . . fyra i en enda fiacre, och *hvilken* fiacre!

— Kära Irma, att ni kan ens kasta en enda blick på något så underordnadt. Nej, se hellre på vicomte Maurice, vår lille vän från Maison Dorée. Han är gudomlig till häst.

— Hvarföre säger ni Maison Dorée, min kära Camille? Det är icke *chic* att säga Maison Dorée. Alla kunder hos Verdier säga: Maison d'Or . . . Men se på grefvinnan de Bellegarde! *Parbleu* har hon icke tagit upp mitt mode med guldpuder i håret. Vet ni, Camille, att nu tänker jag byta om färg på mitt hår en gång i veckan, för att se hvad som klär mig bäst, och ni skall få se att de små hertiginnorna och grefvinnorna sedan göra alldeles detsamma.

Det var en förtjusande samling damer omkring barrièren, alla vårdslöst exponerande sina toiletter, den ena extravagantare än den andra, men alla med vackra anleten. O, ytlighet, som påstår att pariserdamerna icke äro vackra! Gå, nej, åk à la Daumont, eller rid till La Marche en solljus vårdag, betrakta alla qvinnorna der, och kom sedan och tala om för oss hvad ni sett. Vågar ni efter den synen ännu påstå att pariserskorna äro fula, då är ni mycket djerf och ej så litet orättvis. Konsten står högt och isynnerhet målningskonsten har hos innevarande årtiondes pariserdamer hunnit en ännu aldrig anad utveckling, men förmår likväl icke krångla bort en vacker natur.

Hvilken är hertiginnan från Rue Saint-Dominique och hvilken mamsell Irma från Rue Bréda? Det torde blifva svårare att afgöra. Begge äro de lika vackra och lika väl målade; begge hafva de guldpuder i håret; begge lysa de med lika granna ekipager. En närmare analys säger oss kanske hvad som är äkta och hvad som är falskt, men på litet afstånd — komplett omöjligt att göra någon skillnad, om icke möjligtvis att då och då är det hertiginnan från Rue Saint-Dominique, som imiterar mamsellen från Rue Bréda.

„Kursen" är i full fart. Den ena hästen flyger efter den andra förbi åskådarne . . . några minuters andlös väntan, absolut tystnad i den granna hopen, blickarne hänga vid jockeyernas olika färger . . . *en* har hunnit till målet, en „half längd" framför den dernäst . . . stor seger, vilda fröjderop . . . en jockey med brutna refben bäres bort . . . *Cliquot* smäller från hvarje vagn . . . lefve segraren . . . femtiotusen francs, hundratusen . . . femhundratusen francs . . . förmögenhets-cirkulationer.

Så kommer kejserliga priset . . . *handicap* . . . *gentlemen-riders* . . . *hep, hep* . . . bravo, vicomte, ännu en gång! Nya fröjderop, nya champagnesaluter och skrik och skratt och nya hundratusen francs.

— Vicomte Maurice! Ah, hvilken lycklig ung man! Ännu en gång kappridningarnes hjelte, nej, deras gud! Lefve vicomten! . . . Nu kan det vara tid att vända åter till Paris. Ännu mera champagne qvar? Drick då ut, eller kasta det till jockeyerna och postiljonerna. Ha, ha, ha, der for enkan Cliquot in till några *epiciers* i en fiacre. Bravo, se der ännu en butelj! *Bon appétit*, mina vänner! . . . Se så låt gå! *Ventre à terre*, postiljon! . . . Gud, hvad den vicomten är lycklig!

På aftonen samma vackra vårdag 1863 hörde de promenerande på Boulevard des Italiens skallande skrattsalfvor, glasens gälla klang, tumult och sång från Maison Dorée. Det var isynnerhet från den lilla hörnsalongen en trappa upp, den med ett fönster åt boulevarden och två åt Rue Lafitte. Der firades en orgie till långt frampå natten. Vicomte Maurice gaf en segerfest, en mera splendid än alla föregående.

Det var vid midnatt. Från de öppna fönstren strömmade ljuden af det eleganta tumultet långt ut öfver boulevarden. En lumpsamlare stod vid hörnet med sin korg på ryggen, sin lilla lykta i ena handen och med krokkäppen i den andra ifrigt letande i rännstenen. Då och då kastade han en skelande blick uppåt de öppna fönstren. I ett af dessa visade sig ett skönt qvinnoansigte. Det var den förtjusande Irma, som med cigarretten emellan svällande läppar lutade sig ut öfver boulevarden och drack några friska fläktar, som kommo uppifrån Montmartre. Lumpsamlarens blickar mötte den sköna. Gasskenet lyste klart öfver boulevarden. Den sköna Irma vände sig hastigt om och gick tillbaka in i salongen. Lumpsamlaren axlade sin korg och fortsatte sin nattliga stråt, men han mumlade något om Marie och Rue Mouffetard.

— Lefve vicomte Maurice! Lefve den fullkomligaste af hela vår *jeunesse dorée!* hördes från hörnsalongen i det förgylda huset.

Den 13 November 1864 var en rätt ohygglig höstdag. Regnet föll i strömmar; gator och vägar voro nästan ofarbara; det var kallt och otrefligt i Paris, men ännu värre i nejden omkring. Hvar och en, som hade litet bränsle att lägga i spiseln, stannade inomhus och gladde sig att ega tak öfver hufvudet och väggar, som åtminstone hindrade stormen att med sitt tjut skrämma bort hemmets lugn. Hvar och en stannade inomhus, sade vi, nej, icke alla. Det var åter kappridning vid La Marche, den sista eleganta festen för i år. „Hela Paris" kom den gången icke dit, men der voro dock några dussin *sportsmen* och några damer. Hvad, äfven damer? Ja visst. Modet fordrar att den sista kappridnings-

festen för året ej försummas mera än alla de föregående. Regn och storm och ofarbara vägar få icke hindra att man uppfyller sina pligter mot verlden.

Der funnos alltså ännu charmanta qvinnor i charmanta toiletter i charmanta ekipager, och bjellrorna klingade och postiljonerna skakade regnet af de pudrade perukerna.

— Det var horribelt, kära Nini — utropade den sköna Irma, som låg i sin yppiga toilette i den öppna kaleschen — det var horribelt, hvad det här regnet förändrar färgen på lilla Follette. Jag hade låtit henne få sin himmelsblå kulör i dag. Min kammarjungfru frågade mig i morgse om min coiffeur, d. v. s. Folettes coiffeur, skulle gifva det lilla söta djuret en rosenröd nyans för dagen, men jag har ju haft henne rosenröd hela veckan, så jag tyckte att himmelsblå borde passa för i dag. Se så hon nu ser ut, det älskvärda kreaturet! Stackars lilla hund, som börjar bli randig. Den coiffeuren förstår icke sin sak. Jag afskedar honom bestämdt.

— Irma, se der är grefvinnan de Bellegarde! Nu har hon också rödt hår och det tror hon skall kläda henne.

— Vet ni, *ma chère*, jag tror att jag börjar förändra nyansen på mitt hår. Nu har jag haft det rödt ända sedan jag kom från Baden, och det klär mig, men alla menniskor färga nu sitt hår rödt, hvilket oändligen retar mig. Man kan då aldrig få vara *unique*. Om jag vågade för min hy, skulle jag färga både mig och Follette i grönt. Det vore åtminstone egendomligt.

— Åh, det vore förtjusande! Ni har då alltid gudomliga idéer . . . Har ni hört talas om den nye engelske doktorn, som kan göra folk magra genom ett nytt system? Det lärer komma att försökas på alla våra jockeyer.

— God dag, förtjusande Irma och ni evigt leende Nini — utropade baron d'Argentière, som jemte Saint-Amant närmade sig kaleschen. — Jag tror ni slagit er på vetenskapliga samtal och diskutera doktor William Bantings nya system? Men har ni hört talas om duellen i går? Det var grefve . . . nå det kan vara detsamma hvad han heter, som slogs på värja med den unge bankirssonen, hvilken ni vet är förtjust i en mamsell Clorinde. Tänk er, icke en enda skråma! Är det icke futtigt?

— Ha, ha, ha! Det är rätt åt den odrägliga Clorinde, som nog hade föreställt sig att herrarna skulle sticka ihjäl hvarandra för hennes skull. Nu är hon utrangerad. Icke en enda skråma, åh, det är riktigt *rigolot*.

— Baron — utropade Saint-Amant — se på den der postiljonen. Det var då en märkvärdig likhet . . . men det är omöjligt. Har ni aldrig hört talas om hvart vår vän vicomten tog vägen?

— Aldrig — svarade d'Argentière. — Han försvann spårlöst förra våren, just nyss före första ridningen här vid La Marche. Det var jemt ett år efter den briljanta festen här och den minnesvärda natten efter soupén i Maison d'Or. Ni mins den natten?

— Då vicomten förlorade 500,000 francs. Ni tog allt en god del af den summan, min käre baron.

— Hm, man gör sina små affärer. Vicomten var en stackare.

— Det var det jag alltid tyckte.

— Jag ville att han skulle reparera skadan på börsen, men, *mon Dieu*, hvad han bar sig dumt åt. Nu ligger han nog på botten af Seine, såvida han icke brände hjernan på sig i någon afsides vrå, der ingen fått tag i honom. *Adieu mon plaisir!*

— Men baron, se ännu en gång på postiljonen framför Irmas vagn. Det var en förvånande likhet med vicomten.

— Hm, ni har rätt. Högst besynnerligt. *Nom d'un nom*, jag börjar på tro att vicomten lefver och klädt ut sig till postiljon. Se, han vänder bort ansigtet, när vi betrakta honom.

De begge sportsmännen redo fram till postiljonen, fixerade honom ännu några minuter och utbröto slutligen begge på en gång:

— Parbleu, vicomte, hvarför denna förklädnad?

— Jag är icke förklädd — svarade postiljonen — men skrik då icke så fasligt . . . Ja, se på mig, ni min *bäste vän*, Saint-Amant, och ni, baron, som hjelpte mig att spekulera på hästar och i fonderna. Jag är verkligen er gode vän vicomten, som ni hjelpt att ruinera. Nu *förtjenar* jag åtminstone mitt dagliga bröd och det med den enda sysselsättning, som passar mig. När ingen ville hjelpa mig och jag icke kunde komma på Bicêtre, blef jag kusk. Vid högtidliga tillfällen gör jag tjenst som postiljon.

Den präktige sportsmannen, „kappränningarnes Gud“, kunde icke annat yrke, kände ingen annan sysselsättning i verlden än att sköta hästar. Det var hans lefnads uppgift. Hvad skulle han då bli annat än kusk, när ingen ville i olyckan räcka honom en hjelpsam hand?

— Stackare! mumlade Saint-Amant — fege usling, som icke kunde jaga en kula genom hufvudet.

— Och ni är postiljon åt mamsell Irma? — utropade baron d'Argentière.

— Just hon är min herrskarinna — svarade ex-vicomten. — Ett horribelt väder i dag, och icke en enda absint!

— Ha, ha, ha — skrattade Saint-Amant och d'Argentière, sporrande sina hästar till ett skyndsamt aflägsnande från det obehagliga grannskapet. — Vicomten är i tjenst hos Irma. Han har blifvit *postillon d'Amour*.

Det var en sorglig „pariserbild“, säger kanske läsaren. Det är icke vårt fel. Vi skizzera endast några teckningar efter naturen. En annan gång vilja vi visa en annan bild, något gladare kanske, men ej mindre sann, och sedan rada upp ett helt litet galleri med naturtrogna pariserbilder.

Litteratur.

Bilder från Italien, tecknade af Carlino.

Den unga författare, som under den genomskinliga signaturen *Carlino* här skildrat sina minnen från ett femton månaders vistande i Italien, och redan förut riktat vår litteratur med värdefulla arbeten i den sköna konstens historia samt i dessa dagar uti hufvudstaden samlat omkring sig ett talrikt och lifvadt auditorium vid sina föreläsningar om Shakspeare, har genom detta sitt nya arbete förvärfvat sig rättvisa anspråk på ett tacksamt erkännande af alla den sköna litteraturens vänner. Italien, konstens, poesiens och de stora historiska minnenas rika hemland, detta land af hvilket vi alla någon gång i fantasiens prisma uppfångat några brutna strålar, framstår i dessa „bilder“ tecknadt med en glöd, en färgprakt, en frisk, helgjuten och lefvande uppfattning, som i denna prosans och de materiella intressenas tidpunkt verkar såsom en herrlig vårmorgon full af blomsterdoft, fogelsång och strålande solsken. Det utmärkande draget i *Carlinos* författarskap är en manlig, lefnadsfrisk uppfattning af natur och folklif, ett klart, lifligt, poetiskt språk, fullkomligt fritt från tomma deklamationer och krystade känslosvall, samt, hvad vi icke skatta minst, en rik, aldrig sinande ådra af varm och ädel fosterlandskänsla, som allt emellanåt springer upp i en frisk och lifvande stråle.

Det är i synnerhet från Rom, „den eviga staden“, samt dess herrliga omgifningar som Carlino tecknat sina italienska bilder. „Drick djupt eller smaka icke,“ är, säger författaren, ett uttryck, som med skäl blifvit användt på Rom, och han har sjelf lagt dessa ord på hjertat och druckit ur denna rika källa med en hänförelse, som hos läsaren ovilkorligen framkallar en suck af längtan efter att sjelf få svalka sin törst med detta lifsens vatten.

„Tjusningen af Romarlifvet“, yttrar förf., „ligger deri, att man först och främst genom det politiska tillståndet skiljes från alla tankar på den verld, i hvilken vi lefva, och föres in i en minnets trollverld, till hvars bildande ingen ort på jorden eger sådana materialier som Rom. Man flyttas många århundraden tillbaka i tiden, och det är med en känsla af obehag man påminnes om sitt eget tidehvarf genom tidningar och politik, hvilka dock till en viss grad existera äfven här. För det andra eger man en verksamhet, vid hvilken man aldrig kan tröttna, och som aldrig tager slut: man är i hvarje ögonblick sysselsatt att med fantasiens hjelp restaurera eller bygga upp ur gruset, hvad tid och menniskor störtat ned, och som de lätta luftslotten ramla med den nedgående solen, har man det nöjet att följande morgon börja på nytt och bygga om igen på ett annat, möjligen bättre sätt. För det tredje kan man aldrig ha ondt samvete i Rom. Om jag äfven under en hel dag ej gjort annat än löpt omkring på gator och torg och gapat som en tok, så kommer jag dock på aftonen hem med en belåtenhet, som om jag uträttat storverk, och är trött och glad såsom efter ett riktigt godt stycke arbete. Allt detta sammanlagdt bildar ett hexpulver af besynnerligaste art, som, intaget hvarje dag i stora doser, gör att man glömmer allt, glömmer hela verlden, glömmer sina vänner och sina fiender — ja, till och med sig sjelf och sin egen tillvaro, så att det är som om en blixt slog ned i hjertat, när man ett, tu, tre någon gång fylles af den enda, enkla tanken, hvilken ögonblickligen växer till ett stormande jubel: „Du är i Rom, du är i Rom!“

Det är från sina här ofvan nämnda vandringar och under en sådan stämning, som förf. samlat sina „bilder“, och det är en verklig fröjd att följa honom, antingen han ställer sin gång till Monte Pincio, „tidigt en morgon, medan ännu foglarna göra sin morgontoilette kring springvattnet, och solen tittar fram mellan de väldiga pinierna i Villa Borghese“, eller „en afton, när det lider till skymning, och solen gömmer sig bakom höjderna af Monte Mario och i afskedsstunden förgyller himmel och jord, medan Sanct Peters kupol i förklarad gestalt hänger sväfvande mellan dem båda, och de tusen sinom tusen klockorna i det väldiga Rom sjunga god natt åt det snabbt försvinnande klotet“ — eller han ströfvar omkring på gator och torg och studerar det herrliga brokiga folklifvet, beundrar „dessa nobla gubbhufvuden, värdiga romerska senatorer“, och „det osökta naturliga behag, hvarmed den bruna, trasiga manteln bäres, som om den vore en triumfators toga“, eller den „smärta, herrliga, mörklagda ynglingen, som leker med de cherublika ungarna, hvilka svärma omkring honom“, eller grubblar öfver huruvida han från esthetisk synpunkt skall föredraga „Stella med sina fina former, sitt madonnalika anlete och sina ögons milda glans eller Giacinta med den kraftiga skönhetstypen, den mörka, varma färgtonen, den djerft tecknade munnen och den sällsamma, halft vilda, halft blyga blicken“ — eller han träder in i Osterian, der det ädla „Montefiascone-vinet med sin verldsbekanta etikett „est, est, est“ kan göra den gamle ung på nytt och i förening med retande mandolintoner och förföriska svarta ögon locka redan halft styfnade lemmar att med ungdomligt behag tråda saltarellans lifliga steg“ — eller han ilar till S:t Peterskyrkan skärtorsdagen för att höra messan, se påfven i egen person två fötterna på de tolf pilgrimerna, hvilka till denna dag barfota anlända till Rom, höra samma höga person välsigna folket på torget och sedan se honom bespisa de tolf med bröd och vin i likhet med frälsaren — eller han tager till vandringsstafven och öfver den ödsliga Campagnans vågformiga höjningar och sänkningar vandrar bort till de väldiga Sabinska bergen, och genom en vacker skog af blågråa olivträd håller sitt intåg i det gamla Tibur, „med hvars namn är förknippadt minnet af sådana gubbar som Horatius, Propertius, Catullus och Mecænas“ — eller han en herrlig månskensafton i Oktober beger sig ut för att en stund sitta på Piazza del Populo, “vid foten af den mångtusenåriga, skyhöga obelisken“ och lyssna huru „vattnet stilla faller i de fyra fontänerna vid dess fot ur gapen på de egyptiska marmorlejonen samt låta blicken följa de trenne från torget solfjäderlikt utspringande gatorna, under det Cynthia, stor och gul som en solros, tittar fram mellan grenarna af Monte Pincios acacior“ — eller — eller — eller —

Vi kuuna tyvärr ej längre följa förf. på hans intressanta promenader, utan måste härmed säga honom ett hjertligt farväl.

Målning och Skulptur.

Med rätta har uan anmärkt den ringa grad af uppmärksamhet, som pressen egnar de bildande konsterna i jemförelse med ofta ganska underordnade framställningar inom andra konstgrenar, t. ex. teater och musik. Om en utländsk virtuos af andra ordningen låter höra sig, bums skall verlden veta *att* han spelat, *hvad* han spelat och *huru* han spelat. Men om en inhemsk konstnär af första ordningen fullbordat en tafla eller modellerat en staty, så får den i de allraflesta fall gå sin tysta väg från konstnärens atelier till mecenatens samlingar — och detta *i lyckligaste fall*, ty bristen på uppmärksamhet från offentlighetens sida vållar ofta brist på köpare. Medan allehanda konstmakare-produktioner bedömas och utpuffas, kan man få se våra visst icke öfverdrifvet lyckligt lottade konstutställningar förbigås med absolut tystnad. Det anmärkta förhållandet kan visserligen i publicistisk försynthet hafva en mycket respektabel förklaringsgrund, men verkar icke desto mindre förqväfvande på utöfningen af de bildande konsterna. Redaktionen af Ny Illustrerad Tidning fattar det som en af sina hufvudsakligaste uppgifter att efter förmåga fylla denna brist och tjena dessa intressen, med hvilka hon har så mångfaldiga förbindelser.

Nåväl, låtom oss i dag så långt tiden medgifver göra en liten rund och besöka några konstnärer i deras atelieer.

Vi finna prof. Qvarnström sysselsatt med tvenne utkast till Carl XII:s staty. De äro båda afsedda för den stundande täflingen. Sedan han nyss fullbordat den ena, håller han nu på att lägga sista hand vid den andra. Engelbrektstatyen af samma konstnär är för närvarande under gjutning i München.

Äfven prof. Molin håller på med ett utkast till Carl XII:s staty. För öfrigt har han nyligen afsändt modellen till bältespännarne till Carrara för att der på svensken Lundbergs atelier huggas i marmor, på beställning af stadsmäklaren Holm.

Ett täflingsutkast till Carl XII väntas äfven från hr Kjellberg i Rom, som senast varit sysselsatt med att för hr Stjernströms räkning i marmor utföra sin nyligen modellerade faun.

Prof. Höckert håller på att afsluta en större komposition, föreställande Bellman i Sergells atelier: Fru Schröderheim sitter modell för det bekanta medaljonporträttet; Sergell afbryter för ett ögonblick sitt arbete härmed för att lyssna till Bellman, som vid anblicken af Sergells nyligen färdiga faun griper sin luta och improviserar en sång. I fonden ser man ett förhänge skjutas åt sidan och Gustaf III stanna lyssnande vid dörren.

Prof. Boklund är snart färdig med en större tafla, föreställande Erik XIV, som med Karin Månsdotter vid sin sida i en festligt smyckad båt gör en lustfärd på fjerden vid Gripsholm. I prof. Boklunds atelier har man i dessa dagar sett samlade de konstverk, som för närvarande i konstföreningens lokal äro utställda för att sedermera bortlottas till förmån för artisternas och litteratörernas pensionskassa.

Äfven hr Malmström är för närvarande sysselsatt med ett större arbete, föreställande kung Sverres intåg i Norge. Man ser kungen i spetsen för sina skaror bryta genom en snöhöljd skogsbygd.

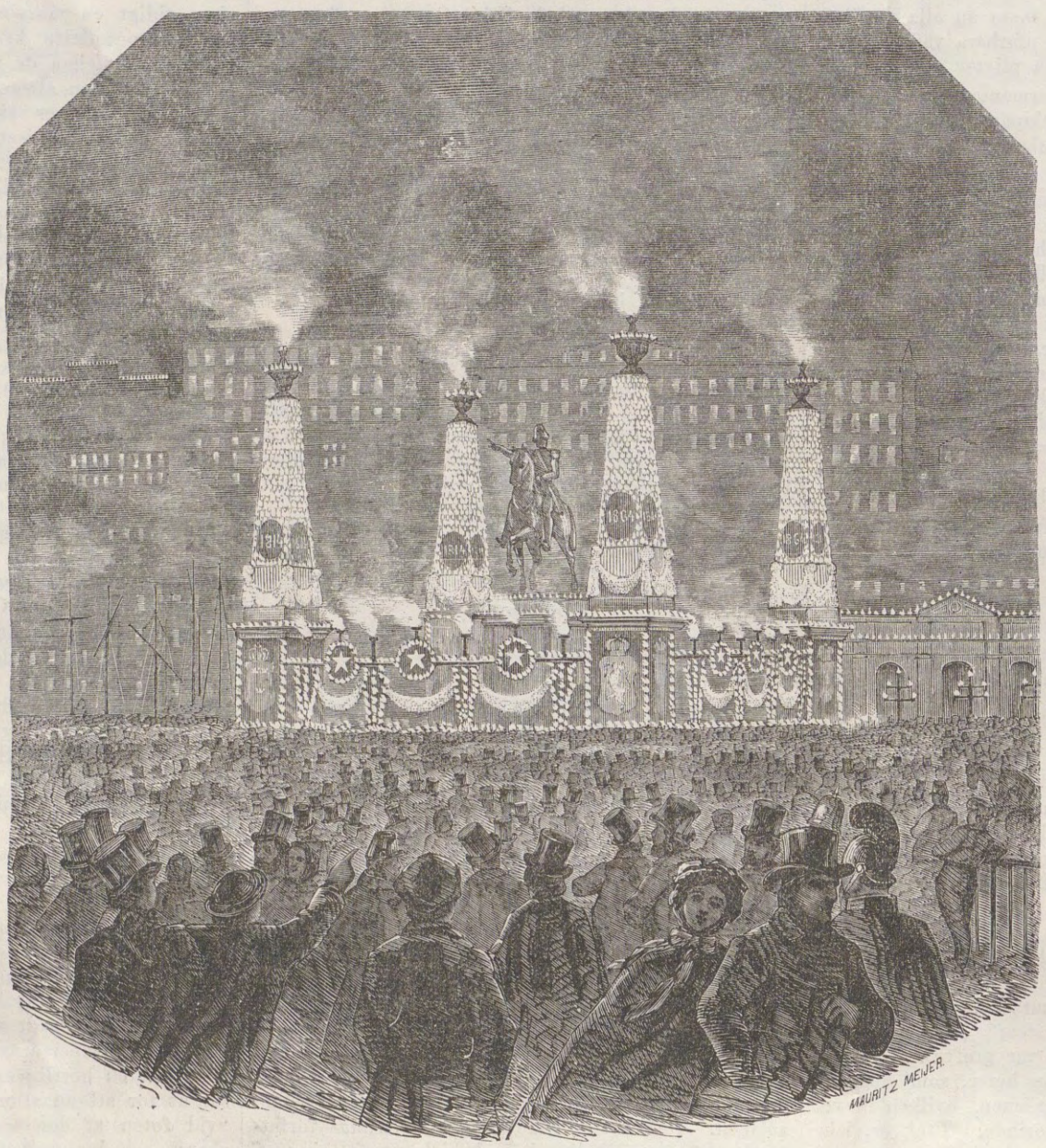

CARL XIV JOHANS STATY D. 4 NOV. 1864.
Originalteckning af C. S. Hallbeck.

Prof. Winge har målat Thor röfvande kitteln från jätten Ymer.

Hr Wallander är för närvarande mest sysselsatt med teckningar till litterära arbeten.

Prof. Stäck målar några smärre italienska stycken.

Prof. E. Bergh har nyligen afslutat en reproduktion af den tafla, som vi i dag meddela på tidningens fjerde sida. Den är beställd af hertigen af Dalarne för att som julklapp tillsändas hans svåger, hertigen af Hohenzollern-Sigmaringen, som residerar i Düsseldorf. Hr Bergh håller för närvarande på med ett större arbete, ett parti från Como-sjön, afsedt för nästa pariser-exposition.

Hr H. Torsslow har på beställning af franska ministern härstädes utfört ett porträtt-landskap af Nyckelviken nära Stockholm åt saltsjösidan.

Hr Kjörboe har i dessa dagar återvändt till Paris efter att härstädes hafva utfört åtskilliga studier i och för den af prinsen af Wales beställda taflan, föreställande den elgjagt, hvari prinsen jemte konung Carl deltog.

Grefve Rosen har för den stundande expositionen i Dublin i aqvarell målat ett ämne ur Sveriges medeltid.

Slutligen må nämnas,

STOCKHOLM FRÅN MARIEBERG.
Efter en tafla af E. Bergh, skänkt af H. M. Konungen åt prinsen af Wales, tecknadt på trä af F. Bergh.

LJUSBILDER

FRÅN DEN 4 NOVEMBER, TECKNADE AF STIFT & COMP.

Vid Tyskbagarbergen.

Konstförening.

Äkta förening.

På källaren Hoppet.

Hos en bokbindare.

Efter midnatt.

Har *numera* ingenting emot norska band.

En illumination som går från hjertat.

En föreningsflamma på Ladugårdslandet.

En ofrivilligt illuminerad öfre våning.

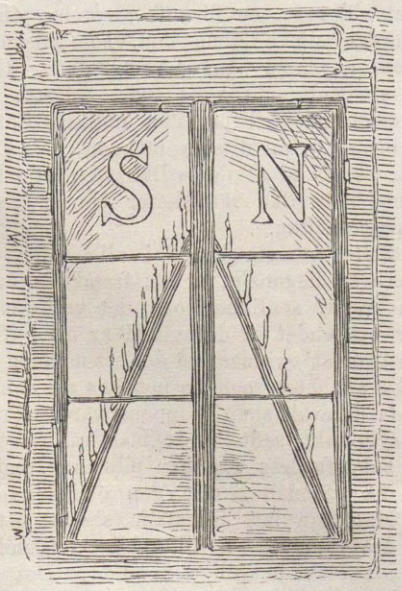

Hos en Statistiker.

Hos en tillfällighetspoet.

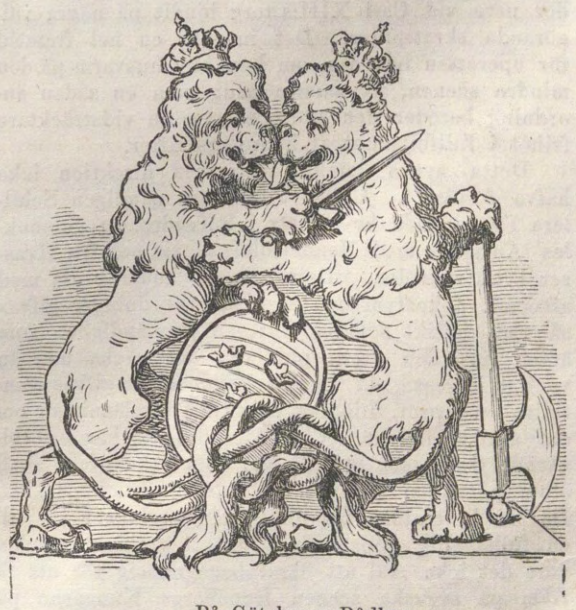

På Göteborgs Rådhus.

att grefve Bonde på Säfstaholm nyligen för sin rika samling förvärfvat sig en af norrmannen Gudes yppersta taflor, föreställande upprördt haf vid norska kusten.

Vi sluta med den förklaring, att de, som för denna gång icke äro nämda, icke äro för en annan gång glömda.

Teater och Musik.

Byrons sorgespel „*Sardanapalus*“ går i Stockholm fortfarande, under starkt tillopp af lifligt intresserade åskådare, öfver samma tiljor, derifrån Shakspeares „*Richard II*“ — med samma, om icke större, utmärkelse gifven — efter några få representationer försvann. Näppeligen skulle den ädle sångar-lorden, trots sin (möjligen en smula affekterade) obenägenhet för skådebanan, hafva med så alldeles afgjord likgiltighet erfarit ett dylikt förhållande. Kanske hade det också i någon mån lindrat svedan af „*Marino Falieri*“*s* nederlag på den engelska teatern samt afnött något af den nyss antydda „fasan för scenen“, hvarmed han påstod sig vara så bekajad. Vare härmed huru som helst: det vissa är, att han åtminstone haft all anledning till belåtenhet med den lika sorgfälligt utarbetade som flärdfria och poetiskt egentliga öfversättningen, liksom i allmänhet med det förfarande, man iakttagit vid styckets mise-en-scène. Att uteslutningar måst vidtagas, följer af styckets lyriska bredd; hvad man dervid egentligen kan anmärka är, att det någon gång skett för att vinna endast en mera spännande utgång på en scen eller akt; öfverhufvud har det likväl blott egt rum med afseende på handlingens fortskridande undan det episodiskt omständliga. Den outsägligt fagra afskedsscenen mellan Sardanapalus och hans försummade gemål Zarina (4:de akten) har sålunda måst uppoffras. En vinst för det hela tvifvelsutan — men ock hvilken förlust för det enskilda! Då likväl den dramatiska censorn, i trots af denna uteslutning, bibehållit Sardanapali så högeligen karakteristiska tilltal till den okalladt inträdande Myrrha: „*You here! Who call'd you?*“ tyckes det ådagalägga att han råkat öfverse hela det centnertunga i dessa sammanpressade ord, som dock äro så innehållsrika. Den gynnade slafvinnan råkar komma in medan sjelfherrskarens hjerta ännu vibrerar under intrycket af den förorättade, men förlåtande och ännu alltid lika kärleksfulla, makans afskedsord. För första gången blir hon ovälkommen, för första gången afspisas med hårdhet hon, hvars vilja eljest är lag och hvars närvaro annars är välkommen som ett solsken. Det är ett grepp in i menniskohjertats innersta och gör ett öfverraskande intryck. Nu, utan den föregående scenen, äro dessa ord utan rimlig mening. Så lätt kan man förgripa sig på poesiens majestät, när man kommer sin hand dervid utan den vördnadsfullaste uppmärksamhet. Detta kan anmärkas, såsom ett exempel bland flera, mindre till förebråelse, än för iakttagelse. För skådespelarens förtjenst om återgifvandet af detta poetiska mästerstycke hafva de dagliga tidningarne utförligt redogjort och dervid lemnat skyldig hyllning åt fru Hwasser, hvars Myrrha är ett godt och ärligt studium, som får hela illusionen af frisk och primitiv åskådning, samt åt hr Swartz, hvilken som Sardanapalus skulle, om möjligt, ännu lifligare inverka på vår inbillningskraft, om han — ja väl — eller åskådaren kunde i sin erinring upplösa och utplåna den framstående bilden af hans Shakspeareska hjeltar.

Medan kongl. Stora Teatern sålunda visat en aktningsvärd sträfvan att på vår scen upprätthålla det högre allvarliga skådespelet, har operetten i dessa dagar glad och muntrande hållit sitt intåg på kongl. Dramatiska, i det „Doktorn och Apothekarn“ der nere vid Carl XIII:s torg bjudit på några välgörande skrattpiller. Det innebär en hel framtid för operetten hos oss, om han blir husvarm på den mindre scenen, på samma gång som en sådan anordning bereder den större scenen en vidsträcktare frihet i fullföljandet af högre uppgifter.

Detta synes kongl. teatrarnes direktion icke hafva förbisett. Under arbete äro nämligen Schillers Fiesco med hr Swartz i hufvudrolen; Sophokles' Antigone med Mendelsohns musik och fru Hvasser i hufvudrolen. Detta stycke kommer att med afseende å kostym och sceniska anordningar gifvas så rent antikt som möjligt, en omständighet, som äfven hos den stora publiken bör väcka mer än vanligt intresse, då stycket kommer att gifvas samtidigt med prof. Linders offentliga föreläsningar om det antika dramat. Vi tillåta oss att här i förbigående framkasta ett förslag, som säkert icke skall stöta på någon obenägenhet från direktionens sida. Då nu k. teatern för första gången lägger sig till en fullständig uppsättning för ett grekiskt stycke, vore det icke skäl att häraf begagna sig för att få fram på svenska scenen Runebergs Kungarne på Salamis, som för närvarande ger tillfälle till en så lycklig rolfördelning: Leiokritos hr Dalqvist, Leontes hr Swartz, Euryrakes hr Elmlund och Tekmessa fru Westerdahl?

Vidare förberedes Shakspeares Coriolanus med hr Elmlund i titelrolen, samt, med vilkor af några för scenen nödiga förändringar, Carl XI af Theodor Hagberg.

Hr Jolins „Mjölnarfröken“ har genom författarens sjukdom blifvit fördröjd, men väntas dock oförtöfvadt. Hr Jolin har, utom Mjölnarfröken, fullbordat ännu en modern komedi, som klappar på k. teaterns portar. En fransk komedi af Louis Leroy, på svenska kallad „Ombyten“, som i Paris för ett år sedan gjorde stor lycka på Odeon-teatern, gick förliden lördag för första gången öfver tiljan, och uuder förberedning äro Marquis de Villemere af Georg Sand och „Så kallade Englar“, ett feminint motstycke till „Så kallade Hedersmän“ af samma författarebolag.

På lyriska scenen väntas Norma med fru Michaeli i titelrolen, fru Stenhammar som Adalguisa, hr Behrens som Orovist och hr Schäfer som Pollion. Denne sistnämde har genom fortsatta sångstudier och öfning i svenska språket sökt att för framtiden vinna ett större rum i repertoiren, och hans andra rol torde komma att blifva profetens. Med otålighet har man länge väntat m:ll Hebbes uppträdande som Valentine i Hugenotterna, hvarefter hon kommer att gifva Fidelio, hvilken sålunda, länge saknad, ändtligen framträder på vår scen. På förslag äro vidare: „Svarta Dominon“ af Auber, och Hans Heiling af Marchner, der hr Arlberg och fru Stenhammar komma att innehafva hufvudrolerna.

Balletten, som under hr Martins ledning gjort stora framsteg, bjuder för närvarande på „Idealet“ af en ung danserska i skepnaden af m:ll Forsbergs person. Der ungdom och gratie äro när, der är idealet icke långt borta. Samtidigt har vår ballett gjort en förlust genom systrarna Healeys bortgång, men då de små puritanska engelskorna icke kunde förmås att dansa på söndagarne, den dag då vi svenskar allra mest hafva smak för lättare sceniska anrättningar, så voro de till mindre nytta än man af deras talenter kunnat vänta, och de drogo till Köpenhamn, der några recensenter varit litet oartiga mot dem.

Den aktningsvärda verksamhet, de kongl. teatrarne sålunda utvecklat har icke af allmänheten lemnats obelönad, ithy att innevarande speltermin i ekonomiskt hänseende varit högst lysande, såsom synes af följande uppgift angående influtna recettmedel:

November månad:

å St. Th.	21 repres.	à 1,310,27	=	30,136,15
å Dram. Th.	24 „	à 573,35	=	13,760,45
			S:a	43,896,60.

Juli—November månad:

St. Th.	67 repres.	à 1,413,68	=	94,716,80
Dram. Th.	81 „	à 626,45	=	50,742,60
			S:a	145,459,40.

Carl XIV Johans Staty den 4 November 1864.

Om dagens betydelse, unionens framtid, stiftarens ära o. s. v. har redan så mycket blifvit taladt och skrifvet, att man torde hålla oss räkning för att vi icke i vårt profnummer upptaga utrymmet med nya variationer öfver detta tema, utan helt enkelt sans phrase presentera hosföljande afbildning af den stora illuminationens glanspunkt.

Stockholm från Marieberg.

Bland Stockholms herrliga omgifningar utgör utan tvifvel utsigten af staden från Salvii berg, den höga kala klippan straxt ofvanför Marieberg, en ibland glanspunkterna. Om man från denna höjd klättrar utför branten nedåt Smedsudden, så finner man lätt den pittoreskaste ram till denna sköna tafla; ibland de från berget nedrasade klippblocken hafva stora tallar, med de fantastiska former dessa träd antaga, när de växa spridda i bruten mark, fattat rotfäste, och emellan dessa utbreder sig Stockholm ända från Carlsvik på Kungsholmen till Långholmen på motsatta sidan. Belyst af aftonsolen, som här och der träffar kyrktornen och de högre belägna, ibland trädgårdarne på Kungsholmen uppstickande husgaflarna, under det hufvudmassan ligger i skugga, samt matt återkastande Skinnarviksbergens grå-violetta färgtoner, låter den sjelfva Staden emellan broarne framstå i sin fulla glans med sina monumentala byggnader, öfver hvilka kyrktornen uppspira och på det vackraste sätt bryta den annars kanske väl enformiga linien. Vid Hertigens af Wales ankomst till Stockholm hade professor Edv. Bergh just slutat en bild af denna vackra utsigt af Stockholm. H. M. Konungen, som blifvit underrättad om taflans tillvaro, köpte den och gjorde deraf en present till Hertigen, hans höga gäst, såsom ett minne af dennes besök i Stockholm.

Om folkundervisningen för flickor i Frankrike.

En af franska institutets ledamöter, hr J. Simon, har nyligen (uti *Revue des Deux Mondes)* tagit denna fråga i närmare skärskådande och dervid kommit till det bedröfliga resultatet, att „flickskolorna i Frankrike äro i högsta grad otillräckliga, emedan de äro betydligt färre än goss-skolorna, och gossarna på långt när icke hafva tillräckligt med skolor“; och han tillägger, att giftermålsstatistiken för år 1861 gifver vid handen, att af hundra gifta män endast sjuttio kunna teckna sina namn, och af hundra gifta qvinnor endast femtifem; hvartill kommer, att, om man endast håller sig till landsorten, af hundra män trettiotre äro fullkomligt okunniga i skrifkonsten, och af hundra qvinnor fyrtioåtta: således nära hälften! Och likväl bör man påminna sig, att många personer, som hvarken kunna läsa eller skrifva, lära sig att torfteligen teckna sina namn, och att ett stort antal, som mödosamt förmår stafva sig fram eller med mycken ansträngning skrifva en rad, helt och hållet är urståndsatt att läsa obehindradt, vare sig till nytta eller nöje. Detta sorgliga tillstånd föranleder den ifrågavarande uppsatsens författare till följande varma och behjertansvärda slutord:

„Sådana äro fakta, och man skall ej kunna ändra dem innan man vidtager nödiga åtgärder för att öfverallt skaffa dugliga lärarinnor. Man söker verksamhetsbanor åt qvinnorna: en uppfostrarinnas bana är den som bäst passar dem; naturen har så till sägandes bestämt dem derför. De äro uppfostrarinnor derföre att de äro mödrar. Hvarför dömmer man trehundratusen flickors föräldrar till att låta dessa flickor uppfostras af män och sida om sida med gossarne? Detta kan ej kallas uppfostran. Hvarför inrättar man flera goss-skolor än flickskolor? Detta kan ej kallas billighet. Hvarför har man en budget af flera millioner för lärare och endast några hundra tusen francs för lärarinnor? Hvarför ger man lärarinnor en aflöning af nittio centimer om dagen? Detta kan ej kallas menskligt. Skola vi kanske midt i nittonde århundradet återvända till den gamla theorien om qvinnornas underlägsenhet? Hafva de mindre rättighet än vi, eller mindre förmåga? Har samhället ett mindre intresse af deras undervisning? Det är sannt att hustrurna inom medelklassen icke äro bestämda att med sitt arbete förtjena penningar; men folkets hustrur, äro icke de arbetare, likväl som deras män? Och emedan de ha mindre kroppsstyrka, bör det icke då så mycket mera vara öfverensstämmande med rättvisan att åtminstone gifva dem fördelarna af en jemngod uppfostran? Och äfven hustrur uti lyckligare omständigheter, hvilka äro befriade från daglönarens arbete, föra väl de ett sysslolöst lif? Är det bra, är det möjligt att de kunna göra det? Medan mannen förtjenar och kasserar in, bör icke hustrun sköta utgifterna? Är icke detta en verksamhet, hvilken, lika som den andra, har sin nytta, eller hvilken, utan skada för familjerna och för samhället, kan undvara att på förhand läras? Uppfostran är föröfrigt icke endast en affär. Hvad man framför allt vill skapa genom uppfostran, det är en man eller en qvinna, det vill säga, en förnuftig varelse, som vet att underordna sig pligtens bud, som älskar sanningen, som använder sina förmögenheter till att fullkomna sig sjelf och gagna andra. Detta är allas vår gemensamma bana, den hvilken Försynen lika väl ålägger qvinnan som mannen, och hvarför hon också, på grund af deras likhet i bestämmelse, skänkt dem båda lika rättigheter till en god och grundlig undervisning.

„Samhällets främsta behof i alla tider, och i vår tid mera än någonsin, är att framkalla och uppehålla en kraftig sedlighet, och det verksammaste medlet för ernåendet af detta mål är att gifva en god uppfostran åt qvinnan, på det att mannen måtte kunna älska sitt hem, och barnet hos sin mor finna själens föda likaväl som kroppens vård. Från en förnuftig synpunkt sedt borde man väl först fylla de behof som fordras för den allmänna undervisningen — först sedan skulle den öfriga budgeten regleras. Man kan lätt föreställa sig att ett land icke kan åstadkomma en tillräcklig folkundervisning utan att offra betydliga summor. Det skulle vara ett fel att dölja detta, emedan det vore en skam att bäfva tillbaka derför. Man gör icke be-

sparingar på folkets intellektuella behof; man söker icke knappa in på moralen. Några hundra tusen francs, beviljade af skam eller med flit insparade, äro endast en allmosa med alla allmosans olägenheter. Med dylika medel kan man möjligen lindra ett eller annat elände, men att ombilda en situation, dertill förslå de icke. Det är hög tid att man ändtligen tager steget fullt ut."

En politisk demonstration i New-York.

Jag satt en eftermiddag i New-York allvarligen sysselsatt med min matsmältning, då några i staden bosatta svenskar, glada såsom de alltid voro, kommo in och hade något nytt att föreslå: jag skulle nämligen följa med dem ut, långt upp i staden, till Union Square och deltaga i en politisk demonstration. Icke så att jag skulle behöfva hålla tal, hvartill jag förklarade mig vara oduglig, icke heller behöfde jag sjunga, hvaruti jag väl från gamla studentfester hade någon liten öfning; jag behöfde icke bära så mycket som en fana, ett bloss eller ens en kokard, jag skulle endast och allenast vara med såsom „folk" på theatern och fylla en plats bland de två till trehundra tusen tecknade, som redan hade börjat att strömma fram ur New-Yorks gator, gränder och avenyer. Enär försynen i sin godhet har utrustat min varelse med en temligen massiv stofthydda, så ansågs jag icke utan skäl såsom varande en acquisition af värde. Glad öfver att sålunda en gång i mitt lif hafva blifvit tillbuden en plats, som jag var fullkomligt vuxen, tog jag ännu en rock på mig, för att ytterligare i någon mån öka min kompetens och dref sedan med mitt muntra sällskap uppför Cedar-Street till den evinnerligen långa gata, som kallas Broadway.

Vi voro en sex, sju stycken i sällskap och sågo små troppar af ungefär samma styrka komma sättandes ut ur nästan hvarenda port, så att redan på Cedar-Streets trottoirer underhölls en temligen jemn, lefvande, pratande och brådskande flod som utgjöt sig i Broadways rymliga strömfåra. Vi öfverenskommo om en signal och en mötesplats, i fall vår lilla pluton skulle blifva sprängd i folkträngseln, och derpå kastade vi oss som djerfva karlar midt i folkströmmen.

Ännu hade vi andrum, ty vi började vår färd icke långt från the Battery, der Broadway eger sitt sydligaste ursprung, och strömmen gick nu uppföre till Union Square, der slaget skulle stå. Dem vi hade att trängas med voro i början hufvudsakligen ladies and gentlemen från Brooklyn, som också ville visa sina framfötter; men som de icke kunde komma till New-York annorlunda än på färjor, så hann aldrig den floden att blifva forssande för mera än ett ögonblick i sender. Men ur hvarje tvärgata kommo sedermera ymniga bifloder, och dessa måste förslå någonting på längden, ty vi hade en och en half svensk fjerdingsväg att gå, innan vi kommo till vårt mål. Gatan räcker för öfrigt ytterligare en hel mil inom staden, och frågar man en amerikan huru lång Broadway verkligen är, så svarar han att hon är femtio mil (engelska), men han bryr sig icke om att upplysa en, det hon egentligen är en gammal landsväg, som räcker ända till Albany, tror jag, fastän hennes begynnelse småningom har blifvit inbygd i denna förunderliga stad.

Nu började kanonskott och raketer att dundra och fräsa, ty det var redan mörkt. Glänsande och gnistrande linier stego upp från alla håll tätare än man kunde räkna, puffade till med sina små explosioner i vädret och sänkte sig sedan i form af guldregn, eldormar och fyrbollar, under det ett och annat hurrarop dånade i fjerran. I gränderna, som vi passerade, glänste här och der ett fackeltåg, som trögt och skoftals arbetade sig fram genom massorna på gator, som, parallela med Broadway, förde till samma mål. I hvarje tåg såg man städse ett högbygdt fordon, lysande af transparenter, hvarifrån hundradetals eldbollar och raketer, utan något slags afseende på nästan, kringkastades åt alla håll.

Trängseln började nu att blifva betänklig för hvar och en som var rädd om sitt skinn. Den, som icke var nog lycklig att få gå sin väg fram midt på trottoiren, hade visserligen två andra möjligheter till fortkomst, men båda voro i sanning lika obehagliga. Kom man till husraden, så fick man hålla till godo med att rullas som en mangelkafvel emot väggen och få hela sin omkrets med en sällsynt opartiskhet både böstad och blånad, medan man å andra sidan kunde vara säker om att vid hvart tionde steg blifva nedknuffad på gatan, der hundratals omnibusar och karreter alltid voro till reds att göra en illa. — Vi fingo lyckligtvis tillfälle att genom egen erfarenhet pröfva verkligheten af detta dilemma och kommo derigenom att inse den fördel en omnibus här vid lag kunde skänka. Vi samlades och lyckades att med förenad styrka hålla oss stilla på en fläck trots både knuffar och God dam, tills vi fingo en tom omnibus i sigte, hvilken vi efter många farligheter slutligen uppnådde och togo i besittning.

Beqvämt kommo vi nu visserligen fram, men icke fort; ty vi fingo imellanåt sitta stilla hela fem minuterna, hafvande framför oss halfva milen (engelsk, jag ber!) full af hästar och vagnar och i det nogaste lika mycket bakom oss, ty så snart en vagn i teten blef stoppad, så måste hela raden ligga bi. Men när det bar loss, så gick det också undan, tills nästa gång man fastnade. Vi stannade och stego ur vid *åttonde* gatan — namnen hafva icke räckt till längre än två mil vid pass och sedan har Yankee fantasien måst gripa till siffror, som i allmänhet tyckas vara ett ämne för hennes högsta förtjusning. Jag var så långt upp i staden som till nitionionde gatan, men fann redan der nästan blott en landtlig obygd, fastän New-Yorks karta prålar med onämda gator, ända till 131. — Vid åttonde gatan stodo vi således och midt uti en förskräcklig klunga och kringsurrade af det mest helvetiska oväsende (blixt och dunder och hurra-a!). Här skulle vi nu börja att demonstrera i politik (hurra!). Jag frågade nu hvilken åsigt jag i sjelfva verket hyllade? Jo, jag var för Mac Clellan, förstås, alla voro för Mac Clellan. Little Mac borde blifva president. Han var nu utnämnd till demokraternas kandidat och skulle firas. Men jag var derföre icke någon fredsvän; jag ville kriget (hurra!). Och om Macs platform blefve för fredlig, så vore jag icke längre för honom, utan vore för Abe Lincoln, sådan fyrfota han också var. Så mycket fick jag veta om mina politiska åsigter, och jag hoppas, att mitt åtgörande i saken var så godt som mången annans. Vi måste nu gå det öfriga af vägen till fots, ty någon omnibus kunde icke göra sig väg igenom den massa, som nu hufvud vid hufvud upptog gatans hela bredd.

Tätt slutna och svinfylkade, trängde vi oss in midt i republiken, men grufliga armbågar hade desse demokrater, och deras klackjern voro ingen bit bättre — och halsarna sedan (hurra!). Äfven deras fingrar lärde jag känna, och en ung gentleman var nog vänlig att närmare intressera sig för mig, stackars konungatjenande främling. Jag bar i sidofickan af min öfverrock en liten tunn guide öfver staden och tycke midt i den förskräckliga trängseln att boken liksom började röra på sig. Jag var nära att anse henne gripen af den allmänna svindeln och ämnade just göra några reflexioner deröfver, som kanhända icke hade blifvit så dåliga, då jag till min stora öfverraskning märkte att hon hade fått sällskap. Den unga gentlemannens fem färdiga fingrar voro i färd med att göra hennes bekantskap, likväl ännu försigtigtvis hållande sig på fickans utsida. Penningar är något som jag aldrig brukar draga med mig, så att jag var fullkomligt lugn för någon förlust af det slaget och ömkade mig i tysthet öfver den stackars karlen, som var i fara att blifva narrad, men jag höll mig likväl beredd att qvarhålla min bok, ty hon var ändå värd sina femtio cents, och min hand stod gapande att i ögonblicket hugga tag i den arm som fingrarna hörde till, så snart jag skulle märka dem söka inträde i min ficka. Men fingrarne hade omdöme, de visste af gammalt huru en plånbok bör vara beskaffad, och en guide var för sådana trefvare mera än umbärlig. Jag fick behålla min egendom, och fingrarna drogo till en annan marknad. Vi vexlade i brist på penningar en liten blick, fingeregaren och jag: „I thank you, sir!" men han försvann utan att svara.

Vi lyckades under tiden att småningom tränga oss framåt och togo vägen öfver till Bowery Street, följande sedermera denna gata ända till Union Square, der vi posterade oss i närmaste hörn. Der kom klubb efter klubb, med horn och basuner i spetsen, derpå en vagn med mångahanda slags apparater, maskerader och sinnebilder. Denna åtföljdes af en lång rad af pojkar med papperslyktor på käppar i händerna, ty herrarne af klubben besvärade sig icke med något slags börda, utan njöto obemärkta af hurraropen och anmärkningarna, marscherande i mörker och tystnad efter det glänsande tåget.

En af dessa vagnar förde ett ganska vackert tempel, hvaruti frihetens rödmössade gudinna tronade i form af en täck svarthårig flicka, som dock såg ganska stilla och beskedlig ut. På en annan vagn åkte New-Yorks kolossala vapen med ett par lefvande och märkvärdiga sköldhållare, en sjöman och en indian; en tredje bar en båt riggad till ett litet nätt fregattskepp, och en fjerde forslade ett porträtt af Mac Clellan, belyst af Drummonds kalkljus, hvilket föraren likväl mest fägnade sig sjelf med, då han satte det i ögonen på den gapande mängden. Okynniga pojkar sutto på hvarje vagn med svärmare i händerna och roade sig med att rikta dessa, som kastade eldkulor, upp imot de af åskådare fullproppade fönsterna. Raketer flögo kors och tvärs i alla riktningar, och en beskedlig svensk kunde intet annat tro, än att de, till dagens ära, ämnade tutta på hela staden. Ytterligare bar hvarje vagn bålstora papperslyktor med deviser, sådana som: „Nu kan det vara nog med dåligt skämt" (Lincoln är nämligen en beryktad ordlekare och qvick, fastän föga fin, anekdotberättare). „Låt skämtaren sitta i porterstugan, men sätt patrioten i hvita huset!" o. s. v. Ett sällskap „firemen" kommo i sina röda läderkaskar med den guldglänsande ångsprutan uppeldad och ångpipan genljudande genom hela staden, och de bidrogo icke litet till det allmänna oväsendet. Ett annat band af samma älskvärda varelser kom dragande med en förskräcklig vagn, bärande den betecknande devisen „Forward, Hickoryboys!", stannade midt på gatan och fyrade af en sexpundig kanon, så att rutorna klingade, och när nu alla dessa anstalter sammanträngdes i squaren, der förut dessutom befunno sig ett fast fyrverkeri och ett halft batteri kanoner, då blef der ett buller som väl hade kunnat väcka upp de döda.

Under tiden stod platsen så packad med folk, att jag kände mig likasom sexkantig, då jag ändteligen kom loss. Om några olyckshändelser inträffade vet jag icke. Ingen ofärd hade *jag* tillfälle att se och icke så mycket som ett gräl hörde jag, utan alla iakttogo ett i allo berömvärdt uppförande och syntes mig till och med allt för allvarliga såsom vittnen till dessa galna upptåg. Och många sågo mig ut, som om de aldrig hade tänkt på att någon Lincoln eller Mac Clellan någonsin fanns till i denna verlden. Det enthusiastiska fackelbärande folket såg föga intresseradt ut, och man sade mig att de allesammans voro af några klubbar förhyrda till denna högtid. Om dessa klubbar i botten voro fredsvänner fick jag icke veta, men nog hörde jag misstankar derom. Säkert är att de icke sparade några medel att göra sin kandidat populär, ehuru man allmänt trodde att företaget var hopplöst. Jag hörde gamla Newyorkare säga att de aldrig förr hade sett sådan stå. På mig gjorde han intet annat intryck än att han påminde mig om våra, väl icke så storartade, men ofantligt mycket mera roliga upptåg i det glada Upsala.

På afstånd kunde jag i eldskenet se några höga tribuner midt på torget, och man sade mig att der stodo några stackars gentlemen och höllo tal. Bredvid hvar och en sutto tidningsreferenter och skrefvo efter diktamen. Någon annan brydde sig icke om dem och ingenting lära de heller kunnat höra i ett sådant buller. Sådant var icke heller meningen och onödigt var det väl också, då man kunde få läsa deras vishet i tidningarna dagen derpå. Jag är dessutom säker om att icke en hundradel af massan ens *såg* de värda oratorerna. Men det kunde då också vara detsamma.

Man måste slutligen tröttna vid eld och dunder, ty allting kan blifva gammalt och vanligt; och sedan nu alla maskeradtågen hade passerat, var intet annat att se och höra än idel kanonskott och raketer, och jag gissar att de höllo på dermed hela natten. Men vi voro mera än belåtna redan vid souperdags. Vi hade lättare att komma tillbaka än bort, ty vi voro icke de enda som hade sett nog och vi vandrade Bowery utför, under det kanonerna knallade och raketerna glänste allt svagare bakom oss. Och nu mera talar ingen annan än jag om detta äfventyr, ty kandidaturen gick med allt krutet upp i rök, och gamla Lincoln förgås icke så lätt.

Och är detta första och vill Gud sista gången som jag har deltagit i någon demokratisk-republikansk politisk demonstration. Men af allt hvad jag den aftonen erfor var det en sak som likväl skänkte mig en innerlig förnöjelse, och det var att jag slutligen fick gå hem i min lilla trefliga hytt, lägga mina tröttnade ben i kojen och drömma om gamla Sverige.

Måns Månsson.

Fåfäng önskan.

(Ur det nyligen utkomna Femte bandet af J. L. Runebergs samlade skrifter.)

Otaliga vågor vandra
På hafvets glänsande ban,
O, vore jag bland de andra
En bölja i ocean!
Så liknöjd djupt i mitt sinne,
Så sorglöst kylig och klar,
Så utan ett enda minne
Från flydda sällare dar.

Dock skulle en våg jag vara,
Densamme jag vore väl då;
Här går jag ju bland en skara
Af svala vågor också:
De skämta med fröjd och smärta,
På lek de tåras och le.
Blott *jag* har mitt brinnande hjerta —
O, vore jag utan som de!

Anmälan.

Den illustrerade periodiska pressen vinner i vår tid allt större och större betydelse för folkens kultur. Det är framför allt träsnideri konstens fortgående framsteg, som medför denna stigande betydelse. Med afseende på de bildande konsterna är träsnittet i våra dagar hvad kopparsticket var för sin tid, en villig tjenarinna, som till tusental mångfaldigar och sprider konstens alster, och, ett barn af sin tid, mera rörlig och mindre högdragen, lånar sig träsnittet lika villigt äfven åt vetenskapen, industrien och den allmänna undervisningen, med ett ord åt hvarje gren af mensklig verksamhet, der det gäller att från det tryckta ordet vädja till åskådningen. Framför andra arter af gravyr och planchetryck utmärker sig träsnittet för sin förmåga att låta sig inbrytas i texten, och det är i synnerhet denna sistnämda egenskap, som utgör grunden till den storartade och ständigt stigande samverkan, som i våra dagar eger rum mellan träsnideri konsten och den periodiska pressen.

Alltför länge har denna konstgren varit hos oss försummad. Vi förespegla oss icke möjligheten af att i qvantitativt hänseende täfla med de stora kulturfolken, men vi finna å andra sidan icke heller några giltiga skäl hvarföre vi svenskar fortfarande skola stå efter t. ex. våra bröder danskarne, som, med en publik så mycket mindre än den svenska, dock förmått åstadkomma en illustrerad tidning, med afseende på konstvärde jemngod med det bättre af hvad utlandet har att bjuda på. Ja, till och med norrmännen, som inom sitt ännu mindre område hafva att uthärda täflan med den danska tidningen, stå i denna väg obestridligen framför oss svenskar. Felet hos oss ligger visst icke i brist på vaknadt deltagande från allmänhetens sida, det bevisar den stora spridningen af de tidningar vi hittills egt. Icke heller saknas hos vårt folk hvarken anlag eller utbildade talenter. Hvad som hittills fattas oss, det är en firma, som gjort till sin uppgift att i denna väg motsvara tidens kraf — och i fyllandet af denna brist ligger, i korthet sammanfattadt, Ny Illustrerad Tidnings program.

Då vi i dag för första gången framträda inför allmänheten, sker det med den fasta föresats, att icke sky några ansträngningar, hvarken i ekonomiskt, artistiskt eller litterärt hänseende, för att värdigt motsvara detta program. Det sker ock med en fast förtröstan, att den svenska allmänheten icke skall undandraga ett sådant företag sitt verksamma understöd och sin välvilliga uppmuntran. På samma gång vi hoppas på ett mildt bedömande, under erinran om de svårigheter, som alltid möta vid början af ett nytt företag, ega vi en glad visshet om att innan kort kunna visa oss värdiga det förtroende man kan behaga skänka oss.

Det må tillåtas oss att här yttra några ord om företagets uppkomst och inre organisation. Tidningen förlägges af ett aktiebolag, hvars betydande grundkapital är sammanbragdt förnämligast genom en association af en mängd bland landets yppersta krafter inom litteratur- och konstverlden. Häri ligger, så synes det oss, en borgen för fortfarande bidrag af dessa krafter, och under förutsättning af allmänhetens bifall bör sålunda företagets framtid anses fullt betryggad.

Bolagets styrelse utgöres af professor E. Bergh, *professor* J. F. Höckert *och Kongl. boktryckaren* E. Norstedt. *Tidningens hufvudredaktör är hr* Karl Wetterhoff. *Träsnittet verkställes på tidningens atelier, som jemte redaktionens byrå har sin lokal i huset N:o 57 vid Kornhamnstorg. Träsnidare äro införskrifna från Köpenhamn, Leipzig och Paris. Särskildt må här nämnas, att redaktionen haft den lyckan att vid sitt företag fästa en af de mest framstående artisterna inom denna konstgren, hr* Skill, *som nu sednast varit anställd såsom gravör vid Magazin Pittoresque under den utmärkte tecknaren Carl Girardet, hvars rekommendation han medfört, och förut under en längre tid arbetat för Illustrated London News, der man finner hans namnteckning under många af det stora verldsbladets yppersta gravyrer. Genom att åt framstående inhemska anlag lemna undervisning vill redaktionen söka bereda denna konst en varaktigare framtid i vårt land.*

Äfven med afseende på tidningens litterära innehåll har redaktionen lyckats knyta förbindelser, som försäkra tidningen om fortfarande bidrag af landets mest populära pennor.

Det skall blifva redaktionens bemödande att såväl i text som illustrationer så snabbt och fullständigt som möjligt följa med de vigtigaste tilldragelserna såväl i eget land som främmande länder; dock vill redaktionen icke välja utländska ämnen oftare än då de påkalla ett särskildt intresse. I en allmän öfversigt skall egnas en särskild uppmärksamhet åt litteratur, konst och teater. För öfrigt kommer tidningen att innehålla noveller, reseskildringar, smärre afhandlingar i populär naturkunnighet och fornkunskap, afbildningar af industri-alster m. m.; vidare korrespondensartiklar från hufvudorterna för vår tids konstlif, såsom Rom, Paris, Düsseldorf m. m. Tidningens pariser-korrespondent kommer att omvexlande lemna »Bref från Paris» och »Pariserbilder», af hvilka senare N:o 1 framträder i detta profnummer. Då och då meddelas ett stycke original-musik af svenska tonsättare och, så ofta håg och ämnen dertill mana, en skämtsam illustrerad revy öfver dagens händelser.

Från de skandinaviska grannländerna samt Finland skola vi söka förskaffa oss framställningar af hvad natur, folklif och konstflit erbjuda mest framstående.

Tidningen utkommer hvarje Lördag och tryckes hos hr Iwar Hæggström.

På Ny Illustrerad Tidning kan prenumereras i landsorten hos hrr bokhandlare samt å postkontoren, i hufvudstaden såväl å de dagliga tidningarnas utdelningsställen som hos bokhandlarne. Prenumerationspriset är **lika öfver hela riket 12 Rdr för helt år eller 3 Rdr för qvartalet.**

Stockholm i December 1864.

REDAKTIONEN.

☞ Redaktionen får meddela, att då arbetet på profnumret måst taga sin början innan våra egna träsnidare hunnit anlända, endast femte sidans illustrationer i detta nummer äro skurna å tidningens atelier af tvenne hos oss anställda danska xylografer. Tvenne äro i dessa dagar anlända från Leipzig och hr Skill väntas till den 15 dennes.

På Alb. Bonniers förlag har i Bokhandeln nyss utkommit:

SVEA

Folk-kalender för år 1865.

Tjugondeförsta årgången.

Med bidrag af *Aug. Blanche, M. J. Crusenstolpe, F. Hedberg, Orvar Odd, Onkel Adam, M. S. Schwartz, Elias Sehlstedt, Aug. Sohlman, Pehr Thomasson* m. fl.; samt **28 illustrationer i träsnitt** efter teckningar af *C. S. Hallbeck, J. W. Wallander* m. fl.

Pris: Häftade exemplar 1: 50 och lithogr. omslag 1: 75.
Inbundna exemplar uti 3:ne olika slags band à 2, 2: 50 och 3 Rdr.

Levertin & Sjöstedt

Konsthandlare, H. M. Konungens Hof-Leverantörer,

erbjuda den resp. allmänheten en rik samling af

Oljefärgstaflor af inhemska och utländska mästare samt Taflor af äldre mästare.

Gamla gravyrer och Etsningar af *Raph. Morghen, Wille, Rembrandt, Loughi* m. fl. En stor samling af de utmärktare Konsthistoriska blad.

Moderna gravyrer au burin, Aquatinta, Lithografier, Oljetryck, Lithocromier, Fotografier m. m., efter äldre och yngre mästares taflor.

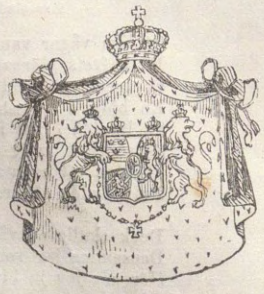

Skulpturer i bronz, bisquit, gips m. m., efter antiken, och moderna mästare.

Illustrerade Praktverk samt **Antiqviteter:** såsom **Möbler, Vapen, Porcellainer, Sachsiskt, Chinesiskt, Japanskt** m. m.

Större och mindre samlingar

Antiqviteter, Oljefägstaflor m. m., emottagas till försäljning mot låg provision.

Konst-Auktioner en gång om året, hvartill Oljefärgstaflor och Antiqviteter emottagas till försäljning. Äfven besörjes uppgörning af Cataloger å konstsaker, emballering af D:o samt förfärdigas alla slags **Ramar** till billigaste pris.

På J. J. Flodins förlag är i bokhandeln utkommen:

NORDEN

National-kalender för år 1865.

Sextonde årgången.

Med porträtter af H. K. H. Hertiginnan af Dalarne, H. C. Andersen, (Lea) Josephine Wettergrund, Andreas Randel, Pehr Thomasson, M. E. Winge.

Innehåll: Regentförteckning. *Poemer* af Theodor, Enontikes och Wilhelmina. *Noveller och Skizzer:* Arnliot Gellina, af O. v. Schantz. Som man är kung till så regerar man, af Sylvia. Den funna och åter förlorade strängen på skaldens lyra, af förf. till Positivspelarens son. Fru Staël v. Holstein, af Kjellman G—n. Också ett prestval af Aug. W:tr. Limpan, af förf. till Högadals prestgård. Råttan, teckning efter W. Wallander. Gustaf II Adolfs stridshäst och läderkanon, med två teckningar. Keplinge-monumentet med två teckningar. Mårten Eskil Winge. Minnesfesten öfver Shakspeare, firad af Sällskapet N. N. den 7 Maj 1864. Skarpskyttemötet på Sannahed, af S—e, med vignett. Potichomani och Decalcomani.

Pris h. 1 Rdr 50 öre; i pappb. 1 Rdr 75 öre; clothb. 2 Rdr.

☞ **Redaktionen af Ny Illustrerad Tidning** får härmed underrätta att all penningeuppbörd för tidningens räkning sker genom hr *E. Norstedt*, kassaförvaltare för bolagets styrelse, samt att all korrespondens med afseende på prenumeration, illustrationer och text bör adresseras till undertecknad, boende i huset N:o 57 Kornhamnstorg.

KARL WETTERHOFF.

IWAR HÆGGSTRÖMS BOKTRYCKERI.

TIDN. S. MUSEUM

NY ILLUSTRERAD TIDNING.

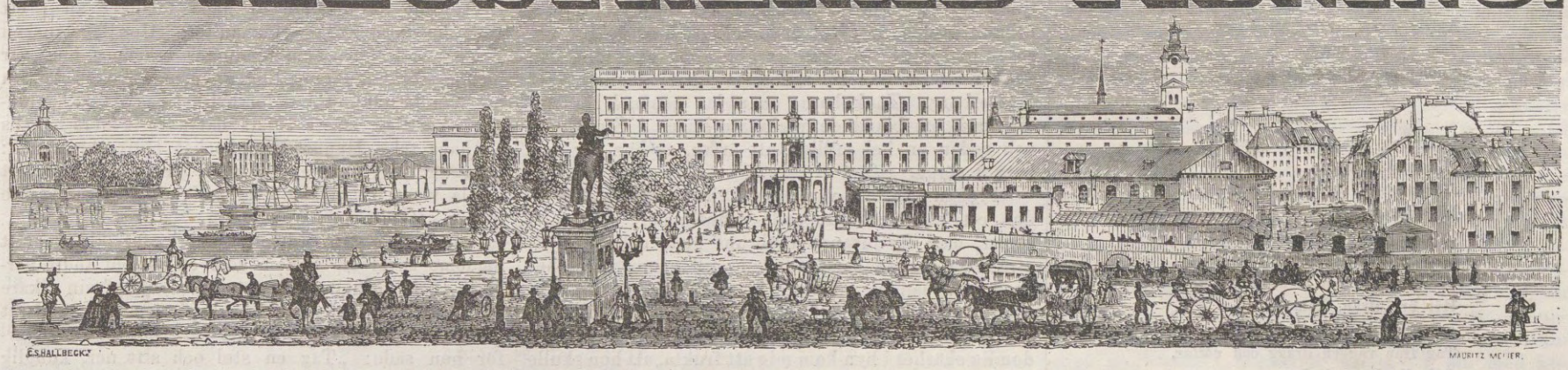

N° 1.] Utkommer hvarje Lördag. Stockholm den 7 Januari 1865. 12 Rdr årgången. [1a Bandet.

Innehåll: Tidningens Nyårshelsning (plansch, allegori komponerad af J. F. Höckert). — "Torskning", poem af E. Sehlstedt. — Ett giftermål af kärlek, novell af Anders R—n. — Sommardagar i Baden-Baden. — Porthans Staty (plansch, teckning af C. S. Hallbeck). — Södra Stambanans invigning i Jönköping den 1 December 1864 (plansch, originalteckning af K. H. Kumlien). — Litteratur. — Målning och Skulptur. — Teater och Musik. — Anmälan. — Annonser.

TIDNINGENS NYÅRSHELSNING.
Allegori komponerad och ritad på trä af J. F. Höckert.

"Torskning".

(Skärgårdsbild.)

Fort i båten ref och krokar!
Sol'n ur hafvet tittar.
Nu går torsken till och snokar
Stimvis, här och der.
Aldrig den en fiskstjert hittar,
Som på örat snusar:
Pojkar opp, hör vinden susar
Öfver våg och skär!

Raska på, allt hvad J kunnen,
Måsar skria redan.
Morgonstund har gull i munnen,
Bli vi ense om.
Orren spelar längesedan,
Här är väst och tröja!
Fisken kilar, om vi dröja,
Här är lufvan, kom!

Tag från väggen dragg och *vättar,*
Och din bössa läska!
Vinden friskar, dimman lättar.
Qvickt gör focken lös!
Hvar är *»pluntan»?* — I min väska. —
Jerker! är du säker?
Det var hin, hvad båten läker:
Här är öskar, ös!

Göm ej bössan, ladda, Calle!
Den behöfs kanhända:
Såg ni skälens svarta skalle? —
Tvi! den satan dök!
Nu är tid att snuggan tända,
Och sin tobak karfva:
Godt, att när så här vi larfva,
Ha sin *pipa-rök.*

Det är just mitt fiskarställe,
Der vid dessa bankar.
Der ha jag och grannars-Pelle
Dragit torsk i kapp.
Ja! just här vi kasta ankar
Och vårt *snöre* sänka —
Jo, det kunde jag just tänka:
Vi ha napp på napp.

Vi ha kommit just i smöret —
Gud, styrk mina sinnen!
Jag tror jag fått fan i *snöret,*
Om jag känner rätt.
Hjelp mig, jag får inte in'en,
Håll med håfven under!
Sic'ken knubber! Tocka kunder
Nypas ej så lätt.

Fisket lyckas, hafvet suger:
Fram ur väskan lirka
Lilla *tumlarn* — jo den duger:
Det var godt som gull!
Räkna Jerker! — Vi ha cirka
Hundra. — Det var raggen!
Hundra torskar! tag in draggen,
Vi ha ökan full.

Slappa hänga våra segel,
Gör till rodd er klara!
Vinden mojnat, hafvets spegel
Speglar himmelen.
Gladt och lustigt hem vi fara
Från vårt fiskafänge:
Vi få vänta väl och länge
På en fångst som den.

E. S—dt.

Blad ur min praktik.

Ny serie berättelser
af Anders R—n.

I.

Ett giftermål af kärlek.

Bland mina bästa ackord under min första Stockholmstid var hos en gammal lagmanska von Zeising, egarinna af en täck malmgård på Ladugårdslandet, och som äfven ofta nog visade mig den artigheten att se mig i sitt hus. Gumman sjelf var en temligen fåfäng fjolla, som med salvelse utbredde sig öfver sin salig man, lagmannen, då det hette: „Min vän har väl hört talas om honom, det var en af Sverges skickligaste jurister"; sin son, Arthur, "som var en synnerligen hoppgifvande yngling, det sade kunglig sekter Rosling, som var hans informator, men han dog, stackars gosse, straxt sedan han tagit studentexamen"; eller sin måg, grosshandlaren Hafverberg, „hvilken är en bland de största börsmagnaterne, som han vet, min vän". Stundom kunde gumman, i sin förtjusning öfver hvad som var hennes eget, säga: „Se nu på min Aurora, min vän, har han någonsin sett en så charmant flicka?" Och om jag då leende förklarade henne för alldeles förtjusande, men dock sade mig hafva sett hennes like, utbrast gumman: „Det är omöjligt, herr doktor, absolut omöjligt! Flickan har bara ett enda fel, och det är att hon icke vill gifta sig med sin svåger Hafverberg. Tänk bara: en sådan gammal förståndig karl, ett bland de vackraste husen i Stockholm och sedan en hel million att ärfva, ty han har inga barn i första giftet".

Fröken Aurora var också vid tjugufyra års ålder ett särdeles intagande fruntimmer: lång och smärt, med förtjusande nötbruna ögon och det mest strålande leende samt en ända till genomskinlighet fin hy. I samtal var hon liflig och qvick, ehuru icke utan en liten ansats af öfverspändhet och böjelse att att synas originel. En viss oro i lynnet och en egendomlig skärhet i hyn kom mig att frukta, att hon skulle få dela sina båda syskons öde, som begge ganska unga dött i lungsot, denna hemske härjare, som till sina offer utser just de skönaste och ädlaste. Ännu var hon dock i besittning af sin fulla helsa, liksom af alla andra lyckans gåfvor, och då man såg henne, var man verkligen frestad att förlåta den gamla lagmanskan hennes moderliga fåfänga, helst Aurora var det enda återstående föremålet för hennes ömhet.

En afton, då jag var der på en bjudning, lät slumpen mig närmare blicka in i den unga flickans själ, hvarigenom hon för mig erhöll ett alldeles nytt intresse. Hon hade tillika med en väninna, en ung fru, gått in i ett kabinett, och genom den öppna dörren, vid hvilken jag intagit min plats, hörde jag följande samtal:

„Nå, Aurora lilla, är det sant, såsom det påstås, att du åter utdelat en korg?"

— Nej, gudskelof, det kom icke så långt: han hade nog omdöme att till följd af mitt uppförande inse, att han borde draga sig tillbaka.

„Så har du då åter ett krossadt hjerta på ditt samvete!"

— Nej, det tror jag visst icke. Mitt hjerta har troligen ej för någon af mina beundrare egt det minsta värde. Men jag tros allmänt blifva min svågers arfvinge, på grund af den nästan faderliga tillgifvenhet som han alltid hyst för mig, och denna är den krok på hvilken alla mina beundrare hängt upp sig.

„Men det kunde då åtminstone ej vara fallet med Hafverberg sjelf. Hvarför tog du då icke honom?" frågade vidare den unga frun.

— Derför att jag å min sida har endast en dotterlig tillgifvenhet för honom, och jag vädjar till dig, som sjelf är lyckligt gift, om det — för att tala i affärsstil — är ett tillräckligt kapital att betrygga ett äktenskaps lycka.

„Du ärnar då aldrig gifta dig?"

— Det har jag icke sagt. Om jag en gång tycker om en man, hvilken jag är säker om att han friar till mig och icke till min förmodade förmögenhet, så skall han blifva min man.

„Och om hvem kan du vara säker att detta är förhållandet? Tror du icke t. ex. att min lilla förmögenhet åtminstone påskyndade Ottos frieri? Det har han sjelf sagt, under medgifvande, att han utan den ej skulle kunnat gifta sig på många år. Och icke håller jag af honom mindre för det, och ej heller är vår äktenskapliga lycka mindre."

— Jag gratulerar dig verkligen dertill, min söta Terèse, och får säga, att mig skulle en lycka, som jag så der för mina egna pengar hade tillhandlat mig, förefalla alltför torftig.

„Ja, dina nuvarande romantiska griller komma dig att säga och tro så, men gift dig, och du skall få se, huru olika allt blifver. För hvarje dag, som går, skall du finna dig mera fäst vid din man, och när du fått ett barn, skall du anse din lycka så stor, att hon knappast kan ökas", sade den unga frun med verkligt rörd ton.

— Jag tviflar icke på att du känner det så, men jag upprepar ännu en gång, att jag önskar en bättre garanti för min lycka — svarade Aurora.

I detta ögonblick afbröts de båda damernas samtal genom en ung herres inträde, hvilken med en bugning för Aurora yttrade: „Nå, det var då ändtligen bra roligt att få träffa fröken här. Jag har sökt er genom hela våningen för att få lyckan att buga mig för er".

— Den artigheten var alldeles öfverflödig — svarade den unga flickan något retligt — tids nog hade vi alltid träffats, så att kunglig sektern fått den stora lyckan.

„Fröken intager genast sin vanliga fiendtliga position, märker jag — svarade mannen, hvilken var ingen annan än den forne informatorn i huset, kunglig sekter Rosling, en man med godt hufvud, originelt utseende och en särdeles lätthet att uttrycka sig. Redan i Upsala, der han tagit en mycket vacker magistergrad, hade han gjort sig känd för sin stora förmåga att intaga folk, ehuru också ganska många påstodo den hafva sin grund snarare i ett fint användande af hans talanger än i ett godt hjerta och sann humanitet. Hos lagmanskan Zeising och alla, som umgingos i hennes hus, var han en förklarad gunstling, men med fröken Aurora låg han beständigt i delo, hvilket jag dock, sanningen likmätigt, måste tillstå hafva varit mera hennes än hans fel. Hon sade nu också halft skrattande: „Ja, det är väl så godt att vi genast börja på det gamla viset, ty ni skall väl ändå förr eller sednare lyckas att reta mig."

Den unga fru Edwin, som, i afseende på sitt omdöme såväl om honom som en mängd andra personer och förhållanden, lät leda sig af sin rikare begåfvade väninna, var likväl af en alltför godsint natur att vilja på något sätt såra en person, hvarför hon sade: „Tag en stol och sitt ner, kunglig sekter Rosling, samt säg oss era tankar i en högst vigtig fråga, som vi hålla på att afhandla. Aurora påstår att för en verklig lycka i ett äktenskap fordras en sådan der kärlek, som man läser om i romaner, men jag deremot tror, att hvad man i allmänhet kallar ett tycke i förening med aktning är nog dertill."

— Naturligtvis har fru Edwin härutinnan lika rätt som fröken. Hvar och en har sina olika föreställningar om lycka, och det är nog för hvar och en att blifva lycklig efter sina. Skulle jag likväl uttala mina åsigter derom, så får jag verkligen säga att till en äktenskaplig lycka för mig erfordras en varm, uteslutande kärlek.

„En sådan som den vi böra hafva till Gud; icke sant, ni nöjer er icke med mindre?" utbröt Aurora hastigt.

— På sitt sätt sådan — svarade Rosling lifligt. — Full tillit och hel kärlek, det är hvad jag fordrar. Men då jag djupt känner den ändliga ofullkomlighet, under hvilken vi sucka, tror jag ock att ingen hel lycka blommar på jorden. Jag kan icke ens ansvara för mig sjelf och min egen beständighet, derför skulle jag ock önska att, ifall jag gifte mig, mitt äktenskap blott skulle vara i några få, korta och sälla år. Jag ville icke att min hustru blefve äldre och miste sin skönhet, derför skulle jag heldre hafva henne med mig såsom ett soligt vårminne under hela mitt lif än såsom ett åldrigt och förståndigt sällskap under höstens dagar.

„Fy då, ni skulle således önska lifvet af er hustru!" utropade fru Edwin.

— Eller kanske till och med taga lifvet af henne, om hon vågade få en skrynkla i sin panna! — sade Aurora.

„Ingendera delen, mina nådiga! Jag anser blott den verkliga sällheten för en dröm och föredrar att blifva våldsamt uppväckt derur, framför att, sedan den slutat, gå i en prosaisk dvala under hela mitt lif. Kärleken är för hög, att jag blott skulle önska den såsom ett ingrediens i min hvardagstrefnad; bättre då att den är slut för alltid! När sommarn slutas, kan jag finna mig i att ersätta solens värme med en kakelugnsbrasa, men en qvinna, som jag upphört att älska med den första glöden, skulle icke hafva retelse nog för mig ens såsom min hustru."

— I så fall hoppas jag att ingen qvinna må vara nog galen att gifta sig med er — sade den unga frun litet häftigt.

„Eller rättare att ni icke må vara nog samvetslös att vilja binda en qvinna vid er för lifvet," sade Aurora allvarligt.

— Hu, mina damer, jag börjar finna att saken tager en alltför allvarsam vändning, och derför retirerar jag, medan jag ännu har någon krigsära i behåll, sade Rosling muntert, i det han gick ut.

„Det var en förskräcklig karl", utbrast fru Edwin, sedan han gått, „sannerligen skulle han icke passa till en turk, som kunde byta om favoriter, när det lyste honom!"

— Han är grym och känslolös — sade Aurora betänksamt — och likväl är icke hans åsigt utan all poesi. För öfrigt säger han hvad han tänker och nedlåter sig icke att hyckla, så att man kan åtminstone tro honom.

Inom kort gjorde sig Rosling bemärkt på embetsmannabanan, och ett år, efter det jag var åhörare af det ofvannämnda samtalet, blef han tillförordnad protokollsekter, och det taltes till och med temligen allmänt om att han skulle vara i fråga till en expeditionschefs-plats. I hans förhållande till fröken v. Zeising hade imellertid en ganska stor förändring inträdt. Under loppet af den sist förflutna vintern

och våren hade mina aningar om det sjukdomsfrö, som hon bar inom sig, tyvärr blifvit fullt besannade. Den vackra fröken Aurora lyste icke mera i stora verldens salonger: hon halflåg på soffan i sitt kabinett, med små hektiska fläckar på sina kinder, en fuktig glans i sina ögon och ett nästan saligt löje på sina läppar. Den förra oron i hennes väsen var borta; det såg nästan ut som hade hon under bäfvan väntat på detta utbrott af ett inneboende ondt, vid tanken hvarpå hon så vant sig att hon, när det slutligen framträdde, förmådde att bära det med full resignation. Modren var otröstlig: „Skulle hon nu också mista sitt sista barn och blifva lemnad aldeles ensam på sin ålderdom! Och en sådan briljant vinter sedan: slädparti, baler och supéer hvar enda dag, och Aurora och hon som voro bundna, den förra vid sin soffa och den senare vid hennes sjukbädd“! Der satt hon dock icke ensam; den hederlige grosshandlaren Hafverberg kom dit nästan hvarje qväll, sedan kontorsgöromålen voro slut, och om han äfven icke kunde säga så mycket till att muntra sin kära svägerska, visade han dock städse en omsorg och en uppmärksamhet, som måste hafva sin grund i ett godt hjerta och en uppriktig kärlek. Fru Edwin infann sig också temligen ofta samt regalerade med berättelser om hvad som hände i “societeten“. Bland den, som egde tillträde till Auroras sjukrum, var äfven Rosling, hvilken sedan gammalt räknades såsom en medlem af familjen. Han infann sig också nästan dagligen och bemötte henne under denna tid helt annorlunda än förut. Han hade nämligen då äflats att anse och behandla henne såsom ett barn, då han deremot nu mot henne iakttog ett särdeles lugnt och aktningsfullt sätt, så att hon trots deras förra fiendskap numera gerna såg honom nära sig.

På sommaren gjorde den Zeisingska familjen ett besök vid en af de vestra badorterna — resor till Marseille och Nizza voro då ännu icke på modet — och efter återkomsten derifrån tycktes Aurora vara fullkomligt återställd. Hon skrattade och skämtade såsom förut, och hennes under sjukdomen visade mildhet och undergifvenhet voro alldeles försvunna. Det enda af förändringen, som bibehöll sig, var det nya förhållandet till Rosling, hvilken efter hennes hemkomst fortfor att vara nästan daglig gäst i huset.

Då jag en gång på hösten besökte fröken v. Zeising, fann jag henne ensam hemma. Hon kom vänligt emot mig, räckte mig handen och sade: „Nå, det var då riktigt roligt att doktorn kom en gång, medan mamma var ute. Sitt nu ner, så få vi tala förstånd en stund, men doktorn skall lofva mig att vara uppriktig. Säg mig, anser ni mig vara fullkomligt frisk nu“?

— Om icke fullkomligt frisk, så åtminstone på ganska god väg att blifva det; och hvad som ännu återstår, få vi väl hoppas att tid, försigtighet och en omsorgsfull vård måtte åstadkomma.

„Nå hvad skulle jag då hafva att iakttaga?“

— För det första får ni icke dansa, ni har redan gjort det alltför mycket i era dagar. Vidare får ni icke begagna klädningar, som lemna hals och armar bara; ni får icke vara sent ute om aftnarna, utan bör tidigt intaga sängen. Ytterligare . . .

„Nej, håll för all del!“ afbröt hon mig. „Det är då icke nog med att jag måste afsäga mig mitt favoritnöje, ni vill äfven att jag skall hållas instängd såsom en nunna och kläda mig som ett spektakel. Nej, doktor, litet liberalare får ni allt vara!“

— Jag sade blott hvad ni borde göra, om ni ville blifva frisk och lefva — svarade jag.

„Att lefva till dess man blir gammal och ful, kanske pjunkig och skröplig dertill, är då det en sådan lycka? Nej,“ sade hon och skakade sitt vackra hufvud, „nej, tusen gånger heldre lefva fort, fullt och gladt och sedan dö!“

— Jag föreställde mig icke att det härvidlag var fråga om ett val mellan det och det, utan att det är vår obestridliga skyldighet att ej genom något öfverdåd eller lättsinne förkorta vårt lif.

„Ja, nog är det sant; men jag vill så ogerna blifva gammal.“

— I så fall vet jag icke hvarför fröken vänder sig till mig, ty meningen kan väl icke vara att jag skulle förhjelpa er till motsatsen.

„Åhnej,“ svarade hon leende. „Tillåt mig nu blott en fråga till, men ni får icke blifva ond, lofvar ni det?“

— Det gör jag sällan, och att blifva ond på fröken anser jag nästan omöjligt, ehuru oförståndig ni också är.

„Man har rådt mig att rådfråga lifmedikus F. Han lär hafva mycken praktik i bröstsjukdomar och lär icke vara så sträng, som ni verkligen måste medgifva att ni är.“

— Och fröken hoppas således att hans ordinationer skola blifva lättare att följa än mina.

„Ja, och att ej doktorn skall förbjuda mig saker, som han möjligen kommer att tillåta,“ sade hon i bevekande ton.

— Det skall jag icke göra, men då får äfven han öfvertaga hela behandlingen af er. Ansvaret för en patients lif och helsa måste falla på den läkare, hvars råd följas.

„Nej, för all del, doktor Lundeberg, edra råd vill jag visst icke undvara.“

— Endast slippa att lyda dem, jag förstår — sade jag allvarligt.

„Ni blef ändå ond, tror jag, tvärtemot ert löfte.“

— Nej, men jag är ledsen öfver att ni sjelf visar så liten aktning för ert lif, som kan göra och säkerligen äfven gör många lyckliga.

En djup rodnad betäckte den unga flickans kinder, och hon svarade i vek ton: „Förlåt mig, herr doktor, om jag har sårat er. Jag vet ej rätt sjelf hvad jag vill, utom det att jag icke vill stöta ifrån mig en så öm läkare och deltagande vän, som ni alltid visat er vara. Och om jag någon gång öfverträder era förbud, och det förutser jag kanske nog kommer att ske, så kom ihåg att hos mig strida de mest skilda böjelser med hvarandra, och det kan nog hända, att de goda icke alltid behålla öfverhanden.“

Någon tid derefter mötte jag på Carl XIII:s torg fru Edwin, som det första hon fick se mig styrde rakt på mig och i munter ton sade: „Nå se, god dag, doktor Lundeberg, det var roligt att träffa er, har ni hört den stora nyheten?“

— Jag är verkligen ej så lycklig att veta hvilken ni menar — svarade jag leende — men, att döma efter ert utseende, bör det vara en ganska god, och sådana tyvärr är det ondt om för en person, som får gå från den ena sjuksängen till den andra.

„Den rör verkligen en af era patienter, ja, det vill egentligen säga, en som varit er patient: Aurora v. Zeising är förlofvad.“

— Nå, det må jag säga var en verklig nyhet!

„Ja, och ni skall anse den för ännu besynnerligare, då ni får veta hvem den lyckliga är. Kan ni tänka er, att hon har gått och kastat bort sitt rika hjerta åt den der otäcka protokollsekter Rosling, som hon förr icke kunde med!“

— I så fall har hon nu förmodligen ändrat tanke om honom.

„Ja, visst har hon det gjort! Jag kommer dit i går afton, och hvad tror ni jag får se? Jo, Aurora och den der mörka karlen, som sitta i kabinettssoffan med armarna om hvarandras lif. Aurora rodnade och log på ett så öfverlyckligt sätt, som jag aldrig sett förut, samt ropade: 'kom hit, Terèse, och gratulera min fästman och mig!“

— Nå, än han? Hvad sade och gjorde han?

„Han reste sig upp och höll ett vackert tal om Auroras och min vänskap, som han hoppades icke skulle förändras genom de nya förhållanden, i hvilka hon nu inträdt, utan bad att äfven han skulle innefattas deri. Ja, vet doktorn, han talte verkligen så vackert, att jag ej kunde hålla mig från att gråta, ty jag är ett sådant fasligt sjåp, som Edwin alltid brukar säga.“

— Men såg han i öfrigt lycklig ut?

„Åh ja, så lycklig som en sådan der svart menniska kan se ut, och tant Zeising och gubben Hafverberg tycktes båda vara i sjunde himlen. Ja, Gud gifve dem lycka,“ fortfor hon suckande, “ehuru jag icke mycket tror derpå.“

(Slutet följer.)

Sommardagar i Baden-Baden.

Paris är ett paradis, men icke under rötmånaden. För denna tid behöfde de glada sjelfherrskarne vid Seinen en plats för sin villeggiatura, och deras blick föll på en grön vrå af storhertigdömet Baden. En fiffig fransman, herr Benazet, åtog sig de erforderliga förberedelserna. Baden-Baden blef förändradt, förskönadt, ombygdt, genomsågadt i midten och förlängdt fram och bak, alldeles på samma sätt som man gör med en gammal tredäckare, för att förändra honom till ett modernt pantsarskepp. Under Benazets öfverbefäl skredo eleganta franska målare till verket. En skicklig fransk „chef“ påhittades för festdepartementet, och då allt bar en äkta fransysk prägel, började den fina pariserverlden att strömma in. Baden-Baden föll utomordentligt i smaken, ty det såg ut som en teaterdekoration. Jockeyklubben tog platsen under sitt nådiga hägn. Herr Benazet uppsatte en *Echo des Bains*, annars gemenligen kallad speltidning, för att locka gäster. Och de kommo äfven i skaror, konungar, furstar, tjufvar och skälmar, *beau monde* och *demi monde* om hvarandra.

Jag måste uppriktigt bekänna, att det var speltidningen, som lockade mig till Baden-Baden. Jag hade i denna, likasom i de många filialafdelningar, hvilka den upprättat i de stora parisertidningarna, med öfverskriften: *Faits divers*, så ofta läst, att Baden-Baden vore kontinentens Epsom, att jag en gång sjelf ville se huru saken förhöll sig. Pariser Jockeyklubben var representerad till sista man. Der voro Fitzjames, Schickler, Choiseul, Lupin, Riviere, Aumont, La Grange, kort sagdt hela Paris' gyllene ungdom, hertigen af Morny icke att förglömma, hvilken hade tagit med sig sin egen häst. Midt i gruppen stod en spenslig ung man med rödaktigt hår och en lätt skuggning kring öfverläppen, som skulle föreställa mustasch. Jag hörde honom tilltalas med namnet Cad'rousse och visste nu att det var den bekante hertigen af Grammont-Caderousse, som hade dödat den stackars Dillon i en duell. „Sport“en hade framkallat olyckan, men det förfärliga minnet tycktes icke synnerligt oroa hertigen eller kasta någon skugga på hans vadhållningsbok. Han är ledaren och medelpunkten i sin cirkel. Jockeyklubben hade tagit med sig sin bouquetière, en smärt munter tärna, som en hvar kallade Isabelle, och ständigt uppträdde i holländsk drägt. I sin med ponies förspända vagn for hon omkring med sina blommor. Spelhusets blomsterflicka prunkar i en spansk fantasidrägt och låter betala sig efter behag för sina torftiga buketter.

Den stora kappränningen hålles vid Iffezheim. Då uppföres der tribuner af sten, som göra anspråk på skönhet och hvilka nu i det närmaste voro fyllda af „sportens“ pariserpatroner. Infödingar, alla i blå rockar, voro der till ett antal af några hundra och ersatte den böljande, skrikande, till halft vansinne upphetsade menniskomassa, som på Derbydagen samlar sig i Epsom. Efter en kort stund smögo sig dessa hederliga tyska borgare sin väg: de hade tråkigt. Kappränningen var också derefter. Det felades blod, eld, den galvaniska gnistan. Det sällsammaste var att tvenne hästar med hufvudena alldeles invid hvarandra kommo fram till målet under en djup tystnad. Det egentliga skådespelet, den sköna delen af kappränningen, nemligen vagnarnes hemfärd, fick man skåda på aftonen. Hvilka färger, hvilken mångfald, hvilka kontraster, hvilket rasslande och rullande af hjul, hvilka piksmällar! Först en elegant, i Paris förfärdigad, vagn, med en grefvekrona på vagnsdörren, med engelska hästar och betjenter med livréer i ljusblått och guld. Han vänder om hörnet, far sina färde, och allt är i ett nu försvunnet. Nu synes ett moln af pony-ekipager, hvart och ett med ett tak formadt likt ett palmlöf, hvart och ett uppfylldt med strålande damer, och bakpå en liten miniatur-lakej, en Tummeliten i livré, som står med korslagda armar och blickar stolt ned på massan. Äfven dessa vagnar försvinna likt en blixt, och det blir plats för de unga sportspatronernas *char-à-bancs*, alla med fyra hästar och postiljoner. Dessa postiljoner bära en teaterkostym, ljusgula jackor, skarlakansröda kragar, lackerade hattar med gyllene snören, de oundvikliga höga stöflarna och vid sidan ett horn. Redan på långt håll hör man små klockor klinga och ett förfärligt klatschande med piskor. Hvarje postiljon, som far förbi, höjer sig upp i stigbyglarna och låter sin piska smälla, än åt höger och än åt venster, så att det dånar som ett pistolskott. Det ser ut som om det vore ett verkligt kavallerianfall. En god effekt göra äfven de stora gula vagnarne med det storhertigliga vapnet, lastade med glada sällskap i lavendelfärgade handskar och med en likasom i lågor klädd postiljon på sadelhästen. Nu rusar någonting framåt, som ser ut som en skarlakansfärgad eller blodröd ström, hvilket vid närmare betraktande befinnes vara konung Benazets förridare, postiljon och betjent. Tåget afslutas af en böljande massa af *char-à-bancs*, fyrsitsiga kalescher, enspännare och till och med kärror.

Utom denna kappränning har Baden-Baden äfven andra stora dagar, hvilka återkomma en gång i hvarje vecka. Om söndagarna inströmmar från alla håll det besynnerligaste, mest blandade och brokiga sällskap man någonsin kan tänka sig. Operan väljer sitt bästa stycke, sina bästa sångare och sångerskor. Orkestern spelar mindre mekaniskt än vanligt och ungefär så som om hvarje musikus hade under armen en urnyckel med hvilken kapellmästaren alltemellanåt droge upp honom. Österrikiska officerare i hvita rockar, med storkben och glas för ögonen, gå parvis och helsa samvetsgrannt på en hvar. Preussiska officerare med förfärligt gammalmodiga platta epåletter promenera äfven parvis genom massan och helsa på österrikarne så ofta de möta dem. Det är en allmän helsningsdag. Små kadetter äro öfverlyckliga öfver att genom sina helsningar kunna visa sitt stånd, och helsa officerare, polisbetjenter och allt som man möjligen kan helsa på. Musiken är utmärkt, om det är preussiska trupper, och i synnerhet om de spela det sällsamma musikaliska virrvarr, som kallas ouverturen till

Tannhäuser, denna massa af sött och surt, af melodi och disharmoni, af method och vidunderlighet, som delar hela Tyskland i tvenne läger, likasom om en politisk fråga låge dold i denna musik.

Sjelfva Baden-Baden visar sig på eftermiddagen. Skådepelets handlande personer vidtaga sina förberedelser till sjelfuppvisning, uti djupaste hemlighet, bakom nedsläppta gardiner i de öfra våningarna. På ett gifvet klockslag svärma de ut likt mygg, strömma ut ur hvarje port, ur hvarje café. Man promenerar, sätter sig kring små hvita bord, pratar eller hör på musiken. Hvilka drägter! För att börja med damernas hattar, ser man dem i otaliga former, från de s. k. pastejerna till den mera moderna formanshatten, hattar af halm och hattar af sammet, ljusröda, purpurröda, svarta och koboltblå med vajande hvita strutsfjädrar, hvilka måhända äro fästade med en diamantagraff, trekantiga hattar med en infattning af svandun, hattar i form af pojk- eller bäraremössor med en skärm öfver ögonen. Diamanter blixtra på örringarna och på bröstet, dyrbara armband blänka kring handlederna. Här komma tvenne damer i hvita mantlar, i hvilka kinesiska blommor äro rikt inflickade och hvilkas kinesiska bräm äro undanslagna för att visa de kinesiska underrockarna. Några bära sammetsspensar med hvita bluser under, andra skotska plaids. Färger och mönster äro ofta så bjerta och i ögonen fallande, att det nästan ser ut som om någon theatergarderob blifvit plundrad; men ehuru det här i den klara eftermiddagssolen icke kan bli fråga om lampeffekt, taga sig toiletterna likväl icke smaklöst ut, så skickligt förstå parisiskorna att lovera sig fram mellan klippor. De snöhvita drägterna derborta äro så underbart friska och svala, att de göra ögonen lika godt, som ett glas isvatten de glödande läpparna. Allt är hvitt på en sådan dam, med undantag af den svarta sammetshatten, som bildar en behaglig kontrast. Vi se tvenne nya damer anlända och känna oss helt förbryllade, ty vi måste antaga dem vara kinesiskor, enär de låta vida fladdrande klädningar och schalar af Brüsselspetsar, genomvirkade med trådar af alla färger likt orientaliska skärp, fladdra omkring sig. Hvad skola vi säga om denna *casquet* af ljust himmelsblått sammet med ett diamantspänne, eller om denna köttfärgade pojkmössa, öfver hvars skärm gnistrar en rund mandarinknapp af diamanter? Deremellan visa sig der och hvar breda, gula halmhattar, så påsatta som endast fransyskor förstå, så att tanken på trädgårdsarbete och solbränna, hvilken en engelska vanligen framkallar med en dylik hatt, alldeles icke kan komma i fråga. Ett annat mode passar förträffligt för ställets teaterluft. Från små runda hattar hänga korta, täta svarta slöjor ett stycke nedför ansigtet, till formen lika den mask, som den bedragna Donna Elvira i Mozarts Don Juan bär i handen och stundom håller för ansigtet. Här är effekten utmärkt och pikant.

Då ansigten och gestalter bli oss förtrogna, märka vi snart det märkvärdigaste draget i det helas fysionomi. Alla dessa dryader och hamadryader befinna sig i ett tillstånd af evig förvandling. De kläda om sig lika ofta som första älskarinnan i en toilettrol. Den gråa damen på morgonen bländar om middagen på promenaden såsom „dam i hvitt“, uppträder vid middagsbordet i svart och strålar om aftonen i guld- och silfverbrokad. Det måste råda ett oupphörligt kretslopp af påklädning, och arbetet kan icke vara det lättaste.

Hade man en *habitué* till hands, en graduerad vid detta epikureiska universitet, så skulle han kunna analysera för oss denna egendomliga blandning i deras enskilda beståndsdelar. Han skulle kunna säga oss att hela den yppersta gräddan af Paris' konstnärliga, litterära och sysslolösa verld är i Baden-Baden, personer af högsta rang och personer af lägsta slag, folk af hvarje stånd och af intet stånd, baroner från åtskilliga länder och en hel taffelrund af industririddare, finanskarlar af Credit Mobilier, hvilka lyckas motsvara de forna generalförpaktarne, och en blomstermarknad af de skönaste qvinnor.

Om aftonen, då Baden-Baden har dinerat, rör sig allt åt ett håll, och middagspromenaden tyckes åter börja. Det har blifvit skumt och öfverallt strålar ljus. Alla de gröna alléerna hafva sina lyktor tända, ljusskimmer dansar på den sorlande bäcken, som framrinner mellan murgrönkransade murar. Ett långt perspektiv öppnar sig framåt spelhuset, hvars gula pelare äro infattade i en rad af gaslågor. Här är sällskapet åter samladt, hel verld, half verld, friska och maskstungna frukter, „persikor till tre sous“, engelsmän, tyskar, fransmän, spaniorer och italienare. Kiosken der borta, målad i grönt och guld, som strålar af ett ljushaf, är sätet för en preussisk regementsmusik, så fulltonig, så rik, så melodisk, sådan som man sällan får höra den exeqveras af något annat lands musikanter. Vid klangen af denna musik strömmar massan in i spelhuset.

Conversation står det i stora bokstäfver att läsa öfver ingången. I detta ord ligger en bitter ironi, ty samtal är det sista man här önskar, det sista hvarpå man här tänker. En förstuga med dynklädda säten mottager oss först. Derifrån leda tvenne glasdörrar in i en retande salong med speglar, ljuskronor och en upphöjd orkester. Denna forna danssal förefaller oss som om den skulle vara stulen ur ett gammalt fransyskt konungapalats. Golfvet har de skönaste inläggningar, väggarne äro i Ludvig XIV:s stil, prydda med kärleksgudar, arabesker, blommor och förgyllningar. Alltsammans är visserligen något urblekt, men likheten med ett gammalt konungapalats blir derigenom så mycket större. Emellertid ansågs denna sal icke längre tillräckligt elegant. Man byggde nya gemak, en balsal, en *Salon des Fleurs*, en *Salon de Pompadour*, och den gamla salongen blef en försal.

Ur försalen träder man in i spelsalongerna, verkliga boudoirer till sina dekoreringar. De båda gröna polisbetjenterna med tuppfjädrar på hatten, som sitta vid dörrarna, tala lika tydligt som en bok om de ovänliga förhållandena mellan myndigheterna och spelhusets förvaltning. Innanför på väggarna sitta stora plakater uppklistrade med öfverskrift: „Spelreglemente; *Réglement pour les Jeux*.“ De ha en stark polislukt och äro undertecknade med: „Kuntz, Statsdirektor.“ Nästan hvarje punkt andas den största misstanke mot spelarne. Endast kort med hvita baksidor äro tillåtna. Hvarje kortpaket skall innehålla sex spel om femtiotvå kort hvartdera och äro förseglade med det storhertigliga sigillet. Innan spelet börjar brytes sigillet i närvaro af en polistjensteman, och korten räknas inför hans ögon. Hvarje dag måste banken spela med nya kort, och om spelarne begära det, äfven flera gånger på dagen. Efter spelets slut inträder åter polistjenstemannen, och korten räknas i hans närvaro, läggas in i sina lådor, förseglas och återställas om ett år. Rouletten undersökes af samma tjensteman och förseglas efter spelets slut tills det åter börjas. På bestämda timmar måste croupiererne aflösa hvarandra, ingen dag förr och ingen dag senare. Klockan tolf middagen börjas spelet, och klockan tolf på natten upphör det, med undantag af baldagar, på hvilka spelas så länge, som dansen håller uti.

Ett temligen svårt göra är det att komma fram till spelbordet, så många menniskor stå der omkring. Endast de mera framstående sitta, bakom dem står i tre, fyra led „galleriet“. Bland de sittande befinna sig spelordens Storkors, det gröna bordets Leviathans, äfven deruti lika sin föregångare, profetslukaren, att de åter uppgifva sitt byte. Det är ett misstag att de starkaste spelarne äro engelsmän. Då tidningarne berätta om någon som förlorat „en million“, måste det alltid vara en engelsman. Sanna förhållandet är emellertid, att engelsmannen är den räddaste och snålaste spelaren. Han ser med större smärta än någon annan ett blygsamt silfvermynt försvinna och förråder vid vinst den största glädjen. Har han satt in guld och förlorat, så uttalar han högt och tydligt sitt förakt för de personer till hvilka det öfvergått. De äro nu „ett band af nedriga bedragare, som man aldrig skulle tåla i England.“ De välklädda och med penningar väl försedda engelsmännen blifva emellertid, trots sin grofhet, i sådana fall mera artigt behandlade än herrar *chevaliers* med gula kinder och ett något sluskigt-gentilt utseende. En af bankherrarna visar sig och lugnar engelsmannen, men inga handfasta lakejer rusa fram från öster och vester för att fatta den skymfande i kragen.

Hvarje insats, som icke tages in af den vinnande, skall tillfalla de fader- och moderlösa, för hvilka Stultz (hvem var Stultz?) stiftat en asyl. Men då man ser huru hemligt och med hvilken tillgjordt obesvärad min croupiererne indraga dessa glömda penningar, känner man sig frestad att ropa: „Stultz,

PORTHANS STATY.
Efter en fotografi tecknad af C. S. Hallbeck.

SÖDRA STAMBANANS INVIGNING I JÖNKÖPING DEN 1 DECEMBER 1864.
Originalteckning af K. H. Kumlien.

pass på!“ Utan all fråga erhålla hans fader- och moderlösa barn den minsta delen af dessa qvarstående insatser.

Om söndagarna behöfver man goda armbågar för att komma fram till roulette-bordet. En böljande menniskomassa fyller rummet, man tränges och knuffas för att få förlora sina penningar. Sådana aftnar äro pirater och hajar på goda platser verksamma med skickliga fingrar. En af de stående har öfver de sittandes hufvuden gjort en insats och vunnit. Han vill taga sina penningar från bordet, men dessa befinna sig redan i gapet på en haj, som förklarar dem för sina. En skorbutisk gammal dam har gjort denna industrigren till sin specialitet, och lurar åt sig mycket penningar, ehuru croupiererne, hvilka känna henne, ibland taga parti emot henne. Engelska oerfarna ungherrar bli illa tilltygade af henne, och om hon blir anklagad, förstår hon att förträffligt spela den oskyldiga. Den bestulna har alltid orätt. De kringstående bli otåliga och vända sig emot honom — han hindrar dem i deras spel.

Ibland faller ett mynt, af guld eller silfver, under bordet, och den lilla scen, som då spelas, lemnar ett mycket talande bevis på tillståndet af ställets moral. En betjent hör på afstånd den välbekanta tonen och skyndar fram med en liten brinnande vaxstapel, som är fästad vid ändan af en käpp. Under tiden bevakar spelaren, som tappat myntet, sin granne och kan icke förmå sig att böja sig ned och söka upp det förlorade myntet. Betjenten med vaxstapeln kastar sig ned på alla fyra, försvinner under bordet och söker. Ibland hittar han rätt på myntet, ibland icke. I senare fallet är det antagligt att en annan redan funnit det, och att det i detta ögonblick klibbar fast vid en industririddares skosula, som, i förutseende af en sådan tilldragelse, blifvit bestruken med fett och beck.

I salen innanför spelsalonen kan man göra studier öfver den menskliga karakteren. Man befinner sig i en bivuak, som är splittrad i otaliga små lägergrupper. Här är en äkta man med sin familj. Han har, för att göra till viljes sin sjuka fru, som begagnar baden, kommit till Baden-Baden. Hans båda barn, en gosse och en flicka, ha sprungit kapp i allén och återkomma andlösa och upphettade. Modern ropar dem till sig och bannar dem. Barnen veta att det icke är så illa menadt, vända sig till fadern, klättra upp i hans knä och kyssa honom. Bredvid denna borgerliga grupp, på icke fulla två alnars afstånp, sitter en annan. Tvenne damer ha tagit plats på en sammetssoffa, tvenne herrar ha hemtat sig stolar och satt sig framför dem. Den ena herrn är en fransysk marquis, den andra en rysk baron; damerna ha hvarken titel eller familjenamn och kallas helt enkelt Caroline och Marie. Deras samtal står på barnkammarens ståndpunkt, man tror sig höra den rena oskulden. Men ibland frambryter ett förrädiskt drag. Den lilla marquis'en märker att den kraftfulla ryssen håller på att tränga honom i bakgrunden, och börjar att vårdslöst leka med några guldmynt. Han stiger upp och lofvar att lägga hela sin vinst i Carolines hand. Denna dams ögon börja tindra — hon tycker mycket om guld. Inom kort kommer han tillbaka, visar de tomma händerna och rycker på axlarna. Han får nu erfara med hvilket förakt verlden behandlar allt som ser ut som armod. Caroline svarar honom med ett tvunget leende och fördubblar sin uppmärksamhet mot ryssen.

Till höger om oss höras några takter brusande musik. En dörr har öppnats och åter tillslutits. Medan den stod öppen lemnade den oss tillfälle att se in i balsalen med sina pelare i hvitt och guld, med sina strålkransar af gaslågor, med sina svartklädda herrar och sina strålande damer, alla kringflygande i den vilda saltarella, som kallas Mephistopheles-vals. En passande musik! Kapellmästaren, som i sin svarta drägt icke är olik en helvetets furste, pådrifver ursinnigt med taktpinnen sina musikanter. Orientaliska cymbaler klinga, i vilda språng flyger stråken öfver strängarna, den gyllene ungdomen svingar omkring i den snabbaste hvirfvel. Det är spelhelvetets musik, som låter spelhelvetets offer dansa. På väggen är Proserpinas bortröfvande afbildadt. Den unga damen, som spjernar i helvetesgudens armar, är allt för klassisk till sin drägt. Men äro icke dansarinnorna det också? De se ut som Sabinskor, hvilka blifva bortröfvade af Romare i frack. Stor rond, en larmande, med de gällaste toner plötsligt afbrytande final, Mephistopheles-valsen, och med den balen, är slut, spelrummen tillslutas.

I det sista ögonblicket ha spelarne vågat det högsta spelet. Nu aflägsna de sig med dystra miner och tunga steg. Ur de småningom utrymda salarne strömmar en qväfvande het luft. Bakom den sista spelaren sluter sig husets port, gaslågorna i pelargångarne slockna. Den som nu sakta ginge upp för trappan och försigtigt sköte undan en musslinsgardin skulle bli vittne till sista scenen i dagens skådespel. Förvaltningsherrarna sitta vid ett bord och räkna bytet. Ljusen äro halft nedbrunna, den öfre delen af salen är höljd i dunkel. En äkta Rembrandtsk tafla! Giriga ansigten böja sig öfver bordet, hufvudena kasta jätteskuggor på väggen. Några försegla vid fladdrande ljus guld i rullar, andra inpacka guldrullarna och sedelbundtarna i penningskrin. Då allt är uträttadt, stiga förvaltningsherrarne upp, sträcka på sig, låta stänga dörrarne och vandra hem till sitt.

Porthans Staty.

Vid Auras vågor, der kristendomen under Sveriges fanor först landsteg på Finlands kust, der, i det gamla Åbo, har det finska folket rest sin första ärestod öfver finsk man. Det är annars vanligt att furstar och den blodiga bragdens hjeltar taga lejonparten af sådana ärebetygelser, men Finland har rest sin första stod öfver — en professor.

Detta är mer än en tillfällighet.

Icke så att ju icke äfven Finland haft sin dryga del af det blod och de tårar hvarmed krigets lagrar köpas. Men dessa strider kämpades under Sveriges blågula fana, Finland har icke haft någon egen.

En af Finlands snillrikaste författare har på fullt allvar framkastat och nekande besvarat frågan: „har Finland en historia före 1809?“ Frågan är en paradox, men innebär dock en tanke. Finland hade varit *ett* med Sverige, men kunde icke blifva ett med Ryssland. Under föreningen med Sverige hade Finland aldrig upphört att vara sig sjelf, men efter skilsmessan skulle Finland antingen upphöra att vara det eller ock utveckla denna inre nationella sjelfständighet i en vidsträcktare bemärkelse än tillförene. Arbetet på finsk nationalitet är sannerligen vida äldre än de nya ifrarnes teorier, och äfven Porthans verksamhet faller inom den svenska tiden, från hvilken den finska bibelöfversättningen qvarstår såsom det mest vördnadsvärda verk i den finska kulturens tjenst.

Hvad som främst förtjenar en ärestod är att våga tänka stort om sitt folk, och det är känslan häraf som rest Porthans staty.

Den första uppmaningen utgick från finska litteratursällskapet, och allmänhetens, i synnerhet den studerande ungdomens, varma deltagande sammanbragte medlen. Statyen är modellerad i Rom af hr Sjöstrand och gjuten i München å Müllers bekanta gjuteri. Ett ögonblick sökte hufvudstaden och universitetet att börda honom såsom sin och uppställa statyen i Helsingfors, men det gamla Åbo segrade, och nu sitter han, gjuten i brons, beskuggad af grönskande träd, midt på stora torget, omgifven af Aura-ån, domkyrkan, forna universitetet, gymnasium och det hus der han i lifstiden hade sin bo stad, invid samma plats, der han i lifstiden verkat som lärare och medborgare.

Södra Stambanans Invigning.

Hvad än den kortsynta klenmodigheten må klaga, en naturlig instinkt säger dock folket, att jernvägarne icke äro en frätande statslyx, utan en mäktig häfstång till kraft och förkofran. De som yrka att jernvägar icke hos oss bära sig, emedan de icke lemna ränta på anläggningskostnaden, kunna, sig till en helsosam öfning, sätta sig att uträkna, huru många procent våra gator, landsvägar och broar lemna i direkt vinst.

Likasom fordom Thor omgjordade sig med ett starkhets-bälte af jern, så har äfven Sverige omgjordat sina länder. Med stor högtidlighet öppnadas för två år sedan jernvägen mellan Stockholm och Göteborg, den så kallade vestra stambanan, som sammanbinder tvenne haf och likt en gördel omsluter Sveas midja. Med den nyss fullbordade södra stambanan knyter hon ett band till närmare förening med det öfriga Europa.

Vid vestra stambanans invigning var Göteborg förnämsta skådeplatsen för högtidligheterna. Konungen och de då församlade ständerna hade der stämt möte med representanter af norska stortinget, och rikets andra stad utvecklade en storartad gästfrihet för att betyga sin glädje öfver det fullbordade verket.

Denna gång var Jönköping festens medelpunkt. H. M. Konungen var icke närvarande, men omkring Hertigarne af Östergötland och Dalarne samlades från skilda orter en mängd deltagare i och åskådare af högtidligheterna.

Från Fahlköping till Jönköping sänker sig jernvägen så småningom utefter de höjder — som i sydvest och söder omgifva Vettern. På vår teckning synas dessa höjder i fonden, bortom Vetterns vattenspegel. Närmare Jönköping löper jernvägen tätt utmed stranden och paralelt med densamma en vågbrytare till skydd mot den nyckfulla och lättrörda Vetterns stundom så våldsamma vågor. På denna, den vestra sidan om staden ligger Jönköpings stationshus, genom hvilket den södra stambanan fortsätter sin väg utmed stranden, öfver kanalen, förbi det storartade och prydliga hotellet, Jönköpings stolthet, och vidare förbi staden, hvarefter vägen så småningom under ständig stigning, lemnande Vetterns strand, vänder sig mot söder. I det längsta dröjer blicken vid den fria, friska fjärden, hvars stränder höja sig terrassformigt och vid hvars fond Visingsö aftecknar sig vid den linie der himmel och vatten mötas. Men knappt har denna syn försvunnit, innan till venster åter öppnar sig en tafla, en af de mest målningsvärda i vårt på naturskönhet så rika land. Det är Husqvarna, som med sina mångfaldigt sönderdelade vattenfall och storartade anläggningar aftecknar sig mot en pittoresk fond af skogar och tvärbranta berg. Längre fram går vägen genom en mera karg och mindre naturskön trakt.

Det var den 1 December, Oscarsdagen 1864 kl. $^1/_2$ 10 f. m., som södra stambanans festliga invigningståg, helsadt af den församlade menniskomassans jubel, satte sig i gång från Jönköpings bangård. Det är detta ögonblick som vår teckning återgifver. Det vackra stationshuset, uppfördt efter ritningar af kapten Edelsvärd, var rikt smyckadt med kungliga namnchiffer, vapensköldar, flaggor och grönt. Likaså lokomotivet. Främst i en öppen vagn voro placerade Jönköpings regementes och Smålands grenadierers musikcorpser, hvilka vid utgåendet spelade en festmarsch. Derpå följde de kungliga vagnarne. I en öppen sådan hade DD. KK. HH. tagit plats jemte länets landshöfding, statsrådet Faxe, de båda generaldirektörerna Beijer och Troilius, presidenten i Götha Hofrätt Darin, stadens borgmästare m. fl. Tåget gick i början med långsam fart, passerande strandgatan, som var uppfylld af en jublande menniskomassa, och fortsatte sedan till Sandsjö, der tåget från Malmö var tillmötes.

Vi vilja icke uppehålla oss vid någon beskrifning öfver de festligheter som egde rum under färden och vid återkomsten, som skedde samma dag kl. 5 e. m. — vi hafva endast velat med några ord återföra minnet till den tilldragelse hvaraf vi i dag lemna en afbildning.

Litteratur.

Romerska republikens sista dagar, dess store män, moral och seder. Historisk tidsmålning af G. Boissier. (Ur „Revue des Deux Mondes“). Stockholm 1864.

En hvar af oss, som i sin ungdom haft den lyckan att blifva införd i den gamla romerska forntidens stora bildersal, skall säkerligen aldrig förgäta det intryck som porträtterna af dess ryktbara statsmän, krigare, talare och skalder på honom utöfvade. Och ändock torde väl litet hvar få medgifva, att han såg dessa vördnadsbjudande gestalter „genom ett dunkelt glas på ett otydligt sätt“, att det låg ett nära tvåtusen-årigt dam utbredt öfver alla dessa anleten, hvilket hindrade honom att klart urskilja de särskilda dragen och endast lät de allmänna konturerna träda fram, — och äfven dessa ibland temligen otydliga. Det lifliga intresse, som de detta oaktadt icke kunde undgå att väcka, framkallade utan tvifvel hos honom önskan att någon mästares hand skulle aftorka detta dam och åt de af tiden blekta dragen återgifva lifvets friska och varma kolorit. Det är en sådan restauration som hr *Boissier* med konsterfaren hand utfört, och vi tvifla icke att de flesta, som läsa ofvanstående arbete, skola hålla honom räkning för att han låtit dem förnya en bekantskap, som nu först verkligen förtjenar detta namn. — Den kloke och smidige *Atticus*, han som gjorde sig till „allas vän“ för att icke behöfva frukta någon fiende; den ädle *Brutus*, hvars namn ännu i dag väcker känslor af vördnad och deltagande, så tvefaldig mördare han än var; den elegante och genialiske *Coelius*, typen för Roms lysande ungdom på denna tid; *Cicero*, den store talaren och statsmannen, filosofen och verldslitteratören; *Cæsar*, verldseröfraren, lika stor statsman som krigare, lika skicklig att föra pennan som svärdet; *Pompejus*, den „store“ Pompejus, som slumpen

gjorde till en stor man, utan att han dock förmådde uppbära sin egen storhet; *Cato*, den hederlige, rättsinnige och viljestarke, men på samma gång envise och sträfve Cato, han, hvars död gjorde honom ännu mera berömd än hans lif — alla dessa ryktbara personligheter träda här, skarpt och klart tecknade, fram för våra beundrande blickar. Men det är icke blott ett porträttgalleri, som förf. här framställer; han tecknar på samma gång hela tidehvarfvet och låter detta stora och märkvärdiga samhälle lefva upp igen för våra ögon. Säkert är, att de flesta, som läsa detta arbete, skola erkänna, att de nu först fått en klar och lefvande bild af — den romerska republikens sista dagar.

— Af det för allmänheten redan länge kända praktverket „*Lappland, dess Natur och Folk af C. A. Pettersson*“, har nu fjerde häftet utkommit. Detta häfte vittnar, liksom de föregående, att äfven färgtrycket — det kostsammaste och svåraste inom lithografien — inom vårt land nått en ganska hög ståndpunkt. Detta planschverk öfver Lappland är dessutom så mycket mer värdt uppmärksamhet, som det oss veterligen är inom den landskapliga branchen det första försök med fullständigt färgtryck, hvilket utgått från den lithografiska pressen i Sverige. För öfrigt innehåller det intressanta arbetet flere särdeles vackra, i texten intryckta träsnitt, af hvilka ett, föreställande en utsigt af Saggat-träsk, meddelas som illustration till annonsen på sista sidan i dagens nummer af detta blad.

Målning och Skulptur.

Konstföreningens Exposition stängdes i går för allmänheten, och konstverken utsändas nu såsom vinster åt alla håll, för att pryda de lycklige vinnarnes bostäder och, såsom vi hoppas, sprida och utbilda smaken för den bildande konsten.

Vi vilja nu kasta en återblick på denna exposition och för våra läsare redogöra för de intryck åtskilliga konstverk gjort på oss samt uttala några observationer öfver sjelfva konstverken såsom sådana.

Första intrycket vid inträdandet i expositionslokalen är ganska tillfredsställande, och vi tro att denna exposition är en af konstföreningens bättre; synnerligen glädjande är den fosterländska ton, som genomgår det hela: de flesta arbetena utgöras nemligen af ämnen hemtade ur fosterlandets historia, folklif och natur, och de få utländska motiverna tjena blott till att låta egendomligheterna i de förra så mycket klarare framträda.

Vi nämnde historia: dermed vilja vi dock icke säga att här finnes något historiskt arbete i högre mening, utan snarare hvad man kallar historisk genremålning. Expositionen företer i denna genre tvenne arbeten:

Herr O. Anderssons, № 18, „Gustaf II Adolf i Slaget vid Mewe“, der konungen, hårdt ansatt af några Polackar, räddas af till hjelp skyndande Svenska ryttare. Herr Andersson har för detta arbete erhållit Kongl. Akademiens för de fria konsterna högsta medalj, och han förtjenar den fullt ut genom den för en elev ganska ovanliga talent taflan visar; den är lifligt och bra komponerad, och hästarne isynnerhet äro herr Anderssons starka sida; deremot förråda sig svagheterna isynnerhet i figurernas hufvuden, som nästan alla, och isynnerhet kungens, äro fullkomligt intetsägande, samt i händerna, hvilka i allmänhet äro svagt tecknade. Hufvudgruppen omkring kungen är äfven genom felaktig fördelning af ljus och skugga något oredig.

Herr Malmströms arbete № 67, „Kung Sverres tåg in i Norge öfver Kölen“, är en tafla af en mycket poetisk uppfattning, och vinterafton-stämningen är lyckligt återgifven i skogen, der kämpatåget bryter sig väg genom snödrifvorna; dock vilja vi anmärka, att någon mera omsorg i afseende på teckningen af figurerna skulle ytterligare höjt taflans värde: den figuren, t. ex., som går före kungen och bryter undan en gren af den kullfallna furan, är mycket oklar i rörelsen, och foten på en af de två framför denne gående figurerna följer icke riktigt med den öfriga kroppen; ett hufvud, som uppsticker bakom kungens häst, hör till en figur hvilken synes sväfva i luften. Det är eget att figurmålaren felat just i sin genre och deremot lyckats så bra i landskapet.

Inom Genremåleriet finnes ganska goda saker, t. ex. *M:lle Börjessons* № 23, „En musikalisk trio“, som är målad i en fin och behaglig, harmonisk färg med väl tecknade figurer, med ett sannt och känsligt uttryck i de väl modellerade hufvudena.

Herr Jernbergs № 46, „Flicka som skrifver“, är en vacker tafla, ehuru flickans högra arm är för lång, kantig och mager och hennes blå kjortel alldeles för platt modellerad. Men Jernberg är kolorist: färgen i taflan är briljant, liksom i hans begge andra taflor, № 53 och 54, isynnerhet den senare, ett flickhufvud, är mästerligt i färgen.

Såsom pendent till denna sitter en liten tafla af *Hr Boklund*, № 29, „En klarinettblåsare“. Man vet ej om den skall anses som Figur-tafla eller Stilleben, ty klarinettblåsaren, som spelar en obetydlig rôl i taflan, är också det svagaste partiet deri; deremot är det i artistisk oordning kringströdda bohaget i rummen måladt med ett mästerskap i utförandet, som påminner om det bästa i den vägen af de gamla Holländarne. Herr Boklunds tvenne andra arbeten deremot representera ingalunda hans talent, utan torde få anses såsom tillfällighetsvexlar dragna på Konstföreningens kassa, och som denna accepterat för namnets skull.

Herr Helander har på expositionen det största arbetet inom Genremåleriet och ingalunda det sämsta, № 60, „Svenskt landtfolk som spela Svarta Petter“. Denna tafla är bevis på ovanliga framsteg inom ganska kort tid, och herr Wautier i Düsseldorf, som äfven varit M:lle Börjessons lärare, har all möjlig heder af dessa sina elever.

Fröken Ribbing, elev af Gallait i Brüssel, har i № 56, „En flicka som matar höns“, en liten täck bit, half figur i nära naturlig storlek, ett vackert barn, som gör en godt att se, ehuru färgen är något tung, stötande i svart.

Herr Brandelii tafla, № 66, visar mycket lif och käckhet i teckningen af det nästan skenande bondekipaget, men är rå i färgen och långt ifrån färdig i utförandet.

Grefve Rosens aqvareller, № 15 och 26, visa en eminent talent, och vi äro öfvertygade om att den unge konstnären, genom blifvande större arbeten, skall blifva en prydnad för vårt land.

Baron Koskulls arbete, № 11, „Fattiga, hemförande bränsle“, är måladt med mycken känsla, och man fryser med den fattiga gumman och hennes dotter, som hvila sig vid foten af det kala trädet. Om vi skulle göra någon anmärkning emot detta arbete, så vore det att man i detta så väl som i hans andra taflor återfinner väl ofta samma modeller.

„Ett oangenämt besök“, af *Herr Wallander*, är en liten godbit bland föreningens Genrebilder, full af humor och förträffligt målad. Intresset deraf ökas ytterligare då man vet att detta Nalles besök hos jäntan i fäboden är hemtad från en verkligen sann händelse.

M:lle *Sundberg* har i № 50 ett arbete som utvisar goda anlag. Detsamma kan sägas om M:lle *Tengelins* och M:lle *Mildes* arbeten, № 4 och 5.

Herr *Eskilsson* bildar en öfvergång emellan genre- och landskaps-målarne; det vore dock bättre att omfatta *en* genre med mera studium, än åstadkomma så svaga saker i *begge*.

Ibland landskaper är herr *E. Berghs* „Utsigt af S:t Goarshausen vid Rhen,“ № 32, kanske det bästa: ett mycket pittoreskt motiv i en väl uttänkt stämning; vi vilja blott anmärka att den gamla borgen på klippans spets är något tung i färgen och kommer något närmare än planet i hvilket den skall ligga. № 59, „Utsigt i Stockholms skärgård,“ är en lyckad tafla, som troget återgifver ett af de många vackra scenerier Stockholms omgifningar erbjuda. № 68, „Utsigt af Järla sjön,“ är ett litet vackert motiv i aftonstämning, men är icke afslutadt med tillräcklig omsorg.

Herr *Wahlberg* har en poetisk uppfattning af naturen, som alla hans taflor utvisa. № 28, „Småländskt landskap“ i sen aftonstämning, är hållet i en djup mystisk ton, som intresserar, ehuru den är något forcerad. Trädgruppen till höger i taflan torde ock tåla vid mera afslutning; den står nu något hård och ser ej färdig ut. № 65 är en liten älsklig bit full af sol och saft, men torde också förtjenat att utföras något mera.

Herr *Palm* har i № 57, „Utsigt i Wisby,“ lemnat konst-föreningen ett af sina bättre arbeten, hvilket åter ej kan sägas om № 13 och 31.

Af herr *Stäcks* arbeten, № 14, 30 och 55, är № 30 utan tvifvel den bästa: ett litet vackert och pittoreskt motiv från Rhen, måladt med konstnärens sirliga pensel. De andra två åter äro väl tunga i färgen, oaktadt № 55, „Månsken vid Delft i Holland“, gör ett ganska behagligt intryck.

Herr *Rydberg*, elev af Gude, har tvenne utmärkt nätta landskap, № 45 och 49, visande en originell uppfattning af naturen och målade med kärlek och omsorg.

Herr *A. Berghs* taflor № 43, 44 äro två små rätt behagliga arbeten.

Herr *Torslows* kustlandskap, № 8, är ett af hans allra bästa arbeten och af mycken förtjenst; deremot visar № 41, Böhmiskt, landskap att herr Torslow ännu behöfver några förtroliga samspråk med naturen. Trädgruppen till höger i taflan är isynnerhet svag i teckningen.

M:lle *Holmlunds* „Utsigt af Skällnora Kungsgård“ № 33, är nätt komponerad, men saknar soliditet i färgen, och de olika planerne i landskapet skilja sig ej rigtigt från hvarandra.

Herr *Hallenberg* visar i № 1, „Det inre af en tallskog“, anlag som lofva en blifvande god konstnär.

Skulpturen är representerad af herr *O. Bergs* vackra grupp, „Pluto bortförande Proserpina“, prisbelönt i Kongl. akademien för de fria konsterna, samt herr *Södermans* genregrupper № 36, 61.

Vi sakna på denna exposition något arbete af herr Höckert. Hvarföre gör denne utmärkte konstnär icke konstföreningen den äran att lemna den en liten bit af sin hand?

Teater och Musik.

M:ll Hebbes framställning af „Valentine“ i den nyligen gifna operan *Hugenotterna* har af den offentliga kritiken redan blifvit vitsordad som synnerligen utmärkt. Enskildt får man dock naturligtvis höra många olika omdömen, ehuru de flesta äro i hufvudsaken till konstnärinnans fördel. Skiljaktigheterna röra i synnerhet den plastiska framställningen. Plastik och en mera konseqvent hållen mimik äro med få undantag ännu på vår lyriska scen så litet hemmastadde, att mången till och med föreställer sig denna sida af konsten såsom mindre väsendtlig för den lyriska skådespelaren. Det är väl sant, att tonkonsten redan i och för sig eger medel nog att framställa fullt utpräglade individualiteter; men på teatern, der dessa individualiteter äfven föreställas i de framträdande, sjungande personerna, måste den yttre bilden fullt motsvara och vara genomträngd af den inre, rent lyriska, ty eljest uppkommer ofta den mest skärande kontrast. Plastikens och den dermed sammanhängande mimikens rätt allvarliga studium är således, hvad scenen beträffar, lika vigtigt för den lyriska som för den blott dramatiska artisten. Och huru skiftande omdömena än må vara om de bilder m:ll Hebbe för oss redan framställt, torde väl dock alla, hvilkas omdöme förtjenar något afseende, öfverensstämma deruti, att samtliga dessa bilder bära vittne om en lefvande och allvarlig uppfattning af den lyriska scenens alla fordringar och af en redan mer än vanlig förmåga att till ett poetiskt helt sammansmälta det yttre med det inre. Skulle äfven ett och annat uttryck vara för starkt accentueradt, eller ej alltid fullt öfverensstämmande med röstorganets resurser, ja, till och med ett misstag vara begånget rörande en karakters uppfattning i dess helhet; så äro sådana saker lätta att modifiera och rätta af en till denna grad utbildad förmåga. Vi önska ock derföre på det lifligaste, att m:ll Hebbe må för framtiden bli fästad vid vår scen.

I allmänhet lemnar ofvannämnde operas senaste framträdande ett nytt bevis på de stora framsteg vår lyriska scen, i sin helhet betraktad, med hvarje dag gör. Hvad särskildt konsten att individualisera och idealisera beträffar, väckte herr Arnoldssons „Raoul“ ett lifligt intresse likasom äfven fru Stenhammar gaf, synnerligen i lyriskt afseende, den mest älskliga bild af „Valentine“. Hr Arlberg var en utmärkt Nevers, och hr Willman framställde en af dessa originella och sanna typer, hvilka han så ofta skänker oss. För öfrigt utmärker sig numera vanligen utförandet genom en expression och fulländad ensemble, som sannolikt torde kunna mäta sig med prestationerna på hvilken lyrisk scen som helst och hvaraf förtjensten till stor del tillkommer, vår utmärkte kapellmästare, hvilken med sin djupa musikaliska uppfattning och sitt samvetsgranna nit förenar en så ovanlig förmåga att på en gång gifva en utbildad form åt, och ingjuta en sann poetisk anda i det hela.

— Den af Svenska Akademien i år prisbelönta öfversättningen af *Antigone* är af författaren hembjuden åt Kongl. Teatern och torde komma att åtminstone delvis antagas.

— *Dramatiska Teatern* har som vanligt underhållit publiken med åtskilliga muntrande franska lustspel, bland hvilka „Ombyten“ här skulle förtjena ett särskildt kapitel, om utrymmet det medgaf. Öfversättningen, som utmärker sig för ledighet och udd, kittlar med ett öfverflöd af ordlekar. Den, som för öfrigt behöfver en välgörande motion för skrattmusklerna, kan gå att se „Piccolet“ och „En kopp thé“.

— Båda de Kongl. Teatrarne hafva under December månad spelat för särdeles goda hus, oaktadt tiden före jul annars vanligen är ganska ofördelaktig. Så har å Stora Teatern gifvits 15 representationer för ett medeltal af 1,230 Rdr och å Dramatiska Teatern 19 repres. för ett medeltal af 638 Rdr, hvaraf synes att December månad hållit sig fullt uppe i bredd med de föregående, som varit i detta hänseende af de mest lysande i våra teatrars annaler. Total-inkomsten af månaderna Sept.—Dec. är 176,050 Rdr.

Anmälan.

Den illustrerade periodiska pressen vinner i vår tid allt större och större betydelse för folkens kultur. Det är framför allt träsniderikonstens fortgående framsteg, som medför denna stigande betydelse. Med afseende på de bildande konsterna är träsnittet i våra dagar hvad kopparsticket var för sin tid, en villig tjenarinna, som till tusental mångfaldigar och sprider konstens alster, och, ett barn af sin tid, mera rörlig och mindre högdragen, lånar sig träsnittet lika villigt äfven åt vetenskapen, industrien och den allmänna undervisningen, med ett ord åt hvarje gren af mensklig verksamhet, der det gäller att från det tryckta ordet vädja till åskådningen. Framför andra arter af gravyr och planchetryck utmärker sig träsnittet för sin förmåga att låta sig inbrytas i texten, och det är i synnerhet denna sistnämda egenskap, som utgör grunden till den storartade och ständigt stigande samverkan, som i våra dagar eger rum mellan träsniderikonsten och den periodiska pressen.

Alltför länge har denna konstgren varit hos oss försummad. Vi förespegla oss icke möjligheten af att i qvantitativt hänseende täfla med de stora kulturfolken, men vi finna å andra sidan icke heller några giltiga skäl hvarföre vi svenskar fortfarande skola stå efter t. ex. våra bröder danskarne, som, med en publik så mycket mindre än den svenska, dock förmått åstadkomma en illustrerad tidning, med afseende på konstvärde jemngod med det bättre af hvad utlandet har att bjuda på. Ja, till och med norrmännen, som inom sitt ännu mindre område hafva att uthärda täflan med den danska tidningen, stå i denna väg obestridligen framför oss svenskar. Felet hos oss ligger visst icke i brist på vaknadt deltagande från allmänhetens sida, det bevisar den stora spridningen af de tidningar vi hittills egt. Icke heller saknas hos vårt folk hvarken anlag eller utbildade talenter. Hvad som hittills fattas oss, det är en firma, som gjort till sin uppgift att i denna väg motsvara tidens kraf — och i fyllandet af denna brist ligger, i korthet sammanfattadt, Ny Illustrerad Tidnings program.

Vårt framträdande inför allmänheten sker med den fasta föresats, att icke sky några ansträngningar, hvarken i ekonomiskt, artistiskt eller litterärt hänseende, för att värdigt motsvara detta program. Det sker ock med en fast förtröstan, att den svenska allmänheten icke skall undandraga ett sådant företag sitt verksamma understöd och sin välvilliga uppmuntran.

Det må tillåtas oss att här yttra några ord om företagets uppkomst och inre organisation. Tidningen förlägges af ett aktiebolag, hvars betydande grundkapital är sammanbragdt förnämligast genom en association af en mängd bland landets yppersta krafter inom litteratur- och konstverlden. Häri ligger, så synes det oss, en borgen för fortfarande bidrag af dessa krafter, och under förutsättning af allmänhetens bifall bör sålunda företagets framtid anses fullt betryggad.

Bolagets styrelse utgöres af professor E. Bergh, *professor* J. F. Höckert *och Kongl. boktryckaren* E. Norstedt. *Tidningens hufvudredaktör är hr* Karl Wetterhoff. *Träsnittet verkställes på tidningens atelier, som jemte redaktionens byrå har sin lokal i huset N:o 57 vid Kornhamnstorg. Träsnidare äro införskrifna från Köpenhamn, Leipzig och Paris. Särskildt må här nämnas, att redaktionen haft den lyckan att vid sitt företag fästa en af de mest framstående artisterna inom denna konstgren, hr* Skill, *som nu sednast varit anställd såsom gravör vid Magazin Pittoresque under den utmärkte tecknaren Carl Girardet, hvars rekommendation han medfört, och förut under en längre tid arbetat för Illustrated London News, der man finner hans namnteckning under många af det stora verldsbladets yppersta gravyrer. Genom att åt framstående inhemska anlag lemna undervisning vill redaktionen söka bereda denna konst en varaktigare framtid i vårt land.*

Äfven med afseende på tidningens litterära innehåll har redaktionen lyckats knyta förbindelser, som försäkra tidningen om fortfarande bidrag af landets mest populära pennor.

Det skall blifva redaktionens bemödande att såväl i text som illustrationer så snabbt och fullständigt som möjligt följa med de vigtigaste tilldragelserna såväl i eget land som främmande länder; dock vill redaktionen icke välja utländska ämnen oftare än då de påkalla ett särskildt intresse. I en allmän öfversigt skall egnas en särskild uppmärksamhet åt litteratur, konst och teater. För öfrigt kommer tidningen att innehålla noveller, reseskildringar, smärre afhandlingar i populär naturkunnighet och fornkunskap, afbildningar af industri-alster m. m.; vidare korrespondensartiklar från hufvudorterna för vår tids konstlif, såsom Rom, Paris, Düsseldorf m. m. Tidningens pariser-korrespondent kommer att omvexlande lemna »Bref från Paris» och »Pariserbilder». Då och då meddelas ett stycke original-musik af svenska tonsättare och, så ofta håg och ämnen dertill mana, en skämtsam illustrerad revy öfver dagens händelser.

Från de skandinaviska grannländerna samt Finland skola vi söka förskaffa oss framställningar af hvad natur, folklif och konstflit erbjuda mest framstående.

Tidningen utkommer hvarje Lördag och tryckes hos hr Iwar Hæggström.

På Ny Illustrerad Tidning kan prenumereras i landsorten hos hrr **bokhandlare** *samt å* **postkontoren**, *i hufvudstaden såväl å de* **dagliga tidningarnas utdelningsställen** *som hos* **bokhandlarne.**

De, som inom hufvudstaden önska att få tidningen **hemsänd utan någon kostnad utöfver prenumerationspriset,** *kunna vinna denna fördel genom att insända prenumerationsbeloppet, jemte tydlig uppgift på namn och bostad,* **direkt till Redaktionen af Ny Illustrerad Tidning,** *hvars byrå hålles för sådant ändamål öppen* **hvarje söknedag från kl. 9 f. m. till kl. 6 e. m. i huset N:o 57 vid Kornhamnstorg 3 tr. upp.**

Prenumerationspriset är **lika öfver hela riket** *(i landsorten postförvaltarearfvodet inberäknadt)* **12 Rdr för helt år eller 3 Rdr för qvartalet.**

Stockholm i December 1864.

REDAKTIONEN.

I C. E. Fritzes Bokhandel (Eklund & Giron) och hos öfrige Bokhandlare har 4:de häftet utkommit af

LAPPLAND,

DESS NATUR OCH FOLK, EFTER FYRA SOMRARS VANDRINGAR,

I BILDER OCH TEXT SKILDRADE

af

CARL ANTON PETTERSSON.

I C. E. Fritzes Bokhandel (Eklund & Giron) och hos öfrige Bokhandlare har 4:de häftet utkommit af

LAPPLAND,

DESS NATUR OCH FOLK, EFTER FYRA SOMRARS VANDRINGAR.

I BILDER OCH TEXT SKILDRADE

af

CARL ANTON PETTERSSON.

Levertin & Sjöstedt

Konsthandlare, H. M. Konungens Hof-Leverantörer,

erbjuda den resp. allmänheten en rik samling af

Oljefärgstaflor af inhemska och utländska mästare samt Taflor af äldre mästare.

Gamla gravyrer och Etsningar af *Raph. Morghen, Wille, Rembrandt, Loughi* m. fl. En stor samling af de utmärktare Konsthistoriska blad.

Moderna gravyrer au burin, Aquatinta, Lithografier, Oljetryck, Lithocromier, Fotografier m. m., efter äldre och yngre mästares taflor.

Skulpturer i bronz, bisquit, gips m. m., efter antiken, och moderna mästare.

Illustrerade Praktverk samt **Antiqviteter:** såsom **Möbler, Vapen, Porcellainer, Sachsiskt, Chinesiskt, Japanskt** m. m.

Större och mindre samlingar

Antiqviteter, Oljefägstaflor m. m., emottagas till försäljning mot låg provision.

Konst-Auktioner en gång om året, hvartill Oljefärgstaflor och Antiqviteter emottagas till försäljning. Äfven besörjes uppgörning af Cataloger å konstsaker, emballering af D:o samt förfärdigas alla slags **Ramar** till billigaste pris.

Iwar Hæggströms

BOK- & ACCIDENS-TRYCKERI

Repslagaregatan 22

Recommenderar sig till noggrannt utförande af allt hvad till konsten hörer.

IWAR HÆGGSTRÖMS BOKTRYCKERI.

NY ILLUSTRERAD TIDNING.

N:o 2.] Utkommer hvarje Lördag. Stockholm den 14 Januari 1865. 12 Rdr årgången. [1:a Bandet.

Innehåll: W. E. Svedelius (biografi med porträtt). — I Mora Prestgård (ur den hittills otryckta af Sv. Akademien prisbelönta dikt-cykeln Gustaf Wasa i Dalarne) af H. Bjursten. — Ett giftermål af kärlek, novell af Anders R—n (slut från N:o 1). — Bref från Paris. — En gata i Wisby, originalteckning af G. v. Rosen. — Wisby och Gotland, taflor ur Natur och Folklif af L. F. — Julafton (planch, allegori komponerad af J. F. Höckert). — Julafton, poem af W. — Ett besök i New-Yorks tjufqvarter. — Målning och Skulptur. — Teater och Musik. — Anmälan. — Annonser.

Wilhelm Erik Svedelius.

I Sveriges vittra areopag gjorde Wilhelm Erik Svedelius den 20 Dec. 1864 sitt inträde, en man, hvilken under loppet af mera än ett årtionde skapat sig ett namn såsom en af de främste mästarne i talets konst. Redan vid studentmötet i Kristiania 1852 var S. „bekjendt som den nydeligste bland Talerne“, och hans tal från Upsala-högar 1856 och vid Utmeland 1860 måste af dem, som hört dem, räknas till dessa lifvets högtidsstunder, hvilka aldrig kunna förgätas. Ty huru mycket anslående ett högt fosterländskt ämne i sig må bära, det ökas likväl, när man hör det tolkas i dessa korta, kraftiga perioder, af den der sällsynt klangfulla stämman med dess egna brytning på bergslagsdialekten. Här, om någonsin, kan man tala om en ordens malmklang, och väl mera än det, ty klar genomskimrar i Svedelii tal den fosterlandkärlekens ande, förutan hvilken det ej vore mera än „en ljudande malm“. Och hos en Geijers lärjunge kan det icke vara annorlunda: det är den gamle mästaren som går igen, ehuru på ett sätt som betingas af lärjungens egen individualitet.

Vid femton års ålder blef Svedelius student 1831, just vid den tidpunkt då Geijer stod på höjden af sin verksamhet och den svenska häfdeforskningen genom honom erhållit ett nytt lif. S. blef snart en af den store siarens mest lofvande lärjungar och gjorde historien till medelpunkt för sina studier, hvilka han bedref med det allvar och den kraft, att han vid promotionen 1839 såsom magister ultimus mottog lagerkransen. Han utnämndes snart 1840 till docent i statistik och 1850 till adjunkt i historien, i hvilket ämne han 1856 befordrades till professor vid Lunds universitet. Då genom professor Wingqvists död den Skytteanska professionen i statskunskap och vältalighet vid Upsala akademi blef ledig, sökte och erhöll Svedelius transport till densamma, hvarigenom han för alltid fästes vid det lärosäte, der han sjelf erhållit sin bildning och genomlupit alla stadierna ända till den högsta målsmansplatsen för sin vetenskap, och vid hvilket han sammanhänger medelst minnets och tillgifvenhetens starkaste band.

Såsom vetenskapsman är Svedelius utmärkt för ett lärdomsförråd, som det vill hans ofantliga minne till att kunna rymma. Den ordnande förmågan deremot står kankse ej i full jemnhöjd med detsamma, ty man skulle möjligen mot honom såsom ett fel kunna anmärka, att han stundom fördjupar sig i en massa af detaljer, ur hvilka sjelfva hufvudsaken ej alltid kan framgå med full klarhet. Detta fel, som han i öfrigt delar med många stora utmärktheter, exempelvis den utomordentligt lärde professor Bergfalk, leder dock hos Svedelius sitt ursprung från en förtjenst. Det är nemligen hans stora samvetsgrannhet, som tvingar honom att skärskåda hvarje sak från alla möjliga olika synpunkter, hvarigenom slutomdömet undanskjutes i fjerran och understundom alldeles uteblifver. Så t. ex. innehåller hans vidlyftiga arbete „Om statsrådets ansvarighet“, en mängd af uppkastade frågor med skäl för deras lösning på flera olika sätt, utan att man får veta hvilket förf. i hvarje fall anser för det rätta. Sina föreläsningar utarbetar Svedelius med mycken omsorg, men äfven här är honom understundom hans stora lärdom till besvär. Sjelf har han nemligen alltid ställt sina studier af historien i den närmaste förening med dem af hennes hjelpvetenskap, statistiken, till följd hvaraf han äfven vid föredragandet af den ena vetenskapen lätt förirrar sig in på den andras område. I sitt förhållande till sina lärjungar är han, liksom i sitt lif för öfrigt, högst älskvärd, human och — originel.

Vi hafva nämnt Svedelii originalitet, och som den är en bland hans mest i ögonen fallande egenskaper, så kunna vi icke lemna den alldeles ovidrörd. Det konventionella lifvets former finnas i allmänhet icke till för honom, och i det största och allvarligaste sällskap får man se honom stå eller sitta för sig sjelf samt genom de burleskaste löjen och miner uttrycka hvad som rör sig inom honom. Än mera: professor Svedelius är en hedersman, som tycker sig icke hafva något att dölja, ej ens sina tankar, och han öfverraskas derför ofta nog med att tänka högt. Dessa egenheter äro nu en gång för alla så väl kända såsom tillhörande hans personlighet, att ingen fäster sig vid dem. Tvärtom har man satt dem i samband med hans största och utmärktaste egenskap, den såsom talare, och trott sig finna en grund till den sällsynta ljudskönheten i hans tal deri, att han mediterat det, talande högt för sig sjelf.

Svedelii ryktbarhet såsom vetenskapsman, lärare och original kan dock ej jemföras med den som kommit hans ovanliga talareförmåga till del. Att utfinna hemligheten af densamma är icke lätt, ty hon ligger hvarken i någon öfver måttan stor bildrikhet eller i den blixtlikt slående qvickhet, som man t. ex. hos Thomanders vältalighet beundrar. Men i Svedelii tal är det kraft, klarhet, enkelhet och en sällsynt harmoni mellan tanken och den form, hvilken han ikläddes. Det som gifver Svedelii tal en så utomordentlig effekt är hans ovanliga förmåga att i hvarje fall finna det rätta ordet, det rätta, ej blott i afseende på ordaförståndet utan ock på klangen. Derför böra hans tal icke läsas, utan höras, helst framsagda af honom sjelf. Svedelii stora vältalighet har ofta framkallat anspråk, dem hans utmärkta välvilja aldrig undandragit sig att fylla. Men hon har också tillskyndat honom utmärkelser, som hans flärdfrihet troligen aldrig eftersträfvat: efter talet vid Utmeland utnämndes han till nordstjerneriddare och efter sitt tal på Carl Johans-förbundets högtidsdag i år erhöll han medaljen „pro litteris et artibus“. Äfven St. Olafs-orden pryder hans bröst, och slutligen har han, i ledigheten efter C. A. Hagberg, blifvit kallad till en af de aderton i Sv. Akademien, hvars stora pris han redan 1841 bekommit för en afhandling med titel: „Försök till en historisk framställning af de orsaker, hvilka under Carl XI:s regering föranledde statsskickets förändring“. Akademien har utan tvifvel i honom gjort en god acqvisition. Ty när den hand nedlägger pennan, hvars klassiskt sköna minnesteckningar utgjort bland de största prydnaderna för Akademiens handlingar, torde förtroendet att fortsätta dem neppeligen kunna gifvas åt någon värdigare än professor *Svedelius*.

WILHELM ERIK SVEDELIUS.

Ur Dikt-Cykeln

Gustaf Wasa i Dalarne

af

Herman Bjursten.

I.

I Mora Prestgård.

(Prisbelönt af Svenska Akademien. Hittills otryckt.)

Det lider till jul. Kring den skogiga trakt
Har vintern den hvita svepningen lagt,
Och nordan ryter i fjällen.
Men, — fastän med snötyngda armar — står
Dock granen med evigt grönskande hår
Och bugar i vinterqvällen.

I prestfars stuga det flammande ris
Hörs lustigt spraka i hvitlimmad spis;
Den gamle sitter vid härden.
Han grånat i tjensten, — och hvarje qväll
Han dricker sitt öl i sitt herdetjäll
Och bryr sig litet om verlden.

Men fastän han trodde på helgonskrin
Och läste sin messa på dålig latin
Och valt den sorgliga lotten
Att lefva ogift, som påfven befallt,
Och lydde den Helige Fadren i allt,
Så var han dock *svensk* i botten.

Han hade att bås på. Hans farfar var med
Då Engelbrekt drog från Dalarne ned,
Sin Eriksgata att rida.
Hans far bytte icke heller om färg:
Han blef vid den svenska — och vid Brunkeberg
Han stridde vid Stures sida.

Och sonen ärfde väl fädernas svärd,
Men fredlig till sinnes han satt vid sin härd,
Långt skiljd från de höga och stora.
Och år försvunno — och stormen som bäst
Omtöcknade norden — men grånad, som prest,
Satt mäster Jacob i Mora.

Och framför spiselns sprakande häll
De skäggiga Dalkarlar sutto hvar qväll
Och talte om flydda tider.
Ölstånkan vandrade laget omkring,
Då presten för männens lyssnande ring
Förtalde fädernas strider.

Två skinnbundna skrifter han egde också:
Hans farfar och far hade skrifvit de två,
Ty skrifva det kunde de båda.
Och uppå det gulnande pergament
Der stod att läsa i tydligt prent
Om Sveriges frälsning ur våda.

Så satt han en gång på bänken af ek,
Vid vinterstormarnes tjutande lek,
Och läste sin permskrift i qvällen.
Då steg der i stugan en bonde-dräng:
Herr pastor, för kall är drifvan till säng,
Och ulfven tjuter i fjällen.

Och presten såg opp; framför honom står
En ungersven fager, med rundklippt hår
Och klädd uti Dala-drägten,
Med slokig hatt och med yxa på rygg;
Hans växt var reslig, hans hållning trygg;
Han bråddes helt visst på slägten.

Och någonting sällsamt det låg i hans blick,
Som strålade ljusblå, och stolt var hans skick;
Det stötte en smula på adel.
Det sågs, att om lyckan förunnat den sven
Ett ringa handtag, — så nog kunde den
Sig hålla fast i sin sadel.

»Sitt neder, min gosse, vid flammande spis
Och värm dig — och lägg på elden mer ris»,
Så talte den åldrige presten.
»Stå ej och krusa. Jag tål intet söl;
Lägg yxan bort. Med skummande öl
Jag värmer den frusna gästen».

Snart sutto de samman, de båda män,
Och brasan flammade länge än.
De talte om forna tider.
Och gubben slog upp sina fäders skrift
Och läste om Engelbrekts ädla bedrift,
Om Stures frejdade strider.

Han läste hur Dalarnes män drogo ut
Och körde tyrannerna bort till slut
Och löste på bojorna knuten.
Och stolt i sitt isgråa skägg han stod
Och talte: »Min farfar var med, och sitt blod
Han spillde i striden mot Juten.

Der hänger hans svärd. Det är rostigt. En skarf
Har klingan fått. Det gick sedan i arf
Till far min, en lustig ture.
Han satt här i Dalom, en glad patriark,
Fast ofta han bakade brödet af bark.
Som yngling han fäktat för Sture».

Så talte den gamle. Då glimmade opp
En eld uti ynglingens öga och lopp
Med flammor ned uti kinden.
Från bonade bänken af ek han sprang
Och svärdet han grep, som på väggen hang,
Och kysste det, snabb som vinden.

Och rundt om det rostiga fästet han höll
Sin knutna hand och på knä han föll
Vid sken af slocknande brasa.
»O fader, — så bad han — mig skänk detta svärd.
Det gifver mig kraft att trotsa en verld!
Och vet: jag är Gustaf Wasa.»

Då smålog den gamle med ögat i brand
Och lade på flyktingens hufvud sin hand
Och sade: »Jag kunde det ana.
Tag klingan, o yngling! Jag skänker dig den;
Än tarfvas i Svithiod båd' klingor och män.
Välsigne dig Gud på din bana!»

Blad ur min praktik.

Ny serie berättelser

af **Anders R—n.**

I.

Ett giftermål af kärlek.

(Forts. o. slut.)

I Juni månad påföljande år blef Aurora fru Rosling, hvarefter de unga makarna genast nedreste till en badort. När de återkommo derifrån, var hon strålande som helsan och lyckan sjelf och lefde äfven som om ingen död hade varit att frukta. Hon besökte baler och supéer, var firad som säsongens lejoninna och tycktes vid sin mans sida stoltare än någon drottning. Han å sin sida var också gladare än förr, syntes njuta af sin hustrus triumfer och fullföljde i öfrigt de ärelystna planer, hvilka ryktet med rätt eller orätt tillade honom.

Hemma i sitt eget hus var den unga frun ännu behagligare att åse. Detta hade hon ordnat med den fina smak, som alltid hade utmärkt henne. Der fanns lyx och prakt, men intet öfverlastadt prål, det var en utmärkt enkelhet i all den rikedom, som lyste mot en. Om i hennes hus ett större sällskap var samladt, visade hon hvarje gäst denna välviljans artighet, som ej blott är en frukt af en god uppfostran och vana vid umgängeslifvet, utan onekligen har sin rot i ett ädelt hjerta. Men endast inför några få närmare vänner, då hon icke behöfde lägga några band på sina känslor, visade hon huru verkligt lycklig hon ansåg sig vara.

Under andra året af hennes äktenskap sammanträffade jag med henne på en bal, der hon, efter sin vana numera, dansade mycket och med passion. Efter en häftig vals såg jag henne hosta, föra näsduken till munnen och hastigt blekna af. Jag skyndade mig då fram till henne och frågade om hon mådde illa.

„Åh nej,“ svarade hon med ett matt försök att le, „det är öfver nu.“

— Men det är dock kanske icke rätt af er att dansa så förtvifladt, som ni gjort på denna sista tid.

„Ack, doktor, lifvet är så kort: låt oss derför njuta deraf, le, dansa och vara lyckliga, så länge det räcker.“

— Anser ni icke ens nu, när ni har make och barn, att ni eger något att lefva för, några att lyckliggöra?

Jag såg åter ett märkvärdigt skimmer i hennes ögon, och hon sade i låg ton: „Förlåt mig, doktor Lundeberg, men en gång har ni misstagit er, och det var, när ni trodde att jag skulle kunna blifva fullt frisk. Om jag varit aldrig så försigtig, skulle dock döden snart nog taga sitt rof, och hvad gör då ett år förr eller senare?“

— Men för detta andra år, om det också ej blefve mera, skulle dock er man och er späda dotter, om hon förstode det, vilja gifva allt hvad de ega — invände jag.

„Min dotter förstår det gudskelof icke, och när min man börjar inse att det lider mot slutet, skall ännu så mycken tid återstå, att han hinner väl bereda sig på sin förlust.“

Hon omringades snart såsom vanligt af en skara kavaljerer, och jag lemnade henne för att uppsöka hennes man, hvilken jag fann inbegripen i ett politiskt samtal med några kraschanerade herrar. Jag tog honom afsides och sade: „Ursäkta, min bror, att jag stör dig, men jag tror det vara bäst att du för hem din hustru“.

— Huru så, är hon sjuk? — frågade han med någon oro.

„Jag fruktar att hon valsat för häftigt,“ svarade jag.

— Du ser olycksbådande ut — anmärkte han, i det han fixerade mig med en honom egen skärpa.

„Jag fruktar verkligen att du gjort dig för stora förhoppningar med anledning af din hustrus förbättrade helsa under de båda sista åren, och att du tillåtit henne att något för mycket storma på den.“

Hans ansigte mörknade synbart, men han svarade ingenting, utan vände sig blott till en betjent, som i detsamma passerade förbi och sade: „Var god och ofördröjligen skaffa hit en hyrvagn, ty jag måste genast resa hem“.

En qvart senare lemnade han salongen med sin hustru under armen. Då hon passerade förbi mig nickade hon och sade: „Jo, det här har jag doktorn att tacka för! Var dock så god,“ tillade hon allvarsamt, “och besök mig i morgon förmiddag“.

Detta var sista gången som Aurora dansade och ehuru hon ännu något öfver ett år fortfor att umgås ute i sällskap, märktes dock hos henne en gradvis fortgående aftyning. Efter förloppet af denna tid höll hon sig alltid hemma, och fastän hennes resa till en badort öfver sommaren var besluten, orkade hon likväl icke att företaga den. Hennes man var under denna tiden tyst och sorgsen, stundom utbröt han till och med i en retlig klagan, ty „att se döden på detta sätt sakta men säkert gripa efter sitt rof var outhärdligt,“ påstod han. Sjelf var hon deremot lugn och nästan glad. „Jag har ju så mycket att tacka Gud för,“ sade hon, „jag har varit så lycklig och är det ännu, och jag får dö ung, hvilket är det bästa af allt.“

Inom två år efter den olycksaliga balen var hon död, vid tjugonio års ålder och efter nära fyra års äktenskap. När mannen stod med tårar vid hennes dödssäng, sade hon i mildt förebrående ton: “Sörj icke, Erik, vi hafva ju varit så lyckliga under detta korta äktenskap. Ingendera af oss, det hoppas jag åtminstone, har hunnit tröttna vid den andra, och vår kärlek blifver nu endast ett vårminne under ditt återstående lif. Men lofva mig en sak: välj ingen annan maka! Kanske hon icke såsom jag bär vissheten om en tidig död inom sig, och det skulle kunna förminska hennes lycka att tro, det din kunde upphöra.“

Rosling var hemsk att skåda den närmaste tiden efter sin hustrus död. Han var blek, gick med hatten djupt nedtryckt i pannan och såg mörkare ut än någonsin förut. Så snart det blef öppet vatten, öfverlemnade han sin dotter i fru v. Zeisings vård och anträdde sjelf en utländsk resa. Vid sin hemkomst var han sig åter lik och arbetade endast af alla sina krafter på sin bana såsom embetsman. Några år senare dog grosshandlaren Hafverberg och gjorde Auroras dotter till sin förnämsta arfvinge samt utnämde fadern till hennes förmyndare. Derefter steg denne ännu fortare uppåt, blef af många afundad för sin hastiga lycka, och ehuru man nödgades erkänna hans verkligen stora förmåga, gjorde man det dock ogerna, ty ju högre han steg, desto klarare uppenbarade sig hans hårda och hersklystna karakter.

Jag flyttade imellertid från Stockholm och min beröring med honom upphörde således, utom då jag vid mina tillfälliga besök derstädes brukade söka upp honom. Vid ett dylikt gjorde jag äfven på hennes uppmaning fru Edwin en förmiddagsvisit. Hon var nu en liten fetlagd fyrtioårs dam, men lika treflig, rörlig och godsinnad som fordom. Hon mottog mig såsom en verklig gammal vän, omfattade med sina båda små knubbiga händer min högra och sade: „Nå, det var bra trefligt att professorn kom på förmiddagen, då stannar ni naturligtvis qvar till middagen?“

— Tyvärr måste jag försaka det nöjet. Jag träffade i går på gatan presidenten Rosling och han bjöd mig till sig.

„Fy den stygga karlen, som alltid skall beröfva mig mina vänner!“

— Ni har då således ej ännu hunnit att försona er med honom?

„Det kommer jag aldrig att göra, professor Lundeberg,“ svarade hon med mycket allvar. „En man, som gifter sig med en engel, blott för att befordra sina egoistiska planer, som gör allt detta under kärlekens mask, och som knappast sörjer henne mer än en månad sedan hon gått bort, honom kan jag hvarken tycka om eller högakta, huru hög och förnäm han än må blifva!“

— Nu är ni väl allt litet orättvis, ty nog var det verklig kärlek, som föranledde hans äktenskap.

„Nog är det orätt att döma om förhållanden, dem ingen menniska kan känna, men aldrig kan jag få i mitt hufvud att han älskade henne. Visserligen tror jag att, när det verkligen kom dertill, han tog tillbaka sin lättsinniga önskan, att hans hustru snart skulle dö, men likväl satte han sig snart nog in i sina nya förhållanden. Med sin dotter har han föga sysselsatt sig, tilldess hon numera är så stor, att hon kan representera såsom värdinna i hans hus. Jag har dessutom hört honom nu på äldre dagar hysa en helt annan åsigt om äktenskapet, i det han förklarade, att det på resonnemang grundade otvifvelaktigt blefve det bästa."

— Men nog gjorde han dock under den korta tiden sin fru lycklig?

„Ja, tacka honom för det han icke under fyra års äktenskap hann bereda hennes olycka! Hon var dessutom så kär i honom — såsom jag tror, sedan långt tillbaka — att det icke var svårt för henne att känna sig lycklig vid hans sida. Men aldrig, det kan jag såsom hennes närmaste vän förklara, skulle hon hafva gift sig med honom, om hon icke varit så öfvertygad om sin tidiga bortgång."

Det var med besynnerliga tankar jag gick från fru Edwin till Rosling. Åren hade icke mycket förändrat honom, endast det att hans fordom mycket svarta hår blifvit starkt gråsprängdt. Han mottog mig med en viss afmätt hjertlighet och framförde mig till sin dotter med dessa ord: „Här, Aurora lilla, får jag presentera för dig din mors gamle vän och läkare, professor Lundeberg". Jag såg en vacker glans i den unga flickans ögon, hvilka, likasom hela hennes utseende för öfrigt, starkt påminde om modern. Om henne började också genast oss imellan ett lifligt samtal, hvarvid presidenten vände sig på klacken och lemnade oss för att mottaga sina andra *förnämligare* gäster.

Bref från Paris.

Paris den 1 Januari 1865.

I dag har jag icke tid att göra besöket hos Ny Illustrerad Tidning så långt jag skulle önska. Jag kommer blott på en liten „fransysk visit" för att önska godt nytt år, tala en smula om väder och vind och, såsom bruket här fordrar, bjuda litet *bonbon*, tyvärr icke af det eleganta slaget, som man köper hos vaudevillisten och sockerbagaren *Siraudin* vid Rue de la Paix och som serveras i juvelskrin, utan bara litet „namnam" invecklad i postpapper, för att göra mig påmind innan jag åter kastar mig midtuti pariserhvimlet och samlar ämnen till alla de långa korrespondensartiklar, med hvilka jag ämnar uppvakta under årets lopp.

Nyårsdagen har här ingått under de mörkaste utsigter. Från mitt fönster ser jag ingenting annat än dimma och snöblandadt duggregn, en rätt ledsam ouverture till det nya året; men vi böra icke misströsta, åtminstone icke ännu, ty ännu hafva vi 364 och en half dag qvar af detta 1865.

Ur dimman sticker här och der upp något stort nyårspaket, och då jag anstränger ögonen, ser jag en hel mängd sådana paket rusa omkring i halfdunklet, en respektabel skara vandrande eller rättare springande *étrennes*, som söka sina lyckliga mottagare. Nyårsdagen 1865 är således ingen ovanlig nyårsdag. Rundtomkring i trakten hör jag gatusångare och ett helt pandemonium af orostiftande positiv. „Underverkshofvet" är redan ute. Eländet ställer sig på exposition, ty nyårsdagen har privilegium på en sådan utställning, och bredvid den parisiska lyxens mest extravaganta nyårsgåfvor ropa trasorna på ett sousstycke. Allt är som förr på en nyårsdag i Paris.

Vi hafva haft rätt kallt i dessa dagar, en morgon ända nedåt tio grader, hvilket helt enkelt är horribelt i Paris. Jag skulle knappt trott det vara så kallt, om jag icke med egna ögon öfvertygat mig derom inför Chevallier's verldsbekanta normalthermometer vid Pont-Neuf, der Paris infinner sig hvarje morgon, ställer sig i queue och fryser i klump ända till dess hvarenda en af sällskapet i sin tur kommit fram till instrumentet och fått veta huru han bör taga temperaturen.

Skridskonöjena hafva följaktligen redan börjat, och den nybildade *Club des Patineurs* noterar sina aktier ganska högt. Kejsaren utmärker sig, såsom alltid, för sin stora skicklighet i skridskoåkning, och lille prinsen har börjat träda i sin höge faders fotspår. Det är på de små dammarna i den reserverade kejserliga trädgården vid Tuilerierna, som prinsen i dessa dagar begynt sina öfningar. Han visar de mest förhoppningsrika anlag att hålla balansen. Man behöfver ej heller frukta att han skall taga sig kallt bad, ty isen är förut „konsoliderad", riktigt kejserligt stadfästad och garanterad mot alla olyckliga eventualiteter.

„Prinsens dop" — jag kan icke hindra mig från att tänka på det i sammanhang med de små dammarna i Tuilerierna — är en tafla, som beställdes af *Couture* redan för mycket längesedan och som ofta utgjort föremål för samtal i de artistiska kretsarna i Paris. Nu berättas det att *Hébert* erhållit denna beställning och redan är i full fart med utförandet. *Couture* har nemligen aldrig kunnat förmås att måla taflan, ehuru han visst förmåddes att mottaga beställningen jemte ett dermed följande bihang samt äfven i sin atelier haft att visa åtskilliga studier i och för den stora duken. Man väntar med stort intresse att få se huru *Hébert* utför taflan. Sistnämnde mästare är, som bekant torde vara äfven i Sverige, en af de mera framstående bland nu lefvande franska konstnärer och synnerligen bekant för sin *Malaria*, som finnes i Luxembourg-galleriet. *Hébert* målar understundom också porträtter och hade på utställningen förliden sommar ett par mycket vackra bilder.

Såsom porträttist kan *Hébert* dock icke sättas vid sidan af den för ett år sedan aflidne *Hippolyte Flandrin*. Jag har helt nyligen sett några bref, skrifna af denne mästare under olika perioder af hans lif, nya bidrag till den gamla historien om konstnärens strider mot verldens prosa. Under fyra år af sitt lif lefde *Hippolyte Flandrin* på sexton sous om dagen. Uti en liten vindskammare vid Rue Magazine stred han med försakelser af alla slag, men utbildade sig till den store konstnär, som sedan målade freskerna i kyrkan Saint-Germain-des-Prés, det på en gång känslorikaste och mest artistiska af all sådan målning i vår tid. *Hippolyte Flandrin* var en „heligmålare" af sällsynt förtjenst i våra dagar, och den som just icke är någon älskare af den konstgrenen, måste dock buga sig djupt för *Hippolyte Flandrin's* skapelser. Störst var han likväl, vågar jag mena, såsom porträttmålare. Lärjunge af *Ingres*, den torre, kalle liniemenniskan, gick Flandrin långt förbi sin mästare, eller rättare, han gick alldeles icke åt samma håll, om han ock börjat från samma utgångspunkt. Det porträtt, som sannolikt en gång kommer att i konsthistorien bära namn af „flickan med neglikan", kommer också att försvara sin plats bredvid de bästa porträtter, som de gamla stormålarne någonsin frambragt.

Någon *nordisk* stormålare hafva vi f. n. icke i Paris, men vi ega åtskilliga vackra talenter inom målarkonsten, liksom vi här besitta nordiska både talenter och ännu mera inom andra konstgrenar. Mamsell *Christina Nilsson* fortfar att med samma framgång, som visade sig redan vid hennes debut, utföra Violettas parti i *Verdi's* opera. Hon måste numera uppträda fyra gånger i hvarje vecka, enär operan fortfarande ger lika fulla hus, fastän den nu gifvits i öfver två månader. Det har varit fråga om att Théâtre-Lyrique skulle sätta upp *Trollflöjten*, som aldrig förut, så vidt jag vet, gifvits i Paris, för att lemna Christina Nilsson tillfälle till nya triumfer, men direktör *Carvalho* har ännu icke fattat något beslut i det afseendet och brådskar icke så länge *Violetta* fortfar att vara en så stor *succès*. Det vore mer än besynnerligt om mamsell Nilssons välförtjenta framgång icke skulle glädja hela Sverige, liksom det här gläder hela den konstälskande publiken. Sjelf ödmjukar den unga sångerskan sig inför de höga fordringar hon vet att konsten har på henne och hon arbetar nu lika mycket som förr att oupphörligt gå framåt. Under dessa sträfvanden glömmer hon ej heller den tid, då hon, ett fattigt barn, vandrade omkring på svenska landsbygden och hon älskar gerna att tala om den tiden, med tacksamhetens varmaste uttryck hågkommande de personer, som räckte henne hjelpsamma händer att fullfölja hennes konstnärskallelse. Det ligger henne synnerligen om hjertat att framställa hr *Franz Berwalds* oegennyttiga handlingssätt mot henne i dess rätta och vackra dager, något som tyvärr af andra personer icke alltid iakttagits. I den lilla anspråkslösa salongen vid Rue de Rivoli, denna salong, som en och annan fantasi målat så storartad, och der „lilla Christines" viol hänger på väggen, har jag flera gånger haft glädjen erfara att den firade sångerskan är fortfarande samma anspråkslösa väsende, som hon måste hafva varit när hon bar violen till Ljungby marknad, ehuru de yttre omständigheterna sedan dess så väsendtligt förändrat sig. En annan gång vill jag återkomma till kapitlet om *Christina Nilsson*, ty det är ett intressant kapitel, tycker jag, så mycket det än redan behandlats inom den europeiska pressen.

Vi hafva en annan nordisk konstnär i Paris, som förtjenade ett mera än förbigående omnämnande, nemligen mamsell *Högfeldt*, den utmärkta pianisten, men min nyårsvisit hos Ny Illustrerad Tidning är alltför knapphändig att tillåta mig några vidlyftiga skildringar. En annan gång hoppas jag få tillfälle tala om *alla* nordiska konstnärer i Paris och då skall jag ej heller glömma en älskvärd trio, som jag hörde häromdagen, mamsellerna *Lundevall*, *Hallgren* och *Strindberg*, ehuru jag ej vet om de alla äro artister ex professo.

De nordiska målare, som f. n. arbeta i Paris, äro: *Arbo* (norrman), som sedan han fullbordat sin „Valkyria" målat åtskilliga mindre taflor, till större delen jagtstycken, friska, leende bilder, samt äfven utfört några porträtter; *Askevold* (norrman) målar nordiska landskap med stor talent; *Bennetter* (norrman) fortfar att skapa goda marinstycken; *Löfgren* (finne) har sedan han slutade sina „Erik den fjortonde och Catharina Månsdotter" icke utfört någon större bild, men är flitigt sysselsatt med förberedelser till flera; *v. Becker* (finne) målar f. n. „lekande barn", en stor duk, men ännu icke långt framskriden i utförandet; *Hertzberg* (svensk) arbetar f. n. i marinmålaren Gudins palats — ja, sannerligen är det ett palats — utan att derföre tänka på blifva lärjunge af nämnde mästare; han har nyss slutat en „Rafaël mediterande en ny tafla", hvilket stycke finnes exponeradt vid Rue Lafitte och vittnar om högst betydande framsteg under pariservistandet; nu har hr H. börjat „Pater Noster", en stor bild med många figurer; *Werner* (svensk) synes numera vilja uteslutande egna sig åt s. k. „religiös målning"; han håller just nu på att fullborda en „Ludvig den Helige med Kristi törnekrona", en stor altartafla, som är beställd för Bretagne och vid hvars utförande hr W. visat sig så inspirerad af sitt ämne, att han förmått öfvervinna de flesta af de tekniska svårigheter, mot hvilka han förut kämpat. Om *Kjörboe*, primus inter pares, hinner jag icke tala i dag. Ej heller hinner jag nämna något närmare om akademiens stipendiat, den skicklige gravören *Ericsson*. Rätt snart vill jag egna en längre artikel åt en utförligare kritik af alla de nämnda konstnärernas arbeten. Om jag glömt någon i dag, glömmer jag ingen nästa gång. *C. L.*

Wisby och Gotland.

Taflor ur Natur och Folklif

af L. F.

I.

Bland samtliga Svenska städer finnes det ingen, som har det egendomliga skaplynne som Wisby. Till hela sitt yttre, hela sin karakter har det något, jag skulle nästan vilja säga gammaldags hederligt, något på en gång hemtrefligt och vördnadsbjudande.

Det gör på en ungefär samma intryck som när man midt i den eleganta verlden träffar på en ålderstigen matrona, som, trogen sina minnen, ännu i dag är klädd i samma drägt, som var i bruk i hennes ungdomsdagar; man drar på munnen, ty kontrasten mellan det unga och gamla, mellan den nya tiden, som, svällande af lif och förhoppningar, gladt skådar mot framtiden, och den gamla, som med tankfullt leende betraktar förändringarna omkring sig och med hela sin själ och alla sina tankar tillhör den verld, som lefde och verkade för ett halft sekel tillbaka, — denna kontrast har någonting komiskt retande för inbillningen på samma gång den i hög grad väcker vår eftertanke.

Den, som första gången besöker Wisby, skall utan tvifvel röna en egen känsla vid åsynen af en stad, så olik alla andra han sett.

De trånga, zig-zag löpande gatorna, som tillföljd af stadens terassformiga läge ofta äro äfventyrligt branta; de oregelbundna husen med sina än brutna, än spetsiga och stundom trappformiga gaflar — reliker från Hansans dagar — de täcka trädgårdarna, som icke sällan omgifva dem; de gråa kyrkoruinerna, som öfverallt höja sina stympade torn och nakna hvalfbågar och sist den seklergamla stadsmuren med sina skottgluggar och torn, som, likt lindormen kring den fagra Thoras borg, omsluter det hela med sin jättering — allt detta erbjuder en anblick så olik allt annat man sett, att man ovilkorligen intages af vördnad, — bildar en tafla af så egen ton och färg, så pittoresk, att äfven den trögaste fantasi börjar röra på sig och abstrahera från både tid och förhållanden. Det liknar en teater med qvarglömda dekorationer sedan den tid då medeltidens stora historiskt-romantiska skådespel här uppfördes; — teatern finnes bitvis qvar, men af skådespelarne blott ett och annat namn. Det är det tolfte seklet, som kastar sin allvarliga, mörka skugga öfver det nittonde århundradets glada lif och rastlösa verksamhet.

Vi tänka visst icke skrifva Wisbys historia eller statistik, lika litet som vi tänka att detaljmessigt

göra reda för dess utseende; vi vilja blott i få drag lemna en lätt skizz af detsamma, ett flyktigt utkast utan anspråk och på samma gång beröra ett och annat anmärkningsvärdt för såväl stället som innevånarne.

Den, som besökt Wisby för 10 à 12 år tillbaka och minnes dess utseende då för tiden, skall förvånas öfver de förändringar, som sedan dess egt rum derstädes.

En mängd prydliga, dels publika, dels privata byggnader i smakfull stil hafva intagit de gamla rucklenas ställe; der man förr såg skräpiga brädgårdar med bristfälliga staketter eller flacka, otrefliga planer, der ser man nu små, öppna platser, planterade med löfträd och buskar, som med sin inbjudande grönska och svala skugga öppna en behaglig tillflykt för hvarjom och enom som är hugad för en stunds *dolce far niente* eller vill öfverlemna sig åt allvarligare meditationer, — och längs med norra stadsmuren, ett stycke ofvanför strandporten förbi det illustra „Jungfrutornet“ uppåt „Silfverhättan“ till Norderport, löper nu en allée af lummiga kastanier, lönnar och popplar — den så kallade studentalléen — en af de egendomligaste promenader kanske någon stad har att erbjuda, med den gamla ännu temligen bibehållna stadsmuren å ena sidan, genom hvars brêcher ögat njuter den fängslande anblicken af hafvet och å andra sidan den nyanlagda, vackra Botaniska trädgården.

Wisby har således vunnit betydligt till yttre och inre trefnad.

Ett är sig dock oföränderligt likt, och det är gatorna, hvilka äro krokiga och trånga som i forna tider och med en stenläggning så — Gud sig förbarme! Den kan icke beskrifvas, den måste ses och kännas.

Jag nämnde att de äro trånga och påminner mig just med anledning deraf en anekdot, som jag vid ett tillfälle hörde berättas dernere, och som ger ett klart begrepp om denna deras beskaffenhet.

En fru H., från Finland, besökte som badgäst för ett par somrar sedan Wisby och hade fått sin bostad vid en af de trängre gatorna, som från Specksrum leder ner till Strandgatan. En dag kort efter middagen hade hon satt sig i en gungstol vid det öppna fenstret och lätt insomnat. Plötsligt väckes hon af en högljudd röst, tillhörig en gotlandsbonde, som stannat utanför med ett halmlass och som på sin breda, godmodiga dialekt ropar från gatan inåt rummet: „Mám'sll, wassego å luck till fynsträ, annars kummar ja inte fram mä lassä!“

Men man försonas lätt med de antediluvianska gatorna, då man från den halsbrytande promenaden på dem inträder i dessa herrliga ruiner, som, i sitt fragmentariska skick, med sin härjade, men ännu storartade skönhet, tilltala vår känsla och inbillning och förflytta oss långt tillbaka till de tider, då österlandets dyrbara produkter här hade sin nederlagsplats, då ett rikt och idogt slägte här hopade fabulösa rikedomar och folk från alla länder samlades i denna Nordens förnämsta kulturstad för vinning eller nöjen.

Då man ser denna mängd af kyrkoruiner — 8 stycken utom St. Görans, belägen utom staden och St:a Maria kyrka, den enda som blifvit frälst undan förstörelsen och som numera är stadens enda kyrka, der gudstjenst hålles — inom så jemförelsevis trång areal, finner man hvilken folkrik och betydande stad det gamla Wisby engång måtte hafva varit. Under sin mest blomstrande period räknade det således 18 kyrkor, 5 kloster förutom flere storartade publika byggnader och i stället för sina nuvarande 5 tusen och några hundrade innevånare en befolkning af minst 12,000 borgare inom stadsmuren förutom munkar, nunnor, sjöfolk, riddare, svenner och resande samt förstädernas innevånare.

Men af denna storhet återstår nu föga! De ramlande ruinerna äro de enda som påminna om den herrlighet som farit. De stå der som sörjande och stumma vittnen från Gotlands gyllene ålder, då Gutarne

»Vägde sitt guld på lispundsvåg
»Och spelte med ädlaste stenar,
»Och svinen åto ur silfverträg
»Och hustrurna spunno på guldtenar.»

Öfver Wisby ruiner har man nu så många förträffliga plancher och fullständiga beskrifningar, att vi säkert göra läsaren en tjenst, om vi så litet som möjligt sysselsätta oss med dem. Vi skola kanske, om händelsen så fogar — men vi gifva intet bestämdt löfte — göra en titt in i en eller annan af de förnämsta bland dem; men för öfrigt icke kasta oss in i några arkitektoniska eller antiqvariska funderingar*).

Ehuru Gotland och synnerligast Wisby för turisten och vetenskapsmannen har så mycket af intresse att bjuda på, så har det likväl aldrig varit någon särdeles freqventerad ort. Visst hände det stundom, att någon lång, tunn individ, remarkabel för sina röda polisonger, sin trankila min, sin plaid, sin guide och sin paraply, ensam eller i sällskap med några andra liknande gentlemen eller vetgiriga ladies, plötsligt uppenbarade sig för de undrande öboernas blickar och efter ett par dagar lika plötsligt försvann, eller att någon antiqvarius eller botanist här och der sågs ströfva landsvägen fram, ignorerande alla fotresans obehag — inclusive det infernaliska kalkdammet — i pur vetenskaplig ifver att eröfra en rar växt åt sitt herbarium eller att komma öfver någon oupptäckt runsten eller mysteriös stensättning.

Men, som sagdt, det var temligen sällsynta fall. Det afskilda läget, de dåliga kommunikationerna och — låt oss vara uppriktiga — den ringa kännedom man hade om ön och dess fornlemningar, voro de förnämsta bidragande orsakerna till att man så sällan styrde sin kosa dit.

Men så, i början på 40-talet, gafs det några unga män, som insågo att med ett förändradt sakernas skick, hade deras fosterö en bättre framtid att hoppas och mycket att vinna både i materiellt och intellektuelt hänseende. De började derföre med förenade krafter, att sträfva till sitt mål, som var: att lätta förbindelsen med fastlandet, — att göra Regeringen underkunnig om den stjufmoderliga behandling ön i alla tider fått röna, — att fästa uppmärksamheten på de stora resurser den inom sig egde och den vigt den hade i kulturhistoriskt afseende, på samma gång som de gjorde allt för att hos sina landsmän väcka och lifva allmän-intresset för fosteröns tidsenliga utveckling. Det var, som man kan finna, ett godt stycke arbete de frivilligt åtagit sig; men målet var eftersträfvansvärdt och dertill voro de unga, enthusiastiska och lyckligt utrustade. Och hvad blef resultatet af deras bemödanden? Jo, — att en tät och bestämd ångbåtskommunikation med moderlandet kom till stånd, så att då förut en ångbåt hvar 14:de dag anlöpte Wisby, göra nu 2:ne dylika, regelbundna turer en gång i veckan mellan hufvudstaden, Wisby och Kalmar; — att de lifsfarliga postfärderna vintertiden i öppen båt mellan Klintehamn och Böda på Öland ändtligen upphört och att i stället nu ett starkt och beqvämt jernångfartyg befordrar posten och passagerarne mellan Wisby och Westervik; — att telegraf-förbindelse blifvit åvägabragt med fastlandet; att minnesmärkena och isynnerhet ruinerna numera behandlas med en viss pietet af folket, hvilket icke förut var händelsen; — att . . . men vi hafva redan tillräckligt visat, hvilka fördelar ön skördat af dessa mäns oförtrutna bemödanden.

Enfin, Gotland ligger numera icke så förskräckligt långt bortom all ära och redlighet. Man behöfver numera icke, för att komma dit och dän, företaga dessa sagolika färder, som Orvar Odd så muntert skizzerat i sin resa till den gamla fosterön för några tiotal af år tillbaka, då han på en kalkskuta hade det nöjet att i en månads tid vara lemnad vind för våg utan annat sällskap än en hederlig skutskeppare, en god matsäck och sitt eget humoristiska lynne. Bevars väl! Nu stiger man ombord vid Riddarholmen på „Nore“ eller „Franzén“; kl. 3 på e. m. nickar man farväl åt det kära Stockholm och nästa morgon, innan tuppen ännu hunnit gala tredje resan, helsar en vänlig blick från „Östersjöns öga“ oss hjertligt välkomna.

Men man reser nuförtiden icke till Gotland endast och allenast för att titta på ruinerna och myr odlingarne, för att samla växter och petrifacter eller för att „probenreutra“ — nej! det största antalet resande, som gästa ön utgöres af det slags „jordelifvets gäster“ som i dagligt tal kallas badgäster. Ty Wisby har blifvit en badort — och en badort *en vogue*, mitt herrskap. Det har sina 5 à 600 badgäster under sommaren och det är icke så litet, då man betänker att det är en parvenu bland badorterna. Men vänta några år, och man skall få se, att det, om icke tar lofven, så åtminstone kommer att täfla med både Marstrand och Strömstad och hvad de nu äro för andra. Det borde dock snarare kallas en *andhemtningsort* än badort. Ty såsom badort har det en stor olägenhet och den består i den häftiga temperatur-förändring vattnet der på kort tid esomoftast undergår, tillföljd af de starka hafsströmmarne. Det har händt att temperaturskilnaden varit 9 grader på mindre än 24 timmar. Men hvad Wisby har att bjuda på, det är luften, denna rena, milda och stärkande luft, som gör hela Gotland till ett sådant helsans förlofvade land, som det verkligen är. Ja, en sådan luft kan icke en Stockholmares med Vester- och Österlånggatans dunster impregnerade lungor göra sig ens den aflägsnaste föreställning om. Man insuper den med begärlighet, med öppen mun och vidgade näsborrar och man känner sig så lätt, ackurat som ville man flyga.

Också är det ingen brist på hjelpsökande af båda könen, som här söka att återförvärfva en liten smula af det helsokapital, som de offrat på trägna studier, nattvak, dans, hemliga sorger eller utsväfningar. „Under den ljufliga sommarens tid“ ser man på hafsstranden, som nedanför stadsmuren utefter raden af de här liggande trädgårdarne erbjuder en behaglig promenad, en mängd af dessa bräck-

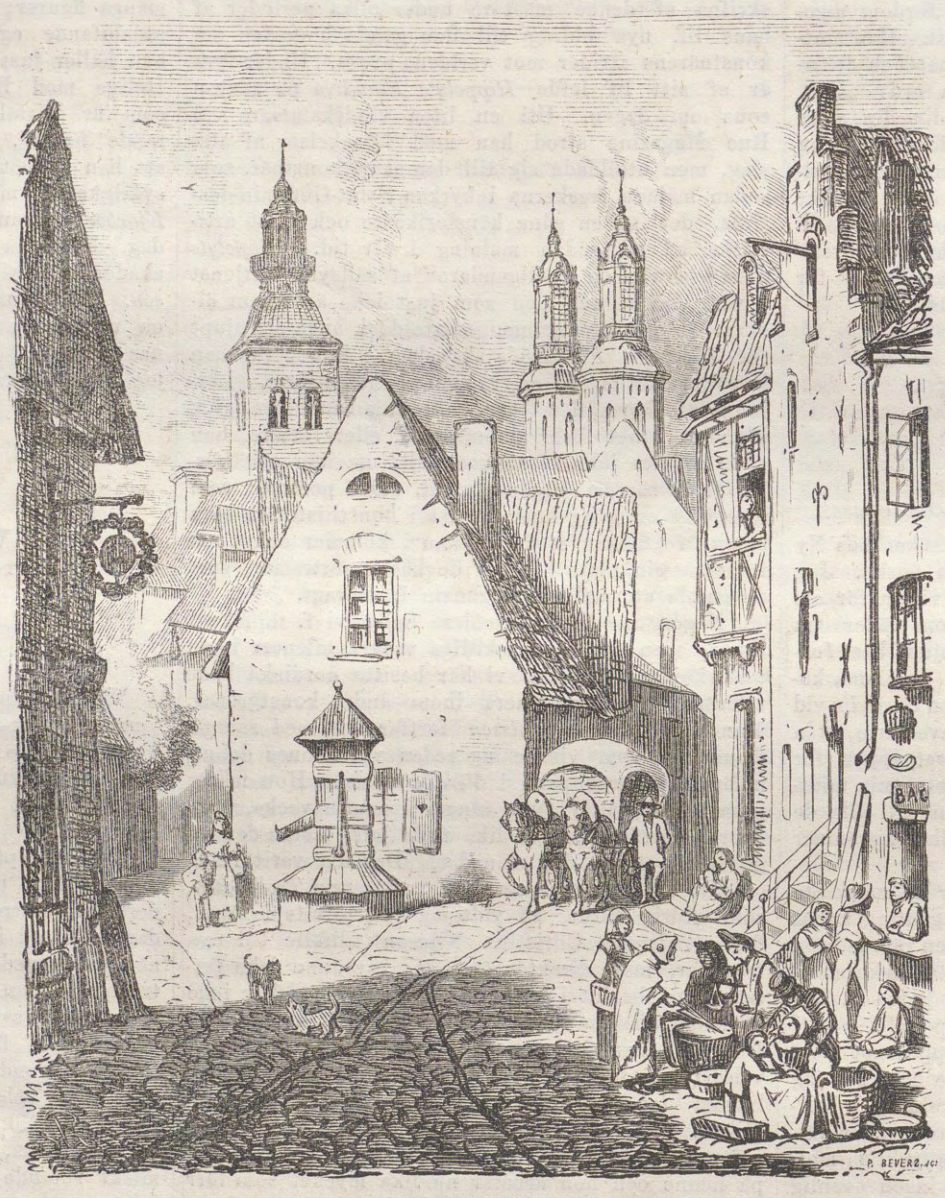

EN GATA I WISBY.
Originalteckning af G. v. Rosen.

*) Önskar någon taga en närmare kännedom om dem, så hänvisa vi honom till Bergmans och Säves vackra och förtjenstfulla arbete: »*Gotland och Wisby, framställdt i taflor*».

JULAFTON.
Allegori komponerad och ritad på trä af J. F. Höckert.

liga menniskobarn i spridda grupper, dels ambulerande, dels sittande i små granriskojor, som, öppna mot sjön, blifvit uppförda till deras skydd för blåsten, njuta af de lifgifvande fläktarne från hafvet.

Som man finner har Wisby ingen brist på promenadplatser. Vi ha redan nämnt Botaniska trädgården och Studentalléen, och nu Strandalléen, som verkligen är ganska angenäm, fastän benämningen är något oegentlig, alldenstund den på ena sidan är temligen fattig på träd.

Men favoritpromenaden, de krankas såväl som de kryas, de resandes likaväl som Wisbyboarnes är likväl Palissaderna. „Palissaderna“ äro de gamla „pålade“ förskansningarne och vallgrafvarne, som voro uppkastade för försvaret af det gamla Wisborgs slott, men hvilka nu, betäckta af en frisk och mjuk gräsmatta och planterade med löfträd, äro och komma i framtiden att ännu mera blifva en den täckaste plantering och angenämaste hviloplats man kan tänka sig. Palissaderna äro Wisbyboarnes stolthet, det är deras djurgård, deras söndagseftermiddags förlustelseort, der man slår sig ner en famille med matkorgar, punsch och bärviner, der man leker „enkleken“, „dridden“ och „basken“, med ett ord, der man roar sig på samma idylliska sätt som i Haga-parken eller i Frisens park.

Och i sanning, vill man se en pittoresk tafla, en smula i Vatteaus manér, så skall man en vacker afton placera sig på verandan utanför det nya badhuset nere vid hamnen eller, som det heter på gotländska, på „broen“. Midt framför oss hafva vi då till venster och betydligt öfver oss stadens sydligaste hörn med lemningarne af Erik XIII:s, pommerinkaren, gamla slott; söder derom sträcka sig palissadernas grönskande kullar med sina lifliga, glammande, skrattande och lekande skaror; derifrån följer ögat den långbugtande stranden, förbi Kopparsviks och Wibble qvarnar längs med den bergspynt, som undangömmer Fridhem, prinsessan Eugenies täcka sommarboning, ända till Högklint, som nära 200 fot hög här stupar brant i hafvet. Till höger om oss hafva vi, så långt ögat kan nå, hafvet, klart, blått och oändligt, krusadt af en lätt vind, med sina hvita segel kring horizonten och glödande som eld längst bort i vester, der solen bäddar åt sig för natten. Ack! det är verkligen en skön, fridfull anblick, och har man sett den engång står den alltid sedan som en förtrollande hägring för minnet.

Julafton.

Stilla sig sänker den signade qväll
Med julens helgade frid,
Och ljusen tändas i hvarje tjäll,
Och barnaskaran så glad och säll
Kring granen samlas dervid.

I vingade flingor faller lätt
Den hvita vintriga snö,
Den fjettrade våg sin bro har bredt
Hän öfver de vida vågors slätt
Omkring den frostiga ö.

Vid vänligt klingande bjellrors ljud
En släde vid trappan står,
Det bringar från väntade fränder bud,
Vi gå dem till möte i högtidsskrud —
Så var det från år till år.

Vi minnas det allt från vår spädaste tid
Från barndomens fredliga hem;
Det lyser oss hän genom lifvets strid,
Liksom den stjerna som log i frid
Engång öfver Bethlehem.

Så sänke sig stilla den signade qväll
Med himlens helgade frid,
Då ljusen tändas i fäderne tjäll,
Och barnaskaran så glad och säll
Till hemmet samlas dervid!

W.

Det var i går som Tjugondedag Knut körde julen ut och vi komma sålunda något sentida med vår julplanch, men då nyåret hade sin planch i vårt första nummer så har julen icke kunnat få plats förr än i N:o 2.

För att på på förhand reservera oss mot en befogad anmärkning, få vi nämna att den missteckning, som visar sig i tvenne ansigten å taflans nedre del, nemligen hos flickan till venster och gossen till höger, uppkommit genom en olyckshändelse vid trästockens hopfogning af snickaren, sedan gravyren, som varit fördelad på flere händer, redan var å de skilda bitarna verkställd.

Ett besök i New-Yorks tjufqvarter.

(Skildradt af en tidnings-korrespondent.)

Just som jag kom ut från folkteatern, stötte jag på en bekant, som yttrade sin förvåning öfver att se mig här. Jag svarade honom, att jag i min egenskap af korrespondent måste se och observera allt som hörde till folklifvet. — „I sådant fall“, inföll han, „skall jag föra er till det mest vanryktade qvarteret i staden, till ett ställe, hvarifrån ni utan mig måhända aldrig skulle återkomma. Med mig kan ni emellertid vara fullkomligt trygg. Vi begifva oss till det beryktade *Five points*, samlingsplatsen för halfva verldens tjufvar och banditer.“ Den ifrågavarande personen var kapten vid hemliga polisen, och jag gick derföre med glädje in på hans förslag, emedan jag var säker om att i hans sällskap få tillfälle att kasta en djup blick in i New-Yorks mysterier. Som det ännu var tidigt på qvällen, föreslog min följeslagare att vi först skulle taga oss ett glas och röka en cigarr för att afbida den lämpliga tiden. Han gjorde nu en vink, och en gestalt stod genast tyst och hemlighetsfullt vid hans sida. Han hviskade några ord till densamma, hvarpå den åter lika tyst och hemlighetsfullt försvann. — „Jag gaf bara order om en säkerhetsvakt“, sade kaptenen till mig, och derpå vandrade vi uppför Bowery. Då vi kommo i närheten af Grandstreet, mötte vi en elegant klädd herre, hvars diamantkrånål kastade blixtrande strålar, i detsamma som han gick förbi ett rikt upplyst hvalf. Kaptenen stannade plötsligt och såg med öfverraskad min efter den bortilande gestalten. — „Den der figuren känner jag bestämdt“, mumlade han för sig sjelf; „kom med mig“, sade han derpå högt till mig; „jag måste ännu en gång se den der herrn.“ Vi påskyndade våra steg, hunno upp främlingen, vände derpå om och mötte honom. Men denne skyndade oss förbi, utan att tyckas fästa den ringaste uppmärksamhet vid våra personer. Kaptenen stannade nu åter och hviskade: „Ganska riktigt, det är Bob, ehuru denne har svart hår och svarta mustacher, medan Bob af naturen blifvit begåfvad med rödt hår.“ Derpå tog han mig ånyo under armen och sade sakta: „Följ mig!“ och för andra gången gingo vi förbi den obekante, som gick med lugn och stolt hållning, utan att synas hafva någon aning om att han sålunda var utsatt för vårt spioneri. Då vi kommit några steg förbi honom, gjorde min följeslagare en snabb vändning och stod plötsligt midt framför honom. Kaptenen gjorde en lätt ursäkt för att han så der händelsevis kommit att stå i vägen för honom, och den okände fortsatte sin vandring, medan min följeslagare hårdt tryckte min arm och såg efter honom med en skarpt forskande blick. Den okände hade emellertid icke gått många steg förrän han hastigt vände om hufvudet och derefter ilade bort med ännu hastigare steg än förut. — „Det är han!“ ropade kaptenen, släppte min arm och sprang hastigt framåt. Jag stod ännu alldeles förbluffad midt på trottoaren och började just fundera, om det icke vore klokare att helt lugnt gå hem, än att företaga dylika hemlighetsfulla nattliga ströftåg, då kapten *** kom tillbaka och bad mig om ursäkt för att han så der plötsligt öfvergifvit mig. — „Tjensten går framför allt“, sade han, „och den der personen vi nyss sågo är en af New-Yorks farligaste inbrottstjufvar och mördare; hans djerfhet och kallblodighet gränsar till det fabelaktiga, men i morgon skola vi taga af honom hans svarta peruk och återge hans färgade mustacher deras naturliga färg samt skaffa oss reda på hvarest han lånat den der diamantnålen.“

Vi vände nu om ett gathörn, gingo nedför Springstreet, och framför oss låg New-Yorks vackraste hotel, S:t Nicolas. Hufvudingången var belägrad af en mängd herrar, som med kännaremin mönstrade de förbigående damerna, och förstugan och rummen på nedra botten voro äfven fulla af pratande eller tidningsläsande herrar. Skänkrummet i detta hotel är en stor, präktig sal med speglar från golf till tak, de vackraste kronor och förgyllningar öfver allt der sådana kunna anbringas. Buffeten der dryckerna serveras är femtio fot lång, hvitlackerad och rikt förgylld. Golfvet är inlagdt med polerade svarta och hvita marmorskifvor. Åtskilliga eleganta herrar stodo likgiltigt stödda mot skänken och insöpo medelst små rör af halm sina cherrycobler. Då vi båda trängde oss fram till skänken för att äfvenledes få oss en dylik isdryck, märkte jag huru några af herrarna med en viss underdånig artighet lemnade rum för min följeslagare; men denne besvarade icke deras artigheter, utan vände dem helt tvärt ryggen. Sedan vi hade förtärt vår dryck, tände vi en cigarr och slogo oss ned i ett par beqväma länstolar. — „Med de flesta af de der eleganta herrarna“, sade kapten sakta till mig, „har jag redan gjort bekantskap, de höra till New-Yorks värsta afskum, och den som faller i deras händer är förlorad. De äro spelare till yrket, egare af spelhus, hvilka under masken af en viss nobless obarmhertigt utplundra sina offer. Många af dem ha redan fått göra närmare bekantskap med våra tukthus, men de dyka ständigt åter upp, och våra förnämsta hotel äro isynnerhet de ställen der de gå på spår efter sitt byte. Om de råka på någon enfaldig stackare med väl späckad börs, lemna de honom aldrig ur sigte och släppa honom icke förr än de lockat honom i snaran. Betrakta den der unga mannen derborta, med hvilken de båda rikt briljanterade herrarne dricka så muntert om — han är enda sonen till en gammal rik enka och kom hit från den aflägsna södern för att bese New-York, hvilket nöje på några få dagar kostat honom tjugotusen dollars; jag väntar emellertid i denna vecka hans onkel, som kommer hit för att befria honom ur klorna på dessa vampyrer. Men klockan är elfva“, tillade härvid kaptenen, „och det är nu rätta tiden för ett besök i *Five points*.“

Vi begåfvo oss å väg och vandrade långsamt framåt Broadway, vände af in på Canalstreet och befunno oss åter i Bowery. Härifrån gingo vi genom åtskilliga smutsiga gator, derpå skallade ett vildt larm oss till mötes, och vi hade uppnått vårt mål. Jag måste tillstå, att jag började känna mig hemsk till mods; mörka skuggor ilade förbi oss med tysta steg, medan gälla hvisslingar och korta utrop, hvilka åter besvarades, följde hastigt på hvarandra. — „Har ni en revolver?“ frågade min följeslagare, och vid mitt nekande svar tryckte han en sådan i min hand och sade: „Man gör klokast att gå beväpnad här vid nattetid, ty det händer icke sällan att man blir öfverfallen. Var derför på er vakt.“ En gäll hvissling, som kaptenen besvarade, störde mig i mina mindre angenäma betraktelser och strax derpå närmade sig någon försigtigt och hviskade min följeslagare sakta i örat: „*The black monkey* (svarta apan) är hos Bill Darling.“ Kaptenen tog derpå min arm och drog mig framåt. Vi befunno oss nu på en trång, smutsig gata med tornhöga hus, bakom hvilkas matt upplysta fönster flyktiga skuggor rörde sig, medan ur källrarna musik och de vilda skriken från en af dans och starka drycker uthetsad hop trängde till våra öron. Vi gingo alltjemt framåt, till dess kaptenen slutligen stannade framför ett hus, öppnade dörren och steg in. Det var ett stort rum, som dock var ända till trängsel uppfylldt med menniskor. Matroser af alla nationer, marinsoldater samt åtskilliga hemska gestalter med sönderslitna kläder och tofvigt hår och skägg, sådana som man ofta ser stryka omkring i de stora städerna, skämtade och lekte med megäror af det ohyggligaste utseende och de mest förvildade seder. Ett par druckna matroser samt några af dessa qvinliga odjur med sönderslitna kläder, upplöst hår, sminkade kinder och rusiga talgiga ögon uppförde en vild, hvirflande dans, hvartill musiken spelades på viol och banjo af ett par negrer med tjocka utstående läppar och krusigt ullhår, medan åskådarne med bränvinsglas i händerna hurrade och skreko sitt bifall. Full af äckel och afsky öfver denna vidriga anblick, stod jag just på väg att vända om, då jag märkte att tvenne jättelika karlar, hvilkas svarta hår hängde långt ned i ansigtet, stodo lutade mot dörrposterna, medan handen lekte med en stor knif, som satt instucken i en kring lifvet spänd läderrem. Vid den rörelse jag gjorde, betraktade de mig med blickar, sådana som tigern kastar på sitt rof innan han söndersliter det. Nu, då jag såg faran i ansigtet, återfick jag hela mitt mod, grep efter min revolver och ämnade med våld bana mig väg, då kaptenen med en hastig ryckning drog mig tillbaka till disken. — „Ingen dumdristighet, min käcke sir“, sade han. „Vänta ännu en stund, så få vi fria händer.“ I bakgrunden af källaren, uti ett slags fördjupning i muren, var disken uppställd, bakom hvilken en afskräckande gestalt presiderade. Då jag nu närmade mig denne värde personlighet och med hög röst begärde ett par glas punsch, kastade han på mig en verklig kattblick, fattade derpå hastigt ett par flaskor och fabricerade den begärda drycken. Då jag tog emot glasen och lemnade det ena åt kaptenen, sade denne sakta: „Drick inte den här smörjan, men akta er att man inte märker det.“ Medan vi nu af en mängd vilda, oförvägna ansigten betraktades med ett uttryck af nyfikenhet och illvilja, fortgick dansen med samma stojande munterhet som förut, i hvilken en neger med ett förfärligt hufvud och armar långa som åror isynnerhet utmärkte sig. Han slängde med sina jättelika händer sin meddanserska fram och tillbaka på sådant sätt, att man i hvarje ögonblick väntade att få se henne med sönderbrutna armar och ben kastas till golfvet, och derunder röt och skrålade han med en så djurisk stämma, att jag kände en rysning genomila min kropp. Han tycktes utöfva en viss myndighet inom denna krets, ty vid hvarje saltomortale som han slog, jublade bandet, och qvin-

norna trängde sig omkring honom och slösade på honom bränvin och kärleksfulla blickar, hvilka hyllningar han mottog med vanans likgiltighet.

Detta oväsende hade redan räckt en half timme, och ännu alltjemt stodo de båda vaktarne borta vid dörren och släppte alla in, men ingen ut. Kaptenen satt tyst och såg bort mot dörren med en, såsom det föreföll mig, något orolig blick, medan han drog väldiga rökmoln ur sin cigarr. Nu hördes plötsligt starka slag mot dörren, och tvenne karlar i matroskläder tumlade in och kommo och satte sig under högljudt samspråk vid vårt bord. Förvånad kastade jag en blick på kaptenen, som i detsamma tog cigarren ur munnen och betraktade mig med en belåten min. Flera af sällskapet hade nu slagit sina hufvuden tillhopa och tycktes uppenbarligen sysselsatta med de tvenne nyanlände, dock såg man på deras miner och axelryckningar att de icke voro vissa på sin sak. Värden kom nu äfven fram ur sin skrubb och sökte inleda de båda gästerna i ett samtal; men dessa sprungo upp, fattade tag uti ett par qvinliga åskådare och trängde sig in i de dansandes krets, der negern ännu alltjemt fortfor med sina vansinniga språng. I detta ögonblick reste sig kaptenen upp och sade sakta till mig: „Håll er i beredskap, ställ er mot väggen och skjut ned hvem helst som angriper er.“ Medan jag nu drog fram min revolver och lutade ryggen mot väggen, såg jag huru kaptenen trängde sig fram bland de dansande, gick rakt fram till negern och sade med stark stämma: „Bob Monkey, jag arresterar dig!“ Negern ryckte en lång, bred knif ur sitt bälte och högg efter sin motståndare; men de båda nyss inkomna matroserna kastade sig öfver honom och tryckte honom till golfvet, hvarpå en strid af egendomlig art uppstod. Under qvinnornas skrik, karlarnas vilda eder, skrällen af sönderslagna flaskor och glas samt de stridandes dofva stönande smällde plötsligt ett skott, och med ett förfärligt skri rusade ett halft dussin ursinniga banditer fram mot mig. Helt lugnt lyfte jag min revolver, en knall — och mängden sprang åt sidan. I detsamma uppryckes dörrarna, fönsterluckorna slogos in, och polisbetjenter med revolvrar och tunga batonger rusade in. Väldiga slag utdelades, så att ben och knotor brakade, och inom några få ögonblick var den hemliga säkerhetspolisen herre öfver valplatsen. På golfvet vältrade sig den rasande Bob Monkey, bunden till händer och fötter, och gnisslande med tänderna, som om han velat sönderslita oss alla. — „För bort det odjuret, laga att de sårade komma på hospitalet och stäng lokalen!“ ropade kaptenen till sina underordnade. Derpå bad han mig följa honom. — „Är ni inte sårad?“ frågade han mig, då vi hade kommit ut på gatan, och då jag försäkrade att icke det ringaste ondt hade vederfarits mig, sade han: „Det här var en ypperlig fångst, negern är en bland våra farligaste mördare, men denna gång vill jag gå i god för att han skaffat sig ett godt hampsnöre åt sin hals.“ — Jag skyndade med snabba steg hem till mig och lofvade mig sjelf, att icke vidare sätta min fot i *Five points*.

Målning och Skulptur.

— Det efter höstferierna nyligen öppnade britiska nationalgalleriet visar öfverraskande prof på användandet af professor Pettenhofers nya metod att restaurera oljefärgstaflor. Några på detta sätt behandlade taflor hafva en så frisk kolorit, som om de direkte hade utgått ur målarens hand. Bland dessa äro Titians „Bacchus och Ariadne“, flera Rembrandts och en präktig Leonardo da Vinci.

— „Målarkonstens mästerverk från 3:dje till 18:de århundradet“ är titeln på ett stort planschverk, som kommer att utgifvas i Berlin för att göra allmänheten bekant med målarkonstens mest framstående mästerverk. Det utkommer i tre afdelningar och skall innehålla 50 blad litho- och fotolithografier; den medföljande texten är af H. G. Hotho, och hela arbetet kommer att kosta 40 thaler.

— Målaren *Kotzebue* har, på uppdrag af ryske kejsaren, målat slaget vid Pultava och nyligen exponerat den kolossala taflan i München och Stuttgart. Svenska hären synes i bakgrunden, ännu kämpande med ryssarna, men deras linie är genombruten, och czaren, omgifven af sina generaler, spränger fram och mottager de redan tillfångatagna svenskarna, fältmarskalken Renschöld, grefve Piper, fältpredikanten och Karl den Tolftes unge vän, prins Max af Würtemberg; eröfrade fanor sänkas inför segraren, Mazeppas affälliga kosacker kasta sig ned på marken framför honom, medan deras trogna skaror i sin pittoreska drägt förfölja svenskarna, och trumpetare och pukslagare till venster helsa segraren med enthusiastiskt jubel. I stället för Karl den Tolfte, som redan är på flykten, ser man bland troféerna båren på hvilken den sjuke konungen hade låtit bära sig till valplatsen. Taflan har skördat lifligt bifall.

Teater och Musik.

Schillers Fiesco. Då denna den store tyske dramaturgens oförgängliga skapelse inom kort kommer att efter en mer än tjuguårig hvila åter uppföras på den kungliga scenen, torde några ord om detta dramas ställning till den store skaldens diktarverksamhet i allmänhet samt till den publik, inför hvilken det först uppfördes, icke sakna sitt intresse.

Fiesco hör till den allraförsta perioden af Schillers dramatiska skaldskap. I Januari 1782 uppfördes för första gången „die Räuber“, i hvilket stycke den unge författaren, som bekant, kastar handsken mot sitt „bläcksuddande tidehvarf“ med alla dess konventionella fördomar. Redan i början af följande året utkom Fiesco af trycket, och „Kabal und Liebe“ var nästan färdigt. Fiesco har således sin plats mellan „die Räuber“ och detta senare borgerliga sorgespel, till hvilket förf. manades af sedeförderfvet och mätress-väldet i de tyska småstaterna, enkannerligen i Würtemberg. I Fiesco gör han sig åter på ett ännu klarare sätt till tolk för de frihetsidéer, med hvilka tiden gick hafvande. En medeltidsrepublik, Genua, är scenen för handlingen, hvilken vänder sig kring en sammansvärjning i afsigt att störta dess gamla herrskare, familjen Doria. I spetsen för denna sammansvärjning står en af landets förnämsta ädlingar, Fiesco, hvars håg dock snart börjar spela mot enväldet. Detta misstänker äfven Verrina, en verklig republikan i den gamla romerska andan, och för hans dolk faller den intrigante popularitetsjägaren ett offer, med sin död försonande den skuld, som hans egoistiska planer under fosterlandskärlekens mask dragit öfver honom.

Schiller sjelf kallar detta stycke ett „republikanskt sorgespel“, och i sjelfva verket var han vid denna tidpunkt republikan, ehuru derföre icke demokrat. Historiens plebejiska Verrina är förvandlad till en aristokrat, och *folkets* lynne är skildradt ungefär på samma sätt som i Shakspeares Coriolanus. Det republikanska sinnet är också derför stolta själars motvilja för att hafva någon herrskare öfver sig. Ehuru ej så djupt anlagd som hvarken Don Carlos eller Wallenstein, utmärker sig Fiesco för en större enhet i planen, en ungdomlig glöd och ett rikt poetiskt språk.

I Januari 1784 uppfördes „Fiesco“ för första gången i Mannheim, der Schiller då var anställd såsom författare för teatern. Han hade dock låtit förmå sig att före dess framställning på scenen underkasta det en omarbetning, i hvilken Fiesco, när revolutionen lyckats, och man erbjuder honom hertigkronan, försakar densamma och förklarar sig endast vilja vara republikens förste medborgare. Härigenom förlorade dramat mycket af sin storhet och sanning, och denna omständighet är troligen skulden till att detsamma, trots ett särdeles värdadt utförande, ej gjorde något särdeles intryck. Sjelf skrifver Schiller: „republikansk frihet är här i landet ett ord utan betydelse, ett tomt namn; i Pfalzarnes ådror flyter intet romerskt blod“. Desto större bifall erhöll stycket i Berlin, der det i Mars samma år uppfördes, då den genialiske Fleck återgaf Fiescos rol på ett sätt, som „gjorde intriganten till en verklig hjelte“. Ännu i dag ses detta skådespel i sin ursprungliga drägt i Tyskland med den största beundran, och då det tillhör en af konstens evigt unga skapelser, bör man hoppas att dess uppförande härstädes äfven nu skall röna samma bifall, som då Emelie Högqvist vid dess första upptagande på vår scen i Leonoras rol firade så stora triumfer.

— Återupptagandet af Bellinis *Norma* är kongliga operans senaste nyhet. Bifallet har varit synnerligen lifligt och medgifvas måste att i afseende på de rent vocala effekterna kan man ej lätt få höra något mera glänsande än hvad operan med den nuvarande rolfördelningen presterat. Man beundrar i titelrolen fru Michaëlis storartade stämma och fulländade koloratur, och vid hennes sida gifver fru Stenhammars vekare och mera sympathetiska röst en rörande poetisk färg åt Adalguisas parti. Hr Schäfer som debuterat i Pollions rol har stora, men ännu föga utbildade röstmedel och skall i framtiden allt mer och mer vinna publikens sympathier, sedan han hunnit lägga bort för mycken tyskhet i uttal och maner. Som Orovist gör hr Behrens sin stämma ypperligt gällande. Det är just med sådana medel som Norma vinner sin framgång hos publiken, ty inre dramatisk sanning och karakteristik är här icke att finna. Men sådan är nu en gång publikens smak. Får man blott höra en anslående melodi, en halsbrytande löpning, en bortdöende kadens — strax är förtjusningen färdig. Hvad som med dessa toner egentligen skulle uttryckas, dermed har det sig icke så noga. Denna brist på omdöme visade sig äfven i de relativt lama bifallsyttringar hvarmed publiken emottog ifrågavarande operas fjerde akt, hvilken onekligen är den af kompsitören bäst hållne och der fru Michaëli i scenen med Orovist var så hänförande och visade så öfverraskande framsteg i den dramatiska framställningskonsten att hon här om någonsin förtjenat det varmaste bifall.

— Offenbachs nya opera, „*La belle Heléne*“, som alla aftnar spelas för fullt hus på Variétés-teatern i Paris, är indelad i trenne akter. Den första spelar i Sparta i ett tempel, hvars öfversteprest är siaren Kalchas. Han beklagar sig öfver att hans inkomster blifvit betydligt förminskade, emedan alla menniskor strömma till Venus' altar. Nu uppträder Helena med sina damer för att offra. Hon yttrar sin längtan att få lära känna den sköna herden Paris, som på berget Ida räckt gudinnan äpplet. Naturligtvis har denne intet angelägnare än att genast anlända, för att vinna den galanta damens kärlek och göra Menelaus svartsjuk. Emellertid tröstar sig den senare dermed att hans bror Agamemnon kommer att hålla vakt öfver svägerskan, och anträder sin nödvändiga affärsresa. Agamemnon söker roa hofvet, och man löser charader, spelar proverb, föredrager deklamationsstycken, kort sagdt — man underhåller sig på samma sätt som i Compiegne. Naturligtvis är Paris segraren i alla dessa lekar och är derigenom säker om sin framgång hos Helena. — I andra akten öfva sig hjeltarna i vapenlek, som erbjuder en i högsta grad grotesk tafla. Äfven här segrar Paris och bestormar derpå Helena i en tête-à-tête. Han vill ge henne äpplet, likasom förr åt Venus, med vilkor att Helena visar sig i samma kostym som gudinnan på berget Ida. Hon kämpar endast svagt mot detta nog närgångna förslag. Redan har hon kastat af sig den skyddande öfverklädningen, och man frågar sig med viss oro hvad slutet skall blifva — då sticker Menelaus hufvudet in genom dörren, och akten är slut. — I den tredje temligen korta akten tager hela hofvet ett sjöbad. Alla visa sig insvepta i badlakan vid hafsstranden; Paris kommer seglande på en smyckad galèr och bortför Helena — i en badkappa. Menelaus står i tragikomisk förtviflan på stranden, och förhänget faller. Man ser att alltsammans är en parodi på antiken, likasom „Orfeus i Underjorden“. Musiken lär kunna mäta sig med det bästa Offenbach komponerat. På Variétés-teatern utföres titelrolen af mlle *Schneider*, som utmärker sig både för skönhet och retande behag.

— Paul Taglioni i Berlin har komponerat ett stort nationaldivertissement: „Sardanapalus“, „efter historiska källor“, såsom det heter i en tidning. — Äfven Moses' ungdom skall lemna ämnet till en ballett. Det förljudes åtminstone att ballettmästaren Petipa i Petersburg skulle resa till Moskwa, „för att der sätta sin ballett, Pharaos dotter, i scen“. Författarens maka, „den retande lilla fru Petipa“, skall öfvertaga titelpartiet i detta „bibliska poëm“.

— Den sista nyheten på teatern *Bouffes Parisiens* är en uppsluppen farce: „*Le Serpent à plumes*“ (Den befjädrade ormen), till hvilken *Cham*, den berömde karrikaturritaren i „Charivari“ skrifvit libretton och *Leo Delibes* komponerat musiken.

— För Opéra comique i Paris arbetar Victor Massé på en opera i fyra akter med titel: „*Fior d'Aliza*“. Texten är af Michel Carré och Hippolyte Lucas.

— Gounods „*Mireille*“ gör föga framgång på *Théâtre Lyrique* i Paris, trots att slutet nyligen blifvit förändradt.

— På hofteatern i Dresden har i slutet af förliden november månad trenne aftnar å rad uppförts Sophokles' tragedier „Konung Oedipus“, „Oedipus i Kolonas“ och „Antigene“, med en lysande uppsättning och ett lifligt deltagande från publikens sida.

— Tidningen „Europa“ berättar att en sångerska, mad. Gennetier, för närvarande väcker liflig sensation i Paris. „Man kan svårligen“, tillägger tidningen, „göra sig en föreställning om det enthusiastiska bifall hvarmed hon mottogs af den öfverraskade publiken, då denna hörde den hittills okända sångerskan såsom Elisabeth i „Sommarnattsdrömmen“, af Ambroise Thomas. Mad. Gennetier torde komma att bli den mest lysande stjernan i *Opéra Comique*.“

— „Hugenotterna“ hafva nyligen med stormande bifall blifvit uppförda i Rom. Titeln var förändrad till „Renato di Grænwald“, och musiken betydligt stympad.

Anmälan.

Den illustrerade periodiska pressen vinner i vår tid allt större och större betydelse för folkens kultur. Det är framför allt träsniderikonstens fortgående framsteg, som medför denna stigande betydelse. Med afseende på de bildande konsterna är träsnittet i våra dagar hvad kopparsticket var för sin tid, en villig tjenarinna, som till tusental mångfaldigar och sprider konstens alster, och, ett barn af sin tid, mera rörlig och mindre högdragen, lånar sig träsnittet lika villigt äfven åt vetenskapen, industrien och den allmänna undervisningen, med ett ord åt hvarje gren af mensklig verksamhet, der det gäller att från det tryckta ordet vädja till åskådningen. Framför andra arter af gravyr och planchetryck utmärker sig träsnittet för sin förmåga att låta sig inbrytas i texten, och det är i synnerhet denna sistnämda egenskap, som utgör grunden till den storartade och ständigt stigande samverkan, som i våra dagar eger rum mellan träsniderikonsten och den periodiska pressen.

Alltför länge har denna konstgren varit hos oss försummad. Vi förespegla oss icke möjligheten af att i qvantitativt hänseende täfla med de stora kulturfolken, men vi finna å andra sidan icke heller några giltiga skäl hvarföre vi svenskar fortfarande skola stå efter t. ex. våra bröder danskarne, som, med en publik så mycket mindre än den svenska, dock förmått åstadkomma en illustrerad tidning, med afseende på konstvärde jemngod med det bättre af hvad utlandet har att bjuda på. Ja, till och med norrmännen, som inom sitt ännu mindre område hafva att uthärda täflan med den danska tidningen, stå i denna väg obestridligen framför oss svenskar. Felet hos oss ligger visst icke i brist på vaknadt deltagande från allmänhetens sida, det bevisar den stora spridningen af de tidningar vi hittills egt. Icke heller saknas hos vårt folk hvarken anlag eller utbildade talenter. Hvad som hittills fattas oss, det är en firma, som gjort till sin uppgift att i denna väg motsvara tidens kraf — och i fyllandet af denna brist ligger, i korthet sammanfattadt, Ny Illustrerad Tidnings program.

Vårt framträdande inför allmänheten sker med den fasta föresats, att icke sky några ansträngningar, hvarken i ekonomiskt, artistiskt eller litterärt hänseende, för att värdigt motsvara detta program. Det sker ock med en fast förtröstan, att den svenska allmänheten icke skall undandraga ett sådant företag sitt verksamma understöd och sin välvilliga uppmuntran.

Det må tillåtas oss att här yttra några ord om företagets uppkomst och inre organisation. Tidningen förlägges af ett aktiebolag, hvars betydande grundkapital är sammanbragdt förnämligast genom en association af en mängd bland landets yppersta krafter inom litteratur- och konstverlden. Häri ligger, så synes det oss, en borgen för fortfarande bidrag af dessa krafter, och under förutsättning af allmänhetens bifall bör sålunda företagets framtid anses fullt betryggad.

Bolagets styrelse utgöres af professor E. Bergh, *professor* J. F. Höckert *och Kongl. boktryckaren* E. Norstedt. *Tidningens hufvudredaktör är hr* Karl Wetterhoff. *Träsnittet verkställes på tidningens atelier, som jemte redaktionens byrå har sin lokal i huset N:o 57 vid Kornhamnstorg. Träsnidare äro införskrifna från Köpenhamn, Leipzig och Paris. Särskildt må här nämnas, att redaktionen haft den lyckan att vid sitt företag fästa en af de mest framstående artisterna inom denna konstgren, hr* Skill, *som nu sednast varit anställd såsom gravör vid Magazin Pittoresque under den utmärkte tecknaren Carl Girardet, hvars rekommendation han medfört, och förut under en längre tid arbetat för Illustrated London News, der man finner hans namnteckning under många af det stora verldsbladets yppersta gravyrer. Genom att åt framstående inhemska anlag lemna undervisning vill redaktionen söka bereda denna konst en varaktigare framtid i vårt land.*

Äfven med afseende på tidningens litterära innehåll har redaktionen lyckats knyta förbindelser, som försäkra tidningen om fortfarande bidrag af landets mest populära pennor.

Det skall blifva redaktionens bemödande att såväl i text som illustrationer så snabbt och fullständigt som möjligt följa med de vigtigaste tilldragelserna såväl i eget land som främmande länder; dock vill redaktionen icke välja utländska ämnen oftare än då de påkalla ett särskildt intresse. I en allmän öfversigt skall egnas en särskild uppmärksamhet åt litteratur, konst och teater. För öfrigt kommer tidningen att innehålla noveller, reseskildringar, smärre afhandlingar i populär naturkunnighet och fornkunskap, afbildningar af industri-alster m. m.; vidare korrespondensartiklar från hufvudorterna för vår tids konstlif, såsom Rom, Paris, Düsseldorf m. m. Tidningens pariser-korrespondent kommer att omvexlande lemna »Bref från Paris» och »Pariserbilder». Då och då meddelas ett stycke original-musik af svenska tonsättare och, så ofta håg och ämnen dertill mana, en skämtsam illustrerad revy öfver dagens händelser.

Från de skandinaviska grannländerna samt Finland skola vi söka förskaffa oss framställningar af hvad natur, folklif och konstflit erbjuda mest framstående.

Tidningen utkommer hvarje Lördag och tryckes hos hr Iwar Hæggström.

På Ny Illustrerad Tidning kan prenumereras i landsorten hos hrr **bokhandlare** *samt å* **postkontoren,** *i hufvudstaden såväl å de* **dagliga tidningarnas utdelningsställen** *som hos* **bokhandlarne.**

De, som inom hufvudstaden önska att få tidningen **hemsänd utan någon kostnad utöfver prenumerationspriset,** *kunna vinna denna fördel genom att insända prenumerationsbeloppet, jemte tydlig uppgift på namn och bostad,* **direkt till Redaktionen af Ny Illustrerad Tidning,** *hvars byrå hålles för sådant ändamål öppen* **hvarje söknedag från kl. 9 f. m. till kl. 6 e. m. i huset N:o 57 vid Kornhamnstorg 3 tr. upp.**

Prenumerationspriset är **lika öfver hela riket** *(i landsorten postförvaltarearfvodet inberäknadt)* **12 Rdr för helt år eller 3 Rdr för qvartalet.**

Stockholm i December 1864.

REDAKTIONEN.

Hos J. & C. G. Bolinder,

vid Kungsholms Gjuteri och Machinverkstad i Stockholm,

förfärdigas:

Ångmachiner,
Locomobiler,
Ångpannor,
Qvarnar,
Sågverk,
Turbiner, Hydrauliska Pressar,
Varm-Apparater,
Pumpverk,
Vindspel,
Barkqvarnar,
samt alla slags Machinarbeten,
Köksspislar,
Skepps-Kabysser,
Kok-kärl,

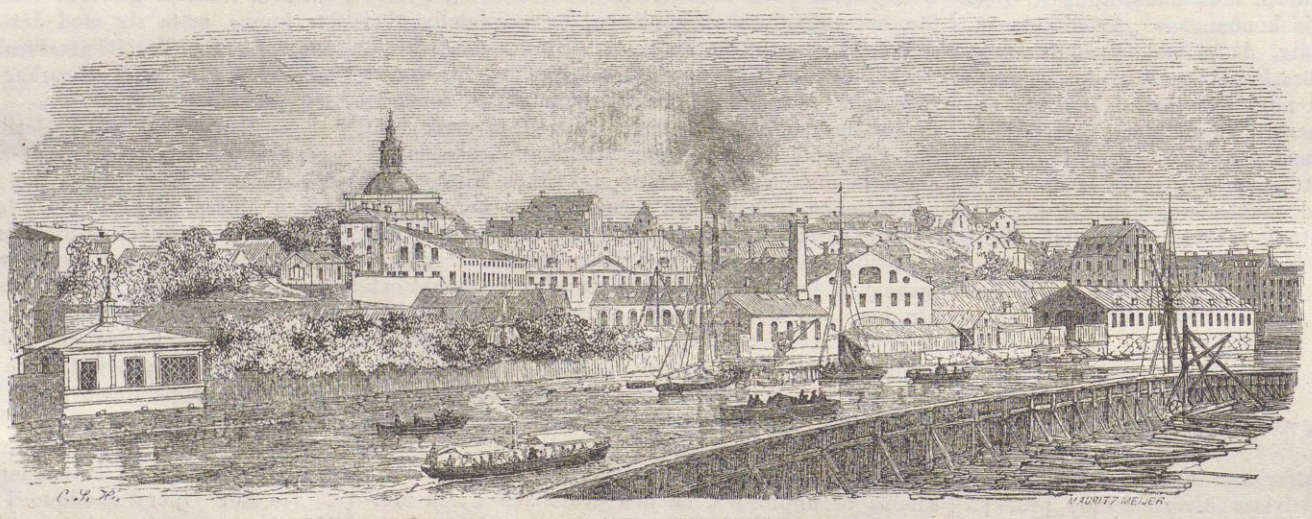

Strykugnar,
Kaminer,
Balkonger,
Staketer,
Spiral-trappor,
Fontainer,
Vaser,
Soffor, Bord,
Grafmonumenter,
Grafstaketer,
Kyrkfönster,
Takfönster,
Portfyllningar,
Rännstenar,
Stalls-ornamenter,
m. m.

Europeiska följetongen för 1865.

Detta Romanbibliothek fortsättes äfven under året 1865. Utgifningssättet förblifver fortfarande detsamma, dock utlofvar förläggaren att stundom låta häftena åtföljas af

Illustrationer

särdeles der arbetena i original äro utgifna med illustrationer.

Sålunda blir det fallet med det arbete, hvarmed vi börja 1865 års årgång, nemligen:

VÅR GEMENSAMMA VÄN

af

Charles Dickens.

Detta utmärkta arbete af den snillrike engelske författaren kommer att utgöra 2:ne delar, och kommer att åtföljas af

16 illustrationer

af de ryktbara engelska tecknare, som haft i uppdrag att illustrera Londoner original-upplagan.

Inom kort börja vi äfven en ny roman af en annan ryktbar engelsk författare, nemligen:

ARMADALE

af

Wilkie Collins,

förf. till *Den hvitklädda Qvinnan* m. fl.

Utgifvarens oafbrutna bemödande skall fortfarande förblifva att lemna resp. afnämare vårdade och goda öfversättningar af utlandets bästa arbeten äfvensom stundom nya och intressanta originalarbeten.

Europeiska följetongen utgifves fortfarande i 2:ne upplagor:

Vecko-Upplagan

utgifves i 50 häften, hvaraf ett utdelas hvarje lördag i Stockholm och hastigt befordras till landsorten. Pris 25 öre häftet.

Vid *förutbetalning* för årgångens 50 häften nedsättes priset för hela årgången till 11 Rdr.

Månads-Upplagan

utgifves i 12 häften à 12 Rdr.

Samma förmån för skedd *förutbetalning* eger äfven rum för denna upplagan, så att densamma i sådant fall erhålles för 11 Rdr.

Subscription mottages fortfarande i alla boklådor.

ALBERT BONNIER.

Maria Stuarts Historia

af

M. Mignet,

Ledamot af Franska Akademien och ständig Sekreterare i Akademien för de Moraliska och Politiska Vetenskaperna.

Öfversättning.

Förra Delen.

Pris: 2 Rdr Rmt.

P. A. NORSTEDT & SÖNER,
förläggare.

SVENSK SKOL-BOTANIK,

innefattande tvåhundrafemtio typiska afbildningar af

Svenska Växter,

att begagnas vid Elementar-undervisningen i den inhemska Florans Organografi och Systemlära; utgifven af

K. Fr. Thedenius,

Lektor i Naturvetenskaperna vid Stockholms Gymnasium.

Arbetet complett kostar med helcolorerade plancher 32,75; med halfcolorerade plancher 23,37½.

ZACHARIAS HÆGGSTRÖM,
förläggare.

IWAR HÆGGSTRÖMS BOKTRYCKERI.

NY ILLUSTRERAD TIDNING.

N° 3.] Utkommer hvarje Lördag. Stockholm den 21 Januari 1865. 12 Rdr årgången. [1ª Bandet.

Innehåll: En Österåkers-kulla, originalteckning af G. v. Rosen, poem af W. — Wisby och Gotland. — På Nya Året, visa af E. Schlstedt. — Ett förtvifladt läge af Jo. Jo. — Bref från Paris. — Frejas sten, landskap från Sognfjorden, af H. M. Konung Carl XV. — Vallflickan, sång af G. Wennerberg (med vignett). — Träsnideriets historia. — Hvarjehanda. — Charad. — Anmälan. — Annonser.

Wisby och Gotland.

Taflor ur Natur och Folklif af L. F.

II.

Wisby är — såsom Paul Féval yttrar om någon af Frankrikes städer, jag tror Vitré — en kuriositetsstad, som skulle betalas till ett ursinnigt högt pris, om den kunde rymmas i en antiqvitetshandlares butik.

Det är, som vi förut antydt, ett stycke medeltid midt i ångans, elektricitetens, lifassuransernas och krinolinernas tidehvarf. Der likasom öfverallt på ön följer man ännu den gamla sunda regimen att stiga upp om *morgonen*, att äta sin middag vid *middagstiden* och att gå till sängs om *aftonen*. Man går i hemväfda kläder (fast det bruket försvinner mer och mer år för år) och man vidhåller ännu den seden att bestå sig en särskild drägt för helgdagarne. Alla menniskor räkna slägt med hvarandra, och hur aflägsen slägtskapen än må vara, är den alltid tillräckligt nära för att kalla hvarandra kusin.

Myntet bibehåller likaså sina gamla benämningar; öreräkningen har ännu icke vunnit burskap, man räknar här i daler, styfver och runstycken. Härnere heter det icke en riksdaler och 25 öre, utan sju daler och sexton o. s. v.

Hos allmogen isynnerhet är dalern den gällande myntenheten. Man har en anekdot om en Gotlandsbonde, som berättade för en handlande i Wisby, att han köpt en gård „för sextäusen“ och som på dennes fråga om det var daler eller riksdaler gaf det svaret: „ja, dä har jag ingen beskening på.“

I allmänhet kan man säga, att gästfrihet, hjertlighet i umgänget och gammaldags enkelhet i seder och lefnadssätt utmärka Gotlands befolkning. I Wisby har naturligtvis det flitigare umgänget med fastlandet skjutit den forna tarfligheten litet åt sidan; men ännu har lyxen i kläder och mat icke vunnit någon stor terrain härstädes. Man ger inga stora middagar eller supéer, man bjuder icke ihop en mängd folk för att ge dem litet mat och för öfrigt l ta dem trängas och ha tråkigt såsom „goda tonen“ öfver allt annorstädes anbefaller; men man ser några få vänner en och annan gång i all enkelhet och beskedlighet och gör sig så trefligt man kan. För öfrigt roar man sig mycket litet i Wisby. En och annan publik bal eller ett spektakel, när någon landsortstrupp händelsevis råkar förirra sig hit ner, äro de enda offentliga nöjena. Också klaga resande och isynnerhet badgästerna, att så få förströelser stå dem till buds, att det blir så enformigt i längden. Och visst är det sannt, att en hel sommar kan bli långtrådig nog, om man skall bara bada och motionera sig och motionera sig och bada. Vill man profitera af några nöjen, så får man bestå sig dem sjelf. Om sommaren är det dock lifligast i den gamla staden. Bad-societeten arrangerar då små utfärder till landet, vanligen till „Suderbys' äng“, $^3/_4$ mil från Wisby, med kafferep, dans och lekar i det gröna, eller konserter eller societetsspektakler.

Apropos spektakel, mitt herrskap, såg ni ju på kgl. teatern för ett par år sedan ett historiskt skådespel af Jolin, som hette „Unghanses dotter“ och som kom er att fälla tårar öfver den olyckliga Gotiändska jungfruns öde, hon, som så trolöst besveks i sin kärlek och så grymt straffades af sina förbittrade landsmän, som i „jungfrutornet“ blef lefvande begrafven med sin skam, sin sorg och sin kärlek. Mins ni i 4:de akten, der handlingen är förlagd till Unghanses gård och man ser bygdens ungdom förlusta sig, mins ni en kuriös lek, som förekommer der, det så kallade „pärkspelet?“

„Spela pärk“ har i alla tider varit Gotlänningarnes favorit-förströelse oeh är så ännu idag. Hurudan karl för öfrigt en genuin Gotlänning må vara, så kan man vara försäkrad om att han åtminstone är en duktig „pärk-karl.“

Om det roar er att se hur det går till, detta lifvande och muntra bollspel, som för gotlänningen är hvad „cricket“ är för engelsmannen, käggelspel för tysken och biljard för fransmannen, så tillåt mig vara er ciceron. Jag utbjuder er på en liten promenad, inte för långt, på sin höjd $^1/_4$ mil från staden.

Det är Onsdag idag och medelst den vanliga listan hafva de förra Onsdagen utsedda „värdarne“ kallat Wisby bollspelare till „Skolbetningen“*). Vi begifva oss följaktligen dit. Vi taga vägen genom „Söderport“ — vacker port det der, lika stor som en liten tysk fästning — och så vika vi af till venster in i alléen, som går till Nya Kyrkogården. Eller kanske ni behagar åka, mitt herrskap? Här ha vi 2:ne miniatur-ekipager, som Herr H., handlande i Wisby, ställer till vårt förfogande mot 25 öre personen. De se rätt smånätta ut de der små trillorna

EN ÖSTERÅKERS-KULLA.
Originalteckning af G. v. Rosen.

*) »Skolbetningen» är en vacker beteshage med en öppen plats, der Wisbyboarne under sommaren ofta bruka samlas för att roa sig med sina nationallekar.

med sina gotlands-„russ“, som icke äro större än att man tycker sig kunna taga en under hvardera armen, och „sorken“ sen, just en lagom stor körsven eller hur? Men nej, jag tror, vi bäst undvika det obehagliga kalkdammet, om vi gå. Här ser ni Nya Kyrkogården. Är den icke vacker med sin krans af lummiga träd och prydliga vårdar? Ser ni den der höga, götiska vården, som höjer sig öfver de andra derborta? — under den hvilar en man, som lemnat ett kärt minne efter sig på ön, „den redlige och ridderlige, i fred och krig beprövade“ *) landshöfdingen Michaël Silvius von Hohenhausen, död 1849. Men vi gå vidare. Här få vi då njuta af svalkande skugga en stund. De täta kastanierna här till höger inom spjelstaketet begränsa det vackra „Lenna.“ Se så, nu äro vi i det närmaste framme. Nu till höger först och sen vi passerat den der beteshagen framför oss klifva vi öfver stättan och så äro vi på ort och ställe.

Här komma värdarne redan mot oss och helsa oss välkomna i det gröna. Ett glas punsch eller lemonad först att skölja ned „stöfvet“, det vill säga kalkdammet; och låtom oss nu betrakta den lifliga scenen. På den stora, gröna planen är „pärken“ redan i full gång.

Jag vill så godt jag förmår lemna en liten beskrifning öfver ifrågavarande spel.

Sedan de spelande, som böra vara jemnt antal, medelst några långa stänger eller ett snöre inneslutit ett stycke af marken, så att det bildar en $3^1/_2$ aln lång och 5 qvarter bred rektangulär figur (den s. k. „pärken“ **), indela de sig i 2:ne lika stora partier, af hvilka hvartdera inom sig utväljer en „pärkkarl.“ Härefter bestämmes ett mål circa 14 steg från *pärken*, kalladt „stötän“, och lottning anställes om hvilket parti skall vara *ute* och *inne*. Det sistnämnda partiets *pärkkarl* ställer sig nu vid pärkens bakre del och de öfriga placera sig i en lång linie på båda sidor om honom. Gent emot dem och på ett betydligt afstånd ställer sig motpartiet. Hvar och en af detta framgår nu turvis till *stötän*, och försöker kasta bollen — som är mjuk och ricochetterar lagom — in i pärken. Träffar nu bollen inom pärkstängerna utan att vidröra dem, så är pärkkarlens uppgift — och det är den svåraste — att, efter bollens första stöt, med ett väl måttadt slag af handen eller foten träffa honom så att han, beskrifvande en vacker båge, flyger så långt tillbaka som möjligt ut till någon af det utevarande partiet, hvilken å sin sida försöker att i luften eller då han första gången återstudsar från marken sända honom åter och så undan för undan.

Hela intresset rör sig nu derom, att partiet, som har pärken, icke låter bollen stanna inom „stötän“. Stannar han derinnom, utmärkes stället der han stannat med en sten eller pinne och kallas „*kas*“. Träffar pärkkarlen icke bollen eller slår han bortom pärkens bakre stång, kallas den „kas i bakpärk“ eller „kas i baken“ och är casus rarissimus. När nu alla „kashugg“, som det kallas, äro slut, d. v. s. när hvar och en i sin ordning kastat bollen in i pärken och man förskaffat sig en *kas* — naturligtvis sträfvar man alltid efter att få *kas i baken* — vexlar man ordning och de som äro inne gå ut och vice versa. Har man icke lyckats få någon kas, kallas det att „träckä stötän“. De som nu träda in bete sig på samma sätt som föregångarne, och deras sträfvan går ut på att hindra motspelarne från att få bollen att stanna inom deras kas. Lyckas det, få de räkna 10 points sig till vinst; i motsatt fall får det andra partiet 10. Sedan de utevarande hvar i sin tur slagit sina hugg — dessa hugg kallas för „vinsthugg“ — och ettdera partiet således fått räkna sig sina 10 points till godo, försöka de att i sin ordning skaffa sig en kas, och byta sedan i sin tur, på sätt vi nämnt, plats med motpartiet.

På så sätt fortgår spelet, tills något af de båda partierna fått räkna 40 points sig till favör (det är nemligen 4 vinster och 10 points för hvarje), då det har vunnit.

Och nu en blick på de spelande här framför oss.

Husch! ett sådant lif!

Se der flyger bollen från hand till hand, än i en himmelshög båge, än helt nära marken, utan rast och ro, tillbakastött på alla möjliga håll. Nu sänder „pärkkarlen“ med en väldig knuff honom ut till antagonisterna; men de äro påpassliga, han vänder åter med samma fart — pass på! nu är han ute igen; en försöker träffa honom med foten, men han kilar mellan benen på den olycklige. Dock, det gör ingenting; en annan bakom räddar spelet; — ännu „lefver han“, jublar man, och i en vacker „lyra“ kommer bollen tillbaka; så flyger han ännu en stund, som en jägtad andunge, fram och åter, tills någon slutligen „dabbar“ sig (förfelar honom) och han, sakta rullande framåt på marken, får hvila sig ett ögonblick från sin vilda flygt. Men rasten blir icke lång, striden börjar ånyo med samma ifver och samma beundransvärda ansträngningar å båda sidor.

Se bara på den der lilla korpulenta figuren, hur qvickt han gnor för att möta bollen! minsann lyckas han icke, tror jag, men nej, o ve, han såg icke tufvan, smack! der ligger han på näsan till allmän förlustelse och till på köpet for peruken för tusan. Men „opp igen och på med peruken; det är ditt hugg, som går!“ ropas det och vår vän är åter på benen och i full verksamhet.

Här rusa tvenne ifriga herrar emot hvarandra. Ingendera ser den andra, de ha endast öga för bollen. Pang! hvad var det? åh, de stötte bara ihop med pannorna och ligga der nu på ryggen.

Men vi låta dem hjelpa sig sjelfva och vända våra blickar åt andra håll. Der borta ha vi tvenne „ungdomar“ som „bäddra boll“. Se bara med hvilken säkerhet de träffa bollen och hur högt den flyger sen!

Nej, det gör för ondt i nackkotorna att vara åskådare här; låtom oss hellre gå bort till det der kotteriet derborta, som kastar „varpä.“

Det är Gotlänningens andra favoritspel. Här begagnas ingen boll, utan flata, cirkelrunda stenar. De spelande äro äfven här delade i 2:ne lika stora partier. På ett afstånd af cirka 60 à 70 alnar nedsättas i marken 2:ne omkring en half aln höga käppar.

Nu börjas spelet.

De spelande gruppera sig omkring den ena käppen; en stiger fram, ställer sig invid den och försöker nu att med sin sten träffa den motstående käppen. Härpå framträder någon af motpartiet i afsigt att öfverträffa det föregående kastet och så undan för undan. Den, som gjort det bästa kastet d. v. s. hvars sten ligger närmast käppen, har vunnit segern och hans parti får räkna sig till godo 1 point och 2, ifall han lyckats slå om kull käppen. Vunnet spel har det parti, som först får räkna 12 points. Leken är liflig och roande, fordrar stark arm och säkert öga och dessutom en särskild talent att kasta varpstenen så, att den med en lagom elevation och roterande från venster till höger kommer med den platta sidan nedåt och blir liggande på den fläck der den fallit.

Men man klingar i bålen: pärkkarlarne utbedja sig den äran att få dricka med varpspelarne, hvilket i nåder bifalles.

Nu slår man sig ned på den mjuka gräsmattan för att en stund hvila ut från alla ansträngningar.

Skämtets lätta pilar flyga omkring åt alla håll i det glada laget. Muntra skrattsalfvor klinga under furornas gröna hvalf; då och då sticker man imellan med någon vacker och lifvande sång, ty här är ingen brist på goda sångare. Sången är Gotlands älsklingsbarn, älskad och omhuldad af gammal och ung, och en sådan qvartettsång som i Wisby får man icke öfverallt höra.

Så flyger den vackra sommarqvällen hastigt och lustigt under lekar och sång, under skämt och glam, och innan man vet ordet af sveper skymningen sin florshufva öfver scenen och manar till uppbrott.

„En smörgås först, mitt herrskap, en smörgås och ett glas öl!“ ropa värdarne, och minsann skall det icke smaka godt eller hur?

Se smörgåsarne kuriösa ut, säger ni? Nåja, men det är gotlänningarnes dagliga bröd, mjukt syradt rågbröd. Visserligen är det något svart till färgen; men ganska godt och ganska — ohelsosamt. Jag för min del har ännu en viss förkärlek för „tväbaks“ bröd och „lamb-kyt“ (rökt färkött) sedan studenttiden, då jag ofta af mina bekanta bland Gotlänningarne inviterades på nämnde rariteter.

Men den enkla soupéen tycks vara slutad och våra vänner göra sig redo att bryta upp. Tre och tre i ledet, och "Friskt slår vårt hjerta och lifsådren svallar“ klingar det i klara, muntra toner idetsamma tåget sätter sig i marsch mot hemmet. I den milda svala aftonluften och under liflig sång går vägen fort. I Söderport, i sjelfva porthvalfvet, tager man den sista sången, Laurins: „Mitt lif är en våg“ eller „O säg mig hvar är du“, och härefter skiljes sällskapet åt — au revoir, mina damer! — för att uppsöka vännen Morpheus, som alltid är hemma och tar emot hvar och en med öppna armar, som kommer ifrån en „skolbetning“.

Näst efter forntida minnesmärken, hvarpå staden är så rik, öfverflödar den af salubodar. Man blir ordentligt förbluffad öfver denna „embarras de richesse“, ty i hvartenda gathörn, vid hvarenda gata träffar man på en kryddbod, en cigarrbutik, en hökarebod o. s. v. De gamla hanseaternas ättlingar tyckas ännu med förkärlek hänga fast vid sina förfäders yrke. Köpman eller sjöman — affärer eller resor — ett af de tu! De utgöra de båda alternativen, mellan hvilka den unga öbon vanligen står tveksam, då han skall välja sitt vitæ genus. Wisby ensamt räknar icke mindre än 115 handlande. Och likväl är handeln temligen ringa, mest inskränkt till minuthandel och export af kalk och trävaror till Tyska Östersjöländerna.

Det var det olycksdigra året 1361, som bragte Wisby „på kneken“, och alltsedan den rofgirige Waldemar Atterdag lastade sina skepp med klenodier, har det varit brist på guld- och silfver derstädes. Men dödsstöten åt dess handel och rikedom gaf Vasco di Gama genom sin upptäckt af sjövägen till Ostindien. Från den tiden gick det nedåt till ringhet och obemärkthet med hvarje år, och idag är det en liten, vanlig svensk köpstad, hvilken möjligen som badort eller fabriksstad har en framtid att hoppas på; ty att förmoda det Wisby någonsin skall kunna vinna någon betydenhet såsom stapelplats, det vore att nära en tom illusion. Dess mindre fördelaktiga läge vid vestra kusten — ty öster om Gotland går den stora stråkvägen för den egentliga Östersjöhandeln — dess oansenliga hamn, som tillika är svår att anlöpa, utom det att hvad ön utöfver sitt behof kan exportera är så obetydligt, förbjuda tydligt nog hvarje öfverdrifven förhoppning i det fallet. Men som fabriks- eller badort „vil det maaskee blive noget utaf“, det är min enfaldiga öfvertygelse och som sådan kan det visst ännu komma till både välmåga och anseende.

Det finnes dock ett stort hinder för dess fortkomst och det är icke så mycket bristen på kapitaler som fastmer brist på företagsamhetsanda. Man vågar sällan försöka sig med något nytt, ty man fruktar alltid att misslyckes. Nej, den gamla slentrianen, den är åtminstone häfdvunnen, den har farfarsfars auktoritet att „stole paa“ och den är säker. Inga nymodigheter alltså, tänker gotlänningen och fortfar att köra i de gamla hjulspåren. Detta öfverdrifna fasthållande vid gammalt bruk och åldriga vanor, som i vissa fall kan vara både rätt och vackert, är dock både oklokt och löjligt, när ett afvikande kan blifva ett steg framåt till större verksamhet och förnuftigare utveckling.

Det är en egen omständighet med den gotländska karakteren, som jag här med några ord vill påpeka.

Hvarje resande, som besöker ön, röner alltid och öfverallt, såsom vi också nämnt, det gästfriaste bemötande. Den oförställda välvilja, med hvilken man mottager honom, den öppna förtroligheten och enkelheten i lefnadsvanor och seder gör, att han snart känner sig hemmastadd i familjen och trifves der.

Men detta blir icke alltid händelsen om han bosätter sig der. Man har besynnerligt nog ett visst misstroende till inflyttade „främlingar“ — så kallas med ett gemensamt namn alla som icke äro infödda — och man umgås icke alltid så förtroligt med dem. Orsaken härtill bör tillskrifvas den omständigheten att mången gång dessa kolonister icke just varit några „connaissances à faire.“ Man har ofta blifvit lurad på dessa bekantskaper och man har sedan begått det stora felet att skära alla öfver en kam Eller om ock aktningsvärda personer — hafva de kanske stött de ömtåliga öboarnas fördomar och gamla vanor för hufvudet och på det viset orsakat ett ömsesidigt spändt förhållande. Nog af, detta fel hos gotlänningen, att, som man säger, vilja åt „främlingarne“, är en följd af de dåliga erfarenheter han ofta nog gjort, och man får derföre till viss del urskulda honom, om man ock måste medgifva, att han är nog ömtålig om allt som rör honom och hans ö, och har alltför mycken ensidighet i åsigter — en sak som lätt förklaras af den föga gemenskap han har med den öfriga verlden. I vissa fall får man väl också lof att taga seden dit man kommer, och den som är nog grannlaga att visa undfallenhet for några små egenheter, som vidlåda befolkningen härstädes, skall aldrig behöfva frukta att möta kallsinnighet och oginhet, utan skall tvertom finna hvar och en villig att tjena honom efter bästa förmåga.

*) De citerade orden läsas å vården.

**) Säkert samma ord som park-inhägnad.

På nya året.

En tid som nu, bedröflig,
Jag aldrig såg,
Och lyckan är ohöflig
Mot hög och låg.
En tappar millioner,
Der minst det tänks;
En skeppslast med citroner
Af isen stängs.

Emot hvarannan stångas
Lokomotiv,
Och krossade bli mångas
Båd' lem och lif.

Allt tycks af tidens brådska
Till ofärd vändt.
Om de had' åkt i droska,
Har slikt ej händt.

Jemt hör man isen brister
Och folk förgås.
På krogarna gardister
Af flickor klås.
Bäst är, förr'n kriget ryter
Till vår ruin,
Att könet byxor byter
Mot krinolin.

Man hundfatt är på hyra
För rum, fast små.
Spektaklen äro dyra
Att gå uppå.
Man icke bör förgäta,
Att man förstör
Hvad en familj kan äta
En vecka för.

Man arm och ben kan bryta
På trottoar,
Ty sand och aska tryta
På en och hvar.
Fast sädesköp man slutar
Till billigt pris,
Har bagarn samma *snutar*
Som förr precis.

Att folk vill högre hoppa
Än rimligt är,
Och att så många *stoppa*,
Och »*tocke der*»;
Det vållas utaf tiden
För lyxens skull:
Det finns för mycke siden,
För lite ull.

Vårt land i fördom suckar
På många sätt.
Månn' nya året ruckar
Förståndet rätt?
Månn' titelsjukans smitta
Förgöras kan:
Skall *hatten* nu få sitta
Och *Ni* tas an?

Skall man nu hejda lyxen
Uti dess fart?
Skall man ej sätta yxen
Till roten snart?
Skall folk ej få idéer
Med sundt förnuft,
Och sluta med supéer
Och qvalmig luft?

Skall man få pris på maten,
Och slippa storm?
Skall under året Staten
Få sin *reform?*
Skall vagnen längre streta
På fyra hjul?
Det skall *Ni* allt få veta
Till nästa jul.

Men dag och timmar fara
I fröjd och strid.
Må tiden hygglig vara,
Och lyckan blid!
Vi alla framåt rycka
Mot lyckans port:
Godt år och mycken lycka
I smått som stort!

E. S—dt.

Ett förtvifladt läge.

Spökhistoria.

(Ur Gymnasisten Jo. Jo's efterlemnade papper.)

Ärade läsare! För att underlätta konversationen oss emellan, tar jag mig genast friheten att proponera brorskål... Jag tackar ödmjukast. — Sedan vi nu förmedelst det intima du-ordet blifvit närmare bekanta, ber jag att i förtroende få berätta ett litet äfventyr från mina pojkår, till den grad fasaväckande, att jag fullt och fast är förvissad om att håren ska resa sig på begges våra respektive hufvuden, såvida min ärade hedersbror icke nyttjar peruk, i hvilket fall min historia förlorar denna del af sin effekt.

Ni må nu, min käraste bror, räsonera hurusomhelst, så följer oss likväl från vaggan till grafven en medfödd fasa för döden. Visserligen påstå herrar läkare, att det bekommer dem ingenting, att på anatomisalen tillbringa natten i sällskap med några lik, men vi icke läkare vilja rentvå dessa djerfva nattväktare från en sådan barbarisk fläck på deras finkänslighet, och vi slå vad, att, om dessa öfversittare upplefde ett sådant äfventyr, som det jag efter några behöfliga inledningar nu går att berätta, de otvifvelaktigt vid nästa rendez-vous med ett kadaver skulle behandla detta med mycket större respekt än förut.

Men till saken.

Ja, saken var den, att vid elfva års ålder var jag naturligtvis till yrket skolpojke och derjemte son till min far. Denna far återigen innehade en sorts inspektionsbefattning vid en af hufvudstadens större försörjningsanstalter. Det var också med en viss stolthet jag cholera-året 1834 förkunnade för mina skolkamrater, då de rapporterade en eller två som döda i de hus de bebodde, att i „mitt hus“ dogo 8 à 9 om dygnet. Denna siffra kan vara statistiskt märkvärdig, såsom på engång antydande försörjningsanstaltens folkrikhet och mitt eget anseende hos skolungdomen under sagda period.

Men ännu engång till saken.

Min hedersbror får ursäkta, att jag gör sådana här sidosprång till och från ämnet, men det är bara för att kära bror ska få en liten idé om sin nya bror.

På inrättningens stora gård befann sig en lång, låg byggnad, innehållande ved- och materialbodar till ett antal af tio. Bland dessa befann sig under signalementet N:o 7 den så kallade „*likboden*“, Bredvid denna hade min far sin vedbod.

Lifliga hurrarop förkunnade att backen vid Carl d. XIII:s torg var betäckt med den yppersta kälkningsis, och intet öga kunde räkna eller följa den hvimlande skara af rödkindade små nordens söner, som ilade utför eller tågade uppför den myrstacklika sluttningen utanför Landtmäterikontoret. Bland qvällens hjeltar var jag en af de gladaste och högljuddaste. Men klockan slog nio, min frihetstimme var till ända och med smärta nödgades jag skilja mig från den jublande skaran. Det var nästan beckmörkt på den stora gården, då jag med bäfvande hjerta noga öfverräknade dörrarnas antal, för att i vedboden bredvid „likboden“ insätta min lilla vackra kälke. Denna handling af ordentlighet var ett ständigt påbud af min punktlige far. Ett brott häremot skulle för långa tider beröfvat mig kälkåkningens obeskrifliga fröjd.

En, två, tre, fyra, fem, sex, sju, åtta! räknade jag i mörkret, och fixerade härunder de röda boddörrarnas mot den hvita stenmuren afstickande konturer, ty några nummer kunde jag naturligtvis icke upptäcka. Med några raska språng var jag framme vid N:o 8. Jag öppnade dörren, tänkande oafbrutet på det hemska granskapet af likboden, i hvilken just nu en för sin trätgirighet i lifstiden illa beryktad „försörjningsgumma“ för första gången kände sin tunga förstummad. Hu! Jag måtte väl inte tagit miste på dörr.

Min Rhadamantus till far ville att jag skulle hänga min kälke på en för densamma särskildt afsedd spik längst fram i boden, annars ansågs mitt ordningssinne aldrig i ordning, och jag kom i delo med de svåra följderna. Med bugtade knän trefvade jag derför framåt.

O fasa! Hvad var det för kallt, iskallt och ändå menniskohudaktigt, som vidrörde min kind? Jag stod som förstenad. Snabbare än ljungelden korsade tanken på likboden min svindlande hjerna. Det är hon, „Zetterstenskan“, den trätgiriga! Hon och ingen annan! Jag hade engång titulerat den argsinta gumman för „*Sqvaller-ragata*“ — och jag tyckte mig nu se min lilla synd, liksom fordom Belsazar såg sin stora, uti eldbokstäfver på de mörka väggarne. Jag stirrade framför mig, natten hade återtagit sitt välde, jag lyssnade — nej ingenting, det var bara mitt hjerta, som, lika förskräckt som min öfriga lekamen, försökt att bulta sig ut genom sina fängelseväggar. Jag vågade ett par steg framåt, och stod nu trefvande efter den riksvigtiga spiken. Nej! ingen spik. — Från skimret af snön på gården reflekterade en aning af dager in i boden och vid detta minimum af ljus märkte jag en hvit skepnad tätt vid min sida. Intet tvifvel mer, jag hade räknat miste, jag var inne i boden N:o 7, inne hos — ack, ännu trettifyra år efter den ohyggliga tilldragelsen känner jag, huru mina hår bjuda till att resa sig. — Hur är det fatt med kära brors?

Jag var inne hos — „Sqvaller-ragatan“ — hos Zetterstenskan! Invärtes sjönk jag ned i stoftet tillplattad, som då man släpper en fuktig linneklut i marken, men utvärtes rörde sig ännu några droppar lif i mina armar. Jag slungade kälken långt ifrån mig och skulle just med ett anskri rusa mot dörren, då jag stöter emot något föremål. Ett doft buller — och tvenne hvita, nakna dödskalla armar omsluta min hals, trycka sig mot mina feberglödande kinder, och i samma ögonblick tumla Zetterstenskan och jag omkull på golfvet; jag liggande på rygg, men tillika *ofvanpå* det ohyggliga spöket, som höll sig fast likasom i ett skrufstäd. Ett skri, så genomträngande, som blott en elfvaåring kan uppgifva det, annonserade för alla öron i grannskapet det fasansfulla i mitt läge; derefter gick en dödsrysning genom hela min lilla person, det blixtrade för mina ögon, det susade för mina öron, förståndet åkte karusell i min hjerna och så blef det natt för både kropp och själ. Jag föreställer mig att så der ungefär måste det kännas, då man blir *galen*.

Men tvärt igenom galenskapen såg jag de nakna armarne utsträckta rakt och krampaktigt kring min hals och kände jag huru deras iskyla meddelade sig åt hela min varelse.

Jag skulle önska, att jag hade någon af de der hjeltarne från anatomisalen i mitt läge. Nog går det väl an att misshandla hederliga och beskedliga lik, som låta handskas med sig som mannequiner, men att rakt af *brottas* med en hädangången, och känna sig visserligen liggande som segrare ofvanpå, men ändå bakbunden, det är för mycket för en stor, stark gardist, hvad är det icke då för en liten spenslig elfvaåring?

Nå, min hedersbror, har jag icke rätt i att kalla min lilla berättelse: „*Ett förtvifladt läge?*“ — Är det inte någonting, som likasom ilar längs ryggraden på kära bror, då bror med sin lifliga fantasi ser den der gruppen uti halfdunklet i likboden?

Att sådana der ohyggligheter *kunna* tilldraga sig, att de *få* det, och att det inte är förbjudet att omtala dem!

„Men låt oss komma till saken, till *situationen!*“ anmärker kära bror. Ack det kan aldrig vara brors allvar, aldrig vill en menniska med sundt förnuft komma till en sådan situation.

Dock alla äfventyr, äfven de mest hemska, ha ett slut, och så hade lyckligtvis också mitt. En handfast köksa hos mina föräldrar hade hört mitt nödrop och anlände nu som en räddande engel, belysande scenen från afgrunden med ljusets och sanningens fackla, i form af en talgdank i en trasig lykta. Den öppna boddörren vägledde hennes tvekande steg, men vid första anblicken af den syn, som mötte hennes öga, uppgaf också hon ett skri, som i sin ordning utlockade ännu ett par af husets qvinliga tjensteandar. Dock detta skri upplöste sig uti ett skallande skratt, som ånyo öfvergick till utrop af ängslan och medömkan, då hon upplyfte den halfdöde hjelten i denna spökhistoria ur den tomma bukhålan af — skall jag väl säga det — ett stort, hvitt och vackert, utmärkt omsorgsfullt skålladt — svin.

Herre min Gud, att det mest sublima andeverldsäfventyr skall sluta så der med den krassaste prosa.

Ett af min fars präktiga svinkreatur hade blifvit slagtadt och upphängdt i boden medan jag tumlade om på kälkåkningen.

Zetterstenskan sof i ro uti boden N:o 7. Gud signe gumman för det, och jag hade mycket rigtigt kommit in i N:o 8. Min kind hade snuddat mot någon del af det hvita och ganska fina skinnet hos det på väggen hängande svinet; detta var grunden till min första förskräckelse. Vid mina oroliga manövrer med kälken hade jag råkat i delo med — „Trichin-herberget“; det ramlade ned från sin trolösa spik, föll med de genom en trädpinne utspärrade frambenen öfver mitt hufvud, fångade detta liksom med en snara och drog mig baklänges i sitt ihåliga sköte. De magra frambenen voro Zetterstenskans smala armar, den hvita, däfna, iskalla huden naturligtvis hennes. — Nej, jag ska be att få slippa nämna äfventyret alltför lifligt.

Skulle emellertid den häftiga skrämseln, som gjorde mig sjuk och halft vansinnig ett par tre dagar, lyckats jaga elfvaåringens ande tillbaka till evigheten vid detta tillfälle, så kan ingen neka att det varit en lika tragikomisk som originell död. Men skulle en fotograf sökt på ögonens näthinna, der ju den sista bilden, enligt sägen, i dödsstunden fixeras, upptäcka min baneman, så hade denne således blifvit „Sqvaller-ragatan“ Zetterstenskan, och inte det elementskade svinet. — „Hvilket skulle bevisas“.

Nicke Nubb.

Bref från Paris.

Paris den 13 Januari.

Får jag bjuda på en och annan teaterbiljett? Ni behöfver icke göra er det minsta omak, ingen särskild toilette för aftonen och icke kosta på er vagn. Ni kan sitta lugnt hemma vid lampan och brasan. Jag åtager mig att skicka pariserteatrarna hem till er. Först och främst ville jag låta „hans

majestäts ordinarie komedianter", det vill säga artisterna vid Théâtre-Français, göra en resa till Sverige. De äro icke alldeles ovana vid små utflygter, ty då hofvet är i Compiègne, skickas hela Théâtre-Français ofta dit för att utföra sina bästa eller åtminstone sina nya rôler för kejsareparet och dess lyckliga gäster. Men nu har Théâtre-Français just inga nya skådespel. Den lefver ännu i denna dag på *Maître Guérin*, som snart börjar blifva mycket gammal i Paris, fastän den visst icke förlorat något af publikens gunst. I afton gifves nämnde pjes. Kanske den också är färdig på Stockholms kungliga dramatiska scen. I går afton gaf Français en komedi, som heter *Le Barbier de Séville*, skrifven af en viss Beaumarchais, för 90 år sedan, samt första gången uppförd och uthvisslad på Théâtre-Français (då i Tuilerierna) den 23 Februari 1775. Till sällskap åt barberaren hade Français i går afton *Le cheveu blanc*, något pjoller af Octave Feuillet och för längesedan förevisadt i Gymnase.

Vi lära väl icke få se något nytt i Français förrän Emile de Girardin's komedi, *Le Supplice d'une Femme*, exponeras. Författaren har ännu icke funnit någon egentlig upplösning på pjesen, men det lärer icke hindra uppförandet. Slutscenen kommer att tryckas i *Presse*, författarens egen tidning, och hvarje spektatör har rätt till ett nummer af tidningen. Den som icke vill taga emot sitt exemplar, blir genast utvisad.

I morgon kommer väl Français att fira *Molière's* födelsedag. Jag förmodar det åtminstone, ehuru jag ännu icke sett eller hört något bestämdt derom. Frågan är icke alldeles afgjord, huruvida Jean-Baptiste Poquelin, som sedan kallades *Molière*, föddes den 14 eller 15 Januari 1622, men det vissa lärer väl vara att han icke första gången såg dagens ljus vid de nuvarande Central-Hallarna, utan i ett hus vid Rue Saint-Honoré, i hörnet af Rue des Vielles-Etuves, „Gamla Badstugatan", samt att han gick i skola i dåvarande Collége de Clermont, som nu kallas Lycée Louis le Grand och ligger vid Rue Saint-Jacques, bakom Sorbonne. Skolan hölls då af jesuiter, och det var väl redan der Molière fann originalet till Tartuffe. Det är för öfrigt samma skola, som uppfostrat Voltaire och der Oscar Bernadotte äfven gjorde sina första studier. Ännu för få år sedan fanns en latinsk vers qvar på en vägg i skolan, hvilken vers haft till författare och inristare just samme unge Bernadotte, som på det klassiska språket beklagade sig öfver den dåliga mathållningen i pensionen.

Det var icke så längesedan Français firade årsdagen, den 225:te, af *Racine's* födelse. Då gafs *Phèdre*, *Plaideurs* och de två sista akterna af *Thébaïde*, ett i mycket tycke förskräckligt spektakel. Odéon, som är Théâtre-Français på venstra Seinestranden, lätsade den aftonen icke om Racine, och så godt kanske var det. Deremot ansåg Vaudeville sig böra fira dagen samt uppförde äfven dessa *Plaideurs* och ett litet tillfällighetsstycke af Edouard Fournier, en liten ganska angenäm bit, som kallades *Racine à Uzes* och framställer en scen ur dramaturgens ungdom. Edouard Fournier, som är en verkligen spirituel forskare i gamla luntor och alla andra antiqviteter, har för öfrigt till specialitet att skrifva tillfällighetspjeser på de franska klassikernas födelsedagar. Så har han författat *Corneille à la Butte Saint-Roch; la Fille de Molière* och ännu ett par andra stycken af samma slag.

Vaudevilleteatern, hvilken ni nog vet ligger vid Börsplatsen, kommer kanske snart nog att flyttas, ty huset skall naturligtvis rifvas och lemna rum för en del af Réaumurgatan, som utdrages en eller annan svensk fjerdingsväg, från trakten af det gamla Temple ända bort till Rue de la Paix. Detta hindrar icke att teatern i dessa dagar blifvit inköpt af det bolag, som redan förut eger Chatêlet (den forna Théâtre-Impérial du Cirque, der de stora „hästoperorna" och mirakulösa féeriskådespelen gifvas), Gaîté och Porte-Saint-Martin. Man hoppas erhålla en hederlig skadeersättning för expropriationen och dermed kunna bygga en ny, präktig salong. Det berättas att samma bolag ämnar uppföra ännu en femte teater. Beaufort fortfar emellertid att vara direktör för Vaudeville och uppför åtskilliga nya pjeser med eller utan deras författares tillstånd. Mario Uchard, som är en bekant litteratör och hvilken varit gift med Madeleine Brohan vid Théâtre-Français — ni känner kanske historien om *Fiammina*, hvilken jag i alla fall icke har tid att berätta — Mario Uchard, säger jag, hade nyligen skrifvit en pjes, som han kallade *Charmeuse* och lemnade till Vaudeville „till benäget påseende", men med vilkor att få Febvre, en af teaterns bäste artister, att spela en af de förnämsta rôlerna. Beaufort fann denna *Charmeuse* alldeles charmant och började genast repetera. — „Vi skola snart spela pjesen", sade Beaufort en dag, då han mötte Mario Uchard utanför Café de Suède. — „Så-å — svarade Mario Uchard —, ni tillåter mig väl att afsluta stycket med en lämplig upplösning, som jag ännu icke hittat på". — „Ah, hvad behöfs det?" — genmälde direktören. Och så tog den senare och uppförde *Charmeuse* utan att författaren dertill gifvit sitt bifall, utan egentlig upplösning (hvilket är modernt nu för tiden) och, värst af allt, utan att Febvre utförde någon rôl. Stycket gör ingen lycka. Mario Uchard är utom sig af raseri, han stämmer Beaufort inför domstol och håller sig isynnerhet vid vilkoret att Febvre skulle spela i pjesen. Direktören går ed på att detta aldrig varit något oeftergifligt vilkor, och så förlorar Mario Uchard processen. Emellertid är Paris nyfiket att se ett så famöst stycke, och derföre gifves den klena pjesen med den klena Fassier i st. f. Febvre hvarje afton för fulla hus. Direktören förtjenar pengar, och det gör Mario Uchard äfven, raktaf mot sin vilja och oaktadt han förlorat processen. För öfrigt repeterar Vaudeville *Jean qui rit*, en ny pjes af Paul Féval och Adrian Robert. Den kommer att utföras af madame Doche samt herrarne Febvre, Parade och Saint-Germain, alla goda artister.

I Gymnase gifves ännu då och då den ledsamma *Maison sans enfants*, men för öfrigt spelar denna teater en fyra-akts-komedi af Labiche och Delacour, som heter *le Point de Mire*, en stor succès och en verkligen „ganska rolig pjes", om just ej något betydande konststycke. Labiche's forne medarbetare, Edouard Martin, är tyvärr för alltid förlorad för teatern och för lifvet. Han är blind och vansinnig och vistas i ett *maison de santé*, utan att hans vänner numera ega ringaste hopp om hans räddning. Stockholms publik har sannolikt ännu icke glömt *le Voyage de Monsieur Perrichon* och *la Poudre aux Yeux*, hvilka ypperliga komedier hade Edouard Martin till den egentlige författaren.

När jag häromdagen flanerade under Odéons arkader fick jag se Maurice Sand, som med ett manuskript under armen styrde rakt på monsieur Constant, teaterns portvakt, och lät denna vigtiga person föra sig in i det inre af helgedomen. Aha,

FREJAS STEN, LANDSKAP FRÅN SOGNFJORDEN.
Efter en tafla af H. M. Konung Carl XV, tecknadt på trä af E. Bergh.

Sång af Gunnar Wennerberg.

Andante.

SOPRAN.

PIANOFORTE.

Ko.....valle, mina kor! Ko.....vall! — Långt bort i skogen gror — Ko-vall! — Båd' gräs och gröna löf åt er och allting står i flor. En ulf derinne bor, Så gräslig och så stor, Han gnor, sa' mor, och glor, sa' mor, o. har så långa klor. — Ko.....val....le, mi.....na kor! Ko.....val....le, mi....na kor! Ko.....val....le, mi.....na kor! Långt bort i sko....gen bor Nog den som hjelper er och mig för än....nu längre klor. (Ord af G. Wennerberg).

tänkte jag, något nytt opus af mamma Sand; men det lärer denna gång icke vara George Sand sjelf, som klappar på i Odéon, utan hennes son, Maurice, som gjort en pjes på lediga stunder och som kommer att uppföras, när publiken någon gång i en aflägsen framtid ledsnar vid *Marquis de Villemer*, George Sands egen komedi, som nu gifvits snart i ett års tid utan att förlora något af sin stora succès. Det går an i Paris att gifva samma pjes hvarenda afton under ett helt år.

Om *Marie de Mancini*, en femakts-åtta-tablå-dram i Ambigu-teatern kan jag icke säga er någonting, ty jag har icke sett den och kommer troligtvis icke att se den. Dramen är skrifven i den oförsynta „historiska genre“, som alltid utmärker monsieur Dennery, en pjesmakare med vidsträckt rörelse och som förtjent mycket pengar på sina maskiner.

Porte-Saint-Martinteatern gifver *Vingt ans après ou les Mosquetaires* af Alexandre Dumas père och Auguste Maquet, gammalt och tillräckligt kändt gods. Gaité bjuder på *le Fils de la Nuit* af Victor Séjour, ett ej heller så nytt maskineri. Men på samma teater repeteras nu *le Mousquetaire rouge*, som lärer vara en splitter ny pjes af Paul Féval och Anicet Bourgeois med ämne från „régencens“ tid.

I dag hinner jag icke tala om småteatrarna, men anser mig böra nämna ett och annat om de lyriska scenerna. I Grand Opéra gifves fortfarande *Roland à Roncevaux*... „Et dzing, et boum! Et tra deri dera! Les Sarrasins! Les Sarrasins!“, som man nu sjunger på Boulevarden. Mermet, den lycklige kompositören. som var om icke korkad, åtminstone buteljerad under sexton år, *mousserar* ännu med frisk fart, och stora operan gör en recett af 10,000 fr. hvarje afton. Det lärer hafva varit fråga om att från detta års början gifva representationer hvarje afton i stora operan i st. f. tre à fyra gånger, som det brukats hittills, men det förslaget lärer mött så lifliga protester från hela operapersonalen, att direktör Perrin nödgats öfvergifva det.

Opéra-Comique gör lycka med den så länge annonserade och nu ändtligen presenterade *Capitaine Henriot*, en opéra-comique i 3 akter med musik af Gevaërt och ord af Vaez och Victorien Sardou. Vaez afled visst ett helt år före operans uppförande, men det påstås att Sardou, som är spiritist, haft tillfälle att träffa sin medarbetare äfven på senare tider och att detta haft ett ganska välgörande inflytande på libretton, hvilken är vida bättre än de flesta af Victorien Sardou's pjeser, ganska roande och stundom rätt dramatisk samt framförallt lämpande sig för musiken. Man erkänner allmänt att sedan Scribe skref librettos har ingen lyckats så, som nu Victorien Sardou med sin aflidne medarbetare. Om musiken hafva kännare ett och annat att anmärka, men jag vågar mig icke in på det kapitlet, utan nöjer mig med att tycka om operan i dess helhet och om Coudere, den gamle artist, som utför titelrolen. Kapten Henriot är ingen annan än Henrik den fjerde sjelf. Coudere är just ingen nybörjare. Han debuterade redan 1834, hvilket var några år förr än jag hörde talas om att det fanns opera i Paris. Det var i Boïeldieu's *Chaperon Rouge*, som Coudere lät höra sig af den generationen. Sedermera lyste han som Fra Diavolo och i många andra roler. Känner ni Gevaërt, kompositören till *Capitaine Henriot?* Han är född i Belgien af landtliga föräldrar och började komponera redan vid plogen. I unga år — han bör väl nu vara 36 à 37 år — lät han uppföra operor i Belgien, kom till Paris för femton à sexton år sedan och gaf, år 1853, en komposition till Théâtre-Lyrique, en liten opera-buffa, som hette *Georgette*, men året derpå *le Billet de Marguerite*, en opera i 3 akter, som gjorde lycka. Sedermera har han komponerat för Opéra-Comique *Quentin Durward*, ett 3 aktsstycke år 1858, hvilket icke erhöll mera än en „succès d'estime“, som det så vackert heter, då man icke vill säga att stycket var nära att göra fiasco.

Jag kan nu berätta er att *Trollflöjten* verkligen kommer att gifvas i Théâtre-Lyrique och att mamsell *Christine Nilsson* skall der sjunga Nattens Drottning. Detta beslöts för få dagar sedan. Direktör Carvalho spar ingenting för att göra det mozartska mästerverket värdigt representeradt på franska scenen. Madame Miolon-Carvalho, direktörens fru, skall naturligtvis hafva Paminas parti. Papagenas kommer att gifvas af mamsell Ugalde. Libretton förändras betydligt. Nuitter, som jemte Roche öfversatte orden till Tannhäuser, skall förfranska de delar, som måste respekteras. Repetitionerna började förliden måndag, och det tros att operan skall kunna gifvas åtminstone i senare hälften af Februari.

C. L.

Österåkers-kullan.

Det brusar nya vindar i alla riktningar genom landet. De komma från den kulturströmmen, som går jernväg. De i sin gamla oskuld ännu för några år sedan djupast drömmande bygder äro redan störda i sin ro och — för alltid. En ny tid har brutit in våldsammare än någonsin förr. Aldrig har i kulturhistorien en större brytning skett än den, som pågår under *våra* ögon.

Försättom oss för ett ögonblick t. ex. till Wingåker. Den, som lefde der ännu för några år sedan, huru olika finner han icke allt der redan nu. De gamla, enkla, egendomliga sederna börja alltmer att försvinna, och den kanske vackraste bland alla våra folkdrägter skall snart endast vara en sägen. Kulturen gör allt yttre likformigt och entonigt, på samma gång den gör rörelsen, omvexlingen i det inre så mycket lifligare.

Några mil från jernvägen råder dock ännu gamla seder och bruk. Hvad Österåker beträffar, från hvars kyrkogård ämnet för vår planch är hemtadt, så visar det ännu i dag en anmärkningsvärd sträfvan att hålla fast vid det gamla — vida mera än Wingåker sjelft. Vill man göra bekantskap med det gamla Wingåker, så måste man resa till nyssnämnda socken. Drägten derstädes är också vackrare, en af de vackraste och mest pittoreska som vår landsbygd har att uppvisa. Man skulle tro sig vara en hundra mil sydligare, då man ser en så liflig och så smakfull färgskiftning. — Samma gamla prägel bär derstädes äfven lifvet i allmänhet, vanorna, plägsederna. Se t. ex. detta grafkors på vår planch, med dess klocka, som är målad i sjelfva korsets midt och angifver timmen och minuten då han drog sin sista suck, han, den älskade, som hvilar dernere under torfvan! Se bröllopsskaran derutanför kyrkogårdsmuren — allt är ännu i dag sig likt som för hundratals år sedan.

Den, som vill se allt detta med egna ögon, måste emellertid skynda sig. Lynne, sed, klädedrägt — all egendomlighet nivelleras och försvinner. Ett finnes det dock som aldrig skall förändras, och det är hjertats glädje och hjertats sorg. Och, hur allt annat derföre än må skifta både utan och innan — sorgen och saknaden, sådana de gifva sig tillkänna hos den unga flickan på vår tafla, skola dock i all evighet blifva desamma, evigt bibehålla samma rörande och poetiska uttryck.

Då häggarne stodo i blom
Och svalorna byggde bo,
Då kom han så glad och ung
Och gaf mig sitt hjertas tro.
Nu falla de gulnade blad
Från grafvens vissnade ros,
Och lifvets bleknade fröjd
Med svalorna flytt sin kos.

Så står hon i tankar sänkt
Invid den älskades graf;
Der slutes i kylig famn
Hvart löfte som våren gaf.
Sin brudsäng i kyrkomull
En grönskande krans hon band;
Hon eger ej tårar mer
De torkat för smärtans brand.

Då når till det stilla rum
Ett skärande glädtigt ljud:
En bröllopsskara så glad
Ledsagar en lycklig brud.
Och tåget skrider förbi,
Hon känner dem väl igen:
Den lyckliga unga brud
Det är hennes barndomsvän.

Då faller en stilla tår
På flickans brännande kind.
Den suck, som ur barmen går,
Hörs hviska i höstens vind:
»Hans minne skall blifva min ro,
Min sorg vill jag bära förnöjd
Och gömma den djupt i min barm
Och lefva för andras fröjd.»

W.

Frejas sten.

"I de gamla furuskogar
Högt i Norden, kämpars land,
Lefva ännu sagominnen,
Gömda ifrån Åsars dagar." —
En vikingasaga af C.

Vid en af de minsta vikarne af den för sin storartade natur så beryktade Sognfjorden i Norge har genom de jordpartiklar och förmultnade vegetabilier, som regnbäckar under århundraden fört med sig från fjellen, danats ett fruktbart stycke land, der dalen, som bildas af dessa fjell, utmynnar i fjorden.

Detta jordstycke har genom naturens nyck, eller till följd af tillfälliga ojemnheter i fjordens ursprungliga botten, antagit egendomliga former, bildande dels runda, dels ovala gölar fyllda med vatten, hvilka vid första påseende tyckas vara gräfda af menniskohand.

Hos allmogen, som gerna sätter sådana egendomliga naturföreteelser i sammanhang med öfvernaturliga krafter, och hvars fantasi lätt tänker sig dessa krafter personifierade, är om bildandet af detta landområde följande saga gängse.

Vid den tiden då kristendomen började att införas i Norge, och slagit rot i de odlade delarne, men ännu icke hunnit tränga in bland skogarnes och fjellens inbyggare, vandrade en gång en fattig men hurtig ung fyr upp till skogs för att fälla träd; när han gått ett stycke uppåt bergen nalkades han ett ställe der ett stort stenblock låg alldeles invid stigen. Då han kom nära klippblocket såg han en ung ovanligt skön flicka sitta derpå. Hon vinkade åt honom att komma närmare, hvilket han med en viss förlägenhet gjorde. Hon omtalade nu för honom, att hon var Freja och visade honom viken af Sognfjorden, som sköt in i dalgången och låg utbredd nedanför branten, glittrande i solskenet, och frågade honom om han ville att denna vik skulle förvandlas till fruktbart land och blifva hans egendom. På denna frestande fråga hade den fattiga ynglingen blott ett jakande svar; men Freja fästade dervid det vilkor, att om han gifte sig hans första barn skulle uppfostras i den gamla Odins lära och ej få döpas till kristen. Äfven derpå gick han in.

Nu började inför hans ögon sjöbotten att höja sig, och vattnet föll undan, så att för hans fötter låg utbredt ett land, som snart täcktes med en saftig grönska, der nyss fjordens salta vågor svallade. Freja uppmanade honom att taga landet i besittning och odla det; men bad honom ej glömma sitt löfte, emedan i annat fall det nybildade landet åter genast skulle sjunka. Derpå försvann hon.

Ynglingen skyndade nu ned för berget, med en viss bäfvan att hans nya egendom skulle försvinna som en dröm, men den stod qvar. Han skaffade arbetshjelp från bygden omkring och inom ett år bar landet rika skördar, och den fattiga ynglingen var en rik bonde. Hans första omsorg var nu att bygga en kyrka, för att derigenom besvärja de hedniska gudarnes makt öfver hans egendom. Snart reste sig ock ett vackert tempel, der kristna läran predikades, och han trodde sig numera trygg för framtiden. Han gifte sig nu med den fagraste mö i grannskapet, och efter ett års förlopp skänkte hans hustru honom en son. Då kom han att tänka på Frejas förbehåll. Han talade med presten derom, och denne rådde honom att ej bry sig om Freja, utan låta döpa pilten. Nu tillställdes ett ståtligt barnsöl, till hvilket alla grannar voro inbjudna, och presten hade just sköljt öfver barnets hufvud med vatten och skulle uttala sakramentets ord, då jorden började sjunka under dem. Alla blefvo ytterst förskräckta, men för att rädda något af den sjunkande marken började alla, som krafter hade, att gräfva upp jorden i kullar, som icke skulle nås af det stigande vattnet; men det hjelpte ej, utan vattnet steg oupphörligt, och hela det sköna landet skulle hafva försvunnit, om ej klockaren hade skyndat till kyrkan och börjat ringa i klockorna allt hvad han förmådde.

Den vigda malmens vibrationer genomträngde nejden och bröt den hedniska Frejas makt; landet upphörde att sjunka, men de hål, som man gräft för att bilda kullarne, qvarstå än i dag såsom vittnesbörd, att sagan är sann.

Vår afbildning, efter H. M. konung Carl XV:s kanske vackraste tafla, visar midt i förgrunden ett stort klippblock, Frejas sten, och i mellanplanet vid fjordens strand det enligt sagan så underbart tillkomna landet. Bakgrunden bildas af en sammanhängande krans af majestätiska fjell, det ena förtonande sig bakom det andra — en sann bild af Norges storartade natur.

Träsnideriets historia.

Då träsnittet utgör en så vigtig del i vår tidning, så torde en blick på dess uppkomst och historiska utveckling vara af intresse för våra läsare. Huru och hvarest träsniderikonsten först uppfanns, är liksom så många andra medeltidens uppfinningar insvept i ett dunkel, hvarur sanningen är svår att utleta, och de flesta länder hafva velat tillegna sig

äran att räkna uppfinnaren deraf bland de sina. Det troligaste är dock att den först blifvit använd af munkarne i något kloster i *Tyskland*, enär de äldsta träsnitt, som man känner, bär en omisskännelig prägel af tysk konst.

Det är troligt att munkarne, hvilka, som man vet, flitigt sysselsatte sig med böckers skrifvande och illustrerande med miniatur-målningar, hvarpå ännu de pretiösa manuskripterne från medeltiden: psalmböcker, helgonhistorier och de s. k. *livres d'heures*, visa så utmärkta prof; det är troligt, säga vi, att munkarne uppmärksammade det lifliga intryck, som bildliga framställningar gjorde på den okunniga hopen, som ej kunde läsa och icke förstod något af den latinska gudstjensten, och i anledning deraf kommo på den tanken, att försöka mångfaldiga bilderna af dessa helgon-historier och andra religiösa ämnen, för att kunna sprida dem så vidt som möjligt bland folket, och derigenom lifva och nära det religiösa sinnet. Trä'et utgjorde naturligtvis det närmast till hands befindtliga och lättast handterliga materialet; och med ledning af de långt äldre namnstämplarne, som begagnades af de i skrifkonsten okunniga, för att underteckna rättshandlingar m. m., var steget till träsnideriet snart uttaget.

De första träsnitten voro naturligtvis i högsta grad ofullkomliga i artistiskt hänseende, och hafva först småningom utvecklat sig till den fulländning som denna konst vid olika tidpunkter uppnått. Träsnidericts historia kan indelas i tre perioder. *Den första* från dess ursprung till Albrecht Dürer, som bragte träsnittet till en fulländning, som först i våra dagar blifvit öfverträffad. *Den andra* från Albr. Dürer till dess förfall vid slutet af 16:de seklet, då denna konstgren utträngdes af kopparsticket; och *den tredje* perioden från slutet af 1700:talet intill våra dagar, då träsnidarkonsten vunnit ett sådant omfång och nått en förr aldrig anad fulländning.

Träsnitten från den första perioden äro i konstnärligt hänseende mycket ofullkomliga och tecknade endast med konturstreck utan olika fördelade skuggor och dagrar; detta senare vare sig af tecknarens okunnighet i läran om ljusdunklet eller, hvad många anledningar gifva vid handen, emedan de efter trycket färglades, hvilket synes af de flesta aftryck från denna tid och hvilket utgör ett ytterligare stöd för den åsigten att de leda sitt ursprung från miniatur-måleriet.

Det äldsta daterade träsnitt, man med visshet känner, är en Helig Christoffer, bärande Kristusbarnet öfver en bäck, och dateradt 1423. Det upptäcktes af tysken Heinecke 1769 i Klostret vid Buxheim, var uppklistradt på bakre permen af ett inbundet manuskript och färglagdt såsom spelkorten i våra dagar samt försedt med en tillsammans med planschen tryckt underskrift. Orten hvarest och namnet på den som skurit detta träsnitt, är obekant, men vid första påseendet ser man att det måste hafva ett tyskt ursprung. Det förvaras numera i Lord Spencers samling i London.

Träsnittets uppkomst har ett ytterligare intresse i kulturhistoriskt afseende, emedan man med visshet kan säga att det gifvit första anledningen till boktryckerikonstens uppfinning genom de så kallade xylografiska verken eller en följd af träsnitt i vanligen religiösa ämnen med upplysande text, som antingen var graverad i samma trästycke som planscherna eller på särskilda träklossar, och således för sig utgjorde ett slags boktryckeri. De första lösa bokstafstyperne voro äfven skurna i trä. Vid tryckningen af dessa träsnitt tillgick således, att den graverade sidan af stocken doppades i en flytande svärta och man tryckte sedan för hand på papperet.

Äfven sedan de lösa typerna kommit allmännare i bruk fortfor dock den gamla metoden; ty de så kallade brefmålarne och formskärarne, hvilka förfärdigade böcker, läto icke så snart undanträngа sig af boktryckarne, utan förfäktade hårdnackadt sin gamla metod. De bildade såsom alla andra yrken på den tiden ett skrå, och man har ett egendomligt dokument, som visar att de med alla möjliga medel försökte att undertrycka den nya boktryckerikonsten, med hvilken de ej ansågo sig kunna konkurrera. De så kallade formskärarne i Nürnberg vände sig nemligen 1471 till stadens styrelse, med anhållan att den ville beskydda deras med privilegium befästade rätt att trycka böcker. Styrelsens beslut blef dock att de skulle hafva uteslutande rätt att trycka böcker, i hvilka illustrationerne voro hufvudsaken, och att boktryckarne åter skulle åläggas att låta sina vignetter och träsnitt förfärdigas och tryckas af dessa formskärare, men föröfrigt vara oförhindrade att trycka så mycket böcker de behagade.

År 1440 uppfanns boktryckarpressen af Konrad Sanspach, hvarigenom träsnideriet på det högsta befordrades genom ett jemnare och vackrare tryck.

Redan tidigt skiljde sig träsnideriet i två skiljda grenar, nemligen den artistiska eller sjelfva teckningen på trästocken, och det mera handtverksmessiga eller gravyren efter konstnärens ritning.

Så småningom hade träsnideriet spridt sig öfver hela Europa och talentfulla konstnärer omfattade det med mycken ifver.

I Nürnberg, detta högsäte för Tysklands medeltidskonst, hade småningom en skola af träsnidare bildat sig, till hvilken hörde *Michael Wahlgemuth*, född i Nürnberg 1431, död 1519, som sjelf lemnat ganska vackra arbeten efter sig, men dock egentligen är märkvärdig såsom lärare för Albrecht Dürer, hvilken bragte träsnideriet till en före honom aldrig anad höjd och bildar öfvergången till träsnidericonstens andra historiska period. I hans äldsta med årtal försedda arbete, Johannis Uppenbarelse, af år 1498, ser man ännu spår af hans lärares manér, ehuru man deri finner en bättre teckning och finare smak samt ljusdunklet, eller den naturliga fördelningen af skuggor och dagrar, för första gången användt i gravyr. Sedan ser man honom oupphörligt göra storartade framsteg, till dess han i sina senare arbeten uppnådde mästerskapet. Hans gravyrer blefvo eftersökta i hela Europa, och Raphaël emottog med glädje en serie af dem i present. Den utmärkte italienska gravören Marco Antonio Raimondi var nog sniken att gravera efter dem, falskt signera dem med Dürers namnteckning och sprida dem i Italien såsom Dürers egenhändiga arbeten, för att derpå förtjena penningar.

Under medeltiden var icke såsom nu publiken den vigtigaste uppmuntraren af skön konst. Allt intresse i den vägen och allt det materiella understöd konsten alltid behöfver, kom från furstliga och andra högt uppsatta mecenater. Dürer hade funnit en sådan, som både hade vilja och förmåga att lifva och uppmuntra hans talent och tillika blef hans store beskyddare och vän, nemligen Kejsar Maximilian I. Af honom emottog Dürer de mest storartade beställningar och ett bland denne konstnärs utmärktaste arbeten i träsnideri, Kejsar Maximilian I:stes triumftåg, är ett af de största arbeten i träsnitt som någonsin blifvit förfärdigadt och som mästerligt återgifver karakteren och kostymen från denna tid. Kejsar Maximilian utöfvade sjelf på lediga stunder träsnideriet; detta torde hafva varit en af orsakerne hvarför han vid sin person så nära fästade Tysklands dåvarande störste tecknare. Såsom ett exempel på huru Maximilian uppskattade Dürer berättas följande temligen kända anekdot. En gång då kejsaren och Dürer promenerade tillsammans på slottet i Landau och samtalade om dekoreringen af väggarne med en målning af Dürers hand, bad kejsaren honom att med kol teckna sin idé på muren. Dürer började genast, och, skapade af hans fantasi, framstodo på väggen rika grupper af figurer. Snart började han dock att sakna utrymme, hvarför en stege efterskickades. Dürer uppsteg derpå, och kejsaren tillsade en af de dem omgifvande hofmännen att hålla stadigt i stegen, så att Dürer ej skulle snafva. Då hofmannen nu yttrade missnöje öfver att han skulle hålla stegen åt en obetitlad vanbörding, sådan som Dürer, yttrade kejsaren de bekanta orden: „Af Dürer kan jag när som helst göra en adelsman, men af er, mina herrar (härvid vände han sig till hofmännen), kan jag icke göra en konstnär sådan som Dürer".

Träsnidericonsten omfattades nu af en mängd konstnärer och spridde sig under denna sin gyllene period vida omkring. Hufvudorterna derför voro, utom Nürnberg, Augsburg, Leipzig och Frankfurt am Main i Tyskland, Basel i Schweiz, der Holbein den yngre bragte den till sin högsta höjd. Ett af hans förnämsta arbeten är det beryktade Dödsdansens alfabet, ett mästerstycke såväl i teckning som gravyr.

Konsten att trycka träsnitten var äfven särdeles uppdrifven i Basel, hvilket synes deraf att den store anatomen Vesale derstädes lät trycka sitt stora, med en mängd träsnitt, tecknade af Titians elev, Calcare, illustrerade arbete: „*Corpori humani fabrica*". Derifrån spred den sig till Lyon, som under en lång tid i denna konstgren täflade med Paris. Det var isynnerhet Holbeins vän, de Bourbon de Vandœuvre, som lyckades hålla Lyoneser-skolan uppe på denna höjd.

I Frankrike i allmänhet infördes tidigt träsnideriet, men de äldre formerna deraf blefvo länge bibehållna till dess de stora konstnärerne Jean Cousin och Jean Gaujon i början och medlet af 1500-talet genom sin utmärkta talent bragte konsten till sin höjd. (Slutet följer.)

Hvarjehanda.

— ALEXANDER DUMAS d. y. har, enligt „Europa", i dessa dagar gift sig med en enka efter en rik rysk furste eller grefve vid namn Narischkin. Bladet tillägger att den förnäma damen är „till börden svenska".

— ALOIS ANDER'S begrafning den 17:de sistl. December i Wien skall hafva varit i högsta grad storartad och bevistad af en ofantlig menniskomassa. Hofkapellmästarne Herbeck och Proch hade enkom för denna sorgefest komponerat körer och koraler, hvilka utfördes af samtliga solisterne vid Kärthnerthor-teatern. Otaliga lagerkransar från alla möjliga föreningar och konstnotabiliteter smyckade kistan. Framför denna bars de trenne ordnar och fyra medaljer, som hade prydt konstnärens bröst. Ander var sedan 1857 gift med solodansösen Barbara Heisler, och efterlemnar ett enda barn, en gosse, som skall visa en ovanligt tidigt utbildad musikalisk talent.

— I GUVERNEMENTET TOMSK i Sibirien, tjugoåtta mil från staden Kainsk, nära byn Oustiantseva, har man nyligen upptäckt en svafvelsjö, hvars vatten påstås vara ett osvikligt medel mot skrofler. Ryska tidningar säga, att då den föreslagna jernvägen blir färdig, kommer folk att fara till baden i Sibirien så som man nu far till Tysklands.

— DEN SISTA ÖFVERLEFVANDE SONEN af den ryktbare Ali Pascha af Janina har nyligen dött i Scutari. Sedan hans faders tragiska slut har han haft en pension från Porten, hvilken i förening med en liten egendom, som tillhörde honom, hade kunnat låta honom föra ett lugnt och oberoende lif; men af snålhet nekade han sig äfven det allra nödvändigaste, gick barfota och klädd i trasor. Han dog i största elände i ett hus som föll i ruiner.

— HEINRICH HEINES efterlemnade bref har af österrikiska regeringen blifvit inköpta af hans i Paris boende enka, som erhåller en lifstids-pension af tre tusen francs.

— ETT BESÖK I LONDONS BOKMARKNAD. Under en tidrymd af fem veckor trycktes och utgäfvos under förliden höst icke mindre än 46 nya romaner i Paternoster Row, centralpunkten för Londons bokhandel: således icke mindre än nio romaner i veckan!

— ALEXANDER DUMAS d. ä. skall hafva uppgjort ett kontrakt med den bekante Barnum om hållande af föreläsningar i åtskilliga af Amerikas större städer. Denna uppgift saknar åtminstone icke en inre sannolikhet. „*Les beaux esprits se rencontrent*".

— NYA FÖRSKÖNINGAR AF PARIS. En verklig jätteplan till Paris' förskönande lärer för närvarande vara i fråga. Det handlar nemligen om att från Place du Trône längs stora boulevarden och Champs-Elysées-avenuen ända till Arc de Triomphe de l'Etoile, således på en sträcka af något öfver en svensk mil, uppställa en dubbel rad af statyer. Det monarkiska, republikanska och imperialistiska Frankrike skall åter lefva upp i detta „marmormuseum under bar himmel", hvilket på en gång kommer att bidraga till folkets upplysning, nöje och förädling. Dessutom föreslår man att förvandla Montmartrehöjderna till ett Akropolis. Konstnärsverlden är förtjust öfver denna plan och menar att då 58,000 nya hus sedan år 1852 blifvit bygda i Seine-departementet, af hvilka 52,000 komma på Paris allena, det nu äfven kan vara tid att tänka på konsten, på pelare och tempel, på statyer och marmorbilder, på det att det stora haf af hus, som man kallar Paris, omsider måtte blifva hvad Napoleon I önskade göra det till: „*la plus belle ville du monde!*"

— BENEDIKT MASSON skall på kejsar Napoleons befallning pryda murarna till invalidhotellets gård med fyra freskomålningar, af hvilka en hvar intaga en bredd af 150 fot och skildra en af Frankrikes stora militäriska epoker, under Carl den store, Ludvig den Helige, Ludvig XIV och Napoleon I.

— CHOPINS syster, fru J. Barcinska i Warschau, meddelar att hennes brors efterlemnade manuskripter och partiturer, innehållande dels redan tryckta, dels ännu otryckta kompositioner, blifvit henne afhända, utan att hon ännu lyckats upptäcka den som eger dem. Några otryckta saker, som Chopin icke ville ge ut emedan de syntes honom för obetydliga, hafva på detta sätt mot hennes vilja redan blifvit lemnade åt offentligheten.

Charad.

Icke blott i att Naturen härma
Skall *mitt första* väl bestå;
Att det skönas ideal sig närma
Ock dess uppgift vara må!
Säkert kommer tid — har ingen fara —
Då mer ädel blir dess art,
Måtte blott hvaren *mitt hela* svara
På *mitt andras* fråga, *snart!*

KLOSKOF

Anmälan.

Den illustrerade periodiska pressen vinner i vår tid allt större och större betydelse för folkens kultur. Det är framför allt träsnideri konstens fortgående framsteg, som medför denna stigande betydelse. Med afseende på de bildande konsterna är träsnittet i våra dagar hvad kopparsticket var för sin tid, en villig tjenarinna, som till tusental mångfaldigar och sprider konstens alster, och, ett barn af sin tid, mera rörlig och mindre högdragen, lånar sig träsnittet lika villigt äfven åt vetenskapen, industrien och den allmänna undervisningen, med ett ord åt hvarje gren af mensklig verksamhet, der det gäller att från det tryckta ordet vädja till åskådningen. Framför andra arter af gravyr och planchetryck utmärker sig träsnittet för sin förmåga att låta sig inbrytas i texten, och det är i synnerhet denna sistnämda egenskap, som utgör grunden till den storartade och ständigt stigande samverkan, som i våra dagar eger rum mellan träsnideri konsten och den periodiska pressen.

Alltför länge har denna konstgren varit hos oss försummad. Vi förespegla oss icke möjligheten af att i qvantitativt hänseende täfla med de stora kulturfolken, men vi finna å andra sidan icke heller några giltiga skäl hvarföre vi svenskar fortfarande skola stå efter t. ex. våra bröder danskarne, som, med en publik så mycket mindre än den svenska, dock förmått åstadkomma en illustrerad tidning, med afseende på konstvärde jemngod med det bättre af hvad utlandet har att bjuda på. Ja, till och med norrmännen, som inom sitt ännu mindre område hafva att uthärda täflan med den danska tidningen, stå i denna väg obestridligen framför oss svenskar. Felet hos oss ligger visst icke i brist på vaknadt deltagande från allmänhetens sida, det bevisar den stora spridningen af de tidningar vi hittills egt. Icke heller saknas hos vårt folk hvarken anlag eller utbildade talenter. Hvad som hittills fattas oss, det är en firma, som gjort till sin uppgift att i denna väg motsvara tidens kraf — och i fyllandet af denna brist ligger, i korthet sammanfattadt, Ny Illustrerad Tidnings program.

Vårt framträdande inför allmänheten sker med den fasta föresats, att icke sky några ansträngningar, hvarken i ekonomiskt, artistiskt eller litterärt hänseende, för att värdigt motsvara detta program. Det sker ock med en fast förtröstan, att den svenska allmänheten icke skall undandraga ett sådant företag sitt verksamma understöd och sin välvilliga uppmuntran.

Det må tillåtas oss att här yttra några ord om företagets uppkomst och inre organisation. Tidningen förlägges af ett aktiebolag, hvars betydande grundkapital är sammanbragdt förnämligast genom en association af en mängd bland landets yppersta krafter inom litteratur- och konstverlden. Häri ligger, så synes det oss, en borgen för fortfarande bidrag af dessa krafter, och under förutsättning af allmänhetens bifall bör sålunda företagets framtid anses fullt betryggad.

Bolagets styrelse utgöres af professor E. BERGH, *professor* J. F. HÖCKERT *och Kongl. boktryckaren* E. NORSTEDT. *Tidningens hufvudredaktör är hr* KARL WETTERHOFF. *Träsnittet verkställes på tidningens atelier, som jemte redaktionens byrå har sin lokal i huset N:o 57 vid Kornhamnstorg. Träsnidare äro införskrifna från Köpenhamn, Leipzig och Paris. Särskildt må här nämnas, att redaktionen haft den lyckan att vid sitt företag fästa en af de mest framstående artisterna inom denna konstgren, hr* SKILL, *som nu sednast varit anställd såsom gravör vid Magazin Pittoresque under den utmärkte tecknaren Carl Girardet, hvars rekommendation han medfört, och förut under en längre tid arbetat för Illustrated London News, der man finner hans namnteckning under många af det stora verldsbladets yppersta gravyrer. Genom att åt framstående inhemska anlag lemna undervisning vill redaktionen söka bereda denna konst en varaktigare framtid i vårt land.*

Äfven med afseende på tidningens litterära innehåll har redaktionen lyckats knyta förbindelser, som försäkra tidningen om fortfarande bidrag af landets mest populära pennor.

Det skall blifva redaktionens bemödande att såväl i text som illustrationer så snabbt och fullständigt som möjligt följa med de vigtigaste tilldragelserna såväl i eget land som främmande länder; dock vill redaktionen icke välja utländska ämnen oftare än då de påkalla ett särskildt intresse. I en allmän öfversigt skall egnas en särskild uppmärksamhet åt litteratur, konst och teater. För öfrigt kommer tidningen att innehålla noveller, reseskildringar, smärre afhandlingar i populär naturkunnighet och fornkunskap, afbildningar af industri-alster m. m.; vidare korrespondensartiklar från hufvudorterna för vår tids konstlif, såsom Rom, Paris, Düsseldorf m. m. Tidningens pariser-korrespondent kommer att omvexlande lemna »Bref från Paris» och »Pariserbilder». Då och då meddelas ett stycke original-musik af svenska tonsättare och, så ofta håg och ämnen dertill mana, en skämtsam illustrerad revy öfver dagens händelser.

Från de skandinaviska grannländerna samt Finland skola vi söka förskaffa oss framställningar af hvad natur, folklif och konstflit erbjuda mest framstående.

Tidningen utkommer hvarje Lördag och tryckes hos hr IWAR HÆGGSTRÖM.

På Ny Illustrerad Tidning kan prenumereras i landsorten hos hrr **bokhandlare** *samt å* **postkontoren,** *i hufvudstaden såväl å de* **dagliga tidningarnas utdelningsställen** *som hos* **bokhandlarne.**

De, som inom hufvudstaden önska att få tidningen **hemsänd utan någon kostnad utöfver prenumerationspriset,** *kunna vinna denna fördel genom att insända prenumerationsbeloppet, jemte tydlig uppgift på namn och bostad,* **direkt till Redaktionen af Ny Illustrerad Tidning,** *hvars byrå hålles för sådant ändamål öppen* **hvarje söknedag från kl. 9 f. m. till kl. 6 e. m. i huset N:o 57 vid Kornhamnstorg 3 tr. upp.**

Prenumerationspriset är **lika öfver hela riket** *(i landsorten postförvaltarearfvodet inberäknadt)* **12 Rdr för helt år eller 3 Rdr för qvartalet.**

Stockholm i December 1864.

REDAKTIONEN.

H. O. JONES & C^NIS Fabrik å Reymersholm

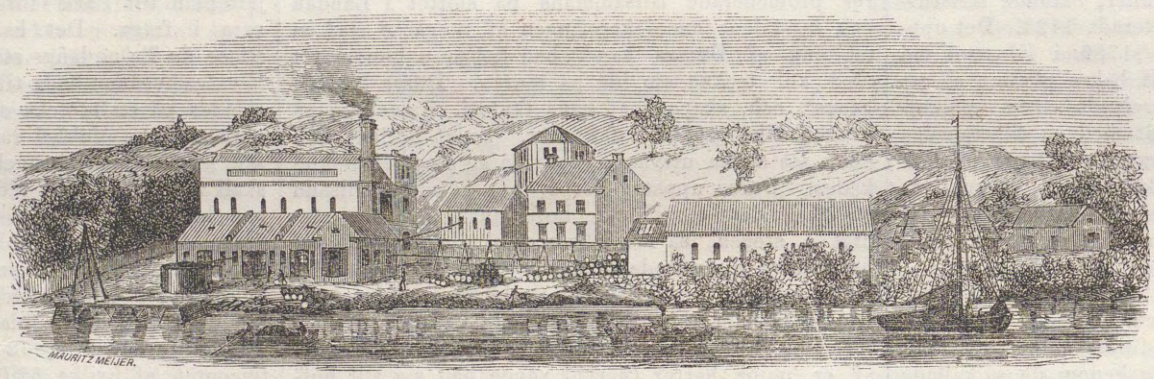

för tillverkning af Amerikansk **FOTOGÈN-OLJA.**

Prima hvit FOTOGÈN, raffinerad af Bergolja,
Halmgul D:o „ „ Stenkolsolja,
säljes till billigaste pris i parti och minut hos

N. O. HOLMLUND & C^NI.
Drottninggatan N:o 41.

GEORG NILSSON.
Mynttorget.

NAPOLEON-PROMETHEUS.

EN DIKT
AF
HERMAN BJURSTEN.

Pris: 1 Rdr 50 öre.

Maria Stuarts Historia

af
M. Mignet,
Ledamot af Franska Akademien och ständig Sekreterare i Akademien för de Moraliska och Politiska Vetenskaperna.

Öfversättning.
Förra Delen.

Pris: 2 Rdr Rmt. P. A. NORSTEDT & SÖNER.

SVENSK SKOL-BOTANIK,

innefattande tvåhundrafemtio typiska afbildningar af
Svenska Växter,
att begagnas vid Elementar-undervisningen i den inhemska Florans Organografi och Systemlära; utgifven af
K. Fr. Thedenius,
Lektor i Naturvetenskaperna vid Stockholms Gymnasium.

Arbetet complett kostar med helcolorerade plancher 32,75; med halfcolorerade plancher 23,37 1/2.

ZACHARIAS HÆGGSTRÖM,

☞ **Redaktionen** anhåller förbindligast att prenumeranter i hufvudstaden, hvilka till följd af svårigheter vid bärarelistornas första ordnande möjligen icke bekommit sina exemplar af N:o 1 och 2, behagade sådant i bref till Redaktionen anmäla, då de resterande exemplaren blifva med följande nummer expedierade. Sedan försändningen numera hunnit ordnas bör för framtiden intet misstag i detta fall kunna inträffa.

IWAR HÆGGSTRÖMS BOKTRYCKERI.

NY ILLUSTRERAD TIDNING.

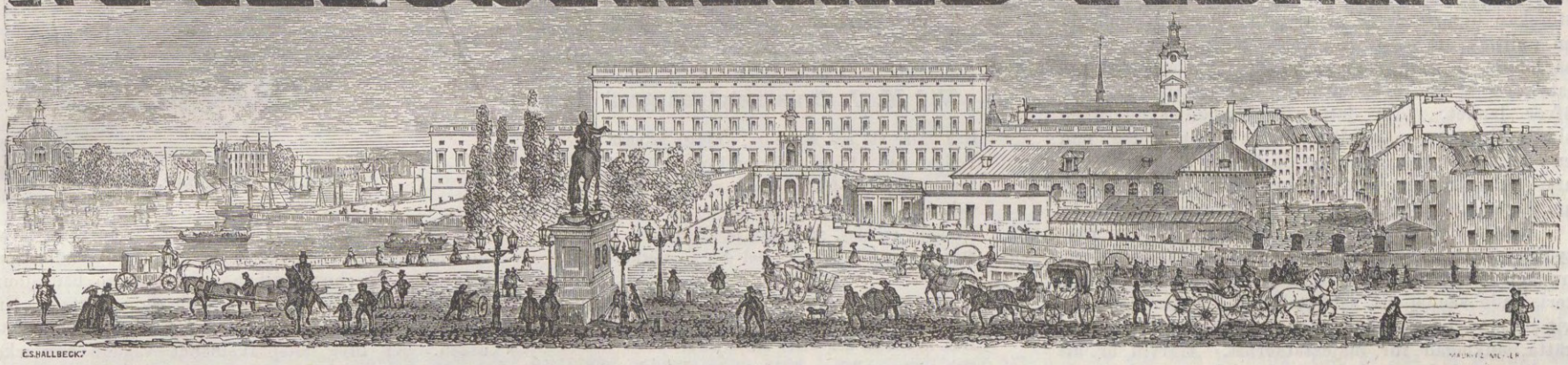

№ 4]. Utkommer hvarje Lördag. Stockholm den 28 Januari 1865. 12 Rdr årgången. [1a Bandet.

Innehåll: M. J. Crusenstolpe (biografi med porträtt) — Vid M. J. Crusenstolpes graf, poem af H. Bjursten. — Vid en badort, skizzer af A. M—r. I. Kärlek i byxholkar. — Kung Fjalar, efter en croqui af M. E. Winge. — Wisby och Gotland, af L. F. III. (Slutet). — Italienska dikter af Sven Tröst, Inledningssång. — Pariserbilder af C. L. — Från Svenska Spetsbergs-Expeditionen 1864 (med två planscher). — Litteratur. — Teater och Musik. — Hvarjehanda. — Charad. — Schack.

Magnus Jacob Crusenstolpe.

Efter en barndom tillbringad hemma hos föräldrarna, hofrättsrådet J. M. Crusenstolpe och Christina Charlotta Nymansson, skickades Magnus Jacob Crusenstolpe (född den 11:te Mars 1795 i Jönköping) vid 10 års ålder till hufvudstaden för att derstädes i en pension hos en af faderns vänner uppfostras. Redan tidigt röjde sig hos den liflige och bildsköne gossen de sällsynta anlag, som slutligen hos honom utvecklades till en talent af första rangen. Hans lärare, amanuensen i kungliga bibliotheket, C. Ödman, en broder till den frejdade orientalisten, var den som först satte pennan i hans hand och korrigerade de första barnsliga utkasten till små berättelser, hvarmed gossens fantasi sysselsatte sig. Efter några års vistande i hufvudstaden återvände Crusenstolpe till föräldrahemmet och derifrån begaf han sig vid sexton års ålder till universitetet i Lund, hvarest han på trenne år med heder, under den berömde Holmbergssons ledning, fullbordade sina studier för hofrätten. Vid nitton års ålder återkom han till Jönköping, hvarest hans fader emellertid blifvit utnämnd till hofrättsråd; inskrefs i Götha hofrätt och förordnades redan tidigt att hålla ordinarie ting i kringliggande härader. Tonen i föräldrahemmet var den fullständadt aristokratiskt gustavianska, som man kunde hafva rättighet att vänta hos en man hvilken gjort sin ungdoms lärospån i Schröderheims hus, i umgänge med den qvicka Anne Charlotte Stapelmohr, af hvilken den sköne ynglingen kallades „den unga provinsrosen“. Uppfostrad i detta hem, derstädes insupande sin barndoms första intryck och bärande derifrån sin ungdoms rikaste minnen, kunde den unge juristen, då han vid några och tjugo års ålder bosatte sig i hufvudstaden såsom adjungerad ledamot i Svea hofrätt, uppträda inom sällskapsverlden med hela denna fina och fulländade elegans, som tillhör aristokraten med hufvud, utbildad i de grundsatser hvilka tillhörde det Gustavianska tidehvarfvet. Fullkomlig mästare i franska språket, med mer än vanliga insigter i dess litteratur, med en penna hvars tidigaste alster röjde den blifvande stilistiske mästaren, kunde Crusenstolpe icke undgå att blifva bemärkt, särdeles sedan han genom sin kritik af Richerts och Ankarsvärds representationsförslag uppträdt såsom politisk skriftställare. Han berättade ofta huruledes han en vacker morgon såg en hofbetjent i lysande livré vid sin säng. Förundrad hörde han hvad som var å färde och fick till svar: „Hans Majestät Konungen önskar tala med er; ni bör genast infinna er på slottet“. Den unge mannen klädde sig, skyndade att efterkomma befallningen och blef på det förbindligaste mottagen af den gamle konungen, som räckte honom handen och förespådde honom en lysande framtid.

Carl Johan, yttrade Crusenstolpe ofta, var en personlighet med de mest fängslande egenskaper, en man med ett lysande snille, såsom man kan vänta sig hos den som arbetat sig upp från musköten till thronen, och med en förmåga att förtrolla dem som trädde inom området af hans tjuskrets, måhända inom konungaborgen jemförlig endast med Gustaf den Tredjes. Ännu förflöto dock några år innan Crusenstolpe trädde i närmare förbindelse med konungen. Det tycktes till och med en tid som ämnade den unge skriftställaren för alltid inviga sin penna åt oppositionens tjenst, då han vid 1828 års riksdag i förening med Lars Hjerta redigerade Riksdagstidningen och i slutet af år 1829 uppgjorde medarbetareskap i det nu begynnande Aftonbladet.

Här inträffar vändpunkten i den aflidnes öden. Konungen, som fruktade det stigande missnöjet och den allt mer och mer högljudda oppositionen, egde ännu inom pressen ingen enda talentfull penna att sätta emot den vidt och bredt argumenterande Argus och den glädtigt skämtsamma, men dock oftast skarpa polemik, som af Hjerta riktades mot hans regering. Crusenstolpe, genom börd och uppfostran tillhörande det aristokratiska partiet, lät öfvertala sig att inträda i det herrskande systemets tjenst och egnade i tidningen Fäderneslandet (1830—1833) sin talent till försvar för den regering, som under Brahes auspicier redan hunnit väcka en häftig opposition på sjelfva riddarhuset och redan länge dagligen blifvit angripen af pressen. Crusenstolpe försäkrade sjelf mer än en gång, att han under denna tid, under hvilken han stod i ständig beröring såväl med regentens person som hans öfriga omgifning, visserligen känt sig personligen dragen till den förre, men på samma gång ej kunnat tillsluta ögonen för alla de maktens missbruk, till hvilka den senare förmådde en konung, hvilken icke ens hunnit lära sig det språk som talades af hans folk. Dertill kom, att Crusenstolpe i många fall fann sina förhoppningar gäckade och de storas löften, såsom ofta, bedrägliga. Då hans tidning icke förmådde hålla stånd mot den allt mer växande oppositionen, och då konungen tyckte att han dermed icke kunde vinna sin afsigt, lemnade han verktyget i sticket, och Crusenstolpe befann sig snart, efter att hafva uppoffrat sin framtid, öfvergifven af dem, hvilka bort *kungligt* belöna hans försök, äfven om det icke lyckades. Det var då han vände vapnen mot sina forna bundsförvanter, och i ett bref till „Excellentissimus“, med motto ur Figaro: „Om ni vill dansa, bäste herr grefve, skall jag på zittran spela för er“, blottade han utan skonsamhet systemets brister och alla de maktens missbruk hvaraf han haft tillfälle att på närmare håll taga kännedom. I sina berömda „Skildringar ur det inre af dagens historia, 1. De Närvarande, 2. De Frånvarande“, karakteriserade Crusenstolpe med mästerligt lekande penna de mest framstående offentliga personer som Sverige då egde inom de fyra riksstånden, och ådrog sig genom dessa karaktersteckningar naturligtvis det bittraste hat af

M. J. Crusenstolpe

alla dem som sågo sig omildt behandlade af den spetsiga pennan. Härifrån daterade sig den egentliga fiendskapen mot Crusenstolpe och så att säga hans rykte såsom smädare. Vi hafva nyligen med den största uppmärksamhet återläst dessa båda arbeten, och vi kunna deruti icke finna någonting jemförligt i smädlighet mot tusentals skrifter, som i senare tider sett dagen. Men i framställningens mästerskap öfverträffar Crusenstolpe dem alla, och då en politisk artikel i våra dagar läses och glömmes, så letade sig Crusenstolpes skildringar väg till palats och hydda och spriddes i tusentals exemplar öfver landet. Att detta förhållande synnerligen skulle gräma de anfallne ligger i öppen dag, och en tröst var det onekligt då Geijer lät förmå sig att i Upsala Litteraturtidning slunga sitt bekanta anathema mot Skildringarnes författare.

Hatets frukter mognade omsider. För en obetydlig anmärkning mot en utnämning i konseljen, hvilken utnämning Crusenstolpe skämtsamt karakteriserade såsom ett sabbatsbrott, emedan den blifvit daterad på en söndag, ställdes författaren inför rätta, anklagad för majestätsbrott. Härvid är att märka, att i den åtalade strofen icke ett ord yttrats om konungen personligen, utan endast om den ansvariga konselj, som tillstyrkt den enligt författarens åsigt orättvisa utnämningen. I våra dagar skulle ett dylikt yttrande icke ens väcka någon uppmärksamhet, men den jury, som år 1838 dömde Crusenstolpe till tre års fästning, hade helt andra begrepp om brott mot tryckfriheten, än den som sedan gjort sig gällande. Med förlusten af sin frihet under trenne år fick Crusenstolpe plikta för sitt qvicka skämt och hade derunder den för en fånge ovanliga triumfen att se rikets båda folkvalda stånd göra ett besök hos sig i fängelset.

Det var dock icke konungens vilja att drifva saken ända derhän; men Crusenstolpe hade varit för stolt för att begära nåd, och under de bekanta oroligheterna i Stockholm, som uppstodo i anledning af hans dom, sökte konungen förgäfves öfvertala honom att ingifva en nådeansökan. Då Crusenstolpe vägrade, måste domen gå i verkställighet, och under de tre åren riktades svenska litteraturen med flera lysande skrifter, bland hvilka Morianen eller Holstein-Gottorpska Huset i Sverige torde i lifligt omvexlande stil, pikanta skildringar och träffande karakteristiker kunna mäta sig med hvilket annat på historisk grund uppsprunget diktverk som helst. Författarens talent stod nu i sin middagshöjd. Efter Morianen följde Huset Tessin, Carl Johan och Svenskarne, Hedvig Elisabeth Charlotta och slutligen Stamfadrens Antecedentia, som skulle utgöra början till en omfattande historia om Bernadottska dynastien i Sverige från 1810 till närvarande tid.

Svårt är att opartiskt bedöma innehållet i de härstädes angifna historiskt romantiska arbetena. Att författarens lifliga fantasi förledt honom till många öfverdrifter, att ätskilliga såsom „historiska“ angifna uppgifter blifvit hemtade från allt för grumliga källor, lärer väl icke kunna bestridas; men författaren har i detta fall icke begått något annat fel, än att han diktat om allt för nära liggande tidehvarf och personer, och icke afvaktat den tid, då dessa enligt vanlig häfd äro hemfallna så väl åt historiens dom, som åt poesiens omklädnad. Den, som skrifver dessa rader, vet dessutom att den aflidne egde en sällsynt massa af historiska handlingar, bref, memoirer och samtida anteckningar från alla dessa perioder dem hans penna vidrört; och en icke långt aflägsen framtid skall, vi äro derom öfvertygade, rentvå den aflidnes minne från många beskyllningar för opålitlighet i uppgifter och uppdiktande af fakta, som af hans fiender blifvit mot honom riktade. Hvad han i de ända till dagen före hans död fortsatta brefven om Ställningar och Förhållanden yttrat angående samtidens politiska förhållanden, derom skall otvifvelaktigt en hvar fälla den dom, hvartill hans egna sympatier och åsigter föranleda; men ingen skall med något skäl kunna anklaga Crusenstolpe att hafva sökt intränga inom det enskilda lifvets fridlysta område, att hafva ockrat på den lägre massans passion för skandal eller att hafva doppat sin penna i den smuts och det gift, som vidlåder den lägre periodiska pressen, äfven om han någon gång af nöden tvingades att åt dylika organer sälja ett och annat alster af sin penna.

Nästan obemärkt öfverraskade ålderdomen Crusenstolpe under det hans verksamma själ städse bibehöll den ungdomliga spänstigheten och detta lifliga intresse, som gjorde hans umgänge så förtrollande och ofta kom sjelfva hans fiender att glömma de sår dem hans penna tillfogat dem. Hans dagsverke nalkades sitt slut; men outtröttad fortsatte han ända till aftonen före sin död striden mot hvad *han* ansåg för ofosterländskt och klandervärdt inom det offentliga lifvets områden. Slutligen sjönk pennan ur hans mattade hand. Ännu klockan nio på aftonen den 17:de dennes satt han vid sitt skrifbord och arbetade på Januari-häftet af Ställningar och Förhållanden. Vid tio-tiden gick han till hvila, men uppstod icke mer. En hastig död, förorsakad af hjertslag, befriade den grånade skildrarens verksamma själ ur den bräckliga hyddan; och den 24:de Januari följdes hans stoft af några vänner till sitt sista hvilorum. Vi afsluta denna korta teckning af den hädangångne med följande af en bland hans vänner till hans minne författad sång:

Vid M. J. Crusenstolpes graf.

Han sitter vid sitt skrifbord. Ljuset brinner
I pipan ned. Knappt märker han det än.
Hans tanke väg från hjernans verkstad finner,
Och formen rundas nu som alltid, — men
En gäst, en blek, går sakta in i huset,
Står bakom »skildrarns» stol och — släcker ljuset.

Hvem var han? Det var *Döden*. — Femti-årig
Snart striden är. Nu kan det vara nog!
Han hviskade, och öfver silfverhårig
Och snötyngd hjessa fridens krans han slog.
Ur domnad hand han pennan sakta vrider,
Och *Ställningarne* störtade omsider.

Tag några rosor på din bår! Man dömmer,
Och Fariséen stirrar i din grift
Och slår sig kanske för sitt bröst och glömmer,
Att *En* blott eger nyckeln till den skrift,
Som kallas hjertats, till den underbara,
Hvars runor ej de dödliga förklara.

Ej eldnaturer, såsom hans, man mäter
Med murarlod och vattenpass. Nog har
Vulkanen fått sin egen lag. Han fräter
Sig sjelf, men trollar fram en underbar,
En herrlig trädgård, der i vinden vaggar
Mång' skiftrik ros, — och hvarje ros har taggar.

Så blommade hans dikt — ej skär, som svanen,
Men färgrik som en kolibri, än hit,
Än dit hon flög. Att tvätta *Morianen*
Hon ej försökte — *den* ej tvättas hvit.
Af »grandseigneurer» i guldsmidda frackar
En korus skrek: »han ljuger, han belackar!»

Men om en hofman sitter och utplånar
Med silkestass de höga herrars streck,
Månn' icke äfven han all sanning hånar,
Då han beställsamt ordnar hvarje veck
På kunglighetens purpurfäll och gäckar
Hvar dödligs syn med — skickligt dolda fläckar.

Hvad är väl sanning? Ack, den finnes icke
På jordens rund; vi endast söka den,
Och huru fjerran eller när vi blicke
Bär Isis-bilden samma slöja än,
Och hvarken »memoirer» eller akter
Från stats-arkiven lysa djupets schakter.

Han stod, en yngling med passionens lava,
Ej blod, i ådrorna. Af en monark
Han bländades, men kunde icke slafva
I längden. Dertill var hans själ för stark.
Ur trolldomsringen slet han sig omsider
Och mot förtrollarn hvässte pennans strider.

Men maktens viggar falla tungt. Den djerfve,
Som pilar slungat mot Olympens borg,
Blef öfvermannad; i sitt hvalf den kärfve
Fångvaktarn stängde »smädarn», som med sorg
Såg åren, liksom snäckor, långsamt skrida:
Ej dödlig glömmer hvad han *så* får lida.

Hvem kastar stenen då? Med ordets pilar
Han hämnades; — hans koger var så rikt.
Nu är han fallen. På sin sköld han hvilar,
Den gamle mästarn, som sitt lif har vigt
Åt polemikens guerilla-strider;
Han och Carl Johan mötas nu omsider.

Och smålé? Hvarför ej? Ack, i de höga,
De rena sferer, der en verksam själ
Får handla fritt och öga emot öga
Se sanningen — o, hvad betyda väl
De lätta fåror — spåren efter striden —
Som våra lefnads bragder plöjt i tiden!

Om han var älskad? Kunde helga banden,
De band, dem hjertat eller blodet knöt,
Än längre hålla qvar på jorden anden,
Uppå hans flygt till evighetens sköt,
Ack, säkert icke då så snart han farit;
Han hade ännu hos de sina varit.

Om han har älskat? Mycket har han brutit —
Det känner verlden, — men hon känner ej,
Hur ömt han till sitt fadershjerta slutit
Sitt barn, — hur han arbetat, kämpat; — nej,
Hon känner icke, hur för barn och maka
Han kunde natten ut vid pennan vaka.

Frid med hans urna! Må i lugn han hvila,
Sen »skildrarn» nu sitt gråa hufvud sänkt!
Kring högre rymder re'n hans blickar ila
Och uti glömskans vågor har han dränkt
Hvart qval, hvart agg, hvar bitterhet från striden
Emellan skilda krafter här — i tiden.

H. B—n.

Vid en badort.

I.

Kärlek i byxholkar.

Skizz af A. M—r.

Aldrig har väl någon vid första påseendet förefallit så rent af menlöst beskedlig, som handlanden Bodqvist i X., hos hvilken jag under en badsejour derstädes, sommaren 184—, hade min bostad. En mjukare rygg tror jag icke finnes vid hela vestkusten. Af blyg anspråkslöshet vågade han icke tala högt, utan framsade städse i hviskande ton sin mening — om han öfverhufvud kunde sägas hafva någon sådan; ty sade jag att vädret var vackert, bedyrade herr Bodqvist hviskande, att „det var obeskrifligt vackert“, och inföll jag då, att det vid närmare betraktande var både blåsigt och ruskigt, anförtrodde mig herr Bodqvist, äfvenledes med en hviskning, att detta, vid närmare eftersinnande, äfven vore *hans* åsigt — med ett ord: herr Bodqvist förekom mig såsom en moderniserad upplaga af Shakespeares Polonius, och det vissa är, att uti honom ett kammarjunkare-ämne gått förloradt, till stor afsaknad för vårt älskade fädernesland.

Emellertid fann jag snart, att det med herr Bodqvists beskedlighet dock i grund och botten icke var så särdeles mycket bevändt. När vi hunnit blifva förtroligare, började han göra anmärkningar och berätta historier om personer, som nyss lemnat hans bod och hvilka han, ögonblicket förut, under de djupaste bugningar tillhviskat sin underdånighet — anmärkningar och historier, säger jag, som visade, att mannen vågade hysa egna såväl åsigter som tankar om litet hvar af sina kunder, och till dem hörde snart sagdt hela badsällskapet, ty herr Bodqvists bod var den förnämsta och bäst fournerade i hela staden.

— „Nå, herr Bodqvist“, yttrade jag en dag, då vi möttes på hans gård, „sista ångbåten har väl hitfört åtskilliga nya badgäster?“

— „Ja, en hel hop“, anförtrodde mig herr Bodqvist i en hviskning, så dof, som hade han varit omgifven af spioner och som om de framhvästa orden, i fall de blifvit rapporterade, skulle kostat hans hufvud.

— „Känner herr Bodqvist några af dem?“ frågade jag vidare.

— „Helt få“, blef det hviskande svaret. „En familj känner jag dock mycket väl. Det är en fru Modelius från Götheborg, som med tvenne döttrar ensam begifvit sig hit och lemnat mannen qvar på kontoret. Mycket eleganta menniskor, verkligt fint folk, som komma att göra uppseende, skall herr M. få se. Ofantligt präktiga toiletter! En sådan hatt, som fru Modelius hade, då hon kom från ångbåten, hade icke ens H. M. Enkedrottningen, då hon i fjol behagade besöka vår lilla stad. — Också få min lilla gumma och jag icke undra på, om den, som bär en så parisisk hufvudbonad, icke längre känner igen oss, stackars småstadsbor....“

— „Aha!“ — tänkte jag, som med spända öron lyssnat till herr Bodqvists sista tirad, hvilken framförts *sottissima voce* och så hviskande, som hade fru Modelius sjelf stått i vår omedelbara närhet — „Aha! Nu torde det vara slut med beskedligheten, och nu får man säkert höra något helt annat. — Således skulle då fru Modelius vara en gammal bekant till herrskapet?“ skyndade jag mig derför att infalla.

— „Måtte väl det“, fortfor herr Bodqvist. „Han, som bekostat den der hatten och hela paryren för resten, är icke hennes första man. Första mannen hade minsann hvarken råd till det ena eller andra. Jo, *saltsjöbad* kunde han då ändtligen bestå henne, men det var derför att de *bodde* här i staden den tiden. Och här dog han också, första mannen, Gud fröjde själen! Se, då var det *jag*, som fick taga hand om tillgångarne — och små voro de — och reda ut boet och betala skulderna, och i tre månader bodde enkan under vårt tak, och nog *helsade* hon på min hustru och mig den tiden, alltid! — Men så fick hon och hennes dotter anbud att komma till en aflägsen slägting i Götheborg, der fru Modelius skulle förestå hushållet; och i det huset umgicks hennes nuvarande man, som var kontorist på ett af de större konto-

ren samt på vippen att bli på en gång kompanjon och måg åt principalen. Men då fick den här markattan honom i sina klor och så blef giftermål af, och nu ligger han qvar i Göteborg, trälande och arbetande i sitt anletes svett, under det att frun och barnen, klädda som drottningar, flacka kring badorterna år ifrån år samt söka vara högsta hönsen i korgen och bada, fastän de äro friska som nötkärnor, och känna, Gudbevars, icke längre igen dem, som en gång gåfvo dem mat och tak öfver hufvudet, då de voro i saknad af bådadera."

I ifvern hade herr Bodqvist så småningom höjt sin stämma, så att de sista orden, till hans egen häpnad, nära nog halfhögt framsades. Han fick derföre så mycket mera brådtom att återgå till hviskningen, och i djupaste hemlighet anförtrodde han mig huru han i denna delikata sak ämnade handla. "Ja, stursk är hon visst", tillade alltså herr Bodqvist i ett verkligt *moriendo*, „men de, som icke ärna bry sig om sådant, det är hustru min och jag, det."

Med dessa ord, som jag mer anade, än hörde, vidrörde herr Bodqvist nära nog marken med sin panna samt försvann in i boden.

Jag åter begaf mig upp till den så kallade „Promenaden", badgästernes vanliga samlingsplats om middagarne.

När man några veckor vistats vid en badort, känner man redan nästan samtliga sina badande kamrater, och nya ansigten springa derföre genast i ögonen. Af nykomne funnos denna dag endast tre, tydligen en mor med tvenne döttrar, och jag behöfde endast kasta en blick på de verkligen särdeles både eleganta och moderna paryrerna för att öfvertyga mig om att jag framför mig hade just denna fru Modelius med familj, om hvilken herr Bodqvist nyss hade framhviskat så ofördelaktiga omdömen. Hvad mamma sjelf beträffade, var hon en ett temligen vanligt exemplar af en väl konserverad familjemoder så der fram mot femtitalet. Äldsta dottern var en af dessa dethroniserade baldrottningar, hvilka, ehuru redan fördrifna från maktens herrlighet af yngre och vackrare pretendenter, dock ännu i det längsta söka bibehålla sina höga later och öfvermodigt nedlåtande miner. Yngsta dottern deremot var en liten frisk och rödblommig tärna om kanske nyss fyllda fjorton år, redan till gestalt, hållning och sätt fullvuxen, ehuru ännu bärande den förargliga korta klädningen och de ännu förargligare byxholkarne. Att sådant egde rum på uttrycklig befallning af mamma och äldsta syster, af hvilka åtminstone den sednare icke gerna ville se sig fördunklad af en yngre och vackrare rival, var fullkomligt uppenbart, äfven om icke lilla Bertha sjelf — ty så hette hon — med naiv öppenhjertighet hade omtalat detsamma för min vän Mauritz på en af societetsbalerna. Men — det är sannt — vi böra ej gå händelsernes utveckling i förväg.

Som sagdt är, jag vandrade fram och tillbaka i „Promenaden" och hade mitt nöje af att iakttaga huru lilla Bertha, trots sin barnsliga drägt, täflade med sin mamma och syster uti att bära hufvudet högt och kasta utmanande blickar på den mängd mer eller mindre lyckade medlemmar af det yngre, manliga Sverige, som fram och tillbaka lustvandrade i den trånga planteringen. Särskildt tycktes hon med välbehag rikta ögonen på min vän Mauritz, i hvars sällskap jag promenerade, och mer än en gång erhöll han en blick, värd ett kungarike, som väl ej var att förakta, fastän den ädla gifvarinnan ännu ej vuxit ifrån byxholkarne.

Min bemälde vän Mauritz, med hvilken jag bodde tillsammans hos herr Bodqvist, hade en afgjord tur hos de sköna, ehuru Vår Herre skall veta att han sjelf icke lade två strån i kors för att förvärfva densamma. Han kunde verkligen sägas ha Cæsars lycka: han kom, såg och segrade. Och dock har väl aldrig någon mindre fjeskat för de sköna än han; aldrig har väl någon med mera ogenerad non chalance mottagit de mest smickrande bevis på gjorda eröfringar, och säkerligen aldrig någon med så naiv tvärsäkerhet vårdslösat de vunna fördelarne. Samma dam, som under societetsbalerne för hans skull i valsen mankerade någon ung löjtnant, hvilken enkom för partiers uppgörande infunnit sig vid badorten, kunde min vän Mauritz i den derpåföljande françäsen i sin ordning mankera, i fall han fick det infallet att i stället dricka ett glas punsch eller draga några cigarrbloss i de yttre rummen, och ändå var den lycklige osten säker om, att i kottiljongen af samma hulda tärna blifva två till tre gånger engagerad. Ja, understundom vårdslösade han helt och hållet de långa klädningarne och delade i stället sina gracer bland byxholkarnes lyckliga bärarinnor, och på sådana var det ingen brist vid X. badort sommaren anno mundi 184—. När han då satt omgifven af dessa små rätt näpna barnungar, som till höger och venster packade sig kring och klängde upp på hans långa gestalt, kunde han ibland vara riktigt älskvärd, och jag märkte snart huru lilla Bertha, som eljest, så vidt möjligt, höll sig bland „de stora", vid sådana tillfällen gerna vistades bland sina jemnåriga och med mycken ifver sökte bland dem vinna företrädet i min långe väns gunst; ja, jag hade till och med iakttagit att hon ofta gjorde sig ärende in till herr Bodqvists med henne jemnåriga dotter samt på väg till badet om morgnarne städse stannade utanför nämnde Hans Beskedlighets bod, ofvanpå hvilken jag och Mauritz bodde, samt med stort intresse tycktes betrakta de i dess fenster uthängda persedlar, hvarvid hennes blickar ofta råkade förirra sig upp till *våra* fönster. Om, såsom jag starkt misstänker, lilla Bertha med denna oskyldiga qvinnolist sökte tillfälle att få uppfånga en blick af den yngling, som för första gången kommit hennes lilla hjerta att klappa, misslyckades hon fullkomligt, ty vid den tiden låg besagde Adonis alltid och sof den rättfärdiges sömn. Deremot lyckades hon rätt väl att göra sig bemärkt af herr Bodqvist, som, strålande af välvilja och hjertegod beskedlighet, stod i sin boddörr och syntes högst charmerad öfver att hans i fönstret upphängda kramvaror ådragit sig den lilla göteborgskans så smickrande uppmärksamhet.

En vacker eftermiddag beslöto vi, Mauritz och jag, oss för att hos herr Bodqvist aflägga en länge beramad visit. Vi sutto just som bäst och afhörde herr Bodqvists under en hviskning oss lemnade förtroende, om huru oändligt tacksam han var för den uppmärksamhet vi så godhetsfullt visat honom, då dörren hastigt öppnades och lilla Bertha kom inspringande samt under hög rodnad kastade sig i armarna på mamsell Thilda Bodqvist, vår värds ofvannämnda dotter, som, något öfverraskad öfver den plötsliga kärleksbetygelsen, höll på att tappa kontenancen och på god bohuslänska utbrast: „Hvad vill du egentligen, kära Bertha?"

Vid denna något närgångna fråga, tappade äfven mamsell Bertha kontenancen och framstammade några ord om en bok, som hon hade fått löfte att låna af sin vän Thilda.

— „Ja, den fick du ju af mig redan i går — det kan du väl inte redan ha glömt", var det lugna, men förkrossande svaret, som till den grad förbryllade lilla Bertha, att hon, för att dölja den ända till hårfästet uppstigande rodnaden, fann sig föranlåten att ännu en gång omfamna och kyssa sin vän Thilda.

Mamsell Thilda, å sin sida, fann denna hastigt uppflammande vänskap något omotiverad och framkastade några ord om att det, efter hennes åsigt, nu kunde „vara nog pussadt", hvilket gjorde lilla Berthas position om möjligt ännu mera generad.

Situationen började blifva nästan pinsam, och jag var derföre herr Bodqvist verkligen tacksam för det han, denna gång temmeligen hörbart, bad „lilla Bertha, som ju kommit för att göra visit och således, efter hans åsigt, ej behöfde uppgifva någon orsak för sitt inträde, sitta ned och dricka ett glas vinkallskål", med hvilken nyttiga och nöjsamma sysselsättning för öfrigt samtlige de innevarande vid tillfället voro upptagna.

Lilla Bertha mottog, ännu rodnande, med tacksamhet inbjudningen, och herr Bodqvist, i hvars eljest så modest sänkta ögon jag denna gång tyckte mig spåra ett litet skimmer af elakhet, upptog åter samtalets afslitna tråd samt yttrade:

— Ja, det var då riktigt snällt af lilla mamsell Bertha att komma och göra oss visit, isynnerhet som vi derigenom få se åtminstone någon af familjen. Mamma och syster, som ha så mycket annat att bestyra, kunna naturligtvis icke få tid att hälsa på sina gamla vänner, och det var derföre så mycket snällare af lilla mamsell Bertha att göra det."

Lilla Bertha, som var långt ifrån dum, förstod mycket väl piken, och den knappast försvunna rodnaden steg åter upp på hennes kinder.

— „Ja — fortsatte herr Bodqvist i en högst hjertlig och välvillig hviskning — kanske vi icke hade fått det nöjet att se lilla mamsell Bertha heller, om icke herr Mauritz varit så god och besökt oss, ty det var säkert af honom, och icke af Thilda, som lilla mamsell Bertha fått löfte att låna den der boken."

Herr Mauritz, som satt med munnen full af skorpor och kallskål, stirrade häpen först på herr Bodqvist och sedan på lilla Bertha, hvilken senare för sin del icke vågade se upp och såg ut som om hon hade velat gifva millioner för att vid det der laget befinna sig i sin pappas vackra hus vid Hamngatan i Göteborg.

— „Jag tror min själ att lilla mamsell Bertha ser ledsen ut" fortsatte den oblidkelige herr Bodqvist — „och vi kunna ju derföre tala om något annat. Hvad var det vi talade om? Jo, om några giftermålspartier, tror jag, som vore i görningen. Ja! Här i X. är det, kuriöst nog, egentligen de *små* flickorna (och herr Bodqvist var nog elak att betona *de små*) som lägga ut sina krokar för ungherrarne. Jag känner t. ex. en liten flicka, som gör sig ärender för att få se en ung herre, som jag också känner, och som hvar morgon står och tittar upp till hans fönster då hon och hennes docka gå derförbi för att bada om morgnarne och som —."

Men här afbröts herr Bodqvist af ett högt snyftande. Länge hade stackars lilla Bertha, rödare i ansigtet än sina landsmän humrarne, kämpat mot de frambrytande tårarne, men herr Bodqvists sista yttrande rågade måttet och under en konvulsivisk gråt framsnyftade hon med en naivitet, som för öfrigt klädde henne väl: „Jag tittade . . . (snyftningar) bara på herr Bodqvists bodfönster . . . (snyftningar) men jag tittade aldrig . . . (snyftningar) upp till herr Mauritz . . . ." — och med näsduken för ögonen ville hon skynda på dörren.

Men här mötte henne herr Bodqvist, som ställde sig i vägen. „Hvem har sagt lilla Bertha", sade han, „att jag menade Bertha? Hvad kommer åt Bertha? Icke kunde jag mena Bertha, som ännu är så ung och barnslig. Inte är det väl möjligt att lilla Bertha redan kan tänka på några unga herrar. Det är ju klart att jag menade någon helt annan — — —."

Lilla Bertha var dock otröstlig, och som dörrens utväg var henne spärrad, tog hon sitt parti och ställde sig, högt snyftande, i fönstersmygen, döljande i gardinens veck sitt förgråtna och rodnande ansigte, samt syntes föga lugnad af herr Bodqvists trösteförsök, hvilket föröfrigt i mitt tycke mycket liknade bemödandet att med olja stilla en eldsvåda.

Min vän Mauritz, som under hela tiden, hade suttit med kallskållsglaset i handen och i allsköns lugn förtärt dess innehåll, började nu dunkelt ana, att han på något sätt vore roten och upphofvet till hela olyckan samt således väl ock vore skyldig att på något sätt söka reparera det skedda. För att trösta sin lilla eröfring gick han derför fram till den gardin, uti hvilken hon fortfarande stod invecklad, samt gaf henne med faderlig ton det förståndiga rådet, „att låta bli att gråta"; ja — Gud förlåte mig — tror jag icke att han dervid nedlåtande klappade henne på hufvudet. Så mycket är säkert, att han var sublim, der han stod, med kallskålsglaset i ena handen och en stor sockerskorpa i den andra, lugn som en af antikens gudar, medan det stackars lilla offret för hans älskvärdhet tog sig ut som en modern Niobe eller Ariadne på Naxos.

Förargligt måtte det väl också vara, då man är närmare 15 år och känner på sig att man vuxit ifrån både byxholkar och dockor, då första kärlekens grodd börjat uppspira i det unga hjertat, då man trott sig genom ett litet mästerstycke af fintlighet hafva beredt sig tillfälle att en hel eftermiddag få sammanvara med det dyrkade föremålet — bra förargligt måste det då vara, att som en annan liten barnunge brista ut i gråt och, för att dölja den, nödgas ställa sig — om icke i skamvrån — så åtminstone invecklad i en fönstergardin, samt till på köpet höra *honom*, idealet, lik Bellmans præses „med skorpan i truten" uppmana en „att icke stå och grina" — — —

Ja, slutet på berättelsen är helt simpelt det, att sedan lilla Bertha hunnit få sina ögon någorlunda torra, hon passade på ett ögonblick då herr Bodqvist, till omvexling ofvanpå kallskålen, serverade oss ett glas punsch, samt tog med möjligaste största fart reträtten genom dörren. Dock hann herr Bodqvist att, innan hon alldeles försvunnit ur hörhåll, tillropa henne — „en hjertlig helsning till mamma!" —

Så fryntlig och älskvärd, som den qvällen, har jag aldrig skådat herr Bodqvist. Han rigtigt njöt af sin ädla seger, och hans hjerta svällde af stolt triumf. Hade han ej, lik Gamla Testamentets Jehovah, straffat fädernes missgerningar inpå barnen? Egde han ej det sköna medvetandet att hafva utkräft hämd för alla de underlåtenhetssynder i visit- och helsnings-väg, hvartill lilla Berthas mamma mot honom och hans familj gjort sig skyldiga? Hade han sålunda icke skäl att, efter att småskrattande och med belåten min hafva tillhviskat oss ett: „Får jag lof?" klinga med oss båda och dricka sitt punschglas i botten?

Och Adonis och jag drucko naturligtvis också i botten med den menlösa, beskedliga, hjertegoda herr Bodqvist — — — — — —.

Hvad lilla Bertha beträffar, undvek hon efter den fatala eftermiddagen alla möten med min vän Mauritz. Gud vet, om de sedermera någonsin sågo hvarandra. Men så mycket är säkert: aldrig glömmer *hon* herr Bodqvist, och aldrig skall väl hon utan bitterhet kunna tänka på det olyckliga slut, som drabbade hennes första kärlek — kärleken i byxholkar.

Wisby och Gotland.

Taflor ur Natur och Folklif af L. F.

III.

(Slutet.)

En klar sommarmorgon på landet — ack, hur förtjusande är den icke! Skogen har en sådan frisk doft, blommorna sticka fram sina täcka hufvuden ur gräsbädden och titta sig omkring, liksom för att se om det är dager ännu; daggperlorna skimra och gnistra mot solljuset; faglarna sjunga så att det är lust och glädje att höra och.....

Kort sagdt, en dylik, vacker morgon var det, som jag befann mig på väg till H... prestgård, dit jag blifvit inbjuden att tillbringa några dagar. Min körsven var en gotlandsbonde, en äkta inföding, godmodig, långsam i vändningarna och särdeles road af att konversera. Hans konversation gick dock mest ut på att, hvad man kallar „pumpa“ sin reskamrat. Han skulle nödvändigt ha reda på, hvarifrån jag kom, hvem jag var, hvad jag var o. s. v.; derefter öfvergick han till mina slägtförhållanden, och innan vi hunnit långt på vägen hade han lika bra reda på alltsammans som jag sjelf.

Det är mycket vanligt med allmogen på Gotland att så der fråga ut en person. Likväl är det icke precis nyfikenhet, som är grunden härtill, utan i sjelfva verket ett slags vänligt intresse för den mer eller mindre meddelsamme individ ödet så der för den tillsammans med.

Emellertid fick jag ett slags vederlag deri, att han å sin sida omständligt redogjorde för mig hurudan karl *han* var, huru stor gårdsdel han hade, att han hade en „källing, som försto sig pa att stöjrä u ställä läjkä bra sum han sjelfvar“ etc. etc. Vi voro således i bästa förstånd med hvarandra och fortforo att prata under det „russen, sum va riktutt dundar-don“, förde oss snabbt framåt på den bugtande vägen genom täcka trakter, förbi prydliga bondgårdar och gröna, skuggrika ängar.

Gotland kan icke kallas ett vackert landskap. Det inre af landet är i allmänhet slätt. Dalar och fördjupningar äro sällsynta, alltid låga och långsluttande. Utsigterna äro derför sällan storartade, men ofta täcka. Barr- och löfskog omvexla och öfverallt råder den rikaste vextlighet. Klimatet är också särdeles mildt. Valnöt- och mullbärsträd vexa på kall jord, och sjelfva vinrankan, endast slingrande sig utefter en mur, ger i varma somrar mogen frukt.

Det händer till och med ibland att Söderns näktergalar — de bevingade nemligen — låta öfvertala sig, att under sommaren företaga en liten konstresa hit, och jag har sjelf varit på en musikalisk soirée, som en dylik ung artist gaf i en särdeles vacker äng i Gerums socken.

Vet ni hur stor en näktergal är? Vänta skall ni få höra!

På Bosarfve gård i Sproge socken bodde för några år tillbaka — och kanske bor han der ännu i dag — en bonde, en hygglig och glad själ, men som hade den lilla svagheten, att han gerna ville låtsas ha reda på allting. Engång skjutsade han gubbarne X. — doktor X. och hans bror Mikaël samt deras båda kusiner: kronofogden Gustaf X. och possessionaten Lars X. — till Wisby. Gubbarne — riktiga hedersmän af gamla stammen — voro som vanligt vid skämtsamt lynne och det dröjde icke länge förrän samtalet med Bosarfven var i full gång.

— Nå, frågade doktorn, har Bosarfven någonsin sett någon näktergal, dä?

— Jå, dä har ja gärt[1]), dä.

[1]) gjort.

— Säg mig, hur stor kan en sådan der tingest vara ungefär?

— Åh, dä järr e leten spital[2]), ha järr väl stäur[3]) sum e lele petfugel[4]).

— Hvad skock tunnor t—n? — inföll kronofogden, blinkande förstulet åt de andra, — näktergalen, hvars sång är så vacker och höres så vidt omkring, skulle han icke vara större? Jag föreställde mig honom aldraminst stor som en trast!

— Nå, kanske dä! jå, jå, sum e trast dä järr ha väl dä — medgaf Bosarfven.

— Åh hå! ropade gubben Mikaël skrattande, vill Bosarfven inbilla oss, att den förnämste bland alla sångfåglar är så liten! Nej, för att ha en sådan röst bör han icke kunna vara mindre än en dufva.

— Riktutt[5]), herr patron, när ja rätt hugsar pa[6]), så järr ha nock sum e däue läjkäväl[7]), förklarade den i trångmål bragte bonden.

[2]) krabat. — [3]) stor. — [4]) liten pipande fogel. — [5]) riktigt. — [6]) kommer ihåg. — [7]) likväl.

Nu tog Lars X. till ordet.

— Hvad pratar du min gubbe, sade han, låtsande sig vara smått förargad, jag är, Gott verdamme mich, rädd för att du aldrig sett någon veritabel näktergal. Fågeln sjunger så han höres på en hel fjerdingsvägs afstånd, och du påstår att han icke är större än en dufva. Jag har hört, att han skall vara fullt så stor som en and.

— Sum e and, majnar[8]) patronen dä? jå, jäkeln, järr ha icke dä i närmste lage, när ja riktutt sinnar ettar[9]).....

— Ja, min hederlige fader Bosarfve, just som en and; fast jag skulle snarare tro som en duktig gås, fortsatte gubben Lars med afgörande ton.

— Naj! patronen, — inföll nu Bosarfven, som slutligen började finna att han kunde komma att gå för långt i sina medgifvanden, — naj, inte fylläst[10]) naj, men sum e lali[11]) and ellar lele gas[12]) — dä järr ha dä!...

Detta var en vetenskaplig nyhet, som naturligtvis förorsakade gubbarne X. ett ofantligt nöje; men Bosarfvens trovärdighet som åsyna vittne vann just ingenting på denna intressanta upptäckt.

[8]) menar. — [9]) tänker efter. — [10]) till fullo. — [11]) temligen stor. — [12]) liten gås.

Men vi återvända till vår reseskildring.

Min konversable Per Mattsarfves förträffliga „russ“ förde oss slutligen temligen neddammade fram till H. trefliga prestgård, der prostfar och prostmor sjelfva stodo på trappan och nickade ett fryntligt välkommen.

Frukosten väntade på oss, och både „Mattsarfve-far“ och jag, som voro hungriga efter resan, gjorde ärligt besked för oss.

Det ringde till gudstjenst och sedan jag tagit afsked af min skjutsbonde, — som inbjöd oss samt- och synnerligen till sig på e. m. — följde jag mitt värdfolk till kyrkan. Denna låg blott ett par steg från prestgården och var som Gotlandskyrkorna i allmänhet ett vackert tempel bygdt i spetsbågsstil med en prydlig portal och invändigt försedt med målningar al fresco, väl bibehållna, ehuru icke af något synnerligt konstvärde. Orgel fanns icke — och denna brist delar hon med de flesta andra sina likar på ön —, utan sången leddes af klockaren och några af de styfvaste sångarne i församlingen, som hade sina platser i en särskild bänk framme i choret.

Efter gudstjenstens slut samlades man utanför kyrkdörren för att skaka hand med prestfar och samtala om veckans tilldragelser eller begära ett och annat råd i någon angelägenhet.

Här har presten ännu alltid allmogens förtroende och det anseende prestersskapet af ålder åtnjutit i Sverige har det orubbadt bibehållit i denna del af riket.

På eftermiddagen gjorde vi oss i ordning att efterkomma min f. d. skjutsbondes inbjudning. Efter en knapp halftimmes promenad anlände vi till Mattsarfve gård och funno här bygdens ungdom församlad. „Mattsarfven“ tycktes vara synnerligen belåten med att vi kommo så manstarka — vi utgjorde också en liten aktningsvärd trupp, 12 man stark, qvinnor och barn inberäknadt — och upplyste oss om att här skulle hållas s. k. „*våg*“ i dag. Socknens ungdom, både „drängar ä päjkar“ *), hade nemligen utmanat den från närmaste socknen till täfling i de brukliga nationallekarne. En sådan täflingsstrid kallas på ortens språk „våg“.

Sedan vi blifvit införda i „helgdagsstäuen“ och blifvit trakterade med kaffe jemte dithörande ofantliga „godrån“ — som „Mattsarfvemor“ trugade på oss till oerhördt antal — begåfvo vi oss således ut för att åskåda „våget“.

Man hade redan börjat. Kappränningen, „rännä i kämp“, hvarmed „våget“ vanligtvis inledes, försiggick under skratt och glam på landsvägen utanför gården. Denna lek är vanligtvis den enda, hvari det täcka könet deltager. Man utstakar ett visst mål och rangerar sig sedan parvis, en dräng och en „tös“, led efter led. På ett gifvet tecken springer nu det första paret allt hvad springas kan, hvar och en ifrig att först komma till målet. Naturligtvis skulle alltid „gossen“ vinna på „tösen“, i fall man icke på något sätt försökt jemka så att fördelarne blifva å ömse sidor så lika som möjligt. Till den ändan har man ungefär halfvägs till målet ställt en stol med en flaska bränvin och ett glas. När nu karlen hunnit dit, gör han en stunds halt, slår i en sup åt sig och tömmer den, samt försöker derpå att hinna upp sin moitié, som under tiden fått ett bra försprång. I de flesta fall skulle han visserligen ändå kunna taga priset; men till följd af ett visst ridderligt galanteri låter han sig vanligtvis besegras af den sköna och i stället får han då till belöning — oafräknadt supen — en vänlig nick och kanske första dansen senare på qvällen.

*) Drängar och pigor, eller rättare unga karlar och unga flickor; ty denna benämning utmärker icke nödvändigt, att de höra till den tjenande klassen.

Kung Fjalar.

Stunder efter stunder flydde. Dagen
Mätte stilla sin wandrings ban.
Som han sutit, stel, som en stod på grafwar,
Satt orörlig, tigande Fjalar qwar.

Efter en croqui af M. E. Winge.

Kapplöpningen slutade snart och nu började den allvarsammare afdelningen af täflingsstriden, „pärkspelet“ och „varpkastningen“. H...boarne voro i allmänhet de styfvaste och „Mattsarfve-Ole“, äldste sonen i huset, utmärkte sig isynnerhet som pärkkarl och bidrog till deras seger.

Efter varpkastningen skulle „man till å drägä hank“. „Drägä hank“ eller draga handkafle är ganska lustigt att åse. Tvenne personer sätta sig på marken med fötterna tätt mot hvarandra, omfattande med händerna en stadig påk eller stör, och försöka att draga upp hvarandra. Den, som drar upp den andra eller kommer i besittning af påken, segrar. Man inser lätt, att det fordras god armstyrka och en viss „pondus corporis“ för att kunna gå med heder ur täflingen. Det var isynnerhet en hurtig dräng, som hade båda dessa egenskaper i hög grad förenade och som fick sina motparter att nolens volens lyfta sig så lätta som fjädrar. En af de omkringstående yttrade också, när jag uttryckte min beundran öfver hans styrka: „ja, Hallgards-Pättar, dä jär spiranten till kar å varä armstöfvar[1]), dä fins ingen i hajlä Nårdre[2]) sum drägar upp han pa hank, inte!“

Härefter öfvergick man till de båda sista lekarne: „springä stikel“ (af det isländska stikl = hoppande), att hoppa öfver tvänne i marken nedstötta käppar, på hvilka en 3:dje är lagd: „hangstikel“ och „langstikel“, som är att hoppa i längd öfver tvenne vissa alnar från hvarandra dragna linier, samt „störtä stang“.

Den sista leken, som fordrar mycken styrka och stor skicklighet i balanseringskonsten, tillgår på följande sätt. Man har tillreds en lång stång eller spira, gröfre i ena ändan och ungefär 18 à 20 fot lång. Denna fattar man nu i lilländan och försöker att med ena knäet nära marken och med stöd af det andra låret väga upp honom, så att man får honom upprätt. Härefter för man ena axeln intill honom och lyfter upp honom, så att han blir hvilande mot den i perpendikulär ställning. Nu består konsten i att med en ansats af båda händerna gifva stången en sådan fart, att han, kullbytterande i luften, kastas så långt framåt som möjligt.

[1]) armstyf = armstark. — [2]) = hela norra delen af Gotland.

Under allt detta hade dagen emellertid betydligt framskridit och först när sommarqvällens lätta skymning föll, slutade täflingen.

Fader Mattsarfve kom nu och bjöd hela ungdomsskaran att träda in i „helgdagsstäuen“, de" spelmännen redan stämde sina fioler till tösernas glada belåtenhet. „Qvinfolket“ trakterades med kaffe, och „Mattsarfvemors“ stora godrån voro nu icke heller glömda; „mansfolket“ deremot lyckliggjordes med „gloriä“ (kaffe med ett spetsglas rhum uti) och samtidigt härmed gjorde 2:ne stora kannor med hembrygdt starkt öl sin rund genom samlingen.

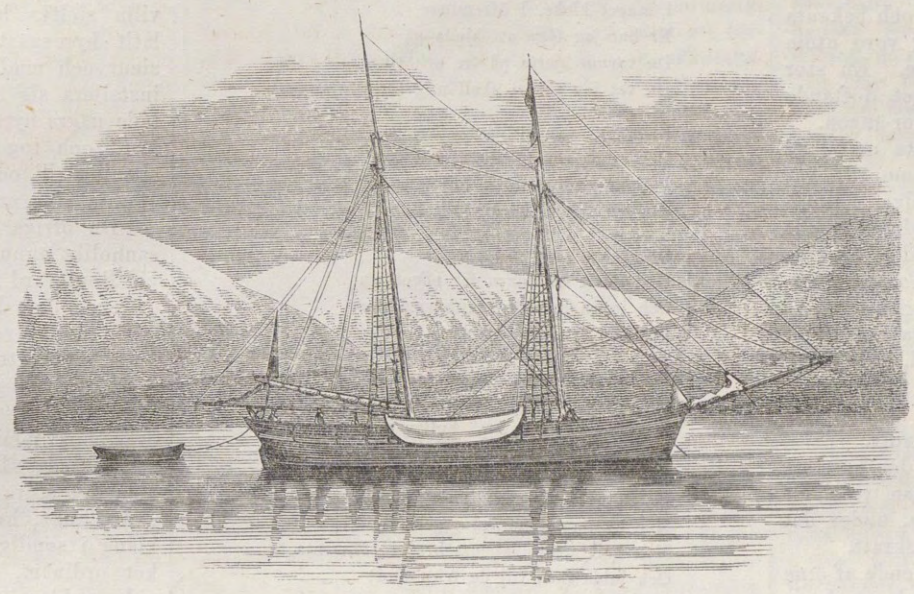

SVENSKA SPETSBERGS-EXPEDITIONENS FARTYG.
Efter en fotografi tagen vid midnattsljus.

Plötsligt surrade de lifliga tonerna af en äkta Gotlandspolska genom det stora rummet och det dröjde icke många ögonblick innan alla ben voro i rörelse och dansen i full gång. Eftermiddagens ansträngande lekar tycktes icke haft någon tröttande inflytelse på dessa härdade naturer. Lätt, ledig och glädjestrålande svängde man om af hjertans lust, och fötterna rörde sig i så qvick takt, att jag, som var blott åskådare, blef helt hvimmelkantig i hufvudet.

Efter en stund och midt under en pågående kadrilj kom värdinnan och bad mig helt tyst, att jag skulle följa henne in till „di andrä herrskapar: för di kan väl varä sultnä[1]) nä“, tillade hon, "och vör[2]) skuddä gännä[3]) si, um di viddä[4]) gärä si så gimajnä[5]) å hållä ti godar mä lete hvardasspes“[6]). I „hvardagsstäuen“, dit jag fördes af min välmenande värdinna, stod ett bord fullsatt med allehanda slags mat och här måste vi „herrskapar“ nu förse oss, antingen vi orkade eller ej. Allt var så hjertinnerligt undt, som fru Lenngren säger, och jag hade icke *hjerta* att *smärta* den beskedliga Mattsarfvemor med att säga henne det jag alls icke var hungrig, utan jag var nog hjeltemodig att gå igenom alla anrättningarne alltifrån „bärfisken“[7]) ända till den stekta grisen. De andra voro lika hjeltemodiga som jag, eller kanske voro de hungrigare, och värdfolket förklarade sin belåtenhet med att vi „var så gimajnä å hållt till godar“.

[1]) hungriga.

Men det blef tid att bryta upp, och hjertligt betackade för besöket gåfvo vi oss på hemvägen. Fiolernas muntra låt fortfor alltjemt att ljuda från „lajkstäuen“ och det taktmässiga stampandet af de dansandes fötter och dansörernas glada rop hördes ännu, sedan vi hunnit långt bortom gården, tills det — ju längre vi aflägsnade oss — ljöd allt mattare och mattare, alldeles som surret från en stor bikupa, och slutligen bortdog.

Dessa „våg“ eller vadslagningar, som hållas öfver hela Gotland så länge sommaren varar, äro harmlösa och stärkande nöjen, som bibehålla en anda af raskhet och munterhet hos befolkningen, på samma gång de bevara den från att söka sig andra förströelser af flärdfullare natur, hvilka icke lemna någon egentlig belåtenhet qvar i själen, men kunna hafva så mycket menligare inflytande på sinnen och seder.

Och friska, öppna sinnen, äfvensom enkla, flärdlösa seder möter man ännu öfverallt bland denna allmoge, der bonden ännu är bonde och icke denne otreflige slags individ, hälften herre och hälften dräng, som man så ofta möter på fastlandet och som är så svår att klassificera. Hvar och en är sin egen herre på egen jord, och detta sjelfständiga oberoende, detta, att han är man för sig, gör att Gotlandsbonden är frimodig i sätt och tal, gästfri och hjertlig, i umgänge utan krus och kryperi. Han är i allmänhet välmående, en och annan är

[2]) vi. — [3]) gerna. — [4]) ville. — [5]) gemen, nedlåtande. — [6]) hvardagsspis. — [7]) bergfisk = lutfisk.

»BORGMÄSTAREPORTEN», KUSTPARTI VID BEEREN EYLAND.
Tecknadt af C. S. Hallbeck, efter en fotografi, tagen under Svenska Spetsbergs-expeditionen 1864.

till och med förmögen — och i de flesta fall — jag tror mig sanningsenligt kunna påstå det — kunnigare än flertalet af de öfriga provinsernas allmoge.

Frälsebönder finnas här inga och likaledes få torpare.

Jag stannade ännu några dagar i H... gästfria prestgård och gjorde derunder små utflykter i trakten till de närmast boende grannarne. Öfverallt möttes jag af samma enkla och förtroliga hjertlighet, som gör att man genast känner sig hemmastadd och intresserar sig för allt, liksom man vore gammal bekant i huset.

Dagen innan jag lemnade H... för att återvända till Wisby, var jag på ett större slåtteröl i en af prestgårdens ängar. Ett slåtteröl är här en stor högtid. Vanligtvis inbjudas då vänner och bekanta från när och fjerran, och denna gång voro utom grannarne åtskilliga Wisbybor inviterade. En stor höskrinda eller „häck“ fylld med nyslaget, doftande hö, förde oss samtliga till den s. k. Stor-ängen.

De Gotländska ängarne äro med rätta omtalade för sin skönhet, och den vi nu kommo till, var sannerligen förtjusande. Höga, präktiga hasselbuskar omgåfvo den med sin gröna, bladrika krans; på den lätt kuperade marken, öfversållad af brokiga blommor, såsom *ophrys*, *epipactis ensifolia*, *gymnadenia odoratissima* och åtskilliga vackra *orchis*-arter — bildades de skarpaste skuggor och dagrar under löfträdens täta hvalf — med ett ord, fågelsång, blomsterdoft, skuggrika träd och den förtrollande färgton, som hvilade öfver det hela, gjorde den — på ett träd när — till ett litet paradis.

Vi njöto också med fulla sinnen af den herrliga natur vi hade omkring oss, och sedan vi slagit läger under en stor ek drucko vi kaffe, under det vi lyssnade till slåtterfolkets prat och skratt.

Nu framkommo 3:ne ekipager, bestående af 3:ne hästar spända för hvar sin hökälke, och på dessa togo nu så många plats som kunde finna rum, herrar och damer om hvarandra, och så bar det af under klockornas pinglande rundtomkring ängen.

Ett slädparti öfver blommor och gräs i stället för i snöslask, i sommarhatt och nankinspaletå, i stället för tulubb!... Är det icke gudomligt!... I stället att välta i en kall drifva och frysa näsan af sig, stjelper man på en grönklädd tufva och faller hufvudstupa i en utbredd hövälm...!

Och hvem kan väl underlåta att köra omkull, då man har mjuka gräset att falla på och faller omgifven af en hop unga, vackra flickor? Åtminstone kunde vi ungherrar icke stå emot en sådan frestelse. Vi stjelpte också så ofta, att flickorna slutligen förklarade oss vara fullkomligt odugliga som körsvenner och en af våra fagra dryader tog sjelf hand om tömmarne, i det hon skrattande sade, att nu ville hon ge herrar Fauner en lektion i körkonsten. Men — horribile dictu — inom halfannan minut gjorde vi ånyo en kullerbytta, den ordentligaste under hela färden, och nu stod munterheten högt i taket — och taket var ändå högt nog.

De förståndiga äkta männen och fruarne åter åkte sin väg fram lugnt och stilla utan äfventyr och gycklade öfver våra missöden.

Efter en tur genom vårt lilla paradis, der till och med ingen orm fanns, åtminstone sågo vi ungherrar icke någon, och sedan vi en stund betraktat slåtterns gång, begåfvo vi oss åter till vår vackra lägerplats, der värdinnan stannat qvar för att iordningställa åtskilliga förfriskningar.

Slåtterfolket kom straxt efter oss och slog sig ned rundtomkring oss, under det det höll „otendag“ eller aftonvardsrast.

Karlar och qvinnor trakterades nu med smörgåsar, bränvin och öl och härefter roade man sig en stund med några af de oundgängliga nationallekarne, tills „förmannen“ åter kallade till arbete.

Tiden flög så gladt och lustigt, att det var med stor saknad vi emottogo underrättelsen om att höskrindorna stodo färdiga att föra oss till prestgården igen.

På qvällen dansade man på logen. Naturligtvis voro vi unga med och fingo en sväng. De unga damerna från staden voro alldeles förtjusta öfver de hurtiga drängarnes sätt att föra dem i „hambopolskan“ och förklarade högtidligt att balen fullkomligt uppvägde alla baler de varit med om i Wisby.

Men ack! vår genomcivilserade natur tvang oss snart att söka hvila. De outtröttlige drängarne och päjkarnä höllo deremot ut till dager vardt ljus.

Efter en landtligt stadig frukost följande morgon togo vi afsked af vårt hyggliga värdfolk och jag återvände i sällskap med våra resande Wisbybor till staden, särdeles belåten med de angenäma dagar jag tillbragt i H... prestgård.

Italienska Dikter

af

Sven Tröst.

Inledningssång.

Jag bringar drufvor, jag bringar rosor,
Jag skänker i af mitt unga vin;
På alla stigar, på alla kosor
Jag slår den ljudande tamburin.

Jag tröttar ingen utöfver höfva
Med lösa foster från drömmens hem;
Jag sjunger endast hvad jag fått pröfva
Med mina sinnen, de sunda fem.

I moget kloke, I öfversluge,
Er har jag föga att bjuda på;
Du varma hjerta på tre och tjuge,
Du vet jag säkert skall mig förstå.

Kom, du, som spritter i hvarje fiber
Och ej är vän af att skräda ord,
Följ mig till Brenta, följ mig till Tiber,
Om det ibland käns för kallt i Nord.

Hesperien heter det paradiset,
Der aldrig sommarn tar något slut,
Och ingen knarrig kerub med riset
De sälla syndiga jagar ut.

Ja, låt oss vandra, ja låt oss ila,
Från foten skuddande hemlandssnön,
Kom att vid Como på kullen hvila
Och se regnbågen stå öfver sjön!

På Dômens dörr i Milano glänta!
Hör hymner döna vid orgelns ljud,
Men håll *din* gudstjenst bredvid Magenta,
Och jubla tack till de fries Gud!

Låt icke sorgen få makten med dig,
Fast glädjen ej är vid Brenta gäst!
Frälst är Milano, frälst blir Venedig,
När frihets purpursådd strös härnäst.

Slut dig till Roma, det fordnas moder,
Men stirra ej på dess öde rum:
Tänk dig i stället för fallna stoder
Ett bättre nytt Capitolium!

Af gamla vaser i guld och lera
Hvad stort, hvad nyttigt har du väl lärt?
Det simpla svärdet uppå Caprera
Är tusen gånger så mycket värdt.

Låt alla kännare högt predika
Om gruppen den och om torson den!
Jag såg på gatorna det antika
I dessa qvinnor och dessa män.

För marmorstoder jag ej kan brinna,
Heldst när det fattas dem arm och ben;
Jag vet blott, jag, att den skönsta qvinna
Alldeles icke var gjord af *sten*.

Jag vet, fast olärd som Cicerone,
Hvarest de rödaste läppar le:
I lunden under Neapels måne
Jag vet att minst du behöfver be.

Du ser i fjerran Vesuven skicka
Sin rökkolonn genom högblå luft;
Der hos den solbrända vingårdsflicka
Skölj ner ditt öfverskott af förnuft!

Ja, låt oss ila, ja, låt oss springa,
Som yra fålar, af idel fröjd!
Hör du? Osynliga flöjter klinga
Ur luft, ur vågor, i dal, på höjd!

O, hvad mitt hjerta har våndats, fånget
I frack, i flärd och i onatur!
Mitt unga lejon, ta nu ut språnget,
Och slå med tassen omkull din bur.

Ja, låt oss svärma, ja, låt oss vandra
Der yppig skymning bland rosor sår!
I morgon blyges man för hvarandra,
Att man var säll som en Gud i går.

I dag jag än kan få folk att lyssna,
Fastän jag blott har en svag tenor;
I morgon blir det min lott att tystna
För någon röst, som är stark och stor.

I morgon skall man ha glömt det hela,
I dag dock lefver min lilla dikt
Och låter fritt små fontäner spela
I lust och solljus och tillförsigt.

Sitt ner och plocka bland mina rosor,
Och rör med läpparna vid mitt vin!
På alla stigar, på alla kosor
Jag slår den ljudande tamburin.

Sven Tröst.

Pariserbilder,

skizzerade af C. L.

II.

Moderna Kapuciner.

Pierre Dupont var en rik *rentier*, som bodde vid den nya Boulevard Malesherbes. Han hade der låtit i största hast bygga åt sig ett stort och präktigt hus, ett palats i den moderna pariserstilen, och redan då den nya boulevarden invigdes, det vill säga sommaren 1861, flyttade monsieur och madame Dupont in i det då knappt färdiga huset.

Det är annars vanligt att husegarne i Paris icke vilja sjelfva bebo de nya byggnaderna, förrän de låtit hyresgästerna „torka murbruket“; men monsieur och madame Dupont hade så stor brådska att installera sig i det nya palatset, att de icke afvaktade några hyresgäster, utan torkade sjelfva sitt murbruk och togo stora våningen en trappa upp i besittning till och med innan dekoratörerna der hunnit afsluta sina arbeten.

De öfriga våningarne stodo länge öde och äro sannolikt ännu i dag utan innevånare, ty hyresgäster vid Boulevard Malesherbes förekomma endast i spridda exemplar. Dessa tomrum i det nya huset gjorde äfven motsvarande tomrum i Pierre Duponts kassakista, utan att hvarken han sjelf eller madame Dupont tycktes gräma sig så mycket öfver den förlusten, hvilket verkligen var ett ganska egendomligt drag hos familjen Dupont. Men orsaken var den, att det såg så förnämt ut att alldeles ensamma bebo hela det stora huset. Man kunde då säga icke blott „vårt hus“, hvilket visserligen kan hafva en vacker klang i somliga öron, men i sjelfva verket är mycket ordinärt, utan också „vårt hôtel“, som är ett vida noblare uttryck, ty så kallas i Paris alla de förnäma husen, hvilka bebos af blott en enda familj, något som sedermera icke hindrade Pierre Dupont att taga emot hyresgäster, i fall sådana verkligen anmälde sig.

Madame Dupont fann stor anledning till sorg uti den bekymmersamma omständigheten, att hennes man icke kunde, af flera ganska vigtiga skäl, byta bort det simpla namnet, hvilket i Paris är nästan ännu vulgärare än namnet Lambert. Hon föreslog då och då små tillägg, än att kalla sig Dupont de Calvados, emedan monsieur Dupont var född i departementet med sistnämnda namn, än att skrifva sig Dupont de Montmorency, eftersom Pierre Dupont verkligen egde ett litet landställe i byn Montmorency; men förslagen förföllo, ty det har sina betänkligheter att antaga klingande namn och kan till och med ådraga sig uppmärksamhet från korrektionella polisen, hvilken icke förmår fatta ett finkänsligt sinnes alla bekymmer öfver olyckan att heta Dupont.

Att deremot tala om sitt „hôtel“ kunde icke vara förbjudet och gaf genast en viss lyftning åt samhällsställningen. *Hôtel-Dupont*.... hvarför icke? Hôtel-Dupont gaf onekligen en anstrykning af noblesse åt det annars alltför olyckligt kälkborgerliga namnet Dupont. Man kunde tro sig vara i ett gammalt ruckle i det åldriga, dammiga och mörka Faubourg Saint Germain, som är så äkta aristokratiskt, då man i sjelfva verket befann sig i det splitternya, blankpolerade, lifliga, glada och koketta gipshuset vid Boulevard Malesherbes, som egentligen icke är annat än en parvenu.

Så snart monsieur och madame Dupont fått sitt nya, högst dyrbara amöblement i ordning och hunnit skaffa sig ett par dussin fotografi-albums i förgylda maroquinband, inneslutande idel förnäma personligheter, alla „husets intimare vänner“, öppnade det värda paret sin salong och började „taga mot“ hvarje onsdag. Der såg man då, förutom „husets intimare vänner“, hvilka lågo på salongsbordet i förgylda maroquinband, snart äfven flera andra „distingerade“ personer af begge könen, och antalet växte inom ett par år till en ganska talrik societet.

Det hade kanske blifvit mycket svårt att förklara huru monsieur och madame Dupont blifvit bekanta med alla dessa „distingerade“ personerna, men i Paris har man icke alltid tillfälle att sysselsätta sig med förklaringar. Det var väl också derföre, som man icke öfverlemnade sig åt alltför noggranna efterforskningar rörande ursprunget af sjelfva familjen Dupont och af denna familjs stora rikedomar. Dock hörde man hviskas, att Pierre Dupont varit *charcutier* i Quartier-Maubert och vid sidan af de feta varorna bedrifvit ett annat lika fett yrke, nemligen en bankirsrörelse af det slag, som kallas procenteri, samt att han på den eländiga befolkningen i nyssnämnde qvarter förtjent så mycket pengar, att han sedermera kunnat göra några lyckliga affärer i „papper“, som slutligen skänkt honom en och annan million. Det var isynnerhet en baron d'Argentière, en af Pierre Duponts intimare affärs-

vänner- en elegant, som på en gång tillhörde sporten och börsen, hvilken plägade i förtroende tala om att den lycklige egaren till Hôtel-Dupont förut gjort små fläskkorfvar i Quartier-Maubert samt till och med fortfarit med denna intressanta sysselsättning ända till dess det eländiga qvarteret började rifvas, då han med desto större glans uppträdde i en helt annan trakt af Paris.

Pierre Dupont var en man omkring femtio år med ett ansigte, som fullkomligt motsvarade det förmodade ursprunget från Quartier-Maubert, men med den säkra hållning och de manér, som ett par millioner francs alltid skänka sin egare. Madame Dupont var af en yngre och förbättrad upplaga, ett ganska vackert och verkligen älskvärdt fruntimmer, som mölligen kunde hafva tillhört Quartier-Maubert, ty det behag att göra *les honneurs* i en salong, som hon exponerade hvarje onsdags afton emellan klockan nio och tolf, kunde hon svårligen hafva förvärfvat sig bakom disken i charcuteriet, äfven om detta établissement icke varit beläget vid Place Maubert. Också visste man att äktenskapet daterade sig från en period, hvilken närmast föregick invigningen af Hôtel-Dupont.

Förutom de charmanta små onsdags-soiréerna gåfvo monsieur och madame Dupont vanligtvis också en dîner i hvarje vecka, och då var madame ännu mera förtjusande och sällskapet ännu utsöktare. Isynnerhet märktes två och en half grefvar, d. v. s. tvenne *comtes* och en *vicomte*, några markiser och ett halft dussin damer af den finaste noblesse, men hvilka alla olyckligtvis förlorat sina fädernegods under den stora revolutionen, utan att sedermera kunna hitta reda på ens platsen, der de varit belägna. Och, hvad ännu olyckligare är, revolutionens stormar hade ryckt upp dessa nobla personers stamträd med rötterna och totalt blåst bort dem, utan att lemna det ringaste spår af alla de gamla anorna.

Oaktadt sådana olyckor voro de i Hôtel-Dupont omkring det splendida middagsbordet församlade notabiliteterna trogna anhängare och varma försvarare af „thronen och altaret“. De talade mycket om tidens ondska, om den gudlöse Garibaldi, om den trolöse Victor Emmanuel och mera i samma anda. Pierre Dupont eldades af sina gästers samtal till den öfvertygelsen, att han sjelf var af gammal adel. Innan man kom till „deuxième service“ tycktes värden nästan vilja påminna sig att hans barndom förflutit vid Bourbonernas hof, och när man hunnit till deserten, var han fast öfvertygad, att han varit lekkamrat åt „Henrik den femte“, den gudssmorde. Då talade Pierre Dupont om nödvändigheten att hämma gudlösheten i Frankrike och om olyckan att ega en regering, hvilken gaf vika för de ateistiska tidningarna.

— Jag läser inga andra blad — sade Pierre Dupont och vinkade åt betjenten att servera mera champagne — än La Gazette de France, Le Monde och L'Union och på dem prenumererar jag för tjugu exemplar hvardera.

Ett bifallssorl gick rundt kring bordet. Sedan sorlet något saktat sig och glasen åter ifyllts, passade alltid en abbé, en af husets ständiga gäster, på tillfälle för att på det delikataste sätt i verlden låta sällskapet förstå, att monsieur Dupont åter skänkt några hundra francs till Peterspenningen för att befria hans helighet från de otrogna, samt att madame Dupont helt nyligen med egna älskvärda händer stickat två par strumpor till förmån för „vår underjordiska frus stiftelse“ i Chartres. Då gick åter ett bifallssorl kring bordet, och värdfolket såg mycket blygsamt ut. Monsieur Dupont nickade betydelsefullt åt sin dyrbara bordsprydnad, ty hans blygsamhet hindrade honom att se på sina gäster, och madame Dupont smålog på det graciösa sätt, som var henne så egendomligt, och hviskade endast: åh, herr abbé .... herr abbé!

Derpå tog man sin lilla kopp Mocca och drack en *chartreuse*, för att med helig munklikör neutralisera den otrogna arabiska drycken, hvarefter sällskapet förklarade att Hôtel-Dupont var ett ibland de få ställen, der man fann „rättänkande“ personer.

Pierre Dupont var just en ibland de mest „rättänkande“, det vill säga att han gick flitigt i messan, lade alltid ett tjugufrancs-stycke i den lilla guldstickade sammetshåfven, som vid högtidliga tillfällen stacks fram af någon verklig hertiginna från Rue Saint-Dominique. Han försummade aldrig någon andlig conférence, äfven om den hölls i kryptan under Saint-Sulpice, som är temligen aflägset från Boulevard Malesherbes, eller i kyrkan Saint-Etienne-du-Mont, som ligger ännu längre bort. Pierre Dupont infann sig också alltid i Notre-Dame, då pater Felix predikade der, men flydde långt derifrån, om pater Hyacinthe, den liberale karmelitern, uppträdde i predikstolen, ty Hyacinthe hör till de „farliga“.

För öfrigt var Pierre Dupont arbetande ledamot af en mängd fromma „stiftelser“, som hafva till ändamål att motarbeta gudlösheten af en allmän folkupplysning. Han var en mycket verksam man och stod på listan öfver de „pälitliga“ samt hade anledning hoppas sitt namn vara kändt ända in i det innersta af Vaticanen. Men slutligen fann Pierre Dupont allt detta icke tillfyllestgörande. En dag beslöt han blifva *kapuciner*. Han ville visst icke öfvergifva verlden och stänga in sig i en cell, försaka den charmanta madame Dupont och det eleganta sällskapet vid Boulevard Malesherbes, för att vandra med nakna fötter i dåliga sandaler, som de verkliga kapucinerna göra, på det de mera lättfotade må hinna himmelriket — nej, det öfverensstämde icke med de fina vanor, som Pierre Dupont förskaffat sig; men hans biktfader hade sagt honom, att man mycket väl kunde blifva kapucinermunk, utan att behöfva anlägga uniform och utan att försaka verlden. Det var något, som just öfverensstämde med Pierre Duponts åsigter. Han behöfde endast anslå en viss summa pengar till ordens bästa och aflägga ed att utan invändningar ställa sig ordensgeneralens befallningar till ögonblicklig efterrättelse samt en gång i månaden ikläda sig kapucinerdrägten; för öfrigt kunde han fortsätta sitt verldslif och gifva sina middagar i Hôtel Dupont, ja, han till och med *ålades* att gifva ännu flera middagar och göra onsdags-soiréerna ännu mer eftersökta.

Pierre Dupont infann sig alltså en afton i Faubourg-Saint-Jacques och blef högtidligen invigd till kapuciner-munk, det vill säga medlem af denna ordens hemliga brödraskap, af de så kallade *tertianerna*, som äro orden till synnerlig nytta just derför att ingen annan än ordensledamöterna sjelfva eller i vanligaste fall ingen annan än sjelfva pater-direktören och några få mera framstående munkar känna verkliga förhållandet. Det är dessutom en stor heder att blifva verldslig medlem af kapuciner-orden och bevisar att man är en förmögen person, ty ingen annan än den som kan förfoga öfver något så när betydande räntor åtnjuter denna ära.

Efter den aftonen stod Pierre Dupont helt och hållet till kapuciner-direktörens förfogande, men han lyste allt fortfarande i de eleganta frackar, som Dusautoi förfärdigade åt honom och bar juveler i bröst och på fingrar. Det var den finaste kapuciner man kan tänka sig. Ingen visste att den rike och elegante egaren till Hôtel-Dupont under sina dyrbara bröstkrås bar en grof *scapulaire* och att han omgjordade sina länder med ett ej mindre groft tåg af alldeles samma slags hampa, som de synliga kapucinerna bära utanpå den simpla, bruna kåpan. Skilnaden var att Pierre Duponts hamptåg var det allra intimaste plagget, hvilket visst icke gjorde det behagligare för den som bar det. Hans *scapulaire* bestod af ett stycke groft vadmal, brunt till färgen, af alldeles samma väfnad, som de synliga kapucinernas kåpor, en fyrkantig lapp med ett stort svart kors såsom bröststycke samt en dylik vadmalslapp på ryggen. Den som bär en sådan *scapulaire* är naturligtvis heligare än vanliga menniskor, äfven om de senare begagna flanell på kroppen. Vid vissa tillfällen erhöll dock Pierre Dupont dispens från vadmalslapparna och hamptåget, ty man kan naturligtvis få dispens från allting, blott man vill erlägga en lämplig kontant vedergällning till den goda sakens befrämjande.

Vår eleganta munk hade numera ofantligt mycket att göra för ordens bästa och fick ej mycket oftare än vid de charmanta soiréerna och dineerna i Hôtel-Dupont tillfälle att njuta af madame Duponts älskvärda sällskap. Madame Dupont var för öfrigt fullkomligt okunnig om att hon var gift med en kapucinermunk, ty Pierre Dupont hade naturligtvis gått högtidlig ed på att icke uppenbara något om ordensangelägenheterna för sin hustru. Den förtjusande madame Dupont skötte sina nöjen och började snart hafva sina privata soiréer, som höllos om lördagarna, när hennes man var upptagen i en helt annan trakt af Paris. Då och då ställde madame till en lysande bal och var ständigt upptagen af verldens fåfänglighet. Pierre Dupont knotade visserligen öfver de stora penningsummor, som hans hustru kostade honom, men då han klagade sin nöd i det fallet för pater-direktören, rådde den sednare honom att icke för mycket tänka på så verldsliga saker, synnerligen som patern alltid hade utvägar att låta sin broder i orden betala ännu större summor *ad majorem Dei gloriam*.

Slutligen började Pierre Dupont likväl oroa sig på fullt allvar öfver det lif madame förde. Hennes reqvisitioner på pengar stego för hvarje vecka i verkligt förskräckande proportioner. Hvartill kunde hon begagna dessa äfven för en millionär betydande belopp?

Så såg Pierre Dupont oupphörligt obekanta personer smyga in och ut i madames våning, och vid de tillfällen han träffade henne, föreföll hon mycket tankspridd och liksom ville hon undvika sin mans frågande blickar. Monsieur Dupont började känna svartsjukans qval gnaga midtunder vadmalslappen med svarta korset. Han biktade för pater-direktören, men fann föga tröst i hans uppmaningar, att lemna madame full frihet.

— Jag måste hafva visshet i denna sak! — utropade Pierre Dupont en dag, drog hamptåget fastare omkring sina länder och gick med beslutsamma steg in i madames våning. Han hade föresatt sig att låta henne undergå ett skarpt förhör, ty fastän munk var han dock man. Madame Dupont var för tillfället icke hemma. Svartsjukan kan göra äfven en kapuciner, skulle han också hafva varit *charcutier*, glömsk af ett delikat uppförande. Pierre Dupont började examinera innehållet af sin hustrus secrétaire. Han kastade alla papper i den förskräckligaste oreda, förgäfves spanande efter några små billets doux. Så stötte han slutligen på en låda, som var låst och som icke ville öppna sig för de nycklar, hans egna nycklar, hvilka så familiert hjelpt honom med de andra lådorna. — *Der* ligger hemligheten! — skrek Pierre Dupont och bröt sönder låset. Ingenting är heligt för en f. d. charcutier. Han drog häftigt ut lådan. Innehållet föll på golfvet.

— Gud och Sanct Franciscus! — utropade Pierre Dupont, förskräckt stirrande på de nedfallna föremålen. — Min hustru har upptäckt min hemlighet. Hon vet då att jag är kapuciner. Huru skall jag kunna undgå pater-direktörens vrede? Jag är olycklig för tid och evighet..... Men huru har madame Dupont kunnat komma öfver min *scapulaire* och mitt heliga rep?

Ur lådan hade fallit en vadmalslapp af fullkomligt samma form och färg, som Pierre Duponts egen, och ett hamprep, som ackurat liknade hans eget heliga rep.

— *Mitt* rep!? — skrek Pierre Dupont och förde handen till midjan. — *Min* scapulaire!? — hväste han med hes stämma och ref upp det granna kråset med juvelnålen. — Nej, det är ej *mitt* rep, det är ej *min* scapulaire.... Store Gud, skulle min hustru också vara kapuciner?

Pierre Dupont behöfde ej längre tvifla på den saken, ty bredvid den ur lådan fallna vadmalslappen med svarta korset låg ett papper med den helige Fransisci sigill och på papperet läste vår kapuciner att madame Dupont, född Constance Bonnet, blifvit den och den dagen upptagen i den helige Fransisci orden samt i dopet erhållit namn af *syster Sancta-Olympia*. Dokumentet var undertecknadt af samme pater-direktör, som utfärdat diplomet för Pierre Dupont sjelf.

Pierre Dupont var tillintetgjord. Att sjelf vara kapuciner, fann han i sin ordning, men att hafva en hustru, som tillhörde orden, dermed kunde han omöjligt förlika sig. Att vara gift med en *syster Sancta-Olympia* — nej, det var för mycket. Han tog sin hustrus diplom, kastade sig i en fiacre och for genast till Faubourg-Saint-Jacques, för att fordra redogörelse af pater-direktören. Vi återfinna kanske de *moderna kapucinerna* i en kommande pariserbild.

Från Svenska Spetsbergs-expeditionen 1864.

Den svenska naturforskningen har höga anor att upprätthålla. Linné, Bergman, Schéele, Berzelius, Friis — se der en hel rad af siare, som vunnit sina odödliga namn genom att afslöja naturens hemligheter, gissa hennes gåtor och för menniskotanken ordna hennes företeelser. På sådana anor kan man med skäl tillämpa tänkespråket „noblesse oblige“, och sanningen till heders bör man erkänna den frikostighet, hvarmed svenska folkets representanter understödt den naturvetenskapliga forskningen. Ett framstående exempel på denna frikostighet finner man i de tid efter annan utrustade polarexpeditionerna till Island, Grönland och framförallt till Spetsbergen.

Naturen sjelf tyckes hafva anvisat oss svenskar den höga Norden till fält för våra forskningar, och sannerligen hafva vi icke der ett rikt fält fullt af under och tjusning. Våra vetenskapliga samlingar från djur-, växt- och stenriket torde, hvad dessa polarländer beträffar, vara de rikaste och bäst ordnade i verlden. Under det vi ännu vänta på de mera populärt beskrifvande reseberättelserna, skall det blifva oss ett nöje att då och då kunna meddela en bild, en skildring, en anekdot o. s. v.

De tvenne plancher vi i dag meddela äro båda efter fotografier tagna under fjolårets expedition. Den ena, tagen vid midnattsljus, visar oss expeditionens fartyg för ankar — den andra framställer den s. k. Borgmästarporten, ett genom sin formation märkvärdigt kustparti från Beeren Eyland, en ö söder om Spetsbergen.

Litteratur.

Napoleon-Prometheus. En dikt af *Herman Bjursten.* Stockholm, 1864.

Efter en längre tystnad uppträder förf. här ånyo för offentligheten med en större dikt, som redan för mer än två år sedan erhöll Svenska Akademiens mindre pris. Vid ett oväldigt bedömande måste man äfven erkänna, att hvilotiden haft ett fördelaktigt inflytande på förf:s poetiska förmåga. Han har både vunnit större trygghet och kraft i formens handhafvande och ledts af ett mognare urval vid gestaltandet af sina poetiska idéer. Enligt vår åsigt är således *Napoleon-Prometheus*, öfverhufvud taget, öfverlägsen förf:s föregående diktalster. Men detta hindrar ej, att den lider af åtskilliga brister. Först och främst är det alldeles icke *en* dikt, utan en *samling* dikter, förf. lemnat, i trots af hvad han sjelf benämner dem. Der saknas nemligen i denna samling poetisk enhet. Napoleon är visserligen dess hufvudföremål; men den yttre enhet, som derigenom i grundanläggningen förefunnits, har alldeles splittrats och försvunnit genom förf:s behandling af ämnet. Samlingen består nemligen än af lyriska stycken, än af episkt skildrande berättelser, än af små dramatiserade scener, allt detta följande på hvartannat i temligen brokigt virrvarr. Mellan dessa olika stycken finnes nu ingen egentligt sammanbindande tråd; ty ett försök till en dylik, som på några ställen framskymtar, är alltför svagt ur æsthetisk, och alldeles ohållbart ur historisk synpunkt. Förf. har fingerat, att Louise de Rohan, hertigen af Enghien älskarinna, af förtviflan öfver dennes af Napoleon vållade död, gör sig till en hämnande genius för hjelten och slutligen — mirabile dictu! — genom sina råd föranleder — Moskwas brand. Att dylika knuffar åt historien mindre angenämt anslå bildade läsare, är naturligt. Dessutom må anmärkas, att förf:s teckning af Napoleon i mycket påminner om Nicanders; men då denne skildrar honom rent lyriskt, har han onekligen haft den stora fördelen, att ej, i likhet med förf., nödgas för dikten här och der uppoffra historiens data, hvilket, särdeles då det rör nyare tider, är förenadt med mycken vansklighet. Ett litet särskildt omnämnande förtjenar förf:s inflätande af quasi-dramatiska småstycken midtuppe i det öfriga. Detta förfarande är, enligt vår tanke, grundadt på ett förbiseende af den sanningen, att i dramat form och innehåll äro på det innerligaste förenade, hvaraf följer, att användning af den dramatiska formen, diktande af några scener, utan att dessa hafva stödet af ett helt drama bakom sig, beröfvar denna form all betydelse, dessa scener allt sannt *dramatiskt* lif.

Förf:s diktion vidlådes ännu alltemellanåt af en viss stel fraseologi, som uppstyltar sig med mythologiska, fornhistoriska och allegoriska personligheter för att uttrycka ganska vanliga saker, och hvilken derigenom stundom ger hans verser ett föråldradt tycke. Litet hvarstädes träffar man på bekanta från den gamla tiden, Amor, Flora, Herkules, Alexander, Italia, Roma, Jofur, Cæsar o. s. v., så att man ibland nästan tror sig läsa något af gustavianska skolans praktstycken. På ett ställe heter det i en eljest rent hållen jagtskildring:

Hornen gällt i skogen klinga,
Schwarzwalds lätta *nymfer* springa o. s. v.

På ett annat beskrifves Louise de Rohan:

Högväxt, smärt, som *jagtens tärna,*
Med en blick af *Fröjas* stjerna,
Lätt som *Flora,* då hon sväfvar o. s. v.

Detta manér ger, som sagdt, diktionen något kyligt och utstofferadt, som säkert ej varit förf:s mening att åstadkomma. Måhända har den trägna sysselsättningen med Schiller till en del vållat detta.

Det är alltid lättare att ange felen i poetiska alster än beskrifva förtjensterna. Och sådana eger *Napoleon-Prometheus* af ej underordnadt värde. Utom de dramatiserade styckena, dem vi af æsthetiska skäl ofvan förkastat, förete nästan alla de öfriga mer eller mindre tydliga bevis derpå, att förf. i sannt poetisk conception gått mycket framåt. Flera af de episka styckena äro ganska goda; och de öfverträffas ändock af de rent lyriska och romansartade. Dikter, sådana som *Battaglia, Louise, Eugène Beauharnais, Trumslagarens död* m. fl. hedra verkligen sin författare. Och frånsedt den mythologiska apparaten är diktionen jemnt värdig och ren, ofta, der flygten lyftes högre, verkligt glänsande och diger af poetiska bilder, hvilka då vanligtvis jaga de gamla gudarne på flykten.

Vi beklaga, att utrymmet ej tillåter meddelandet af något prof; men vi kunna försäkra våra läsare, att en bekantskap med boken i sin helhet ej skall ångra dem. —*rn.*

Teater och Musik.

Mamsell *Sara Magnus*, hvilken under loppet af flera år i Tyskland idkat trägna och, som det visat sig, synnerligen fruktbringande studier, gästar för någon kort tid sitt fädernesland, och har derunder ett par gånger låtit höra sig på kungliga teatern. Mamsell M. intager en ganska betydande plats bland samtidens pianovirtuoser. Med ett synnerligen fint och mjukt anslag förenar hon mycken rytmisk säkerhet och god smak. Man kan icke annat än förvåna sig öfver och beklaga, att mamsell M:s uppträdande icke gjort *allmännare* sensation, än fallet varit. Mamsell M. är dock en svensk konstnär af obestridligt framstående talent.

— Den högst intressanta libretton till „*Muraren*" grundar sig på en sann händelse från slutet af Ludvig den 16:des regering, kort före 1789 års revolution. — Scribe har öfver det sålunda gifna ämnet skrifvit en operatext, som, i sitt slag, torde sakna sin like, och Auber har, å sin sida, illustrerat den med en förträfflig musik. Hvar och en af de lekande och smekande melodierna, hvarje motiv, hvarje vändning är på sin plats och motsvarar fullkomligt handlingen för ögonblicket. Men icke blott handlingen i sin helhet, utan äfven alla de handlande personerna äro, musikaliskt, högst karakteristiskt hållna.

Utförandet på vår scen är, om också ej utmärkt, dock i det hela taget ganska tillfredsställande. Hr *Dahlgren* (Roger), hvars stämma i den romantiska och sentimentala operan klingar så synnerligen mjuk och behaglig, är här, enligt vårt förmenande, ej rätt på sin plats. Den franska komiska operan fordrar en tydligare och „*klarare*" artikulation, än den som står hr D. till buds. Orden måste här sägas „au bout des lèvres", annars vanställes musikens karakter. Hr D. sjunger deremot, för denna musik, alldeles för „*mörkt*" och stänger på samma gång in orden. Hr *Uddmans* (Baptist) humoristiska godmodighet är oemotståndligt roande. M:ll *Lublin* är präktig i madam Bertrands gestalt. Om henne gäller dock, med afseende på artikulationen, detsamma, som vi sagt om hr Dahlgren. Hr *Arnoldsson* är en förträfflig Léon och m:ll *Gelhaar* en förtjusande Irma. Hvad åter angår fru *Strandberg*, har hon alldeles missförstått Henriette, denna synnerligt älskliga bild ur det franska folklifvet. Henriette har visserligen sitt lilla hufvud för sig, och lemnar icke en impertinens obesvarad, men detta sker dock alltid med ett naturligt, fint koketteri och med bibehållande af hennes qvinliga värdighet. Men såsom fru S. ger hennes rol i den bekanta trätduetten i tredje akten, nedsjunker hon under skönhetslinien och slår öfver i det simpla. — Hos orkestern skulle man önskat litet mindre kraft och litet mera finess.

Hvarjehanda.

— MAURICE SAND, son till den berömda förf. George Sand, kommer med det snaraste att utgifva ett arbete med titel: „*Raoul de la Chastre, aventures de guerre et d'amour*", som skall innehålla en mängd briljanta, men temligen djerfva och fria skildringar.

— MADAME RATAZZI, född Marie Solms (slägt med kejsar Napoleon), ämnar äfven med det snaraste utgifva ett nytt arbete: „*Les Mystères de Mariage*". Man undrar om hon ämnar berätta hemligheterna rörande sitt eget giftermål.

— VERLDENS ÄLDSTA TIDNING finnes i Peking. Första numret utgafs för mer än tusen år sedan och utkommer ännu hvarje vecka på ett stort sidenblad.

— OPERAMASKERADERNA I PARIS. En Pariser-tidning meddelar följande sällsamma statistiska data rörande maskeradbalerna på stora operan: „Hvar och en af dessa fester åstadkommer en utgift af omkring 140,000 francs. Ordnandet af balerna sysselsätter 980 personer. Hvarje balafton erfordras 1,850 vaxljus, 210 oljelampor och 2,600 gasbrännare till teaterns upplysning. Medelantalet af dem som bevista balerna är 5,000, af hvilka 2,400 fruntimmer och 2,600 herrar. Hvarje bal åstadkommer en kostnad af 8,200 francs i masker, 3,500 fr. i hyra för kostymer, 3,500 fr. i hårklädsel och omkring 6,000 fr. i buketter och solfjädrar. Drickspenningarne, som betalas i kapprummet, gå till omkring 2,500 francs. På första operabalen under denna saison passerade 1,490 hyrkuskekipager och 300 privat-åkdon under peristilen, hvilka måste hafva åstadkommit en kostnad af omkring 8,000 francs. Försäljningen af rafraichissementer inbringade 13,750 francs. Efter 140,000 fr. för hvarje bal, bli kostnaderna för alla fjorton under saisonen 1,960,000 fr."

— Vid stora operan i Paris har en tyska, m:lle LUISE LICHTMEY, blifvit engagerad såsom primadonna med stigande gage. Redan första året har hon 35,000 francs.

— Ryktet om att kompositören F. DAVID skulle vara sinnessjuk, är fullkomligt osannt.

Charad.

Den krassa Munkelärans blinda slägte
Mitt första framför Gud tillbedja plär
Och bär ej fram sin bön till Gud direkte,
Ty vägen lång, och tron *mitt andra* är.
Tänk så beqvämt det äfven är att fela —
Passionen obehindradt herska må;
När den en synd med svagheten *mitt hela,*
Kan just *mitt hela* man för pengar få!

DEFF

SCHACK.

Uppgift 1.

Svart.

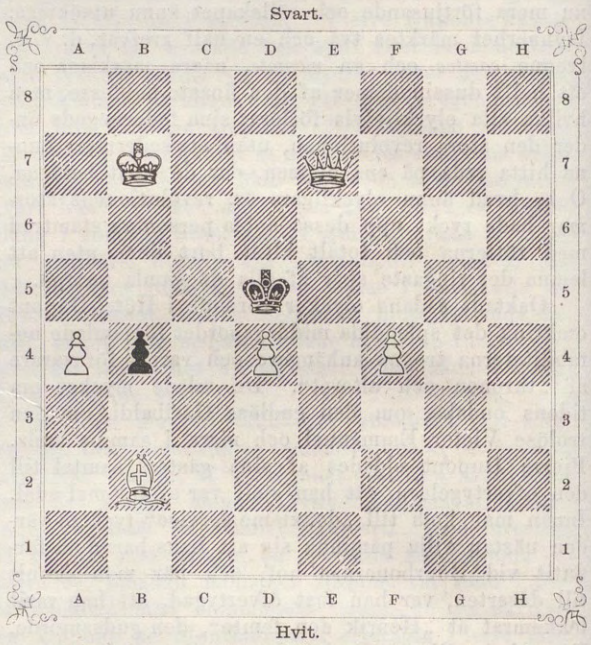

Hvit.

Hvit börjar och gör matt i tredje draget.

Figurernas betydelse äfvensom fältens beteckning med bokstäfver och siffror inses lätt, om ofvanstående teckning (diagram) återgifves, sålunda:

Hvita pjeser: Kung på B7; Drottning på E7; Löpare på B2; Bönder på A4, D4 och F4; *Svarta pjeser:* Kung på D5; Bonde på B4.

Som af orden »Hvit» och »Svart» under och öfver diagrammet synes, gå den förres bönder uppåt (ifrån läsaren), den senares nedåt.

För att en uppgift skall vara riktigt löst, bör matt kunna gifvas i *alla möjliga fall* (varianter) d. v. s.: på alla möjliga motdrag af Svart, ej endast på vissa.

Dragen räknas dubbla, d. v. s.: ett drag af hvardera spelaren räknas tillsammans som *ett* helt.

Omvexlande med uppgifter skola äfven, då utrymmet så tillåter, meddelas partier af framstående schackspelare inom och utom Sverige.

Vid lösningarnes meddelande nämnas de som insändt riktiga och fullständiga sådana.

Bref med lösningar, förfrågningar eller annat rörande denna schackafdelning — hvilka i tidningen besvaras — sändas antingen till »Redaktionen af Ny Illustrerad Tidning» eller till

J. G. Schultz,
Stockholm, Skärgårdsgatan 10.

Redaktionens Tillkännagifvanden.

— Som all lösnummer-försäljning af *Ny Illustrerad Tidning* numera upphört, åtvarnas allmänheten att icke till förfång för prenumeranterna inlåta sig i köp med kolportörer.

— Redaktionen af Ny Illustrerad Tidning stannar i förbindelse för insända bidrag till text och illustrationer. Herrar fotografer i landsorten, hvilka behaga hedra oss med att ställa till vårt förfogande materialier till fosterländska taflor, kunna, i den mån redaktionen kommer i tillfälle att begagna deras fotografier, vinna ersättning enligt gångbara priser.

— Redaktionen ansvarar icke för insända manuskripter.

— Några gossar som, jemte goda vitsord för öfrigt, kunna förete prof på anlag för teckning eller gravyr, kunna, emot att uträtta små förefallande ärenden, få kostnadsfri undervisning i träsnideri konsten, om anmälan göres hos undertecknad hufvudredaktör för Ny Illustrerad Tidning, 3 trappor upp i huset N:o 57 vid Kornhamnstorg.

KARL WETTERHOFF.

IWAR HÆGGSTRÖMS BOKTRYCKERI.

NY ILLUSTRERAD TIDNING.

№ 5]. Utkommer hvarje Lördag. Stockholm den 4 Februari 1865. 12 Rdr årgången. [1a Bandet.

Innehåll: C. H. Anckarsvärd (minnesteckning och porträtt). — Ett stycke ur Byrons Don Juan (hittills otryckt) af C. W. A. Strandberg. — De olika moderna under det sista århundradet. — Yrvädret (poem af E. Sehlstedt). — Luther på Wartburg (planch). — Trichinader, tecknade af Stift & Comp. (planch). — Kassaforsen (planch). — Bref från Paris. — Opera-saisonen i Paris. — Träsnideriets historia. — Teater och Musik. — Hvarjehanda. — Plan till en föreslagen provisionel expositionsbygnad i Stockholm. — Charad. — Schack.

Carl Henric Anckarsvärd

är ett namn som redan tillhör Sveriges historia. Att inom ramen af ett tidningsblad någorlunda fullständigt teckna en sådan mans betydelse, är en uppgift, den vi långt ifrån tilltro oss att lösa. Under Anckarsvärds långa lefnad inträffade egentligen endast *en* utomordentlig händelse, hvilken derefter, likasom omedvetet, gaf riktning åt hela hans efterföljande offentliga lif. Det var 1809 års statshvälfning. Han var då endast en varmhjertad yngling, icke utrustad hvarken med ett öfverlägset snille, eller mångsidigare bildning, eller en mera vidt omfattande erfarenhet. Hans företräde framför de flesta skulle man den tiden söka i den bildsköna gestalten, den klingande stämman, det ädla skicket och det fina umgänges-väsendet. Under den utländska resa, han vid 18 års ålder företog till Spanien, Italien, Österrike, Schweiz och Paris, bemärktes han öfverallt såsom den vackra officeren i Svea Lifgardes smakfulla uniform; sjelfva den store Napoleon, då förste Consul, fästade vid den ståtliga ynglingen med välbehag sin uppmärksamhet och hedrade honom med ett kort samspråk. Han åtföljde ett par år derefter h. e. friherre Carl Bonde, som sedermera blef hans svärfader, på dennes ömtåliga beskickning till S:t Petersburg, deltog såsom kapten uti det Don Quixotiska fälttåget mot kejsar Napoleon i Tyskland 1805—1806, samt blef 1807 öfver-adjutant och major i arméen. Återkommen till fäderneslandet mötte honom der det trolösa fredsbrottet 1808 af Rysslands Czar, under det vi samtidigt lågo i fejd med grannarne i vester. Carl Anckarsvärd, som under tiden jemte sin fader d. v. generallöjtnanten Michael Anckarsvärd erhållit friherretitel, anställdes då såsom öfver-adjutant hos befälhafvaren öfver arméen mot Norge, generalen friherre Armfeldt och hugnades, efter stormningen af Liers skansar, med svärdsorden. Som bekant är fördes fälttåget mot Norge särdeles lamt, under det den finska hjeltearméen stridde som lejon. Ställningen der blef dock allt mer och mer förtviflad och den ena vansinniga regeringsåtgärden följde efter den andra. Inom vestra arméens officerscorps uppstod då tanken på en regements-förändring, såsom det enda medlet till landets räddning. under det att samtidigt i Stockholm trådarne spunno sig till en sammansvärjning mot konungen. Till chef för den förstnämnda rörelsen utsågo vestra arméens officerare, d. v. öfverste löjtnant *Georg Adlersparre*, hvilken företrädesvis åtnjöt anseende, såsom en frisinnad, insigtsrik och talentfull skriftställare. Sedan både Carl Henric Anckarsvärd och hans ännu lefvande broder August i slutet af 1808 haft uppdrag att inom de särskilda corpserna tillvägabringa en resning, författade Adlersparre en proklamation, med hvilken friherre Anckarsvärd jemte två kamrater i slutet af Januari månad 1809 affärdades upp åt landet och till Stockholm. Friherren förnam der, att planen till revolutionen redan var uppgjord och att man öfverensskommit att den 8 Februari arrestera konungen, då boende på Haga, när han vid inresan till staden passerade ett nära norrtull beläget värdshus (Beckers). Denna plan gick likväl om intet i följd af tveksamhet hos hufvudmännen, enkannerligen sedermera landshöfdingen Hans Järta. Med dessa underrättelser återvände Anckarsvärd till vestra arméen och tillskref der, på Adlersparres begäran, general *Adlercreutz* det bref, i följd hvaraf, enligt den senares egen utsago, denne Auras stolte son beslutade den åtgärd, som egentligen bragte revolutionen till dess fullbordan, nemligen konungens arrestering på Stockholms slott den 13 Mars 1809, under det Adlersparre med vestra arméen ännu stod endast på marsch till hufvudstaden.

Vi utesluta alla vidare detaljer; men af denna korta exposé framgår likväl, som oss synes, att *Carl Henric Anckarsvärd* för revolutionens sak i sjelfva verket *äfventyrade* mähända mer än Georg Adlersparre; att det var den förre som egentligen sammanhöll kommunikationerna mellan öfverstelöjtnant Adlersparre, hvilken författat en prunkande proklamation — den Anckarsvärd fick i uppdrag att sprida och kommentera — och general *Adlercreutz* som, jemte sex andra beslutsamma män, *verkställde* revolutionen.

Emellertid var revolutionen lyckligen fulländad. Adlersparre, som redan förut stod särdeles väl hos riksföreståndaren, sedermera konung Carl XIII, öfverhopades med nådebevisningar, nämndes till statsråd, serafimer-riddare, grefve och excellence, under det att friherre Anckarsvärd fick åtnöja sig med befordran till öfverste-löjtnant i arméen och några år derefter till öfverste och chef för Nerikes regemente — och under det den man, som ostridigt har den största hedern af statshvälfningen, general Adlercreutz — enligt historiska bevis Anckarsvärds beprövade vän — allt mer och mer förlorade sitt inflytande i följd af Adlersparres afundsamhet, hvilken schism man bland annat kan tillskrifva den hufvudlösa expeditionen till Rathan.

Friherre Anckarsvärd befann sig således redan då uti

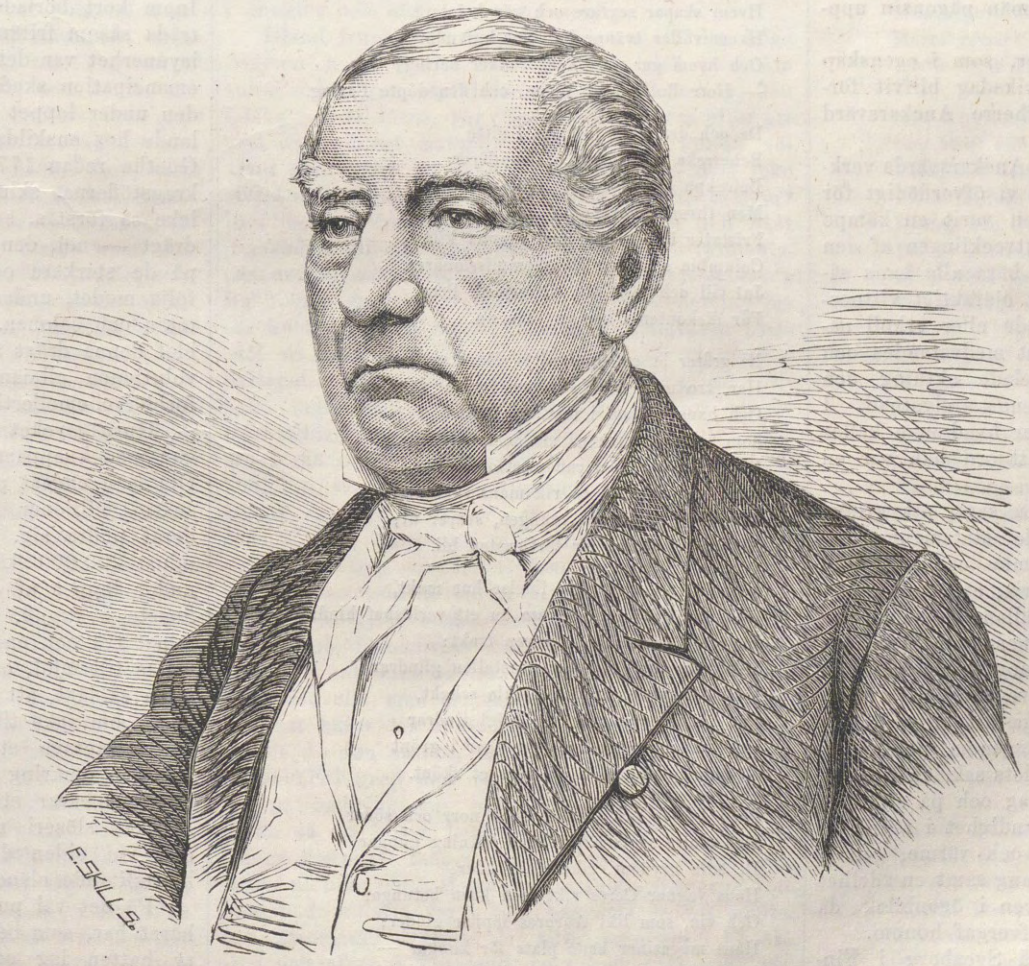

C. H. Anckarsvärd

Efter en fotografi af F. Lamm.

en mot styrelsen icke särdeles vänlig stämning. Redan nu bemärkte han otvifvelaktigt den, i hans tanke, skefva riktning, den nya styrelsens politik tog efter den nyvalde thronföljaren *Carl Augusts* plötsliga död, då, i stället för att söka förvärfva sig kejsar Napoleons förtroende och vänskap, regeringen under den derefter utkorade kronprinsen, franska marskalken *Bernadotte*, eftersträfvade en allians med Sveriges arffiende Ryssland, i ändamål att störta den utomordentliga man, som allmänt ansågs vara den *enda*, som kunnat åt Sverige återförvärfva, eller lemna ersättning för, hvad landet genom f. d. konungens egensinne och förryckthet förlorat.

Utan tvifvel kunde Anckarsvärd misstaga sig i denna sin föreställning. Den var dock i botten svensk; och ännu är icke den gåta löst, som tillfredsställande förklarar klokheten och gagnet för Sverige af den s. k. „1812 års politik“.

Emellertid åtföljde friherre Anckarsvärd, såsom chef för Nerikes regemente, våren 1813 svenska arméen till Tyskland. Det var der friherren hade den sällsynta djerfheten att inför H. K. H. d. v. kronprinsen *Carl Johan* skriftligen utveckla sina tankar angående förderfligheten af 1812 års politik. Denna handling må bedömas huru som helst; den kan dock icke frånkännas värdet af en oemotståndlig fosterlandskänsla och ett politiskt mod, som gällde ingenting mindre än hufvudet. Det må vara ett vackert drag i Carl Johans historia, tillika vittnande om en försigtig statsklokhet, att Högst Densamme inskränkte följderna af sitt missnöje endast till en friherre Anckarsvärd meddelad befallning att lemna krigstjensten och återvända till fäderneslandet. Det vissa är, att Carl Johan derigenom åt fosterlandet bevarade en man, som genom sin personlighet, sin öppna och ridderliga karakter och sin frånvaro af all menniskofruktan, derefter utöfvat ett så väsendtligt inflytande på utvecklingen af vårt konstitutionella statsskick. Ty, säga hvad man vill, det var dock Carl Henric Anckarsvärd, som under de s. k. „menlösa tiderna“ då nästan alla andra röster voro likasom förstummade — i trots af de mest ömtåliga personliga obehag och med lagens svärd sväfvande öfver sitt hufvud — tidigast, dristigast och med den mest framstående talent, emellan och vid riksdagarne, försvarade de konstitutionella principerna, i främsta rummet yttrande-frihetens helgd, ifrade mot allenastyrandet, yrkade rådgifvarnes grundlagsenliga ansvarighet, afslöjade utan undseende styrelsens misstag, oaflåtligen framhöll nödvändigheten i ett fattigt land af hushållning med statens medel, samt slutligen genom ett, jemte den oförgätliga patrioten *J. G. Richert*, år 1830 från trycket utgifvet förslag, öppnade den vida porten för en *representationsreform* — ett mål, hvarför ingendera af dessa fosterländska män någonsin upphörde att nitälska.

Efter sin ofvannämnde fader, som i egenskap af landtmarskalk vid 1809 års riksdag blifvit förlänad greflig värdighet, ärfde friherre Anckarsvärd 1832 samma värdighet.

Att mera i detalj följa grefve Anckarsvärds verksamhet såsom representant anse vi öfverflödigt för vår uppgift. Att han oaflåtligen varit en kämpe för folkets rättigheter och för utvecklingen af den konstitutionella friheten, derom bära alla hans såväl handlingar som yttranden ett ojäfaktigt vittnesbörd. Han hvarken eftersträfvade eller erhöll någon annan belöning än sitt eget medvetandes och alla frisinnade medborgares odelade aktning och vördnad. Detta var ock hans enda ärelystnad. I öfrigt fikade han lika litet efter hvad man kallar folkgunst som hofgunst. Med ett ord han var en man af äkta skrot och korn.

Deremot vilja vi icke hafva sagt, att grefve Anckarsvärd egde några lysande statsmannaegenskaper. Han var, för att hemta exempel från vår senare parlamentariska historia, ett slags *Thore Petré*, ehuru under andra förhållanden och i en annan ställning. Likasom dennes, var nemligen hans politiska verksamhet ofta nog mer negatif än positif. Såsom talare var grefve Anckarsvärd begåfvad med en sällsynt förmåga att tillvinna sig intresse, om icke företrädesvis genom periodbygnadens fulländning, eller innehållets sakrikhet, dock *ofta* genom framställningens behag och på sitt sätt egendomlighet, samt en qvick fyndighet i repliken; *alltid* genom dess frimodighet och värme, genom röstens fulla och harmoniska klang samt en ädelhet i skick och hållning, som, äfven i ögonblick, då sådant varit att befara, aldrig öfvergaf honom.

Grefve Anckarsvärd, född på Sveaborg i Finland, d. 22 April 1782, afsomnade fridfullt här i Stockholm d. 25 sistlidne Januari. Efter ett mer än 50-årigt lyckligt äktenskap öfverlefver honom hans högt älskade, hulda ledsagarinna genom lifvet, fru grefvinnan Charlotte Anckarsvärd, född friherrinnan Bonde. Då detta äktenskap varit barnlöst, ärfves grefvetiteln inom familjen af äldsta brodern, öfversten och general-adjutanten, R. S. O., kommendören med stora korset af kungl. vasa-orden, herr Johan August Anckarsvärd, som äfven med heder räknas bland 1809 års män.

Carl Henric Anckarsvärd skall i häfden städse lefva uti ett tacksamt, oförgätligt minne såsom en af Sveriges ädlaste söner, äfven sedan nya tider frambringat nya män med måhända större anspråk på efterverldens beundran. *D.*

Ett stycke ur Byron's Don Juan.

(Ur den svenska öfversättningens 4:de häfte, hvilket, omfattande sångerna 10—14, i dessa dagar lägges under pressen.)

Bland bistra medeltider, slår jag vad,
Är mannens bistrast genom alla sferer,
En tidpunkt, då vårt lif i vådlig grad
Emellan sans och dårskap väga lärer;
Ett skede, då man liknar tryckta blad,
Vélin med grofva munkstils-charakterer,
Då håret på ens hufvud vissna plär
Och man för ungdomen för gammal är,

För ung — vid trettifem — för pojkars lust
Liksom för sextitalets lust att samla!
En period, då på en annan kust
Man kanske redan borde gå och famla,
En tid, då Amor tappat bindeln just,
Då Hymen sjelf försmår oss som för gamla
Och penningen, vår sol i äldre år,
Med gyldne kant bak horizonten står.

O dyra guld! — Ni åt en smulgråt gråter?
Och dock har han en njutning, som står bi,
Har kettingen till ankaret, som låter
Betrygga allt hvad njutning finns. Men ni,
Som rynka edra pannor som despoter
Åt Njuggers kosthåll utan näring i,
Ni skulle se hos dylika personer
Hvad blott en ostkant skapar för visioner!

Af älskog blir man krank, af vin än mera,
Spel blir förlust och äran gäckas lätt;
Men lägga hop och smått accumulera
Är något annat, det, och det med rätt,
Än qvinnogunst och dryckjom, beggedera,
Statsmannens ordskum, spelarens *boîte*.
För papper föredrar jag dock metallen,
Som är för fluctuationer mindre fallen.

Hvem håller verldens vågskål? skickar noter
Och styr kongresser? Hvem tror ni satt gry
I Spaniens skjortlösa patrioter,
Om hvilka pressen håller sådant gny?
Hvem skapar segrare och gör heloter?
Hvem vållar tvänne halfklot hufvudbry?
Och hvem ger politikens ränker näring?
— Herr Rothschild, juden, och den döpte Baring.

De och den äkta folklige Lafitte
Beherrska nu Europa. Lånaffärer
Beteckna der ej endast mitt och ditt,
Men throner vore utan dem chimèrer.
Fristater hållas hop med samma kitt,
Columbia sjelf har börskommissionärer,
Ja! till och med din silfverjord, Peru,
Får diskonteras hos en jude nu.

Ni gråter åt en smulgråt? Hans person
Har, tro mig, intet sår som fordrar läkning
Och hans cynism i mat och klädebon
Som saldo komme på ett helgons räkning
Vid fråga om dess canonisation —
Hvarföre tadla då en rik mans späkning?
Han är ej nödd och tvungen, svarar ni;
Så mycket större lär förtjensten bli.

Han är er skald, hans lidelse har makt,
Han *har* hvad folk — om än ett verldshaf hindrar —
Begärligt *söker sig* i fjerran trakt:
Mot hans förtjusta blick metallen glindrar
I rika klumpar ur det dunkla schakt,
För honom diamanten präktigt tindrar
Och ger smaragden skuggningar i grönt
Så han ej bländas af så mycket skönt.

Från Indien och Cathay, från norr och söder
Den stolta seglarn för hans räkning gungar
De ädla kryddor, rikedomen öder;
Hans vagnar Ceres rikt med korn betungar
Och vin, som likt Auroras läppar glöder;
Hans magasiner hade plats för kungar —
Med öfverlägset lugn han allt betraktar
Och ler åt drifterna, dem han föraktar.

Kanske han bygger kyrkor se'n och skänker
Kapplöpningsfonder, eller gör ett stort
Palats för sjuka, der testator blänker
I skrumpet konterfej på någon ort;
Kanhända verlden han befria tänker
Med detta guld, som dess förnedring gjort;
Kanske han vill bli främst bland millionärer,
Kanske han har sin lifsluft i affärer.

Men hvad det vara må, som till hans bråk
Med mammon är egentliga motivet,
Så heter det mani på dårens språk.
Än *dens* mani då? Är det väl så gifvet
Att mer än denna böjelse för »bråk»
Hans kära lustar gagna här i lifvet?
Låt slösarns arfvingar begära svar
Af girigbukens, hvem som visast var.

Tänk dig piastrar! tänk dig kassakistor
Med plantsar, speciepåsar, mynt, min vän,
(Ej dessa tunna, som i långa listor
Museer katalogisera, men)
Fullhaltiga och hårda, utan bristor,
Med fina, skarpa, blanka refflor än
Och splitternya hufvuden, fast dumma —
Och du Aladdins lampa har in summa!

Carl Vilh. Aug. Strandberg.

De olika moderna under det sista århundradet.

(Efter det af målaren A. Kretschmer och d:r C. Rosbach utgifna praktverket: „Die Trachten der Völker.“)

Det är vid pass ett århundrade sedan ett nytt regemente började i modets rike, och detta helt naturligt, emedan detsamma äfven var fallet inom smakens, ja, öfver hufvud taget inom andens verld. Efter en tid af ebb inträdde åter flod, och detta icke blott med striden mot det gamla, utan med det ädlaste vatten på jorden, det ur menniskoögon. Medan pudret låg uppe på hufvudena och innan det bortsmälte derifrån, flöto der nedanför tårebäckar utan ända; tidens sol stod i Vattumannen och Fiskarne. En sällsam, men dock fullt organisk företeelse var det, att den nya rörelsen började i hjertat; på det sättet kunde det ock blifva något utaf den. Sentimentaliteten blef det nyvaknade lifvets första rörelse. Onekligen är det en egen art af reaktion att upplösa sig i tårar; men man lärde dervid att gifva akt på naturen och älska henne. I Tyskland var det idylldiktarne som i detta fall angåfvo tonen och vid deras sida kämpade missnöjet öfver de mäktigas förtryck och den stela och tröga kälkborgerligheten; jemte Werther skref Goethe Götz von Berlichingen. Då man sålunda väl hade kommit sig för att söka med våld bryta alla de olika band, som fängslade och tryckte nationen, så ville man ej heller göra något undantag med modets bojor. Inom kort började det höra till god ton att uppträda såsom fritänkare i allmänhet, likaväl som man isynnerhet var det i fråga om klädedrägten. Denna emancipation skedde redan 1780 i stor skala, sedan den under loppet af ett årtionde hade gjort sig gällande hos enskilda. I Tyskland hade, som man vet, Goethe redan 1775 infört den blå Wertherfracken, kragstöflarna, skinnbyxorna m. m. Detta bör dock icke så förstås, som om han hade uppfunnit denna drägt — nej, den var redan det yttre kännetecknet på de starkare och friare naturer, som icke ville följa modet, undantagandes då de uppträdde i societeten och salonen. Genom Goethe och Karl August blef denna drägt äfven hofvisk, och kom genom revolutionen allmänt i svang. Puder och hårpiska förblefvo emellertid såsom förut.

Huru mycket puder som konsumerades, derom kan man knappast göra sig ett ungefärligt begrepp. Om man endast på Tyskland och Frankrike räknar sextio millioner menniskor och låter tiondedelen deraf pudra sig, så gör detta en daglig åtgång af minst 200,000 skålpund, eller 2,000 centner, således under loppet af ett år öfver 700,000 centner det finaste hvetmjöl. För att åstadkomma detta måste minst två och en half millioner halfspann hvete förmalas till mjöl, och likväl hafva vi härvid tagit alla talen så lågt, att de sannolikt uppgingo till hälften mera, om icke till dubbla summan. Ty medan vi endast antaga ett lod, förbrukade den fina herrn dagligen omkring tre lod, och antalet af de pudrade hufvudena var större än tiondedelen af invånarne. Hvilket slöseri med lifvets nödvändigaste behof, och vid sidan deraf den bittraste nöd, det mest hjertslitande elände!

På det väl pudrade och med hög tupé friserade håret bar, som bekant, den elegante herrn ingenting, ty hatten låg och förblef liggande under armen. Men helt annorlunda gestaltade sig hufvudet under och efter revolutionen. Snön låg väl ännu qvar i lockarna, till och med sedan i Frankrike konungen blifvit afrättad och republiken förklarad; men våren 1793 var alltför stormig för att icke det ärevördiga vintertäcket äfven skulle blifvit angripet. Man nöjde

sig sedan med det vanliga håret, strök det helt enkelt tillbaka till öron och nacke och fastknöt dervid en liten piska. År 1794 var detta likväl icke längre någon nödvändighet. I Tyskland smälte snön äfvenledes, men till följd af dess nordliga läge något senare. Redan 1797 klagades det öfver den inträdda förändringen, att många icke längre pudrade sig, och år 1798 upprepades denna klagan från flera håll. Flera af de tyska småstaterna och hofven, hvilkas klimat var mer än vanligt kallt, behöllo snötäcket qvar ända in i det nya århundradet. Hårpiskan höll sig längre, om den ock blef mindre. Karl August hade visserligen låtit den falla redan 1780, men hans exempel blef, med undantag af fritänkarne i Weimar, hvilka till och med redan nu skakade pudret ur lockarna och läto håret fladdra vildt, icke taget till efterföljd vid något af de andra hofven. En tysk kunde naturligtvis icke förmå tyskarna till en dylik förändring; vinden måste i detta som i andra fall blåsa från Paris. Då derför hårpiskan föll derstädes mot århundradets slut, fann man sig äfven i Tyskland föranlåten att aflägsna den, sålunda tjugo år senare än Karl August. Äfven detta skedde likväl endast småningom, och längst höll den sig qvar hos militären; vid Jena buro preussarne ännu hårpiskor, vid Grossbeeren hade de dem icke längre qvar. Ungefär samtidigt med att bihanget i nacken föll bort, började skägget åter varsamt sticka upp i ansigtet, något som icke hade egt rum på hundra år; ja, såsom kindskägg hade det varit försvunnet i mera än tvåhundra år. Hatten blef en hufvudbarometer på de nya förhållandena. Från England, der han redan före år 1770 gällde såsom ett plagg hörande till ridkostymen, beredde han sig inträde till Tyskland och Frankrike. I detta senare land hade för öfrigt den bredbordiga amerikanska qväkarhatten, en efterträdare af den gamla slokhatten under Cromwells dagar, invandrat och rönt ett vänligt emottagande. Han kom ju från en republik! Så småningom sökte denna en förlikning med den engelska ridhatten, och kompromissen dem emellan blef sluten under de sista månaderna af Conventets styrelse. Följden af alliansen blef våra dagars stela moderna cylinderhatt, som snart skaffade sig tillträde till alla länder.

Sålunda företedde mannens hufvud i början af nittonde århundradet ett helt och hållet förändradt utseende. Låtom oss nu taga fruntimren i närmare betraktande. Hvarje gång som styfkjorteln börjar svälla ut och fruntimrens hufvuden höja sig medelst frisyren, kan man med säkerhet räkna på att vigtiga historiska händelser snart komma att inträffa. Så kom efter den spanska styfkjorteln det trettioåriga kriget, efter den franska styfkjorteln revolutionen. Detta emellertid endast i förbigående. En allmän frisyr-svindel tycktes hafva fattat damerna allt från 1770. Den oro, som jäste och arbetade *uti* männens hufvuden, uttalade sig *på* qvinnornas. Alla ströko upp håret, sakta och varligt till 1775, derpå med förfärande hastighet allt högre och högre, till dess det slutligen upptornade sig två, tre, fyra gånger så högt som sjelfva hufvudet. Man bar nu konstgjorda, en aln höga hårbygnader som voro utsirade med band, blommor, frukter, fjädrar, smycken och allt möjligt. Att beskrifva de olika frisyrerna skulle föra allt för långt. Deras antal var legio, hvarje dag medförde en ny. Hvarje hårkonstnär upptänkte frappanta former, hvilka skulle öfverträffa alla föregående, hvarje dam ansträngde sin hjerna för att framkrysta och framställa någonting hittills oerhördt. Juno, Ceres, Minerva, Flora och Pomona sågo sig försinnligade genom motsvarande frisyrer, Ceres medelst ax och kärfve, Minerva medelst hjelm (af siden), Flora medelst blomsterkorg o. s. v. — allt ofvanpå hårtornet. Semiramis med de sväfvande trädgårdarne fann äfven sin representant, och likaså Amphitrite med ett segelfartyg på hårsvallet. Den ena bar frisyr à la Hamlet, den andra à la Figaro, den tredje à la Voltaire, den fjerde föreställde med sin frisyr vältaligheten, den femte kärleken, den sjette filosofien; den ena bygde ofvanpå sitt hufvud ett tält, den andra skapade en papegoja — ämnet är outtömligt. Frisörerna hade nu sin gyllene ålder och hette konstnärer, *académiciens*. De hade nu flera timmars arbete med hvarje qvinnohufvud och kunde knappast förskaffa sig tillräckligt många biträden. Deras skrå utvidgade sig derför också i utomordentligt hög grad. Vid stora högtidligheter måste de ändock börja frisera redan dagen förut, för att kunna betjena alla, och den elegant friserade damen måste sålunda under eftermiddagen, hela natten och den följande förmiddagen, in summa i tjugofyra timmar, sitta väntande, utan att våga luta sitt hufvud mot kudden, till dess den efterlängtade timmen slog, då hon fick visa sin hårbygnad för menniskorna. Sina skor hade fruntimren alltid betraktat såsom en vigtig toilettsartikel, sedan styfkjorteln lät dem något litet träda fram i dagen. Detta skedde nu allt mer och mer, och dermed stegrades omsorgen om deras skönhet och utsmyckande. Framtill måste de vara sirligt tillspetsade, och de röda klackarna mycket höga och smala. Då emellertid på nittiotalet de höga frisyrerna sänkte sig, sänkte sig äfven de höga klackarna och försvunno; qvinnan visade sig åter ofvan och nedan i sin naturliga storlek, och för öfrigt äfven i sin naturliga bredd, ty äfven styfkjortelns sista afkomlingar, lösron, *culs de Paris* m. fl. föllo på samma gång som snörlifven.

Utrymmet tillåter oss icke att skildra hvarje detalj, hvarje beståndsdel i den manliga och qvinliga drägten. Vi kunna endast omnämna det vigtigaste och mest betecknande. Hvad herrkostymen angår vilja vi derför närmast erinra om att vesten i våra dagar firar sin hundraåriga jubelfest. Ty ehuru vid midten af det föregående århundradet dess föregångerska, tröjan, ännu syntes lefva i sin fulla kraft, så försvann den dock redan omkring år 1770, och vesten, en half tröja, intog dess plats. Vesten kunde naturligtvis icke mera, såsom tröjan, tjena till hvardagsklädnad; men man hade ju äfven rocken och behöll derföre denna på äfven hemma i huset. Öfverrocken var nu icke längre endast ett ytterplagg afsedt för gatan, hvilket den dock borde varit, såsom kapprockens efterträdare; den förvandlades nu till lifrock, d. v. s. till ett oumbärligt plagg. I fråga om byxorna gällde den regeln, att de sänkte sig ned i de moderna kragstöflarna, och deraf blef det en följd, att då man under revolutionstiden började nyttja korta halfstöflar, det nämnda plagget förlängdes, så att det räckte äfven ned i dessa. Det hade sålunda redan hunnit ned midt emellan knäet och fotknölen. Ännu ett dugtigt ryck, och det hann ända ned till foten. Ett sådant ryck gjordes äfven år 1794, ännu under Robespierres lefnad — pantalongerna föddes till verlden. Eget nog att deras upphofsmän måste blifva just de, som kort förut hade förklarat, att man alldeles icke behöfde några byxor, och derföre en lång tid fingo uppbära öknamnet „*Sansculottes*“. Dessa svärmare för nakna ben måste bli uppfinnare af långbyxorna, hvilka i denna gestalt voro kända hvarken af medeltiden eller antiken. Till en början blef det nya modet endast en drägt för „*les incroyables*“, tills det innan kort fann sina efterapare äfven i Tyskland. De värsta sprättarna nyttjade dem vida, de blygsammare mera tränga. Tyget var vanligen nanking. Då nu år 1797 det otroliga inträffade, att Fredrik Wilhelm II i Preussen en vacker dag sågs spatsera omkring i Pyrmont uti långa byxor, då stod den smula förstånd, som ännu fanns qvar, helt och hållet stilla hos den närmast omgifvande förnäma verlden, och derpå satte den sina ben i rörelse, likaledes instufvade i långa byxor. Bannlysningen var häfd; strumpan försvann i dunklet och blef icke mera synlig.

Bland fruntimren började man nu, då den höga frisyren hade ramlat, då man åter gick på enkla sulor och äfven styfkjortelns sista afkomling, den falska *cul de Paris*, var försvunnen, sträfva efter att visa sig riktigt naturlig. Och huru kunde väl detta ske bättre än genom en drägt som dels icke aftecknade formerna, dels endast lätt betäckte dem? Den antika drägten syntes dertill vara den bäst passande. Såsom man hade klädt sig i verldshistoriens största republiker, så ville man äfven kläda sig i den franska republiken. Hvarje påminnelse om konungadömet måste försvinna. Onaturen hade gått så långt, att reaktionen måste bli så mycket häftigare. Konsten hade ju sedan lång tid tillbaka tagit antiken till mönster; hvarför skulle icke klädedrägten äfven göra detsamma? Försöket misslyckades visserligen totalt bland männen, men lyckades så mera hos fruntimren. Redan 1794 klädde sig många damer „grekiskt“, och isynnerhet sådana som intogo en mera framstående samhällsställning. Det var likväl icke den verkliga grekiska drägten som dervid kom till heders, utan snarare en kostym, som ville föreställa den grekiska, och hvars förnämsta egenskaper voro, att lifvet, „*taillen*“, antyddes genom ett bälte strax under bröstet, att alla spetsar, falbolaner och dylikt saknades, att håret låg i ett grekiskt nät och att framförallt — den största möjliga nakenhet herrskade. Först 1797 grep den verkliga grekiska drägten betydligt omkring sig, och nu växte kroppens blottande på ett högst betänkligt sätt, så att det hos många knappast längre kunde vara tal om ett skylande af behagen. Hvad de romerska damerna fordom hade tillåtit sig i sina hus, att gå uti coiska och amorgiska drägter, det tillät man sig i Frankrike och äfven i Tyskland på öppen gata. En sådan grekinnas eller romarinnas hela omhölje, år 1800, skall ofta knappt ha vägt ett halft skålpund. Armar, bröst och hela öfre delen af kroppen ända till midjan voro nästan alldeles blottade. Och detta icke endast under sommaren, utan, otroligt nog, äfven under vintern, och icke blott ungdomen, utan äfven mognare skönheter, som redan hunnit öfver fyrtiotalet, gingo så klädda. Läkarne, som derigenom fingo fullt upp att bestyra, predikade förgäfves mot denna farliga drägt. Modet befallde, och damerna lydde! Om vintern buro de utom den tunna klädningen, eller skjortan, ty den kunde kallas hvilket som helst, dessutom köttfärgade trikoter från foten till midjan, stundom utsirade med brokiga kilar och band vid knäna. Omkring öfra delen af kroppen lade sig ofta äfven en genomskinlig schal, isynnerhet om vintern. Denna antika sjukdom upphörde lyckligtvis strax efter kejsardömets början, så att det egentligen endast kunde sägas ha herrskat under loppet af ett lustrum. I England förstod man i allmänhet att värja sig derför. I temligen ringa harmoni med den efterapade grekiska drägten stod det fortfarande bruket af den sannerligen icke i forntiden uppfunna solfjädern. Den fortfor ännu alltjemt att vara de hemliga budskapens och vinkarnes telegraf. Allt efter omständigheterna förvandlades den till solfjäder à la Pompadour, à la Cagliostro, o. s. v. Då Lavater gjorde så mycket uppseende fanns det äfven solfjädrar med hans fysionomiska afbildningar; då Werthers lidande sågo dagen, funnos sådana med Werther och Lotta, Albert och Lotta etc. etc. Allt, som utgjorde föremål för dagens samtal, öfvergick på solfjädern.

(Slutet följer).

Yrvädret.

Jag är lycklig, som får tyst och stilla
Här vid fönstret sitta och se på,
Och onödigt ej min tid förspilla
Att i drifvor och bottforer gå.
På Guds väder kan man aldrig lita.
Spela molnen oss ej spratt på spratt?
Se för roskull huru qvickt de rita
Hvita prickar på syrtut och hatt.

Snön sig stockar uti mun och öra,
Paraplyer tjena föga till.
Lilla vän! hvad skall hon ut och göra,
Vinden gör med henne hvad han vill.
Oförskämde! hur han lyfter kjolen,
Och mot skyn han krinolin har vändt.
Jag skall inte *sqvallra utur skolen:*
Gå, min sköna! *»ingenting har händt!»*

Krig och örlig! Här blir luff i luckan:
Snö och pojkar sämjas i vårt land.
Här ej hjelper qvidan eller suckan,
Snöbolls-krig är blodigt nog ibland.
Silfverkulor stöpas blott hos Bore,
Minsta puttifnask dem sköta kan.
Hurra gossar! Om ej rutan vore,
Skulle ni en hacka ha per man.

Men i Herrans namn, hvem rår om gumman!
Och hvart vill hon, eller skall hon hän?
Frun skall bort, och det är hufvudsumman,
Fastän drifvan famnar hennes knän.
Känner hon ej nu hur nordan piskar,
Då har gumman ej förstånd och sans,
Eller också (hvad jag nu blott hviskar)
Väntar kaffepannan någonstans.

Der stöp en! Ack, det var han ni känner,
Advokaten kallad rätt och slätt.
Sällan han väl råkat på, go vänner,
Ett så slående bevisningssätt.
Stormen kunde han ej hålla stången,
Fast han annars ger sig ej så snart.
Det var också aldraförsta gången,
Som jag vet han tappat såsom part.

På mångfaldigt sätt man sig fördjupar,
Än i snö och än i luntors damm.
Se på presten, hur på knä han stupar,
Mjölad hvit, men tålig som ett lamm.
Heders gubbe! mer än dina likar
Visar du vårt andliga behof:
Af den ödmjukhet, som du predikar,
Vill du praktiskt ge oss några prof.

Jag sett nog af gatupromenaden,
Öfverallt man samma äflan ser.
Stormen rullar öfver Mälarstaden,
Det blir tyst på gatan mer och mer.
Qväll och mörker smyga på oss sakta,
Och lykttändarn tänder gasen re'n.
Verldens gång kan jag ej mer betrakta —
Fäll gardin och tänd min fotogén!

E. S—dt.

Luther på Wartburg.

„Väl, emedan man då fordrar ett rent och enkelt svar af mig, så vill jag gifva ett, som hvarken skall hafva horn eller tänder, nemligen sålunda: derest jag icke med bevis ur den heliga skrift eller med klara skäl blir förvunnen (ty jag tror hvarken Påfven eller concilierna allena, emedan det är uppenbart, att de ofta farit ville och motsagt hvarann) så kan och vill jag ej återkalla något; ty det är ej väl gjordt att göra något mot samvetet. Här står jag; jag kan icke annorlunda. Gud hjelpe mig! Amen.“

Det var med dessa verldsbekanta ord som den store reformatorn på riksdagen i Worms oåterkalleligen bröt med påfven och kyrkans auktoritet. Påfvens och furstarnes hot förfärade honom lika litet: han svarade: „är detta verk af menniskor, så varder det väl om intet; men är det af Gudi, så kunnen J icke slå det neder“. Det var redan fråga om att bryta den gifna lejden, och förfara med honom på samma sätt som med Huss, men man lät honom dock i frid fara sina färde, och då en tid derefter en kejserlig förordning förklarade Luther och hans anhängare i acht, var han redan i säkerhet på slottet Wartburg, der hans ädle landsherre, Fredrik den Vise, i hemlighet förskaffat honom en fristad.

Under resan från Worms blef i närheten af slottet Altenstein vagnen plötsligen anhållen af fem förklädda ryttare, som togo Luther med sig, satte honom på en häst, och på irrande skogsstigar förde honom till det fasta bergsslottet Wartburg vid Eisenach. Ännu i dag visar man här i oförändradt skick det rum som under denna tid beboddes af Luther. Den afbildning vi i dag häraf meddela är under en tids vistelse på detta slott, af en svensk konstnär troget tecknad efter naturen. Samma husgeråd, böcker och skrifmaterialier som på Luthers tid. Men konstnärens fantasi har till detta stilla rum återkallat äfven den store reformatorns egen bild, der han sitter fördjupad i arbetet på sin bibelöfversättning. Vi se här äfven lemningarna af den ridderliga drägt som Luther, så ofta han visade sig för folket i trakten, anlagt för att under namnet junker Georg dölja sin vistelse på slottet.

Det är bekant till hvilken grad vistelsen i denna enslighet, full af religiös begrundan, uppjagade Luthers fantasi. Sagan berättar att han en gång kastat bläckhornet efter en förment syn af satan, och man visar ännu i dag bläckfläcken, som äfven på vår tafla är synlig invid kakelugnen. Visst är, att han fullt och fast trodde sig förföljd af djefvulen, som icke kunde lida hans trogna arbete på Guds verk. Sjelf berättar han härom följande: „Då jag anno 1521 satt på slottet Wartburg, mitt Pathmos, då var jag aflägsen från menniskor i en kammare, och ingen kunde komma till mig, mer än tvenne pager, som dagligen två gånger inburo mat och dryck. Nu hade de köpt en påse med hasselnötter åt mig, hvilka jag stundom åt, och hade inläst densamma i min kista. En afton klädde jag af mig i kammaren, gick in i sofrummet och lade mig till sängs. Då började det röra i hasselnötterna, och hårdt slå den ena efter den andra mot bjelkarna, runka på sängen, men jag frågade intet derefter. När jag nu somnade in något litet, börjar ett sådant buller i trappan, som om ett tjog fat kastades utföre. Jag står upp, går till trappan och sade: Är det du, så må det så vara! befallte mig i Herran Christi händer, om hvilken står skrifvet: Allt har du lagt under hans fötter, såsom den åttonde psalmen säger, och lade mig åter till sängs. Ty det är den bästa konsten att fördrifva honom, om man föraktar honom och anropar Christum. Det kan han icke lida.“

MARTIN LUTHERS STUDERKAMMARE PÅ SLOTTET WARTBURG.

Efter en aqvarell af G. v. Rosen.

Trichinader

tecknade af Stift & Comp.

Har hon Trichiner, säljer jag henne bums.

Vara eller icke vara! — det är frågan.

Jack frukter icke de masker.

— Finns det Trichiner?
— Inte på Matsedeln, men jag skall straxt höra efter derute.

— Mamma, det kliar så *rysligt*.
— Bevara mig väl, det måtte väl icke finnas några trichiner i *»borsten»*.

PIGAN *(afsides)*.
Klockan 5 satte de sig till bords och nu är hon ½ 7. Di ä' galna med sina mickelskåp.

KASSAFORSEN.

Orostiftande predikanters framfart förmådde slutligen Luther att efter ett års vistelse på Wartburg öfvergifva sin fristad och modigt trotsa de faror under hvilka reformationens stora verk slutligen genomfördes. Men från vistelsen i det ensliga rummet på Wartburg ega vi dock hörnstenen till byggnaden: det är — den heliga skrift för första gången öfverflyttad från de döda språken till ett lefvande folks tungomål.

Kassaforsen.

Ungefär en half mil ofvanför Laholm bildar den från Småland kommande Laga-ån södra Sveriges mest storartade vattenfall, som i ett enda, öfver femtio fot högt språng störtar utför några pittoreskt formade klippor och i rykande skum bryter sig mot ett par stora stenar af sällsam gestalt: „*Gubben*“ och “*Gumman*“. Ån flyter derefter stilla och lugnt ända till Laholm, der på båda sidor om „Slottsholmen“ den s. k. Nedra forsen svallar, och faller straxt nedanför Laholm ut i hafvet. Det ofvannämnda ståtliga vattenfallet kallas sedan urminnes tider *Kassafors* i anledning af det egendomliga sätt man använder för att fånga laxen, som går uppför strömmen. Detta sätt föranledes af den ovanliga formen på sjelfva fallet. Det formerar nemligen en halfcirkel, med bågen vänd med strömmen, och bildar sålunda vid hvardera af bågens ändar med den klippiga stranden spetsiga vinklar, hvilka så att säga äro af naturen enkom danade laxhålor; ty den emot strömmen stretande laxen går in i dessa vinklar och kan till följd af det brant nedstörtande vattnet ej komma uppför, men envisas dock och vill ej vända om.

Detta har sedan lång tid tillbaka observerats af den laxfiskande allmogen, som derför hittat på att genom ett vindspel nedsänka en af träspjelor gjord låda eller kasse, låta den stå en stund i det skummande vattnet, och draga sedan upp den, vanligtvis fylld med stora, präktiga blank-laxar. Detta laxfiske eges af de omkring forsen boende hemmansegarne. och ända till den allra senaste tiden hafva de fångade laxarna blifvit utdelade bland dem af en af dem utvald s. k. laxhuggare, som med säker blick, utan att väga, utdelade hvars och ens andel, hvilken ibland vid dåligt fiske kunde för ett hemman belöpa sig till nätt och jemt en — munsbit! Först för ett par år sedan lyckades det att öfvervinna allmogens envisa fasthållande vid detta urgamla sätt att fördela laxen. Laxfisket utarrenderas numera och arrendeafgiften fördelas hemmanen emellan. Endast metandet med spö är tillåtet för egaren; vanligtvis är dock denna rättighet uthyrd till en rik köpman i Göteborg, som, då han emottager besök af någon för laxfiske passionerad engelsman bland sina bekanta, vanligen skickar honom till Laholm för att fiska i Laga-ån. Det händer derför icke sällan att man vid stranden får se en lång, gänglig, gråklädd figur sitta tyst och sluten som en sfinx, med vigtig min betraktande sitt flöte och alltemellanåt uppdragande en lax, hvilken sedan samvetsgrannt öfverlemnas till fiskvattnets egare.

En särskild märkvärdighet eger Kassaforsen genom de tvenne stora kämpastenar, de s. k. *Tvästenarna*, som ligga på en ljunghed helt nära forsen. Sagan berättar, att dessa stenar äro uppresta till minne af Starkotters strid med och seger öfver Hergrim, som under hans frånvaro hade bortfört den af Starkotter högt älskade Ogn Alfsdotter. På en karta öfver Halland af år 1277 utmärkes äfven stenarne under namnet Stakatheri Tropheum. Hervarar-sagan, kap. 1, säger att „de kämpade vid den öfre forsen på heden“, samt benämner Starkotter „Aludreng från Alupotta“. Detta senare namn finnes äfven på 1277 års karta på det ställe der nu Alaby ligger, ej långt ifrån Tvästenarna, men på andra sidan af Laga-ån. Efter dessa många bevis för att den från forna tider ryktbara striden stått vid Kassafors är det eget nog att den af de fleste historieskrifvare förlagts till Trollhättan.

Hela trakten deromkring öfverflödar af historiska minnesmärken: grafhögar, bautastenar, domarringar m. m. jemte lemningar af vapen och smycken, isynnerhet från bronsperioden, hvilket allt visar att orten varit både mycket befolkad och ifrigt omtvistad.

Bref från Paris.

Paris den 27 Januari.

Det går fort att rifva och bygga i Paris. På några år hafva vi varit vittnen till ombyggandet af en god del af det gamla Lutetia, men under alla dessa år hafva vi också sett huru man arbetar dag och natt på ett litet privat hus i Champs-Elysées, utan att det ännu blifvit färdigt. Jag hade många gånger förundrat mig öfver det der privat-hotellet, som icke kunde blifva nog *fini*, och jag hade hört många andra vara lika förundrade. Ingen visste hvem huset tillhörde. Det var en riktig *mystère* med det lilla féepalatset. Då fick jag se i *l'Artiste*, i numret för den 15 dennes, en artikel öfver samma mystiska byggnad. Jag trodde mig få några upplysningar, men artikelförfattaren i nämnde tidskrift är lika okunnig som jag och de flesta andra i Paris. Hvem är egaren? Omöjligt att få veta. Några tala om en rik lord, andra om en ryss, som vill äta sina räntor i Paris, somliga hviska om en förnäm dam, ingen vet något bestämdt. Sedan det yttre af huset blifvit i det närmaste färdigt, fortgår arbetet lika oförtrutet i det inre. Om man händelsevis fördröjt sig i den delen af Paris och vandrar hem sent en natt, ser man fönsterna upplysta och derinne röra sig hvita skuggor, somliga sväfvande i taket, andra hängande på höga stegar vid väggarna, alla ifrigt sysselsatta med rummens dekorering. Och så har man nu sett år efter år. Fantasien har full fart. Man talar om att huset redan kostar fyra millioner francs, hvilket dock skall vara en mycket obetydlig summa i jemförelse med hvad totalbeloppet kommer att blifva. Derinne göres riktiga underverk. De skickligaste dekoratörer äro der anställda för ofantliga arfvoden, hvilka mycket punktligt utbetalas af en intendent, som är sjelfva tystlåtenheten. Nu senast skola de bekanta målarne *Cabanel* och *Gérôme* hafva erhållit beställningar för det mystiska lilla palatset i Champs-Elysées.

Gérôme, „ny-greken“ inom målarkonsten, är för öfrigt sysselsatt med fullbordandet af en tafla, som han haft länge under arbete, nemligen „den siamesiska ambassadens mottagande i Tuilerierna“. Vi hoppas få se duken fulländad på nästa stora konstutställning i maj. Man har förebrått Gérôme att för minutiösa detaljer glömma verkningen af det hela, och den förebråelsen är visst icke orättvis. Hans sätt att måla är dessutom så besynnerligt, att man med skäl kan fråga, om det egentligen är *målning*, detta torra, genomskinliga lager, hvarmed han betäcker sina dukar. Det stöter förr på *lithokromi*. Hvad ännu värre är: Gérôme söker ofta så uteslutande „det fina utförandet“, att det artistiska, det verkligt stora i konsten och som äfven kan finnas på mycket små dukar, icke får plats på hans taflor. Oaktadt allt detta är Gérôme likväl en betydande konstnär, hvilken några gånger visat att han kan höja sig till konstens högre sferer och som äfven då och då i sina vanliga taflor finner jemte det omsorgsfulla utförandet en behaglig harmoni. Vi återse väl honom på expositionen, då det blir tillfälle att längre uppehålla oss vid Gérôme's pensel och pallet.

Det påstås att den gamle *Schnetz*, hvilken nu väl är närmare 80 år, skall lemna *Villa Medicis* i Rom, d. v. s. taga afsked från direktörsplatsen vid franska akademien derstädes, och att denna post skall uppdragas åt *Hébert*. Man tycker det vara på tiden för de gamle att hvila och för de kraftfulla männen att verka. Det är också derföre som *Taine*, en bekant filosof och kritiker, blifvit professor i estetiken vid konstakademien i Paris. Han började i förrgår sin kurs under lifligt bifall från auditoriet. Taine är ännu en ung man, men med stort anseende, känd för skärpa i sina omdömen, samt utan räddhoga stridande för alla sina åsigter. Det är derföre som hans utnämning väckt så mycket större uppseende och helsats med allmänt bifall.

Innan jag lemnar kapitlet om skön konst, måste jag säga ett par ord om den försäljning af en ibland de alldra dyrbaraste privatsamlingar, hvilken skall börja här om ett par veckor. Jag menar försäljningen af *Collection Pourtalés*. Grefve *Pourtalés-Gorgier*, som dog år 1855 i en ålder af 77 år, egde en stor fömögenhet, hvilken han använde till förvärfvandet af dyrbara konstsaker. Han förskaffade sig taflor af Leonardo da Vinci, Paulo Veronese, Murillos, Domenichino, Guido Reni, m. fl. gamla utmärkta mästare. Han hade också många af holländska skolan, men lät sälja flertalet deraf, år 1838, och köpte då ännu flera italienare. Af de nyare franska har han naturligtvis Ingres, Delaroche, Decamps, Meissonnier &c. Dessutom finnes skulpturer, antika vaser, egyptiska curiositeter och slutligen en stor medaljsamling. Det är ett Louvre i miniatyr, men af allra utsöktaste beskaffenhet. Jag tror att jag utbedjer mig nöjet att få en annan dag göra en noggrannare beskrifning öfver denna präktiga samling. Grefve Pourtalés hade förordnadt att hans museum icke skulle få säljas förrän tio år efter hans död. Den terminen är nu utlupen, och den 30 dennes börjar expositionen i Pourtaléska huset vid Rue Tronchet, men varar blott fyra dagar. Sjelfva auktionen börjas den 6 Februari och fortsättes ända till den 20 Mars.

Nybörjare, hvilka hafva ofta svårt nog att få sina arbeten tryckta, kunna hädanefter med full förtröstan öfverlemna sig åt författareskap, ty en välvillig man härstädes ämnar med det snaraste utgifva en *Journal des Débuts* — märk: icke Débats, utan Débuts, i hvilken hvarje debutant med pennan kan mot en måttlig afgift få se sig tryckt. Tidningsutgifvaren räknar på att erhålla många medarbetare. Huruvida han erhåller några läsare för sitt blad, blir en annan sak. Publiken här har icke tid att läsa andra tidningar än *Petit Journal*, hvilken numera upplägges i 193,000 exemplar hvarje dag. Det är egentligen ett sorgligt tecken på publikens smak, ty *Petit Journal*, hvilken visserligen icke är en skandaltidning och för hvilken negativa förtjenst många berömma bladet, är deremot uppfyldt af det plattaste innehåll man någonsin sett i en tidning. *Léo Lespès*, som under signaturen *Timothée Trimm* skrifver en artikel hvarje dag, är visserligen outtömlig på ämnen, hvilket dock är en mycket ringa förtjenst hos en journalist i Paris, men *hurudana* dessa ämnen äro och *huru de behandlas*, det blir en annan sak. Svårigheten i Paris består sannerligen icke uti att veta hvad man skall hitta på att skrifva, utan i tidens knapphet, som hindrar oss hinna med allt hvad vi vilja behandla. *Petit Journal* har ofta medarbetare med kända namn, författare med förmåga, men så snart de sätta sig ned att skrifva för nämnde blad, blifva de vanligtvis rentaf stupida. Ett bland de många bevisen derpå är *Pierre Véron*, en högst spirituel skriftställare, med undantag af de dagar han lemnar bidrag till Petit Journal. Och det bladet, som säljes för 5 centimer, läses dock ej blott i symamsellernas vindskamrar och på krogarna, utan finnes i alla saloner. Flere små blad hafva sökt täfla med Petit Journal, men icke något enda har kunnat uthärda konkurrensen. Häromdagen började en ny tidningsunge, *Mon Journal*, såsom den heter, att försöka mäta sig med den förre. Kanske den lyckas, ty den är ännu stupidare.

Den förnämsta nyheten inom teaterverlden är ännu en komedi af den outtröttlige *Victorien Sardou*, denna gång en pjes i Gymnase med titel: *les Vieux Garçons*. I Lyrique repeteras flitigt *Trollflöjten*, hvaremot man tillsvidare låter Verdi's *Violetta* hvila, men der hafva vi en splitterny opera af furst *Poniatowski* med titel: *l'Aventurier*. I Odéon trenne nya pjeser: *le Second Mouvement; Lisez Balzac* och *l'Onde Sommerville*. I Chatêlet: *les Mystères du Vieux Paris*, en stor och grann machinpjes. Om alla dessa teaternyheter och om mycket annat, som nu icke medhinnes, närmare redogörelse i mitt nästa bref. Au revoir! *C. L.*

Opera-saisonen i Paris.

(Efter tidningen „*Europa*“.)

Parisarne äro icke belåtna med vinterns musikaliska njutningar. Sjelfva den italienska teatern har icke, trots alla ansträngningar, lyckats att behaga dem. Den öppnade sina representationer med Verdis Rigoletto, i hvilken hufvudrolerna återgåfvos af Lagrange och tenoren Sarti. På Rigoletto följde Lucrezia Borgia med tenoren Naudin och derpå Lucie med tenoren Fraschini. Det var emellertid icke nog med dessa trenne tenorer, utan ännu en fjerde har anländt, Brignoli, som man enkom förskref från Nordamerika. Hans spel är stelt och vittnar för ingen del om någon god skola; rösten måste ersätta allt. Adagiot är hans styrka och så att säga hans specialitet. Bland italienska operans damer framstår Adelina Patti på ett sätt som skadar det hela. Då Don Juan nyligen gafs, hade hela publiken endast öra för Zerlina. Patti är onekligen en äkta musikalisk perla med en röst och ett uttryck i sin sång, som knappast finna sin make; men hennes företräden äro alla medfödda, endast felen har hon lärt. Hennes eviga staccati framkalla den naturliga önskan, att af henne en gång få höra fyra sammanhängande noter, men denna önskan blir aldrig uppfylld. Huru föga hon öfvertänker sitt spel visar sig t. ex. deraf, att hon i stora finalen, sedan hon slitit sig ur Don Juans armar, kommer, helt glad och strålande, intrippande på scenen. De öfriga rolerna i Don Juan voro illa besatta, isynnerhet guvernörens, som från sin häst sjöng så falskt, som om han i aftondaggen hade ådragit sig snufva. Hvad italienska operan helt och hållet saknar är en dräglig ensemble. Sällskapet har en mosaikartad sammansättning, och man förskrifver från alla verldens hörn sångare och sångerskor, som komma och gå såsom främlingar, utan att ha lyckats komma i harmoni med de öfriga sujetterna.

På stora operan ges nästan ingenting annat än Roland. Denna opera har redan gifvit omkring trettio fulla hus. Ännu vid den tjugosjette representationen inbragte den mer än tiotusen francs.

På théâtre lyrique har man åter tillgripit Gounods Faust. Denna teater inrättades och erhöll ett frikostigt anslag för att uppmuntra och utbilda unga kompositörer. Dessa trängde sig äfven fram i massa, ty likasom i de tyska hufvudstäderna, så finnes äfven i Paris ingen orkester, i hvilken icke sitta åtminstone några musici, hvilka med stor ifver ha studerat sin konst och slutligen kommit derhän, att de anse sig stå högt öfver alla nyare kompositörer. Det felas dem endast ett, som icke kan förvärfvas genom några studier — den inre kallelsen. Derför har denna teater, då den sällan funnit några franska kompositörer af verkligt värde, måst vända sig till Tyskland och Italien. Den har gifvit den tyska skolans störste mästare och derigenom upphöjt sig till en skola för den goda smaken. Denna riktning tyckes nu på väg att öfvergifvas. Italienarnes medelmåttigaste verk börja nu att framdragas. Verdis Traviata har gjort största lyckan. Bland personalen framstår isynnerhet en främmande sångerska, m:lle Nilsson från Sverige. Wachtel har utbildat henne, och hon har nu en glänsande sopran, dock endast i de högre tonlägena, ty hennes mellantoner sakna styrka, och de djupa noterna framkomma beslöjade.

Träsnideriets historia.

(Slut från nr 3.)

De öfriga länderna i Europa: Italien, Holland och England, tillegnade sig alla denna vackra konst, och vid slutet af 15:de och första hälften af 16:de seklet var träsnideriet de religiösa skrifternas och i synnerhet de episka berättelsernas trogne följeslagare.

Vid slutet af 16:de seklet sjönk träsnideriet samtidigt öfver nästan hela Europa och utträngdes slutligen helt och hållet af kopparsticket. De sista med någon konstfärdighet utförda träsnitt äro från år 1714 i Nürnberg af gravören Elias Porzelius, efter teckningar af Sandart.

I konsthistoriskt hänseende hafva träsnitten intill slutet af 17:hundratalet det intressanta med sig att de återgifva artistens egen teckning med hvarje streck som han tecknade på stocken, så att aftrycket blef ett fullkomligt facsimile af artistens teckning.

Detta förfaringssätt följes numera sällan eller aldrig, utan artisten nöjer sig oftast att blott antyda, med penna, vattenfärg eller stomp, det hela af kompositionen och totaleffekten deri, hvaremot sjelfva träsnittsmanéret till största delen öfverlemnas åt trägravören, hvars artistiska blick och smak till följd deraf vida mera tages i anspråk.

Träsniderikonstens sista historiska period kan räknas från 1771, då konstföreningen i London, som insett träsnideriets stora nytta och ansåg sig böra uppmuntra denna konstgren, utsatte ett pris för den bästa gravyr, skuren i trä. Thomas Berwick vann priset 1775. Han illustrerade Goldschmiths och Parrels poëmer, en naturalhistoria öfver Englands foglar etc. Snart spridde sig den pånyttfödda konsten till Preussen och Frankrike, der den på allt sätt uppmuntrades genom offentliga priser och genom inrättande af instituter med lönade lärare, och den har senare erhållit en sådan spridning och uppnått en sådan fullkomlighet, att man nu kan anse den som ett vigtigt bidrag till en klarare framställning af det tryckta ordet, på samma gång den såsom sjelfständig konstgren täflar med både den gamla koppargravyren och den moderna lithografien.

Ibland de arbeten, som den moderna träsnidarekonsten bragt närmast fullkomligheten, vilja vi nämna: *Magazin Pittoresque* och flere arbeten som utgått från Chartons officin. De illustrerade tidningarne *Illustration*, *Illustrated London News*, *Illustrirte Zeitung* samt de förnämsta af alla, Gustave Doré's utmärkta illustrationer till Dantes' Inferno och Cervantes' Don Quixote.

I afseende på det teckniska af träsnideriet få vi nämna, att alla äldre träsnitt äro skurna i päronträ, afsågadt längs med träfibrerna. Detta träslag är på långt när ej så jemnt och fast som buxbom, som numera begagnas, och de äldre gravörernas arbete var derför mycket mödosammare och fordrade vida större noggrannhet, emedan träet, på grund af sin mindre fasthet och emedan det var afskuret längs med fibrerna, lättare spjelkade sig för grafstickeln.

Numera användes endast buxbom, och trästocken afskäres vinkelrätt emot fibrerne, hvarigenom den icke spjelkar sig vid graveringen och dessutom tillåter ett betydligt större antal aftryck.

Vi vilja äfven nämna några ord om tryckningen af träsnitt. Denna är naturligtvis förenad med mycket större svårigheter än vanligt boktryck, ty för att åstadkomma ett jemnt aftryck af en större plansch måste man dels „lägga under“ på de ställen der man vill att trycket skall taga kraftigare och åstadkomma en starkare svärta, dels försöka att lätta tryckningen på sådana ställen der man önskar ett ljusare tryck.

Detta sker vid tryckning med snällpress på så sätt, att man fäster ett rent pappersblad på cylindern på det ställe der papperet, som skall tryckas, sedan skall läggas. Man sätter pressen i gång, och är nu aftrycket rent och bra på alla ställen, så har man ingenting vidare att göra än låta tryckningen fortgå obehindradt. Detta inträffar emellertid sällan och vanligen uppstå här och der för mörka eller för ljusa fläckar. Man måste då antingen pålägga tunnare eller tjockare pappersrimsor på de ställen der de ljusa fläckarne visat sig och deremot radera för de mörka.

Läsaren finner lätt häraf hvilket mödosamt arbete detta måste vara och hvilket godt omdöme och hvilken skicklighet sålunda fordras af en god tryckare.

Helt nyligen har man börjat försöka att taga porträtter och andra föremål genom fotografi direkte på trä och gravera omedelbart derefter. Tidningens näst föregående nummer lemnade ett prof derpå i det porträtt af prof. Svedelius, som der var infördt och som af fotografen Osti direkte var öfverfördt på trä eller den s. k. „stocken“.

Teater och Musik.

Den kungliga operan har under sistförflutne vecka lefvat på den gamla repertoiren. Det enda, så att säga nya har varit återupptagandet af *„God natt granne“* af Poïse och *„Läkarn mot sin vilja“* af Gounod.

Den första af dessa pjeser är en liten obetydlighet, som får sitt egentliga värde genom den liflighet, friskhet och fransyska ton, hvarmed den återgifves. — Herr Arlberg (Charles) är, så ända igenom, den fysiskt begåfvade, liflige och spirituelle, glade och lättsinnige, artige och elegante pariserarbetaren, att man hvarje ögonblick tror sig förflyttad till platsen för handlingen. Mamsell Landelius är näpen nog som Louise. Hon har visserligen en temligen obetydlig röst, men det långt ifrån skadar i musik och roller af denna natur. M:lle L. eger dessutom den hos våra sångerskor ganska sällsynta förtjensten, att med nätthet och precision artikulera sina ord. Deremot tro vi att det skulle lända apparitionen på scenen till betydlig fromma om M:lle L. derifrån försökte bannlysa åtskilligt af sitt förtjusande hvardagskoketteri.

„Läkarn mot sin vilja“ är ett arbete af betydligt större både dimensioner och musikaliskt värde, än ofvannämde lilla musikaliska *„bluette“*. Libretton är, som hvar och en kan ha tillfälle att se, en bearbetning af Molières: „Le medecin malgré lui“. Då kompositören funnit sin räkning vid detta arrangement, ha vi så mycket mindre skäl att göra någon anmärkning mot valet af ämne, som han på ett i allo tillfredsställande sätt löst sin uppgift. Partituret innehåller flera nummer af mycken förtjenst. Så är, t. ex., Sganarelles visa till sin älskling, buteljen, lika lyckligt funnen, som sinnrikt utförd. Leanders andra romans är en vacker, genomfransysk liten bit. Förträfflig är ock de hjelpsökandes kör, mycket annat att förtiga. Utförandet är mycket godt. Herr Arlberg (Sganarelle), på hvilken pjesens hela ve och väl ytterst beror, uppbär denna svåra börda på ett sätt värdigt hans högst framstående talent. Till synnerlig fromma för det helas gång har Fru Strandberg öfvertagit Jacquelines parti. Litet onaturligt förekommer det oss att den, som vill föreställa stum, begagnar en så svårartikulerad konsonant som *h*. Vi hemställa ock huruvida icke lämpligare vore att utbyta Luciadas „hing, hang, hång“ mot ett enkelt, efter omständigheterna modifieradt, vokal-ljud. Orkestern gjorde under Herr Normans ledning sin sak förträffligt.

Vid *Harmoniska Sällskapets* första konsert för saisonen uppfördes, utom Mozarts D durs Simfoni, en större, högst anmärkningsvärd komposition för manskör, soli och orkester af J. A. Josephsson och slutligen Mendelsohns Athalia.

Å Kongl. Stora Teatern blef uppförandet af *Schillers Fiesco* afbrutet efter första representationen till följd af den beklagansvärda olyckshändelse, som kort derefter drabbade fru Selma Hedin. Äfven om hennes benbrott icke för framtiden lemnar några svårare följder, är hon dock för detta spelår bragt ur stånd att uppträda. Julia Imperialis rol i Fiesco är med anledning häraf öfverlemnad till m:ll Åberg, och det är att hoppas att den värma, hvarmed publiken nyss mottog Schillers „republikanska sorgespel“, icke, till dess stycket hinner ånyo upptagas, skall hafva hunnit svalna, hvarken till följd af afbrottet i uppförandet eller det utan tvifvel mindre välbetänkta sätt, hvarpå en del af den offentliga kritiken yttrat sig, särdeles med afseende på styckets dramatiska förtjenster öfver hufvud och dess förhållande till Schillers dramatik i öfrigt. Vi vänta emellertid på styckets återupptagande och må det för denna gång vara nog sagdt, att *om* kongl. teaterns styrelse kunde med fog klandras för upptagandet af ett sådant stycke som Fiesco, så kunde för nämde styrelse icke återstå annat val än att för alltid bannlysa sorgespelet från vår scen och lemna dess tiljor till obestridd besittning åt operan, komedien och bagatellen.

Hvarjehanda.

— A. MUNCH har riktat den skandinaviska litteraturen med ett nytt poetiskt arbete: „Jesu Billede. Digtkrans efter en romersk Legende.“ Många af dessa sånger äro af en utmärkt skönhet, så väl i afseende på form som innehåll. I slutsången: „Hvad der siden blef af Jesu Billede“ visar skalden, huru den (Jesu bild), oaktadt den småningom blef undandragen folkets blickar och gömd i gyllene skrin i St. Peters domkyrka, dock alltid blir synlig för de troende, ty

»Raphael, Correggio saae det,
Gave skjönne Vidner fraa det
I den christlige kunst.

Dog — lad hine Tavler blegne —
Jesu Billed kan ej segne,
Gud har lagt det aabenbart
I den nye Pagtes Böger —
Der Enhver, som nu det söger
Kan det finde, sandt og klart.

Ja, livagtigt der framstillet
End vi cie Jesu Billed,
Fra hvis hvide Pande trilled
Blodvæld under Tornekrands.
O, at vi os aldrig böie
Bort fra dette Billeds öie,
Som med Blik, så milde, höie
Seer paa os i Taareglands.»

— För öfversättningsrätten till kejsar Napoleons Julius Cæsar har en tysk förläggarefirma i Wien betalt något öfver femtiotusen riksdaler. Arbetet utkommer äfven på engelska och italienska språken. Hela inkomsten är af kejsaren anslagen till förmån för de fattiga. Arbetet utkommer i tre band med en atlas af 50 kartor. Första bandet utgifves i slutet af denna månad, de båda andra följa med korta mellanrum.

— MERMET har komponerat en opera buffa: „Pierrot“.

— H. C. ANDERSEN har skrifvit ett nytt dramatiskt arbete: *„Da Spanierne var her“*, romantiskt lustspel i tre akter.

— För vidtagande af flera nödiga förändringar i Scribes text till Meyerbeers „Afrikanskan“ har Scribes enka vidtalat tvenne af sin mans forna medarbetare, Germain Delavigne och Melesville. En utomordentlig prakt kommer att utvecklas i uppsättningen af denna opera, som lär komma att första gången gifvas i medlet af denna månad. Alla den afrikanska naturens rika under skola här framträda, och drottning Zelikas kröningståg kommer att bildas af en otalig mängd prester, soldater, embetsmän, musikanter, danserskor, gycklare m. m. De båda hvita elefanterna i Cirque Napoléon komma förmodligen äfven att visa sig. — Gue, direktör vid Coventgarden i London, har ingått en öfverenskommelse med direktören vid Stora operan i Paris, hr Perrin, enligt hvilken sångarne Naudin och Faure äfvensom sångerskan Battu, hvilka från den 1 Maj äro engagerade för den nämnda Londonteatern, erhålla en förlängning om sex veckor af sin permission, för att icke åstadkomma ett allt för hastigt afbrott i operans uppförande i Paris.

— SENIORN BLAND FRANSKA KOPPARSTICKARE, VICTOR TEXIER, har nyligen på ett brådstört och ohyggligt sätt ljutit döden i Paris. Han blef nemligen öfverkörd af en omnibus på St. Honoré-gatan och afled efter flera dagars förfärliga plågor. Han var redan långt inne på åttitalet.

— EN NY BALLETT AF ST. LEON, kallad „den förtrollade hästen“, har nyligen blifvit uppförd på stora teatern i Petersburg, såsom recett åt den firade dansösen Murawieff. Den räckte i fyra timmar, men bevistades dock ända till slutet af hela kejserliga hofvet.

Plan till en föreslagen provisionel expositionsbygnad i Stockholm.

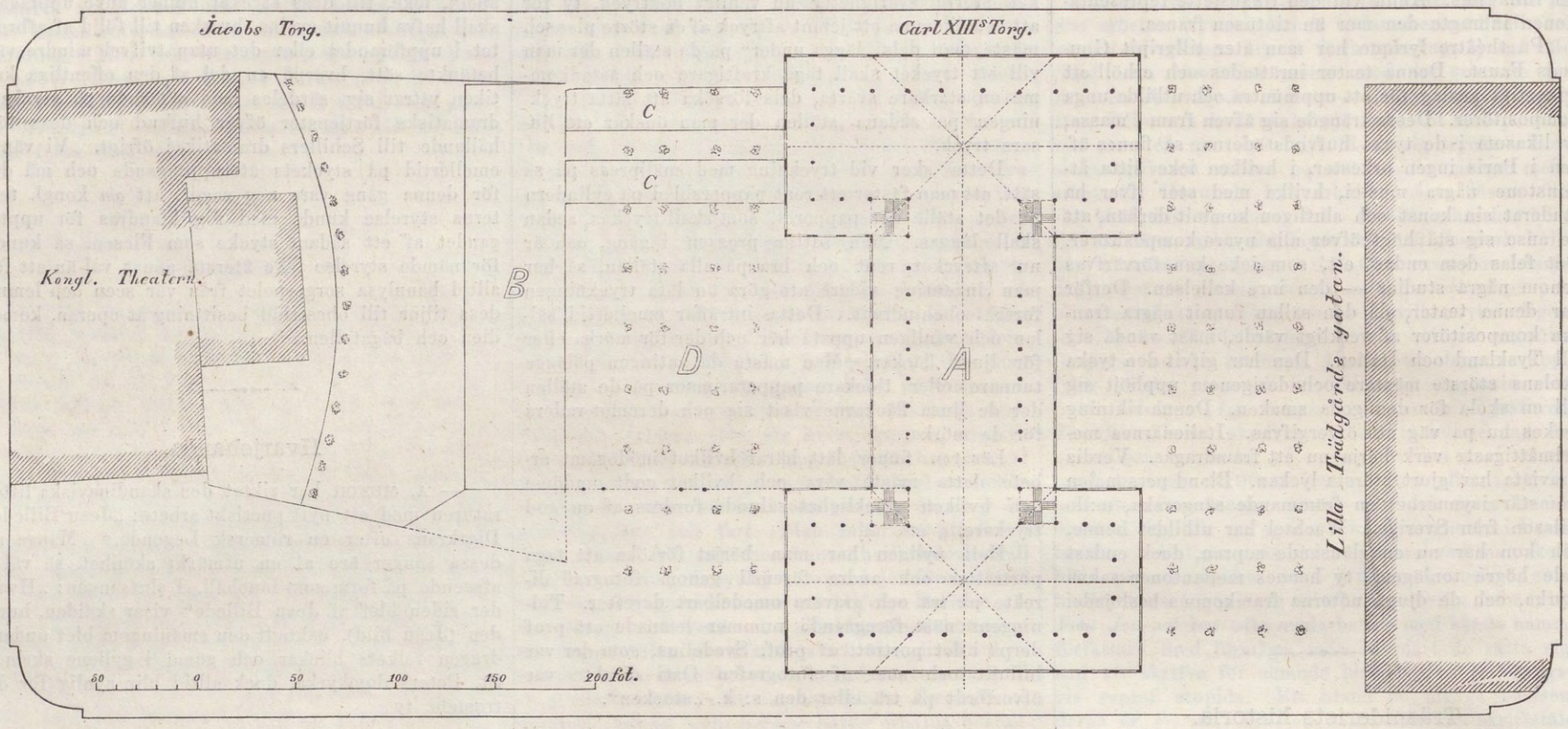

Frågan om en *tillfällig* industri- och konst-utställning i Stockholm har länge varit å bane och allt emellanåt efter några års hvila åter uppvaknat till ett nytt, för hvarje gång allt kraftigare, lif. På senare tiden har man gerna velat tänka sig utställningen *Skandinavisk*. Frågan har, äfvenledes på sistone, och det med allt skäl, kombinerats med den om en *ständig* svensk industri-utställning; men då till en permanent bygnad för sistberörde utställning hvarken plats eller medel för det närvarande stå till buds, och då redan *Svenska Industri-magasinet* erbjuder ett tillfälle att, så godt den nödtorftiga lokalen medgifver, utställa svenska industrialster till *ständigt* exponerande, så har man nu på fullt allvar börjat tänka på att åstadkomma en *tillfällig Skandinavisk Industri-utställning i Stockholm* redan år 1866.

Stockholms stadsfullmäktige hafva, som bekant, under denna vecka haft att taga i öfvervägande ett af slöjdföreningens styrelse framställdt förslag, som jemte tre alternativa förslag, utarbetade af den under prins Oscars ordförandeskap tillsatta komitéen, nu föreligger till afgörande. Beredningsutskottet afstyrker slöjdföreningens styrelses förslag och då detta skrifves är dess öde hos fullmäktige ännu oafgjordt. Det torde emellertid kunna intressera våra läsare att, hvad beslutet än må blifva, taga närmare kännedom om denna plan och de skäl som till förmån för densamma anföras.

Tidpunkten för en skandinavisk industri-utställning i Stockholm är utan tvifvel väl vald. Deltagandet i denna exposition skall förbereda oss på ett värdigare uppträdande vid den stora expositionen i Paris 1867. Våra stam- och bi-banor samt utmärkta ångbåtar erbjuda visserligen såväl egna landsmän som utlänningar en lätt kommunikation med vår sköna hufvudstad, men det torde dock alltid behöfvas en sådan der „extra tillställning“ för att sätta lif i trafiken och lära turisterna från utlandet vägarne till och inom vårt goda Sverige.

Expositionshuset, helt och hållet provisionelt, af trä och glas, skulle uppföras våren 1866 och borttagas genast efter användandet, hösten samma år, och till plats derför har föreslagits södra delen af Carl XIII:s torg, ett förträffligt läge, som i hög grad skulle bidraga att öka de expositionsbesökandes antal, emot om bygnaden läge undanskjuten t. ex. å Humlegården. Bygnaden skulle så läggas å torget, att alléerna lemnas fullkomligt oskadade, men som en bygnad sålunda lagd å platsen ej lemnar den erfoderliga arealen, så bör ett mindre hus till, ett s. k. annex, uppföras. Dimensionerna å detta billiga hus torde kunna rättas efter förhanden varande behof af utrymme, och planen afser att detta annex skulle uppföras å östra delen af kungliga teaterns obebyggda tomt, under förutsättning att plantering och stängsel m. m. genast återställas i sitt förra skick. Närstående karta visar planen för det hela. A är hufvudbyggnaden och B annexet, hvilka förenas medelst tvenne täckta gångar C C, som äro så låga, att de ej nå upp till trädens kronor, medan stammarne, om så erfordras, få uppgå genom taken. Hufvudbygnaden skulle blifva 310 fot lång och 92 fot bred med 4 utbyggda flyglar, hvardera 92 och 44 fot, hvadan norra och södra fronterna blifva 180 fot långa. Gallerier föreslås på alla sidor af hufvudbygnadens inre, och golfytan i samtliga bygnaderna uppbringas till nära 77 400 qvadratfot. Kostnaden för det hela är beräknadt till 150000 Rdr Rmt, hvilken summa anses fullt tillräcklig, och om öfrige kostnaden för expositionens anordnande beräknas till 100000 Rdr Rmt, så erfordras in alles 250000 Rdr. Men hvarest skall denna stora summa tagas? Skall kommunen kasta bort så mycket penningar för en tillfällig exposition? så har man hört spörjas; vid lugnare besinning finner man dock det rätta svaret ligga nära till hands. Medlen, hvilka i stället för *bortkastade* skulle blifva på mångfaldiga sätt, både direkt och indirekt, *fruktbärande*, skola helt enkelt tagas ur de expositionsbesökandes fickor. 100000 besökande från Stockholm och dubbelt så många från Sverige, Norige och Danmark är kanske mer än som erfordras, och detta antal torde ej uteblifva under loppet af sommarmånaderna. Som väl synes, så tänker man ändå saken i smått: det är endast verldsexpositioner som lyckliggöras med 500000 besökande på en dag. Det torde vara så sannolikt att inträdesafgifterna betäcka expositionskostnaderna, att, utan att taga alla som draga fördel af en exposition med i beräkning, endast Stockholms värdshusvärdar och inlogerare af resande borde, derest de kunde inse sitt eget bästa, garantera differencen, men sådant kan man ej begära. Må derföre kommunen både förskjuta medel och kläda skott för bristen, derest en sådan ens uppstår.

En och annan hyser farhåga för att en bygnad, ehuru provisionel, en gång uppförd, icke kommer att rifvas, utan får qvarstå, en vanprydnad för staden och platsen, och borttaga ett utrymme, som kunde komma väl till pass för andra ändamål, hvilka ej kunna på annat sätt ernås. Om också dylika farhågor dikterats af hittills vunnen erfarenhet, så äro de vid detta tillfälle likväl långt ifrån berättigade. En så ytterligt provisionel bygnad som denna, hvilken hvarken till större eller mindre del torde kunna göras uppvärmbar, och hvars så att säga imaginära grundläggning ej skulle uthärda en enda käl-lossning, kan omöjligt tillåtas qvarstå, allra minst på den plats, som nu föreslagits. Man må ej heller anse bygnaden bortkastad i och med dess rifning. Den skall säljas och lemnar alltid en inkomst, betydligt i samma mån som behof af bygnaden för andra ändamål förefinnas. Måhända kunde af densamma beredas en saluhall på något af de aflägsnare salutorgen som äro i fråga att anläggas, en hall, som skulle fylla ett länge insedt behof af tak och skydd för dem, hvilka sälja och köpa matvaror. — För mekaniska och andra verkstäder, skeppsvarf och brädgårdar m. m. kan en sådan bygnad blifva af stor nytta, likasom den möjligen äfven skulle kunna apteras till banhall eller vagnskjul för någon jernbana.

Charad.

Det högst *mitt hela* är, när du *mitt första* vill,
Att *mina sista två* det framförallt går till!

DORFFORDE

SCHACK.

Uppgift 2.

Svart.

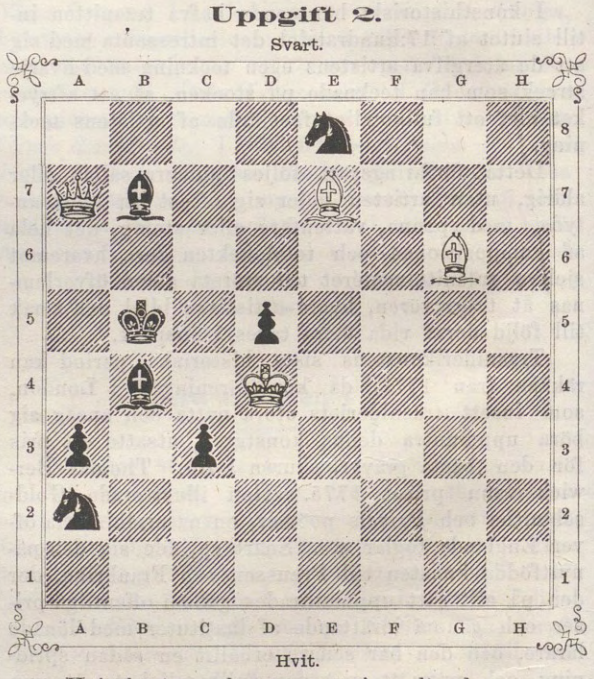

Hvit.

Hvit börjar och gör matt i tredje draget.

Till de i föregående nummer lemnade upplysningarna hänvisas.

Bref med lösningar, förfrågningar eller annat rörande denna schackafdelning — hvilka i tidningen besvaras — sändas antingen till »Redaktionen af Ny Illustrerad Tidning» eller till undertecknad.

Brefvexling.

(I svaren på insända lösningar betyder R.: riktig, F.: falsk och Of.: ofullständig. Ett drag inom parentes är det motdrag af Svart, hvilket omöjliggör den försökta lösningen.)

Hfm, Sthm: R. 1. — Partiet skall vid tillfälle användas.
S. B.: F. 1. (1. — Kd5—d6). Lösningen meddela vi i N:r 6.
X.: F. 1. Kom ihåg Böndernas gång! —
R. S.: R. 1. Dragens beteckning kan finnas af nästföregående svar.
I. M.: Of. 1. — Bruket att beteckna Löparn med en biskopsmössa är lånadt ur engelska schackspelet, der nämnde pjes motsvaras af en Biskop. I franskan heter han Narr (Fou) och tecknas också med ett narr-ansigte.

J. G. Schultz,
Stockholm, Skärgårdsgatan 10.

Redaktionens Tillkännagifvande.

— Några gossar som, jemte goda vitsord för öfrigt, kunna förete prof på anlag för teckning eller gravyr, kunna få undervisning i träsniderikonsten, om anmälan göres hos undertecknad, hufvudredaktör för Ny Illustrerad Tidning, 3 trappor upp i huset N:o 57 vid Kornhamnstorg. KARL WETTERHOFF.

IWAR HÆGGSTRÖMS BOKTRYCKERI.

NY ILLUSTRERAD TIDNING.

№ 6]. Utkommer hvarje Lördag. Stockholm den 11 Februari 1865. 12 Rdr årgången. [1a Bandet.

Innehåll: A. E. v. Rosen (med porträtt). — Menniskoslägtets ålder af Chr. Lovén. — Annina (novell). — Saltarello i Trastevere, poem af Sven Tröst. — Jernvägstunneln under Södermalm (med plansch). — Ni-skap och Icke-Hatt-attagning (karrikatyrer). — Vintern i Norden, poem af E. W. D—a. — Italiens nya hufvudstad. — Teater och Musik. — Ett romantiskt rättegångsmål i Spanien. — Hvarjehanda. — Schack. — Charad.

Grefve Adolf Eugène v. Rosen.

Icke blott de som för dagen stå högst i rop, icke blott de, som efter slutad vandring förtjena en minnesruna vid griften — äfven den undanskymda förtjensten bör hafva sin hedersplats i samtidens porträtt-galleri. Samtiden är visst icke alltid minnesgod, men gömdt är icke alltid glömdt. Om någon nämner „*grefve Rosen*“, slår det icke felt att man får höra frågan: „*hvilken Rosen?*“ Om man då svarar „*Jernvägs-Rosen*“, så skall man utan tvifvel få till gensvar ett svenskt „*jaså*“, åtföljdt af en vänlig åtbörd, som antyder att man förstår hvarann. Det lefver hos svenska folket i friskt och tacksamt minne, att grefve Rosen var den som i tanken först fattade och i grundsatsen vann seger för idéen om jernvägar i Sverige; och det är icke heller glömdt att denna seger vanns på en tid då de, som sedan skördat så mycken och välförtjent ära på *utförandet*, ännu voro motståndare till sjelfva *idéen*

Grefve Rosen är född i Malmö 1797, blef student 1810, men afbröt redan 1813 den litterära banan för att egna sig åt sjölifvet och ingick derför vid flottan. Hans praktiska bana började dock egentligen icke förr än 1826, då han tillsammans med vår utmärkte landsman, John Ericsson, i England studerade ångmaskinerna samt hufvudsakligen deras användande på fartyg. I trenne års tid fortsatte han härmed, men återkallades efter denna tids förlopp till Sverige, der han i slutet af 1828 utnämdes till disponent af Motala mekaniska verkstad och fortfor att innehafva denna plats till 1830, då han anlade Nyköpings mekaniska verkstad. Nästföljande år lemnade grefve Rosen sin plats vid flottan och erhöll i följd af den rang han ernått majors afsked; 1833 ingick han dock ånyo i statens tjenst som Major vid Flottans Mekaniska corps, samt sändes på konungens af Grekland begäran till detta land för att ordna dess sjömakt. Efter att här hafva varit föredragande för sjöärenderna, utnämndes han till Marin-prefekt, men lemnade denna plats för att ånyo börja sina praktiska arbeten i England tillsammans med John Ericsson. Det var här och nu som den slumrande idéen om Sveriges förseende med jernvägar väcktes till lif, genom det tillfälle han härstädes hade att studera alla yrkets detaljer. Hvarje svensk, som under den tid grefve Rosen vistades i England gjorde ett besök i detta land och som kom i beröring med honom, kunde ej annat än beundra den ihärdighet och outtröttlighet, som han alltid visade, samt den utmärkta vänlighet och tjenstvillighet hvarmed han gick hvarje landsman till mötes som behöfde hans råd eller bistånd. Grefve Rosen qvarstannade ända till 1845 i England, der han hade den tillfredsställelsen att se realiserad sin och Ericssons plan om „skrufvens“ användande på krigsfartyg *). Nu kände han sig emellertid oemotståndligt dragen tillbaka till fäderneslandet, der han genast började sina energiska ansträngningar för genomdrifvandet af den storartade plan, som han hade gjort till sin lefnads mål.

*) Nemligen på fregatten Amphion i England och fregatten Pomone i Frankrike.

Vi veta alla huru hans ädla sträfvanden omsider kröntes med framgång.

Sedan denna tid har grefve Rosen varit sysselsatt med åtskilliga arbeten rörande jernvägens sträckning m. m. samt äfven fungerat såsom juryman vid verldsexpositionen i London 1851.

Grefve Rosen är Kommendör af Wasaorden, Officer af Grekiska Frälsarorden, Riddare af Svärdsorden och innehafvare af Carl XIV Johans-medaljen, samt utnämndes 1854 till Öfverste i Flottans Mekaniska corps.

Bland dem som haft lyckan att lära känna grefve Rosen såsom både offentlig och enskildt man finnes icke mer än ett omdöme om att hans älskvärdhet och sanna humanitet äro lika stora som hans praktiska insigter och fosterländska nit. Han är en svensk ädling i ordets sannaste och vackraste bemärkelse, och han har vida utom sitt fädernesland hedrat det svenska namnet genom det sätt hvarpå han förmått under en gagnande verksamhet vinna allas hjertan. Denna verksamhet har företrädesvis varit egnad åt praktiska yrken, men litteraturen och i synnerhet de sköna konsterna ega i lika hög grad hans kärlek. Denna kärlek har fruktbärande gatt i arf till hans son den unga grefve Georg v. Rosen, en högst lofvande ung konstnär, af hvars hand vårt blad åtnjutit flere värderika bidrag. Grefve A. E. v. Rosen är gift med Euphrosyne Rizo-Rangabè från Grekland, hvilket land han representerar som general-konsul i Sverige-Norge.

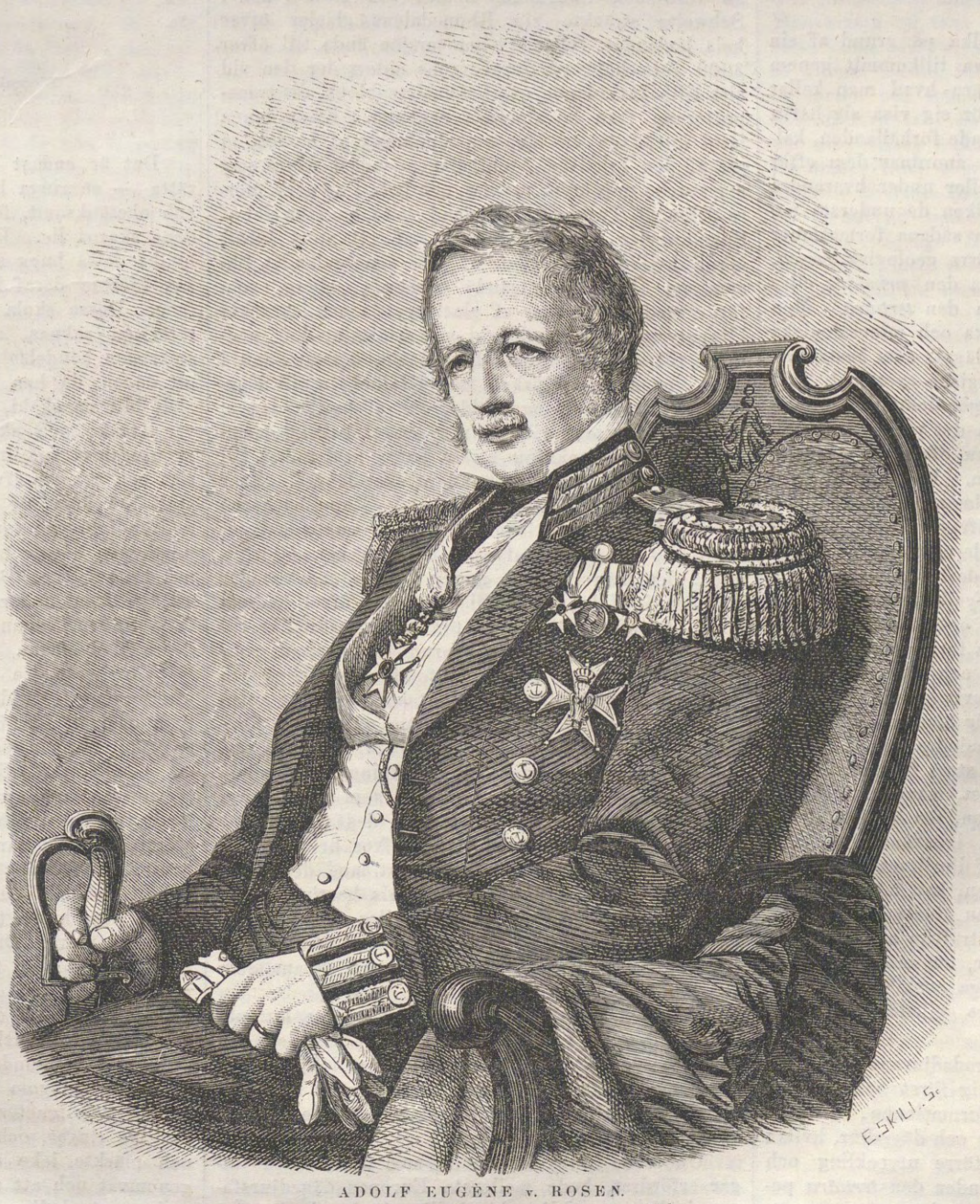

ADOLF EUGÈNE v. ROSEN.
Efter ett porträtt af A. J. G. Virgin, tecknadt på trä af densamme.

Menniskoslägtets ålder och första uppträdande på jorden.

Af *Chr. Lovén.*

En hos ett litet folk uppsprungen tradition, som öfver nästan hela den civiliserade verlden fått religiös helgd, har sedan barndomen inplantat i oss den föreställningen att såväl menniskan, som den jord hon trampar, endast haft en jemförelsevis kort tillvaro af några lumpna 6—7000 år — en tidrymd i sanning försvinnande liten, då den sättes i jembredd t. ex. med de tider astronomerna säga oss måste hafva förflutit för att ljuset från vintergatans stjernor skall hafva kunnat hinna hit. Hvad jorden beträffar, hafva geologerne, dessa nutidens arga kättare, liksom astronomerne voro det i medeltiden,

längesedan kommit på andra tankar. Med dem hafva sammanrotat sig palæontologerne, hvilka planterat den ännu af ingen mensklig fot beträdda planeten med märkvärdiga växter och befolkat den med djur af nu osedda former, i början af lägre typ, men småningom höjande sig till allt större fullkomlighet och mera närmande sig dem, som nu lefva omkring oss. Växter och djur hade sålunda fått stamträd, som med sina rötter sträcka sig öfver tidrymder, vid hvilkas beräknande tanken hisnar, blott menniskan kunde ej få sin anor längre tillbaka än till Adam. Hon hade hittills undgått geologens hammare och palæontologens meisel.

De geologiska undersökningarne hafva, såsom bekant, bevisat, att ytan af vår jord undergått stora förändringar, följande till tiden efter hvarandra, utan att man likväl har något skäl, att i allmänhet antaga, det de öfver hela jorden eller ens öfver någon särdeles betydlig del deraf uppträdt såsom plötsliga omhvälfningar. Tvärtom finner den uppmärksamme iakttagaren snart sådana förändringar oupphörligen försiggå omkring oss, fastän så långsamt, att de undgå den ytlige betraktarens blick och fordra långa tidrymder för att bli riktigt i ögonen fallande. Såsom sådana behöfver jag blott påpeka — utom vulkanernas verksamhet, som dock är mera lokal — det på så många ställen och särdeles i vårt land iakttagna höjandet af kontinenten ur hafvets sköte, hvarigenom det, som förr var hafsbotten, förvandlas till fast land, i sina lager inneslutande lemningar af de organiska varelser, hvilka lefvat i hafvet och vid sin död begrafvits i muddret på dess botten — under det att på andra ställen kusterna bit för bit afgnagas af vågsvallet eller rent af sjunka under vattnets yta. De atmosferiska agentierna — luften och vattnet — fräta ständigt på bergen, isynnerhet de af lösare beskaffenhet; den detritus, som deraf uppstår, nedspolas med regn och snövatten i dalarna och aflagras såsom mudder eller grus i insjöar och floder, för att ännu en gång utskäras af ett nytt flöde och föras till den stora reservoiren hafvet. Och slutligen visar vattnet i fast form den väldigaste och mest påtagliga förmåga att bokstafligen „försätta berg“, såsom glacierer, om hvilkas storartade arbete våra Spetsbergs- och Grönlandsfarare kunna berätta otroliga saker, mot hvilka det Alpvandraren i Schweitz kan hafva att förtälja ehuru, lärorikt, dock endast utgör småsaker.

De särskilda jordlager, hvilka på grund af sin beskaffenhet måste anses hafva tillkommit genom afsättning i vatten, således äro hvad man kallar sedimentära, och tillika hvar för sig visa sig hafva bildats under en följd af likartade förhållanden, kallar geologen formationer och anordnar dem efter deras inbördes lagring öfver eller under hvarandra i en chronologisk serie, i hvilken de understa naturligtvis äro de äldsta. Flera sådana formationer grupperas tillsammans i en större geologisk *period*, och såsom sådana känna vi alla den *primiära* eller *palæozoiska*, den *sekundära* och den *tertiära*. Men det är ej blott de lithtologiska och mineralogiska karakterna eller det relativa läget, som bestämma ett jordlagers plats i det geologiska systemet. Det förra lemnar i många fall ingen ledning, då man endast är i tillfälle att studera det ytligaste lagret, de senare deremot kunna vara ofantligt vexlande inom en och samma formation. Här komma zoologen och botanisten såsom palæontologer geologen till hjelp och bedöma det ifrågavarande lagrets plats i den geologiska kalendern på grund af de växt- eller djurlemningar, som deri förekomma. Ty likasom jordskorpans lager i fysikaliskt hänseende genomgått förändringar, så har också det organiska lifvet på dess yta från den ena formationen till den andra vexlat till beskaffenhet och former. Under det att några få djur, företrädesvis hörande till djurrikets lägsta typer, bibehållit sig temligen konstanta och genomgå en större eller mindre del af formationernas långa kedja, har det stora flertalet former icke haft en sådan varaktighet, många tillochmed endast öfverlefvat *en* formation, för hvilken deras lemningar således äro säkra igenkänningstecken. Betraktar man gestaltningen af djurlifvet under hela den geologiska utvecklingsserien, kan man icke länge undgå att anmärka, från den äldsta formationen till den yngsta, en ständig sträfvan att bilda allt högre och fullkomligare former, om man ock måste medgifva, att denna lag i många enskilda fall lider undantag och ej är så osvikligt gällande, som man förr trodde.

Så finner man, att i Ryggradsdjurens afdelning dess lägsta typ fiskarne visa sig först och redan i slutet af den palæozoiska formationen, derefter komma ödlorna och sist foglar och däggdjur, hvilka senare egentligen ernå en större utveckling och bli mera dominerande först under den *tertiära* perioden, om de ock bebådat sin ankomst genom åtskilliga lägre och mera enstaka former under de sekundära formationerna.

Närmast till den tertiära perioden, men icke derifrån skild genom någon plötslig revolution, utan sannolikt genom en under långa tidrymder försiggående öfvergång, sluter sig den s. k. *quaternära diluvial-perioden*, som under flera storartade, men alla ytterst långsamma förändringar inledde sakernas nuvarande ställning i vår verldsdel. Under midten af tertiärtiden njöt mellersta Europa af ett mycket mildare klimat än nu. Palmer växte i Schweitz och högstammiga Californiska barrträd på Island. Men under slutet af samma tid sänktes småningom temperaturen, så att den mängd semperviventa växter, som från denna tid anmärkts i Schweitz, antyda ett klimat ungefär sådant som det, hvilket nu råder på Medelhafvets norra kust. Kölden tilltog småningom, så att i första början af diluvialperioden England var betäckt af stora skogar af tall och gran, hvaraf ännu lemningar af på roten stående trädstubbar funnits vid *Gromer* på landets östra kust. De öfriga växter, som utgjorde denna vegetation, voro desamma, vi ännu i dag finna i eller vid af sumpiga stränder omgifna skogssjöar: gul och hvit neckros, vattenklöfver, al, ek och många andra af våra vanligaste växter. En stor del af det mellersta Europa hade då sannolikt samma utseende, som Polen, Lithauens och Sibiriens af dystra och kärriga morasfyllda skogar betäckta slätten nu visa. Men den däggdjursfauna, som befolkade dessa trakter, var till en stor del himmelsvidt olik vår; kolossala mammut-elefanter och noshörningar genomströfvade skogarne, flodhästar vältade sig i sjöar och floder, under det en mängd andra däggdjur ännu återfinnas på samma eller andra ställen af Europa.

Samtidigt måste landet varit i allmänhet minst 500 fot högre än nu, i följd hvaraf dess konturer voro helt andra än de som nu begränsa Europas länder. De brittiska öarne sammanhängde med kontinenten. Themsen mynnade tillsammans med eller såsom en biflod till Rhen i den mycket inskränkta Nordsjön. Danska öarne och Skandinavien sammanhängde med Tyskland. Denna betydliga höjning af landet förklarar till någon del, ehuru på långt när ej fullständigt, den oerhörda temperatur, som nu rådde i Europa. Hela Skandinavien var inhöljdt i en enda sammanhängande massa af is; så voro ock Skottland, Wales och Irland, och i Schweitz sträckte sig Rhonedalens glacier öfver hela låglandet, fyllande Geneversjön ända till öfver 3000 fots höjd på Jurabergens sidor, der den vid sitt tillbakaträdande qvarlemnat stenblock, dit transporterade från högalpernas centrum. Efter denna istid inträffade en långsam sjunkning af landet, så att af den brittiska Archipelagen endast några små öar stucko upp öfver vattnet, och hela Danmark, norra delen af Tyskland, Ryssland samt en stor del af Skandinavien utgjorde bottnen af ett stort Ishaf, öfver hvilket återstoden af det senare landet liksom nu Grönland utsände oerhörda isberg, som förde med sig massor af glaciergyttja och lösryckta klippstycken, hvilka de vid sin smältning läto nedfalla till den dåvarande hafsbotten, der vi ännu i dag, i en stor halfcirkel från Uralbergen till England, finna dem kringströdda, och af hvilka den s. k. Schwedenstein vid Lutzen är ett bekant exempel. Denna sjunkning måste hafva gått minst till 600 fot och sannolikt ännu mycket längre. Spår deraf hafva vi i Sverige i de s. k. Kapellbackarne vid Uddevalla, der ishafssnäckor i orubbade lager ligga 200 fot öfver hafvet, i Dalsland nära 500 fot, under det man i Norge finner sådana snäckbäddar 600 och i Wales ända till 1200 fot öfver hafvets nivå. Derefter höjde sig åter landet sannolikt till samma höjd som förut, hvarunder de ännu qvarvarande glaciererna i Sverige fortforo att slipa och reffla våra granitkullar och bortskyffla största delen af de sedimentära bildningar, som under den föregående nedsänkningen kunnat bilda sig på deras yta. Senare inträdde återigen en sänkning, hvarigenom kontinenterna erhöllo de konturer, som nu begränsa dem. Efter all sannolikhet voro dessa höjningar och sänkningar icke likformiga öfver hela Europa — så veta vi t. ex. att nu i vårt land den nordligaste delen höjer sig jemförelsevis hastigt, under det att den sydliga delen kan kallas stillastående, såvida den ej rent af sjunker — men i allmänhet måste förhållandena hafva varit ungefar sådana, som nu angifvits.

Sedan den tiden hafva förändringarna hufvudsakligen bestått i smärre oscillationer i landets och hafvets relativa höjd, men isynnerhet i bildningen af de nuvarande floddalarne, hvilka under slutet af denna diluvialperiod till en stor del hade en helt annan form och höjd än nu.

Under de långa tidrymder, som dessa förändringar erfordrat, hade mellersta Europas däggdjursfauna i allt väsendtligt bibehållit sin karakter. Äfven nu genomströfvades de från hafvet eller glaciererna återvunna trakterna af Elefanter och Noshörningar, likväl af andra arter än i tertiärperioden, hvilkas ulligt ludna hud satte dem i stånd att trotsa äfven ett jemförelsevis kallt klimat. Hästar, antiloper, hjortar bland hvilka den bekanta Jättehjorten, *Megaceros hibernicus*, af hvilken ett så vackert skelett finnes på Carolinska institutet, flera ox arter, såsom bison, uroxe, myskoxe, samt elgar och renar bildade hufvudmassan af växtätarne, under det att rofdjuren representeras af en tigerart *(Felis spelcea)*, grotthyenan och den stora grottbjörnen. De flesta af dessa äro nu utdöda, andra hafva dragit sig till helt andra trakter, såsom renen till de nordligaste delarne af Europa och myskoxen till Nordamerikas Polartrakter.

Ända till den sista tiden har det varit en bland geologerna allmänt antagen trosartikel, att menniskans uppträdande skett först betydligt sednare och ej förr än med början af den nuvarande perioden, torfmossarnes och alluvialbildningarnes period och särskildt ansågs det såsom ovedersägligen bevisadt, att menniskan icke lefvat samtidigt med de omnämnda stora, utdöda däggdjuren Mammuth-Noshörningen (Rhinoceros thichorrhinus) grott-tigern, grotthyenan och grottbjörnen. Till denna uppfattning och dess hårdnackade bibehållande bidrog ej litet *Cuvier*, hvilken genom sin auktoritet i detta afseende utöfvade ett sådant tyranni öfver sinnena, att man tillstoppade öronen för de mest öfvertygande skäl och blundade för de ovedersägligaste facta. Dessa hafva dock nu så hopat sig och blifvit af den mest minutiösa kritik så konstaterade, att numera endast den, som icke *vill* tro kan längre tvifla — *att menniskan i Europa lefvat tillsamman med mamuth-noshörningen, grottbjörnen och flera andra dylika utdöda djur, och att hon öfverlefvat de omhvälfningar, under hvilka dessa försvunnit från jorden.* — Dermed vare icke sagdt, att vi icke hafva anledning tro, att menniskan existerade långt förut, under den föregående perioden eller tertiärtiden, — tvärtom tala redan åtskilliga iakttagelser för en sådan åsigt — det ofvan framställda är blott hvad vi kunna taga fullkomligt fasta på, såsom grundadt med bevis så fullständiga, som vi någonsin kunna erhålla i sådana frågor. (Forts.)

Annina.

Novell af **Paul Heyse.**

I.

Det är endast ett äfventyr jag nu går att berätta — en ringa händelse, hvars trådar knötos lätt och obetänksamt, för att plötsligt afhuggas af dödens skarpa lie. Det torde utan tvifvel finnas de, hvilka detta hugg synes alltför brådstört, och hvilkas hjertan deraf känna sig allt för våldsamt träffade. Dessa skola klaga deröfver, att den poetiska rättvisan saknas, att de måste skiljas från en så smärtsam händelse utan försoning. Mig synes dock, att döden, då han bortrycker ungdom och skönhet, sjelf blir en skald, som förevigar det fullkomliga i vår åtanke och skyddar det älskvärda mot tidens skoningslösa anfall. Lifvet är sträft och obarmhertigt och tvingar äfven den finaste och spädaste gestalt att böja sig under den jordiska nödens och nödvändighetens tunga ok. Döden, då han nalkas ungdomen, lossar endast hennes vingar, då han synes krossa dem. Den, som ej kan försona sig med att stormen under våren sliter tusentals blommor från träden, innan de satt frukt, han må lemna dessa blad olästa.

Vår berättelse för oss till Rom, der en solig eftermiddag i midten af Oktober månad en ung tysk målare för första gången steg uppför den spanska trappan och styrde sina egna och sin vid ett band ledda lilla hunds steg mot trädgårdsanläggningen uppe på Monte Pincio. Han hade anländt först den föregående dagen, hade tillbragt de återstående timmarna med att skaffa sig en torftig boning, och denna dag tidigt på morgonen vandrat ut att beskåda det som på så långt afstånd hade dragit hans hjerta till sig: Rafaels och Michel Angelos mästerverk. Då han vid middagstiden trädde ut på torget utanför S:t Peterskyrkan, kände han sig yr i både hufvud och hjerta. Han satte sig i skuggan utaf en af de båda stora fontänerna och lät det yrande vattenskummets svalkande dagg nedfalla öfver sitt af blonda lockar omsvallade hufvud.

Så småningom hade de sista åskådarne af Vatikanens herrligheter försvunnit ur kolonnadernas ofantliga ringar, och enslingen satt der ännu alltjemt och märkte icke att hans tunna rock hade blifvit genomvåt och att stora droppar föllo från hans hår ned på stenhällen. I hans inre brann efterkänslan

af hvad han hade sett med en stor och stilla låga och förtärde alla gröfre jordiska intryck.

Först hans hund, hvilken han på morgonen hade lemnat i förvar hos vänlig gammal skräddare i ett angränsande hus, uppväckte honom ur hans grubblande tankar. För denna stackars trogna själ hade tiden synts mera lång än för hans herre. Han hade slutligen befriat sig medelst en kraftig ryckning på det band, hvarmed han stod bunden, och ett käckt språng ut genom fönstret och kom nu med ett muntert skall ilande fram till sin herre. Denne smekte honom och steg upp, nu först märkande att skumbadet grundligt hade genomblött honom.

Solen, som stod högt på himmelen, torkade honom snart och påminde honom att middagstiden var inne. Han suckade i det han gick förbi flera bodar och butiker med matvaror, icke så mycket för sin egen skull, som för sin trogna reskamrats, hvilken mager och förlägen betraktade de sköna röda skinkorna och korfguirlanderna i charkuteribodarnes fönster. Ynglingen hade sedan han var i Florenz, der han måst vexla sitt sista guldmynt, redan vant sig vid hungern och under det han på sin besvärliga fotresa frossade af det vexlande landskapets konturer och färger villigt nöjt sig med ett stycke bröd och några fikon. Men vid skönhetens rika bord, der hans herre frossade, fann den arma hundens djuriska drift icke sin räkning. Han begrep visserligen att det var dåliga tider, och fjerran från hans trogna själ var det att med ett egoistiskt knot sätta sig upp mot ödets skickelse. Men då hela staden var genomströfvad, utan att de någonstädes tagit in, föll det honom bittert att klättra uppför den spanska trappan, hvars heta steg brände hans fötter.

„Var lugn, Rädd“, yttrade till honom hans herre, som väl fattade hans sinnesstämning; „vi skola i dag inte åter gå hungriga till sängs. Då vi komma hem i vårt qvarter till signora Pia, der vi ha kredit trots vårt torftiga yttre, skall jag rän boden midt emot låta hemta åt dig en af dessa sköna korfvar, på hvilka du redan i morgse kastade så kärleksfulla blickar. Tygla ännu något litet dina begär, min stackars gosse, ty du skall veta, att vi äro i Rom, der bättre karlar än du med glädje hungrat, om endast Rafaels sol lyst på deras tomma tallrick.“

Han klappade härvid hundens hufvud, men blef helt eftertänksam, då den trogne kamraten slickade hans hand med en torr och het tunga. Att det icke länge kunde fortfara på detta sätt syntes honom nu tydligt, trots all hans lyckliga bekymmerslöshet. Från hemmet, hvarifrån han mot sin faders vilja hade vandrat bort med ett litet med svett och möda sammanskrapadt kapital, hade han ingenting att vänta. Bland sina landsmän i Rom kände han ingen, och hans stolthet skulle nekat honom att taga en främmande hjelp i anspråk. Nu var det visserligen sannt, att hans värdinna, som genast vid första ögonkastet hade fattat ett lifligt deltagande för hans barnsligt ungdomliga, lockiga hufvud, redan den föregående dagen hade velat beställa sitt porträtt af honom åt hennes man, Sandro Carpacci, hvilken sedan tvenne år tillbaka för ett litet knifstygns skull hade fått fri bostad i bagnon; men det ömma uttrycket i den stackars gräsenkans grofva, af kopporna härjade ansigte var honom i högsta grad motbjudande. Och i dag, då hans själ var full af det högsta, som skönhetens genius uppenbarat genom en välsignad meniskohand, gaf han sig det högtidliga löftet, att förr störta sig och sin lilla hund utför den Tarpejiska klippan, än låna sig åt en sådan synd mot sina stora föregångares ande.

Medan han nu stod lutad mot en af stenbalustraderna, lät motiverna till de taflor, som hade fallit honom in under resan, passera revy för sin fantasi och fann dem ovärdiga att ens kyssa fållen på Michel Angelos Delphiska Sibyllas klädnad, märkte han plötsligt att Rädd blef orolig och utstötte ett skarpt och argsint morrande, ett tecken till att han vädrade en fiende i närheten. Ty trots sitt ärerörigа namn och sin lilla gestalt egde han en krigisk ande och inlät sig opåkalladt i strid äfven med större fiender af sitt slägte, hvilket äfven bevittnades af hans sargade öron och de många skavankerna på hans svarta pels. Sjelfva hungern förmådde icke afkyla hans mod, och då han nu såg en väldig doggs stora ögon stå fästade på honom, gaf han genom ett trotsigt morrande och ett ifrigt ryckande på bandet tillkänna att det icke berodde på honom, om man gick hvarannan förbi utan att först pröfva en dust.

Afven doggen, ehuru han ej gaf något ljud ifrån sig, tycktes benägen att taga saken på allvar. Han leddes af en ung romarinna, som var ute och promenerade i sällskap med en väninna, vid en lätt kedja, och höll nu å sin sida de båda flickorna fast vid densamma, enär det syntes honom skymfligt att helt och hållet ignorera den gjorda utmaningen. På en gång nppgaf han ett beslutsamt, bistert skall, och dragande sin herrskarinna med sig vid kedjan, störtade han fram mot den tyska grälmakaren, som visade alla tänderna och drog ynglingen flera steg framåt mot fienden.

„Kom hit, Rinaldo! — Stilla, Rädd, stilla!“ ropade flickan och den unge mannen samtidigt hvar och en å sin sida. Men de båda kämparne hade redan farit hvarandra i lufven, den lilla tysken hade fattat den tunga romaren i örat, och denne vände nu hufvudet och hotade att hugga fienden i flanken med sitt väldiga gap. Ynglingen drog i bandet, flickan sökte ängsligt att lossa sina späda fingrar ur kedjan, som slingrade sig allt hårdare och hårdare omkring dem, och hvem vet huru saken kunnat aflöpa, om icke, likasom genom ett trollslag, en fridens ande hade farit in i de båda kämparne. Plötsligt skilde de sig från hvarandra, sågo och vädrade på hvarandra med en synnerlig aktning och utbytte derpå tecken till den mest innerliga vänskap. Rinaldo lade sin tunga gula tass varligt på Rädds rygg, denne åter slickade med sin heta tunga på sin väns breda messingshalsband, och båda voro så fördjupade i sin nya bekantskap, att det syntes omöjligt att skilja dem från hvarandra.

Den unga romarinnan gjorde äfven endast ett svagt försök dertill, och den unga tysken icke det ringaste. Han såg oupphörligt endast på det sköna anletet, hvilket genom en löjlig tillfällighet plötsligt hade blifvit fördt honom så nära ur den främmande mängden af fotgängare och nu, glödande i älskvärd förvirring, med eller mot sin vilja måste stå stilla inför hans blickar. Hon bar en enkel, men prydlig drägt, en stor florentesisk halmhatt och tunga guldringar i öronen. Hon hade nu till hälften vändt sitt hufvud bort från främlingen, så att han kunde beundra dessa ädla drag, som nyss slagit ut i blomma, rikedomen af hennes svarta flätor, den hvita halsen under den fint rundade hakan och den oförlikneliga smärtheten och smidigheten i hennes undomliga gestalt.

Slutligen föll det honom i sinnet att det väl egentligen tillkom *honom* att bryta isen, då hon ännu alltjemt icke vågade lyfta ögonen från marken.

„Signorina“, sade han på sin bästa italienska, „jag kan verkligen icke vara ond på min lilla ohyfsade hund, som skrämt er och likt en stråtröfvare afbrutit er promenad. Utan denna oförnuftiga varelses inblandning hade jag hvarken haft tillfälle eller mod att tilltala er. Om det icke misshagar er, skulle jag vilja be er om den gunsten, att få några steg bredvid er, helst som det vore grymt att så snart åter afbryta denna unga vänskap.“ Och med dessa ord pekade han på de båda hundarna.

Flickan svarade icke ett ord, men gaf honom en hastig blick från sina strålande ögon, för att se om hon vågade hysa förtroende för hans ansigte. Medan hon ännu tycktes öfverlägga, tog hennes följeslagerska, en liflig, skalkaktig varelse, som synbart högligen njöt af bådas förlägenhet, till orda och yttrade muntert:

„Hvad skola vi göra, Annina? Herrarna äro ju i pluraliteten, tre mot oss två. Vi få väl lof att vänta till dess det behagar Rinaldo att följa oss hem. I värsta fall kunna vi, ifall han alldeles icke vill skilja sig från sin nya vän, åstadkomma split emellan dem genom någon liten läckerbit. Eller kanske att ni är musikalisk, signor? ty med en canzone kan man jaga honom på flykten, helst med en tysk.“

„Nej, gudskelof att jag inte kan sjunga“, svarade ynglingen leende, medan det lilla sällskapet, med hundarne i spetsen, åter satte sig i rörelse. „Men hvaraf vet ni att jag är en tysk?“

„Jag märkte det icke på er italienska“, genmälte den lilla pratmakerskan lifligt, „utan på er rodnad, då ni yttrade det första ordet till Annina. *Våra* unga herrar ha minsann inte så lätt att lära sig den konsten! Men jag kände en gång en tysk, som var mycket äldre än ni, och som ändå rodnade när han — men huru gammal är ni egentligen?“

„Tjugutvå år.“

„Och hvad heter ni?“

„I Tyskland kallar man mig Hans; men sedan jag kommit till Italien, har jag öfversatt det gamla namnet Hans till det nya Giovanni, som vida mera behagar mig.“

Han såg bort till Annina och märkte på rörelsen af hennes stumma läppar, att hon i tysthet bemödade sig att uttala det främmande namnet.

Derpå gingo de en stund tigande vid hvarandras sida, i den mera ensliga delen af trädgården, der de icke sågo något af staden, men deremot hade utsigt åt Sabinerbergen och Campagnan. En balsamdoft sväfvade i den ljumma höstluften, hvilken de alla insöpo med fulla drag, och dervid, hvar och en på sitt sätt, tänkte på den sällsamma skickelse, som hade gjort att de nu så förtroligt som om de varit gamla bekanta gingo bredvid hvarandra och njöto af den sköna dagen. I den muntra Lallas hufvud jagade den ena skalkaktiga tanken den andra. Hon böjde sitt parasoll på sådant sätt mot ynglingen, att han ej kunde se deras ansigten och hviskade allehanda hemlighetsfulla saker i sin vänninas öra, hvaråt hon alltemellanåt sjelf utbrast i ett klingande skratt, medan Annina uppförde sig vida mera stilla och sedesamt och tydligen var ledsen öfver att man icke höfligare bemötte den unga främlingen. Plötsligt vände sig Lalla åter till denne, gaf honom en käck blick och frågade:

„Ni har lemnat er käresta hemma, signor Giovanni?“

„Det kallar jag en ren och öppen fråga“, svarade Hans, „och jag vill lika rent och öppet svara: nej!“

„Men ni har en ring på ert finger.“

„Den har jag fått af min mor.“

„Nå ja, det är något som hvem som elst kan säga. Men hos oss skänker mödrarna icke några ringar åt sina söner. Det öfverlemna de åt andra.“

„Min mor skänkte mig den då hon låg på sin dödsbädd. Jag skall bära den tills jag förlofvar mig. Således kommer det att räcka ännu en god tid.“

Han såg nu åter bort till Annina, som såg allvarligt ned framför sig. Han märkte nu först att ett drag af svårmodig tankspriddhet hvilade på hennes panna, någonting smärtsamt och drömmande, som ej tycktes stämma öfverens med det vackra barnets späda ungdom. Han hade velat gifva mycket för att få se dessa röda läppar dragas till ett leende. Och så började han nu, då Lalla hade blifvit förstummad genom hans allvarliga svar, att berätta om sin resa, hvarvid han icke skonade sig sjelf och uppdukade allehanda lustiga historier om de äfventyr, som hans i början ringa kunskap i språket, hans godtrogenhet och hans hunds sällskap hade ådragit honom. Då stämmningen derigenom hade blifvit något mera fri och obesvärad, bytte han om ämne och talade om det herrliga klimatet i södern och om skönheten hos de menniskor som der sett dagen. Lalla yrkade ifrigt på att han skulle säga hvad han tyckte om fruntimren i Italien. Han lät dem alla passera revy, från lombardiskorna, som hade besvikit hans väntan, ända till det der systerparet i Radicofani, som han vid eldbrasans sken den föregående natten hade aftecknat i sitt album. Han måste nu taga fram sin ritbok, och de bläddrade länge deruti, sittande på en bänk vid randen af kullen, medan han stod framför dem och nämnde orten och namnen till de olika ansigtena samt den djerfva list, hvarmed han ofta måst stjäla sig till att endast teckna några flyktiga streck. Rädd låg under tiden i gräset och sof af trötthet, medan Rinaldo hvilade bredvid honom och hade lagt sitt stora hufvud helt beqvämt på sin nya väns rygg. I fjerran sjöngo foglarna, och i hålvägen dernere drog en forman förbi, som med muntra visor dref sin häst till en raskare fart.

Italienska Dikter

af

Sven Tröst.

I.

Saltarello i Trastevere.

Tamburiner skrälla och skramla:
Samlens hit båd' unga och gamla!
Trumskinn dunkas af hårda knogar:
Samlens hit från gränder och krogar,
Nektarrusiga, bruna gossar,
Mörka flickor med kind som blossar!
Ingen långsam, sömnig förbidan,
Foten redo och hand i sidan!
I Trastevere bjuds i qväll
På en sprittande saltarell!

I en hyrvagn sitta
Lord och Lady Bob
Att i nåder titta
På Italiens mobb.
Röda polisonger
Skakas flera gånger
Af ett ljudligt skratt;
Men Myladys öga
Öppnas endast föga
För att småle matt.

Hejsan, strunt i den hedna britten!
Slikt han fattar ej för en vitten.
Se Giovanni med Marcellina:
Blickar tala och blickar skina,
Läppar skälfva med stumma frågor,
Yppa annat än dansens lågor;

Flicka akta, att inom året
Silfverpilen ej rycks ur håret,
Silfverpilen, som jungfrun prydt —
Giovanni är hjerteskytt!

Sjelfva Lady Fanny
Blir till hälften väckt:
Hvad den Giovanni
Dansar stolt och käckt!
Genom lätta kläder
Fram i ljuset träder
Ett bronseradt hull.
Ladyn floret sänker,
Fastän hjertat tänker:
»Very beautyful!»

Marcellina, min flicka lilla,
Skall du uppta' ett skämt så illa?
Marcellina vill klösa Stella —
Tamburinerna skramla, skrälla,
Skilj dem åt, vid Santa Brigitta,
Skilj dem, förr'n hon en knif kan hitta!
Osterian samlar oss sedan:
Der finns bot för harmen och svedan,
Der finns qvällsvard, som ryker fin —
Macaroni och vin — och vin! —

Men hos Ladyn röres
Mången hemlig sträng,
Och se'ndess förstöres
Månget ark velin.
Hvem är den der gossen,
Vallande i mossen
Kring ett smyckadt bås?
Det är Giovanni,
Som nu finns hos Fanny....
I pastell, förstås!

SPRÅNGNINGSARBETET VID SÖDRA ÖPPNINGEN AF JERNVÄGSTUNNELN UNDER SÖDERMALM.
Efter en teckning af C. S. Hallbeck.

Jernvägstunneln under Södermalm.

Sedan i vår tid vetenskapernas framsteg gjort så många förut okända eller otyglade naturkrafter menniskan underdåniga, kan vårt tidehvarf, i fråga om storverk af menskligt arbete, mäta sig med hvilken förgången kulturperiod som helst. Men just detta herravälde öfver de i stillhet verkande hemliga naturkrafter, som tvingas att tjena till menniskans *nytta*, icke blott till näring åt hennes *inbillningskraft*, vålla att vår tids under i allmänhet hafva en mindre titanisk karakter än den, som genom sina massor väcker vår häpnad vid betraktandet af t. ex. den Indiska eller Egyptiska forntidens byggnadsverk. Det är endast när nyttan sådant bjuder som menniskan nu gifver sig i strid med materiens råa massor och betvingar dem på ett sätt, äfven i qvantitativt hänseende icke mindre storartadt än forntidens jätteverk. Lika tyst som elektriciteten och ljuset arbeta i menniskans tjenst, lika väldigt stormar hon lös mot de högsta alper, om de ställa sig i hennes väg der hon med ångans hastighet vill fram till sitt mål. Vid samma alper öfver hvilka fordom Hannibal bröt sig en väg till Italien, der brytes nu en väg midt igenom berget.

Visserligen mindre storartade, men genom sin omvexling icke mindre intressanta äro de arbeten som pågå under våra ögon.

En af Sveriges yngre poetiska författare har liknat Stockholm vid ett lås, som sammansluter Mälarens perlband af gröna skär. Så är ock sammanbindningsbanan det lås, som sammansluter de svenska jernvägarnes kedja, och detta lås må väl kunna liknas vid en skönt slipad ädelsten.

Vi lemna i dag en afbildning af sprängningsarbetet vid södra ingången till jernvägstunneln under Södermalm. Arbetena påbörjades här förliden höst, straxt efter det regeringen sanktionerat ständernas beslut angående sammanbindningsbanan.

Tunneln tager sin början straxt ofvanför nuvarande bangården bakom hotel Göteborg. Sedan man här sprängt sig ned i berget med ett schakt, i djup motsvarande tunnelns botten, började den 28 Okt. sjelfva tunnelsprängningen. Först bryter man sig fram i berget med ett „galleri“ af 60 fots längd,

Ni-skap och Icke-Hatt-aftagning.

Thema med variationer af Stift & Comp.

Vi blifva Ni!

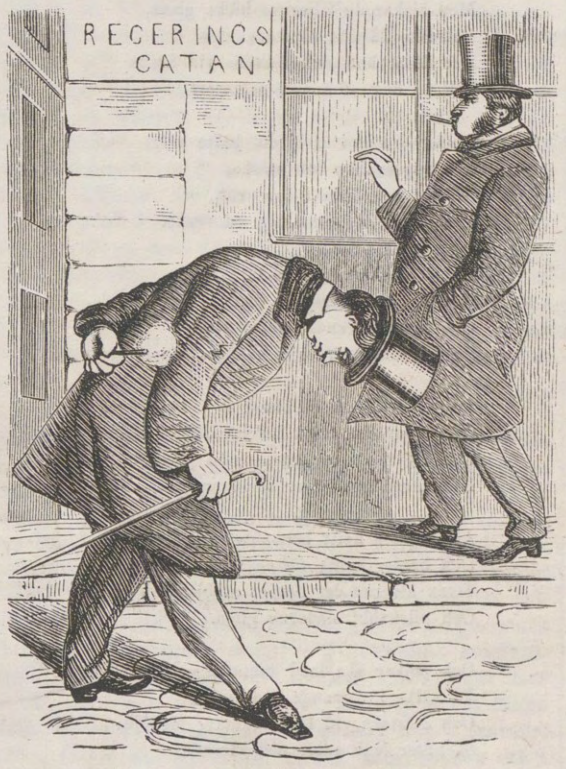

Så helsar man: — på en förman,

på gårdagens värdinna,

på en fattig slägting,

på flickans moster,

på flickan

på sin rival,

på sin läkare,

på en fordringsegare.

9 fots höjd och 15 fots bredd. Vår plansch visar oss detta galleri, der vi i det öfre mörka hvalfvet se borrningsarbetet försiggå vid belysning af gaslågor. Sedermera spränges undan för undan det bottenschakt, som vidgar tunneln till 19 fots höjd och 32 fots bredd, beräknad för tvenne jernvägsspår och en 6 fots trottoir på östra sidan. Vid sprängningen af detta bottenschakt har man äfven experimenterat med nitroglycerin. Arbetet verkställes på beting och fortgår med dubbla arbetslag 8 timmar i sender natt och dag oafbrutet. På „galleriets“ utsprängning beror hastigheten af det hela, som hittills fortgått med omkring $1^3/_4$ fot per dygn. Bergarten är den hårdaste granit.

Ett besök nere i tunneln gör ett både lifligt och mäktigt intryck. Arbetschefen, löjtnant Unge, har med förekommande artighet beredt oss tillfälle att några gånger bese arbetena, hvilka naturligtvis icke kunna hållas tillgängliga för besök af den stora allmänheten.

Antingen utför stegen eller genom vindspelet förflyttar man sig till bottnen af schaktet. Framför sig ser man då i tvenne afsatser arbetarne i oafbruten enformig rörelse med taktmässiga slag af sina släggor fräta på bergets inelfvor. För att till lättnad för arbetet bibehålla denna taktmässighet, instämma vanligen arbetarne i en gemensam sång. Det är af en egen kontrast att höra dem midt i berget, här och der omgifna af pittoreskt grupperade istappar, uppstämma: „Vintern rasat ut bland våra fjellar, drifvans blommor smälta ned och dö“.

Men nu läggas borrar och släggor å sido, man bereder sig att i tvenne salfvor affyra de laddade skotten, vanligen 45 för hvarje gång. Man bör icke försumma tillfället att vara med härom. Låt oss skynda upp till galleriet för att der söka skydd i en skottkur af fasta bjelkar. Det blir tyst i hvalfvet. „*Tändning!*“ ropar en röst. Tändarne ila från skott till skott och, medan brandrören spruta eld, flykta arbetarne på snabba fötter öfver rasslande stenar till skottkuren, der vi redan förut befinna oss i säkerhet. Dörren tillslutes väl. Nu börjar på alla sidor ett dånande, knallande och brakande utan all ända, berget darrar på sina grundvalar och massor af sten och grus slungas mot den lilla skottkuren der vi stå en 7—8 personer tätt sammanpackade. Ännu ett och annat enstaka skott; slutligen blir det tyst och vi öppna dörren och träda ut i hvalfvet, hvarifrån en dunkel blågrå rök väller ut mot öppningen af schaktet.

Omkring 270 skott aflossas per dygn. Efter en ungefärlig beräkning på stället, att hvarje arbetare slår 80 slag i minuten, åtgår 2,138 millioner slag af en slägga för hela tunneln, hvars längd är 1437 fot till den punkt der jernvägen åter träder i dagen genom ett hvalf under Fengerska huset i Peter Myndes backe. Detta hus, uppfördt af Ehrenstrahl, hvilar nu på en hvälfning, som utgör på en gång tunnelns tak och gårdsplan för nämde hus.

Tunneln sträcker sig i en 1,500 fots curva, med en lutning åt Mälaren af 1 fot på 100, hvilka omständigheter, jemte den ytterst oregelbundet bebygda stadsdelen ofvanför samt det i tunneln rådande mörkret, i ytterlig grad öka svårigheten att staka så att man från båda sidor mötes i samma punkt. Sprängningsarbetet på norra sidan började den 29 Jan. d. å. Arbetstiden var beräknad till 2:ne år, men kan troligen förkortas så att arbetet redan till nästa års vår blir färdigt. Kostnaden var i öfverste Ericsons förslag beräknad till 485,760 Rdr Rmt, hvilken summa med säkerhet är tillräcklig och antages komma att lemna icke obetydligt öfverskott.

Alltsedan 1856 har öfverste Ericson arbetat på genomdrifvandet af Sammanbindningsbanan och det var som bekant förnämligast genom sitt i de la Croix's sal hållna tal, som han öfvertygade allmänheten om dess stora gagnelighet.

Vintern i Norden.

Må andra sitta i stugans vrå
Inkrupna och hacka tänder
Och rysa: hu! och sucka: håhå!
Och längta till varmare länder.

Se, sådant är ej mitt behag,
Det skänker ock föga lisa;
Fasthellre sjunger belåten jag
Om sjelfvaste vintern en visa.

Han har nog mycket att bjuda han,
Som fägnar och fröjdar sinnet,
I fall man härdar sig lite' grand
Och ej är för öm om skinnet.

Han lättar luften och gör den ren
Från qvalmig dunst och tjocka,
Uppfriskar blodet och är ej sen
Att rosor på kinderna plocka.

Men älskar du liljornas bleka glans,
Betrakta då ditt fönster;
Der flätar han sirligt krans vid krans
Till en duk af finaste mönster.

Dock — stirra är ej det bästa sätt
Att hugen lifva och stärka,
Nej, ut och fatta i ögat rätt,
Hvad vintern är mäktig att verka.

Han sätter benen i raskare fart,
Han spänner slappade senor
Och slipar äfven humöret klart
Så väl som de rostiga skenor.

I fasta bojor af stålblank is
Han sjöar och träsk intvingar;
Och väl förtjenar det sångens pris,
Hur skridskon fötter bevingar.

Af skäraste hvitt han sömmar en skrud
Och breder kring fälten vida,
Strax klingar det lustigt af bjällrors ljud
Och pilsnabbt slädarne glida.

Och pojkar åka med gamman och fröjd
På kälke i stupande backar,
Och mästarn vid lästen tänker förnöjd:
Så nöter man sulor och klackar.

Och sparfvarna hoppa kring stuguknut
I trefna, fridsälla skaror.
De qvittra så snällt: kom ut! kom ut!
Och rädes ej krut eller snaror.

Och jägarn fattar, när dagen gryr,
Sin bössa och ilar åt skogen,
Upp spritter då »jösse» helt hufvudyr,
Och ferm är hunden och trogen.

Och yxan dånar mot högrest tall,
Och timmer till sågarne köres,
Och mången munter, men konstlös trall
Till bergakonungen föres.

Och ekot härmar, och ugglan glor,
Hon tycker, det låter illa;
Men hemma i stugan der sitter mor
Och vyssar sakta sin lilla.

Och natt går in; kring stränderna far
Ett knot af pressade vågor,
Och ofvan flammar helt underbar
En krans af skiftande lågor.

Och stjernor gnistra i tusental
I tempelhvalfvet, det höga,
Och månen blickar på höjd och dal
Med sitt stora, glänsande öga.

Och träden som jättevålnader stå,
I lummig frostdrägt klädda,
Derunder lurfviga ulfvar gå,
På en gång ilskna och rädda.

Och bönder knoga till närmsta stad
Med foror åt sig och andra,
Och stadsbon krusar och menar glad:
Den vintern är ej att klandra!

Men hopas ibland för mycket snö,
Så hjelps det med plogar och qvastar;
Och veknar kölden och blir det tö,
Så kramar man bollar och kastar.

Ja, mycket har vintern utomhus,
Som både fröjdar och stärker;
Vildt far han dock stundom fram och burdus,
Så det svider i skinnet och värker.

En får sin yttersta nästipp kyld,
En ann åsamkar sig snufva,
Ehuru hans kropp af pels är skyld
Och bottfoter och vinterhufva.

En tredje andas tungt och kort
Med tillhjelp af respiratorn
Och våndar han bodde långt långt bort
Inunder sjelfva equatorn.

En fjerde ligger med häst och tross
Och kraflar, stjelpt i en drifva,
Är knappt i stånd att komma loss,
Hur han än må streta och klifva.

Dock vet jag en regel, som nordbon bör
Behålla i stadigt minne,
Att är det för bistert ute, så gör
Man klokast att stanna inne.

Der finns nog mycket, der också,
Som glädje och fägnad sprider
Och kommer hjertat att lifsvarmt slå
I kyliga vintertider.

I hemmets lilla och stilla verld,
Hur rent vi tänke och känne.
Och brasan, som sprakar på fridlyst härd —
Hvad kan väl liknas vid henne?

I eldskenet sitter man der helt tryggt
Och värms båd' innan och utan,
Allt medan stormen ryter så styggt
Och piskar snön emot rutan.

Ej sällan samlas en utvald rund
Af vänner och fränder kära,
Att språka och skämta af hjertans grund
I vett, i tukt och i ära.

Kanhända läses ock upp ur bok
Ett stycke prisadt med rätta,
Och ville man vara riktigt klok,
Så gjorde man oftare detta.

Men tarfvas motion, så tar man i ring
Och dansar, så svetten lackar;
Hej hoppsan, lustigt att svänga omkring,
Helst utan handskar och frackar!

Förgäfves är det, att ledsnaden står
Derute och bultar på porten;
Sjelf gamla mormor i silfverhår
Är fryntlig och spår i korten.

Dock är det ej för nöjet allen,
Som brasan tändes och brinner;
Der sitter ock vid gyllene ten
Den husliga fliten och spinner.

Han spinner blånor, han spinner ull,
Och trefnad och fröjd tillika,
Och hjulet surrar och rulln blir full,
Och sorgetankarne vika.

Nu härflas garnet, bobinen går
Och varpen bommas och trädes
Och skottspolen löper och skeden slår,
Och man ser på väfven och glädes.

Se'n tar man saxen och klipper till
Och vaxar tråden och sömmar;
Men när det är natt, så sofver man still
Och drömmer ljufliga drömmar.

E. W. D—a.

Italiens nya hufvudstad.

I sina gamla republikanska dagar var Florenz en ädelsten bland städer, men en af icke så synnerligt stort omfång. Omkretsen af dess murar slutade omedelbart på andra sidan om domkyrkan, var i vester begränsad af Via de' Legnajuoli och Trefaldighetstorget, följde i norr riktningen af Via de' Corretani, utan att nå fram till Santa Maria Novella, och lemnade i söder, mellan staden och det nuvarande Lung'Arno, en betydlig öppen plats, som upptogs af fält och trädgårdar. Detta gamla Florenz var i högsta grad pittoreskt, bygdt i trotsig och koncentrerad stil, prydt med höga, grofva torn, dystert i hvarandra bygda hus och trånga, krokiga gator. Under tidernas lopp blef en utvidgning af dess gördel nödvändig. Lung'Arno blef bebygdt från Ponte alla Caraja nästan ända till Ponte Alle Gracie, och en liten del af den södra stranden, på hvilken palatset Pitti nu är beläget, indragen inom stadens område. Men äfven denna nya omkrets innefattade ännu icke Santa Croce och Santa Maria Novella, och först den tredje omkretsen gaf Florenz de proportioner det nu har och omgjordade det med dessa ärevördiga vallar, hvilka nu anses för obeqväma skrankor och hvilkas existens kommer att upphöra med denna vinter.

Florenz måste nemligen ännu en gång utvidga sin gördel och göra sig beredd att mottaga många tusen nya stadigvarande invånare, hvilka dess värdighet af Italiens nya hufvudstad komma att förskaffa detsamma. Kommunalrådets medlemmar hafva också redan börjat att rådslå om de nödiga förändringarne och förbättringarne i staden, och utvecklar dervid en verksamhet och en ifver, hvilken man förut neppeligen hade tilltrott dem. Vallens

omkrets skall i norr blifva utflyttad till San Dominico de Fiesole, och i söder till Poggio Imperiale. På en del af den nuvarande vall-linien skall en präktig boulevard med offentliga trädgårdar komma att anläggas. Åtskilliga gator äro bestämda till utvidgning och förskönning, isynnerhet Via de' Martelli, som går från Via Larga till domkyrkotorget, samt Sdrucciolo de' Pitti, en trång gata mellan Via Maggio och palatset Pitti. I midten af staden komma trenne nya torg att anläggas. Denna förändring är i hög grad önskvärd, ty de nuvarande torgen lemna i afseende på renlighet och beqvämlighet betyligt öfrigt att önska. Äfven den länge omtalade planen att utvidga Via Rossa och göra den till en del af en stor gata från den ena ändan af staden till den andra har ånyo upptagits. Tyvärr måste många herrliga gamla palatser falla, om planen kommer att gå i verkställighet.

Efter mycket tal hit och dit har man nu fattat det beslutet att inrätta de femhundrades stora sal till en provisorisk samlingsplats för andra kammaren. Visserligen finnes det i hela Florenz icke någon sal hvars historiska rôl bättre kunde passa för det nya ändamålet, men i praktiskt afseende är den alldeles icke lämplig och skall också endast tjena såsom nödhjelp, på det att man icke genast måste behöfva underkasta sig de ofantliga kostnader som San Firenze-klostrets inredning till säte för kammaren skulle medföra. Afven i femhundramannasalen är ofantligt mycket att göra för att skaffa ljus och värme.

För senaten var ett annat beqvämare rum utsedt, nemligen tvåhundramannarådets bekanta sal i Gamla Palatset. Nu har det blifvit officielt meddeladt att första kammaren skall erhålla det stora rummet i Uffici, som af alla resande är kändt under namn af mediceiska teatern. Äfven denna anordning är provisorisk, enär senaten tillika med andra kammaren skall flytta in i San Firenze-klostret. Gamla Palatset är bestämdt för utrikesministèren, åt hvilken den långa sträckan af de mot öster liggande rummen komma att anvisas. Krigsministèren kommer att flytta in i det erkebiskopliga seminariet. Utrikesministèren erhåller en del af palatset Riccardi, der La Crusca-akademien, Riccardiska biblioteket och öfvertullkammaren stanna qvar på sin gamla plats. Finansministèren flyttas till Casino Medino, en vacker byggnad, som omgifven af trädgårdar ligger vid midten af Cavour-gatan. Francesco Medici, bedröflig i åminnelse, drömde säkerligen icke om detta hans älsklingssätes blifvande bestämmelse, då han der hade sina hemliga möten med den sköna venetianskan Bianca, som med sitt lockiga blonda hår och sin sinnliga skönhet hade lyckats att bedåra Florenz' dystra tyrann. Amiralitetet flyttar in i S:t Jakobs-klostret, ministèren för offentliga arbeten i Santissima Annunciata-institutet, förvaltningen af nationalskulden och artilleriväsendet i klostret Santa Cruce och Heliga Andsklostret, statsrådet i det sköna palatset Nonfinito, räkenskapskammaren i palatset Crocetto och inrikesministèren i Heliga Katharina-hospitalet.

Naturligtvis lockar utsigten till så genomgående förändringar spekulanter från alla håll och kanter, och staden hvimlar af främmande ansigten, hvilka man ger namn, som väcka tanken på millioner. Det allmänna samtalsämnet är bildandet af ett sällskap, med hvilket magistraten uppgjort kontrakt om byggandet af Schweizerhyddor. Efter italienskt begrepp behöfver man en särdeles lång tid till att bygga hus, som äro torra, och derför har man tänkt på små hus af trä och jern, som skola innehålla icke mindre än 2000 bostäder och samtliga vara färdiga till 1:sta Maj. Alla dessa byggnader skola icke komma att lemna någonting öfrigt af de tjugofem millioner francs, som magistraten dertill anslagit, och de af parlamentet för hufvudstadens flyttning beviljade millionerna skola icke förslå till hälften. Då arbetet börjar på allvar kommer Florenz att förvandlas till en riktig myrstack och utveckla mera verksamhet än förut på flera århundraden. För närvarande hör man bara talas vidt och bredt, ser ett evigt gående och kommande och blir gjord uppmärksam på spekulanter från Milano och Turin, som skola ha uppgjort kontrakt om det eller det. Men arbetar gör man ännu icke, och man har dock endast fyra månader på sig för att göra allt i ordning.

Teater och Musik.

Om Mamsell *Sara Magnu's* soirée förliden lördag ej var så talrikt besökt, som man trodde sig kunna vänta, torde förnämsta orsaken dertill få sökas i den bistra vinterkylan, som vältaligt nog uppmanade litet hvar att stanna hemma vid brasan. Den del af vår musikälskande allmänhet, som, det oaktadt, efterkommit *Mamsell M:s* kallelse, hade emellertid intet skäl att vara missbelåten med sin afton. Det visade sig också, att om kölden derutanför var skarp, den ingalunda mäktade skaffa sig något inflytande på värmen och entusiasmen inne i salonen. *M:lle M.* spelade, dervid skickligt biträdd af *Hrr Ölander* och *Thorsell*, *Mendelsohns C-molls Trio*, och sedermera åtskilliga smärre saker, hvaribland må nämnas en *Gavotte* (G-moll) af *J. S. Bach* och en liten, mycket nätt pjes af *Fr. Bendel*, kallad „*Das Spinnrädchen.*" — *Fru Michaëli* sjöng, utom *Rohdes* bekanta „*Tema med variationer*" och en likaledes känd visa af *Kjerulf*, „over Lyngen", en *romans af Spohr*, hvilken hon återgaf med en enkelhet och renhet i föredraget, som ännu mera höjde värdet af denna så älskeliga komposition. — Både *Mamsell Magnus* och *fru Michaëli* blefvo förnyade gånger på det varmaste appladerade för sina utmärkta prestationer.

Den första af de af fru *W. Norman* och M:lle *M. Neruda* arrangerade soiréerna för *Kammarmusik* gafs förliden tisdag, i De la Croix's stora salon. Fåfängt skulle vi söka beskrifva den entusiasm, som framkallades af det utmärkta, öfver allt beröm höjda sätt, hvarpå de båda konstnärinnorna, biträdda af Hrr Norman, d'Auber, Lindroth och Arnold, tolkade de väl valda pjeser, som utgjorde programmet till denna *musikaliska fest.* — Stockholms musikälskande allmänhet stannar i stor förbindelse hos fru Norman och m:lle Neruda, som fyllt ett länge kändt tomrum i vårt musiklif genom dessa soiréer, hvilka lofva en njutning, sådan som endast ett i artistiskt afseende *fulländadt* utförande kan skänka. — Soiréen, som besöktes af en så talrik publik, som lokalen beqvämt kunde rymma, hedrades af DD. MM. Drottningens och Enkedrottningens, samt DD. KK. HH. Prins Oscars och Prinsessan Lovisas höga närvaro.

På *Kungl. Teaterns* lyriska scen upptages, sent omsider, i dessa dagar *Beethovens* „*Fidelio*", den enda opera vi ega af detta stora och lysande snille. — *Fidelio* är ett mycket invecklad arbete, hvilket innehåller många och stora skönheter, men hvars melodiska väfnad icke alltid är lätt att reda.

För att värdigt återgifva mästarens arbete fordras både *stora* och *kraftfulla* röster, starka körer och en förträfflig orkester.

Nedanstående notiser, om operans tillkomst och öden, torde möjligen intressera våra läsare.

Då utrymmet icke medgifver en genomförd analys af det storartade mästerverket, inskränka vi oss till att påpeka några af de mest framstående numren, såsom fångarnes kör, Leonoras och Florestans arior, duetten vid grafven mellan Rocco och Leonora, Roccos kupletter i första akten o. s. v. Man måste dock tillstå, att denna allvarliga musik med sin mäktiga och färgrika instrumentation ovedersägligen är svårt skrifven för rösten. Dessutom har mästaren gifvit nästan alla numren i sin opera simfoniartade proportioner, hvilka menligt inverka på det lif och den rörlighet i handlingen, som teatern ovilkorligen fordrar. — Också har *Fidelio* aldrig, ens i Tyskland, vunnit en så beskaffad popularitet, som t. ex. Mozarts och Webers arbeten.

Direktören för den priviligerade teatern "an der Wien", Braun, hade af den 34-årige, redan beundrade mästaren beställt musik till en operatext, hvartill poeten Sonnleithner hemtat ämnet från en fransysk opera, kallad „L'amour Conjugal", hvilken, med musik af Gaveaux, blifvit uppförd på *théâtre Feydeau* 1799. Beethoven, som fann sig belåten med texten, grep verket an med den ifver, att operan var färdig att uppföras redan 1805. — Vid samma tidpunkt hade franska arméen passerat Donau och inträngde i Wien just dagen för första representationen af *Fidelio*, den 20 Nov. ofvannämde år. Hela teatern var fylld af fransk militär, som i musikaliskt hänseende ingalunda blifvit fostrade att fatta detta slags musik. Operan gjorde ej heller någon lycka och försvann från repertoiren redan efter 3:dje representationen. Den upptogs visserligen snart åter, men gjorde ej heller nu någon egentlig lycka och råkade snart i glömska ända till 1814, då den i Maj månad gafs till förmån för tvenne vid Hofteatern anställde artister, och sedermera för kompositören, som då sjelf ledde representationen. Från detta ögonblick var det som operan fick fast fot på tyska scenen, der den sedermera beständigt hållit sig på repertoiren. Men äfven utom Tyskland är *Fidelio* känd och beundrad. — Så gafs den i Frankrike första gången 1825, på Odeon, sedermera 1831 i Théâtre Favart af ett tyskt operasällskap, hvaribland märktes fru Schröder-Devrient och tenoren Haitzinger, och upptogs senast 1860, på Th. Lyrique, der M:lle Viardot återgaf Leonoras parti. — I Sverige är *Fidelio* gifven på vår Kungl. Teater redan på 1820-talet, men vare sig af bristande vokala resurser eller något annat skäl, nog af, operan gjorde ej den lycka, vi nu våga förespå densamma.

Schillers Fiesco har under loppet af denna vecka gifvits tvenne gånger för goda hus och en ganska tacksam publik. Man är i våra dagar så van vid att de, som känna en svalkande vällust vid den borgerliga dramens eller den sentimentala komediens vattenrika tåreflöden, eller söka en upplifvande nervskakning vid akrobaters lifsfarliga experimenter, äro alldeles för ömsinta att kunna uthärda den tragiska ofärd som drabbar de menskliga passionerna i deras ensidiga och blinda framfart. Desto mera glädjande är det då någon gång diktverk af denna art tyckas finna genklang hos publiken. Också har stycket å kungl. teatern i nästan allt väsentligt gifvits på ett sätt som rättfärdigar den framgång det rönt. Isynnerhet de båda hufvudpersonerna, herr Swartz såsom Fiesco och herr Dahlqvist såsom Verrina, fylla förträffligt sina platser. Hos den förre paras på ett lyckligt sätt den fint bildade ädlingens veklighet, konspiratörens förställningskonst och äregirighetens bragdlystnad. Hvad särskildt hans förställning beträffar är det visserligen mycket riktigt att den hålles så fint att det icke blir osannolikt att han lyckas föra sin omgifning bakom ljuset, men något mera kunde dock, utan något groft dubbelspel gentemot publiken, den verkliga sinnesstämningen framskymta, så att icke den oinvigde åskådaren blir till en början fullt lika mycket vilseledd som personerna i pjesen. Det manliga allvaret och den svärmiskt republikanska strängheten återgifvas förträffligt af herr Dahlqvist. Äfven hans masque var karakteristisk och ädel.

Leonora, Fiescos ädla sjelfuppoffrande maka, spelades af M:ll Nerman med mycken värma och ett mildt behag. Då M:ll Nermans stämma icke eger omfång och styrka nog att fritt utveckla sig, hvarken åt djupet eller åt höjden, kommer hon att så till sägandes sjunga på några få toner, hvaraf hennes deklamation får något monotont, som visst icke tyckes hafva sin grund i bristande uppfattning och nyansering af uttrycket. M:ll Nermans minspel är vårdadt och uttrycksfullt.

M:lle Åberg har, som förut är nämdt, öfvertagit Julia Imperialis rol. Denna unga skådespelerska, så rikt utrustad med naturens alla yttre företräden, har, huru mycket dessa företräden än i allmänhet gälla inför publiken, dock aldrig förut rätt slagit an. Så mycket mera glädjande var det att bevittna den fullständiga och välförtjenta framgång, som nu kom henne till del. Det är svårt att icke vinna publikens sympatier i den scen der den koketta men stolta grefvinnan på ett temligen ovärdigt sätt förrådes af Fiesco, som visst icke i denna sak står så ren att han bör uppträda som den rättfärdigt straffande guden. Vår sympati vänder sig här till den förorättades förmån, äfven om hennes rol icke spelas så väl som nu var händelsen. Icke mindre väl lyckades M:lle Åberg under de föregående akterna i den efter vår tanke vida svårare uppgiften, att gifva en nog fin ton åt det koketta pladder och det hjertlösa hån hon här har att framsäga.

Äfven hr Fredriksson gjorde en lyckad debut i Geanetino Dorias rol. Hr Kinmansson, som förut innehaft densamma, gaf mera accent åt den råa maktens brutala trots, hr Fredriksson mera åt den förargelseväckande libertinens fräckhet. Hr Fredriksson, som så kort tid efter sitt uppträdande såsom skådespelare mognat för en mer än vanligt stor användbarhet i den vidlyftiga konversations-repertoiren, har hvarje gång han försökt sig i kostym visat en under sådana förhållanden lätt förklarlig brist på herravälde öfver gesten. Dels rolens beskaffenhet och dels gjorda framsteg gåfvo hr Fredrikssons uppträdande i Geanetinos rol all nödig säkerhet.

Om hr Stjernströms framställning af Muley Hassans högst intressanta rol, som väl kunde förtjena sin särskilda analys, är ej mycket godt att säga; men svårt är att afgöra hvad som härvid var det mest störande, antingen bristande utanläsning, bristande uppfattning eller ett till sättet mindre lyckadt bemödande att vara lustig.

Slutligen förtjenar hr Ahlgrensson att med beröm omnämnas för ett synnerligen vackert changement i femte akten.

Dramatiska Teatern bjuder på tvenne nya franska komedier, en tår-pjes och en skratt-pjes, om hvilka vi ej i dag äro i tillfälle att vidare orda.

Ett romantiskt rättegångsmål i Spanien.

Högsta domstolen i Barcelona har nyligen behandlat ett mål rörande identiteten af en ung man, som påstod sig vara son till en för några år sedan afliden rik bankir i Barcelona. De närmare omständigheterna vid denna mystiska sak äro följande.

Markisen Don Franscisco de Clara-Fontenallas, bolagsman i den välkända firman Lamberto y Fontenallas, hade tvenne söner, Don Lamberto och Don Claudio, samt en dotter, Donna Eulalia, gift med markisen af Villamediana, som bor på sitt stora gods i närheten af Madrid. I September år 1845 försvann plötsligt den yngre sonen, Don Claudio, som då var tjugotre år gammal, och alla försök att återfinna honom voro fruktlösa. Kort tid derefter anlände emellertid två eller tre bref till markisen från hans son, som förklarade att han blifvit af banditer bortförd till bergen, och att dessa nekade släppa honom förrän de erhöllo en lösen af 1000 uns guld. Måhända trodde icke markisen på verkligheten af sonens fångenskap, utan endast antog att det var ett försök från dennes sida att narra åt sig en större penningsumma. I alla händelser skickade han icke det begärda guldet, och från denna tid hördes ingenting om eller från Don Claudio förrän i Maj 1860. Markisen hade under tiden gjort ett testamente, dateradt i Maj 1850, i hvilket han uttryckte sin önskan att hans qvarlåtenskap ej måtte delas mellan Don Lamberto och Donna Eulalia förrän hans förlorade son var återfunnen eller hans död tydligen bevisad.

Då markisen kort derefter dog, ärfde Don Lamberto titeln och delade genast arfvet efter fadern med systern, markisinnan af Villamediana. Den hastiga delningen af arfvet väckte i första ögonblicket en viss skandal, emedan testamentets innehåll var allmänt bekant, men hela saken var inom kort helt och hållet glömd. År 1852 afgaf emellertid en man vid namn Gomez, som hade blifvit arresterad för rån, en fullständig berättelse om Don Claudios bortförande af röfrarne. Myndigheterna beslöto nu att vidtaga ytterligare forskningar, hvarvid befanns att alla dokumenter rörande denna omständighet hade försvunnit, med undantag af Don Claudios tvenne bref, som han hade skrifvit medan han var i banditernas våld och hvilka den aflidne markisen hade öfverlemnat åt polisen år 1850.

Efterforskningarna ledde derför till ingenting; men nio år senare, år 1861, erhöll Don Lamberto, den nuvarande markisen, ett bref, dateradt den 15 Maj och undertecknadt „Din broder, Don Claudio“, hvaruti nämndes att brefskrifvaren alldeles nyss hade anländt till Barcelona med en ångbåt från Charlestown. Don Lamberto skickade genast en gammal skrifvare, vid namn Marti, att möta brodern. Så snart denne satte foten på däck tilltalades han af Don Claudio, som kallade honom vid namn och fällde tärar af glädje vid hans åsyn. De följdes nu åt till Don Lamberto, hvilken tycktes med glädje igenkänna den unge mannen såsom sin bror Claudio och genast sände ett telegram till sin syster, markisinnan af Villamediana, med underrättelse om deras broders återkomst. Följande dagen meddelade Don Lamberto guvernören i Barcelona nyheten om att han återfunnit sin bror samt erkände honom såsom sådan inför en af stadens myndigheter. Ingen hyste det ringaste tvifvel om att den nykomne verkligen var Don Claudio, och han fortfor att af brodern behandlas såsom sådan ända till den 23:dje Maj, då han helt plötsligt, klockan tu på morgonen, blef arresterad af polisen uti broderns hus och anklagad för att vara en bedragare. Man fick sedan veta att denna arrestering hade skett på angifvelse af markisen och markisinnan af Villamediana. Don Claudio blef så häftigt gripen af denna förfärliga anklagelse, att han genast anfölls af en häftig feber och bad att få ett glas vatten, som bars fram till honom af en bland husets tjenare. Han hade icke väl druckit det, förr än ropade att han vore förgiftad. Han fördes emellertid i fängelse, der man gaf honom motgift, och efter trenne veckors förlopp var han återställd, men förblef dock i fängelsets sjukhus uti ett tillstånd af ytterlig svaghet.

Medan han låg der fördes en skräddare, vid namn Feliu, och dennes hustru in till honom, och dessa förklarade att de ansågo honom vara deras son Claudio, som vid tjugo års ålder hade rest till Buenos Ayres år 1857. Deras son och dotter förklarade sig äfven känna igen honom såsom deras broder. Alla fyra togo detta på sin ed; hvaremot tvenne andra personer, Don Claudios amma och fosterbror, förklarade att han verkligen var Don Claudio.

Vid ransakningen framlemnade Don Claudio fyra dokumenter, i hvilka han kallades Don Claudio Fontenallas. Det första var hans fullmakt såsom fanjunkare i Buenos Ayres' armé, daterad i April 1857, hvilket bevisade att han ej kunde vara Claudio Feliu, emedan den senare seglade från Barcelona till Buenos Ayres i slutet af Februari samma år och således icke vid denna tid hade kunnat hinna fram till sin bestämmelseort. Det andra var ett pass åt Don Claudio Fontenallas af spanska konsuln i Rosario de Sancta Fé; det tredje var en fullmakt såsom underlöjtnant vid artilleriet, daterad Buenos Ayres den 22:dra Juli 1858; och det fjerde var mönsterrullan öfver de män som hade stått under hans befäl på ett skepp som han hade kommenderat. Dessa fyra dokumenter, som voro af en sådan väsendtlig vigt för den anklagade, lemnades i ransakningsdomarens händer, hvilken under rättegångens lopp förklarade att han hade förenat dem. En hel mängd vittnen blefvo hörda, men deras vittnesmål voro i hög grad motsägande, enär somliga förklarade att fången verkligen var Don Claudio, och andra lika bestämdt påstodo att han var skräddarens son.

Fången sjelf förklarade på hvad sätt han hade blifvit gripen af röfrarne samt huru han en vacker dag hade lyckats rymma ifrån dem, medan de voro berusade, samt fly till Barcelona. Han begaf sig likväl icke hem till sin far, emedan han trodde att röfrarne hade handlat på dennes befallning, efter som han icke hade utbetalt den begärda lösen. Han for derför till Amerika och qvarstannade der till 1861. Då åtskilliga af den aflidne markisens gamla tjenare blefvo hörda såsom vittnen, erinrade dem fången om en mängd omständigheter, som knappast någon annan än den verklige Don Claudio kunde känna till; men markisinnan af Villamediana, ehuru hon först hade igenkänt fången såsom sin bror, förklarade sig sedan öfvertygad om motsatsen, emedan hon fann honom okunnig om flera förhållanden som hennes bror måste hafva känt.

Resultatet af ransakningen var, att domstolen, som bestod af endast en domare, förklarade fången vara Felius son och dömde honom till tolf års strängt straffarbete. Tjugo af fångens vittnen blefvo tilltalade för att hafva gått falsk ed. Fångens advokat förklarade att hans klient icke hade fått åtnjuta de rättigheter som lagen tillerkände honom, att domaren hade nekat att höra flera af hans vittnen, samt att hans anhållan om en närmare efterforskning uti Argentiska republiken hade blifvit afslagen, samt slutade med att protestera mot det sätt hvarpå hela ransakningen och rättegången hade blifvit förda. Detta hade endast till följd att domaren lät arrestera honom för vanvördnad mot domstolen.

I Barcelona var emellertid öfvertygelsen om att fången hade blifvit orättvist behandlad så liflig, att en subskription öppnades till hans förmån, hvilken inbragte trettiotusen riksdaler. En del af denna summa användes till att förskaffa fången lindring i sin nöd, och återstoden gafs åt hr Caso, en berömd advokat i Madrid, för att han skulle anföra besvär mot den ofvannämnda domen. Efter långt dröjsmål skedde äfven detta, och högsta domstolen i Barcelona har nu afkunnat sitt utslag, som utan att upphäfva den förra domen endast nedsätter tvångsarbetet från tolf till två år. Fångens advokat fick uppbära stränga förebråelser af domstolen, och tretton vittnen fälldes till ansvar för falskt vittnesmål.

Hvarjehanda.

— EN BILD AF LIFVET. Jag inskeppade mig om natten... Allt var mörkt och otydligt... Så småningom började det att dagas... de omgifvande föremålen antogo i början orediga, derpå allt mera bestämda former, tills det slutligen var full dag. Resan var omvexlande och intressant, samt erbjöd många skiftande utsigter. Vädret var än stormigt, än lugnt och vackert, sällskapet utmärkt, konversationen rikhaltig och pikant. Ehuru jag vid början af min resa trodde att den skulle blifva lång, blef den det dock icke. Tiden försvann bakom oss uti fartygets snabba kölvatten... Snart började solen att luta mot sin nedgång; de bjerta och leende färgerna utplånades, och slutligen syntes endast stjernorna afteckna sig på den mörka himmelen. Jag visste emellertid att hamnen icke var långt aflägsen, jag hyste fullt förtroende för den som styrde vår kosa, och uttröttad af resans ansträngningar lade jag mig helt lugnt att sofva. Är icke denna lilla resa en bild af det menskliga lifvet?

— DEN BEKANTE FRANSKA KRITIKERN och litteraturhistorikern *St. Beuve* har skrifvit en monografi öfver Rousseau, benämnd: „*Jean Jacques Rousseau, ses amis et ennemis*“.

— UTOM DEN FÖR BOKHANDELN bestämda upplagan af Napoleons „Cæsars lefnad“ trycker det kejserliga hofboktryckeriet en privatupplaga om 1000 exemplar, som uteslutande är bestämd för krönta hufvuden, diplomater, notabiliteter inom den litterära och artistiska verlden, m. fl.

Uppgift 3.

Svart.

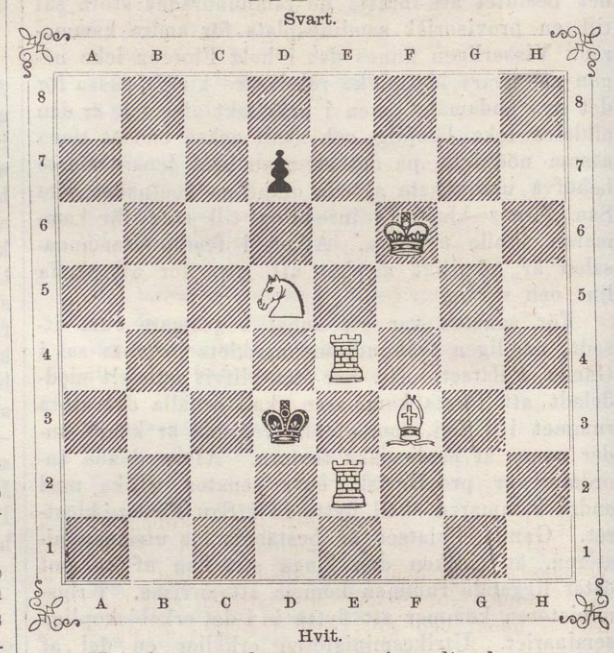

Hvit.

Hvit börjar och gör matt i tredje draget.

Lösning af uppgiften 1 i n:r 4.

Af S. Loyd.

1. De7—h7 b4—b3	1. » » Kd5—c4
2. Dh7—f5 † [1] Kd5—c4 eller [2] Kd5—d6	2. Dh7—c2 † Kc4—d5
3. [1] Df5—b5 [2] Lb2—a3 ‡	3. Dc2—c6 ‡.
1. » » Kd5—d6	1. » » Kd5—e6
2. Dh7—f7 b4—b3	2. Kb7—c6 K—f6 eller b4—b3
3. Lb2—a3 ‡.	3. d4—d5 ‡.

Insänd af *Hfm* (Sthm $^{30}/_{1}$), *R. Sahlberg* (Sthm $^{30}/_{1}$) *L. W. A.* (Götebg $^{31}/_{1}$), *H. D—n* och *G. R—s* (Sthm $^{31}/_{1}$), *N. B.* (Sthm $^{2}/_{2}$), *C. H. J-l-n* (Christinehamn $^{2}/_{2}$), *Obr.* (Sthm $^{6}/_{2}$), *G..s* (Sthm $^{7}/_{2}$).

Det af *A. A—g* (Sthm $^{1}/_{2}$) insända försöket, börjande med 1. De7—e2 misslyckas i varianten: 1. » » Kd5—d6 2. De2—e8 *b4—b3* (emedan Hv. nu genom draget 3. De8—f7 gör, icke matt utan »patt»=remis) och är sålunda falskt.

Vi begagna tillfället att förklara betydelsen af nyssnämnda schackterm.

Med Patt menas, att den spelare, som har draget, ej kan flytta någon pjes utan att hans Kung, som icke står i schack, kommer i sådant — vare sig att denna pjes är ensam qvar *(roi dépouillé)* eller att öfriga ej kunna röras. — Likheten emellan matt och patt är således: i båda kan Kungen ej flyttas utan att komma i schack; skilnaden är: i matt är Kungen redan schackad (d. v. s.: hans fält angripet), i patt deremot icke. Det förra är vunnet spel, det senare oafgjordt (remis).

Brefvexling.

(I svaren på insända lösningar betyder R.: riktig, F.: falsk och Of.: ofullständig. Ett drag inom parentes är det motdrag af Svart, hvilket omöjliggör den försökta lösningen.)

Obr., Hfm, R. S. (Sthm $^{6}/_{2}$): R. 2.

J. A. B. (Nässjö & F. $^{1}/_{2}$): F. 1. Bönderna gång förklarades i n:r 4.

A. U., Ax. S., Tille (Sthm $^{5}/_{2}$, $^{6}/_{2}$): F. 2. (På 3. Le7—d8 † svarar ju Sv. med Se8—c7 och uppehåller spelet till *fjerde* draget.)

A. A. (Sthm $^{7}/_{2}$): R. 2. Dock fattas en bivariant och en behöfver omarbetas.

G..s (Sthm $^{7}/_{2}$): Of. 2. Den 9 Febr.

Bref med lösningar, förfrågningar eller annat rörande denna schackafdelning — hvilka i tidningen besvaras — sändas antingen till »Redaktionen af Ny Illustrerad Tidning» eller till

J. G. Schultz,
Stockholm, Skärgårdsgatan 10.

Charad.

Du svarar visst *mitt andra* på min fråga;
Om icke min Charad *mitt första* är,
Och blir den otydd, orsak vara lär
Mitt hela blott, ej bristande förmåga!

EDDEK

IWAR HÆGGSTRÖMS BOKTRYCKERI.

NY ILLUSTRERAD TIDNING.

№ 7]. Utkommer hvarje Lördag. Stockholm den 18 Februari 1865. 12 Rdr årgången. [1a Bandet.

Innehåll: Ladugårdslandskyrkans blifvande utseende (plansch). — Menniskoslägtets ålder af Chr. Lovén. — Annina (novell). — Halsring eller halskrage (med planscher, antiqvariskt) af Hildebrand. — Utsigt af Siljan från Bergsängs backar (plansch). — Chör af Ægirs döttrar. Ord af Oscar Fredrik, musik af I. Hallström (med vignett af Malmström). — Magenta, poem af Sven Tröst. — Konstnotiser. — Modernas historia. — Schack. — Charad — Annons.

Menniskoslägtets ålder och första uppträdande på jorden.

Föredrag i sällskapet Idun af *Chr. Lovén.*

II.

Dessa bevis utgöras af menniskoben eller af föremål bearbetade af menniskohand, funna tillsammans med ben af de fossila djuren, dels i de lösa bäddar, som under diluvialtiden afsattes i botten af floder och sjöar, och i hvilka genom senare processer våra nuvarande floddalar blifvit utgräfda, dels i de grottor och hålor, som äro så allmänna i kalkstensberg så väl på kontinenten som i England. De äro sannolikt alla ursprungligen remnor och sprickor i det fasta berget, som sedermera af genomströmmande vatten blifvit utvidgade till hålor, och uppnå ofta en ganska betydlig storlek, såsom t. ex. den berömda grottan vid Adelsberg i Krain. De genom springorna nedstörtande vattenmassorna förde med sig från de öfre jordlagren småsten, gyttja och lemningar af döda djur, hvilket allt i hålornas afsatser qvarstannade i form af grus och lera med deri inbäddade, ofta otroligt stora, massor af ben. Sedan de stora vattnen sjunkit undan och upphört att taga sin väg genom hålorna, började regn- och källvatten sippra ned genom den porösa bergmassan; rikt på kolsyra upplöste det från kalkstenen och afsatte vid sin afdunstning kolsyrad kalk i grottans tak samt på dess väggar och botten, under form af droppsten, som derföre ofta bildar ett tjockt marmorartadt öfverdrag öfver benbreccian. I följd af det sätt, på hvilket benen nedkommit i hålan, träffas de ofta gnidna och rullade, så att alla skarpa kanter och spetsar afnötts, men i några fall finner man dem alldeles oskadade och ej sällan en hel extremitets alla ben i ordning tätt bredvid hvarandra, och i sådan händelse måste denna hafva nedkommit med benen sammanhängande och skyddade af mjuka delar. I några grottor hafva utan tvifvel rofdjur, såsom hyenor och björnar, haft sin bostad och der tillfälligtvis aflidit, i hvilket fall deras mera oskadade skeletter och förstenade exkrementer finnas blandade med andra djurs af dem ditsläpade ben, som bära tydliga spår efter deras tänder. Slutligen hafva många sådana hålor i senare tider tjenat menniskor till bostad eller tillflyktsort vid förföljelser, och i sådant fall hafva dessa lagt *sina* minnesmärken till de förut befintliga från mycket äldre tider.

Allt detta visar med hvilken försigtighet de fynd, som göras i grottorna, böra undersökas, innan man deraf drager bestämda slutsatser.

Det är isynnerhet i Frankrike, men äfven i England, Belgien, Tyskland och på sista tiden vid Gibraltar, som de ifrågavarande fynden blifvit gjorda, till största delen af de utmärktaste geologer och palæontologer, och flera hafva föranledt så skarpa kritiker i tal eller skrift, att de utgöra verkliga causes célèbres i vetenskapens annaler.

Boués fynd, år 1823, af ett menniskoskelett djupt ned i diluvium, nära Rhen vid den lilla staden Lahr i Baden, passerade temligen oanmärkt, sedan Cuvier förklarat benen vara tagna från en kyrkogård. Likasa *Schmerlings* utmärkt noggranna och vigtiga undersökningar öfver de (1833—34) i grottorna vid Engis och Engihoul nära Lüttich tillsammans med tänder och ben af mammuth, noshörning och flera andra nu utdöda djur funna menniskorester. Lyckligtvis blefvo dessa bevarade, och bland dem är ett temligen komplett kranium ett af de bästa hittills funna specimina af diluvialperiodens menniskoracer. Dylika iakttagelser hade ock redan 1828 blifvit gjorda af *Tournal* och *Christol* vid undersökning af grottor i södra Frankrike, men den allmänna tron på sanningen af Cuviers utsago var ännu orubblig, och man uttömde sig i spetsfundiga förklaringar af de misstänkta företeelserna, så vida man ej rent af förnekade trovärdigheten hos de personer, som haft djerfheten att offentliggöra dem.

Nitet och ihärdigheten hos en af Cuviers egna landsmän, en archæolog vid namn *Boucher de Perthes* i *Abbeville*, vann dock slutligen seger. Redan 1841 hade han börjat samla flintvapen af mycket råa former i de nedersta lagren af de diluviala bankar, hvilka, hvilande omedelbart på den till sekundär-formationen hörande kritan, infatta den dal, som genomflytes af floden Somme i Picardie — i samma lager, der, ofta ytligare än flintvapnen, i mängd påträffats ben och tänder af mammuth, noshörning, fossil häst, uroxe, grott-tiger, grotthyena m. fl. 1847 publicerade han ett arbete öfver de Celtiska antiqviteterna, hvari han vågade kalla dessa flintvapen antediluvianska. Somliga logo, andra förnekade sanningen af uppgifterna, under det åter andra uttänkte sinnrika hypotheser öfver det sätt, på hvilket de förargliga flintknifvarne kommit ned ibland de fossila benen. Först mot 1854 lyckades han förmå en af tviflarne, doktor *Rigollot* i *Amiens*, att med egna ögon förvissa sig om verkligheten af den gjorda upptäckten. Denne blef öfvertygad och började sjelf göra liknande undersökningar vid *Amiens* och med samma framgång. Äfven här, t. ex. vid *St. Acheul*, funnos, tillsammans med ben af de utdöda stora djuren, i mängd flintvapen af samma form som vid Abbeville, och i lager, som i geologiskt hänseende voro ännu mera karakteristiska, såsom tillhörande den första början af diluvialtiden. Småningom började saken vinna gehör, först i

LADUGÅRDSLANDSKYRKANS BLIFVANDE UTSEENDE.
Enligt en af K. M. fastställd plan.

England, sedan äfven i Frankrike, och den förut så förlöjligade Boucher de Perthes blef nu alldeles öfverlupen af besökare från alla håll och kanter. Sedan den tiden äro från dessa ställen sannolikt mer än tusende flintvapen samlade, hvilka alla äro af mycket ofullkomligt arbete och kunna hänföras till trenne hufvudformer, nemligen knifvar, spjutspetsar och ett slags ovala hackor, liknande de tomahawker, som de Australiska vildarne ännu i dag begagna. Alla synas de vara tillverkade endast på det sätt, att genom upprepade, skickligt applicerade slag splittror afslagits från flintstycket; af någon ytterligare polering eller slipning har man ej funnit några spår. Med spänd uppmärksamhet afvaktades nu resultaterna af fortsatta undersökningar; ännu hade blott verktyg, men inga lemningar af tillverkarne, kommit i dagen. Slutligen i Mars 1863 kungjordes för verlden, att en underkäk af menniska blifvit funnen i de förut nämnda jordlagren vid *Moulin Quignon* nära Abbeville. Boucher de Perthes hade sjelf den glädjen att få med egen hand uttaga denna klenod ur det svartaktiga lager af grus och sand, hvari den låg inbäddad omkring 12 fot från ytan.

Men straxt efter denna upptäckt inträffade en händelse, som höll på att alldeles förstöra de vackra resultaterna af hans mångåriga arbeten. Några Engelsmän trodde sig nemligen hafva kommit underfund med att arbetarne vid grus- och lertägterna börjat fabricera falska flintvapen för att skaffa sig en extra inkomst genom att sälja dessa såsom äkta åt främlingar. De Engelska forskarne, äfven de som förut varit öfvertygade, tviflade nu åter, och en af dem, den utmärkte palæontologen d:r *Falconer*, förklarade i en artikel i tidningen Times, att man varit utsatt för ett storartadt bedrägeri och att man för framtiden borde draga nytta af den varning man fått. De förnämste af Boucher de Perthes' landsmän togo honom på det lifligaste i försvar, isynnerhet den berömde comparative anatomen *Quatrefages*, som bemödade sig att bevisa, det så väl flintvapnen, af hvilka han med egen hand och under uteslutande af alla möjligheter till bedrägeri uttagit flera, som den omnämnda underkäken, voro fullkomligt äkta. Diskussionen fördes till en början i tidskrifter, men då man på detta sätt ej kunde komma öfverens, begåfvo sig några af de utmärktaste Engelska sceptikerna, *Falconer*, *Prestwich*, *Busk* och *Carpenter*, idel i naturvetenskapens annaler celebra namn, till Paris, för att i ett personligt sammanträde kunna öfvertyga sina Franska opponenter eller ock af dem blifva öfvertygade. Bland de Franska deltagarne i denna för vår tid så karakteristiska och hedrande internationella kongress, märkas namn sådana som *Milne-Edwards*, *Quatrefages*, *Desnoyers*, *Larlet*, *Delesse* m. fl. Milne-Edwards förde ordet och Delesse satt vid protokollet. Kongressen började d. 9 Maj 1863 och fortsattes de tvenne följande dagarne, hvarunder så väl flintvapnen som käken på det nogaste undersöktes, utan att man ändock kunde komma öfverens. Den 12:te begaf sig hela sällskapet derföre till Abbeville, der man iakttog alla möjliga försigtighetsmått. Milne-Edwards, som redan före solens uppgång var på platsen, sände genast sin son att bevaka stenbrottet, på det intet bedrägeri af arbetarne skulle kunna ega rum. Senare församlade sig det öfriga sällskapet, tillökt med sjelfva upptäckaren Boucher de Perthes, tillsammans 20 personer, och sedan man noga undersökt terrainen, skreds genast till verket, under den strängaste tillsyn öfver arbetarne. Arbetet kröntes med fullständig framgång, ty under dagens lopp erhöllos 5 flintvapen i samma lager, hvarur den nämnda menniskokäken var tagen. Nu kunde man icke längre tvifla, och resultatet af denna konferens, hvaraf minnet alltid skall bevaras i vetenskapens annaler, blef ett enhälligt erkännande af Boucher de Perthes' upptäckt. Sedan dess hafva, enligt en Fransk tidskrift, under sistförflutne sommar åtskilliga andra menniskoben på samma ställe blifvit påträffade vid gräfningar anställda och öfvervakade af flera kompetenta personer. Bland dessa ben nämnas ett kranium och en underkäk af, såsom det säges, samma form, som den förut funna. Ett af benen låg omedelbart på kritan.

En annan af dessa upptäckter rörande menniskoslägtets första uppträdande i vår verldsdel förtjenar ock att serskildt omnämnas, emedan den sprider ett visst ljus öfver det diluviala folkets lefnadssätt och visar, att det, om ock stående på en mycket låg ståndpunkt, dock kunde fullt mäta sig med, kanske öfverträffade flera af de nu på jorden existerande lägsta menniskoracerna. Jag menar den berömda grottan vid *Aurignac* i departementet *Haute Garonne*. Jägarne i denna trakt hade sedan lång tid anmärkt, att kaniner, som svårt ansattes af jagthundarne, plägade försvinna genom en liten öppning på sluttningen af ett berg, benämndt *Fajoles* och temligen isoleradt resande sig vid den djupa dalgång, som genomflytes af den lilla bäcken *Rodes*. En vägarbetare företog sig en dag — det var i början af 1850-talet — att insticka armen genom detta hål och uttog dervid till sin förvåning ett stort menniskoben. Han misstänkte genast närvaron af en grotta, undangräfde en hög af grus och lösa stenar, som täppte ingången, och påträffade efter några timmars arbete en stor, flat sandstenshäll, uppställd vertikalt emot en hvälfd öppning, som deraf var helt och hållet stängd så när som på det nyssnämnda hålet. Stenhällens borttagande blottade en mängd ben och hufvudskålar inbäddade i en fin, lös jord, som ansågs hafva kunnat blifva införd i detta grafhvalf vid de dödas jordande. Upptäckten gjorde buller i trakten och gaf anledning till mycket prat och sqvaller. Såsom det heter, för att nedtysta detta, gaf mairen i Aurignac, *Amiel*, sjelf — mirabile dictu — medicine doktor, befallning, att de funna menniskobenen skulle „i tysthet begrafvas“ på stadens kyrkogård, men dessförinnan hade han tillfälle att öfvertyga sig om närvaron af ben tillhörande 17 individer, af hvilka några måste hafva varit mycket unga. Olyckligtvis verkställdes befallningen, och det så samvetsgrannt, att sjelfva dödgräfvaren 8 år derefter ej kunde påminna sig hvar han nedgräft benen; och derigenom gick vetenskapen miste om det värderikaste material, som hittills erbjudit sig för bedömmandet af den diluviala menniskoracens anatomiska karakterer. Utom dessa menniskorester hade upptäckaren af grottan äfven funnit flera tänder af stora däggdjur samt 18 små runda skifvor af en hvit, fast substans, alla likformigt försedda med ett hål i midten, sannolikt afsedt för deras sammanbindning till ett halsband eller annan dylik prydnad.

År 1860 undersöktes grottan af *Larlet*, en bekant paleontolog, som riktat oss med många intressanta fakta rörande dessa menniskans första spår; lyckligtvis hade icke mairen och hans medhjelpare gjort rent hus. Den gamla begrafningsplatsen — ty en sådan måste det hafva varit — var belägen på bergets norra sida 30—40 fot öfver den nedanför flytande bäckens nivå, och utanför sjelfva hålan var sluttningen afskuren, bildande en platå af några qvadratmeters rymd. Här upptäcktes, sedan det lösa gruset och stenarne blifvit bortskaffade, lemningar efter en eldstad, bestående i ett några tum djupt lager af kol och aska, som sträckte sig ända till grottans mynning, men utan att deruti intränga. Bland kolen och askan påträffades en mängd tänder och flera hundrade ben, isynnerhet af växtätande djur. *Mammuth*, *Noshörning (Rhinoceros tichorrhinus)*, *Häst*, *Uroxe*, *Ren*, *Jättehjort (Megaceros hibernicus)* och flera andra voro deribland representerade. Af rofdjur funnos *Grottbjörn*, *Hyena (Hyæna spelæa)*, *Grott-tiger (Felis spelæa)* jemte flera nu lefvande, men icke något spår af hund. Alla de långa benen af växtätarne voro klufna på längden för att uttaga märgen, och de flesta visade tydliga spår så väl efter menniskans åverkan i form af skåror, som efter rofdjurs tänder, sannolikt hyenors, hvilka ock här qvarlemnat sina nu förstenade exkrementer och troligen under menniskans frånvaro tillgodogjort sig resterna af hennes måltider. Flintvapen, mestadels i form af knifvar, funnos i mängd strödda bland allt detta, dessutom åtskilliga verktyg af renhorn, såsom pilspetsar, nålar, platta skifvor, sådana som Lapparne ännu i dag nyttja, i stället för pressjern, att släta sömmar med, samt en annan skifva, som på regelbundna afstånd var försedd med inskärningar — måhända en annotationsbok för jagten. I det inre af grottan, som i djup mätte omkring 7 fot och i höjd 8, funnos, utom några fragmenter af menniskoskeletter, en mängd tänder och ben af olika djur, hvarvid det anmärkningsvärda företedde sig, att rofdjuren här voro talrikast representerade, samt att benen i allmänhet voro särdeles väl bibehållna och särskildt icke visade spår af att hafva varit gnagda. Vapen och redskap af flinta och renhorn funnos äfven här och bättre arbetade än utanför, och slutligen bör anmärkas en hörntand af en yngre grottbjörn, groft utskuren i form af ett fogelhufvud och försedd med ett hål, sannolikt för att kunna bäras om halsen såsom prydnad, amulett eller dylikt.

Af allt detta synes tydligen, att grottan tjenat till begrafningsplats. De bland menniskobenen funna skeletter af djur voro sannolikt jagtbyten, hvilka jemte vapen och andra dyrbarheter, såsom ännu i dag flera folkstammar i Nord-Amerika hafva för sed, gåfvos med de döde på den sista färden.

Efter hvarje begrafning tillstängdes öppningen med den omnämnda stenhällen, hvilken fullkomligt skyddade grottans innehåll för rofdjurens påhelsningar. Utanför firades grafölet, hvarvid man duktigt kalasade på noshörning och renstek, och kanske tjenade äfven stället till bostad, ty en mängd der funna flintskärfvor antyda, att flintvapnen tillverkades på platsen. (Forts.)

Annina.

Novell af **Paul Heyse.**

II.

„Nå, huru länge har ni varit här i Rom?“ frågade Lalla, då de båda flickorna hade vändt om det sista bladet i ritboken, som nu hvilade på Anninas knä.

„Jag kom först i går“, svarade ynglingen. „Men det oaktadt har jag redan träffat på ett ansigte, som i skönhet och behag öfvergår allt hvad jag hittills sett. Om det blefve mig förunnadt att endast en timmes tid få studera och afteckna dessa drag, skulle jag anse mig för den lyckligaste bland menniskor.“

Han såg dervid med flit bort från Annina, som ifrigt bläddrade i ritboken.

„Nå, känner ni också namnet på denna Phœnix bland skönheter?“ frågade den skälmaktiga Lalla med en min som hon förstod att göra helt menlös. „Eller förråder ni edra hemligheter endast genom att rodna?“

„Hvad skulle det hjelpa mig,“ sade han med illa dold rörelse, „om jag nämnde hennes namn? Jag är ju ändå för henne endast en främling, och hvem vet om jag någonsin får återse henne.

„Ja, deri har ni fullkomligt rätt“, svarade Lalla torrt. „Det vore också kanske helsosammast för er båda, åtminstone för er; ty hvad *henne* angår, så vet ni ju inte om hon ej längesedan skänkt bort sitt hjerta.“

Annina reste sig härvid hastigt upp.

„Lalla“, sade hon, „hvad hafva vi gjort! Jag känner på luften att solen snart går ned, och vi äro ännu här, fastän vi lofvade att inte bli borta mer än en timme“.

„Så kom då, min hjertunge“, svarade hennes vän och drog Anninas arm under sin, i det hon sträckte fram parasollen likt en lans. „Vi skola tappert slå oss igenom till vårt hem, och jag åtager mig att göra så många upptåg för pappa, att han glömmer att gräla, och att sjelfva björnen, Sor Beppe, endast skall brumma i moll. God natt, signor Hans, och om ni åter möter er Phœnix, så helsa henne ifrån mig, men akta er att söka utforska hennes bo, ty möjligen torde andra fåglar med skarpa ögon och ännu skarpare klor vara i närheten. Inte sannt, Annina?“

Den vackra flickan, som förut hade varit helt blek, rodnade härvid ända upp till ögonen.

„Lef väl, signor!“ sade hon sakta och gaf honom med en viss tvekan sin lilla svala hand, som han bad att få trycka till afsked.

„Signora“, sade han, „kan jag inte hoppas att någon gång få återse er?“

Hon skakade nästan förskräckt på hufvudet.

„Nej, nej“, svarade hon hastigt och vände sig derpå bort ifrån honom.

Lalla gjorde ett tecken åt honom bakom sin rygg, hvilket han icke förstod, ropade derpå doggen, som endast med svårighet kunde förmås att skilja sig från sin vän, och så aflägsnade de sig, af ynglingen endast följda med ögonen.

„Så äro vi då åter allena, kära Rädd“, sade Hans och lyfte det trötta lilla djuret upp till sig på bänken. „Der gå de, utan att ge oss något hopp om att få återse dem! För i dag må det så vara; men i morgon, då vi äro mätta och sofvit ut, taga vi åter till benen och genomleta hvarje vinkel och vrå i staden, och det skulle ända hela ditt slägte till en evig skam om du inte blefve i stånd att återfinna den hedersmannen Rinaldo. Kom ihåg det, min kära Rädd, att om du lyckas att uppspåra hans tillhåll, skall du komma att föra det sällaste hundlif i verlden, få salami till frukost och gallinacci till super och hela dagen i ända spela morra med din vän Rinaldo“.

Den lilla hunden såg upp till honom med en längtansfull blick, hoppade derpå ned från bänken och skällde svagt, till tecken att han för detta pris vore färdig att genast sätta sig i rörelse.

Solen stod nu djupt nere vid horisonten, och buskarne rundt omkring sågo ut som om de varit doppade i eld, medan det aflägsna berget blickade fram genom en violett dimma och gråa skuggor drogo öfver den vågformiga Campagnan. Öfver målarens ögon, som annars så ifrigt sökte aflocka æthern dess hemligheter, låg det i dag likasom en gyllene slöja, som dolde verlden för honom och endast lätt rörde på sig för att låta de retande konturerna af ett flickhufvud och tvenne ögons gåtfulla stjernor skimra igenom. Äfven balustraden, hvarifrån man kunde öfverskåda den eviga stadens hela majestät med Sanct Peters i aftonrodnadens purpur flammande krona, gick han tankspridd förbi utan att stanna ens för ett ögonblick. Sinnena vägrade att upptaga nya under. En dag, som uppenbarat för dem den Delphiska Sibyllan och den

romerska ungdomens blomma — hvad kunde han väl ha öfrigt att bjuda dem?

Då ynglingen hade stigit uppför de grofva trappstegen till sin torftiga boning och inträdde i det nakna vindsrummet, var det honom en verklig njutning att hafva de kala, hvitmenade väggarna omkring sig. Han satte ett förhänge för nedre delen af det fönster, som låg utåt gatan, och lemnade endast den sluttande hälften deraf, som man för ljusets skull hade utbrutit i taket, fri och öppen, för att af hela verlden endast låta ett stycke himmel blicka in i hans ensamhet. Men snart trädde värdinnan in och frågade med inställsam språksamhet hvad han önskade samt kunde, sedan hon burit upp mat och vin, icke afhållas från att passa upp på både honom och hans hund. Hon hade nemligen redan märkt att Rädd hade stort insteg hos sin herre, och som hon hade ömma planer på denne senare, ansåg hon för säkrast att framför allt försäkra sig om den trogne tjenarens protektion. Hon räckte honom derför med egna händer de bästa bitarne, prisade, med åsidosättande af sanningen, hans vackra gestalt och yttrade den ena gången efter den andra sin förvåning öfver huru mycket italienska han redan förstod. Hans, som kände sig helt obehagligt berörd af hennes oförblommerade efterhängsenhet, kunde emellertid icke visa henne ut ur rummet. Ty på hennes goda vilja berodde tills vidare om han skulle ha fått se Rom endast för att dö derstädes. Hennes förnyade anhållan, att han skulle måla hennes porträtt, förstod han dock att afböja medelst allehanda förevändningar, hvilka hans ständigt stigande vedervilja ingaf honom. Derpå föregaf han trötthet och riglade sorgfälligt till om sig innan han gick till sängs, sedan han för ytterligare säkerhets skull hade skjutit bordet framför dörren.

De oktoberdagar, som nu följde, blefvo indelade i lika delar mellan Vatikanen och staden, mellan Rafael och Annina; endast att han såg den ena med ögonen och förgäfves irrade omkring efter den andras bild. Snart kom han till den öfvertygelsen, att ingenting kunde lyckas honom innan han fått återse den unga flickan, ty då han satt i sin lilla vindskammare och försökte arbeta, ertappade han sig ständigt med att sitta och stirra på den tomma väggen. Han hvisslade nu på sin hund och vandrade på måfå ut i staden, till dess natten inbröt och de sista bedjerskorna hade försvunnit ur kyrkorna, de sista dagdrifvarne från gatorna. Sorgsen i hågen anträdde han derpå återvägen hem, och sjelfva samtalet med den förtrogne vännen Rädd ville icke rätt komma i gång. I allmänhet taget inträdde en viss köld mellan de båda kamraterna, sedan hunden så skamligt gäckat det hopp hans herre satt till hans spårkraft. En dag hade det händt att Rädd med ett muntert skall sprang fram mot en grof slagtarhund, i hvilken han tydligen trodde sig igenkänna Rinaldo. Hjertat steg dervid hans herre ända upp i halsgropen; men detta räckte endast ett ögonblick. I det nästa kom han till insigt om instinktens skändliga misstag och litade sedan mera på ödet än på någon dödligs hjelp.

Sålunda förflöt hela oktober, och på eftermiddagen den sista dagen i månaden vandrade vår vän med tungt hjerta ut till en af stadsportarna, åtföljd af Rädd, som dock skänkte honom mindre tröst än någonsin, emedan han helt och hållet var upptagen af att jaga efter ödlor och råttor. Men plötsligt stannade det lilla djuret midt på gatan, sträckte nosen och högra framfoten upp i luften och rusade derpå likt en besatt in genom den öppna porten till ett litet värdshus, som låg enstaka vid den ödsliga gatan och icke syntes Hans nog inbjudande för att han der skulle velat offra sin sista paolo på ett glas vin. Förtrytsamt ropade han på hunden och blef stående vid porten. Den mörka portgången ledde in till en gård med träd och bänkar, der endast ett par Carretieri sutto vid sin flaska. Och likväl var det den sista oktoberdagen, då annars vid vackert väder trädgårdarna kring Rom genljuda af dans och glädtigt sorl. Här ljöd endast en enstaka tamburin. Som en blixt genomfor det emellertid den unge mannen att han tyckte sig höra sin kära Rädds gälla stämma ackompagneras af en gröfre. Det var den länge saknade Rinaldos bas, och verkligen kom icke der Rädd förande den återfunne i triumf med sig ut på gatan, enär de uppenbarligen funno gården derinne för trång för deras glädjesprång.

Med stormsteg vandrade ynglingen öfver gården in i trädgården. En stor löfsal längst i bakgrunden föll honom genast i ögonen. Derifrån var det som tamburinen hördes, och derborta mellan vinrankorna såg han en ljus flickgestalt röra sig fram och åter i en snabb ringdans. Den som slog tamburinen satt strax vid ingången. Hon vände en smula på hufvudet — mera behöfde han icke se.

En säll bäfvan genomfor hans lemmar med sådan våldsamhet att han sjönk ned på närmaste bänk. Värden satte fram bröd och vin och ställde en tallrik med oliver ned framför honom. Han lemnade dock allt detta orördt och borrade oafvändt sina blickar genom löfgallret in i det halfdunkla inre rummet. Snart hade han i danserskan, som flög och fladdrade som en fågel i bur, igenkänt sin väninna Lalla, och gubben med den soldatlika mustaschen och det djupa hugget öfver venstra ögat var tydligen fadern. Men den andre, som satt nära invid Annina och alltemellanåt hviskade henne något i örat, hvem kunde väl han vara, om icke björnen, Sor Beppe? Hans breda, grofva gestalt, på hvilken satt ett, halft buttert, halft godmodigt päronformigt hufvud, utan ringaste spår till hals, rättfärdigade onekligen namnet, ehuru björnen hade krupit in i prydliga, slickade kläder och bar en granatqvist i knapphålet. Hvad kunde han väl hviska den unga flickan i örat? Det tycktes icke gå henne djupt till sinnes; åtminstone såg hon, utan att förråda en min, ned i sitt sköte och slog mekaniskt, likasom i en dröm, den lilla tamburinen, till dess Lalla ropade att det kunde vara nog. Sor Beppe klappade förbindligt i händerna; tydligen var det han som var skulden till att man hade dragit sig undan till detta aflägset liggande värdshus och äfven här gömt sig i löfsalen för den fåtaliga publiken. Ty då Lalla upphörde med dansen och nu uppmanade Annina att följa sig ut, såg Hans tydligt huru han satte sig deremot och planterade sin breda gestalt vid ingången till löfsalen. Han hade nemligen för längesedan upptäckt ynglingen derutanför, som icke ett ögonblick hade tagit sina ögon ifrån dem. Och nu föll äfven Lallas blick på den välbekante främlingen; hon lutade sig ned till Annina och talade sakta med henne. Var det likgiltighet eller något annat som gjorde att den unga flickan icke vände sig om? — Bland de fyra derinne tycktes plötsligt hafva inträdt en spänd tystnad, som i synnerhet föreföll Sor Beppe obehaglig.

„Du blir så blek, Annina,“ sade han. „Då pappa druckit ur sitt glas, bryta vi upp och bege oss hem innan nattkylan inbryter. Vi kunna nu i alla händelser säga, att vi slutat vår sista oktober med en liten anständig och oskyldig fest.“

Öfver Lallas ansigte flög ett gäckande löje, hvilket hon knappast sökte dölja. Blek och tyst trädde Annina ut ur löfsalen, ledande sin far, som tydligen hade tagit nog mycket till bästa af vinet. Hennes andra arm hade Sor Beppe tagit och lagade så att han, i det de gingo förbi den unge mannens bord, med sin breda figur helt och hållet dolde den unga flickans späda gestalt. Efter de tre följde den skalkaktiga Lalla, som med en förstulen axelryckning antydde att hon af fri vilja icke skulle sökt denna ort och detta sällskap. Derefter lade hon fingret på munnen och gjorde en bedjande åtbörd, som besvor Hans att stanna qvar der han var. Men sjelfva den yttersta domens basuner skulle icke förmått skrämma honom från att följa deras spår. Han höll sig emellertid på ett lagom afstånd och bemödade sig att aflägsna hvarje misstanke om en hemlig afsigt, i det han alltemellanåt stannade, såg sig omkring åt höger och venster, ja, äfven låtsade som om han tecknade något i sitt album. Under tiden fortfor han att grubbla öfver anledningen hvarför äfven väninnan, som dock ej var honom obenägen, så ifrigt sökte undvika fortsättningen af deras bekantskap.

Han skulle dock bli upplyst derom ännu samma afton; ty då sällskapet hade försvunnit i ett anständigt hus vid Via Vittoria, och den unge mannen, belastad med Sor Beppes sista ursinniga blick, halft lycksalig, halft förtviflad vandrade förbi den stängda porten och vidare framåt genom de mörknande gatorna, hörde han plötsligt en halfhög röst bakom honom ropa hans namn; och då han dervid häftigt vände sig om, såg han den lilla Lalla komma trippande med små hastiga steg, likt en sädesärla, och vinka honom med ögonen, att hon önskade tala med honom, ehuru hon i detsamma gick honom förbi och drog honom efter sig med listiga åtbörder längre inåt staden, till dess hon slutligen stannade under Pantheons pelare i den mörka skuggvrån, och lät honom komma fram till henne.

„Signor Giovanni,“ sade hon, i det hon hotande upplyfte fingret, „nu har ni just ställt till en vacker historia åt oss! Ha vi inte tydligt nog undanbedt oss ert värda sällskap, och nu hänger ni ändå i hälarna på oss, som dundret på blixten! Och hvad vinner ni väl dermed annat än att den stackars arma Annina blir af björnen ännu djupare begrafven i sin håla, att han icke vidare tager bort sina tassar från portrigeln och brummar så ohyggligt genom hela huset, att kalken af förskräckelse faller från väggarna? Ni borde blygas att på detta sätt lägga en ytterligare tyngd på ett stackars barns hjerta, som ändå måste göra en dygd af nödvändigheten. Accidente öfver er otäcka hund, som är roten och upphofvet till alla dessa dumheter!“ — Och med dessa ord slog hon helt förtörnad efter det stackars menlösa djuret, som helt bestört tog till flykten för hennes hotande parasoll.

„Goda Lalla,“ svarade ynglingen, „gör inte den stackars varelsen något ondt, helst i dag, då han ändtligen förhjelpt mig att få återse er.“

„Återse *mig!*“ sade hon i gäckande ton. „Hvad tjenar det till att prata sådana dumheter! Säg ni rent ut att ni är förälskad i Annina. Det är det ena. Det andra är det, att ni helt och hållet måste slå ur hågen att mera tänka på er Annina, så god och vacker och söt hon än är, och att ni måste ge mig ert löfte, att ni lika ifrigt lagar er ur vägen för henne, som ni hittills torde ha sprungit efter henne. Ty jag tål icke,“ tillade hon i beslutsam ton, „jag ämnar alldeles inte tåla, att äfven ni nu också börjar plåga den arma varelsen, då redan så många menniskor utöfva detta kristliga yrke.“

„Lalla!“ ropade han, i högsta grad upprörd, „hvad vill detta säga? Är det sannt att den grofva varelsen har vågat lyfta sina ögon upp till denna engel? Är det verkligen möjligt?“

„Bah!“ sade hon, „den grofva varelsen har en börs lika tjock och trind som han sjelf, och vore för öfrigt inte så illa, om verlden vore en öde ö, och Annina och Sor Beppe de enda menniskorna på densamma. Äfven här i Rom skulle mången taga honom för hälften af hans guld, endast icke min lilla Annina, som har en sällsamt apart smak. Jag kan inte bättre bevisa det än genom att berätta för er att den tokan funnit större behag i er än billigt är, helst ni ju endast ser ut som en David mot vår Goliath, Sor Beppe, och att dömma af er rock har mera i hufvudet än i plånboken.“

„Har hon sagt dig, Lalla, att hon har mig i sina tankar?“

„Sagt! Nej, det hörs att ni känner henne illa, men *jag* känner henne desto bättre, jag. Och derför ännu en gång, jag tillåter inte att ni vidare får återse henne. Ty björnen har henne i sina ramar, och alla helgon skulle inte kunna slita henne utur dem; han skulle förr slita sönder henne som en honingskaka. Saken är redan för gammal, och pappa för mycket betagen i sin kära måg, och mamma, som aldrig lemnar sängen, är allt för mycket i presternas hand, hvilka alla hellre höra klangen af Sor Beppes börs än ottesångs-klockan. Bäste Sir Giovanni, om ni verkligen har ett hjerta — och så tyckes det, efter som ni ju är förälskad — så packa ihop edra saker och vandra ut genom Porta del Popolo, genom hvilken ni kom, och fånga er så många dufvor och näktergalar ni behagar, blott att ni inte lägger ut ert limspö för den lilla fågeln Phœnix. Och detta säger er er goda väninna, som gerna tänker det värsta om det manliga könet, men dock hyser den goda tanken om er, att ni bär någonting liknande ett samvete under er rock. Har ni förstått mig? Godnatt, signor!“

Dermed lemnade hon honom qvar under pelarne och skyndade bort för att innan mörkrets inbrott hinna fram till sin boning i Trastevere. Men Hans kunde icke röra sig ur stället, så häftigt brusade glädje och sorg genom hans hjerta. Att han skulle anse henne för evigt förlorad för honom i samma stund som han hade återfunnit henne och som han erfor att hon ej hade glömt honom, detta ansåg han för en fullkomlig omöjlighet. Men just som hans arma själ var på väg att försänka sig i ett bottenlöst haf af sällhet, såg han plötsligt ett berg af branta klippor uppväxa rundtomkring och uppe på högsta spetsen Sor Beppes breda Cyklop-gestalt, som med ett hånfullt leende tittade ned till honom och gnuggade sina feta, med ringar belastade händer i förtjusning öfver den arme rivalens strandade lefnadslycka.

Halsring eller halskrans.

Guldkransen anträffades förleden sommar af en fattig torpare, Johannes Andersson i Möne by, Möne socken, Åhs härad, Elfsborgs Län, under sten och jord djupt ned i ett stenrös, som af honom skulle bortrödjas. Marken omkring röset, som ligger omkring 1000 alnar från Möne kyrka, lär fordom varit odlad, derefter bevuxen med granskog, tills den för en mansålder sedan åter upptogs till odling.

Hittaren reste med skatten till Göteborg, uppvisade den för en guldsmed, som i afgifvet skriftligt bevis värderade den till 1,500 Rdr Rmt. Må hända hade fyndet gått i smältdegeln eller till utlandet, om icke Konungens Befallningshafvande i Göteborg tagit vård derom och öfversändt det till Konungens Befallningshafvande i Wenersborg, hvarifrån det insändes att Kongl. Maj:t och Kronan hembjudas. Kongl. Vitterhets-, Historie- och Anti-

qvitets-Akademien inköpte det med Kongl. Maj:ts tillstånd för Statens Historiska Museum för en summa af 2,123 Rdr 47 öre Rmt.

Ringen eller kransen består af 7 på hvarandra lagda släta rör, det ena något vidare än det andra, omgifna af trådflätor och små ringar, bredare och smalare, symmetriskt anbragta, så att de bilda 16 likstora afdelningar eller bälten. Mellan rören äro fästade fina ornamenter, i hvilkas fantastiska former man igenkänner ormar, ödlor, masker, menniskofigurer. På ena sidan är en gångled för att öppna ringen, som på motsatta sidan slutes medelst de afsmalnande rörspetsarnes inskjutande i de motsvarande öppna rörmynningarne. Tre rörspetsar saknades när fyndet inkom, men en af dessa har senare på hösten blifvit funnen och insänd.

Ringen väger 1 skålp. 93 ort 10 korn, således nära 2 skålp. Guldet är i olika delar af olika finhet. Arbetet är troligen Byzantinskt från 5:te århundradet efter Kristi födelse.

I Svenska Statens Historiska Museum förvaras ytterligare 2 likartade halsprydnader af guld, den ena bestående af 3 rör, funnen 1828 vid Olleberg, Karleby socken i Westergöthland, den andra af 5 rör, hittad 1860 vid Färjestaden på Öland. Dessa fornskatter äro af så mycket större värde, som några liknande ännu icke finnas i Europas öfriga Muséer, så vidt kändt är.

Hildebrand.

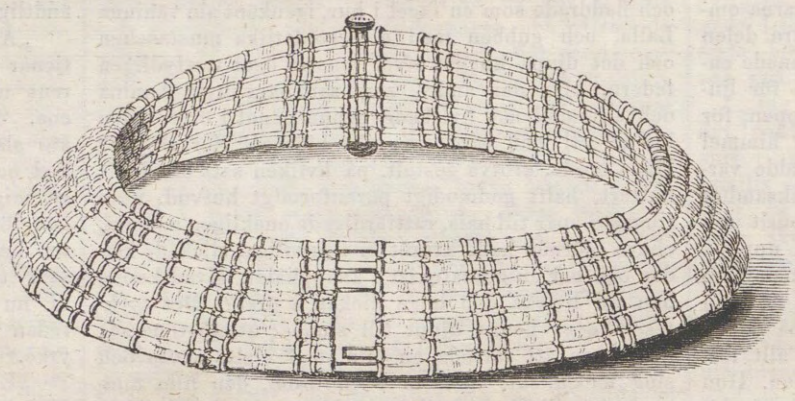

EN GYLLENE HALSKRAGE. Antiqvariskt jordfynd från Vestergötland.

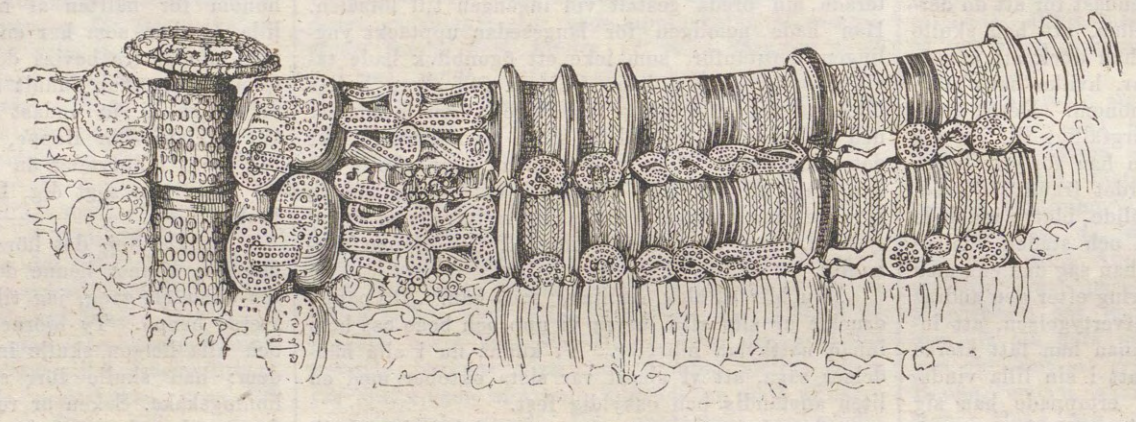

DETALJ AF SAMMA HALSKRAGE (dubbel storlek).

Bergsängs backar i Dalarne.

Det var i slutet af september 1860 som den högtidliga invigningen af Wasa-monumentet vid Utmeland förde skaror af besökande från hela det öfriga Sverige till Mora-strandens minnesrika jord. H. M. konungen var väntad, men blef i sista ögonblicket hindrad att uppfylla sin önskan att sjelf närvara vid högtidligheten. Konungahuset representerades vid tillfället af hertigarne af Östergötland och Dalarne. De fyra riksstånden representerades af deputerade, och till dem slöt sig en mängd litteratörer, konstnärer och intresserade personer i öfrigt. De som hade lyckan att vara med om denna oförgätliga färd skola bland andra storartade intryck i friskt minne bevara den herrliga utsigten från Bergsängsbacken, der Siljan på en gång utbreder sin vida spegel, öfverstrålad af en skimrande luft. I sina „*Vandringar genom Dalarne år 1826*“, har den bekante författaren *Unge* af denna herrliga utsigt lemnat en målande skildring, hvarur vi här återgifva följande:

„Byn Bergsäng, der man kommer upp på höjden, ville jag presentera för alla landskapsmålare. Jag ville göra en tafla öfver denna vy af *Siljan*, mer öfverraskande och vördnadsbjudande, såsom ett uttryck af nordlandets karakter, än yppig och lockande, såsom den sydländska naturen. Byn Bergsäng, hvars bördiga egor nedstiga mot sjön, utgör förgrunden. Till höger, längst in i viken, har man Rättviks kyrka, på andra stranden Vikarbyn, midt uti en ljusgrön plantage, omgifven af skog; och ser man utåt rymden af Siljan, så finner man den af solröken blåmålade Sollerön, med dess hvita torn, och, om luften är så klar, Mora kyrka längst bort. Men naturen är ett femininum, som merändels brukar ett lätt täckelse öfver sina behag. Ramen består af en skogbeväxt höjd på hvardera sidan; nedanför har man vattenlinien och ofvantill himmelen med sina moln, lik en illuminerad verldskarta.

Man berättar om tvenne engelsmän, att de på sin resa uppåt Elfdalen vändt om vid Bergsäng, emedan de ej trott sig kunna få se något skönare. Detta är åtminstone karakteristiskt, både hvad de resande och deras vändningspunkt beträffar, ehuru jag, för min del, icke gillar, att man så tvärmättas. Sluttningen vid Bergsäng varieras af löfträd, hvilka dock icke hunnit särdeles högt öfver buskregionen. Hasselskog förekom som oftast, men aldrig hasselkäppar. Man tycks älska trädplantering i Rättvik; men kanske är denna kärlek blott ekonomisk. Vid Bergsäng vänder sig vägen bort ifran Siljan: den herrligaste utsigten deröfver är också den sista. Det är med de stora vyerna likasom med de stora idéerna: sidostyckena må förändras genom flyttad ståndpunkt, så står ändock alltid fonden qvar. — Så långt de nämda vandringsbilderna.

Det plägar sägas om vidsträckta och hänförande taflor: „Det var här som satan frestade Herren“. Bergsängs backar deremot påminna oss om en mindre sublim och mera humoristisk tanke, då en svensk humorist, sjelf dalkarl i minsta tum, låter i en bekant sång om „aptiten“ en dalkarl utbrista:

Om Siljan vore mjölk, och gröt Jesundaberge'
Då vore jag så innerligt förnöjd med Sverge!

Det var bestämdt utsigten från Bergsängs backar som ingaf denna sköna tanke.

UTSIGT AF SILJAN FRÅN BERGSÄNGS BACKAR.
Originalteckning af A. Arborelius.

Chör af Ægirs döttrar.

Ur Balladen "Herr Hjalmar och Skön Ingrid". Orden af Oscar Fredrik. Musiken af Iwar Hallström.

Andantino quasi Allegretto (♪ = 152)

PIANOFORTE. *pp leggiero.*

SOPRAN 1. *p* Ar.....la mor.....gon.....vind!

SOPRAN 2. *p* Ar.....la mor.....gon.....vind!

ALT. *p* Ar.....la mor.....gon ... vind!

rit. . . . . *à Tempo.*

Il basso sempre staccato.

Sak.....ta vag.....ga öf.....ver sjön e.....mot strand den fa.....gra mön, e.....mot strand den

Sak.....ta vag.....ga öf.....ver sjön e.....mot strand den fa.....gra mön, e.....mot strand den

Sak.....ta vag.....ga öf.....ver sjön e.....mot strand den fa.....gra mön, e.....mot strand den

rit..... p à Tempo.

fa.....gra mön! — Se, på våg hur skön, hvi.....lar hon så blek som snön. Loc.....ka ro.....sor

rit..... p à Tempo.

fa.....gra mön! — Se, på våg hur skön, hvi.....lar hon så blek som snön. Loc.....ka ro.....sor

rit..... p à Tempo.

fa.....gra mön! — Se, på våg hur skön, hvi.....lar hon så blek som snön. Loc.....ka ro.....sor

p à Tempo.

rit.....

p

på dess kind — Väck den hul.....da, mor.....gon.....vind! Ar.....la mor.....gon.....vind!

p

på dess kind — Väck den hul.....da, mor.....gon.....vind! Ar.....la mor.....gon.....vind!

p

på dess kind — Väck den hul.....da, mor.....gon.....vind! Ar.....la mor.....gon.....vind!

p

p rit.

Ar.....la mor...gon.....vind!

p rit.

Ar.....la mor...gon.....vind!

p rit.

Ar.....la mor...gon.....vind!

rit..... à Tempo.

p

Ladugårdslandskyrkans blifvande utseende.

Vi meddela i dag å bladets första sida en afbildning af Ladugårdslandskyrkans blifvande utseende enligt ett af regeringen fastställdt förslag.

Se här några kortfattade notiser om denna kyrka, sådan den för närvarande befinnes i arkitektoniskt hänseende ofulländad. Kyrkan anlades 1656—58 af arkitekten De la Vallée, men af brist på medel uppfördes byggnaden med några planförändringar först 1725—37 af Adelcrantz d. ä. Denne var ej särdeles bevandrad i yrket och föreslog en orimligt hög kupol, som dock ej kom till utförande, utan anlades i stället tvenne torn jemte det nuvarande rätliniga kyrktaket.

I senaste tid hafva flera förslag till tornbyggnader m. m. varit å bane. Vid en 1856 utlyst täfling tillerkändes priset åt ett projekt i viss grad liknande det Adelcrantzska, men detta underkändes af K. M., på grund af öfverintendentembetets anmärkningar. Den nu föreliggande, af K. M. fastställda planen, är till sina grunddrag utförd efter en af prof. Scholander förfärdigad och under hand inlemnad modell, som dock undergått några modifikationer, enligt förslag af prof. Haverman och hofarkitekten Malmberg. K. Maj:ts resolution uppskjuter visserligen uppförandet af de begge tornen till en oviss framtid, då församlingen kan hafva råd att fullständigt utföra byggnaden efter den fastställda planen, men vår plansch visar emellertid byggnaden sådan den en gång kan och bör blifva.

Italienska Dikter

af

Sven Tröst.

II.

Magenta.

Här är Magentas berömda slätt,
Der Cimbern lades i grafven,
Se'n han fått en lexa i folkens rätt
Af Nemesis och af zuaven.

Den fjerde Juni var sjukligt varm,
Åskdigra skyarne foro;
Det låg en tyngd på hvarenda barm,
Ett berg af tryckande oro.

Milano-dômen steg spöklikt hvit
Mot bakgrund af svartblå himmel.
På gatorna böljade hit och dit
Ett ängsligt menniskohvimmel.

Tro mig, der byttes blickar i mängd
Af bruna ögon, som sporde:
»Kan också en fransk armé bli sprängd?
»Då tvifla på Gud man borde!»

Den dagen såg man Milanos mö
På snabba fötter bege sig
Till marmortemplets skinande snö —
Men ej för att låta se sig;

Ej heller att böja mot altarets fot
Sin liljebarms tvillingsrunder
Och bikta der under bön och bot
En tjusande liten blunder,

En blunder, som kommit ett manligt bröst
Af mållös sällhet att klappa....
Åhnej, visst ej att få syndatröst
Hon sprang uppför kyrkans trappa.

Nej, nog det var för en annan sak
Som hitåt hon styrde färden:
Man har en utsigt från templets tak,
Så vid som någon i verlden.

Man ser från denna förstenade skog
Af englar och helgon, som bedja,
Lombardiska landet — ja, nära nog
Mont Blanc och alpernas kedja.

Der står hon, lutad mot pelarns stöd;
De mörka ögonen brinna,
Och hennes kind, den är purpurröd —
Ja, det är något till qvinna!

Från hvita pannan, som framåt böjs,
Otåligt slöjan hon slungar.
Se bara, hur floret sänks och höjs
På fulla barmen, som gungar!

Vid horizonten hvad sken af stål:
O hur hon blickarne spänner!
I krutrök röra sig föremål —
Der fäkta Italiens vänner.

Som ormar tänja sig massor ut
Och sluta sig åter med brådska!
Det blixtrar ur hvitgråa moln af krut,
Doft rullar en aflägsen åska.

Der pågår Magentas jätteslag....
Hör du det cimbriska tjutet?
Italiens natt blir till strålande dag,
Men cimbrernas lif är förbrutet.

Nu gäller det blodigt förtryckarns skinn;
Hvad virrvarr af jemmer och eder!
Hu, hvad kartescherna fräste in
Ibland hvitrockarnes leder!

Hell frihetens sol! Med flammande spets
Du stinger barbarernas dimmor,
På segrande bajonetters krets
Du leker i breda strimmor.

Den fjerde Juni var sjukligt het,
Dess himmel af åskmoln begränsad;
Då aftonen kom, var, som verlden vet,
Re'n luften från otyg rensad.

Då solen bak dômen i glans gick ned,
Hon såg Italiens qvinna
Och straxt en gloria af strålar vred
Att kröna de frias gudinna.

Än dröjde dock tärnan med purpurskyn,
Hon tycktes bida och vänta....
Då steg der från staden ett rop mot skyn:
Evviva, evviva Magenta!

— — — — — — — — — —

Nu grönskar slätten för längese'n,
Der österrikaren stupat.
I mullen, som gömmer de slagnas ben,
Sig plogen ofta fördjupat.

De bästa drufvorna äro de,
Som spirat ur fienders aska.
Evviva l'Italia fara da se!
Dess skål i en splitterny flaska!

Svenska Konstnotiser.

Den stundande expositionen i Dublin håller för närvarande flere af våra svenska konstnärer sysselsatta med arbeten afsedda för denna exposition.

Hr Malmström har nära afslutat en större tafla, föreställande Viger Spaa, som efter de gamla balkarne samlar och upptecknar landskapslagarne å de sedermera så kallade Vigers flockar. Komposition och utförande utmärka sig för allvar, kraft och klarhet. För samma exposition utarbetar hr Malmström dessutom ett mindre stycke.

Hr Wahlberg sänder till denna exposition ett större svenskt landskap, vackert utfördt, och grefve *G. v. Rosen*, som för närvarande befinner sig på en konstresa i Orienten, sänder en aqvarell: en medeltidsscen, föreställande ett bröllop i Smedsgillets kapell i Stockholm.

Hr E. Bergh har för samma ändamål målat en större vy från Como-sjön samt tvenne mindre landskap efter svenska motiv.

De olika moderna under det sista århundradet.

(Efter det af målaren A. Kretschmer och d:r C. Rosbach utgifna praktverket: „Die Trachten der Völker.“)

(Slut från N:o 5).

Sedan med början af detta århundrade en ny drägt med bestämda former tillkämpat sig segern, se vi dessa senare stadda i en ständigt fortgående vågrörelse, som om de sträfvade mot ett för oss ännu obekant mål. Det är ett oupphörligt famlande och sökande, likväl, åtminstone hvad den manliga kostymen beträffar, inom temligen trånga gränser. Rock och frack, byxor och hatt, väst, halsduk och stöflar blifva mindre eller större, trängre eller vidare, kortare eller längre, men blifva dock till sin hufvudsakliga gestalt alltjemt desamma. Högst obetydligt nytt har tillkommit under denna tid. Annorlunda förhåller det sig med den qvinliga drägten. På detta område hafva allehanda gamla moder blifvit upptagna på nytt och derpå åter förkastade, och experimentalfältet är här i allmänhet vidsträcktare än i fråga om den manliga drägten. Den allmänna karakteren hos så väl den qvinliga som manliga drägten är en allt mera tilltagande likställighet mellan alla stånd och yrken. Vi gå egentligen alla i uniform. Den anständigt klädde mannen kan vara minister eller handtverkare — vi kunna icke bestämma det af hans yttre menniska. Sjelfva sprätten är numera icke så lätt att inregistrera; äfven han kan vara allt möjligt: handelsexpedit eller förnäm herre, skräddargesäll eller artist. Af tyget hvaraf kläderna äro gjorda kan man icke heller numera upptäcka ståndsskilnaden, och äfven på färgen kan man ej urskilja den hos männen, snarare då hos fruntimren. Man kan likväl icke i detta afseende komma till några bestämda slutsatser. Modehandlerskan och furstinnan skilja sig ofta från hvarandra endast genom de falska och äkta diamanterna — kläderna deremot kunna ganska väl vara lika. Sålunda sammansmälta i vårt århundrade alla klasser till en enda. Vår drägt har emellertid ännu icke uppnått sitt mål. Hvilken kosa den styr, derom vet ingen: än synes den röra sig framåt, än åt höger, än åt venster, någon gång till och med baklänges. Dessa förändringar utgöra sålunda moderna; de leka omkring drägten likasom fjärilar kring en blomma. Än blir rocken kortare eller längre, än sväller klädningen ut eller krymper ihop; men rocken fortfar dock städse att vara rock, och klädningen klädning.

Låtom oss nu litet närmare betrakta några af dessa fantasispel.

På herrarnes hufvuden herrskade den svarta cylinderhatten — i Orienten äfven kallad „Skorstenens fader“ — utan några rivaler, om den ock alltemellanåt vexlade i afseende på formens detaljer och ämnet hvaraf den var beredd, till dess på fyrtitalet den gamla grå filthatten plötsligt dykte upp, dock till en början endast bland de lägsta klasserna. Som han blef föraktad af de högre stånden, försvann han redan 1850; endast här och der visade sig en eller annan. Småningom började dock dessa enstaka fall att ökas efter 1854, och redan 1856 var han icke mera omöjlig inom de bättre samhällsklasserna. Man såg vetenskapens ärevördiga hufvuden 1857 begagna den vid univ. siteten, och så tilltog dess spridning i Tyskland till 1860 i så hög grad, att modet nu bemäktigade sig honom och måste upptaga honom på sin lista. År 1862 rundade sig kullen och hopkrympte brättena, och så är den nu den fina herrns anständiga och eleganta promenad-hatt. Till gala hör dock ännu alltjemt den svarta cylindern. Äfven sprätten bär den låga hatten, så att dessa båda nu kämpa om väldet öfver männens hufvuden, och om ock segern synes luta åt den senares sida, så kan detta likväl möjligen endast vara en bedräglig synvilla. Till utbredandet af den lägre formen bidrog i hög grad den sedan 1856 införda Panama-hatten, som med en förvånande hastighet blef de bildade ståndens sommar-hufvudbonad.

En imitation af denna manliga Panamahatt var fruntimrens runda hatt, som till en början endast uppträdde såsom sommarhatt af halm. Han bar namn af amazonhatt, och då inom kort äfven skönheter af tvifvelaktig ålder började begagna sig af det fördelaktiga modet, fick han spenamnet „Sista försöket.“ Hastigt slog han sig ned på de yngsta, så väl som på de vördnadsvärdaste hufvuden, och slutligen gick större delen af det täcka könet under hans skyddande brätten och befann sig synnerligt väl deraf. Äfven under vintern förmådde formen hålla sig uppe såsom filthatt, hatt af läder, siden eller atlas, och så kämpar han ännu i dag med skärmhatten om väldet. Den senare inskränker sig i sina vexlingar till större eller mindre kindbrätten, större eller mindre kulle, olika prydnader af band, blommor, fjädrar o. m. d. Redan på fyrtitalet utgjorde emellertid breda sidenband och bandrosor under hakan ett nödvändigt tillbehör. En afart af „sista försöket“ är den s. k. Garibaldihatten, som helt och hållet saknar brätten och liknar ett rundt lock, snarlikt den lilla tyska studentmössan. Men emedan detta mod snart med förkärlek omfattades af damer med friare seder, så afstodo de anständiga fruntimren snart derifrån, och endast små skolflickor våga numera bära den.

Stöfvelns herravälde var afgjordt genom införandet af långbyxorna. Ännu förstod dock skon att skaffa sig en tillflyktsort: balsalen, der han lefde i lugn ända till slutet af trettitalet. Det väckte icke ringa uppseende då i början af fyrtitalet några unga rebeller mot modets regering vågade infinna sig på baler klädda i stöflar; detta fann dock snart anklang och är numera en allmän sed. Men sedan det lackerade lädret för omkring femton år sedan kom i bruk, anses halfstöflar i glacée för det äkta salonsmessiga. Äfven fruntimren hafva stuckit sina små fötter i "bottiner". Då på fyrtitalet stöfletterna blefvo herrskande, fortforo dock ännu skorna med korsband att göra sig gällande och ansågos ännu alltjemnt för det enda balmessiga plagget. Men nu äro de beröfvade äfven detta privilegium, i det att korta atlasstöfletter numera med fördel röra sig

efter valsens och polkettans takt. Ett temligen nytt mod är det att snöra dem framtill i stället för på sidan, likasom modet att begagna brokiga snörremmar till svarta stöfletter. Helt brokiga stöfletter (blå, gröna, bronsfärgade) hafva redan till största delen kommit ur bruk, med undantag af de grå och möjligen de bruna, hvilka man ännu begagnar om sommaren. Äfven klackarna på de qvinliga stöfletterna äro en temligen ny uppfinning. Hvad rosetterna angår, synas de endast af vissa damer med förkärlek omfattas.

Fracken, det nya kejsardömets galadrägt och dess soldaters uniform, blef äfven ända in i vår tid festdrägten. Baler, kondolens-visiter, bröllop och barndop fordra frack. Vid hofvet kan man omöjligen visa sig utan frack, så snart man ej är klädd i uniform. En liten stöt fick den genom den sedan år 1846 i Preussen införda vapenrocken; denna är måhända början till frackens slut. Nu är åtminstone i sistnämnda land och sedan äfven i flera andra stater fracken icke längre uniformsplagget, utan rocken. Fracken är icke längre envåldsherskare. I de första decennierna af detta århundrade var han i allmänhet mera omtyckt än rocken, och ännu på trettitalet såg man honom ofta; men sedan denna tid vann rocken allt mer och mer terrain. Man kunde redan begagna den vid supéer. Sedan fyrtitalet är fracken uteslutande festklädnad; på detta fält vågar ingen bestrida hans nödvändighet, men utom detta område vill man ej heller veta om honom. Såsom öfverklädnad har kappan sedan 1840 så temligen försvunnit och i dess ställe paletot'en kommit till heders jemte några få efemera kappmoder (spansk-, Almaviva-, Haveloch-kappa m. fl.). Väst och pantalonger hafva förblifvit sådana de voro, ehuru naturligtvis med några förändringar i snitten.

Icke mindre ofta hafva fruntimrens drägt förändrats till snitt och beskaffenhet. Vi vilja här endast taga i betraktande huruledes den med nyåret 1856 från Paris utgångna modebefallningen att bära krinolin (tagc 'iortel) bildade en hufvudepok i den qvinliga drägten. Krinolinen förvandlade sig snart till fiskbens-styfkjortel, och då detta materiel snart fördyrades, började man begagna underkjortel med stålfjedrar, som ännu, ehuru otillbörligt, bibehöll namn af krinolin. Striden för och emot krinolinen är ännu icke afgjord. I Juli 1863 ville pöbeln i Warschau med våld aflägsna den, men polisen tog den i försvar. I Morschach (i kanton Schwyz) har den sedan 1864 till och med blifvit förbjuden i kyrkan vid vite af 1 franc. Sådant torde emellertid föga hjelpa. Vigtigare torde det vara att den på det uttryckligaste är förbjuden på stora operan i Paris och att de förnäma damerna i Faubourg S:t Germain, för att göra opposition mot demimonden, synes vilja aflägga den.

Sommaröfverplaggen utgöras om sommaren af mantiljer och s. k. „beduiner". Vinterkappan har förlorat sin krage, och nu herrskar "hjulkappan", den rundskurna kappan med stora, vida, långt på båda sidor nedhängande ärmar, eller också den efter den manliga öfverrocken imiterade, som är svängd i lifvet och sålunda litet bättre aftecknar växten. Tyget i dessa vinteröfverplagg var fordom kläde eller siden, ja, äfven sammet, men består sedan 1855 merändels af tjock doffel. Sedan dess har fodret försvunnit ur kapporna.

Såsom underkläder begagnades om sommaren likasom om vintern hvita underkjortlar, vanligen med genombruten stickad kant. Till följd af krinolinen kom dock äfven här ett annat mod i svang. Innan nemligen styfkjorteln åter kom till välde, var det vanligt att i damm och regn uppskjörta öfverklädnaden äfvensom den korta underkjorteln. Krinolinen, på detta sätt lyftad i höjden, skulle emellertid bilda en högst oformlig och oskön gestalt, hvarför man måste låta den hänga sådan den är, och så begagnar man nu, för ändamålsenlighetens och sparsamhetens skull, vanligen den s. k. „Victoriakjorteln," i stället för den hvita underkjorteln och bär öfverklädningen uppfästad på sidorna.

Till slut några ord om de egentliga grannlåtsprydnaderna. Männen bära nu för tiden, utom knapparna i skjortbröstet och manschetterna, inga andra guldnipper än ett ur med kedja och en eller par fingerringar. Kråsnålarna hafva varit ur mod sedan fyrtitalet. Handskar af fint getskinn höra till den fullständiga toiletten. De bäras i alla färger; till fin toilett, bal, o. s. v. måste de vara hvita, hvilket icke längre gäller om väst och halsduk. Äfven fruntimren begagna icke mycket grannlåt. Örhängena blefvo småningom allt mindre, och nu mera ser man dem icke mera så ofta som förr. Mödrarna anse nu icke längre för alldeles absolut nödvändigt att låta sticka hål i öronen på sina döttrar. Armbanden synas hafva dykt upp samtidigt med långhandskarnas försvinnande, likasom de försvunno med dessas uppkomst. Sedan början af trettitalet blefvo de allt mera allmänna och utgöra nu ett nödvändigt tillbehör till toiletten, lika väl som broche och halsband — det senare mest af perlor eller s. k. „lavasten." Diadem och perlband i håret nyttjas endast af de rikaste och förnämaste vid stora fester, vida oftare deremot gyllene hårnålar. Solfjädern bibehöll sig i de båda första decennierna af detta århundrade, försvann derefter och dykte åter upp först i midten af århundradet. Sedan dess har den bibehållit sig. Parasollen, som småningom blef allt mindre och prydligare, har på sista tiden börjat utträngas af „Entouscas'en," så kallad, emedan han genom sitt större omfång i nödfall äfven kan begagnas såsom paraply.

Charad.

Om du finner att ditt *första*
Spar för mycket på ditt *andra*,
Får du hungra, får du törsta,
Bör du bort till Opris vandra,
Taga der i smyg ditt *hela*,
Innan du går hem att dela
Med en maka sträng och snål,
Dina knappa middagsmål.

DSOFRIF

På P. A. Norstedt & Söners förlag har i bokhandeln utkommit:

Läsebok

vid de första innanläsnings-öfningarne i skolan och hemmet.

Utgifven af P. A. Siljeström.

Fjerde omarbetade och tillökta upplagan, med i texten intryckta träsnitt.

Pris inbunden 65 öre.

SCHACK.

Uppgift 4.

Svart.

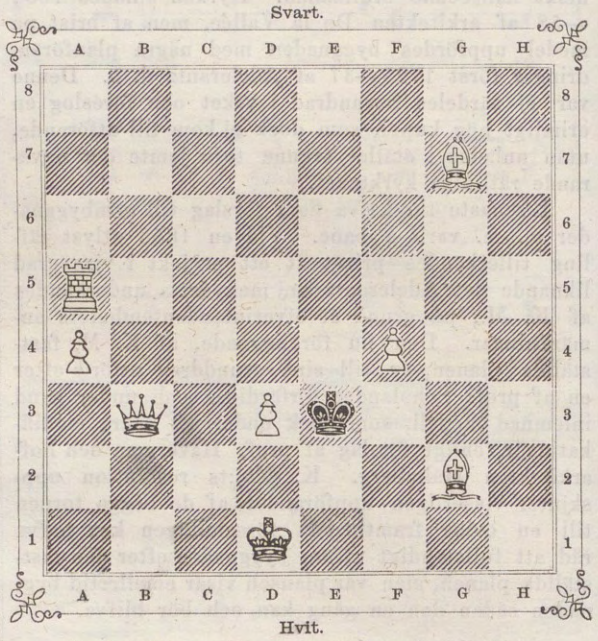

Hvit.

Hvit börjar och gör matt i andra draget.

Lösning af uppgiften 2 i n:r 5.

Af S. Loyd.

1. Le7—c5, och Hv. hotar med spelsättet i varianten *e)*, hvilket således bör af Sv. motarbetas.

Varianter: a) 1. » », Lb4—a5; 2. Da7—a6 † [1]Kb5—a6:, [2]Lb7—a6:, [3]Kb5—a4; 3. Lg6—[1]d3, —[2]e8:, —[3]c2 ‡; *b)* 1. » », Lb4—c5:†; 2. Da7—c5:† Kb5—[1]a6, —[2]a4: 3. Lg6—[1]d3, —[2]c2 ‡; *c)* 1. » », Kb5—c6; 2. Da7—b6† Kc6-d7; 3. Lg6—f5 ‡; *d)* 1. » », Sa2—c1; 2. Da7—b6 † Kb5-a4; 3. Db6—b4: ‡; *e)* 1. » », något annat motdrag än de 4 nu angifna; 2. Da7—b6 † Kb5—a4; 3. Lg6—c2 ‡. Insänd af *R. S.* (5/2), *Hfm* (6/2), *Obr.* (6/2), *A. Å.* (7/2; var. *a)* of.; var. *d)* ej fullt riktig); —*z* (Norrkpg 8/2), *G..s* (9/2), *A. F—lm* (10/2).

Emellan d. 9 och 13 jan. ytterligare inkomna riktiga lösningar af uppg. 1: från *Viking* (2/2), *A. F—lm* (7/2), —*z* (Norrkpg 8/2), *P. D. F.* (Enkpg 12/2).

Uppgift 5. Af J. G. S.

Slutställning ur ett parti, speladt i Stockholm 1863 emellan J. G. S. (Hvit) och C. C—t (Svart).

E3. A6. E6. A2, B2, G2, H2.

F5. C5. B5, C3, E4, G6, H6.

Hvit har draget. Hvem vinner?

Uppgift 6. Af A. Anderssen, Breslau.

B2. E4. A8. B3.

B5. H2. C8. B6, F2.

Hvit börjar och gör matt i fjerde draget.

Bretvexling.

(I svaren på insända lösningar betyder R.: riktig, F.: falsk och Of.: ofullständig. Ett drag inom parentes är det motdrag af Svart, hvilket omöjliggör den försökta lösningen.)

Viking (2/2), —*z* (8/2): Gamla korrespondenter återses alltid med nöje.

C. M. (7/2), —*ck* (Engelholm & Ö. 7/2), *C. P. T.* (14/2) m. fl.: F. 2. Den härofvan gifna lösningen är *den enda möjliga.*

Pelle (9/2): F. 1, 2. Det heter schack-*uppgift* (problem), ej schack-*rebus.*

J. A. B. (Nässjö & F. 7/2): F. 2. Hvad ni kallar varianter, är försök till olika lösningar; en variant uppstår nämligen, då *Svart* (ej Hvit) har flera drag att välja emellan. — Motspelaren är ingalunda alltid *tvungen* att slå en oförsvarad pjes.

P. D. F. (Enköping 12/2): Enskildt svar afsändes 15/2.

Den 16 febr.

Bref med lösningar, förfrågningar eller annat rörande denna schackafdelning — hvilka i tidningen besvaras — sändas antingen till »Redaktionen af Ny Illustrerad Tidning» eller till

J. G. Schultz,
Stockholm, Skärgårdsgatan 10.

IWAR HÆGGSTRÖMS BOKTRYCKERI.

NY ILLUSTRERAD TIDNING.

№ 8]. Utkommer hvarje Lördag. Stockholm den 25 Februari 1865. 12 Rdr årgången. [1a Bandet.

Innehåll: Christopher Jacob Boström (med porträtt). — Menniskoslägtets ålder III (med illustrationer). — Getsvältan, grotta på Högklint nära Wisby (plansch). — Hågkomster från en resa till Amerika, af Måns Månsson. — Den röda och hvita rosen, Österåkersflickor i högtidsdrägt, originalteckning af J W. Wallander (plansch). — Annina (novell). — Målning och skulptur. — Teater och musik. — Utländska litteratur- och konstnotiser. — Spöken på scenen (plansch). — Hvarjehanda. — Charad. — Schack.

Christopher Jacob Boström.

Den man, hvars bild vi i dag meddela, tillhör antalet af dem, som varit berömda eller fördömda långt mer än kända, utanför den krets, inom hvilken deras verksamhet fallit. Orsakerna dertill äro, hvad professor Boström angår, flerahanda; men deras undersökande tillkommer oss här lika litet som vi kunna åtaga oss att i någon mån fullständigt redogöra för hans betydelse och inflytande inom sin vetenskap, filosofien. Vi kunna blott meddela några korta antydningar härom och enkla data rörande hans lefnad. På de senare lägger han sjelf ingen vigt. „Han anser“, skrifver han om sig sjelf i *Biografiskt Lexikon*, på tal om tänkares biografier, „deras tankar, om de verkligen haft sådana, vara det som egentligen utgör deras lefnad och det enda, som skäligen bör öfverlemnas åt efterverlden, i händelse ett sådant efterlemnande är möjligt. I annat fall må hvad de tänkt stanna inom kretsen af deras lärjungar och genom dem göras fruktbärande för framtiden.“

Christopher Jacob Boström föddes i Piteå den 1 Januari 1797. Den obemedlade gossen, son af en timmerman, upptogs vid nio års ålder såsom fosterson af en morbror, skeppsbyggmästaren Erik Nordlund, som underhöll honom vid Piteå lärdomsskola, tills han 1812 blef gymnasist i Hernösand. Redan vid denna tid väcktes hos honom hågen för filosofien genom dåvarande lektor Berlin; och då han 1815 blef student i Upsala, egnade han sig förnämligast åt studiet af denna vetenskap, då för tiden vid detta lärosäte representerad af Biberg och Grubbe. Fattig som han var, måste han imellertid ända från sina gymnasistår söka sitt uppehälle som informator och under studentåren vistas aflägse från universitetet, så att han ej kunde taga graden förr än 1824. Detta gjorde han dock med så mycket större utmärkelse: ty han innehade första hedersrummet vid detta års promotion. Under dåvarande förhållanden, som ej tillläto flera än två docenter i filosofien, ansåg han rådligast att egna sig åt de theologiska studierna. Detta gjorde han ock under de nästföregående åren, tills den ena docentplatsen 1827 blef ledig, då han disputerade för denna och i början af följande året utnämndes till docent i praktisk filosofi. I sådan egenskap var han den verksammaste och mest anlitade af universitetets yngre lärare, och detta fortfor till 1833, då han förordnades till arffurstarnes lärare och således flyttade till Stockholm. Utnämnd till adjunkt i sitt ämne i Maj 1837, återvände han följande höst till Upsala och blef 1838 hugnad med professors namn, heder och värdighet. Efter sin forne lärare Grubbe, då blifven statsråd, förordnades han att bestrida professionen i praktisk filosofi och utnämndes slutligen i början af 1842 till ordinarie innehafvare af detta embete. Såsom sådan verkade han, ehuru ständigt kämpande med en svag helsa, temligen oafbrutet till våren 1863, då han erhöll begärdt afsked och blef professor emeritus. Bland de få yttre utmärkelser, som tillfallit honom, nämna vi blott, att han år 1853 blef R. N. O.

I dessa data ligger egentligen ingenting märkvärdigt eller förvånande; detta lif, sådant det i det yttre gestaltat sig, utgör blott en ny belysning af den gamla satsen, att de rika anlagen och den fasta viljan förmå bryta sig väg, trots brist och andra svårigheter. Men vid namnet Boström knyta sig andra idéer än blotta tanken på den yttre personligheten; man minnes dervid nästan ovilkorligt „Boströmska systemet“ och „Boströmianerne“.

Ty professor Boström — och detta är, såsom hans nyss anförda ord antydt, hans egentliga märkvärdighet — har uppställt ett sjelfständigt filosofiskt system, det första riktigt inhemska vi svenskar haft; och detta system, hvilket han såsom föreläsare framställt under lång tid, har vunnit sådant inflytande och sådan genklang hos den ungdom, han handledt, att man verkligen för närvarande kan tala om en Boströmsk skola i filosofien, inom vårt land. Vi kunna ej, till följd af det inskränkta utrymmet i vår tidning, här försöka något slags framställning af detta systems hufvudsatser. Vi vilja blott antydningsvis nämna, att det betraktar sig sjelf som strängt *idealistiskt* och *rationellt*, och att dess metafysiska del står i stark opposition mot det närmast före Boström rådande Hegelska systemet. Hvad som tillvunnit det ett så stort ja, nästan uteslutande anseende vid det universitetet, der dess upphofsman verkat, är i synnerhet dess frihet från allt lärdomsprål och all onödig inveckling och dess jemförelsevis lättfattliga klarhet. Dessa egenskaper ha äfven i hög grad utmärkt Boströms talrikt besökta föreläsningar, en form, i hvilken hans lärobyggnad ganska länge uteslutande delgafs den akademiska ungdomen. De voro så mycket beundransvärdare, dessa egenskaper, som föredraget sällan stödde sig på skriftliga anteckningar; och den säkerhet och fyndighet i uttryck, den träffande lärorikhet i exemplen, den öfvertygelsens värme, som aldrig der saknades, skola säkert för alltid förblifva stärkande minnen hos dem, som fått höra „Boströms föreläsningar“.

Först på de senare åren, egentligen efter 1859, har Boström i tryck framlagt några delar af detta system jemte en mycket kort öfversigt af detsamma i sin helhet (i *Svenskt Biografiskt Lexikon*, 2:a bandet af nya följden). Ännu väntas dock fullbordandet af hans *Grundlinier till philosophiska statslärans propædeutik*, som innehåller sjelfva kärnan af hans åsigter. De utgifna små häftena äro egentligen, liksom det mesta öfriga Boström författat, blott aforismer, korta satser med förklarande anmärkningar, hvilken form saknar behaget och fördelen af den sammanhängande och utförliga framställning, som utmärkte hans föreläsningar, och äfven gifvit anledning till den beskyllning för dogmatism, man gjort Boströms system. Som bekant har bland dessa små arbeten framför allt hans statslära framkallat en liflig polemik, dels i tidningarna, dels i särskilda stridskrifter. Den är också särdeles egnad att missförstås eller blott halft begripas till följd deraf, att professor Boström der använder en mängd i den politiska diskussionen och statsläran förekommande uttryck uti en för honom alldeles egendomlig bemärkelse. Den har derigenom, äfvensom genom sin öfverhufvud filosofiska hållning, som gjort den för hårdsmält för allmänheten, råkat i ett till stor del oförtjent rykte för ytterlig konservatism. I alla händelser blir det dock icke denna del af Boströms system, som längst kommer att öfverlefva honom.

Äfven från ett annat håll än filosofernas och publicisternas har Boströms system rönt starkt motstånd. Det är från våra theologer. Som sträng rationalist måste

CHRISTOPHER JACOB BOSTRÖM.

han kasta öfver bord en stor del af vår kyrkas gällande dogmer, och han uttalade temligen oförbehållsamt sina tankar härom i uppsatsen i *Biografiskt Lexikon*. Detta gaf genast anledning till mycken beskärmelse i det theologiska lägret och från det pietistiska partiet, representeradt af *Väktaren*. En samtidigt (1859) uppkommen tidningspolemik mellan den talentfulle docenten Kristian Claëson och theologie adjunkten O. F. Myrberg lade än ytterligare i dagen, huru djupt och grundligt äfven i öfrigt lärde män kunna missförstå Boströmska systemet, isynnerhet om de egnat sig åt de theologiska studierna.

Det är ett eget vemodigt rön att se, hvilka ombytliga ting folkgunst och samtidens bifall ofta äro. Boström, som för några år sedan med anledning af statsläran i tidningarne förklarades för en ensidig kammarlärd, en opraktisk ideolog utan vanligt sundt förnuft, Boström har plötsligt blifvit — en populär man, och detta utan någon förändring i sina åsigter. Men han har i några korta, kärnfulla ord uttalat sin åsigt i en vigtig religiös fråga, med vanligt lugn, vanlig klarhet — och vanlig skärpa; och med detsamma har han lagt ordet i munnen på tusentals öfvertygelser, som förut slötos inom tvekande bröst, lossat bindeln från tusentals ögon, som kanske derförutan ännu famlade i mörker. Han utgaf i början af förlidet år en liten skrift, kallad *Anmärkningar om helfveteläran*, i hvilken han från sitt systems ståndpunkt uttalar förkastelsedomen öfver dogmen om och tron på djefvulen, denna skräckbild för millioner samveten, denna medeltidens ihåliga fantasiskepelse, som ännu i våra dagar gör så mycket ondt, är orsak till så många rysligheter. Det var en sådan gräslig och bekant händelse som gaf den gamle varmhjertade filosofen anledning att uttala sina tänkvärda ord. Denna skrift slog bokstafligen ned som en bomb i den theologiska fästningen. Med illa dold harm och öfverraskning sökte man afvärja angreppet, och ett försök till vederläggning utkom snart, författadt icke utan talent, det är sannt, men lidande brist på filosofisk uppfattning och hållet i en ton, som var allt utom anslående. Anmärkningarnes författare blef ej svaret skyldig, utan utgaf en tredje upplaga af sin skrift, deri han bemötte den theologiska motståndaren. Åtskilliga andra hithörande småskrifter utgåfvos äfven, tills på sommaren striden afstannade. Uppmärksamheten har emellertid blifvit väckt på den ifrågavarande dogmens ohållbarhet ur filosofisk synpunkt, och förtjensten häraf tillhör Boström, liksom han öfverhufvud i sin religionsfilosofi intagit en sjelfständig kritisk hållning.

Ett säkert bevis för haltfullheten af Upsalaprofessorns system är det, att han lyckats bilda en skola i filosofisk mening. Det är, som vi ofvan nämnt, den första inhemska hos oss, och den räknar bland sina medlemmar nästan alla våra filosofiska vetenskapsmän. Öfverhufvud kan man ej undgå att finna, det filosofiens studium genom Boström fått en helt ny lyftning och utsträckning i vårt land. Dugligheten och äfven, jemförelsevis, mängden af vår nyare filosofiska literatur aflägger härom ett talande vittnesbörd. En svår förlust led skolan och äfven den gamle enskildt genom docenten Claëssons förtidiga död. Han var måhända den rikast utrustade af alla de lärjungar, Boström bildat, och hans frånfälle var särskildt kännbart derföre, att han såsom skriftställare kunnat och säkert skolat verka oberäkneligt för systemets vidare utbildning och allmännare spridning. Det var egentligen hans inflytande vi ha att tacka för offentliggörandet af flera bland Boströms vigtigaste uppsatser. Hans egna i två band samlade skrifter vittna om det varmaste nit för mensklighetens utveckling och upplysning, den renaste enthusiasm för hans vetenskap och en ovanlig förmåga af klar och lyckad framställning.

En särskild anledning till stolthet för oss svenskar bör det vara, att vi för närvarande ega ett af ej så få tänkare antaget, inhemskt system i filosofien, medan man i sjelfva det filosoferande Tyskland ej lyckats uppföra någon lärobyggnad, som efter den Hegelskas fall förmått tillvinna sig allmännare erkännande. Vi se deri en borgen för att vi för framtiden skola i detta och flera andra vigtiga hänseenden förbli oberoende af de nyare tyska ideerna, som med sina förtjenster i mycket förena ännu flera fel och framför allt genom sin dimmighet och anspråksfullhet alltid ega något för det äkta svenska lynnet vidrigt och motbjudande. Heder derföre och ära åt den man, som grundlagt en *svensk* filosofi och med kraft och framgång kämpat för den fria forskningen, den vetenskapliga kritikens rätt!

Menniskoslägtets ålder och första uppträdande på jorden.

Föredrag i sällskapet Idun af *Chr. Lovén*.

III.

(Slutet).

Utseendet och belägenheten af grottan vid Aurignac inhemtas bäst genom här bifogade teckning, som föreställer en ideel genomskärning deraf.

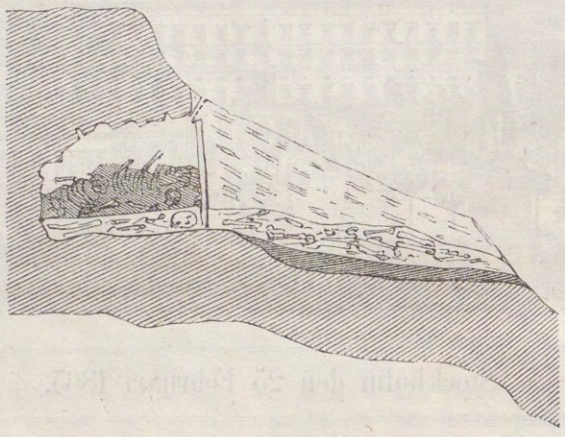

Fig. 1.

Ännu märkvärdigare prof på dessa folkstammars råa industri har *Lartet* i förening med m:r *Christy* i London uppdagat vid undersökning af grottorna vid *Eyzies* och *Laugerie-Basse* i departementet *Dordogne*. Dessa fynd antyda, om man så vill, ett visst konstsinne, hvilket man ej skulle hafva väntat hos de vildar, som under dessa aflägsna tider i Frankrike jagade renen — ett djur, som försvunnit derifrån sannolikt före den historiska tiden. Jag tillåter mig, att endast hänvisa till de åtföljande teckningarne, af hvilka fig. 2 föreställer

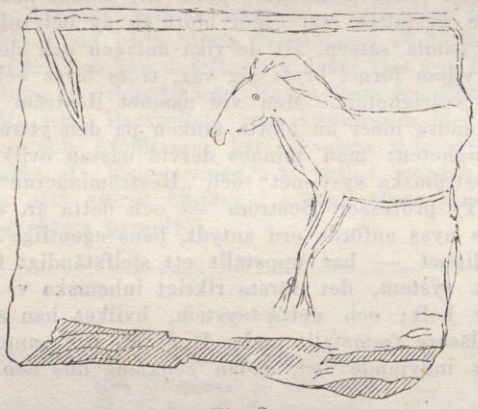

Fig. 2.

framdelen af ett däggdjur, måhända en elg, graverad på en hård skifferplatta, fig. 3 & 4 dylika teckningar på skifvor af renhorn och fig. 5 det skulpterade fästet af en dolk likaledes af renhorn.

I ett postskriptum till sin afhandling omtala författarne, att de senare funnit ännu fullständigare och bättre utförda bilder af djur, bland hvilka man tydligen igenkänner häst, ren och hjort. I afseende på den relativa åldern af dessa lemningar torde böra anmärkas, att de förut omnämnda utdöda stora däggdjuren här saknades, med undantag af mammuthdjuret, af hvilket så väl tandfragmenter som en del af bäckenet funnits.

Det skulle blifva alltför vidlyftigt att anföra de talrika upptäckter af denna art, som på de sista åren blifvit gjorda, t. ex. de af markis *de Vibraye* i hålorna vid *Arcy* i departementet *Yonne*, der han funnit verktyg af flinta och arbetadt elfenben samt en halskota af menniska tillsammans med tänder och ben af mammuth, noshörning, grottbjörn och grotthyena i de djupaste delarne af de diluviala aflagringarne och nästan omedelbart på sjelfva klippan — eller de af *Garrigou*, *Martin*, *Filhol*, *Foutan*, *A. Milne-Edwards* m. fl. i åtskilliga trakter af södra

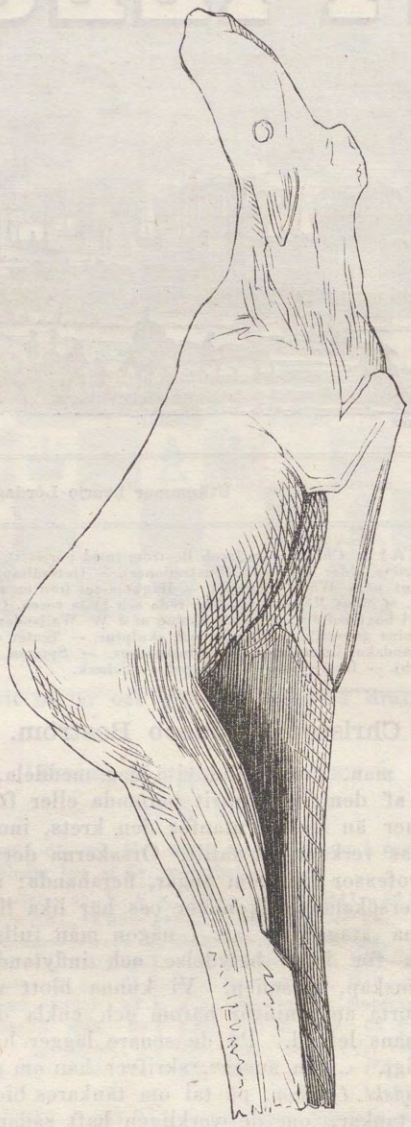

Fig. 5.

Frankrike, der rester af menniskan sjelf eller prof af hennes industri funnits blandade med de nämnda fossila djurens ben. Äfven från England omtalas i mängd sådana fynd, bland hvilka såsom det mest bevisande torde böra omnämnas *påträffandet af ett flintvapen tätt bredvid ett fullständigt bakben af en grottbjörn* med alla dess särskilda skelettstycken på sin naturliga plats invid hvarandra — ett tydligt bevis, att dessa ben ej blifvit i redan fossilt skick utsköljda ur ett äldre jordlager, utan måste hafva nedkommit i hålan ännu sammanhållna af mjuka delar, och att således tillverkaren af flintvapnen i denna trakt uppträdt före den ifrågavarande björnen. Detta i hög grad vigtiga fynd gjordes redan 1859 i den bekanta bengrottan vid *Brixham* i *Devonshire* nära *Torquay* och konstaterades tillfullo af en man sådan som d:r Falconer, af hvars scepticism i dylika frågor jag i det föregående haft tillfälle nämna ett prof.

Alla dessa och flera iakttagelser måste anses fullt bevisande för menniskans existens under den långa och af stora förändringar i jordytans relief utmärkta period, som geologerna kalla den diluviala. Såsom redan är nämndt, saknas redan nu ej anledningar att förflytta menniskans första uppträdande

Fig. 3.

ännu längre tillbaka, nemligen till slutet af den tertiära perioden. En sådan är *Desnoyer's* d. 8 Juni 1863 till Franska Vetenskaps-Akademien meddelade iakttagelse af åtskilliga skåror och märken på ben af elefant, noshörning, flodhäst och jättehjort från sandlagren vid *St. Prest* nära *Chartres*, och hvilka svårligen kunna förklaras på annat sätt än såsom tillkomna genom menniskans åverkan. Alla de nämnda djuren tillhöra andra arter än de, som förut så ofta blifvit omtalade, nemligen *Elephas meridionalis*, *Rhinoceros leptorrhinus*, *Hippopotamus major* och *Megaceros Carnutorum*, och hafva likasom det sandlager, hvari de finnas inbäddade, af de förnämsta geologer blifvit räknade till den s. k. *pliocena* formationen, hvilken förskrifver sig från slutet af tertiärtiden. Om också denna iakttagelse såsom hittills isolerad ej kan tillerkännas full beviskraft i jemförelse med hvad som blifvit anfördt från den diluviala perioden, så bör den dock göra oss beredda på stundande upptäckter af detta slag, hvilka skola lägga ofantliga tidrymder till den redan ganska respektabla ålder menniskoslägtet nu befunnits ega.

Tidigare än de förut anförda gjordes i Tyskland (fig. 6) ett fynd af fossila menniskorester, hvilka

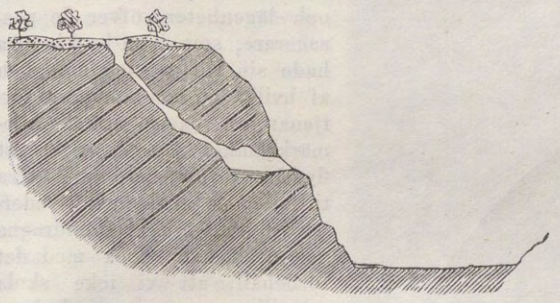

Fig. 6.

genom sina i hög grad afvikande och främmande former väckt ett oerhördt uppseende. Ej långt från *Elberfeld* i den s. k. *Neanderthal*, en trång af branta bergväggar omgifven dalgång, som genomflytes af den lilla floden *Düssel*, fanns på ena sidan en liten 15 fot djup och ungefär manshög grotta, hvars öppning på den nästan lodräta bergväggen var belägen 60 fot öfver dalens botten. Uppifrån kunde man på en brant gångstig uppnå en liten afsats utanför grottans mynning, som deremot nedifrån var alldeles otillgänglig. På denna sida af dalen hade man öppnat ett kalkstensbrott och arbetena utsträcktes slutligen till sjelfva grottan, som i följd deraf nu är alldeles försvunnen. På dess botten fanns — det var i slutet af 1856 — ett 4 till 5 fot mäktigt lager af fast lera med deri insprängda rundade stenar, och vid dess undanrödjande påträffades 2 fot under ytan ett skelett liggande horizontelt utsträckt och med hufvudet vändt mot grottans öppning. Leran hängde så fast vid benen, att dessa icke fästade arbetarnes uppmärksamhet, hvilka i tanke att de funnit några ben af grottbjörn kastade dem ned i djupet, der de af d:r *Fuhlrott* i Elberfeld igenkändes såsom menniskoben och räddades undan vidare förstöring. I samma slags aflagring uti andra grottor i trakten har man påträffat lemningar af mammuth och grottbjörn, hvarföre det åtminstone är högst sannolikt, att dessa lemningar förskrifva sig från diluvialperioden, ehuru bevisen här ej äro så fullständiga, som i de förut anförda fallen (fig. 7, 8 & 9). Bland de tillvaratagna benen finnes öfra delen af en hufvudskalle från näsroten till nackknölen. Tiden tillåter icke att ingå på någon utförligare redogörelse för dess märkvärdiga byggnad; hvad som genast väcker en anatoms uppmärksamhet är dels den enorma uppdrifningen af trakten omkring ögongroparne, hvilken genom en bakom densamma befintlig hopträngning af pannan blir så mycket mera framstående, dels hufvudskålens stora längd i förhållande till bredden, dess ovanligt ringa höjd öfver hjessan, hvarigenom pannan blir serdeles låg och bakåtlutande, dels den betydliga afplattningen straxt framom nackknölen, den korta pilsömmen och slutligen den ovanligt låga och raka sömmen mellan hjess- och tinningbenen. Hjernskålens rymd kan icke kallas liten och torde hafva öfverträffat mången nu lefvande negers eller hottentotts. Enligt uppgift utmärka sig de öfriga benen för en högst betydlig tjocklek och utbildning af alla till muskelfästen tjenande knölar, kammar och andra ojemnheter, hvaraf man har anledning antaga, att den individ, dessa lemningar tillhört, varit en man utrustad med ovanlig kroppsstyrka — en sak, som äfven antydes af de enorma ögonbrynsknölarne, ty dessa äro intet annat än uttrycket af stora ihåligheter i pannbenet, som kommunicera med näskaviteten och således tillhöra respirationsapparaten, till hvars styrka och uthållighet man åtminstone hos många djur funnit dem stå i en viss relation. Den venstra armens ben

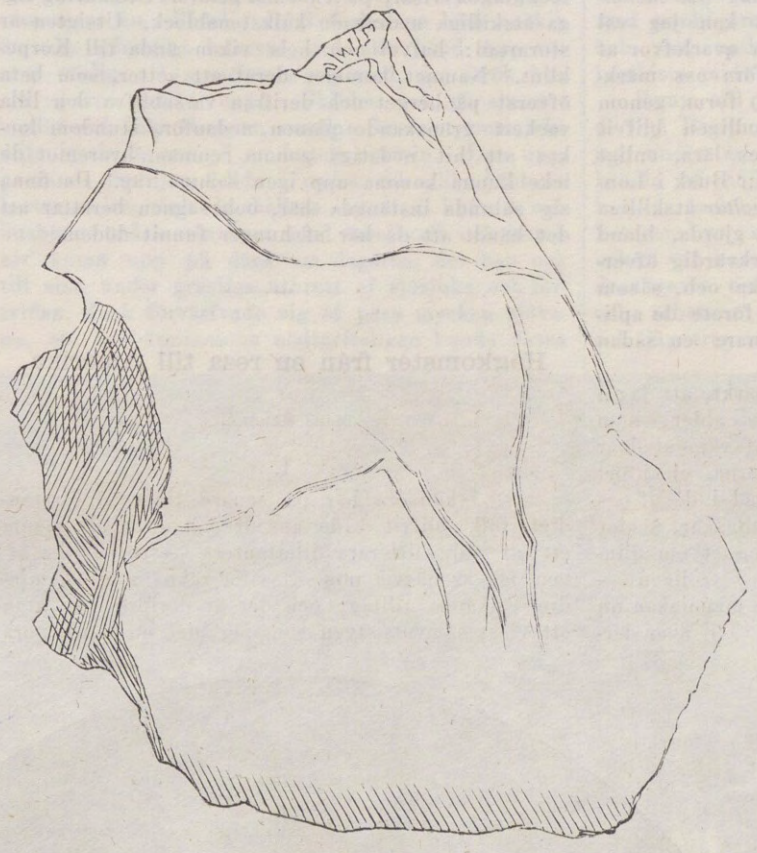

Fig. 4.

Fig. 7.

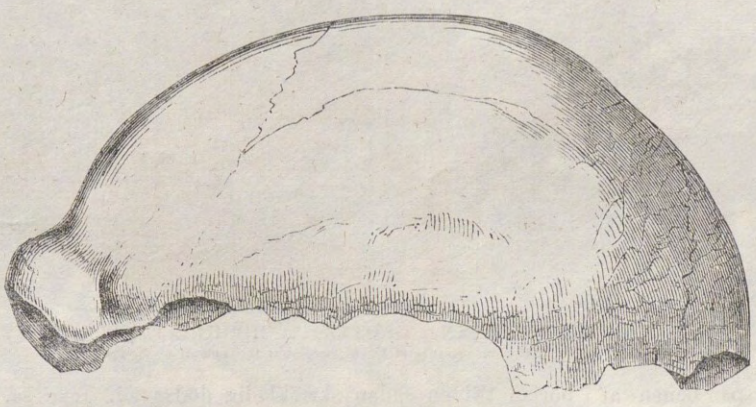

Fig. 8.

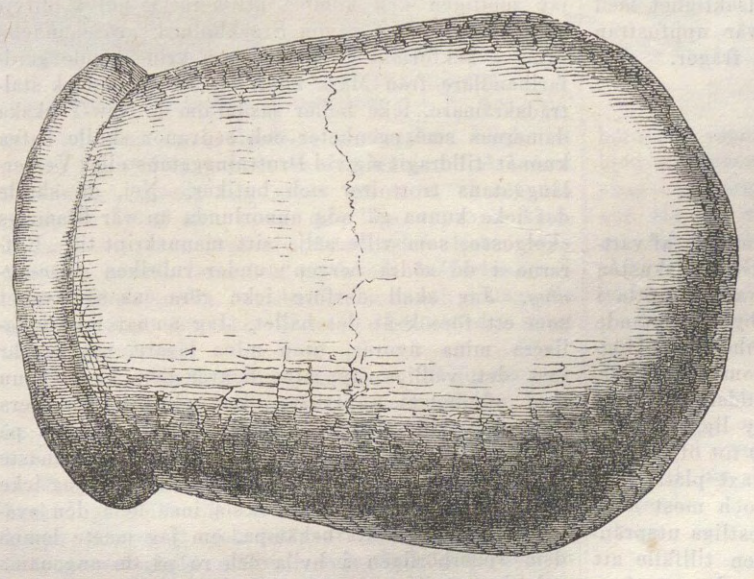

Fig. 9.

voro deremot mycket mindre och sannolikt förtvinade i följd af en under lifvet ådragen skada, som förorsakat ledstyfhet i armbågsleden, hvaraf ock tydliga spår lära synas.

Det är naturligtvis högst vanskligt att af ett enda exemplar draga några slutsatser med afseende på den race den ifrågavarande individen tillhört, då man vet huru betydligt formerna inom en sådan kunna vexla. Så mycket är dock säkert, att detta specimen i råhet öfverträffar alla kända kranieformer och står i detta afseende, att döma af teckningar och beskrifningar, mycket lägre än det förut omnämnda från grottan vid Engis. Dock är det ej så afvikande, att man ej äfven bland nu lefvande menniskostammar finner åtminstone ett närmande dertill, till bevis för hvilket jag tillåter mig här förevisa ett kraniefragment från Carolinska Institutets museum af, enligt påskrift, en Ny-Zeeländare, som verkligen i många karakterer visar öfverensstämmelse med Neanderthalskraniet, ehuru ögonbrynsknölarne hos Australiern ej förete den enorma uppdrifning, som är så karakteristisk för hans antediluvianska förebild.

Det onekligen mycket aplika utseendet af detta märkvärdiga kranium har icke undgått att väcka till lif en mängd spekulationer öfver menniskans ställning till de djur, som i organisation stå henne närmast. Det är bekant att en theori, som för icke länge sedan af den berömde *Darwin* fått en vetenskaplig grundläggning, antager att alla de olika former, i hvilka djurverlden nu utgrenar sig, gradvis framgått ur några få enkla typer, hvilka till följd af en i naturens plan grundad tendens småningom i olika riktningar omgestaltat sig efter de fordringar, den ständigt fortsatta kampen för tillvaron ställer på dem, och att i konseqvens dermed menniskan såsom en integrerande del af djurverlden också småningom skulle hafva utvecklat sig ur de närmast under henne stående djurformerna. Om en theoris relativa värde bör mätas efter dess förmåga att förklara företeelserna, så måste vi medgifva, att denna Darwins theori mer än alla andra hittills framställda fyller detta vilkor, så framt vi endast följa de lagar för bevisningen, som vid naturvetenskapliga undersökningar uteslutande böra vara gällande, och hvad särskildt förhållandet mellan menniskan och aporna beträffar, finner den också ett stöd i det af de förnämsta comparativa anatomer erkända faktum, att, huru stort än svalget mellan dessa båda former må synas, man likväl ännu icke lyckats utfinna någon enda genomgripande och osviklig anatomisk karakter, — och om andra är här ej frågan — hvarpå de kunna skiljas från hvarandra.

Ett svalg finnes dock alltid, om ock blott i de *relativa* karaktererna, och frågan gäller då, om det vid Neanderthal funna skelettet antyder en form, som i någon mån bidrager till dess fyllande. I detta afseende hafva vi att taga i betraktande först och främst hjernskålens jemförelsevis stora rymd samt dessutom det faktum, att de öfriga benen, synnerligast hvad proportionen mellan extremiteterna och mellan deras särskilda delar angår, icke förete något aplikt, så att man sannolikt har fullt skäl att instämma i det yttrande, hvarmed en förklarad Darwinist, den utmärkte anatomen professor *Huxley* i London, afslu-

tar sin på omfattande undersökningar af dessa äldsta menniskorester grundade afhandling om *Menniskans ställning i naturen:* „Till slut kan jag väl säga, att de hittills upptäckta fossila qvarlefvor af menniskan, såsom mig synes, icke föra oss märkbart närmare den pithecoida (aplika) form, genom hvars modifikation menniskan förmodligen blifvit hvad hon är.“ Sedan detta yttrades lära, enligt ett bref från den ofvan omtalade M:r Busk i London till en engelsk tidskrift, vid *Gibraltar* åtskilliga fynd af fossila menniskoben blifvit gjorda, bland hvilka ett kranium skall visa en märkvärdig öfverensstämmelse med det Neanderthalska och, såsom bättre bibehållet, i ännu högre grad förete de aplika karakterer, som gifvit detta senare en sådan ryktbarhet.

M. H.! J hafven troligen anmärkt, att jag i denna framställning om menniskans ålder, som redan torde hafva vuxit öfver de af våra stadgar och af edert tålamod bestämda gränserna, ej anfört någon enda beräkning deraf formulerad i de af oss vanligen använda tidsenheter, som kallas år, sekler eller årtusenden. Det ständiga ordandet om diluviala och tertiära perioder — sägen J troligen — ger oss föga begrepp om huru länge menniskan nu befunnits hafva trampat denna jord. Till svar derpå har jag icke annat än den förklaring, att geologerna ännu helt och hållet sakna de för en sådan bestämning erforderliga data. Man har visserligen uppgjort åtskilliga kalkyler, grundade på den iakttagna årliga tillväxten af torflager och uppslamningar vid flodmynningar, och bland dessa sednare hafva undersökningarne af Nilens delta förskaffat oss en skärfva af krukmakaregods, som beräknas vara 12,000 år gammal. Och från Missisippis delta har man en beräkning grundad på åldern af de cypressskogar, som ligga begrafna under jordytan i flera lager öfver hvarandra, — en beräkning, som uppgår till den aktningsvärda summan af 158,400 år, af hvilka 57,600 skulle tillfalla ett menniskoskelett, som fanns under stammen af ett träd hörande till den fjerde skogen från ytan. Men alla dessa beräkningar hafva afseende på tider, som otvifvelaktigt äro mycket yngre än de, under hvilka flintvapnen vid Abbeville och Amiens nedbäddades i gruset på Sommedalens dåvarande botten, och ännu mycket mindre kunna de lemna oss någon ledning för bestämmandet af de ofantliga tidrymder, som måste hafva förflutit, sedan de ofvannämda, af Desnoyer iakttagna, skåror och märken af sannolikt på den lägsta kulturgrad stående menskliga väsenden inristades på benen af den tertiära periodens längesedan utdöda djur, om denna iakttagelse framdeles skulle bekräftas. Det finnes i sjelfva verket intet, som så försvårar tolkningen af de företeelser, med hvilka vi nu sysselsatt oss, som den orimliga hushållsaktighet med tiden, hvartill vi på grund af hela vår uppfostran äro så benägne, då det gäller sådana frågor.

"Getsvältan".

Bland egendomliga formationer, som de af vattnet genombrutna kalkbergen vid Gotlandskusten stundom framvisa, tilldrager sig en vacker grotta i det vid pass $^3/_4$ mil söder om Wisby utskjutande „Högklint“, förnämligast uppmärksamheten. „Högklint“ är den kolossala skyldtvakt, som mot söder, liksom „Korpeklint“ mot norr, skyddar den långbugtande hafsvik, vid hvilken Wisby ligger. Den reser sig tvärbrant ur hafvet och 200 fot öfver dess yta bildar den en gräsklädd, skogbeväxt platå, från hvilken man har den vidsträcktaste och mest storartade utsigt. En djup remna i det vestliga utsprånget af denna platå skaffar besökaren tillfälle att nedstiga till den sluttande gröna plan berget circa 30 fot här nedanför bildar och att inträda i den här befintliga grottan. Grottans hvalf hvila, som teckningen visar, på en smal pelare. Utomkring ligga åtskilliga nedrasade kalkstensblock. Utsigten är storartad: hafvet och hela viken ända till Korpeklint. Namnet kommer deraf att getter, som beta öfverst på berget och derifrån varseblifva den lilla vackert grönskande planen nedanför, stundom lockas att hit nedstiga genom remnan, hvaremot de icke kunna komma upp igen samma väg. De finna sig sålunda instängda här, och sägnen berättar att det händt att de här af hunger funnit döden.

»GETSVÄLTAN», GROTTA PÅ HÖGKLINT NÄRA VISBY.
Efter en croquis af C. A. Rothstén tecknad af C. S. Hallbeck.

Hågkomster från en resa till Amerika.

af

Måns Månsson.

I.

Att lokalisera har på senare tider af förståndigt folk blifvit både ansedt och utmåladt såsom ett af våra litterära dilettanters — till hvilka äfven jag är näsvis nog att vilja räkna mig — mindre välkända tilltag: och det är derföre icke utan ett visst samvets-stygn som jag just nu ämnar göra början till en sådan skrifklädig dödssynd. Icke så, som skulle jag vilja på det vanligen rådande sättet lokalisera hvad jag uti amerikanska landet har sett och erfarit här hemma i vår ärliga landsbygd och sålunda låtsa, som om de yankeestreck, om hvilka jag möjligen kan komma att berätta, hafva blifvit satta i verket af någon Stockholmsk grosshandelsfirma i fickformat eller af någon kringåkande gårdfarihandlare från Mark eller ens en småländsk ståltrådskrämare, icke heller såsom om de New-Yorkska damernas små egenheter och sedvanor skulle hafva kunnat tilldragit sig vid Drottninggatans eller Vesterlånggatans trottoirer och butiker. Nej, då skulle det icke kunna gå mig annorlunda än vår Blanches skolgosse, som ville sälja sitt manuskript till „Röfrarne i de södra bergen“ under rubriken *öfversättning.* Jag skall derföre icke göra ens så mycket som ett försök åt det hållet. Jag ämnar icke lokalisera mina figurer, utan mina läsare, och det är just det vådliga, ty mina figurer dem kan jag nu med afståndets säkerhet i det närmaste handtera huru jag vill, då jag deremot är tvungen att på mina läsares beqvämlighet fästa det noggrannaste och mest vördnadsfulla afseende. Likväl är jag icke alldeles utan hopp att de skola inse hela den svårighet jag finge att bekämpa, om jag måste lemna dem vederbörligen i hvila och ro på de angenäma och beqvämliga resortsoffor, hvaraf jag för öfrigt hoppas och önskar hvar och en i lugn besittning, och sedan på deras kammargolf framställa eller lokalisera till att börja med ångskeppet Ernst Merck, ett svårt fartyg om tolf hundrade tons och två hundrade och åttatio alnar i längden, en okänd ark för öfrigt, i hvilken vi förde allahanda slags djur öfver atlantiska oceanen. Ty denna mycket omtalta, omskrikna och omskrifna jernbygnad kommer till en början att blifva lokalen för mina berättelser: en lokal som för öfrigt icke befinnes inskränkt af några andra gränser än de kuster, hvilka en nådig försyn har satt till dammar omkring våra segelbara haf; så att fondscenerierna kunna åt alla håll skifta i de mest öfverraskande fasoner, företeende ängar, klippor, fästningar och städer, fyrbåkar, skepp, bränningar och skär i daglig och stundlig omvexling, och till allt detta är det mitt sjelftagna göromål att locka mina läsare med mig omkring. Och sedan jag nu till åtminstone min egen tillfredsställelse har gifvit ett prof på den förmåga att prata, hvaraf jag är i besittning, så låtom oss i Guds namn börja!

I ett sammanhang ämnar jag alltså stå till tjenst med en liten beskrifning så väl öfver fartygets inredning och beskaffenhet, så vidt som dylikt af en icke sjöman kan förstås och bedömmas, som ock på samma gång, i den mån vi passera olika rum och lägenheter, öfver de passagerare, som i en brokig röra hade sin tillvaro der inom, och af hvilka en och annan väl förtjenar en något större uppmärksamhet än hvartill ett flygtigt förbigående kan gifva tillfälle: de skola ock i vederbörlig tur blifva framdragna och beskådade, dock med det förbehåll, att vi icke skola tala illa om någon; ty de kunna ju icke försvara sig, då de för oss icke äro annat nu mera än mina marionetter, dem jag kan handtera efter behag.

Af uppmärksamhet mot läsaren bjuder jag honom först att stiga ned i kajutan: vi komma genom trappan ned i en gång, hvarest vi hafva officerarnes mess till höger, ett rum der jag haft mycket roligt, men der läsaren ingenting har att göra. Till venster står dörren öppen till paintriet, der den lilla glada konstapeln står färdig att skratta åt både läsarens och mina små öfverhalningar i sjögången. Vi passera derföre honom och hafva sedan kaptenens hytt till höger, läkarens till venster och komma slutligen in i den stora salongen, hvilken med två tillstötande hytter bebos af de förnämare passagerarne. För att nu visa äfven mitt ämne all artighet, vill jag börja presentationen med det täcka könet.

Af detta genus hade vi akterut två species med oss från Sverige. Då de kommo ombord tror jag nog att de mätte tjugufem kubikfot hvardera, ty båda voro till längden ansenliga personer och sina öfriga proportioner hade de skapat sjelfva efter som modejournalen hade gifvit dem in både till form och innehåll. Men vår smala kajuttrappa var icke från början beräknad för kostymen, och deras nätta manövrer hvar gång de skulle ut på däck voro mera än sällsamma att åskåda: ena gången såg man dem komma med hufvudet och bålen utstickande ur kappdörren som ett par långa guttaperchaormar, dragande efter sig sitt hederliga underrede, med krinolinfjedrarne knäppande i takt mot dörrposten, så att man väl hade tillfälle att räkna deras verkliga antal, ända tills den sista slutligen fick luft för sin inneboende elasticitet, och på en gång och med en smäll stod då Guds beläte i all sin herrlighet framför oss; andra gången kom en kjolgarnering framstickande öfver tröskeln, förebådande att någonting mera skulle komma efter, och sannerligen! då två alnar af kjolen, lämpade efter dörrens bredd hade hunnit arbeta sig fram i dagen, då kom slutligen menniskan sjelf bidevind släpande ytterligare fyra fot fikonlöf efter sig, ristade sina behag och antog påfogelformen. Hvaruti nöjet och gagnet af en sådan rigg egentligen består, är icke så lätt att säga, men att det kära plagget fångade vind och förskaffade egarinnan flera tillfällen till förargelse och åt åskådarne anledningar till löje, det får jag såsom sannfärdig historieskrifvare icke

förneka; och passagerarne i skeppsrummen voro heller icke trakterade af att halfva storluckan, såsom varande deras enda luft- och ljuskälla, imellanåt öfverskuggades af dessa ofantliga envelopper. Olägenheterna gjorde sig slutligen alltför tydliga, damerna smalnade hastigt och förskräckligt och spatserade med minskade segel som ett par majstänger på däck. Men i New-York blefvo de likväl efteråt sedda i all sin stålfjedrade yfvighet på Broadway till allmänt nöje och beundran bland de New-Yorkska damerna, hvilka med sina inskränkta krinoliner visade ett afseende på trafiken, som var värdt efterföljd.

En ung man var den tredje i rangen bland skeppets passagerare; han var en ovärderlig medlem af sällskapet, ty han kunde konversera i alla väder och var nog hygglig att aldrig blifva sjösjuk. Han hade blifvit pånarrad något slags uppdrag af den stora transatlantiska tillställaren till detta oförgätliga reseäfventyr, men efter några få svaga försök vid framkomsten till det förlofvade landet att sätta sin lilla myndighet i utöfning, gjorde han som alla andra, emanciperade sig och blef på eget bevåg en fri och lycklig republikan. I denna hans egenskap såg jag honom sedermera åtskilliga gånger i New-York och han syntes mig trifvas förträffligt och hade redan gjort bekantskap med en del förutresande landsmän (och han hade träffat sådana af bästa sorten), hvilka likväl gerna och ofta undfägnade honom med namnet „greenhorn“, ett namn, som vid sina tillfällen kan vara ganska förargligt, men som dock är i hög grad oskyldigt; det är taget af ett omoget majsax, gällde ursprungligen blott för farmers från vestern, som kommo in till den unionsblomman New-York för att gapa och blifva uppskörtade, men har numera en något modifierad betydelse och vill säga ungefär detsamma som „tungus“ i vissa glada samfund eller „novisch“ bland Lunds studenter. Greenhorn (grönhorn) var för öfrigt en titel som äfven jag i min nyfikenhet och okunnighet blef ansedd värdig att bära. — En flicka och ett par gossar utgjorde de öfriga af kajutans innevånare. Och dermed har jag tillfullo presenterat våra passagerare af någon slags qvalité och vill nu införa läsaren till den stora menigheten som sof sina nätter i kojer af omålade bräder och njöt sina måltider ur lerkrus och bleckbunkar.

Ur kajutgången ledde en dörr för-ut till mellandäck. Strax man dit inträdde, hade man bredvid sig en svart afgrund, som ledde ned till ett rum under kajutan och dernere var de unga flickornas lilla paradis, den så kallade jungfruburen. Af bräder hade man här utmed skeppsidorna spikat ihop hytt vid hytt med fyra platser i hvarje. Det rum, som i midten blef ledigt mellan alla dessa dufslag, utgjorde en gemensam salong full af koffertar, dragkistor och krinoliner. Ett väder-segel hängde ned från däck som en orm och utspydde orkaner af frisk luft omkring sig. Detta lilla rike beboddes af damer från schweizerierna och butikerna, guvernanter af tredje och fjerde ordningen, hushållerskor, kammarjungfrur och sömmerskor jemte andra deras vederlikar. (Om jag härvid icke har hållit mig så noga efter rangordningen, kommer sådant deraf, att jag icke har fått lära bättre). En familj, som syntes vara i besittning af en någorlunda öfverordnad ståndpunkt, var insatt till de unga yrhättornas vårdare och väktare och ett annat hushåll af mindre upphöjd rang till uppassare. Men den vårdande familjens omsorger, utom hvad som åtgick åt deras sjuka barn, upptogos till största delen af en gammal illavulen svärmor, en surkart, en ättikemoder, som satt på sin kista och fräste, ty hon tog nästan mera än tillbörlig del i flickornas både enskilda och offentliga lefverne, och allt hvad hon var nog vänlig att sysselsätta sig med, det strök hon sin skarpa ättika uppå. Skildes ock på slutet i vredesmod från skeppet, emedan förste styrman icke ville bjuda henne på en butelj portvin. Den uppassande familjen fyllde å andra sidan lika litet sin bestämmelse, och hushållets manliga hufvud och husbonde måste slutligen med handkraft och hotelser köras upp på däck om dagarna, der han ock till sist, under gräsliga utbrott af sjösjuka och förtviflan, dock förvärfvade sig så pass mycken sjövana, att han åtminstone nödtorfteligen kunde passa upp på sina egna olyckliga ätteläggar. Flickorna skötte sig sjelfva och de skötte sig bra. „Arbetets fördelning“ gjorde sig snart gällande, så att den gladlynta sjöng sina visor, den lilla uppnästa klandrade maten, den brunetta svärmerskan läste romaner, den blonda läserskan predikade helfvetes-straffens evighet, under det den ömsinta och deltagande tröstade sina sjösjuka systrar med att det snart skulle gå öfver.

DEN RÖDA OCH DEN HVITA ROSEN
Österåkersflickor i högtidsdräkt, originalteckning af J. W. Wallander.

Deras grofhyflade trappuppgång till ljusets regioner för oss först tillbaka till mellandäcket, som här utsträcker sig till en ansenlig sals rymd. Här befann sig ett sällskap af temligen blandad beskaffenhet, stadsboar och landtboar om hvarandra; beskedligt folk allesammans, men olika till både kläder, tungomål och sätt att skicka sig. Stadsboarne svärmade omkring och hade mångahanda slags sysselsättningar för sig, pratade med qvinfolket, sprungo i trapporna eller skötte reminiscenser af forna yrken vid nålen, lästen och filstädet, under det bondgubbarne sutto som stoder på sina kistor med armbågarne på sina knän, långt borta från plog och yxa, undrande i evighet öfver sitt läge i en jernkista midt ute i atlantiska oceanen.

Strax till höger bodde här den glade och hederlige Boman med sin värdiga hustru, ett par som jag under mina ronder ombord aldrig såg utan en känsla af nöje. Boman var ordningsman för sitt backlag och jemt upp den enda af dessa myndighetspersoner som man alltid fann på sin plats: också var hans backlag alltid det snyggaste och ordentligaste ombord. Han hade varit klädesväfvare och arbetare på chirurgiska instrumentverkstäder, och jag tror att han var duglig till hvad som helst. Han langade kol i hamnarna, han biträdde proviantförvaltarne vid utvägningen, han tvättade befälets kolsvärtade permissioner, han tröstade backlagets sjuka och surrade deras kistor i storm och sjögång, och när det var vackert väder, så anförde han dansen och lekarna på däck och var alltid glad och belåten. „Jag har, Gud ske lof, inga barn“, sade han åt mig en gång, „så att, om det ser ut att vilja gå oss illa der vi komma, så sätter jag ett par byxor på gumman och sedan springa vi vår väg.“ Stackars Boman! han står nu en ung soldat i Förenta Staternas armée, så vida han ännu kan stå alls, och de pröfningar han der har fått undergå kunna nog krossa en förtröstan lika stark som hans. Och mod, ärlighet och duglighet inbringa föga åt en fattig „dutchman“ i en armé sådan som den amerikanska. Hustrun sitter nu ensam vid Lake Superiors stränder, men lärer slå sig ut ganska bra.

Här föddes äfven en flicka, likt Venus midt i hafvet. Hon såg dagen der långt borta i en vrå om babord, hvarest en annan knappast såg så mycket som en skymning; och kort derefter blef hon äfven högtidligen döpt i kajut-salongen, der första styrmannen stod finrakad med hvit chemise, bonjour och handbok i handen. Gummorna kommo in stärkta och putsade och nego och skickade sig alldeles som om de varit i kyrkan. Hade jag spelat en in- och utgångsmarsch på pianot — hvartill jag verkligen kände mig en smula hågad — tror jag för visst att deras förtjusning skulle hafva varit fullkomlig; jag är likväl glad att det icke skedde, ty jag kan nu tänka på dessa små vackra högtidligheter utan den minsta dragning till löje, och till sådant får man nog anledning ändå. Kyrkotagning verkställdes ett par dagar derefter och med samma ömhet och aktning för vederbörandes vanor och begrepp; efter förrättningarna bjöd kapitenen ett glas vin och vi alla vår lyckönskan och dermed basta. Men af tack och erkänsla gör sig ett skeppsbefäl värdigt som verkligen offrar tid och besvär för att kunna framställa dessa akter i en form, hvarpå deras stackars passagerare nödvändigt måste sätta ett stort värde.

För öfrigt funnos i detta rum inga särdeles framstående personligheter. Grälsinta gummor och dito gubbar, barn och pigor, en ständigt illalåtande madam om styrbord, en henne troget sekunderande pojkkanalje om babord och allt det der hafva nog fäst sig i mitt minne, men jag anser mig icke vara i stånd att kunna roa mina läsare på deras bekostnad.

(Forts.)

Österåkersflickor i högtidsdrägt.

Hvarföre hr Wallander benämner sin å föregående sida meddelade komposition „Den röda och den hvita rosen“ kan icke utan en förklaring blifva för åskådaren tydligt. Konstnären skulle härvid behöfva färgens tillhjelp, något som det icke står i vår makt att förläna. Flickorna i Österåker bära nemligen olika drägter efter olika årstider och tillfällen. Sommardrägten är en hvit kjol med blått förkläde, och vinterdrägten samt bruddrägten röd kjol med lika förkläde. Hr Wallander har beledsagat sin teckning med följande lilla visa:

Två flickor uti lunden från sockenkyrkan gå,
Det är den hvita rosen och den röda.
Hvad hviska de så sakta, hvad tänka de uppå,
Månntro, om deras stackars hjertan blöda?
Ack ja, för Jerker suckar den ena, och för Pehr
Den andra drömmer vaken hela dagen.
Att se'n de blifva gifta, berättelsen oss lär —
Och åter vandra rosorna i hagen.
Hvad hviska de så sakta, hvad tänka de uppå,
Månntro, om deras hjertan åter blöda?
Ty värr, ty Jerker dricker, och »Pehr e värr ändå»,
Så klagar hvita rosen för den röda.
Och allt hvad hjertat längtade och hoppades det blef
En illusion, en bubbla snart förflygtad.
Så Amor, falska guden, i smyg sin lek bedref.
Och dermed är berättelsen nu lyktad.

J. W. W.

Annina.

Novell af **Paul Heyse.**

III.

Ännu en timmes tid vandrade han likt en vanvettig fram och tillbaka, i häftigt samspråk med sig sjelf, medan Rädd traskade efter med hängande hufvud och slokande öron.

„Eländiga menniskosäljare!“ rasade han för sig sjelf. „En äkta perla, som inte borde vara fal för något pris, sälja de åt den förstkommande! Och när han väl får den i sitt våld, läser han in den i en mörk kista, så att ingen mera får fröjda sig åt dess anblick. Med hvilken triumferande min gick icke den gemena menniskan förbi mig! Ja, han har minsann just skäl att vara stolt öfver att hon inte löper bort ifrån honom, då han låter henne bevakas af hundar och på sin höjd vid något högtidligt tillfälle för henne in i en mörk värdshushåla, på det han bland tiggare och pack måtte kunna lysa såsom den älskvärdaste. Och honom skulle jag inte få afundas eller störa i sin ro? Jo, om han än stode i förbund med alla Roms prester och sjelfva helvetet, måste jag dock återse den engeln och från hennes egna läppar höra, om hon icke mera står att rädda, om inte *jag* kan hjelpa henne!“

Då han hade fått detta mål riktigt klart för sig, blef han mycket lugnare och glömde så temligen att han ännu sväfvade i ovisshet om sättet och medlen. Hans känsla drog honom emellertid tillbaka till Via Vittoria, der han ända till midnatt satt midt emot hennes hus på en hörnsten, och full af hopp och längtan underhöll sig med de kärleksfullaste tankar på hennes skönhet och svårmod.

Följande dagen, då de oroliga bekymren tidigt väckte honom, såg det emellertid klent ut med förhoppningarna; ty i trots af hela sitt konstnärliga lättsinne kunde vår vän dock knappast finna det rådligt att helt enkelt gå och tända eld på den älskades hus för att derigenom få tillfälle att rädda henne, helst det icke var så alldeles säkert att Sor Beppe skulle vilja göra honom det nöjet att omkomma i lågorna. På en jemnare, mera borgerlig väg såg han ej heller någon framgång. Att gå till den gamle soldaten och bedja honom att icke skänka bort sin dotter förr än målaren Hans blifvit en ryktbar person och komme och hämtade henne i en vagn med fyra hästar tycktes honom vara en temligen osäker utväg. Han fortfor derföre under de följande dagarna att bygga vacklande luftslott och betrakta framtiden genom fantasiens prisma, och det enda ändamålsenliga han vidtog, var att han besegrade sin vedervilja och, visserligen endast halft mekaniskt, började måla madonna Pias konterfej, prålande i guld och siden, med en grön papegoja, likt en falk, på handen, hennes mans sista skänk före det olycksdigra knifstygnet. Derpå utkastade han en vacker komposition: Rebecka, som ger Eleazar att dricka vid brunnen. Flickan skulle ha Anninas drag, och i den af törst smäktande resanden, hvilken den tjusande främlingen kredensade den uppfriskande drycken, tänkte han framställa sig sjelf. Han hade haft rätt uti sin tro, att allt åter skulle lyckas honom om han bara finge återse Annina. Porträttet af hans värdinna var inom tvenne dagar ända till ohygglighet likt, den poetiska kompositionen skred framåt med jättesteg, och blef vid första ögonkastet beställdt af en jude, som snokade omkring i de mera okända unga målarnes ateliéer. Strax efter som denna lycka hade träffat honom störtade ynglingen, alldeles som förvandlad, ut i det fria och gick väl ett dussin gånger med oförskräckt uppslagna ögon fram och tillbaka på Via Vittoria. Om Sor Beppe nu hade mött honom, hade kolossen måst vika ur vägen för honom, i annat fall hade han skoningslöst blifvit omkullsprungen.

Med allt detta hade det dock icke lyckats honom att få återse Annina, ehuru han dagligen smög omkring hennes boning. Jalusierna förblefvo noggrannt tillslutna, likasom i en österländnings harem. Endast då och då såg han fadren ligga i ett fönster och röka en kort kritpipa. Gubben stirrade med ett halft barnsligt leende ned på gatan och tycktes icke märka ynglingen, äfven då denne, i ett anfall af vördnad för den man, som egde en sådan dotter, aftog hatten till helsning. Att tränga in i huset eller åstadkomma en hemlig förbindelse med den älskade var omöjligt; ty äfven grannarne, måhända vunna och besoldade af Sor Beppe, visade främlingen, som hvarje dag tvenne gånger passerade gatan, ett ordkargt misstroende. Endast så långt kom han, att han, då han gick förbi och ryckte Rädd i öronen tills han började tjuta och jämra sig, fick höra Rinaldos bekanta basstämma ljuda i det inre af huset, men klenmodigt, med tonen hos en varelse, som beklagar förlusten af sin frihet.

Sålunda hade de första veckorna af November förflutit, då en oerhördt tidig vinter inbröt. Storm och iskallt regn sopade genom gatorna, romrarne sutto dagen i ända insvepta i sina vida mantlar inne i caféerna, främlingarne huttrade vid sina fyrfat eller voro nära att qväfvas af rök, som af stormen drefs tillbaka genom kaminen in i rummet, och ingen ville utan nödtvång våga sig ut på de öde och dystra gatorna. Endast vår vän, hvars eländiga vindskammare icke stod att uppvärma, vandrade, ehuru han hade qvarlemnat sin kappa i Florenz, troget som förut, sin dagliga gång utåt Via Vittoria, likväl i en sinnesstämning, som med hvarje regndag blef allt mera mod- och tröstlös. Då hände det honom en afton, när han för ett ögonblick sökte ett skydd mot ovädret i portalen till San Carlo, att en djupt beslöjad gestalt med snabba steg trädde ut ur det inre af kyrkan och utan att frukta för stormens raseri genast uppspände ett grönt paraply för att anträda sin väg. Hon var till den grad insvept i kappa och schalar, att icke det ringaste af hennes gestalt stod att upptäcka; och likväl kände sig den unge målaren af upproret i sitt hjerta öfvertygad att Anninas klädning måste hafva snuddat förbi honom. Han skyndade derför genast efter henne och hann upp henne just som hon stannade för att skydda sitt paraply mot en häftig vindstöt. Han yttrade icke ett ord, utan fattade med darrande hand i paraplyet och höll det med kraftig arm öfver hennes hufvud.

„Låt oss vända om hörnet“, sade han sakta, utan att se på henne. Vi äro der mera skyddade mot orkanen. Kom med mig, Annina; för Guds skull neka mig icke denna ringa ynnest! Hvem vet om jag någonsin mera får återse er.“

Hon hade skjutit slöjan åt sidan, och han såg nu, då hon gick tyst bredvid honom under paraplyet, att hon var ännu blekare än förr. Hon betraktade honom med bedjande blickar, likt ett barn. Var det afsigt eller förvirring, som gjorde att han icke tog vägen till Via Vittoria? Sjelf tycktes hon icke märka det. Hon gick som i en dröm, tyst och sorgset blickande rakt framför sig med sina stora ögon, medan han, sedan de en lång stund endast hade hört regnet prassla öfver deras hufvuden, plötsligt löste sin tungas band och sade henne allt som sedan veckor tillbaka hade tyngt på hans hjerta. Han förteg ingenting, hvarken sitt hat till Sor Beppe, eller sitt fasta beslut att strida med honom om henne på lif och död, ej heller sin fattigdom. Endast om sin kärlek talade han föga och frågade ej en gång efter hennes, likasom om bådas känslor i detta afseende varit höjda öfver allt tvifvel. Hon visade också intet tecken till motsatsen. Han hade fattat hennes hand och tryckte den häftigt hvarje gång han talade om sin fiende och sina qval öfver att han måste se henne i ett sådant slafveri. Hon drog icke undan sin hand. Hon hade måhända icke ens nekat honom sina läppar, om det fallit honom in att kyssa dem. Men hans tankar voro i ett sådant uppror, att sinnena derigenom alldeles förstummades.

„Annina“, sade han, „vi äro mycket olyckliga. Huru mycket måste vi icke vara det, då vi icke ens med gladt sinne kunna njuta denna stund, som himmelen skänkt oss! Jag ser ditt kära ansigte, hvarefter jag så länge på afstånd längtat, mig nu så nära och känner din andedrägt på min kind, och likväl är allt i mig upprördt af vanmägtig vrede och smärta för din skull. Tala till mig, min älskade; säg om du sjelf förmår finna någon tröst; säg framför allt, att jag icke bör förtvifla, och jag lofvar dig att fatta mod som en man och icke lägga händerna i kors, och vi skola omsider se lyckan le emot oss och icke frukta för alla afgrundens makter.“

Hon stannade genast som han sagt dessa ord och höll hans arm sakta tillbaka.

„Hans“, sade hon med sin mjuka, beslöjade stämma och bemödade sig att tydligt uttala det främmande namnet, „madonnan är bra nådig som tillåtit mig att utgjuta mitt hjerta för er. Ty det var så öfverfullt, att jag icke länge hade kunnat rädda det från att brista. Då jag dag för dag såg er i fult och vackert väder gå förbi vårt hus . . .“

„Du såg mig?“

„Ja, alltid. Jag stod bakom jalusien och vågade icke öppna den. Och då ni var förbi, tyckte jag att jag inte kunde uthärda det, och att det vore mig bättre om jag störtade mig genom fönstret ned på gatan. Men detta hade varit ogudaktigt. Ack, Giovanni, hvarför måste vi träffas? Jag var väl inte heller förut så glad, men jag visste då inte så tydligt hvarföre. Nu skall jag veta det i hela mitt lif.“

„Hvad säger du?“ sade han lidelsefullt. „Är du då af Gud och menniskor öfverlemnad i detta odjurs våld? Kan då icke hvilken dag som helst bringa dig räddning?“

„Nej“, sade hon. „Båda mina föräldrar skulle förbanna mig, och min mor skulle dö deraf. Om äfven Sor Beppe doge i detta ögonblick, hvartill hjelpte väl detta? Ni är ju inte någon kristen, ni är en lutheran, och de skulle aldrig vilja gifva sitt barn åt en sådan!“

„Annina!“ ropade han förskräckt. „Och du, om du vore fri och inte behöfde fråga dina föräldrar —?“

„Jag skulle bedja madonnan att sända en nådens stråle i ert hjerta. Men det är förgäfves; jag vet förvisso att jag måste bli Sor Beppes maka, så framt jag inte dör dessförinnan. Och derför måste vi skiljas, Hans, det hjelper inte; det sker icke mera några underverk.“

„Flicka, kan du verkligen tänka hvad du säger?“ ropade han utom sig och släppte hennes hand.

„Var stark och god!“ bad hon med darrande stämma. „Hvad skall väl jag då göra, om *ni* förtviflar? Ni vänder tillbaka till Tyskland och glömmer Annina och sätter er mors ring på en annans finger. Och jag, jag stannar qvar här!“

Hon tystnade och bekämpade med möda sin smärta.

„Underverk ske icke mera, det är sannt“, fortfor hon sedan och såg honom in i ögonen med en obeskriflig blick; „men det gifves ännu martyrer på jorden, och många dricka vår dyre Frälsares blod blandadt med sitt eget. Hvarför skulle väl jag ha det bättre? Emedan jag ännu är så ung? Men då har jag ju äfven längre tid att lära mig att lida. Innan det blir fullständig natt för mig vill jag dock ännu en gång njuta solsken. Jag har tänkt ut en sak“, fortfor hon saktare, och en lätt rodnad öfverfor hennes ljufva anlete. „Ni sade den gången då vi först träffades, att ni gerna skulle vilja afteckna mitt porträtt. Jag har tänkt för mig sjelf, att jag inte skulle begå någon synd om jag tilläte er det. Och hör nu noga på huru vi kunna ställa till så att ingen får veta något derom. Om tre dagar reser min fästman bort på någon tid i affärer till Assisi. Två dagar derefter ha vi söndag, då jag tidigt går i kyrkan. Jag ställer så till, att ingen följer mig, och så kommer jag till er der ni bor, Hans, och stannar hos er två eller tre timmar. Vi skola då säga hvarandra allt hvad vi tänka; men en sak måste ni heligt lofva mig: ingenting om kärlek, endast såsom gamla vänner, hvilka känt hvarandra från barndomen och en gång gerna utgjuta sitt hjerta för hvarandra. Vid middagstiden återvänder jag hem; insvept i min slöja skall ingen känna igen mig, ty om Sor Beppe finge veta derom, skulle han döda mig. Ni bör derför inte tro att han är elak, men han vet inte till sig då han blir ond, och svartsjukan kan försätta honom i verkligt raseri. Och ännu en sak: jag skulle gerna vilja ha ett porträtt af er, så litet att jag kunde lägga det i min messbok. Vill ni lemna mig det till minne?“

„Annina!“ ropade han, „är det verkligen sannt att du vill göra detta för mig?“

„Ja, det vill jag“, sade hon med sitt ljufvaste leende. „Jag har föresatt mig det så fast, att jag förr ville dö än afstå derifrån. Jag tänkte i alla händelser göra det och skulle ha bedt Lalla att säga er det. Men nu gläder det mig att kunna få

säga det åt er sjelf. Jag vet hvar ni bor. Jag gick en gång genom er gata, och då såg er lilla hund ut genom fönstret. — Inte sannt, ni skall hålla ord och inte göra vårt afsked tungt, då vi måste skiljas?"

Han blef svaret skyldig. Derpå tog hon paraplyet ur hans hand och sade:

„Lef väl! jag går nu allena hem; och tills söndagen kommer ni inte mera till Via Vittoria. Om man fattade misstankar och mitt fängelse blefve hårdare, så att jag inte finge komma till er, skulle det blifva min död. Lef väl, Hans! Vi återse hvarandra en gång och sedan — glömska för alltid!"

Hon vinkade outsägligt kärleksfullt med ögonen och den späda handen till afsked och lemnade honom i den tomma förstugan till det gamla palatset, der de hade stått och samtalat med hvarandra. Nu först, då hon aflägsnat sig från honom, kände han en brinnande längtan att störta efter henne och sluta henne i sina armar. Men han betvang sin rörelse för att icke genom sin häftighet omintetgöra det som hon hade lofvat honom.

Målning och Skulptur.

Konstföreningens senaste exposition erbjöd några mycket intressanta konstverk, af hvilka vi i första rummet vilja nämna Gudes utmärkta marinmålning, motiv från Norska kusten. Hafvet, upprördt af storm, bryter våldsamt mot några kala klippor, så att skummet vräkes i höjden och, belyst af den lågt stående solen, bildar en vackert tänkt kontrast emot den mörka, regndigra luften. Allt, luft, vatten och klippor, är utfördt med en fulländning, som ända i de minsta detaljer förråder mästaren. Detta konstverk tillhör Grefve Trolle Bonde, egare till Säfstaholms bekanta målningsgalleri, hvilken med mycket intresse ökar denna samling och i detta afseende tyckes vilja träda i den gamle Excellensens fotspår.

Baron Koskulls „Andaktstund i kyrkan" är en särdeles intressant tafla; färgen är vacker och mättad; men den största förtjensten ligger dock i det sannt religiösa uttrycket i hufvudena, isynnerhet hos den gamla gumma, som sitter främst i förgrunden. Denna tafla är afsedd för verldsexpositionen i Dublin.

Baron Koskull är för närvarande sysselsatt med ett större arbete beställdt af Grefve Trolle Bonde.

Ett annat konstarbete af intresse på expositionen är en „Utsigt i Sabinerbergen", af Herr Axel Canzler, som under många år studerat bildhuggeriet, och deri lemnat vackra arbeten; men på sista tiden börjat omfatta landskapsmåleriet med den stora framgång nämnda utsigt visar.

Ett litet vackert månskensstycke af m:ll Josefina Holmlund vilja vi äfven omnämna.

Teater och Musik.

Fidelio gafs sistlidne lördag för en fullsatt, såsom det ville synas, *„genommusikalisk"* och synnerligen intresserad salon. Vi hafva redan yttrat vår beundran öfver denna herrliga musik med sina tjusande melodier och sin lärda, beundransvärdt effektrika instrumentering, likasom vi ock uttalat den åsigten, att för ett fullt värdigt återgifvande af denna musik fordras stora och kraftfulla, vi skulle nu vilja tillägga *tyska* röster. — Såsom stöd för sistnämde vårt påstående må vi framdraga det faktum, att *Fidelio*, då den 1860 gafs på Th. Lyrique i Paris, icke gjorde någon egentlig effekt och följaktligen icke heller någon egentlig lycka, oaktadt hufvudpartierna utfördes af *Madame Viardot-Garcia*, Frankrikes otvifvelaktigt mest betydande dramatiska sångerska, af den med en sällsynt romantisk tonfärg begåfvade *tenoren Michot* och den både såsom sångare och skådespelare högtstående Bataille. Och likväl eger Paris en mycket betydlig publik, som med ifver och glädje omfattar sådana tillfällen att göra eller förnya bekantskapen med den odödlige mästaren. — Lördagens representation gaf ytterligare stöd åt ofvansagde åsigt. Oaktadt all den berömvärda pietet och den utmärkta talent, hvarmed operan utfördes, så från sångarnes, som orkesterns sida, gjorde den icke det storartade intryck, som man med skäl kan vänta af denna musik. — Rättvisan fordrar det erkännande att orsaken härtill måste sökas i bristen på fullt tillfyllestgörande vokala resurser. — Vi hafva härmed ingalunda velat afsäga någon förkastelsedom öfver utförandet. Långt derifrån. Vi tro det tvärtom redan vara antydt, att detta, så långt resurserna medgåfvo, var högst tillfredsställande.

Mamsell Hebbe utförde Leonoras (Fidelios) svåra och mycket ansträngande parti. M:ll H:s återgifvande af rollen var konseqvent genomfördt, vackert och, på sina ställen gripande. I enskilda momenter höjde sig m:ll H. till det sublima, exempelvis då hon, sedan Pizarro aflägsnat sig ur fängelsehvalfvet, låter pistolen, hvarmed hon hotat honom, falla och ur djupet af sitt älskande och längtande hjerta, med kärlekens hela kraft och innerlighet, ropar den älskades namn. — Vi skulle önska att lika obetingadt kunna skänka vårt bifall åt m:ll H:s återgifvande af sångpartiet. Här möter oss först, och bjertare än hos någon af de medspelande, bristen på tillräckliga röstmedel. Om man härtill lägger åtskilliga små ovanor, såsom en viss benägenhet att släpa, och draga tillbaka tempi, så blir resultatet ej det, man hade skäl att vänta sig. — Dessa anmärkningar äro, om man så vill, af ringa betydenhet, och uppvägas mångfaldigt af den „gudagnista", som ovedersägligen finnes hos m:ll H. inneboende. Vi skulle sannolikt ej heller ha kommit fram med dem, så vida icke m:ll H. förstått att intaga en ställning sådan, att man af henne anser sig ha rätt att fordra mycket. M:ll H. blef förnyade gånger applåderad och framropad. *Fru Strandberg* var en älsklig *Marcellina*, som sjöng sin aria i första akten rätt förtjenstfullt, om hon ock icke förstått att fullkomligt sätta sig in i denna musiks rätta karakter. *Herr Dahlgren* firade en verklig triumf såsom *Florestan*. Det var, oss veterligt, första gången hr D. sjöng något *första* parti ur den *större repertoiren*, och genom detta prof bör kungl. teaterdirektionen se hvad den eger i denna sångare, begåfvad med en hög, mjuk och fyllig tenor, af synnerlig varm och romantisk timbre. — Herr D:s utförande af sin stora aria i 2:dra akten framkallade en varm och liflig bifallsstorm. — *Pizarros* parti ligger egentligen för lågt för *hr Sandströms* röst, men han återgaf det detta oaktadt med mycken talent kraftigt och energiskt.

Herr Willman (Rocco) lika god sångare, som förträfflig skådespelare, var (med hr Dahlgren) den som bäst fyllde sin plats. — Hrr *Behrens (Fernando)* och *Olsson (Jacquino)* utförde, till allmän belåtenhet och det helas fromma, sina mindre betydande partier. Kören var något svag. Af de båda ouverturer, som gåfvos, framkallade den senare, i C Dur, en bifallsstorm, som icke gaf med sig förr än kapellmästar Norman tackade för den hyllning den förtjusta publiken derigenom ville egna honom och den förträffliga orkester han anförde.

Ernani hade i måndags församlat ett talrikt auditorium. *Fru Michaëlis Elvira* hör till det allra bästa hvaraf denna utmärkta artist låtit oss njuta. — Hennes spel är värdigt och uttrycksfullt. Hennes sång står, i synnerhet i tekniskt afseende, öfver allt beröm. Sällan, om någonsin, torde man få höra något sådant, som fru M:s utförande af den i Elviras aria inlagda *cabbalettan* ur „I Lombardi". Hvilken *„verve"*, hvilken *„brio!"* *Herr Arnoldson* (Ernani) sjunger vårdadt, med kraft och elegans. Och dock gör han i denna rol ej på långt när sådan effekt, som t. ex. i den mångfaldigt svårare Raoul i Hugenotterna. Skulle den italienska musiken icke vara hr A:s rätta fack? *Herr Arlberg* ger en helgjuten, nobel bild af *kejsar Carl V.* Hans sång är vårdad, och artikulation och deklamation framför allt förträffliga, men rösten räcker, uppriktigt taladt, icke fullkomligt till. — Oafsedt det dramatiska återgifvandet af rollen tro vi att Ernani skulle vinna, om Carl V. sjönges af *herr Sandström*, hvars vackra kraftfulla och isynnerhet i italiensk musik så välklingande stämma publiken, märkvärdigt nog, så sällan får höra. — *Herr Behrens* är en präktig *Silva*, som sjunger sitt parti med mycken värma. Det är en verklig charme att höra huru mjukt tonerna spinnas fram ur denna lyckligt begåfvade strupe. Operan gick synnerligt väl och framkallade lifliga bifallsyttringar.

Utländska litteratur- och konstnotiser.

Europas mest lästa tidning är Berliner-modejournalen „der Bazar", af hvilken för hvarje nummer tryckas 247,000 exemplar. Den utkommer i fem till text och illustrationer delvis identiska upplagor på lika många olika språk. Den tyska upplagan *(der Bazar)* räknar 120,000 exemplar, den franska *(La Mode Illustrée)* 42,000, den engelska *(The English Womans Domestical Magazine)* 70,000 den spanska *(La Moda Elegante)* 8,000, och den holländska *(De Gracieuse)* 7,000. De städer, der den utkommer, äro Berlin, Paris, London, Cadiz och Amsterdam. Sedan företagets framgång ha endast tio år förflutit.

— *Maria Theresias och Marie Antoinettes brefvexling* mellan år 1777 och 1780, utgifven af A. von Arneth, har nu utkommit i Wien och Paris. Arbetet omfattar nittiotre bref från Marie Antoinette och sjuttio svar från Maria Theresia, alla fullkomligt troget aftryckta med samtliga otydligheter och dunkla ställen. Alla brefven äro hemtade från Österrikiska kejsarens privatbibliothek, som innehåller trettiosju bref från drottningen i original och de öfriga, likasom kejsarinnans samtliga svar, i fullkomligt noggranna afskrifter, verkställda af kejserliga kabinettssekreteraren baron von Pichler.

— *Ett arkiviskt fynd.* Man har nyligen gjort en vigtig litterär upptäckt rörande *Madame Maintenon*, bestående i handskrifna anmärkningar af Louis Racine, hvilka visa att de i förra århundradet af La Beaumelle offentliggjorda bref från densamma dels äro förfalskade, dels helt och hållet uppdiktade af utgifvaren. Dessa anteckningar, hvilka under mer än ett århundrade legat begrafna i ett privat bibliothek, förblefvo okända för sjelfva Voltaire och först nyligen upptäckta af Theophile Lavallée, som med det snaraste ämnar låta trycka dem. Rörande äktheten af dessa anmärkningar, som äfven sjelfva La Beaumelles bref ytterligare bestyrka, kan lika litet finnas något tvifvel som om de fakta de innehålla. Derigenom blifva imellertid de historiska uppgifterna rörande mad. Maintenon betydligt förändrade, allt, som på senare tider blifvit skrifvit om hennes person, blir förvandladt eller förintadt, och man kan nu omsider hoppas att få veta sanningen om denna så olika bedömda personlighet.

— *Londons adresskalender för år 1865* omfattar 2,800 sidor i stor oktav. Dess tolf afdelningar börja med handelskalendern, som uppräknar alla köpmän, bolag och firmor i London. Bland namnen på affärsmän intager Smith första rummet, och räknar 1,600 individer. Då man kan räkna mer än tjugu gånger så många unga och gamla, manliga och qvinliga Smiths, som icke leda några affärer, så går antalet af Smith'ar i London till minst 30,000. Som det finnes en mängd gator med samma namn, så förekommer naturligtvis ofta förvexling mellan dessa respektive Smith'ar. London hade nemligen ännu för kort tid sedan 30 King Streets, 24 Queen Streets, 19 Prince Streets, 31 John Streets etc. etc. Man har nu förändrat en mängd af dessa namn, men det oaktadt finnas dock ännu tillräckligt många gator med samma namn för att göra en adress, sådan som: „Till herr Smith, King Street, London", i hög grad osäker. De olika yrken, som bedrifvas i London, gå till öfver 2,000. De inflyttade italienarne handla med gipsfigurer, barometrar och lorgnetter, tyskarne med leksaker, judarne med färdiggjorda kläder etc. Orientens bazarsystem herrskar i temligen stor utsträckning. Bokhandlarne bo i Paternoster Row, sidenväfvarne i Spitalfields, fågel- och burhandlarne i Seven Dials, vagnmakarne i Long Acre, urmakarne och juvelerarne i Clerkenwell, hattmakarne i Southwark, möbelhandlarne i Tottenham Court Road, sockersjudarne i Whitechapel, kryddkrämarne vid Teuchurch Street, etc. etc. Titeln *esquire* står bredvid 50,000 namn, och af de förutnämnde Smith'arne ha icke mindre än 600 denna titel, som härstammar från riddartiden, men nu ges åt hvarje småborgare i London, som utom sitt kontor i staden har ett privathus i en förstad.

— M:LLE THERESA påstås ha fått en rik sydamerikanare till friare, men ha gifvit honom korgen, emedan hon har den ärelystnaden att utbyta sitt café chantant mot teatern. M:lle Theresa är den redan förut i denna tidning omtalade ryktbara sångerskan på *Café Alcazar* i Paris och som gjort gatvisan: *„Rien n'est sacré pour un sapeur"* populär i hela Paris, så att den nu mera inträngt i sjelfva de förnämas palatser. Man inbjuder sångerskan äfven i förnäma cirklar. Väl ett dussin poeter och viskompositörer arbeta för henne.

— *Napoleon och Bouffé.* — Den gamle Bouffé har nyligen haft sin afskedsrecett på stora operan i Paris, hvarvid den sjuttioåriga Virginie Déjazet biträdde honom i sin gamla rol — pagen Cherubin i Figaros bröllop. Recetten lär ha inbragt honom 20,000 francs. Att han fick sin recett på stora operan kom sig af en särskild händelse. Bouffé hade nemligen då han en gång under år 1847 gaf gästroler i London haft tillfälle att göra sig omtyckt af den då temligen obetydlige, landsflyktiga prinsen. I ett bref erinrade han nu kejsaren derom och bad om att få begagna den nämnda teatern. Svaret lydde: *„Pour monsieur Bouffé! Oui, oui, oui! Napoleon!"*

— *Victor Hugo* ämnar flytta från sin asyl på ön Jersey till Brüssel, der han skall bo i ett lysande hotell. Han synes ännu en gång vilja kasta sig in i det stora, rörliga lifvet. För öfrigt lär han sålt en ny roman åt förläggaren af hans „Misérables".

Spöken på Scenen.

Den sceniska illusionen har i våra dagar nått en höjd, som snart „icke lemnar något öfrigt att önska“. Man ser städer och slott brinna och sprängas i luften, svallande haf och böljande sädesfält, storartade bataljer och otroliga scenerier. Operan, baletten och cirkus-teatrarne hafva i afseende på alla dessa taflor och förvandlingar utvecklat en uppfinningsförmåga, som måhända varit den sannt dramatiska konsten till mera skada än gagn. Och likväl fortfar man allt ännu med att öfverträffa det otroliga.

Ofvanstående plansch visar oss ett för någon tid sedan i England uppfunnet sätt att med en fullständig illusion låta oss se spöken på scenen. Då det lär vara fråga om att innan kort äfven här i Stockholm på teatern i en af våra större offentliga saloner återgifva detta spöksceneri, torde det kunna äfven ur denna synpunkt intressera allmänheten att se den i grunden mycket enkla hemligheten afslöjad.

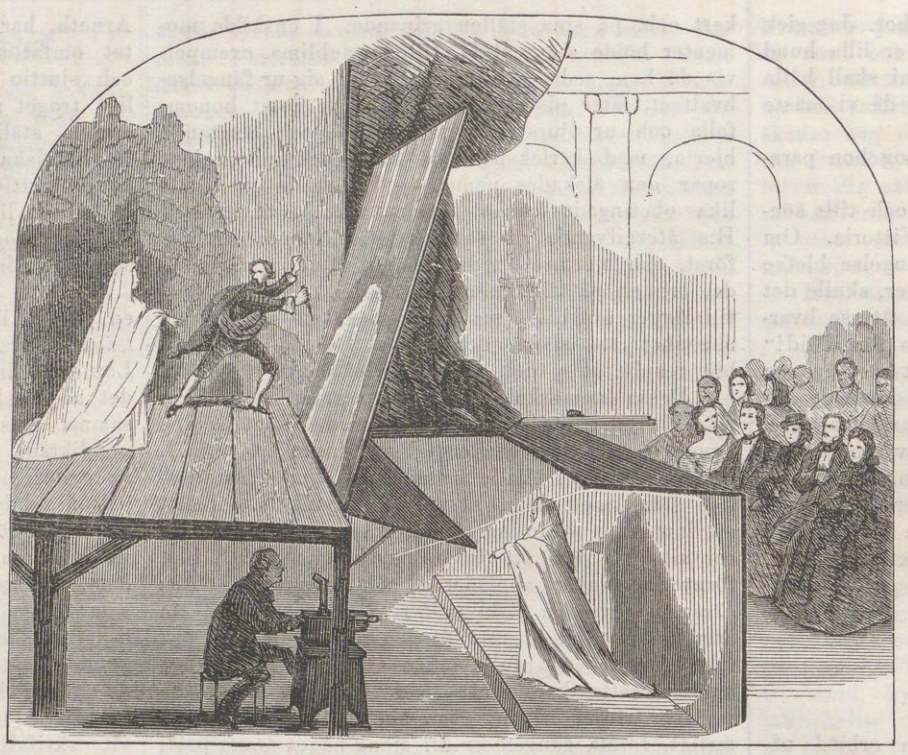

SPÖKEN PÅ SCENEN.

Gravyren föreställer en teater, salonen och scenen. Till höger är publiken, och till venster ser man golfvet, som bildar scenen för spökena. Under teatern befinner sig den hvitklädda skådespelare, hvars reflekterade bild föreställer spöket. I förgrunden på den verkliga scenen, framför sjelfva draperierna, befinnes, infogad i en rörlig ram, en spegel af största möjliga dimensioner, och med en 45 graders lutning i förhållande till teaterns plan. Spegelns reflexionsyta måste vara i högsta grad ren och jemn, emedan bilden endast på detta vilkor erhåller skarpa och klara konturer. Hvad beträffar figuren, bör han ställa sig under teatern så att hans bild återgifves strängt vertikalt, trots spegelns lutning.

I det ögonblick då spöket skall framträda, kastar man på den ifrågavarande figuren de blänkande strålarna från en blindlykta, som brinner med oxy-hydrogène-gas, och spöket afspeglar sig ögonblickligen på sidan om den verkliga aktören, som spelar på scenen.

Teatern bör härunder vara temligen svagt upplyst, emedan den under scenen starkt belysta figuren bättre afspeglar sig mot en mörk fond. Sjelfva proceduren är i högsta grad lätt; hela svårigheten ligger i utförandet.

Det fordras många försök innan man kommer till ett tillfredsställande resultat. Först och främst måste man med största noggrannhet kombinera aktörernas rörelser, af hvilka den ena icke kan spela annat än på måfå bakom spegeln. Den, som utför spökets rol, måste hålla sig i en fyrtifem graders lutning, för att vara paralel med den i samma vinkel lutade spegelns plan. Deraf uppkommer en stor svårighet att gå i denna besvärliga ställning. Detta är måhända ett af de största hindren vid detta experiment.

Hvarjehanda.

— ETT LÄMPLIGT SUBSTITUT. En ung dam, som skulle bestiga ett högt och brant berg, hvarifrån man hade en herrlig utsigt, sade till sin vägvisare, en hederlig bonde: „Gud vet huru jag skall kunna komma här uppför! Den som nu bara hade en åsna!“ Hvarpå den tjenstvillige vägvisaren svarade: „Var god och stöd sig på mig, fröken — jag eller åsnan, det kan vara lika mycket!“

— I HANDSKBODEN. En elegant betjent trädde en dag in i en handskbod och bad att i hemlighet få tala med försäljerskan. Då denna frågade hvad han önskade, svarade betjenten: „Jag ville bara be er hädanefter vara god och skicka min herre, baron X., n:o 8½ i stället för n:o 8, som han förut fått.“ — „Huru så, har då baronen fått svullna händer?“ — „Nej, men om barons handskar inte blir af den nummern jag nämnde, så kan *jag* inte begagna dem.“

— BAKOM KULISSERNA. „Bästa Carolina, kormästaren klagade för mig i går, att du inte kommer ordentligt till repetitionerna. Var snäll och laga att det inte händer vidare.“ — „Ja, bästa Theodor, det beror helt och hållet på dig.“ — „Hvad menar du?“ — „Jo, bästa hjelpen mot den saken, är att du köper mig ett repetér-ur!“

PÅ GATAN. *En godhjertad dam:* „Hvarför gråter du, stackars gosse?“ *Lärgossen:* „Jo, derför att mästaren är sjuk.“ — „Det var en snäll gosse, som har ett så godt hjerta! Se här har du en riksdaler. Jaså, så att din mästares sjukdom går dig så hårdt till hjertat?“ — „Ja, det är ju så kallt, och jag måste springa på apteket för hans skull!“

I LADUGÅRDEN. — *Per:* „Hör på, granne, hur bär ni er åt med att föda så många kor, när ni har så litet foder.“ *Pål:* „Jo, ser ni, jag lägger hyfvelspån i krubborna och så sätter jag gröna glasögon på kritterna, och då tro de att de äta grönfoder. Gör ni sammaledes.“

— VID ETT KAFFEREP. „Föreställ er, fru Smörlund, att friherrinnan Solstråle på sista balen hade en näsduk, som kostade hundra riksdaler!“ — *Fru Smörlund:* „Dumheter! Då vore det väl mycket bättre att ha sjelfva sedeln i hand, så säge man genast värdet!“

— PÅ KONSTEXPOSITIONEN. „Mamma, hvad menar man egentligen med ett nattstycke?“ — „Jo, min söta flicka, det är ett stycke, som man målar om natten.“

— I PARFYMBODEN. *Parfymören:* „Här får jag rekommendera er en utmärkt pomada, som är ett fullkomligt osvikligt medel mot hårets fällande.“ — — *Kunden:* „Ja, men huru kommer det då till att ni sjelf är alldeles skallig?“ — „Jo . . . jo, det kommer sig deraf, att jag med flit inte begagnat mig af den, bara för att gifva ett afskräckande exempel på huru man ser ut, då man *inte* begagnar min pomada!“

— PÅ KÄLLAREN. „Hör på, herr källarmästare, den här biffsteken är ju af den beskaffenheten, att man hvarken kan skära eller ens slita sönder den!“ *Värden:* „Ja, hvad i Herrans namn ska jag göra!“ Kunderna skrika ju ständigt, att jag ska hålla *solida* varor!“

— I STUDERKAMMAREN. „Jag hörde magistern i går säga till mamma, att min flit är sällsynt. Jag undrar om han menade att det är sällsynt att jag är flitig?! — i sådant fall får jag väl lof att läsa litet bättre på min lexa. Eller också menade han, att det är sällsynt att se en sådan flit som min — och i sådant fall kan jag gerna skolka litet i dag!“

— PÅ BALEN. *Löjtnant ***:* „Min herre, det förefaller mig besynnerligt, att ni med en sådan närgångenhet betraktar det der fruntimrets toilett; jag önskar förklaring af er deröfver.“ *Herrn*, i det han med värdig min lemnar sitt kort: „Jag står när som helst till er tjenst.“ *Fröken **:* „Älskade Axel, störta dig inte i någon fara för min skull!“ *Löjtnanten* (läsande kortet med bister min) „Agapetus Nålman — fruntimmersskräddare!“

— I EN INACKORDERING. „Hör nu, min bästa fru, var det kaffe eller thé, som jag fick i går afton?“ — *Värdinnan:* „Jag förstår inte . . .“ — „Ja, det behöfs inte heller. Jag ville bara be er, att, i fall det var kaffe, ni hädanefter ville vara god och ge mig thé. Var det deremot thé, så skulle jag hellre vilja ha kaffe.“

FÖRTÄNKSAMHET. *Herrn:* Hör du, Johan, om det regnar klockan fyra, så väck mig en timme förut, så att jag får rida ut och promenera.“ — *Johan:* „Ska ske, herre!“

MOB, NOB OCH SNOB. Dessa numera allmänt kända ord härleda sig från England. Då år 1680 kort efter Jakob II:s fördrifvande den stora massan trängde sig omkring lord Shrewsbury, sammandrog man orden *mobile vulgus* till mob, som man uppställde såsom kontrast mot *nobile* (aristokratien), som förkortades till nob. Hvad som låg deremellan, *sine nobilitate*, hette s. nob, sammandraget snob. Om de trenne stånden också icke harmoniskt sammansmälte, så rimmade de åtminstone mot hvarandra.

Charad.

Om fridens engel skall beskydda
Ditt *första*, bör du söka blott
Att finna det i tarflig hydda.
Men ej uti de rika slott.
Och skall det mot din önskan svara
Bör du så klokt mitt *andra* vara,
Att du i dygders fulla mått
Mitt hela med din maka fått.

DFRWDE

SCHACK.

Uppgift 7.

Af LAMOUROUX, Paris.

Svart.

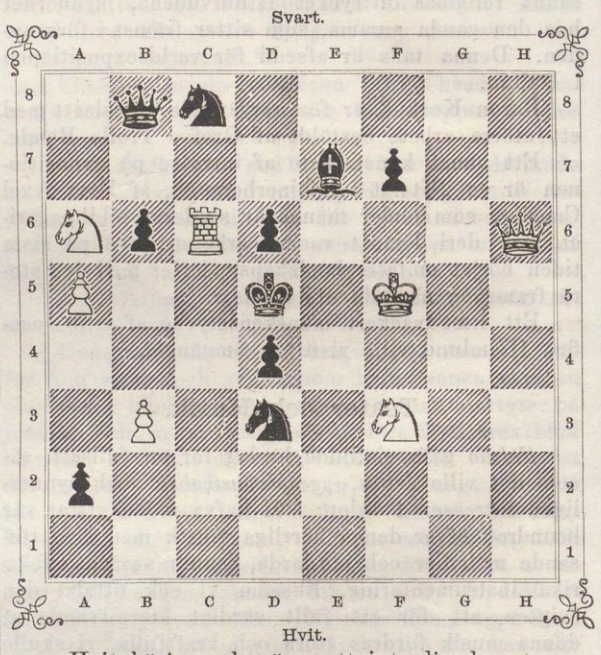

Hvit.

Hvit börjar och gör matt i tredje draget.

Lösning af uppgiften 3 i n:r 6.

Af W. GREENWOOD.

1. LF3—H1, D7—D6; 2. TE2—G2, KD3—E4:; 3. TG2—D2 ‡. — Insänd af *Hfm* 11/2, *R. S.* 11/2, *Viking* 13/2, *C. E. W.* 14/2, *A. G.* 14/2, *A. Å—g*, 17/2, *P. D. F.* Enkpg 19/2, *M. N.* 20/2, *F—lm* 15/2.

Af uppg. 2 ha ytterligare riktiga och fulltändiga lösningar inkommit från *Viking* 13/2, *M. N.* 16/2, *G. S.* Mora 13/2, *P. D. F.* 17/2.

Brefvexling.

C. A. B—r (Norrkpg 16/2): Of. 2 (var. 1. „ LB4—A5!)
P. D. F. (Enkpg 17/2, 19/2): R. 2—6. Edert insända 2-drags-matt (*Hv.* KB2, DA5, TE3, LC2, SG5, BD6; *Sv.* KF4, SF7, BA6, D7, G4) liknar bra mycket ett sådant af en amerikansk schackspelarinna, meddeladt i "När och Fjerran" 1860, n:r 29, 16/6: *Hv.* KC1, DA5, TB3, SG5; *Sv.* KF4, SF7, BG4; men torde få ge företrädet åt detta senare. — Preussiske ministern i Köpenhamn HEYDEBRANDT v. D. LASA kan icke vara någon annan än den store schackmästaren, som för några år se'n var legationssekreterare i Stockholm.
Hfm 19/2: R. 4—6.
M. N. 20/2: R. 3—5.
a† bi 19/2, *Condrad*, Mariefred & S. 20/2: R. 4.
F—lm 15/2: R. 3, 4, 6.
S. P. 22/2: F. 4 (1. „ KE3—F4:).

Den 22 febr.

Bref med lösningar, förfrågningar eller annat rörande denna schackafdelning — hvilka i tidningen besvaras — sändas antingen till J. G. Schultz, Stockholm, Skärgårdsgatan N:o 10 eller till

Redaktionen af Ny Illustrerad Tidning.

IWAR HÆGGSTRÖMS BOKTRYCKERI.

NY ILLUSTRERAD TIDNING.

№ 9]. Utkommer hvarje Lördag. Stockholm den 4 Mars 1865. 12 Rdr årgången. [1a Bandet.

Innehåll: Andreas Munch (med porträtt). — Annina, novell. — Hågkomster från en resa till Amerika, af Måns Månsson. — Torget i Trosa (planch), text af —ed—. — Wiska-forsen (planch). — Min Tant, poem af E. Sehlstedt. — Lifvet i Konstantinopel i våra dagar. — Teater och Musik. — Hvarjehanda. — Charad. — Schack.

Andreas Munch.

Den norske skalden Andreas Munch återvände i förgår till Christiania efter att under loppet af några veckor hafva gästat Sveriges hufvudstad. Sådana besök hafva en högre betydelse än den som ligger i glädjen af en sammanvaro för stunden. Ty det förhåller sig verkligen så, som vi ofta hörde Munch yttra, att det första vilkoret och mest verksamma medlet för en förbrödring mellan de beslägtade folken består deri att man stundom får se hvarandra i ögonen.

För att i vår mån härtill bidraga vilja vi låta våra läsare blicka in i dessa allvarliga och milda ögon, på samma gång vi med några kortfattade notiser önska fästa uppmärksamheten vid skaldens personlighet och vid hans diktning. Om vi härmed hos en och annan lyckas inleda en förtroligare bekantskap med skaldens egna verk, så veta vi att detta är en bekantskap som ingen skall ångra.

Den framstående norske diktaren Andreas Munch föddes i Christiania den 19 Oct. 1811. Hans föräldrar voro den som skald bekante Johan Storm Munch († 1832 som biskop öfver Christianssands stift) och Petronelle Hofgaard. Efter att ha genomgått Christianssands lärdomsskola, dimitterades Munch 1830 till universitetet, der han började studera juridik. Denna sysselsättning öfverensstämde imellertid föga med hans anlag och andliga riktning, hvarför han heller aldrig kom att aflägga någon embetsexamen. Slutligen blef han kopist i finansdepartementet och öfvergaf alldeles rättsvetenskapen.

Redan tidigt yppade sig hos Munch denna egendomliga trängtan att dikta, som utmärker verkliga skaldenaturer; hans första försök i versskrifning inföllo under hans skoltid. Hans uppträdande inför en större allmänhet skedde 1836, då han utgaf en liten diktsamling, kallad *Ephemerer*. Oaktadt den omogenhet, som förrådde sig i dem, mottogos dock dessa svärmande och melankoliska ungdomsdikter med välvilja och bifall. Nästa år följdes de af en längre lyriskt-episk dikt, *Sangerinden*, och ett treaktsdrama, *Kong Sverres Ungdom*, som var skrifvet för öppnandet af den nya teaterns föreställningar, men vid uppförandet gjorde föga lycka. Nu utkom intet särskildt arbete af honom förrän 1840, då han utgaf en liten täck dramatisk dikt med titel *Donna Clara, en Natscene* (öfversatt på tyska och svenska). Men imellertid hade han sedan 1836 i dagbladet *Den Constitutionelle* lemnat många dikter och följetongsartiklar; och den 11 Sept. 1841 ingick han också i detta blads redaktion, jemte Carl Motzfeldt, och ombesörjde sedan, som bladets egare, ensam dess utgifvande, men måste derföre afgå från sin kopistbefattning. Att en dylik skriftställareverksamhet alldeles stred mot Munchs egentliga kallelse, och att han blott genom omständigheternas tvång kom att egna sig åt densamma, har han sjelf medgifvit, på samma gång han erkänt, att hans utveckling derigenom befrämjades, emedan han nödgades sätta sig „in i förhållanden, som gäfvo honom en friare blick öfver lifvet, än de blott lyriska drömmerierna dittills hade förmått skänka honom“.

Det „omständigheternas tvång“, hvaraf Munch beherrskades, var detsamma, som i allmänhet plägar följa talenten som ett huskors, och som, framträdande i skepnad af dagligt bröd, undergräfver dess inre lif. Talenter i dikt och konst äro icke „praktiska“ och komma derföre ej heller vanligtvis i åtnjutande af den „praktiska verksamhetens“ företrädesrätt, en sorgfri utkomst. Vinnes denna, så att de ostörda kunna lefva för sin konst, sker det mestadels endast genom en lycklig tillfällighet, det hör till undantagen. Imellertid blef Munch så lycklig att omsider få helt och hållet egna sig åt sin käraste sysselsättning, diktkonsten. Då han 1844 äktade Charlotte A. Juul, dotter till en förmögen köpman, behöfde han ej längre förslösa sina rika gäfvor i tidningsskrifveriets föga tacksamma tjenst. Efter att 1846 ha utgifvit *Den Eensomme, en Sjælehistorie*, reste han snart med sin unga hustru utomlands, besökte Italien och vände derpå tillbaka för att som skald utveckla en ny och kraftig verksamhet. Denna började med de 1848 utgifna *Digte, gamle og nye*, som innehöllo ej så få stycken från sista tiden, utom tidigare bekantgjorda dikter från åren efter 1837. Samlingen följdes året derpå af ett ännu omfångsrikare och icke mindre mästerligt arbete, *Billeder fra Nord og Syd*, åtta skizzer, till hvilka ämnet är hemtadt i förra hälften från norden, i den senare från södern. Blott ett år derefter (1850) utgaf Munch ånyo ett diktverk, *Nye Digte*, hvilkas kärna utgöres af en episkt-lyrisk dikt i en sammanhängande romanscykel, kallad *Kongedatterens Brudefart*.

Men just som han sålunda med allvar och lust och oförhindrad af yttre förhållanden följde sin diktare-kallelse, drabbades han af en smärtsam förlust, som skulle blifva af stor betydelse, för hans kommande författareskap. År 1850 beröfvades han nämligen genom döden sin älskade hustru, och sorgen öfver henne framkallade en cykel af lyriska dikter, som under titel *Sorg og Tröst* utkommo i slutet af 1852 och upplefvat tre upplagor. Redan i denna ovanliga spridning ligger ett bevis för den ynnest dessa dikter vunnit hos allmänheten, äfven om man ej dessutom visste, att de funno flera och varmare beundrare än skaldens tidigare diktalster.

ANDREAS MUNCH.

Imellertid hade han, samma år han träffades af denna förlust, erhållit en vid universitetsbibliotheket ledigblifven amanuensbefattning. Denna plats mottog han väl snarare för att derigenom finna den förströelse och motvigt mot sorgen, som alltid ligger i ett afmätt och enformigt arbete, än emedan den just stämde öfverens med hans verkliga böjelse och håg.

Efter *Sorg og Tröst* har Munch utvecklat stor produktivitet. Största verksamheten har han dervid ådagalagt som dramatiker. Sålunda utkom redan 1854 den bekanta dramatiska dikten *Salomon de Caus*. Detta drama väckte, då det utgafs, stor uppmärksamhet, ej blott i skaldens fädernesland, utan äfven utomlands och isynnerhet i Tyskland der flera författare (Gottschall, Brachvogel o. a.) hopskrefvo Salomon de Caus'er. Det efterföljdes 1855 af det lilla historiska skådespelet *En Aften paa Giske*, 1857 af sorgespelet *Lord William Russell* och 1860 af *Kongehallen i Bergen*, ett tillfällighetsstycke i anledning af konungens och drottningens kröning. Äfven andra arter af författareskap har Munch samtidigt idkat. Så utkommo 1855 *Digte og Fortællinger*, hvilka dels besto-

äldre arbeten, såsom *Ephemerer* och *Den Eensomme*, dels af nyare, såsom romans-cykeln *Norsk Bondeliv* (text till Tidemans bekanta taflor); och 1861 utgaf han *Nyeste Digte*, något mattare än föregående samlingar. Samma år började äfven Munch utgifva månadsskriften *For Hjemmet*, deri han, utom smärre dikter, infört *Pigen fra Norge*, en historisk-romantisk berättelse, som äfven särskildt utgafs 1862 och öfversattes på svenska. Hans senaste i höstas utgifna arbete, *Jesu Billede*, *Digtkrands*, ha vi redan omnämnt i n:o 5 af vår tidning. Af storthinget erhöll han 1859 en årlig pension af 500 spd och titel af docent.

Det är allmänt erkändt, att Munchs skaldskap i grunden är af en djupt lyrisk, inåtvänd natur, med en afgjord böjelse för svärmeri och svårmod. Men hvad man från den norska sidan förebrått honom, är, att detta svärmeri, detta svårmod tillhör den veka, sydländska arten, och att han öfverhufvud såsom nationell skald ej kan jemnföras med sina båda samtida medtäflare, Wergeland och Welhaven. I dessa påståenden ligger dock ej så litet öfverdrift. Visst är, att Munch mångenstädes ådagalägger den finaste skaldeblick för — om ej det specifikt norska — åtminstone det egendomligt nordiska i naturen och lifvet, och att han äfven i behandlingen af ämnen ur Norges saga och historia förråder en äkta fosterländsk stämning och uppfattning. Verkligt ypperliga och med allmänt bifall mottagna äro hans prosaiska arbeten *Den Eensomme*, *Billeder fra Nord og Syd* och *Pigen fra Norge*. I synnerhet det förstnämnda vittnar i hög grad om Munchs mästerskap i den psychologiska analysen, en egenskap, som äfven gör sig synnerligt gällande i hans dramer. Om dessa hafva meningarne ej alldeles varit öfverensstämmande. Öfverhufvud ha de uppburits vida mer i Danmark och annanstädes, än i Norge. Betydande arbeten äro de i alla händelser, om än åtskilliga grundade anmärkningar kunde göras mot deras anläggning. *En Aften paa Giske* torde bland dem vara det som i det senare hänseendet står högst, liksom det också är det kortaste. Grimur Thomsen, som (i *Dansk Maanedsskrift* 1856) lemnat en genomförd kritik af åtskilliga bland Munchs arbeten, kallar det rent ut „et klassisk lille Mesterværk“. *Salomon de Caus* är till sin idé genialiskt uppfattadt, men under utvecklingen splittras intresset derigenom, att författaren midt i stycket upptagit en ny tråd. Äfven *Lord William Russell* lider af åtskilliga väsendtliga brister, men har oaktadt dessa varit den af hans dramer, som i Norge vunnit mesta bifallet. Högst står Munch onekligen som lyrisk epiker och ren lyriker. I *Kongedatterens Brudefart* har han med ett lyckligt grepp förstått förena sin fosterländska diktarstämning med sin sydländska längtan och svärmeri. Denna romanscykel behandlar kung Hákon den gamle Hákonssons dotters, Christinas, förmälning med brodren till konung Alfons af Castilien, don Philip af Sevilla, äfven kallad troubadouren Aiméric af Toulouse. Denna brudfärd var det första tillfälle, hvarvid Norden kom i närmare och vänskaplig beröring med södern. Diktaren har derför i detta stoff funnit en lycklig anledning att samordna det nordiska och det sydliga elementet: den blonda och blyga kungadottern tar sig väl ut vid sidan af Spaniens svartögda qvinnor, och den lugne Thorlaug Bose, „stolt i sin hemstams drägt“, i spetsen för „de väldige, härdabrede, norske män“, är ej underlägsen sir Ferant och „söderns smärta svenner“. Det faller sig ganska naturligt, att den kärleksfulle, innerlige sångaren Aiméric vinner den nordiska jungfruns hjerta; men det gör godt att se, att hon midt i det varma Spanien ej derför glömmer sitt kalla fosterland och förmår sin gemål att bygga en kyrka

»— For hellig Olaf, den Martyrdrot,
Som signer mit Fædrelands Dale.»

Äfven samlingen *Sorg og Tröst* hör till det utmärktaste, Munch frambragt. Ehuru den ej alldeles kan frikännas från den moderna hypokondrien och ledan vid lifvet, måste man dock medge, att skalden här *sörjer* och sörjer af en verklig orsak. „Med denna sorg“, säger Grimur Thomsen, „kan man sympathisera och glädja sig vid dess upphörande; ty det är den förbannelse, som hvilar öfver en oberättigad sorg, att trösten deröfver är för andra lika likgiltig som den så kallade sorgen sjelf. Man följer skalden i denna samling genom sorgens, minnets och hoppets hela skala, från den första snyftningen till det första småleendet; och om än gången i början är tröttsam, — ty sorgens väg är enformig, utan vegetation, och går genom en „sluten natur“, — så faller det sig sedan dess lättare att ledsaga diktaren genom erinringens, hoppets och hans egen „Have“. Man hör snart „Fuglen paa Graven“ och slutligen „gjenaabnes Naturen“, som är sluten för den sörjande. Här har man en sund menniskas naturliga stämningar för sig, en djup sorg, som dock tar slut, icke denna oöfverskådliga tårgöl, hvaröfver en stackars läsare ofta af samtida lyrici inbjudas att vada.“

Föröfrigt finnas öfverallt i Munchs diktsamlingar små lyriska stycken af den skäraste fägring, af den mest poetiska doft. Dikter, sådana som *Skovbækken*, *Eensomhed*, *Et Fjeldvand*, *Vandlillien* och många andra, äro ovanskliga blomster i den nordiska skaldekonstens örtagård. Vi beklaga, att ej vårt utrymme medger oss att meddela några prof bland dessa stycken; men vi hoppas just derigenom kunna uppmuntra våra läsare till att göra förtroligare bekantskap med en af Norges och hela den skandinaviska nordens mest framstående, ädlaste och renaste skalder, om hvars utmärkthet vi här förmått ge blott en svag föreställning.

Med tillmötesgående välvilja har herr Munch meddelat oss såväl sitt porträtt som nedanstående poem, framlemnadt till H. M. Konungen:

Carlsdagen, 28 Januar 1865.

Fra dit Norges vinterklædte Dale
Kom jeg, Drot, hid til dit Stockholms Sale
Paa den Dag, der bærer stolt dit Navn.
Tillad du min Röst, skjöndt svag, at bringe
Dig en Hilsen, hvori kan gjenklinge
Mine Landsmænds Kjærlighed og Savn.

Fra min Barndom mindes jeg saa gjerne
Dagen, då Carlsnavnets höie Stjerne
Over begge Riger först oprandt —
Klart den funkled der i tretti Vintre,
Meer og meer den kunde Skyen splintre
Som de tvende Folk i Fordom bandt.

Nu den tindrer atter over Norden,
Og et Stjernebilled er den vorden
Som har Kjærlighedens Hjertemagt.
Begge Folk det til hinanden drager,
Styrkende det i sin Glands optager
Nordens Fremtid, og dens Broderpagt.

Hilset være du Carlsdagens Stjerne! —
Klart og længe, til de Slægter fjerne,
Straale den, o Konge!, paa din Borg! —
Give Gud, den altid maa derinde
Saa som nu, al huslig Lykke finde,
Lyse Fred selv over Mindets Sorg!

A. Munch.

Annina.

Novell af **Paul Heyse.**

IV.

Halfva natten förflöt utan att han kunde tillsluta sina ögon; men det var icke längre sorgen som höll honom vaken, ehuru alla hans luftslott hade ramlat, utan en ljuf, bäfvande oro, som hemligt sjöd i hans ådror, alldeles som i hans barndom, då julaftonen nalkades. Kring hans vindskammare rasade novemberstormen och stängade häftigt mot de klappande rutorna, och regnet smattrade mot takfönstret, som om man hade kastat sand och småsten deremot. Men ynglingen satt upprätt i sin säng och stirrade i den dunkla lågan från den lilla messingslampan, som vid hvarje vindstöt hotade att uppgifva andan. Först i detta ögonblick kände han sig helt förskräckt öfver de nakna väggarne och de usla möblerna. Här skulle hon träda in, uti denna maskstungna länstol med det slitna öfverdraget skulle han be henne sitta ned. Det fanns icke ens en pall, på hvilken hon kunde sätta sina fötter, eller ett glas, i hvilket han kunde bjuda henne en dryck. Och huru nedrökt var icke taket, hnru naket och fullt af sprickor det fula stengolfvet! Allt detta måste blifva annorlunda, annars skulle han få skämmas så länge han lefde. Ännu denna natt började han att städa undan litet, sopa bort spindelväfvarna ur vråarna, och ordna eller inläsa sina tillhörigheter, som lågo kringkastade här och der, uti ett gammalt väggskåp. Härunder slocknade lampan, och han måste lägga sig ned. Han lyssnade nu till stormen med en hemlig känsla af fröjd, att den icke kunde göra något åt honom eller hans sällhet. Han väntade ju inom fem dagar våren i sin lilla kalla kammare och tviflade icke på att violer och rosor då skulle spira upp ur stengolfvets springor, och att en näktergal skulle hafva bygt sitt bo uppe i kronan på hans gamla sparlakanssäng.

Omärkligen förvandlade sig hans öfversvinneliga tankar i drömmar, som icke stördes af någon skugga. Han och hon voro ständigt alldeles allena, än i trädgården till en solig villa utanför Rom, än på det vindstilla hafvet, och först då de hade stigit upp i Peterskupolens tornknopp och satt sig vid hvarandras sida på den lilla jernbänken, hörde de under sig Sor Beppes stämma, som grälade och brummade, under hotelser att han skulle stiga upp efter dem; men de kände ingen fruktan, utan skrattade hemligt tillsammans, ty de visste ju, att trappan, som ledde dit upp, var alldeles för smal för att släppa fram en gestalt med Sor Beppes omfång.

Redan helt tidigt följande morgonen satt den unge mannen vid sitt staffli och rörde sig icke ur stället förr än det blef mörkt. Han förtärde med möda några bitar, som signora Pia påtrugade honom, och skyndade att afsluta sin tafla öfver Rebecka och Eleazar, hvilket dock först den följande dagens eftermiddag lyckades honom, emedan mörkret så tidigt inbröt och ryckte penseln ur hans hand. Vid ljus skred han till ett annat arbete, tecknandet af sitt eget porträtt i spegeln, icke större än att man kunde gömma det i handen. Han såg nu för första gången huru hans drag sedan ett år tillbaka hade blifvit mera mogna och skarpt utpräglade, och att det sista årets tilldragelser, hans ensliga vandrings fröjder och sorger stodo der tydligt att läsa. På detta lilla porträtt arbetade han inom lås och rigel till dess ögonen svedo af ansträngning. Derpå låg han åter ända till midnatt försänkt i vakna drömmar om sin kärlek, dock redan nu icke med samma lätta hjerta som den föregående dagen.

Han återvann hela sin förra lycksalighet först då när han om aftonen den följande dagen hade aflemnat sin tafla hos den judiske konsthandlaren och utom en ny beställning erhållit en ganska vacker rulle visserligen något klippta zekiner. Sedan många månader hade han icke varit egare af en så stor skatt, och vandrade nu utefter Corso'n och Via Condotti med minen hos en brudgum, som gått ut för att köpa bröllopsskänkerna. Det föll honom dock, eget nog, icke in att för Anninas räkning välja något af de många grannlåtssakerna, de utskurna snäckorna och korallerna. Sådan hon gick och stod var hon honom det dyrbaraste i hela verlden, och det skulle förefallit honom löjligt att vilja utsmycka henne med eländigt guld eller granna stenar. Men det rum hon hade lofvat att beträda skulle blifva värdigt att mottaga henne. Det första han gjorde, var att köpa en vacker antik länstol, hvars utskurna karm pryddes med en liten krona. Derpå utvalde han en temligen stor matta till att betäcka golfvet och afslutade för dagen sin handel med inköpandet af tvenne vackert slipade glas. Madonna Pia blef icke litet förvånad, då alla dessa herrligheter den följande morgonen uppburos i hennes hittills så anspråkslösa hyresgästs lilla kammare. Men han lugnade hennes oro för att möjligen icke allt stode rätt till i hans hufvud med den öppenhjertiga förklaringen, att hans tafla hade vunnit ett sådant bifall, att han nu intet ögonblick kunde vara säker för besök af de högsta och förnämsta herrskaper, och att han, i händelse att prinsessan af Golconda oförmodadt komme att taga hans atelier i betraktande, gerna önskade att kunna bjuda henne sitta ned i en stol som icke var henne alltför mycket ovärdig.

„Ja, är det inte det jag alltid sagt!“ utbrast den hederliga signora Pia med upplyftade händer. „I er bor mer än man tror, och om lyckan en gång bara kommer att se er med mina ögon, så skall ingenting komma att fattas er.“

Sålunda voro af de skickelsedigra dagarna de första båda lyckligt öfverståndna, och det gällde nu att på ett drägligt sätt blifva äfven de öfriga qvitt, för att icke duka under för väntans qvalfulla feber. — „I dag på morgonen har han rest“, sade den unge mannen för sig sjelf. „Om jag nu vandrade förbi huset der hon bor, stode kanske jalousien öppen!“ — Men derpå erinrade han sig att hon hade bedt honom att tåligt vänta, och gjorde ånyo sig sjelf det löftet, att han genom hörsamhet och lydnad skulle söka göra sig förtjent af sin lycka. För att döda timmarna började han att på den hvitmenade väggen i sin kammare med kol skizzera ett stort landskap, en praktfull lund vid hafvet, der i den stilla aftonen nymferna dansade på stranden och en herde blåste på skalmeja. Men närmast i förgrunden, vid källan, som qvällde upp vid foten af den ständigt grönskande eken, satt ett ungt par hand i hand och hade vändt ryggen åt hela verlden för att endast försjunka i hvarandras betraktande. Då han såg den nakna väggen helt plötsligt få ett så skönt och poetiskt lif, fyllde han äfven de öfriga nakna fläckarna med prydliga arabesker, i hvilka fågeln Phœnix spelade en stor rol, och här och der en ful uppblåst uggla måste låta sig illa tilltygas af en ung falk.

På detta sätt omskapade han sin torftiga vindskammare till en liten fantastisk sagoverld, af hvilken han sjelf hade sin lust och fröjd, då han mönstrade den efter fullbordadt arbete. Endast ett

fattades för att kröna det hela: en smula solsken, som kunnat gjuta ljus och värme deröfver. Ångorna från kolbäckenet voro i högsta grad vidriga, och en ängslig, mulen dunstkrets sväfvade uppe vid taket och gjorde bröstet helt beklämdt. Huru tacksamt såg icke derföre vår vän, efter en natt, under hvilken alla oväder tycktes hafva sammansvurit sig likasom till verldens undergång, på lördagsmorgonen upp till himmelen som nu åter var klar och blå; och huru begärligt insöp han icke genom det öppna fönstret strålarna från den så kärkomna solen, som inom kort åter med full kraft utöfvade sitt gamla sydliga välde!

Han använde nu denna sista dag till de ännu återstående nödiga förberedelserna och sammanhopade så småningom i sin lilla kammare allt hvad han kunde uppleta af kostliga frukter, utsökta sötsaker och sällsynta läckerheter. Derjemte anskaffade han äfven ett par flaskor sött Frascati-vin och uppbygde på sitt bord ett retande Stilleben, till hvilket han icke behöft blygas för att inbjuda sjelfva furstinnan af Golconda. Om qvällen, då månen blickade in och glittrade i de slipade glasen och försilfrade orangerna, fikonen och de stora vindruf-vorna samt belyste nymfdansen på väggtaflan, föreföll det ynglingen sjelf ett ögonblick som om han drömde en förtrollande dröm. Men straxt derpå föll det honom in huru hastigt hela denna herrlighet skulle försvinna, och en djup sorgsenhet föll öfver hans själ. Hans lycka var nu så nära, och allt närmare ryckte äfven den bittra stund då han för alltid måste säga farväl åt det käraste han egde. Ett ögonblick fördjupade han sig i förkänslan af dessa smärtor. Han såg Sor Beppe tydligt framför sig med ett skadegladt grinande ansigte, som bragte allt blodet i hans ådror i gäsning.

„Nej!“ ropade han och knöt handen, „det får inte sluta så — det vore den skändligaste feghet, om jag läte det ske, utan att röra en hand, utan att försöka det yttersta. Vi måste fly, äfven om vi måste söka oss skydd i en vilddjurshåla och tigga vårt bröd hos Campagnans herdar. Men så svårt behöfver det väl ändå inte bli. Jag har ju min konst, som öfver allt hvart vi komma skall bereda oss vår utkomst. Den har ju hjelpt mig ända hittills, fast jag endast varit en dagdrifvare och lagt händerna i skötet. Och skulle den väl nu lemna mig i sticket, då det gäller att göra vägen jemn och lifvet lätt för denna engel? Har det då aldrig förr händt att en dotter gått bort från sina föräldrars hus och först efter åratal kommit tillbaka för att utbedja sig deras välsignelse?“

Så talade han för sig sjelf i en vildt upprörd stämning, och ju mera han öfverlade, desto naturligare syntes honom detta beslut. Hans blick föll på den lilla hunden, som aningslös låg vid foten af sängen och sof. Hvarför hade Försynen betjenat sig af ett så ringa medel för att sammanföra tvenne personer, som voro hvarandra fullkomligt främmande, om icke en högre plan till det vackra barnets räddning stode i bakgrunden? Och ännu var ju ingenting förloradt. Han egde ju ännu så mycket qvar af sina zekiner, att han kunde komma fram till hafskusten, der man sedan skulle finna vidare råd.

Likasom om en sten hade fallit från hans hjerta, lade han sig ned att sofva, och sof hela natten så lugnt och ostördt, som han icke på länge hade gjort. Ty äfven tviflet om hvad Annina skulle säga om hans beslut oroade honom föga. Han litade på att hans kärlek nog till slut skulle öfvertala henne. Och då den mest strålande sol omsider fullkomligt väckte honom, och en mängd fåglar sjöngo öfver hans tak, sprang han upp så modig och glad i hågen som en lycklig älskare på bröllopsmorgonen, hvilken om få timmar skall föra sin brud till kyrkan inför lyckönskande vänners och grannars ögon.

Sedan han derpå hade lagt sista handen vid sin kammares upputsning, satte han sig framför sitt staffli och lyssnade till klangen från klockorna i alla kyrktornen derute och huru de ackompagnerades af hans hjertas slag. Signora Pia kom förbi hans dörr, ropade en god dag ditin och klampade med sina tunga steg nedför trapporna för att begifva sig till messan. Det lilla huset var öde och tomt. I det öppna fönstret stod Rädd och såg allvarligt på menniskoströmmen, som vältrade fram genom gatan. Äfven hans herre kastade då och då en blick ut i det fria, men drog sig genast åter tillbaka, likasom om han fruktat att hans hemlighet stode skrifven på hans panna och att alla menniskor kunde läsa den. Med hvarje minut, som förflöt, blef han allt mera orolig, bäfvande och häftig till sinnet. Han började frukta att hans stormande föresatser skulle stranda mot den unga flickans lugna kraft, och för att stärka sitt mod intalade han sig genom häftiga utfall mot Sor Beppe och alla, som höllo med honom, i ett nästan vildt raseri, så att han slutligen knöt handen hotande mot väggen och höjde knifven, för att nedgöra allt, som ville ställa sig mellan honom och hans längtan. Det hade imellertid blifvit tyst derute, och klockorna förklingat. Plötsligt uppgaf Rädd ett kort skall, och i samma ögonblick slog det till nere i porten, och hastiga steg kommo ilande uppför trapporna. Bleknande stötte ynglingen upp dörren och såg i den dunkla trappan en beslöjad flickgestalt, hvilken i samma ögonblick hon kom upp på öfversta trappsteget slog tillbaka sin slöja. Men i stället för de älskade drag han väntade sig, såg han den lilla Lallas runda anlete, i dag sällsamt förstördt, med dystert blickande ögon, den glädtiga munnen helt butter och tvär och med åtbörder, som han förr aldrig hade sett hos henne.

Hon gick rakt fram till ynglingen, som stel och stum af förskräckelse stod lutad mot dörrposten, och sade i en vred ton:

„Det tycks just inte synnerligen glädja er att få se mig, min noble hr Giovanni. Tacka ni Gud, om ni undslipper ett hårdare straff för edra nedrigheter. För min del kan jag verkligen inte känna något medlidande med er. Ni är samvetslös och egoistisk som alla männer, och verlden må gerna gå under, bara ni får roa er med edra leksaker. Men om *hon* måste lida för er skull — ve er!“

Hon gick hastigt in i rummet, och han följde efter henne, alldeles som bedöfvad.

„Aha“, sade hon, sedan hon kastat en skarp blick på frukterna och vinet och den utsökta anordningen af alla möblerna, „det här är ju rätt fint tillställdt för att alldeles förvrida hufvudet på en stackars fjolla. Det är väl en sömndryck i det der vinet, eller hur? Skada att så mycken list och möda skola vara förspillda. Ty för att genast säga rent ut: aldrig kommer Annina att sätta sin fot öfver denna tröskel. Har ni förstått mig, min fina herre?“

„Lalla!“ ropade han. „För Guds skull säg mig, hvad har händt? Hvad skall jag tänka om dina ord och ditt utseende? Hvad är det med Annina? Hvilken nedrig varelse har . . .“

„Tyst!“ afbröt hon honom. „Er vrede är gudlös. Det finnes här endast *en* nedrig varelse, och denna är ni — ja, just ni, trots ert fagra anlete och ert oskyldiga blonda hår. Och ni har ingen, ens den ringaste ursägt, ty jag har inte förtegat någonting för er och bedt för den olyckliga varelsen, att ni skulle förbarma er öfver henne. *Ni* förbarma er! En man skulle ega ett samvete! Nu har allt inträffat, hvad jag fruktade.“

„Hvad? Hvad?“ ropade han utom sig.

„Ni skall få veta det“, sade hon i lugnare ton. „Jag vill icke bespara er något, ehuru jag tyvärr vet, att äfven det värsta en flicka kan lida för er skull smärtar er mindre än det tillfredsställer er egenkärlek. Ty visste ni inte, att ni skulle förvärra Anninas ställning, om ni återsåge henne? Och likväl stod ni i regn och solsken på Via Vittoria likt en afvisare, som inte kan komma ur stället, och likväl passade ni på det ögonblick, då hon kämpade mot ovädret, för att smyga er öfver henne, då hon ej kunde komma undan er, och aflocka henne de värsta dumheter. Ack, ni med de trohjertade ögonen och basiliskhjertat! Om man stötte en knif i ert bröst och gräfde efter ett hjerta, skulle man endast finna en sten.“

Han grep henne nu i axlarna och skakade den lilla varelsen likt en vansinnig.

„Säg ut, säg ut!“ ropade han med dof stämma, „och pina mig inte längre med ditt prat. Är hon sjuk, är hon död? Har man inspärrat henne och bragt henne till vansinne genom misshandlingar?“

Hans häftighet tycktes stämma henne mildare emot honom. Hon gjorde sig lös ifrån honom, satte sig ned på en stol och började utan vidare omsvep att berätta anledningen, hvarför hon kommit dit.

Hågkomster från en resa till Amerika.

af

Måns Månsson.

I.

(Slut).

Midt i rummet var dagöppningen till denna guldgrufva och utgjordes af storluckan, upp till hvilken tvenne trappor ledde, lemnande en fri uppgång till öfre däcket. Och midt under denna gapade en annan lika stor och lika inrättad lucka, förande ned till understa däcket. Här bodde mest enklingar och stadgade ungkarlar af allmogen, godt folk, som aldrig gjorde någon ofred eller något buller. Aldrig fanns der heller någon sjuk under hela resan. Platsen var eljest icke mycket inbjudande, ty borta i vrårna var det mörkt som i en säck, då ingen annan dager kunde slippa derin än den som hade vägen att passera ända ned igenom de båda luckorna, hvilkas lumen ändock till största delen var af trapporna upptaget; och bakom skottet förut hördes vår outtröttliga ångmaskin dunka i sitt eviga arbete nästan som ett par stånghammare.

Vi titta således blott i förbigående ned i detta mörkrets beskedliga näste och komma för-ut genom en dörr, som dock vanligen står tillbommad för att hålla hvar och en på sin plats, ut i maskingången, der man ser hytter för maskinisterna, eldarne och timmermannen, badhytter, smedja m. m. och derifrån in i ett rum som från början blifvit inrättadt till sjukrum, men som dock aldrig behöfts i denna egenskap begagnas. Derifrån komma vi återigen in i ett stort rum för passagerare, inredt lika med det som vi akterut hafva inspekterat. Här stod under resan en ofantlig spis uppmurad och på densamma tronade vår svarte passagerare-kock, glänsande af svett och hes af idkeligt rytande, omgärdad af det ena eller andra backlaget i fruktansvärdt täta klungor, med händerna i höjden och bleckpytsar i händerna och bara tomhet i bleckpytsarna, hvilket beklagliga förhållande i alla möjliga tonarter påpekades, bevisades och förbannades på. Svarten regerade förskräckligt på sin tron, och till spira hade han sin slef i handen, med hvilken han lika frikostigt utdelade soppa eller kaffe i de upplyfta bleckkärilen eller ock till meningen skämtsamma, men i verkan ganska allvarliga rapp i de skrikandes hopträngda skallar, sjelf svärjande än på svenska och än på engelska, alltid lika begriplig, fast icke alltid med samma framgång. Jag såg honom en gång komma surrandes (ty brådtom hade han alltid) med en stor köttbalja i famnen och i en trång gång möta en gumma, som icke gjorde någon min af att vilja gå ur vägen. Båda stannade och sågo på hvarandra. Kocken tyckte att gumman var något för oförskämd, och gumman ansåg att han å sin sida var alldeles för svart. — *Go back, lady, if you please!* sade han artigt, men stånkande under sin börda. Nej, gumman kom sig icke för att vika, nu skulle hon höra på huru obegripligt han talte också. — „Drag åt helfvete, käring!“ kom nu i detsamma som en kreverande bomb ur hans svarta käftar, och gumman fick icke litet brådt att maka sin lekamen ur vägen, ty nu förstod hon honom fullkomligt. För öfrigt var han väl liden ombord, ty hans skämtsamma lynne var i grunden högst beskedligt. Den enda fiende han hade var kapitenens stora newfoundlandshund, som icke tyckte om färgen, fastän han var mycket svartare sjelf. Jag har räknat denna kock bland passagerarna, och såsom sådan användt honom här, fastän han var ordentligen förhyrd och sålunda hörde till besättningen. Men han var antagen såsom kock uteslutande för emigranternas räkning och lemnade äfvenledes skeppet, som de, i Amerika, och det är med stöd deraf som han har till dem blifvit hänförd.

Utmed båda skeppssidorna voro här, som i de andra rummen, kojer uppslagna öfver och bredvid hvarandra och här bodde äfvenledes mest allmoge. Här fanns den värsta ätaren i hela skeppet, och när sjön gick hög och den allmänna aptiten var så att säga vänd upp och ned, då gjorde han sig goda dagar, ty han åt så länge det fanns något qvar i backen och han kunde svälja lika obesväradt både fram och tillbaka. Här låg den sjösjuka hustrun, som i fyra veckors tid, från Stockholm till Quebec, aldrig lemnade sin koj och aldrig fick någon ro i sitt innersta. Här satt den fetaste matrona i hela skeppet, vägande sina femton pund och med ett tretio markers dibarn i famnen. Hon klagade, att det lilla kräket beröfvade henne alla hennes krafter och hon ämnade dåna, då läkaren förklarade henne i stånd att amma en elefant, och jag tror nog att hon hade dånat af, om hon icke hade blifvit för arg. Två af sällskapets artister, flöjten och första tenoren, hade sitt viste härinne. Här bodde också den enfaldigaste bonde jag någonsin sett, utgörande det tacksammaste fält för befintliga spefåglars historier och påhitt.

Äfven härifrån gick en trappa ned till undre däcket i ett rum med lika mörka utsigter som det akterut i samma våning beskrifna. Här bodde bland mångahanda föga utmärkta individer en mycket mångsidig och ganska användbar f. d. gymnasist, och „till allt han kunnat duglig vara etc.“, men jag fick om hans öden icke veta mera, än att han på senare tider hade varit kypare och dessförinnan bokhållare. Men han hade ännu en smula qvar af sitt gamla latin att taga fram vid förefallande behof. Franska talade han alldeles obegripligt, i engelska låtsade han sig icke vara okunnig och sin tyska hade han lärt i Hamburg. Hans titel ombord var vanligen „provisor“ bland passagerarna och „sjukmat“ bland besättningen — „mat“ betyder på sjöspråk *biträde*, men ordleken var dock medveten — emedan han vanligen var sysselsatt med medi-

kamenters tillredande och kringbärande. Till följd af denna befattning fick han ock sin föda i kajutan och ansåg sig derföre i besittning af ett lika vigtigt som inbringande embete. När han skulle gå i land, klädde han sig fin, rakade sig, likväl med ett synnerligen aktningsfullt afseende på ett pipskägg och ett par mustacher, som också prydde sin man och steg så i båten, vacker och glad som en liten kärleksgud. Men när den stackars gossen kom tillbaka ombord, då hade han visst farit illa: rocken var långt ifrån borstad och icke alltid hel, västen var knäppt på sned, hatten satt på örat, pantalonerna voro uppdragna öfver stöfvelskaften, och det lilla välskapade hufvudet både utan och innan i en gruflig oreda. Han hade imellertid af alla emigranterna sitt mål klarast och säkrast för ögonen: han ville taga värfning och blifva soldat och han kunde vara säker på att lyckas i sitt förehafvande. Han drömde högt och vaken om guldepauletter och majors namn, heder och värdighet och har han en stark inbillning, som jag nog tror, och brandy icke duggar allt för sparsamt, så menar jag, att han nog kan finna lyckliga stunder imellanåt. Och de må vara honom väl unnade.

Från mellandäcket ofvanför denna gymnasist, provisor och stridsman slippa vi genom en port ut på fördäcket. Det öfre, eller stormdäcket, ett senare tillägg i byggnadsväg, är här stort och vi befinna oss nu under bar himmel. Också bodde här ingen annan än ett fyrfota landtdjur med borst på ryggen, som i solsken och vackert väder vankade omkring och gjorde odygd, gladde sig åt lifvet och tog dusch på ryggen under pumparna, men som i storm och sjögång välmående, mätt och grymtande lät hafvets grymma döttrar beskedligt vagga sig i sömn. Två gånger passerade han öfver oceanen utan att fästa särdeles uppmärksamhet dervid. Resans mål, vindar, strömsättning och astronomiska observationer angingo icke Lasse; ätande och sofvande gick han mot döden hvart han gick.

En stor kapp är härstädes uppbygd och i densamma leder en trappa ned i för-rummet, der de unga sprättarne från Stockholm hade sin hufvudstad; bland dem fanns en vacker samling af sjelfdeporterade medlemmar af den troligen ännu icke från Stockholm försvunna „klockskojareligan“. Här kunde man få höra eder, visor och gapskratt, trumf, svinhugg och sexor all, här upptänktes allahanda påhitt och tjufpockstreck, som sedan sattes i verket i de andra rummen eller på däck. De kommo dock aldrig längre i sitt förhållande till nästan än till temligen oskyldiga spektakel, dels kringskurna af den allmänt goda tonen ombord och dels bibragta en helsosam vördnad för befälet och den bakom detta stående svenska sjölagen, hvarom de hade föga annat begrepp än att han med anbragta jern om händer och fötter suttade sina stackars offer i sjön. Hade icke skeppet haft en talrik besättning, som i värsta fall kunde räkna på bistånd af en pålitlig styrka bland allmogen, som icke tänkte särdeles vänligt om dessa älskvärda stadsbarn, så torde de likväl i alla fall icke hafva varit så lätta att handtera.

I detta sällskap kunde också någon gång gällande reglemente och befäls befallningar möta ett motstånd, som likväl aldrig blef mera än passivt och som aldrig heller aflopp till de skattevägrandes egen båtnad. Renhållningen ombord, som gick i tur backlagen imellan, var synnerligen i detta lilla samhälle ett föremål för allmän och innerlig afsky och sällan blef sådant af dem verkstäldt i laga tid. Men de kunde också vara fullkomligt säkra på att om de efter en sådan försummelse kommo ned till svarte kocken och ville hafva hvad man kallar frukost, så fingo de lång näsa af honom jemte underrättelse att deras frukost var stoppad, och då blef det ett ljufveligt lefverne der nere i Acheron. Ilska och förbannelser kommo upp ur deras lucka tjockt som mos. Kort och slantar slängdes å sido och det blef ett gestikulerande och en rörelse der nere som i en korg med kräftor. Då de icke tordes svärja på någon annan, så förbannade de hvarandra af hjertans grund, och hvar och en svor på att han sista gången hade lagt hand vid det omtvistade arbetet och nu borde vara fri. Men ingenting hjelpte dem ändå till någon frukost, och när de hade svurit bort sig allesammans, voro de till den grad hungriga, att de i största tystnad och skyndsamhet gåfvo sig åstad och gjorde sin skyldighet, hvarefter intet hinder mötte dem i utfäendet af deras behöfliga sill och värderade kaffe. Ett par hyggliga kojkamrater funnos der imellertid bland allt trasslet och af dessa var en f. d. bruksbokhållare vid namn Linné, som vanligen arbetade med bokföring akterut och gjorde sig allmänt omtyckt. Möjligen funnos der äfven andra hvilka jag icke kunde få reda på.

För om denna bostad fanns skansen, försedd med en duglig och städad besättning, från hvilken jag icke hörde så mycket som ett gräl en gång under hela resan. Från detta låga däck föra trappor oss upp till stormdäcket, der stormasten breder ut sina väldiga rår öfver oss, och akter om denna står skeppskabyssen, der vår kock står så fin och proper, uppvaktad hvar han vänder sig af ett par hundars vänliga och tacksamma blickar. Vidare gå vi förbi maschin-nedgången förbi storluckan med sin provisoriska kapp akterut till kajutkappen och trappan utför ned i kajutgången, hvarest jag efter afslutad rund tills vidare lemnar min läsare på samma ställe der jag hade äran att taga honom om händer.

TORGET I TROSA.
Efter en skizz af H. Anckarkrona.

Torget i Trosa.

Det går lustigt till i den stora verldsstaden vid Seinens stränder!

En vink af den lille mannen med de beslöjade blickarne, och hela qvarter störta till marken, hela gator försvinna; — spaden och hackan arbeta oupphörligt, några månader förgå, och en ny boulevard, en ståtlig gata med skimrande palatser har uppstått ur den forna sammangyttringen af ruckel!

Och så fram med något af de stora namnen från det första eller andra kejsardömet — prins Eugène eller Sebastopol — Austerlitz eller Magenta — och en vacker dag inviges det nya verket, — vive l'Empereur! och bilden af det nya undret flyger ut omkring Europa.

Se, der kan det vara något att gifva ut en illustrerad tidning! ingen annan brist än den på tecknare och tid och spalter.

Men här! Hvad skall man taga sig till, i väntan på blifvande strandgator, nya kyrkor och kommande Mälarbankar? Och så innan den blir färdig, den stora underjordiska — eller rättare, — under*steniska* gången genom den stadsdel der fordom „stadens fä betade“ — för att följa en gammal beskrifvares ord?

Något måste man ju göra! Om man skulle, direkte från allt materiellt framåtskridandes brännpunkt, gifva sig af till dess fullkomliga antipod, till stillaståndets evigt oomkullrunkeliga representant, till typen för den i minnet af sin forntid lefvande gamle kälkborgaren, som anser sig hafva gjort nog för verlden och sig sjelf, — till den lilla svenska småstaden Trosa?

Sagdt och gjordt! Hokus pokus, etc. — försvinnen, palatser och boulevarder och torg, — kommen trädkojor, slingrande byvägar, idylliska små griskultingar och grälande bondgummor. Plats för den lilla staden med det kinesiska rådhuset, den sqvaltande lilla ån, den stora forntiden och de blodiga minnena; plats för staden vid Östersjöviken, och af med hattarne; ty det är en veteran som nalkas, fast drägten är sliten, och snitten urmodig!

Och veteranen har anor!

Långt tillbaka i forntiden, då de flesta af våra nu så kallade stora städer voro små, hade det gamla Trosa sin lysande period. Det var då en, efter den tidens sätt att se, ganska väldig stad, med god och gifvande handel, med täta och välmående borgare och „embets“-män, och med en, ja, kanske två borgmästare, som icke gingo af för hackor! Men — tiderna förändrades! lyckligare rivaler uppstodo och fiskade till sig stadens handel och förvärfskällor; — den stränge Carolus, han med korset öfver pannan och jernhammaren till spira, flyttade slutligen staden från den plats den förut innehade, längre ned till hafvet, men icke heller detta hjelpte.

Ty sjelfva hafvet hade sammansvurit sig med de andra emot den gamla stadens välfärd, och drog sig allt mera tillbaka ifrån dess grannskap, så att småningom blef den prägtiga hamnen grundare; — de stora fartygen gingo stadens näsa förbi upp till det allt mera blomstrande Stockholm, och

Trosa gick med stora steg sin framtida bestämmelse af landtby till möte.

Men ingen må dock tro att detta gick plötsligt och våldsamt tillväga — nej! många mansåldrar behöfdes, och en stor olycka måste framkallas af vårt lands fiender, innan den lilla staden blef hvad den nu är.

Carl den tolfte hade vid Fredrikshall slutat sin lysande och djerfva meteorbana, och Hessare och Holsteinare slogos nu som bäst om arfvet efter det fallna lejonet. Så kom det i våra häfder minnesdigra året 1719, på hvilket vi med sjudande hjerta alltid blicka tillbaka, när den nyare tidens kosmopoliter fråga oss om orsaken till det rysshat som vi insupa med modersmjölken — och aldrig har vårt land varit i ett farligare läge än då, — så mycket mera farligt som det var sönderslitet af misstro och hat uti sitt inre. De ryska galererna utbredde, längs hela vår östra kust, med mord och brand denna slaviska civilisation — hvilken — efter några djerfva teckentydares utsago, en dag — skall rädda och pånyttföda det försoffade Europa. Uppifrån Norrland drogo sig de plundrande och brännande skarorna långsamt söderut, tändande och sköflande hvarje stad, hvarje by, hvarje herresäte i deras väg.

Mot medlet af Juli månad, — det vill säga, midt under den fagraste högsommar ankommo de till Nyköpings-skärgården, — och den 24:de eller 25:te Juli var det som den lilla staden Trosa uppgick i lågor.

Lemnad utan medel till försvar, den som allt det öfriga i vårt land, blef den ett lätt byte för de plundrande skarorna, som från de rykande ruinerna skyndade vidare till Nyköping och Norrköping, hvilka också fingo genomgå sitt elddop; men hvilka, utrustade med större lifskrafter, kunde åter uppstå utur askan och uppstå skönare än förut.

Så var det icke med Trosa. Dess sol gick för alltid ned i rökmolnen från dess antända hyddor, och det halfannat sekel, som sedan dess förgått, har endast varit en fortsatt och obeveklig dödskamp för det utmattade samhället.

Så förgår all verldens herrlighet och glans.

Men, hvart har min lustiga artikel om staden med det kinesiska rådhuset tagit vägen? Jag har ju kommit midt upp i allvaret och påminnelserna om förgängelsen! Ursäkten, värde läsare! det var minnet af 1719 som — — lade en tår i löjet, och det är det som skall rädda Trosas namn från glömskan.

Och sedan vi nu gifvit det flydda sin gärd, så återvända vi till nutiden. När man kastar sin blick på detta lilla torg med sin hemtrefnad af gummor, slädar och grisar; — på det lilla pagodartade rådhuset med sin trappa på ena sidan, uppför hvilken just en borgmästare stiger för att begifva sig till sessionen; på den nyfikna handelsmannen i sin bod, som för den frågvise bonden utpekar stadens välvise styresman, — på hela denna landtliga tafla uti sin hvita vinterskrud — är det icke som skulle man betrakta en af dessa hedersamma, gammaldags borgare med mångkragad kappa och högstöflar, hvilka obekymrade om flinet omkring dem, om stojet, trängseln och knuffandet, med den storknappade käppen i handen skrider majestätiskt gatan nedåt till stadskällaren för att på slaget sex få sin pipa och sin toddy?

Det är knappt för gubben på gamla dagar, men tro inte att han går ifrån sina gamla vanor. Det skulle vara billigare för honom att flytta på landet och ställa sig under landsrätt, men nej — gubben har anor — han betalar hellre sina borgerliga utskylder för att få bo uti *en stad* — om också staden inte är större än en by.

Det unga slägtet i krinoliner och frackar gör narr af gubbens urmodiga drägt, och säger högt att ett sådant der gammalt åkersspöke är det löjligaste man kan få se. Gubben *tänker* tyst detsamma om dem, och mumlar för sig sjelf under marschen till sitt Eldorado, stadskällaren:

— Hm! — grina ni . . gammal är äldst och jag har sett mera än ni i mina dar! Svassa ni i edra borgade grannlåter . . min kapprock är gammal, men betald är den, och min är den med! . . Puh! . . lysande elände! . .

Och dermed går gubben in.

Och Trosa? När Trosa hör talas om våra ansträngningar för att försköna vårt Stockholm, — när det någon gång får en förflugen notis om de milliarder, som Seine-staden bortkastat på sin nya toilett, månne inte det gamla hederliga Trosa med sjelfförnöjd min blickar upp till tuppen på rådhusspiran, och säger till sig sjelf, liksom gubben: — Svassa ni i edra borgade grannlåter: min kapprock är gammal, men den är betald! ?

Och i sanning, betald är den genom ett friskt och driftigt forntidslif — genom att hafva klädt blodig skjorta för fosterlandet, — genom att ännu i dag våga lif och gods på villande sjö för att kunna vara stad; — ty det gamla Trosa lefver bokstafligen af fisk — och skicklighet i fiske är den vigtigaste borgardygd som der fordras så väl af menige man som af borgmästare och råd.

En gammal visa påstår till och med att när hela borgerskapet är ute på sjön, så sitter borgmästaren ensam nere vid bryggan, med ett metspö i handen, sjelf vaktande sin stad.

Kanske se vi deruti ursprunget till det gamla kända ordspråket:

— Tiderna förändras! — sade borgmästaren när han blef brandvakt.

Kanske också icke.

— *ed* —

WISKAFORSEN.
Originalteckning af E. Bergh.

Wiskaforsen.

Borås — hvilket prosaiskt namn! Leder det icke genast tanken på rutiga och randiga bomullstyger och skålknallar med påsar på axeln och alnen i hand? Detta är också ungefär allt hvad mången vet om Borås, och knappast föreställer sig någon, som icke sjelf varit der, att denna stad har ett vackert läge i en dal, genomfluten af Wiska-ån, omgifven af pittoreska kullar.

Sedan jernväg nu kommit till stånd, kan man lätt nog komma till Borås, och den som gör denna färd skall säkert icke ångra sig. Jernvägen, som i början går genom Svältornas ljunghedar, följer, då man nalkas Borås, några sjöar med utmärkt vackra stränder, som komma en att önska, det man i mera sakta mak kunde få färdas fram, i stället för att med vindens hastighet rusa förbi dem. Staden Borås är ganska välbygd och ser treflig ut, med sin kyrka och den nya slöjdskolan, men landskapet omkring staden lockar oss dock snart ut ur densamma. Vi taga vägen söder-ut och följa Wiska-åns slingringar. Naturen blir allt vackrare och vackrare; än ser man ån bilda forsar och drifva en stamp eller en qvarn, än flyter den tyst och stilla, afspeglande fantastiska klippor, öfver hvilkas branter hängbjörkar luta sig fram, stundom doppande sina långa ljusa lockar i det mörka vattnet. Snart höres dånet af ett vattenfall, klipporna tränga sig tillsamman och lemna knappt rum för vägen, som också måst på ett par ställen sprängas ut i sjelfva berget; och vi nalkas Wiska fors, der ån störtar utför en 74 fot brant klippa. Här är den på naturskönheter rika Wiskadalens glanspunkt; hela trakten är likasom skapad för en landskapsmålare, som älskar den rigtigt vilda nordiska na-

turen. Forsen omgifves på begge sidor af skyhöga klippbranter, från hvilka kolossala block nedstörtat i ån, och omkring hvilka vattnet skummar. Barrträd och björkar hafva fattat rotfäste i bergens springor och kläda branterna med grönska, här och der afbruten af den bruna färgen af torra granar eller furar, hvilka stormen nedstörtat och fantastiskt strött ut ibland klippblocken, än liggande horizontelt, än med rötterna i vädret: det hela bildande ett landskap färdigt att öfverflytta på duken.

Min Tant.

Det yrar och det ruskar
Omkring palats och tjäll,
Och Bore-gubben kuskar
Kring våra gamla fjäll.
Min fönsterruta fryser,
Som nyss var spegelklar;
I skorsten stormen nyser —
Gud hjelp oss lite hvar!

Skall man nu tänder hacka?
Jo, det blir ej så fritt.
Hvad spår min almanacka?
Hon spår ju *regn* och *blidt*.
Man räknar och man ritar,
Och ljuger för kontant:
Jag tror jag mera litar
Uppå min gamla tant.

Jag ärar lagerkransen,
Men sanning framför allt.
Då katten satt opp svansen,
Skrek gumman: »Vi få kallt!»
Hon utom dess ej grundar
Sin tro på någon dikt:
När väderskifte stundar
Får hon igen sin gikt.

Jag vet nu ej hvarföre
Jag almanach skall ha,
Jag spar ju fjorton öre,
Och tant spår lika bra.
Att uppå stjernor akta —
Hvad rör mig deras traf?
På månsken har jag fakta,
Då jag tar hatten af.

Men apropos om tanter,
Jag *min* berömma vill!
Ty gumman har kontanter,
Och det gör mycket till.
Jag söker göra redig
Den satsen alla dar:
»Ju mer du delar med dig,
Dess mera har du qvar!»

E. S—dt.

Lifvet i Konstantinopel i våra dagar.

Den bild, som Konstantinopel i våra dagar framställer för den resande främlingen, har på senare tider betydligt förändrat sig mot fordom. Pera, diplomatiens qvarter, och Galata, sätet för den europeiska handeln, hafva genom nybygnader erhållit ett helt och hållet europeiskt utseende. Flera våningar höga stenhus, breda, med gas upplysta gator, eleganta caféer, boklådor, fotografiska ateliéer, präktiga butikfönster med tyger och grannlåter, en italiensk och en fransk teater, ambassadörspalatser, en börs, Casino's och klubbar förena sig till ett helt, som icke bär någon orientalisk prägel. På andra sidan hamnen har Stambul, der de armeniska, grekiska och israelitiska qvarteren Yenikapu, Psamatia, Fanar, Dschubali och Balata sluta sig till den muhamedanska staden, bevarat sin fysionomi, men äfven der börjar stenen att ersätta träet, och inom kort skall en ny gatbelysning tillåta muselmannen att efter solens nedgång gå ut utan den oumbärliga papperslyktan, som slocknade vid minsta vindstöt och lät vandraren bäst han kunde skydda sig mot smutsgropar, kringirrande hundar och nattväktare. Sedan kunna turkarne utan fara begagna broarna, som leda öfver hamnen till Pera och Galata, och oftare deltaga i festerna och de sällskapliga samqvämen uti de båda europeiska statsdelarne, der redan många muhamedaner och österländska kristna uppslagit sina bopålar.

Ännu för tolf år sedan voro gatorna i Pera och Galata trånga, krokiga och smutsiga. Den, som om aftonen vågade sig ut i denna labyrint, bar i ena handen en lykta, i den andra pistol eller en med blyknapp försedd käpp. De flesta främlingar stannade om aftonen hemma hos sig och kände sig tryggare, då de hörde de nu försvunna massiva portarne, som afspärrade det ena qvarteret från det andra, stängas till. Sällan förenade en ambassadörsbal de främmande invånarne och Levantinerne. De senare bildade, såsom till österländningar förvandlade européer, en grupp för sig, och de öfriga kristliga undersåtarne i Turkiet framställde trenne grupper, en armenisk, en grekisk och en katholsk. Nationalhat och religionshat skapade bland dessa grupper ännu flera fiendtligheter än handelsafunden. Äfven européerna lefde i kolonier och vande sig så vid detta lif, att de undveko hvarje beröring, betraktade hvarje nytt ansigte med misstänksamma blickar och voro ständigt på sin vakt. Eldsvådorna, som utvidgat gatorna, gasen, som upplyser dem, stenen, som vid nybyggandet ersätter träet, har man att tacka för en förändring i lefnadssättet, som är att betrakta såsom ett vigtigt framsteg i det österländska lifvet. De olika nationaliteterna besöka hvarandra, om deras hat också fortfar. Sedan ångbåtsfarten tilltagit, föras de europeiska elementerna i starkare doser till Konstantinopel, och en hvar tager sin andel deraf, hvarigenom ett oundvikligt närmande uppstår. Man hemtar ur samma källor samma idéer, samma behof. Det andliga lifvet utvecklar sig och med detta önskan att allt mer och mer utvidga sig utåt. Det nya samhället behöfver tidningar, böcker, teatrar, och då alla begagna samma tidningar, böcker och teatrar, så uppstår en gemenskap, som sträcker sig ända till de förnäma turkinnorna. Icke få af dem lära sig franska och underhålla med de kristna damerna i Pera ett ständigt, nästan förtroligt umgänge.

Dessa eldsvådor, hvilka brutet en bresch åt framåtskridandet, pålade, efter hvad man beräknat, hufvudstaden en årlig skatt af öfver sex millioner riksdaler riksmynt. Intet hus stod längre än tjugo år, och Konstantinopel blef under en sådan tidrymd en ny stad. På tio minuter lades ett hus i aska, på några timmar nedbrann ett helt qvarter. Hvarje vecka, hvarje dag, ja, icke sällan två till tre gånger om dagen oroades Konstantinopel af eldsvådor. Då dundrade larmkanonerna, hvilka, uppställda på ett berg vid den asiatiska stranden, beherrskade staden och hela nejden, kanonerna i Galatas torn och vid Seraskierat gåfvo svar, de offentliga utroparne slogo med jernbeslagna käppar mot marken och uppgåfvo från gata till gata ropet *Yanghön var!* (det brinner!) och halfnaket sprutfolk rusade med vildt skri genom staden och omkullsprungo en hvar som icke tillräckligt hastigt skyndade åt sidan.

I ett afseende är stadens förvandling att beklaga. De gamla trähusen voro lätta, eleganta och karakteristiska. Målade med olika färger och skyddade af långt framspringande tak, gjorde de Konstantinopel, sedd från redden, till det präktigaste och mest egendomliga panorama, som man någonsin kunde skåda. De trånga och krokiga gatorna hade ljus, skugga och varma lufttoner. Rummen voro höga och luftiga och läto om vintern lätt uppvärma sig medelst några fyrfat. De nuvarande stenhusen brinna icke ned, men deras sex våningar, deras små fönster och rykande skorstenar göra Pera och Galata till europeiska städer. Icke en enda arkitekt har tänkt på att med det nya materialet imitera de gamla trähusens pikanta bygnadsstil. Alla hafva täflat om att efter linialen uppföra plumpa, massiva bygnader utan allt slags stil och att af staden göra detsamma, som reformen gjort af den turkiska drägten.

Hvad i synnerhet *ett* distrikt beträffar, är det verkligen skada att det måste vika för det nya eller redan gifvit rum derför. Till Galata slöt sig Kaviar-Khan, bestående af flera mörka och smutsiga gator, vid hvilka lågo envåningshus med jerndörrar och gallerfönster samt butiker, i hvilka kaviar och andra varor försåldes. På vissa timmar af dagen samlade sig på dessa gator bankirer, köpmän, penningevexlare, mäklare, agenter och börsspekulanter, bland hvilka det grekiska elementet var det mest framstående, stodo på dörrtröskar eller stentrappor, eller sutto under butikernas regntak, på halmstolar, ibland till och med på bara marken, och rökte eller läto de små kulorna på sina rosenkransar löpa mellan fingrarne. Här gingo de mest motsägande rykten från mun till mun, man gestikulerade, skrek, grälade och prutade om pris. Varor eller aktier utgjorde icke föremål för denna handel, allt vände sig omkring guld, engelskt, franskt, ryskt eller turkiskt guld och dess värdeförhållande till de turkiska papperspenningarna. Kaviar-Khan var Konstantinopels börs och nästan en makt i staten. Förgäfves utfärdade regeringen förordningar mot denna handel, förgäfves befallde hon flera gånger att Khanen skulle tillslutas, förgäfves uppförde hon der midtemot en elegant, luftig och medelst ett tak skyddad börs — Kaviar-Khan bibehöll sig ända till dess pappersmyntet afskaffades. Man aftalar der ännu i dag om priset på socker och kaviar, men Turkiets öde afgöres der icke längre. Om Khanen råkat i förfall, så blomstrar deremot börsen, och aktie-egarne erhålla ganska vackra dividender.

I alla materiella framsteg hafva turkarne tagit en hastigare och lifligare del än de kristna och judarne. Och detta förhållande har en ganska naturlig orsak. Handel, industri och finanser lågo i händerna på Rajahs (turkiska undersåter af främmande religion), som följde sin slentrian och icke lemnade en viss krets af operationer, genom hvilka de lätt och ymnigt förtjenade penningar. Turkarne, som hittills hade varit främmande för detta slags affärer, men förfogade öfver betydande kapitaler, tvekade icke att anförtro sina penningar åt de nya, af aktningsvärda män rekommenderade firmorna, medan den kristne i dessa företag endast såg en tryckande konkurrens. Äfven han finner sig dock nu äfven deruti och ger af vinningslystnad efter för nya drifter, hvilka antagligen äfven i rent andligt afseende skola komma att göra sig gällande.

Hela samhället vid Bosporen är nemligen i högsta grad vidskepligt. Turkar, armenier, greker och judar äro deruti hvarandra lika, och Levantinerne följa den allmänna strömmen. Greken tror på en husande (Stikio), som bor på botten af brunnen och stiger upp om natten för att bringa husfolket nytta eller skada, alltefter som det behagar eller misshagar honom. Stikio'n antager alla möjliga former och uppträder såsom sprätt, såsom ung flicka, såsom neger o. s. v. Sina gunstlingar bevisar han små tjenster, men den, som misshagar honom, kan räkna på stygga spratt, till och med örfilar och käpprapp. Likasom grekerne hafva armenierne antagit dyrkan af helgonbilder. Helgonet fordrar att en lampa dag och natt skall brinna framför dess bild, och om den slocknar, hämnas det medelst ohyggliga drömmar och gastkramningar. Spådomar i handen eller brunnens vattenspel äro allmänt i svang. Vissa dagar vallfärdar man till Elias-brunnen eller Balukli-källorna, hvilkas vatten på sådana dagar hafva en läkande kraft.

Der dessa och dylika österländska åsigter icke träda fram i dagen skulle man kunna tro sig vara i Europa. I Pera och Galata gifvas baler och festtillställningar, som uthärda hvarje jemförelse med Pariserverldens. Österländningarne älska och idka musik, och den italienska operarepertoiren är dem noga bekant. Sannt är dock, att smaken icke höjer sig öfver en viss yta; i musiken hylla de Verdi, i litteraturen Alexander Dumas, i filosofien Volney. Pera eger en rymlig operasalon med loger, som äro inrättade efter italienskt mönster, med en orkester om femtio musikanter och med ett italienskt operasällskap. Scalese, Corsi, Negrini, Penco och andra berömda artister hafva sjungit derstädes. En fransk teater, som sedan tvenne år tillbaka spelar under en armeniers ledning, gifver allting, tragedier och dramer på både vers och prosa, lustspel och farçer. På en armenisk teater, hvars språk är turkiska, kan man få se så väl originaler som öfversättningar från franskan och italienskan.

Fruntimren hafva beredvilligt hängifvit sig åt europeiska nöjen och moder. Teater och baler behaga dem vida mera än det ensamma lif, hvartill de förr voro dömda. I Europa gifves det imellertid äfven för det qvinliga slägtet allvarliga sysselsättningar, som göra hustrun till mannens hjelp och biträde. Den österländska hustrun vill icke veta af något sådant och tror sig hafva uppfyllt sin pligt, om hon hvarje år skänker samhället ett barn, som hon sjelf icke ammar. Om den unga grekinnan, armeniskan eller levantiskan blir uppfostrad i ett kloster, lär hon sig något litet läsa eller skrifva. Stannar hon hemma, lär hon sig af sin europeiska guvernant att tala franska. Uti det, hvari de icke erhålla någon undervisning, gå de längst och tillbringa halfva dagen med att se ut genom fönstret eller öfva sig i attityder framför en spegel. Modern bortdrömmer tre fjerdedelar af sin tid på soffan och öfverlemnar åt tjenarne sina barn, som alltid äro talrika. Ingenting inskärpa de mera hos dottern än att hon skall se sig om efter en man. Som det finnes mycket flera unga flickor än män, så blifva de senare af damerna behandlade med en förekommande artighet, som man i Europa visar det täcka könet. De rikaste toiletter, det mest utmanande koketteri uppbjudas, och man skyr ej ens skandalen, ifall den kan kompromettera en man: ändamålet helgar medlet. Kärleksbref, möten, hemliga förlofningar, i nödfall till och med en enlevering, på hvilken den faderliga välsignelsen följer — allt är tillåtet, blott icke en mesalliance. Här, hvarest det icke finnes någon aristokrati, hvarken bördens, snillets eller penningens, herrskar likväl en kastiliansk stolthet. En hvar gör sig höga tankar om sin personliga ställning, så att en klädeshandlare aldrig ger sin dotter åt en skräddare, en

timmerman aldrig gifter sig med en skomakares dotter.

Då den unga damen länge visat sig på teatern och länge besökt promenaden, på något afstånd följd af sin mor, och slutligen lyckats uppnå det eftersträfvade målet att bli gift, så måste hon ha en rik utstyrsel i sidenklädningar, grannlåter och i synnerhet diamanter. Ingen tjenstflicka gifter sig med en skoputsare, som icke åtminstone offrat en briljantnål på kärlekens altar. Det nödvändigaste försummas, men med det öfverflödigaste drifves en verklig lyx. Såsom fru stiger den unga damen sent upp, tillbringar en del af dagen på soffan, dricker ett betydligt antal koppar kaffe, mottager allt imellanåt besök, glömmer det lilla hon lärt, skrifver, läser och arbetar icke och öfverlemnar alla hushållsbestyren åt den talrika tjenarskaran samt penningbekymren åt mannen. Denne går tidigt om morgonen till Galata, tillbringar sin dag på kontoret, uti Kaviar-Khan eller på börsen och begifver sig först temligen sent hem till sig. Om vintern besöker det gifta paret, det må vara rikt eller icke, teatern, der det har en loge eller åtminstone fjerdedelen af en loge. Om söndagen gifva morgonmessan och en promenad förevändning till utvecklandet af den rikaste toilett. Ambassadörsbalerna, som förena alla societetens olika bråkdelar, bli naturligtvis icke obesökta.

Så snart majsolen sänder sina första strålar skynda sig alla menniskor bort och slå sig ned vid Therapia-kajen, eller Bujukdere, Yönikei, vid Bosporens stränder, vid Kadiköi-viken eller uti Khalki- och Prinkipe-öarnes skuggiga lunder. Huset i staden öfverlemnar man åt en familj, som på detta sätt erhåller fri bostad, samt hyr sig för ett dyrt pris under en tid af sex månader ett trähus, i hvilket man hela dagen stänger sig inne. Frun drömmer hela dagen på sin soffa och går endast om aftonen ut i en bländande toilett, för att uppfriska sig i ett café vid stranden. Hvad mannen beträffar, så far han i alla väder hvarje morgon i en kaik eller på en ångbåt till Galata. Färden räcker en till två timmar och är antingen farlig eller obeqväm. I en kaik är man vid hvarje vindkast utsatt för faran att kantra, på ångbåten tränga sig tre till fyra hundra menniskor tillhopa och stå öfverallt der det finnes rum för tvenne fötter, i hyttorna, på fördäcket och hjulhusen. Om aftonen far mannen hungrig och trött tillbaka hem. Så lefver man vid Bosporen under sommaren dyrt och otrefligt. Hvarifrån penningarna komma är bland många familjer en olöslig gåta.

Vid Kristi lekamens fest skyndar alla från landet in till staden. Det katholska presterskapet i det europeiska qvarteret firar denna fest med mycken ståt. Under fjorton dagars tid drager hvarje söndag och torsdag en procession ut ur Galatas och Peras tvenne kyrkor och rör sig, med åtskilliga halter framför de på gatorna uppresta altaren, under ett blomsterregn framåt genom gatorna, hvilkas hus äro smyckade med fanor och tapeter. Flickorna och gossarne i de kristna skolorna bära fanor, sönerna inom de mest ansedda familjerna uppträda i den helige Johannis drägt med herdestaf och fårhud, eller i den helige Georgs med hjelm och lans. Kort sagdt, processionen är italiensk, mera teatralisk än kyrklig. Flera turkiska Kavasser gå framför tåget och bereda plats, och efter fanorna följer en afdelning soldater med militärmusik. Bredvid korset, som bäres af en prest, går till höger och venster en hedersvakt, och till det heliga sakramentet sluta sig turkiska officerare med dragna sablar. En annan afdelning soldater marscherar bakefter processionen. Då tåget stannar framför ett altar och de troende falla på knä, slås en trumhvirfvel, musiken spelar den kejserliga marschen och soldaterna skyldra gevär.

Mot denna turkarnes aktning för hvarje troshandling bildar de kristnes intolerans en skamlig motsats. De skymfliga uppträden, som vid hvarje fest ega rum mellan greker och katholiker, skulle ofta leda till blodiga konflikter, om icke de turkiska myndigheterna blandade sig deruti. På påskaftonen uppställa sig grekerna på gårdarna bredvid sina kyrkor, med ett brinnande ljus i ena handen och en pistol i den andra. Under tre dagar underhålla grekerna en ständig eld till Kristi uppståndelses ära. Ve den katholiken, som råkar in bland dessa fromma! Knuffad, slagen, svedd af pistolskott, skulle „den latinska hunden“ säkerligen länge bära spår af den grekiska broderskärleken. Judarne voro förr under påsken utsatta för dylika misshandlingar, så att de icke vågade visa sig offentligt; men nu hafva de turkiska myndigheterna vidtagit så stränga åtgärder, att endast en symbolisk skymf numera eger rum. Ett ofantligt pappersblad, hvarpå en konstnär målat karrikaturen af en jude, bäres genom gatorna och de kristna kasta på det med silfver- eller kopparmynt. Bärarne förbränna bilden framför en kyrka och begifva sig derpå till ett värdshus, för att för de nämnda mynten taga sig ett rus, som vanligen plägar sluta med broderliga knifstygn. Upphörandet af detta troshat skulle beteckna ett framsteg, större än alla dem vi ofvan omnämnt.

Teater och Musik.

Carl XI, historiskt skådespel af Th. Hagberg.

Det är ett glädjande tidens tecken att den inhemska dramatiken ständigt vinner ny förstärkning, och företrädesvis inom det område der det gäller att bringa fram på scenen fosterlandets historiska minnen. Om någon art af diktkonst tarfvar, jemte en samvetsgrann kritik, äfven ett kärleksfullt omhuldande, så är det denna, der svårigheterna äro så stora och vinningen så betydande.

Docenten vid Upsala universitet herr Theodor Hagberg, bror till den hädangångne, frejdade öfversättaren af Shakspeare, har nyligen debuterat som dramatisk författare med icke mindre än tvenne historiska skådespel, det förra, „Carl den 12:te“, utgifvet af trycket, det senare, „Carl den 11:te“, i dessa dagar uppfördt på Kongl. Dramatiska Teatern.

Mot det förra har den offentliga kritiken haft temligen skarpa anmärkningar att göra, och äfven kungl. teatrarnes styrelse har fällt sitt utslag i öfverensstämmelse med dessa klandrande omdömen, i det neml. Carl den 12:te, som varit till nämnde styrelse inlemnad, icke blifvit till uppförande antagen, hvaremot Carl den 11:te nu gifvits med ganska stor framgång.

Utan att här för öfrigt ingå på de anmärkningar, som blifvit gjorda mot hr Hagbergs Carl den 12:te, kan man ej undgå att erkänna det stycket är för scenen nästan alldeles omöjligt till följd af bristande enhet i tid, handling och rum, samt att det episodiskt anekdotmessiga i kompositionen jemte det sceniskt overkställbara i en mängd enskildheter fullt rättfärdiga teaterstyrelsens vägran — en vägran som icke bör ifrågakomma utan nästan tvingande skäl.

Så mycket mera glädjande var det att i Carl den 11:te lära känna ett skådespel som väl förtjenat den framgång det från scenen rönt.

Styckets titel ingifver dock en i dubbelt afseende falsk föreställning om innehållet och karakteren af det hela, ty hvarken är Carl den 11:te hufvudpersonen, ej heller är pjesen ett historiskt skådespel i strängaste bemärkelse. Den är ett familjedrama på historisk grund, ämnet hemtadt förnämligast ur Carl den 11:tes husliga förhållanden, och hufvudpersonen hans gemål Ulrika Eleonora. Handlingen tager sin början med slaget vid Lund och det derpå följande fredsslutet, hvarpå äktenskapet mellan den danska prinsessan och den svenska konungen skulle tjena såsom ett insegel. Ännu lär man icke känna Ulrika Eleonora annorlunda än genom hvad hennes barndomsväninna Anna Winstrup har att om hennes dygder förtälja. Efter ett längre samtal mellan biskop Peder Winstrup och hans danssinnade maka inträder Carl. Segern är vunnen, han mottager ett sändebud från danska konungen med anbud om fred, och efter att härom hafva träffat aftal, går kungen att förfriska sig vid middagsbordet. Härvid, likasom föröfrigt vid slutet af nästan hvarje akt, kan man anmärka den brist, att man förgäfves letar efter något uppslag till en i det följande fortgående handling.

Det väsendtliga innehållet i de fyra följande akterna utgöres af Ulrika Eleonoras sorgliga familjelif såsom Sveriges drottning. Ställd imellan sin herrsklystna svärmoder Hedvig Eleonora, som med sin holsteinska börd insupit ett dödligt hat till allt danskt, och sin hårde, åt ekonomiska regeringsbestyr uteslutande hängifne gemål, dukar den vekhjertade drottningen småningom under för den enas nålstygn och den andras köld.

Huru enahanda än de pröfningar äro, som Ulrika Eleonora sålunda undergår, förmå de dock gifva henne ett visst poetiskt intresse genom den innerlighet och flärdfrihet, som utmärker såväl författarens som skådespelerskans framställning. Fru Swartz' veka och späda natur sammansmälte synnerligen vackert med den uppgift hon här hade att lösa.

Carls karakter är alltför flyktigt och ofullständigt tecknad, och icke heller förmådde framställaren, hr Kinmansson, att åt de spridda dragen gifva nödig enhet och hållning.

Fru Almlöf gaf åt Hedvig Eleonoras person en konseqvent hållning och skarpt utpreglad karakter, men denna karakter hade något för mycket af en borgerlig svärmor-tyrann à la Birchfeiffer, för litet af en hersklysten drottning med djupt rotade politiska antipatier.

Det enda egentliga historiska underlag, som stundom uppbär den fortgående handlingens löst sammanfogade länkar, är reduktionsverket, men äfven dess verkningar återspeglas uteslutande inom familjens krets och jäfva icke vårt omdöme att stycket är ett familjedrama, mer än ett i egentlig mening historiskt. Det är den åldrige Magnus Gabriel De la Gardie, som, nästan bragt till tiggarstafven, representerar den af reduktionens skoningslösa framfart ruinerade adeln, och det är hans maka, den djupt kränkta Maria Euphrosina, Carls egen faster, som bringar ett eko af tusendes knot och tårar ända in i skötet af sjelfva den kungliga familjen. Med synbar förkärlek och stor talent har författaren tecknat dessa båda åldriga makar, som äfven hvad spelet beträffar lyftades af hr Swartz och fru Westerdahl till en betydenhet, som nästan dominerade det hela. Det är omöjligt att neka den hårdt pröfvade ädlingen sitt varma deltagande, då man hör honom klaga:

Den tiden, ack! min glada ungdomstid,
Var adelsmannens, var det fina vettets.
Då skapades en liten verld af qvickhet
I hvarje epigram, som rullade
Från läppars rosenskyar fram i dagen.
Af konstens vin olympiskt rusad slog
Hvar ädling lyran vid sin skönas fötter.
Den är förbi! Nu berrskar svagdrickstiden
På kassakistans tron i borgarförklä
Med räkenlymlar rundtomkring som hofmän,
Ej blott på jordagods den plundrar mig,
Min ungdoms ideal den mig beröfvar.

De la Gardies figur bildar, såsom man lätt kan tänka sig, en väl beräknad kontrast gent emot den kärfve, borgerlige rikshushållaren Carl.

Intrycket af det i vissa delar utmärkt vackra slutet, Ulrika Eleonoras död efter en förutgången försoning med hennes kungliga make, försvagades i icke ringa mån genom några betänkliga longörer, synnerligen de som vållas af oförmodadt återuppträdande bipersoner, som varit för handlingen förlorade alltsedan första akten, och visst icke vinna något närmare samband med det hela genom att utan begriplig anledning återuppträda i sista scenen.

M:ll Åberg gaf en vacker bild af den unga Anna Winstrup, som troget följde sin furstliga väninna intill slutet, och hr Elmlund gaf som vanligt friskt lif åt sin obetydliga rol, en ung dansk officer, som stupar i första akten. Hr Dahlqvist syntes ej synnerligen intressera sig för gamle biskop Winstrup, och fru Wennbom var som hans maka något osäker i sin rol.

Stycket går fortfarande för goda hus och några väl behöfliga förkortningar i sista akten lära af författaren gjorts redan efter första representationen.

— Till följd af täta sjukdomsfall och envis indisposition kämpar för närvarande såväl den lyriska som den dramatiska repertoiren med stora svårigheter. Det har härvid med klander blifvit anmärkt, att fru Michaëli erhållit tillstånd att under någon tid gifva gästroller i Göteborg i förening med det Gaudeliuska sällskapet, en frihet som blifvit andra artister af kungl. lyriska scenen förvägrad. Denna anmärkning torde dock finnas mindre befogad, om man betänker att fru Michaëlis kontrakt gifver henne fem månaders ledighet under spelåret och att på dessa fem månader kommer att ske ett afdrag motsvarande den tid fru Michaëli nu använder för att gastera i Göteborg.

Vi anse såsom en kär pligt att omnämna den *andra* af *fru Normans* och *mamsell Nerudas soiréer för kammarmusik*, hvilken gafs sistlidne lördag för en talrik publik, som bland sig räknade allt hvad Stockholm eger verkligen musikaliskt och musikälskande. Villigt erkännande att vi icke ega lärdom nog, för att inlåta oss på någon genomförd analys af de utförda pjeserna, eller nog sakkännedom, för att tillåta oss att kritiskt skärskåda sjelfva utförandet, måste vi inskränka oss till att säga hvad vår musikaliska instinkt, vår inneboende känsla för det musikaliskt sanna och sköna förestafvar oss. Om då denna icke bedrager oss, hade vi glädjen upplefva ett af dessa sällsynta undantagsfall, då verkligen god musik uppföres på ett densamma i allo värdigt sätt. — På oss anslog framför allt *Beethowens B-durs Trio*, der man dessutom hade tillfälle att njuta af *herr kapellmästaren Normans* „deliciösa“ pianospel. — *Fru Normans* solonummer utgjordes, denna gång, af en *Chaconne* (Ciaccona, gammal italiensk dans) af *J. Sebastian Bach*. Den måtte ha varit oerhördt svår, och dock smakade den icke oss, oinvigdt folk, så väl, som den *Gavotte*, hvilken fru Norman, vid den föregående soiréen, utförde så karakteristiskt och hänförande.

Hvarjehanda.

— OVANLIG ENERGI. Ett drag af moraliskt mod, som onekligen förtjenar att med aktning omtalas, berättas i dessa dagar från Paris. Vicomte de ***, en glad, lättsinnig och öfverdådig ung dandy, kom en morgon, sedan han om natten hade bortspelat sista återstoden af ett lån, som han på hårda vilkor lyckats erhålla af en procentare, hem till sig, plågad af de mörkaste tankar. Vid sin port fann han en rättsbetjent, som kom för att göra beslag på hans lösegendom. Den unge slösaren visade sig helt artig och förekommande mot den obehaglige gästen; men då denne slutligen aflägsnade sig, fattade han en pistol, satte den för pannan och tryckte af. Skottet klickade. I detta ögonblick kommo hans ögon att falla på ett porträtt af hans aflidna mor. Ett stygn af samvetsagg genomfor hans hjerta, han reste sig upp, kysste taflan och gick ut med en beslutsam min. Sedan han bjudit sig till frukost hos en vän, som icke kunde upptäcka något tecken till sorgsenhet hos honom, begaf han sig vid middagstiden till byrån för en af de stora jernvägskompanierna. Han skickade in sitt kort till direktören, med hvilken han händelsevis hade gjort bekantskap ute i stora verlden, och blef genast mottagen. — Min herre, säger han till honom, jag kommer för att be er om en plats vid ert verk. — Tyvärr äro alla platser upptagna, och en mängd personer vänta på första ledighet. — Ursäkta min enträgenhet, men på erhållandet af denna plats beror lif och död. — Hvad säger ni, hvem är då er skyddsling? — Jag sjelf. — Ni? — Ja, jag är ruinerad, utan att ha lärt mig något yrke, och jag eger intet annat än min ungdom och min håg att förtjena mitt bröd. Ni är den enda person till hvilken jag kan vända mig för att erhålla en anställning; om ni nekar mig den, återstår mig ingenting annat än att skjuta mig för pannan. — Nå ja, jag skall höra vidare efter, svarade direktören djupt rörd.

Några minuter derefter återkom han helt bekymrad. — Nå? — Det finnes verkligen inte någon plats för er. — I sådant fall.... — Den enda plats, som möjligen kunde finnas, anstår er inte. — Det må vara hvilken som helst, så antager jag den. — Det är maskinsmörjarens plats. — Jaha, det är bra — när får jag inträda i tjenstgöring? — Genast, om ni vill.

Den unge mannen aflägsnade sig, sålde sina eleganta kläder, klädde sig i en drägt som anstod hans nya yrke och är redan en utmärkt — maskinsmörjare.

— EN AF ÖDET FÖRFÖLJD FAMILJ. Tidningen *Wiltshire Mirror* berättar en sällsam följd af dödsfall, som i dessa dagar inträffat inom en familj vid namn Watts, boende i Melksham Forest. Fadren sjuknade, dog och blef begrafven. Vid de sörjandes återkomst från grafven funno de modern död. Hon begrofs och vid de sörjande slägtingarnes återkomst från grafven funno de dottern död. Veckan derefter dog en ännu qvarlefvande son, och underrättelsen härom sändes till Townbridge, der Jane Watts, det enda återstående barnet, vistades. Hennes son tog brefvet och underrättade modern i försigtiga ordalag att hennes bror var sjuk. Men i det samma fick hon se de svarta kanterna på brefvet och utropade: „Han är död! Äfven jag skall dö!“ Ehuru hon straxt förut hade mått fullkomligt väl, svimmade hon nu af i en stol och afled kort derefter.

— KLÄDNINGAR AF MÅLADT PAPPER. Bland originella fantasier i toilett-väg utmärker sig synnerligen den i Paris gjorda uppfinningen af måladt papper till tyg i fruntimmersklädningar. Saken är helt enkel. Ofvanpå en krinolin *ad hoc*, öfverdragen med ett starkt tyg, klistras ett af papper preparerad, elastiskt tyg, som hvarken är skört eller genomtränges af väta. På detta sätt kan man för samma pris som en kattunsklädning få sig den mest lysande och eleganta robe man någonsin kan tänka sig. Och hvad varaktigheten angår, påstår Figuier i sin *Année Scientifique*, att den kan räcka i sex månader. Tapetserarne torde härigenom komma att ersätta sömmorskorna; och vare sig att en tapet gått sönder eller att något kommit i olag i damernas toiletter, behöfver en familjefader hädanefter endast skicka till nämnda slags handtverkare och be honom komma hem och taga med sig ett par pappersrullar. — I England och äfven i Frankrike kan man redan köpa löskragar och manschetter af papper, så väl gjorda att man knappat kan skilja dem från dylika af linne; klädningarna skola nu komma och fullborda papperets triumf.

— RÄTTELSER. San Franciscobladet „Alta“ innehåller följande beriktigande af ett på stället gängse rykte om att general Hooker ärft en ofantlig förmögenhet vid sin i Mexiko födda hustrus död: 1:o general Hookers hustru var hvarken rik då han tog henne till äkta, eller har någonsin varit det; 2:o general Hookers hustru var icke från Mexiko; 3:o general Hookers hustru är icke död; 4:o general Hooker har aldrig varit gift; 5:o general Hooker är icke general, har aldrig varit det och lär väl heller aldrig komma att bli det.

— PÅ DE SMÅ PARISERTEATRARNES TILJOR intager för hvarje dag modejournalen *en action* allt större plats och lemnar snart icke rum för någonting annat. Skådespelerskorna öfverbjuda hvarandra i glänsande toiletter, mot hvilka de första logeradernas hela prakt och herrlighet ingenting förslår. Man skall snart sätta i scene den eller den *haute nouveauté*'n, d. v. s. skrifva pjeser för nya klädningar, och sömmerskans namn blir då af större intresse än författarens. M:lle Paurelle uppträdde helt nyligen i Palais-Royal i en toilett, som kostade sextusen francs, eller jemt lika mycket som hon har i aflöning för tvenne år.

— ADELAIDE RISTORI begaf sig från Egypten först och främst till Konstantinopel, der hon bragte harem och hofvet i högsta förtjusning, hvarföre sultanen också skänkte henne ett halsband af diamanter. Derpå begaf hon sig till Athen och åstadkom der en fullkomlig stagnation i politiken. Engelska sändebudet gaf till hennes ära en lysande bal, och konungen gaf henne en dyrbar present.

— M:LLE ADELINA PATTI lär komma att gifta sig med en rik ryss och draga sig tillbaka i privatlifvets lugn.

— RICHARD WAGNER lär ha fallit i onåd hos sin höge gynnare, konungen af Bayern, och säges inom kort komma att lemna München.

Charad.

Mitt *första* helst växer på fuktig strand.
Mitt *andra* det finnes i hvarje land,
För flickor som vilja bortskänka sin hand.
Mitt *tredje* framsuckas af hjertan i brand.
Mitt *hela* blott duger till nyårets rand.

EDELMUTE

SCHACK.

Uppgift 8.

Svart.

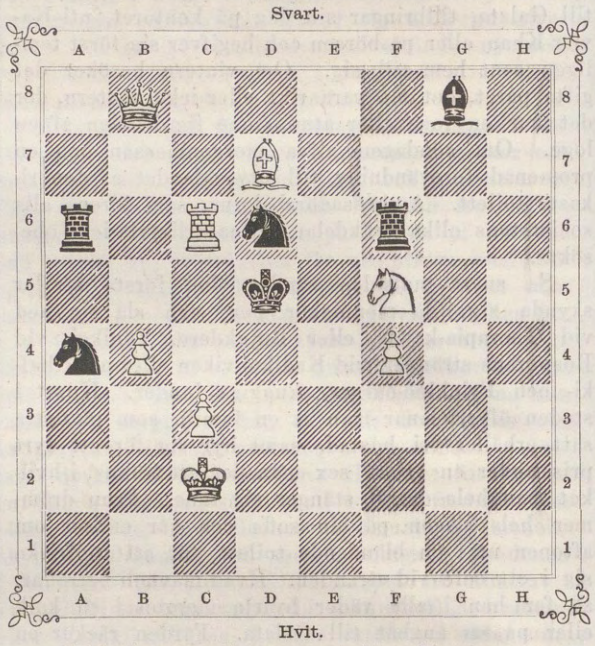

Hvit.

Hvit börjar och gör matt i tredje draget.

Lösningar af uppgifterna 4—6 i n:r 7 ($^{18}/_{2}$).

Uppg. 4, af J. PLACHUTTA, *Innsbruck.* 1. DB3—G8, KE3-[1]D3:, —[2]F4:, —[3]F2; 2. [1]DG8—B3, [2]LG7—H6, [3]LG7—D4 ‡. — Insänd af *R. Sahlberg* $^{18}/_{2}$, *Hfm* $^{19}/_{2}$, *P. D. Felldin* $^{19}/_{2}$, *a + bi* $^{19}/_{2}$, *A. F—lm* $^{20}/_{2}$, *Conrad*, Mariefred & S. $^{20}/_{2}$, *M. N.* $^{22}/_{2}$, *Onämnd*, Falun $^{22}/_{2}$, *G. S.*, Mora $^{22}/_{2}$, *L. W. A.*, Göteborg $^{23}/_{2}$, *Viking* $^{23}/_{2}$, Mr. *Skimpole*, Nydala $^{23}/_{2}$, *C. St.*, Carlshamn $^{23}/_{2}$, *G..s* $^{1}/_{3}$, *J. Svensson* Hörby & Bronstaholm $^{26}/_{2}$.

Uppg. 5. Hvit vinner på olika sätt. I. Genom: 1. SE6-C5:, [C3—B2:]; 2. TA6—F6† KF5—F6: (bäst; annars 3. TF6—F1); 3. SC5—E4:† med efterföljande 4. SE4—D2 o. s. v.; II. Genom: 1. G2—G4† *a)* KF5—G4:; 2. SE6—C5: (C3—B2:); 3. TA6—G6:† o. s. v.; *b)* 1. » KF5—E5; 2. SE6—F4, TC5—C6 (nödvändigt); 3. TA6—C6: och 4. TC6—E6 ‡; öfriga varianter finnas lätt. Dessa båda spelsätt äro insända: I. (det i verkligheten använda) af *Felldin*, I. och II. (det ginaste) af *Hfm.* Ett tredje, af *Viking* $^{23}/_{2}$: 1. B2—C3:, TC5—C3:†; 2. KE3—D2, B5—B4; 3. SE6—D4†, KF5—G5; 4. SD4—C6 o. s. v., öfverlemna vi till våra praktiska spelares närmare genomseende.

Uppg. 6. 1. DE4—D5† [TC8—C5]; 2. TA8—A5† *a)* KB5-A5: (på B6—A5: sker genast 3. DD5—B7 ‡); 3. DD5—A8† KA5—; 4. DA8—A4 ‡; *b)* 2. » KB5—B4; 3. DD5—D2†, TC5-C3; 4. DD2—C3: ‡ (eller ock, som *M. N.* riktigt anmärker: 3. DD5—D4† och 4. DD5—A4, B6: ‡). — Insänd af *Felldin, Hfm, F—lm, M. N., Viking, G. S.*, Mora $^{25}/_{2}$, *Svensson* $^{26}/_{2}$.

Efteråt inkommen riktig lösning af uppg. 3: från *C:n St.*, Carlshamn $^{23}/_{2}$.

Parti 1.

Speladt i London hösten 1858 emellan Mr. H. E. BIRD (Hvit) och P. MORPHY [1]) (Svart).

1. E2—E4 [2]), E7—E5; 2. SG1—F3, D7—D6; 3. D2—D4, F7—F5; 4. SB1—C3, F5—E4: 5. SC3—E4:, D6—D5; 6. SE4—G3, E5—E4; 7. SF3—E5, SG8—F6; 8. LC1—G5, LF8—D6; 9. SG3—H5, rockad (K. till G8, T. till F8); 10. DD1—D2, DD8-E8; 11. G2—G4, SF6—G4:; 12. SE5—G4:, DE8—H5:; 13. SG4—E5, SB8—C6; 14. LF1—E2, DH5—H3; 15. SE5—C6:, B7—C6:; 16. LG5—E3, TA8—B8 [3]); 17. rockad (K. till C1, T. till D1), TF8—F2: [4]); 18. LE3—F2:, DH3—A3; 19. C2—C3 [5]), DA3—A2:; 20. B2—B4, DA2—A1†; 21. KC1—C2, DA1—A4†; 22. KC2—B2, LD6—B4:; 23. C3—B4:, TB8—B4:†; 24. DD2—B4: [6]), DA4—B4:†; 25. KB2—C2, E4—E3 [7]); 26. LF2—E3:, LC8—F5†; 27. TD1—D3 [8]), DB4—C4†; 28. KC2—D2, DC4—A2†; 29. KD2—D1, DA2—B1†, och Hvit ger spelet förloradt.

1) Den berömde amerikanske schackmästaren, hvilkens triumfresa i Europa 1858—59 flere af våra läsare torde minnas. 2) De olika spelöppningarne skola vi vid tillfälle närmare omnämna och bestämma. 3) Man aktgifve på den beräkning, som ligger till grund för detta till utseendet så enkla drag! 4) Det nu börjande slutspelet är sådant som väl endast en MORPHY kan spela det. Tyvärr tillåter icke utrymmet att fästa uppmärksamheten på alla de enskilda skönheterna. 5) Svarta Drottningen kan ej tagas (för 19. „ LD6—A3: ‡). 6) Nödvändigt; annars matt i högst 2 drag. 7) Ett af de i MORPHYS spel så vanliga Bonde-offren. 8) Går Löparen emellan, följer samma drag.

Bref med lösningar, förfrågningar eller annat rörande denna schackafdelning — hvilka i tidningen besvaras — sändas antingen till J. G. Schultz, Stockholm, Skärgårdsgatan N:o 10, eller till

Redaktionen af Ny Illustrerad Tidning.

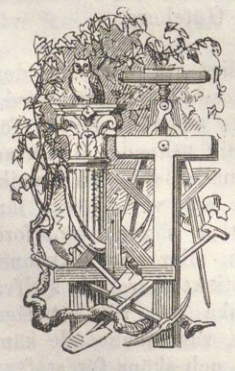

Tidskrift för Byggnadskonst och Ingeniör-vetenskap

fortsättes äfven innevarande år, i det af dess 7:de årgång häftet 1 och 2 utkommit, innehållande: Kongl. Öfver-Intendents-Embetets verksamhet år 1864. Nytt boningshus i Stockholm af N. A. Agrén (med plancher). Bro öfver östra hamnkanalen i Göteborg af J. G. Rickert (med plancher). Dockan vid Carl Johansværns varf vid Horten, (med plancher). Bygningsskikken på landet i Norge, efter Eilert Sundt (med träsnitt). Öfversigt och kritik öfver de vigtigaste af jern och trä utförda brokonstruktioner (med träsnitt). Om profning af jernvägs-axlar och skenor. Om rörelsens bedrifvande på bibanor och kortare fristående hufvudbanor. Gafveltaksprång för läktade tak (med träsnitt), synnerligast tillämpligt vid föreseendet af gamla hus med nya tak o. s. v.

Tidskriften, som äfven innehåller landtmannabyggnader, erhålles på samma sätt som tidningar, genom postkontoren, äfvensom i boklådorna. Herrar Bokhandlare, samt reqvirenter i Norge, Danmark och Finland behagade vända sig till Herrar Samson & Wallin i Stockholm. Pris pr årgång 18 Rdr Rmt.

För att underlätta tidskriftens inköp för dem, som icke ega de föregående årgångarne, har priset på de tre första blifvit nedsatt från 18 Rdr till 12 Rdr pr exemplar af hvarje årgång.

Stockholm 1865.

Redaktionen.

TIDN. STY. NÖRE

IWAR HÆGGSTRÖMS BOKTRYCKERI.

NY ILLUSTRERAD TIDNING.

№ 10]. Utkommer hvarje Lördag. Stockholm den 11 Mars 1865. 12 Rdr årgången. [1a Bandet.

Innehåll: August Blanche (med porträtt). — En Familj, poem af Sven Tröst. — Annina, novell. — Bref från Paris. — Utsigt af Elfdalen i Dalarne, (plansch). — Soldatbarnen (plansch, med text af —ed—). — Några drag ur Victor Emanuels lif. — Teater och Musik. — Hvarjehanda. — Charad. — Schack. — Rebus.

August Blanche.

Att August Blanches porträtt icke förut varit synligt i någon svensk illustrerad tidning har sitt helt naturliga skäl uti hans förhållande till vår äldre kollega på platsen, hvars förnämsta illustration han under loppet af många år varit. Desto mera är det oss en kär pligt att sålunda vänligen tvinga honom att, trots hans offentliga protest, illustrera äfven vårt blad.

I sjelfva verket är det ett af de mest populära porträtt vi skulle kunna välja, och att angifva grunden till denna popularitet, det är att teckna Blanche. Man blir icke populär genom att vara gåtolik, och det är derföre visst icke någon svårighet att fatta och antyda grunddragen i Blanches personlighet, men för att med fulländad konst här anbringa de karakteristiska dragen skulle det fordras Blanches egen penna.

Man kan sammanfatta dessa drag under fyra skilda synpunkter, som dock på det närmaste beröra hvarandra. Dessa synpunkter äro: Blanche såsom komediförfattare, såsom romanförfattare och novellist, såsom politisk person och såsom umgängesvän.

Det är icke blott en kronologisk grund till att först tala om Blanche såsom komediförfattare. Han står utan tvifvel såsom sådan främst i Sverige. Och det var äfven på detta område han först gjorde sig bemärkt.

Blanche var för denna art af författareskap ovanligt rikt begåfvad. En liflig och säker observationsförmåga, en spelande qvickhet och en harmlös munterhet i lynnet, se der egenskaper, som, om de också ej ensamt förmå skapa en inom den högre sedekomedien verkligen stor författare, dock rädda oss undan detta filantropiskt välmenande, prosaiskt doceranden och sentimentalt pajazzoartade komediskrifveri, från hvars endast af tårar vattnade sandöcken och af farceartade upptåg afbrutna tråkighet vi ännu i dag stundom vända oss till åtskilliga af Blanches mer än tjugo år gamla komedier — i vår jernvägstid en ganska respektabel ålder — för att der vid ett godt och harmlöst skratt få försona oss med verldens dårskap och glömma dess små bekymmer.

Vi skrifva här ingen minnesteckning och vilja ej gå Biografiskt Lexikon i förväg. Utan alla data må det derför endast i förbigående antydas huru „Positivhataren“, „Jenny eller Ångbåtsfärden“, „Magister Bläckstadius“, „Hittebarnet“, „Rika Morbror“, „1846 och 1946“, „Ett resande teatersällskap“ m. fl. m. fl., följde tätt på hvarandra och genom de väl träffade lätt igenkänliga folk- och Stockholms-typerna väckte en munterhet, som visst icke lät störa sig af att affichen för de flesta af dem årligen angaf: „efter en fransysk idé“. Det är nu en gång så, att verldens till och med största komediförfattare mindre bekymrat sig om att spinna nya intriger än att i den lånade ramen sätta in en ny och originell bild eller hvad man kunde kalla gjuta nytt vin på gamla flaskor.

Det nya i dikten hemtas alltid ur lifvet, aldrig ur böcker. Så var det ock med Blanche; ur lifvet hemtade han allt, ur böcker föga. Stockholmare till börd, lynne och vanor, har väl ingen, med undantag af Bellman, så studerat „den sköna synderskan“ som han, men vi finna hos honom knappt ett spår af litterärt inflytande, om man undantager Eugène Sues romaner.

AUGUST BLANCHE.

Äfven inom denna konstform har Blanche med icke ringa framgång arbetat, och man kan i de erinringar från skoltiden, de lokalstudier och de folktyper, som möta oss i hans romaner och berättelser, se likasom förberedelser till hans komedier, äfven om i allmänhet de senare tidigare trädt inför offentligheten än de förra. Dock föres han på detta område för det mesta i ledband af de franska förebilderna. Mera originell och sjelfständig är han i sina små berättelser, der han lemnar oss sina Stockholmsstudier utan den vidlyftiga lånade apparaten och så till sägandes gifver oss endast behörigen utstofferade anekdoter, der den karakteristiska accenten alltid är skarpt markerad. Det är här som egendomligheten af Blanches gnistrande stil är högst utvecklad. Den är briljant, ty den är skarp som diamanten och på alla håll slipad i facetter. Den tindrar i regnbågens alla färger, och i dess prisma brytas om hvarandra löje och tårar, tanke och svärmeri, kärlek och fanatism, allt utom det tråkiga och — grundliga.

„Intet åldrar mannen så mycket som politiken“, denna tanke har Blanche engång framkastat, uppenbarligen i ett ögonblick af liflig känsla för att politiken är tråkig och han icke nog grundlig för politiken. Men icke är det politiken som åldrat Blanche, fastän han på senare år blifvit en smula politisk. Det är fastmer den med åren aftagande förmågan att producera, som vållat att han blifvit i viss mån ett offer för sin popularitet, hvilken skoningslöst drager honom med sig till offentliga värf, som för honom icke ega någon annan sötma än den sjelfva populariteten skänker.

Med *en* stor samhällsfråga har dock Blanche på fullt allvar sysselsatt sig och det är med den frivilliga nationalbeväpningen eller den så kallade skarpskytterörelsen. Icke så att Blanche här verkat såsom organisatör i egentlig mening, men han har lifvande och ledande stått i främsta ledet bland de „passiva“, och han har under skiftande inflytelser lyckats bevara sin popularitet, kanske mest derigenom att han förstått i tid göra sig oberoende af ingifvelser, som, efter hvad man misstänkte, i början sökte få makt med rörelsen och som funno ett uttryck i Blanches bekanta yttrande, att skarpskyttecorpserna skulle blifva oss ett värn mot „*inre* och yttre fiender“.

Men hemligheten af Blanches inflytande och popularitet ligger dock förnämligast

i tjusningen af hans personliga umgänge. Han är en så fullständig exponent af den äkta Stockholmarens lynne, vanor och — ovanor, att det är helt naturligt att han som sådan skall vara kär för hufvudstadens befolkning. Det är ock såsom själen, medelpunkten i ett kotteri, som han samlat omkring sig alla dessa adjutanter, genom hvilka den vapenlöse generalen låter utföra sina bud.

Blanche, så angenäm i sällskap, har aldrig sänkt sig till den tröttande rolen af rolighetsminister. Man ser honom ofta i ett sällskap sitta tyst och sluten, men aldrig ännu har man hört honom säga en person något obehagligt. Sådant undviker han med en omsorg, som står väl tillsamman med det välbehag han sjelf synes röna vid att höra uttryck af bifall och ett vänligt sinne.

Blanche älskar icke att bli motsagd, och sjelf motsäger han ogerna någon. Man har aldrig hört Blanche disputera. Om något sådant yppar sig i ett sällskap, tystnar han vanligtvis, ända till dess han finner tillfälle att leda samtalet in i en annan strömfåra. Icke heller ett strängt logiskt genomfördt resonnement älskar han. Han fattar allt med fantasien och känslan, och hans uttrycksform är derföre qvickheten, anekdoten, aforismen. Derföre är han ock i allmänhet föga *öfvertygande*, men så mycket mer *öfvertalande*. Det är förnämligast denna hans egenskap som gör honom till folktalare, ty det gäller för en sådan mindre att bevisa en sanning än att leda hopens sinnen. Huru ofta har det icke händt vid något folkmöte att, när ordningen blifvit störd eller tålamodet uttömdt, det icke gifvits något annat medel att stilla och tysta massan än att Blanche begärt ordet — och detta har ännu aldrig förfelat sin verkan, äfven om han för tillfället just icke haft något att anföra.

Det är den lefvande menniskan som i lifvet varit Blanche's studium. Han har icke i strängare mening sinne hvarken för historien, de bildande konsterna eller de exakta vetenskaperna, men menniskan i hvardagslifvet har han studerat och henne känner han. Då du sitter med Blanche i ett förtroligt lag, ser du ofta att han sitter tyst och gör sina iakttagelser, medan ett fint löje spelar kring hans läppar — akta dig, kanske du sjelf i detta ögonblick är föremålet för hans studier.

Intet under således om Blanche är hvad man kallar laddad med anekdoter. Hör honom blott en afton, då han blifvit meddelsam, lägga för ur sitt rika förråd af humoristiska anekdoter om mer eller mindre utmärkta samtida. Han har känt alla, och ingen har undgått hans iakttagelseförmåga. „Du borde gifva ut dina karaktersdrag af utmärkta samtida“, yttrades en gång till Blanche. „Det är ännu för tidigt“, svarade han, „de sjelfva eller deras närmaste lefva ännu“.

Måtte man icke anse oss med denna frimodiga teckning af en allmänt känd och högt värderad personlighet hafva öfverskridit råmärket för den granlagenhet, som ofvananförda yttrande innebär.

Italienska Dikter

af

Sven Tröst.

III.

En familj.

Stolt mannen bär sin calabreserhatt
På rika lockar, mörka som en natt.
Från breda skuldror glänser en karbin;
Att den är laddad ser man på hans min.

Af mannakraft står ådern spänd och varm
På muskelfyllig och svartluden arm,
Och blicken hvilar full af eld och lif
Uppå hans späda barn och unga vif.

Han ser på henne, och uti sitt sinn'
Han säger: hon är skön och hon är min.
Han ser på barnet, och då tänker han:
Den gossen liknar mig och ingen ann'.

Och skön hon är, hon med den bruna hyn,
Då doket skuggar djerfva ögonbryn.
Hur tråufullt simmar ögat af gagat!
Men lika lätt det kunde blixtra hat.

Den lilla knubbiga keruben trifs:
Gud hvad han skriker för att få till lifs!
Hans purpurmun dock släppte just ihjons
Det fulla bröstet med sin färg af brons.

Till gruppen hör en åsna och en hund.
Ett halmstrå hänger ifrån åsnans mund.
Der har du en familj komplett och hel,
Fast målad ej precist af Raphaël. —

Njut, unga par, din fria friska fröjd
Och locka englar ner från himlens höjd,
Och du din lilla skälm, som skriker så,
Må du bli sams med dina syskon små!

Må kopporna gå mildt förbi din hud,
Sandaln och röda skjortan bli din skrud!
Blir du, som far din, en bandit — låt gå,
Men tag blott aldrig rock och stöflar på!

Annina.

Novell af Paul Heyse.

V.

(Slutet.)

„Annina är sjuk“, sade den unga flickan, „och *ni* har gjort henne sjuk, och derför kommer hon inte. Nu vet ni det. I går afton skickade hon efter mig. Som det hade varit ett så elakt väder, hade jag inte besökt henne på flera dagar, och i allmänhet hade hon blifvit mera kallsinnig mot mig sedan hon fick en hemlighet att bära på. Jag skyndade mig imellertid till henne så fort jag kunde, ty jag anade genast att någon olycka var å färde. Hon hade alltid ifrån barndomen varit späd och klen — visserligen inte sjuklig, men en hvar kunde dock se att hon var gjord af ett annat ämne än de flesta andra menniskor. Då jag nu kom in till henne, fann jag henne liggande till sängs, med ansigtet likasom förvandladt af den grymma feber, som sjöd i hennes ådror; men hon kände genast igen mig och bad fadern gå ut och vinkade åt mig att sätta mig tätt intill hennes hufvudgärd, så att mina ögon började svida af hennes brännande andedrägt, förutom af tårar. — Lalla, sade hon, jag ämnade i morgon gå till honom, jag har nyligen högtidligt lofvat honom det, på det att han, då vi skiljas, åtminstone skulle ha mitt porträtt. Jag ämnade gå till honom under gudstjensten, efter som Sor Beppe var bortrest. Hade det månne varit en synd? — Men tänk dig, fortfor hon, aftonen före hans afresa gick Beppe ännu en gång ut med mig att spatsera i staden, och utan att jag anade något, förde han mig in i San Carlo, hvarest i ett kapell står madonnan, som en gång hjelpte mig, då jag hade kopporna, så att mitt ansigte blef lika jemnt och slätt som förut. Och då vi stodo allena framför hennes altar, fattade han plötsligt min högra hand, lade den på Guds moders klädnad och sade: Svär mig, Annina, vid denna allraheligaste madonna, att du inte skall återse tysken, att du, så länge jag är borta, skall gå ur vägen för honom, om du ser honom komma på afstånd, och att du vill försöka att hata honom lika mycket som jag hatar honom! — Detta sade han med dof stämma, och hans ögon gnistrade. Jag stod alldeles mållös. Han visste således att jag talat med Hans — hans spioner hade tjenat honom väl. Men jag kunde omöjligt få öfver mina läppar hvad han bad mig om; och sedan han väntat en stund, sade han: Min flicka, du känner mig inte ännu. Jag är mild som ett lam, men den som sträcker ut ett finger efter dig gjuter sjudande beck i mitt blod. Jag har hittills skonat den der menniskan, ehuru han på ett skamlöst sätt utmanat min vrede. Ty så länge jag är hos dig, skrattar jag bara åt den der oförskämda glopen. Men då jag reser bort, får det inte fortfara på samma sätt, och jag fordrar denna ed af dig, annars måste jag på annat sätt göra honom oskadlig. — Lalla, hvad skulle jag väl göra? tillade hon. Jag svor vid madonnan allt hvad han begärt. Ty jag visste ganska väl att han inte ryggar tillbaka för något i sin ursinniga svartsjuka och att han med kallt blod skulle kunnat taga lifvet af Giovanni. Men den följande dagen, då Beppe var borta, och jag allena i min kammare, föll jag i förtviflan öfver att jag hade svurit. Var det då för mycket som jag hade hoppats af lyckan, innan jag för hela mitt lif blefve olycklig? Att få vara tillsammans endast i två timmar, så att han skulle kunna få teckna af mitt ansigte i sin bok! Och han hade lofvat mig, att vi inte skulle tala ett ord om kärlek. Hvartill skulle väl det också tjenat? Vi veta ju ändå huru innerligt vi hålla af hvarandra. Och om jag nu inte kom, hvad skulle han väl då tänka? Men att skrifva till honom, det skämdes jag, ty jag skrifver så illa, och hade ingen för hvilken jag kunde diktera hvad jag ville ha skrifvet. Ack, den förfärliga eden, Lalla! Under tjugofyra timmar upprepade jag oupphörligt de ord jag hade svurit, för att se till om jag inte kunde finna någon undflykt. Men jag var fängad och inränd på alla sidor. Och just vid denna madonna hade han låtit mig göra mitt löfte, sade hon — just vid denna, som förr en gång hade bistått mig! Ingen prest hade kunnat lösa mig från min ed, inte en gång påfven sjelf, det insåg jag. Men då nu fredagsafton kom, och mina qval och min dödsångest voro nära att spränga mitt hjerta, gick jag till den gamla frun i Chiavica del Buffalo — (det är nemligen en käring som spår i kort, brummade Lalla, och som alltid vet råd, men är en elak varelse, och en stor olycka var det att Annina gick till henne!) och då jag hade sagt henne allt, utan att nämna något namn, endast att jag hade svurit vid madonnan i San Carlo, att underlåta något, som dock inte var någon synd, och frågat henne om det inte fanns någon hjelp, rådde hon mig att tre gånger klättra uppför trapporna till Lateranen och derpå skänka madonnan en ny klädnad, för att hon befriade mig från mitt löfte. Och så, Lalla, kam natten, och jag smög mig ut i det svåra ovädret och sprang med kappan öfver hufvudet i det kalla regnet, bort till Lateranen. Trapporna voro som kaskader, och det förekom mig likasom jag stått uti isvatten ända upp till knäna, men det oaktadt kände jag mig drifven att midt i mörkret och ensamheten fullborda mitt försoningsoffer, och jag bad, som om det hade varit min sista stund. — Då klockan slog tre, var det gjordt, och jag tackade innerligt Gud, ty mina krafter slocknade ut som ett ljus. Ännu en hel timme måste jag sitta uti portalen, innan mina ben förmådde bära mig hem. Och Lalla, nu kommer det värsta, sade hon och reste sig halft upp i sängen, så häftigt grep henne smärtan; ty då jag åter var hemma och allt var öfverståndet, utan att ens mina föräldrar hade märkt någonting, då hörde jag tydligt inom mig en stämma, som sade att allt var förgäfves, att det i alla händelser vore en synd, och att jag måste hålla mitt löfte till madonnan, äfven om jag skulle dö deraf. Lalla, detta kastade mig på sjuksängen, och sedan dess ligger jag här i feber, och Gud vet, om jag någonsin mera kommer att stiga upp härifrån!“

Lalla teg och dolde ett ögonblick hufvudet i sina händer, darrande af rörelse från hufvud till fot. Då hon slutligen såg upp till ynglingen, som orörlig stod stödd mot väggen, förskräcktes hon öfver det intryck, som hennes ord hade gjort på hans ansigte.

„Signor Hans“, sade hon och steg upp, „nu vet ni alltsammans. Annina bad mig att jag skulle förtiga hvad som händt och endast säga er, att hon med smärta och tvång hade måst gifva Sor Beppe det heliga löftet. Jag skulle föra hennes afsked till er och be er lemna staden. Men jag tänkte, att ni nog kunde behöfva ett straff, och att ni, om ni hade en gnista af mensklighet, skulle inse huru orätt ni gjort och erhålla en lexa, som ni inte så lätt skulle glömma. Jag ser nu emellertid att ni inte är en så dålig menniska som jag trodde er om; det gläder mig för er skull, och om ni ännu i dag lemnar Rom, vill jag åter förlåta er. Ack, sir Giovanni, om Lutheranerna äfven bedja, så bed för den arma varelsen, som ni gjort så mycket ondt, att hon öfvervinner febern och ännu inte klappar på paradisets port, så att vi evigt måste begråta henne!“

Hon drog åter slöjan öfver hufvudet och gjorde sig i ordning att gå. Då han ännu icke yttrade ett ord eller gaf något tecken till att han var medveten af hennes närvaro, stod hon ett ögonblick obeslutsam om hvad hon skulle göra. Det smärtade henne att se huru han stod likasom förstenad af sorg; men så tänkte hon, att han gjort sig förtjent deraf, och sade endast:

„Jag går nu till Annina och ser efter huru hon tillbragt natten. Om allt står bra till, såsom jag hoppas, kommer jag vid middagstiden åter förbi ert hus och nickar en helsning åt er. Skakar jag deremot på hufvudet, så är det fortfarande illa med henne. Lef väl, Sor Giovanni, och bed för vår engel!“

Hon lemnade rummet, drog till dörren efter sig och lyssnade der utanför, om ingenting rörde sig derinne. Då allt förblef tyst, gick hon helt tankfull nedför trapporna. — „De arma barnen!“ sade hon för sig sjelf. „Ack, den kärleken, den kärleken!“

Då hon genom porten trädde ut på gatan, måste hon stanna. En trängsel tillspärrade hennes väg, och midt emot såg hon folket stå vid fönstren och med deltagande min se nedåt gatan, der ett långsamt tåg rörde sig framåt. Hon igenkände uti dessa i hvita kåpor dolda figurer medlemmarne af det sällskap som i Rom bär den döda till grafven. En förfärlig aning öfverföll henne.

„Hvem föra de der?“ frågade hon en flicka, som nyfiket hade närmat sig henne och höjde sig på tåspetsarna för att bättre kunna se.

„Jag vet inte“, var svaret. „Det måste vara en jungfru, och dertill en ung och vacker, ty menniskorna tränga sig så ifrigt omkring hennes bår.“

Imellertid närmade sig processionen med bären, som sväfvade öfver hufvudena i det fria solskenet. I samma ögonblick hörde man ofvanför ur ett fönster en hund skälla i allt häftigare tempo, och ett doft tjut svarade ur likbärarnes led.

„Annina!“ utbrast den arma Lalla och fattade sin granne i armen. Och genom trängseln banade en stor dogg sig ursinnigt väg fram till huset, sprang upp på Lalla och sökte att draga henne med sig fram till bären, likasom om han sökte hjelp åt den döda. Men deruppe i den öppna likkistan låg den bleka flickgestalten, med en grön krans i håret, och en ros i de hopknäppta händerna.

„Så vacker hon är, och så ung!“ gick det som en hviskning genom lederna af det kringstående folket. „Välsignad vare hennes själ! En skönare engel gafs det aldrig på jorden!“

Så tågade processionen i den rena höstsolen framåt genom gatorna, till San Carlo, och framför Signora Pias hus blef det tomt; ty äfven Lalla hade, sedan hon återfunnit sin fattning, långsamt följt efter med Rinaldo. Men i San Carlo, i kapellet der madonnan stod, åt hvilken hon hade gifvit löftet, skulle Annina blifva bisatt under de trenne dagar som komme att föregå begrafningen. Den närmaste vägen dit förde icke genom den gata der den unga tysken bodde; men bärarne hade varit tvungna att taga en omväg, emedan Via Vittoria var spärrad genom en omläggning af gatan. Slumpen hade så fogat, att den älskande unga flickan ännu i döden tog den väg hon i lifvet så ifrigt hade önskat att få gå.

En half timme derefter kom Signora Pia tillbaka ur messan, steg långsamt utför stentrappan och blef stående på öfversta trappsteget för att hemta andan. Hon hörde den lilla hunden oroligt gnälla derinne i rummet och springa upp mot dörren, såsom han plägade, då hans herre var utgången allena. Medlidsamt öppnade hon dörren, som icke var tillåst, och trädde in. Då såg hon ynglingen ligga orörlig på golfvet vid det öppna fönstret, med likbleka läppar, de halfslutna ögonen utan blick, och den ena handen pressad mot hjertat, som om en kula hade träffat det. Med ett högt skri, som ånyo framkallade ett klagande tjut från det trogna djuret, sprang vårdinnan fram till sin olyckliga unga gäst, lyfte upp honom och lade honom under suckar och pustanden på sängen, der hon i sin ångest försökte allt hvad hon möjligen kunde hitta på för att återväcka honom till lif. Först efter många ansträngningar, och sedan hon tvättat hans panna och tinningar med det vin som han hade köpt för Annina, slog han åter upp de trötta ögonen. Genast sprang Rädd upp på bädden och slickade honom i ansigtet, likasom utom sig af glädje, och nu, då den vaknande igenkände sin trogna kamrat, tycktes minnet och medvetandet plötsligt återvända, och vanmakten upplöste sig i en ström af tårar. Äfven Signora Pia började gråta.

„Himmelen vare lofvad!“ ropade hon med upplyfta händer; „så återkommer ni då ändtligen till lif igen, Sor Giovanni. Hvilken ångest ni beredt mig! Drick nu bara detta vin och ät en liten bit, ty säkert var det af mattighet som ni svimmade, efter som ni inte åt något i går afton.“

Ifrigt och tjenstvilligt slog hon ett glas fullt med vin och bar fram det till ynglingen. Men han vinkade henne bort med en rysning och vände ansigtet mot väggen och utbrast i en ny flod af tårar. Den stackars qvinnan begrep ingenting af allt detta.

„Kanske önskar han sofva“, sade hon för sig sjelf, „och det vore väl också det bästa. Han arbetar för mycket, själen lemnar honom ingen ro, och hans krafter äro redan uttömda.“

Betänksamt skakande på hufvudet lemnade hon sakta rummet, för att efter en stund komma tillbaka och lyssna ånyo. — — — —

Dagen var förfluten, och en hel himmel full af stjernor skådade ned på det sofvande Rom. På fönstret, vid hvilket klockaren i San Carlo låg och sof, klappade det sent, och den gamle mannen sträckte helt motvilligt ut hufvudet i den kyliga nattluften och frågade hvad man önskade. Han såg en yngling, åtföljd af en liten hund, stå der utanför, och hörde honom bjuda en scudo, om klockaren ofördröjligen ville öppna kyrkan. Han hade skänkt sitt hjerta åt madonnan i kapellet, och hans själ fann ingen ro förr än han hade knäböjt vid hennes altar. Halfsofvande och utan att göra några vidare frågor kom gubben ut, tog emot de erbjudna penningarna och släppte in den sena botgöraren; äfven hunden smög sig in med genom porten. Kyrkan var mörk, så när som på det ljusdunkel, som framkallades af de genom fönstren inblickande stjernorna och den eviga lampan framför hufvudaltaret. Men ur ett sidokapell framträngde en klar ljusglans, och der inne stod den låga bår, på hvilken Annina slumrade, vid foten af madonnans altar. Höga stakar med brinnande ljus stodo rundt omkring i en halfkrets och vid hufvudet reste sig ett krucifix. Den gamle klockaren, som måste hafva anat hvad som vid en så sen timme hade drifvit ynglingen till detta kapell, höll sig undan i skuggan från pelaren och såg endast förstulet bort till de kring bären brinnande ljusen. Han såg den unge främlingen böja knä framför bären och länge stirra in i den afsomnades sköna drag. Derpå märkte han huru han drog en ring från sitt finger och trädde den på den bleka flickans finger och i stället tog rosen ur hennes hand. Vidare tog han ett litet blad ur sin plånbok, hvarpå var tecknad en bild, hans egen, som hon hade önskat ega. Han sköt det sakta under hufvudkudden och böjde sina ögon tätt ned till henne, likasom om hans blickar skulle kunnat återväcka den slocknande lifsgnistan. Nu ljöd midnatten med långsamma slag från tornet. Ynglingen reste sig upp från sin knäböjande ställning och vacklade bort ur kapellet, utan att akta på gubben, som följde honom med en medlidsam blick. — — — —

Mot julhelgen föll det den judiske konsthandlaren in att höra efter huru det stod till med den nya tafla som, han hade beställt hos den unga tysken. Då han trädde in i ateliern der uppe under taket, fann han signora Pia sittande vid fönstret, sysselsatt med att spinna. Hon blef helt glad då hon fick se honom, ty hon hoppades att han möjligen medförde någon underrättelse från hennes hyresgäst, som inte sedän flera veckor hade kommit tillbaka. Endast genom en slägting, som hade ett litet hemman vid Olevano och ibland besökte henne, visste hon att han utan rast eller ro ströfvade omkring i bergen, tillbragte nätterna i herdarnes kojor eller i usla bykrogar och var känd öfverallt bland bergen tillika med sin lilla hund. Man höll honom för att vara något svag i hufvudet, emedan han aldrig skrattade och aldrig stannade mer än en natt på ett ställe, om det än stormade och regnade aldrig så häftigt på bergsvägarne. Men kusinen från Olevano hade talat vid honom och funnit honom vid sitt sunda förstånd, endast alltför sorgsen och menniskoskygg för sin ålder.

„Jag tänker ännu alltjemt att han skall komma tillbaka“, sade den goda frun. „Derför hyr jag inte ut det här rummet åt någon annan och lemnar allt på samma plats som han vill ha det. Se der står ännu tvenne flaskor med vin och en tallrick full med frukter, som han hade skaffat sig, ifall en prinsessa skulle komma att besöka honom för att se hans taflor. Den der stora teckningen der på väggen, som ni berömmer så mycket, den gjorde han endast ett par dagar före sin afresa; det gick så märkvärdigt fort undan för honom. Jag undrar just hvad det kunde ha varit som gjorde honom så der underlig till sinnes. Kärlek kunde det väl inte gerna ha varit, ty han var en mycket stadig ung man och oskulden sjelf, det kan jag intyga. Men hvem vet, kanske när allt kommer omkring var han förälskad i en prinsessa. Ack, Sor Davidde, den som bara visste hvarmed man kunde hjelpa ett så ungt blod! Men ungdomen liknar myggan. Hon kunde föra det bästa lif i verlden — men så snart hon får se ett ljus, som inte angår henne, rusar hon hufvudstupa i förderfvet, endast för att göra sig en plåga. Och derför haltar så mången halfförbränd genom verlden och vet inte sjelf hvarför. Men vi kunna inte ändra det, min kära herre, och det skadar också inte; en bra menniska flickar sig dock med Guds hjelp åter tillhopa, och det är med hjertan alldeles på samma sätt som med armar och ben. Då de en gång blifvit brutna brytas de inte åter så lätt. Och det är också en tröst!“

Bref från Paris.

Den 20 Februari.

Ett slädparti i Paris är ett sällsynt nöje. Visserligen kan man här någon gång hafva rätt kallt, hela tio graderna, ja, jag har varit med om femton, och i år hafva vi i sjelfva Februari, som dock plägar medföra rätt grönskande förhoppningar, kännt oss isade af åtta grader, men snön är en mycket sällsyntare gäst än kölden, och utgör alldeles icke något oundvikligt bihang till pariservintern. Derföre äro skridskor något vanligt, men slädar något ej allenast ovanligt, utan rentaf mirakulöst. Att åka på släde i Paris hör nästan till fantasiens område, något som man möjligtvis hört talas om, men som klingar likt en saga af *Perrault*, och om ni frågar en veritabel parisare huru en släda ser ut, måste han svara detta "connais pas", hvarmed han plägar affärda allt underordnadt, d. v. s. allt hvarom han sjelf är okunnig. Det *finns* dock slädar i Paris, kanske två hela dussin. Och hvilka slädar! I år har man fått se i Champs-Elysées riktiga slädpartier, men med de underbaraste fordon. Först ilar en ren, så kommer en svan, så susar en drake förbi och derefter något annat möjligt eller omöjligt kreatursbeläte på medar. Dessa fantastiskt utstyrda kälkdon köras af eleganta sportsmen, som beundras för ett så extravagant uppträdande bland andra promenerande. De goda pariserborgarne stanna, slagna af häpnad, och mången skakar på hufvudet, och menar att det aldrig kan gå väl. Men de, som deltaga i slädpartiet, finna det utomordentligt roligt, och det finner jag också. Jag känner mig riktigt varm om hjertat, när jag ser snön och kälkarna, och jag ropar på ren svenska med vår store skald:

»Jag vill med, jag vill se om er,
drifvor, här på sydlig jord!
Jag vill dricka luft, som kommer
flygande ifrån min nord.
Glada barndomsminnen stiga
rundtomkring ur fjerran blå,
vinterliga,
friska, pelsbeklädda små.»

Men så flyga de kära minnena än en gång sin väg och taga pelsarne med sig, och man är gudbevars verldsborgare igen och springer i tunna blankläderskor i snön, till dess man kommer till nästa café och der får stampa en stund omkring den lilla kakelugnen midt på golfvet och i förbifarten skänka en saknadens suck åt fabrikör Kak — hvad säger jag, åt fabrikör Åkerlinds varmt fosterländska sträfvanden i den högre kakelugnsstilen, något som här aldrig kan uppnås, så mycket man än skryter med sitt charmanta *fumisteri*.

Så kommer en herre på andra sidan om den lilla fayencepjesen och talar om kejsarinnans "måndagar", och då måste jag spetsa mina frusna öron och sköta mitt korrespondentyrke. Nämnde måndagar hafva alltid, d. v. s. så långt den närvarande kejserliga tideräkningen går tillbaka, ansetts såsom det finaste af allt det fina Tuilerierna kunnat erbjuda, men i år hafva dessa små fina måndagssoiréer icke tagit riktig fart, och det har t. o. m. berättats, att måndagarna skulle komma att hållas på onsdagarna för att bringa litet mer omvexling i societetslifvet. Jag vet dock icke något närmare derom, men det vet jag att nästkommande onsdag blir den sista stora hofbalen för i år. Sedan kommer fastlagen, och koncerterna börja. De feta oxarna, som släpas kring Paris' gator under de trenne sista dagarne af karnavalen, äro redan inköpta, och man håller nu som bäst på att förgylla deras horn.

Jag vet också att på prins Napoleons stora bal i lördags åtta dagar sedan dansade simpla svarta frackar i praktvåningen i Palais-Royal. Prinsen är, såsom ni vet, en folklig prins, och låter svarta fracken få komma med, der *l'habit de cour* fordom var oundgänglig. Månne det blir blusens tur snart? Denna fråga är ingalunda af politisk natur, snarare något social, och bör väl således kunna tålas äfven i Ny Illustrerad Tidning, der jag är grufligt rädd för att blifva beträdd med politik. Tro mig, jag vill visst icke smuggla in politik hvarken i frackar eller bluser. Jag vill ej ens fästa all den vigt i politiskt afseende, som det kanske förtjenar, att kejsarinnan på prinsens bal bar en grön klädning, och jag gör det så mycket mindre, som andra uppgifva att kejsarinnans klädning var "blå med bleka rosor". Det är ledsamt att ej kunna uppgifva rätta färgen, men jag skall bekänna, att jag icke var med på balen, och de vänner, som trängdes der, försäkra mig endast, att de, så långt utrymmet medgaf, funno kejsarinnan förtjusande och kejsaren klädd i svart frack. Pompösa beskrifningar öfver festen stå för öfrigt att läsa i alla europeiska tidningar, och jag hänvisar till dem. Vill ni en annan gång vara med på en festlig bal i Palais-Royal, så skicka in ansökan i tid och glöm ej att bilägga ert fotografiporträtt, ty man gör mycket afseende på ett hyggligt utseende. Af de tiotusen, som anmält sig till utrikesministerns kostymbal i afton, hafva bortåt sjutusen blifvit improberade.

Strauss, hvars orkester utförde dansmusiken på prins Napoleons bal och som äfven är direktör för, samt entreprenör af maskeradbalerna i Stora Operan, har blifvit beskyld att tvinga folk vara glada och dansa quadrille för sex francs per natt, hvilken beskyllning dock gäller endast Strauss i Operan och icke Strauss hos prins Napoleon. Det är för öfrigt ingenting ovanligt, att offentliga baler i Paris lifvas af lejda dansare och dito danserskor, men taxan för dessa har ännu aldrig publicerats. Nu skulle det, som sagdt, vara sex francs och en lika gratifikation dessutom, i fall några extra tokroliga upptåg kunde presteras. En natt hade en främling, som första gången bevistade en opera-

maskerad, högligen roats af de glada maskerna och allramest beundrat den stormande glädtigheten och det outtömliga skämtet hos en outtröttlig pierrot, men när det led mot morgonen, fann han den beundransvärde komikern stå och gråta i en vrå.

— Hvad kommer åt dig, glada pierrot? — sporde främlingen.

— Herre, — svarade den glade, och tårarne strömmade ur hans ögon, — naturen tar ut sin rätt. Jag har i dag begraft mitt barn, men måste gå på maskeraden för att förtjena mina sex francs. Det är hvad jag och min sjuka hustru lefva på i tre dagar.

Strauss har ansett sig böra i tidningarna vederlägga denna historia, hvilken han bedyrar vara helt och hållet uppdiktad, försäkrande att han aldrig uppmuntrat någon menniska att vara glad på operamaskeraderna. Vi böra tro direktören på hans ord.

Medan jag är på kapitlet om Stora Operan, borde jag kanske göra en samvetsgrann beskrifning på de storartade förberedelserna för „Afrikanskan", men jag anhåller att slippa tala om det svarta stycket, åtminstone till dess första representationen inträffar. *När* detta kommer att ske är ännu icke afgjordt.

Vår talentfulla landsmaninna ämnar icke mottaga något engagement under de sommarmånader, då hon åtnjuter ledighet från Théâtre-Lyrique, utan använda denna tid till nödig hvila från ansträngningarne under speltermin samt göra en resa till Sverige för att helsa på sina föräldrar.

I Italienska Operan har en debutante, signora *Vitali*, försökt sig, — alldeles charmant, säga några, *pas grand'chose* försäkra andra. Jag har ännu icke hört den unga signoran. Direktör *Bagier* plägar uppmuntra gryende talenter, men träffar icke alltid på stjernor af första ordningen. Nämnde direktör har nyligen förlorat en process mot *Scribe's* enka hvilken icke ville tillåta att italienska operan, utan något arvode åt henne samt utan att ens begära hennes tillåtelse, uppförde „Sonnombula", „Elisire d'Amore" och „Ballo in Marschera", enär libretti till dessa operor äro kopierade efter „Somnambule", „Philtre" och „Gustave III", alla med ord af Scribe. Italienska operans direktör hittade då på den utvägen, att kalla Sömngångerskan „Villanella sonnombula", öfversättning af en vaudeville, som icke är författad af Scribe, utan af *D'Artois* och *Dupin*, hvilka senare gifvit *Bagier* tillåtelse att begagna sig af deras pjes för den italienska texten. Men nu kommer madame *Scribe* med det påståendet, att hennes mans ballett uppfördes redan den 19 September 1827 och att vaudevillen af *D'Artois* och *Dupin* är en imitation, som ej spelades förrän i Oktober s. å., samt först efter det *Scribe* lemnat sin tillåtelse. Alltså väntas en ny process, såvida icke *Bagier* går till enkefru *Scribe* och säger: bästa madame, låtom oss göra upp den här affären i godo.

Den färskaste dramatiska nyheten är "la Belle au bois dormant", dram i fem akter och åtta tablåer af *Octave Feuillet* och för några aftnar sedan uppförd i Vaudeville. Så snart jag hunnit se denna pjes, skall ni få veta något närmare derom. Deremot skulle jag i dag vilja säga rätt mycket om *Victorien Sardou's* „Vieux Garçons", som sedan ett par veckor spelas i Gymnase. Tyvärr har jag dock redan tagit upp alltför mycket af tidningens spalter och har alltför mycket ännu att berätta, för att hinna säga hvad jag ville om *Sardou's* „Gamla Ungkarlar". Det är onekligen den bästa pjes denne författare skrifvit, men dermed är visst icke sagdt att det är en i allt förträfflig pjes. Stockholms publik känner *Sardou* genom „En Papperslapp", „Qvinnans sanna styrka", „Många Vänner och lite vänskap" (jag vill minnas att det var så „Nos Intimes" kallades i den öfversättning, som för ett ett par år sedan spelades på dåvarande Mindre Teatern), „Fjärilsfebern" och kanske ännu någon pjes, som jag f. t. icke påminner mig. *Victorien Sardou* är en utomordentligt produktiv författare. Han hotar med att blifva en annan *Scribe* och har, såsom någon nyligen anmärkte, denne mästares alla goda egenskaper och alla fel, plus passion och stil, hvilka voro fullkomligt okända för *Scribe*. Det är vanligtvis en blandning af vaudeville och dram, något som man isynnerhet i „Nos Intimes" och „les Ganaches" fann löpa parallelt, men som i „les Vieux Garçons" smält bättre tillsammans. Jag kan tyvärr icke vara kort, märker jag, då jag kommer in på kapitlet om *Victorien Sardou*, till hvars beundrare jag visst icke hör, men som dock fordrar en noggrannare analys, om icke för annat, åtminstone för kuriositetens skull. Jag återkommer derföre till detta kapitel en annan gång och nöjer mig att denna gång endast tillägga, det „les Vieux Garçons" gjort stor lycka, som är icke alldeles så oförtjent, som det mesta af den framgång, hvilken förut kommit samme författares stycken till godo.

Om *Legouvé's* af censuren till uppförande förbjudna, men i tryck af allmänheten lifligt gouterade *Deux Reines* vore också mycket att skrifva. Men jag nödgas uppskjuta såväl detta, som att tala om *Lamartine* och hans „litterära lån", hvilka framträda i flerahanda former, men på senare tider uppenbara sig synnerligen uti storartade lotteriföretag.

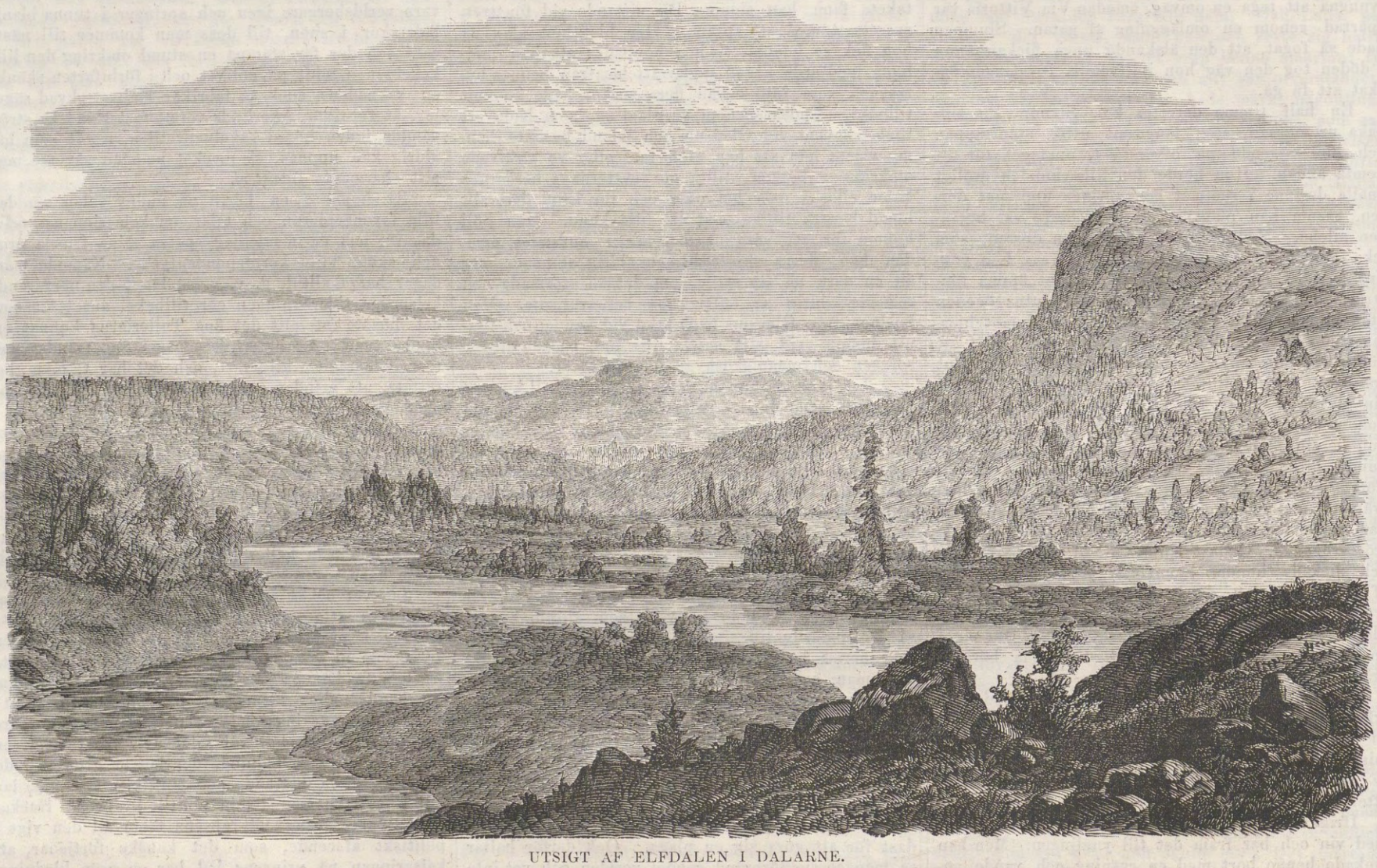

UTSIGT AF ELFDALEN I DALARNE.
Originalteckning af H. Torsslow.

Deremot är första representationen af „Trollflöjten" oåterkalleligt bestämd till d. 23 dennes *). Man väntar operan med stor otålighet och hoppas efter *Mozarts* förnyade inträde i Théâtre Lyrique se furst Poniatowski med hans „Aventurier" för alltid lemna denna scen. Sistnämnda opera har icke gjort lycka, ehuru kompositörens samhällsställning och många älskvärda egenskaper för öfrigt värfva en elegant *claque* för hvarje gång ett af hans stycken uppföres. Ni känner troligtvis att kompositören till „Don Desiderio" och „Pierre de Médicis" samt nu senast „l'Aventurier", är son till den celebre polske furst Poniatowski, men född i Rom och naturaliserad fransman och, efter att hafva varit sqvadronschef vid afrikanska hästjägarne, numera kejserlig fransk senator. Direktör *Carvalho* har föga anledning att prisa den gästfrihet han visat den poniatowskiske „Äfventyraren", men tänker taga sin skada igen med „Trollflöjten".

Mamsell *Nilsson*, som plägar deltaga i prinsessan Mathildes musikaliska soiréer och hvars vackra röst samt intagande föredrag väcka lika lifligt bifall i salongerna, som på teatern, har nyligen af prinsessan blifvit begäfvad med ett dyrbart armband.

*) Som våra läsare redan veta, har denna opera, sedan detta bref skrefs, blifvit gifven med synnerlig framgång, och vår landsmaninna Christina Nilsson såsom Nattens Drottning skördat en lysande triumf. Red:s Anm.

Ni har kanske redan hört talas om *Alexandre Dumas* den äldres offentliga sändebref till *Paul Meurice*, hvaruti den store romanfabrikören tillkännagifver, att Paul Meurice visst får göra en pjes af romanen „les Deux Dianes", så mycket mer som Alexandre Dumas icke skrifvit en enda rad af den boken, utan blott lånat den sitt namn. När ni någon gång förr i verlden läste „De begge Dianorna" af Alexandre Dumas, såsom det stod på titelbladet, kunde ni väl icke tro att den „store Alexandre" var endast namnfader till dessa Dianor. Men saken är den, att Paul Meurice en gång behöfde pengar, hvilket verkligen kan hända äfven litteratörer, och gick till Alexandre Dumas och försökte en låneoperation, hvilket väl var ett särdeles djerft försök. „Pengar?" utropade den store Alexandre, „min vän, för hvem tar ni mig?" „Men kan jag tjena med mitt namn?" — Paul Meurice erkände, att han egde ett manuskript, som ingen ville köpa. „Jag sätter mitt namn på det manuskriptet", försäkrade Dumas, i ädel ifver att hjelpa en vän, och utan att just göra sig alltför stränga samvetsförebråelser öfver att bedraga publiken. Så snart romanen kom med Dumas' namn, betaltes den ganska vackert. Ni vet att om man skulle gallra ut alla arbeten med Dumas' namn, men hvilka han ej sjelf åtminstone ensam författat, blefve återstoden möjligen ganska stor, utan att, såsom nu, antalet af den store

Alexandres „opera omnia“ skulle synas rent af kolossalt. Hans medarbetarskap med *Auguste Maquet* är tillräckligen kändt, synnerligen genom den process, som nämnde litteratör, för åtskilliga år sedan, väckte mot Dumas och hvarigenom så många pikanta detaljer om romanfabrikationens mysterier blefvo lagda i dagen. Man visste slutligen icke hvad man skulle tro om Dumas och Maquet, hvilka romaner voro af den förre ensam eller af den senare allena, eller af dem bägge. Det var då Alexandre Dumas d. y. utropade: „Man säger att pappas verk äro egentligen Maquet's, — kanske att jag också är af Maquet“.

Inom artistverlden har i dessa dagar domen mot *Rosa Bonheur* väckt oerhördt uppseende. Då en artist ej kunnat eller ej velat fullgöra en beställning, som hon en gång oförsigtigtvis åtagit sig att utföra, har det just icke åstadkommit några farliga följder, men domstolarne kunna blanda sig i saken, finner man nu, och hvarenda målare, som har något på sitt samvete, börjar nu arbeta med tiodubblad ifver. Saken är den, att en konstälskare, en monsieur *Pouchet* i Lyon, en gång skref till *Rosa Bonheur* så här: „Mamsell, gör mig några vackra kreatur, några som mamsell gör så bra. Jag betalar tiotusen francs“. — Den talentfulla djurmålerskan skref tillbaka: „Herre, jag skall göra er några kreatur för tiotusen francs“. Men Pouchet fick aldrig några kreatur från Rosa Bonheur. Han gjorde påminnelser. Hon lofvade att snart expediera varan. Slutligen blef han sträng, och då svarade hon att det icke roade henne att göra några kreatur åt monsieur Pouchet. Då stämde han henne inför domstol. Nu är hon dömd att inom ett halft år hafva lefvererat en tafla med kreatur åt Pouchet. Men om hon gör dem för magra? Då stämmer Pouchet henne nog ännu en gång.

C. L.

Soldatbarnen.

Ett litet minne från min restid.

Det var den glada, ofta bekymmersamma, men alltid friska och omvexlande tiden, då man med åtta riksdaler rmt i vecklön, landshöfdingembetets pass på fickan och en mager kappsäck bredvid sig på rapphönan, kuskade land och rike omkring efter *half* häst, såsom välbeställd — och, åtminstone i egen tanka, högst hoppgifvande adept till tempeltjensten vid Thalias altare. Det vill med andra ord säga, den glada och oförgätliga tiden, då man var en dålig landsortsaktör, men i stället hade den lyckan att vara tjugo år och se lifvet i rosenskimmer.

Vi — jag och den andre efter *half* häst resande — ty att tvenne sådana måste slå sig ihop för att kunna få åka efter *hel* häst, var naturligt; — vi hade nyss lemnat en af de trefliga småländska gästgifvaregårdarne vid stora stråkvägen emellan Jönköping och Malmö, — der vi ätit både rikligt och godt, utan att hafva matsäck med oss, hvilket bevisar att gästgifvargårdarne förbättrats sedan Dumboms dagar, — och kuskade nu fram efter en något spattbent och temligen egensinnig krake, som efter skjutsgossens utsago hade varit „på dragonerna“, men blifvit utrangerad och degraderad till gästgifvarens reservhäst. Vägen var vacker; den gick utefter den ståtliga Lagaåns omvexlande och slingrande flodbädd, och erbjöd en rik omvexling af än täcka och leende, än verkligt storartade utsigter, sådana som företrädesvis Småland har att bjuda på. Ån tittade fram här och der mellan hvitstammiga björkar, än lugn och stilla slingrande sig mellan höjd och dal, än hoppande öfver stenar och berghällar, med ett och annat puttrande af harm öfver hindren, men dock godmodig och leende äfven i sitt lilla misshumör.

— Seså, Grålle! gni' på nu te' vi kommer te' soldattorpe, så sa' du få pusta — uppmuntrade skjutspojken sin tredskande f. d. krigs- och ryttarekamp, som likväl endast svarade med några hånfulla viskningar med svansen, och gick ännu långsammare än förut.

— Jag menar du ä' änna befängd! — ropade pojken, och tog nu till piskan, — du sa' fäll si att du har folk te' göra me! Höppsan!

Nya uppmaningar från pojken, och nya protester af Grålle, som just nu kommit nedanför en uppförsbacke, och derför ansåg sig icke kunna göra något klokare än att tvärstanna.

— Ja, jag säjer väl det! tocke elemenskade kritter! — jemrade sig pojken, klående sig bakom örat, — nu ä' det stört osanning te' fån å' sätte sig i gång, innan en fått hvila sig ett ryck.

— Hur långt är det till soldattorpet? — frågade min kamrat.

— Åh, det ä' fäll bara ett stycke ofvanför backen, — menade pojken, — om herrn går dit, så få fäll' jag å Grålle komma efter.

Sagdt och gjordt! Dagen var vacker, vägen fin och slät som ett kammargolf, och hvad kunde man bättre företaga sig än en liten promenad?

Uppkomna ofvanför backen sågo vi framför oss vägen stängd af en grind, och strax innanför grinden låg det lilla soldattorpet med sin rödmålade stuga, beskuggad af ett par stora oxelträd, och såg ganska inbjudande ut i solskenet.

Vi hade ännu en bit fram till grinden, då hastigt från andra sidan densamma, der vägen krökte sig, hördes ett häftigt hundskall, och i samma ögonblick sågos tre stycken barn utkomma från

SOLDATBARNEN VID GRINDEN.
Originalteckning af G. Brandelius.

torpet, och i flygande fart så att dammet stod högt i skyn om dem, rusa fram till väggrinden, lemnande öppen efter sig den grind, som ifrån landsvägen ledde till torpstugan. De springande barnen voro en flicka och två gossar, och det syntes på deras brådska att de visste det mödan af grindens öppnande skulle blifva väl betald.

Vi hörde redan på afstånd rullandet af hjul, — då en ny figur, nyss utkommen från torpstugan, fäste vår uppmärksamhet. Det var en liten pys af omkring tre års ålder, som i hela sin barnsliga oskuld kom utpaltande på vägen, klädd i skjorta och schal, samt med fadrens släpmössa på hufvudet, dragande en liten vagn och åtföljd af en liten svart bandhund, lurfvig och ful, med det ena örat liggande och det andra stående i vädret.

— Carl Johan lille! in med dig! mamma har sagt att du inte får gå ut med! — ropade flickan, som tycktes vara äldst af barnen, och som nu med de båda pojkarnes tillhjelp fått upp grinden, — gå in, Carl Johan!

— Ne-ej! — skrek Carl Johan, och fortsatte sin färd midt på vägen, dragande vagnen efter sig och uppvaktad af hunden, som tycktes hafva tagit honom under sitt synnerliga hägn, och som nu med ett argt gläfsande instämde uti sin skyddslings högljudda protest, — ja, vill inte då in! ja' ka si på lull-lull!

Och med hela sin ålders envishet fortsatte han sin färd, uppnådde grinden och stannade slutligen midt på vägen, vändande sig åt det håll derifrån vagnen skulle komma, under det han hade ett fasligt besvär med att få upp den stora mössan i pannan för att så mycket bättre kunna se på sitt väntade lull-lull. Hunden stod bredvid honom och tittade smågläfsande utåt vägen.

Då syntes på andra sidan grinden en herrskapsvagn, dragen af två ystra hästar, körda af en kusk i gult livré, som satt der stolt på sin upphöjda plats och klatschade med en stor piska. Vagnen närmade sig med rask fart, företrädd af en rapphönshund, raka motsatsen till den morrande lurfven ifrån torpet, på hvilken herrgårdshunden redan på afstånd kastade föraktfulla blickar. I vagnen sutto tvenne fruntimmer, ett äldre och ett yngre, — det unga, en skönhet af första ordningen.

På kortare tid än som fordrats för att beskrifva allt detta hade den lilla flickan vid grinden fått Carl Johan i armen, dragit honom åt sidan, trots hans skrik och protester, och vagnen hade just hunnit fram, då den lilla lurfviga hunden, som stannat qvar på andra sidan vägen, med ett argt morrande kastade sig emot rapphönshunden; denne, förargad af torp-proletärens näsvishet, tog hastigt lurfhufvudet i lufven och skakade honom dugtigt — men de ystra hästarne, skrämda af skallet och af hundens språng, kastade sig häftigt åt sidan, och den lille Carl Johan, som trots systerns hejdande arm åter nyfiket trängt sig fram, troligen för att se om den stora vagnen kunde jemföras med hans lilla som far hade gjort, låg i ett ögonblick kullkastad uppe vid stenmuren, som skiljde landsvägen från ett angränsande gärde.

Vagnen stannade genast, och vi sågo det unga fruntimret först bleknande luta sig tillbaka i vagnen, läggande handen öfver ögonen, liksom fruktande att se det lilla barnet krossadt och blödande derborta. — Den äldre damen deremot skyndade genast ned utur vagnen, hvars dörr öppnats af den hastigt nedstigande kusken, hvilkens styfva skick hastigt blifvit förbytt i oro och ängslan öfver att han icke bättre haft hästarne i sina händer.

I detta ögonblick hunno vi fram till platsen för den lilla dramen.

Jag lutade mig ned och tog upp den lilla gossen, som var utan medvetande och blödde af ett sår i hufvudet. Med barnet på armen skyndade jag förbi damerna in i torpstugan, der soldathustrun, en ännu ung och vacker qvinna, hastigt kom emot mig i dörren, ropande förfärad:

— Hvad i Herrans namn har tagit vid Carl Johan?

— Lugna er... han har bara slagit omkull sig ... han blöder litet... men det är inte så farligt ... har ni litet ättika?

— Jesses bevare mig! — skrek hustrun, i det hon tog gossen ifrån mig, — hur har det väl gått till?... Ättika?... ja, om jag visste hvar flaskan stod... jo! vänta nu... i lilla skåpet der i hörnet strax vid dörren... hur i all verlden har det här gått till?

— Kära mor Stina, — sade en mild och vänlig röst bakom oss, — hästarne skyggade och kastade sig åt sidan, — och —

— Kors i alla mina tider! vagnen har väl inte gått öfver honom heller! — ropade modren utom sig af ängslan.

— Åhnej, Lind påstår att hästen kom åt honom med hofven, och dessutom kastades han af farten upp på renen vid sidan. Seså, var lugn, kära Stina, det är inte farligt.

Under tiden hade jag fått fram ättiksflaskan. Vi baddade nu om hufvudet på den lilla pojken, och om en stund återkom han till medvetande och såg mycket förvånad omkring sig.

— Huru är det med det lilla barnet? — sporde i detsamma en annan stämma, full af den ljufvaste musik, — det är väl inte farligt, hoppas jag?

— Åhnej, lugna dig Amelie! — sade det äldre fruntimret, — det är ingen fara!

Jag hade emellertid vändt mig om och såg nu det unga fruntimret blek af oro, med en liten flicka, ungefär jemnårig med Carl Johan, vid handen, stående midt i stugan.

Hon var skön som en englauppenbarelse, och den lilla flickan vid hennes sida var hennes lefvande afbild. Jag stod som fastnaglad af häpnad.

— Vi ska' genast skicka hit bruksläkaren, — sade hon ånyo med den samma musiken i stämman, — och se här, kära mor Stina, till medikamenter! — och dermed tömde hon en liten perlbroderad portmonnai på bordet.

— Gud välsigna nådig friherrinnan! — sade soldathustrun med tårfulla blickar — ho' ä' då alltid som en Guds engel.

Den unga friherrinnan lutade sig ned mot gossen, som ännu såg litet förvirrad ut, och frågade med moderlig ömhet: — Hur är det med dig min lilla gosse? Det gör väl inte ondt?

— Ne-ej! — svarade Carl Johan, och såg storögd både på henne och den lilla flickan.

— Om du är mycket snäll och inte gråter, så ska' du få mitt äpple! — sade den lilla flickan, och såg så godhjertadt på honom.

— Namnam! — svarade Carl Johan, och grep efter äpplet, som han snart satte sig i besittning af och började förtära i godan ro.

Efter några ögonblick begåfvo sig de båda damerna bort, jag följde dem ut, och de uppstego i vagnen, som nu hade vändt och hastigt återtog vägen till herrgården.

Vår skjuts hade också ankommit.

Med en suck vid tanken på den fina landån och dess sköna börda, satte jag mig upp på rapphönan, sedan vi ännu en gång underrättat oss om Carl Johans befinnande, och funnit honom i full fart med att på golfvet draga sin vagn, medan den svarta lurfven skällande sprang omkring honom, på detta sätt uttryckande sin glädje öfver att han åter var på benen.

Lugnade för den lilla krigartelningens öde, fortsatte vi snart vår färd, och det var icke utan att den sköna uppenbarelsen från soldattorpet länge hägrade för mina tankar såsom ett af de behagligaste minnena från min äfventyrliga färd.

Ännu en gång skulle jag dock af händelsen föras samma väg fram; det var omkring fyra år efter det ofvanbeskrifna uppträdet. Ihågkommande hvad som då passerat, steg jag af vid soldattorpet och igenkändes af den förvånade hustrun, som ropade åt mannen som nu var hemma:

— Anders, kom in du! här ä' den herrn som for förbi här när friherrinnan — Gud signe henne — höll på te' köra öfver Carl Johan!

Och Anders kom in, och gaf mig ett ärligt handslag af sin dugtiga soldatnäfve.

— Nå, hur är det med Carl Johan? — frågade jag.

— Åh Jesses! han har'et så bra, så — utbrast modren förnöjd — för han ä' på herrgåln och får läsa med lilla fröken och lilla baron, och magistern säger att'en ä' så snäll, så'n kan bli akkurat prest med tiden!

— Ja, — utbrast fadren litet betänksam, — det vore fälle bra det, men si ville'n bli kneckt, så kunne'n bli general med ett tocke läshufve! Men ä' det fäll' bra som det ä'! Gud signe pojken och nådig herrskapet!

— Nå, och han har inte något ondt af slaget i hufvudet?

— Nej vars! Gu' vet om det inte va' efter det, som han fick så fasligt rart läshufve! — utbrast modren.

Jag tog snart afsked af det hederliga folket — och tänkte i det jag fortsatte min väg:

Carl Johan vore inte den första storhet inom vetenskapens, vapnens eller kyrkans område, som utgått från ett svenskt soldattorp. Tvärtom! Många af våra ädlaste namn leda derifrån sitt ursprung — ty det går en frisk åder af äkta gedigen guldmalm igenom det svenska folklynnets jern, — och det är icke ovanligt att den, som såg dagen i torpstugan, slutade i palatset.

Och hela saken föll sedan ur mitt minne.

Men huru blef jag icke förvånad, då jag för någon tid sedan fick se en fotografi af löjtnant Brandelii vackra tafla! Huru påminde den mig icke om den lilla händelsen vid soldattorpet.

Soldattorpet, — den sneda grinden, — gossen i fars mössa, med sin lilla vagn och sin hund, — den vackra landån med den ståtliga kusken och den unga damen, — rapphönshunden, — allt slog mig med häpnad, — och drag efter drag började den nyss omtalade händelsen uppdyka utur glömskan.

Jag beslöt att skrifva upp det lilla reseminnet, och om det förefaller matt och betydelselöst bredvid den präktiga illustrationen, så är det ju blott som det skall vara.

Taflan talar för sig sjelf. På mig har den gjort ett mäktigt intryck, och egentligen behöfver den ingen text, den talar ett språk, som hvarje för det sköna öppet sinne lärt att fatta, utan att det behöfver klädas i ord.

Jag menar: hjertats språk — och det är sannerligen icke den minsta af dess förtjenster.

—ed—

Utsigt af Elfdalen i Dalarne.

Den högnordiska fjelltrakt, der Dalelfvens båda grenar hafva sin gemensamma vagga, är af en sällsynt storartad naturskönhet. Den utsigt vi i dag derifrån meddela är af hr Torsslow tecknad på trä efter en af honom i olja utförd tafla. Här i närheten finnes det stora porfyrverket, som utsändt i verlden så många storartade arbeten, måhända de främsta i sitt slag, och ännu i dag förvaras här på platsen bland annat ett till hälften färdigt monument, ämnadt att uppresas vid Mora kyrka, på den kulle der Gustaf Wasa talade till Dalafolket. På grund af de stora kostnaderna blef arbetet imellertid öfvergifvet och qvarstår ännu ofulländadt, måhända för alltid.

Några drag ur Victor Emanuels lif.

Näst efter kriget finnes det ingenting som skänker den italienske konungen större njutning än jagten. För denna glömmer han både mat och sömn. Ofta stannar han tre eller fyra dagar bland bergen, till dess ingenting mer finnes att jaga, eller till dess hans ministrar återkalla honom till en rådplägning i vigtiga ärender, något som han aldrig försummar. Det fanns dock dagar då han, för att gäckas med grefve Cavour, lät söka sig på helt andra ställen än der han befann sig, då carabinieren fick rida vidt och bredt, och slutligen återvända tillbaka med den honom anförtrodda portföljen. Detta skedde dock endast när icke någon mera vigtig fråga var å bane. Eljest finnes det väl knappast en flitigare och mera samvetsgrann menniska än han.

Hans lefnadssätt, då han är ute på jagt, är så enkelt och så ansträngande, som endast hans jernhelsa kan tillåta. Att tillbringa icke blott en, utan flere nätter under bar himmel, att under en framskymtande klippa trotsa den häftiga bergsvinden, regn och snö, att dagen i ända vara på benen, att nära sig med hvad helst slumpen skickar honom — detta är för honom någonting ganska vanligt.

Sitt nattläger tager han ofta på en af laviner afslipad sten, och till hufvudkudde användes då en del af hans kläder, hvaröfver han breder en näsduk; hans jagtpaletot tjenar honom till täcke, och hufvud och ansigte blifva obetäckta, i hvilket väder som helst, och sålunda slumrar han in.

Vanligen uppgör man framför hans nattläger en eld, vid hvilken han värmer upp sig, i det han än vänder den ena, än den andra sidan till.

Ingen är om morgonen tidigare på benen än han, och en gång slog han vad med sina följeslagare, att han behöfde mindre sömn än någon annan. Dessa, som antagligen icke hade gått länge i etikettens skola, ville icke tro det.

„Näja, vi få väl se“, sade han.

Följande morgonen red han tidigt i gryningen ut bland bergen. Den förste, som mötte honom, var en skomakare, Michele Fantini, ett slags Lavater, som af formen på foten sluter till en menniskas karakter. En gång måste han stifta Victor Emanuels stöflar, och profeterade vid detta tillfälle, att Italien var bestämd att blifva fotapallen för dessa stöflar.

„*Dimmi*, Michele?“ frågade konungen. „Hvad är klockan?“

„*Maesta*“, svarade Michele, „som solen ännu icke uppnått foten af denna klippa, så måste klockan vara omkring half fem“.

I det samma tog konungen upp ett silfverur ur sin ficka.

„Du har rätt, Michele“, sade han, „klockan är precis half fem. Jag skulle gerna skänka dig denna klocka, men du vet tiden den förutan. För öfrigt skulle hon inte anstå dig: hon är stulen“.

„*Impossibile, Maesta*“.

„Jo, det är både möjligt och verkligt. Klockan tu i natt kom en person in i ett tält, hvarest funnos fyra jägare, fyra hundar och fyra laddade bössor, tog denna klocka från en spik och förde henne bort med sig. Du måste medge, att både hundar och jägare sofvo ganska lugnt“.

„*Altro, Maesta*“.

„Om man nu frågar efter klockan, så kan du säga hvar du sett henne.“

Man kan väl föreställa sig huru jägarne måste ha skrattat, då de fingo höra att kungen hade stulit klockan.

Kungen är för öfrigt lika förtrolig med hvem han råkar, helst om jagten väl lyckats. Träffar han på en bonde, så plägar han fråga honom: „*l'astu qual cosa a dimmi?* Har du någonting att säga mig?“ Derpå underrättar han sig om hans familj, huru han har det, huru det står till med skörden, med kreaturen etc., och släpper honom slutligen ifrån sig med löfte om hjelp eller någon gåfva. Möter han någon af det qvinliga könet, frågar han alltid: „*s'es tu marida?* Är du gift?“ och bejakas denna fråga, gör han sig underrättad om barnen och hushållet; förnekas den åter, så ger han något råd *bisogna maridete* eller dylikt.

Märkvärdiga äro hans jagtfrukoster eller middagar. Hans fältkök väntar honom på ett bestämdt ställe, dit han beger sig då hungern blir alltför stark. Han nöjer sig då med hvad som är färdigt, och förtär hastigt sitt mål, såsom äfven hans far brukade, men icke med samma stela ceremoniel, med samma eviga hvita handskar och samma högtidliga tystnad. Sådana jagtmåltider äro imellertid sällsynta. Vanligen bortföres han af sin jagtlust, klättrar från klippa till klippa, och som han är begåfvad med en ovanlig muskelstyrka, lemnar han sina följeslagare långt bakom sig. Endast någon af de verkliga bergsboerna plägar följa honom, och vanligast Nara. Denne Nara är ett original. Torr, solbränd likt en mulatt, med grå, blixtrande ögon, sysselsatte han sig en lång tid med smuggling och vildtjufnad, och var en pålitlig ledsagare åt dem som jagtlusten lockade upp bland bergen. Bergen kring Valdieri, hvarje klippa, hvarje fotstig, hvarje buske derstädes äro honom noga bekanta; lika väl känner han de vilda getterna, deras vanor och knep. Alla bergsboerna i Valdieritrakten äro fattiga som Hiob. En gång föll han i en afgrund, bröt af sig armen och förlorade dervid sin bössa. Om armen brydde han sig föga, det var Valdierikällornas sak att bota denna, men att förlora bössan, hvarmed han lifnärde sin familj, detta var ett mer hårdt slag. Badgästerna hörde talas om hans olycka, och köpte honom en ny bössa. Då nu konungen ett år derefter för första gången kom till dessa berg och frågade efter en ledsagare, rekommenderade man honom Nara. Sedan denna märkvärdiga dag bär Nara de kungliga jägarnes livré, erhåller 45 francs i månaden, samt har ett dussin kor och tre dussin får, som beta på den mark som konungen skänkt honom.

Ehuru Nara sålunda går klädd i hofdrägt, har han dock förblifvit lika enkel som förut, och den ära, som vederfarits honom, har icke i ringaste mån förfinat honom. Han umgås med kungen, som om denne vore en af grannarne eller en slägting, endast att han aldrig underlåter att vid hvarje ord han säger tillägga *Maesta*. Om t. ex. kungen gör ett vackert skott, ropar Nara helt förtjust: „*Cuntagg che carnura da forco*“, hvilket i en mycket utspädd öfversättning betyder ungefär: „Det var mig en satans karl!“ Om kungen föreslår att jagten skall ledas så eller så, och hans åsigt icke vinner Naras bifall, rycker denne på axlarna och yttrar med ironiskt medlidande: „*che ciula!* Det var mig en ljus idé!“ Kungen har sjelf ofta skrattande berättat det.

Om nu kungens följeslagare icke förmå att följa honom på jagten, så håller dock alltid Nara ut hos honom. Om han känner sig hungrig, måste Nara ge honom något af sitt eget förråd, eller, om detta tagit slut, föra honom till någon herdekoja, der man då i varmt vatten kokar mais med lök, smör och salt till en polenta, som kungen förtär med en strykande aptit. Under måltiden språkar han med herden, som ofta säger honom hvarest man nyligen sett en hjord af stenbockar. Derpå inväntar kungen sitt följe, som nu åter måste gå med honom till det nya arbetet.

För öfrigt äro kungens jagter endast klappjagter, på hvilka uppbådade bönder drifva vildbrådet till honom. Med den schweiziska stengetsjägarens farliga jagter kunna de icke jemföras.

Man känner många drag i Victor Emanuels lif, som visa hans goda hjerta och rena menskliglhet och derigenom tillvinna honom allas kärlek.

Då han förlidet år kom till Valdieri, der han sommaren förut hade bott i nedra våningen af det der uppförda schweizerhuset, frågade han, om der fanns något rum för honom.

I hvarje annat konungarike skulle en sådan fråga varit detsamma som en befallning, och man skulle skyndat att utrymma den af konungen önskade bostaden. Men här var det icke så. Intendenten svarade honom: „Det går inte för sig, Ers Majestät, huset är upptaget. Vi skola söka skaffa er ett annat“.

Se här ett annat exempel på huru han förstår att vinna folkets hjertan.

Några timmar efter hans intåg i Milano i Juni 1859 for Victor Emanuel i vagn genom staden. Framför honom red en carabiniere, för att rödja plats. Naturligtvis gick vagnen i gående, emedan hundratusentals menniskor trängdes på gatorna, stodo vid fönstren och på balkongerna, för att med förtjusning helsa konungen och öfverhölja honom med blommor. Plötsligt skyggade carabinierens häst, stegrade sig och kastade af sin ryttare. I samma ögonblick var konungen, utan att hålla eller vänta på att någon af tjenarne öppnade vagnsdörren, i ett enda språng ute ur vagnen, för att hjelpa upp carabieren och underrätta sig om hästen hade sårat någon. Detta okonstlade drag af hjertegodhet i ett ögonblick då en annan monark endast skulle tänkt på etikettens fordringar gjorde ett obeskrifligt intryck på Milanos befolkning, och qvinnorna greto af rörelse.

Victor Emanuel har den sällsynta förmågan att kunna skilja herrskaren från menniskan. Ehuru Italien nu är den piedestal på hvilken Försynen upplyftat honom, stiger han dock så ofta som möjligt ned från densamma för att såsom privat person vandra omkring bland sitt folk. Han blir ledsen när någon kastar sig ned på knä för honom, och ber honom hastigt stiga upp. De blyga söker han uppmuntra med en rättfram vänlighet. De porträtt, som gifva honom ett öfverdådigt och bramarbaserande utseende, äro långt ifrån sanningen, ty ingen kan mindre än han önska att taga på sig en lånad min. Hans stoltaste ögonblick äro då när han sittande till häst spränger fram genom sina soldaters led eller genom den förtjusta folkmassan samt med en lätt nickning tackar för de stormande *Evviva*, som dåna honom till mötes.

Likasom han af hela sin själ älskar Italien, så är han äfven förvissad om att det stora flertalet af de italienska patrioterna omfatta honom med samma känslor. Deruti ligger hans styrka!

Teater och Musik.

Mjölnarfröken af J. Jolin. Det är icke någon hvarken sinnrik eller ny tanke att låta en inbiten aristokrats fördomar komma på skam genom de slag, som drabba honom i hans mest ömtåliga förhållanden. En förtjusande dotter, som vuxit fast vid hans hjerta, ryckes ifrån honom på den grund, att hon är ett bortbytt barn, som sett dagen i en fattig mjölnares hem, och en son, som ansetts i späda år omkommen genom ett skeppsbrott, återgifves honom såsom en grofhyflad sjöman. Det är icke underligt om den aristokratiske fadrens krassa föreställningar om en race-skilnad mellan olika samhällsklasser härvid får svåra stötar, men publiken torde icke behöfva fulla fem akter för att få till lifs sanningar, hvilkas bestridande borde leda till en anstalt för sinnessvaga, icke till scenens tiljor.

Skall man då aldrig komma till insigt deraf att menniskors fördomar och dårskaper icke ega någon rätt att beträda scenen såsom den tribun ifrån hvilken de med fagert tal och falska slutledningar söka bevisa sin egen förträfflighet och ofelbarhet? Dårskaper och absurditeter kunna aldrig finna plats inom konstens område, med mindre, än att de framträda med en naiv tro på sin egen fullkomlighet, hvarigenom de blifva komiska och i löjet finna både sitt straff och sin försoning. Mera strängt än i ledet, gäller för den komiska konsten, budet „Inte resonnera!“

Brotten mot denna grundlagsparagraf i det skönas rike äro i våra dagar så vanliga, att man icke för strängt bör bedöma de enskilda författare, som dela denna skuld med många af sin samtids mest populära. Men äfven den välvillige kritikern har ingen rätt att offra grundsatserna, för att blott vara en referent af publikens tycken, och så länge polisen behöfver anlitas att hålla ordning på de massor som storma biljettluckan, lär väl en författare kunna trösta sig öfver kritikens qvast, som under sådana förhållanden säkert förgäfves bemödar sig om estetisk tukt på scenen.

Med den reservation, som ligger i ofvan uttalade grundsats, är det en glädje att kunna erkänna, att Mjölnarfröken, med bibehållande af slägttycket, har åtskilliga företräden framför flera af sina äldre syskon. Främst må anmärkas den mindre vanliga förtjensten, att intresset i betydlig mån stegras under de senare akterna samt att en sund moralisk instinkt mindre än vanligt utsättes för dessa örfilar, som annars vanligen tilldelas oss just af de personer och scener, som framför andra göra anspråk på att beundras för sin moraliska fullkomlighet.

Om de tre första akterna varit sammanslagna till en, (något som med lätthet låtit sig göra) skulle föga varit mot styckets plananläggning att anmärka, och författaren skulle med eller mot sin vilja undgått en hop tröttande hvardagsscener och anspråksfullt pladder i dialogen. Såsom det nu är, få några vackra scener och verkligen fina karaktersdrag i de två sista akterna bära upp tyngden af det hela.

I så måtto som stycket kan kallas en tendenspjes är icke Mjölnarfröken Marianne, utan fadren, aristokraten baron Tage Lilje, hufvudpersonen. Det är han som representerar den fördom, som stycket vill gendrifva; men såsom karaktersmålning vinner Mjölnarfröken sjelf ett öfvervägande intresse, från den stund hon återgått till sitt ursprungliga hem i mjölqvarnen, och der i uppfyllelsen af nya pligter vinner midt under pröfningen en förut icke anad sinnesro. Den sentimentalitet, som stundom besvärar styckets senare del, är att föredraga framför de mera anspråksfulla än själfulla nycker, genom hvilka författaren under den långt utdragna första delen velat göra sin hjeltinna intressant. Fru Hwassers stora talent förmådde ej öfverskyla bristerna, men gaf desto mera lyftning åt rolens vackrare partier. Tage Lilje spelades af hr Almlöf d. ä., som i denna genre ännu alltid ses med nöje.

I hr Jolins stycken saknas aldrig en med stor förkärlek behandlad rol för hr Jolin sjelf. Denna gång var det onkeln, kammarjunkaren Jacques von Urne, en förnäm, galant tok, Mariannes förklarade beundrare, som dock är nog ridderlig och godhjertad att icke öfvergifva sin lilla älskling i hennes förmenta förnedring.

Mariannes verkliga fader, den hederlige mjölnaren Thorkel, spelades af hr Broman, som så väl förstår att gifva oss typer ur sådana samhällsklasser.

Ove sjögasten, den återfunne sonen, framställdes af hr Kinmansson hurtigt och godt. För öfrigt bemärktes bland birolerna, doktor Anders Kant och Baron Edvard v. Hohen, den förre tjenande att, såsom en motsats, belysa baron Tages karakter, den senare, en ung förnäm pedant, utsedd af fadren till Mariannes make, men öfvergifvande henne i olyckan.

Upplösningen är mer än vanligt lyckligt funnen, och det hela efterlemnar ett mera tillfredsställande intryck, än hvad man af början kunde hoppas.

— *Oberon* är som man vet det sista af den odödlige *Webers* större arbeten. Vi återfinna här allt det för honom karakteristiska: en ovanlig melodisk rikedom, ungdomlig friskhet, kraft och en känslighet, fri från hvarje inblandning af pjunkig hjertnupenhet. En egendomlig, berusande och dock icke enerverande doft hvilar öfver det hela, och gör detta mästerverk till något i sitt slag hittills oupphunnet. Utförandet af denna opera, som förliden måndag gafs på Kungl. Teatern, är i hög grad tillfredsställande. — *Hyon* eger i Herr *Arnoldsson* en representant, som på samma gång han ger en vacker form åt denna företeelse från den gamla riddartiden, sjunger sitt parti med en verve och bravour, som torde ega få motsvarigheter. Aldrig hafva vi åtminstone hört någon sångare, ens på aflägset sätt, föredraga *Hyons Aria* i första akten, såsom H:r A. gör det. Fullkomligt egendomligt för H:r A. är i öfrigt hans förmåga att „*con piena gola*“ debitera de mest halsbrytande koloraturer med precision och elegans — en omständighet, som i öfrigt icke litet bidrager att ge en sann bild af den „*valeur*“, som utgör ett framstående drag i den ridderlige Hyons karaktär. — *Fru Stenhammars Rezia* är ock värd mycken uppmärksamhet. Af alla våra sångerskor är hon den, som bäst förstår att uppfatta och värdigt återgifva denna och i allmänhet tysk musik. Det enda man egentligen skulle mot Fru Stenhammar ha att anmärka, är en icke nog markerad artikulation. — *Fru Strandberg* är en mycket näpen *Fatima*, och *Herr Sandström* verkligen rolig såsom *Scherasmin*. I *mamsell Sjöholm*, som sjöng ett af vattennymfernas obetydliga partier, gjorde man bekantskap med en ovanligt stark, klangfull och voluminös stämma, hvilken dock ännu icke fått den afslipning, som är af nöden för att kunna användas i något större parti.

Hvarjehanda.

BALLETTEN I KÖPENHAMN OCH MARQUIS DE BOURNONVILLE. I sitt nya arbete: "*Le Danemark tel qu'il est*" lemnar den franska författaren Oscar Comettant, hvilken i egenskap af korrespondent åt tidningen Siècle under sista danska kriget bevistade Köpenhamn och följde de krigiska rörelserna, följande temligen öfverraskande notiser om balletten i den danska hufvudstaden:

"Danskarne äro högligen stolte öfver sin ballett, och denna stolthet är i många afseenden ganska rättmätig. Ehuru det egendomliga i den danska balletten leder sitt ursprung från marquis de Bournonville, som flydde undan den franska revolutionen till Danmark, qvarstår dock ännu denna egendomlighet, och de danska mimerne äro verkligen ganska utmärkta.

I Köpenhamn utföras balletter hemtade från den skandinaviska mythologien, fulla af originel poesi och i hög grad spännande i afseende på sjelfva innehållet. Sceneriet är tillräckligt, äfven för sådana som känna till Stora Operan i Paris, och kostymerna lemna ingenting öfrigt att önska. Sjelfva dansen utgör minsta ingrediensen i dessa balletter. Danskarne anse dansen, hvarhelst den annars utöfvas, för opassande. De Danska dansöserna bära kjortlar, som räcka ända ned till fotknölarne; men som det ändå möjligen kunde hända att klädningen vid en pirouette kunde komma att lyftas litet högre än den utstakade gränsen, så träda marquis de Bournonvilles dygdiga elever på sig tjocka pantalonger af ogenomträngligt glansigt kalikå. Den öfre delen af dessa damers person är föremål för samma omsorg. Deras väl täckta behag trotsa hvarje indiskret och forskande blick — det vill säga, med antagande att i Köpenhamn något öga kunde vara indiskret eller närgånget. Gesterna och ansigtsuttrycket stå i harmoni med kostymen. Med lätt upphöjda armar och nedslagna ögon sätta de fram venstra foten och uppbygga åskådarne med sin gratie och oskuld, ingifvande dem känslor af familjeömhet, aktning för statistiska lagar och social ekonomi. Dessa aktade artister behandlas följaktligen med hvarje tecken till from beundran. Att vara dansare i Köpenhamn är det samma som att säga farväl åt verldens flärd och farliga nöjen. Det är troligen af denna anledning som Danskarne på förhänget till hvarje teater sätta det karakteristiska motto't: *Ei blot til Lyst*. Balletten bör nemligen, likaväl som tragedien och komedien, meddela lärorika lexor för lifvet."

— HAMLET, GIFVEN AF EN RESANDE TRUPP I ENGLAND. I „Chambers Journal" meddelar en skådespelerska, som hade varit medlem af ett engelskt kringresande teatersällskap, ganska pikanta historier om sitt äfventyrliga lif. Bland annat berättar hon följande: „Bland tragedier, som vi gåfvo, var äfven Hamlet. Som vi utgjorde ett temligen fåtaligt sällskap, måste de flesta medspelande öfvertaga flera roler. Så t. ex. spelades konungen och vålnaden af samma person. Denna kombination var särdeles lycklig. Skådespelaren behöfde endast lägga af sig sin krona och hermelinsmantel, svepa in sig i en blå mantel, sätta på sig en hjelm, antaga en högtidlig gång och tala i en graflik ton. Första älskaren fick på sin andel Laertes, konungen i skådespelet och Güldenstern. Komikern fick äfven godt tillfälle att visa sin talent, ty han gaf först Marcellus', sedan Polonius' och slutligen den ena dödgräfvarens rol. Den andra komikern fick icke heller skäl att beklaga sig öfver en alltför ringa andel i det hela, enär på hans anpart föllo Bernardos, Rosencrantz', den andra skådespelarens, prestens och den andra dödgräfvarens roler. Vår unga älskarinna dog såsom Ophelia och lefde åter upp såsom Osrik. Vid repetitionen hade den skådespelerska, som skulle spela drottningens rol, en förfärlig snufva. Det blir väl bättre, tänkte hon, men om aftonen, då pjesen skulle gifvas, kunde hon ej få ett ord öfver sina läppar. — „Kläd bara på er", sade den unge älskaren, „och öfverlemna det öfriga åt mig". Han gaf konungens rol i skådespelet och talade ensam hela dialogen med drottningen. Han lade så mycken qvinlig hjertlighet i sin röst, och drottningen understödde honom så väl genom rörelser med läpparne, blickar mot himmelen, vridandet af händerna etc., att ingen märkte något."

— KINESISKA TEATERN. En medlem af preussiska expeditionen till östra Asien har lemnat följande skildring af en representation, som han bevistat. Den föga djupa scenen visade på sidorna skogs- och trädgårdskulisser; fonddekorationen, som föreställde en fästning, hängde endast halfvägs ned från taket och lemnade tillfälle att se in i ett halfmörkt rum, ett slags garderob, der man gjorde toilett och läste öfver rolerna. Framför denna öppning satt orkestern, bestående af en klarinett, en violin, en gong-gong och ett slags trumma. Fruntimmer beträda aldrig tiljorna, och för att efterapa deras små fötter spänna skådespelarne på sig styltor. Framställningssättet är helt och hållet konventionelt, affekteradt och öfverdrifvet. Föredraget och gesterna, likasom de med hvitt, rödt och brunt målade maskerna, äro i högsta grad löjliga. Traditionella rörelser och toner beteckna bestämda affekter och stämningar, endast de komiska skådespelarne närma sig någon gång naturen. I sång och deklamation användes hela röstskalan, från den högsta falsett till den lägsta brummbas, alla möjliga toner, af hvilka den menskliga stämman är mäktig: det musikaliska ackompagnementet sparas härvid icke, och kraftställen förhöjas ytterligare genom ett väldigt dunkande på gong-gongen. Musiken utmärker sig för fullkomlig brist på takt, melodi och harmoni, och man hör endast skriande dissonanser. Den förste hjelten spelade temligen hyggligt, men tvenne gubbar, hvilkas af hvit getragg hopsatta skägg från öfverläppen hängde ned på bröstet, tjöto och larmade ohyggligt. De skådespelare, som skulle föreställa fruntimmer, talade oupphörligt i den högsta falsett. Publiken, som satt i den halfdunkla salen, följde föreställningen med ljudlöst intresse, icke det ringaste störd af lampputsaren, som midt under spelet gick och hällde olja i lamporna. Samtliga skådespelarne aflägsnade sig på samma sätt som de hade inträdt, trippande den ena efter den andra, sedan de först hade sprungit omkring i en cirkel.

— ETT PATRIOTISKT FRUNTIMMER. I Jackson, Michigan, har en ovanligt vacker, ung dam drifvit rekryteringsväsendet på ett alldeles nytt sätt. Hon erbjöd sig nemligen att gifta sig med en man, som ville låta enrollera sig och gifva henne värfningspenningarna, och det dröjde icke länge innan en giftermålskandidat infann sig; men då mannen hade afgått till hären, gifte hon sig med en annan, på samma vilkor, och fortsatte sålunda sina ansträngningar för att leverera det nödiga manskapet, till dess hon hade hunnit till numro fyra, då myndigheterna lade sig imellan och satte stopp för utöfvandet af denna egendomliga patriotism.

Charad.

Mitt *första* har du haft, min vän,
Och har det kanske äfven än,
Och är det kanske sjelf också,
Om du är numro Ett af Två.
Mitt *andra* dubbel mening har
I synnerhet från forna dar.
Det kommer sig af rök och brand,
Och fordrar läkarns hjelp ibland,
Men alltid när så långt det bär
Att det mitt *hela* är.

DOSAEF

SCHACK.

Uppgift 9.

Af F. HEALEY, London.

Svart.

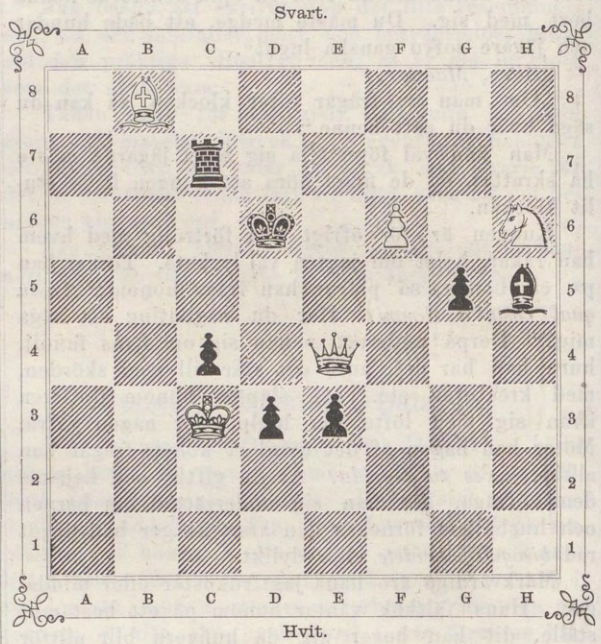

Hvit.

Hvit börjar och gör matt i tredje draget.

Uppgift 10. Af A. F. SVANBERG,

professor i fysik vid Upsala universitet, död d. 27 sept. 1857.

A2; G8; D1; B7, B8; B3, C2, D4.

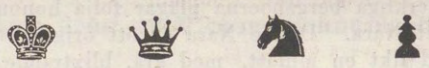

B5; H3; F4, F7; B4, B6.

Hvit börjar och gör matt i femte draget.

Bretvexling.

(I svaren på insända lösningar betyder R.: riktig, F.: falsk och Of.: ofullständig. Ett drag inom parentes är det motdrag af Svart, hvilket omöjliggör den försökta lösningen.)

J. S. (Hörby & B. 26/2): R. 3—6. Vidare brefligen.
Viking (27/2), *M. N.* (28/2), *Albicilla* (Uddevalla 2/3): R. 7.
C. E. W. (Söderköping & E. 28/2): R. 4.
H. G. C. (Falun & S. 28/2): R. 2. I uppg. 3 står ingen pjes på B3.
G..s (1/3): F. 7. (1. „ LE7—H4 eller A2—A1).
Onämnd (Falun 3/3): R. 6, F. 7 (se nästföregående svar!)
T. (Malmö & Hv. 2/3): F. 7. (1. „ KD5—C6:).
C. St. (Carlshamn 4/3): F. 7. (i flera afseenden).
Hfm, R. S., P. D. F. (Enkpg 5/3), *L. W. A.* (Göteborg 6/3), *A. V. H.*: R. 7, 8.
C. H. J. (Christinehamn 6/3): F. 7 (2. „ A2—A).
C. L—t (Gnesta & S. 2/3): F. 7. En Bonde, som nedkommer på sista raden, måste *omedelbart* utbytas mot den pjes, hans egare önskar. I Sverige drar man sig dock vanligen för att ha två Drottningar, tre Torn o. s. v.; men i utlandet (såsom Tyskland, Frankrike, England, Ryssland, Italien, Amerika och annorstädes) är man, enligt spelets antagna reglor, oförhindrad dertill. I det första partiet emellan MORPHY och ANDERSSEN, två af vår och alla tiders störste schackspelare, valde den förre för en nedgående Bonde en ny Drottning, ehuru den första ännu fanns qvar i spelet.

Bref med lösningar, förfrågningar eller annat rörande denna schackafdelning — hvilka i tidningen besvaras — sändas antingen till J. G. Schultz, Stockholm, Skärgårdsgatan N:o 10, eller till

Redaktionen af Ny Illustrerad Tidning.

Ny Illustrerad Tidnings

Aktie-egare

sammanträda till Bolagsstämma Lördagen den 11 Mars 1865 kl. 5 eftermidd. på Riddarholmen N:o 6.

Rebus.

IWAR HÆGGSTRÖMS BOKTRYCKERI.

NY ILLUSTRERAD TIDNING.

№ 11]. Utkommer hvarje Lördag. Stockholm den 18 Mars 1865. 12 Rdr årgången. [1a Bandet.

Innehåll: Nils Johan Berlin (med porträtt). — Kopparstaden, studie efter Tusen och en Natt af C—er. — Fredrik VII:s Hjelm och Harnesk (plansch). — Bref från Paris. — Ulriksdals slott, efter en tafla af H. M. Konungen (plansch). — Våra läsare, karrikaturer ritade af Stift & C:o. — Om meteoriternas uppkomst och beskaffenhet (med figurer). — En blick genom teaterkikaren. — Teater och Musik. — Hvarjehanda. — Charad. — Schack.

Nils Johan Berlin.

Få namn torde i vårt fosterland vara mera allmänt kända än författarens till Läsebok i Naturläran, en bok, som, om den äfven blifvit företrädesvis skrifven för Sveriges allmoge, dock funnit väg såväl till palatset som kojan och mäktigt bidragit att hos nationen väcka håg och intresse för kännedomen af naturen, att hos hög och låg öppna ögonen för dessa mångfaldiga företeelser omkring oss, om hvilkas inre sammanhang och väsende i dess allmänna drag ingen fullmogen mensklig varelse borde vara okunnig. Det är imellertid ej blott såsom författare af folkskrifter som Nils Johan Berlin intager ett framstående rum. Såsom kemist är han utan gensägelse en af vårt lands förnämsta vetenskapsmän, hvilket i förening med hans öfriga egenskaper gjorde att hans utnämning, under sistlidne December månad, till General-Direktör och chef för medicinalväsendet i Sverige, mottogs med allmänt bifall.

Nils Johan Berlin föddes i Hernösand den 18 Februari 1812. Fadren, som var Filosofie Lektor och en på sin tid framstående man, härstammade från en fransk familj, hvilken vid Nantesiska ediktets upphäfvande begifvit sig till Berlin och derifrån öfverflyttat till Sverige, tagande sitt namn efter nämnde stad. Modren, Augusta Kjernander, var fosterdotter till en af Linnés lärjungar, Lektorn i Fysik och Logik, Johan Salberg, och sondotter till Amiralitets-Medicus Kjernander, en förtjenstfull läkare, som bland annat författat det af K. Patriotiska sällskapet med en skådepenning i guld belönade arbetet: „Utkast till Medicinal-Lagfarenheten“, och hvars giftermål med en grefvinna Oxenstjerna på den tiden lärer väckt stort uppseende.

Sin första undervisning erhöll Berlin i hemmet af fadren, hvarefter han genomgick Hernösands skola och gymnasium, tills han 1830 blef student i Upsala. Den håg för naturens studium, som redan tidigt hos honom visade sig, väcktes och underhölls mäktigt, genom en del samlingar af naturalster, fysiska apparater och naturvetenskapliga böcker, hvilka sedan forna tider förvarades på en vind i föräldrarnes hus. Der tillbragte Berlin sina lediga stunder, ifrigt studerande och experimenterande, men saknande allt tillfälle att af andra erhålla upplysningar och handledning. Sedan han under sitt sista gymnasiiår på stadens apothek kommit öfver Berzelii lärobok i Kemi riktades hans håg företrädesvis åt denna vetenskap.

Efter det de filosofiska studierna blifvit afslutade och Filosofie Doktors-graden 1833 förvärfvad, erhöll han, genom bemedling af professor Malmstedt, tillträde till Berzelii laboratorium och enskilda undervisning, hvaraf han begagnade sig under vintern 1833—34, hvarefter han utnämndes till docent i Kemi vid Upsala universitet. Under terminerna meddelade han sedermera undervisning i Upsala, men studerade under ferierna de medicinska vetenskaperna i Stockholm och promoverades 1837, efter aflagd examina, till Medicine Doktor. Omständigheter af hvarjehanda slag föranledde nu Berlin att ingå vid nya elementarskolan i Stockholm såsom lärare i mathematik, tyska språket och naturvetenskaperna, hvilken befattning han innehade i 8 år, under tiden äfven utöfvande någon medicinsk praktik. År 1839 blef han derjemte utnämnd till adjunkt vid Carolinska Institutet och till lärare vid Apothekare-Societetens Farmaceutiska Institut. Mottog 1842 kallelse till en kemisk profession vid universitetet i Helsingfors, men blef i tillfälle att afslå detta hedrande anbud, då Carl Johan, på Sundhets-Collegii hemställan, beviljade honom ett årligt extra anslag till dess han inom fädernesiandet kunde vinna förmånlig befordran. År 1845 lemnades honom öppet att ingå såsom adjungerad ledamot i Sundhets-Collegium, eller att blifva befordrad till e. o. professor vid Lunds Universitet. Att den för sin vetenskap varmt intresserade mannen ej skulle tveka i valet var gifvet. Till ordinarie professor i Kemi och mineralogi i Lund utnämndes han 1847 och qvarstod vid denna tjenst till 1862. Berlin tillhörde väl på denna plats egentligen den filosofiska fakulteten, men hade åt sig äfven uppdraget att meddela undervisning åt medicinæ studiosi och deltog i medicinska fakultetens examina. Då år 1862 en nyupprättad profession i medicinsk och fysiologisk kemi skulle vid Lunds universitet tillsättas, blef B. af fakultet och consistorium kallad att den nya lärostolen intaga. Endast 2:ne år hade han innehaft denna, då han i Dec. 1864 af Kongl. Maj:t förordnades att förvalta Ordförande-Embetet i Sundhets-Collegium, på hvilken plats han efterträdde den frejdade läkaren och vetenskapsmannen General-Direktör Magnus Huss.

I den komité, som åren 1840—44 var nedsatt för utarbetandet af en ny farmakopé, var Berlin sekreterare. År 1844 blef han ledamot af Kongl. Vetenskaps-akademien och har sedan dess kallats till medlem af en mängd in- och utländska lärda sällskaper. Att Berlin under sitt trogna arbete i vetenskapens tjenst ej förlorat intresse och lust att deltaga uti lösningen af det sociala lifvets praktiska frågor, samt att han jemväl derutinnan haft tillfälle visa sin förmåga, bevisas bäst af den mängd olika offentliga uppdrag, som blifvit honom gifna, såsom att vara ledamot af styrelsen för Alnarps Landbruks-Institut, af Lunds Domkyrkoråd, landstingsman etc., förutom flerehanda kommunala förtroenden af mera special art inom det samhälle, i hvilket han under 20 år lefvat och verkat.

NILS JOHAN BERLIN.

Få af våra vetenskapsmän hafva varit så produktiva som Berlin. Förutom ett stort antal vetenskapliga uppsatser i in- och utländska tidskrifter, har han redigerat den nu gällande farmakopéen, samt utgifvit åtskilliga större arbeten, såsom tvenne kommentarier öfver farmakopéen, handledning vid gifters upptäckande, samt läroböcker i elementar-kemi, i analytisk kemi, i fysik, af hvilka de flesta utkommit i flera upplagor. Berlins mundtliga föredrag är flytande, samt utmärkt genom en synnerlig klarhet, reda och formfulländning, hvartill kommer en hos honom särdeles stor förmåga att underordna bisakerna för att låta det vigtiga och hufvudsakliga framträda i så mycket skarpare belysning. Dessa egenskaper gjorde hans akademiska föreläsningar synnerligen omtyckta och lärorika. De återfinnas äfven i hans utgifna arbeten, och det är förnämligast genom dem, som Berlins många läroböcker blifvit mägtiga häfstänger till att befrämja och lyfta studiet af den vetenskap, som i honom räknat en af sina förnämsta målsmän. Det är äfven genom nämnda egen-

skaper som Berlin haft en så ovanlig framgång såsom författare af folkskrifter. Det ligger i hela vår tids riktning, att popularisera vetenskapen, att ej längre låta dess språk ljuda ensamt från den akademiska lärostolen, att ej hålla vetandet instängdt i den lärdes hjerna, eller skåpsatt på hans bokhylla, utan låta det träda ut i det praktiska lifvet för att tränga så högt upp och så djupt ned bland folket som möjligt. Det trägna mödosamma arbetet, genom hvilket de vetenskapliga resultaterna vinnas, tillhör väl nu som förr och skall alltid tillhöra vetenskapsmannen såsom sådan, men de resultater, hvartill han kommer, tillhöra hela mensklighetens. De som arbeta åt andra håll i denna mensklighets intresse, och det vilja och böra vi ju alla, hafva rättmätiga anspråk på att få dem sig meddelade, utan att behöfva följa vetenskapsmannen på de obanade, mödosamma stigar han måste beträda för att vinna dem. Att framställa dessa resultater i deras allmänna drag, klart och lättfattligt, så att hvar och en på bildningens olika trappsteg bör kunna tillegna sig dem, är utan tvifvel en bland de vackraste, men mest svåra uppgifter en vetenskapsman kan gifva sig. Han måste dervid helt och hållet afkläda sig den för andra afskräckande vetenskapliga rustning, i hvilken han är van att ledigt röra sig. Han måste bortkasta de termer och benämningar han annars plägar använda; han måste tala och skrifva ett annat språk, än det som begagnas inför den vetenskapliga verlden, såvida han utom den skall blifva fullt förstådd och vinna sympatier, och framförallt måste han ega förmåga att frigöra sig från alla biomständigheter, som kunna skymma hufvudpartierna. Huru Berlin härutinnan lyckats bevisar bäst spridningen af hans Läsebok i Naturläran, som först utkom 1852, och på 10 år tryckts i 60,000 exemplar. I norsk bearbetning har den utkommit i 4 upplagor, i Dansk uti 3 upplagor, och den har, hvad som är ännu mera betecknande, rönt så stort erkännande i sjelfva det mångskrifvande och i sina egna alster så kära Tyskland, att den der redan upplefvat 2:ne mycket stora upplagor. En mindre lärobok för folkskolor, som i Sverige blifvit utgifven i samma antal exemplar som läseboken, är äfven tryckt på finska språket. För dessa arbeten erhöll författaren 1852 tvenne af Kongl. Maj:t för folkskrifter i naturläran utfästade priser, och norrmännen hafva särskildt uttryckt sin tacksamhet mot honom genom en värderik gåfva. Dessa böckers inverkan på folkbildningen är oberäknelig. De utgöra en nationalskatt, af hvilken vi med stolthet kunna dela med oss åt utlandet. Deras författares namn skall i tacksamt minne fortlefva hos svenska folket.

Ännu i sin mannaålders fulla kraft har Berlin blifvit ställd i spetsen för medicinalväsendet i vårt land. Han lemnar väl härigenom den strängt vetenskapliga bana, på hvilken han hittils med så mycken utmärkelse vandrat, men han har blifvit satt i tillfälle att utöfva en åt flera håll mera omfattande vacker och gagnande verksamhet, med många svåra uppgifter att lösa. Hans föregående lif och de egenskaper han derunder utvecklat äro en god borgen för att han skall veta inlösa de förtroendevexlar man vid hans tillträde till det vigtiga embetet på honom dragit.

Berättelsen om Kopparstaden.

Studie efter »*Tusen och en Natt.*»

af **C—er.**

I Guds, den allförbarmandes, namn!

Harun-er-Raschid, de rättrognes beherrskare, hvars själ Allah evinnerligen hugsvale, kände sig en afton synnerligt svårmodig och tung till lynnet, hvarföre han, såsom han ofta plägade, lät kalla sin förste visir, Dschafar, att han skulle uppge något medel att förjaga hans oro. Denne föreslog ock allahanda förströelser och bland annat, att han skulle besöka sin älskade Sobeide och under skämt fördrifva qvällen; men khalifen tycktes icke finna behag i något.

— Vill kanske de rättrognes beherrskare, sade Dschafar, företaga en nattlig vandring genom sin goda hufvudstad, Bagdad, för att i hemlighet göra sig underrättad om dess tillstånd? Du vet, herre, att detta ofta förr skänkt dig nöje och varit dig till undervisning.

— Du talar väl, visir, genmälde Harun något gladare. Vi skola följa ditt råd: kanske det kan blifva oss till någon båtnad. Låt göra allt behöfligt i ordning!

— Din vilja skall ske! svarade Dschafar med en ödmjuk bugning.

Inom en kort stund voro också khalifen, hans visir och Mesrur, höfdingen för de svarta snöpingarne, färdiga i sin förklädnad. De hade denna afton antagit de armeniske köpmännens drägt och begåfvo sig genom en mindre bakport ur palatset samt togo vägen utefter Tigris.

Efter en kort vandring träffade de vid flodstranden en fiskare i sin båt, lagande sina nät i månskenet. Honom bådo de sätta dem öfver till motsatta sidan. Medan de foro på vattnet, varsnade khalifen ett mindre förlustelsehus invid den stranden, dit de skulle. Ur fönstren lyste ett bländande ljus, som kastade sitt återsken långt utåt floden.

— Hvem tillhör denna kiosk? sporde han.

— Den rike Hassan, köpmannen, svarade fiskaren. Han har byggt den nyligen, för att få vistas der ostörd om nätterna, säger folket här i trakten. Många underliga rykten löpa annars om honom, fortfor den språksamme mannen. Han är mycket frikostig och gästvänlig, så att han undfägnar främlingar och resande när som helst. Men derjemnte är han alltid sorgsen och nedslagen och visar sig sällan ute.

— Vid Allah, här hafva vi ju strax ett äfventyr, sade khalifen sakta till Dschafar. Men till fiskaren sade han: Ro oss åt kiosken till, så att vi kunna gå i land så nära som möjligt intill den.

Fiskaren höll derföre båten mot det angifna stället. När de nu nalkades dit, hörde de sång och strängaspel; och då de kommit närmare, kunde de urskilja en behaglig mansröst, som till en sorglig ton sjöng följande verser:

Herrligt blomstrade mitt lif i svunna dagar, som en lotosblomma på vågen;
Men ödets stormvind kom och slet henne från stängeln och förde henne bort med sig.
Skön var jungfrun, som gaf mig sin kärlek; smärt som palmen i öknen.
Hennes ögon, när hon slog dem upp, väckte gazellernas afund.
I jemnförelse med hennes tandrad voro hafvets skönaste perlor matta och utan glans;
Och hennes andedrägt spred en doft, ljufvare än alla Indiens vällukter.
Men Allah valde mig till sin vredes käril; och mina fiender fröjdas.
Se, säga de, huru hans öfvermod tog en ända, hur Allah har vändt hans fröjd i sorg.
Jag var sällare än någon dödlig; men jag vardt uslare än den ringaste daglönare.
Derför liknar jag den suckande turturdufvan, och min tröst finnes ej under himmelen.

Derpå blef det åter tyst. Khalifen och hans följeslagare kände sig rörda af denna vemodiga klagan och suto stillatigande, tills båten stötte i land. Dschafar gaf då fiskaren ett guldmynt, hvarför denne önskade alla paradisets fröjder öfver så frikostiga gifvare. De hade stigit ur vid ändan af en liten gata, som ledde ned till floden, och till hvilken Hassans trädgård, enligt fiskarens försäkran, gränsade. Också befunno de sig, när de, vägledda af månskenet, vikit om ett hörn, snart framför en präktigt utsirad port, den de, till följe af dess storlek, ansågo som den rätta. På khalifens befallning klappade derför Dschafar på; och en svart slaf öppnade genast.

— Är detta Hassan köpmannens hus? sporde Dschafar, och slafven bejakade det. Vi äro, fortfor den förre, fattiga armeniska köpmän, som nyligen kommit till Bagdad och i afton gått vilse, så att vi ej hitta åter till vårt härberge. Men vi hörde af en man på gatan, att Hassan är en mycket frikostig man, som gerna ser gäster hos sig, och derföre äro vi hitkomne.

— Varen helsade å min herre Hassans vägnar! genmälde slafven. Stigen in och ansen hans hus som edert eget!

Harun och de båda andra följde denna uppmaning och ledsagades af slafven genom flera gemak och salar, alla glänsande af guld, silfver och de rikaste färger samt i öfrigt praktfullt utstyrda och upplysta med lampor. Slutligen ankommo de till en stor sal, ännu skönare än alla de hittills sett, och der bad slafven dem vänta, medan han underrättade sin herre om deras ankomst.

— Vid Allah, utbrast Harun, sedan slafven gått, denne Hassan synes besitta omätliga rikedomar.

— O de rättrognes beherrskare, genmälde Dschafar, du har i sanning rätt såsom alltid. Hans skatters djup kan ej mätas med hafvets.

— Men det förvånar mig högligen, fortfor khalifen, att jag aldrig hört honom omnämnas, fastän mina spejare annars känna allt af vigt, som sker i staden.

— Islams ljus kan ej framtränga öfverallt med sina strålar, inföll Mesrur med en djup vördnadsbetygelse.

Strax efter dessa ord uppslogs ett rikt förhänge för en af salens dörrar, och en skara utvaldt kraftfulla, väpnade män intågade med högtidlig gång samt uppställde sig på ömse sidor om en upphöjd plats, liknande en tron. Efter dem kom en ung, bildskön man, som satte sig i högsätet och genast omgafs af svarta slafvar i vördnadsfullt bidande ställning. Harun och hans följeslagare hade uppstigit och helsade ödmjukt den inträdande unge mannen, den de genast vid första blicken igenkände som Hassan. Denne bad dem vara välkomna och tackade dem för den ära, de genom sitt besök täcktes bevisa honom. På ett tecken af Hassan kringburos scherbet och några andra lätta förfriskningar af utsökt finhet. Under angenäma samtal förflöt en stund, och khalifen och de båda andra förundrade sig i tysthet öfver sin värds utmärkta artighet och hans behagliga sätt att lägga sina ord. Men när det led mot natten, afgingo de beväpnade, och en riklig och praktfullt anordnad aftonmåltid framsattes. Hassan bad främlingarne ej försmå hans anrättning; vatten kringbars för tvagningarna, och efter en kort bön satte sig köpmannen och hans gäster till bords. Denna måltid ökade ännu mera de främmandes förundran. Alla de läckra rätterna lågo på dyrbart arbetade guld- och silfverfat, och uppassningen skedde så fort och noggrannt, att de tyckte sig betjenas af andar, och icke af menniskor.

— Herre, sade khalifen, under det de åto, du undfägnar oss, som om vi vore förnäma män; vi fattige köpmän äro föga vana vid ett så präktigt mottagande.

— Säg icke så, främling, genmälde Hassan. Om I ock ären fattige, så visar dock edert tal och edert sätt, att I ären af god slägt; och min sed är att mottaga alla främmande så som nu eder. Blott derigenom kan jag visa mig en värdig förvaltare af de håfvor, som Allförbarmaren af sin nåd lagt i mina händer.

Detta vänliga svar behagade mycket Harun, och han började akta den rike köpmannen högt.

Sedan de slutat äta, borttogs bordet, och några unga danserskor inträdde att förlusta dem. De visade härvid stor skicklighet och mycket behag, så att khalifens och de båda andras hjertan gladdes af deras åsyn. Men Hassan åskådade deras dans med vemodigt allvar, hvilket åter storligen förvånade hans sällskap och väckte deras nyfikenhet. På en vink af honom försvunno de unga flickorna, och i stället inträdde en djupt beslöjad jungfru, som bar en cittra. Sedan hon behagfullt helsat de närvarande, slog hon några toner på sitt instrument och beledsagade med det sin smältande röst, medan hon framsade följande sång:

Tårar flöda ur mina ögon, att af mindre en bäck kunde uppspringa;
Sorgen tär på min själ, som gamen, när han röfvat ett byte.
»Hvarför klagar du i din lefnads början? Hvad hemligt qval trycker en jungfrus hjerta?
Se, du är skön som Irans ros, när bulbul för henne klagar i månskensnatten.»
Men jag svarar: Min sol har gått ned i natt; min dag uppgår ej mer:
Ty jag har förlorat den älskade och suckar ensam och öfvergifven.
Skön var han som morgonrodnaden, när han gullstänker österns berg;
Hans ännе strålade fram mellan de svarta lockarne, som fullmånen bland mörka skyar.
Hans läppar voro koraller, nyss hemtade ur hafvet,
Hans ord smälte själen, som vaxet veknar för middagssolen.
O, huru arm har jag ej blifvit! Kan någon säga: Jag är olyckligare än du?
Som dufvan i öde skog suckar jag dag och natt; förtviflan höljer mig i kolsvart mörker.

Knappt var jungfruns sång slutad, förrän Hassan med ett smärtfullt anskri slet turbanen af sitt hufvud och högljudt snyftande och gråtande föll ned mot divanens kuddar. Hans gäster förskräcktes häröfver; men en af slafvarne skyndade genast fram och badade hans panna och tinningar med välluktande vatten. Inom kort hade Hassan åter hemtat sig från sin djupa smärta; men han var tyst och suckade häftigt. Då sade Harun, hvars nyfikenhet härigenom på det högsta retats, sakta till Dschafar: Fråga honom om orsaken till hans tårar

— O de rättroende Musulmännens beherrskare, svarade Dschafar tillbaka, af nåd förskona din tjenare från framställandet af denna fråga. Du ser, o Islams herre, huru svårmodigt han suckar; och säkert skulle min fråga åter väcka hans högljudda jämmer.

Men khalifen stod ej att beveka, utan Dschafar måste fullgöra hans befallning.

— Herre, sade han derföre till Hassan, du har i afton visat oss heder utöfver all vår förtjenst. Men jag besvär dig vid Allah och hans profet, på hvilken vi alla tro, att du fyller måttet af din god-

het till randen, i det du yppar för oss, hvarföre jungfruns sång så plötsligt och djupt bedröfvade dig.

Vid dessa ord utstötte Hassan ånyo en skärande suck, och hans ögon fylldes af tårar. Men derefter sade han sorgset:

— O främling, du har besvurit mig vid Allah och hans profet, och jag kan då icke neka din vetgirighet tillfredsställelse, huru gerna jag än skulle vilja det. Så veten då, att den sång, I nyss hörden, skildrade ett tillstånd, som alldeles liknar mitt eget, och derför grep den mig så djupt. Men på det I mån förstå hvad jag nu sagt, måste jag, fast ovilligt, det vete Allah, förtälja eder min historia från dess början.

Dschafar drog en lättnadens suck, och Harun beredde sig med hemligt nöje att lära känna sin värds händelser. Men Hassan begynte:

Min fader — profeten glädje hans själ! — hade genom lyckliga handelsföretag samlat stora rikedomar. Jag, hans enda barn, var af honom bestämd för hans eget yrke, och min uppfostran hade således afsett att bilda mig till en duglig köpman. När jag fyllt aderton år och skulle börja handelsgöromål, utrustade min fader ett präktigt skepp med alla slags förnödenheter, inlade deri många dyrbara handelsvaror, som äro begärliga i aflägsnare trakter, och satte till skeppsherre en skicklig man. Sedan allt var färdigt, togo han och jag under många tårar afsked af hvarandra, och skeppet utlopp ur Bagdads hamn samt kom snart utför floden ned till Basrah. Derifrån seglade vi lyckligt i tretio dagar; men den tretiondeförsta dagen visade sig vid synkretsen en mörk punkt, som hastigt tillväxte i storlek. Skeppets befälhafvare betraktade den en stund, men sedan uppgaf han ett rop, som förfärade oss alla. „Allahs namn vare prisadt i lycka och olycka!“ sade han darrande. „Bedjen honom varkunna sig öfver eder! Ty här är knappast räddning möjlig.“ Gripne af fasa frågade vi honom, hvad som föranledde dessa hans ord. „Den mörka fläck, I sen derborta“, svarade han, „är en ofantlig fogel, kallad Rokh, som säkert ifrån fjerran varsnat vårt skepp och snart slår ned derpå. Han är så stor, att han med lätthet krossar det, och vi måste alla förgås.“ Vid detta tal uppgåfvo alla, som funnos ombord, en häftig veklagan. Somliga afsleto i förtviflan sina turbaner, medan andra under suckar och tårar anropade Allah om bistånd, och åter andra tyst afbidde hvad som skulle ske. Imellertid nalkades och växte punkten, och snart kunde vi verkligen urskilja gestalten af en fogel. Skeppsherrens ord voro således sanning. Alla böjde sig då ödmjukt för Allahs skickelse, i medvetande af att intet sker, som ej han i sin nåd förut bestämt. Inom kort inträffade ock hvad vi befarat. Ett förfärligt dån, likt fallet af en vattenmassa, hördes öfver våra hufvuden, solen gömdes för oss, och en svart ofantlig skapnad sköt rakt nedåt. Dödsångstens stund var ryslig. Höga rop omvexlade med snyftningar och böner. Nu slog fogeln ned och grep med sina klor i fartyget, kramade sönder det, som en menniska knäcker en valnöt, och släppte det åter plötsligt i hafvet. Syn och hörsel betogos mig; jag visste ej hvad som försiggick. Blott några skri af ångest trängde till mina öron. Sedan blef allt natt.

När jag åter kom till besinning, förnam jag ännu det förfärande bullret af fogelns vingslag. Jag blickade upp och häpnade. Underbara i sanning äro Guds råd (Hans namn vare prisadt!). I dödsförskräckelsen hade jag gripit tag i ett mörkt föremål, hvilket jag nu fann vara en af fogelns ofantliga klor. Här satt jag likväl temligen väl fast, ehuru det starka dånet fortfarande höll mig i spänd oro. Denna ökades, när jag betänkte mitt läge. Skulle fogeln icke genom någon häftig rörelse afskaka mig, då jag säkert fölle i hafvet? Eller, om jag lyckades komma ned på land, då han satte sig, skulle jag ej kanske råka än värre ut? I dylika tankar tillbragte jag flera timmar, under hvilka vi måtte ha tillryggalagt ofantliga sträckor, kanske flera hundra dagsresor. Ändtligen började middagssolen luta nedåt, och fogeln tröttades synbarligen. Jag vågade blicka ner och skymtade land i fjerran. Inom en timme sväfvade fogeln ofvanför detta och slog ned till min stora glädje. Knappast märkte jag att han satt sig, förrän jag släppte mitt tag och föll något samt nådde marken. Jag skyndade genast att dölja mig bakom några buskar, i hopp om att fogeln der ej skulle varsna mig. Det dröjde ej heller länge, förrän han åter höjde sig, och inom kort var han försvunnen. Jag upphöjde af ödmjukt hjerta Allahs namn, Han, som befriat mig från döden, och lemnade mitt gömställe.

(Forts. följer.)

Bref från Paris.

Den 28 Februari.

I dag slutar karnavalen, den parisiska gatukarnavalen, som för längesedan öfverlefvat sig sjelf, men ändock kommer igen hvarje år såsom en gammal gengångare och smyger sig fram på de platser, der han fordom lefde det ystra lifvet ibland vilda upptåg, ibland skratt och sprittande skämt och hela den *furie française*, hvilken verkligen lärer hafva existerat, fastän det nu är bra länge sedan. Så har man åtminstone berättat för mig, och jag skall väl tro att karnavalen äfven i Paris fordom varit något uppsluppet karakteristiskt, något värdt att se för en vän af skämt och löje, ehuru jag för öfrigt just icke har något förtroende till de gamla förståndiga herrar och damer, hvilka medlidsamt skaka på hufvudet och tala om „den gamla, goda tiden“, då allt var bättre än nu och då man företrädesvis hade ofantligt mycket roligare.

De trenne „feta dagarne“ i Paris hafva ännu sina oxpromenader, men det är ett mycket tarfligt upptåg, tycker jag, fastän herrar slagtare kosta på stora qvantiteter bladguld och paljetter och blommor af papper och några arma förfrusna mamseller på spetsen af en *char*, för att icke tala om de feta fåren, som åka i triumf och de ännu fetare oxarna, dagens hjeltar. Men så tarfligt nöjet än förefaller mig, ställer jag mig dock i ett gathörn och ser processionen passera, fastän jag visst icke håller länge ut, ifall grannlåten låter vänta på sig, utan lemnar gerna min plats åt någon gammal *bourgeois de Paris*, hvilken försäkrar, att man nu för tiden alldeles icke förstår att arrangera offentliga nöjen. — „Nej, tacka vet jag för trettio år sedan,“ utropade min gamle parisare; „då var det annat till oxpromenad. Den här lönar icke mödan att se“. Och detta upprepar han under några timmars tålmodig väntan, med ena foten i rännstenen och den andra illa fastklämd på trottoirens kant, och hvarje tionde minut tillägger han: „Jag begriper då icke att folk kan vara så enfaldigt och förspilla sin tid på så eländiga tillställningar. I går stod jag t. ex. i fyra timmar fastklämd mot en vägg, der processionen skulle passera förbi, och alla menniskor tycktes icke hafva annat att göra än tålmodigt vänta på oxarna“.

Slutligen hör man militärmusik och ser några *gardes de Paris* till häst svänga om ett hörn. Derefter komma grannt utstyrda musikanter och så dragoner och musketörer från olika perioder af Frankrikes historia, hvarpå följer någon af dagens hjeltar, stående på en blomsterprydd vagn och dragen af fyra hästar. Der hafva vi t. ex. *Maitre Guérin*, ett ladugårdens underverk, som väger 1,300 kilos, d. v. s. omkring 150 svenska lispund, och på en annan vagn tjusas våra blickar af *Capitaine Henriot*, en nästan lika vigtig personnage, hvit med bruna fläckar, charmant kreatur, hvarefter vi kunna egna vår hyllning åt *le Vieux Garçon*, som är 7 år gammal och hvit som en hvitaste oskuld samt väger sina goda 1,240 kilos.

På en stor i grönt dekorerad char ser man en idyll, en herde och en herdinna, omgifna af ett dussin bräkande får, och på en annan char throna Venus och Cupido och den skräckgifvande Mars samt alla andra Olympens gudomligheter, Olympen från Paris' förstäder. En tredje char är upptagen af åkerbrukare i kostymer från Bretagne, och på en fjerde representeras industrien af tjugo blåfrusna mamseller från Batignolles, hvilka skola föreställa tjugo af Frankrikes industriella städer. I år räknade jag inalles åtta grannt utstyrda vagnar, förutom de helt vanliga kalescherna med oxarnes lyckliga fostrare och herrar Duvall samt Fléchelle, de slagtare, som köpt offerdjuren, och hvilka, slagtarne nemligen, bekosta hela denna grannlåt och på köpet exponera sig sjelfva i öppna vagnar under trenne på hvarandra följande dagar, från kl. 10 på morgonen till 6 på aftonen.

I dag har processionen gjort sin uppvaktning i Tuilerierna och straxt efter handelsmannen och slagtaren Duvall's vagn följde då ytterligare fyra, förut icke exponerade oxar, hvilka, pariserpressen till ära, heta *le Journal*, *le Grand-Journal*, *le Petit-Journal* och *Mon-Journal*. Mången kan finna detta „betecknande för situationen“, men jag tror icke att festens anordnare och de feta oxarnes namngifvare haft den ringaste afsigt att göra några anspelningar på den franska tryckfriheten. I hvilket fall som helst äro både *le Grand-Journal* och *le Petit-Journal* samt ännu ett nytt festkreatur, benämndt *Bataclan*, dömda att jemte *Maitre Guérin* och hans kamrater i morgon offras åt den alltslukande pariseraptiten, hvilken just inviger fastan med några solida kötträtter af en *Vieux Garçon* eller hans gelikar.

Och sedan är man i Paris behörigt preparerad att mottaga, läsa och smälta „Cæsars lefnad“ af hans majestät kejsaren sjelf. Företalet till denna så länge förkunnade bok har numera stått att läsa i Monitören och derefter i alla andra franska blad, men sjelfva första delen, hvilken med säkerhet väntades i bokhandeln i morgon, lärer icke distribueras förrän i nästa vecka. Imellertid veta vi att denna del är afdelad i tvenne böcker, af hvilka den första behandlar romerska tiden före Cæsar och omfattar sex kapitel, börjande med Rom under konungarne och slutande med Sylla. Första delens andra bok lärer hafva fem kapitel, som icke gå så långt som till Cæsars stora krig.

Man är verkligen, synnerligast efter läsningen af företalet, på det högsta intresserad af att få göra bekantskap med det nya litterära arbetet, och hela det bildade Paris skulle troligtvis vara ännu mer ifrigt i detta afseende, om vi icke fått en annan stor „tilldragelse“, som kanske i ännu högre grad sysselsätter den del af allmänheten, hvilken lifvas för sköna företeelser inom konsten. Jag menar *Trollflöjtens* uppförande i Théâtre-lyrique.

Första representationen, hvilken gafs förliden torsdag, var en lysande representation äfven i salonen, ty der fanns om icke, hvad man ofta så öfverdrifvet kallar, „*allt* som Paris eger utmärkt inom den eleganta och konstälskande publiken“, dock åtminstone så mycket, som möjligtvis kunde få rum i denna teaters salon. Visserligen kunde väntan på ouverturen förefalla något tröttande, ty denna började icke förrän half nio, ehuru spektaklet var annonseradt till $^3/_4$ 8, men under tiden fick man så mycket bättre tillfälle att granska det galleri af utmärkta personligheter, som fanns i salonen och fägna sina blickar med damernas lika utmärkta toiletter. Det var i senare afseende såsom den mest lysande afton hos „italienarne“, och dock var det icke *Patti*, „la diva“, som skulle sjunga, och operan var icke af *Donizetti*, utan helt enkelt af en gammal tysk, som hette *Mozart*, en herre som egentligen aldrig förmått slå an på pariserpubliken och af hvilken man hittills hört endast tvenne operor, „Figaro“ och „Don Juan“, ja kanske också „Enleveringen ur Seraljen“ samt jag tror en gång eller kanske ett par „Cosi fan Tutti“; alltnog, det är blott „Figaro“ och "Don Juan“, som äro bekanta i Paris och af dessa mest den förstnämnda. Men den publik, som den 23 februari samlat sig i Théâtre-Lyrique, var en nästan uteslutande musikalisk, en som verkligen visste något om Mozart. Jag undantar då naturligtvis en och annan *vän* af musik, som icke är *kännare*, en sådan, som Ny Illustrerad Tidnings korrespondent, hvilken blott njuter af allt som är vackert.

— „Trollflöjten“ har aldrig förr gifvits i Paris? — sade jag till min granne, en monsieur, som förut tilltalat mig och gifvit mig anvisning på några celebra fysionomier, hvilka jag förut icke kände.

— *Pardon, monsieur!* — svarade min granne. — Den operan har verkligen gifvits, men i mycket stympadt skick. Redan i början af detta århundrade gafs här i Paris „les Mystères d'Isis“, en sönderstyckning af „Trollflöjten“ med tillägg af åtskilliga bitar ur andra operor, en osmaklig *olla podrida*, som bjöds publiken med många års mellanskof och ännu för några och trettio år sedan fortsatte att göra Mozarts namn missljudande i parisarnes öron.

Ändtligen började ouverturen, och ifrån denna stund ända intill sista biten af operans final hölls publiken i den oupphörliga „tjusning“, som endast ett sådant mästerverk kan åstadkomma. Men det hedrar pariserpubliken, tycker jag. Man visade icke en enda minuts otålighet, och detta oaktadt spektaklet slöts först kl. $^1/_2$ 1. Libretton är i åtskilligt omarbetad, dock är handlingen nästan densamma, som efter Schikaneders ord, om man undantager att „Nattens Drottning“ här är endast Paminas rival. För öfrigt nödgas jag erkänna, att det är så många år sedan jag senast hörde Trollflöjten, att jag afstår från försöket att göra jemförelser med operans uppsättning på Stockholms scen. Direktör *Carvalho* hade icke sparat något för att göra allt så praktfullt som möjligt, och jag betviflar att Trollflöjten någonsin, ej ens i Stockholm, gifvits med en sådan scenisk glans i *allt*.

Madame *Miolan-Carvalho* visade ännu en gång att hon är en utmärkt artist. Denna sångerska är icke mera i ungdomens fägring, och man hade kanske önskat att Pamina återgifvits af en yngre skådespelerska, men man glömde denna önskan, då man *hörde* madame Carvalho.

Det var, såsom ni vet, vår unga landsmaninna, mamsell *Christine Nilsson*, som utförde det ej qvantitativt stora, men oändligt svåra partiet af Nattens Drottning. Denna rôle är ungefär raka motsatsen till „Violettas“, der mamsell Nilsson förut vunnit så stort bifall, och många hade kanske betviflat att den unga sångerskan kunde besegra svå-

righeterna i det helt och hållet exeptionella parti, som är Nattens Drottnings. Dessa svårigheter voro för henne blott ett lekverk, tycktes det, och aldrig, det erkänner man allmänt, hade man väntat sig få höra något så utomordentligt, som utförandet af den mirakulösa arian i tredje akten. Jag har ej heller någonsin sett en publik så entusiamerad, som efter denna aria, hvilken den betagna publiken „bisserade“ i sin förtjusta otålighet, ty värr innan den var riktigt slutad. Om mamsell Nilsson ej funnits i Paris, hade Trollflöjten ej kunnat gifvas, ty ingen annan än hon förmår utföra nämnda aria här för närvarande. Verkliga musikkännare sade sig betagna af en „helig fasa“ öfver sångerskans „djerthet“ — jag anför blott hvad jag hörde rundtomkring mig — och detta intryck kunde endast besegras af förvåningen öfver den utomordentliga lätthet, hvarmed mamsell Nilsson ännu en gång utförde samma „halsbrytande“ aria. Man förmärkte icke den ringaste ansträngning. Det var, som sagdt, ett blott lekverk för denna förvånande Nattens Drottning, och derunder *spelte* hon så, som blott en verkligt stor artist kan spela sin rôle. Jag hoppas att parisertidningarnes referater hinna er på samma gång, som detta bref, der jag endast högst ofullständigt kan återgifva intrycket af mamsell Nilssons uppträdande i Trollflöjten, och att ni således kan se att det icke är endast en välvillig landsman, som skildrar triumfen, utan en trogen referent. Mamsell Nilsson, "la nouvelle *diva*“, såsom hon nu kallas, är en stor prydnad för den scen, som lyckats vinna henne. Men det är omenskligt, säga de verkliga musikkännarne, att ropa da capo på ett sådant stycke, och göra det fyra gånger i hvarje vecka under kanske tre månader. Ni bör känna er fatigerad, mamsell Nilson? Nej, svarar den unga artisten med sin enkla hjertlighet, icke känner jag mig fatigerad det ringaste; och hon ber att hennes vänner icke måtte oroas för hennes skull.

Alla de andra utförande gjorde sina saker förträffligt: *Michot* såsom Tamino; *Troy* såsom Papageno; *Depassio* såsom Sarastro; *Lutz* såsom Monostatos; madame *Ugalde* såsom Papagena. Mycket vore kanske ännu att skrifva om denna representation, men jag hinner ej mer i dag.

C. L.

KONUNG FREDRIK VII:s FÖRGYLDA SILFVERHARNESK OCH STÅLKASK.
Efter hans död skänkta till H. M. Konung Carl XV.

Ulriksdals Slott.

Sveriges konungar hafva sedan långt flydda tider, från generation till generation, fäst sina namn vid någon naturskön plats, som de företrädesvis älskat, smyckat och omhuldat. Så hafva de tid efter annan uppstått, fallit i glömska och vanvård, samt återuppstått, alla dessa kungliga slott och kungsgårdar, som, isynnerhet i Mälaredalen och trakten närmast hufvudstaden, täfla i naturskönhet, minnesrikedom, prakt och konstskatter. Det vore lätt att med historien i hand genomgå hela raden af dessa minnen, men här blefve det måhända tröttande.

Vare det nog med den antydan, att hvad Haga var för Tredje Gustaf och Rosendal för Carl Johan, det är för Carl XV Ulriksdal. Detta slott är äfven, sådant det nu synes, den nu regerande konungens skapelse. Det är han som återlifvat detta lustslott, hvilket, efter att hafva i forna tider bevittnat drottning Christinas lysande hof, sedermera nedsjönk till den aktningsvärda rolen af invalidhus. I arkitektoniskt hänseende är det visserligen fortfarande det kanske minst rikt utrustade af de kungl. slotten, men såväl inredningen som den omgifvande naturen och anläggningarna hafva denna prägel af frisk, husvarm, öppen trefnad, som så väl sammanstämmer med konung Carls glada, flärdfria och skönhetsälskande sinne.

Det ligger ett uttryck af ens egen karakter i den natur man företrädesvis älskar. Konung Carl målar helst norska fjäll-landskap, och han har valt sin sommarbostad vid Edsvikens strand, som visserligen ej har den lyriska stämning som Brunnsvikens vid Haga, men så mycket mer friskhet och omvexling. Ulriksdal har något lätt tillgängligt på samma gång som något privat, och denna lätthet att efter behag antingen umgås med folket eller lefva sitt ostörda privatlif lämpar sig så synnerligen väl för Carl XV:s lynne. Ej underligt då att han älskar sitt Ulriksdal, som, om alla planer gå i verkställighet, en dag skall framstå rikare smyckadt af hans hand.

Om konung Carl varit „född en hyddans son“ hade han troligen som målare varit mer än en begåfvad och talentfull dilettant; han skulle då haft tillfälle att till fullmogen konstnärlighet utbilda en sällsynt varm känsla och öppen blick för na-

ULRIKSDALS SLOTT
Efter en tafla af H. M. Konung Carl XV

Våra läsare.

TECKNADE AF STIFT & COMP.

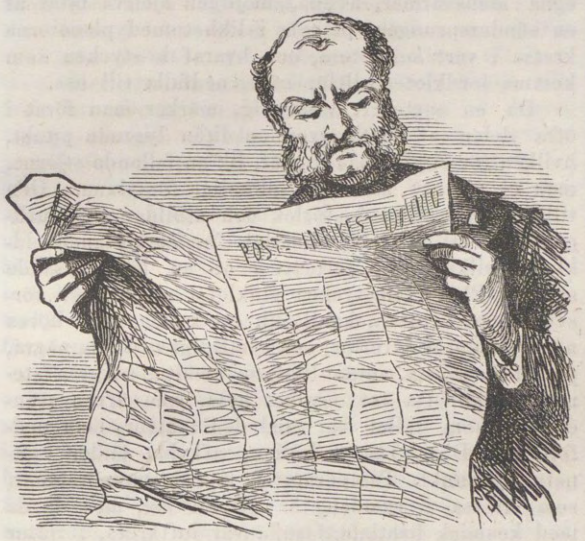

Post- och Inrikes Tidningar.

Aftonbladet.

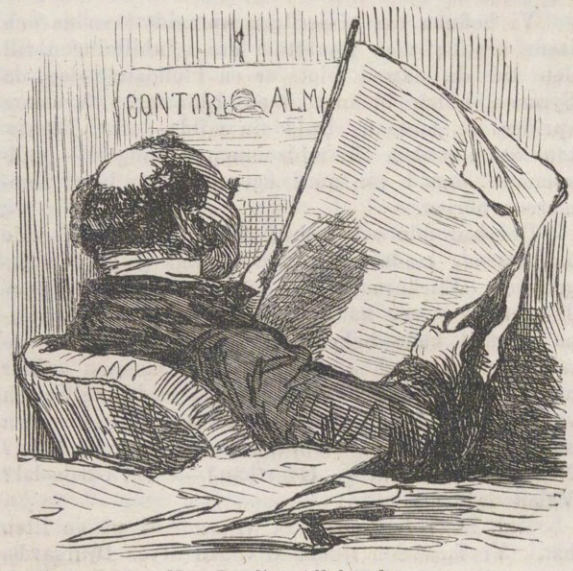

Nya Dagligt Allehanda.

Stockholms Dagblad.

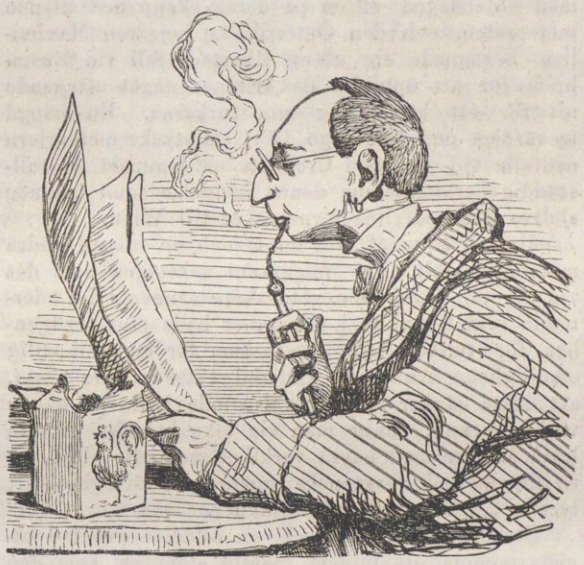

Väktaren.

Göteborgs Handels- och Sjöfarts-Tidning.

Dagens Nyheter.

Kapten Puff.

Fäderneslandet.

Illustrerad Tidning.

Söndags-Nisse.

Ny Illustrerad Tidning.

turens isynnerhet mera storartade drag af skönhet. Men så som han nu målar för sitt nöjes skull på lediga stunder, kan dock den skickligaste målare ofta afundas honom totaleffekten och stämningen i hans taflor.

Vi befinna oss visserligen nu midt i snöns och isens årstid; men försättom oss i inbillningen till den tid då natten blott är en blundande dag, då Syrenen redan bleknat, men Linnæan i furuskog sprider ur mossans bädd sin milda doft. Försättom oss i tanken till midsommarens högtid — midsommar, som i vår nord egentligen är blott sommarens början.

Det blir öde och tomt i staden. Vid de tusende ångbåtarnes landningsbryggor samlas glada familjegrupper. Flickorna bära sina luftigaste sommardrägter, gossarne hafva vid de nyss började ferierna förgätit både boken och ferlan, pappa är finrakad, stärkt och nystruken, och mamma ordnar under Märthas bekymmer korgarne med buteljer och vägkost. Skola då *vi* ensamt stanna qvar i den solbrända, folktoma stenöcken, som vi kalla Stad? Nej, ut i det fria! — Hvarthän? — Till Ulriksdal? Välan då!

Vid Logårdstrappan gå vi ombord på en liten båt. Vi fara den tjusande vägen öfver Djurgårdsbrunnsviken förbi Framnäs, Sirishof och Rosendal, genom kanalen, förbi Lidingöbro och vidare genom den nyanlagda kanalen vid Ålkistan in till Brunnsviken och Haga. Detta var visserligen en opåräknad krokväg, men det dröjer ej länge innan en annan liten båt anländer för att föra oss fram till Järva. Nu blott en liten fotvandring och vi äro framme. Låtom oss taga vägen åt höger öfver den friska skogsbacken. Vi hafva nått dess spets; vi stiga utför; och se, framför oss ligger den glada Edsviken och vid våra fötter det fagra Ulriksdal. — Stanna, här slå vi oss ned!

Närmast framför oss på en gräsplan under lummiga träd se vi det kungliga hofvet samladt till midsommarsfest omkring en smyckad majstång. Längre fram skymtar det kungliga slottet med sin afstängda lilla idylliska udde, der ingen kan störa den höga familjens fredliga privatlif; och i fonden öppnar sig Edsvikens pittoreskt anordnade perspektiv.

Hvad under om vi tjusas af denna tafla? — Den har tjusat äfven konung Carl — och sådan han målat den, såsom en gåfva åt sin ståthållare på platsen, hafva vi sökt att efter förmåga återgifva dess friska fägring.

Fredrik den Sjundes Kask och Harnesk.

Efter konung Fredrik VII:s död skänktes hans dyrbara vapenrustning åt konung Carl XV såsom ett minne af den hädangångne vännen. Den bars af kung Fredrik såsom chef för gardet till häst, men äfven ofta vid större audienser eller vid festligheter, då Danakonungen satt i vänsällt lag och bägaren gjorde sin rund. Han plägade da, klädd i denna lysande vapenrustning, resa sig från högsätet och med den manligt ljudande stämma, som var så kär för hans folk, föreslå välgångsskålar för de hedersgäster, som sutto vid hans kungliga bord. Kasken är af glänsande stål; bröst- och ryggharnesket af förgyldt silfver. Invändigt är den fodrad med hvitt; kring armöppningarne och nedtill är den garnerad med rödt kläde. Den står nu uppställd i konung Carls arbetsrum, nära vid skrifbordet, såsom en kär påminnelse om en upprigtig vän.

Om meteoriternas uppkomst och beskaffenhet.

Nästan hvarje folks gudalära vet att omtala några från himmelen nedfallna föremål, hvilka antingen blifvit ansedda för svåra järtecken eller såsom bevis på en särskild gudamakternas gunst, hvarigenom det af dem gynnade folket erhållit en osviklig skyddsamulett. Sålunda nedföll, femton hundra år före vår tideräkning, en stenmassa på ön Creta och blef förvarad af presterna i ett särskildt tempel, samt begagnad vid religiösa ceremonier. Under Numa Pompilii regering i Rom, 700 år före Kristi födelse, nedföll en sköldformad jernmassa, hvilken ansågs utgöra ett så vigtigt skydd för den Romerska staten, att den med synnerlig omsorg förvarades. Man lät t. o. m. förfärdiga elfva likadana stycken, på det att den rätta skölden icke så lätt skulle kunna igenkännas och af något fiendtligt folk bortstjälas. Äfven i Mecca är sedan långa tider tillbaka en helig svart sten inmurad i templet, hvilken, enligt hvad det berättas, såsom rubin (glödande röd) nedfallit från himmelen, men genom menniskornas synder blifvit svart och som redan långt före Muhameds uppträdande betraktades af araberna såsom en stor helgedom — en åsigt, som Muhamed sjelf icke underlät att fortfarande befrämja, och som derföre ännu hyllas af Muhamedanerna. Under medeltiden blefvo några svenska sjömän ihjelslagna af en på deras skepp nedfallande meteorsten, och den Österrikiske kejsaren Maximilian begagnade sig af ett likartadt fall vid Ensisheim för att upplifva de kristnas något aftagande nit för ett härnadståg mot turkarna. En mängd trovärdiga personer sågo 1751 ett stycke meteorjern nedfalla vid Agram i Croatien och lemnade en fullständig berättelse om denna händelse samt insände sjelfva det nedfallna jernstycket till Wien.

Men i trots af alla dessa och en mängd andra meteorstensfall, lika noggrannt iakttagna som det vid Agram, förklarade vetenskapsmännen i det adertonde seklet, hvilka i allmänhet hade stor benägenhet för tvifvel, hela företeelsen för en fullkomlig omöjlighet. Ännu då Chladni 1794 vågade påstå, att dessa sägner allt för väl kunde hvila på någon verklig grund, ansåg man sig icke behöfva bemöta hans åsigter med några verkliga motskäl. Det var nemligen under vetenskapsmännens värdighet att lyssna till vidskepliga folksägner.

Stridsfrågan fick dock en alldeles oväntad utgång genom ett ytterst ymnigt stenregn, som den 26 April 1803 bevittnades af invånarne i flera nära Laigle i Normandie belägna byar, på hvilkas egor tusentals meteorstenar med starkt dån och buller nedföllo. Ortens maire inberättade den sällsamma företeelsen till Paris, der man dock till en början endast beklagade att Laigle i vårt upplysta tidehvarf hade den oturen att styras af en maire, som var nog enfaldig att tro på dylika galenskaper. Men sedan den utmärkte fysikern Biot rest till stället, derstädes uppsamlat prof af de nedfallna stenarne och upptecknat utsagon af tusentals ögonvittnen, blef ett förnekande af händelsen icke mera möjligt.

Sjelfva företeelsen var bevisad, och alla strider om dess möjlighet eller omöjlighet afslutade. Det återstod nu endast att utforska en antaglig och mot de vanliga naturlagarne icke stridande förklaring af dessa från luftkretsen nedfallna stenars ursprung.

Man begynte derför med förnyad ifver att omsorgsfullt undersöka alla äldre förut såsom orimliga sagor föraktade uppgifter om fall af meteorstenar; nya hithörande företeelser blefvo årligen af ögonvittnen upptecknade, och efter några årtiondens forskning kunde man genom en sammanställning af de vunna iakttagelserna bevisa, att meteorstenar hvarken, såsom en del forskare i början förmodat, bildat sig i luftkretsen, eller, såsom andra antagit, blifvit af våldsamma vulkaniska krafter utkastade från månen, utan att de fastmera tillhört egna stensvärmar, hvilka, möjligen sjelfva bitar af en söndersprungen planet, i likhet med planeterna kretsa i vårt solsystem, och hvaraf de stycken, som komma jordklotet alltför nära, nedfalla till oss.

Då en meteorit visar sig, märker man först i öfra delen af luftkretsen en liten lysande punkt, hvilken rör sig hastigt framåt, lik en fallande stjerna, men ej för att som den plötsligt försvinna. Den tilltager i stället i storlek och utbildar sig slutligen till ett lysande, hastigt framåtskridande eldklot, hvilket ofta fortsättes af en lång lysande svans. Plötsligen tyckes eldklotet stanna och försvinna, en våldsam knall, lik ett kanonskott, höres några minuter derefter, och samtidigt nedfalla några, på ytan svarta, inuti likasom smälta, askgråa stenar, hvilka ofta äro mycket heta, men äfven stundom, såsom fallet var med den meteor, som nedföll vid Dhurmala i Indien, afkylda under vattnets fryspunkt. Temperaturen hos de meteorstenar, som kretsa i rymden, är ytterst låg, men då de med kosmisk hastighet träffa vår luftkrets, förtätar sig luften ikring dem, och en värmegrad uppstår, nog stark att smälta stenen på ytan. Det ofantligt stora lysande eldklotet, hvilket ofta tyckes hafva flera hundra alnar i genomskärning, består utan tvifvel hufvudsakligast af förtätad och starkt upphettad luft. Endast kärnan och sjelfva eldklotets egentliga orsak utgöres af den merändels ganska obetydliga meteorstenen. Möjligt är också, att endast en lössprungen splittra af den ursprungliga meteorstenen nedfaller till oss, medan hufvudmassan fortsätter sin bana i verldsrymden, efter att hafva vidrört vår luftkrets. Endast sålunda kan man förklara den jemförelsevis ringa hastighet meteoriterna oftast ega då de träffa vårt jordklot. Den nedan aftecknade meteorstenen från Norge nedföll t. ex. på en is, utan att genombryta istäcket.

Innan kemisterna i spectral-analysen funno ett sätt att utreda af hvilka ämnen solen och andra himlakroppar bestå, utgjorde meteorstenarne det enda prof på materien i verldsrymden, hvilket de kunde undersöka, det enda medel hvarigenom de kunde få en insigt om beskaffenheten af materien utom vårt jordklot. De största kemister, bland hvilka här särskildt må nämnas vår store landsman Berzelius, hafva derföre egnat sin tid åt en noggrann analys af dessa kroppar. Märkligt nog hafva de i dem icke kunnat upptäcka något enkelt ämne, som ej förut blifvit funnet på vår jordyta; men detta oaktadt hafva meteorstenarne ett så egendomligt, från våra vanliga stenarter afvikande yttre, att de genast utan svårighet kunna skiljas från jordiska mineralier eller bergarter, och endast en kort beskrifning torde vara nödig för att göra dem lätt igenkänneliga.

De meteorstenar, som hittills blifvit insamlade, sönderfalla i tvenne ganska skarpt skilda grupper: jernmeteoriter och stenmeteoriter. Jernmeteoriterna bestå nästan uteslutande af en legering utaf jern och nickel, sparsamt inblandad med blyerts, svafveljern, äfvensom ett för meteorstenar och vulkaniska bergarter egendomligt talkjords-silikat, benämdt olivin. Färdigbildadt metalliskt jern tyckes knappast förekomma i den ursprungliga jordskorpan, och från jern, hvilket blifvit framstäldt i våra smälthärdar, skiljer sig meteorjernet dels genom sin halt af nickel och ofvan omnämnda i meteorjernet inneslutna främmande mineralier, dels genom en för meteorjernet alldeles egendomlig kristallinisk struk-

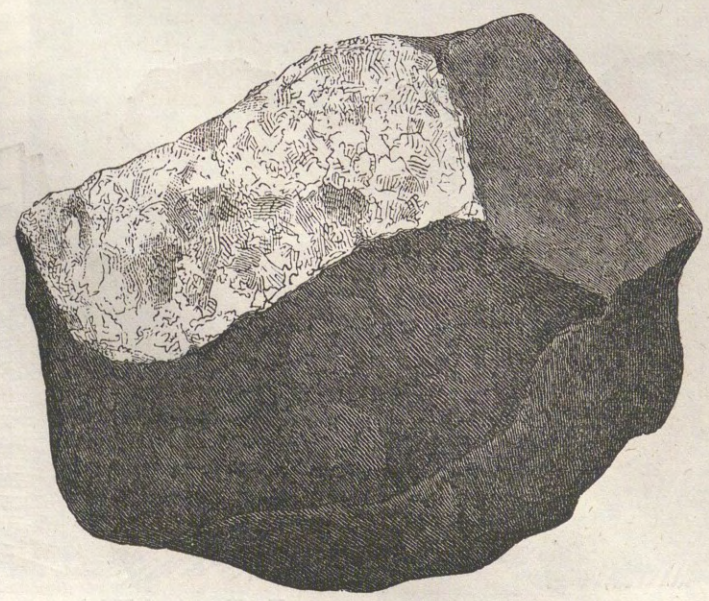

Meteorsten nedfallen vid Skie i Norge.

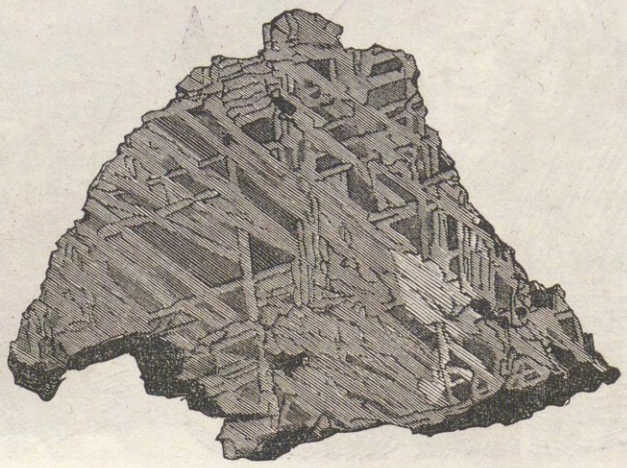

Etsad meteorjernskifva.

tur, som lätt framträder, om en slipad yta af dylikt jern etsas med starkt skedvatten. Såsom vår omstående teckning visar, får den slipade ytan då ett damaskeradt utseende, hvilket svårligen med konst kan eftergöras. Ofantliga massor meteorjern af flera hundra centners vigt hafva i synnerhet blifvit funna i Amerikas ödemarker, hvilka i alla riktningar genomströfvas af vilda folkslag, som sjelfva ej känna konsten att nedsmälta malmer till jern, men deremot med begärlighet omfatta hvarje tillfälle att förvärfva sig denna för dem så ytterst vigtiga metall. Fyndet i ödemarken af en större jernmassa betraktas derför som en vigtig händelse, och kunskapen derom behåller sig länge med sägnen från man till man. I Sverige, jernindustriens uråldriga hemland, har någon jernmeteorit aldrig blifvit funnen, möjligen till följd deraf, att det jern, som hos oss träffats i jorden, ansetts utgöra gamla tackjernsbitar, smältstycken m. m., och således väckt föga uppmärksamhet.

Den ofvan omtalade vid Agram nedfallna meteorstenen utgjordes hufvudsakligast af gediget jern, men sedan dess har något fall af en jernmeteorit icke blifvit iakttaget, och de svärmar af stenar, hvilka för närvarande korsa jordbanan, tyckas derför förnämligast bestå af stenmeteoriter. Stenmeteoriterna äro merendels askgråa, och hafva oftast en mer eller mindre löskornig struktur, så att de vid hastigt påseende få ett visst tycke af gammalt murbruk. De igenkännas dock lätt, dels genom små korn af metalliskt jern, hvilka äro spridda öfverallt i deras massa, dels genom den för meteorstenarna så egendomliga svarta, tydligen genom smältning uppkomna hinna, som omger deras yta. Någon i Sverige nedfallen stenmeteorit har icke heller blifvit insamlad; men väl nedföll år 1814 en meteorsten af ett barnhufvuds storlek vid Luotolaks i Finland, och 1847 en något mindre dylik vid Skie i Norge, af hvilken vi här lemnat en afbildning i naturlig storlek, efter en gipsmodell, förvarad bland Riksmuseums mineralogiska samlingar.

Redan för längre tid sedan trodde sig Berzelius hafva uti en meteorsten från Alais i Frankrike påträffat spår till ett kolhaltigt, organiskt ämne. Då dylika organiska ämnen på vårt jordklot alltid leda sitt ursprung från växter eller djur, offentliggjorde Berzelius sin upptäckt med stor tveksamhet, och den ådrog sig derför ej någon synnerlig uppmärksamhet. Men nyligen har Wöhler fullständigt bekräftat denna upptäckt, i det han påträffat spår till organiska ämnen uti en mängd meteorstenar. Ytterligare har denna vigtiga upptäckt blifvit bekräftad genom några vid Orgueil i Frankrike den 14:de Maj 1864 nedfallna meteorstenar, hvilka innehålla ända till 6 proc. kolhaltiga organiska ämnen. Alla organiska ämnen bestå af kol, väte, syre och qväfve, och hvarje kemist har således så stor tillgång som helst på de enkla ämnen som ingå i dem, men detta oaktadt har det först på de sista åren efter flera fåfänga försök lyckats att af ofvan anförda elementer sammansätta några sådana substanser, som de af hvilka växterna och djurens kroppar äro bildade. Denna framställning är förenad med så många svårigheter och omgångar, att man svårligen kan antaga, det de organiska ämnena uti meteorstenarna direkte bildat sig af sina beståndsdelar, och det antagandet ligger derföre nära att äfven de leda sitt ursprung från organiskt lif. Det skulle derföre numera icke vara alltför oväntadt, om man uti en af dessa från verldsrymden kommande stenar funne lemningar af djur eller växter.

De otaliga stjernfall, som vi så ofta se genomkorsa natthimmelen, uppkomma förmodligen af meteorstenar, hvilkas hufvudmassa utgöres af lätt förbränneliga organiska ämnen, och som derför fullständigt förbrinna innan de nå jordytan.

Vi afsluta vår uppsats, med den uppmaning, att om någon i Sverige påträffar ett jernstycke, om hvilket man har anledning förmoda att det är af meteoriskt ursprung, eller en meteorsten, han måtte insända densamma till Vetenskaps-akademien i Stockholm för att närmare undersökas.

En blick genom teaterkikaren.

Hvad står det på affichen? — Don Juan. Godt! Klockan var visserligen redan nära åtta, men jag skaffade mig likväl en biljett, och steg in i en loge på tredje raden. Jag vet dock ej huru det var fatt; men denna afton kunde jag icke på samma sätt som eljest njuta af Mozarts herrligaste toner. De odödliga snilleblixtarne kommo mig icke, såsom förr, att rysa af andaktsfull bäfvan. De gåfvo mig nu blott en känsla af angenämt välbefinnande, och, alltunder det att det stora flög förbi mitt öra, njöt jag af en mängd småroligheter i mitt grannskap, och lät mina blickar, med ständigt förnyadt nöje, irra omkring de komiska figurer, som mötte dem i nästan hvarje loge. Allt det burleska, som musiken frammanar i gestalter och ansigten, åsåg jag med förtjusning, och det föreföll mig horribelt löjligt, att man icke kan njuta, utan att förvrida sin fysiognomi, och ej känna sig lycklig, utan att med detsamma se ut som en galning. Jag, som så ofta hört denna musik, jag, som kände de obetydligaste takter, de vanligaste gångar, de enklaste harmonier i detta jätteverk — jag blickade blaserad och öfverlägsen kring mängden och hade mycket roligt af dess ömklighet.

O! tonernas allmakt! Du herrskar som ingen, du förvandlar, du hänför! Åldriga anleten föryngrar du, nya gestalter framdrar du i ljuset — och huru olika! Der sitter den gamle tonskalden med de välkända, grånade lockarne och blickar framför sig så djupt och så underbart, och bredvid honom grimacerar en liten herre, som kanske hellre skulle höra Trubaduren. Till höger om mig har jag en man, som jag någongång sett väga pulver på apoteket. Nu är hans uppsyn så högtidlig, som om ödets vågskål låge i hans hand. Min barberare letar sig fram och anmärker, att tenoren sjunger — som en rak-knif. — „Mamma! — fru Strandberg är ju klädd som fruntimmer“ — hviskar en pojke till en madam. En lärd musiker nickar deruppe, som en porslinsdocka, och bredvid honom ser jag en docka med min af en musiklärare. Vid min ena sida har jag en flicka, som med sin solfjäder följer musikens rythmer, vid den andra en yngling, som kritiskt kikar i partituret. „Hedemora i Andalusien!“ — fräser en kännare. — „Ja, sublimt!“ — svarar en tankspridd. Ett smältande adagio dallrar genom salonen. Alla munnar äro vidöppna, alla ögon stirra. Somliga gömma hufvudet i handen, andra blicka känslofullt mot taket. Den beskedligaste borgare ser ut som om han mördat sin broder. Den gladaste bodbetjent krymper af vemod. Den djupa känslan är granne till den konstlade, den lärde trycker den omedvetet njutandes hand. Enslingen glömmer att menskorna icke känna honom, familjefadren att det är han som bjuder. Alla gestalter äro orörliga, alla händer hvila, alla öron förfölja den sista bortdöende tonen. — Nu jublar ett allegro! Alla ögon glimma, alla hjessor nicka. Man hviftar med solfjädrar och käppar, man gnolar, man stampar takten, man knuffar hvarandra i sidan, man vaggar af och an, man är glad, ung, ogenerad, galen. Allt hvad minne och hopp eger oförderfvadt och lefnadsfriskt dansar för ögat, hviskar i örat, strålar i hjertat. Barnjoller, kärlekskyssar, blomdoft, vårluft, fogelsång, allt hvarmed jorden doftar, fästet lyser och Mozart tjusar, ler mot inbillningen. Rynkor försvinna, tårar återfödas, kinder flamma upp, och man anar en och annan blå fläck af den himmel, som hviskat sina harmonier i tonskaldens själ.

Nu kommer sista akten. Festens toner blifva ängsliga. Stengästen klappar på. Evigheten träder in i salen, och dess glädjeskimmer flämtar matt och dör. Trotset följes af samvetsqvalen, och dessa af afgrundsandarnes skri. Huru det stormar i orchestern! Hvilken tandagnisslan, hvilka fräsande lågor! Titanen skall böjas under oket. Njutningens apostel skall lida, och lida för evigt. Domen är fälld. Se icke dit bara! *Hör* huru han jämrar sig, huru han vrider händerne, huru han glömt sina hädelser, huru blek, huru gammal han är. Blunda, och ni skall varseblifva allt det der! Det är ett oredigt sorl, ett fantastiskt kabbala, en ringdans utan namn. — Gud i himlen! — det är slut!

Plötsligt hörde jag en hviskning. Jag vände mig om, och såg tvenne unga damer, hvilkas ögon voro rigtade på mig. „Ser du den der herrn?“ — sade den ena — „är han galen, min vän, eller har han bara spasmer?“

A Moll.

Teater och Musik.

Man har, och icke utan skäl, ansett „*Profeten*“ beteckna ett nedåtgående från den höga ståndpunkt, hvilken *Meyerbeer* intagit genom sina båda nästföregående sekulararbeten, „*Robert*“ och „*Hugenotterna*“. Man saknar visserligen ej den för hans egen storartade konstnärsindividualitet egendomliga, efter tidens fordringar lämpade stil, hvilken Meyerbeer hade bildat sig, i det han kombinerade det som de trenne stora nationella skolorna, den tyska, italienska och fransyska, egde utmärkande och egendomligt. Deremot återfinner man icke, åtminstone i så rikt mått, den gedigna skaparekraft, som utmärkte Robert och Hugenotterna. Han började nu använda dessa yttre medel, hvilka, noga räknadt, ingalunda bidraga att *höja* ett konstverk. De kunna visserligen för någon tid reta massans nyfikenhet, men förlora, förr än man det tror, sin dragande kraft, och efterlemna blott en förderflig öfverretning och öfvermättnad. Ingen lärer väl vilja påstå, att skridskoåkningen, soluppgången och branden äro de egentligen intressanta momenterna i operan *Profeten*. Det sannt intressanta får väl sökas i det verkligt sköna, kompositören, såsom sådan, nedlagt uti detta sitt arbete. Och skönheter finnas der ock i tillräcklig mängd, för att tillförsäkra denna opera ett varaktigt värde och för att komma oss att glömma mycket, som den sig på högre konstnärlig ståndpunkt placerande kritiken icke ansett sig kunna gilla.

Libretton till Profeten kan, å sin sida, icke heller räknas till *Scribes* bättre arbeten. — Ämnet, sådant historien gifver det vid handen, är, i och för sig, vidrigt. Den halftokige skräddaren Johan Bockholt med sitt harem, likasom hela denna vederdöparliga med sitt förargelseväckande skoj och sin pedantiska fanatism, äro så blottade på all poesi och allt berättigande till konstnärsstoff, att Scribe icke kunde begagna sig deraf med bevarande af deras ursprungliga väsende. Han bibehöll derför endast de allra nödvändigaste grunddragen af den historiska utvecklingen, men omgestaltade hufvudsakligen så väl de handlande personerna, som sjelfva handlingen.

Med uppförandet af denna opera förbinda sig för oss angenäma minnen af *Ander* och *Tichascheck*. Det är sålunda en ingalunda lätt sak att här producera sig såsom *Johan af Leyden*. Dessvärre torde man väl icke ensamt på föregångarnes förträfflighet få skylla den mindre lyckliga utgången af hr *Schæfers* uppträdande i denna rol. Hr S. är ganska rikt begåfvad för scenen. Med ett fördelaktigt teateransigte (på ett frappant sätt erinrande om den verldsbekante tenoristen Roger, hvilken „*skapat*“ ifrågavarande parti) förenar han en präktig stämma och lungor af en ovanlig styrka. Å andra sidan torde det icke vara för strängt sagdt, att hr S., för att uppbära ett så ecraserande parti, som profetens, åtminstone ännu saknar nödig talent, både som sångare och skådespelare. Om hr S. någonsin blir det ena eller andra, får tiden utvisa. Så mycket är dock säkert, att man fåfängt spanar efter någon prononcerad musikalisk instinkt, hvarförutan ingen, äfven den med instrument rikast begåfvade, någonsin kan blifva en riktigt god sångare. Man skönjer visserligen då och då en intension till något musikaliskt bättre, men den låter ej omedelbar, och tyckes, på samma gång den gör hr S:s nuvarande utmärkte och nitiske lärare heder, klarligen bevisa att jordmånen är temligen ofruktbar. Äfven på sådana ställen, som i andra aktens qvartett, tredje aktens final och sista aktens slutscen, der hr S:s väldiga stämma ovilkorligen måste åstadkomma effekt, gör denna icke ett oblandadt angenämt intryck, ty man känner och deltager i den ansträngning sångaren synes och måste göra, för att frampressa dessa formidabla ljud. — För vår del tro vi mera på hr S:s möjlighet i dramatiskt afseende. Han för sin kropp ganska väl, och har ett rörligt ansigte, ehuru hans minspel, liksom hans gestikulation, är chargeradt. — Häruti hade och borde dock mycket kunnat vara bättre, och vi kunna icke förstå att direktionen kan låta komma sig till last, att så, utan föregående undervisning eller ringaste ledning, handlöst kasta fram en nybörjare, vid hvilken den dock tyckes fästa förhoppningar.

Om de medspelande är allt godt att säga. Fru *Stenhammars* framställning af *Bertha* bar, såsom allt hvad denna artist ger, prägeln af den gedigna talenten. — *Fides*, Johans moder, är så i dramatiskt, som musikaliskt afseende den enda helgjutna karakter operan har att uppvisa. M:lle *Lublin* ger af rollen en vacker och ganska väl genomförd bild, och med sin vackra röst sjunger hon sitt parti, delvis utmärkt, alltid förtjenstfullt. Man anmärker med glädje och tillfredsställelse att m:lle L., efter sina sednaste studier i Paris, fått ett friare och mjukare anslag i de högre registren. Ännu återstår dock åtskilligt „pleurnichant“, vi kunna ej ge det annat namn, så i föredrag som tonansats, att arbeta bort. — Hr *Willmans* med mycken stil och talent sjungna kupletter i tredje akten hade förtjenat större uppmärksamhet, än den som, från publikens sida, kom dem till del.

Hr *Martin* hade arrangerat en ny skridskobalett, som tycktes oss hvarken sämre eller bättre än den gamla. — Den enda för oss märkbara skilnaden bestod deruti, att uti den nya baletten samtlige åkande, för att sluta fröjden, på ett gifvet tecken, satte hvad man här på barnspråket plägar kalla „en rofva“. — Vi veta icke om det hör till pjesen i hr M:s hemland; men så mycket kan man tryggt säga, att man här i landet anser en sådan der process både löjlig och obehaglig.

Hvarjehanda.

Den röda boken.

Hvad man än må tänka om den första franska revolutionen, står det dock fast, att den var en naturnödvändig och oundviklig vedergällning för hvad *l'ançien régime* i långliga tider hade brutit. Något oefterrättligare än det sätt hvarpå man ännu under Ludvig XVI:s regering hushållade med statens medel kan man svårligen tänka sig. I slutet af November 1789 meddelade den strängt redlige Camus nationalförsamlingen den upplysningen, att det fanns en bok öfver hofvets slöseri med statsmedlen, hvilken benämndes „den röda boken". Detta var för församlingen en i hög grad angenäm underrättelse, och man beslöt genast att förskaffa sig del deraf. Ministern Necker ville i början icke utlemna „den röda boken", men de deputerade lågo oupphörligt öfver honom, ända till dess han slutligen måste gifva med sig. Man läste boken, häpnade, skrattade, gnisslade med tänderna eller utbröt i rop af harm och förbittring.

Se här hvad man bland annat fann i denna märkvärdiga bok.

Främst paraderade Ludvig XVI:s båda bröder, grefven af Provençe och grefven af Artois. Till dessa herrar betalade staten för deras egenskap af prins af blodet 8,240,000 livres, onekligen ett för den tiden ganska anständigt apanage. Men de nöjde sig imellertid för ingen del dermed. Enligt röda boken hade den liderlige slösaren Artois endast under Calonnes finansförvaltning, utom sina reguliera inkomster, roffat åt sig ur statskassan den nätta summan af 14,550,000 livres, något som Calonne hade föreställt konungen såsom en nödvändighet, „för att betrygga prinsens lugn", och som konungen hade godkänt, emedan en så hög persons lugn icke var för dyrköpt med fjorton millioner, som afpressades det utarmade, hungrande folket. Den „filosofiske" och endast „för sina studier lefvande" Provence hade under samma tid nöjt sig med en utomordentlig inkomst af 13,824,000 livres.

Under rubriken *„Dons et gratifications"* förekommo ganska märkliga utgifter. Vi anföra några exempel: — Åt herr de Croismare 50,000 livres, „för att sätta honom i stånd att köpa sig godset Voisins." Åt polis-generallöjtnanten Sartines, „till betalning af hans skulder", 200,000 livres. Åt hr de Lamoignon 200,000. Åt madame de Maurepas 166,000. Åt hertigen af Polignac en skänk af 1,200,000 livres för att derför inköpa godset Fenestrange. Denne samme herre, hvilken, som bekant är, var en af de girigaste och gemenaste hoflismarne, hade årligen en pension af 120,000 livres. Familjen Polignacs olika medlemmar, samtligen verkliga skadedjur på statens mark, hade tillsammans pensioner uppgående till en årlig summa af 700,000 livres. — Hela pensionssystemet var i högsta grad sällsamt, oerhördt och abderitiskt. Prinsarne af blodet, ehuru begåfvade med gods och rikedomar af alla slag, försmådde för ingen del att stoppa i sin ficka årliga pensioner till ett belopp af 2,550,000 livres. Med dem täflade den högvälborna familjen Noailles, hvars medlemmar under form af pensioner och gratifikationer årligen lättade statskassan på vid pass två millioner. En herr Desgalois de la Tour hade trenne pensioner om tillsammans 22,720 livres, den första „såsom förste president och intendent", den andra „såsom intendent och förste president", och den tredje *„pour les mêmes considérations."* — Marquis d'Antichamp hade fyra pensioner, den första „för de tjenster som bevisats af hans aflidne fader", den andra „af samma anledning", den tredje „likaså", den fjerde „likaledes". En tysk furste åtnjöt äfven fyra pensioner, den första „för sina tjenster såsom öfverste", den andra „för sina tjenster såsom öfverste", den tredje „för sina tjenster såsom öfverste", den fjerde „för sina tjenster såsom icke-öfverste" *(pour des services comme non-colonel).* — General-advokaten Joly de Fleury gaf man en årlig lifstidsränta om 17,000 livres, „för att han afträdde platsen åt sin son." Grefvinnan d'Ossun, drottningens statsdam, hade en pension om 20,000 livres. Hårfrisören Ducrot hade en årlig lifstidspension om 700 livres, emedan han hade „friserat" en liten prinsessa, dotter till grefven af Artois, som likväl afled innan hon fick något hår.

Det fanns pensionstagare, som paraderade på listorna först under sina egna namn och vidare under sina fruars, söners, döttrars, bröders och systrars. Äfven sådana, som för länge sedan voro döda och begrafna, fortforo märkvärdigt nog att lyfta sina pensioner. Med hvilken skamlös fräckhet ministrarne drefvo detta ofog till förmån för sig sjelfva och sina familjer, derpå lemnar marskalken och krigsministern de Ségur ett slående exempel. Ehuru han af konungen var öfverhopad med nådebevis och skänker, ehuru han för sin egen del drog en årlig inkomst af staten, uppgående till omkring 100,000 livres samt derjemte lyckats att förskaffa pensioner åt icke mindre än elfva medlemmar af sin familj — hvaribland, efter hvad han sjelf uppgaf, tio voro officerare, af hvilka officerare fyra likväl vid närmare påseende befunnos vara flickor — hade den oförskämda menniskan likväl den fräckheten, att år 1787 ytterligare begära af konungen: ett ärftligt hertigdöme, 60,000 livres i pension, 15,000 l. i pension åt sina tvenne barn och en kontant summa, för att betala sina skulder.

Om man till dessa oerhörda summor lägger dem som drottningen med fulla händer öste ut för att tillfredsställa sina slösaktiga nycker eller för att belöna sina gunstlingar inom Polignacska familjen och andra förnäma damer, samt med detta kolossala slöseri jemför den njugghet man visade mot de nödlidande, så inser man lätt hvilket hat offentliggörandet af „röda boken" skulle väcka, och att detta hat, som ännu mera stegrades genom en svår hungersnöd, icke blott drabbade hofvet, utan äfven vände sig mot det kungliga paret. Hvad som man kan lägga konungen och drottningen till last, var en slapp eftergifvenhet för deras omgifnings glupska anspråk, men franska folket trodde att deras hjertan voro hårda och döfva för deras fattigare undersåters lidanden och förtryck.

— QUARTIER LATIN I PARIS. Ännu ett årtionde, och man skall icke mera upptäcka ett spår på marken efter det fordom så berömda *Pays Latin* i Paris. Sorbonnes gråa dôme skall höja sig öfver en ny stadsdel, öfver ljusa, breda gator, glänsande boulevarder och beskäftiga hvardagsansigten, som icke hafva det ringaste gemensamt med det forna lifvet i det latinska qvarteret. Det förskönings-system, som kejsar Napoleon och Seineprefekten baron Haussman genomföra i Paris, har äfven sträckt sig till husen i studentqvarteret. Apollosönerna måste lemna sina älskade mansarder och söka sig en annan plats der de kunna slå upp sina bopålar. Men en sådan plats finnes endast på ett vilkor: studenten måste säga farväl åt den gamla goda tidens seder och bruk och beqväma sig till att räknas till det species, som han fordom så föraktligt kallade *le petit bourgeois;* han måste hädanefter kläda sig, äta, dricka, sofva och bete sig som det anstår en lugn och stilla borgare. I denna långsamma bildningsprocess går arten *Studiosus Parisiensis* så småningom totalt under, och med honom vandrar äfven ett annat species i grafven: Pariser-grisetten, denna sällsamma personifikation af alla möjliga kontraster, af trohet och flyktighet, af uppoffrande hängifvenhet och glad resignation. Student- och grisettväsendet stod under julimonarkien, ja, ännu under republiken i full blomma; men i dag är ordet grisett redan en anachronism och har i Pariser-ordboken endast ett filologiskt berättigande. Grisetten urartar till Lorette, till dam af „demi-monde". Det drag af patriarkaliskt familjelif, som så pikant afspeglar sig i mången visa af Béranger, är för alltid försvunnet; studenten, som med tvång blifvit omskapad till gentleman, sitter dagen i ända på värdshuset, spelar kort eller domino, dricker öl och läser till och med tidningen. Ingen skald skall hädanefter uppstå och sprida sin sångs förtrollning öfver detta enformiga, prosaiska, ofta ödsliga och råa lif. — De studenter, hvilka de södra provinserna sända till hufvudstaden, bevara envist åtminstone i kostymen sina gamla traditioner. Languedocs, Dauphinés och Provences söner vandra stolt framåt i sina vidbyxor, som fasthållas vid midjan af ett enkelt snöre med en lång tofs, och sin fladdrande gråaktiga rock, samt bär på hufvudet en bred tallriksformad barett af eldröd färg, prydd med en lång, blå tofs. De nyttja inga klockor, emedan tiden icke finnes till för den lyckliga och emedan de, af brist på väst, icke ha några västfickor. Hela drägten ser föga ridderlig och troubadourartad ut och väcker intet förtroende. Också akta sig cafetiererne att ge dessa representanter af det gamla *Pays Latin* en större kredit än — tjugo sous.

— En romersk tidning gifver några notiser om konstnärshonorarier, af hvilka man inhemtar huru blygsamma sjelfva de förnämsta konstnärernas anspråk den tiden voro. Den nyligen påträffade räkningen öfver kostnaderna för Clemens XIV:s grafvård i kyrkan Santi XII Apostoli i Rom, skrifven af Canovas egen hand, visar att detta storartade konstverk med alla utgifter kostade 12,000 scudi (en scudo = nära 4 rdr rmt), af hvilka 4,561 scudi kommo på mästarens andel, hvilken hade arbetat derpå i fyra år. Och enligt ett qvitto till bankiren Chigi erhöll Rafael för en af sina taflor — 100 scudi!

Charad.

Af trång mitt *första* motsats är
Af öfver motsats är mitt *andra.*
Mitt *helas* namn ej nekas lär
Åt den i krinolin ses vandra.

ADRIANEM

Lösning af Rebus i föregående nummer:

Odin och Thor, dem känner han båda,
Freja, den himmelska, känner han ej!

SCHACK.

Uppgift 11.

Af J. Brown, Bridport.

Svart.

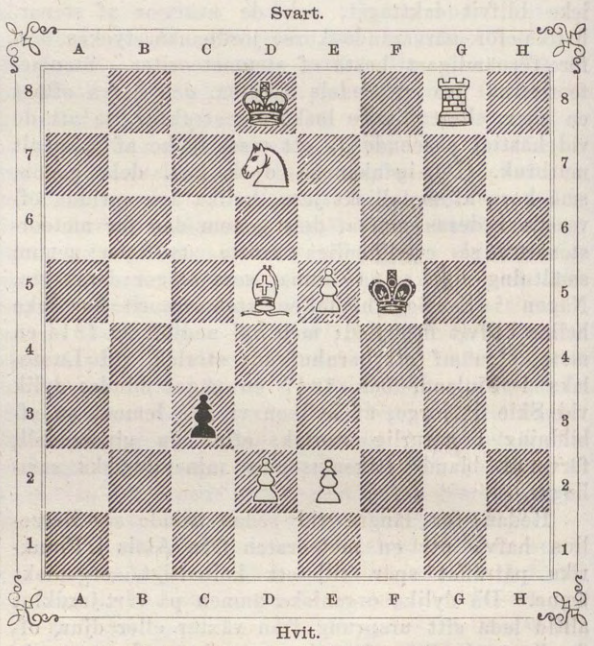

Hvit.

Hvit börjar och gör matt i tredje draget.

Lösning af uppgiften 7 i n:r 8 ($^{25}/_{2}$).

1. Dh6—c1, b6—b5 (nödvändigt för att hindra 2. Dc1—c4 ‡; på Sd3—c1: (b2, c5, e5) sker 2. Sa6—b4 ‡); 2. Dc1—h1, [1]Kd5—c6:, [2]a2—a1 D. eller T., [3]Sd3—(f2); 3. [1]Sf3—e5, [2]Sf3—e1(g1), [3]Sa6—b4 ‡. (Man finner lätt den sinnrika, ehuru enkla, idén: går Drottningen genast till h1, spelar Sv. Kd5—c6: (nödv.) och på 2. Sf3—e5† följer nu Kc6—b5; detta sista fält måste derföre »spärras» (d. v. s.: Svart måste tvingas att besätta det med en af sina egna pjeser), hvilket endast kan vinnas derigenom att Hv. går omvägen Dh6—c1—h1). Alla andra försök misslyckas. — Insänd af *Hfm* $^{25}/_{2}$, *Sahlberg* $^{26}/_{2}$, *Viking* $^{27}/_{2}$, *M. N.* $^{28}/_{2}$, *Albicilla*, Uddevalla $^{2}/_{3}$, *Felldin*, Enkpg $^{5}/_{3}$, *L. W. A.*, Göteborg $^{6}/_{3}$, *A. V. Hallongren* $^{6}/_{3}$, *G. S.*, Mora & S. $^{9}/_{3}$, *H. D.*, Upsala $^{2}/_{3}$, *C. H. J.*, Christinehamn $^{12}/_{3}$.

Hvarjehanda. I. Att på schackbrädet uppställa 8 Drottningar så, att ingendera kan slå den andra. — II. *Hvit:* Kf1; Ta1; Lb8; Sg4; Bb2, c3, d4; *Svart:* Kh1; Th8; Sd3; Ba6, e6, f7, g7, h5. Hvit har haft sista draget; det frågas: hvad har han gjort? Och hvad hade han i stället bort göra, för att genast (i samma drag) göra matt?

Brefvexling.

Viking ($^{6}/_{3}$): Det anmärkta förhållandet har sin grund ensamt i det ringa utrymmet. Måhända kunna vi likväl framdeles gå er önskan till mötes.

M. N. ($^{7}/_{3}$), *Albicilla* (Uddevalla $^{8}/_{3}$): R. 8.

Onämnd (Falun $^{10}/_{3}$): R. 8. Problemet är riktigt och skall användas. *Dock kunna vi af grundsats ej intaga en insänd uppgift, innan förf. meddelat sin egen lösning* (äfven om denna ej kan vara någon annan än den af oss sjelfve funna). Dessutom behagade ni uppgifva någon signatur.

Hfm ($^{11}/_{3}$), *P. D. F.* ($^{12}/_{3}$): R. 9, 10.

R. S. ($^{12}/_{3}$): R. 9.

H. D. (Upsala $^{2}/_{3}$, $^{14}/_{3}$): R. 4, 6, 7, 8, 10. Uppg. 9 är riktigt tryckt. Som goda schackverk kunna vi rekommendera: *Katechismus der Schachspielkunst* af Portius och *Leitfaden für Schachspieler* af v. d. Lasa. Edert första bref hade, likasom de två nästföljande korrespondenternas, blifvit af ett omildt öde borttrollade, hvilket vi hoppas ej skall hända hädanefter.

Bngr (Norrkpg & F. $^{1}/_{3}$): R. 4, F. 7.

H. G. C. (Falun & S. $^{7}/_{3}$): R. 4.

C. H. J. (Christinehamn $^{12}/_{3}$): R. 7—9, F. 10. Er variant: 1. Tg4, Db3:†; 2. Kb3:, Sd3; 3. Lf3, Se5 (hvarföre ej Sc1†?); 4. Tb4 ‡ (? ?) kunna vi omöjligt förstå.

C. L—t. (Gnesta & S. $^{3}/_{3}$): R. 8, 9.

Bref med lösningar, förfrågningar eller annat rörande denna schackafdelning — hvilka i tidningen besvaras — sändas antingen till J. G. Schultz, Stockholm, Skärgårdsgatan N:o 10, eller till

Redaktionen af Ny Illustrerad Tidning.

☛ *I anseende till den nästkommande lördag inträffande helgdagen, utdelas denna tidning åt hufvudstadens prenumeranter på fredagens e. m.*

TIDN. ST.

IWAR HÆGGSTRÖMS BOKTRYCKERI.

NY ILLUSTRERAD TIDNING.

№ 12]. Utkommer hvarje Lördag. Stockholm den 25 Mars 1865. 12 Rdr årgången. [1a Bandet.

Innehåll: En port vid Vesterlånggatan (planch). — Till Sven Tröst, poem af E. W. D—a. — Kopparstaden, studie efter Tusen och en Natt af C—r. — Ninon de Lenclos. — Signe Hebbe (planch), med poem af W. — En förgylld stigbygel från femtonhundratalet (planch). — Godset Eriksberg i Södermanland (planch). — Londons förvandling. — Litteratur. — Om inverkan af rimfrost vid bromsning af ett bantåg. — Hvarjehanda. — Charad. — Schack. — Rebus.

En port vid Vesterlånggatan.

Vår tid är nivelleringens tidehvarf. Detta kan i många afseenden vara ett godt, men visst är, att den moderna kulturens sopqvast stundom far något skoningslöst fram vid sitt rensningsarbete, och att den allmänna utjemningsmanien ofta utplånar det af ålder vördnadsvärda, utan att i stället gifva oss något som kan fylla fantasien och känslan, hvilkas betydelse för den menskliga kulturen den praktiska nyttan icke ensam kan ersätta.

Att de skarpa gränsskilnaderna mellan olika samhällsklasser utjemnas är utan tvifvel ett betydelsefullt tidens arbete i kulturens tjenst. Men föga glädjande är, att ett sådant arbete nödvändigt skall yttra sig äfven deri, att t. ex. de gamla pittoreska folkdrägterna mer och mer försvinna och lemna rum för kosmopolitiskt tillskurna, färglösa kläder med krinolinen tätt i spåren efter sig. Icke heller kan man utan en saknadens suck tänka på den dag då t. ex. det gamla Stockholm mellan broarna blir föremål för ett kanske mycket väl motiveradt ombyggnadsförslag, som, likt den parisiske prefekten hr Haussmann under Napoleons regime, far fram genom hela stadsdelar och lemnar efter sig endast räta Boulevarder.

Det finnes utan tvifvel en gräns för hvar och en, der hans historiska pietet och sinne för det pittoreska vill hejda ombyggnadslustan, äfven om den är ganska väl grundad på sanitära och ekonomiska skäl. Alla gå icke lika långt. Hos några är det ediliska nitet öfvervägande, hos andra konservatismen alltför stor. Ingen lär väl med saknad tänka på försvinnandet af våra Prestgator, Baggensgator, Kindstugugator och dylika. Men få äro väl beredda att utan en suck uppoffra t. ex. den gamla Vesterlånggatan för en modern boulevard med militäriskt ordnade husrader i uniform. Vi äro vana att älska vårt gamla historiska Stockholm och känna ingen afund öfver t. ex. ett Berlins stela prakt.

EN PORT VID VESTERLÅNGGATAN. Originalteckning af C. S. Hallbeck.

Huru glädjande det än är för en illustrerad tidning att någon gång kunna fästa uppmärksamheten vid nya byggnadsföretag, som för vår samtid utgöra en prydnad och heder, är det icke mindre intressant att af det gamlas ofta glömda och förbisedda lemningar framhålla de karakteristiska dragen af egendomlig stil, solid lyx och utbildadt konstsinne. Vi meddela i dag en afbildning af en gammal port vid Vesterlånggatan. Sådan den framstår på vår tafla talar den för sig sjelf. I verkligheten torde mången gammal Stockholmare hafva tusentals gånger gått förbi densamma, utan att lägga märke till det stycke arkitektur, som här påkallar uppmärksamhet.

Den här afbildade porten tillhör huset N:o 68 Vesterlånggatan. Husets ålder är ej känd, men man vet att det tillhört Gustaf II Adolf. Under Christinas minderårighet såldes det till Erik Larsson v. der Linde. Denne var son till en köpman Lorentz Eriksson, bördig från Holland och blef sjelf handlande i Stockholm 1602, kongl. kommissarie och generalfaktor i Holland 1618, källarmästare och vinskänk i Stockholm 1626, räntmästare i K. M:ts krigsstat 1630, adlad 1631 med namnet v. der Linde, död som kammarråd 1635 samt begrafven i Storkyrkan. Han ansågs på sin tid vara den förmögnaste köpman i Sverige och egde derföre stor kredit, särdeles i Tyskland, England, Frankrike och Spanien. Vid Gustaf Adolfs anträde till regeringen gjorde han den unga konungen, i de då svåra penningetiderna, stora försträckningar.

Midt öfver porten sitter v. der Lindes vapen: två lindar öfver en drufva.

Troget sina traditioner tillhör huset ännu i dag en vinhandlare, nemligen hr Säthersten, hvars skylt, några på jernbleck målade unionsflaggor, missprydande arkitekturen undanskym-

mer den gamla vinskänkens ridderliga vapen. Olika tider, olika seder! — Vi hafva tagit oss friheten att, som vi tro till fromma för vår tafla, ignorera ofvannämnde skylt.

Ett minne af dessa vinskänkstraditioner finner man vidare i husets rymliga källrar, som sträcka sig under hela byggnaden samt vidare under Vesterlånggatan. Med anledning af gasrörens ledande utefter nämnde gata igenmurades denna senare del af källrarne, och under den då pågående reparationen fann man tätt under källarens golf en plansten med en ring. Då denna sten upplyftades visade sig under den nuvarande källaren ett stort fyrkantigt rum, hvars tak uppbars af hvalfbågar i kryss. Detta rum hade utan tvifvel varit afsedt att i tider af fara undangömma egodelar.

Då man forskar i denna byggnads historia får man bland annat höra följande anekdot. För några årtionden sedan egdes huset af tvenne bröder, som, båda gamla ungkarlar, voro allt för hvarandra. Den ena isynnerhet var känd såsom en oförsonlig qvinnohatare. Nu händer sig ej bättre, än att den andra brodren förälskar sig i en skön ung qvinna och, måhända med tillhjelp af stenhusets makt — hvad vet jag? — vinner hennes hjerta. Men detta gick qvinnohataren så djupt till sinnes, att han för att icke behöfva möta sin svägerska i porten (den här afbildade) öppnade en annan ut åt gränden, genom hvilken han sedermera hade sin in- och utgång. Dock hvem har någonsin ostraffadt hatat eller föraktat det kön, som skänker oss lifvet och förljufvar vår lefnad? En händelse, som det ej stod i hans makt att undgå, förde en gång qvinnohataren i sällskap med hans älskvärda svägerska, och han blef så omvänd, att han murade igen sin enskilda ungkarlsport, efter hvilken man ännu kan se spår i gränden. Om historien är sann, det veta vi icke, men sannt är att den är historisk.

Imellan Stockholms stad och den nuvarande egaren till huset föres för närvarande en märklig process om eganderätten till just denna gränd, som af ålder tillhört ifrågavarande hus, men som vederbörande myndigheter anse rätteligen tillhöra staden. Den igenmurade gränds öfverbyggnad synes visserligen af arkitekturen vara af samma ålder som huset, men å andra sidan spårar man en ganska tydlig gatudessin. Rådstugurätten har för närvarande tvistefrågan under pröfning.

Tecknaren har i förgrunden af taflan gifvit oss en scen, obestridligen karakteristisk för Vesterlånggatan: „Dillströmaren“, stadsbudet och benplockerskan, kontrasterande mot den fina damen, som utträder ur det mörka porthvalfvet. Den, som sådant föredrager, kan gerna i inbillningen befolka platsen med figurer i femtonde århundradets kostym, med den adlade vinskänken v. der Linde och hans baroniserade arfvingar.

Till Sven Tröst.

Du skald, hvars morgon bådar
Så solvarm dag,
För dig jag hjessan sänker,
Min hyllning tag.

Hell dig! i födslostunden
Du korad blef,
Och blida nornor skrefvo
Ditt adelsbref.

Vid diktens ursprungskälla
Din vagga stod,
Och ur dess botten väller
Ditt glada mod.

En himmel i sitt sköte
Den källan bär,
Och vårvind hör du susa
Bland blommor der.

Väl dig, som fritt får följa
Din andes bud,
Och fritt din känsla tolka
I jubelljud!

Du hatar flärd och glitter,
Du tål ej tvång;
Nej, djerft och kungligt tar du
Ditt lejonsprång.

Din friska sångmö sväller
Af drufvomust;
Hon andas hjertevärma
Och lefnadslust.

Det är natur och sanning
Uti din dikt;
Der spritter lif och tjusning
Och tillförsigt.

Med säkra händer slår du
Din tamburin,
Och starkt, men ljufligt frusar
Ditt unga vin.

Mitt hjerta klappar högre,
Min kind blir varm
Vid dessa flöden sprungna
Ur eldad barm.

Far fort! din bana breder
Sig ut i glans,
Och äran huldt dig vinkar
Med lagerkrans.

I dig det sköna vigde
En värdig prest;
Vid dig har fosterlandet
Sitt hopp re'n fäst.

Du skall det unga Sverges
Sångfurste bli,
Vi andre sänka hjessan.
Dig hylla vi.

E. W. D—a.

Berättelsen om Kopparstaden.

Studie efter »*Tusen och en Natt.*»

af C—er.

I Guds, den allförbarmandes, namn!

(Slut fr. föreg. n:r.)

Jag befann mig på en höjd och hade ej gått länge, förrän jag nedanför mig varsnade en djup, men behaglig dal. Dernere låg en stad, hvars kupoler och minareter glänste som guld i solens ljus. Jag ställde mina steg dit ned och hade snart nått stadsporten. Men min förvåning blef stor, när jag fann, att både den och murarne voro af glänsande koppar. Jag gick in, emedan ingen lefvande varelse syntes till; öfverallt, hvart jag blickade, voro hus, gator och torg af koppar. Jag kom nu ihåg, att jag i Bagdad en gång hört talas om Kopparstaden, och beskrifningen derom slog alldeles in på denna. Flera resande köpmän hade sett den på afstånd eller hört sägner om den; men ingen af dem hade satt sin fot derinom, emedan den sades vara öde. Detta var ock sanning. Öfverallt såg jag ståtliga byggnader, moskéer med skyhöga minareter och skönhvälfda kupoler, torg med friska vattusprång i sin midt och stora bazarer rundtomkring; men ingen enda invånare fanns der. Vid det jag så gick, började en stark törst plåga mig. Snart befann jag mig i närheten af en springkälla, och jag nalkades derföre dit att dricka. Dess kristallklara vatten läskade mig underbart, och jag tömde drycken i djupa drag. Jag skred vidare och kom till ett präktigt palats, det största jag sett i staden. Men som jag satte foten på dess trappa, hörde jag bakom mig ett sorl af glada röster. Jag vände mig om och varsnade en jublande och talande folkhop, som skyndade att omge mig. "Hel, hel, vår sultan!" ropade de alla; och innan jag visste hur det tillgick, var jag iklädd en präktig drägt och upplyft på en mjölkhvit gångare samt tågade, under den ständigt växande folkmassans fröjderop, genom gatorna, åtföljd af en talrik lifvakt.

Sedan detta var gjordt, återfördes jag till palatset och ledsagades vördnadsfullt af några äldre män, som tycktes vara de förnämsta bland folket, in i en ypperligt inredd sal. Jag hade ej hunnit återkomma från min djupa förundran öfver allt detta, då en bland männen framträdde och under ödmjuk bugning sade: „Var oss helsad, sultan af Kopparstaden! Genom Allahs eviga förutseende var du, o herre, bestämd att dricka af den källan som kallas El-Baktar, och derigenom frigöra ditt folk från den urgamla förbannelse, som hvilat öfver denna stad och dömt den till dödslik dvala. Må din styrelse blomstra som syrenen i månaden Rahmadan, och din ätt herrska i oräkneliga århundraden!“ Vid dessa ord bugade de sig alla till jorden och aflägsnade sig. I stället inträdde en slaf, som under knäfall frågade, om jag hade något att befalla. Jag önskade ett bad och infördes strax i en badsal af marmor, der jag undergick flera tvagningar i välluktande vatten och sedan ikläddes en ny drägt, ännu praktfullare än den förra. Derpå återfördes jag till mina gemak och tillbragte en angenäm timme under intagande af en kräslig måltid; men jag spisade alldeles ensam. Under middagen utfördes sång och musik af osynliga röster, som sjöngo om lifvets njutning och kärlekens tjusande fröjder. Mitt hjerta gladdes, och jag prisade Allah, som af sin nåd beskärt mig ett så lyckligt lif som detta. Sedan måltiden var borttagen, och jag hvilat en stund, infann sig åter den gamla mannen, som först tilltalat mig.

— Behagar verldens ljus i afton fira sin förmälning med den unga Gulnare? frågade han.

— Hvad är din mening? svarade jag. Skall jag förmälas redan i afton?

— Din vilja är vår lag, återtog han. Önskar kanske Kopparstadens herre först skåda jungfrun, som ödets beslut gifvit åt vårt folks frigörare? Hon skall visa sig.

— Ja, det är min vilja, genmälde jag, hvarpå han aflägsnade sig.

En kort stund derefter upplyftes ett af dörrförhängena till det gemak, der jag var, och en skara sköna jungfrur inträdde under vördnadsfulla helsningar. Men i deras midt gick en beslöjad jungfru, hvars praktfulla drägt utvisade att hon var min tillärnade brud. Hon nalkades mig, medan de öfriga förblefvo på afstånd, och lyfte med silfverhvita fingrar sin slöja, under hvilken framstrålade ett anlete, skönare än fullmånen vid de östliga bergen. Hon upphof sin röst, som smekte likt aftonvindens sus, och sade: "Min herrskare har befallt mig att komma hit. Hvad är din vilja?“ Men vid hennes åsyn betogs jag af häftig kärlekssmärta, så att jag blott förmådde sucka och upprepade denna vers af skalden:

Fullkomligheten sade: Jag vill visa min afbild för de dödliga;
och du föddes till jorden;
Men paradisets houris anklagade henne och sade: Hvi har du
beröfvat oss den skönaste bland våra systrar?

Vid dessa ord rodnade jungfrun och fällde sin slöja. Men jag återtog:

— Vår förmälning är utsatt tills aftonen. Vill du, sköna Gulnare, samtycka härtill?

— Din vilja, o herre, är stark som diamanten; hvem kan stå emot henne? svarade Gulnare med darrande stämma.

— Må då allt beredas för brölloppsfesten! utbrast jag hänryckt, och jungfrurna gingo.

Af otålighet kunde jag knappt afbida stunden, som skulle göra Gulnare till min. Men slutligen nalkades aftonen och man hemtade mig till förmälningen. Brudens jungfrur ankommo snart med facklor, förande henne mellan sig. Och derpå utfördes danser och sånger till bådas vår ära, och brölloppsmåltiden hölls med stor högtidlighet. Men när ändtligen tiden för brudens sängledning var inne, togo jungfrurna henne åter mellan sig och gingo till brudkammaren. Här afklädde de henne brölloppsdrägten, iklädde henne en enklare och lemnade henne qvar allena. Sedan tågade jag, omgifven af tjenare med facklor, till gemaket, afskedade de andra och inträdde. Den sköna Gulnare mottog mig huldsalig och rodnande, och vi lofvade hvarandra ömsesidig kärlek och trohet, så länge Allah ej annorlunda öfver oss beslöte. Och sedan njöt jag en brudnatt, med hvilkens fröjder blott paradisets kunna täfla, och som ingen sultan upplefvat.

Om morgonen förnyade vi vårt kärlekslöfte och besvoro det vid Allah och hans profet. Sedan gick jag i bad och tillbragte största delen af dagen intill aftonen med genomvandrande af palatset och beskådandet af dess skatter, mot hvilka alla andra på jorden äro som usla skärfvar. De åldrige männen ledsagade mig härvid och undervisade mig genom sina lärorika samtal om stadens förhållanden och seder. Om qvällen firades åter en glädjefest till högtidlighållande af förmälningen, och natten försvann likt ett ögonblick i min älskades armar.

Så förgingo flera månader under omvexlande nöjen och förlustelser. Gulnare och jag älskade hvarandra varmare för hvarje dag. Vår kärlek var sådan, som den skalden beskrifver, när han säger:

Af dina ögons lågor tändes alltjemnt min själ och kan dock ej
förbrinna;
Men du sjelf brännes af den eld, som du utsändt: ty min kär-
leks glöd ökar din egen.

Jag var fullkomligt lycklig: ty min lycka hade ingen mörk fläck. Men Allah, hvars råd äro outransakeliga, hade i sin nåd förordnat, att den icke skulle blifva varaktig.

En dag, då jag ensam gick kring i mitt palats, såsom jag stundom plägade göra, träffade jag i en undangömd del deraf på en dörr, som jag ej förr varsnat. Jag vred kring nyckeln och stod uti ett högt, men enkelt rum, hvars väggar blott bestodo af hvit marmor, utan några prydnader. Midt i detsamma syntes öppningen af en cistern, hvars lock var trefaldt förseglad. Jag nalkades och läste på detta följande inskrift:

„Du, som läser dessa ord, äger du mod att öppna Sanningens brunn? Du räddar dig ifrån förderf; men din räddning skall smärta dig djupare, än om du förderfvades“.

Förskräckt öfver denna dunkla utsaga, tillslöt jag genast rummet och skyndade min väg. Men den underbara skriften stod outplånligt inristad i mitt minne. I nöjenas och glädjens brusande hvirfvel, i Gulnares svällande famn, i rådets allvarliga öfverläggningar glänste de ännu för mina ögon. Jag omtalade icke min upptäckt för någon; men mitt förändrade lynne och min djupa eftertänksamhet märktes af dem som omgåfvo mig. Gulnare hade redan flera gånger lindat sina mjuka armar kring min hals och med öm oro sökt utforska anledningen till mitt bekymmer. Jag uthärdade ej längre detta tillstånd af plågsam ovisshet och otillfredställd nyfikenhet, utan beslöt, i förlitande på den Barmhertiges godhet, att göra ett slut derpå. Jag smög mig således en morgon obemärkt från Gulnares sida och begaf mig skyndsamt till det omtalade gemaket. Med min dolk uppbröt jag häftigt de starka blyinseglen och aflyfte locket från den vida öppningen. Jag blickade ned, men tumlade förfärad tillbaka. Ur djupet uppsköt med otrolig hastighet och under starkt brus en vattenmassa, som inom några ögonblick nått cisternens rand. Med bäfvande steg lemnade jag rummet, som redan började öfversvämmas af det kristallklara vattnet. Jag ropade några tjenare vid namn, men ingen svarade. Min röst klingade ensam i det stora palatset. Jag sprang ut på dess trappor. Jag kallade på folk från den omgifvande stadsdelen. Ingen syntes till, allt var öde. Och vattnets brus hördes bakom mig, vågorna plaskade och slogo mot väggarna derinne. Jag skyndade vidare, utan att våga blicka mig om; jag mötte ingen, såg ingen. Jag nådde stadsporten och klättrade med snabba steg uppför höjden, från hvilken jag nedkommit till staden. Först nu minskades plaskandet och bruset; och när jag nått spetsen, blickade jag tillbaka. Vattenflödet hade stigit till husens tak, och blott minareter och höga kupoler stodo ännu upp ur det. Inom ganska kort tid hade det äfven nått deras höjd, och nu var hela den präktiga staden gömd under vatten. Gråtande och snyftande föll jag ned på marken, anropande Allah om förbarmande med mina synder och träget åkallande vår store profets namn. Huru länge jag så låg, vet jag icke, men, när jag åter blickade upp, hade vattnet sjunkit undan ganska mycket. Underbara äro den Outransakliges gerningar! Intet spår af byggnader, tornspetsar eller annat syntes: allt var blott en lugn insjö, hvars omkrets småningom minskades. Med ofrånvända blickar betraktade jag vattnets sjunkande; så satt jag säkert länge: ty solen började luta från sin middagshöjd ned mot vestern. Ändtligen hade allt vatten försvunnit och uttorkats; men i stället för den mägtiga staden såg jag nu intet annat än sjelfva dalen med dess grönskande, fuktiga gräsmatta och några höga palmer. Ej ens en sten eller en metallskifva utvisade hvar en byggnad stått. Mina ögon fylldes af de bittraste tårar, mitt bröst höjdes af qvalfulla suckar, och jag utbrast:

Allah är Herren öfver allt; utom hans vilja faller ej en fogel till marken.
Hans råd äro underbara som dagens skifte med natten; ingen menniskoson djerfves uppstå och säga: Allahs vägar har jag utforskat.
Mig har den Alltförbarmande räckt en malörtsbägare, en bitter dryck har han beredt den dödlige;
Men äfven honingen har en sträf eftersmak, och äfven olyckans malört är helsosam och på sistone ljuflig.

Sorgfull och hopplös lemnade jag detta ställe, som jag önskar aldrig ha skådat, och tog vägen åt det håll, der jag förmodade att karavanernas stråt gick fram. Här tillbragte jag natten och följande dag under klagan och jämmer; min allt häftigare hunger sökte jag släcka med några saftiga vilda örter, som lyckligtvis funnos deromkring. På spåren märkte jag, att jag räkat rätt, ehuru det stod i Allahs hand, om någon skara skulle snart draga denna väg, eller om jag skulle omkomma af hunger. På fjerde dagen ändtligen skymtade jag på långt håll en karavan. Då knäföll jag och lofprisade den Barmhertige, som ej ännu velat förgöra sin ringaste tjenare; och snart var jag upptagen i de resande köpmännens sällskap, hvilka förundrade sig öfver att träffa en främling helt ensam i dessa fjerran belägna trakter. Jag berättade dem min historia, och de upphöjde Allahs underbara nåd storligen. Med dem och sedan med andra köpmän färdades jag nära ett helt år, innan jag återkom hit till min födelsestad. Mitt uppehälle på vägen bestred jag genom att sälja några af de dyrbara stenarne i den drägt, jag hade på mig, då jag lemnade staden.

Vid min ankomst till Bagdad erfor jag, att min fader dött af grämelse öfver förlusten af sin enda son. Jag sörjde honom uppriktigt och som en öm son anstår. Sedan jag nu genom hans död blifvit arftagare af ofantliga rikedomar, har jag beslutit att icke vidare våga egendom och lif för en så äfventyrlig vinst som köpmannens är, utan vill lefva af min förmögenhet i ödmjuk bidan på hvad Allah vidare täckes förordna om sin ringaste slaf. Ännu, efter nära tvenne års förlopp, plågar mig ofta minnet af den sällhet, jag genom mitt eget förvållande förlorat, och I kunnen derföre inse, huru smärtsamt jungfruns sång skulle uppröra min själ. Nu veten I allt.

Denna berättelse hade ofta afbrutits genom Hassans suckar och tårar och hans åhörares utrop af förundran. Men när den nu var till ända, utbrast khalifen:

— Vid Allah, detta var det underbaraste af allt hvad jag på länge hört. Prisad vare den Allförbarmandes namn och hans tjenare profetens!

— I sanning underbart, gentog Dschafar. Men ödets förfoganden ligga dolda för menniskoögon. Kanske skall du, o herre, och Hassan, vår värd, än mera förundras öfver hvad jag nu vill omtala. I en af våra äldsta troslärares skrifter har jag läst om Kopparstaden. Den beboddes på den vise Suleimans tid — Allah styrke hans ande! — af dschinn, som blefvo upproriske mot denne store andarnas herre. Han pålade dem då det straff, att de skola ligga försänkta i sömn, till dess en dödlig dricker af källan El-Baktar, och att denna dvala skall åter begynna, när han bryter den vise konungens insegel på Sanningens brunn. Staden förgås endast för den vandrare, som brutit inseglen; för den följande står han qvar på samma plats, och denne genomlefver i sin ordning samma händelser, som du, o Hassan, omtalat. Men om han icke inom en viss tid hunnit påträffa brunnen, så drifves han af en osynlig ande ändock ur staden, och hans själ förvirras, så att han sedan irrar vansinnig kring verlden. Du bör således, o Hassan, tacka Allah, som ryckt dig ur de upproriske andarnes våld, och alldeles utplåna minnet af ett lif, som dock var blott ett skenbart godt.

Under det Dschafar talade, hade Hassan och de andra med förvånade blickar betraktat honom; men då han slutat, aftorkade Hassan sina tårar och stod upp, i det han ånyo upprepade orden:

Mig har den Allförbarmande räckt en malörtsbägare, en bitter dryck har han beredt den dödlige;
Men äfven håningen har en sträf eftersmak, och äfven olyckans malört är helsosam och på sistone ljuflig.

Derpå gick han fram till Dschafar, omfamnade och kysste honom samt sade:

— O främling, huru har du ej vederqvickt min ande! Sanningen talar genom din mun, det känner jag inom mig sjelf. Allah vedergälle dig tusenfaldt den tröst och visshet, du gifvit mig!

— Allah har sändt dig den genom min ringa röst, sade Dschafar ödmjukt, medan Hassan skarpt betraktade honom och hans följeslagare.

— I ären inga fattiga köpmän, utbrast han efter en stund. Edra anleten, edert skick, edert tal utvisar något annat och bättre.

— O Hassan, sade khalifen, i det han uppsteg från sin plats, du har för oss yppat din lefnads händelser. Det är då ej mer än billighet, att vi å vår sida upptäcka oss.

Med dessa ord slogo han och de båda andra tillbaka de vida kaftanerna och visade de rikt prydda kläder, som de buro under dem. Harun hade på sitt bröst det dyrbara smycke, som uteslutande khaliferna fingo bära.

— De rättrognes beherrskare hedrar sin ringe tjenares hus! utropade Hassan, djupt förvirrad, i det han bevisade Harun de öfliga vördnadsbetygelserna.

— Ja, återtog khalifen, jag har efter min plägsed företagit en vandring genom min hufvudstad, och jag ångrar nu lika litet som annars mitt handlingssätt. Jag har i afton lärt känna en välgörande och god undersåte, och mitt sinne har vunnit lättnad och frid. Hassan, du har präktigt undfägnat din beherrskare. Jag vill sörja för din belöning. I öfvermorgon förmäles du med min yngsta dotter och jag ger henne en hemgift, värdig dottern af de rättrognes beherrskare.

Hassan tackade knäböjande khalifen för denna stora och ovanliga nåd, och Dschafar, Mesrur och alla de öfriga prisade högt Haruns mildhet och frikostighet.

Harun-er-Raschid höll sitt ord; och sedan lefde hans måg och dotter i många år lyckliga och välsignade af talrika efterkommande, till dess dödens ängel, som ingen skonar, tillslöt deras lefnads bok. Allah förbarme sig öfver oss alla och gifve oss ett fröjdefullt slut!

Ninon de Lenclos.

(En sedebild från sjuttonde århundradet.)

Denna moderna Aspasia, ett barn af det Richelieuska tidehvarfvet, som på höjdpunkten af sitt rykte och sin tjuskraft helt kort kallades „Ninon“ och på gamla dagar benämndes „mademoiselle de Lenclos“, hade till fader en fransk adelsman, i tjenst hos hertig d'Elbeuf, och en så lättsinnig varelse som någonsin någon fransk gentilhomme vid den tiden. Det enda företräde han egde, en ovanlig färdighet att spela på luta, ärfdes tidigt af hans dotter, hvilken han äfven meddelade sina egna lättsinniga åsigter och lösa grundsatser. Då han slutligen i anledning af en duell måste fly ur Frankrike, der han qvarlemnade hustru och dotter i rätt goda omständigheter, hade hans uppfostringsmethod verkat så mycket, att alla ansträngningar af Ninons mor, en dygdig och from qvinna, att bringa den lilla på en bättre väg, helt och hållet misslyckades.

Ninons kroppsliga och andliga utveckling var mycket tidig. Då hon, för att tala med hennes samtida, Tallemant des Réaux, uppvuxit till *"une fille grandette"*, hade hon redan fullständigt tillegnat sig det verldsligt-skeptiska evangelium, som predikades af Montaigne och Charron. Hon egde öfver hufvud taget en ingalunda vanlig bildning, eller hade, såsom man i det dåvarande Paris uttryckte sig, *„beaucoup de lecture“*. Inom kort sökte man hennes sällskap för lifligheten och elden i hennes snille, och hennes qvickhets lätta och snabba pilar började snart flyga genom salonerna. Mästare på luta, som hon var, tjusade och hänförde hon äfven genom den oförlikneliga gratie hvarmed hon utförde den tidens moderna dans, Sarabanden. Alla dessa företräden förskaffade henne tillträde till de mest lysande sällskapskretsarna i Marais, som då var den franska hufvudstadens fashionabla och aristokratiska qvarter.

Ninon var icke någon regulier skönhet. — „Mycken skönhet egde hon aldrig“, säger Tallemant, „men deremot egde hon alltid mycket behag *(beaucoup d'agréments)*“. Högväxt och smärt — sålunda beskrifver henne Scherr i sina „Studien“ — var hennes gestalt fullkomligt harmoniskt danad, likasom hennes ansigte äfven hade den mest rena och ädla form. Det rika, kastaniebruna håret bildade en skön och retande kontrast mot hennes gagatsvarta, herrligt tecknade ögonbryn, som hvälfde sig öfver stora, mörka ögon, hvilkas strålande eld mildrades och beslöjades af långa mörka ögonhår. Leendet från den rosiga munnen med sina perlhvita, präktiga tänder utöfvade en obeskriflig förtrollning, hvilken icke minskades, utan ännu mera förhöjdes genom ett litet spefullt löje, som skalkaktigt lekte kring hennes munvinklar. Alla Ninons samtida hafva prisat hennes själfulla blick, det lifliga, genialiska minspelet och det förtrollande behaget i hållning, gester och tal — egenskaper, som utgöra en qvinnas förnämsta skönhet, men af hvilka endast få äro i besittning. Äfven en annan qvinlig dygd egde hon i hög grad: hennes drägt var alltid utmärkt genom en elegant enkelhet och utsökt fraicheur, och dervid på samma gång fullkomligt anständig. En egen, men för den tidens seder karakteristisk motsägelse var det, att kurtisanen Ninon var inom de förnämsta sällskapskretsarna så omotsägligen erkänd såsom ett mönster för fint skick, ren smak och god ton, att det icke lände Maintenon, vid den tid då hon stod på väg att bli hustru åt jordens högmodigaste monark, till något slags tadel, utan snarare utgjorde en rekommendation, att hon, då hon ännu var madame Scarron, ofta hade sofvit i samma säng som Ninon. Dennas tarfliga, men dock tillräckliga förmögenhet satte henne i stånd att föra ett beqvämt lif och försäkrade henne om det oberoende hon behöfde för att spela den rol hon älskade — rolen af en fri „kärleksartist“. Trots hennes personliga oegennytta, som är fullkomligt obestridd, tvekade hon dock icke att vid tillfälle gripa djupt i sina rika tillbedjares penningbörser, då det gällde att tillfredsställa hennes ädelmodiga böjelse för att gifva gåfvor och skänker, en böjelse, som gjorde henne till Pariser-tiggarnes afgud. Öfver hufvud taget kan man icke fälla ett mera träffande omdöme om Ninon, än det som hertigen af Saint-Simon fällde om henne: „Hon är ett exempel på hvilka triumfer lasten kan fira, om den bedrifves med *esprit* och är förenad med några dygder. Ty man kan väl säga, att Ninon, oafsedt hennes svaghet, var dygdig och rättsinnad. Hon var oegennyttig, tystlåten och pålitlig. Hennes samtal förtrollade. Hon var äfven trogen, ty hon hade aldrig mer än en älskare i sender, och då hon var trött vid honom, sade hon det till honom öppet och ärligt.“

SIGNE HEBBE.

Såsom Valentine i Hugenotterna.

Liksom den eld som föll från himlen neder
På Guds apostlar, faller stundom än
En stråle ljus, som genom mörkret leder
Vår vilsna ande till sitt hem igen.
I konstens eld den helga lågan flammar,
Dess altar restes uti menskobröst,
Men konsten sjelf från högre rymder stammar,
Som dygd och sanning, kärlek, hopp och tröst.

Att uti ton och bild det sköna tolka
Det är att tjena högre makters bud,
Att fantasiens drömda verld befolka
Det är att gifva tanken form och ljud,
Och sången är ej blott en konst i strupen,
Den är en englavinges ljufva fläkt,
Den väller fram utur de dolda djupen,
Den är ett menskohjertas andedrägt.

Och sångens barn vi derför älska alla,
Från luftig skara uti lummig lund
Till dem som fantasiens bilder kalla
På scenen fram i konstens högtidsstund;
Och då de flykta hän till södra landen,
Det käns som miste vi en älskad vän,
Vi vinka sorgset ett farväl med handen
Och hviska vänligt ett: Kom snart igen!

W.

Godset Eriksberg i Södermanland.

Hvem känner icke den gamla folksagan om Pintorpafrun, som i tusen vexlande former lefver på folkets läppar i de flesta af mellersta Sveriges provinser? Men att sätet för den beryktade fruns illbragder var det nuvarande ståtliga herresätet Eriksberg i Södermanland torde kanske icke alla påminna sig.

Det är ovisst när stället först blifvit bebygdt, men 1508 såldes det af väpnaren Knut Nilsson i Boosgård till fru Anna Karlsdotter på Windstorp i Vestergötland, enka efter riddaren Erik Eriksson Gyllenstjerna. Denna fru skall hafva flyktat från Vestergötland undan det af hennes illgerningar uppretade folkets raseri, och den allmännast spridda bland de sinsemellan stridande sägnerna nämner henne såsom den sannskyldiga Pintorpafrun, hvaremot vi lemnas i okunnighet om huruvida gården redan förut bar detta stygga namn eller för den onda qvinnans skull såsom en pina och landsplåga fått en sådan benämning.

Från den tiden saknas all underrättelse om ställets egare, ända intill riks- och kammarrådet, frih. Erik Gyllenstjerna, född 1602, död 1657 och gift 1636 med Beata Conradsdotter von Yxkull, hvilken, äfven hon, antingen till följd af förvexling eller af likhet, fått i sägnen tjena som underlag för historien om Pintorpafrun. Det nuvarande slottet blef af henne fullbordadt.

Låtom oss här i förbigående erinra oss denna saga, så som Afzelius i sina Sagohäfder berättar densamma i den folkets egen tonart, som han så väl förstår att träffa.

„Det bodde en gång — och det var längesedan det, — en ond och girig fru, på en gård som kallades Pintorp. Hon var enka efter en mycket rik adelsman och hade många gårdar och en stor myckenhet underhafvande bönder och torpare, dem hon af sina fogdar lät drifva såsom kreatur i odrägeligt arbete, med usel kost och mycken misshandling. Hade bonde eller torpare en ko eller häst, eller annan egendom, som hon tyckte något vara i värde, fick hon alltid något skäl att tillegna sig den, och ofta kördes bonde från hemman och bo.

Hon stod hvar morgon vid solens uppgång på sin trappa och skulle då alla bönder och torpare stå tillreds att gå till sitt arbete. En gång kom en fattig torpare för sent, och tilltalades med svåra hotelser af frun, som nu tillsade honom, att han före aftonen skulle hafva huggit den största ek, som växte i hennes skogar, och hel, sådan den var, med grenar och krona, hafva henne framkörd, med kronan förut, till hennes trappa. Och derest han icke till punkt och pricka utförde denna befallning, skulle han drifvas bort från torpet och hans kor och egendom falla henne till.

Bedröfvad gick den fattiga mannen bort i skogen, väl vetande, hvad olycka för hustru och barn, han hade att förvänta. Som han så gick grubblande omkring, kom en liten gubbe, med vänligt ansigte honom till mötes, frågande hvarför han såg så bedröfvad ut. Han svarade: "Jo, om nu icke Gud hjelper, så vet jag mig ingen råd", talade så om hvad frun honom förelagt. Gubben svarade: "Den ek, som du här ser, är den största, hugg den och

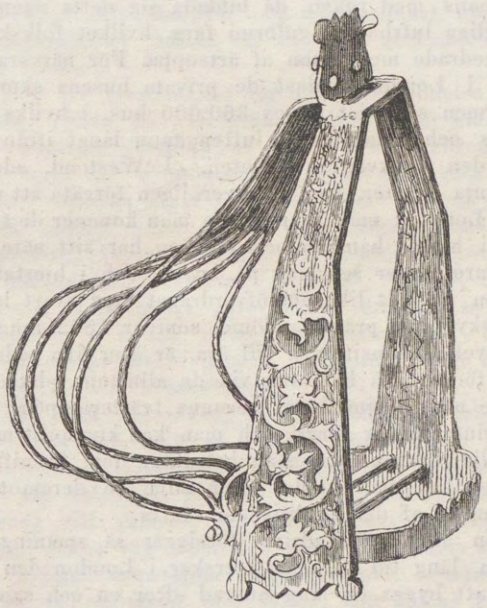

En förgylld stigbygel från femtonhundratalet. (Se nästa sida.)

sätt dig på stammen: *Arvid Gyllenstjerna* och *Svante Banér* skola väl draga den fram." — Torparen högg, och vid tredje hugget föll eken. Han satte sig på stammen och eken började röra sig, såsom hade det varit hästar framför den spända: tog sedan stark fart med toppen framför, så att det hven i luften, och grenarne togo med sig grindar och gärdesgårdar. På trappan stod frun, och när hon såg denna underliga färd, bleknade hon; ty hästarne, som drogo eken fram, såg och igenkände hon allena. I slottsporten tog eken emot, dervid den ena hästen föll på knä. Då hördes en hemsk röst bakom: „Knäar du nu, Svante?" —

Med sagans berättelser om hennes omenskliga förfarande mot sina barn och tjenstefolk vilja vi icke fortfara, utan allenast nämna om hennes olyckliga slut:

En afton kom en svart vagn inkörandes i borggården, och ur den steg en svartklädd herre in i salen. Frun förstod genast hvem det var och att hennes tid nu var ute. Hon bad om förskoning ännu i tre år — sedan i tre månader — men blott några minuters beredelsetid kunde lemnas. Då bad hon att hennes hofprest, en kammartjenare och en kammarfru skulle få följa henne, och det beviljades. Snart sutto de alla i vagnen. Vägen var bredare än alla andra landsvägar, jemn och lättfarig. Slutligen kommo de fram till en grann herregård: Så visade sig den Svartes yttre boning. Han förde sina gäster upp för en vacker trappa, in uti en stor sal. Der ikläddes frun genast en underlig grå klädnad, och tofflor af bly. Tre gånger kammade den Svarte hennes hår, så att blod flöt af de mörka lockarne. Tre gånger dansade han med henne, så att blod flöt kring tofflorna. Efter första dansen bad hon att få lemna kammartjenaren sin guldring, och då han satte den på sitt finger, förbrändes det. Efter andra dansen gaf hon kammarfrun sina nycklar, och de brände hennes hand. Men efter den tredje dansen öppnades genast en lucka på golfvet, der hon nedstörtade i rök af eld och svafvel. Presten ville se dit ned; men i detsamma sprakade en gnista ur djupet i hans öga, så att han sedan i all sin dag var enögd.

När de all denna olycksalighet åskådat hade, gaf den Svarte mannen dem lof, att återvända hem, emedan han öfver dem ingen magt hade. De intogo samma vagn, som fört dem dit, med tillsägelse, att dem skulle intet ondt vederfaras, allenast ingen af dem ville se sig tillbaka.

Vägen var lika bred och jemn, hästarne gingo raskt undan; men den nyfikna kammarfrun kunde icke neka sig nöjet att se tillbaka — och i detsamma försvunno vagn och hästar samt sjelfva vägen, så att de nu befunno sig uti ett skogvuxit träsk, och kommo ej förr än efter tre års bortovaro och en mödosam vandring tillbaka till Eriksberg igen. Der finnas ännu, säger sagan, såsom minnesmärken efter den onda frun, hennes säng och tofflor. Folket i bygden går ännu med räddhåga förbi den del af byggnaden, hon i lifstiden bebott, der spöken i förborgade trappor och igenmurade rum sägas drifva sitt väsende."

Från denna icke mindre komiska än hemska saga må vi nu återvända till det ståtliga herresätet. Efter det ofvannämnda riksrådet Erik Gyllenstjerna ärfdes egendomen af hans son Christoffer (grefve), gift först med grefvinnan Johanna Oxenstjerna och sedan med Pfaltzgrefven hertig Adolf Johans af Stegeborg dotter. Att slottets flyglar blifvit tillbyggde under Christoffer Gyllenstjernas första äktenskap synes af de i nästan hvarje rum varande Gyllenstjernska och Oxenstjernska slägternas sammanbundna vapnen.

GODSET ERIKSBERG I SÖDERMANLAND.
Efter en tafla af E. Bergh.

Det blefve för vidlyftigt att här genomgå hela raden af egare ända till dess godset blef på sjuttonhundratalet förklaradt för fideikommiss inom Hildebrandska ätten, hvarefter det innan kort genom arf öfvergick till ätten Bonde.

Näst de kongl. slotten eger Eriksberg ostridigt en af de förnämsta karaktersbyggnader i Södermanland. Det högt belägna, tre våningar höga slottet med fyra tornformiga flyglar har ett vördnadsbjudande utseende, och det inre motsvarar i prakt det yttres storhet.

En utmärkt vacker kyrka, hvars stil liknar slottskapellet i Stockholm, upptager en af slottets flyglar. I en annan är ett utmärkt vackert hvälfdt badrum, som dunkelt upplyses af en uppifrån fallande mystisk dager. Rummet innehåller i särskilda nicher tre badkar af koppar i den rikaste rococcostil och nicherna prydas dessutom af flere marmorstatyer. I de flesta af rummen finnas ännu bibehållna rikt utsirade gipstak.

Den nuvarande egaren, öfverstekammarjunkaren Carl Jedvard Bonde, har intresserat sig mycket för ställets förskönande. Bland annat har han förvandlat den förra fruktträdgården på den sidan af slottet, som vår plansch visar, till en blomstergård med yppiga gräsmattor, innefattande de skönaste af den nyare blomsterodlingens alster och grupper af ädla ornamentsträd, samt upprest en springbrunn, gjuten hos Bolinder efter ritning af professor Scholander. Denna springbrunn får sitt vatten från en bassin af jern, uppsatt i vindsvåningen af slottet, till hvilken vattnet uppumpas af ett vattenverk, anlagdt i den förbiflytande strömmen, och som på samma gång matar en vattenledning inom slottet samt ofta i den nämnda blomstergården nedlagda rör, försedda med kranar till vattning af gräsmattorna och blomstren.

Åt andra sidan speglar sig slottet i den vackra Eriksbergs-sjön, som med sina vikar och holmar förlänar den omkringliggande trakten ett tjusande behag.

En stigbygel från femtonhundratalet.

Under den nu pågående reparationen af Jakobs församlings pastorsboställe i Stockholm fann man i tredje våningens golffyllning en rikt utsirad stigbygel, å hvilken förgyllningen delvis ännu var ganska väl bibehållen. Den torde härstamma från femtonhundratalet och synes hafva hört till en hästmundering för fruntimmerssadel. Föregående sida visar en afbildning af detta fynd, som nu förvaras bland riksmusei samlingar.

Londons förvandling.

I likhet med Paris undergår Englands hufvudstad i våra dagar en så grundlig förändring, att en Londonerbo, som återkomme efter tio års frånvaro, knappast skulle kunna känna igen sin fädernestad.

Ändamålet med de skeende förändringarne är imellertid icke så mycket förskönandet af dess utseende, som icke snarare att skaffa hufvudstaden luft och spara tid åt dess invånare. Justin Amero, af hvilken vi låna nedanstående skildring, hörde en af Londons köpmän försäkra, att gatutransporten till följd af stockningen på de öfverfyllda gatorna dagligen försinkades med tvenne timmar. „Herrar statistici“, tillade han, „borde taga i beräkning huru mycket penningar denna tidsförlust kostar. Tusen pund i timmen är icke för högt tilltaget, och räknar man sålunda förlusten endast till två tusen pund om dagen, så kommer man till den nätta totalsumman af 600,000 pund (omkr. tio och en half million riksd. riksmynt) om året“. I Paris åstadkommer man en beqvämare trafik genom anläggande af bredare gator, men detta förslår icke i London, utan man måste anlägga jernvägar. Redan nu genomkorsas staden af persontåg och godståg, och inom kort skall man komma nästan hvart som helst i London med bantåg. London skulle ha blifvit alldeles upp- och nedvändt, om parlamentet under sin förra session hade antagit de tjugotre jernbansförslag, som man hade framlagt till dess stadfästelse. Dessa jernbanor skulle i sjelfva hjertat af London haft en längd af tjugoen engelska mil och genomkorsat trehundra gator eller torg. Canonstreet skulle blifvit korsad tretton gånger och Easten Road elfva. Äfven ett förslag att lägga en bana midt i Themsens flodbädd framlades för parlamentet, men förkastades med alla de öfriga.

Öfver husmassorna, bland hvilka ingeniörer och arkitekter husera, har en helsosam förändring försiggått. London har genom parlamentslagen af 1858 rörande rökförbränning erhållit en något renare luft. Alla stora fabriker äro tvungna att förbränna sin rök. Det sker för närvarande i den gamla staden af 397, och i det öfriga London af 7,875 yrken, och staden har sålunda blifvit befriad från 8,272 rökpelare, hvilka dagligen uppstego i luften från lika många höga skorstenar. Före antagandet af denna lag och förflyttningen af många fabriker till de nordligare grefskaperna sågo Londonerborna solen blott en gång i veckan, om söndagen, då fabriksskorstenarne hade ferier och Londonborna, i fall vädret var vackert, kunde öfvertyga sig om att det icke blott fanns regn till i verlden, utaf äfven solsken. Stötte under söckendagarne en dimma tillsammans med röken, då bildade sig detta ogenomträngliga lufthaf af gulbrun färg, hvilket folkskämtet hedrade med namn af ärtsoppa. För närvarande röka i London endast de privata husens skorstenar, men som det finnes 360,000 hus, i hvilka det kokas och eldas, så är luften ännu långt ifrån att ega den önskvärda renheten. I Westend, adelns eleganta qvarter, kan man verkligen förgäta att man är i London; men ju närmare man kommer de trakter, i hvilka handeln och trafiken har sitt säte, ju dystrare färger ser man på husen, och i hjertat af staden är allt likasom öfverdraget med svart lack. Paulskyrkans präktiga dôme, som är 1862 rengjordes, verldsexpositionen till ära, är åter lika nedrökt som förut. På bysterna vid de allmänna platserna måste man alltimellanåt begagna tvättsvampen. Några vinterveckor förgå, och man kan knappast mera urskilja dragen, om man betraktar dem framifrån. Från sidan betraktade, framställa de deremot en silhouette af den präktigaste svärta.

En annan förändring försiggår så småningom. Sedan lång tid tillbaka herrskar i London den seden, att bygga en lång husrad efter en och samma plan, så att den ser ut som en enda monumental byggnad med en façad och framspringande flyglar. Men icke blott det stora antalet af portar, utan äfven andra omständigheter störa illusionen och göra detta byggnadssätt, som var afsedt att åstadkomma ett vackert yttre, i högsta grad fult. Hvart och ett af dessa till ett harmoniskt helt bestämda hus har nemligen sin olika egare, och ingen fäster ringaste afseende vid de andra, ja, för att skilja sitt hus från de öfriga, ger en hvar det en annan färg. Målaren penslar sin färg i rak linia efter murlodet. Icke blott sjelfva murarna, utan äfven pelare och sköldemärken blifva tvefärgade. En byst föreställer på venstra sidan en hvit, på den högra en mulatt. Följer man med ögonen skaftet af en pelare ända uppåt taket, så ser man en annan smaklöshet. Kapitälerna äro gömda i burar af jerntråd, genom hvilka man söker skydda acanthus-bladen för att blifva nedsmutsade af foglarna.

Vid flera gator har man öfvergifvit detta fula byggnadssätt. Victoria Street i Westminster och Southwark Street i distriktet af samma namn äro de mest imposanta. Den senare löper genom det till större delen fattiga Southwark-distriktet ända till södra stranden af Themsen, der man mest ser gator med hus om en eller högst två våningar, i hvilka bo arbetare och matroser. Southwark Street börjar vid London-bron och beskrifver, med hufvudriktningen åt vester, en halfbåge, som slutar något nedom Blackfriars-bron. Vid Victoria Street stå kolossala hus, som se ut att vara af tackjern, och de likaledes jättelika husen vid Southwark Street äro bygda af gula, röda och svarta stenar, hvilka ofta bilda det vackraste mönster. Alla husen vid båda gatorna äro så inredda, att hvarje våning kan bebos af två familjer. Detta har imellertid icke visat sig vara någon lycklig spekulation, ty åtminstone ända hittills står den ena delen af hvarje våning tom och obebodd. Om en familj hör, att en annan redan bor i den ena delen af våningen, hyr han icke den återstående, utan flyttar in i något efter det gamla systemet uppbygdt hus, der man kan få bo för sig sjelf. I förbigående vilja vi anmärka, att hyran för sådana hus icke är så dyr, som man vanligen tror. Ett borgerligt hus, som håller medelvägen mellan adelns *mansion* och arbetarens *cottage*, plägar ha tvenne fönster i bredd, omfatta tre våningar och innehålla tolf rum. Hyressumman för ett sådant hus stiger för närvarande till 62 pund, till hvilka komma tio punds skatter af alla slag. En borgerlig familj kan sålunda för omkring trettonhundra riksd. riksm. om året bebo ett helt hus helt och hållet för sig sjelf.

Öster och nordost om Hyde Park har man lagt breda och raka gator, som korsa hvarandra i räta vinklar. Deras enformighet mildras genom *Squares*. På kontinenten har man (möjligen med undantag af några nya gator i Paris) hvarken saken eller ordet, hvilket senare lämpligast torde kunna återgifvas med gatuträdgårdar. Squaren är en park, omgifven af ett galler. Allmänheten måste nöja sig med anblicken af den friska grönskan, och invånarne i de kringliggande husen erhålla nyckel till gallergrindarne, endast i fall de bidraga till parkens underhåll. Finsbury, norr om britiska museum, eger ensamt tjugutvå squares, som omvexla med husqvadraterna lika regelbundet som fälten på ett schackbräde. I alla nya qvarter skiljer man tre slag af gator — boningsgator, handelsgator och arbetargator — sorgfälligt från hvarandra. Engelsmannen af de högre stånden vill bo i lugn, ostörd af handels- och arbetar-bullret, utan att behöfva inandas lukten af ost och fisk och utan att se sina damer lorgnetterade från ett café midt emot. De till boningar bestämda husen bilda derför gator för sig, men handels- och arbetargatorna ligga dem så nära, att trafiken med dem icke blir besvärlig.

Byggnadsstilen i London har till större delen förblifvit en medeltidsstil. Den nyligen aflidne Barry har genom sina i italiensk renaissancestil uppförda byggnader icke framkallat någon efterföljare. Den klassiska stilen, eller rättare, hvad man i London menar dermed, finner äfven sina anhängare. Nationalgalleriet vid Trafalgar-Square är en i sådan stil uppförd byggnad och gör, i trots af sitt förträffliga läge, en tarflig effekt. Anhängarne af den göthiska stilen bygga allt i Victoria-stil, som så benämnes efter den regerande drottningen och är sammansatt af motiver från tysk, fransk och italiensk gothik.

London räknar redan ett vackert antal kyrkor och andra byggnader i Victoria-stil. I samma stil utföres äfven den monumentala springbrunnen i Victoria Park äfvensom Blackfriars-bron. Den gamla bron, som härstammar från 1760, gjorde ett vackert intryck, men var för smal och på midten betydligt högre än vid båda ändarne, hvarigenom intrycket förintades, då en horisontal jernbansviadukt blef uppförd på några alnars afstånd från densamma. Den nya bron kommer att byggas af tackjern och sten. Den består af fem hvalfbågar, af hvilka den midtersta är 187 fot bred, de båda angränsande 176, och de närmast stranden 167 fot. Höjden mellan flodvattnet och hvalfvet blir 27 fot. Bågarna göras af tackjern, och deras förening med stenkistorna maskeras genom pelare. De senare skola bestå af röd granit och deras vackra kapitäler tjena till stödjepunkt för altaner, på hvilka de öfver bron passerande fotgängarne kunna finna en hvilopunkt och en plats der de kunna taga utsigten i betraktande.

Chelsea-, Lambeth- och Westminsterbron äro färdiga. Den förstnämnda, som i likhet med Lambeth-bron är en hängbro, åstadkommer med sina fyra jerntorn, sin ljusgrå färg, sina lampor i form af hvita kulor, sina vapensköldar och gyllene sirater en i hög grad pittoresk verkan, som dock icke så alldeles öfverensstämmer med stadens beslöjade himmel och mörka färgtoner. Lambeth-bron, som äfvenledes är af jern, är dess fullkomliga motsats. Den är svart, af enklaste form och mutar alldeles icke ögat. Den nya Westminsterbron står i full harmoni med det angränsande Westminster-palatset. I dess göthiska former uttala sig kraft och en utsökt smak.

Försköningsarbeten hafva under de sista åren gått hand i hand med byggandet af dessa broar. Till London-parkerna, som med rätta stå i lika högt rop som dess Squares, har flera nya tillkommit. Den sist fulländade parken är den i den nordostliga stadsdelen belägna Victoria-Park. Genom miss Burdet Coutts frikostighet har denna park blifvit prydd med den ofvan nämnda monumentala springbrunnen, som ej har sin make i London. Victoria-Parken eger alla en parks företräden, dock saknar den ett — stillhet och lugn. Vid dess rand löper en jernbana, som döfvar de promenerande med sina gälla hvisslingar. Innan ännu denna park blifvit fulländad, hade man börjat en ny i norra delen af hufvudstaden. Denna har efter prinsessan af Wales blifvit kallad Alexandra-Park. För närvarande lägger man sista handen vid Battersea-Park i sydvestra delen af London på södra sidan af Themsen. Dess byggnad började 1848 i ett distrikt, som var kändt under namn af Battersea-fältet. Man planterade träd, buskar och blommor, gräfde dammar, i hvilka man anlade holmar och befolkade med vattenfoglar. Parken har blifvit invånarnes i Pimlico och Chelsea trädgård och promenad. Den står under drottningens speciela skydd, hvilken så ofta hon residerar i Buckingham-palatset, beger sig dit ett par gånger i veckan eller skickar dit sina yngsta barn. Någon skugga får man ännu icke söka i Battersea-Park, men deremot öfverträffar den i blomsterprakt alla parker i London. Genom sin stora vidd, som endast öfverträffas af Kensington-Gardens, Hyde-, Regents- och Victoria-parkerna, samt sina rinnande vatten kommer den, då dess träd hunnit växa ut, att i skönhet kunna mäta sig med hvilken som helst af Londons öfriga parker. Vid de nya upputsningarna af de gamla parkerna ha Londonborna visat ganska mycken smak och originalitet. Hyde-Park har erhållit praktfulla blomstersängar, och äf-

ven bildhuggeriet har der blifvit användt såsom ett förskönings-medel. Nyligen har man fullkomligt ombildat den afdelning af Regents-Park, som vanligen plägar benämnas *first park*. Det finnes der flera alléer af kastanier, hvilka omfattas af bänkar och omgifvas af stora gräsmarker. Man har nu gifvit dessa alléer utseende af trädgårdar och genom artistiskt fördelade blomsterbäddar samt vaser skapat en promenad, i hvilken konstens hjelpkällor understödja naturens behag. Sådana måttligt använda förskönings-gifva parken en större omvexling, utan att störa dess landtliga karakter.

Det mest betydande arbetet, som på en gång är afsedt till nytta och förskönings, är Themsekajen, hvilken man nu håller på att bygga. Den skall löpa utefter norra stranden af floden, som i form af en starkt spänd båge sträcker sig från Westminsterbron till Blackfriars-bron. Mellan dessa båda ändpunkter ligger ytterligare tvenne broar, Waterloo-bron och Hungerford-bron. Denna Thames Way eller Thames Bank — man är ännu icke ense om namnet — är den första kaj, som skall innefatta floden under dess lopp genom London. Denna brist på kajer har visserligen icke skadat Londons handelsutveckling, men deremot lemnat mycket öfrigt att önska i afseende på skönhet och beqvämlighet. Den under byggnad varande kajen kommer att på ett genomgripande sätt förändra flodens utseende. Från London-bron ända till Chelsea förete Themsens båda stränder, i synnerhet den södra, skådespelet af alla slags nederlag med de vanliga apparaterna af kranar, vindspel, linor, maskiner, kolpannor etc. och bland dem äro timmerplatser och skeppsvarf brokigt blandade om hvarandra. De dubbla linierna af dessa nedrökta anläggningar brytas på båda sidor af tränga gaturader, som plötsligt afbrytas af en hög mur, hvars öfre del är betäckt med jernpiggar. Dessa handelsanläggningar beherrskas från den ena räckan till den andra af de kolossala bågarna af fem jättebroar. Står man på en af dessa flodöfvergångar, krympa nederlag, timmerplatser och varf, förkortade genom afståndet, till den grad ihop, att man knappast kan skilja dem från hvarandra. Man tycker sig se en oredig massa af ruiner och löst utkastade saker. Om deras linier, sedda ofvanfrån och på afstånd, äro allt annat än imposanta, så äro deras infattningar, betraktade på nära håll, allt annat än inbjudande. Vid sitt tillbakavikande qvarlemnar floden på båda stränderna en svart och fet smutspöl, i hvilken skepp, båtar, bjelkar, master etc. sjunka ned och blifva sittande tills nästa flodtid. Flodens vågor, hvilka sättas i rörelse genom de oupphörligt farande ångbåtarna, uppröra denna gyttja och framkalla en olidlig stank. Man har således hittills icke kunnat begagna flodstränderna till promenader. Paris kunde derför, jemförd med London, vara stolt öfver sin dubbla rad af kajer. Men snart skola Themsens stränder vida öfverträffa Seinens i skönhet. Den förras företräde kommer icke att bestå uti de byggnader, som skola uppföras på dess stränder, icke heller i den nya kajens monumentala karakter, utan i det skådespel, som den breda, af ångare i alla riktningar genomkorsade flodytan kommer att erbjuda. Seinens smala och liflösa bädd har dermed ingenting jemförligt. För ögonblicket är det visserligen endast fråga om att förse en del af den norra stranden med en kaj, men senare kommer denna att fortsättas ända till Towern.

Den nu under byggnad varande kajen börjar vid Westminsterbrons norra strandmur, midtemot parlamentshusens terrasser. Från denna punkt ända till Blackfriarsbron kommer kajen att beskrifva en cirkelbåge af 2,235 engelska alnars längd och delas i tre afdelningar genom Hungerford- och Waterloo-broarne, under hvilkas bågar den går fram. En lika arkitektonisk behandling af denna linia skulle göra ett enformigt intryck. Man har sökt undvika detta och lätt funnit lösningen af problemet. Man tänker betrakta de trenne afdelningar af olika längd, i hvilka kajen kommer att delas af de båda mellan-broarna, såsom fristående hvar och en för sig. Hvarje afdelning erhåller på midten af den rymd den upptager en i floden framspringande landningsplats af imposant karakter. Den kaj-afdelning, som går mellan Westminster- och Hungerford-broarna, erhåller den präktiga, af Inigo Jones ritade monumentala port, som man för närvarande ser vid ändpunkten af Buckingham Street, der hvarje flod besprutar den med sitt smutsiga vatten. Den kommer att med mycken omsorg nedtagas och åter uppsättas på sin nya plats. På midten af den andra höga afdelningen, på lika afstånd från Hungerford- och Waterloo-broarna, skall uppföras en sextio fot bred trappa. Den springer äfvenledes ut i floden och erhåller på båda sidor pelare, som skola krönas af mythologiska figurer. På halfva vägen mellan Waterloo- och Blackfriars-broarna bygges den tredje för ångbåtar bestämda landningsplatsen. För sin monumentala karakter får den att tacka en på en hög fotställning stående grupp: Neptun med treudden, dragen af sjöhästar. Alla dessa delar af kajen komma att smyckas med talrika bildstoder och basreliefs. Nödvändigheten att på ett solidare sätt uppbygga alla stationerna för ångbåts-omnibusarna lemnar ett nytt motiv till prydnader, som är så mycket värdefullare som det äfven har ett nyttigt ändamål. På båda sidor af Hungerford- och Waterloo-broarna skola monumentala trappor föra ned till Themsen. Kajens infattningsmur skall prydas med motiver hemtade från arkitektur och skulptur och alltimellanåt upptaga granitblock, på hvilka stå antingen gaskandelabrar eller bänkar.

För att åstadkomma en bättre förbindelse med floden, blifva på åtskilliga punkter gator anlagda. Hufvudgatan skall gå ut från Blackfriarsbron och föra upp till börsplatsen. Denna nya gata blir femtio engelska alnar bred. De andra gatorna skola kosta mindre offer. Den enas utgångspunkt är Banqueting House i Whitehall, framför hvilket Carl I:s hufvud föll för bilan. Norfolk-, Surrey-, Arundel- och flera andra gator skola förlängas och utmynnande i floden antaga halfmånsform. Deras fortsättningar skola erhålla trädgårdar, som hållas öppna för hela allmänheten.

De sista dagarna af år 1863 började arbetena på denna kaj, och på tre år hoppas man hinna sluta dem. Äfven under gatläggningen kommer en väg att anläggas, för att bereda arbetarne lättare tillgång till vatten-, gas- och telegraf-ledningarna. Under denna väg löper den stora sluss, som tillhör det nyligen uppställda sluss-systemet. Stränderna blifva så reglerade och fyllda, och kajens granitmur går så djupt ned, att inga stinkande gyttjebäddar kunna blottas under ebbtiden.

Af denna skildring kan man lätt sluta till den sannerligen storartade karakter kajen kommer att erhålla. Om aftonen kan man från Blackfriarsbron se ut öfver ett präktigt panorama af broar, palatser och trädgårdar samt hafva ett perspektiv af hvalf, pelargångar och façader, hvars slutbild utgöres af Westminsterpalatset, som med sina torn likasom skapar „en dröm i sten“.

Litteratur.

Svensk Litteratur-Tidskrift, utgifven af C. R. Nyblom. 1865. Första häftet. Upsala.

Det är med synnerligt nöje vi helsa denna tidskrift välkommen. Den icke blott lofvar att fylla „ett länge kändt behof“, som det heter, utan den synes jemväl vilja göra det med allvar. Vi hoppas nemligen, att, ehuru utgifvarens anmälan tyckes antyda ett temligen olikartadt innehåll, den nya tidskriften skall inskränka sig till att blifva en verklig tidskrift *för litteratur* och ej upptaga den betydligt sväfvande och i förhållande till utrymmet alldeles för storartade plan, som lades till grund för *Svensk Månadsskrift*. „Arbetets fördelning“ gäller i vår tid på alla områden; och lyckas tidskriften i någon mån svara mot det program, dess titel innebär, kan den anse sig ha uträttat ganska mycket. Hvad en tidskrift, som i vårt land enkom egnar sig åt litteratur, konst och dithörande ämnen, kan verka, om den väl skötes, det låter sig ej beräkna. En sådan bör icke allenast kunna betydligt reda begreppen inom det skönas verld för en vetgirig allmänhet och läraktige konstnärer och författare, utan äfven och särskildt blifva en damm mot den uppsjö af dålig och medelmåttig literatur- och konstproduktion, som hotar att alldeles öfversvämma och dränka det verkligt goda och förtjenstfulla. De stora tidningarna kunna i detta hänseende aldrig förmå detsamma som en tidskrift. Utrymmet tages der i anspråk af tusen olika ämnen, och hvad som presteras i literatur- och konstkritik försvinner bland massan af det öfriga förrådet. Ej heller kan tidningskritiken, till följd af tidens korthet och utrymmets knapphet, erhålla den ofta nödvändiga theoretiska grundläggningen eller samma utförlighet, som uppsatserna i en tidskrift. „Behofvet“ finnes således verkligen; och vi önska än en gång af uppriktigaste sinne, att den nya tidskriften må bli den som fyller det.

Dikter af Wilhelmina Nordström. Örebro 1864.

Ehuru denna samling ej är alldeles nykomling på vårt skrifbord, kunna vi likväl ej underlåta att med några ord fästa uppmärksamheten vid det eleganta häftet. En utförlig kritik medger oss ej utrymmet. Men hvad vi ville framhålla är den friska omedelbarhet, den djupt musikaliska lyrik, som likt en svalkande fläkt strömmar emot läsaren från dessa blad, den stackars läsaren, som annars är så van att svettas i de dånande frasernas och de uppskrufvade känslornas qvalm. Det doftar, det blommar, det qvittrar, det susar i denna örtagård, dit författarinnan inbjuder oss. Och öfver det hela hvilar, oaktadt den lefvande rörligheten, detta idylliskt-klassiska lugn, som gör att vi äfven vid sorgens cypresser eller vemodets brusande fors känna oss trygga och ej oroliga. Ingen vulkan, intet osundt kärr lurar under våra fötter, utan vi kunna gå framåt i säkerhet. Och om vi ej alltid fullt uppfatta hvad vi skåda, om dessa lärktoner någon gång förefalla oss oklara — hvad mer? Blomman doftar, fogeln qvittrar, och vi veta ej hvad eller hvarför. Skulle ej ett menniskohjerta få dofta, få sjunga på samma sätt, åtminstone ibland? Vi bjuda härnedan våra läsare några små blomster ur detta rika förråd och hoppas, att ej författarinnan illa upptager, att vi låta så många som möjligt njuta af deras glada fägring:

I Juni.

Öfver blomsterfälten vinden gick sin gång,
Gnolande så sakta på sin sommarsång,
Lärkorna i höjden någon silfverdrill
Då och då i glädjen fogade dertill,
Vågen uti bäcken sjöng sitt välbehag,
Och mitt eget hjerta slog så varma slag
Uti själens strängar, hade ljuft förstått
Att Guds kärleksande ut kring verlden gått,
Att af ljuset klara i Guds kärleksblick
Jord och haf och himmel sådan klarhet fick,
Att hvar ton af skönhet, hvarje sommarfläkt
Är en dyning endast af Guds andedrägt.

Barnafjät.

Hur ljufligt barnafjät ändå
Liksom en trollring kring oss slå!
Vi veta knappt, att vi dem höra,
Men stanna de, så lyss vårt öra.

En sommarfläkt oss ej bedrar,
Man den ej för det ljudet tar;
Fast fogelns vingslag äro lätta,
De ljuda ej så ljuft som detta.

När åter nu det steget hörs,
När lätt kring oss vår älskling rörs,
Då känns det gladt och tryggt på stunden,
Som om Guds englar gjorde runden.

Mossväxten.

Hvad är det som så lent på bergets brant
Sig smyger till hvar hvass och ojemn kant,
Som mildrar med så lätt och mjukt behag
Den stela klippans allvarsamma drag?

Hvad är det som kring kalla stenen så
I mjuka ringar smekande syns gå?
Hvad är det, som till klippans hårda barm
Sig smyger med en känsla ljuf och varm?

Se noga dit — det är en mossväxt blott,
Som fått så skön, så ljuf och herrlig lott,
Att mildra med ett lätt och lent behag
Den stela klippans allvarsamma drag.

Om inverkan af rimfrost vid bromsning af ett bantåg.

Rörande denna fråga, som för närvarande eger ett särskildt intresse, har Red. från en känd vetenskapsman emottagit följande uppsats:

Vid undersökning rörande den sorgliga jernvägsolyckan vid Sandsjö hafva olika tankar gjort sig gällande i afseende på den inverkan, som snö eller rimfrost utöfvar på friktion vid bromsningen af ett hjul. De lokomotivförare, som deröfver yttrat sig, synas i allmänhet antaga, att det är svårare att stanna ett bantåg genom bromsning, om skenorna äro betäckta med rimfrost än om de endast äro våta, hvaremot intendenten Frykholm, så vidt tidningsreferaterna gifva vid handen, tyckes hysa en motsatt åsigt. Utan att anställa några experimenter, synes man genom följande slutledning kunna afgöra denna fråga. Om skenorna äro betäckta med rimfrost, så måste ett af följande tre fall inträffa: antingen bibehåller sig, för det första, rimfrosten i fast form, utan att öfvergå till vatten, då bromshjulet passerar öfver banan, eller, för det andra, öfvergår en del till vatten och den öfriga delen bibehåller fast form, eller, för det tredje, öfvergår alltsammans till vatten. Något annat antagande kan icke göras, emedan de tre nämnda uttömma alla möjligheter, som kunna ega rum. I det första fal-

let är det af sig sjelf klart, att friktion måste blifva mindre än om banan endast vore våt, ty hvar och en vet af egen erfarenhet, att det är lättare att draga en kälke på snö än på utlagda jernskenor, äfven om dessa äro våta. I det andra fallet blir förhållandet detsamma som i det första. Då friktion är mindre på snö än på fuktiga jernskenor, så måste äfven en blandning af snö och vatten åstadkomma mindre friktion än bara vatten. Hvad det tredje fallet slutligen beträffar, så anmärkes först såsom en känd erfarenhet, att friktion åtminstone inom vissa gränser måste minskas i samma mån som fuktigheten på skenorna blir större. Efter ett regn bortrinner större delen af det nedfallna vattnet från den kullriga banskenan och endast så mycket stannar qvar, som fasthålles genom vattnets adhesion till jernet och som dessutom kan åtgå för att fylla befintliga ojemnheter på skenorna. Om deremot rimfrosten, hvarmed jernskenorna äro betäckta, först förändras till vatten, då bromshjulet går deröfver, så hinner det bildade vattnet icke bortrinna innan hjulet redan passerat, och dess friktion mot skenan måste derföre genom den ymniga vattenmängden blifva mindre än om skenorna blifvit våta till följd af ett föregående regn. I sjelfva verket är det dock klart, att snöns eller rimfrostens öfvergång till vatten icke kan ske i ett ögonblick, utan endast i den mån som det för smältningen nödiga värmet genom friktion hinner utvecklas. Det finns derföre äfven i detta tredje fall både snö och vatten mellan bromshjulet och banan, hvarför detta fall i verkligheten uppgår i det andra.

Häraf följer således, att det är svårare att genom bromsning stanna ett i gång varande bantåg, då skenorna äro betäckta med rimfrost, än då de endast äro våta. Hvilket skulle bevisas.

Logicus.

Hvarjehanda.

OXFORD-STUDENTEN. De båda engelska högskolorna Oxford och Cambridge bibehålla ännu i dag sina gamla karakteristiska egenheter. Vi vilja här blott anföra några få drag ur en Oxford-students lif.

Oxford-studenten får icke i likhet med Cambridge-studenten bo i ett privat hus, utan måste, åtminstone under den första semestern, vistas i något af kollegierna. Till de mera omtyckta kollegierna måste den sökande anmäla sig flera år på förhand, för att vara säker om att erhålla en plats.

Då den unge examinanden anländer till Oxford, köper han sig vanligen en hel uppsättning af företrädaren i det rum han skall bebo, bestående af möbler, tapeter, mattor, taflor m. m. Knappast är detta köp uppgjordt innan uppassaren infinner sig med en lång lista på „alldeles oundgängliga“ saker. Rummet, som den nykomne erhåller, är naturligtvis det sämsta i huset, och först med tiden flyttar han in i en bättre bostad. Hyran för ett rum varierar mellan 200 till 350 riksdaler om året. Af möblerna, som kollegiet består, kan intet begagnas utom ett större bord, som står midt i rummet. Vid studentens ankomst är detta bord fullt med kort från handtverkare, som rekommendera sig i hans åtanke, och vid afresan betäckt med räkningar och krafbref.

En Oxford-student *kan* slå sig ut med 2,500 riksdaler om året, men det är likväl icke rådligt för någon ung man att komma till Oxford med mindre än 3,600 riksdaler om året. Har han mindre, måste han antingen göra skulder eller också försaka att „vara med“. Han blir då sedd öfver axeln och förlorar tillfället till att afslipa sina kantigheter genom umgänge med jemnåriga och stärka sin kropp genom gemensamma öfningar. Han kan då icke heller knyta förbindelser, som kunde vara honom till nytta för hans framtid.

Oxford-studentens lif förflyter dagligen på följande sätt. Klockan 8 bevistar han gudstjensten i kapellet; från klockan 9 eller 10 till 1 afhör han föreläsningar; derefter är han ledig till 4 eller 5, då det åter är gudstjenst, och klockan 6 serveras middagen. Hvarje student måste bevista åtminstone tre morgongudstjenster i veckan, aftongudstjensterna få ännu mindre försummas, och på söndagen får han icke försumma någondera gudstjensten. Namnen på alla studenter, som äro närvarande i kapellet, skrifvas upp på en lista, som efter gudstjenstens slut lemnas åt dekanus.

Frukosten, som följer på morgongudstjensten, äter en hvar på sitt rum. Sparsamma studenter slå sig tillhopa om inköp af nödiga reqvisita och äta tillsammans hos någon kamrat. Rika studenter bjuda gäster, för att ej behöfva äta allena. Till en varm frukost, som anses för „gentilt“, behöfs dekanus' tillstånd, som dock sällan vägras. Sådana frukostar bestå af olika rätter, fisk, stek, kaka, och det vanliga priset för kuvert'et belöper sig till omkr. 4 riksdaler riksmynt.

Från frukostbordet beger sig studenten till föreläsningen. Tjugo unga män sitta vid ett långt bord och sysselsätta sig under en professors ledning med någon gammal författare. En uppropas att öfversätta och förklara. Förklarar han sig för oförberedd, kommer turen till en annan.

Den andra frukosten är vanligen temligen lätt, emedan man i Oxford äter middag tidigt, d. v. s. klockan 6. Sedan den är intagen skyndar en hvar att förströ sig, hvilket mest sker medelst biljardspel, rodd, bollspel och voltigering.

Middagsspisningen eger rum i stora salen. Studenterne äta vid ett bord, lärarne vid ett annat, som står på en upphöjd plats. Efter middagen dricker studenten thé på sitt rum eller slår sig med några kamrater ned vid en vinbutelj. De kollegie-aftnar, som förflyta vid glaset, äro de angenämaste minnen från studenttiden.

Under den sista semestern blandar sig gerna malört i de klassiska studiernas honing. Om det knackar på dörren, ropar studenten icke gerna: „stig in!“ ty det är vanligen någon som kommer med „en liten räkning“. Dessa små räkningar, som ofta gå till betydande summor, blifva dock sällan obetalta, äfven om det ibland skulle dröja åtskilliga år.

Slutligen nalkas afgångsexamen. Den som en gång blifvit „kuggad“ får icke försöka sig mer än en gång till. En student, som vid denna andra examen, hade skäl att frukta för utgången, yttrade, sedan allt var väl öfverståndet: „Jag känner mig till mods alldeles som en karl, som hela dagen suttit på mitt bröst, nu hade stigit upp derifrån“.

Ibland ger en kandidat svar, som just icke vittna om synnerligt grundliga studier. Se här ett par sådana examensanekdoter. Fråga: „Hvad vet ni om Paulus?“ Svar: „Han hette förut Saulus och blef uppfostrad vid Gamaliels fötter“. — „Riktigt. Hvem var Gamaliel?“ — „Ett berg i Galileen.“ — „Hvarför lemnade Moses Egypten?“ — „Emedan — emedan — jag tror att det var för hans äfventyr med Potiphars hustru“. — „Hvarför blef Johannes Döparen halshuggen?“ — „Derför att han dansade med Herodias dotter“.

Charad.

Mitt *första* är det nya ljuset,
De reformisters schibboleth
På demokratisk enkelhet
Från kojan upp till kungahuset;
Ty då man sjelf bär heligt hat,
Till hvarje öfverflöd af prat,
Hvi skulle man då icke klandra
Ett litet missbruk af mitt *andra?*
Ack! i mitt *hela* förr man såg
Den gud som styrde vind och våg;
Kom, gamle, från ditt Thrymhem neder
Att näpsa dessa yra väder,
Ett vattenglasets lilla storm,
En öfversockrad djup reform.

SCHACK.

Uppgift 12.

Svart.

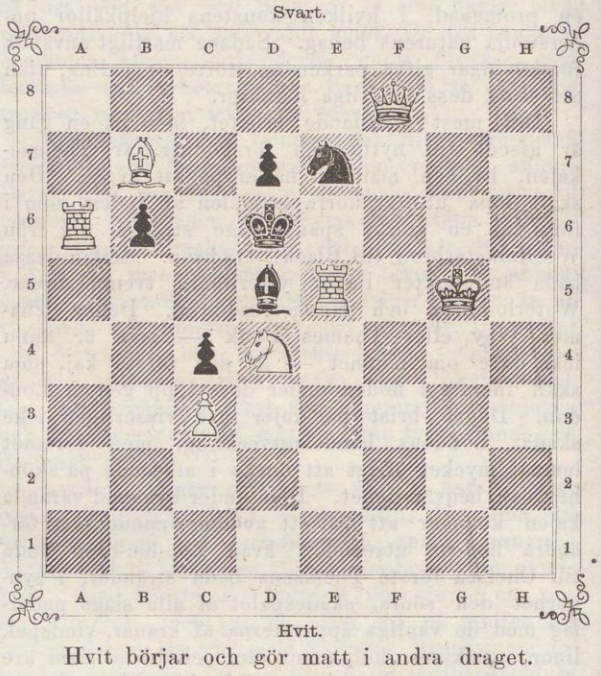

Hvit.

Hvit börjar och gör matt i andra draget.

Uppgift 13. Af K. Bayer, Olmütz.

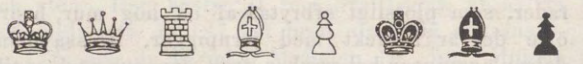

A2; G4; E5; C8; B4; C4; F1; A3, E4.

Hvit börjar och gör matt i fjerde draget.

Lösning af uppgiften 8 i n:r 9 ($^4/_3$).

Af B. Richter, *Breslau.* 1. Db8—b7, *a)* Sd6—b7:; 2. Tc6—c4, Kd5—c4: eller annat; 3. Sf5—e3 l. Tc4—d4 ‡; *b)* 1. » Sd6—f5:; 2. Tc6—(b6), likg.; 3. D. eller L. gör matt; *c)* 1. » Kd5—e4; 2. Tc6—c4 ‡; på alla öfriga motdrag följer 2. Tc6—c5 ‡. — Insänd af *Hfm, R. Sahlberg, C. E. Wirsell,* $^4/_3$, *P. D. Felldin,* Enkpg $^5/_3$, *Viking* $^6/_3$, *L. W. A.,* Göteborg $^6/_3$, *A. V. Hallongren* $^6/_3$, *M. N.* $^7/_3$, *Albicilla,* Uddevalla $^8/_3$, *Onämnd,* Falun $^{10}/_3$, *C. H. J.,* Christinehamn $^{12}/_3$, *C. L—t,* Gnesta & S. $^{13}/_3$, *H. D.,* Upsala $^{14}/_3$, *A. W. Strehlenert,* Jönköping $^{18}/_3$.

Brefvexling.

C. L—t: R. 7. Senast på onsdagen böra brefven vara inne, för att kunna i följande nummer besvaras.

L. W. A. ($^{12}/_3$), *A. V. H.* ($^{16}/_3$), *Viking* ($^{16}/_3$, $^{17}/_3$): R. 9, 10.

Bngr (Norrkpg & F. $^{16}/_3$), *C. A. D—ll* ($^{19}/_3$): R. 9.

Hfm ($^{19}/_3$), *M. N.* ($^{21}/_3$), *A. V. H.* ($^{21}/_3$): R. 11, I, II.

N. S. ($^{20}/_3$): F. 11 (l. „ Kf5—f4). Att de båda uppgifterna under "Hvarjehanda" äro lösbara, finner ni af nästföregående rad.

a+bi ($^{18}/_3$): R. 11, I (ni har rätt i er tro, att det ges flera olika sätt); II (det var ju inte matt i *samma* drag!)

Bref med lösningar, förfrågningar eller annat rörande denna schackafdelning — hvilka i tidningen besvaras — sändas antingen till J. G. Schultz, Stockholm, Skärgårdsgatan N:o 10, eller till

Redaktionen af Ny Illustrerad Tidning.

Ny Illustrerad Tidning

anmäler härmed till prenumeration sitt andra qvartal, och är priset såväl i Stockholm som i landsorten (utan tillägg af postförvaltare-arfvode) för helt år 12 Rdr Rmt (från årets början finnes ännu ett mindre antal fullständiga exemplar att tillgå), för återstående 3 qvartal 9 Rdr, för halft år 6 Rdr eller 3 Rdr qvartalet.

Stockholm i Mars 1865.

Redaktionen.

Rebus.

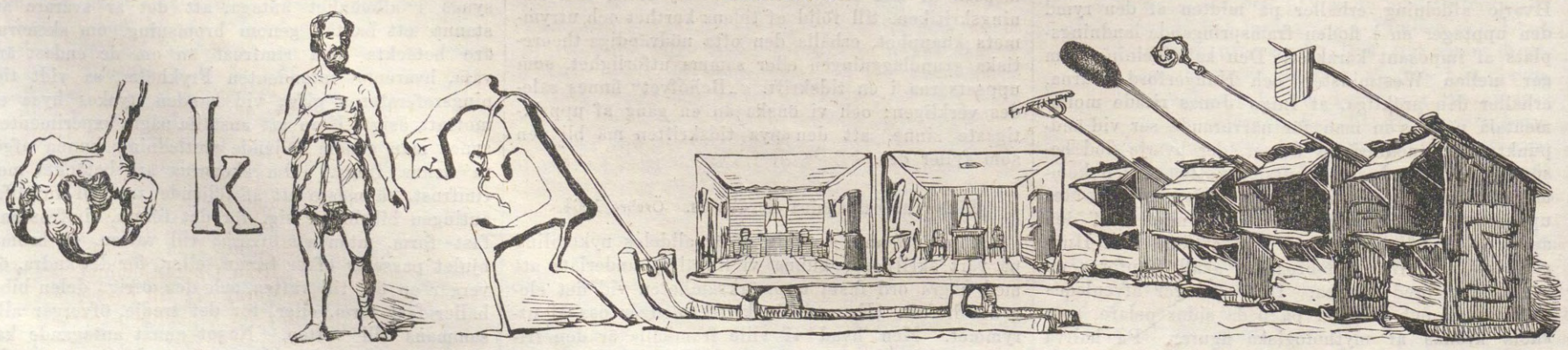

IWAR HÆGGSTRÖMS BOKTRYCKERI.

NY ILLUSTRERAD TIDNING.

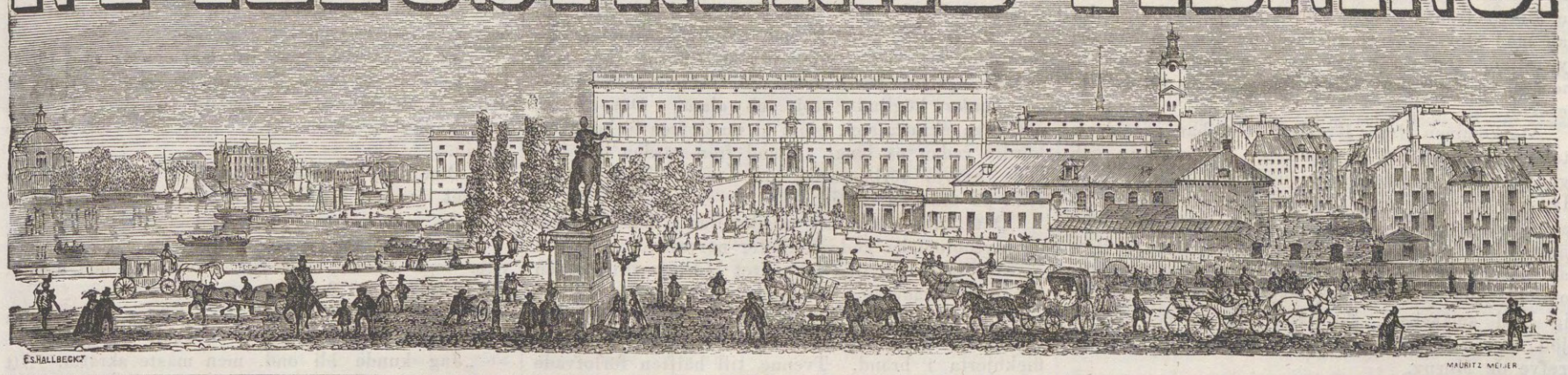

№ 13]. Utkommer hvarje Lördag. Stockholm den 1 April 1865. 12 Rdr årgången. [1ª Bandet.

Innehåll: Hertig de Morny (med porträtt). — Ett minne från 1834, novell af —nn. — Monitorn „John Ericson“ på stapeln å Motala verkstads varf i Norrköping (plansch). — Novilla (plansch). — En Sultaninnas enskilda lif. — Fotografiens esthetik. — Teater och musik. — Utländska litteratur-notiser. — Schack. — Anmälan.

Hertig de Morny.

Den 10 mars afled i Paris, i lagstiftande corpsens presidentpalats, hertig *de Morny*, en af den närvarande franska régimens mera framstående personligheter. Hertig de Morny var ett lyckans skötebarn, och i Sverige skulle man åtminstone fordom hafva sagt om en sådan man, att han var född med „segerhufva“. På honom kunde verkligen tillämpas det gamla: „kom, såg, segrade“. Hvar helst han visade sig, var han viss om framgång.

Om han icke haft en drottning till mor, hade han måhända aldrig hunnit de höga äreställen, som nu funno sig hedrade af att intagas af de Morny, men han hade sannolikt ej heller någonsin stannat, der medelmåttorna utan namn blifva stående. Den framgång de Morny rönte var ej blott en sådan, som finner sin ursägt i hög börd eller sin förklaring i en vacker figur, i eleganta manér och oemotståndlig tjusningskraft i ordet, utan den var äfven berättigad genom öfverlägsna själsegenskaper, som förstå att draga största möjliga nytta af omständigheterna och göra dem till tjensteandar åt lyckan.

Charles Auguste Louis Joseph de Morny föddes i Paris den 23 Oktober 1811. Hans mor var drottning Hortense, dåvarande konung Ludvigs af Holland gemål, och hans far en grefve Flahault. Han var alltså halfbror till fransmännens nuvarande kejsare. Gossens uppfostran anförtroddes åt hans farmor, grefvinnan Souza Botelho, hvilken i ett föregående gifte varit förmäld med grefve Flahault, en af Ludvig den sextondes hofmän, som dog på schavotten 1792. Enkegrefvinnan Flahault, som sedermera gifte sig med den portugisiske grefve Souza Botelho, hade under skräckväldet flytt till England och der så inför lifvat sig med landets språk, att hon kunde åt sin sonson lemna i arf, att, när han ville, tala en engelska, lika ren som den, hvilken talas af Englands aristokrati. Hon gaf också sin unge slägtinge den smak för litteratur och konst, som följde honom genom lifvet.

Den unge grefve de Morny sattes sedermera i skola i Paris och erhöll utmärkelse vid flera tillfällen. Vid tolf år var han redan en yngling, som ådrog sig uppmärksamhet, och det var då Talleyrand yttrade om honom: „den der lilla karlen blir nog minister en gång“. Redan då visade han sig såsom en ung gentleman med de på en gång förnäma och tillvinnande manér, hvilka sedermera alltid gjorde honom så oemotståndlig. Vi hafva hört gamla personer försäkra, att de aldrig sett något så fullkomligt „gentilhomme“, som unge Morny, när han lemnade militärskolan i Saint-Cyr och blef underlöjtnant vid första lancier-regementet. För egen del kunna vi försäkra, att vi aldrig sett något så fint, så fulländadt och så gentlemannavärdigt, som när hertig de Morny presiderade i lagstiftande corpsen. Äfven hans skarpaste politiska motståndare, och han egde många sådana, hafva ingenting annat än berömmande att säga om hans personlighet.

Då grefvinnan de Souza aflidit, år 1836, tyckte grefve de Morny att ingenting qvarhöll honom i Paris. Inom den eleganta verlden fanns för den unge lancierofficern inga flera segrar att vinna. Han längtade efter andra strider och gick till Afrika. Såsom ordonansofficer åt general Oudinot gjorde han Mascara-campagnen och utmärkte sig vid flera tillfällen. Utanför Constantine lyckades han rädda lifvet på general Trézel. Det var vid det tillfället, som fyra arabiska karlar genomborrade de Mornys kläder, utan att skada honom sjelf. Kort derefter behöfde han vårda sin under Afrikas sol angripna helsa och då han icke erhöll permission, den första gång man nekat något åt lyckans gunstling, tog han afsked ur krigstjensten.

HERTIG DE MORNY.
Efter en på trä öfverflyttad fotografi, graverad af E. Skill.

Grefve de Morny beslöt att egna sig åt industrien. Äfven der följde honom lyckan. Han blef sockerbruksidkare och med utomordentlig framgång. Till de kapitaler han sjelf egde ville andra kapitalister lägga betydliga summor, och han sattes i spetsen för en mängd industriella och kommersiella företag. Alla ville göra sina kapitaler fruktbärande i de Mornys lyckliga hand.

År 1842 blef de Morny medlem af deputerade kammaren. Under en storartad industriel verksamhet och en ej obetydlig politisk fortfor den unge grefven att vara en auktoritet äfven i modets, och en väst *à la Morny* var någonting högst fashionabelt i början af 1840-talet. Han roade sig att på kostymbalerna kläda sig i fruntimmersdrägt, men visade för öfrigt sitt redan vid trettio års ålder skalliga hufvud med så stor fördel, att det blef nästan en modesak att äfven i det afseendet söka likna den elegante grefven. Hans kärlekshistorier utgjorde för öfrigt ständiga föremål för den fina verldens krönika och öfvergingo under många förbättrade upplagor i småtidningarnes spalter.

Straxt efter februari-revolutionen höll grefve de Morny sig på afstånd från politiken. Det sades, att hans förmögenhet lidit ett betydligt afbräck, och det vissa är att han sålde sina taflor — för att likväl snart derefter köpa nya. Han var stor kännare af taflor, och det galleri, som numera prydde hans våning i presidentpalatset vid Quai d'Orsay, är sannolikt, sedan Pourtalès' blifvit skingradt, det förnämsta privatgalleri i Paris.

Om lyckan en kort tid syntes vända honom ryggen, återkom hon likväl snart med sitt allra ljufvaste småleende. De industriella och finansiella företagen började åter blomstra, och politiken återvann sitt inflytande, när Puez-de-Dôme skickat honom till lagstiftande församlingen. Grefve de Morny blef en af de ifrigaste kämparne för bonapartismen. Vid statskuppen var han en af de förnämsta och mest lyckade aktörerna. Det berättas, att aftonen före denna kupp tillfrågades de Morny af ett fruntimmer hvad han skulle göra, ifall man sopade rent hus i nationalförsamlingen. „Jag skall försöka hålla mig på den sida, der skaftet på qvasten är“, svarade grefven med sitt vanliga fina småleende. Det var i Opéra-Comique, och der träffade de Morny äfven generalerna Changarnier och Lamoricière. De trenne deputerade helsade högst förbindligt på hvarandra. Changarnier och de Morny voro för öfrigt gamla bekanta från Afrika.

Ifrån Opéra-Comique begaf de Morny sig till Elysée-Napoléon, der republikens president bodde och der det den aftonen eller rättare natten var stor societet. Händelserna un-

der natten till den 2 december äro för väl bekanta för att behöfva här upprepas. Redan samma natt blef de Morny inrikesminister och det var han, som utfärdade arresteringsorderna och proklamationerna, men redan den derpåföljande 23 januari tog han afsked. År 1854 utnämndes han till president för lagstiftande corpsen. Åren 1856 och 1857 var de Morny fransk ambassadör i St. Petersburg, der han med stor glans representerade den napoleonska dynastien. Det var också der han ingick äktenskap med en ung dame af den förnäma ryska ätten Trubetskoj.

Återkommen från Ryssland tog han presidentstolen i lagstiftande corpsen äter i besittning och egnade sig fortfarande åt industrien och finanserna. Hans namn har varit förenadt med de största företag i den vägen, och t. ex. *Crédit Mobilier* kan ej nämnas, utan att man tänker på de Morny. Det var isynnerhet det stora, om också det vågade, som lockade honom, och han ville aldrig befatta sig med småsaker. En gång kom en person och bjöd ut en grufva, som han tyckte skulle passa grefve de Morny.

— Hvad kostar grufvan? — sporde den aristokratiske industriidkaren.

— Etthundrafemtio tusen francs — svarade säljaren.

— Hvad vill ni att jag skall göra med en grufva, som ej kostar mer än 150,000 fr.? — utropade de Morny. — Om det blef bekant att den sålts till det priset, kunde man aldrig tro att det fanns någonting uti den.

Men midtibland politiken och affärerna hade de Morny tid att tänka på litteratur och skön konst. Hvarje morgon tog han emot artister och litteratörer och talade med dem om den sista pjesen, som väckt uppmärksamhet, eller om de nyaste böckerna, hvilka alla han redan hade läst. Han var sjelf teaterförfattare och i hans palats har mer än en gång spelats pjeser, som varit skrifna af pseudonymen Saint Rémy, hvilken dolde de Morny's namn. Att få sin tafla såld till presidenten i lagstiftande corpsen var en utmärkelse för en målare och eftersträfvades såsom säkert bevis på lyckadt konstnärskap.

För ett par år sedan utnämndes de Morny till hertig och han fortfor att ända till slutet af lagstiftande corpsens session 1864 presidera med samma bonapartiska esprit i ledningen af representantförsamlingen, men också med samma oupphinneliga tjusningsförmåga och tillvinnande vänlighet äf de politiska motståndarne.

När innevarande session öppnades den 15 februari, var hertig de Morny opasslig och kunde ej öfvertaga presidiet, men ännu för en vecka sedan förmodade man, att han snart skulle vara återställd. Under de senare dagarne förvärrades likväl hans tillstånd, till dess han i går morgon afled. Kejsaren förlorade i honom en af sina bästa vänner och ven mot skickligaste tjenare.

Hvar och en erkänner, att han var en *grand-seigneur* i allt och särskildt i finhet och smak.

Paris den 11 mars 1865. *C. L.*

Ett minne från 1834.

Af —nn.

I.

Den, som ännu kommer ihåg år 1834, erinrar sig äfven att dess sommar var en af de torraste och varmaste vi egt i mannaminne. En ständigt glödande sol påskyndade vegetationen på ett förundransvärdt sätt, så att redan innan Augusti månads slut all skörd var verkställd och grödan inbergad. Atmosferen kändes ständigt tryckande och qvaf; en oupphörlig solrök fördunklade horisonten, och himlen egde ej mera denna blåa färgton, mot hvilken de ljusa silfverskyarne så behagligt bryta sig, utan var klädd i en dels blekgul, dels dunkelröd slöja, som hvälfde sig tung och hotande öfver den halft förbrända jorden.

Det var blott under aftonens svalka som man med något behag kunde vistas ute i den fria naturen, och hvar och en, som egde tillfälle dertill, skyndade derföre, att om möjligt skaka af sig den försoffning som alstrats af dagens qvalm.

Under en sådan afton, mer än vanligt frisk och klar till följd af en häftig åska, som rensande dragit fram genom luftkretsen, befann sig ett muntert sällskap af ungdom af begge könen på en gräsplan framför en större herrgårdsbyggning på landet. Då vi säga gräsplan, mena vi åtminstone någonting dermed liknande eller en tillstymmelse dertill; ty tack vare den flitiga öfverspolning af vatten, som egarinnan till stället dagligen bestått denna plan, hade den ej alldeles uttorkat, utan befann sig ännu något så när grön jemförelsevis med andra gräsvallar och ängsbitar i trakten.

Detta ungdomliga sällskap sökte att på allt möjligt sätt förströ sig och taga igen skadan för det oangenäma tvång, som icke blott denna utan flera föregående dagar hållit herrgårdens innevånare inom hus. Alla lekar, som kunde påhittas, försöktes derför och omvexlade med muntra sånger, hvari både manliga och qvinliga stämmor läto förnimma sig. De gamla svenska lekarne „hök och dufva“, „sista paret ut“, „ta fatt'n“ m. fl. utfördes under högljudt stoj och glam. Det friska, naturliga skratt, som blott är ungdomen förbehållet, hördes redan på långt afstånd från gården och lockade hvarje förbigående att närma sig och taga reda på orsaken dertill.

Det fanns bland det ungdomliga sällskapet tvenne mythologiska gudomligheter närvarande, ehuru i osynlig måtto, hvilka icke litet bidrogo till glädjen och den lifvade sinnesstämningen. Vinguden berörde en och annan af ynglingarne med sin förtrollande thyrsus, och kärleksgudinnan satte ett och annat flickhjerta i brand. Tvenne till hälften förlofvade par, som alltid i enkleken bemödade sig att taga fatt hvarandra, föranledde många muntra upptåg från de oförlofvades sida, som på allt sätt sökte åtskilja de älskande, hvarvid icke försmåddes „krokben“ eller andra för ändamålet lämpliga finter.

På ett gungbräde icke långt från de glada lekarnes tummelplats sutto tvenne äldre fruntimmer, som med moderskärlekens omisskänneliga intresse följde ungdomsskaran i alla dess uppsluppna rörelser.

„Se på min Victor“, sade det ena fruntimret, „huru han bemödar sig att hinna upp din Augusta. Hvilket vackert par! Jag tror att de redan försett sig alltför mycket på hvarandra, för att riktigt knnna se sig före, då de springa“.

„Din anmärkning måtte vara fullkomligt sann, ty nu ligga de ju der begge två omkull, i stället för att taga fatt hvarandra, då de råkades“.

„En vanlig följd i „sista paret ut“, då tvenne förälskade personer mera se på hvarandra, än huru de sjelfva springa“.

„Men hvad skall *följden* blifva af denna lilla kärlekshistoria, min bästa Anne-Sophie? Du vet, att Augusta är en sensitiva, som icke tål vid stora motgångar, och din Victor är ännu bra ung och...“

„En vippstjert, som icke är mycket att lita på, menar du, min goda Johanna“, afbröt henne Anne-Sophie. „Jag medger att du i viss grad kan ha rätt; men Victor är dock i själ och hjerta mycket bättre än du förmodar. Hvem skulle kunna känna honom så väl som jag? Han har genom sin lifligheet förorsakat mig många ledsamma, men också många glada stunder. Han behöfver blott ett troget hjerta att fästa sig vid, för att allt mera stadga sig och blifva en riktig, fullt pålitlig karl“.

„Men innan den tiden kommer, bästa Anne-Sophie, kan mycken olycka ha skett. Jag vet, att om Augusta fäster sig vid någon, så sker det för hela lifvet. Din Victor vore visserligen ett i allo fördelaktigt parti. Han ser bra ut, han har ett godt hjerta och eger en tillräcklig förmögenhet för att kunna sätta hushåll när tiden är inne; men hans, jag vill icke säga lättsinne, men dock alltför lätta sinne, hans ostadighet förskräcker mig, då jag tänker på hur olycklig Augusta skulle bli, om han öfvergåfve henne, efter att ha lockat till sig hennes veka hjerta. Bättre då att skilja dem åt i tid!“

„Så alldeles i svart få vi väl ej se saken. Lyd mitt råd och låt oss ej blanda oss deri. Det vore snarare att gjuta olja på elden. Tro mig, att om Victor märker det ringaste bemödande å din sida att lägga hinder i vägen för hans gryende böjelse, så uppbjuder han hela sin förmåga att vinna sitt syftemål. Han skall taga Augusta och dig sjelf med storm, om intet annat hjelper“.

„Gud bevare oss från ett sådant frieri! Jag skall då heldre söka blunda allt hvad jag förmår; men jag är ängslig, mycket ängslig för Augustas skull, det vill jag icke neka. Hon är mitt enda barn, mitt enda minne från mitt korta äktenskaps alltför fort försvunna dröm. Om något olyckligt skulle hända henne, så blefve det säkert min död“.

„Du är då också alltid så fruktande och hjertängslig, min goda Johanna, äfven då ingen fara alls finnes på färde. Låtom oss ej sörja så mycket för morgondagen. Den kan bli ljusare än vi tro, och blir det säkert äfven“.

„Gud gifve, du finge rätt; men jag har varit så nedstämd någon tid, allt sedan det der stygga ryktet om kolerans annalkande till Sverige kom och störde vår trefliga sammanvaro här på landet“.

„Du kan vara lugn, detta är det friskaste ställe i hela trakten, hit kommer ingen kolera — det har doktorn sagt“.

„Jag vill gerna tro det, men jag kan icke stanna qvar här i all evighet. Jag har länge nog njutit af din gästfrihet. Du vet, bästa Anne-Sophie, att jag redan bordt vara i Stockholm“.

„Du måtte väl aldrig tänka på att resa tillbaka dit, *om* koleran skulle komma?“

„Jag måste ju — vigtiga angelägenheter fordra, såsom du vet, nödvändigt min närvaro der. En stor del af min förmögenhet står på spel genom den infama arfsprocessen“.

„Må så vara — men lifvet är också något värdt. Du, som är så rädd för koleran, skulle kunna få den af bara förskräckelse då du kommer dit. Lyd mitt råd och stanna qvar här, tills all fara är förbi“.

„Omöjligt, bästa Anne-Sophie. Jag riskerar för mycket genom ett dröjsmål. Jag borde redan ha rest“.

„Men tänk då på Augusta! Du måtte väl icke vilja taga henne med till Stockholm och utsätta henne för någon fara?“

„Är då ingen fara här . . . Victor å ena sidan och koleran å den andra, hvad skall jag välja?“

„Jag kunde bli ond, men måste skratta. Att jemföra Victor med sjelfva koleran! Ännu har ju icke den förre friat eller den senare kommit. Mycket möjligt, att ingendera delen sker! Af två onda ting bör man ju alltid välja det bästa. Hvilketdera föredrager du?“

„Augusta må då stanna qvar, men jag lägger på ditt moderliga samvete att ha ett vaksamt öga på de unga tu. Om det vore din Erik ändå, kunde så vara — besynnerligt att icke Augusta och han, som hafva lika lynne, fattat tycke för hvarandra — men — Victor . . .“

„Se så — gör dig nu inga onödiga bekymmer. Allt kommer nog att gå bra. Om du sjelf stannade qvar här, vore det ändå bättre. — Men det börjar bli sent, det kännes redan kyligt; det kan vara tid på att barnen sluta upp med sina lekar, så att vi må kunna få oss en ordentlig bit mat till qvällen“.

Med dessa ord uppsteg fru Anne-Sophie från gungbrädet, efterföljd af fru Johanna, och inträdde med henne i den närbelägna byggningen. Ett par minuter derefter hördes det gälla ljudet af en ringklocka. Detta var en signal för de unga att bryta det glada laget, och omedelbart derefter rusade hela skaran, andtruten och svettig, i full kapplöpning med hvarandra till det föresatta målet, matsalen.

Medan den muntra aftonmåltiden försiggår, vilja vi begagna tillfället att lemna några upplysningar om de i denna berättelse uppträdande personer.

Fru Anne-Sophie och fru Johanna voro båda enkor och gamla ungdomsvänner. Den förra hade gift sig på landet, blifvit välsignad med en stor barnskara, som dock förminskats genom ett och annat dödsfall, samt bebodde nu den egendom, hennes man i lifstiden kallat för sin, samt skötte och förvaltade densamma fortfarande på samma verksamma och kraftfulla sätt som under mannens lifstid, hvilken mera till namnet än gagnet varit husbonde på stället. Fru Anne-Sophie var ett kärnfriskt fruntimmer, som föga förstod sig på pjunk, och som med sin glada lefnadsfilosofi egde den oskattbara förmågan att jemna eller undvika dessa kantigheter, som för vekare naturer blifva lika många stötestenar på vandringen genom jämmerdalen.

Fru Johanna åter var en sådan vek natur och således en fullkomlig motsats till sin väninna. Hon hade gjort ett förmånligt, man kunde säga lysande parti med en framstående embetsman i hufvudstaden; men hon hade aldrig förmått eller förstått att rätt njuta af sin lycka, ehuru hon alltid med saknad talade om sin aflidne man och om sitt äktenskap, såsom en hastigt försvinnande vårdröm. Invecklad i en process med mannens rika slägtingar, hade hon under en följd af år lefvat i en ständigt tärande oro. Den enda vederqvickelse hon tillät sig från den af arfsluntor och rättegångshandlingar nedtyngda atmosfer, hvari hon stundligen befann sig, var ett kort sommarbesök hos sin gamla ungdomsvän på landet. Man kan säga att hon trifdes der både väl och illa. Umgänget med Anne-Sophie var upplifvande, men icke riktigt i hennes smak. En stor del af dagen förnötte hon med att korrespondera med sin advokat i hufvudstaden. Hon motsåg alltid posttimman med den största otålighet, och om brefbäraren än dröjde aldrig så sent på qvällen, kunde han vara viss på att finna henne vaken och färdig till hans emottagande.

Dessa förnyade sommarbesök hade imellertid föranledt uppränningen till en liten kärleksroman i flera afdelningar mellan Victor, Anne-Sophies äldsta son, och Augusta.

Victor var en vacker och hurtig, kanske nog mycket rustande yngling, som egnat sig åt landtbruket och biträdde modren vid egendomens förvaltning samt var utsedd att en gång öfvertaga densamma, sedan han hunnit stadga sig och kom-

mit i åtnjutande af ett testamente, som en gammal barnlös farbror gjort till hans förmån. Victor skulle derefter lösa ut sina syskon, sätta eget bo, gifta sig och blifva en rangerad karl — sådan var Anne-Sophies plan. Huru den liflige och rättframme Victor kommit att fästa sig vid den visserligen sköna, men veka och tillbakadragna Augusta, hör till detta kärlekens mysterium, som aldrig kan förklaras. Lika oförklarligt kan det tyckas, att *hon* kände sig dragen till honom, då hon lika väl kunnat kasta sina ögon på brodren, den milde och tystlåtne Erik, som egnat sig åt den lärda vägen, och hvars lynne mera öfverensstämde med hennes.

Huru detta än månde vara, så var det emellertid ett faktum, att för hvarje gång Augusta förnyade sina besök på Hemlingsberg, så ökades äfven den ömsesidiga lågan i ett ständigt crescendo. Gamla barndomsminnen sammanknöto sig dervid. Om det var fråga om höåkning, rodd på sjön, eller någon annan landtlig förlustelse, så var Victor alltid hennes sjelfskrifne riddare, som beskyddade, ledsagade och hjelpte henne till rätta, på samma gång han hade ett slags öppet privilegium att göra narr af hennes rädsla, pjunkighet eller hjelplöshet. Han kunde med ett enda ord få henne att gråta öfver den minsta småsak, likasom han ock med ett enda ord kunde göra henne åter glad.

Detta hindrade dock icke unga herr Victor att under mellantiderna, då de icke träffades, kurtisera äfven andra unga flickor som föllo honom i smaken. Men så snart Augusta var återkommen på sitt vanliga sommarbesök, lades dessa små snedsprång alldeles å sido. Det hände då blott undantagsvis, att en öm blick eller ett förfluget ord kunde förirra sig på ett förbjudet område.

Hvad Augusta åter beträffade, tycktes hon under dessa mellantider fästa mycket större intresse vid Erik än vid Victor. Då hon högst sällan skref till den senare, underhöll hon åter en mycket flitig korrespondens med den förre, och att dömma af den ömma och förtroliga tonen i dessa korrespondensartiklar, såg det nästan ut som om de begge brefskrifvarne stodo på en varmare fot med hvarandra än de sjelfva ens hade reda på eller ville tillstå. Detta slags frimureri upphörde dock genast, då de ånyo träffades. Erik, af naturen blyg och tyst, såg sig snart öfverflyglad af sin äldre och lifligare broder, samt tycktes i hans närvaro hvarken göra anspråk på eller ega förhoppning om att kunna göra en eröfring för egen räkning. En uppmärksam åskådare skulle dock lätt funnit, att han följde Augusta med ögonen, hvar hon än stod och gick, likasom att en lätt purpursky drog öfver hans ansigte, hvarje gång han oförmodadt kom i hennes nära grannskap. Något rivalitetsförhållande förmärktes likväl icke bland de begge bröderna. Att Victor i detta, såsom i andra hänseenden, skulle njuta förstfödslorätten till godo, tycktes följa af sig sjelft och vara helt naturligt.

Men som ingen ung man gerna kan vara utan en, om ock blott tillfällig „flamma“ för egen räkning, så hade unga herr Erik ock utsett åt sig ett föremål för sin hyllning uti sin kusin Charlotte, en fader- och moderlös flicka, som af Anne-Sophie uppfostrats uti huset jemte hennes egna döttrar. Det lider icke något tvifvel, att den praktiskt omtänksamma Anne-Sophie dervid haft för afsigt att bilda henne till en passande hustru åt Victor; ty hon hade uppfostrat henne till en i allo duglig husmoder, och Charlottes egen håg för hushållsbestyr och verksamma lynne hade lyckligt understödt hennes bemödanden. Men herr Victor tycktes aldrig vilja nappa på den kroken. Anne-Sophie tyckte nog för sig sjelf, att Charlotte skulle vara ett för honom långt mera passande parti än den något sentimentala Augusta, som var rädd för ladugårdslukten och fruktade att väta sina små fötter i det daggiga gräset om morgnarne; men hvad ville hon göra? Hon var för klok att operera, der icke något resultat stod att vinna. Hon visste, att hennes kära Victor egde en god portion sjelfkänsla, ett arf efter henne sjelf, och att hvarje opåkalladt försök att leda honom blott skulle verka motsatsen. Öfvertygad härom, var hon klok nog att låta saken gå sin gilla gång och hoppades, att framtiden skulle styra allt till det bästa.

Hvad Erik egentligen tänkte eller åsyftade med sin hyllning åt Charlotte, var honom icke rätt klart. För det första var han i *behof* af en flamma, och för det andra var det honom måhända icke så alldeles likgiltigt, som det såg ut, om han möjligtvis kunde uppväcka en liten gnista af svartsjuka hos Augusta. Var det senare hans syftemål, så lyckades det blott så till vida, att Augusta trodde honom icke hysa någon varmare böjelse för *henne*, hvarföre hon så mycket mera närmade sig till Victor.

Efter denna upplysning om de handlande personernas lynnen och framtidsplaner, återvända vi till matsalen, der aftonmåltiden nu är slutad. En allmän stiltje hade inträdt efter de föregående timmarnes lekfulla ras, och både gamla och unga sutto tysta i afvaktan på postbudet, som vid denna timme borde infinna sig. Nyfikenheten var denna gång mera än vanligt spänd på dess ankomst, emedan underrättelserna från Stockholm, der man stundligen afvaktade kolerans annalkande, med hvarje postdag blefvo allt mera oroande. Förhållningsordres hade redan blifvit utfärdade till vederbörande i landsorten, huru man borde mottaga den objudna och hemska gästen. Tillämnade spärrningsanstalter och upprörande berättelser i tidningarne, likasom offentliga kungörelser från predikstolarne, hade öfverallt uppskrämt inbillningen, och förstorat den hotande faran, hvars bästa bundsförvandt var den blinda rädslan, och som blott kunde botas med någon utsigt till framgång, om det skedde med rådighet och sans. På Hemlingsberg var det icke stort bättre beställt med kuraget än på de flesta andra ställen, och de unga hviskade redan sinsimellan med hjertat i halsgropen om de gräsligheter som kunde vara att förvänta. Husmodren sjelf var lugnast af alla, påstod att hon varit med om det som icke var stort bättre än koleran, nemligen rödsoten, då den för några år sedan grasserade i trakten, och sökte inge de andra något af hennes eget mod och beslutsamhet.

Med fru Johanna var förhållandet alldeles motsatt. Blotta ordet kolera bringade henne i nervskakning, och hon utmålade, såsom det tycktes riktigt *con amore*, med de rysligaste bilder hvad hon hade att vänta sig vid sin återkomst till Stockholm. Arfsprocessen, som nalkades sitt slut, låg henne äfven tungt på hjertat. Hon väntade med dagens post vigtiga, måhända afgörande underrättelser från sin advokat.

Ändtligen kom postbudet. Den lilla brefväskan slukades med lystna blickar af alla närvarande, öppnades af fru Anne-Sophie, men innehöll utom de vanliga tidningarne blott ett enda bref till fru Johanna.

„Det är Stockholms poststämpel“, yttrade Anne-Sophie och lemnade från sig brefvet; „säkert från din häradshöfding. Hvad kan han ha för nytt att förkunna?“

Alla trängde sig kring fru Johanna, som redan befann sig i ett slags frossfeber och mera uppslet, än uppbröt brefvet. Det behöfdes blott ett ögonblick för att i hennes ansigte läsa att dess innehåll var af en utomordentlig betydelse.

„Hvad har händt? Har du förlorat processen?“ frågade Anne-Sophie.

„Läs . . . läs . . .“ svarade Johanna, släppte brefvet och neddignade mot stolskarmen.

Anne-Sophie upptog skyndsamt brefvet och började läsa med hög röst:

„*Koleran är i Stockholm . . .*“

Den som erinrar sig, hvilket intryck den jobspost, som innehölls i dessa ord, år 1834 gjorde inom de flesta familjkretsar, kan lätteligen föreställa sig den sensation som derigenom åstadkoms på Hemlingsberg. Sjelfva fru Anne-Sophie, annars så lugn och sansad, måste afbryta läsningen af brefvet och sätta sig. Underrättelsen om kolerans ankomst till hufvudstaden var visserligen väntad med hvarje postdag, men var dock, då den ändtligen infann sig, af långt mera upprörande beskaffenhet än man på förhand kunnat föreställa sig. Det låg någonting på samma gång så häpnadsväckande och ofattligt, eller rättare *oberäkneligt*, i denna underrättelse, att den i första ögonblicket icke kunde undgå att utöfva en döfvande, att icke säga förlamande verkan.

Fru Anne-Sophie hemtade sig dock snart, såsom hvarje kraftfullare natur plägar göra, från det första öfverväldigande intrycket och utropade smått harmset:

„Är det skick och skäl af din välsignade häradshöfding att börja sitt bref på detta otäcka vis? Det är ju rent af att skrämma slag på sensibelt folk! Han kunde så gerna ha slutat med denna hyggliga underrättelse som att börja dermed. Jag tror, stackars Johanna, att du så när fick dåndimpen för hans dumhet. Ge dig imellertid tillfreds och låt oss se, hvad den der enfaldiga karlen skrifver vidare i det här olycksbrefvet“.

Fru Anne-Sophie fortsatte dermed läsningen af häradshöfdingens skrifvelse, som var mycket knapphändig och i afseende på arfsprocessen innehöll, att den nalkades sitt slut, men att fru Johannas närvaro i Stockholm just derföre vore så mycket nödvändigare, emedan åtskilliga upplysningar ännu erfordrades, vigtiga dokumenter borde underskrifvas m. m.

„Se så — nu vill den der karlen äfven draga dig till Stockholm midt upp i koleran! Hvad är det för en stackare till advokat som icke kan bestyra om de der sakerna ensam, utan att du skall vara med och nosa på allt! Jag hoppas att du icke lyssnar till hans dumheter“.

Fru Johanna, som nu sansat sig tillräckligt för att kunna tala, svarade: „Han har rätt — gå huru det vill, så måste jag resa. Utan mig kommer han ej ur fläcken. I morgon bittida far jag, Augusta må stanna qvar“.

„Nå, efter ditt beslut är oryggligt, så må du då i Guds namn fara ju förr desto heldre, innan farsoten hinner gripa mera omkring sig; men det säger jag dig, Johanna, *ensam* får du icke resa, någon härifrån skall du åtminstone ha med dig“.

„Hvem skulle väl vilja följa med på en sådan resa?“

„Jag, jag!“ ropade Victor och Erik på samma gång. En ädel strid uppstod nu mellan de båda bröderna; men, såsom vanligt, segrade Victor, och trots fru Johannas protester beramades det i familjerådet, att han skulle vara henne följaktig på Stockholmsresan tidigt dagen derpå.

Fru Johanna hörde till detta slags menniskor, som, ehuru ytterligt svaga i sig sjelfva, likväl envist fullfölja en fattad föresats, om den än är aldrig så oförnuftig. Någon så absolut tvingande nödvändighet var det visst icke att hon reste till hufvudstaden under en öfverhängande fara, ty om hon äfven förlorade processen, hade hon dock tillräckligt qvar att lefva af, med någon liten inskränkning i sina gamla vanor; men hon hade så inför lifvat sig med denna sak, den hade under en följd af år utgjort snart sagdt hennes enda tanke om dagen och dröm om natten, att sjelfva den stora förskräckelse hon hyste för koleran måste vika för fruktan att genom en enda försummelse gå miste om uppfyllandet af hennes käraste förhoppningar. Vinsten af processen skulle nemligen komma att utgöra Augustas hemgift. Hennes fåfänga smickrade sig med den angenäma föreställningen, att Augusta, som var vacker och intagande, derigenom skulle kunna göra ett lysande parti; ty hon var så långt ifrån att upptaga Victor med i räkningen af hennes framtidsplaner, att hon ansåg hans öppna hyllning af Augusta blott för ett tillfälligt fjäs, som kunde vara tillåtet under sommarvistelsen på landet, men hvarken borde eller finge hafva några allvarsamma följder. Hon var derför i sjelfva verket mycket belåten dermed att Victor gjorde henne sällskap på resan, ty hon kunde nu med större lugn lemna Augusta qvar på Hemlingsberg.

Hvilket intryck Victors beslut att resa gjorde på Augusta, är ej så lätt att afgöra. Kärleken till modern och till älskaren stridde en stund i hennes hjerta; men Augusta var en alltför ädel flicka, att ej den förra snart skulle behålla öfvervigten. Hon kunde icke annat än beundra Victors dubbla sjelfförsakelse, dubbel i så måtto, att han icke blott utsatte sig sjelf för en fara, utan äfven för någon tid försakade hennes umgänge. Hon kände att hon skulle komma att mycket sakna honom, och hon betviflade att Erik, som numera tycktes vara helt och hållet upptagen af Charlotte, skulle kunna skänka henne någon ersättning under Victors frånvaro. Hade hon ransakat sig sjelf litet närmare, skulle hon måhända funnit, att Erik upptog en större vrå i hennes hjerta, än som rätteligen borde tillkomma honom, och att saknaden af Victor ej skulle blifva så alldeles obotlig, som hon nu ville föreställa sig.

Till något långvarigt samspråk, vare sig på ena eller andra hållet, var imellertid nu ej tillfälle. De brådskande förberedelserna för afresan hindrade allt närmare meddelande, och hvar och en måste sluta inom sig hvad som låg honom närmast om hjertat. Familjen åtskildes för att sammanträffa vid kaffebordet tidigt följande morgon, då Johannas och Victors affärd skulle försiggå.

"John Ericson", Sveriges första Monitor.

Alltifrån folkens barndom intill våra dagar har krigets ära velat taga försteget framför det fredliga arbetets, och en egen omständighet är, att den man, som bland nu lefvande svenskar utan tvifvel har det största verldsryktet, vunnit detta på den väg han gått från en fattig vermländsk bondstuga, genom det mekaniska arbetets alla grader, till den plats han nu intager såsom den Nya Verldens erkändt främste ingeniör — men att, denna arbetets ära oaktadt, den mest strålande glansen kring John Ericsons namn hemtar sitt ljus icke ensamt från verkstadens härd, utan fastmer af kanonernas ljungeld vid verldens kanske märkvärdigaste sjöstrid. Snille och kunskap är makt, och hvem är mäktigare än den som ur sin tanke frambragt ett verktyg, hvilket på samma gång trotsar elementerna och i ett ögonblick bringar alla verldens flottor till likhet med en hop bräckliga lerkärl?

VINTERTRÄDGÅRDEN PÅ NÖVILLA.

Att den mannen är en svensk, det är vår stolthet.

Då den gamle Kung Fjalar i dikten svär sin ed, att hägna frid på Gauthiods strand och för alltid låta svärdet hvila i skidan, då påminner honom hans gamle vapenbroder Sjolf om att Gudarne ensamt råda öfver krig och fred och att „ro skänker högen allen“.

»Smygande Bjarmer bloda hafven,
Säg vill du vänta dem här på din strand?»

Så ock med det gamla Sverige. Om vi än så gerna ville till evig tid bevara fredens guldax, så gäller dock här Romarnes gamla sats: „*Si vis pacem, para bellum*“, det är: vill du skydda fred, så håll dig beredd till krig. Alla svärd må icke smidas om till liar, och det bästa försvaret torde icke vara att möta fienden först på egen strand.

Utan tvifvel har Monitorernas eld redan bragt både stora och lilla flottan till tystnad. I hvad fall som helst skola vi ej lägga oss i deras strid. I fråga om nationalförsvaret tillhöra vi det *verksamma* försvarets parti och till sjös lärer väl icke numera någon kunna göra John Ericson och hans uppfinning platsen stridig.

„John Ericson“, så kallas efter uppfinnaren Sveriges första monitor, och som den 17 Mars lopp af stapeln å Motala verkstads varf i Norrköping. Det har gifvits så fullt upp med beskrifningar öfver dessa fartygs konstruktion, att vi anse allt upprepande i denna väg för öfverflödigt. Endast i förbigående må här antecknas, att fartyget John Ericson är 205 fot långt, 46½ fot bredt, samt kommer med bestyckning och alla effekter ombord att sticka 11½ fot under vattnet. Sidopansaret af 5 på hvarandra liggande plåtar, är 5 tum tjockt och 3½ fot högt. Däckspansaret kommer att blifva 1 tum samt kanontornet och styrtornet 12 tum tjocka. Fartyget erhåller 6 särskilda ångmaskiner, dels för dess framdrifvande, dels för tornets kringvridning samt för luftvexling i fartyget och för luft till pannorna med mera.

Motala verkstads höga anseende är en tillräcklig borgen för arbetets beskaffenhet, och kapten Carlsund är utan tvifvel den mest värdiga att hafva byggt Sveriges första monitor på samma verkstad der John Ericson sjelf, om vi ej orätt minnas, genomgått en del af sina läroår. När härtill kommer det svenska jernets oöfverträffade seghet, så kan man tryggt lita på att sådana nötter icke blifva så lätta att knäcka.

Men den, som vill gifva sin fiende en förmaning, han skall kunna icke blott skydda sig sjelf, utan äfven slå så att det käns. „John Ericson“ är i detta fall icke värnlös, hans stora namnfader har från Amerika sändt till det aldrig glömda svenska fosterlandet tvenne jättekanoner, afsedda för bestyckandet af den första svenska monitor, och fregatten Vanadis är för närvarande på väg för deras afhemtande. De hålla 14 eng. fot i längd, 15 tums diameter i kulloppet och 4 fots diameter öfver krutkammaren.

Innan tornen blifvit uppsatta visar fartyget för närvarande endast en smal svart linie ofvan vattenytan. Vi hafva derföre föredragit att visa våra läsare det inre af Motala verkstads varf i Norrköping med Monitorn på stapeln. Framdeles få vi väl tillfälle att visa honom fullt färdig.

Samma dag som “John Ericson“ lopp af stapeln började med kölens sträckning för den *andra* monitorn.

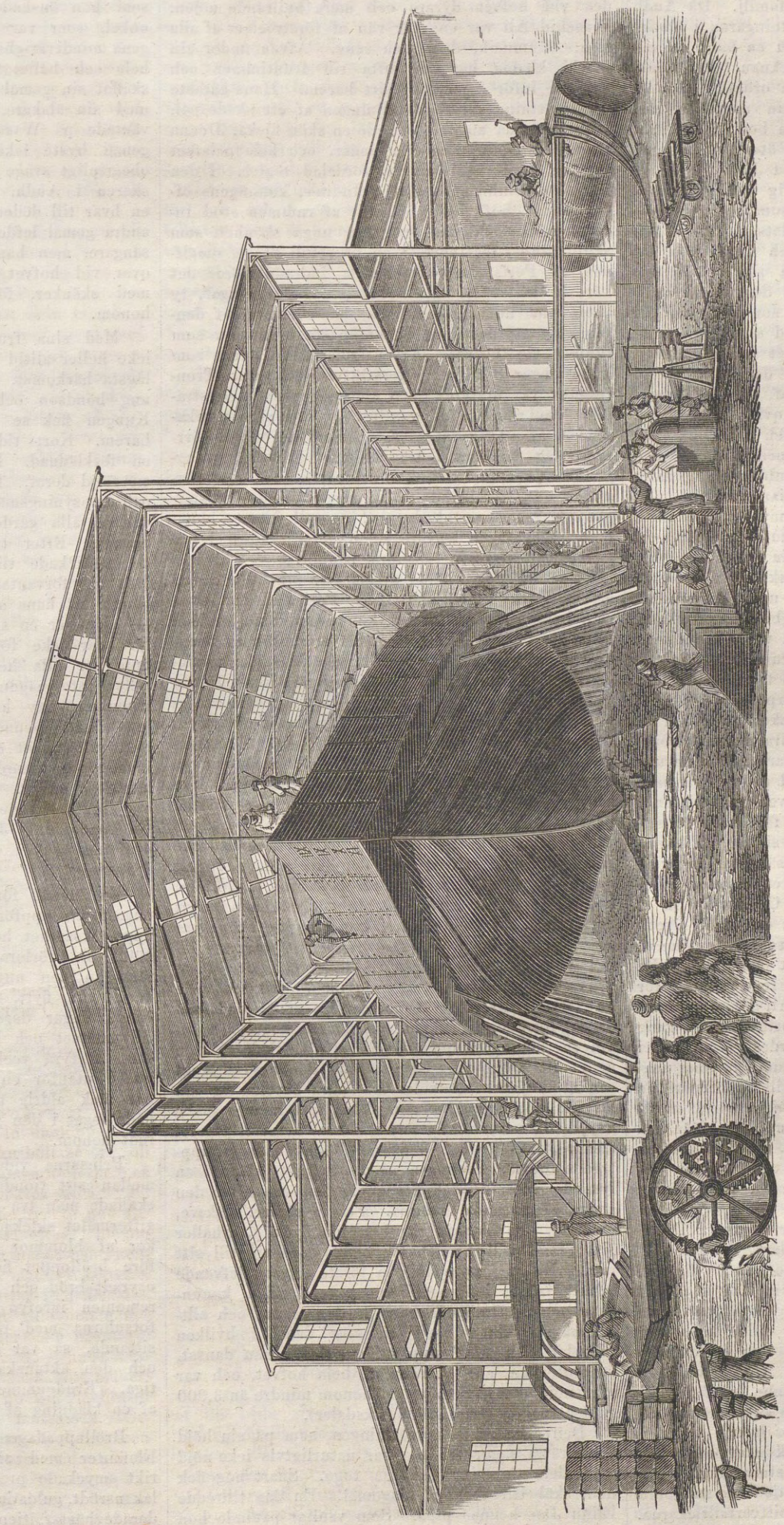

MONITORN »JOHN ERICSON» PÅ STAPELN Å MOTALA VERKSTADS VARF I NORRKÖPING.

Novilla.

Hvarje årstid har sitt behag, och den friska nordiska vintern är visst icke lottlös; men huru det är, flyger dock ständigt vår längtan hän mot vår och sommar. Och hvarje påminnelse om den varmare årstiden får under vinterns dagar en tjusning, som den icke utan tillhjelp af vår inbillning skulle i och för sig kunna ega. Finnes en blomma mera älskad än den friska hyacinthen, som lefver på midvinterns knappa solstråle genom våra dubbelfönster och utandas sin vällukt i de stängda gemaken? Finnes någon välsmak, som väcker angenämare föreställningar än den första rädisan, så anspråkslös den annars är? Hvad under då, om en smakfullt anordnad vinterträdgård, äfven utan storartade anläggningar för öfrigt, är en kär tillflygtsort för hufvudstadens befolkning, då den under en ledig söndagseftermiddag söker frisk luft och litet förströelse utom hus! Antingen åkande eller gående ströfvar man gerna en sådan dag ut åt Novilla, inom hvars väggar Djurgården räddat en liten återstod af sin rika sommargrönska.

Inträdesafgiften är 25 öre, det kommer man nog ut med, men svårare är det ibland att få sig ett bord eller en stol. Det är en hel samling af godt folk, familjer med barn och blomma. Man ser föga eller intet af denna haute volée, som befolkar kungl. teaterns amfiteater — (när den icke står tom, hvilket ej sällan är händelsen då det gifves något drama af högre konstvärde.) — Det är nästan uteslutande medlemmar af den stora familjen Pettersson och dess fränder som en söndagseftermiddag söka sin anspråkslösa förströelse på Novilla.

Hornmusiken tonar i kända melodier från läktaren, kanariefoglarne instämma med full hals, vattenkonstens nedfallande strålar plaska i bassinen, der små guldfiskar simma till barnens förtjusning. Molins Neapolitanska vattenbärare står med sin kruka på axeln, så har han gjort i många år, och kronornas skimmer återkastas af spegelväggarne i salens båda ändar, hvilka sålunda förete anblicken af snart sagdt ändlösa perspektiv.

Njutande af allt detta sitta vi under grönskande lagrar och smutta på den gula svenska nationaldrycken. Vi hafva ej hört någon berömma hr Eckerts varor, men icke heller någon, som förklarat dem sämre än hvad man är van att annorstädes få. „Man är ej sämre när man är som andra“. Nu afbrytes midt i ett stycke för att uppstämma Leporellos aria, det betyder att en gammal glad och känd kund inträdt i salen. Leporellos aria inbringar alltid musiken ett glas punsch. Det kan behöfvas till att skölja ned messingen. Men klockan är redan 8. Samlingen har betydligt glesnat, jag tror vi återvända till staden.

Belåtna med vår eftermiddag samtala vi under hemvägen om den dag då i fonden af Carl XIII:s torg reser sig ett ståtligt kristallpalats med vinterträdgård.

En Sultaninnas enskilda lif.

Mer än en europeisk dam har på senare tider fått tillfälle att kasta en blick in uti det österländska harem. Orientens qvinnolif är icke längre för oss någon förseglad bok. Men att en af harems qvinnor sjelf skrifver en berättelse om sitt lif, detta torde åtminstone hittills vara någonting oerhördt. Imellertid har i dessa dagar i London utkommit en bok, hvars innehåll på sätt och vis kan

sägas vara skrifven af en österländska: *Elihu Jan's Story, by William Knighton.* Elihu Jan är icke någon diktad personlighet, utan en verklig qvinna, som i många år var pipstopperska hos drottningen af Audh och nu lefver såsom Ayah i författarens hus. Hr Knighton känner tillräckligt väl det indiska lifvet och särdeles Audh, för att kunna borga för sanningen af hvad Elihu Jan berättat honom.

Elihu Jan blef såsom sjuårigt barn förd till palatset i Audh och af en mollah undervisad i koranen. Drottningen, som gaf henne anställning hos sig såsom pipstopperska, är densamma som senare begaf sig till London, för att utbedja sig konungarikets återlemnande åt hennes familj. Då Audh blef lagdt till de engelska besittningarna i Ostindien hade man redan gifvit Elihu en man, en neger, som höll en tobaksbod i Lacknau (eller Lucknow, såsom engelsmännen stafva ordet). Hon är nu tjenarinna och föder sin man med sin lön. Mannen har nu icke mera någon bod, utan sitter hela dagen i ända och röker och äter opium hemma hos sig. Så mycket om Elihu Jan.

Drottningen lefde länge lycklig med sin gemål Ali Schah, så länge nemligen som hon var hans enda fru. Då en rival kom i palatset, nekade hon i tre dagar att förtära något och talade icke ett ord. Hon måste imellertid foga sig i sitt öde och blef ända till sin gemåls död den första drottningen, likasom hon under sin son Waschid Ali Schah's välde intog en högt aktad ställning såsom enkedrottning. Hon förde ständigt ett gudfruktigt lif och gjorde mycket godt åt de fattiga. De offentliga audienser, hvilka hon gaf, samlade hvarje eftermiddag en mängd nödlidande qvinnor i palatset. Vid pomp och ståt fäste hon ingen vigt, och fann föga nöje uti de prunkande processionerna med elefanter, kameler och hästar, klubbärare, soldater och ryttare. Präktiga kläder, diamanter och perlor föllo henne deremot ganska mycket i smaken.

Drottningen bodde omvexlande i tre palatser. Tvenne, med hvilka hon omvexlade under den varma och kalla årstiden, lågo i Lacknau, det tredje var ett lustslott och beboddes under regntiden. Vidsträckta trädgårdar med springbrunnar, dammar, blommor, fruktträd och väl hållna vägar funnos vid alla tre palatsen. I hvarje praktrum stod midt på golfvet ett rundt bord af sällsynt träslag, marmor, kristall eller förgyldt silfver, hvarpå stodo kärl af porslin, silfver, guld, lackerade saker, vaser och ur. Divaner af europeisk form, öfverdragna med tjockt damast eller siden, infattade väggarna. Toilettrummen voro icke blott försedda med de vanliga speglarna och kandelabrarna, utan äfven med kistor, i hvilka kläder och grannlåter lågo förvarade. I sof- och badrum bestod allt af rent silfver. I ett af palatsen fanns det äfven tvenne sängställningar af guld, hvilka drottningens son, då engelsmännen afsatte honom, förde med sig till Calcutta. En af dem skall nyligen blifvit nedsmält och såld. Drottningens skatt låg i ett eget hus, som bevakades af soldater. Här stod en kista, helt och hållet fylld med rupier och guldohurer, ett reservkapital för blifvande nödfall, som Waschid Ali Khan användt ända till sista skillingen. Då drottningen en gång befann sig på sitt lustslott, gjordes ett inbrott i skattkammaren. Röfrarne voro idel kammarjungfrur och huspigor, samt hade till anförerska en sextonårig skönhet, hvilken drottningen nyss förut skaffat en man. Damerna bröto upp en kista och tömde den på alla dess juveler, men då stölden upptäcktes, och den otacksamma unga bruden fick smaka riset, tillstod hon alltsammans, och samtliga juvelerna blefvo återskaffade.

Den vanliga dagordningen var följande: Drottningen steg upp mellan tio och elfva, låt sig tvättas och klädas af sina tjenarinnor, åt en frukost af kakor och mjölk och lät sin mollah läsa högt ur koranen. Timmarne till middagen tillbragte hon vid fönstret, hvars bländade rutor dolde henne för mängdens blickar, på samma gång som de lemnade henne utsigt åt gatan och floden. Hon åt vanligen ensam; spisade konungen hos henne, så föregicks han af musik, och hans mat bars efter honom på silfverfat. I matsalen pålades för hvarje mål den kungliga dustar khan eller bordduken, ett broderadt lädertäcke och deröfver tvenne stora dukar med stickade blommor. Derpå ställde tjenarne små bord af silfver såsom underlag åt silfvertallrickarna. Ofta kommo trettio rätter på bordet, kraftiga soppor, kött af allehanda slag, pillaus och en mängd sötsaker. Vin drack hvarken konungen eller drottningen, bådas dryck var sorbet, afkyld med is.

På eftermiddagen gåfvos audienser, efter supern infann sig en af de fyra sagoberättarne och satte sig bakom en skärm, medan drottningen gick till hvila. Om den höga damen ville somna snart, så måste en långt utspunnen historia föredragas i släpande ton; önskade hon deremot att hålla sig vaken, måste valet af berättelse lämpas derefter. Etiketten fordrade att med hvarje berättare särskilda tjenarinnor trädde in i rummet och aflägsnade sig på samma gång som han. Icke sällan drogo berättelserna långt in på natten, ty drottningen var en stor vän af sagor, i synnerhet af sådana som innehöllo en religiös moral. En präktig gåfva var belöningen för en berättelse, som särskildt fallit i smaken. Sagorna handlade om allt möjligt, om konungar och drottningar, om kärleks äfventyr, om tiggare, som blefvo konungar och konungar som blefvo tiggare, om Peris och Indras hof.

Då Drottningens son kom till regeringen, infördes vid hofvet dyrare och mera bullrande nöjen. Waschid Ali var en stor vän af förströelser af alla slag, af musik, dans och sång. Äfven under sin lifstid klädde han sig ofta till fruntimmer och dansade inför damerna i sitt harem. Hans käraste sysselsättning var framställningen af ett skådespel, i hvilka onda andar bortförde en skön flicka. Denna framställning upptog tio dagar, och hela palatset var en i tre afdelningar fördelad teater. I den första afdelningen såg man Indra's, konungens öfver Peris hofhållning. I ett af rummen stod Indra's tron, och här satt den unga skönhet, som skulle föreställa Indra, i en praktfull drägt, omgifven af Peris. Att framställa Indra utgjorde det käraste målet för alla hofdamernas önskningar, ty detta var hufvudrolen, och den som återgaf densamma utstyrdes med de grannaste prydnader som funnos vid hofvet. Äfven rolerna af Peris, som buro vingar af silfver, eftersträfvades allmänt. Tronrummet var utstyrdt med slösande prakt och strålade om aftonen af vaxljus, hvilkas sken återkastades af otaliga speglar. Genom de öppna dörrarne såg man ut i trädgårdarna, i hvilka springbrunnar kastade välluktande vatten och der förgyllda eller försilfrade säten stodo bland blomstersängarna, som prunkade med de sällsyntaste blommor. Om dagen belyste solen detta skådespel, under natten strålade tusentals lampor.

En hel dag i ända sysselsatte sig hofvet med att beundra Indra och hans Peris. I ett annat rum befann sig en jordisk konung med sin jordiska gemål, och dessa emottogo äfven besök af beundrande åskådare. På andra dagen lemnade konungen salen, och detta hade knappast skett förrän onda andar med svarta vingar och svärtade ansigten infunno sig. Dessa roler ville ingen öfvertaga, och konungen måste sjelf fördela dem. Drottningen blir bortförd af de onda andarna, konungen kommer tillbaka och är alldeles utom sig. Han sänder ut en fakir för att uppsöka den bortförda, och den heliga mannen, halft naken och med en staf i handen, genomletar hela palatset, endast icke Indras tronsal, emedan han der skulle hafva funnit den han sökte. Det är på befallning af Indra, hvilken förälskat sig i drottningen, som hon blifvit bortröfvad. Att se Indra kurtisera de sköna var styckets komiska del, som rönte det lifligaste bifall bland harems damer. Alla visste de ju att den eldige älskaren var en qvinna. Fakiren hade nu letat tillräckligt länge, och en af de onda andarna förrådde slutligen för honom hvarest drottningen fanns. Hoppande af glädje, ilade fakiren med sitt följe till Indras hof, der nu ett långt samtal började. Omsider lät Indra beveka sig och lofvade att återgifva den sköna, om hennes make kunde öfverträffa alla andra såsom krigare, jägare, älskare, musiker och dansare. Följande dagen uppträdde derför konungen såsom krigare, klädd i en lysande rustning och besegrade den ena efter den andra af de onda andarna. Såsom jägare, älskare, musiker och dansare är han lika lycklig, erhåller sin gemål tillbaka och för henne med sig till sitt rum. Nu återupprepas den första dagens lefvande bilder, Indras hof med Peris på ena sidan, konungens och drottningens rum på den andra, och alltsammans afslutas med en stor dans, i hvilken Waschid Ali sjelf uppträdde. Sedan han dansat, väntade han sig skänker af hela hofvet, och var icke nöjd om hans mor gaf honom mindre än 3,000 rupier (något öfver 5,000 riksdaler).

Den religiösa enkedrottningen, som på sin höjd lät berätta sagor för sig, var naturligtvis icke nöjd med den vändning sakerna togo. Snart nog fick hon skäl till verkliga klagomål. En dag tillredde Elihu Jan hennes pipa. Som vanligt påtände hon tobaken och fick dervid någonting i munnen, som hon genast spottade ut. Aska kunde det icke vara, ty pipan var en hukah, hvars rök går genom vatten. Hon afskrufvade munstycket och fann deruti en mängd hvitt pulver, som lemnades till en läkare, hvilken genast såg att det var gift. Attentatet var riktadt mot drottningen, ty man visste icke att hennes tjenarinna först brukade röka upp pipan. Om man ännu tviflade hvem det gällde, så blef saken dock snart fullt klar och tydlig. En eftermiddag under den varma årstiden ville drottningen taga sin lilla middagslur. En af kuddarna på hennes divan låg icke riktigt beqvämt, och då hon ville lägga den i ordning, såg hon en glasögonsorm af tre fots längd. Man fann den kruka, i hvilken ormen blifvit förd till palatset, och upptäckte äfven den ormbesvärjare, som hade försatt det dödsbringande djuret i ett tillstånd af ögonblicklig stelhet. Dennes bekännelse ledde på ett spår, som man icke vidare vågade följa, enär det visade sig att det ledde till den regerande konungens första gemål. Den regerande konungen fruktade sjelf att bli förgiftad af denna sin gemål, och detta icke utan skäl: hon hade födt honom en son, som hon önskade uppsätta på tronen, och hennes onkel, som var förste minister och under konungens minderårighet skulle fått föra regeringen, stod helt och hållet på hennes sida. Sedan hon väl skaffat sin gemål ur verlden, ämnade hon gifta sig med sin älskare, som var förvisad och i Kaunpor väntade på Waschid Alis död. Äfven hans andra gemål hyste icke de vänligaste tankar mot den obegripligt svage konungen. Den oinskränkte herrskaren i Audh, som när som helst kunde dömma en hvar till döden, visste ganska väl att denna hans andra gemål lefde i äktenskapsbrott med sin förste sångare, men han icke blott lät denne man stanna qvar vid hofvet, utan öfverhopade honom äfven med skänker, för att han icke skulle förgifta honom.

Med sina fruar till venster var Waschid Ali icke heller alltid lycklig. En af dem, en flicka af lägsta härkomst, hade som barn växt upp med en ung bondson och blifvit förlofvad med honom. Kungen fick se henne och lät föra henne till sitt harem. Kort tid förflöt och hon försvann under en förklädnad. En förskräcklig uppståndelse blef en följd deraf. Huspigor och snöpingar, väktare och uppsyningsmän blefvo pryglade. I alla gångar och på alla gårdar hörde man intet annat än jämmerrop. Efter trenne dagars förlopp kom en af de utskickade tillbaka med den sköna flyktingen. Mot all förväntan visade sig kungen så mild mot henne, att hans mor gjorde föreställningar deremot. — „Hon är en simpel bondqvinna“, sade hon, „och förtjenar icke förlåtelse utan bestraffning; men ni uppfyller alla hennes önskningar“. — „Jag uppfyller inte någon af hennes önskningar“, svarade konungen, „ty hon har ingen önskan. Jag kan inte förstå henne. Hennes ögon äro fulla af eld, men allt annat är af marmor. Jag bjuder henne juveler och grannlåter, men hon säger att hon icke behöfver några. Jag låter danserskor komma för att förströ henne; hon ser på dansen utan att le. En bondqvinna! Ja hon är en bondqvinna, men, vid profetens skägg, hon vet att föra sig som en drottning“.

En månad förgick, och både kungens och den unga fruns uppförande blef sig likt. Han var idel uppmärksamhet, hon deremot visade endast en isande köld. Då förlorade konungen tålamodet, och åter försvann den unga frun. Denna gång hade hon dock icke flytt, utan i hemlighet blifvit afrättad. Några dagar derefter kom f. d. fästmannens mor till palatset och klagade att hon hade förlorat sin son. I fyra veckor satt hon med aska på hufvudet utanför en port och begärde rättvisa. Men hon fick aldrig tillbaka sin son, som redan länge hade legat i den graf konungens skarprättare hade redt honom.

Prinsarna vid hofvet i Audh blefvo förlofvade mellan sitt tionde och sextonde år. Prinsessorna skaffade man två år tidigare en brudgum. Ända till giftermålet skickade de förlofvade hvarandra skänker af blommor och frukter. Den sista månaden före brölloppet fick bruden endast lefva af mjölk, osyradt bröd och sötsaker. Tvenne dagar före ceremonien inrefvo brud och brudgum händerna och fotsulorna med röd färg. Blef denna länge qvarsittande, så var detta ett tecken till att kärleken och den äktenskapliga lyckan skulle blifva varaktiga. Brudgummens bröllopsskänk plägade bestå af en klädning af gul färg, kärlekens färg.

Brölloppsdagen firades på det högtidligaste sätt. Elefanter med silfvertorn, glänsande palankiner, rikt smyckade praktstolar, burna af tjenare i skarlakansrödt, guldstickadt livré, musikcorpser, rikt munderade hästar, tjenare med silfverstafvar och bärare af skänker, gåfvo ett skådespel, till hvars betraktande alla menniskor strömmade ut på gatorna. Man valde för detta tåg alltid aftonen, för att kunna omgifva det med facklor, och det hade till ändamål att föra bruden till brudgummens hus. Tåget lemnade palatset mellan åtta och nio och vände tillbaka mot midnatten. Så nära brudens hus än måtte ligga, så förflöt dock alltid denna tid, emedan man i sådant fall tog långa omvägar. Under hela processionens vandring genom gatorna affyrades kanoner och brändes fyrverkerier.

Vid giftermålet lofvade brudgummen bruden att evigt älska henne, hon måtte vara ung och skön eller gammal och ful. För bruden svarade föräldrarna. Vid ceremoniens slut kastades en slöja öfver hufvudet på båda, och emellan dem placerades en spegel, i hvilken brudgummen för första gången såg sin brud. Då slöjan borttogs, var det lätt att i brudgummens drag läsa om han var nöjd eller missnöjd. Bruden blef vanligen den följande dagen återförd till sina föräldrars hus, der hon bodde flera månader och der hennes man obesväradt kunde besöka henne. Alla de qvinliga anförvandterna gåfvo noga akt på om han kom ofta eller sällan och slöto deraf om äktenskapets lycka eller olycka. Omsider flyttade den unga frun hem till sin mans hus, men först sedan hon födt en son erhöll hon den fulla värdigheten af husfru och var fri i sina handlingar. Förut fick hon t. ex. icke sätta sig i sin mans närvaro, icke tilltala honom och icke äta med honom, undantagandes då han besökte henne i hennes rum. Efter en sons födelse blef hon mera husfru i europeisk mening. Hon hette nu drottning, erhöll en hofstat och ett särskildt anslag till nålpenningar.

Den drottning, om hvilken här är fråga, var till börden en prinsessa från Delhi och kunde läsa och skrifva arabiska. Hon beherrskade så temligen sin gemål, men gjorde eller begärde aldrig något som kunde lända landet till skada. Den enda grymhet, för hvilken hon blifvit beskyld, var mot en gynnad rival. Denna hade en gång somnat och vaknade midt i lågorna. Man hade hopat fyrverkeripjeser rundt omkring hennes säng och tändt eld på dem, hvarigenom hennes ansigte och hals blefvo så skadade, att hon för alltid förlorade sin skönhet och sin konungs kärlek. Sin karaktersstyrka visade drottningen då hon reste till England för att anhålla om att hennes son skulle återfå sitt konungarike. Hon dog i London, men sonen lefver ännu i Calcutta och äter den engelska regeringens nådebröd. Så betydliga inkomster han än eger (öfver två millioner riksdaler om året), så är han dock alltid i den största penningförlägenhet. Hans egentliga passion är att köpa lefvande vilda djur. Han jagar efter sällsyntheter, och en fogel af vanligaste slaget behöfver bara ha ett ovanligt kännetecken, t. ex. en utväxt öfver ögat, för att för Waschid Ali ega ett oemotståndligt behag. Det berättas i Calcutta, att man en gång förde till honom tvenne gamar, af hvilka en hvar hade en vårta på hufvudet. Priset var oerhördt, 50,000 rupier (omkr. 90,000 riksd.) och i skatten fanns endast 35,000 rupier. Men kungen ville icke släppa ifrån sig djuren, och vid detta tillfälle blef en af de ofvan nämnda gyllene sängställningarna nedsmält. Förlusten af sin tron bär han med muhamedanskt lugn. Det var hans öde att blifva afsatt, och hvem kan väl kämpa mot Guds vilja?

Fotografiens Esthetik.

Hr Disdéri, kejsar Napoleons fotograf, har under ofvanstående titel utgifvit en liten bok, i hvilken han söker bevisa att fotografien är en *konst*, i likhet med målarkonsten, bildhuggarkonsten etc. Denna äfven för den stora allmänheten högst intressanta fråga har blifvit på ett snillrikt och öfvertygande sätt behandlad af en dansk kritiker, och det är hufvudsakligen dennes resonnement i ämnet vi följa uti nedanstående uppsats.

Det kan icke lida något tvifvel om att fotografiens uppfinning, dess popularitet och ofantliga spridning är en händelse af största vigt för konsten, ja, af ett så vidsträckt och ingripande inflytande, att det ännu är omöjligt att öfverskåda, mäta och uppskatta densamma. Fotografien är ett biträde åt konsten. Först och främst är den ett ypperligt medel till att befrämja en rikare och noggrannare kännedom af konsten, än man hittills på imitationens väg kunnat ernå, det mest verksamma befordringsmedlet till konstens popularisering. Men utom denna egenskap att vara ett kommunikationsmedel mellan konsten och allmänheten, kan den tillika göra tjenst såsom en vigtig mellanlänk mellan konsten och dess föremål, naturens och hela den objektiva verldens skönhet. Fotografien kan samla och för konsten framlägga mycket af skönhetens råämne till bearbetning och förädling i konstens smältdegel.

Fotografien är dock på samma gång en fara för konsten. I dess gäckande och farliga likhet med densamma, i dess obestridliga öfverlägsenhet öfver henne i fråga om den yttre troheten, ligger en förförande makt för de svagare krafterna inom konstens område och dess publik. De starkare krafterna inom konsten skola deremot känna sig frånstötta af den maskerade likhet, som fotografien har med konsten, på samma gång som fotografien skall på dem ställa ännu strängare anspråk på natursanning och naturtrohet, än någonsin förr.

Att fotografien icke är konst i ordets egentliga och strängare bemärkelse, torde vara en sanning, som de flesta erkänna. Fotografien blir hvarken en konst eller fotograferna konstnärer, derför att vissa esthetiska skäl kunna göra sig gällande vid fotografiens utöfning. Fotografien kan låta leda sig af skönhetsförhållanden vid *val* och *anordning*, men dermed är också dess esthetiska möjlighet uttömd, och just der är det som konstens egentliga förmåga börjar, äfven om man ensidigt ville hylla den satsen, att konsten bör imitera naturen. Det skulle vara ett mycket vidlyftigt arbete att uppdraga gränsen mellan fotografien och konsten från esthetisk synpunkt i hela dess utsträckning; ty detta vore detsamma som att uppdraga gränsen mellan det natursköna och det konstsköna. Vi vilja här endast hålla oss till den punkt, der fotografiens och konstens områden närmast beröra hvarandra.

Låtom oss icke börja med att taga munnen allt för full och t. ex. säga, att inom konsten är det friheten, som är i verksamhet, inom fotografien naturnödvändigheten. Ty i sådant fall kunde man genast invända, att all mensklig verksamhet, både konsten och fotografien och hvad annat som helst, bero på frihetens begagnande af naturens krafter. Vi vilja hellre gå en jemnare väg, utan att taga ett steg, som icke är fast och säkert.

Den fotografiska bilden tillkommer i ett ögonblick. Det gör ingenting till saken, att det, i synnerhet vid fult väder, dröjer några sekunder innan bilden blir tydlig på plåten; det egendomliga är, att alla detaljer framträda *samtidigt*. Att utföra ett konstverk behöfver deremot tid. Konstverket tillkommer på det sätt, att konstnären *efterhand* på hvarje punkt genomgår alla bildens detaljer. Om vi nu tänka oss konstnären i allra strängaste mening såsom en naturens efterhärmare och hans uppgift såsom en naturhärmning, i samma grad och på samma sätt som fotografiens, så skulle detta punktliga genomgående af bilden, bokstafligen taladt, behöfva en oändlig tid och ett oändligt arbete. För att ett konstverk öfver hufvud taget skall kunna blifva till, måste konstnären begagna ett afkortadt framställningssätt, framställa sitt ämne så att säga i utdrag. Detta kan ske på otaliga sätt. Den, som begagnar penseln, framställer en större yta jemn och i en bestämd ljuston, ehuru den verkliga yta, som han vill framställa, vid närmare undersökning skulle visa sig oändligt fint och mångfaldigt bruten till form och ljus; den, som brukar ritpennan, grafstickeln, radernålen eller dylika spetsiga redskap, låter sig antingen nöja med en kontour eller angifver formen med större eller mindre utförlighet genom lager af streck, hvilka, betraktade på ett visst afstånd, göra intrycket af en samlad skuggmassa. Konstnären är oinskränkt herre öfver sin tafla och inrättar sig helt och hållet efter behag; men han kan aldrig framställa sitt ämne fullständigt, på samma sätt som fotografien, utan måste alltid återgifva ämnet i utdrag. Så till vida är det således fotografien som är den segrande.

Men nu har den menskliga synen en anmärkningsvärd egenskap. På samma gång som vi genom denna få ett visst allmänt och obestämdt totalintryck af ett tings utseende, äro vi dock endast i stånd att uppfatta en punkt i sender, eller åtminstone endast en helt liten del af tingens utseende med synens hela skärpa och energi. Om vi således — för att hålla oss till taflor — icke vilja låta oss nöja med att kasta en flyktig blick på en tafla, icke nöja oss med att igenkänna hvad den föreställer, utan vilja betrakta den med uppmärksamhet för dess skönhet och värde, måste vi låta ögat vandra omkring derpå, likasom teckna osynliga linier och former på taflans yta. Det öga, som är förtroget med betraktandet af fotografier och taflor — eller låtom oss för likhetens skull säga teckningar — har säkerligen erfarit hvilken af de båda slagen af bilder som är dess sanna vän på denna vandring. Fotografien lemnar ögat i sticket, tillåter det att se likasom snedt och vindt, såsom det kan och vill. Konsten deremot leder det säkert på skönhetens vägar. Den samma egenskap, som vi förr sågo som konstens brist i jemförelse med fotografien, visar sig nu tvärtom såsom dess styrka, nemligen att hon endast kan framställa sitt föremål på ett afkortadt sätt, i utdrag. Ty åskådarens öga har just den motsvarande egenskapen: det kan blott se utdragsvis. Men nu är det sätt, hvarpå konstnären så att säga har gjort sitt utdrag af föremålets utseende, ju icke bestämdt af slump eller af en godtycklig nyck; han har fört sin pensel och lagt sina streck så som det blifvit honom anvisadt af hans öga, som ser föremålets skönhet och karakter med en finare känsla än vi kunna se det. Sålunda reglerar konstverket omärkligen ögats rörelse, och visar oss, *huru* vi skola se, medan fotografien endast visar oss *hvad* vi skola se. Konstnärens verktyg har i hans hand blifvit en pekpinne för skönheten; och om det än är en hundra år gammal teckning, som vi hafva framför oss, så är dess konstnärs ande dock närvarande hos oss under betraktelsen, ledande vårt öga på dess vandring, lärande oss huru vi skola se.

Det är en egen omständighet med ordet „handtverk“, med dess betydelse och dess anseende. Många, som tala om konst, se med djupt förakt ned på ordet handtverk och låta det riktigt känna sin ringhet och låga natur. Och fotografen, som gerna vill vara konstnär, instämmer och beder sitt: „Herre! Jag tackar dig, att jag icke är någon handtverkare!“ Imellertid är konsten oemotsägligen ett barn af handtverket, ehuru visserligen dess rikt utrustade barn, och har alldeles icke öfvergifvit sin moders slöjd, utan är ännu i dag och skall alltid fortfara att vara ett handtverk. Detta vet konsten också ganska väl sjelf och arbetar troget på att hjelpa sin ringaktade moder till heders igen. Det är det elaka språkbruket, som uppför så mången maskerad med orden och begreppen, hvilket iklädt handtverket denna ringhetens drägt, så att man nu icke lätt kommer att tänka på att den fina konsten är en dotter af den simpla qvinnan, handtverket. Den nymodiga fotografien, hvilken i likhet med andra parvenyer så gerna vill visa sin slägtskap med konsten, tror sig först och främst böra fria sig från beskyllningen att vara ett handtverk. Nej, ett handtverk är den verkligen icke heller; men om den vore det, då först kunde det bli fråga om dess slägtskap med konsten. Allt, hvad som är handens verk, har uti sig ett frö till att vara konst, ett anspråk på att bli konst; ty det är en outplånlig drift hos menniskan, att allt hvad handen gör under ögats uppsigt skall vara skönt; och det är endast vårt allmänna och i synnerhet esthetiska syndatillstånd som gör att denna drift blir underkufvad, förfuskad och beslöjad. Det är icke handtverket som står i motsats till konsten, utan maskinverket, fabrikatet. Ju mera handen lemnar ifrån sig arbetet, ju mera han öfverlemnar åt maskinen, desto mera aflägset ligger konsten; ju mera handen sjelf utför arbetet, ju mera han kan göra sitt inflytande och sin vilja gällande på hvarje punkt, desto mera möjlighet är det till konst, desto större anspråk på att vara konst. Fotografien ligger sålunda med all sin gäckande och förfärande likhet med konsten så långt borta från den som möjligt: ju bättre en fotografi är, desto mindre kräfver den handens medverkan; den öfverlemnar helst allt åt maskinen.

Hr Disdéri yttar på ett ställe i företalet till sin bok: „Man tänke sig en så genialisk och grundlig man som Lionardo da Vinci i besittning af fotografiens tekniska hjelpmedel, på hvilket omfångsrikt och fruktbärande sätt skulle han icke ha användt dem! Ljusstrålen skulle blifvit honom en mejsel, och bättre än med hvilken pensel som helst skulle han med den varit i stånd att med sin kända finhet och säkerhet i skuggorna framställa formerna“. — Otvifvelaktigt är, att om ett så ljust hufvud, en så allsidig och uppmärksam ande, som Lionardo, hade träffat på sin väg ett fenomen, sådant som fotografien, skulle han fäst uppmärksamhet vid detsamma, sysselsatt sig dermed och kanske på kort tid bragt fotografien längre än alla våra fotografer tillsammanlagda, men neppeligen skulle han gjort den till sitt lifs uppgift och blifvit fotograf. Lyckligt är också att han icke blef det. I annat fall skulle vi, som dock nu någon gång kunna ha den lyckan att se ett hufvud tecknadt eller måladt af honom, saknat den ovärderliga anvisning till att se skönheten i liniernas fina rörelser, i ytornas lätta rundningar, i själens fulla uttryck, hvilken vi så väl behöfva och som ingen fotograf kan lemna oss.

Teater och Musik.

Kungl. Teaterdirektionen beredde oss förlidne Fredag det i sanning oväntade nöjet, att återse *„Drottning Elviras Saga“*, Komisk Opera i 3 akter af *A. Dumas* och *de Leuwen*. Vi ha sett tråkigare pjeser, som varit fullt ut lika osannolika. Libretton kan ithy passera. Musiken är deremot temligen matt. *Ambroise Thomas* har gjort bättre saker än så. Också äro vi hjertligt öfvertygade, att han sjelf blir oangenämt öfverraskad, om han får veta att svenska publiken och svenska musici ex professo gjort hans första bekantskap i och genom „Le Roman d'Elvire“, likasom det bör inge honom ett egendomligt begrepp om vår smak, att han, på

grund just af den så skedda bekantskapen, blifvit kallad till utländsk ledamot af „*Kungliga* Svenska Musikaliska Akademien“ (någonting, som hittills åtminstone af Franska kompositörer ansetts såsom en verklig utmärkelse).

Första akten af „Drottning Elviras Saga“ innehåller ingenting musikaliskt anmärkningsvärdt, såvida icke såsom sådant skulle betraktas sjelfva „Sagan“ om den gamla Drottningen Elvira och den unge Don Ramera, hvilken markisinnan berättar för Chevalier Gennaro. Andra akten börjar med en kör af den hvardagliga och slagdängsartade beskaffenhet, att vi, oaktadt den goda tillgången på sådant gods, sällan hafva hört något jemförligt. Den deruti inflickade barcarollen, som Gennaro sjunger, torde väl deremot få räknas till de bättre numren. Det bästa partituret, enligt vårt förmenande, har att uppvisa, är en trio, der den föryngrade markisinnan tillsammans med Ascanio skämtar och skrattar åt den kärblifne Chevalierns vaknande svartsjuka. I tredje akten kan man, i brist på annat, anmärka Markisinnans tarantella. — Om vi nu tillägga, att orkestern är fint arbetad och de vokala partierna skrifna med ganska mycken kännedom om röstens resurser, så tro vi oss ha sagt allt det goda, man billigtvis kan begära. M:lle Gelhaar uppträdde denna afton för första gången efter sin svåra och långvariga sjukdom, och blef vid sin entrée, såsom man hade skäl att vänta, behörigen helsad och blomsterströdd. M:lle G. häfdar i *Markisinnans* svåra, men ytterst tacksamma rol sitt rykte såsom utmärkt skådespelerska och bländande skönhet. Som sångerska leker hon (kanske något vårdslöst) med de svårigheter, hvarmed kompositören rikligen utrustat partiet. Hr *Arnoldsson* spelar *Gennaro* lika utmärkt, som han sjunger det temligen torra och otacksamma sångpartiet. Vi beklaga att Hr A. skall nödgas öda tid, möda och talent på så underhaltiga produkter, som ifrågavarande opera. Herrar *Arlberg* och *Uddman* äro, hvar i sin stad, förträffliga representanter af *Ascanio* och *Malatesta*. Fru *Strandberg* är charmant såsom *Lilla*, trots kostymen, hvilken, i våra ögon åtminstone, är mer än tillåtligt osmaklig. — Under representationens gång hade man tillfälle att med saknad hågkomma teaterns nyligen bortgångne regissör, under hvars regime svårligen kunnat inträffa det manquement, hvarigenom effekten af den verkligen praktfulla illuminationen helt och hållet förfelades.

Man skulle möjligen kunna göra den närgångna frågan: hvarför har Teaterdirektionen ur den förtjenta glömskans graf, der den i all evighet bort hvila, återuppkallat denna beskedliga „Sagan“? — Den nuvarande Direktionen har otvifvelaktigt, mera än dess föregångare, den förtjensten, att söka variera repertoiren. Det är derföre lika naturligt, som nödvändigt att den använder alster ur den yngre franska skolan, hvilken producerar åtminstone det *mesta* nya. — Vi våga blott påstå, att valet af pjeser icke varit det lyckligaste, eller, med andra ord, att det äfven bland denna skolas produkter finnes värdefullare saker. *Ambroise Thomas* har, såsom vi redan antydt, skrifvit åtskilligt bättre, bland annat en i alla afseenden njutbar opera „*Le Songe d'une nuit d'été*“. „*Quentin Durward*“ af *Gevaërt* finnes, om vi ej misstaga oss, (öfversatt?) i teaterns ego. *V. Massé* har skrifvit operor af mycken förtjenst, bland andra „Galathée“, hvilken torde kunna betraktas såsom ett mästerstycke i sitt slag. Mycket annat att förtiga, ega vi slutligen i *F. Davids* “*Lalla-Roukh*“ ett förtjusande arbete, hvilket, förr än något annat af senaste tiders produkter, borde komma till uppförande.

Utländsk litteratur.

— AF ABBÉ X., författaren till romanerne „*Le Maudit*“ och „*La Religieuse*“, som väckt ett så lifligt uppseende genom det angrepp förf. gjort på det högre katholska presterskapet, väntas snart ett nytt arbete „*Les Jésuites*“.

— G. DE BEAUMONT ämnar med det snaraste utgifva *A. de Toquevilles* samlade arbeten. Samlingen lär komma att innefatta en mängd utmärkta, hittills otryckta arbeten af den berömde författaren samt en brefvexling, som lemnar ett vigtigt bidrag till kännedom om hans tids och samtidas historia.

— A. DE LAMARTINE har skrifvit en monografi öfver trenne framstående män från den första franska revolutionen: Mirabeau, Danton och Vergniaud.

— M:LLE TERESA, den ryktbara sångerskan på café Alcazar i Paris, hvilken i den franska hufvudstaden vunnit en så utomordentlig popularitet, har nyligen utgifvit sina memoirer, „*écrits par elle-même*“. Inom få dagar utsåldes trenne upplagor.

Uppgift 14.

Af A. ANDERSSEN.

Svart.

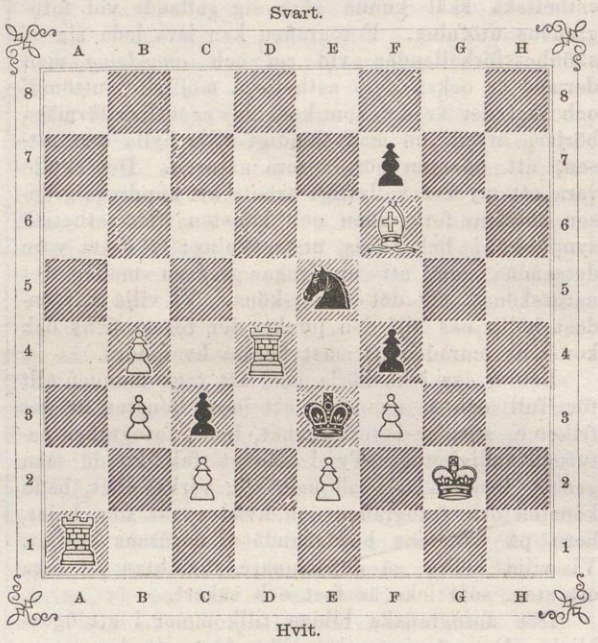

Hvit.

Hvit börjar och gör matt i tredje draget.

Lösning af uppgiften 9 i n:r 10 ($^{11}/_{3}$).

1. De4—c4:, *a)* Kd6—e5; 2. Dc4—c6, likg.; 3. Lb8—c7:‡; *b)* 1. » Kd6—d7; 2. Dc4—c7:†, Kd7—^{1}e8,—^{2}e6; 3. Dc7—^{1}c8, e7, —^{2}c6, d6‡; *c)* 1. », annat; 2. Dc4—c7:†, Kd6-^{1}d5,—^{2}e6; 3. Dc7—^{1}c4, —^{2}d6 (c6)‡. — Insänd af *Hfm* $^{11}/_{3}$, *Felldin, Sahlberg, C. H. J.*, $^{12}/_{3}$, *C. L—t, L. W. A., C. E. Wirsell, G. A. Carlin*, $^{13}/_{3}$, *M. N.* $^{14}/_{3}$, *Hallongren, Viking, Bngr*, Norrköping & F., $^{16}/_{3}$, *Conrad*, Mariefred & S., *C. A. D-ll*, $^{19}/_{3}$, *Albicilla* $^{21}/_{3}$, *R.*, Kalmar $^{22}/_{3}$, *Ami*, Falun $^{23}/_{3}$.

En-passant-slag. (Till svar på förfrågningar med anledning af uppg. 10). Om en Bonde går två steg och dervid kommer att stå bredvid och på samma rad som en af motspelarns, så kan han i närmast följande drag, ej senare, tagas af denne så, som om han blott gått *ett* steg. Står t. ex. (som i nämnda uppgift) en svart Bonde på b4 och en hvit på c2, så *kan* den senare, om han går c2—c4, tagas af den förre så, som om han endast gått till c3, d. v. s.: den svarte kommer att stanna på c3. Denna rättighet kallas: att slå *en passant (im l. nach dem Vorbeizuge, in passing)*, gäller endast för Bonde emot Bonde och för nästpåföljande drag. *Tvungen* att slå är motspelarn icke — naturligtvis utom då hans Kung schackas och ej på annat sätt kan räddas (såsom fallet är i uppgift 10) eller då han ej har annat drag att göra. (Å andra sidan kan icke, som en insändare förmenar, den hvite B. *hindras* från att göra dubbelsteget).

Parti 2.

Speladt genom korrespondens emellan Hfm och S. B—gh; börjadt den 26 mars 1865.

Hfm (Hvit).	S. B-gh (Svart).		
		6. Lc4—b5†	c7—c6
1. e2—e4	e7—e5	7. d5—c6:	b7—c6:
2. Sg1—f3	Sb8—c6	8. Lb5—e2	h7—h6
3. Lf1—c4	Sg8—f6	9. Sg5—f3	e5—e4
4. Sf3—g5	d7—d5	10. Sf3—e5	. . . . .
5. e4—d5:	Sc6—a5 [1])	Svart har draget.	

[1]) På 5. Sf6—d5:, som anses något svagare, följer en intressant kombination: 6. Sg5—f7:, Ke8—f7:; 7. Dd1—f3† o. s. v.

Dragen i detta parti komma att vecka för vecka, försedda med anmärkningar och upplysningar, meddelas i Ny Illustrerad Tidning.

Brefvexling.

C. F. G. (Mariestad & R. $^{16}/_{3}$): Lösningen i *ett* drag af uppg. 10 förfaller genom det svar, som nyss härofvan är lemnadt på er fråga. — Jfr f. ö. följande „Scherz“:

Uppgift 15. Af F. CAPRÄZ, Bern.

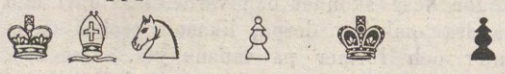

G3; H5; D8; C3, D4, F2, F7; D5; C4, D6, E5, F6, H2.

Hvit börjar och gör matt i fjerde draget.

Albicilla (Uddevalla $^{21}/_{3}$): R. 9, 11, I. Det 3-drags-matt ni erhöll genom att i 11 ställa andra och tredje radens pjeser ett steg för långt åt höger, skall vid lösningen omnämnas. — Tiden för lösningarnes meddelande beror närmast på uppgifternas svårighet och andra omständigheter; den kortaste blir dock tre veckor.

Medlem af Svenljunga schackklubb ($^{22}/_{3}$): R. II.

Ami (Falun $^{23}/_{3}$): R. 11. Er nya uppgift har en bilösning med 1. f2—f3, f4.

C. H. J. (Christinehamn $^{25}/_{3}$): R, 10, 11, II.

P. D. F. ($^{26}/_{3}$): R. 11, 12, I, II; Of. 13.

G..s ($^{28}/_{3}$): R. 11, 12.

L. W. A. (Göteborg $^{27}/_{3}$): R. 11.

Tu Ting (Gefle $^{28}/_{3}$): F. 12 (2. „ b6—a5:).

Till svar på ett par förfrågningar rörande uppg. 13 få vi upplysa om att den är både rigtigt tryckt och lösbar i 4 drag.

Den 30 mars. J. G. S.

Bref med lösningar, förfrågningar eller annat rörande denna schackafdelning — hvilka i tidningen besvaras — sändas antingen till J. G. Schultz, Stockholm, Skärgårdsgatan N:o 10, eller till

Redaktionen af Ny Illustrerad Tidning.

Lösning af Charaden i föreg. n:r:

Niord.

Lösning af Rebus i föreg. n:r:

Klok man föredrar två kamrar framför fyra stånd.

Anmälan.

Ny Illustrerad Tidning anmäler härmed till prenumeration sitt andra qvartal. Det nu tillryggalagda första må bära vittne om redaktionens syfte samt tidningens plan och artistiska krafter. Dock bör härvid fästas billigt afseende vid de svårigheter mot hvilka redaktionen haft att kämpa under första månaderna af ett företag så omfattande som detta, och börjadt utan tillfälle till nödiga förarbeten. Det är lätt att fatta omöjligheten af att under sådana förhållanden samt under en årstid, som nästan omöjliggjort teckning efter naturen i det fria, och som under månader afstängt oss från förbindelse med utlandet, kunna gifva ämnena den mångfald, omvexling och apropos för dagen, som det ligger i tidningens plan att för framtiden åstadkomma. Den stundande våren och sommaren skola af våra artister och fotografer flitigt begagnas för att från skilda provinser samla materialier till illustrationer af fosterländskt intresse, och hoppas redaktionen äfven få motse insända bidrag, särdeles fotografier af märkvärdiga orter, byggnader, minnesmärken, industriella anläggningar, badorter m. m. Den nu inträdande varmare årstiden skall medföra en mångfald af målningsvärda ämnen, såsom: sommarlifvet i Stockholms omgifningar, skarpskytteöfningarna på Ladugårdsgärdet, det stora militärlägret vid Axevalla, allmänna skandinaviska landtbruksmötet samt industri- och konstexpositionen i Malmö. — Öfverallt skall Ny Illustrerad Tidning genom fotografier, teckningar och korrespondenser söka följa med tilldragelserna. Likaledes skola vi för framtiden komma i tillfälle att mera, än nu i början kunnat ske, egna uppmärksamheten åt de skandinaviska grannländerna, från hvilka vi hafva löften om värderika bidrag såsom, t. ex. från Norge af A. MUNCH *och* BJÖRNSTJERNE BJÖRNSON.

Under det förgångna qvartalet har redaktionen stundom nödgats se några af dess vackraste teckningar till en del förfelade genom alltför ansträngdt arbete på ateliern samt bristande tid till en fullständig retouche. Nu, då företaget väl kommit i gång och träsnideriateliern från den 1 April vinner ytterligare förstärkning, är redaktionen förvissad om att resultaterna skola kunna i allt väsendtligt motsvara hennes afsigter.

Äfven elevskolan, der, bland andra, flera fruntimmer åtnjuta undervisning, börjar visa glädjande framsteg.

Till illustrationerna medverka fortfarande de flesta af inom Sveriges konstverld framstående artister, såsom hrr N. ANDERSSON, H. A. ANKARCRONA, A. ARBORELIUS, E. BERGH, J. BOKLUND, G. BRANDELIUS, C. S. HALLBECK, J. F. HÖCKERT, A. G. KOSKULL, J. A. MALMSTRÖM, G. W. PALM, G. v. ROSEN, G. RYDBERG, C. F. STAAF, J. M. STÄCK, H. TORSLOW, A. J. G. VIRGIN, WAHLBERG, J. W. WALLANDER, M. E. WINGE.

För öfrigt har tidningen löfte om bidrag af följande mera kända författare och vetenskapsmän. I vitterhet: TALIS QUALIS, H. BJURSTEN, SVEN TRÖST, E. SEHLSTEDT *m. fl. Inom populär naturkunnighet och fornkunskap: riksantiqvarien* HILDEBRAND, *professorerna* N. J. ANDERSSON, E. KEY, A. E. NORDENSKÖLD, *doktor* CHR. LOVÉN *m. fl. Professor N. J. Andersson lemnar skildringar från sina resor i Lappland,* MÅNS MÅNSSON *fortsätter sina Minnen från en resa till Amerika,* C. R. NYBLOM *lemnar bland annat bilder från Italien, och Sven Tröst bref i obunden stil från sina vandringar i Södern. Vidare bidraga, hvar och en i sin branche, hrr* O. ENEROTH, F. HEDBERG, J. JOLIN, ANDERS R—N, P. THOMASSON *m. fl. Den sistnämnde kommer att lemna berättelser ur folklifvet, beledsagade med teckningar af tidningens artister.*

Tidningens hufvudredaktör är hr KARL WETTERHOFF.

Prenumerationspriset är, lika öfver hela riket, för helt år (ett mindre antal fullständiga exemplar från årets början finnes ännu att tillgå) . . . . . 12 Rdr
för återstående 3 qvartal . . . . . 9 „
för halft år . . . . . 6 „
för qvartal . . . . . 3 „

Prenumeration kan ske å postkontoren, hos hrr Bokhandlare såväl i landsorten som i hufvudstaden, å de dagliga tidningarnes utdelningsställen i Stockholm samt å tidningens byrå 57 Kornhamnstorg 3 tr. upp, i hvilket sistnämnde fall tidningen gratis hemsändes till prenumeranterna i hufvudstaden.

Stockholm i Mars 1865.

Redaktionen.

IWAR HÆGGSTRÖMS BOKTRYCKERI.

NY ILLUSTRERAD TIDNING.

№ 14]. Utkommer hvarje Lördag. Stockholm den 8 April 1865. 12 Rdr årgången. [1a Bandet.

Innehåll: Ett minne från 1834, novell af —nn. — Floda kyrka i Södermanland, plansch, med text af August S. — Maria Theresia och Marie Antoinette. — Christine Nilsson, porträtt med verser af W. — Ætnas utbrott (plansch). — Löjtnant J. G. C. Bergensträles graf (plansch). — Ett stycke svensk konsthistoria. — Målning och Skulptur. — Teater och Musik. — Hvarjehanda. — Schack. — Anmälan.

Ett minne från 1834.

II.

Vi förflytta oss till andra våningen af ett hus på Westerlånggatan i Stockholm, der fru Johanna hade sitt hemvist. Det var dagen efter hennes ankomst. Hon hade tillbragt en högst orolig natt, dels derför att hon ej ännu fått träffa sin advokat, dels derför att tvenne kolerapatienter redan aflidit på samma gata icke långt ifrån der hon bodde. Omgifven af droppflaskor och nervstillande medel, afvaktade hon under den yttersta spänning Victors återkomst, som hade gått ut för att uppsöka häradshöfdingen och taga reda på orsaken till hans dröjsmål.

Den ena timmen efter den andra gick, utan att Victor ännu syntes till. Fru Johannas otålighet stegrades allt mera. Hon började att ana det värsta och visste knappt hvad hon skulle tro. Victor hade många bekanta i Stockholm. Skulle han kunna glömma sig ända derhän, att fördröja sig i deras sällskap, i stället för att uträtta sitt ärende eller åtminstone återkomma och ge henne något besked? Hon hade varnat, ja strängeligen förbjudit honom, att han icke skulle få gå in på några misstänkta ställen. Han hade skämtande svarat, att det väl icke var så farligt heller, samt gnolande på en visstump begifvit sig å väg. Hvad skulle hon tro? Hade Victor plötsligt blifvit sjuk? Eller var häradshöfdingen bortrest? — Hon kände sig gripen af en dödlig oro och blef allt mera illamående.

Ändtligen hördes ljudet af hastiga steg i tamburen. Hon skyndade sig att öppna och såg Victor, andtruten och fläsande, komma henne till mötes.

Han hade gjort en lång promenad, berättade han. Häradshöfdingen hade icke varit hemma, utan befunnit sig på ett landtställe ett stycke från staden. Han hade halfspringande skyndat dit, emedan han icke träffat på något åkdon att färdas med. Vid hans ankomst till stället fanns dock häradshöfdingen icke qvar der, utan hade på en omväg begifvit sig tillbaka till staden. Det återstod således för Victor ingenting annat än att göra sam maledes, och han vore öfvertygad att häradshöfdingen snart skulle infinna sig, emedan han troligen i sitt logis redan fått underrättelse om att han blifvit efterfrågad derstädes.

Detta var innehållet af Victors berättelse, som han aflade under det att han kastade sig ned på en stol och torkade svetten ur pannan.

Fru Johanna hade nu sansat sig något, fann dröjsmålet mycket ledsamt, men måste finna sig deri.

"Nu får du icke gå ut, så länge du är så svettig", sade hon, då hon såg Victor stiga upp och åter taga till hatten.

„Åh, det gör ingenting, bästa tant. Jag kan omöjligt dröja; ty jag har lofvat några bekanta att träffa dem på klockslag, och tiden är nu inne".

„Men herre min Gud! Du kan ju förkyla dig!"

"Förkyla sig i Augusti månad och i tjugufem graders värme!" skrattade Victor och var redan utom dörren, innan fru Johanna hann göra några vidare invändningar.

„Man skall få se, att den vildhjernan glömmer bort all försigtighet i ett gladt lag och drager koleran både öfver sig och oss andra här i huset", suckade fru Johanna för sig sjelf och vred händerna i half förtviflan. „Jag önskar, han aldrig varit med på den här resan. Bättre om han stannat hemma och pratat några dumheter i Augusta. Min Gud! Hvad skall allt detta bli af? Victor redan borta . . . . och häradshöfdingen som icke kommer!"

Fru Johannas bekymmer i afseende på Victor saknade ej all grund. Hon visste att han var mycket lätt uppspelad, och att han flera gånger gjort sin mor sorg, då han dukat under för förförelsen tillsammans med muntra sällskapsbröder. Hon ansåg sig nu ha en viss moderlig både skyldighet och rättighet att hålla tummen på ögat på honom under hans vistelse i Stockholm. Men huru komma till rätta med Victor, som slog döförat till för alla varningar och med ett glädtigt skämt afspisade alla moralkakor?

Om vi nu följa Victor på spåren, finna vi honom snart på ett bekant café i midten af staden, der han icke blott i ett, utan i flera glas punsch besvarade några vänners lifliga välkomsthelsningar. Man pratade om gammalt och nytt, äfven om koleran, som nu på fullt allvar började grassera i hufvudsta-

DET INRE AF FLODA KYRKA.
Originalteckning af G. v. Rosen. (Se sid. 110.)

den, samt slutade med att göra upp ett parti för hela aftonen. Man lät ej afskrämma sig af de hemska påminnelser om förgängelsen, som en och annan förbivandrande sjukbår ej kunde underlåta att framkalla. Man hade beslutit att ha roligt, och skulle äfven ha det, trots kolera och allt. Det öfverenskoms, att man i en viss tur skulle besöka åtskilliga förlustelseställen och sluta med en promenad till Djurgården.

Victor erinrade sig väl imellanåt tant Johanna och hennes ängslan; men lugnade sig dermed, att hon nu säkerligen hade häradshöfdingen hos sig, och att han sjelf således i viss mån vore öfverflödig. Han ämnade dessutom, innan Djurgårdspromenaden företogs, skynda hem på ett ryck för att underrätta, hvart han toge vägen.

Men denna goda föresats tillintetgjordes, ju längre man kom att aflägsna sig från utgångspunkten från dagens nöje, och följden blef den, såsom vanligen plägar ske i dylika fall, att Victor i sitt upprymda tillstånd slutligen fann kroken hem för lång och befann sig på Djurgården, innan han sjelf knappt visste deraf. Hade det funnits några stadsbud eller andra kommunikationsmedel den tiden, tro vi visst icke att han gjort sig skyldig till denna försummelse. Men som förhållandet nu var, så återstod honom blott att åter tillgripa häradshöfdingen såsom en lämplig tröstegrund för sin uraktlåtenhet.

Den ena timmen flög imellertid efter den andra, och det var först nära midnatt som det muntra sällskapet kom att tänka på återtåg. Man hade begifvit sig bort som man gick och stod, utan att erinra sig behofvet af öfverplagg för qvällen, men det befanns nu, att natten var ganska kylig, och då Victor ändtligen uppnådde sin bostad på Vesterlånggatan, kände han sig, oaktadt det upphettade tillstånd hvari han hela eftermiddagen befunnit sig, temligen genomfrusen.

Utan att fästa sig något vidare vid detta vådliga förhållande skyndade han sig upp i våningen der han bodde och ärnade just oförmärkt smyga sig in i sitt rum för att lägga sig, då han möttes af en piga, som afvaktat hans hemkomst, för att bedja honom stiga in till fru Johanna, som sades vara betänkligt sjuk. Han efterkom utan motsägelse denna uppmaning och fann till sin förvåning, att icke säga bestörtning, vid inträdet i rummet, att denna underrättelse blott var alltför sann. Den sjuka hade nyss haft ett svårt krampanfall, och hennes utseende var redan så förändradt, att det satte Victor i stor häpnad. Han fick snart veta af den tillstädesvarande läkaren, att verkliga kolerasymptomer voro för handen, ehuru den sjuka till sitt lugnande ej borde upplysas derom. Pigan meddelade vidare, att fru Johanna fått det första krampanfallet redan på eftermiddagen, sedan ett bud underrättat henne om att häradshöfdingen häftigt insjuknat och således vore ur stånd att göra henne något besök. Oron öfver Victors långa bortovaro hade bidragit till att förvärra det onda. Den sjuka vore under de häftigaste plågorna stundtals sanslös, och det vore tyvärr blott föga hopp om hennes vederfående.

Hvilket intryck detta meddelande skulle göra på Victor, som nu sjelf började känna sig allvarsamt illamående, kan lättare anas än beskrifvas. Han skälfde i hela kroppen af djup sinnesrörelse, i det han i tysthet förbannade sitt lättsinniga uteblifvande under hela eftermiddagens lopp. Det skymde för hans ögon, han kände svåra slitningar i magen, och han nedsjönk på en stol, emedan han ej längre egde krafter att hålla sig upprätt. Läkaren, som varseblef detta betänkliga förhållande, förde honom genast oförmärkt ur rummet, på det att ej fru Johanna skulle upptäcka hans tillstånd. Victor lades strax till sängs och afkläddes, utan att han knappt hade medvetande derom. Det dröjde dock ej länge förrän han kom till full besinning vid ett förnyadt och ännu häftigare anfall af plågorna. Han insåg nu det vådliga i sin belägenhet och förklarade sig beredd på det värsta. Det led ej längre något tvifvel att äfven han hade koleran, som han ådragit sig genom förkylning under sin nattpromenad. Läkaren delade sina omsorger så godt han kunde mellan de begge sjuka. Det var ett hemskt skådespel, som kunde bringa äfven de starkaste nerver i dallring. I det ena rummet den hjelplösa, ytterliga svagheten, hvars få återstående krafter snart syntes uttömda; i det andra ungdomen i sin fulla styrka, som brottades i en vild tvekamp med döden, utan att någondera syntes vilja gifva vika.

Slutet kunde dock ej länge förblifva tvifvelaktigt. Innan morgonen ännu hunnit randas, hade fru Johanna dragit sin sista suck, och blott några få timmar derefter hade äfven Victor utkämpat sin sista förfärliga strid.

Ungefär samtidigt dermed dogo två utaf hans sällskapsbröder från gårdagen, hvilka i likhet med honom genom sin oförsigtighet hade fallit ett offer för den omutliga farsoten.

III.

På Hemlingsborg hade imellertid allt gått sin jemna och vanliga gång. Fru Anne-Sophie utgjorde själen i det hela och den centralsol, kring hvilken åtskilliga planeter af andra och tredje ordningen rörde sig uti ett städse ordnadt kretslopp. Med anledning af den allmänna koleraförskräckelsen hade äfven Anne-Sophie vidtagit några sundhetsanstalter, mera likväl för att lugna de upprörda sinnena, än af någon tro på deras ofelbarhet och nödvändighet. Så inflyttades t. ex. hvarje morgon i stora farstun en väldig tjärpyts, hvari applicerades en bastant, rödglödgad eldtång, som under ett demoniskt fräsande efter en stund åstadkom tjocka rökhvirflar, hvilka hotade att qväfva hvar och en som kom i deras grannskap. Vidare trakterade Anne-Sophie sina gäster och barn med ett glas tjärvatten på fastande mage. Huruvida det verkligen blef tömdt eller icke, förmäler icke historien närmare. Slutligen utfärdade husfrun ett strängt påbud, att hvar och en af husets innevånare skulle bära på magen en med kåda tjockt bestruken skinnlapp. Att hon *sjelf* aldrig bar någon sådan, hviskades i största tysthet. Efter att hafva vidtagit alla dessa storartade anordningar, tyckte sig fru Anne-Sophie ha uppfyllt allan rättfärdighet och förklarade för alla dem som lydde under hennes spira, att man nu med lugn kunde afvakta fiendens annalkande.

Icke desto mindre väntade både hon och de öfriga med spänd oro på närmare underrättelser från Stockholm. Det bref, hvari Johanna omedelbart efter sin återkomst till hufvudstaden meddelat den lyckliga utgången af resan, var visserligen så till vida glädjande, men dock ej tillräckligt lugnande, emedan Johanna i samma bref visat sig ytterst upprörd af de nyheter hon fått höra om farsotens hastiga utbredande. Sedan dess hade nu en postdag förflutit, utan att någon vidare underrättelse kommit hvarken från henne eller Victor. Det förra ville Anne-Sophie skrifva på arfsprocessens räkning, ty hon tog för afgjordt, att Johanna såsom vanligt var så upptagen af denna sin dyrbara angelägenhet, att hon icke gifvit sig tid att tänka på något annat; men det senare gjorde Anne-Sophie både betänksam och bekymrad, ty hon hade strängeligen ålagt Victor att skrifva hvarje postdag. Något särdeles vigtigt måste således ha inträffat, för att kunna förklara detta dröjsmål.

Då imellertid mera än en orsak kunde finnas till brefvets uteblifvande, och det för öfrigt icke låg i Anne-Sophies lynne att utan giltiga skäl föreställa sig det värsta, sökte hon på bästa vis uppmuntra både sig sjelf och de öfriga, af hvilka Augusta naturligtvis hade största orsaken till oro.

„Man skall få se att brefvet ligger öfver på det fördömda postkontoret“, yttrade hon. „Det är icke första gången jag varit ute för sådant trassel på det hållet, och händer det en gång till under denna oroliga tid, då postverket borde vara ackuratare än någonsin, så gör jag bestämdt sak af det“.

„Eller också kan Victor ha kommit för sent på posten med brefvet“, sade Erik. „Sådant har lätt kunnat inträffa, om Victor händelsevis träffat på några bekanta“.

„Detta vore i alla fall ett oförlåtligt slarf under närvarande förhållanden“, menade Anne-Sophie. „Jag vill aldrig tro Victor om en sådan uraktlåtenhet“.

„Det kan ju hända, bästa tant“, inföll Augusta urskuldande, „att Mamma redan vunnit processen, och att hon och Victor ämna bereda oss en öfverraskning“.

„På en dylik öfverraskning tror jag allra minst. Nej, det går icke så fort med sådana der saker, kära barn. Herrar advokater förstå sig nog på att tänja ut en process i oändlighet. Har icke häradshöfdingen hållit på med den här välsignade saken i flera år, utan att göra något slut derpå? Den lär då minsann icke nu gå på några dagar. Nej, något annat är med i spelet. Vi få vänta till nästa postdag, så kommer nog brefvet till rätta“.

Med detta besked måste fru Anne-Sophie och de öfriga tills vidare låta nöja sig. Att väntningstiden imellertid blef mycket lång och oron stegrades snart sagdt med hvarje timma, var helt naturligt, särdeles som de sista tidningarne medfört föga hugnesamma underrättelser från hufvudstaden. Anne-Sophie började bittert ångra, att hon icke användt större öfvertalningskonst för att förmå Johanna att afstå från den äfventyrliga resan, och hennes ömma modershjerta klappade häftigt vid tanken på den fara, hvari hennes förstfödde möjligtvis kunde befinna sig. Den förhoppning hon, till att börja med, hade hyst, att det väntade brefvet kunde öfverligga på närmaste postkontor, hade blifvit grymt besviken; ty det ilbud, hon i hemlighet afskickat för att efterfråga detsamma, hade vändt tomhändt till baka. Från detta ögonblick greps Anne-Sophie af en dyster, aldrig förr känd aning om en nära förestående olycka. Hon hade en sömnlös natt — något som icke händt henne på många år. Visserligen bjöd hon ännu till att hålla sitt mod uppe, för att ej skrämma sin omgifning; men då hon var för sig sjelf, tog naturen så mycket starkare ut sin rätt, och hon begret redan sin son såsom mera än till hälften förlorad.

Denna förkänning af olyckan gjorde imellertid, att då den dubbla sorgeposten ändtligen kom — och den lät icke länge vänta på sig — Anne-Sophie var den mest sansade af dem alla och, trots det hårda slag som drabbat henne, kunde både tänka och handla med full besinning.

Vi förbigå alla detaljer. Familjelifvet med dess sorger och fröjder har en enkel storhet, som föga vinner på att afskildras i alla dess enskilda drag. Det är nog, att de antydas. Den, som på nära håll sjelf sett hvad detta eger upplyftande och rörande, har ej behof af en mera eller mindre trogen efterbildning; och för den, som ej sett eller *känt* allt hvad denna tafla innebär, hvad kan väl en kopia båta honom?

Maria Theresia och Marie Antoinette.

Från Ludvig XVI:s olyckliga gemåls bild börja nu de falska färger affalla, med hvilka partiernas ynnest eller ovilja hade öfvermålat densamma. Så väl det blinda hatets mörka skuggor som den blinda beundrans bjerta dagrar hafva på senare tider undergått en behöflig retouche; och genom den dimma, i hvilken lidelserna inhöljt Marie Antoinettes personlighet, som af somliga förbannades såsom den falska österrikiskan och af andra förgudades såsom den sublima martyren, framträder den nu i historiens rena, oförfalskade ljus. Äran af denna sannare uppfattning tillkommer Frankrike. Utom flera arbeten, hvilka rättvist bedöma Marie Antoinette, hafva för icke länge sedan i Paris utgifvits samlingar af hennes bref. Till beriktigande af det, som i dessa samlingar är understucket eller förfalskadt, tjenar en redan förut i denna tidning omnämnd, af *A. von Arneth* från kejserliga privatbibliotheket i Wien utgifven, fullkomligt oförfalskad brefvexling mellan Marie Antoinette och hennes mor, Maria Theresia.

Om man vid läsningen af dessa bref följer den första känslan, så gör kejsarinnan ett vida bättre intryck än hennes kungliga dotter. Man erinrar sig dock snart, att det å ena sidan är en redan till åren kommen qvinna som talar, och å den andra en helt ung qvinna, bländad af en kronas glans och ett hofs smicker. Då Marie Antoinette, vid ännu icke fyllda femton år, blef gift med den franske tronföljaren, förde grefvinnan du Barry spiran vid Ludvig XV:s hof. Det var således helt naturligt att Dauphine (tronarfvingens gemål), som var uppfostrad vid Europas sedligaste hof och icke en gång hade ett stöd i sin gemål, med skygghet drog sig tillbaka inom sig sjelf. Af moderns förmaningar ser man till och med att Marie Antoinette började vårdslösa sitt yttre. — „Man kan vara dygdig och likväl på samma gång umgås ute i verlden“, skrifver Maria Theresia. „Men om man till den grad drager sig tillbaka, att man endast ser få personer, så uppstår missbelåtenhet och afundsjuka. Jag ber er derför såsom vän och öm moder, hvilken talar af erfarenhet, att ni hvarken måtte försumma det yttre eller representationerna. I annat fall torde ni snart komma att ångra det ni icke följt mina råd. I denna enda punkt bör ni hvarken följa familjens exempel eller råd; er tillkommer det att angifva tonen i Versailles“.

Med familjen menar kejsarinnan hufvudsakligen Dauphins tanter, hvilka onekligen hade förstått att gifva sin dygd en tillsats af ättiksyra, som bortfrätte all älskvärdhet.

Om Ludvig XV och favoriten skrifver Dauphine i sitt första bref: „Konungen visar mig tusende uppmärksamheter, men högst beklaglig är hans svaghet för madame du Barry, som är den enfaldigaste och oförskämdaste menniska i verlden. Hon har alla aftnar spelat med oss i Marly och ett par gånger suttit bredvid mig, men hon har aldrig tilltalat mig, och jag har inte heller inledt något samtal med henne och endast talat med henne då det ej kunde undvikas“. Maria Theresia svarar sin dotter med råd huru hon skall behandla favoriten. „Ni bör icke i du Barry se och känna annat än

en dame, som fått tillträde till hofvet och konungens sällskap. Ni är den senares förste undersåte och är skyldig honom lydnad och vördnad; ni måste med godt exempel föregå hofvet i uppfyllandet af er herres önskningar. Om man af er begärde förtroligheter och förödmjukelser, så skulle jag, likasom hvarje annan, afråda derifrån, men det är endast fråga om ett likgiltigt ord, om vissa konsiderationer, icke för damen, utan för er herre och välgörare". Kejsarinnan kommer derpå tillbaka till tanterna, hvilka icke äro omtyckta hvarken af sin familj eller af allmänheten, och som möjligen skulle kunna föra Dauphine på samma dåliga väg. "Genom en neslig eftergifvenhet för personer, hvilka behandla er som barn och fängsla er vid sig genom spatserridter på hästar och åsnor, ger ni dessa personer företräde framför er herre och skall slutligen förlora all kärlek och aktning".

Detta ställe är ett af de starkaste i kejsarinnans bref. Hon var under den första tiden nästan i hvarje afseende missbelåten med sin dotter. Än förebrår hon Dauphine det sätt hon, i medvetandet af sin rena och otadliga vandel, antager mot hofvets osedliga medlemmar, än grälar hon på henne för att hon icke arbetar på sin utveckling. „Med otålighet", skrifver hon, „väntar jag på underrättelse om hvad ni läser och hvarmed ni sysselsätter er. Det är, i synnerhet vid er ålder, tillåtet att roa sig, men om ni söker hela er sysselsättning deruti, icke företager er något nyttigt och allvarligt och dödar er tid med promenader och besök, så skall ni snart komma att erfara tomheten i ett sådant lif och för sent ångra att ni icke bättre användt er tid. Jag måste äfven säga er, att edra bref för hvarje dag blifva sämre och oriktigare; på tio månader hade ni väl dock bort kunna fullkomna er. Jag kände mig verkligen förödmjukad, då jag såg flera bref, som ni skrifvit till damer, gå ur hand i hand". — „Vid er ålder", yttrar hon i ett annat bref, "finna frivoliteter och barnsligheter lätt öfverseende, men på längden skall ett sådant lif uttråka alla menniskor och äfven er sjelf. Ni måste läsa, sysselsätta er med någonting nyttigt, skaffa er anseende och aktning. Jag vill icke dölja för er att man redan börjar tala derom, och att ni derigenom förlorar den goda tanke, som man förut hyst om er, och som är en väsendtlig punkt för oss, som stå på den stora verldsteatern".

Marie Antoinette kringgår i sina bref de flesta af moderns förebråelser. „Ni har föga god vilja att bättra er", yttrar kejsarinnan på ett ställe, „derom öfvertygar mig er totala tystnad". Om Maria Theresia fruktar att hennes dotter skall känna sig sårad af hennes förebråelser, så skrifver hon: „Tänk icke att jag grälar och predikar, utan säg till er sjelf: Mamma älskar mig af hjertat, och jag bör tro henne och lugna henne derigenom att jag följer hennes råd". Några gånger händer det att Marie Antoinette söker afleda sin mor från det vanliga themat, genom små berättelser, anekdoter och dylikt. Se här en sådan anekdot: Då hon en gång är ensam med sin gemål, slår en lakej plötsligt upp en dörr, och in ramlar hertigen af Vauguyon, som stått med örat mot dörren och lyssnat och nu står der helt skamflat och mållös.

Med verklig oro hör Maria Theresia att hennes dotter börjar förvärfva sig fiender. I trenne bref meddelar hon henne i detta afseende sina råd och förmaningar. „Man säger att ni försummar de stora och vid taffeln likasom vid spelbordet endast underhåller er med edra unga damer, hviskar dem i örat och skrattar med dem. Gif icke efter för er böjelse att göra narr af folk; ni har denna svaghet, och märker man den, ger man den näring, och ni förlorar allmänhetens aktning och förtroende, hvilka dock äro er så nödvändiga. — Man påstår att ni gör narr af folk och skrattar dem i ansigtet. Detta skall i hög grad skada er och till och med väcka tvifvel om ert goda hjerta. För att behaga fem eller sex unga damer eller kavaljerer, bortskrämmer ni alla andra. Hos en prinsessa, min dyra dotter, är detta icke något ringa fel. Af artighet mot er efterapa alla hofmän, som vanligen gå sysslolösa och bland alla förtjena den minsta aktningen, ert beteende, allvarligt och aktningsvärdt folk deremot aflägsnar sig, emedan de icke vilja bli hånade eller retade, och slutligen står ni allena i ett dåligt sällskap, som småningom förleder er till alla fel. — Framför allt vill jag be er utmärka främlingarne (Maria Theresia menar härmed adeln, som icke tillhör hofvet) och ställa ert ord till dem likasom till folk af en viss ålder och rang, som egna er sin hyllning. Ni kan icke föreställa er huru mycket en blick, en helsning, ett ord från er förmår hos sådant folk, och detta sprider sig sedan i hela riket. Dessa hederliga menniskor äro icke vana vid att man sysselsätter sig med dem, endast för att göra dem löjliga inför ungt folk och hofkavaljerer".

Redan i ett bref af d. 31 okt. 1771 gör Maria Theresia sin dotter uppmärksam på att hennes ställning är vådlig. „Er ställning blir ännu mera farlig derigenom att ni icke känner den eller vill lära känna den. *Jag darrar, då jag ser er med en viss säkerhet och bekymmerslöshet med stora steg ila mot en afgrund eller åtminstone en villoväg.*" Varnande talar Maria Theresia om den dåliga anda, som griper omkring sig. „En myteriets anda börjar öfverallt att innästla sig, en följd af vårt upplysta århundrade. Sedernas förslappning och likgiltigheten för allt som rör vår heliga tro äro orsakerna till alla våra olyckor."

Marie Antoinette uttalar i sina bref den fasta förtröstan, att hon skall kunna bannlysa den onda andan. „Min dyra mamma", skrifver hon, „talar med rätta mot det franska lättsinnet; men jag är verkligen ledsen öfver att ni derför fattar ovilja mot nationen. Dess karakter är obeständig, men icke dålig; pennorna och tungorna säga många saker, om hvilka hjertat ingenting vet. Ett bevis på att den icke är uppfylld af hat ligger deruti, att den vid minsta tillfälle talar godt om en och berömmer en mer än man förtjenar. Detta har jag nyligen erfarit. I det palats i Paris, der processerna afgöras, utbröt en förfärlig eldsvåda. Samma dag tänkte jag fara till operan, men jag afstod derifrån och skickade tvåhundra louisdorer till afhjelpande af den mest trängande nöden; och ögonblickligen började samma personer, som talade illa och sjöngo nidvisor om mig, att höja mig ända till skyarna."

Om kardinal Rohan, som genom den ryktbara halsbandshistorien mest bidrog till Marie Antoinettes förderf, döma mor och dotter på samma sätt. Maria Theresia betecknar honom såsom en dödsfiende, som hyser de lägsta grundsatser och så mycket mera är i stånd att skada, som han förstår att under ett behagligt väsende dölja sin ondska. Marie Antoinette anser honom äfven för en mycket dålig menniska och en genom sina intriger farlig person, men hon tror att han icke kan skada henne, ty han står icke i något slags beröring med henne och ser hennes gemål endast vid levern och i kyrkan. Om Provence (Ludvig XVIII) dömer Marie Antoinette riktigare, d. v. s. ofördelaktigare än modern. Med en svag karakter, säger hon, förenar han ett lömskt, ibland till och med gement beteende och tillgriper i fråga om sina affärsangelägenheter medel öfver hvilka en hederlig enskild person skulle rodna. Rörande Artois (Karl X) synes Maria Theresia hafva fruktat att han möjligen skulle kunna bli farlig för hennes dotters hjerta. Allt hvad som i detta afseende hade blifvit utspridt mot Marie Antoinette och som kommit till den bekymrade moderns öron faller fullkomligt till föga för drottningens ord i ett bref af den 15 Dec. 1775. „Jag känner allt tydligare att jag, om jag hade att välja en man bland de trenne bröderna, skulle föredraga den som himmelen beskärt mig. Hans karakter är sann, och ehuru han är något *gauche*, visar han sig dock på allt upptänkligt sätt uppmärksam och förekommande emot mig."

Marie Antoinette blir slutligen drottning, och en tid bortåt inskränker sig Maria Theresia till goda råd i politiken, som dock äro allt annat än goda. I Maj 1776 börja moderns förebråelser ånyo. „Sedan ett år tillbaka hör jag icke talas om annat än spatserridter, till och med jagter, och alltid utan konungen och med ett opassande följe af en mängd unga personer. Edra svägerskor handla helt annorlunda, och jag tillstår att jag anser alla dessa bullrande nöjen, vid hvilka konungen icke är närvarande, för högst opassande. Ni torde svara: han vet allt och gillar allt. Jag svarar: han är god och just derför måste ni vara så mycket försigtigare och dela edra nöjen med honom." Snart hör modren rykten, „som genomborra hennes hjerta, isynnerhet med hänsyn till framtiden". Marie Antoinette har betalt 250,000 livres för ett armband, på en tid då staten var i nöd. Nya berättelser om oupphörliga förlustelser, alltjemt utan konungen, aflocka modern, som på ett rörande sätt vädjar till dotterns hjerta, följande varningsrop: „Dylika obetänksamheter upphöra slutligen af sig sjelfva, *men då är det kanske för sent för er lycka och ert rykte.*"

Om Marie Antoinettes karakter såsom qvinna torde läsaren, af hvad här blifvit meddeladt, redan hafva bildat sig ett riktigt omdöme. Hon framstår i denna brefvexling såsom en personlighet, hvilken, af naturen rikt utrustad med kroppens och själens företräden, saknar det rätta allvaret. Hon tager lifvet lätt, och i medvetande af sin obefläckade renhet tror hon sig kunna öfverlemna sig åt i sig sjelfva oskyldiga nöjen och förströelser. Såsom en borgarqvinna i Wien skulle denna karakter mången gång hafva råkat ut för sqvallersystrarnas onda tungor, men slutligen triumferat öfver allt förtal. Såsom Dauphine och drottning af Frankrike borde hon hafva sagt till sig sjelf, att hon var omgifven af ett fullkomligt sedeslöst hof, som måste hata henne för hennes dygd och på allt sätt söka nedsvärta henne. I en sådan omgifning uppfordrad till dubbel varsamhet, begick hon oförsigtigheter af alla slag och hade redan skadat sitt rykte, då halsbandshistorien gaf det dödsstöten. Så till vida kan hon icke sägas vara utan skuld, som denna gemena intrig, hopspunnen af fala qvinnor och bedragare, icke skulle kunnat skada henne, om hon förut hade undvikit att gifva näring åt onda tungor.

Såsom qvinna följde Marie Antoinette icke moderns råd, såsom drottning var hon deremot en alltför läraktig elev. Så ofta det är fråga om politiken känner Maria Theresia endast en synpunkt, vidmakthållandet af det bestående, isynnerhet vidmakthållandet af den fransk-österrikiska alliansen. I sitt första bref efter dotterns uppstigande på thronen, förmanar hon henne: „Betrakta allt med egna ögon, förändra ingenting, låt allt fortgå på samma sätt, eller också blifva chaos och intrigerna oöfverstigliga, och ni störtar er i ett obehag, från hvilket ni sedan ej kan komma lös. Jag kan derom tala af erfarenhet. Våra båda staters intresse fordrar att vi till våra familjeband lägga likheten i intressen." Hon yttrar ofta att den heliga religionen och Österrikes och Frankrikes väl fordra det närmaste förbund. Dottern låter äfven förleda sig af dessa förmaningar och verkar hos sin man och ministrarna för Österrike samt sätter sig dervid i strid mot Frankrikes intressen. Sagta hviskadt går namnet „Österrikiskan" från mun till mun, till dess det senare så hemskt skulle ljuda i hennes öron.

Som brefven upphöra med år 1780, så höra vi ej ens det aflägsnaste brus af den stora revolutionsvåg, som först efter amerikanska krigets slut svallade ut öfver Frankrike. Att Marie Antoinette skulle uppslukas af densamma förutsäga oss dessa bref. Hos modern i Wien endast uppfostrad vid bön, musik och god lektyr, har hon i Versailles endast lefvat af nöjen och icke på det mest aflägsna sätt lärt att förstå den tid, i hvilken hon lefde. Då prinsarne af blodet varnade Ludvig XV för hans beteende mot parlamentet, så kallade hon detta „högst oförskämdt", och Beaumarchais var i hennes ögon „en narr".

Huru skulle väl denna oskyldiga, men obetänksamma qvinna, denna icke hjertlösa, men okunniga drottning kunnat under revolutionen vara sin gemål det stöd, som han i sitt „gaucherie" så väl behöfde? Att hon, såsom icke endast af förklarade fiender blifvit yttradt, likt en tyngd neddragit honom i afgrunden, är osannt. Man angrep henne endast derför mer än hennes gemål, emedan man ville tillintetgöra det deltagande, som hennes älskliga företeelse uppväckte. Det kostade mycken möda att beröfva fransmännen den bild, som qvarstod för deras själ från Marie Antoinettes lyckliga dagar. Men det lyckades omsider med nedriga belackares ifriga biträde, och först nu börja spåren efter dessa nedsvärtningar att försvinna.

Christine Nilsson.

Det är icke vår afsigt att denna gång skrifva Christine Nilssons biografi. Hennes unga konstnärslif, knappt börjadt och likväl redan uppfyllande förhoppningar, som kunnat anses öfverdrifna, har gjorts till föremål för många och ofta vidlyftiga artiklar i de europeiska tidningarna, och man tycks isynnerhet hafva fäst sig vid detaljerna vid de små, än pikanta, än rörande tilldragelserna under hennes vandrings- och läroår, synnerligen under de förra. Äfven vi skulle kunna till de många berättelserna lägga ännu några, förut icke allmänt bekanta, men det är icke den lilla marknadsspelerskan, ej heller den outbildade unga flickan, som en gång sjöng i De la Croix's salon i Stockholm, och ej den med konstens högre fordringar obekanta élèven, som för fyra år sedan kom till Paris, ännu litet *sauvage* och mycket förbryllad af det underbart brusande pariserlifvet, det är med ett ord icke Christine Nilsson *före* den 27 Oktober 1864, hvars bild vi denna gång framställa, utan det är den firade sångerskans vid kejserliga lyriska teatern i Paris, det är mademoiselle Christine Nilsson i „Violettas" kostym vi här presentera.

Vi tro att just *den* bilden måste gälla något för sig, utan afseende på alla andra bilder från den svenska sångerskans redan händelserika lefnad, och det är derföre vi icke denna gång skrifva vår talentfulla landsmaninnas biografi, så mycket hellre som vi tro, att denna biografi ur konstnärlig synpunkt bör begynna egentligen med Christine Nilssons uppträdande på franska scenen. Medvetandet om hennes konstnärskallelse föddes visserligen myc-

Till Christine Nilsson.

Hvad sorl igenom salen?
Det är ett fullsatt hus —
Jag midt i karnavalen
Knappt hört ett sådant brus.
Jo, kära, det är Verdi —
Det är nu så en gång,
Publikens smak är snärd i
Hans rytmer och hans sång.

Åh ja, men Violetta
Den ges ju nästan jemt.
Hvad är det nu vid detta
Som så publiken stämt?
Jo, det är debutanten,
Helt blond, *un peu sauvage*,
Hon staplar visst på branten,
Men saknar ej courage.

Ett fiasco vi berede,
Ty sagan är visst sann:
Hon är ifrån *la Suède*,
En liten *paysanne*.
Man lyckats att få fatt i
En liten modig gås,
Som röfva vill från Patti
Parisarns gunst, förstås.

Ridån går upp: hon träder
I blygt och ädelt skick
På dessa falska bräder,
Som fästa hennes blick.
Hon är visst rädd den lilla!
Men hon är ändå söt.
Du får visst plikta illa
För hvad du dristigt bröt.

Nu slår hon upp sitt öga,
Det nordiska, det blå,
En sådan färg man föga
Sig väntade ändå.
Igenom salen klingar
En ton så klar, så varm,
En ton på lätta vingar,
En ton ur eldad barm.

Man tystnar och man undrar,
Man lyssnar och man hör.
Applåden än ej dundrar;
Man kommer sig ej för,
Man lyssnar till behaget
Af hvad man förr ej mött:
Det ljufva sångardraget
Af sorg i rosenrödt.

Och när ridån ses falla,
Då bryter stormen ut,
Applådens åskor skalla,
De vilja ej ta' slut.
Publiken strör, betagen,
Ett sångens blomsterpris
Åt lejonet för dagen
I verldens stad, Paris.

CHRISTINE NILSSON.

Tag här också ett blygt »Förgät ej mig!«
Ifrån din hembygds undangömda dalar.
När tusentungadt smicker söker dig
I gyllene palatsers qvafva salar,
Jag kommer stilla uppå osedd stig,
Ett blåögdt minne, som ur hjertat talar
Om fattigt barndomshem i faders hus,
Om Nordens vintersnö och sommarljus.

För professeur Wartel uti Paris
Glöm ej den vaktel som i nordanskogen
Dig lärde sjunga på sitt enkla vis,
Då han sin visa sjöng så varm och trogen.
Det är ej nog att taga konstens pris,
Utaf en mästare förklarad mogen;
Det yppersta uti all konst det är
Att stå naturens stora hjerta när.

Ty själen i all konst är poesi;
Hon ammas helst der skogens kronor susa,
Linnæan andas mildt sin doft deri,
Med hennes röst hörs strömmars forsar brusa,
Och hennes återsken det älska vi
Att se i våra sommarnätter ljusa —
Allt allt hvad lifvet och naturen har
Såsom ett återsken af himlen qvar.

Bränn dina vingar ej vid rampens ljus,
Dess eld är visst ej konstens enda sanna,
Och mången, störd af bifallssorlets brus,
Har nödgats se'n på halfva vägen stanna.
Far fort med glädtigt mod och öppen panna,
Men hjertat ödmjukt som uti Guds hus —
Blott så kan du såsom en vigd prestinna
I konstens tempel segerpalmen vinna.

W.

ket tidigt i denna rika själ och fanns der redan, då hon på Ljungby gästgifvaregård besegrade lusten att följa buktalaren, som var så „förskräckligt rolig“, då hon till och med öfvervann hågen att efter en vandring omkring på bygden kunna återvända till det kära föräldrahemmet med en förtjenst af kanske „hela tretio riksdalerna“, och i stället gick att börja ett helt annat lif, på långt när icke så angenämt för ett ängarnes och skogsblommornas fria barn; men detta konstnärsmedvetande utvecklades först i Paris under professor Wartels förträffliga handledning och vann först sin fulla klarhet, när Christine Nilsson första gången framträdde inför pariserpubliken. Då kände hon först rätt tydligt hvad hon ville och äfven hvad hon kunde.

Violettas parti är kanske icke det, som *bäst* passar Christine Nilsson; Verdis musik är måhända ej den, som företrädesvis borde väljas för att göra vår unga landsmaninnas konstnärsskap rätt gällande; men då hon nu likväl gjort så stor lycka i denna rôle, blir den utgångspunkten för hennes framtida sceniska lif, och det är derföre som bilden af Violetta på Théâtre-Lyrique förtjenar bevaras. Om i en framtid, när den unga konstnärinnan redan hunnit spetsen af sitt rykte, det ännu förunnas oss att höra och se Christine Nilsson från scenen, skola vi, oaktadt alla de triumfer hon då otvifvelaktigt hunnit skörda, aldrig glömma den *första* aftonen hon uppträdde inför pariserpubliken.

„Då hon så sjunger Verdi“, yttrade någon af Paris' förnämsta musikkännare vid Christine Nilssons début, „huru måste hon icke då återgifva Mozart!“ Det är detta senare vi nu haft tillfälle höra. Christine Nilsson har uppträdt i sin andra rôle. Sedan Verdis opera gifvits för ständigt fulla hus i fyra månader, har vår unga landsmaninna låtit höra sig i ett af Mozarts mästerverk. För ett par aftnar sedan hade vi lyckan vara närvarande vid första representationen af „Trollflöjten“. Det var första representationen af denna opera, ej blott i Théâtre-Lyrique, utan i Paris, en högtidlig afton, full af sann njutning för hvarje konstvän. Vi hafva redan förut i denna tidning försökt närmare redogöra för denna representation, och vid bilden af „Violetta“ tillägga vi endast, att Christine Nilsson rönte det mest enthusiastiska bifall äfven för återgifvandet af Nattens Drottning, synnerligen för den mirakulösa arian i tredje akten.

Men icke blir hon någon Jenny Lind, höra vi på långt håll mången landsman utropa. Det är visst möjligt, att hon ej blir den eller den storheten, men hon *är* redan Christine Nilsson, en sann konstnär för sig, som ej behöfver ängsligt fråga om hon kan nå den eller den höjden, dit en eller annan hunnit före henne.

Paris i Mars.

C. L.

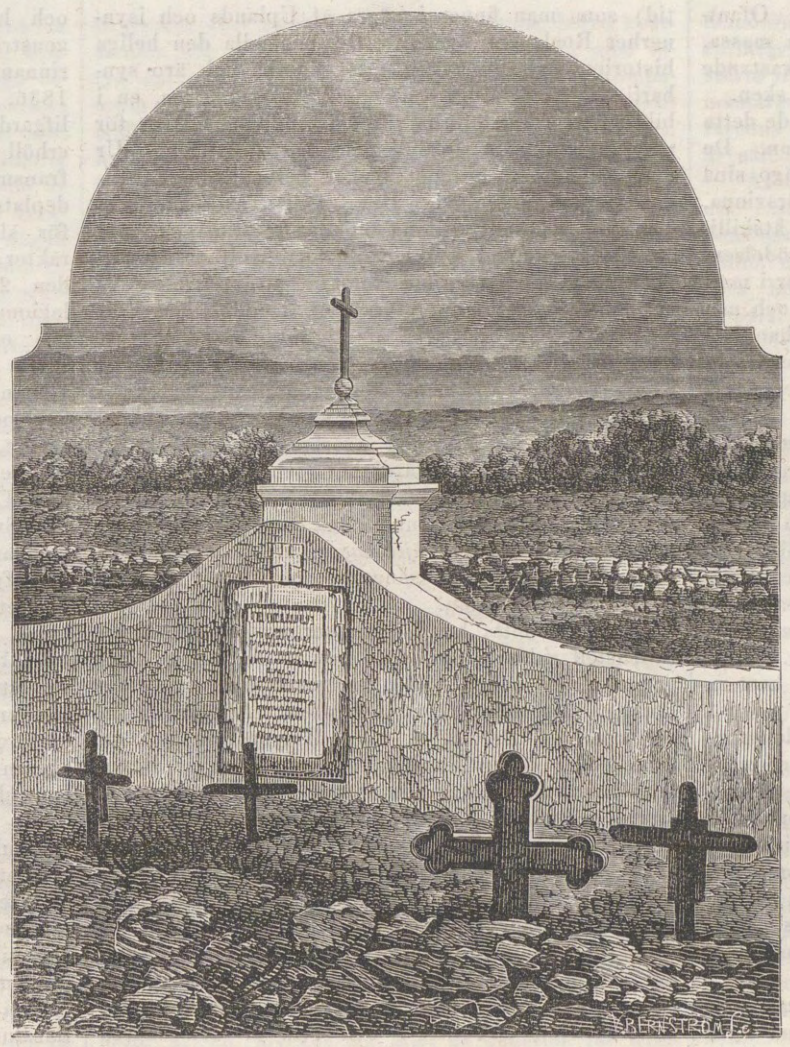

LÖJTNANT J. G. C. BERGENSTRÅLES GRAF I MEXIKO.
Efter en fotografi tecknad af C. S. Hallbeck.

Ætnas utbrott.

Siciliens östra kust är på den punkt der Catania-viken skär in i landet rikare och mera sorgfälligt odlad än de flesta andra trakter af ön. Vin, siden och bomull utgöra dess naturliga rikedom, hvilken äfven invånarne, som här äro vackrare, kraftfullare och lifligare än annorstädes på Sicilien, väl veta att begagna. Det mest imposanta draget i landskapets fysionomi bildar Ætna, som på dem som nalkas det till sjös ifrån Grekland gör ett i hög grad imposant, nästan öfverväldigande intryck. Den präktigaste anblicken från land af den ryktbare vulkanen är från Taormina-teatern, och det är från denna punkt som vår afbildning blifvit tagen. De pittoreska, med gräs och blommor öfvervuxna ruinerna af denna teater ligga öfver det gamla Tauromenium. Huggen uti en klippafsats, hvars spets tornar upp sig mot norr, lemnar teatern åt de andra tre sidorna den friaste utsigt. Det väldiga Ætna intager hela den södra horisonten, krönt af ett hvitt rökmoln, som från teatern höjer sig upp i luften. Härifrån öfverskådar man bergets olika regioner, toppens askkägla, längre ned det svartgrå, af snöstrimmor genomdragna lavagebitet, den breda skogsgördeln och slutligen vingårdarne och sädesfälten, hvilka sträcka sig från bergets fot ända ned till hafvet. Sedt från Catania gör Ætna icke det intryck som man af dess höjd (11,400 fot) skulle kunna vänta sig. Huru ofta och förfärligt vulkanen härjat, märker man då man tager den vanliga vägen från Catania öfver Nicolosi till „det engelska huset“, en byggnad, som resande engelsmän uppförde år 1814 under askkäglan, för att der finna en tillflyktsort undan askregnet. Redan långt nedanför bland vingårdarne och sädesfälten vandrar man öfver de öde, nakna ryggarna af lavaströmmar, hvilka likt svarta band draga genom den yppiga vegetationens ljusgröna klädnad. Ju högre man kommer uppåt desto bredare blifva lavafälten, till dess man slutligen tycker sig se en svart gletscher, bildad af stelnad eld.

Den gamla sagan om cykloperna, som smidde i dess inre, torde möjligen hafva uppkommit genom de sällsamma ljud, som låta höra sig vid vulkanens utbrott. Sartorius von Waltershausen, som i det engelska huset betraktade Ætnas utbrott i Nov. 1842, berättar derom följande: „Det dundrade som en kanonad, än närmare, än på längre afstånd; derpå rullade det doft och djupt, så blef det för ett ögonblick tyst och derpå följde ett högt dunderslag, hvarefter berget frustade djupt och tungt som ett hafsvidunder och likasom tycktes vilja andas ut efter sin våldsamma ansträngning. Ofta tyckte jag mig höra blåsbelgen i en ofantlig smedsessja och cyklopernas hammarslag.“

Det nuvarande utbrottet började den 30 Januari detta år, klockan tio e. m., på östra sidan, på det s. k. Monte Frumento. Utbrottet föregicks af en lätt jordskakning, derpå öppnade sig berget och bildade ett ofantligt svalg, som utkastade tjocka rökmoln och ett regn af fin sand och slagg. Strax derefter rusade en lavaström ut ur svalget och började rinna utför bergets sluttning. De kringboende invånarne skyndade till från alla håll, och förskräckelsen spred sig från by till by.

Ingeniörerne Viotti och Haquet samt två andra nyfikna reste den tredje februari till stället för att taga skådespelet i närmare betraktande. En timme före dagningen anlände de till foten af kullen Colla Grande. Hr Viotti skildrar färden på följande sätt:

„Våra vägvisare nekade nu att gå längre; vi lemnade dem derför qvar, och jag vandrade i spetsen för de andra vid skenet af den brinnande lavaströmmen, som vi följde på några metrers afstånd. Vi uppnådde på detta sätt venstra planen af Colla-Grande-dalen. Klockan var nu fyra på morgonen. Ett lika förfärligt som imposant skådespel framställde sig här för våra blickar. En eldström, sextio till tvåhundra mètres bred, vältade sig framåt med en hastighet af sex mètres i minuten, förande med sig på ytan klippblock, hvilkas volym varierade från en till tio mètres. Ett ständigt brakande nästan döfvade oss; detta kommer sig af krossandet eller rubbandet af de föremål som lavan möter i sin väg. Hela dalens botten liknade en brinnande ugn. Här och der reste sig hvitglödande upphöjningar, liknande klippor midt i detta brinnande haf. Lavan i Colla-Grande-

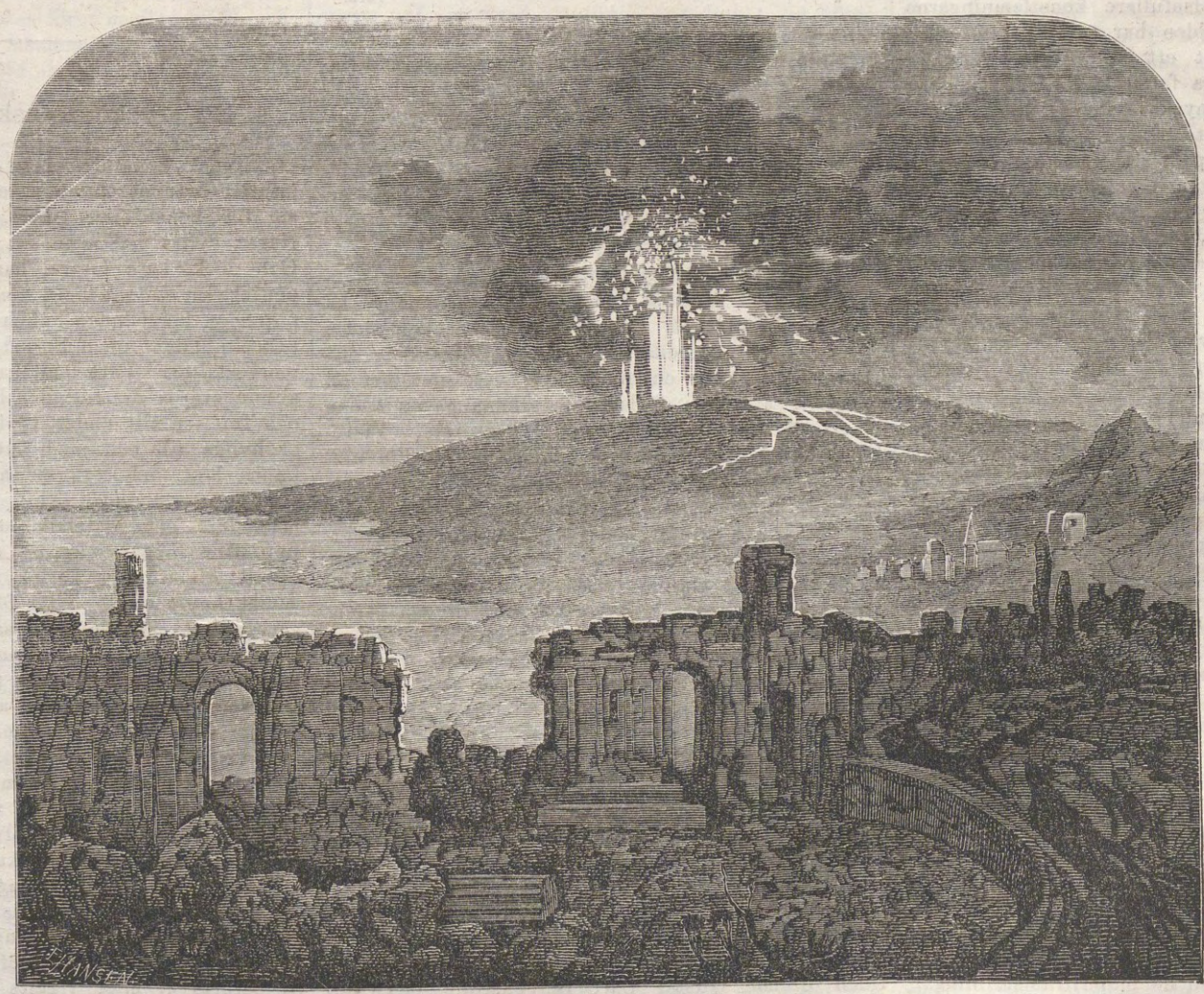

ÆTNAS UTBROTT, SEDT FRÅN TAORMINA-TEATERNS RUINER.

dalen hade nu ett djup af sextio mètres. Ofantliga furor drefvo framåt på denna rörliga massa, men fattade snart eld och brunno upp, kastande omkring sig ett hemskt och olycksbådande sken.

De stackars bönderna i trakten betraktade detta förfärliga skådespel med en dödlig ängslan. De greto och jemrade sig högljudt då de sågo sina med skördar betäckta fält så småningom försvinna. I sin okunnighet, togo de sin tillflykt till åtskilliga vidskepliga medel till hämmande af förödelsen. På vissa afstånd nedsatte de nemligen störar i marken, på hvilka de hängde bilder af helgon och madonnor, som de till högt pris köpt sig af handlande som skyndat till stället. Då de sågo dessa bilder bortföras med det öfriga, förvandlades deras böner till förbannelser.

Vi fortforo imellertid att vid klart och lugnt väder stiga uppåt kratern, hvars åsklika knallar oupphörligt tilltogo i styrka. Vi följde oupphörligt strömmens hufvudgren och kommo efter två och en half timmes vandring till snöfälten, som hölja Ætnas topp. Snön hade en höjd af femtio centimètres. Kraterns mynning var omgifven af en furuskog. För att få se den måste vi bestiga på en upphöjning, som låg högre än denna skog. Från spetsen af dennaupphöjning visade sig nu kratern för våra blickar i hela sin fasa.

Sex munnar hade öppnat sig och utspydde oupphörligt vulkaniska ämnen. Knallarna följde oupphörligt på hvarandra med ett par sekunders mellanskof, och rökmoln och höga pelare af uppkastad lava och slagg stodo upp ur de olika öppningarna.

Vi närmade oss mynningarna så nära som försigtigheten tillät och beräknade att lavans medelhastighet var tio mètres i minuten. Dess massa utgöres af omkring 5,500 kubikmètres i minuten, eller 7,900,000 kubikmètres om dagen."

Skadan på trädgårdar, vinberg och sädesfält är högst betydlig. — Vid ett utbrott af Ætna tiger vanligen Vesuvius, men denna gång hafva båda dundrat samtidigt.

Floda kyrka i Södermanland.

(Se första sidan.)

Då vi oupphörligt erhålla nya bevis på den ifver och pietet, hvarmed man i England, Frankrike och Tyskland samlar, bevarar, vidmakthåller samt granskar, studerar och belyser konstminnesmärkena från medeltiden, kännes det ganska nedslående att se den likgiltighet och vårdslöshet, hvarmed dylika verk hos oss behandlas och den vandalism, för hvilken de ännu ganska ofta äro utsatta. För monumenterna från den förhistoriska och äldsta historiska tiden, för stenyxor, bronzsmycken och pilspetsar, ättehögar, bauta- och runstenar, har intresset redan länge nog varit jemförelsevis ganska varmt; men de i kulturhistoriskt hänseende ojemförligt innehållsrikare och betydelsefullare konstlemningarne från den kristna medeltiden har man alltintill våra dagar förbisett, oaktadt ett studium af dem är nödvändigt för att kunna fatta medeltidens lif och anda. Vårt land är mycket rikt på sådana, till stor del högst intressanta medeltida minnesmärken; några få af dem hafva på sista tiden blifvit genom teckningar bekantgjorda och hafva ådragit sig den största uppmärksamhet hos alla konstforskare i Europa. Detta oaktadt fortsätter vandalismen sitt förstöringsarbete i fråga om dylika saker. På de sista 10—20 åren har utan tvifvel en stor mängd af dessa minnesmärken blifvit utplånade. Det är icke mer än några få år sedan man företog sig att i den ett litet stycke utanför Stockholms Norrtull belägna Solna gamla märkvärdiga rundkyrka totalt förstöra en i ett vapenhus anbragt gammal väggmålning af mycket egendomlig och karakteristisk art. När detta kunnat ske tätt invid hufvudstaden, kan man lätt tänka sig, huru det i detta hänseende skall tillgå i aflägsna landsbygder.

Vi hafva erfarit, att det lärer vara i fråga att nedrifva Floda gamla kyrka i Södermanland och på samma plats der den står uppföra en ny. Detta skulle innebära en stor förlust i konsthistoriskt hänseende, ty denna kyrka företer några af de egendomligaste konstminnesmärken i vårt land.

Kyrkans yttre struktur företer ingenting utomordentligt. Liksom så många andra af våra kyrkor från medeltiden har den utan tvifvel först haft ett slags basiliketak, hvarunder man i en något senare period slagit murade hvalf, på hvilka man anbragte målningar. Troligen har inslagningen af hvalfven skett närmast efter 1413, då kyrkan blifvit svårt skadad af åskeld. Målningen af hvalfven har förmodligen till någon del skett snart derefter, men synes icke hafva blifvit fullbordad förr än i början af 1500-talet. Största delen af dessa målningar likna till stil och ämnen de måleriframställningar från 1470-talet (erkebiskop Jakob Ulfson Örnfots tid) som man finner i några af Uplands och isynnerhet Roslagens kyrkor. De behandla den heliga historien och de kyrkliga legenderna och äro synbarligen ämnade att vara en *Biblia pauperum*, en i bild gjord framställning af kristendomens läror för menigheten, som icke kunde läsa skriften. Ur denna synpunkt äro de mycket betecknande för tidens populära teologi. Det träsnitt, som här bifogas, ger en föreställning om det totalintryck, som en dylik gammal kyrka med sina hvalf och hvalfmålningar gör vid det första betraktandet. Vi skulle önskat kunna i färgtryck meddela några af de afbildningar vi hafva af ett antal bland de mest karakteristiska framställningarne och figurerna i Floda kyrka. Vi måste för ögonblicket inskränka oss till att *omtala* den mest karakteristiska bland dessa målningar och den hvarigenom denna kyrka får sin största märkvärdighet och blir ensam i sitt slag.

I ett af hvalfven finner man nemligen bilder ur *medeltidens romantiska hjeltesagor*, ur de mångfaldigt varierade sagorna och sångerna om Holger Danske och ur Wilkinasagan.

I ett af detta hvalfs fält ser man nemligen en fullrustad riddare, som med sitt svärd hugger hufvudet af en naken vilde, beväpnad med en stridsklubba. Derunder läses inskriften: *Hollager dā hā wā siger af Burmā*, d. v. s. Holger Danske, han vann seger öfver Burman, en konung öfver Egypten, hvilkens besegrande hörde till sagohjeltens större bedrifter. I andra fält ser man, enligt hvad inskrifterna gifva vid handen, Didrik af Bern och hans förnämste kämpe Vidga Welintson (Waulunders son) eller såsom han i de gamla svenska sägnerna och sångerna kallas, Widrik Willandson. I de närmast följande fälten finner man tvenne kämpar till häst, som med lansarne rycka an mot hvarandra. Den ene, hvilkens fötter likna örnklor, har underskriften „Trullæt", och blir af den andres lans i ordets bokstafliga mening bragt om sin hals. Utan tvifvel hafva vi här för oss den bedrift som Widrik Willandson utförde mot jätten Långben Rese, hvilken från sitt bergslott i Bohuslän i femton år hade huserat gräsligt i landet, utan att någon vågade mäta sig med honom. Det heter härom i en gammal folkvisa:

Och Widrik rider den vägen fram, der skogen han gjordes honom trång,
Der fann han på det leda troll, som låg både bred och lång.

Och det var Widrik Willandson, han fram till resen red,
Res dig upp på dina långa ben! Du görs mig nu visserligen vred.

Och det var Högben rese, han lyfte på sitt öra
Och hvad är det för en liten fogel mig tycktes i skogen höra?

Och intet är det en liten fogel dig tycktes i skogen höra
Här är nu kommen kämpen den, som dig törs väcka och röra.

Här hafver jag legat i femton år allt på min venstra sida,
Du rid bort fager ungersven, om dig lyster längre att lefva!

Widrik kastar sin häst omkring, rider upp på resens sida
Och sönder brusto hans refben sju, derom begynte de strida.

I samma hvalf förekommer föröfrigt en framställning ur St. Olafs saga, framställande hans äfventyr på färden till Norrland och öfver Norrland till Stiklarstad.

Det vore både synd och skam, om dessa minnesmärken af forntida konst, efter att så länge ha trotsat förgängelsen och förstöringsbegäret, just i vår tid skulle förödas. Om Floda församling måste förskaffa sig en ny kyrka, vore det mer än önskligt, att man förlade densamma på en annan plats, så att den gamla kunde få qvarstå. Vi rekommendera denna sak till behjertande af Föreningen för Södermanlands folkspråk och fornminnesmärken, hvars styrelse i Strengnäs bland sig räknar flera kunniga, för konst och fosterländska minnen intresserade personer. Vi föreställa oss att det icke skulle vara omöjligt för nämnde Förening att rent af förvärfva sig eganderätt till den gamla kyrkan. Så har en dylik förening i Helsingland gjort med Enångers gamla kyrka, hvilken af föreningen vidmakthålles och begagnas såsom förvaringsrum för en mängd gamla skulpturer, målningar och andra konstminnesmärken från provinsen, som blifvit räddade undan förstöring.

Aug. S.

Löjtnant Bergenstråles graf.

Den tappre unge krigare, af hvars sista hviloplats vi i dag lemna en afbildning, hette i lifstiden Johan Gustaf Carl Bergenstråle och var son af numera aflidne generaladjutanten i armén och landshöfdingen i Jönköpings län C. G. Bergenstråle samt dess ännu lefvande maka, friherrinnan Ch. S. Bergenstråle, f. Lybecker. Född 1836, blef han år 1858 underlöjtnant vid andra lifgardet. Älskande krigets ädla lekar, begärde och erhöll han permission för att deltaga i den strid fransmännen utkämpade i Mexiko. På denna skådeplats gjorde han sig äfven snart känd och älskad för sitt mod, sin vänfasthet och sin redbara karakter; blef af öfverbefälhafvaren, general Bazaine, den 25 dec. 1863 dekorerad med franska hedenslegionen och stod just på väg att tillika med sin vän och tappre kamrat, löjtnant C. Ericson, återvända till sitt fädernesland, då han i diligensen mellan Puebla och Vera Cruz blef från ett bakhåll angripen af en fiendtlig styrka och dödsskjuten på stället, den 1 januari 1864.

Det var den 28 dec. 1863 som Bergenstråle och C. Ericson lemnade armén för att återvända till Sverige; de färdades i diligensen tillsammans med arméns kurir, och eskorterades af en sergeant och fyra man. Den 1 jan. på aftonen lemnades Queretaro. Klockan half 7 hördes några kulor hvina kring åkdonet, kommande från ett fiendtligt bakhåll, hvilka af de resande besvarades, och nu var striden i full gång. De angripandes antal var imellertid mångfaldigt större än de angripnas och utgjorde mer än tvåhundra man. Den tappra lilla skaran försvarade sig dock en hel timme, då löjtnant Ericson låg blödande ur 9 sår, och Bergenstråle redan hade utandats sin hjeltemodiga själ. En kula hade gått in genom ryggen och ut genom bröstet, sedan den passerat en del af hjertat. Kort derefter fanns han jemte sina dödade eller svårt sårade följeslagare af några krigskamrater och fördes till Rio Sarco, der han begrofs jemte fyra fransmän, som delat hans sorgliga öde.

På vår plansch synes den grafvård, som general Bazaine lät uppresa öfver de stupade och som bär följande inskrift:

Le XXXI Décembre.
MDCCCLXIII.
Huit Français ont résisté
pendant plusieurs heures à une attaque
de plus que deux cents ennemis.

Ici reposent
ceux qui sont morts glorieusement
dans ce combat.

Bergenstråle, Charles, Officier Suédois
Montfaucon, Sergent au 87 de ligne
le Guilhou, Chasseur au 18 bataillon
Messanot, Zouave au 1:er Régiment.
Morts le 1:er Janvier 1864.
Guillemain, du 2 Chasseurs d'Afrique,
Mort le 21 Janvier 1864.

Korset till höger betecknar Bergenstråles graf.

Ett stycke svensk konsthistoria.

Svensk konsthistoria? Jag ser i andanom hur läsaren drar på munnen, antingen han intresserar sig för konst eller icke. „Svensk konsthistoria? Något dylikt har man väl aldrig hört talas om." Och dock, käre läsare, har det verkligen funnits, om icke en strängt taget *svensk* konst, dock en konst *i Sverige*, långt innan Fahlcrantz och Sandberg fattat penseln, långt innan Sergel bildat sina sköna marmorgestalter. Vårt land har egt mästare af ganska aktningsvärda dimensioner både mot slutet af 17:de och framför allt under 18:de århundradet, mästare, af hvilka till och med nutidens konstnärer skulle kunna lära, och lära ej så obetydligt. Konstproduktionen var under dessa tidehvarf jemnförelsevis mångsidig och alsterrik, och äfven rent faktiska uppgifter saknas icke, så att material nog finnes, i fall någon med kärlek för vårt land och dess gamla konst skulle vilja företaga sig undersökningar på detta område. Men sådana saknas åter nästan alldeles; blott det allmännaste är kändt och har troget återupprepats i alla möjliga böcker med nästan inga variationer. För att i vår ringa mån öka de få notiserna, ha vi tänkt då och då meddela våra läsare ett nytt stycke svensk konsthistoria, en eller annan anekdot, lefvernesbeskrifning eller kort öfverblick från området af vår äldre konst, i hopp om att sålunda kunna lifva och stärka intresset för denna del af svenska kulturhistorien.

Denna gång ville vi taga i betraktande en alldeles särskild gren af konstverksamhet, som ej så många känna till, en konst för konstens alster, hvilken uppfunnits och utöfvats i Sverige utan att ha berörts af eller riktats genom utländska uppfinningar af liknande art, således en fullkomligt

svensk konst. Hvad heter den då? fråga måhända våra läsare. Helt enkelt restaurationskonsten, kännedomen om sättet att till deras ursprungliga utseende, friska färgglans och nyansering återställa gamla nerrökta (= mörknade) eller på annat sätt skadade taflor. Denna konst intar en egendomlig ställning i förhållande till målarkonsten. Den är ett handtverk, som endast kan utöfvas af en verklig konstnär, den är en konst, som mer än någon annan del af måleriet kräfver den mest grundliga kännedom om målandets technik, och den är slutligen hardt när en vetenskap, rik på vackra upptäckter och verklig forskning, triumfer och svårigheter. Dessa korta antydningar, som vi här blott inledningsvis framkasta, skola få sin fyllnad och säkra belysning i det följande, sedan vi omtalat ett och annat ur „restaurationens historia“ hos oss, en liten gren af vår konst, öfver hvilken vi svenskar med skäl kunde vara stolta, om vi annars brukade framhålla och prisa något annat än det utländska.

Den inhemske uppfinnaren af denna vackra konst bar ett namn, som säkert ett högst ringa antal äfven af bildade läsare hört: han hette Erik Hallblad. Han var porträttmålare i Stockholm, då han omkring 1770 började af egen drift sysselsätta sig med försök att öfverflytta skadade oljemålningar på ny duk och i sammanhang dermed att återställa dem till deras första friskhet. Under några år experimenterade han i tysthet för sig sjelf för att fullkomna sin method, något hvartill erfordrades mycken hängifvenhet för konsten, då han vid denna tidpunkt redan var öfver femtio år och således enligt mensklig beräkning blott kunde en ganska kort tid få njuta sina mödors frukt. Det första offentliga profvet af sin skicklighet aflade han 1774 på ett sätt, som, att döma af samtida underrättelser, allmänt förtjuste kännarne. Han fick nemligen i uppdrag att nedtaga och ånyo uppsätta en stor och präktig plafond i dåv. Drottningens matsal, målad i olja på sjelfva gipstakets grund af tvenne bland de på 1730-talet för slottets smyckande införskrifne mästarne, Francia och Dominique. Bristfällighet hos bjelklaget och trossbottnens till följd deraf hotande tillstånd gjorde en reparation nödvändig. Han lyckades sommaren 1774 fullkomligt lossa den 19 alnar breda och 25 alnar långa målningen, och sedan takets ombyggnad försiggått, uppsatte han den, öfverflyttad på sin väf, på sin förra plats, sommaren 1776, så väl „att,“ heter det i Inrikes Tidningar „intet den ringaste åkomma, långt mindre försämring dervid är att finna. Tvärtom, denna sköna plafondmålning visar sig nu i all sin fägring, såväl till sine upphofsmäns heder, som i synnerhet till dens beröm, hvilken nu icke allenast räddat den ifrån undergång, utan äfven medelst denna sin transporteringsoperation förskaffat densamma en genom tidens och luftens oförrätter förut saknad klarhet, hvars liflighet nu i fullkomlig grad uppnår de första dagar då den blifvit målad.“ Härmed var Hallblads lycka som renovatör gjord. Redan förut medlem af Kungl. Målare- och Bildhuggare-Akademien, utnämndes han till garde des tableaux vid de kungliga slotten och öfverhopades med arbete från alla håll. För att icke konsten med honom skulle utdö, hade han på uppmaning af Konungen antagit till lärjunge en ung svensk, Wilhelm Wångberg, egentligen dekorationsmålare.

Men denne måste underkasta sig hårda vilkor. Han ingick på att hvarken utöfva eller lära bort konsten så länge Hallblad lefde. Han var dock en slarfvig och på starka drycker begifven man, således naturligtvis alltid stadd i penningebehof, och han bröt derför inom kort sitt till Hallblad gifna löfte. Han lär ej varit synnerligt skicklig som renovatör, samt förföll allt mer, tills han omkring 1818 dog i fattigdom på landet.

Ytterst harmsen öfver sin förra lärjunges otacksamhet och troligen äfven missnöjd med hans kunskaper och förmåga, beslöt den åldrige Hallblad att ånyo bilda en sådan och utsåg dertill den unge Anders Lundmark (f. i Södermanland 1774), elev af Wångberg och af honom redan invigd i restaureringens första grunder. Han hade ämnat sig till porträtt- och historiemålare, men afbröt nu denna bana för att med brinnande ifver egna sig åt den nya konsten. Han upphann inom kort sin gamle mästare, men arbetade fortfarande åt denne, som slutligen, efter att 1795 ha erhållit professors namn, heder och värdighet, afled vid öfver nittio års ålder i Stockholm 1814.

Hallblad hade under en lång utöfning uppbragt renovationen till en ganska aktningsvärd höjd, och likväl öfverträffades han dock häri vida af Lundmark, som både under mästarens lifstid och sedan fortfarande uttänkte nya eller förbättrade metoder för det mödosamma och tålamodspröfvande arbetet. Bland många högst väsendtliga förbättringar lyckades han äfven uppfinna medel, som i de allra flesta fall göra öfverflyttningen på ny duk öfverflödig, hvaremot Hallblad företrädesvis använde denna kostsamma och tidsödande operation. Försedd med intyg om sin ovanliga skicklighet af de mest kompetenta domare, utnämndes han snart till kungl. hofmålare och öfvertog i allo Hallblads verksamhet, hvilken han med beundransvärd flit och lyckligaste talent fortsatte till sin år 1839 timade död. Han har restaurerat och renoverat en stor mängd enskilda samlingar, såsom t. ex. den bekante Uhngrenska, nu på Forsmark, och många andra. Än i dag bibehålla sig de af hans hand rengjorda och uppfriskade taflorna lika vackra, såsom vi af egen erfarenhet kunna intyga. Han har dessutom mästerligt kopierat några äldre taflor.

Lundmark hade ej tänkt bilda någon lärjunge; han biträddes dock af sin hustru och unga dotter, hvilken senare alltifrån barnaåren med förkärlek egnat sig åt den svåra konsten och under slutet af fadrens lifstid nästan uteslutande utförde allt honom anförtrodt arbete. Mamselle Wilhelmina Lundmark har ifrån 1834 oafbrutet egnat sig åt restaureringskonstens alla grunder med en arbetsamhet, en smak och en skicklighet, hvilkas utförligare omnämnande endast grannlagenheten kan förmå oss att förbigå. Så mycket tro vi oss dock kunna säga, utan fara att såra hennes blygsamhet, att hon af de bästa kännare anses ha bragt den af fadren ärfda konsten till högsta fulländning.

Vi ha kallat denna konst svensk, och den är det fullkomligt. Ingen af de personer, vi nu omtalat, har genom resor i utlandet varit i tillfälle att inhemta främmande methoder för restaurering, bland hvilka dessutom, åtminstone i norra Europa, ytterst få måtte ha hunnit till någon utveckling, jemnförlig med den svenska. I många fall torde de helt enkelt bestå i ommålning och förbättring med penseln af taflorna, såsom renoveringen äfven utöfvas af flera personer hos oss. Men att detta blott är en mycket låg grad af konsten, lär hvar och en inse, som tagit någon kännedom om hvari restaurering egentligen består. Och för dem, som ej gjort det, vilja vi försöka att i några korta drag ange de hufvudsakligaste uppgifter, denna konst har att lösa.

Förmodligen ha de flesta af våra läsare, någon gång sett ett stycke duk eller bräde, med en temligen likformig svartbrun yta, ur hvilken här och der konturer af ourskiljeliga föremål uppdyka, och på hvilken tidens tand gnagt med ifver. Denna målning härrör kanske från någon mästarhand, men i sitt nuvarande skick är den fullkomligt onjutbar. Nåväl, lemna den åt en skicklig restaurationskonstnär, och ni skall efter någon tid åter få en präktig tafla, full af eld och snille, af glänsande kolorit och ypperlig komposition, en skatt, öfver hvilken ni kan vara stolt. Hur tillgår nu detta? Ja, derpå kunna vi ej svara, såsom ej kännare af konsten. Men så mycket veta vi, att uppgiften härvidlag är att borttaga alla de lager af damm, af smuts, af svartnad fernissa, som hopat sig öfver målningen, och att genom oljefärgens uppmjukande återge den sin första friskhet — märk väl, utan påmålning, så vida ej större partier alldeles saknas. Här har ni en annan tafla, låt oss antaga ett stycke holländare, en Netscher eller någon annan. Ni önskar få den omfernissad, och anmodar derom renovatören. Ni tillbakafår en tafla med frisk och lefvande kolorit; men — hvad är detta? Det der golfvet var förut svart, nu består det af enkla rutor; den der drägten var violett, nu är den röd o. s. v. Ni är förvånad, och är ni ej kännare, tror ni kanske att renovatören målat om dessa partier. Ingalunda! Hemligheten är den, att han i stället borttagit gammal påmålning, som så införlifvat sig med taflans egen grund, att ni ej märkt dess tillvaro. Eller ni lemnar honom en gammal duk, der endast genomtorra och spruckna färgfragmenter sitta qvar, för att antyda teckningen, men sjelfva koloriten genom tusen sinom tusen urfall synes er förlorad, eller en liten vacker koppartafla, der ärgen frätt sig fram genom färgen, eller en tafla, öfverhöljd af mögelfläckar, eller en sådan, der grunden hotar att hvarje ögonblick lossna från duken, eller — ja, vi kunna ej uppräkna ens en obetydlig del af de tusentals sorgliga tillstånd, hvari gamla taflor kunna befinna sig. För allt detta vet renovatören råd, och ni mottager ur hans hand en både gammal och ny tafla: gammal, emedan ej ett färgkorn af hvad som fanns qvar förspillts eller undangömts; ny, emedan hon framträder i sin ursprungliga gestalt, den hon kanske på sekler ej egt. Vi frukta att trötta läsaren, om vi skulle blott uppräkna alla de särskilda operationer, som måste företagas med en gammal förstörd tafla, för att återställa henne i sitt första skick. Den sista och främsta vilja vi dock omnämna. Den består i tillsättandet af färg på alla bortfallna ställen och är förenad med största besvär, i fall dessa äro många och små; den fordrar dessutom den säkraste kännedom om färgblandningen och det finaste sinne för den s. k. lokalfärgen, om resultatet skall blifva lyckligt. För större ifyllningar kräfves dessutom studium af hvarje mästares egendomliga manér, så väl i teckning som färgens behandling, och grundlig konstkännarskap är således oundgängligt för renovatörer.

Af det obetydliga, som nu anförts, finner man, att restaureringskonsten ej kan läras utan trägna bemödanden, och att dess utöfvare ej får blott känna det techniska i sin konst, utan äfven måste vara herre öfver den konstnärliga delen af densamma. Härigenom skiljer sig den svenska konsten från den af Pettenhofer nyligen uppfunna renoveringen, som efter alla beskrifningar tillgår på rent kemisk väg och således endast kan tillämpas på alldeles fullkomligt bibehållna taflor, d. v. s. ett ringa fåtal af den gamla konstens alster. Vi känna ej närmare hans methoder; men derom äro vi öfvertygade, att han svårligen lär uppnå vackrare resultater, än hvad den svenska restaureringskonsten visat sig kunna vinna.

Målning och Skulptur.

Uti kungl. Akademien för de fria konsterna öppnas i dag en konstexposition, som utan tvifvel kommer att erbjuda ett icke ringa intresse. Den utgöres nemligen till större delen af de konstverk, som från Stockholm skola afsändas till verldsexpositionen i Dublin, men derjemte sättes allmänheten i tillfälle att göra bekantskap med tvenne nya, större taflor af H. M. Konungen: *Skogsparti från Wermland* (vinterstycke), som redan förut varit exponerad i konstföreningen, samt *Fjellparti i Romsdalen*, som torde vara den bäst lyckade af alla den höga konstnärens taflor. De ofvannämnda båda taflorna hafva äfven det pikanta med sig, att de båda utgöra presenter af konungen, den förra till kejsar Napoleon, som yttrat en liflig önskan att erhålla ett arbete af konung Carls hand, och den senare till franska ministern i Stockholm, M. Fournier. — För öfrigt får man se ett nyss afslutadt, utmärkt porträtt af Hertiginnan af Östergötland, måladt af m:lle Amalia Lindgren samt ett större landskap af Gude. Dessutom exponeras här äfven de af Qvarnström, Molin och Sjöstrand inlemnade modellerna till en blifvande staty af Carl XII.

Af de för expositionen i Dublin afsedda konstverken vilja vi nämna: *Wiger Spaa*, *samlande de gamla lagarna*, af Malmström; tvenne arbeten af E. Bergh, hvaribland den stora taflan, *Utsigt af Comosjön*, *Utsigt i Wesby* af Palm, “*Lillans sista bädd är färdig*“ af A. Lindegren, Landskap af Wahlberg och Torslow, Genre af Eskilson samt en Aquarell af G. v. Rosen, för hvilken konstnären valdes till agrée i akademien för de fria konsterna.

Inkomsten af inträdesafgiften till denna exposition kommer att lika fördelas emellan Artisternas och Litteratörernas samt Akademiens för de fria konsterna pensionskassor.

Teater och Musik.

Brölloppet på Ulfåsa, herr Hedbergs nyaste skådespel, har slagit särdeles an och förtjenar, enligt vårt omdöme, till största delen den framgång det rönt. Med riktig instinkt har författaren kallat sitt drama endast skådespel, ej *historiskt* skådespel, och derigenom redan på förhand i viss mån afväpnat kritiken; ty stycket är, oaktadt de historiska namnen och den gamla tiden, i hvilket det spelas, egentligen ett familjedrama, med uppränningen hemtad från en känd medeltidssägen om Birger Jarl och hans broder Bengts giftermål med Sigrid den fagra. Konflikten är, oaktadt grundande sig på anekdoten, modernt skildrad, hvaremot vi skulle vilja anse sjelfva upplösningen som verkligt historisk i inre mening, d. v. s. sådan att den är tänkbar, blott under de gifna historiska och kulturförhållandena och med förutsättning af de genom historien och sägnen kända karaktererna. Också står slutet eller fjerde akten, enligt vår åsigt, högst, och scenen mellan Birger och Sigrid skulle försvara sin plats ibland mången berömd författares bästa arbeten. Planen lider töröfrigt af en viss bredd i anläggningen, men är klart genomtänkt, samt utförd enkelt och utan episoder. Äfven karaktersteckningen är bestämd, redig och ofta lycklig, fast stundom uppgjord med allt för litet afseende på de historiska fordringarna. Språket förtjenar endast beröm: det är fulltonigt, rent, manligt och äfven bildrikt, men med denna måtta, som så väl anstår dramaturgen, samt — framförallt — fullkomligt fritt från Shakespearismer.

Alla medspelande fylla väl sina roler. Bäst synas oss herr Dahlqvist, fru Hwasser och herr Broman. Herr Elmlund spelar med värme, men kan ej ge någon synnerlig individualitet åt lagman Bengt, emedan han blifvit nog styffaderligt behandlad af författaren i detta hänseende. Han är en ädel älskare, hederlig och dugtig, ingenting vidare. Öfriga figurer tillhöra birolerna, men återges vårdadt och väl.

Det är med verklig tillfredsställelse vi i dag uppfylla vår pligt att hålla våra läsare „au fait“ med de märkligare företeelserna inom den musikaliska verlden. — Vi ha nemligen att tala om *Harmoniska Sällskapets andra Abonnements-Konsert*, och specielt om den ballad *„Herr Hjalmar och skön Ingrid“*, som utgjorde programmets „pièce de résistance“. — „Misericordias Domini“, kör af Mozart, kraftigt sjungen af den väl inöfvade kören, gjorde ett mäktigt intryck och öppnade på ett värdigt sätt denna ovanligt njutningsrika musiktillställning. Derpå följde en *symfoni (B-dur) af Haydn* med finess och elegans spelad af *Kungliga Hofkapellet*, med lif och skicklighet anfördt af hr *Dente*. Det länder hr Dente, hvilken, efter hvad vi tro, nu för första gången anförde en symfoni, till mycken heder att *så* hafva bestått detta prof. Men ännu större förtjenst inlade herr D. genom det i sanning utmärkta sätt, hvarpå han ledde den Hallströmska balladen, helst anförandet här var betydligt försvåradt, dels genom de ofta förekommande tempoförändringarna, dels ock derigenom att allra största delen af de vokalt-exequerande voro ovana vid orkester-ackompagnement och följaktligen fordrade mycken hjelp af dirigenten.

„Herr Hjalmar och skön Ingrid“, ballad efter en svensk folkvisa (orden af *Oscar Fredrik*, musiken af *Ivar Hallström*), är utan tvifvel det värdefullaste tonverk af betydligare omfång, som under de senaste åren framlagts för publiken. Hr *Hallström* eger, framför allt, rik inventionsgåfva och ett ovanligt skönhetssinne. Af det betydliga antal nummer, som ifrågavarande ballad innehåller, finner man icke ett enda, som ju icke är melodiöst och verkligen vackert. Vi hörde den anmärkning göras: „musiken är icke originel“, och medgifvas måste ock att den i vissa momenter påminner om *Gade*. För vår del tro vi dock att likheten (ifall den förefinnes) är mera skenbar än verklig, mera en likhet i form än i uppfinning. Vi tro ock att den snart nog skulle lemna rum för en utpräglad originalitet, om hr H., användande sin rika inventionsförmåga, mera än hvad hittills varit fallet, ville egna sig åt komponerandet. — Uti ifrågavarande komposition rör sig redan hr H. ojemförligt mycket friare, än i sin närmast föregående, „Blommornas undran“, der han (ehuru visserligen icke till skada för arbetets *skönhet*) nog troget vandrade i A. F. Lindblads fotspår.

Hvarken tid eller utrymme medgifva oss att utförligt redogöra för all den skönhet „Herr Hjalmar och skön Ingrid“ innehåller. Vi vilja dock påpeka några enskildta, synnerligen vackra momenter, såsom första afdelningens final, Ingrids i folkton hållna visa, duetten mellan Hjalmar och Ingrid (hvilken specielt bevisar kompositörens ovanligare förmåga att behandla rösterna); Elfdrottningens förförelsesång, Neckens klagovisa m. m. Kören af Ægirs döttrar är, i all sin enkelhet, en verklig liten perla. Förglömmas må ej heller de många vackra recitativerna, bland hvilka vi särskildt skulle vilja nämna det så lydande:

»Men hör! Hvad fridfull klang öfver hemska mon!
Det är från dalens kyrka en helig ton.»

Hvarjehanda.

— VÄDERLEKEN I SKOTLAND. Det berättas, att en i Skotland resande engelsman, förtretad öfver det eviga slasket, frågade en pojke, som han mötte: „Regnar det alltid i detta fördömda land?“ och att pojken gaf det naiva svaret: „Nej, ibland snöar det också“. Denna anekdot ger en bild af det vanrykte, i hvilket Skotlands klimat står, och antagligen är det också detta vanrykte, som förmått Skotlands väderkunnige att vända särskild uppmärksamhet på solskenet. Sålunda hafva de beräknat att solen under år 1863 sken på deras land i 1711 timmar, och offentliggöra nu detta, på det man må lära sig inse, att klimatet der icke ändå är så dåligt som ryktet säger.

— D:R E. SCHWAB har utgifvit ett arbete, benämdt „Land und Leute in Ungarn“, hvilket högligen berömmes för sin sakkännedom, sitt lyckliga val och sin opartiskhet.

SCHACK.

Uppgift 16.

Svart.

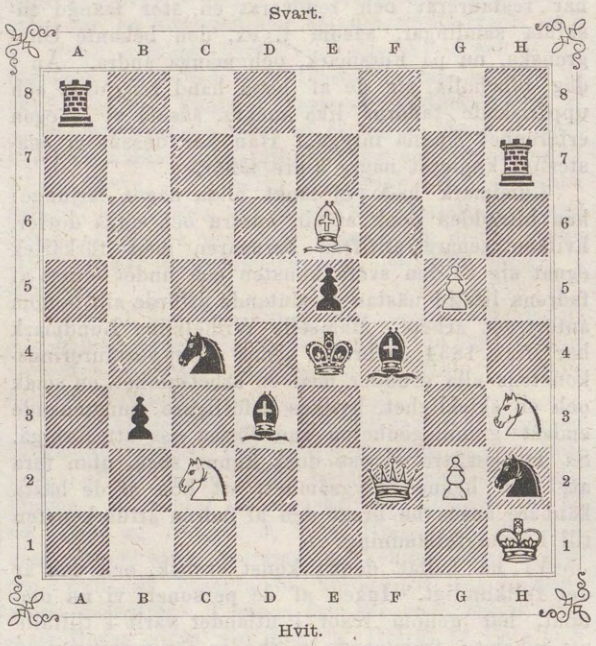

Hvit.

Hvit börjar och gör matt i andra draget.

Lösning af uppg. 11, I och II i n:r 11 ($^{18}/_{3}$).

1. SD7—C5, *a)* KF5—E5:; 2. TG8—G5†, KE5—^{1}D4, F4, —^{2}D6, F6; 3. SC5—^{1}E6, —^{2}E4‡; *b)* 1. » , KF5—F4 l. C3—D2: (C2); 2. SC5—D3(†), och 3. E2—E4‡. — Insänd af *a+bi* $^{18}/_{3}$, *Hfm, Conrad,* $^{19}/_{3}$, *M. N., Hallongren,* $^{20}/_{3}$, *Sahlberg, Albicilla,* $^{21}/_{3}$, *Ami* $^{23}/_{3}$, *C. H. J.* $^{25}/_{3}$, *Felldin* $^{26}/_{3}$, *L. W. A.* $^{27}/_{3}$, *G . . s* $^{28}/_{3}$, *K. N.* $^{30}/_{3}$, *C. L—t* $^{3}/_{4}$. — Genom att ställa 2- och 3-radens pjeser ett steg för långt åt höger har *Albicilla* erhållit ett 3-drags-matt: 1. E2—E3; 2. F2—F4; 3. TG8—G5‡. Ett motstycke härtill: om i följande

Uppgift 17.

Hvit börjar och gör matt i fjerde draget;

alldeles samma flyttning (af andra och tredje radens pjeser) göres — så att BE2 kommer på F2, SD3 på E3 o. s. v. — så erhålles ett matt i 3 drag.

(Hvarjehanda.) I. Olika lösningar äro insända af *Hfm, M. N., a+bi, Hallongren, Albicilla, Medlem af Svenljunga schackklubb, Felldin, C. H. J., C. L—t.* Då antalet af alla möjliga ställningar uppgår till 92, inskränka vi oss till angifvande af ett par utaf de svåraste, eller sådana, der en af Drottningarne står på ett hörnfält: *a)* A6, B4, C7, D1, E3, F5, G2, H8 *(C. L—ts* ställning); *b)* A1, B5, C8, D6, E3, F7, G2, H4. — II. Hv. har i nästföreg. drag med en BA7 slagit en svart LB8 och sjelf utbytt sin B. mot en L.; i stället för detta feldrag hade han genast gjort matt genom A7—A8 D. l. L. ‡ — Insänd af *Hfm, M. N., Hallongren, Felldin, «Skytteanum»* (Upsala). (Ett par korrespondenter ha besvarat frågan så, att Hv. gjort SE3—G4; men på KF1—E2 hade ej *omedelbart* matt följt).

Parti 2.

Speladt genom korrespondens emellan HFM och S. B—GH; börjadt den 26 mars 1865. (Forts.)

HFM (Hvit).	S. B-GH (Svart).		
10. » »	LF8—D6 [1])	14. LC1—F4	LC8—A6
11. D2—D4	DD8—C7	15. LF3—E2	LA6—E2:
12. F2—F4	E4—F3: [2])	16. DD1—E2:	SF6—D5
13. LE2—F3: [3])	rockad [4])	17. LF4—G3	F7—F6
		18. C2—C4	. . . . .

Svart har draget.

1) På 10. „ , DD8—D4 kan följa: 11. SE5—G4, LC8—G4:; 12. LE2—G4:, (SA5—C4); 13. C2—C3, DD4—B6; 14. B2—B3, SC4—E5 o. s. v. — 2) *en passant* (se föreg. n:r!) — 3) Bättre än SG5—F3:. — 4) På 13. „ , LD6—E5:; 14. D4—E5:, DC7—E5:† spelar Hv. 15. KE1—F2.

Brefvexling.

K. N. (Upsala $^{30}/_{3}$): R. 9, 11, 12.
A. W. S. (Jönkpg $^{30}/_{3}$), *C. F. B.* (Malmö $^{1}/_{4}$), *C. L—t* (Gnesta $^{3}/_{4}$): R. 12.
Ami (Falun $^{30}/_{3}$): Allt riktigt befunnet.
A. V. H., Hfm: R. 12—15.
„Skytteanum“ (Upsala $^{3}/_{4}$): R. 12—15. I afseende på sjelfmattet en liten betänklighet: 1. „ G3—G2.

Den 6 april. **J. G. S.**

Bref med lösningar, förfrågningar eller annat rörande denna schackafdelning — hvilka i tidningen besvaras — sändas antingen till J. G. Schultz, Stockholm, Skärgårdsgatan N:o 10, eller till

Redaktionen af Ny Illustrerad Tidning.

Anmälan.

Ny Illustrerad Tidning anmäler härmed till prenumeration sitt andra qvartal. Det nu tillryggalagda första må bära vittne om redaktionens syfte samt tidningens plan och artistiska krafter. Dock bör härvid fästas billigt afseende vid de svårigheter mot hvilka redaktionen haft att kämpa under första månaderna af ett företag så omfattande som detta, och börjadt utan tillfälle till nödiga förarbeten. Det är lätt att fatta omöjligheten af att under sådana förhållanden samt under en årstid, som nästan omöjliggjort teckning efter naturen i det fria, och som under månader afstängt oss från förbindelse med utlandet, kunna gifva ämnena den mångfald, omvexling och apropos för dagen, som det ligger i tidningens plan att för framtiden åstadkomma. Den stundande våren och sommaren skola af våra artister och fotografer flitigt begagnas för att från skilda provinser samla materialier till illustrationer af fosterländskt intresse, och hoppas redaktionen äfven få motse insända bidrag, särdeles fotografier af märkvärdiga orter, byggnader, minnesmärken, industriella anläggningar, badorter m. m. Den nu inträdande varmare årstiden skall medföra en mångfald af målningsvärda ämnen, såsom: sommarlifvet i Stockholms omgifningar, skarpskytteöfningarna på Ladugårdsgärdet, det stora militärlägret vid Axevalla, allmänna skandinaviska landtbruksmötet samt industri- och konstexpositionen i Malmö, — öfverallt skall Ny Illustrerad Tidning genom fotografier, teckningar och korrespondenser söka följa med tilldragelserna. Likaledes skola vi för framtiden komma i tillfälle att mera, än nu i början kunnat ske, egna uppmärksamhet åt de skandinaviska grannländerna, från hvilka vi hafva löften om värderika bidrag såsom, t. ex. från Norge af A. MUNCH *och* BJÖRNSTJERNE BJÖRNSON.

Under det förgångna qvartalet har redaktionen stundom nödgats se några af dess vackraste teckningar till en del förfelade genom alltför ansträngdt arbete på ateliern samt bristande tid till en fullständig retouche. Nu, då företaget väl kommit i gång och träsnideriateliern från den 1 April vinner ytterligare förstärkning, är redaktionen förvissad om att resultaterna skola kunna i allt väsendtligt motsvara hennes afsigter.

Äfven elevskolan, der, bland andra, flera fruntimmer åtnjuta undervisning, börjar visa glädjande framsteg.

Till illustrationerna medverka fortfarande de flesta af inom Sveriges konstverld framstående artister, såsom hrr N. ANDERSSON, H. A. ANKARCRONA, A. ARBORELIUS, E. BERGH, J. BOKLUND, G. BRANDELIUS, C. S. HALLBECK, J. F. HÖCKERT, A. G. KOSKULL, J. A. MALMSTRÖM, G. W. PALM, G. v. ROSEN, G. RYDBERG, C. F. STAAF, J. M. STÄCK, H. TORSLOW, A. J. G. VIRGIN, WAHLBERG, J. W. WALLANDER, M. E. WINGE.

För öfrigt har tidningen löfte om bidrag af följande mera kända författare och vetenskapsmän. I vitterhet: TALIS QUALIS, H. BJURSTEN, SVEN TRÖST, E. SEHLSTEDT *m. fl. Inom populär naturkunnighet och fornkunskap: riksantiqvarien* HILDEBRAND, *professorerna* N. J. ANDERSSON, E. KEY, A. E. NORDENSKÖLD, *doktor* CHR. LOVÉN *m. fl. Professor N. J. Andersson lemnar skildringar från sina resor i Lappland,* MÅNS MÅNSSON *fortsätter sina Minnen från en resa till Amerika,* C. R. NYBLOM *lemnar bland annat bilder från Italien, och Sven Tröst bref i obunden stil från sina vandringar i Södern. Vidare bidraga, hvar och en i sin branche, hrr* F. HEDBERG, J. JOLIN, ANDERS R—N, P. THOMASSON *m. fl. Den sistnämnde kommer att lemna berättelser ur folklifvet, beledsagade med teckningar af tidningens artister.*

Tidningens hufvudredaktör är hr KARL WETTERHOFF.

Prenumerationspriset är, lika öfver hela riket, för helt år (ett mindre antal fullständiga exemplar från årets början finnes ännu att tillgå) . . . . . 12 Rdr
för återstående 3 qvartal . . . . . 9 „
för halft år . . . . . 6 „
för qvartal . . . . . 3 „

Prenumeration kan ske å postkontoren, hos hrr Bokhandlare såväl i landsorten som i hufvudstaden, å de dagliga tidningarnes utdelningsställen i Stockholm samt å tidningens byrå 57 Kornhamnstorg 3 tr. upp, i hvilket sistnämnde fall tidningen gratis hemsändes till prenumeranterna i hufvudstaden.

Stockholm i Mars 1865.

Redaktionen.

IWAR HÆGGSTRÖMS BOKTRYCKERI.

NY ILLUSTRERAD TIDNING.

№ 15]. Utkommer hvarje Lördag. Stockholm den 15 April 1865. 12 Rdr årgången. [1a Bandet.

Innehåll: J. J. Dicksons villa å Öfverås invid Göteborg (plansch). — Ett minne från 1834, novell af —nn. — Penny-a-liners, skizz ur Londonska tidningsverlden. — Richard Cobden, med porträtt. — Kungl. Skridskoklubben invid Kastellholmen (plansch). — Slottet i Sigmaringen (plansch). — Hemliga Domstolens rum i Sigmaringen (plansch). — Bref från Paris. — Vintersaisonen i Homburg. — Krönika. — Hvarjehanda. — Schack.

J. J. Dicksons Villa å Öfverås invid Göteborg.

Rikets andra stad, så rikt utrustad med kommerciela och kommunala företräden, är äfven med afseende på naturskönhet mindre vanlottad än mången torde föreställa sig vid jemförelsen med andra orter, som i detta afseende stå högre i rop. Men äfven om trakten kring Göteborg skulle förblekna vid sidan af hvad Sveriges natur har ypperst af skönhet och storhet, så är det ock lika visst, att Göta-elfvens öppna, bördiga floddal, vid utloppet kransad af visserligen i allmänhet nakna, men högresta och pittoreskt tecknade berg, gör ett friskt och behagligt intryck, som isynnerhet skall på ett lifligt sätt göra sig gällande, om man, kommande från den nord-europeiska slätten, landstiger i Göteborg och här för första gången återser det kära Sverige.

Och hvad naturen förunnat en ort sådan som Göteborg, det har naturligtvis icke blifvit af konsten försummadt. Göteborg är jemförelsevis en ny stad och man får derför icke vänta sig att här finna några af dessa anläggningar, der seklers minnen gömma sig i den mystiska skuggan under åldriga träd. Allting är här mera ungt och nytt, men derför ock så mycket mera planmessigt, städadt och komfortabelt.

Låt oss för ett ögonblick göra en liten vandring i Göteborgs omgifningar. Vi välja en af de vackraste, och taga vägen genom Gamla Alléen, den allmännaste promenadplatsen för fotgängare. Vi kunna ock lika obesväradt hålla oss på landsvägen, som löper bredvid, ty här gäller inga invändningar om damm eller gropar — sådant finnes icke på en landsväg invid Göteborg. Vi beträda en jemn golfyta af den omsorgsfullaste macadamisering. Den krossade graniten är genom ofantliga vältar så väl sammanpackad, att icke de tyngsta åkdon förmå rubba dess jemna plan, som genom sopning och vattning hålles putsad och fri från damm. Vid jemförelse med denna landsväg borde Drottninggatan känna afund, och vägen öfver Djurgårdsslätten af blygsel sjunka under jorden. Låtom oss taga vägen åt Öfverås för att en stund betrakta J. J. Dicksons präktiga villa med dess smakfulla anläggningar.

Sedan man passerat Gamla Alléen, märker man redan, ehuru ej kommen mer än en tredjedel af vägen till Öfverås, prof på egarens omtanke om oss nyfikna besökare, eller kanske rättare på hans artighet mot sina besökande promenerande gäster. Huru kan man tänka sig att dessa skulle begagna allmänna landsvägen, vore den än af asfalt? Nej, bättre än så! — Här begynner en trottoir, ej en sådan som man i Stockholm förstår med trottoir, om man icke möjligtvis på Norrbro kan finna några stenblock sådana som de af hvilka denna består. Man hittar nu vägen, om man följer trottoiren, man passerar förbi ruinerna af Lorentzberg och befinner sig i en af Göteborgs förstäder, som bär det mindre vackra namnet Galgklorna, af det skäl, att rättvisans klor i form af galgar här i fordomtima voro belägna. — Landtställen och villor till höger och venster, skogbevuxna höjder, speglande sig i Mölndalsån, samt Örgryte pittoreskt belägna kyrkogård gifva relief åt landskapet. Innan vi äro framme, komma vi ock i tillfälle att beundra det täcka Wilhelmsberg, fordom Göteborgarnes vackraste villa; men nu har hans lyckliga rival utmanande placerat sig strax invid. Vår trottoir är ännu ej slut, ännu några stenkast och vi ha nått målet för vår promenad.

Om sjelfva byggnaden får man af vår planch en föreställning, men svårare är att beskrifva dess vackra läge i en skön natur, ytterligare genom konst förskönad. Strax bakom Öfverås sluta Ranängsbergen sin ryggås med en brant gafvel, som utgör taflans bakgrund. Den som känner till Göteborgs kala berg vill kanske ej medge att detta är att anföra såsom något särdeles skönt; men kom då hit och se hvad konst och penningar kunna göra af en kal bergvägg.

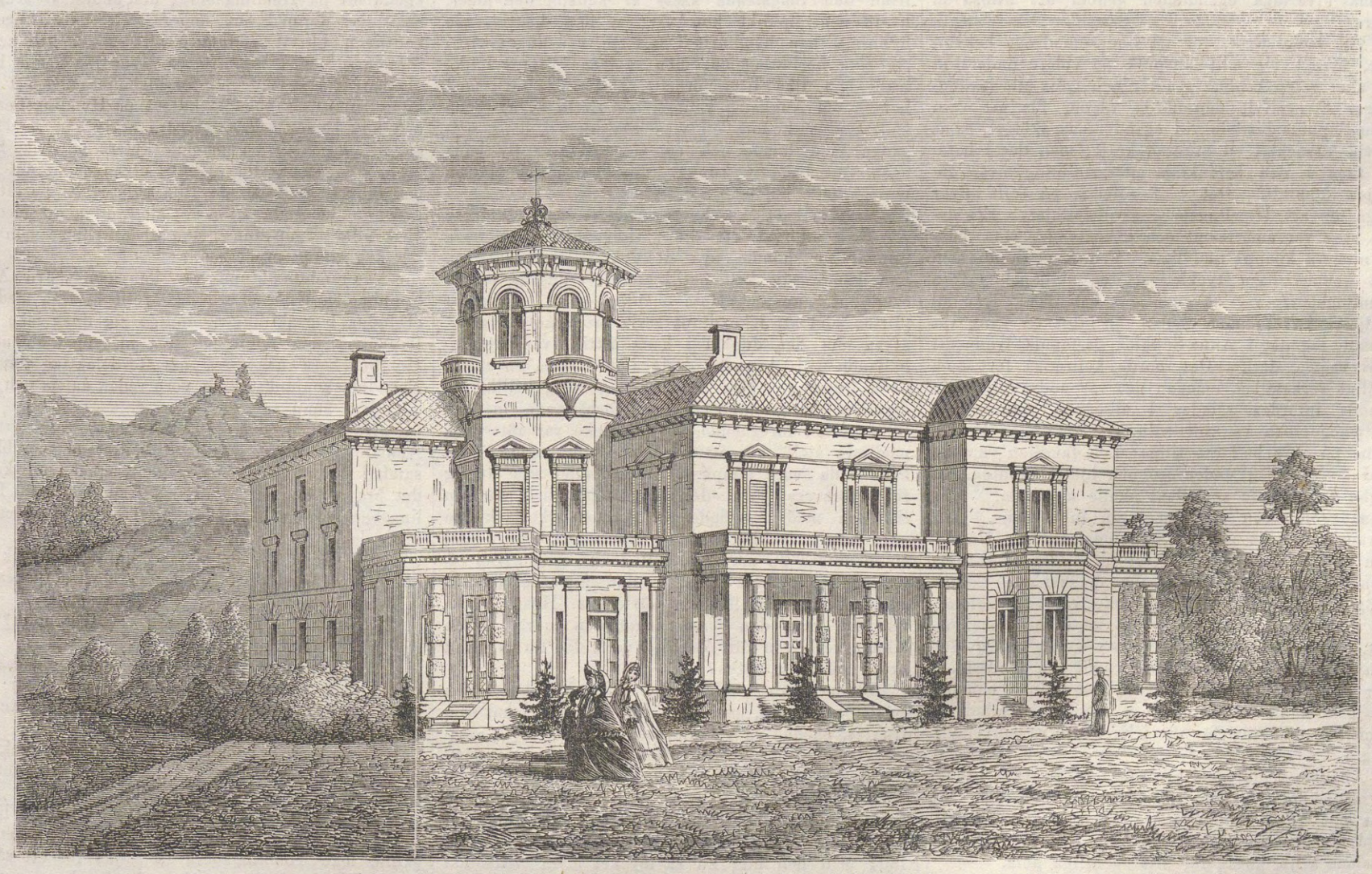

J. J. DICKSONS VILLA Å ÖFVERÅS INVID GÖTEBORG.
Originalteckning af O. A. Mankell.

Vi stiga in genom den på glänt stående jerngrinden, smakfull och kostbar (epiteter, som kunna användas på allt hvad som här möter oss). Den nigande portvaktarfrun helsar oss artigt. Ingen synes i parken, hvarför vi helt ogeneradt stiga på. Ej en gång från landsvägen kan något öga genomtränga den täta hagtornshäcken, som bättre än jernstaketet hindrar landstrykare och pojkar att helsa på i körsbärsträden. Aha! ni lyssnar kanske till pianots toner från det öppnade fönstret? — Nej, jag ser, ni är mera musikalisk än så, ni har upptäckt hvarifrån näktergalens toner komma, vi skynda således fram för att presenteras för de utmärktaste ledamöter af den nordiska luftens orchesterpersonal. — De pittoreska bikuporna derborta taga sig visst bäst ut på afstånd; deremot kunna vi gerna gå litet närmare för att betrakta de guld- och silfverfärgade fiskarne i dessa eleganta vattencisterner af huggen sten. — Statyer, vaser o. s. v., med ett ord, intet fattas för att göra platsen till ett paradis.

Här vill jag dröja en stund; vill ni gå hem, så får ni gå ensam. Vi träffas nog en annan gång till en annan promenad.

Ett minne från 1834.

Af —nn.

IV.

Ett år hade åter förflutit. Det hade varit för Anne-Sophie och hennes närmaste omgifning i dubbel mening ett sorgeår. Icke nog med den smärtsamma förlust vi i det föregående beskrifvit; det gamla ordspråket, att ingen sorg kommer ensam, sannades äfven här. Hemlingsberg, förut ett tillhåll för glädje och munterhet, der ortens ungdom företrädesvis tyckte om att samlas för att hafva roligt, hade blifvit ett bekymrens hemvist. Fru Anne-Sophie, som alltid varit van att ega en, om icke öfverflödig, åtminstone fullt tillräcklig bergning, hade under det sista året gjort betydliga ekonomiska förluster, dels till följd af en slägtings oförmodade konkurs, dels till följd af en ovanligt knapp, nära till missväxt gränsande afkastning af egendomen. Det började att se mörkt ut för henne att kunna behålla densamma och tillika påkosta de ännu omyndiga barnens uppfostran. Victors död hade äfven vållat en rubbning i familjens utsigter för framtiden. Den gamla farbroderns testamente gällde uteslutande honom, och det fanns numera ingen utsigt, att någondera af syskonen skulle kunna öfvertaga egendomen genom att utlösa de andra.

Väl hade Erik, för att lindra modrens bekymmer, afsagt sig allt anspråk på vidare understöd för sina vetenskapliga studier och trots alla invändningar öfvergifvit den lärda vägen, för att vara Anne-Sophies biträde vid egendomens skötsel, samt dervid utvecklat en oväntad kraft; men detta båtade föga i den betänkliga affärsställning, hvari familjen kommit. Det blef således på fullt allvar fråga om att Hemlingsberg skulle säljas. Ett dylikt steg var smärtsamt och påkostande, men kunde numera knappt undvikas. Fru Anne-Sophie och alla hennes barn tyckte, att en skiljsmessa från Hemlingsberg var så godt som ett afsked från all glädje i lifvet; men sedan beslutet en gång var fattadt, låg det i Anne-Sophies bestämda lynne att icke vackla deri. Det borde hellre så fort som möjligt verkställas, emedan det var nödvändigt. En annons infördes således i allmänna tidningarne, att egendomen var till salu, emedan ingen köpare fanns på nära håll att tillgå; och familjen väntade med hvarje dag under oro och hjertklappning, att någon främmande spekulant skulle uppträda.

Högsommaren stod nu i sin fulla glans. Allt lofvade ett rikt och förhoppningsfullt år. Ungdomen på Hemlingsberg njöt i fulla drag af ställets skönhet, ehuru imellanåt den påkostande tanken smög sig på dem, att det kanske var *sista* sommaren man var tillsammans i det kära barndomshemmet. Fru Anne-Sophie, verksam som alltid, qväfde sina suckar och slöt sorgen så godt hon kunde inom sig; men hennes hår hade mycket grånat, och det var smärtsamt se, huru hon stundom återhöll en framträngande tår för att icke bedröfva sin omgifning.

Augusta hade, med undantag af en kort utflykt till Stockholm någon tid efter modrens död, hela året vistats på Hemlingsberg, som hon numera, till följd af sin egen önskan och Anne-Sophies bestämdt uttalade vilja, ansåg för sitt egentliga hem.

Äfven Augusta hade mycket förändrats under det sista året, och hade gjort det till sin verkliga fördel. Sorgen öfver den dubbla förlust, hon gjort, hade utöfvat ett mäktigt inflytande på hela hennes inre menniska. Den hade varit våldsam och häftig samt skakat hennes veka natur långt djupare än denna tycktes tåla vid; men den hade äfven ledt henne till en helsosam sjelfpröfning och stärkt hennes själskrafter, på samma gång den ryckt upp henne ur den sentimentala domning, hvari hon hittills befunnit sig. Hon började fatta, att lifvet var ett större allvar än hon hittills förstått, och att summan af all lefnadskonst är att veta lefva så, att man äfven vet att rätt dö. De vanliga verldsbekymren hade börjat framställa sig för henne i deras ringa gestalt. Sjelfva djupet af hennes smärta hade låtit henne blicka in i ett annat djup af oskattbart värde, den inre eftertankens och den mogna pröfningens, för hvilket den blotta *känslan*, utan grund och fäste, blir till intet. Det är icke sant att sorgen blott nedtrycker, den upphöjer och adlar långt mera. Den alstrar framför allt denna sanna ödmjukhet, hvarförutan den menskliga karakteren aldrig vinner någon storhet och lyftning. Det tilländalupna sorgeåret hade således icke blott förädlat, utan äfven stärkt Augustas hela inre varelse. Den första häftiga smärtan hade så småningom öfvergått till en mild, välgörande melankoli.

Hennes förhållande till Erik, förut vacklande och obestämdt, hade numera blifvit varmt och naturligt. Augusta hade hunnit pröfva sig sjelf tillräckligt för att fatta och medge, att hennes böjelse för Victor aldrig varit af någon djupare beskaffenhet, utan snarare blifvit framkallad af den slående kontrasten i deras lynnen, än af en gemensam inre själsharmoni. Att äfven i de största motsatser inom kärlekens område kan ligga en stark attraktion, så mycket större ju mera pikant den är, är ett erfarenhetsrön; men lika sannt är ock, att lika litet som en dylik attraktion kan framalstra någon verklig sympati, lika litet förmår den i längden leda till någon verklig, bestående lycka. Ett häftigt, men kort och öfvergående sällhetsrus plägar vara följden af en dylik förbindelse. Men det är icke passionens flyktiga fjärilslif, hvarmed kärleken under sin fortvaro låter nöja sig. Sjelf stadd uti en ständig utveckling, uppfostras den till allt större innerlighet, just till följd af den sympati, som knutit det gemensamma ömhetsbandet. Det ursprungligen lika i tycken och känslor öfvergår småningom till en ljuf vana, som utgör kärlekens andra natur, och förutan hvars tillvaro ingen harmonisk själsfrändskap, ingen kärlekens idealitet någonsin kan uppblomstra till ett sannt och fruktbärande lif.

Den vaknade öfvertygelsen härom hade bringat Augusta närmare till Erik, likasom honom till henne. Egentligen hade han aldrig aflägsnat sig långt ifrån den fängslande krets af känslor och idéer, hvars centralpunkt hon var; ty den omotiverade hyllning, han hemburit Charlotte, var lika kortvarig som besinningslös; men så länge Victor lefde, hade han lika litet förmått, som velat täfla med honom om Augustas ynnest, och detta tvång hade alstrat hos honom en viss skygghet i hans umgänge med henne och en viss misstro till hans egen förmåga att kunna uppväcka hos henne en motsvarande böjelse.

Victors hastiga och oförmodade död hade äfven på Erik utöfvat ett djupt inflytande. Den hade öppnat för honom nya utsigter, på samma gång han kände sig kallad till ett stort ansvar, såsom familjens numera äldsta manliga stöd. Erik var alltför ädel att icke djupt sörja broderns bortgång, äfven om det dunkla i hans hittills varande förhållande till Augusta derigenom bekom en aldrig anad ljusning. Men det låg någonting tillika så ömtåligt och grannlaga i detta förhållande, just till följd af det föregående, att han icke var rätt ense med sig sjelf, om ett närmande till Augusta från hans sida vore lämpligt, rådligt, eller ens lät sig fullt försvara. Ja, det fanns ögonblick, då han till och med betviflade, att Augusta skulle kunna göra honom lycklig, likasom han henne. Huru ädel en menniska än må vara, vill dock ingen gerna efterträda en annans plats, då det gäller det ömtåligaste af alla förhållanden: kärlekens. Hvar och en vill der vara den *första*, ingen den andra. Hade Victor verkligen för Augusta varit den första, hvad skulle då Erik blifva?

Denna tvehågsenhet blef dock icke långvarig; ty det närmande, som Erik lika mycket önskat som fruktat, skedde så småningom, så snart sagdt ofrivilligt, så *af sig sjelft*, att det redan hade försiggått, innan de begge, hvilka det gällde, ens visste, huru det tillgått. På Augustas tillgifvenhet kunde han således numera icke längre tvifla, ty den, som sjelf älskar uppriktigt, bedrager sig icke lätt i dylika fall; men han blef nu så mycket mera tveksam i ett annat hänseende, på hvilket han dittills föga tänkt.

Detta rörde den ekonomiska sidan af saken. På samma gång som familjens välstånd började gå utför, fick äfven Eriks tillärnade förbindelse med Augusta — någon förlofning hade ej ännu egt rum dem emellan — en hård stöt. Ju mindre utsigt det blef, att Hemlingsberg skulle kunna behållas, desto mera mörknade ock för Erik utsigten till ett parti med Augusta, hvars förmögenhet, till stor del beroende af den ännu icke afslutade processen, han dessutom var för grannlaga att upptaga med i räkningen. På farbrodern var vidare ingenting att hoppas; ty Erik visste, att den åt Victor ämnade donationen, till följd af hans frånfälle, var disponerad för ett annat ändamål.

Under sådant förhållande tvekade Erik helt naturligt att uttaga det sista afgörande steget. Hans förbindelse med Augusta, ehuru af både honom och henne ansedd som afgjord, var dock icke oåterkallelig; den kunde upplösas till följd af omständigheternas tvång, och omständigheterna voro redan sådana, sedan Hemlingsberg blifvit utbjudet till salu, att en fortsättning af hans ömma förhållande till Augusta knappt längre kunde försvaras.

En naturlig följd häraf blef, att Erik ansåg sig böra iakttaga ett helt annat sätt mot henne än hittills. Han blef åter skygg och undvikande. Det rättaste hade väl varit, att han gifvit henne en öppen förklaring öfver denna förändring — han hade äfven mera än en gång beslutit sig derför — men hur det var, ville denna förklaring icke komma öfver hans läppar. Det var för mycket påkostande att med ens afsäga sig alla förhoppningar på en så länge drömd lycka, och han dröjde således, såsom man plägar göra i dylika fall, i det längsta dermed.

Ehuru Augusta, för hvilken den ekonomiska ställningen inom huset icke var obekant, anade den egentliga orsaken till Eriks förändrade uppförande, kunde hon dock icke undgå att känna sig smärtsamt gripen deraf. Hon visste, att den förmögenhet, hvarpå hon med säkerhet kunde räkna, ehuru ej betydlig, dock skulle kunna vara familjen till god hjelp i dess trångmål. Men huru kunna säga Erik detta, utan att missförstås? Skulle det ej se ut, som om hon opåkalladt erbjöd sin hjelp, innan han ännu förklarat henne sin kärlek på fullt allvar? För ett sådant steg skyggar en flicka alltid tillbaka, huru djup hennes kärlek än må vara, och Augusta handlade i detta fall såsom alla andra.

Det är svårt att säga, hvilka menliga följder detta ömsesidiga missförstånd i längden skulle medfört för de begge älskandes framtida lycka, så vida icke ett par tilldragelser oförmodadt gjort ett hastigt slag i saken.

Den ena var det plötsliga uppträdandet af en spekulant på Hemlingsberg; den andra, att Augusta samtidigt dermed fick underrättelse, att processen ändtligen blifvit afslutad och vunnen till hennes förmån. Denna underrättelse var för henne högst glädjande; hon hade nu förmögenhet nog att sjelf kunna uppträda som spekulant på Hemlingsberg — och hon beslöt också att göra det äfven med risk, att synas på samma gång spekulera på Eriks hand. Hon ville emellertid afvakta utgången af det gjorda anbudet och gömde tills vidare sitt beslut, såsom en hemlighet, för sig sjelf, utan att meddela Erik eller någon annan den underrättelse hon fått om den vunna processen.

Afgörandets stund var kommen. Fru Anne-Sophie och Erik, ehuru icke fullt belåtna med den erbjudna köpeskillingen, ansågo sig dock icke böra försumma den möjlighet som nu yppat sig att få Hemlingsberg något så när fördelaktigt försåldt. Egendomskonjunkturerna voro redan dåliga och kunde blifva ännu sämre.

„Nog bjuder den der karlen bra litet“, yttrade Anne-Sophie under den familjkonferens som blifvit samlad för denna angelägenhet, „och nog kostar det bra mycket på att skiljas från det kära Hemlingsberg för en sådan spottstyfver, men nöden har ingen lag.“

„Ja, nöden har ingen lag“, upprepade Erik med en suck, „helst då ingen annan köpare tyckes vilja infinna sig.“

„Huru kan man så säkert veta det ännu?“ inföll Augusta.

„Åh, kära barn“, sade Anne-Sophie, „derpå kan man gu'nås icke tvifla längre. Annonsen har stått länge nog i tidningarne för att locka köpare, om någon velat nappa på kroken.“

„Dessutom är den här ifrågavarande spekulantens anbud“, sade Erik, „så bestämdt, att det antingen genast måste antagas eller förkastas.“

„Så förkasta det då!“ utropade Augusta lifligt. „Om jag hade något att säga i den här saken, så skulle icke Hemlingsberg få säljas för ett sådant pris. Det borde betalas i banko hvad som nu bjudes i riksgälds.“

„Det kan du nog ha rätt uti, kära barn“, inföll Anne-Sophie; „men hvem, tror du, bjuder en sådan summa nu för tiden?“

„*Jag!*“ sade Augusta och slog ner ögonen förläget, under det att en hög purpur målade sig i hela hennes ansigte.

„*Du?*“ ropade Anne-Sophie och Erik på samma gång, fattad af en glad bestörtning.

„Ja, jag sjelf, om det icke nekas mig“, svarade Augusta; „och till bevis på att jag *kan* göra det — se här detta bref!“

Hon framtog dermed advokatens skrifvelse, som var tillräckligt upplysande.

„Du har således blifvit rik, ganska rik, kära barn“, yttrade Anne-Sophie, sedan hon sansat sig efter sin förvåning. „Men hur skall du kunna sköta Hemlingsberg? Du måste då ha en pålitlig förvaltare.“

„Ja, det är sannt... och jag har derföre tänkt fråga Erik, om han möjligtvis skulle känna till någon som kunde vilja gå mig tillhanda med råd och dåd...“

Vi behöfva knappt tillägga, att Erik verkligen kände till en person som var i besittning af de erforderliga egenskaperna. Till bekräftelse derpå, slöt han Augusta i sin famn, och Anne-Sophie meddelade den nye egaren och egarinnan till Hemlingsberg sin varma, moderliga välsignelse.

Slut.

Penny-a-liners.

(Skizz ur Londonska tidningsverlden.)

Då det arbetande London redan lagt sina trötta armar i skötet och det icke arbetande för andra eller tredje gången dricker sitt the, då — och ännu senare, ja, vid sjelfva midnatten, då spökena dansa på kyrkogårdarna och flädermusen jagar den stora hvita nattmyggan kring Paulskyrkans kupol, då äro ännu tusenden sysselsatta med själsarbete i tysta gårdsrum, uti de klent upplysta tidningsbyråerna. Ty allt hvad dagen prisade och fördömde, allt hvad dagen syndade skall tidigt på morgonen skåda solens ljus. Samma ord af pris eller tadel, som nyss långsamt droppade ur pennan, står några timmar senare i outplänlig skrift och vandrar genom verlden, om det också på sin tusenmilafärd, likt strålen från en oändligt aflägsen stjerna, först efter ett halft år uppnår sin bestämmelseort. Då det i London redan lång tid varit förgätet, läses det för första gången i Australien; samma qvickhet, åt hvilken familjefadern i Melbourne skrattar så hjertligt, har der redan för länge sedan förlorat sin udd, och mången uttryckt förhoppning, som med tidningen föres till Goda Hoppsudden, och griper den engelske utvandraren in i själen, har imellertid der hemma upplöst sig i en tom illusion, i en tung suck.

Så sitta de ofta vid midnatt „subeditorerne“ (under-redaktörerne), lutade öfver nyss ingångna depescher och bref, bland högar af stympade tidningar, hvilkas inelfvor härjas af saxen, uppbrutna bref, fuktiga korrekturark, nyuppskurna exemplar af nyss utkomna böcker, som skola anmälas och recenseras etc. etc. Hvarje timme kommer budet från elektriska telegrafen, än med en skildring af kriget i China eller med en notering af kursvexlingarna i Petersburg eller Amsterdam, eller med berättelsen om ett tredubbelt mord i en af Londons aflägsna förstäder, om haveriet af en ångare, som med besättning och allt förlist vid Irlands nordkust, eller om ankomsten af ett australiskt klipperfartyg till Liverpool med så och så många tusen uns guld och en dödslista öfver på vägen ombord aflidna soldater. Så fortgår det oupphörligt ända till dess tidningen kommit i säng, d. v. s. i „form“, och den arme martyren springer upp i en cab för att i vester eller söder uppsöka sin egen fem mil aflägsna sofkudde.

De s. k. „reporters“, rapportörerna, morgonens, middagens, aftonens och nattens krönikeskrifvare — ett slags pressens proletariat, som törstar efter eldsvådor och öfversvämningar, och hvars existens är knapp och osäker — höra till denna mängd af litterära pennor, hvilka man i England sammanfattar under namnet „*penny-a-liners*“. Visserligen finnes det äfven bland dem en aristokrati, såsom stenograferna i parlamentets tidningsloge, hvilkas skördar mogna tvenne gånger om året, samt referenterna af förhandlingarna vid de större domstolarna, äfvensom Kanslirättens och Kings-Bench's dagboksförare. För dessa stå måhända högre siffror i „Times“ budget, men för den stora hopen af „reporters“ är „*penny-a-liner'n*“, d. v. s. en penny*) för hvarje tryckt rad, deras inkomsts höjdpunkt.

Det är ett statistiskt faktum, att flertalet af Londons reporters äro S:t Patriks-barn, d. v. s. irländare. Detta är likaså otvifvelaktigt som det andra faktum, att hälften af Londons bagare utgöres af tyskar och att den stora hopen af mjölkflickor kallar det bergiga Wales sitt hemland. Reporters äro för öfrigt endast pennans affärsmän. Ingen fordrar af dem någon viss politisk ståndpunkt, och de äro ofta öfverlöpare från det ena partibladet till det andra, så snart någon bättre lägenhet yppar sig. Tidningar, som konkurrera med hvarandra, kunna väl ibland täfla om att erhålla någon synnerligt skicklig „litterär hand“, och stundom kan det också bland dessa herrar finnas något snille, som gör sig den eller den stammande och hackande talaren i Underhuset särskildt förbunden, derigenom att den tarfliga och knaggliga prosa, hvarmed den värde talaren vaggade herrar senatorer till sömns, följande morgonen framträder för allmänheten rundad, glättad och ganska njutbar, tack vare reportern och hans skolkunskaper. Men detta hör till de enstaka undantagen, och den stora massan af dessa referenter kan i allmänhet skäras öfver en kam såsom *scriptorum pecus*.

Man kan ofta se ett tjog af dem tillsammans på de s. k. „talentens nattvakter“, ute i en lokal vid Shoe Lane (Sko-gatan) nära City-gatan Fleet-street, der de flesta tidningarna hafva sina byråer. Öl, mycket öl och stark tobak och ett sakta sorl af förstämda röster möter en här. De flesta äro unga män, ty det hviskas, att dessa reporters icke blifva gamla. Tio års arbete nedbryter äfven de starkaste naturer, och att antaga, att många redan tidigare kunna draga sig tillbaka med gjorda besparingar, skulle vara ett grymt förtal. Några skrifva med agat-grifflar på tunnt kopieringspapper fyra eller fem likalydande rapporter på en gång, i det ett mellan hvarje blad inskjutet svart färgpapper af sinnrik uppfinning ersätter den oviga kopieringsmaskinen på våra köpmanskontor. Andra räkna raderna på deras uppsatser i det sist utkomna aftonnumret, dessa rader, som för dem betyda detsamma som frukost och middag. Andra åter brottas med sömnen, och striden blir länge oafgjord, till dess måhända ropet „eld!“ inom två minuter rensopar hela rummet, ehuru stormen hviner i kaminen och regnet smattrar mot rutorna. Bort, bort, milslångt ut åt förstäderna eller till Themsens strand, bär det af i fyrsprång, stundom ridande på sjelfva eldsläckningsmaskinen, som inom en handvändning för dem till ort och ställe. Eldsläckningsmanskapet respekterar dem med godt lynne. De hafva öfver allt tillträde der hvarest fara för lif eller egendom är å färde. — „Hvar är Smith?“ frågade en gång en broder reporter en annan. — „Hvilken Smith?“ — „Smith, som kan franska!“ — „Stackars karl, han kom förliden natt under en mur, som föll öfver och krossade honom. I morgon begrafves han.“ De äro myndigheter, äfven utan uniform och värja, och det oundvikliga paraplyet är deras kommandostaf. Det fanns en gång bland den Londonska pressens reporter-stab en person som bar det populära namnet „Eldkungen“. Folk påstod, att han måste varit gjord af asbest och derför oförbrännelig, samt härdad mot hetta och köld, likasom mot rheumatism. Han hade valt sin bostad i ett vindsrum, som låg öfver en på nedra botten belägen sprutanstalt, och det af det skäl, att han icke måtte försumma något tillfälle att vara den första reportern på platsen. Ofta låg han djupt försänkt i sömn, måhända drömmande om det Ephesiska Dianatemplets brand eller om det af Nero antända Rom, då plötsligt väckarklockan, som var anbragt vid hans hufvudgärd, började sitt gälla pinglande. I ett nu hade eldkungen skakat af sig sina drömmar och ropade ut genom fönstret ett högljudt „*All right!*“ till „eldmannen“, som stod nedanför i hjelm och buldansrock, med yxan på axeln och jernkroken i högra handen. Inom tre minuter var eldkungen nere och satt bredvid eldjanitscharerne. För honom fanns intet mera angenämt, än en förstoppning i vattenledningsrören eller en frusen maskinslang eller en familj, som vid ett af rök svärtadt fönster vred sina händer; ty en riktigt god eldsvåda gaf honom stoff till hundra rader mera för tidningsrapporten, hvilken den obarmhertige subeditorn dock icke sällan strök ihop till en mager obetydlighet, sålunda med ett enda penndrag befordrande väl tjugo frukostar till det ofödda intets rike.

Det hör till reporterns yrke att ströfva omkring öfverallt i London på spårjagt efter instörtande hus, skenande eller istadiga hästar, krossade droskor, öfverkörda barn, ihjelhungrade tiggare, garotters, explosioner, ragglande fyllbultar, gemena gatpojkar etc. etc. Till garotters (ett eget slags rånare) stodo de i särdeles stor förbindelse under vintern 1862 och 1863. Deras rapporter kommo hela London att draga djupt efter andan och skakade i högst oroande grad det svagare könets nerver. Naturligtvis blefvo, af öfverdrifvet tjenstenit, äfven många fall af gaturån beskrifna, utan att verkligen hafva egt rum. Ingenting kunde ju vara sannolikare och naturligare än att „en viss“ Jones hade blifvit garotterad långt bort i en af Londons förstäder, eller att en namnlös Miller, White eller Robinson föll i röfrarnes händer, der, dit lagens öga icke nådde. Och publiken var i alla händelser hvarje morgon retad som en tupp och sköt hela skulden på „de blå“, på „Bobs“, konstaplarna, under uttalande af den förfärliga misstanken, att de under timmen för den ohyggliga illbragden fallit offer för „sin stadskunniga svaghet“: ett trefligt kök, med en täck köksa, som med herrskapets tillåtelse bjöd på korf och porter. Till stor skada för herrar reporters tog dock hela garotters-herrligheten snart en snöplig ända.

Tacksamma och sympathetiska tidningsredaktioner gifva imellanåt sina reporters uppdrag, hvilka äro förenade med angenäma vederqvickelser för den inre menniskan, såsom välgörenhets-middagar och dylikt. Damerna fylla gallerierna, fröjda sig åt att det väl smakar deras kära äkta män, och blifva sjelfva af en parfymerad grädda bland kypare serverade på silfvertallrickar. Men hvarken de frikostiga, filantropiska naboberna, eller de strålande skönheterna, eller de båda Indiernas ädla viner och sällsynta läckerheter är det som kommer hjertat att klappa på dessa fem eller sex „respektabla“ herrar, hvilka fungera såsom talare vid dessa „glädjande“ tilifällen. Deras blickar hvila fastmera på tio eller tolf urmodigt klädda, stilla, tyst ätande och tyst sörplande gentlemen till höger om ordföranden, hvilka klottra hemliga notiser på små pappersremsor med ett ännu mindre silfverstift och som af fint klädda uppassare artigt serveras med allt hvad de önska.

Att taga emot drickspenningar af dessa tysta herrar är strängt förbjudet, och då talen hållits och supskriptionstallricken med sina sovereigns och banknoter gör sin rund kring bordet, går den i alla händelser förbi de tysta och stilla herrarne. Besagda herrar använda sins emellan ett slags frimureri, de endast hviska, le betydelsefullt, dricka tyst och nicka tyst åt hvarandra i det de dricka. Och slutligen, då salen börjat tömmas, och gästerna med uppbyggda samveten slutat „nöjets arbete“ — ty engelsmannen är aldrig nöjdare än då nöjet är slut — då följa de tysta herrarne den hemlighetsfulla vinken af en bland välgörenhets-aktionärerna till ett stilla, trefligt rum på nedra botten, der framför beqväma länstolar stå beqväma bord med skriftyg och alla nödiga tillbehör, jemte kaffe, konjak och cigarrer — alltsammans naturligtvis arrangeradt till följd af oegennyttig tillgifvenhet för de tio eller tolf stora obekanta.

Der sitta de nu flitigt skrifvande med fin stil på sirliga blad sanna och trogna skildringar af välgörenhetssällskapets förtjenster, af talaren, den store lorden, den berömde parlamentsledamoten, den omtyckte och värderade Nil- eller Otaheitiresanden o. s. v. Dessa herrar äro inga andra än våra vänner reporters, oskadligt folk och dock respekterade af en hvar, emedan deras uppgift är att med bläck och trycksvärta stereotypera beröm och tadel, rykte eller undergång.

*) En penny = 7½ öre.

Richard Cobden.

Den 2 April kl. 11 f. m. afled i London en man, hvilken, från ett ringa ursprung och utan att vara utrustad med snille eller djupare kunskaper, endast genom sin viljas kraft och sin öfvertygelses värma, hade förmått lyfta sig till en höjd af anseende och inflytande, som af få blifvit öfverträffad, och, hvad ännu mera är, förvärfvat sig rättvist anspråk på både samtids och efterverlds tacksamhet för de samhällsnyttiga läror, hvilkas praktiska genomförande han mera än någon annan befrämjat. Denne man var *Richard Cobden*.

Denne man, som var ämnad att spela en så stor rol på verldsteatern, var son af en fattig landtbrukare i Midhurst i engelska grefskapet Sussex. Till följd af ogynnsamma förhållanden, lärde han sig i sin ungdom endast att läsa, skrifva och räkna, ehuru han sedan genom egna studier och en skarp iakttagelseförmåga i betydlig mån riktade sitt kunskapsförråd. En hans slägting, som var bomullsfabrikant i London, tog honom till sig såsom biträde, men då denne inom kort måste göra cession, begaf sig den unge Cobden till Manchester, der man då ännu endast förstod att tillverka gröfre bomullstyger, och anlade derstädes en fabrik för tillverkning af fina bomullsväfnader, som snart i varans godhet och elegans täflade med de Londonska. År 1835, d. v. s. vid 31 års ålder, var han redan en förmögen man och kunde nu tänka på

att egna sig åt en offentlig verksamhet, för hvilken han äfven beredde sig genom reser i Amerika och en stor del af Europa, öfverallt betraktande ställningar och förhållanden med öppna ögon och träget samlande det ofantliga statistiska material, som han sedan använde till stöd för sina älsklingssatser.

Sedan han i ett par broschyrer utvecklat sina åsigter om den fria handeln, hvilka väckte så mycket större uppseende och så mycket häftigare motstånd som skyddstullsmännen då ännu voro allrådande, blef han i Manchester utnämnd till president i handelskammaren, på hvilken plats han öppnade striden mot *spanmålslagarna* och hela det skyddstulls-system, i hvars band England och hela verlden då ännu voro insnärjda — med den framgång, att han snart fann sig i spetsen för ett stort och mäktigt parti, som kraftigt yrkade på handelns frihet. Detta parti, som kallade sig „föreningen mot spanmålslagarna“ *(Anticorn—law—league)*, och som under åtta års tid (1838—1846) upprörde hela England, sparade hvarken möda eller penningar för att genomdrifva sina idéer, och såg omsider sina ansträngningar krönta med en fullständig framgång.

RICHARD COBDEN.

År 1841 vald till ledamot af underhuset för köpingen Stockport, fick Cobden tillfälle att der utveckla sitt system och gå protektionisterna ännu närmare på lifvet. År 1843 anföll han sir Robert Peel under en öfverläggning om nöden i fabriksdistrikterna och gjorde honom ansvarig för folkets lidanden. Det aristokratiskt-protektionistiska partiet var imellertid ännu allt för starkt och mäktigt, och Cobden blef så häftigt angripen, att han såg sig tvungen att lemna parlamentet. Möten föranstaltades nu i hela England för att egna frihandelns nitiske försvarare en förtjent hyllning; parlamentet slöt sig till hans åsigter, och slutligen genomförde sir Robert Peel år 1846 spanmålslagarnes upphäfvande och gaf Cobden hela äran af denna åtgärd.

Cobden hade nu uppnått höjden af sitt rykte och sitt anseende, och för att hålla honom skadeslös för alla de uppoffringar han gjort för det allmänna bästa, samlades åt honom en nationalbelöning om nära en och en half million riksdaler, till hvilken både hög och låg hade bidragit. Cobden mottog tacksamt dessa penningar, såsom ett bevis på att nationen gillade och värderade hans redliga sträfvanden och hans åsigter. Att han icke gjorde det af egennytta synes deraf, att han mångfaldiga gånger afslagit offentliga anställningar samt deribland äfven en ministerpost, och det till och med i ögonblick då han ganska väl kunnat behöfva de dermed förenade inkomsterna.

I den högre politiken blandade sig Cobden med mindre framgång. Han visade här ensidigheten i sin natur, i det han, utgående från den riktiga uppskattningen af fredens välsignelser, ansåg att man ständigt skulle kunna bevara dessa välsignelser, om man endast — läte bli att betala något till underhåll af här och flotta. Med skäl angrep han dock de omåttliga krigsrustningarna och blottade skoningslöst dårskapen af rivaliteten mellan England och Frankrike, hvilken hade till följd att de båda länderna endast uttömde sina krafter i onödiga rustningar, utan att de ömsesidiga förhållandena i deras makt derigenom förändrades. Ända dit följde honom äfven sir Robert Peel, som ansåg det för både önskvärdt och möjligt att alla de europeiska stormakterna slöto en öfverenskommelse för att proportionsvis nedsätta de öfverdrifna utgifterna för kriget midt i freden, och på sådant sätt bota Europas svåraste kräftskada. Men Cobden ville genast börja med den eviga freden; han ville att England icke mera skulle föra något krig och förbisåg, i sitt ensidiga nit, landets stora intressen lika väl som dess ära. Oaktadt han var en liflig anhängare af fransk-engelska alliansen, gjorde han likväl i strid mot nationalkänslan under Krimkriget sådana ansträngningar i fredens intresse, att han derigenom i icke ringa mån skadade sin popularitet, och då han slutligen år 1857 utan behörig sakkännedom hade genomdrifvit ett tadelvotum mot regeringens politik i den kinesiska frågan, som hade parlamentets upplösning till följd, måste Cobden upplefva att se sig och sina vänner Bright och Milner Gibson uteslutna vid de nya parlamentsvalen. Snart åter invald i parlamentet, fortfor han imellertid att envist drifva samma politiska satser.

En stor förtjenst inlade Cobden under de senare åren af sitt lif, genom sin nitiska verksamhet för det franskt-engelska handelsfördragets afslutande, och då han i början af år 1860 på en genomresa uppehöll sig i Paris, begagnade sig engelska regeringen af honom för att i all tysthet med franska kejsaren afsluta detta handelsfördrag, som redan visat ett lyckligt inflytande på de båda rikenas handel. Otvifvelaktigt är det i frihandelsidéernas tjenst, som Cobden skördat sin största ära, och det är genom sin verksamhet för deras framgång, som han gagnat sitt land och mensklighet, måhända mera än någon annan statsman eller politisk personlighet i våra dagar.

Richard Cobden tycktes vid första påseendet icke af naturen vara ämnad till någon stor talare och folkledare. Hans röst saknade både böjlighet och kraft, och hans sätt var snarare mildt och skyggt än imposant och beherrskande. Men deremot hade han en synnerlig förmåga att göra ett djupt intryck på den tänkande delen af folket.

KUNGL. SKRIDSKOKLUBBEN INVID KASTELLHOLMEN I STOCKHOLM.

Han egde framför allt en fast, orubblig öfvertygelse, som genomträngde hela hans väsende, och derför var det icke heller genom lidelsernas underblåsande, utan genom idéernas utredning, som han sökte verka för sitt mål. Man märkte snart att man hade att göra med en man som grundligt kände sitt ämne och som hade genomtänkt det i botten. Genom att på förhand upptaga och vederlägga sina motståndares inkast, förslöade han deras anfallsvapen och erbjöd sällan någon sårbar punkt. Derjemte hade han en sådan uthållighet och energi, att han t. ex. vid tiden för agitationen mot spanmålstullarna under sin rundresa genom landet hvarenda afton kunde hålla ett långt tal. — Han var en enkel, okonstlad, borgerlig man, som försmådde alla yttre utmärkelser, hvilka han icke heller på något sätt behöfde. Hela England sörjer vid hans graf, ledarne för de olika partierna inom parlamentet täfla om att upphöja hans förtjenster, och hela den civiliserade verlden känner förlusten af denne redlige och upplyste kämpe för flera af hennes vigtigaste intressen.

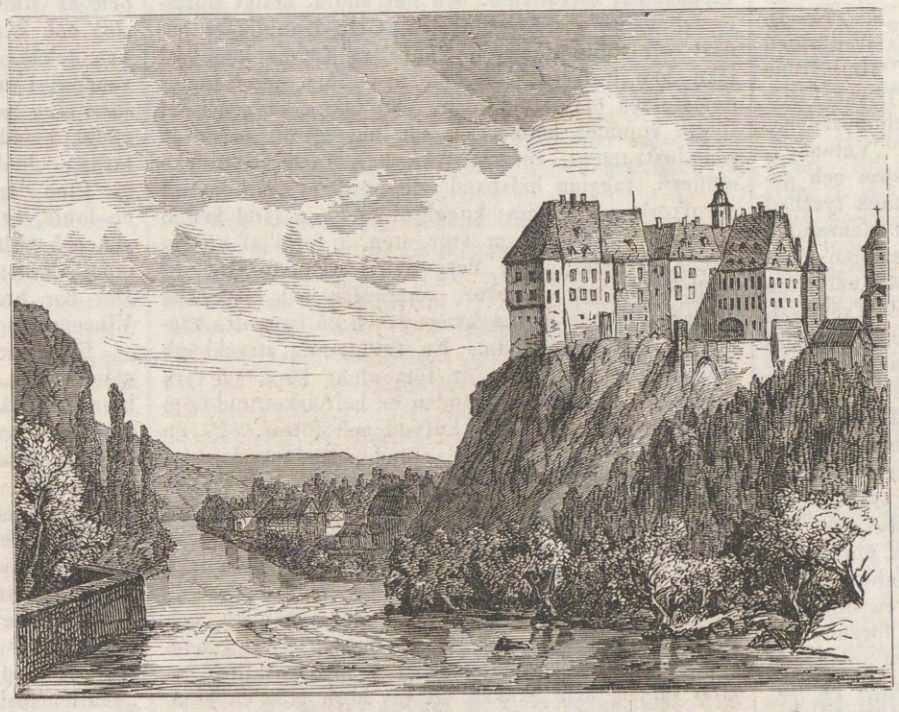

SLOTTET I SIGMARINGEN.

Kungl. Skridskoklubben vid Kastellholmen.

Ännu för något mer än en vecka sedan, då vår teckning påbörjades, var skridskoåkningen i full gång och isen oantastad af den i år så ovanligt senfärdiga vårsolen. Nu befinner sig visserligen isen i upplösningstillstånd, men vi vilja ändå, såsom en icke aflägsen reminiscens, meddela vår lilla teckning.

Det uppfriskande och herrliga skridskonöjet har under de senare åren blifvit i anmärkningsvärd grad upplifvadt. Detta gäller isynnerhet det täcka könet, som nu så talrikt deltager i dessa förlustelser. När såg man väl förut att ett fruntimmer spände stålsko på fot och kunde med dess tillhjelp flyga öfver den glatta isbanan. Detta nöje synes annars mer än väl lämpa sig för vårt klimat och vara hos oss hemfödt. — Men nej, det var ej *comme il faut*. Man kunde ju möjligtvis „sätta en rofva“. — Hu då!

Men en vacker vinterdag (det är nu en tre eller fyra år sedan) gick genom verlden den öfverraskande och vigtiga nyhet, att kejsarinnan Eugenie i Paris fattat tycke för skridskoåkning, hvari hon sades redan ega en betydande färdighet, samt att hon till och med låtit se sig offentligen, jag mins nu ej om det var på Tuileriträdgårdens dammar, i Boulognerskogen eller S:t Cloud.

Alltnog, att det „gick an“ var en afgjord sak. Hon hade ju gjort det sjelf, hon, regentinnan i modets verld, hon, krinolinens uppfinnarinna. Man såg förvånad på hvarann, man såg på sina krinoliner och tänkte: Hafva vi låtit påtvinga oss dessa vidunder, hvarföre skulle vi då ej godvilligt antaga, hvad som kan vara både nyttigt och angenämt? Efter vi nu veta att det „går an“, så låt oss genast försöka. Och så började man, och man fann att naturen verkligen icke lagt några hinder i vägen för hvad Frankrikes kejsarinna behagade tillåta.

Denna lilla episod ur skridskoåkningens historia i våra dagar är tillika ett bidrag till flärdens historia i everdeliga tider.

Om man en vacker vinterdag väljer en af Stockholms skönaste promenader och ifrån Norrbro styr sina steg utefter strömmen vid Carl den XIII:s torg öfver Blasieholmen, förbi Nationalmuseum, öfver Skeppsholmsbron och Skeppsholmen, så skall man sällan undgå att varsna skaror af ungdom, isynnerhet unga fruntimmer, som skynda samma väg fram, bärande blanka stålskor i små, fina, handskbeklädda händer. Låtom oss följa med strömmen. Anlända till Skeppsholmens östra strand möta vi den tafla, som vår planch söker återgifva. Isynnerhet Måndagar och Torsdagar går här lifligt till, ty det är hofvets klubbdagar, och man får då ofta se konung Carl sjelf, här, som alltid, den främste i kroppsöfningar och idrotter.

Äfven taflans fond är synnerligen pittoresk: öfverst Kastellet, nertill omgifvet af nu aflöfvade planteringar, längs till venster kungl. flottans mastkran, stupande fram åt Djurgårdssidan, samt nederst vid stranden, i sundet mellan Kastell- och Skeppsholmarne, den för några år sedan uppförda simskolan för fruntimmer — således äfven här en seger öfver fördomar och sjåpighet, en seger till förmån för en friare och friskare qvinnouppfostran. — Lefve kejsarinnan Eugenie! Lefve Nancy Edberg!

HEMLIGA DOMSTOLENS RUM I SIGMARINGEN.

Den Hemliga Domstolens rum under slottet i Sigmaringen.

Hemliga Domstolen i Tyskland, *„das Femgericht“*, hvars uppkomst af några räknas från tiden af Carl den stores regering, och som åtminstone existerade under Henrik Lejonet (1182), var i sitt högsta flor under 14:de och 15:de århundradena. Den bestod af ledamöter, benämnde „Vetande“, hvilka borde vara af äkta födsel, christne och genom högtidlig ed förbundne att iakttaga tystnad om domstolens förehafvanden, att för densamma angifva svårare förbrytelser och att obrotsligen efterkomma förmäns ordres om domens verkställande. De „Vetande“ spridde sig slutligen öfver hela Tyskland, till ett antal af mer än 100,000 ledamöter, och bland dem valdes „die Freischöffen“ (bisittarne i domstolen) samt de som skulle verkställa domen. Ordförande i hemliga domstolen var „frigrefven“; uppsigten öfver de samtliga domstolarne utöfvades af landsherren (i Westfalen äfven af erkebiskopen i Köln), och öfverhufvudet för dem alla var tyske kejsaren, som vid sin kröning vanligen kallades till „Vetande“. Grofva brott, mord, förgiftningar, plundring, förräderi, trolldom, kätteri, eller i allmänhet sådana brott, mot hvilka vanliga domstolar af en eller annan orsak voro vanmäktiga, utgjorde föremål för „Hemliga Domstolens“ behandling. Den anklagade kallades genom skriftlig stämning, anslagen på dörren till hans boning af en „Vetande“, som till bevis derpå skulle med sin dolk skära tre spånor ur dörren, på hvilken han först slog tre slag. I stämningen anbefalldes den anklagade, att å viss tid derefter (för en icke „Vetande“ sex veckor, en „Vetande“ 18 veckor) nattetid infinna sig på en utsatt korsväg, der maskerade „Vetande“ mötte och inställde honom för domstolen. Denna hade sitt säte djupt in i skogar, öde grufvor, hålor eller gamla slott, och bestod af sju, slutligen trettio personer, som vid domstolens förhandlingar alla buro svarta kappor och i öfrigt voro djupt förklädde. Den anklagade kunde försvara sig med vittnen, mot hvilka anklagaren måste förebringa öfvervägande motbevisning, någon gång med ed. Dömdes han, blef domen genast verkställd med dödsstraff — om han uteblef och blef contumaciter fälld, var han hemfallen åt hvarje „Vetande“, som hade att fullborda domen medelst hängning i träd, eller, om det ej kunde ske, medelst dolk, som borde qvarlemnas bredvid den dödade, till bevis, att han omkommit efter „Femgerichts“ beslut. Denna domstols makt växte till den grad, att regerande furstar och fria städer slutligen måste ingå föreningar för att motarbeta dess välde. År 1493 var kejsaren Fredrik III inkallad af de „Vetande“. Med „den allmänna landsfredens“ inrättande af Fredriks son, Maximilian I, två år derefter, anses dock hemliga domstolens makt hafva aftagit; formligen upphäfd blef den aldrig, utan upphörde småningom. År 1568 skall sista spåret deraf hafva funnits i Zelle i Lüneburgska landet. Den hade, såsom vi redan nämnt, dessförinnan utbredt sig öfver hela Tyskland, existerade på flera ställen i Schwaben, och äfven i Sigmaringen, sedermera det lilla, nu till Preussen afträdda furstedömet Hohenzollern-Sigmaringens hufvudstad.

Denna stad, infattad i täcka trädgårdar, är högst pittoreskt belägen i en dal, vattnad af Donau. På en hög, mosslupen klippa ligger det gamla residensslottet, bestående af fem olika byggnader. Slottet är numera icke bebodt, men bibliotek, samlingar af taflor, gipsaftryck, Pompejanska och Celtiska fornlemningar, m. m. förevisas ännu för den resande. Vapensalen innehåller vackra rustningar. Från denna sal leder en liten dörr, på hvilken står: *Ano Dom! MDXVII tagte der Herzog von Würtemberg als Freischöff des Heimlichen Westphalischen Gerichtes auf dem Freistuhl von Sigmaringen*);* öfver denna skrift är tecknadt med ett kors mellan tvenne cirklar, med ett S inskrifvet i hvardera. Tre grofva trappsteg föra upp i en smal gång, som slutar med en gallerdörr af jern. Denna dörr leder in till det rum der den hemliga domstolen fordom hade sitt säte.

Det var år 1853, vid en reparation af vapensalen, som slottsbibliotekarien Mayfisch, efter borttagande af ett väggskåp, upptäckte denna ingång och Femgerichts domsal, ännu befintlig i den hemska verklighet, hvaruti den lemnades vid upphörandet af domstolens fruktansvärda makt. Huru ransakningen här försiggick visar sig åskådligt vid första ögonkastet. Rummet, hvari man från gången inkommer, eller rummen, om man så vill, ty en bred, framskjutande mur delar lokalen i tre afdelningar, är i form af ett hästskobord. Domsalen upptager façaden af denna hästsko — den är tio alnar i längd och sju i bredd samt skiljes med svarta förhängen från flyglarne, hvilka, sju alnar i längd och ungefär hälften i bredd, utgöra, det första från vapensalen, tortur-rum, och det andra, enligt slottscastellanens utsago, fängelse, eller sannolikare endast afrättningsrum, ty fängsligt förvar kom väl icke här i fråga, om icke nyss före, eller under domstolens öfverläggningar. På högra väggen i det första rummet hänger en samling af 30 särskilda pino-instrument, tumskrufvar, kniptänger, „spanska stöflar“, taggiga halsband och gördlar, ett konstigt skrufverk med flera kugghjul och en lång kedja, hvarvid var fästad en stor sten, i form af en tio punds jernvigt, med flera dylika uppfinningar, af hvilka fotbojor, blackar, repgisslar och „spanska fioler“ (ett par dylika hänga äfven på motsatta väggen) äro de mildaste. En fullständig sträckbänk står här äfven. Den är fem alnar lång, på fyra fötter — vid hvardera ändan en halfcirkelrund öppning för delinqventens hufvud och fötter. På en vals, vid hvarje af bänkens ändar med starka pinnar för omvridning, äro lindade tåg — på väggen ofvanföre hänga, i små jernblock, finare och gröfre tåg, med större och mindre jernkrokar. En i små pyramidlika rutor huggen sten var bestämd att ligga under delinqventens rygg. I stenen äro fästade fina jernkedjor, som 2:ne hvarf korsa bänken, och sjelfva stenen kan, medelst en kloss, som går genom bänken och är försedd med hål, samt deruti inslagna kilar höjas och sänkas. I ett hörn står en glödpanna med kol — derinvid 2:ne bränmärksjern, ett med galge, det andra med hjul. Öfver sträckbänken sväfvar ett jernlod, som, med rep och trissa i hvalfvet, äfven kan höjas och sänkas; midt emot den hänga på väggen ett kolossalt krucifix och 2:ne Mariebilder af träd; under dessa är en nisch för lampa och nedanföre en sten med hål, för att släcka facklor, hvaraf en stump, likväl modern, äfven finnes.

I domsalen står, midt på den långa väggen, frigrefvens, ordförandens stol, med hög, utskuren karm; bakom den är en dörr med tre ofantliga lås och ofvanföre den en gallerförsedd öppning; dörren leder till en gång, som efter några steg är fylld af nedrasadt grus, men förmodas hafva gått under slottet till stranden af Donau. Dörren är märkt med ofvannämnda tecken, hvilket märke finnes på flera ställen och äfven på det till höger stående baneret af hvit duk, med en dödskalle, 2:ne korslaggda ben och några hieroglyfer, dem castellanen uttolkar med talet 1414. Till höger om baneret hänger på väggen ordförandens svarta kappa; till venster om dörren står ett söndrigt Schwarzwalder-ur, nära derintill är en smal, snedt uppgående, skorstenslik öppning genom den 14 fot tjocka muren; ett svagt ljus skimrar ofvanifrån genom en liten galleröppning. Framför ordförandens stol är ett stort bord, betäckt, likasom till höger och venster stående bänkar, hvardera för tre personer, med svart tyg; detta tyg, likasom de förhängen, som skilja domsalen från de begge smärre rummen, är nytt, eljest allt från medeltiden. På bordet står ett skriftyg af groft krukmakarearbete, 2:ne ljusstakar af jern, i form af kökshängstakar; till höger en stor ringklocka och en kopparskål af drifvet arbete, hvars botten föreställer syndafallet; sju kulor deruti nyttjades förmodligen vid voteringar; till venster en dödskalle och ett rep, framför skriftyget ett svärd: de „Vetande“ svuro vid rep och dolk. På skiljemuren emellan de begge rummen hänger, gent emot ordförandens plats, ett stort krucifix af trä; derunder en klumpigt arbetad hand af jern och under denna en bila. Detta betecknade, såsom castellanen uttyder, att på ett falskt vittne skulle handen afhuggas.

I rummet till venster från domsalen möter man ett huggblock, hvaruti ett spetsigt jernkors, i form af en dolk, är inhugget, och en bönpall med madonnabild. På väggen midt emot hänger en bila, eller rättare, en ofantlig knif, hvars trädskaft slutar med ett lejongap; under denna står en likkista, tecknad med S † S; i bakgrunden af rummet en nisch med lampa. „Bort med hvarje förhoppning, J som här inträden“, kunde man med Dante säga om dem, som hit infördes, genom den enda ingången från domsalen.

Så stod denna märkvärdiga lokal, den enda fullständiga i sitt slag, då den upptäcktes, och så står den ännu i dag.

*) Herrans år 1517 satt hertigen af Würtemberg såsom »Fri Schöff» i den Westfaliska Hemliga Domstolen på Fristolen i Sigmaringen.

Bref från Paris.

Den 5 April.

Come buy my flowers, sjunger *Isabelle* eller borde hon sjunga; men det var någon annan, som sjöng den visan, jag tror Bulwers blinda blomsterflicka i Pompeji, och hon sjöng naturligtvis på engelska, ty det var i Italien i första århundradet af den kristna tideräkningen. *Isabelle* är också en blomsterflicka och första *bouquetière* hos den parisiska sporten, men blind är hon icke, om Pompeji har hon kanske aldrig hört talas, sång älskar hon ej och af Bulwers språk känner hon blott *jockey* och *club* och *steeple chase*, jo, det är sannt, *money* känner hon också. Men om *Isabelle* vore litet mera bevandrad i engelska litteraturen, sjöng hon bestämdt: *come buy my flowers*, ty det skulle göra kolossal effekt bland de angliserade parisarne vid kappridterna, och då fick *Isabelle* kanske två louisdorer för en liten, mycket liten bukett. Nu får hon blott en louis, ty nu ropar hon ut sina blommor på franska och tillägger i ett recitativ, som ej alltid är så musikaliskt: *embaumez vous, messieurs et mesdames!* Det har hon nu åter gjort tre söndagar å rad vid Vincennes. Då måste det vara vår.

Kappridter, *Isabelle* och violetter, ja, det är bestämdt vår, men ännu för en vecka sedan hade blomsterflickan en farlig konkurrent. Då hon ropade *violetter*, skrek en annan stämma *chaufferetter*. Det var bitande kallt, och de små damerna behöfde värma sina stöflar. Jag säger ingalunda stöfletter och ännu mindre talar jag om bottiner, ty hvarje sak måste benämnas med sitt rätta namn. En spekulant i värmeledningsapparater hade fört ut till Vincennes, till den stora vårfesten, ett par hästlass chaufferetter eller fyrfat, och de erhöllo strykande afsättning. När damerna reste sig i sina vagnar för att med deltagande blickar följa den eller den „gentlemanrider“ eller den eller den „gudomlige jockeyen“, stodo de i ordets hela bemärkelse på glödande kol.

Sippor och alkohol trifvas icke tillsamman, har ju skalden sagt; men hvad skall man då säga om sippor och brinnande träkol? Det var sorgliga vårfester. „Tockna baler gör' vår ruin“. Men se, nu är det helt annorlunda. Ack, hvilken sol, hvilken luft, och blommor och fogelsång och sprittande vårlif! Våren är en *fait accompli* och kan ej bortrasonneras af den mest sceptiskt svartblodige pessimist. Bort med chaufferetterne! Solen sjelf har öfvertagit affären. Lefve violetterna! *Embaumez vous, messieurs et mesdames!*

Och likväl lefva vi i stålåldern, ett onekligen glänsande, men hårdt och omedgörligt tidehvarf. Jag förmodar att äfven ni, älskvärda stockholmska, och ni, min fröken i svenska landsbygdens lugn, följt med er tid och lärt att för närvarande duga inga andra smycken än de af stål. Guld är ej längre modernt, silfver har aldrig varit det. Tänk således icke på annat än stål. Stål till brocher, stål till armband, stål till skärpspännen, stål till örringar, stål här och stål der, se så fordrar modet. Vill ni följa med modet, så stålsätt er helt och hållet. Göm det lilla hjertat, som var så godt som guld, och skaffa er ett nytt af finpoleradt stål. Det finns väl ännu stål i gamla Sverige? Smycka er då med den fosterländska metallen och gå ut i verlden att „pröfva på hur svenska stålet biter“. Parole d'honneur, mina damer, ingen kan då stå er emot.

Men om ni, för att följa det nya parisermodet, smyckar er med den metall, som så länge följt det gamla svenska modet, behöfver ni icke derför kläda er i kyller, hvilket dock brukas af en och annan pariserdame och som vi nu senast sett vid kappridterna i Vincennes. Det är ingen fantasi af mig, må ni tro, utan en verklig fantasi hos det täcka pariserkönet, att omgjorda sina behag med läderbälten och ett slags läderlifstycken, alla besatta med stora qvantiteter stål. Det ligger onekligen något heroiskt i detta mode, men på långt håll kan det se ut som en spikbeslagen läderkoffert, hvilken, skulle den än gömma de ädlaste skatter, aldrig kan blifva riktigt vacker i egenskap af fruntimmerstoilette. Det är åtminstone min opinion, men det är blott en individuel åsigt, som är baserad endast på subjektiva tycken.

Om jag skulle dömma endast efter hvad jag sjelf tycker, fann jag många af de nya parisermoderna raktaf barocka; men det ligger kanske något pittoreskt i alla dessa kostymer, som nu uppträda i det offentliga. Man klär sig icke längre, utan man klär ut sig. Vill man, d. v. s. vill dame, följa med sin tid, måste hon nödvändigt vara försedd med en *amazon-kostym* för promenaderna till häst; en *kusk-kostym* för promenaderna i vagn, då hon naturligtvis sjelf kör — ett fruntimmer, som ej kan köra, är icke qvinlig längre —; en *skridsko-kostym* för promenaderna på isen i Boulognerskogen; en *kappridnings-kostym* att begagnas vid La Marche, Vincennes o. s. v.; en *brunns-kostym* för några veckor vid Enghien; en *bad-kostym* för hafsbaden längs normandiska kusten; en *turist-kostym* för utflygterna till Schweitz och Baden-Baden; en *jagt-kostym* för skogens höstnöjen. Hvar och en af dessa hufvudafdelningar har naturligtvis en mängd underafdelningar för de olika dagarna och de olika timmarna hvarje dag. Och då har jag likväl icke upptagit alla soirée- och balkostymerna, ty *kostymer* måste det vara, äfven i hemlifvets allra hvardagligaste

enkelhet. En pariserdame, som har någon aktning för sig sjelf och den verld, i hvilken hon lefver, kostymerar sig först innan hon dricker sitt *café au lait* om morgnarna.

Det är ju en förskräcklig lyx, säger ni och skakar ert lilla hyggliga, kanske hemväfda hvardagsförkläde. Åh ja, ni har rätt, men för det första sträcker den der lyxen sig icke så fasligt långt, som ni kanske tror, ty den „verld i hvilken hon lefver“, såsom jag nyss sade, är icke så qvantitativt stor, och för det andra är det icke värre i våra dagar än i gamla tider, man må anföra aldrig så många bevis på höga personers tarflighet i forntiden. Jag skulle kunna berätta ett och annat om fransk lyx t. ex. i förra århundradet, men jag har icke åtagit mig att hålla historiska föreläsningar, och jag vet att ni sjelf, min nådiga, hellre vill höra talas om våra dagars Paris, hvilket också just är min specialitet. I sådan egenskap erkänner jag att lyxen nog är stor i och för sig och att många icke fråga så noga efter hvar medlen tagas till denna lyxens tillfredsställande. Det var icke så många veckor sedan ett ungt fruntimmer presenterade sig vid kassaluckan i *Crédit Foncier* och bad kassören utbetala henne saldo på hennes räkning vid inrättningen. Kassören slog upp sin bok och fann att damen hade ett saldo af 61,000 fr. och något litet till kanske. Summan utbetaltes mycket riktigt, men straxt derefter upptäcktes att en af tjenstemännen hos *Crédit Foncier* skrifvit i kassörens bok en sexa framför de 1,000 fr., som det egentliga saldo var. Denne tjensteman och detta fruntimmer behöfde de 60,000 för tillfredsställande af lyxens fordringar, eller det var egentligen fruntimret, som behöfde dem. Tjenstemannen sköt sig en kula för pannan, men lefde ett par dagar derefter och hade tid att bekänna allt. Hvart tog damen vägen? Det vet ingen. Om hon har något qvar af penningarna, lefver hon väl. När de tagit slut, hänger hon sig kanske i sitt klocksnöre för att, såsom det sades vid ett dylikt tillfälle, dö åtminstone i siden.

Men ni är ohygglig, min herre, säger ni. Jag? Visst icke. Jag är en *chroniqueuer*. Jag ritar efter naturen, men ni må icke tro att jag skickar er alla mina ritningar. Nej, det är blott de som icke blifvit för svarta i skuggorna. Om jag skulle sända er alla mina naturbilder, blef ni kanske rädd för Paris, och det vore också orätt, ty Paris har å andra sidan så mycket vackert, som nog kan glädja det renaste sinne, men det fordras en viss urskilning att rätt portionera ut begge delarna, att icke dölja för mycket och ej framhålla för mycket, att ej sjelf färglägga för mycket. Om vår Herre ger Ny Illustrerad Tidning och mig helsa och krafter, skall ni nog så småningom få en af många småbitar sammansatt stor bild af Paris på adertonhundrasextiotalet.

Skulle jag då någon gång nödgas tala äfven om „demi-monde“, är det icke mitt fel. I dag nämner jag uttrycket blott derför att jag kom att tänka på *Alexandre Dumas d. y.*, hvilken i förra veckan sålde sina taflor. Det hör också till modet att hålla auktion på hvad man eger, synnerligen om det är något, hvarpå man sätter mycket stort värde och vid hvilket man svurit att aldrig skilja sig. Mademoiselle Chose t. ex. säljer sina juveler, dem hon fått af monsieur Un Tel, en lysande samling, men hon förtjenar på affären, och det finns väl alltid någon annan amatör, som kan lägga grundstenen till en ny collection, hvilken, om ett par år, går samma väg som den förra. Det är icke alldeles samma förhållande med *Alexandre Dumas d. y.*, men han har ledsnat på de gamla taflorna. Han är icke sjelf målare. Då behöll han kanske sina egna konstverk, såsom jag erinrar mig var fallet med en dilettant i Stockholm för tolf à femton år sedan, kanske något längre tillbaka. „Det är ta mig f— en sann tafla“, sade denne dilettant, försjunken i andaktsfull tillbedjan af sina egna händers verk. „Jag skulle nog vilja sälja den, men om ingen vill köpa stycket, behåller jag det sjelf, för si, jag har alltid vurmat för att ega vackra taflor“.

På den Dumaska tafleauktionen såldes “Tasso i dårhuset“ af *Delacroix* för 14,000 fr., och en tafla af *Decamps* för 10,000 fr. Dessa äro de högsta pris på den auktionen, men på auktionen efter grefve *Pourtalès* (ni vet att grefven dog för tio år sedan, men hade föreskrifvit arfvingarne, att ej sälja konstsamlingarna förrän tio år efter hans frånfälle) går det somliga dagar till 700,000 fr. För ett par dagar sedan såldes der en tafla af *Greuze* för 100,200 fr. En *Antonelle du Messina* gick till 113,500 fr. och lärer köpts för Louvrens räkning.

Jag besöker då och då *Hôtel des Ventes*, auktionskammaren, för att få se åtskilliga gamla taflor och gamla tafleköpare. Bland de senare märker jag ofta baron *James Rothschild*, hvilken går der lifslefvande, som han annars hänger på *Flandrin's* stora exposition i Palais des Beaux-Arts, ett bland de förträffligaste porträtter af Flandrin's många förträffliga. Den verkliga Rothschild på auktionskammaren är också ganska intressant att se på. Jag kan icke neka till, att jag tycker att han ser solid ut, fastän, det förtjenar antecknas, jag häromdagen märkte att millionkungen hade en något maläten rock.

Men medan jag var på kapitlet om *Alexandre Dumas d. y.* borde jag hafva talt om „Hinden i skogen“, den gamla åter upptagna féeripjesen i Porte-Saint-Martinteatern, icke såsom skulle någon Dumas hafva med det skådespelet att göra, men när man talar om *Dumas fils*, kommer man så lätt att tänka på en *Biche* och äfven en *Biche au bois*, åtminstone *au bois de Boulogne*. Pjesen i Porte-Saint-Martin är onekligen det grannaste, som någon mensklig fantasi ännu någonsin kunnat tänka sig, som den mest lifliga drömbild någonsin framtrollat. Det är dramatikens förfall, men det är det mest lysande förfall. Jag hinner ej nu tala om det oöfverträffliga sceneriet, och det kan för öfrigt icke beskrifvas. En utförlig redogörelse för pariserteatrarnas närvarande verksamhet vill jag meddela i mitt nästa bref. Nu hinner jag ej mera i dag, ty jag måste infinna mig på en liten tillställning, till hvilken Alexandre Dumas d. ä. inviterat. Åter en gång det namnet, men denna gång är det *Dumas Père*, äfven kallad *Dumas den Ende*, han som till sin yttre menniska är så förbält lik allas vår gamle vän *Uddman* vid Kongl. teatern i Stockholm, d. v. s. då vännen *Uddman* tager på sig en kolossalt yfvig ullperuk af grå, en ganska delikat grå färg. Ah, hvilket hufvud, och hvilken figur! Om ni kände gamle *Dumas*, skulle ni ovilkorligt tycka om det der hufvudet. Nu kan ni i stället gå och se på vår vän *Uddman* och tycka om honom. Ursäkta en något sjelfsvåldig brefskrifvares sjelfsvåldiga sätt att handtera pennan! *C. L.*

Vinter-saisonen i Homburg.

Vid en badort der det spelas har saisonen en helt olika karakter om vintern mot om sommaren. Om sommaren dominerar den resande, som spelar, om vintern deremot spelaren ex professo. Ty ehuru äfven under vintern en främling då och då uppträder vid gröna bordet, så är detta dock en enstaka företeelse i jemförelse med den stora hopen af spelare till yrket, till hvilken alla spelbad, som blott ha en sommarsaison, vid vinterns inbrott sända sin anpart. Äfven regeringen gör sitt till för att då inskränka spelet till en trängre krets, i det hon af hvar och en som infinner sig der från November till början af April fordrar pass eller annat intyg samt icke lemnar tillträde åt omyndiga och personer som höra till den tjenande klassen, medan det om sommaren står hvar och en fritt att förlora sina penningar under skydd af en landtgreflig kommissarie.

Homburgs vinterpublik, hvilken mest består af spelare till yrket, kan indelas i tvenne klasser: „den otadliga toilettens“ och „det röda bandets“. Den första har flera nyanser; man finner här sporadiskt den verkligt förnäme af ädel familj, som efter ett vanligen alltför njutningsrikt lif endast genom det gröna bordets snabba vexlingar förmår skaffa sina slappade nerver någon retning. Denne blandar sig icke med de öfriga spelarne, behandlar de närvarande damerna *comme protecteur* och behandlas sjelf af styrelsen med största aktning och uppmärksamhet, äfven om det tagit slut med hans penningar, ty han förlänar alltid genom sitt namn en viss nimbus åt assembléerna, balerna, jagterna m. m. Den andra afdelningen af „den otadliga toilettens“ klass omfattar allehanda slags folk: den bankrutterade köpmannen med spillrorna af sin förmögenhet, sonen ur den anständiga familjen med sista återstoden af sitt arf, kyparen och handelsbetjenten, hvilka här med sina besparingar tänka lägga grunden till sin blifvande sjelfständighet, och slutligen en talrik hop af lycksökare och industririddare, hvilka ännu förfoga öfver ett litet kapital, med hvilket de hoppas kunna förvärfva sig alla verldens herrligheter. Den andra klassen, „det röda (eller annorlunda färgade) bandets“ klass, består af idel vördiga gamla herrar i den mest luggslitna civila drägt, som dock ständigt har en strängt militärisk snitt. De äro icke stolta, dessa herrar, trots sina förtjenster och ordnar. Gerna och beredvilligt meddela de ur sin erfarenhets rika skatt läror och råd åt nykomlingar och nybörjare, men helst berätta de dock efter maten vid kaffet och ett oändligt antal *petits verres* — som auditoriet naturligtvis betalar — sina krigsdater och äfventyr. Och huru förstå de icke att inleda en bekantskap! Med hvilken gratiös min räcka de icke snusdosan åt den nykomling, mot hvilken spellyckan synes vilja le; „*Vous gagnerez, parceque vous avez l'air d'un bon garçon; c'est un vieux soldat de la grande armée qui vous le dit*“. Med denna eller en dylik fras presentera de sig och äro sedan oskiljaktiga från sina offer. En nytta göra de dock vanligen sin skyddsling, i det de icke tillåta honom att förlora alla sina penningar vid spelbordet. Som han naturligtvis endast så länge som han sjelf har penningar kan betala för dem, söka de att i möjligaste mått förlänga denna tid; har han gjort en vacker vinst, draga de honom ut ur spelsalen, och verkligen rörande och upplyftande är då den ömma uppmärksamhet hvarmed de söka sörja för hans förströelse. De berätta honom ändlösa intressanta historier, uppduka för honom hela sitt rörliga lifs *chronique scandaleuse*, göra honom bekant med en vid badet närvarande lorettes hemligaste äfventyr, varna honom för den, rekommendera honom den, dricka och röka med honom, ja, gå så långt i uppoffring, att de till hans förströelse till och med äro färdiga att spela écarté med honom.

Fruntimmers-societeten vid ett spelbord tarfvar ingen närmare skildring, den är nästan uteslutande *demi-monde*, utan någon särskild egendomlighet. Då och då tillbringar en rysk grefvinna eller furstinna, gift, men alltid utan man, en vintersaison i Homburg. Men oafsedt att detta är sällsynta eller enstaka fall, så har den ifrågavarande personen vanligen helt och hållet „*l'air d'une petite dame*“. Alla, som besöka detta bad, känna säkerligen grefvinnan K—ff, hvilken, ehuru flera och sextio år gammal, härstammande från en af Rysslands förnämsta familjer, kolossalt rik, år ut och år in, hvarje för- och eftermiddag regelbundet spelar vid banken. Nästan alldeles lam, måste hon gå på kryckor, hennes sekreterare bär bakefter henne schatullet med guldrullarne, och under ett ständigt brummande och grälande med croupiererne, åskådarne och hela verlden, offrar hon åt banken största delen af sina ofantliga inkomster.

Utom spelet finnes det ännu ett par andra förströelser i Homburg: teatern och balerna. Om man kommer med aftontåget från Frankfurt, så heter det vanligen på hotellet: „*c'est justement le temps pour faire la toilette pour le théâtre*“. Ehuru Homburg är en tysk stad, talas der dock nästan uteslutande franska. Hvarje betjent, hvarje droskkusk talar eller rådbråkar detta språk. Styrelsen, d. v. s. speladministrationen, talar franska, och sålunda måste alla främlingar foga sig efter landets sed och antaga dess språk. Alla styrelse-dekreter, från „*le jeu est fait, rien ne va plus*“, ända till kamrarnes ajournering: „*la séançe est levée pour demain, messieurs*“, äro franska, och följaktligen är franskan äfven teaterspråket. Salonen är präktig och elegant, ehuru icke särdeles stor, och i logerna visar man sig i svart frack och hvit halsduk. Teatern hålles helt och hållet af speladministrationen och slukar ganska stora summor, emedan inkomsterna äro temligen tarfliga. Invånarne i den lilla duodes-staden besöka sällan det franska skådespelet, och nästan hvarje främling af distinktion, eller, med andra ord, en hvar, som spelar högt, erhåller fribiljett för hela vistelsen. Publikens stämning under representationerna är merändels apathisk och likgiltig. Man märker på herrarne att deras tankar vistas vid gröna bordet. Om man under någon mellanakt går ut i buffeten, tittar man icke sällan på ett par minuter in i spelsalen, och en herre, som hade gjort några lyckliga drag, tömde den konfektspåse, han nyss hade köpt, och förde den fylld med „Napoleons“ till sin väntande dam. Detta är en vanlig hyllning, ty penningar hafva i Homburg, likasom vid alla spelorter, föga värde. Der, hvarest de största summor hastigt och ofta ombyta egare, kunna vanliga förhållanden icke göra sig gällande. Främlingen bör framför allt akta sig för att visa sig frikostig, ty annars blir han ansedd för en lycklig spelare, och då känner oförskämdheten inga gränser. Drickspenningar, som annars anses rikliga, synas här helt futtiga. Detta är också helt naturligt. Kan väl en uppassares känsliga själ känna aktning för mina femti öre (penningar och person äro här identiska), då den förstkommande lyckliga spelaren betalar sin kopp med en Napoleon? Att jag icke spelar och således icke vunnit något, är mitt eget fel. Komiska och olika alla andra städers baler och soiréer äro assembleerna i Homburg, af hvilka en gifves i månaden. Administrationen sänder inbjudningarna redan åtta dagar på förhand, och i allmänhet till alla herrar, som generalinspektören öfver salarna under sina ronder sett spela med guld. Detta och den för aftonen föreskrifna toiletten äro de enda vilkoren för att erhålla entré. Omkostnaderna för den yppiga soupern, som administrationen ger

gratis, blifva mångdubbelt ersatta derigenom att regeringen tillåter att det under sådana aftnar får spelas hela natten, hvaremot salarna annars måste stängas kl. 11. Karakteristiskt för sådana baler är den Homburgska embetsmanna-vrån. I ett hörn af den glänsande salonen gruppera sig nemligen tätt tillhopa döttrarna och fruarna till Homburgs honoratiores, ängsligt undvikande hvarje beröring med den stora massan af balsällskapet, och om de också i fråga om vissa herrar låta nåd gå för rätt, så äro de deremot alldeles obevekliga mot damerna. Men *ces dames*, hvilka här bilda det stora flertalet, angifva tonen och vida öfverglänsa de stackars solida embetsmannadöttrarna genom sina eleganta toiletter, bry sig föga derom. Med en älskvärdhet, som de annars aldrig visa annat än emot en "*payant*", tränga de sig in i dessa oskuldsfulla dufvors sällskap, räcka dem gladt och artigt handen uti kadriljen och göra dem gerna uppmärksamma på ett lossnande band eller annan prydnad, ja, hjelpa de motsträfviga till rätta vid dylika små missöden. „*Mon Dieu, il faut donc un peu de raillerie*", sade en täck blondin, som nyss hade bragt borgmästarens dotter till förtviflan, i det hon nödvändigt ville sätta en krans på hennes hufvud och dervid vidlyftigt förklarade specialiteterna vid hennes egen frisyr, och hon hade ett förtjusande hår, denna blondin.

Krönika.

Förbundsdagen i Frankfurt den sjette April saknade icke utmärkta drag af sannt tysk humor. Preussens älskvärda förklaring, att det visserligen förkastade allt hvad förbundet beslutit, men gerna vore med om en uppgörelse i godo, med det enda vilkor att allt ginge efter dess önskan, är lika komisk, som de jubilerande Rhenländernas deputation till Konung Wilhelm, och dennes faderliga missnöje med Köln. Och likväl tänker denna stad jubla lika vackert som de öfriga: kom sedan och säg att tyskar icke kunna vara anspråkslösa! Måhända skola om femtio år Sleswig-Holsteinarne lika upprigtigt prisa sin lyckliga förening med den stora monarkien — förutsatt att de båda länderna redan då fått besked om hvart de egentligen kunna anse sig höra. Den som lefver får väl se!

Han får äfven se när den Heltzen-Molzenska affären ändtligen en gång försvinner ur tidningarne. Ännu lefver den i personliga anfall från begge hållen. Molzen söker bevisa att Orla Lehman fordom varit „sjuklig" på en ångbåtsfärd i hans sällskap. Under det Orla rättfärdigar sig utarbetas och förkastas danska grundlagsförslager. Måtte „loven", när den en gång till allas belåtenhet antagits, länge ostörd få gälla, eller åtminstone blifva lika gammal, som den yngsta medlemmen af Danmarks ministère.

„Jules César" är nu synlig äfven hos oss, och dess författare har tagit sig en liten smula ledighet. Kanske vill han icke vara så nära sina recensenter, utan föredrager att språka litet med Victor Emanuel i Lyon. Måhända generas han äfven af de högljudda debatterne och samtalen om den andra December. När sådana män, som Jules Favre, Thiers eller Ollivier, samspråka, höres deras konversation i hela den bildade verlden. Det påstås nu att Napoleon skall begifva sig till Algier, och att hans kejsarinna tillämnar den heliga staden en fransysk visit.

På andra sidan om verldshafvet fortfar det väldiga stridsdramat i ständiga knalleffekter. När Sherman sammandrabbar med Lee har äfven den mest teatervane åskådare svårt att förutse aktens slut, om äfven det helas upplösning numera börjar blifva allom tydlig. Att segerruset i det norra Amerika sträcker sig från den lägste till den högst uppsatte visade emellertid M:r Johnson vid sin vice-president-ed.

Det är besynnerligt med den der pesten i Petersburg. Den ena dagen säges att den rasar, den andra att den icke rasar. Ibland talas om pestböldder och onaturligt utspärrade pupiller, ibland blundar man rent af för farsoten och titulerar den typhus — en hvardagssjukdom i Ryssland. Lika underligt är det att påfven nästan kör ut general Montebello från sin omgifning. Skulle Hans Helighet begynna längta till Malta, Majorca eller Ragusa? Generalen hämnas i sin förargelse med raska förföljelser mot de rättrogna banditerna.

Må påfven imellertid bo hvar han vill, må Ryssland vräka Porten öfver Persien eller köra Persien på Porten, må Uruguay, Paraguay och något annat „guay" — om det finnes — förena sig mot Brasilien, må England sörja sin Cobden, Frankrike sin Morny och Italien sin Fanti, tvifvelaktigt är huruvida svenskarne eller åtminstone Stockholmarne ens af pesten skulle låta störa sig i sin lugna sorglöshet. Vi veta att jouera af allt. Vi knyta nya förbindelser med Tyskland, via Malmö-Stralsund, vi skaffa oss bättre pris på franska viner — det riktigt vattnas i mun när man tänker på den traktaten! — vi glädja oss åt vår förste monitor och åt hans vackra namn, vi skratta åt öfverståthållareembetet, hvars betiser vi hasta att anförtro åt våra vänner fransmännen, vi uttrycka vår aktning för Örebroboerne, vi fägna oss åt återställandet af den strupe, hvarpå vår operett beror, och äro förtjusta öfver lagningen af det ben, som stöder den vackraste företeelsen i vår dramatiska konstverld. Må gerna de angripna delarne af samhället någon gång erinra det hela om dess „sjukdom", vi tro oss icke sjuka alls, och nog går det friskt till när vi roa oss.

Näst förkylningar är det väl nöjen som den nordiska vintern i rikaste mått erbjuder. På samma gång „Svenska Arbetaren" afträder från skådeplatsen, uppträda, genom hr Åkerlindhs omsorg, svenska arbetare derpå. Äfven de större scenerna täfla i Proteuslik skiftrikhet. Mjölnarfröken, som genom hr Ahlgrensson fått vatten på sin qvarn, har nu alldeles förgätits för Bröllopet på Ulfåsa, denna älskliga bearbetning af en bland våra mest tjusande medeltidssägner. Några glada och uppsluppna komedier hafva vi äfven fått se, bland andra „Konsten att misshaga", hvari teaterns elever lyckats ganska väl. Dessutom hafva vi haft föreläsningar i mythologi och magnetism, högtidsdagar i akademier och baletter på barnteatrar, Novilla, Walhalla, matinéer, soiréer, Harmoniska sällskapet och operan.

Tvenne aftnar af sorgblandadt nöje har Signe Hebbe skänkt oss då hon tog farväl, först från konsertsalongen, sedan från den sceniska tiljan. Såväl i arian som i folkvisan var detta afsked värdigt hennes förmåga och publikens tacksamhet. För en temligen lång tid sedan annonserades „Hugenotterne" såsom den sista opera, hvari hon skulle låta höra sig. Man sprang naturligtvis efter biljett. Men affischen visade sedan i stället „Kärleksdrycken", hvilket innan kort ändrades till „Ernani". På den utsatta dagen gafs slutligen „Drottning Elviras saga" — nej! det var sannt — den inställdes, och i dess ställe gafs — ingenting. Man kunde likväl knappt förargas öfver denna ombytlighet hos sånggudinnorna, ty man tänkte med glädje: nu stannar Signe Hebbe qvar en tid. Men äfven denna tid är nu förbi, och vi hörde nyss hennes afskedstoner. Kanske vänta henne i en framtid triumfer, skördade af en större allmänhet, och i vidsträcktare kretsar lofsjungna af Fama; vi tro dock att hon aldrig skall glömma huru hon så småningom eröfrat oss alla, och att hon i våra inropningar, buketter och andra hyllningar har hört och i sitt hjerta gömt ett stort och allmänt: välkommen igen!

Sedan vi en gång från Upsala fått veta hvad vi böra tro om fan, hafva vi omsider i dessa dagar hört från samma håll, hvad vi kunna veta om vår Herre. Måtte den nya tidskriften blifva mycket läst och behjertad, och samverka med de så flitigt besökta föreläsningarne till spridandet af bildning och interesse derför.

Med glädje ha vi nu gått Påskhelgen till mötes, då Haydns mästerverk i föryngrad gestalt trädt fram för sina gamla vänner. Förtjusta hafva vi förnummit, att de stora symfoni-kungarne, Mozart och Beethoven, på Påskdagskonserten skola täfla om våra hjertans pris, och hyllande helsa vi Leopold Auer samt den store Beck, hvilken nu gästar Göteborg, välkomna. Måtte han icke dröja att snart äfven komma hit, till en allmänhet, som redan tjusats af hans toner.

Hvarjehanda.

EN NATURSKALDINNA vid namn Rosa Harel spelar för närvarande en rol i Frankrike. Hon var först väfverska, men blef sedan kokerska. Detta låter visserligen icke så synnerligt poetiskt. Det tyckes imellertid som om kokkonsten ganska väl läte förena sig med skaldekonsten, ty Rosa Harel diktar och kokar omvexlande. Så snart hon skött sin post i köket stiger hon upp på parnassen, och sedan hon vid den kastaliska källan släckt sin törst, återvänder hon till sina pannor och ger det sällsynta exemplet af en skaldinna, som sköter poesiens och köksspiselns eld med samma lofliga ifver. Ett af hennes skaldestycken „Lärkan i säden", har redan upplefvat andra upplagan. Rosa Harel skall genom läsning af Telemach blifvit inspirerad till egna poetiska försök.

SCHACK.

Uppgift 18.

Af TH. HERLIN, Lille.

(»l'Anonyme de Lille»).

Svart.

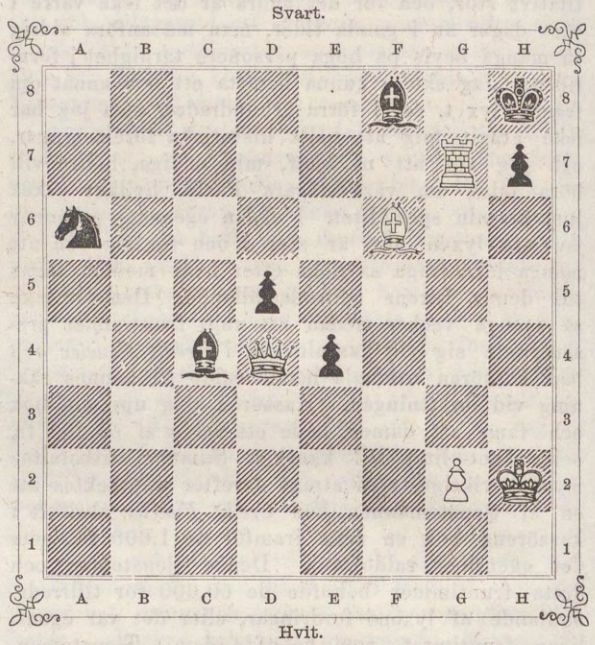

Hvit.

Hvit börjar och gör matt i tredje draget.

Lösningar af uppgifterna 10 och 12.

10 (n:r 10, $^{11}/_{3}$). 1. TG8—G5† SF7—G5: (bäst; på DH3-F5 o. s. v. följer matt senast i 4:de draget); 2. C2—C4†, B4-C3: (en passant); 3. SB7—D6†, KB5—[A5]; 4. B3—B4†, KA5-B4:; 5. SB8—C6‡. — Insänd af *Hfm* $^{11}/_{3}$, *Felldin, L. W. A.*, $^{12}/_{3}$, *H. D.*, Upsala $^{14}/_{3}$, *Hallongren*, $^{16}/_{3}$, *Viking* $^{17}/_{3}$, *Albicilla* $^{21}/_{3}$, *C. H. J.* $^{25}/_{3}$, *K. N.* $^{30}/_{3}$. — 12 (n:r 12, $^{25}/_{3}$). 1. LB7—A8, [1]KD6—E5, [2]K—C5, [3]K—C7, [4]LD5—(A8:); 2. [1]DF8—F4, [2]TE5-D5:, [3]SD4—B5, [4]DF8—B8‡. — Insänd af *O. Fischerström* $^{25}/_{3}$, *J. Runström, Felldin*, $^{26}/_{3}$, *G..s, Hfm, Sahlberg*, $^{28}/_{3}$, *C. E. Wirsell* $^{29}/_{3}$, *Strehlenert, K. N.*, $^{30}/_{3}$, *C. F. B.*, Malmö $^{1}/_{4}$, *C. L—t, «Skytteanum»*, Upsala, $^{3}/_{4}$, *Albicilla*, $^{4}/_{4}$, *Ami* $^{5}/_{4}$, *P. M. Lundell*, Söderköping & Bolltorp, *Conrad*, $^{7}/_{4}$, *L. W. A.* $^{10}/_{4}$.

Parti 2.

Speladt genom korrespondens emellan HFM och S. B—GH; börjadt den 26 mars 1865. (Forts.)

HFM (Hvit). S. B-GH (Svart).

18. » »	F6—E5:		20. LG3—E5:	DC7—B7,	
19. C4—C5 [1])	LD6—E7		och Hv. uppger spelet. [2])		

1) På C4—D5: eller D4—E5: följer TA8—E8. — 2) Hvarje fortsättning leder, som man lätt kan förvissa sig om, till fördel för Sv. Det drag af Hv. som mest bidragit till förlusten, var 12. F2—F4, i st. f. hvilket han hade bort rockera.

Brefvexling.

Albicilla (Uddevalla $^{4}/_{4}$): F. 12 (1. „ F7—F5!)
Ami (Falun $^{5}/_{4}$): R. 12, 14, 15.
P. M. L. (S. & B. $^{7}/_{4}$): R. 11, 12, I.
A. W. (Göteborg $^{7}/_{4}$): R. 14. Ihre Ansicht über den Schachabschnitt der Leipziger Illustrirten Zeitung stimmt fast genau mit der unsrigen überein. — Der Werth, den Sie MORPHY's Spielen beilegen, ist vollkommen begründet, und ihr Wunsch nach ferneren Proben seiner Meisterschaft wird möglichst bald berücksichtigt werden.
C. L—t (Gnesta & S. $^{9}/_{4}$): R. 14—17 (A, B.)
P. D. F. (Enköping $^{9}/_{4}$): R. 13—17 (A).
S. R. ($^{10}/_{4}$): Vi skulle visserligen kunna fullständigt uppfylla er önskan och säga er hela lösningen af det vackra problemet i Ill. London News (*Hv.* KA1; DC7; TB1; LA5; SC6; *Sv.* KC2; DH8; TD7, G7; LH6; BA3, B7, D4, G5; matt i 3 drag); men vi tro att ni har mer nöje, om ni endast får en liten antydning: första draget afser att „spärra" (se lösningen af uppg. 7) ett vigtigt fält i svarte Kungens närhet; just frånvaron af denna spärrning hindrar att från utgångsställningen lösa problemet i 1 drag.
D. F. O. H. ($^{10}/_{4}$): F. 16. Om ni ej känner pjesernas gång, kan ni ju skaffa er någon elementar-lärobok i schack.
L. W. A. (Göteborg $^{10}/_{4}$): R. 12, 14, 16.
Hfm, M. N: R. 16, 17, (A, B).
C. A. D-ll ($^{9}/_{4}$): R. 11.

Den 13 april. **J. G. S.**

Bref med lösningar, förfrågningar eller annat rörande denna schackafdelning — hvilka i tidningen besvaras — sändas antingen till J. G. Schultz, Stockholm, Skärgårdsgatan N:o 10, eller till

Redaktionen af Ny Illustrerad Tidning.

Tillkännagifvande.

Vid den 3:dje April hållna bolagsstämma af **Ny Illustrerad Tidnings** aktieegare valdes till bolagets styrelse hrr *E. Bergh*, *F. Hedberg*, *J. H. Höckert*, *E. A. Key* och *E. Norstedt*. Till suppleanter valdes hrr *I. Hæggström*, *C. J. Rossander* och *J. W. Wallander*. Till Revisorer af bolagets räkenskaper och förvaltning utsågos hrr *S. A. Könsberg* och *G. L. Laurin*.

TIDN. ST. 4/10 HÖRE

IWAR HÆGGSTRÖMS BOKTRYCKERI.

NY ILLUSTRERAD TIDNING.

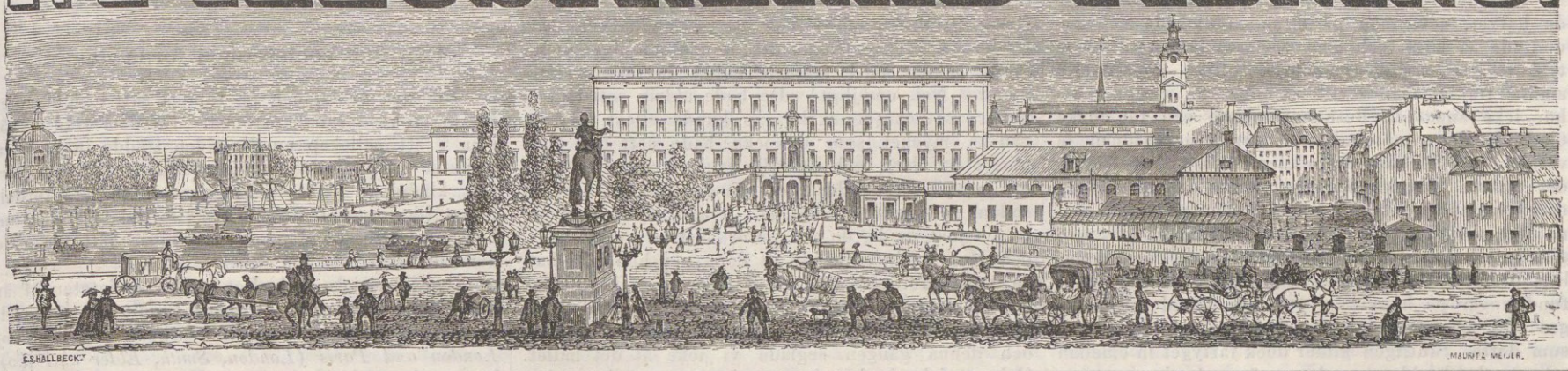

N° 16]. Utkommer hvarje Lördag. Stockholm den 22 April 1865. 12 Rdr årgången. [1ª Bandet.

Innehåll: Förstaden Haga samt skansen Kronan vid Göteborg (plansch). — Hågkomster från en resa till Amerika, af Måns Månsson. II. Hafvet. — Den fina societeten i forna dagar. — Kroksnäs, Runebergs sommarhem (plansch). — Ångkorvetten Gefle i Medelhafvet, tagande på släp en afmastad skonare (plansch). — Alnarps slott (plansch). — Festen i Grottaferrata, poem af Carlino. — Från Peking till Kiachta. — Krönika. — Hvarjehanda. — Hertigens af Morny familj. — Schack. — Annonser.

Förstaden Haga samt skansen Kronan vid Göteborg.

Vi bedja läsaren åter göra oss sällskap på en Göteborgspromenad. Vi togo senast i betraktande en af millionärernas bostäder; för kontrastens skull kan det ju äfven vara intressant att göra en visit hos den fattigare befolkningen.

Vi taga då till vårt mål förstaden Vestra Haga, och för trefnadens skull välja vi vägen genom Kungsparken. Liggande så godt som i sjelfva staden erbjuder denna park med sina vidsträckta planteringar och väl vårdade gräsmattor och gångar en mycket omtyckt promenadplats. Tvenne prydnader eger den dessutom: Stora Teatern, hvars prestationer vi kanske på återvägen få tillfälle att njuta af, samt ett af svenska bildhuggarekonstens förnämsta verk, Molins Bältespännare. Vi begifva oss vidare in i den så kallade Nya Allén, som dock ej synes göra skäl för namnet, i så måtto att träden äro ganska gamla och lummiga. Till venster om allén ser man oupphörligt ingångar till mer och mindre vackra sommarställen der noblessen residerar. Bakom dessa villor ligger Östra Haga, som likväl i esthetiskt hänseende ej erbjuder något af intresse. — Sedan vi passerat den ståtliga Haga-kyrkan, presenterar sig den egentliga förstaden Haga (vestra Haga), af hvilken mången stad kan hemta lärdomar vid dess bebyggande. Låt vara att man äfven här träffar på ett och annat pittoreskt ruckle t. ex. såsom vid Helgeandsholmen; men dessa vyer äro likväl sällsynta. Öfverallt sopadt och städadt. Husen, om än gamla, uppputsade och oljemålade. Det syns tydligt att den satsen med rätta gjort sig gällande, att husens värde i ej ringa mån beror på deras yttre utseende.

För att ernå detta resultat ha likväl förstadens innevånare fått genomgå månget eldprof; ty — oegentligt att säga — ha de de ofta förnyade eldsvådorna att „tacka“ för sin stadsdels unga och friska utseende.

En ganska stor del af Haga bebygdes för 10 à 15 år sedan med små nätta hus för 1, 2 à 3 familjer, skilda åt genom öppna planterade platser. En främling har svårt att tro att i dessa små lusthus bo tarfliga arbetare. På senare åren har ytterligare blifvit sörjdt för arbetarnes bostäder, i det ett större palats af sten är uppfördt, der arbetaren för billig hyra bebor lägenheter, som uppfylla allt hvad han för beqvämlighet och snygghet kan fordra.

Vår plansch, föreställande Capuniergatan, visar oss ej någon af de vackrare delarne af Haga, utan har intresserat tecknaren för det pittoreska i vyen.

Skansen „Kronan“, som synes i fonden, är anlagd på ett berg, som fordom hetat Ryssås eller Risås. År 1650 började man efter skogens bortrödjande att anlägga torfvallar, men Carl XI lät i dess ställe 1687 uppföra ett åttkantigt torn med 24 fots gråstensmurar och i fyra våningar, af hvilka tre voro batterier. Ofvanpå stod en kopparbeslagen, förgylld krona, så stor, att enligt sägen 12 personer kunde rymmas i henne. Tornet är omgifvet af murade vallar.

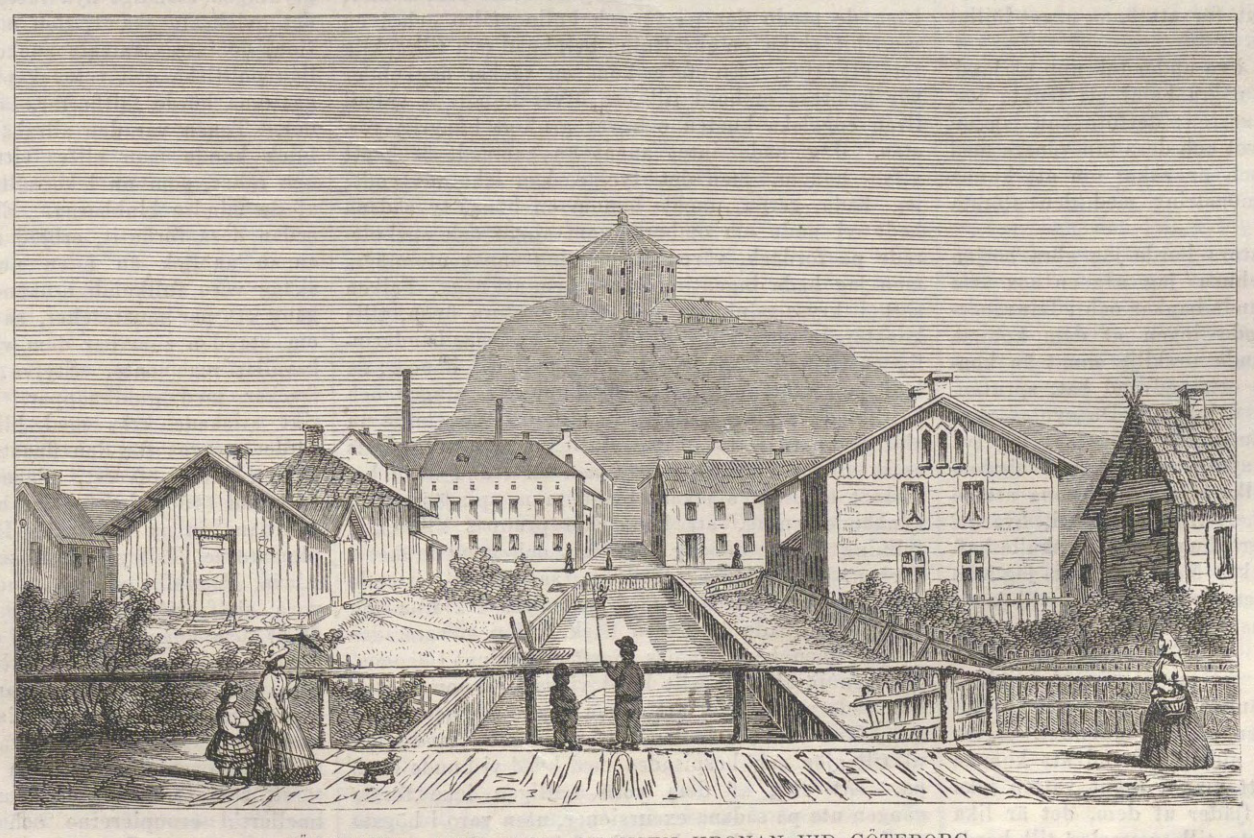

FÖRSTADEN HAGA SAMT SKANSEN KRONAN VID GÖTEBORG.
Originalteckning af O. A. Mankell.

Hågkomster från en resa till Amerika.

Af

Måns Månsson.

II.

Hafvet.

Då man vandrar på stranden och ser hafvet utbreda sin halfkrets vid horisonten, då är det en herrlig syn, hafvet må nu vara silfverblankt, blåvattradt eller grönskiftande: också äro en promenerande åskådares ögon nästan oupphörligen dragna der utåt, fastän de derstädes finna föga omvexling att njuta. Närmast strandbädden kunna väl små skiftningar framträda, då vattnet kommer våg på våg, glittrande af sol och glädje och sjungande sina underliga och oförklarliga toner, men äfven denna taktmessiga omvexling har sin enformighet och det är endast då en storm vräker sina väldiga vattenmassor i land, som ett oordnadt, bullrande och rörligt lif af vilda, vexlande gestalter kan tjusa och hänföra menskliga sinnen. En mil utåt kan väl en och annan vildsint sjö lyfta sin hjessa högt öfver syskonens hufvud, men sjunker inom minuten och har spelt sin rol till slut, och innan någon kunde hinna dit ut för att se hvad han dermed har uträttat, så vore intet spår öfrigt, icke en gång så mycket som en bubbla af skummet efter hans fall. Ögat dröjer likväl icke heller der mera än för korta ögonblick, det drages allt längre och längre utåt, tills det måste stanna vid den rand der himlen börjar, och der hvarest intet annat är att se än en linie, der hvilar ögat gerna och länge. Men tanken stannar icke der en gång, han flyger långt, långt der bortom, så långt att han icke mera vet hvar han är och deruti ligger just det för honom mest tjusande. Och blicken, den korta, skumma blicken, som icke kan komma längre, han fäster sig der, hvarest tanken försvann och ville så gerna följa med, men kan icke; det är derföre han dröjer så långt bort i fjerran.

Så har man lätt att ana hvad Columbus kände, då han under långa månader satt på sitt däck och spejade åt vester, endast åt vester. Han såg sig icke tillbaka; der låg ju det gamla Europa, der han hade lidit så mycket och skulle lida ännu mera. Men för-ut låg det nya landet som han anade, der hans tanke hade bott så länge och bygt tempel och städer och skapat konungariken. Hans blickar hade ännu icke hunnit den drömda stranden, men de följde anden så långt de kunde och bodde stadigt i vester. Hvarje svärmare vid hafvets strand är än i dag en Columbus, som anar och blickar och reser till ett land som han dock aldrig skall finna.

Annorlunda gestaltar sig likväl hafvet för den som har förlorat sista landkänningen, då ingen näsduk mera viftar och intet blått berg finnes mera att se, utan hafvet ensamt och evigt slår sin krets omkring hans lilla flytande verld. Då kan det göra lika hvaråt man skådar; ögat ser ett och detsamma, och tanken flyger åt alla håll lika rörlig och fri; ty att rikta honom in efter kompassen lärer icke tjena till mycket, så vida man icke vill vara en Columbus för ro skull. Man drager sig i stället inombords och undersöker huru man har det i sina nya bostäder; man torde äfven undersöka huru man har det inom sig sjelf; man sköter sina pligter i skeppet, om man har några, man inrättar sig, man gör hvad man vill, man studerar om man har håg, tänker om man kan, promenerar om man har sjövana och

pratar om man har sällskap. Ögonen irra väl ibland omkring den der linien som omgifver allt hvad vi se af denna verlden, men mera af ovana och nyfikenhet efter skepp än på färd efter aningar och svärmeri. Man är icke mera en poetiserande drömmare vid hafvets strand, man är helt simpelt en resande långt ute på hafvets yta.

Och der reser man midt uti det stora, förtjusande hafvet, som man på stranden älskade och beundrade så högt, och man reser så länge, tills man tycker att herrligheten börjar blifva likasom en smula tråkig: man ser icke annat än vatten, man hör icke annat än dess sqvalpande och får tacka Gud om de tre återstående bland våra sinnen få vara i fred för det eviga elementet. Men sticker det minsta lilla klippskär upp sitt svarta hufvud öfver vattenytan, se då har man ändteligen ett ämne för nytt intresse och ny förtjusning och man glömmer hela vattenverlden omkring sig för den der lilla fläcken och pratar och gissar och strör ut funderingar på hans kala yta, der de väl aldrig lära gro eller bära någon annan frukt än ett prat sådant som detta. Slutligen glider dock fartyget in emellan ett par landtuddar, en hamn öppnar sig, man ser menniskor på stranden, man finner fogelsång och blomsterdoft, man vill kyssa sin moder jorden och man är grufligt lycklig. Man promenerar återigen på stranden och skådar ut öfver det „oändliga blå“ och fantiserar som förut, och vill nu läsaren hafva fortsättning, så kan han börja om detta kapitel från början.

Jag har i sju veckors tid försökt att finna någonting komiskt hos hafvet, men det var omöjligt. Det var så storartadt melankoliskt att jag mången gång var färdig att gråta; och att ösa ett sådant haf af mjeltsjuka öfver mina läsare vore det sämsta jag kunde göra. Jag skall behålla den delen för mig sjelf och skänka bort allt det glada jag kunde uppfånga. Som sagdt är, hafvet i sig sjelft är väl icke något lustspel, men den lefvande verld det bär i sitt sköte och på sin yta, har åtskilliga ganska glada sidor att visa. Lika som ingen klok menniska kan ställa sig att skratta åt Arabiens öknar, så kan man likväl hafva rätt att af en långbent struts, som kilar en tre, fyra mil i timmen och kastar småsten bakom sig, eller en krumhalsad och hängläppad dromedar med en hoprullad beduin på puckeln, göra ett par ganska komiska figurer. Jag lemnar derföre nu hafvet att vara hvad det är och vänder mig till dem som i och på hafvet lefva och skall tala om hvad jag har af dem sett och intet mera.

Efter hvad jag kunde tycka, så har djurverlden i hafvet, lika som den i land, egentligen intet annat att göra än att äta. När och hvar man såg någon individ med frivillig rörelse i eller öfver vattnet, så var han alltid ute i matspekulationer. De kunde slåss om maten och till och med äta upp hvarandra lika fermt som kamraterna i land och enär stort inga vegetabilier här funnos att få, så hade de strängt taget ingenting annat än hvarandra att äta på. Från en sjömans högre ståndpunkt förefaller detta ganska komiskt, NB. så länge han icke har en haj i kölvattnet, ty då tycker han sig icke längre vara *hors de combat*, utan anser den frågan gälla äfven honom: äta eller ätas? Och man måste besitta en hög grad af sjelfförakt för att finna något löjligt i en sådan belägenhet.

Men den, som sitter i ro under tak upp på landbacken, har icke vidare några hajar att frukta för, åtminstone inga af den sorten: derföre kan jag nu tänka på Atlantiska hafvet och dess innevånare med det mest episka lugn och är säker om att kunna företaga min följande mönstring med den största tänkbara opartiskhet.

Af aktning för det stora borde jag göra början med hvalfisken, men, ehuru jag såg en sex åtta stycken på New Foundlands bankar och i Lawrenceflodens mynning, behagade ingen af dem komma mig så nära att jag kunde urskilja annat än konturerna af en svart, upp och nedvänd båt, sprutande en vattenstråle högt i luften. De syntes vara ena filosoferande enstöringar, ty aldrig såg jag två tillsamman, icke heller syntes de bekymra sig om oss och vårt skepp, hvilka eljest voro vana att se oss uppvaktade af ett helt litet menageri, hvaruti en och annan af dessa grofhuggare icke skulle hafva gjort någon dålig effekt. Men efter som jag icke har något mera att säga om hvalarna, vill jag i stället börja med de minsta bland mina vänner från Atlantiska oceanen.

Dessa voro de små, flitiga, djerfva och glada stormsvalorna, hvilka skänkte åskådaren ett nöje af den mest lätta och angenäma beskaffenhet. Hvar de kommo ifrån var jag aldrig i stånd att komma under fund med, men att man i lugnt vatten icke såg så mycket som en fjäder af dem, det är lika visst som att de vid första tillstymmelse till hårdt väder ett tu tre befunno sig i vårt kölvatten, der de hade otroligt mycket att beställa; men hvar de hade varit förut och huru de i hast kunde få fast på oss, derom kunde ingen upplysa mig. Folksägnen vill öfver vintern konservera våra små landtliga takås-innebyggare på sjöbottnen, och jag forskade nog hos våra gastar om de icke kunde hafva något liknande att berätta om denna naturligtvis mycket mera sjövana lilla fogel. Den skepparhistoriska litteratur, af hvilken jag på landbacken hade studerat åtskilliga fragmenter, kunde omöjligen under långa sekler med tystnad hafva betraktat detta under. Nej, omöjligt! De hade aldrig sett honom under vattnet (de skälmarne kunde eljest tala om ganska mycket som de icke hade sett och ändå svärja på det), och de ville icke en gång tro mig då jag på försök docerade om sannolikheten af en sådan undervattens-existens. Foglarne voro ingenting annat, sade de, än „Mor Karins kycklingar“, och Mor Karin skickade ut dem, när hon ville hafva storm för att göra en fattig sjöman illa. Mor Karin var en gumma, som bodde på en ö i Nordsjön, om jag minnes rätt, men ingen hade sett henne, och denna gången seglade vi icke åt det hållet. Och att icke kräken kommo i någon vänlig afsigt, det kunde jag väl begripa, då jag aldrig såg dem föra vackert väder med sig, men väl den värst storm ibland. Så sade de, och enär jag icke kunde förneka fakta, så vågade jag icke derom disputera. Men min enskilda tanke var då och är än i dag, att de må gerna för mig vara hvad slags kycklingar de behaga, så voro de dock alldeles för söta små djur, för att jag skulle kunna tro dem om något ondt. Dugtiga små djur voro de likväl också, friska och orädda, icke sådana der idylliska grönträspipare som gunga i solsken på rosenstjelkar, äta blomsterfrön och läppja daggdroppar, nej, midt ibland sjöarna, midt i stormen, der hade de sin ro och sina lekar, drucko saltvatten och åto fläsk trots den bäste matros, ty de fruktade icke mera för trichiner än de fruktade elementerna och dem aktade de icke alls. De kunde ganska många konster, hvarmed de roade mig under sina muntra kalaser, hvilka jag ofta bestod dem: de sprungo på sjöarna, som om dessa hade varit gamla berg i stället för våldsamma och oregerliga vattenhögar, och de smögo sig flygande tre eller fyra tum från vattnet uppför våg och nedför våg, med snabba rörelser undvikande stänket från de skummande topparna. Men det artigaste var likväl att se dem, med sina små fötter hvilande på vattenbrynet, hålla sig alldeles stilla på en fläck med utsträckta och *orörliga* vingar, följande blott vattnets rörelse upp och ned och det under flera sekunder. Detta syntes högst besynnerligt, men oändligen vackert och är ett litet mekaniskt konststycke af samma natur som idén med våra pappersdrakar, hvarvid foglarnas fötter få göra samma motståndstjenst som drakens snöre, medan deras vingar agera mot vinden lika med sjelfva drakens kropp. Och de förstodo så väl att med en liten vridning på vingarna öka eller minska den vinkel de gjorde mot vinden, dymedelst alltid hållande sig stilla der de ville vara.

Dessa voro egentligen de enda af fogelslägtet till sjös, som äro värda att nämnas; för öfrigt syntes blott imellanåt någon mås, en snålvarg, som kunde slå ned midt i en hög af mina små svalor, bäst de stodo der på tå och höllo målro och i en munsbit sluka en anrättning beräknad och tillräcklig för ett tjog. En falk kom en vacker dag under vår hemresa ombord till oss öfver hundrade sjömil ifrån engelska kusten och var grufligt hungrig, förstås. Jag hade intet annat än gammalt fläsk att gifva honom, men det tyckte han icke var godt; jag hade gerna unnat honom en höna, ty sådana hade vi godt om ombord, som gingo och spekulerade på fördäck, värpande all ting annat utom ägg, men jag hade ingenting öfver dem att säga. Falken satt i kryss-salningen och gjorde stora ögon, tills konstapeln som ville visa honom en mera handgriplig gästfrihet, började att äntra upp till honom; då blef han stött och satte sig i mesansalningen och betraktade svalorna, huru de åto, och de gjorde nu aldrig annat. Detta måtte slutligen hafva retat hans aptit alltför starkt, ty när han en stund hade betraktat en liten stackare bland mina spisgäster och kanhända ansåg, att hon hade proppat tillräcklig fyllning i sig, då tog han fart och högg kräket i nacken. Vi funno mördaren sedermera sittande utanför bastingeringen med sitt byte i klorna och då åt han både kött och fläsk. Han arresterades genast, men han såg oss djerft och stinnt i ögonen, tydligen föraktande allt hvad vi sade honom. Han dog sedermera, utan att synas ångra sin gerning.

Äfven andra små landfoglar kommo ibland långt ut till sjös och bespisades med hvad vi kunde hitta på. Ett slag af dem voro tydligen icke första gången ute på sådana excursioner, utan voro i högsta grad hemmastadda och tycktes känna skeppet lika väl som vi. De höllo sig mest på däcket, hoppade tätt framför fötterna, liksom Stockholms-sparfvarna, och flögo långt ner i rummen för att se efter om vi hade någonting dugligt ombord. Så snart vi nalkades land, öfvergåfvo de oss genast.

(Forts.)

Den fina societeten i forna dagar.

Moderna vexla, och på samma sätt förhåller det sig äfven med sällskapstonen. En dam från 1815, som i ett sällskap nu för tiden trädde in med en slankigt nedhängande, strax nedom barmen omgjordad klädning, skulle icke visa sig till sin fördel. Minst lika mycket stötande skulle det förefalla, om hon med sin ungdoms ceremoniösa sätt förenade den tidens frivola ton.

Den Parisiska och Londonska societeten af år 1815 har uti kapten *Gronow* funnit sin sedeskildrare. I sitt nyligen utgifna arbete, *Celebritres of London and Paris (London, Smith, Elder and C:o)*, lemnar han skizzer, som omfatta hela tiden från 1815 till 1851, hvarvid han dock helt naturligt föredrager början af denna period, emedan hans sköna ungdomsdagar datera sig från denna tid.

I London förde parlamentet ungefär samma tysta och stilla lif, som för närvarande. Väderkunniga betraktare skulle väl på den politiska himmelen kunnat se den storm nalkas, som kort derefter framkallades af katholik-emancipationen och reformbillen. Men man observerade ingenting; hvar och en hvilade ut efter de långa krigen och roade sig på sitt vis. Halföns officerare sökte nya retelser i ett mördande spel, sådant som nu för tiden knappast förekommer i Baden-Baden och Homburg. Kungen bland Londons spelvärdar var den tiden en herr William Crockford, en f. d. fiskhandlare, som i sällskap med en annan hade inrättat ett spelhus och på en natt af trenne lorder och två andra spelare vunnit 100,000 pund sterling (1,800,000 rdr rmt). För dessa penningar bygde han vid Jamesgatan ett palats, hvars rykte spred sig öfver hela Europa, samt inrättade der en spelklubb, som uti inredningens prakt och värdens frikostighet icke egde sin like. Man kan utan öfverdrift säga, att Crockford drog till sig hela den dåvarande modeverldens klingande mynt. I hans klubb spelade hvarje natt en mängd engelska gentlemen mot spelare till yrket, och hvilket parti dervid blef det segrande, behöfver icke nämnas. Få år förflöto, och den lycklige fiskhandlaren hade förtjenat den nätta summan af 1,200,000 pund (= 21,600,000 rdr rmt). Han efterlemnade dock knappast sjettedelen af denna oerhörda förmögenhet; det öfriga hade han förstört på olyckliga spekulationer.

Prakten uti palatset vid James-gatan låter knappast beskrifva sig. En super af det utsöktaste slag, tillredd af den ryktbare Ude och beledsagad af verldens yppersta viner, serverades utan anspråk på betalning. Klubbmedlemmarne omfattade Englands alla ryktbara män, från hertig Wellington ända ned till kung Allen. Vid denna festliga och muntra taffel, på hvilken från midnatten ända till gryningen ständigt nya rätter framsattes, hörde man det qvickaste skämt, den mest intagande konversation, de intressantaste anekdoter, men äfven allvarliga politiska och vetenskapliga diskussioner, ty till gästerna hörde fältherrar, lärde, statsmän och skalder. Tonen var den allrabästa, och icke ett ögonblick kunde man blifva vittne till den påflugenhet och råhet, som nu icke sällan förekomma i mången af de mindre klubbarna. Ehuru icke så många år sedan dess förflutit, erbjöd detta qvällsbord en helt annan anblick än i en nutidens societet. Hela skägg voro fullkomligt okända, och såg man någon gång ett par mustascher, så kunde man vara säker om att den som bar dem var en officer vid något kavalleri-regemente. Styfva, hvita halsdukar, blå frackar med guldknappar, korta hvita västar och rikt stickade kräs med blixtrande nålar af högt värde ansågos för den finaste toiletten. En nyligen afliden gardes-öfverste plägade gifva en juvelerare 25 pund (450 rdr) för att han hvarje söndagsafton fick låna en ny bröstnål. De stora främmande diplomaterne, Talleyrand, Pozzo di Borgo, Esterhazy, Alava, Palmella och alla andra utmärkta främlingar voro sjelfskrifna ledamöter af klubben; men icke få af dem ångrade den dag då de trädde in i denna farliga krets. Den store hertigen visade sig der ofta, och dagens stora romanförfattare läto vid den muntra supern beundra, Disraeli sina svarta, Bulwer sina kastaniebruna lockar, medan Horaz Twiss utvecklade en hunger, och Edward Montagne en törst, som förvånade en hvar. I spelsalonen sutto imellertid croupiererne och utdelade korten med lena stämmor. I ett hörn lurade den gamle fiskhandlaren sjelf, vaksam som draken, hvilken beva-

kade Hesperidernes gyllene äpplen. — Och hvad har väl nu blifvit af detta palats? Det är en billig restauration, och folk af medelklassen, som stå i nära beröring med de lägre klasserna, gå nu uppför de präktiga trapporna och skrida genom marmorsalarna.

Vi nämnde nyss kung Allen. Han var en grefve, ett London-original, och hade för sin stolta titel att tacka det magnifika sätt hvarpå han, ständigt utmärkt genom en hatt af splitternytt utseende och de mest glänsande stöflar, dagligen gjorde sin enda promenad, som från Whites klubb förde honom till Crockfords klubb och från Crockford till White. I trettio år gick han ständigt samma gator och var för skräddarne en auktoritet och för operan och teatern en gynnare. För att kungen skulle vara fullständigt lycklig fattades honom endast ett, nämligen penningar. Hans besittningar, om han någonsin hade haft några sådana, voro för länge sedan sin kos, och det var honom icke litet svårt att slå sig fram genom lifvet. Man såg honom hvarje dag vid främmande bord, och en gammal dame, som han hade förfördelat, sade derför en gång till honom: „Er grefvetitel är för er en matpolett.“ En mera äkta Londonare kunde man icke gerna tänka sig. En enda gång lemnade han London med en vän, för att i Dover på läkarens råd begagna hafsbad. Men i början var det honom alldeles omöjligt att sofva, till dess hans uppfinningsrika vän hyrde tvenne vagnar, hvilka hela natten körde fram och tillbaka utanför kungens fönster, och hvilkas kuskar alltimellanåt utropade timme och väder: „klockan är tu, en stormig natt!“ Det gamla vanliga vagnsbullret och nattväktarens ljufva ton hade den åsyftade verkan. Kungen sof hvarje natt förträffligt och återvände till London med stärkta krafter.

Med Crockford täflade ännu en annan klubb, den ryktbara fyrspännarklubben. En allmän utfärd af dess medlemmar var under regentens dagar ett skådespel, som ingen gerna försummade. I de minsta detaljer utvecklades en elegans, som lät en äkta fyrspännare framstå som ett konstverk. Hästarnes symmetri, seldonens anordning, vagnens enkla skönhet, kuskens och betjenternas friska och kraftfulla utseende bildade ett helt, som gjorde ett varaktigt intryck. Det vanliga målet för utfärden var den så kallade Väderqvarnen, ett bekant värdshus vid Salt Hill, der man åt förträffligt och drack ett utmärkt portvin. Olyckshändelser förekommo aldrig, ty det var en gifven regel, att man endast fick åka i traf, och den ena icke köra förbi den andra. Denna klubb bestod uti tjugo år och upplöstes först då när de flesta medlemmarne hade dött eller blifvit för gamla. Kuskandet hade till den grad blifvit en passion, att flera förnäma herrar agerade kusk och togo tjenst vid allmänna diligensverk. Unga män, arfvingar till stora besittningar, stego i hvarje slags väder upp på kuskbocken, togo tyglarna i handen och voro förtjusta, om man tog dem för vanliga kuskar. De lade fingrarna på hatten, då en passagerare talade med dem, och försmådde icke att mottaga de vanliga drickspenningarna. Sir Vincent Cotton var kusk på den diligens, som for till Brighton, lord Harborough och lord Clomnel foro mellan London och Oxford. En ryktbar medlem af fyrspännarklubben, Akers, lade en sådan vigt på att anses för en äkta kusk, att han lät fila en öppning i sina framtänder, för att kunna spotta på äkta kuskmaner.

Besöker man nu Londoner-parkerna, så finner man icke mera såsom för femtio år sedan några ekipager. Paris kan nu fullkomligt mäta sig med London i afseende på vagnar, och dess hästar äro i allmänhet bättre. Kejsaren, som länge lefvat i England, har varit outtröttlig uti att införa en bättre hästafvel, och som general Fleury förträffligt understödt honom deruti, så har nu uppstått en passion för „sport“-väsendet, som icke kan vara större i England. För femtio år sedan hade man i Paris afskyvärda hästar och vagnar, men derom bekymrade man sig föga; det var den tiden icke sporten som stod på dagordningen, utan duellen. Man slogs dag och natt. Officerarne vid Gardes du Corps och Schweizer-gardet lågo i ständig strid med de forna officerarne vid kejsargardet. Hvardera partiet hade sitt bestämda café, så att man icke behöfde tveka om hvart man skulle gå för att komma i krakel. På de kejserligas sida var general Fournier den mest beryktade duellanten, och på legitimisternes sida stod Fayot högst i rop. Fayot träffade med pistolen hvarje punkt på hvilken han sigtade, men han var icke grym och sårade sin motståndare vanligen i armen eller benet. På värja var han lika skicklig. Fournier var rädd för Fayot och undvek honom, emedan han visste att denne ville hämnas på honom för de många söner af goda familjer som Fournier hade dödat i duell. En gång måste han slåss med honom på värja och blef svårt sårad i handen. Ända till Juli-revolutionen jagade Fayot „mördaren“, såsom han kallade honom, från den ena ändan af Frankrike till den andra, men fick aldrig vidare tillfälle att mäta sig med honom. Fayots far hade år 1793 blifvit guillotinerad i södra Frankrike. Efter den svåra förlust hon hade lidit genom den högt älskade makens död, drog sig modern jemte sonen tillbaka till Avignon och lät honom, då han blef man, aflägga ett heligt löfte, att icke försumma något tillfälle att hämnas sin faders död. Efter restaurationen begaf sig Fayot till Paris, der han med flit uppförde och klädde sig så, att han måste väcka uppseende och löje. Om dagen bar han alltid en grön frack, hvit väst och halsduk och dertill benkläder af skinn, höga stöflar och hatten på sned. Han for enkom till London för att köpa sig en kabriolett af besynnerligt utseende, och åkte med denna fram och tillbaka på Pariser-boulevarderna. Sina aftnar tillbragte han regelmessigt hos Tortoni eller Silva, bonapartisternas och legitimisternas båda mötesplatser. Han lät offentligt förklara, att han ämnade slåss med en hvar som yttrade ett ord mot den kungliga familjen. Det påstås att han under den korta tiden af tvenne år slagits i trettio dueller, utan att en enda gång hafva blifvit allvarsamt sårad. En afton gick han på teatern för att se Germanicus. Partiandans vågor svallade högt, och hvarje ord, som möjligen kunde tydas på den störtade kejsaren, mottogs med lifligt bifall af Bonapartisterne. Fayot hvisslade högt, och ett häftigt tumult uppstod, hvarunder han högljudt förklarade sig såsom legitimitetens kämpe. Från alla sidor flögo kort till honom, hvilka han sorgfälligt tog upp och lade i sin hatt. Efter skådespelets slut gick han till Tortoni och skref sin adress på flera papperslappar, i det han tillade, att han hvarje morgon mellan 11 och 12 stode att finna i Boulognerskogen i närheten af Auteuil-källan. Dessa tillkännagifvanden fördelade han på hela boulevarden. Märkvärdigt nog framställde sig efter det väldiga teaterlarmet endast en enda motståndare, en son till general Harispe. Man valde pistoler, och vid första skottet träffade Fayot sin motståndare i knäet, hvarpå han tog af sig sin hatt, steg upp i sin vagn och for till Tortoni, der ett stort sällskap var församladt, som ville lära känna utgången af duellen. 1830 års revolution fördref honom från Paris, och nu flyttade han tillbaka till Avignon. För tolf år sedan såg Gronow honom derstädes i sin gamla drägt från 1815, den gröna fracken, skinnbyxorna etc. etc.

Efter duellanterna måste vi nämna en qvinlig ryktbarhet från den tiden, spåqvinnan Lenormand. Under restaurationen var svartkonstens utöfvande strängt förbudet af polisen, och det var endast med svårighet som man kunde komma in i sibyllans helgedom. — „Man förde mig“, berättar Gronow, „först in i ett stort rum, som var enkelt, men beqvämt möbleradt, och der böcker och tidningar lågo framlagda. Här väntade redan trenne damer, hvilka, trots sin tarfliga drägt, hörde till de högre klasserna, ty vid mitt inträde fällde de hastigt ned sina slöjor och vände sig bort. Den ena efter den andra blef af en gammal tjenare inkallad i Lenormands hemliga rum, der de stannade en god stund och derpå försvunno genom en annan utgång, utan att återvända till väntningssalen. Ändtligen blef jag kallad och trädde genom en tapetdörr in i det hemlighetsfulla, ofvanifrån upplysta rummet, i hvilket Lenormand satt i all sin herrlighet. En mera afskyvärd varelse är svårt att tänka sig; hon såg ut som en ohygglig, uppsvullen och giftig groda. På det ena ögat var hon blind, men med det andra genomborrade hon allt. På hufvudet bar hon en pelsmössa, som gjorde hennes ögas glans ännu hemskare. På väggarna i rummet såg man stora flädermöss, fastspikade vid vingarne, uppstoppade ugglor, kabbalistiska figurer, menniskoskelett, kort sagdt, allt hvad som kan uppskrämma en svag eller vidskeplig själ. Framför den afskyvärda hexan lågo åtskilliga spelkort, på hvilka alla slags tal och underliga figurer voro afbildade. Hon frågade först med djup stämma, om jag önskade det stora eller mindre spelet. Derpå måste jag säga huru gammal jag var och hvilken färg och hvilket djur jag företrädesvis älskade. Sedan detta var gjordt, sade hon i befallande ton: „Tag af!“ och upprepade detta så ofta till dess det erforderliga antalet kort var utvaldt ur de olika lekarna och lagda bredvid hvarandra i rader. Några vidare frågor gjorde hon mig icke och gjorde icke heller något försök att upptäcka hvem eller hvad jag var, eller att i mina anletsdrag läsa verkan af sina meddelanden. Jag kan icke föreställa mig annat än att hon sjelf trodde på sin gåfva. Hon sade mig att jag var en officer, att jag tvenne gånger skulle komma att gifta mig och få flera barn samt förutsade mig äfven många andra saker, som likaledes hafva slagit in, ehuru jag då icke trodde ett ord af hennes profetior.“

Rörande modets tyranni yttrar sig Gronow på följande sätt: „Jag erinrar mig att jag en gång i närvaro af en Pariserprätt med beundran talade om en mycket vacker och intagande dame. Vid alla mina loftal iakttog Parisaren en hårdnackad tystnad. Tycker ni inte att damen är vacker? frågade jag slutligen. — „Hon begagnar purpurfärgade handskar, *c'est une femme jugée*“, svarade han med ett förakt, som hade något oändligt komiskt. Ingen engelsk dame, som icke hade suttit vid fötterna af en qvinlig Gamaliel inom Pariser-societeten, vågade påstå, att hon i ringaste mån förstod sig på hvad som hörde till modets verld. Den, som erinrar sig den sköna lady Blessington i hennes bästa dagar, vet äfven, att hon alltid visade sig i en egendomlig drägt, som med konstnärlig smak var så vald att den förträffligt motsvarade arten af hennes skönhet. Den berömda författarinnan förstod förträffligt att låta sina sköna ögonbryn och sin panna träda i dagen och att dölja den för stora bredden af sina kinder likasom en för tidigt framträdande dubbelhaka. Knappast hade hon imellertid visat sig i Paris, förrän några franska damer fingo fatt i henne, förklarade henne *horriblement fagotée* och hvilade icke förr än hon af en modeskräddare lät kläda sig i en helt annan stil. Lady Blessington blef så fullständigt förvandlad, att alla hennes fel trädde fram i dagen och alla hennes behag försvunno; men icke desto mindre blef hon i sin nya drägt, som alldeles icke klädde henne, af den parisiska dameverlden förklarad för i hög grad pikant och intagande samt mot sin vilja tvungen att säga ett evigt farväl åt sin ungdoms vackra drägt, som så väl klädde henne.

Modet utöfvar i Frankrike ett så underbart välde, att det de facto kan omskapa kropparna, om ögonblickets nyck så fordrar. Så är det t. ex. en känd sak, att i forna dagar typen för den franska qvinligheten var *une petite femme mignonne et brune*. För trettio eller fyrtio år sedan fanns det icke i hela societeten mer än ett halft dussin storväxta damer. De ansågos såsom något högst märkvärdigt och blefvo icke sällan betecknade med allt annat än smickrande epitheter. Men som det nu är på modet att vara stor och imposant, ser man hvarje dag dussintals jättelika fruntimmer med höga klackar på skorna, både utan och innan, om de icke under sina långa klädningar till och med begagna styltor. Huru denna förändring inträdt, vet jag icke, men att det är ett faktum, så mycket är säkert.

Fransyskorna brukade ha mörkt hår. Blondiner blefvo icke beundrade och använde alla möjliga medel till att svärta sitt hår. Men nu, sedan kejsarinnan har bragt ljust hår på modet, måste alla damer vara blondiner, och hvad som låter verkställa sig med guldpuder och lätta peruker, det göra de alla. En mörk ansigtsfärg är för närvarande okänd. På hvarje kind blomstra rosor och liljor i rikt mått, och det finnes till och med unga modeherrar, som icke försmå bruket af skönhetsmedel och låta sina kammartjenare gifva sig en lätt anstrykning af romantisk blekhet eller en fin och späd rodnad.

Modet är ganska nyckfullt, och vill man beherrska det, så är det icke tillräckligt att hafva en hög samhällsställning. Med undantag af hertigen af Orleans, som bortrycktes i blomman af sin ålder, har ingen medlem af Ludvig Philips familj, hvarken en manlig eller qvinlig, någonsin utöfvat det ringaste inflytande på den egensinniga gudinnan. De unga och vackra prinsessorna klädde sig alltid väl och smakfullt, men man förklarade dem för *rococo*, och det föll aldrig en dame in att bära en hatt eller en klädning, derför att den sköna hertiginnan af Nemours eller den intagande prinsessan af Joinville hade nyttjat en dylik.

Icke derför att hon är Napoleons gemål anger kejsarinnan Eugenie modet äfven för de damer som icke komma till hofvet och som rynka näsan åt hennes omgifning. Hon är betydligt äldre och visst icke vackrare än hertiginnan af Nemours var, då hon lemnade Frankrike för att dö i landsflykt; men hon har den *chic*, om jag får begagna detta ord, som prinsessorna af huset Orleans icke hade, och ingen dame, som vill göra anspråk på elegans, underlåter att höra sig för hvad kejsarinnan nyttjar, innan hon vågar välja något af sin paryr. Eget nog visade hon i sina yngre dagar icke något prof på den goda smak och den elegans, som herrskar i Hennes Majestäts toilette, ty grefvinnan Montijo ansågs för skön och älskvärd, men på samma gång för ganska illa klädd“.

Kroksnäs, Runebergs sommarhem.

Ungefär en mil från staden Borgå, utåt Nyländska skärgården, ligger ett litet bondhemman, benämdt Kroksnäs. Det är ett anspråkslöst ställe, har inga anor från fordomtid och icke större rikedom på naturskönhet, än hvad man är van att mångenstädes finna mellan Finska Vikens holmar och skär. Och dock eger detta lilla ställe ett något, som mäktigt tilltalar vårt sinne. Högre än annorstädes höres här en röst inom oss hviska dessa ord:

»Och här och här är detta land,
Vårt öga ser det här!»

Ty det är här som den store skalden sjungit just denna sång om sitt finska fosterland och så många andra af dessa odödliga sånger, genom hvilka han lyftat till ett högre ljus en rad af de dyrbaraste minnen, som Finland och Sverige gemensamt vörda.

I verkligheten är detta lilla Kroksnäs endast en tarflig bondgård, som under sommarmånaderna bebos af den anspråkslösaste bland skalder, omgifven af sin familj: en maka, honom värdig i snille och karakter, samt tolf raska söner, faderns trogna följesvenner på jagt och fiske. Men i inbillningen är detta ställe en dyrbar vallfartsort för hvar och en, svensk som finne.

Så ofta den fosterländska skaldekonsten förmår förena allas tankar i ett mål, allas fantasi i en bild, allas hjertan i en känsla, *då* mer än någonsin känner sig ett helt folk såsom en enhet, en familj; och såsom medelpunkten i denna enhet, såsom fadern i denna familj framstår den skald, som förmått gifva klarhet åt detta mål, form åt denna bild och eld åt denna känsla. Och detta förhållande af kärlek och vördnad sträcker sig ända in på det enskilda lifvets område, der till och med de obetydligaste föremål och omständigheter få ett ofta alltför högt uppdrifvet *prætium affectionis*, så snart de röra det gemensamma föremålet för ett helt folks pietet. Hafva vi icke nyligen i de offentliga tidningarna bevittnat en polemik om huruvida Runeberg under en viss tid af sin ungdom verkligen lefvat af potates eller icke? En vilseförd eller obetänksam kommentator hade vågat påstå något sådant; men lyckligtvis uppträdde en annan forskare för att i sitt rätta ljus ställa ett faktum, som kanske annars i en framtid kunnat af historiens fackla få en skef belysning.

Men huru oskyldig och naiv är icke en sådan pietet, äfven i sina öfverdrifter, vid jemförelse med det ocker och den lumpsamling, som vanligen efter en stor författares död bedrifves med hans litterära qvarlåtenskap, så fort det gäller att utgifva hans „samlade arbeten“! Olycklig han, om han ej omsorgsfullt förstört de små papperslappar, på hvilka han tilläfventyrs försökt en nyformerad penna (detta gäller endast om den flydda gåsfjäders-, icke om den nuvarande stålperioden), och sjufallt olycklig han, om han haft den svagheten att skrifva uppsluppna biljetter till sina vänner. Bättre vore honom då att han redan i lifstiden, i likhet med en ännu lefvande författarinna, sysselsatte sig med att skrifva — „autografier“.

Det ligger en obestridlig sanning i det franska ordspråket, att ingen är stor i sin kammartjenares ögon, liksom i detgamla latinska, att afståndet förstorar vördnaden; men lika visst är, att den *sanna* storheten tål vid att betraktas äfven på nära håll, och aldrig har denna sanning haft fullständigare

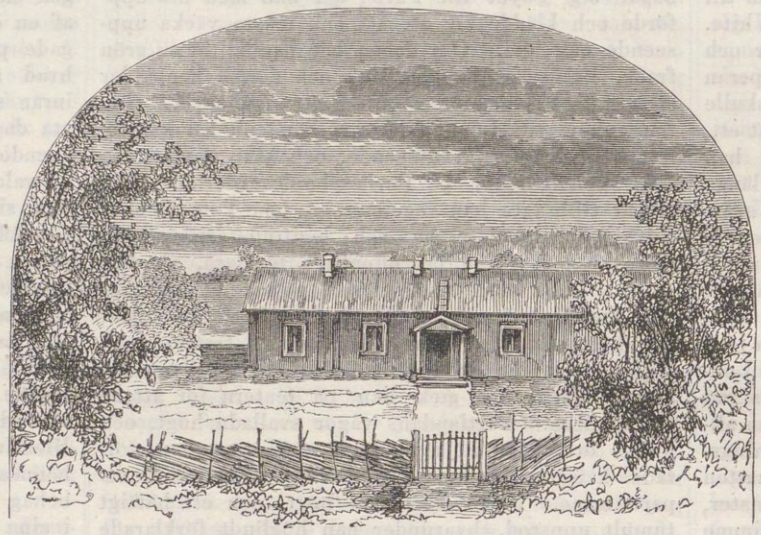

KROKSNÄS, RUNEBERGS SOMMARHEM.
Efter en fotografi tecknadt af C. S. Hallbeck.

tillämplighet, än med afseende på Runeberg. Nordens störste nu lefvande skald är tillika den renaste karakter, den yppersta medborgare och familjefader. Hög och enkel som hans sång, så är ock skalden sjelf. Och denna enkla höghet gör sig ovilkorligen gällande från första ögonblicket. Det är visst icke något sjelfbedrägeri på grund af inbillningskraftens förarbeten (huru ofta vållas icke häraf just motsatsen eller sviken förväntan?). Nej, det är skaldens egen personlighet som gör sig gällande.

Hans hus är det gästfriaste i landet. Vi kunna utan tvekan stiga öfver tröskeln, och i samma ögonblick göra vi det oss till en lag, att icke begå några „indiskretioner“. Kom till honom med ungdomlig värma och öppenhet, och du skall få fira en gudstjenst, sådan som endast lifvets högtidsstunder skänka, och som derför aldrig glömmes.

Det har icke lyckats någon målare att frambringa ett fullt tillfredsställande porträtt af Runeberg, och detta kommer sig tvifvelsutan deraf, att uttrycket i hans ansigte framgår ur en så högst egendomlig blandning af lugn, klarhet och fint, skiftrikt minspel. Öfver pannans höga hvalf flammar, vid vexlande tankar, likt ett norrsken, och vid det djupa ögats rand spelar skalkaktigheten i tusen rörliga fibrer. Ungdomlig värma och manligt mod är hvad Runeberg älskar högst i lifvet, och när han känner sådant i sin närhet, plägar han gerna blifva meddelsam. Ur en källåder af djup begrundan flyter då talet öfver hans läppar, men alltid i bilder, hvilka äfven vid de högsta ämnen gerna hafva en humoristisk grundton, som samstämmer med det fint spelande löjet i mungipan. Sådant låter sig icke lätteligen måla.

Isynnerhet så ofta några af den frisinnade universitetsungdomen besökte honom, älskade han att till ljusan dag, vid ett nytt glas, förlänga lifaktigheten af sådana meddelanden, och kammartjenarsjälarne i hans närhet underläto ingalunda att anföra detta såsom en brist i storheten.

Ack, numera äro de blott ett minne, dessa förtroliga nätter vid toddyglaset i Runebergs fönster, med den sommarljusa fjärden vid Kroksnäs utanför. Skogens vildbråd frukta icke längre den flitige jägarens säkra lod, och abborstimmet går fri för hans refvar. Med djup sorg hafva tvenne folk förnummit att sjukdomen lagt sin förlamande hand öfver den ädle, som måhända redan för alltid låtit pennan falla.

En dag då skalden gått hädan skola måhända Nordens folk vallfärda till Runebergs Kroksnäs, likasom hela verlden vallfärdar till Walter Scotts Abbotsford eller Stratford vid Avon, der Shakspeare föddes och dog. Och huru djupt Finlands folk är genomträngdt af en sådan känsla visar sig vackrast genom den nationalsubskription som för några år sedan egde rum i form af en aktieteckning till förläggande af Runebergs psalmbok. Denna insamling afsåg förnämligast att sätta honom i tillfälle att inköpa Kroksnäs och sålunda såsom sjelfegande besitta en torfva af den fosterjord han så skönt besjungit. Köpet har visserligen icke kommit till verkställighet och stället eges ännu af bonden, Runebergs gode vän och broder, af hvilken han under många år hyrt; men insamlingen gaf i alla fall ett resultat, som äfven det visar, att ingen varit af sitt folk högre älskad och vördad än Runeberg.

Ångkorvetten Gefle i Medelhafvet, tagande på släp en afmastad skonare.

Den 15 sistl. Februari, då ångkorvetten Gefle, kapten Alex. Pettersén, befann sig i närheten af ön Galita, på resa från Gibraltar till Smyrna, observerades, till lovart, ett fartyg under nödtackling och med flaggen hissad „i Schau“ (d. v. s. antingen hopfängad på midten med ett „garn“, eller hissad upp och nedvänd) antydande behof af hjelp.

I följd häraf inväntades det nödställda fartyget, och då detsamma kommit närmare, skickades en af korvettens officerare ombord för att underrätta sig om förhållandet. Kort derefter återvände båten till korvetten, medförande fartygets befälhafvare kapten Ramm, som uppgaf fartyget vara skonerten Jupiter, hemma i „la Guayara“ och destinerad till Marseille med kaffelast, intagen i „Aux Cayes“ på S:t Do-

ÅNGKORVETTEN GEFLE I MEDELHAFVET, TAGANDE PÅ SLÄP EN AFMASTAD SKONARE.
Efter en miniatyr-fotografi, tecknadt på trä af C. S. Hallbeck.

mingo. Två dagar förut, eller den 13 Februari, hade kaptenen, för att rädda fartyget, nödgats att, under svår N.O. storm, kapa masterna och hade sedan varit nära att drifva i land på Afrikanska kusten, hvarifrån han dock undkom, sedan det lyckats besättningen att uppsätta en någorlunda hjelplig nödtackling.

Sedan Gefle bergat sina segel och eldat på under pannorna för att „få upp ångan“, togs „Jupiter“ på släp, med hvilken korvetten lyckligt anlände till Malta den 18 februari kl. 8 f. m., följande dag fortsättande seglingen till Smyrna.

Planschen är utförd efter en fotografi, tagen af en turk i Smyrna, efter en teckning af löjtnant Hägg på Gefle, och föreställande det moment då Gefles båt för ombord „bogsertågena“ till „Jupiter“.

Kapten Pettersén tyckes hafva tur med att få utöfva en chefs, på ett örlogsfartyg, angenämaste verksamhet: den att hjelpa. Under korvettens nyss slutade besök i Liberia förde han ett sändebud, fram och åter, från republikens president till en af de svarta höfdingarne på kusten, på samma gång som uppbördsläkaren Doktor Björkman biträdde, med väl behöflig sjukvård, ombord å två mindre Franska örlogsångfartyg på hvilka för tillfället ingen läkare fanns.

Enligt senaste rapport hade ångkorvetten anländt till Alexandria d. 18 Mars och qvarlåg der ännu d. 1 April. Chefen hade tillika med tvenne officerare rest till Cairo och der uppvaktat vice konungen Ismail Pascha. Auktoriteterna i Alexandria hade visat korvettens befäl den största uppmärksamhet.

Alnarps Slott.

„Alnarps slott“, så får man i Skåne höra benämnas den stora byggnaden för landtbruksskolan på Alnarp; och då numera landets modernäring, åkerbruket, vunnit ett så berättigadt anseende såsom yrke, hvarföre skulle ej ett högsäte, derifrån sagde yrkes theoretiska och praktiska kunskaper utgå, få dväljas inom ett slott? Fordom byggdes slotten för att inrymma skatter och stärka landets försvar, nu för att inrymma den härd, de laboratorier, i hvilka, på sitt sätt, folkets materiela välstånd och förkofran analyseras, och säkert är, att i degeln utfälles ej ringa procent äfven af moraliskt välbefinnande, ty, säga hvad man vill, det materiela välståndet ligger dock i viss mån till grund för den verkliga lyckan, och denna åter kan icke finnas till utan det moraliska välbefinnandet. Men återvändom till Alnarps slott. Ehuru en bild deraf varit synlig i Bergelins tidskrift, och utförliga arkitektoniska ritningar deröfver finnas i Tidskrift för Byggnadskonst och Ingeniörvetenskap, så har, så vidt vi veta, ingen af våra svenska illustrerade tidningar återgifvit detsamma. Byggnaden förtjenar imellertid att uppmärksammas, icke blott såsom det första och det största landtbruksslott i Sverige, utan äfven såsom arkitektonisk komposition. Den holländska renaissancestil, hvari byggnaden är uppförd, hade länge i vårt land varit mindre använd, till dess densamma genom detta slott kallades till lif igen. Nu säges det hertigliga sommarpalatset vid Sundet blifva utfördt i sagda stil, hvarförutom flere publika och privata byggnader dels blifvit, dels äro tillämnade att i densamma uppföras. Det är för öfrigt naturligt att stilen mera florerat i Danmark och Skåne än i mellersta och norra Sverige, hvarest man saknar ett tegel, hvilket så väl egnar sig till fogstrukne murar som det danska och skånska teglet.

Byggnaden, som är uppförd efter en ritning af danske arkitekten, professor Meldahl, ligger på endast tio minuters gångväg från Åkarps station, och kan med blotta ögat ses af den som reser på jernvägen mellan Malmö och Lund.

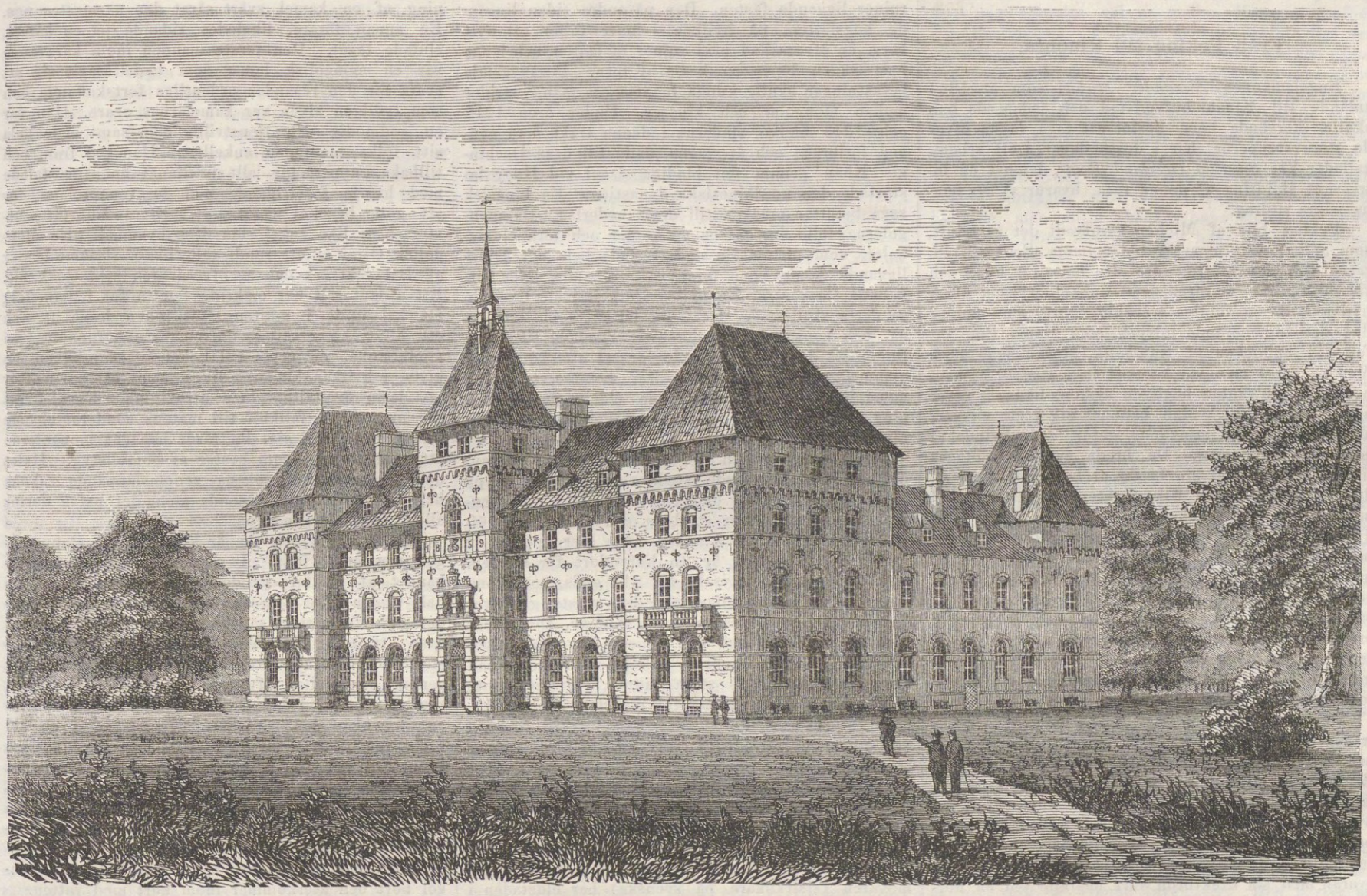

ALNARPS SLOTT.

Festen i Grottaferrata.

(Roma 1862.)

Det är ett stoj, att man döf kan bli,
Deruppe på taket af omnibusen,
Och folket förskräcks, der den susar förbi,
Den äfventyrliga skjutsen.

Der klinga visor i vårlig luft,
Och alla på en gång sitt tungomål prata.
Den enda gnistan af sundt förnuft
Är lösen: Grottaferrata!

I dag der firas Madonnans dag.
Nu gräddar man vofflor i Sverige
Och klifver i snö; — här är annat slag:
För hetta vi knappt oss berge.

Håll! Kareten visst ramlar omkull!
Nå, Gud vare lof, der är Porta Maggiore.
Fort in i en waggon af Romare full,
Se'n framåt så snabbt som en kåre!

Der skymtar ju staden med murar och torn
Och ängar, som prunka med doftvioler
Och hvitgråa oxar med väldiga horn
Och getter och Campagnuoler.

Der vränska hingstar vid åsneskrän,
Till tiggares verop der slås tamburiner,
Och stadens hönor i buskar och trän
Sig gömt med förfärade miner.

Der hvimla banditer på gator och torg —
Förlåt, jag menar banditklädda bönder,
Och mörka gendarmer de draga försorg
Att ingen den andra slår sönder.

Och korpögda tärnor med färg af oliv,
Och svarta små grisar med söliga trynen,
Och ungar, som slåss om en slant som sitt lif,
Och hexor med rynkor i synen;

Och påfvens zuaver med messingsmusik,
Och Albions söner med ljusrödt i skäggen,
Och messande prester, och skuffar och skrik
Kring borden med hårdkokta äggen.

»Buon giorno, Signore! En ros i er hatt
Och så en bajocco till lön åt ragazzan!» —
Och yr af en blick, lik en strålande natt,
Jag tumlar min väg från piazzan.

»Buon fresco, signora! Oranger jag har,
Kom, köp af en gosse från vackra Marino!»
Och blicken långt mera än guldfrukten drar
Den nordiska flickan till Nino.

Se in der i hvalfvet! Har maken du sett?
Der är restaurauten, den bästa på stället;
Der fräser i spisen en killing på spett,
Men kocken har glömt dra upp spjellet.

Trots mörker och rök, håll du lynnet vid makt, —
Man krusar just ej med en främling i söder, —
Fördöm du båd' bänkar och bord, — men gif akt,
Hur drufvan i bägaren glöder!

Nu töm den i botten med allvar i håg!
Nåväl, signorino, hur känns det derinne?

Hvad tycks om så ljuflig en purpurvåg
Att bada ditt dufnade sinne?

Så? Du vill ha mera? En skål för det land,
Som alstrar för bönder så glödande drufva! —
Än mera? — Nå, skål för den solens brand,
Som parar med styrkan det ljufva!

Nu sjunker hon ned öfver dagens larm,
Nu purpurfärgar hon bergens toppar,
Och ängen doftar så sommarvarm
Med dagg öfver svällande knoppar.

Nu klingar ave, och sorlet är stumt,
Och endast raketerna gnistor stänka;
Men när de slocknat är allting skumt, —
Blott himmelens stjernor de blänka.

En stilla försmältande mandolin,
En underlig hviskning ur skogens alkover,
En ensam sång vid en bägare vin, —
Och det bullrande lifvet det sofver.

Carlino.

Från Peking till Kiachta.

Engelsmannen *Alexander Michie*, som år 1863 anlände till Kinas hufvudstad och sedan, då han skulle återvända hem, beslöt att taga vägen öfver de stora stepperna, har i dessa dagar, i ett arbete, kalladt: *The Siberian Overland Route*, lemnat en intressant skildring af denna resa, hvarur vi här lemna några utdrag.

Peking blir af Michie beröfvadt det sagodoft, som af gammalt omsväfvat detsamma. Sedt utifrån, tager det sig ståtligt ut. De massiva, höga och väl bibehållna murarna samt dubbelportarne, öfver hvilka höja sig väldiga trevånings-torn, göra ännu i dag det imponerande intryck, som Marco Polo erfor vid anblicken af Kambolik, storkhanens stad. Men så snart man väl kommit in i staden, så känner man sin väntan högligen sviken, likasom öfver allt i österlandet. Man befinner sig i ett virrvarr af smutsiga och stinkande gator, som hvimla af menniskor och djur. De breda gatorna upptagas till nära hälften af sin bredd af bodar på ömse sidor, i hvilka säljas fisk, frukter och leksaker. I midten, der hela trafiken rör sig, hafva hjulen gräft djupa fåror, som omvexla med djupa gropar. Gatubelysningen har i Peking kommit helt och hållet ur modet, och på samma sätt förhåller det sig äfven med renhållningen. På sjelfva hufvudgatorna samlar sig smutsen otroligt fort, och emedan de bredaste gatorna förmå omfatta den mesta smutsen, äro de äfven de orenaste. Vid torr väderlek inhöljes man i ett dammoln, hvaremot ett längre regn gör hela staden till ett stort gyttjehaf.

Det inre berättigandet af Ming-revolutionen framträder tydligt i Peking. Den herrskande dynastien och dess här af embetsmän utveckla icke ens i rikets hufvudstad den nödtorftigaste verksamhet och låta till och med de ärevördigaste monumenter, vid hvilkas bibehållande vidskepelsen knutit thronens bestånd, råka i förfall. Himmelens och jordens tempel äro de förnämsta i riket. Det första motsvarar med sin drakthron vårt begrepp om en hofkyrka, i det andra bevistar kejsaren gudstjensten på den dag då han förrättar den bekanta plog-ceremonien. Den stora öppna platsen framför templen har förvandlats till en smutspöl, genomskuren af otaliga djupa vagnspår. Parken, som man sedan beträder, är en öken, hvars vägar äro öfverväxta med ogräs, som äfvenledes tränger ut ur springorna uti marmortrappan, växer på alla tak och sönderspränger det vackra blå teglet. Ett tillstånd, som yttrar sig på sådant sätt i hufvudstaden, måste naturligtvis i provinsen visa ännu djupare kräftsår.

Samhället i Peking är enligt Michies skildring temligen likt det europeiska. På teatrarna, dit alla menniskor strömma, vill man antingen beundra granna drägter eller skratta åt farcer. I Peking spelas alldeles som vid ett Tysklands spelbad. Den solidaste kines, som under dagens lopp skillingsvis hopskrapat sina penningar, kan om aftonen förlora ett par, tre tusen riksdaler. Klingande mynt är lika sällsynt som i Wien, allt betalas med sedlar. Hvarje värdshussal har sina stamkunder, som infinna sig hvarje afton och stanna qvar ända till natten under ifrigt drickande och pokulerande, och ju senare det blir, ju högljuddare blir sällskapet. Hvad som drickes är varmt risbränvin, som man i oblandad renhet njuter ur porslinskoppar. För att göra likheten ännu mera slående, böra vi tillägga, att värdshusvärdarne förträffligt förstå att uppskjörta sina gäster.

Den europeiska kolonien i Peking är ännu helt liten och består af ambassad-personalen. Dess hotel, bland hvilka det ryska, såsom det äldsta, är det minsta, ligga allesamman i det tatariska qvarteret, som stänges vid solnedgången. Sändebuden skaffa resande främlingar pass till det inre af landet. Då sir Frederic Bruce begärde ett pass åt Michie, fick han genast det begärda dokumentet, ehuru den kinesiska embetsmannen ej kunde återhålla den anmärkningen, att Mongoliet egentligen icke hör till de landsdelar, som blifvit öppnade för främlingar. Man reser i bärstolar, som fästas mellan en framför och en bakom gående mula. En dylik bärstol är icke nog rymlig för att tillåta en att beqvämligen sträcka ut sig, men rörelsen är icke oangenäm, emedan de långa stänger, på hvilka bärstolen hvilar, verka såsom fjedrar. Packningen lastar man på mulåsnor, af hvilka hvar och en bär ända till fyrahundra skålpund.

Vägen till den stora muren går genom Naukaupasset. Det är tre mil långt och på de flesta ställen infattadt af höga lodräta klippor. En europeisk bataljon skulle kunna hindra genomtåget för den starkaste här, men kineserne hafva till den grad fruktat för mongolerne, att de uppfört flera nu i ruiner liggande fästen. Den på andra sidan liggande högslätten, på hvilken i norr följer ett nytt berg, är öfversållad med ruiner af fästen, och längs hela vägen löper en kedja af torn. Dessa gamla befästningar skulle kunna berätta om många strider mellan mongoler och kineser. Under åren 1212 och 1213 blefvo städerna i denna trakt flera gånger förlorade och återtagna, ända till dess Dschingis Khan genom det blodiga slaget vid Huay lai störtade den nordkinesiska dynastien. En kinesisk saga berättar orsaken till detta nederlag. Då mongolerna föllo in, gåfvos på höjder och torn eldsignaler, som om natten underrättade hela det kringliggande landet om faran och från alla sidor ditkallade försvarare. En nyförmäld kejsarinna önskade se detta skådespel. Kejsaren lät gifva eldsignalerna, och hans trogna undersåter skyndade till; men funno att de blifvit gäckade för att efterkomma en qvinnas nyck. Strax derefter kommo verkligen mongolerne, men ingen följde eldsignalernas maning, och kejsaren förlorade derigenom en drabbning och sin thron.

Den stora muren ser man vid Schan-kia-kau, en temligen betydande stad, som ligger i en på trenne sidor af berg omsluten dal. Den stora muren löper fram öfver ett berg, går derpå tvärs öfver dalen och stiger å andra sidan åter uppför ett berg. Schan-kia-kau är en hufvudort för handeln mellan Kina och Ryssland. Allt gods, som kommer från Kiachta eller går dit, måste gå öfver detta ställe, som ryssarne kalla Kalgan. Der köper man äfven hästar och hyr kameler för resan öfver steppen. Hvarje morgon hålles en hästmarknad strax i närheten af stora muren. Michie köpte några ganska goda hästar för omkring femtio riksdaler stycket; och för åtta kameler till Kiachta måste han ge nära tusen riksdaler i lega och tvenne stycken tegelthe.

I ett af de ryska husen i Kalgan gjorde Michie bekantskap med en rysk samovar. Det är obegripligt att icke denna, den mest praktiska af alla thekittlar användes öfverallt i Europa. I våra vanliga thekittlar uppvärmes vattnet endast nedifrån. Samovaren (sjelfkokare på svenska) har eldstaden i midten, i ett jernrör af två och en half tums diameter, som genomgår hela thekitteln. Härigenom upphettas det omgifvande vattnet på alla sidor och hålles med högst ringa bränsle i ständig kokning. „Ingen förstår sig på att tillaga the bättre än ryssarne“, tillägger Michie. „De engelska damerna skulle i detta afseende kunna lära icke obetydligt af dem. De begagna små kannor af lera, och deras hufvudprincip synes vara, att rikligen förse kannan med theblad. Extraktet blir mycket starkt, och man bedömer dess godhet efter färgen, som det antager i glaset. I glaset, ur hvilket man dricker, slås endast helt litet the, som utspädes med kokande vatten ur samovaren“.

På berget, som på andra sidan bildar gränsen mot steppen, hafva kineserne uppodlat hvarje den minsta jordlapp på de brantaste sluttningarna. De framskjuta sina fält ända till öknens rand, der deras flit blir temligen illa belönad. Huc påstår, att de på stepperna hafva uttömt jordens fruktbarhet, ja, han beskyller dem till och med för att genom sitt utrotningssystem hafva framkallat en utomordentlig oregelbundenhet i årstiderna. Vädret har råkat ur sina fogar, ofta råder långvarig torka, sandstormar och orkaner uppträda såsom landsplågor, och häftiga störtregn bortskölja jordsmulorna, så att man endast ser den nakna sanden. Huc uppställer sålunda den theorien, att kulturen förstör en ödemark. Hans sällsamma partiskhet för mongolerne har i detta fall ledt honom vilse. Kineserne utmatta för ingen del jorden genom sitt åkerbrukssystem. På steppen köpa de den ena landsträckan efter den andra och tränga de ursprungliga invånarne allt längre tillbaka. Den stackars mongolen ser med förargelse att plogen går öfver en mark, der hans faders hjordar betade, och ger den hatade kinesen skuld för hvarje oväder, som träffar honom.

Steppen visade sig för den resande i sin vackraste drägt. Solen sken varm och klar, lärkorna stego jublande upp i luften, gräset växte yppigt och var genomväfdt med blommor, som doftade herrligt i den friska morgonluften. En angenäm känsla af oinskränkt frihet bemäktigade sig främlingen i gräsens land, der man ej såg något hus, utan endast filttält, betande djur och beridna mongoliska herdar, som med höga rop sprängde från den ena hjorden till den andra. Engelsmannens lilla karavan antog den marschordning, som sedan förblef oföränderligen densamma. En mongol red i spetsen på en kamel och ledde den närmast följande vid ett rep, som var fästadt vid djurets nosring. Hvarje kamel gick ensam efter den andra och var äfven sammanlänkad med densamma, men endast helt lätt, ty eljest skulle ett fall eller en hastig vändning af en kamel svårt sårat den närmastes nos. En annan förare, likaledes ridande på en kamel, slutade tåget. Den förste mannen inom karavanen var en mongolisk lama, som hade åtagit sig att svara för den resandes ordentliga fortskaffande och som tydligen äfven var kamelernas egare. Han var en godmodig och tjenstvillig man samt egde hela sitt folks medfödda enkelhet. Han red fram och tillbaka, uppstämde allt imellanåt en sång, talade med hvarje förbiridande och försvann ibland, för att göra besök i något tält. Ett sådant tälts utstyrsel är lika enkel som dess byggnad. En mongolisk Girai är ett rundt tält, hvars stomme består af lätt läktverk och är öfverdragen med tjock filt. Ett sådant tält har omkring femtio fot i diameter; ett hål uppe i midten låter röken draga ut, och ett filtstycke ersätter dörren. En jernpanna, en mjölkbunke, en gryta till kokandet af mjölken, en kista, i hvilken kläderna ligga, samt ett par mattor — detta är tältets hela utrustning. En skål att äta ur och en fällknif till matens sönderstyckande för en hvar med sig. På resor begagna mongolerne ett mindre tält, som består af bomullstyg. Hålet uppe i taket till rökens genomsläppande saknas helt och hållet, och resande mongoler hafva derför alltid inflammerade ögon.

Utom mjölk och the är kokt fårkött steppmongolernes enda föda. I slagtandet och sönderstyckandet af ett får ega de en stor skicklighet. En half timme efter djurets dödande börjar redan ätandet och fortsättes så länge som någonting finnes qvar att äta. Mongolen äter då han kan, och fastar då han måste, utan att hans helsa tyckes lida genom brist eller öfverflöd. I dessa egenskaper, som äro så nödvändiga för en ökenbebyggare, liknar han kamelen. Michies mongoler åto en hel vecka ingenting annat än rå hirs och små kinesiska kakor till sitt the, sofvo derjemte högst obetydligt och blefvo icke svagare för det. En annan förträfflig egenskap är den säkerhet med hvilken han utan alla vetenskapliga hjelpmedel och utan något landmärke förstår att leta sig fram på den öppna steppen. Då man om aftonen gjort halt, rider en mongol bort och återkommer inom kort med vatten.

Den torraste delen af steppen är den som hör till Gobi-öknen. Här finna hästar och kameler endast på få ställen ett groft gräs, och allt annat är sand, som af hvarje vind uppdrifves i moln. Af vildbråd ser man på hela steppen endast en antilop-art. Under jorden lefver ett litet murmeldjur af en rottas storlek, som på en omkrets af tjugo till trettio alnar banar sig vägar, från hvilka det aldrig synes aflägsna sig. Der hvarest många sådana djur finnas är marken genomskuren i alla riktningar. De låta menniskorna komma dem nära, innan de med blixtens snabbhet kila in i sina hålor, der de ögonblickligen vända sig om för att se efter om de ännu sväfva i fara. Af den mängd gräs och örter, som de hopa vid randen af sina hålor, sluter Huc, att de derigenom vilja skydda sig mot vinden. Sannolikt är det dock vinterförråd, som de först låta torka, innan de släpa det in i sina hålor. Ett annat murmeldjur liknar haren till storlek och färg, men är tyngre och trögare. Det aflägsnar sig temligen långt från sin håla, som det alltid bygger på ett stenigt ställe, men är så skyggt, att man aldrig kan komma det i skotthåll.

Man vänjer sig snart vid steppen. „Om vi hade föreställt oss“, säger Michie, „att vi voro resande, så skulle långsamheten af vårt framåtskridande hafva försatt oss i förtviflan. Men ingenting väckte hos oss tron på att vi gjorde en resa. Då och då hade vi en dunkel föreställning om att vi en dag skulle få se Kiachta, men, denna tanke försvann

snart åter, och den dagliga vanan fasthöll oss i den illusionen, att vi voro invånare i öknen. Ingenting betecknade vårt dagliga framåtskridande, intet kyrktorn, intet värdshus vid vägen, icke ens en milstolpe. De olika vackra namnen på ställen, som jag antecknat i min dagbok, betyda ingenting. Man kunde äfven åt ställen i oceanen gifva sådana namn. Vi hade helt och hållet identifierat oss med de vandrande tartarerne och läto lifvet i öknen lika väl behaga oss som de kringvandrande israeliterne, hvilka hade en dunkel föreställning om ett förlofvadt land, som utöfvade föga inflytande på deras dagliga lif. Deras regelbundna portion manna var dem kärare än den glänsande framtid, som deras ledare hade i sigte. — I ökenlifvet ligger ett behag, som har stort värde för en europé, som är trött vid den eviga rastlösheten i den civiliserade verlden. Man är der säker för elektriska telegrafer, behöfver icke tänka på bantåget eller ångbåten och läser icke dagligen i tidningarna om den orättvisa af hvilken verlden är full. Ju längre man lefver i en sådan lugn ödemark, ju mera oberoende känner man sig af den stora bullrande verlden derutanför. Det är en verklig förfriskning att för en tid vända denna verld ryggen och sälla sig till naturens barn, hvilka visserligen sakna civilisationens njutningar, men äfven många af dess lidanden och brott".

Midt på steppen mötte de resande en ung lama, som vandrade till Urga-klostret, för att der tillbringa en tid i studier. Den femtonårige gossen gjorde en resa om fyrtio till femtio svenska mil allena och till fots. Hvad han förde med sig bestod af ett bylte kläder och några med lama-böner fullskrifna papper, som han andäktigt bar på sitt bröst, inlagda mellan ett par trälappar. Några födoämnen förde han icke med sig och ännu mindre penningar, och var i afseende på föda och nattläger helt och hållet beroende af sina landsmäns gästfrihet. Michie fann någonting heroiskt uti en under sådana omständigheter företagen resa, men mongolerna sågo ingenting märkvärdigt i densamma. Sammanträffandet med engelsmannens karavan gaf den unga laman tillfälle till en beqvämare fortsättning af resan, och han begagnade sig äfven deraf utan vidare omständigheter.

Ulin Dahba äro de första berg man ser på resan mot norden. Derefter resa sig oftare berg, och äfven träd visa sig åter, först endast unga telningar, emedan man fäller stammarna och för dem i block till Kina. De resande ledo från detta ögonblick icke af törst, utan af öfverflöd på vatten. Bergströmmarne voro uppsvällda, och man måste icke sällan vänta hela dagar, till dess man, ännu alltjemt med fara för lifvet, kunde vada öfver dem. Kamelerna råkade ofta i fara genom de slippriga vägarna, vid hvilka deras fötter icke äro vana. Slutligen inställde sig svåra snöstormar — midt i September månad! — med hvilka en skarp kyla omvexlade.

Då Michie uppnådde Kiachta, den ryska gränsstaden, hade han varit trettiofyra dagar på vägen — en temligen lång tid för en vägsträcka af omkring 114 svenska mil, således icke fullt fyra mil om dagen! De ryska kurirerna tillryggalägga samma väg på tolf dagar. Alla dessa menniskor äro mongoliska lamas, hvilka ett kringirrande lif faller synnerligen i smaken. På vägen äro stationer inrättade, der hästarna ombytas. Kurirerna gifva sig dock alltid god tid; Michie sammanträffade med en, som i sexton timmar åtföljde karavanen i den långsamma skridt, hvartill kamelerna tvungo densamma. Flera dylika träffade han i tält, der de sutto och språkade och drucko sitt the. Hvarje månad resa trenne kurirer från Kiachta, en för regeringens räkning, de tvenne andra, som rida ända till Tientsin, för köpmännens räkning. Michie tror att regeringens kurir betalas af kineserne, hvaremot köpmännen sjelfva betala omkostnaderna för sina kurirer. Ofta resa ryska embetsmän från Kiachta till Petersburg och begagna dervid de anlagda hållen. Men de rida icke, utan fara i beqväma vagnar. Den mellan Kiachta och Peking föreslagna telegrafen skall göra denna trafik oändligt mycket lifligare.

Om alla underrättelser från Kina taga vägen öfver Ryssland, så skulle äfven den kinesiska handeln kunna taga denna riktning. Denna obehagliga vändning sväfvar engelsmännen ständigt för ögonen. Michie yttrar sig oförställdt derom. Ryssarne, säger han på ett ställe, skola behålla fördelen på sin sida så länge som England fortfar att vilja med bösskolfven slå in de kinesiska portarne. De halft öde trakter, som Ryssland rycker åt sig, hafva för Kina föga värde och folket är till och med okunnigt om deras tillvaro. Genom förluster af detta slag kränkes föga det kinesiska högmodet. England deremot gör i hamnarna, vid det inre landets stora floder, ja, i sjelfva hufvudstaden den öfverlägsna kraften i den europeiska knytnäfven känbar och erhåll derigenom ingenting annat än hat. Vill det slå Ryssland ur brädet, måste det använda sitt jern till fredliga ändamål. Sir Macdonald Stephensons förslag om kinesiska jernvägar förordas varmt af Michie. Ett med engelska kapitaler utfördt jernvägsnät måste i sjelfva verket gifva England en stor fördel framför Ryssland, Engelsmännen skulle derigenom blifva landets välgörare och de ömsesidiga intressena skulle oupplösligt knyta sig vid hvarandra.

Krönika.

De oroligheter, som, på Konung Christians födelsedag, störde friden i Danmarks hufvudstad hafva lyckligtvis icke förnyats. Imellertid har Köpenhamn fått en ny kommendant. Den nya grundlagen blef deremot icke af, och dess fall har väckt många bekymmer. Måtte det gå bättre för oss när *vår* stund är inne!

Det folk, hvars förfäder, vid Rossbach och Leuthen, besegrade en ofantlig öfvermakt och höljde sig med ära, ämnar nu med högtidliga fester fira, icke dessa segrar, utan stormningen af Dyppel och öfvergången till Als. Huru olyckliga vore ej vi, fattiga svenskar, om man nödgade oss att resa upp ett monument öfver hvarje bedrift i vår historia, som motsvarade eller öfverträffade dessa. Men våra segrar hafva varit dyrköpta nog ändå! Samtidigt kasserar Preussen den Sleswig-Holsteinska landsflaggan, som skulle hafva burit Fredrik den Sjundes namn. Österrike gör ingenting annat än protester, och mellanstaterna ej ens det.

Det dunderslag, som nu drabbat sydstaterna i Norra Amerika, är alltför bekant, att vi skulle behöfva beskrifva det. Söderns — dess sak åsido — alltid beundransvärda motståndskraft torde väl nu, då den tappre Lee blott har att försöka ett förtvifladt försvar af Lynchburg, i det närmaste vara bruten. Bomullen sjunker i pris, och en mängd grossörer i Manchester slå vantarne i bordet. Imellertid föreslås i England en liten summa, motsvarande nära två millioner svenskt, åt Cobdens enka.

Murawieff, vår tids Herostratos, lärer nu vara fallen i onåd, emedan han, såsom det säges, törstat lika mycket efter guld, som efter blod. I Nizza bereder sig den Ryske thronföljaren till döden. Prinsessan Dagmar och hennes moder hafva i tisdags afrest dit. Petersburg härjas fortfarande af en farsot, som till sin karakter ännu är oss obekant. Somliga kalla den *febris recurrens*, andra *typus exanthematicus*. En tredje, ännu gemenare gissning är *menengitis cerebro-spinalis*. Måtte vi skonas för denna landsplåga, hvars namn vi icke kunna nämna utan den lifligaste fruktan — åtminstone för ett falskt uttal deraf!

I Frankrike vet man ej ännu om Kejsaren skall fara till Algier, men „l'Aigle" hålles till hans disposition i Toulon. Kejsarinnans besök i Jerusalem och Prins Napolens resa till Kina hafva likaså ej ännu öfverskridit rangen af samtalsämne för dagen. Obekymradt om de heta debatterna och om en opposition, som synes modigare efter hvarje nederlag, roar sig Paris än med åsnan Rigolos kufvande af Charles Martel, än med grand théâtre Parisien, som låter artisterna tala för döfva öron. Och sålänge Paris roar sig har Frankrike ro. Den gamle Auber arbetar ännu och V. Sardou förser honom med en libretto. O! att den store Maëstron ägde qvar i dess fulla kraft det snille, som frambragt „Fra Diavolo"! Ty ett rikare ämne till sådana skapelser har Italien sällan företett. Se namnen Guerraz Fuoco, Cappolone, Manfro m. fl. alldeles ypperliga för Opéra comique. Utom dessa banditer hotar äfven Vesuvius med eld och brand. Den celebre Pasta dör ifrån alltsammans på sin villa vid Comosjön — denna sjö öfver hvilken vi vid den senaste konstexpositionen sett en förtjusande utsigt.

Den tafvelsamling, i hvilken denna vue intager en så framstående plats, har lifligt besökts af Stockholms skådelystna allmänhet, (åskådarnes antal har redan uppgått till 3,400), och kan man med full tillförsigt hoppas, att den skall uthärda jemförelsen med de flesta andra på Dublins konstutställning. Den förtrollar vårt öga med Italiens klarhet, men vi finna der äfven Norges dystra fjellnatur, de skär, mot hvilka Nordsjön bryter sina svall, och de sandfält, som glödgas af Afrikas sol. Utan rörelse har väl ingen betraktat Amalia Lindegrens genre-tafla, så sann och derför gripande, så innerlig och derför skön.

Från München hafva ingått underrättelser om att Engelbrechts staty, beställd för Örebro, nu är gjuten på Müllers gjuteri, samt att han anses kunna blifva färdig till slutet af maj och redan här uti augusti. Det är från samma gjuteri som Carl Johans, Berzelii och Birger Jarls statyer utgått.

Äfven underjordiska nöjen har Påskveckan erbjudit oss. Vi hafva, à la Jean Val-Jean, krupit ned i gatan, och tryggade af de väldiga stenmassor, som hindrade Fengerska huset att störta ned öfver våra hufvuden, hafva vi anställt jemförelser mellan gaslysningen dernere och ofvan jord, samt mellan verkningarne af glycerinkrutet och af det gamla vanliga. Genom dånet af dessa krutsorters afgrundsduett hör man imellertid understundom en halfqväfd jämmer af olyckliga husegare, som sucka efter nattro eller — expropriationer.

Föröfrigt musik, oupphörligen och af alla slag! Trots öfverbefolkningen och den tropiska hettan i La Croix's salon åhördes Långfredagens konsert med vanlig, aldrig tröttnande andakt. Då Haydns Skapelse alltjemt är vår allmänhet så kär, förstå vi icke hvarföre man önskar att den skulle lemna rum för någon annan andlig komposition, att uppföras på Långfredagen. Om man t. ex. åt Hændels odödliga „Messias" ville unna samma ära, som åt „Skapelsen", kunde ju detta oratorium få en annan helgdag sig anslagen. „Hänryckningens dag" är ju ledig.

På Påskdagskonserten var det synd om den som skapat „Friskytten", ty icke tog hans Euryanthefinal sig särdeles väl ut mellan Mozarts symfoni och Beethovens. I denna senare föreföll det oss visserligen som om vindarne ibland spelade något för fritt, och den frida sommarbäcken icke alltid gick sin jemna gång. Särskildt tycktes oss åskans herre icke rätt stämd att samverka med de öfriga makterna. Hörde vi orätt — så mycket bättre! Det hela var i alla fall charmant.

Leopold Auer har vid sitt återuppträdande härstädes mottagits med de klaraste bevis på den hyllning, man alltid skänker hans underbart sköna ton, hans stora färdighet och hans eldiga föredrag. När Beck första gången lät höra sig i „Rikets snart sagdt mest betydande stad", befanns deremot, enligt rapport från stället, salonen blott *"till en tredjedel besatt"*. Stackars hr Gaudelius! Nog väntade han att *hela* Göteborgspubliken skulle blifva „galen" af förtjusning. Men detta samhälle af mera handlande än kännande väsenden har nu så mycket annat att fundera på. De sista telegrammerne ligga det som bomull kring hjertat. Det har icke råd till de höga entrépriserne. Hos oss opraktiska stackare, svärmare och känslomenniskor, skulle den store sångaren nog fått se på annat!

Att Signe Hebbe engagerats till hösten omtalas nu af tusen glada röster. En annan frejdad sångerska — Amalia Walin — låter oss i afton förnya bekantskapen med Hallströms präktiga ballad, och till i morgon annonseras en lockande konsert för den musikaliske komikern Westerdahls familj, hans, som under Amerikas glada tid gjorde uppseende äfven på andra sidan verldshafvet.

Slutligen är det oss ett nöje att nämna, det m:lle Bundsen blifvit alto-primadonna i Modena samt att scener ur Frithiofs saga, med musik af F. Bruch, väckt stormande bifall i Wien.

Hvarjehanda.

— ENGELSKA KRONAN. Den krona, som drottningen af England bär vid parlamentets öppnande, är ett verk af tvenne juvelerare. Den består af med dyrbara stenar infattade silfverlameller, hvilkas hufvuddel bär malteserkorset i diamanter. I medelpunkten öfver denna hufvuddel befinner sig ett annat malteserkors, i hvars midt man ser den oslipade rubin, som fordom prydde „den svarte prinsens" barett. Kronans botten är af violett sammet, och den nedre silfverringen prydd med briljanter samt liljor och malteserkors i diamanter. Kronan bär dessutom en mängd dyrbara stenar, smaragder, rubiner, safirer och bouquetter af äkta perlor. Hela värdet af kronans olika delar uppgifves sålunda: de 20 diamanter, som pryda den silfverring, hvilken betäcker hjessan, äro uppskattade till omkr. 600,000 riksdaler, de tvenne stora diamanterna i medelpunkten till 80,000, de 54 små diamanterna på sidorna till 20,000, de fyra af 25 diamanter sammansatta korsen till 240,000, de fyra stora diamanterna, som sluta korsen, till 800,000, de tolf diamanterna i liljorna till 200,000, de aderton mindre diamanterna, som vidare pryda dessa blommor, till 40,000, de andra diamanterna, perlorna och öfriga ädla stenarna till 240,000 riksdaler, hvilket gör en totalsumma af mer än 2,200,000 riksdaler riksmynt. Kronan förfärdigades åt Georg III och vägde då sju skålpund. Tack vare nutidens juvelerares skicklighet ser den nu omarbetade kronan icke blott lättare ut, utan är äfven i verkligheten icke så tung, emedan den nu endast väger fem skålpund.

Hertigens af Morny familj.

År 1793 gjorde den förfärlige Joseph Lebon i egenskap af konventets kommissarie sina blodiga resor genom det nordliga Frankrike. Till de offer, som han utsåg åt sig i Arras, Robespierres fädernestad, hörde äfven grefve Flahault, som inom armén ansågs för en förtjent officer. Den afrättades enka flydde med sin treåriga son till England. Här fullkomligt medellös och försatt i nödvändighet att sörja för sig sjelf och gossen, blef Adèle de Flahault författarinna. I lyckans dagar hade hon roat sig med att skrifva en idealiserad sjelfbiografi. Hon framtog nu åter de förgätna bladen och utarbetade dem till en ganska intagande roman, som hon gaf titeln: *Adèle de Senanges ou lettres de Lord Sydenham.* Detta arbete blef sedan undanträngdt i bakgrunden genom madame Staëls mera glänsande uppfinningsgåfva och lifligare stil; men detta oaktadt blef det icke hvarken af denna eller någon annan samtida författarinna öfverträffadt hvarken i kompositionens ädla enkelhet, i djup kännedom af det högre lifvet eller i säker och fin psykologisk blick. Anvisad att lefva af sitt arbete, fann Adèle lifvet i England för dyrt och begaf sig 1796 till Hamburg, der hon skref en ny roman: „Emilie och Alfons eller faran att öfverlemna sig åt sina första intryck.“ Straxt efter freden i Campo-Formio begaf hon sig tillbaka till Paris. Den med så mycken moderskärlek omhuldade gossen trädde tidigt in vid hären såsom kavallerist. Grefvinnan Flahault tillvann sig ett högt anseende i Paris genom sina själsgåfvor och sitt taktfulla uppförande. Hon hörde till de damer, hvilka förstodo att undan revolutionsstormen till en ny tid rädda det gamla franska behaget i umgänget.

En stor kännare af den portugisiska litteraturen, som hade gjort sig känd genom sina studier öfver Camoens, José Marie de Souza-Botelka, lefde då såsom sändebud i Paris. Grefvinnan Adèle gifte sig med honom och blef markisinna de Souza. Imellertid utmärkte sig den unge Flahault så mycket i tjensten, att Murat tog honom till en af sina adjutanter. Oupphörligt steg han allt högre i de militäriska graderna och efter slaget vid Wagram utnämnde kejsaren honom till baron. Grefvetiteln erhöll han fyra år senare. Han egnade den nya dynastien hela sin tillgifvenhet och slöt sig isynnerhet till drottningen af Holland. Ludvig Napoleon nedlade regeringen öfver Holland år 1810. Hans gemål, Hortense Beauharnais, begaf sig till Paris, der hon såsom hertiginna af S:t Leu bebodde ett hotel vid Rue d'Anjou S:t Honoré. Baron Flahault hörde såsom grand ecuyer till hennes hofstat och blef snart hennes förtrognaste vän. F. d. konungen lefde imellertid i Grätz såsom privat person och arbetade på en roman i tre delar: „Marie eller kärlekens qval“ *(Marie ou les peines de l'amour).* Den 23 oktober 1811 föddes i en trädgårdspaviljon till det nämnda Pariserhotellet baron Flahaults och drottning Hortenses son, den nuvarande kejsarens halfbroder, den för några dagar sedan aflidne hertig de Morny. Bland de forna emigranterne, hvilka ännu alltjemt omsvärmade Tuilerierna såsom petitionärer, märktes äfven en grefve Morny med fru. Han hade först genom den nya lagstiftningen förlorat sin förmögenhet, och derpå sökt att genom spekulationer återförvärfva den i Port Louis på Mauritius. Men Mauritius tillföll engelsmännen, och det äkta paret Morny spatserade nu, temligen blottadt på förhoppningar, omkring i Paris. Oförmodadt blef grefven, som var barnlös, en morgon ombedd att komma till Flahault, som gjorde honom det förslaget att han skulle upptaga grefvinnans af S:t Leu nyfödde son såsom sin egen. Morny gick in derpå och erhöll för denna tjenst en summa af 300,000 francs, hvars rentor han lefde upp i Paris. Barnet erhöll sin första utomordentligt sorgfälliga uppfostran af sin farmor, markisinnan de Souza, tilldess han kunde inträda i Collège Bourbon. Senare blef han underlöjtnant vid ett kavalleriregemente, som låg i Fontainebleau. Hans öfriga lif hafva vi redan skildrat i n:o 13 af denna tidning. — Äfven den ätt, hvilken den nuvarande enkehertiginnan tillhör, har en märkvärdig historia. Hennes stamfar var en Dmitri Trubetzkoi, som vid den falske Demetrius' sida tappert kämpade för det polska inflytandet i Ryssland. Innan Michael Romanow besteg thronen (1113), var det just denne Trubetzkoi som ett mäktigt parti ville uppsätta på thronen. En närmare anförvandt till hertiginnan var Sergei Trubetzkoi, som var i spetsen för den militärsammansvärjning, genom hvilken kejsar Nicolaus skulle störtas.

Amerikanska Symaskiner.

The Singer Manufacturing C:o i New-York.

Litt. A. Maskiner för

Familjebehof:

Hvitsöm,

Damskräddare,

Mössmakare,

Paraplyfabrikanter,

Corsettfabrikanter.

N:o 1. Maskiner för:

Hattmakare.

N:o 2. Maskiner för:

Skomakare,

Skräddare,

Sadelmakare,

Segelsömmare.

Singer's Symaskiner, prisbelönta på alla Verlds-expositioner i Amerika, England, Frankrike och Tyskland, äro erkända af sakkunnige såsom de mest praktiska och varaktiga maskiner. Desamma sy med efterstygn, som äro de enda verkligt hållbara stygnen, lemna en stark och spänstig söm och äro försedda med alla nya inrättningar, såsom: Fållare, Snodd-, Gans-, Kantnings- och Rynk-apparater m. m.

Alla försäljningar ske med fullständig garanti, *äfven till landsorten*, och åtföljes maskinen af en fullständig beskrifning öfver dess behandling, som är fullt tillräcklig för inlärandet af dess begagnande.

Pris-Kuranter och öfriga upplysningar öfver hvad som rörer maskinen lemnas gratis och besvaras med omgående.

Herm. Meeths.
Fredsgatan № 15.
Stockholm.

Personer, som önska öfvertaga agenturen för landsorten, behagade hänvända sig till General-Agenten, Herr *J. Sonntag*, adress Herm. Meeths.

Hos Herrar *Levertin & Sjöstedt, Flodin, Bonnier*, m. fl. Bokhandlare i Stockholm finnes till salu:

Arkitektoniska Fragmenter m. m.

Skizzer från en utrikes resa 1863—64. Autografierade och utgifna af *A. Th. Gellerstedt*, Arkitekt; fotolithografiskt tryck af *Ph. Mandel.*

1:a häftet, innehållande: 1:o. Lemningar af romersk konst i S:a Frankrike; 2:o. Från romerska Campagnan; 3:o. Kandelabrar m. m. från Neapels museum; 4:o. Trappa och gård i Genuas universitet; 5:o. Antika bordsfötter.

2:a häftet, under pressen, innehåller: Fragmenter från Pompej; Scipionis Barbati sarkofag; Venustemplet i Pompej; Fattigmans-arkitektur från S:a Italien; Antika Vaser.

Arbetet är bestämdt att utgifvas inom $1\frac{1}{2}$ år i c:a 10 häften à 1,50 Rmt med 5 pl. $\frac{1}{2}$-folio i hvarje. Lösa häften säljas ej, utan behagade de ärade köpare af första häftet med sin namnteckning i dertill afsedda listor förbinda sig att de följande vid utkommandet uttaga och betala.

Uppgift 19.

Af H. Eichstädt.

Svart.

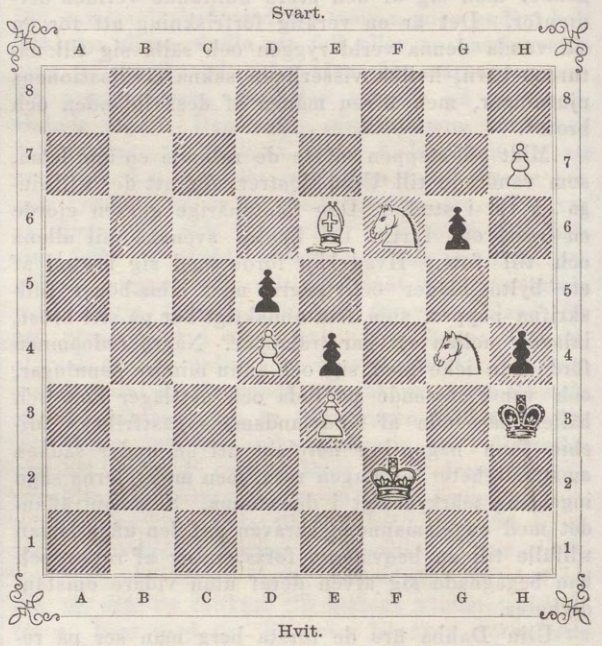

Hvit.

Hvit börjar och gör matt i tredje draget.

Lösning af uppg. 13 i n:r 12 ($^{25}/_{3}$).

1. Dg4—d1, *a)* Lf1—d3; 2. Te5—d5, *α)* Kc4—d5:; 3. Dd1—h5† Kd5— likg.; 4. Dh5—c5 ‡; *β)* 2. » , Ld3—b1† l. Kc4—c3; 3. Ka2—a3:, likg.; 4. D. l. T. ‡; *b)* 1. » , Kc4-c3; 2. Dd1—c1† (ej Ka2—a3:, hvilket strandar mot 2. » , Lf1—e2) Kc3—[1]b4:,—[2]d4,—[3]d3; 3. [1]Dc1—c5†, [2]Te5—d5†, [3]Lc8—a6† och 4. D—a5 (a3:) l. —c5 ‡; *c)* 1. » , Lf1—e2 (går L. åt höger, bortfaller det följande 4:de draget) eller e4-e3; 2. Te5—c5† Kc4—b4:; 3. Dd1—d4† Le2—c4†; 4. Dd4-c4:‡, eller: 2. Lc8—a6† Kc4—[c3]; 3. Dd1—c1† Kc3—[1]b4:,—[2]d4; 4. Dc1—[1]a3:,—[2]c5 ‡; öfriga, smärre varianter finnas lätt. — Insänd af *Hallongren* $^{31}/_{3}$, »*Skytteanum*» $^{3}/_{4}$, *Hfm* $^{5}/_{4}$, *Felldin* $^{9}/_{4}$, *P. B.* $^{13}/_{4}$. — Det intressanta och variantrika problemet förtjenar studeras.

Uppg. 20. Af lektor H. S. Cederschiöld, Wexiö.

H1;

A3;

F3;

B7, G2;

E2, G6, H5;

F5;

F2;

D8, E7;

F6;

E8, H4;

E5, G5, H3.

Hvit börjar och gör matt i femte draget.

Brefvexling.

J. S. (B. $^{8}/_{4}$): R. 10, 11, 14, 15, I, II.
P. B. ($^{13}/_{4}$): Svar enskildt.
A. W. (Göteborg $^{16}/_{4}$): Einverstanden. Die Lösung folgt nächstens.
Conrad (Mariefred $^{14}/_{4}$): R. 16, F. 14 (1. „ f7—f5!)
P. D. F. (Enköping $^{16}/_{4}$): R. 17 (B), 18. — Edert förslag att här i tidningen med eder fortsätta det afslutade partiet Hfm—B-gh kunna vi af grannlagenhetsskäl ej gå in på. — Berliner Schachzeitung har visst icke upphört; den har endast med detta år, det 20:de af dess tillvaro, erhållit en ny redaktion (E. v. Schmidt, redaktör af schackafdelningen i Ill. Familien-Journal, och J. Minckwitz).
H. G. C. (Falun & S. $^{5}/_{4}$): F. 12. (1. „ Kd6—e5:).
H. I-n (Göteborg $^{12}/_{4}$): F. 16 (på 1. Df2—e1† — ej Dc7—d8, ty beteckningen räknas alltid från Hv. — spelar Sv. Lf4—e3 och öppnar derigenom fältet f4 för sin Kung). — Benämningen *Springare* i st. f. Häst, fullt ut lika svensk som denna, har bland andra företräden äfven det att lämpa sig vida bättre för sammansättningar (ss. Springarspel).
A & J. ($^{17}/_{4}$): F. 16 (1. „ , Ta8—a1†).
C. H. J. (Christinehamn $^{17}/_{4}$): R. 16, 17 (A); F. 14 (1. „ , f7—f5!), 15 (1. „ , e5—d4: och 2. „ , Kd5—c5 jemte 3. „ , h2—h1 S†).
Albicilla (Uddevalla $^{17}/_{4}$): R. 14—17 (A, B). *I uppg. 18 bör tilläggas en svart Bonde på D3,* ej för den variant som ni menar (ty *den* hindrar icke matt i 3 drag) utan för något helt annat, som vid lösningen, i nästa nummer, skall visas.

Den 20 april. **J. G. S.**

Bref med lösningar, förfrågningar eller annat rörande denna schackafdelning — hvilka i tidningen besvaras — sändas antingen till J. G. Schultz, Stockholm, Skärgårdsgatan N:o 10, eller till

Redaktionen af Ny Illustrerad Tidning.

IWAR HÆGGSTRÖMS BOKTRYCKERI.

NY ILLUSTRERAD TIDNING.

№ 17]. Utkommer hvarje Lördag. Stockholm den 29 April 1865. 12 Rdr årgången. [1a Bandet.

Innehåll: Hågkomster från en resa till Amerika af Måns Månsson. II. Hafvet. — Sprängningsarbetet under Södermalm (plansch). — Våren kommer! poem af E. Sehlstedt. — En liten utflygt bland stjernorna. — Ett pantlånekontor i Paris (plansch). — Genom ett par svenska glasögon. Jemförelser och scener, Här och Der, i Söder och Nord, upptecknade af J. A. Malmström. Första serien (plansch). — Ett stycke svensk konsthistoria. II. — Teater och Musik. — Krönika. — Hvarjehanda. — Schack. — Rebus.

Hågkomster från en resa till Amerika.

Af

Måns Månsson.

II.

Hafvet.

Nu vill jag för omvexlings skull hoppa ifrån foglarna ned till fiskarna. Af dessa har jag icke mera än en enda att berätta något om, men denne ende är ett lejon, det är hajen. — Hvad ormen, ända ifrån Boa constrictor förbi skallerormen ända ned till espingen, är i land, det är hajen till sjös. Och hade Gud icke gifvit de första menniskorna en trädgård till boställe, utan satt dem ombord på en skuta, så kan man vara viss på att det ondas princip hade blifvit personifierad under skepnaden af en haj; en sjöman anser honom också ingenting annat vara än rent af en d—l, som både kan och vet mycket mera än folk tror honom om, som alltid *vill* göra ondt och icke så sällan är i stånd dertill. Samma snabba och instinktartade förskräckelse, som ormens ilskna hväsande och rutiga skinn ingifver den ensame vedhuggaren i skogen eller den barfota smultronplockerskan på heden, känner också seglaren, då han ser den ökända fenan i lurande tystnad smyga efter i hans kölvatten, och en hemsk uppenbarelse är hon ock, det är onekligt. Men knappt har den första känslan hunnit lägga sig, förr än hatet och hämnden ovilkorligen göra sig gällande, så väl i land som till sjös, och enda skilnaden är den, att bonden griper till påken och sjömannen till sin krok.

Jag såg icke mera än en haj på hela resan och han följde oss, i mera än två dagar, tydligen i föga vänliga afsigter. I synnerhet hade han en manöver för sig, som icke kunde annat än i högsta grad förarga oss och det var, då han helt vackert smög sig ur kölvattnet och i en stor sväng, som försatte honom utom synhåll, begaf sig för om skeppet, der han krökte sig ihop till en otäck och oformlig massa med buken uppåt, låg död stilla och lät oss passera än på den ena sidan och än på den andra. Han trodde nog att ingen skulle känna igen honom och att det under förbifarten händelsevis kunde vankas något godt, en barnunge till exempel; men det fanns gammalt folk ombord, som kände till hans streck och han vann intet annat än att man pekade finger åt honom. Skansgastarne sade väl, att det skulle blifva lik ombord, innan han öfvergaf skeppet och så trodde äfven han kanhända, men han blef narrad och gick på sistone sina färde. Vår jagtlust ville visserligen göra sig gällande och vi talte redan om hajkrokar och harpuner, men, belamradt som skeppet var med emigranter och annat, fingo vi icke ställa till för stort spektakel, utan blef detta nöje oss lofvadt till hemresan. Möjligen hade vår uppvaktare hört detta, ty under hela vår återfärd höll han sig undan.

Att fånga honom är den minsta konst i verlden: man sätter ett bra köttstycke på en duktig krok, som dock närmast måste vara fastgjord i en ketting, ty en hamplina skulle han bita af i ögonblicket och svälja både agn och krok. Detta skälmstycke låter man släpa akterut, och hajen dröjer icke länge att kasta sig deröfver. Ock så snål är han, att gång efter annan griper han sitt byte, fastän kroken redan har gjort stora rispor i hans svalg och måste han sålunda slutligen fastna. Och får en skeppsbesättning sin arffiende väl om bord, då är den uslingen också ett hemfallet offer åt hämnden och de mest blodiga pojkstreck; de slå och de stinga honom och skratta åt hans, likväl långt ifrån komiska, krumbugter, de hugga af honom stjert och fenor och vräka honom i sjön, arm och oduglig till både godt och ondt; eller de surra ett tomt vattenfat vid hans akter och sända honom ut på en kryssning der all den förskräckelse han åstadkommer endast drabbar honom sjelf. Stackars kräk, i sjön är han eljest en herre som kan äta upp en märsgast i tre munsbitar och der är skapelsens mästerstycke icke värd mera än minsta löja; på däck är situationen så till vida ändrad, att hajen är värd ingenting, och menniskan? — Jo, hon är mera än en haj. Hon är jemnt upp lika god som vedhuggaren, hvilken fröjdar sig åt ormens lekfulla rörelser i myrstacken eller hans skämtsamma slängar med en tjuga om nacken och snus i munnen. Bilden är icke vacker, men likafullt tillämpad mångenstädes der hvarken torpare eller hajar eller ormar eller matroser någonsin få sätta sin fot; tillämpningen måste då likväl ske med mera afseende på det passande och på svaga nerver än hvad som kan låta sig göra i ett sådant oborstadt sällskap, hvilket jag derföre också skyndar mig att lemna, blott med den slutanmärkningen att i alla former trifves mycket förutom det sköna.

Tumlarne voro slutligen af allesammans det gladaste sällskapet och onekligen det mest komiska som rörde sig i det stora vattnet. Brådtom hade de alltid, hvad de nu hade för sig och mot vinden skulle det gå, hvilket gjorde att vi alltid reste åt samma håll, ty vare sig nu, att det var vi som vände oss mot vinden eller vinden som vände sig mot oss, alltid voro vinden och vi i opposition mot hvarandra, men tumlarna hade vi på vår sida. När sjön var stilla och dyningarna låga, sågo vi aldrig mera af dem än ryggarna, hvilka de, med en otrolig färdighet och kanhända artighet mot oss eller hvarandra eller någon annan, lyfte öfver vågen, böjde och försvunno sedan, allt med en sådan fart, att vi hörde huru vattnet fräste om dem. Men när det blåste friskt och sjögången hann att höja sig, då lekte de ystert i sjöarna, och midt ur en vattenvägg, bygd

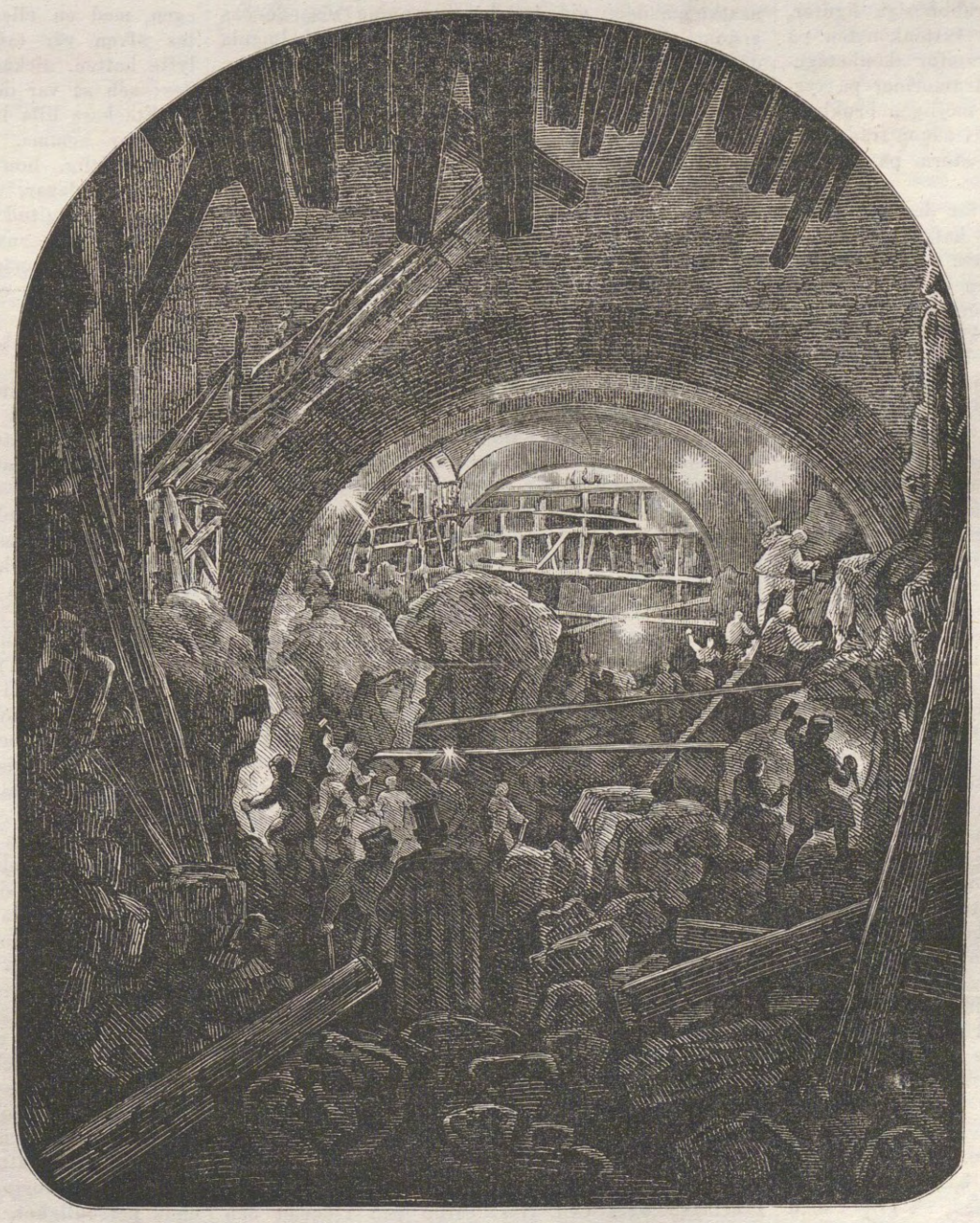

SPRÄNGNINGSARBETET FÖR SAMMANBINDNINGSBANAN UNDER KÄLLARHVALFVET TILL WALLÉNSKA HUSET. Originalteckning af C. S. Hallbeck.

för sekunden, kunde man få se hela tolften komma sättandes som simmagistrar med de vackraste kilsprång ned i djupet. Och det märkligaste var att de kommo och försvunno allesammans precis på samma gång, liksom hade de exercerat sin manöver för den noggrannaste rekrytofficer i svenska armén. De kommo likväl icke ensame, dessa flockar, utan i hundrade och tusendetal, fastän alltid delade i småplutoner, fyllande sträckor af hela qvadratmil med lif och rörelse och magisterhopp i alla möjliga perspektiva storlekar, skuttande långt, långt bort vid horisonten som små syrsor eller ännu mindre hoppare. De, som kommo oss så nära, att de fingo någon notis om skeppet, tycktes blifva lika glada som vi att få någonting nytt att sysselsätta sig med, och som de af sina redare syntes hafva mottagit särdeles liberala instruktioner, så tvekade de aldrig att ändra kurs allt efter som lynnet gaf dem in: och från styrbord och babord och akter kommo de rännande med tjugo knops fart, som om de hade velat platta sina långa trynen mot fartygets jernplåtar. Vanligen är deras höga nöje, då de göra en seglare äran af sitt sällskap, att leka framför hans bogar, der kölen till deras förnöjande bryter vågen i skum, men vår propeller tycktes nu hufvudsakligen utgöra föremålet för deras förtjusning och omkring honom trängde de sig också i tjocka stim. Jag väntade allt ibland, att en och annan af våghalsarna skulle få på näsan af våra hundradesextio hästkrafter, men de hade nog samma både omdöme och färdighet, som hundarna visa i land, att iakttaga rätta afståndet från ovänliga hofvar, och de hade äfvenledes samma lycka och kilade dessutom om hvarandra under, öfver och på sidan med en brådska och i ett virrvarr, så att man kunde blifva yr i hufvudet af att se på dem. Och när de hade fått nog af det nöjet, så bar det åstad igen förut och mot sjön och mot vinden. Vi kunde se dem huru de kilade och huru de hoppade upp och hoppade ner och slutligen hoppade så långt bort, att vi efter en half timmes tid icke sågo dem mera.

Vackra voro de just icke, utan egentligen blott ena löjliga, långnästa figurer, hvilka man likväl aldrig fick tillfälle att nogare betrakta, snabba och rörliga som de voro. Så mycket såg jag likväl att annorlunda var deras uppsyn än hvad våra sköna konster gifva vid handen, hvilka af de lustiga springarna hafva gjort helt andra trubbnosiga figurer, sådana der, som man får se i vattenkonsten på Drottningholm eller på taflor framför skönhetsgudinnans snäckvagn och med små amoriner på ryggen, rätt vackra kräk eljest och möjligen brukbara i vackert väder och smult vatten i någon trädgårdsdam, men icke att sätta ut i en storm på Atlantiska hafvet.

Äfven tumlarne äro utsatta för den menskliga rofgirigheten; men som de aldrig hafva tid att låta meta sig, så hugga sjömännen dem med harpuner. Somliga lära äfven äta dem, sedan de på åtskilliga märkvärdiga sätt blifvit tillagade och anrättade, men det är egentligen blott för att kunna säga åt sig sjelf och andra att man har fått färskt till middagen, ty vore det något godt, så är jag säker om att jagten vore vida mera liflig, än hvad nu förhållandet är.

Härmed tager jag farväl af djurverlden i hafvet. Sjökalfvar, maneter och andra otäcka blötdjur flöto nog här och der förbi, men de sågo mig allting annat än behagliga ut, så att jag lemnar dem att vara der de äro. Icke skall jag heller mycket oqväda de små fosforlysande varelser, som i ormrörelser slingrade sig hit och dit i vårt kölvatten och vid våra sidor. Jag har om dem ingenting mera roligt att berätta, än att de höllo mig uppe på däck väl länge om qvällarna med den glans de spridde i våra fjät. Propellern höll bal och valsade om med dem hela nätterna, och eklärerings bestodo de sjelfva, så att skeppet dansade i ett haf af eld och lågor. Men jag lemnar äfven dessa stjernor och vänder mig nu till den menskliga samfärdseln till sjös — icke inombords, ty derom gjorde jag sista gången ett ganska långt kapitel, utan till det umgänge, som försiggår sammanträffande fartyg imellan.

Att möta ett skepp på atlantiska oceanen hör ingalunda till sällsyntheterna; tvärtom, det vore sällsynt att under en half vecka få ensam rå om hela synfältet; det väcker sålunda föga uppseende, då en seglare anmäles synlig vid horizonten, och underrättelsen derom kommer till vakthafvande befälet mera såsom en anmärkning i förbigående än såsom en officiel rapport och blifver äfven i öfverensstämmelse dermed mottagen. Man har sett något hvitt sticka upp der borta vid synranden och man antager att det är en seglare. Man nöjer sig oftast med detta antagande, men har man godt om tid och intet annat att roa sig med, så griper man till sin kikare och får se, att det hvita är ett bram- och boven-bramsegel, men masten som bär dem båda, hon står i vattnet. Man kan nu se på hvad bog fartyget seglar och hvad kurs det håller. Man kan till och med någorlunda gissa hvilken hamn det stäfvar till och möjligen äfven hvad last det har att bära och hvarifrån den lasten förskrifver sig. Alltsammans bara gissningar förstås. Medan man nu funderar och samspråkar om allt detta, hvartill man har god tid och hvarvid man riskerar så litet med sina påståenden, enär man svårligen kan någonsin blifva beslagen, höjer skeppet sig så småningom och man kan börja att undra hvad landsman man har för sig, ty fartyget gömmer ännu sin skylt i flaggkistan och man har intet annat att hålla sig till än fysionomien: dubbla märsrår häntyda på en amerikan, tätt afhuggna toppar på en engelsman, en egen skärning af märsseglet förråder en fransman o. s. v. Vi nalkas hvarandra med växande hastighet, ty Ernst Merck går visserligen i motvind, men dock med ånga, och främlingen kommer med läsegel både om styrbord och babord, och jag vill dessutom icke göra tiden långsam för min läsare, utan låter nu till och med skrofvet synas. Vi passera hvarandra tvärs på en half sjömils afstånd, men ändå se vi icke till någon flagga. Det vore nog roligt att få se henne, ty till sjös är det alltid roligt att hafva någonting att se på och reflektera öfver, och ville vi sola vår blågula duk en smula, så torde nog kamraten bekänna kort. Men Ernst Merck är ett stort, stort jernskepp, riggadt med fyra master och ånga uppe, Ernst Merck kan icke nedlåta sig att komplimentera alla små barkskepp, som kanske till och med vore amerikaner, hvilka aldrig besvara en höflig helsning, och då hade man för sin artighet intet annat än förargelse. Nej, det är bättre att vi låtsa vara gamla blaserade sjömän, som icke få förråda någon barnslig nyfikenhet: vi komma öfver ens att förakta den der skutan, hon får vara hvem hon vill och hon får gå hvart det henne behagar. Hon begagnar sig också af tillåtelsen och är redan en half mil akterut: hennes öde är att glömmas och vårt att sträfva framåt med blicken mot vårt aflägsna mål. Och länge dröjer det icke innan en ny seglare, hög och ståtlig, dyker upp vid horizonten, hans kurs kommer att föra honom en mil nära oss och han är snart uppe på samma höjd af vattenklotet som vi. Vi se hans svartglänsande bogar lyfta sig på den ena sjön för att skummande störta sig ned på den nästkommande, vid hvarje stampning visande oss genom våra kikare hela längden af sitt halmgula däck, å hvilket några spridda sjömän synas röra sig. Se, nu vanka ett par man akter ut: få se om de icke tänka hala upp en kompliment under mellangaffeln? Riktigt, der höjer sig någonting — en flagga. Tänk om det vore den svenska! Nej, det är det icke, hon är engelsk; men den svenska svajar just nu bakom oss öfver Ernst Mercks akter: vi äro redan i full aktion med det främmande skeppet, striden är en artighetens strid och våra vapen äro höflighet och komplimenter. Se nu bara huru skeppet riggar sig! hela krysstoppen är klädd med fladdrande och brokiga dukar, det ser ut som om man ville fira en fest ombord der. — „Det är ingen fest, herre“ säger förste styrmannen, „utan hon signalerar. Tag nu reda på hennes nummer! flaggorna stå afmålade på kikaren.“ — Och genom att ömsom titta *i* kikaren och ömsom *på* honom få vi veta hvad hennes flaggor betyda, och hvar och en af dem betyder intet annat än en siffra; tio stycken sådana stå målade på våra kikare, från och med noll till och med nio. Af flaggorna på seglarens krysstopp är nu exempelvis den öfversta 7, den dernäst 8, den tredje 2 och den fjerde 5. Allt hvad skeppet säger oss är sålunda 7825, och aldra öfverst sitter en blå pendant med en hvit rundel uti. Nu hafva vi läst af flaggorna riktigt och hissa en af våra nummerflaggor på vår mesantopp och dermed uttrycka vi fullständigt och begripligt att vi anse oss riktigt hafva uppfattat hvad vi haft äran att i förtroende få veta. Seglaren firar då sina brokiga signaldukar och helsar tre gånger med sin flagga från gaffeln, vi göra sammaledes; dermed är affären slut och vi försvinna småningom från hvarandra. Men förste styrman skjuter ihop sin kikare, går till däckshytten och slår upp en stor bok: det är Marryats signaltabeller. Pendanten öfver signalen ger honom anvisning på den rubrik hvarunder han skall vidare söka. Han finner derunder: N:o 7825: „the Duchess of Southerland from Bristol“ och vid åtta glas inför han i loggboken, att vi klockan elfva förmiddagen mötte ett fregattskepp som visade engelsk flagg och signalerade sig vara the Duchess of Southerland från Bristol. Och när vi nästa gång komma i hamn, så anmäler han händelsen på vederbörlig ort, och så kommer alltsammans in i tidningarna, till stor gamman för försäkringsbolaget och fraktegarne och rederiet och besättningens föräldrar och små fästmör i land.

Man må väl undra huru dessa ostadiga och kringfarande ting, som kallas skepp, hafva fått in namn och adress i Marryats signalbok; men saken är den, att försäkringsbolagen, som hafva sina agenter och utliggare i snart sagdt hvarje hamn och vid hvarje varf, äro ganska intresserade af att känna till sina flytande skyddslingar på hafvet, och agenterne äro derföre skyldiga att från alla land rapportera hvartenda nybygdt fartyg, som går af stapeln och sålunda kommer detta in i den stora boken, der det visserligen mången gång kan få stå i åratal efter sin undergång, men hvad gör det? Det upptager bara ett nummer och sådana hafva vi ju till öfverflöd. För öfrigt finnas tusendetal af andra nummer upptagna i dessa tabeller, innehållande underrättelser, varningar, frågor och svar, beräknade för alla möjliga och tänkbara händelser och belägenheter till sjös, så att man en mil eller par ifrån hvarandra kan på det sättet föra ganska lediga och underhållande samtal.

Stundom hände det att någon liten brigg eller skonare dök upp för-ut i lovart och, ett, tu, tre, visade en flagga och föll af, tydligen i akt och mening att skära vår kurs så nära intill oss som möjligt. Jag för min del kunde icke undgå att finna manövern misstänkt och började att tänka på sjöröfvare eller åtminstone sydstats-kapare och undrade just huru mina bondgubbar och unga Stockholmare skulle hålla färgen vid en allvarsam äntring. Befälet gaf genast åtskilliga ordres och jag trodde att man skulle sätta några gamla sablar i våra händer, och en af besättningen sprang ned i rummet, icke af räddsla, så vidt jag kunde döma af hans lugna fysionomie, utan för att hämta vapen, förstås, men när han kom upp igen, hade han icke så mycket som en liten nyckelbössa med sig, utan endast en stor svartmålad trädtafla. Godt, tänkte jag, vill piraten inskränka sig att skjuta till måls på den der, så skall jag försöka att hålla mig så långt ifrån henne som möjligt. En af styrmännen kom med en kritbit för att sätta en prick på taflan, men (ingenting fick gå efter min beräkning) han skref i stället måttet på en cirkelbåge: 20° 30′ eller så vid pass och det med siffror, som voro alnshöga. Och när jag såg bort till det misstänkta fartyget, så minsann såg jag der icke en likadan tafla, hållen i vädret af ett lefvande frågetecken i oljad sydvest och röd ylleskjorta, och på hans tafla stod skrifven samma formel som på vår egen, med en eller par minuters skilnad. Nu lyftes äfven vår tafla till påseende, man jemförde, lyfte hatten, nickade, helsade med flaggan och skildes; och så var det slut på hela röfvarehistorien.

Stackars lilla brigg, hon visste icke rigtigt hvar hon var hemma, hennes chronometer var kanske icke pålitlig, hon hade, kanhända, icke sett solen på några dagar, och hon var glad att nu få veta på hvad longitud hon befann sig. Man sade mig sedan, att så snart man ser ett skepp lemna sin kurs och söker närma sig en annan seglare, så kan man vara säker om, att det icke har något annat ärende än detta. Såvida det icke händelsevis är en sjöröfvare, tänkte jag, men sade ingenting.

Någon svensk seglare sågo vi aldrig på Atlanten, åtminstone ingen som gaf sig tillkänna; men i Nordsjön och i Engelska kanalen passerade vi ganska många. Ett och annat strök tätt under vår sida, bekanta sjömän sågo hvarandra ett ögonblick, helsade, frågade, svarade helt kort och försvunno sedan för hvarandra. En sjöman har ofta icke mera glädje af sina bästa vänner; de kunna mötas hvart femte år och ändå mera sällan i Kanalen eller Öresund, den ene kommande ifrån Peru, den andre på väg till Kanton, de känna igen både skepp och vänner, de vinka och ropa: god dag, bror! hvarifrån kommer du? hvart skall du gå? farväl med dig! — Och ändå kunna de hafva så mycket att säga hvar andra om barndoms- och reseminnen och helsningar från och till gamla kära vänner. Men sådant får uppskjutas till nästa gång, och då går det nog på samma sätt, de få bara litet mera att gömma på.

Men på långa resor såsom till Australien, då man kan vara glad att få se en seglare i månaden eller högst två, då flaggas och signaleras när två segeldukstorn dyka upp inom samma synkrets. Och är det då två svenskar som mötas, så hålla de nog till hvarandra, och den ene gubben (så kan en tjugufemårig skeppare tituleras af den gråhårigaste matros) sätter sig i sin gigg och helsar på den andra, undfägnas och vänder om och betalas med en kontravisit, och som en beskedlig passadvind och ofta en stiltje under dessa latituder ingen oro åstadkommer i toddyglasen, så skiljas gubbarna vanligen ganska uppiggade för att med nytt och friskt mod fortsätta hvar och en sin ödsliga kurs.

Föröfrigt kommer jag från hafvet blott ihåg en enda personlighet, ett fruntimmer, med hvilken jag likväl aldrig fick äran att göra personlig bekantskap, men hvilken jag likväl lärde känna genom de upp-

tåg och rent ut sagdt, pojkaktigheter som hon roade sig med att åt oss arrangera. Det var Fata Morgana, samma älskvärda dame, som bygger tempel och slott på Visingsö, till nöje och spektakel åt Vadstenaboarne, både kloka och galna. Hon uppvaktade oss synnerligen i Lawrence-flodens mynning vid New Foundland med de mest uppsluppna påhitt, presenterade oss fartyg, som seglade rent af i molnen, till och med upp och nedvända, om det skulle vara rigtigt väl; äfvensom landskap, ställda på hufvudet, med stranden i vädret och bergstopparne snuddande vid vattenbrynet och mycket annat spektakel, som jag omöjligen i systematiseradt skick kan för min läsare göra åskådligt.

Jag har äfven anledning förmoda, att hon ingalunda behandlade oss med någon större aktning, då hon behagade förevisa oss för någon seglare i närheten; och jag nekar icke, att den tanken förargade mig, att man sålunda skulle se mig till sjös med benen i vädret. — Och som jag icke heller vill försätta min läsare i samma kritiska läge, så afbryter jag nu mitt bottenlösa prat om hafvet, förvissad dessutom, att läsaren i likhet med en viss annan person (*sans comparaison* för öfrigt) har den billiga pretentionen, att då man en gång har blifvit tagen i båten, så bör man också blifva förd i land.

Våren kommer!

Våren arbetar allt hvad han förmår:
Fyra par lärkor jag såg väl i går,
Och sipporna trollas
Ur mossa och mull,
Och skyarna fållas
Med gull.

Vårsolen löser, beställsam och varm,
Silfverne pantsar från fjällarnas barm;
Och lyrorna knäppas
I björk och i tall,
Och bäckarna släppas
I vall.

Trastarna skratta åt ekorrens språng,
Torndyflar gäspa vid myggornas sång,
Och myrorna pusta
I svettiga fjät,
Och spindlarna rusta
Med nät.

Hafvet sig mornar i vårsolens brand,
Ligger på rygg med sin spegel i hand,
Och molnen de segla
Som »långskepp» förbi
Och näpet sig spegla
Deri.

Fisken, som vintrat i djupaste dyn,
Tittar ur vågornas fönster mot skyn.
Så glada och trygga
De plaska vid strand,
Och hugga en mygga
Ibland.

Måsarna komma från varmare bad,
Bleka om näbben och smala om vad.
Och strömmingen sätta
De efter i ett,
Och aldrig jag mätta
Dem sett.

Maj och hans sköna, förträffliga fru,
Flora, ha mycket att pyssla med nu;
Ty jorden skall städas,
Se'n vintern har flytt,
Och blommorna klädas
På nytt.

Men tiden har brådt, allt skall gå i galopp,
Och vårsolen kältar på blad och på knopp.
Damborste och viska
Tar zephyr i hand,
Och böljorna diska
I strand.

På Guds magt är vintern nu långt härifrån,
Och långnäst i Lappland står »Vindsvales son».
Och hafsörn och ärla
Och småkryp i mull —
Allt mår nu som perla
I gull.

Ja, mjukis! du sköna, du herrliga vår!
Välkommen med solsken, herdar och får!
Blif hos oss nu stadig
Och häfda ditt namn:
Kom, låt mig få ta dig
I famn!

E. S—dt.

En liten utflygt bland stjernorna.

Vår jord är det skepp på hvilket vi, omkretsande solen och släpande månen med oss likt en båt, segla genom verldsrymden. Den rymd, som vi hvarje år genomfara, synes oss, beräknad efter de på vår jord förekommande afstånden, vara ofantlig. I förhållande till hela verldsrymdens storlek är den dock i högsta grad obetydlig. Vår jord behöfver för sitt omlopp omkring solen ett helt år, men Neptun fulländar samma vandring först på 164 år. Om man sålunda räknade efter våra år, så skulle en åttiotvåårig gubbe härnere på jorden endast vara ett halft års dibarn uppe på Neptun, och en Neptuns-dame, skulle visa en förtidig mognad, om hon med 2,296 år på nacken redan började tänka på att gifta sig. Hon är nemligen deruppe endast en slinka om fjorton år. Den israelitiska tideräkningen tillägger vår jord en ålder af 5,625 år. Detta gör icke fulla 35 Neptuns-år. Grefve St. Germain påstod sig hafva ätit körsbär tillsammans med Pontius Pilatus och Julius Cæsar. En Neptunsherre i sina bästa år skulle betydligt kunna öfverbjuda den skräflande adepten och säga, att han vore född samtidigt med jorden.

Neptun hör dock till vårt solsystem. På andra sidan om detta visa sig för våra ögon ännu andra solsystemer, bland hvilka vårt helt och hållet försvinner som en obetydlig enhet. Vintergatan visar sig på vår himmel såsom en lysande strimma, medan den dock i sjelfva verket är en ofantlig massa af stjernor. W. Herschel har med sitt jätte-teleskop undersökt denna stjernklunga och genom sina beräkningar kommit till det resultat, att hela vintergatan innefattar icke mindre än aderton millioner solar! Vintergatan är imellertid endast ett af de många stjerntöcknen på vår himmel. Det finnes på denna en stor mängd vintergator, hvilka endast teleskopet kan upptäcka. Hvarje utvidgning af vårt synfält genom förbättrade kikare afslöjar för oss nya stjernmassor. De som äro oss närmast upplöser teleskopet i tydliga stjernor, men de aflägsnaste synas äfven genom de mest fulländade instrumenter såsom små hvitaktiga, i den omätliga rymden försvinnande töcken. På andra sidan om denna af oss knappast urskiljbara dimma följer den ena rymden på den andra, och vida öfver de gränser, som vår oupphörligen sig utvidgande inbillningskraft skulle vilja anvisa för Naturens outgrundliga skapelse, kretsa solar och månar.

Känsla och förstånd uppresa sig mot att söka ändamålet för denna i sin omätlighet obegripliga verld deruti, att allt skulle tjena menniskan till nytta och nöje. „Verlden är icke skapad för några dussin uppblåsta dvergar,“ så yttrar Cyrano de Bergerac, „och solens eld har icke blifvit antänd derför, att dess ljus skulle hindra menniskorna att ränna med näsan mot väggen, eller för att dess värme skulle låta deras kålhufvuden frodas.“ Mera allvarligt uttryckte sig skalde-filosofen Lucretius för två tusen år tillbaka: „Hela denna synliga verld är icke den enda i naturen, och vi måste tro att det äfven finnes andra jordar, andra väsenden och andra menniskor i andra trakter af verldsrymden.“ Denna tro, som i verldsaltet låter oss skåda ett omätligt rike, der lifvet utvecklar sig uti de mest skiftande former, har hysts af de djupsinnigaste tänkare, från de grekiska filosoferna till Herschel, Arago och Humboldt. Så mycket häraf, som kan framställas såsom vetenskapliga satser, har skett genom Pariser-astronomen Camille Flammarion i ett gediget arbete, hvilket en tysk astronom Adolf Drechsler sedan bearbetat i ett för kort tid sedan utkommet verk, benämndt *Die Mehrheit bewohnter Welten.*

Bland sådana män, som antogo ett af lif uppfyllt universum och i stjernorna icke blott sågo stumma tjenare åt menniskan, hafva i alla tider befunnits svärmare eller skalder, hvilka behandlat sitt ämne såsom deras fantasi ingifvit dem. David Fabricius, en lärd i sjuttonde århundradet, påstod sig med egna ögon hafva sett invånare i månen. Detta var icke sannt, svarade Pierre Morel, men deremot skulle man kunna se mån-menniskorna, om man lärde sig att bygga ett luftskepp och i vår atmosfers högsta regioner med en stark kikare betraktade den i fråga varande himlakroppen. I England skref F. Godwin ett verk: „Menniskan i månen eller den af den spanske äfventyraren Dominik Gonzales företagna resan inom Månens verld.“ Ännu i våra dagar gjorde en liten bok öfver månen, öfversatt på alla språk, sin rund omkring verlden. Den utgafs i den yngre Herschels namn, hvilken då vistades på Goda Hoppsudden för att anställa astronomiska undersökningar. Den verklige författaren skall hafva varit en amerikanare vid namn Locke. Namnet, som han usurperade, och en ganska god kännedom af astronomien och teleskopet förvärfvade honom förtroende bland den ovetenskapliga mängden och tvang till och med en astronom, sådan som Arago, att bryta den förnäma tystnad, hvaruti vetenskapen vid dylika mystifikationer plägar insvepa sig, och vid en session i Institutet bevisa omöjligheterna af de i denna bok omtalade upptäckterna.

Författaren af denna bok hade sett allting på månen så nära, som om han endast hade befunnit sig på några hundra fots afstånd. Att vi äro månen tillräckligt nära för att kunna träda i korrespondens med dess innevånare, är en åsigt som uttalats af en förtjenstfull naturforskare, fysikern Brandes. Stödjande sig på den tanken, att hvarje förnuftigt väsende, huru det än är organiseradt, måste hafva geometriska begrepp, emedan dessa icke äro beroende af yttre gifna vilkor, utan äro allmänna och nödvändiga, gjorde han följande förslag: Man bör i en tropisk, flack, af yppig växtlighet mäktig trakt af möjligast likmätiga naturbeskaffenhet anlägga en stor plantering, som i fogelperspektiv bildar en geometrisk figur och så mycket som möjligt framstår skarpt och tydligt skiljd från den öfriga omgifningen. Om denna blefve tillräckligt stor för att tydligt observeras af några månmenniskor, så skulle dessa våra grannar gissa vår afsigt och utan tvifvel tänka på att gifva oss ett lämpligt svar. — Hvad en astronom yttrar om våra utsigter att kunna upptäcka månens bebyggare visar det Brandeska förslaget vara fullkomligt opraktiskt. „Lyckades det oss,“ säger Mädler, „att med en tusenfaldig förstoring göra goda observationer på månytan, skulle föremålen på densamma likväl icke synas tydligare än för det obeväpnade ögat på ett afstånd af femtio mil, och äfven det skarpaste öga är icke i stånd att varseblifva en menniska, en häst eller dylikt på *en* mils afstånd. Men måhända skulle man kunna se ett byggnadsverk eller dylikt? Äfven i detta fall är det svårt att vänta sig något resultat. Ty äfven om det lyckades oss att varseblifva en arkitektonisk produkt af Cheops-pyramidens eller Peterskyrkans storlek, hvem skulle väl för oss uttyda en sådan liten punkt?“

Såsom det nuvarande teleskopet visar oss månen synes den öde och tom. Dessa iakttagelser berättiga oss dock icke, på vetenskapens nuvarande ståndpunkt, att bestämdt yttra oss om huruvida denna planet kan bebos eller icke. Om äfven bristen på haf och följaktligen på allt slags vatten på den mot oss vända månhalfvan vore fullt ådagalagd, anmärker Flammarion, så skulle det dock icke dermed vara bevisadt att månen icke kan bebos. Nära ena hälften af månens yta är oss fullkomligt förborgad och skall evigt blifva oss obekant; der kunna ganska väl haf begränsa fruktbara länder, och skuggrika skogar betäcka bergen; der kunna djur möjligen hafva funnit en bostad och vilkoren för sin tillvaro; der kunna äfven menniskor lefva och njuta af lifvet, utan möjlighet för oss att veta någonting derom. Hvad slutligen mån-atmosferen beträffar, så hafva vi visserligen icke hittills märkt någon sådan, men deraf följer icke, att månen ej har någon sådan, utan endast, att vi icke ega medel att varseblifva densamma. Det är för ingen del omöjligt att det derstädes finnes en temligen låg luftkrets, som endast höljer dalar och slätter, utan att derför uppnå spetsarne af de ansenliga berg, som våra kikare hafva upptäckt.

Utom månen räknas äfven den lilla Vesta till de planeter som icke hafva någon atmosfer. Om alla de andra planeterna veta vi, att de icke sakna detta grundvilkor för lifvet. På Venus bevisas dess befintlighet genom gryningsfenomener och molnartade fläckar. I sina *Harmonies de la Nature*, lemnar Bernadin de Saint-Pierre en synnerligt poetisk beskrifning på klimatet och naturen på denna lilla planet, vår älskliga aftonstjerna. Pater Athanasius Kircher å sin sida har gifvit dessa Venus-landskap passande bebyggare. I sin extatiska himlafärd skildrar han dem såsom ungdomliga väsenden af herrlig växt och tjusande skönhet. „Deras kläder, genomskinliga som kristall, gnistrade i brokigt färgspel med hänförande glans i solens strålar. Somliga dansade efter klangen af lyror och cymbaler, andra fyllde luften med vällukter och strödde ljufligt doftande blommor med fulla händer ur sina korgar, hvilka ständigt ånyo fylldes.“

Saturnus är för aflägsen för att våra astronomer skulle kunna upprätta någon karta öfver honom, sådan vi ega öfver månen. Äfven öfver Mars har man lyckats göra en dylik karta. Likasom hos oss visar sig på Mars en region af evig is vid båda polerna, på hvilka följa en nordlig och sydlig polkrets. På vårt halfklot gifves det mera vatten, och fördelningen af vatten och land är annorlunda än på Mars. Våra tre gamla verldsdelar omgifvas af haf, och äfven Australien och Japan äro öar, till hvilka en hel archipelag sluter sig. På Mars saknas öarne, och alla vatten samla sig i ett ofantligt innanhaf, från hvilka talrika vikar utgå och i synnerhet vid eqvatorn och mot sydpolen skjuta djupt in i fasta landet. Att detta haf är ett verk-

ligt haf, detta se vi af de dunster, som uppstiga öfver detsamma och draga bort såsom moln, för att uppfriska fasta landet och framalstra de stora snöfälten vid polerna. En förstoring och förminskning af dessa snöfält under årstidernas vexling kan man urskilja medelst teleskopet.

Den bana. som den jättelike Jupiter med roteriska rörelser ega rum på dess yta, än i kretsen af de mörka molnmassorna, än i de förmodade hafven eller nära öfver det antagna fastlandet. Man vet äfven med säkerhet, att ett slags passadvind med mäktig kraft sätter i rörelse molnen mellan tropikerna. Fyra månar omkretsa Jupiter på olika afstånd och belysa honom med ett mildt skimskifva, samt de molnlager och föränderliga fläckar, hvilka man till följd af deras olika färg upptäcker i polar- och eqvatorialtrakterna, låta oss sluta till en vexling i Saturnus-atmosferens förhållanden.

Uranus, som Herschel tilldelar åtta månar, af hvilka dock endast fyra blifvit upptäckta, befinner sig på för långt afstånd från oss för att synas annat

ETT PANTLÅNEKONTOR I PARIS.

rande rörelse tillryggalägger på tolf jorde-år, är öfven hundra millioner mil aflägsen. Dagen är vida kortare än på jorden, ty planetens dagliga kringrullande sker på nio timmar och femtisex minuter. En tjock atmosfer omger honom, i hvilken oupphörligt mörka moln lägra sig och endast småningom ändra läge och gestalt, så att sjelfva ytan på Jupiter endast sällan och då blott delvis kan observeras. Man vet imellertid att mycket häftiga atmosfer, medan de långa gryningarna förkorta hans nätter.

Saturnus, ett majestätiskt klot, 772 gånger större än jorden, bildar med sina tre ringar och sina åtta månar ett storartadt system. Sitt lopp kring solen fulländar han på ungefär trettio år, och längden af hans dagar går till tio timmar och tjugo minuter. De omvexlande ljusa och mörka strimmor, som man genom starka kikare upptäcker på dess än såsom en liten matt, hvit skifva. — Neptun, som äfven åtföljes af en måne, begränsar för närvarande området för vårt planetsystem.

Då astronomerne tala om en himlakropparnes atmosfer och af densammas befintlighet sluta till de ifrågavarande himlaklotens beboelighet, så bör man dervid icke just precis tänka sig vår atmosfer. Sammansättningen af 79 delar qväfve med 21 delar syre, som bildar vår lufts normala massa, är allde-

Genom ett par svenska glasögon.

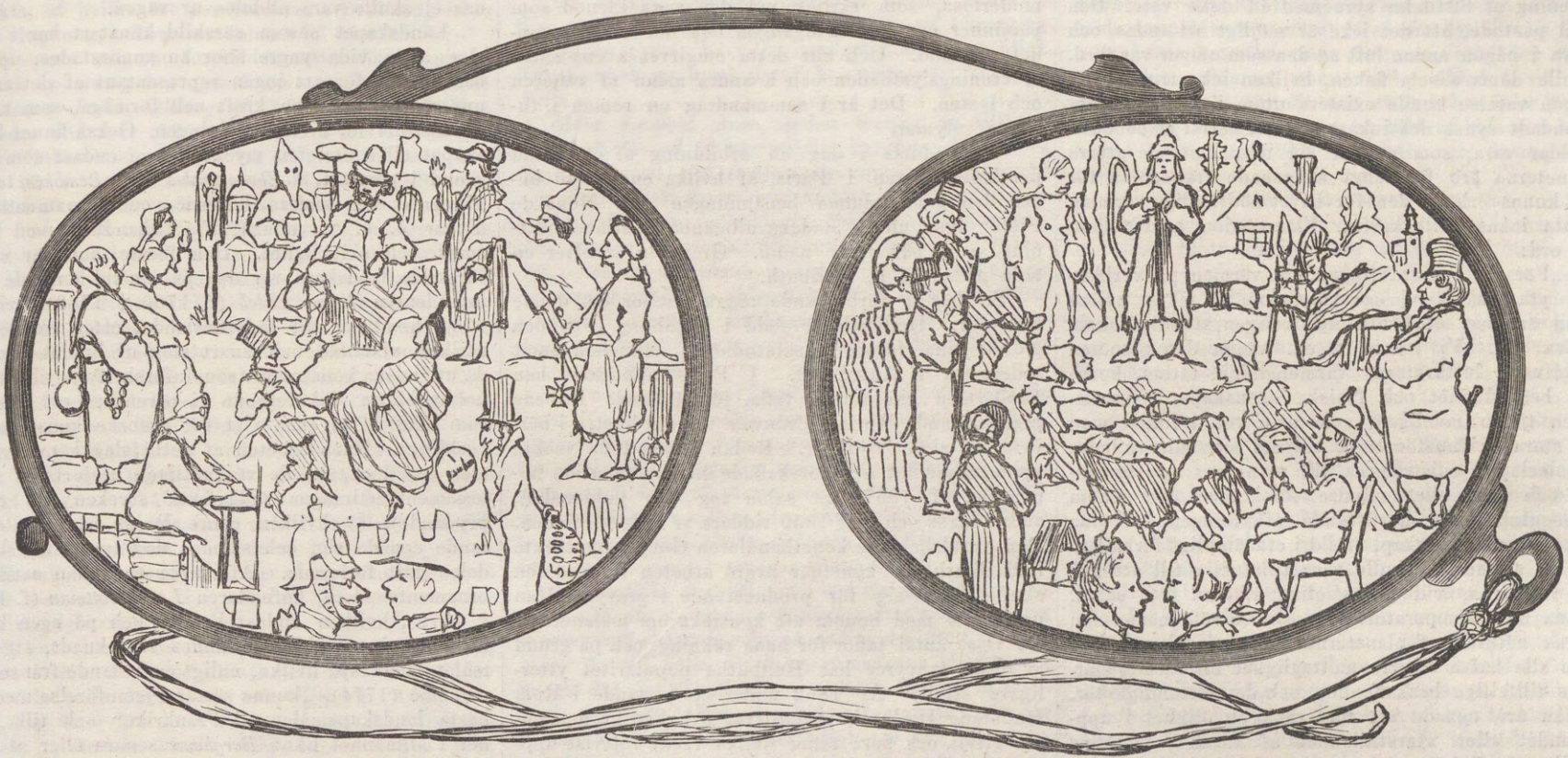

Jemförelser och Scener, Här och Der, i Söder och Nord,

uppteckna de af J. A. Malmström.

FÖRSTA SERIEN.

Italienare och Svensk.

Äldre qvinna i Italien och Sverige.

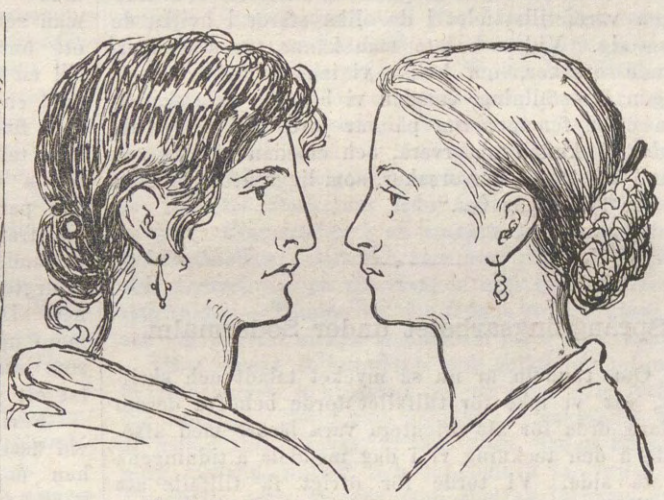

En italiensk och en svensk flicka.

Saltarello uti Trastevere i Rom.

Svensk slängpolska.

Cancan uti Closerie des Lilas i Paris.

Ballett uti Jardin d'Acclimatation i Bois de Boulogne.

les icke den enda möjliga, likasom man icke i hvarje vattenmassa ständigt behöfver träffa på en förening af 89 delar syre med 11 delar väte. Den som påstode, att det icke är möjligt att andas, och lefva i någon annan luft än den som omger vår jord, skulle döma såsom fisken, hvilken icke trodde, att någon varelse kunde existera utom i vattnet. Mera grundadt synes det inkast mot ett flertal af bebodda verldar vara, som stödjer sig derpå, att de större planeterna äro för långt aflägsnade från solen för att kunna erhålla den för lifvet nödvändiga värmen. Detta inkast tillbakavisar Flammarion med följande ord:

„För att besvara frågan om värmen på verldarnes yta, måste vi ega kännedom af fakta, hvilka ännu äro oss obekanta och troligen ständigt skola blifva det. Vi måste t. ex. känna den planeten omgifvade luftkretsens värmeledning, täthet, kemiska beskaffenhet och fysiska egenskaper. Atmosferen tjenar nemligen, som man vet, i likhet med de stora drifhusfönstren, till att mer eller mindre genomsläppa solstrålarna till planetens uppvärmande och mer eller mindre förekomma den genom värmeutstrålning härflytande afkylningen. Denna atmosferens egenskap, ställd i ett lämpligt förhållande till afståndet, skulle vara tillräcklig till att gifva verldarna, vid deras olika afstånd från solen, denna medeltemperatur. På samma sätt måste man känna naturen af planeternas beståndsdelar, hvilka icke alla hafva samma mottaglighet för värme, markens tillfälliga beskaffenhet, och de omständigheter, hvilka äro egnade att förorsaka en olikhet i upptagandet eller återstrålandet af värmet, markens vanliga grad af torrhet eller fuktighet, vattnens mer eller mindre hastiga afdunstning, bergens höjd, fuktighets- och värme-fördelningen på planetkloten, deras elektriska och magnetiska tillstånd och slutligen värmetillståndet i de olika sferer i hvilka de röra sig. Vidare måste man känna tusen medverkande orsaker, om hvilka vi icke kunna göra oss någon föreställning, emedan vi bedöma hela skapelsen efter fenomenerna på vår jord, hvilka äro de enda vi kunna observera, och emedan vi icke äro stånd att tänka oss orsaker, som ligga utom kretsen af vår fattningsgåfva.“

Sprängningsarbetet under Södermalm.

Om tunneln är nu så mycket taladt och skrifvet, att vi icke för tillfället torde behöfva derom vidare orda för att orientera våra läsare med afseende å den teckning vi i dag meddela å tidningens första sida. Vi torde för öfrigt få tillfälle att härtill återkomma, då vi i det följande meddela en under arbete varande teckning öfver tunnelns norra öppning under Fengerska huset. Rygg i rygg med detta hus, på den terrasslika sluttningen af Södermalm, ligger det Wallénska huset, med sin façad åt den ofvanför liggande gränden. Den detalj af arbetet, som vi i dag afbilda, intresserar företrädesvis genom de techniska svårigheter som man haft att öfvervinna, då man här nödgats bryta sig en väg under en på den stupande bergbranten stående byggnad samt dervid steg för steg med fasta, i många riktningar kombinerade hvalf ersätta de äldre grundvalarne, så att tunnelns blifvande tak, sedan man sprängt sig djupare ned i berget, kommer att utgöra golf i den nedre af de härpå i tvenne våningar påbyggda källrarne, hvilka genom den djupa sprängningen nu uppstå i stället för den enda källare, som förut varit under denna byggnad inrymd.

Dessa taflor af arbete, lif och rörelse i en så egendomlig belysning, denna menniskotankens kamp mot cyklopiska naturkrafter, förfela för öfrigt aldrig att utöfva stor verkan på inbillningskraften.

Ett pantlånekontor.

Få ämnen torde erbjuda en genremålare mera rikt tillfälle till en djupt gripande karakteristik än ifrågavarande. Bland våra läsare äro väl icke många som haft tillfälle att genom egen sorglig erfarenhet eller såsom ögonvittnen studera detta ämne, men man behöfver icke mycket anstränga sin inbillningskraft för att fatta hvilka skilda typer af nöd, last och förtviflan här bilda scener af den mest hjertslitande art. Den svenska genremålaren d'Uncker har bland andra äfven i detta ämne målat en för sällsynt djup uppfattning och träffande karakteristik utmärkt tafla, tillhörig grosshandlaren B. E. Dahlgren i Göteborg.

Man tänke sig den i nöd stadde arbetaren, som nödgas pantsätta sina verktyg, den stackars modern, som lemnar sina nödvändigaste husgeråd för att skaffa barnen bröd för dagen, den arma fader- och moderlösa, som skiljes vid den sista klenod som påminner om de hädangångna och om ett försvunnet välstånd. Och allt detta omgifvet å ena sidan af vinningslystnaden och å andra sidan af råheten och lasten. Det är i sammandrag en roman i tusende volymer.

Vi meddela i dag en afbildning af ett bland pantlånekontoren i Paris, af hvilka en mängd under den gemensamma benämningen „Le Mont de Piété“ lyda under stadens allmänna pantlåneinrättning, som bär detta namn. Gravyren är efter en tafla målad af F. Heilbuth.

Se här i förbigående några notiser om denne konstnär. Heilbuth är född i Hamburg 1826 och gjorde sina första konststudier i München samt sedermera i Antverpen. I Paris uppträdde han 1853 med sin första tafla, föreställande Rubens presenterande Adrian Brouwer för sin hustru i närvaro af sina lärjungar. Redan denna tafla väckte uppmärksamhet och förskaffade honom mention honorable. I 1857 års salon tog han guldmedalj, andra klass och blef 1859 riddare af hederslegionen. Den verldsbekante konsthandlaren Goupil upptäckte i Heilbuth en konstnär hvars arbeten i framtiden skulle egna sig för producerande i gravyr. Han uppgjorde med honom ett kontrakt om målandet af ett visst antal taflor för hans räkning, och på grund af dessa gravyrer har Heilbuths popularitet ytterligare stigit. År 1862 under ett vistande i Rom studerade Heilbuth prelatlifvet och har ur detsamma gifvit oss flera taflor hvilka väckt rättvist uppseende. Vi vilja endast nämna: „De två kardinalerna“, komplimenterande hvarandra under en promenad på Monte Pincio, samt interiören af en kardinals stora röda sjuglasvagn, på hvars framsäten man ser monseigneuren vällustigt tillbakalutad, med ett fint leende krusadt öfver läpparna lyssnande till en annan prelat. Midt emot sitter en ung prest med en af dessa fintecknade profiler, som man endast finner hos det italienska presterskapet. Med den tafla vi i dag återgifva gjorde Heilbuth sitt första uppseende mera hos *pariserverlden* än inom den parisiska *konstverlden*. Denna tafla hade för sin framgång att tacka icke blott den verkligen gripande enkelheten i komposition samt ett allvar i färgtonen, som fullkomligt harmonierade med ämnet. Den väckte hos pariserpubliken kanske ännu mera uppseende derför att konstnären i den qvinna som står vid luckan, iklädd en indisk schal, målat ett porträtt af en af Paris' mest kända loretter.

Parisaren fann det ytterst pikant att sålunda vid assistanskontorets lucka träffa samma dam som han dagen förut mött på promenaden strålande i all den lyx som en slösande natur och förslösade skatter kunna sammanhopa. Öfverhufvud kan man om Heilbuths konstnärskap säga, att ofta ett väl funnet ämne och en vacker kolorit kommit konstkännaren att glömma hvad som felat i teckning och komposition.

Ett stycke svensk konsthistoria.

II.

Landskapsmålningen är för närvarande måhända den mest idkade och gynnade gren af målarkonsten inom vårt land, och det af flera skäl, hvilkas närmare utredning vi dock ej anse oss böra här företaga. Men så mycket tro vi vara visst, att det är den artistiska produktionen, som i detta fall grundlagt och underhållit publikens tycke, ej tvärtom detta, som lockat artisterne in på landskapsmåleriet. Det är också klart, hvarför landskapet måste utöfva sådan dragningskraft på nybörjaren i konsten. Han tror, att han, genom att egna sig deråt, befrias från de mödosamma och grundliga studier, historie- och genre-målningen kräfva och att han således innan kort skall för godt köp ha ernått en ganska aktningsvärd höjd som målare. Hvem kan icke tota till några stenar, ett par dussin träd, berg, luft, moln, litet vatten och i nödfall en och annan figur? Så tänker flertalet; man köper sig duk och färger med tillbehör, målar på i sitt anletes svett, ju tjockare dess bättre, och — ett, tu, tre har man sitt landskap, sitt strandparti, sin marin o. s. v. färdiga. *Hurudana* de äro, det blir en fråga för sig. Imellertid har detta dilettanteri och denna hyperproduktion äfven sin goda sida; just derigenom att så många egna sig åt ett fack, skola åtminstone några förmågor uppstå bland mängden och, när de kommit sig upp, finna för sig en väl förberedd allmänhet. Så har väl också skett till någon del, och det är ej för mycket sagdt, om vi påstå, att landskapet redan nu är ganska väl och i synnerhet rikt representeradt i Sverige. Med anledning häraf ha vi trott att några korta underrättelser om landskapsmålningens äldsta tidskifte hos oss ej skulle vara alldeles ur vägen.

Landskapet såsom särskild konstart har i Sverige ändå vida yngre anor än annorstädes, uppenbarligen derför att ingen representant af detsamma uppträdde med den kraft och förmåga, som t. ex. *Ehrenstrahl* för historiemålningen. Också finnes landskapet eller utsigten mycket länge endast som bakgrund i porträtt, i *Ehrenstrahls* och *Lembkes* taflor, *Taravals* och andras historie- och ornamentsmålningar o. s. v., ehuru ofta behandladt med både smak och skicklighet. Den förste, som lär målat särskilda landskap, var den på sin tid berömde hofintendenten *Johan Pasch* (f. 1706 † 1769), hvilken 1734 hemkom till fäderneslandet efter tvenne års utrikes vistande och snart slog ur brädet flera af de utländska konstnärer, som införskrifvits till Stockholms slotts dekorerande (i parenthes ett företag, som blef af mycken vigt för svenska konstens utveckling). Hans arbeten af detta slag känna vi ej, men tro dock, att de väsendtligen utgjorts af s. k. ornamentsmålningar (väggfasta stycken till rums prydande), åt hvilken genre Pasch nästan uteslutande egnade sig, och således nog tyvärr till större delen gått förlorade. Äfven om en annan samtidig ornamentsmålare, hofmålaren *Lars Gottman* (f. 1708 † 1779), hvilken endast hemma och på egen hand utbildat sin skicklighet, finnes antecknadt, att han målat landskap, hvilka, enligt en resande fransmans omdöme (1774), „kunna sättas i jemnförelse med de bästa landskapsmålares i Frankrike“ och till „manér i allmänhet likna *Berghems* senare eller så kallade klara tid“. Oaktadt dessa yttranden låta sluta till produkter, som åtminstone något borde höja sig öfver medelmåttan, och således skulle bevarats med mera omsorg, äro, så vidt vi veta, inga landskapsmålningar af hans hand numera bekanta. Måhända finnes dock sådana gömda någonstädes, och kanske blir det framtiden förbehållet att uppfriska den hederlige Gottmans namn, som nu till trots för hans ledamotskap af Kungl. Målare- och Bildhuggare-Akademien är alldeles glömdt.

Imellertid dröjde det ej länge, förrän Sverige fick sig en verklig „perspektivmålare“, som det då hette. Det blef *Johan Säfvenbom*. Han föddes 1721 i Nerike af fattiga föräldrar och kom till Stockholm 1744, der han någon tid uppehöll sig med uppassning, tills hans gryende talent för målning väckte uppmärksamhet hos öfverintendenten *Hårleman*, hvilken ställde honom under historiemålaren *Taravals* ledning. Efter några års undervisning af denne blef Säfvenbom 1750 satt i tillfälle att resa till Paris. Här stod vid denna tid *Joseph Vernets*, den utmärkte landskapsmålarens, rykte på sin höjd. Säfvenbom måtte ha lockats både häraf och af någon inre maning; ty från denna tid började han egna sig åt landskapsmålningen samt studerade och kopierade under en tioårig vistelse i Paris uteslutande Vernets arbeten, hvars enskilda handledning han äfven lär åtnjutit. Till fäderneslandet återvände han 1760, blef strax anställd som „perspektivmålare“ vid slottsbygnaden och hade snart stadgadt anseende i sin konst, så att Stockholms magistrat gaf honom i uppdrag att måla stadens förnämsta och vackraste utsigter. Detta arbete begynte han 1765 och fullbordade inalles åtta stora vyer, hvilka ännu i dag pryda stora rådhussalen. Han utnämndes kort derpå till professor vid den nyorganiserade Kungl. Målare- och Bildhuggare-Akademien och fortfor att verka som lärare och konstnär till sin år 1784 inträffade död.

Alla eller åtminstone de allra flesta Säfvenboms arbeten äro „perspektivmålningar“, verkliga utsigter af bebygda ställen eller bygnader, såsom de omnämnda åtta stora och flera andra Stockholmsvyer, utsigter af Drottningholm, Upsala slott, Wadstena o. s. v. Af sin lärmästare har han endast bevarat något, ehuru föga af koloriten: ty till Vernets storartade, kraftiga uppfattning märkes intet spår. Något snille var således den beskedlige Säfvenbom icke; men hvad han gjort bär prägeln af redligt bemödande och mycken flit i utöfvandet. Synpunkterna äro väl valda, perspektiven och teckningen god, och figurstaffaget väl utfördt. Oaktadt det något tröga lugn, som hvilar öfver hans taflor, skall han sjelf varit i hög grad enthusiast för sin konst. Detta intygar åtminstone anekdoten om, huru han revolutionsdagen den 19 Aug. 1772 från taket på Fersiska palatset med sådan ifver och flit tecknade utsigten öfver slottet och Skeppsbron, att han först vid sin hemkomst på qvällen till sin förvåning fick underrättelse om dagens ödesdigra händelser, dem han dock, om han haft ögon för annat än sin vy, bort först af alla varseblifva från sin upphöjda ståndpunkt.

Några elever af betydenhet bildade ej Säfvenbom, dertill var han sjelf för litet framstående. En löjtnant *Holst* (eller *Holtz?*) vid lifdrabanterna,

som studerat under hans ledning, reste till Italien, der han målade några landskap, ej synnerligt utmärkta, af hvilka ett par förvaras å Drottningholm. Han dog ung i Rom mot slutet af 1780-talet.

Vernets stil var förebilden äfven för en annan svensk konstnär, den egentligen som gravör bekante professor *Jacob Gillberg* (f. 1724 † 1793). Han vistades några år (1755—1761) i Paris för grundligare inhemtande af ritning och gravyr, men målade äfven under tiden samt då och då efter sin hemkomst. Hans taflor torde dock ej vara många. Den enda vi varit i tillfälle att se, utsigt af en hamn med ett torn, är en trogen efterbildning af den store franske mästaren, dock utan hans genialitet i uppfattning och skicklighet i figurstaffaget.

Samtidig med Säfvenbom och Gillberg och i hufvudsaken tillhörande samma skola som de, var en tredje, föga känd landskapsmålare, *Johan Philip Korn*. Om hans lefnad veta vi blott, att han var målaremästare i Stockholm, agréé af Målare- och Bildhuggare-Akademien redan mot slutet af 1770-talet och dog 1796. Hans utveckling faller sannolikt omkring 1740, ty man vet, att han var *Hilleströms* förste läromästare, och dennes ankomst till Stockholm inträffade i början af 1740-talet.

En af orsakerne till Korns ringa namnkunnighet torde vara att söka deri, att han sällan, om ens någonsin, signerat de taflor, som utgått från hans hand, annorlunda än *P. K.* eller *J. P. K.* (ofta med utsatt årtal). I alstringskraft och flit öfverträffade han vida både Säfvenbom och Gillberg. I motsats till den förre äro hans flesta stycken landtliga utsigter, mestadels ideala eller fingerade och dock med svensk natur. Helst älskade han att måla smärre landskap med en vik, en insjöstrand, några båtar o. d. Hans taflor framte en behaglig, lagom belyst och frisk natur, der det idylliska med ett eget svenskt tycke utgör hufvuddraget. Det storartade, det djupt allvarliga i våra nordiska landskaps lynne var för honom, liksom för hela hans samtid, en tillsluten bok. Men derföre må vi ej klandra den gamle målaren. Hvad man med mera fog kunde anmärka, är att hans kolorit, oaktadt sin milda glans, stundom har något konstladt, och att hans teckning ibland saknar korrekthet. Men till hans ursäkt länder, att han aldrig rest, utan helt och hållet utbildat sig sjelf, hvilket då var ojemnförligt mycket svårare och otacksammare än i våra dagar. Säkert är, att han är den, som mest förtjenar ihågkommas bland den äldsta generationen af svenska landskapsmålare.

Lägga vi till de nu omnämnda *Johan Erland Rehn* (f. 1717 † 1793), hofintendent och ganska god arkitekturtecknare, ehuru han aldrig fick tillfälle att utbilda sina verkligen vackra gåfvor inom detta fack, professor *Per Hilleström* (f. 1733 † 1815), hvilken, som nyss sades, började sin bana under Korns ledning och vid den tiden målat några mindre framstående utsigter, men sedan med vida större framgång lade sig på genremåleriet, hvars fader i Sverige han är, samt en *Qvist*, ej olycklig landskapsmålare i mindre skala, om hvilken vi för öfrigt ingenting känna, så tro vi oss dermed ha uppräknat de flesta af någon betydenhet, som i vår landskapsmålning representera dåtidens franska skola i flera skiftningar.

Frankrike har imellertid aldrig varit landskapets rätta hemland: dertill är i allmänhet det franska lynnet alltför litet utrustadt med den stämningsmottaglighet, det öppna sinne för naturen, hvilket både hos konstnärer och allmänhet är ett oundgängligt vilkor för landskapsmåleriets blomstring. Det är således lätt att inse, att den svenska landskapsmålningen, för så vidt den i sin början blott var ett eko af den franska, snart skulle förtvina och dö bort, såsom äfven dess förebild redan innan Vernets död (1789) gjorde. Deremot hade i ett annat land denna vigtiga konstgren vunnit en alldeles ny och med de nordiska folkens daning mer öfverensstämmande utveckling. I England uppträdde nämligen kring midten af förra seklet flere betydande landskapsmålare, såsom *Wilson*, *Gainsborough* m. fl., liksom öfverhufvud konstens uppblomstring derstädes begynte samtidigt med den franskas djupaste förfall. Här, i London, utbildade sig nu (åren 1771—1781) tvenne svenskar, bröderne *Elias* och *Johan Fredrik Martin*, hvilka, sistnämnda år hemkallade af den för allt svenskt nitälskande Gustaf III, blefvo af största betydenhet för utbildningen af vårt lands konst inom flere områden, och med hvilka man således kan anse ett nytt tidskifte ha inträdt. Särdeles verkade båda för landskapsmålningen, och vi skola derför härnäst återkomma till dem och deras verksamhet samt det inflytande, de utöfvat i Sverige på den sköna konstens gestaltande.

Teater och Musik.

De senast förflutna veckorna hafva, ehuruväl rika på musiktillställningar, icke företett någonting egentligen nytt. Vi vilja imellertid kasta en blick tillbaka och se hvad deraf kan vara anmärkningsvärdt.

Herr *Leopold Auer*, sedan tvenne år tillbaka känd och älskad af vår publik, har ånyo låtit höra sig, och med sitt förtjusande, om ungdomlig eld och musikalisk finess vittnande spel, förgyllt Dramatiska Teaterns „Förbjudna frukter“. Synnerligen kärt var att återhöra *Wienawskys* gripande „*Legende*“, ehuruväl hr Auer icke besitter kompositörens hvarken kraft eller originalitet. Vid *M:lle Walins* konsert i lördags återhörde man med synnerligt nöje Hallströms förtjenstfulla Ballad „Herr Hjalmar och skön Ingrid“.

Förlidne Söndags *Musik-matinée*, till förmån för Lars Westerdahls enka, förekom oss temligen slarfvigt ihopkommen. Första numret, *en trio af Haydn*, var både för lång för en sådan tillställning som denna, och återgafs dessutom med en väl långt drifven nonchalance. *Herr Arnoldsson* sjöng derpå Gumberts, dess värre alltför bekanta, „små foglar“. Det förekommer oss i sanning förunderligt, att Herr A. vill nedlåta sig, att med sin framstående talent söka adla en så banal och underhaltig produkt, som denna Café-chantant-romans odisputabelt är. Om Herr A. vill hålla sig inom romansens område, så finnes det ju så ofantligen mycket bättre, och ändock *tacksamt* (efter så nödvändigt skall vara) att välja. Under dessa omständigheter kan man icke annat än beklaga en sådan brist på smak och uppmärksamhet mot den *verkligt* musikaliska delen af publiken. — De Mendelsohnska qvartetterna, utan ackompagnement, måtte ha sjungits a prima vista, åtminstone af de båda herrarne, hvilka förekommo mera än *tillåtligt* osäkra. Att *Herr Walin* helt oförberedd måst öfvertaga *Herr Willmans* stämma länder till ursäkt för honom, men icke för konsertens arrangörer, hvilka sannolikt kunnat gå i författning om uppförandet af något annat, ersättande nummer. *Herr Behrens* började sin „Förtals“-Aria med verklig sentiment (om så alldeles på sin plats, lemna vi derhän) och slutade den med väl full hals. Det bästa hvarpå matinéen, med undantag för *Herr Auers* solida och spirituella utförande af sina solonummer, hade att bjuda, var Romansen ur „Wilh. Tell“, sjungen af *Fru Michaeli*, och slutligen *Fru Stenhammars* återgifvande af *Schuberts: „Mitt Hem“* och *Schumanns: „Frühlingsnacht“*. Den senare, i vårt tycke det roligaste under hela tillställningen, tillhör de allravackraste af Schumans förtjusande, här allt för litet kända visor.

Matinéen var temligen talrikt besökt, och sinnesstämningen ganska lifvad.

Kunglig Lyriska scenen har under senare tiden uteslutande lefvat på skåpmat. Den länge väntade och förberedda operan „*Kung Carls Jagt*“ har man, till följd af sjukdomsfall nödgats uppskjuta, åtminstone tillsvidare, och osäkert torde väl vara, om den går öfver scenen under innevarande speltermin. Under tiden har man gifvit „*Robert*“ och slutligen efter några månaders hvila återupptagit „*Faust*“. Denna opera, hvilken, med allt skäl, fortfarande bibehåller sig i publikens gunst, gafs förlidne måndag, för en ganska lifvad publik. Utförandet var, oafsedt några små obetydligheter, charmant. *Fru Stenhammar*, som återtagit Margarethas parti, skördade lifligt bifall för sin fina sång och sitt värdiga återgifvande af rolen. Om man med fullt skäl kan säga att Fru S. är den bästa „Margaretha“ vi *här* hafva haft tillfälle att se, så kan man om *Herr Willman* lugnt säga, att en bättre Mefistofeles svårligen någonstädes torde kunna uppvisas. *Herr Arnoldsson* ger åt den i operan styfmoderligt behandlade doktor Faust all möjlig relief. Det är icke hans fel, om rolen icke intresserar i lika grad, som Margaretha och Mefistofeles. — (I Tyskland kallas operan öfverallt, och det med rätta, "Margaretha").

Fru Stenhammar inropades efter tredje akten, och samtlige medspelande efter spektaklets slut.

Krönika.

Hastigare tillochmed än man kunnat vänta går det Amerikanska kriget numera sin upplösning till mötes, sedan kapitulation, på hvad vilkor som helst, blifvit Lees hårda lott. Lincoln och Grant visa, trots segerglädjen, aktning för den öfverväldigade tapperheten, då fångarne från det sista stora slaget, mot hedersord, att icke mera tjena mot Unionen, återfå sin frihet. Skulle deremot de sist anlända underrättelserne, som vi ännu hoppas få betvifla, visa sig sanna, då vore, med Lincolns mord, kanske en dödsstöt gifven äfven åt moderationen, och makten fölle då måhända i en Johnsons hand. Richmond har, då det stormades af fienden, härjats af en förfärlig brand. Handeln, som till verldens förvåning i den första häpenheten lemnades en smula åsido, uppblomstrar nu ånyo såsom det käraste föremålet för Amerikanarens intresse, och den ryktbarvordne soldaten, som, farligt sårad i sin ena fot, köpslagade rörande den stöfvel han icke längre trodde sig behöfva, är nu en bild af hela den åderlåtna, men alltid lika kraftfulla och företagsama handelsnationen.

Omsider är den Ryske tronföljaren befriad från sjukbäddens plågor. Dödsengeln tyckes hafva bidat så länge blott emedan han unnat den lidande fursten att, vid sin skilsmessa från jorden, skåda omkring sig bilderne af sina käraste både förhoppningar och minnen. Omgifven af de sina, drog han sin sista suck, lemnande åt sin broder Alexander de många, som medfölja „hoppet“ att en gång blifva Rysslands Czar.

Den store Alexanders förargelse, då han icke för sina bragder kunde finna en Homerus, var icke oberättigad, ty stora händelser, som ändra nationers öden, framdraga oftast, äfven inom konstens område, mäktiga snillen i ljuset. Har Tysklands „herrliga„ befrielsekamp mot Danmarks tyranni hittills icke alstrat någon stor skald, så har den i stället frambragt trehundranittio prisskrifter. Professor Weinhold i Kiel hade neml. utsatt ett pris af hundra thaler åt den som i det skönaste skaldestycke tolkade Sleswig-Holsteins tacksamhet för sin räddning. Märkligt nog är det icke en medlem af det befriade folket, som blifvit den lycklige vid denna täfling; utan det är en man ifrån Tysklands hjerta. Gottschall är hans namn, Leipzig hans hembygd, hundra thaler hans belöning. Hvilken seger imellertid för den stora nationens öfverlägsna kultur!

Kejsar Alexander har på sin färd till Nizza samspråkat en stund med Napoleon. Dennes resa till Algier är nu bestämd, och hans tappra soldater hafva redan vunnit en seger. Thiers har fått svåra bannor för sitt sista tal, men man „hviskar högt“ om en snart kommande förändring i den fransk-italienska politiken. I Madrid har studentupproret qväfts i blod, och i Rom har man firat årsdagen af Påfvens återkomst från Gaëta, med en illumination. Framställda i en transparent på Panthéon (midt emellan „Berninis åsneöron“) hafva Syllabus och Encyclican på ett lysande sätt besegrat mörkrets välde. — Tamburini, den fångne stråtröfvaren, visar sig thyvärr alltför meddelsam inför sina domare.

Mot dessa folkupplopp och folknöjen erbjuder fäderneslandet kontrasten af en lugn och lycklig enformighet. Det första som vid betraktandet häraf möter våra blickar, är den goda staden Helsingborg, festlig putsad och jublande à la New-York. Vi förstå icke hvarför man med så förnäma axelryckningar vill störa glädjen hos detta lilla beskedliga samhälle, som med sina sammankomster, adresser och stjernbanér roar både sig och andra, utan att göra en mask för när. När det nu dessutom till sommaren öppnar en präktig badanstalt måtte man väl icke längre behöfva dra på mun så der förargligt. I Lund har man icke så roligt. Den snillrike biskopens sjukdom väcker hela stadens bekymmer och oro.

Fjerran från Sveriges kuster har nu fregatten Vanadis i sitt sköte upptagit ett bland de största bevis på sann patriotism, som någon Svensk man gifvit — John Ericsons gåfva till den Monitor, som bär hans namn. Den har varit tung nog att lyfta, likasom det lärer blifva svårt att afbörda tacksamhetsskulden till denne man, hvars lysande snille är hela den bildade verldens egendom, men hvars rika hjerta tillhör fäderneslandet allena.

I Stockholm beramas till nästa år en stor industriexposition. Jernvägsturerna till Malmö få från den första Maj ny tidtabell att rätta sig efter. Telegrafisterne utveckla en alltmera sträng censur rörande stafningen, och ifra i synnerhet mot alla sammansatta ord, som de söka befria från bind-strecket och upplösa i sina delar. Detta har väckt mycken förargelse, likasom tvenne andans män i dessa dagar mot sig retat den allmänna oviljan. Den ene har nemligen tredskats mot skarpskytterörelsen — den sak, som nu är nationens gunstling. Den andre har vägrat en stackars enka all hjelp vid begrafningen af hennes man, emedan denne dött i kopporna. Således feghet — af alla fel det för Svenskar mest motbjudande. Att presterne då de „stöta emot“ så ofta rigta sina oarter just mot våra ömtåligaste punkter — bevisar åtminstone mycken otur. Välkommen helsa vi den theologico-philosophiska förberedelse-examen!

Den till förmån för Kungl. Akademiens för de fria konsterna samt Artisternes och Litteratörernes pensionskassor föranstaltade expositionen har lemnat en inkomst af 1,697 Rdr Rmt, eller, då derifrån afdrages en utgift af 177 Rdr 97 öre, åt hvardera kassan en summa stor 759 Rdr 1½ öre.

Bric-à-Brac-palatset i Paris.

Icke långt från Boulevard des Italiens, strax bakom stora operan, vid rue Drouot, ligger en byggnad, som hittils är den enda i sitt slag och hör till Paris' märkvärdigheter. Den är endast två våningar hög, har jättelika fönster och är på alla sidor fristående, emedan den begränsas af fyra gator. Dess väggar äro öfverhöljda med alnslånga affischer, hvilka visa fotslånga bokstäfver af röd, blå och grön färg, och en ifrig menniskomassa strömmar hela dagen ut och in, ty dess portar tillslutas endast under natten. På gården står den ena vagnen bredvid den andra, och man lastar oupphörligt ur och i.

Denna byggnad är det bekanta *Hôtel des Ventes*, Paris stora auktions-kammare, eller såsom parisarne skämtsamt pläga benämna den: *„Palais Bric-à-Brac.“* I Paris är auktionsväsendet mycket väl och praktiskt inrättadt. Lifsmedel säljas från dagens inbrott i „Hallerna“, hästar i Tattersall, vin på nederlag och böcker i en egen lokal vid rue de la Monnaie. Allt öfrigt, som menniskan uppfunnit till nytta eller nöje, som den aldrig hvilande fantasien upptänkt och menskligt arbete bragt till stånd — allt detta vandrar till Hôtel des Ventes. Om man nu tänker sig denna äfven under natten aldrig hvilande myrstack med sina en och en half million menniskor, och dertill parisarens oroliga, hastigt mättade, ständigt efter nytt spejande lynne, som redan i dag anser det för utslitet och urmodigt som föddes i går; betänker man vidare huru hastigt existenser, till följd af detta lynne och det alltmera tilltagande lättsinnet, här uppstå och försvinna, uppstigande och nedfallande likt såpbubblor, och huru det, som i går köptes nytt i butiken, ofta redan dagen derpå, betaldt eller obetaldt, frivilligt eller ofrivilligt, kommer under klubban — då torde man möjligen kunna göra sig en föreställning om den massa af olika föremål som dagligen hoppackas i detta skräppalats. Byggnaden har tvenne våningar, och i hvar och en af dem tio stora salar. Rummen i jordvåningen äro afsedda för mindre värdefulla, men deremot tunga och skrymmande föremål. Vagnar, maskiner, simpelt husgeråd, varor i kistor och balar, äfven djur, dufvor, kinesiska och Bramaputrahöns, pappegojor och apor, blifva här försålda. I öfre våningen äro salarne för lyxartiklar, gamla och nya taflor, kopparstick, teckningar, jagtgevär, antiqviteter, kinesiskt och japanskt porslin, majolica, kläder, grannlåter, juveler etc. Auktionerna ega endast rum om eftermiddagarne; förmiddagarne äfvensom söndagarne användas till att taga sakerna i betraktande. Klockan är fyra. Vi ha ännu en timme på oss till middagen och ingenting att göra. Låtom oss stiga in.

Huset är redan fullt eklåreradt, ehuru det ännu är temligen ljust ute. Detta sker för att man lättare skall kunna öfvervaka att ingenting otillåtet fastnar vid de besökandes fingrar. Vi träda in i första salen. Den är ända upp till taket fylld med menniskor, som stå på bord och bänkar. Framför dörren reser sig en kompakt lefvande mur, så att man omöjligen kan komma fram. Hvad är det som säljes här? Vi se det icke, låtom oss derför höra. En tonlös, hes stämma, sådan som man vanligen finner hos bränvinssupare, söker öfverrösta den oroliga harklande mängden. — „Tretti francs — trettitvå — trettitre francs — första, andra och tredje gången — är det ingen som bjuder mer? — för sista gången trettitre francs — bort för trettiotre francs!“ Nu veta vi väl att någonting blifvit såldt för trettitre francs, men icke hvad. En herre med krossad hatt och stora svettdroppar i pannan, som mödosamt tränger sig fram genom folkmassan, har den godheten att säga oss det. Det är en *vente forcée*, en exekutiv auktion på linnevaror, hvilka skola säljas äfven under deras verkliga värde, och derför stå menniskorna här alltsedan middagen, badande i svett. Flertalet utgöres af damer. Låt oss gå vidare. I andra salen säljas möbler och husgeråd, i tredje, fjerde och femte salen — detsamma. I sjette salen se vi maskiner, väfstolar, en boktryckarpress, i sjunde salen ingenting annat än vagnar. Vi gå nu upp i den öfre våningen. Strax invid första dörren finna vi ett stort plakat med jättelika bokstäfver: *Vente du Mobilier de M:lle Rose* ***. Hvem är väl M:lle Rose med de tre stjernorna? Hon är en vacker qvinna, men en klen skådespelerska från théâtre Gymnase. Det påstås att hon blifvit engagerad vid kejserliga teatern i Petersburg. Före sin afresa söker hon nu till oerhörda priser sälja allt hvad hon icke kan eller vill föra med sig. Härvid tager hon „reclamen“ till hjelp. Sedan fjorton dagar står anslaget i alla gathörn och läses i alla tidningar: „M:lle Rose *** reser till Petersburg och håller dessförinnan auktion“. Man berättar fabelaktiga saker om prakten och lyxen af hennes bo.“ Alla menniskor äro nyfikna och vilja se det. Salen är så fullpackad att man är färdig att qväfvas. Vi gå nu till den andra salen. Der säljes en samling af oljefärgstaflor, aquareller och handteckningar af „lefvande mästare.“ Hvem var väl den Mæcenas som anlade denna samling? Jo, några unga artister, som för tillfället voro i behof af penningar, trädde tillsammans och gjorde rent hus i sina ateliéer. Fullbordade taflor, skizzer och teckningar framletas så och man lemnar dem åt en beredvillig *Commissaire priseur* — så heta nemligen de herrar som förrätta auktionerna. Denna är nog god att, för att saken skall taga bättre fart, bege sig till några af de berömdaste konstnärernes ateliéer för att utbedja sig någon liten småsak. Kända namn få icke saknas, och i hvarje samling måste Troyon, Rosa Bonheur, Diaz, Delacroix m. fl. vara representerade. *„La belle collection du feu Mr. van der Bruggen“* var sålunda färdig. I sista salen säljas antiqviteter och curiosa. Fabelaktiga föremål och fabelaktiga priser sluta här förbund med hvarandra. Här mötas ofta alla århundraden, alla konstepoker och „skolor.“ Amatörer af alla slag och nyanser påträffar man äfven här. Och icke sällan förekomma den lugna betraktaren de underligt utskurna stakarna, bägarne, dosorna och bagatellerna icke hälften så märkvärdiga som åtbörderna, blickarne och grimaserna hos raritetssamlarne, bland hvilka det i Paris finnes de mest kostliga original.

Hvarjehanda.

— UPPRÄNNINGEN TILL ROMANEN „GREFVEN AF MONTE-CHRISTO“ utgöres af en polisrapport i Pariser-polisens arkiv. Det heter deri, att år 1807 blef en ung skomakare vid namn Picaud af en svartsjuk och förrädisk vän anklagad för att hafva varit delaktig i en sammansvärjning mot den nya dynastien. Hertigen af Novigo lät också verkligen arrestera den förmente Bourbonska agenten och hålla honom fängslad i citadellet Fenestrella. Först år 1814 blef han lössläppt, sedan han genom sina i fängelset utståndna lidanden blifvit gammal i förtid. Han hade imellertid till olyckskamrat haft en f. d. tjenare hos en bottenrik milanesisk kyrkofurste, och denne hans kamrat hade skänkt Picaud en ofantlig penningsumma kontant samt tillika för honom uppgifvit ett ställe, der diamanter och juveler till ett värde af tre millioner francs voro dolda. Rikedomen skulle sätta den fängslade i stånd, att då han åter kom ut i lifvet, hämna sig på dem som hade förorättat honom. Han kom till Paris under namn af abbé Bialdini, och för 100,000 francs köpte han af en bland dem, som förut hade förrådt honom, en lista på alla deltagarne i brottet mot honom. Hans trolofvade brud hade gift sig med upphofsmannen till hela komplotten. Han fick deras dotter gift med en som var eller snart efteråt blef dömd till galererna. Han vanärade och ruinerade alla sina fiender, såsom den talentfulla romanen närmare beskrifver det. Originalet är imellertid vida mera tragiskt och värdigt en Monte-Christo, som ju äfven hade utgjutit menniskoblod, än Dumas banala eftergift för sina finkänsliga läsarinnor, som med rörelse se Edmond Dantès föra Haydée till altaret. Picaud fick väl hämd öfver sina fiender, men den usling, som hade sålt sina medbrottslingars namn, tog lifvet af honom. Han öfverväldigade honom hemma hos sig och fordrade hans halfva förmögenhet; i annat fall hotade han att låta honom svälta ihjäl; dock ville han lemna honom mat mot en betalning af 100,000 francs för portionen. Picaud var en fast karakter och dog hungersdöden, gäckande den andres raseri. Nästan vansinnig af ångest och snikenhet, flydde mördaren från sitt offer, hvars lik han lät ligga. År 1828 skriftade han sig dock på sin dödsbädd för en prest, med anhållan om att denne måtte meddela polisen alltsammans. Den gode biktfadern uppfyllde denna begäran medelst ett manuskript, uti hvilket han lemnade ofvanstående berättelse, och som han slutar med följande ord: „Menniskan vill i sitt öfvermod gå längre än Gud, som förlåter; hon vill utöfva hämden, men faller sjelf på dess tveeggade svärd.“

— PRINS NAPOLEON har bragt en ny salonsprydnad på modet, hvilken otvifvelaktigt skall blifva högligen välkommen för hvarje älskare af parfymer. Denna prydnad består uti en s. k. „Vaporisateur“, en särdeles vacker, merändels antik vas af förgyld brons, som utandas den friska doften af den blomma man mest älskar. Tycker man t. ex. mest om reseda, jasmin eller heliotrop, så behöfver man endast gjuta en sådan essens i vasen, hvarefter denna fördunstar i en liten uti vasen anbragt distilleringskolf och fyller hela rummet med sin doft.

SCHACK.

Uppgift 21.

Af J. Kling.

Svart.

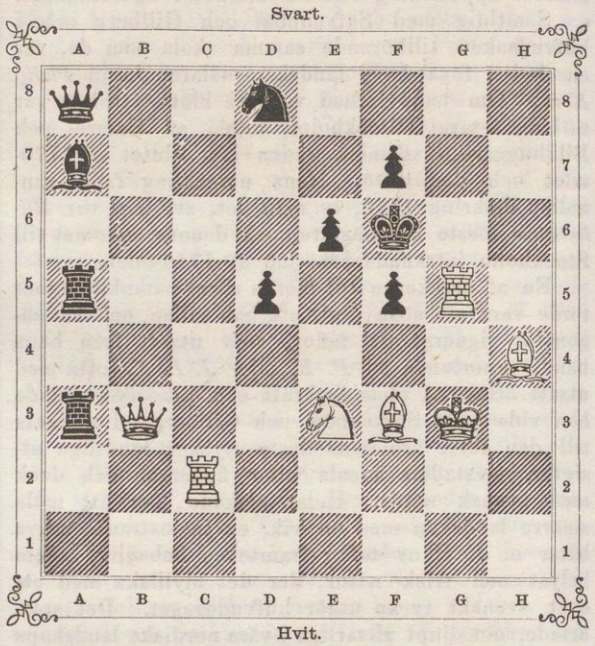

Hvit.

Hvit börjar och gör matt i tredje draget.

Lösningar af uppg. 14, 15 och 18.

14 (n:r 13, $^1/_4$). 1. Ta1—e1, Ke3—d4: (bäst; på Se5—f3: sker 2. e2—f3:‡ och 2. Td4—d3‡ på Se5—); 2. e2-e4, f4—e3: (en passant); 3. Te1-d1‡. Insänd af *O. Fischerström* $^1/_4$, *C. E. Wirsell*, *A. V. Hallongren*, $^2/_4$, *»Skytteanum»*, Upsala $^3/_4$, *R. Sahlberg* $^4/_4$, *Hfm*, *Ami*, $^5/_4$, *A. W.*, Götebg $^7/_4$, *J. Svensson*, Branstaholm $^8/_4$, *C. L—t*, *P. D. Felldin*, $^9/_4$, *L. W. A.*, Götebg $^{10}/_4$, *Albicilla*, Uddevalla $^{17}/_4$, *A. W. Strehlenert*, Jönkpg $^{18}/_4$, *H. D.* $^{25}/_4$. (Det af flere försökta 1. Lf6—e5: strandar emot f7—f5). — 15 (samma n:r). 1. Lh5—f3† e5-e4; 2. Lf3—h1, f6—f5; 3. f2—f4, e4—f3: (en passant); 4. Lh1-f3:‡. Insänd af *Hallongren*, *»Skytteanum»*, *Hfm*, *Ami*, *Svensson*, *L—t*, *Felldin*, *Bttngr*, Norrkpg & F. $^{17}/_4$, *H. D.*, Upsala $^{20}/_4$. En bilösning med 2. f7—f8D o. s. v. är meddelad af *M. N.*, *Hallongren*, *Hfm*, *Albicilla*, *C. A. D—ll*, $^{19}/_4$. — 18 (n:r 15, $^{15}/_4$; med sv. Bd3, jfr n:r 16). 1. Dd4—e3, *a)* Lf8—g7:; 2. De3—h6, (Lg7—f6:); 3. Dh6—f8‡; *b)* på andra motdrag sker 2. De3—h6 och 3. Dh6—h7:‡ eller (om 1. » d5—d4 och 2. » Lc4—g8) 3. Tg7—h7:‡. Insänd af *C. Carlqvist* $^{15}/_4$, *Wirsell*, *Felldin*, $^{16}/_4$, *Fischerström* $^{17}/_4$, *Strehlenert* $^{18}/_4$, *Hfm*, *Sahlberg*, $^{19}/_4$, *Ami* $^{20}/_4$, *»Skytteanum»* $^{23}/_4$, *H. D.* $^{25}/_4$, *Albicilla* $^{26}/_4$. Problemet prisbelöntes (jemte flera) vid en år 1860 af en fransysk schacktidning *La Régence* utskrifven problemturnering och hemtades af oss ur det af samma tidnings redaktör P. Journoud utgifna urval af 92 bland täflingsproblemerna. Vi kunde så mycket mindre misstänka något fel deri, som det genomgått andra tidningar, och ansågo derföre onödigt att pröfva detsamma; emellertid är det utan Bd3 *olösligt* (för 1. » Lc4—d3 och 2. » e4—e3 på 2. De3-h6 samt 2. » Lf8—d6† på 2. De3—g5). Dessa motdrag ha, eget nog, förbisetts af flera bland ofvannämnde insändare.

Brefvexling.

C. T. B. (Malmö $^{17}/_4$): F. 18 (2. „ Sc7—e8).
H. D. (Upsala $^{20}/_4$, $^{25}/_4$): R. 13 *(bra!)*, 15—20.
A. W. S. (Jkpg $^{13}/_4$), *R.* (Kalmar $^{19}/_4$): R. 16.
Ami (Falun $^{20}/_4$): R. 16, 17 (A). Af de sända försöken är n:r 4 en ej oäfven imitation af vår 14, men skulle just derföre blifva för lätt; i n:r 5 kan första draget göras på flera sätt.
J. S. (B. $^{20}/_4$): Enskildt.
Bttngr (Norrkpg & F. $^{17}/_4$): R. 12, 15—17 (A).
„Skytteanum“ (Upsala $^{23}/_4$): R. 16—20. Den ena af våra båda anmärkningar mot edert nya sjelfmatt förfaller visserligen genom edert efteråt pr telegraf gjorda beriktigande, men den andra qvarstår oförändrad, nämligen den förkortade lösningen: 1. D—a6†, 2. L—a5† och 3. T—a2†, D—l. b3—a2:‡; 3-drags-mattet låter äfven, och enklare, lösa sig genom 1. D—c6†.

Den 26 april. J. G. S.

Rebus.

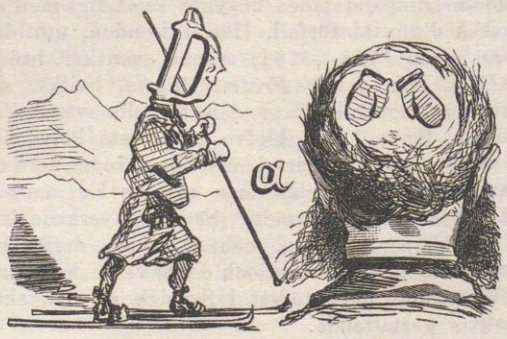

IWAR HÆGGSTRÖMS BOKTRYCKERI.

NY ILLUSTRERAD TIDNING.

№ 18]. Utkommer hvarje Lördag. Stockholm den 6 Maj 1865. 12 Rdr årgången. [1a Bandet.

Innehåll: Abraham Lincoln (med porträtt). — Stockholm, dikt af A. Munch. — Franska Akademien år 1865. — Några Minnen från Decemberdagarne år 1851. — Pederstrups slott (planscher). — Jay Wilkes Booth (med porträtt). — En hästmarknad i Lund (plansch). — Skärkarlen på sjöfågelsjagt, poem af E. W. D—a. — Krönika. — Litteratur. — Teater. — Hvarjehanda. — Charad. — Schack.

Abraham Lincoln.

Den förra veckan medförde från Nya Verlden ett sorgebudskap, hvilket, lika oväntadt som det kom, väckte en så allmän, så djup och uppskakande bestörtning öfverallt i vår verldsdel, att något dermed jemförligt knappt i mannaminne framkallats af någon plötslig underrättelse. Abraham Lincoln, Förenta Staternas president, träffades af lönmördarens kula på höjden af sin ära, just då han segerrikt fullbordat sitt stora värf, den södra konfederationens undertryckande, och skulle gå att egna sig åt försoningens vackra arbete, som så väl öfverensstämde med hans milda lynne. Med fast hand hade han ända dittills upprätthållit Unionens rättmätiga öfvermyndighet mot slafstaternas anspråk och ej låtit sig af några vedervärdigheter förledas att afvika från den en gång utstakade banan. Hvarken sammansvärjningar inom de trogna norra staterna eller de många nederlag, som Unionens hastigt sammanrafsade och ofta illa anförda trupper ledo, synnerligen i början af kriget, kunde förvilla hans känsla af hvad rätt var i denna jettestrid. Lugn och med en sällspord energi rubbades han icke ett ögonblick från den öfvertygelsen, att fred icke på några vilkor kunde slutas med rebellionen, så framt icke de södra staterna först och främst fullkomligt underkastade sig Unionsregeringens myndighet. Nu var segern ändtligen vunnen och, såsom sagdt, Abraham Lincoln beredde sig att med mildhet och öfverseende bemöta de vilseförda och sålunda återställa enighet och frid i detta väldiga rike, som med alla sina stora brister, gemensamma för hvarje stat som håller på att bilda sig, dock är ett af frihetens vigtigaste bålverk på jorden. Dess fiender hade alltid ett skäl framme för att nedslå alla fördelaktiga yttranden om „mönsterstaten“, såsom de föraktligt kallade den, nemligen negerslafveriet, som såsom en skamfläck vidlådde hela Unionen och icke heller af dess vänner kunde borträsonneras, de ville det icke ens. Den fläcken har Abraham Lincoln äfven utplånat; otäligheten förebrådde honom, att han icke gick nog raskt till väga med att upphäfva slafveriet, men utgången har visat, att han dervid handlat såsom en verklig statsman. Han ville att tanken på nödvändigheten häraf skulle fullt mogna hos hela Nordens folk, hvilket ej kunde ske annat än under stridens fortgång; hans beräkningar visade sig vara riktiga, och nu vågar icke ens den mest inbitne demokrat tala om slafveriets bibehållande, ja, äfven bland sydstaterna tyckes det som om man ändtligen funne omöjligheten att längre försvara den för dem „heliga institutionen“.

Abraham Lincoln var i ordets egentliga bemärkelse „en folkets man“. Hans farfader var en af de förste, som med Daniel Broown utvandrade från Virginien till Kentucky och med sitt lif betalade denna eröfring åt civilisationen. Han dödades i kriget med indianerne. Hans son dog år 1815 och efterlemnade en enka utan förmögenhet och flera barn, af hvilka Abraham Lincoln, då sex år gammal, var äldst. Familjen beslöt snart att utvandra till Indiana, der Lincoln fick den uppfostran, som vanligtvis bestods dessa bygdbrytare; undervisningen var sådan man kan vänta sig af sex månaders skolgång, men han lärde sig i stället att behandla geväret, plogen och yxan. Han steg i graderna allt efter som hans krafter tillväxte, blef först herde, så daglönare vid ett sågverk, derefter båtförare på Wabash och Mississippi samt sysselsatte sig äfven en tid med att nedlägga skenor på Westerns första jernvägar. Vid 21 års ålder, och sedan han äfven försökt sig såsom bodegare, hvilket dock misslyckades, utvandrade han till Illinois, dit emigrationen den tiden talrikast strömmade, och under ett års tid arbetade han för dagspenning på en gård icke långt från Springfield. Detta tilldrog sig i juli månad 1831. Han tillvann sig hastigt vänner och bekanta och då kriget mot indianerne året derpå utbröt, förenade sig den unge Lincoln med ett kompani frivillige, som till hans egen förvåning valde honom till sin kapten. Han förklarade sjelf sedermera mången gång, att ingen af hans senare framgångar gjort honom så stort nöje som detta val. Han deltog i fälttåget under tre månaders tid, men kom aldrig i elden. Efter återkomsten från detta fälttåg och uppmuntrad af det anseende han redan vunnit bland sina grannar, uppträdde han såsom kandidat till sin stats legislatur och blef slagen. Han stod der nu utan medel och utan arbete och ville icke heller gerna lemna sina vänner, som visat honom så mycken godhet och förtroende. Han hade gerna redan då valt advokatståndet, om icke hans dåliga uppfostran stått honom i vägen. Tillsammans med en annan ung man öppnade han ånyo en handel, men som blott fördjupade honom i nya skulder, så att han måste sluta dermed. Han blef då postmästare i New Salem, en helt obetydlig befattning, men som gaf honom ett länge närdt tillfälle att studera rättsvetenskaperna. Detta tillgick på det sättet, att han lånade några böcker af en granne hvarje afton och återlemnade dem följande morgon. Sålunda lärde han sig elementerna för det yrke, åt hvilket han sedan egnade sig med så stor framgång.

Såsom ett bevis på Lincolns törst efter vetande och hans stränga rättskänsla anföra vi följande sanna historia: Då han ännu bodde qvar i Indiana med sin familj, lånade han bland annat af en person vid namn Crawford ett arbete af Weem, *Life of Washington*, det enda exemplar, som der i trakten fanns af detta rätt interessanta verk. Den unge Lincoln hade icke penningar att köpa exemplaret och var således glad att få låna det. En dag hade han låtit det ligga i fönstret, det började regna, och boken blef genomvåt och förderfvad. Han blef naturligtvis mycket ledsen deröfver, gick genast med den förderfvade boken till Crawford, tillstod huru allt gått till och erbjöd sig att ersätta bokens värde. Penningar hade han icke, men han ville afbetala den med sitt arbete. Crawford förklarade sig dock icke vilja honom något illa, utan om han ville hjelpa honom två dagar med att föra in foder på höskullen, så vore han nöjd. Detta skedde, och boken var hans. Denna törst efter vetande, som uppenbarade sig så tidigt, följde honom också genom hela hans senare lif. Han är ett af dessa sällsynta exempel på sjelfuppfostran alldeles som Elihu Burritt, den lärde grofsmeden, som på dagen arbetade på sitt städ, för att under nätterna studera språk och vetenskaper. På samma sätt begagnade äfven Lincoln nätterna för att studera, sedan han slutat sitt arbete för dagen, och för att intränga i rätts- och statsvetenskapernas hemligheter. Hans verksamma och vid hårdt arbete vana lif utbildade hans kroppskrafter, så att han i sin ungdom ansågs för den skickligaste bland kamraterne i att springa, hoppa och brottas. Detta jemte hans ytterst måttliga lefnadssätt — han har t. ex. aldrig förtärt spritdrycker — gaf hans kropp en styrka och uthållighet, som längre fram kom honom väl till pass på de ansträngande valresorna, på samma gång de betydligt stärkte hans själsförmögenheters ursprungliga skärpa och elasticitet. Han utmärkte sig ganska tidigt för sin talent i debatten, och de gamle nybyggarne i dessa nejder påminna sig ännu hans segrar i deras debatt-klubbar. Hans oemotståndliga logik, hans förmåga att i skenbart o-

ABRAHAM LINCOLN.

sammanhängande facta upptäcka de förenande länkarne och derigenom åskådliggöra deras mening och egentliga betydelse uppenbarade sig på ett lysande sätt redan under dessa små förposttrider, och hans storartade uppträdande under debatterna år 1858 med Douglas, republikens kanske förste talare, förvånade icke dem som förut sjelfve iakttagit eller haft erfarenhet af kraften i hans oöfvervinneliga logik.

Vi hafva följt honom till hans deltagande i kriget mot indianerne och hans första valnederlag. Två år derefter valdes han till representant i legislaturen, der han satt fyra år efter hvarandra och uppträdde samtidigt såsom advokat med framgång. Från denna stund blef han en af det republikanska partiets ledare i Illinois och deltog med lif och glädje i alla politiska strider. År 1846 valdes han till representant i Förenta Staternas kongress, men anhöll år 1849 att ej blifva återvald för att uteslutande kunna egna sig åt sitt yrke och åt sina barns uppfostran. Republikanerne nödgade honom dock att år 1850 återgå till det offentliga lifvet och uppsatte honom såsom sin kandidat till senaten emot Douglas. Under nära två månaders tid reste de begge rivalerne genom Illinois, höllo hvarje dag ett nytt tal, träffades ofta och tillstälde då en af dessa talarestrider, som utgöra det amerikanska folkets högsta fröjd. Vi hafva redan nämt, att Lincoln gick med heder ur striden med denne Unionens ryktbaraste talare och öfvervann honom, om man får döma deraf att hans lista fick 3000 röster mera är hans motståndares; den ojemna fördelningen af valkretsarne gaf imellertid Douglas segern. Det var detta ovanliga valfälttåg, som väckte folkets i den stora Western uppmärksamhet på Lincoln och som han hade att tacka för att han år 1860 valdes till Förenta Staternas president. De arbetande klasserna helsade i honom en man ur deras egen krets, som känt fattigdomens pröfvelser och hvad det vill säga att hafva sina händers arbete att tacka för sitt bröd, och som med förstånd, arbete, ihärdighet och ärlighet lyckats höja sig från samhällets lägsta trappsteg till den eftersträfvansvärdaste af alla befattningar för medborgaren i ett stort och fritt land.

Då Lincoln i februari månad 1861 lemnade sin bostad i Springfield för att taga presidentstolen i besittning, voro utsigterna för honom icke synnerligt ljusa. Secessionen hade redan kommit till stånd, hela Södern grep till vapen, och i Norden emottogs den nye presidentens val med känslor af raseri af det demokratiska partiet, som helt öppet underhandlade med upprorsstiftarne. Förräderiet omgaf honom öfverallt; i Baltimore, som den folkvalde skulle passera för att komma till Washington, hade hans fiender uppgjort planer för att bemäktiga sig hans person, kanske för att komma åt hans lif. Lincoln måste fara genom den i hans fienders våld då ännu varande staden, nattetid och blott åtföljd af en person. Man befarade till och med att se hans personliga säkerhet hotad i Washington. Det var icke roligt att under sådana förhållanden mottaga en dylik plats. Så snart Lincoln blifvit installerad i sitt embete, underkastade han landets kritiska belägenhet en noggrann undersökning och började så sin verksamhet. Vid underrättelsen om Fort Sumters eröfring af Södra Carolinas trupper kallade han 75,000 man till vapen, och någon tid derefter inföllo förbundstrupperna under general M'Dowells befäl i Virginien, som allt sedan dess varit den förnämsta skådeplatsen för detta gräsliga krig. Det är icke här tillfället att skildra den långa och dramatiska kedja af öfvermenskliga ansträngningar, som följde på denna början och som kostat begge partierna så oerhörda offer af menniskolif och egendom, tilldess striden ändtligen slutade med Richmonds eröfring och Lee's kapitulation. I sina allmänna drag äro de kända förut; det tillkommer nu historien att ordna dem till ett helt. Men hvad som man bör påminna om, det är att midt under de pinsamma farhågorna för utgången af detta krig, då Unionens illa beväpnade, illa disciplinerade och ofta illa anförda frivilliga corpser ledo det ena nederlaget efter det andra, greps Abraham Lincoln aldrig af någon misströstan. Han tviflade aldrig på den saks slutliga seger, som han representerade och som var frihetens och rättvisans sak. Den första klara dag för Norden var den, då underrättelse kom om Neworleans' eröfring, som gaf Unionen herraväldet öfver Mississippi och stärkte de stora vestra staternas mod.

En annan dag, också stor, uppgick för Unionen, då presidenten i januari månad 1863, drifven af krigets fordringar och öfvertygad att opinionen bland Nordens folk nu var mogen derför, verkstälde sin hösten förut utfärdade proklamation om slafvetets afskaffande, som skall göra hans namn hedradt intill verldens ända. Abraham Lincoln var visserligen från första början abolitionist af öfvertygelse, men han hade också den sanne statsmannens praktiska sunda förnuft, som vet att afpassa allt efter det rätta ögonblicket, och derföre hade han tåligt afvaktat sin tid, då han tryggt kunde uttaga det stora steget; följderna visade huru märkvärdigt förutseende han varit. Om Södern också gripit till vapen endast för att upprätthålla slafveriet, så kämpade Norden deremot i början endast för att återknyta de konstitutionella banden, och det behöfdes en så hård erfarenhet som den hvilken de två första årens krig meddelade för att upprycka med rötterna sekelgamla fördomar, sorgfälligt närda af plantageegare-aristokratien, och gifva massan af Nordens folk full insigt om hvilken gräslig nesa slafveriet var.

En af de vigtigaste daterna under 1863 års fälttåg var det starka Vicksburgs eröfring, som för unionisterne betryggade den fria sjöfarten på Mississippi och delade Konfederationen i två hälfter. Der visade sig först i all sin glans den generals stora fältherreegenskaper, som sedan gaf upproret dödsstöten. Lincoln hade nemligen äfven den stora förtjensten att förstå sig på menniskor. Så snart han tillträdde sitt embete, hade han för den politiska afdelningen med sig förenat en förmåga af första ordningen, mr Seward, statssekreteraren, som samtidigt varit utsatt för ett mordförsök; men derjemte behöfde han en skicklig öfverbefälhafvare, och det fann han i Grants person. Grant å sin sida uppsökte Sherman och Sheridan. Presidenten gaf åt Grant befälet öfver alla Unionens stridskrafter, som oupphörligt vuxit; hela verlden vet hvad bruk Richmonds besegrare gjort dermed.

Under det Norden sålunda fortgick till segern, visserligen långsamt, men säkert, förestod Lincoln ett sista prof, nemligen hans återväljande. Det lefver säkert ännu i hvar mans minne, med hvilken ängslan alla Unionens vänner så väl här som på andra sidan Atlantiska hafvet afvaktade utgången af denna stora valstrid. Det gälde att se, om den stora amerikanska republiken skulle öfvergifva tron på sig sjelf just i det afgörande ögonblicket, eller om hon skulle segerrikt gå ur striden, betrygga sitt sjelfbestånd och återvälja den utmärkte medborgare, som burit hela tyngden af denna jettestrid. Lincoln ensam var lugn och förtröstansfull; han tycktes vara säker på utgången, och utgången rättfärdigade hans ädla hopp. Folkets röster gåfvo en storartad majoritet åt *Old Abe*, såsom han kallades. Söderns återstående anhängare i Norden böjde sitt hufvud för folkviljan, så mäktigt uttalad. Rättvisans och frihetens vänner slöto sig ännu fastare omkring den två gånger utvalde, ur folkets led utgångne presidenten.

Konfederationen var krossad, men dermed hade Lincoln blott gjort hälften af sitt värf; han skulle nu taga itu med den andra hälften, Unionens återställande, då han föll för lönmördarekulan. Hans död, huru stor den mannen än var, skall dock icke ens för ett ögonblick hejda ett folk på dess väg framåt, som likt det amerikanska har äkta demokratiska institutioner, och med skalden må man väl upprepa: *Uno avulso non deficit alter.*

Stockholm.

Dronningstad ved Mælarsöens Vove!
Fra min Stilhed seer jeg til Dig hen —
Tidt, om Natten, naar jeg ei kan sove,
Kommer din Erindring som en Ven,
Krandset trindt af Sunde og af Skove
Stiger du op for mit Blik igjen,
Som jeg saae dig nys i Vinterbrynje,
Straalende og höi, som en Asynie.

Ei du tynges af de blanke Vaaben,
Under Iishjelm er saa röd din Kind,
Om din Skulder flagrer Nordlyskaaben,
I dit Öie tindrer Stjerneskin.
Og din Mund leer smilende og aaben
Mod den barske, kolde Nordenvind —
Du er selv en ægte Nordens Datter,
Vant at möde Stormene med Latter.

Men dit Hjerte derfor ikke hærdes,
Varmt det slaaer for hvad er Skjönt og Godt.
Videnskaben i din Hal omgjærdes
Mod al Kulde; — ikke Nytten blot,
Kunstens Vaar midt i din Vinter færdes;
Smag og Pragt har hjemme paa dit Slot,
Og i Ly af dine Tonesale
Synge deiligt svenske Nattergale.

Nords Venetia du ofte kaldes.
Ja, i Sommernattens Dæmre-Sands
Naar de löste Bölger, let som Skjaldes
Harpeleg, dig vugge med sin Dands,
Naar fra Riddarholmens Gravchor kaldes
Höie Skygger op i Maaneglands,
Naar i Halvskjær dine Minder svömme —
Da, som Adrias Enke, kan du drömme.

Men, du frygter ei, som hun, for Dagen,
Synker ei, som hun, i Fortids Nat,
Hæver kraftig dig fra Mindeklagen
Til den Nutidsgjerning, dig er sat; —
Dog ei heller saa af Nuet tagen
At du glemmer Fædres dyre Skat:
Dine Konger, dine Helte ride
Gjerne med dig op mod Lysets Side.

Eensom sad du nys ved Östresaltet,
Stolt og fjernet paa din Klippekyst.
Nu har Tidens Aand din Bjergmuur spaltet,
Draget nær dig til sin store Dyst —
Nu du slutter dig til Samfunds-Altet,
Verdens Aarer rinde til dit Bryst,
Fra Europas Torv Du hörer Lyden,
Rækker Haand til Stæderne i Syden.

Vel har du endnu ei Gjenvei fundet
Til din yngre Söster hist i Vest
Hun, som dog er nærmest till dig bundet,
Hun, som dog du burde kjende bedst.
Deelviis kun endnu er Banen grundet
Som skal virke Eders Mödesfest.
Dog, det er et Spörgsmaal kun om Dage —
Snart vil ogsaa hendes Haand du tage.

Da, naar Ansigt I til Ansigt stande,
Vikens skjönne Datter, Mælarns Brud! —
Da vil over Eders Fædrelande
Först opgaae den rette Pagt for Gud,
Da vil norske Fjeld i svenske Vande
See sig selv, og Öst til Vest gaae Bud:
Kun naar Öiet sig i Öiet sænker
Kjender det, hvad Broderaanden tænker.

Carlstad i April 1865.

A. Munch.

Franska Akademien år 1865.

„Akademien är död“, heter det ofta i Paris, men akademien visar oupphörligt att hon lefver, och det intresse, hvarmed franska allmänheten, kanske i ännu högre grad än någonsin förr, följer alla tilldragelserna inom akademien, intygar att talet om den aflidne är endast en *manière de parler*, som ingen tager på fullt allvar. Vi vilja dermed visst icke påstå, att en sådan institution är alldeles oundgänglig för det litterära lifvet och vi vilja ej heller säga, att franska akademiens alla ledamöter äro genomträngda af den friska anda, som utmärker vår tids sträfvan i allmänhet; lika litet vilja vi förneka, att denna akademi alltför ofta kanske sätter litteraturen i andra rummet och politiken i det främsta samt gör sig skyldig till en viss kotteriuppmuntran; men akademien lefver, det är obestridligt, akademien låter alltid tala om sig, akademien väcker beundran hos några, hat hos andra, afund hos hela den stora skara, som så gerna vill, men omöjligt kan få en plats på akademiens bänkar. Den som är död ställer sannerligen icke till så mycket buller. På en aflidens mull ropar man icke så högljudt på skandal.

Har icke nu under flera veckor hela Frankrike sysselsatt sig med de sista valen inom akademien, då *Camille Doucet* och *Prévost-Paradol* blefvo upptagna bland de „odödlige fyrtio?“ Har icke hvar och en, hvilken ville måtta hugg åt akademien, funnit sig föranlåten att ropa på himmels-skriande orättvisa, emedan *Jules Janin*, „feuilletonisternas konung“, fick stå tillbaka för *Prévost-Paradol*, som icke skrifvit något annat än några allvarsamma tidningsartiklar och som har det felet att vara blott 36 år, då *Jules Janin* har den stora fördelen att hafva fyllt 60?

Att vara ledamot af franska Institutet, att kunna sätta efter sitt namn detta *membre de l'Institut*, är en utmärkelse, som eftersträfvas af vetenskapens och litteraturens heroer; men hvad betyder det väl mot att kunna omedelbart efter sitt nomen proprium tillägga: *de l'Académie française?* Se det uppväger jordens alla kronor och gör en menniska stolt som en kejsare, säll som en gud. Läsaren känner otvifvelaktigt, att om han utväljes till „medlem af franska institutet“, är han derför icke „af franska akademien“, hvilken är den högsta bland alla höga utmärkelser och utgör sjelfva den glänsande toppen af Institutet.

Det franska Institutet består af fem särskilda akademier, nemligen: *académie française; académie des inscriptions et belles-lettres; académie des sciences;*

TIDNING

académie des beaux-arts; académie des sciences morales et politiques. Om man utväljes till ledamot i någon af de fyra sistnämnde, skrifver man sig helt enkelt „de l'Institut", men om man förunnas inträde i den första af de fem, tecknar man „de l'académie française". Det är en ojemförlig skillnad. Denna akademi är, såsom bekant, af fullkomligt samma natur som *svenska akademien*, hvilken är bildad efter det franska mönstret.

För ett par hundra år sedan eller något mer brukade några franska litteratörer komma tillsammans en gång i veckan hos „kungliga rådet" *Valentin Conrart*, hvilken bodde vid Saint-Martingatan och var en varm vän af litteraturen samt bjöd på präktiga middagar. Det var första början till franska akademien. Traditionerna hafva sedermera bibehållit sig troget till våra dagar i allt, med undantag af de präktiga middagarna, som nu åtminstone icke officielt höra till programmet.

Kardinal *Richelieu*, hvilken på den tiden regerade Frankrike, hade genom den bekante *Bois-Robert* fått höra talas om sammankomsterna vid Saint-Martingatan, ehuru dessa skulle hållas fullkomligt hemliga för hela den profana verlden. Kardinalen tyckte att man borde göra något kungligt af det litterära sällskapet och erbjöd sig att blifva dess beskyddare. Flera af de sjelfständige litteratörerne protesterade mot detta skydd, men det hjelpte icke: franska akademien blef instiftad. De första handlingarne äro daterade den 13 Mars 1634.

Den kungliga akademien flyttade då sin lokal till Rue du Bouloi, till ett hus, der Henrik den fjerdes mor dött; men trettio år derefter fingo „de fyratio" hålla sina sammankomster i Louvren, och det var först för sjutio år sedan franska akademien flyttade in i Palais-Mazarin, midtemot Pont des Arts, der den nu bor och hoppas få bo qvar till „döddagar".

Af de öfriga akademierna inom Institutet blef *Académie des inscriptions et belles-lettres*, (Vitterhets-, Historie- och Antiqvitets-akademien) instiftad af *Colbert* år 1663; *Académie des sciences* år 1666 och *Académie des beaux-arts*, som i början bestod af tre särskilda akademier, nemligen för målning och skulptur, för musik och för arkitektur, åren 1648, 1666 och 1671. Alla dessa akademier upphäfdes 1793, men organiserades på nytt 1795 under namn af *Institut National*. Det var Ludvig XVIII, som återgaf akademierna deras gamla namn och förordnade att franska akademien skulle vara den förnämsta. Ludvig Philip instiftade år 1832 den femte akademien — den för „moral och politik", som blef Institutets sista afdelning.

Vi hade ämnat skildra endast franska akademiens närvarande sammansättning, men hoppas att ett och annat ord om de öfriga afdelningarna af franska Institutet kan ega sitt intresse. Nu vilja vi endast tillägga, att tre af dessa afdelningar, nemligen Franska akademien, Vitterhets-, Historie- och Antiqvitets-akademien samt akademien för de moraliska och politiska vetenskaperna ega hvardera 40 ledamöter, de begge sistnämnda dock med åtskilliga korresponderande medlemmar samt s. k. „fria akademiker". Den franska vetenskapsakademien har 65 medlemmar och akademien för de fria konsterna 41, af hvilka 14 målare, 8 skulptörer, 8 arkitekter, 4 gravörer och 7 musici samt dessutom 10 fria ledamöter och 10 utländska associerade. Hvarje ledamot af Institutet åtnjuter ett årligt anslag af 1,500 fr., men de som äro medlemmar af två akademier uppbära arvodet endast uti en af dessa, och Institutets centralkassa disponerar öfver det lediga anslaget.

Den franske skriftställare, som anser sig värdig att blifva ledamot af franska akademien, sitter icke beskedligt hemma vid sitt skrifbord och väntar på kallelse, utan han tillkännagifver högtidligt, att han ställer sig såsom kandidat i ledigheten efter den eller den aflidne „odödlige" och derpå kläder han sig „kurklädd", såsom det heter i Sverige, och går omkring till alla de redan „odödlige", men ännu icke aflidne, för att omtala sina förtjenster och anhålla om hvarje akademikers röst. Det händer att han då tager med sig sina „opera omnia", förutsättande att dessa icke äro tillräckligt verldsbekanta, och anhåller om äran att få öfverlemna ett exemplar med egenhändigt påskrifvet: *hommage de l'auteur*. Akademien eger många sådana perpetuella kandidater, hvilka aldrig komma in i den heliga kretsen, men aldrig heller tröttna att vid de oupphörligt inträffande ledigheterna gå omkring för att *prensare manus*.

Om dessa högtidliga uppvaktningar gå mångfaldiga historier i Paris. De flesta äro kanske likväl af allt för intim art att närmare omtalas. En kandidat, som gjorde stor effekt, var pater *Lacordaire*, den celebre dominikanern, hvilken naturligtvis „kurade" i sin hvita munkkåpa. När han kom till *Emile Augier*, skyndade dramaturgens domestik in till sin herre med utrop, att en *kabyl* ville tala med honom. Dominikaner-kåpan är, eller var åtminstone för några år sedan, ej mer känd i Paris än kabylernas stolta mantlar.

Man berättade nyligen ganska allmänt i Paris, att kejsaren sjelf ämnade ställa sig såsom kandidat till akademien, men man kunde omöjligt föreställa sig huru han skulle göra med uppvaktningarne, hvilka äro ett oeftergifligt vilkor. Kejsaren, anhållande t. ex. att *Guizot* måtte vara honom gunstig, eller kejsaren på visit hos *Berryer*, eller kejsaren utbedjande sig äran att få skicka till *Victor Hugo* ett exemplar af Cæsars Historia! Nej, kejsaren ställer sig aldrig såsom kandidat till akademien. Och det gör ej heller *Michelet*, och Gud vet om *Victor Hugo* skulle göra det, ifall han ej redan vore en af de fyratio. Det är dock möjligt, hvad den sistnämde angår, ty han har ingenting emot att lyckas, men vi tro knappt att han lyckades.

När en gudarnes älskling upphöjts genom de flesta rösterna till plats bland de odödliga, börjar han naturligtvis genast tänka på sitt inträdestal. Efter ett år är det kanske färdigt, och då utsättes receptionsdagen. Till denna högtidlighet har „hela Paris" redan ett år förut supplicerat om inträdeskort. *Villemain*, akademiens ständige sekreterare, har under hela året ej gjort annat än tagit emot suppliker och skrifvit ut inträdeskort. Det hände vid *Lacordaire's* reception, att *Villemain* skrifvit ut ett par hundra biljetter flera än salen rymde, äfven med trappor och förstugor inberäknade, men akademiens ständige sekreterare vill så väl, och efter han var i farten att skrifva, så skref han ända in i sista stund. Det säges dock, att vid det tillfället hade i Belgien förfärdigats falska inträdeskort, hvilka exporterades till Frankrike och vunno liflig afsättning. Vi veta icke hvad vi skola tro hvarken om det ena eller det andra, men det veta vi, att den dagen voro vi nog lyckliga att få plats på en tribun, under det ett par hundra andra biljettförsedda inträdessökande måste stanna ute på gården eller på Quai Conti för att utifrån beundra solennitetssalens stora kupol.

Vi väga ej taga upp platsen för illustrationerna i tidningen, men hade gerna önskat beskrifva en reception i franska akademien. Det kan dock gömmas till en annan gång. Nu säga vi endast, att en sådan reception icke är alldeles lika med ett „inträde" i *Svenska* akademien. Lokalerna äro för det första mycket olika. Vid receptionerna i Paris äro ej blott franska akademiens, utan ock de öfriga institutsafdelningarnes ledamöter närvarande, och de sitta utan bestämd ordning på amfiteatraliskt uppsatta bänkar. En *fauteuil* i akademien är ett bildlikt talesätt, som ej eger motsvarighet i verkligheten. Det är endast akademiens direktör, dess kansler och dess sekreterare, som hafva sina fauteuiler på en slags estrade eller tribun. Åhörarne äro placerade dels på de trenne läktarne, dels på bänkar och stolar på golfvet under sjelfva kupolen, och det händer äfven att en och annan dame lemnas tillträde till ledamöternas platser. Recipienten, iklädd den grönbroderade fracken, införes af tvenne faddrar, hvilka sedan taga plats på hvar sin sida om honom. Inträdestalet, alltid mycket långt, är skrifvet och lägges på en slags notställare, som är placerad framför recipienten. Derefter . . . . nej, vi gå ej längre i dag. Men deremot kunna vi kanske få meddela en lista på de fyrtio.

Franska akademien är f. n. fulltalig, hvilket för öfrigt mycket sällan är fallet. Äfven svenske läsare känna de flesta af de fyrtio. Några äro deremot knappast kända af egna landsmän. Till dessa tro vi oss kunna räkna *Lebrun*, hvars förnämsta arbete är en tragedi, „Maria Stuart", som uppfördes i Théâtre-Français första gången år 1820. Lebrun är numera 80 år. *Patin*, 72 år, har skrifvit åtskilliga äreminnen, men är egentligen känd såsom professor i romerska poesien vid Sorbonne. *De Pongerville*, samma ålder, har gjort sig bemärkt såsom lyckad öfversättare. *Simonis-Empis*, 70 år, teaterförfattare och från 1856 till 1859 direktör för Théâtre-Français samt nästan endast i sistnämda egenskap känd af publiken.

De tvenne hertigarne, *de Broglie* och *de Noailles*, hafva ej särdeles stora litterära förtjenster, men den förre är måg till madame *Staël*. Hans son, prins *Albert de Broglie*, bildar öfvergången från det s. k. „hertigliga partiet" inom akademien till det rent klerikala, som bland sig räknar den celebre *Dupanloup*, biskopen i Orléans, den lika celebre och i flera afseenden utmärkte *Montalembert* samt *de Falloux*, f. d. undervisningsministern, och grefve *de Carné*.

Något åt samma håll lutande är onekligen den för öfrigt ganska förtjenstfulle skalden *de Laprade*, hvilken för något öfver tre år sedan afsattes från sin professorsbefattning i Lyon, emedan han skrifvit en satir öfver kejsardömet, hvilket poem återgafs i svenska tidningar i en mästerlig öfversättning („Sånggudinnorna på Stat") af docenten *C. R. Nyblom*, som den tiden uppehöll sig i Paris. Men från *de Laprade* är öfvergången lätt till *Lamartine*, hvilken dock aldrig numera plägar infinna sig i akademien. Detsamma gäller också om *Victor Hugo*, men af det skäl att denne är för stolt att sätta sin fot på fransk mark, så länge kejsardömet lefver. Och från dessa kommer man lättast till den „dramaturgiska gruppen", som bildas af *Ernest Legouvé*, *Ponsard*, *Emile Augier* och *Octave Feuillet*, hvilken sistnämnde såsom äfven romanförfattare leder oss till *Jules Sandeau*, den förste egentlige uteslutande romanförfattare, som vunnit inträde i akademien, ty hans kollega *Prosper Merimé* skrifver ej blott romaner, utan äfven allvarligare verk.

Dernäst finna vi kritikern *Sainte-Beuve*, som hvarje måndag lemnar åtskilliga spalter med litterärhistoriska eller rent kritiska artiklar till Constitutionnel. Och bredvid honom sitter den utmärkte konstkritikern *Vitet* och den såsom professor i Sorbonne celebre *Saint-Marc-Girardin*, också bekant såsom publicist och politiker, samt *Nisard*, den bekante professorn med „två slags moral."

Men å andra sidan är den „historiska gruppen", nemligen *Guizot*, *Thiers*, *Mignet*, *de Barante* och den gamle grefve *de Ségur*, numera 85 år, men ständigt hågkommande den tid, då han var underlöjtnant i den stora republikens armé. Och så se vi filosoferne *Cousin* och *de Rémusat* och vetenskapsmannen *Flourens*. Den sistnämndes rätta plats är i *Académie des Sciences*, hvars ständige sekreterare han är.

Vi hafva icke ännu nämnt *Villemain*, hvilken icke är äldre än 75 år, men som vanligtvis försvinner under den grönbroderade akademiska kragen och försjunker i sig sjelf, under det recipienten läser sitt tal. Han är en af Frankrikes celebriteter, var en af de populäraste professorer i Sorbonne, minister och pär af Frankrike. Så komma de stora advokaterne *Berryer* och *Dufaure*, af hvilka isynnerhet den förstnämnde är verldsbekant. Om vi nu mönstra hela den illustra raden, återstå ej flera än *Dupin*, också en juridisk storhet och mycket mera, samt *de Sacy*, den vidtbekante publicisten i *Journal des Débats*, och slutligen *Viennet*, den gamle skalden — han är 88 år — hvilken ännu knäpper på sin lyra.

Om de nyvalde, *Camille Doucet*, teaterförfattaren och divisions-chefen för teateraffärerna i statsministeriet, samt *Prévost-Paradol*, den talentfulle publicisten, vilja vi nämna mera en annan gång.

C. L.

Några minnen från Decemberdagarne år 1851.

Uti det under titeln "*Celebrities of London and Paris*" af oss redan förut (i n:o 16) citerade nya arbetet af engelsmannen kaptenen *Gronow* förekommer bland annat en skildring af de ryktbara Decemberdagarne, då Napoleon, då ännu franska republikens president, gjorde den bekanta statskuppen, som slutligen förde honom upp på kejsarthronen. Förf. inleder sin skildring med dessa ord: "Den enkla berättelsen af en från alla partifördomar fri man, som var ögonvittne till statsstrecket den 2:dra Dec. 1851 och hade tillfälle att bilda sig ett omdöme öfver de dåvarande förhållandena, torde icke blifva ovälkommen såsom bidrag till kännedomen af fakta, för hvilkas sanning den personliga erfarenheten kan tjena såsom borgen."

I slutet af år 1851, berättar Gronow, herrskade i hela Paris den ängsliga aningen om att en stor förändring förestod i landets styrelse. Enligt författningen skulle man nu skrida till val af en ny president och en lagstiftande församling. Prins-presidenten kunde icke omväljas. De liberalas kandidat var prinsen af Joinville, de röda talade öppet om att börja en strid, som skulle hölja Paris i blod. Mellan prins-presidenten och folkrepresentationen herrskade en öppen tvedrägt. Församlingen vägrade statens öfverhufvud medel till en värdig representation och gaf tillkänna misstroende mot hans ministrar. Presidenten å sin sida sökte sitt stöd i armén, som blifvit retad genom folkrepresentanternes inblandning i militära ämnen och kände sig förödmjukad af republikanerne. Under de första dagarna i November hade de förnämsta militärmyndigheterna en sammankomst i general Magnans hus och beslöto enhälligt att medverka till alla mått och steg, som kunde leda till grundandet af en fast och energisk styrelse. Hela armén, som var fördelad rundt omkring hufvudstaden, väntade en afgörande rörelse, och var man än icke fullt säker om dess egentliga natur, så öfverensstämde dock alla deruti, att presidentens befallningar måste åtlydas, hvilka följderna deraf än kunde blifva.

PEDERSTRUPS SLOTT PÅ LOLLAND.

Lagstiftande församlingen hade prins-presidenten minst att frukta, ty denna hade icke några sympatier i Paris. Hon hade aldrig förvärfvat sig folkets förtroende och ingen af hennes handlingar hade visat sig värdiga en stor nation. Den provisoriska regeringen hade under sin korta tillvaro gifvit bevis på att hon nitälskade för samhällets bästa. Hon hade afskaffat dödsstraffet för politiska förbrytelser, mildrat skattebördan, infört betydande förbättringar i jernvägsförvaltningen och gjort nedsättning i åtskilliga tullsatser. Den lagstiftande församlingen tycktes deremot sätta sitt mål uti att undanrödja allt, som hade tillfredställt nationen, och återvända till herrar Molés, Guizots och Thiers' grundsatser. Påfallande var hennes otacksamhet mot de män, som hade gjort staten stora tjenster. Lamartine kunde knappast skaffa sig gehör, Armand Marrast likaså, och mot Cavaignac spann man låga ränker. Så ofta någon, som icke var behaglig för pluraliteten, trädde upp på tribunen, uppstod det oskickligaste larm. Då Victor Hugo sökte tala, mötte man hans anmärkningar med skratt, och om han dervid råkade i någon större affekt, stegrades ännu mera munterheten inom församlingen.

I Paris kringlupo rykten om att församlingen hade i sinnet att göra en statskupp. Saken förhöll sig äfven så, och om icke prins-presidenten vidtoge skyndsamma mått och steg, så väntade honom otvifvelaktigt ett fängelse i Fort Vincennes. Han öppnade nu sitt hjerta för några af sina trognaste anhängare. Louis Napoleon har under alla förhållanden haft vänner, som aldrig svikit honom. Denna trogna tillgifvenhet, som länder dessa män till stor ära, tyder äfven på stora egenskaper hos den person, som utöfvar ett så mäktigt inflytande på sina anhängare. Hans intagande och okonstlade manér, hans lugna sjelfbeherrskning, mognaden i hans omdöme och hans orubbliga tro på sin stjerna, som lyckligt hade fört honom genom till utseendet oöfverstigliga hinder, hafva ständigt imponerat på dem hvilka han skänkt sitt förtroende. För öfrigt bär han äfven det goda vittnesbördet om sig, att han aldrig förfördelat eller glömt en vän.

Om aftonen den 1:sta December var en munter och elegant societet samlad i Elysée-palatset. Det var en fest, från hvilken all sorg var bannlyst och vid hvilken ingen tänkte på morgondagen. Prinsen blandade sig bland de muntra grupperna, likasom om han icke tänkte på något annat än sina gästers underhållning. Klockan elfva aflägsnade sig gästerna och nu gick prinsen med Morny, Maupas, Mocquard och S:t Arnaud in i sitt privatkabinett för att bestämma de åtgärder, som följande morgonen skulle vidtagas. Hvad Kinglake yttrar om prinsens nervösa själstillstånd och synbara ängslan aftonen före statsstrecket är fullkomligt grundfalskt. Louis Napoleon gick efter den nämda rådplägningen lugnt till sängs och gaf endast befallning om att man skulle väcka honom följande morgon klockan fem. Han visade icke den ringaste rörelse och inom hans hushåll hade ingen någon aning om hvad som var i görningen. Det är ett verldsbekant faktum, att hans tjenare blefvo lika öfverraskade af statsstrecket som de öfriga parisarne. Flere lakejer ilade till det engelska ambassadhotellet för att hos sina kamrater göra sig underrättade, om det var sannt hvad man berättade. Morny hade före rådplägningen varit på Opera-Comique och gick från Elysée-palatset till Jockey-klubben, der han ända till klockan fem på morgonen spelade whist med öfverste Feray och grefve Dary. Derpå begaf han sig till inrikes-ministèren, lät väcka upp den hittillsvarande ministern och presenterade sig för honom såsom hans efterträdare.

Den andra December lemnade jag, obekant med allt hvad som passerat, min våning och förundrade mig icke litet öfver rörelsen på gatorna, der alla menniskor tycktes skynda sig hem. Åtskilliga grupper läste stora på murarne anslagna plakat, som tydligen härrörde från regeringen, emedan papperet var hvitt, och till privata kungörelser sedan år 1848 endast fått begagnas färgadt papper. Som jag visste att alla officiella kungörelser blifva anslagna på distriktets mairie, der man äfven plägade finna åtskilliga politiska personligheter, skyndade jag dit. Jag fann der tvenne proklamationer, som framkallade en liflig rörelse. Den ena var ett plebiscit och anbefalde omröstningen inom mairiet rörande fortfarandet af Louis Napoleons presidentskap; den andra härrörde från polisprefekten och uppmanade till lugn. Läsarne talade föga, men i närheten upptäckte jag i en af grupperna en välbekant person, som politiserade lika flitigt som han rakade. Han var en ifrig Bonapartist och noga bekant med alla prins-presidentens dygder, emedan han tvenne gånger hade friserat håret på en kammarjungfru, som hade i bestyr att om aftnarne lägga in ved i kaminen, som prinsen sedan sjelf tände, då han steg upp. Jag beslöt att besöka denne hedersmans rakstuga för att söka inhemta åsigterna hos hans kunder, sedan jag likväl gjort några slag omkring på gatorna. I Faubourg Saint Honoré höll ett dragonregemente framför engelska ambassadhotellet, ett annat var uppställdt framför Elysée-palatset, och ett tredje höll vakt fram-

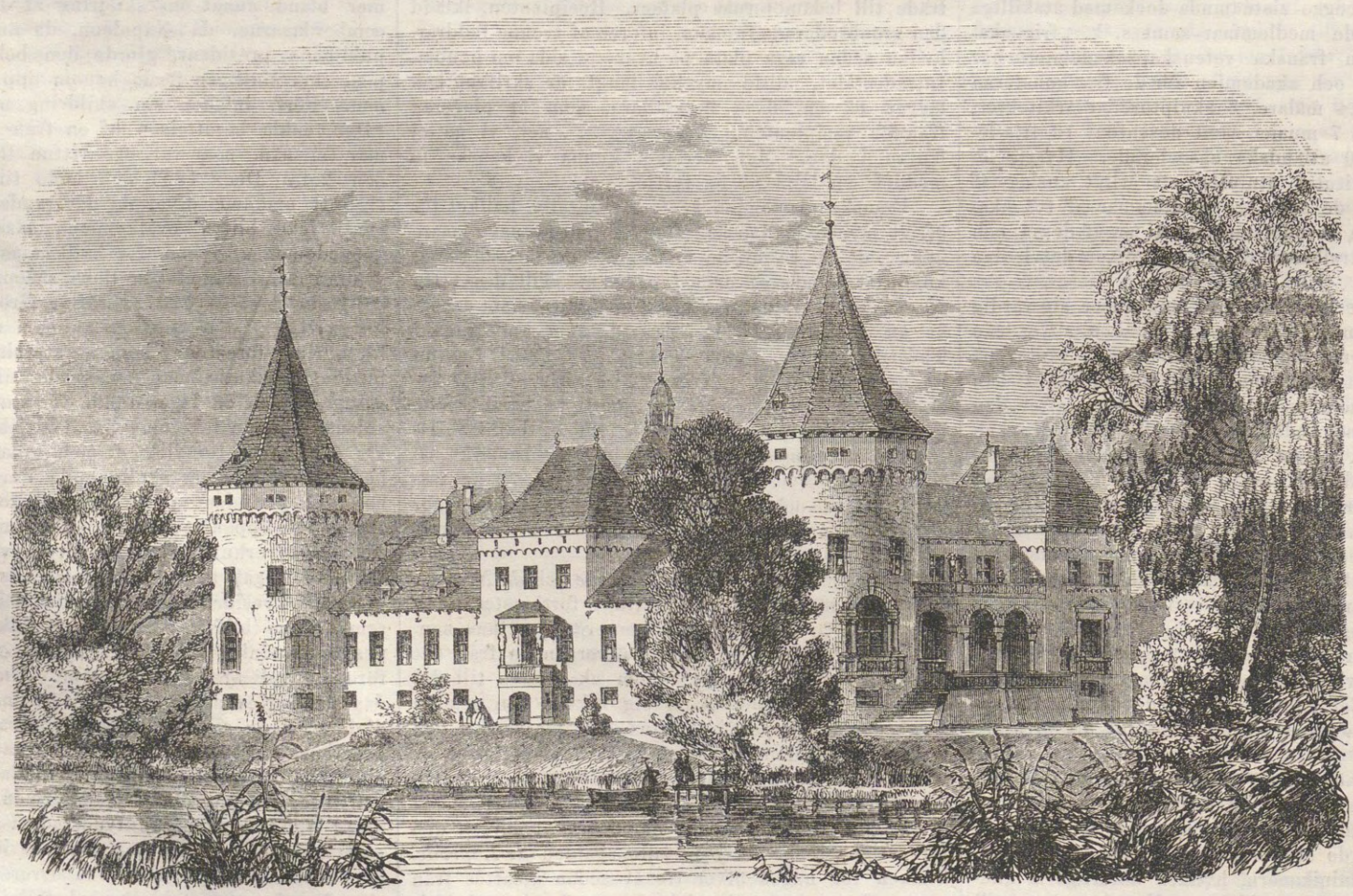

PEDERSTRUPS SLOTT, SEDT FRÅN SJÖSIDAN.

för trädgårdsporten. Några grupper betraktade denna ovanliga mängd af ryttare, men yttrade icke ett ord och skingrade sig snart. Då och då for ett ekipage fram till Elysée-palatset och släpptes antingen in eller rullade vidare. Så vidt jag vet, gjordes denna dag inga demonstrationer i de ansenligare stadsdelarne, men man påstod att republikanerne klockan tio på aftonen skulle hafva en sammankomst och att man i Faubourg Saint Antoine, vid Barrière de Thrône och i Faubourg du Temple ropade "*Vive la République Sociale*" och "*A bas le Pretendant!*"

Sedan jag besökt hufvudgatorna och icke märkt någonting påfallande utom den oro, som röjde sig i ansigtena, samt en mängd marscherande trupper, begaf jag mig till min barberare. Han utfor häftigt mot alla presidentens fiender; likväl hämmades hans yttranden mot republikanerne genom närvaron af tvenne blusmän. Andra personer trädde in och yttrade några tvifvel om prinsens talenter. Den republikanska åsigten tycktes vilja taga öfverhand, då ropet om att prinsen red förbi med en talrik stab gjorde ett slut på samtalet. Alla skyndade ut för att se honom, och då rakstugan åter fylldes, hade det bevis på mod, som prinsen gaf genom sin ridt, åstadkommit en märkbar omstämning till hans fördel.

Man har påstått, att Louis Napoleon under dessa afgörande dagar hållit sig inne i sitt kabinett och dyster och ensam, lik en annan Tiberius, sysselsatt sig med att utfärda våldsamma dekreter mot sina undersåtar. Jag kan tvärtom försäkra, att prinsessan var hos honom största delen af dagen, att konung Jerome och flere af de nya ministrarne gingo ut och in hos honom, och att Elysée-palatset icke var tillslutet för någon af dess vanliga gäster. Den som trädde dit in fann prins-presidenten lika lugn och förekommande som vanligt. Erhöll han bref eller depescher, så läste han dem långsamt och förrådde icke med en min det intryck som innehållet gjorde på honom. Persigny, som ständigt var i palatset, hade i uppdrag att sörja för en hederlig reträtt, ifall händelserna toge en ogynsam vändning. Hans pligt var i sådant fall att föra prinsen till Tuilerierna midt ibland de trogna trupperna, der fatta fast fot och kämpa på lif och död. Man hade icke vidtagit några förberedelser till flykt, icke ställt hästar och vagnar i beredskap, icke skickat några penningar utomlands, icke packat in något för att taga med sig i nästa ögonblick. Man var fast besluten att seger eller död skulle blifva slutet på det stora företaget.

JAY WILKES BOOTH.

Vid prinsens ridt genom gatorna blef han synnerligt väl mottagen af armén. Hvarje regemente helsade honom med ropet: „*Vive le prince!*" Pariserfolket är alltid temligen likgiltigt vid sina monarkers offentliga uppträdande; äfven den vanligaste höfligheten, hattaftagande, är sällsynt, och vid detta tillfälle afveko de ej heller från detta vanliga beteende. Prins-presidenten återvände temligen tidigt tillbaka till Elysée-palatset och mottogs af Persigny med den underrättelsen, att alla hittills vidtagna åtgärder haft god framgång och att trupperna voro beredda till utförande af hvarje order. Sannt är äfven, att lydnaden för utfärdade befallningar gick så långt, att 12:te regementets framskjutna post anhöll prinsen framför Elysée-palatset ända till dess han gifvit lösen. Parisarne hade imellertid hört talas om de många arresteringarne och nationalförsamlingens upplösning och sväfvade i stor oro. Förestodo möjligen romerska proskriptioner eller skulle guillotinen ännu en gång uppresas på Place de la Concorde? Tiden har visat huru onödiga alla dessa farhågor voro. Regeringens uppenbara fiender blefvo på en kort tid förvisade och fingo snart återvända, om de endast lofvade att förhålla sig lugna. De med vapen i hand gripna insurgenterna blefvo instälda för domstolarne och endast de deporterade, om hvilka man på förhand visste, att de voro oförbätterliga orostiftare.

Den 2:dra December hade på några gator obetydliga barrikader blifvit uppförda, men folket hade föga aktat på dessa manifestationer. Den 3:dje December gjordes ett häftigare motstånd. Herr de Maupas, polisprefekten, erhöll imellertid öfverdrifna underrättelser och dessa ledde till den följande dagens sorgliga händelser. Ännu icke van vid polisagenternas öfverdrifter och benägenhet att göra sig vigtiga, blef Maupas uppskrämd af de falska rapporterna. Han underrättade inrikesministern med telegraf, att prinsen af Joinville hade landstigit i Cherbourg och de öfriga prinsarne af huset Orleans i åtskilliga andra hamnar. Han trodde vidare att samma elementer, som Cavaignac hade besegrat under Juni-drabbningen, åter stodo på barrikaderna, och att Ledru Rollin var på väg från Rouen med en hel här af republikaner. Den stackars polisprefekten synes alldeles hafva förlorat fattningen.

EN HÄSTMARKNAD I LUND.
Originalteckning af O. Andersson.

Bland hans depescher finnes äfven en med följande innehåll: „Man berättar, att andra dragonregementet (detsamma som höll vakt vid Elysée-palatset!) har anländt från Saint-Germain och att grefven af Chambord befann sig deri såsom simpel karl. Jag kan knappast tro det“. — „Ja, inte jag heller,“ telegraferade Morny tillbaka. Dessa berättelser ledde imellertid till beslutet att den 4:de December uppträda på ett energiskt och afgörande sätt. Ännu om aftonen till denna olyckliga dag, då enhvar beklagade hvad som förefallit, bad Maupas om trupper till sitt beskydd och rapporterade att nya barrikader bygdes och att nya insurgentskaror anländt på jernbanorna.

Att den 4:de December är för Frankrike en sorgedag, som af Europa länge skall behållas i minne, nekas icke; men det är hvarken rätt eller ärligt att tillskrifva Louis Napoleons hårdhjertenhet de beklagansvärda händelser, som då föreföllo. Ingen menniska har djupare beklagat dem än han, och han har äfven begagnat hvarje tillfälle till att på något sätt godtgöra de familjer, som då blefvo lidande. Det finnes många barn, hvilka denna dag förlorade sina föräldrar och som han låtit uppfostra på sin bekostnad. Jag känner personligen några sådana fall, der åt sådana barn ännu i dag utbetalas summor ur kejsarens privatkassa, hvilket skett hela tiden och utan ringaste afprutning.

Den första framställning af händelserna den 4:de December skref en engelsk officer (kapten Jesse) till Times, hvarifrån den öfvergick till alla europeiska tidningar. Han var från ett fönster utåt Boulevard Montmartre vittne till de scener, som spelades nere på gatan, och såg många personer falla för soldaternes kulor. Infanteriet, som stod uppställdt i plutoner, gaf plötsligt eld, och detta icke blott på män, qvinnor och barn nere på gatan, utan äfven uppåt fönstren. Den ena salfvan följde på den andra, och en panisk förskräckelse hade tydligen gripit soldaterne. Deras officerare hade icke utdelat några befallningar, ty kapten Jesse såg tydligen, att de helt lugnt rökte sina cigarrer, då elden började.

Enligt berättelse af polisagenterna inom St. Denis' distrikt, gåfvo skott från fönstren upphof till massakern. „Husen äro redan besatta af insurgenter, och man skjuter från fönstren“, telegraferade herr de Maupas till inrikesministern. Vid föregående tillfällen hade husfönstren varit besatta af insurgenter, hvilka tillfogade trupperna sådan skada, att dessa måste storma husen. För öfrigt kan icke nekas, att februarirevolutionen hade närt en stark förbittring bland trupperna, som då behandlades på det mest skymfliga sätt. De erinrade sig blodbadet framför Palais Royal och kamraterne, som blefvo lefvande inbrändå i ett dervarande vakthus. Icke heller hade de glömt det förräderi, för hvilket flera soldater hade fallit offer på Elyséesfältet, och det herrskade bland dem ett bittert hat mot parisarne i allmänhet. Soldaternes eld mot Sallandrouze's hus, bredvid hvilket kapten Jesse bodde, föranleddes deraf att flera personer, som stodo på trapporna, hånade trupperna. De olyckliga, hvilka i nästa ögonblick lågo döda eller stympade på marken, trodde nemligen att man endast skulle skjuta med löst krut.

Hvad beträffar mina personliga iakttagelser den 4:de December, så hade jag gått till min bankir vid Rue Basse du Rampart. Herr Charles Lafitte berättade mig, att trupperna hade befallning att handla med stor moderation; men om ett uppror någonstädes visade sig, skulle tjuren gripas vid hornen och alla barrikader förstöras med kanoner. Under vårt korta samtal hörde vi signalhorn i närheten, och Vincennes-jägarne ila förbi med stormsteg. Herr Lafitte, som icke hade någon aning om hvad som skulle hända, sade till mig: „Vill ni se något, så följ trupperna, ty efter hvad jag hört, skall det säkerligen komma till en sammanstötning mellan dem och folket.“

Jag begaf mig nu framåt Rue Richelieu, hvarifrån gevärseldens smattrande tydligt trängde till mina öron. Strax derefter visade sig ett regemente lancierer och fattade posto vid hörnet af gatan Grange Batelier och Boulevarden. Der hade en ansenlig menniskomassa samlat sig och iakttog under högt skri en så hotande hållning, att jag var öfvertygad att ryttarne icke länge skulle förblifva overksamma och hämnas den ringaste skymf. Från denna folkhop kom plötsligt, åtföljd af en stark smäll, en pistolkula och sårade en soldat. Genast gjorde regementet ett anfall, vid hvilket åtskilliga personer bland massan blefvo svårt sårade. Jag ansåg nu för klokast att lemna denna scen och begifva mig hem till min boning, hvilken jag ock utan svårighet uppnådde.

Alla dessa händelser alstrade oro och missnöje, men att „tusentals parisare och parisiskor voro uppfyllda af afsky och raseri“, är en löjlig öfverdrift. Endast derigenom blefvo de högre samhällsklasserna till det yttersta retade, att obeväpnade promenerande på Madeleine-sidan af Richelieu-gatan blefvo dödade, och äfvenledes på den del af Boulevarden, som vid forna upplopp alltid hade varit en tillflygt för „flanörer“ och blifvit förskonad från den blodsutgjutelse, som drabbade barrikaderna. Dessa händelser äro i hög grad beklagansvärda, men de uppstodo genom tillfälliga omständigheter. Ingen har försökt att försvara dem, men likväl bör man å andra sidan icke öfverdrifva dem för att väcka främmande folks sympatier eller svärta politiska fiender. Men detta har skett till en sådan grad, att man till och med utspridt, att i Tuileries- och Luxembourg-trädgårdarne militärexekutioner hade företagits midt i natten. Genom sammanslutandet af en hop bänkar, som man vintertiden ser i Tuileries-trädgården, har man tillskapat ett anfall mot palatset, som följdes af ett förfärligt blodbad. Om afrättningar med soldatplutoner och om offrens hemliga nedgräfvande hade jag aldrig hört ett enda ord, förr än jag fick läsa denna lögn i ett berömdt verk, som vill utgöra ett bidrag till historien.

Äfven på höjden af sin förbittring hafva parisarne aldrig gjort presidenten ansvarig för elden mot Boulevarden. De sade alltid, att han icke haft de dervarande trupperne under sin kontroll, och att han hvarken kunnat befalla eller förbjuda deras angrepp. Sjelf tänkte han sig icke heller möjligheten, att man skulle kunna hata honom för denna olycka. Han var så långt ifrån att hysa några farhågor, att hans lugna tillförsigt aldrig hade starkare framträdt än just under dessa händelserika dagar. Ett bevis derpå vill jag nämna. Den fjerde aftonen efter statsstrecket var jag på en bal, som hertiginnan af Hamilton gaf till prins-presidentens ära i hotel Bristol vid Vendôme-platsen. Klockan tio trädde prinsen, endast åtföljd af grefve Bacciochi, in i salen, dansade tvenne kadriljer och samtalade derpå med lord Cowley och andra förnäma främlingar. På slaget tolf hviskade grefve Bacciochi till honom att vagnen väntade, hvarvid hertigen af Hamilton fattade tvenne vaxljus och lyste sin höga gäst utför trappan och hjelpte honom upp i en enkel brougham. Då hertigen kom tillbaka in i balsalen, yttrade han till flera utländingar: „Högst märkvärdigt! Nere på gården fanns hvarken militär eller polis för att skydda presidenten i händelse af fara.“ Prinsen for också verkligen vid midnatten tillbaka till Elysée-palatset i en enspännare och utan eskort.

Pederstrups Slott.

En bland de stilar, hvilka egna sig synnerligen väl för större manbyggnader å herresäten och för landtliga slott, är den holländska renaissance-stilen, och såsom ett exempel härpå meddela vi efter Tidskrift för Byggnadskonst och Ingeniörvetenskap medföljande tvenne afbildningar af Pederstrups slott på Lolland. Renaissancen i allmänhet erbjuder så rika utvägar att förena en nyare tids många fordringar och gifver åt byggnaden de fria, oregelbundna former, hvilka numera så ofta, och detta med rätta, föredragas framför de reguliera. Holländska renaissancen med sina höga och något utspringande tak synes utan tvifvel passa äfven för ett nordiskt klimat. Äfven med de mest enkla och billiga detaljer lemnar den tillfälle till åstadkommande af pittoresk effekt och ett tilldragande yttre, endast genom massornas proportioner och gruppering, under det att stor rikedom å arkitektonisk utstyrsel i förening med inre komfort och yttre elegans lika lätt står att finna medelst användandet af samma stil.

Inom Sverige har den holländska renaissancestilen blifvit med framgång bearbetad, såväl i äldre som nyaste tider, hvarpå vi äfven anfört ett exempel genom återgifvande af Alnarps slott. Ännu mera har dock stilen blifvit använd i Danmark. Stora, staten tillhöriga slott hafva blifvit på det praktfullaste prydda i denna stil, under det att ofta äfven mindre slott eller manbyggnader på herresäten blifvit på ett lyckadt sätt iklädda samma stils egendomliga och varierande former. Ett exempel å detta sednare användande är slottet Pederstrup å Lolland, bygdt, enligt Illustreret Tidende, 1827 efter teckning af Hansen, men först på sednare tiden fullbordadt af professor Meldahl.

Jay Wilkes Booth.

Utan tvifvel skall det intressera allmänheten att till utseendet lära känna den man, hvars nyss vunna herostratiska ryktbarhet fyller tvenne verldar med fasa och beledsagas af millioners förbannelser. Det är en ganska egendomlig tillfällighet, som så hastigt bragt hans porträtt till offentlighet inom den Skandinaviska Norden. Vid underrättelsen om det förfärliga nidingsdådet befann sig händelsevis i Köpenhamn en i New-York bosatt dansk, som hade i sin ego ett fotografiporträtt af skådespelaren Jay Wilkes Booth, efter hvilket Illustreret Tidende, troligen först bland alla europeiska tidningar, varit i tillfälle att lemna en afbildning af mannen. Han är omkring 28 år gammal och yngste sonen till den bekante engelske tragikern Junius Brutus Wilkes, samt är, likasom hans två bröder, en af de talentfullaste konstnärer vid teatern i Mobile. Den nämde dansken skildrar mördaren såsom en komplett gentleman, hvilket äfven synes framgå af hans porträtt, samt tillfogar, att han alltid haft tillträde till de högsta familjekretsar i New-York. Hans icke obetydliga förmögenhet var honom icke ensamt i detta hänseende till gagn, men hade derjemte gifvit honom den oberoende lefnadsställning, att han kunnat använda sin fritid på att idka målarekonsten, till hvilken han hyste mycken kärlek. Hans väsende är behagligt, men blef något inbundet, då han för två år sedan i Baltimore, strax efter sin återkomst till Europa, miste sin unga hustru. Som Hamlet har han vunnit sina största lagrar; det svärmeri han i denna rol framkallat hos publiken var icke ringa. Nu är svärmeriet förvandladt till den djupaste förbittring, och följderna af detta mord äro oberäkneliga. Om bakom detsamma står ett starkt parti, eller om det blott är en sammansvärjning af de tre bröderna för att befria landet från Lincoln, Grant och Seward, mot hvilka detta klöfverblad riktat lönmordets vapen, det skall den närmaste framtiden bringa i dagen.

En hästmarknad i Lund.

Då artisten O. Andersson nyligen under sin hemresa från Düsseldorf passerade Lund, gjorde han den här afbildade teckningen af en hästmarknad derstädes. Enligt en urgammal tradition, som vederbörande myndigheter förgäfves sökt i ordningens intresse utrota, hållas dessa marknader i Lund hvarje onsdag under fastlagen, och man får då tillfälle att i mängd beundra den präktiga skånska hästafveln. Ej under att detta ämne anslog på den talentfulle hästmålaren, hvars teckning vi i gravyr återgifva.

Skärkarlen på sjöfogeljagt.

Skjut ut, låt båten glida från land!
Re'n skönjes i öster en ljuslett rand,
Och morgonvindarne andas,
Lätt krusas vaknande fjärd och sund,
Hög hvälfver sig klarnande himlarund:
En leende vårdag randas.

Framåt! det längtar mitt goda gevär
Till skåran och skjulet på holmen der;
Framåt, min plaskande julle!
Sydvestvind passar ju skytten godt;
Snart smattrande ljuden af skott på skott
Emellan klipporna rulle.

Allthögre flammar gryningens glöd,
Strax uppgår solen gyllene röd
Och foglarne börja att sträcka.
Vid udden lägger jag vättarne ut
Och gömmer mig, redo med hagel och krut,
Att flygten för alorna stäcka.

Och komma de stolta ådor — välan!
Så ädla gäster ej rata jag kan,
Och svärtor och skräckor ej heller.
De älskliga knipor — jag bjuder ock dem
Att stanna hos mig och följa mig hem.
Ja, lommarne med, om det gäller. —

Pang, pang! nu ljöd öfver lyssnande vik
De första salvornas festmusik,
Gensvarad af klintar och hällar;
Den klangen duger att höra på.
Snart kommer väl turen till mig också:
Hel er, I dånande skrällar!

Pass på! derute sig kastar en flock,
De se mina vättar, de lyda lock,
Allt närmre och närmre de simma.
Ej ana de döden, som lurar här;
Nu sänd dem dess bud, mitt goda gevär,
Gif eld öfver vågor, som glimma!

Se! tvänne ligga på platsen qvar;
De voro kanhända ett troget par —
Ej mer i älskog de leka.
I begges hjertan har haglet gått:
Hur sällt dock att dela gemensam lott!
God fångst, min bugtiga eka!

Det blir helt visst en lyckosam dag;
Än dröjer länge i skåran jag
Och lyssnar, lockar och spanar.
Sist ror jag på solblank, glittrande stråt
Med fjädrade bytet min vaggande båt
Till hyddan skuggad af granar.

Der sitter nu min käraste skatt
Och binder på nätet och sjunger gladt
Till skottens dån öfver fjärden.
Och när jag landat i tryggad hamn,
Då bidar mig hennes älskande famn
Derinne vid skenet från härden.

E. W. D—a.

Krönika.

När en man dör just vid den tid, då han med glädjefull stolthet tror sig nära målet för sina sträfvanden, är hans öde i sanning värdigt vårt innerliga deltagande. Derför sörjes nu Abraham Lincoln af tvenne verldsdelar. Och likväl tro vi icke att det är hans vänner, som gjort den största förlusten vid hans död, utan det är hans fiender, som i honom förlora den mildhet, hvars stämma så gerna förnimmes från domstolen, sedan svärdet på slagfälten skipat styrkans lagar. Det är just denna vishetens mätta, som nu är de begge partiernas förnämsta behof, ty, skulle äfven Johnstone en tid kunna skjuta upp med sin kapitulation, så är Söderns kraft i alla fall nu bruten, och det som förestår är icke striden utan domen. Denna beror nu i hög grad på den nye presidenten Johnson, som vid närmare betraktande tyckes vara en ganska bra karl. Måtte framtiden visa att han är sitt stora kall vuxen!

De olyckliga, som, kanske fattade af ett vansinnigt begär efter ryktbarhet, ådragit sig ett så förfärligt ansvar, äro nu i hvars mans mun, såsom föremål för en nyfikenhet full af afsky. Deras namn, utseende och yrken, omständigheterna vid morden och flykten, anledningarne till deras brott, priset på deras hufvuden — se der dagens samtalsämnen. Snart skola väl deras fotografier beställsamt spridas kring verlden, och med sina offer skola de öfvergå till odödligheten.

Äfven *Europas* förnämsta herrskareförmåga säges i dessa dagar hafva varit ett mål för mordlystna planer. Man berättar nemligen att Napoleon i Lyon, der han föröfrigt rönt ett varmt deltagande af folket, skall hafva varit utsatt för ett mordförsök af några italienska eller polska sammansvurne. Med vanlig lycka har han imellertid undgått attentatet, och det tros icke inverka på hans resplan. Under hans vistelse i Algier står kejsarinnan i spetsen för regeringen.

Prinsessan Dagmar och hennes moder, som för en sorglig stund sammanträffade med den ryska kejsarfamiljen vid storfursten Nicolai dödsbädd, lär nu komma att för en tid bosätta sig i Genève. Konung Christian har under många — såsom man berättar ganska lustiga — ceremonier mottagit strumpebandsorden. I Köpenhamn väcker Blochs storartade tafla: den befriade Prometheus, allmän beundran.

Tyskarne gräla alltjemt om sin Kielerfjord. Italien har offentligen erkänt Florenz såsom sin hufvudstad och afbidar med spänd uppmärksamhet följderne af Vegezzis och Antonellis underhandlingar. I Petersburg är storfursten Alexander högtidligen utropad till thronföljare. Murawieff lärer åter hafva tagits till nåder (en ny bekräftelse på det gamla ordspråket om dåligt krut); men om också Polen återfår sin buse, lärer deremot den landsplåga, som hotat oss från Petersburg, hafva mildrats, på samma gång som Newa sprängt sina isband.

I Melbourne lärer nyligen en viss Needmayer hafva förutsagt, att detta år skall blifva jordens sista. En ofantlig komet kommer nemligen, efter hans påstående, att, med sin väldiga svans, sopa rent hus, hvar den far fram. Går det icke fullt *så* illa, så skall det åtminstone gnistra i luften och bli så hett, att både kläder och skräddare skola blifva aflagda. Om allt detta tyder på sydländingens hejdlösa fantasiflygt, så synes det deremot mera betänkligt, att i vårt nyktra (eller rättare kanske prosaiska) Östergötland järtecken hafva visat sig, hvilka, för att vara skickelsedigra, endast sakna tolkning och sammanhang. Några beskedliga menniskor varseblefvo nyligen, under en promenad utmed Bråvikens strand, samtidigt, och före middagssupen, på himlahvalfvet följande bokstäfver: N, T, W, Y, K, M, M. Hvad skall man tänka om sådant?

Ett annat mindre farligt tidens tecken är det, att samtidigt med den föranstaltade industri-expositionen i vår hufvudstad, en dylik lärer skola hållas i Danmarks, att ingen grönska synes till, att Beck icke är här ännu — Fischer-Achten kom i stället — och att Tichatschek hittills uteblifvit.

Nog hafva vi eljest konstnärer i Stockholm! Herrar Laub och Door hafva tjusat sina ännu alltför få åhörare med toner af allsmäktig trollkraft. I markis de Villemer hafva våra förnämsta dramatiska artister skördat nya lagrar. Äfven för dem, som läst romanen, hvilken är pjesen ofantligt öfverlägsen, har det varit af rikt intresse att här återse den stora författarinnans mästerliga karakterer, då de så väl framstälts på vår scen. Meyerbeers Afrikanska har nu för första gången gifvits i Paris och med ofantlig framgång. Man ser häraf huru ogrundadt deras påståenden varit, hvilka sökt insinuera, att den snillrike Maëstrons skapelser ständigt gjort en så oerhörd furore, endast till följd af hans egna ansträngningar vid deras uppsättning. Vi nämna honom här, emedan han var en af de mästare, om hvilka Musikaliska Akademien vid sin enkla, men värdiga fest gaf allmänheten en välment påminnelse.

Danskonstens beundrare hafva lockats till teatern genom den nya baletten Robert och Bertrand. Den obeskrifliga grace, hvarmed M:lle Forssberg fängslar ögat, då hon sväfvar fram öfver tiljan, förvandlar denna inför den smekta inbillningen till ett blomsterfält, och det förvånar oss att publiken icke bidrager med några blommor till denna förvandling. Äfven Herr Carey, som med sin smidiga gestalt och sin djerfva dans oändligt öfvergår dessa antingen ängsliga eller fadda figurer, som man vanligtvis ser uppträda i den för mån så otacksamma konsten, skördade utomordentligt bifall. Balettens komiska innehåll gjorde den föröfrigt till ett lämpligt folknöje på första Maj.

Våra förfäder plägade roa sig med att narra hvarandra den första April; men detta bruk blir nu alltmindre modernt, troligtvis emedan en sådander *enkom* lögn-dag, i jemförelse med årets öfriga dagar, alltmera förlorat kontrastens behag. Men våren, den efterlängtade, den tillbedda, fortfar att hvarje år narra oss stackars Stockholmsboar — och detta sker på första Maj. Till denna dag lofvar den oss beständigt, att på Djurgården undfägna sina beundrare med solsken, grönska, blomdoft och fogelsång, med ett ord med sin egen gudomliga närvaro. Och ehuru alltid bedragne tro vi ännu så gerna dessa gyllne löften. Blommorna, som hafva känsel allenast, akta sig visserligen att titta upp ur sina tufvor, foglarne tiga som muren, det lär dem deras instinkt; men vi menniskor som hafva förstånd, vi veta att det är första Maj, och ut till Djurgårdsekarne skynda vi, hela skaran. Men då vi väl blifvit narrade dit, då kan våren icke taga emot, den har ej klädt sig färdig, utan i stället möter oss vintern och frågar hånfullt, hvarföre vi äro så tunnklädda. Ett virrvarr af frysande menniskor i vagnar eller fönsterlufter, till häst eller till fots, trängsel kring omnibusar, stormningar af schweitzerier, lifsfara kring ångbåtar, skuffningar, nästan välkomna emedan de äro värmande, och en kunglig kavalkad — se der Stockholmarens förtjusande *vår*fest. Undras må huru den tager sig ut för Tunesiska ögon!

Blef den som hoppades på den första Maj bedragen, så var lyckan deremot mindre svekfull mot dem, som längtade till den tredje; ty stjernfallet var i år lika grannt som vanligt. Måtte de många nya riddarne pryda det folk, som Tegnér kallat: Europas riddarhus.

Litteratur.

Shakspeare och hans dramatiska arbeten. En ledtråd till orientering. Stockholm 1865. (Pris 1: 50.)

Genom *Hagbergs* på det hela taget utmärkta öfversättning har den engelske skaldefursten på de sista 15 åren blifvit i hög grad känd och älskad inom vårt land. En annan fråga blir, om han alltid funnit så många begripare som beundrare, eller om icke snarare flertalet läst sin *Shakspeare* så der temligen på vinst och förlust, åtminstone att börja med, och först så småningom, allt efter som smaken stigit för den gudadryck, han bjuder, med mycken ansträngning sökt göra sig redo för innehållet af det njutna. Vi tro nemligen icke, att *Shakspeares* stil, hans åskådningssätt och framställning ligga alldeles klara för hvem som helst, utan att de fordra förstudier och lefvande intresse för att fullt uppfattas. *Hagbergs* noter vidröra, såsom tillbörligt är, endast den antiquariska och linguistiska sidan af skaldens arbeten. En hjelpreda åtminstone för nybörjare i Shakspeare-studier kan således ej anses öfverflödig på vårt språk, och det arbete, vi nu anmäla, synes oss i flera hänseenden passande härtill. Det är en bearbetning från tyskan, det är sannt; men icke dess mindre utmärker det sig, måhända till stor del genom bearbetarens åtgörande, för mycken bestämdhet, reda och precision samt har i synnerhet den stora förtjensten att ej, genom ett alltför småaktigt inträngande i detaljerna af skaldens skapelser, gå utom gränserna för en handledning och förtaga det lifskraftiga intrycket af de storartade dikterna sjelfva. Vanligen lemnas först en kortfattad öfversigt af hvarje styckes innehåll, derpå framhållas de grundtankar, som författaren anser genomgå hvart och ett, samt skildras deras karakterer i raska drag. Förklaringarna och analyserna äro i de flesta fall lyckliga och hållna i en strängt sedlig anda, måhända stundom med en bismak af theologisk dogmatism, som ej rätt väl stämmer öfverens med Shakspeares klara, rent förnuftiga verldsåskådning, inför hvilken allt i den moraliska delen är en regelbunden följd af orsaker och verkningar, och särskildt det onda i menniskan ej är något utifrån hos henne insmuggladt, något demoniskt, utan en verkan af den ursprungliga ofullkomlighet, som vidlåder henne, och af den fria viljans hängifvenhet åt det sinnliga i stället för det förnuftiga, det eviga och rätta. Med skäl polemiserar författaren imellanåt med *Gervinus*, hvars tyskt grundliga förklaringar ej sällan kunna göra en Shakspeareväns förtviflan, så sökta, dimmiga och paradoxa förefalla de. — Det lilla häftet anbefaller sig som supplementband till den nya godtköpsupplagan af *Hagbergs* öfversättning både genom format, utstyrsel och pris, och vi tro, att ingen af den store brittens många läsare hos oss, äfven bland de mer försigkomna, skola ångra bekantskapen med boken.

Arkitektoniska fragmenter m. m., tecknade efter verkligheten under en resa 1863—64 af A. T. Gellerstedt, arkitekt. Häft. I. Sthm, 1865. 5 pl. fol.

Dessa raska teckningar, troget återgifna efter originaler genom herr Mandels fotolitografiska förfaringssätt, utvisa en säker hand och en snabb blick för det karakteristiska och väsentliga i konstens alster. Innehållet blir, att döma af föreliggande häfte, ganska omvexlande och långt ifrån uteslutande ämnadt för arkitekten, såsom man kanske ville tro på grund af titeln. Så få vi en präktig interiör af gården och vestibulen i Genuas universitetsbyggnad, två utsigter från romerska Campagnan, afbildningar af antika kandelabrar, bordsfötter m. m. Att detaljerna ej finnas utförda, är visserligen en brist; men, som sagdt, utgifvarens teckningar gifva oss sjelfva det hufvudsakliga i företeelsen, och genom den raska framställningen och med fotolitografiens tillhjelp kunna hans häften lemnas till ett pris, som gör deras större spridning möjlig. Samlingen är ämnad att utgöra omkring 10 sådana à 1: 50.

Teater.

Sedan Kongl. Dramatiska Teatern nyss bjudit på „Förbjuden frukt“, som gerna bort förbjudas äfven ur den synpunkt att den icke som sig bort var nog lockande, samt medan Kongl. Stora Teatern i hr Martins nya balett funnit en *pièce de resistance*, som, äfven den, slog något öfver i det äfventyrliga, kan konstvännen nu taga sin tillflygt till Dramatiska Teatern, der Markis de Villemer af Georg Sand spelas på ett sätt som väl anstår den snillrika författarinnans fina teckning, om hvilken man kunde säga att den är likasom skrifven med en penna af guld och en spets af diamant.

En sådan dialog är aldrig öfverträffad i någon af de oöfverträffliga franska konversationsstyckena, och frånvaron af en spännande intrig med brådstörtande händelser låter de inre stridernas sanning och djup endast så mycket klarare framstå. Oaktadt karakterernas sällsporda idealitet äro de inga abstraktioner; vi känna att de äro lifslefvande menniskor, och hvar och en af dem bidrar med sin egendomlighet till en harmonisk gruppering af det hela, hvartill man endast sällan finner något liknande. Man kunde särskildt påpeka några scener, som äro så utmärkta genom denna, om vi så få uttrycka oss, karakterernas plastiska gruppering, att det är för inbillningskraften en verklig tjusning att vid dem dröja; och endast denna inre fullhet räddar den stundom nog breda utläggningen från att förfalla till tröttande longörer.

— Det porträtt af Abraham Lincoln, som å tidningens första sida meddelas, är af hr Skill graveradt efter en på trä öfverflyttad fotografi, skänkt af den nu hädangångne presidenten till friherre Ernst v. Vegesach, under dennes tjenstgöring i Nordstaternas armé.

— Det förliden Tisdag i Behrns' salon hållna mötet för att söka genom en adress till H. M. Konungen utverka en återkallelse af stadsfullmäktiges förhastade och abderitiska beslut angående Nybrovikens och en del af Ladugårdslandsvikens igenfyllande, bör väl kunna leda till önskadt resultat, såvida ekonomiska, estetiska, sanitära och kommersiella skäl förmå något gälla emot en af obetänksamt projektmakeri med öfverraskning vunnen seger. Det ojemförligt största flertalet ser i stadsfullmäktiges beslut en fara, som hotar att med stora kostnader ohjelpligen förstöra en del af vår sköna hufvudstad, och man är inbjudaren till mötet tacksam för att en skymt af hopp om ändring i detta beslut ännu finnes.

Hvarjehanda.

— EN KUNGLIG VÄRDSHUSSKULD. Då den preussiska kåren år 1849 drog genom Rhen-Bayern för att vid Germersheim gå öfver Rhenfloden, som skulle tjena till operationsbasis mot Baden, uppehöll sig den dåvarande preussiska kronprinsen, i egenskap af öfverbefälhafvare, tvenne dagar med sin svit uti hotellet i en liten bayersk stad. Vid afresan presenterade värden kronprinsen (nuvarande konungen) en räkning på 200 thaler, icke blott för kost och logis åt H. K. H. med svit, utan äfven för några tillställningar, som prinsen hade hållit för åtskilliga myndigheter. Kronprinsen svarade imellertid, att han icke ville betala, emedan Bayern var förpligtadt att underhålla hären; dock kunde värden, om Bayern nekade att betala, vända sig till prinsens marskalk om uppgörelse. Bayern ansåg sig icke förpligtadt att betala den preussiska kronprinsens bjudningar, och värden vände sig derför till Berlin. Men förgäfves! Värden begagnade nu tillfället, då konung Wilhelm i fjol var i Baden-Baden, för att öfverlemna en petition, hvari han bad H. M. betala den skuld han såsom kronprins hade ådragit sig. Efter långt dröjsmål fick han slutligen följande svar från det kungliga husets kansli, dateradt Berlin d. 6 Nov. 1864: „Efter en grundlig pröfning af edra anspråk förklaras härmed, att de ej kunna uppfyllas. Det är konungariket Bayern som skall betala, och ni bör vända er till de bayerska myndigheterna". Kommentarierna göra sig sjelfva.

— URSPRUNGET TILL LONGCHAMPS-PROMENADEN. Uppkomsten af den s. k. „*Promenade de Longchamps*" i Paris, berättas sålunda. Ludvig den Heliges syster, Isabella, anlade vid slutet af 13:de århundradet i den dåvarande Boulognerskogen ett nunnekloster. Efter den stora förändringen af Boulognerparken har man till minne deraf låtit ett par små torn stå qvar, hvilka dock icke gifva någon den mest aflägsna föreställning om det stora kungliga klostret; med tidernas lopp, i synnerhet efter Henrik den Fjerdes tid, förlorade klostret i Longchamps, såsom man benämnde denna del af trakten, ryktet för sin utmärkta fromhet, och småningom blefvo de andliga damerna så stolta och öfvermodiga, att de ofta kommo i konflikt med åtskilliga myndigheter. Förgäfves sökte den helige Vencenz de Paul inskärpa hos dem undergifvenhet och försoning. — År 1727 var det som operasångerskan Le Maure tog slöjan i Longchamps-klostret, och hennes undersköna röst drog, i synnerhet på onsdagen, torsdagen och fredagen i „stilla veckan", då oratorier plägade utföras uti klosterkyrkan, Parisarne i stora skaror till Longchamps. Sedan dess sörjde abedissan för att det alltid fanns vackra röster, och publiken vande sig att på de nämnda tre dagarne i påskveckan fara dit ut för att höra nunnorna sjunga. Denna vana blef beståndande äfven då den stränge erkebiskopen i Paris, Christopher af Beaumont, lät tillsluta kyrkan. Den sköna verlden far nu de tre dagarne genom Champs-Elysées och Boulogner-skogen till klostret och tillbaka igen, endast för att visa sina vårtoiletter och framför allt sina nya ekipager. Longchamps var nu redan verldsbekant, och från alla länder kommo rika främlingar endast och allenast för att bevista den eleganta promenaden. Revolutionen gjorde emellertid ett slut på dessa Longchamps-promenader. Visserligen återtogos de ånyo år 1797 — den 26:te germinal under republikens femte år egde den första åter rum — men det var icke mera den gamla Longchamps-promenaden. Förgäfves sökte man under restaurationen att uppfriska det gamla bruket. Under Ludvig Philips tid föll den slutligen i händerna på vagnfabrikanter, modehandlare och hästförsäljare, hvilka begagnade promenaden såsom ett beqvämt tillfälle till att exponera sina handelsvaror. Detta är fallet ännu i dag, men den förnäma verlden hindras likväl derigenom icke från att äfvenledes visa sig, och framför allt hvimlar den af demi-mondes representanter samt den här af *gaudins* och *viveurs*, hvaraf det stora Paris är så öfverfullt.

— HURU DET VERKLIGEN FÖRHÅLLER SIG MED KOLOSSEN PÅ RHODOS. I ett nyligen i Hamburg utgifvet skolprogram meddelar dr Lüders en historisk-kritisk afhandling om kolossen på Rhodos, som både länge och väl gällt för ett af verldens sju underverk. Efter denna undersökning hopkrymper den dock till en vanlig kolossal staty, som, ungefär såsom Münchens Bavaria, man uppstält på fasta marken helt nära hamnen, till solguden Apollos ära. Lüders visar ganska tydligt, att föreställningarne om bildstoden såsom stående med utbredda ben tvärs öfver hamnen och om dess begagnande till fyrtorn helt och hållet höra till diktens område.

— MISS FLIGHT DÖD. Londonertidningar omtala, att miss Flight, ofta omtalad af Charles Dickens i hans romaner, nyligen dött. Dickens skildrade henne såsom en i ogenomträngliga hemligheter inhöljd person och har sjelf varit en af dem, som förgäfves sökt att aflyfta denna slöja. Miss Flight uppträdde vid alla domstolsransakningar, interpellerade domare och advokater, kallade dem röfvare, lögnare och gudsförsmädare, utan att hon någonsin tillsades att tiga. Man lät henne gå och göra som hon tyckte; ja, domare och advokater „salade ihop" penningar, så att hon fick ett litet understöd hvarje vecka. Till tack derför afbröt hon dem midt under ransakningen och sade, att de icke hade det ringaste begrepp om hvad rättvisa ville säga; de voro dummerjönsar allesammans. Ingen har kunnat säga, hvad som gaf denna qvinna rätt att ostraffadt uppföra sig så.

— SKÅDESPELARESCENEN UR HAMLET SÅSOM TAFLA. Hvar man vet, att Shakespeares Hamlet låter skådespelarne, som kallats till hofvet för att roa honom, insticka en scen i sjelfva stycket för att förvissa sig, om konungen är hans faders mördare eller ej. Denna scen har Konrad Diehl tagit till ämne för en tafla. Sjelfva den af skådespelarne uppförda mordscenen har konstnären insatt på venstra sidan såsom en episod. Hufvudfigurerna äro så ordnade: att konungen, gripen af samvetsqval, reser sig häftigt från sin thron och fattar efter den gyllene kronan. Den vid honom sittande drottningen lägger sin hand på honom för att få honom att sitta ned under denna situation, hvars betydelse hon allt för väl känner. Omgifningen kring hufvudgruppen uttrycker den största förvåning, då den icke är invigd i hemligheten. Skådespelarne vända sig också till det kungliga paret, och Hamlet tyckes med sin blick vilja fastspika den krönte herrskaren, då han i honom igenkänner sin faders mördare. Det hela säges vara särdeles väl genomtänkt och förståndigt ordnadt samt skönt och kraftigt utfördt.

— I Tuilerieträdgården i Paris låter kejsaren vid sidan af 20:de Mars-kastanieträdet uppställa Cæsars staty, och utanför trädgården, Galler-höfdingen Vercingetorix' bildstod: den segrande imperatorn och den besegrade gallern.

— I Paris utfördes nyligen på en konsert för kammarmusik, en pianoqvintett af fem damer, nemligen mademoisellerna Boulay, Castellan, Biot, de Try och Chargain.

Charad.

Om vintren man smyger sig gerna *mitt första,*
När stormen med drifvan *mitt andra* sig tar;
Med s till, *mitt tredje* är säkert den största
Af alla de busar, som barndomen har.
Mitt fjerde en fisk är, betydligt i värde,
Som torgförs vid lif i *mitt femte* ännu,
Mitt sjette — en enstaka bokstaf blott är det, —
Men om man vill lägga det efter *mitt fjerde,*
Så blir det lokal för en gynnare ju,
Som plägar i skog rifva menskor i tu,
Men brukar i städerna, tvåbenad, spela
Rätt ledsamma danser ibland för *mitt hela!*

DRECKER-LADSNELL

Lösning af Rebus i föregående nummer:

Det går som lappa vantar i månskenet.

SCHACK.

Uppgift 22.

Af K. BAYER, Olmütz.

Svart.

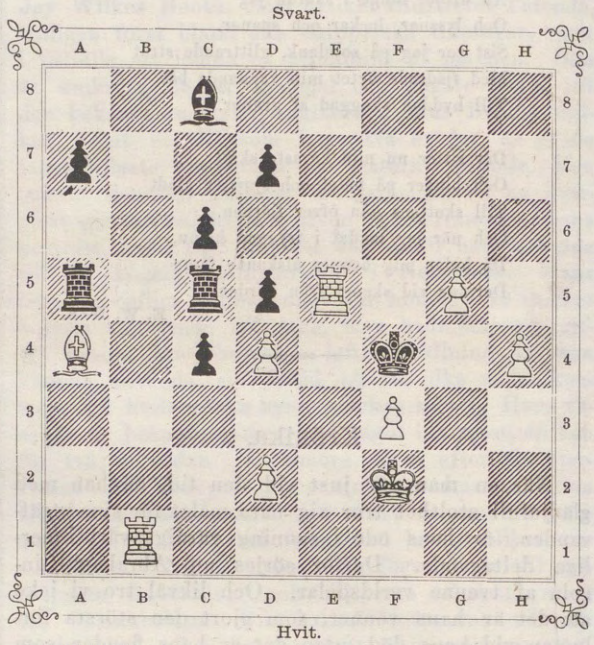

Hvit.

Hvit börjar och gör matt i tredje draget.

Lösningar af uppg. 16 och 17 i n:r 14 (8/4).

16. 1. DF2—A7 och i nästa drag ‡ genom SH3—F2, 1. DA7—H7:, 1. DA7—B7 (på 1. » TH7—H3:). Insänd af *C. L—t, Felldin,* 9/4, *M. N., L. W. A.,* 10/4, *Hfm* 12/4, *Strehlenert* 13/4, *Conrad* 14/4, *P. J. Almqvist* 15/4, *Albicilla, C. H. J., Bttngr,* 17/4, *R.,* Kalmar 19/4, *H. D., J. Svensson, Ami,* 20/4, *»Skytteanum»* 23/4, *P. M. Lundell* Söderkpg, & B. 28/4, *N. F.,* Lund 29/4, — 17. A. 1. KF7—F6, [KE4—D5:]; 2. SE5—D3:, [D2—D1?]; 3. E2—E4†, KD5—E4:; 4. LB5—C6 ‡, eller ock: 1. SE5—D3:, [KE4—D5:]; 2. KF7—F6 o. s. v. Insänd af *L—t, Felldin, M. N., Hfm, Albicilla, C. H. J., Bttngr. Ami, H. D., Svensson, »Skytteanum», Lundell.* B. 1. TD5—D4†, KE4—E5, F5:; 2. F2—F4(†), —; 3. LB5—C6 ‡. Insänd af *L—t, Hfm, M. N., Felldin, Albicilla, Svensson, H. D., Lundell.*

Uppg. 23. Af J. SVENSSON, Hörby & Branstaholm, Skåne.

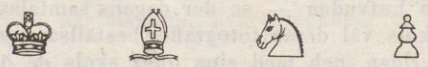

F4; B4, F1; E8; B5, D2, E6, G5;

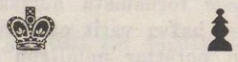

D4; B7, D5, E7, F2, G6.

Hvit börjar och gör matt i tredje draget.

Uppg. 24. Af AMI, Falun.

D7; E3; F4; D6; B2, C4, D5, E2, F2, G5;

D4; A8; A4, B3, C6.

Hvit börjar och gör matt i tredje draget.

Hvarjehanda. III. Om man har alla svarta pjeserna i följande ställning: KE7; DE8; TF8, H7; LB7, D8; SC8, G8; BA7, B6, C7, D6, D7, F6, F7, H6; hvilket är då den minsta styrka (utan Kungen naturligtvis) som *Hvit* behöfver för att göra matt i 2 drag?

Brefvexling.

S. From (Köpenhamn): Med största tacksamhet emottaget. Svar skall följa så fort sig göra låter.

N. F. (Lund 29/4): R. 17 (A). De båda signaturerna i partiet 2 tillhöra två af Sveriges mest framstående schackspelare. Mer böra vi ej säga.

Anonymus i Falun (28/4): Allt för lätta; det ena (KC1, D4) dessutom felaktigt. Vi påminna för öfrigt om att insända uppgifter böra åtföljas af förf:s egen lösning.

P. M. L. (Söderkpg & B. 28/4): R. 15 (II) — 17, 19.

A. V. H. (1/5): R. 19—21.

W. B. 29/4): Boken heter: „100 Uppgifter för schackvänner. Med lösningar och anmärkningar. Af J. G. Schultz" och erhålles (till 2 Rdr Rmt) i hvarje bokhandel genom reqvisition från Ph. Maass i Stockholm.

S. T. (27/4): Ja, om vi hade en svensk schacktidning!

C. L—t (Gnesta 2/5): R. 20, 21. Uppg. 19 är nog riktig.

Ulysses i K.: I novemberhäftet af Schachzeitung (gamla) för förra året stod ett parti med PETROW KIESERITZKY- gambit); annars intet.

Den 4 maj. J. G. S.

Bref med lösningar, förfrågningar eller annat rörande denna schackafdelning — hvilka i tidningen besvaras — sändas antingen till J. G. Schultz, Stockholm, Skärgårdsgatan N:o 10, eller till

Redaktionen af Ny Illustrerad Tidning.

IWAR HÆGGSTRÖMS BOKTRYCKERI.

NY ILLUSTRERAD TIDNING.

N° 19]. Utkommer hvarje Lördag. Stockholm den 13 Maj 1865. 12 Rdr årgången. [1a Bandet.

Innehåll: General Grant (med porträtt). — Bref från Paris. — Hågkomster från en resa till Amerika, af Måns Månsson. III. New-York. — Den tunesiska ambassaden (med porträtt och planch). — Första Maj (planch). — En resa till Petroleum-källorna. — Krönika. — Hvarjehanda. — Charad. — Schack.

General Grant.

Aldrig hafva väl händelserna bättre visat riktigheten deraf att kriget skapar fältherrarne än under den stora inbördes striden i Nordamerikas Förenta Stater, som började år 1861, då Fort Sumter anfölls och intogs och hvars slut vi skola hoppas vara nog lyckliga att snart få skåda. Då detta blodiga krig började, var det redan långt förut förberedt af Sydstaterna och det ultra demokratiska eller rättare slafpartiet, som i långliga tider hade sutit vid styret, tilldess Nordens folk slutligen tröttnade vid deras oupphörliga öfvergrepp och beslöto att sjelfve taga sin republiks saker om hand, i det de valde Lincoln till president. Imellertid hade slafpatronerne och deras representanter i den förra regeringen liksom haft någon aning derom och låtit förlägga alla disponibla trupper, all krigsmateriel, som var republikens egendom, och hvad annat för ett krig kunde vara nödvändigt i de södra staterna för att hafva det till hands vid det väntade upprorets utbrott, under det deras blifvande fiender skulle stå der fullkomligt utblottade. Planen var icke illa uttänkt och ledde äfven till en början till det önskade syftemålet.

För ett krig hade dock sydstaterna en annan och mycket vigtigare fördel; de hade nästan alla Unionens militäriskt bildade officerare på sin sida. Hvar och en som följt med Förenta Staternas utveckling och gjort sig reda för orsakerna till det nuvarande kriget har nog funnit, hvilken oerhörd social skilnad det är mellan de norra och de södra staternas invånare. De förre representera arbetet, det fria arbetet och dess ära; de kunna skyllas för en ofta allt för naken vinningslystnad, en aldrig slocknande äflan att på bekostnad af hvad som helst bringa sig upp till förmögenhet, men felen, som hufvudsakligen återfinnas i städerna, skola nog bortsoffras, och man bör å andra sidan lägga märke till att de äro grundpelare för de äkta demokratiska institutionerna, som dock en gång förr eller senare skola, hoppas vi, blifva de rådande i verlden. De äro för öfrigt bildningens bäste målsmän och låta en man gälla hvad han förtjenar vara, utan att tänka på hans börd och att hans händer möjligtvis kunde vara något grofva af arbetet, genom hvilket han bragt sig upp. Raka motsatsen härtill utgöra sydstaternas befolkning. Denna representerar i fullt mått det aristokratiska elementet, som föraktar arbetet och ser ned på industriens och handelns idkare såsom på något slags menskligheten afskum, öfver hvilket den står så högt att någon egentlig gemenskap knappt kan komma i fråga. De lefva helt makligt på sina slafvars arbete och hafva bakom sig ett hvitt proletariat, som utgör alla de staters förbannelse, der privilegier finnas. De äro endast idkare af s. k. „ridderliga“ konster. De få från ungdomen lära sig att rida, skjuta, föra värjan samt till omvexling att piska slafvar. De uppfostras i öfvermod mot alla, som icke äro deras likar. Det är naturligt, att ur denna klass skulle rekrytera sig den officerscorps, som kunde finnas i republiken, och så var äfven fallet. Södern egde genast att förfoga öfver ett talrikt och kunnigt befäl, och till följd af de feodala institutioner, som utgöra det karakteristiska draget derför, var det äfven lättare der att genast införa tillbörlig krigstukt bland de frivilliga corpserna. Också uppträdde Södern redan i början på ett lysande sätt, ehuru den icke kunde, jemförelsevis med sitt folks onekliga tapperhet och sina befälhafvares öfverlägsna skicklighet, fullfölja sina fördelar. Dertill voro de för underlägsna i ressurser. De hafva dock gjort, att kriget, om hvilket nordstaterna först talade så föraktligt, räckt så länge det gjort och ingifvit respekt för de konfederade hos mäktiga europeiska regeringar.

I stället för dessa elementer till framgång hade nordstaterna en befolkning, som älskade freden för de fredliga värfvens skull, som icke var det ringaste förberedd på den blodiga striden och som nästan helt och hållet saknade dugligt befäl. Den, som hela sin föregående tid stått på sitt kontor, ansågs tvärt skicklig att taga befälet öfver ett regemente, och i stället för att regeringen skulle hafva någon myndighet derutinnan, fingo de frivilliga, i hast sammanrafsade regementena sjelfva utan kontroll välja sitt befäl. Följderna skulle ock blifva sådana de blefvo. När general Scott, dertill nödgad af opinionen, utskickade unionshären mot fienden, blef resultatet slaget vid Bull-Run, som inför hela verlden satte löjlighetens stämpel på denna här. Den har sedan aftvått sig fläcken, men då troddes den icke mycket värd. Man insåg imellertid nödvändigheten att organisera sina krafter, innan man nästa gång vågade sig på en dust med fienden. För att uppnå detta mål måste man vända sig till de militära ämnen som funnos, och så blef, jemte M'Clellan, Rosencranz m. fl., äfven Grant framdragen.

Ulysses S. Grant, nu mera öfverbefälhafvare öfver alla Förenta Staternas arméer, är född år 1828 i Ohio. Han fick sin uppfostran vid militär-akademien i West Point (staten Newyork), den enda i Unionen, från hvilken alla så väl Nordens som Söderns officerare utgått. Då han gick ut från detta läroverk, blef han år 1845 anställd såsom löjtnant vid 45:te infanteriregementet och deltog med mycken utmärkelse i hela mexikanska kriget. År 1847 utnämdes han till qvartermästare vid sitt regemente, men lemnade kort derefter krigstjensten och bosatte sig i staten Illinois, der han blef garfvare. Så snart det inbördes kriget utbröt 1861, återtog han dock uniformen, gick in såsom frivillig och fick befälet öfver Illinois' andra volontärregemente, hvarefter det icke dröjde länge, innan han utnämdes till generalmajor. Han deltog redan samma år i November månad i slaget vid Belmont, nära Mississippi, der han stred mot de konfederade generalerne Pillow och Polk; och ehuru han blef nödsakad att draga sig tillbaka för en öfverlägsen styrka, hade han dock redan då tillfälle att visa prof på en hög grad af militärisk duglighet. Först året derpå fick han dock tillfälle att gifva sina landsmän en aning om hvad han kunde blifva, då han gick öfver Cumberland-floden, inträngde i Tennessee och eröfrade först Fort Henry och sedan Fort Donelson i Februari månad, hvarigenom han för Unionen betryggade herraväldet öfver Kentucky och Tennessee. Han hade visserligen vid dessa operationer stor hjelp af en eskader flodkanonbåtar, men den förnämsta äran tillkom dock honom. Han höll dock på att förlora alla de fördelar han vunnit, då han icke långt derefter tappade slaget vid Shiloh eller Pittsburgh Landing, nära Corinth, den 6 April 1862, ett af de blodigaste under kriget. Han hade der att göra med de konfederade generalerne Beauregard och Sydney Johnston, som förenat sina krafter för att krossa honom, innan han skulle hinna förena sig med general Buell. Förstärkning kom dock till honom i rättan tid, och några dagar derefter var Grant ånyo herre öfver den förlorade positionen.

Hans nästa stora bragd, som egentligen fäste den större allmänhetens uppmärksamhet på honom, var Vicksburgs belägring och eröfring i förra hälften af år 1863. Hans plan för att komma i besittning af denna fästning, som Sherman, hvilken då äfven börjat sina lärospån på den bana som sedan fört honom så långt, förgäfves hade

GENERAL GRANT.

ansträngt sig att taga året förut, gjorde det nödvändigt att med sina trupper göra ett tåg af nära 25 sv. mil genom den fiendtliga staten Mississippi för att komma i ryggen på Vicksburg. Han hade nemligen först försökt att betvinga den genom bombardering från kanonbåtarne, men förgäfves. Sedan försökte han att med en kanal afleda Mississippifloden från fästningen för att således kunna närma sig från det håll han sjelf bestämde; snart öfvergaf han dock äfven detta förslag och beslöt att vesterifrån gå öfver floden söder om fästningen och derifrån göra belägringen. Detta kunde endast ske genom att ställa upp en flotta på södra sidan, hvilket också verkställdes af amiralerne Farragut och Porter, då den förre kom från New-Orleans och passerade det fiendtliga Port Hudsons batterier, under det den senare norrifrån gick nattetid förbi Vicksburgs batterier och lade sig i Grand Golf, ett par mil nedanför. Grant banade sig väg dit, gick den 30 April med tre armécorpser öfver floden till dess venstra strand, tog dagen derpå Port Gibson och framträngde till Vicksburg-Jackson-jernvägen, som betryggade fästningens förbindelse med de konfedererades armé under Johnstone. Denne skyndade fram, och den 12, 14, 16 och 17 Maj föreföllo der hårda och blodiga strider, i hvilka Grant segrade, tillbakaslog Johnstone öfverallt och afskar honom från fästningen. Han inneslöt nu denna äfven från venstra sidan och företog en stormning den 19 och 20 Maj, som dock tillbakaslogs. Den 3 Juli kapitulerade dock fästningens befälhafvare general Pemberton med 15 generaler och 31,000 man, och Vicksburg var Unionens, och dermed äfven herraväldet öfver Mississippifloden. Grant fick nu öfverbefälet öfver förbundstrupperna i de sydvestra staterna, och så snart det vigtiga Chattanooga-passet (på gränsen mellan staterna Tennessee och Georgia) fallit i unionisternas händer, ditsände han Sherman, då brigadgeneral, för att bemäktiga sig norra Georgia, hvarifrån de konfedererade fingo det mesta af sin ammunition och krigsmateriel. Denna plans fullbordande fördröjdes några månader, emedan den afbröts af en annan plan, att nemligen eröfra Mobile, hvilket den gången misslyckades. Sedan utförde dock Sherman den ursprungliga planen genom Atlantas eröfring och det redan verldsbekanta tåget derifrån till Savannah och vidare norrut, hvilket möjliggjorde Richmonds eröfring.

Imellertid kallades Grant till Washington för att våren 1864 öfvertaga högsta befälet öfver Unionens alla stridskrafter. Han fick då general-löjtnants rang, den högsta militära i Förenta Staterna. Åtta veckor efter denna sin utnämning började han sitt bekanta tåg till Richmond. Han delade sin här i två kolonner, af hvilka den ena gick öfver floden Rapidan, 10 mil från de konfedererades hufvudstad, och trängde sig fram midt in bland fiendernas förskansade positioner, under det den andra kolonnen skickades sjövägen till Fort Monroe och ryckte fram mot Richmond längs James-flodens strand. De oerhörda förluster i menniskolif, som drabbade den första kolonnen af Grants här i de blodiga slagen vid Wilderness, Spotsylvania och Cold Harbour från den 5 Maj till den 3 Juni voro upprörande att tänka på och gåfvo Grants fiender tillfälle att beskylla honom för förakt för menniskolif. Grant brydde sig dock icke om dessa beskyllningar, utan fortsatte fälttåget, som nu förts till ett lyckligt slut. Då han insåg det hopplösa i ett anfall mot Richmond raka vägen norrifrån, vände han sig åt sidan till venster och lyckades, om än med stora förluster, att uppnå Jamesfloden, som allt sedan dess utgjort hans operationsbas. Att här inlåta sig på en framställning af alla operationerna sedan dess blefve för vidlyftigt. Allt nog att resultatet blef Richmonds och Petersburgs eröfring, och äran deraf tillkommer hufvudsakligen Grant, som uppgjort hela planen och förstått att koncentrera alla Nordens krafter så att när det afgörande ögonblicket kom, vann man icke blott ett par starkt befästade städer, utan man krossade tillika upprorets hela makt. Ingen kan väl numera betvifla general Grants stora militäriska duglighet, hans utomordentliga ihärdighet att icke släppa ett mål ur sigte, förrän det är vunnet.

Bref från Paris.

Paris den 4 Maj.

Jag har sett henne och hört henne. Hon är icke på långt när så svart som ryktet utmålat henne. Ni tror kanske om *Afrikanskan* detsamma som de äkta parisarne om *Jenny Lind*, att hon var endast en myth, en vacker *dissolving view*, en saga blott? Det är nog många flera än ni, som trott detsamma under de sista tjugo åren och som medlidsamt ryckt på axlarna, när man talat om *Meyerbeer's* nya opera, hvilken är äldre än „Robert“, „Hugenotterna“ och „Profeten“. Jag kan dock nu försäkra er, att „l'Africaine“ verkligen existerar, är ett odisputabelt factum, en riktig företeelse, som framträdt redan tre gånger under dessa aftnar på Stora Operans scen och visade sig första gången förliden fredag.

Jag har sett henne och hört henne. Hon sjunger med *Marie Saxe's* stämma och är, liksom det i bibeln heter om konung David, „brun och fager under ögonen“. Det vill säga: riktigt fager är hon kanske icke och brun är hon just ej heller, men så der *couleur café au lait*. — Jag har sett henne och hört henne. Det kan icke nog många gånger upprepas, ty vet ni huru högt en simpel parterrebiljett betaltes vid första representationen? Jo, etthundrafemtio francs för en dålig plats på parterren. Det påstås, men jag vill icke garantera tillförlitligheten, att en avantscensloge betaltes med *sex tusen francs*, hvilket pris onekligen skulle hafva generat mig. Hvad jag bestämdt vet, är att många bjödo femhundra francs för en fauteuil d'orchestre, utan att kunna erhålla en sådan plats. För en claqueur-befattning erlades villigt fyrtio à femtio francs, naturligtvis med förbindelse att använda händerna på det mest slående sätt hvarje gång claqueur-chefen gaf tecken. Jag känner ett par gamla herrar af verld, hvilka engagerade sig såsom *solitärer* och betalte sextio francs per stycke, likaledes med förbindelse att icke spara handskarne. *Solitärer* äro de medlemmar af claquen, som icke sitta bland den stora hufvudtruppen på parterren, de s. k. „gamle romarne“, utan tjenstgöra såsom vedetter här och der på logeraderna.

Jag har sett henne och hört henne, och detta *oaktadt* jag icke betalt 6000 fr., ej heller 500 fr., ej heller 150 fr., ej heller låtit inregistrera mig såsom „gammal romare“ samt visst icke uppträdde såsom *solitär*. Huru detta tillgått, det är naturligtvis min hemlighet, men ni måste veta, att Ny Illustrerad Tidnings pariserkorrespondent har en obegriplig förmåga att „få vara med“. Och efter denna skyldiga uppmärksamhet mot er, ty det är naturligtvis för tidningspublikens skull jag alltid håller mig framme, är jag i tillfälle att berätta ett och annat om *Meyerbeer's* "Afrikanska".

Det är således en gammal opera? frågar ni. Ja visst! Ganska gammal, men ej förrän nu uppförd. För många Herrans år sedan kom den af er sannolikt ej alldeles okända librettförfattarinnan *Chezy* till *Weber* och bjöd den store kompositören på en operatext med en afrikansk hjeltinna. Kompositören var trött vid lifvet och kände, att han icke förmådde skrifva en ny opera, men han skickade texten till *Meyerbeer*, den gamle kamraten från abbé *Vogler's* skola i Darmstadt. *Meyerbeer* svärmade då omkring i Italien, men kom snart tillbaka till Tyskland och besökte derpå Frankrike, släpande „Afrikanskan“ med sig i kappsäcken. Det tycks att partituret varit färdigt redan när „Robert“ såg ljuset. Kompositören var dock missnöjd med texten och visade den för *Scribe*. „Duger icke“, sade *Scribe* och rådde *Meyerbeer* att aldrig mer tänka på den operan. Men musiken var åtminstone till större delen komponerad, och *Scribe* ville hjelpa sin vän *Meyerbeer*, satte sig så ned och skref en ny text, men bibehöll samma titel. Den nya texten synes imellertid hafva förledt *Meyerbeer* att omarbeta musiken, och så kom en alldeles ny opera i dagen. Ibland kompositörens gamla manuskripter har sedermera upptäckts digra luntor, på hvilka står skrifvet: *Vecchia Africana*, som visar att det funnits en gammal och en ny komposition med samma namn. Den nya är dock, äfven den, ganska gammal och åtminstone äldre än „Profeten“.

Ett år efter *Meyerbeer's* död och fyra år sedan *Scribe* afled blef „l'Africaine“ ändtligen färdig att uppföras. Ingendera af författarne fick således öfvervaka styckets inöfning, men hvilket var, enligt *Meyerbeer's* egen önskan, öfverlemnadt åt den bekante belgiske musikteoretikern *Fetis d. y.* Operapubliken har under det år, som nu snart förflutit sedan repetitionerna började, med den lifligaste uppmärksamhet lyssnat till allt som berättats om det nya verket, och dessa berättelser skulle kunna bilda flera volymer, dels interessanta notiser, dels värdelöst prat, kanske mest det senare: ganska många förkortningar lära vara gjorda, på det representationen icke skulle draga ut ända till klockan två eller tre på morgonen. De fem akterna äro likväl ganska dryga. *Scribe's* text torde kanske hafva tålt vid ännu flera förändringar, men man tänker icke mycket på texten till en sådan opera.

Vid ridåns uppgång ser man portugisiske konungens rådsal, en vacker dekoration, men matt i jemförelse med hvad man får se i féeriskådespelen i Porte-Saint Martin-teatern, Châtelet och Gaîté. Inès (mamsell *Battu*) suckar efter sin älskare, Vasco di Gama, som farit bort med Bartholomeo Diaz och ej kommit tillbaka. Den unga trolofvade andas sin kärlek i en öm aria. Inès far vill gifta henne med don Pedro, som är en hög embetsman. Hon är trogen sin kärlek till den unge sjöofficern. Don Diego, fadren, förkunnar att Vasco ankommit. Konungens råd samlas. Präktig scen, någonting af prakten i kröningsprocessionen i „Profeten“. Storinqvisitorn i hermelinsmantel öppnar marschen med fem biskopar och deras gyllene kräcklor. Så komma andra rikets herrar och en otalig skara munkar af allahanda ordnar, hvilka stämma upp en hymn af ståtlig effekt. Don Pedro, presidenten i rådet, förkunnar att den stora expeditionen, som skulle söka vägen till Indien, gått förlorad. Storinqvisitorn finner det förträffligt. En enda af besättningen har blifvit räddad och införes i församlingen. Det är Vasco di Gama sjelf. Han anhåller om ett skepp, ty nu hittar han vägen till Indien. Vasco's parti utföres af *Naudin*, en tenor, som just för denna rol engagerats vid Stora Operan på mycket höga vilkor, men som icke visar sig riktigt vuxen sin plats. Den parisiska elakheten kallar honom icke Vasco, utan *Fiasco* di Gama. — Storinqvisitorns bas afbryter brummande Vasco's långa recitativ. Vasco har fört med sig en slaf och en slafvinna af en okänd race. Han förevisar dem för att bestyrka, att det finns ett land åt det håll han vill segla. Hans anhållan om ett fartyg blir likväl afslagen, och då han deröfver lemnar fritt lopp åt sin vrede, blir han kastad i fängelse. Det är en stor scen med förskräckligt buller, en musikalisk storm af mest dundrande slag. Så slutar första akten.

Slafvinnan är Selika, sjelfva „Afrikanskan“, en drottning från Madagaskar. Det är, såsom ni vet, *Marie Saxe*, hvilken har detta parti. Ni känner kanske också, att denna sångerska för några år sedan ännu sjöng i ett *café chantant*. Hon är gift, men bibehåller sitt förra namn *Sax*, hvilket hon numera skrifver med ett stumt *e* på slutet, sedan den bekante instrumentmakaren *Sax* nyligen anställde rättegång mot henne för att hon vågade bära hans namn. Monsieur Sax har, sade man i Paris, tvungit *Marie Saxe* att skaffa sig ett stumt *e*, men han kan icke derför göra henne sjelf stum. Den andre slafven, *Nelusko*, är den bekante *Faure*, en baryton, som länge förtjuste publiken i Opéra Comique. Hans hustru, madame *Faure-Lefèvre*, är numera engagerad vid Théâtre Lyrique, der hon utför Papagenas förut af madame *Ugalde* innehafda parti i „Trollflöjten“.

Den andra akten börjar i fängelset, der vi finna Vasco med hans tvenne slafvar. Han sofver och är nära att blifva mördad af Nelusko, som hatar alla hvita och hatar Vasco mest, emedan han misstänker denne vara älskad af slafvinnan, d. v. s. af drottning Selika. Denna senare hindrar Nelusko att mörda deras herre. Vasco väckes af Selika och öfvertygas af henne att de länder, om hvilka han ständigt drömt, verkligen finnas, och hon bevisar det på en karta, som så väl till pass hänger i fängelset. Det är en lång och kanske något tråkig duett med geografiska känslor. Selika inbillar sig att hon är älskad af Vasco, liksom hon vet att hon älskar honom. Inès med sin fader och don Pedro inträder i fängelset. För att bevisa Inès, att han icke älskar Selika, skänker Vasco slafvinnan åt den förstnämda. Men Inès är redan gift med Don Pedro. Hon har gjort denna uppoffring för att befria Vasco från fängenskapen. Don Pedro har dessutom fått befälet öfver den flotta, som skall söka vägen till Indien, och Vasco är således beröfvad alla sina förhoppningar. Denna situation framkallar en präktig septett, som slutar andra akten.

I tredje akten föreställer scenen detta skepp, hvarom Paris diskuterat i flera månader och hvarpå det väntat med sådan otålighet. Det skulle blifva ett underverk naturligtvis, men det är ganska simpelt och gör nästan fiasco. Mycket bättre i den vägen kan man få se på andra pariserteatrar. Man får höra ett par vackra körer. Don Pedro, skeppets befälhafvare, är ombord med Inès och Selika samt Nelusko, som tillbjudit sig att visa honom vägen till Indien. Nelusko vill endast föra skeppet i förderfvet, på det främlingarna icke måtte eröfra hans land. Imellertid har Vasco naturligtvis också fått tag uti ett skepp och följt efter Don Pedro. Då Nelusko, som skulle lotsa, höll på att utföra sin plan, anländer Vasco i en båt från sitt fartyg. Han vill rädda Inès. Så kommer skeppsbrottet, ett förfärligt brakande, och man ser skeppets alla tre däck störta samman, men effekten är misslyckad. Det är omöjligt att af detta spektakel skapa sig en illusion om skeppsbrott. Vildarne äntra vraket. Slut på tredje akten.

Fjerde akten för oss till Madagaskar, ett fantasiens land, der männerna äro gulbruna och drott-

ningen har sin *couleur café au lait*, men består sig med hvita bajaderer. En enda europé har öfverlefvat skeppsbrottet och det är Vasco. Han skall dödas, så lyder lagen. Selika kan rädda honom endast derigenom att hon förklarar honom vara sin make. Vigseln bekräftas af en öfversteprest under en originel brölloppskör. Men Inès befinnes slutligen också lefva. Brydsam situation.

Ni tröttnar troligtvis att läsa om alla dessa scener, som ni kanske icke får se ännu på lång tid. Jag gör derför pinan kort och tillägger endast, att Selika, som ämnat hämna sig på Vasco, hvilken ännu älskar Inès, slutligen uppoffrar endast sig sjelf. Hon befaller Nelusko att föra de begge européerna till Vasco's fartyg, som ännu finnes i grannskapet. Sjelf lägger hon sig att dö under ett träd, som sprider giftiga ångor, och Nelusko kommer tillbaka och faller ned vid drottningens sida. Men allt detta går icke så fort, må ni tro. Nej, dertill fordras mycken och ofta vacker musik.

Jag hade icke ämnat meddela någon redogörelse för denna opera, förrän jag fått höra den åtminstone ännu en gång, men då jag i så fall icke skulle kunna få mitt bref till detta nummer af tidningen och jag ändock icke kunde skicka er en recension, sådan verket kräfver, får ni nöja er med denna lilla skizz af *Meyerbeer's* „l'Africaine".

Naudin är, såsom sagdt, ej fullt vuxen sitt parti; men *Marie Saxe* drar sig ur spelet med den säkerhet, som förlänas af en vacker röst och dramatisk känsla. Icke är hon dock någon artist af första ordningen. Mamsell *Battu* ger en viss naiv grace åt Inès' parti. *Faure* är lyckad såsom Nelusko.

Hvad säger Paris om allt detta? „L'Africaine" tål vid kritik, heter det, men det tål också andra operor af *Meyerbeer*. Denna opera tyckes kunna sättas i jembredd med „Profeten".

Och allt det mångfaldiga af annat slag jag i dag skulle berätta! Jag nödgas gömma det, men måste åtminstone omtala, att den stora konstutställningen i f. d. industripalatset vid Champs-Elysées öppnades förliden måndag. Det är en rätt vacker utställning.

I dag måste jag nöja mig med att endast meddela namnen på de nordiska konstnärer, som inlemnat arbeten till denna utställning. De äro svenskarne *Hertzberg*, *Jernberg*, *Kiörboe*, *Nordenberg* och *Sääf;* norrmännen *Arbo*, *Ashevold*, *Benneter* och *Niels Möller* samt danskarne *Ballin*, *Frölich*, *Grönland* och *Jacobsen*. *C. L.*

Hågkomster från en resa till Amerika.

Af

Måns Månsson.

III.

New-York.

Jag har nu så länge uppehållit min läsare ombord och till sjös, att det torde vara tid på att vi få landkänning. Jag skall derför i korthet berätta sjelfva resans förlopp, med afsigt likväl att vid tillfälle återvända till en och annan af de punkter, hvilka vi kommo att beröra och om hvilka jag kan hafva någonting af interesse att anföra. Jag har nemligen icke åtagit mig att lemna någon sammanhängande loggbok öfver mina färder till lands och vatten, utan blott att tala om ett och annat hvad jag har sett utan afseende på tidsföljden. Jag vill derför i dag begynna min målning af New-York, men skall först med få ord låta veta huru vi kommo dit.

Från Stockholm gick Ernst Merck, som läsaren kanske torde minnas, en vacker lördagsafton till sjös, och som den framtidsdigra tyskt slesvig-holsteinska kanalen ännu icke hunnit blifva riktigt färdig, så måste vi lemna Östersjön på den vanliga vägen genom Öresund. Der lågo vi öfver en natt, gjorde ett kort besök i Helsingborg, utan att likväl stöta på några professorer, passerade sedermera Skagens fyr och höllo ned i Engelska kanalen. Vi gingo in i Falmouth och togo in kol, störtade oss midt i Atlantiska oceanen, öfver hvilken vi gjorde en tre veckors resa, den jag nu är i stånd att affärda med en rad, sågo ingenting af New-Foundland för tjocka och hunno så slutligen till Quebec. Der höllo våra emigranter och många mot dem vänliga personer ganska mycket väsen under den vecka vi lågo i hamnen, och när vi hade sluppit ifrån det bråket, så lättade vi vårt ankar, gingo ut till sjös och satte kurs på New-York. Just der i slutet af vår resa ämnar jag nu börja.

Vår resas mål var sålunda Amerika, det stora Amerika, ett begrepp som vi vanligtvis inskränka till de nordamerikanska fristaternas union. Som jag af hela Unionen icke såg något annat än New-York, så har jag naturligtvis derstädes förvärfvat den bild af amerikanska folket, som jag ännu bär och gömmer i min ego. Och som New-York är Unionens största stad, så anser jag den bilden icke så litet berättigad att representera hela landet, synnerligen som detta lands innebyggare ingalunda äro i besittning af någon utpräglad nationalitet i den mening som vi här i Europa gifva åt detta begrepp; de äro snarare ett folk sammansatt af alla möjliga nationaliteter, som här igenom den dagliga gnidningen mot hvarandra hafva fått en färdighet att reagera hvar för sig så distinkt och karakteristiskt, att hvar och en, åtminstone bland de större, är helt lätt att känna igen, huru modifierade hans yttringar i denna främmande jordmån än måtte framträda. Och New-York är just en profkarta på det rörliga lif, som visar sig i detta land, fastän naturligtvis lokalfärgen här på intet sätt får frånkännas en ganska vigtig betydelse.

Det märkvärdiga folk, som suveränt och med Guds nåde lefver och regerar i de Förenta Staternas republik, var ett folk som jag icke tyckte om, det kan jag säga så godt först som sist. Hvar och en har sin smak och jag tviflar icke på att en ingeniör, en grosshandlare och kanske en statsman och en filosof skulle kunna finna rika ämnen till förtjusning derute, så till vida som sådant folk kan öfver hufvud vara för förtjusning tillgängligt. Men en fattig litteratör, som under fem veckors tid aldrig hörde talas annat än om dollars och sällan hade några sådana att fröjda sig med, han må vara ursäktad om han icke fann sig i stånd att dela denna förtjusning.

Jag tyckte icke om amerikanarne, men jag vill likväl icke erkänna att det var mitt fel, utan det var deras, ty de hafva i sanning en förvånande talent att visa en främling sina ledsammaste sidor. Jag måste rent af räsonnera mig till att Yankees äfven kunde vara någonting annat än skälmar och egoister och det går ganska bra för sig a priori, ty de äro ju skapade af samma mull och af samma hand och efter samma beläte som vi. Men de föreföllo mig nästan som innebyggare på en annan planet, hvilka jag gissar att vi vid möjligt sammanträffande skulle hafva svårt att förstå och hvilkas begrepp, känslor och föreställningar vi med ingen spectral analys lära förmås att för oss göra fullt begripliga.

En Yankee är en lång, ful och mager personlighet, en typ fullkomligt träffande uttryckt i det porträtt af Abraham Lincoln, som i Ny Illustrerad Tidning har varit synlig. Till och med skägget är efter republikens nu för tiden mest omtyckta *fashion*. Ty en Yankee synes icke en gång nöjd med att visa sig knipslug och, efter vårt begrepp, så der en föga samvetsgrann lurifax (*a smart man* enligt hans egen definition); han vill bestämdt också vara ful, ty är det hans mening med en sådan fysionomi att vara vacker, så är hans smak, minst sagdt, vänd uppåt väggarna. Man kan imellertid lätt tänka sig hvilken älskvärd uppenbarelse ett sådant complex måste vara, både utan och innan sålunda utrustadt dels af sig sjelf, och det i första rummet, och dels af naturen. — Att skryta är icke heller någon angenäm sida, åtminstone icke för den som skall höra på, och äfven deruti är Yankee en mästare: han kan skryta om sin makt och sin industri, så att fraggan står honom om munnen, men han skryter också lika gerna om sina bedrägerier *), ja han kan till och med skryta öfver sitt skryt, om det skulle komma i fråga. Han äflas i grunden att synas löjlig och icke så litet obehaglig och han har gjort en engelsk nidvisa om sig sjelf, „Yankey doodley", till sin nationalhymn. Det goda han besitter, det måtte han gömma inom sig, och jag är säker på att om han kunde hitta på någon ny odygd qvarglömd derinne, så skulle han blifva förtjust, rifva ut henne och hänga henne som en skylt på sin egen rygg, så att hvar och en måtte kunna se, hvad han är för en skälmaktig best. Sådant är rent af en manie hos honom, och vissa patologer anse det likväl såsom ett tecken till den ypperligaste helsa; de tyckas hafva någon oredig föreställning om kopporna och mena att det är bra, när de sitta utanpå, ty slå de in, så kunna de taga lifvet af folk. Sådant är godt och väl. men man får derför icke göra sådana felslut som att en fin och slät hand skulle blott förråda att egaren är invärtes obotligen sjuk. Skall man ändtligen hafva en kräfta, så må hon då för all del sitta i magen hellre, än att hon skulle fräta ögon och näsa. Så måste man tänka, om man har något skönhetssinne, en ingeniör, grosshandlare etc. må nu tänka hvad de vilja, och abstrahera de menniskan helt och hållet, hvad som just är tidens force, och inskränka de sig till att vara ingeniör, grosshandlare etc., så kan det för deras del göra just detsamma, om amerikanarnas näsa sitter som hon bör eller om hon har vändt sig rätt upp och ned: sådant är i deras abstrakta förhållande af noll och intet värde. För öfrigt så Gud bevars för kräfta och dylik styggelse! Samhällskräfta kan låta något i dagbladen, men det är en svår åkomma; det finnes nog lindrigare, och af dem har hvarje samhälle, liksom hvarje menniska sin. I Roms skönaste dagar fattades aldrig en menighetstribun, som ropade att samhället var sjukt och han hade rätt, men just hans rop visade att det icke var så farligt med sjukdomen. Först då tribunerne tego, då var Rom riktigt sjukt och sjukt till döden och i döden gör man icke något buller af sig, ty då ger tystnaden sitt helsobetyg. Jag skulle vilja förändra Geijers vackra vers sålunda:

> Hvar plåga har sitt skri för sig,
> Men *döden* tiger still.

Och likväl har detta underliga folk inom sin fula och brokiga narrkåpa ett hjerta som kan känna stort, en själ som kan tänka stort och derjemte en arm som kan slå stora slag. Jag vill icke prata strunt om stora saker, jag vill visa dem min bästa artighet: jag bugar mig och jag tiger.

Det är förskräckligt hvad man kan utbreda sig om saker som icke angå en! Jag tror att jag har stöpt politik i stora kannor, jag skall bättra mig och vill genast föra min läsare midt in i New-Yorks hvimmel, der han kan få politisera bäst han behagar. Jag skall inskränka mig till att berätta hvad jag sett utan att, denna gången åtminstone, försöka att draga några långa slutledningar.

Då man från sjön nalkas Hudsonflodens mynning, ser man att börja med ingenting tilldragande eller ens värdt uppmärksamhet. Först då man kommer närmare Sandy Hook och får se Long-Island dyka upp om styrbord, börjar landet antaga något utseende af lif och grönska. Man hinner the Narrows och finner Long-Island och Staten Island tränga ihop vattnet till ett smalt sund, och då har man båda stränderna tätt inpå sig. Det var ett andedrag jag gjorde då landet sålunda tog oss i famn. Jag drog icke anden så mera än två gånger till på hela resan, och det var då vi sedermera gingo ut från New-York och sågo öppen sjö utanför Sandy Hook igen: det var en skön luft! Den andra gången var då jag satte foten på kajen i Göteborg: der var hemluft och herrarne i tullen talte svenska. Men i the Narrows var imellertid landtluft och jag hade då naturligtvis icke tillfälle att jemföra henne med hvad jag sedermera skulle få erfara: jag var alltså förtjust, för första och sista gången riktigt förtjust i Amerika. Ack, de små täcka villorna på stränderna å båda sidor, hvad de voro trefliga och inbjuda de; der kunde man sofva och drömma utan att behöfva dunka hufvudet i takt mellan kojbrädet och väggen; der kunde man få lukta på blommor och blad och höra foglar sjunga och slippa från tjära, bomolja och stenkolsrök och glömma vindens eviga hvisslande i bardunerna; der kunde man sitta på sin gungbänk och se molnen segla i den blå luften högt upp öfver de gröna trädtopparna. Och all denna herrlighet låg dertill inbäddad i en grönska af träd och gräsmattor, så lockande och så herrlig att Ulysses, bunden vid sin mast, väl knappast trängtade i land mera än jag då. Jag såg och jag hörde och jag njöt land och grönska med alla sinnen Jag hörde grenarnes prassel, kände blommornas ångor och tyckte mig krama gröna, fuktiga, kylande blad i mina händer, och allt var så rikt och så saftigt grönt, att jag tyckte mig vilja äta det. (Åtminstone kunde jag icke vänja mig från den tanken, men förmodar att sjöresan, som hade haft så litet grönt att bjuda på, vållade den aptiten. Uppfattningen var visserligen icke rätt medveten och klar, men det förefaller mig som om jag äfven tänkte på grön sallad och åt med ögonen.) Så flögo vi fram från nöje till nöje, omgifna och kringsvärmade af hundratals vackra och ståtliga seglare, bland hvilka en liten svensk skonare med sin flagga på krysstopp såg ganska hemmastadd ut. Då kröp en ofantlig, hög, rykande skorsten fram om babord — fy då! hvad skulle han der att göra, en cyclop midt i Tempedalen! Jag höll på att blifva ond på honom, då vi hastigt gjorde en sväng och de gröna stränderna kastade sig undan åt båda sidor, lemnande imellan sig en ofantlig bassin och midt i bassinen flöt en ö och på den låg en stor stad: det var New-York.

Han låg der stor som en konung, så att jag nästan ville buga mig för honom; jag är glad att jag icke gjorde det, ty jag har sedan sett trollets frånsida, som det för öfrigt icke, som andra troll, rädes att visa för hvem som helst, och man måste

*) I våra tidningar stod för ett par år sedan en berättelse om en amerikan, som sålde en last skinkor af trä, utan att kunna derför lagligen fällas, enär han rent ut hade sagt ifrån, att han icke sålde några skinkor, utan endast hela sin last. Händelsen är sann, men vida äldre än då uppgafs. Berättelsen, omständligt utförd af sjelfva hufvudpersonen, står att läsa i *Pittsburg Evening Advertiser* för 1832.

riktigt envisas att betrakta det från en enda och ensidig synpunkt för att hos detsamma finna det så omskrikna idealet af makt, lycka och majestät. För mina ögon syntes hela majestätet bestå af en otrolig massa små kryp, som kallas menniskor, hvilka krälade upp och ramlade ned, huggande sig fast än i hufvudet och än i benen i en hvimlande rörlighet, inbillande folk, som gör snabba slutledningar, att ett sådant lif måste förråda ytterligheter af kraft, lif och helsa. De stackarne som i trängseln blifva qväfda, så att de icke kunde skrika en gång, de lära få känna åtminstone kraftens betydelse, fastän på bekostnad af både helsa och lif.

Men grann som en konung låg han der, den stora staden, en stad af palatser. Att beskrifva honom blifver svårt, ty ögat fann ingen enda punkt att hvila vid. Ingen borg, intet slott, intet enda upphöjdt monument, intet med undantag af några kyrkspiror höjde sig öfver det republikanska samhället; alltsammans bestod blott af hus, och man såg icke annat. Det var stadens ofantliga massa som gaf honom hans majestät, och dertill bidrog också i icke ringa grad dess läge. Ön Manhattan, hvarpå han ligger, är något öfver $2\frac{1}{4}$ svenska mil lång och ungefär en fjerdedels mil bred. Hudsonfloden, som ofvanför ön delar sig i två grenar, omsluter henne sedan och söker sig derpå ut till sjös genom flera kanaler mellan öarna, som omgifva staden och skydda honom för öppna hafvet, bildande en säker och ofantlig hamn. Midt i denna ligger nu New-York vändande sin södra spets med the Battery åt de inlöpande skeppen. En jemn och sakta sluttning från den ås, som stryker igenom hela ön, tillåter en åskådare från sjön att skåda en betydlig del af staden, dock mestadels icke presenterande annat än svarta tak. På båda sidor äro öns stränder garnerade med en oöfverskådlig skog af master och ångskorstenar vid utlöpande bryggor, vid hvilka fem eller sex hundra svåra skepp kunna med långsidan lägga till.

TUNESISKE AMBASSADÖREN GENERAL HUSSEIN.

Stranden till höger är beklädd med en annan väldig stad, kallad Brooklyn, som utbreder sig så långt ögat förmår att följa. Till venster om den stora bassinen ligger Jersey City, der bortom vidtager staden Hoboken, och der denna är slut ligga de Elyseiska fälten, en park, som lofvar att i en framtid blifva en af de vackraste man vill se. Detta allt förbiser man likväl gerna, då man kommer in i hamnen, ty New-York presenterar sig så stolt på sin ö, om New-York har man hört talas så mycket, till New-York ämnar man sig förmodligen också och man har icke öga för något annat.

Vi fingo ligga ganska länge för ankar ute på West River, som flodarmen mellan New York och Jersey kallas, innan vi fingo plats vid bryggorna oss anvisad och jag hade god tid att skåda på herrligheten. Ett hvimmel af farkoster svärmade omkring oss, roddare, seglare och ångbåtar. Än kom der en tegelskuta fräsande med ett gaffelsegel två gånger så högt som skrofvets längd och en mast tjock nog för ett fregattskepp. Än en ångbåt med ett ofantligt torn på, en apparat, som lärer begagnas vid spannmålslastning, än en lössläppt bogser-ångbåt med en fart, som syntes vilja lyfta honom ur vattnet, än en ångfärja med sitt osynliga skrof och ett trähuslikt öfverrede, alla försedda med en ofantlig maskinbalance högt upp, som stod der och nickade som ett annat svart vidunder. Och der kommer en örlogsman ångande, han bär italienska flaggan under sin gaffel och hissar det randiga amerikanska förklädet (stripes and stars) på sin förtopp och bom! bom! nu skjuter han så att det brakar i städerna rundt omkring; men han får icke

DEN TUNESISKA AMBASSADÖREN ÖFVERLEMNAR BEJENS SKÄNKER TILL KONUNGEN.

Första Maj.

Kl. 11 f. m.

Kl. 12 midd.

Kl. 1 e. m.

Kl. 2 e. m.

Kl. 3 e. m.

Kl. 4 e. m.

Kl. 5 e. m.

Kl. 6 e. m.

Kl. 7 e. m.

Kl. 8 e. m.

Kl. 9 e. m.

Kl. 10 e. m.

Kl. 11 e. m.

Midnatt.

något svar, man har icke tid med honom, man ser icke åt honom en gång, man kilar förbi, man har brådtom. Nu hissar han en engelsk flagga och bom, bom igen, och så flyger italienska flaggan på ett engelskt linieskepp och svarar bom, bom, bom, och så bommar italienaren för ett par franska fregatter och de bomma lika bra tillbaka och sedan lägga de sig helt lugna vid hvarandras sidor och gastarna garnera relingen med sina hufvuden och undra liksom jag hvad tusan alla menniskor hafva så brådtom för. Och se hvilket vidunder som kommer der upp i floden! Ett trevånings hus, så sannt jag lefver! Men att det är en ångbåt, det kan man se af balansen som står och vinkar äfven der, en balans lika stor som Birger Jarls staty med både fotställning och allt. Ernst Merck blef med en hast så liten, så liten, att jag nästan skämdes för honom.

Allt detta fick jag se och vi sluppo icke in till vår pier (så kallas de utlöpande lastbryggorna) förr än det var mörkt. Jag var så nyfiken på land eller rättare på staden, att jag ögonblickligen sprang ned från bord på bryggan. Nu gick det mig som Gulliver i Brobdignag, hans jättar sågo ståtliga ut på afstånd, men då han kom närmare och fick se rynkorna i huden och samlingarna under naglarna, mådde han väl icke stort bättre än jag, då jag vadade öfver West street i en syndaflod, hvaruti vattnet utgjorde den minsta ingrediensen; aldrig hade jag behöft sjöstöflar så väl som nu. Jag tog mig ändock fram och vandrade friskt framåt, läsande min marschroute på husknutarna och iakttagande blott att gå rakt fram utan att taga af någon gata, för att hafva min reträtt tryggad, uppför Cedar street tvärs öfver Greenwich street, tills jag slutligen i ett gathörn läste Broadway, och då hade jag nog att se för den aftonen. Jag stirrade en stund och gick sedan om bord och lade mig. Aldrig i mitt lif har jag känt mig så bortkommen som på min första afton i New York, då jag stod der ensam i gathörnet och såg tusenden brådska mig förbi, magra, skäggiga, vårdslösa figurer, som sågo hungriga ut allesammans och det voro de nog också, antingen efter föda eller efter guld, de sågo mig ut som om de gingo ut på rof hvarenda en. Jag såg ingen enda promenera, utan alla kilade de fram som i den vilda jagten på sina långa, smala spindelben. Jag drömde icke för vackra saker om det fria och lyckliga Amerika den natten, det kan jag försäkra.

Dagen derpå sågo de likväl vida hyggligare ut eller åtminstone var jag mindre spökrädd på ljusa dagen, och enär jag intet annat hade att taga mig för, dröjde jag icke att sätta mina beslutna ströftåg i verkställighet. Jag svärmade omkring mest ifrån morgon till qväll, begaf mig ombord när jag blef hungrig och vandrade så ut igen än ensam och än i sällskap, än gående, än i omnibus och än på färjor och hade ganska nöjsamma dagar, blott beklagande att jag icke hade en annan dagdrifvare lik mig, med hvilken jag kunde meddela mig och prata om och skratta åt allt hvad jag såg. Jag stod der imellertid helt ensam mången gång midt emot en helt främmande verld och en verld, som icke var liten. Min rol var här vid lag myggans på oxens horn, icke särdeles betydlig, men dock ingalunda hindrande mig att hafva mina små tankar för mig och nu mera äfven för min läsares räkning.

Den tunesiska Ambassaden.

Vi framställa i dag för våra läsare porträttet af den tunesiske ambassadören divisions-general Hussein, hvilken för några dagar sedan lemnade hufvudstaden, för att efter välförrättadt ärende begifva sig tillbaka till Tunis. Då vi egt tillfälle att sjelfva få välja, hafva vi föredragit att återgifva det porträtt, som framställer honom i hans nationaldrägt, hvilken visserligen icke var den i hvilken han uppträdde, hvarken vid hofvet eller på gatorna, och detta till förlust för så väl honom som oss; ty bonjour och moderna underkläder äro ett dåligt byte mot den rika, smakfulla orientaliska drägten. Generalen lärer varit en af de mest framstående personerna vid qväfvandet af den revolution, som bröt ut i Tunis under förra vintern och hvars egentliga hufvudorsak var missnöjet med beyens premier-minister Khas-Nadar. Allt är nu så temligen lugnt igen, uppploppet stilladt, de missnöjde arabstammarne hafva åter dragit sig tillbaka till det inre af landet och Khas-Nadar är mäktigare än förut.

Denna ambassad lärer för general Hussein varit en belöning för hans visade mod under denna kritiska tid. Efter att sjelf hafva stiftat fred i sitt eget land, skulle hans ögons ljus få skåda ett folk högt upp i nord, som åtnjutit denna Guds gåfva öfver ett fjerdedels sekel. Han lemnade rosengårdarne kring Tunis' murar för att frysa några dagar i den kalla norden, der man måste dricka punsch för att hålla sig varm. Men när man är så långt från Mecka, så får man tillgift af Profeten, ifall man bryter litet mot hans bud. Han njöt af den svenska gästfriheten såväl i konungaborgen som på Ulriksdal, hos prins Oscar och excellensen Manderström, och återkommer till sitt hemland med Svärdsordens kraschan på bröstet.

Generalen besåg under de få dagar han var här hvad Stockholm för främlingar har interessant och naturskönt, Djurgården, Mosebacke, Slottet, Ulriksdal, Drottningholm, &c. Uti kongl. Lifrustkammaren funno de der förvarade vapnen ett särdeles välbehag för hans ögon. I synnerhet väckte de orientaliska hans uppmärksamhet för deras utmärkta finhet.

Samma dag som ambassadens företräde egde rum på slottet, uppfördes på kongl. borggården de två hästar, som beyen skickat som present till H. Majestät Konungen. Den ena af dem bar ett sadeltyg af röd sammet med guld, som i broderiets rikedom och smakfullhet lemnade intet öfrigt att önska. Uti pistolhölstren suto ett par pistoler af utmärkt vackert arbete.

Ambassadens dragoman herr Tulin, svensk och norsk vicekonsul i Tunis, hade ock äran att till H. Majestät få öfverlemna ett arabiskt gevär, rikt prydt med äkta stenar och koraller, med tillbehör, som han lyckats öfverkomma uti dervarande vapenbazar.

De främmande herrarne hafva nu rest till Göteborg och derpå vidare till Tunis; måtte resan gå lyckligt och deras skugga aldrig blifva kortare!

En resa till Petroleum-källorna.

„Irvine!“ ropade konduktören vid vestra ändpunkten af den ännu ofulländade Sunbury- och Erie-jernbanan. Det var en afton i september, men vädret var rått och kallt, och som min bestämmelseort var Irvine, sammanrafsade jag vid det matta skenet af en vagnslykta min resschal, min nattsäck och mitt paraply, trädde ut på den mörka perronen och såg mig om efter staden. Då jag icke fann den, frågade jag en i mörkret framskymtande gestalt efter värdshuset, såg en arm peka bort åt ett på afstånd skimrande ljus och hörde orden: „Följ banan, till dess ni kommer midt emot ljuset och gå sedan rakt på detsamma“. Sedan jag vandrat en stund framåt i mörkret, stupande öfver stenar och trädrötter samt allt imellanåt nedsjunkande i djupa smutsgropar, kom jag omsider till ort och ställe.

Irvine är den första punkten vid den nämda jernbanan, der man på väg från Vestern öfvergår Alleghany. Önskar man noga lära känna oljeregionen och isynnerhet geologiskt studera den, så gör man bäst uti att följa Alleghany ända till Oljestaden *(Oil City)* och far derpå uppåt på bifloder och bäckar, till dess man genomströfvat hela gebitet. Vid alla dessa vattenrännor finner man rullstenar, hvilka dock icke äro geologiens erratiska block, utan endast klippstycken, som nedfallit från de högre bergen och blifvit framskjutna af snö och is. Interessanta äro de blott derför att de genom sina vattenmärken bevisa det kända faktum, att Oljeregionens dalar och hålvägar icke bildats genom landets vulkaniska höjning, utan genom vattnets inverkan.

Sedan den artige värdshusvärden hade tagit emot mina saker, frågade jag genom hvilket befordringsmedel jag skulle kunna komma till Oljestaden, som ligger vid pass tio svenska mil längre uppåt floden. Som jag ville se klipporna och oljekällorna vid floden, så önskade jag framför allt att få mig en båt, men ingen kunde visa mig en sådan, till dess slutligen en man, som utstötte ofantliga tobaksmoln, yttrade dessa ord: „Vid gjuteriet kan en båt få köpas“. Jag gick derför åter ut i mörkret och riktade min kosa mot ett aflägset föremål, som var något svartare än vatten och föreställde en bro. Under den vältade sig floden fram under ett doft brus och dess skum, som syntes genom åtskilliga hål uti broplankorna, ingaf mig den föreställningen, att Big Broken Straws vatten, som här falla ut i Alleghany, icke skulle ha någonting emot att föra med sig en drunknad resande. Jag kände mig imellertid icke hågad att drunkna och gick så försigtigt öfver bron, att jag oskadd uppnådde den djupa gyttjan på andra stranden. Båten kom till rätta och var till salu för åtta dollars. Väl sannt att han icke var värd mera än på sin höjd tre, men egaren visste att han var den enda i trakten, och derför måste jag betala hvad han begärde.

Följande morgonen infann sig hos mig en kraftig man, som var född här i trakten, och bad mig taga honom med sig. Han kände noga till trakten, förstod sig på farvattnet och kunde noga angifva hvarest det fanns landningsplatser och värdshus. Jag antog naturligtvis med nöje hans anbud.

Knappast har man lemnat Irvine, förr än man vid stranden ser de förfallande minnesmärkena efter många förstörda små förmögenheter. Då oljefebern började för fyra år sedan, sökte arbetet lösgöra sig från kapitalet. Fattiga karlar med ett par dollars i fickan förenade sig till små sällskap och sökte olja på egen hand. De arrenderade längs floden små sträckor och gåfvo egarne åttonde-, sjette-, fjerde-delen, ja, till och med hälften af den funna oljan. Med de eländigaste anstalter skredo de till verket. Hade de i ytan funnit olja i öfverflöd, så skulle allt gått bra; men rika källor ligga hundra till sexhundra fot djupt, och så långt nådde icke deras ofullkomliga borrar. Alla de små bolagen uttömde sålunda sina medel och upplöste sig snart. De bestyrkte härigenom den gamla nationalekonomiska lagen, att alla företag, som äro förenade med fara och risk, tillhöra kapitalet. Detta förtjenar de stora vinsterna, emedan det äfven bär de stora förlusterna.

I hela oljeregionen kommer man först till det så kallade öfvervattnet, som först måste utpumpas, emedan det annars rinner in i brunnarna och skjuter undan den lättare oljan. Denna senare finner man i eller under sandstenen. Starka källor ligga alltid djupt ned i jorden och oljan simmar ofvanpå det salthaltiga vattnet. Tydligen har det senare intet aflopp och är inneslutet inom fasta gränser. På åtskilliga ställen finnes det komprimerad gas, som vid borrningar trycker oljan upp ur jorden i en hög stråle.

På andra sidan Timesta börjar den egentliga oljeregionen. Man har här borrat nära två tusen brunnar, om hvilkas afkastning man ofta hör nästan fabulösa berättelser. För landsträckor, som man vill borra, betalas stundom oerhörda pris. En ö om icke fullt trettio acres är inköpt för 40,000 dollars. På två andra ställen hafva spekulanter betalt 45,000 för sju och en half acres och 63,000 för nio acres. Hvart man kommer möter man uteslutande newyorkare. Det föreföll mig högst komiskt att i alla värdshus se geologiska kartor öfver staten Newyork, men ingenstädes en karta öfver oljeregionen. Trenne bröder Heydick hafva gjort de yppersta affärerna. För fyra år sedan kommo de hit, utan att ega något annat kapital än sina kunskaper. Nu veta de knappast huru rika de äro. Om en af bröderna gör en affär, erkännes den genast obetingadt af de båda andra, huru ofördelaktig den än må vara.

Längre bort förekomma brunnarna i större antal och gå vanligen till ett djup af trehundra fot. Deras afkastning har ständigt tilltagit, och några hafva gifvit ända till 240 tunnor om dagen. Oljestaden är hufvudorten i denna trakt. Det blef mig icke lätt att finna stället att landsätta mig der. Sedan jag hade tagit allt i närmare skärskådande, kom jag till den slutsatsen, att smutsiga lador, som stodo vid stranden och framför hvilka lågo lika smutsiga båtar, skulle föreställa stadens utansida. Jag frågade efter Petroleum-hotellet, och man visade mig en låg, osnygg, men proportionsvis stor byggnad, som låg vid en kulle vid mynningen af en bäck. Floden var uppsvälld af regn och dref min båt mellan tvenne skepp, från hvilka jag endast med en styrmans tillhjelp kunde komma loss. Min hjelpare började genast vilja göra affärer, och inom några ögonblick hade han köpt min båt. På detta sätt ändades min färd.

Jag steg i land. Detta är således Oljestaden! Nå ja, det kan man då ändtligen känna på lukten. Hvad jag såg var svin och gyttja mina gångvägar. Affären har ännu icke fått tid att tänka på renlighet. Jag gick imellan oljebrunnar och oljenederlag, lador och bodar och höll under min slippriga väg mitt öga stadigt fästadt på Petroleum-hotellet. Så kom jag omsider på hufvudgatan, promenaden. Hon var tom på promenerande, tom på vackra ekipager, men dammig var hon åtminstone icke. Vid hennes ena sida lopp en mur af nakna klippor och strax vid deras fot rann gatan. Nej, hon rann icke, men stilla stod hon icke heller. För att vara vatten var hon för tjock och för att vara land för tunn. Hästar med tunga oljelaster sjönko ned ända till knäna, ryttare med ofantliga vattenstöflar loverade hit och dit för att söka de torraste ställena. För fotgängarne var ett smalt bräde utlagdt, på hvilket alla under knuffar och trängsel skyndade framåt. Kommo vagnshästar i närheten, så sprutade en oljaktig massa i ymniga skurar in bland fotgängarne. En hvar var van dervid, och äfven jag brydde mig icke derom, för att icke bli ansedd för ett „grönhorn“. Just vid den punkt, der den utmynnande bäckens smuts förenar sig med gatsmutsen, står en oljebrunn, hvars egare

har en daglig hyra af 150 dollars (nära 600 rdr rmt). Han hemtar hvarje dag sina penningar, vidare har han icke att göra. I Petroleum-hotellet fann jag den mest uppmärksamma betjening och god mat. Renlighet är i en dylik smutshåla naturligtvis en ren omöjlighet. Andra dagen regnade det, och ute var smuts, och inne var smuts, och väta ute och väta inne. Naturen hade snufva, och äfven jag fick mig en sådan.

Följande morgonen sken solen åter klar. Redan tidigt satt jag till häst med mitt paraply, en schal och en ask med pappers-löskragar. Denna dyrbara egendom var sorgfälligt fästad vid sadeln. Man måste medgifva att jag var väl rustad för en tre dagars ridt. Värdshus skulle jag öfverallt finna vid vägen. Att komma ut ur staden var icke någon lätt sak och fordrade min hela ridkonst. En forman, som sökte den mest farbara vägen mellan de höjder och dalar, som dölja sig under gatans skenbart jemna yta, tröstade mig att gatorna derutom voro ännu mycket värre. Denna underrättelse åhörde jag med mera nyfikenhet än fruktan. Det interesserade mig att få göra bekantskap med gator, som voro ännu sämre än Oljestadens.

På min högra sida sträckte sig en stor slätt. Till venster uppstego branta höjder, som trädde nära fram till floden och på många ställen voro genombrutna af hålvägar. Ur slätten höjde sig milsvidt svarta ställningar, på hvilka pumpar knarrade upp och ned. Hela trakten var så frånstötande som möjligt för en person som har något sinne för renlighet, en näsa för angenäma lukter och en öppen blick för gröna fält. Allt hvad man ser är svart. Marken är svart, emedan den är genomdränkt af petroleum. Maskinhusen, pumparna, vattenreservoirerna äro svarta af röken från kolelden. Kojorna, ty några hus finnas icke på en hel svensk mil, äro svarta. Menniskorna, som arbeta bland tunnor, maskiner, diken och vagnar, äro hvita, som blifvit svarta. Sjelfva träden, som skyggt haka sig fast vid bergens sluttningar, bära den allmänna dystra klädnaden. Äfven deras blad äro svarta. Endast högt uppe i luften, i närheten af molnen, på bergspetsarna, upptäcker man naturens gröna färg. Der nedanom bär allt samma uniform, med undantag af den muntra bäcken, som öfver kiselstenar kilar ned i dalen. Han blixtrar dock icke som silfver i solen, utan liknar ett rörligt band af opal. Den ur otaliga brunnar flödande oljan höljer dess vågor från den ena stranden till den andra med ett tunnt täcke och lyser, då solen skiner, i alla regnbågens färger. På detta präktiga vatten röra sig fyrkantiga, svarta farkoster, lastade med feta, på långt håll doftande tunnor och dragna af hästar, som vada ända till knäna i det grunda vattnet och på hvilka sitta oljiga, smutsiga körsvenner.

Genom denna afskyvärda trakt rida menniskor fram och tillbaka, vanligen ensamma och sällan bildande små grupper. Ser man på dem, att de stå öfver den vanliga arbetsklassen, så är det icke värdt att fråga dem om något, icke ens om vägen, ty de tala bara om att de ha något „rart“ att sälja. Köpandets tid är nemligen förbi, nu bara säljer man.

Under första dagen af min färd fick jag sjelf middag, men för min häst fanns ingen hafre. Jag hade tjudrat honom bland svart gräs, och då jag gick för att hemta honom, var han borta med betsel, schal, paraply, löskragar och alltsammans. Hittills hade jag sprungit efter oljan, nu måste jag springa efter min häst. Ingen hade sett honom, och någon annan häst stod icke att få. Till all olycka dolde sig solen bakom ett litet moln, ur hvilket strax derpå nedstörtade ett regn, hvilket man omöjligt skulle ha tilltrott en så liten tingest att bära i sitt sköte. Våt och trött kom jag om aftonen till Rydville, der det fanns ett värdshus. Skänkrummet var smutsigt, i spiseln brann ingen eld. Sofrummet hade intet fönster, och den tunga, fuktiga luften drog obehindradt ditin. Här kunde jag omöjligen stanna. Jag hade i byn sett ett litet trefligt hus; dit begaf jag mig nu. Genom dörren steg jag in i matsalen, hvarest brann en varm eld och stod ett långt bord, på hvilket rökte kött och majskakor. Så lätt som möjligt antydde jag den önskan, som vid denna syn med dubbel makt gjorde sig gällande, hvarvid en lång, mager man såg upp från en tallrick full med kakor och pekade med fingret öfver axeln. „Der borta är ett värdshus“, sade han. Jag gick åter ut i mörka natten, der det åter började regna. Tvenne ryttare, hvilka jag mera hörde än såg, frågade jag: „Kan ni säga mig om det finnes kristna här i närheten?“ En af ryttarne vände sig till sin kamrat och sade: „John, vet du om det finns kristna här?“ John menade att det i Tarr, en fjerdedels mil på andra sidan floden, fanns en kristen som hette Burroughs och höll ett värdshus. Jag tog den anvisade riktningen, men jag kände snart att jag icke kunde orka fram. Jag gick derför tillbaka till det hyggliga huset och framställde i bjerta ordalag mitt läge för den långe, magre mannen. „Visa ut någon kan jag inte“, sade han; „stanna här om ni vill“. Kakorna voro uppätna, men kött fanns ännu qvar i tillräcklig mängd, och då jag hade ätit mig mätt och torkat mig, kom en pojke med min häst, för hvilken jag endast behöfde ge honom fem dollars.

Följande dagen gick det mig nästan ännu sämre. Jag måste rida genom en flod, fick på hela dagen ingenting ordentligt att äta, och då jag om aftonen med lifsfara hade arbetat mig fram till en by, genom maskinhus, lador, pumpar och brunnar, hörde jag de förfärliga orden: „Ingen säng, ingen stol, ingen bänk är obesatt, och stallrum för hästar ha vi inte“. „Finns det inte något annat värdshus här?“ frågade jag. — „Nej“. — “Kanske att Potter tar emot honom“, ropade nu en ung man genom mörkret och blef min ledsagare. Potter belyste mig med en lanterna från hufvud till fötter, för att se om jag icke vore en rättsbetjent, och då han hade öfvertygat sig att detta icke var fallet, skickade han min häst till fähuset och tog mig in i sitt hus.

Vidare äfventyr hade jag icke i oljeregionen, men obehag hade jag under hela resan. Fruntimren skulle bli stolta, om de visste hvilka okammade vildar männen blifva, så snart de öfverskrida huslighetens och sällskapslifvets gränser. Utan att akta på sig sjelfva, äta och sofva de tillsammans, spekulera och tala om olja. Det är icke bra, då mannen lemnar hustru och barn och drager ut i vildmarken för att hastigt bli rik. Sällskapliga och sedliga framsteg låta dock införa sig i oljeregionen, svordomar t. ex. äro här lika vanliga som inom arméen. Folket är gladt och hjertligt och så kärt i skämt som trots någon skolpojke. Mot främlingar äro de uppmärksamma och lemna hvarje upplysning, så snart de se att de ha att göra med en respektabel person. Man kan besöka dem på deras kontor och vid deras maskiner och de söka icke att hålla någonting hemligt. De längta efter det husliga lifvets behag, men måste umbära dem, emedan det vore ett brott att taga hustru och barn med sig i en sådan vildmark. För att snart kunna återvända inlåta de sig derför i de mest vågsamma företag.

Mina undersökningar af oljetrakten hafva gifvit mig insigt om petroleum's uppkomst, som jag här vill meddela. I en af de äldre geologiska perioderna betäckte ett haf hela midten af den nordamerikanska kontinenten. Kalk finnes icke i denna trakt, följaktligen var hafvet grundt. Skiffer omvexlade med sandsten, således måste det funnits moras och sandbankar. Morasen voro tätt beväxta med yppiga saltväxter, hvilka starkt utvecklade sig under denna heta period, och luften var mättad med kolsyra. Som bekant är var marken då underkastad långsamma eller hastiga höjningar. Voro sänkningarna icke så betydliga, att hela vegetationen förqväfdes under vattnet, utan lemnade den endast gödsel till nya växtbildningar, då funnos, om denna process länge fortfor, alla elementerna till bildandet af petroleum. Nu inträffade en hastig sjunkning, hafvet bröt in genom sandbankarna, strömmade öfver morasen och betäckte allt med sand. Denna senare afstängde luften från växterna, och naturen verkade nu vidare. Den inre jordhettan dekomponerade vexterna, och saltvattnet, i hvilket de lågo, kunde icke komma bort såsom ånga, emedan den till sandsten hårdnade sanden låg öfver det. Vattnet tog sin plats under oljan, hvartill växterna nu förvandlades, och gasen, som samtidigt utvecklade sig genom den starka hettan, höjde sig öfver oljan och vattnet. Hettan gjorde äfven springor och hål i sandstenen, genom hvilka gasen, oljan och vattnet strömmade ut och samlade sig på de punkter, der man nu hemtar oljan.

Krönika.

Den djupa och innerliga saknad, som amerikanarne vid den ädle Lincolns begrafning uttryckte, synes nu vinna en kraftig tröst genom de förhoppningar, hvarmed man helsar den nye presidenten. Om denne förr vid många tillfällen visat sig såsom en energisk handlingens man, röjer han åter nu vid besvarandet af de många sorgeadresser, som regnat öfver honom, den för en statschef ovärderliga makten öfver ordet. Med oblidkelig rättvisa förföljer han mördarne, och den ene, Atzerot, lärer redan hafva träffats af lagens arm. Om Booth gå deremot de underligaste rykten. Än skrifver han bref, värdiga en Haps eller Sand, än är han spårlöst försvunnen, och på samma gång han skjutes i Amerika blir han gripen på Irland. Dröjer det en tid ännu innan han fångas, så är detta åtminstone för fasttagaren en fördel, att döma efter de fabelaktiga summor, hvartill man småningom stegrat priset på hans hufvud.

Sedan Lee och Grant så länge öfverbjudit hvarandra i fältherreskicklighet på slagfälten, hafva de vid kapitulationen täflat i ädelmodig ridderlighet. Också helsar det entusiastiska bifallet lika mycket den besegrade som segraren. Äfven Johnstone säges nu hafva gifvit sig åt Sherman på samma vilkor, som de af Lee mottagna, och dermed synes det stora kriget nu i det närmaste hafva nått sitt slut.

Det omtalade mordförsöket i Lyon är ännu höljdt i ett mystiskt dunkel. Kejsaren har imellertid i Algier högtidligen välkomnats af den tappre Mac Mahon, och folket har der med icke blott beundran, utan med varm tillgifvenhet gått den kloke herrskaren till mötes. Mångfaldiga äro naturligtvis tydningarna af hans färd. Somliga påstå att han ämnar utbyta Algier mot Tunis, andra att en del af de franska besittningarna skall öfverlemnas åt Abd-el-Kader. Några finnas — ovanligt nog — som tro honom ega blott det syfte, han sjelf angifvit. Innan han gör slag i saken få väl de, som tro sig veta mest, nöja sig med det Sokratiska resultatet, att de — ingenting veta.

I Ajaccio skall årsdagen af den store Napoléons död firas med invigandet af det nya, kolossala monumentet. Hjelten är af Barye framställd i den klassiska skruden af en romersk diktator, och äfven hans bröder hafva erhållit romaredrägt. Det är obegripligt, att en konstnär sålunda lånar kläder af antiken, för att pryda bilden af den man, hvars enkla krigarerock likväl torde vara lika så god som Cæsars toga. Också skördar artisten föga beröm för sitt arbete. Man påstår, att kejsaren icke ämnar personligen öfvervara aftäckningen. Om det är sannt, att Cochinchina skall proklameras såsom fransk provins, så firar han på Napoleoniskt sätt, genom en ny landvinning, minnet af sin store farbroder.

Alltsedan denne störtades vid Waterloo, har fred herrskat mellan Frankrike och dess oöfvervinnerlige granne i norr. De begge stora nationerna räcka hvarandra nu handen till firande af denna femtioåriga grannsämja, och i Sydenham-palatset ämna de visa hvad de å fredlig väg förmå i konst och industri, då de lemna hvarandra i ro. Den store stormprofeten Fitzroy har nu dukat under för stormarne i sitt hjertas innersta.

I den preussiska representant-kammaren hafva professor Gneist och herr v. Roon betraktat hvarandra temligen skarpt, och begge hafva på pannan af sin vis-à-vis upptäckt ett „Kains-märke“ — den ena menedens, den andra oförskämdhetens. Att man i denna kammare hade panna till litet af hvarje, har ingen betviflat, men herr Wartenslebens klagan att Lincolns mord kom för sent och herr Wagners „sorgens beklagande undanbedes“ äro dock något starka. Få nu se hvad den schleswig-holsteinska ständerförsamlingen får erfara. Billiga fordringar har den väl ej att påräkna, då kriget varit så dyrt.

Hos oss här i Sverige går allt sin jemna gång. Utslaget öfver Riex har man med smärta förnummit, då denne man småningom tillvunnit sig allmänt deltagande och man så gerna velat tro honom mindre brottslig än det stränga straff, som påyrkats, tyckes antyda. Som detta mål i ovanligt hög grad lemnar rum för olika tolkningar, är det att förmoda att den dömde icke förgäfves skall vädja till högre instanser.

I Stockholm har omsorgen om representationsreformen, såsom billigt är, upptagit allmänhetens interesse, och åtskilliga möten hafva hållits till befrämjande af denna stora sak. Rörande fyllandet af Nybroviken hafva tidningarna öfverflödat i uppsatser för och mot, och å ömse sidor har man ansträngt sin bevisningskraft, utan att särdeles bekymra sig om motståndarens. För oss, som endast „flanera“ i hufvudstaden, är det naturligtvis en pligt att förena oss med dem, som yrka på den vackra vikens bibehållande. Det vore synd att beröfva vårt sköna Stockholm någon af de speglar, som förhöja dess behag.

Carl XIII:s torg har i dessa dagar varit mycket besökt. Skarpskyttarne hafva samlats der efter sina mödor på „gärdet“, och paraden har der gjort halt, under det dess musikcorps omgifvits af en talrik skara åhörare. Skoputsarne hafva flitigt anlitats, och det är att förmoda att de alltid skola lefva på god fot med allmänheten.

Att Beck icke kommer hit måtte bero på vigtiga, oss obekanta orsaker, då man så allmänt längtat att återse denne store konstnär. Herr Fischer-Achten har skördat lifligt bifall för sin varma, flärdfria sång i Kärleksdrycken, hvari han likväl efterträdt en sångare, hvars sköna stämma sällan förfelar

att tränga till åhörarnes hjerta. Men Becks beundransvärda förening af lyrisk och dramatisk förträfflighet söker man förgäfves hos någon annan.

Fru Michaëli har af Gaudelius mottagit ett ganska vackert engagement till hösten. Sällan har hon så förtrollat, som när hon på den Laub-Doorska soiréen tolkade Mozart och idealiserade Verdi. De begge konsertgifvarne fortfara att blända oss med sin öfverlägsna talent, och Auer har låtit oss höra de skönaste afskedstoner.

Föreläsningar skola snart hållas här af Eugène d'Arnoult, en bland Frankrikes mest aktade publicister, och för det musikaliska folknöjet skall kapellmästaren Sachs, från Moskwa, draga försorg i sommar. På operan förberedes Rienzi, den minst Wagnerska af alla Wagners skapelser. Kanske kommer den just derför att slå an; men vi tro det icke vara ärligt mot en konstnär att låta honom debutera med det verk, som han sjelf minst gillar. Om Molières odödliga „femmes savantes", försvenskade af vår snillrikaste öfversättare, om Lafonts „Törne och Lager", samt om la belle Hélène på Södra teatern, nekar oss bristande tid och utrymme att denna gång nämna mer än deras namn.

Hvarjehanda.

— VISITKORTEN spela en ganska vigtig rol i vårt sällskapslif. Man får dock icke derför tro, att bruket deraf är något egendomligt blott för Europa och för vår tid. Lika väl som visiter varit en för alla tider och alla länder gemensam plägsed, så hafva också visitkort funnits ända längst bort i Orienten. Bland annat har man reda på bruket deraf i Kina för så långt tillbaka som tusen år; men som allting sker med en viss prakt och värdighet i det Himmelska riket samt med ett noggrannt iakttagande af den mest detaljerade etiketts lagar, så nöjer man sig icke här med att lemna sådana små tingestar som våra, utan tager till enormt stora ark papper, som äro olika till färg och storlek alltefter den persons rang, åt hvilken de äro ämnade. Det låter löjligt, men är icke desto mindre fullkomligt sannt, såsom man kan se af följande, som hände den bekante lord Macartney under hans utomordentliga beskickning till Kina. Hofvet i Peking gaf befallning att visa honom den största uppmärksamhet, och de förnämste mandarinerne skyndade naturligtvis att göra honom sin uppvaktning. Under det mångfaldiga utbyte af höflighetsbetygelser och visiter, som nu följde, fick ambassadören bland annat en *titse* eller visitkort från vicekonungen i Petscheli; detta kort var rödt och så stort, att man dermed mycket väl kunnat möblera ett rum af vanlig storlek. Vår tids visitkort tyckas till formatet vilja allt mera och mera emancipera sig från de ofantliga kinesiska korten, och denna förändring är dock säkert icke den sista, som de komma att undergå. Många år lär det väl icke dröja, innan det lilla förgylda eller glacerade kortet med personens namn, titel och adress kommer att alldeles utträngas af fotografien. I stället för namnet får man då skåda afsändarens miniatyrporträtt och kanske på köpet en afbildning af hans bostad, om denna är så ståtlig, att det kan vara något att skryta med; på sina ställen lär det till och med redan finnas sådana slags visitkort. Dertill kommer äfven, att till heder för vårt århundrades framåtskridande hafva vi redan så godt som befriat oss från allt personligt bråk med visitkortens aflemnande. I första början lemnade man dem sjelf på ort och ställe; sedan uppdrog man detta besvär åt någon trogen tjenare eller förtrolig vän, och nu mera kan man genom posten ombestyra allt detta så beqvämt, att man i sanning skulle vara trögheten sjelf, om man läte ett så godt medel gå sig ur händerna att göra sig påmint hos sina längre bort boende goda vänner.

— VETENSKAPLIGA PROF I KINA. En gång hvart tredje år hållas prof för filosofie-doktorsgraden i Peking, och efter hvad man påstår, lära några tusen kandidater hvarje gång anmäla sig till erhållande af denna titel, ehuru blott 35 äro nog lyckliga att få den äran. Profven räcka 9 dagar, och stället för deras aflägsande är en stor bygnad, som har mycken likhet med ett kloster och inrymmer en mängd celler, af hvilka man har en god öfversigt högst uppe på stadsmuren nära intill det kejserliga observatoriet. Säkert tillbringa mera än 4000 kandidater tre dagars fullkomlig fångenskap hvardera i dessa celler för att der förbereda sina arbeten och teser, utan all hjelp af böcker eller goda vänner. Den akademiska domstolen, som står i spetsen för denna storartade kandidatur och eger att i sista instansen fälla domen öfver de inlemnade produkterna, består af 4 kejserliga kommissarier och 18 examinatorer. Desse senare måste i första instansen genomläsa och granska omkring 60,000 teser, 6—8000 oden och öfver 80,000 svar på framstälda frågor öfver moral, filosofi och kinesisk historia. Frågorna äro på förhand valda af en af rikets högste embetsmän, som, för att icke kunna blifva utsatt för något slags indiskretion, verkställer sitt arbete i det kejserliga slottet, ja, det säges till och med i monarkens egen närvaro. Kinas lagar äro i detta fall så stränga, att en minister halshöggs för omkring 10 år sedan helt offentligt såsom en vanlig brottsling, för det han fuskat och ombytt två teser för att skaffa en ung man af god familj den så ifrigt efterlängtade graden *tsin-sché*. Lagen straffar äfven den med döden, som tillåter skräddare, barberare, skådespelare, trollkarlar, rättsbetjenter, packhusbärare, kuskar, liktornsoperatörer, chefer för spelhus eller för osedliga nästen eller ock dem, hvilkas fäder tillhört något af dessa tio yrken, att taga denna grad.

— TUPPFÄKTNINGAR äro säkert en af Englands äldsta och glorvördigsta institutioner och ett af de få spår, som ännu finnas qvar af det romerska herraväldet i Britannien. I trots af sitt klassiska ursprung och ehuru både konungar och drottningar tagit detta nationalnöje under sitt särskilda hägn, hafva tuppfäktningarna dock efter hand blifvit likasom så mycket annat glorvördigt fördunkladt af den nyare civilisationens ljus och råkat i misskredit till den grad, att en särskild parlamentsakt kunde utfärdas under de första åren af drottning Victorias regering, stadgande att hvar och en som deltog såsom åskådare vid dessa strider förklarades skyldig till „rå djuriskhet" och hotades med penningeböter eller till och med, om fallet upprepades, med fängelsestraff. Detta har dock icke gjort slut på tuppfäktningarna. Den som har lust kan hvilken dag som helst skaffa sig det nöjet att se huru två tuppar, som förut fått någon spritdryck till lifs, hacka lifvet ur hvarandra med sina silfversporrar. Denna *sport* har sina liebhabrar, uppfostrare, vadslagningar och sin publik, alldeles som kappränningarna. Den har dock sett sig tvungen att draga sig tillbaka från offentligheten i Green Park, der den för icke mera än 25 år sedan firade sina triumfer, och söka sig tillflyktsorter, så hemliga som möjligt. En af de mest bekanta *cock-public-houses* hålles af en numera uttjenad boxare i en dyster gränd i Haymarket. För några dagar sedan hölls i London, på uppmaning af „sällskapet för djurplägeris bestraffande", en stor razzia, som satte hela quarteret i rörelse och slutligen kom inför polisdomaren vid Marlborough-street. Då polisen trängde in i huset, voro stridstupparne just som bäst i taget inför en talrik publik, hopkommen ur alla möjliga samhällsklasser, från lorden ned till den instuderade ficktjufven. Det oväntade besöket föranledde ett skådespel, som bäst visade, att den passionerade allmänheten sjelf skämdes för sitt favoritnöje. Hvar och en sökte komma ur vägen. Lifslefvande lorder kröpo öfver taken till granngårdarne, prester — ty äfven sådana voro närvarande — och officerare slogos med konstaplarne för att smyga sig ut, mönster för soliditet och elegant toilett kröpo under smutshögar och gömde sig på andra mindre snygga lokaler. Men oaktadt det för många lyckades att undfly och i trots af allas förtviflade motstånd fick dock polisen fast mellan trettio och fyratio personer, bland hvilka voro öfverste Armitage och gardeskaptenen A. Berkeley, begge medlemmar af „sällskapet för djurplägeris bestraffande", hvars uppmaningar de hade att tacka för detta nöje. Polisdomaren dömde hvar och en till 5 pund sterlings böter.

— Hr de T. i Paris blef nyligen blind. Markis de K., med hvilken han haft en duell år 1829, har också förlorat sin syn. Hela verlden vet, att de begge ädlingarna i hela sitt lif varit afsvurna fiender. „Hvad dock tiden kan göra stora förändringar", sade hr de T. nyligen; „markisen och jag skulle blifva rätt glada nu, om vi finge återse hvarandra."

— Som bekant, har Seinen sin källa i en dal på Côte d'Or, belägen i kommunen Saint Germain la Feuille. Seine-prefekten har nyligen för staden Paris' räkning inköpt hela den lilla dalen. Man ämnar nu der uppresa ett symboliskt minnesmärke, på samma ställe som det fordom der befintliga gallo-romerska templet, som särskildt var föremål för de gamles vördnad och hvaraf man funnit åtskilliga spår just på detta ställe år 1834.

Charad.

Mitt andra är *mitt första*, det plägar icke fela,
När af en fager tärna besvarad är *mitt hela;*
Men anser fagra tärnan *mitt hela* för *mitt andra*,
Vill jag ej bli *mitt första*, — och det må ingen klandra!

EDDIE

SCHACK.

Uppgift 25.

Af J. G. S.

Svart.

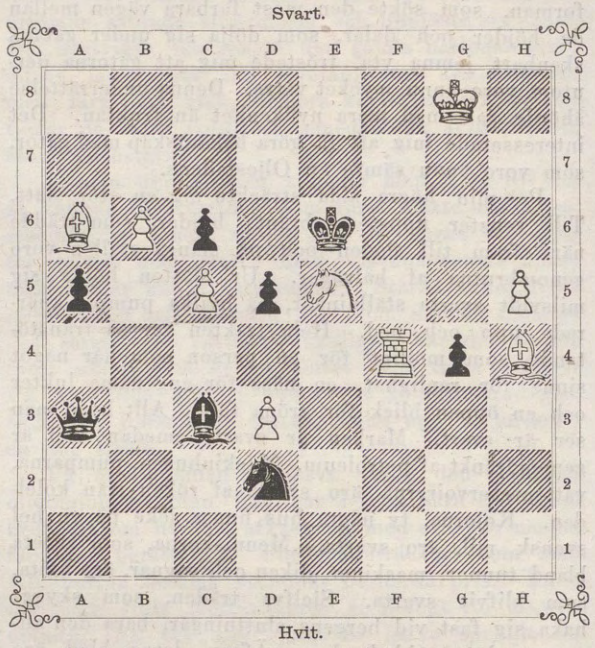

Hvit.

Hvit börjar och gör matt i tredje draget.

Parti 3.

Speladt emellan ph. d:r H. A. W. LINDEHN[1]) *(Hvit) och* B—GH *(Svart).*

1. E2—E4, E7—E5; 2. D2—D4, E5—D4:; 3. LF1—C4[2]), SG8—F6; 4. C2—C3, SB8—C6[3]); 5. SG1—F3, SF6—E4:[4]); 6. rockad, D7—D5; 7. TF1—E1, F7—F5[5]); 8. LC4—B3, LF8-E7; 9. SF3—D4:, rockad; 10. TE1—E3, KG8—H8; 11. TE3—H3, SC6—D4:; 12. C3—D4:, F5—F4; 13. TH3—H7:†, KH8—G8[6]); 14. DD1—H5, och Sv. ger spelet förloradt.

1) En af Sveriges starkaste schackspelare, om icke den starkaste. Har under ett par år vistats i Paris och med fördel kämpat mot åtskilliga dervarande mästare. Om hans motspelare i närvarande parti se föreg. n:r under „Brefvexling". — 2) En annan fortsättning, som L. gerna använder, är: 3. C2—C3, D4—C3:; 4. LF1—C4, C3—B2:; 5. LC1—B2:, hvarigenom ett för praktiken ej förkastligt anfall erhålles. — 3) På 4. „ SF6—E4:; 5. LC4—F7:†, KE8—F7:; 6. DD1—H5† kan Sv. genom G7—G6; 7. DH5—D5†, KF7—G7; 8. DD5—E4:, SB8—C6 o. s. v. få ett godt spel. I ett annat parti, med J. I. ELFVING (lektor i Sthm, † 1864), hvilken här gjorde 4. „ D4—C3:, fortsatte L. med 5. SG1—E2, hvarpå följde: LF8—C5; 6. E4—E5, D7—D5; 7. E5—F6:, DD8—F6:; 8. rockad, D5—C4:; 9. SB1—C3:; rockad; 10. SC3—D5, DF6—D8; 11. B2—B4, C4—B3: (en passant); 12. DD1—B3:, LC8—E6; 13. SE2—F4, SB8—C6; 14. LC1—B2 o. s. v., med slutlig vinst för Hv. — 4) 5. „ LF8-C5 förtjenar uppmärksamhet. — 5) Bättre synes LC8—E6 eller D5—C4:. — 6) På KH8—H7: går svarta Damen förlorad: 14. DD1—H5†, KH7—G8; 15. LB3—D5:† och Sv. måste göra DD8—D5:, emedan på de två andra möjliga motdragen följer matt senast i 18. draget.

Uppg. 26. Af R. WILLMERS,

(bekant pianist och kompositör, född i Köpenhamn, f. n. kapellmästare i Berlin).

C7; A1, G3; B3; C5, E5; B2, D2, H4;

B5; A5; A6, B4, B6, C4, H5.

Uppg. 27. Af J. G. S.

Ställningen alldeles lika med nästföregående utom det att hvita Tornet G3 står på G1.

I båda börjar Hvit och gör matt i fjerde draget.

Brefvexling.

L—n (Borås & K. 6/5): R. 21. Er uppgift är det sedan 1845 bekanta s. k. „Indiska problemet"; ni har blott ett afskrifningsfel (hv. TD4, hvarigenom sv. KE4 står i schack).

Hfm, R. S., M. N., (7/5): R. 22—24, III. (I denna senare bör det i st. f. tryckfelet: „utan Kungen", rätteligen heta: „*utom* Kungen", emedan naturligtvis denne pjes aldrig får saknas i en ställning.

Conrad (Mariefred & S. 7/5), *W. & C.*: R. 22—24.

A. W. S. (Jkpg 2/5): R. 21.

Den 10 maj. J. G. S.

Bref med lösningar, förfrågningar eller annat rörande denna schackafdelning — hvilka i tidningen besvaras — sändas antingen till J. G. Schultz, Stockholm, Skärgårdsgatan N:o 10, eller till

Redaktionen af Ny Illustrerad Tidning.

IWAR HÆGGSTRÖMS BOKTRYCKERI.

NY ILLUSTRERAD TIDNING.

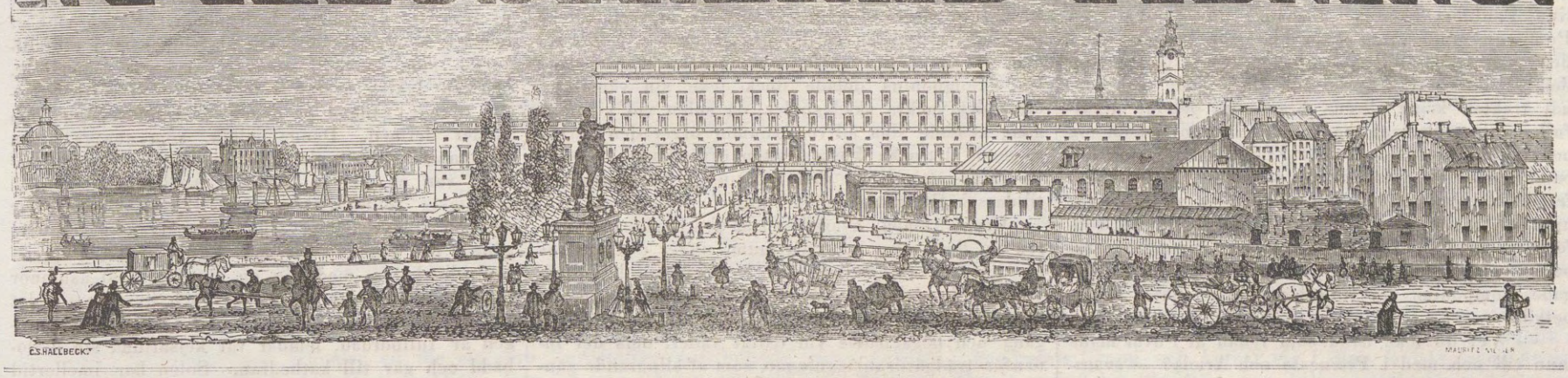

N:o 20]. Utkommer hvarje Lördag. Stockholm den 20 Maj 1865. 12 Rdr årgången. [1a Bandet.

Innehåll: „Kungshatt", Originalteckning af O. Andersson. — En afton i Cæsarernas palats. — Från marknaden Nischnij Novgorod. — Andrew Johnson (med porträtt). — General Sherman (med porträtt). — Richmonds intagande (planch). — Om den ökade uppmärksamheten på den yttre naturen under lifvets afton af E. Bulwer. — Krönika. — Teater och Musik. — J. W. Booth (med porträtt). — Charad. — Schack.

En afton i Cæsarernas Palats i Rom.

(Föreläsning af d:r Reber.)

I.

Södra ändan af Via di Corso, det nutida Roms förnämsta gata, kan väl icke gerna vara lifligare nu än det måste hafva varit under den romerska kejsaretiden, t. ex. under Antoninus Caracallas regering, till hvars dagar vi vilja förflytta oss för en afton. Det är väl sannt att man icke på den tiden behöfde trängas mellan den förnäma verldens equipager, som nu alltid vända här på aftonens Corso-promenader; kanske pinades icke heller den förbigående öra då af de hesa apelsin-försäljarnes enformiga, periodiskt återkommande skrän eller af pojkars ännu oftare upprepade gälla rop, då de utbjuda sitt usla bajocco-kram; men larmet och trängseln var den tiden vida större än nu, dels emedan folkmassorna icke hindrades af någon fruktan för hästhofvar och vagnshjul, — det var nemligen förbjudet under kejsartiden att åka i Rom, — dels ock derför att den offentlighet, hvari allt lifvet rörde sig i den gamla tiden, tillika med den förderfliga vanan att lifnära och underhålla en ofantlig pöbelmassa på allmän bekostnad, bidrog att öka det lättjefulla flanerandet.

Just här var trängseln som värst; de fram och åter böljande massorna bestodo af alla stadens samhällsklasser och af främlingar från alla eröfrade provinser. Der Palazzo Doria och Santa Maria in Via Lata nu ligga, der sträckte sig då Septa Julias fordom rika pelargångar längs hela gatan. Då hade de dock redan för längesedan förlorat sin ursprungliga betydelse. Efter den stora eldsvådan under Titus, som utom många andra praktbyggnader der i trakten förstörde äfven Septan, hade Hadrianus dock ansett det både onödigt och oklokt att återställa det om republiken påminnande stora innanrummet, der folkförsamlingar fordom höllos. På ett fragment af den under Septimius Severus gjorda marmorplanen öfver Rom (nu i det capitolinska museet) upptages åtminstone denna plats af enskilda anläggningar; de utåt gatan liggande pelargångarne voro deremot tillökade, och der låg nu den romerska bazaren, der Rom enligt Martialis utbjöd sina gyllene skatter, ständigt omgifna af nyfikna dagdrifvare.

Så bred gatan än var, var det dock svårt nog för de numidiska löparne, som ilade framför någon romersk ädlings af pretoriansk rang bärstol med dess stora följe af tjenare, att rödja väg för sin herre genom trängseln. Der tröto hvarken grofva eder eller knuffar, och om den skrala tunican och en valkig, solbränd nacke antydde slafven, eller den grofva panulan (en kort regnkappa) gaf tillkänna en tungfotad landtman, så räknade man icke så noga med ett och annat slag på den försumliges skalle och axlar. Sex kraftfulla, bredaxlade kappadocier i sina korta krappröda tunikor sprungo med jemna, elastiska steg och svettades under bördan af den beqväma, med silfverprydnader utanpå utsirade bärstolen, på hvars svällande fjäderdynor patronus satt lutad, synbarligen trött af resan från sin villa vid Flaminska vägen. Någon gång kunde han kasta en matt och likgiltig blick på de lifliga pelargångarne till höger om honom. Det mörka, djupt liggande ögat sänkte nästan hela tiden blicken på de fint skurna remmarne till hans sandaler af skinande syriskt saffian, och missnöje med hofetiketten, som tvang den veklige och vid sina varma skor vane romaren att bära en så kylig fotbeklädnad, gaf en smula lif åt mannens eljest slappa drag. Ehuru det sparsamma, men omsorgsfullt lagda håret och de af tiden och ett allt annat än klanderfritt lif ingräfda ansigtsfårorna tydligt visa oss, att vi icke hafva att göra med någon yngling, ser man dock icke på det släta och bleka ansigtet det minsta spår till skägg, ty detta utplånas med åtskilliga medel redan i brodden, och en särskild slaf är sysselsatt med att rycka upp hvarje upproriskt strå och gnida hakan med fuktadt bröd. Då och då väcktes han ur sina slappa drömmar af någon medborgare, som ropade honom vid namn; han vände då blott örat till sin bredvid bärstolen lunkande nomenclator, som tillhviskade honom den helsandes namn eller hittade på något annat, om hans minne icke förslog, hvarpå den förnäme romaren svarade med ett likgiltigt „Ave Lolliane" eller χαῖρε εὐπρεπες, utan att han höjde blicken eller för ett enda ögonblick upphörde att leka med sin togas snöhvita veck eller hålla för näsan en af guldtråd virkad pung med halfvissna rosor från Malta.

Nu stannade tåget. En svärm klienter, som eskorterade en annan medlem af den romerska adeln, gående dels före, dels efter sin patronus, kom inryckande från en gränd och upptog snart hela gatan. En förnäm rik var alltid säker att finna så många personer som helst, som gerna ville afyttra sin frihet och bilda en dylik eskort, blott patronus ville bereda dem tillfälle att under ett lif af lättja åtnjuta så många fördelar som möjligt eller rent af gifva dem deras uppehälle, som den frie medborgaren blott allt för ofta blygdes att skaffa sig med sina händers arbete. Vackra gossar, klädda i amarantfärgade tunikor, utgjorde den närmaste omgifningen, ett slags pager, hvilkas bländande hvita ansigten i allmänhet hade för sin hy att tacka degmasquen, hvarmed kejsartidens lyx brukade skydda den. Knappt hade vår patronus varseblifvit romaren i bärstolen, förrän han skyndade fram till honom och utbrast:

— Är du tillbaka i Rom, Pomponius? Välkommen hit! Allt sedan saturnalierna har man ju ej sett den minsta rök höja sig öfver ditt atrium; det kan i sanning vara på tiden, att du återkommer för att på

»KUNGSHATT»,
Originalteckning af O. Andersson.

nytt utström det salt du är skyldig dina kanske redan vredgade larer.

Med dessa ord omfamnade han och kysste efter den tidens besvärliga sed sin vän, som drog sig ängsligt undan för att icke få sin toilette förstörd af den häftiga omfamningen. Efter ett kort samtal visade det sig, att begge voro på väg för att hörsamma en bjudning af kejsaren för aftonen. Julius Paulinus hade således ingenting emot att på Pomponii uppmaning taga plats bredvid honom i den rymliga bärstolen; kappadocierne lyfte åter upp den på sina starka axlar, och snart hade man lemnat trakten kring Circus Flaminius och de praktfulla anläggningarna på Trajani Forum bakom sig och tog vid det Mamertinska fängelset af inpå Forum Romanum. Här mötte deras blickar först och främst Septimii Severi triumfbåge; en ställning var upprest framför den derpå befintliga inskriften, som förherrligar Caracallas fader, såsom parternas, arabernas och adiabenernas besegrare. Förvånad frågade Pomponius sin följeslagare hvad detta skulle betyda.

— Vet du icke hvad som redan är i hvar mans mun till och med i Præneste och Aricia? — svarade Paulinus skrattande. — I går utgaf vår allernådigste kejsare ett edikt om att alla minnen af hans. du vet af hvem, mördade broder Geta skola utplånas, alla hans statyer undanskaffas, alla mynt nedsmältas och hans namn utstrykas på alla hans faders minnesvårdar. Så skedde också här i dag. Ännu i går läste vi Cæsar Antoninus Getas namn här uppe, och nu har en annan fras blifvit ditsatt i stället. Tänk bara, på den lilla äreporten vid Forum Boarium, som upprestes till minne af vår höge beherrskares fader af handelsmännen der i trakten, försvann icke blott Getas namn från inskriften, utan äfven hans bild utmejslades ur en relieftafla, föreställande den kejserliga familjen, och af medaljongerna öfver de tre cæsarerne på de legionsörnar, som i upphöjdt arbete pryda minnesvårdens pilastrar, måste den med Getas olyckliga bild försvinna. Här hviskar man för öfrigt, — och Paulinus sänkte rösten och såg sig försiktigt omkring, — att Getas maner förfölja vår brodermördare till kejsare, och derför förbjöd han äfven att vid hårdaste straff ens uttala hans namn. Han förklarar detta förbud dermed, att hans sorg öfver sin älskade broder ännu är våldsam och att Getas namn och bild allt för mycket påminna honom om hans förlust, och derför utfärdades ediktet. Sjelfva hans moder Julia, som vågade begråta sin älskling Geta, hvilken dödades i hennes armar, är i fara. Men hvad bekymrar det der oss, vi äro nu vid målet!

Vid porten till den Palatinska kullen, som ledde från Velia till kejsarpalatsen, stodo några af det pretorianska gardets centurioner, vårdslöst stödjande sig på sina vinrankskäppar. Pretorianerne sjelfve, som otåligt afvaktade sin aflösning, hade redan lemnat sina vaktposter och emot all krigstukt samlat sig i grupper här och der. Lika mycket som soldatens vackra pansar med silfverbucklorna och den lätta rikt prydda hjelmen ådagalade, att någon krigstjenst i fornromersk mening icke kom i fråga för detta garde, så visade det sig också vid första blick man kastade på denna sjelfsvåldiga skara, att här var vakten herre och herren slaf. Ännu var det ej slut med Caracallas oerhörda penningegåfva till pretorianerne för att nedtysta deras förtrytelse öfver mordet på Geta, och när den tog slut, så visste ju gardet mera än väl, att det blott berodde på det att få en ny kejsare, som kunde förnya den.

Då de begge romarne lemnat sin bärstol och sitt följe, utom några af de mera privilegierade tjenarne, och stego in på förgården, hånskrattade pretorianerne efter dem, och månget tygellöst skämt träffade deras öron, ännu medan de utan afbrott skyndade förbi den palatinska Apollos tempel. Tysta och försänkta i djupa tankar öfver sitt sista samtal egnade de icke en enda blick åt denna af Augustus uppbyggda, ståtliga helgedom med sina elfenbensportar af Stratonikos' hand, som tagits från Pergamos och förts till Rom, för att icke tala om samma tempels fornåldriga gafvelgrupper, utgångna från de gamle konstnärerne bröderna Athenis' och Bupolos' verkstad på Chios och som Augustus, hvilken hyste en synnerlig förkärlek för dylika archaiska skulpturer, hade låtit ditföra. Så snart de lemnat Apollos Temenos, hejdade Paulinus en af de beskäftigt kringrännande kejserliga husslafvarne och frågade raskt:

— Hör hit, Adrastes, svara blott på tre frågor: Hvar ämnar Cæsar emottaga oss?

— I egyptiska salen i Tiberiana.

— Skall herrskarinnan också vara med?

— Jag tror det, åtminstone hafva vi fått befallning att ditföra hennes sella.

— Och slutligen, hvilka äro bjudna mera än vi?

— Utom ni komma Papinianus och macedoniern Antigonos. Om herrskarinnan också kommer, är sextalet fullt, såsom seden kräfver, ty vår herre älskar icke muserna.

Slafven skyndade sin väg, men Paulinus bjöd sin kamrat att med sig bestiga Septizoniums höjd, som Septimius Severus låtit uppföra på Palatinska kullens sydöstra hörn i form af ett sju-vånings högt torn, uppburet af pelare, till ett storartadt och präktigt vårdtecken på Palatinum åt Via Appia till och åt det håll, der hans afrikanska fädernesland låg. Pomponius delade dock icke sin väns åtrå efter det vackra skådespelet, då solen vid sin nedgång kastade sina silfverstrimmor öfver den fjerran liggande latinska kusten, utan öfvertalade i stället Paulinus att gå till den palatinska Hippodromen, tilldess måltidstimmen var inne.

Hippodromen, hvaraf endast den inhägnande muren nu finns qvar på Palatinum, under det att dess inre blifvit förvandladt till en förvildad kökträdgård, hade dels en dubbel, rundt omkring löpande ridbana, hvaraf den ena var täckt såsom en pelargång och begagnades vid dåligt väder, dels der innanför trädgårdsanläggningar, som af slingrande gångar delades i en mängd boskéer. Man nästan bedöfvades af doften från en midt uti anlagd stjernformig blomsterrabatt, som de tusentals violblommorna gåfvo en mörkblå färg, kantad med en hvit rand af de herrligaste narcisser. Från denna violrabatts medelpunkt höjde sig en fin vattenstråle ur en fontän och dunstade bort högt upp i luften, underhållen från den ktesibiska pumpen med ett af slafvar drifvet pumpverk. Den Palatinska kullens höjd gjorde det nemligen icke möjligt att ens med de högsta dåvarande aqueducterna mata en fontän i palatset, lika väl som från den brusande Meta Sudans vid foten af Palatinus i dalen framför den Flaviska amfiteatern och Neros koloss. Allt detta tycktes icke heller göra något intryck på de begge romarne, som gingo i djupa tankar vid hvarandras sida och hviskade sakta med hvarandra ord, bland hvilka en lyssnare ofta kunnat urskilja namnet på Papinianus, densamme som slafven hade nämt bland aftonens gäster.

Vi lemna de begge vännerna under deras samtal, som fördystrade sjelfve Paulini goda lynne, som dock blifvit ett ordspråk redan under Septimii Severi tid, och styra kosan till en annan del af palatset. På kullens nordöstra hörn ser man nu för tiden ett uselt franciskanerkloster, Santo Bonaventura, bekant för alla främlingar, som älska det pittoreska, för sin öfver klosterträdgårdens murar uppstickande palm. Här ser man nu högst sällan något lif; möjligen ser man ibland en stackars moder på sina knän krypa uppför den af höga murar inhägnade och här och der med ett kors utstyrda gångstigen, och sjelfva den vårdslösade kyrkan inneslöt blott några tiggare, då jag besökte henne, under det en trasig campagnol förkrossad hukat sig ned framför en liten biktstol i den mörkaste vrån. En gång pryddes dock äfven detta ställe af ett palats, hvilket bort synas af de ofantliga underjordiska murar, som der påträffats, och af det sköna läget, som beherrskar icke blott Colosseum och Venus' och Romas herrliga tempel, utan äfven hela östra hälften af det gamla Rom, samt skänker oss den mest tjusande utsigt ända bort till Palestrina och Albano.

Om vi nu antaga, att kejsarinnan för tillfället här hade sin bostad, så kunna vi för ett ögonblick begifva oss till hennes toilettrum: det är alldeles öppet åt det håll der Coelius ligger och leder till en terrass, som inhägnas af ett galler af marmor och förgylld bronz och närmast huset skuggas af ett tak, hvilande på pelare af purpurådrad phrygisk marmor. Väggarne i rummet voro på den nedersta tredjedelen beklädda med dyrbara marmorskifvor af olika färger och lagda efter geometriskt mönster; den öfriga delen pryddes med dessa smärta, luftiga pelare, bizarra gaflar och arkitektoniska bilder, som äro oss bekanta från de pompejanska väggmålningarna, omvexlande med qvadratiska fält, utspända mellan de målade pelarne såsom dukar, på hvilkas korpsvarta botten de mest lysande grupper af kärleksgudar, satyrer och bacchantinnor lifligt afstucko, sväfvande så lätt som om konstnären icke ditmålat, utan ditandats dem. En stor babylonisk matta, brokigt prydd med en mängd bevingade tjurar och lejon, blåa gripar och andra fantastiska figurer, låg öfver golfvet, af hvars mosaik man endast såg den perspektiviskt utarbetade meanderlisten och i ett hörn, der mattan vikits upp, en krokodil på den säfbeväxta stranden, som skulle föreställa ett Nillandskap, sådant man ännu har det bevaradt på den berömda mosaiken från Præneste. Midt i rummet stod en stol med en bequämt bakåtlutad karm och utåtböjda fötter, kejsarinnans kathedra, med en sittdyna, som dagligen fylldes med friska liljeblad eller andra blommor. Man finner ofta dylika stolar jemte andra toilettsaker framstälda på antika vaser. Redan voro åtskilliga unga tjensteflickors späda händer i full sysselsättning med förberedelserna till kejsarinnans toilett. På en låg soffa vid ena väggen hvilade hon sjelf, klädd i en vid koisk battistdrägt, som icke sammanhölls af någon gördel, makligt utsträckande sig för några minuter efter det hon kommit ut från det närbelägna badrummet. På en vink af hennes hand nalkades två slafvinnor med ett silfverfat, som innehöll spenvarm, rykande åsnemjölk, och en lykisk svamp i händerna och tvättade — för sjunde gången på dagen — hennes panna och kinder dermed. Denna mjölk, som ansågs hafva en synnerlig kraft att göra huden fin och rödblommig, var en af de förnäma romerska damernas förnämsta toilettartiklar, och Plinius berättar att mången underkastade sig denna tvagning sjuttio gånger om dagen samt att Neros gemål Poppæa brukade hafva med sig en hjord af 500 åsninnor på alla sina resor för att när och hvar som helst få ett rigtigt bad af deras mjölk. Sedan tvagningen är fullbordad, lemnar vår kejsarinna sin hvilobädd och går till kathedran. Solen har imellertid hunnit gå ned och de violetta skiftningarna på det från rummet synliga Albanerberget med dess mjuka konturer försvinna efter hand i den tilltagande skymningen. En slafvinna drager det nätlikt genomskinliga, af flera purpurtrådar väfda förhänget för rummets öppna del för att hindra myggorna intränga, då lamporna antändas, under det en annan slafvinna gör bronskadelabern i ordning och ställer den bredvid sin herrskarinna. Denna sköna pjes var likasom de öfriga sakerna i rummet af korintiskt arbete. Hvilande på tre, med praktfulla orneringar hoplänkade lejonramar, höjde sig ur en blomsterkalk den smärta refflade hållaren med sin kapitäl, uppbärande de tre grazierna, som, omfamnande hvarandra med den ena armen, med den andra uppburo en guldskål, på hvilken bronslampan hvilade med sina tio i en krans liggande vekar. Slafvinnan närmar sig nu en trefot af samma arbete i ena vrån och kastar några korn arabiskt harts på de glimmande kolen i fyrfatet.

Från den stora marknaden i Nischnij Novgorod *).

I.

Jag hade föreställt mig, att jag på denna rendezvous-plats imellan Asien och Europa skulle möta Orienten lifslefvande, ansigte mot ansigte. I andanom såg jag och fraterniserade med våra stamförvandter, tschuvascher, tscheremisser, voguler, mordviner, samojeder, ostjaker och hvad allt de kära slägtingarne må heta. Att jag skulle råka ut för någon indisk fabelaktig rajah i guld och juveler eller en fattig fakir i trasor, tog jag för alldeles gifvet. Turkiska paschor med sina harems, moskéer af romantisk arkitektur med minareter och mullah's m. m. skymtade i min inbillning i de lifligaste färger. Men här, likasom vanligen äfven annars, skulle verkligheten visa sig i all sin prosaiska nakenhet, som icke det ringaste motsvarade min förtjusta inbillnings skapelser. Det är dumt att det skall finnas någon verklighet. Men låt oss vandra.

Ser du derborta, mest till venster, en lång dubbelrad af bygnader med de besynnerliga, men ur „bilderböcker“ välkända, böjda och spetsiga taken? Dylika hus har du sett afbildade på alla théládor. Herre min Gud! det är visst en kinesisk förstad. Dit skola vi rikta våra steg. Således Orienten, den mest aflägsna Orienten här! ack herreje! det skall bli interessant. Hjertat hoppar af fröjd. Men stanna litet. Vi ha kommit till en fristående hvitrappad bygnad med kupol och kors på det gröna taket, af mycket enkel arkitektur. En på trappan stående storasch („vaktmästare“), gammal soldat i underofficersuniform upplyser oss, att det är armeniska kyrkan. Vi stiga in. Här är gudstjensten i full gång, ty det är söndag. Templet är innantill lika enkelt som dess yttre. Endast choret är rikt utsiradt med helgonbilder och andra prydnader i guld och silfverinfattning, på samma sätt som i vanliga grekiska kyrkor. Presterna hafva enahanda kåpor. Samma rökelse. Sången klingar lika. De andäktiga ligga på knä på golfvet — allt påminner om en grekisk messa. Hvaruti skillnaden består, kan jag sannerligen icke utgrunda. Vi fortsätta vandringen. Här stå vi framför en annan precis likadan bygnad,

*) En finsk resande lemnar från denna mötesplats för Europa och Asien ofvanstående skildringar, hvilka lika mycket interessera genom sjelfva taflornas egendomlighet som genom berättelsens färgrikhet och lif. Efter ett finskt blad, der de förut varit offentliggjorda, återgifva vi ett och annat utdrag.

till det yttre som den föregående, men dock med den skillnad, att på taket, i stället för korset, reser sig en halfmåne, stående upprätt på ena hornet. Du gissar, att vi befinna oss vid en turkisk metschet (moské). Äfven här står på trappan en dylik funktionär som vid armeniska kyrkan. Han ledsagar oss in, men ålägger oss under en sakta hviskning tystnad. Templet är bygdt i två våningar. Dörren innanför förstugan i nedra våningen står öppen. Vi kasta i förbigående en flyktig blick ditin. Ett rymligt, ljust rum med fonden, som utgör en mindre utbygnad och är afskild genom några pelare från det större yttre rummet, vänd åt öster. Tak och väggar äro hvitmenade, utan ringaste prydnader. Golfvet är betäckt med en matta af grönt kläde. Ingen mensklig varelse finnes derinne. Till öfra templet leder från förstugan en trappa, täckt äfvenledes af en matta. På förstugegolfvet och på trappan stå radade en mängd galoscher eller tofflor. I öfra moskén hålles bönestund. Vår vägvisare anvisar oss under djupaste tystnad en plats vid väggen af moskén, som till alla delar är lik „våningen inunder“. Församlingen erbjuder en för ett europeiskt öga högst ovan och egendomlig anblick. Den består af barn och manspersoner i långa turkiska chalater med turbaner eller kolpaêker, på sin höjd 30—40 personer. Alla ligga eller rättare sitta hukade på knä, med ansigtet vändt åt öster och således med ryggen åt ingångsdörren, vid hvilken vi fått vår plats anvisad. Icke ett ljud stör andakten. Enhvar sitter lekamligen ordentligt hopsjunken och fördjupad i sina betraktelser. Plötsligen gör den bedjande en rörelse framåt och berör golfvet, egentligen den gröna mattan, med pannan. Så försjunker han igen i kontemplation, dervid han tyckes vara fullkomligt främmande för allt som försiggår omkring honom; sedan åter samma stupning med pannan till golfvet. Detta fortfar nära en halftimmes tid. Härunder sköter enhvar sig sjelf. Församlingen liknar ett af storm upprördt haf, der vågorna kulminera och sjunka ned, den ena här, den andra der, utan något synbart inre sammanhang. Tyst! i trappan höras brådskande steg. Ett par skodon hör man aftagas och ställas bland de andra. Förbi oss skyndar in en nykomling, en tatar af den lägre klassen, som uppenbarligen försinkat sig på marknaden. Andtruten och svettig hastar han öfver golfvet, men har icke ens inför Allah glömt sina verldsliga bestyr, ty han bär i venstra handen med synbar ansträngning ett bylte skinnvaror, hvilka han troligen några ögonblick förut sökt pracka på någon af marknadskunderne. Byltet slänger han ljudlöst mot väggen, ställer sig rak intill närmaste pelare, sträcker ut armarne, hållande tummen bakom örat och fingrarna uppspärrade, hvilken gest tyckes vara någon inträdeshelsning, står i denna ställning några sekunder, mumlande sakta för sig sjelf, och fäller sig sedan hufvudstupa på knä med pannan i golfvet samt intager samma djupsinniga ställning som den öfriga församligen på knä med pannan i golfvet. Knäfallet sker så ögonblickligt och handlöst att man fruktar, att han skulle slå sin skalle i kras, om icke mattan funnes. Sedan församlingsmedlemmarne sålunda hvar för sig förrättat sin andakt, utan att någon prest eller mullah är synlig, höres plötsligen en stark bas uttala några enstaka monotona ljud, af hvilka vi kunna urskilja Allah! Allah! Träffad såsom af ett elektriskt slag, slår hela församlingen på en gång hufvudet i golfvet och förblir i denna ställning. — Läsare, du förlåter mig, om jag härvid icke kunde underlåta att draga på munnen, ty vid anblicken af 30—40 personer, radade bredvid hvarandra och nedhukade i en så brydsam situation, som i en europeisk salon skulle anses för högst opassande, får man från den plats, der vi stå, medge det, en bokstafligen bakvänd åsigt af den hedervärda muhamedanska församlingen. Åter några ljud från samma hemlighetsfulla bas, som synes tillhöra den mellersta af de knäböjande i första raden, en reslig turk med hvit turban, och hela församlingen reser sig liksom på fjedrar i ögonblicket upp på sina ben. Så står den en stund, tills några nya ljud mana den att falla på knä i sin förra ställning. Detta upprepas flera gånger och vår ciceron hviskar till oss, att det är slutceremonien af bönen. Vi skynda bort före de andra för att icke såsom kristna hundar möjligen gifva anledning till förargelse, och fortsätta vandringen till vårt mål, sedan vi med en silfverslant nedlagt uttrycken af vår tacksamhet i den på trappan väntande underofficerns betydelsefullt utsträckta hand.

Vägen för oss till en bro öfver ett vatten, hvars andra strand är belamrad med en otalig mängd tunnor, packlådor och andra fastager. Vi söka oss fram till de der interessanta kinesiska taken och inträda på den gata, som går imellan husraderna. Men hvar äro kineserne? I hvarje dörr står en eller ett par köpmän i skägg och kaftan, uppenbarligen ryssar. Vi ha kommit in på thégatan eller såsom det här kallas thébazaren, der hvarje bod är ett thémagasin. Äkta kinesiskt karavanthé. Men några kineser se vi icke, icke en enda. Endast ryska köpmän, hvilka i Kiachta tillhandlat sig denna artikel, hvaraf nu till marknaden kommit omkring 50,000 kistor eller zirbiker. Våra kinesiska illusioner hafva strukit. Skada! Det hade ändock varit fasligt roligt att få med egna ögon se en äkta kines, med hårpiska och kjol.

Tillförseln af Kiachtathé var denna gång ovanligt ringa, emedan man fruktade konkurrens med Kantonthé, som på förra marknaden blifvit såldt i enorma qvantiteter till billiga priser. Men ett års erfarenhet visade nu, att denna konkurrens icke är farlig. Kantonthé fanns äfven redan i betydliga lager, men handeln dermed var flau. Mycket lifligare affärer gjordes i Kiachtathé, som såldes per medium till 105 rubel zirbiken. De för handen varande förråden representerade således ett kapital af 5,250,000 rub.

Vi skola nu taga af åt höger och begifva oss till centrum af marknadsstaden. Denna är genom ordentliga regelbundna gator indelad i hundratals qvarter, bestående af bara butiker. Hvarje vara har i allmänhet sin särskilda bazar eller „rjad“, linie, der alla handla med samma artikel. Sålunda finnas pelsverkslinien, tvällinien, vinbazaren, bastlinien, helgonbildslinien. vaxljuslinien, klocklinien, kistlinien *), glaslinien, sidenlinien, lärftslinien, ull-linien, bomullsbazaren, räknebrädslinien, filtstöfvellinien, fisklinien m. m., m. m. För de stora artiklarna, som komma med Volgan, finnas på stranden af nämda flod och dess biflod Oka, som utfaller här och bildar det delta, der marknaden hålles, betydliga sträckor anvisade för hvarje särskild vara. Dessa platser kallas „*Pristan*“ (hamn). Sådana pristaner finnas för sibiriskt jern, bjelkar och bräder, olja, sockerfastager, spanmål o. s. v. Här får man ett temligen tydligt begrepp om en grosshandel i stor skala. Nationalsvagheter och nationalvanor äro i allmänhet de största och säkraste konsumenter, och det tillförlitligaste fältet för spekulationen. Detta begriper ryssen mycket väl. Ingen ryss, hvarken hög eller låg, åtager sig t. ex. att räkna „i hufvudet“. I hvarje kabinett, i hvarje butik, i hvarje magasin, till och med hos kolportören, som kringbär frukter, fisk, kött och annat, ser du derför ett räknebräde. Detta ting utgör en af ryssens allra oumbärligaste nödvändighetsartiklar, lika oumbärlig som thé och samovaren, och nödvändigare än en kastrull eller gaffel. Man måste veta detta för att kunna förstå, huru flera tiotal magasiner på denna marknad kunna vara från golfvet till taket fyllda och handla endast och allenast med räknebräden, hvilka för öfrigt tillverkas i mycket olika dimensioner och äfven med en viss elegans.

Det är bekant, med hvilken from hängifvenhet ryssen vördar och tillber Jungfru Maria och sina helgon. Hvarje rättrogen ryss har i sitt kabinett eller i sin koja åtminstone den heliga jungfruns, men vanligen dessutom äfven sitt vissa helgons bild. Sitt kristliga sinne kan han bevisa endast derigenom, att han för jungfrun eller helgonet, i kyrkan eller hemma upptänder ett vaxljus. Helgonbilder och vaxljus äro derför handelsartiklar, i hvilka millioner omsättas. Enahanda är förhållandet med kyrk-klockor.

Vintern i Ryssland är kall och sträng. Det är icke ovanligt att kölden till och med i Moskwa uppgår till 40 grader. Man måste skydda sig mot denna förskräckliga kyla, och man har inventerat filtstöfveln, som bättre än något annat medel håller foten varm. Färskinnspelsen och filtstöflar äro derför ryska folkets oundgängligaste plagg. Det finnes knappt någon så fattig, att han icke skulle kunna bestå sig dessa. När man besinnar att flera millioner menniskor årligen förbruka dessa artiklar, så kan man göra sig åtminstone en dunkel föreställning om de oerhörda summor, som dessa varor konsumera.

Vi vandra förbi alla dessa särskilda linier och bazarer samt komma slutligen till en bulevard, som, omgifven af hvarjehanda små butiker, leder oss förbi diverse småkrämare, manliga och qvinliga, hvilka i det fria utbjuda pipor och pipskaft, bernstenssaker, knappar, bröstnålar, dukar, nötter, prennikor, konfekt, limonad m. m., in i „glavny dom“ d. v. s. *hufvudbygnaden* eller stadshuset, en ganska stor bygnad i två våningar af sten, sätet för marknadsstyrelsen. Bulevarden fortsättes midt igenom bygnaden förmedelst en gång eller rättare sagdt gata, som på båda sidor omgifves af mindre butiker, mest för orientaliska varor, såsom persiska sidentyger, äkta tatariska nattrockar, guldväfnader och juveler o. d. Gatan för ut på torget, der högvakten är, men grenar sig derförinnan inom huset i två grenar, af hvilka den venstra ledes till marknadsstyrelsens kansli och den högra till en restauration, hvardera vettande åt torget. På denna gata råder stor liflighet och trängsel i den något mystiska halfdagern, ty ljuset kommer endast från bulevarden och från torget. Hvad är det? Tyst! Lyssna! en sång af mansröster med musikaccompagnement når våra öron. En högtidlig koral. Hvarifrån kommer den? Låt oss gå in i den dunkla gången. Midt på gången se vi en rund estrad, omgifven af ett skrank. Derinom står en rysk prest med sin klockare och sångkör, i full skrud, svängande sitt rökelsekar till höger och venster, samt omgifven af en hel orkester, omkring 20 man, med alla möjliga stryk- och blåsinstrumenter. Vi komma litet för sent. Man har just slutat gudstjensten, dermedelst välsignelsen uttalas öfver marknaden, och sång och musik hafva tystnat. En brokig publik står ännu och korsar sig i djup andakt, vänd åt estraden, derifrån den heliga välsignelsen utgjuter sig öfver dess hufvud. Presten och klockaren afkläda sig nu sin skrud, packa in de heliga kärlen, släcka ljusen och publiken börjar skingra sig. Musiken blåser upp en rask och munter marsch, under hvars toner folkströmmen sätter sig i rörelse, och om du icke misstycker, ärade läsare, så vilja vi i marschtakt begifva oss in till restaurationen för att taga oss ett glas thé, som redan nog kan behöfvas.

Det stora rummet är fullsatt med små bord. Enstaka gäster, mest parvis, komma och taga plats vid något bord, förtära thé eller en smörgås med kaviar, tala sakta, synbarligen om affärer, och vandra åter bort utan att han skänkt någon uppmärksamhet åt det harpospelaresällskap, som med vanlig tyrolersång och harpolek söker att underhålla de fåtaliga gästerna. Vi hafva knappt hunnit sätta oss, innan musiken från gången derutanför med en liflig polka påminner oss att det är marknad. Så vals, så polka-mazurka o. s. v. Allt detta i omedelbart sammanhang, strax efter slutad gudstjenst, midt på söndagsförmiddagen! Hvad skulle våra fromma själar der hemma säga om ett sådant vanhelgande af sabbaten? Finge de råda, skulle de säkert uttala sin förbannelse öfver det lättsinniga folk, som i ena ögonblicket sjunger andäktiga hymner och i nästa ögonblick med nöje åhör en sprittande polka och annan ogudaktig musik. Men — verlden är full af kontraster.

Låt oss nu göra en liten tur till stranden för att åse „skeppsfart och handel“. På hvardera floden ligga otaliga fartyg, sida mot sida, lastade med hvarjehanda varor, såsom jern, hudar, persisk bomull, ull, spanmål, kaukasiska viner m. m. En skog af master skymmer utsigten till den motsatta stranden. På Volgan ses mindre ångfartyg af en egendomlig konstruktion komma och gå. Små roddbåtar kila fram imellan de större fartygen i oändlig mängd, med och utan passagerare. Här först är rörelse och lif, buller och bång. Sjömanssång och skratt och gråt, svordomar och gräl, slagsmål och skrik. Det lastas och lossas. Fastager rullas ned och packor bäras upp. Man blir riktigt yr i hufvudet.

Derborta på den sandiga stranden varsna vi en mängd kullar, täckta med bastmattor, liknande ättehögar. Vi gå närmare. Ännu litet närmare — vi fördjupa oss bland dessa högar, så höga som stora hus. Vi beskåda dessa kullar närmare och finna med förvåning att de bestå af — bara bast! Vi hafva förirrat oss till bast-pristan eller bast-hamnen. Här äro fabelaktiga förråder af denna artikel, som, på sätt nyss nämdes, är upplagd i högar, radade bredvid hvarandra, med korsgångar imellan. Man tycker att bast och bastmattor äro en ringa artikel, knappt värd att beaktas. Af en prikaschik, som håller på att sortera varan, få vi några interessanta upplysningar, hvilka kunna tjena till ledning för bedömandet af omsättningen på denna marknad i allmänhet. Han berättar att hans principal, som handlar endast med bast och bastmattor, har här på platsen ett upplag af denna artikel, uppgående till ett värde af 200,000 rubel. Basthandlare finnas på marknaden omkring 20, hvilkas varuvärde uppgår för en hvar till ungefär samma belopp. Således endast bast och bastmattor för ett värde af cirka 4 millioner rubel! Man häpnar. Prikaschiken upplyser vidare skrytsamt, att hans husbonde eger i närheten af Moskwa en fabrik för tillverkning af bastmattor, ett bastmattväfveri, som skall sysselsätta omkring 500 personer. Basten kommer med Volgan från Permska guvernementet, som är särdeles rikt på lindskogar, med träd af ofantliga dimensioner, hvilkas bark lemnar materialet till basten.

*) Kistor, röd- eller blåmålade, utgöra en ganska betydande handelsvara, som går till Orienten. En mängd byar sysselsätta sig med förfärdigande af endast denna artikel, som dock, för att falla i smaken, måste vara målad och utsirad med lysande metallprydnader i äkta orientalisk smak. Det finnes kistor, som kosta flera hundra rubel, men så äro de också granna. Endast en chan eller mirza kan lägga sig till en sådan.

Andrew Johnson,

Förenta Staternas nya president.

Andrew Johnson, som vid sista presidentvalet i Förenta Staterna blef utsedd till vicepresident och således vid Abraham Lincolns sorgliga slut uppsteg på presidentstolen, föddes i Raleigh i Norra Carolina den 29 December 1808. Då han var fyra år gammal, förlorade han sin fader, som drunknade under det han skulle söka hjelpa en vän ur lifsfara. Vid tio års ålder kom han i lära hos en skräddare i sin födelsestad och tjenade hos honom i sju år. Hans moder var i för små omständigheter för att kunna skaffa honom någon uppfostran, så att han aldrig i sitt lif besökt någon skola för egen räkning. Han beslöt dock sjelf, under det han var i lära, att skaffa sig uppfostran, och hans håg att lära sig läsa väcktes af en omständighet, som förtjenar att omtalas. En person i Raleigh brukade besöka skräddarens verkstad och hålla föreläsningar, under det gesällerna höllo på med sitt arbete. Han hade ett förträffligt sätt att föreläsa, och bland hans älsklingsböcker var en samling tal, till största delen af engelska statsmän. Detta väckte den unge Johnsons synnerliga interesse, och det första föremålet för hans äregirighet var att blifva lika god föreläsare som den nämde gentlemannen och att kunna fullständigt sätta sig in i dessa tal. Han började med alfabetet utan någon lärare, men fick dock en smula hjelp af ett par kamrater bland skräddaregesällerna. Så snart han kommit under fund med bokstäfverna, bad han att få låna den bok, som han så ofta hört föreläsas. Dess egare skänkte honom den och gaf honom några stunders undervisning för att visa honom, huru han skulle bära sig åt för att af bokstäfverna bilda ord. Sina första öfningar att hålla tal fick Johnson således efter Burke, Sheridan, Chatham m. fl. Med ihärdighet och nit lärde han sig snart att läsa, i det han begagnade natten till sin undervisning, sedan han slutat sitt dagsverke på skräddarbordet. Sedan han hösten 1824 slutat sina läroår, begaf han sig till Laurens Courthouse i Södra Carolina, der han i två års tid arbetade för dagspenning. Under sin vistelse der förälskade han sig och friade, men frieriet strandade mot flickans moders och närmaste vänners häftiga motstånd, som föranleddes af Johnsons ungdom och fattigdom. 1826 i maj månad återvände han till Raleigh och arbetade der till september månad, då han åter lemnade sin födelsestad. Han beslöt då att söka sin lycka i Vestern och begaf sig dit med sin moder, som för sitt uppehälle berodde af honom. Han satte sig ned i Greenville i Tennessee, fortsatte sitt yrke och stannade der i tolf månader, gifte sig och begaf sig snart derefter längre vesterut, men återvände snart till Greenville, då han icke fick någon sysselsättning. Hittills hade hela hans uppfostran inskränkt sig till att läsa, då han aldrig fått tillfälle att lära sig skrifva och räkna; detta och annat mera lärde han sig nu af sin hustru. Men äfven nu hade han ingen annan tid att använda härtill än natten. Den första offentliga tjenst han beklädde var, då han år 1828 valdes till sin köpings alderman. Han återvaldes till denna befattning 1829 och 1830, då han valdes till mayor, hvilken plats han innehade tre år. Sedermera blef han år 1835 invald i sin stats legislatur och deltog ganska häftigt i partistriderna derstädes. År 1843 skickades han till Förenta Staternas kongress,

ANDREW JOHNSON.

RICHMONDS

återvaldes flera gånger och satt såsom representant der till år 1853. I kongressen försvarade han ifrigt lagförslaget om Texas' införlifvande, 1846 års liberala tulltaxa och Polks krigsförvaltning. År 1853 utnämdes han till guvernör i Tennessee efter en ytterst häftig valstrid, och år 1855 återvaldes han, ehuru hans motståndare äfven vid detta tillfälle uppbjödo hela sin förmåga för att hindra hans val. Sedan han varit guvernör fyra år, valdes han till medlem af senaten i Washington, och vid det sista presidentvalet blef han, såsom förut är nämdt, vicepresident. Det är icke möjligt, att en man sålunda kunnat gradvis, tålmodigt och mödosamt svinga sig upp från ingenting i ett land, der täflan om de politiska platserna är större än på något annat ställe i verlden, utan att ega ovanlig förmåga. Johnson hörde till en början till det demokratiska partiet, d. v. s. det parti, med hvars hjelp Södern så länge häfdat sin oberättigade öfverlägsenhet inom Unionen, och hans stat, Tennessee, är en af dessa grannstater, der mäktiga slafinteressen gjort sig gällande Södern hade också hoppats kunna förmå Tennessee att gå in i konfederationen; men så gammal demokrat Johnson än var, ville han dock icke svika Unionens sak, och sedan Lincoln utnämt honom till militärguvernör i Tennessee, bidrog han genom sitt energiska uppträdande mest af alla att qvarhålla denna stat vid det stora fäderneslandet.

GENERAL SHERMAN.

General Sherman.

Atlantas eröfring under förra året och det derpå följande märkvärdiga tåget genom Georgia till hafskusten, der han i en handvändning eröfrade Savannah, har gifvit general Sherman rykte om sig att vara en af Unionshärens skickligaste generaler. William T. Sherman är född i Ohio år 1818 och inträdde såsom ganska ung i Förenta Staternas militärakademi i West Point, der han fullgjorde sin kurs tillsammans med general Thomas, som näst honom mest bidragit till förra höstens stora framgångar i Tennessee och Georgia och senast var beordrad att i Lynchburg möta Lee, om han skulle hinna dit. Sherman utnämdes till löjnant år 1841, och genom sin under det mexikanska kriget i Kalifornien visade tapperhet och skicklighet blef han befordrad till kapten. Vid det nu slutade stora inbördes krigets utbrott år 1861 fick han ett nytt tillfälle att visa sin duglighet i aktif tjenstgöring och utnämdes genast till öfverste för det trettonde infanteriregementet, med hvilket han deltog i det olyckliga slaget vid Bull Run. Kort derefter befordrades han till brigadgeneral och blef general Andersons efterträdare i befälet öfver Ohio-departementet, från hvilket han dock snart återkallades till följd af oenighet mellan honom och krigsdepartementet, i fråga om antalet af de trupper, som erfordrades för staterna i Vestern. I slaget vid Shiloh eller Pittsburgh Landing tog han en så verksam och afgörande del, att general Halleck hufvudsakligen tillskref honom förtjensten af att denna blodiga strid icke fick en olycklig utgång för unionisterne. Han befordrades derför till generalmajor och fick befälet öfver femte divisionen i Grants armé, med hvilken han deltog i Vicksburgs belägring. Under de sista tolf månaderna har han ledt alla de storartade operationerna i staterna Tennessee, Georgia och Södra Carolina, som spridt hans

INTAGANDE.

namn öfver hela verlden, och möjliggjorde det för Grant att bemäktiga sig Richmond och tvinga Lees här att kapitulera.

Richmonds intagande.

Den fyraåriga striden om Richmond, de konfedererades hufvudstad, som kostat så otroliga offer i blod och penningar, slutade ändtligen, såsom man påminner sig, den 3 april d. å., efter ett flera dagar pågående slag, som i uppoffringar visade sig fullkomligt värdigt hela kriget, och slutligen tvang Lee att utrymma staden. Betydelsen deraf behöfver icke här utvecklas. Vi meddela imellertid en afbildning af en episod ur denna märkvärdiga strid.

Kungshatt.

„Kungshatt“, en hög klippa, en mil från Stockholm, uti Mälaren, der, från urminnes tid, en hatt af jern är uppsatt på en i klippan nedslagen påle, säges vara ett minnesmärke efter konung Erik Väderhatt. Men den händelse, om hvilken detta minnesmärke skulle tala, är från så fjerran tid, att intet med visshet nu mer derom kan sägas. En berättelse säger, att det är en åminnelse af konung Olof den Helige i Norge, som, under det han sköflade i Mälaren, var på vägen att fasttagas af svenskarne efter ett slag, som han förlorat på Ladugårdsgärdet vid Stockholm. När nemligen fienden trodde honom stängd på klippan, red han med sin goda häst utför branta berget, samm öfver viken och kom undan; blott hatten hade han tappat på berget. Men det är ej troligt, att svenskarne gjort sig besvär att upprätta ett minne åt en fiende, om icke såsom till ett tecken, att konung Olof och hans stolta norrmän af de svenska i detta slag fått lära sig att vara höfliga, samt såsom en stadig åminnelse för främmande sjöfarande, när de löpa in i Mälaren, att taga hatten af sig, innan de nalkas Björkö, Sigtuna eller Fyrisvall.

Med dessa ord omtalar Afzelii Sagohäfder den allbekanta sagan. Till grund för hr Anderssons komposition ligger dock mindre denna sväfvande tradition än den mera bestämda konstnärliga form, som Nikander gifvit densamma i sitt bekanta poem.

Om den ökade uppmärksamheten för den yttre naturen under lifvets afton.

Af *E. Bulwer.*

Ett af det mot sin nedgång sjunkande lifvets allmännaste och dock vid närmare betraktelse mest rörande kännetecken består i dess lifligare uppfattning af den yttre naturen. Man skall finna menniskor, hvilka i deras barndoms- och mandomsår knappast synts lägga märke till de mest gripande egendomligheterna i ett eller annat obekant landskap, blifva de omsorgsfullaste iakttagare af sin landtliga omgifning, då ögat blifvit skumt och gången matt. De skola snabbare än målaren upptäcka de fina variationer, som en enda dag framkallat i höstlöfvets färgskimmer, och bland vassen vid åkanten urskilja susningar, som undgå skaldens drömmande öra.

I mina skoldagar gjorde jag bekantskap med en gammal man, hvilken, sedan han i hufvudstaden med framgång tillryggalagt en bullrande och lysande bana, hade smugit sig bort från den Londonska verlden såsom från en rå pöbelhop och i ett tråkigt, ensligt hus uti en tråkig flack trakt hade funnit ett Tusculum, som var motsatsen till Ciceros, emedan det saknade bäcken och låg långt bort från filosofer. För mig kunde intet landskap synas mindre lockande än det, der jag mötte honom på hans lugna vandringar; det var en helt vanlig enformighet af flacka slätter utan skogar, bäckar eller böljande kullar, hvilka upplifva ensligheten genom ett oändligt spel af skuggor och dagrar. Jag var då i den ålder, då vi alla inbilla oss vara poeter, och denne man, som endast hyste ringa aktning för poeter, var icke desto mindre den förste hos hvilken jag märkte den fina uppfattning af naturföremål, hvarifrån poesien tager samma utgångspunkt som vetenskapen. Han kunde stanna vid något som föreföll mig blott och bart såsom en steril stenhög, för att undersöka de vilda blommor, som hade banat sig väg mellan springorna; peka med sin käpp på hvad som förekom mig endast vara tomma rymden, till dess äfven jag, sedan jag länge och uppmärksamt hade betraktat, upptäckte spindelväfvarne, som seglade långsamt hän öfver den magra åkerstubben, och hans anlete bokstafligen uppklarnade af själfullt deltagande, då vi händelsevis råkade på en kringströfvande myra, som bar sin börda af ett hirskorn öfver en gapande vägfåras alpklyfter. Jag kunde omöjligen annat än hysa respekt för denne man, emedan jag var en gosse och ärelysten, och han gammal och ansedd. Han var vänlig emot mig, emedan han i sina yngre dagar hade känt en af mina slägtingar, och han tillät att jag gick vid hans sida och uppmuntrade mig genom sin öfverseende, måhända ironiska tystnad att gifva luft åt mina omogna infall och oklara önskningar — han, som kunde hafva lärt mig så mycket, nöjd att lyssna; jag, som ej kunde hafva lärt honom något, högligen glad att få tala. Och sålunda utbrast jag en dag med plötslig frimodighet, då han starkare än vanligt hade retat min harm genom att skänka spindelväfvar och myror det beundrande deltagande, som jag oupphörligt hade uppmanat honom att egna skalder och hjeltar: „Om jag någonsin uppnår tiondedelen af ert rykte, sir, så tror jag inte att jag skall rymma ifrån det ut till landet och i synnerhet till en trakt, der det icke finnes annat än myror och spindelväfvar att se på!“

Den gamle mannen stannade plötsligt och stirrade, stödd på sin käpp, först på mig och derpå grubblande ut i rymden. Mitt temligen oslipade yttrande hade måhända väckt hans eftertanke. Slutligen sade han helt lugnt och likasom mera för sig sjelf än till mig: „Snart lemnar jag verlden; män och qvinnor kan jag hoppas att få återse annorstädes; men skall jag väl annorstädes få se sädesfält och gräs, myror och spindelväfvar?“ Åter gjorde han ett par ögonblicks uppehåll och tillade derpå: „Allt efter som vi förlora herraväldet öfver våra fem sinnen, väcka vi ett sjette, som förr har slumrat — sinnet för naturen! Eller hafva vi väl vissa, med naturen beslägtade instinkter, som förtryckas och öfverhöljas af vårt förstånd och först vakna till lif vid den ålder, då vårt förstånd börjar att försvagas?“

Jag tror att jag med noggranhet anfört hans ord, eller åtminstone meningen deri; ty de öfverraskade mig då så starkt, att jag senare ofta har öfvertänkt dem. Och många år efteråt framträdde de för mig i sin fulla styrka, då jag läste de högst märkvärdiga gissningar om instinkten, som finnas spridda i sir Humphrey Davys verk, och i hvilka denne på fantasi rikaste af alla våra vetenskapsmän, i motsats mot de olika på Locke stödda teorierna, uttalar sig för den åsigten, att menniskan har instinkter, af hvilka uppenbarelsen är en, och att „många af de gåfvor, som blifvit benämda instinkter, tillhöra andens finare omklädnad.“ Må nu dermed förhålla sig huru som helst, så betviflar jag dock icke att en hvar af mina läsare skall kunna erinra sig ett eller annat med det af mig anförda beslägtadt exempel på den dragningskraft naturen erhåller, i samma mån som våra fjät närma sig den graf, som utgör den försvinnande punkten i dess landskap. År efter år märker jag, att denna dragningskraft får ett större välde öfver mig. Det var ett skede i mitt lif, då jag betraktade hvarje timme jag tillbragte utanför hufvudstäder såsom förlorad, då jag med gladt sinne återvände från långa vandringar under sommarträd till röken och larmet på Londons gator och fröjdade mig åt att höra mina steg klinga mot den hårda stengatan. Längtan efter att täfla och strida; törsten efter retelser, som visade sig den ena efter den andra under bestigandet af en högt liggande bana; iakttagelsen af menniskorna, der de flocka sig tätast; hjertats varma andel i de passioner, vid hvilkas undersökning den från deras rus fria själen stannade — allt detta ingaf mig, likasom det plägar ingifva de flesta lifliga menniskor i ungdomens oförsvagade kraft, glädje öfver perspektivet af gaslyktor och bullrande sorl på det stora torg, der idéer utbytas. Men nu älskar jag landet, likasom då jag var ett litet barn, innan jag hade gifvit den ärelystnad, som är den första hårda lexa vi lära i skolan, tillträde till mitt hjerta. Är det till någon del derför att dessa träd aldrig påminna oss om att vi bli gamla? Ehuru de äro äldre än vi, äro deras ihåliga stammar beklädda med yppigt löfverk; naturen har ingen röst, som sårar egenkärleken; hennes kyligaste vindflägt tillintetgör icke någon lättrogen känsla. Endast hon bibehåller samma anlete i vår ålderdom som i vår ungdom. Den vän, med hvilken vi på sin tid förtroligt rådplägade, hafva vi lemnat qvar i hvimlet såsom en främling, måhända såsom en fiende! Den qvinna, i hvars ögon för en tjugo år sedan ett paradis tycktes öppna sig i en fallen verld, gingo vi häromdagen förbi med en kall bugning. Hon begagnade smink och löshår. Men de vilda blommorna under häckarna, de glimmande gnistorna i de glada vattnen — de hafva icke svikit någon vänskap! Deras skönhet har ingen konstlad friskhet, deras leende intet svekfullt bedrägeri.

Men det ligger en djupare sanning än allt detta i det inflytande naturen vinner öfver oss i samma mån som lifvet drager sig undan från split och strid. Vi sättas på jorden för en viss tid för att, i öfverensstämmelse med våra olika andliga vilkor och förmögenheter, uppfylla de pligter, genom hvilka jordens historia fortsättes. Skrifpulpet och packhus, fabrik och kassakista, forum och senat, skolor för vetenskap och konst, vapen och litteratur — med dessa försköna och rikta vi vår gemensamma boning; med dessa försvara, sammanknyta och förädla vi vårt gemensamma slägtes öden. Och under denna tidrymd är själen visligen inrättad mindre till att betrakta än till att handla, mindre till att hvila än till att arbeta. Verldslifvets stora ström behöfver afnötning längs dess stränder för att häfda den lag, som bestämmer dess böljors rörelse; men då denna verksamhetens tid närmar sig sitt slut, mister själen, för hvilken en tillvaro på andra sidan jordens mål är bestämd — en tillvaro, som är upphöjd öfver skrifpulpet och packhus, fabrik och kassakista, forum och senat, skolor för vetenskap och konst, vapen och litteratur — så småningom sitt hållfäste på forna föremål och drages, måhända oförmärkt för henne sjelf, närmare mot den gudomliga källa till allt lif, genom hvars trollkraft naturen påminner menniskan om hennes oafhängighet af det hvimmel, från hvilket hon åter börjar att dyka upp.

Och i förening med denna andliga utveckling förtjenar det att anmärkas, huru ovilkorligt vi i ålderdomen med sällsam förkärlek återvända till allt, som är friskt i ungdomens tidigaste gryning. Hafva vi förr icke brytt oss om små barn, så fröjda vi oss nu åt att se dem vältra sig i det gräs, der vi linka framåt på våra kryckor. Farfadern vänder sig otåligt bort från sin medelålders, bekymmerfulle son för att med barnsligt skratt lyssna till ett spädt barnbarns joller. Det är de gamla, som plantera unga träd; det är de gamla, som blifva mest sorgsna vid höstens ankomst och mest glädja sig åt den annalkande våren.

Och kan icke, i betraktande af den ovanliga finkänslighet hvarmed det gifves oss en vink om den osynliga, eviga framtiden, den instinktlika sympati, hvarmed lifvet i ålderdomen afslutar sitt kretslopp vid den punkt, som berör lifvets kretslopp i barndomen, vara en välvillig antydan att

„Döden intet annat är än själens födsel,
Och att så vi bör den kalla?“

Och månne det icke kan ligga en djupare mening än den mera i ögonen fallande tolkningen i de heliga ord: „Blifven såsom barn; ty dem hörer himmelriket till?“

Krönika.

Johnstones kapitulation har, efter förmodan, temligen snart följt på Lees. Huruvida vilkoren derför voro lika fördelaktiga står ännu i vida fältet. Sydstatsofficerarnes öfvermodiga uppträdande bland sina besegrare har gjort ett dåligt intryck, och den nye presidenten tyckes böjd för strängare åtgärder. Skulle han, enligt gängse rykten, hafva förlorat stödet af de män, som närmast omgäfvo hans företrädare, blifver hans ställning derigenom ytterligare försvårad. Den olycklige Jefferson Davis förföljes rastlöst af general Stoneman och hundratusen dollars är den för hans tillfångatagande utfästa belöningen. Genom arméernas reducerande gör Norden en daglig besparing af en million samma mynt. Af den stora krigsstyrka, som likväl bibehålles under vapen, synes Mexiko — då Kirby och Dick-Taylor väl snart blifva tvungna att gifva sig — icke hafva godt att vänta.

Booth har med fanatismens mod gått sin tragiska död till mötes, och det romaneska såväl i hans brott, som straffet derför, har säkerligen förmått ett och annat känslofullt hjerta till medlidsamt interesse för denne sannskyldige teaterbof. Hans fege medbrottsling, Harold, synes hafva föredragit schavotten. För hvilket hat Norden imellertid är utsatt bevisas bland annat deraf, att man sökt, ehuru förgäfves, i dess hufvudstad insmuggla den gula febern.

Sedan den nyutnämde inrikes-ministerns nya förordning gjort alla Frankrikes politiska tidningar likställiga med afseende på de kejserliga telegrammen, hafva storartade beskrifningar öfver kejsarens afrikanska resa inlupit från många håll; och man omtalar med underdånig noggrannhet hans uppträdande hos Algiers generalguvernör, hans samspråk med slägtingarne till Abd-el-Kader och Ali-Embarek,

hans gudstjenst i katedralen, samt hans besök i lycéer, muséer och moskéer. Hos de otrogne tyckes han blifva allt mera populär, och då han på hemvägen ämnar träffa Hans Helighet i Civita-Vecchia, hafva väl äfven de rättrogne intet skäl att klaga. Kejsarinnan har under sitt regentskap likväl icke glömt sin allmakt öfver moderna, och man berättar att införandet af den korta roben och den runda hatten skall dateras från den tid, då Frankrike lydde hennes spira.

Spaniens nuvarande ställningar och förhållanden hafva gifvit anledning till vidunderliga rykten om en förestående revolution. Det ädelmodiga i drottning Isabellas vidtberömda gåfva af sina lustslott har skarpt kriticerats af en allmänt afhållen akademisk embetsman. Dennes afsättning, demonstrationerne för honom, och polisvåldets samt garnisonstruppernas grymhet vid deras undertryckande hafva bragt jäsningen nära sitt utbrott. De större orsakerna ligga i regeringens yttre politik, hvars allt utom lysande resultater hafva föranledt enorm penningbrist. Men svårt är att antaga en förening mellan Spanien och Portugal under samma konung, då man känner den öfvermodiga stolthet, hvarmed spanioren betraktar sina vestra grannar, då han, i likhet med visst annat folk, oupphörligen draperar sig i sina stora minnen, såsom täckmantel för sin nuvarande skröplighet.

Med allt större visshet tror man sig veta att den nye ryske thronföljaren efter sin broder äfven skall ärfva hans trolofvade. Prinsessan har imellertid med sin moder återkommit till fäderneslandet. Preussen vill nu begynna enskilda underhandlingar med Sleswig-Holsteins ständerförsamling, men Österrike sätter sig deremot. Om Augustenburgarens aflägsnande vilja de begge stormakterna icke heller rätt komma öfverens. I Bayern har man utfärdat allmän amnesti åt politiska förbrytare från 1849. Italienarne hafva ännu icke sett något vigtigare resultat af Vegezzis underhandlingar, men ryktena om Victor Emanuels besök i Rom väcka allmän bestörtning.

Då vi från allt detta rigta våra blickar på fäderneslandet, skulle vi visserligen hafva ett och annat att förtälja om, t. ex. den stundande doktorspromotionen i Lund, om vår störste andlige vältalares nästan hopplösa sjukdomsfall, om den ädla och betydelserika fest, hvarmed man i Enköping firat den odödlige författaren till Necken, om Motala-arbetarnes vackra understöd åt Riex, och om de väldiga jagter, hvarmed herr Schröder förföljer vilddjuren i Dalarnes skogar. Från hufvudstaden skulle vi hafva att omnämna krigsbefälets afskedsaudiens hos konungen, högstdensammes afresa till Axevalla, Djurgårdsprakten den 14 Maj, de interessanta företeelserna vid den sista tafvelexpositionen, samt fru Michaëlis engagement äfven i Köpenhamn. Vi skulle hafva att ytterligare tolka vår beundran för Herrar Laub och Door, vår tacksamhet för den musikaliska njutning, som fru Stenhammar och Hr Fischer-Achten skänkt oss i Lucie, vår tillfredsställelse öfver Tichatschecks ändtliga ankomst, den allmänna förtjusning hvarmed man helsar Talis Quali's nya eröfring för vår litteratur, samt äfven ett af de mindre populära skådespelen af den, genom Fahlcrantz så grymmeligen tilltygade Danaskalden. Vi borde väl icke heller förgäta den munterhet, som väckts af Offenbachs famösa hjelteparodi. Men heldre än åt allt detta egna vi några slutrader åt den stora karnevalen i Upsala.

Sällan eller aldrig hafva vi i lärdomsstaden sett ett sådant hvimmel både af dess egna innebyggare och af resande, som, öfverfyllande hvarje ångbåt, trängde sig dit. Ehuru en vigtig förstärkning hemtats från Stockholm, var kören vid studentkonserten kanske mindre stark än vanligt, men festen, hvars början samma dag kl. 3 förkunnades med de efterlängtade kanonskotten, öfverträffade deremot hvarje förväntan. Sjelfva platsen derför, med sin nya gräsmatta begränsad af den allvarsamma skogen, som här och der genomskimrades af nyutspruckna björkar, var en tjusande tafla, hvars skönhet än mer förhöjdes genom utsigten öfver den minnesrika, gamla staden, hvarifrån de väldiga slottstornen skymtade i fjerran. Tänker man sig härtill den ofantliga processionen, hvari gudar och gudinnor omvexlade med sagohjeltar, bondfolk, Helsingborgsprofessorer, schackfigurer, Djurgårdsgestalter och vidunder, alla dessa företeelser iklädda glänsande skrudar, brokiga paltor eller groteska djurfysiognomier, samt omgifna af tusentals glada åskådare, som fröjdade sig åt de inbjudande baraccerna, de glada upptågen och de festliga talen under en nästan sommarljum vårafton; då finner man nog huru vanskligt det vore, att så här post festum söka beskrifva en sådan scen, der ungdomlig friskhet, sprittande skämt, lössläppt qvickhet, och framför allt jublande glädje öfver våren i ett nu lekte för det förtjusta ögat. Vi vilja också icke för våra läsare upprepa hvad de redan hafva sett i de dagliga tidningarna, utan tillägga blott för vår räkning, och för mångas, ett hjertligt tack för hvad vi hört och sett i ungdomsstaden under dessa herrliga majdagar, som sent skola förgätas.

Teater och Musik.

På kungliga stora teatern har Ohlenschlägers „*Wäringarne i Miklagård*“ redan tvenne gånger och med bifall, om också af en i anseende till årstiden fåtalig publik, gått öfver scenen. Vårt knappa utrymme tillåter oss icke att mera utförligt granska den store skaldens berömda verk, med alla dess förtjenster och brister, — ty äfven sådana finnas. Vi vilja blott nämna, att vi till de ovanskliga förtjensterna räkna en i hög grad poetisk och målande dialog, en anda af nordisk friskhet, som pulserar i det helas ådror, en ofta skarp och utpräglad karakteristik hos de uppträdande figurerna. Till bristerna åter räkna vi och, som vi tro, med skäl en episodartad uppställning och en benägenhet till lyriska utgjutelser, som hämmande och störande inverka på dramats gång. Men detta är i allmänhet fallet med skaldens dramatiska arbeten, hvilka dela detta lyte med de flesta alstren af den nordiska dramatiken, — en rigtning hvilken vi dock hoppas skola redan för längesedan hafva nått sin kulmination, och som snart måste gifva rum för en sannare uppfattning af dramats väsende och anda.

Utförandet af det interessanta skaldeverket är i allmänhet lyckadt och vårdadt, liksom dess uppsättning och utstyrsel. Herr Elmlund ger en frisk och hurtig bild af Harald Hårdråde och har i synnerhet den stora förtjensten, att han icke sjunker till någon vek känslosamhet i de mera patetiska scenerna, något hvartill rolen lätt kunde gifva anledning. Herrar Swartz och Dahlqvist, den förre som den gamle halft fjoskige kejsaren, den senare som styckets deus ex machina, den ur hafvet uppstigne Olof Tryggvason, gåfvo båda god relief åt de karakterer de hade att framställa. Äfven hr Hanson såsom Georgios Maniakes visade sig hafva gjort märkbara framsteg i konsten att moderera sin stämma och beherrska sin vackra och manliga figur, som i det högre dramat gör en särdeles god effekt. Vi tro att det blott behöfves litet *förståndig* uppmuntran från publikens och kritikens sida, för att af denne skådespelare göra en för framtiden särdeles nyttig acqvisition för den kungliga scenen.

De qvinliga partierna utföras af m:ll Åberg, fru Swartz och m:ll Dahlqvist. Man har klandrat den förra för hennes utförandn af Zoës svåra och maktpåliggande parti, — oss tyckes som borde klandret träffa dem som tilldelat en så ung skådespelerska en rol, för hvilken, enligt vårt förmenande, för närvarande *ingen* lämplig skådespelerska finnes hos oss att tillgå. Och långt ifrån att förtjena klander, anse vi m:ll Åberg förtjena det erkännande, att hon bättre än man kunnat vänta, löser sin svåra uppgift. Fru Swartz och m:ll Dahlqvist göra allt hvad de kunna för att gifva sina partier den vigt de böra ega för det helas gång.

Till hösten hoppas vi, att det vackra skådespelet, med lämpliga förkortningar, ty sådana äro nödvändiga och böra lika litet här som hos Shakspeare anses för något helgerån, åter skall framträda på vår scen, befriadt från den rival, för hvilken det nu sannolikt måste ge vika — den herrliga och svällande våren.

— Under det Kungliga Lyriska scenen förbereder så mycket stort, (och ingenting får fram?) har den, för att variera sina prestationer, bjudit på en „Gast“, Hr *Fischer-Achten*.

Hr F.-A., som härstädes uppträdt såsom *Nemorino* i Kärleksdrycken och *Edgard* i Lucia, är en tenor „dimezzo carattere“. Den talangfulle sångaren eger en röst af vek och intagande timbre. Omfånget förekommer ej synnerligen stort och torde svårligen sträcka sig högre än till ettstrukna *b;* men hvad som förefinnes, är jemt och ovanligt väl arbetadt. Ansatsen är mjuk och tillåter tonen att utan ansträngning strömma och svälla ut. Hr F.-A:s koloratur är lika vacker som ledig och hans drill slår charmant. — En viss, någon gång märkbar trötthet i organet torde uteslutande få skrifvas på en under förliden vinters lopp alltför trägen och ansträngd tjenstgöring, och för öfrigt vara af den beskaffenhet, att några månaders hvila skulle återge rösten all dess naturliga spänstighet och fraicheur.

Hr F.-A:s föredrag röjer hörbarligen, att han fått sin sångarbildning från Italien, af någon med den gamla goda skolans traditioner förtrogen mästare. För litet hvar af våra sångare kunde det vara värdt att uppmärksamma Hr F.-A:s sätt att sjunga, t. ex. den, i och för sig, vackra romansen i Kärleksdrycken: *“una furtiva lagrima“* (“ur hennes blåa ögonpar“). Den poetiska färgton, sångaren genom sitt föredrag inlade, var synnerligen fin och rörande.

Såsom skådespelare rör sig hr F.-A. med lätthet och behag, samt är, äfven deruti, fri från den svulst och öfverdrift, som ofta nog vidlåder en stor del af hans landsmän.

— Kungl. Dramatiska Teatern inbjuder genom Molières „Les femmes savantes“ till en konstnjutning, som till och med under denna årstid förmått utöfva någon dragningskraft på publiken. Den rimmade alexandrinens epigrammatiska udd framträder i hr Strandbergs öfversättning med en lätthet, klarhet och kraft, som ömsom smeker, bländar och förvånar.

Äfven hade de odödligt komiska figurerna på scenen fått representanter, som ingalunda tappade bort det fullvigtiga innehållet. Detta gäller isynnerhet om hr Broman, Chrysale, den kujonerade äkta mannen, och fru Almlöf, Belise, den vittra fjollan. Äfven herrar Hedin (Trissotin) och K. Almlöf (Vadius) voro värdiga representanter af skaldekonsten och lärdomen, sådana dessa stundom äro i verkligheten och alltid böra vara i komedien. M:ll Bock gaf åt Philaminte, den af vitter flärd förryckte hustyrannen, all den komik som naturen henne förlänat, och äfven öfriga medspelande bidrogo till framgången af det hela.

Sådan är den sanna komikens gudomliga företrädesrätt, att „de blå“ medlemmarne af våra dagars sällskap för inbördes beundran, sliskigt smicker och vittert fnask säkert skrattade lika godt som alla andra.

Till förpjes gafs *Törne och Lager*, ett „skådespel i 2 akter“ af Lafont. Det är redan ett äldre stycke, en tragedi-unge med mera anspråk än vidd och högre syften än förtjenster. Anläggningen förmår icke bära upp katastrofen, och hufvudpersonernas dyrkan af konsten och dess heroer går till en öfverdrift, som röjer affektation och väcker äckel. Att på scenen framställa vansinne, äfvensom långa ordrika böner till Gud är alltid vidrigt, såvida icke den tragiska motiveringen är så fullständig, att vår fantasi utan motsträfvighet följer med. Teaterns styrelse bör förskona sina yppersta skådespelare från roler, hvilka, huru välmenta de än må vara, likväl menligt inverka på den illusion, med hvilken vi böra få se det verkligen stora. Det finnes roler, som i framställningen icke kunna lyftas öfver *manéret;* detta är icke skådespelaren till klander, men det är honom till skada.

„*Den Sköna Helena*“, (Opera-buffa i 3 akter, uppförd på Södra Teatern) är en travestering af den bekanta sagan om Paris och Helena. Pjesen är rätt lustigt hopkommen och de handlande personerna så löjligt karrikerade, att det hela möjligen skulle kunna skaffa oss ett godt skratt, så vida det icke på samma gång kändes plågsamt att se det poetiska skimmer, hvarigenom vi sedan vår ungdom varit vana att betrakta dessa sagor, så grundligt skingradt.

Herr Offenbach har utrustat detta bouffonnerie med musik. Vi ha visserligen icke haft tillfälle att höra den uppföras mer än en gång och gjorde dessförinnan en blott helt flygtig bekantskap med klaverutdraget, men redan det har varit oss mera än nog. Den som hört en af Offenbachs s. k. operor, har i det närmaste hört dem alla. De äro sig alla lika. Så återfinna vi i „den sköna Helena“ melodier ur „*Orfeus*“, „*Fortunios visa*“ och „*Dunanans resa*“, visserligen icke drag för drag lika, men egande ett högst frappant syskontycke. — Det enda, som förekommer något så nära nytt, är en sorts visa i tre kupletter med refräng: „säg Venus, är det skick, är det sed etc.“ sjungen af Helena i 2:dra akten.

Utförandet är delvis godt, alltid vårdadt, och det gäller Södra Teaterns kapellmästare till mycken heder, att hafva åstadkommit en så pass god ensemble med så oöfvade krafter.

M:ll *Gurli Hjortzberg* var förtjusande såsom Helena. Vi bedja henne mottaga våra varmaste och uppriktigaste komplimanger. Man kan svårligen tänka sig ett yttre mera passande för rolen; men, hvad mera är, m:ll H. sjunger med sin naturligen vackra, sympatiska och mjuka stämma icke allenast vårdadt, utan väl och med sann finess. — Herr *Rohde* (Paris) motsvarade ej, hvad vi af denne talentfulle skådespelare hade väntat. Herr *Thegerströms* Menelaus var väl tänkt och roligt genomförd. Bland öfriga medspelande bemärkte man hrr *Gustafsson* (Calchas) och *Rådeström* (Achilles).

Herr *Zetterholm* har nedlagt mycken möda och kostnad på pjesens uppsättande, och den går också öfver scenen med en för småteatrar ovanlig prakt.

Jay Wilkes Booth (den verklige).

Den verklige? utropar läsaren. Hvem var då den förre, hos hvilken vi efter noggrannt studium så tydligt upptäckt mördare-organet, trots det obestridligen vackra hufvudet? Ja, vi måste fram med sanningen, det var verkligen ingen mördare och således icke heller Jay Wilkes, men en Booth var det, så mycket är då åtminstone säkert.

Hvad som skall hemtas hit från Amerika måste komma sjöledes, och hvad som sålunda uppträder med anspråk på att vara historiskt, är så lätt endast en skepparhistoria. I alla fall kunna dock vi undskylla oss med det gamla: „ljuger styrman, så ljuger jag“, ehuru det visserligen lika lätt kunnat hända oss som Illustreret Tidende att i första hand råka ut för denna oskyldiga och ofrivilliga mystifikation.

En tid efter sedan det förra porträttet varit synligt i vårt blad hade redaktionen besök af en högt aktad person, medlem af en bland Sveriges förnämsta familjer. Han berättade att en nära anförvandt till honom, ett fruntimmer, som länge vistats i Amerika, egde i sitt fotografi-album porträtter af bröderna Booth, hvilka hon, såsom båda skådespelare, mycket väl kände till utseendet, samt att något misstag till person ovilkorligen egt rum vid det af Illustreret Tidende meddelade porträttet, enär detta hade en omisskännelig likhet med det hon egde af brodren Junius Brutus, hvaremot ett annat porträtt, äfven genom det på baksidan tecknade namnet bestyrkte hennes tydliga hågkomst af den nu så olyckligt ryktbare mördarens utseende.

Detta vittnesbörd syntes oss fullt tillförlitligt, och då nämda porträtt med tillmöteskommande välvilja ställdes till redaktionens förfogande, låta vi på trä öfverflytta fotografien, af hvilken läsaren här finner en afbildning.

Senast ankomna nummer af den amerikanska illustrerade tidningen Harpers Weekly har äfven sedermera lemnat full bekräftelse på äktheten af detta porträtt.

JAY WILKES BOOTH (DEN VERKLIGE).

Hvarjehanda.

— MODERNT. En parisisk chroniqueur yttrar följande om det underliga i nutidens smak: “Fordom klädde sig damerna på modet, sedermera kostymerade de sig och nu sadla de på sig i ordets egentliga mening. Vid Vincenner-kapplöpningen såg jag otaliga läderremsor af ett alldeles ypperligt läder, skuret till gördlar, beslag och snörmakerier; jag såg hattar utstyrda med läderband, små bjellror, kulor af alla storlekar, hofjern, jockeymössor, piskor och ridspön, allt af läder, och detta å sin sida beslaget med prydnader af stålknappar och spännen; allt det der är ju ytterst retande, ytterst utsökt och behagligt, eller hur? En sådan der med läderremmar, spännen och knappar utpyntad dame tager sig alldeles ut som en koffert! I allmänhet söker vår fruntimmersverld att vid alla kappränningar fästa uppmärksamheten vid sig genom besynnerliga toiletter, ty de blifva eljest icke det ringaste bemärkta bredvid hästarne, som taga allt interesset i anspråk. För icke längesedan egde alla eleganta damer, så väl af den stora som af den halfva verlden, blott två fantasikostymer, nattrock och ridklädning. Nu deremot måste en dame på modet nödvändigt jemte dessa begge kostymer, hafva en kostym såsom kusk, en jagtkostym, en skridskokostym, en hafsbadskostym, en kostym för promenader vid badorterna, en reskostym och en kostym för sina skjut- och fäktöfningar. Kanske jag ändock hoppar öfver flera!...“

— EN DRAM I LUFTEN. Den sista nyheten på *Bouffes Parisiennes* heter *Une drame en l'air* och har icke mindre än tre författare: Abraham, Marx och Cortier, hvarjemte kompositören Canoby bidragit till dess uppkomst. Teatern föreställer luften, midt i hvilken man ser spetsen på julipelaren och dess galleri. På denna föregår handlingen. Först kommer en ung man, Hector, som tagit sin tillflykt hit undan ett slags vexelagenter, motsvarande våra förfärliga exekutionsbetjenter. Den gamle invaliden der uppe, som tager den stackars karlen med sina ängsligt spanande blickar för en som blifvit trött vid lifvet och ämnar kasta sig utför, griper honom i kragen. Hector låter den gamle mannen vara i sin tro och beder honom hemta en notarie för att uppgöra sitt testamente. Invaliden stiger ned för att gå denna hans önskan till mötes, i förhoppning att med notariens tillhjelp kunna öfverväldiga den misstänkte sjelfmördaren och föra honom till ett dårhus. Imellertid kommer en ung amerikanska dit upp på pelaren för att betrakta utsigten. De unga förälska sig helt hastigt och lustigt i hvarandra, och i stället för ett testamente får notarien skrifva ett giftermålskontrakt. Hectors borgenärer, som lura på honom i trakten, komma slutligen också upp på den smala och luftiga skådeplatsen, men få sin betalning, ty naturligtvis är den unga damen millionärska och har full dispositionsrätt öfver sin förmögenhet.

— På de sista Longchamps-dagarne i Paris var det isynnerhet ett equipage i Champs-Elysées, som fäste uppmärksamheten genom en exentricitet, som är så sällsam, att den nog förtjenar omtalas. På kuskbocken bredvid kusken satt en orang-utang af en åtta års gosses storlek, föreställande en groom eller lakej. Han var klädd i sin husbondes livré, bar kragstöflar och uppförde sig med orubbligt allvar. Så snart hans herrskap gjorde den minsta vink eller så ofta vagnen höll stilla, hoppade orang-utangen ned från kuskbocken och stälde sig bredvid vagnsdörren. Han öppnade icke sjelf denna, men såsom en tjenare af goda tonen uraktlät han aldrig att vördnadsfullt stiga åt sidan, så snart herrskapet steg ur.

Charad.

Ofta säga hörs *mitt första*
Den som hungra får och törsta,
Och *mitt tredje* för hvar flicka
Som *mitt andra* sorgen gör,
Är att mot *mitt hela* blicka
Som den bästa bot derför.

KEMADFKO

SCHACK.

Uppgift 28.

Af A. BARBE, Leipzig.

Svart.

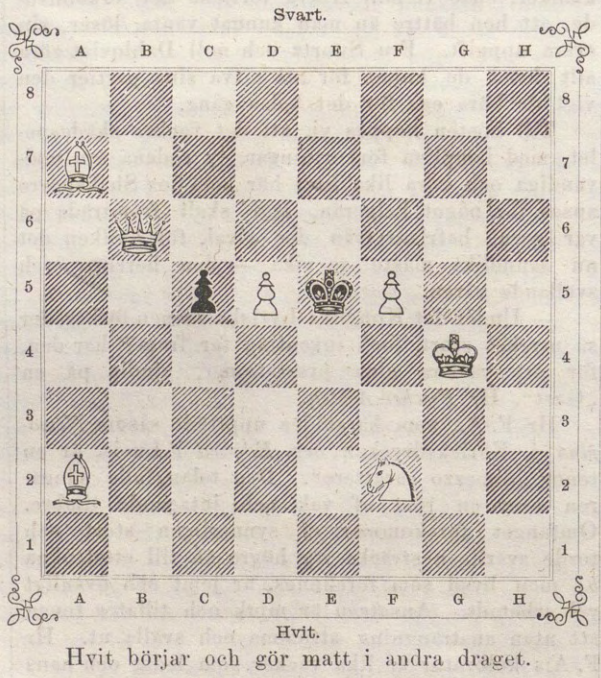

Hvit.

Hvit börjar och gör matt i andra draget.

Lösningar af uppg. 19 och 20 i n:r 16 ($^{22}/_{4}$).

19. 1. LE6—C8, G6—G5; 2. SF6—D7, KH3-G4:; 3. SD7-F6‡. Insänd af *Hfm*, *G. A. Carlin*, *C—t*, *R. S.*, $^{22}/_{4}$, *»Skytteanum»*, Upsala $^{23}/_{4}$, *H. D.*, Ups. $^{25}/_{4}$, *P. M. Lundell*, Söderkpg & B. $^{28}/_{4}$, *A. V. Hallongren* $^{1}/_{5}$, *A. W. Strehlenert*, Jönkpg $^{2}/_{5}$, *C. Wennberg*, Jönkpg & Odensjö $^{6}/_{5}$, *C. L—t*, Gnesta & S. $^{10}/_{5}$.

20. 1. E2—E4†, KF5—E6; 2. LF3—G4†, [SH4—F5]; 3. LG4—F5:†, DF2—F5:; 4. DA3—D6†, TD8— 1. SE8—D6:; 5. SB7—C5‡. Insänd af *Hfm*, *»Skytteanum»*, *H. D.*, *Hallongren*, *L—t*, *Lundell*, *Wennberg*, *Felldin*. (Den af en insändare gjorda omställningen: 2. D—D6†, och 3. LF3—G4† o. s. v., strandar emot 2. » SE8—D6:).

Schackspel med lefvande pjeser. Vid studentcarnevalen i Upsala d. 12 d:s förekom äfven ett sådant. Det var Vestgöta nation som framställde denna sinnrika idé. Alla pjeser — utom Torn och Springare (Hästar), hvilka voro målade och buros — hade de dem tillkommande drägter (å ena sidan i hvitt och blått, å den andra i svart och rödt) samt attributer (Bönderna buro yxor). Ute på marken var schackbrädet bildadt så, att de hvita fälten betecknades genom utskurna, sandiga, de svarta åter genom grönskande qvadrater. Partiets förlopp, som naturligtvis ej kunde bli långvarigt, var ej just lätt att fatta, men liknade det vanliga s. k. »skolmattet», ungefär såhär: 1. E2—E4, E7—E5; 2. LF1—C4, LF8-C5; 3. DD1—F3, SB8—C6; 4. DF3-F7:‡. Det sista draget gjordes på ett elegant sätt, sålunda att hvita Drottningen med sin spira slog den svarte Bonden på skuldran (hvarvid han aflägsnade sig ur spelet) och derpå omfamnade svarte Kungen, som härigenom förklarades matt.

Vid Carl den Stores hof spelades ej sällan schack med lefvande pjeser; han hade för detta ändamål låtit dyrbart med hvit och svart marmor inlägga ett särskildt golf. I Staden Mi-Tho i Cochin-China spelades för några månader sedan, vid de vanliga stora nyårsfesterna, ett liknande parti, som varade i tre dagar. Dragen förkunnades af två härolder genom språkrör och verkställdes af två andra, medan en kunglig drabant bortskaffade de pjeser, som blifvit slagna. — Från ett dylikt spel vid spanske konungen Filip II:s hof har man en komisk berättelse om huru en af de enkom derför ifrån Afrika hemtade negrerna, hvilka föreställde svarta Bönder, under en paus förfriskade sig så, att han sedan måste stödja sig emot en pelare i närheten; han lyckades ock att omärkligt närma sig den, men kom derigenom på annat fält (ifrån G4 till H5) och förorsakade sålunda om några drag en förfärlig villervalla i hela spelet.

Brefvexling.

C. A. D—ll ($^{3}/_{5}$): R. 16.
C. W. (Jönkpg & O. $^{6}/_{5}$): R. 19—21.
P. M. L. (Söderkpg & B. $^{8}/_{5}$): R. 20, 21, 23, 24.
Lolo (Upsala $^{10}/_{5}$): R. 21—24.
C. L—t (Gnesta & S. $^{10}/_{5}$): R. 19, 22—24.
P. D. F. (Enkpg $^{12}/_{5}$): R. 20—24, III. Eder „lösning“ af 19 vilja vi sänka i Lethes djupaste djup.
L—n (Borås & K. $^{13}/_{5}$): R. 22—24.
O. F. ($^{13}/_{5}$): R. 25.

För pröfningen af flera insända uppgifter måste vi utbedja oss anstånd till härnäst.

Den 17 maj. J. G. S.

Bref med lösningar, förfrågningar eller annat rörande denna schackafdelning — hvilka i tidningen besvaras — sändas antingen till J. G. Schultz, Stockholm, Skärgårdsgatan N:o 10, eller till

Redaktionen af Ny Illustrerad Tidning.

Med nästa nummer utdelas gratis till Ny Illustrerad Tidnings prenumeranter ett bihang, utgörande en större plansch öfver Upsala-Studenternas Majfest 1865.

IWAR HÆGGSTRÖMS BOKTRYCKERI.

TIDN. ST

NY ILLUSTRERAD TIDNING.

№ 21]. Utkommer hvarje Lördag. Stockholm den 27 Maj 1865. 12 Rdr årgången. [1a Bandet.

Innehåll: Gustaf Ferdinand Ekholm (med porträtt). — Litet prat i anledning af studentfesten i Upsala, af Måns Månsson. — En afton i Cæsarernas palats i Rom. II. — Från den stora marknaden i Nischnij-Novgorod. — Sjöholms gods i Södermanland (plansch). — Ett reseminne från Japan (med plansch). — Upsala-studenternas Majfest 1865 (med bilaga). — Krönika. — Teater och Musik. — Ljumheten (poem af Anna Carlsdotter). — Sjömannens afsked, visa af E. Sehlstedt. — Hvarjehanda. — Schack.

Gustaf Ferdinand Ekholm,

den frisinnade folkrepresentanten, den glade sällskapsbrodren och trofaste vännen, är icke mer. Vid det dombord, der han sedan trettio års ålder innehaft den plats som före honom bekläddes af hans fader, träffades han för några veckor sedan af ett slaganfall, som den 14 dennes slutade hans lif.

Alltsedan år 1840 har Ekholm i sju riksdagar å rad varit vald till representant för staden Westerås. Under denna tid har han städse framstått såsom en af borgareståndets mest frisinnade, sjelfständiga och insigtsfulla medlemmar. Hvad han derunder verkat tillhör dessa riksdagars politiska historia och ligger utom området för denna tidnings spalter. Men då vi här återgifva hans bild, äro vi förvissade, att vi dermed bereda tillfredsställelse inom de vidsträckta kretsar, der Ekholm både såsom enskild och offentlig person gjort sig känd och värderad.

Litet prat i anledning af studentfesten i Upsala.

Af Måns Månsson.

Så snart Upsala student-corps reder sig till att fira någon större glad fest, så är det aldrig corpsen „såsom sådan“ som uppträder, utan det är de särskilda nationerna, hvilka visa sig såsom sjelfständiga personligheter, likasom för att framställa för hela verlden i all sin prakt den glädje och gamman, som de eljest äro vana att hvar för sig gömma och odla inom sina respektiva nationssalar. Nationerna lefva ännu med friskt lif, och det vore ett mord att förgripa sig på dem, hvartill dock försök allt imellanåt blifvit satta i verket af sådana välmenta personer, som hafva velat och hafva trott sig kunna koncentrera alla de olika nationernas styrka, tillgångar och intellektuella förmåga i ett enda stort studentsamhälle, hvilket då skulle utgöra det ideal, af hvilket nationerna, sådana de nu äro, endast utgjorde spridda och svaga försök till afbildningar. Det var eget, att dessa student-corpsens s. k. framtidsmän just ville slå in på en väg, som despotiska regeringar i förhållande till sina lands studerande ungdom så länge hafva försökt att följa, och att de så kallade konservativa (hvilka den tiden just för namnets skuld lågo under i nästan hvarje votering) voro de som hyllade och omfattade just de liberala, ja rabulistiska studenternas sträfvanden i andra länder. Det var närmaste åren efter revolutionerna 1830 och 1848, då hvar och en naturligtvis skulle hafva något att revolutionera och att kämpa emot och Upsala studenter också. Ett pereat för Palmblad var icke nog, revolutionen måste hafva ett annat program att yrka, revolutionen måste hata den bestående ordningen, så vida det skulle vara en revolution, och den bestående ordningen var hvad studenterna angick intet annat än nations-indelningen, som var alldeles för gammal, ty "hvad förmultnadt är skall ramla“, och derför lopp man till storms. Revolutionen var likväl långt ifrån blodig: en och annan resignation inom nationerna af embete och värdigheter var allt det sorgliga segern åstadkom. Den nya anden segrade fullkomligt första gången, nationssalar tömdes och stängdes, bibliotek och fanor samlades till „föreningen“ och man drack hurtigt på saken, och norrländingar och skåningar fraterniserade. Akademiska styrelsen satt i sitt episka lugn och såg på, huru studenterne gjorde revolution emot sig sjelfva, glad att intet angrepp gjordes på *Consistoriorum majoris* och *minoris* eller *Rectoris Magnifici* makt och myndighet, och att icke ens en knytnäfve höjdes mot akademiska vaktens korsgevär. Styrelsen lät „dalkarlarne svärma till en tid“ och de andra försvunna nationerna äfven, utan att lägga ett halmstrå i vägen för dem. Men när studenterne skulle göra meddelanden eller anhållanden hos sin regering, ja då hade de enligt statuterna inga andra organer att meddela sig igenom än de gamla multnade nationskuratorerne, och de måste sålunda behålla både dem och de mossbeväxta seniorerna, ty de maskstungna och mögliga statuterna hade de icke makt att göra om. Äfven nations-sammankomsterna måste i sin ordning fortfara, man hade allt det gamla bråket qvar och ändå litet till, man skulle skaffa rum åt dessa sina sammankomster, ty somliga hade inga nationssalar mera; icke heller fick man någon nations-sexa efteråt, och dessa voro visserligen gammalmodiga, men de voro ändock så hjertans trefliga. Sist kom „föreningen“ i gräl, som man väl kunde vänta, och enär man en gång var kommen i revolutions-takten, så kunde det icke längre genera enskilda nationer att göra en ny revolt mot det nya „bestående“. Om jag minnes rätt, voro östgötarne de första, som utvecklade sina fanor och med klingande sång marscherade ned till sina gamla husgudar i Linnés orangeri. Dit kommo ock deras gubbar och gamla vänner, och har jag hört sägas att glädjen och pokulerandet i den salen aldrig var friskare och muntrare än på den qvällen. Sammalunda gjorde ock de öfriga nationerna: allt kom in i sin gamla ordning, och studenterna kunde med stolthet säga, att de hade gjort två revolutioner och segrat i dem båda och att de ändock icke hade det sämre än förut.

Andra försöket att bilda en studentförening skedde år 1853, och var meningen då att jemte föreningen äfven bibehålla nationerna orubbade. En och annan nation gick äfven in på förslaget. men de flesta nekade och saken förföll efter åtskilliga häftiga, men frukt lösa diskussioner. För närvarande håller student-corpsen en lokal, der biblioteket förvaras, direktionen har sina sammankomster och der åtskilliga tidningar hållas tillhanda åt dem som hellre läsa dem der än på sina nationssalar. Men nationernas lif har på de senare åren antagit en liflighet och en friskhet, som det troligen aldrig förr har egt, och dertill hafva flera orsaker varit verkande. Bland dessa vill jag räkna det förökade antalet af skolor i de olika stiften, som dels hafva ökat nationernas nummerstyrka och dels bilda tillfällen till nya bekantskaper, hvarefter ungdomen i allmänhet är så lysten. Vidare komma i räkningen de allmänna nöjen, som alltid hålla ynglingar tillsammans och hvilka nöjen under de sista decennierna hafva till den grad tilltagit i förädling, att man icke sällan ser damer såsom gäster eller åskådare vid nationernas samqväm; på sista åren hafva i synnerhet dramatiska tillställningar tagit fart lika väl i Upsala som i våra öfriga landsorter; och detta utgör en skola för godt skick och inbördes täflan, hvartill man måste gratulera både studenter och andra. Ytterligare en orsak till hyfsningen är det ökade och upplifvade umgänget

GUSTAF FERDINAND EKHOLM.

nationerna imellan, i det de flesta vanligen inbjuda någon gäst till sina större samqväm och blifva vid tillfällen bjudna tillbaka. Förr i verlden umgingos aldrig nationer sins imellan annorlunda än med knytnäfvarne, och det hände äfven stundom att, då något samhälle var tillsammans *inter pocula* och punschen och ölet stodo dem i hufvudet, gamla mottagna rapp började att svida igen och ljungande tal att dundra öfver bålen. Kunde då ett bud komma och berätta, att den för tillfället hatade arffienden befann sig samlad å sin egen lokal i lika lofliga värf vid glasen, då bröt ett rop fram af jubel och hämd, och man ur huset stormade nu den tappra skaran, och hvad hade de öfverfallne då annat att göra än slåss *pro aris et focis*. — Östgötarne stodo en vacker majafton i sin trädgård kring borden med bålarne på. Då hördes en frisk sång tona ute på Svartbäcksgatan, och en främmande nation tågade med raska steg in genom de öppna grindarna med sin fana i spetsen. Fanan var den vermländska, och östgötarne stodo en stund stilla af häpnad öfver djerfheten att vilja våldgästa en nation, manstark, i bardalekar profvad och fruktad, sådan som deras. Derpå gåfvo de ett raskt hurra! och alla rockar kastades i en blink på gräsplanen och de slöto sig som lejon i täta led. Men bredvid Vermlands fana gick professor Geijer med både allvar och glädje i ögonen, och honom kunde de icke ge sig till att slå. Geijer gick direkte fram till bordet, fylde ett glas, höjde det och sade: „Östgötar! vi komma icke hit för att slåss, utan för att dricka ett glas med Eder! Och vilja vi bedja Eder sedan komma och dricka ett glas med Oss som vänner och gäster, men aldrig mera som fiender!“ Ett hejdlöst jubel bröt nu lös från både vermländingar och östgötar och ärligen blef det drucket den qvällen, så att bland både gäster och värdar de funnos, hvilka kunnat fara föga värre vid ett slagsmål, än de gjorde af den dusten. Sådan har jag hört berättelsen; dock som jag icke var med vill jag icke ansvara för sanningen deraf, ty traditionen kan skapa om facta vida värre än detta, men att både Geijer och den öppnade samfärdseln nationerna imellan mycket bidrogo till kantigheternas afstötande och till ett mera humant och belefvadt umgängesskick, det anser jag mig kunna påstå på eget ansvar.

Jag har kanhända nu utbredt mig väl mycket öfver studenternas små samhällen och organisation; men jag tror att man, efter att hafva läst detta, skall bättre förstå och uppfatta hvad slags folk de äro. Man skall inse huru ungdomen från våra skilda landskap kan bibehålla hvar för sig det egendomliga och nationella i sin kärnfriska form och ändock vara, hvad hvarje bildad man bör vara, *gentleman*. Jag har kommit att börja dessa räsonnementer vid anblicken af festen i Upsala den 12 dennes, der man såg ungdomen på skämt kunna vara allt, ifrån gudar ända ned till hundar, kattor och andra fyrfotor, der man såg många af dem i deras hemorts drägter och karakterer, och med hemlandsmålet i munnen, der man såg den allra bizarraste munterhet i tal och svar till åskådare och till hvarandra och i uppfinnande af tillfälliga episoder, den ena galnare än den andra och allt, allt detta utan att någon kan framstå och säga, att en enda student bar sig oskickligt åt eller på något sätt störde den harmlösa glädje som rådde.

Jag tviflar icke på att student-corpsen, om han vid en sådan fest ville uppträda i sin helhet, skulle kunna uppföra någonting riktigt storartadt, och hvad skick och sans beträffar, så kunna dessa icke gerna finna en bättre målsman. Men den brokiga rörlighet, det omvexlande nationella lif, som festerna i sitt nuvarande skick erbjuda, det vore der vid lag helt och hållet förloradt.

Ingenting finnes som mera stärker samhälligheten i en nation än just dessa upptåg, då de skola visa sig för hvarandra och verlden; ambitionen stiger för hvarje dag under tillredelserna, „ingenierna gnuggas“, man syr, sprättar, prickar och målar. Nationen är hela åtta dagarna förut en familj, som styr ut sina söner och döttrar till den stora balen. Och nationssalen — Gud bevare oss så han ser ut! Stora kärror med öl, matvaror och punsch komma, och buteljer och korgar belamra både sal och förmak, stolar och soffor äro öfverfylda med röda, hvita, gula kjolar och pantaloner, studentmössor och trekantiga hattar; en frisör gör lockar af borstiga hår i sitt anletes svett, en dam med kjolen på höfterna och skäggfjun på hakan svärjer som en dragon, för att icke snörlifvet vill gå ihop; en pierrot gråter jämmerliga tårar för att icke skomakarpojken kommer med hans tofflor; en prostinna beder vaktmästaren för död och pina gifva henne en cigarr och en butelj öl, och i rummet utanför står en evig frukost dukad, der arlequin och prostfar sjunga „halfvan går“!

Så fortgår denna uppsluppna fest från tafla till tafla, af hvilka hvarenda en vore värdig att målas. Just dessa små episoder är det som gifva hela festen sin färg och med sina sammanlagda små putslustigheter skapa den stämning, som, hvilande öfver det hela, drager alla både unga och gamla med sig; ty de räcka till både före, under och efter den stora paraden. De som under dagarna kring den 12 Maj tilldrogo sig, äro väl nu som bäst dagens samtalsämnen i det glada Upsala, men hafva ännu icke hunnit hit, fastän de väl redan äro på vägen med hemresande studenter till alla landsorter och der komma att under sommarens lopp väcka många och glada skratt. Det är verkligen ledsamt att icke känna till dem, ty de äro vanligen icke så litet komiska, och det komiska börjar nu för tiden blifva likasom litet tunnsådt, så att man väl må taga vara på hvad man af den sorten kommer öfver och äfvenledes deraf meddela åt andra, så vida man nemligen dermed endast ingen förargelse kommer åstad. Vanligen är dock äfven den faran ganska ringa, ty dessa äfventyr äro i allmänhet af det allra harmlösaste slag och förarga ingen mera än sjelfva hufvudpersonerna i äfventyren, och det är endast under de första dagarna, som de kunna svärja en smula mellan tänderna; sedermera skratta de åt saken så godt som någon annan. De flesta taga likväl sitt parti och äro de förste att följande dagen tala om för vännerna sina små olyckor eller upptåg, och de uträtta också det mesta till både sitt eget och de allmänna sinnenas lugnande. Har man på något sätt trädt grannlagenheten för nära eller kanske till och med stört nattliga hvilan för någon ordentlig menniska, och brottet icke är för svårt, hvilket högst sällan händer, så gör det gemenligen till fyllest, om corpus delicti följande dagen går till vederbörande, skämmes något litet och beder om förlåtelse. Ett småleende och ett löfte om glömska blifver hela straffet, och syndaren går ut i majsolen, glad och lycklig igen och gör sig sjelf de bästa föresatser, stackars gosse, och håller dem också ofta, fast icke alltid, ty hvilken dödlig kan väl göra det. — För det mesta äro dock dessa äfventyr af den beskaffenhet att icke kunna förnärma någon menniska och angå sålunda, strängt taget, ingen annan än den som innehafver titelrolen. En af mina vänner satt sålunda på aftonen och åt en ganska stadig sexa, och jemte honom satt en annan af hans bekanta och drack en lika stadig toddy. Herrarne diskuterade, jag tror att det var i politik och jag vill till och med påstå det för effektens skull. Den ätande deltagaren, en stark och energisk man, spände ögonen i sin opponent, orerade och åt rädisor; men sina rädisor doppade han hvar gång i den andres toddyglas och sedan i saltkaret. Detta var nu visserligen ett ingrepp i eganderätten, men det var honom säkerligen väl unnadt och ingen har rätt att tala illa om honom för det; men nog må man få skratta åt honom, och det gjorde han sjelf andra dagen, då han fick veta huru det hade gått till. Jag minnes ett ännu oskyldigare nöje, som passerade för några år sedan, och det var då en glad själ ramlade utför skogsbacken vid Eklundshof, ned till vägen som leder till brunns-salonen. Bredvid vägen rann en liten yster vårbäck, som på ett betänkligt sätt blef hämmad i sin fart; bäcken var likväl icke bredare än att ynglingen kunde placera sina blonda lockar på den ena stranden samt stöflar och galoscher på den andra. Till följd af vattentrycket och andra naturhinder förmådde han icke resa sig sjelf ur denna kritiska belägenhet, och då han omsider af sina vänner blef funnen, hade bäcken stigit i vredesmod och brusade nu i en hel kaskad öfver den oförsigtiges uppåtvända mage. Då ingen qvarnegare fanns nedanför i bäcken, som kunde ställa honom till ansvar för stängning af kungsådra, så hade heller ingen mera än han sjelf att klaga öfver äfventyret, och en toddy och torra klädespersedlar skänkte honom all den upprättelse, hvarpå han ansåg sig kunna göra anspråk. En annan minnes jag, som skulle föreställa neger och sitta till häst, han klädde sig i hvita pantaloner och röd tröja; men som det den dagen var temligen kallt, behöll han sina svarta byxor under de hvita och satte sig sedan i sadeln. Detta var på den tiden salig Landby lefde, och han kunde icke låta en sådan högtid gå förbi utan att skjuta med sina kanoner. Nå väl, hvad hände? Landby sköt, hästen stegrade sig och negern tog hästen om halsen. Men då sprucko hans hvita permissioner midt öfver det i hans läge mest synliga partiet och de svarta plaggen stucko fram och gjorde sannerligen icke ringa effekt.

Allt sådant får man ofta icke veta förr än andra dagen och har obegripligt roligt åt det ena äfventyret efter det andra, så att man aldrig hinner känna sig riktigt „söcken“ efter festen. Och hvem har väl tid dertill för öfrigt? Man skall tvätta korksotet ur ögonbrynen och skölja pudret ur håret och bära hem lånta saker och tacka för dem till och sedan taga rätt på sina egna kläder i högarna på nationssalen. „Vaktmästare, hvar äro mina galoscher?“ — „Har vaktmästaren sett min mössa?“ — „Vet vaktmästaren hvar min halsduk är?“ Ty vaktmästaren skall veta allting, han.

Men småförtretligheterna gå snart öfver, och så ser man intet annat än det glada, det löjliga och det vackra i hela festen, och man är nöjd att man har varit med, och man är säker om att man aldrig glömmer den dagen, och många år härefter skall man ibland tala om huru det gick till; och fastän de glada ynglingar, som nu gingo i siden, sammet och kalikå, då äro alfvarliga och torra fäder i uniforms-syrtuter eller prestrockar, så skola de glädja sig att se, huru deras söner leka i majdagarna, och kanske sjelfva roa sig med att göra några små reflexioner, sådana som jag i dag har haft äran att framställa.

En afton i Cæsarernas Palats i Rom.

(Föreläsning af d:r Reber.)

II.

Imellertid hafva ornatrices eller toiletteslafvinnorna redan tagit kejsarinnan om händer. På en låg pall framför henne står en flicka nedhukad med en stor, i form af en sköld arbetad silfverspegel, sådan den finnes afbildad på en pompejansk freskomålning. Den djupaste ängslan är målad på hennes ansigte: hon är rädd för att röra sig. Bredvid henne knäböjer en knappt tolfårig tjenarinna, oupphörligt upplyftande den åt hennes vård anförtrodda narthekion, ett dyrbart med sköldpadd, elfenben och bernsten inlagdt skrin, deri alla slags oljor och smörjelser förvarades och ur hvilken den med kejsarinnans hår sysselsatta ornatricen gjorde sitt urval med kunnig hand. Af de många i alabasterflaskor och murrhinska skålar i rader uppställda oljorna och salvorna tog hon först metopium (en olja af bittermandel), vidare den dyrbara och ur det indiska nardusgräsets blommor pressade oljan, samt derefter cosmianum och nicerotianum, så kallade efter de för toiletten nitiske uppfinnarne Cosmus och Nikeros, och fuktade dermed efter hvarandra de mjuka ramsvarta lockarne, som ringlade sig öfver kejsarinnans bländhvita nacke och barm. En nutidens åskådare skulle hafva blifvit förtjust öfver denna klassiska skönhet, men den tidens smak tycktes den ej motsvara. Ty nu ser man ornatricen knyta ihop de doftande lockarne och tvinga in dem i ett litet hårnät af guldtråd, under det en annan tjensteflicka räcker fram en peruk af blondt, nästan i rödt stötande hår, ett byte från Germanien, bildande en otalig mängd af regelmessiga lockar, som snart hölja kejsarinnans panna så godt som ned till ögonbrynen. Kejsarinnan tager en liten handspegel af glänsande polerad brons, på hvars baksida man såg graveradt Dionysos, omfamnande sin mot honom nedlutade moder, jemte Apollo, sådana de återfinnas på den sköna Gerhardska spegeln med de etruriska inskrifterna Phuphlun (Dionysos), Semla (Semele) och Apulu (Apollo). Handtaget bildades af en arkaistisk Erosfigur med förgyldt hår, läppar och ögon, som med sina begge upphöjda armar uppbar spegelskifvan. Med högra handen åter fattade herrskarinnan en nära fotslång guldnål, som man begagnade för att fästa slöjan i håret och hvars knopp, bestående af två hopslingrade djur, påminde om en Myrons konst, men som väckte den största fasa hos den andra slafvinnan, som nu skulle börja att utstoffera ansigtet. Med darrande hand fattar hon den böjda penseln af sköldpadd, med hvilken hon färgar de fina ögonbrynen ännu svartare, och derefter en glänsande ulltapp för att gifva rodnad åt kejsarinnans bleka kinder. Den olyckliga tjenarinnan har redan förlorat allt som den hjertlösa herrskarinnan kunde beröfva henne för att fängsla hennes uppmärksamhet uteslutande på hennes pligt: hennes make försmäktar i ett ergastulum (slaffängelse) på en långt bort aflägsen villa, och hennes barn hade man slitit från modershjertat och låtit omkomma i främmande vård; nu fingo hennes bara armar umgälla hvarje missnöje eller nyck af herrskarinnan, och med bäfvan väntar hon ständigt att få känna guldnålen, som kejsarinnan håller hotande i handen.

Den knäböjande flickan, som förut höll narthekion, framräcker nu ett dyrbart, ciseleradt guldskrin, hvarur kejsarinnan sjelf efter noggrann pröfning utväljer smyckena för aftonen. Hon besluter sig för ett af Dioskurides arbetadt halsband af caméer, hvars tolf, de höga olympiska gudarne föreställande stycken voro skönt hoplänkade med fina guldkedjor. Två smaragd-caméer, föreställande Alexander och

hans moder Olympias, oöfverträffliga mästerverk af Pyrgoteles, valdes till öronprydnad, och guldarmbanden för öfverarmen buro äfven dylika prydnader. Under det en tjenarinna fäster dessa smycken på kejsarinnan, har en annan redan påsatt de mjukt fodrade sulorna med band af ofärgadt silke, som på den bara foten endast kunde igenkännas på de deri insydda rubinerna, och hopknutit det sköna bandnätet öfver yttersta ändarne af de tricotlika benkläder, som romarinnorna begagnade redan på Titi tid, efter hvad man finner af en nyligen gjord upptäckt i Pompeji.

Nu stiger kejsarinnan upp, och en ända till fötterna räckande hvit sidendrägt, stolan, virkad likasom *vestis plumata* med gyllene palmqvistar, kastades ledigt af tjensteqvinnorna öfver underklädningen af koisk battist och tillknäpptes med caméknappar vid de korta ärmarne. Bland de dyrbara gördlarne utvalde herrskarinnan ett enkelt guldsnöre, hvars toffsar bestodo af perlknippor, och mottog slutligen den violetta palla, fruarnas toga, instack den ena snibben inom gördelsnöret och kastade den andra öfver venstra armen. Lectican (en bärstol i form af en soffa) väntade redan utanför den med ett tungt förhänge täckta dörren, och utan att med ett enda ord afbryta den hemska tystnaden, som räckt under hela denna scen, gaf kejsarinnan med en vink tecken till uppbrott.

Låtom oss nu skynda före henne till det af Tiberius byggda och namngifna palatset på den delen af Palatinska kullen, som vette åt Capitolinus. En mängd slafhänder voro här flitigt sysselsatta med att under den knarrige trikliniarkens militäriska befäl förvandla den egyptiska salen till ett yppigt triklinium. Rummets arkitektoniska utseende hade föga mera än namnet gemensamt med Egypten, om man får tro Vitruvius. I vissa afseenden icke olik en basilika, gick en pelargång rundtomkring dess nedre afdelning, till synnerlig beqvämlighet för de uppvaktande slafvarne och för serveringen af bordet. På afbalkningen öfver denna pelarställning höjde sig en ny rad pelare, som uppbar midtelskeppets bjelklag och, som inga väggar funnos bakom dessa pelare, gaf luft och ljus fritt tillträde till salen. Brokiga syriska mattor voro upphängda längs norra och östra sidan för att skydda mot den kyliga aftonluften. I de praktfullt utsirade, qvadratiska fält bildande takbjelkarne hängde de skönaste bronslampor, hvilkas hundrade lågor fördubblades af de vid väggarne stående marmorkandelabrarna med sina silfverlampor. Röken från oljelågorna tog sin utgång genom den öppna pelarställningen.

Midt i rummet stod ett stort rundt bord, hvars sköna masurerade skifva var arbetad af en enda stamgenomskärning af en ceder och kostat otroliga summor samt var nu klädd med ett mantelium, hvari man hade inväft Meleager tillerkännande Atalante segerpriset för vildsvinshufvudet. Kring dess ena hälft, ehuru afbrutna af kejsarinnans sella, stodo i en halfkrets lecti, dessa breda soffor, på hvilka romarne liggande brukade intaga sin föda. De voro betäckta med purpurfärgade ylletäcken, som visserligen läto en se de af massift silfver förfärdigade fötterna, men deremot ytterst litet af den konstnärligt med elfenben och bernsten inlagda stommen. De stora mjuka kuddarne, som afdelade platserna och tjenade för gästerna till att stödja armbågen på, voro stoppade med den finaste kaledoniska fjäder och glänste af de holoseriska, d. v. s. helsiden-öfverdragen från Seleucias väfstolar. På sjelfva bordet såg man få tillredelser för en yppig måltid. Romarne begagnade aldrig knif och gaffel, utan förde alla fasta lifmedel till munnen med fingrarne, och som de brukade sörpla i sig allt flytande, framlades endast små guldskedar för ostron och ägg på hvarje plats tillika med saltkar af onyx eller murrha (sannolikt flusspat). Deremot stod framför hvarje plats en upp- och nedvänd glasbägare utan fot, i form af en kalk, den så kallade vasa diatreta, ett äkta mästerstycke i teknik, som ännu finns qvar i sex bibehållna exemplar, som väcka alla sakkunnigas förvåning. Sjelfva bägarens hufvuddel är nemligen infattad i ett särdeles konstmessigt slipadt glasnät, fullkomligt fritt arbetadt och genombrutet samt på några få ställen satt i förbindelse med bägaren genom fina, vid slipningen särskildt anordnade glaspikar. Längs den öfversta kanten slingrar sig en likaledes alldeles isolerad inskrift med grekiska och latinska bokstäfver, såsom πίνε ζήσαις καλῶς eller *bibe vivas multis annis* eller *faventib (us amicis)*.

Dessa bägare voro skänker, som kejsaren bestämt åt sina gäster för aftonen. Den öfriga storartade bordservisen var uppställd på sidobord. Silfverkärl, som i anseende till legeringens oxidering voro enligt antikens eget intyg mera afsedda att fägna ögat än göra någon nytta, funnos äfven här representerade i några få praktexemplar; borden voro till större delen fullsatta med talrikar och fat af eginetisk eller korintisk lera, hvars silhuettlika figurer enligt forntidens smak i lysande svarta färger bjert afstucko mot den rödgula botten. För sin lätthet, finhet och smakfulla form, och alldeles oafsedt forntidens affektionsvärde, stodo de i lika hög gunst under kejsartiden som det kinesiska porslinet hos oss. På en särskild af marmorgripar uppburen bordskifva af musiviskt arbete stodo smärre skålar och bägare af onyx, murrha och bernsten, ofta i botten prydda med konstnärligt skurna Medusa-hufvuden, sådana man ännu ser dem förvarade i Neapel, i Louvren och Petersburg, de sista funna på Krim. I särskilda ställ på golfvet stodo två väldiga, med vin fyllda amforor, af hvilka den ena var förseglad ännu och hade kring halsen virad en halfförmultnad trä-tessera, som tillkännagaf Vespasiani nionde och Titi sjunde konsulat såsom detta vins födelseår, alltså år 79 efter vår tideräkning, som i anseende till Vesuvii förfärliga utbrott gaf en särskild klang åt denna falerner.

Allt detta hade redan varit i ordning en stund, och den noga pröfvande och spejande trikliniarken gick blott omkring och for med handen öfver ett ställe här, ett der, oaktadt det varit omöjligt att någorstädes upptäcka ett damkorn, samt ryckte på en snibb af soffornas täcken eller putsade en lampveke, då kejsaren, företrädd af rosenkransade pager med högt uppskörtade tunikor, steg in i salen med sina gäster. En eklöfskrans öfverskuggade cæsarens rödbrusiga panna, och hans grofva anletsdrag utgjorde en obehaglig kontrast mot den prakt, i hvilken han höljt sig. Öfver den långa, af siden och guldtråd väfda tunikan, som tillhölls kring lifvet af en med ametister besatt gördel, prunkade en guldbebrämad purpurtoga. Under djup tystnad gick tåget fram till ändan af salen, der Septimii Severi, Caracallas och hans gemåls marmorstatyer, hvilken sistnämda nyligen intagit Getas plats, stodo uppställda i tre nischer, och sedan kejsaren tagit några välluktande korn ur en särskildt framräckt guldskål och lagt dem på rökelsekaret framför hans till gud upphöjde faders bild, gjorde gästerna detsamma framför det kejserliga parets bildstoder, under det de mumlade de vanliga vota. Nu steg också herrskarinnan in i salen, gick fram och kysste sin gemål och tog plats på sellans svällande dyna, hvarefter kejsaren och hans gäster intogo sina lecti och emottogo ur de bakom dem stående kejserliga slafvarnes händer violkransar, som de lade på håret, under det deras egna slafvar aftogo deras sandaler.

Utan något uppskof inbars nu af fyra slafvar den så kallade gustatio, innehållande, ungefär i likhet med vår tids entrées, ett urval af matlusten retande rätter. En väldig silfverbricka (repositorium) med pyramidaliskt upptornade hyllor, fulla med fat och talrikar af olika form och storlek, visade gästerna en mängd läckerheter från alla verldens haf, från de kyzikeniska ostronen till den tartessiska muränan (ålen). Ägg, svamp och en mängd pikanta grönsaker, brokigt grupperade om hvarandra, ehuru ofta mera beräknade för ögonen än för gommen, gåfvo den rikaste omvexling åt hela denna bild, som lände den kejserlige suctorn, den plastiske kökskonstnären, till all möjlig heder. I ett dubbelt silfvergaller i midten slingrade sig en ännu lefvande mullus (ett slags rödfisk), som, om det var riktigt sköna exemplar, ofta uppvägdes med guldvigt under kejsartiden, och så snart repositoriet var nedsatt på bordet, omringades fisken af lågor, som uppsköto från underredet, så att han redan var stekt, innan man hunnit smaka på alla de andra rätterna, — ett bordsnöje, som efter Senecas ord icke lärer hafva varit sällsynt bland romarne.

Imellertid hafva slafvarne räckt omkring de mångfaldiga läckerbitarne och lemnat dem, beqvämt tillredda af scissores (förskärarne), så att de skulle kunna ätas utan några slags verktyg, i skålar åt gästerna, som togo dem i venstra handen, stödjande sig mot kuddarne på venstra armbågen. Bordet upptogs nästan helt och hållet af repositoriet med dess skatter, och vid den sidan af det runda bordet, som ej upptogs af några lecti, stodo scissores flitigt sysselsatta. En af de tre bakom hvarje gäst stående slafvarne höll en bägare med mulsum, den af ojäst drufsaft och honing tillredda dryck, som vanligtvis dracks till gustation, emedan vin ansågs för hetsigt för en tom mage; en annan höll ett tvättfat med tvättkanna af silfver för de många tvagningarna under måltiderna samt den lilla mappan, motsvarande vår serviette; den tredje behöfde hela sin uppmärksamhet för att passa på och taga bort de toma skålarne. Dessutom fanns en nomenclator, som för hvarje fat angaf rättens namn och härkomst, hvilket var så mycket vigtigare som de ursprungliga ingredienserna hopblandades med de besynnerligaste tillsatser och kryddor, så att den rätta smaken gick mera eller mindre förlorad; det var äfven derför ganska lämpligt, emedan den vid bordet af romarne utvecklade lyxen mera bar prägeln af skrytsamt prål än af verklig kännaresmak.

Från den stora marknaden i Nischnij Novgorod.

II.

I allmänhet anmärkes, att denna beryktade marknad på senaste tid aftagit i liflighet, och detta tillskrifves med rätta jernvägen. Förr måste köpmannen ligga veckor och månader på marknaden för att få sina affärer uppgjorda. En resa från Petersburg och Moskwa till Nischnij var ingen lätt sak, och när man en gång beslutit sig dertill, låg man på marknaden tills alla affärer blifvit uträttade. Nu är förhållandet annorlunda. Köpmannen kommer på jernväg, vanligen i 3:dje klassens kupé, ser sig om en dag eller par, uträttar hvad han kan och återvänder för att måhända efter en vecka göra samma tur omigen. Sålunda finnas numera på en gång icke så många personer på marknaden som förr, och de industrier och näringar, som äro baserade på mängden af marknadskunder, lida intrång i sin rörelse. Äfven nu besökes marknaden af 300,000 personer, men då dessa icke äro på en gång närvarande, synes lifligheten mindre och affärerna gå flau.

Vandra vi nu tillbaka till den egentliga marknaden. Det är middagstimme och vi känna oss sugande och törstiga efter det myckna dam, vi fått svälja under vägen. Vi ha att välja mellan en hel mängd värdshus, men taga in hos „Nikita“, den välkände värden. Rummet är redan fullt med gäster. Här äro alla möjliga nationer representerade i brokig blandning om hvarandra. Fransoser, engelsmän, spaniorer, italienare, tyskar, turkar, tatarer, armenier, perser, ryssar, svenskar och slutligen ett par finnar. Fabrikanter och köpmän, som uppgöra affärer, artister som spekulera på de förra, litteratörer och vetenskapsmän, som studera marknaden, och turister som söka äfventyr. Värden, en äldre man i skägg och kaftan, är artig mot hvarje ankommande och ledsagar oss till ett bord, der händelsevis två platser äro lediga. Sedan han fått oss placerade och stält en kypare till vår disposition, aflägsnar han sig under bugningar för att taga emot nya gäster. En kypare på ett ryskt värdshus är en menniska af ett alldeles särskildt slag. Hans hållning och skick äro svåra att beskrifva. Håret klippt à la mouschik; skägget väl ansadt och klädseln — ja den är så att våra damer skulle rodna derät. Den består af ett par hvita, vida inexpressibles, en hvit skjorta utan krage fastknäppt med en knapp vid halsen, räckande öfver benkläderna till knäna och fasthållen om lifvet med ett smalt, hallonfärgadt sidenband, sedan strumpor och skor, det är hela kostymen. På stora helgdagar är skjortan af rödt eller blått siden. Han är flink och vigilant och tyckes kunna läsa ens innersta tankar, så vidt dessa stå i sammanhang med aptiten. En sådan man kallas „polovoj“. Vi begära matsedeln. Han räcker den, men föreslår sjelfmant att vi skola äta „sterled“. Må gå! Han försvinner på ögonblicket, och inom några minuter är han tillbaka, bärande i en balja med vatten 3 à 4 stycken lefvande sterled, af olika storlek, hvilka sprattla och bestänka oss. Han ber oss välja. Vi bestämma oss för den mellersta, och så försvinner åter vår behändige polovoj, skickligt manövrerande med sin balja i trängseln. Efter en stund återkommer han och ställer sig i vår närhet. Låt oss språka litet med honom.

— Polovoj!

— Hvad befalls?

— Hvar är du född?

— I Jaroslaw. — Det bör anmärkas att den bästa betjeningen är från Jaroslaw eller tatarer.

— Här tyckes vara mycket folk i dag. Huru många personer spisa här middag?

— Cirka par tusen dagligen.

— Par tusen! Då måtte det vara en lönande rörelse för din husbonde.

— Visserligen, man kan icke klaga; men det är ändock ingenting emot förr. Då spisade hos oss dagligen 5 à 6 tusen personer.

— Så-å! Men hvad är orsaken att rörelsen aftagit?

— Jernvägen.

— Det var besynnerligt; jernvägen borde väl öka trafiken och icke minska.

— Tvärtom, herre!

— Huru kan du förklara det?

— Ser ni, kupets, (i hans ögon äro alla kunder köpmän, kupets) när jernväg ännu icke fanns, var

här alltid mera folk tillsammans; alla värdshus voro fulla och herrarne lefde friskt, det flödade champagne. Men sedan jernvägen byggdes, har lifvet helt och hållet förändrats. Nu är resan beqväm och hustrurna och döttrarna följa med. Köpmännen besöka icke mera så mycket värdshusen, utan låta beskedligt hemta mat hem till qvarteret, och om de någon gång gå på värdshus, följer hustrun med och håller mannen i tygeln. Annorlunda var det förr. Jernvägen har gjort stort afbräck i vår rörelse.

Vår sterled är serverad. Delikat! Det märkvärdiga med denna fisk är att den icke har några ben, utan bara brosk. Härtill måste vi naturligtvis taga oss ett glas hvitt krimskt muskatvin „på fisken“. Superbt, och billigt sedan, endast 60 kop. flaskan. För att göra det ryska köket heder måste vi ännu förtära en portion "borsch“. Detta är en rysk nationalrätt, såväl som surkål ("stschi“), en buljong kokad på färskt oxkött, skinka och sviskonkorf, med en tillsats af finskuren rödbeta och kål. Huruvida denna temligen blandade rätt hör till de lättsmälta, må andra afgöra, men kraftig är den och bra smakar den, om man har god mage. Sedan följer fasanstek med gurka, men jag föredrar stekt svamp på äkta ryskt vis. Slutligen till dessert „macedoine“, en blandning af vindrufvor, melon, ananas, aprikos och apelsin. Magnifikt! Vi måste skölja ned „slisket“ med ett glas „Verdelho de Madeira“, också från det välsignade landet Krim, och sluta desserten med en liten kopp äkta mokha. Vi betala räkningen, icke förglömmande att på bordet qvarlemna en pluring för „polovojn“, som bugar och önskar oss helsa och långt lif. Det är ändå en präktig karl, den der Nikita! ä'ke sannt? Nu kunna vi allt behöfva litet frisk luft och begifva oss derför ut i det fria. Låt oss drifva omkring på måfå.

Vägen för oss förbi några träbaracker, som hafva mycken likhet med våra beryktade „stånd“ der hemma. I den första af dem står en ung vacker karl, som handlar med österländska frukter, mandel, russin, kischmisch (en sorts små russin), ris, m. m. Vid ståndet finna vi två tatarer, af hvilka den äldre sitter på sina hälar, på marken, och den yngre står vid disken och handlar.

Samtalet föres på ryska, som persern talar ganska ledigt.

— Hvad kostar kischmisch?

— Tre rubel tjugu kopek pudet.

— Det är icke möjligt! Är det nyaste priset?

— Det nyaste.

— Men i fjol var priset 1 rubel 70 kopek.

— Det var i fjol — nu är varan dyrare.

— Du skämtar.

— Nej, jag skämtar icke.

— Men priset är ju nu dubbelt emot i fjol. Hvaraf kommer det?

— Det kommer sig deraf, förklarade persern, att vi i våras i Teheran och Mazenderan hade stark frost, som förstörde alla blommor. På kischmisch var total missväxt.

— Så?! Prutar du icke alls?

— Inte en kopek.

— Guds frid med dig då; — härvid reser sig den äldre och begge gå sin väg.

Vi lemna också den vackre persern och fortsätta vandringen. En häftig ordvexling når våra öron. Det är en ryss, något ankommen som det tycks, hvilken råkat i gräl med en fattig tatar, som synes digna under bördan af tvenne vattenämbar, hvilka han bär vid ett ok öfver axeln. Huru trätan uppkommit veta vi icke, men begge stå de hotande och gestikulerande mot hvarandra. Slutligen utbrister tataren med en viss värdighet:

— Din hund! Du bör veta att jag är knäs (furste).

— Ha! ha! ha! Sådana der knäser ha vi Gudi nog. Inte tyckes du ha blifvit fet på ditt furstendöme. Hvar ligger ditt rike? På eller under jorden? Laga dig af, ditt svin, till ditt underjordiska rike och låt folk ofvan jord gå i fred.

Med en blick af djupaste förakt på ryssen luffade den stackars tataren af med sin börda.

För att förstå detta utbyte af artigheter bör nämnas, att tatarerne äro ett fredligt arbetsamt folk, som vandrar kring hela Ryssland, ända upp till Petersburg och öfverallt gerna tages emot såsom tjenstehjon. De användas såsom stalldrängar, betjenter, värdshusbetjening, men hufvudsakligast till förrättande af alla grofva och smutsiga sysslor, för hvilka ryssen håller sig för god. Tataren besitter vissa dygder, som göra honom eftersökt. Han är trägen, ärlig och nykter, allt förtjenster som ryssen i allmänhet icke kan skryta med. Till marknaden i Nischnij komma hvarje år omkring 2 tusen tatarer, för att söka sig arbetsförtjenst. Man ser dem i hamnarna besörja lossning och lastning, i magasinerna vräka och lyfta varubalar, på gatorna bära tunga bördor och slutligen hafva de att sköta om renhållningen i kloakerna. Marknadsplatsen är nemligen underminerad af kloaker, som gå under gatorna. Man kan icke undgå att fästa sig vid vissa låga, runda, hvita torn, hvilka på visst afstånd förekomma på de större, mest trafikerade gatorna. Genom dessa torn få kloakerna både ljus och luft. De äro derför både ljusa och luftiga. Efter ett visst antal mindre torn, liknande skorstenar, möter man ett större, der man finner en dörr och en trappa, som leder ned till „underjorden“. Atmosferen kring dessa torn ger tydligen tillkänna, att man icke befinner sig i närheten af någon rosengård. Vakt- och renhållningen dernere ombesörjes af tatarer, hvilka alla påstå sig vara knäser eller härstamma från någon knäs. Man förstår nu ryssens allusioner på den tatariska knäsens underjordiska rike.

En resande, alltid nyfiken, kan icke motstå frestelsen att göra ett besök i denna underjordiska stad, som ingalunda är det minst märkvärdiga Nischnij har att bjuda på. Man ser en oändligt lång „korridor“, som får en något svag upplysning från taket genom sagda skorstenar eller fönster, hvilka lik en rad af matta stjernor kasta sitt ljus i den eljest dunkla gången, hvars golf är betäckt med plankor. Under hvarje sådan skorsten skymtar en tatar, sysslande med renhållning och städning af sitt område. Gången grenar sig likasom gatorna. Man är allt litet illa till mods och beklämd härnere, der man icke dröjer mer än just nödigt är. Och när man slutligen åter kommer upp i friska luften, känner man sig helt lätt om hjertat.

SJÖHOLMS GODS I SÖDERMANLAND.

Sjöholm.

Då H. M. konungen för några dagar sedan återvände till Stockholm efter sitt besök vid Axevalla, intog H. M. middag och låg öfver natten å Sjöholm i Södermanland, af hvilken vackra egendom, tillhörig öfverkammarherren hos H. M. drottningen, grefve Adam Lewenhaupt, vi i dag äro i tillfälle att gifva våra läsare en teckning. Detta ställe, beläget en half mil från Katrineholms jernvägsstation på en utskjutande udde i sjön Näsnaren, utmärker sig så väl genom sin natursköna belägenhet och sitt nyss fullbordade vackra slott med dess interessanta samlingar, som, vi våga tillägga det, genom dess värdfolks hjertliga och gammalsvenska gästfrihet. Karakters-huset, uppfördt i den s. k. holländska renaissance-stilen af konduktör August Nyström, till en del efter professor Scholanders ritning, påbörjades 1861 och fullbordades förlidet år. Det presenterar sig å taflan som man ser det vid framkomsten genom parken åt en vidsträckt gårdsplan, med gräsmattor och blomstersängar. Murarne äro hållna i röd tegelfärg med hvita fogstrykningar; hörnen, fönsterfoder, yttertrappor och ornamenter af sandsten. Öfver ingångsporten åt denna sida ser man de förenade Lewenhauptska och Gyldenstolpeska vapnen, hvilkas hjelmprydnader äfven sira tornspirornas flöjlar.

Af stort interesse är den manuskript- och autografsamling, som här finnes, grundlagd af den n. v. egaren och innehållande öfver 50,000 nummer, utan tvifvel den största i Sverige och troligen en af de betydligare i Europa. Utom flera hundra permbref, af hvilka det äldsta är dateradt 1317, finnas här bref från alla Sveriges regenter från Sten Sture d. ä. till och med Carl XV, bref eller autografer från alla Svea Rikes Råd med några få undantag, bref och namnteckningar från Gustaf Adolfs och Carl XII:s krigare, samt bland utländska, de tyska kejsarnes från Mathias till Frans Josef, Frankrikes regenters från Henrik III till Napoleon III, 30-åriga krigets ryktbarare mäns, en Wallenstein, Tilly, Pappenheim m. fl., Fredrik II:s och hans samtida, franska republikens coryphéer Marats, Dantons o. s. v.; bref från alla Napoleons marskalkar samt från en mängd lärda eller annars framstående personer under de begge senaste århundradena, en Svedenborg, Linné, Voltaire, Rousseau, utom från många namnkunniga fruntimmer. En fullständig katalog öfver samlingen är uppgjord och bidrager till dess stora värde.

Egendomen Sjöholm i Östra Wingåkers socken är ett gammalt säteri, som i medeltiden tillhörde slägterna Ulf och Bese, samt senare gått i arf inom slägterna Gyllenhorn, Fleming, Wrede och Sparre tills på 1780-talet, då det såldes till grefvinnan Ribbing, hvarefter det genom köp vid olika tider öfvergått till grefvar Gyllenborg, Oxenstierna och Wachtmeister tills år 1859, då det köptes af n. v. egaren.

Bland de många vackra herregårdarne i Södermanland är Sjöholm, äfven genom sitt läge, en af de vackraste. Dess trenne tornspiror, höjande sig öfver lummiga hvalf af hundraåriga lindar, spegla sig i Näsnarens vatten, prydt af löfrika holmar och omgifvet af sluttande stränder med byar, skogar och åkerfält, en tafla så lugn, så behaglig, så svensk, att den måste intaga hvarje åskådare med öppet sinne för vårt fäderneslands naturskönheter.

DAIBUTS, EN JAPANESISK AFGUD.
Efter en fotografi meddelad af en svensk sjöofficer.

Ett reseminne från Japan.

En svensk sjöofficer, som under sommaren 1863 tjenstgjorde å engelska Kina-eskadern har, jemte en fotografisk afbildning af den japanesiska afguden Daibuts, benäget meddelat oss följande kortfattade reseminne från det intill våra dagar så föga kända japanesiska landet:

Då engelska beskickningens underhandlingar med den japanska regeringen angående upprättelse för det bekanta Richardson'ska mordet under sommaren 1863 ej ledt till något resultat, och sedan hotelser förgäfves användts, fick större delen af Kina-eskaderns fartyg ordres att förena sig i Japan under amiral Kupers befäl. Vi befunno oss då kryssande på nordvestra kusten af Borneo för att hålla farvattnet fritt från sjöröfvare, och underrättelsen om vår nya destination emottogs med förtjusning ombord å Hennes brittiska Maj:ts skepp „Barrosa". Så skulle vi då få utbyta den tropiska hettan mot ett svalare klimat och se länderna i „the far East". I Hongkong åtgick en månad för reparationer, och då vi ändtligen i augusti kommit utanför Kagosimabugten, hade bombardementet af prins Satsumas hufvudstad der redan skett. Eskadern hade derefter gått till Yokohama, dit nu äfven vi styrde och samtidigt med dem inträffade.

Här några mil söder om Jeddo qvardröjde vi året ut. Nya underhandlingar började, men tillståndet var så oroligt, att vi ej fingo tillfälle besöka Jeddo, ej heller göra exkursioner inåt landet vesterut, der på 7 à 8 sv. mils afstånd man ser det herrliga, 14000 fot höga Fusi-jama (öfversatt: „the matchless mountain" eller det oförlikneliga berget). Detta berg, hvars topp är en stympad kon, synes ej från Yokohama om sommaren; men vintertiden, då luften är mycket klar, ser det så nära ut att jag från vissa platser i staden kunnat misstaga det för ett hustak, hvilka här hafva denna form. Dess spets var nu betäckt med snö. Ett vidsträckt landskap i söder och sydost, bebodt af åkerbrukare och fiskare, stod oss likväl öppet, men äfven här hade vi ordres att gå i sällskap samt väl beväpnade. Denna del af Japan äfvensom den södra, hvilken jag sedan besökt, är ett kuperadt landskap, bördigt och väl odladt samt temligen tätt bebygdt. Klimatet är herrligt och naturen så inbjudande, att japanesiska öarne väl kunna räknas till jordens skönaste länder.

Tidigt en vacker morgon begåfvo vi oss med en liten ångbåt, som vi lånat, till Kanasava, beläget några timmars väg åt söder. Vi funno efter något letande en lämplig ankarplats, hvarefter vi rodde i land, qvarlemnande maskinisten med några man att efterse det lilla fartyget. Vi voro 7 personer, alla för säkerhets skull försedda med revolvers, och en af sällskapet som kände trakten ledde tåget. Vi ernade oss till Daibuts (bet. den store Buddha), och sedan vi passerat genom staden Kanasava måste vi bestiga en höjd, öfver hvars spets vägen ledde genom en hålväg eller djup klyfta. Bortom denna öppnade sig för våra blickar ett verkligt Eden. Det var i medio af november, men ännu varmt, der och hvar syntes redan höstens färgskiftningar i landskapet. Vid Kamakura, Japans gamla hufvudstad, gjorde vi en omväg för att se en pagod, som skall vara bland de största och berömdaste i landet. Det inre fingo vi, emot vanligheten, ej bese. Tempelbyggnaderna hafva en egendomlig arkitektur, som dock gör ett behagligt intryck, och äro rikligen ornerade med förgyllningar och röd lackering. Uppgången framtill är en bred

stentrappa och rätt fram derifrån sträcker sig en väg, anlagd alldeles rak med mycken omsorg, med här och der kolossala portöppningar af huggen sten. Denna är sannolikt ämnad för gudarne; för vanliga dödliga finnas goda vägar på ömse sidor. Lemnande dessa, anlände vi efter ytterligare en timmes march till Daibuts, hvarest vi funno en väldig kopparstaty, omgifven af en parkanläggning och sittande à la skräddare på en piedestal af sten. Hos en gammal gubbe, boende strax bredvid, och som sannolikt är prest eller uppsyningsman öfver helgedomen, får man köpa en japanesisk afbildning jemte beskrifning deröfver. Efter en engelsk öfversättning af den senare är Buddhabildens höjd 50 fot (mätten äro japanesiska som likväl ej betydligt skilja sig från våra), omkretsen 98 fot, näsan 3 fot 8 tum, lockarnes antal 830 etc. Inuti bilden finnes ett kapell, smyckadt i romersk-katolsk stil. Vi voro snart omgifna af en hop landtfolk, i synnerhet qvinnor och barn, hvaraf en del hade apelsiner att sälja. Oaktadt gudens närhet, skrattade och stojade de med denna naiva enfald, som synes japaneserna egen. Måhända undrade de mer öfver oss än vi öfver allt hvad vi sågo der. Efter ett kort uppehåll gingo vi hem en annan väg, och då vi åter voro i Kanasava, hade vi tillryggalagt nära 3 sv. mil. Med några japanesiska sampaner uppnådde vi vår ångbåt, der vi hungriga och trötta läto middagsanrättningen, bestående af fisk, fasaner m. m., smaka oss väl. Innan vi återkommit ombord på våra respective fartyg å Yokohama redd, hade mörkret inbrutit. — —

Upsala-Studenternas Majfest 1865.

„Upsala är bäst“, så sjunger Glunten, och huru många äro icke de som med ett lätt vemod instämma i den bekanta strofen: „Studentens glada dar' de återkomma aldrig mer“. Men det händer ofta, att den som återser den gamla Fyris-staden för att återupplifva sina ungdomsminnen, ja den som återkommer blott några år efter sedan han lemnat universitetet, finner sig mindre väl till mods. Han saknar de sina, han finner sig icke i de förändringar som tiden medfört, och just den ständigt fortgående omsättning, som från år till år håller universitetet lika ungt, vållar att man innan kort går okänd bland ett yngre slägte, för hvars glädje man förblir främmande, hvarför man ock hemligen närer den föreställning, att den sanna ungdomen dött ut med ens egna samtida.

Många äro de som af egen erfarenhet kunna bestyrka sanningen af ofvan uttalade iakttagelser. Och hvad under, om en flygtig betraktare af studentlifvets utsida, t. ex. midt under pågående termin, icke kan finna den åder af glädje och ungdomsfriskhet, som rör sig på djupet. Det är för öfrigt ett glädjande tidens tecken att studentens hvardagslif, måhända nu mindre än förr, kan studeras under dagdrifveri. Men den som engång vill vederqvicka kropp och själ med att i fulla drag andas naturens och ungdomens vårluft, han må beskåda den gamla universitets-staden, då någon allmän högtid samlar ung och gammal under glädjens fana, det må nu vara en „lagerfest“, ett skandinaviskt studentmöte eller kanske allra helst en majkarnaval, sådan som den vi nyligen upplefvat.

De dagliga tidningarna hafva varit öfverfylda af beskrifningar öfver denna fest. Men då vi genom den plansch, hvilken såsom bilaga åtföljer detta nummer af vår tidning, äro i tillfälle att arm i arm med läsaren göra en fullständig rund bland karnavalens brokiga gestalter, så hoppas vi att tålamodet ännu kan räcka till att göra oss sällskap.

Skola vi följas åt ända från Stockholm? Vackert väder, trängsel ombord o. s. v. — allt det der kan man utantill. En ångbåtsresa är ändock alltid enformig, vädret må vara aldrig så vackert och sällskapet aldrig så godt. Låtom oss förkorta vägen med ett glas punsch på fördäck. Ändtligen äro vi framme. Det är aftonen före den festliga dagen, och den som icke är nog lycklig att hafva en käresta (i hvilket fall en serenad ovilkorligen bör arrangeras), gör bäst i att gå tidigt till hvila för att samla krafter till följande dagen.

Hvilket sorgligt uppvaknande! — „Hå, hå, himmelen är grå“ — en isande nordlig blåst hviner öfver Uplands-slätten och från de regndigra skyarna faller ett snöblandadt duggregn — Adieu, mon plaisir! — Det ser mörkt ut för dagens festliga glädje, och med tveksamhet och förstämning börjas på nationssalarne utkläädningar och öfriga förberedelser till en karnaval, som Jupiter Pluvius synes hota att totalt inhibera.

Den gästfrihet jag under förmiddagens lopp åtnjöt på flera nationssalar, vill jag icke så illa återgälda, att jag skulle tillåta mig röja toilettens hemligheter. Nej, sköna Folie, La Hitlaha, Dulcinea och hvad J allt må heta. Jag respekterar den fullkomliga illusion med hvilken J representeraden qvinlighetens behag — resten får bli en hemlighet mellan er och perukmakaren.

Luften klarnade småningom, men vinden var ännu häftig och kall. Då jag i förbifarten gjorde ett besök hos helsingarne för att på förhand taga den stora Bergsjöormen i betraktande, höll han just på att göra en profvandring kring nationens gårdsplan; men ett, tu, tre kommer en våldsam nordanpust, kilar in genom gapet på vidundret, som sväller upp, lyftar sig från marken och hotar att upp genom luften, bort öfver hafven föra hela nationen med sig till — Helsingland. Men fram åt middagen lugnade det mer och mer, luften blef varm, och kl. 3, då tåget på utsatt tid satte sig i gång, hade man den skönaste vårdag som man någonsin skådat.

Se här, tag mig under armen och låtom oss fatta posto för att möta tåget. Främst (på planschen öfverst till venster) kommer *Smålands nation*, framställande Wernamo marknad. Efter nationens fana följer „marknadsvakten“ med ett standar, hvarpå läsas orden „Wernamo marknad“. Honom följer länsmannen i full uniform och dernäst framtågar ett marknadsstånd, der åtskilliga rara saker hållas till salu. Kommer så prosten och prostinnan i bred schäs och efter dem en skara allmoge, hvaribland förmärktes en mängd förträffliga typer: en kaffegumma, en väfskedshandlare som tillika sålde siklar, slefvar, koskällor m. m., en skomakare säljande skodon, samt för öfrigt „pågar“ och „fleckor“. Härpå följde ett marktschreier-sällskap med musik, menageri o. s. v., samt slutligen två stutar med thy åtföljande pådrifvare, både till utseende och konseqvens i sin rol en af karnavalens yppersta figurer.

Här kommer den hiskliga Bergsjöormen, förevisad af ett sällskap zigenare, som fångat honom, samt åtföljd af en hop bondfolk från norra Helsingland (i nationaldrägter), hvilket hade förfärliga saker att förkunna om vidundret. Se blott de utstående röda ögonen — för resten är han gröngul i synen — hans svarta kropp är 50 alnar lång och 3 alnar i diameter. Också utgöres hans innanmäte af intet mindre än två hela nationer, nemligen *Helsinge* och *Gotlands*.

Nu möter oss *Södermanlands och Nerikes* nation med sin musikcorps i spetsen. En mängd förträffliga Bellmans-figurer gifva oss en bild af första maj på Djurgården under Tredje Gustafs dagar, och härpå följer i skiftande bilder en framställning af våra dagars Djurgårdslif: en norsk skarpskytt och en hästgardist med hvar sin piga under armen, stadsbud, kolportörer, allmoge, tunesiska ambassaden, demi-monde, eleganta vagnar o. s. v., o. s. v. Konung Carl, åtföljd af några adjutanter spränger i ett ögonblick förbi denna brokiga skara, han helsas med hurrarop och försvinner.

Stockholmarne komma. „La Hitlaha“, „det ystra skämtets gudomlighet“, går i spetsen svängande sin fana. Pierro, Folie och Polichinell åka i en vagn körd af en apa. — Sköna Folie gif mig en af dina buketter! — Tack! — Se här komma „de akademiska medborgarne från Helsingborg.“ Sällskapet utgöres af rektorn, professorn-bagaren, kommendören och riddaren Feit Becker Hvitrock, professoren-skomakaren I. N. Sulander; professoren-skräddaren Saxo-Waxlund; professoren-snickaren Dumrath Rosenspån och professoren-kopparslagaren Kalle Bultén. Från den högtidliga professors-installation, som sedermera egde rum å Polacksbacken, återgifva vi ur skomakare-professorns inträdestal följande, som så väl angifver den höjd af komisk vetenskaplighet, som utmärkte hela denna parodi. Hr professorn yttrade bland annat:

„Skomakerivetenskapen är ingalunda den yngsta bland sina tusenåriga systrar. Den härstammar från de trakter, der menniskoslägtets vagga stod, från Österländet. Den kinesiske kejsaren Schang-Hej-Duk ville bestraffa en af sina hofmän med dunk på fotsulorna; mannen konstruerade genast ett par sandaler. Uppfinningen blef europeisk, och man hade redan i några tusen år njutit deraf, då ett snille, hvars namn tyvärr ej gått till efterverlden, gaf ritning till de stöflar, hvarmed Israels barn gingo öfver Röda Hafvet. Det tros de varit af smorläder. Jonathan Syl, hofskomakare hos konung Magnus Barfot i Norge var den förste och siste, som kunnat göra stöflar, som ej förorsaka liktornar, hvarför ock kon. Magnus omtalas såsom en ovanligt skön man. (Se Ekelunds Hist.). Det är denne odödlige Syl, som af många forskare anses såsom grundläggare af konsten att skära till i växten, hvilken ännu är en af skomakeriets och skrädderiets vigtigaste hjelpvetenskaper. Liksom diktkonstens produkter kunna indelas i episka, dramatiska, lyriska och erotiska, så ock skomakeriets. Ligger ej en hel hjeltesaga i den besporrade ridstöfveln, och bo ej kärleksgudar i hvarje snörhål af den sidensko, som i dansen omsluter den skönas fot! Om hvilka scener af dramatisk effekt påminner icke toffeln! Det lyriska elementet är ej så väl representeradt; men herdar och herdinnor bruka ju också gå barfota.

„Rikedomen och mångfalden af vetenskapens praktiska resultater behöfva knappt påpekas. Bland konstverk af högre ordning nämna vi endast Abu Kassems tofflor och Lyckans galoscher. Mellan mokasiner och den kinesiska toffeln, hvars blotta åsyn kommer mandarinens hjerta att klappa, ligga tusental af species.

„Såsom en gren af den statsekonomiska disciplinen har skomakeriet sin statistik. Den ger vid handen, att i Ryssland förbrukades vid tidpunkten af slaget vid Narwa oerhördt mycket skosulor, äfvensså upplyses man att skoslitningen är starkast vid vissa perioder. Man har observerat i Upsala om onsdagar och lördagar.

“Föranledd af uppriktig nitälskan för den studerande ungdomens seder och af personlig erfarenhet, får jag slutligen hos Hans Praktfullhet, Universitetets Rektor anhålla, att han måtte verka för en minskning i krogarnes antal. På det att den tid, som ungdomen tillbringar på schweitzerier och värdshus, ej måtte gå förlorad, föreslår jag att alla föreläsningar hållas derstädes.“

Det kunde vara roligt nog att höra äfven de öfriga professorerna, men vi få ej längre uppehålla oss med dem.

Tåget fortskrider. Här komma åkande i en vagn Lord Snobbington med den franska aktrisen m:ll Celie vid sin sida. Lorden isynnerhet är en förträfflig typ. Derefter följa Don Quixote af La Mancha, Sancho Panza och Dulcinea af Toboso, alla tre till häst; derpå en norsk skarpskytt och en kanonier promenerande med några stockholmsjungfrur. Se här kommer en af karnavalens glanspunkter, ett konstberidarepar. Se med hvilken säkerhet, styrka och vighet damen gör sina vågsamma evolutioner på hästryggen — se så min lilla vän rodna icke, hon har ju i manègen sett detsamma många gånger. — Vidare: doktor Dulcamara, som med outtömlig svada utför sin rol; turkar, turkinnor, greker, grekinnor, skottar, alla i nationaldrägter; lady Snobbington med en liten färgad pudel i skötet och den italienske sångaren signor Antonio vid sin sida; Faust och Mefistofeles åkande i samma vagn, den senare med afsky brännande professor Boströms skrift mot helvetesläran, men med förtjusning läsande biskop Beckmans försvar för densamma; till slut ett menageri i en stor pinnvagn.

Göteborgs nation i förening med *Kalmare* nation framstälde kontraster mellan *förr och nu*. Man såg der narren och tidningspressen; munken och presten; student från 17:de och student från 19:de seklet; piga från 18:de och piga från 19:de seklet; trubaduren och poeten; astrologen och psykografören; spartanen och blankoryttaren, den förre förande på en vagn, ej utan ansträngning dragen af ett par oxar, en mycket lång kista, på hvilken stod skrifvet „25 Rdr spartanskt mynt“, den senare en nonchalant herre till häst ströende omkring sig vexlar på millioner. Vidare: Julius Caesar och Napoleon; samhället friskt (en dalkulla) och samhället sjukt (en demi-monde-dam) o. s. v.

Här möter oss *Uplands* nation framställande den nordiska mytologiens gudomligheter och lägre makter. Gudatåget öppnas af trenne valkyrior, derpå följer Odin — hans Sleipner har visserligen icke mer än fyra fötter, men för öfrigt är guden till gestalt och drägt sådan han efter sagorna blifvit i konsten afbildad: gyllene rustning och purpurmantel, en korp sittande öfverst på skölden, den andra på hjelmen, här och skägg silfverhvita, böljande i rika kraftfulla lockar. Denna drägt är som sig borde den dyrbaraste och mest artistiskt fulländade på hela karnavalen. Efter Odin följer hans gemål Frigga, vidare Thor med sina bockar och Freja med sina kattor, Frej, Balder och Nanna, Brage och Iduna, Vidar, Höder och Loke, galten Sehrimner, geten Heidrun, Einheriar, Heimdal, Hel, Fenrisulfven, Midgårdsormen samt slutligen de tre nornorna, Urd, Verdandi och Skuld, stödda mot Urdarbrunnen. Allmänt uttalades den mening, att Uplands nation, betraktad som ett helt, vann priset bland alla nationerna.

Westgöta nation föreställer ett schackspel. Konungarne och drottningarna framträda ståtligt i kronor och hermelinbeprydda mantlar; ena parets röda på för öfrigt svart drägt, andra parets blåa på hvit drägt. Konungarnes och drottningarnas släp bäras af löparne som pager. De särskilda pjeserna bära naturligtvis sitt konungapars färger. Det hela är af en synnerligt god effekt.

Här kommer en serie grupper och personnager ur den olycklige riddarens af la Mancha historia. Främst två spanska riddare till häst, derpå tre vandrande riddareromaner, sedan på sin Rosinante Don Quixote sjelf, en sann bild af den sorgliga skepnaden, vidare en förträfflig Sancho Panza på en verklig åsna, värdshusvärden, väderqvarnarna, kardinalerna, barberaren, Dulcinea af Toboso, spanskt bondfolk, allt i trogna kostymer m. m. m. m. Det är *Vermlands* nation som så väl genomfört detta ämne.

Nu möter oss *Östgöta* nation, i brokig blandning återgifvande en karnaval i Rom. Vi se här i sju skilda vagnar, typer ur det gamla pantomimspelet, Arleqvin, Colombine, Pulcinello m. fl.; utländska sjömän; en modellfamilj; en principe jemte kavaljer båda i dominos; en skinande rödklädd kardinal; en engelsk turist-familj; samt slutligen en mängd karaktersmasquer och italienskt bondfolk. Anblicken af tåget är synnerligt liflig, och för att troget likna den italienska förebilden kastas från vagnarne blomsterbuketter och confetti, bestående af mjöl och gryn, ett skämt som vår nordiska publik väl icke förstår, men mycket tålmodigt fördrager.

Äfven *Norrlands* nation föreställer en karnaval i brokigt hvimmel. Främst går en vildman föreställande Lapplands vapen. Men se hvilken förtrollande syn! Se Oberon, Titania och Puck — nej det är intet karnavalsupptåg, det är i verkligheten elfvornas hof, som träder fram der ur skogen och i vårsolens skimrande glans skrider fram öfver fältet för att deltaga i ungdomens glädje. Aldrig har rampen åt scenens gestalter förlänat ett så illusoriskt ljus, och aldrig har Skakespeare sjelf, oaktadt han var van att se sina qvinnogestalter framställas af gossar, tänkt sig ett så älskvärdt bedårande af våra sinnen som denna Titania vid Oberons sida.

Och nu till sist *Westmanländingarne*, som framställa sin hembygds vigtigaste näring, bergshandteringen. Nationens fana bäres af ett bergstroll, hvarefter följer Westmanlands vapen, tre brinnande berg; Dalarnes vapen två korslagda pilar; en stångjernssmedja med smeder och hammaren i full gång; en masugn med sin masmästare; en grufva med sitt malmuppfodringsverk. Efter grufvan åker en Fernebobonde med sitt stångjernslass, ifrigt sysselsatt med sin matsäck och sin lilla bränvinsknatte. Man kan icke tänka sig en i ord och åthäfvor mera konseqvent hållen figur än denna bonde, som ständigt hade omkring sig en talrik samling, hvilken han oafbrutet höll vid en högljudd munterhet. Här kommer i en vagn brukspatronen med familj, i en annan vagn prosten med familj, vidare inspektoren, länsmannen, spelman, brudfolk, en korpral, drängar, pigor, dalfolk m. m., allt under munter sång och högljudt glam.

Nu är tåget slut. Låtom oss blanda oss med de glada grupperna, låtom oss besöka de skilda nationerna i deras granrisbaracker, låtom oss betrakta den glada solbelysta taflan i sin helhet och låtom oss, när allt är slut, erkänna att vi sällan i vårt lif haft så roligt.

Krönika.

Frihetsdagen den 17 Maj har detta år såsom alltid med fröjd och gamman firats i Norges hufvudstad. Kanondunder, flaggningar, processioner till den s. k. Kroghstötten, samt tal och skålar i studentföreningen, hafva tolkat norrmännens förtjusning. Såsom talare har Vinje väckt utomordentligt bifall, och med den mest spända uppmärksamhet har man afhört en disputation mellan honom och den store skalden Björnstierne Björnson rörande ett estetiskt ämne af största vigt. Hos oss åt man på Hasselbacken en entusiastisk middag till firande af vårt brödrafolks stora glädjedag, och tal och skålar voro naturligtvis „för dagen“.

I Danmark grämer man sig mycket öfver det sorgliga öde, som drabbat den rent danska befolkningen i de afträdda hertigdömena. Den stackars allmogen i dessa trakter utpekas af tyskarne såsom ogudaktig, emedan den försummar den allmänna gudstjensten. Då man besinnar att de prester, som efterträdt de förra herdarne i dessa församlingar, med svårighet kunna göra sig begripliga för danskar, tyckes en dylik försummelse vara ganska naturlig för ett vanligt bondförstånd. Såsom prof på de tyska själasörjarnes första, blyga försök i danska språket anföras sådana uttryck som: tillåt oss våra skulder, och: förgifver Edra ovänner, och det är icke en dansk, som sålunda framhåller tyska löjligheter, utan Kölnische Zeitung nämner allt detta i en artikel, som hedrar dess fördomsfrihet. Rörande hertigdömenas öde för framtiden, är man alltjemt i samma ovisshet; man tror sig blott veta, att ständerförsamlingen, när den sammankallats, skall rösta på Augustenburgaren såsom ländernas styresman. Med honom vilja imellertid stormakterna icke underhandla, utan kifvas sinsimellan om procedurer vid en slutuppgörelse, som, genom all denna småaktighet, aldrig tyckes kunna blifva färdig. Sålunda trassla de diplomatiska trådarne alltmer in sig i hvarandra, och är det att befara, att resultatet får en stor likhet med den gordiska knuten.

Vår tids Alexander, som icke är stor, har nu visserligen entledigat Murawieff från guvernörskapet öfver Litthauen, men på det sätt att han gjort den gamle syndaren till riks-grefve och tillika skickat honom ett handbref fullt af de mest varma uttryck af nådig ynnest. Man skulle kunna föreställa sig att Polens plågoris varit en Richelieu eller en Oxenstierna, så hänförd tyckes kejsaren af beundran för sin trogne tjenare. En sådan entusiasm bör då åtminstone icke kunna blifva „portatif“, om man med detta ord menar „lätt att bära“. Afsändandet af ett dylikt bref från en fransk stad anses i Journal des Débats såsom en förolämpning mot franska folket. Då en Murawieff sålunda belönas, undras hvad den tappre Canrobert tänker om de många ordnar, han från samma hand erhållit.

Fransmännens kejsare anses nu snart skola återvända till sin hufvudstad. Visserligen hyllas han af både trogna och otrogna undersåtar i Afrika; men hans trogna undersåtar i Paris hafva deremot genom „strikes“ och andra ledsamheter lockat honom tillbaka till Europa. Om prins Napoleons tal vid Ajaccio-festen vill Monitören icke berätta ett ord. Prinsen talade nemligen ur samma frisinnade ton, som han länge anslagit — om af hjertat, lemna vi derhän. Vid minnesfesten öfver den store despoten visade man alltså liberalitet. Så mycket mindre liberal var man, då Florenz firade den store skaldens minne. En grupp, föreställande Victor Emanuel och Garibaldi, fick ej utställas till åskådning. Sålunda sårar man i Italien ofta den ädle frihetshjeltens hjerta.

I Amerika fortsättas ransakningar och förföljelser. Harolds bekännelser göra att allt flera anses såsom hans medbrottslingar. Om angrepp mot Mexiko gå åtskilliga rykten i svang, och franska tidningar tala ur hög ton med afseende derpå. Men man hoppas att den kloke Seward, som nu tillfrisknat, skall afstyra alla vidare krigsrörelser. Bland sydstatsgeneralerne är Kirby numera ensam under vapen.

I vårt kära fädernesland sågar man sig utanför Umeå genom halfalns-tjock is, under det man i Stockholm svettas under tjugufem graders värme. Ovan vid ett sådant solljus i maj månad, smyckar sig den sköna hufvudstaden i den herrligaste vårskrud, och sällan ha vi sett den så vacker som nu. I synnerhet ser den lilla täcka Nybroviken bra behaglig ut, der den i maklig ro hvälfver sina glittrande vågor, utan att ana att den kanske snart skall bli lika torr som de tidningsartiklar, med hvilka man kämpar för eller mot dess existens. Måtte den rasande banken af fyllnadsifrarne anses såsom ett varnande järtecken!

Djurgårdsteaterns brand var utan tvifvel det praktfullaste skådespel detta Thalias tempel någonsin erbjudit. Sällan ser man något grannare än den vackra byggnaden, då taket instörtat och en ofantlig eldmassa, ostörd och majestätiskt lugn, höjde sig lodrätt mot himlen. Elden kastade sig sedan in i de kringstående ungträden och sprakade i deras nylöfvade grenar, och brandsprutorna anlände ungefär i det ögonblick, då hela teatern på en gång sjönk i aska. Den olycklige direktören Roos har blifvit föremål för allmänt och lifligt deltagande, och vi hoppas att hans pekuniära förlust, genom subskriptioner och andra hjelpmedel, skall ersättas. Några närmast brandstället boende personer fingo den förargelsen att se en mängd möbler och husgeråd, hvilka elden helt och hållet skulle hafva skonat, förstöras under olycksbringande bergnings-nit genom „räddande englar“ af särdeles tvetydig beskaffenhet.

Man sade om en af det Harmoniska sällskapets förra konserter, att den var nästan vackrare att se än att höra; men utan att vid samma sällskaps sista representation på något sätt vilja nedsätta ögats njutningar, måste vi likväl denna gång gifva priset åt hvad örat förnam. Då det antagits som rätt att applådera endast artister ex professo, är det blott genom ett sorl af beundran, som allmänheten, vid detta musikaliska samfunds soiréer, får yttra sitt bifall, och ett sådant flög mången gång genom den öfverfyllda salongen denna afton, då Beethoven och Haydn, begge värdigt tolkade, täflade om åhörarnes förtjusning. Sällskapets medlemmar skiljas nu åt att sjunga hvar för sig under de sköna sommardagarne, men hjertligt önska vi, att de äfven för nästa höst och vinter måtte samlas, att lika oegennyttigt och varmt idka den sköna, den glada konsten, ty att ett sådant musiksamfund finnes här, är för vår stad lika mycket en heder som ett nöje.

M:r d'Arnoult har allmänt beundrats vid sina spirituella, fransyskt qvicka och fint framställda föreläsningar, och är det egentligast vid afvikelserna från ämnet han skördat det lifligaste bifall. På operan har Lucrezia Borgia efterträdt Lucie, men med föga framgång. Vi höra visserligen till dem som anse att man för strängt bedömer både Donizetti och Schæfer, men att teaterdirektionens val var mindre lyckligt medge vi gerna. Fru Michaeli, som genom sin beundransvärda sång ensam gjutit lif i den eljest matta framställningen, har i dessa dagar emottagit en välförtjent, välment och i det hela rätt lyckad hyllning.

Tivoliteatern och herr Rappo med trupp sysselsätta den Djurgårdsbesökande allmänheten. Den senares prestationer utföras så skickligt, att man med förvåning känner sig road deraf.

Teater och Musik.

Om vi undantaga *Il Furioso nel isola di San Domingo*, så är väl *Lucrezia Borgia* den relatift klenaste af de många *Donizettis* operor, som vi varit i tillfälle att höra. Vi vilja icke neka att här finnes en ganska rik fond af melodier, men dessa lekande och smekande motiver passa icke så synnerligen väl tillsammans med den allvarsamma, ja fasansfulla handlingen i den efter *Victor Hugos* sorgespel arrangerade operatexten. En perla eger dock denna partition. Vi mena trion i andra akten mellan Lucrezia, hertigen och Gennaro. Den är lika melodiös, som karakteristisk och väl arbetad. — Men när nu detta enda rätt vackra moment (såsom händelsen är på Kungl. Teatern) genom Gennaros obehagliga skrik göres fullkomligt onjutbart, så har man egentligen icke mycken ersättning för att, försakande en vacker vårafton, i flera och tjugu graders värma hafva stängt in sig i en qväfvande atmosfer.

Hvad vi här sagt gäller dock hufvudsakligen kompositionen, ty det vore lika orättvist som otacksamt att icke erkänna och till sitt fulla värde uppskatta den talent och de med framgång krönta bemödanden, som de spelande (med ett enda undantag) lade i dagen.

Fru *Michaeli* (Lucrezia) är, derom äro vi alla ense, en högst framstående talent, och man kan naturligtvis på förhand vara öfvertygad att det parti, hon utför, skall vara värdigt och väl hållet samt mästerligt sjunget. Vi våga dock en liten anmärkning mot Fru M:s otydliga artikulation.

Åt Herr *Behrens* hafva vi ej annat än odeladt beröm. Så i sång som spel var han en ståtlig Alfonso, som kunde försvara sin plats vid sidan af det första vi i den vägen hört och sett.

M:ll *Lublin* (Orsini) gjorde oss mycket nöje. Hon tog sig väl ut i sin manskostym och förde sig med ledighet och nobless samt sjöng sin dryckesvisa i sista akten med berömvärd verve och elegans.

Herr *Schæfer* (Gennaro) gaf deremot ytterligare stöd åt hvad vi vid ett föregående tillfälle redan antydt; att om naturen ock rikligen utrustat honom i vokalt hänseende, den deremot icke begäfvat honom med den musikaliska instinkt och sans, hvarförutan ingen kan blifva sångare, åtminstone i egentlig mening. Som nu är, kan man icke medge att Hr S. sjunger; han hostar och skriker, och vi kunna försäkra, att det är allt, utom vackert.

Med undantag för ett par små distraktioner, gick operan rätt väl tillsamman. Den temligen väl besatta salongen tycktes det oaktadt, att döma efter de sparsamma bifallsyttringarna, icke vara synnerligen interesserad.

Ljumheten.

Jag klagar ej på köld och hetta,
Änskönt de röra upp mitt blod,
Ty jag kan frysa, jag kan svetta,
Men dock ha' hurtigt lefnadsmod —

Nej, öfver *ljumheten* jag klagar,
Som litet af dem båda stjäl;
I alla mina lefnadsdagar
Den fyllt med vämjelse min själ.

Ej *sörjande*, men alltid trumpen,
Ej *glad*, men resignerad blott;
För trög att göra *ondt*, för lumpen
Den är att kunna göra *godt*.

För *trång* att nå'nsin kunna fatta
En känslas vidd, en tankes höjd,
Och dock för *rymlig* till att skatta
Det ringa, som kan gifva fröjd.

För *hög* att brottets afgrund nalkas,
För *låg* att dygdens höjder nå;
Den ej af ångrens tårar svalkas
Kan dock i renhets ej sig två.

För andras smärtor *halft* den ömmar,
Men *halft* dem glömmer innan kort;
För *drömda* qval dess tårar strömmar.
För *verkliga* blir ögat torrt.

På *eget väl* den just ej tänker,
Men lagar likväl alltid så,
Att *allt det bästa* lifvet skänker
Dess arfvedel förblifva må.

Så går den trygg, i alla länder,
En pharisé, med sansadt skick,
Och värmens publikaner sänder,
Ifrån sitt lugn, en ömkans blick.

När, en gång, domsbasunen skallar,
Och menskligheten lyder, stum,
Den röst, som till dess plats den kallar —
O *Ljumhet*, hvar är då *ditt* rum?

Anna Carlsdotter.

Sjömannens Afsked.

O! adjö och farväl,
Alla *krabbor* i land!
Nu tar sjön mig om hand;
Och från Mälarens strand
Styr jag ut lite grand,
För att vädra min själ,
För att bada min kropp
Uti vågornas dopp.

Jag har legat här nog,
Och min dag har gått fram
Som ett skepp, som har vind,
När det frusar för bog.
Frisk och röd blef min kind
Hos en skepparmadam,
Som höll spisning och krog —
Men si! menniskan dog!

Det förstås, man skall dö,
Om man sträfvar på sjö
Eller rotar i land;
Om man traskar i snö
Eller het som en brand
Trampar öknarnas sand.
Är man arm eller rik,
Skall man en gång *stå lik*.
Generös eller njugg,
Det gör aldrig ett dugg.

Ser man ut som ett lam,
Eller värre än skam,
Är man Kung eller Czar,
Är man fri eller slaf,
Har man alltid sin graf,
Fast man inte vet hvar —
Frid med *Tuppens* madam!

Nu välkommen, o vår,
Med din värme och sol!
Jag mår bättre i år,
Än jag mådde i fjol,
Då jag kom hem till jul
Från en blidare zon,
Rik på pengar, men gul
Som en gammal citron,
Torr och skrumpen och ful.

Vintern gjorde mig godt;
Nu har hyra jag fått.
Jag är kry som en vind,
Jag är lätt som ett dun,
Jag är knubbig och trind
Om båd' mage och gump.
Jag är stark som en pump
Och *bardun*.

Vi ha lastat på Hull.
Vi ha fått proviant
Och klarerat i tull;
Och kapten heter Brandt,
Mycke snäll och galant,
Undersätsig och fast,
Och har ruff och respekt;
Håller snyggt som en qvast —
Annars snarlik i hast
Klöfverknekt. Om ursäkt!

Han har haft äfventyr,
Han som andra, gunås,
Som på verldshafvet styr!
Han blef gift, det förstås,
Med en engel så blyg.
Han var kär som en tok:
Hvad den kärleken är
För ett surr och besvär,
För ett helvetestyg,
Då man inte är klok —
Uj! det känner jag nog!
Jag ger kjortlarna hin.
Men att frun från sin man
Rymde bort med en ann
Och i Petersburg dog —
»Hör ej hit, sa' Platin.»

Det är tjugu år sen.
Tiden rullar med fart,
Som man känner förut.
Men jag gillar kapten
I hans fasta beslut
Att ej *gilja så snart*.

Nu är lotsflagg i topp.
Nu skall ankaret opp.
Det är just mitt humör!
Vi ha ångbåten för,
Som skall dra oss till sjös
Ifrån stadslif och gräl,
Ifrån *stadsgård* och möss,
Ifrån krogar och stop.
Jag hör styrmannens rop:
»Kasta loss!» — O, farväl,
Alla *krabbor* i land!
Nu tar sjön mig om hand.
O, farväl, sköna fädernestrand!

E. S—dt.

Hvarjehanda.

— LÄRDOMENS MISSTAG. En student, som för en tid gifvit juridiska fakulteten i Paris på båten och tillbragte sina ferier på landsbygden, hittade på några temligen utplånade bokstäfver på kanten af en brunn. Han kopierade skriften och skickade sitt „arbete“ till hr Charles Weiss, en lärd som tillbragt sitt lif med att, *gratis pro Deo*, skrifva artiklar i universallexika. Vår student anhöll att den lärde bibliotekarien skulle tolka inskriften, som ansågs vara bortnött af tidens tand. Efter många funderingar och lärda studier kom Weiss till följande resultat, hvilket finnes antecknadt i en biljett, som ännu finns i en autografsamlares händer och lyder:

“Som den ifrågavarande stenen hittats vid en af de många brunnar, som romarne gräfde, antager jag att inskriften skall läsas på följande sätt:

R E S . . . *publica*
E R . . . . *igere*
V O . . . . *luit ad*
I R . . . . *rigandum*“.

Två dagar derefter fick Weiss följande biljett: „Sekreteraren hos kommunens maire, J. B. Tournery, tror att ni icke fullt riktigt uttydt skriften på stenen, utan att der står: RESERVOIR“. Vår gode pappa Weiss skrattade rätt godt deråt. Det var hans lycka, att han tog saken lätt och sjelf omtalade den lilla historien.

— DEN BERÖMDASTE FÄKTMÄSTAREN i Paris, Grisier, har nyligen aflidit efter två dagars sjukdom. 73 år gammal. Han var son till en pariser köpman. Vid en jemförelsevis ganska tidig ålder visade han synnerliga anlag för fäktkonsten genom några lyckliga dueller och egnade sig sedan fullständigt åt denna konst, sedan han varit med om några förpoststrider under de Hundra Dagarne. År 1825 reste han genom hela Europa och uppehöll sig sedan hela tio år i Petersburg, der han anställdes vid den kejserliga ingeniörcorpsen och inrättade en simskola — ty han var äfven skicklig simmare — på kejsar Nikolai befallning. Efter sin återkomst till Frankrike utsågs han till lärare för Ludvig Filips barn och blef tillika utnämd till lärare vid Conservatoiren. Hans fäktsal var en af de bekantaste i Europa, och det finns väl icke många som varit i Paris och icke besökt den. Efter kejsardömets återställande fick han bära titeln af det kejserliga husets fäktmästare. Han var riddare af hederslegionen. Alexander Dumas, som omtalade honom i nästan alla sina romaner, hade gjort hans namn bekant äfven bland folket.

— En beskedlig prest beledsagade en lifdömd till afrättsplatsen. — „Hvad du är lycklig, min son, som i afton får spisa din måltid tillsammans med englarne“, — sade presten. — „Åh, i sådant fall afstår jag gerna min plats åt er.“ — „Ditt anbud är godt, men det är fastedag i dag, och derför kan jag ej antaga det.“

SCHACK.

Uppgift 29.

Af G. DE BOER, Heerenveen, Holland.

Svart.

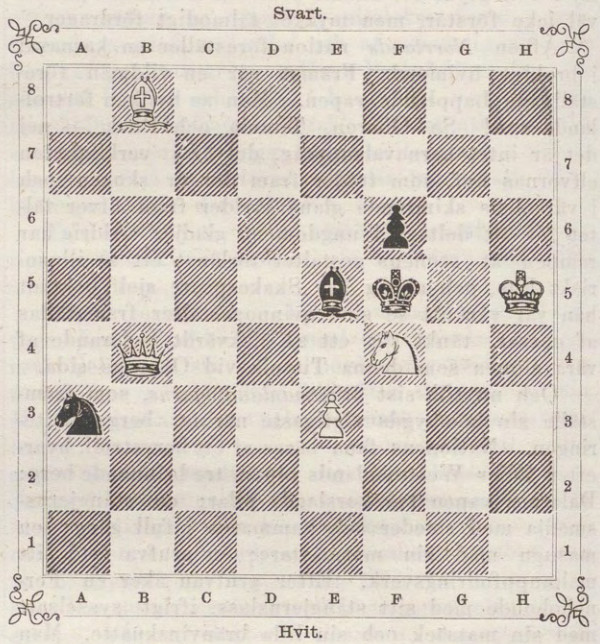

Hvit.

Hvit börjar och gör matt i andra draget.

Lösning af uppg. 21 i n:r 17 (29/4).

1. Tg5—g4†, Kf6—e5; 2. Db3—c4 och 3. Dc4—f4, c7 l. Se3—c4:‡. Insänd af *A. Götlin* 30/4, *A. V. Hallongren*, *R. Sahlberg*, *Hfm*, *C. L—t*, 1/5, *A. W. Strehlenert* (Jönkpg 2/5), *M. N.*, *L—n* (Borås & K.), *C. Wennberg* (Jönkpg & Odensjö) 6/5, *P. M. Lundell* (Söderkpg & B. 8/5), *Lolo* (Upsala 10/5), *P. D. Felldin* (Enkpg 12/5).

Uppgift 30. Af TH. M. BROWN.

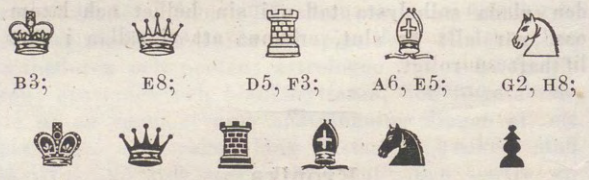

B3; E8; D5, F3; A6, E5; G2, H8;

E4; H1; A2, H4; A3; C2; C6, D6, F2, G4.

Hvit börjar och gör matt i andra draget.

Brefvexling.

A. L. (Söndfjord i Norge): Af de sända uppgifterna har den ena (Kg8, d4) ett dubbelspel från 2:dra draget; den andra (Ka5, c5) synes felfri och skall användas.

Albicilla (Uddevalla 18/5): R. 23—26.

T—m (19/5): R. 23, 24. — A. ANDERSSEN, den store schackmästaren, är icke dansk (ännu mindre densamme som sagoförfattarn, hvilken heter H. C. A.), utan preussare och f. n. professor i matematik i Breslau.

P. M. L. (Söderkpg & B. 20/5): R. 22, 25. — Er uppg. n:r 1 har bilösningen 1. L—e4, 2. L—(d3), 3. T—(g6)‡; n:r 2 är utan fel och — svårighet.

Conrad (Mariefred & S. 20/5): R. 28; F. 25.

a. (22/5): F. 28 (1. „ Ke5—d4 o. s. v.)

Lolo (Upsala 23/5): R. 25, 26 (ena var. ett drag för lång), 28. Skulle 27 vara så svår? — I ert 3-dragsmatt (Ka3, b5) finnes på 1. „ Se5—b3: ett dubbelspel (gör dock mindre); i den andra uppg. qvarstår, trots den gjorda ändringen, en lösning i 3 drag: 1. d3†, [K—b5]; 2. S—a3† o. 3. S—b6‡.

W. M. (23/5): R. 24. Eder önskan, att vi för de tre följande månaderna helst måtte ge lättare „sommarproblemer“, torde nog delas af flere, och vi skola se till hvad vi kunna göra; men — variatio delectat.

Till svar på åtskilliga framställda tvifvelsmål meddelas den försäkran att uppg. 27 af J. G. S. är fullkomligt riktig och lösbar i 4 drag.

Den 24 maj. J. G. S.

Bref med lösningar, förfrågningar eller annat rörande denna schackafdelning — hvilka i tidningen besvaras — sändas antingen till J. G. Schultz, Stockholm, Skärgårdsgatan N:o 10, eller till

Redaktionen af Ny Illustrerad Tidning.

☛ Med dagens nummer följer såsom bihang en plansch föreställande Upsala-Studenternas Majfest 1865.

IWAR HÆGGSTRÖMS BOKTRYCKERI.

NY ILLUSTRERAD TIDNING.

№ 22]. Utkommer hvarje Lördag. Stockholm den 3 Juni 1865. 12 Rdr årgången. [1a Bandet.

Innehåll: Sofiero, Prins Oscars villa vid Helsingborg (illustration). — Axel Gustaf Gyllenkrook (med porträtt). — Kalevala, af E. v. Q. — En afton i Cæsarernas palats. — Råby Räddningsinstitut (illustration). — En jernvägsdressin (illustration). — Djurgårdsteaterns brand (illustration). — Konstexpositionen i Paris. — Kronika — Litteratur. — Hvarjehanda. — Charad. — Schack.

Axel Gustaf Gyllenkrook.

Den lefvande tron ser i all naturen endast skaparens sköna verk och visar genom oskrymtad menniskokärlek, att hon främst i naturen älskar den som skapades med förnuft och fri vilja för att blifva Guds afbild.

En sådan kärlek till naturen, en sådan menniskokärlek förlänade andens adelsbref åt den svenske ädling, som nyligen vid 82 års ålder slutade sin jordiska vandring.

Axel Gustaf Gyllenkrook föddes den 14 Juli 1773 på herregodset Björnstorp i Skåne. Föräldrarne voro majoren frih. A. Gyllenkrook och hans maka, den vittra och snillrika grefvinnan Charlotta Christina Mörner. General-löjtnant Axel Gyllenkrook, Carl XII:s trogne följeslagare, var hans farfars far.

Efter att hafva studerat vid Lunds universitet och sedermera genomgått krigsakademien vid Carlberg tog Gustaf Gyllenkrook officersexamen år 1800. Men redan år 1807 tog han afsked ur tjensten, efter att imellertid hafva avancerat till ryttmästare. Det öfverensstämde bättre med Gyllenkrooks lynne att få ostörd egna sig åt förvaltningen af sina gods, åt naturens studium samt åt den omfattande och varmhjertade välgörenhet, som under hans långa lefnad varit föremål för hans verksamma omsorger icke mindre än för hans storartade frikostighet.

Bland naturvetenskaperna var isynnerhet zoologien hans mest älskade sysselsättning, och redan tidigt började han på sitt Björnstorp grundlägga de samlingar som sedan intogo ett så betydande rum vid sidan af andra sådana i Sverige, hvilka han för öfrigt lika nitiskt bidrog till att rikta.

Det är icke här plats att uppräkna alla detaljerna af en så omfattande och långvarig verksamhet i vetenskapens tjenst. Under förtrolig vänskap och samverkan med vetenskapsmän sådana som Zetterstedt, Nilsson, Fries, Sundevall med flera, samt genom frikostiga understöd till forskningsresor såväl i eget land som vidt aflägsna länder var han en mäktig häfstång till naturvetenskapens befrämjande på en tid, då sjelfva staten ännu gjorde så få uppoffringar i denna riktning.

Men ännu mer utmärkte sig Gyllenkrook såsom en outtröttligt verksam menniskovän. Och såsom sådan vilja vi, heldre än att uppräkna alla af honom stiftade och understödda välgörenhets-inrättningar, karakterisera honom genom några förtroliga drag ur hans enskilda lif.

Under de sista 30 åren hade friherre G. Gyllenkrook bott i Lund i ett anspråkslöst enväningshus, förut tillhörigt kanslirådet Math. Norberg. Comfort och gästfrihet saknades här aldrig, men öfverflöd och prål voro bannlysta från det fridfulla hem, som Gyllenkrook och hans ädla maka friherrinnan Magdalena Fock här beredt sig på äldre dagar. Med ganska betydliga inkomster af mannens stora fideikommissegendomar Svenstorp och Björnstorp samt hennes ärfda $^1/_3$ af Svartå bruk i Nerike saknade penningen för dem allt annat värde än såsom medel att dermed sprida välgerningar och bereda medmenniskors väl. En utflygt på några månader hvarje år till de sydligare länderna hörde till de gamles diet, men de hade alltid med sig på resan sina för likars nöd ömma hjertan, hvarpå otaliga prof skulle kunna anföras. Äfven här blefvo de värnlösa barnen icke glömda. Så hände sig en gång, att Gyllenkrook under en utfart på Seland påträffade en gråtande fattig gosse, som han upptog i sin vagn, och erfor dervid att gossens fader föregående dag dött, och att gossen nu var på väg att derom underrätta en moster några mil derifrån. Dermed var den gossens lycka gjord. Den svenske baronen lät uppfostra det fattiga barnet vid skolan och universitetet, tills han med betyget laudatur fullländat prestkursen. — Under sommaren 1836 vistades baron Gyllenkrook på Helgoland, då under en stark storm en fattig fiskare omkom, efterlemnande enka och 2:ne unga värnlösa söner. Då han 15 år derefter ånyo besökte ön och flere båtar lade till vid ångfartyget för att afhemta passagerare, förde en af dessa båtar en vimpel, hvarå man läste namnet „Gustaf Gyllenkrook“, och på tillfrågan om anledningen dertill berättade de två unga sjömännen, som egde båten, att de ditsatt det namnet för att dermed hedra en välgörande svensk herre, som vid deras faders död skänkt dem så mycket penningar, att de med öfverskottet kunnat låta bygga båten. — På Neapels gator köpte Gyllenkrook en dag några frukter af en trasig lazaron-pojke, hvilken följande dag åter antastade den vänlige mannen och då frågade, om han icke skulle vilja bese ett visst kungligt slott, der gossens onkel var vaktmästare och dit han erbjöd sig att följa honom. Förslaget antogs, och följden af samtalet imellan baronen och vaktmästaren blef att den lille lazaronen från den dagen förvandlades till en välklädd skolpilt. Många år derefter erhöll baron G. ett med Neapels poststämpel försedt bref, hvilket han anmodade en språkkunnig vän att dechiffrera. Den forne tiggargossen, numera officer i sin konungs armé, tackar deri sin största jordiska välgörare, som, från den dagen de sammanträffat hos onkeln, sörjt för den värnlöses uppfostran, kläder och föda, samt underrättar honom, att han nu gift sig inom en aktad familj.

Hans Råby blef på senare åren centrum för all hans omtanke och hans varma barnkärlek. Den milda och rent af faderliga behandling, som här användes på en skara af samhällets parias, har visat en verkan, som få vågat anse möjlig. Hvarje dag, så vida sjukdom icke hindrade, besökte han stället och medförde då merendels en korg med hvetebullar, äpplen eller dylikt, hvarmed han undfägnade sina skyddslingar. Bland belöningar bestod en deruti, att gossen efter två års klanderfri vistelse på institutet erhöll baronens porträtt, som upphängdes öfver gossens säng. Att detta porträtt borttogs eller vändes med bilden mot väggen, var en svår straffgrad; men en ännu svårare var att icke i sin tur få tillbringa en dag inne i staden hos baronen, hvilket eljest förekom ungefär hvar femte vecka, då alltid två i sender tillbragte hela dagen i baronens omedelbara närhet, dervid de alltid äfven i närvaro af andra gäster fingo

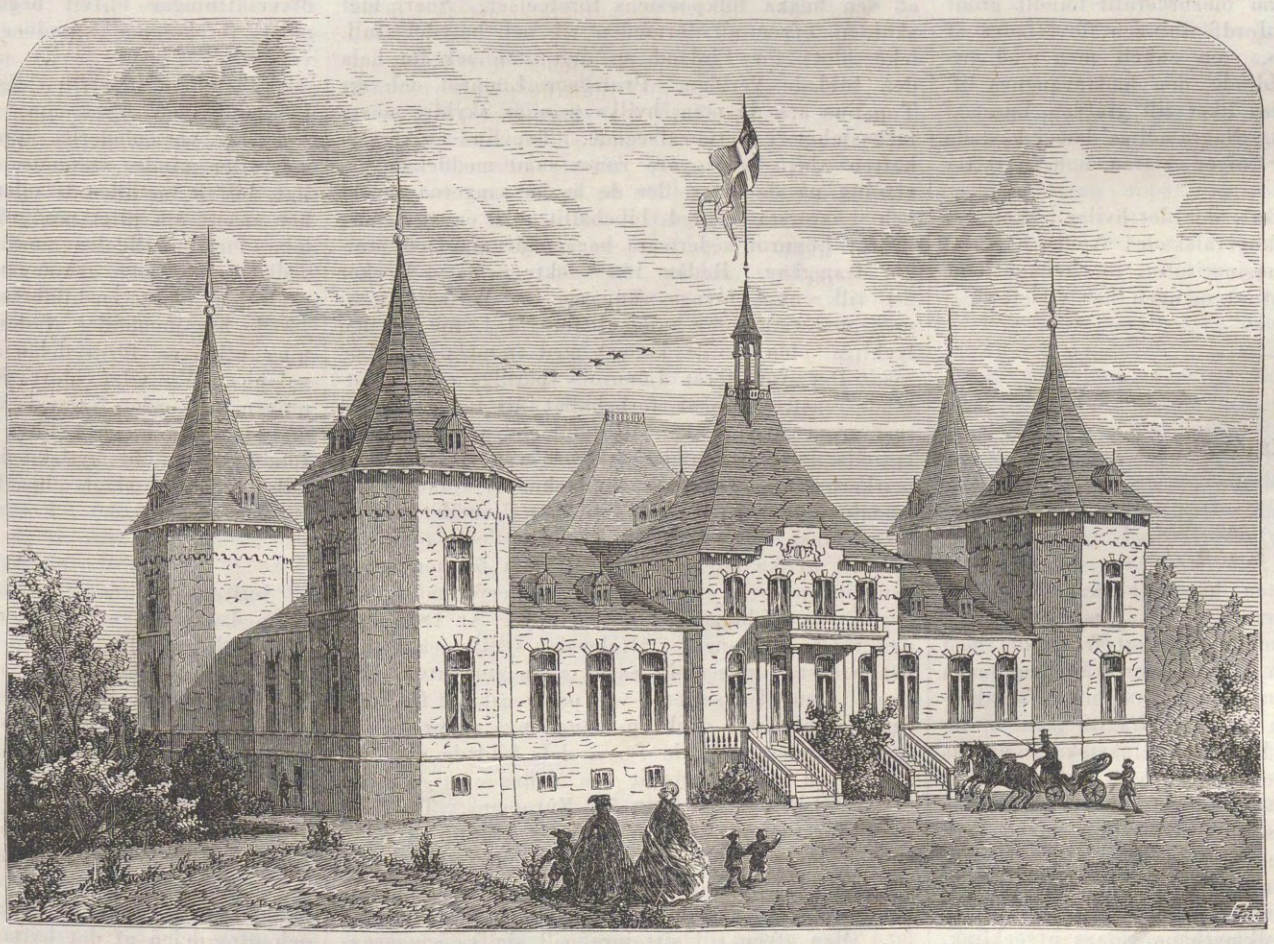

SOFIERO, PRINS OSCARS VILLA VID HELSINGBORG.

sin middag i baronens rum, samtidigt med honom och från samma bord.

Baron Gyllenkrook egde 3:ne söner, af hvilka två före honom aflidit ogifta, och den tredje efterlefver honom i ett barnlöst äktenskap, så att han aldrig fick den glädjen att se något barnbarn. Man har häri trott sig finna en förklaringsgrund till hans ovanliga och vid alla tillfällen framlysande kärlek till barn. Det var också påtagligt, huru i senare åren, och sedan hans öde i ofvannämda hänseende tycktes vara afgjordt, hans mæcenatskap tog en annan riktning. Den forna förkärleken för uppmuntran af naturvetenskaperna och deras idkare trädde alltmer undan för de kära barnen. Sålunda ville han för en del år sedan visserligen till Lunds universitet afstå sin dyrbara och ovanliga fogelsamling, men — mot betalning af ett par tusen rdr, som genast med varm hand gåfvos till Lunds katedralskola.

Bland andra gåfvor till uppfostringsanstalter från Baron G:s hand erinra vi om en af den 2 April 1859, hvarigenom folkskolorna i Lund erhöllo 12,000 rdr.

Hans ädla maka, som gått hädan några år före honom, var i lifstiden af hela sin själ delaktig i all den storartade välgörenhet, som fäste sig vid Gustaf Gyllenkrooks namn, och hennes eget finnes bevaradt genom „Malin Gyllenkrooks värdanstalt för fattiga och värnlösa flickor“, till hennes minne instiftadt af den öfverlefvande maken, som härmed i Lilla Råby uppbyggt ett värdigt motstycke till den äldre stiftelsen, „Räddningsinstitutet i Stora Råby“.

Mer än af de ordnar och hoftitlar, som uppsökt Gyllenkrook, hedrades han af den odelade aktning och kärlek, som egnades honom af ung och gammal, hög och låg, inom den trakt der han närmast verkat, och dessa känslor gåfvo sig luft på ett lika rörande som storartadt sätt vid hans nyligen hållna likbegängelse. Sorgetåget, det största man någonsin sett i Lund, satte sig i gång under en sorgmarsch på messingsinstrumenter, utförd af gossar från Råby räddningsinstitut. Närmast liket gingo bönder från Igellösa och Ödarslöfs pastorat, derefter medlemmar af ridderskapet och adeln, akademistaten, skolstaten och borgerskapet, derefter hela katedralskolans ungdom, som för närvarande utgör ett antal af öfver 500, och sist studentcorpsen med florbehängda fanor. Processionen stannade vid stadens norra tull, der en dubbelqvartett afsjöng Integer vitæ. Liktåget med cirka 30 vagnar från staden, till hvilka slöto sig andra vagnar med bönder från landet, fortsatte derefter vägen till Igellösa kyrka. I Lund voro butikerna stängda. En otalig menniskomassa var församlad å stadens Storgata. Likaså stod å Igellösa kyrkogård en talrik allmoge församlad. Då liket infördes å kyrkogården stodo sorgklädda flickor af allmogen i rader och kastade blommor på vägen framför liket. Då liket infördes i kyrkan, spelades från orgeln en sorgmarsch. Kyrkans chor och predikstol voro smakfullt klädda med svart och hvitt, och i choret hade vänskapen och saknaden dessutom omsorgsfullt bundit grönt med hvita blommor. Jordfästningen förrättades af kyrkoherden Bruzelius, som enkelt men med gripande vältalighet skildrade den hädangångnes lif. Efter aktens slut fördes liket till grafven, buret af bönder från pastoratet. Några adliga damer kastade kransar och blommor öfver kistan, som derefter nedmyllades.

Frid öfver hans stoft, der det hvilar i skötet af naturen, som han så högt älskade! Anden har flytt till det stora räddningsinstitutet, för hvilket hans menniskokärlek bevarat så mången här vilseförd.

Kalevala.

Öfversatt af *K. Collan.*

Af

E. v. Q.

Svenska allmänheten har upplefvat den egendomliga företeelsen, att se sina gamla stats- och kulturförvandter i Finland plötsligt framträda med ett nationalepos, som härstammar från den finska hedendomens tid, ehuru det först nu, efter Finlands lösryckande från Sverige, dragits fram ur de karelska skogarne. Den skandinaviska mythens och ur-poesiens skapelser hade på Island blifvit samlade och codifierade af Sämunder den Vise (död på 1130-talet), redan innan den svenske Erik IX, den Helige, lade grunden (på 1150-talet) till Finlands sammansmältning, i kultur och i politiskt afseende, med Sverige. Dervid icke blott afbröts den hedniska finska folkmythens vidare utveckling, utan den trängdes af den kristna kulturen så i skuggan, att sjelfva dess tillvaro en gång i tiden blef af bildningens och nationalmedvetandets målsmän fullkomligt förgäten. Likväl utplånades den icke. I poesiens form fortlefde den traditionsvis på Finlands yttersta gränser mot Ryssland, i Ingermanland och i de gamla finska folkområdena Olonez och Archangelsk. Det är således den lyckliga omständigheten af finnarnes ovanliga kärlek och sinne för poesien, som man har att tacka, att ett mythiskt epos af de största dimensioner och den mest egendomliga karakter blifvit bevaradt åt den allmänna kulturen. I nära sjuhundra års tid bodde Kalevalas gamla hjeltar och gudar i allsköns tysthet och stillhet i de karelska och ingermanländska nedrökta pörtena, sutto vid den flammande härden, följde männen i skogen, flickorna på ängen och i hagen och qvinnorna i deras sysslor. Och trofast bevarade generation efter generation denna minnets rika egendom, utan att det föll någon in att i skrift uppteckna sångernas innehåll. Det var först vetenskapen, mot slutet af förra seklet, förbehållet att börja taga vård om dessa från en förfluten tidsålder härstammande traditioner. Innan Finland lösslets från Sverige, fästade den lärde Porthan — åt hvilken finska folket nyligen tacksamt rest en staty — uppmärksamheten på den gamla finska folkpoesien, och uppmuntrade och väg ledde af honom utgåfvo Ganander och Lencqvist sina finska mythologier. Det var under historieforskningens och archeologiens egid, som interesset för den genuina finskheten först trädde fram i dagen. Efter 1809 antogo dessa forskningar en öfverraskande både extensitet och intensitet, som snart sträckte sig långt utöfver det vetenskapliga området. Det finska språket, dess mythiska och poetiska öfverlemningar omfattades snart såsom en allmän folksak, de upptogos med kärlek och allvar såsom ett element, af hvars vård och bearbetande hela det finska folkets vidare utveckling i kultur och sjelfständighet gjordes beroende. Det var nationalitetsidén, hvilken här, såsom annorstädes, gjorde sitt inträde och gaf åt såväl individens som åt samhällets medvetande en ny form. I dess sällskap kom den moderna konstitutionalitetsprincipen, som organiserar majoriteternas rätt. Massans af det finska folket rätt att få sitt språk och sin nationella egendomlighet upphöjda till en stats- och kulturangelägenhet af öfvervägande betydelse var derigenom afgjord, ty i det separerade storfurstendömet Finland utgjorde majoriteten genuina finnar. Mer än femtio år måste dock förflyta, innan Finland förmådde fatta sig såsom äfven i realiteten berättigadt till sjelfständighet, ithy att det vid skilsmessan från Sverige behöll för egen räkning den statsförfattning, som det förut delat med Sverige; men med så mycket större ifver omfattade det genast nationalsjelfständighetens formella sida, språket och dess utveckling genom en litteratur på finsk botten. På samma tid alltså som Arvid Aug. Afzelius och hans efterföljare i Sverige samlade och utgåfvo den svenska folkdiktens skatter, rigtades i Finland bemödandena på upptäckandet af den finska folkpoesiens företeelser. Snart blef skörden öfver all förmodan rik och betydelsefull, icke blott för Finland specielt utan ock för hela den bildade verlden. Professor Lönnrot och d:r Topelius äro de män, hvilka man är skyldig mesta tacksamhet i detta afseende. Topelius utgaf fem häften äldre och nyare runor samt meddelade anvisning på de orter, der de finska sångerna renast och i största mängd bibehållit sig, en anvisning hvaraf Lönnrot sedermera begagnade sig med största framgång. Redan 1820 sökte prof. v. Becker att till enhet bringa sångerna om Wäinämöinen; men materialet var ännu alltför ringa, för att den lyckliga idén skulle kunnat med framgång realiseras. Det var först Lönnrots ihärdiga och omfattande ansträngningar förbehållet att i dess helhet restaurera den finska folkstammens ur-epos, hvars spridda delar han under årslånga vandringar i ödemarkerna uppsökte och uppteckade. Många och egendomliga voro de äfventyr, han derunder utstod, icke minst med trilskna käringar och ordkarge gubbar, hvilka envisades att ej yppa för honom sin runovisdom och mot hvilka han derför måste begagna alla diplomatiens konstgrepp. År 1835 blef den första editionen af "Kalevala" synlig och väckte det största uppseende såväl inom som utom Finland. Den öfversattes 1841 på svenska af Castrén. Snart upptäcktes dock en mängd nya runor, hvilka dels kompletterade de förra, dels bildade nya episoder; en stor förtjenst om denna vigtiga efterskörd inlades af lexikografen Europæus. Till följd häraf företog nu Lönnrot en ny redaktion af Kalevala-sångerna, hvilka också utkommo i en ny edition år 1849. Den gamla Kalevala innehöll 32 runor; i den nya hade sångernas antal vuxit till 50. Men äfven till sitt inre, till sjelfva sångernas innehåll och de särskilda episodernas inbördes samband med hvarandra företedde 1849 års edition vigtiga nyheter. Den mäktiga inverkan, som upptäckten af Kalevala utöfvat på det finska nationalitetssträfvandet hör ej till denna artikel att redogöra för; vi skola här sysselsätta oss endast med Kalevalas litterära betydelse och med den svenska öfversättning deraf, som hr Collan nyligen gifvit oss. Vi meddela till en början ur den redogörelse, som öfversättaren lemnat för sitt arbete i ett finskt blad, följande:

„Såsom titeln antyder, är denna öfversättning verkställd efter den andra stora Kalevala-upplagan, som af Lönnrot utgafs år 1849. Af de femtio sånger, dem sagda edition upptager, ingå nu de tjugufem första i denna förra del af öfversättningen. De motsvaras i gamla upplagan af sångerna 1—16, äfvensom af 24:de samt 30—31:sta sången, hvilka likväl alla här äro i väsendtlig mån förändrade och omstälda samt så ansenligt tillökta, att denna förra hälft af andra upplagan innehåller omkring 200 verser mer än hela den s. k. „gamla Kalevala“.

„Öfversättaren har i allmänhet sökt att följa sjelfva originalet så troget som möjligt i spåren. I många fall har det dock varit ogörligt att noggrannt återgifva det åldriga episka språkets uttryckssätt; i lika många andra fall hade en ordagrann tolkning gjort det hela mer eller mindre onjutbart för svenska läsare. Omskrifningar af ordalagen hafva derför varit oundvikliga, och öfvers. har härvid i de flesta fall sökt att följa den ledning som Castréns förträffliga tolkning af den gamla upplagan gifvit vid handen. Särskildt på de ställen, der de begge editionernas ordalydelse öfverensstämmer, har Castréns öfversättning till det närmaste blifvit följd, ehuru detta, för vinnande af enhet i det hela, endast delvis kunnat ske ordagrannt.

„Likaså har hr C. G. Borgs i många fall utmärkt sinnrika och träffande öfversättning af sångerna om Lemminkäinen skänkt öfvers. en tillförlitlig ledning, och har han flerestädes tillåtit sig att följa dess ordalag, medan i andra fall likväl mer eller mindre väsendtliga afvikelser från densamma förekomma.

„I lika tacksam förbindelse står öfvers. till prof. E. Lönnrot och prof. Aug. Ahlqvist för många välvilligt meddelade upplysningar och förklaringar af svårtydda ställen i original-texten.

„Öfversättningen är gjord på originalets meter, den trokeiska runometern; af den finska versens rika, flödande allitteration har deremot endast en svag anklang någon gång kunnat af öfvers. åstadkommas. En metrisk specialitet må härjemte i förbigående omnämnas. De tre-stafviga finska namnen Wäinölä, Pohjola, Kaleva, Osmola, m. fl. hafva visat sig fullkomligt inpraktikabla i versen, annorlunda än såsom daktyler; öfvers. har derför tillåtit sig att med dem här och der i versen insmyga en tre-stafvig versfot, hvilket synts honom mindre stötande, än att skrifva Pohjóla, Kaléva, Osmóla, o. s. v., såsom dessa ord i alla härförinnan gjorda öfversättningar blifvit begagnade. Också i originalet förekomma stundom dylika öfver-metriska verser.

"På några få ställen, isynnerhet i sångerna om Lemminkäinen, förekomma uttryck och skildringar, som för vår moderna uppfattning måste förefalla mer eller mindre stötande. De hafva, så vidt möjligt, blifvit modifierade eller omskrifna, men öfvers. har ansett sin pligt mot originalet vara att härvid icke förfara alldeles undfallande. Den rena och sedliga anda, som genomgår Kalevala i dess helhet, skall dock, dessa enskildheter oaktadt, icke förbises“.

Se här innehållet af den nu i svensk öfversättning utkomna förra delen af Finlands stora nationalepos. Vi vilja blott förutskicka den anmärkningen, att ordet Kalevala är dels ett ort- och dels ett slägt-namn och i förra fallet betecknar landet, som bebos af de mytiske finske hjeltarne, i senare fallet hela den slägt- eller folkstam, till hvilken de gemensamt höra.

I.

Luftens rena och kyska dotter, Ilmatar, sänker sig ned på hafvet, der hon förmäler sig med vinden; följden blir att hon känner sig vara moder. Men nio mansåldrar förflyta, utan att hon kan förlossas från sin lifsfrukt. Under det hon sålunda i klagan och fåfängt anropande Ukko, "högst bland gudar“, drifves omkring på vågorna, sänker sig en and (enligt första editionen en örn) ur luften, bygger sitt näste på Ilmatars knä, lägger sex gyllene ägg samt ett sjunde af jern. Af dessa ägg skapar Ilmatar naturbeståndsdelarne af verlden: nedra delen af ägget blef "modren, jorden“, öfra delen himlafästet, öfra delen af det gula „solen, som lyser“, och öfra delen af det hvita „nattens klara måne“. Hvad brokigt fanns i ägget blef till himlens stjer-

nor och de svarta delarne luftens skyar. Hon ger vidare åt jordytan dess olika former: skapar landtuddar, vikar och dolda klippor i hafvet. Imellertid börjar hennes eget lifsfoster känna tiden lång och träder slutligen af sjelfständig kraft i dagen. Det var „gamle, trygge“ Wäinämöinen, vishetens och sångens fader, som sålunda blef född. Wäinämöinen, som redan vid födseln är en gammal man, fullbordar skapelseverket genom att grundlägga odlingen bland menniskorna samt genom att lägga harmoniens band på de jättevulna, jäsande naturkrafterna. Efter denna kosmogoniska inledning, i hvilken isynnerhet mythen om verldsägget, hvilken äfven påträffas hos hinduer och egyptier, är märkvärdig, anknytes den episka tråden. Wäinämöinens rykte såsom vis och sångare, två egenskaper hvilka i ständigt oupplöslig förening utgöra den finska folkandens ideal, har utbredt sig vida och nätt Joukkahainen, en mäktig lappsk yngling, en schaman-hero, likasom de flesta i Kalevala handlande hjeltarne. Joukkahainen vill af afundsjuka täfla med Wäinämöinen i sång och vishet, hvilket för den förre slår så illa ut att han, sedan en väldig och märkvärdig runostrid egt rum, af Wäinämöinen „qvädes“ ned i jorden, så att mossa berör hans mun och trädens rötter hans tänder. Ur denna hårda nöd räddar han sig slutligen blott genom att lofva åt Wäinämöinen sin unga sköna syster Aino till maka. Men den gamle vise, hvars ande är uppfylld af sångens eviga skönhet, har alls ingen lycka hos de sköna. Han kan tvinga naturens krafter, han kan böja män blott med ett ord; men öfver tillgifvenhetens fria känsla, öfver kärleken i en tärnas hjerta har han ingen makt. Alla höra de gerna på honom, men ingen vill ha honom. Runan målar med obeveklig konseqvens den gamles envisa kärlåtenhet och lika envisa otur. Också den grekiske Apollo, ehuru ung och skön, dyrkade en gång förgäfves Dafne. Den sköna Aino emotser med förfäran sin framtid och utgjuter i sköna lyriska verser sin klagan. Hon begifver sig nu ut till hafvets strand, halkar från denna ned i vågorna och sjunker småningom i djupet under en rörande dödsklagan, i hvilken hon ber sin broder aldrig mer vattna sin stridshingst i hafvet, samt systern att ej skölja sitt ljufva anlete i dess böljor, emedan hafvets vida vatten ju hädanefter är blod ur hennes ådror. Naturväsendena rådslå om hvem som skall föra dödsbudskapet till hennes hem. Björnen, vargen och räfven hinna ej fram, men haren frambär slutligen riktigt budskapet till Ainos moder och hennes tärnor. Modren begynner gråta; stora, strida tårar strömma öfver hennes kinder på marken, der de sammanflyta och bilda tre forssande elfvar; ur hvarje forss höjer sig en klippa med en björk högst på toppen och i hvarje björk sjunger en fågel. Den första fågeln sjunger: „kärlek! kärlek!“ den andra: “brudgum! brudgum! “och den tredje: „glädje! glädje!“ för den „glädjelösa modren, som till lifvets slut skall sörja.“ Föräldrakärleken, likasom barnets tillgifvenhet för hemmets makter, skildras öfverallt i Kalevala med de mest sköna och poetiska färger; dessa menniskoslägtets primitiva förhållanden hafva i Kalevala fått ett uttryck, som ej i någon annan dikt öfverträffas i öfverväldigande innerlighet, skönhet och träffande sanning. Den romantiska kärleken har deremot erhållit ett ringa rum i Kalevala. Kärleksäfventyren förvandlas vanligtvis omedelbart i kämpaäfventyr, antingen med trollsång eller med svärd, och inga sådana gripande handlingar af fri, personlig tillgifvenhet, som ofta förekomma i den skandinaviska sagan och sången, t. ex. om Helge och Sigrun, Hagbart och Signe, Hjalmar och Ingeborg, påträffas i den finska dikten, ehuru den har rent lyriska kärleksdikter af utmärkt skönhet, hvilka dock förskrifva sig från nyare tider eller åtminstone uppkommit under kristendomens inflytande. Men med sorg och saknad lemnar den unga tärnan, under den hedna Kalevalatiden, sitt föräldrahem för att underordna sig en makes vilja, och först i förhållandet till sina egna barn återvinner hon, ehuru i omvändt förhållande, den inre rikedom och poesi, som hon tyckes lemnat bakom sig i sitt eget barndomshem. Ännu ur grafven talar modren till sina barn och ger dem den uppoffrande ömhetens milda råd och varningar. Efter att Wäinämöinen bestått ännu ett olyckligt äfventyr med Aino, som uppenbarade sig i skapnad af en underlig lax, hvilket påminner om den skandinaviska sagans Otur, som blef dödad i utterhamn och hvaraf sedan uppränningen kom till Sigurds-sagan, rådes han af sin moder att begifva sig till Pohjola för att der vinna en maka. Ordet Pohjola betyder det nordliga landet, den i norden belägna orten. Från denna rent lokala motsats till Kalevala och Wäinölä, de söderut belägna finska heroernas hem, utvecklar sig Pohjola småningom under diktens fortgång till en mytisk och etisk motsats till de sistnämda lokaliteterna, till ett mörkrets och köldens hemska hemvist, till en stamort för den leda och förderfliga trolldomen, i motsats till det lyckliga tillståndet, den ädla sången och gudomligt skapande magien i Kalevala. I Pohjola blommar den skönaste tärna, dotter till landets trollkunniga herrskarinna, och det är genom henne, genom den lockelse, ryktet om hennes skönhet utöfvar, som Kalevalas samtliga hjeltar efterhand bringas i ett förhållande till Pohjola, hvilket, till en början vänskapligt, slutligen öfvergår till en strid på lif och död. Wäinämöinen kastar sig på sin ridhingst och rider, så att luften susar, genom Wäinöläs lunder och öfver Kalevalas moar, ut på vida hafvets yta, utan att hästens hofvar vätas, utan att dess fot nedsjunker i vattnet. Nu passar den af honom fordom besegrade Joukkahainen på tillfället att hämna sig och sin syster. Han lägger sig i försåt vid Joukko-elfven och afskjuter, då Wäinämöinen nalkas, trenne pilar, af hvilka den ena klyfver himlens skyar, den andra tränger in i jorden med den kraft, att denna hotar att brista, den tredje dödar Wäinämöinens häst, hvarvid Wäinämöinen sjelf stupar i hafvet. Joukkahainen tror sig nu hafva dödat sin store motståndare, men Joukkahainens egen moder klagar öfver att „Kalevalas skönsta prydnad“ gått bort och att „sången vikit från jorden.“ Man ser häraf, att de finske guda-hjeltarne, i likhet med de skandinaviska, föreställas såsom dödlige; också Balder, den milde, stupar för ett skott, och Loke och Joukkahainen äro i vissa fall icke utan slägttycke. Måhända är hela jätteslägtet, mot hvilket Asarne strida, af finsk extraktion, och dverga-trollen af lappsk? Vi skulle då på botten af den skandinaviska guda-sagan kunna bestämdt igenkänna det historiska underlaget, i likhet med hvad som otvifvelaktigt till en viss utstrackning eger rum i den finska myth-cykeln, och vi skulle alltså här påträffa de traditionella minnena af en ur-strid i norden, mellan den tschudiska folkstammen och en gren af den stora götiska folkslägten, i jemförelse med hvilka minnen Volsunga- och Didriks' af Bern-sagorna vore af ett ganska ungt datum. Men vi komma till denna fråga längre fram och återvända nu till den „gamle, trygge“ Wäinämöinen. Han är icke dödad genom Joukkahainens skott, utan kringdrifver för en storm på hafvets ogästvänliga böljor, i ett temligen redlöst och sorgligt tillstånd. Då nalkas en örn, icke just stor och icke just liten, den ena vingen vidrör himlen och den andra sopar vattnet, tager Wäinämöinen på sin rygg och landsätter honom i Pohjola. Nu följa några scener, som i poetiskt afseende ega stor likhet med det ställe i Odyssén, der den skeppsbrutne, hafbefarne hjeltens ankomst till och mottagande hos Phäakerna beskrifves. Den utmattade Wäinämöinen sätter sig i ett videsnår och utbrister i tårar och jämmer, såsom i forna dagar hjeltarne ganska ofta brukade. En liten Pohjola-tärna, som träffat öfverenskommelse med solen att stå upp samtidigt, hör i morgonstunden gråt och klagan från hafsstranden och skyndar genast att förtälja det för sin herrskarinna. Denna beger sig i båt till stället, spörjer hvem hjelten är och ber honom tälja sina öden, hvilken begäran efterkommes. Hon för honom i sin boning, torkar den genomvåte, gnider och uppvärmer hans leder samt vederqvicker den gamle vise på det ädlaste och gästvänligaste. Den äkta episka hållningen i dessa scener gör deras likhet med Odysséns ännu mera märkbar. Imellertid har den sluge Louhi, så heter Pohjola-herrskarinnan — om herren på stället får man veta knappast mera än att han existerar, såsom en underordnad personlighet, — icke utöfvat sin gästfrihet utan beräkning; i alla fall vet hon att begagna sig af Wäinämöinens sinnesstämning och belägenhet. Denne tyckes nemligen, till följd af sina missöden, hafva slagit friar- och giftas-tankarne ur hågen och önskar nu blott att kunna komma tillbaka till sitt hem. I poetiska uttryck beskrifver han skilnaden mellan att lefva i främmande och i eget land. I det främmande landet sårar honom ovänligt hvarje träd, stinger honom hvarje barr, rifver honom hvarje buske; öfver fäderneslandet uttalar han följande enkla, men derför icke mindre rörande välsignelse:

Bättre i sitt hem är mannen,
Mera värd i egna bygder!
Bättre uti hemmet smakar
Vatten ur en sko af näfver,
Än i obekanta nejder
Honing, drucken ur en guldskål!

En afton i Cæsarernas Palats i Rom.

III.

Sedan gästerna smakat på hvad som föll dem på läppen, började först den egentliga coena, under hvilken fem eller sex slafvar fem gånger efter hvarandra insläpade konstrikt arbetade silfverrepositorier, fulla med rätter från alla möjliga väderstreck. Tredje omgången, som utgjorde hufvudrätten, bestod af ett på vanligt sätt helstekt marsiskt vild svin, som här föreställdes just som det faller träffadt i nacken af de korta kastspjuten och omgifvet af skickligt grupperade flamingos, som ligga till hälften krossade under vildsvinets kropp och ännu tyckas vilja undkomma. Scissorn skär bort endast bröstet af det väldiga djuret, delar det i vackra former, lägger der bredvid tungan och hjernan af flamingos samt gallisk skinka och skifvor af hasselmusen, hvilket allt kringbjudes, under det det öfriga bortbäres igen. Pauserna mellan de olika rätterna fördrefvos med samtal om huru något ovanligt fjäderfä eller något annat djur borde skötas och tillagas, ett studium, som under kejsaretiden var en af de förnämsta sysselsättningar för de fleste af Roms rike och mäktige män. För omvexlings skull gick äfven en eller annan af gästerna in i ett rum bredvid för att med hjelp af en deri erfaren slaf skaffa sig en konstlad uppkastning och sålunda få ny matlust.

Efter en något längre paus och sedan kejsaren offrat mola selsa åt larerne, kom desserten, som bestod af frukt och bakverk, hvilket senare var mindre utmärkt för god smak än för den yttre formen, mera påminnande om mejseln än om köket. Hittills hade bägaren spelat en ganska obetydlig rol, men nu öppnades den gamla falernern, den med is fyllda psyktern (kylaren) framställdes, och på kejsarens befallning blandades en tredjedel af Campaniens glödande oljaktiga vin med två tredjedelar vatten. Det kejserliga kapellet, bestående af tolf blåsare med breda bandremsor bundna kring munnen, hvilket var nödvändigt för dubbelflöjtens embouchure, tog plats på sidorummens platform mellan de öfre pelarne, och ett mildt regn af rosenblad föll ned på bordet och på gästerna genom några öppnade lacunarier i väggmattorna. Under det att måltidens qvarlefvor bortsattes, togo slafvarne de redan halft förtorkade och tillskrynklade violkransarne af gästernas tinningar och pålade i stället kransar af den svalkande murgrönan, Dionysos' symbol, som nu öfvertog spiran. Kejsarinnan lät borttaga sellan och tillsluta den öppna halfcirkeln af lecti, hvarpå hon nu sjelf tog plats tvärt emot fornromerskt bruk. I de gamla goda tiderna hade hon varit tvungen att lemna det nu börjande laget, den s. k. commisatio, men sådant kom ej i fråga nu mera.

Trikliniarken framsteg nu och redogjorde inför kejsaren för de anordnade tidsfördrif, hvilka stodo herrskaren till buds denna afton. Föreläsningen af en ny milesisk saga (den tidens romanlitteratur), som eljest var en omtyckt krydda under gästabuden, föll lika litet på läppen som en representation af libyska lindansare. Angenämare föreföll förslaget att se en gladiatorstrid mellan två germaner med skarpa vapen; sådant var alltid en välkommen syn för Caracalla och sparades nu till festens slut. Dessförinnan skulle dock en balletcorps från Gades, bestående af ett dussin yppiga andalusiskor, visa sina osedliga danser och ett par qvinliga „subligater“ utföra sina kautschukkonster. En målning på en antik vas gifver oss upplysning om dessa senares prestationer; danserskorna, som icke hade på sig annat än tätt åtsittande tricoter och en frygisk mössa, dansa på händerna, med benen kastade öfver hufvudet och midt ibland en mängd svärd med uddarne uppåt, så att den minsta felaktiga rörelse eller trötthet bestraffade gycklerskorna med svåra sår. För att fylla pauserna mellan dessa representationer stod tärningsbägaren redan i ordning på bordet, något så mycket nödvändigare som sjelfva Caracallas qvicke och för sina påhitt eljest omtyckte bordskamrat, Julius Paulinus, som satt bredvid Papinianus, var ovanligt tyst, rörd som han var öfver denne senares väl grundade allvar och fruktande för hans lif, samme Paulinus, som dock en gång, då Septimius Severus hotade att låta lägga spefågelns hufvud framför hans fötter, svarade skrattande: „Det kan du göra, herre, men så länge jag har mitt hufvud i behåll, kan hvarken du eller jag hålla det i styr“. Förgäfves lät kejsaren, som förtörnades öfver den allt för bjert framstickande nedslagenheten, blanda upp vinet med blott en tredjedel vatten, stämningen bland gästerna blef ej bättre för det, och den tyranniske herrskarens allt dystrare och dystrare blickar och af vrede gnistrande ögon bidrogo just icke att lätta tyngden, som hvilade på deras bröst.

Vi lemna det tråkiga laget, det sista, som bevistades af den ryktbare rättslärde Papinianus, som senare på qvällen tillfrågades af kejsaren, om han uppfylt hans befallning att i senaten motivera Getas mord, och derpå gaf det djerfva svaret, att det är lättare att begå ett brodermord än att försvara det, ett svar, som Papinianus fick betala med hufvudets förlust.

Under det kejserliga kalaset hade palatsets slafvar och frigifna, utom dem som hade fått uppassningen vid trikliniet på sin lott, begifvit sig för det mesta till förstädernas ökända krogar eller på andra äfventyr, och slafkamrarne vid Palatini fot åt Circus till voro så godt som tomma. I en af dem såg man blott två tjenare, den ene med en säffackla i handen och med en stilus kluddande något på den i så kallad pompejansk stil groft utsirade väggen; den andre nyfiket blickande öfver sin kamrats axel på det under hand varande verket, som väl hade en grek till upphof, men visst icke förrådde någon konstnärshand. Skrattande åt sin egen skapelse hade mannen slutat sin ritning, men ännu kunde åskådaren icke göra för sig klart hvad meningen skulle vara med dessa två grofva figurer, af hvilka den större förestälde en man med ett åsnehufvud, som utspände sina armar i form af ett enkelt kors, under det den andre, stående något lägre och utförd i mindre dimensioner, vände sig mot den förre med lyftadt hufvud och armar, likasom hållande tal. Gåtan löstes dock snart, då tecknaren derunder klottrade dit: *Ἀλεξαμενος σέβεται Θεὸν* (Alexamenos dyrkar Gud), och med ett gällt skratt utbrast den andre: „Ah ha, det är den korsfäste nazarenen, och Alexamenos står och tillbeder honom. Bravo, Thrax, ypperligt! Jag slår vad, att vi skola hitta på vår gode Alexamenos på knä i någon vrå, dyrkande sin dumme nazaren“. Och de rusade genom slafkamrarne, desamma som för tio år sedan uppgräfdes ur ruinerna på ryske kejsarens bekostnad i Vigna Nussiner och der man fann åtskilliga på väggarne klottrade namn och deribland äfven den nyssnämda, hvars uppkomst jag nu skildrat. Alexamenos stod dock ej att få tag i. Så snart han slutat sin tjenstgöring, hade han sprungit till Porta Appia för att i katakomberne deltaga i någon martyrs natalitiefest.

Den stackars slafvinnan, hvars bekantskap vi gjort vid kejsarinnans toilette och som genom dennas hjertlösa grymhet hade förlorat make och barn, smög sig deremot nu, med pænulan kastad öfver hufvudet, från palatset åt Caracallas jettelika thermer till, hvars grundmurar ännu synas i vår tids Rom sticka upp öfver marken. Ett stycke derifrån klappade hon skyggt på dörren till ett obetydligt hus; en gammal gumma läste upp och lyste den nattliga vandrarinnan i ansigtet med en handlykta samt utropade: „Är det du, Lydia, nu igen! När skall du då sluta med att springa efter skuggor och låta de döda vara i fred!“ Lydia svarade ej, utan väntade tåligt, tilldess gumman uppläst en tung dörr, som ledde till en liten bygnad utan fönster bredvid det egentliga huset. De gingo utför en smal trappa till ett nästan underjordiskt rum, der väggarne från golf till tak voro genombrutne af hundratals halfrunda hål, som, hvar för sig icke olika bakugnar, i sin helhet måste hafva påmint om ett antikt dufslag, hvilket också synes af dess namn Columbarium, hvarmed man betecknade och ännu i

AXEL GUSTAF GYLLENKROOK.

RÅBY RÄDDNINGSINSTITUT, STIFTADT AF A. G. GYLLENKROOK.

dag betecknar de lägre samhällsklassernas gemensamma grafplatser. Hvart och ett af dessa halfrunda hål innehöll två i jorden nedsänkta krukor, tillslutna med lerlock och innehållande den obetydliga askan efter dem, hvilkas namn meddelades på en liten nedtill insatt marmorskifva, alldeles som man sedan upptäckt dem i de väl bibehållna fem columbarierna, som man på de sista tjugu åren funnit mellan Porta Latina och Porta S. Sebastiano i Vigna Codini. Lydia tog fram en enkel lerlampa ur ett dylikt hål med tre askkrukor, som hon stiftat åt sin gemål, sitt barn och sig, ehuru blott den minsta, den i midten, synbarligen gjord för ett barn, ännu var täckt med locket, och tände veken vid gummans lampa; på Lydias stod inskriften *Ave anima dulcis* (var helsad, ljufva själ). Gumman kastade en medlidsam blick på den olyckliga sköna qvinnan och gick sin väg utan att yttra ett ord; men orörlig och döljande ansigtet i sina händer drömde Lydia redan om sin försvunna lycka, och blott af de mellan fingrarne frambrytande tårarne och sakta snyftningarna kunde man se, att hon ännu var vid lif.

Den stackars slafvinnan var dock ej den enda, som led under ett odrägligt samhällstillstånds betryck, ett tillstånd som länge varit så murket, att det nödvändigt måste falla sönder för att gifva rum åt en ny sakernas ordning. Sjelfva kejsarinnan på sina sidenkuddar, omgifven af all den lyx som den då kända jordkretsen kunde skänka, tänkte nu på sin olyckliga företräderska Plautilla, som Caracalla hade förvisat till en af de Lipariska öarne, der hon efter det yttersta elände fick dö en förbryterskas död; på Caracallas utseende och uppförande anade hon ett dylikt öde. Hon var ock i sin farliga belägenhet olyckligare än det stackars offret för hennes nycker, ty hon hade icke den trösten att veta med sig, att hennes straff då vore orättvist.

Förgäfves försökte sjelfve kejsarne att trygga sin säkerhet med ett förtryckande tyranni, en blodig hårdhet, som vid den ringaste misstanke af det från alla håll lurande förräderiet kostade tusentals offer; förgäfves försökte Roms store att tysta sin dagliga fruktan för dödsfara med njutningar, som förtärde både kropp och själ; tillgifvenhet och förtroende hade försvunnit, sedan de tygellösa härarnes råa makt och föränderliga ynnest dagligen hotade med någon omkastning. Det kejserliga Rom var en vulkan, som måste förtära sig sjelf. Redan nu kunde ingen tänkande tro, att räddning stode att finna i de gamla fotspåren eller att det skulle finnas någon möjlighet till pånyttfödelse för det tusenäriga riket utan nya och unga elementers medverkan. Men ännu voro de få som anade, hvar dessa nya elementer, hvilka framtiden tillhörde, redan utvecklade sig. Man underskattade de nordiska barbarernas civilisationskraft, och likväl skulle de beherrska verlden, så snart en högre idé gaf dem lif, så snart de bojor krossades, som cæsarerne lagt öfver katakomberna, och så snart den ur sina grifter uppstigande kristendomen förenade sig med de götiska och germaniska folkens oförminskade kraft.

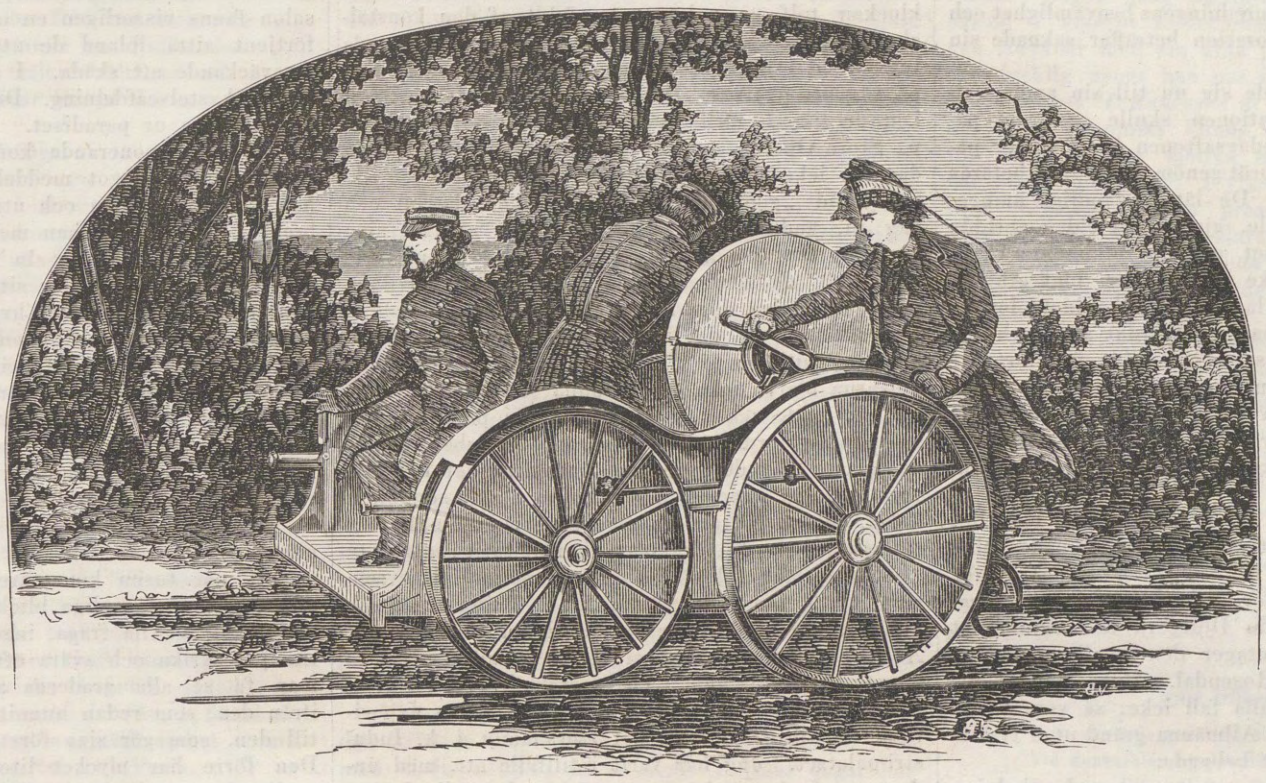

EN JERNVÄGS-DRESSIN.

DJURGÅRDSTEATERNS BRAND.

Jernvägs-dressin.

Man ser understundom vid våra jernvägsstationer en liten vagn stående afsides i något spår. Detta lokomotiv i miniatur sättes i gång endast med användande af menniskokraften och står till ban-ingeniörens förfogande för att kunna utöfva nödig tillsyn å banan, att transportera arbetare samt mindre materiel, att kommunicera med alla banvaktare m. m.

Bifogade teckning utvisar en dylik vagn, en s. k. dressin och tillverkad af hr T. Moll vid Nyqvarns bruk nära Södertelje. Namnet härleder sig från en Drais i Mannheim, som först lärer inventerat ett slags landsvägsvagn med 3 hjul, hvarmedelst en man förflyttade sig sjelf medelst vef- eller trampinrättning. Denna primitiva idé lärer imellertid ej vunnit någon vidsträckt tillämpning.

Vid en dressin, sådan som å våra jernvägar förekommer, användas 2 eller 4 man till vagnens fortdrifvande. Med tvenne väfvar på en axel sättes ett större kugghjul i rotation hvilket drifver ett mindre å drifhjulens axel. Å plan bana samt uppför stigningar användes kraften fullt ut; vid utför lutningar deremot kan man slå kugghjulets vexel ifrån, och vagnen ilar fram af sin egen tyngd, under det arbetarne njuta en kort hvila. Med 4 mans kraft kan vagnen i medeltal ernå en fart lika med de blandade tågens eller c:a 20 fot i sekunden. Medelst ett litet handhjul, anbragt vid framsitsen och som verkar på bromsar å drifhjulen, kan farten modereras eller helt och hållet stoppas. Vagnen är dessutom försedd med en liten domkraft för att dymedelst lyfta den från skenorna, svänga dem om ett halft slag och rulla dem på sidan om banan, ifall ett längre uppehåll på linien skulle tarfva en dylik åtgärd eller ettpassande tåg skall inväntas. Der tåg följa tätt på hvarandra och med stor hastighet, blifver menniskokraften otillräcklig för dressiner, hvarför ångan måste anlitas, och s. k. dressinlokomotiver användas på några banor i England och tjenstgöra der med en förvånande hastighet.

Djurgårdsteaterns brand.

Det gamla rucklet, som under mer än en mansålder intagit midten af den lilla slätten framför Blå-Porten, måste ändtligen förlidet år gifva vika för tidens kraf, sedan det nog länge trotsat lågorna och nu mera var alltför illa frätt af tidens tand.

I sceniskt afseende hade det haft sina lysande dagar. Sådana namn som de Broen, Torsslow, Deland m. fl. pryda nu mera ingen småteater, och hr Roos med sällskap behöfde bjuda på helt andra lockelser än blott och bart truppens prestationer för att förmå Stockholms publik att en sommarafton stänga sig inom fyra väggar. Så fingo vi den nya teatern, som, hvad man än må hafva anmärkt mot dess yttre, åtminstone hvad inredningens beqvämlighet och salonens smakfulla dekoration beträffar saknade sin like i vårt land.

Denna teater rustade sig nu till sin andra saison. Första representationen skulle ega rum påföljande söndag, då fredagsaftonen kl. 6 under pågående repetition eld utbröt genom några gasarbetares oförlåtliga vårdslöshet. De lätt antändliga ämnen, som här funnos hopade, gjorde att elden spridde sig med otrolig hastighet, och det brännbara byggnadsmaterialet, korsvirke och bräder, blef ett lätt rof för de frossande lågorna, hvilka inom loppet af omkring en timme hade fullbordat sitt verk.

Genom lågornas hastiga och vilda framfart var denna brand ett sällsynt praktfullt och storartadt skådespel, oaktadt den egde rum midt under ett bländande solljus. Vår skizz kan naturligtvis icke gifva mer än en ofullkomlig föreställning om denna scen.

Sedan nu imellertid olyckan är skedd, vore det väl bäst, om för framtiden platsen lemnades obebygd och planerades till en liten trädgård för buskväxter och blommor, något som i vår af naturen så rikt begåfvade Djurgård helt och hållet saknas, om man undantager den temligen tarfliga anläggningen utanför Rosendal. Bygnadsplats för en ny teater saknas i alla fall icke; så vore t. ex. den vid Alkärret bortåt Allmänna gränd utan tvifvel lämpligare än den förut bebygda.

Föröfrigt gifver denna teaters brand anledning till åtskilliga betraktelser af mindre glad beskaffenhet. Om man betänker, att elden utbröt och spred sig så hastigt, att de få personer, som voro på scenen sysselsatta, endast med möda och verklig lifsfara kunde rädda sig, så kan man göra sig en föreställning om följderna, i fall en sådan vådeld skulle utbryta under pågående föreställning inför en full salon. Och dock var denna teater med afseende på in- och utgångar säkert den bäst konstruerade i Stockholm. Men tänkom oss, att elden en dag utbröt i den s. k. Manègen eller hr Mothanders teater å Djurgården. Om vi ej misstaga oss, rymmer denna teater ej obetydligt mer än den kungliga. Hela denna menniskomassa (åtminstone från golfvet och första raden) skall passera genom tvenne långa, smala och krokiga utgångar. Då fara och förskräckelse uppstå, tränger massan på, några trampas ned i trängseln och inom ett ögonblick är stockningen fullständig. Det kan ej undgås, att hundratal blifva innebrända. Det borde derför åliggа vederbörande att tillhålla egare af slika teatrar att vid sidoväggarne hafva anbragta stora, rymliga portar, som vid första vink kunde slås på vid gafvel.

För öfrigt är det vidrigt att bevittna den rråhet hos en del af befolkningen, som ådagalägges af sådana våldsamheter, som vid detta tillfälle under förevändning af räddningsifver ödelade den närbelägna „Villan“. Och så väl vårt brandväsende som vår ordningsmakt hafva föga heder af att slika uppträden äro möjliga.

Sofiero, Prins Oskars sommarställe vid Öresund.

Planschen å första sidan i dagens blad visar oss arkitekturen af det slott, hvarmed det gamla „Skabelycke“ nära Helsingborg förvandlats till en sommarboning för prins Oscar och den furstliga familjen. Hertiginnan af Östergötland, som under föregående sommar sökt genom den på samma gång milda och friska luften vid Sundet stärka sin svaga helsa, har för denna trakt fattat synnerligt tycke, hvilket föranledt hennes gemål hertigen att inköpa det lilla anspråkslösa landtstället för att deraf skapa ett furstligt sommarhem.

Konst-Expositionen i Paris.

I.

Med maj och sommaren kommer också alltid den stora konstexpositionen i Champs-Elysées, och det är en af alla härvarande konstvänner lifligt efterlängtad tid, men till konstvännernas antal vill „hela Paris“ räknas. När det stora palatset i Champs-Elysées, 1855 års industri-palats, den 1 maj på slaget tio f. m., öppnar sina portar och med kolossala affischer bjuder allmänheten att komma och beundra några tusen konstprodukter af årets skörd, skyndar genast „hela Paris“ dit, klämmer sig igenom de gnisslande och knäppande *tourniquets*, hvilka vid ingången kontrollera besökarnes antal, och innan klockan tolf är palatset uppfyldt af den konstälskande publiken. Klockan tre finnes ej en enda tumsbredd i huset oupptagen. Klockan fyra är man på väg att qväfvas. Det är den första dagen, hvilken är lika begärlig som en första representation på Stora Operan, och om trängseln under de följande dagarna icke är lika lifsfarlig, har expositionen likväl alltid „godt hus“ i flera veckor, dag ut och dag in, ända till dess palatset åter stänger sina portar. Om söndagarne är tilloppet naturligtvis störst, ty då fordras ingen inträdesafgift, hvilken under de öfriga dagarna är en franc.

Jag tror att det var år 1699, som den första konstexpositionen i Paris egde rum, men förevisningarna blefvo icke regelbundna förrän långt fram uti adertonde seklet. Expositionerna på 1760:talet äro odödliggjorda genom *Diderot's* verldsbekanta redogörelser för de förnämsta mästares der utställda verk. Dessa expositioner kallades då, liksom ännu i dag, *salons*. Oftare än man säger: „har ni besökt expositionen?“ frågar man: „har ni varit i *salonen?*“

Under lång tid höllos expositionerna i Louvren, men 1849 års *salon* öppnades i Tuilerierna, och under några år derefter var lokalen i Palais-Royal. År 1855, under den stora verldsexpositionen, voro konstsakerna utställda i en särskild byggnad i Avenue Montaigne, men efter den tiden hafva expositionerna alltid hållits i det stora ännu s. k. Industri-palatset. Jag har varit i tillfälle att, med undantag af ett enda år, 1857, studera alla konstexpositionerna härstädes från och med år 1855. Dessa expositioner återkommo förut endast hvartannat år, men efter 1863 äro de årliga. Under tvåårs-expositionerna hölls lokalen öppen vanligtvis till medlet af juli; förlidet år stängdes den i medlet af juni och i år fortgår expositionen till den 20 i sistnämda månad.

Expositionerna, liksom allt offentligt i konstväg, sortera under „ministern för det kejserliga hofvet och de sköna konsterna“, hvilken f. n. är marskalk *Vaillant*, men de speciella reglementena utfärdas af senatorn, grefve *de Nieuwerkerke*, som är superintendent för de sköna konsterna. De konstnärer, vare sig fransmän eller utländingar, som vilja deltaga i expositionen, måste inlemna sina arbeten mellan den 10 och den 20 mars hvarje år och ega rätt att vid samma tillfälle deponera en voteringssedel med namn på jurymännen. Juryn väljes nemligen nu mera hvarje år till tre fjerdedelar af de exponerande och utses till en fjerdedel af styrelsen. De vid föregående expositioner belönade konstnärer samt medlemmar af konstakademien kunna också deltaga i valet, men deras arbeten äro fritagna från all examen och ega fritt tillträde till expositionen.

Den 21 mars öppnas voteringssedlarne och strax derefter utser styrelsen den kompletterande fjerdedelen. Juryn är delad i fyra sektioner med hvar sin president, men presidenten för de förenade sektionerna är superintendenten för de sköna konsterna. Sektionen för målning består af tolf medlemmar; skulptur-sektionen har åtta; arkitektur- har fyra och gravyr- samt litografi-sektionen också fyra medlemmar; men hvarje sektion skall hafva fyra suppleanter.

Den så sammansatta juryn börjar strax sina arbeten och fortfar under en hel månad att granska de inlemnade konstverken, hvilka understundom uppgå ända till 7 à 8,000 och af hvilka då vanligtvis hälften förkastas. Att månget förtjenstfullt arbete får i hastigheten göra det underhaltiga sällskap är tyvärr icke alldeles omöjligt, men i de flesta fall har juryn åtminstone under senare år varit snarare för mild än motsatsen. Då en inlemnad konstartikel icke anses värdig att deltaga i expositionen, erhåller den olycklige artisten en liten billet-doux, deruti juryn uttrycker sin grämelse öfver att ej kunna lemna plats åt hans arbete, hvarefter han måste begifva sig till expositionslokalen och återhemta sitt verk, kanske frukten af många månaders ansträngningar och frambringarens enda förhoppning på en gladare framtid. Men *fiat justitia, et pereat mundus*, heter det, och i de flesta fall är det nog rättvisa, som vederfares. Imellertid har det ofta förut, synnerligen under den tid då hela juryn utsågs af styrelsen, ropats på juryns afskaffande och att allmänheten sjelf skulle få bedömma konstnärernas verk samt dessa följaktligen kunna exponera alldeles oinskränkt och utan examen. Ett försök dermed gjordes verkligen år 1848, och jag vet icke hvarför det ej knnde göras ännu en gång; men sedan tre fjerdelar af juryn väljas af konstnärerna sjelfva, har skriket om juryns afskaffande betydligt aftagit. Under två år, i fjol och år 1863, hade de refuserade tillfälle att vädja till allmänhetens dom, och det fanns en särskild afdelning för de icke antagna arbetena. Många af de refuserade konstnärerna begagnade sig deraf i ädel sjelftillit, men de flesta hade onekligen gjort klokast att icke visa sina „mästerverk“. I de refuserades salon fanns visserligen en och annan tafla, som nog förtjent sitta ibland de utvalda, men flertalet var fasaväckande att skåda. I år existerar icke en sådan förkastelseafdelning. De refuserade äro ohjelpligt utdrifna ur paradiset.

Då en exponerande konstnär i slutet af april icke mottagit något meddelande från juryn, börjar han känna sig lugn och utropar: „inga bref, goda bref!“ Och så går han med högburet hufvud och i ädelt medvetande om sin konstnärskallelse till expositionspalatset och får sitt gratiskort, som skaffar honom inträde i palatset hvarje stund expositionen varar. År ifrån år tillkännagifves, att ingen, vare sig exponerande eller af den profana hopen, får tillträde till expositionen, förrän denna öppnas för allmänheten; men hvarje år äro salarne under de sista dagarna af april uppfylda med de exponerande och deras vänner, hvilka skynda sig att få en försmak af herrligheten.

Hvar och en, som har ett arbete antaget, ilar genom rummen för att söka upp sin skapelse. Tänker ett par tusen konstnärer på sådana upptäcktsresor, alla med oroliga blickar spejande efter „mästerverket“. Alla fråga, ingen svarar. Alla knuffa, trampa, skrika och svära öfver hvarandra. Der kan man få se alla graderna af konstnärslifvet, ända ifrån den, som redan hunnit en position, och ända till den, som gör sina första fjät på ryktets bana. Den förre har mycket litet hår på hjessan, men vanligtvis ett ganska prydligt skägg, hederslegion i öfverrocken, hederslegion i underkläderna och hederslegion hvar han möjligtvis finner ett eget knapphål, en herre med nobla fasoner. Den senare är vanligtvis en något „schofelistisk“ figur med den höga, spetsiga hatten på en svällande rikedom af ungdomliga lockar utan närmare bekantskap med kam samt totalt ignorerande sax och icke en enda bandstump i knapphålen, men kanske ej heller några knappar. Begge äro „antagna.“ Den ene är en storhet, den andre blir det.

— Men *sacrebleu*, hvar hänger då min tafla? *Gardien*, svara mig genast hvar ni gjort af min tafla, min stora tafla, min vackra tafla?

Och man sliter i vaktmästarnes gröna rockar, rycker i deras röda västar och lemnar ej ens deras trekantiga hattar i fred. En *gardien* är på sådana dagar en martyr, en kristen martyr, öfverlemnad åt vilddjuren på arenan.

— Gud, du store Gud! *Der* hänger min tafla. — Konstnären har fått se sitt mästerverk olyckligtvis på den ofördelaktiga väggen och alldeles uppe vid taket. Det är himmelsskriande. Att *så* behandla konstens son! Han rasar, han hotar att slå ihjäl vaktmästare, jury och hela „administration des Beaux-Arts“ samt begrafva dem under expositionspalatsets ruiner. Han tager alla närvarande till vittnen öfver den skamlösa behandling man tillåtit sig mot hans tafla, men alla närvarande hafva samma skäl till klagan. Ingen är nöjd. Ingen enda tafla sitter som den borde sitta, och går man ned i skulpturafdelningen, bedyras der, att hvartenda marmorblock och hvarje gipsnäsa fått en ofördelaktig plats. Oh, det är horribelt!

— Jag skulle tro, att herrn behöfver fernissas — försäkrar en färg- och taflehandlare, en parisisk *Anton Bendix*, hvilken går omkring och söker gifva en viss glans åt det hela, och utan att afvakta konstnärens svar flyger kulörmannen upp och börjar fernissa taflan. Räkningen föjer om ett par dagar.

Sedan man någorlunda lugnat sig öfver placeringen, börjar man se efter hvilka fått medaljer. Detta står tillkännagifvet på tafleramarne.

— Har man någonsin skådat en sådan partiskhet? Min Susanna har icke fått medalj, men juryn har gifvit medalj åt *Rafaël Rapins* heliga jungfru med svanen eller Leda eller hvad det är för ett gement stycke. Och betänken, mina herrar, *Rapin* och jag ha dock haft samma modell. Kan ni förstå det? Om ni vilja som jag, så välja vi icke igen en enda af den här juryn.

— Sällan har man sett medaljerna så rättvist fördelade som i år — försäkrar en annan, hvilken naturligtvis sjelf tillhör antalet af de rättvist belönade.

Förut existerade tre grader af belöningar, tre olika klasser af medaljer, men från och med fjolårets exposition finnes blott en enda klass, en medalj, som är värd 400 fr. Åt målarne utdelas 40 medaljer, åt bildhuggarne och medaljgravörerne 15, åt andra gravörer och litografer 8, åt arkitekterne 6. I år få målarne 41 medaljer, emedan

prinsessan Mathilde, hvilken erhållit medalj för två exponerade aqvareller, tillkännagifvit sig vilja skänka en motsvarande, att tilldelas den konstnär, som af juryn förklaras dertill närmast värdig.

Men förutom dessa medaljer finnas två hedersmedaljer, värda hvardera 4,000 fr. Förlidet år erhöll ingen lefvande målare en sådan medalj, men den ena af dem gafs åt en afliden skulptör, *Brian*, som dött ett par månader före expositionens öppnande och af hvilken fanns en ofullbordad staty exponerad. I år hafva målaren *Cabanel* och skulptören *Dubois* erhållit hvar sin af dessa hedersmedaljer.

Utdelningen af belöningarna sker med särskild högtidlighet efter expositionens slut. Förlidet år försiggick denna akt i Louvren i den stora *Salon carré*, under *Murillos* Madonna.

Ett regeringsdekret af den 12 augusti förlidet år instiftade en ny belöning, „kejsarens stora pris“, på 100,000 fr., men som ej utdelas förrän år 1869 och sedermera hvart femte år till den konstnär, som föreslås af en särskild komité af 30 personer, bland hvilka 10 medlemmar af akademien för de sköna konsterna. Om detta pris kunna blott fransmän täfla.

Jag anhåller att i ett par kommande artiklar få försöka gifva en kort skildring af den franska målar- och bildhuggarkonsten, sådan den uppenbarar sig på innevarande års exposition i Paris. Det är en icke lätt uppgift att söka interessera en publik för konstverk, hvilka hans publik aldrig får se; men inom den bildade läskrets, som utgör Ny Illustrerad Tidnings, finnes dock utan tvifvel deltagande för den europeiska konsten äfven utom fäderneslandets gränser, och det är i förtröstan derpå jag vågar begära er uppmärksamhet åt mitt causerie öfver konstexpositionen i Paris.

C. L.

Krönika.

Sedan den olycklige Davis nu tillika med sin familj fallit i Unionsregeringens händer, har opinionen betydligt omstämts till hans fördel. Då det förefaller hvarje tänkande menniska onaturligt, att en man med statsmannablick kunnat gilla ett mord, hvars för Södern olycksbringande följder lågo i öppen dag, finner man det orättvist och grymt att låta namnet på sydstaternes förre ledare oupphörligt ställas vid sidan af en Booths, en Paynes' eller en Harrolds. Vissa öfverilade yttranden af presidenten Johnson, hvilka man förr sökt nedtysta, omnämnas nu åter, och man börjar anse Jefferson Davis såsom föremål för ett mera enskildt än politiskt hat. Att undersökningarna hållas inom slutna dörrar kan naturligtvis icke annat än bestyrka dessa och andra för Norden mindre hedrande rykten.

Från Mexiko hörde man under det stora amerikanska kriget nämnas endast om obetydligheter. Små fäktningar, som man icke ens utpuffade såsom segrar, republikanska intriger upplösta veckan efter den då de hopspunnits, och den gode kejsarens inköp af byster och andra konstverk, för att möblera slottets praktvåning — voro nyheter, som alldeles förqväfdes af det nordliga krigsdånet. Nu är åter den mexikanska frågan upphöjd till rang af „brännande“. Kejsaren förutspår man flyttningsbestyr, och de Förenta Staterna bekymret att värdigt mottaga vissa besök från Europa. Vestmakterna betraktas såsom en enhet, och en mängd uttryck sedan år 1854 äro åter på modet. Naturligtvis äro gissningarna mångahanda, och ryktet för den ena dagen utplånas genom ett alldeles motsatt från den andra; men ju fredligare det läter desto mer har man skäl till misstroende, då det är naturligt, att begge parterna vilja insöfva motståndaren för att först väcka honom, när „det smäller“. För oss, som så gerna vilja se vestmakternas blickar rigtade mot öster, vore ingenting sorgligare än att krigsryktena bekräftade sig.

Napoleon, hvarpå detta i så hög grad beror, har genom det straffbref, hvarmed han drabbat sin käre kusin, på denne fästat Europas uppmärksamhet, långt mer än prinsens misslyckade högtidstal det förmådde. Denne har besvarat brefvet genom att afsäga sig sina höga förtroende-embeten och tyckes för en tid vilja blifva turist. Till resor hafva prinsar af Frankrike i vårt oroliga tidehvarf vanligtvis rikt tillfälle vid mera framskriden ålder. Kanske är det derför kejsarinnan tvekar att låta den i onåd fallne redan lemna riket. Kanske är hennes vrede försonad genom de 152 visitkorten, hvilka föreställt lika många underdåniga deputerade i hennes mottagningssal. Marskalk Magnan, en af Frankrikes vidtberömde, säges hafva slutat sina dagar. Mac Mahon väntas till Paris såsom dess generalguvernör.

Om Dantefesten i Florenz hafva närmare beskrifningar nu äfven kommit oss tillhanda, hvilka bevisat att den blifvit förskönad af flere bland Europas störste författare och konstnärer. Naturligtvis hafva politiska demonstrationer äfven egt rum dervid, och man talar redan ganska allvarsamt om ett italienskt infall i Venetien och Tyrolen. Ett sådant är dock föga troligt, när man känner huru oändligt mycket af det nya konungarikets innersta ännu behöfver ordnas och sammanjemkas. Sicilien särskildt skakas af tusentals våldsgerningar, beskyddade af den derstädes rådande anarkien.

Ursinniga öfver några skarpa sanningar, som af representanten Twesten förekastats den preussiska domarecorpsen, hafva några junkrar helt enkelt hos regeringen anhållit, att hon måtte inskränka talfriheten. Man vredgades nemligen i Preussen, likasom mångenstädes, deröfver att ordnar och andra belöningar gifvits just åt sådana män, som mot sig retat den allmänna opinionen; och då detta missbruk djerft angreps af Twesten, sårade han junkrar och knektar desto mer som han — visst icke genom sina förtjenstfulla handlingar, men genom en duell — tilltvungit sig deras aktning. Den genom dessas harm åvägabragta adressen torde likväl blifva fruktlös, vore den än regeringen aldrig så välkommen. Rörande hertigdömena vet man blott, att hr von Manteuffel blifvit utnämd till deras militäriska styresman samt att han dessförinnan skall afgå i en beskickning till Wien. Hvad han dermed uträttar återstår att veta.

Nyligen gjorde dansken Blochs snillrika tafla, den befriade Prometheus, uppseende öfverallt hvar man hade tillfälle att se den. I dessa dagar har en annan dansk, hr Hammerich, genom sina kompositioner, i Paris tillvunnit sig beundran af talrika åhörare och verkliga kännare, hvilka framför allt betygat sin aktning för hans opera: Tove lille. Med glädje helsa vi dessa nya bevis på det lilla danska folkets outtömligt rika kultur och konstsinne.

Här hemma i vårt eget land har man för olika syften firat några vackra fester. På ett storartadt och värdigt sätt har man vid frih. Gyllenkrooks begrafning bevisat den tacksamhet, tillgifvenhet och saknad, man alltid egnar en verklig fosterlandsvän. I Carlshamn hafva damerna förärat skarpskyttecorpsen en dyrbar fana, och i Södertelje har man firat de amerikanska slafvarnes befrielse. Var ock den sistnämda festen något à la Helsingborg, så äro de andra desto vackrare företeelser.

Hufvudstaden har deremot varit temligen fattig på händelser denna sista tid. Konungen har lemnat upprättaren af den lilla artilleriteatern i Stockholm ett bevis på sitt välbehag, och för den större artilleriscenen på Axevalla hed har han varit betänkt på en ny sorts ekipering. Akademien för de fria konsterna har kallat Nordens artister till deltagande i den blifvande expositionen och sjelf vid sin sista exposition framstält många vackra konstalster såväl i landskaps- som genremålningen. För Nybrovikens bestånd har man framdragit skäl ända från sjuttonhundratalet.

Ehuru medelmåttig till sin estetisk halt, och till sin moraliska vidrig, har den obscena Helena, genom präktig uppsättning och förtjenstfullt återgifvande af vissa partier deri, lockat mången åhörare äfven till Kongl. Mindre teatern. Eljest är stycket af den art, att man gerna må maka det så långt åt södern som möjligt. Fru Michaeli har invigt sin nya krans med en ny triumf i Norma. Sålänge den italienska serian i vår stad framställes af sådana artister som fru Michaeli och fru Stenhammar, skall den förgäfves anfallas i recensionerna. Fru Hvassers recett var naturligtvis lysande och värdig en konstnärinna, som alltfrån början af sin bana vetat att bibehålla sig såsom publikens gunstling, utan att den från allmänhetens dom med skäl så ofta afvikande kritikens, bland dessa många blommor behöft utså ett enda varningens törne.

Litteratur.

Smärre dikter af C. Sthm 1865.

Den genomskinliga signaturen har i detta lilla, särdeles elegant utstyrda häfte skänkt oss en älsklig krans af diktens blomster, hvilkas rena fägring och friska doft, för att erkännas, alldeles icke behöfva stöd af den hand, som nu framräcker dem. Dessa dikter genomfläktas af en äkta lyrisk stämning, visserligen ej alltid så djup och gripande, det är sannt, men deremot alltid flärdfri och sund. I formens ledighet och renhet kunna de ställas vid sidan af det bästa inom vår nuvarande litteratur; de förråda öfverallt ett fint öra för poesiens språkliga och musikaliska sida. Oftast är det naturens lif, som väcker författarens lyra till sång, mer sällan menniskans verld; och en behaglig halft vemodig belysning faller gerna öfver de små täcka bilderna. Någon gång uppfattas naturen symboliskt, såsom i stycket *Ensamheten*, då författaren verkligen förvånar med sin äkta poetiska instinkt. Mindre lycklig synes han oss i den poetiska berättelsen: stycket *I Kaukasus* är för skizzartadt för att ur episk synpunkt kunna interessera, ehuru det för öfrigt genom sjelfva taflorna och stämningen har något tilltalande. I yttre hänseende tillhör den lilla volymen svenska pressens smakfullaste och bästa alster. För att klarare åskådliggöra det ofvan i korthet yttrade tillåta vi oss att såsom prof meddela våra läsare följande vackra stycken:

Frågor.

Blygt min lilla älskling frågar:
Hvem har lärt oss älska då?
Fråga solen, barn, som tågar
Genom himlens fria blå,
Hvarför den beständigt lågar
Mot den jord vi vandra på!
Fråga hafvets sköna bölja,
Hvarför städs hon rodnar varm,
När sig solen går att dölja
Leende vid hennes barm!

Kom tillbaka!

Re'n aftonstjernan med sitt milda ljus
Vid dunkelblåa himlaranden blinkar,
En lampa lik, uti Gud Faders hus,
Som menniskan till ro och hvila vinkar.

Den underbara, tysta månens ring
Sig höjer blodröd öfver söfda vatten,
Och daggens kalla tårar strös omkring
På blommorna uti den stilla natten.

Nu, hulda dröm, kom åter med den skatt,
Hvars saknad oupphörligt gör min smärta;
Tänd himlens rena stråle i min natt,
Sänd vårens engel åter till mitt hjerta!

Zigenerskan.

Kring heden vindens suckan tränger,
Likt mörka nattens andetag!
I skyn den bleka månen hänger
Och ger åt slumrerskan sin dag.
Kring nakna skuldror, bronsen lika,
Sig gjuter svarta lockars natt,
Och barmen höjs och sänks, den rika,
Med svälda rosenknoppars skatt.
Kring munnen ljufva löjen leka
Med varma kyssar och begär;
Det är som skulle drömmen smeka
Med kärleksminnens glada här.
Nu lyssna! Hon i sömnen talar!
Det hviskar som en källas språng,
Som vindens sus i Indiens dalar,
Till hälften suck, till hälften sång:

Hvi är du mörk i hågen,
Min älskling, och så stum?
I glädje dansar vågen,
Bekrönt med silfverskum!
Hör du ej fågeln qvittra?
Till kärlek kallar den!
O, lyssna till min zittra,
Kom till mitt bröst, min vän!

Hur ljuft i dansens ringar
Vi sväfvade i går,
Som elfvors par sig svingar
I skogens dunkla snår!
Jag mins ditt ögas flamma,
Som stjernan lyste den:
Kom till mitt bröst och amma
På nytt dess fröjd, min vän!

Allena du mig nalkas
På jordens vida rund.
Af dina kyssar svalkas
Min feberheta mund.
Det brinner i mitt hjerta
En eld för dig, och den
Förjaga skall all smärta;
Kom i min famn, min vän!

Så hviskar hon, i natten domnad,
I ljungens mjuka armar somnad,
Den klara månen henne hör
Och vinden orden fjerran för.

Hvarjehanda.

— NYTT AF GUSTAVE DORÉ. Den berömde illustratören till Dantes gudomliga komedi, Contes de Perrault, don Quixote m. fl., är för närvarande sysselsatt med illustrationer till Shakspeares arbeten, en underrättelse som säkert skall helsas med glädje af konstens vänner. Det bör kunna blifva något snillrikt af, då en sådan konstnär företager sig att behandla ett sådant ämne.

— För aderton månader sedan var den bekante andebesvärjaren Hume på en soiré i Dieppe hos fru Milner Gibson, handelsministerns i England gemål. Sedan han riktigt uppskrämt de närvarande med åtskilliga öfvernaturliga uppenbarelser, förutsade Hume, att Förenta Staternas president Lincoln skulle dö för en lönmördares hand, innan två år gått förbi. Fru Milner Gibson uppskref denna spådom i en anteckningsbok och bad alla de närvarande att underteckna den hemska uppgiften. Hume och hans andar spådde rätt den gången.

— EN GAMMAL TOK. Det finns menniskor, mot hvilka naturen visar sig mera huld än mot andra, så att frasen om huru tiden går spårlöst förbi dem, blifver något annat än en fras. För sådana menniskor är det visserligen något djerft, men kan dock ursäktas, om de förneka en tjugu eller trettio af sin lefnads år, och ett försök att på gamla dagar vilja återupplifva sin ungdoms äfventyrliga minnen förefaller åtminstone icke allt för löjligt af dem. Detta kan dock icke sägas om den gode hr Haman — ett ominöst namn! — som nyligen låtit tala om sig i Paris. Mot Haman hade naturen sannerligen icke varit huld. Hon har tvärtom blekt hans hufvudhår, om det ändtligen skall talas om de återstående tunna stråen, förslappat hans ansigtsdrag och betagit hans ben deras kraft. Den stackars Haman saknade totalt allt som kunde ingifva lust för galanta äfventyr, utom god vilja. Den hade han i ymnigaste mått, oaktadt sina 80 år, och den har han äfven att tacka för att han vid sitt lifs slut råkat inför polisen, ett föremål för ungdomens hån och ett varnande exempel för sina jemnårige.

Hr Haman kom till Frankrike i sin ungdom och gaf undervisning i tyska språket, lefde tarfligt och anständigt och samlade en liten förmögenhet, men begick det enda felet att han icke gifte sig. Derför stod han också ensam i verlden, då han sparat ihop åt sig en årlig inkomst af 2000 francs och dragit sig från undervisningen. Han beklagade sig ofta öfver denna sin ensamhet, och välgörande familjer och fruar, som upptogo honom i sin husliga krets för goda ord och ännu bättre betalning, delade hans ledsnad. En sådan der god själ var också fru Saffran, hvars hjerta var lika välvilligt som hennes namn välluktande. Detta fruntimmer hade hört huru förfärligt hr Haman led af att vara ensam. Genom en gemensam vän gjorde hon sig bekant med Haman och tillnästlade sig snart hans vänskap. Haman sjöng sin klagovisa äfven för henne. God och mild som fru Saffran nu var, föreslog hon att för honom öppna sitt hem mot ett pris af 1500 francs om året. Som man ser, var medlidandet icke utan en god del egennytta, men det kunde nu icke hjelpas, ty den nye pensionären skulle ersätta fru Saffran för inkomsten af en flickskola, som hon höll, men ville blifva af med. Damens älskvärdhet underlättade underhandlingarnas gynnsamma utgång. Hennes löften och ännu mera hvad hon icke lofvade, uppeggade Haman, och man kom öfverens om ett pris af 1200 francs. I november månad förlidet år flyttade han till fru Saffran, hvars man i förbigående sagdt var handelsexpedit och således nästan aldrig i Paris.

Åtta dagar, så berättar fru Saffran, voro de goda vänner, men derefter mulnade vänskapens himmel, ty Haman icke blott tillät sig anspelningar, utan blef till och med näsvis. Så kom han en gång in kl. 6 på morgonen i madames rum med dessa ord:

— Jag måste kyssa er, jag älskar er ju alldeles som en ung karl!

— Ja, om ni vill kyssa mig som en dotter, så skall ni få det.

Som man ser, hade det ej då ännu uppstått oenighet mellan dem. Men Haman var tillika svartsjuk, nemligen på en 19-årig yngling, som ständigt kom dit i sällskap med fru Saffrans syster och tog dem med sig på sina utflykter, under det vår Haman fick beskedligt stanna hemma. Uppträden af det löjligaste slag uppstodo snart i huset, då Haman hotade sin värdinna att mörda både henne, sig och hela verlden, och hon deremot alltid påminde honom om hans åttio år. Detta räckte till den 15 januari d. å., då pigan på morgonen kom in i Hamans rum för att städa, — något som fru Saffran sjelf tyckes hafva ombestyrt eljest.

— Det var lyckligt, — utbrast han, — att det var ni och icke den sköna fru Saffran, ty henne skall jag väl taga lifvet af!

Fru Saffran lade ej någon vigt på dessa ord, som hon redan var van vid, och dessutom bruka just icke 80-åringar vara så der uppbrusande af sig. Utan fruktan, ehuru åtföljd af sin piga, steg hon således upp i öfra våningen, då Haman, lika blodtörstig som sin bibliska namne, rusar mot henne med en sockerknif och tillfogar henne två duktiga hugg i nacken, så att hon ramlar omkull och blöder ur ett par obetydliga sår. Derefter går han in i sitt rum och söker taga lifvet af sig sjelf. Fru Saffrans skrik hindrar dock saken från att taga ett tragiskt slut. Menniskor kommo tillstädes, och dessas mellankomst har den kärlekssjuke gubben att tacka för att han ännu tillhör de lefvandes antal.

Nu stå han och fru Saffran såsom parter emot hvarandra inför rätta, han för att rättfärdiga sig för sitt dumma tilltag, hon åter för att begära 500 francs i skadeersättning. Haman, som nu fullkomligt inser det löjliga i den rol han spelat, är åtminstone något grannlaga. — "Frun, sade han, har skändligt bedragit mig. Hon gaf mig de vackraste löften och höll ej något. Det var öfverenskommet att hon icke skulle lemna mig ensam, att vi skulle gå ut och spatsera, ty ensam kunde jag icke gerna gå längre. Till en början kom frun också ihåg sina löften, men glömde sedan bort dem allt mera och mera, och derför kom jag att under ett anfall af förtviflan och raseri göra hvad jag gjorde".

Detta är dock icke den första sorgliga erfarenhet, som Haman haft af sitt celibat, ty bland vittnena uppträdde äfven en enka Lecroy de Montborn, som med helig mine och salvelsefulla ord omtalade, huru hr Haman för fyra år sedan varit hennes pensionär under tre månader och huru han då endast hade hennes ovanligt stora „kristliga tänkesätt" att tacka för att hon icke körde honom på porten redan under de första fjorton dagarne. Ett så djerft påstående kom Hamans blod att svalla öfver.

— Jag vill visst icke förneka, sade han, att madame är dygdig på sitt sätt, men hvarför försatte madame mig också i ett sådant tillstånd, att jag icke längre var mäktig mig sjelf? Tänk bara, hr president, madame klädde af sig och lade sig, under det jag var inne hos henne! Jag var då *endast* 76 år och lätt antändlig. Ja, madame förblef verkligen dygdig, men hade det icke varit bättre att ej inleda mig i frestelse?

Fru de Montborn (högtidligt): — Af aktning för kristenheten ville jag icke säga det, men då herrn tvingar mig dertill, måste jag förklara, att det icke finns en så syndig och osedlig varelse på jorden som den der herrn. Mera får jag icke säga af aktning för himmelen, jorden och mig sjelf.

Hr Lomond (Hamans advokat): — Kanske ni dock behöll det der odjuret äfven af aktning för ett visst testamente?

Fru de Montborn ansåg sig icke behöfva besvara denna fråga.

Vi hafva låtit fru Saffran tala. Det är således icke mera än billigt, att vi äfven till försvar för den gamle token Haman lemna ett par utdrag ur ett bref, i hvilket den medlidsamma frun bjöd honom att med sina 1500 francs komma under hennes gästfria tak. Hon skrifver deri: — „I dag skulle jag vilja tala ännu mera med er om mitt förslag (de 1500 francs), men fruktan att synas egoistisk förlamar min tunga. Ack, käre hr Haman, om jag blott för en stund finge öppna mitt hjerta för er, så skulle ni få se huru ömt det är. Ni är förmögen, hvarför lefver ni ensam? Skulle ni icke känna er lycklig, om ni hade en väns arm att stödja er på, om ni hörde min lilla dotters pjoller och blefve omhuldad af en dotter, ty en dotter vill jag vara för er i ordets hela betydelse . . . Kom och se mig in i ögonen, som ni finner så sköna, och tala med mig om allt utom om ert testamente, och säg mig om ni kan komma ut med 1500 francs. Men då jag nu gått så långt, så vill jag så gerna säga allt med ens. Jag tror nog, att ni skall älska mig lika mycket som ni en gång älskade fru Lecapelain (sannolikt pensionen n:r 1). Kom och låt mig trycka edra händer i mina och värma dem; säg mig att ni är min vän, och till belöning derför skall ni få kyssa mina ögon!"

Naturligtvis kunde icke detta bref ändra den stackars Hamans öde. Han dömdes till tre månaders fängelse och att ersätta fru Saffran med 200 francs. Om fru Saffran var nöjd dermed, känna vi ej; åtminstone hade hon likasom fru de Montborn den tillfredsställelsen att verlden fick veta hvad deras dygd var värd.

Charad.

Mitt tredje flickan sade
När mot *mitt första* nyss
Så ömt jag hufvu't lade
Och bönföll om en kyss.
»Vill du *mitt andra* vara,
— Hon lade till och log —
»Blif ej *mitt fjerde* bara,
Du kunde då erfara
Att slut *mitt hela* tog?«

DOKKDOKKE

SCHACK.

Uppgift 31.

Af H. R. AGNEL, New-York.

Svart.

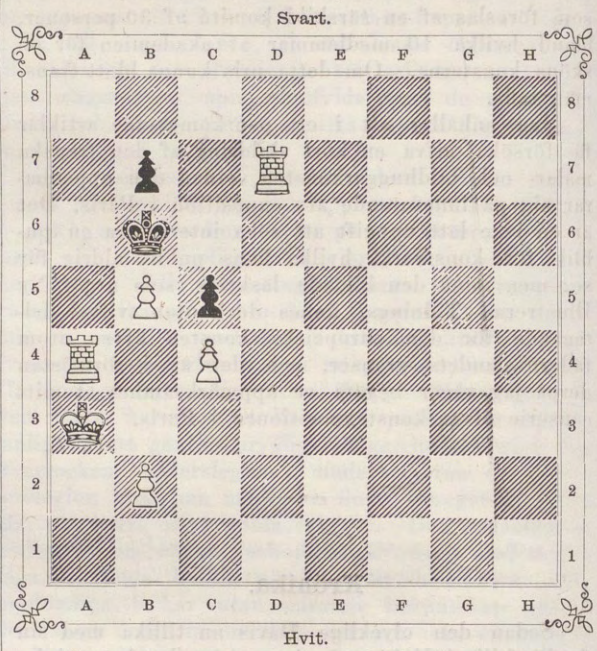

Hvit.

Hvit börjar och gör matt i fjerde draget.

Lösning af uppg. 22—24 och III i n:r 18 (6/5).

22. 1. TB1—B7, *a)* TA5—A4: eller annat, utom LC8—B7:; 2. TE5—E6, D7—E6: eller annat; 3. TB7—F7 l. TE6—F6‡; *b)* 1. » LC8—B7:; 2. LA4—C2, likg.; 3. TE5—F5‡. (Man finner lätt att LA4—C2 i *första* draget strandar emot 1. » D7—D6. Lika litet leder 1. TB1—B8 till målet, emedan Sv. spelar 1. » T—B5 jemte 2. » TB5—B8 på 2. TB8—C8:). — En insändare har tviflat på behöfligheten af svarta Tornet C5; vi lemna åt våra öfriga schackvänner att utfundera, hvad det gör för nytta, och försäkra att utan detsamma (och för öfrigt hvilken annan pjes som helst) vore uppgiften olösbar.

23. 1. LB4—E7:, B7—B6; 2. SE8—D6, KD4—C5; 3. SD6—F5‡. (Utan BF2, eller BG6, finnes en annan lösning i 3 drag).

24. 1. TE3—B3:, (A4—B3:); 2. LF4—E3†, KD4—E5; 3. F2—F4‡.

Förestående 3 lösningar äro insända af *Hfm, R. S., M. N., Conrad* (Mariefred & S.) 7/5, *A. V. Hallongren* 8/5, *C. L—t* (Gnesta & S.), *Lolo* (Ups.) 10/5, *P. D. Felldin* (Enkpg 12/5), *L—n* (Borås & K. 13/5), *P. M. Lundell* (Söderkpg & B. 20/5); dessutom: 22 af *C. E. Wirsell, G. A. Carlin* 6/5, 23 och 24 af *Albicilla* (Uddevalla 18/5), *T—m* 19/5, samt 24 af *N. M.* 23/5.

(Hvarjehanda.) III. Det minsta, Hv. behöfver, utom Kungen, som ställes på F5, är en Bonde på A6 (eller C6), och matt göres nu i 2 drag genom 1. A6—B7:, likg.; 2. B7—C8: S‡. Insänd af *Hfm, R. S., M. N., Hallongren, Felldin.*

Springar-schack. (Knightly Chess). Af S. LOYD.

32.	H5;	E4, F5;	H1;	F2, H2;	G2;
33.	B3;	C1, C3;	A1;	A8, B7;	A2;
34.	F2;	E2, F5;	H1;	A6, B6;	C5, E7, H7;

Hvit börjar och gör matt i tredje, i fjerde och i sjette draget.

Brefvexling.

Hfm: R. 25—30.
T—m (27/5): Edra betänkligheter i afseende på uppg. 27 äro vederlagda genom raden här nästframför.
Albicilla (Uddevalla 25/5): R. 21, 28.
F. F. (Carlshamn 26/5): R. 28.
I en del exemplar af nästföreg. n:r har underskriften under uppg. 29 kommit att qvarstå oförändrad från uppg. 28, hvarigenom fordringen blifvit matt i andra draget, i st. f.: i *tredje*, som våra schackvänner sjelfve utan tvifvel genast funnit att det måste vara.

Den 31 maj. J. G. S.

Bref med lösningar, förfrågningar eller annat rörande denna schackafdelning — hvilka i tidningen besvaras — sändas antingen till J. G. Schultz, Stockholm, Skärgårdsgatan N:o 10, eller till

Redaktionen af Ny Illustrerad Tidning.

IWAR HÆGGSTRÖMS BOKTRYCKERI.

NY ILLUSTRERAD TIDNING.

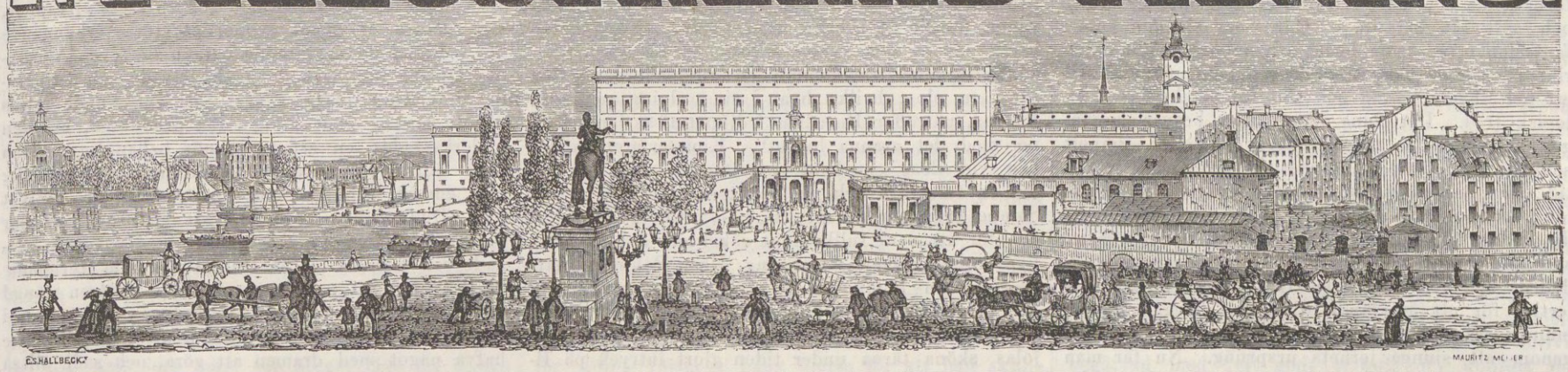

№ 23]. Utkommer hvarje Lördag. Stockholm den 10 Juni 1865. 12 Rdr årgången. [1a Bandet.

Innehåll: Robert Theophron Cederschiöld (med porträtt). — Kalevala af E. v. Q. — En qvinnas straff. — Braskans marknadsresa, en liten byhistoria af Pehr Thomasson (med illustration). — Nya badhuset i Helsingborg (illustration). — Apan kammarmusikus (planch). — Från den stora marknaden i Nischnij-Novgorod. III. — Två gäster, poem af Gabr. Lagus. — Litteratur — Krönika. — Charad. — Schack.

Robert Theophron Cederschiöld,

hvars bild i dag uti vårt blad återgifves, kan väl icke räknas till deras antal, som genom ett lysande snille eller en mera fruktbringande verksamhet inom samhällets högre sferer göra anspråk på ett rum i minnets tempel. Han var likväl en man, hvars plats icke lätt ersättes inom det embetsverk — styrelsen öfver rikets fängelser — hvilket han oafbrutet tillhörde snart sagdt ända från dess dening och der han, dels såsom underordnad tjensteman, dels såsom ledamot och departements-chef, städse utmärkt sig för nit och ordningssinne, jemte ett alltid menniskovänligt bemötande mot de samhällets olycksbarn, med hvilka hans befattning bragte honom i beröring. Uppfostrad af sin farbroder, den i så många hänseenden högt ansedde professorn doktor Per Gustaf Cederschiöld, hade han tillegnat sig många af dennes egenskaper. Hans grundsatser, ehuru icke hvad man i allmänhet vill benämna liberala, voro likväl alltid både rättsinnade, fasta och sjelfständiga, så att de aldrig böjde sig hvarken för ett mer eller mindre mäktigt parti eller efter omständigheterna, eller för dagens flyktiga tycken. I sina yngre år en af våra mest anlitade och skickligaste sakförare, uppträdde Cederschiöld derefter såsom representant inom ridd. och adeln vid riksdagarne med en icke vanlig talent, mindre framstående genom idéernas rikedom, statsmannens blick eller insigternas omfattning, än genom konsequens och den logiska, ehuru någon gång måhända alltför spetsfundiga, men alltid klara och i formen behagliga deduktionen i hans tal. Han åhördes således alltid med uppmärksamhet, ofta med nöje, äfven då han ej sällan uppträdde inom minoritetens led, någon gång till och med solus in voto.

Robert Theophron Cederschiöld föddes i Malmö den 26 april 1808, gjorde sina studier vid Upsala universitet och inträdde 1833 i tjenst vid de juridiska embetsverken i hufvudstaden; blef 1836 auditör vid kongl. lifgardet till häst. Antagen sedan 1835 såsom tjensteman uti styrelsen öfver rikets fängelser, blef han 1840 sekreterare vid samma verk samt 1845 ledamot af styrelsen och 1856 riddare af kongl. nordstjerne-orden. Ännu i sin fulla mannakraft kastades han för några månader sedan på sjuksängen i en rheumatisk feber samt skördades af döden den 25 sistlidne maj. Han efterlemnar ett aktadt minne både såsom embetsman och medborgare.

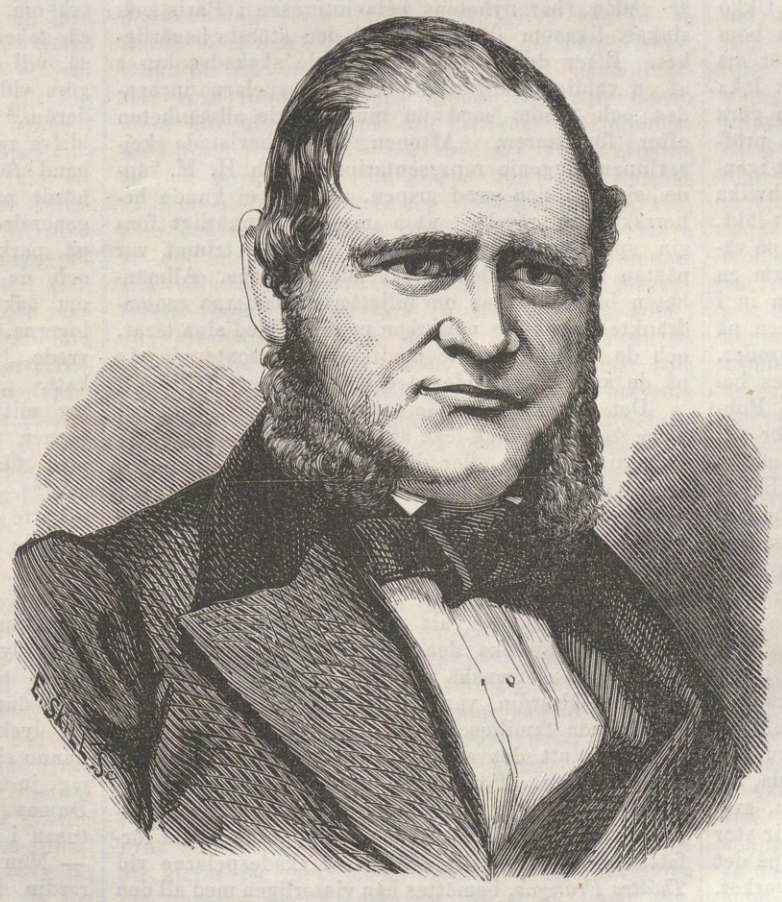

ROBERT THEOPHRON CEDERSCHIÖLD.

Kalevala.

II.

Pohjola-herrskarinnan, som så oförmodadt fått i sitt våld visdomens och skaparkraftens representant, vill ej låta Wäinämöinen vända hem utan vilkor. Hon föreslår honom att åt henne smida Sampo, en magisk talisman, hvars egande är förbundet med outtömlig lycka; först när han gjort detta, skall hon bringa honom till hemmet och dessutom ge honom sin egen sköna dotter till maka. Wäinämöinen svarar, att han ej förmår i egen person uppfylla hennes önskan, men att hans yngre broder Ilmarinen, som smidt på sjelfva himlen och hamrat luftens lock tillhopa, eger förmåga att smida Sampo. Honom vill Wäinämöinen skicka till Pohjola, och han må äfven vinna den fagra tärnan. Då den underbara Sampo senare blir sjelfva motivet till den afgörande striden mellan Kalevala och Pohjola, hvilken strid kommer att beskrifvas först i diktens andra afdelning, vilja vi här blott anmärka den etiska sidan i detta så högst vigtiga uppslag. Louhi, ehuru den fruktansvärdaste trolldomsmakt, som runorna känna, kan icke frambringa Sampo, den lyckobringande; detta kunna blott de goda makterna, visdoms-magiens innehafvare. Genom bakslughet, genom att missbruka Wäinämöinens öfvergifna belägenhet och gästvänskapens helgd, förstår hon att åt sig och de sina tillskansa en fördel, som för framtiden komme att ställa Pohjola framför sjelfva Kalevala, Wäinämöinens och Ilmarinens land. Men det rättvisa straffet härför uteblir ej; denna Louhis list bringar, såsom vi redan förut nämnt, Pohjola i en afgörande strid med Kalevala, hvilket derunder återbördar Sampo, om än icke alldeles välbehållen, hvaremot Pohjola återsjunker i moraliskt och fysiskt elände. Anmärkas bör äfven, att idén till Sampo icke upprinner i Louhis hufvud, utan blott idén om dess anskaffande för Pohjolas räkning. Ehuru svårt det för oss nu mera är att erhålla ett fullt klart begrepp om Sampo, måste den i Kalevala-tiden varit ett föremål, på förhand allmänt bekant; ty Louhi behöfver blott uppmana hjelten att smida Sampo, för att genast bli förstådd, utan vidare förklaringar. Först sedan Wäinämöinen gifvit sitt löfte att för ändamålet skicka Ilmarinen till Pohjola, utrustas han af Louhi till hemfärd. Hon ger honom häst och släda och förmanar honom tillika att ej under något vilkor skåda upp mot höjden före qvällen; annars komme han att drabbas af ofärd. Men den gamle vise har ej färdats länge, innan han hör ett underligt susande i luften och, glömsk af varningen, blickar upp. På den sköna himlabågen sitter Pohjolas strålande tärna, Louhis dotter, och sköter en gyllene väf; det susande ljudet härrör från spolen, som hon skjuter fram och tillbaka. Naturligtvis blir Wäinämöinen genast betagen. Den sköna svarar gäckande och ber honom, innan hon svarar ja på hans frieri, att till hennes nöje uträtta åtskilliga uppdrag, såsom att klyfva ett tagelstrå med en uddlös knif, att hugga gärdsel af is, utan att en skärfva lossnar m. m., hvilket allt imellertid är en barnlek för Wäinämöinen. Hon ber honom då att utaf bitar af hennes slända timra en båt. Wäinämöinen svarar, icke utan stolthet, att under hela himlens hvälfning ingen finns, som kan mäta sig med honom i konsten att bygga en farkost för vattnet. Han timrar en dag och timrar tvenne, men på den tredje styr Hiisi, ursprungligen en hemsk skogsande, men som utvecklat sig till det ondas representant öfver hufvud taget, yxan mot Wäinämöinens knä, som erhåller ett djupt sår. Blodet forssar, hjelten söker fåfängt hämma dess lopp med gräs och mossa, och som han äfven olyckligtvis glömt några ursprungsord, hvilka höra till jernets besvärjelse, nödgas han lemna tärnan i sticket och resa sin väg för att söka hjelp. Ändtligen, sedan blodet flutit i så stor mängd, att det fyller åtta stora såar, träffar Wäinämöinen på ett gammalt gråskägg, som rytande förklarar att han är mannen att kunna råda på detta ofall. Han anmärker, likasom i förbigående, att värre flöden har man hämmat, uppdämt vilda forssar, sjöars utlopp och floders mynning, skiljt vikar från vikar och fogat näs vid näs, „blott med några ord af skaparn, med de djupa ursprungsorden“. Nu börjar en af dessa besvärjelsescener, hvilka äro så egendomliga och så betecknande för den finska folkandan, och hvilka den finska sångmön derför behandlar med så stor omständlighet och förkärlek. Det gäller i främsta rummet att upp spåra tingens ursprung och att begripa deras väsende; i denna kunskap ligger en ovilkorlig förmåga att äfven beherrska dem. Till detta moment, på hvilket hufvudvigten ligger, komma, allt efter sakens beskaffenhet, andra, som helt och hållet antaga en fantastiskt magisk prägel. Så till exempel,

om det gäller sjukdom eller annan plåga eller plågoande, så följa, efter uppdagandet af det ondas ursprung och beskaffenhet, förfärliga smädeord mot vederbörande samt pro tertio dess högtidliga förvisande i konstfulla och skickligt valda ordalag och på så sätt, att beskaffenheten af förvisningsorten står antingen i ett inre harmoniskt eller yttre naturligt förhållande till den förvisades beskaffenhet, ursprung och sätt att bete sig. Här visar sig den finska fantasien ofta såsom högst originel och uppfinningsrik, på samma gång som besvärjelsen afrundas till ett helt, hvars början och slut sammanbindas af en logisk tråd. Det finns äfven andra besvärjelsesånger, mera enkla, mera godtyckliga eller simpelt schamaniska; fantastiskt poetiska äro de nästan alltid. Men på botten ligger dock vanligtvis gömd den idé, som uppbär hela den finska verldsåskådningen, att det är den rika kunskapen, den djupa insigten, som, sedan de erhållit sitt konstfulla uttryck i sången, omedelbart och absolut ega makten öfver verlden. Imellertid, för att återvända till gamle, trygge Wäinämöinen, måste han sjelf hjelpa gråskägget på trafven, genom att sjunga jernets ursprung. Nu får man höra ur-visdom! Äldst är luften ibland mödrar, äldst bland bröder är vattnet, jernet är yngste brodern. När Ukko, högst bland gudar, skiljt luften från vattnet och vattnet från jorden, var jernet ännu icke födt. Då framalstrar Ukko trenne jungfrur, tre naturens sköna döttrar, och dessa blefvo mödrar till jernet. Jungfrurna framgingo smidigt på en molnkant med bröst, som svällde, och gjöto ned sin mjölk, på kärr och marker och på de våta böljor. Af den ena jungfruns svarta mjölk alstrades det mjuka jernet, af den andra jungfruns hvita mjölk bildades stålet och af den tredje jungfruns röda mjölk ficks det spröda jernet. Nu följer en beskrifning om huru Wäinämöinens yngre broder Ilmarinen dagen efter sin födelse anskaffar sig en smedja, upptar jernet från jorden och bringar det i ässjan, der det jemmerligen pinas af elden sin äldre broder. Det svär Ilmarinen en dyr ed att ej anställa någon skada inom slägten, och han rycker det ur elden, lägger det på städet och smider allehanda nyttiga redskap. Men det behöfver härdningsvatten och Ilmarinen skickar det flitiga biet, lilla Mehiläinen, att samla tjenliga vätskor, ljuflig saft, tagen från blomstertoppar och grässtråns spetsar. Detta erfar Närhiläinen, den onde skogsguden Hiisis fågel, som sutit och lyssnat i skydd af taknäfret, och den skyndar sig ögonblickligt att hemta ormens skarpa etter, maskens svarta vätskor och paddans dolda gift, som den gjuter i härdningsvattnet, utan att Ilmarinen märker det, när han härdar jernet. Häraf härrörde stålets ilska, häraf jernets vilda vanvett. Vi behöfva ej påpeka det lika egendomliga som ålderdomliga i dessa mytiska föreställningar. Nu har gubben fått veta jernets ursprung och begynner rytande en kraftig smädesång mot jernet, för dess onda dåd, påminnande om dess späda barndom och dåvarande ringhet. När sålunda jernet anses vara förödmjukadt och ångerköpt, följa ord, egnade att stilla blodet och återföra det i ådror, hjerta och lunga. Annars hotas det med att kokas i Hiisis grytor. Slutligen anropas Ukko att snabbt trycka ett gyllene näckblad till en bom för blodets bana. Detta verkar; blodet upphör att flyta och gubben bereder ett plåster, för att läka såret. Om kraften af detta plåster kan man göra sig en föreställning, då man erfar att gubben pröfvade det på ituremnade klippor, hvilka genast igengrodde, och på sönderspjelkade trädstammar, hvilka genast helnade och växte frodigt. Fullkomligt läkt, anländer Wäinämöinen till hemmet, efter att på vägen hafva öfvat visdom med att sjunga fram en gran, som sträcker sin krona genom molnen in i himlen, så att den bär månen och karlavagnen på sina grenar. I smidjan träffar han genast sin broder, den evärdelige hamrarn, som dock icke finnes benägen för en färd till det männer förödande Pohjola. Du har lofvat bort mig såsom lösen för din frihet, säger han, då Wäinämöinen förtäljer om sitt löfte till Pohjolas herrskarinna, att skicka Ilmarinen för att smida Sampo. Wäinämöinen ber honom då komma att se på granen, och när Ilmarinen af nyfikenhet klättrat upp i dess krona, qväder brodren en häftig hvirfvelvind, som plötsligt tager den evärdelige hamrarn i sin famn och för honom gena vägen genom luften till Pohjola. Wäinämöinens löfte är uppfyldt och Ilmarinen nödgas foga sig i sitt öde. Vid ankomsten till Pohjola, frågas han af „gumman med de glesa tändren“, så tituleras Pohjolaherrskarinnan, om han sport något om Ilmarinen, den konsterfarne smeden, som hon väntade anlända, för att smida Sampo. Väl känner jag till honom, svarar Ilmarinen, ty det är jag sjelf. Glädjen blir stor i hela Pohjola. Ilmarinen förs in, förplägas på det bästa, och redan dagen derpå skrider han till verket. Materialerna, hvaraf Sampo skall förfärdigas, äro: ändan af en svanefjäder, en mjölktår af en gallko, ett litet kornfrö och en sommartackas ullstrå. Häraf synes att Sampo närmast är en magisk talisman för materiel lycka och välmåga. Till en början framkommer ur ässjan, dit Ilmarinen kastat smidjeämnena, en gyllene båge, som hvarje dag fordrar ett eller två hufvuden. Han sönderbryter bågen och kastar bitarna tillbaka i härden. Derpå framkommer en båt af koppar och guld; men den har onda vanor, drager ut i örlig utan orsak. Också båten bryts sönder och kastas tillbaka i eldstaden. Sedan yttermera framkommit en guldbehornad qviga samt en plog, hvilka hvar i sin ordning metamorfoseras, påträffar Ilmarinen i djupet af ässjan „Sampo med det granna locket“. Konsterfaret smider han vid dess ena kant en mjölqvarn, vid den andra en saltqvarn och vid den tredje en myntqvarn. Sampo begynner genast att „mala“ väldiga förråder, och för att vara fullkomligt säker om det ojemförliga trollverktygets besittning, läser Pohjolas herrskarinna in Sampo i ett kopparberg, bakom nio lås och riglar, och fäster den med trenne rötter, hvardera på nio famnars djup. Imellertid har Pohjolas sköna tärna under tiden gjort intryck på Ilmarinens hjerta. Han friar, så snart Sampo är färdig, men får bestämdt afslag. Sorgsen ber han att få återvända, „för att dö i egen hembygd, att i fosterjorden gömmas“. Han blir då af Pohjolaherrskarinnan satt i en båt, hon kallar vindarne att blåsa, och på tredje dagen anländer Ilmarinen tillbaka till hemmet, der han utan agg sammanträffar med sin bror, den gamle Wäinämöinen. Sålunda slöts de två hjeltebrödernes första äfventyrliga beröring med det dystra och mörka Pohjola. Pohjola vann den underbara Sampo, och Wäinämöinen och Ilmarinen fingo endast en korg.

En Qvinnas Straff.

Le Supplice d'une femme heter en dram i tre akter, som de sista veckorna uppförts på *Théatre Français* och gjort så stor lycka, att den nästan utplånat intrycket af Meyerbeers „Afrikanska“, Maître Guérin och hvad de allt heta, dessa den ovanligt fruktbara saisonens perlor. Stycket är gripande, spännande, rörande och framför allt moraliskt efter fransk föreställning, och som parisarne i allmänhet äro vana vid osedligheter, finna de det för omvexlings skull särdeles interessant att vara på en representation, som icke blott erbjuder en estetisk behållning, utan också inskärper dygd och goda seder. Moralen i stycket är också till alla delar tidsenlig för en fransk publik, ty den lyder ungefär så här: „Högtärade fruar! Vakter eder, då förföraren smyger sig in i edert hem, och tillsluter edra öron för hans ljufva smicker; ty om det än lyckas eder att lura edra godtrogne män, så skall eder egen barm alstra en hämnare, som aldrig gifver eder ett ögonblicks lugn, och det flygtande ruset skall efterföljas af gnagande sorger, som göra det förr så lyckliga hemmet till ett helvete.“ Denna sanning, som gamle Moses prentade i sten för några tusen år sedan, har nyhetens hela interesse i Paris och slukas, likasom allt nytt, med den största begärlighet. Efter dess första uppförande skakades huset af en väldig bifallsstorm, alla skådespelarne inropades och såsom med en mun ropade allmänheten efter författaren. Aftonen derpå bevistade kejsarinnan Eugenie representationen, och H. M. kände sig till den grad gripen, att hon ej kunde beherrska sin rörelse, utan måste oupphörligt föra sin spetsnäsduk till ansigtet. Denna triumf var nästan större än den föregående aftonens. Allmänheten började slitas om biljetterna, damerna genomdränkte minst tre näsdukar pr afton med sina tårar, och de vidunderligaste landtkartor presenterade sig på de sminkade kinderna efter täckelsets fall.

Det stora uppseende, som väckts af *le supplice d'une femme*, är dock icke allenast en följd af styckets dramatiska värde eller dess moraliska tendens, utan äfven af sjelfva dess uppkomst. En strid har nemligen uppstått om hvem som är författaren, icke derför att man håller strängt på anonymiteten, utan derför att dramat, alldeles som den lilla flickan som figurerar i stycket, kommit till verlden under sådana förhållanden, att dess fäder på en gång erkänna och förneka det. Styckets historia är följande: Den franska pressens tambour-major, Emile de Girardin, var för flera år sedan vittne till en rörande familjescen, och det föll honom genast i sinnet, att det skulle blifva ett ypperligt ämne för en dram. För någon tid sedan gjorde han allvar af sin plan och hopskref ett stycke, men utgången motsvarade icke hans förhoppningar. Då författaren uppläste sitt stycke för skådespelarne vid *Théâtre Français*, bemöttes han visserligen med all den förekommande artighet och uppmärksamhet, som alltid tillkommer en man, den der eger flera millioner och är utgifvare af en stor tidning, i hvilken han dagligen producerar tre ledande artiklar med ett halft dussin paradoxer och mera eller mindre dårhusmessiga idéer i hvarje. Det syntes dock under alla dessa artigheter och lyckönskningar, att *Théâtre Français* helst såge om det sluppe hela stycket, och förnärmad stack den store Girardin stycket tillbaka i fickan. Han uppläste det sedermera för en krets af vänner, men mötte ej något synnerligt större erkännande der. Bland de närvarande befann sig äfven Alexandre Dumas jun., och denne begåfvade och rutinerade dramaturg insåg genast, att det kunde göras något ganska godt af den råa produkten, om den underkastades en erfaren hands behandling. Han sade alltså till Girardin, att dramen var ypperlig och endast behöfde ändras här och der, hvilket han, Dumas fils, åtog sig att göra med ett par penndrag. Girardin gick genast in derpå och lemnade sitt manuskript åt Dumas fils, som återlemnade det efter ett par dagars förlopp, med en mängd anmärkningar i kanten. Girardin var imellertid då så sysselsatt med politiken, att han icke ville hafva något med dramen att göra, och sade alltså till sin estetiske rådgifvare: „Sedan ni nu börjat åtaga er mitt stycke, kan ni också göra mig den tjensten att göra det fullständigt.“ Dumas fils tycker icke om att vara eller hafva medarbetare, ty i detta som i andra hänseenden har hans snillrike fader gifvit honom ett afskräckande exempel; men dramen vann hans tycke, han hade fattat kärlek för den under sin sysselsättning dermed och tog således manuskriptet hem med sig för andra gången. Nu hade han beslutit att på fullt allvar taga Girardins stycke om hand, skref om en scen, strök ut en annan, tillade en tredja o. s. v., tilldess resultatet blef, att högst obetydligt återstod af det ursprungliga stycket. Då Girardin läste sin omskapade dram, blef han helt underlig till mods och begärde efter en stunds betänkande, att begge manuskripten skulle uppläsas för teaterkomitén. Början gjordes med hans eget manuskript, men man hade icke hunnit till andra aktens slut, innan Regnier förklarade, att det icke lönade mödan fortsätta, ty han skulle aldrig kunna förmås åtaga sig en rol, i hvilken han skulle riskera att blifva uthvisslad i första scenen. Derefter kom ordningen till bearbetningen, som antogs för god, ehuru äfven der fanns åtskilligt, som kunde behöfva förändras före uppförandet. „I egen naturligtvis att välja efter som eder bäst tyckes, sade Girardin till komitén, men då må också Dumas åtaga sig att studera stycket.“ Dumas fils gick gerna in derpå, och sedan dramen blifvit genomgången scen för scen under tre veckors förlopp, hade den ånyo blifvit underkastad så stora förändringar, att den nu var mest lika så skild från det första gången rättade manuskriptet som detta från Girardins original. Då nu repetitionerna började af stycket i sin helhet, tillkallades Girardin på nytt; men han kände alldeles icke igen sitt eget arbete, utan blef mäkta vred öfver den företagna kalfatringen och förklarade, att han ville taga tillbaka sitt stycke. „Nej, svarade Dumas fils, det skola vi väl blifva två om, och jag vill hafva pjesen uppförd.“ — „Ja så, tager ni saken på det sättet, utbrast Girardin, så vill jag icke hafva något med detsamma att göra vidare.“ — „Ja, jag ämnar icke heller bry mig derom,“ svarade Dumas fils, som också började blifva rasande. Skådespelarne måste således på egen hand företaga repetitionerna, hvilket är något oerhördt på *Théâtre Français*, och slutligen uppfördes generalrepetitionen under de dystraste auspicier; på parketten syntes endast tre eller fyra damer, och de begge författarne suto på hvar sin sida om åskådareplatserna, i de längst fram belägna logerna, hvarifrån de öfverhöljde hvarandra med af vrede blixtrande blickar alldeles som hund och katt. „Stycket kommer att uthvisslas, det håller jag mitt hufvud på,“ ropade Girardin, då sista scenen var slut. — „Det är möjligt, svarade Dumas fils tvärs öfver teatern; det blir er egen sak!“ — Och skådespelarne vid *Théâtre Fançais* utbytte förtviflade blickar med hvarandra, under det de frågade hvarandra, om det skulle gå för sig att uppföra ett stycke, som författarne sjelfve spådde ett så sorgligt öde. Men då första representationen gafs, firade *Théâtre Français* en den mest lysande seger, hvilket dock icke kunde bidraga till att försona de vreda gudar. Girardin blef ännu värre ond, och då hans vänner kommo att lyckönska honom, afbröt han dem, innan de hunno sluta sitt beröm. „Det är icke mitt stycke, har jag ju sagt, utbrast han; låt mig få vara i fred.“ Dumas fils åter sade till sina vänner: „Gån för tusan i våld, hvad har jag med det der att göra!“ — Men kommer dag, kommer råd, och sedan Girardin hunnit sofva på saken, märkte han, huru isen kring hans hjerta smälte för en besynnerlig och hittills okänd faderskänsla. Det var ju dock

hans barn, och huru skulle han kunna stå till svars för att låta det gå ensamt ut i verlden, utan att gifva det ens så mycket som ett namn? — „Nej, sade Girardin för sig sjelf, hård och grym är jag ej, jag vill låta nåd gå för rätt och förlåta min sångmö, att hon stått i ett slags förhållande till en annan.“ Och så skref han ett långt företal och berättade deri för allmänheten, att han, E. de Girardin, verkligen var författaren till den nya dramen, som gjort större lycka än hans hundratusen ledande artiklar tillsamman, och sedan han sålunda lättat sitt samvete, tog han manuskript och företal och gick till den bekante bokhandlaren Michel Lévy, som köpte begge delarne af honom för 5000 francs, men såsom artig kavaljer skickade han de 5000 francs till skådespelerskan mademoiselle Favart, som mycket bidragit till pjesens framgång. Allt detta tilldrog sig, utan att Girardin begärt tillåtelse dertill af Dumas fils eller ens underrättat honom derom. Goda vänner drogo imellertid försorg om att medarbetaren snart skulle få kännedom om hvad som skett, och Dumas fils var icke sen att taga sina mått och steg. Han lät trycka och utdela tusentals affischer, på hvilka han underrättade verlden, att han ämnade sälja Girardins hus och skänka köpesumman åt mademoiselle Thérésa, den bekanta, frivola café-sångerskan, och sedan han tagit hämd med detta skämt, satte han vederbörande i rörelse för att få förbud utfärdadt för Michel Lévy mot pjesens utgifvande. Stycket har dock utkommit sedermera. Girardin samtyckte nemligen att namngifva sig endast såsom författare till företalet, och Dumas fils upphäfde förbudet, så snart frågan om författareskapet fick vara oafgjord såsom hittills. I den af Girardin ombesörjda upplagan äro flera scener återgifna både efter den ursprungliga och efter den af Dumas fils rättade texten, så att allmänheten sjelf kunde få göra sina jemförelser.

För att nu komma till sjelfva dramen, så är i korthet dess innehåll följande: Hr Dumont är så lycklig i sitt hem som någon menniska kan vara på jorden; han har en hustru, som han tillbeder och anser för en engel i menniskoskepnad, en liten sju års gammal dotter, som upptager alla hans framtidstankar, och en vän, en verklig vän, för hvilken han icke hyser några hemligheter. Detta jordiska paradis finnes dock blott till i Dumonts egen inbillning. Vännen, en spanior vid namn Alvarez, har visserligen lånat Dumont en gång en million francs eller två för att rädda honom från en bankrutt, men i ersättning har han förfört hans hustru, och frukten af detta förhållande, som nu räckt i åtta år, är den lilla flickan, Dumonts glädje och stolthet. Fru Dumont har för längesedan vaknat upp ur det flyktiga vällustruset, som ett obevakadt ögonblick kastade henne i spaniorens armar; hon hatar den man, som förstört hennes lif, hon icke blott högaktar Dumont, utan har äfven älskat honom länge med den första kärlekens innerlighet och kan dock icke skaka af sig sina bojor, ty en brytning skulle hafva till följd, att hennes man finge veta allt. Det är således blott en hycklad lycka, som den godtrogne Dumont tycker sig läsa i hennes ögon. Hon är den olyckligaste varelse på jorden, hon lider de förfärligaste samvetsqval för det bedrägeri, hvartill hon dagligen gör sig skyldig inför sin makes blickar, det skär henne i hjertat hvar enda gång Dumont smeker hennes dotter, och hon lefver i en ständig fruktan för att hennes brott en gång skall komma i dagen. Slutligen kan hon icke längre uthärda detta lif, utan öfvertalar sin man, att de skola göra en längre utländsk resa utan att tala om det för någon. Han lofvar också tystnad, men anser detta löfte icke kunna gälla den *fidus Achates*, som är hans andra jag, och röjer derför genast hemligheten för Alvarez, som knappt fått höra hvad som är på färde, förrän han tvingar fru Dumont att slå hela planen ur hågen. Så stå sakerna, då fru Dumont en dag får ett bref från Alvarez, som deri underrättar henne, att deras förhållande nu mera blifvit så bekant och så allmänt omtalas, att hennes man icke kan undgå att få kännedom derom, och för att afvända den hotande stormen fordrar han, att hon skall fly bort med honom och taga deras barn med sig. Detta bref gör henne förtviflad, och hon vet ej hvar hon skall få råd eller hjelp. Hon har ej mod att yppa sitt brott för sina föräldrar och ryggar tillbaka för ett sjelfmord. Den ena tanken förfärligare än den andra ilar genom hennes hufvud, blodet stelnar i hennes ådror, och afsvimmad sjunker hon tillbaka i en länstol. Då kommer Dumont in med ansigtet strålande af den sällaste glädje. Det är hans dotters födelsedag och af denna anledning gifver han en lysande fest, men innan de främmande komma, känner han ett behof att för sin hustru lätta sitt öfverflödande hjerta. — „Men hvad fattas dig då, min älskade? utbrister han, är du ej riktigt frisk? Jag har hört, att du skulle fått ett obehagligt bref. Det har väl icke händt någon olycka?... Är din moder illa sjuk?... Men hvad är det då?“ — Hon förmår icke besvara någon af hans frågor, och då mannen nämner brefvet ännu en gång, drifves hon likasom af en öfvernaturlig makt att räcka honom det. Dermed inträder katastrofen, och det är synnerligen denna scen, som hänrycker alla åskådarne och sätter alla näsdukar i rörelse. Stackars Dumont! Han vaknar ur en dröm, som räckt i många år, och kan icke tro på den förfärliga verkligheten. Allt, allt är förloradt! Engeln har förvandlats till en fallen qvinna, vännen står der såsom en trolös skurk, och hans dotter, hans ögonsten är icke mera hans. Med öppna armar kommer den lilla afguden in för att linda dem om hans hals, men med raseri stöter han henne från sig. Intet återstår honom, intet annat än att taga hämd! Lidelserna rasa förfärligt inom hans bröst, och den ena hämdplanen aflöser den andra; men hans kärlek till barnet, den otrogna hustruns och den falske vännens barn, har slagit för djupa rötter i hans hjerta för att han skulle så lätt kunna rycka upp dem, och denna känsla förmår stilla de upprörda böljorna. Han behåller den lilla flickan och säger till modern: — „Du har förlorat på en gång din make och ditt barn; må dessförutom ångern öfver hvad du syndat vara ditt straff!“ — Hvad åter angår Alvarez, så tänkte han i första uppbrusningen duellera med honom. — „Men nej, säger han, om jag icke dödar dig, så blifver du ju ej straffad, och dödar du mig, så har rättvisan blifvit upp- och nedvänd.“ Dumont besluter i stället att göra sig sjelf till tiggare och återbetalar den falske vännen den million, som han förut lånat af honom, och dramen slutar med att Dumont står utarmad och förkrossad, med den lilla flickan i sina armar, under det hans hustru och spanioren draga sig undan såsom mörkrets andar, förföljda af det onda samvetet. De sista replikerna äro, att barnet frågar: „Få vi icke se mamma mera?“ — och Dumont svarar: „Kanske!“

Den franska kritiken betraktar Girardin såsom den der lemnat sten och kalk till bygnaden, och Dumas fils såsom byggmästaren. Man anser det helt och hållet vara hans mästerliga behandling, som gör att publiken icke får tid att gifva akt på de osannolikheter, hvarpå stycket är så rikt, ty handlingen fortgår med en snabbhet, som lägger totalt beslag på uppmärksamheten. "Det nya styckets största förtjenst och som tillvunnit det allmänhetens bifall, skrifver en fransk kritiker, är en så vidunderligt hastig handling, att jag aldrig tror mig hafva sett något dylikt. Expositionen gifves i två scener med en oförliknelig klarhet och bestämdhet; man gripes genast deraf, och stycket förlorar sedan icke ett ögonblick i interesse. Det rusar fram med ohejdad brådska, och man följer det med andan i halsen; det är som om man omedvetet vore utsatt för en häftig ångest, hjertat hoppressas, en tung börda hvilar öfver bröstet, och man hinner knappt draga andan.“ Dumas fils har också den förtjensten af dramen, att han strukit mycket som varit omöjligt att gifva ens på en fransk scen och som skulle förstört det bästa stycke. Girardin var visst icke blind för de osannolikheter, som funnos i hans arbete, och ville derför möta alla allmänhetens och kritikens invändningar med förklaringar eller ock med att låta åskådarne se och höra saker, som endast kunde öfverlemnas åt dem sjelfva att tänka sig. Den första fråga, som hvar och en nödvändigt måste göra sig, är: Huru är det möjligt, att en qvinna med fru Dumonts alla ädla egenskaper skulle under sitt äktenskaps första dagar kunnat vara en man otrogen, som i alla afseenden var värd hennes kärlek, och till på köpet kasta sig i en sådan stackares armar som Alvarez? Och ingen hade väl större skäl att göra en sådan fråga än Dumont sjelf. Girardin hade verkligen gjort ett försök att lösa denna gåta. Han lät Dumont hålla ett förhör och frun göra en bekännelse, som gick så långt in i enskildheter, att den knappt kunde läsas (vi våga icke heller återgifva det), men från scenen skulle låtit så otäckt, att styckets dödsdom ensamt deraf varit fäld. Samma sak gäller äfven om många andra upplysande scener, som i och för sig kunde försvaras ur logisk synpunkt, men varit olidliga på teatern, t. ex. en scen, der Alvarez tager sin dotter i förhör om hvad som tilldragit sig mellan Dumont och hans hustru. Men huru författareskapet än skall delas mellan de begge medtäflarne, är dock så mycket säkert, att *le supplice d'une femme* i sitt nuvarande skick helsats med ett bifall, som nu för tiden är sällsynt i Paris, och stycket skall säkert derför komma att gifvas på de flesta europeiska scener. Huruvida det deremot skulle passa för oss är en annan sak.

Braskans marknadsresa.

En liten byhistoria

af

Pehr Thomasson.

I.

I en af Smålands större bondbyar, belägen i sjelfva hjertat af „Getapulien“, lefde för några år sedan en fru Brask, som var mycket beryktad öfver hela provinsen.

Fru Brask, eller rättare sagdt *Braskan*, såsom hon allmänt kallades, var en ovanlig qvinna med en ovanligt vigtig befattning inom samhället; ty hon hade af sjelfvaste landshöfdingen fått tillstånd att hålla en liten krogrörelse, hvarför hon var en riktigt privilegierad krögerska.

Rynka icke på näsan, käre läsare! En krögerska kan också vara menniska, och till på köpet en bra och hederlig menniska. Så var åtminstone händelsen med Braskan. Sjelf hade hon med tillhjelp blott af sin trogne dräng, som af Skaparen blifvit begåfvad med „ett godt trähufvud“, uppfört och inredt sitt residens, hvilket var den präktigaste bygnad, som fanns inom hela häradet. Ett präktigt läge hade den äfven, ty den var placerad på en trehörning midt i byn, just der tre landsvägar stötte tillsamman. Här låg den som en inbjudande „rasteplats“ för hvar och en i gemen och alla resande i synnerhet. Det var nästan omöjligt att se den lilla rödfärgade stugan med sina hvita fönsterlufter, sitt grönskande torftak, sin granrisade förstuguqvist och blåmålade vindflöjel, utan att känna en viss dragningskraft till ett besök inom hus. Ännu omöjligare var det att lemna stället, när man en gång blifvit väl introducerad. Här var nemligen så mycket att betrakta, att man kunde bli riktigt yr i mössan. Maken till krogstuga fanns säkerligen icke inom hela Svea rike. En stor konstnär, som tillika var häradsmålare, hade på väggarne och i taket målat scener ur bibliska historien, hvilka voro rysligt granna och uppbyggliga att beskåda Bland dessa kunde man icke nog beundra Simsons räffångst, Davids strid med Goliath samt Jonas' cellfängelse i hvalfiskens matsmältningsmaskin. Artisten hade här på ett högst genialiskt sätt sammanfört dessa tre händelser. Simson var iklädd en stor sjömanskavaj och grofva ytterstöflar; i ena handen höll han ett fisknät och i den andra två eldröda räfvar, som han nyligen knipit i sitt listiga garn. David stod, en liten hjulbent triumfator, på toppen af en gråsten och pekade med sin brustna repslunga åt Goliath, som fått ett försvarligt taktegel midt i flinten, hvilket högligen gladde Jonas, som rände hela hufvudet genom ett fjell på fiskens rygg och ropade „bravissimo!“ De öfriga styckena voro lika snillrika både till uppfattning och utförande, något som äfven kan sägas om möblemanget och inredningen i allmänhet. I hvarje hörn presenterade sig skåp, hvilka vore försedda med konstiga träsniderier, hufvudsakligen bestående af utmärkta individer ur djurverlden. Sålunda såg man icke allenast dansande lejon, flygande drakar, simmande örnar, utan tillika sjelfvaste fogeln Phœnix sväfvande upp från sitt bål, en rykande kolmila midt i en djup furuskog. Hvad som vidare väckte kännares uppmärksamhet var det vida sängomhänget, der tulpaner, pioner och pingstliljor voro skickligt inväfda i duken, så att det hela bildade en färgrik blomsterrabatt. Lägger man härtill den knäppande dalklockan, den hvitmenade spiseln, det betsade ekbordet, de bronsfärgade sofforna, den stoppade länstolen samt en lysande blandning af porslin, koppar och tennkärl uppradade på båda sidor om dörren, så måste man medgifva att stugan var ett riktigt konstkabinett. Besinnar man tillika, att några stinkande getter och bockar merendels promenerade på taket, att en galande tupp och några kacklande hönor voro bosatta i förstugan, att en murrande pudelhund låg i ring på golfvet, en gråspräcklig katt mellan balsaminerna i fönstret, en nötknäppande ekorre hoppande hit och dit på stolar och bord samt slutligen en frodig gumma vid sidan af en surrande spinnrock, så kan man väl icke neka till att det hela var i högsta måtto inbjudande, lifligt och gladt.

Alla menniskor skulle derför göra en titt in till Braskan för att beundra hennes konstsaker, på samma gång som de förplägade sig af hennes välfägnad, och alla funno sig högligen belåtna med begge delarne. Braskan var också en krögerska af prima sort, både till utseende, lefnadssätt och umgänge med menniskor. I sin stoppade länstol, öfverdragen med brokiga fårskinn, satt hon vanligen vid det ena fönstret och surrade på sin spinnrock, flitig som en myra och skinande som en söndagsklädd hökare. En hvit bindmössa betäckte det gråsprängda håret, som endast i ett par korkskrufvar var synligt fram i pannan. Hennes ansig-

te var klotrundt och allvarligt, något markeradt af en örnnäsa i miniatur och tvenne lifliga falkögon, som vittnade om förstånd och ordningssinne. Klotrund var hon äfven till hela sin öfriga varelse och så välformad till alla sina kroppsliga ledamöter, att hon hvarken behöfde krinolin eller några andra helvetesmaskiner till att förhöja sina behag med. Hon var gemenligen omhägnad af en hemväfd blårandig yllekläding, som gick ända upp till halsen, der den var garnerad af en brunaktig krage, som var hvarken mer eller mindre än hennes egen förträffliga hakpåse.

Så satt hon der i all sin ära och presenterade sig för alla som kommo inom dörren. Men hon kunde äfven röra på sig, när sådant kom i fråga, ty hon var snabb i sina vändningar som en tumlare i mårvatten. Begärdes en kopp kaffe, ett halfstop öl, en sup eller någon annan förtäring, blef han genast serverad, såvida han var nykter och beskedlig. Egde motsatsen rum, blef han strax körd på dörren. Rusiga och högfärdiga personer kunde hon aldrig fördraga. Mot alla andra var hon vänlig och förekommande. Mången fattig stackare lemnade hon mat och förtäring utan ringaste godtgörelse. De rika fingo deremot betala fullt ut, men de blefvo också ordentligt betjenade. Hon var en förträfflig matmenniska. Mången herreman satte stort värde på hennes frukostar och sexor, bestående af bräckt fårkött och förlorade ägg, rökt ål med senapssås, getost och kärnfärskt smör samt framför allt den ypperliga mjölken om vintern och den delikata filbunken om sommaren. Länsmannen och presten hade till och med förätit sig tre gånger utan att dö på kuppen, hvilket var ett tydligt bevis på hennes skicklighet i kok-konsten. Sådana händelser inträffade likväl högst sällan, emedan hennes flesta kunder voro bönder och andra vägfarande, hvilka nogsamt fått lära sig att rätta munnen efter matsäcken. Af dessa hade hon dock största förtjensten. För dem var det beqvämt att stiga in till Braskan och förpläga sig litet, medan hästarne blåste ut; för henne var det roligt att höra en del nyheter från städerna Wexiö och Jönköping samt landsbygden der omkring. På detta sätt lärde hon att känna många menniskor och blef känd af ännu flera tillbaka. Hon hade derför ett mäktigt inflytande på sin omgifning och ortens angelägenheter i allmänhet. Skulle något vigtigt förekomma på sockenstämma, så hade man vanligen förberedande sammanträden hos Braskan, der frågan på förhand grundligt diskuterades. Vid dylika tillfällen satt hon till en början tyst och lät mängden prata efter behag; men slutligen tröttnade hon på deras käbbel, som aldrig ledde till något resultat. Hon slog nu snusdosan tre gånger i bordet och allt blef tyst som i en graf. Hon tog derefter till ordet och yttrade i några kärnfulla meningar sin åsigt om saken, och dermed var frågan afgjord.

Härvid är att märka, att Braskans domslut alltid voro grundade på lag och rätt, ty hon visade

aldrig något anseende till personen. „Vi äro menniskor alla, alla behöfva vi hvarandras hjelp och hafva ingenting att förhäfva oss öfver, men icke heller något att krusa för: rätt ska' vara rätt“. Så lydde hennes valspråk, som hon praktiskt tillämpade i allt sitt görande och låtande.

För alla dessa sina utmärkta egenskaper var Braskan mycket uppskattad af allmänheten. Näst biskopen i stiftet och kyrkostöten i församlingen hade ingen så stort anseende som hon. Det var två gånger på allvar i fråga att välja henne till riksdagsman, och då domhafvanden förklarade den saken alldeles omöjlig, ville allmogen nödvändigt ha henne till kyrkoherde, emedan den väntade sig af hennes dråpliga utförsgåfvor och djupa rättskänsla stora reformer på det religiösa området. Men som äfven denna önskan icke kunde låta realisera sig och ingen annan utmärkelse syntes henne värdig nog, så beslöts omsider att man skulle låta henne förblifva hvad hon egentligen var: en utmärkt bra och hederlig qvinna, värdig att tagas till mönster för det täcka könet i allmänhet.

Ingen menniska är dock fullkomlig här i verlden. Braskan hade ett stort fel, det ingen småländing kunde förlåta henne. Hon talade nemligen illa om marknader i allmänhet och särskildt om den i Wernamo, hvilken hon ansåg såsom en kräfta för samhället. Hon hade derför under de tjugu år hon haft sin krogrörelse aldrig varit på densamma och förklarade öppet, att hon aldrig heller skulle komma.

Detta var något förunderligt i alla rättrogna småländingars tycke, och aldrig kunde de begripa, huru Braskan kunde lefva utan att besöka Wernamo marknad och ännu mindre huru hon kunde tadla ett sådant folkmöte, som var det största och roligaste i hela verlden. De sågo likväl att hon kunde både det ena och det andra utan att förgås, och som de af erfarenhet visste, att hon var en qvinna, som icke ändrade öfvertygelse, så ansågo de henne alldeles förryckt i sitt omdöme och beslut härutinnan.

Af denna orsak blefvo alla mäkta förvånade, då Braskans Klämett en höstafton från bybacken förklarade, att „frua“ och han skulle i morgon resa till Wernamo marknad. Det var en märkvärdig nyhet. Alla tungor kommo i rörelse. Som en löpeld gick den från mun till mun och var snarligen spridd öfver hela församlingen. Klämett var Braskans trotjenare och likasom hon en högt aktad och trovärdig personlighet; men de flesta betviflade likväl hans utsago, emedan händelsen ansågs som ett underverk, hvilket omöjligen kunde tilldraga sig utan föregående tecken i solen, månen och stjernorna. Några sådana hade dock icke varit synliga. Det hela måste således vara en vanlig skepparhistoria eller något „thesso likt“. Sakens vigt fordrade imellertid en skyndsam utredning. Att vänta tills morgondagen, då man utan vidare besvär kunde erhålla nödig upplysning, förekom de flesta alldeles odrägligt. Klockaren fick alltså i uppdrag att genast begära audiens hos Braskan och höra, huru det rätteligen hängde tillsamman. Stolt öfver kommissionen tågade han genast utaf och kom efter en spänd väntan slutligen tillbaka med följande besked:

„Jag har nu fullkomligt reda på hela konkarongen. Ni ska' veta och begripa, att Braskan har två gånger behöft att skaffa sig en ny ko. Vid dessa tillfällen har hon sändt Klämett åstad till marknaden, hvilken visserligen troget och ordentligen uträttat sitt ärende, men som han icke är någon förståsigpåare, hvad kokreaturs mjölkdigerhet vidkommer, så har han blifvit nedrigen purrad på köpet. Kreaturen ha' sett stinna och välmående ut för ögat, men mjölkat ha' de som några åsnor.

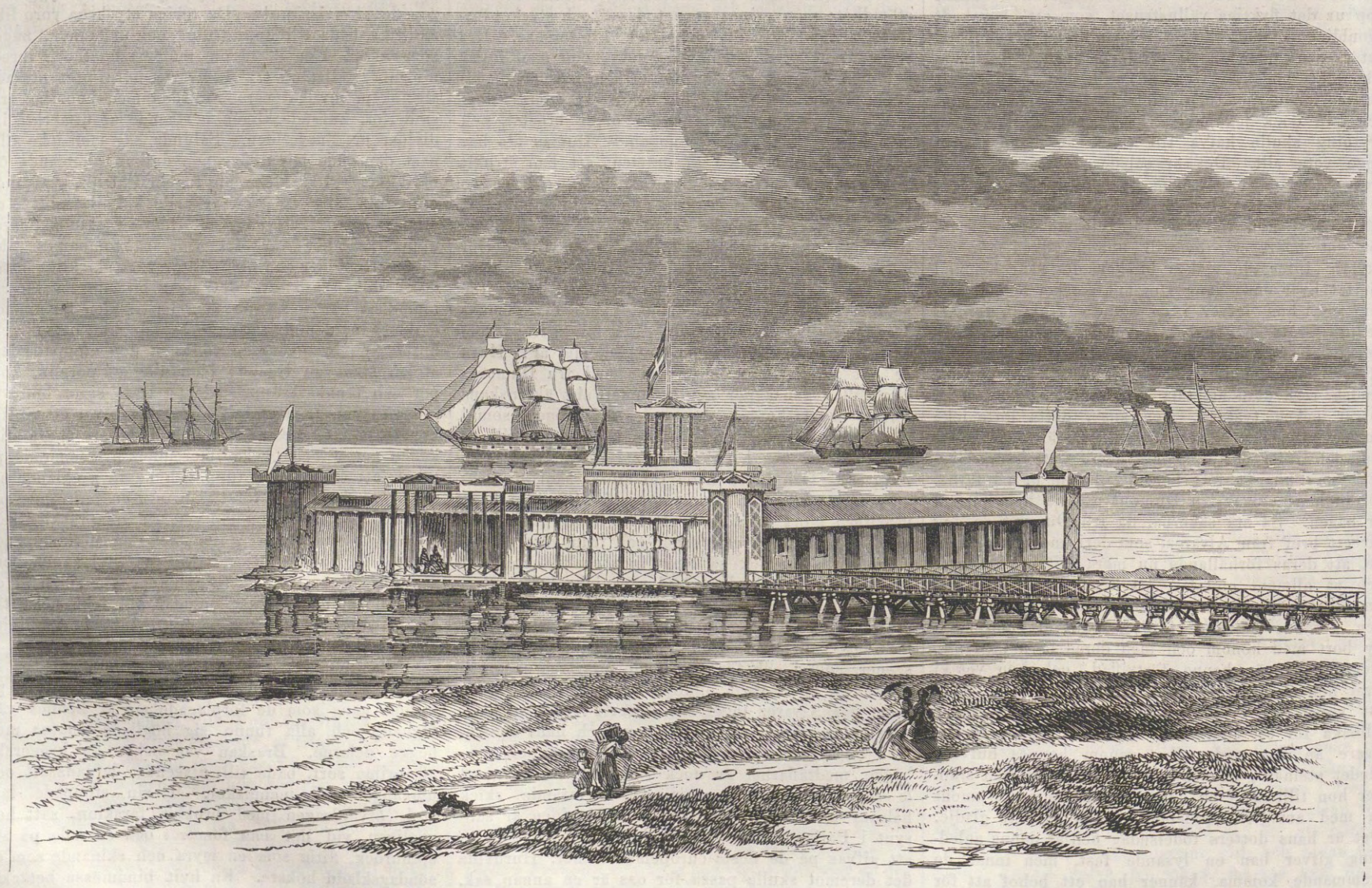

NYA BADHUSET I HELSINGBORG.

APAN KAMMARMUSIKUS.

Efter en tafla af Ph. Rousseau.

All konst består uti att härma
Ett något, som vårt sinne rönt,
Ej blott uti att formlöst svärma
För hvad vi finna gladt och skönt.
Men der ett inre lif vi sakna
Är konsten blott en apas lek —
Så tänkte jag, då nyss jag vakna'
Vid ett pianos ljufva smek.

Det är min granne här inunder —
En fröken ifrån landet visst —
Som mest förnöter sina stunder
Med Thalberg och Chopin och Liszt.
Med dessa dödande lektioner
Hon dag på dag förnöta kan
Och tror att hon med slika toner
Skall kunna skaffa sig en man.

Hon vet ej takt och har ej öra,
Men klinkar, klinkar oförskräckt.
Jag flyttar, jag, hvad vill jag göra,
För så'n musik har jag respekt.
Ack Gud bevars för sådan gumma
Jag skulle dö med detta vif —
Nej, hellre apan med sin trumma,
Den är då mycket mer naiv.

W.

Alltså och emedan vår hederliga frua inte vill bli lurad för tredje gången, och alldenstund hon behöfver en bra mjölk-ko för vintern, reser hon i morgon till Wernamo för att skaffa sig en sådan. Detta är så visst och sannt som jag lifslefvande står här, ljufveligen vederqvickt till kropp och själ af en helsobringande äggtoddi, den jag redeliga tömt och ärliga betalt i glädjen öfver den beslutade resan. Jag säger i glädjen, ty jag är viss på att Braskan efter denna färd aldrig mera skall klandra Wernamo marknad, den hon annars med sin stora oratoriska förmåga kunde vara i stånd till att afskaffa, till stor skada och grämelse för hela menskligheten. Vi böra derför innerligen fröjda oss samt och synnerligen och hjertligen önska Braskan en lyckosam färd; ty att det blir utaf är så visst som amen i kyrkan".

Oaktadt denna heliga försäkran var det ännu många som först ville se innan de trodde. Hela bygnaden var tidigt följande morgon omringad af nyfikna åskådare, som med otålighet afbidade hvad som komma skulle. Ändtligen körde Klämett fram för dörren med vagnen och Braskan satte sig i, fattade sjelf tömmarne och körde åstad under allmänhetens hurrarop.

Alla tvifvelsmål voro nu häfda. Braskan var på vägen till Wernamo marknad i det ståtligaste ekipage och den magnifikaste utstyrsel man kan tänka sig. Föreställ dig en gammal gul holsteinare, dragen af en knubbig ölandshäst, körd af en tjock dam i kaffebrun kolt med en askgrå bredskyggad halmhatt på hufvudet, vid sidan en gammal snusförnuftig smålandsdräng i jacka och kortbyxor, alltsamman förelupet af en brokig pudelhund — och du har med detsamma en trogen bild af det hela, som var högst respektabelt och bra. Hästen frustade, hunden pustade, Klämett hickade, Braskan nickade och vagnen rullade högtidligt af mot det föresatta målet, dit vi i tankarnas flykt på förhand begifva oss.

Det Nya badhuset i Helsingborg.

Gifves det väl någon svensk småstad, som på senare åren gjort sitt namn mera verldskunnigt än Helsingborg? När helst, i gamla eller nya verlden, något inträffar af mer än vanlig betydelse för menskligheten, är genast detta vakna samhälle redo att genom en demonstration, en adress, en hederskänk eller annat dylikt knyta sitt namn vid den märkliga tilldragelsen. Också, när nu mera Helsingborg nämnes, tänker en hvar endast på den politiska betydenhet hvartill denna stad lyckats uppsvinga sig. Men med all aktning för dess invånares lågande frihetssinne, för ledarnes oaflåtliga spanande efter verldshistoriska facta och för de berömda festtågen, eger dock denna stad mycket mera, som är värdt att tala om, ehuru det på senare tider blifvit undanträngdt af de stora frågorna. Ja, man skulle kunna uppställa det spörsmålet, om ej Helsingborg i naturskönt hänseende är vida interessantare än i politiskt?

Belägenheten vid det här knappt mer än 7000 alnar breda Sundet gifver åt Helsingborg en egendomlig skönhet, hvarmed få städer i verlden hafva något jemförligt. En spirituel dam, innehafvarinna af en strandvilla vid Helsingborg, tillfrågades huru många kor egendomen födde. „Här räknar man icke kor, utan galjoner", gaf hon till svar. Också erbjuder Sundet en ständigt ny och vexlande, men ock beständigt beskådansvärd tafla, genom de ofta till flera hundratal uppgående seglare, som ligga inom synkretsen och hvilka oupphörligt ändra läge. Här kommer en frustande Nordsjöångare och utkastar sina rökmoln, under det den letar sig en väg imellan segelmassorna; der hoppar en af de små Sundsbåtarna, fylld af passagerare, öfver vågorna, ilande från strand till strand. „Man känner sig europeiskt stämd", yttrade någon vid anblicken af det rörliga lifvet på denna den nordiska handelns urgamla, smala stråkväg. På andra sidan Sundet mötes blicken af det nyss så ansenliga Helsingör, Kroneborgs vackra slottsbyggnad, Marienlyst, f. d. slott, nu „elegant badinrättning", och det der omkring liggande idylliskt sköna danska kustlandet, hvars idylliska karakter ingenting lider af grannskapet med Kroneborgs fästning och den rödrockade soldatvakt, man med kikare upptäcker på dess vallar; ty det är endast då ett örlogsfartyg passerar, som fästningen genom en och annan stark blixt och det ett par sekunder derefter öfver vågorna rullande dånet af ett kanonskott förråder sin krigiska bestämmelse.

Om det visserligen icke kan förnekas, att främlingen i sjelfva staden förgäfves söker efter skugga, att gatstenarna ganska fort upphettas af solstrålarna, att bänkarne på det med ett vackert springvatten prydda torget ständigt äro upptagna, så kan man dock lätt skaffa sig tillträde till de täcka trädgårdar, som äro anlagda på den höjdsträckning, mot hvilken Helsingborg stöder sin rygg; man behöfver blott gå ett par steg utom staden och man befinner sig i Helsans romantiska dalgång; man stiger in i en kupé, och om några minuter befinner man sig i det för sitt naturskönа läge med rätta så prisade Ramlösa; eller man gör en sval aftonstund en promenad utåt stranden på norra sidan af staden, beundrande de täcka landställen, som vuxit upp vid foten af den här med tät småskog bevuxna höjdsträckningen.

Huru mycket det än är, som sålunda förenar sig för att göra Helsingborg till en angenäm badort, så har man dock först förlidna år der börjat något tänka på badgästernas beqvämlighet. De gamla badhusen voro belägna vid södra hamnarmen på ett ställe, der baden stundom voro allt annat än behagliga, vattnet ofta grumligt och tånguppfyldt och under varma sommardagar i fullkomlig saknad af den friskhet, som gör saltsjöbaden så angenäma. Önskade man då ett godt bad, måste man begifva sig utom staden till de så kallade "Hallarna" och der bada under öppen himmel. År 1863 bildades, förnämligast på tillskyndan af grefve *Axel De la Gardie*, ett aktiesällskap för uppförandet af ett nytt badhus, och redan vid badterminens början 1864 var badhuset färdigt. Det blef förlagdt till de ofvan omtalta „Hallarna", en strax norr om staden i Sundet utspringande låg klipphäll, der vattnet till följd af stark ström är klarare, kallare och saltare än annorstädes vid kusten och der botten består af den finaste sand eller slät och jemn klippa. Arbetet, som leddes af ingeniör *Gagner*, kräfde stora omkostnader på grund af de försättningar, hvilka voro nödiga för att skydda badhuset mot nordveststormarna; men under förra sommaren bestod det profvet förträffligt. Badhuset, som är en träbyggnad, hvilken på ett par dagar kan söndertagas och uppsättas, är uppfördt i en vacker stil och torde vara ett bland de största och rymligaste i landet. Genom en lång träbrygga förenas det med stranden. Den stora paviljong, som på vår teckning höjer sig midt uti byggnaden, afskiljer herr- och dam-bassinerna från hvarandra. De fyrsidiga bassinerna äro omgifna af toilettrum — i allt 45 — beqvämt möblerade; flertalet af dessa rum äro derjemte försedda med smärre instängda bassiner. För dem, som älska att bada i öppna sjön, är tillfälle dertill beredt invid den paviljong, som på vår teckning synes ytterst till venster. Inrättningen inrymmer äfven nödiga duschrum, förfriskningslokal m. m. och motsvarar i allo nutidens fordringar på dylika anstalter.

Det återstår nu för badhusdirektionen att uppföra ett varm-badhus, ty fastän ett par sådana redan finnes i Helsingborg, äro de dock icke i synnerligen lofvärdt skick. Men med ett väl inredt varm-badhus och en samlingslokal för badgäster torde Helsingborg kunna täfla med de förnämsta badinrättningar i riket, lika säkert som det redan öfvergår dem med hänseende till tjusande läge och de många fördelar, som erbjudas genom de lätta kommunikationerna till lands och sjös. Utan att försumma sina pligter som badgäst i Helsingborg, kan man dricka brunn i Helsan eller Ramlösa, deltaga i det fashionabla sällskapslifvet på senare stället, göra lustturer till Helsingör, Marienlyst, Köpenhamn, Fredriksborg, Fredensborg eller på svenska sidan af sundet besöka Pålsjö, Wrams-Gunnarstorp, Kulla-Gunnarstorp m. fl. ställen; ja, om lyckan är god, kan man möjligen under badsaisonen få deltaga i någon storartad politisk demonstration.

7+11.

Från den stora marknaden i Nischnij Novgorod.

III.

På vår vandring möta vi ständigt långa rader af foror, lastade med bomullsbalar. Denna vara kommer från Persien och Bokhara. Men på denna marknad funnos ännu icke, ehuru det led mot slutet, hvarken Bokhara-bomull eller bokharer, hvilka eljest spela en ganska framstående rol på marknaden. Läsaren erinrar sig historien om de fyra italienarne och två ryska kosacker, som blifvit på sommaren fängslade af emiren i Bokhara och vid denna tid ännu försmäktade i sitt fängelse. Händelsen väckte på sin tid mycken sensation. Fångarne skulle ofelbart varit förlorade, om icke ryska styrelsens raska och beslutsamma hållning räddat dem. Bomullshandeln på Ryssland är för Bokhara den hufvudsakligaste inkomstkällan. Varan betalas på marknaden i klingande mynt*), silfver eller guld, ty annat mottager bokharen platt icke. Det gälde nu i afseende å fångarne att icke blott skrifva hotfulla noter till emiren, utan ock att med detsamma praktiskt utföra hotelsen och rikta slaget mot den stolte fursten på det ömmaste stället. Och detta var bomullshandeln. När bomullskaravanen efter vanligheten anlände till Orenburg, på väg till marknaden, blef den utan vidare ceremonier anhållen, bomulln togs i de ryska auktoriteternas vård och herrar bokharenser förbjödos strängeligen att besöka marknaden eller beträda ryska rikets gränser, med mindre de omtalda fångarne genast sattes på fri fot. Detta var ett oväntadt slag, som hotade hela landet med ruin. Deputationer skickades för att hos den bålstore emiren utverka fångarnes frihet. Det lyckades. Fångarne blefvo frigifne och karavanen fick passera vidare. Men under dessa förhandlingar hade augusti månad förgätt, så att karavanen först kort före marknadens slut hann fram.

Handeln med bomull är i allmänhet liflig, men i år var den till följd af Bokhara-bomullns sentida ankomst flau. Den asiatiska bomulln är för öfrigt en dålig vara, oren, osorterad och ytterst illa inpackad i trasiga säckar, hopsydda af gamla trasiga täcken. Men icke blott att varan är af okunnighet eller vårdslöshet illa behandlad, den är också med flit alltid förfalskad i så måtto att man gifvit den större vigt genom att väta bomullen inuti eller ditlägga sand eller dylikt. Ofta händer det att man i en sådan bomullssäck hittar stora stenar. Detta vet ryssen ganska väl och han bjuder sitt pris derefter. I allmänhet är handeln på Asien baserad på oärlighet och bedrägeri *såsom princip*. När ryssen inlåter sig i affär med en asiat, så vet han på förhand, att han blir bedragen, så framt icke han lyckas öfverlista sin vän. Det har derför blifvit en allmän handelsmaxim, som lyder ungefär så här: man måste bedraga en asiat, eljest blir man sjelf bedragen. Det är en nödvärnsteori, som ligger till grund för bedrägeriet. Antingen bedraga eller bedragas, *tertium non datur*. Denna princip är så fastvuxen i det allmänna köpmannamedvetandet, att en tidning icke skydde att under marknaden helt oblygt erinra vederbörande härom och fästa uppmärksamheten på *nödvändigheten* att i handel och vandel med asiaten bedraga — och det oförnuftiga att härvid låta ärligheten komma sig till last. I allmänhet synes dock ryssen i sina, på denna hyggliga princip baserade relationer med Orienten draga det kortare strået. Man torde kunna sluta härtill af den originela skala, han för sig uppgjort öfver sina respektive handelsvänners relativa ärlighet. Se här denna klassiska tumstock: *en jude kan bedraga två ryssar, en armenier två judar, en grek två armenier, men icke sjelfvaste fan kan bedraga en grek.* Denna skala är visserligen tröstlös, och århundraden, kanske årtusenden skola förgå, innan ryssen öfverträffar eller ens upphinner greken, som ju tyckes ha uppnått den högsta möjliga ståndpunkt i denna vägen.

Om också handeln med Asien hvilar på svek och bedrägeri, såsom grundsats, så kan detta dock i någon mån förklaras genom *nödvändigheten*. Ty så länge en muhamedan anser för sin pligt att bedraga en kristen, så länge ser sig denne af enkel sjelfuppehållelsedrift tvungen att sätta svek mot svek. Men tyvärr är det icke endast i den asiatiska handeln, som bedrägeriet gjort sig gällande. Vi vilja icke tala om det i all handel och vandel, icke ensamt i Ryssland, utan i hela verlden förekommande bruket att pruta, hvilket ju, strängt taget, är å köpmannens sida ett litet, om ock förlåtligt bedrägeri, i så måtto att han genom ett högre pris vill gifva varan ett större värde än den i sjelfva verket eger, eller huru det icke sällan händer att en köpare, i stället för en vara af en viss qvalitet som han köpt, får en helt annan af sämre beskaffenhet. Detta slags bedrägeri anses ju oskyldigt och försvaras med den välklingande frasen: en köpman måste för sin vara söka få det högsta möjliga pris och för öfrigt må köparen se upp! Denna grundsats är som sagdt adopterad äfven af andra handlande nationer än den ryska och finner ihärdiga försvarare. Derom vilja vi icke tala. Men bedrägeriet har äfven vunnit insteg i fabrikerne. Man kan icke alltid vara säker att t. ex. en packe lärft innehåller 50 arschin; ett par arschin kunna händelsevis fela; likaså med kläden och tyger m. m. Men äfven detta är ännu småsaker och förekommer i hela verlden. En utländing förklarade mig saken sålunda: om ni vill köpa vissa arschin t. ex. lärft, så bör ni icke köpa en packe och tro, att den innehåller 50 arschin, såsom säljaren försäkrar; den innehåller alltid några arschin min-

*) Här se vi en af de mystiska kanaler, genom hvilka Rysslands klingande valuta utströmmar till Asien.

dre, *det är fabrikantens ekonomi.* Här är det endast fråga om en eller annan arschin, och den enskilde köparen blir derpå i det hela icke synnerligt lidande, ty han får en hel packa jemförelsevis något billigare, ehuru det kan vara förargligt, att han icke erhåller det qvantum han räknar på. Betänkligare blir förhållandet likväl när denna s. k. „ekonomi“ går så långt, att fabrikanten i stället för ett tusen arschin *), för hvilka köparen erlagt kontanta pengar, lemnar endast *sjuhundra.* Detta har varit förhållandet med en viss namngifven fabrik, som väfver binnikeband. På marknaden i Nishnij utbjudes denna artikel i betydliga massor af bönder och bondgummor, hvilka köpt den på fabriken för att på handeln härmed förtjena sitt dagliga bröd. Varan försäljes i rullar, som skola innehålla ett visst antal arschin. Bonden betalar på fabriken en viss summa för 1000 arschin, hvilka naturligtvis icke uppmätas. Han kalkylerar sitt försäljningspris med beräkning att, då han sålt hela sitt qvantum, han bör hafva en viss summa som öfverskott för sin familjs uppehälle. Men huru obehagligt öfverraskad blir icke den arme mannen eller gumman, då han eller hon, sedan allt är såldt, finner sig icke allenast icke hafva något öfverskott, utan ännu dertill den sista besparingen från hem, met vara förtärd. Han börjar på fingrarna räkna efter, huru mycket han sålt, och finner till sin stora förundran, att han icke utminuterat mer än 700 arschin. Förhållandet är allmänt kändt och väcker stor indignation. Pressen tog under marknaden saken om hand och utpekade fabriken. Huruvida något åtal mot fabrikanten varit häraf en följd, är mig obekant, men föga troligt, ty ännu finnas, gunås, här och der i det ryska samhället qvar vissa traditionella trollformler från fordom, hvilka på ett underbart sätt förmå paralysera auktoriteternas mellankomst, och måhända hade den tidning, som omtalte saken, obehagligheter. Lyckligtvis hör en så långt drifven „ekonomi“ numera till de sällsyntare undantagen, och den allmänna moralen finner sig deraf kränkt. Men om en gång en ekonomi af denna beskaffenhet är tillåten och finner försvarare, så borde den väl icke anses mera förkastlig fördenskull att den bedrifves i något större skala, ty hvem kan bestämma gränserna, der den tillbörliga ekonomien slutar och bedrägeriet vidtager. Köparen må se upp! I allmänhet öfverensstämmer köpmanna-moralen icke i alla stycken med den allmänna moralens bud. Ärlighet är i köpmannens ögon ett relativt begrepp. Man skall vara ärlig *till en viss grad.* Men framför allt — man får icke vara dum. Köparen må se upp! Är han dum, så får han plikta med sin pung. Och ärlighet är ju icke annat än ett vackrare namn på dumhet. Den som är ärlig är alltid dum, ehuru omvändt dumheten icke alltid är ärlig. — Honny soit qui mal y pense!

Ännu ett par ord om bomullshandeln. Till marknaden i Nischnij komma, som ofvan sades, två slags bomull, från Persien och Bokhara. Denna gång framkom den sistnämda sorten till marknadens slut. I allmänhet anses den persiska vida bättre och betalas också derför högre. Det är reelare vara och reelare handel. Efterfrågan på denna artikel har på de senaste åren varit så stark, att priset inom några år mer än fördubblats. För icke alltför längesedan betaltes bomulln i Mazenderàn, der den förnämligast odlas, med 4 rub., då samma vara nu kostar 3 halfimperialer (à 5 rub. 85 kop.), eller 17 rub. 55 kop. på platsen, medan för Bokhara-bomull betalas på ort och ställe endast 13 rub. Man begär för den förra på marknaden 27—50, men varan får för detta pris inga köpare. Imellertid hafva dessa uppdrifna pris lockat mazenderanerne att slå sig på bomullsodling i stor skala. Vid denna affär äro de flesta kapitaler der nu fästade. Konkurrensen blir derför på nästa marknad större och prisen skola ofelbart falla.

En oväntad konkurrent hafva imellertid bomullshandlarne i Persien och Bokhara fått i „Transkaspiska handelsbolaget“, ett i Moskwa med stora ressurser etableradt bolag, hvilket redan lyckats nästan uteslutande slå under sig hela den asiatiska handeln. Den persiska bomulln kommer till Nischnij öfver Kaspiska hafvet till Astrakhan och derifrån vidare med Volgan. För transporten har man nödgats anlita bolaget „Kavkas och Merkur“, hvars ångfartyg beherrskat hela Kaspiska hafvet och härintills allena bestämt prisen, hvilka utgjort 1 rub. 50 kop. pudet. Nyligen har dock ofvannämda „Transkaspiska handelsbolag“ uppträdt såsom konkurrent äfven i denna indrägtiga transporttrafik och derigenom nedtryckt transportpriset till 50 kop. för det förra bolaget, medan det sjelf åtager sig frakt för 45 à 40 kop. pudet. Sådant är möjligt, emedan bolaget ombesörjer transporten med segelfartyg. Detta nya bolag, som synes hafva stora vyer på Asien och uppsöka de direkta källorna för de förnämsta varorna, ämnar nu till nästa marknad ställa bomull från *Khorasan*, hvilken bolaget tror sig kunna utbjuda, väl sorterad och pressad i balar, likasom den amerikanska, till högst 24 rub. pudet. Lyckas denna spekulation, som till en början är endast ett försök, så är dermed banesäret tillfogadt bomullshandeln i Persien och Bokhara. I Kaukasien, synnerligast Imeretien, uppspirar en bomullsindustri, som kan blifva af omätlig betydelse i framtiden.

*) 1 arrchin = $2^2/_5$ fot; 1 rubel = 100 kopek = 2 rdr 82 öre; 1 pud = $38^1/_2$ skålp.

Två Gäster*).

Han steg i salen med trotsig min:
»En flaska hit af ditt bästa vin!

»Man törstar svårt efter sådan färd;
»Hett är i kriget, min käre värd.»

Han log så stolt och sig satte ned
På främsta bänken så rak och bred.

Beställsam värden en fylld pokal
Åt honom räckte med sirligt tal:

»En tapper krigare skall ha godt;
»Fem år har detta i källaren stått.

»Jag har det bättre än någon ann,
»Säg om ni ädlare drufva fann?»

Den stolte läppjade litet smått:
»Åhjo, jag ofta har sämre fått.

»Men bättre vin drack jag förr en dag,
»Då med jag stred i Fort Sumters slag.

»En skål för kampen, som der jag stred,
»Och för de fiender jag högg ned.»

Han log igen och en klunk han tog,
Och sen förnöjdt efter andan drog.

»Ni i Amerika stridde då,
»Hvem gaf er tanken så fjerran gå?

»Ty ej ni födts i den nya verld,
»Det hör jag strax, jag är klok och lärd.»

»Min hedersman, jag från Polen är,
»Och nu min kosa till hemmet bär.

»Nu vill jag veta hur der det går,
»Jag borta varit i fyra år.

»Jag irrat kring på mång' fjerran strand
»Och hört från hemmet ej ens ett grand.

»Jag ville visa att Polen än
»Har frihetsälskande unga män.

»Och derför ut jag till striden gick;
»Vid Potomac jag medalj mig fick.

»Skål för hvar tapper och stursk polack!»
Och tredje klunken förnöjdt han drack.

Men der vid dörren en främling satt,
Djupt ned i pannan han tryckt sin hatt.

Ung var han än, men så blek som snö,
Gestalten böjd som i storm ett rö.

Den stolte kämpen på honom såg,
Ett lustigt löje i blicken låg.

»Kom fram, du bleka och tärda fan,
»Du är väl tiggare här i sta'n?»

Den bleke främling slog ögat opp
Och blicken talte om brustet hopp.

»Åhja, — jag vandrar från strand till strand,
»Jag vill mig tigga ett fosterland.»

»Hvad nu? Pankt folk har jag ofta sett
»Och ruineradt på många sätt.

»Den ena gick utan byxor fram,
»Den andra var utan hut och skam.

»Den tredje hade blott mamma fått
»Och utan pappa den stackarn gått.

»Men slik en tiggare ej jag sett,
»Som ej vår Herre ett land dock gett.

»Aj! låt mig tänka, nu vet jag nu,
»Från Nederländerna är visst du.

»Der säges hafvet ha god aptit,
»Att sluka stränder allt bit för bit».

Och åt sin qvickhet så godt han log,
Och sig i skägget förnöjdt han tog.

Han drack en klunk utur sin pokal,
Och åter började han sitt tal:

»Nå, säg mig främling, om du ej har
»Som hyggligt folk både mor och far,

»Och vackra systrar och någon bror,
»Och om din slägt är båd' arm och stor».

»Min fader är uti galgen död,
»Min moder tigger som jag sitt bröd,

»Och mina bröder, de lefva de
»I bojor smidda i häktelse».

»Nå Gud förbarme, jag maken hört,
»Du nästan har mig till tårar rört.

»Du är då rätt en beskedlig man,
»I alla öden du lugnt dig fann.

»Nå har du icke fått din portion
»Af något folk, utaf en nation?»

»Mitt folk var äradt i forna dar,
»Nu finns blott minnet och namnet qvar.

»Och dock det lefver, det är ej dödt,
»Det är som agnar kring jorden strödt».

»Ja så — du hör då till denna klass,
»Som stryker kring utan frejd och pass,

»Som visar apor och äter blår,
»Och lyfter pundsvigter med sitt hår.

»Men säg, min gubbe, har du religion,
»Kan du väl svära vid nå'n patron?»

»Vårt tempel öde på heden står,
»Ej någon hymn ur dess orgel går.

»Vi blifvit drifna ifrån dess famn
»I politikens och lagens namn».

Den stolte kämpen på honom såg,
Förakt och hån i den blicken låg.

»Och du, en man, allt det der fördrog,
»Att man din ära ifrån dig tog,

»Att man ditt folk i elände dränkt,
»Att man med smälek ditt tempel stängt?

»Du är en usling, ej lifvet värd,
»Som icke gripit till våld och svärd».

Då slog den bleke sin kappa opp,
Och fritt han viste sin slagna kropp.

Med bittert löje sin stungna barm
Han sträckte fram och sin enda arm.

Den stolte ryste; men ur hans blick
En hög beundran så eldig gick.

»Tag du pokalen och töm du den
»Och låt mig kalla dig för min vän.

»Drick först, säg sedan det landets namn,
»Som slöt dig, ädle, uti sin famn».

Den räckta bägarn den bleke tog,
Men vinet ut han på golfvet slog.

»Att oss förbrödra ej vin behöfs;
»Åt oss blott tårar till helsning höfs.

»Så vet då, broder, min öde strand,
»Den heter Polen, ditt fosterland».

Gabr. Lagus.

*) Ofvan meddelade poem, förut otryckt, har blifvit af censuren i Finland uteslutet ur det dikthäfte, som vi i dagens nummer under rubriken litteratur anmäla.

Litteratur.

Riddar Unos söner. En romans af Gabriel Lagus. Borgå 1864. 8:o.

Romanser af Gabriel Lagus. I. Borgå 1865. 16:o.

I dessa två små häften hafva vi gjort bekantskap med en ny finsk-svensk diktare, hvars namn redan har en viss klang i Sverige, ithy att han i fjol erhöll Svenska Akademiens andra pris för den ofvan anförda romansen *Riddar Unos söner.* Att döma af såväl denna som de öfriga dikterna, måtte författaren ännu befinna sig i skaldeutvecklingens första skede, der ej allt inom diktaren hunnit blifva fullt harmoniskt och derför ej heller dikten återspeglar lifvets bilder i ogrumlad klarhet. Men tillika vittna de om, att sången hos honom ej är blott en tillärd melodi, på hvilken han mer eller mindre tanklöst gnolar, utan att den friskt väller fram ur hans eget bröst, om den än, vid sökandet efter en form, ej alltid finner en sjelfständig sådan. Imitationen hos denne diktare är med ett ord mindre frivillig än omedveten, och han bör således lätt

kunna afskudda sig dess ok. Det senare gäller egentligen om den större romansen, hvars ton och hållning mycket påminna om Runeberg och särskildt hans *Grafven i Perrho*. Den är dessutom för litet individualiserad och för dimmig i anläggningen för att rätt kunna anslå. Vi frukta nästan att det hela skall vara en allegori, men om så är, blir lösningen svårfattlig. Vida lyckligare synes oss flertalet af de smärre dikterna. I dem uttalar sig en manlig och fosterländsk stämning i en ofta sinnrik och väl tänkt form och på ett vårdadt, rent och flärdfritt språk. Med synnerlig smak och framgång har författaren behandlat folkviseformen på några ställen, så t. ex. i följande vackra stycke, hvilket vi meddela såsom prof på den lofvande diktarens nuvarande utveckling:

Saras Spinnvisa.

Och modren vaggade barnet sitt;
Så glädtigt hon sjöng tillika:
»Se solen strålar på blomstret mitt
»Och lofvar fröjder så rika,
»Barnet mitt, barnet mitt.

»Och du blir stor, och du får dig svärd
»Och vandrar i kamp att strida
»Och hemtar ära till fosterhärd,
»Der brud och bröderne bida,
»Barnet mitt, barnet mitt».

Och han blef stor, och han fick sig svärd
Och vandrade ut att strida.
Se'n kom han åter till fosterhärd,
Der brud och bröderne bida,
Barnet mitt, barnet mitt.

»Hvi är din kind såsom drifvan blek,
»Hvi lyser din blick så dyster?
»Ej var det väl så, att modet svek,
»Ditt mod, ungdomligt och ystert,
»Barnet mitt, barnet mitt?»

»Har striden brutit ditt glada mod,
»Bragt pulsarnes lopp att stanna?
»Har striden druckit ditt röda blod
»Och fårat din unga panna,
»Barnet mitt, barnet mitt?»

Och förste brodren på handen tog:
»Din hand var aldrig i striden».
Den andre brodren hans värja drog:
»Den har ej kämpat i tiden» —
Barnet mitt, barnet mitt.

Och bruden bleknar och mot hans bröst
Med häftighet trycker handen:
»Ej hjerta talar med sådan röst,
Som tänkt på fädernestranden» —
Barnet mitt, barnet mitt.

De gingo bort med förakt och hån
Och kommo ej mera åter.
Men modren famnar sin bleke son,
Hon bannar ej — men hon gråter:
»Barnet mitt, barnet mitt!»

Krönika.

Kort efter det Twestenska uppträdet i preussiska representantkammaren har nu mellan ministern von Bismarck och hr Virchow följt en scen, så liflig och så rik på ömsesidig bitterhet, att den ett ögonblick hotade med en tragisk upplösning. Hr Virchow, som skarpt anföll marinbudgeten, yttrade nemligen, att man af Bismarcks tal nödgades tro, att ministern antingen icke genomläst de ifrågavarande handlingarna eller ock fore med lögn. Ministern retirerade för ett sådant utfall ur kammaren, och för att kunna säga sig hafva gjort detta med bibehållen krigsära, skickade han morgonen derpå en utmaning till sin vederdeloman, hvilken denne å sin sida var nog human att icke antaga, en beskedlighet hvarför han troligen kommer att lida mycken smälek, om saken bekräftar sig. Det är för öfrigt ett märkvärdigt förhållande med duellen. Om två fransmän gjuta hvarandras blod i ett envige för t. ex. en hertigtitel eller något dylikt, så synes detta alldeles icke onaturligt, och man ursäktar gerna dårskapen, emedan den uppträder så elegant; men att två allvarsamma, gamla tyskar skicka hvarandra chevalereska fejdbref förefaller, med rätt eller orätt, mera löjligt än storartadt. Hr von Manteuffels mission till Wien har helt hastigt och lustigt inställts, men sitt provisoriska kommando öfver hertigdömena tyckes han få behålla. Den stackars Augustenburgarens utsigter blifva allt mörkare, ty Preussen försäkrar ideligen i hvarje note, att det nog „skall veta att“ göra ett och annat, som allt utgår på att behålla det rof, man en gång fått i sina klor. Rhenprovinsernas jubileum beskrifves såsom temligen misslyckadt, ithy att det lidit af för mycket tvång och för litet jubel. Detta har likväl icke hindrat beslutet om en dylik tillställning på Rügen.

Om det således tyckes vara litet som roar konungens af Preussen „barn“, så har deremot den österrikiske kejsaren vidtagit större arrangementer för att roa sina. Åtföljd af en lysande stab har han begifvit sig till Ungern, och med detsamma herrskaren inträdde på ungerskt område, upphäfdes det krigstillstånd, hvari detta land varit försatt. Utom den stora landtdagen kommer, enligt order till banen af Kroatien, en särskild att hållas i Agram. Kroaterne, som med sin vildhet förr satte hela Tyskland i förskräckelse, hafva nu blifvit de spakaste undersåtar i hela verlden, men af de hyggliga ungrarne tros kejsaren deremot hafva många ledsamheter att vänta.

Mellan de begge Napoleonerne säges nu en rörande försoning vara att hoppas. Prinsen afvaktar ödmjukt sin höge slägtinges återkomst, och denne har, omgifven af trettiotusen araber, gjort sitt intåg i Biskra. Detta torde imellertid vara slutet på den afrikanska ståten, ty allmänt hoppas man nu att kejsaren snart kommer hem. Knappast har man i Paris sagt ett ord om budgeten, förrän Thiers och Garnier-Pagès gemensamt fallit öfver ett så tacksamt ämne. Och i Mexiko börja striderna att få en mera allvarsam natur.

Frankrikes sist utnämde marskalk, Bazaine, har visserligen i allo visat sig värdig Europas ärofullaste krigareembete, men de hetsiga juaristerne gifva honom likväl fullt upp att göra. Vid Tacamburo har den så kallade belgiska legionen, efter fyra timmars hjeltemodigt försvar mot en tiodubbel öfvermakt, blifvit nästan tillintetgjord af guerillachefen Regules. Denne har åter dukat under för fransmännens taktiska öfverlägsenhet i ett blodigt slag vid Yanijuco, och äfven Matamoras, såsom det vill synas stridsteaterns vigtigaste tvistepunkt, skall hafva bevittnat de franska vapnens seger. Men dessa bedrifter hafva varit temligen dyrköpta, och marskalkens förnyade anhållan om hjelptrupper från Europa visar, att han sjelf icke ser sina motståndare öfver axeln.

Imellertid hafva alla värfningar för krig i Mexiko af den amerikanska regeringen nu blifvit förbjudna, och en sådan Förenta Staternas försigtighet är ganska naturlig, då man besinnar, att äfven Canada är en ömtålig punkt, hvarpå regeringen måste hafva ett vaksamt öga, samt att i Södern ännu en, om också jemförelsevis obetydlig makt är under vapen. Öfver de, med anledning af Lincolns mord, fångna förbrytarnes senare öden har man sett ruskiga beskrifningar, huru de, belastade med tunga bojor kring händer och fötter, behandlats med oblidkelig stränghet. Davis är nu formligen anklagad för högförräderi, men att man ansett honom såsom en af den förre presidentens mördare har lyckligtvis ännu icke bekräftats.

Bland våra kära grannar finnarne väntar man nu med förskräckelse ett nytt missväxtår. På flera ställen har frosten anstält så fruktansvärda härjningar, att hungersnöd, såvida de mest genomgripande försigtighetsmått icke vidtagas, synes oundviklig. Vår enda tröst vid smärtan öfver dessa våra grannars nöd ligger i det tillfälle den gifver oss att visa dem vårt deltagande och vår tillgifvenhet. I Helsingfors har man firat en minnesfest öfver universitetets kansler, den aflidne thronföljaren. En oskyldig baltillställning af några studenter och gymnasister har i Åbo gifvit anledning till händelser af den mest sorglustiga beskaffenhet.

Här hemma är den allmänna uppmärksamheten fästad vid rättegången mot kyrkoherden i Silbodahl. De brott, hvarför man anklagat denne prestman, äro af så gräslig art, att man i det längsta sökt draga deras verklighet i tvifvelsmål. Men olyckligtvis lemnar hans uppförande vid rättegången och det försök han gjort att taga sig sjelf af daga endast nya bevis på hans brottslighet. Det är naturligt, att man med förfäran och afsky följer ett sådant mål som detta, men vi kunna icke förstå den beställsamhet, hvarmed man sprider det till utländingen.

Abraham Mankell, hvars reform i koralsången en recensent förliknat med Martin Luthers i ordet, har erhållit en medalj för sitt nya arbete. Äfven fru Hvasser har hugnats med ett vedermäle af beundran för hennes långa och segerrika konstnärsbana. Vår kongl. opera har varit helt tyst en längre tid, och hr Tichatschek har vandrat bland oss såsom en okänd storhet, allt i afvaktan på Rienzi, den siste folktribunen.

Charad.

Liten blomma på ängen stod
När *mitt första* sakta föll,
Dess fägring, doft och lif och mod
Mitt andra uppehöll.
Och när morgonen kom så klar,
Satt underbar
Mitt hela som perla i kalken qvar.

SCHACK.

Uppgift 35.

Af Th. M. Brown.

Svart.

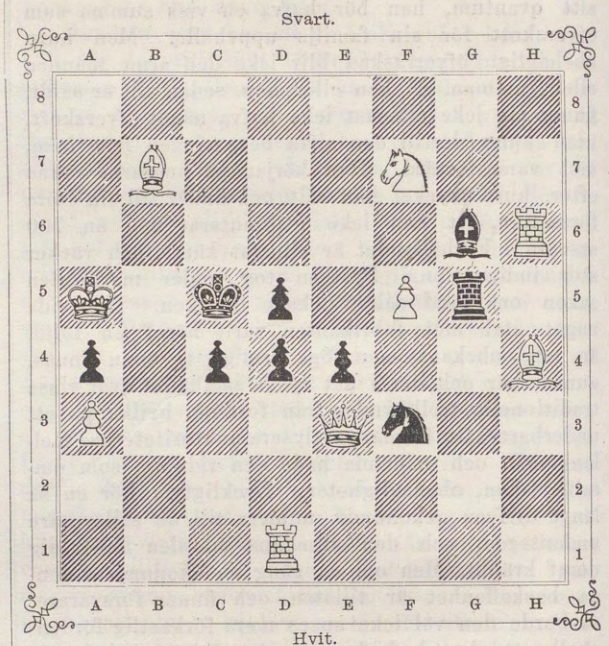

Hvit.

Hvit börjar och gör matt i andra draget.

Lösning af uppg. 25 och 26 i n:r 19 ($^{13}/_{5}$).

25. 1. Tf4—f5, *a)* Ke6—f5:; 2. Se5—g6, likg.; 3. La6—c8‡; *b)* 1. » Da3—c5:; 2. La6—c8†, Ke6—d6; 3. Se5—f7‡; *c)* 1. » d5—d4; 2. La6—c8† Ke6—d5; 3. Se5-(f3)‡. Insänd af *O. Fischerström* $^{13}/_{5}$, *Albicilla* $^{18}/_{5}$, *P. M. Lundell* $^{20}/_{5}$, *Lolo* $^{23}/_{5}$, *Hfm*, *M. N.*, $^{24}/_{5}$, *L—n* $^{30}/_{5}$, *C. Wennberg* $^{2}/_{6}$.

2 . 1. Ta1—a5:†, b6—a5: (bäst; på Kb5—a5: följer 2. Kc7—c6 och matt i 3. draget); 2. Tg3—d3, *a)* c4—d3:; 3. Sc5—b7, a5—a4; 4. Lb3—c4‡; *b)* 2. » c4—b3:: 3. Td3—d5, a5—a4; 4. Sc5—‡; *c)* 2. » c4—c3; 3. Sc5—b7 l. Lb3-c4† l. Td3—d5, och 4. ‡; *d)* » 2. a5—a4; 3. *a)* Lb3—a4:†, Kb5—[1]a5, [2]c5:; 4. [1]Se5—c6 (c4:)‡, [2]Se5—d7‡; eller: *β)* 3. Lb3—c4:†, Kb5—[1]a5, [2]c5:; 4. [1]Sc5—b7 l. Se5—c6‡, [2]Td3—d5‡; *e)* 2. » Kb5—c5:; 3. Se5—d7†, Kc5—b5; 4. Td3—d5‡. Insänd af *Albicilla* $^{18}/_{5}$, *Lolo* $^{23}/_{5}$, *Hfm* $^{24}/_{5}$, *C. Wennberg* $^{2}/_{6}$.

27. Enär denna uppgift synes ha varit jemförelsevis ganska svår (endast *en* riktig lösning har hittills inkommit), lemna vi våra lösare förlängd tid.

Brefvexling.

Anonymus (Falun 3 1/5): Då vi svarade att er uppg. (*Hv.*: Kc1; Du6; Lc8; Ba3, b4, c2; *Sv.*: Kd4; Be4, f5; matt i 3 drag) var felaktig, så var det alls icke derföre att vi ej *kunde* finna lösningen — hvilket ni, föga smickrande för oss, föreställt er — utan derföre att vi funno *alltför många* lösningar. I var. 1. D—f4, K—c3 t. ex. kan Hv. göra 2. draget på icke mindre än 6 olika sätt, näml.: D—d2†, D-e3†, D—e5† (här finnas ocksa 3 olika matt i nästa drag), D—f5:, D—d6 och D—c7†; i var. 1. „ Kd4—c4 finnas också 3 dubbelspel. Om ej detta är ett felaktigt problem, då veta vi ej hvad som menas med ett sådant. Ty märk väl: blott *en* lösning får finnas; en lösning för mycket (bilösning, dubbelspel) är derföre lika stort fel som en lösning för litet (olösbarhet). Från bilösningar åter bör man noga skilja *varianter:* i de förra har *Hvit* efter *ett och samma* drag af Sv. val emellan olika spelsätt; de senare deremot, liksom afdelningar af lösningen och en förtjenst hos den, uppstå, då *Svart* har mer än ett motdrag att välja emellan. I ofvanstående lösning af uppg. 26 har ni exempel på bådadera: *a)* — *e)* äro fem varianter; *α* och *β* inuti *d)* äro deremot dubbelspel. — Med de senast sända har ni haft bättre tur: båda äro riktiga och, om också ej synnerligen svåra, likväl användbara.

O. S. (Lund 3 1/5): R. 28; F. 25 (1. „ Ke6—d7 och Da3—c5: på 2. Tf4—f8). Författaren till det visade problemet är oss obekant, såvida det icke skulle vara en engelsman Silas Angas; åtminstone ha vi sett ett liknande af denne.

C. W. (Jönkpg & Odensjö 2/6): R. 25, 26; F. 27 (i var. 1. „ Sa5—b3: för 3. „ Kb5—*A4*, och i var. 1. „ c4—b3: för 3. „ Sc4—*A3*). — *P. S.* (5/6): R. 23, 24, 30; F. 27 (i var. 1. „ c4—b3: för 2. Sa5—*C4*†).

C. L—t (Gnesta & S. 2/6): R. 28, 29, 30; F. 25 (1. „ d5—d4).

L. H. (5/6): Det faller af sig sjelft, att vi efter fyra sådana uppgifter som i föreg. n:r gifva ett matt i 2 drag.

J. S. (H. & B. 3/6): R. 28, 30. Er lösning af 27 måtte bero på oriktig uppställning (Bd2?). Om det andra härnäst.

A. W. (6/6): Ännu är det för tidigt.

Hfm (6/6): R. 31—34.

Lolo (Ups. 6/6): R. 29—32. Emedan edra bref ankommo just vid „Thoresschluss“, hinna vi först nästa gång yttra oss om de sända bidragen.

Den 7 juni. J. G. S.

Bref med lösningar, förfrågningar eller annat rörande denna schackafdelning — hvilka i tidningen besvaras — sändas antingen till J. G. Schultz, Stockholm, Skärgårdsgatan N:o 10, eller till

Redaktionen af Ny Illustrerad Tidning.

IWAR HÆGGSTRÖMS BOKTRYCKERI.

NY ILLUSTRERAD TIDNING.

№ 24]. Utkommer hvarje Lördag. Stockholm den 17 Juni 1865. 12 Rdr årgången. [1a Bandet.

Innehåll: Ett bondqvarter, studier af Måns Månsson (plansch). — Braskans marknadsresa, en liten byhistoria af Pehr Thomasson II. — Kalevala af E. v. Q. — Joseph Aloys Tichatscheck (med porträtt). — Om tillverkningen af äkta porslin i Sverige på 1700-talet (med planscher). — Talma och den lilla lindanserskan. — Teater och Musik. — Krönika. — Hvarjehanda. — Schack.

Braskans marknadsresa.

En liten byhistoria

af

Pehr Thomasson.

II.

Man har i allmänhet velat drifva litet gäck med småländingen för hans kärlek till Wernamo marknad, och många historier om den saken äro gängse bland mängden. Sålunda har man bland annat berättat, att en småländing befann sig i himmelriket, men fann lifvet der så tråkigt, att han hoppade ned för att bevista Wernamo marknad. Man har vidare sagt, att ingen småländing kan kristligen lefva och saligen dö, som icke minst tre gånger besökt nämda marknad. Dylika öfverdrifter lemna vi åt sitt värde. Det vissa är att ofta omtalade marknad är för den stora massan af folket en högtidlighet, som de för allt i verlden icke skulle vilja försaka. Detta kan icke heller förundra någon som närmare känner förhållandet. När man dagligen får kräla och träla som en myra i sanden för att kunna lifnära sig af hafrebröd, sill och potatis, så faller det af sig sjelft, att man gerna vill roa sig ett par gånger om året, helst när man blifvit begåfvad med ett klippskt hufvud och en liflig fantasi, såsom händelsen är med flertalet af småländingarne. Under sådana omständigheter är småländingens längtan efter Wernamo marknad lätt förklarlig. Han har här ett vidsträckt fält för sin observationsförmåga och spekulationsanda; ty det är troligen den lifligaste och brokigaste marknad, som finns i hela landet, hvilket vi genom ett litet utkast skola försöka att bevisa.

Det var en vacker morgon i slutet af september månad. På alla vägar och stigar, som leda till den romantiskt belägna köpingen Wernamo, syntes åkande, ridande och gående folk, som småningom packade sig tillhopa på en rymlig slätt, der flera rader af marknadsbodar redan voro vederbörligen utstyrda. Mellan dessa voro åtskilliga så kallade stånd, bestående af långa räckor med sammanfogade bräder, på hvilka „knallarne“ hade sina varor utbredda. Här och der syntes ett litet bord med en rykande kaffekittel, vidare stora rödmålade kistor, fulla af hvetebullar och andra läckerheter, utgörande ål och korf, kokta ägg och stekta fårbogar, pressad getost och stoppade smågrisar jemte mycket annat i ätande väg. Tusentals andra saker voro äfven synliga på vissa, dertill anslagna ställen, och nya togos jemt i besittning af ankomne resande. Fogden och länsmannen samt hela fjerdingsmannaskaran voro oupphörligen sysselsatta med att anvisa plats och ordna allt, så att ingens rätt blef förnärmad. Det var ett fasligt göra, men gick småningom för sig, utan både battongslag och vat-

»ETT BONDQVARTER.»
Originalteckning af O. Andersson.

tensprutning. Alla förklarade sig temligen belåtna och marknaden tog sin början.

Nu blef det lif i spelet, ska' ni tro. Man pratade, skakade händer, köpslog, snusade och pratade i alla vrår och vinklar. Bodarna voro till en början mest omringade. Far skulle handla ett bokläde till mor, hon en halsduk till honom; fästmannen schal och band till sin käresta, hvilket hon nödvändigt skulle betacka med ett hattspänne eller något ännu finare. Den som icke var hvarken gift eller trolofvad, kunde möjligen blifva det framdeles, om han i dag visade sig på styfva linan och skänkte någon liten begåfning till sina tankars föremål eller hennes närmaste anförvandter. Många köp blefvo derför uppgjorda, och herrar handlande hade fullt skäl till att vara belåtna. De voro också riktigt uppsluppna till humöret. Somliga trakterade sina kunder med lustiga infall, andra med punsch och vin, och återigen andra med talande blickar och varma handtryckningar. Några voro till och med så artiga att de kysste en och annan nosig jänta, som var nog ociviliserad till att gifva en smällande örfil för välmeningen. Många tyckte att herrns beteende var oförskämdt och jäntans fullkomligt rättvist, men sjelf tyckte han annorlunda, ty det vill mycket till, innan en sådan herre skämms.

Snart var det icke allenast kring bodarna man sålunda trängdes och köpslog. Folkströmmen var i oupphörligt stigande. Det var en riktig uppsjö på menniskor af allehanda slag. Köpare och säljare stodo blandade om hvarandra, så tätt som packad sill, och allestädes var det fråga om affärer, kärlek och skämt, sång och musik, käringskrål och barnskrik samt många andra förunderliga ting. Här grälade en skinntorr handskmakarefru med en tjock sämskmakare om priset på getskinn, medan en gentil långholmare knep ett dussin handskar. Der utropade en kroknäsig jude på bruten tyska sitt rika förråd af rakknifvar, luktvatten, lopp-pulver m. m. Grönhåriga kopparslagare bultade på sina krus och kittlar; smederna skramlade med jernvaror, dalkarlarne ringde på klockor, vestgötarne skröto högt med blårutiga bomullsdukar, bagare likaledes med halfjästa hvetebullar, under det hattmakare, garfvare och sockermamseller i all tysthet utbjödo sina herrligheter. Allt öfverröstades dock af en gudsjemmerlig sång och musik. Blinda gubbar och krymplingar stodo der och hvar och sjöngo psalmer, ackompagnerade med tjogtals positiver, fioler och galande lergökar. På två ställen voro karusellgungor i farten, hvilka voro försedda med trumslagare och andra skickliga musikanter. Lägger man nu härtill, att folkhopen hojtade, getterna bräkte, oxarne bölade och hästarne vrenskade sig, så måste man medgifva, att den musikaliska afdelningen var representerad på ett sätt, som lemnade intet öfrigt att önska, såsom det vanligen heter i recensent-stil.

I denna ställning, utgörande första akten i marknadens drama, befann sig skådeplatsen, då Braskan i högönsklig välmåga anlände. Första omsorgen blef att få rum för häst och vagn, hvilket icke hade sig så lätt i den otroliga trängseln. Klämett måste gå framför Putte och armbåga sig fram, under det han blef knuffad hit och dit, så att både hatt och jacka kommo på sned. Braskan helsade vänligt till höger och venster och muntrade på med piskan, men obegripeliga svårt var det likafullt att komma fram. Marken måste i ordets fulla bemärkelse intagas tum för tum. Braskan var dock känd och respekterad af alla, och detta kom henne förträffligt till pass. Alla sökte att rödja henne väg. Länsmannen var i synnerhet mycket förekommande, emedan han förmodade att Braskan hade litet våtvaror med sig. Med trekantig hatt på hufvudet, dragen sabel i handen och en valkande tobaksbuss i munnen, gick han i spetsen för ekipaget, det han slutligen lyckades bereda en förmånlig plats imellan prostens berlinare och fogdens chäs. För besväret erhöll han genast en butelj porter, som han tömde med gnistrande ögon och svällande kinder, hvarefter han strök sig sjelfbelåtet om munnen och gick sina färde, stolt som en galande tupp i egen hönsgård.

Många kommo nu och ville göra sin uppvaktning hos „våran hederliga frua“, såsom de sjelfva uttryckte sig, men Braskan var inte i dag sinnad för långa tal. Hon tänkte på det nödvändigaste och affärdade sina bekanta med en nådig nick. Sedan Putte blifvit trakterad med ett godt foder hö och hunden fått i uppdrag att bevaka vagnen, förfogade Klämett och hon sig till fäplatsen, hvilken låg litet på sidan om den andra.

Fäplatsen var besökt blott af snusförnuftigt och hederligt folk, men lika fullt af en ganska liflig beskaffenhet. Långstöflade landtbrukare, uppnäsiga brukspatroner, gråbleka prester, blaserade adelsmän, rödmosiga slagtare och knipsluga bönder gingo förtroligt arm i arm bland den öfriga fänaden, hvilken de noga mönstrade och undersökte. Ehuru den bästa harmoni var rådande i sällskapet, uppstod likväl ett och annat missförhållande, som kunde ledt till ganska sorgliga följder, om olyckan varit framme. En inpiskad smålandsoxe satte ett horn i sidan på en stockholmsslagtare och ristade upp rocken ända till nacken. En annan buffade till en brukspatron, så att han kom på hufvudet mellan tvenne kor. Men största faran liksom största munterheten väckte följande händelse. En liten ilsken tjur slet sig lös och knuffade i vredesmod till en välmående nämdeman, så att denne föll baklänges på en högaktad borgmästare, som stötte till en ärevördig prost och en välboren adelsman, med sådan häftighet att alla fyra ramlade öfver ända.

"Måtte det snart gå sammalunda med de välsignade riksstånden!“ utropade Braskan.

Infallet belönades med ett ljudeligt hurra. Braskan blef hissad högt i vädret och slutligen nedsatt vid sidan af en rödhjelmig ko, den ståtligaste som fanns på stället. Det passade förträffligt. Braskan betraktade med kännarmin kreaturet på alla sätt. Hon räknade ringarne på hornen, fingrade på mjölkådern, drog på spenarne och lyfte på svansen, med hvilken hon skämtande torkade klockaren om munnen. Resultatet af denna grundliga undersökning blef att hon efter något prutande köpte kossan, fullkomligt säker på att för denna gången icke ha' blifvit lurad. Annorlunda stod dock i stjernorna skrifvet; ty denna affär kostade egarinnan en sömnlös natt och mycken förargelse för hela lifstiden, hvilket vi framdeles skola förtälja.

Det egentliga ärendet var således uträttadt. Klämett fick i uppdrag att leda hem kon och Braskan återvände till ekipaget, som stod i orubbadt skick.

Braskan var i alla afseenden en beräknande menniska. Hon brukade på denna dag att ha' stor afsättning och förtjenst i hemmet, något som nu var aldeles ogörligt, hvarför hon hade tagit några dussin buteljerad porter och punsch med sig, på det hon icke skulle vara utan all förtjenst. Dessa plockade hon nu fram ur vagnsgömmorna och sålde undan till vänner och bekanta. Hon betslade sedan sin Putte, satte sig upp i åkdonet och började sin återfärd, hvilken var så märkvärdig, att vi för beskrifningen deraf måste börja ett nytt kapitel.

Kalevala.

Öfversatt af *K. Collan.*

Af

E. v. Q.

III.

I dikten framträder nu en ny person, lika egendomlig som mästerligt tecknad. Det är den muntre, sköne Lemminkäinen, äfven Ahti kallad eller Kaukomieli, den fjerran längtande, på grund af hans oupphörliga och obetvingliga lust till härnadståg, örlig och andra vådliga äfventyr, en lust som äfven invecklar honom i de mest vidunderliga omständigheter, i faror och missöden, till hvilkas lyckliga besegrande ej ens alltid hans egen oryggliga djerfhet och utsökta fyndighet förslå. Det tyckes som om den allvarliga finska sångmön, hvilken skattar visheten, den lugna och djuptänkta betänksamheten, högst bland alla egenskaper, borde med mycket underliga ögon betrakta denna öfverdådiga sälle, som nästan beständigt, i tid och otid, vädjar till styrkans och svärdets rätt. Så är det också. Lemminkäinen behandlas med en ypperlig och rik humor, icke sällan med bitande ironi. Hans ogemena lättsinne, hans sorglöshet och ostadighet skildras i de mest bjerta och saftiga färger, och hans otur under de många brokiga äfventyren går så långt, att hans enda räddning en gång består uti att såsom barn vaggas på nytt till lifs. Men med äkta qvinlig svaghet slösar sångmön å andra sidan sin ömhet på honom: han må råka aldrig så illa ut, så hjelps han dock alltid ur klämman. Han är icke blott utmärkt tapper, utan äfven kunnig i det värsta trolleri, ifall så behöfves, och slutligen så manligt intagande, att knappast någon qvinna förmår emotstå honom. Händer detta imellertid någongång, tvekar han ingalunda heller då att göra sin armkraft gällande. Hans gunst och äfventyr hos qvinnorna går ofta i det vidunderliga och han får också vid sina tillfällen lida smälek derför. Man nästan frestas tro att finnen, då han tecknade Lemminkäinens figur, i vissa fall haft för ögonen sin svenske broder under vikingatidens heroiska period; kämpalifvets förtrollande lust och det sorglöst glada, mäktiga modet förefaller nästan såsom lånade från en „Björn“ eller en Orvar Odd, hvaremot humorn och ironien i teckningen äro genuint finska. Imellertid är nu diktens Lemminkäinen en medlem af den stora finska Kalevala-slägten och bor tillsammans med sin ädla moder, på en udde vid en stor vik. Han har också en maka, den högförnäma Kylli, till hvilken solens, månens och stjernornas söner friat. Lemminkäinens egen friarfärd är karakteristisk. Sedan han, tvärt emot sin moders råd, beslutit att fria till Kylli, kör han omkull just vid porten till Saari-gården — hennes hem — och utskrattas af alla tärnorna, någonting som aldrig förr händt honom, enligt hvad han sjelf försäkrar. På frågan, om det finns någon dansplats på holmen — Saari betyder på finska holme — får han till svar, att en sådan finner han nog såsom vallpojke i skogen. Lemminkäinen håller god min, träder i tjenst såsom herde, vallar boskapen om dagen, men nattetid söker han jungfrugillen, tärnors sällskap och lockomhöljda flickors lekar. Snart finns på hela holmen ingen tärna, som han ej kysst och famnat, ingen, utom en enda, och det var Kylli. Enligt Lemminkäinens logik återstod dock alltid ett medel; ville hon ej godvilligt bli hans, så kunde han tvinga henne dertill. En afton, då Saaris sköna tärnor åter förlusta sig med dans, griper Lemminkäinen plötsligt Kylli, bär henne till sin släde, som stod i ordning, förspänd med hans goda hingst, och skyndar bort. På vägen till Lemminkäinens hem försiggår en underhandling mellan honom och Kylli. Är min ätt icke nog frejdad, yttrar Lemminkäinen till den högmodiga Kylli, så eger jag ett blixtrande svärd af de bästa anor, ty det är slipadt hos Hiisi och har fått sin glans af gudar; med svärdet ger jag storhet åt min slägt. Detta argument verkar dock ej på Kylli. Tvärtom! Jag har vuxit upp till ingen nytta, klagar hon, ty jag har fått till stöd en duglös make, en krigisk kämpe, ständigt böjd för vilda strider. Slutligen träffas dock en öfverenskommelse. Lemminkäinen lofvar att ej mer gå ut i krig, mot det att Kylli ger löfte att ej någonsin bege sig till dansnöje. Lemminkäinen måste, troligen på grund af egen erfarenhet, betraktat dansen såsom en föga sedesam konst. Denna öfverenskommelse bekräftas med dyra eder. Så blef Kylli Lemminkäinens maka, och en tid bortåt förflöt lugnt och lyckligt i Lemminkäinens hem på Kauko-udden. En dag då Lemminkäinen gifvit sig ut på fiske och dröjde ovanligt länge, kunde Kylli ej mera motstå danslusten, utan begaf sig till jungfrugille. Airikki, Lemminkäinens syster, berättar detta för brodren vid hans hemkomst. Nu var öfverenskommelsen bruten. Lemminkäinen ropar genast: skölj min skjorta, o moder, i ormens etter, ty jag vill draga i strid, bort till Pohjas söner, till lappars fält. Kanske Lemminkäinen tror att Kylli varit honom otrogen under dansen eller kanske att den flyktige redan tröttnat vid sin sköna maka. I alla händelser förefaller det såsom om Lemminkäinen redan länge hemligt efterlängtat den stund, då hans undertryckta stridslust ånyo kunde få luft. Öfverenskommelsen mellan honom och Kylli var således i botten sådan att den icke kunde hållas: den var blott en poetisk ironi. På sin moders bevekande uppmaningar till honom att stanna hemma svarar han blott med att begära sin goda rustning; ty, säger han, tryggare är mannen i sitt harnesk, säkrare i jernsmidd brynja. Hemmets öl smakar honom ej mera, ej gläder honom hemmets guld, upplöjdt af trälar på huggormsåkern. Mycket hellre vill han upphemta vatten med ett tjärigt årblad i fjerran. Mycket mera skattar han en mark, vunnen i kriget, än alla hemmets fredliga håfvor. Hvilken ypperligt tecknad kontrast bildar han icke till den gamle, vise Wäinämöinen, som hellre drack vatten ur näfver hemma, än honung ur guldskål borta! Slutligen yppar Lemminkäinen sin afsigt att med egna ögon skåda Pohjas vidtberömda jungfru, denna mö, som försmår de bästa männer. Med ett ord, han ämnar med svärdet fria till henne. Kylli vill han förskjuta. Hans förskräckta moder spår för Lemminkäinen det värsta af denna färd, men ingenting hjelper. Lemminkäinen kammar sina sköna lockar och kastar sedan kammen på bordet med dessa orden: när bloden rinner röd ur kammens tinnar, då har Lemminkäinen fått sin bane! Derpå drager han muntert åstad, uppstämmande en magisk heroisk skyddssång: Stån upp I svärdsmän, utropar han, kämpar, åldrige som jorden! Stigen upp ur källan I klingans män och ur elfvar säkre skyttar! Res dig, ödemark, med all din skara! Kommen till en ensam kämpes bistånd, till en frejdad hjeltes följe! — Utan äfventyr anländer Lemminkäinen till Pohjola, som nu visar sig i all sin trollskhet. Han tittar lönligt, genom en springa, in i salen och finner den uppfylld af idel leda trollmän, siare, spåmän och besvärjare, som gnälla lappska sånger och Hiisis onda qväden. Sjelf går han, i förvandlad gestalt, in genom knuten, der väggen

är hopfogad, och då han af det snäfva mottagandet lätt inser hvad öde som ämnas honom, börjar han också å sin sida att öfva trollkonst genom sångarkraft. Gnistor skjuta från hans kläder och ögonen brinna som lågor. Snart tvingar han de bästa sångare att tystna, drifver stora stenar i deras mun och slutligen hela sällskapet ut på kala svedjemarker eller i den vilda, glöduppfyllda Rutja-forssens hvirfvel, der de bli till skum. En enda skonar han. Det är en gammal orklös och halfblind herde, som, på fråga om orsaken till skonsamheten, föraktligt får till svar att han redan är tillräckligt usel och ömklig. Uppfylld af harm öfver skymfen, skyndar herden bort och lägger sig i försåt vid Tuoni-flodens, d. ä. Dödsflodens helga hvirfvel, för att der invänta Lemminkäinen, då denne skall passera förbi på sin hemfärd. Lemminkäinen har imellertid visat, att han, ifall han så vill, ej vanslägtas från de äkta finska anorna, och strids-färden har blifvit förbytt i trollfärd. Nu börjar en underhandling mellan Lemminkäinen och Pohjola-herrskarinnan. Lemminkäinen fordrar hennes sköna dotter till maka, men får till svar, att han först skall bevisa sig värdig denna heder, genom utförandet af flera svåra hjeltevärf. Till en början skall han fånga Hiisis elg, ett vidunder af snabbhet och styrka. Lemminkäinen gör sig grundligt i ordning, med de yppersta skidor och annat tillbehör, och beger sig modigt och muntert åstad, såsom vanligt. På sin långa jagt, genom hela Lappland och bortom dess gränser, kommer han till skogsgudomligheternas slott och anropar dem om bistånd. Dessa högst egendomliga sånger, i hvilka skogen och dess lif beskrifvas, äro diktade med den rikaste och mest poetiska fantasi. Skogens vänliga mör kallas vanligen de blåmantlade, säkerligen för den lätta, blåa dimmas skull, hvarmed skogen, sedd på afstånd, alltid tycks omsväfvas och genomträngas. Skogens beherrskare, Tapio eller Kujppana, är en gammal gräskäggig gubbe, klädd i granrishatt och mosspels; han förlänar godt jagtbyte. Mielikki, skogsvärdinnan, med sitt fagra, rena anlete, vårdar isynnerhet boskapshjordarna. Nyyrikki, Tapios gosse, i liten röd mössa, täljer prickar i skogen och hugger vägamärken i bergen, så att främlingen må kunna hitta fram, och Tellervo, Tapios lilla tärna, skogens mö med honingsmunnen, blåser i sin pipa för att väcka herrskarinnan. Skogsgudomligheterna hafva trenne slott, ett af trä, ett af ben och ett af sten. I det sistnämda visa de sig, då de äro gynnsamt stämde mot jägaren och herden. Slottets fönster glänsa såsom guld och dess invånare skimra i silfverkläder, bära gyllne armband, gyllne lockar och perlband kring halsen. Hela skogen glänser af skönhet; asparne stå i vackra drägter, björkarne i gyllne blomma, tallarne bära silfverbälten, de äldsta träden gördlar utaf koppar, hvarje stubbe är sirad med gyllne fransar. Den ljufligaste vällukt af honingsdoft stiger ur blåa skogen. Såsom sagdt, anländer Lemminkäinen, efter åtskilliga missöden, till skogsgudomligheterna, anropar dem och lyckas äfven, genom deras bistånd, att finna Hiisi-elgen, som han fångar, betslar och bringar till Pohjola. De sånger, hvilkas innehåll vi här framstält, låter oss se ett folk, som lefvat i förtrolighet med den ensliga ödemarken, så att slutligen d ss makter blifvit till innerliga vänner. — Lemminkäinen får imellertid ett nytt värf att utföra. Han skall fånga och betsla Hiisis stora häst med guldman och silfverhufvud. Detta utför han med tillhjelp af Ukko, som låter regna is på hästens länder, så att den ej kan röra sig ur stället. Men icke ens nu får han tärnan till brud. Han måste derförinnan utföra ännu ett tredje arbete, som består uti att skjuta en svan på den svarta Tuoni-, d. ä. Dödselfven, med vilkor att ej aflossa mera än en pil på fågeln. Men här lurar förderfvet på den sorglöst öfverdådige hjelten. Den usle herden, som han föraktat och skymfat, väntar honom här, då han anländer munter och skön, med den stora bågen kastad öfver skuldran och kogret piluppfyldt. Herden genomstinger Lemminkäinen med ett „slutet rör“, en orm, som han tagit ur vattnet. Ormen biter sig genom hjertat och lefvern. Lemminkäinen, som känner sig illa sårad och som förgätit inhemta kännedom om ormars natur och verkan, utropar med smärta: „O, min moder, som fostrat mig med plågor, visste du hvar din arme son finnes, säkert skulle du skynda att rädda honom från att dö, från att falla i sin ålders blomma!“ Modren var hans sista tanke. Herden störtar honom i dödsfloden, på hvilken han flyter till Tuonela eller Manala, dödsgudens hem. Tuoni, den blodbestänkte, slår honom med sin blixtrande klinga, hugger honom i fem delar och kastar bitarna i floden, med de hånande orden: „Ligg der evinnerligen med din pil och båge, skjut nu svanorna på strömmen!“ Detta var Lemminkäinens, den oförtrutne friarns bane, tillägger runan halft ironiskt. Denna vändning i dikten låter icke blott Lemminkäinen skörda öfverdådets och obetänksamhetens lön, utan framställer äfven på sitt sätt den tragiska erfarenhet, som de flesta folk poetiskt behandlat, att en obetydlig omständighet kan framkalla förderf öfver det mäktigaste och herrligaste, att tillfälligheten kan störta det bästa och skönaste, med ett ord att intet i lifvet är så stort och så fast, att icke det dunkla ödet kan med ett enda finger komma det i jordisk mening på fall. Lemminkäinen, som dittills lyckats i allt, dödas af den halfblinde, usle herden, som han föraktade, så att han skonade honom under alla de öfrigas förderf. På samma sätt faller Balder genom den bortglömda mistelten; Sigurd Fafnersbane har en sårbar fläck i ryggen, och Achilles stupar för ett skott i hälen, det ställe på hans herrliga kropp som af slumpen blottats för ödets pil. Fåfängt söker hans hulda moder, den silfverfotade gudinnan Thetis, att från sonen afvända olyckan, oaktadt hon låter sjelfva Häfaistos smida nya vapen åt honom, i stället för dem som Hektor plundrat från den dödade Patroklos lik. Lemminkäinens, den „arme gossens“ hulda moder efterger icke Achilles' i ömhet, och den finska dikten, som ej känner någon ljufvare makt än modershjertats, låter henne segra i sjelfva döden. Så snart Lemminkäinen fallit i Tuoni-elfven, dryper blodet ur tinnarna på kammen, som han kastade på bordet vid sin affärd. Vid åsynen häraf utbrister Lemminkäinens moder i tårar och beger sig skyndsamt till Pohjola. Under den gamla sorgtyngdas steg dåna kullarna och sänka sig bergen. Framkommen, frågar hon Pohjola-herrskarinnan, hvar denna gjort af med sonen, och får, efter åtskilliga undvikande svar, veta att han skickats till Tuoni-floden, för att skjuta en svan. I ögonblicket ilar modren sin väg, för att leta efter den försvunne. Hon springer i varghamn öfver kärren, såsom björn i skogen, såsom utter genom vattnet och såsom igelkott längs uddarna. Hon frågar eken, vägen och månen om de icke sett hennes son, hennes silfverstaf, hennes gyllne äpple? Men eken, vägen och månen svara att de sjelfva ha så många svåra och tunga sorger att bära på, att de ej kunnat bekymra sig om hennes son. Eken skall klyfvas till ved, vägen trampas beständigt af ryttare och styfva skodon, månen måste flitigt lysa och vaka i den kalla vintern, men försvinna under sommaren. Slutligen frågar hon dagens sköna ljus, solen, och denne förtäljer att Lemminkäinen blifvit bragt om lifvet i den svarta Tuoni-elfven. Gråtande beger sig den gamla till Ilmarinen, den evärdlige hamrarn, och ber honom smida sig en räffsa, skaftet af koppar och tenarna af jern, hvarje ten hundra famnar lång och skaftet fem gånger längre. Ilmarinen smider räffsan och nu flyger hon till Tuoni-elfven, för att uppsamla sonens öfverlefvor, efter att först solen, på hennes begäran, insöft dödsgudomligheterna och dödsfolket, Manalas trumpna skara. Hon stiger ned i Dödsfloden och räffsar utför dess hvirflar, ända ned till hafvet, i hvilket den mynnar. Först får hon tag i sonens kläder och hatt och slutligen kroppen. Åtskilligt felades dock ännu, såsom halfva hufvudet samt ena handen, och under strida tårar frågar hon sig sjelf: Månne häraf skall kunna växa en nyfödd hjelte? En korp, som sitter på stranden och råkat höra frågan, yttrar ironiskt: Ej kan mer af den döde bli en man; siken har ätit hans ögon och gäddan har klufvit skulderbladen; kasta honom tillbaka i hafvet, kanske kan han der bli en vallross eller växa till hvalfisk. — Men Lemminkäinens moder kastar ej sin gosse i hafvet; hon börjar räffsa i Döds-strömmen med fördubblad ifver och lyckas så småningom upphemta de felande bitarne, hvilka hon sorgfälligt sammansätter, fogar åder vid åder, under åkallan af Suonetar, ådrornas gudinna (af Suoni, åder), och sena vid sena, skickar Mehiläinen, den flinka fågeln (biet), efter ljufva salvor, hemtade från Ukkos eget förrådshus bortom solens mantelfällar och Karlavagnens rygg, vaggar sedan sonen i sin famn, som ett barn och yttrar: Uppstig nu ifrån ditt hårda ödes läger! Och se, moderskärleken skänker honom lifvet ånyo, han står plötsligt upp, och snart är han lika frisk och munter som förr, till och med litet bättre, hvilket nogsamt märks af hans svar på modrens ömma fråga, om något ännu fattas honom? Han genmäler ögonblickligt: Åhja, mig fattas ganska mycket, ty mitt hjerta är borta i Pohjola, hos den lockomhöljda flickan, som modren, det gamla mögel-örat, nog inte ger mig, innan jag skjutit svanen på Tuoni-elfven. Han är färdig att genast börja äfventyret på nytt! Men modren ber honom tacka sin lycka att ha undsluppit för så pass godt köp, och han följer henne beskedligt hem för denna gången. Lemminkäinens moder är, näst den olycksfödde Kullervos, den mest rörande gestalten i Kalevala, likasom bådas söner växa ut i det mättlösa, ehuru hvardera i olika riktningar, den ena nemligen i tragisk och den andra i humoristisk.

Joseph Aloys Tichatscheck.

Denne utmärkte konstnär, med hvars bild vi i dag pryda vår tidning, föddes den 11 juli 1807 i Weckelsdorf i Böhmen. Sina första ynglingaår tillbragte han vid gymnasium i det nära hans födelseort belägna Braunau och tjenstgjorde härunder såsom altist vid ett der befintligt benediktinerkloster. Efter slutade förstudier begaf sig Tichatscheck 1827 till Wien för att egna sig åt medicinens studium. Innan kort blef han dock uppmärksammad på sin vackra röst och dess stora användbarhet. Lydande naturens vink och för att icke förspilla detta honom anförtrodda pund, beslöt han att egna sig åt teatern. Under Cicimaras ledning studerade han nu med all ifver sångkonsten, men medverkade under tiden på Kärnthnerthor-teatern i Wien, dels i chörn, dels ock i smärre solopartier. År 1834 debuterade han med lysande framgång i Grätz och hade sin ständiga verkningskrets såsom förste tenorist vid dervarande opera, till dess han, efter att i Wien och Dresden hafva gasterat med stor utmärkelse och framgång, från början af 1838 anställdes vid kungliga sachsiska hofteatern i Dresden. Der har Tichatscheck sedermera allt framgent varit fästad och intagit platsen såsom den ypperste bland detta, med rätta högt ansedda konstinstituts mest framstående talenter. Den 17 januari 1863 firades i Dresden Tichatschecks tjugufemårs jubileum. Den utmärkte sångarveteranen fick dervid såväl af konungahuset som publiken och sina kamrater emottaga de mest otvetydiga bevis på aktning, tillgifvenhet och beundran. Men icke blott i Dresden är Tichatschecks namn äradt, aktadt och älskadt, hela Tyskland sjunger dess lof. I Berlin, Hamburg, Weimar, Frankfurt, Darmstadt, Carlsruhe, Leipzig, Prag, Brünn, Amsterdam m. fl. har han producerat sin stora talent och öfverallt mötts med stormande bifall. I Sverige lät Tichatscheck första gången höra sig 1863 vid gästroler hos den då i Göteborg spelande direktören von der Osten. Här i Stockholm hafva vi redan haft tillfälle att se och beundra honom såsom Masaniello och Johan af Leyden, och nu senast har oss unnats glädjen återse den genialiske, firade sångarheroen i hans (för så vidt jemförelse kan komma i fråga) kanske praktfullaste rol.

Vi kallade Tichatscheck här ofvan „sångarveteranen“, och i betraktande af hans lefnadsår och hans långa ärorika bana må det vara berättigadt; men å andra sidan tillhör Tichatscheck dessa få lyckliga dödliga, hvilka förblifva evigt unga, hvilkas alla själs- och kroppsförmögenheter blott smekas af tidens hand, blott svalkas af lifvets stormar. Trots sina 57 år är Tichatscheck ännu i besittning af de egenskaper, som utmärkt hans ungdoms- och manna-år; hans stämma eger ännu ynglinga-fraicheur, liksom hela hans personlighet bär prägeln af en oförvansklig ungdoms eld och liflighet.

Naturen har begåfvat Tichatscheck med allt, hvad som erfordras för att åstadkomma en den dramatiska sångkonstens koryfé: ovanliga röstmedel, en äfven för scenen passande, manligt vacker figur och den förmågan att i sitt yttre uppträdande, likasom i sin sång, inlägga någonting omedelbart tilltalande, ja öfvertalande.

Tichatschecks röst är en af de praktfullaste tenorer man kan få höra; med en förvånande styrka förenar den naturlig mjukhet och smidighet; den kan således, då situationen så fordrar, både slå med häpnad och i rent lyriska momenter röra, gripa och hänföra genom sin vekt romantiska timbre.

Tichatschecks tonansats kan gälla såsom ett oöfverträffligt mönster. Hans sätt att sjunga är i öfrigt egendomligt och både kan och har gifvit anledning till olika omdömen och meningar. Derom kan man dock med allt fog använda skaldens ord: „*Stark ström med egna vågor går genom hafvet*“, och så mycket är säkert, att om man går att höra denne mästersångare, äfven med förut fattad åsigt om hans mindre förträfflighet, man det oaktadt, med eller mot sin vilja, så småningom känner sig gripen, öfvertalad och hänryckt; ty Tichatscheck imponerar och drager ovilkorligen med sig. Allt hvad han såsom konstnär gör är direkt, konseqvent och eger framför allt öfvertygelsens värma. De personligheter, Tichatscheck har att på scenen framställa, sammansätter han icke spekulatift. Han behöfver det icke heller, ty hos honom finnes en fond af genialitet och omedelbart skapande förmåga, som ögonblickligen säger honom det rätta och natursanna. Såsom en följd häraf besitter han, bland andra utmärkta egenskaper, också den att aldrig, icke ens då den dramatiska situationen lätteligen kunde förleda dertill, glömma, att han samtidigt har en musikalisk uppgift att lösa; han öfverskrider aldrig gränserna för välljudet och den verkliga sången; han förstår att äfven i lidelsernas storm bibehålla en vacker och följaktligen kraftigt verkande

måtta; med ett ord, han går aldrig öfver skönhetslinien. I öfrigt sker all hans konstproduktion med en „lust och glädje“, som verkar lifvande och uppfriskande.

Den verksamhet Tichatscheck under sin långa, ärofulla konstnärsbana utvecklat är förvånande. Hela den under de senaste tre decennierna förekommande operarepertoiren är, så till sägandes, hans egendom. Den stora, heroiska, den romantiska operan, den italienska serian och den fransyska komiska operan hafva försett honom med roler, i hvilka han gätt från triumf till triumf. Men framför allt för konsten välgörande och välsignelserikt har han verkat såsom den länge orättvist förhånade och föraktade Wagnerska musikens apostel.

Sedan Wagner under sitt vistande i Riga och sedermera i Paris fullbordat sin af Bulwers roman, „Cola Rienzi, den siste folktribunen“, inspirerade opera, lemnade han den till Dresdnerteatern. Operan blef antagen och gick i oktober 1842 öfver scenen. För den oerhörda framgång, hans arbete rönte, och för den deraf följande anställningen såsom kunglig sachsisk hofkapellmästare hade Wagner till stor del att tacka det utmärkta sätt, hvarpå Adriano di Colonnas parti återgafs af fru Schröder Devrient, men framför allt Tichatschecks framställning af titelrollen. Under sitt vistande i Dresden komponerade Wagner sedermera de båda operorna Tannhäuser och Lohengrin, båda med titelrolerna för Tichatscheck, hvilken egnade dessa arbeten det mest oegennyttiga och uppoffrande interesse och som allmänt erkännes såsom nära nog den ende värdige återgifvaren af de Wagnerska opera-tenorpartierna. Tichatscheck är ock, i sjelfva verket, icke att betrakta såsom blott tolk af Wagners arbeten, utan såsom hans medarbetare. Bättre än någon förstår han att tyda den så kallade framtidsmusikens hemlighetsfulla hieroglyfer samt att blåsa lif och anda i denna musikaliska runeskrift. Han har gjort sig så förtrogen med denna musiks mysterier, att han, så till sägandes, går upp i den och blifvit af densamma en lefvande kommentar.

Beundransvärd såsom konstnär är Tichatscheck lika aktnings- och älskvärd såsom menniska. Anspråkslös och enkel, tro- och varmhjertad, vänlig och förekommande vinner han allas hjertan.

TICHATSCHECK SÅSOM RIENZI.

För vår plansch hafva vi valt det moment, der den folkvalde tribunen, Rienzi-Tichatscheck, tilltalande det befriade romerska folket, de kufvade ädlingarne och de främmande sändebuden, med öfvertygelsens eld och kraft, med siareblick och siareton utropar: „So wisst, nicht Rom allein sei frei, Nein *Ganz Italien sei frei!*“

(Rienzi II akt. 3:dje scenen).

Dagens opinioner och vindkast kunna vexla, men en gång, då vårt tidehvarfs utöfvande konstnärers historia skrifves, skall Tichatschecks namn på dessa blad stråla med klar och oförvansklig glans.

Ett bondqvarter.

Studier af Måns Månsson.

Det torde icke vara ur vägen att en och annan gång påminna de goda inbyggarne i hufvudstaden äfvensom de landtliga besökande, som komma hit för att roa sig, att det i detta vårt samhälle finnes åtskilligt annat att observera än det kungliga slottet, hotel Rydberg, Operan, Drottninggatan, Norrbro och allt det der, hvarest man egentligen går för att vara med i verlden och låta se sig. Den som sjelf vill se någonting, bör visserligen icke försumma dessa anförda ställen, ty der finnas ganska många roliga ting för den som hafver ögon till att se; men man kan också med bästa hopp om framgång söka åtskilliga nöjsamma föremål långt ute på malmarna, der butikfönstren icke äro så kolossala och der innehållet icke heller är så prunkande, men der man på pappjalousierna får läsa: „här finnes gredde till salo“, „här tillvärkas och förselges bröstkarameller“ och en mängd andra rätt roliga historier i lika korta upplagor, dem man sedan har rätt att begrunda och göra till föremål för sina filosofiskt-filologiska reflektioner. För dylika kan jag likväl denna gången förskona mina läsare, utan skall jag i stället, med anledning af dagens plansch, till undersökning företaga ett slags institutioner, som jag har funnit på i dessa interessanta trakter, institutioner, som i dagligt tal kallas för *bondqvarter*, der våra redlige dannemän från Roslagen, Bergslagen och Södertörn för tolf skillingar om dygnet få tak öfver hufvudet både åt sig sjelfva och sina bruntar, grållar och bläsar.

Ett bondqvarter ligger vanligen långt ute på Söder eller på Norr och är kändt sedan urminnes tider bland befolkningen i vissa landskap och socknar, och denna befolkning kommer, son efter fader, vid sina stadsresor till detta inbjudande ställe lika envist och lika troget som bien sommar efter sommar uppleta det af dem en gång funna blomsterfältet. Detta böndernas paradis består och måste alltid bestå af en stor gård med ett öppet skjul för deras ädla springare och en rymlig stuga för dem sjelfva, och skall det vara riktigt väl, så bör det ock finnas en brunn med en pump på gården. Hit komma de nu med tröttade hästar och gnisslande hjul, längtande att hvila. De spänna fålen ur tygen, han frustar och ristar på sig och tittar åt hösäckarna, som äro upptornade högt i kärran, ty han vet att hvartenda höstrå är hans oomtvistade egendom: han har sjelf dragit hem det från ängen till ladan och nu från ladan till staden; och bonden delar alltid rätt med sin häst, utom när han sjelf har fått bränvin, ty då får Brunte piskslängar och det är icke rätt deladt. Men *till* staden kommer husbonden nykter och gifver hästen sitt hö först af allt, och i höet fördjupar denne sin nos och hela sin själ och viftar sedan med svansen åt flugorna och verlden och hela menskligheten. Derpå kommer matsäcksskrinet fram och flaskan och den lilla silfverbägaren, som tillhört farfars far, och så kommer grannen fram, som också är i staden och hvars farfars fader för hundra år sedan trakterades ur samma bägare på samma heliga ställe. Grannen är nog icke hungrig, ty han har ätit både ost och pannkakor för en halftimme sedan, men han är icke fallen för att rata maten, om det skulle vankas något godt. Antingen man nu äter solo eller i duett, så äter man likväl både länge och väl, och när magen är fyld och skrinet igenslaget, så är det lagom tid att gifva hästen vatten och derpå går gubben att sköta sina affärer. Han aflemnar sin fora och försöker få en ny till hemlass, han drager till torget med sin spannmål, sina grisar, kalfvar och lam, han är envis som synden och vill hafva bra betaldt, han tjurhåller sin vara och får stå arg och snart hungrig på torget ända till qvällen, då han antingen måste taga hvad man bjuder honom eller föra Guds gåfvorna hem till qvarteret igen. Han ser dock om sin häst och blifver af en bekant bjuden ut att taga en sup på närmaste krog, han bjuder på en igen, och två supar gifva honom nog mod att offra fem öre på den tredje, och sedan går det som en trall. När krogen stänges, går han hem, full som en kaja, för väsen på porten, för väsen på gården, väsen i skjulet och väsen i bondstugan. Bondstugan är, som sagdt är, en rymlig kammare med lafvar rundt omkring väggarne, den ena öfver den andra ända upp

i taket. Här ligga gubbarne i en vacker butik rent af på hyllor, och den som icke orkar lägga sig der sjelf, blir upplagd af de andra. En „bondstugukarl“ är en alldeles nödvändig personlighet i ett sådant hotel, till skickets och ordningens vidmakthållande. För detta sitt besvär jemte åliggandet att hålla rent å gård och gata åtnjuter en sådan besittningen af ett rum och kök bredvid bondstugan. Denne bondstugukarl måste vara en ordentlig och säker man, som i nödfall kan taga en rust-

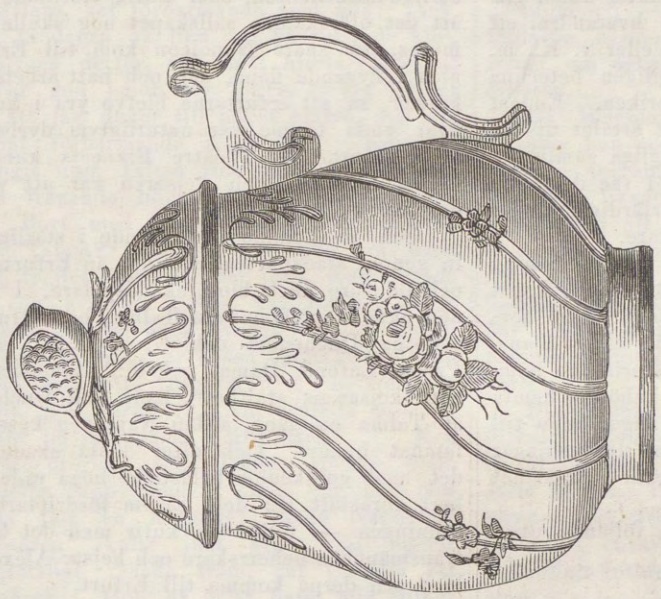

hållare i kragen och som snart genom daglig öfning lär sig att behandla sitt folk på bästa sätt, så att sämjan aldrig blir störd i någon högre grad. I denna stuga och på dessa hyllor samlas imellertid ett eller halft annat tjog bönder för att söka ro och ljufliga drömmar. I ett hörn hålla några läsare en tyst uppbyggelsestund, i ett annat sjungas lustiga visor, i det tredje tager man sig en sup och i det fjerde dragas ohyggliga timmerstockar genom vida gapande bränvinssvalg. Trettio par lungor fylla luften med bränvin och kolsyra, tills hon blifver tjock, så att man kan skära henne med knif. Vi gå vår väg och stänga till dörren om slumrarna och låta vädra hela sängkammaren, innan vi nästa morgon hedra dem med ett nytt besök.

Dagen derpå vakna de trettio sofvarne på vanligt sätt: de oskyldiga läsarne hafva drömt om englar, sångarne äro hesa, gubben, som var full, har bondånger, och snarkarne taga sig i tysthet en bäskus. De gå åter till sina värf, rågen och grisarne vandra åter till torget, kalfvarne och lammen äro åter i fara att blifva sålda, och sålunda illfänas allmogen äfven den andra dagen. Få de då sina produkter sålda, så reda de sig till att fara hem, och då bär det åstad att uträtta alla kommissioner man fått med sig från byn; för moster svågers bränvin, och mosters socker stryker med som tilltugg. Derpå åka de till nästa krog och supa ändå mer bränvin, och så vidare långt ut åt landet, åt Hagalund och Rotebro eller Liljeholmen och Långpannan. Men Gud är god och låter bonden köra omkull på hemvägen, så att han får hvila upp sig litet i diket, medan hästen äter gräs på renen, och när han kommer hem, talar han om att märren blef rädd, så att kärran gick omkull, och då gick buteljerna sönder, förstås, och strutarne kunde ingen få rätt på i mörka natten. Den der historien tror han till och med sjelf, stackars djefvul.

Sådane äro en del af våra bönder, när de komma till staden, ty der äro de liksom litet bortkomna. Men der hemma på sin ärfda torfva, der gå de nyktra och glada och plöja och så och skaffa bröd åt Stockholm. — De äro dock och de blifva de närande i samhället, kommen ihåg det, I konsumerande löjtnanter och I förtärande kungliga sekreterare! De äro rotträdarne till vår gamla svenska stam, hvilken I icke han tid att känna till, men

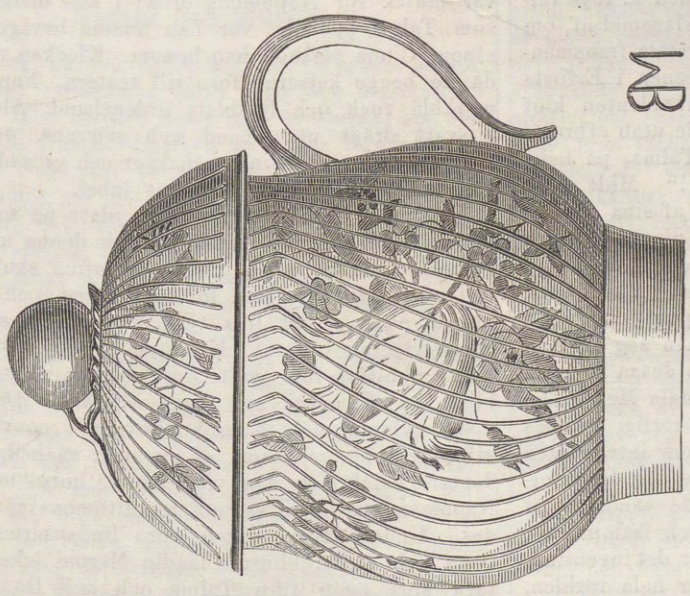

skall hafva för tre skillingar kaffe och sex skillingar socker, och faster skall hafva lakrits, och mor skall hafva bäfvergäll, och far skall hafva bränvin, och svärfar skall hafva bränvin och svåger skall hafva bränvin, och grannen skall hafva bränvin, och bonden sjelf skall icke vara utan, och så kommer han till qvarteret lastad som ett postbud med buteljer och kaggar och strutar, och grannarna göra så med, och så smaka de på hvarandras bränvin och sedan supa de ur både fars och svärfars och som dock bär i sin krona de älskliga rosor, för hvilka I kläden Eder i frack, och de gyllene frukter, för hvilka I kläden eder både i frack och hvit halsduk; och fastän dessa rötter äro skrofliga och leriga och undangömda, så äro de dock delar af samma träd som I och just sådana delar som trädet allra minst kan mista. Och väl bekomme eder nu dessa reflektioner, hemtade i ett bondqvarter!

Om tillverkningen af äkta porslin i Sverige på 1700-talet.

Anläggningen af Rörstrands porslinsfabrik började år 1726, men dess privilegier utfärdades först den 4 febr. 1729. De lydde på förfärdigande af „det s. k. Delfftiska porcellainet“, d. v. s. fajans, eller oäkta porslin, under 20 år. På derom gjord ansökning erhöll bolaget dessutom d. 17 januari 1735 privilegium att, med andras uteslutande, tillverka „fint porcellaine“, d. v. s. äkta porslin, intill 1749. Det finns likväl, detta oaktadt, ingen anledning antaga, att något äkta porslin tillverkats vid Rörstrand under förra århundradet. Deremot egde en sådan tillverkning rum vid Marieberg och förtjenar, oaktadt sin ringa utsträckning, i hög grad den svenska allmänhetens uppmärksamhet.

Mariebergs porslinsfabrik började anläggas 1756 och erhöll 1759 privilegium på allt slags tillverkning samt utvecklade på 1760- och 70-talen en betydlig

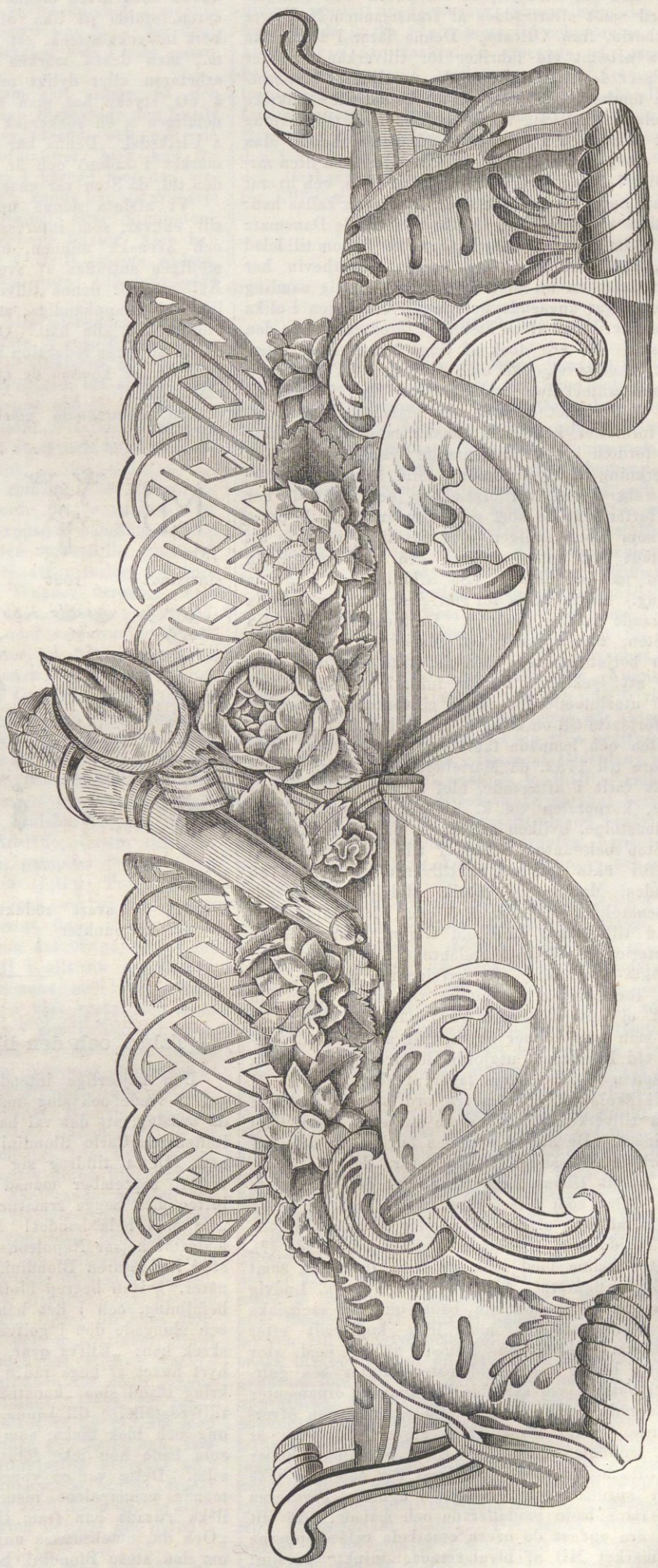

ÄKTA PORSLIN AF SVENSK TILLVERKNING FRÅN 1700-TALET.

verksamhet. Redan från början var det bolagets afsigt att icke blott, i likhet med Rörstrand, tillverka fajans, utan äfven äkta porslin. Man vet nemligen, att en för denna tillverkning nyss förut uppförd eller inredd bygnad nedbrann d. 1 juni 1759. Men huruvida dessförinnan något äkta porslin hunnit der förfärdigas, är icke kändt. Johan Eberhard Ehrenreich hette den man, som eger äran af fabrikens anläggning och äfven blef dess förste verkmästare. I denna egenskap fortfor han till omkring år 1766 eller 1767 (?), då han råkade i delo med sin medhjelpare Buchwald och fick sitt afsked samt efterträddes af fransmannen N. Pierre Berthevin, från Orleans. Denne lärer i Frankrike hafva arbetat vid fabriker för tillverkande af det blyglaserade eller s. k. mjuka porslinet, „la porcelaine tendre“, och efter sin återkomst till Frankrike sysselsatte han sig äfven med samma tillverkning samt dog af en i följd deraf ådragen sjukdom. Man eger ett porträtt af Berthevin, nemligen en liten medaljong i bränd lera, förfärdigad af Nini, och hvaraf ett exemplar förvaras i Sèvres. På denna kallas han: „Artiste en porcelaine de Roy de Suède Danemarc etcc.“ Om detta var en sjelftagen eller honom tilldelad titel, skola vi låta vara osagdt. Berthevin har efterlemnat en nu mera i Sèvres befintlig samling anteckningar angående porslinstillverkningen i olika länder, deribland äfven åtskilligt förekommer om den svenska. De äro dock af ringa betydenhet. Deremot inhemta vi, icke utan förvåning, af en annan gammal anteckning, att Berthevin år 1769 måste „för okunnoghet“ lemna sin plats vid Marieberg. Det förefaller imellertid ganska sannolikt, att han, som fordom kanske uteslutande sysselsatt sig med tillverkning af blyglaseradt porslin, äfven skulle försöka sig deruti vid Marieberg, och måhända har han förfärdigat de små gelée-koppar af dylikt porslin, som man temligen ofta påträffar, bärande ett inristadt MB såsom märke och en stor tulpan målad på ena sidan. (Se afbildningen i denna tidning.) Några bevis för riktigheten af nyssnämda antagande ega vi dock ej. Berthevin efterträddes af Sten, förut gesäll vid Marieberg. Han lärer hafva börjat laborera med det äkta porslinet, men utan att lyckas. Derför införskrefs Dortie år 1777 uteslutande för denna tillverkning, hvarmed han fortsatte till omkring 1779, då han blef „utäten„ af Sten och lemnade fabriken. Sten förblef verkmästare till 1782, då Marieberg, som redan en tid bortåt varit i aftagande, blef såldt till Rörstrands egare, korporalen vid k. lifdrabant-corpsen E. M. Nordenstolpe, hvilken samma år på hösten afskedade Sten och antog Schirmer till verkmästare, såväl för äkta som annan tillverkning. År 1788 nedlades Mariebergs fabrik alldeles. Men när Nordenstolpes arfvingar d. 8 dec. 1797 sålde Rörstrand till Bengt Reinhold Geijer, hvarvid äfven inventarier medföljde, undantogs „en tredjedel af det äkta porslinet,“ som arfvingarne behöllo. Då detta förmodligen undantogs till eget bruk, kan lagret ej antagas hafva varit särdeles stort; och som man icke känner några spår af dylik tillverkning vid Rörstrand, utgjorde det troligen den sista återstoden af Mariebergs lager af äkta porslin.

Vi skola nu yttra några ord om spillrorna af denna tillverkning, sådana de anträffas i åtskilliga samlingar. De äro ej särdeles talrika, ty dels var tillverkningen sannolikt icke stor, dels hafva de icke börjat tillvaratagas förrän på den allra sista tiden. Det som oftast förekommer är s. k. gelée-koppar, af flera slag, vidare delar af en kaffeservis, den i tidningen afbildade konfekt-ställningen (?), en liten kanna med lock, en liten fruktkorg samt åtskilliga figurer. Allt är i den s. k. Ludvig XV:s stilen, påminnande både om det sachsiska och sèvres-porslinet, men icke kopieradt efter någotdera. Målningen, oftast utförd med stor omsorg, består mest i blomsterbuketter och guirlander samt några särdeles betecknande ornamenter i rosenrödt, hvilken färg i allmänhet är den öfvervägande. Guld förekommer äfven. Glasyren är tunn, stundom otillräcklig. Emot bränningen finner man ofta att anmärka; porslinet har nemligen icke sällan spruckit och förvridits i ugnen. Figurerna äro sämre både modellerade och målade. Af allt detta äro endast de ofvan omtalade gelée-kopparne med märket MB af blyglaseradt, „mjukt“ porslin; allt det öfriga är „hårdt“. Det säges att leran till det senare blifvit hemtad från Sachsen; massan till det förra hemtades möjligtvis färdig från Frankrike. Detta förefaller ej alldeles otroligt, då man finner, dels att de ofvan omtalade gelée-kopparne så väl till form och målning som utseende i öfrigt, nästan fullkomligt öfverensstämma med dylika tillverkade vid Mennecy-Villeroy omkring 1760, och hvaraf ett par förvaras i Sèvres-museet, dels att de utgöra de enda exempel på i Sverige tillverkadt mjukt porslin, hvarför denna tillverkning bär hela prägeln af ett blott försök.

Vi hafva redan omtalat märket å det „mjuka“ porslinet, och afbildat det i tidningen främst bland raden af märken. Alla de öfriga tillhöra det „hårda“. Vi finna att det egentligen är tre tecken, som, sammanställda på olika sätt utgöra dessa märken, nemligen 1:o de tre kronorna, Sveriges vapen, 2:o en vase eller lilja, af mycket skiftande form, troligen det förra, d. v. s. konungahusets vapen, hvilket bestyrkes af en gängse berättelse att drottning Lovisa Ulrika mycket interesserat sig för denna tillverkning, 3:o MB, d. v. s. Marieberg. Härtill kunde dock äfven läggas tre blå punkter under glasyren, ställda på lika afstånd från hvarandra, ett kort intryckt streck, ett A., ett K. eller v. K., m. m., men dessa märken kunna möjligen beteckna arbetaren eller dylikt och icke fabriken. Endast å ett stycke har man ännu funnit årtalet utsatt, nemligen å en sockerask i den kungliga samlingen å Ulriksdal. Denna bär årtalet 1781 (se det sista märket i raden) och är således förfärdigad under den tid, då Sten var ensam verkmästare.

Vi afsluta denna uppsats med en uppmaning till enhvar, som interesserar sig för svensk konst och svenska minnen, att tillvarataga hvad som möjligen anträffas af svenskt porslin eller fajans. Källorna för denna tillverknings historia äro nemligen så knapphändiga, att man väl behöfver hemta bidrag från alla håll. Och skulle någon vilja till denna tidnings redaktion insända några upplysningar i ämnet, så komma de att med största tacksamhet emottagas.

De ofvannämda märkena hafva följande utseende:

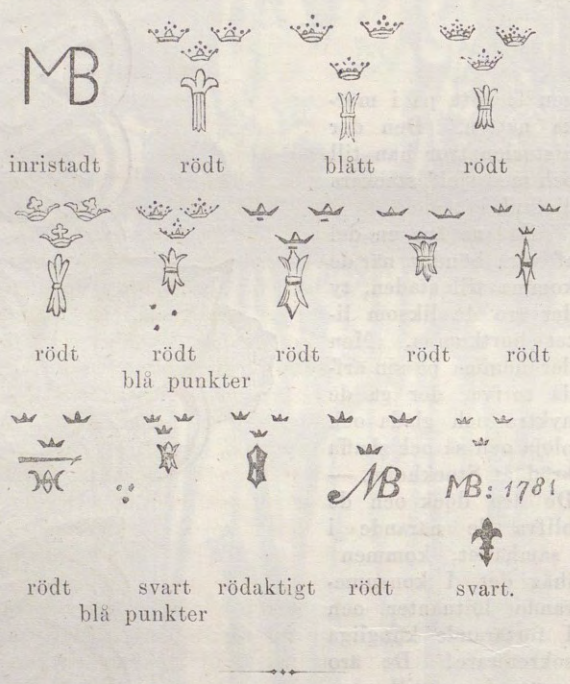

Talma och den lilla lindanserskan.

Den kejserlige intendenten blef både röd och gul af vrede och slog omkring sig med så föga valda ordalag, att det väl hade blifvit slagsmål af, om italienaren Carlo Blondini riktigt förstått fransmannen. Detta tilldrog sig inne på scenen i Erfurts teater, september månad 1808. Intendenten klöf luften med begge armarne och ropade utan afbrott: „Ut med hela bandet! Plats för Talma, på hans majestät kejsar Napoleons befallning!“ Midt emot stod lindansaren Blondini, omgifven af sina „konstnärer.“ Han begrep blott hufvudmeningen i denna befallning, och i det han tog upp en centnersvigt och slungade den i golfvet, så att det brakade deri, skrek han: „Blifva qvar, vi blifva qvar! Jag hafva hyrt huset af höga råd!“ Och då han såg sig omkring bland sina „konstnärer“, gåfvo dessa hela sin tillfredsställelse till känna, utom Claudia Meroni, en ung och blek flicka, som stod der orörlig, alldeles som hade hon icke förstått hvad som intendenten ville. Detta var en ypperlig afledare för den stormande principalens raseri. Skärande tänderna af ilska rusade han fram till henne och framhväste: „Och du, otacksamma unge! Dig gör det ingenting, om den store Blondini, berömd öfver hela verlden, måste gifva vika! Men jag stannar qvar, jag! Blondini är odödlig likasom Napoleon!“ Allt blekare hade Claudia blifvit, och tårarne brände såsom eld i hennes ögon.

Men intendenten vinkade — en trupp soldater rusade in i sånggudinnornas tempel och skuffade helt ovårdsamt undan den berömde principalen och hans sällskap bakom kulisserna. Sjelfva det höga rådet hade icke velat medgifva att helt och hållet köra bort dem, ty det hade ingen lust att på stadens bekostnad hyra bostäder åt lindansarne. Blondini hade nemligen hyrt teatern icke blott för aftnarne, utan äfven för dagar och nätter. Här dansade sällskapet, här kokades mat, tvättades och lappades deras brokiga trasor och här uppfostrades deras barn, och då de goda erfurtarne besökte representationerna, gynnades de af lyckan med två slags njutningar: konstproduktioner och matlukt. Nu blef det dock helt annorlunda, nu var det slut med representationerna. Bakom kulisserna vankades svordomar, stryk, skrikande barnungar, korf- och lökångor; på scenen åter timmermän, dekorationsmålaren Horny från Weimar med gesäller och den kejserlige intendenten, som aldrig tröttnade att skrika, att det oförskämda sällskapet nog skulle få lära sig mores, så snart Napoleon kom till Erfurt. Allt gick i flygande fläng, dag och natt arbetades af alla krafter, så att erfurtarne blefvo yra i hufvudet, ty hvar enda timme var naturligtvis dyrbar, emedan medlemmarne af Théâtre Français kunde komma när som helst, och kejsaren var att vänta strax derefter.

Och så kommo de körande i ståtliga karosser in genom stadsporten, stoltare än Erfurts höga råd, och de voro dock blott skådespelare. I första vagnen åkte Napoleons vän Talma, hans fru och mamsellerna Duchenois och Gros, i den andra Saint Priest, Lafond, Damas och m:ll Raucourt. „Vi utgöra kejsarens stolthet“, hade m:ll Duchenois sagt åt Talma en gång, sedan Napoleon kysst och omfamnat honom. Och efter dessa skådespelare — det med guldkedjor belastade höga rådet hade säkert föreställt sig dem såsom lösdrifvare af första ordningen — följde en kurir med det besked, att fransmännens beherrskare och kejsar Alexander skulle dagen derpå komma till Erfurt.

„Vi utgöra kejsarens stolthet“, hade m:ll Duchenois sagt. Sanningen af dessa stolta ord visade sig snart, ty värden Napoleon hade knappt hunnit föra gästen Alexander in i de åt honom bestämda rummen, förr än han skickade efter intendenten för att få nyheter om sina skådespelare. Intendenten kom direkt från scenen, och man kan föreställa sig hans skildring af lindansarsällskapet, då han fick höra, att repetitionen af Corneille's „Cinna“, som var bestämd att gifvas, skulle ske redan samma afton. „Ut med Blondini och hela hans band!“ utbrast kejsaren och gick fram till fönstret, men vände sig hastigt om, skrattade och sade: „Det goda rådet i Erfurt måste hafva en högst egen föreställning om sin teater, då det sålunda kunnat hyra ut den åt den der Blondini både till representationer, bostad, kök och barnkammare. Det är ganska löjligt min käre intendent. Fråga Talma, om truppen hindrar honom. Gör den det icke, så kan den få stanna qvar, det vill säga om barnen kunna sluta med att skrika och qvinnorna med att koka. Ni ser förvånad ut, min intendent. Jag vill verkligen gifva de der lindansarne tillfälle att bilda sin smak, ty jag slår vad, att då de få se min käre Talmas spel, skola de säkert spärra upp ögonen, som om Egyptens pyramider plötsligt uppenbarat sig för dem!“ Skakande på hufvudet gick intendenten sin väg, och på den anbefalda frågan svarade Talma, att då han spelade, glömde han både lindansare och alla andra menniskor. En repetition af Cinna! Det var musik för Napoleons öron; i alla öfriga roler, som Talma spelade, var han honom bevågen, men såsom Cinna älskade han honom. Klockan var åtta, då de begge kejsarne foro till teatern, Napoleon i mörkblå rock och ljusblått ordensband, Alexander i svart drägt utan band och stjernor, och åter svängde trupperna sina tschakåer och grenadiermössor, åter fyldes luften af deras jubel.

Så snart majestäterna tagit plats på sammetsklädda stolar framför ridåen, gick denna upp och Napoleon kände genast efter om luften skulle vara full af matångor. Men luften var ren, och bakom kulisserne var det lika tyst som om de sutit på Stora Operan i Paris. Kejsaren skulle dock säkert hafva skrattat rätt godt, om han kunnat kasta en blick på Blondini och hans sällskap. Der suto män, qvinnor och barn hopkrupna i en vrå, omgifna af soldater såsom af en mur; så hade intendenten befalt, ty han visste nog, huru missnöjd Napoleon skulle blifva, om repetitionens gång stördes. Under första akten voro lindansarne också tysta och stilla, ehuru Claudia Meroni icke kunde taga sina ögon från Talma och m:ll Duchenois; men under andra akten kunde principalen icke återhålla ett hånskratt och brummade något om att det var tråkigt och endast kunde passa för lärde; det var ju rakt ingenting, och de der parisarne kunde dock icke göra hvad han kunde, äta eld och slå tre kullerbyttor på lina — och hela det öfriga sällskapet instämde med honom utom Claudia, som sänkt ned sitt hufvud och grät bittert. Med stränga blickar gick Blondini fram till henne. „Hvad ska' de der tårarne betyda? Du förstår ju inte ett ord franska, och ändå skall du låtsas höra på!“ Vid dessa ord tog en af soldaterne till

kolfven och vidrörde något omildt hans axlar. Den darrande flickan svarade: „Men det rör mig, jag gripes af en känsla, som jag aldrig förr erfarit, och jag tycker . . .“ — „Icke tycka någonting! Kan du stå på en fot i fem minuter? Lär dig det så länge!“ Men hon tyckte ännu mera, hennes tårar runno ännu hetare, och i tredje akten fattades hon likasom af en ingifvelse. Bedjande upplyfte hon sina händer, sprang helt plötsligt upp, utbredde åter sina armar, stötte från sig soldaterne, rusade fram på scenen och föll ned för Talmas fötter. „Herre, mästare, haf förbarmande med mig! Ack, jag måste ju dansa på lina och på rullande klot, och jag blyges derför, och mitt hjerta blöder af sorg . . . Var god emot mig, herre, ty jag känner med mig, att jag duger till något bättre, tag mig med er, haf förbarmande med mig!“ Kejsaren hade sprungit upp, Talma gick något tillbaka och kastade en frågande blick på Napoleon. Denne utropade: „Bort med lindanserskan! Förstod du italienskan, Talma?“ Konstnären lade sin hand på hjertat, ty det stormade der inne, men fattade sig snart och svarade: „Sire, jag förstod ej ett enda ord, men jag vet dock mycket väl hvad flickan begär. Sanningen lyser ur dessa ögon, strålar från denna panna, och detta jämmerrop, . . . o, sire, det talade talent, geni derur...“ „Ah, svarade kejsaren och fortsatte på italienska: „Mitt barn . . .“ Men Claudia låg orörlig, och Talma sprang fram för att hjelpa upp henne. „Se, der har min käre Talma fått en lärjunge!“ sade Napoleon, och konstnären skulle just svara, då signor Blondini plötsligt rusade fram, gaf Claudia ett slag och skrek: „Hon är mitt barn, mig tillhör hon!“ „Tillbaka!“ utbrast kejsaren och höjde armen, soldaterne visade sig och försvunno åter med den värde signoren imellan sig. Talma gick efter sin fru, som tog Claudia i sin vård. Derpå fortsattes repetitionen.

Dagen derpå kommo de öfriga krönta hufvudena dit och kongressen öppnades. Men Napoleon glömde icke Claudia Meroni, och Talma behöfde icke ens påminna honom om henne. Blondini stod fast vid att hon var hans barn, ehuru han icke var i stånd att bevisa sin rätt till barnet, och den summa han fordrade för henne var så stor derför, sade han, att hon var den enda i sällskapet, som kunde dansa på rullande klot. Nu var Claudia fri, och hjertat hoppade af glädje i hennes bröst. Vi återfinna henne sedermera på Italienska teaterns i Paris tiljor. På en ovanligt kort tid öfvervann hon alla svårigheter, som ställa sig i vägen för en novis i konstens tempel, hon blef allt större ju svårare uppgifter hon fick, men just då hon började omtalas i hela Frankrike, berördes hon af dödens kalla hand. Hon skildes leende från lifvet just då det nya året tog spiran ur det gamlas hand. Historien har icke upptecknat hennes namn, men Talma gifver henne en vacker minnesruna i sina „betraktelser öfver skådespelarkonsten.“

Teater och Musik.

I mera än två årtionden har Wagners musik utgjort ett stridsämne inom hela den musikaliska verlden. Om striden ännu icke är slutad, om den så kallade framtidsmusiken ännu har fördomar att bekämpa och stor terrain att eröfra, så har den dock vunnit en lysande seger i Tyskland. Och betänkom, det ligger dock någonting deruti, att vara „profet i sitt eget land“. Här i Sverige hafva vi länge nog blott genom hörsagor haft någon kunskap om detta oerhörda tilltag, musikens reformation. De få (eller åtminstone större delen af dem) som offentligen yttrat sig derom, hafva (med hvad rätt lemna vi derhän, fruktande att deras omdöme icke stödde sig på någon närmare kännedom om den Wagnerska musikens art och värde) alla fält en hård, kanske förhastad förkastelsedom. En och annan, som i Tyskland haft tillfälle att höra denna mycket häcklade musik och som sedermera, gripen af dess stora, om också ej så alldeles lättfattliga, goda egenskaper, gjort sig närmare bekant med densamma, har visserligen (ehuru blott enskildt) höjt sin röst till dess försvar, men har också alltid blifvit ansedd såsom musikaliskt halfförryckt, och, liksom hela riktningen, betraktad med suveränt förakt.

Sent omsider har nu en Wagnersk Opera, *Rienzi*, letat sig väg till vår lyriska scen, och publiken sålunda fått tillfälle att på egen hand bilda sig ett omdöme.

Rienzi är Wagners första stora arbete, det första som ger aning om hvad han skulle blifva; det första som öfverlefvat sin närmaste samtid, liksom det fortfarande kommer att fortlefva. Påbörjadt i Riga, fortsattes och afslutades det under Wagners vistelse i Paris. Betrakta vi hans föregående arbeten, af hvilka „die Feen“ bär ovedersägliga spår af den inverkan, Marschners musik haft på den unge kompositören, och „das Liebesverbot“ är, så att säga, genomitaliensk, så kunna vi också tydligen märka, att den, då åtminstone, högt stående fransyska Stora Operan haft ett starkt inflytande på kompositören, ty Rienzi är helt och hållet en stor historisk-romantisk opera, i samma genre som „Den Stumma“, „Hugenotterna“ och „Judinnan“. — Wagners egendomlighet i melodibildning, harmonik och orkestration finnes här dock redan, om också ej så utpräglad som i hans senare arbeten.

Då Wagner längre fram gått vidare på den riktning han anslagit, då han förkastade den hittils varande operans form, dess väsende och mål; då han (ty, liksom alla reformatorer, gick han för långt) med all skärpa drog i härnad mot den moderna Stora Operans heroer, kunde han naturligtvis icke annat än fördöma Rienzi eller åtminstone betrakta den såsom ett ungdoms felsteg. Och han har också mycket riktigt i skrift, såsom sådant, betecknat detta sitt första stora och betydande verk.

Denna hans i öfrigt, i alla afseenden orättvisa förkastelsedom oaktadt, måste vi anse Rienzi såsom en af de mest betydande produkterna af Wagners stora talent. I uppfinning är den ett af kompositörens allra friskaste arbeten och i sin helhet, liksom i enskildheter, vittnar det om inspiration och lifligt interesse för ett stort och högt poetiskt ämne.

Vi känna alla Bulwers roman, „*Cola Rienzi, den siste folktribunen*“. Det torde derför vara mindre nödvändigt att göra någon exposé af handlingen. Nog af, det stöder sig på den praktfulla romanen. Utrymmet medgifver oss ej att utförligt redogöra för den musik, hvarmed Wagner utrustat detta grandiösa ämne. Det må dock tillåtas oss att påpeka några få, enligt vårt omdöme, ovanligt lyckliga nummer. I första akten skulle vi då hafva velat anmärka Introduktionen (qvinnorofvet och striden mellan Orsinis och Colonnas partier), samt Rienzis derpå följande kraftiga och eldiga strafftal till nobili. Ess-durs-chören i kyrkan är storartad och gripande. Vidare Rienzis uppfordring till Romas folk och dettas chör: „Rienzi, hjelte, Romas far“, hvilken är tungt pompös och karakteristisk. I andra akten finna vi: Fridshäroldernas Sång, Trion med chör mellan Adriano, Orsini och den gamle Colonna, vidare den pompösa festmarschen och Finalets Stora Adagio (i G). Tredje akten förekommer oss futtigast, och om vi undantaga Rienzis karakteristiska härrop, finna vi der ingenting som, i samma grad som det öfriga, anslår oss ty Adrianos Aria, ehuruväl i allt för sig vacker, passar ej rätt väl tillsammans med det öfriga. Fjerde akten är deremot, i vårt tycke, den mest poetiskt tänkta, liksom den i musikaliskt hänseende är synnerligt väl utrustad. Redan det missnöjda folkets knot och den genom Adrianos uppträdande till mognad bragta sammansvärjningen äro väl åter gifna. Marschen, som bebådar Rienzis ankomst är bland operans allra vackraste nummer, det ligger deruti någonting djupt vemodigt, som bebådar det stundande olycksödet. Rienzis derpå följande „recitativ och cantabile“ är hänförande vackert och (tolkadt af Tichatscheck) så elektriserande och öfvertalande, att man ovilkorligen med det romerska folket känner sig gripen och kufvad af denna starka vilja, förenad med barnslig tro och förtröstan. Bannlysnings-scenen är ock gripande, och Rienzis utrop „Irene du!“, i hvilket ligger all hans återstående tro på heder, ära och mensklighet, djupt rörande. Femte akten innehåller Rienzis vackra bön och slutscenen, der tribunen för sista gången tilltalar det otacksamma folket. Huru väl tänkt är det icke att nu, då folket är på väg att med upphofsmannen förinta dennes och deras sak, låta deras hämdeskri och förstörelserop afbrytas af i orkestern högtidligt återkommande brutna fraser ur den fröjde-sång, „*I glans skall Roma nyfödd stå*“, med hvilken de i förssa akten helsade det nyfödda Roma och dess befriare.

Utförandet på vår teater kan med allt skäl betraktas såsom utmärkt. Derför hafva vi i första rummet att tacka den store konstnär, hvars bild i dag pryder vår tidning. *Tichatscheck* såsom Rienzi är så stor, att man häpnar och ej vet huru man skall uttrycka sin beundran. Vi inskränka oss derför till att säga, att hans sång är hänförande och hans spel elektriserande. Bland öfrige medspelande har ingen någon rol i egentlig mening, mera än Adriano di Colonna. *Mamsell Jacobson*, som fått sig denna svåra uppgift anförtrodd, löste den, för så vidt hennes talang medgifver, på ett ganska tillfredsställande sätt. Irene *(Fru Stenhammar)*, Colonna d. ä. *(Behrens)*, Orsini *(Sandström)*, Cecco *(Willman)* och Baroncelli *(Olsson)* hafva samtlige med tydlig kärlek för saken bemödat sig att, hvar i sin stad, åstadkomma en lefvande framställning och god ensemble. Chören låter ovanligt kraftig, och den, liksom teaterns nitiske *kormästare*, tillkommer, i ej ringa grad, hedern af operans goda utförande. Orkestern under *hr Norman* har en ansträngande uppgift, hvilken den på ett lysande sätt utför.

Hvad de sceniska arrangementerna angår, är operan uppsatt med omsorg, ehuru man der och hvar kunde önska något mera lif och rörelse. Dekorationerna äro vackra. I afseende på kostymer har operan deremot, med undantag för Irenes och balettens, blifvit ganska styfmoderligt behandlade, åtminstone tycker man sig i de öfriga kostymerna igenkänna gamla bekanta från flera år tillbaka Mot den i andra akten inlagda baletten protestera vi på det starkaste. Den är hvarken ny eller passande för tillfället.

Krönika.

De stackars omtvistade hertigdömenas belägenhet börjar nu mera att blifva verkligen ömklig. Deras så gällt utbasunerade ständerförsamling tyckes hafva uppskjutits blott på det de arma ständerna, när de en gång samlats, icke skola kunna reda sig ur klämman. Ty sträfva de nu efter oberoende, få de naturligtvis vännen Preussen mot sig, och underkasta de sig Preussen, skall vännen Österrike icke sky något medel att befrämja deras sjelfständighet för att förarga sin rival. Och hvad Schleswig-Holstein än väljer, skola mellanstaterna, hvilka likasom getingar surra mellan stormakternas spindelnät, säkerligen icke försumma att öfver det arma folket uttöma sin vredes skålar, beskyllande det för feghet, bristande moralisk hållning och otyskhet, det vill säga sammanfattningen af allt ondt. Augustenburgaren har nu proklamerat, att han icke frivilligt lemnar hertigdömena, hvilket troligtvis gör stormakterna detsamma, blott han *mot* sin vilja begifver sig derifrån så fort han kan. Peter af Oldenburg samlar undertiden för sina anspråk medhåll af makten, och detta får på det diplomatiska språket betydelsen af bevis. Festligheterna i Stralsund beskrifvas såsom fullt motsvarande sin anledning, hvilket väl måste betyda, att de kostade penningar och voro tarfliga nog.

Fransmännens kejsare har nu återvändt till Paris efter att på ett lyckadt sätt hafva afslutat den afrikanska lustresan. Färden öfver hafvet har likväl varit stormig och debatterna i hufvudstaden likaså. De store oppositionstalarne hafva denna gång hållit sig till siffrorna, af alla tal de som i vår tid göra det djupaste intryck. Trettiotusen soldater skola imellertid snart hemtas från Afrika, men huruvida de komma att användas till ett nytt hafståg mot Mexiko eller om deras hemförlofning tvärtom är ett bevis på fredlig sinnesstämning, såväl hos kejsaren som hos araberne, vet man icke ännu. Den ädelmodige emiren Abd-el-Kader lärer innan kort skola gästa sin befriare i Paris, hvarest han, likasom hvarje besegrad motståndare, hvilken från fiende förvandlats till vän, är ytterst populär.

Den helige fadren har i dessa dagar skänkt Thiers ett dyrbart vedermäle af sin ynnest. Om det är sannt, att italienska trupper nu skola efterträda de franska i deras vaktgöring i Rom, fruktar man imellertid att Hans Helighet denna gång satt bocken till trädgårdsmästare. Frågan om de italienska biskoparne har nu fått en för konungamakten gynnsam lörning; men från Sicilien omtalar man en uppresning, för hvilken två af Garibaldis forne anhängare skulle stå i spetsen. Med de tyska staterna lärer man söder om Alperna vara benägen att ingå i en för begge nationerna särdeles gynnande handelstraktat, men saken fördröjes genom de smärre tyska makternas genträfvighet mot att underhandla med konungariket Italien. Det måtte visst vara tråkigt för en monark i fickformat att erkänna en stormakt; men då tydlig handelsvinst sättes på spel genom dröjsmålet, får man väl slutligen räkna ett sådant erkännande till „hvad tysken gör för pengar.“

I Mexiko säges den kejserliga hären ånyo hafva vunnit en betydande fördel mot guerilla-anföraren Cortinas. Till Texas skall imellertid afgå en större expedition. I Mobile har en ofantlig massa krut exploderat och förstört allt i sin omgifning. Jefferson Davis har nu blifvit ett experimentalfält för amerikanska humbugs af allehanda slag. De hemska rykten, som utspridas rörande hans misshandling med tunga bojor, hoppas vi vara ett försök af hans anhängare att återupplifva det, genom upp-

täckterna under rättegången, betydligt minskade deltagandet för deras förra chef.

Man berättar att i Spanien en brottsling dömts till summa etthundradefemtionio års straffarbete på galèrerne, men nyligen blifvit benådad af drottning Isabella. Benådningen lärer dock blott hafva bestått deri, att man efterskänkt ungefär femtio år af strafftiden, och detta oaktadt har den af det uppskrämda folket ansetts för mycket vågadt — så fruktad var den förfärlige banditen.

Svårligen har han dock kunnat anklagas för något ohyggligare brott än det, till hvilket hemma hos oss en svensk själasörjare i dessa dagar erkänt sig skyldig. Förgiftningar genom nattvardskalken hafva, oss veterligen, icke förekommit i vår nord, alltsedan den danske biskopen Arnefast på detta sätt dödade sin konung. Sedan, genom den anklagades bekännelse hans brottslighet blifvit satt utom allt tvifvel, återstår att lära känna motiverne till så gräsliga och så oförklarliga förbrytelser.

Med puffar och prisförhöjningar, pukor och trumpeter har Rienzi nu gått af stapeln i vår hufvudstad, och den berömde hjeltetenoren har i denna opera, omgifven af den mest lysande prakt man på svensk scen kan åstadkomma, framstått i all sin glans och skördat stormande bifall. Om man någongång i hans hållning kan skönja vissa spår af tidens hand, gäller detta deremot alls icke om hans mäktiga stämma, hvars ofta poetiska, alltid klangfulla ungdomsfriskhet ännu tyckes mer än tillräcklig för ett fortissimo i fem akter. Af våra sångerskor och sångare understöddes han i allmänhet ganska väl, och om baletten, dekorationerna och uppsättningen för öfrigt bör han, på huru många större scener han än uppträdt, ieke kunna säga annat än godt. M:lle Forsberg och fru Lund dansade förträffligt, äfven efter en musik, som skulle kommit Wagner att rysa. Operan har gifvits för fulla hus. Bländad och bedöfvad har publiken närmare midnatt strömmat ut ur salonen, för att genom lifliga diskussioner, redan i teaterförstugan, nogsamt tillkännagifva huru olika man tänkt om det första större arbete af Richard Wagner, som gifvits i vårt land. Beklagligtvis sättes allmänheten genom Rienzi ingalunda i tillfälle att rättvist bedöma den märkvärdige mannen, som för att blifva en väldig reformator åtminstone icke saknar det förnämsta vilkoret — en orubblig tro på sin höga kallelse. Med afseende på detta arbete sluta vi oss gerna till hans egen åsigt, hvarom vi redan haft tillfälle att yttra några ord, och tro att det skall väcka allmänhetens lifliga interesse, såsom ämne för en tvist, i hvilken utslaget torde kunna fällas endast med stöd af Tannhäuser eller Lohengrin.

Medaljen pro litteris et artibus — hvaraf redaktionen af Nya Dagligt Allehanda tyckes vilja göra sig förtjent — har nu äfven gifvits åt M:r d'Arnoult. Hr Rappo, som i åtskilliga lyckade tabläer på Djurgårdsmanègen framstält den store Napoleons ungdomsbragder, synes oss värdig en vida större uppmuntran af publiken, än den som hittills kommit honom till del. Äfven hr Roos och hans trupp, hvars representationer icke särdeles talrikt besökts, tillönska vi af hjertat bättre lycka och flera åhörare.

Hvarjehanda.

— EN FÖRARGLIG FÖRVEXLING. En handlande vid Rivoligatan i Paris, hr W., har nyligen varit offer för ett ganska besynnerligt quiproquo. Hr W. hade dragit ett olyckligt nummer i äktenskapets lotteri. Så snart smekmånaden var slut, hade oenighetens ande trängt sig in i deras husliga härd. Slutligen gick det så långt, att man måste draga saken för rätta, och resultatet blef en skilsmessa till förmån för hr W. Sedan fru W. förlorat rättegången, flyttade hon till landsorten och lefde så undangömd, att hennes bostad var en hemlighet till och med för hennes man, som nog också aktade sig att söka upp den. Förlidet år måste hr W. för sina affärer resa till Bordeaux, der han fått en ny kommissionär. Under samtalets gång sade denne, att en fru med samma namn som hr W. hade ganska länge bott i hans qvarter och lefde der tillsammans med en gammal tjenarinna. På den beskrifning han gjorde af hennes porträtt kände vår handlande igen sin f. d. hustru. Han kände imellertid icke någon håg att träffa henne, utan skyndade sig att sluta sina affärer och lemnade staden, sedan han bedt sin kommissionär att, om han händelsevis skulle träffa fruntimret, icke säga något som kunde gifva henne en aning om hans bekantskap med hr W. För icke längesedan fick fru W. en häftig sjukdom och dog. Kommissionären ansåg sig göra väl, då han genom ett telegram underrättade hr W. härom, emedan denne kunde hafva ett litet arf att få efter henne för ett barn, som de haft före skilsmessan. Imellertid tog rätten sakerna om hand för de möjliga arfvingarnas räkning, såsom brukligt är i Frankrike. Hr W. for genast på jernväg till Bordeaux och kom dit samma dag som begrafningen var. Han dokumenterade sig inför rätten och bad att få upplysningar om boets storlek. Med glad öfverraskning erfor han, att det var rikare än han hade trott. Han ansåg sig således böra vara frikostig mot den gamla tjenarinnan och de öfriga, som skött den sjuka. Han glömde allt det onda som hans salig hustru gjort honom, bestälde en grafvård öfver henne och betalade den på förhand. Så stodo sakerna, då helt oväntadt en herre anmälde sig och sade sig äfven heta W. och vara den aflidnas man. Ett uppträde uppstod nu mellan de begge herrarne W., som skulle förtjena en Molières penna: det gälde att taga reda på den verklige enklingen. Snart visade det sig dock, att detta var den sistkomne. Han var också skild från sin hustru, men bodde i Marseille och hade af fredsdomaren fått underrättelse om hennes död. Ända till hans ankomst hade den förstkomne blifvit tagen för den rätte. Man kan föreställa sig hr W:'s öfverraskning och förargelse. Han ämnar till och med anställa rättegång mot sin kommissionär för att tvinga honom att ersätta, hvad han genom sitt felaktiga telegram narrat honom att betala ut.

— VÖRDNADSVÄRD ÅLDER. Under de sista veckornas stormar och oväder har en af de berömdaste gamla folk-ekar strukit med i Bastan (Navarra). Den har under de sista årtiondena varit känd öfverallt i Navarra under namn af Zumalacarreguys (den ryktbare carlistchefens) ek. Baskerne höllo alltid sina lagstiftande församlingar (bilzars) i skuggan af urgamla ekar, af hvilka den vid Ustaritz på Houregeteccas strand är en af de ståtligaste. Under det af blixten nu förstörda trädet höll Zumalacarreguy sin första folkförsamling, till försvar för baskernas fueros (privilegier). Detta träd var dessutom ett uråldrigt skogsvidunder, som tillskrefs en ålder af tvåtusen år.

— HJELTEBRAGD AF EN ELEFANT. Från Marseille omtalas att en elefant i dervarande zoologiska trädgård utfört en äkta hjeltebragd. Genom en oförklarlig försumlighet hade en krokodil kommit lös och begagnade genast det lyckliga tillfället att göra en påhelsning i gazellparken och i andra afdelningar för dyrbara och sällsynta djur samt der anställa en gruflig förödelse. Styrelsen råkade i den största förlägenhet och visste ej hvad hon skulle göra för att få bugt på den farliga fienden. Lyckligtvis var man herre öfver vattnet, och i ett ögonblick uttorkades alla bassiner utom den som hörde till elefanthuset. Krokodilen uppsökte vattnet och rusade ned i detta vattenbäcken. Med detsamma släppte man lös en elefant, som, så snart han vädrade en fiende i den bassin, der han brukade i fred och ro göra sina tvagningar, icke ett ögonblick tvekade att störta sig på honom, gripa honom med snabeln och slunga honom högt upp i luften. Krokodilen föll på rygg och krossade ryggraden.

— Näst Belgien är England det i förhållande till ytan tätast befolkade land i Europa. Det har för närvarande 30 millioner invånare. Hvarannan minut födas tre engelsmän, och för hvarje minut dör en. Af utvandrare, som frivilligt lemna England, räknar man fem irländare på en engelsman, och tre irländare på en skotte. Antalet qvinnor öfvergår männens med 500,000, så att den qvinliga befolkningen förhåller sig till den manliga som 105 till 100. Det märkvärdigaste exemplet på befolkningens tillväxt lemnar oss staden Birkenhead, som år 1801 endast var en by med 181 invånare, och nu har 51,539. Man har beräknat, att London har för närvarande lika många invånare som hela England hade på det fjortonde århundradet. I denna jättestad födes en menniska hvar sjette minut. Om Londons befolkning skulle ökas i samma proportion som hittills, skulle den i slutet af innevarande århundrade vara dubbelt större än nu, och år 1965 skulle den hafva uppgått till 16 milioner menniskor. Den har redan tre millioner, d. v. s. lika mycket som de sju dernäst förnämsta städerna i England tillsammans, två gånger så mycket som Paris och fem gånger mera än Berlin. Det är få länder, i hvilka engelsmän icke slagit ned sina bopålar; i Förenta Staterna ensamt räknar man 2,224,743. I Frankrike och Belgien äro de der bosatta engelskornas antal större än engelsmännens.

SCHACK.

Uppgift 36.

Af LOLO, Upsala.

Svart.

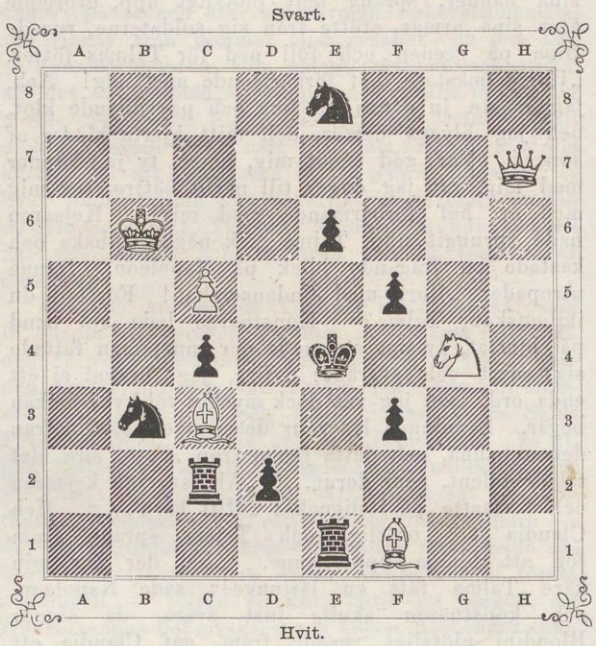

Hvit.

Hvit börjar och gör matt i tredje draget.

Lösning af uppg. 28 i n:r 20 ($^{20}/_{5}$).

1. D5—D6, [1]KE5—F6, [2]KE5—D4, [3]C5—C4; 2. [1]DB6—B2, [2]DB6—D4:, [3]DB6—D4 ‡. Insänd af *R. S.*, *Conrad* (Mariefred & S.) $^{20}/_{5}$, *O. Fischerström*, *Lolo*, $^{23}/_{5}$, *Hfm*, *M. N.*, $^{24}/_{5}$, *Albicilla* $^{25}/_{5}$, *F. Frick* (Carlshamn $^{26}/_{5}$), *Dunkianum* $^{28}/_{5}$, *L-n* (Borås & K. $^{30}/_{5}$), *O. S.* (Lund $^{31}/_{5}$), *C. L—t* (Gnesta & S. $^{2}/_{6}$), *J. Svensson* (Hörby & Branstaholm $^{3}/_{6}$).

Parti 4.

Speladt för flera år sedan, genom correspondens, emellan schackklubbarne i Stockholm och Göteborg.

Göteborg (Hvit) — *Stockholm* (Svart). 1. E2—E4, E7—E5; 2. LF1—C4, LF8—C5; 3. SG1—F3, D7—D6; 4. C2—C3, DD8—E7; 5. rockad, LC8—G4; 6. D2—D3, SB8—D7; 7. B2—B4, LC5—B6; 8. LC1—E3, SG8—F6; 9. SB1—D2, C7—C6; 10. DD1—C2, LB6—C7; 11. TA1—E1, rockad till G8; 12. D3—D4, D6—D5; 13. D4—E5:, D5—C4:; 14. E5—F6:, DE7—F6: [1]); 15. LE3—D4, DF6—G6; 16. G2—G3, DG6—H5 [2]); 17. SF3—H4, LG4—E2; 18. TE1—E2: [3]), DH5—E2:: 19. SH4—F3, F7—F5; 20. TF1—E1, DE2—D3; 21. DE2—D1, [F5—F4]; 22. TE1—E2 [4]), F4—G3:; 23. TE2—E3, TF8—F3:; 24. TE3—F3: [5]), G3-F2:†; 25. TF3—F2: [6]), LC7—E5; 26. DD1—G4, LE5—D4:; 27. C3—D4: [7]), DD3—D4:; 28. DG4—E6†, KG8—H8; 29. SD2—F3, DD4—D1†; 30. KG1—G2, SD7—F8; 31. DE6—C4:, DD1—D6; 32. A2—A3, DD6—G6†; 33. KG2—H1, TA8—D8; 34. TF2—F1, DG6—H5; 35. SF3—D4, SF8—G6; 36. DC4—E6, DH5—H4 [8]); 37. SD4—E2, DH4—G5; 38. SE2—G3, H7—H6; 39. DE6—F7, TD8—D2; 40. DF7—F3, SG6—H4; 41. DF3—B3, TD2—D8; 42. DB3—F7, DG5—G4; 43. DF7—F2, TD8—D3; 44. DF2—A7:, KH8—H7; 45. DA7—G1 [9]), TD3—A3:; 46. TF1—F7, TA3-B3; 47. DG1—E1, DG4—H3; 48. DE1—F2 [10]), TB3—B1†; 49. SG3—F1, TB1—B4:; 50. DF2—G3, DH3—G3:; 51. H2—G3:, KH7—G8; 52. TF7—E7, SH4—F3; 53. KH1—G2, SF3—G5; och Sv. vinner genom sina fribönder.

1) På SD7—F6: kunde följa 15. LE3—C5, (LC7—D6); 16. LC5—D6:, DE7—D6:; 17. E4—E5 o. s. v. — 2) På LG4—H3 följer 17. SF3—H4 och 18. SH4—G2. — 3) I afsigt att söka instänga sv. Damen. — 4) Hv. hotar nu med SF3—E1. — 5) Här kunde Hv. taga Damen, men Sv. erhölle två Torn för henne. — 6) Tager Hv. med Kungen, så sker TA8—F8. — 7) SD7 kan naturligtvis ej tagas. — 8) Om SD4 gäller nästföreg. anmärkning. — 9) BB7 kan ej tagas, för TD3—G3:; detta sistnämnda drag kunde Sv. ej göra, så länge Kungen stod på H8, emedan då hade följt DA7—B8† och DB8—G3:. — 10) Falskt vore tydligen 48. TF7—F2.

Uppgift 37. Af F. CAPRÄZ, Bern (Schweiz).

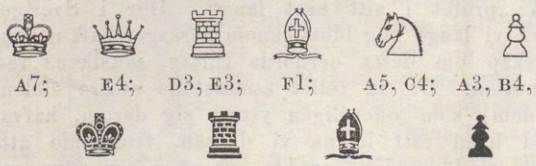

A7; E4; D3, E3; F1; A5, C4; A3, B4, E2;

B5; G3, H3; G7; A4, E6, F6;

Hvit börjar och gör matt genom LF1 i femte draget.

Brefvexling.

Lolo: Den lilla förändring, som ni finner i ofvanstående ställning, torde förklara sig sjelf. — De öfriga uppgifterna synas felfria.

Albicilla (Uddevalla $^{6}/_{6}$): R. 30.

J. S. (H. & B.): Brefligt svar.

M. W. ($^{10}/_{6}$): R. 29—31. Eder väntan på den lofvade öfversigten af spelöppningarna skall med det snaraste tillfredsställas.

X. ($^{12}/_{6}$): F. 35. (1. „ D4—*D3*). — Hvad edert, icke just så oäfna, förslag beträffar, så — „derom en annan gång kanhända, om Gud förlänger våra dar!"

Den 14 juni. J. G. S.

Bref med lösningar, förfrågningar eller annat rörande denna schackafdelning — hvilka i tidningen besvaras — sändas antingen till J. G. Schultz, Stockholm, Skärgårdsgatan N:o 10, eller till

Redaktionen af Ny Illustrerad Tidning.

IWAR HÆGGSTRÖMS BOKTRYCKERI.

NY ILLUSTRERAD TIDNING.

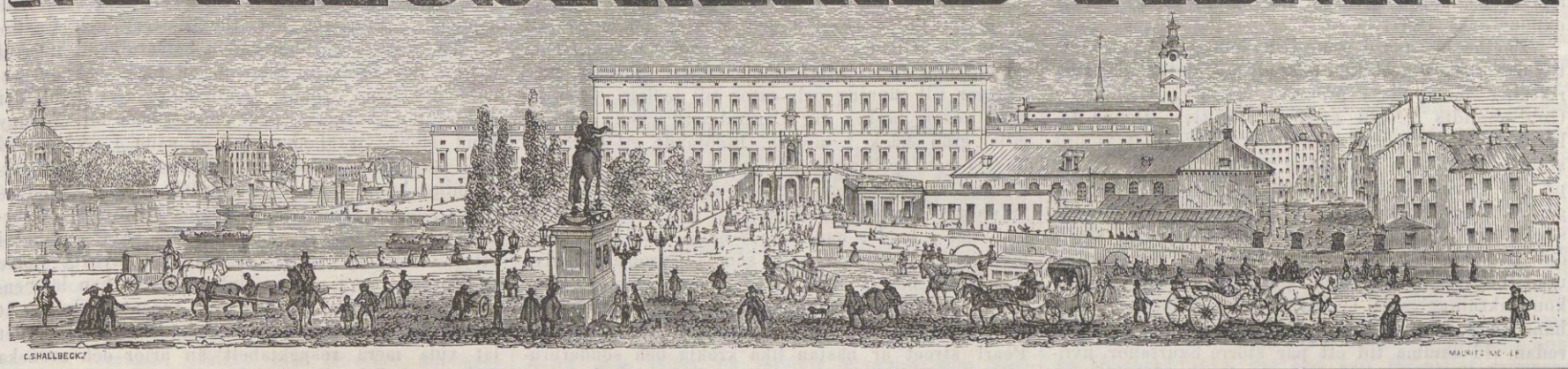

№ 25]. Utkommer hvarje Lördag. Stockholm den 24 Juni 1865. 12 Rdr årgången. [1a Bandet.

Innehåll: Bernhard Elis Malmström (porträtt). — Julius Exner. — Hågkomster från en resa till Amerika, af Måns Månsson, IV. Broadway. — Braskans marknadsresa, en liten byhistoria af Pehr Thomasson. Slut. — Bilder från Orienten, tecknade af en resande svensk konstnär (Cairo). — Besöket hos morfar, efter en tafla af J. Exner (plansch). — Bygnaden för den blifvande skandinaviska industriexpositionen i Stockholm 1866 (med plansch). — Husqvarna (med plansch). — Krönika. — Schack.

BERNHARD ELIS MALMSTRÖM.

Den svenska litteraturen och i främsta rummet Upsala högskola hafva lidit en smärtsam och för närvarande oersättlig förlust. Bernhard Elis Malmström är död, så lyder det sorgebud som telegrafen bringar oss i samma ögonblick vårt blad skall läggas under pressen. Vi skynda att redan i dag meddela våra läsare en bild af den hädangångne och skola i nästa nummer söka lemna en teckning af hvad Bernhard Elis Malmström var såsom skald, vetenskapsman och menniska. Denna smärtsamma dödspost kom i hög grad oväntadt, då Malmström ännu befann sig i fulla kraften af sin mannaålder och man icke förnummit något om att han varit sjuk. Efter tre dagars illamående slutade en blodstörtning hans lif sistlidne onsdags afton kl. 8. Ett blodkäril hade sprungit.

Universitetet är försänkt i djup sorg och i denna sorg deltager allt Sveriges folk.

BERNHARD ELIS MALMSTRÖM.

Julius Exner.

Hvar och en, som med någon uppmärksamhet följt det lilla Danmarks kulturutveckling under de sista årtiondena, måste medgifva det djupa och afgörande inflytande, nationalitetsidéen haft på densamma, och att just härigenom dess litteratur och konst för hela Norden fått en betydelse, vida högre än den, hvartill dess politiska och borgerliga förhållanden kunna berättiga det. Särskildt inom konsten har der först och kraftigast utvecklat sig den riktning, som fått namnet „nordisk konst“, den skola, hvars mål är återgifvandet af naturen och folklifvet, sådana de i verkligheten visa sig för konstnärens blick, utan det slags idealisering, som i större eller mindre mån upphäfver just det karakteristiska och egendomliga. En af denna skolas mest framstående och uppburna förkämpar är Julius Exner, hvars berömda „Besök hos morfar“ vi i dag meddela våra läsare i träsnitt.

Julius Exner föddes i Kjöbenhavn den 30 nov. 1825. Redan tidigt började han rita och måla med vattenfärger, och ännu finnas qvar temligen stora bilder från hans skoltid, till hvilka ämnena äro hemtade dels ur bibeln, dels ur danska historien. Denna omständighet är interessant nog: ty den visar, att konstnären redan som barn kände sig tilltalad af de tvenne element, som utgöra hufvudfaktorerna i den nordiska konsten, det religiösa och det nationella. Denna lust att måla tilltog med åren; men då vår konstnärs far var en fattig musiker, kom sonen efter sin konfirmation i målarlära, emedan fadren ansåg det nödvändigt för honom att lära ett handtverk. Dock träffades den öfverenskommelse med hans mästare, att han skulle vara ledig under vintermånaderna; och denna ledighet begagnade han så flitigt, att han på två år genomgick konstakademiens skolor. Här erhöll han äfven sin förste gynnare och en trofast vän i sedermera etatsrådet J. C. Lund, som redan från början gick den unge konstnären till mötes med stor godhet och, på grund af hans stora framsteg, efter de två årens förlopp förmådde hans mästare att alldeles afstå från honom. Han målade derpå två, tre år hemma hos Lund, äfvensom hos aflidne professor Eckersberg. Vid samma tid (1844) utställde han också sin första tafla: „Parti af akademiens figursal.“

Imellertid hade den unge konstnären ännu ej alls begrepp om den nordiska konstens egendomliga fordringar: något, som jemväl får sin förklaring deraf, att denna då befann sig på sin allra första utvecklingspunkt. „Jag hade“, säger han sjelf, „fått en olycklig lust att bli historiemålare och tyckte, att en figurmålare derförutan icke kunde uppfylla sin bestämmelse. Jag tänkte alls icke på — lika litet som många andra före mig — att för att få ett godt stycke historietafla vore det nödvändigt att först lära känna nationen genom dess folklif: ty att endast läsa historien, utan att känna detta, kan näppeligen frambringa någon folkenlig historiemålning, utan på sin höjd måhända talentfulla kostymbilder. Men saken var afgjord: jag måste ovilkorligen bli historiemålare.“ Under detta skede af sitt lif, som faller mellan åren 1848 och 1851, målade Exner, utom några porträtter: „Thyra Danebod, som söker mildra Gorm den gamles vrede mot några kristna fångar“ samt „Marsk Stigs döttrar, som på sin flykt bortvisas af svenske konungen Birger.“ Men jemte dessa fullbordade han också vid samma tid några små genrebilder, dem han dock, enligt sitt eget yttrande, endast betraktade såsom bisaker, utan att då tänka på att just de anvisade honom hans framtida bana. „Hvad som likväl gjorde“, säger han, „att jag i och med historiestyckena mognade som genremålare, var, att medan jag hade hufvudet fullt af medeltiden och dess lif, förflöt mitt eget till en stor del på landet bland bönderne. Jag blef snart kamrat med dem

och deltog med lust och glädje både i deras arbeten och nöjen; och sålunda låter det förklara sig, att jag gjorde språnget från historie- till genremålning, i stället för att det dock hade bort vara omvändt."

Hela denna tid tillbragte han i mycket yttre betryck, tiils ändtligen grefve Frederik Knuth till Knuthenborg blef hans frikostige gynnare och bland annat af honom bestälde „Marsk Stigs döttrar", som exponerades 1851.

Imellertid hade den nordiska konsten fått en kraftig och rask utveckling, oaktadt det motstånd denna riktning inom vissa pressens organer, namneligen Goldschmidts „Nord og Syd", mötte. Denne talentfulle och farlige motståndare hade just vunnit största delen af allmänheten på sin sida, då Exner på en gång uppträdde med sin första nordiska genretafla och derigenom vann den mest afgörande seger, den nordiska konsten ännu tillkämpat sig, i det han ej blott bragte motståndarne till tystnad, utan också afgjordt drog publiken på sin och sin konstriktnings sida. „Marsk Stigs döttrar" blef hans sista historiska arbete. Deremot målade han redan vid samma tid ett par större figurtaflor, hvilka jemte två porträtter i naturlig storlek funnos på utställningen 1852 och genom sin stora natursanning förrådde, att konstnären beträdt en alldeles ny väg. Men de äro egentligen blott att betrakta, såsom förstudier till hans nästa tafla: „Besöket hos morfar", genom hvilken han helt och hållet bröt med sin gamla riktning och skaffade sig sjelf och sin nordiska konst det första stora erkännandet. Taflan började under sommaren 1852 och kom på utställningen 1853.

Stort var det uppseende denna bild väckte. Allmänheten samlades kring den i stora skaror, akademien tilldömde den enhälligt expositionsmedaljen, och tidningarna öfverflödade af loftal. „Vi veta icke, till hvilken riktning herr Exner skall räknas", hette det i „Nord og Syd", som just hade slutat sin sedvanliga stränga kritik öfver den nordiska konsten, strax innan denna tafla blef utställd, och likväl nu måste instämma i det allmänna beprisandet. Också var det ett märkvärdigt, nästan ensamt stående språng, Exner i denna tafla gjorde: han uppträder der med ens såsom den utbildade konstnären, i det han så väl med afseende på formernas behag som den lifsfriska kompositionen i hög grad står öfver sina föregående arbeten och tydligt betonar den egendomlighet, som från denna stund blir hans och hvilken förskaffat honom ett stort namn, ej blott i hemlandet, utan äfven utom dess gränser.

Följande året (1854) utställde han „Episod af ett gille på Amager"*) och företog samma år i sällskap med landskapsmålaren Rump en resa i Sverige. Efter att ha gjort vidlyftiga studier, målade han nästa år „Dans hos en bonde i Hedebotrakten"*), som först utställdes 1856, och dernäst „Besöket af små kusinerna" samt „Farfar, som nyser af de blommor barnet ger honom", utställdes 1857. Samma år fick Exner jemte Rump akademiens stipendium och reste till Italien. Hans frånvaro räckte dock blott ett år; ty han kände att „han sålunda skulle ha större gagn af resan, i stället för att bli en längre tid borta och fördjupa sig i ett främmande lif, för hvilket han sjelf dock till sluts fortfarande skulle förbli främmande, i motsats till lifvet der, hvarest han är född och boren." Såsom minnen från denna resa målade han fyra små taflor, hvilka dock först utställdes 1860 i förening med „Slutet af ett gille". Sedan dess har han allt jemt fortfarit att måla med stor framgång. Hans största arbete på senaste åren har varit „Ett brudpars hemkomst från kyrkan", som exponerades 1863. Han har äfven tecknat 25 bilder till den bekanta bilderbok, till hvilken Christian Winther skref texten och som utgafs 1861.

Om vi slutligen skulle angifva det egendomliga i denne konstnärs arbeten, så kunna vi säga, att hans originalitet i synnerhet uppenbarar sig i det stora mästerskap, hvarmed han förstår uppfatta det barnsligt naiva hos folket. Man tage hvilken som helst af hans taflor, så finner man dock alltid, att det är lifvets barnaglada sidor han helst väljer för sin pensels behandling, medan han gerna undviker beröringen med de allvarligare. Men derför hvilar också en förunderlig älskvärdhet och lefnadsglädje öfver de Exnerska figurerna: man känner sig ofrivilligt dragen till dem och kan aldrig tröttna att beskåda deras muntra och oskyldiga lekar. Och då vi alla med glädje minnas barndomens glada, sorglösa dagar, är det tillika lätt att förstå, att just denna sida af den nordiska konstriktningen skall lättast kunna vinna tillträde till och erkännande hos folket.

*) Båda dessa taflor äro särskildt bekanta för svenska allmänheten genom de litografier, som för ett par år sedan utdelades som premier till »Familjevännen».

Hågkomster från en resa till Amerika.

Af

Måns Månsson.

IV.

Broadway.

New-York är och kommer ännu mer att blifva en förskräckligt regelbunden stad, det kommer att blifva en väfnad af ett par tre svenska mils längd, randad och rutad efter samma eviga mönster, med avenyer till ränning och gator till inslag. Och om man sedan tänker sig Central-park såsom en half mils grön fläck i midten, utgörande ett det allra finaste och dyrbaraste broderi, så har man ett fullkomligt troget fogelperspektiv af hela staden. Det är endast New-Yorks sydligaste del, som visar att man der i landet har kunnat bygga städer på samma gamla enfaldiga sätt som i Europa. Sjelfva Broadway börjar liksom med en knyck, Bowery street formerar till och med en lång båge, liksom våra långgator, och trakten mellan Whitehall- och Pearl street är nästan lika krokig och sönderbruten som Stockholms stad inom broarna. Der kan man ännu blifva öfverraskad af någon utsigt, som oförmodadt öppnar sig, af någon framspringande egendomlig bygnad, af någon snedt liggande kyrka, af rent af någon liten backe eller pittoreska böjningar af de trånga gatorna: man kan till och med gå sig vilse för en qvart eller två. Men kommer man så långt norrut som till Union park, så är det slut med alla sådana barnsliga nöjen; då är ställning slagen, och i långa räta led stå hus vid hus i sträckning och parad med ansigtet rakt ut i fronten, palatser, magasiner, instituter och banker, kyrkor och hoteller. Ingen får visa mera än en sida, som icke händelsevis har sin plats i ett hörn: det är en stad af bara façader. Och der kan man gå sig trött och åka sig trött från timme till timme och alltid få se en ny gata och ändock kunna svärja på att man icke skall finna något annat än hvad man sett förut.

Broadway var förr i verlden New-Yorks förnämsta gata och är det ännu så till vida, att mesta lifvet och rörelsen ännu pulserar i hennes midt och på hennes trottoarer. Men der bodde fordom New-Yorks rikaste och mest respektabla befolkning. Folk finnes ännu, som minnes, när Broadways sydligaste ändpunkt nere vid Castle Garden ansågs för det enda ställe, der en fashionable gentleman kunde bo, det vill säga en gentleman som hade en viss summa att årligen lefva upp. Der bodde heller ingen annan än den som var *very respectable* eller *most respectable* (10,000 dollars eller 15,000 dollars) och hyrorna voro också lämpade derefter. Men penningarna gå och komma här i verlden och det fanns annat folk, som också ville blifva rika, och det var då respektabelt af dem, och en del lyckades äfven i detta lofliga förehafvande, då som nu; och när dessa hade fått respektabla inkomster, så ville de äfven bo respektabelt och så kommo de ned till rätta ändan af Broadway och frågade om det fanns några rum att hyra; eller också köpte de helt enkelt en egen gård och bodde sedermera som herrskap. Men det herrskapet, som bodde i grannhället förut, hade icke sofvit på sina lagrar eller, rättare sagdt, på sina dollars: räntorna hade gjort nya kapitaler och kapitalerna gjorde nya räntor och spekulationerna satte ytterligare tak på bygnaden. De hade nu både 15,000 och 20,000 (*very and most respectable* då mera), de kunde icke bo i lag med folk som hade mindre, de kunde icke heller köra bort dem: de arma menniskorna hade icke annat att göra än flytta sin väg, och så bar det åstad ett stycke längre upp åt Broadway, och der bygdes och bråkades och gjordes alldeles förskräckligt respektabelt, och när de väl hade fått i ordning, satte de sig att se på hvad inkräktarne nu ämnade taga sig för. Desse å sin sida bråkade icke mindre, innan de kommo i ordning, och skulle sedan sitta och njuta sin herrlighet, men se då var all respectability omkring dem åt fanders och satt nu en half mil längre bort och föraktade dem så djupt som fem tusen dollars skilnad möjligen kunde medgifva. Det stackars folket hade ingenting för de kol de brände, de voro blott *people in good standing*, alldeles som förut och intet mera, och de små misserna kommo icke upp i den högre verlden. Men man gaf sig icke tid att sörja länge öfver motvinden, man gaf sig ut att lovera igen och man förtjente mera penningar, man hyrde rum och flyttade, man blef åter igen herre öfver slagfältet, men — man förlorade åter bataljen. Så blef noblessen slutligen jagad fot för fot hela Broadway uppför, blef rent af utkörd från gatan och måste fatta posto borta på avenyerna. Hon har för närvarande med marmor och guld befästat sig på femte avenyen och eger alldeles gräsligt med penningar. Men på hela långa Broadway bor icke en katt nu för tiden, hela herrligheten, tegel, marmor och granit, är butiker, kontor och magasiner, befolkade och fulla af lif om dagarna, men om qvällarna mörka och tysta som mausoléer, der icke möjligen en „grogshop" eller „en musical hall" kan åstadkomma litet ljus och buller.

Broadway börjar strax vid södra ändan af staden, der State street och Battery street stöta tillsamman. Man ser der the Battery och Castlegarden, förr i verlden gamla befästningar, men af hvilka det förra nu mera är en park, och det senare ett stort, rundt, temligen ruskigt skjul, der emigranter mottagas och räknas som får. Jenny Lind sjöng likväl der inne en gång i verlden, då den stadsdelen ännu var fashionable. Någon förtjusning kunde *hon* icke uppväcka hos sitt auditorium, som just icke fann hennes silfverstämma betalbar efter guldvigt; men Barnum stod i stället i ett fönster och hade ett ofantligt mycket större auditorium ute i parken, inför hvilket han lät "engeln från Sverige" skänka bort tusentals dollars åt fattiga, åt hospitaler och fromma stiftelser och det lät vida mera respektabelt än arior och svenska folkvisor. Sålunda fick vår näktergal ändock både hurrarop och applåder, och det af kännare till hundratusental. De som suto der inne hade väl väntat att få höra minst en engel med domsbasun eller åtminstone en sångerska, försedd med fingerhål och klaffar på strupen, och icke en dame som gapade och sjöng på gamla viset, hvilket hvarken var nytt eller konstigt, men de funno sig grufligt bedragna och de lemnade salonen med förakt och grufligt kritiska afsigter. Men när de kommo ut och ville sätta ord till sina musikaliska recensioner, funno de sig öfverröstade af en entusiasm, som kunde väcka upp de döda. De måste tiga och hålla med, så kärt dem var att icke blifva utsatta för en antikritik af mankillers och knytnäfvar; ty *plurima vota* gälla äfven i smakfrågor, då de understödjas af påtagliga skäl, och den konstnjutande publiken måste liksom de andra fröjda sig åt engelns frikostighet, fastän de sjelfva hade fått betala fiolerna.

Börja vi nu vandringen Broadway uppför, så hafva vi på båda sidor hufvudsakligen blott banker och *offices* (*kontor* på fransk-svenska) och imellan dessa en ofantligt bred gata, som sakta sluttande uppför är så öfverfyld af menniskor, vagnar, omnibusar och vandrande annonser, att man af hennes långa utsträckning icke ser mera än ett par hundra alnar; endast taken å ömse sidor, som sakta sänka sig och närma sig hvarandra långt bort i fjerran, låta oss ana hvad som ligger framför oss. Vi skola derför tills vidare endast sysselsätta oss med hvad vi se vid gatans sidor och uppskjuta en öfverblick tills längre fram. Det första afbrott vi finna, är till venster och det är en kyrka och en riktigt ståtlig kyrka: *Trinity Church*. Hon är bygd i götisk stil, af en vacker brun sten, med en särdeles fint arbetad tornspira, nära 300 svenska fot hög. Bygdes först i slutet af sextonhundratalet, tillbygdes och utvidgades småningom, men brann ned på 1770-talet. Återbygdes efter krigets slut, men nedrefs för omkring 30 år sedan och nybygdes till sitt nu varande skick. Församlingen är en af de äldsta och utan jemförelse den rikaste i unionen, om icke i hela verlden. Kyrkans egendom anses utgöra flera millioner, så att hon är *a most respectable church*. Hon ligger temligen fritt, med en liten grön kyrkogård omkring sig, försedd med en mängd vackra monumenter.

Herrar vexlare hålla sig sedan gammalt gerna in till templen, och så göra de äfven här. Midt för kyrkans hufvudingång, men på andra sidan om Broadway öppnar sig Wall street, der den gyllene kalfven dyrkas så väl under öppen himmel som i tjogtals murade afgudahus. I fönstren ligga uppstaplade hela högar af piastrar, louisdorer, dukater och dubloner, och de ligga dyrkade och tillbedda på hyenden af tusendollars sedlar, föremål för Guds belätes suckar, blickar och kliande fingrar:

O Mammon! vi gräfva med grufligt besvär
Dig upp utur seklers förstening,
Vi dyrka dig troget, vi hålla dig kär:
Hvad är med allt detta vår mening?

Jo den, att en gång i den mull der du låg
Vi måtte bli myllade neder
Med klockor och sång, med prestafver och tåg
Med vin och konfekt och — med heder.

Ute på gatan stå hela rader af „dyrkare på fri hand" med kontoret på fickan, med kassakistan på fickan, och mången gång kanske både hus och hem på fickan. De skrapa ihop några dollars i papper och vexla dem i guld, när guldpriset är lågt, och vänta sedan att det skall stiga, då de åter vexla sig till papper och förtjena på affären och köpa

guld. Men de sågo hvarken lyckliga eller belåtna ut, de stodo och tjurade och sågo misstänksamt på hvarandra och på förbigående med ögon och öron vidöppna, för att kunna uppsnappa någon vigtig och inbringande nyhet eller få veta huru kursen stod på andra håll. De äro icke roliga att sällskapa med, och gå vi några steg, så försvinner hela Wall street för våra ögon, med allt sitt välsignade guld och sina tusen missräkningar och förargelser, sina hundra vinster och dystra fröjder och allt det kryp, som likt läderlappar och käringsjälar svärma omkring den guldglänsande ytan. Ett spelhus är ett nattens hemvist, och det må belysas af gaslågor, stearinljus eller dankar, men ett spelhus i solskenet och under en blå himmel är ledsamt att se och förskräckligt att tänka på.

Vi promenera vidare framåt och finna till venster S:t Pauls protestantiskt-episkopala kyrka, äfvenledes en vacker, fritt liggande bygnad, med en minnesvård öfver åtskilliga frihetshjeltar. Snedt emot ligger återigen en kontrast, nemligen ingenting mindre än Barnums museum, en hiskelig bygnad om fem våningar, beklädd med affischer, annonser och pysslingen Thom Thumb på en jättelik tafla med sin lilla fru och en commodore med dame af samma dimensioner. Massor af sådana taflor kläda nästan hela huset, afbildande jättar, apor, krokodiler och hvalfiskar, alldeles som djurvisare hafva lärt sig att puffa på våra landtmarknader. Och all denna herrlighet finnes verkligen der inne, ty det skulle vara svårt att hitta på något som *icke* är der. Jag skall en annan gång föra mina läsare dit in, men nu måste vi fortsätta vår gata framåt, och nästa steg för oss ut i City park, der City Hall är beläget. Platsen är kilformig med spetsen mot söder och Broadway löper fram utmed hans vestra sida. Der ligger Astor House, ett ofantligt hotel, som för några år sedan såldes till det oerhörda priset af *en* dollar. Hade jag varit med skulle jag hafva bjudit två! det var min stolta anmärkning, då jag hörde denna berättelse, men man upplyste då, att köpet skedde mellan en fader och hans son och egentligen var en gåfva, som dock, för att vinna laga kraft, måste ske i form af köp. Jag hade sålunda svårligen fått vara med i den affären.

City Hall ligger nu till höger inne i parken och är en ganska ståtlig bygnad, sammansatt af åtskilliga stilar, antikt grekiska och italienska. Det är dock blott ett två våningars hus, fastän med höga våningar, och de ofantliga, palatslika hus, som omgifva parken rundt omkring, göra att det på något afstånd ser rätt obetydligt ut. Man har redan en våning uppbygd till ett nytt stadshus bakom det gamla, af hvit marmor och i ofantligt mycket större proportioner, hvilket synes komma att blifva den stora staden fullt värdigt. I öfre våningen af det gamla City Hall ser man en mängd porträtter och åtskilliga effekter, som hafva tillhört Washington och den första kongressen.

Vi passera småningom parken, och husraderna innesluta oss åter från båda sidor. Här är man uppe på höjden af Broadway och har en temligen fri utsigt åt båda hållen. Det är en gammal bild man har begagnat för att göra denna jättegatas storlek åskådlig, nemligen att två örlogsskepp skulle kunna mötas och passera hvarandra inom densamma och att de från ena ändan till den andra skulle kunna bombardera hvarandra, utan skada hvarken för staden eller för dem sjelfva. Den sista uppgiften kan väl tåla litet afskrädning för nutidens artilleri, men förr i verlden hade alltsammans sin riktighet. Gatan sträcker sig rakt fram mera än två engelska mil från the Battery till inemot Union park, der hon böjer sig något vestligare. Och denna oerhörda gata är från morgon till qväll nästan öfverfyld af en brådskande menniskomassa — jag vågar icke en gång gissa huru många som gå der, men förskräckligt mycket måtte de hinna att uträtta. Omnibusar komma och möta hvarandra i långa tåg, enskilda större vagnar kila sig in i raden, grofva lastvagnar med vådliga lass framsläpas af elefanthästar, starka som lokomotiver, och mellan dessa ila till höger och venster vidunderligt spensliga små vagnar och karrioler med hjulekrar af hickory, smala som promenadkäppar. Långa ståtliga polismän vandra på trottoaren i blå långrockar och hvita handskar, viftande med fina ridspön i stället för battonger; de hafva dock intet annat att göra, så vidt jag kunde se, än hjelpa damer tvärs öfver gatan, hvilket går så till, att de sätta venstra handens insida mot damens rygg, sålunda betecknande att hon för tillfället står under polismaktens skydd; med andra handen vifta de helt gratiöst sitt eleganta ridspö alldeles som om de å embetets vägnar skulle köra mamsellen öfver gatan. Jag upptäckte dock, att viftandet angick icke henne, utan ankommande vagnar, hvilka äro skyldiga att hålla stilla, medan den söta missen trippar öfver gatan. Samma uppmärksamhet visas äfven åt sårade eller stympade militärer. Dernäst möta vi ett par svartklädda unga män, med ett särdeles fromt och beskedligt utseende och med hatten lutande bort åt nacken. Den som har sett ett sådant exemplar en gång och fått veta hvad det är, kan icke undgå att igenkänna dem såsom katolska prester. Nu komma ett par eleganta ungherrar i hatt och frack — vackra figurer, skada blott att de äro mer än lofligt kobenta och alldeles svarta i synen. En liten negerdame kommer efter, vaggande och vippande och trippande: hon är lik en såspanna i ansigtet, men hon har blommor i hatten, skär klädning och krinolin förstås. En hvit och icke mindre elegant dame kommer efter med långa steg, hon gapar, hon kan icke hålla igen munnen, ty hon är född irländska. Och der vandrar ett korftåg af ett tjog gubbar, halta, döfva och halfblinda. De bära hvar sin tafla på en stång, och hvarje tafla innehåller en bokstaf, och kunna vi stafva och lägga ihop, så få vi veta, hvar det yppersta medicinska vin i denna verlden finnes till salu. Efter dem följer en fyrsidig pyramid, som imellanåt stannar och vänder sig omkring, puffande från alla sidor med denna planetens bästa ost, bästa skrifbläck, bästa lampolja och bästa löskragar. Så vandrar en qväkare fram på denna verldens mödosamma väg, en vän i frack och bredskyggig hatt, och efter honom en kines i tröja och matrosbyxor med sin hårfläta lindad kring hufvudet. Här ställer en astronom upp ett sex alnar långt teleskop, genom hvilket man för några cents får kika på månen till aftonen. Och så skriker en pojke ut Morning Herald med innehåll och allt, så att det sjunger i husknutarne; vid ett bord står en allt utom renlig herre med uppkaflade skjortärmar och bryter ostron, medan ett tjog ännu smutsigare figurer stå gapande omkring och sluka som svalungar. Tusen andra saker att förtiga, och bland detta sedan en mängd vanligt folk, som mötas och knuffas och springa och bullra.

Ofvanför City Hall är i bygnadsväg ingenting märkligt att skåda. Stora hus med marmorfaçader och derimellan en och annan inbygd kyrka, se der alltsamman. Upp emot Union Park börja en mängd Musical Halls att synas, der sjömän och deras vederlikar söka sina fröjder, men dessa skola vi besöka en annan gång i sammanhang med New-Yorks öfriga förlustelseställen, och bjuder jag dermed läsaren för denna gången farväl.

Braskans marknadsresa.

En liten byhistoria

af

Pehr Thomasson.

III.

Klockan var tre på eftermiddagen. Marknaden stod i sitt högsta flor. De flesta hade efter moget betänkande och mycket ventilerande uträttat sina ärenden, hvarför de nu öfverlemnade sig helt och hållet åt glädjen och munterheten. Det var icke mer en betänksamt famlande folkmassa, som böljade hit och dit mellan stånden för att tillfredsställa sin köplust; det var en glädjebrusande allmogeström, som rusade fram, oförvägen och bullrande som en lössläppt elf. Glada sånger, qvicka infall, mustiga eder och väldiga skrattsalvor ljödo öfver allt.

Med ordningen var det både si och så, emedan många voro halfrusiga och af naturen ganska bångstyriga. En tog sig en kontradans bland lerkärlen, så att bitarne flögo omkring öronen; en annan stjelpte en glaskista öfver ända; en tredje stoppade en kokt grisfot i halsen på en gapande jude, o. s. v. i all oändlighet.

Men detta var icke allt! Dylika händelser voro visserligen roliga nog, men långt ifrån tillräckligt uppfriskande. Ett och annat slagsmål var äfven af nöden. Några rusiga sällar började derför ett lifligt handgemäng, som fortsattes af andra, så att halfva folkhopen snart var i håret på hvarandra. Det var roligt och nöjsamt öfver all beskrifning. Länsmannens sabel blef afbruten, fogdens trekantiga hatt afslagen, prostens långa rock afsliten och klockaren satt på hufvudet i en smörbytta. Under bataljen fick visserligen mången en sadelbruten näsa, några skråmor på kinderna och diverse andra blodviten, af mer och mindre beskaffenhet, men sådant hörde till pjesen och var ingalunda att beklaga sig öfver, om man också skulle lida derför i långa tider. Ärren voro tydliga bevis på kraft och mannamod, som högligen respekterades af mängden, fast flera af kämparne fingo sedermera sitta på vatten och bröd för sina utöfvade hjeltedater.

Alla fredligt sinnade menniskor sökte att packa sig mot hemmet; men det var icke lätt att komma igenom den hojtande, halfrusiga folkmassan. Braskan knyckte på nacken, ryckte på tömmarne och skrek förgäfves. Hennes röst blef icke hörd. Hon påminte både Putte och åtskilliga bekanta genom kraftiga piskslängar om sin personliga värdighet, men den vanliga högaktningen hade farit för hin i våld. Hon måste rätta sig efter omständigheterna och utstå många vedervärdigheter. Putte blef jemt knuffad i sidorna, och hon sjelf på det högsta förolämpad. Hon fick icke allenast höra en mängd förargliga gläpord; hon blef ordentligen bombarderad med ruttna päron, som fläckade ned både hatt och kolt. Hon blef slutligen mäkta förgrymmad, reste sig majestätligt upp i vagnen och nystade med flata handen till en tysk konstmakare, så att han „med hela verlden i ett skåp “föll hufvudstupa i en öppen mjölkkista. Alla ropade sitt bifall till hjeltebragden och skrattade af hjertans grund. Ännu högljuddare blef skrattet, då en af tyskens kamrater hämnades med att kasta sin lilla apa upp på Braskans rygg, der hon satt förargligt grimaserande, medan färden sakteliga skred framåt ett långt stycke. Det var en skymf, som måste aftvås med blod. Braskan grep apan om halsen och slängde henne tillbaka på sin egare, så att hela hans långa näsa blef skrapad af den ludne vännens klor, hvilken icke fann i flygten något annat fäste att hålla sig vid.

Under en mängd dylika hocus pocus, hvilka det skulle blifva allt för vidlyftigt att upprepa, lyckades det ändtligen Braskan att tränga sig igenom folkhopen ut på landsvägen. Den värsta kalabaliken var med detsamma öfverstånden, men ännu återstod mycket. Vägen var upptagen af alla möjliga resenärer. Det var ett hvimmel af folk och fänad, blandadt om hvartannat utan både rim och reson. Men som alla skulle åt samma håll, var det icke på långt när så svårt att taga sig fram som på sjelfva marknadsplatsen. Braskan andades lättare och snärtade till Putte, som frustade och kilade åstad mellan folkhoparne och oxdrifterna, så att det stod herrliga till.

Sålunda gick färden lyckligt och väl öfver en half mil, då en händelse plötsligt inträffade, som gjorde ett nytt streck i räkningen. Braskan befann sig nemligen just på midten af en liten bro, då en öfverdådig sälle körde med sådan häftighet till vagnen, att denna lyftes högt i vädret och kastade frua ned i qvarndammen. Lyckligtvis föll hon med akterdäcket nedåt och blef i denna ställning sittande på vattnet, der hon helt prydligt flöt omkring bland några simmande ankor och gäss, som blefvo mäkta förvånade öfver det oväntade besöket. De flaxade med vingarna och skyndade sig kacklande i land. Braskan gjorde detsamma. Hon flaxade med armarna och kacklade på sitt sätt, men svårt var att strida mot strömmen. Huru hon braskade och plaskade, så kunde hon icke komma på det torra. Det var ett förtvifladt ögonblick! Hon styrde med fulla segel ned mot qvarnrännan, der en oundviklig död var henne till mötes. Denna kritiska belägenhet blef hennes räddning. Mjölnaren, som hittills med likgiltighet hade åsett hennes seglats, befarade nu att hans vattenhjul kunde blifva skadadt, hvarför han tog sin båtshake och drog gumman i land. Han hjelpte henne sedan att ställa åkdonet i ordning, och snart kuskade hon på nytt åstad.

Braskan tackade innerligen Gud, för det hon undgått den hotande lifsfaran. Hon var visserligen lungvåt från topp till tå, men ingen vidare skada hade skett. Det kalla badet kunde dock komma surt efter, helst som hon redan kände några frossbrytningar i ryggraden. Hon tog derför in på närmaste gästgifvaregård. Gästgifverskan och hon voro intima vänner. Hon fick genast låna torra kläder, hvarefter hon blef rikligen förplägad med både mat och kaffe. Hon hade äfven den glädjen att härstädes sammanträffa med Klämett, som försäkrade att både han och kossan mådde fullkomligt väl.

Allt detta prydde upp gumman. Hon var snart så kry och „kavater“ som vanligt. Hon längtade endast efter hemmet, emedan det redan hade börjat mörkna. Af denna orsak befalde hon Klämett att lomma af i förväg med kossan. Sjelf drack hon ännu ett par koppar kaffe, tog ett hjertligt afsked från gästgifverskan, hvarpå hon ännu en gång fattade tömmarna och begaf sig i väg.

Denna gång gick allt efter önskan. Snart var hon i sitt trefliga hem, omgifven af de sina. Putte stod i stallet, den nya kon i fähuset och hunden låg i ring på golfvet, alldeles som vanligt. En treflig brasa flammade i spiseln, vid hvilken Klämett satt något dåsig, emedan han på gästgifvaregården tagit sig ett par supar för mycket, hvilket hörde till sällsyntheterna, hvarför Braskan hade öfverseende med honom i afton. Hon hade ju

BYGNADEN FÖR DEN BLIFVANDE SKANDINAVISKA INDUSTRIUTSTÄLLNINGEN I STOCKHOLM 1866.

nyligen sjelf blifvit frälst ifrån f—n och allt hans anhang, såsom hon kallade marknaden och dess besökare, i det hon nu befann sig i hemmet, frisk och sund både till kropp och själ. Hon borde derför icke hämnas, utan hjertligen tacka Gud och låta sig nöja. Detta gjorde hon också af hela sin själ, ty på länge hade hon icke varit så blid och nyter som i qväll. Nu trodde hon med säkerhet att allt obehag för dagen var undanröjdt, men härutinnan misstog hon sig; den största förargelsen återstod.

Sedan Braskan blifvit riktigt varm i kläderna, var det nödigt att kon mjölkades. Hon bad för den skull Klämett tända ljus i lyktan, fattade sjelf stäfvan i hand och förfogade sig till fähuset, der Klämett blef stående med upplysningen vid dörren, medan hon satte sig neder för att mjölka. Knappt hade hon likväl hukat sig ned och trefvat litet med fingrarna, förrän hon till Klämetts stora förundran reste sig upp, betraktade djuret med stirrande ögon, vred sina händer och förklarade högtidligt att här bestämdt var något trolleri med i spelet. Det kunde omöjligen vara annorlunda. Hon hade ju sjelf köpt djuret och med egna ögon sett att det var en ko, och nu fann hon till sin stora förskräckelse att det var — en *tjur*. Snart öfvertygade hon äfven Klämett om sanningen af sina ord, och båda försäkrade, att förvandlingen måste skett genom ett underverk.

I denna tanke förblefvo de tills följande morgon, då en bonde infann sig och upplyste att Klämett hade vid gästgifvaregården i mörkret tagit hans tjur och lemnat Braskans ko, hvilken han medförde för att göra ett rättvist ombyte.

Gåtan var med detsamma löst. Braskan fick sin ko igen, men dermed var hon ingalunda riktigt belåten. Hon insåg ganska väl att denna händelse skulle tillskynda henne mycket hån och smälek. Hon blef derför mäkta förgrymmad på Klämett, hvilken hon i första utbrottet af sin vrede kilade in mellan skåpet och väggen, der hon klämde honom, så att han blef tunn som en pankaka, hvarefter hon afskedade honom på grått papper.

Hvad Braskan förutsett, inträffade äfven. Hennes marknadsresa blef ett allmänt samtalsämne, och många voro de stickord, som hon för denna färd fick uppbära. En spefogel var till och med så nedrig att han diktade en visa om saken, hvaraf vi här anföra några profbitar:

»Och Braskan hon reste till Wernamo
För hej och ho och hoppfallera
Der köpte hon sig en rödhjelmig ko
För hej och ho och hoppfallera.

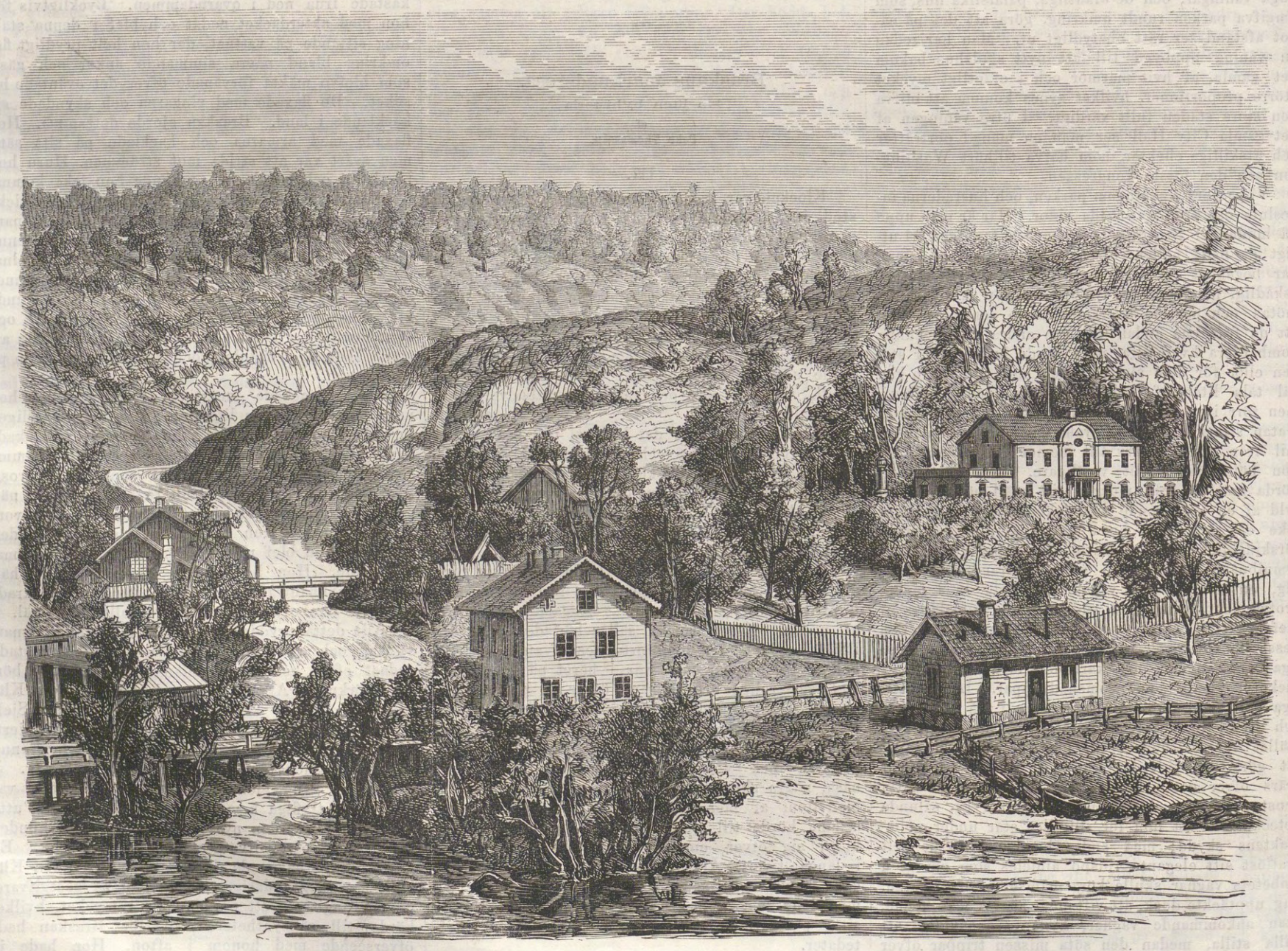

UTSIGT AF HUSQVARNA.

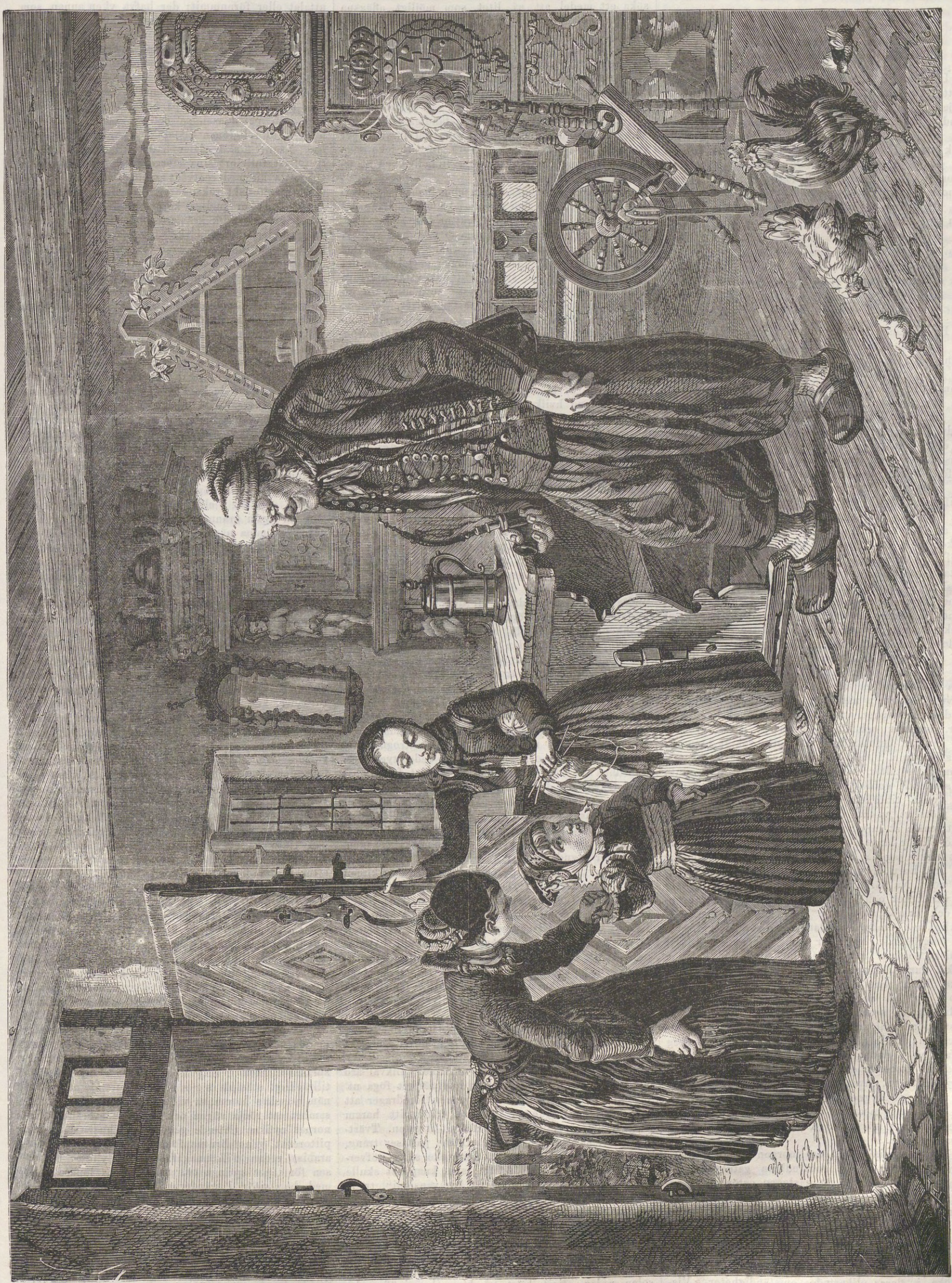

BESÖKET HOS MORFAR, EFTER EN TAFLA AF J. EXNER.

Den kossan det var ett förunderligt djur
För hej och ho och hoppfallera
Hon mjölkade icke mer än en tjur
För hej och ho och hoppfallera.

Men böla det gjorde hon riktigt besatt
För hej och ho och hoppfallera
Så frua hon sof hvarken dag eller natt
För hej och ho och hoppfallera».

I den sista strofen hade författaren fullkomligt orätt. Braskans goda lynne var visserligen till en början något vresigt och hennes nattro följaktligen mindre jemn, men snart lade vredens böljor sig och hon sof lika lugnt som vanligt. Hon ville dock aldrig höra sin marknadsresa omtalas. Hände det någon gång, så slog hon snusdosan tre hvarf i bordet och förklarade med högtidlig röst, att Wernamo marknad var ett *rasande* roligt folkmöte. Vi äro af samma mening, och den som icke vill tro våra ord kan sjelf resa dit för att höra och se.

Bilder från Orienten.

Tecknade af en resande svensk konstnär.

Cairo den 7 April 1865.

Redan länge hade jag ämnat gripa till pennan för att något meddela mig om mina intryck härifrån, men jag har ständigt varit så upptagen utom hus med att blott *se* och *betrakta*, att tiden aldrig hunnit till. Som jag imellertid, tyvärr, redan i morgon kommer att lemna denna oförlikneliga stad, så har jag i qväll uti „ellofte timman“ satt mig ned bredvid min halfpackade nattsäck för att uppgifva ett eller flera rop af beundran. — Allah kerim! Det finns ingen Gud utom Gud och Mohamed är hans profet! Mycket hade jag hört talas om Cairo, mycket hade jag läst derom och många afbildningar derifrån hade jag sett, men ännu aldrig hade hvarken ord eller bilder förmått återgifva ens en skugga af den förtrollande verklighet jag nu i trenne veckor haft för ögonen. Allt hvad den rikaste inbillningskraft kan locka fram af färgrika och fantastiska taflor, allt hvad Österlandet eger af poesi och sagolik mysticism har jag funnit här, bland labyrinter af trånga, hemlighetsfulla gränder, bland mängden af brokiga bazarer, i hopen af dunkla moskéer och slutna palatser. Det har fordom ofta händt mig att, fördjupad i min länstol och i läsningen af någon tjusande dikt ur „Tusen och en natt“, söka att i min inbillning så att säga förkroppsliga berättelsen, genom att i mitt hufvud mura upp någon stor österländsk stad med all dess herrlighet, vräka upp massor af hus, moskéer, brunnar och torn, hugga ut gator, gränder och bazarer, befolka dem med ett brokigt hvimmel af sällsamma, i alla regnbågens färger prunkande menniskogestalter, som sedan öfver det hela gjuta ett strålande guldhaf af solsken och ljus. Men ofta vid dylika tillfällen kunde det äfven hända mig att plötsligt vakna ur mitt svärmeri och medlidsamt småle åt min fantasi, som jag misstänkte skena åstad alltför långt utöfver natur och rimlighet. Ack! litet visste jag då, inbäddad som jag var i dimmor och oro, huru onödig, huru småaktig en dylik fruktan var! Nu först, sedan hägringen gestaltat sig till verklighet och jag lefver midt ibland den, seende och armbågande mig fram imellan massan af verkliga muselmän, snuddande och rörande vid verkliga österländska bygnader och drickande verkligt arabiskt solsken (och kaffe), nu, först nu, kan jag märka, huru fåfänga mina skrupler voro och huru bleka, huru rent nordiska mina stackars drömmar voro! Ty det vore sannerligen omöjligt att föreställa sig en serie ypperligare och mera träffande illustrationer till sultaninnan Scheherezades berättelser än de lefvande taflor man vid hvarje steg träffar på i denna urgamla, sedan Harun al Raschid till utseende och seder oförändrade stad, der hvarje gathörn, hvarje husknut är en saga. Ingen timme på dygnet, ingen minut på timmen förgår, utan att medföra nya förändringar, utan att uppenbara nya märkvärdigheter i denna gigantiska laterna magica.

Går man tidigt ut om morgonen, innan verksamheten börjat i de outredbara gatuhärfvorna, är man bäst i tillfälle att kasta en ostörd blick på det arkitektoniska elementet. Hvad som då först faller en i ögonen, är den oräkneliga mängd mer eller mindre stora, mer eller mindre sköna moskéer, hvaraf staden öfverflödar. Hvarifrån denna öfverdrifna religiösa lyx härrör, är svårt att bestämdt utreda och dess närmaste orsaker torde man få söka i flera olikartade omständigheter. Visserligen bör man antaga, att den princip, som kommer alla folkslag, hvilka hysa begrepp om ett högsta väsende, att betrakta det åt gudomligheten uppförda templet såsom föreningspunkten för de särskilda slägterna, varit den förnämsta driffjedren derför; men för min enskilda del tror jag, att arabens medfödda beqvämlighet och naturliga motvilja för all obehöflig rörelse äfven förmått honom att söka ett medel att så litet som möjligt aflägsna sig från sitt egentliga stamhåll, moskéen; och eftersom, då „Mahomed icke kan komma till berget, berget måste komma till Mahomed“, har efter hand nästan hvarje qvarter i staden fått sin egen moské, hvilket torde stå såsom ett sällsynt exempel på att lättjan verkat skapande. Lägger man nu härtill förbudet att någonsin rifva ett dylikt tempel och folkmängdens under sekler ständiga tillväxt, så sjunker småningom den förundran, som först griper en vid anblicken af de hundra, för att icke säga tusentals minareter, hvilka som en helig skog sträcka sig mot himmelen.

Jag kallade moskén muselmannens egentliga stamhåll „och jag tror“ mig icke öfverdrifva; det är hans allt i allom; här förrättar han sin andakt, här (och jag fruktar här allenast) tvår han sig, här sammanträffar han med sina vänner, uppgör sina affärer, äter, sofver och drömmer. Också är det märkligt att se, huru sybaritiskt han vetat att foga helgedomens hela arkitektoniska inredning allt efter dessa dess flerfaldiga bestämmelser. Genom förgårdens öppna hvalf låter han den leende himmelen fritt blicka ned på de glänsande marmorpelarne, mellan hvars rader man finner en ljuflig svalka. Skimrande vattenstrålar springa ut ur de vida, till heliga tvagningar bestämda alabaster-bassinerna, beskuggade af blommande acacior och doftande orangeträd, bland hvilkas lummiga grenar näktergalarne drilla sin sång, medan inunder dem skalderna gnälla sina uttydningar af Al-Koran. Glöder solen allt för het, är den ständigt öppna, ständigt skuggiga, ständigt kyliga moskén en vederqvickande tillflyktsort, der präktiga mattor och berusande rökelser vänta den gudlige lättingen. Högt öfver den slutna, med tallösa arabesker utsirade kupolen höja sig de smärta minareterna, med sina lätta, ofta rikt genombrutna, rundgående altaner, från hvilka Mueggin tre gånger om dagen kallar de troende till bön, sålunda besparande dem till och med besväret att sjelfva passa på de föreskrifna bönestunderna.

En sak, som man dessutom verkligen måste beundra i denna bygnadsstil, är den sinnrikhet, med hvilken arkitekten förstått att utan de begge syskonkonsternas tillhjelp reda sig i den inre dekoreringen, så att den totala bristen på målning och fristående skulptur ej förefaller ett ovant öga stötande. Ty som hvar man vet äro muselmännen ikonoklaster och tåla således ej ibland sig den ringaste efterbild af något lefvande föremål i naturen, en fördom, som likväl allt mera börjar att förlora fotfäste, sedan profetens ord (de enda i hela Koran, som afse något dylikt): „o rättrogne, vin, lyckospel, *bilder* och spåpilar äro vederstyggelser, uppfunna af satan; undviken dem, på det I mån blifva delaktiga af den evinnerliga saligheten!“ — fått en friare och tvifvelsutan riktigare förklaring, i det den, genom att låta förbudet endast afse bildstoder, tydligen ådagalägger den snillrike lagstiftarens bemödande att motverka den österländska benägenheten för afgudadyrkan.

Imellertid är denna dekorationsbrist rikligen ersatt genom den slösande rikedom, med hvilken ornamenter i basrelief och ej minst sådana bestående af skriftarabesker blifvit öfverallt anbragta. Kring kupoler friser utefter tak och fönsterlister, på väggar, pelare och kapiteler, öfverallt hvimlar det af dessa mångfaldiga och behagliga sirater, hvaraf man eger de skönaste och rikaste profven inom det moriska Alhambras murar. Denna smak i ornamentiken har äfven delvis öfvergått till den civila arkitekturen, der man ofta återfinner den rent sarraginska porten med droppstensfyllnad mellan bågarmarna, fönster, der hvalfvet efter persiskt mönster antagit den sirliga hästskoformen, och friser, der Indien sått ett helt växtrike. Likväl äro de arabiska husen utvändigt i allmänhet föga utsmyckade, då den rike muselmannen föredrager att utveckla sina rikedomar inomhus och i sitt harem framför att sätta ut dem som skylt åt gatan. Tvärtom är oftast ingången till de rikaste palatser trång, mörk och smutsig, och man blir icke sällan öfverraskad att från en förstuga, som knappast skulle göra heder åt den tarfligaste „karavanserai“, träda in uti en våning, inredd med Orientens yppersta lyx.

Men förlåt min arkitektoniska föreläsning, som jag fruktar började draga ut på tiden, min konstnärsifver ryckte mig med sig och hade så när hindrat mig från att höra muegginerna, hvilka, enär solen redan stigit högt på himmelen, i öfver 10 minuter ropat sig hesa på sina tröga rättrogna. Omsider hafva de lyckats göra sig bemärkta, och då vi nu inträda i sidenkramhandlarnes stora bazar, finna vi köpmännen litet hvar fördjupade i andaktsöfningar. Här se vi en som omsorgsfullt sköljer sig i munnen och slår vatten i öronen för att, innan han börjar sin bön, rensa bort de verldsliga och orena ord, hvilka han på morgonen möjligen uttalat eller förnummit; der hafva vi en annan, som af alla krafter tvättar sina ögon i afsigt att förtaga intrycket af någon i morgse af satan skickad syn, som kunde verka störande på bönen; der åter en tredje, hvilken nöjaktigt genomgått dessa förberedande reningsprocesser och nu är sysselsatt med att veckla ut en brokig bönmatta, medan en fjerde, som redan bredt ut sin på boddisken, krupit barfota upp på densamma och är som bäst i farten med de af religionen fastställda fyratiotvå rörelserna. Några flinka själar hafva till och med redan tillfyllest fullgjort sina morgonpligter mot profeten och sitta nu med rentvådt anlete och hjerta på sin disk, gravitetiskt rökande en pipa eller läppjande på en af sina oräkneliga koppar kaffe. I detta tillstånd är en dylik krämares flegma beundransvärd och verkligt österländsk. Den långa pipan tager han ej från munnen, om icke måhända för att då och då frammumla ett entonigt „Allah ekbehr“ åt sig sjelf eller "Aleikonen salaam“ åt någon förbigående, åtföljdt af högra handens lyftande först till bröstet, så till munnen och sist till pannan, hvilket på levantinernas poetiska och bildrika språk är liktydigt med: „mitt hjerta, mina ord och mina tankar höra dig till“. Deremot skall man aldrig kunna beslå någon af dessa automater med att yttra det ringaste ord eller göra den obetydligaste åtbörd med afsigt att söka locka köpare till sin bod eller utpuffa sin vara. En sådan påflugenhet skulle ovilkorligen nedsätta och vanära honom i hans egna och andras ögon. Nej, med samma oföränderliga och likgiltiga min, med hvilken han på en timme skulle afyttra halfva sitt lager, skall han se skaror af köpare gå sig förbi till grannen näst intill utan att en enda gång öppna munnen, om icke för att kanske, som jag sjelf varit vittne till, lägga ytterligare en vigt i grannens vågskål, genom att för kunderna berömma några af hans varor. „Ty det var så Guds vilja; du i dag, i morgon jag“!

Af dessa grossörernas lakonism får man imellertid ingalunda sluta, att sjelfva bazaren antager tystnadens prägel. Nej, långt derifrån. Liksom den larmande forssen brusar fram imellan de stumma granithällarne, på samma sätt framvältrar här imellan butikernas tysta rader den mest hvirflande och brokiga menniskoström. Kamel och åsnedrifvare med mahognyhy och blåa bluser, vagnlöpare med sina rikt guldbroderade jackor och ofantliga, likt vingar fladdrande skjortärmar, vattenbärare med röda turbaner, krämare med hvita, judar med svarta och sheriffer med gröna hufvudbonader, minuthandlare som skrika ut sina artiklar, offentliga ropare, blinda tiggare i skaror, hvilka sjunga verser ur Koran, vexlare som ständigt slamra med några silfvermynt i handen för att göra sig bemärkta, „kawasser“ eller polisagenter hvilka blindt slå omkring sig med stora käppar, frukt- och grönsakshandlare, barn och hundar, alla skräna på en gång, knuffa, skuffa hvarandra, gräla och omfamnas, skratta och gråta, pipa och tjuta på ett så förbryllande sätt, att en ovan främling i början lätt riskerar att lemna hufvudet efter sig i hvimlet. Härtill bidraga i icke ringa mån qvinnorna, hvilka med sina otroligt gälla stämmor tyckas utföra piccola-flöjtens parti i den stora orchestern. Då deras badtimme just nu är inne, se vi dem komma i hela flockar från fem ända till tjugu, företrädda af en eller flera eunucker för att begifva sig till de offentliga baden, med långsamma steg svängande och vaggande kroppen till höger och venster med en afmätt, vällustig rörelse. Många bland dem rida små hvita snabbfotade borickor, medan andra åter, hvilkas män äro mera förmögne, packas in uti glänsande fransyska täckvagnar med nedfälda gardiner. — Se der nalkas just ett dylikt equipage, hvilket ensamt genom sjelfva anspråksfullheten i sitt uppträdande skulle mer än tillräckligt stämpla sig såsom tillhörande någon förnäm paschas harem, så vida ej fotgängarnes skyndsamhet att rödja vägen och de hemmavarande qvinnornas nyfikna tittande genom de å husen anbragta, pittoreskt genombrutna fönster-utbyggena (mouscharabis) redan tillkännagåfve något dylikt. I spetsen för tåget springa två guldbeslagna löpare (sais) med bamburör i händerna, hvilka de på ett lika ogeneradt som flitigt sätt använda till höger och venster mot de syndare, hvilka icke nog hastigt hörsamma och efterkomma deras högljudda och idkeliga „oah rigleik! oah schimalek! geminek! emschik! —“ Ett stycke efter dessa kråmar sig en prunkande eunuck på en kolsvart eldig arabhingst. Strax derpå synes vagnen dragen af fyra hvita hästar med de dyrbaraste seldon. På kuskbocken bredvid körsvennen sitter ännu en väldig silénartad eunuck, och vid vagnsdörrarne springa ytterligare två af smärtare proportioner. Ändtligen följa som eskort

ett halft dussin de mest måleriska baschi-bougouks, späckade med allehanda mordvapen. Med en dylik stat tyckes det som om husbondens svartsjuka skrupler borde gifva sig tillfreds, men detta vore att visa sig allt för litet mån om sin heder. Nej, de beklagansvärda föremålen för denna äktenskapliga lidelse måste på det omsorgsfullaste hölja in sig i ogenomträngliga slöjor och dessutom till yttermera visso låta lika omsorgsfullt draga ned gardinerna för vagnsfönstren; och då hette det att de hemta frisk luft! Sällskapet har knappt hunnit förbi oss och försvunnit i ett moln af damm, då ett förfärligt tumult med tjut och hjertskärande jämmerrop uppstår i den riktning de följt. Vi skynda dit och finna ett helt begrafningståg, hvilket, skingradt af löparnes bambukäppar, nu kastat sig upp mot husväggarne eller krupit in i butikerna. I en vrå äro likbärarne flyktade med sin börda och hade så när tappat den i sin bestörta brådska. Likkistan, som är af simpelt omåladt trä och har i sin öfre ända en tre fot hög pelare, uppbärande en skulpterad turban, är helt och hållet täckt af en röd, med blommor utsydd schal. Ett betydligt antal qvinnor både unga och gamla omringa den och utstöta då och då, samtidigt och med regelmässiga uppehåll ett det gällaste, skarpaste, mest genomträngande verop, i det de med obegriplig hastighet låta den lik en pendel agerande tungan röra sig fram och tillbaka mellan mungiporna. Dessa gräterskor, hvilka, långt ifrån att vara anförvandter till den aflidne, måhända aldrig ens hört talas om honom i lifstiden, äro alla betalda för ceremonien hvar och en allt efter sina mer eller mindre utvecklade „krokodiltalenter“. Deras spel är beundransvärdt, och en främling, som icke är invigd i hemligheten, skall ovilkorligen känna sig djupt gripen vid deras otröstliga sorg, som kommer dem att under de mest rörande klagovisor och hysteriska snyftningar öfver den döde slita af sig håret, rifva sönder sina kläder, slå sig för bröstet och strö stoft på sina hufvuden under oupphörliga de ymnigaste tårefloder. Så förvillande är denna komedi, att några för händelsen fullkomligt främmande qvinnor blifvit smittade af den allmänna sorgen och åbäka sig nu föga mindre än de privilegierade sjelfva. Ändtligen blir gatan fri och det åter ordnade sorgtåget kan fortsätta sin marsch. Ännu länge ljuda de gräsliga ropen genom gatorna, innan de slutligen förlora sig i fjerran.

Här om dagen stötte jag på en annan icke mindre högljudd skara, det var ett brudtåg. I spetsen derför gick en hop spelmän under utförande af denna turkiska musik, som icke är någon musik, enär man i densamma icke kan upptäcka en enda musikalisk tanke, ett enda harmoniskt motiv, och som icke desto mindre ej saknar ett eget vildt behag. Bakom dem kom en hop inbjudna gäster, klädda i sina bästa paltor. Derefter skredo fyra män, hvilka buro en grann thronhimmel, och under denna gick bruden, den arma, säkert halfqväfda bruden, ledd af tvenne högtidsklädda matronor samt helt och hållet öfvertäckt med ett scharlakansdraperi, som knappt skulle låtit ana en mensklig kropp inunder sina täta veck, såvida ej en väl arbetad silfverkrona, trädd utanpå täcket, aftecknat konturerna af ett qvinligt hufvud. Både de hustrur, hvilka försigtigt ledde brudens stapplande steg, och de öfriga medföljande fruntimren upphörde icke ett ögonblick att uppgifva de hvassaste och mest genomträngande skri, hvilka skulle föreställa fröjderop, men som jag tyckte icke i ringaste mån afveko från det vid begrafningar öfliga tjutet. En arab, åt hvilken jag anförtrodde min mening, förkastade den imellertid med största indignation beklagande mig, som icke kunde hafva öra för de fina nyansskilnaderna imellan dessa båda känsloyttringar, nyanser hvilka enligt hans påstående hufvudsakligast åstadkommos derigenom att tungan, i stället för att som vid likbegängelser löpa från höger till venster, nu ginge uppifrån och nedåt och „vice versa“. Olyckligtvis fick jag icke tillfälle att anställa några vidare iakttagelser på det qvinliga tungsystemet, ty tåget var snart förbi och jag kunde naturligtvis, oaktadt all min håg, icke följa med det i bröllopsgården, som är brudgummens boning, der han ändtligen tillåtes tillfredsställa sin nyfikenhet genom att för första gången lyfta slöjan från sin hustrus anlete. Få äro väl de äkta män, hvilka icke vid detta afgörande steg darra smått på handen, ty som alla giftermålsanbud och underhandlingar skett medelst ombud, har brudgummen ingen aning om sin lott, som oftast icke blir den bästa. Sålunda känner jag en härvarande läkare, som gift sig fyra gånger (fast han icke är mera än tjugusex år på sin höjd) och för hvarje gång fått en hustru, som han tyckte vara värre än den sista. Men så har han också svurit på att icke låta lura sig för femte gången och hädanefter icke ingå nya band utan att först hafva noga tittat under floret.

Hvad jag beklagar eder der hemma, som sitta infrusna med edra trettio graders kyla! Samma dag jag erhöll brefvet med underrättelsen om denna öfverflödiga svalka, hade vi här styfva trettio graders *värme*, och då tyckte araberna, att det var friskt. Likväl hade äfven vi, mån I tro, i förrgår ett det svåraste snöfall, men ett af vida farligare beskaffenhet än edra der uppe i Norden. Då jag nemligen tidigt på morgonen ridit ut för att begifva mig till pyramiderna och just hunnit ett stycke utanför stadsporten, fick jag höra först några enstaka, så allt flera högljudda rop. Som detta imellertid är en i Orienten (der ingen talar, utan alla skrika) alltför vanlig företeelse, fäste jag mig i början icke vidare dervid, men då oväsendet allt mera tilltog och slutligen antog en stormande karakter, vände jag mig om för att upptäcka dess orsak och såg då hela förstadens befolkning församlad under allmänt skrän utanför trädgårdarne, med ögon och näsor i vädret. Följande den uppåtsträfvande riktningen hos dessa deras organer, bemärkte jag då, till min ytterliga förundran, att luften öfver våra hufvuden var uppfyld af ett moln de största och tätaste snöflingor, hvilka i den varma vårsolen glänste likt millioner diamanter. Ja, „de glänste i den varma vårsolen“, och det var just det som kom alla fysiska och naturhistoriska minnen från skoltiden att göra de vildaste kullerbyttor i min hjerna, utan att komma till det ringaste resultat. Ett ögonblick frågade jag mig verkligen, huruvida jag sof eller vore vaken, eller om kanske något gammalt eller helst yngre qvarglömdt troll från „Tusen och en natt“ hedrade mig med att förvända min syn. Som denna sista förmodan smickrade mig ofantligt, antog jag den vara den riktiga och trodde mig redan vara en ny Aladdin, som snart skulle få emottaga någon undergörande lampa, då till all olycka en af snöflingorna händelsevis kom att slå ned på mitt hufvud. Som detta skedde med en viss våldsamhet, inbillade jag mig att det vore ett tecken från något andeväsende och tog derför af höflighet utaf mig hatten; men då vardt förtrollningen löst; snöflingan satt på brättet, men hade förvandlat sig i en gulgrön, två tum lång gräshoppa; ja, i en lefvande gräshoppa; hvarje snöflinga var en gräshoppa och alla tillsamman utgjorde den förfärliga landsplåga, som Moses i sin vrede skickade öfver Egypti land. Medan jag gjorde dessa iakttagelser, hade oväsendet bakom mig utvecklat sig till den mest infernaliska konsert jag någonsin bevittnat. Alla de hittills overksamma åskådarne af det lefvande snöfallet hade nemligen nu beväpnat sig med hvar sitt instrument, musikaliskt eller icke, det han efter bästa förmåga trakterade. Den ena hade fått sig en tamburin, en annan en klarinett, en tredje två små hopbundna trummor, en fjerde åter en gammal bucklig messingstrumpet, troligen någon vördnadsvärd veteran från franska expeditionen, medan de flesta, hvilka, som sagdt, icke varit nog lyckliga att få tag i så konstnärliga don, fått nöja sig med gamla kittlar, kastrull-lock, bleckhinkar och mera dylikt, som kunde antagas böra vid manipulation åstadkomma något ljud. På allt detta blef det nu hackadt, dunkadt, filadt och blåst allt under aflossande af täta gevärsskott och uppstämmande af det mest omenskliga skrål. Det faller af sig sjelft, att allt detta skedde i akt och mening att skrämma och förjaga gräshopporna, hvilka, då de en gång slå ned på ett fält, äro i stånd att på mindre än en timme ödelägga en hel skörd. Försöket lyckades äfven till en del, men ej så fullständigt att icke då och då några hundra bland de farliga flygfäen föllo ned på landsvägen och de omgifvande åkrarne. Dessa blefvo imellertid snart till största delen tillintetgjorda af sina fienders käppar, stenar och klackar, medan den försigtigare massan fortsatte sin flygt i riktning mot hafvet. Äfven jag fortsatte min färd, men ännu länge hade de mig åtföljande araberna tillfälle att utveckla sin mordlystnad emot talrika glupska och förlupna marodörer.

Innan jag företog min resa uppför Nilen, hade vi här *Ramadan*, det är muselmännens heliga månad, under hvilken de fasta om dagen och frossa om natten, d. v. s. under hvilken från solens uppgång, som förkunnas genom ett kanonskott, och till dess nedgång, som till de blindas underrättelse äfven offentliggöres medelst ett dylikt tecken, ingen rättroende muselman får vederqvicka sig med hvarken vått eller torrt, icke se åt en pipa, ja, om det skall vara riktigt strängt, icke ens inandas doften af den ringaste blomma. Då dessa föreskrifter i allmänhet iakttagas på det noggrannaste, stegras i högsta måtto deras naturliga religionsfanatism, och för att då söka bedraga sina fysiska fordringar med en moralisk sysselsättning, rikta de hela sin uppmärksamhet på de kyrkliga ceremonierna, hvilka således under denna månad antaga den största möjliga högtidlighet. Det var denna senare omständighet, som verkade på mig som ett lockbete, och jag beslöt att till hvad pris som helst öfvervara en messa i någon af moskéerna. Som jag imellertid väl visste att företaget var af den vådligaste beskaffenhet, roade det mig att söka öfvervinna faran, och jag vidtog derför några förberedande åtgärder, hvilka jag ansåg kunna bidraga till att förskaffa mig denna seger. I denna mening mutade jag allra först en förslagen och företagsam åsnedrifvare vid namn Hassan, som hackade något litet franska, att hyra mig sin åsna och vara mig följaktig på färden. I dennes sällskap begaf jag mig derpå ut en vacker morgon för att förse mig med en fullständig arabisk drägt. Enär uti Cairo, liksom för öfrigt i alla orientaliska städer, hvarje handtverksskrå har sitt eget qvarter med sin bazar och dess portar, hvilka om natten stängas och besättas med vakt, behöfde vi åtskilliga timmars språng från den ena bazaren till den andra, från klädeshandlarnes till sidenkrämarnes, från skomakarnes till snörmakarnes, från linnehandlarnes till vapensmedernas, innan jag lyckades få ihop en, som mig tycktes, lämplig kostym, som var hvarken för rik eller för tarflig, hvarken i stånd att ådraga mig uppmärksamhet eller att tillåta någon att betrakta och tilltala mig som en fellah. Belåten slutligen med mitt köp, begaf jag mig hem för att profva förklädnaden, hvilken visade sig så tillfredsställande, att min följeslagare förklarade sig färdig att hvad stund som helst, för en half napoleon, svära vid Koran på att jag vore infödd turk, ett förslag som jag imellertid, mera mån om hans samvetsfrid än han sjelf, afstyrkte, nöjande mig med att i stället bedja honom undervisa mig i sättet att utföra de af lägen föreskrifna bönerna. Lektionen började också, men innan vi hunnit till fjerdedelen deraf, insåg jag tydligen att jag omöjligt skulle kunna lära mig till aftonen dessa fyratiotvå gymnastikrörelser à la Ling, och afskedade derför min lärare, åläggande honom blott att afhemta mig en timme efter solens nedgång och att i moskéen under bönen ställa sig tätt framför mig, på det jag måtte kunna iakttaga och eftergöra hvarje hans åtbörd. „All right“. Klockan strax efter sju stod min arab med sin åsna vid ena handen och en hvit lärftslykta i den andra, utanför min port. Förlitande mig på min förklädnad klef jag lugnt i sadeln, och vi begåfvo oss åstad. (Forts.)

Bygnaden för den blifvande skandinaviska industriutställningen i Stockholm 1866.

I N:r 5 af Ny Illustrerad Tidning för den 4 febr. meddelade vi en plan af den föreslagna bygnaden, innan beslut i frågan ännu var fattadt. Vi äro nu i tillfälle att meddela en perspektivisk ritning af den blifvande bygnadens utseende enligt det af major Edelsvärd uppgjorda och af vederbörande myndigheter stadfästade förslaget. Teckningen är tagen från en punkt på quaien framför Nationalmuseum. Med afseende på bygnadens dimensioner erinra vi om följande förut meddelade notiser. Hufvudbygnaden blir 310 fot lång och 92 fot bred med 4 utbygda flyglar, hvardera 92 och 44 fot, hvadan norra och södra fronterna blifva 180 fot långa. Gallerier föreslås på alla sidor af bygnadens inre, och golfytan i samtliga bygnaderna uppbringas till nära 77,400 qvadratfot.

Husqvarna.

Från den småländska landhöjden nedstörtar en å i Wetterdalen en half mil nordostligt från Jönköping. Dess väg utför klippan är en af de skönaste punkter i Sverige. „Ännu har mitt öga ej funnit mera rikedom i naturen eller mera förening af det rysligt majestätliga med det intagande ljufliga“, skrifver härom en af våra namnkunnige män i sina reseskildringar.

Detta är *Husqvarna-ån*, så kallad efter den hus-qvarn, som der blifvit anlagd i forna dagar. I fyra fall af betydlig höjd störtar den utför bergåsen. Nedkommen i dalen, slingrar den i leende ängar och sköljer ruinerna af det gamla fästet Romlaborg, förrän den försvinner i Wettern.

När ännu det individuelt-poetiska sättet att färdas var det enda möjliga här i landet, gick den allmänna strömmen af resande förbi Husqvarna, och en hvar erlade med nöje väntpenningar för att få bese detta herrliga stycke Sverige. Qvarnfallet och Rosendalsfallet, de båda nedre, äro införda i industriens tjenst; Slipstens-fallet (omkr. 80 fot högt) och Ebbesbohl skumma och brusa ännu i

vild och skön frihet. Ifrån Erik Dahlbergs tid till vår hafva de många gånger varit föremål för konstnärers och skriftställares teckningar.

Till denna sköna trakt förflyttades 1680 en afdelning af det gevärsfaktori, som Gustaf Adolf år 1621 anlagt i Jönköping, och af Carl XII erhöll det nya faktoriet fullständiga privilegier. Den händige smålandsbonden fick här ett ypperligt fält för utveckling; de flera hundra arbetare, som i dag syssla vid faktoriet, härstamma i rakt nedstigande led från de småländska bössesmeder, med hvilka Jönköpings faktori först öppnades. Under Frihetstiden beslöt en gång sekreta utskottet, som då var kung, att kronofaktoriet vid Husqvarna skulle öfverlemnas som privat egendom åt föreståndaren, hvarigenom, mente man, det skulle bättre skötas, *„särdeles till befrämjande af den utrikes exporten af våra gevär.“* Öfverdirektören Ehrenpreuss blef sålunda egare af Husqvarna 1757, mot förbindelse att aldrig nedlägga faktoriet, hvaremot kronan förband sig till en årlig beställning. Egenmäktigt nedsatte nu den nye egaren arbetslönerna för sina smeder. Men 1759 och 60 klagade Husqvarnafolket i alla instanser och gjorde till sist en „strike“. Saken drogs inför ständerna, smederna anklagades för myteri och uppror och en „slottsrätt“ sattes öfver dem. Dock voro mot dem så många olagligheter begångna, att det lyckades deras tappre försvarare, assessor Höppener, att frälsa dem från den afsedda „träldomen“ och skaffa dem „gratifikation“, men *rätt* fingo de icke, det fick öfverdirektören.

För hundra år sedan fanns icke i landet någon tänkande man, som icke tog liflig del i Husqvarnas öde. Hvilken slump, — så är det också i dag! Nu är det dock ej smedernas kränkta privilegier, som agitera sinnena: nu är det hoppet, att många bäckar små skola göra den stora å, hvilken under namn af *en million riksdaler riksmynt* skall hjelpa Husqvarna-ån att drifva en vapenfabrik i stor skala. Öfverdirektören Ehrenpreuss är död och hela hans ätt, och smått var hvad de gjorde för Husqvarna, så att faktoriet var ganska förfallet, då det år 1820 genom köp öfvergick i friherre Stures ego. Den nye egaren vidtog många förbättringar såväl vid verken som för folket, och under det sista decenniet, sedan löjtn. Ankarkrona och Stureska arfvingarne kommit i besittning af faktoriet, har dess tillverkningsvärde stigit så pass högt, att det för tiden 1856—60 beräknades till 430,000 rdr. Men hvad vill detta säga i ett land, som behöfver vapen, som borde nu som förr kunna exportera vapen, som sjelf besitter alla för vapentillverkning erforderliga materialier och som har en befolkning, hvars mekaniska snille har höga anor, stora namn och vidsträckt utbredning! Det är på en gång fosterländskt och affärsklokt att understödja utvecklingen af en så med landets behof och folkets lynne öfverensstämmande industrigren.

Det var det stora snillet Erik Dahlberg, som först insåg användbarheten af den mekaniska kraften vid Husqvarna och förmådde egaren, ett gammalt hofrättsråd, att låta kronan tillbyta sig stället. Från gammalt fanns här ett salpetersjuderi, nu anlades äfven en krutqvarn. Utsatt för många olyckor, sprang slutligen hela verket i luften tillika med 800 centner krut, år 1792, hvarefter krutbruket förflyttades till annan ort. Men faktoriet har från Dahlbergs tid oafbrutet fortgått och är således en af våra äldsta firmor. Man kan nästan kalla Husqvarna en liten stad: det har både kapell, skola och — fattigkassa. Och om man kunde till någon verldsexposition förflytta ett prof af Sveriges land och folk, vore Husqvarna just att rekommendera: ett nordiskt skönt landskap, en industri för ett jernproducerande land, ett folk, som i bildning, händighet och sedlighet söker sina likar, icke bland andra länders fabriksarbetare, men bland dess medelklass.

Krönika.

Den preussiska landtdagens sessioner hafva nu blifvit afslutade genom ett tal af herr v. Bismarck, hvari regeringen, vältaligt framhållande sin egen storhet, med vredens åskor drabbat den stackars deputerade kammaren, hvars medlemmar, allt under det att man titulerar dem upplyste, ädle och aktade, hotas med missaktning af den högsta makten samt beskyllas för dumheter och brist på ädelmod. Endast herrehuset tillgodonjuter en smula beröm för sin hängifvenhet; men alla samtliga förständigas att „af egen drift“ inför hans majestät nedlägga ett underdånigt erkännande af deras stora tacksamhetsskuld. Af alla skulder i och för kriget torde väl också denna vara den som lättast och först betalas. De preussiske lagkloke (man kallar dem kronsyndici) hafva med sällsynt enighet erkänt konung Kristians fullkomliga rätt att afträda hertigdömena; men huruvida augustenburgaren har samma rätt att mottaga dem, synes vara en för jurister mera tvifvelaktig fråga. Österrike tyckes imellertid vilja understödja hertigens beslut att endast genom våld låta skilja sig från sina „barn“.

Huru det nu skall gå med Algier vete Allah allena, ty det ser ut som om det franska Afrika hädanefter skulle komma att anförtros åt idel otrogna stridsmän, hvilka för konseqvensens skuld — enligt de gängse ryktena — skulle få Abd-el-Kader till chef. Återstår att veta, om den tappre emiren ämnar låta förvandla sig till fransk generalguvernör. — Genom att vägra drickspengar åt åkarne i Paris har man nu föranledt bland dem en strike, som gör de arma resande tusen bekymmer. Vid jernvägsstationerna finnas inga åkdon, omnibusarne äro öfverfylda, och man tvingas att *gå* de milslånga vägarne till hotellen. Vi, som så gerna imitera fransosen, må innerligen bedja att dylika scener icke för oss spelas på Brunkeberg.

Den franska pressen börjar åter att tala illa om Johnson, emedan hans amnesti icke undandrager någon motståndare utsigten att blifva hängd. Alexander Dumas har blifvit tvungen att inställa sina föreläsningar, hvarför han i ett bref, fullt af resignation, beklagar dels Frankrike — dels äfven sig sjelf.

I Spanien har man upptäckt en sammansvärjning af progressister, åsyftande drottningens afsättning och proklamerande af den Iberiska unionen. Såsom chefer misstänker man en viss Olozaga och general Prim, hvilken senare flytt öfver till Italien. Intrigen lärer hafva varit särdeles väl dold och anses hafva kunnat blifva ganska farlig, om blott det i Valencia förlagda regementet Bourbon kunnat förmås till deltagande deri. Valencias generalkapten blef imellertid afsatt.

„Inga drömmar!“ — yttrade kejsar Alexander nyligen till en deputation af polackar, som infunnit sig för att beklaga thronföljarens död. När man insöfver en nation i dödsslummern tyckes det dock vara hårdt att till och med förbjuda den att drömma. Kejsarens försäkran, att han älskar sina polska undersåtar lika mycket som ryssar, finnar och liffländare synes icke för dessa senare lofva mycket godt.

Empoissements de Silbodal — Affaire Lindbäck — skyldrar nu i många utländska spalter, till hvilken fromma för vårt land lemna vi derhän. Brottslingens bekännelse gör ett pinsamt intryck äfven genom det svamlande och uppskrufvade deri, och misstankar samt anklagelser för ytterligare missgerningar regna nu mera öfver honom i massa.

Svenska Akademien låter sitt ljus lysa lika öfver alla och ger åt arbetaren från ellofte timman samma lön som åt den, som dragit dagens hetta och tunga. Vid den sista utdelningen af understöd finna vi en hr Öhlander lyckliggjord i samma mått som Sehlstedt, Nybom och Nyblom. Måtte detta nyupptäckta ingenium innan kort bevisa, att akademien eger „smak“ icke blott i sitt valspråk, utan äfven i sitt val.

Hr Roos har nu upplöst sitt teatersällskap och hans sujetter hafva med ett nit, värdigt vigtigare saker, i åtskilliga insändningar samvetsgrannt redogjort för skälen dertill. Det tyckes som ville man i tidningarna gifva allmänheten en ersättning för hvad den på tiljan förlorat. Trösterikare godtgörelse torde man kunna hemta i Humlegården, samt af hvad den rådande schismen på Södra teatern utlofvar för framtiden.

Men hvar skola vi söka ersättning för Tichatschecks väldiga stämma, som vi nu på länge icke mer få höra i vår stad; och hvad skola vi göra, sedan de Kongl. Teatrarne nu äro stängda! Genom Faust afslutades värdigt den i sanning lysande verksamheten under denna saison, och den sångare, som skänkt allmänheten åtminstone de flesta stunder af njutning, blef äfven den, som sist helsades af dess bifall. Äfven i konsertsalonen hafva vi väl nu för en längre tid intet mer att skörda, åtminstone intet som i så hög grad som dess sista företeelse tillfredsställer eller öfverträffar vår förväntan. Hvad få vi då nu mera att se, att höra och att — skrifva om? —

SCHACK.

Uppgift 38.

Af J. Brown, Bridport.

Svart.

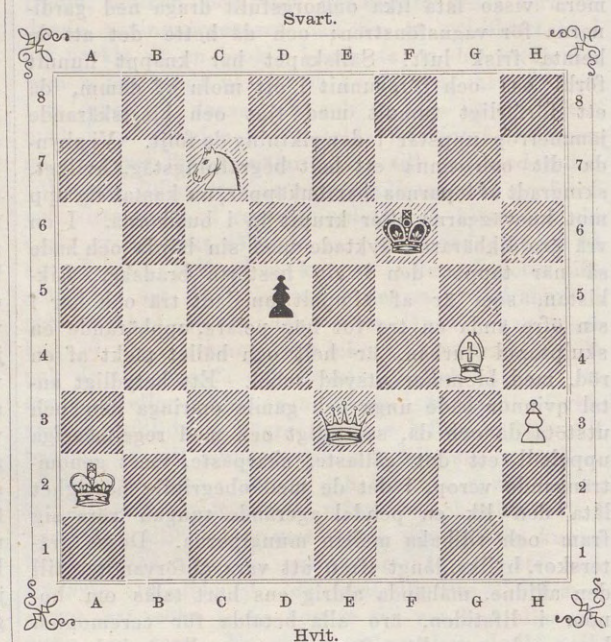

Hvit.

Hvit börjar och gör matt i tredje draget.

Lösningar af uppg. 29 och 30 i n:r 21 ($^{27}/_{5}$).

29. (Matt i *tre* drag; jfr Brefvexlingen i n:r 22). 1. Db4-A4, *a)* Le5—b8:; 2. Da4—e8, [1]Lb8—e5, [2]Lb8—f4:, [3] likg.; 3. [1]De8—g6, [2]e3—e4, [3]De8—e6‡; *b)* 1. » Le5—f4:; 2. e3—e4†, Kf5—e6; 3. Da4—e8‡; öfriga varianter finnas lätt. Insänd af *Hfm* $^{29}/_{5}$, *C. L—t* $^{2}/_{6}$, *Lolo* $^{6}/_{6}$, *M. W.* $^{10}/_{6}$, *Albicilla* $^{12}/_{6}$, *A. G. Biberg* (Norberg $^{13}/_{6}$).

30. 1. Tf3—f5, [1]Ke4—f5:, [2]Ke4—d5:, [3]c6—d5:, [4]d6—e5:, [5]Th4—(h8:), [6]Sv. schackar hv. Kung; 2. [1]De8—g6, [2]Le5-f6, [3]Tf5—f4, [4]De8—e5:, [5]Le5—(h8:), [6]Le5— täcker † och ger med detsamma aftäckt ‡; öfriga varianter, alla beroende på aftäckt matt genom 2. Le5—, finnas lätt. Insänd af *Hfm, C. L—t, J. Svensson, C. Wennberg, Albicilla, Lolo, M. W.*

Uppgift 39. Af J. Svensson, Branstaholm.

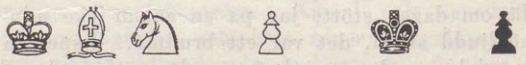

H1; C3; F4; C2, D3, E2, G2; F1; B6, F2, G3, H2;

Hvit börjar och gör matt i sjette draget.

Uppgift 40. Af J. Kling, London.

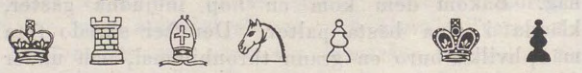

D1; F5; G7; B2; C4; E3; C5, E4;

Hvit börjar och gör matt i andra draget.

Brefvexling.

Albicilla (Uddevalla $^{12}/_{6}$): R. 29, 32, 34.
A. G. B. (Norberg $^{13}/_{6}$) R. 28, 29, 31.
L. W. A. (Göteborg $^{13}/_{6}$): F. 27 (1. „ c4—b3:, 2. „ Sa5—*C4* och 3. „ Sc4—a3 l. d6).
C. F. W. ($^{13}/_{6}$, $^{17}/_{6}$): R. 31—34; F. 27 (1. „ c4—b3:, 2. „ Sa5—c6 och 4. „ Kc4—*D3*).
M. W. ($^{19}/_{6}$): R. 36. — Huru de der „Feinheiten des Schachspiels“ kunna på titelbladet bära namnet M. Lange, är oss oförklarligt: de hvimla af fel.
G. B. (Gustafsberg $^{15}/_{6}$): R. 35.

Den 21 juni. J. G. S.

Bref med lösningar, förfrågningar eller annat rörande denna schackafdelning — hvilka i tidningen besvaras — sändas antingen till J. G. Schultz, Stockholm, Skärgårdsgatan N:o 10, eller till

Redaktionen af Ny Illustrerad Tidning.

Anmälan.

Ny Illustrerad Tidnings andra halfår kostar lika öfver hela riket, i bokhandeln och på postkontoren, 6 Rdr Rmt. Tredje qvartalet (Juli, Augusti och September) kostar 3 Rdr. I hufvudstaden kan prenumeration ske så väl i bokhandeln som å de dagliga tidningarnes utdelningsställen. Då prenumeration sker direkt hos redaktionen å dess byrå Kornhamnstorg N:o 57 3 tr upp, blifver tidningen till prenumeranten i hufvudstaden hemsänd utan någon kostnad utöfver prenumerationspriset. Bref med bidrag m. m. adresseras antingen till Red. af Ny Illustrerad Tidning eller till tidningens hufvudredaktör hr K. G. Wetterhoff.

Redaktionen.

IWAR HÆGGSTRÖMS BOKTRYCKERI.

NY ILLUSTRERAD TIDNING.

N° 26]. Utkommer hvarje Lördag. Stockholm den 1 Juli 1865. 12 Rdr årgången. [1a Bandet.

Innehåll: Nils Andersson (biografi med porträtt). — Bernhard Elis Malmström (biografi). — Kalevala, af E. v. Q. IV. — Ett dolkstygn, ur anteckningar af en hemlig polistjensteman i New-York. — Expositionspalatset i Dublin (med plansch). — Bagaren Wennbergs fest för Jakobs och Johannis folkskolor (plansch). — Carl XIII:s torg en söndagsmiddag (plansch). — Från den stora marknaden i Nichnij Novgorod. IV. — Krönika. — Hvarjehanda. — Schack.

Nils Andersson.

Ett af de drag i Sveriges odlingshistoria, som mest hedrar vårt land, emedan det vittnar om en ursprunglig intelligens och en vaken anda hos den stora massan af folket, är det att så många bland våra utmärkta snillen och framstående män utgått ur folkets ringaste led, ur den fattige arbetarens hem eller bondens låga koja. En ibland dessa var ock den man, hvars bild vi i dag meddela.

Nils Andersson föddes 1817 i Kettilstads socken, belägen inom det för sin sköna natur berömda Kinda härad i södra Östergötland. Hans fader, Anders Jonsson, en fattig frälsebonde, måste med träget arbete förtjena sitt eget och sitt hushålls uppehälle. Naturligtvis fingo hans barn, allt efter som de växte upp, bidraga härtill och redan i tidigare åren sköta jorden och deltaga i öfriga göromål. För Nils ville det dock ej gå riktigt bra: han kunde ej med samma lust och ifver som sina bröder stå på logen med slagan eller se om boskapen, och han blef således en källa till bekymmer för föräldrarne. Deremot hade han mycken benägenhet att efterbilda hvarjehanda föremål, såsom att i trä med en knif utskä, små husgerådssaker o. d., hvilken sysselsättning dock af hans omgifning ansågs blott som ett okynne. Den enda näring för sitt vaknande konstsinne, som den lille Nils erhöll, var betraktandet af de gamla takmålningarna i sockenkyrkan, dem han också flitigt beundrade såsom oupphinneliga mästerverk. Hans fantasi underhölls äfven genom vallgång i skogen, hvars egendomligt mystiska väsende lifligt anslog den uppväxande gossen. Han tyckte sig bland annat finna likhet mellan vissa träd och menniskor i sin omgifning, af hvilket „dumma upptåg“ hans bröder gjorde mycket spe.

Fadren sökte både med förebråelser och handgripliga skäl förmå sonen att öfvergifva „det dumma tyg, som han bråkade med“, och få honom att syssla med något mer inbringande. De bekanta, för hvilka fadren klagade öfver sin odugling till son, gåfvo vanligtvis rådet: “Släpp honom mä ämbetskära *)“! Detta råd efterföljdes ock så tillvida, att Nils till sin stora glädje fick komma i lära hos en landtmålare vid namn Bäckström, som sjelf gifvit sig titeln af direktör och af bönderna uppbars högt såsom konstnär, emedan han i granna och skärande färger bemålade bord och skåp med gubbar, lejon, hvalfiskar m. m. Sedan Nils Andersson tillbragt någon tid hos denne lärare, fortfor han att i hemorten utöfva hans konstgenre. Sedermera erhöll han och mottog med nöje anbudet att anställas vid Gusums messingsbruk för att måla fönsterjalousier. Han begaf sig dit 1835 och vistades der i fem års tid eller till sitt tjugotredje år.

Detta skede af hans lif var föga fruktbringande för hans konstnärliga, men deremot af betydelse för hans allmänna utveckling; ty han gjorde derunder på egen hand sin uppfostran genom att för sin lilla förtjenst inköpa och flitigt läsa böcker i historia, vitterhet m. m. Åtskilliga personer, som sågo hans små målningsförsök och funno att de förrådde omisskänneliga anlag, uppmanade honom att begifva sig till Stockholm och der studera. Detta var också det ständiga målet för hans egna varma önskningar; men dertill behöfdes ej blott god vilja, utan äfven penningar, och sådana egde han ej och fick ej heller af någon bland dem, som rådde honom till att resa upp. Slutligen erhöll han af en välgörare till låns 50 rdr, och sedan allt hvad han egde blifvit försåldt, befann han sig vara innehafvare af några och sjuttio riksdaler. Med dessa på flickan och gladt mod i bröstet anlände han en afton i november 1840 till Stockholm på en Norrköpingsångbåt. Han blef strax inskrifven vid konstakademien som elev. Utan någon enda bekant i början, utan medel och gynnare, gick han nu en tid till mötes, hvilken med skäl kan betecknas som den fattige konstnärens skärseld, både i yttre och inre hänseende. Det är ej blott behofven, med hvilka den unge, sig utbildande då har att kämpa, utan äfven tvifvel på sin kallelse och oro för sin utveckling. Men den som segrande genomgår denna rening, han har också vunnit mycket, mycket.

Andersson arbetade ihärdigt, med fast föresats att bli verklig konstnär, umbar och försakade manligt — och slog sig igenom de dubbla hindren. Så småningom började allmänheten fästa sig vid namnet Nils Andersson såsom tillhörande en framåtgående talentfull genremålare. Allt mer och mer tillvunno sig hans taflor uppmärksamhet för den friska natursanning och den osökta humor, som i dem uppenbarade sig på ett behagligt och anslående sätt. Genom denna gunst från publikens sida blefvo hans taflor allt mer eftersökta, så att han slutligen 1851 kunde på egen bekostnad företaga en, ehuru kort, konstresa i utlandet. Senare erhöll han offentligt understöd och uppehöll sig åren 1854—1856 i Paris, der han oförtrutet studerade äldre och nyare mästerverk och någon tid begagnade Couturiers undervisning. Återkommen, blef han den 7 maj 1857 medlem af fria konsternas akademi och den 30 maj s. å. vice professor i teckning. Jemte Boklund var han mycket verksam för den nybildade målningsskolan och utnämdes den 17 juni 1858 till ordinarie professor. I denna egenskap skulle han säkert kunnat verka mycket godt, liksom han genom nya arbeten skolat bidraga att rikta vår inhemska konst, om ej en allt mer tilltagande sjuklighet lagt sina starka fjettrar på hans kropp och själ. Efter flerårigt ryggmärgslidande, som på sista tiden orsakade de svåraste plågor, afled han ändtligen i Waxholm den 19 i denna månad.

Andersson egnade sig i början af sin bana med framgång åt historiemåleriet: derom vittna taflor, sådana som „Erik XIV med sin familj“ och „Syndafloden“. Men snart fann han dock sin kallelse ligga åt ett annat håll, landskaps- och genremålningen, med hvilken han sedan uteslutande sysselsatte sig. Han valde dervid med naturlig förkärlek scener ur folkets och den nordiska naturens lif till föremål för sin pensel. Ofta framtittar en glad och oförarglig skalk ur hans småtaflor, men alltid känner man, huru innerligt förtrolig målaren är med sitt ämne och att han studerat både folk och land på ett vida grundligare och egentligare sätt än flertalet af dem, som flyktigt göra sin bekantskap på en kort artistfärd eller under ett ögonblickligt samtal. Detta förlänar också hans arbeten en prägel af äkta nationalitet, som ej kan annat än verka välgörande på betraktaren. Hans allra särskildaste specialitet är svenska landskap med boskap; i denna genre har han lemnat verkligt haltfulla arbeten, som endast behöfde en något lättare färg för att vara sanna mästerstycken. Bland hans många taflor erinra vi blott om ett par vinterlandskap med boskap, som vattnas, „Kärrmosse i Östergötland med vallhjon“, „Oxdrift från Småland“, „Marknads-

NILS ANDERSSON.

*) Ämbetskarlarne: så kallas på östgötska socken-skräddare och skomakare.

färden“, „Parti af Linköping“, “Fågelfängarn på Norrbro“ m. fl. Flera af dem äro bekanta för den större allmänheten genom litografiska efterbildningar i *Lithografiskt Allehanda* och åtskilliga julkalendrar.

Bernhard Elis Malmström.

»Säg mig du doftande vind, som dansar i fröjd öfver fältet,
Såg du min lilja, o säg, såg du min rodnande ros?»

Finnes väl inom Sveriges landamären ett ungt hjerta, som icke i den första striden melian ungdomsidealet och verkligheten upprepat för sig sjelf detta välljudande distichon samt sett sin egen saga återspeglad i den elegiske Angelika-sångarens? Finnes någon vän af nordisk natur och folkfantasi, som ej svärmat med „liten pilt“, hvilken så träffande gifvit uttryck åt våra egna föreställningar i de välkända orden: „Hvi suckar det så tungt uti skogen?“ Och finnes slutligen någon beundrare af de gamles plastiska åskådning och deras formfulländade skönhet, hvars öra icke smekts af det klassiska ljudfallet i verser sådana som den bekanta sången:

»Skall Roma falla? Skall Capitolium
Ånyo renas efter barbarens fjät?
Är Numas sköld, den ödesdigra,
Stulen ur skyddande Gudens tempel?»

Så vid som kretsen är för dessa dikter af skilda arter och olika stämning, så vidsträckt är äfven kretsen af dem, som, utan att hafva hört sångaren, älska honom i hans sånger och ibland sina käraste namn sätta *Bernhard Elis Malmström.* Då hans plötsliga bortgång nyss gifvit oss en sorglig anledning att meddela skaldens porträtt, må här följa de få upplysningar om hans personlighet, hvilka från hans tillbakadragna lif vid Upsala Universitet kunnat blifva för oss tillgängliga och sålunda kunna anses tillhöra en större allmänhet.

Malmströms yttre lefnadshistoria är kort och enkel samt erbjuder inga andra vexlingar än dem, som utmärka mången universitetsmans bana, betecknande de olika stadierna på den ihärdiga viljans och det fasta hoppets ofta otacksamma väg fram till ett fjerran mål, som omsider nås, när kraften börjat försvagas och förhoppningen blekna.

Fadren var en föga bemedlad bruksinspektor i Tyslinge socken i Nerike, der Bernhard Elis Malmström föddes den 14 mars 1816. Efter att hafva genomgått läroverken i Örebro och Strengnäs blef han vid 19 år student i Upsala 1835, erhöll Svenska Akademiens stora pris 1840, promoverades till filosofie magister 1842 och blef docent i estetiken följande året. Under åren 1846—47 reste han till Italien med offentligt understöd, blef 1850 ledamot i Svenska Akademien, skötte i 16 terminer, nästan utan ersättning, den estetiska professionen samt utnämdes ändtligen 1856 till e. o. professor och 1859 till ordinarie professor i estetik och konsthistoria. Det är betecknande för fortkomsten på vissa banor i vårt land, att en man sådan som Malmström först vid 40 års ålder erhöll sitt lifsuppehälle, utan att nödgas köpa det för dagen med grämelse och bekymmer.

Men sådan är ofta skaldens historia: är han en verklig Gudarnes älskling, så har han i de flesta fall icke varit med, när jorden fördelades mellan de öfrige dödlige, och han har i allmänhet svårt att skaffa sig „vänner af den orätta mammon.“

„Guldet är sångarns lön“: så menade Pindarus redan. Låt vara, att så var i de gamla goda dagarne. För vår tid är det mest en öfvervunnen ståndpunkt, såvida man ej har de moderna fransmännens industriella sinne och kan „göra i“ litteratur på samma sätt som man „gör i“ långa eller korta varor. Imellertid är det hedrande för vår publik, att hon uppskattat skalden till sitt sanna värde, och huru stor *konstnär* i detta ords fullaste mening Malmström var, bevisa dock de tre upplagorna af hans „Dikter“, att han är fullt förstådd af den stora allmänheten. Härtill bidraga hans manliga allvar i både tanke och form, hans kraftfulla ton och frihet från pjunk äfven i den elegiska stämningen samt det herrligt klangfulla svenska språk, som möter oss i det minsta, der hans penna varit verksam. Dessutom är hans inflytande på vår känsla icke af den stormande och retande art, som hos många af våra skalder hänför och bländar, men också slappar och tröttar, utan han verkar lugnande, välgörande och upplyftande; och huru kylig han än stundom kan förefalla vid den första blicken, märker dock den uppmärksamme läsaren snart, hvilket varmt och ädelt hjerta klappar under det klassiska lugnet, hvilket äfven i de mest romantiska stycken förråder en ande, i hållning och måttfull sans beslägtad med de gamle. Måhända är denna marmorkyla en följd af den reflekterande tankens öfvervigt öfver fantasien och någon gång äfven öfver känslan; men om så är, hafva vi äfven denna förståndets mäktigt regulerande verksamhet att tacka derför, att bland dikterna icke finnes en rad, för hvilken skalden behöfde blygas, eller som icke vittnar derom, att han underkastat sina egna sånger den strängaste sjelfkritik.

Den kritiska skärpan, ledd mera af en sund och naturlig instinkt om det sanna än af en genomtänkt filosofisk verldsåskådning, torde också vara det mest utmärkande draget i Malmströms egenskap af vetenskapsman. Samma grundlighet och samvetsgrannhet kan man väl finna hos mången, men när har man väl sett den med sanningens slagruta funna vägen ihärdigare fullföljd och skoningslösare bruten midt igenom hela berg af fördomar? när har man hört orden falla som hammarslag och känt det, som om Auka-Thor farit fram i luften, krossande jättarnes slägte, stor och öfvermäktig, men äfven renande och lyftande? Sådant är för oss intrycket af Malmströms bekanta afhandlingar och uppsatser i „Tidskrift för Litteratur“, hvilka i början af femtiotalet helsades med jubel af alla sanningstörstande. Detsamma var äfven fallet med hans föreläsningar, hvilka, isynnerhet när de behandlat Sveriges literatur, väckt det lifligaste interesse hos en stor samling åhörare af begge könen. Och sådan var äfven verkan af Malmströms uppträdande som talare: man rycktes med af den omätliga sanningskärlekens oemotståndliga kraft, man fyldes af den gedigna manlighetens malmklingande toner, och äfven om man egde en annan öfvertygelse, måste man dock gifva sitt bifall åt den rättframma bottenärlighet, som icke skydde att säga sin tanke rent ut, äfven om det skulle skorrat i ett eller annat fint öra.

Om det är en sanning, att „stilen är mannen“, så gäller det i fullaste mått om Malmström. Hans afskilda lif gjorde honom obekant för verlden, äfven den, som närmast omgaf honom, och mången yngling, hvars hjerta var fullt af *skaldens* sånger, såg upp till *professorn* som till en sällsam, halft förfärande gudabild, huggen ur ett väldigt granitblock. Men alla kände dock instinktlikt, att innanför graniten klappade ett hjerta, som älskade *sanningen* högst af allt, dernäst må hända det gamla Sverige, sådant det lefver i sång och saga, samt slutligen den ungdom, som utgör dess hopp och som visste, att ingen var redobognare att göra den rättvisa än den ensamme skalden, hvilken en gång med hänförelse left dess eget lif och ännu understundom höjde sin stämma i denna ungdoms namn, när han ville tala ett allvarets och sanningens ord till Sveriges folk.

Kalevala.

Öfversatt af *K. Collan.*

Af

E. v. Q.

IV.

Med slutet af Lemminkäinens i föregående afdelning skildrade äfventyr har den tredje friaren återvändt från Pohjola med oförrättadt ärende, den sista med blodig panna, minst sagdt. Men nu börjar riktigt på allvar giljandet till den oförlikneliga jungfrun, hvars retelse och rykte naturligtvis vuxit i förhållande till de utdelade korgarna. Den gamle Wäinämöinen har, troligen efter långa och visa begrundningar, kommit öfverens med sig sjelf, att bilden af den sköna, som han såg sittande på himlabågen, ännu lefver i hans hjerta, och han börjar derför på det grundligaste rusta sig till en riktigt ståtlig friarfärd. Till en början skall han bygga åt sig en ny båt, icke denna gång, såsom den förra då det gick så olyckligt, af en jungfru-sländas bitar, utan af tjock, kärnfrisk ek, som fälles åt honom af den lille Sampsa Pellervoinen, åkerns ättling, sädeskornets representant och skyddsmakt. Sjelfva båttimrandet sker naturligtvis genom visdom och runosång. Allt går också mycket väl, såsom runan skalkaktigt låter förstå, utom att plötsligt trenne ord fattas Wäinämöinen, för att få sidoborden fästa, förstäfven rest och akterstäfven slutad. Man anar genast att detta icke är ett godt omen för frieriet. Men Wäinämöinen ger ingalunda tappt, utan eftertänker och öfverlägger, hvarifrån han skall förskaffa sig de saknade trollorden. Den efterspaning, han nu företager, är, uti sitt slag, den märkvärdigaste som förekommer i Kalevala och intygar icke blott segheten och ihärdigheten i Wäinämöinens karakter, den finska national-andans renaste representant, utan äfven den djupa uppfattning af „ordets“ lefvande allestädesnärvaro och betydelse, som är den genuina finskheten egen. Att det för andra gången händer den öfver alla vise Wäinämöinen att, just när det gäller, tappa bort det rätta ordet, utgör å ena sidan ett af dessa bjert humoristiska drag, som ofta förekomma i den finska folkdikten, och å den andra en antydning af den djupa sanningen, att äfven det fullkomligaste under solen är underkastadt en begränsning. Såsom sagdt, företager sig Wäinämöinen att uppsöka de tre trollorden, som felas honom. Till en början öfverlägger han och begrundar, om han ej kan erhålla orden från svalors hjessor, svanors hufvuden eller gåsars skuldror. Resultatet blir, att han dödar en ändlös mängd af svalor och ett ofantligt antal gäss och svanor. Orden stå dock ej att finna. Wäinämöinen fortsätter sina forskningar. Kanhända kunna de finnas under renens tunga eller på ekorns läppar? Wäinämöinen öfverströr hela fält med renar och hänger taksparrarne i sin boning fulla med ekorrar. Allt förgäfves. Efter detta temligen dryga och mödosamma arbete besluter han, som ej skyr något medel som kan leda till målet, att bege sig till Manala eller Tuonela, underjorden, de dödas hemvist. Dikten leder oss alltså nu i den gamle vises sällskap till dödsgudomligheterna och deras boningar. När Wäinämöinen, efter en lång färd, anländer till stranden af den mörka och vilda Tuoni-floden, som vi redan känna från Lemminkäinens äfventyr, ropar han efter båt, för att komma öfver. Tuonis kortväxta dotter, som står på andra stranden, svarar att båt nog skall fås, så snart han yppat den orsak, som fört honom till Manala. Efter åtskilliga fruktlösa försök att föra henne bakom ljuset, genom att utge sig för död, nödgas Wäinämöinen tillstå att han begifvit sig till dödens rike för att söka rätt på trenne trollord. Manala-jungfrun utbrister härvid häftigt: Ve dig dåre, som kommit hit utan orsak, då icke sjukdom ombragt dig! Bättre vore att du återvändt till hemmet, ty många hafva kommit ner till Tuoni, men få vändt tillbaka. Wäinämöinen svarar kort: En gammal qvinna må vända om, men ej en man, vore han ock den sämste; kom hit öfver med båten! Tuonis dotter anländer och färjar honom öfver strömmen, som påminner om grekernas Styx, likasom dödstärnan får göra tjenst såsom Charon. Vredgad utbrister hon ännu en gång: Ve dig, gamle Wäinämöinen, att du lefvande kommit till Mana! Besöket tycks i denna form förefalla henne såsom en skymf. Wäinämöinen anländer imellertid till Tuonela, der allt är hemskt, förfärligt, ohyggligt. Tuonetar, dödsgudens gemål, de dödas herrskarinna, som på spe kallas „den goda“, bjuder Wäinämöinen till välkomst en ölbägare, kring hvars bräddar maskar kräla. Wäinämöinen afslår artigheten, under hvilken han anser en list ligga förborgad. På derefter gjord förfrågan frambär han sitt ärende, nemligen att skaffa sig i underjorden de trenne trollord, utan hvilka han ej kan fullborda sin båtbygnad. Dödsgudinnan svarar: Tuoni ger dig inga trollord, inga språk dig Mana skänker; aldrig härifrån du kommer! Nu sänker hon Wäinämöinen i en dvala, under hvilken dock hans själ förmår hålla sig vaken. I detta tillstånd ser han Manalatar, ålderstigen, sned om käken, binda ett nät af jerntråd, och hennes gemål, Tuoni, gammal, med endast tre krokiga, jernbeslagna fingrar och dödshatten (lik-vålnaden) tryckt öfver hufvudet, knyta en not af koppartråd, som han sedan lägger ut i floden, för att fånga den djerfve vise i dess maskor. Wäinämöinen ser nu att ofärd hotar honom. Plötsligt ombyter han gestalt, glider ned som ett starrgräs i vattnet och kryper som en orm tvärs igenom Tuonis nät. Lyckligt undkommen, uttalar Wäinämöinen några välbetänkta ord om faran att sjelfmant bege sig ned till Manala. Nu skulle man kanske tro, att Wäinämöinen ändteligen uppger sitt sökande efter de svårfunna orden och beskedligt tager yxan i hand för att timra färdig sin båt. Ingalunda! Orden skall han ha rätt på, derom kan ej uppstå fråga. Öfverläggande och begrundande i sitt sinne, träffar han på en obekant, simpel herde, och denne ger på ögonblicket en anvisning, som den vise i all sin fyndighet ej kommit att tänka på. Hundra ord, säger herden, tusen ämnen till sånger kan du finna i Antero Wipunens inre, i magen på den starke mannen. Blott är vägen till honom något besvärlig, ty en sträcka går öfver qvinno-nålars uddar, en annan öfver männers hvassa klingor och en tredje öfver bett af hjeltars yxor. Det är naturligtvis ledsamt, men man får väl taga vägen sådan den är. Wäinämöinen försinkar sig icke; han låter brodern smida åt sig handskar, skoplagg, skjorta och en väldig stång eller stör, allt af jern, och begifver sig derefter åstad. Efter att försigtigt och lyckligt hafva tillryggalagt vägen, anländer han till Wipunen, som är en urtids-jätte, jemnåldrig, såsom det vill synas, med skapelseperioden, ett slags titan. Han uppträder dock aldrig såsom fritt handlande personlighet, utan har, då man gör hans bekantskap, redan sedan urminnes tider halfslumrat i jor-

dens gömma. Han kallas Gamla Kaleva, hvaraf man kunde frestas att i honom vilja se Kalevalaslägtens, d. ä. det finska folkets ättefader. Han skulle i sådant fall vara den poetiskt-mytiska personifikationen af det finska ur-slägtet, som gått till hvila med sin rika skatt af visdom och sång, enligt den hos de flesta folk antagna fiktion, som förlägger guldåldern till det förflutna, aldrig till det närvarande, en fiktion som för öfrigt lika mycket gäller hos den enskilda menniskan. Imellertid är det lika antagligt, att Wipunen helt enkelt är en ur-tids skogsjätte, ty, enligt Ilmarinen, skulle han i forna dagar ha „utlagt snaror och fällor“. Wäinämöinen kallar honom „menniskans träl“, hvilket måste ha afseende på hans närvarande tillstånd såsom en grafvens invånare, tvingad att tjena Wäinämöinen. Uppfattad från denna sida, förkroppsligar Wipunen den äldre finska föreställningen om de aflidne, enligt hvilken föreställning, som äfven rådt hos de flesta andra folk och ännu i våra kristna dagar ofta går igen, den döde skulle i sjelfva grafven ännu föra ett skenlif och kunna, under vissa omständigheter, frambesvärjas af de lefvande, antingen till nytta eller till skada. För vår del tro vi att en tredje uppfattning af Wipunen har skäl för sig, på grund af den logik mythbildningen öfverhufvud taget följer, nemligen att småningom förvandla ett enskildt, begränsadt faktum till bärare af någonting allmänt, likasom att göra momenterna i en historisk utveckling till karaktersegenskaper hos en samlad personbild. Antingen Wipunen från början var Kalevala-slägtens ättefader eller blott en mytisk jätte, skapad af den expansiva finska fantasien, visst är att han nu i sitt döda tillstånd är någonting helt annat än han var, då han lefde. Hans halflif i grafven, der han utsträcker sina jättelemmar, hvilka bibehållit lifvets form, ehuru utan dess sjelfständiga verksamhet, gör så till vida af honom en representant af dödsmannen, enligt den äldre finska föreställningen. Men då vid sidan eller rättare utöfver denna föreställning, som vi förut karakteriserat, finnes utbildad en annan uppfattning om ett särskildt dödsrike, Tuonela, der de aflidne fortsätta sitt lif under dödsgudomligheternas domvärjo, blir följden häraf, att Wipunen, vid närmare betraktande, ej ens mer kan uppfattas såsom en representant af graflifvet eller dödens väsende, ty i sådant fall borde han vistas i Tuonela. Hvad blir då Wipunen? Han blir en jord-jätte, en mytisk bild af sjelfva jorden, i hvilken han hvilar, och specielt af den finska jorden, med sina tusende mäktiga „ord“ och sånger, af hvilka den, likasom allt annat, vid skapelsen genomträngdes och uppfyldes. I ur-tiden var jordjätten på ett förderfligt sätt verksam, snärjde och uppslök de lefvande varelserna i stoftet; men sedan Tuoni tagit från honom makten att döda, vistas han numera i ett passivt tillstånd under markens täcke. Här ha sålunda de successiva momenterna i Wipunens företeelse gått in i hvarandra; den historiska metamorfosen, betingad af dödsbegreppets utveckling, har blifvit till ett personligt närvarande och det enskilda förvandlats till symbol af ett allmänt. Vi medgifva att denna uppfattning ingenstädes direkt bekräftas i Kalevala, men anse imellertid att den understödes af det förhållande, i hvilket Wäinämöinen träffar Wipunen, på den förres märkvärdiga färd efter de felande orden och till hvilken färd vi härmed återvända. Då Wäinämöinen anländer till Wipunen, finner han marken, under hvilken denne dväljes, bevuxen med tjock skog. Aspen frodades på jättens skuldror, björken på hans tinning, från skägget uppsköt videbusken och furan från hans tänder. Wäinämöinen afrödjar stället med sitt svärd och drifver jernstången genom marken rakt in i Wipunens mun. Denne vaknar ur sin slummer och biter, ehuru fåfängt, i jernet; men då Wäinämöinen strax derefter slinter med venstra foten, öppnar Wipunen sitt gap ännu mera och slukar Wäinämöinen hel och hållen. Vid den ovanliga munsbiten tager jätten till orda och säger: Mycket har i tiden jag ätit, får och getter, en och annan gallko, mången galt derjemte, men en dylik spis som denna har jag icke smakat! Den gamle vise Wäinämöinen förblef nemligen fortfarande lefvande, ja, han bygger sig en farkost, på hvilken han stiger ned i jättens inre. Då denne, å sin sida, intet lät bekomma sig häraf, besluter Wäinämöinen, för att betvinga honom, att göra en smedja af sin jernskjorta; af skjortans ärmar blir en bälg, knäet begagnar han till städ och armbågarne såsom slägga. Han hamrar flitigt natt och dag utan uppehåll, under klang och dån. Wipunen qväljes svåra och utbrister: Hvem bland männers skara kan du vara? Hundra hjeltar har jag slukat, bragt om lifvet tusen männer, men din like icke; kolen stiga mig i munnen, bränder träda på min tunga! Och nu begynner Wipunen en väldig besvärjelse, för att aflägsna Wäinämöinen. Denna besvärjelseruna upptager icke mindre än 347 verser af Kalevala; den utgör en verklig profkarta på alla möjliga slags trollformler och smädelser mot plågan samt slutar med att enträget mana bort den vise. Men Wäinämöinen svarar, att han trifs mycket bra, att han föder sig af Wipunens lefver och lungor och ämnar flytta sin smedja midt i Wipunens hjerta, om denne icke genast låter förnimma hela sitt förråd af trollformler. Nu begynner jätten, den sångförfarne, med oändlig kraft i bröstet, att öppna på sin sång-låda, full af trollord, djupa ursprungsrunor och de bästa sånger. Han sjunger ursprungsorden grundenligt och trolldomsrunorna i ordning, börjande med verldens skapelse. Aldrig, säger runan, har man hört en högre och bättre sångkonst. Wipunen sjöng nätter och dagar, utan afbrott; solen och månen lyssna, vågorna på fjärden stanna och floderna höra upp att svalla. Sedan Wäinämöinen ändteligen fått höra tillfyllest, förklarar han sig sinnad att begifva sig bort och ber Wipunen att för sådant ändamål öppna sin mun. Wipunen svarar: Tusen ämnen har jag druckit och ätit, men intet sådant som den gamle Wäinämöinen; väl gjorde du då du hitkom, bättre gör du då du bortgår! Derpå öppnade Wipunen gapet och Wäinämöinen stiger ur hans inre upp i dagens ljus. När man läser denna egendomliga episod i Kalevala, kan man knappast undgå att erinra sig en nyare episod ur Finlands lif, af en slående motsvarighet till den nyssbeskrifna i Kalevala. Eller liknar icke Elias Lönnrot, der han på mödosamma vandringar i Karelens skogar uppsöker Kalevala bit för bit, den gamle, vise Wäinämöinen i Wipunens mage? Finska folket hade under tidens lopp förlorat det „ursprungsord“, som det behöfde för att bygga sin egen farkost på lifvets stormiga sjö, på hvilken det utkastats; detta ord var det nationella medvetandet och det återfanns i och genom „Kalevala“. Men det är ej nog med båten; för att komma fram behöfvas äfven åror och segel och dessa finner ett folk i sjelfständighets- och frihetsmedvetandet. Det finska folket är nog lyckligt, att äfven ega dem i den politiska uppfostran, som det erhöll under sitt långa samlif med Sverige.

Ett dolkstygn.

(Ur anteckningar af en hemlig polistjensteman i New-York.)

— — — Vi erhöllo rapporter om åtskilliga brott, som föröfvats i vestra delen af vår stat. Förfärliga mord och röfverier hade egt rum, och dock kunde man icke komma någon gerningsman på spåren. Som denna trakt låg afsides från telegraf- och jernvägslinier, voro de första underrättelserna orediga och motsägande, men de antogo snart en bestämdare karakter, då ett bref ankom, deri vederbörande myndigheter på stället begärde att med snaraste få sig tillsänd en erfaren karl ur den detektiva polisen, ty en sådan behöfdes för att taga reda på brottslingarne.

Till en början blef en af mina embetsbröder, med namnet George Lewis, afsänd till skådeplatsen för de timade händelserna, och han begaf sig i väg, fullt öfvertygad om att lyckas utföra sitt uppdrag. George var skicklig nog i att uppspåra vanliga och ofta förekommande förbrytelser, men han var för mycket öppen och dertill något egenkär af sig, så att han blott alltför lätt kunde luras af riktigt slipade bofvar. Han kände mycket väl till deras vanliga konstgrepp, huru de förklädde sig, uppsnappade bref o. s. v., men han var blott en medelmåttig menniskokännare, och fick han att göra med en som var honom öfverlägsen, blef han lätt förd bakom ljuset.

Efter en veckas förlopp kom ett bref från honom; hans bemödanden hade hittills varit fruktlösa. Och nu var det jag som fick befallning att genast resa dit och aflösa Lewis. Redan följande dag var jag på väg, försedd med nödiga papper, men äfven med en mängd profver, samt hade sökt att gifva min drägt så mycken likhet som möjligt med en profryttares.

Jag färdades på jernväg till Erie; de ännu återstående sextio eng. milen måste jag tillryggalägga i postvagn. Det var en kall februaridag, blåste en nordostlig vind och postvagnen var allt annat än inbjudande, men när jag reser i ett bestämdt ändamål, sätter jag mig öfver all egen beqvämlighet och bemödade mig derför äfven nu att taga saken så lätt som möjligt. Efter en åtta timmars tröttande färd såg jag de tvenne kyrktornen i staden P., och snart åkte vi in i staden på dess enda, men väl stenlagda gata.

Vi höllo utanför Eagle-Hotel; man förde mig in i ett stort gästrum, der en treflig brasa sprakade. Sedan jag fått mig något till lifs, gick jag ut för att uppsöka Lewis, som skulle bo i stadens andra hotel, Fountain-Hotel. Jag fann honom hemma och meddelade honom ändamålet med min ditkomst. Han syntes icke särdeles belåten med att nödgas öfverlemna saken i mina händer; men så lydde våra order, dem vi ovilkorligen måste följa. Han underrättade mig om de närmare omständigheterna vid de föröfvade brotten, som hade försatt den goda staden P. i en sådan fruktan. De voro ungefärligen följande:

Några veckor innan Lewis kom till staden hade dess invånare en morgon blifvit uppskrämda af underrättelsen, att ett brott hade under natten föröfvats inom dess fredliga murar. Jasper Copman, som gjorde nattvakt på bankirfirman Russell & Sons kontor, hade blifvit mördad, och efter allt utseende måste mördaren hafva angripit sitt offer bakifrån och riktat sitt hugg så säkert, att den olycklige icke kunnat göra det ringaste motstånd; — kassakistan hade befunnits uppbruten och dess innehåll, omkring tiotusen dollars, var försvunnet.

Då staden P. icke räknar mera än tretusen invånare, kan man föreställa sig huru hastigt en sådan händelse måste blifva allmänt bekant. Men tre dagar voro knappt gångna, förrän den i anledning häraf rådande uppståndelsen fick ytterligare ny näring. Hos en köpman, som hade dragit sig ifrån affärerna och numera bodde i närheten af staden, skedde ett inbrott, dervid alla dyrbarheter blefvo bortstulna. Husets invånare, en gammal man och två tjensteflickor, hade ingenting sett eller hört, ehuru tjufven eller tjufvarne inträngt i sjelfva sofrummen efter att hafva på något sinnrikt sätt i all tysthet öppnat dörrlåsen.

Några nätter senare sällade sig till de redan begångna brotten ännu ett, och den allmänna förskräckelsen stegrades till sin yttersta höjd. En midt i staden boende enka fanns mördad i sin säng. Äfven hon hade fått ett dolkstygn i ryggen, så djupt att det träffat hjertat. Huset var plundradt på allt hvad der fanns dyrbart, och trots alla bemödanden af ortens myndigheter hade icke heller här något spår af gerningsmannen blifvit upptäckt. Efter detta tredje dåd hade man vändt sig till New-York med begäran om en detektif polisman.

Detta var hufvudsakligen de upplysningar jag fick af George Lewis. Han började nu att omständligt redogöra för de mått och steg han vidtagit utan att dock hafva kommit till något resultat. Af hans berättelse slöt jag att han måste hafva gått för öppet tillväga och för öfrigt låtit hela verlden veta, i hvad ärende han var kommen till staden. Jag tog nu i tu med saken, men på ett helt annat sätt. George reste samma natt med postvagnen; sjelf begaf jag mig tillbaka till mitt qvarter, redan i tankarne sysselsatt med planer att obemärkt skaffa mig någon beröringspunkt, med hvars tillhjelp jag kunde komma brottslingarne på spåren. Ehuru det allmänna samtalsämnet i staden var just dessa hemlighetsfulla mord, ville jag dock så litet som möjligt inlåta mig i tal derom. Följande morgon gjorde jag ett besök i enkans, den sist mördades, bostad. Det var ett litet hus, beläget vid hufvudgatan, och det föreföll mig öfverraskande att en sådan gerning kunnat föröfvas der utan att väcka buller och derigenom varsko grannarne. Jag insåg genast att det var en slugt anlagd plan jag hade att göra med och att den eller de, som satt den i verket, icke voro några vanliga individer. Framför allt förvånades jag att allt kunnat tillgå så tyst som det gjort; ingen hade nemligen hört ett enda ljud. — Såsom jag redan nu misstänkte, var det samma person som verkstält detta mord och praktiserat sig in i köpmannens sofrum utan att väcka honom.

Detta var det första jag hade att hålla mig fast vid. Gerningsmannen måste hafva burit en lätt fotbeklädnad. Jag undersökte noga enkans rum och fann då på en spik, som stack upp öfver den mörkbruna mattan på golfvet, några tappar hvit ull af något mycket tjockt tyg. Hade mördaren måhända varit försedd med tjocka ullstrumpor utanpå stöflarne, för att icke hans steg skulle höras?

Dessutom upptäckte jag att gerningsmannen (ty jag visste numera nästan säkert att det var blott *en* sådan) måste varit en liten karl med ljust hår. Till den slutsatsen fördes jag deraf, att den öppning, genom hvilken han inkrupit i enkans rum, var helt liten och alltför trång för en karl af vanlig storlek. Den var åstadkommen på så sätt, att ett jerngaller blifvit böjdt åt sidan, och på detsamma qvarsuto två långa ljusbruna hårstrån.

Jag företog nu en rund genom stadens alla kramvarubodar, der den egna sorts strumpor, hvarom jag nämde, funnos till salu, och frågade — för att undvika alla misstankar — liksom i förbigående och mera likgiltigt, hvem som under de sista två eller tre veckorna köpt sådana. Den der artikeln måtte en tid bortåt hafva varit föga efterfrå-

gad, ty på de första fyra ställena jag besökte fick jag till svar på min fråga, att man icke hade sålt deraf på två, tre månader.

Men på det femte eller sista stället var jag lyckligare. Der erfor jag att en man, hvars namn jag tills vidare vill förtiga, hade köpt hela tre par. Efter närmare förfrågan fick jag äfven veta att han var liten och hade ljust hår.

Nu var jag på god väg med min spaning. Väl var det icke något i och för sig misstänkt, att en person köpt ett par yllestrumpor, men när jag dertill hört att karlen var liten och hade ljust hår, gjorde jag mig säker att hafva träffat den rätte mannen. Imellertid hörde den, på hvilken dessa kännetecken inträffade, till de mest ansedda, förmögna och inflytelserika invånare i hela staden, och hade jag för någon yppat mina misstankar, hade jag mycket säkert blifvit utskrattad. Desto fastare blef jag derför i mitt beslut att tills vidare tiga med hvad jag visste. Som det var sent på dagen, vände jag tillbaka till hotellet i full föresats att nästa morgon skaffa mig visshet om allt. Jag gick till sängs, fullkomligt belåten med min dag, och sof så lugnt som om jag redan haft mördaren inom lås och bom. När morgonen kom, väcktes jag af någon som bultade på min dörr. Det var städerskan, som blek och darrande inträdde och, på min fråga om orsaken till hennes förvirrade utseende, berättade att under den förflutna natten ännu ett förfärligt mord blifvit begånget. Madame Adams, som bodde under „Almarne“, hade mördats i sin mans biblioteksrum och huset utplundrats. Herr Adams hade, enligt sin vana, först gått till sängs och visste ingenting om tilldragelsen förrän på morgonen.

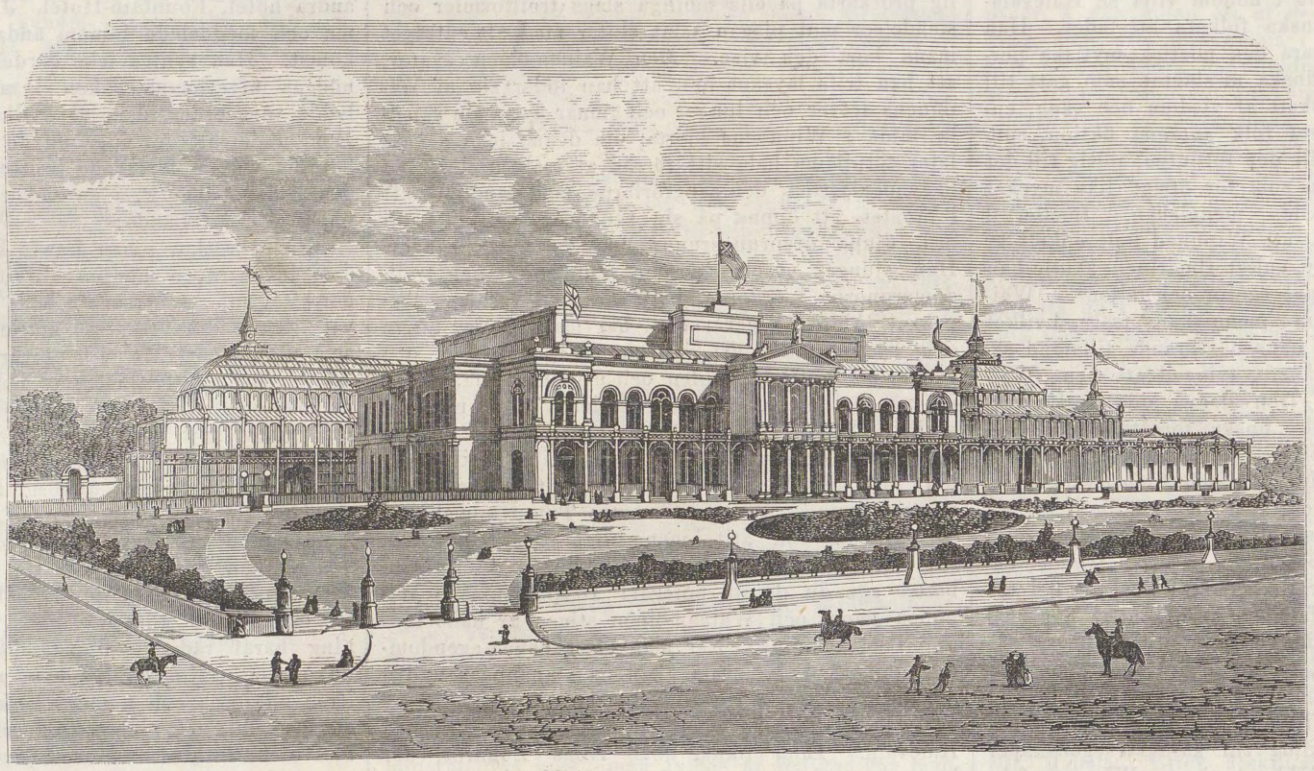

EXPOSITIONSPALATSET I DUBLIN.

Mary berättade mig, med den irländskorna egna meddelsamheten, allt hvad hon för öfrigt kände af denna nya tragedi, bland annat att herr Adams var nära nog vansinnig af sorg. Slutligen gick hon sin väg, och jag skyndade att kasta på mig kläderna. Nu var jag åter igen brydd, mera öfverraskad än någonsin — alla mina förra gissningar och slutledningar tycktes komma att ramla.

Under frukosten läste jag endast bestörtning och fruktan i hvarje ansigte. Uppståndelsen var gränslös. Man vågade knappt midt på ljusa dagen gå ensam på gatan. Öfver allt såg man grupper af fruntimmer, som med ångestfull uppsyn icke talade, utan hviskade till hvarandra. I gathörnen voro plakater uppslagna, som uppmanade allmänheten att middagstiden samlas i massa på ett bestämdt ställe för att rådgöra om lämpliga åtgärder med anledning af det timade.

Herr Adams, det sista mordoffrets make, var en mycket aktad man och bodde ungefär en half mil från staden. Han ansågs förmögen och hade nyligen inköpt betydliga jordegendomar Hans olyckliga hustru var omkring tjugofem år gammal och, enligt intyg af alla som kände henne, ett af stadens älskvärdaste fruntimmer.

Familjen Adams hade icke bott mera än två eller tre månader i staden P., men hade allt ifrån sin första ditkomst, på grund af inflytelserika rekommendationer, umgåtts i de förnämsta familjerna. Herr och fru Adams hade inga barn, och deras betjening utgjordes af två tjensteflickor. Man fann det helt naturligt, att han visade sig ända till vansinne gripen af den fasansfulla händelsen.

När jag hade intagit min frukost, beslöt jag att genast uppsöka skådeplatsen för det sista mordet. Jag hade mina giltiga skäl dertill.

Det var ett stort, prydligt hus, säkerligen uppfördt före revolutionstiden och omgifvet af en hög mur med endast en port, som var af massivt jern.

På gården var en massa menniskor, som ville in, men den vid ingången posterade polisen afvisade hvar och en som icke var personligen bekant med familjen.

Innan jag gick in i huset, undersökte jag på det noggrannaste dess yttersida. Jag fann muren vara så hög, att det måste vara nästan omöjligt att komma inom densamma annorlunda än genom den stora jernporten. Vidare underrättade jag mig,

BAGAREN WENNBERGS FEST FÖR JAKOBS OCH JOHANNIS FOLKSKOLOR.

Croquis af J. A. Malmström.

huruvida denna hade varit uppbruten, och erfor, att den befunnits stängd, när mordet upptäcktes. Derpå omtalade jag för polisförmannen mitt stånd och ändamålet med min dervaro, då jag naturligtvis genast blef insläppt.

Det rum, der den unga frun mördades, hade lemnats i alldeles orubbadt skick, såsom det befanns vid mordets upptäckt. Hon hade ögonskenligen sutit vid bordet, sysselsatt med att skrifva, och icke märkt mördaren. Ingenting antydde att någon strid egt rum; allt tycktes vara på sin vanliga plats. Äfven detta offer var genomborradt bakifrån med en dolk och kunde icke hafva gifvit ifrån sig något rop.

På golfvet hittade jag några papperslappar, som tycktes vara af ett sönderrifvet bref.

I kaminen påträffade jag likaledes några sådana, som lågo halft förbrända i askan. Jag hopfogade dem så godt det sig göra lät och kunde sedan hopstafva följande osammanhängande ord:

„Förfärlig upptäckt — en brottslings död — min make — lifvet en börda — O Gud! — hvad — min make — förskräckligt!“

Jag tog nu tjensteflickorna i förhör, och dessa upplyste, att matmodern hade hela dagen hållit sig instängd i sitt rum, endast talat några få ord och synts vara i en mycket nedslagen sinnesstämning.

Sedan bad jag att få se den olycklige maken, men fick till svar, att han vore så försjunken i sina smärtsamma betraktelser, att han icke kunde taga emot] någon. Jag lät då budet underrätta herr Adams, hvarför jag var ditkommen, samt säga honom att jag oundgängligen måste tala vid honom för att kunna fullfölja min spaning efter mördaren. Efter någon väntan fick jag ändtligen tillträde och fann honom klädd i djup sorgdrägt. Han var mycket blek — gripen af en utomordentlig smärta.

Jag talade en stund med honom om händelsen. Han hade föregående afton gått till hvila omkring klockan tio, och hans hustru skulle komma snart efter. Imellertid hade han somnat och icke vaknat förrän på morgonen, och först då, sedan en af tjenarne funnit den mördade frun i biblioteksrummet, hade han fått kunskap om mordet.

Efter detta samtal gick jag ned på gården och uppmanade de vid porten stående polismännen att följa mig, medan jag fullgjorde mitt tjensteåliggande. Desse stirrade helt förundrade på mig, men lydde dock min tillsägelse. Åtföljd af dem vände jag nu om till herr Adams' rum och tillkännagaf min önskan att få göra honom ännu en fråga. I detsamma han öppnade dörren, lade jag min hand på hans axel och sade: — Herr Adams, jag häktar eder för mord på er hustru! Jag anklagar eder äfven att hafva mördat enkan Rushmore och Russell & Sons nattvakt!

Mannen blef likblek och utropade förtviflad: Hvad menar ni?

— Hvad jag säger, var mitt svar.

— Herre! — han gjorde nu en rörelse för att närma sig bordet, der en sexdubbel revolver låg, men jag fattade hans arm — Stilla! ropade jag, numera fullkomligt säker på min sak. — Vill ni hafva bevis, så — se här strumporna! Jag drog

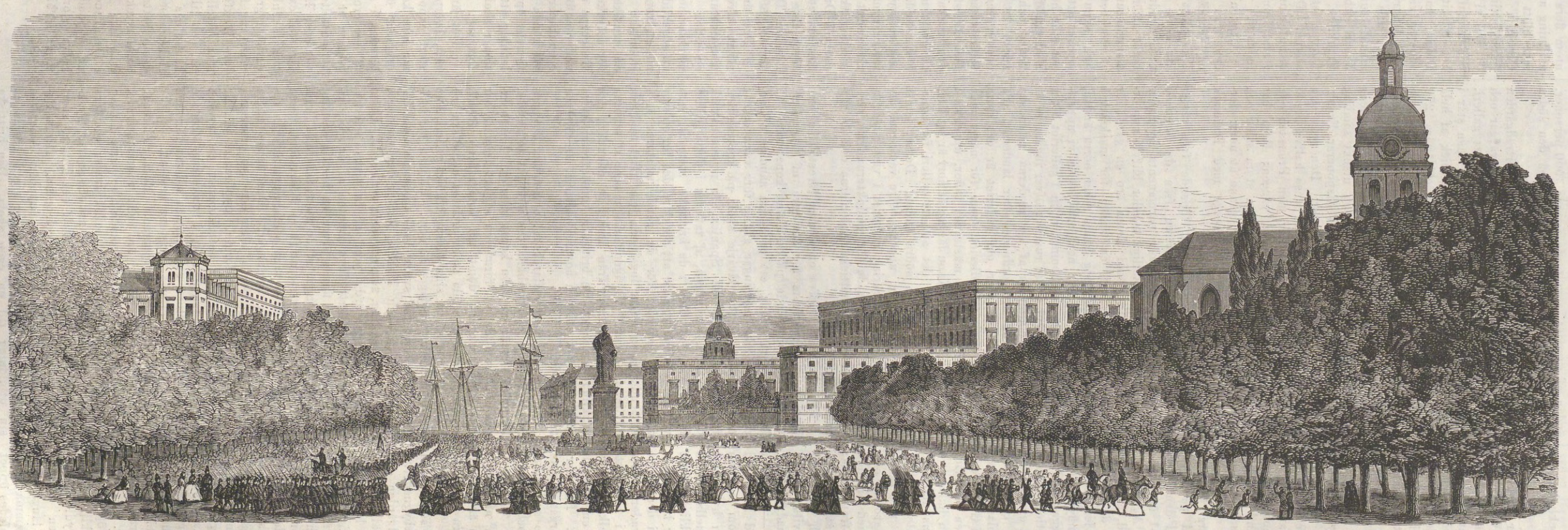

CARL XIII:s TORG EN SÖNDAGSMIDDAG DÅ SKARPSKYTTARNE ÅTERVÄNDA FRÅN LADUGÅRDSGÄRDET.

honom med mig till ett hörn af rummet, der det låg tre par yllestrumpor. — Och hvad säger ni om det der brefvet, som er olyckliga fru skref kort förrän ni mördade henne?

— Det brefvet finns icke mer, sade mördaren i sin sinnesförvirring.

— Det har således ändock funnits ett bref, som han trodde sig hafva förstört, — sade jag, vänd till min följeslagare, — och det skulle hafva skett efter mordets föröfvande. — Nå än dessa blodfläckar sedan? sade jag, i det jag upplyfte en nattrock, som låg kastad öfver en stolskarm och der det verkligen märktes färska blodfläckar,

Han nedsjönk sanslös i länstolen.

Jag var viss om att icke hafva begått något misstag: ullstrumporna hade jag funnit; han var en liten man med blondt hår. Jag lät föra honom i fängelse, och redan samma afton bekände han sina brott. Mannen gick och gälde för att vara förmögen, men var i sjelfva verket i knappa omständigheter. I förtviflan ville han genom brott förbättra sin ställning. Hans hustru hade på något sätt fått kännedom om sin mans brott och derför gjort honom föreställningar. Han nekade och beslöt att offra äfven sin hustru. Huru han utförde sitt beslut, hafva vi sett. Medan hon höll på att skrifva ett afskedsbref till sin make, träffades hon af det dödande stygnet. Så snart Adams hade fullbordat sitt dåd, sönderref han brefvet och kastade pappersbitarne i kaminen, der de dock endast delvis förbrändes. Hvad som föranledde honom till detta mord var endast den omständigheten, att fruktan för att blifva upptäckt hade fått öfverhanden öfver hans kärlek till makan. Sex månader senare blef han hängd på fängelsegården.

Den internationella utställningen i Dublin.

Vi meddela i dagens blad en afbildning af expositionspalatset till den nu pågående verldsutställningen i Dublin. Det är bekant, att den svenska konsten är derstädes representerad af flera bland våra bästa målares arbeten, af hvilka åtskilliga voro här i Stockholm exponerade före afsändandet till Dublin. Äfven våra landsmän i Düsseldorf hafva sändt arbeten till denna utställning, och det var med ledsnad man trodde sig hafva skäl att antaga, att de svenska konstverken blifvit placerade på ett så ofördelaktigt sätt att de skulle antingen förbises eller stå i en dålig dager. Desto mera glädjande är det således att nu erfara motsatsen, som intygas af följande skrifvelse från sekreteraren för expositionens bestyrelse:

"*Expositionspalatset, Dublin 8 Juni 1865.*

Hr T. C. Hunt, engelsk konsul, Stockholm.

Min herre!

Vi hafva haft nöjet emottaga eder skrifvelse af den 25 maj. Målningarne etc. från Sverige kommo icke tidigt nog att blifva placerade före öppnandet af expositionen; men alla äro nu iordningställda: målningarne isynnerhet i den stora musiksalen, hvilket rum i början icke ämnades till målningar, men som vi i brist af utrymme i gallerierna hafva blifvit tvungne att använda till detta ändamål. Det är ett särdeles vackert rum och en af de mest besökta delarne af expositionen, hvarför de svenska målningarne äro säkra om att blifva mycket bemärkta. Redan nu äro de särdeles mycket beundrade".

Äfven hafva vi oss bekant, att sekreteraren genom en särskild skrifvelse varnat våra artister att sälja sina taflor annorlunda än genom honom, emedan det händt att taflor blifvit på förhand sålda till lägre pris än hvad som sedan genom sekreteraren bjudits.

År 1853 uppfördes genom en herr William Dargans frikostighet en präktig bygnad på Royal Dublin Society's egor och användes vid den internationella utställningen samma år. 1861 öppnades en dylik utställning i nämda sällskaps Agrikultur-utställnings-sal, och när den var slutad, användes samma lokal såsom vinterträdgård, ett då alldeles nytt försök, men som icke dess mindre lemnade de bästa resultat och föranledde några inflytelserika borgare att en tid derefter besluta anlägga ständiga trädgårdar i förening med en expositionsbygnad för sköna konster, musik, vetenskapliga experimenter, manufakturer m. m. Man bildade ett bolag, inköpte en tomt af omkring 12 tunnlands areal och väl belägen i närheten af Stephen's Green, och inom kort lades grundstenen till den bygnad, der i år den internationella utställningen hålles.

De, som sett och erinra sig platsens utseende såsom det gamla Coburg Gardens, måste förundra sig öfver den omskapning densamma undergått. Man finner nu smakfulla planteringar, grottor och springbrunnar, terrasser och platåer, med all den mångfald och skönhet som konsten kan frambringa; och i midten reser sig en stenbygnad, ståtlig, elegant och solid, men derjemte ljus och behagfull som dessa jern- och glasbygnader, hvilka synas bestämda att inleda en ny æra i bygnadskonsten. Bygnadens hufvudfaçad vetter åt öster — ett eller par partier åt söder — jemnsides med Earlsford Terrace, från hvilket den skiljes genom en liten granitmur med på något afstånd från hvarandra anbragta prydliga fanor af jern och mellan dessa ett gallerverk af samma ämne, tillräckligt starkt utan att skymma utsigten. Framtill är byggnaden två våningar hög och 252 fot lång; i dess midt är en 45 fot lång portik med två rader parvis ställda kolonner, af hvilka de lägre äro i romersk-dorisk stil, refflade och uppbära ett bjelklag, hvarifrån utspringa korintiska pelare med en fotställning i jemnhöjd med den öfra våningen. På hvar dera sidan af portiken löper en pelargång, som slutar med en paviljong. Fönstren äro segments- och halfcirkelformiga, men äfven ett och annat i byzantinsk stil.

Från södra sidan ser man vid ändan af bygnaden en del af den vestra façaden, som är af jern och glas. Likaledes ser man från norra sidan en flygel, till en del af glas och jern. Det hela presenterar sig särdeles väl med sin stenbygnad i midten och de lättare och ljusare utbygnaderna på sidorna. Vi gå omkring genom trädgården och stanna framför den vestra façaden. Sällan hafva vi sett något mera elegant, värdigt och behagfullt. Med en längd i norr och söder af 475 fot reser sig ett palats af glas infattadt i jern, två våningar högt och med ett tak, som har någon likhet med en vindskupa. I midten är en halfcirkelformig kupol utåt trädgården. På det hela taget är denna grupp en ganska lycklig kombination af gamla bygnadsstilar med de yngre former, som gradvis utvecklat sig, sedan jernet och glaset började användas på detta sätt, och gör mycken heder åt byggmästaren, herr Alfred G. Jones' snille och artistiska ressurser.

Låtom oss nu taga en liten öfversigt af bygnadens inre. Vi inkomma genom den östra ingången midt för portiken och stanna i mittelsalen, som sträcker sig tvärs igenom huset till vinterträdgården, med utsigt således åt vester och öster. Salen är 130 fot lång och 40 fot bred samt öppen ända upp till taket, derifrån den hufvudsakligen upplyses. En rad af pelare med utsökt prydliga kapitäler uppbär ett rundt omkring salen löpande galleri. Dörrar leda från salens högra långsida in i det stora musikrummet, hvilket håller samma längd som salen och är 65 fot bredt samt likaledes öppet utåt vinterträdgården. En ypperlig orgel, bygd af herrar W. Hill & Son i London, står i östra ändan af rummet, som torde rymma 3000 personer. Äfven för fotografer finnas platser på den södra sidan.

Vi återvända genom salen ned i vinterträdgården och inkomma i ett vackert rum med väggar och tak af glas. Lätta jernpelare uppbära ett galleri, som löper omkring hela rummet. Då man står i nordvestra hörnet, har man en öfverblick af hela bygnaden, 475 fot åt södra sidan och nära 270 åt den östra. De lätta och prydliga hvalfbågarne under taket bidraga mycket att göra det hela luftigt och elegant. Här är den egentliga utställningsplatsen för industriella produkter från verldens särskilda länder. I choret är en utsökt samling af bronsfigurer och derbredvid disponerar Frankrike en stor plats för sina alster. Den sydvestra ändan af rummet upptages till dess halfva bredd af Österrike; längre bort har man Preussen och vidare Belgien längs sydöstra väggen; Rom har fått sig plats anvisad närmast den stora salen och har Italien till sin närmaste granne åt norr; dernäst komma Sverige och Norge med Danmark vester om sig.

Det hela af glasbygnaden, löpande från vester till öster, upptages af alstren från de förenade konungarikena. Jemte dessa permanenta bygnader hafva äfven några tillfälliga lokaler blifvit uppförda. De förnämsta bland dessa äro en gård för maskiner i rörelse och en annan för maskiner i hvila, hvilka sträcka sig längs efter norra ändan, med en vagngård i den nordöstra. Om vi uppstiga till öfre våningen, komma vi in i galleriet öfver stora salen, hvilket jemte rummet öfver ingången är bestämdt för målningar af de moderna utländska skolorna, hvilka äro ordnade efter länderna. På högra sidan eller norr om galleriet är det stora permanenta målningsgalleriet, som för närvarande upptages af de gamla mästarnes taflor, uppsatta i kronologisk ordning. Ännu längre åt norr är ett litet målningsgalleri, under det att ett galleri för aquareller är förlagdt till södra ändan. Dessa, jemte en medeltids-afdelning, upptaga öfre våningen, under det att rundt omkring galleriet i vinterträdgården platser äro anvisade för produkterna från främmande länder, de brittiska kolonierna och de förende konungarikena.

Vi skola söka gifva en allmän föreställning om hvad som förvärfvats för det inre af bygnaden. Och först i afseende på de sköna konsterna. Vi kunna tryggt påstå, att en sådan samling af moderna utländska målningar aldrig förr varit sedd i det Brittiska riket. Hvarje skola på kontinenten, från Skandinavien till Spanien, är representerad. Vi tro att få, om någon, af taflorna i detta galleri hittills varit utställda i de brittiska staterna, och vi anse oss berättigade att förklara det för en stor framgång. Galleriet för de gamle mästarne är i afseende på interesse ingalunda jemförligt med den moderna skolan. Vi igenkänna många af taflorna såsom gamla vänner från åtskilliga offentliga och enskilda samlingar. De brittiska konstnärerna hafva utfört sin sak väl och aqvarell-galleriet är särdeles tilldragande.

Befryndad med målarekonsten kommer fotografien. Vi vilja ej uppehålla oss med att undersöka, huruvida det är en skön konst eller ej. Ehuru expositions-komitén ej formligen afgjort frågan, har den dock praktiskt dömt till fotografiens fördel, genom att inbjuda alla stora artister, utländska och inhemska, att sända sina bidrag till det galleri, som särskildt blifvit anslaget åt dem. Följden har blifvit, att fotograferne svarat med tacksamhet och frikostiga bidrag, och Dublin företer den vackraste fotografiska samling, som någonsin varit sedd. Utom många beundransvärda prof af brittiska artister, finnas der några förträffliga arbeten af den berömde Rejlander. Der finnes äfven en herrlig samling fotografiska afbildningar af de stora taflorna i Dresdener galleriet. Artisterna få ej fotografera dessa målningar direkt, utan taga afbildningarna från enkom dertill gjorda kartonger. Der finnas några vackra fotografier, gjorda efter den nya processen med silfver-collodium-chloride, uppfunnen af Mr Wharton Simpson. Den åstadkommer en mycket fin tonering på taflan och är, i teoretiskt afseende åtminstone, ett stort steg framåt till att försäkra oss om den fotografiska konstens bestånd.

Dernäst kommer skulpturen. Rom, Florens, Milano, Turin och Neapel äro alla representerade. Magni har insändt sin berömda „bedjande flicka" och flera andra arbeten; Bottinelli bidrager med flera statyer, och så göra äfven Strazza och andra. Tyskland representeras af Kiss, Wolf och Drake, samt Belgien af en Geef, Fraikin och andra. Hiram Powers samt två eller tre andra uppbära Amerikas anseende, som ännu blott befinner sig i början af sin utbildning till en egen skola. Den brittiska skulpturen har sina utställare i Mr och Mrs Thorneycroft, Munro, Foley, Durham, Noble och Marshall utom flera andra. Der är en ganska interessant utställning af terra-cotta, krukmakaregods och porslin, icke blott från brittiska verkstäder, såsom Minton, Copeland och Pottery Hall Company, utan äfven från kontinenten, inclusive Fischer.

Om vi nu öfvergå till betraktandet af industri- och manufaktur-expositionen, så har ofantligt mycket blifvit gjordt för att försäkra om framgång. Bidrag hafva anländt till och med från den mest aflägsna verldsdelen: Nya Syd Wales, Queensland, Syd Australien, Victoria, Tasmanien och Nya Zeeland, alla visa sina produkter både i råvaror och manufakturalster. Indien, Kina, Ceylon, Siam och Japan utbreda profven på de framsteg de gjort, Frankrike, Tyskland, Belgien och andra delar af Europa stå högt i utställningen af flera af konsterna. Det brittiska riket behåller sitt försteg i manufakturerna; och Irland är ännu oöfverträffadt i sina linnevaror och några andra grenar af inhemsk industri.

„Ingen afdelning, skrifver en engelsk korrespondent från expositionen, har så mycket af intresse och lärorikt som gården för maskiner i rörelse. Icke blott att fabriksidkaren här finner ett tillfälle att se de bästa maskiner för sitt särskilda yrke, utan handtverkaren har lägenhet att se sjelfva arbetet utföras. För England, såsom varande ett stort manufakturland, är en utställning sådan som denna af stor betydelse. För Irland är den det, om möjligt, ännu mera; ty det har mycket att lära och mycket att förbättra i de manufakturer, i hvilka det står högt, äfven under alla sina svårigheter. Med en öfverflödande rörelsekraft förmedelst sina floder och sjöar i ersättning för sin brist på kol, måste det lära sig att antaga de maskiner, som dess grannar hafva uppfunnit eller förbättrat och sålunda taga ett steg högre såsom manufakturland. Det är vår pligt att säga, att komiténs bemödanden hafva förskaffat denna exposition en mängd de bästa maskiner från de berömdaste fabrikanter i England. Utställningen af manufakturmaskiner och verktyg är ganska berömvärd, och ibland dem intaga symaskiner af flera tillverkare ett ganska aktningsvärdt rum. Vagngården innehåller en stor samling åkdon af alla slag, icke blott från verkstäderna i Dublin och Belfast — bland hvilka några förtjena att på det högsta rekommenderas — utan äfven från de förnämsta städerna i England, såsom London, Derby, Lichfield, Liverpool, Nottingham, Bristol, äfvensom från Edinburgh och Glasgow.

Det är icke vår afsigt att i denna notis uppräkna äfven de mångfaldiga grenar af industri, manufakturer, eller produkter, som förekomma på en sådan exposition. Vår afsigt är att leda uppmärksamheten på några af de föremål, som förtjena en särskild uppmärksamhet. Låtom oss icke glömma en konst, för hvars utveckling och idkande det irländska folket gjort sig verldskunnigt; vi mena musiken. Stora anstalter hafva blifvit gjorda för åstadkommande af en verklig musik-exposition. En corps af öfver 1,000 musici har varit engagerad under anförande af Mr Joseph Robinson, hvilkens egenskaper både som kompositör och anförare äro väl kända i England. Valet af musik för expositionens öppnande är väl träffadt, och vi hafva anledning att tro, att förträffliga musikaliska prestationer skola komma att gifvas under expositionens fortgång.

Det är allt skäl att lyckönska Dublin till det sätt, hvarpå det har organiserat och fullbordat sin stora exposition. Ehuru den i afseende på utrymme icke kan jemföras med den, som hölls i London, erbjuder den dock i andra hänseenden större interesse, i synnerhet utställningen af sköna konster af moderna utländska målares skolor. Bygnadsplatsen är ganska skön, och vi äro glada att finna att anstalter hafva vidtagits med de irländska jernvägarne, hvarigenom det blir möjligt för dem som fara till expositionen att besöka de många beryktade skönheterna på Irland. Det klassiska sceneriet i grefskapet Wicklow är bragt inom två timmars väg från hufvudstaden medelst Dublin- Wicklow- Wexford-banan. Till Killarneysjöarne kommer man lätteligen på de stora södra och vestra linierna, och till Giant's Causeway på norra linien. Vi känna oss fullkomligt öfvertygade, att ju närmare förbindelsen är mellan de båda konungarikenas folk, desto bättre skall det blifva för bådadera. Vi hafva ännu mycket att lära i våra förhållanden till våra irländska grannar — de hafva att göra detsamma i förhållande till oss. Låtom oss hoppas, att den nu öppnade expositionen må, innan den afslutas, hafva gjort sitt till för att befrämja denna önskvärda förbindelse".

Bagaren Wennbergs fest för Jakobs och Johannis folkskolor.

Efter slutad examen den 12 dennes med Jakobs och Johannis folkskola hade bagaren Wennberg till en landtlig fest inbjudit så väl skolbarnen som lärare, lärarinnor och några närvarande företrädesvis interesserade åhörare. Till ett antal af öfver trehundra personer samlades man, ung och gammal, gossar och flickor på den af hufvudstadens arbetareklass om söndagarne så flitigt besökta lekplanen bakom Tyskbagarbergen i skogsbrynet invid början af drottning Christinas väg. Denna plats, som under den vackra årstiden hvarje söndag företer en tafla af så brokigt och rörligt folklif, var denna gång skådeplats för en scen, icke mindre glad och liflig, men mycket mer ovanlig. Vår skizz i dagens blad söker att derom gifva en föreställning. Lek, dans och förfriskningar i det gröna. Gammal och ung med i leken. Man fick se folkskole-inspektören Meijerberg, professor Svedelius, kyrkoherden Lundberg, m. fl. honoratiores tråda dansen med en barnslig glädtighet, som i sin tur återverkade på de små. Det var en vacker fest. En oskyldig barnaglädje är icke mindre än kunskapen ett frö för kommande skördar och man kan härpå tillämpa Frälsarens ord: Hvad I hafven gjort den minsta af dessa små, det hafven I ock gjort mig.

Carl XIII:s torg en söndagsmiddag.

En af de lifligaste taflor, som vår hufvudstad har att erbjuda, är en söndagsmiddag på Carl XIII:s torg under sommarmånaderna. Först samlas man för att under promenad af och an i alléerna se och blifva sedd. Damer i eleganta toiletter, herrar dricka soda- och bilinervatten utanför brunnsinrättningen, barbenta barn springande i lek med stora ståltrådsringar, barnpigor dragande små korgvagnar, beau monde, demi monde, flanörer och söndagslejon. Men — "framåt marsch! hör nu kommer paraden!" Alla rusa fram åt Arsenalsgatan för att ett ögonblick lifvas af den militäriska ståten och hänföras af piccola och trumma, som i skön förening uppstämma en marsch uppkokad på den bekanta tyska folksången „Das ist mein Vaterland, das ist mein Österreich" — O, vikingasäten, åldriga lundar! — Efter slutad uppmarsch till kongl. slottet återvänder musiken och spelar en timme i norra alléen, der under lindarnes skugga en talrik menniskomassa församlas. — Men tyst! — Der höres från andra sidan åter trumma och militärmusik. Det är skarpskyttarne som komma. De återvända från gärdet trötta af dagens öfningar, men ändå med spänstig gång och glada anleten. De emottagas af befolkningen med de mest omisskänneliga uttryck af en hjertlig sympati. Sedan de uppmarscherat på torget, aftackas de af befälet och aftåga i smärre afdelningar åt skilda håll. Äfven vi må skiljas från dem för denna gång. De behöfva nu hvila. Härnäst skola vi söka upp dem midt i fältlifvets härdiga lekar.

Från den stora marknaden i Nischnij Novgorod.

IV.

Men vi hafva kanske för mycket fördjupat oss i affärer. Vi kunna behöfva litet frisk luft, ty dammet böljar i skyar omkring oss. Begifva vi oss derför till Petroffska parken, som, enligt hvad affischer i alla gathörn förmäla, i qväll blir på det briljantaste eklärerad. Detta är ett sommarnöje strax utanför marknadsstaden, uppåt Volga. En god och beqväm „proljotka" d. v. s. tvåsitsig droschka med sufflett för oss fram för billigt pris, ty isvoschikarna här hafva taxa, som noga följes. Parkanläggningen är ung, endast ett år gammal; häckarna låga, träden knappa 2 arschin höga, och späda, men här finnas dock slingrande gångar mellan buskar och häckar, tillstymmelse till skuggrika bersåer m. m. Efter några år är allt otvifvelaktigt mycket vackert, men nu, i dess närvarande skick, är parken en riktig karrikatyr på allt hvad park heter. Likväl är här eklärering à la Tivoli, herrar och damer som promenera i gångarna, hvilka de öfverskjuta med nästan halfva kroppen, musik, harpolek, sång, taskspeleri, dans, m. m. Vi vilja åse „ryska nationalsångarsällskapet" der borta i paviljongen. Sällskapet utgöres af omkring 15 man, unga vackra karlar i nationaldrägt. Ett par pojkar, den ena om 7 à 8 år, den andra 13—14 år gammal, hör till sällskapet. I de flesta större ryska städer finnas dylika sällskap, eller ock zigenarsällskap, hvilka utgöra ett af de vigtiga elementerna i de offentliga nöjena. Ett ryskt nationalsångarsällskap skiljer sig från öfriga vanliga kringstrykande national- eller natursångare deri, att det tillika utför dans. Hvarje sällskap har en „chorovod", det gamla grekiska choragos, d. ä. en anförare, som dirigerar sången och dansen. Hos det sällskap, framför hvilket vi befinna oss, är „chorovod" en man af omkring 40 års ålder med viga sprittande rörelser samt glad och förnöjd uppsyn. Med sin *tambour de basque* i handen, höjd öfver hufvudet, står han som en kung främst i sällskapet, på hvilket han nu kastar en mönstrande blick. Allt är i ordning. Han rör på tambouren, och i detsamma uppstämmer en af sällskapet en mycket melankolisk sång, helt allena, som går högt i diskanten och andas trånande kärlek till Mascha. Plötsligen faller hela kören in, sången tar raskare fart, „chorovoden" gestikulerar med tambouren, som han slår emot knäet, mot armbågen, mot hufvudet, takten blir allt raskare, genom chören höres en gällt skrikande barnstämma, alla svigta på sina ben och röra på armarna och den öfriga kroppen, och nu utträder från sällskapet på arenan en af nämde pojkar för att dansa „*tripakà*", ryssens mest omtyckta nationaldans, allt under det sångens tempo stiger. Pojken slänger armar och ben och gör de mest halsbrytande hopp. Kamraterna vippa på sina platser, men „chorovoden" är betagen af förtjusning. Se hans förklarade fysionomi! Ögonen halfslutna, munnen leende, gör han med hufvudet och kroppen svängningar, som uttrycka den högsta grad af förnöjelse och salighet. Slutligen bär han sig åt riktigt som en besatt. Han hvisslar och sparkar och råkar i extas. Han kan icke mera motstå sångens och dansens makt. I ett nu har han kastat sig i bredd med pojken, hvilken han med gester tyckes förebrå allt för stor långsamhet, ger med tambouren tecken att skynda på takten, och i vild, yrande fart svänger han sig nu och hoppar i kapp med pojken, hvilken han i flinka rörelser öfverträffar. Appåder och bravorop belöna de käcke dansörerne, men gälla hufvudsakligen „chorovoden". Lika oväntadt som han kastat sig i dansen, lika oförmodadt skuttar han nu upp på ett ben, ger med tambouren öfver hufvudet en vink och sången tvärstannar midt i argaste farten. Effekten häraf är enorm. Bifallsyttringarna vilja aldrig taga en ända. Förnöjd bockar han sig för publiken och dansen är slut för tillfället. Detta är „*tripakà*", som väl förtjenar åses såsom ett af de kuriösare fenomenerna i ryska folklifvet.

Efter slutad „tripakà" kunna vi göra ett slag i parken, som mera liknar ett busksnår än en *park* och föröfrigt icke har något särdeles anmärkningsvärdt att bjuda på. Bland de promenerande kunna vi icke undgå att fästa vår uppmärksamhet vid tvenne österländingar, som gå framför oss samspråkande med hvarandra. Den ene är tatar, en ung man af ett distingueradt och ganska hyggligt utseende, synbarligen en rik köpmansson. Han är klädd i den för förmögnare tatarer af bättre klassen vanliga drägten, en tätt åtsittande rock eller korrakin af fint svart kläde, om det smärta lifvet fasthållen af en gördel af guldväfnad, rikt smyckad med ädelstenar, isynnerhet dyrbara turkoser. På nästan alla sina fingrar bär han ringar, infattade likaledes med turkoser och diamanter. Detta allt är österländskt och nationelt. Men hufvudet har han betäckt med en grå sommarhatt med breda brätten, af den modernaste europeiska form, under hvilken den tatariska kolpaken, rikt stickad med guld och äkta perlor, kokett tittar fram. Hans kamrat åter, en perser, något äldre till åren, klädd i sitt lands vackra, pittoreska drägt med hög fez, har svept sig i en ljusgrå sommarpaletot af nyaste parisersnitt. Det är icke utan att desse herrar, sålunda utstyrde, se litet komiska ut. För mig hade dock deras uppträdande i detta skick en allvarligare betydelse. Jag såg i dem representanterne för samtidens sträfvanden att förbrödra folken. I dem hade Asien och Europa sammansmält med hvarandra. De förekommo mig såsom försynens redskap för att visa möjligheten af en assimilering af dessa tvenne verldsdelar.

Låtom oss lemna detta ställe och begifva oss tillbaka till staden, der vi ännu hafva åtskilligt att uträtta för att kunna säga oss ha sett någonting på denna beryktade och verldskunniga marknad.

Vi gå här förbi ett badhus. Klockan är knappt 8. Huru vore det om vi skulle stiga in och taga oss ett bad för att göra oss bekanta med dessa slags inrättningar här borta? Må gå! Låt oss stiga in.

Badstugan liknar de vanliga såkallade orientaliska med all den lyx och alla de beqvämligheter, som karakterisera dem, badkar, bänkar och golf af marmor m. m. Förmodande att läsaren känner dem redan förut vilja vi icke vidare beskrifva dem. Vår betjening utgöres af hvar sin skäggiga ryss i den lätta toilette, som nyttjades i Paradiset före det bedröfliga syndafallet. Under det vi njuta af vår angenäma tillvaro i badkaret uppstår följande konversation:

— Tschelovek, hvad heter du?

— Fedot, hr kupets!

— Nå, min kära Fedot, du har väl fullt upp att göra nu under marknaden.

— Åh jo men, inte kan man just klaga, det vore synd; nog ha vi ännu rätt godt med kunder, men de goda gamla tiderna äro förbi.

— Det är väl att de äro förbi, ty de nya tiderna äro allt bra mycket bättre än de gamla.

— Icke för vårt yrke, kupets, de sista tiderna ha vårt handtverk bra mycket försämrats.

— Det vore märkvärdigt, på marknaden finnes ju lika mycket och måhända mera folk än förr; trafiken tilltar och era kunder borde väl derför äfven ökas.

— Det är sannt, herr kupets, nog finnes här folk kanhända mer än förr, men våra kunder minskas årligen.

— Hur är det möjligt? hvad är orsaken dertill?

— Jernvägen, kupets.

— Nej nu är det för besatt. Åter klagomål öfver jernvägen! Hvad i all verlden kan jernvägen ha att skaffa med ert yrke, som tvärtom derigenom borde höjas. Huru vill du förklara det?

— Mycket enkelt, kupets. Ser ni förut, innan jernvägen fanns imellan Moskwa och Nischnij färdades man med landsvägen. Vägen var lång och alltid i miserabelt skick. De resande sleto mycket ondt under färden och kommo mörbultade fram. Som ni vet är ryssens största kur, när han mår illa, att gå i badstuga. Alla resande mådde illa vid framkomsten. Ofta hände äfven, att man kört omkull under vägen, och fått sig en blånad eller skråma, icke sällan till och med brutit eller vrickat arm eller ben eller på annat sätt skadat sig. Då gälde alltid första besöket badstugan. Det var andra tider, må ni tro, kupets! Då hade vi alla dagar folk som flugor! Men nu är det jemförelsevis stilla i vår rörelse. Ännu bättre affärer gjorde vi den tiden, då ännu ingen jernväg fanns mellan Petersburg och Moskwa. Då var vägen tre gånger längre än härifrån till Moskwa, och aldrig kom någon resande helskinnad fram. Då var allt lif i badstun! Nu är det förbi: allt går tyst och stilla. Vi ha endast vanliga friska kunder, på hvilka förtjensten är ringa. Jernvägen har skadat oss mycket.

Så talande skäl mot jernvägar har man väl aldrig hört. Hvem kan nu påstå, att jernvägar äro nyttiga inrättningar?

Krönika.

För augustenburgaren har nyligen en större demonstration egt rum, i det några tusen Altona-bor i högtidlig procession tågat ut till hans residens Nienstedten, för att med tal och sånger bringa honom sin hyllning. Prinsen var naturligtvis djupt rörd och mycket tacksam. Hans utsigter tyckas också nu blifva allt ljusare, då han lyckats tillvinna sig Österrikes sympatier, och denna makt, ovanligt nog, synes vilja stödja sin öfvertygelse på hertigdömenas egen. Man talar för öfrigt om ett blodigt uppträde i byn Sommersted, hvarest tyska jernvägsarbetare sägas hafva öfverfallit den fredliga befolkningen, som förlustade sig med dans och lekar. Å andra sidan hafva åtskilliga preussiska landtmätare blifvit af befolkningen bortkörda från Labö vid Kielerfjorden. Midt ibland detta kärleksgnabb uppträder prinsen af Hohenlohe i en mission, hvarom hvarje tysk tidning har sin särskilda mening.

Från Wien omtalas en vigtig ministerförändring, hvarvid erkehertigen Rainer resignerat, Mensdorff i hans ställe blifvit ministerpresident och grefve Belcredi statsminister. I deputerade kammaren har regeringen lidit ett nederlag, i det en motion mot en af densamma sjelftagen rättighet segrat med ofantlig majoritet. Alla goda preussare glädja sig öfver hr von Schmerlings missöde, emedan han anses hafva motarbetat Preussens interessen i det Wienska kabinettet. Några större reparationer, som vidtagits å kejsar Maximilians lustslott Miramare, hafva ingifvit förhoppningar om hans snara återkomst.

Huruvida Napoleon, i sin mån, ämnar befrämja eller förhindra ett så ljuft återseende vet man ej ännu. Med sin kusin är han ännu icke fullt tillfreds, ty, oaktadt sin lydaktighet och sina genom ett fall ur vagnen skadade ben, har prinsen redan nödgats resa ur riket. Kejsarinnan lärer hafva blif-

vit vicepresidentska i hemliga rådet och Canrobert chef för pariser-arméen. Genom fiacrernes energiska uppförande har åkare-striken nu blifvit besegrad, och tusen uppstudsiga hafva redan återvändt till sin pligt och sina kuskbockar. Bland dem som flitigast åka fram och åter i verldsstaden bemärkes general Prim, som icke låter genera sig af några hemkallelser från hofvet i Madrid.

Kanske för hundrade gången omtalar man nu, att lord Palmerston ämnar gifva vika för sin ålderdomssvaghet och draga sig tillbaka till det enskilda lifvet. Mot Russel hafva stenograferne i parlamentet höjt ett skri af missnöje, som vittnar oördelaktigt om hans utförsgåfvor. Någon allvarsammare konflikt med Amerika har man ej ännu hört af, men en anhållan af Johnson om godtgörelse har blifvit tillbakavisad. Den stackars presidenten har nu ganska bekymmerfulla dagar. Tillståndet i Södern skildras såsom förfärligt, och krigets förödelser tyckas hafva fullt motsvarat segrens glans.

De herrliga midsommardagarne, som nu så bedröfligt efterträdts af fullständig vinterkyla, firades, såsom billigt, med många lustbarheter öfverallt kring vår hufvudstad. Skarpskyttarne lockade genom sina manövrer tusentals åskådare, och framförallt åskådarinnor, ut till sig på Ladugårdsgärdet, och glädjen visade sig i lekar och dans samt karnevalsupptåg af mer eller mindre lyckad beskaffenhet. Ångbåtarne voro öfverfylda vid sina lustresor. Man inpackades för att njuta af naturen och roade sig tappert med hvar sin quadratalns svängrum under resan. De ofantliga parkerna kring våra lustslott hvimlade af folk, och Stockholmsbon räckte till för allt. Men hvad äro likväl dessa små midsommarnöjen mot de krigiska storverken på Axevalla hed!

I alla tidningar prunka storartade beskrifningar öfver de väntade hjeltebragderna. Om Smålands hussarer läser man bland annat, huru tåget vid afresan från Nässjö utgjordes af 40 vagnar: „hvardera inrymmande sex hästar, hvarje häst med särskild spilta och med „sin karl“ stående vid hufvudet, med en bom framför sig, en skjutlucka bakom sig, och med tak, försedt med stoppning, till mottagande af hästens stötar med hufvudet vid dennes försök att stegra sig“. Man finner af dessa sex „med“ att kreaturens situation varit förträfflig, och påståendet att de bitit „sina karlar“ samt afslagit ett och annat ben, har bevisats vara förtal. Sköfde har haft ett „krigiskt utseende“, bjudit befälet på sexa och i sammanhang dermed lofordat nykterheten hos — gemenskapen. Af allt har man funnit att något stort skulle ske. De höga anförarne hafva ridit omkring under oupphörliga hyllningsgärder af hurra- och lefve-rop, trupperna hafva varit hänryckta och befälets ärelystnad utan gräns. De krigiska rörelserna hafva mot aftonen efterträdts af midsommarlekar, kappridter, harmonimusik och qvartettsång. Lägret har varit lusteliga lagdt och man har tappert — roat sig.

Plötsligt har man drabbats af det ryktet, att en härskara af tjugutvåtusen man landstigit vid Göteborg och marscherar på Alingsås. Men utan fruktan har man gått fienden till mötes. En ringa hop har ansetts nog att hejda hans tilltag, och dess befälhafvare, som fått höra att fiendtliga skaror vågat sig ända fram till Foglavik, fattar blixtsnabbt sitt beslut och ilar att tukta den förmätne. Brinnande af stridslust anländer vår lilla styrka — men för sent. Spioner hafva på hemliga smygvägar underrättat vår ovän om farans annalkande, och den fege har dragit sig undan till Hudene kyrka. Men som skuggan följa honom de våra, och redan den 28 är han tillbakakastad från Stenunga, samt, innesluten mellan Hudene och Foglavik, tvungen till ett slag, d. v. s. förlorad. Allmänt berömmes imellertid krigstukten å ömse sidor. Ingen plundring, ingen mordbrand, intet öfvervåld, och vapen endast mot de beväpnade. Med nästan barnslig nyfikenhet och glädje hyllas militären af den värnlösa allmogen, och jublande skaror sluta sig öfverallt till soldater, som blott vid kanonernas dunder visa hvad de äro. Undras må hvad någon, som varit med när krutet fanns upp, skulle tänka om ett så oskyldigt användande deraf. — Men någon sådan domare är icke att anträffa.

Åt Bernhard Elis Malmström och Nils Andersson har tidningen egnat sin särskilda gärd af beundran och saknad. Hr Dahlquist har, åtföljd af sin dotter samt flera af artisterne vid vår dramatiska scen, rest öfver till Finland, och har man all möjlig framgång att förutspå dessa konstnärer, då deras första representation blifver Othello, ett mästerverk hvari deras snillrike anförare aldrig förfelat att gripa åskådaren med sin väldiga styrka och lågande inspiration.

TIDN. ST

Hvarjehanda.

— EN SPELARE. En man af ädel börd, som inträdde i verlden försedd med alla lyckans håfvor, hvars maka, med ett honom värdigt namn, medförde i boet en betydlig förmögenhet, har under tre dagar stått inför korrektionsdomstolen i Paris, anklagad för bedrägeri och missbruk af lemnadt förtroende. Hvad som gaf saken ett sorgligt interesse var att grefve Alexander de la Barthe, så heter nemligen den anklagade, icke för första, utan för tredje gången stod inför kriminaldomaren för bedrägeri.

Huru har han kommit i denna sorgliga belägenhet? Alexander de la Barthe var i sin ungdom slösare och derefter spelare. Hvad som han icke förstörde på utgifter för hästar och nöjen, förstörde han på spel. På det senare använde han slutligen hela sin verksamhet. Han var hvardagsgäst i Spaa, Homburg, Wiesbaden och Monaco. Öfver allt spelade och förlorade han efter vissa system. Så ofta ett system lemnade honom i sticket, fann han ett nytt osvikligt, hvilket i sin ordning naturligtvis bedrog honom. Med en sådan hushållning var det gifvet, att hans förmögenhet skulle aftaga i samma mån hans spelraseri tilltog. Han började låna. Med ett förnämt namn och en tillräcklig svada, fann han många, som lånade honom och som han naturligtvis icke betalade.

Slutligen utsinade också denna källa. Då begagnade sig Barthe af falska förespeglingar, och deraf kom sig, att han vid berättelsen om sitt förflutna lif måste tillstå, att han 2 gånger blifvit straffad för bedrägeri och att han 45 (säger fyratiofem) gånger sutit på gäldstugan. Under sin sista vistelse derstädes skref han plötsligen till alla sina vänner: „Jag har funnit det osvikliga systemet att spränga banken: jag har det.“ — Den ene efter den andre kom till honom. Grefve de la Barthe utvecklade grunddragen för sitt system och uppmanade den ene efter den andre att betala hans mest närgångna kreditorer, att gifva honom 40,000 francs, och den sista dagen vore kommen för *Trente et Quarante*. Slutligen infann sig en som betalde. Han hade väl inga 40,000 francs att bortspela, men han ville likväl risquera 2000 francs.

La Barthe var också beredd dertill. Han reste till Wiesbaden. Der antog han fyra medhjelpare. De hade att till honom inrapportera spelets chancer. Såsom en fältherre vid gröna bordet anbefalde han dem de operationer, med hvilka banken skulle frånvinnas sina louisdorer. I fyra dagar behöll han segern. Hvarje dag slöt med ett plus af 500 francs. Då kom den femte dagen, på hvilken allt förlorades, dock icke systemet — ty dess riktighet skulle ju bevisas först med 40,000 francs. Man reste tillbaka till Paris. Der förmådde han att interessera åtskilliga personer för systemet. Ingeniörer erhöllo i uppdrag att pröfva detsamma. De förklarade att systemet syntes osvikligt, men de kunde trots detta icke frigöra sig från den tanken att saken måste hafva en hållhake. Man föranstaltade då en undersökning.

I ett hotel hyrdes ett rum och ett generalprof anställdes med det osvikliga systemet; systemet erhöll segern. Då infunno sig de, hvilka ville tillsläppa kapitaler. Först lemnade en 30.000 francs, derefter en annan 10,000. La Barthe förklarade, att det förhöll sig med hans plan på samma sätt som med ett fältslag: den som hade de största reservtrupperna behöll segern. „Med 40,000 francs håller jag vad att jag vinner, med 100,000 är jag oöfvervinnelig“ — sade han. Vi afhålla oss från att uppräkna de öfriga detaljerna, så mycket hellre som vi icke äro i stånd att meddela några närmare upplysningar om det osvikliga systemets egentliga väsende. Som La Barthe icke hade några hundratusen francs, var han icke oöfvervinnelig. Der var, såsom ingeniörerna förutsade, den hållhake, hvarpå systemet och penningarna blefvo hängande. Ännu några gånger påträffade han våghalsar, som riskerade tusentals francs. Trots allt detta lyckades La Barthe att undgå polisens uppmärksamhet. Men han var nog oklok eller dålig att bedraga åtskilliga personer rörande sina förhållanden och att förskingra anförtrodda penningar och dyrbarheter. Detta ådrog honom tre års fängelsestraff.

— Med anledning af Dante-festen i Florens har G. Eichlers plastiska konstanstalt i Berlin förfärdigat en bröstbild af skalden i kroppsstorlek, troget afbildad efter hans dödsmasque. Samma anstalt har gått i författning att anskaffa gipsaftryck af den så kallade Giustinianska Minerva-statyen, som finnes förvarad i Vatikanen och ständigt väckt konstkritici's uppmärksamhet för sin rena stil. De utbjudas till ett subskriptionspris af 45 thaler (omkring 120 rdr rmt), så att både muséer och enskilda kunna rikta sina samlingar med ett konstalster, som hittills endast stått att få från Italien för 160 thaler (omkr. 420 rdr). — Egaren till Dante-huset i Florens har allvarligt tagit itu med att reparera detsamma. Alla senare tillägg på murar och kring fönster m. m. äro redan borttagna, och man finner redan, att den första våningen har till det yttre samma utseende som de tornlika husen i Ravennas äldsta stadsdel.

SCHACK.

Uppgift 41.

Af S. LEOW, Berlin.

Svart.

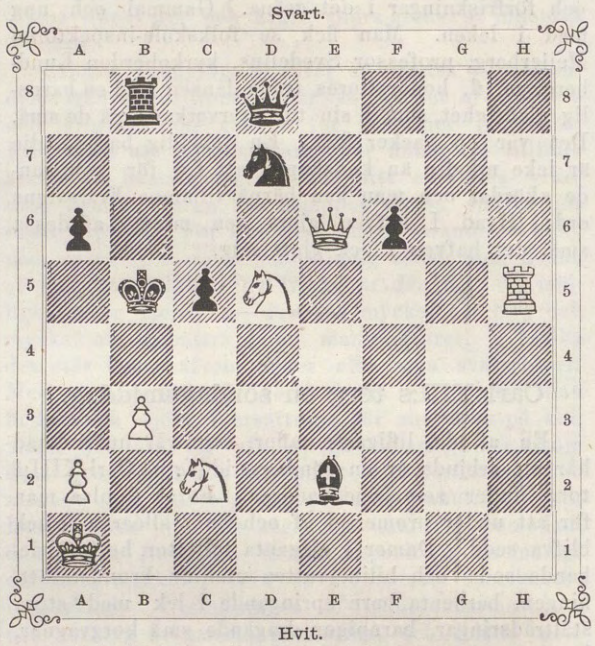

Hvit.

Hvit börjar och gör matt i andra draget.

Lösningar af uppg. 31—34 i n:r 22 (3/6).

31. 1. TA4—A5, KB6—A5:; 2. TD7—D6, B7—B6; 3. TD6—D4, C5—D4:; 4. B2—B4‡. Insänd af *Hfm, Lolo* 6/6, *M. W.* 10/6, *A. G. Biberg* (Norberg), *C. F. W.*, 13/6, *J. Svensson* 24/6.

32. 1. SF5—G3†, KH1—G1; 2. SE4—G5, SF2- l. SH2-; 3. SG5—H3 l. F3‡. Insänd af *Hfm, Lolo, Albicilla* 12/6, *C. F. W.* 13/6, *Svensson.*

33. 1. KB3—C2, [SB7—A5]; 2. SC3—D5, [SA8—B6, C7]; 3. SD5—B6:, C7:, SA5—; 4. SC1—B3‡. Insänd af *Hfm, C. F. W., Svensson, Lolo* 28/6.

34. (Hufvudvarianten:) 1. SF5—H6, [KH1—H2]; 2. SE2-F4 (G1), [SA6—B4]; 3. SH6—G4†, KH2—H1; 4. SF4—E2, [SB4-D3†]; 5. KF2—F1, likg.; 6. SE2—G3‡. Insänd af *Hfm, Albicilla, C. F. W., Svensson, Lolo* 26/6.

Uppgift 42. Af K. BAYER.

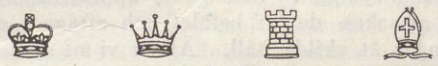

E3; E8; D7; C8;

G4; H3; C4, C5, F5, G5, H5;

Hvit börjar och gör matt i fjerde draget.

Den 21 juni. J. G. S.

Bref med lösningar, förfrågningar eller annat rörande denna schackafdelning — hvilka i tidningen besvaras — sändas antingen till J. G. Schultz, Stockholm, Skärgårdsgatan N:o 10, eller till

Redaktionen af Ny Illustrerad Tidning.

Anmälan.

Ny Illustrerad Tidnings andra halfår kostar lika öfver hela riket, i bokhandeln och på postkontoren, 6 Rdr Rmt. Tredje qvartalet (Juli, Augusti och September) kostar 3 Rdr. I hufvudstaden kan prenumeration ske så väl i bokhandeln som å de dagliga tidningarnes utdelningsställen. Då prenumeration sker direkt hos redaktionen å dess byrå Kornhamnstorg N:o 57 3 tr upp, blifver tidningen till prenumeranten i hufvudstaden hemsänd utan någon kostnad utöfver prenumerationspriset. Bref med bidrag m. m. adresseras antingen till Red. af Ny Illustrerad Tidning eller till tidningens hufvudredaktör hr K. G. WETTERHOFF.

Redaktionen.

IWAR HÆGGSTRÖMS BOKTRYCKERI.

NY ILLUSTRERAD TIDNING.

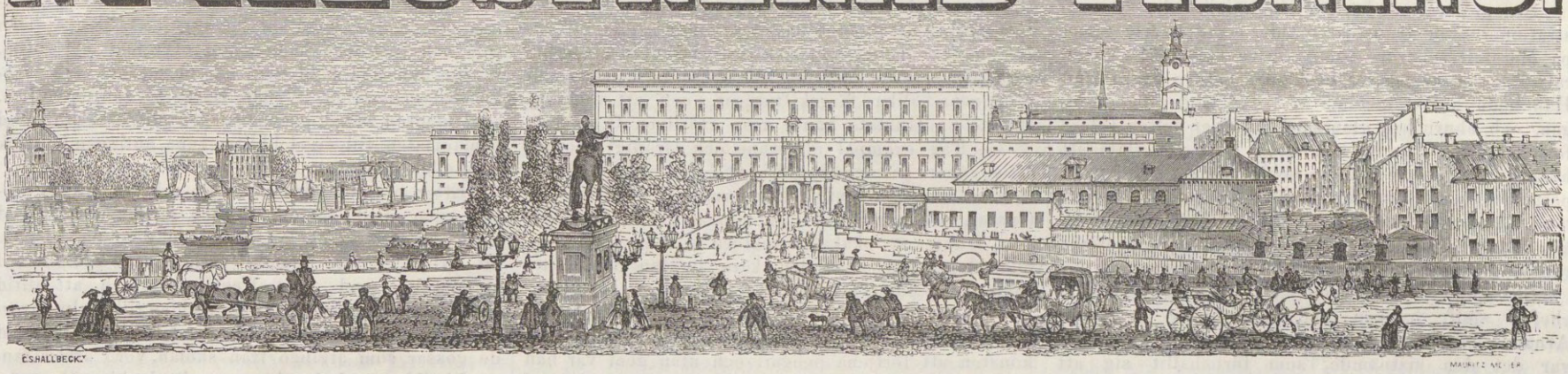

N° 27]. Utkommer hvarje Lördag. Stockholm den 8 Juli 1865. 12 Rdr årgången. [1ª Bandet.

Innehåll: Marskalk Magnan (med porträtt). — Berättelser af Richard Gustafsson. I. De båda skolkamraterne. — Johan Gottlieb Naumann (med porträtt). — H. M. Konungens tält vid kongl. högqvarteret på Axevalla (plansch). — Genom ett par svenska glasögon, jemförelser och scener, upptecknade af J. A. Malmström, andra serien (plansch). — Blad ur min dagbok, af H. B—n. I. Bataljen på Svältorna. — Ur ett bref från Axevalla-lägret. — Det gamla paret, poem af B. E. Malmström. — Krönika. — Hvarjehanda. — Schack.

Marskalk Magnan.

Det glesnar i ledet bakom den tredje Napoleon. Af de djerfve, som hjelpte Louis Bonaparte att grundlägga det andra franska kejsardömet, återstå snart ej många. Det var några, som under den festliga natten i Elysée-palatset, den 1 december 1851, smögo sig från de andra gästerna och på furstens vink följde honom in i det lilla privatkabinettet. De intimaste voro endast Morny, Mocquard, Saint-Arnaud och Maupas. Af dessa återstår nu endast den sistnämde. Men äfven af de andre af den trupp „handlingens män“, som utanför kabinettet väntade på order, börja allt flera aflägsna sig för alltid. En bland de mest framstående, „mannen af den 4 december“, afled i Paris den 30 sistlidne maj. Det var marskalk Magnan.

Bernard-Pierre Magnan, hvars bild vi här meddela våra läsare, föddes i Paris den 7 december 1791. Han var en ung juris studiosus, som just höll på med utgrundandet af civilrättens mysterier, då ryktet om den „store kejsarens“ bedrifter trängde ända upp i vindskamrarne i *Quartier Latin*. Studenten Magnan ville vara med, och han blef volontär i 66:te linieregementet, med hvilket han gjorde fälttåget i Spanien. Efter tvenne år blef han underlöjtnant, och ännu tvenne år derefter hade han redan två epåletter, d. v. s. var kapten. Vid 22 års ålder hade han hederslegions-stjernan; vid 23 år blef han officer af samma orden. Han transporterades till kejserliga gardet, och den 30 mars 1814 stred han med sitt kompani vid Ourcq-kanalen i Belleville vid Paris. Magnan deltog också i slaget vid Waterloo, men detta hindrade honom icke att, få månader derefter, inträda i Ludvig den adertondes kungliga garde. Der steg han snart i graderna, och då spanska fälttåget år 1823 började, var han öfverstelöjtnant, hvilken grad han synnerligen erhållit såsom belöning för att hafva undertryckt några oordningar inom den bataljon han kommenderade, då vid 34:de linieregementet, dit han transporterats år 1821.

I Spanien utmärkte Magnan sig lika mycket denna gång som under Napoleons fälttåg der, och efter en bedrift mot Mina vid Barcelona utnämdes han till riddare af den Helige Ludvigs orden. Han blef dock icke öfverste förrän år 1827. I spetsen för sitt regemente, det 49:de, gick han till Algier och visade sin gamla tapperhet. Efter återkomsten till Frankrike skickades han mot Lyon, der arbetarne gjort uppror. Magnan anföll icke de upproriske, utan började underhandla med dem och lyckades verkligen utan blodsutgjutelse återställa ordningen. Det är ett af de vackraste bladen i Magnan's historia, men Ludvig Filips regering menade att Magnan handlat mot order, och han föll i onåd.

Det var då Magnan begaf sig till Belgien och hjelpte konung Leopold att organisera den belgiska armén, i hvilken den franske öfversten år 1832 erhöll brigad-generals grad. Han återvände icke till Frankrike förrän år 1839 och blef åter använd samt mottog befälet öfver trupperna i Nord-departementet, der han undertryckte flera arbetareuppror, då med strängare medel än år 1831 i Lyon. Magnan's namn började vid den tiden blifva ganska impopulärt. Hos regeringen stod han deremot åter i stor gunst, ehuru han år 1840 var nära att för alltid förlora Ludvig Filips bevågenhet. Magnan blef nemligen invecklad i rättegången mot Louis Bonaparte för landstigningen i Boulogne. Han försvarade sig inför pairskammaren och förklarade med stor förtrytelse, att han sjelf icke deltagit i någon komplott samt aldrig, äfven om upproret krönts med framgång, skulle mottagit någon hederspost af den, som gjort uppror mot landets lagliga regering. Julimonarkien fann då, att Magnan var en af hennes ifrigaste tjenare, och utnämde honom till divisions-general.

Den 24 februari 1848 befann Magnan sig utan kommando i Paris och skyndade till Tuilerierna att erbjuda sin tjenst. Ludvig Filip ville ej mottaga anbudet. Magnan stannade likväl i Tuilerierna hos hertigen af Nemours och gick derefter med hertiginnan af Orléans till deputerade kammaren. Några veckor derefter blef Magnan af François Arago, den store astronomen, som då inom republikens regering provisoriskt innehade krigsportföljen, utnämd till befälhafvare för tredje divisionen af Alparmén. Det var med denna division Magnan kallades att *genast* infinna sig i Paris, då juni-upproret här utbrutit. Magnan sökte också så godt sig göra lät uppfylla denna order, och på *sju* dagar marscherade divisionen 120 lieues, d. v. s. 50 svenska mil. Det förskräckliga upproret var likväl qväfdt, när Magnan's division anlände till Paris. Den 29 juni 1848 slog Magnan läger vid Saint-Maur, bredvid Vincennes för att derifrån hålla Faubourg Saint-Antoine i tygel.

Fyra månader derefter höll Magnan på att blifva öfverbefälhafvare för hela den italienska armén. Carl Albert tillbjöd honom platsen redan på hösten 1848, men kunde icke förmå sig att afsluta underhandlingarna derom förrän följande året, då Magnan ej ansåg sig vilja mottaga befälet öfver trupper, som under tiden blifvit modfälda och gingo ett säkert nederlag till mötes. Det var just då marskalk Bugeaud lemnat kommandot öfver den franska Alparmén, och detta kommando tillföll Magnan. „Nu kommer ni att utföra min rol i Lyon“, skref marskalk Bugeaud till Magnan. Det är en rol, der Magnan otvifvelaktigt gjort sin pligt, men hvilken bidrog att göra honom för det lägre folket lika förhatlig som marskalk Bugeaud sjelf varit. I juni 1849 måste Magnan undertrycka ett nytt, förskräckligt uppror i Lyon. Den gången försökte han ingenting på underhandlingens väg, såsom år 1831 på samma ställe. Men han gick ej heller genast mot insurgenterne för att qväfva upproret i dess början, utan lät, i samråd med general Gémeau, insurrektionen fullkomligt organisera sig. Då han ansåg stunden vara kommen, satte han sig i spetsen för trupperna och marscherade mot Croix-Rousse, det bekanta arbetareqvarteret, der han lyckades omringa insurgenterna. Striden började och fortfor oafbrutet i sex och en half timmar, hvarunder Magnan's häst blesserades af tvenne gevärsskott och generalens värjslida splittrades af en kula. Upproret qväfdes i blod, ehuru 50,000 insurgenter deltogo i striden.

Det var efter denna seger som Magnan blef stor-officer af hederslegionen och utnämdes till befälhafvare i Strasburg. Republikens president ville likväl snart hafva generalen närmare sin person. Vid gränsen var Magnan's närvaro kanske icke så oundviklig, ty något utländskt anfall tycktes icke vara att befara, och

MARSKALK MAGNAN.

dessutom funnos många generaler, hvilka kunde sköta tyskar och andra arffiender, under det deremot icke alla förstodo att behandla egna landsmän. Den som i Lyon besegrat 50,000 fransmän, kunde blifva af stor nytta i Paris: den 15 juli 1851 utnämdes general Magnan till öfverbefälhafvare för pariserarmén.

Strax derefter började imperialistiska demonstrationer från truppernas sida. Vid hvarje revue på Marsfältet hördes ropet: lefve kejsaren! General Magnan ansåg sig icke böra qväfva dessa rop. Han hade blifvit medlem af lagstiftande församlingen, och ehuru han utan särdeles ifver deltog i dess förhandlingar, kunde han dock icke underlåta att höra huru representanterne beklagade sig öfver truppernas demonstrationer; men han aktade sig för att låta klagomålen inverka på den mildhet, med hvilken han bedömde de mot republiken upproriska rop, som dagligen utgingo från soldaternas led.

Så kom den 2 december. Om det var statschefen sjelf, hvilken gaf befallningar åt Saint-Arnaud, och denne, som lemnade ordres åt Magnan, var det den sistnämde, som förbehållit sig att verkställa befallningarna, och han gjorde det med sådan skyndsamhet och kraft, att två dagar derefter var kejsardömets seger öfver republiken fullkomligt afgjord. Magnan är „mannen af den 4 december“, och hans betydelse för det nya väldet ganska stor.

Han blef också, strax efter segern, utnämd till marskalk af Frankrike samt erhöll hederslegionens storkors. Då den nya senaten instiftades, blef marskalk Magnan en af dess förste medlemmar. Han har sedermera ständigt hugnats med uttryck af kejserlig nåd. Efter marskalk Saint-Arnaud's frånfälle, på Krim år 1854, utnämdes Magnan till öfverhofjägmästare, och för ett par år sedan gjorde kejsaren honom till stormästare för de franska frimurarne. Han var för öfrigt riddare af de flesta utländska ordnar, af hvilka man såg de mest lysande exemplar (bland andra äfven serafimerorden) pryda den gamle, men särdeles raske marskalkens guldbroderade bröst, då han red i spetsen för pariserarmén. Det är så vi sett honom mångfaldiga gånger under senare år, så mycket mera som han icke deltagit i något af det närvarande kejsardömets utländska krig, utan ständigt vaktat Paris och visat parisarne, att han alltid var tillstädes. Det fanns ej heller något tillfälle af vigt i Paris, då man icke genast såg marskalk Magnan. — Han afled efter blott trenne dagars sjukdom. *C. L.*

Berättelser af Richard Gustafsson.

I.

De båda skolkamraterna.

„Det blir något af den gossen med tiden!“ yttrade rektor S. om en af ynglingarne i Hedvig Eleonora apologist-skolas rektorsklass, hvarje gång någon främmande besökte skolan, och alltid hade han ett uppmuntrande ord åt den förhoppningsfulle ynglingen, då denne med stadig röst upprepat sin lexa, utan att stappla på ett ord.

— Gud vet hvar du slutar, stackars gosse! — brukade rektorn ofta säga till en annan af skolungdomen, en ljuslockig yngling med ögon blå och kinder röda, men som hade haft den oturen att komma till verlden med ett hufvud som var betydligt ljusare hvad det yttre än hvad det inre beträffar.

Janne Lindblom, så hette den förhoppningsfulle ynglingen, var son till en fattig murare, som bodde vid en af Ladugårdslandets bakgator; men fastän fadren var murare, så var Jannes kroppsbygnad temligen misslyckad. Att vara lång och smärt är visserligen vackert; men att vara det till den grad som Janne var, blir i längden fult, ty redan vid fjorton års ålder hade han höjt sig några tum öfver beväringsmålet. Egentligen hade han sin moder att tacka för det att han fick bära sitt hufvud så högt, ty gumman höll sina modiga tre alnar i längd; men likasom hos hennes käre son hade den stora växtligheten tärt allt för mycket på hullet. En kostlig syn var det för oss skolpojkar att se "bengeten“ (ett öknamn som skolans qvickhufvud hittat på åt Janne) och hans mamma komma Skeppargatan utför, ty rätt ofta följde madam Lindblom sin „lilla“ gosse till skolan. Så länge Janne var ute på gatan eller på gården, var han ett föremål för sina kamraters drift och fick hålla till godo många bittra speglosor öfver de långa, i ett par smala bruna mollskinnsbyxor instuckna benen, och öfver den grå vadmalskavajen, som hängde och dinglade likt en fogelskrämma uppsatt på ett par störar; men kom han väl in i skolsalen och fick med en bok slå sig ned vid ett af de långa svarta borden, då betraktades han som ett helgon, en varelse som stod högt öfver oss alla andra.

Den ljuslockige, blåögde ynglingen, som hade fått mera skönhet än snille på sin lott, var son till en hembagare och hette Gustaf Blomstedt. Hembagaren var lika fattig på mynt som muraren, men hade i stället stor rikedom på barn, 4 pojkar och 3 flickor, och äldst i kullen var Gustaf. Om det kom sig af att brödet bakades hemma eller af någon annan orsak, vet jag inte, men hembagarns barnskara var en lefvande profkarta på helsans och välmågans olika färgskiftningar, och ett vackrare ansigte än Gustafs kunde man svårligen få se.

— Tag exempel af Janne och lär dig att vara flitig, annars går det dig aldrig väl! — förmanade rektorn mången gång vid lektionerna den tränghufvade Gustaf, och när dessa förmaningar aldrig buro någon frukt, så skakade rektorn bekymmersamt på hufvudet; men hvad den käre läraren då tänkte, förstod jag först många år derefter.

I ett fall hade dock Gustaf Blomstedt bättre hufvud än alla sina kamrater, han förstod nemligen konsten att förtjena pengar, och utan geni var han ej heller, ty han hade det mest utpräglade födgeni man kan tänka sig. Såsom ett drag af hans köpmannasnille vill jag omnämna hans sätt att gå till väga med sin frukostkaka. Han hade nemligen alltid med sig en sexstyfvers mjuk kaka till frukost. Sedan han genom att sälja tre fyra kakor skaffat sig några skillings kapital, gick han till hökarboden och köpte litet skrapsmör, hvarefter han skar sin kaka i fyra delar, bredde smör derpå och sålde smörgåsar för en skilling stycket; en handel hvarpå han förtjente minst ett hundra procent. Sin egen aptit tillfredsställde han vanligen med delar af bättre lottade kamraters matsäck.

Det är för att teckna några få drag ur dessa båda olika naturers lif, som jag öppnat på minnets tempeldörr och med vemod sett förflutna dagars bilder tåga förbi min inre syn, likt en omvexlande panorama.

Den 9 juni 1852 voro de luftiga skolsalarna i Hedvig Eleonora församlings nya skolhus rikt prydda med löf och blommor och isynnerhet utmärkte sig apologistskolans rektorsklass genom sin smakfulla dekoration af guirlander och triumfbågar af eklöf och syrener. Det var examensdag, den sista dagen i terminen, efter hvilken dag de unga, likt en hop svärmande bin, få njuta af sin frihet och i skog och på äng dricka helsa med lust och gamman, tills hösten kommer och för dem åter in i kupan.

Högtidsklädda suto de unga på sina bänkar och afvaktade med klappande hjertan den stund, då de skulle svara på någon af lärarens frågor; högtidsklädda suto föräldrarna och lyssnade till sina älsklingars större eller mindre visdom, och månget modershjerta klappade högt af fröjd, då läraren med ett leende uppmuntrade hennes son för visad flit och läraktighet. Ack, hvilka ljufva framtidsdrömmar spira ej upp i modershjertat vid ett sådant leende; hon ser i sin son en ärad och lycklig man. Men ack hvad håller verkligheten?

Ingen tyckte sin älskling vara den sämste, till och med hembagaren och hans hustru voro rätt nöjda med sin Gustaf och hans svar, ehuru han, uppriktigt taladt, gjorde bock på bock.

Sjelfva examen var nu slutad, både ungdomen och de äldre hade församlat sig i kollega-klassens sal, som var den största, för att lyssna till de ungdomsfriska sångerna och få vara med vid prisutdelningen. Sedan chören slutat med „Sof i ro!“ utaf Möhring, der Janne Lindblom sjöng solo och skördade mycket bifall, höll rektor ett kort tal, hvarefter prisutdelningen började.

En andlös tystnad herrskade i salen under uppropen, ty hvar och en lyssnade och hoppades att få höra sitt hedervärda namn; men få voro de utkorade, och många voro de som lyssnade förgäfves. Den tredje i ordningen, som blef uppropad, var Janne Lindblom.

Darrande som ett asplöf och vaggande som en ung björk för stormen, trädde han fram till katedern och stannade der med nedslagna ögon.

— Johan Lindblom erhåller för visad flit Berlins Naturlära! — ljöd rektorns klara stämma, och i detsamma framsträckte Janne sin magra hand för att emottaga sin välförtjenta belöning; men boken, eller äran som medföljde den, var i detta ögonblick allt för tung, så att Naturläran föll uppslagen ned på golfvet och framvisade af en slump just den sidan, der benranglet är afbildadt.

Janne böjde sig skyndsamt ned och tog upp boken; men då han åter reste sig upp, var hans ansigte purpurrödt, hvilket väckte allmän förvåning bland hans kamrater, ty aldrig hade någon förr sett en rodnad på hans gulbleka kinder. Med brådskande steg lemnade Janne katedern och begaf sig till ett af salens hörn, dit hans moders hufvud, prydt med en gul silkesschalett, visade honom vägen, likt en fyrbåk som höjer sin strålande hjessa högt öfver klippor och skär. Vid hennes bröst fick Janne dölja sitt blossande anlete, under det att gumman oupphörligt förde schalettsnibben till sina ögon, utan att tänka på att saltvatten skulle lemna fläckar qvar på den gula sidenduken.

Att Gustaf Blomstedt icke var bland de lyckliga pristagarne, behöfver jag knappast tillägga; men som han just icke hade något öfverflöd af känsla, så var han lika nöjd med sin obemärkta och obelönade verksamhet, ty han visste att saffransbullan, som modren bakat examensdagen till ära, skulle vid hemkomsten till en del blifva hans, antingen han fick pris eller icke.

Efter prisutdelningen talade rektorn till de gossar, som med den nu slutade terminen för alltid togo afsked från skolan, och lade dem på hjertat, att ärliga vandra genom verlden, att kämpa med ståndaktigt mod emot frestelserna och att alltid med deltagande hjerta räcka handen till hjelp, hvarhelst de träffade en nödställd broder och like. Bland de gossar, som afgingo från skolan, voro äfven Janne Lindblom och hembagarens ljuslockige Gustaf.

Då jag en kort stund efter examens slut befann mig ute på gatan och just var på väg att bege mig hem, kände jag en hand på min axel, och då jag vände mig om, stod Janne framför mig, nu lika blek som vanligt.

— Tack för att du inte gjort narr af mig, — yttrade han sakta och tryckte min hand, hvarefter han återvände till sina föräldrar och hand i hand med dem begaf sig Skeppargatan uppför till deras hem, der glädjen helt säkert varade både den och många af de följande dagarna. Detta var sista gången jag såg Janne Lindblom som gosse. Efter hvad jag sedan fick veta, blef han genom några välvilliga personers bistånd antagen som elev vid musikaliska akademien, ty bland andra själsgåfvor hade han äfven goda anlag för musik.

Gustaf Blomstedt blef antagen som springgosse på ett kontor; men redan efter två års förlopp hade springgossen fått heder och värdighet af kontorist, och utmärkte han sig isynnerhet genom en elegant toilett och en jargon som kunde förleda hvar och en, som icke noga kände honom, att tro på större förståndsgåfvor än som verkligen kommit på hans lott.

Tio år hade förflutit sedan examensdagen 1852. Ungdomsdagarnes hvirflande ström hade vältrat fram och under sina vågor gömt största delen af mina barndomsminnen. Blott några få af mina skolkamraters öden voro mig bekanta, och bland dem, hvilkas bana jag följt med mina ögon, var Gustaf Blomstedt, som nu blifvit kassör och en mäkta fin herre, på samma kontor der han började som springgosse. Minnet af Janne Lindblom stod visserligen ännu klart för mig; men om hans öden visste jag ingenting, och ej heller gjorde jag några efterforskningar. Som sagdt, tio år hade förflutit, sommaren 1862 hade gjort sitt intåg med pomp och ståt och slösade nu som bäst med att strö ut sina blomsterskatter kring fält och dalar. Jag hade några vänner, som den sommaren bodde ute vid Fiskartorpet, och dit vandrade jag ganska ofta för att njuta af den herrliga natur som norra Djurgården erbjuder i öfverflöd.

En morgonstund, strax efter midsommar, gick jag min vanliga väg öfver Tyskbagarbergen och genom Komötet, för att sedan öfver ängarna till höger om Uggelviksvägen komma till Fiskartorpet. Som det var tidigt på morgonen en hvardag, så var allt tyst och stilla i Komötets gröna lunder; endast fåglarnas qvitter hördes här och hvar bland björkarna, som stodo saftigt skinande efter morgondaggens bad och hviskade sakta till de närstående tallarna, allt efter som den milda sunnan satte deras gröna tungor i rörelse.

Kommen fram ett stycke på vägen märkte jag något hvitt skymta fram bakom en buske, och vid nogare efterseende fann jag att det var en gardist, som valt den mjuka mossan till hviloläger. Jag ämnade fortsätta min väg, men i samma ögonblick vaknade den sofvande och satte sig upp med ett djupt andedrag, som lät nästan likt en döendes rossling. Då jag såg detta ansigte, fåradt af djupa lidanden och ändock ungdomligt, gick en rysning genom mig. Dessa drag föreföllo mig så bekanta, dessa gråblå ögon, som oafvändt stirrade på mig, hade jag sett en gång förr, men hvar?

Den uniformsklädde karlen reste sig upp till sin fulla längd, och den var verkligen respektabel, en riktig acqvisition för gardet; men i stället var han så mycket magrare. Ju längre jag betraktade honom, ju mera blef jag öfvertygad om att det var min gamle skolkamrat, den förhoppningsfulle Janne Lindblom, som stod framför mig, och nu rann rektorns ord mig i minnet: „Det blir något af den gossen med tiden“, och det hade verkligen blifvit

något af honom, fastän i annan mening än rektorn tänkte.

— Herrn känner igen mig, tror jag? — yttrade Lindblom med en graflik röst, som trängde genom märg och ben.

Jag stod några ögonblick slagen af det hårda öde, som träffat honom, och då jag ville tala till honom, kunde jag endast framstamma: Arme man!

— Beklaga mig inte, glöm mig hellre! — svarade Lindblom dystert och vände sig från mig.

Han ville gå, men jag bad honom stanna och förtro mig de omständigheter, som gjort honom till hvad han var; han nekade i början och hade redan aflägsnat sig några steg, då han plötsligt vände om och bad mig sitta ned vid hans sida, hvarefter han började sin berättelse: — Jag kom, som ni måhända vet, till musikaliska akademien, och der fann man mig särdeles passande för pianoklassen, kanhända mest för mina långa och knotiga fingrars skull; jag gjorde stora framsteg genom min ihärdiga flit, och på ovanligt kort tid hade jag tillegnat mig så mycken färdighet, att jag kunde uppträda som musiklärare. I Stockholm hade jag svårt att erhålla elever, hvarför jag företog mig att resa till landsortsstäderna, och der lyckades jag ganska bra att förtjena mitt uppehälle, och jag kunde till och med sända mina föräldrar en liten hjelp då och då. För omkring sex år sedan dog min fader, och ett år senare var jag äfven moderlös. Kort tid efter min moders död återvände jag till Stockholm för att nedsätta mig der och på allvar fortsätta mina musikaliska studier. Allt gick mig väl, jag fick många elever och lefde godt, ty jag var nöjd med litet och var glad, blott jag icke led brist för dagen; men den stunden kom dock, då jag beklagade min egen ringhet och knotade öfver min fattigdom. När jag såg någon af mina medmenniskor, som lefde i öfverflöd och som hade egodelar att slösa med, så afundades jag honom; men ni må icke tro att det var för min egen skull, nej, jag önskade rikedomar blott för att kunna slösa bort dem på en annan; jag ville ha guld för att skänka bort det för ett leende, en blick....

Här gjorde han ett uppehåll och en djup suck arbetade sig fram ur hans bröst.

— Himmelens fröjder och afgrundens alla marter vexlade om i min själ, ena stunden lyste hoppet och färgade min framtid i rosenrödt, andra ögonblicket tycktes mig mitt lif så öde och mörkt, att jag fattades af förtviflan... Ni vet ej hvad djup af qval det är att föraktas af den, för hvilken man vill offra allt, att se sina heligaste känslor utsatta för spe och löje... Jag kunde icke bära den plågsamma bördan; jag sjönk allt djupare och djupare, tills ingen räddning mer var möjlig.

Han slutade, och hela hans kropp skälfde såsom af en frossa. Efter några ögonblicks tystnad steg han upp för att gå. Jag gaf honom min adress och bad honom besöka mig, hvilket han lofvade, hvarefter han stälde sina steg åt staden och jag fortsatte min väg till Fiskartorpet.

Framemot middagen återvände jag till staden, men tog då vägen öfver södra Djurgården. Då jag skulle passera öfver vägen, som bär upp från Slätten till Hasselbacken, stördes jag i mina reflektioner af ett högljudt: Se opp! och då jag såg upp, såg jag ett elegant ekipage, hvari suto en äldre herre, ett ungt fruntimmer och — Gustaf Blomstedt. Jag nickade åt Gustaf, ty vi hade på senare tiden några gånger träffat tillsamman och förnyat bekantskapen från skolan. Gustaf ropade åt kusken att stanna och frågade om jag ville intaga min middag tillsamman med honom, hans svärfar och fästmö, hvilket jag bejakade, mest af nyfikenhet att lära känna Gustafs tillkommande hustru.

Jag presenterades för grosshandlar L. och hans dotter, och inom kort suto vi tillsammans på en af Hasselbackens balkonger kring ett väläfsedt middagsbord.

Samtalet föll på äfventyr, som man ibland kan råka ut för, och då berättade äfven jag mitt lilla morgonäfventyr, dock utan att säga namnet på min olycklige skolkamrat.

— Gör mig nu inte nyfiken, utan säg den stackars romanhjeltens namn! — yttrade Gustaf och höjde medlidsamt på axlarna.

— Han ville väl flyga för högt, och då är det inte mer än rätt att vingarne blefvo klippta, — inföll grosshandlaren.

— Er historia var särdeles interessant, — läspade fästmön med en liten knyck på nacken, så att den kastaniebruna hårlocken, som förut hvilat frampå den mjellhvita halsen, nu förflyttades bakåt skuldran.

— Den der musikläraren du spelade för i vintras var ju en sådan der galen och romanesk herre, — återtog Gustaf, vänd till sin fästmö.

— Han hade sina besynnerliga idéer, — svarade fästmön lätt rodnande.

— Kan inte Gustaf på min beskrifning gissa hvem det är? — frågade jag.

— Nej, det är omöjligt. Kanske om jag får höra hans namn.

— Han heter Johan Lindblom, — upplyste jag och kom i detsamma att vända mina ögon till fästmön, hvars sköna ansigte ögonblickligt betäcktes af den mest glödande rodnad. Hennes läppar sammanpressades, och handen, hvari hon höll bordsknifven, darrade märkbart. För att dölja sin rörelse slog hon hastigt omkull sitt vinglas, och medan uppmärksamheten var riktad på denna lilla förtretlighet, hemtade hon sig, så att några ögonblick derefter icke ett spår syntes på hennes ansigte af den rörelse som genombäfvat henne.

— Ja, nu tror jag att jag minns honom, — sade Gustaf. — Men à propos, min kära Fanny, hette inte din musiklärare Lindblom?

— Jag lägger verkligen inte mina musiklärares namn på minnet, — svarade fästmön med en min af förakt.

— Inte är det väl han ändå? — återtog Gustaf.

— Det är knappast tänkbart, — inföll grosshandlaren; men Fannys rörelse och hennes bemödande att dölja den kommo mig att tänka annat.

Sedan middagen var slutad, återvände jag med sällskapet till staden.

Den återstående delen af sommaren förflöt, utan att jag fick emottaga något besök af den olycklige f. d. musikläraren, och då jag ett par gånger uppsökte honom i kasernen, tycktes han vilja undvika mig och besvarade ej mina frågor, hvarför jag till sist blef öfvertygad om att han helst ville lefva obemärkt af mig likasom af alla andra.

En afton i slutet af oktober samma år stod jag högtidsklädd i mitt rum, i begrepp att bege mig af på ett bröllop. Bjudningsbrefvet låg framför mig på bordet, och der stod, att jag inviterades att bevista vigselakten mellan kassören hr Gustaf Blomstedt och grosshandlaren L:s kära dotter Fanny. Jag hade redan öfverrocken på mig för att gå, då någon i detsamma bultade på dörren; jag öppnade och såg en gardist, som lemnade mig ett bref.

— Det är mycket angeläget, — yttrade gardisten med andan i halsen.

Jag bröt brefvet och läste:

„Min herre!

Ni är den enda menniska, som visat mig deltagande, och derför har jag en bön till er. Mina ögonblick äro räknade; kom till mig innan jag dör! Jag ville gerna tala med er. *J. L.*“

— Hvad får jag lemna för svar? — frågade gardisten.

Jag bad honom genast följa mig till den sjuke, och några minuter derefter suto vi båda i en åkardroska på väg till garnisonssjukhuset. Framkomna visade mig min följeslagare till sjukrummet och sängen, der min hårdt pröfvade skolkamrat afvaktade befriaren, som skulle förlossa honom från all sorg och smärta.

Den sjuke låg orörlig och med tillslutna ögon, så att jag i början trodde, att han var död; men snart märkte jag, att bröstet sakta häfde sig. Då jag sutit en stund på sängkanten, slog han upp sina ögon, och då han fick se mig märkte jag ett tecken till leende på hans tunna läppar.

— Haf tack för det ni kom, — hviskade han och försökte att räcka mig handen; men den föll kraftlös tillbaka. — Jag har en bön till er.

— Tala, och om jag kan, så vill jag uppfylla den, — förklarade jag.

— Ni ser den svarta snodden, som hänger om min hals, på den hänger ett minne. Tag det ifrån mig!

Jag gjorde som den sjuke bad mig och såg med förvåning, att minnet bestod af fem stycken dukater, som voro genomstungna och uppträdda på snodden.

— Jag fick dukaterna af grosshandlar L:s dotter Fanny, då jag tiggde om en blick. Gif dem åt henne tillbaka, om det är möjligt, säg henne att jag förlåtit allt, och att min sista tanke var för henne; säg henne att jag aldrig upphört att älska henne — — — — —

Mera hörde jag ej, ty den döendes sakta hviskning upphörde, och endast läpparne rörde sig. Några ögonblick derefter var befrielsearbetet slut, och af den förhoppningsfulle skolkamraten fanns endast det aftärda stoftet qvar för mina ögon.

Åter framstälde sig för mitt minne rektorns ord: „Det blir något af den gossen med tiden.“ Jag tog dukaterna, kastade en sista blick på den döde och skyndade till — bröllopsgården.

Grosshandlar L:s våning, två trappor upp i huset 00 Skeppsbron, var festligt eklärerad, och genom fönstren kunde man se, att en stor skara bröllopsgäster hade samlat sig der. Jag stannade en stund utanför porten och blickade dit upp; men ju längre jag stod der, desto omöjligare blef det för mig att gå upp. Efter en qvarts timmes obeslutsamhet vände jag mina steg till hemmet, der jag i ro kunde öfvertänka de båda skolkamraternas öden.

Följande morgon sände jag de fem dukaterna till Fanny L. och bifogade ett bref, som innehöll endast dessa ord: „Han har kämpat ut; hans sista ord voro förlåtelse och kärlek; hans sista tanke flög till er på er bröllopsqväll.“

Johan Gottlieb Naumann *).

(Några rader till Sveriges konsthistoria.)

»All bildning står på ofri grund till slutet,
Blott barbarit var en gång fosterländskt«

är ett af dessa märkvärdiga uttryck, som man träffar hos de verkliga skalderna och genom hvilka en stor historisk sanning, en rik tankeförbindelse o. s. v. så till sägandes fått sin formel. Huru ofta erinras vi icke om detta uttryck, när vi ransaka vår kulturhistoria! Vår fåfänga älskar icke dylika erinringar; men vi kunna ej annat än böja oss för fakta, och å andra sidan hafva vi så mycket godt, som hos oss är rent autochtoniskt, att trösta oss med öfver vår brist på ursprunglighet i åtskilligt. Hvad betyda t. ex. några konstens blommor mot vårt uråldriga lagväsende? — Tyskarne må gerna kalla allt för *tyskt*, som de anse godt, göra Shakespeare och Jenny Lind till „germaner“ o. d., men låtom oss tacksamt vidgå våra skulder till andra folk, till och med till tyskarne.

När vi höra de enstaka stämmor från fordom, som gifva oss en föreställning om huru glädjefattigt våra förfäders lif likväl måste hafva förgått utan den lifvets förfining, som man förgäfves frånkänner sitt berättigande derigenom att man kallar henne *lyx*, utan konst och med en literatur, som ännu icke var befriad ur pedantismens klor, vore vi icke tacksamma, om vi icke hade något af rörelse att egna åt minnet af de män, som

»Framlockat skörd ur skarpa Nordens tufva»,

och hvilkas arbete i kulturens tjenst vi hafva att tacka för ett humanare lif. En af desse män är den konstnär, om hvilken vi här nedan lemna några meddelanden, i hopp att de icke skola försmås, derför att han tillhör en längesedan försvunnen tid. Hans arbeten äro långt ifrån glömda i vårt land. Äfven den större allmänheten känner till något af dem: om icke den vackra chören „Vår vandrings mål vi hunnit“ (ur Naumanns *Pilgrimerna*), som man för ett antal år sedan fick höra på en konsert i Clara kyrka af hr A. Mankell, så åtminstone melodien till Kellgrens: „Ädla Skuggor“, eller i alla händelser det Bellmanska: „Så lunka vi så småningom“ **). Våra meddelanden erhålla måhända något interesse, derigenom att de beröra Gustaf den tredjes tid.

På vårt en gång så mäktiga, så vidt omkring fruktade, men sedan Carl XII:s krig så försvagade fäderneslands thron satt sedan några år Gustaf III. Den djerfhet och visa måtta han ådagalagt, då han ur faror, om hvilkas vidd vi få hänvisa till hr Beskows vältaliga skildring af konung Gustaf såsom konung och menniska, ryckte sitt fallande rike, hade förskaffat honom hans folks kärlek och hela Europas uppmärksamhet. Han gladde sig häråt, ty hans äregiriga själs varmaste önskan var att blifva bemärkt, liksom utan tvifvel böjelsen för prakt och ståt utgjorde ett hufvuddrag hos honom. Derför sökte han vid alla tillfällen att lägga yttre glans till sin värdighet såsom konung: hans hoffester utmärkte sig såväl genom sin smak som ståt, och den ifver, hvarmed han sökte samla vetenskaperna och isynnerhet de sköna konsterna kring thronen, var lika mycket en yttring af verklig tillgifvenhet för dem som af insigten om det behag och den dragningskraft, de kunde förläna hans residens.

Framför allt låg en fosterländsk skådebanas och en god operas inrättande honom nära om hjertat. Ända från barndomen hade den dramatiska sångmön varit honom kär. Geijer nämner en komedi och två sorgespel, som han skrifvit såsom gosse. Så länge han var lycklig, sysslade han med dramatik: af den barnslige skribenten blef, som vi veta, en dramaturg af betydenhet, och de teatraliska distraktionerna under lästimmarne, hvaröfver hans lärare klagat, buro under hans mannaår frukt i en

*) Begagnade källor: *Meissner, A. G.*, Bruchstücke zur Biographie J. G. Naumann's 1, 2. Prag 1803, 04. — *Geijer*, Gustaf III:s efterlemnade papper. 3: 2. — *Atterbom*, Svenska Siare och Skalder. 3. — *Féty, F. J.*, Biographie Universelle des Musiciens. 6, 8. — *Höijer*, Musik-Lexikon.

**) N:o 25 i Musikbilagan till *Elers*, Glada Qväden. Stockholm 1792.

svensk teater. Med ädel stolthet förklarade han offentligt, att det vore nesligt att alltid behöfva stå i skuld till italienska språket och tonkonsten. Hans opera skulle vara *svensk* i ordets fullaste betydelse. Han uppmuntrade flera af sina skalder att författa för den svenska teatern och till och med gaf dem planer till arbeten: så äro Gyllenborgs *Birger Jarl*, hans *Sune Jarl* och Kellgrens *Gustaf Wasa* skrifna efter utkast af konungen. Äfven för musiken sökte han verka, i det han gjorde den af *Patrik Alströmer* (1773—1814) är 1771 stiftade Musikaliska Akademien till en offentlig institution och gaf den privilegium på ett lotteri.

Men dessa åtgärder till vinnande af en svensk opera verkade endast långsamt och osäkert. Gustafs otålighet fordrade snabbare resultat. Han började derför se sig om efter någon främmande tonkonstnär med erkändt rykte, som, åtminstone för en tid, kunde öfvertaga ledningen af hans kapell och inrätta en orkester samt med ett par mönsterartade arbeten lemna bidrag till den unga svenska operan.

Hans val föll på då varande kapellmästaren i Dresden, *Johan Gottlieb Naumann*.

Naumann var född i en obetydlig by nära Dresden 1741. Hans fader var en fattig åkerbrukare. Redan tidigt visade han anlag för musik, och sedan han erhållit all undervisning deri, som byns skolmästare kunde lemna, fick han fortsätta sina studier i Dresden. Hvarje morgon vandrade den unge artisten från byn till staden och återvände på qvällen. Så fortgick det tills han blef 13 år, hvarefter han med ifver öfverlemnade sig åt musiken såsom sin hufvudsak. På hans sextonde år kom händelsevis en svensk musiker, Weström, i föräldrarnes hus. Förvånad öfver att träffa ett godt klavér och de svåraste kompositioner i en bondes hus, frågade Weström efter anledningen härtill, och hans förvåning fördubblades, när han hörde, att sonen i huset spelade de svåra sakerna. Han ville se och höra honom. Förtjust

JOHAN GOTTLIEB NAUMANN.

öfver ynglingens talent erbjöd han Naumann att blifva sin reskamrat. Fadern gaf, ehuru ogerna, sitt tillstånd, och de båda konstnärerna afreste till Hamburg. Det dröjde icke länge, förr än Naumann fann, att han hade en snål och brutal husbonde; ty Weström behandlade honom snarare såsom sin dräng än som sin lärjunge. Hoppet att få se Italien, som var det slutliga målet för deras resa, höll honom uppe under dessa bittra prof. Hans mod föll till och med ej då han senare, under det Weström i 10 månader låg sjuk, måste se sin tid gå förlorad för studierna. Då de sent omsider anländt till Padua, der Weström tog undervisning hos Tartini, måste Naumann sörja för ej blott sitt eget, utan äfven för Weströms uppehälle genom att renskrifva musik; för öfrigt var han den senares kock. En dag, då han bar sin brutale reskamrats och två hans bekantas instrument till Tartini, passade han på tillfälle och bad den store mästaren att såsom åhörare få närvara vid hans lektioner med Weström. Rörd öfver detta begär att lära, ej allenast beviljade Tartini ynglingens anhållan, utan till och med upptog honom bland sina elever. Denne var snart den förste bland dem alla. Han skildes från Weström och förenade sig med en ung engelsman, som visade sig lika välvillig mot honom som den förre varit kärf och rå. I Padua stannade Naumann öfver tre år. Han besökte derefter, åtföljd af en tysk elev, Rom och Neapel samt stannade en tid i Venedig, då han ej, så länge kriget (det 7-åriga) räckte, kunde återvända till sitt fädernesland Sachsen. Sedan freden var slutad, återkom han till Dresden, der han erhöll anställning vid kapellet såsom kompositör med mycket anspråkslösa förmåner.

Gustaf III kände Naumann, dels genom flera tonsättningar af honom, som befunno sig i konungens enskilda ego, dels genom intyg af personer, på hvilkas smak han kunde lita. Bland dessa voro grefve Fredrik Adolf Löwenhjelm, då svenskt sändebud i Dresden, och hans grefvinna Ulla Fersen, en af Kellgrens tre gracer och Naumanns elev. De anbud konungen genom sitt sändebud lät göra konstnären voro kungliga i Gustafs stil. Naumann hade nyss afslagit ett anbud från Fredrik i Preussen och var för tillfället upptagen af enskilda omsorger; men Gustafs ädelmod och det lockande i att upprödja ett alldeles nytt fält öfvervunno hans betänkligheter. I juni 1776 anlände han till Stockholm.

På uppresan hade han ett äfventyr, för komiskt

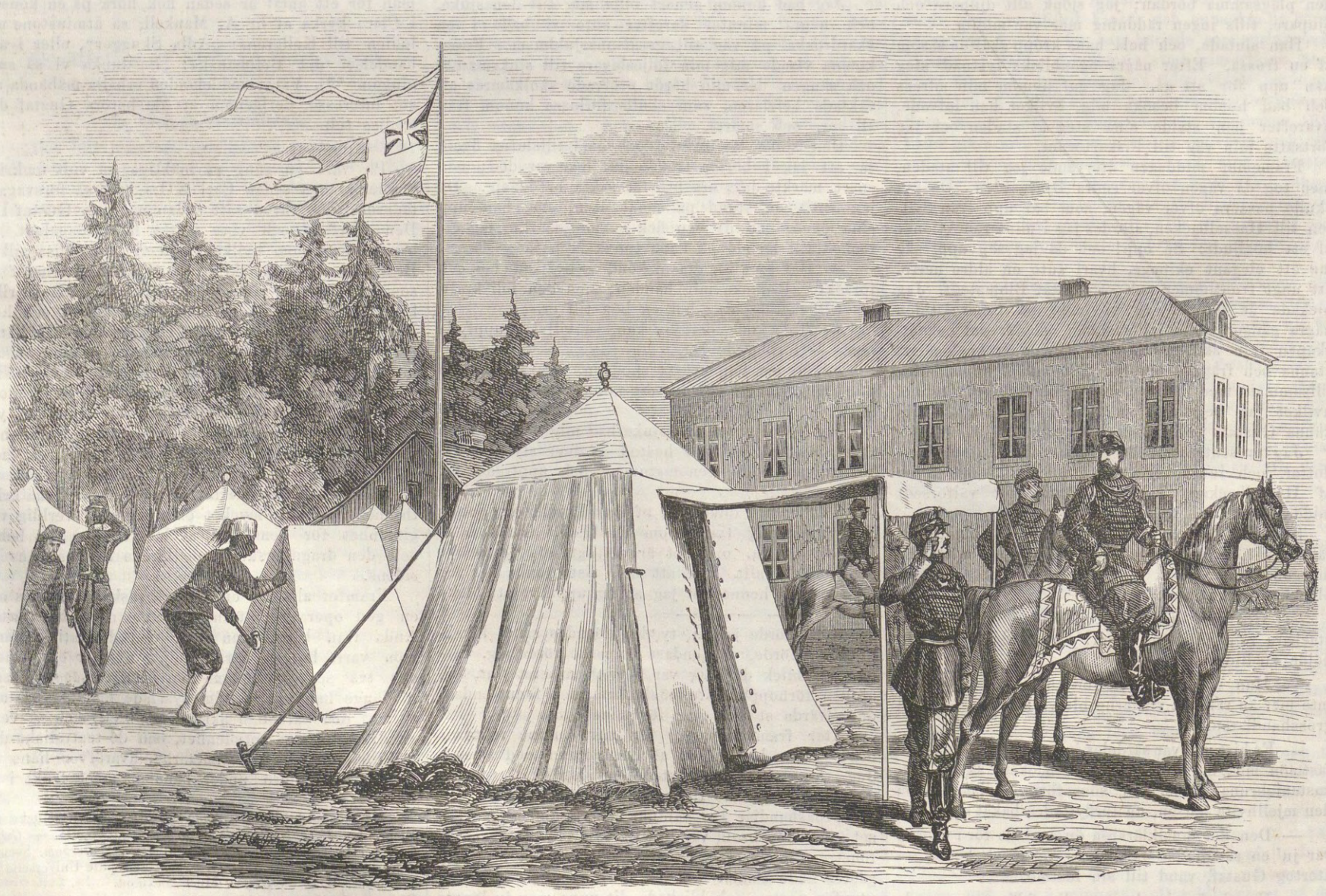

H. M. KONUNGENS TÄLT VID KUNGL. HÖGQVARTERET PÅ AXEVALLA.

Tecknadt af O. Andersson.

Genom ett par svenska glasögon.

Jemförelser och Scener, Här och Der, i Söder och Nord,

uppteckna de af J. A. Malmström.

ANDRA SERIEN.

Ett café i Italien.

Ett café i Paris.

Ett café i Köpenhamn.

Ett café i Stockholm.

att icke omtalas. I den första stad han mötte på svensk jord — historien nämner icke hvilken — mottogs han af en underofficer, som frågade honom efter pass, stånd och namn. Då Naumann svarade, att han var kursachsisk kapellmästare och af konungen kallad till Stockholm, var det honom alldeles omöjligt att få sin examinator att begripa hvad kapellmästare ville säga. Förargad öfver det onödiga uppehållet utropade Naumann till slut: „herre, jag är i sachsisk tjenst och general för alla kurfurstliga musikanter och nu reser jag på er konungs begäran till Stockholm för att exercera alla kungens musikanter.“

— Är det så, svarade underofficern, så kan visst ers excellens passera. I gevär, gossar! Kursachsiska musikant-generalen! — Hela vakten störtade ut, skyldrade, och under med möda bibehållet allvar for konstnären vidare. (Forts.)

Blad ur min Dagbok.

Af H. B—n.

I.

Bataljen på Svältorna.

Arma, virumque cano.
VIRG.

»I söner af det folk, som blödt
På Lützens fält, på Leipzigs slätter, Narvas kullar m. m.

I skolen nu utkämpa en fruktansvärd strid på Ljungs „svältor“, Eklandas kullar, Vårgårdas slätter och Tånga hed! Välan — tänkte jag — låtom oss då uppträda såsom åskådare af bataljen, eller rättare bataljerna! Sagdt och gjordt! Boråsbanans direktion annonserar ett extratåg klockan 7,15 fredagen den 30 juni på morgonen. Extra-tåget förer oss, — din ödmjuke tjenare och åtskilliga andra „Boråsare“ — med blixtens, — nej med ångans — hastighet till Ljungs station. Der är arméen lägrad. Der skall slaget stå, hette det i Borås.

Dock nej — slaget vid Ljung är redan utkämpadt kl. 12—6 den 29 juni. Alltså kommer jag då en dag för sent till arméen? Dock — det betyder intet. Meningen är att slåss „hvareviga dag“ — sa' Vestgöthen, som jag träffade på stationen. — "Hvar står konungen af Sverige?“ frågade jag, alldeles som Pappenheim vid Lützen. Man visade mig stället. H. M. hade sitt högqvarter i närheten af sina trogna Elfsborgare. Högstdensamme bar en grön qvist i mössan. Det betydde att konungen sjelf var neutral. Samma tecken buro äfven en mängd stabsofficerare samt åtskilliga norska „fältherrar“, hvilka fungerade som stridsdomare. Ibland dessa hade jag den glädjen att se min gamle vän Wedel, som fordom utfört lysande bragder till sjös. Det var han, som år 1848 sprang i luften med „Kristian den åttonde“, men kom lyckligt ned igen och uppfiskades med endast några skråmor. En sådan resa har ej mången gjort i vårt århundrade. Men jag glömmer, att vi nu ha året 1865, och att vi befinna oss på Svältorna och icke vid Eckernförde.

Den lyckan vederfors mig att träffa åtskilliga forna skolkamrater bland officerarne vid Elfsborgs regemente. Vi hade trampat ut barnskorna i Skara skola tillsamman. Sedermera hade ödet skiljt oss åt, men då vi nu träffades under frukostrasten, dukade de glada själarne upp, icke allenast en mängd gamla minnen, utan äfven smör, bröd, ägg, trichinfritt fläsk och bränvin m. m. åt den forne kamraten. Somliga suto på omhvälfda tunnor, andra på hösäckar, eller — „vestgöta-påsar“, skämtade de. Imellertid kunde jag aldrig komma bättre ut, då jag sökte underrättelser om stridens plan och förlopp. — „Tala om någonting för mig om fälttåget, — bad jag. — Hvad är meningen med dessa marscher och bataljer och hur skall det gå med er, Elfsborgare, slutligen?“

— Vi få stryk till slut — svarade en af officerarne — ty vi tillhöra general Leuhusens corps, som föreställer fienden.

— Fienden? — sade jag — hvarifrån kommer fienden?

— Från Göteborg. Saken är den, ser du, att en fiendtlig corps af 22,000 man landstigit i denna stad och framsändt ett detachement om 4000 man på Alingsås-vägen. Men befälhafvaren för en svensk arméecorps om 25,000 man, som är förlagd i Carlsborgs fästning och trakten deromkring, har detacherat en styrka af 5000 man i observationsläger å Axevalla hed; just då inlöper underrättelse om den fiendtliga corpsens framträngande.

— Nå, hvad gör under sådana omständigheter en klok general? — frågade jag.

— Jo, vänta, skall du få höra. Öfverbefälhafvaren för arméecorpsen i och omkring Carlsborg samlar sina trupper för att, norr om Hornborgasjön, öfver Wånga och Wedum, framrycka mot Alingsås samt ger befallning åt befälhafvaren för Axevalla-corpsen att skyndsamt sätta sig i marsch öster om Hornborga-sjön öfver Gökhems gästgifvaregård och Ljung, för att om möjligt uppsöka fienden och hindra hans vidare framträngande. Corpsen *A* (Axevalla-corpsen), anländ till trakten omkring Gökhem, erhåller der underrättelse, att corpsen *B* (den fiendtligt framträngande) inträffat vid Foglaviks jernvägsstation. Befälhafvaren för corpsen *A* fattar då beslut att genast marschera på Foglavik. Anländ dit får han befallning att söka operera i corpsen B:s högra flank, i riktning öfver Ljung och Eklanda, för att med tillhjelp af den från Carlsborg framryckande arméen söka taga corpsen B.

— Nå — och detta kommer naturligtvis att lyckas?

— Visserligen, men icke ännu på ett par dagar. Corpsen B:s befälhafvare, som genom spioner och rekognosceringar erhållit underrättelse om corpsen A:s frammarsch har, efter tagen kännedom af trakten kring Foglavik, funnit, att terrängen derstädes icke är fördelaktig och derför dragit sig tillbaka till positionen vid Hudene kyrka, som han den 27 juni på aftonen besatt, med sina förposter vid Stenunga.

— Den 27 juni? — inföll jag. — Och vi ha i dag den 30:de.

— Ja visst. Befälhafvaren för corpsen A, som härom erhållit underrättelse, påskyndar sin marsch och besätter redan den 28 juni tidigt på morgonen med större delen af sina trupper Foglavik samt framskjuter sina förposter på en fjerdedels mil från Stenunga. På eftermiddagen d. 28 juni är hela corpsen A färdig att framgå till anfall emot positionen vid Hudene

— Nå — och detta anfall företogs i går den 29?

— Ja visst — och vi, som tillhöra corpsen B, hafva retirerat hit, till Ljung, och skola i afton marschera till Eklanda, der vi skola besätta bron öfver Säve-elfven och sandåsarne på södra sidan derom. Men de tappra svenskarne skola förfölja oss i hack och häl — och

»— — — i morgon blir striden ny;
Det skall gälla vid Säve-bro».

— Då vill jag vara med — utbrast jag; — men säg mig nu, hvilka äro edra fiender? Låt oss höra den antågande arméens „uppsåt, vapen och anförare“, som det heter i „Boråsiaden“.

— Dess uppsåt känner du redan; det är att taga oss samt och synnerligen till fånga. Dess vapen äro artilleri, kavalleri och infanteri; dess anförare är H. K. H. hertigen af Östergötland och dess styrka utgöres af gardena, kadetterna, Vestgöta, Skaraborgs och Nerikes regementen, Lifregementets hussarer samt två halfbatterier af Göta artilleri; tillsamman femtusen man, med en utmärkt general i spetsen.

— Nå, hvad hafven I då att sätta emot denna fruktansvärda styrka?

— General Leuhusen har under sitt befäl Elfsborgs, Vestgöta-Dals, Bohusläns och Wermlands regementen, Smålands hussarer samt trenne halfbatterier artilleri. Styrkan är således någorlunda jemn, och hade det varit på allvar, så vete f—n, om prinsen i gär med sina garden och kadetter hade kunnat taga höjderna vid Mörlanda gästgifvaregård der borta. Det hade allt sutit hårdt åt, ty våra Elfsborgare, som försvarade höjden, äro ej att leka med, om det gäller. Eller hvad tror du, Rask? — tillade han, vändande sig till en soldat af roten, som sysslade vid frukostbordet.

— Gud bevare nådig löjtnanten — jag tror la, att vi hade lappsalvat dem, om dä varit allvar, och det så, att prinsen inte skulle fatt en kotte igen; dä ä säkert lell. Men nu så va vi tvongna ä retirera, när kadettera kom.

— Bravo Vestgötar! — ropade jag, — stå på er bara! Imellertid måtte det vara förb. förargligt att nödgas retirera oupphörligen?

— Gör ingenting. Det sker med bibehållen krigsära — sade min vän löjtnanten skrattande. — Men nu slås ställning. I ordning, gossar. Packningarna på! Välkommen efter till Eklanda. Dit ha' vi nu ordres att aftåga. Hvad som sedan skall ske, det vet endast den högsta, hemliga viljan. Men gissar jag rätt, så bli vi tillfångatagna på Tånga hed nästa söndag. Kom då dit och besjung de fallne.

Arméen bryter upp.

»Ställning slås på gardets trumma
Och som sphinxer stå de stumma
Gamla grenadiererna.»

Ännu i förbifarten ett och annat glas vid marketentar-tälten eller hos Fru Söderström från Ulricehamn. Sodavatten och cognak tycktes vara den mest begärliga varan. Nu kommer kungen till häst, åtföljd af sin stab. Regnet börjar falla i strömmar, men H. M. frågar icke efter dylika småsaker, nyttjar aldrig någon regnkappa, ligger nästan på bara marken, är uppe med solen, sitter till häst hela dagen och synes ha tagit Carl den tolfte till förebild i allt — utom i dennes förakt för könet, ty mot damerna är den femtonde Carl artig och förekommande, likasom han är hjertlig och rätt fram mot hög och låg bland sina undersåtar.

— Nåväl — general Leuhusens corps har aftågat klockan 12. Klockan 3 tågar prins Oscar efter från Djupadal, marscherar öfver „Storsvältan“ och slår på aftonen läger på slätterna norr om Eklanda. Fienden har passerat Sävebron och intagit en stark position på höjderna norr om floden.

Dagen derpå afreste jag tidigt på morgonen till Eklanda och fick under förmiddagen tillfälle att bevittna bataljen deromkring.

General Leuhusen hade framskjutit sina förposter till bron, men vid pass kl. 11 f. m. anryckte ett par af prinsens infanteriregementen i språngmarsch. Likväl höllo de på att icke komma fram på vägen. De möttes nemligen, icke allenast af de „patroner“, som smattrade ur förposternas gevär, utan äfven af en rik och grötmyndig landtpatron, som kom åkande med hästar och suflettvagn, hustru och barn, samt syntes ha föresatt sig att trotsa elden från tusen gevärspipor, trotsa hela arméer och konungens befallning dertill. Men dumdristigheten fick sin beskärda del. Hästarne blefvo skrämda, vagnen kom i diket, damerna skreko och kartade upp på en gärdesgård, och patronen sjelf räddade sig på en närbelägen kulle. Efter att hafva förjagat denna fiende, störtade prins Oscars tappra soldater upp emot höjderna. Nu uppstod en liflig scen, som ännu saknar sin Horace Vernet. Gevärskott smattrade i tusental, kanonerna höllo den grofva basen, regementena blandades om hvarandra, Smålands hussarer gjorde chock på chock mot Vestgötarne, som dock sköto ned dem den ena gången efter den andra. Men det hjelpte ej. Alldeles som Thors bockar i sagan lefde de tappra hussarerna genast upp igen. Jag hörde en landsman tala om „di odödelige hussarera, som ingenting bet på“. Imellertid misslyckades denna gång (enligt programmet) prins Oscars manöver. Leuhusen icke allenast behöll sin position, utan jagade äfven de anfallande tillbaka öfver bron. De flydde i vild förfäran, förföljda af fienden. Allt syntes förloradt — men då trädde kadett-corpsen fram och betäckte reträtten. Unga, raska gossar, söner af ädla fäder — skullen I väl ha stått lika orubbliga, om det varit verkliga kulor och icke endast förladdningspapper, som susat kring öronen? Hvilken svensk tviflar väl derpå; men I haden också då fätt betäcka Sävebron med edra lik, och edra sörjande anförvandter hade fätt söka er i den skummande flodens bädd. O mensklighet! hvilka uppfinningar har du ej gjort, endast för att förstöra!

Men lyckligtvis kämpade man icke på allvar och intet blod fuktade Svältornas ljung eller skogsbackarnes tufvor. Jag begaf mig midt i elden och omringades af både vänner och fiender. Bakom de tappra kadetterna samlade sig de slagna svenskarne åter. Ännu ett anfall, och fienden flydde från höjderna. Prinsens kavalleri förföljde dem utåt vägarne till Vårgårda. Segren var vunnen, och några vänner af Nerikes regemente togo mig nu under sitt beskydd. Efter en lätt fältfrukost marscherade jag med dem till Vårgårda, der båda arméerna slogo läger på hvar sin sida om en flod, för att dagen derpå (söndagen) utkämpa den sista fruktansvärda striden på Tånga hed.

Derom några ord i nästa nummer, om du behagar. Jag har ännu något att omtala från lägret och hoppas hafva gömt det bästa till sist.

Ur ett bref från Axevalla-Lägret.

Vårgårda den 3 juli 1865.

Totalintrycket af vår campagne — är en odelad belåtenhet. Vi draga hem med tillfredsställelsen att hafva varit ute *ej kun till Lyst.* Vi hafva lefvat ett verkligt fältlif, så vidt ett sådant låter tänka sig med löst krut och en program-lydande fiende, men bataljerna åsido, hafva vi skött oss som i fält. Ingen paradlyx, intet exercisfjesk, intet reglementeradt tvång i dam och solhetta, utan bort med spännhalsduken, ikull gossar! och raskt upp, när det gäller. Det har varit tonen för dagen. Och ingenting har derpå lidit. Rörlighet, hastiga marscher, lifliga anfall och det yppersta soldatlynne hafva efterträdt den tröghet, som någon gång förr i verlden tryckte den igenknäppta, schako-tyngda knekten. Med ett ord det är de franska idéerna, som efterträdt de preussiska, och vi hafva derpå ingen-

ting förlorat. Dertill kommer den omsorg om soldatens helsa och välbefinnande, som uppenbarar sig i bättre utredning, lättare hufvudbonader, daglig kokföda och de ypperliga skyddstälten. Också har helsotillståndet varit ovanligt godt. Man talar om bataljoner, som icke haft någon enda sjuk. Vädret har också varit särdeles gynnsamt, omvexlande med uppfriskande regn — som varit nog artigt att endast falla på våra tält — lindrig blåst och en lagom värmande sol. Man har ej kunnat önska sig bättre.

På Axevalla hed började uppvisningarna af bataljoner och regementen dagen efter det konungen anländt.

De följande dagarne användes till brigad- och fördelnings-exercis, och före uppbrottet, söndagen d. 25, var på morgonen stor simulacre under H. M:s eget befäl. Hela armé-corpsen, omkring 10,000 man, deboucherade från Skara, Mariestad m. fl. på de olika vägarne till heden och bildade en enda slaglinie, ett utmärkt vackert skådespel för både militära och civila ögon, sedan dammet från de marscherande kolonnerna och den allt insvepande krutröken från lifligt spelande batterier och brakande gevärssalfvor, hunnit skingra sig. De begge ypperliga kavalleri-regementena, Nerikes och Smålands hussarer gjorde nu ett anfall, äfven i linie, utåt det golfsläta fältet, hvarefter manövern förklarades slutad och trupperna aftackades. Konungen med sin talrika suite, i hvilken bland andra befunno sig omkring 30 norska officerare, återred till högqvarteret, dit på aftonen samma dag alla i lägret varande officerare, omkring 500 st., voro inbjudna till soupé. H. M:s tält, som jag gissar du en af dagarne får se aftecknadt i Ny Illustrerad Tidning, var af samma storlek som de vanliga officerstälten eller nätt och jemt 4 alnar i fyrkant samt lika enkelt inredt som dessa — utom lyxen af ett oumbärligt skrifbord. Der bakom lågo stabens tält i 2:ne rader och bakom dessa den inhägnade vackra lund af grönskande löfträd, som likasom en behagligt tillvinkande oas uppspirar i midten af den kala heden. Måhända förhöjdes äfven oasens behag i afton vid åsynen af långa under träden dukade bord, rikt besatta med en kongl. taffels håfvor. En strid skur föll en stund lodrätt ned på denna herrlighet, som väntade oss, men ingen tycktes dervid förlora hvarken aptiten eller couraget, helst sedan kungen på sitt vanliga humoristiska sätt och med sin glada, sorgfria stämma yttrat: „det gör ingenting, det är korkar i buteljerna!“ Snart sken den nedgående solen, röd och glänsande fram under regnmolnet, och en grannare ljuseffekt än nu öfver den vidsträckta slätten, i fjerran omgifven af blånande berg, har jag sällan sett.

Marschen öfver Svältorna var en bland de interessantaste företeelserna under manövern. Man kunde föreställa sig vara Israels barn, som tågade genom öknen, och kavalleriet, insvept i skyhögt dam, var molnstoden som visade oss vägen. Mera stor och i sin öde nakenhet gripande natur än Svältornas finnes ej i Sverige. Horisonten tyckes i oändlighet utbredd kring en kal, mörk jord, öfversållad så långt ögat når af stenar och idel stenar. Macbeths hexor skulle aldrig funnit en vildare tummelplats för sin trolldom. Och dock hafva dessa Svältor en skönhet, som fängslar både ögat och sinnet. Det är linien i de aflägsna blåa berg, som omger dem. Ögat njuter af renheten i dess konturer och sinnet gläder sig åt landet Gosen, vid öknens rand. — — —

Genom ett par svenska glasögon.

Jemförelser och Scener, Här och Der, i Söder och Nord, Upptecknade af *J. A. Malmström.*

Redan i ett föregående nummer hafva våra läsare haft tillfälle att göra bekantskap med det egendomliga åskådnings- och framställningssätt som uppenbarar sig i hr Malmströms paraleller från Söder och Nord, från skilda länder och folk. Förmågan att upptäcka likheten i det olika och olikheten i det lika, med ett ord, qvickhet och skarpsinne kunna genom blotta sammanställningen af föremål gifva oss en djupare mening åt det annars betydelselösa och ett nytt innehåll åt det alldagliga. Genom blotta åskådningen framgår sålunda ur de sinnrika paralellerna deras inre mening som i sig innebära i sammandrag en hel resebeskrifning på samma gång som en fin karakteristik af skilda länder och folk. De antydda karaktersdragen och kontrasterna kunde gifva anledning till vidlyftiga föreläsningar och beskrifningar, om man sökte att på denna väg uttömma deras innehåll. Man skulle dock härvid enligt vår mening löpa fara att förplatta den udd som så egendomligt kittlar vid betraktandet af sjelfva teckningarne. Några ord till en antydan må derför vara nog.

Den i dag meddelade andra serien framställer fyra caféer, ett i Italien, ett i Paris, ett i Köpenhamn och ett i Stockholm. De italienska caféerna äro så godt som motsatta till våra, emedan de äro mera ett slags hviloplats, (utanpå står äfven skrifvet, särdeles i södra Italien, Café e riposto) der man i händelse af törst dricker varmt kaffe med vatten eller äter en gelata (is) samt på morgonen dricker kaffe med en skizze di latte, ombra di latte o. s. v. Mezzo caldo (grogg) finns äfven, men förtäres högst sällan. I stället njuter man den ljufva sysslolösheten, man pratar och halfsofver, samt då någon tidning anländer, får den som sådant kan, föreläsa den för dem som icke kunna läsa och sådana äro vanligen de flesta.

De franska caféerna utveckla det mesta lifvet. Här lefva hela familjer efter slutadt dagsverke d. v. s. från kl. 6 à 7 på aftonen till 12 på natten, der de hafva fri värme och upplysning. Somliga vistas der t. o. m. hela dagan. Här läsas tidningar, spelas billard, schack, domino och afspråkas, allt under förtäring af en enda kopp kaffe, för 6 timmar. På förmiddagen dricker man der sin absinthe suisse, i stället för vår middagssup. Man får på hvarje cafée se så kallade „habitués“, hvilka aldrig förglömma att komma på sitt bestämda cafée på ett bestämdt klockslag och desslikes gå på bestämd tid. Dessa individer hafva kanske icke en dag försummat att infinna sig på 30 à 40 år. Den vackraste åsynen på de franska caféerna är den vidsträckta tillämpningen af jemnlikhetens grundsats, ty man må vara klädd i blus eller i fint kläde, man må vara hamnbuse eller grefve, så är man alltid säker på att bli väl bemött och först betjenad, för så vidt man kommer först.

I Köpenhamn, der det egentliga folklifvet har så många glada sidor, äro caféerna verkliga mönster af tråkighet. Hvar och en för sig med sitt tidningsblad, sitta menniskorna uppradade kring väggarne. Tystnaden störes på sin höjd af ett hviskande par eller af ropet på en „half Bayer“. Förtäringen är kaffe, the, choklade eller smörrebröd och en „half Bayer“. Ett par inträdande skåningar äro de enda, som möjligen gifva något ljud åt den tysta samlingen.

Nej, tacka vet jag då ett schweitzeri i Sverige. Här sällskapas och glammas, här bjudes på punsch och kurtiseras mamseller, här drickes brorskål och sjunges qvartetter. Allt det der kan väl hafva äfven sina betänkliga sidor, men man känner sig dock frestad att utropa: „borta är bra, men hemma är bäst“.

Det Gamla Paret *).

Kom sitt vid fenstret här och hvila låt ditt öga
På vattnets blåa rymd, som sig till spegel lagt,
Lägg bort din nål — vår flit nu mer oss gagnar föga,
Vårt värf är redan gjordt, vårt ord är redan sagdt.
Tillräckligt många år vi lefvat ha för andra,
Oss sjelfva höra till de dar, oss återstå.
Vi kunna sitta nu, försänkta i hvarandra,
Och våra minnens skrift ombläddra tyst, vi två.
Oss verlden lemnat har — välan, vi lemna verlden,
Och i vår ensamhet skall minnet bli vår gäst,
Som sitta skall hos oss på soffan och vid härden
Och göra les honneurs på vår guldbrölloppsfest.
Snart femti fulla år vi räkna från den dagen,
Den sjufallt sälla dag, då det förbundet knöts,
Som gaf mig rätt hos dig att offra åt behagen,
Och mer förälskad bli för hvarje gunst, som njöts.
Oss himlen gaf sitt skydd — han gaf oss barn och blomma,
Men alla från oss gått att bygga eget bo.
Nu är vår boning tyst och våra salar tomma;
Med forna bilders tröst vi sitta nu i ro.
Vår ungdoms yra fröjd, vår mogna ålders pröfning,
Hvad skönt vår lott oss gett, hvad godt oss lifvet lärt,
Vår tanke hålla än i jemn och nyttig öfning;
Men helst jag drömmer om hvad jag som ung höll kärt.

Mins du det slädparti't: — vi styrt vår färd till Haga,
En rimmig vinterdag, på insjöns frusna våg —
Och balen se'n, som blef vår kärleks första saga?
Jag mins hvar småsak än. som, hur förtjust! jag såg:
Det sammetslena bräm din hals omslöt i racken,
Den bandros, hvit och röd, vid barmen fästad var,
Den lilla sidensko, som, stödd på höga klacken,
En silfvervinge lik, dig genom dansen bar,
När vid min arm du flög, gazellen lik, ej tyngre — —
Du ler dervid ännu: du har ej glömt det? nej!
Det leendet jag mins väl halfva seklet yngre,
Men mera ljuft jag mins det ej.

Det var en annan tid, som förde oss tillsamman:
Behagen hade här ännu sitt tempel qvar.
I umgänget hvad lif, hvad vett, hvad ädel gamman,
Hvad qvickhet och behag, hvad skämt och fröjd det var!
Då än en dame af verld på glädjens oskuld trodde
Och i Cytheras lund sig ros och myrten skar,
Då lust och lek ännu i hennes hjerta bodde,
Och hennes midja än Idalias gördel bar — — —.
Nu går hon kippskodd hela dagen
Och tuggar på ett rim och sväljer på en tår:
Jag räknar ej de glesa undantagen,
Hvaraf jag än ser täcka spår.
Ja, i en annan tid väl andra seder råda:
Det falska allvar nu vill verldens herre bli.
Det gör mig ondt ändå: nog ha vi åldrats, båda,
Men ack! de unga dock ha åldrats mer än vi.

Hur annorlunda dock i våra ungdomsdagar,
Då ynglingen ännu, ja gubben sjelf var ung!
Då pennan, som skref vers, skref nästa timma lagar,
Och den som nyss var skald var timman efter kung;
Då Hofvet byggt sitt tjell uti Parnassens lunder,
Der Gracen vittne var till skaldens himmelsfärd;
Då Kellgrens lyra klang, och Bellman — seklets under —
Omskapade i sång sin nyupptäckta verld;
Och Thorild släppte lös sitt snilles blixt och dunder
Med fog och utan fog, men städs beundransvärd,
Då hjelten än var yr och sprätten än var hjelte,
Och balens lejon ock bataljens lejon var,
Och gömde krut och bly ännu i samma bälte,
Hvari han Amors pilar bar. — —
Ack, Gustaf Löwenhielm, sist bland Gustavianer,
Med lifvet först ditt mod, din eld du släckas lät.
Som gosse re'n i strid du förde veteraner,
Och vid din sena graf behagens moder grät.

Men säg, hur gör man nu? Ej mer man sig forcerar, —
Man drar sin spader lugnt och ser betänksam ut,
Man röker sin cigarr, och om man sig generar
Att för de skönas skull sig ta' en dans till slut,
Man dansar ej — man promenerar.
Och man är konseqvent: beqvämt är sättet visst,
När pilt ej springa vill, vill mannen ej marschera:
Vi stulta helst omkring vår egen förstuqvist,
Och när vi gå i fält, som ne'r i Danmark sist,
Så slåss vi ej — bevars — vi bara promenera.

Hur obeslutsam nu hvar grundsats synes vackla!
Än hurrar man sig hes vid throninkräktarns stod;
Revolutionen knappt har åter tändt sin fackla,
Förrn man ej kan få nog af jemnlikhet och blod.
När ufven skräna hörs, af ångest gässen kackla,
Och när han tystnat väl, så kackla de af mod;
Ty hvarje hjeltebragd inskränker sig till orden,
Man hvarje möda skyr, man vill ej jägtad bli,
Se'n ordet blef en makt, som vill beherrska jorden,
I handling visar man en himmelsk apathi.

Du ler ännu en gång — och spefullt till på köpet,
Du tänker, gubben visst har blifvit böjd för gnat:
Men när man ser, som jag, hur tiden står i stöpet,
I dåsighetens stöp, så hämnas man med prat. —
Likväl! du kan ha rätt: vårt timglas är förrunnet,
För skumt vårt öga är att granska denna tid.
Bakom oss ligger den, när snart vårt mål är hunnet,
Och må den ligga der i frid.
Ja väl, min hulda! snart vi berga lefnadsjullen
En stilla sommarqväll, vid klämtningen till bön,
Och lägga till i frid inunder gröna kullen,
Hvars tempelspets just nu sig speglar mildt i sjön.
Der somna vi helt sött, att vakna upp omsider,
Och skåda från en högre strand
Med andra ögons ljus de nya bättre tider,
Som uppgått för kung Gustafs land.

Bernhard Elis Malmström.

*) Ofvanstående poem af B. E. Malmström finnes icke bland hans utgifna »dikter» och är förut tryckt endast i Upsala Postens profnummer.

Hvarjehanda.

— UN HOMME DE BRONZE. På Palais—Royalteatern i Paris har ett lustspel i en akt, Bronsmannen, af två obekanta författare, Chivot och Duru, nyligen gifvits. Chauvinard är tjensteman och väntar på sin befordran sedan långliga tider utan att dock hafva kommit ur fläcken, så att han för längesedan öfvergifvit allt hopp på någon bättre plats och söker underkasta sig sitt öde med stoiskt lugn. Han har så småningom fått den fixa idén, att alla sällskapslifvets konventionella former endast äro ett betydelselöst tvång, som ingen annan än en i andligt afseende ofri menniska kan underkasta sig. Hr Chauvinard gör också sina visiter, klädd i mössa och tofflor och förklarar fracken för en fördom, han duar personer som han ser för första gången, klappar dem på axeln och visar med ett ord ett suveränt förakt för allt tvång i sina handlingar. Han har en son, som älskar hr Durosiers dotter. Hr Durosier den äldre är raka motsatsen emot hr Chauvinard den äldre. Han går ständigt klädd i svart frack och en oklanderligt

knuten hvit halsduk, lyssnar ännu noga till allt hvad som verlden visar sig interesserad för och är i en ständig ångest för att icke bryta emot tidens vanor och bruk. Durosier skulle icke hafva något emot att taga unge Chauvinard till sin svärson, men dennes fader vill icke höra något talas derom, ty han hyser ett djupt förakt för den andres ceremoniösa sätt. „Är det icke något annat, så kan väl den saken lätt hjelpas; man kan ju försöka att vara i Chauvinards smak“, tänker Durosier, som oaktadt allt sitt pedanteri har ett klart hufvud. Och han slänger från sig fracken, tager emot besök i nattrock och tofflor, duar de besökande och ställer sjelfva enstöringen Chauvinard i skuggan genom sina besynnerligheter. Då han ändtligen tror sig hafva tillfredsstält och vunnit den sistnämde, visar sig denne helt plötsligt i svart frack, hvita handskar och blankläderskor, gravitetiskt instigande i rummet. O, under! mannen är totalt förändrad och börjar till och med finna Durosiers uppförande oanständigt. Hvadan detta? Ack, Chauvinard har nu ändtligen blifvit befordrad och utnämd till byråchef. Naturligtvis afkastar den andre under sådana omständigheter genast sin masque, man kommer öfverens, och de unga tu få hvarandra. Stycket är ganska uppsluppet och lockar på flera ställen till skratt.

— EN INTERESSANT KAPPRIDT har nyligen egt rum i Kairo mellan en arabisk och en engelsk fullblodshäst. Täflingen rörde hvilkendera af de begge racerna skulle vara den mest uthålliga och föreföll mellan prins Halim och engelsmannen Ross. Prinsen valde en hvit hingst, Alsissa, som hade kommit från Syrien för två år sedan och som han red sjelf, och hr Ross ett fem år gammalt sto, Beechnut, som han fört med sig från England och reds af en hr Thompson. Vilkoren voro, att de begge hästarne skulle jaga en gasell i öknen under sju dagars tid, och om en af dem dog, skulle den öfverlefvande vara segervinnaren, så framt icke begge dogo samma dag, i hvilket fall den engelska hästens egare skulle få priset, som af prinsen var utsatt till 10 mot 1 eller 1000 pund sterling mot Ross' 100. Jagten började i öknen på två timmars ridt från Kairo kl. ½6 om morgonen på utsatt dag. Efter fem timmars ridt i skridt uppdrefs en gasell kl. 11 och fäldes efter fem minuters galopp. En half timme derefter återvände jägarne till sitt läger; men det engelska stoet uthärdade icke längre än halfannan timme i skridt och traf, utan sjönk då alldeles utmattad till jorden. Prinsen och Thompson öfvergåfvo det för att söka hjelp i lägret; fem timmar derefter kom en engelsk djurläkare dit med en dromedarie, som bar vatten till stället, der stoet stupat. Det befanns redan dödt och gamarne hade huggit sig fast i dess kropp. Prins Halims hingst visade deremot icke det ringaste spår till utmattning, utan fortsatte jagten under de tre följande dagarne.

Krönika.

Den wienska ministèreförändringen — veckans märkligaste nyhet från utlandet — kan icke anses fullt stadfästad före kejsarens återkomst till sin hufvudstad. Att döma efter det program, som Belcredi, hvilken anses bestämd till statsminister, nu är sysselsatt att utarbeta, tyckes det imellertid, som de tappre magyarerne med allt skäl borde fröjda sig öfver denna förändring i deras herrskares politik. Man lofvar nemligen Ungern, bland andra goda saker, likställighet i den gemensamma representationen för hela riket, sjelfförvaltning och liberala domstolsinrättningar. Georg von Mailath's utnämning till Ungerns hofkansler har likväl bland alla regeringens åtgärder varit den, som helsats med det varmaste bifall, emedan man tror den antyda uppfyllandet af en länge närd förhoppning om Kroatiens och Siebenbürgens införlifvande med den ungerska kronan. Österrikiska tidningen Wanderer betviflar likväl detta rykte och betraktar i allmänhet de gyllne löftena med mer scepticism än ungrarne sjelfva, som, att döma af det allmänna jublet, tyckas förutsätta att de skola hållas. Den förre ministerpresidenten erkehertig Rainer ämnar, enligt en tysk tidnings påstående, snart besöka vårt kära fädernesland.

Äfven i Madrid har politiken fått en ny riktning, sedan O'Donnel än en gång blifvit regeringens förnämsta stöd. Olozaga, som nyligen utbasunades såsom upprorsmakare, har nu blifvit skickad som sändebud till Italien, och för bibehållande af det allmänna lugnet anses inga strängare åtgärder vara af nöden. För Vegezzis resultatlösa underhandlingar med påfven anklagar man nu allmänt Österrikes intriger. Deremot gläder sig hela landet öfver befrielsen från en af de grymmaste och slugaste banditchefer, som länge förhärjat det, den ryktbare Giardullo, som nyligen tagits tillfånga. I Messina har fruktan för den i Alexandria rasande koleran förledt befolkningen till oroligheter af ganska allvarsam natur.

Frankrike skall skicka några örlogsskepp på visit i de engelska hamnarne och sjelf mottaga dylika besök från Britannien, troligen i akt och mening att för den amerikanska regeringen exponera den innerliga vänskap, som nu förenar de båda vestmakterna. Äfven med Amerika söker man under tiden förbinda sig genom den transatlantiska telegrafkabeln, som rastlöst inlastas på Great-Eastern. Det tyckes som om det famösa jätteskeppet i denna hedrande mission ändtligen funnit sitt mål. På S:t Helena har man den 5 maj ånyo firat den gamle Napoleons minne. En afdelning af samma regemente, som en gång förde verldsstormaren till hans lifstidsfängelse, omgaf nu med militäriska hedersbetygelser hans sista hvilorum på ön. Af aktning för brorsonen kallar man nu mera den „lycklige parvenyen“ icke längre general Buonaparte, utan kejsar Napoleon.

Huru ryssarne behandla minnen af genom deras öfvermakt besegrade fiender bevisar bland annat deras förfaringssätt med ett vid staden Kolo påträffadt monument öfver fallna polska insurgenter. „De som hvila härunder hafva dött för fäderneslandet“ — var det enda, som på vården kunde vara ryska ögon till förargelse. Likväl förstördes icke blott inskriften utan hela monumentet, och då upphofsmännen icke kunde ertappas, ålades hela staden att plikta tusen rubel silfver. Den enda trösten för de stackars plundrade är väl den att de pliktat för fäderneslandet; men må de blott akta sig att yppa denna sin tanke!

En samling brandenburgska prester har nyligen uppvaktat konung Wilhelm med en adress, uttryckande deras afsky och vedervilja mot styggelserna i den preussiska representantkammaren, hvars opposition, enligt deras teorier rörande lydnad mot öfverheten, förklarats värdig den Högstes särskilda straffdom samt o- eller anti-kristlig på allt sätt. Skada att de värde prestmännen icke kunna med bannstrålen drabba dylika grufligheter!

Här hemma har Carlstads ödeläggelse väckt allmän bestörtning. Väl belägen, verksam i framåtskridande och idoghet samt innerligt älskad af sina innebyggare, har denna stad alltid gifvit godt hopp om sig, och nu är den, enligt de flesta underrättelsers samstämmande intyg, nästan tillintetgjord. Om orsakerna till brandens uppkomst och ohejdade utbredning är, då detta skrifves, ingenting med säkerhet kändt, och önska vi af hjertat att ovissheten måtte fördubbla de medlidsammas verksamhet likasom deras oro.

Den tredje juli firade man i Wexiö en glad fest till invigning af den nya jernbanan från Alfvesta. Staden, som midt in i Småland legat bra nog enslig och afskiljd, såg sig med förtjusning komma i mera omedelbar beröring med sina grannstäder och var högtidligt smyckad med fanor och blommor, samt använde flitigt sin nya väg till sena qvällen. Skarpskyttarne paraderade, och på rådhussalen intogs middag med skålar och tal.

Från Axevalla-campagnens mödor hafva kämparne nu dragit hvar „till sitt land igen“ (sans comparaison) och de som kommit vår stad till godo, hafva visat, om icke ärr och trophéer, dessmer ett gladt och välbehållet utseende samt god aptit. På Hasselbacken, scenen för så många minnen, har glädjen nått sin middagshöjd och i fredlig ro har man glammat om krigets hvälfningar. Slutstriden på Tånga hed har allmänt ansetts såsom något hittills oerhördt i mod och skicklighet. Och likväl voro förberedelserna idel lust och glädje. Man gick till kampen som till en lek. Herrar och damer inbjödos i det kongl. högqvarteret för att åhöra krigiska chörer af sångare, både högtuppsatta och gemena. Programmets glanspunkt skall hafva varit ett solo med improviserad text; förtjusningen var allmän, och först sedan man skiljts åt hade man i nattens dunkel hört mystiska påminnelser om en allvarsam morgondag, i patruller, hästtramp, rekognosceringar och annat krigiskt tumult.

Att skildra den stora dagens strid är omöjligt. Man vet blott att den varit afgörande, emedan den slutat fälttåget. Hertigen af Östergötland anförde de våra; fiendernas chef var general Leuhusen, och Göteborgs skarpskyttecorps hade i farans stund slutit sig till dem. Men den fick dyrt plikta för att bära avog sköld mot fosterjordens försvarare. En afdelning måste på nåd och onåd gifva sig åt Nerikes regemente. Kanonerna spelade, gevären smattrade, heden hvimlade af härskaror i anfall och försvar, ursinniga rytterianfall höljde soldaterne med ära och grus, trummor hvirflade, adjutanter redo kring öfverallt och konungen sprängde öfver en bro. Boråsare och Falköpingsbor, som i tusental samlat sig på kringliggande kullar, voro utom sig af hänförelse och klappade från sina högar i dammiga händer. Tapperheten var lika stor å ömse sidor, manspillan äfven. Alltså vann hertigen slaget. Men generalen och hans slagna här behandlades med mycken hofsamhet. Skarpskyttarne fingo nåd, och i sin beundrande tacksamhet slöt sig den öfvervunne fienden till sin besegrare samt hyllade honom med stor parad. Man har anmärkt, att allt sedan slaget vid Helsingborg (hvarvid Stenbock kommenderade) ingen strid på svensk mark blifvit utförd af så talrika trupper och anförd af så utmärkta strateger, och länge skall den lefva i krigisk glans bland våra fosterländska minnen.

SCHACK.

Uppgift 43.

Af F. CAPRÄZ, Bern, Schweiz.

Svart.

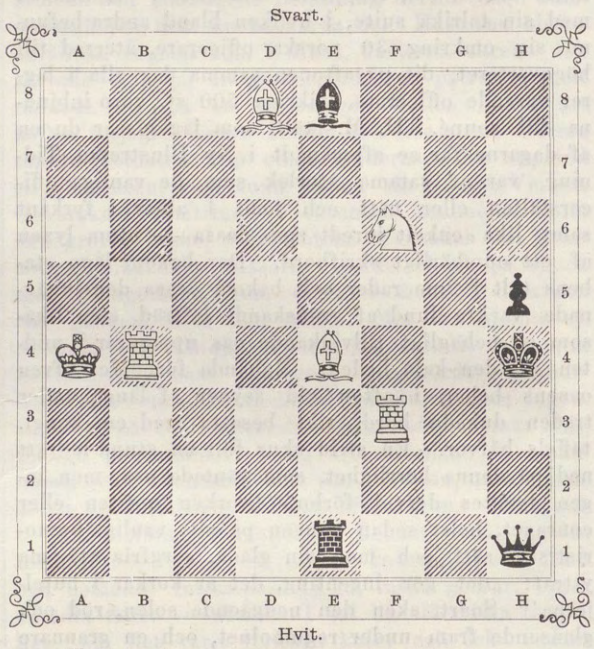

Hvit.

Hvit börjar och gör matt i tredje draget.

(Ställningen utan fel.)

Lösningar af uppg. 27 och 35.

27 (n:r 19, 13/5). 1. Tg1—g6, *a)* c4—b3:; 2. Tg6—b6:†, Kb5—c5:; 3. Ta1—a5:†, Kc5—d4; 4. Tb6—b4:‡; *b)* 1. » Sa5—b3:; 2. Sc5—b3:, [c4—b3:]; 3. d2—d4, a6—a5; 4. Tg6—b6:‡; *c)* 1. » Sa5—c6; 2. Sc5—b7, [c4—b3:]; 3. Tg6—c6:, a6—a5; 4. Tc6—b6:‡; *d)* 1. » Kb5—c5:; 2. Tg6—d6, Sa5-likg. 1. c4—b3: (på Kc5—b5, b6—b5:, 1. c4—c3 följer ‡ redan i 3. dr.); 3. Se5—d7†, Kc5—b5; 4. Td6—b6:, d5‡ (på 2. » Sa5—b7 kan Hv. äfven spela 3. d2—d4†, (c4—d3: en passant); 4. Td6—d5‡); *e)* 1. » c4—c3; 2. d2—d4, likg.; 3. Tg6— 1. L—‡; *f)* 1. » Sa5—b7; 2. Sc5—b7:, likg.; 3. Tg6—b6:‡; undervarianter i ett drag finnas lätt. (Här och der finnas smärre dubbelspel eller dragomställningar, lätt förklarliga, då ställningen egentligen endast är en obetydlig förändring af en annan författares). — Insänd endast af *Hfm* 28/5, *L. W. A.* 2/7. Alla andra försök (såsom 1. Sc5—a6: och 1. Sc5—e6) stranda mot de rätta motdragen.

35 (n:r 23, 10/6). 1. Td1—d3, Sv.: 1d4—e3:, 2c4—d3:, 3e4—d3:, 4c4—c3, 5Sf3—, 6Lg6—(f7:), 7Tg5—; 2. 1Td3—d5:, 2De3—c1, 3De3—e7, 4Td3—c3:, 5De3—d4:, 6Th6—c6, 7Lh4—e7‡. Insänd af *Geo. Barlow* (Sthm & Gustafsberg 15/6), *R. Sahlberg* 17/6, *B—m* (B. 19/6), *A. W. Strehlenert* (Jönköping 20/6), *J. Svensson* (H. & B.), *C. F. W.* (J. & O.) 24/6, *Albicilla* 25/6, *Lolo* (Ups. 26/6), *Hfm* 27/6. — Andra försök misslyckas, t. ex. 1. De3—c3 för 1. » d4—*d3*.

Brefvexling.

Viking (23/6): Af de sända uppgifterna påminner den ena (‡ 4) temligen mycket om en af MÖLLERSTRÖM (intagen i Upsala-Posten för 28/2 1863); den andra (‡ 3) är något för lätt. Båda röja emellertid smak i uppställningen och låta vänta bättre.

Albicilla (Oroust & H. 25/6): R. 36, 37.

C. F. W. (J. & O. 24/6): R. 36, 37 (i det närmaste: 3. och 4. dr. böra byta plats.)

J. S. (H. & B. 24/6): R. 33—36. Den enskildt meddelade får äfvenledes sitt R. Men 27? Et tu Brute!

Lolo (Ups. 26/6, 28/6, 3/7): R. 33, 34, 37 (3. och 4. dr. kunna ej omställas!) 38—41; vid 42 ha vi en liten betänklighet: 3. „ Lu3—c4. — Eder uppg. synes riktig, ehuru ej just svår, och skall återses. — Hvad tycker ni om idén i ofvanstående „sommarproblem“?

Hfm (27/6): R. 36, 37 (jfr ofvan!), 38—40. I den förändrade ställningen af er uppg. kunna dragen omställas; var ej den första formen bättre?

L. W. A. (Götebg 2/7): R. 27 (ser ni: trägen vinner!), 38, F. 41.

Den 6 juli. J. G. S.

Bref med lösningar, förfrågningar eller annat rörande denna schackafdelning — hvilka i tidningen besvaras — sändas antingen till J. G. Schultz, Stockholm, Skärgårdsgatan N:o 10, eller till

Redaktionen af Ny Illustrerad Tidning.

IWAR HÆGGSTRÖMS BOKTRYCKERI.

NY ILLUSTRERAD TIDNING.

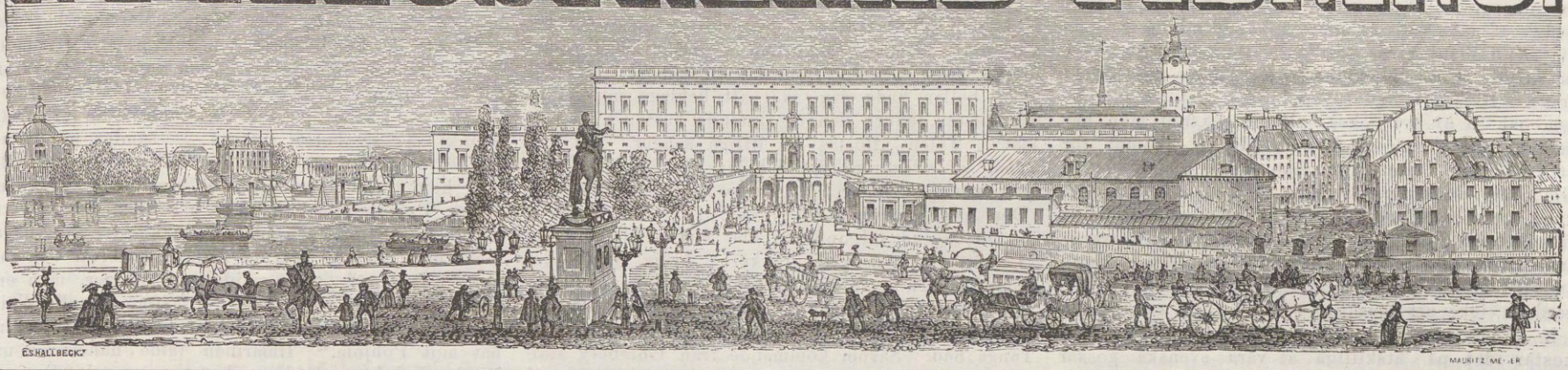

№ 28]. Utkommer hvarje Lördag. Stockholm den 15 Juli 1865. 12 Rdr årgången. [1a Bandet.

Innehåll: Midsommarfest i lägret vid Axevalla. — Parti af Axevalla slätt med infanterilägret i fonden, originalteckningar af O. Andersson. Blad ur min dagbok, af H. B—n. II. Högqvarteret. Slaget på Tånga hed. — Kalevala, af E. v. Q. V (slutet). — Hågkomster från en resa till Amerika, af Måns Månsson. V. Tjufvar och skälmar i New-York. — Parti af Carlstads ruiner. efter en fotografi af H. Osti. — Carlstad före branden (plansch). — Det svarta gardet. — Krönika. — Hvarjehanda. — Schack.

Blad ur min Dagbok.

Af H. B—n.

II.

Högqvarteret. Slaget på Tånga hed.

Som du torde erinra dig, afslutade jag mitt förra bref med en kort skildring af general Leuhusens nederlag vid Eklunda, hvarest hans armé helt och hållet upprefs genom H. K. H. prins Oscars förträffliga manövrer. Corpsen B. befinner sig alltså i full flykt till Wårgårda, corpsen A:s rytteri förföljer de flyende, medan det segrande infanteriet, uttröttadt af strider, tager sig en „lille snaps“ och en „fält-smörgås“ här och der i skogsbackarne, alltid naturligtvis hvilande på benen och färdigt att i hvad ögonblick som helst återtaga offensiven.

Efter en half timmes rast uppbröt Nerikes regemente, till hvars muntra officerscorps jag denna gången slutit mig, emedan jag derstädes påträffade en och annan lärjunge från — Clara skola. Jag gick i spetsen för tiraljörerna och lyssnade till deras oafbrutna sånger. De voro mustiga nog, det kan jag försäkra. Oaktadt det hiskliga dammet och den ansträngande marschen förmärktes hos sångarne ingen trötthet, så länge endast den glade löjtnant D. anförde dem. Han kunde både melodi och ord, om ock visan var femtio verser lång. Någon gång träffades mitt öra af gamla bekanta strofer, t. ex.

»I freden så säger struntskrifvaren så här:
Det är ingen konst att vara melangtär;
Men när som det gäller,
Kanonerna di smäller,
Struntskrifvare, struntskrifvare! hva ä du för en kär (karl);

o. s. v., men för öfrigt voro mig de goda nerkingarnes visor alldeles obekanta. De skrålade med full hals ända till dess en gevärssalfva från förtrupperna afbröt sången. Hvad nu! — ropade man — Har en fiendtlig ströfcorps lagt sig i försåt och anfallit Vestgötarne och Skaraborgarne? — Åh nej — man plundrar blott gevären. — Plundrar gevären? Hvad vill det säga? — frågade jag. — Ett gammalt ord i en ny betydelse; ett bidrag till svenska akademiens ordbok, hvilken lärer blifva färdig samma år som bibelkomiténs arbete — yttrade en intelligent löjtnant. — Men nu kommo ordres: allmän plundring! Tiraljörer halt! lägg an i luften! fyr!“ — och nu smattrade det utåt hela linien. Att plundra gevär är således att skjuta i luften. Man plundrar Kongl. Maj:t och kronan — på krut. Men hvad gör det, då „ham selv“ befaller?

Hade marschen varit besvärlig, dammet qväfvande, hettan tryckande och halsarne torra, så var glädjen vid framkomsten till lägerplatsen så mycket

MIDSOMMARFEST I LÄGRET VID AXEVALLA.
Originalteckning af O. Andersson.

större. En grön äng, nyss slagen, med några lummiga träd här och der, en svalkande å med ett badställe strax nedanför och en och annan sparad fältsup i flaskan — se der ämnen för en sannskyldig idyll i tre sånger, så framt icke tält, gevär och uniform häntydt mera på en hjeltedikt än på ett pastorale. Att slå läger är imellertid nu några minuters verk. Fyra soldater bära hvardera en fjerdedel af ett tält. Inom en handvändning äro de små soldatboningarna färdiga, lätta och luftiga, det må Gud veta. Men ingen förkylning kom här i fråga. Helsotillståndet godt! heter det på rapporten, och så är det också. Bland 10,000 man har man 26 sjuka, och de flesta af dessa inkomna för yttre skador. Det kan man kalla raska gossar. Glada äro de äfven, pålitliga, nyktra och hängifna kung och befäl, som behandlar dem som verkliga vänner och kamrater. De främmande officerarne äro förtjusta. De hafva icke sett en bättre trupp än våra indelta soldater, våra kadetter och ryttare, gardena icke att förgäta. — De skulle gå ända in i h—, om H. M. går i spetsen, heter det. Också kostar det på åtskilliga af våra svenska gossar att nödgas retirera — enligt programmet. Det berättas att en tjurhufvad Elfsborgare vid Mörlanda positioner i stridsifvern ropade till prinsen, då denne uppmanade regementet att gifva sig: — Inte i dag, ers höghet! . . .

Men vi återvända till lördagsaftonen den 1 juli. Några damer och herrar, som spisat middag på Wårgårda herregård, begifva sig upp i skogen något senare på aftonen för att taga det kungliga högqvarteret i ögonsigte. Bland detta sällskap befinner sig äfven din ödmjuke tjenare. Hans Majestät, som varseblifvit främlingarne, inbjuder dem nådigst till aftonens muntrationer. Alltså fick jag tillfälle att se en svensk konung i dess högqvarter.

På en af träd beskuggad, grön plats i skogen stodo i en halfcirkel omkring tjugo tält. I midten låg konungens, enkelt och tarfligt såsom de öfrigas, endast försedt med en bädd, en fältstol och en spegel. Näst intill H. M. bodde krigsministern, general Reutersköld. Vidare stabsofficerare och förnämligare gäster. Förfriskningar bjödos, och aftonen tillbragtes på det muntraste, i trots af det ihållande regnet. Tvenne musikcorpser spelade stycken ur den sköna Helena m. fl. välkända melodier och slutligen befalde konungen fram „sångarne af gardena“. Man vet att gardets soldater äro mycket „estetiska.“ De hafva i Stockholm bildat en egen teatertrupp. De hafva äfven en sång-chör. Det var eget att se monarken sjelf anföra sången i högqvarteret, omgifven af dessa redliga krigskamrater, hvilkas ringa ställning ingalunda uteslöt dem från konungens person. En Gustaf den tredje skulle hafva rynkat näsan åt denna förtrolighet, ty *han* hade allt för mycket af den bourbonska etiketten. Men vår nuvarande konung stöter icke på „*l'ancien regime*“. Kung Carls majestät behöfver icke upprätthållas genom stolthet, högdragenhet, förnämt nedlåtande. Han närmar sig folket utan krus, utan mellanlöpande hofmän med stereotypa leenden och hala, inställsamma ord utan betydelse. Han räcker handen åt den ringaste och stoppar med egen kunglig hand cigarrer i mun på gemenskapen. Att han genom en sådan vänlighet förvärfvar sig allas hjertan, förstås af sig sjelf. Svensken tycker sig i kung Carl igenkänna en representant af all ärlig svenskhet, af allt hvad vi älska från fädrens dagar: rättframhet, redlighet, munterhet i förening med kraft, uthållighet och raskhet. Detta är egenskaper, som pryda en thron långt mera än elegansen, de förnäma manéren, den högdragna tonen. H. M. är, enligt allas omdöme, helt och hållet naturaliserad, i trots af sin fransyska börd. Härstammande från en soldat, tyckes han sjelf sätta en ära uti att vara soldat i detta ords vackraste betydelse, då han befinner sig bland sina trupper. Derför skulle också dessa redliga gossar otvifvelaktigt följa honom i hvilka faror som helst; de skulle vid hans sida falla till sista man. Detta är godt att veta, ifall en stormens tid en gång närmar sig oss och de lösa skotten komma att utbytas mot skarpa. „Att vara *menniska* i främsta rummet och *konung* i det andra, deruti sätter jag min ära“ — har konung Carl yttrat en gång. Detta är icke en teaterfras, åsyftande att vinna appläder för ögonblicket. Det är den ledande principen för monarkens handlingssätt, och såsom sådant torde det vara väl förtjent att efterföljas af alla jordens väldige.

De inbjudna damernas förtjusning öfver H. M:ts ridderliga artighet gaf sig slutligen luft i ett — „Bevare Gud vår kung!“, uppstämdt af en vacker qvinno-röst från det kungliga tältet och beledsagadt af fanfarer från musikcorpsen. Strax derefter lemnade jag högqvarteret för att genomströfva skogen, hvarest prins Oscars armécorps hade slagit läger. Regnet föll i strömmar, men detta bekymrade icke de glada officerarne af Westgöta- och Skaraborgs regementen, som samlat sig under några lummiga björkar omkring en stor kittel, som för tillfället tjenstgjorde som bål. Midt ibland de sina befann sig H. K. H. öfverbefälhafvaren, som täckts antaga officerarnes bjudning. Skålar drucko, tal höllos och stämningen blef allt mera lifvad. Snart aflägsnade sig prinsen, men det muntra gillet fortsattes ännu en stund. Undertecknad, som i skogen blifvit tillfångatagen såsom misstänkt öfverlöpare från det fiendtliga lägret, qvarhölls härstädes utan något synnerligt användande af våld. Icke heller hade jag skäl att beklaga mig öfver fångkosten, ehuru den uteslutande bestod i „supanmat“. Talen aflöstes af lifliga sånger. Ett och annat af militärspråket fick jag här lära mig. Så proponerades skålar för „första och andra träffen“. (Den tredje träffen hördes icke af).

Söndagens sol upprann klar och leende öfver de af regnet uppfriskade parkerna kring Wårgårda. Under natten hade en afdelning af Göteborgs skarpskytte-corps, omkring 400 man stark, anländt för att deltaga i den stora afgörande slutbataljen på Tånga hed. Såsom kommande från Göteborg ställde sig naturligtvis skarpskyttarne under general Leuhusens befäl. Deras öde var således från början afgjordt, men att de kämpade med tapperhet och retirerade med bibehållen krigsära, derom kan du vara öfvertygad.

Omkring kl. 10 f. m. begaf jag mig till Wårgårda jernvägsstation, bredvid hvilken stridsfältet utbredde sig för mina blickar. En otalig menniskomassa hade redan samlat sig. Allmogen från den kringliggande orten hade för dagen gifvit gudstjensten på båten och infunnit sig här för att lyssna till kanonernas dån och gevärens smattrande. Presten och klockaren i de närliggande kyrkorna fingo den dagen troligen sköta sig sjelfva. Det ena bantåget efter det andra anlände med hundratals passagerare. Göteborgare, Alingsåsare, Boråsare, Falköpingsboar hvimlade om hvarandra. Vädret var herrligt, taflan lifligare än någonsin, vägarne och heden fylda af promenerande; restaurationen på Wårgårda erbjöd en brokig samling af bönder, köpmän, soldater, officerare, nymfer, „bättre“ damer och skarpskyttar. Snart dånade ett kanonskott, signalen till stridens början. General Leuhusen befinner sig med alla sina trupper på Tånga hed. Prins Oscar forcerar med framgång Wårgårda-bron. Häftig strid, kanondunder, gevärs-salvor, kavallerichoker aflösa hvarandra. Snart rycker prinsens corps upp på fältet, general Leuhusen retirerar till en början, men fattar åter mod och håller stånd i tvenne timmar. Den scen, som nu följde, måste du tänka dig. Din lifliga inbillningskraft måste hjelpa dig. Att skildra densamma är omöjligt. Men att manövrerna voro lyckade, så mycket är säkert. Lifregementets hussarer spränga i vild fart mot de Göteborgska skarpskyttarne, hvilka hastigt bilda fyrkant och mottaga fienden med en väl rigtad salva ur gevären. Hussarerna gripa till flykten. Smålands ryttare göra choc på Westgötarne; i språngmarsch rusar det ena regementet mot det andra, allt under artilleriets fortfarande åska. Men mer och mer nödgas „fienden“ (corpsen B) vika. Slutligen är den helt och hållet slagen; den kapitulerar, den ger sig, sträcker gevär; hur det gick till vet jag ej så noga, men omkring kl. 3 upphör elden. Svenskarne hafva segrat. Fienderna äro icke fiender längre. Alla förena sig till den stora defileringen inför H. M. konungen. Detta är en herrlig syn. Regemente efter regemente, infanteri, kavalleri, artilleri, alla med flygande fanor och klingande spel, tåga fram på den vidsträcka slätten och helsa konungen med hurrarop. Den klaraste sommarsol belyser det ståtliga skådespelet. Jag undrar sannerligen icke på att monarkerna äro förtjusta i dessa lekar. Sjelfva „fredsfilosofen“ skulle icke kunna bevara sig för ett intryck af hänförelse vid åsynen af denna ordning, denna ståt, dessa linier af tappre män, färdiga att när som helst störta sig i döden för frihet och fädernesland.

Konungen aftackar trupperna. Inom några timmar äro alla på hem-marsch. Wårgårda jernvägsstation bestormas af biljettköpare. Efter tusende ansträngningar lyckades jag komma in i en kupé. Mitt fältlif var slutadt. Skildringen deraf skänker jag dig. Måtte den hafva beredt dig några ögonblicks nöje, du, som sjelf icke fick vara med. Farväl, till härnäst!

Kalevala.

Af

E. v. Q.

V.

Enligt hvad berättadt är, erhöll ändtligen Wäinämöinen så många ord och sånger han behöfde och fullständade, lyckligt och väl hemkommen, utan vidare svårigheter sin båt. Strax derefter begaf han sig på friarfärd till Pohjola. Styrande längs kusten, varsnades han tidigt om morgonen af sin och Ilmarinens syster, hvilken bodde hos den sistnämde brodern, på en „dimomhöljd udde“, ett uttryckssätt som är betecknande för landskapskarakteren i de „tusen sjöarnes land.“ Systern hade begifvit sig till hafsstranden för att besörja husets tvätt. När Wäinämöinen nalkats så nära, att de kunde språka med hvarandra, frågade hon hvart han ämnade sig. Den gamle vise svarar till en början undvikande, men nödgas slutligen bekänna, att han är på väg till Pohjola för att fria. Anniki — så heter systern — samlar på ögonblicket ihop sin tvätt och ilar till Ilmarinen, hvilken hon tycks anse antingen vara mera värd den sköna Pohjola-jungfrun eller också ha större rätt till henne. Ilmarinen står i sin smedja, hufvudet täckt med alnshög sot, då Anniki instörtar och ropar: „Dag och natt smider du, broder, men en annan tar under tiden bort din fästmö. Gamle Wäinämöinen styr redan öfver hafvets blåa fjärdar sin båt mot Pohjola.“ Ilmarinen fälde hammaren ur handen af häpnad, hans bröst greps plötsligt af kärlek till den sköna Pohja-tärnan, hvars bild, troligen honom omedvetet, lefvat qvar i hans sinne sedan den tid då han smidde Sampo. Han ber systern tillreda åt honom ett bad och göra i ordning en högtidsdrägt, ty han vill genast bege sig till Pohjola för att täfla med Wäinämöinen om jungfruns hand. Runan beskrifver mycket omständligt Ilmarinens toilette och den manna-skönhet, som efter dess fullbordande strålar från hans anlete och gestalt, ett omen af vådligaste slag för den åldrige siaren, hans broder. Derefter afreser Ilmarinen landvägen till Pohjola. Inpå tredje dagen upphinner han Wäinämöinen, som färdas i sin båt längs stranden, och hjeltebröderna inlåta sig med hvarandra i ett samtal, hvars resultat blir att de ömsesidigt förbinda sig, att tärnan ej skall tvingas med våld, utan ega ett fritt val mellan dem; ej heller skall brödernas sämja på något sätt störas af valets utgång. När de strax derefter närma sig Pohjola, tillkännager hundarnes skall för Pohja-folket att främmande nalkas. Man söker strax att genom spådomskonst utröna om främlingarne nalkas i krigisk eller i fredlig afsigt. Det sker sålunda att ett stycke rönn — finnarnes heliga träd — lägges i elden. Sipprar blod ur rönnen, så stundar strid, sipprar honing fram ur veden, så hysa de ankommande fredliga afsigter. Spådomen förkunnar det senare, och Pohjola-herrskarinnan beger sig ut för att efterse hvilka främlingarne månde vara. När hon då vänder blicken mot hafvet, ser hon nalkas en väldig, glänsande båt. I dess bakstam, stödd mot kopparrodret, står en vördnadsvärd man. Från landsidan åter ser hon närma sig ett lysande åkdon, i hvilket sitter en ståtlig och stolt hjelte. Nu inser hon huru det förhåller sig, att det är hjelteparet från Kalevala, som kommer för att förnya frieriet. Hon skyndar genast in och säger åt dottern: „Från hafvet nalkas Wäinämöinen, han har gods och håfvor i båten; från landsidan närmar sig Ilmarinen, och han har sitt åkdon fullt med trollord. När de träda in, så bjud mjödkannan åt den, som du vill följa såsom maka. Gif det åt den gamle Wäinämöinen, ty han har guld och rikedomar.“ Dottern, som nu inser att hennes jungfrutid är slut, att det ej längre går an att uppskjuta det betydelsefulla valet, svarar: „Ej har det förut här varit sed, att jungfrur sålts för penningar. Jag aktar ej mannavishet; jag föredrager manna-fägring och gestaltens skönhet. Utan gods och håfvor vill jag följa Ilmarinen, honom som smidit Sampo.“ Modren råder, såsom mödrar ofta göra, och dottren väljer efter flickors gamla sed. Wäinämöinen inträder först och frambär höfviskt sitt ärende. „Har du nu ändtligen fått båten färdig, som du skulle timra af min sländas bitar?“ frågar jungfrun försmädligt, syftande på det olyckliga tillfället, då Wäinämöinen högg sig i benet. „Ja“, svarar den evärdelige siaren, „jag har timrat en farkost, som kan trotsa hafvets böljor äfven i storm och motvind.“ Den sköna Pohja-tärnan genmäler då: „Sjömän vill jag icke prisa, deras sinne rubbas af stormen; icke vill jag följa dig såsom din dufva för att reda ditt hviloläger och ordna din hufvudkudde“. Wäinämöinen har alltså afgjordt fått sig en korg och lemnar rum för Ilmarinen, som nu inträder. Han emottages af modren, som låtit dottern draga sig tillbaka till jungfruburen. Modren är, såsom vi redan sett, icke gynnsamt stämd mot Ilmarinen och förelägger honom tre svåra värf att utföra, såsom vilkor för sitt samtycke. Det ena består uti att upplöja huggormsåkern, det andra i att betsla Manalas ulf, och det tredje slutligen i att fånga en gädda i Tuoni-elfven. Det kan vara ovisst huru lyckligt Ilmarinen skulle bestått dessa prof i de hemska dödsnejderna, om han icke fått en kraftig hjelp af jungfrun sjelf, som, efter sin till mod-

ren gifna förklaring, beslutsamt står fast i att vilja bli hans maka. Likasom den kolchiska prinsessan Medea hjelpte Jason, så meddelar Pohjola-jungfrun Ilmarinen de trollmedel, genom hvilka han besegrar svårigheterna. Fångandet af Tuoni-gäddan tillgår sålunda att Ilmarinen, på sin älskarinnas inrådan, smider sig en eldfull hafsörn, stiger upp på örnens rygg och förer den till strids mot gäddan. Gäddan är icke af de minsta, icke heller af de största: hvarje huggtand är så lång som skaftet på en räffsa och gapet har vidden af trenne forssar. Örnen, å sin sida, är också af en lagom storlek: dess tunga har en längd af sex spjutskaft, klorna äro fem liar långa, den ena vingen sopar vattnet och den andra når till himlen. Striden mellan dem är vild och långvarig, men slutar med örnens seger. Med gäddan i klorna, flyger den skriande mot höjden, så att skyarna skälfva, himlarne dåna, luftens lock råkar i lutning och Ukkos båge, regnbågen, brister. Ilmarinen inställer sig med gäddans hufvud, profven äro fullgjorda och Pohjola-herrskarinnan, hvilken förut, på Ilmarinens förfrågningar efter bruden, genmält, att hon ännu ej hunnit få skon på ena foten, yttrar nu: „Redo är den, som du väntar; jag skänker dig min dotter, min lilla and till lifstids maka.“ Ett barn, som sitter på golfvet, sjunger följande poetiska och originella friareqväde: „Till vårt slott anlände en väldig fågel, en örn nalkades från öster. Han flög till männens slott och knackade derpå; men taket var af jern, han kunde ej komma derin. Flög derefter af och an, såg sig om åt alla sidor, nedflög på qvinnoslottet och knackade derpå; men taket var af koppar, han kunde ej komma derin. Flög af och an, såg sig om åt alla sidor, nedflög på jungfruslottet och knackade derpå. Jungfruslottet hade lärfts tak, dit kunde han intränga. Han sökte ut den bästa ibland de lockomhöljdas skara, grep med klorna den mest fina, den mest hvita, den som skönast var bland alla. Frejdad var jungfruns fader, frejdadt hennes hem; tidigt om morgonen steg röken upp från hennes boning, flitigt skötte hon den slamrande väfven. Deraf fann han vägen till henne.“ Härvid utbrister Pohjola-herrskarinnan sorgset: „Sade jag icke alltid, min egen flicka, sjung ej ständigt bland skogens granar, lys ej oupphörligt med dina armars hvithet, med den unga barmens skönhet; yrkat har jag äfven att man skulle uppföra en hemlig boning, med små undangömda fönster, i hvilken jungfrun knnde obemärkt sköta sin väf.“ Barnet svarar från golfvet: „Bygg ett slott af sten midt i hafvets vida fjärdar, för att dölja dina döttrar, dina dufvor der bevara; ej skola de dock vara så undandolda, att ej höge fästmän komma, män med högtuppsatta hjelmar och hästar med stålhårda hofvar.“ Denna lyriska skildring af Ilmarinens framgång afslutas af Wäinämöinen med en klagan. Med nedsänkt hufvud yttrar den vise: „Ve mig, försmådde, att jag ej gift mig såsom ung.“ Derefter afråder han „visligt“ gubbar från att fria till sköna mör, i fåfäng täflan med yngre män. Då man erinrar sig att Wäinämöinen aldrig varit ung, utan blef född såsom gammal man, blir hans suckan och klagan så mycket mer humoristisk.

Nu följer beskrifningen på Ilmarinens bröllop, en lika omständlig som karakteristisk episod, upptagande icke mindre än 128 sidor i öfversättningen. Pohjola gör förberedelser till bröllops-gästabudet. Man leder fram en oxe, „en kalf af vanlig storlek“: svansen fläktade i Tawastland och hufvudet rörde sig i Kemi. Svalan behöfde en dag för att flyga från den ena af hornens spetsar till den andra. Man söker efter slagtare, men i hela Pohjola och Kalevala finns ej den man, som mäktar fälla oxen. Då stiger ur hafvet en hjelte, en man, icke af de minsta: han kunde ligga under en skål och stå upprätt inunder ett såll. Han var gammal, hans anlete svart som jernet, en hjelm af sten betäckte hufvudet och skor af sten fötterna. Denne fruktansvärde tummeliten fälde oxen. Efter att man erhållit kött, började ölbrygden. Ölets, „mannadryckens“ ursprung besjunges: Osmotar — det är en Kalevala-tärna — brygger öl af korn och humla; men det vill ej jäsa. Hon gnuggar en sticka mellan sina fingrar och framalstrar på detta sätt en ekorre, en mård, ett bi. Ekorren undervisar hon: „Lilla ekorre, kullens blomma, markens täckhet, skynda dig till det ljufva Tapiola, svinga dig varsamt, så att örnen icke spänner dig, i granens topp och hemta en kott till Osmo-dottrens ölbrygd.“ Ekorren gjorde så och kotten kastades i ölet; likväl jäste det icke. Osmotar undervisar mården: „Lilla mård, med det sköna, dyra skinnet, spring till björnens grotta, samla drägel der i handen och kom tillbaka till Osmo-dottrens skuldra.“ Mården gjorde så, björndräglet kastades i ölet, dock jäste det icke. Slutligen undervisar hon biet: “Flyg, Mehiläinen, lilla kung bland ängens blommor, till ön i hafvet, der en koppargördlad mö slumrar, med honingsgräs vid sidan. Hemta honing i din vinge från den gyllne blommans krona.“ Mehiläinen gjorde så, flög öfver trenne haf och bragte honing åt Osmotar. Genom honingen bragtes ölet i jäsning, fängslades inom kopparband, blef vida ryktbart och väckte glädje och munterhet bland män och qvinnor. Efter att ha fått lära känna ölets ursprung, började Pohjola-herrskarinnan bryggningen. Vatten värmdes flere somrar å rad, källorna östes tomma, skogarna glesnade genom bränslehuggandet, och röken, som uppsteg från eldstaden, förmörkade halfva Pohjola och hela Karelen. Färdigt och kommet i tunna, begynte ölet våldsamt pösa, fordrade häftigt en skicklig runosångare, som kunde prisa det i herrliga qväden, hotande i annat fall att söndersparka alla band. Man hemtade laxen och gäddan för att sjunga, men de hade allt för glesa tänder, för att duga till sångens värf. Som ölet imellertid ej var att leka med, beslöt Pohjola-herrskarinnan att så fort som möjligt låta bjudning utgå till bröllopet. Hon tillsäger sin lilla tärna att bjuda folket samman, de arma och eländiga såväl som de blinda och lama, hela Pohjola-folket och hela Kalevala-slägtet, framför allt den gamle, förträfflige sångaren Wäinämöinen, alla med ett ord, utom en — Lemminkäinen. Såsom skäl för denna skymfliga uteslutning uppges, att Lemminkäinen ständigt är begifven på kif och att han ej heller förhåller sig sedesamt med jungfrurna. Rätta skälet torde dock vara hämd för hans föregående besök i Pohjola, då han trollade Pohjola-skaran i förderfvet. Ändtligen nalkas brudgummen med sitt följe. Han emottages mycket högtidligt med lofprisande sånger, hans häst föres ceremoniöst till krubban i stallet och han sjelf ledes in i högtidssalen, som är mycket besynnerligt prydd. Taket är gjordt af braxenfjell, väggarne af igelkott-, ren-, jerf- och lammben. Man bär fram ett bloss för att undersöka färgen på brudgummens ögon, om de t. ex. skulle vara röda eller hvita? De befinnas vara bruna, såsom säfven vid hafvets strand, en upptäckt som tycks vara mycket tillfredställande. Nu inbäres det fröjdbringande, skummande ölet och Wäinämöinen spörjer, om någon finns i bröllopsskaran, som vill och kan, hand i hand med honom, begynna sången. Efter nekande svar från alla begynner han ensam qväda, till glädje och förundran för män och qvinnor. Förr, säger runan, skall det tryta sten i klippan och neckrosblad i sjön, innan ord tryta den evärdelige sångaren Wäinämöinen. Sjelf yttrar han nu, bland annat, att han önskar det öl och mjöd måtte rinna i strömmar under den tid gillet varar. När gästabudet sålunda en tid bortåt varat, börja ceremonierna vid brudens öfverlemnande. De bestå i en följd af sånger, pro primo till bruden och pro secundo till brudgummen. Till bruden heter det: „Huru lycklig var du icke i din faders gårdar, der du växte lik smultronet på sveden! Skogens furor lät du sörja; sjelf hade du inga bekymmer. Annat blir det i det nya hemmet! Annorlunda ljuda hornen, knarrar dörren, öppnas grinden i ett nytt och okändt hushåll, der en annan moder (svärmodern) befaller.“ Bruden svarar under suckar: „Jag tänkte förut att jag icke vore en fullvuxen jungfru, innan jag stode i begrepp att följa hem en make. Men nu kan jag ej förklara hvad som ändrat mitt sinne. Ej går jag med fröjd i hjertat; jag går såsom mot famnen af en höstnatt och mitt sinne är som en kant af mörka molnet.“ — Härpå följer en sång för att beveka bruden till tårar, i hvilken barndomshemmets ljufva fröjder och den kärleksfulla behandling, hon der af alla rönt, skildras i lysande färger, i motsats till det hon hädanefter kommer att underkastas. „Gråt“, heter det slutligen, „gråt unga jungfru, ty när du återkommer till detta hem, finner du måhända alla de dina döda.“ Bruden svarar under tårar: „Ack! mina systrar, ljufva siskor, forna ungdomsvänner, alltid hoppades jag att få sjunga glädtigt som vårens gök på kullarna; men nu är jag som en and på vågen, simmande i kylig bölja.“ — Ett litet barn på golfvet sjunger nu till bruden en tröstesång, i hvilken hennes makes rikedomar och tapperhet prisas. Härefter följer en mycket vidlyftig förmaningssång till bruden, i hvilken hon undervisas om sina tillkommande pligter och får vishetsreglor för lifvet. „Glöm“, heter det, „qvar i barndomshemmet ömma ord af egen moder, lemna drömmarna åt hemmets döttrar, visorna på bänken, sjelfsvåldet på bädden och hvarje osed vid härden. Hädanefter skall du ega driftigt sinne, outtröttlig omsorg, klara ögon för att vaka öfver elden om aftonen och skarpa öron för att höra hanens rop om morgonen. Gå aldrig utan duk på halsen; det kan förtörna din unge man. Bevara omsorgsfullt rönnarne på gården, ty rönnen är ett heligt träd. Gör ej oljud, pusta ej heller under arbetet, att ej din svärfar tror att du suckar af ledsnad. Dröj ej för länge efter vatten vid brunnen, att ej din svärmor tror att du speglar din fägring i brunnens djup. Och när du kommit till det nya hemmet, glöm ej din egen moder, nedsätt ej din fostrarinna. Hon räckte dig sin barm till näring, hon skänkte dig sin egen skönhet, mången natt har hon genomvakat, månget mål har hon förgätit, medan hon vaggat dig till sömns.“ Sedan härefter i ordningen följt en sång för svärdottrens räkning samt grundliga förmaningsord till brudgummen, att väl behandla den han nu erhållit till maka, slutar bröllopshögtidligheten i Pohjola med en afskedssång af bruden. Hon säger ett rörande farväl åt moder och fader, broder och syster, åt hemmets klara sjöar, dess lunder och hedar, åt den gamle hästen och åt gårdshunden, slutligen åt förstugan och gårdens helga rönnar. „Er i fridens hägn jag lemnar“, utropar hon, „I skogar och ljungbeväxta moar, I blomsterlindor och träsk med edra hundra holmar, I kullar med edra granar och dälder med edra björkar!“ — Sedan hon stigit i Ilmarinens släde sjunga ännu barnen en klagande afskedssång, i hvilken skildras den tomhet, hon kommer att efterlemna i hemmet. Men Ilmarinen eggar sin häst med perlsnärten och släden ilar fram med dånande fart. Efter tre dagars färd anlända de nygifta till Kalevala och brud och brudgum emottagas med helsningssånger vid inträdet i Ilmarinens hem, hvars rikedomar och skönhet skildras på det ståtligaste. Efter en lång tacksägelsesång, som gamle Wäinämöinen uppstämmer och i hvilken han beprisar den stora bröllopsskaran, hvars like han icke anser någonsin hafva funnits eller derefter komma att finnas till, är det slut med beskrifningen på Ilmarinens bröllop med Pohjolas tärna och dermed också slut på förra delen af den svenska öfversättningen af Kalevala.

Vi stanna här för denna gång med vår redogörelse, i hopp om att ej alltför lång tid skall förflyta innan hr Collan skänker oss den återstående delen af Kalevala på svenska. Vi öfverlemna åt de finske lärde att bedöma detaljtroheten i hr Collans öfversättning. Den poetiska smak, den klarhet och språkrenhet han i hög grad ådagalägger, berättiga honom alltid till ett utmärkt rum bland svenska öfversättare. Den samvetsgrannhet, som han öfverallt lägger i dagen i sitt arbete, synes oss utgöra en borgen äfven för öfversättningens trohet i fullaste mening. Enligt öfversättarens löfte kommer senare delen att åtföljas af ett mytologiskt register, anmärkningar och förklaringar öfver dunkla ställen, förteckning på besvärjelserunor och sånger af specielt innehåll, en musikbilaga samt slutligen inledning af öfversättaren. Genom Kalevalas fullständiga öfverflyttande på svenska, blir svenska folket bekant med det finskas lynne och anda i deras ursprungligaste egendomlighet. Kalevala på svenska är alltså en skänk af Finland åt Sverige, ett nytt föreningsband mellan gamla vänner. Vi antydde i början af vår uppsats, att mellan de skandinaviska och de finska myterna sannolikt existerar en hittills föga uppmärksammad gemensamhet i afseende å flera af deras historiska beståndsdelar. Vi förbehålla oss att få återkomma till denna punkt äfvensom till några allmänna mytologiska och estetiska anmärkningar öfver Kalevala, i sammanhang med den redogörelse vi hoppas att snart få lemna läsaren öfver senare delen af denna dikt.

Slut.

Hågkomster från en resa till Amerika.

Af

Måns Månsson.

V.

Tjufvar och skälmar i New-York.

Då man talar om tjufvar och skälmar, bör man se till, att man icke talar om rep i hängd mans hus. Ny Illustrerad Tidning lär väl icke hafva några sådana bofvar bland sin fina publik, så att min anmärkning väl kan synas något malplacerad, men, mitt herrskap, den som är ren, riktigt ren, han må börja stenkastningen. Ransaken edra hjertan och njurar, och I skolen finna att I ären liksom litet tjufvar och skälmar en och hvar. Den ene är en literär tjuf, en älskvärd, roande bof, som vet att stjäla med smak, urskilning och behag, glädjande till och med den rike man, som blifvit ansedd värdig att blifva bestulen; den andre är en dagtjuf, som stjäl ur sina egna rikliga tillgångar, den tredje stjäl en smula, bara en liten smula, heder och ära af folk, hvilka han anser hafva mera än hvad de kunna göra med; denne är ett slags ädel röfvare, som tager från den rike och sedan delar med af rofvet åt sin fattiga nästa vid glaset eller kaffekoppen; den fjerde är en kronotjuf, som är i stånd att resa efter sex hästar fem hundrade dagar om året; och hvilka små söta tjufvar och skälmar äro

PARTI AF CARLSTADS RUINER.
Efter en fotografi af H. Osti.

icke de små blondiner och brunetter, som midt på dagen kunna stjäla hjertat ur bröstet på folk och röfva ifrån dem både lugn, ro och besinning! Jag för min del har icke heller nog godt samvete att kunna kasta sten på de hederliga amerikanska skälmarne, men litet oskyldigt confetti kunna de allt tåla vid: känner jag dem rätt, så äro de icke så lätt pudrade ändå.

En skälm bland yankees är visserligen icke någon grannlaga skälm, men han är en fin skälm och finheten är just den egenskap som utgör hans största stolthet. Detta är dock icke någon elegant glacéhandskad parisisk finhet, som med smak och gratie i hvarenda knoge hymlar plånboken ur bröstfickan på en duperad nästa, tvärt om: en yankee står der ful, skroflig, obehaglig och mager framför en, säger alldeles inga komplimenter, bär sig åt så att det är rakt omöjligt att tycka om honom och han narrar en i alla fall, det är just deruti det fina ligger. — Åt beskedliga utvandrare eller besökare i Amerika vill jag rekommendera att fundera ut „sens-moralen“ af följande historia och troget och till daglig tillämpning bära densamma i sitt hjerta: En vestgöte föreslog en dalkarl att de skulle byta knifvar. Masen besinnade sig en stund, ty vestgötens knif var långt ifrån dålig. Men slutligen bemannande sig, sade han: „nej du! om du ger mig din knif och jag får behålla min knif och får tolf skilling på köpet, så lurar du mig ändå“! Man kommer på sådant sätt visserligen icke att göra några synnerligen stora affärer, men man gör väl att handla sålunda till en början, man blir nog slutligen sjelf en yankee, och då kan man låta dessa dalmasåsigter fara, ty man behöfver dem icke vidare, men man måste dock erkänna att man har haft gagn af dem.

En amerikans begrepp om en skälm är på långt när icke detsamma som vårt. Skulle vi göra vårt begrepp om en sådan gällande i New-York, så fruktar jag att yankees blefve förklarade för skälmar allesamman; hvarje folk liksom hvarje individ har sitt sätt att betrakta tingen, som åtminstone för

CARLSTAD FÖRE BRANDEN.
Originalteckning af F. de Glimes.

dem sjelfva måste ega sitt berättigande! „Träffar jag på någon som är så dum att han låter lura sig, så är det ju hans eget fel“! det var en yankees stående maxim i all hans handel och vandel. „Träffar jag på någon som är så klen att han låter smörja upp sig och plundra sig, så är ju det också hans eget fel“! med den satsen ville jag slå dem i halsen såsom förladdning; men se, de betackade sig; nej då! man kunde ju komma i kollision med lagarna och för sådant borde man akta sig i det längsta. Man kunde för öfrigt komma i delo med dessa äfven genom de minst våldsamma skälmstycken i verlden, men sådant berodde blott derpå att man icke förstod att vara riktigt fin. Det riktigt fina bestode icke allenast uti att lura sin dumma medmenniska, utan äfven att derjemte slå blå dunster i rättvisans ögon. Och „riktigt fin“ kunde man för öfrigt icke vara annat än i affärer, att vara fin i käppslängar hade naturligtvis sina kinkiga sidor, utan att tala om det vådliga i en sådan affärsrörelse för en „smart man“, enär de dummaste vanligen hafva de hårdaste näfvarna.

Sådant folk är efter våra föråldrade begrepp visserligen intet annat än skälmar, fina skälmar, sådana som finnas äfven hos oss och som äfven här kunna hållas i aktning och vördnad i mån af de klingande resultater, de af sina „fina“ spekulationer hafva skördat. Men i New-York är det icke så: en dylik man kallas för en *smart man* och väcker aktning, han blir en *respectable man* som ingifver beundran och slutar såsom *a great man*, den der bjuder vördnad. Då jag nu ämnar berätta om skälmarna i New-York, så menar jag sålunda ingen af det slaget, hvilka varit nog fina att smyga sig omkring lagarnas faror, utan skall jag endast sysselsätta mig med sådana, hvilkas hela finhet består deruti, att de, sedan de efter förmåga gjort så mycket som möjligt af hvad lag rent förbjuder, på bästa möjliga sätt söka att undgå upptäckt med derpå följande obehagliga uppträden, hvilket ingen må dem förtänka. Jag ställer mig sålunda helt och hållet på en yankees ståndpunkt med mitt begrepp om hvad en skälm är och skall söka att följa dem i de små knep, som jag sett eller hört omtalas, dock aldrig längre än tills de hafva lyckats, enär de sedermera icke gerna kunna betraktas såsom skälmar, utan blott såsom stackars fångar som i trampqvarn och rasphus få äta sina gerningars bittra frukter.

Då jag första morgonen satt på flaggkistan akter ut, hade jag naturligtvis mina ögon öppna för allt det underliga och nya som rörde sig omkring mig. Vid närmaste hamnbrygga eller „pier“, omkring hundradefemtio fot ifrån oss, låg ett stort engelskt skepp och lossade kaffe. Säckarna lades i ett helt berg på bryggan och jag satt just och kalkylerade, huru många kaffekoppar och uddevallor

PARTI AF AXEVALLA SLÄTT MED INFANTERILÄGRET I FONDEN.
Originalteckning af O. Andersson.

skulle deraf kunna komma en njutningslysten menskligheit till godo, då jag fick se en båt rodd af två karlar smyga sig fram ut med bryggan, under hvilken han slutligen försvann tyst, som hade han varit rodd af andar. Jag tyckte mig dock på vågrörelsen i vattnet kunna förstå att roddarne icke höllo sig alldeles stilla, och jag sysselsatte mig dels med funderingar öfver deras göromål och dels med mina betraktelser öfver kaffeberget, då slutligen äfven detta började sätta sig i rörelse. Det skedde i en sekund en sättning, så att högen blef nära en aln lägre och säckarna tumlade om hvarandra hit och dit. I detsamma kom båten ut, alldeles som om han hade blifvit förskräckt öfver tumultet, och satte å stad under brygga efter brygga, så att det fräste om bogarna. Men han hade icke blifvit skrämd, han hade sjelf stält till alltsammans. Karlarna hade med grofva nafvare borrat igenom bryggan, skurit hål på säckarna och vänligen mottagit kaffet i båten. När de understa säckarna voro tomma, så ramlade hela högen och båten måste begifva sig undan, men var då fyld med kaffe till hälften. Att söka honom sedan var vådligt och att finna honom omöjligt.

Ett stycke derifrån låg ett annat skepp och lossade bomull, och en annan båt uppvaktade der alldeles på samma sätt som den förutnämda. Men som bomullen icke hade samma rinnande egenskap som kaffe, så hjelpte här inga nafvare. Man generade sig likväl icke, utan lade båten tätt under kanten af bryggan, man skar hål på en bomullsbal och en half tolft flitiga händer började att gräfva, slita och plocka så att bomullen rök dem om fingrarna. Jag hade tillfälle att se hela förloppet och frågade en närstående styrman, om vi icke skulle varsko det bestulna fartyget; men han afrådde mig derifrån på det högsta, sägande, att det minsta jag derpå kunde förtjena var ett kok stryk och möjligen äfven en afskuren strupe. Tjufvarne upptäcktes likväl snart derpå af vederbörande och fingo på tassarna af handspakar och andra tillhyggen. De grinade en smula, men logo derpå helt muntert och drogo sig undan med sin bomullsskörd. De grannlaga herrarne respekterade gerna egarens försvar för sin vara, men hade någon *tertius interveniens* försökt att lägga sin obefogade näsa i deras affär, så hade de nog ansett både för sin pligt och sin rättighet att vid tillfälle gifva honom en vederbörlig näsbränna.

Sedan den dagen tog äfven jag min hand från republiken. Och när jag såg tjufpojkarne på kajen borra hål i vinfaten och supa Bachi safter genom halmpipor, eller sticka våta, smala spön i sockertunnorna och sedan draga dem igenom munnen, så lärde jag mig snart att betrakta de små skälmarnas tilltag utan annan reflektion, än att de i sådan skola och med så rika anlag nödvändigt måste komma att slå sig väl ut här i verlden.

Då jag kom upp i staden och besökte allmänna ställen, der man är utsatt för folkträngsel, fann jag alltid och konseqvent ett stort papper upphängdt, innehållande den välmenta varningen: „Akta er för ficktjufvar!“ Jag försäkrar, att jag blef nästan häpen, jag kände genast efter min plånbok och de blickar jag bestod menniskorna omkring mig voro icke de vänligaste: jag ansåg dem i förskräckelsen för röfvare allesamman. Men de sågo så nyfikna och ogenerade ut och låtsade icke om mig det minsta; möjligen insågo de att hos mig icke fanns mycket att få. — Jag gick in på ett spisqvarter för att tysta min stomachus, som behagade finna både tid och gator allt för långa; jag sökte icke något af de finare ställena, ty jag var ensam och ville icke utsätta mig för åtlöje af de gamla hemvana gästerna, utan jag kom på ett af medelsorten. Jag åt likväl ganska bra och skulle som hederlig karl naturligtvis betala min förtäring. Man begärde fyratio cents af mig och det var måltiden väl värd, men jag var nog enfaldig att till betalning framlägga en canadisk dollar i silfver, som då var värd åtminstone dubbelt så mycket som en amerikansk pappersdollar d. v. s. 200 cents i papper. Nej, man gjorde sin räkning vida enklare, man tog mina hundrade cents i silfver och gaf mig sextio cents i papper tillbaka. — „No sir 't is too little, sir!“ — „O — oh! Yes sir!“ dermed fick jag fyrtio cents till: „all right! all right!“ — Nej tusan! det var icke riktigt ändå; jag var snål och gjorde envisa anmärkningar. Då antog värden ett ganska förolämpadt utseende, sade intet ord utan sänkte blott handen ned i sin penningelåda och kastade åt mig ett helt fång med sedlar, så att jag fick händerna fulla och gick min väg både glad och belåten. Utkommen på gatan företog jag mig att räkna min skatt, som icke bestod af annat än små sedelbytingar om ett, två eller tre cents, och efter noga räknande fann jag att jag, när allt kom omkring, hade fått precis tio cents — för litet.

En amerikan, som kan skryta öfver all ting, föraktar naturligtvis icke heller att skryta öfver sina tjufvar — å, de europeiska skälmarna äro bara lärpojkar mot deras ådermän och mästare i yrket. Man kan väl unna dem denna stolthet och till och med erkänna henne såsom berättigad, ty jag hörde verkligen berättas ganska vackra prof på både smidighet och talent i den vägen. En historia var samtalsämnet medan jag var derute och jag vill anföra henne såsom ett mönster: Till en af de största och elegantaste butikerna vid Broadway kom en icke mindre elegant dam i ett lysande equipage. Hon begärde att få se på schalar och tyger, bestämde sig för mångahanda saker och prutade föga. Hon hade snart lagt tillsammans en hög värd ett tusende dollars och tog fram en sedel till samma belopp såsom betalning. Köpmannen var ingen nybörjare, som lät dåra sig af glitter och glans, utan han sände en bodbetjent — eller *clerk* som de der ute kallas — till ett närbeläget agentkontor för den bank, hvarifrån sedeln ledde sitt ursprung, med fråga om sedeln var äkta. Under tiden underhöll han den fina damen med fagert snack, lade in de saker hon hade köpt och frestade hennes fåfänga med en hel mängd andra. Clerken kom snart tillbaka med det beskedet att sedeln var fullkomligt riktig och köpmannen ämnade i egen hög person bära en så *respectabel* kunds nyköpta egendom ut i hennes vagn, då ladyn syntes besinna sig. Hon skulle göra ytterligare en rond i staden, sade hon, och detta stora paket skulle blott besvära henne i hennes vagn, hvarför hon anhöll att detsamma måtte få vara qvar tills hon komme tillbaka. „Med mycket nöje! Ni torde då kanske vilja behålla er tusendollarssedel tills dess?“ — „Ja må göra! “och så frasade ladyn ut ur boden, satte sig i sin vagn och reste. Efter ett par timmar kom hon åter i samma elegans, höll utanför boden och sände in sin betjent efter godset. Affärsmannen var en artig gentleman, kom sjelf ut med det begärda, mottog sin sedel och så reste ladyn tör andra gången och kom aldrig mera åter. — Detta är en högst enkel och beskedlig historia, som jag aldrig skulle hafva brytt mig om att berätta, om icke det både ömkliga och löjliga hade inträffat, att då sedeln för andra gången sändes till vederbörande kontor, så befanns han alls icke vara den samma och icke en gång äkta: han var icke värd två styfver.

En klass af tjufvar, och kanhända alla i viss mån, tyckes verkligen vara i besittning af en viss nobel och gentlemanlike hållning i sina företag. De skilja sig derigenom på ett för oss föga smickrande sätt från våra svenska industririddare, hvilka ofta i vredesmod öfver att icke komma öfver något för dem brukbart förstöra allt hvad de kunna hitta på. En yankee råkar aldrig i vredesmod för en affärs skuld — och stjäla är också en affär der ute — blir han lurad och öfverlistad, så lugnar han sig, eftertänker huru hans ofärd kunde komma, och han begagnar lärdomen att akta sig bättre en annan gång. Han stjäl med lugn och besinning, han vill icke göra sin nästa skada i och för sig, han vill endast söka sin fördel, men der han finner utsigt för en sådan, der måste ock alla andra konsiderationer vika. Men hvad han icke kan göra sig sjelf till gagn, det skonar han omsorgsfullt åt den som deraf kan göra sig nytta. Icke sällan förekomma i dagbladen annonser sådana som denna: „Den gentleman (!) som i går afton kom i besittning af en plånbok, innehållande 50 dollars (t. ex.), några vexlar och ett par aktiebref, torde godhetsfullt behålla penningarna samt återlemna det öfriga, hvaraf han icke kan göra bruk, å nedanskrifna adress!“ Vanligen händer en sådan annonsör, att han en aftonstund får höra ett duktigt ringande på sin portklocka; då han kommer ut, så finnes ingen der, men plånboken hänger på låset. Penningarna äro dock borta förstås, men värdepapperen i behåll. „En sådan nobel gentleman kan en tjuf vara hos oss!“ sade en amerikan, med hvilken jag talte om detta ämne. Jag tänkte: „en sådan nobel gentleman kan vara en tjuf hos eder!“

Carlstads brand.

En illustrerad tidning eger icke att redogöra för dagens tilldragelser på samma sätt och efter samma mått som en större daglig tidning, och dessa hafva allaredan så fullständigt och mångfaldigt omtalat den timade olyckan, att vi skulle till föga nöje för våra läsare upptaga tidningens utrymme, om vi ytterligare omtalade det redan kända. Deremot är det vår pligt att i bild återgifva hvad oss möjligt är af en tilldragelse som i hela landet väckt så allmänt och lifligt deltagande. Vid första underrättelsen om Carlstads brand afsändes dit för Ny Illustrerad Tidnings räkning fotografen Osti, som återkommit med en rik skörd af interessanta fotografier, af hvilka dock endast ett mindre stycke, taget midt inne i förstörelsen, hinner i detta nummer meddelas. Deremot skall läsaren i nästa nummer finna, utom tvenne panoramor från olika sidor af staden, en större tafla upptagande en hel sida af tidningens format. Derjemte har redaktionen lyckats förskaffa sig del af en originalteckning af Carlstad, kort före branden utförd af hr F. de Glimes, som för Holmbergska bokhandelns räkning gjort resor i och för fortsättande af det bekanta planschverket „Wermland i Teckningar“.

Det Svarta Gardet.

På hösten år 1826 hade Paris fått besök af en literär storhet, hvars namn var i allas mun. Det var en engelsk romanförfattare, som sedan år 1814 hade hållit hela den läsande verlden ej blott i England, utan i hela Europa i en dubbel spänning, dels genom sina romaner, dels genom den hemlighetsfullhet som omgaf honom. Hvem var denne store obekante? Var det en lord, en furste eller en vanlig dödlig? I brist på bättre hade man valt ett namn, hvilket likasom genom ett trollslag hade vunnit samtiden för honom, och det var: „Författaren till Wawerley“.

„Författaren till Wawerley“ var alltså i Paris. Den hemlighet, som hittills omgifvit honom, hade blifvit afslöjad. Hela verlden visste att det var Walter Scott, en man, som också hade utmärkt sig genom andra saker än romaner och på köpet var egare af ett ståtligt slott i Skotland, för hvilket han väsendtligen hade att tacka sin penna. Men man visste också, att den femtiofemårige mannen stod på vippen att förlora alla frukterna af ett långt och mödosamt lif, allt utom äran, vid hvars bord mer än en skribent dött af hunger. Hans förläggares oväntade bankrutt hade åsamkat honom en skuld af icke mindre än 120,000 pund sterling eller öfver två millioner riksdaler, en summa, som icke mången författare kallat sin.

Oaktadt denna ofantliga förlust hade Walter Scott ändock icke förlorat jemnvigten, utan tröstade sig med sitt gamla valspråk: time and I against any two.

Walter Scott, som närmade sig ålderdomen, beslöt att åter bjuda lyckan spetsen och hade för detta ändamål kommit till Paris, der han ville samla materialier till Napoleons historia, som han också sedermera författade och som inbragte honom bortemot 500 rdr för hvar dag han arbetade på densamma.

Den förnäma pariserverlden slogs formligen om den skotske författaren, som var mycket skygg och tillbakadragen af sig, och endast besökte de män, som kunde tjena hans syfte. Bland dessa var också den berömde Talleyrand, hvilken var en lefvande krönika öfver Frankrikes nyaste historia. Walter Scott måste lofva att besöka honom i hans hus i förstaden S:t Germain. Hans nièce var en passionerad beundrerska af den engelska diktaren och hans romaner och önskade ingenting högre än att af Walter Scotts egen mun få höra en berättelse från de skotska högländerna, som han tillskref de intryck, ur hvilka hans berömdaste arbeten hade framgått. Han lofvade uppfylla hennes önskan och meddela ett af sina egna ungdomsminnen.

Furstens salon var talrikt besökt, ty ryktet om att den firade gästen skulle komma dit hade som en löpeld spridt sig i den förnäma verlden, och alla väntade otåligt på hans ankomst. Man uttömde sig i gissningar om den berömde författarens yttre och försökte, ehuru förgäfves, att aflocka fursten en beskrifning derpå. Allt hvad man lyckades leta ut af honom, var, att Walter Scott haltade liksom hans vän lord Byron och, kunde han hafva tillagt, som han sjelf.

En gammal betjent steg in och anmälde: — Sir Walter Scott!

Alla blefvo förvånade vid åsynen af den berömde mannen, hvilken alls icke såg ut som ett genie, utan som en ganska vanlig menniska. Öfra delen af kroppen var fyllig och välbildad, men benen deremot oformligt smala och det högra kortare än det venstra, hvilket gaf hans gång något pinsamt. När Talleyrand haltade, skedde det med en viss lätthet och behag, ja, hans haltande klädde honom till och med och gaf honom, när han smålog, en frappant likhet med Mefistofeles, med hvilken han i öfrigt hade åtskilligt gemensamt. Medvetandet om sitt lyte gjorde Walter Scott deremot så generad, att han icke blef lugn, förrän han väl fått sätta sig, och var hans obehag i hög grad synbart under det han passerade genom salonen. Den store obekante gjorde nu, då man såg honom lifslefvande framför sig, samma intryck som hvarje annan tjock, haltande, tråkig person, hvilken torkade svetten af sina bleka pussiga kinder med en stor ostindisk silkesnäsduk.

Men så snart han med en fulländad gentlemans sätt hade helsat och tagit plats i en ländstol, föregick en fullständig förändring med honom. Hans hållning blef genast ädel och värdig. Hans blick var väl icke mycket skarp och genomträngande, men damerna funno den själfull och liflig och hans leende var alldeles förtrollande. Efter en kort konversation sade Walter Scott, då klockan slog nio: — Fru markisinna (Talleyrands nièce)! Jag brukar alltid bege mig hem före midnatt. Med er tillåtelse vill jag derför skrida till uppfyllandet af mitt löfte!

Man blef något förundrad öfver denna för en parisersalon temligen rättframma förklaring, och som den förorsakade ett ögonblicks obehaglig tystnad tillade han:

— Förlåt, om mina ord synas er något djerfva och rättframma, men jag är van att taga tiden i akt. Jag blir här blott ett par dagar till, och om jag för ordet hos eder i afton, är det blott för att få vara endast öra de öfriga aftnar ni måhända vill förunna mig.

Markisinnan smålog förbindligt, tog författarens arm och förde honom till en soffa, och Walter Scott började sin berättelse:

— Min far var en aktad advokat i Edinburgh. Till hans klienter hörde adelsmännen i Högländerna, som bekämpade hvarandra med processer, då tidsförhållandena icke tillåto dem att göra det med svärdet.

Det är allmänt bekant, huru innerligt dessa högländare voro fästade vid det fördrifna Stuartska huset och huru ofta de i vildt, förtvifladt uppror reste sig emot det hannoverska. Dessa sår blödde ännu på den tid jag omtalar.

Det var en afton år 1784. Min far, som nyss tillfrisknat efter en svår sjukdom och ännu var mycket svag, höll just på att ordna några vidlyftiga handlingar, som hans skrifvare hade bragt i oreda, då han kopierade dem.

Denne skrifvare, hvars namn var Gillie Ogilvie, hörde till en clan, som blifvit mycket berömd under de inbördes krigen och hårdt medtagen af regeringens hämd. Gillie var lång och välväxt; barns-

lig till utseendet, men stridslysten till lynnet hade han helst velat blifva soldat, om ej hans fader hade förklarat, att ingen af hans blod skulle tjena kung Georg, och sände derför sin son till min fader, för att dana honom till advokat, hvartill dock var mycket liten utsigt, ty ingenting var Gillie mera förhatligt än kontoret, och han slog ut mera bläck än han skref upp, och hans största förnöjelse var att boxas och brottas med sina fiender från Högländerna, Mac Alpinerne och Mac Intyrerne, så att han ofta bar blodiga märken af sina förströelser med sig hem.

Emot mig var Gillie fromheten sjelf; när min far hade anförtrott mig åt honom, kunde han gerna mött till och med en Mac Alpine utan att gifva sig i slagsmål med honom, och han lät hellre förnärma sig än ett ögonblick lemna mig ur sigte. Jag var vid den tiden tretton år gammal och kan icke beskrifva huru ömklig jag såg ut; jag hade hvarken den trettonårige gossens yttre eller hans liflighet och glada lynne. En smygande tvinsot tärde på min lifsträd, och jag togs från skolan för det jag var för svag till något slags ansträngning, och var från detta ögonblick öfverlemnad åt mig sjelf och min närmaste omgifning. Läsning utgjorde min enda sysselsättning, men blott allt för ofta blefvo böckerna tagna ifrån mig för mina svaga ögons skull, och då var det min högsta fröjd att lyssna till vårt högländska tjenstefolks berättelser, tills mitt hufvud var fullproppadt med äfventyr, trollkarlar, féer och hexor.

Den afton jag omtalar var jag nedslagen och orolig, ty jag såg huru svettdropparne perlade ned från min faders gråa hår och huru hans händer darrade under feberanfallet.

— Kan jag icke hjelpa dig, min far? — frågade jag.

Han lade in några handlingar i ett stort svart ekskåp.

— Walter, Walter! — sade han liksom ovilkorligt röjande sina tankar, — ett par år i nöd och brist är hvad som fattas dig. På dina vägnar missunnar jag de stackars fattiga pojkar, som halfnakna föra till torgs den lax, deras fader fångat... nå, läser du nu igen, — afbröt han plötsligt sig sjelf, — och jag har likväl förbjudit dig att läsa vid ljus, — — bort med boken och lemna mig i ro!

Dessa ord skakade mitt förut retliga nervsystem; jag steg upp med tårar i ögonen och ämnade gå, då min fader lyfte upp mig, satte mig på sitt knä och tryckte mig till sitt bröst.

— Hvad skall det blifva af dig, — suckade han, — tretton år — hvad skall det blifva af dig? — Han tänkte på sin förestående död, och den bittra tanken att lemna mig allena, som nu var så klen, aggade hans hjerta.

— Hallo! — ljöd plötsligt en grof stämma, — kommer jag olägligt, så går jag min väg tillbaka till värdshuset, hr prokurator!

Dörren gick upp, och en kämpalik högländare visade sig på tröskeln, medan hufvudet af den gamle tjenaren Dickson stack fram under hans arm och sade:

— Lairden har icke velat låta anmäla sig.

Derpå försvann betjenten och lairden upphof ett gapskratt, bakom hvilket en viss förlägenhet dock tycktes dölja sig.

Han blef ett ögonblick stående på tröskeln i sin pittoreska skotska drägt under förväntan på ett ord till välkomst. Hans kämpaskepnad och kärnfriska utseende måste såsom motsats till oss begge hafva gjort ett smärtsamt intryck på min fader.

Jag skyndade bort till den välbekante gästen, som lyfte upp mig så lätt som en fjäder:

— God afton, onkel Angus, du är skyldig mig en historia sen sist.

Angus Ogilvie var Gillies fader och bodde på andra sidan Grampianbergen, men när han hade förrättningar i Edinburgh, och det var ofta händelsen, marscherade han sina tjugu mil. Han var processlysten till det yttersta och städse beredd att våga sin sista shilling och sin sista blodsdroppe för hvad han kallade sin rätt, gälde den blott en liten qvist af en hallonbuske.

Min fader räckte den främmande sin hand, medan ett flyktigt leende for öfver hans allvarsamma ansigte.

— Jag har i dag önskat er hin i våld, laird, — sade han, — med edra pappersluntor för ett par jordremsor, så mycket mera som er son gör mig arbetet mödosammare i stället för att hjelpa mig.

— Om man icke kände er bättre, *Doctor juris*, — svarade Angus med en lätt rodnad, skulle man tro att ni icke längre hade något hjerta för oss stackars högländare. Men jag vet att ni håller af vårt fattiga hedland och vet, huru vi hålla fast vid hvarje jordlapp, om den än är aldrig så liten. Aftonen före slaget vid Culloden egde min fader tre slott och så mycket jord som det skarpaste öga skulle förmått öfverse. Vi hafva förlorat i makt och ni i lefnadslust, sedan modren till gossen här — han stälde åter ned mig på golfvet — gick bort. Hvar och en har sin pläga. Detta barn är bra blekt, — fortfor han, — lemna det åt mig och jag skall föra det till ett ställe, der frihet och frisk luft göra barn till män.

— Ogilvie! — svarade min fader, — några äro svaga i benen och andra i hufvudet. Jag måste säga er, att jag icke kan göra något af er Gillie.

— Ha, ha, ha! — skrattade lairden, — ja så, han vill icke lära sig umgås med penna och bläck. Nej, jag tänkte det nog, det ligger i blodet. Tiderna äro onda, och det föll mig in, att han också kunde klåta till något vid skrifbordet liksom andra... Men när det icke går för sig, vill jag taga hem honom och, om mina processer göra er för mycket hufvudbry, *doctor juris*, äfven befria er från dem.

I detta ögonblick visade gamle Dickson sig åter och anmälde, att aftonmåltiden var serverad. Min fader tog tyst lairden vid handen och förde honom in i matsalen.

— Walter, vill du följa med mig? — frågade Angus, — du skall få se vattnet vid Muyrich, der hvarenda flintsten är en förtrollad man. Vill du följa med?

Jag såg på min fader, som smålog bedröfvad.

— Har Gillie blifvit tillsagd? — frågade han.

— Det har varit slagsmål vid Holyrood, — svarade Dickson. — En ung Mac Alpine, som är hos handelshuset Reid & Comp., har blifvit hemburen blodig. Lairdens son är visst der borta.

— Är den unge Mac Alpine farligt sårad? — frågade min fader.

— Nej, Gud vare lof, herre, — svarade Gillie, som just nu steg in, upphetsad, blek och badande i svett.

I samma ögonblick fick han ögonen på sin fader, och hans bleka kinder betäcktes af en djup rodnad.

Efter en hastig helsning mellan fader och son satte vi oss till bords.

Min fader var tankfull och nedslagen, och jag betraktade Gillie som en vän, den man står färdig att förlora, medan lairden sorglös och obekymrad bara åt och drack. Dock såg jag icke så mycket på honom som på Gillie, hvars blekhet alltjemt tilltog. Månne han visste att han skulle följa med fadren?

— Kan ni tänka er att jag står i begrepp att förlika mig med Mac Alpine? — sade Angus.

Min fader såg upp på honom.

— Jo, vi skola sluta en förlikning, — fortfor han, — som icke går min ära för när.

— Hvad Gillie angår, — sade min fader, — så är det mitt råd, att ni gör en soldat af honom. — Lairdens uppsyn förmörkades. — Våra skotska regementen äro bekanta i hela verlden, isynnerhet det svarta gardet.

— Det svarta gardet, — upprepade Angus, och hans panna blef ännu mörkare. — Det regemente som en gång bar detta namn, — afbröt Walter Scott sig sjelf, — hade blifvit till ett ordspråk, ty det hade utmärkt sig på alla valplatser i tre verldsdelar.

Angus tömde ett stort glas öl och stötte derpå glaset i bordet med sådan våldsamhet att det var färdigt springa i stycken.

— Nej! — ropade han, — aldrig skall en Ogilvie tjena i det svarta gardets led, — — aldrig!

Aldrig hade jag sett Gillie så blek. I hvar minut for han med handen öfver bröstet, och jag trodde mig se röda fläckar på västen, men hvar gång jag ville fråga honom om orsaken till hans illamående, höll hans bönfallande blick mig tillbaka.

— Doktor! — sade lairden, som vinet och ölet gjort vältalig, — ni känner blott akterna i min process med Mac Alpine, men icke den blodiga historia, som gjort oss till fiender. Vill ni höra den?

Min fader nickade blott, medan blodet steg mig i hufvudet af längtan att få höra lairdens berättelse. Han märkte det och sade med ett leende:

— Godt, godt, Walter! så får du din historia ändock. Och du, Gillie, lägg väl märke till mina ord; du känner föga till saken, men den dag skall komma, då ett godt minne är en god sak. Lägg väl märke till mina ord och du skall icke sakna det svarta gardets kokard. När blodet blir gammalt, blir det svart och det är gammalt blod som färgat den kokarden.

Dessa ord och ännu mera det allvar, hvarmed de uttalades, gjorde oss alla tysta och lairden började:

Det stod hårdt för Englands kung att värfva de högskotska adelsmännen för sin tjenst, men till slut lyckades det honom dock. Sex frikompanier upprättades, hvart och ett under sin egen kapten, och skulle tjenstgöra i sjelfva Skotland samt fick redan då benämningen „svarta gardet“. Man sade, att det var mycket klokt gjordt af kungen i England att tvinga blomman af Högländernas adel — ty deraf bestodo kompanierna — in i uniformen och på så sätt afhålla dem från att för mycket tänka på de fördrifna Stuartarne, hvilka de voro tillgifne med lif och själ. Och det var klokt, ehuru jag tror, att högländarne icke hade något emot att se sig så manstarka tillsammans för att kunna uppträda med mera kraft i ett lägligt ögonblick. Men det var just detta man fruktade vid hofvet och ville förhindra. Min fader var trettioåtta år och underofficer vid ett af kompanierne. Han var gift med Katarina Blane af Lochland, som var vidt och bredt berömd för sin skönhet och äfven haft en friare i en kusin till min fader, vid namn Mac Alpine. Då han fick korgen, lemnade han landet, men vid sin återkomst hade han slutit sig så innerligt till min fader, att han förmådde allt öfver honom. Också han stod vid det svarta gardet och beklädde en högre post än min fader.

Det var en septemberafton år 1742, som min fader, Saunder Ogilvie, min moder och jag suto i det låga rummet på vårt gamla slott Gleneil, hvarifrån vi kunde skymta de blå konturerna af Ben-Nevis. Jag, deras äldste son, var vid den tiden åtta år gammal och lekte med Lean, min fars stora vindthund.

— Tjensten, Gillie, — sade lairden vänd till sin son, — skiljde ofta dina farföräldrar från hvarandra, men desto kärare var återseendet, och min faders hemkomst var alltid en högtid. När hans kompani kom till grannskapet, skyndade min moder sig alltid att föra mig med, på det vi redan på afstånd skulle få helsa det svarta gardet. Det var idel kraftfulla män i deras högländska skrud, men min fader var både den vackraste och den störste, en verklig kämpe och ännu längre än jag. Jag tyckte naturligtvis bra om dem allesammans utom en, min faders kusin, Mac Alpine. Alla voro de vänliga mot mig, blott icke Mac Alpine, som deremot var så mycket vänligare mot min moder, hvilken deremot å sin sida behandlade honom med en nästan synbar köld. Några af min moders slägtingar från Edinburgh, som besökt oss, hade medfört en underrättelse, som åstadkom sorg i vår lilla krets.

Det svarta gardet skulle för första gången öfverskrida Skotlands gränser för att mönstras af kungen i London. Denna underrättelse slog som en blixt ned ibland oss, ty äfven jag deltog i mina föräldrars sorg, så ung jag än var.

— Hvarför är du så nedslagen i afton, lilla Katarina? — frågade min fader.

— Du skall ju åter lemna oss, — svarade hon.

Min fader räckte henne handen och sade:

— Våra landsflyktiga furstar hafva tagit vår lycka med sig. Utan min sold kunde jag icke behålla den jordlapp, som en gång skall göra min Angus till en fri man.

Min moder teg ett ögonblick och svarade derpå så sakta, att jag knappt kunde höra det:

— Fänrik Mac Alpine kommer oftare till Gleneil än du och har dock hvarken hustru eller barn här?

— Min kusin Mac Alpine är en adelsman och min vän, — svarade min fader, — jag vill icke höra någon anmärkning om honom!

I detta ögonblick ljöd en djup stämma i dörren:

— Ah, jag trodde Mac Alpine var här. Jag tyckte mig se honom passera åt den här kanten, men mina ögon börja missleda mig, märker jag.

Det var Mac Rea, en af våra grannar, som kommit i sällskap med Allan Blane, hvilken var tambourmajor vid min faders kompani. De ville höra om min fader redan kände till det svarta gardets förestående uppbrott till London, hvarpå Mac Rea hviskade till honom:

— Jag har en annan underrättelse, som låter bättre, men är blott för vänner. Sonen till konung Jakob Stuart, för hvilken din och min fader offrat lifvet, för hvilken vi begge offrat allt — Georg af Hannover gaf ju förrädaren Breadalbane alltsammans — vår rättmätige konung, Carl Edvard Stuart, har svurit att åter sätta sina fäders krona på sitt hufvud.

— Ja, — afbröt Allan Blane honom, — och derför skola Höglandets bästa män till London för att paradera för thronröfvaren, på det att de icke här må kunna draga svärdet för sin konung och herre. Huru lång tid månne det behöfves för att samla femtiotusen svärd för den goda saken?

Min fader var häftigt upprörd, men svarade ingenting. (Forts.)

Krönika.

Ännu en gång uppträder fransmännens kejsare med förslag om en allmän europeisk kongress, grundad på 1815 års fördrag samt åsyftande framförallt att betrygga freden. Det var icke så länge sedan samma makt inbjöd Europa att stifta fred, och likafullt hafva sedan den tiden tilldragelser inträffat, som vanära vårt århundrades häfder. Då Polen nu imellertid hunnit förblöda, har kejsar Alexander ingenting emot Napoleons önskan, och äfven Preussen säges helsa det med bifall — ty Danmark är redan styckadt. Förslaget om en allmän afväpning kan väl aldrig vara Österrike mera behagligt än nu, och för Italien är det väl ännu nästan nödvändigt att icke stöta sig med den förre bundsförvandten. Af hittills outredda skäl var det genom Englands motstånd, som den sist föreslagna kongressen gjordes om intet, men då engelsmännen i senare tider varit så varma fredsvänner under farans ögonblick, vore det förvånande, om de bytte om åsigt blott derför att faran nu är i det närmaste förbi. Hvad de smärre staterna beträffar, så få de väl artigt rätta sig efter sina mäktigare grannar och till kongressen skicka ett och annat sändebud, att öfva sig i diplomatisk klyftighet samt återvända med mera vishet i hufvudet och flera ordnar på bröstet.

Napoleon har imellertid haft den tillfredsställelsen att i Paris mottaga sin gamle vän Abd-el-Kader. För att en tid ostördt sköta sin helsa har han sedermera begifvit sig till badorten Plombières, och efter en rådplägning med generalguvernören öfver Algier, Mac Mahon, säges han hafva benådat största delen af Flittahstammen, hvars vildsinthet var orsaken till de sista oroligheterna på det afrikanska området. Tjugo dagar säges kejsaren skola egna åt hvilan.

I England har lordkanslern Westbury, emedan underhuset gillat vissa anklagelser mot honom, nödgats nedlägga sitt embete. Men han gjorde detta med ett tal, nästan lika uppbyggligt som den thronpredikan, hvarmed parlamentet — hyggligt men segt — ändtligen fått sin upplösning. Med anledning af de franskt-engelska krigsskepps-visiterne har Amerika utsändt amiralen Goldesborough, som med en fruktansvärd flotta färdas kring på Oceanen, med stränga order att gentemot hvilken sjömakt som helst upprätthålla Unionens heder och anseende.

Augustenburgarens födelsedag har den sjette juli med mycken gamman firats nästan öfverallt i hertigdömena. Skålar, tal och middagar voro såsom vanligt glädjens symboler, och hertigen sjelf föreslog ett lefve för Nord-Slesvig, hvilket han anbefalde den holsteinska troheten „synnerligen nådeligen.“ Äfven hertiginnan har af undersåtliga damer i staden Slesvig och i Holsteins städer emottagit tillgifvenhetsadresser samt huldrikt besvarat dem. Medan katten är borta, dansa råttorna på bordet; men orsaken till denna bortovaro är ett grufligt anfall mot konungens af Preussen högst-egna person.

Tillräckligt egen är likväl icke denna, åtminstone på porträtterna, ej heller motsvarar konung Wilhelms skönhet hans storhet såsom monark, eröfrare och menniska. Fredrik den store var på sin tid temligen lätt igenkänd på sin väldiga näsa, men hans nuvarande efterträdare är ännu icke så ryktbar, att vår beskedlige Nilsson i den kala pannan och de oerhörda polissongerna på ett suddigt konterfej genast kunde igenkänna Wilhelm Eröfrarens majestätiska bild. Då vår stackars sjöman icke är konstkännare, bedömde han taflan på sitt eget naiva sätt och språk samt liknade hjeltebilden vid djur, som på senare tid i Tyskland råkat i vanrykte. Strax underdånigt fjäsk, arrest och tal om majestätsbrott; och slutligen blir vår gode Nilsson — efter en process, utdragen så långt som möjligt — i största tysthet öfversänd till Malmö. Historien är i alla fall icke fullt så löjlig som den är ömklig!

Kort efter förlusten af sin ädlaste skald sörjer vårt fädernesland nu sin störste andlige talare. Den som blott en enda gång hört Thomander ljunga från talarestolen skall aldrig glömma denna mäktiga förening af klarhet och värme, lärdom och inspiration, qvickhet och allvar. Hans död har länge varit väntad, men ännu i sin sista stund bibehöll han alla sina rika själsgåfvor, både hufvudets och hjertats, samt sitt lågande nit för framåtskridande, ordning och frihet.

Välgörenheten, som bland svenskar sällan anlitas förgäfves, har till understöd för de brandskadade i Carlstad utvecklat en lysande verksamhet. Börsmagnater och artister, rika och fattiga hafva gifvit sin skärf, större eller mindre, men lika beredvilligt. Bland dem som med sina talenter sökt lindra nöden finna vi, såsom alltid, fru Michaëli.

Jenny Lind-Goldsmith och Christina Nilsson hafva nu samtidigt anländt till sitt fädernesland. Den förra var vid sin ankomst till hufvudstaden kanske för första gången så litet bemärkt som hon kunnat önska, den senare mottog af beundrande landsmän en hyllning, lika hjertlig och enkel som det hem hon kom för att återse. Af nordens största sångerska hafva vi ännu litet hopp om att få höra några toner; den yngsta af dessa storheter i konstens verld få vi denna gång hvarken höra eller se.

Sedan en svensk bondflicka i Paris såsom Nattens Drottning slagit verlden med häpnad, har nu en bondeson i Dalarnes skogsbygd uppträdt à la Tamino, förföljd i spåren af „en gräselig orm“. Genom antändandet af en rishög, hvari vidundret hade sitt bo, tvang han det att gripa till flykten; men ursinnigt öfver lågorna, som fladdrade i dess man (det hade man!), vände odjuret om mot sin förföljare och nödgade honom att retirera, men blef slutligen ihjälslaget. Det befanns vid närmare betraktande hafva öfver ögonen hängande öron samt hålla 11 fot i längd och hafva tjockleken af en qvarters-butelj (undras hvarför sagesmannen just användt en sådan liknelse!), men till skada både för zoologien och historien blef den besegrade ormen oförtöfvadt å bål bränd, så att ej ens skelettet lärer återstå att vetenskapligt undersökas. Må man imellertid akta på tidens tecken, må man ihågkomma de underliga bokstäfverna ofvan Bråviken, den stundande solförmörkelsen — som icke en gång almenachen vågar omtala — samt det ständigt rasande Nybroviks-företaget — och må man i tid bereda sig på hvad det kommande bär i sitt sköte!

Hvarjehanda.

NÅGOT OM FISKTILLAGNING. Resande i Holland hafva ofta gjort den erfarenheten, att fisken derstädes är ojemförligt mycket bättre till smaken och fastare i köttet än den som i andra länder sättes fram på bordet. Dess företräde lärer imellertid helt enkelt vara en följd af att man der dödar fisken genast i det ögonblick då den tages ur vattnet, under det att det eljest oftast är vanligt att uppehålla den sväfvande i en långsam dödskamp och att icke döda den riktigt förrän strax före den skall tillagas. Imellertid lärer väl ingen bestrida, att ju fisk, som jemförelsevis länge nog beröfvas i större eller mindre grad det nödvändigaste vilkoret för lifvet, friskt och lufthaltigt vatten, måste blifva sjuk, eller att det bör vara lika farligt för menniskan att äta köttet af sjuk fisk som det af sjuka däggdjur. Om man således alldeles frånser den erfarenheten, att kött af fisk, som dödas genast vid upptagandet ur vattnet, smakar bättre än dito af fisk, som under timmar eller dagar måste lefva ett för dem lika onaturligt som plågosamt lif, måste man dock, endast i betraktande af den fiskkonsumerande allmänhetens helsa, önska, att fisken sålunda genast måtte dödas. Detta sker bäst genom att skilja hjernan från ryggmärgen, i det man gör ett snitt strax bakom hufvudet. Ett skäl för den grymma vanan att icke döda fisken genast då den kommer ur vattnet, torde ligga i den sedvanliga föreställningen, att köttet af dödad fisk allt för hastigt öfvergår till förruttnelse och att man derför bör döda fisken först strax före tillagningen. Oaktadt sin stora spridning är denna åsigt dock fullkomligt oriktig, ty om man bevarar köttet af dödad fisk på ett svalt ställe, bibehåller det sig fullkomligt friskt under minst 48 timmar.

— DEN ALLRA NYASTE STRIKEN. Franska tidningen Amusant förutspår såsom snart förestående en farlig „strike“ af alla giftasvuxne män. Desse hafva nemligen redan förenat sig i Paris, vinna nya anhängare för hvarje dag och kommit öfverens om följande resolution: „I betraktande deraf att de af allt dyrbarare tyger förfärdigade fruntimmersklädningarna oupphörligt växa i omfång, att underklädningen blifver allt dyrare och dyrare, att prisen på smör, grönsaker och kött äro stadda i ett oafbrutet stigande, likasom hyror, skolpenningar och alla andra förnödenheter, — hafva alla ogifta karlar sammanrotat sig och förklara härmedelst, att de icke hädanefter skola gifta sig, om de icke få minst 200,000 francs i hemgift. Det är dock icke nog med en sådan hemgift. En svärfader med god helsa eller blott och bart en kry och rask svärfader utesluter all tanke på möjligheten af giftermål. Helst önskar man sig till svärfader en tjock menniska med kort hals och stora anlag för slag; han bör fortsätta ett vinstgifvande företag och endast afbryta sitt dagliga lefnadssätt för att gå ut på farliga jagtäfventyr eller göra sjöresor. Rika barnlösa onklar äro särdeles eftersökta, helst om de i krigstid äro ärelystne officerare till lands eller sjös.

— FOTOGRAFERNAS ANTAL i England är för närvarande legio, hvilket nödsakar de många medtäflarne till att hitta på alla möjliga konster för att locka till sig allmänheten. En engelsk tidning anmärker dock att man säkert icke på något ställe i verlden gått så långt i detta afseende som i Chelsea, der ett „fotografiskt etablissement“ utbjuder en „ålpastej och edert porträtt“ för sex pence (= 46 öre); andra utbjuda för samma pris „ert porträtt och en kopp kaffe“, och i ett tredje hus får man „ert porträtt och en cigarr“ för samma sex pence.

— HVAD ÄR EN KYSS? En utmärkt fysiker i Paris, professor Gratiolet, som afled i våras, höll kort före sin död en isynnerhet af de förnäma damerna starkt besökt föreläsning öfver kyssen. Han förklarade denna handling vara en själsdryck — *boire l' âme* — hvars förnämsta skilnad från hvilken annan njutning som helst af dryckesvaror består deri att dryckeskärlet här är det vigtigaste.

— En af Italiens utmärktaste skalder, Regaldi, har föreslagit en storartad subskription för att uppresa ett monument öfver Homerus i Athen. — Hertigen af Rivas, en af Spaniens förnämsta literatörer och chef för en af dess förnämsta familjer, afled under den förflutna veckan.

SCHACK.

Uppgift 44.

Af ALFRED DE MUSSET.

(Den bekante franske skalden, hvilken äfven var skicklig schackspelare; † 1857).

Svart.

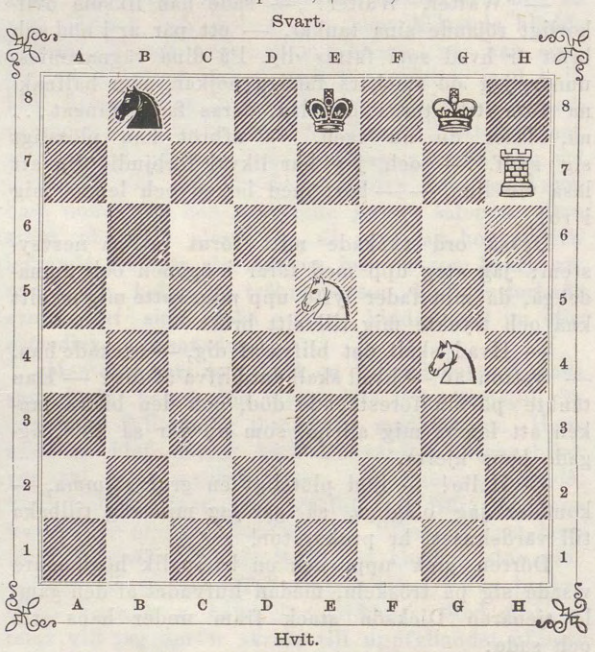

Hvit.

Hvit börjar och gör matt i tredje draget.

Lösningar af uppg. 36 och 37 i n:r 24 ($^{17}/_{6}$).

36. 1. DH7—H2, *a)* KE4—D5; 2. DH2—D6†, [1]SE8—D6: 1. [2]KD5—E4; 3. [1]SG4—F6 1. [2]DD6—E5 ‡; *b)* 1. » F5—F4; 2. DH2—H7†, KE4—D5; 3. DH7—B7 ‡; *c)* 1. » F3—F2; 2. DH2-E5†, KE4—F3; 3. SG4—H2 ‡; *d)* 1. » TE1—F1:, E2; 2. DH2-E5†, KE4—D3; 3. DE5—E3 (SG4—F2) ‡. Insänd af *R. S.* $^{17}/_{6}$, *M. W.* $^{19}/_{6}$, *A. W. Strehlenert*, Jönkpg $^{20}/_{6}$, *C. F. W.*, Jönkpg & O., *J. Svensson*, H. & B., $^{24}/_{6}$, *Albicilla*, Oroust & H. $^{25}/_{6}$, *Hfm* $^{27}/_{6}$, *C. L—t*, Gnesta & S. $^{8}/_{7}$.

37. 1. DE4—E5†, F6—E5:; 2. TE3—E5:†, LG7—E5:; 3. TD3—D5†, E6—D5:; 4. SC4—D6†, LE5—D6:; 5. E2—E3 ‡. Insänd af *C. F. W.*, *Albicilla*, *Lolo*, Ups. $^{26}/_{6}$, *Hfm.* (Den af ett par lösare försökta omställningen af 3. och 4. dragen strandar emot 4. » LD6—C5†).

Brefvexling.

C. L—t (Gnesta & S. $^{8}/_{7}$): R. 35, 36, 38, 40, 41.

R—f ($^{2}/_{7}$): R. 35, 40.

M. W. ($^{8}/_{7}$): Ni torde ha öfversett den lilla parentesen under diagrammet 43.

A. W. (S. $^{6}/_{7}$): Ingen kan mer än vi beklaga, att utrymmet för denna afdelning ej tillåter oss oftare intaga spelade partier. Emellertid vänta vi smärre schacktyper, och kunna måhända dessa bereda plats för mera text.

C. F. W. (J. & O. $^{10}/_{7}$): R. 38, 40, 41; Of. 42.

Lolo (Ups. $^{11}/_{7}$): R. 42, 43. (En sak skola vi i allra största förtroende säga er: om man *händelsevis* icke lyckas lösa en uppgift, bör man icke visa sådan förtret deröfver, att man blir orättvis i sitt omdöme .... ni förstår?)

Den 12 juli. J. G. S.

Bref med lösningar, förfrågningar eller annat rörande denna schackafdelning — hvilka i tidningen besvaras — sändas antingen till J. G. Schultz, Stockholm, Skärgårdsgatan N:o 10, eller till

Redaktionen af Ny Illustrerad Tidning.

IWAR HÆGGSTRÖMS BOKTRYCKERI.

NY ILLUSTRERAD TIDNING.

№ 29]. Utkommer hvarje Lördag. Stockholm den 22 Juli 1865. 12 Rdr årgången. [1a Bandet.

Innehåll: Johan Henrik Thomander (biografi med porträtt). — Johan Gottlieb Naumann. II. — Carlstad efter branden, planscher, (vestra sidan, från Salttorget; östra sidan, från Landtbruksmötets expositionshus), efter fotografier af H. Osti. — En scen i prins Napoleons pompejanska hus i Paris (plansch). — Det Svarta gardet. II. — Barnet vid moderns graf, poem af Anna A. — Krönika. — Hvarjehanda. — Schack.

Johan Henrik Thomander.

I Fjelkinge prestgård i Skåne föddes Johan Henrik Thomander den 16 juni 1798. Hans ankomst till verlden helsades ej med glädje, ty han hade inga lagvigda föräldrar. Mormodren, en enkeprostinna, tog barnet om hand och satte gossen vid åtta års ålder i Carlshamns skola. Modren blef gift med en vid Höganäs bosatt engelsman, och fadren, pastorsadjunkten Pisarski, drog som obefordrad „hjelpeprest“ omkring i stiftet ännu då den med honom obekante sonen hade plats i stiftsstyrelsen.

Student 1812, var dock Thomander för fattig att uppehålla sig länge vid universitetet. Efter några års frånvaro som privatlärare och vikarierande kollega återvände han till Lund, der han snart blef känd för lärdom och ovanliga gåfvor. Han prestvigdes 1821 såsom kastellpredikant i Carlshamn, och under de närmast följande årens vistelse i de natursköna trakterna i Blekinge och norra Skåne fortsatte han med kraft och lust sina teologiska och vittra studier. Han öfversatte stycken af Shakspeare, hvilka af Georg Scheutz utgåfvos, och namnet Thomander blef nu på en gång kändt och erkändt; han fortfor att med talent öfversätta vittra arbeten och med grundlighet läsa teologi, och 1826 kallades han af professor Ahlman till docent i teol. fakulteten i Lund. Det var oerhördt, att en „ograduerad„ skulle blifva akademisk lärare; men Thomander disputerade om „Första Kyrkans Antichrist“ och kanslern stadfästade kallelsen.

En fattig gosse från Malmö, nu mera Svea rikes erkebiskop, var då adjunkt i Lunds teol. fakultet. Ehuru sedermera så betydligt skilda i politiska och kyrkliga frågor, drogo Thomander och Reuterdahl då jemnt. De satte upp en *Teologisk Qvartalsskrift*, som slog prestverlden med häpnad Men värre än allt annat blef det akademiska gräl, som åren 1830—32 upprörde det skånska universitetet och hela södra Sverige. Thomander blef förbigången till en teol. profession af en gammal ovetenskaplig och obegåfvad adjunkt, och af några professorer till och med utesluten från förslagsrum — såsom icke magister. Hans störste motkämpe, Kahl, utgaf en tjock bok, *Antiqvartalskrift*, som af Thomander besvarades med en *Anti-Vandalskrift*, och mot „Vandalerna“ uppsattes en särskild tidning, *Gefion*, hvari tunga slag och hvassa stygn hoptals utdelades. I synnerhet blefvo Kahl och Brunius illa åtgångna — Brunius, som samma år förklarade Sven Nilsson inkompetent till zoologiska professionen. — Man kan numera knappast föreställa sig, hvilken ofantlig sensation den publika „bespottelsen“ gjorde.

Det var under dylika förhållanden, Thomanders sarkastiska och ironiska lynne blef hans andra natur. Men dels hans framgång, dels hans känsla af öfverlägsenhet öfver motståndarne bevarade åt honom en aldrig upphörande glädtighet och skämtlusta, som i det akademiska konsistoriet, der han motståndet till trots snart fick inträde, säkerligen slagit mången „philisté“ ihjel. Thomander var imellertid redan nu en af Sveriges mest framstående män, mycket beundrad, mycket fruktad, af några hatad, af många misstänkt; ty hans skelande blick, hans ironiska svar, hans öfverlägsna gestalt, med ett ord, hela hans egendomliga och imposanta personlighet ingaf hos ganska många af dem, hvilka med honom kommo i beröring, ett djupt tvifvel om den snillrike och lärde mannens ärlighet. „Hvad han egentligen förde i skölden“, derpå tviflade man. Att han var djerf, lärd och snillrik, derpå tviflade ingen.

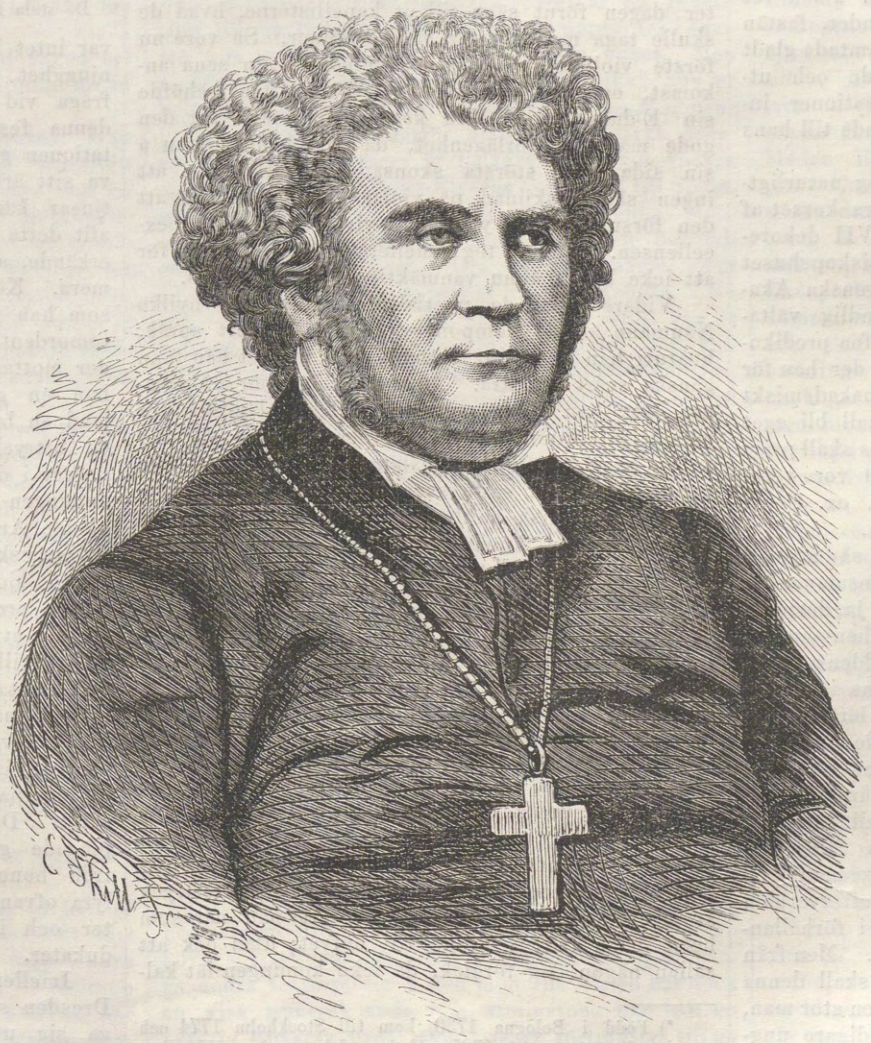

JOHAN HENRIK THOMANDER.

Vid en 1833 genomförd reglering af teol. fakulteten blef Thomander professor i pastoralteologi och sålunda den, på hvilken den praktiska prestbildningen närmast hvilade. Många hafva förundrat sig öfver ringheten af de spår, hvilka en så snillrik pastoral-professors femtonåriga verksamhet efterlemnat. De förnämsta spåren af hans teologiska verksamhet ligga utom professionens område: hans öfversättning af nya testamentet, hans arbeten för förbättrad kyrkolag och handbok, samt först och sist hans predikningar. Hans makt öfver ordet, öfver rösten, öfver själens och kroppens hållning var märkvärdig. Mäktiga tankar, ömsom praktfulla, ömsom ljuft fromma, framburos i ett helgjutet språk af en väldig stämma, hvars konstrika höjning och sänkning icke visste af deklamatoriska fel, ty den led icke af onatur. Som alla improvisatörer, var Thomander visserligen ojemn, dock mindre som predikant än som talare. När han var bäst, hade han få likar; ja, han var måhända makalös. Ty *lugnet* vek aldrig för *entusiasmen*, och dock var han mäktig af ett stort och varaktigt intryck på åhörarne.

Thomander blef 1838 medlem af en kyrkolagskomité och 1840 riksdagsman. Härmed var en ny bana för honom öppnad, och den liberala pressen inskref med triumf den snillrike professorn namn på sin fana. Thomander var dock allt för rädd för „utopier“ för att icke vara liberal med måtta, och han har derför kunnat vara stadd i ständigt fortskridande under de 25 år, han tillhört vår representation, utan att ändock hinna till frikyrka och obetingad religionsfrihet. Men han har dock hunnit längre än alla våra öfriga biskopar tillsammantagne, längre än måhända nio tiondedelar af det befordrade presterskapet. Hans första offentliga ord i denna fråga är hans första motion (7 mars 1840). Den har väl till titel: *Om religionsfriheten*, men innehåller att ingen må bevista katolsk eller judisk gudstjenst utan polisens skriftliga tillåtelse för hvarje gång, vid vite af 30 rdr! Hans sista ord står långt framom detta. Vid skandinaviska kyrkomötet i Köpenhamn uttalade han detta högtidliga löfte: „Jag lofvar, att i mitt stift skall hädanefter ingen förföljas för religionens skull“. Och i sina „Kyrkliga frågor“, utgifna 1850, hyllar han många frikyrkliga åsigter, men vid *statskyrkan* står han dock alltid fast.

Vid de första riksdagarne talade Thomander ofta och i de flesta frågor. En motståndare ansåg, att han „förmodligen behöfde leka af sig“. — „Må vara“, genmälde Th., „jag medger att äfven en äldre representant kan onyttigt upptaga ståndets tid, i synnerhet om hans tal saknar — innehåll“. Presteståndets protokoll innehålla många besynnerliga saker ifrån den Thomanderska

tiden. "Jag reserverar mig emot detta fullkomligt grundlagsvidriga beslut", heter det allt imellanåt, naturligtvis till talmannens och majoritetens stora förtrytelse, och sarkasmer sparades lika litet i ståndet som i konsistorium. Vid sin första riksdag invald i stats-utskottet, erhöll Th. så väl derigenom som genom sitt talare- och lärdoms-rykte ett stort anseende bland representanter, ministrar och publicister. Sedan han vid en sammankomst på riddarhuset hållit sitt berömda tal i representationsfrågan blef allvarsam fråga om hans inkallande i konseljen. En „underhandlare" förklarade för professorn Hans Maj:ts nådiga afsigt. „Duger icke", — svarade Thomander, — „inom åtta dagar skulle kungen ha gifvit mig en fot — och då är ju bäst att aldrig börja".

Äfven vid de två följande riksdagarne var Thomander ledamot af statsutskottet, och som sådan en kraftig befrämjare af anslag för undervisningens befrämjande, för vetenskap och konst. Redan vid 1847 års riksdag begynte han dock yttra sig mindre ofta, och af derpå följande riksdag bevistade han föga mer än hälften, emedan han under tiden, såsom domprost i Göteborg, upphörde att vara medlem af Lunds stift. Vid denna och följande riksdagen var också hans inflytande mindre, och han invaldes endast i bankoutskottet; såsom medlem af ståndets enskilda utskott hade han dock ett väsendtligt inflytande i handboksfrågan. Till 1856 års riksdag återkom han som biskop och erhöll nu åter inträde i statsutskottet, väckte motion om kyrkomöte med tillträde äfven för lekmän, om upphäfvande af konventikelplakatet m. m., men lemnade riksdagen halfgången och uteblef, med konungens tillstånd, från de följande. Om lifstiden räckt till, hade han dock ämnat infinna sig vid detta års riksmöte för att afgifva sin röst för det nu hvilande representationsförslaget, för hvars framgång han lifligt nitälskade, ty i reformfrågan så väl som i den kyrkliga hade det sista fjerdedels seklet icke lemnat honom oberörd. Om hans riksdagsmannaverksamhet kan man imellertid icke påstå, att den motsvarat hvarken hans anseende eller hans förmåga. Må vara att han gjort *mycket* i jemförelse med många bland ståndsbröderna; men en stor man måste mätas med sitt eget mått, detta är hans ära, detta blir hans ansvar.

Professor Th., som 1847 utbytt sin pastoralprofession mot den dogmatiska, kallades 1850 till domprost i Göteborg och derifrån 1856 tillbaka till Lund som biskop, Reuterdahls efterträdare. Han visiterade med kraft och ifver, höll prestmöten, deltog i kyrkliga möten på begge sidor om Sundet och fick af den „yttersta venstren" utstå både motstånd och förargelse. „Yttersta högern" åter fann sig efter några år sviken i sina förväntningar af den nye biskopens arbete i och för kyrkan och hjorden. Återigen höjdes det gamla ropet: „man vet ej hvar man har honom". Men Thomander, fastän gammal nu, gick lugnt sin väg fram, skämtade gladt och lätt som fordom med vän och fiende och utgöt sig allt imellanåt i brokiga improvisationer inför studentcorpsen, som begärligare lyssnade till hans ord än de vördige konsistoriales.

Såsom biskop och prokansler uppsteg naturligtvis Thomander till kommendör med stora korset af Nordstjerneorden, och konung Fredrik VII dekorerade honom vid ett personligt besök i biskopshuset med Dannebrogsordens kraschan. Af Svenska Akademien erhöll han först ett pris för andlig vältalighet, med anledning af den 1849 utgifna predikosamlingen, och sedan den 18:de stolen, der han för åtta år sedan snillrikt, men ganska oakademiskt skämtade öfver sin företrädare. Det skall bli eget att se, hvem som med akademisk pathos skall prisa denne konvenans- och regel-brytare. Det vore verkligen en nemesis — academica, om t. ex. Orvar Odd der blefve Thomanders efterträdare.

För få personer har *familjen* varit så mycket som för Thomander; genom och med densamma har han i trettio år lefvat lycklig och glad, ja, derinom liksom haft en liten verld för sig, den han endast med saknad lemnat för den yttre verldens skull. Hans gestalt var stor och hans korpulens icke obetydlig, men han rörde sig dock med lätthet, om ock vid tilltagande år mindre ofta. I de sista åren började hans kroppskrafter aftaga, hans verksamhetsförmåga brytas, och efter ett halft års aftynande afled han i sin biskopsgård den 9 juli detta år.

Olika omdömen äro och skola blifva fälda om Johan Henrik Thomander, denne ovanlige man, med så stora gåfvor, hvars verksamhet för efterverlden måhända skall synas mindre betydande, i förhållande till hans förmåga och embetsställning. Men från den samtid, med hvilken han lefvat, skall denna efterverld erhålla i arf en tradition om en stor man, hvars mäktiga personlighet från hans tidigare ungdom till hans sista dagar aldrig förfelat ett djupt intryck på en hvar, med hvilken han kommit i beröring, så vida icke denne varit hardt nära oåtkomlig för själiskt intryck. Det är väl icke så mycket såsom den högt uppsatte ledaren af stiftstyrelsens gång Thomander visat sin kraft och sitt snille. Men sent födes en sådan *talare*, en sådan *predikant*, en *så mäktig ande*.

Johan Gottlieb Naumann.

(Några rader till Sveriges konsthistoria.)

(Forts. fr. n:r 27).

I Stockholm fann Naumann flere äldre vänner af betydenhet, öppet tillträde till några af de förnämsta husen, en monark, som mottog honom med förekommande godhet, och ett fördelaktigt rykte, som föregått honom. Men olägenheter funnos också. Konungens kapell var långt under hans förväntan, huru blygsam denna än varit, och i en sådan oordning att han nästan förtviflade om att någonsin få ljus och ordning i detta kaos. Kapellmästaren hette *Uttini**), en mycket medelmåttig artist, och direktör för teatern var kammarherre Adolf Fredrik Barnekow, som hade god vilja, men alldeles inga studier i musik och mestadels litade på sin sekreterare. Här kan anföras ett drag, som bevisar, huru långt kapellets medlemmar drefvo sitt gyckel med förmännen. Strax i början hade Naumann med missnöje märkt, huru de bäste musikanterne vid repetitioner till operor och andra festliga tillställningar dels sent inställde sig, dels alldeles uteblefvo. Han anförde klagomål häröfver hos Barnekow, och denne förklarade mycket allvarsamt för kapellisterne, att den som derefter gjorde sig skyldig till sådan försumlighet första gången skulle straffas med lönens innehållande, andra gången mista tjensten. General-repetitionen till *Amphion* skulle ega rum och första violisten saknades. Han inträffade icke förr än repetitionen var nära sitt slut. Direktören hade med flit tagit plats vid dörren för att låta hvarje senkommande höra hans ovilja, och mottog nu den felande med stränga tillrättavisningar. Men denne svarade helt lugnt: „Herr baron skall icke bli het, utan höra min ursäkt. Det sades i går till, att jag skulle komma med min C-durs-violin. Det gjorde jag ganska riktigt; men redan utanför hörde jag det stämmas och märkte genast, att det var bara E-durs-violiner. Mycket förvånad häröfver sprang jag hem, men finner till min olycka min E-durs-violin osträngad. Medan jag satte på strängar, gick någon tid åt; men jag hoppas herr baron inser, att detta icke var mitt fel." — „Nå, nå, efter det var på det viset, så må det få gå för den här gången." — Efter slutad repetition tog den gudomlige direktören Naumann afsides och bad honom helt beskedligt mellan fyra ögon att hädanefter dagen förut säga till åt kapellisterne, hvad de skulle taga med sig för slags violiner. Så vore nu förste violisten alldeles oskyldig till sin sena ankomst, emedan han icke vetat, att han behöfde sin E-durs-violin. Man kan ej föreställa sig den gode mannens förlägenhet, då Naumann, äfven å sin sida med största skonsamhet, förklarade, att ingen sådan skilnad på violer funnes till och att den försumlige till yttermera visso drifvit med excellensen. Denne teg imellertid försigtigtvis, för att icke blifva ännu vanmäktigare på sin plats.

Vidare voro de poetiska arbeten, till hvilka Naumann skulle komponera, skrifna på ett språk, hvaruti han ännu var okunnig och hvilket han fann ganska svårt att lära. Å andra sidan bör då nämnas, att han fann svenska högligen lämplig för musik; ja, Naumanns tyska biograf påstår sig mer än en gång hört honom nämna, att han bland alla europeiska språk satte svenskan strax efter italienskan i musikalisk mottaglighet och att på sin höjd spanskan ännu kunde täfla med henne. De förändringar, han måste vidtaga med kapellet, misshagade dem, som deraf träffades, och den vanliga misstrogenheten mot främlingar uteblef icke heller.

Imellertid gick Naumann stilla fram på sin bana. Han samlade ihop några här och der i Sverige kringströdda musiker och skref efter andra från Sachsen; genom lugnt allvar utrotade han åtskilliga missbruk, och efter hand lyckades det honom att införa en bättre ordning vid hofkapellet samt att grundlägga en orkester vid teatern, som visserligen icke motsvarade hans eget ideal, men säkerligen kunde mäta sig med de bästa i Tyskland. Konungens synbara bevågenhet gaf eftertryck åt hans åtgärder. Ej allenast att han när som helst hade fritt tillträde till hofvet; utan ock att sällan någon dag förgick, då icke konungen lät kalla honom till sig eller sjelf infann sig hos honom vid de prof, Naumann hade utsatt. Så ofta Naumann i sina senare år skref eller talade om Gustaf, ej allenast berömde han dennes vänlighet och ädelmod, utan prisade han med nästan lidelsefull hänryckning den finkänsla, den förträffliga smak, som denne konung vid hvarje tillfälle visat i dramatiska och musikaliska facket. Han bedyrade, att han hade Gustafs råd, hans deklamation och samtalen med honom att tacka för många af de lyckligaste vändningarna och öfvergångarna i de arbeten han i Sverige utarbetade. När Gustaf rådfrågade Naumann öfver än det, än det i hans kapell eller teater, och Naumann föreslog någon ändring, blef hans mening vanligen antagen.

Den blygsamhet konstnären alltid iakttog verkade dubbelt. Mer än en gång vinkade konungen honom till sig, när han i ett sällskap dragit sig undan. Vid svenska hofvet var nästan allting inrättadt efter mönstret af det franska. Sålunda intog han middag med den kungliga familjen vid ett särskildt bord; aftnarne tillbragtes deremot i valdt sällskap hos några dames de Palais, hvarvid taffeln serverades från det kungliga köket. Oftast egde detta rum hos grefvinnan Löwenhjelm. Till dessa aftontafflar, der konungen plägade uppträda som den älskvärdaste enskilde man, befaldes äfven Naumann. När konungen en gång märkt en viss kyla hos det förnäma sällskapet mot den anspråkslöse främlingen, som med flit satt sig så aflägset som möjligt, ropade Gustaf till honom och underhöll sig länge med honom. Många af hans äldre arbeten, som uppfördes vid hofvet eller i enskilda förnäma hus, fingo allmänt bifall. Omsider började det höra till goda tonen att hylla Naumann. Sedan hertigen af Södermanland börjat taga lektioner för honom, ville allt hvad damer och kavaljerer hette lära sig sjunga, spela och komponera hos artisten. „Bara jag kunde dela mig i tu", skrifver han i ett bref, „och dagen hade 48 timmar, så skulle jag förtjena mycket penningar. Imellertid vill jag söka mottaga hvad jag kan och hvad som passar sig. Skada att jag icke tagit med mig alla mina gamla operor; här kunde jag förvandla alla samman till reda penningar. Ty nu vore allting nytt och vackert, som bär mitt namn. Verlden är likväl besynnerlig."

Ännu mer steg han i ynnest och ryktbarhet, då hans första svenska opera gafs på scenen. Denna var Gudmund Göran Adlerbeths *Amphion* (efter Thomas), som uppfördes den 26 januari 1778, då konungens födelsedag firades. En undergörare, sådan som sagan framställer Amphion, efter Adlerbeths ord:

> När tigern hör hans sång, dess grymhet tycks försvinna;
> Han leker tam bland lammens späda hjord;
> Den mörka ödemark blir sjelf behaglig gjord,
> De stela klippors fjäll, den tjocka skog, bevekas . . .

var intet lätt arbete för en tonsättare. Intet af den njugghet, konstnären fått erfara i utlandet, kom i fråga vid uppsättandet af denna opera. Men just denna festliga karakter hos den väntade representationen gjorde det svårt för kompositören att gifva sitt arbete den finhet, som, under det hon förtjusar kännaren, lemnar mängden oberörd. Trots allt detta lyckades Naumann öfver förväntan. Man erkände, att man väntat mycket, men funnit ännu mera. Konungens belåtenhet med sin *Amphion*, såsom han sedermera plägade kalla Naumann, var utomordentlig. Konstnären fick ur hans egna händer mottaga en stor guldmedalj; af drottningen fick han en gulddosa och af hertiginnan af Södermanland en briljanterad ring: allt åtföljdt af smickrande uttryck. Då han kort derefter infann sig på hofvet i den af Gustaf införda nationaldrägten, gick konungen emot honom och förklarade, att kostymen klädde Amphion och önskade, att denne måtte blifva svensk till icke blott klädedrägten. Formligt anbud gjordes honom att gå öfver i svensk tjenst. Såsom prof på hvad en Gustaf III tyckte det anstå sig att erbjuda en utmärkt man, kunna vi här anföra vilkoren: 2400 rdr i lön; 200 rdr hyresmedel; fri taffel under somrarne, när konungen befann sig på något lustslott; fritt hof-ekipage; titel af kongl. öfver-musikdirektör med rang m. m. af hofcharge; inkomsten af andra representationen, alla hoflogerna betalade, af alla operor, han komme att sätta. Dertill kommo de stora skänker, Gustaf plägade gifva. Så erhöll Naumann vid afskedet från honom en rikt briljanterad gulddosa, med en lyra ofvan i briljanter, till ett värde af 400 dukater och i henne ytterligare en bankosedel på 200 dukater.

Imellertid nalkades Naumanns tjenstledighet från Dresden sitt slut. Gustaf erbjöd sig att sjelf lägga sig ut för hennes förlängande, men Naumann afböjde detta. Artisten ville icke ens öfvertaga en ny opera, så belönad hon lofvade att blifva, annat

---

*) Född i Bologna 1730, kom till Stockholm 1774 och var kapellmästare till 1795, då han fick pension. Han har komponerat musiken till Zibets *Aline, drottning af Golconda*, Kellgrens *Aeneas i Carthago* och Wellanders *Thétis och Pélée*.

än på det vilkor att han skulle få afsluta den i Sachsen. Ogerna gick konungen in härpå. Ännu vid afskedet öfverhopade Gustaf konstnären med loford och sade, i det han lemnade honom den ofvannämda furstliga gåfvan, att han räknade på att inom högst ett års tid åter se honom hos sig. Med den förbindliga ton som han så helt och hållet hade i sin makt, tillade han: „jag har med flit sparat på mycket för att desto säkrare kunna räkna på ett nytt besök af er“.

Naumann hade denna gång tillbragt elfva månader i Sverige. Han sade sjelf, att dessa föreföllo honom som lika många veckor, när han tänkte tillbaka. Han skildes härifrån med medvetandet att hafva lagt god grund till en lyrisk skådebana.

På hemfärden, som gick öfver Danmark, fick han ett oväntadt äfventyr. På inbjudning af några vänner hade han gjort en krok till Göteborg och derigenom fördröjt sig några dagar. Juni månad (1777) gick imellertid till ända och dermed det sachsiska orlofvet. Han skyndade derför till Helsingborg, uppsökte en skeppare och aftalade med denne om öfverfärden. Allt var klart och kapellmästaren skulle sjelf stiga om bord, då en officer vid den i staden förlagda garnisonen närmade sig honom, bugade sig och i höflig, men allvarsam ton sade:

— Som jag ser, ärnar min herre redan i dag resa af. Det gör mig ondt att nödgas säga er, att detta icke kan ske.

— Hvarför icke? — frågade Naumann förvånad. — Jag har brådtom. Jag måste i denna dag vara i Helsingör.

— Nej! I stället får min herre finna sig vid att för denna dag vara min fånge.

— Jag er fånge! — utropade kapellmästaren förvånad. — Det är ett misstag! Jag är kapellmästare Naumann och mina pass äro i bästa ordning.

— Det vet jag. Jag känner fullkomligt edert namn, edert stånd och edra förtjenster och värderar dem högligen. Jag skall göra allt för att göra edert vistande härstädes behagligt. Alla vår lilla stads märkvärdigheter skola visas er; så vidt möjligt är skall man sörja för er taffel och ert nattläger; ingenting skall fattas er; men ni sjelf kommer icke härifrån i dag.

— Herre, — svarade Naumann förargad, — jag tackar er för er taffel och för att ni vill föra mig omkring här. Jag vill icke veta af någotdera, utan vill resa, och det genast! Var så god och gör ett slut på ert skämt.

— På min ära, jag skämtar icke. Skeppare! vid förlust af ditt fartyg rör du dig icke från stället.

Ju hetare Naumann blef, desto lugnare blef officeren. Till och med några oöfverlagda ord af harm afhörde han tigande. När hans fånge till sluts förbittrad utropade: Ha, om Hans Majestät visste hur ovärdigt man behandlar mig i detta näste! — svarade officeren leende:

— Så skulle det icke en hårsbredd gagna er! Ty just på konungens uttryckliga befallning är ni nu arresterad.

Naumann stod såsom fallen från skyarna. Han kunde icke fatta, hvarför denna skymf vederfors honom. Under sin vistelse i Italien hade han en gång blifvit inkastad i Venedigs inqvisitionshvalf. Han hade icke snabbare, allvarsammare, sorgfälligare öfvertänkt hela sitt italienska lif än han nu genomgick sin vistelse i Sverige. Han kunde icke utfinna någon anledning, hvarför någon furste i verlden skulle vilja häkta honom. Allraminst skulle det väl vara den, som för så kort sedan gifvit honom så utmärkta prof på sin välvilja.

Grubblande häröfver hade han icke märkt, att den ledsamme officeren lemnat honom och att han gick ensam på stranden. Plötsligt såg han en stor figur insvept i en stor fotsid kappa och med hatten nedtryckt, så att ansigtet doldes, komma emot honom. På ett par stegs afstånd räckte den gåtlike gestalten ut sin hand och ropade halfhögt: Bon jour, Amphion! På tonfallet, helsningen och benämningen igenkände Naumann konungen.

Han ville kyssa konungens hand, men denne vinkade med ett finger och sade: silence! Derpå steg han i en fiskarbåt, bemannad med ett par, tre karlar, hvilken tycktes vänta på honom. Sjön gick temligen högt och båten var helt liten, men roddarne arbetade så flinkt, att hon snart försvann ur sigte.

Imellertid hade officeren infunnit sig och med ännu sorgligare ton än förut yttrade han:

— Inom tolf eller femton timmar är ni åter er egen herre. Äfven har jag af Hans Majestät fått tillstånd att förklara er hvad ni eljest måste anse för en gåta, ja, till och med för våld. I morgon är det stor revue i Köpenhamn. Vår konung har önskat att obekant och obemärkt få bevista den. Sedan trenne dagar har för den skull hvar skuta, hvar enda fiskarbåt i icke blott Helsingborg utan längs hela denna kust blifvit förbuden att utlöpa. Det gör mig ondt, att eder tillärnade resa skulle inträffa just nu. Likväl hoppas jag, att vi i morgon skola skiljas som goda vänner.

Hvar och en inser Naumanns svar på denna förklaring. Officeren, en man af finaste verld, förstod att ställa så till, att eftermiddagen och qvällen gingo hastigt och behagligt för den häktade, i ett litet gladt sällskap. Mer än en gång brast artisten i skratt, när det föll honom in, hvilka sällsamma föreställningar hans inbillning ingifvit honom under promenaden på hafsstranden. Å andra sidan hade han aldrig kunnat drömma om att så snart efter den högtidliga afskedsaudiensen och under så hemlighetsfulla förhållanden få återse konungen. Tyst för sig sjelf gjorde Naumann afbön för de misstankar om orättvisa, som kommit öfver honom. — Gustaf III skämtade sedermera ett par gånger om denna tilldragelse och öfver det högtidliga allvaret i Naumanns ansigtsuttryck vid detta tillfälle. (Forts.)

En scen i prins Napoleons pompejanska hus i Paris.

Prins Napoleon, kusin till fransmännens kejsare, låter ofta tala om sig. Några egentliga storverk har han väl icke ännu kommit i tillfälle att uträtta, men han har varit mycket med i verlden, än på Krim, än på Island, än i italienska kriget, eller åtminstone i Italien under italienska kriget, än i Nordamerika, än på Corsika, och nu säges det att han ämnar sig till Kamtschatka. Han har således sett en bel hop saker och hört mycket, men äfven sjelf låtit höra. Det är i sistnämda afseende han blifvit kanske mest uppmärksammad — åtminstone af sin höge kusin.

Säge hvad man vill, är prins Napoleon en man, som interesserar sig för framåtskridandet och låter svarta frackar och långbyxor dansa i sjelfva Palais-Royal, som dock ligger icke långt från Tuilerierna. Men denna framtidspolitik hindrar icke prinsen att vara en varm vän äfven af antiken och derför har han låtit bygga åt sig ett hus i pompejansk stil, der gästerna understundom uppträda alldeles oberoende af de moderna plaggen, vare sig långa eller korta. Det är i det huset prinsen ställer till sina romerska fester, hvilka dock ingalunda äro några romerska orgier, utan högst respektabla tillställningar, mera anlagda på andliga än materiella nöjen, någon gång riktiga „intelligensens högtider“.

Det är just en sådan fest, eller låt vara: förberedelserna till en sådan fest, som framställes på den planche vi i dagens nummer meddela efter *Gustave Boulanger's* präktiga tafla. Det är en repetition till en komedi, som sedermera uppfördes i samma rum, i *Atrium* i det pompejanska huset. Men vi böra kanske säga hvar detta „ny-antika“ hus är beläget. Läsaren känner sannolikt *Avenue Montaigne* i Paris, icke blott derför att svensk-norska legationens kansli nu mera är beläget vid denna vackra allée, som från Champs-Elysées leder ned till Seine, utan synnerligen af den orsak, att i Avenue Montaigne ligger *Mabille*, den mest beryktade balträdgård på denna planet. Om ni varit någon enda gång i Paris, så har ni också varit i Mabille. Nå väl, om ni en gång, för omvexlings skull, går åt Avenue Montaigne på förmiddagen, under det Mabille hvilar sig till aftonens lysande ansträngningar, och passerar förbi svensk-norska legationen, ser ni snart, snedt öfver vägen, prins Napoleons pompejanska villa. Det har varit fråga om att villan skulle säljas, men åtminstone ännu i denna stund, då vi nedskrifva detta, har villan icke blifvit såld. Ryktet om att den af prinsen aflåtits för 800,000 fr. till en enskild person är åtminstone icke ännu sannt.

Och nu till vår planche! Man är i full repetition. Den ädle romare, hvilken ni ser sitta ungefär midt i rummet, bredvid den lilla bassinen och nästan under *impluvium*, han som håller ett manuskript i handen, är författaren till „Flöjtblåsaren“, den komedi som repeteras, och hans namn är *Emile Augier*, en af de fyratio i franska akademien. När denne skriftställare beger sig upp i akademien, går han icke just i den drägten, utan tager då på sig en frack med gröna broderier, men för vår del tycka vi att den grönbroderade fracken icke passar Emile Augier hälften så bra som den antika drägten. Författaren till „Moderna Vinglare“ och till „Giboyer's son“ och till „Mäster Guérin“ samt så många andra teaterpjeser i den moderna stilen har dock en viss romersk ande och åtminstone har han en präktig romersk näsa, som passar förträffligt till en sådan der morgonrock med äkta romaresnitt.

Till höger om Emile Augier, från åskådaren räknadt, står *Madeleine Brohan*, en af stjernorna i Théâtre-Français. Hon lyser dock icke med *den* stora talent som hennes syster *Augustine*, hvilken är en skådespelerska af första ordningen, Molière's spirituella tolk; men Madeleine (hvilken egentligen är en madame *Uchard)* har gjort sig känd synnerligen för sin grace och sitt vackra utseende.

Ännu längre till höger hvilar *Régnier*, en skådespelare med år och meriter, fastän han förstår konsten att visa sig ungdomlig. Régnier har redan i ett par och trettio år tillhört Théâtre-Français, men han tyckes ännu vara i fulla kraften af sin stora talent. Han är äfven författare och har jemte *Paul Foucher* skrifvit *La Joconde*, som uppfördes första gången år 1856.

Men se åt andra sidan! Hvilka äro de två slafvar, som framsmyga bakom pelaren till venster? Den äldste är *Samson* sjelf, professor och riddare, den allmänt bekante store skådespelaren. Han har nu mera för alltid tagit afsked från Théâtre Français, men uppträder ännu, då han kan få göra det privat, samt skulle gerna uppträda äfven inför den verkliga publiken, om han blott kunde. Ehuru han är ett par och sjuttio år, är det likväl icke åldern, som hindrar honom. Nej, *Samson* har olyckligtvis blifvit riddare af hederslegionen. Han blef det först efter sitt afskedstagande från Théâtre-Français, ty i Frankrike går det på inga vilkor an att dekorera en scenisk artist, förrän han för alltid lemnat scenen. Orsaken är väl den att en fransman, som blifvit hederslegions-riddare, aldrig kan lägga af det röda bandet, icke ens då han sitter hemma i nattrock, mycket mindre då han visar sig publikt, samt att en skådespelare och riddare således skulle nödgas visa sig dekorerad i alla sina roler, äfven då han spelade den svartaste bof eller den eländigaste fege stackare — och icke går det an?

Den yngre bredvid Samson är *Got*, också en medlem af Théâtre-Français, hvilket vill i alla fall säga en god skådespelare och i de flesta fall en ypperlig. Got tillhör onekligen sistnämda kategori. Han har redan i 21 år uppträdt på denna scen, men det är såsom „Giboyer“ han vunnit sin största triumf. Det säges att han nu ämnar öfvergifva både „Molières hus“ och hela Frankrike för att i Petersburg samla guld.

I bakgrunden, på andra sidan bassinen, se vi en ung romarinna, som lutar sig mot en pelare. Det är mamsell *Favart*, också från Français, der hon på allra senaste tiden väckt stort deltagande i „En qvinnas straff“.

Men hvem är den store romaren, som står bredvid mamsell Favart, han med den hvita tunikan och det bekransade hufvudet och som visar ett par solida, obetäckta armar? Hans namn är *Théophile Gautier*, den bekante konstkritikern, som redigerar teater-recensionerna i Monitören. Théophile Gautier är en af de för 40 år sedan så ungdomlige kämparne i romantikens läger. Man kan i Paris få höra många underbara historier om honom från den tiden. Den unge Gautier skulle först blifva målare, naturligtvis en mycket stor målare, och med några få penseldrag skulle han förkrossa *Rubens*. Medan Rubens väntade på nådestöten, gick Théophile Gautier omkring och lät beundra sin excentriska drägt. Men mannen är vida allvarligare än hvad då troddes. Han gjorde snart nog den upptäckten, att Rubens sannolikt målat bättre än hvad Théophile Gautier någonsin kunde våga hoppas komma att göra, och så lät han Rubens vara i fred och slog sig på poesien samt deltog i striderna omkring Victor Hugo. Nu är Théophile Gautier en högst älskvärd personlighet, som sysselsätter sig med blomstermålning i sina feuilletoner och äfven tjenstgör såsom förgyllare åt många artister. Man kan sällan i hans kritiker upptäcka ett strängt ord. Han är, liksom Emile Augier, en vän till prins Napoleon.

Om sjelfva lokalen behöfva vi ej skrifva mycket, ty på planchen finner man huru *Atrium* är beskaffadt, och vill ni veta något närmare om inredningen af ett pompejanskt hus, så läs hvad doktor *Nyblom*, Carl Rupert, derom uppenbarat i „den antika konstens pånyttfödelse“. Hvad som särskildt utmärker Atrium i prins Napoleons villa, är att omkring väggarna stoltsera den bonaparteska familjens äldsta. Der stå byster af alla onklar och tanter till villans egare och de äro i marmor, något litet förgylda likväl, ty bara marmor är väl för simpelt för sådana gudar och gudinnor. Vid kanten af bassinen reser sig ett altare och på detsamma står öfverguden sjelf, Jupiter-Napoleon.

Allt detta är "afmåladt" på en stor och vacker tafla af *Gustave Boulanger*, en elev af Paul Delaroche, en „grand-prix de Rome“ redan år 1849 och onekligen en god talent, hvilken mycket sysselsatt sig med bilder ur den antika verlden.

C. L.

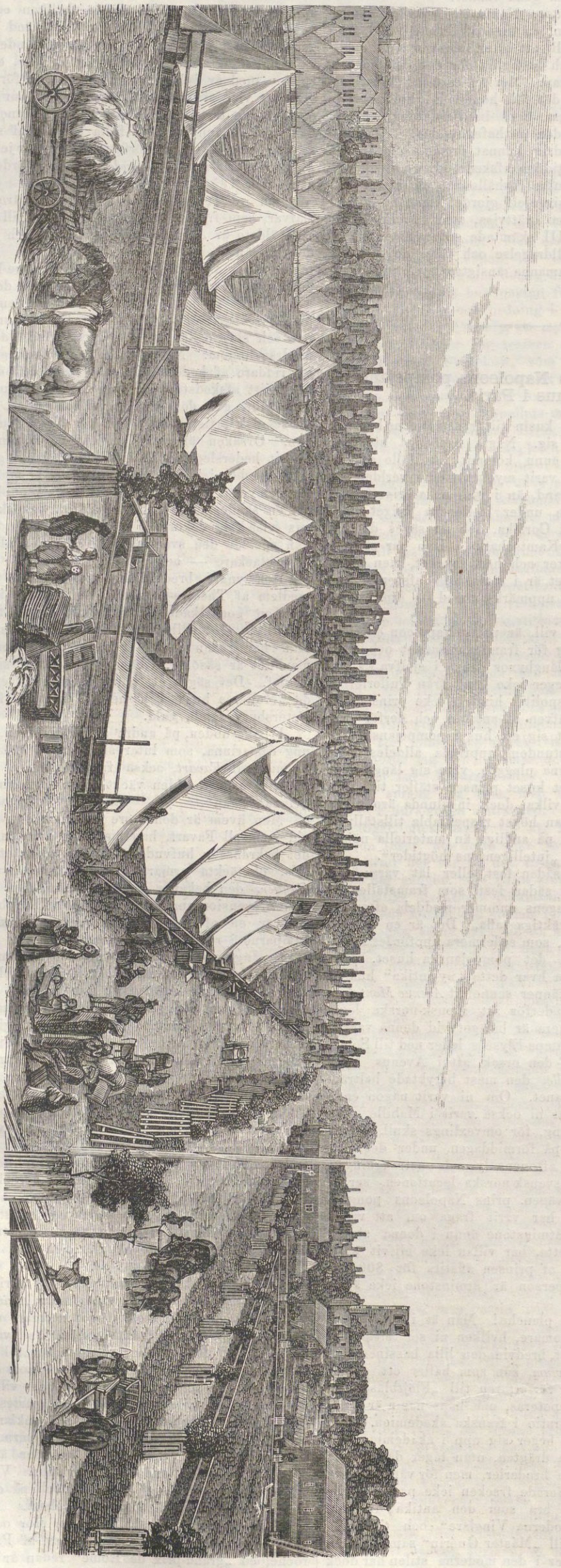

CARLSTAD EFTER BRANDEN (ÖSTRA SIDAN, FRÅN LANDTBRUKSMÖTETS EXPOSITIONSHUS). Efter en fotografi af H. Osti.

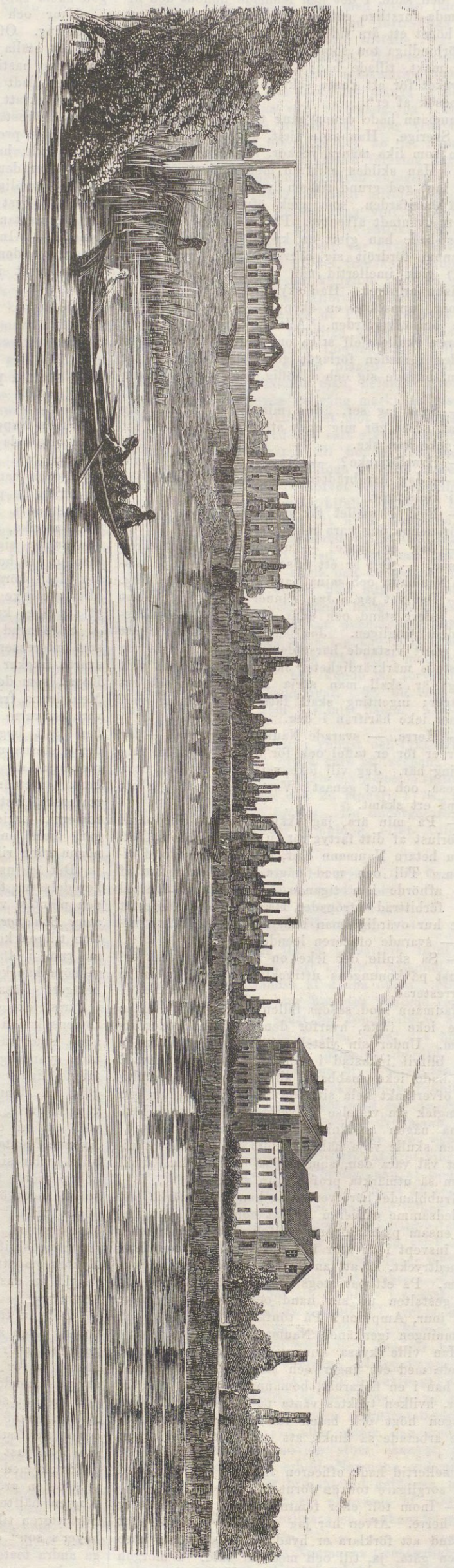

CARLSTAD EFTER BRANDEN (VESTRA SIDAN, FRÅN SALTTORGET). Efter en fotografi af H. Osti.

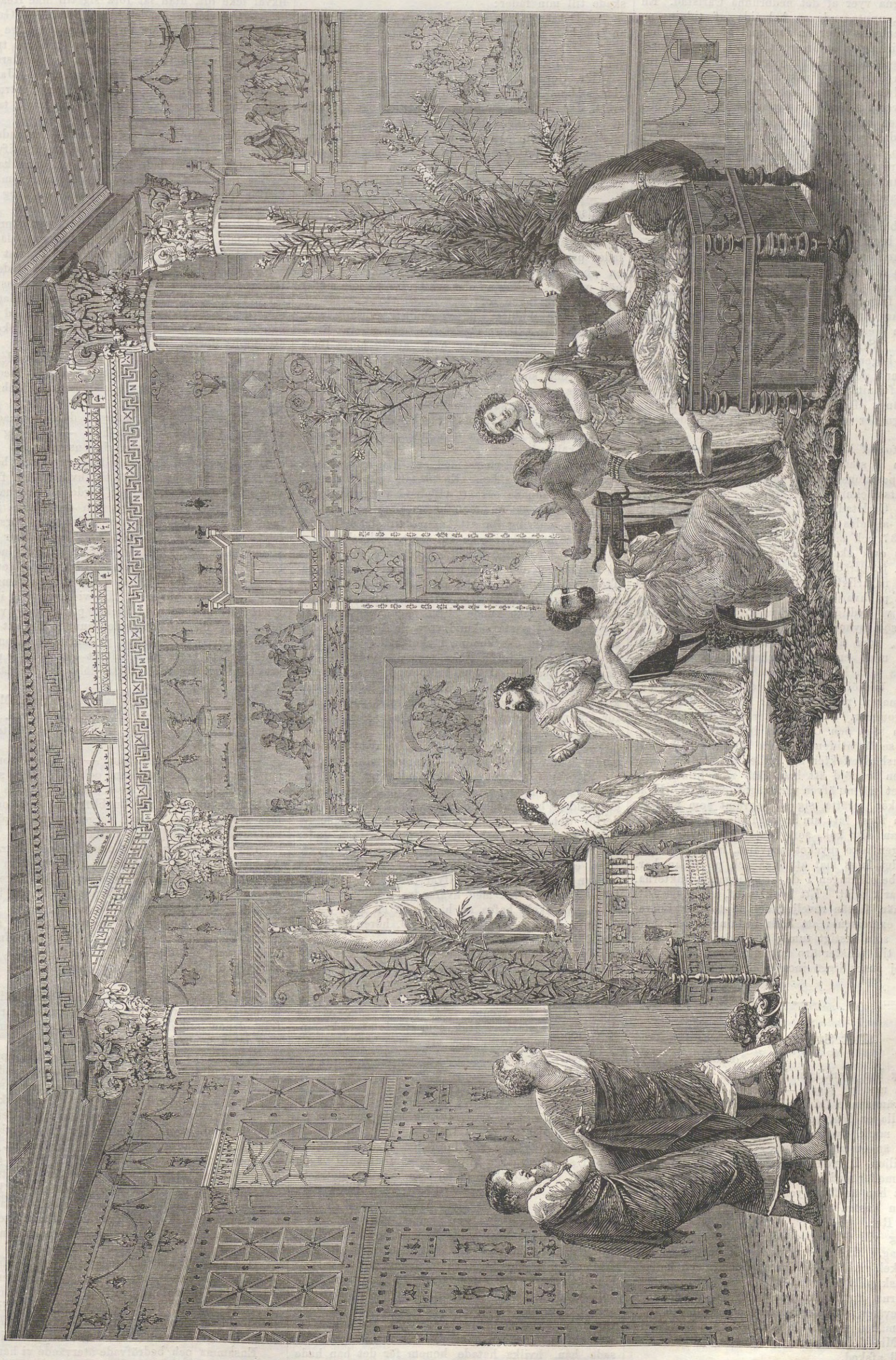

EN SCEN I PRINS NAPOLEONS POMPEJANSKA HUS I PARIS.
Efter en tafla af G. Boulanger.

Carlstads brand.

Vi meddela våra läsare i dag tvenne från olika punkter tagna vyer af det nedbrunna Carlstad. En större tafla, upptagande en hel sida af tidningens format, äfvenledes efter en fotografi af hr Osti, har ej hunnit till detta nummer utföras. Om den sorgliga tilldragelsen är redan mycket skrifvet och för allmänheten bekant; vi inskränka oss derför till hvad som är nödvändigt för planchernas förtydligande.

Den öfverst stående är tagen från Salttorget och visar oss den bekanta Vestra bron, som hufvudsakligen räddades genom hr Agardh. Om denna bro brunnit upp, så hade trafiken med vestra Vermland för en längre tid varit afbruten, och det är till en stor del från denna trakt som lifsförnödenheter tillförts de brandskadade. Bakom bron se vi till venster ruiner af den s. k. jernvägen, till höger af rådhuset och bakom denna af kyrkan. Sedan vi kommit öfver bron, bär vägen till venster till Stora torget, hvarifrån vi i fonden se Elementarskolan. Dessa höga skorstenar, som uppresa sig såsom hemska spöken mot skyn, äro lemningar af det forna residenset, frimurarelogen, Nygrenska gården m. m. Med välbehag dröjer ögat vid Hypoteksföreningens och lagman Weinbergs hus, som lugnt spegla sig i Klarelfven. Strax bakom dessa bygnader, fast längre åt höger, på Skutbygnadsgatan, upphörde elden i denna del af staden. Om de träd som vi här se, ej funnits, så är det högst sannolikt att elden gått längs efter denna vackra gata, der nu flera trefliga bygnader stå qvar med sina oförderfvade trädgårdar.

Vår fotograf har tagit den nedre planchen från östra sidan af staden (från ett fönster i landtbruksmötets expositionsbygnad) och här se vi framför oss hela utsträckningen af branden, ruinerna af hela det forna Carlstad. Till höger skåda vi kyrkan hvars torn alldeles brann upp. Detta tempel blef färdigt 1737 och man hyser allt hopp att den del som finnes qvar skall vara i godt stånd, så att det snart skall framträda i ny och föryngrad gestalt.

Det är naturligtvis omöjligt att beskrifva hvilka hus stått på hvarje plats, der en ruin tittar upp, det enda vi tydligt kunna urskilja är gaflarne på rådhuset, som synes ungefär midt på planchen. I dessa tält, som äro uppslagna invid expositionsbygnaden, midt emot ångbåtshamnen, och till antalet utgöra 102, hafva arbetarefamiljer och äfven andra fått tak öfver hufvudet och nog är det bra öfver sommaren, men värre blir det, när den kalla årstiden kommer. Men kommer dag, kommer råd, plägar man säga och Carlstads invånare tyckas minsann icke se framtiden i mörka färger. Här se vi bergade hushållseffekter stå huller om buller, men hvar och en är nöjd att han fått sitt lilla bohag räddadt, det må nu äfven vara något förstördt. Hvar och en söker inrätta sig så beqvämt som möjligt. Sedan man först fått sin bostad i komfortabelt skick inreder man sitt kök, som består i en grop. Det är visserligen icke mycket beqvämt, men hvad gör det blott det finns mat att laga och på sådan har, tack vare befolkningen i de kringliggande trakterna, det icke varit brist. Ett brokigt lif, ett slags fältlif råder här, fastän reveljen och tapto bestå i barnskrik och exercisen i att hålla ordning på de små bytingarne som lustigt tumla om i det gröna. De hus vi se till venster äro gasverket och några andra som ej anses ligga inom sjelfva Carlstad.

Det Svarta gardet.

(Forts. fr. föreg. nr.)

— Jag har egentligen kommit för att fråga, om du vill gå med på jagt? — fortfor Allan Blane. — Jag får främmande från andra sidan hafvet. Skulle vi icke fälla en hjort på Breadalbanes eller rättare vår egen mark, ty den har varit vår och kan väl blifva det än en gång?

— Viljen I redan taga honom ifrån mig? — sade min moder med darrande röst. — Tycker ni kanhända, att han är för mycket hemma?

— Min hustru är också ensam hemma, — svarade Mac Rea.

— Jag vill följa med och jaga hjorten! — ropade nu jag. Min moder vände sig bort, men min gamle onkel, Allan, omfamnade mig och kallade mig en rask pilt.

Hundarne kunde knappast styras, då de fingo se skjutgevären; de kopplades, och vi bröto upp, just som månen visade sin skifva mellan Ben Nevis' spetsar. Min fader kysste min moder på den rena pannan till afsked.

Som vi kommo in i en granskog, fick jag plötsligt ögonen på en man i mörk plaid, som försvann mellan träden, och ropade:

— Der är han!

— Hvem? — frågade de andra.

— Mac Alpine! — svarade jag.

Man sökte, men förgäfves, och Mac Rea hviskade till min fader:

— Det är många, som icke tro Mac Alpine mer än jemt! — hvarpå min fader svarade:

— Jag vill icke höra något derom, han är min vän!

Här gjorde lairden ett uppehåll och fylde sitt glas. Hans stämma darrade och pannan badade i svett. Jag kastade en blick på Gillie; han såg icke ut som om lairdens berättelse rört honom. Hans blick var irrande och han vexlade oupphörligt färg.

— Hvad fattas dig, Gillie? — frågade jag sakta, men han lade fingret på munnen och hviskade så tyst att ingen mer än jag kunde höra det:

— Glöm icke, Walter, att i afton taga din faders sårbalsam med dig till mig!

I detsamma fortsatte Angus:

Jag hade länge gladt mig åt att få följa min fader på en nattjagt, men mitt hjerta var tungt och en obestämd ångest hade kommit öfver mig. Jag höll mig tätt intill min fader och tanken på min moder lemnade mig ingen ro.

Det var midnatt, då vi stodo i en skog, som en gång hade tillhört Ogilvierne, men nu var Breadalbanes egendom. Yxan hade aldrig hörts ljuda här, och det fanns öfverflöd på vildt. Det oaktadt tycktes det som om vi icke skulle hafva lyckan med oss, ty ännu hade vi icke fått något i sigte. Djup tystnad herrskade rundtomkring. Vinden låg från det håll, der vårt hus var beläget, och i dess sus tyckte jag mig höra min moders röst och Leans vreda skällande.

Vi hade tre tjenare med oss, som genomsökte skogen på andra sidan. En nästan omärklig stöt i hornet förkunnade oss att villebråd var uppspåradt. Vi befunno oss nu framför en liten sjö, som vi måste gå omkring för att komma till det ställe, der hjortarne brukade släcka sin törst. Plötsligt sågo vi i det klara månskenet två präktiga djur störta ut ur skogen och stanna vid åsynen af hvarandra. Troligtvis hade de börjat en tvekamp, om vattnet icke hade skiljt dem åt. Måhända sade instinkten dem, att här icke kunde blifva någon varaktig stad för dem, ty i nästa sekund voro de försvunna, utan att det lyckats oss komma i skotthåll.

— Vi hafva ingen lycka med oss i dag! — sade Mac Rea. — Då vi bröto upp, drog dimman från Ben-Nevis rätt mot Gleneil och lade sig omkring ert hus, Angus, och det är intet godt tecken för Ogilvierna, som er moder brukade säga, då hon lefde.

— Mitt hus står under Guds beskydd och min moder hvilar i vigd jord, — svarade min fader.

Vi gingo vidare och hörde plötsligt en af tjenarne härma hindens lockande, en list, som Ogilvierne aldrig begagnade. Förtörnad befalde min fader derför tjenaren sluta dermed, men medlet hade redan gjort verkan, och snart darrade marken under de tvenne vackra djur vi nyss sett. De ryckte fram emot oss och stannade för att spåra. Två flockar af hindar och kalfvar följde på något afstånd i munter lek med hvarandra.

— Vi skola hafva en hjort och en kalf, — sade min fader, — men ingen hind, hören I? ingen hind!

Fyra bössor smälde af på en gång; den största hjorten föll tillika med en kalf, som blifvit träffad i pannan. De tvenne flockarne stodo ett ögonblick orörliga, men rusade derpå bort i vild fart. Utom de tvenne fälda djuren sågo vi nu derjemte ett stackars kräk, som gjorde några krampaktiga ansträngningar för att släpa sig bort, till dess det störtade.

— Det är en hind, — sade min fader nedslagen, då de andra jublade.

— Det är ett dåligt tecken för vårt hus! — sade jag för mig sjelf, ty jag hade god reda på denna Ogilviernas gamla tro.

På återvägen var min fader tyst och dyster. Då vi stego upp för klipporna, som afskuro vägen till vårt hus, stötte vi på en man, som låg utsträckt på jorden. Månen höll på att gå ned och dess sista strålar föllo på Mac Alpines bleka ansigte. Min fader ville hjelpa upp honom, men vek förvånad tillbaka för hans vilda blick, hvarför Mac Rea upplyfte hans hufvud och stödde det mot sitt knä, medan den gamle Allan Blane hemtade litet vatten. Fänriken hade ett gapande sår i bröstet och hans dolkskida var tom. Så snart hans sår var tvättadt och förbundet, berättade han att då han på hemvägen hade hunnit till skogsbrynet, hörde han röster som nämde hans namn. Det var gränsröfvare, sade han, hvilka hatade honom för det han hade förföljt dem med en afdelning af Svarta gardet och tagit några till fånga. De hade legat i bakhåll och lurat på honom. Han hade velat smyga sig förbi, men vägen var afskuren, och då det derpå kommit till strid, blef han genomborrad med sin egen dolk.

Ehuru vårt hem låg närmast, ville Mac Alpine likväl icke dit, utan lät föra sig till Mac Reas hus.

— Ogilvie! — sade Allan Blane, — Gud bevare mig från att göra en af våra officerare orätt, men jag har sett mig om öfverallt här i trakten och likväl icke sett minsta skymt af gränsröfvare eller hört omtalas någon strid med dem. Jag har rättighet att varna dig, ty jag är din hustrus onkel. Mac Alpine gaf dig en stygg blick, tag dig väl till vara för honom!

— Mac Alpine är adelsman! — svarade min fader, och likväl hörde jag honom uppgifva en tung suck, då han lade handen på dörrklinkan.

— Lean rör sig icke, det förundrar mig, — fortfor han, stannade ett ögonblick och drog djupt efter andan.

Jag gaf till ett skrik, ty min trogna, präktiga hund, min barndoms käraste lekkamrat, låg död några steg ifrån oss bland nässlor och annat ogräs.

— Gud i himlen! — ropade min fader och föll ned bredvid det ädla djuret. — Jag visste nog att det skulle ske en olycka, Angus! — tillade han och torkade ångestsvetten ur sin panna med afviga handen. — Angus, min gosse! Jag har icke mod att öppna dörren, jag är rädd för . . .

Men dörren gick nu upp och min moder stod framför oss, lugn och vacker som alltid. Med ännu en suck lättade han sitt beklämda bröst och tryckte henne till sitt hjerta.

— Jag hade mörka aningar, då du lemnade mig i afton, Ogilvie! — sade hon. — Men jag lefver som en enka och är van vid ensamheten. Denna natt var jag dock rädd och blef uppe och bad till Gud i stället för att gå till hvila. Min fruktan var icke ogrundad, ty jag hörde vår trogna hund skälla starkt och ihärdigt och derpå vara i strid med någon. Några bofvar hafva gjort försök att bryta sig in med våld, och hela natten har någon smugit sig rundt omkring huset. Men, Gud vare lof! De hafva icke kunnat tillfoga mig något ondt.

Min fader höll henne länge i sina armar och förteg att Lean var död. Då vi kommo in i salen, tyckte jag mig se röda fläckar på hennes hvita ärmar, men då jag öppnade munnen för att fråga, lade hon hastigt sin hand på min mun. Hon skyndade sig att sätta fram mat åt oss, och jag märkte att hon omsorgsfullt sökte dölja de der fläckarne för min faders blickar.

Nästa morgon väcktes jag af en kyss. Min moder satt på sängkanten, blek och bedröfvad. I handen höll hon en blodig dolk och ett bälte, som äfven bar spår af blod.

— Angus! — sade hon, — den man som eger detta är din faders förman, och soldaterne stå under hårda och stränga lagar. Du skall icke blifva soldat, Angus, men när du blifvit en man och kan föra svärdet, skall du till sergeant Mac Alpine öfverlemna denna dolk och detta bälte.

Det var således min moder som hade sårat Mac Alpine. Utan att göra alarm, utan att väcka tjenstfolket hade den modiga qvinnan ryckt dolken från den nattlige röfvaren och förpassat honom blödande och döende dit, der vi funno honom.

— Gillie, min son! — vände lairden sig till denne, — jag ser att du bleknar vid mina ord, blodet rusar till ditt hjerta, icke sannt? Ja, på det sättet handlade din farmoder, men hör mig nu vidare!

Mac Alpines dolk invecklades i hans bälte och lemnades i min vård. Jag var ännu ett barn, men från denna stund såg man mig aldrig mera leka med mina jemnåriga.

Morgonen derpå kom befallning till uppbrott. Gardet skulle samlas och mönstras på sandåsarna vid Kinnoul. Min faders afdelning begaf sig dit, och den sårade sergeanten blef buren bakom på en bår, och som min fader var en bland dem som buro honom, tryckte min moder krampaktigt min arm för att hindra mig från att säga något.

Solens första strålar föllo på det Svarta gardets glänsande led, der det stod uppställdt för att mönstras. Innan det bröt upp, upplästes en kunglig befallning, som förbjöd officerare och soldater att taga hustrur och barn med sig. De måste alltså stanna hemma, då gardet med flygande fanor och vid säckpipans ljud lemnade hembygden.

Det var en hjertskärande syn att se de qvarlemnade hustrurna och barnen. Min moder sjönk vanmäktig till jorden; hon såg icke att Mac Alpine reste sig på båren och viftade med fliken af sin plaid åt henne. Var det en afskedshelsning eller en hotelse om hämd? Jag förstod det icke då.

Ensamma och bedröfvade återvände vi hem. Min moder bar döden i hjertat, ty Mac Reas hustru hade sagt henne, att en hind blifvit skjuten på den sista jagten.

Fjorton dagar efter afresan kom en af våra tje-

nare med helsningar från min fader. Han hade skickat min moder ett band med svarta perlor för att dermed pryda hennes glänsande mörkbruna lockar. Hon tryckte just perlorna med förtjusning mot sina läppar, då den gamla amman, som underhölls i vårt hus, utbrast:

— Hvarför har Saunder Ogilvie valt sorgens dystra färg åt sin hustru?

Min moder bleknade och kastade perlbandet häftigt ifrån sig, hon såg nu blott ett nytt olyckstecken i detta. Imellertid voro underrättelserna alls icke oroande. Det Svarta gardet hade kommit till Edinburgh och mottagits med allmän förtjusning. Här hade det likväl blifvit deladt och i små afdelningar skickats öfver gränsen.

Vid denna tid var kommunikationen mellan Högländerna och London mycket besvärlig och långsam. Två hela månader förflöto, utan att något bref från gardet hann till vår ensamhet. Och dock fanns på tjugu mils omkrets icke ett hus, som icke hade någon medlem i dess led. Hustrur och mödrar drogo från dal till dal och sporde hvarandra hvad det blifvit af deras män och söner.

Men hvarken i slott eller koja visste man det minsta. Det tycktes som om en mur af stål blifvit upprest mellan gardet och oss. Efter tredje månadens förlopp nådde ett obestämdt rykte till Högländerna. Det hette nemligen — ingen kände ryktets upphof — att en stor olycka kommit öfver gardet i London. Kungen hade alltid hatat det, derför att han visste, att det nästan uteslutande bestod af Stuartarnes anhängare, han hade fruktat allt, och då det mot förväntan lyckats honom att fånga det i sitt nät, hade han dränkt sin farhåga i dess blod.

En morgon förde den gamla amman mig ut på kyrkogården. Här fästade hon tre små kors i jorden och sade:

— Bed, Angus, bed min son! ty du har ingen fader mera. Jag har tre nätter å rad drömt om alla dem, som voro närvarande då hinden blef skjuten. Hvarken din fader eller Mac Rea eller Allan Blane skall återkomma och hvila under dessa gamla ekar. Bed, Angus, ty du är nu faderlös och din moder enka.

Samma dags afton hörde vi imellertid att pålitliga underrättelser ingått, som sade att gardets sex kompanier blifvit förenade till ett regemente och utbytt sitt gamla namn mot det fyratioandra högländska linieregementet och var sändt till Flandern. Min fader lefde således ännu, om också fjerran, och vi kunde hoppas att få återse honom. Jag sade derför till amman, att hon var en gammal toka, och förbjöd henne att vidare skrämma mig utan skäl. Det blef natt och vi suto ännu vid härden, under det novemberstormen hven genom skorstenen och allt imellanåt kom elden att blossa högt i vädret. Med hufvudet lutadt mot min moders knä hade jag fallit i en halfslummer, då jag väcktes af den gamla ammans hesa röst:

— Tyst, tyst! Olycka och förtviflan vandra i sällskap hit åt Gleneil till.

Hon stod vid det öppna fönstret och hennes gråa hår fladdrade vildt för vinden, som iskall trängde in i rummet, drifvande stora regndroppar med sig ända fram till spiseln. En rysning genomfor min stackars moders kropp, då vi hörde långsamma och tunga steg närma sig dörren. Den gamla öppnade:

— Stig in, Ronald, — sade hon, — stig in i Ogilviernes hus!

Det var en ung slägtinge till oss, men vi kunde icke igenkänna honom; det var en uthungrad tiggare i paltor, som stod framför oss. Under det tofviga håret stirrade två ihåliga ögon, som glödde af en ohygglig eld, men då ljusskenet föll på hans gestalt, sågo vi lemningar af det Svarta gardets glänsande uniform och igenkände Ronald, som, ehuru en yngling om tjugutre år, dock såg ut som en gubbe. Han sjönk vanmäktig ned på tröskeln, innan han ännu hade sagt ett ord.

Då vi afklädt honom, sågo vi att hans kropp var betäckt af blod och skråmor samt bar tydliga spår af hunger, sjukdom och öfveransträngning. Det var icke annat än skinn och ben med ett svagt tecken till lif. Då han åter slog upp ögonen hviskade han:

— Ogilvie är mördad!

Endast jag kunde gråta; min moders ögon förblefvo torra.

— Gillie, min son! — sade lairden, åter vändande sig till denne, — du är nu i den ålder att du bör blifva bekant med din slägts historia, men du ser lugnare ut än jag väntat mig!

Gillie rätade upp sig, men den ansträngning detta kostade honom öfversteg nästan hans krafter.

— Ronald, — fortfor lairden. — hade vandrat från London till Skottland, oafbrutet förföljd af den engelska regentens blodtörstiga polis. Han hade trotsat tusen faror för att utandas sin sista suck hos oss.

Den berättelse han framstammade, innan han dog, lydde så:

Det Svarta gardet hade på sin väg genom Skotland öfverallt mottagits med vänlighet och välvilja. Helt annorlunda blef förhållandet i England. Borgrarne slöto sina dörrar, och så väl officerare som soldater måste kampera på gatan, och det var med knapp nöd man mot kontant betalning ville sälja till dem det nödvändigaste. Detta mottagande i förening med hemlängtan hade framkallat den största nedslagenhet i leden. Icke desto mindre marscherade man framåt och fann sig tåligt i de förnärmelser af alla slag, för hvilka man dagligen var föremål.

I början af oktober hunno de till London och beredde sig att passera revy för kungen, såsom man hade lofvat dem i Edinburgh, jemte det man försäkrat att han ville faderligt bemöta dem.

I stället blefvo de mönstrade af en engelsk general på Towerns skumma gård och fingo nu veta, att kungen rest till Holland dagen före deras ankomst.

Generalens stab, som bestod af unga hofmän, gjorde sig lustiga öfver högländarnes utrustning, och den londonska pöbeln, den värsta i hela verlden, mottog dem med förbannelser och skällsord. Den gick till och med så långt, att den kastade smuts på dem, och skotska tiggare, skotska hundar, stuartska rebeller ljöd det i korus från alla kanter. Gardisterna förhöllo sig dock lugna, ehuru blodet steg dem åt hufvudet, och mer än en solbränd kind vättes af de tårar harmen afpressade honom.

Efter revyen lät generalen dem formera fyrkant och sade soldaterne, att de om tre dagar skulle lemna London.

Lemna London, utbyta det fiendtliga England mot det älskade Skotland! En sådan utsigt framlockade åter leendet på deras sammanpressade läppar. De begåfvo sig till sina qvarter och satte tålamod och förakt mot pöbelns oqvädingsord.

Man hade hvarken anvisat dem någon kasern eller privata hus till inqvartering. Gardisterne logerade derför på värdshusen och Ogilvierne och deras slägtingar bodde på „Drottningen af Skotland“, i Lincolns Inn Field, der också fänrik Alpine, som ännu var svag och matt, hade logis.

För första gången sedan de lemnat Skotland beslöto de att göra sig en glad dag och sköto derför tillsammans till öl och kryddadt vin, sådant som man den tiden drack i London.

Värden var en Mac Intyre och slägtinge till Mac Alpine. Ursprungligen gränsröfvare, hade han af det Svarta gardet tvingats att öfvergifva denna handtering och söka sin lycka i London. Han var idel vänlighet och knotade högljudt öfver kung Georg för det han icke gjorde mera afseende på hans landsmän.

Under det han satte fram öl och vin på bordet, fördömde han i skarpa ordalag pöbelns uppförande och tillade, att detta för öfrigt icke var att undra på, då allt gick ut på att reta dem för att sedan få skäl att förgöra dem.

— Förklara er tydligare, värd, — sade min fader. — Hvad menar ni med edra ord?

— Mac Alpine, er fänrik, kan bättre förklara er den saken än jag.

— Men han har ju icke varit ur sitt rum?

— Nej, men det har varit folk hos honom, som berättat honom allt hvad han behöfver veta.

Fram på natten blef sällskapet ganska upphetsadt af de drickesvaror, som värden oupphörligt satte fram. Samtalet var högljudt, då plötsligt en stämma, som tycktes uppstiga ur jorden, bjöd tystnad. I samma ögonblick sågs fänrik Mac Alpine på tröskeln, blek och vacklande som en döende.

— Kamrater! — sade han, — en frände till mig, som är sekreterare hos en af de högsta embetsmännen, har varit hos mig och upptäckt det öde som väntar oss. Viljen I höra det?

En djup tystnad uppstod, men slutligen reste sig alla och ropade med en mun:

— Tala, Mac Alpine, tala!

— Om tre dagar skolen I lemna London, men veten I äfven hvarthän? Nej, I veten det icke och dock gäller det här lif och död.

Han tog ett glas och satte för munnen, och Mac Intyre skyndade sig att fylla glasen åt de öfriga, så snart de tömdes.

— Hvad sade jag? hade icke Mac Alpine något att säga er? — hviskade han.

— Tala, Mac Alpine, tala! — ljöd det åter från alla sidor.

Fänriken sjönk ned på en stol, han tycktes vara nära döden.

— Hör på! — sade han, — och drick icke mera. Min kusin, som tjenar konung Georgs förste minister, har berättat mig att kungen före sin afresa gifvit befallning att dela det Svarta gardet i tre bataljoner och sända dem om bord på tre skepp, som ligga segelfärdiga på Themsen midt framför Towern.

— Jag har sett skeppen . . . jag också . . . jag också! — ropade alla.

— Det ena, — fortfor fänriken, — skall gå till New Haven i Nordamerika, det andra till Calcutta i Ostindien och det tredje till Goda Hoppsudden i Afrika!

En dof tystnad följde på dessa ord.

— Så snart fartygen äro under segel, — fortfor Mac Alpine, — skall ett nytt regemente utskrifvas i Högländerne bland våra yngsta och tappraste landsmän, hvilka sedan i sin tur skola sändas ut ur landet, och på det sättet skall man fortfara tills vår hembygd endast är befolkad med gubbar, qvinnor och barn. Man har föresatt sig att utöda hela vår stam!

Han tystnade. Blodet i Ogilviernes ådror var förvandladt i flytande eld. Efter en timmes förlopp hade alla lemnat värdshuset och spridt sig i gardisternes qvarter. Endast Mac Alpine hade stannat qvar hos värden. Det var som om gardisterne hade hört stormklockan, sann eller falsk. — Mac Alpines ord voro beräknade att bringa desse män i eld och låga. Framemot midnatt voro de sex kompanierne, med undantag af de högre officerarne, samlade på en stor slätt utanför London för att anträda återtåget till Skotland. Mac Alpine bars af soldaterne som förut. (Forts.)

Barnet vid modrens graf.

(Till Elin).

Du sofver alltid lika djupt och tyst,
Hur ofta än jag kommer till din kulle!
Jag alla blommor på ditt täcke kysst
Och bedt dem, att från mig de helsa skulle . .
Förr log du mildt, när mina händer små
Jag mot dig sträckte, att dig smeka få.

Blott en gång, en gång ej mot mig du log,
Och ej mitt namn af dig jag nämnas hörde;
Det var då fader mig vid handen tog
Och in uti en hvitklädd kammar förde;
Der låg du hvit — förr var du hvit och röd —
Din kind var is; man sade, du var död.

En ros jag satte i din kalla hand —
På busken hon för året var den sista —
Du var, man sade, i ett »bättre land»,
Men jag, jag såg dig bara i din kista,
Och hon var smal: der fanns ej rum åt mig;
Jag annars velat somna bredvid dig.

Man bar dig bort, se'n locket skrufvats på,
Men fader tog mig med i aftonstunden
Till kyrkogården — allt var stilla då;
Han sade, att du sof »den långa blunden»,
Men himlen stod just som ett stjernströdt haf,
Ett vackert sängomhänge kring din graf!

Se'n mången sagt mig, att han kom, den dag,
Då ur din långa sömn du uppstå skulle;
Och derför full af längtan springer jag
Hvar qväll i skymningen hit till din kulle —
Men vintern gått, vi hafva sommar nu,
Och jorden blommar, men ej vaknar du! . .

Jag har så mycket, jag, att säga dig,
Jag bär så full hvarenda hjertats gömma:
Det »Fader vår'et», som du lärde mig,
Det lofvar jag att aldrig, aldrig glömma;
Men sjunger gör jag helst, när ingen hör,
Jag har just ingen mer att sjunga för!

Min fader bedt mig tystna med min sång —
En annan moder mig helt nyss han gifvit,
Och hennes hjertekammar är så trång,
Att för ditt barn en vrå ej ledig blifvit,
Och hennes öga liknar icke ditt:
Det ingen enda solglimt har åt mitt. — —

Godnatt, godnatt, du mörka kyrkogård,
Som långa skuggor öfver muren breder.
Min bädd är mjuk; din, moder, är så hård,
Och ingen stjerna kastar glans dit neder:
Men någon sagt mig, att det ej blir vått
Af sorgens tårar mer, ditt örongått.

Godnatt, godnatt! se stjernor tända sig
Allt flera — men allt mörkare blir lunden.
Jag springer hemåt nu, de vinka mig,
Ja, finge jag, jag flöge dit på stunden!
Kanske att moder der jag möta får —
När jag kan läsa rent mitt »fader vår».

Anna A.

Krönika.

Det spända förhållande, som allt sedan den gemensamma eröfringsbragden varit rådande mellan Tysklands begge stormakter, tyckes nu mera hafva vuxit till ett misstroende, som blott väntar en yttre anledning för att upplåga i ren fiendskap. Då Österrike anser sig blott hafva motstånd och förargelser att vänta af sin nordliga granne, närmar det sig under fransk bemedling till Italien, hvars erkännande säges blifva den första frukten af detta omslag i det så besynnerligt sammansatta gamla kejsaredömets politik. Erkännes den nya italienska stormakten af denne sin störste yttre fiende, så får det en god tröst för den majestätiska barnslighet, hvarmed Sachsen till exempel ännu vill ignorera dess tillvaro. Preussen för imellertid ett lika högt språk som vanligt och hotar att äfven mot Österrikes vilja köra augustenburgaren ut ur sina hertigdömen, till svar hvarpå Österrike fordrar betydliga indragningar i den preussiska truppstyrkan derstädes. Den wienska ministerkrisen anses nu icke fullt så lyckligt frånkommen, som man i början ville angifva, emedan man upprifvit det gamla, innan man hunnit öfverenskomma om det nya. Brytningen med Preussen tros det oaktadt oundviklig, och fyra kringresande preussiska ministrar hafva i stor brådska återvändt till hufvudstaden.

Det förliden vecka med så mycken säkerhet omtalade kongressförslaget synes vilja torka in likasom mycket annat under sommarens hetta, ehuru det ännu figurerar bland gissningarna för dagen. Furst Wittgensteins audiens hos Napoleon säges nu mera blott hafva åsyftat öfverlemnandet af Andreasorden åt den kejserlige prinsen. Det tyckes som om denna grannlåt verkligen tröstat den lille prinsen för hans sjukdom, hvilken ända hittills förmått hans orolige fader att uppskjuta sin resa till Plombières. Af kejsaren i Mexiko väntar man med säkerhet ett dekret, som till Frankrike afträder betydliga områden af dess nyupprättade lydstat på andra sidan verldshafvet.

En ny ukas om utskrifning af fem på tusendet har från Ryssland drabbat de arme polackarne, och biskopen i Samogitien, Wolonczewski, har blifvit fängslad för opposition mot regeringens åtgärder. I England sysselsätter man sig med den pågående valstriden, hvars afgörande tyckes bero mera af goda tungor än af goda grundsatser. Särskildt berömmes imellertid det lilla vackra tal, hvarmed den åldrige lord Palmerston från en balkong haranguerade sina gamla vänner i Tiverton.

Deltagarne i den Boothska mordkomplotten hafva nu drabbats af den strängaste rättvisa, i det några bland dem blifvit hängda, andra fängslade för lifstiden. Åtskilliga framstående män hafva deremot benådats, bland andra Mosby, den vidtberömde sydstatsgeneralen, hvars rytterianfall Nordens stridsmän först vid slutet af det stora kriget kunnat vänja sig att uthärda. Spanien har nu afstått från sina besittningar på Haiti. Med den resignation, som vanan ensam ingifver, emotser man i moderlandet ånyo ett uppror.

Presidenten Johnson är sjuk. Men hvarken hans egen sjukdom eller statens har till den grad upptagit hans tid att han icke medhunnit att på ett ganska smickrande sätt tacka våra landsmän i Helsingborg för den lyckönskaings-adress, de tillsände hans företrädare vid underrättelsen om segren vid Richmond. Att de goda helsingborgarne blifvit både stolta och förtjusta öfver denna aktningsbetygelse må ingen förtänka dem. Också lärer dokumentet hafva framlagts till allmän åskådning. Skarpskyttecorpsen i den lilla staden har till förmån för Carlstads brandskadade hållit en konsert, som förskönats genom en prolog af den alltid varmhjertade och förträfflige Orvar Odd.

Engelbrektsstoden har nu med bantåg från Göteborg anländt till den stad, hvars prydnad den skall blifva. Både i skönhet och storlek är den ett värdigt minne af den renaste karakteren i vår medeltid samt en bland verldens ädlaste frihetshjeltar. Kraftfull, enkel och hänförande skall den väldige bondehöfdingen uppstå på skådeplatsen för en af hans bästa bedrifter i ord och handling. Professor Quarnström har sjelf begifvit sig till Örebro för att öfvervaka de försigtighetsmått, som måste vidtagas vid uppresningen af det herrliga monumentet.

Vår under namn af majestätsförbrytare mycket omtalade sjöman, Nilsson, skildras efter sin befrielse såsom ganska förtjust öfver det rykte han vunnit som politiskt offer. För sina fem dygns fängelse vid soppa och bröd ämnar han fordra femhundra thaler i skadeersättning, och önskligt vore att den preussiska regeringen ville uppskatta den lika högt. Som vi hört att han försett sig med lösnummer af hvarje tidning hvari han omnämnes, hoppas vi att han icke illa upptager vårt lilla bidrag till hans celebritet.

Under de präktiga sommardagarne hafva våra skarpskyttar varit i liflig rörelse samt genom djerfheten och säkerheten i sina manövrer vunnit allmän beundran. För öfrigt hafva lustresor anstälts åt alla håll af en mängd sällskaper såsom Vänskapsbröderne, L. B. m. fl. Det påstås äfven att man genom en lusttur sökt befrämja och underlätta den närmare bekantskapen mellan de personer, hvilkas ömma känslor i de alltmer moderna giftermålsannonserne söka ett blott allt för fattigt uttryck. Medelst ett dylikt arrangement skulle man hafva sett hvarandra icke genom en dunkel fotografi, utan ansigte mot ansigte, allt gyckel skulle hafva lemnats qvar på land, känslan skulle hafva tagit en högre flygt vid betraktandet af naturens skönhet, och likväl genom matbordet erinrats om nödvändigheten af passande förmögenhetsvilkor; och sålunda skulle resan varit en lämplig sinnebild af och begynnelse till den stora lustfärden genom lifvet. Måtte dygdens och vishetens belöning till tredje och fjerde led tillfalla den Sarastro, hvars själ egnat en så lysande idé åt den sanna, äkta kärleken!

Hvarjehanda.

— BJÖRNFÅNGST I NORRA SIBIRIEN. I början af oktober, så snart den första snön börjar falla, gräfver den sibiriska björnen sig in i sitt vinterläger, hvarest han tillbringar den kalla årstiden ända till vårens återkomst. Djuret väljer sig en plats i grannskapet af ett träd, helst under ett sådant, om det står på någon upphöjning af marken; då öppningen till hålan, hvarigenom djuret blott med möda kan inkrypa, är färdig, fortsättes gräfvandet i det inre och jorden utkastas genom den lilla öppningen. Det inre är vanligtvis afdeladt i tvenne hälfter, af hvilka den ena, upphöjd och betäckt med gräs, liknar en divan, på hvilken djuret plägar utsträcka sig. Dessa björniden uppspåras af jägarne på ett högst egendomligt sätt; jägaren söker nemligen att upptäcka rimfrost på den åt marken vända sidan af trädqvistarne, hvilken rimfrost bildas af den från björnidet uppstigande värmen, ehuru snötäcket är fullkomligt glatt och icke det ringaste kan upptäckas på detsamma. På det ställe, der rimfrosten är mest hopad, anser jägaren ingången till idet vara belägen, och han börjar nu genast sitt arbete; sedan han undangräft snön, tills endast ett tunnt lager återstår, blir djurets snarkande hörbart; bakom det sista snölagret stöter jägaren på det gräs, hvarmed öppningen till hålan är igenstoppad; han bortrödjer med varsamhet detta, hvarefter öppningen kommer fullständigt i dagen. Jägaren, understundom åtföljd af en följeslagare, är beväpnad med några korta och smala trädstammar, i hvilkas öfra ända qvistarne äro till hälften afhuggna; dessa trädstammar instickas efter hvarandra genom öppningen, hvarvid björnen hastigt fattar i dem och drager in dem i hålan; på detta sätt blir det inre rummet allt mindre och mindre och öppningen fullkomligt tillspärrad af trädqvistarne. Har björnen på detta vis blifvit hämmad i sina rörelser och betagen all möjlighet att undkomma genom den tillspärrade öppningen, undangräfver jägaren, viss om sin seger, på ett annat ställe jorden för att erhålla en liten öppning, genom hvilken han dödar djuret med sitt spjut. Sofver björnen, hvilket ofta är fallet, så är hans nedgörande icke förenadt med några synnerliga svårigheter. Undkommer björnen ur idet, så upphinner jägaren honom snart på sina skidor, emedan djuret vid hvarje steg sjunker djupt ned i snön och oftast söker att komma tillbaka till sitt ide.

— ARTIGT ANBUD. En inflytelserik medlem af det engelska parlamentet har erbjudit general Lee att till honom öfverlemna ett ståtligt hus i ett af Londons mest aristokratiska qvarter och att tillika tillförsäkra honom en betydlig penningesumma, om han ville gå in på att flytta från Förenta Staterna och bosätta sig med sin familj i England. Detta anbud åtföljdes af ett bref, som befanns undertecknadt af en stor mängd engelska gentlemen, som likaledes båda generalen emottaga anbudet och försäkrade honom, att det engelska folket skulle emottaga honom med den största hjertlighet. Den berömde sydstatsgeneralen har imellertid förklarat sig vilja återgå till det enskilda lifvets lugn, och det är alltså ganska sannolikt, att om unionsregeringen håller sitt till den besegrade gifna löfte, skall Lee icke heller låta sig af något sådant anbud lockas att lemna landet, utan i lugn odla sin egen torfva.

— TVÅ BERÖMDA PIANISTER, som fordom varit rivaler, hafva i dessa dagar vändt ryggen åt pianots klaviatur. Under det Liszt iklädt sig den italienska munkkåpan och arbetar i Herrans vingård, arbetar Thalberg i sin egen vingård vid Posilippo. Han har nemligen efter sin svärfader Lablache ärft en vingård derstädes, hvars stockar han framdrifver förmedelst sin egen fingersättning.

— I Massachussets har en domare fällt det utslag, att hvarje äkta man kan öppna sin hustrus bref, emedan „man och hustru äro en person, och mannen är denne ene person“.

SCHACK.

Uppgift 45.

Svart.

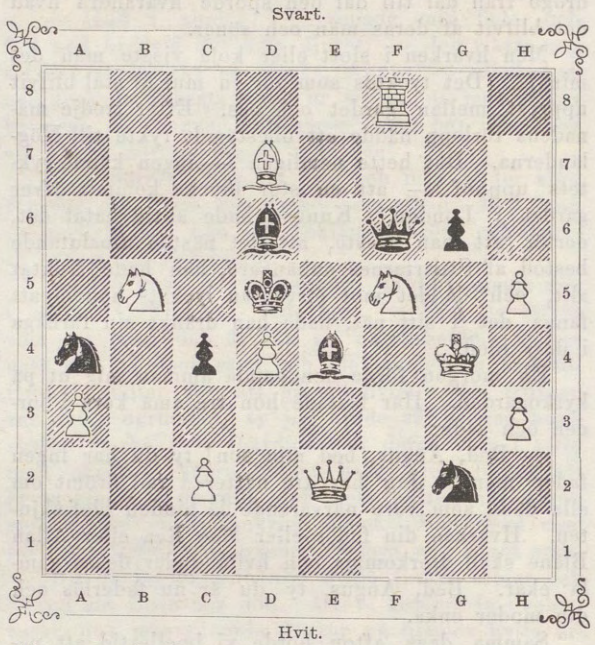

Hvit.

Den som börjar, gör matt eller sjelfmatt i andra draget.

(A. Hvit börjar och gör matt; B. Svart börjar och gör matt; C. Hvit börjar och tvingar Svart att göra matt; D. Svart börjar och tvingar Hvit att göra matt — allt i andra draget).

Anm. Liksom i de s. k. direkta (matt-)uppgifterna motspelarns bästa drag äro de enda riktiga, så ock i Sjelfmatten. Men det bästa draget i ett sjelfmatt är naturligtvis det, som söker undvika att göra matt; d. v. s.: om Hvit skall tvinga Svart att göra honom (Hv.) matt, så måste Svart å sin sida sträfva att så länge som möjligt undvika detta, och uppgiften är således löst först då, när Sv. är *tvungen* att göra matt. — För öfrigt gälla naturligtvis spelets vanliga reglor oförändrade.

Sjelfmatten höra till de intressantaste och vackraste combinationerna på schackbrädet och ha på de senare åren vunnit synnerligen stor betydelse.

Lösningar af uppg. 38—40 i n:r 25 ($^{24}/_{6}$).

38. 1. De3—a7, Kf6— likg. 1 d5—d4; 2. Sc7—e6(†), K. på [1]d6 l. [2]e4, e5 l. [3]e8 l. [4]f6, g6, h6, g8, h8 l. [5]h4; 3. [1]Da7—c7, [2]Da7—d4(:), [3]Lg4—h5, [4]Da7—g7, [5]Da7—f2 ‡. Insänd af *Lolo* $^{26}/_{6}$, *Hfm* $^{27}/_{6}$, *L. W. A.* $^{2}/_{7}$, *C. L—t* $^{8}/_{7}$, *C. F. W.* $^{10}/_{7}$, *Albicilla* $^{13}/_{7}$, *K. E. B-n*, Nyköping $^{15}/_{7}$. (Försöket 1. Sc7—e6 strandar emot 1. » d5—d4).

39. 1. Lc3—b4, b6—b5; 2. c2—c4, b5—c4:; 3. Lb4—c3, c4—d3:; 4. Lc3—d2, d3—e2:; 5. Sf4—h5, e2—e1: D, T, L l. S; 6. Sh5—g3: ‡. Insänd af *Lolo, Hfm, K. E. B-n.*

40. 1. Tf5—f6, Ke3—d4; 2. Tf6—f3 ‡. Insänd af *Lolo, Hfm, R—f, C. L—t, C. F. W., Albicilla, K. E. B—n.*

Uppg. 46. Af Lolo, Upsala.

e1; e7; f5; d4; b4, e2, e6, h2;

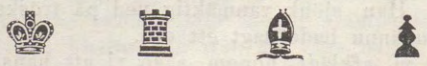

e3; b8; b1; b5, c7, e4, g4.

Hvit börjar och gör matt i tredje draget.

Brefvexling.

Albicilla (Oroust & H. $^{13}/_{7}$): R. 41—43.
K. E. B—n (Nykpg $^{15}/_{7}$): R. 41.
Hfm ($^{16}/_{7}$): R. 44, liksom den enskildt meddelade uppg.
Lolo (Ups. $^{17}/_{7}$): R. 44. Er nya uppg. är fullt riktig och skall användas.

Den 19 juli. J. G. S.

Bref med lösningar, förfrågningar eller annat rörande denna schackafdelning — hvilka i tidningen besvaras — sändas antingen till J. G. Schultz, Stockholm, Skärgårdsgatan N:o 10, eller till

Redaktionen af Ny Illustrerad Tidning.

IWAR HÆGGSTRÖMS BOKTRYCKERI.

NY ILLUSTRERAD TIDNING.

№ 30]. Utkommer hvarje Lördag. Stockholm den 29 Juli 1865. 12 Rdr årgången. [1a Bandet.

Innehåll: Blad ur min dagbok, af H. B—n. III. Från Borås till — Villa Canzonetta (med plansch). — Johan Gottlieb Naumann. (Slut.) — Den internationella fotografiska utställningen i Berlin. — En artillerimanöver (originalteckning från Axevallalägret af O. Anderson). — Genom ett par svenska glasögon, af J. A. Malmström; tredje serien (plansch). — Hågkomster från en resa till Amerika, af Måns Månsson. IV. Tjufvar och skälmar i New-York. (Forts). — Det svarta gardet. III. — Krönika. — Hvarjehande. — Schack.

Blad ur min Dagbok.

Af H. B—n.

III.

Från Borås till — Villa Canzonetta.

Villa Canzonetta! — utbrister du vid åsynen af denna öfverskrift; — alltså är han då redan i Italien. Från „Storsvältan“ i Vestergötland till Villa Canzonetta, hvilken förmodligen ligger i en tjusande dal vid Como, Arno eller Volturno — det är dock ett ansenligt hopp. Ja, man reser som Jehu i våra dagar. Men skall man då icke få höra ett enda ord från någon punkt mellan Svältorna och — Arno? Det är dock nästan för starkt.

Lugna dig, min ärade vän. Villa Canzonetta ligger icke i Italien. Så länge tidningarna enstämmigt berätta, att termometern i Florenz uppgår till 38 grader Celsii i skuggan — så länge håller jag mig qvar i Norden. *Borås*, *Warberg* och *Helsingborg* äro också värda ett blad i min dagbok.

Borås kan, så visst som något annat, sägas vara bättre än sitt rykte. Det var en otur för staden, att *Olof Rudbeck* just der skulle förlägga skådeplatsen för sin dråpliga hjeltedikt *Boråsiaden;* det var ytterligare förargligt att *Braun*, i ett anfall af elakt lynne, målade ut för land och rike „en bal i B“ —, och till råga på allt detta kom slutligen *Beppo-Sommelius* med sina försmädliga visor, hvilka väl aldrig blefvo tryckta, men deremot cirkulerade i afskrifter. Det är således egentligen skalderna, som sökt nedsätta den trefliga och idoga staden och gifva den en viss anstrykning af löjlighet. Det tillhör derför mig, som också befattar mig med litet verskonst, att söka upprätta hvad mina bröder i Apollo brutit mot *Magna Boerosia*, såsom staden kallas i ett latinskt lofqväde från 17:de århundradet. Väl kunde för ett par decennier sedan med fog anmärkas, att boråsarne brukade titta nog djupt i glaset, att stadens „toddar“ voro „längre“ och „brunare“ än annorstädes, äfvensom näsorna något „rödare“. Från min barndom erinrar jag mig, att den berömde Wieselgren gjorde sig mycken möda att omvända boråsarne och späda vatten i deras vin. Här hade den store talaren flera af sina lyckligaste inspirationer. Det var här han, med blicken fäst på ett par väldiga karbunkelnäsor, med höjd stämma och lifliga gester utbrast: „I män af Borås! hvar tron I väl att den erg, som afsätter sig på botten af bränvinspannorna, slutligen tager vägen? Jo, den sätter sig på suparenas näsor!“

Men, som sagdt: dessa näsor äro längesedan förmultnade och de nuvarande äro icke rödare än annorstädes. Kyrkoherden i närmaste grannstad skulle icke nu mera med något skäl kunna svara, såsom han svarade konung Oscar för omkring tjugo år sedan, då denne monark på en resa genom det lilla U. frågade: „Är det sannt, herr kyrkoherde, att folket här i staden super så förskräckligt?“ — „Nej, Ers Majestät, det är i Borås, det“.

Tempora mutantur! Borås' samhälle har gått framåt i alla afseenden. Gå upp en afton på det herrliga „Annælund“ och kasta en blick öfver staden. Du skall nödgas erkänna att taflan har sina behag. I den vackra Viskadalen, begränsad af blånande höjder, ligger den välbygda, idoga och trefliga staden med nätta hus, vackra, grönskande trädgårdar och en prydlig — obelisk midt på torget. Obelisken talar om stadens tacksamhet mot Hans Maj:t Carl Johan, glorvördigst i åminnelse. Vid ena ändan ligger bangården, der lifliga och glada grupper samla sig hvarje afton, då tåget kommer. Lefve *Erik Sparre!* Jernbanan sträckes nu ut till Vesterhafvet, och inom ett årtionde skall det rikt vordna Borås tacksamt uppresa den nuvarande landshöfdingens bild i brons (modellerad af Qvarnström, gjuten hos Schwanthaler i München) vid sidan af den kungliga obelisken med inskrift: „Åt minnet af den man, som närmat Borås till Uddevalla“.

— Men hvad vill detta säga? — utbrister du. — Ännu har jag på länge icke hört ett ord om Villa Canzonetta!

Tålamod, min gosse! vi hinna nog dit. Men du måste följa med mig utan knot. Vi resa genom „Knallebygden“, som det fordom kallades. Fordom, säger jag, ty Knallebygden är snart en tradition allenast. Snillet misstager sig stundom, och skalden är icke alltid „siare“. Detta yttrande gäller min vän Aug. Blanche, som i en af sina komedier låter en „knalle“ — med vingar förstås — uppträda år 1945. Den nya näringsförfattningen och bomullsbristen hålla imellertid nu på att förvandla „de sju häradernas“ invånare till jordbrukare från „knallare“. Och så godt kan det vara. Vi resa genom Marks härad. „Marbodäkorna“ äro „vackra som alladi“ och gå i pittoreska kostymer, stundom så lätt klädda som Arkadiens herdinnor. Till venster om vägen flyter Viskan genom en bördig dal. Sjön *Sämsken*, som för några år sedan gick ända upp till vägen, är nu nästan alldeles försvunnen. Hvart har han tagit vägen? Urtappad, min bror! fullkomligt tillintetgjord genom prosten P:s berömliga och nitiska bemödande. Der Neptunus förut herrskade, der befaller Ceres. Gyllene skördar bölja, der nyligen neckrosor och vass utgjorde de enda alstren ur Floras rike. Men penningar har det kostat, och strandegarne, som fingo punga ut med allt för dryga afgifter, vredgades till en början och gåfvo sin prost i förargelsen namnet — „sjöröfvaren“. Nu äro de likväl nöjda, och efterverlden skall säkert med berömmelse ihågkomma prosten P. såsom en af de „eröfrare“, hvilka skänkt oss beståndande landvinningar.

»Låt, Svea, dina berg, fördubblad, ge sin skatt,
Låt skörden blomstra upp i dina skogars natt,
Led flodens böljor kring, som tamda undersåter
Och inom Sveriges gräns eröfra Finland åter!»

Så skall det låta, och hvarthän jag reser inom mitt glada och gästfria fädernesland finner jag att denna fredliga eröfringsmetod — plogens i stället för svärdets — allt mer börjar göra sig gällande.

Så går det nu till äfven i „Mark“, hvarest förut väfstolarne utgjorde bondens förnämsta inkomstkälla. En äkta „Marbonde“ var på den tiden en lat lymmel, som lefde på hustruns och barnens arbete. Med händerna i byxfickorna, snuggan i munnen och hatten på sned vandrade en slik matador mellan fabriken, der han rafsade till sig hustruns och barnens arbetsförtjenst, och krogen, der han regelbundet söp upp densamma. På sin höjd kunde han stundom förmås att sätta sig och spola ett par timmar om dagen. Jorden var ouppodlad, och från Halland nödgades han köpa behöflig spanmål. Men nu har nöden drifvit hund i band, som det heter. Gunstig herrn har fått börja plöja, sedan fabrikerna och husväfnaderna afstannat af brist på bomull. Han har nu blifvit mera mjuk i ryggen, och det skadar icke. Det börjar visa sig att Marks ljunghedar och torfmossar mycket väl låta odla sig och gifva äring. Måtte blott nu icke den ånyo till Europa strömmande bomullen förstöra det nyss började späda åkerbruket i de sju häraderna!

Men detta är ju ett stycke national-ekonomi, som icke förer oss ett tuppfjät närmare målet — invänder du. Välan, hastom då genom Halland, — en af de „koketterande“ provinserna, som riksdagsmannen sade i ståndet — kastom en blick i förbifarten på de halländska bondstugorna, der familjen bor till höger och oxar, kor och kalfvar till venster om samma förstuga, ty ladugården är vanligen sammanbygd med sjelfva „stufvan“. En broderlig förening och en ypperlig grannsämja mellan folk och fä!

Der ha vi Varbergs kyrktorn och der, till höger, ligger fästningen. Skola vi der tillbringa en dag? Den förflyter hastigt, ty societeten är väl liten, men treflig, baden äro salta, luften skön och aftonen gudomlig. Lyssna till dessa vågors entoniga ljud mot hamn-armen; drick i fulla drag dessa hafsvindens lifgifvande flägtar! Se, solen sjunker bortom *Getterön*, seglare med slappa dukar gunga mot stranden; ett klingande skratt — den ljufvaste af all musik — från vackra sextonåriga läppar, som hviska om brunnsbalen i går afton, tränger till ditt öra; — i fonden reser sig den gamla fästningen, hög och imponerande. Dess invånare bära bokstäfverna L. F. på axeln — dystra bokstäfver, ty de betyda, icke „lefve friheten“, utan — lifstidsfånge.

Skulle du våga ett kort besök i denna straffets och lidandets dystra boning. Hvad! ensam med mig bland 300 mördare och tjufvar! Åh nej! icke ensam, ty en stor del af badsocieteten gör oss sällskap. De un-

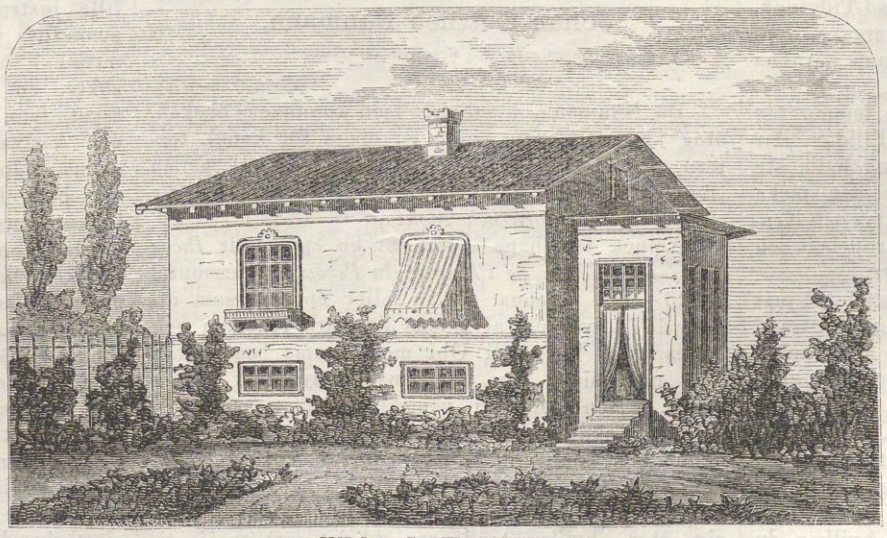

»VILLA CANZONETTA.»
Efter en teckning af Orvar Odd.

ga flickorna tyckas icke hysa den ringaste fruktan för de stackars „grå-kultarne“, som hugga i sten för kronans räkning. Det är i synnerhet *en* af dessa, som interesserar mig, och det är egentligen för hans skuld som jag tecknar dessa rader. Denna person är den stackars lotsen *Antonello*.

Några år ha nu förflutit, sedan på Joniens haf, mellan Arkipelagens öar, denna sorgliga händelse tilldrog sig. En svensk sjökapten, som beskrifves såsom en rå och brutal karl, kryssade, med lots ombord, mellan dessa farliga skär. Lotsen såg den främmande kaptenen slå sina matroser, hörde honom ryta och svärja värre än en hedning. Slutligen såg han honom under hotande åtbörder rusa emot rodret, som han sjelf förde. En kort strid uppstod, hvarvid Antonello, ursinnig, drog sin dolk och nedstötte kaptenen. Han hitfördes och dömdes till lifstids fästning.

Så långt känner du historien förut. Hvad du kanske icke vet är att den olycklige sydländingen af hela befälet på fästningen anses såsom en gentleman, en nobel karakter, ur stånd att begå någon verkligt låg handling. Men hugga sten vill han icke. Dertill håller han sig för god. Han sitter hellre i cell, ensam och utan arbete. Man har slutligen nödgats öfverse med honom. Jag såg honom gående som ett fånget vilddjur fram och tillbaka på en terrass vid porten af fästningen, med blicken riktad mot det omätliga hafvet nedanför. Det gjorde mig ondt om honom, och jag tycker som mången, att fem långa år bland eländiga inbrottstjufvar och stråtröfvare borde hafva kunnat försona den blodiga öfverilningen i Joniska Arkipelagen. Antonello mottager icke penningar, om man erbjuder sådana; han skulle anse under sin värdighet att sällskapa med de öfriga fångarne, dem han betraktar med afsky. Han är ännu i denna stund öfvertygad att han dödat kaptenen till sjelfförsvar; men han underkastar sig nu mera utan knot och med stolt resignation sitt öde. Han lifvas blott af *en* tanke — den olycklige fångens sista tröst — hoppet att en gång blifva *fri*, — att få återvända till Joniens haf, till de öar och skär, bland hvilka han uppväxt. Alla hysa medlidande med honom och jag såg unga, vackra flickor gå till honom och bjuda honom cigarrer, den enda almosa som den arme fången kan förmås att mottaga.

För öfrigt tyckas herrar stortjufvar och mördare i Varberg må så bra som de i sina omständigheter kunna begära. Jag såg dem uppställda på borggården vid middagstiden. Hvilket studium för fysiognomisten, för psykologen, om han finge examinera och kritiskt undersöka hela denna rad af mensklighetens missbildade exemplar. Hvilken fruktansvärd bikt, om samhället skulle mottaga densamma, — samhället, hvilket måhända har sin dryga del i flertalets elände! Imellertid vandrade „Samhällets olycksbarn“ in för att äta ärter med fläsk i en ganska snygg matsal och ur prydliga lerskålar. Allting på denna fästning vittnar om en utmärkt befälhafvare. Logementen äro rena och luftiga, fångarne sjelfva behandlas med mensklighet och mildhet. Många förbättra sig derför, uppföra sig exemplariskt och få slutligen nåd, sedan de genom öfverarbete förvärfvat en sparpenning, hvilken stundom öfverstiger tusen rdr. De kunna således då börja ett nytt lif, om de vilja. Under mitt besök på fästningen upplästes kongl. maj:ts skrifvelse, som förkunnade friheten för två af de brottslige. De hade sutit sina tio år hvardera. Det måtte kännas något underligt för en sådan fågel, att slippa ur buren.

Nästa år skall Varbergs stad hafva ett nytt badhus och en ny bad-direktion, som skall uppbjuda all sin förmåga för att „tillfredsställa allmänhetens billiga fordringar“. Derom har jag lofvat att framdeles meddela underrättelse. Då Helsingborgs nya badhus blifvit afbildadt i „Ny Illustrerad Tidning“, förmodar man, att det blifvande Varbergska, som skall byggas ännu ståtligare, bör kunna påräkna samma uppmärksamhet.

Men farväl, o Varberg! Sofvande lemnar jag din strand klockan tolf på natten. „Ellida“ ilar öfver Kattegats vågor, hvilka denna gång hålla sig lugna och fridsamma. Vi skynda förbi det täcka och trefliga *Halmstad*, passera Kullens fyr och Kronoborgs slott och lägga till vid den europeiskt och amerikanskt berömda staden Helsingborg.

Och nu komma vi till *Villa Canzonetta*, ty just vid Helsingborg, vid Sundets bokbeskuggade strand ligger hon. En skald har bygt henne och bebor henne nu. Hans namn är *Oskar Patrik Sturzenbecker*, den sig ock O. O. kallar.

— Ser du, min vän — sade Orvar, under det vi vandrade arm i arm tillsammans utåt den herrliga strandvägen, — det der ståtliga herresätet till venster är *Vendelsborg*. Det eges af den nitiske kommunal-mannen brukspatron Nordin, hvilken du känner sedan gammalt. Det är af honom jag köpt ett stycke jord, liksom Ivar Benlös och drottning Dido, jemt så stort att det kan betäckas af en oxhud. Vendelsborg är ett stort idylliskt *epos;* der bredvid ser du en liten *canzone* i italiensk stil. Det är min egendom. Jag besitter den med full odalmannarätt. Det är Villa Canzonetta. — *Ille mihi præter omnes ridet angulus terrarum*, — fortfor han, citerande sin Horatius.

— *Ubi Hymetto mella non decedunt*, — fortsatte jag.

— Nej, — sade Orvar, — jag har ingen Hymettisk honung och intet Marsiskt vin. Men ett glas svensk punsch har jag, och den som är fin. Men låtom oss inträda, om du behagar. Här ser du min blomsterträdgård (vi gingo genom grinden). Hvad säger du om mina rosor och acacior. Du finner att de trifvas. Här har jag satt jordgubbar. De börja redan mogna. Men utsigten från mitt arbetsrum är dock det bästa. Kom in, skall du få se.

Och jag steg in i den snillrike skaldens boning och slog mig ned vid hans skrifbord. Han öppnade fönstret och vi blickade ut. Juli-solen sänkte sig mot vester, hastande att dölja sitt strålande klot bakom Selands bok-bekrönta stränder. Framför oss utbredde sig Sundet, ett himmelsblätt „Mare velivolum“. Hundratals segel skymtade som hvita svanor på den spegelblanka vågen. Solstrålarne lekte på Kronoborgs gamla fäste, och Helsingör låg som en stilla och drömmande najad på stranden. Luft och vågor, himmel och jord, gröna, lummiga parker, städer och slott — se der skaldens egendom eller åtminstone hans — utsigt.

— Här skall jag lefva lyckligt mina återstående dagar — sade Orvar. — Konsten är att vara nöjd med litet. Som den berömde Alphonse Karr skall jag odla rosor och acacior, camelior och neglikor.

— Sångens liljor icke till förgätandes — sade jag.

— Sångens, ja — återtog han, i det han fylde våra glas — en skål för dem, ty de förljufva dock vårt lif. Men då lyrans strängar domna, så låtom oss blifva trädgårdsmästare. Ack, hvad äro väl våra eftergjorda krukväxter mot naturens herrliga och fria döttrar!

— Åh, du har dock hemtat många doftande „ängsvioler från Kajvalas tysta paradis“, — sade jag. — Men en skål för Villa Canzonetta! Dina vänner från Stockholm skola vallfärda hit om somrarne för att af dig lära sig att lefva lyckligt. Den konsten förstå vi mindre i hufvudstaden.

— Ja, — sade Orvar. — man får vara nöjd. Här har jag mitt bibliotek med åtskilliga kuriösa och mera sällsynta skatter. Och här utanför har jag jernvägen, *le plus dangereux ennemi de l'obscurantisme*. Du bör veta att Helsingborgs nya jernväg skall invigas med en stor fest den 31 dennes i H. M. konungens höga närvaro, och du ser i mig en af fest-männen. I dag hafva vi gjort upp matsedeln till middagen, som skall hållas på Ramlösa. Nordin och jag hafva räddat Helsingborgs gastronomiska ära.

Vårt samtal afbröts, ty nu infann sig brukspatronen i skaldens boning för att bjuda oss på en utflykt till det sköna Ramlösa, ett glas och en liten „sexa“ i dess berömda park. Välan! — ropade jag, citerande min vän Orvar Odd —

— åt nöjenas yra och glam
En sista afton! Min vagn, kör fram!

Och vagnen körde fram och i den herrliga aftonen rullade vi fram genom den lummiga trädgårdslika nejden. Och nu farväl, sköna *Villa Canzonetta*.

Johan Gottlieb Naumann.

(Några rader till Sveriges konsthistoria.)

(Forts. fr. n:r 29).

Då Naumann, i enlighet med konungens önskan, åtog sig att skrifva ännu en opera för kongl. teatern, hade Gustaf lemnat honom fritt val mellan trenne sångspel. Konstnären valde ånyo ett stycke af Adlerbeth: *Cora och Alonzo*.

Ämnet för hans opera är en episod ur *Incas ou la Destruction de l'Empire du Perou* af Marmontel (1723—99). Denna roman eller épopée, som utkom 1777, var ett af tidens litterära fenomen och lästes från Tajo till Obi med samma begärlighet som någonsin i våra dagar någon nyhet af Victor Hugo. Den som nu vågade försöket att, utan hvad vi skulle vilja kalla kronologiskt sinne, läsa denna bok, kunde ej annat än förvånas åt den smak, som fann behag i ett arbete, lika torftigt till uppfinning som ledsamt till utföring. Erinrar man sig åter, hvilka tendenser börjat arbeta i tidens bröst, och kan man med bortseende från den, konstnärligt sedt, temligen svaga poetiska utstyrseln, urskilja de idéer — i Cora det humanas berättigande gent emot det ensidigt religiösa — som endast på dylika omvägar först vågade sig ut i verlden, skall aktningen stiga för den franske litteratören. Gustaf hade ett enskildt skäl, hvarför han i hög grad interesserade sig för Marmontels arbete. Under sin vistelse i Paris hade han blifvit personligen bekant med författaren, som i så fina uttryck tillegnat honom sitt arbete, att Gustaf, som icke kunde annat än vara känslig för loford af en så ryktbar skriftställare, fann sig dubbelt smickrad. Gustaf hade sjelf uppsatt en flygtig indelning i akter och scener och uppmuntrat Adlerbeth att af hans utkast göra ett formligt sångspel. Hvad Naumanns tonsättning dertill angår, så

»Till andra toner ha vi sedan lyssnat»;

men ingen fördomsfri skall utan deltagande höra chören till solfesten:

»Själ af de verldar, som kring om dig röras,
Ursprung af eld och af lif och af ljus!
Låt våra samljud, vårt lofoffer föras
Upp till din höjd, från det jordiska grus»,

eller chörerna under åskvädret. Man har kallat Cora för älsklingsbarnet af Naumanns sångmö. Han skref sedan större, konstrikare arbeten, men fråga är om något ljufvare, uttrycksfullare än detta.

Då Naumann öfversände detta i Sverige började, men först året derpå i Dresden afslutade arbete till konung Gustaf, rönte det den gynnsamma mottagning man kunde vänta. Gustaf var just nu sysselsatt med att bygga sitt stora teaterhus, och Naumanns arbete syntes honom särdeles passande att begagnas vid dess invigande. Imellertid dröjde det ytterligare ett par år, innan bygnaden blef färdig, och Naumanns komposition fick naturligtvis hvila lika länge. Den 30 september 1782 öppnades ändtligen kongl. teatern, och det med *Cora och Alonzo*. Det egna hade likväl inträffat, att denna tonsättning till en svensk text, skrifven för en svensk skådebana och på en svensk konungs begäran, gafs i Tyskland ett par år förr än i Sverige.

Gustaf skulle likväl gerna haft konstnären vid sitt hof under denna mellantid. Mycket var att göra i kapellet, och konungen, som fick än den, än den festligheten i sitt hufvud, behöfde en man vid sin sida, som kunde förverkliga och utföra hans musikaliska infall. Vidare, och detta var hufvudskälet, gömde han i sitt skrifbord ett sångspel, på hvilket han blickade ned med faderskänslor och hvars sättande låg honom vida mer om hjertat än Amphions och Coras gjort. Flerfaldiga gånger lät han bjuda konstnären till sitt hof; men denne, om icke afböjde förslaget, åtminstone sökte uppskof. Gustaf gaf sitt sändebud i Dresden, grefve Barck, i uppdrag att göra allt möjligt för att få konstnären med sig till Stockholm och till den ändan vidtaga alla nödiga åtgärder vid det sachsiska hofvet. Först när Naumann fick visshet om att teaterbygnaden var färdig och dess invigning redan beramad, sedan han erhållit nya prof på Gustafs välvilja och öfvertygats, huru angelägen konungen var att få rå om honom vid de fester, som vid drottningens nu väntade nedkomst skulle firas, begärde han orlof till en andra resa till Stockholm.

Konung Gustaf välkomnade artisten som en vän, återkommen från lång bortovaro från fäderneslandet. Gustafs förtroende hade ej minskats genom den långa frånvaron; tvärtom hade hans aktning för Naumann stigit genom dennes senare arbeten. Direktör för teatern och kapellet var nu grefve Carl Fersen, musikkännare och Naumanns beprö fvade vän. I alla kretsar, der Naumann förut umgåtts, mottogs han äfven nu med glädje. Några år förut hade han fått tycke för harmonika och inom kort uppbragt sig till mästerskap på detta lilla instrument: detta kunde väl icke lägga något synnerligt till hans förtjenster, men gaf honom ett medel i handen att bereda de samqväm, han besökte, en konstnjutning i sitt slag. I det hela taget fann likväl Naumann sin bana vida svårare och kärfvare nu än förra gången; var nemligen denna tidpunkt svår nog för andra konstnärer, så var hon det särskildt för honom. En blick på tonkonstens historia angifver skälet.

Hvilken känner ej namnen Gluck och Piccini? Hvilken har ej hört något om den häftiga fejd mellan dessa två chorförare för tvänne skilda smakriktningar eller kanske rättare mellan deras fanatiska anhängare, som tog sin första början i Frankrike och liksom en farsot spred sig öfver hela den musikaliska verlden! Den hade äfven gått öfver Sundet och fördes i Stockholm med en hetta, för hvilken parisarne icke behöft skämmas. Då Naumann icke tillhörde någon af dessa skolor, fick han begge partiernas ultras emot sig. Till dessa slöt sig den lilla hop, som höll sig till Uttini. För några år sedan, sade man, lyckades tysken

glänsa med sin Amphion. Då kände man ännu icke någon riktig musik i Sverige; men nu hafva Gluck och Piccini gjort oss klokare och noggrannare. Nu skall han icke lyckas väcka uppseende med sin Peruanska. Naumanns sjelfkänsla led icke af dessa utfall; han hade till och med fasthet nog att, emot Fersen och konungen sjelf, motsätta sig en föreslagen ändring af ett stycke i Cora.

När detta sångspel, hvars uppförande ytterligare fördröjts genom enkedrottningens död, med en prakt, som hittills icke setts i Sverige, ändtligen gafs, mottogs det med en ytterlig entusiasm. Alla välvilligas förhoppningar öfverträffades, alla afundsmän förstummades. Det verkade icke allenast genom nyhetens behag, utan kunde gifvas 16 till 18 gånger på ett år — något den tiden betydligt — och detta oaktadt det nästan alltid gafs mellan Glucks Alceste och Piccinis Orlando.

Här må en anekdot få plats. Konung Gustaf hade kort före operahusets invigning offentligen inbjudit de bästa musiker, som ej bodde för långt från hufvudstaden, att för aftonen förstärka kapellet. När Naumann vid en af de sista repetitionerna flygtigt öfversåg sitt kapell, varseblef han en person, som tycktes med flit vända sig bort och vilja dölja sig bland de öfriga violisterna. Han såg efter mannen och igenkände den Weström, som haft så mycken inflytelse på Naumanns lif. Utom sig af glädje skyndade kapellmästaren fram till den förlägne violisten, som framstammade några ord om förlåtelse. „Hvad skulle jag hafva att förlåta er efter en så lång tid?“ utbrast Naumann. De närvarande förundrade sig öfver denna scen. „Mina herrar!“ sade Naumann, „här har jag äran presentera för er den, som en gång tog mig med sig till Italien. Utan honom skulle jag sannolikt nu varit en fattig skolmästare i mitt fädernesland och säkert icke haft den lyckan att nu anföra eder. Med rördt hjerta tackar jag derför nu honom för den lyckliga vändning mitt öde tagit.“ — Naumann bjöd mannen till sig dagen derpå och gaf honom en icke obetydlig penningesumma. Weström var sjelf orsaken till att han icke blef ytterligare hjelpt; ty han hade den oförskämdheten att skicka en räkning, jemte hotelser om lagsökning, till kapellmästaren på hvad han skulle utgifvit för denne i Italien. — —

Det sångspel, hvilket, som ofvan nämdes, konungen önskade komponeradt, var *Gustaf Vasa*. Han åsyftade att i denna opera få en national-dikt af monumental betydenhet. Att komponera till ett sådant stycke var en lika tacksam som svår uppgift. På effekt var icke sparadt: der funnos en triumffest, tvänne läger, stormning och eröfring af en stad m. m. Konungen hade dessutom fordringar, som konsten svårligen kunde tillfredsställa: så skulle man, t. ex., under det Gustaf Vasa sjunger en aria, höra reträtt på afstånd slås i det fiendtliga lägret. Naumann lärer gjort icke mindre än tolf försök, innan han lyckades med denna scen. — Af tillgifvenhet för konungen och ifver att gå i land med sin sak ansträngde han sig så, att han ådrog sig en sjukdom, som för flera veckor gjorde honom overksam. Då imellertid hans tjenstledighet från Dresden nalkades sitt slut, ville han göra med Gustaf Vasa som med Cora, eller hemma afsluta denna opera. Konungen ville icke höra på detta förslag och lät genom sitt sändebud utverka ytterligare 6 månaders ferier åt konstnären. Denne kunde nu med mera ro egna sig åt sitt arbete, hvilket sysselsatte honom tre fjerdedelar af året. Då konung Gustaf om sommaren gjorde sin ryktbara resa till Petersburg, nyttjade Naumann denna mellantid till en utflygt åt norra delen af Sverige öfver Upsala, men återvände snart till sin opera och hade henne färdig, då konungen återkom.

Uppförandet kunde han ej afvakta. Öfverhopad af beröm och skänker af konungen, lemnade Naumann 1783 på vintern Sverige — hvars konsthistoria han icke sedermera tillhör. Vi kunna icke i några enskildheter angifva hvad han, utom såsom skapande, uträttat för den svenska konsten såsom uppröjdjande och lifvande. Men säkert är, att han varit af nog stor betydelse för att i hennes häfder nämnas med kärlek och tacksamhet. *)

Den internationella fotografiska utställningen i Berlin.

(Korrespondens till Ny Illustrerad Tidning.)

Utställningen eger rum i Tonhalle, en i fantastisk österländsk stil inredd bygnad, med belysning från taket, utgörande med sina olika läktare en ganska passande lokal för ändamålet.

Utställningen, föranstaltad af fotografiska föreningen, är afsedd att gifva allmänheten en bild af den ståndpunkt fotografien i olika länder intager, samt dess betydelse för konst, industri, vetenskap och det allmänna lifvet. Den omfattar 6 afdelningar, 1:o en öfverblick öfver fotografiens utveckling och dess användning, 2:o porträtt, 3:o landskap efter natur, 4:o reproducerade saker, 5:o fotografi på porslin och stengods, 6:o fotografiska aparater, chemikalier etc.

1. Öfversigt af fotografiens utveckling, förtydligad genom exempel.

Det är en sedan lång tid känd sak att med silfversalter, t. ex. lapis infernalis, berörda organiska föremål färga sig mörka, så snart de blifva utsatta för ljuset, men först i början på detta århundrade kom man på den idé att på grund af detta faktum genom ljuset framkalla bilder.

Två engelsmän, Wedgewood och Davy, gjorde de första försöken i denna väg 1812; de betäckte ett stycke papper med silfverlösning, lade det betäckt med ett dunkelt föremål, t. ex. en silhouette i solen. Alla ställen, som icke voro skyddade af det dunkla föremålet, färgade sig bruna, de andra förblefvo hvita, och sålunda erhöllo de en hvit bild af silhouetter på brun botten. Detta var den första fotografi.

Nästan vid samma tid som Wedgewood och Davy sökte äfven Nièpce i Frankrike att framställa ljusbilder. Under det att efter Wedgewoods metod endast plana föremål såsom silhouetter kunde kopieras, sökte Nièpce att återgifva alla föremål, planer, figurer, kroppar, personer och landskap etc.

Han brukade dertill den i 16 århundradet af Porta uppfunna Camera obscura. (I sin enklaste form en låda med en glaslins i ena sidan, som återger i en plan bild på ett å motsatta sidan af lådan anbragt mattslipadt glas de kroppsliga bilder, mot hvilka glaslinsen rigtas).

Nièpce satte ett ljuskänsligt plan i det mattslipade glasets ställe och sökte så att fixera den derå uppfattade bilden.

Han använde icke silfversalt utom till ljuskänsligt ämne, utan med asfalt öfverdragna metallskifvor, och genom behandling af dessa med flygtiga oljor lyckades han 1826 att frambringa temligen ofullständiga ljusbilder i de så kallade Heliophanier. Han behöfde en belysning af flera timmar för att erhålla en tydlig bild; således oanvändbar för porträttering af lefvande föremål.

1829 förenade sig Nièpce med Daguerre, som sträfvade åt samma mål, och de arbetade tillsammans ända till 1833, då Nièpce dog af bekymmer öfver sitt 20-åriga och dock hittills lönlösa sträfvande. Daguerre blef den ende arfvingen af hans idéer och några år efter Nièpce's död hade han löst det stora problemet att med ljusets tillhjelp på ett hastigt och lätt utförbart sätt framställa varaktiga bilder och 1839 förelade han de tre medlemmarne af Academie des Sciences i Paris, Humboldt, Biot och Arago, de första profven af sin uppfinning.

Genom Aragos bemedling förmåddes Daguerre att yppa och offentliggöra sitt förfarande, och franska regeringen beviljade honom i ersättning en lifstidspension af 6000 francs. Samtidigt erhöll äfven Nièpces son en pension af 4000 fr. 1839 den 19 augusti blef upptäckten inför sittande akademi offentliggjord för verlden.

Snart spred sig underrättelsen om denna upptäckt öfver hela jorden och inom några år funnos utöfvare af denna konst i alla större städer i Europa; på utställningen finnas en mängd profver af daguerreotyper från denna tid, deribland flere af Daguerre sjelf.

Ungefär vid samma tid som Daguerre yppade sin upptäckt gjorde en rik engelsman Fox Talbot samma upptäckt, fast på ett annat sätt och offentliggjorde den inför kongl. vetenskaps-societeten i London.

Daguerre använde i jodångor inrökta silfverplåtar, som sedan behandlades med qvicksilfver och sist fixerades med svafvelsyrligt natron. Talbot åter indränkte papper i jodsilfver och framkallade den derå tagna ljusbilden med galläpplesyra och erhöll då en negativ bild, d. v. s. der dagrar och skuggor är använda; och genom att lägga denna på ett annat ljuskänsligt papper erhöll han en positiv bild som i sina dagrar och skuggor fullkomligt motsvarade det afbildade originalet. Med tillhjelp af en enda negativ kunde han framkalla så många positiva som önskades; och derigenom ingick fotografien ibland de mångfaldigande konsterna.

Daguerreotypien arbetade dock ännu bättre och lemnade fullkomligare bilder, derför fick den i början företräde framför fotografien; man finner på expositionen exemplar af Talbots och hans närmaste efterföljares försök.

Nièpce de S:t Victor fullkomnade fotografien genom att använda med ägghvita öfverdragna glasskifvor till negativer och erhöll derigenom negativer af ovanlig fulländning, ehuru användandet af ägghvitan i anseende till dess föränderlighet erbjöd stora svårigheter.

Imellertid upptäckte Schönbein bomullskrutet, som icke hade något inflytande på krigsvetenskapen, men som blef en vigtig uppfinning för fotografien. Man fann att bomullskrutet löste sig i alkoholæter och att denna lösning, kollodium kallad, vid afdunstandet lemnar en genomskinlig hinna.

Archer i England försökte nu 1851 liktidigt med Fry och Bingham att använda denna hinna som fästare af det ljuskänsliga saltet och lyckades att erhålla så fullkomliga negativer, att Daguerres förfarande helt och hållet slogs ur brädet och fotografien uppnådde en fullkomlighet som denna utställning på ett så slående sätt utvisar.

I anseende till det nu använda silfrets dyrhet (till fotografien i Europa åtgår årligen ungefär 20,000,000 rdr rmt silfver) är man nu sysselsatt med att utfinna ett billigare materiel än silfver, men ännu har intet af de många försöken lyckats ernå de med silfver erhållna bildernas fullkomlighet. Profver af med uransalt, blandadt med olika metaller, framkallade bilder finnas på utställningen, men de äro i allmänhet klena.

Vid omnämnandet af hvad utställningen i allmänhet erbjuder, vill jag i första rummet nämna:

Fotografier af månen i stereoskopbilder, tagna med tillhjelp af en eqvatorialreflektor af 10 fots focallängd af Dr. Warren de la Rue i London, medlem af The Royal Society of London, samt en fotografibild på papper, förstorad till 38 tums diameter och en fotografibild af den totala solförmörkelsen i Spanien 1860.

Jag vill nu nämna några af de utmärktaste namnen bland de utställande fotograferne.

Porträtter:

Loescher & Petsch i Berlin.
Angerer i Wien.
Haustengel i Dresden.
Gebrüder Siebe i Breslau.
Herzog i Bremen, porträtter i naturlig storlek.
Thomsen i Kristiania.
Ohre och Hansen i Köpenhamn.
Carleman i Stockholm.

Landskap:

Braun i Dorpach.
Jægermaijer i Wien.
Lorent, amatör i Manheim.
Duvette i Amiens.
Bissan j:r i Paris.
Bedford i London, utmärkt.
Carlemans utsigter af Stockholm.
Völkerling i Dessau.

Genrebilder, komposition efter naturen:

Rylander i London, utmärkt.
P. Robinson d:o d:o.

De mikroskopiska fotografierna äro ytterst interessanta, så ock de på porslin inbrända, hvilka äro särdeles passande till presenter.

Hågkomster från en resa till Amerika.

Af

Måns Månsson.

V.

Tjufvar och skälmar i New-York.

(Forts. fr. n:r 28.)

Ett annat slag af ganska stora skälmar utgjordes af de så kallade „boardingshouse-masters“ eller värdshusvärdar. Hos en sådan herre får en sjöman, och för öfrigt hvem som vill, hyra sig in och erhåller då mot ett visst „mycket billigt pris“ både mat och husrum. Äfven dessa herrar äro grufligt nobla hela tre veckorna och kanske en månad i sender, och så pank och trasig kan icke en sjöman vara, att han icke blifver mottagen och får på kredit allt hvad han önskar och derjemte löfte om en förmånlig hyra på något fartyg. Nå väl, gasten äter, dricker och dansar, reqvirerar brandy och lefver som om hvarje dag vore den sista; damer får han inbjuda och baler bevista; ty han kan till och med få en dollar eller två i förskott och medan han glad och obekymrad valsar om, så är den gode boardingshouse-mastern i full verksamhet för den fattige gästens bästa. Icke nog dermed, ty den oegennyttige karlen har äfven två andra herrar att tjena, nemligen Jacks tillkommande kapten och — sig sjelf. Den gode värden sköter en mycket invecklad affärsrörelse, hvilken jag vill förenkla så mycket som möjligt, för begriplighetens skuld. Antag att en svensk och en holländare ungefär sam-

*) Vi anmärka härmed några tryckfel i denna uppsats. I N:o 27, första noten, står *Fety*, läs *Fetis*; N:o 29: den gudomlige direktören, — läs: . . godmodige . .; sorgligare ton, — läs: . . fogligare . . o. s. v.

EN ARTILLERIMANÖVER.
Originalteckning från Axevallalägret af O. Anderson.

Genom ett par svenska glasögon.

Jemförelser och Scener, Här och Der, i Söder och Nord,

uppteckna de af J. A. Malmström.

TREDJE SERIEN.

Österrikare. Engelsk matros. Engelska. Fransyska. Zuave. Preussare.

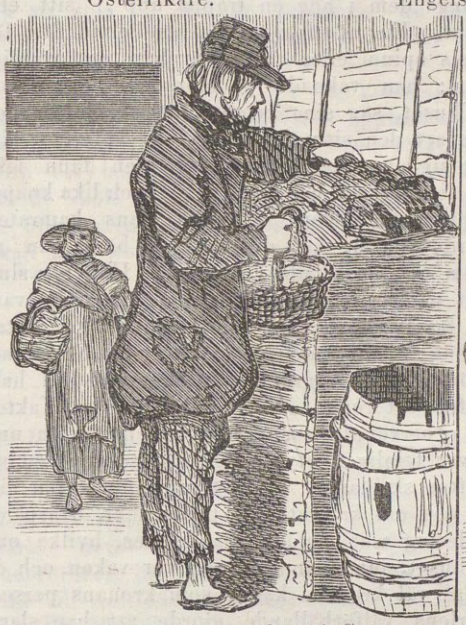

En lump- och bensamlare i Stockholm.

Resande: Tysk. Engelsman. Svensk.

Lumpsamlare (Chiffonier) i Paris.

Fordon: I Italien.

I Frankrike.

I Preussen.

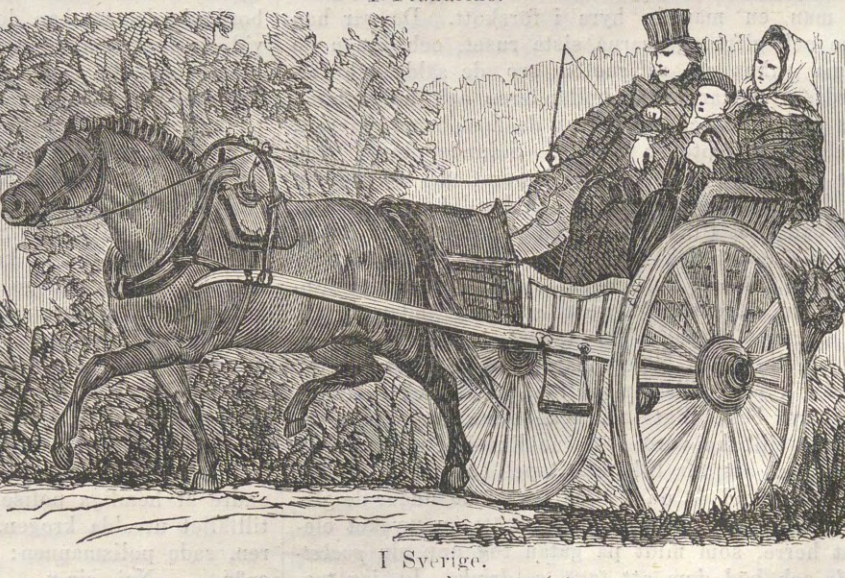

I Sverige.

Gator: I Rom. I Paris. I Magdeburg. I Göteborg. I Stockholm: (Sommar). (Höst.)

tidigt inlöpa i New-Yorks hamn: då infinner sig om bord å det svenska fartyget en man, som med den mest medlidsamma uppsyn betraktar en matros, som skrapar en mast, tjärar ett vant, sjömannar eller svettas vid pumpen. Han går fram till honom, vänder tobaksbussen och öppnar sin mun: „Hör du, är du svensk, du?“ — „Jaha!“ — „Och här skall du stå och släpa och träla!“ — „Jaha!“ — „Jag har också varit svensk, du, och det gör mig ondt att se en landsman stå och arbeta som en slaf. *We are in a free country* och du trälar för trettio riksdaler i månaden. Se här, tag ett par dollars, gå med några vänner och gör dig en glad afton. Mitt hjerta tål icke att se en landsman arbeta som en slaf!“ — Ja, så säger den oförskämde rackaren, fastän både kapten och styrman kunna stå bredvid. Gasten fattar snart mod, ty han är *in a free country*, har penningar i handen och krogen på kajen tätt invid. Han kastar sina verktyg ifrån sig, tager blåtröjan och blankhatten på sig, lockar några kamrater med sig och häller åtskilligt brandy och whiskey uti sig; och sedan anser han sig vara en herre så god som någon annan, han är en gentleman och bjuder så länge kassan räcker, och när kassan är slut, så äro gossarne mosiga, och när gossarne äro mosiga, så vilja de hafva ännu mera brandy; då inträder den ädle okände välgöraren händelsevis på samma krog, ty han har händelsevis följt med och observerat sina frimåndagsherrar hela tiden och han fyller dem helt sonika, tills de äro färdiga att läggas på skottkärror, och då består han dem qvarter på det boardinghouse, hvarifrån han blifvit utsänd. Sammalunda har till holländska skeppet kommit en holländare och beklagat sina landsmän, att de skulle behöfva arbeta som slafvar för en ringa penning *in a free country* och enär en holländare kan fyllas och bli full på ungefär samma sätt som en svensk, så blir den affärens gång också ungefär densamma som den nyss omförmälda. Dagen derpå har värden imellertid i sina klor en half svensk och en half holländsk besättning, hvilka båda skämmas och hafva dunk i hufvudet, men den gode värden söker att trösta dem både på svenskt tungomål och holländskt: „inte är det värdt att gå ombord nu igen; kaptenen skulle bara sätta er „i prison“ (d. v. s. i kurran). Blif qvar hos mig, här lefver man lustigt och för godt pris och jag skall skaffa er platser på andra skepp med tre gånger så stor hyra som I någonsin hafven haft! Hållen er blott inom hus några dagar tills skepparen hunnit segla!“ — Sedan undfägnar han dem med frukost: svenskarna få bränvin och fläsk och potatis, holländarna få genever, sallad och stek — spiritus finnes både i cornbrandy och gin och en boardingshouse-master känner konsten att med belzebub drifva dj—na ut. Kopparslagarne fara åt fanders, Jack lefver upp igen och dansar på blanka förmiddagen en dans, som räcker till midnatten. Andra dagen kommer efter och man mär ändå värre, men frukosten kommer också och är ändå bättre, och så dansar Jack igen, han dansar en vecka, han dansar i tre. Då äro skeppen segelklara, men det fattas dem sjömän. Värden vet att hålla sig framme och lofvar att mot hederlig betalning fylla bristen. Han lofvar holländaren fem man och han lofvar fem man åt svensken. Och af hvardera får han ytterligare för hvarje man en månads hyra i förskott. Då går han hem och gifver gossarna sista ruset, och innan de hinna vakna ur saligheten äro de sålda och förhyrda, svenskarne hos holländaren och holländaren hos svensken och sedan må de fara hvart rederiet, vinden och kaptenen befalla. Sålunda finner man här en riktigt utmärkt finansoperation. Skepparen får betala, Jack får betala allt hvad han eger och har och litet till, men värden stoppar alltsammans i sina rymliga fickor.

Man försmår inga medel och man skyr inga uppoffringar, då det är fråga att i ett dylikt ändamål fylla en stackars sjöman. Vår stewart, hvilken sedermera uppträdde såsom kypare här på operakällaren, gick en dag i land tillsammans med en af kockarne, men de voro beskedligt nog icke borta länge. Då de kommo tillbaka voro herrarne likväl i högsta grad löjliga, så att vår lille konstapel höll på att skratta sig förderfvad åt dem. De berättade under de gladaste gapskratt, att de hade mött en mycket elegant herre, som midt på gatan tog upp sin *pocket-bottle* och böd dem att taga *a drink*. Jo, jag tackar ödmjukast! de unga männen drucko, men en kock och en kypare hafva icke samma råbarkade smak som en gammal sjöman, och de funno traktamentet mera bäskt än de kunde gilla och klunken blef derför lyckligtvis icke så stor. De narrades derefter in på ett grogshop och fingo ett par glas brandy, som dock icke gjorde någon särdeles verkan, och till sin wohlthäters stora förundran aflägsnade de sig mycket mera pigga än de hade kommit. Men på deras pupiller och deras fashion att klia sig om näsan fann jag, att de hade fått en ganska artig dosis opium, som väl hade satt dem i det mest briljanta lynne, utan att likväl kunna söfva dem.

Under kriget som pågick der ute, medan vi voro der, var naturligtvis snålheten efter folk vida större än eljest och åtgången i förhållande. En svensk vid namn John Brown vid West-Street ansågs hafva under det då till ända löpande året förtjent icke mindre än fyratio tusende dollars på denna menniskohandel. Hvad mannen hade burit för namn såsom svensk kunde ingen upplysa mig om, men man sade att han var född öländing.

En af våra eldare i Ernst Merck gick ut på aftonen och blef borta. Omkring fjorton dagar efteråt fingo vi ett bref med Washingtons poststämpel från samme man. Han berättade i detta bref, att han hade kommit i sällskap med ett par svenskar, som beklagade honom, att han skulle göra ett tungt arbete för en dålig aflöning. De skulle nog skaffa honom en bättre plats, om han ville. Han blef hjerteglad och bjöd på en *drink;* de bjödo honom på femton och verlden i Amerika lyste för honom i rosenröda färger. Han gaf sitt bifall och sattes på jernväg, derpå i en vagn och så på en ångbåt, farande i många krokar. Som sjöman var han likväl icke utan ortsinne och beräknade kursen så godt han kunde samt ansåg sig vid resans slut icke vara kommen långt ifrån New-York: han fick sedan veta att han var i Yersey City på andra sidan floden. Han fördes upp i en *office* och honom förelades ett kontrakt till underskrift; det angick hans anställande på en stor ångbåt med en plump aflöning, sade hans gode landsmän. Kontraktet var på engelska och karlen begrep naturligtvis icke ett ord, men hans landsmän voro vänliga mot honom och måste väl vara hederligt folk, så att han skref under. Då lemnades honom fem hundrade dollars kontant, men hans vänner blefvo nu ännu mera ömma och hederliga mot honom: de sade att han lätt kunde blifva bestulen, ovan som han var i landet; han borde derför lemna dem sina penningar, så skulle de sätta in dem på säkert ställe och komma åter om ett par timmar. Jaha, de fingo penningarna, skakade hand med vännen och försvunno. Som de voro gångna, öppnade en tjensteman i byrån en dörr och bad med tecken vår eldare vara god och stiga på. Då han syntes tveka, fick han en puff i ryggen, hvarefter dörren slogs i lås bakom samma rygg. När han nu såg sig omkring, befann han sig helt oförmodadt midt i ett honett sällskap af sergeanter och korporaler, som allesammans rynkade näsan åt hans nedsotade eldareuniform. Han måste kläda af sig sina paltor, fick en jacka med blanka knappar, en toppmössa och ett par blå pantaloner. Han tyckte icke rätt om sig i den habiten, men innan han hann att spegla sig för mycket, satt han ånyo instufvad i en waggon och så fick han fara åt fannoma. Då han efter fjorton dagar skref till oss, stod han redan på post utanför Petersburg midt imot den mest ursinniga artillerield. Han bad *oss* om hjelp, stackars karl.

En annan af eldarne gick också i land en afton, kom tillbaka på andra morgonen, var full och gjorde ofred om bord. Han gick i land vid middagen igen, men kom åter på qvällen och gjorde ändå mera ofred; likaså andra dagen. Som hans besök om bord visade, att han dock icke gerna ville skiljas vid skeppet, fastän utgången alltid måste blifva just sådan och då man visste, att han hade familj i Sverige, så skaffade kaptenen en arresteringsorder på karlen. Man väntade en hel dag, att han skulle komma åter efter vanan, men förgäfves; han syntes vara fastnad. Då sändes tredje styrmannen jemte ett par af detectiva polisen att söka och gripa honom. Man fick snart reda på både karlen och hans sällskap på någon af krogarna omkring West street och de detective slogo sig i slanger med rummelkotteriet. De voro naturligtvis civilt klädde och misstänktes icke för några elaka afsigter, utan formerade isynnerhet en intim bekantskap med corpus delicti, och en af dem sysselsatte honom på ett så underhållande sätt, under det hela sällskapet drog af till ett annat grogshop, att de båda blefvo ett par hundrade alnar efter. Styrmannen och den andre af hemliga polisen följde hopen till den för tillfället utvalda krogen, men när de kommo till dörren, sade polismannen: „Har Ni något vapen på er?“ — „Nej, sir.“ — “Här, tag en revolver! Ni torde behöfva honom!“ — “Tack sir!“ — “Gå nu med skälmarna in på krogen och håll dem sysselsatta, medan jag går tillbaka och hjelper min kamrat att fängsla mannen!“ — Vår eldare var en lång duktig karl och tyckte icke om några handklofvar, utan gömde tassarna på ryggen — märkvärdigt var då att se polismännens manöver, huru de satte krokben för honom, så att han föll framstupa och måste sträcka armarna framför sig; i en blink voro handklofvarna påsatta och eldaren var en fånge. Han skrek grufligt, men hvem bryr sig i New-York om att någon skriker. Han fick sitta i kurran i fjorton dagar. Det sällskap, hvaruti styrman befann sig, var nog välplägadt att icke märka gastens frånvaro, utan söp och gladde sig ända tills den ene af polismännen kom och hviskade styrman sitt „all right!“ i örat, hvarpå denne lemnade sitt sällskap och gick ombord. Dagen innan vi seglade fördes rymmaren till oss af samme polisman, och berättade han då, att under vägen från häktet hade de fört honom in på hvart enda grogshop i vägen och bjudit på brandy och bjudit honom tillika friheten, om han ville taga tjenst i arméen. Men han var späkt af två veckors fängelse och längtade om bord. Han hade sutit, sade han, ibland en mängd tillfångatagna engelska blokadbrytare, hvilka liksom han hade blifvit väl både födda och behandlade.

Man berättade mig en tilldragelse från korvetten Norrköpings vistelse i New-York: några matroser hade fått permission att gå i land för ett par timmar. Men inom en timme voro de af vänliga „själköpare“ så ombonade, att han helt makligen kunde lägga dem i hög en trappa upp i sitt etablissement. En af dem torde imellertid fått för liten dosis opium eller också var han en ovanligt stark karl: han vaknade på morgonen före någon annan i huset, såg sina kringströdda kamrater och fattade snart den situation hvari de befunno sig. Han sag sig om efter sina kläder, men fann icke mera än linnet, som han hade på sig, och lika knapphändigt utrustade voro ock alla hans kamrater. Han gjorde allarm, men de snarkade bara, han ristade dem och de talade i sömnen. Han tog slutligen sitt parti, drog upp fönstret, fann sig vara blott en trappa högt upp, äntrade ned på gatan och sprang i sin negligée Bowery och Broadway utför till Castlegarden, der han med full hals tog sig för att ropa: „Norrköping ohoj!“ Vakten på däck observerade honom snart, och fastän uniformen var temligen otydlig, så sändes dock en båt i land efter skrikaren. Han afgaf rapport om sitt äfventyr och om kamraternas belägenhet, hvarpå en kommendering marinsoldater landsattes, hvilka omhvärfde huset, innan ännu någon var vaken, och de togo ut så väl kronans karlar som kronans persedlar. Karlens välförhållande gjorde att han slapp all bestraffning och de andra sluppo äfven för godt köp.

Slutligen vill jag omtala en stor, en riktigt „bålstor“ skälm, som väl har left derute i femti år, utan att någon lyckats få tag uti honom. Få äro likväl de som första gången komma till New-York utan att en eller annan gång få se honom, innan de lära sig att taga sig till vara. Det är *elefanten*. Att beskrifva detta mystiska djur, sådant det visar sig i New-York, är alldeles omöjligt, ty en sådan Proteus är det, att det antager annan och särskild form för nästan hvarenda individ. „Har du sett elefanten än?“ frågade mina landsmän mig allt imellanåt. — „Nej.“ — “Å, då har du icke lärt dig någonting här: du är alldelas för *grön!*“ — När jag hade hört detta tillräckligt länge, blef jag förargad och anhöll om att få veta hvar elefanten fanns och då skrattade de åt mig. Men som jag ändock icke lyckades träffa på honom, så måste de till slut stilla min nyfikenhet.

Antag att du går hem sent en afton och finner en krympling sittande på trottoiren, som jemrande beder dig om hjelp: han kan icke gå, stackars man, hans skötare har supit sig full och försvunnit. Men han bor strax bredvid der i gränden, bara någon vill vara god och hjelpa honom dit. Är du då icke någon yankee, så blifver ditt hjerta rördt och du tager uslingen som en broder under armen. När du kommer hem till hans ensliga boning, så ligger skötaren full i sängen, men nyktrar till ganska behändigt och sätter utan krus och komplimenter sina fingrar som ett skrufstäd omkring din strupe. Krymplingen glömmer i samma ögonblick alla sina åkommor och gifver dig på huden med både käpp och krycka. Sålunda mister du både ur och plånbok och rocken med, om de äro riktigt nedriga, men när du kommer hem och berättar ditt äfventyr, så skrattar man blott och säger, att „nu har du sett elefanten“.

Du träffar några unga eleganta män i S:t Nicholas' hotel, de se ut som små parisare med fin hy och små vridna mustascher. De slå sig i konversation med dig, du finner dem ofantligt trefliga och de säga att du är en särdeles interessant bekantskap, hvarför de inbjuda dig att följa dem till deras klubb. Du känner dig smickrad och följer. Gentlemännen traktera dig med mycken elegans, de föreslå dig ett litet parti, och med största elegans i verlden spela de af dig hvarenda styfver. När du kommer hem får du veta att du „sett elefanten“.

Du träffar en ung dam i en omnibus, hon är blond och ser smäktande ut. Betraktar du henne,

så gör hon dig en obetydlig fråga, som du ganska artigt besvarar. „Ah, ni bryter på engelskan, sir! är ni utländing?“ — „Jag är svensk!“ — „Å nej då! jag är också svenska! Det var roligt att träffa en landsman.“ — Så kommer herrskapet i konversation och ladyn finner att du är en riktigt hygglig landsman. Du borde följa med henne hem, säger hon, för att göra bekantskap med hennes man, som är en amerikan och gerna vill göra bekantskap med sin frus landsmän. Du tvekar icke ett ögonblick, men då du blifver införd, är mannen borta. „Så tråkigt!“ säger damen helt misslynt, „men drick ändå en kopp thé hos mig!“ — Jo, du tackar du. Herrskapet dricker och konverserar, tills ett, tu, tre en liten negress rullar in i rummet och ropar: „massa är hemma!“ Frun bleknar som ett lärft: „Himmel, min man är så svartsjuk, han skall mörda er!“ Så spränges dörren upp och in träder en svartskäggig amerikan, som troligtvis har sett dagen första gången vid Seinens eller Tiberns stränder. Nu dånar frun och du får göra upp affären med den förolämpade mannen, som är nog beskedlig att nöja sig med de penningar du har på dig, men när du kommer hem, får du åter igen veta, att du „har sett elefanten“.

Önska mina läsare att få kunskap om några flera former för denna elefants uppträdande, då har jag intet bättre råd att gifva dem, än att de sjelfva göra ett besök i New-York, då jag icke tviflar på att de skola få se honom uppenbara sig på tusende olika sätt. Konsten är blott att veta huru man skall taga honom.

Det Svarta gardet.

(Forts. fr. föreg. n:r.)

Den kyliga natten hade förjagat ruset, och Ogilvierne kände hela det ansvar som hvilade på dem. De hade eggat de andra till olydnad mot konungen, men öfvertygelsen derom att han brutit sitt ord stärkte deras mod. Ehuru min fader endast var underofficer, blef han dock med allmän acklamation vald till anförare för tåget, som ännu samma natt kom till Hertford, några mil från London, der gardet bivuakerade i en tät skog.

Under loppet af de första dagarne röjde inga tecken att de blefvo förföljda. De betalade samvetsgrannt allt hvad de förtärde och inskränkte sina behof till det minsta möjliga. De visade sig så litet som det lät sig göra och marscherade endast om nätterna. Mac Alpine, som var bekant med landet, visade vägen och undvek försiktigt alla hufvudvägar. Den sjette natten efter aftåget från London hörde skildtvakterne i fjerran det egendomliga ljud, som reguliert kavalleri frambringar under marscher. Det Svarta gardet hade då redan tillryggalagt två tredjedelar af hemvägen, och hade de väl hunnit gränsen kunde de åter hoppas att finna vänner. De utsända spejarne kommo tillbaka med den underrättelsen, att ett regemente dragoner tågat dem i förväg, och på Mac Alpines råd dröjde gardet derför tvenne nätter i samma bivuak för att leda dragonerne på villospår, som han sade. Under andra natten väcktes min fader af en röst, som nämde hans namn. Tre i mantlar insvepta män stodo i hans tält. Två af dem voro vänner till hans hus, men hade för flera år sedan följt de landsflyktige Stuartarne och kommo blott då och då tillbaka för att uppehålla hoppet hos den fördrifna konungafamiljens anhängare och förbereda ett allmänt uppror, när tiden var inne. Den tredje dolde sitt ansigte under en bredskyggig hatt, medan han tog ordet:

— Saunder Ogilvie! Din fader föll vid min sida på heden vid Sherif-Mose. Han var en adelsman och en kristen. Har du hållit din faders tro i ära?

Min fader gned sina ögon; vid åsynen af Stuartarnes ifrigaste anhängare midt i England trodde han sig drömma.

— Gud och den heliga jungfrun vare välsignade, — mumlade han till slut. — Länge lefve konung Jakob och hans son!

De tre männen räckte honom handen, som den obekante fortfor att trycka.

— Saunder Ogilvie, — sade han, — de tappre soldaterne vid Svarta gardet lita på dig och skola följa dig, om du vill anföra dem. På andra sidan Skotlands gräns vänta femtio tusen svärd på rätta ögonblicket att lemna skidorna. När det Svarta gardet förklarar sig för den goda saken, skall hela Skotland följa med och kungen få sin krona tillbaka.

— Jag är endast underofficer, — sade min fader, — och vågar blott svara för mig sjelf.

— Så svara för dig sjelf, Saunder Ogilvie, och tänk på din fader.

— Välan, här är mitt svar, — sade han. — Jag äter nu konung Georgs bröd och denna plaid är hans. Låt mig stå i mitt hus i Gleneil, i min egen plaid och med mitt eget svärd i handen, och jag skall handla som en fri skotte!

— Saunder Ogilvie! — svarade de trenne männen, — vägen till Gleneil är lång, du skall aldrig hinna dit, aldrig återse ditt hemlands berg, om du icke dessförinnan kämpat på lif och död och besegrat ditt lands förtryckare!

Morgonen började gry i öster.

— Vi måste bort, — sade den obekante. — Ogilvie, i ditt beslut ligger frälsning eller förderf. Res dig för din rätte konung, och han skall upphöja dig; tjena den konung hvars uniform du bär, och du är förlorad. Han skall blodigt hämnas på det Svarta gardet. Mins mina ord!

Männen aflägsnade sig utan att blifva anropade af skildtvakterne, och min fader sjönk ned på sina knän i bön till Gud. I hans bröst kämpade den gamla tillgifvenheten för Stuartarne med hans pligter mot konung Georg, hvilka han frivilligt hade iklädt sig och som han icke ville kränka, ehuru konungens brutna ord på sätt och vis hade löst honom derifrån.

Nästa morgon tillfrågades han af flera kamrater om orsaken till det buller man hade hört i hans tält, men han teg och gaf befallning till uppbrott.

Ännu tre nätters forcerad marsch och Skotlands gräns låg framför dem. Min fader ville hålla sig mera in åt landet till, men Mac Alpine föregaf, att han kände en kortare väg längs kusten genom de så kallade Solway-morasen och man följde hans anvisning.

Ehuru man icke hade sett till flera truppcorpser, visste man likväl att man var förföljd, men litade på sin goda lycka och hoppades att antingen kunna underhandla med konungen, då man väl anländt till Skotland, eller ock göra motstånd till det yttersta.

På fjerde dagen måste gardet göra halt, ty det hade gått vilse och kommit ut i ett moras. Natten var mörk och stormig och det var lika farligt att vända om som att gå framåt genom vassen och gyttjan, der man sjönk ned till knäna. Man lägrade sig derför på en liten kulle för att i daggryningen söka en säkrare väg.

Mac Alpine hade icke lemnat sin bår, men då man skulle väcka honom nästa morgon, var bären tom och Mac Alpine försvunnen. Detta var så mycket underligare som han hittills haft svårt för att stå eller gå. Han var den ende som saknades vid apellen.

Morgongryningen började redan belysa de närmaste föremålen, medan en tät dimma dolde den fjerran horizonten. Flyktingarna sågo sig omgifna af ett haf af rör och vass, som långsamt svajade i morgonvinden.

Det var ej svårt att finna återvägen, ty gårdagens marsch hade efterlemnat ett bredt, svart spår i moraset, men just som de ämnade vända om, skingrades dimman för en vindstöt och visade dem mot nordvest det stora vida hafvet, som återkastade solens strålar från sin glänsande yta.

Efter Mac Alpines påstående skulle man vara flera mil från hafvet. Hvarje läpp mumlade ordet förräderi, och då min fader icke ens i detta ögonblick ville öfvergifva sin tro på Mac Alpine, blef äfven han betraktad med misstrogna blickar. Plötsligt sade Mac Rea:

— Jag vet icke, om jag tager miste, men det förekommer mig som om jag såge bajonetter glittra der borta bakom småskogen på kullen.

— Karbiner och hjelmar! — ropade en annan, — så sannt Mac Pharson är mitt namn. Gud hjelpe oss, en förrädare har fört oss i förderfvet!

I samma stund sprängde tre ryttare i galopp ned för kullen. Den förste, en officer, svängde en hvit fana, och som dimman nu fullkomligt skingrats, såg man att den närmaste trakten var besatt med trupper af alla tre vapenslagen.

— Män! — ropade officeren, — gifven eder, ty motstånd skulle vara vansinne, vi äro soldater och skola behandla eder såsom vilseförda bröder!

Flertalet var benäget för att slå sig igenom, men min fader satte sig deremot.

— Konungen har bedragit oss, — sade han, — våra landsmän förrådt oss, men skola vi derför hämna oss på oskyldiga och fläcka oss med deras blod?

De gåfvo sig och blefvo menskligt behandlade. De afväpnades, fördes till London och ställdes för krigsrätt.

Hufvudvittnet var Mac Alpine. Hans forna svaghet var alldeles försvunnen, han gick rak och stolt i sin kaptens-uniform, lönen för hans förräderi.

Han betygade att Ogilvierne, upphetsade af sitt öfverhufvud, Saunder Ogilvie, hade förledt de öfriga till uppror; att Saunder Ogilvie, Mac Rea och Allan Blane dessutom stått i förbindelse med Stuartarnes utsände och haft för afsigt att föra gardet till Skotland och der framkalla ett allmänt uppror.

Domrarne hade på förhand fattat sitt beslut. Det gälde blott att statuera ett exempel för att kufva de andra. Min fader och hans närmaste voro utsedda till blodsoffer.

— Ingen undgår sitt öde! — sade den gamle Mac Rea. — Då vi fälde hinden förde vi olyckan öfver oss. Gud vare våra arma hustrur och barn nådig!

En morgon i oktober var den dystra Towern belägrad af en ofantlig menniskomassa. Tower Hill omgafs af en tredubbel rad soldater och trummor och fanor voro behängda med sorgflor. Fängelseportarne öppnades och en afdelning af det Svarta gardet visade sig utan vapen. De voro dömda till deportation till fjerran belägna kolonier. Efter dem kom min fader, Mac Rea och Allan Blane med blottade hufvuden. Dofva trumhvirflar slogo dödsmarschen.

De tre lifdömde knäböjde och bådo med hög röst.

Med djefvulsk grymhet hade Mac Alpine tagit kommandot öfver de soldater, som skulle verkställa dödsdomen.

— Gevär på axel! — kommenderade han med hög och triumferande röst.

— Mac Alpine! — sade min fader och stötte bort den hand, som ville förbinda hans ögon. — Jag ville icke byta plats med dig i denna stund!

Uslingen bleknade, men befalde leende gardisterne att ladda gevären, och de lifdömde uppställdes derefter med händerna bundna på ryggen vid hvar sin påle, som äfven var höljd i sorgflor. Framför dem stodo tre likkistor.

— Min sista tanke och helsning gäller min älskade hustru och mitt enda barn! — sade min fader.

— Så dräper jag dig nu som jag dräpte din hund; din hustru skall blifva min och din son min träl! — hväste Mac Alpine, i det han steg tillbaka och kommenderade: „Fyr“!

Tjugo karbiner lossades på en gång. Min fader stod ännu upprätt, men han vacklade som en ek, hvilken är kringhuggen vid roten. Till slut föll äfven han . . . (Forts.)

Genom ett par svenska glasögon.

Se här åter en liten serie jemförelser, typer och scener:

Först en serie ansigtstyper representerande hvar sin nationalitet. De tala för sig sjelfva.

Vidare en lump- och bensamlare i Stockholm, uppträdande som „lådhuggare“, samt en dito (chiffonier) i Paris med sin lykta och sin krokkäpp. Denne „revivificateur“, som ur den stora verldsstadens sopor förmår framleta hela massor af användbara ting, hvilka sålunda genomgå serier af förvandlingar, är en högst interessant typ, som förtjenade att göras till föremål för ett särskildt studium, hvarmed ock vår pariserkorrespondent måhända kommer att någon gång uppvakta.

Mellan dessa båda typer visar sig för oss en annan parallel med sina högst karakteristiska olikheter. Den tyske resande bär sjelf sina saker. Han är öfverallt den mest sparsamma. I Frankrike och Italien är han känd för sin snålhet, hvilket gör att om man har den olyckan att blifva tagen för en tysk, begäres ofta mera än annars, emedan man då anser sig behöfva en prutmån. Engelsmannen för icke med sig mer än sin guide, sin kikare och sitt paraply. Då hans linne blir smutsigt, köpes nytt och det gamla skänkes bort. Den svenske resande är alltid „schangtil“. Han låter bära sin lilla nattsäck — om han mötte någon bekant, så finge han ju skämmas, i fall han bar den sjelf. Svenskar slösa alltid för att göra effekt. Man får se dem på pariser-caféerna i stället för 10 centimer, som är lag, gifva uppassaren 50 centimer, hvaråt denne naturligtvis är mycket glad, men med ett förstulet leende, som icke just betyder oblandad beundran.

Härefter följer en framställning af olika slags dragare och fordon: I Italien på åsnor; i Frankrike med de kolossala normandiska hästarne, den ena efter den andra, dragande hela berg — man får se ända till 18 hästar för en kärra —; i norra Tyskland, särdeles Preussen, med hundar — sådana nyttjas äfven i Belgien — samt slutligen en svensk bondkärra.

Sist finna vi en komparativ framställning af gatornas beskaffenhet och fötternas utseende i olika länder och städer: I Rom är renhållningen icke

bättre än att man på de gator, der ingen gaslysning finnes — och dessa äro de flesta — kan klifva ned sig i stora, kanske 14 dagar gamla smutshögar. I Paris äro gatorna macadamiserade. I Magdeburg finner man ganska försvarliga stenar liggande och stående utan någon egentlig ordning. I Göteborg äro gatorna väl stenlagda. I Stockholm slutligen finner man, allt efter årstiden, något som påminner antingen om Magdeburg eller Rom. Äfven om här icke sparas på qvast och sköljning kan dock all verldens „dillströmmare“ icke få höstsmutsen att rinna af från gator, som i allmänhet äro anlagda i denna form ⁓, i stället för som annorstädes i denna —.

Krönika.

Om oppositionsmännen bland de preussiska representanterne under kammarens sessioner ihärdigt ådragit sig och med lugn burit regeringens onåd, synes denna imellertid varit betänkt på en lika så värdig som ädel hämd, i det den blandat sig i de hemvändandes mottagande och på allt sätt förbittrat den glädje, de känna genom bevisen på folkets gillande af deras handlingssätt. I Köln var en bankett anordnad till firande af representanternas återkomst. Den förbjöds. En bland inbjudarne sökte då gifva festen karakter af en enskild tillställning genom att invitera de utvalde till en oskyldig liten middag i en anspråkslös festlokal. Sedan middagen blifvit färdig stängdes salen för gästerna. Rätterna förflyttades då till en trädgård, och der fick man ändtligen slå sig ned och tillfredsställa hungerns fordringar. Men då skålarne skulle börja, nedtystades redan den förste talaren af den tillstädesvarande borgmästaren, som befalde gästerne att tiga eller skingra sig. Då oppositionslusten visade sig inrotad hos representanterne skiljde man dem åt medelst vapenmakt. Som middagen var bestämd att efterföljas af en lustfärd uppåt Rhen, skyndade man från trädgården till de för detta ändamål hyrda ångbåtarne; men dessa voro redan upptagna — af militär.

Man måste medgifva att de stackars förföljda gjorde allt hvad de kunde för att trotsa dessa lumpenheter och fortsätta sina skålar. De foro på jernvägen till Deutz. Men äfven från hotellet derstädes blefvo de utkörda af borgmästaren. Som det nu lidit till natten och de i den natten fingo intet, beslöto de att sofva på saken. Men morgonen derpå reste de till Ober-Lahnsteins förnämsta värdshus för att pröfva Nassaus gästfrihet. Dock äfven detta lands regering lät dem icke äta i fred, och då en soldathop än en gång tagit dem brödet ur munnen miste de både aptit och tålamod. Deras enda utsigt att få i ro afsluta sin fest är nu att antaga skytte-komiténs i Bremen välvilliga inbjudning. Att sådana uppträden som dessa väcka allmänt missnöje är naturligt, och i sjelfva Berlin förbereder man sig att djerft protestera mot dylika ingrepp, hvilka icke ens kunna öfverskylas af den i Preussen för öfvervåld lättvunna täckmanteln af lagenlighet.

Ett möte mellan Sachsens och Bayerns statsministrar i Leipzig har väckt stort uppseende i Tyskland, emedan man påstår att hrr v. Beust och Pfordten vid detta tillfälle velat uppgöra en plan, som fullkomligt skulle ändra ställningar och förhållanden i de smärre tyska staterna. Dessa skulle neml. sammanslås till en enda makt med gemensam lagstiftning, krigsförfattning, mått och mynt samt namn af Tysklands förenta stater. Hafva de begge statsmännen allvarligt bragt ett sådant försök å bane, så sky de, såsom det vill synas, hvarken hufvudbry eller chikaner.

I Paris fortfara strikes (eller ännu mera modernt: grèves) att oroa folket, och blott genom stenhuggarnes energiska sträfvanden efter förhöjning i deras arbetslön hafva tusentals arbetare blifvit försatta i sysslolöshet. Allmän förargelse har det väckt att en stor mängd personer i Frankrike bära utländska ordnar, utan att vid närmare undersökning kunna förklara huru de förtjenat denna bröstprydnad. Vid granskning af denna sak har man upptäckt, att en ordentlig fabrik af falska ordensdiplomer varit upprättad i London och länge utvecklat en ganska vinstgifvande verksamhet. Detta påminner om den beryktade engelska fabriken i Indien, hvarest man för billigt pris förfärdigade eleganta afgudabilder, hvilka sedan utsändes öfverallt samtidigt med bibelupplagor och missionärer.

Presidenten Johnson har nyligen undgått en stor fara. I Gettysburg aftäcktes neml. en stor minnesvård öfver de många krigare, som stupat i det blodiga slaget vid denna stad. Presidenten skulle naturligtvis öfvervara denna högtidlighet, men hans opasslighet hindrade honom att afresa till festen. Imellertid stötte den train, som han nödvändigt måste hafva begagnat, om färden blifvit af, under resan tillsammans med ett godståg, och de personer, som hade den äran att begagna presidentens kupé, blefvo lifsfarligt sårade. Rörande förhållandet till Mexiko äro nu krigsrykten åter i gång. Man omtalar äfven att de kejserliga trupperna i detta land drabbats af åtskilliga motgångar.

Om vårt eget kära fädernesland hafva vi ej mycket märkvärdigt att förtälja. Den nästan olidliga hetten anses, oss arma Stockholmsbor till tröst, vara särdeles helsosam för skörden, och sjelfva landtmannen, som eljest alltid grälar öfver hvad han „känner i luften“, tyckes för en tid icke så ifrig att kritisera vår Herres anordningar. Landtbruksmötet i Malmö, hvars program redan varit synligt, lofvar att blifva mycket storartadt och flitigt besökt både af menniskor och kreatur.

Från Norrbotten omtalar man ett blodigt slagsmål på Edefors marknad. Då detta skrifves äro de närmare omständigheterna ännu obekanta. Man vet blott att uppkommenderadt arbetsmanskap sammandrabbat med marknadsfolket, hvarvid åtskilliga blifvit lifsfarligt sårade, ett par skjutna af länsmannen vid massans försök att storma en ångbåt, varorna förskingrade och en mängd af deras ägare jagade på flykten af våldsverkarne. Då polismaktens ansträngningar icke visat sig tillräckliga hafva fältjägarne beordrats att skynda till stället.

I hufvudstaden hafva riksdagsmannavalen företett åtskilliga märkliga omständigheter. Den brand, som nyligen härjade Kungsholmen, hotade att ödelägga hela denna stadsdel och erbjöd skådespelet af den mest storartade förödelse och bullersamma förvirring. Under det tusentals menniskor, som icke kunde hjelpa, skyndade dit såsom åskådare, hafva de släckandes förtviflade ansträngningar endast allt för tydligt ådagalagt huru illa vi äro utrustade till afvärjande af dylika faror.

De heta sommardagarne hafva lockat enhvar att, så snart och så ofta han kunnat, fly från hufvudstadens qvalm, framför allt till Djurgården, som äfven bjudit på många angenäma qvällsnöjen. På Bellmans-dagen isynnerhet var den herrliga parken långt in på natten fyld af glada gäster, och en oräknelig menniskoskara böljade oupphörligen kring den odödlige skaldens bildstod. Visserligen äro de toner, som nu för tiden uppstämmas kring den enkla minnesvården, endast ett svagt genljud af hvad de voro i forna dagar, men de hänföra oss alltjemt, i hvilken framställning som helst, då vi i dem lyssna till sagan om glädjens guldålder i norden.

Hvarjehanda.

— AFUNDSVÄRDE GRANT! Den 15 juni gjorde general Grant ett besök i „Union Hall“ i Chicago, der de unga damerna genast började trängas omkring honom, så att han snart såg sig omgifven af en ganska talrik stab af frivilliga adjutantskor. Mistress Livermore sade då till honom: „General, alla dessa flickor dö af längtan att få kyssa er, men ega icke mod att göra det.“ — „Nå ja, svarade den alltid artige generalen, „om de vilja kyssa mig, förstår jag icke hvarför de ej göra det. Jag har ju varit här en ganska lång stund, och ännu har ej en enda erbjudit sig.“ — Genast anfölls han af väl hundra skönheter, och generalen lyckades icke befria sig ur deras armar förr än han var så godt som qväfd af deras kyssar.

— PARISER-HONORARIER. Den inom vissa kretsar ganska bekante författaren Arsène Houssaye har låtit i parisertidningarna införa följande bref: „Till redaktören i Journal de l'Aisne. Er pariserkorrespondent har i afseende på mina memoirer sagt er, att man måste taga bort en nolla från det förut omtalade, mig tillkommande författare-honorariet af 100,000 francs. Imellertid förhåller det sig verkligen så att åtskilliga förläggare, bland andra Plon och Dentu, bjudit mig 100,000 francs för mina memoirer. Jag förstår ej hvarför detta pris skall förefalla er korrespondent så öfverdrifvet. Mina förläggare skulle dock kunna upplysa honom, att mina böcker vanligtvis säljas i 10,000 exemplar; alltså göra tio band à 5 francs hvartdera med en upplaga af 10,000 exemplar, en summa af 500,000 francs. Är det då för mycket, om författaren får en femtedel deraf? Hvad mig angår, så har jag icke den ringaste lust att skrifva tio band för detta pris. Emottag etc. Arsène Houssaye.“

SCHACK.

Uppgift 47.

Af F. Rainger.

Svart.

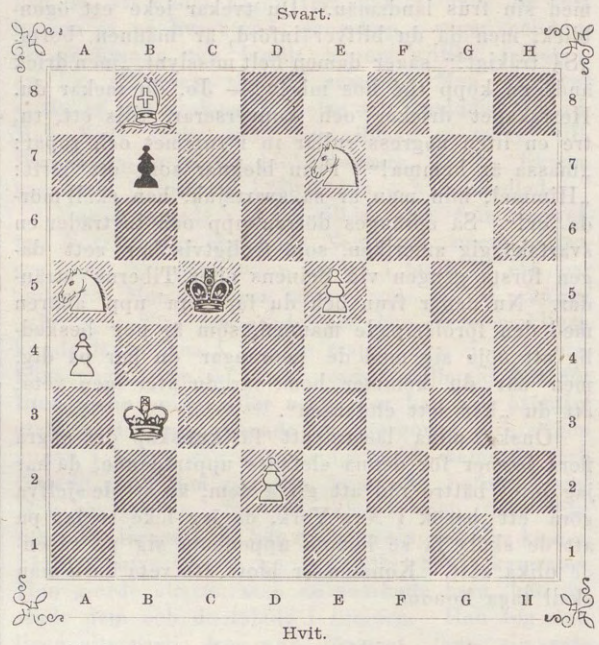

Hvit.

Hvit börjar och gör matt i tredje draget.

Lösning af uppg. 41 i n:r 26 ($^1/_7$).

1. B3—B4, och i nästa drag matt genom 2. SD5—C3 l. DE6—E2: ‡. Insänd af *Lolo* $^3/_7$, *Hfm*, *C. L—t* $^8/_7$, *C. F. W.* $^{10}/_7$, *Albicilla* $^{13}/_7$, *K. E. B—n* $^{15}/_7$, *J. Svensson* $^{20}/_7$, *R. Sahlberg* $^{26}/_7$.

För uppg. 42 lemna vi våra lösare ytterligare en veckas tid.

I en beskrifning om Tegnérs-huset i Lund, hvilken gått genom tidningarne, heter det bland annat: »Mellan båda fönstren står ett bord med schackspelsinläggning på skifvan, samma bord på hvilket T., då han ville reda sina tankar till något ansträngande arbete, brukade ordna schackpjeserna och utkämpa en schackstrid med sig sjelf eller utfundera gåtan till något svårlöst schackproblem». — Att Frithiofs sångare var en varm vän och idkare af det kungliga spelet, finner man äfven af Böttigers lefnadsteckning (deri det om T. och hans kammarkamrat i Lund, Myhrman, säges: »Mer än en gång, sönderbråkade af det trånga soflägret, reste de sig opp midt i natten och mornade sig vid ett parti schack, deras enformiga kammarlifs enda förströelse»); och en annan hans minnestecknare berättar följande om ett parti emellan T. och Mathias Norberg: »England och Frankrike kämpade år 1805, som bekant är, om herraväldet i Europa, och T. hade nyligen i ett af sina utmärktare poemer besjungit denna kamp. Norberg, som de äldre i allmänhet, önskade England framgång. Han kallade Britannien vanligen »den menskliga liksom den gudomliga rättvisans beskyddarinna». T. med de yngre var vän af Frankrike och af hjelten från Corsica, som då lika mycket förvånade med sina segrar som sedan med sitt fall. N. proponerade, att man skulle i ett schackspels utgång se utgången af striden i Europa. Han valde T. till sin motspelare. Dennes schackpjeser skulle föreställa Seinens styrka, Norbergs Themsens. Spelet började och blef långvarigt, liksom striden vid Abukir eller Trafalgar. Efter flera timmars ömsesidig ansträngning såg man slutligen en stor del af T:s torn, hästar, löpare och bönder i N:s våld. När konungen omsider hölls i schack, reste sig N. triumferande upp från stolen och utropade: »Mine herrar! Albion har segrat! Här blir icke lugn i Europa förr än Bourbonerna åter sitta på Frankrikes thron». Sällskapet log högt åt N:s politiska paradox. Den besegrade tillkännagaf sitt omdöme öfver förutsägelsen blott med ett skälmskt småleende, som ville han dermed hafva antydt, hvad han sedan sjungit om Norberg, att denne hade »barnets enfald». Ett decennium förflöt, innan de politiska förhållanderna visade, att schackspelet denna gång profeterat sannt, och att det gråhåriga barnet skådade med säkrare siareblick och djupare aningsförmåga in i framtidens händelser, än den ljuslockige Bragesonen.»

(Kahl: Tegnér *och hans samtida i Lund*, s. 110).

Brefvexling.

J. S. (H. & B. $^{20}/_7$): R. 38, 40, 43, 44.

C. F. W. ($^{20}/_7$): Eder uppgift är lagd å sido, emedan den ej åtföljts af lösning (som vi en gång för alla förklarat, att vi af grundsats, utan undantag, fordra). Dessutom finna vi ställningen (*Hv.*: KD1; DB2; TC5, G6; LA2, A3; SC6, E6; BB5, B6, B7, E3, F2, F5, G2, H6; *Sv.*: KE8; DC3; TA4, E7; LA5, G8; SA6, F7; BA7, D3, E4, E5, F3, H4, H5, H7; ‡ 4) något betänklig; särskildt torde det bli kinkigt att förklara, huru dubbelbönder kunna finnas, när motspelaren ännu har alla sina pjeser i behåll. Emellertid se här ett motstycke, som (satiriskt) i sig förenar alla möjliga fall af omöjlighet: Af R. Schurig, Leipzig. *Hv.*: KF7; DA5; TA3, C5; LA1, D1; SF6, H4; BB2(!), B4, C3, D4, D6, E2, E5, H2; *Sv.*: KH6; DB7; TB6, C7; LA7, C8; SA8, B8; BA6, B5, C4, C6, D5, D7, E4, F3; Hv. ‡ 4. — ($^{24}/_7$): R. 43, 44.

M. N. ($^{23}/_7$): R. 45, 46 (utom i första varianten, der 2. „ G4—G3 torde uppmärksammas).

K. E. B—n (Nykpg $^{23}/_7$): R. 42—44.

Lolo (Ups. $^{24}/_7$): R. 45. Edert sjelfmatt är mycket nätt och skall med snaraste finna plats.

Den 26 juli. J. G. S.

Bref med lösningar, förfrågningar eller annat rörande denna schackafdelning — hvilka i tidningen besvaras — sändas antingen till J. G. Schultz, Stockholm, Skärgårdsgatan N:o 10, eller till

Redaktionen af Ny Illustrerad Tidning.

IWAR HÆGGSTRÖMS BOKTRYCKERI.

TIDN. ST. 10

NY ILLUSTRERAD TIDNING.

№ 31]. Utkommer hvarje Lördag. Stockholm den 5 Augusti 1865. 12 Rdr årgången. [1a Bandet.

Innehåll: Birger Jarls kronfodral (med teckning). — Berättelser af Richard Gustafsson. II. Niklas Bäfver. — Bellmansfesten på Djurgården, iakttagelser af Måns Månsson (med plansch af O. Anderson). — En torgscen i Düsseldorf (originalteckning af O. Anderson). — Det svarta gardet (forts.). — Krönika. — Hvarjehanda. — Schack.

Birger Jarls Kron-fodral,

efter 600 år återfunnet — som kaffedosa hos en bondqvinna i Hartz.

»Ödet leker så ibland».

I Hannover lefver en bekant samlare af minnesmärken från medeltiden, hofrådet Culemann. Han påträffade en dag för några år sedan hos en fattig bondgumma i Hartz, i närheten af det gamla klostret Walkenried, en mot gummans öfriga husgeråd allt för bjert afstickande läderdosa, hvari hon förvarade sitt brända kaffe. Han köpte dosan af gumman — och hemförde till sin samling det konstrikt arbetade fodral, hvari „Birger den Andre med Guds nåde Svenskarnes jarl“ för sex århundraden tillbaka förvarade sin jarla-krona. Då en d:r Bock nyligen var sysselsatt med utgifvandet af ett praktverk öfver „*Die Klenodien des Heil. Römischen Reiches Deutscher Nation*“, erhöll han från hr Culemann en teckning och beskrifning af denna krongömmare, hvilken d:r Bock meddelat i sitt nu utkomna, dyrbara arbete. Det är derifrån vi i dag återgifva den hufvudsakligaste af de tre från hr Culemann meddelade teckningarna af detta för oss så interessanta konstföremål och forntidsminne.

Sådana i *läderplastik* (en nyligen återuppfunnen och nu åter modern konst) utförda forntida krongömmare höra nu till de största sällsyntheter, en naturlig följd såväl af materialets beskaffenhet som af den jemförelsevis ringa omsorg, hvarmed ett *fodral* under tidernas lopp blifvit behandladt. Imellertid: nästan det *enda* vi ega qvar af all folkungarnes prakt och herrlighet — är just detta fodral!

Kronfodralet (återgifvet i en tredjedel af naturliga storleken) håller i höjd omkr. $5\frac{2}{3}$ tum, vidgar sig uppåt och har i öfre delen ungef. $7\frac{1}{2}$ tums genomskärning. Locket är af flat form, hvaraf synes att kronan varit en s. k. *Corona aperta* (öppen krona), hvilket ännu i dag är den hertigliga kronans form. Kring en stomme af ek sluter sig en både inre och yttre beklädnad af svartbetsadt läder, å yttersidan sirad med ornamenter och figurer i upphöjdt läderarbete. Dessa äro så smakfullt komponerade och så konstrikt utförda, att man svårligen kan antaga dem som prof af *svensk* konst från 1200-talet; men att arbetet blifvit utfördt för svensk räkning synes af det å tre ställen (blott det ena å teckningen synbart) anbragta ryttare-sigillet, hvari kring bilden läses:

SIGILLVM BIRGERI SECVNDI DEI GRACIA DVCIS SWEORVM.

På den öfre, utåt vidgade delen af läderkapseln ser man rankor och liljor, ekblad och ollon. Rankorna bilda baldakiner åt de i ringar inneslutna figurer, hvarmed den nedre, trängre delen af kapseln prydes. I tre dylika ringar ses jarlens ryttarbild, i en annan sitter jarlen på sin tron. Märkligast är ringen närmast låset: man ser deri ett lyckohjul, drifvet af en engel, och menniskofigurer, hvilka likasom hängt sig fast vid hjulet och söka drifva det åt motsatt håll. Vid ena sidan af hjulet ser man Frälsaren med lifsens bok i handen, vid andra sidan jungfru Maria med barnet. Det är en sinnrik omskrifning i bild af den lilla bön, som vi ännu ej glömt i Sverige:

»Hur min lycka än sig vänder,
står det allt uti Guds händer».

På locket ses lyckohjulet i mellersta ringen och deromkring sju ringar med en vingad grip i hvardera. Mellanrummen fyllas af liljor. Kapseln bars och tillslöts fordom med remmar, och det nu öfver locket gående jernbeslaget med dess lås härstammade från ett senare århundrade.

Huru har då denna klenod gått så underliga vägar till efterverlden?

Den tyske egaren, som icke känt till att Birger Jarl verkligen kallade sig Birgerus Secundus Dux (i motsats till sin farbror, Birgerus Dux, vanligen känd under namnet Birger Brosa), har utan vidare antagit att Dux betyder konung eller att en svensk konung nyttjat titeln Dux (Jarl, Hertig) och antager att krongömman inneslutit den Sveriges konungakrona, som 1319 föll ifrån Birger Magnussons hufvud, och att den vid hans landsflykt kommit utom Sverige och sedan gått vidare utåt kontinenten. — Vi tro oss kunna lemna en antagligare antydning om den väg kronfodralet gått.

Birgers son, konung Waldemar, hade en dotter *Marina* eller *Maria*, som blef gift med Grefve Rudolf af Diepholz, och den gamla krönikan berättar om henne och hennes syster, hvilka på samma dag stodo brud i Nyköping, att

»guld, sölf och andra håfvor,
kläder och klenodier mångahanda
förde de med sig hem till landa».

När grefve Rudolf och hans gemål kommo till sitt furstendöme (i närheten af Münster och Osnabrück), möttes de af ett jublande folk, bland hvilket den svenska prinsessan utkastade guldpenningar, hvadan orten fick namnet Goldstädt, som det heter än i dag. Öfver detta förnäma gifte var den lilla fursteslägten sedan mäkta stolt, och på ett slott i Diepholz fanns ännu för något århundrade tillbaka ett porträtt af Rudolf och Maria, hvarunder lästes tyska verser, hvilka med en romantisk saga hugfäste och utsmyckade händelsen.

— Nå väl, frågar läsaren, Birger Jarls kronfodral?

Ja, visst — antagom nu att det följt hans sondotter till Diepholz. Den grefliga ätten dog ut vid slutet af 1500-talet och grefskapet tillföll hertigarne af Braunschweig-Lüneburg.

— Men klenoden fanns „hos en bondqvinna i Hartz, i närheten af det forna klostret Walkenried“; det är ju långt från Diepholz?

Alldeles, benägne läsare; men vid samma tid hertigarne af Braunschweig-Lüneburg fingo grefskapet Diepholz, blefvo de äfven klostret Walkenrieds skyddsherrar och fingo sedan klostret med hela dess stift som rikslän vid Westfaliska freden. Först när det Hel. Romerska Riket föll för franska svärd och idéer — först då fick Walkenried en annan herre.

På hvilken väg än detta minne från vår medeltid lyckats undgå förgängelsen och råkat i händerna på gumman vid Walkenried, visar dock dess välbehållna skick att det icke *länge* gått ur hand i hand. Det är nu visserligen räddadt — tills vidare. Men det tyckes vara starkt skäl, att vederbörande sökte för svenska statens samlingar inlösa denna egendomliga qvarlefva från en tid, från hvilken vi ega så ytterst ringa qvarlåtenskap.

BIRGER JARLS KRONFODRAL.

Berättelser af Richard Gustafsson.

II.

Niklas Bäfver.

Är det någon af mina läsare som varit bekant med Niklas Bäfver? Den vårdslöst knutna halsduken, de smala storrutiga byxorna, den blankslitna bonjouren och framför allt hatten med de många bucklorna gjorde Bäfver igenkänlig på långt afstånd, och den som en gång sett honom på nära håll glömmer honom aldrig. Om någon förtjent att kallas „skinande broder“, så var det väl han, ty skinande och blank var han från hjessan till fotabjellet. Hatten, som var polerad med blanksmörja, den kala hjessan med sitt månsken, det skinande anletet med det ständiga leendet, de blankslitna kläderna och de omsorgsfullt blankade stöf-

larne, allt förenade sig att gifva glans åt hans yttre person; hvad det inre beträffar, så säga de som i grunden lärt känna honom, att han hade godt hjerta, men saknade totalt ett praktiskt förstånd. Att sakna praktiskt förstånd är väl det olyckligaste som kan hända en menniska nu för tiden, om jag likväl undantager de olyckor som ett godt hjerta för med sig, ty de äro långt värre, och om man tar detta i betraktande, så kommer man till den slutsatsen, att Niklas Bäfver skulle vara den olyckligaste varelse under solen; men det öfverensstämmer icke med det verkliga förhållandet, ty då skulle nog leendet hafva försvunnit från hans läppar, och hans ögon skulle da ej hafva varit så glädjestrålande som de voro. Hemligheten ligger deri, att naturen, som förnekat honom praktiskt förstånd och gifvit honom ett godt hjerta, till motvigt mot dessa båda olyckor gifvit honom menniskans högsta lycka — ett förnöjdt sinne.

Sedan jag nu beskrifvit Niklas' personlighet, så att hvar och en någorlunda kan föreställa sig honom, vill jag öfvergå till en kort beskrifning öfver de öden, som drabbade honom i denna snöda verlden, der lyckligtvis de goda hjertan äro till det mesta bortpraktiserade.

Niklas var ende sonen till en prest, hvilket för många kan synas otroligt, då man tar i betraktande ofvanstående beskrifning på Niklas' karakter och tänker på ordspråket: „äpplet faller icke långt från trädet"; men som hvar man vet, finns det äfven ett ordspråk som säger: „ingen regel utan undantag", och med den förklaringen måste läsaren gifva sig tillfreds. Niklas' fader var ingen fattig pastorsadjunkt, utan en välbergad, ja till och med rik kyrkoherde, som med praktiskt förstånd i alla dagar vetat att klippa sina flera tusen får så nära skinnet som det är möjligt för att icke skada växtligheten till nästa skörd. Detta var också en vis inrättning af en vakande Försyn, ty helt säkert skulle Niklas, när han vid tidig ålder förlorade både mor och far, hafva svultit ihjäl, om inte farsgubben lemnat litet multum qvar åt sin opraktiske son.

Sedan Niklas' föräldrar voro döda, fick den gode gossen nöja sig med den omvårdnad som en förmyndare vanligen består. Han skickades till närmaste stad och inackorderades der hos en skollärare, som skulle bibringa honom grunderna till allt vetande och leda hans första steg på vägen till visdomens källa. Niklas' lärare var en man med principer, som, då han en gång föresatt sig något, visste att leda sitt företag till det utsatta målet. Då han först fick se Niklas, tyckte han sig märka något i gossens anletsdrag, som tydde på framtida storhet inom den vetenskapliga verlden, hvarför han fast beslöt att hos den unge gossen nedlägga en grundfond af lärdom, på hvilken den storartade bygnaden sedermera skulle kunna uppföras och hvila säkert.

Lärarens arbete började och utfördes både grundligt och ytligt, det senare förmedelst karbasen; men den stackars skolläraren kom här till samma resultat som Danaiderna, hvilka ösa vatten med såll. Blef det fråga om att läsa matematik, så gick det omkring i Niklas' hufvud, qvadrater, trianglar och rektanglar föreföllo honom som idel cirklar, och då var det omöjligt för läraren att gifva honom ett begrepp om en rätlinig figur, oaktadt rottingen lemnade räta linier efter sig på Niklas' rygg. Största delen af de andra läroämnena gick ej en bit bättre; det enda han lärde sig af fysiken var att nerverna ligga tätt under skinnet och att karbasen inverkar ofördelaktigt på känsliga nerver. Efter flera års lexläsning i historia och geografi svarade Niklas, på fråga hvad godt Carl XIII skaffat Sverige, att han skaffat svenskarne Carl XIV; och på fråga hvad Skandinaviens tillkommande hufvudstad heter, förklarade Niklas att dess namn var Petersburg; af hvilka svar man kan döma om hans historiska och geografiska kunskaper. Religionsläran var ej heller hans svaga sida, och betecknande för hans framsteg deri är hans påstående, att Christus var född i Christiania. Botaniken var det enda studium som han klart kunde fatta, och detta är så mycket besynnerligare, då man betänker Niklas' motvilja mot all systematisk ordning; men antingen var det en nyck af naturen, eller också tyckte Niklas att han räknade frändskap med de älskliga blommorna och att det var hans skyldighet att lära känna alla sina slägtingar. Jag för min del är mest böjd för den första förklaringen.

Efter flera års fåfänga sträfvanden tröttnade Niklas' lärare både till sinnet och i armen, ty lärjungen var och förblef sådan han varit. Principerna kastades öfver bord, och Niklas' uppfostran förklarades vara fulländad, det vill säga uppdrifven så högt som den med handkraft kunde drifvas.

Då förmyndaren underrättades om förhållandet, beslöt han att göra Niklas till köpman, och gossen, som nu var fjorton år gammal, sattes i en större bod, der man handlade med både speceri- och viktualievaror; men det var att flytta honom ur askan och i elden. Hemma hos skolläraren hade han icke åstadkommit förargelse annat än genom ord; men väl kommen i handelsboden väckte Niklas' handlingar med hvarje dag allt mer och mer principalens förargelse. Skulle han väga upp ett fjerdedels skålpund kaffe och köparen såg behöfvande ut, så blef det vanligtvis en fjerdedel på köpet; kom der en barfotad liten pys för att köpa en tre skillings sill till middagssofvel, så fick han två för samma pris, om Niklas expedierade honom, och allt detta var hans goda hjerta orsak till.

Länge nöjde sig hr Saltenbom (så hette Niklas' principal) med att predika bättring och hoppades alltjemt, att Niklas skulle inse huru nödvändigt det är att i handel och vandel lägga sitt hjerta i penningskrinet; men en dag satte Niklas sin principals tålamod på ett allt för hårdt prof.

Nödsakad att företaga en kortare resa, for hr Saltenbom bort tidigt en morgon, och då han kom hem fram emot qvällen, fann han till sin stora förtjusning boden så fullproppad af kunder, att han sjelf omöjligt kunde komma in. Han väntade en stund, tills „ruljangsen" skulle sakta af och de expedierade skulle lemna honom entrée; men han väntade förgäfves, alla stodo eller suto qvar. Vid nogare efterseende märkte principalen, att alla kunderna höllo sin aftonmåltid, bestående af skånsk limpa, salt fläsk, rökt kött och smålandsost, allt sådana varor som han nyligen fått hem, och det gladde honom in i själen, att de nykomna varorna fallit folket i smaken och hade frisk åtgång; men nog tyckte han ändock att de hade kunnat välja en annan plats för sitt gästabud, ty de hindrade alla andra kunder att komma in.

Bäst principalen stod som bäst och åsåg, huru det ena köttstycket efter det andra försvann mellan tuggande tandrader, så hörde han sitt namn nämnas bakom sig, och då han såg dit, var det snushandlar Burk, som stod i dörren till sin handelsbod midt öfver gatan.

— Bror har godt om kunder, tror jag, — yttrade Burk med spefull ton och blick.

— Ja, det är mer än bror tycks ha, — svarade Saltenbom stött och vände ryggen åt Burk, som han aldrig rätt kunnat tåla.

— Lycka till god marknad, — skrattade Burk hånfullt och slog hårdt igen sin dörr efter sig.

När Burk skrattade på det sättet, stod det aldrig rätt till, det visste Saltenbom, och derför började mörka aningar att uppstiga inom honom. Han ville tränga sig in i boden för att få tala med Niklas, men han blef tillbakaskuffad, och hans gälla stämma öfverröstades af kundernas grofva basar och klangfulla diskantstämmor, ty der fanns både män, qvinnor och barn. Efter några fruktlösa försök lyckades det till sist för Saltenbom att slå sig igenom den sorlande mängden och komma innanför disken, sedan han likväl måst lemna hatten och en bit af sitt ena rockskört i sticket.

Innanför disken stod Niklas, fullt sysselsatt med att portionera ut småsupar och limpskifvor, då och då torkande bort svetten, som perlade ned utför hans glädjestrålande anlete.

— Hvad är det här för sorts kunder? — frågade Saltenbom barskt och slog Niklas på axeln, så att han tappade ett par glas och i häftigheten glömde att vrida till kranen på bränvinsankaret.

Sedan Niklas hemtat sig från den första öfverraskningen, upplyste han, att samtliga närvarande voro fattiga arbetarefamiljer, som på middagen inkommit från landet och som nästa morgon med ett fartyg ämnade gifva sig i väg till Amerika.

— De ha allesammans haft sin handel här, och derför tyckte jag att jag kunde på patrons vägnar bjuda dem på en liten afskedsrisp — slutade Niklas sin berättelse, och hans breda mun drog sig till ett leende, som riktigt uttryckte hans inre belåtenhet med sin gerning.

Vid denna underrättelse började Saltenbom att nappa till sig limpskifvorna och glasen från de närmast stående gästerna, hvarefter han fattade en qvastkäpp och började slå i högen, hvilket hade till följd, att boden inom en kort stund var öde och tom, ty för så talande argumenter som käppslängar är alltid den stora hopen känslig, och i sådana här fall ligger alltid styrkan hos den som slår utan att räsonnera.

Med förvåning och grämelse åsåg Niklas sin husbondes handlingssätt och vaknade ej till besinning förr än han kände käppen dansa utefter sin egen rygg.

— Det här ska bli din afskedsrisp! — ropade Saltenbom och lät käppen med fördubblad hastighet falla ned på Niklas' skuldror.

Jämrande krälade Niklas på golfvet och framförde till sin ursäkt, att han tänkt på orden: „gören andra hvad I viljen att de skola göra eder" (en af de få reglor ur religionsläran som stannat qvar i hans minne); men Saltenbom lyssnade icke till sådana ursäkter, utan körde Niklas på dörrn, sedan han först genompryglat honom och bedt honom lägga på minnet, att ett lika uppvärmande traktamente väntade honom, om han någonsin mer vågade titta inom hans dörrar.

Med gråten i halsen vandrade Niklas gatan utför och fick vid ett hörn sigte på ett par af de af honom trakterade utvandrarne. Han gick fram till dem och omtalade slutet på glädjen; men i stället att genom deltagande löna den gästfrihet han visat dem, började de båda utvandrarne förebrå Niklas, att han varit orsak till att deras hufvuden och axlar nu buro märken efter Saltenboms qvastkäpp, och hardt när hade Niklas fått stryk af dem, hvilka han nyss omhuldat med den renaste menniskokärlek.

Några dagar efter denna lilla händelse skickades Niklas af sin förmyndare om bord på briggen Kronan, som låg färdig att afgå till Vestindien; „ty dög han inte till läskarl eller köpman, så skulle han väl åtminstone duga till sjöman", räsonnerade förmyndaren, liksom så många andra hvilka anse sjömannayrket liktydigt med militäryrket, det vill säga som en tillflykt för andligt fattiga och för personer som ha svårt att sköta sig sjelfva. Önskligt vore att alla, som hafva sådana åsigter, finge genomgå ett par års kurs i sjövetenskapen, särdeles i den praktiska.

I nära tre år var briggen Kronan ute på långresor, innan den återvände till hemorten, och då den ändtligen inlöpte i hamnen, stodo Niklas' förmyndare och hans f. d. lärare nere på kajen för att helsa på den fulländade sjömannen, ty att han efter tre års sjöresor skulle vara en utmärkt sjöman, derom voro de fullkomligt öfvertygade; men annat fingo de höra af kapten, som förklarade, att hade han icke varit en personlig vän till Niklas' salig far, så hade han antingen hängt eller dränkt Niklas under resan, ty oräkneliga voro de förseelser som han låtit komma sig till last.

Jag vill här blott anföra några få af skepparens berättelser om Niklas' uppförande. På en resa från Australien hade besättningen en tam känguruh om bord, och detta djur blef snart allas favorit. En dag, då Kronan låg på kryss och skulle passera förbi ett skepp, som kom från motsatt håll, gick känguruhn öfverbord. Niklas, som stod vid ratten, betänkte sig icke länge, utan lade genast ror i läe för att rädda djuret, men hvilket hade den påföljd, att Kronan gick upp mot skeppet och tog bort dess bogspröt.

En annan gång, då Kronan låg i en af södra Frankrikes hamnar, lemnades vakten en natt åt Niklas, medan kapten och en stor del af besättningen gick i land. Niklas fick sträng tillsägelse att hålla noga utkik och icke släppa ett lif om bord, så vida icke kapten vore med. Fram på natten återvände kapten om bord för att under skydd af mörkret hemta i land ett par packor lurendrejerigods, som han haft dolda i kajutan. Båten lade till vid briggen utan att blifva anropad, och då kapten kom upp på däck, fann han att Niklas satt och sof med ryggen lutad mot stormasten. Kaptens första tanke var att väcka Niklas med daggen; men så beslöt han att spara daggen till morgonstunden, och i största tysthet bragtes varupackorna i båten. Då allt var klart och kapten just stod färdig att gå ned på fallrepstrappan, vaknade Niklas och märkte oråd; beväpnad med en spak sprang han till trappan och fick tag i kapten, just som denne hunnit öfver relingen, och som Niklas var öfvertygad om att det var en tjuf, så lät han spaken gång på gång falla ned på den arme skepparens knakande refben. Niklas' rop på hjelp och kaptenens jämmer kallade ut en tullbåt, som kom lagom till pass att konfiskera de dyrbara varupackorna.

På hemresan sjuknade kocken en dag, hvarför Niklas fick befallning att laga i ordning gröten till qvällen. Niklas grep verket an, och när måltidstimmen kom, fick han af alla beröm för den präktiga gröten, ty så fet och rar hade aldrig kocken lagat den, och det var ej nog med att den smakade bra, den var också välluktande. Sedan hvar och en af besättningen slefvat i sig en dubbelt större portion än vanligt, och kapten följt besättningens exempel, bestormades Niklas med frågor huru han burit sig åt för att få gröten så välsmakande och välluktande. Styrman tyckte sig bestämdt känna igen smaken, kapten kände igen lukten, men ingen kunde säga hvad det var som smakade och luktade annorlunda än vanligt. Med ett sjelfbelåtet leende svarade Niklas, att han träffat på en burk med smör nere i kajutan och att han stjelpt hela innehållet i grötkitteln. Vid denna

underrättelse gick ett ljus upp för kaptenen; smör hade ej funnits om bord på hela resan, men ett par skålpund välluktande pomada, ämnad till present åt en slägting, hade han haft stående i en burk nere i kajutan. Niklas fick sin välvilja lönad med ett par örfilar; men dermed var ej saken slut. Alla man om bord fingo dyrt plikta för sin glupskhet på den välluktande gröten, ty en halftimme efter den läckra måltiden lågo alla, från kapten till och med kajutvakten, rundt kring däcket och vältrade sig under inflytande af hiskliga magplågor. Till råga på allt blåste i det samma upp en storm, och hardt när hade fartyget gått förloradt, ty ingen var i stånd att gå till väders för att berga seglen. Omsider blef det dock lugnt, så väl på hafvet som i besättningens magar, och man slapp undan med bara förskräckelsen.

Minst ett halft hundrade sådana historier omtalade kapten; men jag vill icke trötta läsaren med mer än dessa tre, hvilka ensamt skulle varit tillfyllest att öfvertyga förmyndaren, att det ej vidare var att tänka på några sjöresor för Niklas.

Kort tid efter Niklas' hemkomst köpte förmyndaren en landtegendom för en del af Niklas arf; ty, tänkte förmyndaren, om man rätt betraktar gossens håg för botaniken, så måste landtbruket vara hans egentliga kall. Dessutom delade förmyndaren samma åsigt om jordbruket, som går och gäller bland folk i allmänhet, nemligen att hvar och en duger till jordbrukare, som icke duger till något annat.

Med samma förnöjda sinne som alltid började Niklas sin nya bana, och inom några få år hade han förvandlat sin lilla landtegendom till ett riktigt paradis. Så väl inom som utom hus hade Niklas omgifvit sig med alla möjliga slags blommor och växter, till och med åkrar och ängar hade han gjort till doftande blomsterfält. Förgäfves brummade förmyndaren mot detta jordbrukssystem, om hvars förträfflighet Niklas var öfvertygad; men snart kom den dag, då förmyndarens rättigheter upphörde, och Niklas sjelf blef myndig. Den dagen firades med mycken ståt ute på Rosenlund (så hette Niklas' landtegendom); alla Niklas' vänner, och de voro icke få, jemte hans fästmö och tillkommande svärfar voro inbjudna till en storartad fest. Fästmö? utropar läsaren med frågande min. Jag svarar, att ett sådant hjerta, som det Niklas fått på sin lott, fattar snart eld, ty det misstror ej, utan ser fullkomligheter öfverallt, hvarför det förvånar mig, att han ej långt för detta funnit sitt ideal. Kort innan Niklas' tjuguförsta födelsedag inträffade, förlofvade han sig med en vacker, men kokett sjuttonårig tärna, dotter till en fabrikör i grannstaden.

Aftonen på den stora festdagen kom. Den stora trädgården, som omgaf Rosenlunds corps de logis, var upplyst af kulörta lyktor, och från en af bersåerna hördes en sextett af messingsinstrumenter blåsa dagens populäraste melodier. I salonen, en trappa upp i boningshuset, serverades soupern, och ute på altanen smälde den ena champagnekorken tätt efter den andra. Niklas var den älskvärdaste värd man kan tänka sig, och de inbjudna voro om möjligt ännu älskvärdare gäster. Alla gjorde anspråk på att få sysselsätta sig med värden, och för hvarje aldrig så litet misstänksam betraktare skulle vännernas stora hängifvenhet synts beräknad, hvilken misstanke skulle fått näring derigenom att man oupphörligt såg värden försvinna in i skrifrummet med någon af de intima. Till och med inspektorn på Rosenlund hade en tête a tête med Niklas i skrifrummet, och då de kommo ut derifrån, stoppade inspektorn med förnöjd min ett papper i fickan.

Festen fortsattes till det blef ljusan dager, och först påföljande dags afton begåfvo sig gästerna hvar och en till sitt.

Temligen lik alla andra fester, medan den pågick, blef Niklas' födelsedagsfest i sina följder helt annorlunda än vanliga tillställningar. I stället för tacksamma vänners bjudningar kommo förfallna borgensförbindelser, den ena efter den andra, och Niklas fick det nöjet att betala ut summa på summa, tills hans kapital reducerades till intet; men då voro också de flesta af de på festen tecknade borgensförbindelserna inlösta. Nöjd med att hafva kunnat hjelpa sina vänner och likväl ega sitt kära Rosenlund qvar, tänkte Niklas på att ställa till ännu en fest; men då trädde inspektoren fram och företedde en köpehandling, som utvisade att Niklas försålt sin egendom till inspektorn. Detta var dock något för mycket; Niklas protesterade, ty någon sådan affär visste han ej af, ehuru hans namn stod der klart och tydligt under köpehandlingen. För att komma Niklas' minne till hjelp upplyste inspektorn, att namnteckningen skett den festliga aftonen, då borgensförbindelserna undertecknades; men visligen teg han med att Niklas då trott sig underteckna ett helt annat papper än ett köpekontrakt.

Från att nyss hafva varit rik egde Niklas nu icke mer än han gick och stod i. Han tog afsked af sitt kära Rosenlund, der han lefvat lycklig bland sina blommor, hvarefter han begaf sig ut på vandring för att söka upp sina många vänner; men ehuru han sökte öfverallt, der han förut brukat finna dem, var det nu omöjligt att träffa på en enda. Öfverallt beklagade man honom; men den varma hängifvenheten, den djupa vänskapen, var spårlöst försvunnen, och efter några dagars fruktlös jagt efter de bortblåsta vännerna beslöt Niklas att söka upp sin fästmö. Kommen till staden gick han genast upp till sin hjertans vän och mottogs der med öppna armar, hvilket hjertliga emottagande med ens återstälde jemnvigten i Niklas' lynne, ty oaktadt sin förnöjsamhet hade Niklas icke varit vid godt humör de sista dagarne. Innan han om aftonen lemnade fabrikörens hus omtalade han sin totala ruin, hvilken underrättelse tycktes djupt gripa både fästmön och svärfadren, ty då Niklas tog afsked voro de båda så öfverväldigade af rörelse, att de icke ens kunde önska Niklas god natt, utan läto honom gå utan att säga ett ord till tröst.

Då Niklas andra dagen återkom till fabrikören fanns ingen hemma, tredje dagen likaså och fjerde dagen fick han af fabrikörens tjenstepiga ett bref, deri förlofningsringen låg och hvari stod att läsa en höflig begäran från fabrikören och hans dotter att för framtiden slippa Niklas' visiter.

För ett slag så hårdt vek Niklas' förnöjsamhet åt sidan och lät sorgen en gång göra en påhelsning i hans själ. Gråtande satte han sig på förstugutrappan och lät tårarne falla ned på ringen och brefvet. Då Niklas slutat gråta, såg han upp och märkte en person, som stannat på gatan och betraktade honom med blickar fulla af medlidande. Det var Niklas' f. d. lärare, den gamle skolmästaren, som sjelf aldrig sparat på aga, men som nu tyckte att Niklas agades för hårdt af en otacksam och ondskefull verld. Han gick fram till Niklas och erbjöd honom ett hem hos sig, hvilket anbud Niklas antog, och från den dagen syntes aldrig ett moln mer på Niklas' ansigte.

Regelbundet hvarje dag såg man honom sedan styra kosan ut genom söder tull till Rosenlund, som nu brukades efter ett helt annat system, och sedan han en stund vandrat omkring på egorna, återvände han till sitt hem hos den gamle skolmästaren. Alla invånare i staden kände Niklas Bäfver; men ingen såg åt honom mer än gatpojkarne, som sprungo efter honom och skrattade åt hans buckliga blankpolerade hatt, hans smala storrutiga byxor och bonjouren, som blef mera skinande med hvarje dag. Ingen må dock tro, att Niklas hyste något agg till pojkarna för deras näsvisheter; nej, han visade dem alltjemt ett leende och förnöjdt ansigte, hvilket slutligen verkade så mycket på dem, att Niklas fick gå sin väg fram i ro och fred.

En kall vinterdag, tre och ett halft år efter sedan Niklas flyttade hem till skolmästaren, begaf han sig på sin vanliga promenad till Rosenlund; men qvällen kom utan att Niklas återvände hem. Skolmästaren vakade hela natten, men väntade förgäfves, och om morgonen, så snart det blef dager, begaf han sig ut för att söka rätt på Niklas. Hunnen ungefär halfvägs till Rosenlund fann han honom liggande utan rock i en snödrifva invid vägen.

— Vakna upp, kära vän, och ligg inte här och frys ihjäl! — ropade skolmästaren och ruskade på Niklas; men hur han än ruskade, så vaknade ej Niklas, ty han sof den långa sömnen, och dödens kyss hade lemnat qvar en strålande isblomma på de bleka, men ännu i döden leende läpparna.

I detsamma kom en liten tiggargosse vandrande på vägen. Då gossen kom till stället, der Niklas låg, stannade han, och då han såg den döde började han gråta.

— Det är den beskedlige herrn, som jag mötte i går afton på vägen och som gaf mig sin rock derför att jag frös, snyftade gossen och visade på Niklas' blankslitna bonjour, som nu betäckte gossens spensliga lemmar.

Bellmansfesten på Djurgården.

Iakttagelser af Måns Månsson.

I onsdags åtta dagar sedan, den 26 juli, valfärdade stora skaror af Stockholms befolkning ut till sina sköna elyseiska fält på Djurgården. Våra små täcka, gröna ångslupar kilade flämtande i solskenet med väldiga och brokiga menniskofrakter dit ut och skyndade utan rast eller hvila tomma tillbaka efter nya. Södermalmsboarna flögo glada som utsläppta foglar från Räntmästaretrappan öfver det blåa vattnet till Allmänna gränd, folket från Norrmalm sam i krokiga bågar från Strömparterren under Skeppsholmsbron och ut till Alkärret. Positiv, fiol och dragharmonika sjöngo sina toner i hvarje båt, solen sken lika vänligt på skinnkaschetten och svarta hatten, mamsellens parasol och jungfruns hufvudkläde: ingen rangskilnad om bord, kungliga sektern fick sitta i fören och skomakarefamiljens matsäckskorg stod akterut. Så kommo norrboarna i vänskap och endrägt till Alkärret och slogo sig utan krus i slanger med infödingarna på Ladugårdslandet, fastän dessa hela vägen hemifrån hade fått traska och gå; vidare marscherade hela styrkan framåt Hasselbacken, der Allmänna gränden öppnade sig och utgöt en ström af de muntra menniskorna från Söder. Med dem kom man också godt öfverens, och hvar man gick i takt efter Hasselbackens ståtliga orkester. Men då började slutligen ett gräl, som hade kunnat väcka upp de döda. Det gamla Lübeck, der Kjerstin för mera än tretio år sedan log sina tjusande löjen, hon som på Vauxhalen alltid var *la reine du bal* och som af Stockholms *då* varande största valsörer dansades till lungsoten och grafven, det gamla Lübeck har svårt att låta parvenuen Hasselbacken se sig öfver axeln och vill imellanåt låta den glada Djurgårdsverlden förnimma att det lefver. Lübeck har ännu musik på stora dagar och drog ett, tu, tre till med ett stycke näsvishet i Ess dur mot sin fiende, som svarade lika frankt en sekund högre. Den som blåser på basun, har icke öra för några motskäl, men vandrarne på vägen voro de som fingo sitta imellan. Två kämpar få imellertid sällan gräla ensamme, och under dessa båda lejons musikaliska strid kunde naturligtvis icke smådjuren tiga: kring hela slätten blef der ett surrande och ett lif af fioler, flöjter, liror, harpor, säckpipor, harmonikor, positiver och klarinetter; det fanns icke en ton af alla tolf i den chromatiska skalan, som icke i hvarje ögonblick dallrade i luften imellan Hasselbacken och Novilla. Herr Roos sjöng ljudligen sina arior, herr Schenström slog sin trumma, frun höll pojkar i hälarna, så att de, sväfvande i luften, pepo som små grisar, Polichinell skojade och skrek och hundrade vidöppna munnar tillropade honom skrattande sitt bifall, sin förtjusning — och sedan apor och savoyarder rundt omkring, ölkorgar, smörgåsar, stereoskoper och cartesianska djeflar. Detta var den skärseld hvar och en hade att genomgå, som ville vara med om dagens lycksalighet; jag menar dock att mången fann sällhet nog för dagen midt i sjelfva pino-rummet.

Massorna drogo sig småningom bort åt Bellmansro, der festen senare på aftonen skulle få sin glanspunkt och hvar och en vill hafva en god plats, kan tänka. Men frestelserna stå på ömse sidor om lifvets väg och många voro de som afveko från den rätta. Hasselbacken vinkade den ena, Casino och Lübeck den andra, Manègen är icke heller något ställe att förakta, och Novilla och Franska värdshuset stå just så att de kunna slita en stackare i tu. Valsens toner och karusellen lockade mången liten nätt fot i sällskap med glada gardister och raska sjögastar uppför lyckans branter till Tivoli, der man dansar, åker, spelar biljard, skjuter till mål och slår käglor. Kaffegummor suto under träd i lundarna, och den som hade en „lommaflaska“ på sig kunde till och med göra sig en „knorr„; ölbuteljer växte imellan hvart grässtrå och lifvet var, rent ut sagdt, ett paradis. Men på Bellmansro var det trångt om saligheten: den som var vig och kunde hålla sig framme, lyckades kanske att få sig en stol och ett glas vätt, men tio gånger flera voro de som fingo stå och se på.

Par Bricol, som hade gifvit uppslaget till hela denna festen, men hvar höll då Par Bricol hus? Jo, hviskades man och man imellan, bricolisterna sitta på Blå porten och bereda sig till högtiden: de äta middag, hålla tal och sjunga: „nå, ödmjukaste tjenare, gunstig herr värd!“ (det var åt mamsell Hellström) och de komma nog i sinom tid. Och de kommo också slutligen, en och annan flykting från det giada laget, som kände sig behöfva litet frisk luft, litet sommar och en smula folklif. De kommo och slogo sig ned vid borden hos vännerna här och der; de voro muntra och glada och spredo munterhet omkring sig: några talade om huru det skulle bli, men de fleste om huru det hade gått till; och så hade de roligt och vi fingo roligt och vi och de roade oss sedermera tillsammans och spredo fröjden hvar och en åt sitt håll.

Nu kommo de förnäma, åkande i hr Wibergs och hr Westerlings equipager: fint folk som förstodo att luta sig bakåt i vagnen och sysselsätta sina händer med parasol-rörelser, cigarrhållning och handsk-pådragning — binoclen icke att förglömma. De logo åt oss så innerligen godt: när de kommo hem, hade de visserligen interessanta saker att för-

BELLMANSFESTEN PÅ DJURGÅRDEN.
Originalteckning af O. Anderson.

tälja — de kunde just tycka sig hafva varit på Tahiti och sett ett festtillfälle till H. M. Pomares ära. Unga herrar, riktigt förnäma — nemligen om söndagarna och vid tillfällen sådana som detta — körde som Åke-Thor fram och tillbaka och fram igen, förbi Bellmans byst, midt igenom den förskräckta mängden, ända till dess polisen fann sig föranlåten att uppträda såsom åskledare. Mången tyckte väl, att alla dessa vagnar med sitt buller gerna kunde hafva varit borta från festplatsen, men med sina frustande hästar och eleganta kuskar göra de likväl nu sin goda effekt i hr Anderssons teckning; och mig gåfvo de stoff för några rader till.

Den oförgätlige Carl Michaels något för mycket fauniska leende förefaller mig om hvardagarna en smula dissonerande mot den sköna, fridfulla och barnsligt leende natur, som andas omkring honom: konstnären har gjutit hans bild i en dithyramb, men han har blifvit ställd på sin piedestal midt i en af sina vackraste idyller. På denna afton och midt i denna uppsluppenheten försvarade likväl detta leende sin plats, och der han satt med sin krans kring hjessan, syntes han just fröjda sig åt att se omkring sig motbilder till många af de figurer, som han fordom så hjertligt beskrattade. Jag tror nästan, att han skrattade åt oss allasammans: i premier-dansörerna på hofvets baler kan han ju finna många, många drag, som påminna om ingen annan än hans quasi-elegante Jergen Puckel (ursäkta mig! men det är sanning), och mången ung dandy har icke bevarat så litet från sprätten Mollbergs dagar, Movitzar finnas bland både höga och låga, fast i modifierade former, och magister Gåse och poeten Wetz — tyst, tyst! låtom oss tala om något annat!

Han må gerna skratta åt oss, vår Bellman. Hans löje är det väldigaste löje i verlden och hans tårar äro de renaste, fast han låter dem falla på sophögarna. Den som lyckas tränga in en smula i hans åskådning, den kan både skratta och gråta åt hvad han ser omkring sig, men han skall derjemte också finna något godt i alltsammans, som han måste älska. Låt det vara eder tröst, I Pucklar, Movitzar, Mollbergar, Gåsar och Wetzar!

Imellertid, för att återkomma till saken, så höjdes sinnesstämningen allt mera på Bellmansro; skämtet började att lyfta sig öfver de skilda borden i hundrade skiftande former, sprittande lifligt hos muntra ordlekare och infallsmakare, gycklande och elakt hos spefoglarna, trögt och en smula räsonnerande hos de makliga, stundom bra och stundom litet platt, så hos den ena som den andra, men alltid lika roligt. Och rundt omkring i berg och backar hvilade grupper muntra och festklädda, unga och gamla, med hattarna i gräset och solen i ansigtet. Och nedanför balkongen strök en böljande menniskoskara fram, skuffande, skrattande och svärjande, vexlande artigheter och stickord med hvarandra och kastande afundens blickar på dem, som lyckats erhålla beqväma sittplatser; och midt ibland allt detta, de förut omnämda individuer, som nödvändigt ville bevista festen i sina hyrda vagnar.

Då bröt i detsamma ur detta chaos ett fullstämmigt ackord såsom en solstråle fram och „Movitz blåste en konsert“, så att berg och dalar måste deltaga i sången. Tonerna kommo från en orkester på läktaren bakom bysten, men de föreföllo mig såsom ett sken, dallrande öfver en snart hundraårig graf. Man måste väl le ett egendomligt löje, då man tänkte på hvad som låg der inunder, men le måste man ändock. Den musiken var en humor af gripande kraft. Ulla Vinblad är nu försonad och förklarad och sjunger sin aria till Christian Vingmarks herdeflöjt på de Elyseiska fälten efter en metod, som vi icke kunna begripa och som väl låter något annorlunda än Filtzens duetter; men sådan hon lefde på jorden för vår störste skald, sådan skall hon också lefva här nere, så länge någon kan sjunga och förstå hvad den mästaren har tecknat. De som förstodo honom, de sågo henne också den gången röra sig som fordom i konserten och menuetten och samtliga de besatta figurerna omkring henne. Men då man nu tänker sig alla dessa marionetter sofvande djupt och tyst i Stockholms kyrkogårdar och deras store mästare i mullen vid Clara kyrka, då har man en bild framför sig, af hvilken man kan lära sig någonting, om man bara vill.

Efter Movitz's konsert följde bordvisan: „Nå, ödmjukaste tjenare, gunstig herr värd!“ och derefter hela raden af dessa stycken, än lustiga och än sorgsna, hvilka man så gerna gnolar för sig sjelf, men hvilka det är få menniskor gifvet att med framgång kunna sjunga för andra. Alla åhörare voro glada att känna igen dem, men den som kände orden och gången af hela styckena, så att han deraf egde fullständiga bilder, han hade ett tio gånger större nöje af dessa melodier, ty med ledning af orkestern och dagens stämning kunde han genomgå hela serier af Bellmans skapelser: en snabb och lätt lustvandring full af njutningar och betraktelser. Den som vill förstå Bellman bör sjunga honom för sig sjelf och studera honom flitigt — mödan skall nog blifva lönad.

Då den första orkestern tröttnade, vidtog genast en annan, som hade sin plats vid Bellmansro, så att hela aftonen förflöt under Bellmanska toner. En stor del af Par Bricol samlades mot slutet vid bysten, och Ordens ståtliga sångchör uppstämde äfven några af skaldens stycken, hvilket genom ombyte af klangfärg skänkte festen ett ytterligare behag.

EN TORGSCEN I DÜSSELDORF.
Originalteckning af O. Anderson.

En torgscen i Düsseldorf.

Att en torgscen i allmänhet företer en liflig anblick, är ej ovanligt; men hvad som i Düsseldorf och andra städer i Rhenprovinserna ger densamma ett interessant och pikant utseende i en främlings, åtminstone i en svensks ögon, är anblicken af hundarne med sina kärror. Man stannar ovilkorligen vid en sådan plats, äfven om man icke tillhör de nyfiknaste: man stannar, leende åt en och annan af dessa små dragare, som, liggande på sina kärror, bevaka sin egen börda med, som det tyckes, en stolthet i blicken öfver det förtroende man gifvit honom. Ibland ser man deremot andra hundar, hvilkas missnöjda utseende tyckes vittna om att man gifvit dem ett allt för *stort* förtroende.

Också händer icke sällan, att hunden, framkommen med sin för honom betydliga last till torget och frånspänd densamma, alldeles maktlös segnar ned. Men man må se dem springande eller stretande framför sin börda, förete de små djuren ändock alltid en löjlig anblick. Många försök hafva blifvit gjorda att borttaga bruket af hundar som dragare, men det närmast städerna boende landtfolkets fördelar vid bibehållande af detsamma hafva varit så öfvervägande, att de hittills misslyckats.

Det Svarta gardet.

(Forts. fr. föreg. n:r.)

Här tystnade lairden, sade Walter Scott, efter en paus, under hvilken han tömde ett glas vatten. — Gillie stirrade stelt framför sig, allt blodet hade lemnat hans kinder och hans händer voro krampaktigt knutna. Lairdens bröst höjdes våldsamt och hans ögon sköto blixtar då han fortfor:

— Så föll din farfar, min son, hör nu din farmoders slut:

Från detta ögonblick anlade hon en beständig sorgdräkt och närde blott en tanke, hämd på mördaren. Hon hade ju medel i händerna, hon hade mig! Hon väntade beständigt att Mac Alpine skulle komma, och hans egen dolk var slipad för hans räkning, men uslingen kom aldrig.

Vapenöfningar upptogo nu hela min tid, såsom vanligt var inom hela min slägt. En gammal soldat var min lärare, och min moder var alltid närvarande vid denna undervisning.

Åren skredo fram, och sålunda kom äfven året 1745, då hela Skotland ännu en gång reste sig i vildt uppror och det blodiga slaget vid Culloden för alltid tillintetgjorde Stuartarnes utsigter och befästade det hannoverska husets välde i strömmar af skotskt blod. Jag fick ej tillåtelse att vara med, ty min moder bleknade mer och mer för hvar dag, och hennes ögon strålade nu mera af en onaturlig glans. Hon blef allt svagare, men hennes vilja tycktes ersätta hvad som brast i krafter. När hon hostade, färgades ofta läpparna af blod, och ehuru hon sökte dölja sitt lidande för mig, gick dock en förtviflans rysning genom mitt hjerta, då hon tryckte mig till sitt bröst.

En afton i slutet af november år 1748, sedan hon en stund betraktat mig från hufvud till fot, sade hon:

— Du ser ut som en man, men ack, jag fruktar att du ännu är för ung!

— Att strida med Mac Alpine? — frågade jag.

Hennes ögon sköto lågor, hon slog armarne om min hals och hviskade:

— Att hämnas din fader, Angus, min son, mitt enda stöd!

Utan att jag visste derom hade hon steg för steg följt bofvens lefnadslopp. Han hade inom kort måst taga afsked från sin tjenst, då det allmänna förakt, som drabbade förrädaren, gjorde hans ställning outhärdlig. Med blodspenningen hade han på Skotlands gräns köpt ett stycke jord, som var mycket fruktbart och blef ännu mera inkomstgifvande genom ett par varma källor, som söktes af bröstsjuka. Han hade gift sig med en rik engelska och bygt ett hotel för patienterna. Allt detta berättade nu min moder för mig.

Nästa morgon voro vi på väg till Kilpatrick, en stad i närheten af Mac Alpines egendom. Här måste jag, oaktadt alla mina böner, taga afsked af henne för att söka mig logis i staden, medan hon begaf sig till Mac Alpines hotel. Hvad hon ville der, sade hon icke. Hennes sista ord vid afskedet voro:

— Håll dig hvart ögonblick beredd!

Tredje dagen derefter fick jag genom en liten flicka ett par rader, som bjödo mig att följa henne. Efter en dryg vandring kommo vi till en liten park, der badgästerna brukade spatsera om sommaren. Nu var imellertid min moder den enda badgästen, och på en vink af henne lemnade barnet oss.

Det var en kall natt och så mörkt, att man knappast kunde urskilja någonting. Min moder slöt sig darrande i hela kroppen tätt intill mig och hängde med sina kalla fingrar sin egen rosenkrans om min hals, under det hennes läppar brände som eld på min kind.

— Följ mig! — sade hon och förde mig ut på en öppen plats, som var omgifven af stora ekar.

— Är det här stridsplatsen? — frågade jag.

— Ja! — svarade hon.

I detta ögonblick hörde vi aflägsna steg och en djup basstämma, som gnolade på en munter melodi.

— Spärra vägen för honom i mörkret, slunga ditt namn i hans öra och säg att du kommit för att hämnas din fader. Jag skall sjelf lysa dig! — hviskade den arma qvinnan och sjönk ned på knä för att bedja för mig.

— Katarina! — ropade Mac Alpine, — holla, vackra Katarina!

Min moders namn i denna mun upptände hela mitt raseri.

Han tycktes hafva förberedt sig på mötet med ett par flaskor vin. Jag närmade mig och slog honom med fästet af mitt skotska svärd i ansigtet.

— Aha! — ropade han och tog ett steg tillbaka. — Slagsmål i stället för kärlek! Nå, jag är färdig till begge delarne!

Jag hörde honom draga svärdet.

— Det blir ej slagsmål, — sade jag och skar tänderna. — Mac Alpine, det är en strid på lif och död. Jag är Saunder Ogilvies son!

I samma ögonblick gjorde han ett utfall och måttade ett kraftigt hugg mot mitt hufvud. Jag parerade hugget och han mumlade mellan tänderna:

— Der tigrinnan var, borde jag hafva anat ungen.

I ett sådant mörker skulle stridens utgång hafva berott på slumpen, men hastigt tände min moder sin fackla och upplyste den skumma valplatsen. Mac Alpines ögon voro blodsprängda och följde vildt facklans alla rörelser.

— Katarina! — ropade han, då han såg att jag var ensam, — du är en dåre! Hvem tager väl knähundar med på björnjagt?

Vid de första huggen vi vexlade med hvarandra kände han imellertid att hans motståndare icke var att förakta. För att med ens göra af med mig begagnade han derför ett knep, som var bannlyst mellan stridsmän af ära. Han sprang nemligen in under mitt svärd och gaf mig ett djupt sår i benet. Jag kastade mig då öfver honom, grep dolken med venstra handen, parerade med den ett nytt hugg, som dock sårade min hand, och skar af hans knäsenor, så att han icke kunde resa sig mera. Hans svärd var nu till ingen nytta och äfven han drog sin dolk, utan att jag kunde hindra det.

Lairden pekade härvid på sin panna, som var betäckt af ett bredt rödt ärr.

— Minne af Mac Alpines dolk! — sade han.

— Jag kände jernet intränga i mitt hufvud, — fortfor han, — och hörde min moder uppgifva ett genomträngande rop; då samlade jag mina sista krafter, reste mig litet, satte mitt knä på hans bröst och borrade klingan i hans sida ända till fästet.

Men nu var också min kraft tömd. Jag sjönk vanmäktig ned och förlorade sansen. Då jag återkom till besinning var det ljusa dagen, jag låg på en säng och mina sår voro förbundna. Icke långt från mig stod en annan säng. En prest lutade sig öfver den och flera personer knäböjde der bredvid. — Jag hörde min moders röst... en ihålig grafröst...

— Vill han icke vakna upp för att säga mig ett sista farväl? — frågade hon.

Hon hörde att jag rörde på mig och reste på sig, stödd mot prestens arm. Hon var blek som ett lik.

— Angus, hör du mig? — sade hon, — du är din faders värdige son. Jag välsignar dig! Min sista bön är att du måtte föra mitt stoft till Gleneil, sätta ett kors på min graf och rista *hans* och mitt namn derpå. Och nu lef, min son, lef och dö som en äkta Ogilvie.

Med ett förklaradt leende sjönk hon tillbaka och var död.

Från stridsplatsen hade min dödssjuka moder släpat sin son med sig ett ganska långt stycke väg. Ett blodkärl hade under tiden sprungit i hennes bröst, men det oaktadt förde hon mig till närmaste boning. Hon hade hållit qvar det flyktande lifvet, till dess jag återfick sansen. Då mitt öga sade henne att jag lefde, utandades hon sin själ.

Den gamle lairden steg upp. Tårarne stodo honom i ögonen och han försökte förgäfves att tvinga dem tillbaka. Jag såg på Gillie, som var nära att falla i vanmakt. Berättelsen hade djupt gripit oss alla.

— Angus Ogilvie! — sade min fader allvarligt. — Hvad tjenar det till att väcka dessa blodiga minnen? Vore det icke bättre att begrafva hatet och hämden för alltid?

— Hat och hämd gå hos oss i arf från slägt till slägt, — svarade lairden dystert. — Mac Alpine har efterlemnat tre söner, som vuxit att hämnas sin fader.

En half timme derefter satt jag med Gillie på hans rum. Jag hade tagit sårbalsam med mig och beredde mig att förbinda honom. Han hade ett djupt sår i axeln och hans skjorta var genomdränkt af blod.

— Du kan icke följa med din fader i morgon, — sade jag, — du får sårfeber.

— Din salfva, Walter, skall nog hjelpa mig, — svarade Gillie, — ty det anar mig att den sista striden förestår mellan Mac Alpinerne och Ogilvierne. Min fader har icke sagt allt. Jag hade en äldre broder... han talar icke gerna om honom... han dog ung, mycket ung. Vi funno honom i skogen, en kula hade genom ryggen trängt in i hans hjerta.

Gillie tystnade och en rysning genomilade mig.

— Ja, — fortfor han, — hvarför ligga också dessa två klippnästen midt för hvarandra. Till höger vårt gamla Gleneil och gent emot de förrädiska Mac Alpinernes stolta och rika slott. Ack! när jag tänker på att detta hus gömmer det väsende, som näst Gud och min fader är mig det dyrbaraste på jorden...

— Hvad menar du, Gillie? Berätta, ack, berätta!

— Nå, så hör då, Walter... men lägg ibland ett kylande omslag på såret; det bränner så hett, dock icke hetare än mitt hjerta för Mary Mac Alpine!

— Gillie, — fortfor Walter Scott, — berättade mig derpå sin ungdoms roman. På den borg, som låg midt emot hans faders och beboddes af hans slägts dödligaste fiender, fanns också en flicka, som var hans nära slägtinge. En Mac Alpine hade nemligen varit gift med en Blane, hans moders syster. Mary var hennes dotter. Han träffade henne ofta på sina vandringar i bergstrakten, och från hans tidigaste ungdom hade deras hjertan knutit sig till hvarandra. Då han måste lemna sitt fädernehem, hade de svurit hvarandra trohet, och ehuru Marys äldste kusin, Roderich Mac Alpine, begärde hennes hand och hon var i hans våld, tviflade Gillie dock icke ett ögonblick på att hans Mary förr skulle dö än förena sig med en annan.

Vi vakade nästan hela natten för att sköta om Gillies sår och somnade först i daggryningen.

Då lairden nästa morgon steg upp från frukostbordet för att bereda sig till afresan, frågade han:

— Nå, lilla Walter, vill du följa med till Högländerna?

Min fader såg bedröfvad på mig och sade:

— Säg, min son, vill du följa med?

— Om du icke har något deremot, käre fader, hade jag nog lust att följa med Gillie!

Detta svar tycktes öfverraska honom.

— Är det för att foga dig efter min vilja, min stackars gosse, som du vill resa? — frågade han.

— Ja, — svarade jag, — jag ville gerna blifva frisk och rask i den rena luften der uppe, då jag vet, att du oroar dig så mycket öfver min svaghet.

Han slöt mig i sin famn och höll mig länge så. Stora tårar, dem han icke kunde återhålla, gjorde hans röst osäker då han sade:

— Tag honom med i Guds namn!

Lairden syntes nästan öfverraskad, men sade till sin son, som ännu var lika blek:

— Gillie, gå med Walter och packa in hans saker. Några skjortor, en varm rock och ett par starka skor är hvad han behöfver, men skynda dig, vi hafva ingen tid att förlora.

Alltsammans kom så oförväntadt att jag var halft förvirrad. Glädjen öfver att få se Högländerna var visserligen öfvervägande, men hjertat kändes beklämdt, då jag skulle taga afsked af min fader.

Lairden lyfte upp mig på en liten pony, och för min inbillning sväfvade redan alla de vidunder jag väntade att få se, då blicken föll i min faders öga, hvilket tycktes säga: „Ännu är det tid, betänk dig ännu en gång, mitt barn“.

— Marsch! — ljöd då lairdens manliga stämma. Gillie tog hästen vid tygeln och snart var hemmet försvunnet ur min åsyn.

Som vi icke kunde hinna till Gleneil med en dagsresa, måste vi stanna öfver natten i en krog på heden. Febern brände ännu i mina ådror och om morgonen ville jag absolut tillbaka till Edinburgh.

Men lairden gaf mig en klunk spanskt vin och Gillie pekade på bergen ute vid horizonten. Detta i förening gjorde god verkan. Ändtligen gick det uppför de första stegen af de branta skotska klippstigarne, och för hvarje steg vi höjde oss öfver slätten slog mitt hjerta friare. Från Ben Muyrs höga topp skådade jag ned öfver de mörka klyftorna och fördjupade mig under jubel bland deras hemlighetsfulla skuggor.

Aftonen var långt framskriden, då vi kommo till lairdens hus. Det var ett slags gammalt kastell af mörk granit, som thronade högt på en klippa öfver en djup dal, i hvilken en liten stad hade sökt skydd vid bergets fot. På andra sidan dalen, på en lika hög klippa, höjde sig Mac Alpinernas stätliga slott.

Det var ett hänförande landskap. Från mitt fönster kunde jag vid kanten af den skog, som började omkring femtio steg från lairdens borg och betäckte hela borgsluttningen, se rådjur och hjortar tumla om med hvarandra och höra örnen skrika från klippspetsen.

Bland alla medlemmar af lairdens hus — och tjenarnes antal var betydligt i förhållande till deras husbondes inskränkta vilkor — var det blott en, som jag icke kunde tåla. Det var en främling och slägting till lairden, den ende, förutom Gillie och jag sjelf, som icke var gråskäggig, ty det hannoverska huset hade verkligen allt sedan det Svarta gardets sorgliga tåg till London följt den grundsatsen att göra Skotland till plantskola för sina härar och släpa dess ungdom ut på sina tallösa valplatser. Blott sällan såg man derför en ung högländare vid sin clan, hvilken blott bestod af gubbar och invalider.

Hamish Dhu eller Svarte Jack gjorde icke heller något undantag derifrån. Han var ännu i sin kraftfullaste ålder och hade endast fått en kort permission. Han var en stor, starkt bygd man om några och trettio år, men utomordentligt ful och rå i sitt sätt. Han åt och drack för två och var outtömlig i berättelser om sina bedrifter.

Under resan hade jag väl flera gånger hört far och son i deras förtroliga samtal nämna Hamish Dhus namn, men blef icke destomindre helt öfverraskad att se det tålamod, hvarmed de båda funno sig i hans råhet. Han fick de bästa bitarne af villebrådet och hans outsläckliga törst tillfredsställdes icke af strömmar af vin och öl.

Denna menniska ingaf mig en okuflig afsky. Han hade äfven täckts observera mig genom tobaksröken och ropade:

— Hvar f—n, Ogilvie, har ni fiskat upp det apynglet?

Efter aftonmåltiden förde Gillie mig in i sin faders bibliotek, som bestod af några få halfmöglade band. Det var också blott en förevändning för att blifva ensam med mig. Vi hade ett godt förråd af salva, och jag förband honom på nytt, ty såret hade blifvit sämre under resan. Medan detta pågick utbredde sig Gillie vidt och bredt öfver Hamish Dhus tapperhet och sökte ursäkta hans grofheter.

Just i samma stund hörde jag honom rytande som ett vilddjur kalla på tjenarne och mera whisky.

— Hit Fergus! Hit Robin! mera whisky och starkare än i går, eller d . . . n skall knäcka edra ben för att spara mig besväret!

Gillie blef blodröd.

— Han är tapper, — sade han, — så att man måste hafva litet undseende med hans egenheter, och dessutom hafva vi intet val . . .

Han märkte, att jag forskande såg på honom, och tystnade.

— Du är ju en riktig doktor, min gosse, — sade han, — nu kan jag redan röra armen utan synnerlig smärta. Se blott, se! — och han svängde den af och an i luften. Derefter drog han mig fram till fönstret.

Det var en herrlig natt. Månen sken icke, men stjernorna strålade och gnistrade på den mörkblå himmeln. Jag stödde mig mot fönsterkarmen och badade min brännande panna i den friska luften. Fönstret vette åt landsidan, men från den motsatta hörde jag hafvets brus i fjerran.

Midt framför oss visade tre klara ljus hvar Mac Alpinernes borg låg.

— Det är det sista åt norr, — hviskade Gillie och jag kände hans hand darra på min axel.

— Hvarför lyser det klarare än de begge andra? — frågade jag.

— För det hon öppnat fönstret, — svarade han med dämpad röst. — Hon har sett tecknet om min hemkomst och ser nu hit till mig, liksom jag ser öfver till henne.

En djup och god sömn följde på denna dag och i drömmen såg jag Gillies älskade skön som en engel.

Svarte Jacks röst förjagade imellertid både sömn och dröm. På sitt vanliga sätt skrek han efter sin morgonsnaps, och att döma efter bullret på gården ämnade han taga sig en morgonpromenad till häst.

Kort derefter hörde jag lairdens tunga, afmätta steg. Han klappade på Gillies dörr och bad honom stiga upp, hvarefter de under sakta samtal gingo utför trappan. Just under mitt fönster sammanträffade de med Hamish Dhu.

— Kusin! — sade lairden högt nog att jag kunde höra honom: — jag har uppdragit åt dig ett värf, som fordrar en man af ära. Kom ihåg att du är adelsman. En förnärmande ton passar icke i våra dagar, och eder och skällsord äro öfverflödiga, när man är ense om att afgöra en tvist med svärdet.

— Himmel och helvete! — vrålade Hamish Dhu, — tror du dig hafva en krämarhund framför dig, efter du vill lära mig hvad som passar sig i en hederssak, liksom det vore den första jag vore med om. Skulle jag kanske icke få lof att nappas med desse Mac Alpiner, som jag har lust till? . . . Och när jag får ögonen på den vackra Mary, Roderichs käraste, skulle jag kanske icke få lof att ge henne en kyss eller två på hennes runda kinder? . . .

Gillie skrek till, men lairden fattade honom i armen och sade till Svarte Jack:

— Kusin Hamish, din lön skall svara emot den tjenst du gör oss. Res med Gud!

På mina bara fötter hade jag smugit mig till fönstret och hörde nu, sedan Svarte Jack ridit bort, att lairden sökte lugna sin son, hvilken var utom sig af vrede.

— Vi hafva ju intet val, — sade han, — Hamish Dhu förstår sig bättre på svärdshugg än att välja sina ord, och ehuru jag icke känner Mary, vågar jag likväl svara för att hon förr skall skicka hem honom med sönderklöst ansigte än tillåta honom någon närgångenhet!

— Hvad kan här vara på färde? — tänkte jag för mig sjelf och kröp åter i sängen. — Kan man väl anförtro en sådan man en hederssak? — Jag skulle snart få veta det. Jag hade åter fallit i sömn, då lairdens röst väckte mig.

— Jag har lofvat din fader att göra en man af dig, — sade han, — och jag skall hålla ord, om du vill följa mina råd.

I handen höll han en stor simpel spilkum, från hvilken en viss medikamentslukt spred sig i rummet. Jag reste på mig och stirrade på skålen.

— Smaka på det här, Walter, — fortfor han, — tycker du icke om det, så skall du få något annat.

Det var starkt kryddadt öl och bröd, och ehuru det var mig motbjudande, förtärde jag alltsamman utan att förändra en mine.

— Det var rätt, Walter, — sade lairden och lade sin breda kraftiga hand på min panna. — Vi skola nog göra en karl af dig och drifva hettan ned i kroppen, dit den hör, och när vi så komma hem, skall far knappt känna igen oss.

Vid dessa ord fyldes mina ögon af tårar och lairden satte sig på sängkanten och sade med vänligt allvar:

— Walter, din fader är en man, som eger hela min aktning och vänskap. Jag vill gifva dig ett bevis derpå genom att inviga dig i mina vigtigaste förhållanden.

Han tystnade, och jag såg öfverraskad på honom.

— Du har nog undrat öfver den förtrolighet, hvarmed vi bemöta en sådan man som Hamish Dhu. Det har sina goda skäl, min son, sina allvarsamma skäl. Sitt plumpa sätt har han förvärfvat i engelsmännens läger, men sin tapperhet och oförskämdhet från Skotlands berg och dessa egenskaper har han äfven fört hem med sig igen. Vi behöfva just en tapper man, ja, vi behöfva mer än väl en tapper man. *Vår* process skall snart afgöras!

— Men ni har dock lofvat min fader att icke taga någon annan sakförare än honom, — sade jag.

— Hamish Dhu, — svarade lairden kallt, — är som vi andre, han afgör sina tvister med svärdet. Hör mig, Walter. Det var kanske något öfveriladt af mig att nu taga dig hit, ty här äro allvarsamma saker å färde. Tre Mac Alpiner stå mot Ogilviernes två sista ättlingar, och jag har ingen synnerlig lust att framför dem plantera jernek på Donagails hed.

Jag förstod icke meningen med dessa sista ord, men skulle snart få en förklaring på dem.

— En enda och sista strid, — fortfor han, — skall göra slut på fejden mellan våra slägter. Vore jag ett halft tjog år yngre och Gillie tio år äldre, hade vi icke behöft någon tredje man, utan varit oss sjelfva nog.

Tårarne stego mig i ögonen, då jag vid dessa ord tänkte på Gillies sår. Jag såg i tankarne Svarte Jacks otäcka ansigte; vid hans sida skulle Gillie strida och jag förlät honom nästan hans grofheter, om han verkligen vore så tapper som han skröt af, ty han kunde då blifva för min vän en god sköld. Men jag vet icke huru det kom till, tvifvel och aningar bemäktigade sig mitt sinne.

— För dig, Walter, — fortfor lairden, — skall i alla händelser blifva sörjdt, och jag har redan träffat anstalt om att i nödfall återföra dig till din fader i godt behåll. Men vi skola hoppas det bästa och icke misströsta. Låt mig se det, Walter. Följ Gillies exempel, se blott huru glad han är!

Då han lemnat mig, försjönk jag i de pinsammaste grubblerier. Alla dessa historier om blodiga strider i Högländerna, till hvilka jag hade lyssnat med lidelsefull hänryckning, förekommo mig nu, då verkligheten så oförtänkt trädde mig till mötes, prosaiska och ohyggliga. Jag önskade att de aldrig funnits till, ja, jag hatade dem. Nu skulle jag få se hvad strid var, skulle få se för mig dyrbart blod rinna. Men äfven de okände Mac Alpinerne väckte mitt medlidande. Hvarföre kunde de icke i enighet och samdrägt glädja sig åt dessa förtrollande bergs skönhet? (Forts.)

Krönika.

I det olyckliga Spanien, som tyckes aldrig kunna mogna till ostördt lugn, afbidar man nu med oro och bäfvan en ny omstörtning. Partierna äro nästan lika många som provinserna i riket, och osäkerheten är så mycket större som det ena partiet, sig omedvetet, tjenar till verktyg för det andras planer, och sålunda bedrägerier ständigt komma i dagen samt beskyllningar för förräderi och motanklagelser i samma anda korsa hvarandra i alla riktningar. Somliga vilja hafva don Carlos (VII), infanten don Juans och erkehertiginnan Marias af Österrike äldste son, utropad till konung, andra åter vilja hylla konungen af Portugal såsom regent öfver hela halfön. Ett ännu farligare parti vill upprätta en Iberisk republik, bestående af Spanien ensamt, eller med Portugal såsom lydstat. Man omtalar att Catalonien och Valencia i upprorisk syftning bearbetas af fanatiska prester, att kommissarier afgått för att från Venedig föra don Carlos öfver till Spanien, att gevär och andra förråder oupphörligt skickas till de östra kuststäderna, samt att i vissa provinser, framför allt i Arragonien, hela befolkningen snart för olika planer skall vara under vapen. Mäktigt är ännu det parti, som är nöjdt med drottning Isabella såsom öfverhufvud, men alla afsky hennes franska sympatier och hennes beslut att medelst ett personligt sammanträffande söka Napoleons hjelp.

Huruvida hon af denna monark har något väsendtligt bistånd att hoppas, står dessutom i vida fältet, ty Frankrikes egna angelägenheter gifva honom fullt upp att göra, och mot en inblandning i Spaniens kan väl ingen hafva att minnas en mäktigare varning än den han eger i sin farbroders historia. Färska underrättelser utvisa otvetydigt att juaristerne i Mexiko både hafva och för framtiden kunna påräkna ett ganska mäktigt stöd i de Förenta Staternas politik. Och på Englands hjelp är väl — oaktadt det „hjertliga“ förhållandet mellan franska och brittiska sjömän, hvarom så mycket ordas — föga att räkna, såvida icke Canada eller något annat engelskt interesse invecklas i stridsfrågan.

Om Italiens erkännande i Spanien endast ökat jäsningen, så firas det deremot både af Victor Emanuel och hans folk såsom en stor seger. Italienarne hafva under tiden bildat en mängd nya samfund, bland hvilka den s. k. fritänkare-föreningen gjort sig särdeles bemärkt. Dess syfte är att så mycket som möjligt i det enskilda lifvet undandraga sig kyrklig myndighet. Bland annat önskar man kunna fira begrafningar utan presterligt biträde och inköpa vissa jordstycken till civila begrafningsplatser. Hvadhelst man må tänka om en dylik idé, säkert är att den förefallit det italienska presterskapet — som rår om kyrkogårdarne — ofantligt gudlös.

Näst parlamentsvalen har den transatlantiska telegrafkabeln i högsta grad egt engelsmännens uppmärksamhet, och de smärre telegraflinierna sysselsätta sig flitigt med beskrifningar om den yngste, men störste brodrens öden. Än heter det att han omkommit i sjelfva födelsestunden, än att han befinner sig väl. Än är han obotligt skadad, än är skadan redan botad. Imellertid har gamla England oförmodadt fått ett furstligt besök. Prins Napoleon, om hvilken man, sedan han föll i onåd, knapt hört ett ord, har plötsligt landat vid Cardiff och ströfvar nu kring på landsbygden såsom turist — ett för franska prinsar vanligt tidsfördrif.

Från Tyskland hör man ständigt samma visa. Den ena stormakten handlar och den andra protesterar. Den förra gör då om hvad han gjort illa, men den andra grälar ändock. Och sålunda fortgår det in infinitum utan att gå ett steg framåt, ungefär som när ett soldatled för öfnings skull lyfter hvarannan fot i vädret utan att röra sig ur fläcken. Denna gång har Preussen låtit arrestera May och kört Freese ut ur hertigdömena, och nu är det Halbhuber som protesterar. Huru länge Tyskland skall stå stilla på ett så oroligt sätt är svårt att gissa, men dess goda inbyggare omtala med förtjusning att monarkerne öfver Österrike, Preussen, Bayern och Sachsen snart skola mötas, och vänta sig, såsom alltid, stora resultater och mycken båtnad deraf för det stora fäderneslandet.

I *vårt* goda fädernesland hafva timat åtskilliga händelser af stor vigt, men dels äro de redan vidt och bredt omordade, dels äro de så färska, att endast telegrammernas torra meddelanden om dem stå oss till buds. Konungens och kronprinsens af Danmark besök i Skåne har lemnat rika minnen i och på svenska bröst; och sagda landskap har bevittnat det högtidliga öppnandet af landtbruksmötet i Malmö samt jernbanan Landskrona—Helsingborg. För talen, skålarne, stjernorna och folkets jubel vid dessa festligheter hafva alla våra tidningsblad redan i korthet redogjort.

Riksdagsmannavalen i hufvudstaden hafva likaledes gjort sin rund kring hela vårt land, och de utvalde, hvilkas kallelse af somliga helsats med segerrop, af andra med axelryckningar, hafva på öfligt, om just icke höfligt sätt granskats och mönstrats samt prisats eller tadlats med afseende både på deras antecedentia och deras närvarande ståndpunkt. Man har äfven, och detta icke alltid med blida ögon, sökt blicka in i framtiden och bedömt de nya riksdagsmännen efter deras åsigter med afseende på representationsreformen, hvilka hvar och en naturligtvis känner lika bra som de sjelfva, och man har yttrat åtskilliga farhågor rörande denna riksvigtiga sak. Då så många af de valberättigade vid den maktpåliggande förrättningen försummade att afgifva sina röster, taga de nu sin skada igen genom att nitiskt höja dem till klander både mot väljande och valda.

Storfursten Konstantin och hans brorson Alexis lära snart besöka vår vackra kungsstad, den förre såsom chef för en flotta af tjugusju torn- och pansarfartyg — en i sanning respektabel summa! — hvilka snart för öfningar på Östersjön skola löpa ut från Cronstadt. Om *den* unge prins, hvars första besök i sitt land förkunnades af de tisdagsaftonen dånande salutskotten, har man hittills ingenting att förmäla förutom att han befinner sig i högönsklig välmåga, hvarom man i hans faders palats ytterligare kan göra sig underkunnig.

Hvarjehanda.

— KONSTNÄRSNYCKER. Den första qvinliga riddaren af franska hederslegionen, Rosa Bonheur, har nyligen förlorat en ganska egendomlig rättegång. Anledningen till densamma ligger så långt bort som till år 1860. En rik köpman i Lyon, vid namn Poucher, som, gammal, ensam i verlden och bräcklig till helsan, ville förljufva de få återstående åren af sin lefnad med att så smakfullt och angenämt som möjligt utstyra sitt hem, vände sig på den tiden till Rosa Bonheur med en anhållan att hon måtte för hans salon måla en tafla i samma stil som någondera af hennes tre förnämsta taflor. Han öfverlemnade helt och hållet åt henne att välja ämne och bestämma priset. Rosa Bonheur svarade i de mest smickrande ordalag, att priset skulle uppgå till 8—10,000 francs, och bad hr Poucher besöka henne, så kunde de der närmare uppgöra vilkoren och bestämma tiden då taflan skulle vara färdig. Poucher gick in på allt, både på priset och äfven att Rosa Bonheur skulle få tid på sig ända till våren 1862 för taflans verkställande. I stället för taflan erhöll imellertid hr P. i juni månad 1862 ett bref från målarinnan, som deri beklagade, att hon nu först kunnat börja med taflan och således var långt ifrån att hafva den färdig. Ett år förflöt och på nytt skickade Rosa Bonheur (den 28 maj 1863) ett bref i stället för taflan och meddelade honom under tusen ursäkter, att målningen ej var färdig ännu, men att hon också tillät hr P. återtaga sin beställning. Hr P. svarar, att han icke vill för något pris i verlden afsäga sig det nöje han väntar sig af taflan, utan lemnar henne då förr tid på sig till årets slut. December månad 1863 kommer och med den samma brefvexling som förut. Rosa Bonheur beklagar att hon icke ännu kommit längre än i våras, och hr P. svarar att han gerna skall deponera de 10,000 fr. och gifva konstnärinnan ytterligare fem månaders tid. Men maj månad år 1864 förflyter på samma sätt, utan att den så ifrigt efterlängtade taflan kommer den beställande till handa.

En tid derefter skref han ett nytt bref, men fick ej ens ett svar. Då var det slut på hans tålamod. Dagen efter det besök, hvarmed kejsarinnan hedrade den med hederslegionen utmärkta konstnärinnan, skrifver P. ett visserligen anständigt hållet, men på samma gång allvarligt bref, hvari han beder Rosa Bonheur säga sig hvilka medel han bör använda för att få den beställda taflan leverera. Häraf uppstår en hetsig brefvexling, under hvilken Rosa Bonheur gör sig skyldig till det första ohöfliga ordet, och hvilken slutar med denna förklaring af konstnärinnan: „Ni har betagit mig all lust att svara er med så mycket som en enda rad, och så mycket mindre med den minsta bit måladt lärft“.

Då drog hr P. saken för rätta och fordrade antingen att taflan skulle lemnas eller ock 15,000 fr. i skadeersättning. Efter långa öfverläggningar förklarades i första instansen, att hr P. i allo gått ordentligt till väga, att Rosa Bonheur var skyldig att inom sex månader öfverlemna åt hr P. en af henne målad tafla i den öfverenskomna stilen eller att, i motsatt fall, efter dessa månaders förlopp betala hr P. 20 fr. för hvarje dags uppskof med taflans aflemnande, och detta i nödfall under tre månaders tid. Naturligtvis gick Rosa Bonheur till högre rätt. Der ändrades visserligen den ursprungliga domen, men konstnärinnan kom icke derför bättre från saken, ty hon dömdes nu att betala 4000 francs i skadeersättning, hvaremot hon befriades från tvånget att lemna taflan. Huru mången konstnär skulle icke skatta sig lycklig, om han vore i den ställning, att han kunde betala 4000 fr. i skadeersättning endast för nöjet att icke behöfva förtjena 10,000 fr. för en tafla!

— EN MÅLARES TESTAMENTE. Nyligen dog i Brüssel den bekante målaren Wiertz. Då hans egenhändigt skrifna testamente skulle öppnas, funnos deri blott följande ord: „Jag förklarar min vän Ch. Potier för min universalarfvinge. Wiertz“. Imellertid lärer väl den i dessa rader nämde skalden få betraktas mera såsom testaments-exekutor än såsom arfvinge, ty hela hans konstnärliga qvarlåtenskap kommer att öfvergå till staten på vissa vilkor, hvarom redan lärer vara öfverenskommet. Enligt ett af dessa vilkor får den efterlemnade taflesamlingen icke skingras, utan skall hållas tillgänglig för allmänheten; enligt ett annat vill målaren begrafvas i sin nu mera till staten ånyo hemfallande trädgård, och på hans graf skall hans marmorgrupp „Ljusets seger“ (under sin lefnads sista år sysselsatte Wiertz sig äfven med bildhuggeri), utförd i stor skala, uppställas.

— BEETHOVEN var förklarad vän af naturen och tillbragte vanligtvis största delen af den vackra årstiden på landet. Penningar behandlade han, såsom alla genier, endast som en bisak, och det hände derför icke sällan, att han på sina utflygter kom i förlägenhet. Så bodde han, för den vackra nejdens skull, några månaders tid på en gästgifvaregård nära Wien. Värden, som mycket sällan såg till sin gäst och alldeles icke till någon betalning, tog sig ändtligen, ehuru så beskedligt som möjligt, friheten att göra honom uppmärksam på det betydliga belopp, hvartill hans räkning stigit, medan han uppehöll sig på stället. Beethoven upptog alldeles icke illa denna påminnelse, utan tvärtom lofvade att genast godtgöra sin värd. Han lemnade honom ett halft ark papper, på hvars båda sidor noter voro skrifna. „Skicka detta papper till staden, till närmaste musikhandlare, sade han, och helsa från mig, att han skall skicka mig hundra dukater för denna komposition“. Värden, som icke kände Beethoven, skakade betänkligt på hufvudet; men då denne talat så bestämdt och allvarsamt, trodde han ej, att han kunde göra någon invändning, och gaf sig sjelf i väg till staden. Hvilken beskrifver hans förvåning, då han mottogs med stor glädje af den musikhandlare, till hvilken han vände sig, och fick den begärda summan utbetalad, under många komplimenter till Beethoven.

— ENGELSKE UTVANDRARE. Den engelska utvandringskommissionens sista officiella berättelse meddelar, att 5,691,709 personer utvandrat från Storbritannien och Irland sedan år 1814, hvaraf 3,450,531 vändt sig till Förenta Staterna, 1,255,554 till de engelska besittningarna i Norra Amerika och 867,802 till kolonierna i Australien. Utvandringen till Förenta Staterna uppgår således till nära tre gånger så mycket som den till engelska besittningarna norr om dem, men detta till förmån för Förenta Staterna varande förhållande inträdde först under den irländska hungersnöden år 1847, sannolikt derför att de utvandrandes antal från den tiden blef allt för stort för att kunna få tillräcklig utkomst i de engelska kolonierna. Från denna tid gick utvandringsströmmen troget i samma fåra som den en gång beträdt, isynnerhet som utvandrarne alltid hemskickade rätt betydliga summor för att locka slägtingar och vänner öfver till det förlofvade landet. Men äfven om man frånser denna omständighet, är det helt naturligt, att Förenta Staterna skola med sina politiska, finansiella och statsekonomiska förhållanden utöfva den största dragningskraften på de utvandringslystne.

— POSTALISKT. År 1864 afskickades ensamt genom Londons Postkontor 4 millioner bref, som man vet hafva varit handelscirkulär; af dessa voro icke mindre än 1,700,000 från manufakturhandlare, som utbasunade sin „försäljning med oerhörd förlust“ och „otroligt billiga pris“, som fruntimmerna tycka så mycket om. Derefter kommo jernvägstrafikens skrifvelser till sina bolagsmän med 350,000, de religiösa och välgörande föreningarna, försäkringsbolagen m. fl. På en enda dag under mars månad 1859 utskickade „The Sacred Harmonic Society“ med posten 400,000 tryckta bref rörande Händelsfesten i Kristallpalatset. År 1862 skickades vid pass 500,000 bref från den stora verldsexpositionen, till största delen cirkulärer från komitéerna. Under sista valet i Lambeth skickades på en enda dag 40,000 „uppmaningar till de högt ärade valmännen“.

SCHACK.

Uppgift 48.

Af S. Loyd, New-York.

Motto: Let them laugh who win.

Svart.

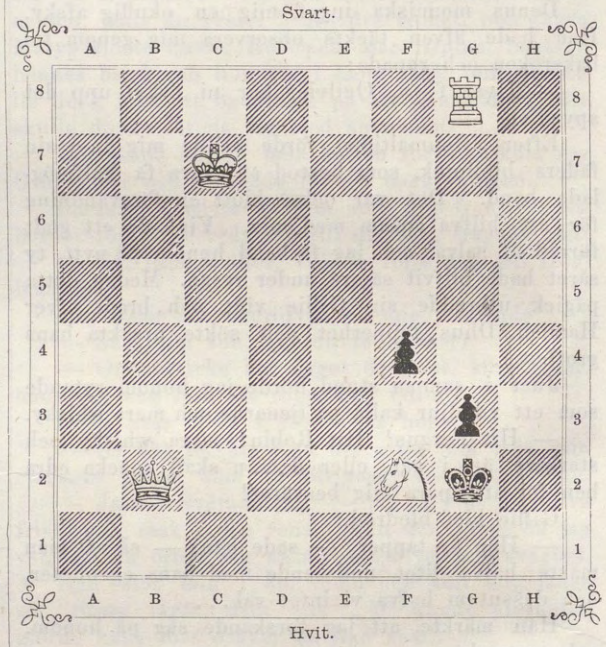

Hvit.

Hvit börjar och gör matt i tredje draget.

Lösningar af uppg. 42 och 43.

42 (n:r 26, $^{1}/_{7}$). 1. Ke3—f2 [1]); varianter: A. Kg4—h4; 2. De8—e1 [2]), a. Kh4—g4; 3. och 4.: se anm. [1]); b. 2. » Lh3—[1]g2, [2]f1; 3. Kf2—[3]g2:, [2]f3†, Kh4—[1]g4, [2]h3; 4. De1—g3‡; B. 1. » Lh3—g2; 2. De8—e3 [3]), a. f5—f4; 3. Td7—d4†, Kg4—h4; 4. De3—g3‡; b. 2. » h5—h4; 3. Td7—g7, likg.; 4. Tg7—g5: l. De3—g5: (om 3. » Kg4—h5 l. h4—h3) l. De3—f3: (om 3. » Lg2—f3)‡; c. 2. » Lg2—f3; 3. De3-f3:†, o. s. v.; C. 1. » Lh3—f1; 2. De8—e3, [f5—f4], se var. B. a.; D. 1. » h5—h4; 2. De8—e2†, Kg4—f4; 3. De2—e3†, Kf4—g4; 4. De3—f3‡, eller: 3. Td7—d5, likg.; 4. De2—l. Td5—f5:‡; E. 1. » Kg4—f4; 2. De8—e3†, Kf4—g4; 3. De3—g3‡; F. 1. » c4—c3; 2. och 3.: se anm. [1]); G. 1. » f5—f4; 2. Td7—d3 l. —h7†, Kg4—h4; 3. Td3—h3: l. Th7 (De8)—h5:‡; smärre undervarianter (t. ex. i A. b., 2. draget) finnas lätt. Den lärorika uppgiften förtjenar väl studeras. — Insänd af *C. F. W.* $^{10}/_{7}$ (of.), *Lolo* $^{11}/_{7}$, *Hfm*, *Albicilla* $^{13}/_{7}$, *K. E. B—n* $^{23}/_{7}$.

1) Hv. hotar nu med fortsättningen: 2. Td7—d4†, c5—d4:, 3. D—e4‡ (jfr var. A. a. och F.); derföre gå varianterna (motdragen af Sv.) ut på att förhindra detta och tvinga Hv. till andra spelsätt. — 2) Detta drag afser att återtvinga sv. K. till g4, hvarefter de i föreg. anmärkning nämnda mattdragen kunna göras. (På 2. De8—e3 (i st. f. —e1) följer: [f5—f4], och vidare, på 3. Td7—d4, 3. „ Lh3—g4, hvarigenom ‡ förekommes.) — 3) Hv. hotar med 3. De3—g3 ¡, hvilket de följande undervarianterna a—c motarbeta; jfr slutet af anm. 1).

43 (n:r 27, $^{8}/_{7}$). 1. Sf6—d7†, Kh4—g4; 2. Le4—c6†, Te1—e4; 3. Sd7—e5‡. Insänd af *Lolo*, *Albicilla*, *Hfm*, *J. Svensson* $^{20}/_{7}$, *K. E. B—n*, *C. F. W.* $^{24}/_{7}$.

Brefvexling.

M. W. ($^{1}/_{8}$): Uppg. 47 är fullkomligt riktig och hvarje pjes står på sin rätta plats.

Den 2 aug. J. G. S.

Bref med lösningar, förfrågningar eller annat rörande denna schackafdelning — hvilka i tidningen besvaras — sändas antingen till J. G. Schultz, Stockholm, Skärgårdsgatan N:o 10, eller till

Redaktionen af Ny Illustrerad Tidning.

IWAR HÆGGSTRÖMS BOKTRYCKERI.

TIDN. ST. MÖRE

NY ILLUSTRERAD TIDNING.

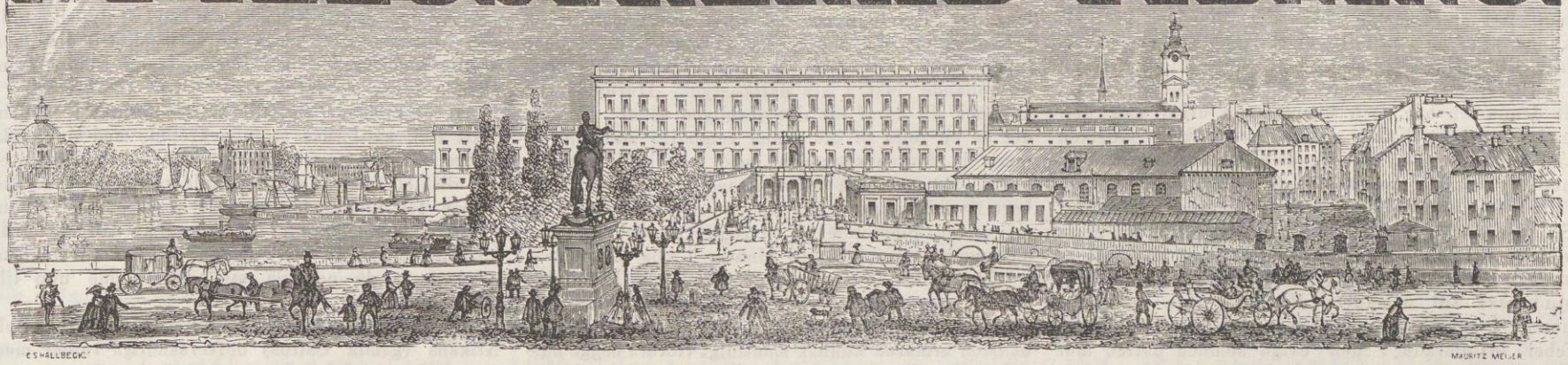

№ 32]. Utkommer hvarje Lördag. Stockholm den 12 Augusti 1865. 12 Rdr årgången. [1a Bandet

Innehåll: Filip v. Schantz (porträtt, med poem af W.) — Bilder från Orienten, tecknade af en resande svensk konstnär. — Svenska Segelsällskapets första pris år 1865 (plansch) — Svenska Segelsällskapets kappsegling den 6 aug. 1865. — Byströmns Villa å kongl. Djurgården (plansch). — Blad ur min dagbok, af H. B—n. IV. Ett besök i Köpenhamn. — Det svarta gardet. (Slut.) — Krönika. — Hvarjehanda. — Schack.

Filip von Schantz.

Ack, lifvets summa är hvad godt vi velat,
Ej hvad oss tiden låtit föra ut.
Hvad stort vi tänkt, men ej hvad smått vi felat
Det gör behållningen ändock till slut.
Hvad mer om så vår lefnads bana brytes
Och tidens strid i evig ro förbytes.

Det är ett rön likväl, som gör vår smärta:
Det bästa kommer ej till mognad här.
Hur mången skörd, som gror i menskohjerta,
Långt innan lifvets höst förhärjad är!
Uppå den åkerteg som frosten bergat
Står tisteln qvar, men hvetet är förhärjadt.

Det käcka mod du förde med i striden,
Jag kände det, du ädle broder, väl.
Så bör man mäta blott sitt mål i tiden
Och tro på kraften i sin egen själ.
Att stupa på sin post är ock mer värdigt
Än födas till ett verk på förhand färdigt.

Du vågat tänka stort om konstens framtid
Uti ett land, der lätt hon tvinar bort.
Du trott kanske för mycket på din samtid —
Måhända derför blef din bana kort.
Men hvad du velat skall i minnet gömmas,
Och hvad du gjort det får ej heller glömmas.

Med dig vi bädda ned en rik förhoppning
För tonens konst, som fått din varma själ;
En löftets blomma bruten i sin knoppning —
Ack månget offer kräfves så jemväl.
Men också häri en Försyn jag vördar,
Ty utur gruset växa nya skördar.

Jag kände dig i lifvets morgontimmar,
Vi drogo ut till samma ledungsfärd.
Ack, huru ljuft då hoppets stjerna glimmar
Och öppen, öppen står den vida verld.
Du vände åter hem. Sof sött, o broder,
Der du får hvila hos vår finska moder.

Ditt rika mått af kärlek hann du taga —
Ett trofast hjerta var i lifvet ditt,
Är ditt i döden. Ack, hon skall ej klaga,
Att nu ditt väsend' åter andas fritt,
Och att din själ i högre regioner
Får lyssna till serafers harpotoner.

W.

Efter Helsingfors Dagblad meddela vi följande vackra minnesteckning öfver den hädangångne:

Om hösten 1858 inträffade i Helsingfors ett musikaliskt evenement, som då icke väckte så ringa uppmärksamhet. En tjugotreårig ung landsman, som gjort sina studier i Leipzig, skulle denna afton för första gången fatta taktpinnen och göra sin debut såsom orkesterdirigent och kompositör. Det var mycket på en gång, tyckte man, och det var icke utan nyfikenhet man samlades till konserten för att se huru den ungdomliga djerfheten bestod profvet. En reslig ung man med ståtlig hållning och fri och energisk blick trädde fram. Programmet upptog en af honom nyligen fulländad komposition, som han benämt „Kullervoouverture“, hvilken röjde icke allenast melodirikedom och originalitet utan en för en så kort tid förvärfvad god teknisk färdighet i användandet af orkesterns ressurser. Utförandet gaf äfven goda förhoppningar om den unge dirigentens förmåga att sammanhålla, om också en naturlig ovana röjde sig deruti. Några af honom komponerade vackra sånger för mansröster utfördes då för första gången och hafva sedermera fortfarit att vara bland de populäraste inom den akademiska sången; dessa voro hans studentmarsch: „Vi äro andens fria folk“ samt „Fiskarens sång på hafvet“ med ord af Topelius. Om också den unge kompositören icke gjorde någon rik penningeskörd på denna debut, uppmuntran och lyckönskningar kommo honom dock rikligen till del och man tyckte sig redan då i honom se en framtidsman på det musikaliska området. Med gladt och friskt mod reste han ut för vidare studier och efter ett år stod han åter inför publiken, denna gång i spetsen för den af honom nybildade teaterorkestern. Från denna tid växte hans popularitet dag för dag och han blef småningom publikens gunstling. Utan att sky några kostnader för att kunna hålla en god orkester, hängaf han sig med energi och kärlek åt sin konst och gick framåt med raska steg. Musikens vänner fröjdade sig och fästade rättmätiga anspråk på honom, såsom en blifvande ledare för dess framtid i Finland. Men de fordringar Filip v. Schantz ställde på sig sjelf såsom konstnär och de begrepp han hyste om en god orkester stodo icke alldeles i harmoni med hvad de ekonomiska tillgångarne i vårt land medgåfvo. Oaktadt oförtrutet arbete med musikaliska soiréer och symfonikonserter imellan de dagar, då han icke var upptagen i teatern, ville inkomsterna dock icke förslå till orkesterns underhåll. Det gifves naturer, för hvilka finansläran förblifver ett obekant fält, och detta icke minst bland konstnärer. Filip v. Schantz beslöt att år 1863 för någon tid i Sverige söka en rikligare jordmån för sin verksamhet, något hvartill teaterbranden dessutom nödsakade honom. De första månaderna i Sveriges hufvudstad voro lysande. Men publiken är en nyckfull dame, som stän-

FILIP VON SCHANTZ.

digt behöfver omvexling. Under vintern var i Stockholm icke stort att påräkna af sympatier från publikens sida, hvarför han med sin orkester beslöt att gifva konserter i Göteborg och i de större landsortsstäderne samt under derpå följande sommar i Köpenhamn. I sistnämda stad upplöste han orkestern, efter att under ett års tid *nästan dagligen* hafva gifvit konserter. „Jag behöfver hvila“, sade han efter återkomsten till fäderneslandet, „för att kunna egna mig åt mitt älsklingsnöje, kompositionen, till hvilken jag drages af en okuflig kallelse.“ — Under vintern hängaf han sig i hemmets frid åt denna sin håg, och bland annat utgaf han derunder ett nytt häfte sånger samt skref musiken till det inhemska skådespelet „Ainamo“, hvilket under våren här uppfördes, då publiken hade tillfälle visa att hon icke glömt sin forne gunstling. Sedan denna tid har han för vårdandet af sin helsa vistats i Helsingfors och skulle just med ett af statsverket honom beviljadt stipendium anträda en studieresa till utlandet, då sjukdomen fängslade honom i sina bojor och han efter en svår typhusfeber inslumrade i den eviga sömnen natten mot den 24 juli, i en ålder af endast 30 år.

Vid den nyss öppnade grafven stå en sörjande maka, tre små barn, en åldrig moder, en syskonkrets och den talrika vänskara, som han under sitt lif lyckats eröfra sig.

Filip Johan v. Schantz var född i Ulfsby socken invid Björneborg den 17 januari år 1835. Sin första skolkurs begynte han i Björneborgs skolor, derifrån han om våren 1852 begaf sig till Helsingfors och inträdde vid universitetet hösten år 1853. Hans studier voro egnade åt den juridiska banan, och troligen hade han väl annars fortgått på denna väg samt kanske hamnat vid domarbordet, om icke ödets lek hade låtit en liten, obetydlig händelse kasta hans framtid in på nya banor. Några unga academici hade Andersdagen 1855 samlats till en glad och uppsluppen middag, dervid det ena skämtsamma och med qvickheter späckade talet aflöste det andra. Äfven litet politik lärer deruti hafva blifvit inblandadt. Det behöfdes icke mera för att hos våra höga väcka de största misstankar. Saken togs uti med det högtidligaste allvar; en mängd af deltagarne dömdes dels till *carcer*, dels till relegation, dels till båda delarne. Bland dessa senare var äfven Filip von Schantz. Under sin internering såsom en qvasipolitisk förbrytare begynte v. Schantz ifrigare än förr att egna sig åt musiken. Den kära fiolen framtogs oftare, en och annan stump af egen tillverkning dansade öfver strängarne; bland dessa äfven den så mycket omtyckta „polskan“, hvilken var en „carcer-komposition“, som han sjelf berättade. Hågen åt det musikaliska, redan tidigt väckt, fick nu nytt lif och på hösten 1856 begaf sig v. Schantz till utlandet. Under denna resa utgaf han sitt första arbete, ett häfte *Finska melodier* med text af Karl Wetterhoff. Återkommen till fäderneslandet gaf han den ofvan omtalade första konserten och blef, om vi icke misstaga oss, följande vinter engagerad som orkesterdirigent vid nya teatern. För det öfriga hafva vi i korthet redogjort*).

Filip v. Schantz' olycka var att han nödgades befatta sig med en sådan entreprenadaffär som att antaga och aflöna sin orkester-personal. Åt sådant låg icke hans håg, och han kastades härigenom in på de materiella bekymrens väg, på hvilken han sedan troget fått framgå och derunder svälja mången bitter kalk.

Men oron och bekymren hafva nått ett slut i grafven. För vårt minne står nu blott en bild af den unge, stolte mannen, med sin energiska hållning, med glöden i sitt inre, med det glädtiga leendet på sina läppar, med den varma handtryckningen, det stora ädla hjertat, det stundom barnsligt veka, stundom i våldsam orkan utbrytande sinnet, med denna sammanblandning af allvar och lättsinne, af poesi och krass prosa, detta ömsom tilldragande, ömsom aflägsnande i sitt väsende, som allt sammanparades i denna konstnärs själ. Fosterlandet skall icke snart få någon, som med mera passion egnar sig åt musikens idkande och för detta mål är färdig att offra sin lefnads lugn och ro; det jordar med honom äfven en stor talent, som redan hunnit lära oss fatta hvad vi mistat.

*) Vi vilja endast här tillägga de kompositioner, hvilka han utgifvit: Tvenne häften »*Sånger vid piano*»; musik till Ålandstärnans sång af Cygnæus, till vaudevillen »En förmiddag på landet» samt till Ainamo. Hans sista komposition var en sorgmarsch till universitetets sorgfest efter dess kansler, H. K. H. tronföljaren Nikolai.

Bilder från Orienten.

Tecknade af en resande svensk konstnär.

(Forts. fr. n:r 25.)

Det var redan natt och fullmånen kastade sitt sken på husens öfversta afsatser och terasser, lemnande deras undre våningar och de trånga gatorna der nedanför i djupaste mörker. Alla bodar voro stängda, allt var stilla, endast hundarna, hvilka vid denna tid på dygnet i hopar kringströfva staden, bröto då och då med sitt skall och tjut den djupa tystnaden. Och just denna tystnad utgör ett af Cairos egendomligaste behag. Den mäktiga kontrasten mellan dagens obeskrifliga tumult och qvällens fridfulla lugn gör det förra desto mera lifligt och originelt och det senare så mycket mera hemlighetsfullt. För min del finner jag staden mest förtrollande just i sin nattkostym. Huruvida det kommer sig deraf att det verkligen så är, eller om det är en följd af att denna vemodiga stämning är mera i öfverensstämmelse med mitt eget inre tillstånd, vet jag icke så noga, men hvad som är säkert är att jag tror mig knappt någonsin hafva varit under inflytande af en större poetisk njutning än under denna färd till Mehemed Alis mosqué.

Företrädd af Hassan med sin långa lärftslykta skred jag genom de trånga gatornas oräkneliga irrgångar, ofta så smala att jag lätt genom att sträcka ut båda armarna kunnat samtidigt vidröra begge husraderna. Allt var inhöljdt i ett mystiskt halfdunkel, som väl tillät en att uppfatta hufvudmassan af föremålen utan att ändock blicken förmådde urskilja detaljerna.

Då och då mötte jag någon ridande eller gående arab, hvilken med sin „fannus“ (lykta, utan hvilken ingen i Cairo tillåtes lemna sin bostad efter solens nedgång) och den oumbärliga pipan, tyst som en ande halkade längs utefter husväggarne. Vi utbytte ett halfhögt „salem aleikum“, skredo förbi hvarandra och allt återföll i den vanliga allmänna tystnaden. Stundom red jag likväl förbi något arabiskt café, ensamt synbarligen upplyst bland alla andra hus vid gatan, hvarifrån musik och sång ljödo mig till mötes.

Der inne på de rundgående divanerna sutto turkar och araber på hälarna med sina nargiléer och kaffekoppar, uppmärksamt lyssnande till någon improvisatör eller sagoberättare. Denne, uppkrupen på en midt i rummet stående bänk, framsade sina, mest ur „Tusen och en natt“ och Zahiras roman hemtade berättelser i en oftast sorgsen eller drömmande, recitativartad ton, alltjemt understödd af en eller flera spelmän, hvilka på sällsamma stränginstrumenter och med en tamburin såsom ständig bas utförde ett sakta enformigt ackompagnement. Jag förstod naturligtvis icke ett ord af sången, hvilket visst var skada, ty åhörarne gåfvo esom oftast genom ett långt utdraget och bifallande aaaah! sin belåtenhet tillkänna. Dylika kaffehus finnas på nästan hvarje gata, och jag red förbi tjogtals af dem, hvilka alla voro lika fullproppade med gäster.

Allt efter som jag framskred, omvexlade scenerna omkring mig, liksom i ett kaleidoskop.

En gång kom jag till en liten öppen plats framför en mosqué. I jorden, invid ett närbeläget hus, voro trenne facklor nedstuckna, hvilka med ett rödt flammande sken belyste en hop kring dem ordnade matvaror, ämnade, såsom det tycktes, till förplägning åt ett antal på marken nedhukade araber. Sexan syntes imellertid ingenting mindre än munter, fastmer märkte jag flera af gästerna uppgifvande tunga suckar och aftorkande sina tårar. På förfrågan upplyste mig Hassan att de voro samlade för att fira ett graföl. Längst upp vid den öfversta facklan och med ryggen stödd mot en ensamt stående acasia, satt den aflidnes son under idkeligt suckande och jemrande och, som det tycktes, så öfverväldigad af sin sorg att han icke förmådde sjelf högt uttala det loftal öfver sin fader, hvilket han sakta och bit för bit förestafvade en dertill hyrd gammal blind sångare, hvilken återupprepade hans ord med den mest bedröfvade och bedröfliga stämma, under oupphörligt vaggande fram och tillbaka med öfre delen af kroppen.

Hela scenen, den sörjande gruppen belyst af facklornas blodröda sken, de underliga sagolika husen omkring dem, med den pittoreska, liksom med afsigt af någon konstnärlig hand ditställda acasian och i fonden den mörka mosquéen med sina liksom alltid under Ramadan illuminerade minareter svingande sig upp mot den stjernströdda himmelen, allt detta bildade en tafla af en effekt som jag aldrig skall glömma och som jag gerna skulle velat återgifva på duken, i fall jag trott det vara möjligt.

I öfver en half timme färdades jag sålunda genom tusentals gator, bazarer, gångar, torg, tunlar och porthvalf, innan jag ändtligen kom till den branta väg, som leder upp till den på citadellberget belägna mosquéen. Hunnen till dess öfversta ända vände jag mig om, och närmande mig det öfver bråddjupet uppförda bröstvärnet kastade jag en blick dit ner.

Der låg nu Cairo, det herrliga Cairo, denna enda ofantliga ruin, utbredd framför mig i det blågröna månskenet. Liksom perlor trädda uppå svarta sammetsband, skeno dess hopar af hvita hus och glänsande marmorbygnader, genomskurna af de mörka gatuådrorna, och deröfver glimrade, likt ett återspegladt firmament, de upplysta minareterna från tre hundra mosquéer. Bortom denna gigantiska stenhop sträckte sig i norr Ibrahim paschas yppiga planteringar, mellan hvilkas svartgröna löfmassor den gamle Nilen, i en bädd af dy, slingrade och vältrade sitt breda silfverband, till dess den slutligen förlorade sig i fjerran bland Deltas grönskande ängar och fält.

I öster visade sig, till hälften dränkt i sanden, Kait Bei, kalifernas stora nekropol, med sina oräkneliga mosquéer, grafkapeller och dödsmonumenter af alla slag, hvilkas praktfulla renaste sarazenska ruiner för längesedan utspytt de förnäma, åt dem anförtrodda benknotor och tjena nu till skydd åt korpen, schakalen och ugglan, hvilkas harmoniska nattkonsert då och då styckevis nådde upp till mina öron.

Midtemot i vester flög blicken förbi Masr-el-Atikahs (gamla Cairos) oöfverskådliga ruiner med den stora aqvedukten, som från floden förer vatten ända upp till citadellet, förbi Kasr-el-Aïni och dervisch-kollegiet, förbi Nilometern och Nilen, öfver till andra stranden för att söka mot den dunkla horizonten upptäcka de mäktiga konturerna af pyramiderna vid Gizeh, Abukir och Saharah, dessa andra nekropoler, hvilkas grafvar i sin ordning långsamt men säkert begrafvas af den vid vestra Nilstranden ständigt lurande dödgräfvaren, öknen.

Länge stod jag der försjunken i betraktandet af detta obeskrifliga panorama, allt för länge vill det synas, ty Hassan, hvars smak för naturens skönheter tycktes vara mindre utvecklad, tog sig omsider den dristigheten att förmedelst en liten knuff i sidan rycka mig från pyramiderna och deras minnen till den närvarande stundens verkliga äfventyrlighet, hvilket också var rätt väl, enär jag för ögonblicket förgätit både min förklädnad och orsaken hvarför jag iklädt mig densamma. Också dröjde jag icke med att genast efterkomma uppmaningen, och vändande min springares näsa åt citadellet till, riktade jag hans steg mot första fästningsporten.

Der utanför brunno sprakande facklor och elddrypande mareschaller. Just som jag trädde under hvalfvet, stötte jag mot två af alla krafter springande sais med gnistrande bloss, hvilka genast med sina bamburör på ett lika påfluget som oanständigt sätt tvungo min fattiga boricka att visa prof på hastigaste sättet att utföra „höger om“ och „halt“.

Huru ofrivillig än rörelsen var, blef den oss imellertid helsosam, ty den förutan hade vi säkerligen blifvit öfverridne af en hästbesvansad, från mosquéen återvändande pascha, hvilken med sitt följe i starkaste traf följde löparne tätt i hälarne.

Sedan lavinen brusat oss förbi, inträdde vi i första borggården. Det var här som Mehemed Ali den 1 mars 1811 lät förrädiskt nedhugga hela egyptiska mameluck-corpsen, då den på paschans inbjudning mangrannt infunnit sig till ett storartadt, af honom tillställdt gästabud. Hassan visade mig i ett hörn på muren det ställe hvarifrån Emin-Bey, den ende af höfdingarne som undkom blodbadet, påstås hafva störtat sig utför bråddjupet med sin häst utan att någondera led den ringaste skada. Jag tittade ned i afgrunden och vände derpå blicken på min stackars gängare, som melankoliskt klippte med de långa öronen, och jag tänkte för mig sjelf att, i fall jag vore ämnad att denna qväll dela mameluckernas öde, det säkert icke vore en dylik Bucephalus jag borde räkna på för att förnya det Emin-Beyska språnget.

Vi fortsatte vandringen, och snart stodo vi utanför porten till tempel-harem (förgården). Jag anförtrodde min åsna åt en bredvid stående tiggare, aftog mina skor i likhet med Hassan åt hvilken jag lemnade dem, drog turbanen något längre ned öfver ögonen och trädde öfver tröskeln.

Aldrig skall jag förgäta den anblick som förgården i denna stund företedde. Kring dess med de blankaste marmorskifvor belagda yta uppburo trettiosex pelare af skönaste orientaliska alabaster ett rikt i svart och guld arbetadt rundgående galleri, bakom hvilket acasier och cypresser höjde sina grönskande kronor.

Midt på gårdsplanen stod den oumbärliga, i tung konstantinopolitansk stil uppförda tvagningsbrunnen, kring hvilken åtskilliga barfota turkar och araber sågos röra sig i halfdunklet. Månen, som med sitt dämpade sken belyste denna del af taflan, lemnade deremot i ett djupt aningsfullt mörker den del deraf, som låg inom slagskuggan från den stora kupolen, öfver hvilken de strålande minareterna höjde sig likt tända vaxljus på ett altarbord. Detta nattstycke var icke kulet, icke blåkallt som månskensnätterna i Norden; nej, månen tycktes här snarare förgylla än försilfra och alla

belysta föremål syntes derför simma i en varm, obestämd, gröngul, på sin höjd stundom grönblå ton och hvilken, här och der uppsminkad genom det från tempeldörren utströmmande rosenskimret, bildade en totalstämning sådan som jag aldrig skådat och som hvarken ord eller pensel någonsin skulle mäkta återgifva.

Så snart vi passerat förgården och kommit inom mosquéens ofantliga dubbeldörrar, trädde Hassan enligt order ett par steg framför mig och ledde så mina steg på den farliga terrainen. Hunna ungefär midt på det med de dyrbaraste persiska mattor belagda marmorgolfvet, föll han ned på sitt ansigte och började sin bön, ett exempel som jag naturligtvis genast med största högtidlighet följde, förstulet men på det noggrannaste iakttagande hvarje den minsta af hans rörelser för att, som väl behöfdes, upphjelpa mitt dunkla minne af morgonens lektion i den vidlyftiga gymnastikens olika situationer. Jag hade imellertid knappt hunnit längre än till tredje elier fjerde knäfallet, då jag, vid det jag åter reste mig upp, märkte stående framför mig en gammal skrynklig enögd arab, inhöljd i en lika åldrig gråbrun burnus och som med sitt enda blixtrande och genomträngande öga skärskådade mig med den skarpaste uppmärksamhet. Ehuru något oroad af detta preludium låtsade jag likväl om ingenting och fortsatte med inre ängslan mina yttre åthäfvor.

Då denna närgångenhet imellertid tycktes mig börja räcka bra nog länge, förmådde jag slutligen icke afhålla mig från att efter tionde eller tolfte knäfallet rikta en temligen omild blick på min påflugne observator, en blick som likväl till min stora förvåning syntes hafva en fullkomligt motsatt verkan emot den åsyftade, enär adressaten, i stället för att som jag hoppats aflägsna sig, fastmer trädde ett par steg längre fram och stälde sig kapprak med armarne i kors och ögat stinnt riktadt på mina, omedelbart framför min person.

På samma gång hörde jag honom mellan tänderna mumla ordet „kalb“ (det är uttydt: hund), den vanliga äretitel hvilken araberna bruka tilldela de kristna.

Jag var uppenbarligen röjd eller åtminstone på god väg att blifva det. Det var ett ögonblick af väntan, under hvilket tusentals tankar korsade sig i min hjerna. Hvad var att göra? Att fly var lika onödigt som omöjligt. Att stanna åter var föga mindre äfventyrligt. Med ett enda ord, med en enda åtbörd kunde min fanatiska spion meddela sin upptäckt åt de hundratals troende, hvilka befunno sig i mosquéen, och då vore mitt öde temligen afgjordt. I templet blixtrade fästena på minst tre à fyra hundra dolkar, och mellan mig och närmaste kristna boning hade jag hundra tusen muselmän på alla sidor. Ställningen var således i högsta grad kritisk. Till råga på olyckan hade den fördömde turken stält sig så att han med sin kropp för mig undanskymde Hassans hela görande och låtande, sålunda urståndsättande mig från att fortsätta bönen, hvars mångfaldiga rörelser jag omöjligt förmådde ihågkomma och utföra, utan att på det nogaste iakttaga och efterapa den ringaste åtbörd hos min lefvande förebild.

Jag har alltid hjertligen hatat det triviala och hvardagliga och har följaktligen också alltid haft en oöfvervinnerlig motvilja för att dö en långsam, tråkig död i en sjuksäng efter något anfall af gikt eller kolera morbus. Derför föreföll mig nu denna död, som jag hade för ögonen, hastig, dramatisk, uppskakande, midt i ett poetiskt rus, det bästa och mest önskvärda sättet att skiljas från jordelifvets uselhet, och jag önskade nästan inom mig sjelf att icke tillfället måtte gå mig ur händerna. Det vill derför icke säga att jag hade för afsigt att stiga upp och ropa: „sen hit, jag är en kristen, huggen ned mig“; nej, tvärtom, jag var fast besluten att sälja mitt lif så dyrt som möjligt och, för att göra dess förlust till en njutning, icke spara något försök till dess frälsning. Jag gjorde derför (fast med handen krampaktigt knuten om min skarpa yatagan) ett sista förtvifladt försök på fredlig väg. Låtsande som om min förföljares närvaro störde mig i mina andaktsöfningar, släpade jag mig på knäna ett par steg längre åt venster, jemt så mycket att jag kunde någorlunda urskilja Hassans förehafvanden, och samlande all min djerfhet fäste jag ögonen oförskräckt på araben, uttalande med det samma och med det mest orientaliska gomljud jag förmådde den heliga trosbekännelsen: „la illahi il Allah, Mohamed-in rassoul Allah“! Som det på förhand var öfverenskommet mellan Hassan och mig, att jag skulle hela qvällen ställa mig som vore jag döfstum och att han skulle svara i mitt ställe, i händelse någon tilltalade mig, så hade jag varit ohjelpligt förlorad, om spionen efter detta mitt utrop tilltalat mig med ett enda ord som tarfvat ett svar. Hela mitt spel var satt på ett kort och mina skepp brända. Ödet ville att kastet skulle lyckas, och mitt ortodoxa utrop gjorde oförklarligt nog sin verkan. Araben kastade en sista forskande blick på mitt knäböjande, till försvar färdiga jag, frammumlade ett otydligt: „Allah ekbehr“! drog sig långsamt tillbaka och försvann.

Ännu i detta ögonblick förefaller mig min frälsning sagolik.

En gång befriad från min farliga vaktare, drog jag ett djupt andetag, och efter att i all sköns ro hafva afslutat bönen med alla dess simagrier, gjorde jag ett tecken till Hassan, och vi gingo och satte oss på hälarna i den vida, talrika krets, som omgaf offerstället.

Nu först ansåg jag mig kunna utan fara kasta några nyfikna blickar omkring mig. Härvid riktades mina ögon allra först på den väg som jag hittills tillryggalagt. Strax till höger från den jättelika, vidöppna ingångsporten, bakom hvilken man såg harems hvita marmorpelare och tvagningsbrunnens hästskohvalf skimra i det blånande månskenet, visade sig Mehemed-Ali-paschas praktfulla graf bakom ett vackert, tätt flätadt, helt och hållet förgyldt jerngaller. Grafvården var rikt utsmyckad i guld och svart, men liksom hela den öfriga mosquéen i en något tung konstantinopolitansk smak. Detta grafmonument upptog hela bredsidan af norra sidogången, i hvars kolossala hvita marmorpelare jag förgäfves sökte den annars i Cairo så allmänna sarazenska sirliga och lätta formen. Tre steg till venster om och i rak linie med den första af dessa pelare igenkände jag den bönmatta, på hvilken jag tio minuter förut varit nära att bedja min sista bön; för ögonblicket var den upptagen af en oförfalskad gammal turk, som med oskrymtad andakt stötte pannan i stoftet, föga anande det tysta drama som nyss förut utspelts på den lilla qvadratytan under honom. Mellan detta ställe och mig höjde sig, stödd mot andra pelaren, den muselmanska predikstolen (menbèr), mera rikt än smakfullt ornerad samt helt och hållet förgyld. Efter allt utseende står denna predikstol der, liksom i alla andra mosquéer, endast för syns och prydnads skull, ty aldrig har jag hört talas om att en sådan uppfylt sin rätta bestämmelse. Muhamedanerna äro allt för ordnjugga och „kommoda“ för att vara talare.

Efter mina blickar redan voro halfvägs upp till taket, så lyfte jag dem helt och hållet till den vida och verkligt majestätiska kupolen, som för tillfället strålade i den mest bländande illumination. De anbragta lampornas antal kan jag på en höft uppskatta till fem à sex tusen, hvilka i sirliga festoner lupo likt perlband kring hvalfbågar, friser, pelare och fönsterramar. Dessutom hängde fem ofantliga förgylda kronor från taket ned till en höjd af ungefär tio fot från golfvet, uppbärande hvardera omkring två hundra lampor ordnade i större och mindre kretsar, den största underst, den minsta högst. Midteldelen af mosquéens södra sida, eller den som vetter mot Mecka, upptogs af „Mihras“, som för mosquéen är hvad altaret är för en kristen kyrka. Den bestod af en hög, ända till frisen räckande niche af orientalisk alabaster, på sidorna prydd med olika marmor, för öfrigt blottad på alla slags altarlika prydnader. Der framför stodo blott fyra oerhörda vaxljus, hvardera öfver en fot i diameter och hvilkas lågor voro så stora som vanliga facklors. Sex steg derifrån inåt templet, midt i den krets der vi suto, hade man stält tre små bord, på hvilka stodo åtskilliga dyrbara kärl och rökelsekar af silfver och guld. Då och då framträdde några „imamer“, blåste på glöden i karen, togo ny rökelse ur silfverkärlen, kastade den på elden under ett sakta upprepande af några böner och underhöllo dymedelst ett starkt och beständigt rökande. Kort efter det vi satt oss ned började den af mina grannar, som satt ytterst i kretsen, att utantill och med den briljantaste näston afsjunga eller rättare afgnälla en bön under det sedvanliga vaggandet fram och tillbaka med kroppen. Detta räckte tio minuter, hvarpå kamraten näst intill tog vid der den andra slutat. När det kom till den tredje, ansåg jag, som satt den sjette, det rådligast att smyga mig ur vägen, enär jag skulle blifvit särdeles generad, i fall turen kommit till mig. Medan jag funderade på bästa sättet att utan väsen verkställa detta försvinnande, märkte jag två vattenbärare, hvilka med sina getskinnssäckar på ryggen och med sina slamrande metallbägare gingo omkring och delade gratis ut vatten åt hvem som begärde. Jag fick sedermera veta att dessa män på någon sjuks bekostnad blifvit ditsända för att i hans namn vattna de törstiga och genom en dylik barmhertighetsgerning, af himlen utbedja sig lindring i sina plågor. Låtsande en olidlig törst, steg jag imellertid upp, gick till en af de vandrande springbrunnarne, räckte fram handen och fick mig en bräddad bägare, hvars innehåll jag genast, med „den rike mannens“ glupskhet kastade i mig. „Masch Allah“! (Gud bevare dig), sade mig vattenmannen vid åsynen af denna ifver och gick vidare. Nu hade jag ingen svårighet att draga mig något tillbaka, och jag fattade posto bakom „koutbahn“, ett slags burspråk hvarifrån imamen läser upp koran. Der satt jag länge och hörde de gnällande bönerna, såg vattenbärarne dela ut sina håfvor, hörde bägarnes klocklika klingande. Så småningom föröll jag i ett stilla betraktande, i en den behagligaste fysiska och moraliska domning; var det röken som agerade på nerfverna, var det den féeriska illuminationen i de höga svarta dômerna, var det templets ljumma värme, mattornas vällustiga mjukhet, rösternas hemlighetsfulla hviskningar? Jag vet det ej, nog af, jag började fatta muselmannens kärlek till mosquéen; efter hand försvann den yttre verlden för mina inre ögon, folkmassan, ljusen, silfverkärlen, templet började småningom vrida sig och gå i ring, ring, ring... mina ögon slöto sig, ett stilla brusande ljöd i mina öron, blott bägarnes klingande mot hvarandra hörde jag ännu och vattnmannens: „Masch Allah, Masch Allah, Allah, Allah, Allah“!... allt tystare och tystare, slutligen knappt hörbart — jag tror jag somnade. För huru länge kan jag ej säga, men efter hand återkommo samma känslor allt starkare igen, ljuden, rösterna blefvo allt högljuddare, Masch Allah, Allah, Allah, Allah!... ljöd det allt högre; jag öppnade plötsligt ögonen, mosquéen hade upphört att dansa, allt stod stilla, blott i midten af ringen, under mihrab, bakom de tre små borden, var det ännu lif. Allah! ljöd det från hesa strupar; i två rader höllo sig tjugu män vid händerna, togo två steg tillbaka, blefvo ett ögonblick stående och kastade sig derpå samtidigt med fart framåt så att hufvudena nästan slogo ihop; Allah! ropade de och sprungo allt fortare; från sekund till sekund blefvo rörelserna hastigare, mera feberdarrande; allt vildare klang det rosslande Allah! slutligen var det ett enda språng, ett enda tjut! Der föll en — der ännu två från de rasande leden, läpparna skumma, de blodsprängda ögonen rulla, de stånka med skälfvande bröst!...

Jag steg upp, jag ville hafva luft, ett tecken till Hassan, och jag störtade ut. Der ute i harem var det svalt, vattnet plaskade, cypresserna nickade och stjernorna myste så vänligt. Jag stannade och drack i fulla drag den friska nattluften. Men bakom mig hördes ännu dervischernas rysliga vrålande. Jag skyndade öfver gården; i nästa ögonblick stod jag vid dörren. Der lågo huller om buller hundratals skoplagg af alla fasoner, dimensioner och färger, röda, bruna, svarta, hvita, gula, ett outredbart chaos; lyckligtvis höll Hassan fortfarande mina i handen, hvilket var verkligen rätt väl, ty annars hade jag väl fått tillbringa minst en half timme med att vända upp och ned på detta rika skomagasin, så vida jag icke föredragit att göra som araberna, hvilka vid utgången från mosquéen taga det bästa, första par de träffa på, ofta i dunklet två skodon af olika färger. Jag fattade genast mina och drog dem på, men som jag på afstånd allt jemt hörde det hemska Allah, Allah! måtte det hafva skett på ett allt för brådstört och europeiskt sätt, ty just som jag satte foten öfver tröskeln, trädde dörrvaktaren, som anade oråd, med utsträckta armar emot mig för att mota mig. Jag förlorade icke besinningen, utan stack hastigt handen i fickan, tog ett guldmynt och sträckte i min ordning ut handen, som mötte portvaktens. Den slöt sig, och dess egares ansigte uttryckte tacksamhet; sträng pligt och fanatism stredo der med tacksamhet och barmhertighet. Aldrig har väl minspelet i ett menskligt anlete blifvit uppmärksammare studeradt än uttrycket i denna dörrvaktares, af mig under dessa ögonblick. Slutligen segrade de goda känslorna, och stoppande ena handen i fickan gjorde han med den andra den sedvanliga helsningen och lät mig passera. Jag hoppade upp på min åsna, stack de fyrkantiga stigbyglarne i henne och var snart utan all fara utom citadellet, samt åter invecklad i det svarta gatunätet. En timme derefter låg jag trygg i min säng, drömde att jag var storkalif och lekte boll med kristna bedragares skallar; men då jag andra morgonen vaknade, var jag ändock icke annat än eder egen

Georges.*)

Svenska Segelsällskapets kappsegling.

Omstående planch, tecknad af marinmålaren P. W. Cedergren, framställer det moment, då kuttrarne återvända efter slutad pristäfling.

*) Öfversten grefve A. E. v. Rosen har benäget meddelat oss till införande i tidningen ofvanstående utdrag ur bref från hans son, artisten G. v. Rosen.

De dagliga tidningarna hafva, som det kan tyckas, nog utförligt återgifvit de flesta detaljer af denna särdeles vackra och med svenskens lynne så öfverensstämmande fest, för att vi nu skulle anse oss berättigade att dertill återkomma, men vi kunna dock ej neka oss detta nöje, försökande att dervid återgifva hvad förut ej omnämts.

Sällskapets vackra och nyttiga ändamål är att befordra och uppmuntra båtsegling och af sådan orsak var vid detta tillfälle kontrakt uppgjordt med Andreas Pettersson, egaren till vestkustens yppersta snällseglare „Tärnan“, att mot 300 Rdr infinna sig vid denna täflan, för att få utrönt dessa Kosterbåtars seglingsförmåga, och om båten, som många trodde, verkligen var våra kuttrar öfverlägsen, skulle densamma dragas upp på land för att mallas af, hvarefter sällskapet ämnade nästa år bygga en dylik. Egaren var dessutom berättigad att deltaga i täflingen om de utsatta prisen, hvaraf synes att han i flera afseenden kunde göra en god affär vid detta tillfälle.

Ej underligt således om denna nykomling, i sanning utmärkt i sitt slag och med sin raska besättning, följdes med spänd uppmärksamhet och ej minst af egarne af sällskapets mest framstående yachter.

Sedan amiral Liljehöök benäget åtagit sig segelchefsbefattningen, som vid dylika tillfällen under en lång följd af år innehafts af amiral Annerstedt, Sällskapets ordförande, men hvilken senare nu af opasslighet var förhindrad, signalerades „lätta ankare“ med kurs på Lindahls sund, hvarpå eskadern omedelbart var under segel för en lätt O.S.O. bris för styrbords halsar. Kuttern „Mathilda“ lättade sist af alla, men passerade först Waxholm. Redan under denna eftermiddags segling visade sig att „Tärnan“ ej var någon svår medtäflare, åtminstone för de förnämsta seglarne.

Utkommen på Trälhafvet mojnade vinden totalt ut, hvarför bogserångaren Färdig, som förde direktionen, anlitades och förde eskadern till en liten förträfflig och vacker hamn i lä under Delholmen, der den gick till ankars för natten. Kl. 5,30 påföljande morgon gick morgonskottet och efter öfverläggning, hvarvid beslöts att prisseglingen skulle försiggå på Kanholmsfjärden, lättades kl. 7 och var eskadern samlad kl. 9,30 utanför Djurhamn. Kl. 10 signalerades af chefen „allmän profsegling“ och få minuter senare var eskadern redo och under kryss efter att för styrbords halsar ha passerat chefsfartyget tätt akter. Vinden var full N.O. med frisk gaffeltoppsegelsbris; målet Fjordholmarna och distansen sex minuter eller en och en half sjömil.

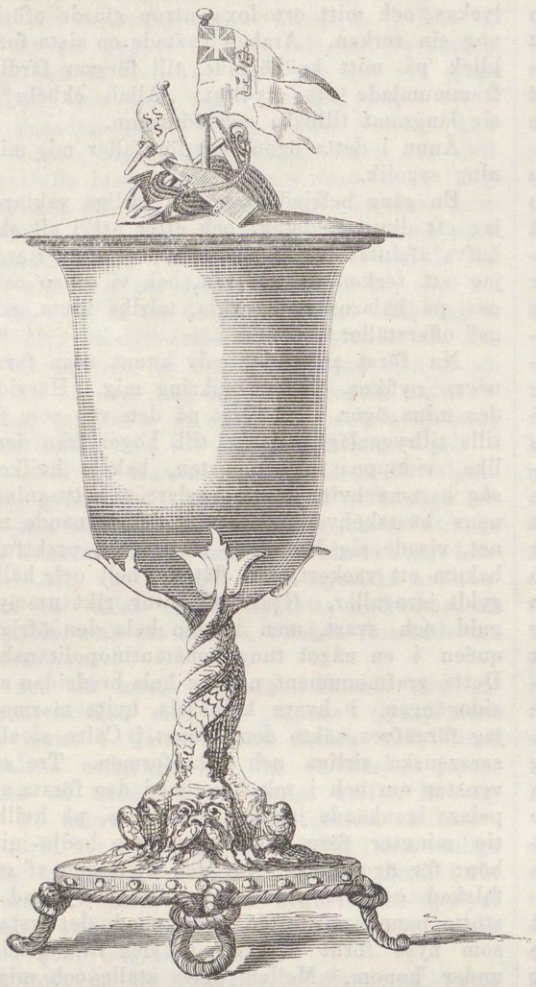

SVENSKA SEGELSÄLLSKAPETS FÖRSTA PRIS ÅR 1865:
SILFVERPOKAL, modellerad och utförd af P. F. Palmgren.

Bland de talrika åskådarne voro de flestas och mest interesserades blickar förnämligast fästade vid de vackra kuttrarna „Mathilda“ och „Alma“ samt Kosterbåten „Tärnan“. Redan i början visade „Mathilda“ sig öfverlägsen, men halfvägs gjorde, enligt vår och fleres mening, dess egare ett misstag, som dock ej kan tillskrifvas annat än osmak, genom att vända i otid eller på ungefär halfva slaget för babords halsar. Härigenom fick såväl „Alma“ som „Elvira“ betydlig fördel och blef resultatet att Alma tog 1:sta, Elvira 2:a och Mathilda 3:e priset. Fjärden företedde en i sanning ståtlig vue med dessa nätta och smakfulla yachter, tillika med en massa ångbåtar af alla certer. Efter kappseglingen, som tillryggalades af de bäst seglande fartygen på c:a 70 och af de sista på c:a 100 minuter, signalerades af chefen kurs på Tenösund, der middag intogs, prisen utdelades och de sedvanliga skålarna tömdes, hvarefter hemseglingen försiggick under den gladaste sinnesstämning.

Glädjande är att se detta för både kropp och själ lifvande nöje år från år omfattas af så väl seglare som allmänhet med allt mer och mer stigande intresse och torde det ej vara öfverdrifvet att likna detta nu skildrade med en verklig folkfest, ehuru på vattnet, och näppligen torde någon stads läge bättre lämpa sig för dylikt än just Stockholms med dess romantiska och förtjusande skärgård.

Dessutom är det i sanning en ögonfröjd att se och framhålla dessa små nätta fartyg med sina smidiga former, och i främsta rummet få vi nämna „Mathilda“, egd af grosshandlar Edv. Cederlund och för 2 år sedan ritad och bygd af byggmästar Kai Agerskov vid ingeniör W. Lindbergs etablissement, såsom utmärkande sig ej allenast som ypperlig seglare och sjögående fartyg, utan äfven för dess kompletta utrustning och vackra inredning, som torde ej allenast kunna mäta sig med de engelskas

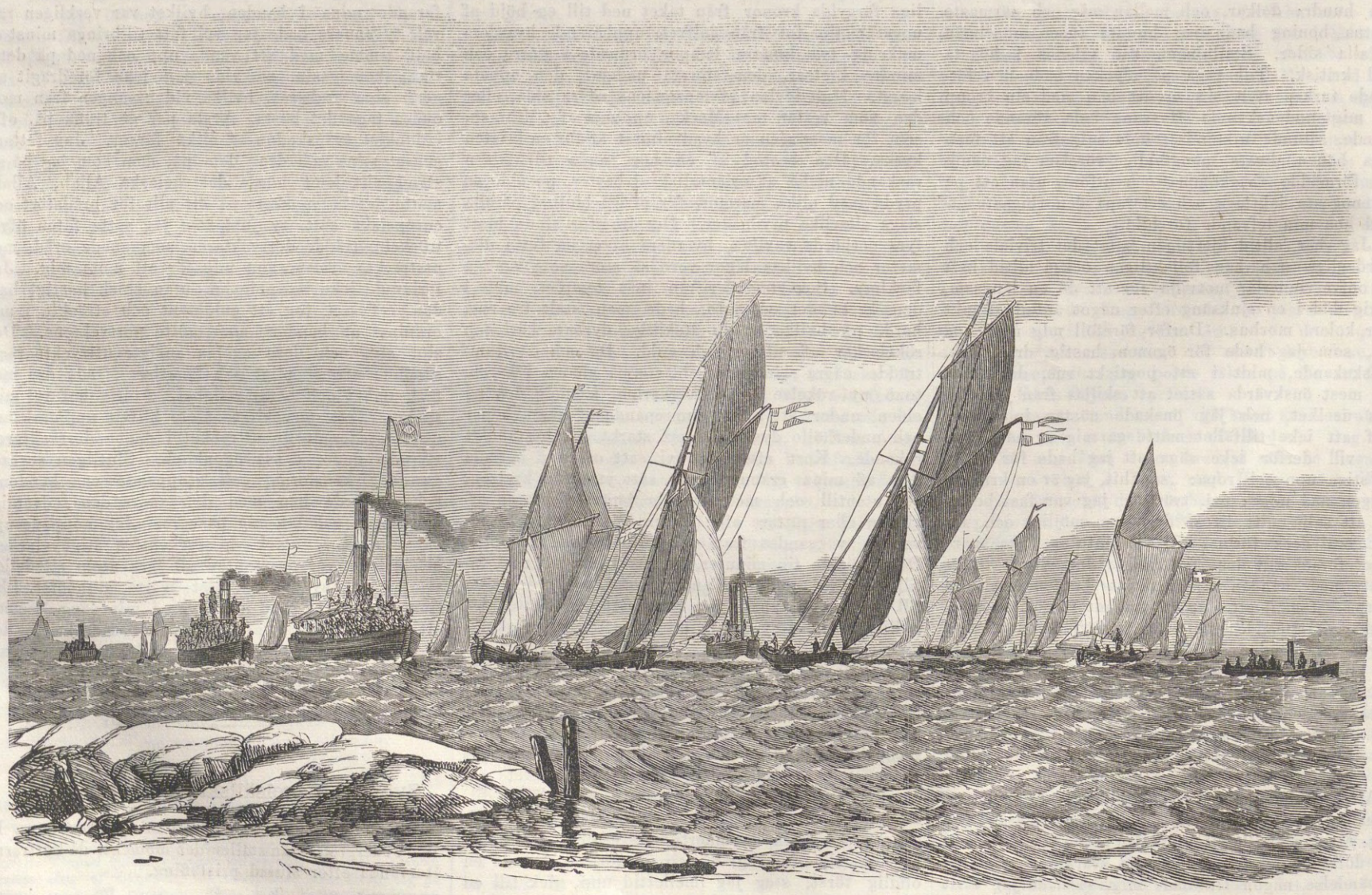

SVENSKA SEGELSÄLLSKAPETS KAPPSEGLING DEN 6 AUG. 1865.
Teckning af P. W. Cedergren.

af samma cert utan t. o. m. öfverträffa de flesta, en heder som i främsta rummet torde tillkomma dessa ofvannämda herrar.

Första priset bestod i år af en silfverpokal, modellerad och utförd af juveleraren P. F. Palmgren, af hvilket smakfulla arbete vi meddela en afbildning.

Blad ur min Dagbok.

Af H. B—n.

IV.

Ett besök i Köpenhamn.

»Man morer sig i Kongens By;
Julia, Julia, hoppsasa!...»

så började en visa, som min olycklige vän Anders Afzelius fordom sjöng för mig, medan han ännu var ung och glad, och innan lifvets bittra sorger hade ingifvit honom ens en aflägsen tanke på att jaga en kula genom sitt hufvud. Det var år 1850. Kriget var slutadt, Sleswig räddadt, fienderna besegrade, och det danska lejonet blickade med stolthet och hot från Idsted ut öfver gränsen. Folket „morede sig i Kongens By"; tonerna brusade i Tivoli; raketerna stego mot skyn, och „Frederik den syvendes" namn strålade i briljant eld med den danska kronan uppöfver.

Det är år 1865. Kriget är slutadt, Sleswig förloradt, fienderna segrande, och det danska lejonet förtrampadt af preussiska ryttarstöflar. Men i Tivoli brusa tonerna, *Lumbyes* champagne-galopp (spelad så som endast hans egen orkester kan utföra den) sätter med elektriserande toner massorna i „Begeistring", raketerna stiga mot skyn, och — Christian den niondes namn strålar i briljant eld med den danska kronan uppöfver. Allt är som förr. Såren synas vara läkta, sorgerna glömda, tårarne torkade. Lefve glädjen och violinerna! Betrakta dessa Sörensener. Hansener, Larsener och Pedersener, der de sitta vid sitt „smörrebröd" och sin „halv Bayer", lika lugna som om aldrig något Sleswig-Holstein funnits till i verlden. Hvem läser väl någon grämelse öfver fäderneslandets olyckor i dessa glada, bekymmerslösa ansigten? *Panem et Circenses!* heter det här som alltid. Det är endast de djupare sinnena som träffats af slaget. Men dessa draga sig undan ur hvimlet och gömma sin sorg med en föraktfull blick på den larmande hop, som endast i Köpenhamns bombardement och Tivolis förstöring skulle se några olyckor värda att begråta.

De djupare sinnena sörja, sade jag. Skaldekonsten är förstummad, den danska lyran hänger florbetäckt i cypressen vid de fallnas grafvar. Ej mer ljuda toner sådana som dessa:

»Aabent Bryst var Landeværn, Mod var Mandeskjold;
Tydsken maatte bygge af egne Lig sin Vold.
Slutter Kreds og staaer fast, alle danske Mænd!
Gud han raader, og vi fange Seir igjen»; —

eller som i den älskade gamla sången om Dannevirke:

»Danmark, deiligst Vang og Vænge,
Lukt med Bölgen blaa!
Hvor de vakkre, voxne Drenge
Kan i Leding gaae
Mod de Tydske, Slaver, Vender,
Hvor man dem paa Tog hensender;
Een ting mangler for den Have:
Ledet er af Lave.»

Ack, nu är „Ledet" (grinden) icke allenast „af Lave" (i olag); drottning Thyras vallar skydda icke längre Danmarks „Have". De hafva förgäfves druckit danske mäns blod. Drömmen är förbi. Förhoppningarnas, den patriotiska hänförelsens, det „yfverborna" modets toner klinga icke mer ifrån den danska lyran. *Christian Winthers* ögon äro skumma. *Henrik Hertz* kan icke längre höra sina forna sånger; *Hauch* lutar mot grafven, *Paludan Müller* stänger sig inne i djupaste enslighet, och *Plougs* fosterländska lyra brast af sorg, då hånande fiender bestego drottning Thyras fästen och trampade den gamla danska fanan under fötterna.

Skandinavismens seger, ett danskt Slesvig, en grundlagsenlig frihet, se der Fædrelandets och dess redaktörs program! För dessa idéer har *Parmo Carl Ploug* kämpat oegennyttigt, konseqvent och utan menniskofruktan. Vid trettio års ålder ledde han det första student-tåget till Sverige och ställdes redan då under åtal för sitt tal i Calmar, såsom du måhända ännu torde erinra dig. Som vältalare, som skald, som tidningsutgifvare har han alltid vändt sig till de ädlare, de bättre, de bildade af sitt folk. Han har aldrig vädjat till den lägre massans passioner; han tyckes hafva skytt henne, med ett stolt *odi profanum vulgus* på sina läppar. Derför är han högt aktad äfven af sina motståndare, och afunden och förtalet hafva icke förmått fästa några fläckar vid hans vapensköld.

Sällan hafva poesien och politiken så sammansmält som hos denne skriftställare. Hans politik är lika poetisk som hans poesi är politisk. Ett förenadt Skandinavien, från Nordkap till Eider, fritt och sjelfständigt, med unionsparlament och unionskonung, skyddande sig sjelf från alla öfvermodiga grannars angrepp, starkt genom en enighet, grundad på litteraturens, vetenskapens, konstens, alla högre nationella interessens gemensamhet — se der den framtidstanke, för hvilken Ploug velat lefva och dö. För denna tanke har han talat, kämpat och sjungit i årtionden. Men ack! den obevekliga Nornan rycker med kall hand sönder hoppets och illusionernas skimrande väf. Ploug har vaknat ur en långvarig dröm. Men han står med den kraftfulle mannens resignation qvar vid ruinerna af sitt grusade slott och börjar åter att söka hopfoga spillrorna. Målet är fjermadt, men ännu icke förloradt. Gemensamma sträfvanden, en kraftig vilja skola föra oss framåt. Utvecklingen af Danmarks konstitutionella lif, försoningen mellan partierna, ett verkligt fritt fädernesland — se der hvad som nu närmast sysselsätter hans outtröttliga själ. Det är dock mycket att lefva för redan detta. Kommer så skandinavismen, och dess parti är ingalunda förtviflande i Köpenhamn.

Plougs skaldesjäl har varit den rörliga spegeln för hans fäderneslands strider, förhoppningar och förluster. Som talare och skald, som ledare af studenttågen, som redaktör af *Fædrelandet* — öfverallt har han varit densamme. Inga strider, intet hot, inga förföljelser hafva förmått böja honom. Nu hvilar ett drag af vemod öfver hans ädla, manliga anlete. Han sörjer sitt Slesvig, som ynglingen sörjer en förlorad älskarinna. Jag frågade ho-

BYSTRÖMS VILLA Å KONGL. DJURGÅRDEN.

Teckning af O. Mankell.

nom, om man icke i Danmark hoppades återfå norra delen af hertigdömet. — „Väl möjligt — svarade han sorgset, — men det är i alla fall icke *vi*, som återtaga det. Vi betyda ingenting vidare i den frågan och kunna ingenting uträtta.“ Detta är den tanke, som mest grämer alla fosterländska sinnen på andra sidan Sundet.

Från *Carl Ploug* till *Erik Bögh* är ett stort språng, om man så vill, men dock icke större än från ett snille till ett annat, ehuru verkande på skilda banor. Jag uppsökte den qvicke skämtaren, som äfven i Sverige har så många vänner och beundrare.

Vid mitt första besök frågade jag Erik Bögh, om han mycket umgicks med Köpenhamns öfriga skalder och litteratörer.

— Nej, — sade han, — de äro mycket förnäma och betrakta mig med en viss öfverlägsenhet. De äro professorer eller doktorer, hallstämplade till lärda män. Jag är deremot helt och hållet autodidakt. Hvad jag kan har jag lärt mig sjelf; sjelf har jag arbetat mig fram genom den yttersta fattigdom. Min far var en fattig sockenskräddare, och sjelf blef jag vid tjugo års ålder byskolmästare i södra Seland. Ni finner alltså, att jag från ungdomen fått vänja mig vid försakelser.

— Byskolmästare! — utbrast jag; — huru länge höll ni ut med detta otacksamma yrke?

— Blott tvenne år. Jag skulle kanske hafva hållit på ännu i dag, om icke min sockneprest varit en pietistisk narr eller hvad man i Sverige brukar kalla „läsare.“ Jag kunde icke lida honom, utan lemnade skolan och begaf mig ut på äfventyr. Min lefnad har sedan varit en verklig roman, eller åtminstone är der stoff till ett par noveller.

— Nå, hvart begaf ni er då från presten på Seland?

— Jag tog först engagement såsom skådespelare vid en landsortstrupp. Vi reste öfver till Sverige och gåfvo representationer i småstäderna. Det var ett lif, må ni tro. Publiken uppmuntrade oss sällan med några talrika besök; våra egna tillgångar inskränkte sig vanligen till kopparslantar, och vår direktör måste sjelf lefva på förknappning. I en liten stad i Sverige kunde vi ej reda oss längre. Sällskapet gick „overstyr“, — och der stod jag nu i ett fremmande land utan ett öre på fickan.

— Nå, ni fick väl anställning vid någon annan trupp?

— Nej, jag försörjde mig med att rita porträtter, hvari jag förvärfvat någon skicklighet. Sedan begaf jag mig till Norge, såg att man der icke stälde stora fordringar på lokala dramatiska arbeten, skref en lokalsatirisk nyårsfarce, som 1848—1849 gjorde stor lycka i Christiania, försökte mig derpå med ett par vaudeviller, reste sedan hösten 1849 till Köpenhamn och debuterade äfven här med en revy, kallad „Nytaarsnat 1850“, som gjorde ännu mera lycka än mina tidigare arbeten. I fem års tid lemnade jag sedan åt Kasinoteatren en rad af vaudeviller, som alla hade större eller mindre framgång. Slutligen erbjöd man mig ledningen af denna scen, hvilken jag mottog under de mest ogynnsamma förhållanden. Från 1855 till 1860 varade mitt välde som artistisk direktör, och lyckades jag derunder att ställa teatern på god fot och höja honom i publikens bevågenhet. En tvist med den ekonomiska bestyrelsen förmådde mig slutligen lemna min plats, hvarefter jag öfvertog redaktionen af „Folkets Avis“, som under min ledning under några få år uppnått en prenumeration af 15,000 exemplar och hvilket blad jag ännu redigerar.

— En prenumeration af 15,000 exemplar! — utbrast jag. — Det är i sanning otroligt.

— Under kriget uppgick den till 18,500 — sade skalden med en viss stolthet. — Likväl kan ingen beskylla mig för att någonsin hafva ockrat på massans dåliga passioner. Jag har velat visa, att man hvarken som teaterdiktare eller publicist behöfver gripa till den s. k. skandalen för att vinna publik.

Jag tog afsked och lemnade folk-skalden, för hvars personlighet jag fattade mycken aktning.

Då mitt bref redan blifvit långt nog för ett nummer af tidningen, slutar jag för denna gång.

Byströms Villa.

Hvarken med afseende på naturförskönning eller arkitektur har konsten gjort något synnerligt för att pryda den svenska hufvudstadens förnämsta park. Hvad Djurgården är, det är den genom naturens egen daning, och Carl Johan behöfde ej mer än i skilda riktningar anlägga vägar genom den vilda parken för att åstadkomma ett färdigt helt, som i sitt slag torde sakna sin like i rikedom på omvexling och leende behag. Sjelf gjorde Carl Johan icke heller synnerligen mycket för att i arkitektoniskt hänseende pryda sin skapelse; ty hans kära Rosendal är en lika ful som obetydlig bygnad. Den nyss uppförda hufvudbygnaden å Manilla samt Byströms Villa äro för öfrigt de enda hus på Djurgården, som hafva en i någon mån monumental karakter.

För öfrigt visar planschen å omstående sida äfven bilden af en bland de täckare små villor, som här och der framtitta ur parkens grönska. Nedanför „Villan“, som kröner höjden, se vi den i dagligt tal så kallade „Fyllan“ — så kallad ej blott för rimmets skull, ty här har sedan många år hållits schweitzeri.

Vid Byströms återkomst 1838 från sin andra, femåriga vistelse i Italien anlades villan och fullbordades till år 1844, då Byström återvände till Rom. Den rika qvarlåtenskap af skulpturverk, som prydde dess salar, blef sedermera genom auktion förskingrad, och flertalet af Byströms gratiösa qvinnofigurer kommo sålunda till utlandet.

Villan har i senare tider egts af nu aflidne grosshandlaren Cederlund samt nyligen inköpts af hr W. Davidson, egare till Hasselbacken.

Det Svarta gardet.

(Forts. fr. föreg. n:r.)

Då jag kom ned, hade Gillie gått ut, och jag frågade en gammal qvinlig tjenare, om hon kunde visa mig vägen till Donagails hed.

— Vägen till Donagail, unge herre? Åh! till Donagail går alls ingen väg och hvad skall ni för öfrigt göra der?... Nå, gerna för mig. Om ni icke är rädd för spökena och trollena på heden, så håll er bara till höger. När ni så får sigte på ett par spetsiga klippor med en hög förtorkad gran imellan, så är ni på Donagails hed och kan gå både länge och väl utan att ha gått den till ända. Det är icke annat än en vidsträckt stenöken med ett kors här och der till minne af en och annan, som der utkämpat sin sista strid eller träffats af en lönnmördares hand.

Jag steg utför berget och följde hennes råd. Jag hade vandrat ungefär en timme, då jag fick ögonen på de begge klipporna och granen imellan dem. Aldrig hade jag sett något mera ödsligt och hemskt än denna hed, som nu låg framför mig. Marken bestod af svart granit, delvis betäckt med ett tunnt sandlager, der några tvinande plantor och gråa hedörter hade en bedröflig tillvaro. Stora klippblock af de besynnerligaste former lågo spridda der och hvar och kunde ganska väl af de lättrogna i dimma eller nattetid tagas för lika många vanskapliga troll och smådjeflar.

På ett enda ställe fanns ett litet snår af jernek, och dervid kom jag att tänka på lairdens gåtfulla uttryck: „plantera jernek på Donagails hed!“

Ett gammalt halfmurket kors stod på något afstånd. Hvem hvilade derunder? Jag satte mig vid foten af detsamma och öfverlemnade mig ånyo åt mina funderingar. Jag såg i inbillningen stridsmän, tre mot tre, rycka an mot hvarandra med sina tunga svärd i händerna. Men plötsligt försvann denna bild för en annan ur verkligheten.

På toppen af en kulle såg jag en qvinna till häst, orörlig som en bildstod, och hvars mörka konturer tydligen aftecknade sig mot den ljusblå himmelen. Jag såg hästen otåligt stampa i marken, och ljudet af hofslagen afbröt öknens stillhet. Svarta fladdrande lockar böljade kring den unga rytterskans hufvud och skuldror och vinden lekte lika fritt med dem som med den lilla lifliga hästens man.

Jag satt som fastnaglad af trolleri vid platsen, och först då en liten hand klappade hästen på halsen och den i galopp satte af och försvann med sin sköna börda, stod jag upp för att återvända till lairdens hus.

Det var länge sedan jag såg Gillies kinder så blomstrande som denna dag. Han slog mig på axeln och sade triumferande:

— Jag har sett henne!

Det började gå omkring i mitt hufvud... heden och rytterskan... Gillies munterhet... Hamish Dhu och tvekampen... allt tumlade om i min stackars hjerna med vild fart....

— Död och helvete! — hördes åter Svarte Jacks stämma. — Gif mig ett glas vin eller två. Fy f—n, tocken whisky dessa nedriga Mac Alpiner hafva i sina källrar. Jag drack för deras välgång, under det jag önskade dem hin i våld. Men de voro också så höfliga som folk, de der veta hvem de hafva för sig, ha, ha, ha! Ett enda muckande och jag hade piskat dem gula och blå. Den äldste frågade, om jag tänkte vara med i leken, och då jag svarade: „Ja, för sjutusan d..r“, började de tissla och tassla med hvarandra. Jag tror de skulle velat ge till en vacker penning för att veta mig vara vid mitt regemente.

Ehuru redan berusad, tömde han dock flaskan i ett drag.

— Se, der är ju den lille edinburghske markattan igen! — ropade han, då han fick se mig, men lairden tog honom nu under armen och drog honom bort med sig.

Denna dag, liksom natten och den derpå följande dagen tillbragte jag i stark spänning. Jag hade feber och såg beständigt för mig den svarta heden, de sex kämparne vid det gamla korset och rytterskan på kullen såsom åskådarinna af striden. Jag såg huru blodet rann i strömmar och huru mina vänner föllo för sina fienders svärd.

Nästa afton, då vi suto vid bordet, märkte jag att min närvaro hindrade ett förtroligt samtal mellan hufvudpersonerna i den sak, som framför allt annat låg dem på sinnet; jag steg derför upp och lemnade rummet. Så snart jag hade stängt dörren hörde jag penningar klinga på bordet. Det var blodspenningen, som lairden betalade Svarte Jack för den kommande dagens arbete.

Jag gick till sängs och låg just och såg på ljusen i Mac Alpinernas borg, då Gillie kom in. Jag räckte honom handen och pekade tyst på det mest strålande ljuset. Han förstod mig.

— Walter, — sade han, — jag vill anförtro dig min sista vilja. Jag har skrifvit upp den, i händelse lyckan skulle svika mig i morgon. Du har godt hjerta och jag är dig tacksam för det du tänkte på Mary.

— Är du icke bedröfvad, då du tänker på henne? — frågade jag.

— Jag är icke bedröfvad, Walter. Faller jag, är allt förberedt för hennes flykt. Hon reser till Frankrike och går i kloster. Och dig, lille Walter, — tillade han nästan muntert, — skänker jag mitt kruthorn och min jagtbössa, som är så lätt som en spatserkäpp. Men jag vill icke dölja för dig, att jag ämnar göra allt som står i min förmåga för att lura dig på arfvet. Sof nu godt, min gosse; jag har redan sagt till att man i morgon skall föra dig till de vackraste ställena.

Länge förmådde jag icke falla i sömn, men sedan jag slutligen slumrat in, hörde jag i sömnen ett ovanligt buller nere på gården.

Solen stod redan högt på himlen, då jag vaknade. Huset var som utdödt. Jag sprang upp ur sängen och klädde mig skyndsamt. På bordet låg ett förseglad bref, adresseradt till Mary Mac Alpine.

De voro borta, hade redan länge varit borta. En gammal tjenare kom in med min frukost och frågade, om jag ville att han skulle följa mig ut, men jag kunde knappast få ett ord till svar öfver mina läppar och skyndade utför berget ned åt hafsbugten till, samma väg som jag en gång förut hade vandrat.

— Jag måste här, mina damer, — afbröt Walter Scott sig sjelf, — inflätа ett par upplysande anmärkningar i min berättelse.

En skotsk duell har ingen likhet med andra länders tvekamp. Det är en strid mellan flera personer. Det behöfs icke vara lika många på hvardera sidan och det kan således hända att två stå mot tre. Der strides med alla möjliga vapen, och endast tid och ställe blifva på förhand aftalade. När det ena partiet är fåtaligare än det andra, uppreser det en eller flera grenar af jerneken, hvilket är detsamma som en uppmaning till en hvar, som närmar sig valplatsen, att intaga de bristandes ställe, och Skotlands historia har uppteckna flera bekanta tillfällen, då sådana uppmaningar följts.

Så till exempel stredo år 1776 åtta män af slägten Mac Intosh mot sex män af slägten Gillian. En femtonårig grefve Douglas, som händelsevis reste förbi med sin hofmästare, sprang ur vagnen och deltog tillika med hofmästaren i striden vid Gillians sida. De blefvo begge sårade, men skaffade Gillian segren.

Oftare blifva naturligtvis jerneksgrenarnes uppmaningar fruktlösa, och då ve den svaga, ty motståndarne fullfölja obarmhertigt sin fördel.

Då jag hann till de två klipporna med den förtorkade granen, der Donagails hed begynte, stannade jag för att lyssna. Det förekom mig som om jag hörde vapenklang och Ogilviernes stridsrop, hvilket i förening med det närliggande hafvets brus förvirrade och förfärade mig. Men jag insåg snart att inbillningen åter hade drifvit sitt spel med mig, ty rundt omkring var allting stumt och dödt. Denna tystnad lugnade mig ett ögonblick, men i det nästa betäcktes ånyo min panna af kallsvett. Jag hade gerna gifvit mitt lif för att veta, hvad det blifvit af mina vänner. Kanske voro de redan döda. Svag och kraftlös som jag var, släpade jag mig mödosamt framåt. Luften var qvalmig, och en blytung ovädersky hängde öfver den ödsliga heden och gjorde den ännu dystrare än första gången jag besökte den. En hög svart bergvägg stängde slutligen min väg, men då jag följde en smal stig vid

dess fot och sålunda kringgick den, stodo kämparne framför mig.

De hade stält sig ungefär femtio steg från hvarandra. Midt framför mig stodo de tre Mac Alpinerne, bredaxlade män, hvilkas yttre vittnade om en ofantlig muskelstyrka. De voro alla tre af medelstorlek med rödt hår och hufvuden som liknade tjurens både i uttryck och kraft. Bredvid dem stodo tre bössor uppstälda.

Blott en flyktig blick kastade jag på dessa; jag sökte mina vänner. Der stodo de, fader och son, höga, stolta gestalter med svärdet i handen, men Hamish Dhu fanns ej der, den förrädaren hade i hemlighet lemnat Gleneil under natten med de penningar, för hvilka han utlejt sin arm. Mac Alpinerne hviskade sakta till hvarandra, hvarpå den ene af dem, som syntes vara den äldste, frågade med hög röst:

— Angus Ogilvie! tycker du icke att vi nu väntat länge nog?

— Jo! — svarade lairden utan dröjsmål.

— Sätt då upp jerneksgrenen, och må Gud vara domare imellan oss!

Lairden gick bort till närmaste buske, afhögg en gren och fäste den i jorden. Derefter vände han sig mot alla väderstrecken och ropade med hög röst:

— Fram till jerneken, ho du är, som vill slåss för Ogilvie mot Mac Alpine!

Hans tre motståndare betraktade hans åtgärd med ett mörkt och hånfullt leende. Tre gånger upprepade lairden sitt rop, men intet ljud svarade honom från den tysta heden.

Då räckte far och son hvarandra handen och togo sina gevär.

Mac Alpinerne gjorde sammaledes och alla tre sigtade på lairdens bröst. Fem bössor smälde af i samma sekund, och jag såg lairden spritta till, träffad i axeln. Gillie hade träffat Roderich Mac Alpines hufvud, men han måtte hafva varit lätt sårad, ty jag såg honom störta fram till strid före sina bröder.

— Fram till strid för Ogilvie! Framåt min son! — ropade Angus, utan att akta på sitt sår. — När en af dem bitit i gräset, är partiet lika!

Min förskräckelse var förbi. Jag hade sett in i mynningarna på Mac Alpinernes gevär och hvarken darrat eller böjt mig ned. Stridens feberhetta hade gripit äfven mig.

Det var första gången jag såg Gillie i hans rätta element. Han förekom mig ett helt hufvud längre än vanligt, hans rörelser hade något vildt, men likväl ädelt med sig, hans bröst höjde sig våldsamt och jag hörde tydligt hans djupa andedrag. Hans steg voro snabba och elastiska och han handterade sitt tunga slagsvärd så lätt som en fjäder.

Man behöfde blott kasta en blick på far och son för att känna sig lugnad. Dessa två kunde nog stå mot tre.

Motståndarne närmade sig nu hvarandra, affyrade sina pistoler och störtade sedan löst på hvarandra. Gillie var ett par steg framför sin fader; han hade åt sig utvalt den äldste Mac Alpine, som hade vågat fria till Mary och ännu icke uppgifvit hoppet.

Jag hade blott öga för Gillie. Roderich och hans yngste broder Robin kastade sig öfver honom för att krossa honom vid första anloppet, medan den tredje anföll lairden. Denne hade med ett fruktansvärdt hugg sträckt sin fiende till jorden och ilade nu sin son till hjelp. Nu voro de båda de starkaste, och Gillies angripare började vika.

— Fram till strid för Ogilvie! — ropade lairden med triumferande hån. — Huru långt viljen I fly, förrädareyngel!

Roderich och Robin tycktes verkligen ämna fly, men i samma ögonblick lairden ville knäcka den sistnämdes hufvud, utstötte Gillie ett genomträngande rop och fadren vände sig om.

Gillie stod upprätt, men med begge händerna pressade mot bröstet. Han hade fått ett hugg af Robin just i det gamla såret. Svärdet föll ur hans hand, han vacklade och sjönk på knä.

Ovilkorligen knäböjde äfven jag, det var som om mitt hjerta velat brista.

Gillies smärteskri besvarades af tre triumfrop, ty i samma stund han föll till jorden vaknade den andre Mac Alpine ur sin bedöfning och hade åter förenat sig med sina bröder.

Nu var lairden ensam mot tre. Ett ögonblick stod han orörlig, liksom för att göra sin ställning klar för sig. Först trodde jag att de alla tre skulle kasta sig öfver honom, men detta öfverensstämmer icke med bruket. Först söker man nemligen att göra af med de sårade, och hade lairden följt denna regel, hade han ej nu haft mer än två fiender. Från olika sidor störtade bröderne sig alltså öfver Gillie, som sökte hämma det framströmmande blodet.

Med ett språng var lairden hos sin son, och hans svärd beskref en beskyddande krets omkring honom.

— Bort till jerneken, min son! — ropade han, medan han med venstra handen tog honom vid armen för att leda honom till detta svaga stöd. Hans öga föll på det blodspår, som Gillie lemnade i sanden och hans stämma darrade då han upprepade sitt härskri:

— Fram till strid för Ogilvie!

Mac Alpinernes vilda hånskratt besvarade hans rop.

Med en ofantlig sten kastade han Robin till jorden, just då denne stod i begrepp att anfalla Gillie bakifrån.

— Efter det så skall vara, skola vi veta att värja oss allena! — ropade lairden och en öfvernaturlig makt tycktes lifva honom. Han lemnade Gillie och kastade sig mot den närmaste fienden.

— Ett hugg för Fadren! — skrek han.

Roderich störtade till jorden.

— Ett hugg för Sonen!

Brodren föll.

— Ett hugg för den Helige Ande!

Robin, som på nytt hade rest sig, måste åter bita i gräset.

— Nu dödar han dem alla tre! — sade jag för mig sjelf, ty jag törstade efter deras blod. Men han lät dem ligga och skyndade till Gillie, som låg vanmäktig. Han lyfte upp honom så mildt och varsamt, att tårarne stego mig i ögonen, oaktadt de mordiska känslor som uppfylde mig. Han stödde honom mot sitt knä och blottade hans axel.

— Ah, han var sårad redan förut! — hviskade han och tryckte en kyss på det gapande såret.

Gillie slog upp ögonen och tecknade åt fadren, att Roderich och den andre brodern åter hade qvicknat vid och ryckte fram till angrepp.

Lairden ropade till dem:

— I dag hafva vi stått två mot tre, och min son var sårad redan förut, utan att jag visste det. Låt det vara nog för i dag!

— I dag måste ett af våra hus gå under! — svarade Roderich.

— Som ni vill då! — var lairdens svar.

Och med detsamma kastade sig bröderne öfver honom.

Jag tillslöt ovilkorligt mina ögon och förmådde knappt draga andan. Jag hörde ett tungt fall och såg åter upp. Den andre brodern hade fallit för lairdens hand, han satte foten på hans kropp och afvaktade Roderichs angrepp. Äfven han föll, den venstra armen hängde förskräckligt tilltygad vid sidan.

Angus Ogilvie stödde sig på sitt svärd. Han trodde sig hafva segrat. Han visste icke att Robin, som låg ett par steg derifrån, ännu hade så mycket krafter som erfordrades för att taga en pistol ur bältet. Jag såg blixten och röken, jag hörde smällen och såg lairden låta svärdet falla ur handen för att krampaktigt föra den till ryggen. Ett par sekunder höll han sig uppe, innan äfven han sjönk till jorden.

Robin föll tillbaka och utandades sin själ i en vild rossling.

Nu var Roderich den ende, som ännu röjde tecken till lif, ty då den stackars Gillie såg sin fader falla, förlorade han medvetandet.

Den svårt sårade Roderich såg det, och som han icke kunde resa sig, kröp han som ett djur långsamt framåt, under det smärta och blodförlust ofta tvungo honom att stanna. Det var icke mycket lif i honom, men hatet höll det ännu qvar. I detta förvridna ansigte, i detta hämdens och förtviflans vanvett, som glödde i hans ögon, stod Gillies dödsdom tydligt skrifven.

Här var ingen tid att förlora, jag måste försöka rädda honom. Jag sprang bort till den döde Robin för att taga hans svärd, han låg derpå och jag förmådde icke draga fram det, ty den blick Roderich kastade på mig, förlamade mina förut svaga krafter. Han stirrade oafbrutet på mig, medan han fortfor att kräla allt närmare sitt offer. Jag var utom mig. Ett annat svärd! Få steg skiljde ännu Roderich från den sanslöse Gillie. Jag ilade till lairden för att taga hans svärd, men o Gud! jag förmådde knappast lyfta det och insåg nu huru omöjligt det skulle blifva mig att handtera det.

— Hör du mig, Ogilvie? — hviskade Roderich stönande och flämtande efter andan. — Jag skall dock taga ditt lif, liksom jag tog din faders, och Mary skall blifva min eller dö. Jag hatar henne såsom jag hatar dig. Hör du mig, Ogilvie, hör du mig? Du skall icke dö förr än du känt min dolk i ditt bröst!

Ett hest gräsligt skratt, som åtföljdes af en blodström, tillslöt hans mun. Han hade nu nått sitt offer, som fortfarande låg orörligt, och höjde sin högra friska arm för att gifva Gillie dödsstöten, då ett skott plötsligt smälde och en klar stämma ropade:

— Fram till strid för Ogilvie!

Mitt öga följde ljudet, och vid foten af närmaste kulle såg jag min rytterska, Mary, Gillies trolofvade. Det var hon som i detta kritiska ögonblick hade frälst hans lif, ty hennes skott hade träffat sitt mål, och Roderich vred sig i de sista dödsryckningarna.

Nästa ögonblick stod hon vid Gillies sida och jag med henne för att förbinda hans sår. Det dröjde länge, innan han återfick sansen, och lairden slog först upp ögonen. Jag hade ansett honom för död och blott tänkt på Gillie, men han reste sig nu utan hjelp, ehuru höljd af blod. Elfva sår hade icke förmått kufva hans jättenatur. Han kastade en förvånad blick öfver valplatsen och rynkade pannan vid min åsyn.

— Walter, din fader har icke sändt dig hit för att bevittna sådana scener! — hviskade han.

Nu först fick han se Mary, som hastigt tog ett steg tillbaka, då Gillie uppgaf en djup suck och öppnade ögonen.

— Han lefver! — ropade hon och knäppte ihop sina händer.

Derefter vände hon sig till lairden, och hennes på en gång stolta och milda anlete färgades af en lätt rodnad.

— Angus Ogilvie! — sade hon med rörd, men så behaglig röst, att jag ännu aldrig hört dess like, — Angus Ogilvie! De som här ligga i sitt blod äro mina fränder, men du är min onkel, ty din hustru var min moders syster. Din son har gifvit mig sitt ord, liksom jag gifvit honom mitt. Gud har fört mig hit i rätta stunden för att frälsa hans lif!

— Flicka! — svarade lairden högtidligt. — Jag har icke sett dig förr än nu. Mellan Alpinernes och mitt hus låg ett svalg, djupare än hafvet. Det måste ske hvad som nu skett. Min faders blod, så många förträfflige mäns lidanden måste hämnas. Det har skett i dag! Hatet skall nu kunna jordas med de döde, och först då dör det i högländarens bröst. Jag gifver dig min välsignelse! Namnet Mac Alpine skall åter blifva hedradt och sluter sig nu för alltid till Ogilviernes. Den gamla skulden är försonad!

Jag fick nu begagna Marys häst för att hemta hjelp och blef således till någon nytta. Gillie blef hemburen på en bår, och lairden understöddes af ett par tjenare. De tre Mac Alpinerne blefvo jordade på valplatsen och en sådan händelse, som nu för tiden skulle sätta alla tre konungarikena i rörelse, blef den gången blott i förbigående omnämd i Högländerna och Edinburgh. Den engelska regeringen tog ingen notis derom, ty den hade icke det minsta emot att de rebelliska högländarne söndersleto hvarandra inbördes.

Tre år derefter herrskade Mary Mac Alpine med oinskränkt välde i Ogilviernes hus. Hennes makt öfver den gamle lairden var ännu större än öfver hans son, och då hon kände Gillies förkärlek till krigsståndet, bragte hon det verkligen så långt att Gillie fick fadrens tillåtelse att inträda i Svarta gardet.

Då min fader kom upp till Högländerna för att bevista brölloppet, hade tre år förflutit sedan jag sist såg honom. Jag hade växt betydligt och mina krafter utvecklat sig i förhållande derefter. Den fria friska luften i bergstrakten hade återgifvit mig helsa och lefnadslust. Gillie var underofficer vid det Svarta gardet som hans farfar före honom, och utan jemförelse var han den vackraste och oförskräcktaste soldat i engelska arméen.

Mary var blott aderton år. Himlen sjelf smålog i hennes ögon. Hon var lycklig, ty hon älskade och var älskad tillbaka. Hon ville gerna hålla Gillie hemma, men han var soldat till lif och själ och gick till sitt regemente, dit hon dock sedermera fick följa honom. Året efter brölloppet var han redan officer...

Walter Scott höll upp och såg på sitt ur.

— Mina damer, — sade han, — jag har lofvat Mary att vara hemma i rättan tid, men jag har som vanligt varit allt för omständlig i min berättelse.

Mary! — ropade Talleyrands nièce. — Ni sade Mary, är det hon, Mary Mac Alpine?

— Naturligtvis, det är lady Ogilvie, mina damer, — svarade Walter Scott leende, — generalen i brittisk tjenst, lord Giles Ogilvies gemål. Vi bo i samma hotel, och om min berättelse förmått ingifva er något interesse för hjelten och hjeltinnan, vill jag taga mig friheten att med det första presentera dem i er krets.

Nästa dag var Walter Scott samt lord och lady Ogilvie dagens lejon i de förnämsta kretsarna i Paris. (Slut.)

Krönika.

Med anspråk på trovärdighet sprides nu från olika håll ryktet om hr von Bismarcks snara afskedande. Om man med ordet grälmakare menar en person som, så att säga, tillverkar gräl eller ämnen dertill, så har väl ingen i högre grad än han förtjenat denna benämning, ty allt sedan han vann burskap såsom preussisk politicus, har han oförtrutet „gjort i“ och talat för detta handtverk. Så länge varan sprides behöfver tillverkaren ej cedera, men längesedan har en aktningsvärd majoritet af de goda tyskarne ledsnat både på den ena och den andre, och finge en minister förstå inviter, så har denne icke saknat sådana, och bland dem många, så mycket mera tydliga, som de varit affattade i den välkända, romantiskt hemska tyskhetens stil. Så har man skickat honom bref, på hvilka underskriften ersatts med en dödskalle och tvenne korslagda knifvar, dosor af fint arbetadt yttre, men innehållande en repstump, samt flaskor och fat med påskrift: Sie sterben durch Gift! Trots alla dessa interessanta rysligheter har han imellertid lefvat och mått väl samt med orubbligt lugn oroat hela verlden, och det är fara värdt att hans motståndare äfven denna gång jubla i förtid.

Man gjorde så äfven i glädjen öfver det vidt utbasunade mötet mellan Tysklands monarker. Det blef icke af, och äfven hr Blomes förhoppningsgifvande fridsmission tyckes hafva strandat mot för härdade hjertan. Och likväl var man så glad öfver att nu ändtligen vinna utslag i saken. Men den som så trodde, kände icke betydelsen af hvad man i Tyskland kallar ett provisoriskt tillstånd, eller, med andra ord, storleken af det tidsmått, som erfordras för att derstädes lära sig veta hvad man egentligen vill. Nu bevisar man å ömse sidor på det lärdaste sätt nödvändigheten af en brytning, under det begge parterne väl veta, att en sådan nära nog är en praktisk omöjlighet. Ett präktigt resultat af grundlighet och vankelmod!

Trots många rörande protester har exkonungens af Neapel sändebud i Madrid nu måst nedtaga sin herres vapen från gesandthotellet. Sedan drottning Isabella afstått från sitt tillämnade möte med Napoleon, säges hon på en resa till Valladolid öfver allt hafva rönt prof af folkets trohet och tillgifvenhet. Med afseende på Hayti ser det deremot illa ut; ty då vicepresidenten i den enligt det spanska fördraget upprättade provisoriska regeringen öfver ön föreslagit ett anslutande till England, har Spanien, genom general Gandara, med krigsförklaring bestraffat detta brott emot traktaten.

Om veckan varit fattig på vigtigare politiska tilldragelser, hafva deremot tidningarnas spalter riktats med en mängd skildringar af märkvärdiga naturföreteelser, några så besynnerliga att de tyckas tillkomna enkom för sådant ändamål. Så läser man bland annat, hurusom två bondflickor, under det de till en marknadsplats buro hvar sin korg full med lefvande kycklingar, blifvit öfverraskade af ett förfärligt åskväder, hvarvid den nedslående blixten varit nog human att *plocka* kycklingarna, utan att tillfoga deras egarinnor den minsta skada. På de arma djuren fanns deremot ej en fjäder i behåll(!) Från annat håll omtalar man en orkan, som bland annat ryckt vagn, hästar och forman högt upp i luften och slungat dem tvärt öfver några träd vid vägen. En olyckshändelse, som thyvärr icke låter sig betviflas, är den jordbäfning, som totalt förstört den lilla byn Fondo-Macchia på Sicilien. Ännu sorgligare är det att choleran, hvilken man, sedan den farit öfver till Italien, sorgfälligt sökt inspärra i dess första landningsplats, Ancona, nu likafullt spridt sig till flera af rikets större städer. De rätt-trogna katolikerna säga visserligen trotsigt att landsplågan, som de betrakta såsom himlens straff mot kätteri och affall, naturligtvis icke skall våga inträda i de sju kullarnes stad; men de mindre heliga frukta att i detta fall bekännelsens renhet är af ringare vigt än gatornas.

Konung Leopold af Belgien, hvars lif ofta varit i fara under en långvarig sjukdom, säges nu, i aningen om sitt snart förestående slut, hafva afsagt sig kronan till förmån för hertigen af Brabant. I England väcker ett allvarsamt missöde med den stora telegrafkabeln allmän häpnad. Deremot helsar hela verlden med glädje en ny storartad uppfinning i detta moderland för sådana. M:r Gale har nemligen funnit och förevisat ett sätt att medelst inblandning af pulveriseradt glas förtaga ett huru stort qvantum krut som helst förmågan att explodera och sålunda, såsom det vill synas, till nästan fullkomlig underdånighet bragt den obändigaste af alla de naturkrafter, som menniskosnillet upptäckt och användt för sina planer. För öfrigt hafva engelsmännen firat årsdagen af sjöslaget vid Abukir, med hvilket Nelson utanför Nilens mynningar krossade Frankrikes sjömakt. Man vet icke om de franska gästerna blifvit inbjudna till festen.

Tafle-expositionen i Bergen skildras såsom särdeles lifligt besökt samt storartad och rik så väl i anseende till de ditsända konstverken, hvari de båda ländernas förnämsta förmågor voro värdigt representerade, som med afseende på anordningarna med sjelfva lokalen. Landtbruksmötet i Malmö är nu till sin officiella del afslutadt. Pris hafva i mängd blifvit utdelade. Grefve Holstein har inbjudit till ett likartadt möte i Danmark, och tiden för nästa svenska sammankomst i detta syfte, hvilken kommer att ske i hufvudstaden, har blifvit utsatt. Praktfull och lysande på allt sätt var den bal, hvartill Malmö stad inbjudit konungen, prins August och öfriga deltagare i det stora mötet. Ögonvittnen hafva liknat trappuppgången vid en park, salonen vid ett haf af ljus, vinet, som strömmade ur med löfverk höljda kärl, vid paradisiska källsprång, och thronhimlarne vid himlen. Om sjelfva dansen och den derpå följande soupern kan blott sägas att de voro oförlikneliga.

Segelsällskapets högtid gynnades af det herrligaste sommarväder och erbjöd en tafla så liflig och intagande att den sent skall förgätas. Allt ifrån den sköna ankarplatsen och fram till målet var de vindsnabba, luftiga farkosternas färd ett verkligt triumftåg, icke blott för dem som vunno täflingens pris, utan för alla som deltogo deri. Otaliga åskådare gåfvo från segelslupar, ångbåtar och festligt smyckade sommarboningar sitt bifall tillkänna, och med glädje såg man den mest högspända täflingslust i förening med lika mycket förakt för faran som aktning för ordningen. Med särskildt interesse såg man den simpla Kosterbåten kappas med de segervana jagterna från vårt förnämsta varf. Den „fula båten“ — såsom han benämdes af de oinvigda — höll sig tappert; men segren blef likväl de sköna trogen.

Hr Zandahl annonserar ånyo om ett längesedan utlofvadt experiment med en af honom uppfunnen undervattens-kanon, och vi tillönska såväl honom som åskådaren bättre lycka än förra gången. De kongl. teatrarne lära nu innan kort åter börja sin verksamhet med Molières ypperligt öfversatta Femmes savantes på den dramatiska och Boïeldieus tjusande opera Hvita frun på den lyriska scenen.

Konungens, drottningens och hertigens af Dalarne återkomst från Skåne för att värdigt mottaga de väntade gästerna från Petersburg helsades naturligtvis med mycken glädje. Det har behagat gasbolaget att i och för den kungliga familjens färder från och till Ulriksdal kanta den väg, som under dessa resor måste passeras, med en svag ljusstrimma, hvilken med förtjusning ansetts såsom upplysningens pånyttfödelse i vår kära stad. Mycket skulle kunna sägas om detta lysande bolags benägenhet att sätta sitt ljus under ena skeppo; men just när detta skrifves, dundra de första kanonskott, som bebåda storfurstarnes ankomst, och vi måste som alla andra ut att beundra ståten.

Hvarjehanda.

— KEJSAR NAPOLEONS UPPKÖP. Från Paris skrifves den 31 juli: Medborgarekonungen Ludvig Filips bekanta paraply har väl ännu icke hunnit glömmas. Det dyker ännu en gång upp i Plombières. Kejsaren har nemligen lagt sig till ett vanligt paraply, som följer honom på alla hans promenader. Han köpte det sjelf i en gammal, fattig frus lilla bod och betalade det rätt dyrt. Frun kunde knappt tro sina ögon, och så snart kejsaren lemnat boden, föll hon i vanmakt. Kejsaren gör i allmänhet en mängd uppköp. I en bod i Nancy köpte han två vaser, hvarpå det preussiska vapnet och tyska riksvapnet äro målade. Månne de äro bestämda till gåfvor åt hr von Bismarck?

— LINCOLNIANA. Tidningarna meddela ännu ett karakteristiskt yttrande af den mördade presidenten Lincoln. Då presidenten en gång i början af inbördes kriget förklarade, att han aldrig skulle komma att underhandla med rebellmyndigheterna såsom sådana, bemötte senatorn mr Hunter honom med ett prejudikat ur historien och påminde honom att Carl den förste af England hade underhandlat med sitt upproriska parlament. Derpå svarade Lincoln: „Om det är er afsigt att gå mig inpå lifvet med historiska facta, får jag hänvisa er till mr Seward, ty han är hemma i sådana saker, och jag har aldrig gifvit mig ut för att vara något universalgenie. Det enda som jag ännu har riktigt klart för mig ur historien från den tiden är att Carl den förste förlorade hufvudet.“

— AMERIKANSK NOTISSTIL. I en i Newyork utkommande tidning finna vi följande notis: *Sic semper „schwindeleriis.“* En af de ledande skurkarne i Coal Hole, hvars svindlande operationer i guld redan tillstält så mycken olycka, köpte i förrgår 3 millioner dollars i guld à 47 $^1/_2$—46 procents agio i den så kallade Evening Exchange (ett midnattligt spelhelvete) och instälde i går morgse sina betalningar vid 43 $^1/_2$ procents agoi.

SCHACK.

Uppgift 49.

Af J. KLING, London.

Svart.

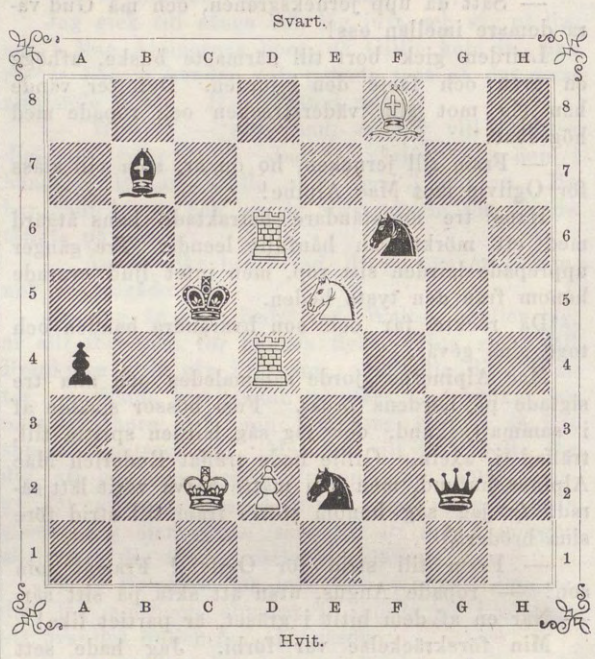

Hvit.

Hvit börjar och gör matt i andra draget.

Lösning af uppg. 44 i n:r 28 ($^{15}/_7$).

1. TH7—D7, SB8—D7: (nödvändigt; annars 2. SG4-F6‡); 2. SE5—C6, SD7— likg.; 3. SG4—F6(:)‡. Insänd af *Hfm* $^{16}/_7$, *Lolo* $^{17}/_7$, *J. Svensson* $^{20}/_7$, *K. E. B—n* $^{23}/_7$, *C. F. Wennberg* $^{24}/_7$, *R. Sahlberg* $^{26}/_7$.

Vi ha haft nöjet att ifrån phil. d:r H. A. W. LINDEHN emottaga flera af de partier, i hvilka han (såsom vi förut i n:r 19 nämnt) utomlands häfdat Sveriges anseende inom schackverlden. Af dessa partier, hittills otryckta, meddela vi i dag följande:

Parti 5.

Speladt i London i slutet af förl. år, emellan d:r LINDEHN *(Hvit)* och STEINITZ[1]) *(Svart)*.

1. E2—E4, E7—E5; 2. D2—D4, E5—D4:; 3. C2—C3[2]), D4-C3:; 4. LF1—C4, SG8—F6; 5. SB1—C3:, LF8—B4; 6. SG1—E2, rockad[3]); 7. E4—E5, SF6—E4; 8. rockad, SE4—C3:; 9. B2—C3:, LB4—C5; 10. SE2—G3, SB8—C6; 11. DD1—H5, D7-D6[4]); 12. LC1—G5, DD8—E8[5]); 13. E5—D6:, C7—D6:; 14. TF1—E1, SC6—E5; 15. TE1—E4, LC8—E6; 16. TE4—H4, H7-H6; 17. LG5—H6:, SE5—G6; 18. LH6—G7:, KG8—G7:; 19. DH5—H6†, KG7—F6; 20. SG3—E4†, KF6—E7; 21. LC4—E6:, F7—E6:; 22. DH6—G5†, KE7—D7; 23. SE4—C5:†, D6—C5:; 24. DG5—C5:, DE8—C8[6]); 25. TA1—D1†, KD7—E8; 26. DC5-H5, TF8—G8; 27. DH5—H7, SG6—E7; 28. TH4—F4, och Sv. uppgaf spelet.

1) Om denne sin motspelare skrifver d:r L. sjelf: „Af alla dem jag råkat och spelat något mera med, anser jag Steinitz stå främst. Ingen af de öfrige har legat öfver mig, men med honom fick jag nöja mig när jag vann en tredjedel af de partier, vi spelade. De voro dock just ej så många. För öfrigt är S. en spelare ex professo, som natt och dag *studerar* sin sak.“ — 2) En spelöppning, som L. med förkärlek använder; jfr partiet 3 i n:r 19, 13/5. — 3) SF6—E4: vore för Sv. oördelaktigt. (L.) — 4) På G7—G6 följer 12. DH5—H6, med ihållande attack. (L.) — 5) Steinitz ansåg sig förlora spelet genom detta drag, i st. f. hvilket han förmenade att DD8—D7 bort ske. Derpå hade emellertid följt 13. LC4—D3, med afgjord öfvervigt för Hv. i alla de varianter, jag kunnat utfinna. (L.) — 6) Man ser, att matt hotade och att således Tornet H4 ej kunde tagas.

Brefvexling.

A. W. S. (Jkpg 3/8): R. 43, 45.

C. F. W. (Jkpg & O. 7/8): R. 45—47. Om edra egna uppgifter hinna vi ej i dag yttra oss; men härnäst.

Hfm (8/8): R. 45—48. Detta sista kallar ni med rätta ett fint problem.

A. W. (8/8): Att uppg. 47 är riktig och lösbar, ha vi en gång förut försäkrat; att 48 är det, ser ni af raden här nästframför. De äro emellertid inga „sommarproblemer“, hvarföre vi i dag ge ett 2-dragsmatt.

M. N.: (8/8): R. 47, 48.

Ulysses i G.: Enskildt svar afgick 7/8, och det andra sändes i morgon.

K. E. B—n (Nyköping 8/8): R. 45—47.

Den 9 aug. J. G. S.

Bref med lösningar, förfrågningar eller annat rörande denna schackafdelning — hvilka i tidningen besvaras — sändas antingen till J. G. Schultz, Stockholm, Skärgårdsgatan N:o 10, eller till

Redaktionen af Ny Illustrerad Tidning.

IWAR HÆGGSTRÖMS BOKTRYCKERI.

NY ILLUSTRERAD TIDNING.

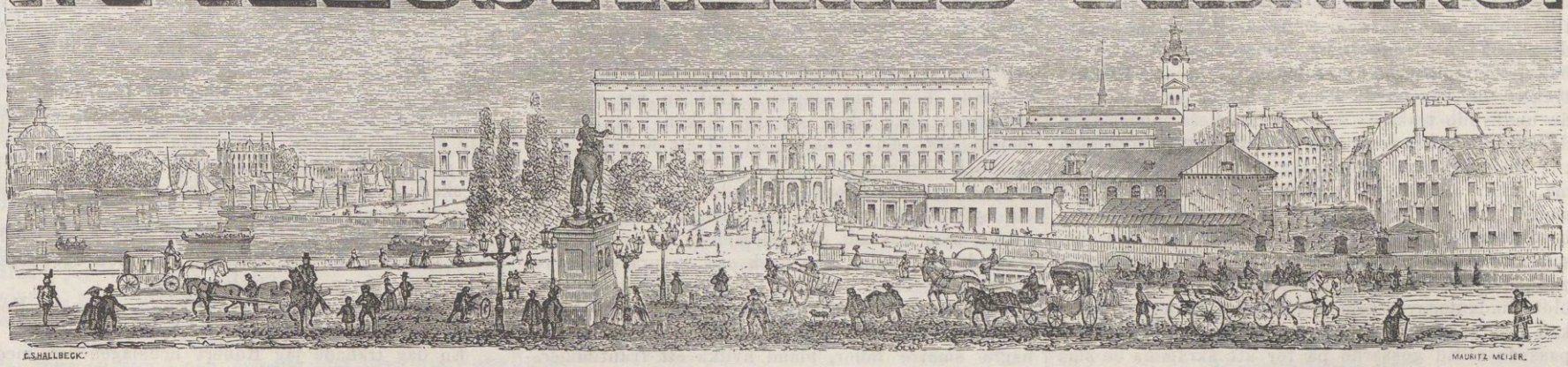

№ 33]. Utkommer hvarje Lördag. Stockholm den 19 Augusti 1865. 12 Rdr årgången. [1a Bandet

Innehåll: Johan Reinhold Munck (biografi med porträtt). — Berättelser af Richard Gustafsson. III. Leksystrarna. — „Sista paret ut!“, efter en tafla af J. A. Malmström, med poem af W. — Ryska flottans pansarfartyg, teckning af P. W. Cedergren. — Några minnen från möten, utställningar och festligheter i Skåne (med planscher). Tamango, af Prosper Merimée. — Teater. — Krönika. — Hvarjehanda. — Schack.

Johan Reinhold Munck.

Det var icke blott den kejserliga nådens sol som öfver friherre Johan Reinhold Munck spred det ljus, i hvilket hans finska landsmän vant sig att skåda hans vördnadsvärda gestalt. Det var icke heller endast bördens företräden och ännu mindre några lysande snillegåfvor, som gjorde den ridderlige generalen känd och älskad. Det var fastmer den hjertats sol, som strålade ur hans egna ögon och hvars återsken lyste honom till mötes från allt som i lifvet omgaf honom.

Friherre Muncks väg till gunst, inflytande och äreställen hade gått samma bana som så många andra af våra dagars högre uppsatta embetsmäns inom den finska administrationen. Född 1795 blef frih. Munck 1812 underlöjtnant vid andra finska jägareregementet, från hvilket han vid dessa regementens upplösning 1816 öfverfördes på ryska lifgardets Pawlowska regemente. 1839 hade han stigit till generalmajor och befälhafvare för lifgardets Preobraschenskiska regemente, det förnämsta i Ryssland. 1843 återvände frih. Munck till Finland såsom direktör för finska kadettcorpsen, hvarifrån han 1855 befordrades till vice kansler för universitetet i Helsingfors. Raden af yttre utmärkelser som kommo frih. Munck till del afslutades 1862 med hans utnämnande till general af infanteriet och riddare af Alexander Newsky-orden. Men — yttrar om honom en finsk tidning — högre än alla prydnader dem makten med regelbunden periodicitet förlänar, högre än generalen af infanteriet med sitt stjernbeprydda bröst står dock i finska minnen den ridderlige, gamle vice kanslern, som kom såsom ett fridens budskap till högskolan för att läka upprifna sår och sökte att rätt förstå och leda det stundom uppbrusande ungdomsmodet, utan att göra intrång på det område, der en akademisk ungdom helst vill sköta sig sjelf, och han lyckades deri. Den finska högskolan, som redan i tio år vant sig att se den åldrige ståtlige friherren med sina hvita lockar och det alltid fryntliga leendet, då han „med ögon som en faders såg på sina gossar ned“, förlorar i honom en af sina varmaste vänner, och troligen skola tider förgå, innan bland den redan till mogen ålder uppvuxna ynglingaskara, som dels i finska kadettcorpsen, dels vid universitetet stått under friherre Muncks ledning, hans ridderliga väsende, faderliga välvilja och hjertlighet hunnit förgätas, „ty den ädles minne det blifver“.

I hela friherre Muncks karakter uppenbarade sig ett vackert drag af gammaldags patriarkalism, och denna egenskap gjorde honom synnerligen lämplig för den faderliga myndighet han hade att utöfva öfver den finska ungdomen. Mera än en gång uppträdde han försonande och skyddande mellan denna ungdom och den kejserliga regimen, som, äfven den patriarkalisk, icke alltid röjde samma varma hjerta för det i Finland uppväxande unga slägtet. Det var i utöfningen af detta medlarekall som frih. Munck till fosterlandets båtnad vände den kejserliga nåd, som i rikt mått strålade öfver hans älskvärda person, och då han sjelf aldrig sett den kejserliga regimens patriarkalism annorlunda än vid belysningen af dessa strålar, hvad under om denna regim i honom hade en varmt tillgifven tjenare? Ett renare verktyg har han i alla fall aldrig haft. „Mitt lif har varit det lyckligaste jag kunnat önska mig, ty hvar helst jag än varit, har jag alltid blifvit omhuldad med kärlek“, yttrade den vördnadsvärde vice kanslern med strålande ögon, då han på sin födelsedag den 30 sistlidne januari stod i sitt lyckliga hem omgifven af studenter och forna elever i finska kadettcorpsen och med glaset i hand höjde ett lefve för ungdomen, som han af allt sitt hjerta älskat och som till gengäld derför äfven hade återverkat på honom sjelf, i det den förlänat ungdomseld ännu åt det sjuttioåriga hjertat. Detta var sista gången den finska högskolan egnade sin hyllning åt dess aktade vice kansler, och den spådom han nämda afton uttalade, att troligen hans födelsedagars antal nu hade nått sin slutpunkt, gick i fullbordan, då han den 26 sistlidne juli träffades af ett slaganfall, som ändade den gamle ädlingens dagar.

JOHAN REINHOLD MUNCK.

Berättelser af Richard Gustafsson.

III.

Leksystrarna.

Infödda Stockholmare hafva vanligtvis förkärlek för någon viss stadsdel, der de bygga och bo hela sitt lif, utan att kunna förmås att flytta derifrån, om också större fördelar vinka på annat håll. Detta gäller dock mest om folk, som bor på malmarne, ty invånarne i staden inom broarna hafva på långt när icke en så utpräglad kärlek till sina boningsplatser, hvilket väl får tillskrifvas de otrefliga och mörka lokalerna i staden. Södermalmsbon älskar sitt höga och luftiga läge och blickar medlidsamt ned på dessa arma varelser, som slagit upp sina bopålar vid hans fötter; norrmalmsbon ser upp till Södermalms inbyggare med samma känsla som man ser upp till ett svalbo under takåsen och beklagar djupt dem som bo så „långt från all ära och redlighet.“ Knappast till något pris öfvergifver kungsholmaren sin helsosamma trakt, och en äkta ladugårdslandsbo skulle få spleen, om han nödgades slå sig ned i någon annan stadsdel.

Jag har äfven fått en liten del af detta slags fosterlandskärlek en miniature på min lott, och det är „Lagårslandet“ med sina gräsbeväxta bakgator och mossbelupna träkojor som är min stolthet och fröjd, eller rättare har varit, ty sedan gräset och maskrosorna på bakgatorna bytts ut mot den gråa stenläggningen, och de låga kojorna slukats upp af väldiga stenhus, känner jag mig ej mera så hemmastadd der som förr, utan vänder jag helst i minnet tillbaka till hvad som varit.

I ett litet rödmäladt hus vid Sibyllegatan bodde för omkring aderton år sedan en gammal krokryggig gubbe och två minderåriga flickor, som stodo under gubbens vård och följde honom hvart han gick. Ingen menniska på hela Ladugårdslandet kände något om gubbens lefnadsförhållanden eller hvem han var; allt hvad man visste var att han flyttat in i stugan för ett par år tillbaka och då medhaft de båda barnen, hvilka synbarligen voro tvillingsyskon, ty två likare barn får man sällan se, och när jag nu beskrifver den ena flickans ut-

seende, så har läsaren äfven den andras porträtt färdigt. Om min berättelse vore en dikt, skulle jag nog akta mig att tala om tvillingsystrarnas röda hår, ty rödt hår interesserar på långt när icke så mycket som korpsvart eller blondt, men som det verkligen var fallet att de båda barnen hade det mest lysande röda hår man kan tänka sig, så måste jag omtala det, så framt jag vill hålla mig till sanningen. Alltnog, rödt hår, blå ögon, vackra drag och en bländhvit hy hade den lilla eller de båda små flickorna. Gubbens menniskoskygghet tycktes inverka på de båda rödhåriga systrarna, ty de undflydde traktens barn, hvilka flera gånger gjorde försök att närma sig dem för att värfva dem till lekkamrater. Sällan såg man dem ute ensamma, utan vanligtvis i gubbens sällskap, då den gamle gick ut för att afyttra sina arbeten, hvilka bestodo af papperskniffvar, tandpetare, skohorn, leksaker af trä och mera dylikt. För det mesta gick gubben sjelf sina och husets ärenden, och det var blott undantagsvis som någon af flickorna blef skickad efter något; men när det någongång hände, så passade alltid gossarne på för att skrämma de små skygga barnen, ty då de ej ville bli pojkarnas lekkamrater, så blefvo de deras offer, och „rödlufvorna“, så kallades de allmänt, jagades likt villebråd när de visade sig på gatan utan gubbens beskydd. Var gubben med, så var det jägarnes tur att taga till flykten och gömma sig här och hvar i portgångarne, ty den gamles stränga anletsdrag, hans allvarliga blick och framför allt den knöliga käppen, som han alltid bar med sig, hade förskaffat honom stor respekt.

En dag lekte jag och en jemnårig kamrat ute på gatan. Robert Brinck, så hette min lekkamrat, hade en stor vurm för att bygga, och det var just med en större bygnad som vi voro sysselsatta invid porten till den gård der Robert bodde. De af sten och lera förfärdigade murarne till palatset stodo redan färdiga, och Robert ämnade just börja med takresningen, då han plötsligt reste sig upp, fattade mig i armen och drog mig med sig in på gården.

— Rödlufvan ämnar sig ut, jag såg hennes hufvud titta fram genom porten, — förklarade Robert, då jag frågade hvarför vi skulle gömma oss.

Jag tittade varsamt ut och fick verkligen se den ena af tvillingsystrarna. Hon hade nu vågat sig utanför sin port och såg med spanande blickar åt alla sidor för att upptäcka, om någon af hennes plågoandar var i närheten. Då hon icke märkte någon, fattade hon mod och begaf sig med skyndsamma steg till den närbelägna krogen „Polkan“. I handen bar hon en stopskruka, hvaraf vi gissade att hon ämnade köpa svagdricka.

— När hon nu kommer med drickskrukan, så rusa vi fram och då kan hon inte komma undan, ty springer hon, så spiller hon bort gubbens svagdricka, och det vågar hon inte, — yttrade Robert och ställde sig i position, färdig att likt tigern rusa på sitt offer.

Jag följde Roberts exempel, ty att skrämma den lilla rödlufvan var ju ganska oskyldigt, så tänkte åtminstone vi, och hon hade knappast hunnit ned för krogtrappan, förrän vi sprungo fram med ett väldigt härskri.

Så snart rödlufvan märkte den hotande faran höjde hon drickskrukan till jemnhöjd med sitt hufvud och började springa af alla krafter. Hvarenda droppe svagdricka, som fanns i krukan, sqvalpade ur och flög den stackars flickan i ögonen; men hennes förskräckelse var så stor, att hon ej visste så noga hvad som skedde. Vi sprungo båda skrattande efter henne, och helt nära hennes port upphanns hon af Robert, som just ämnade fatta tag i hennes klädning, då hon i detsamma föll framstupa och slog krukan i en sten, så att krukmakargodset flög i små bitar och dansade kring i luften. Nu var det vår tur att blifva skrämda; vår första tanke var att begifva oss på flykten; men då vi sågo, att den lilla rödlufvan förblef liggande orörlig och att hon blödde ur ett sår i pannan, så talade medlidandet högre än räddslan, och vi stannade.

Robert band skyndsamt sin näsduk om den sårade pannan, hvarpå han, som var ovanligt stark för sin ålder, tog den lilla flickan på sina armar och skyndade, följd af mig, in genom porten till det hus der rödlufvan bodde. Inne på gården mötte vi gubben, som från fönstret åsett händelsen och nu kom linkande med knölpåken i högsta hugg. Vid denna syn var Robert nära att släppa sin börda, han bleknade och darrade, men stod stilla och tryckte blott den afsvimmade närmare intill sig.

— Vanartiga pojke, jag skall slå dig förderfvad! — ropade gubben och fattade Robert i kragen, färdig att göra sina ord till handling; men i detsamma slog den lilla rödlufvan upp sina ögon och sträckte sina små händer mot gubben, liksom för att afvärja slaget. Knölpåken tog också strax en annan riktning och blef kastad åt sidan i stället för att stanna på Roberts rygg. Med häftighet fattade gubben rödlufvans framsträckta armar, tog henne i sin famn och sprang med en ynglings lätthet uppför förstugutrappan och in i kammaren. der han bodde tillsammans med de båda barnen.

Sedan vi sett gubbens första vrede lägga sig, var också vår räddsla försvunnen, men i stället började ångern och begäret att godtgöra hvad vi brutit att låta känna sig. Robert tog upp knölpåken, och med tårar i ögonen följde vi efter gubben och stannade båda vid dörren. Gubben var så ifrigt sysselsatt med den sårade flickan, att han ej märkte oss, och vi hade god tid att betrakta rummet och allt som fanns deri. Två stolar, ett bord, en pall, en större och en mindre sängställning och en hyfvelbänk utgjorde kammarens torftiga möblemang; men oaktadt fattigdomen tycktes vara hemmastadd på stället, bar dock allt en prägel af prydlighet och smak. Mellan de gula och hvita tofsbeprydda gardinerna prunkade blommande balsaminer och en lummig lackviol, på väggarne hängde några smärre taflor, bland hvilka ett fruntimmersporträtt i olja, som hängde öfver den stora sängen. Men det fanns också en elegant möbel i kammaren, det var ett väl arbetadt bokskåp af mahogny, på hvars hyllor thronade flera rader böcker med pressade och förgylda ryggar. Den präktiga möbeln gjorde anblicken af de omålade stolarne och sängarne ännu torftigare och stod der midt ibland fattigdomens många bevis, ett stumt men ändock upplysande vittnesbörd om förgångna bättre tider. Bakom skåpets ena sida hade den andra rödlufvan tagit sin tillflygt, och der satt hon hela tiden stilla, betraktande oss med skygga blickar.

Ändtligen hade gubben förbundit den sårade pannan, och sedan han kysst den lilla patienten blickade han upp och märkte oss. Vid vår åsyn mörknade hans blick; men då han såg den ånger som tydligt stod skrifven i våra anletsdrag och tårfylda ögon, klarnade han åter och talade med mild stämma:

— Jaså, ni ångren er, era tovasingar. I så fall förlåter jag er, och det gör nog lilla Ebba också, fastän hon lär få märke för hela sitt lif, stackars barn.

Detta uppmuntrande tilltal gaf oss mod att gå fram till den gamle, och snart var bekantskapen gjord, sedan gubben äfven förmått Jenny att komma fram från sitt gömställe.

Från den dagen blef det ett annat lif för rödlufvorna, som i Robert och mig fått både lekkamrater och beskyddare. Vid en större sammankomst med grannpojkarne förklarade Robert, att den som gjorde Ebba och Jenny något för när eller blott kallade dem för rödlufvor, skulle få med hans näfvar att skaffa, och som Roberts näfvar voro allmänt fruktade, så kunde rödlufvorna nu gå hvart som helst utan att behöfva frukta för pojkarnas okynne. Under den tid som nu följde hade jag tillfälle att lära känna de båda tvillingsystrarnas sinnelag och fann att likheten mellan dem inskränkte sig till utseendet, ty deras karakterer skiljde sig som natt från dag. Jenny med sitt tysta och inbundna sinne var den mörka mystiska natten, och den glada öppenhjertliga Ebba var den klara vårdagen. Robert slöt sig till Ebba, och i stället för att jag förut hjelpt honom vid hans bygnadsarbeten, blef hon nu hans handtlangerska. Slott och gårdar, stall och vagnshus bygdes upp, och huru lyckliga voro de icke i sin öfvertygelse, att de sjelfva bodde i slottet och egde präktiga springare och granna ekipager. Jenny deltog aldrig i våra lekar, utan satt vanligen för sig sjelf med sin docka och sina syarbeten.

Under dessa lekar förtrodde oss Ebba, att den gamle var deras morfar och att porträttet som hängde öfver sängen föreställde deras moder, som legat i grafven ända se'n de voro mycket små. Ebba mindes dock mycket väl, huru de med modren bott i stora präktiga rum med förgylda speglar kring väggarna och mjuka mattor på golfven. Till modren hade ofta kommit en „svart herre“, som barnen fått kalla för „onkel“; men en tid före modrens död hade den svarte herrn icke varit synlig, och dagen efter sedan modren bars till grafven kom morfadern och tog de båda tvillingsystrarna med sig till kojan, der de nu bodde. De enda minnen de egde qvar af den forna herrligheten var bokskåpet, som stått i ett af modrens rum, och hvar sin liten medaljong af guld som de buro om halsen. Ebba visade oss sin medaljong, men vågade icke knäppa upp den, ty det hade morfadern strängt förbjudit, dock visste hon att det var en lock af modrens och „onkelns“ hår, som låg der inne.

Kort efter min bekantskap med rödlufvorna flyttade mina föräldrar från Sibyllegatan; men sedan erhöll jag underrättelser om dem genom Robert, som fortfor att besöka gubben och flickorna.

— De växa upp och bli vackra som englar, — förklarade Robert för hvar gång jag träffade honom.

— Englar med rödt hår höra till sällsyntheterna, — skämtade jag; men det brydde Robert sig icke om, och i hans tycke blefvo de båda systrarna, isynnerhet Ebba, med hvarje dag allt mer och mer englalika.

Till sin vurm att bygga palatser af sten och ler lade Robert nu en annan bygnadsvurm, den nemligen att bygga luftslott. Jag tror mig aldrig hafva hört någon menniska som med så mycken säkerhet gjorde upp sina planer för framtiden.

— Jag blir en byggmästare, som bygger upp både kyrkor och slott, och sedan jag förtjent mycket pengar, så bygger jag mig sjelf ett hus, der jag skall bo med min lilla Ebba, — försäkrade Robert väl tusende gånger.

— Lika lätt kan det bli din lilla Jenny, och ändå troligare är att det blir hvarken eget hus, Ebba eller Jenny, — förklarade jag.

— Den som lefver får väl se, — genmälte Robert och fortfor att bygga i luften.

En dag träffade jag Robert nedslagen och med rödgråtna ögon.

— Hvad fattas dig, ha dina luftpalatser störtat i grus? — sporde jag och tillade tröstande: — Fatta du mod och bygg dig ännu större och präktigare slott, ty materialer har du, och arbetet drar ingen tid.

— Ebba är borta! De äro borta allesammans! — suckade Robert.

— Har hon flugit bort ifrån dig? Det är din egen skull, som gjorde henne till en engel; du glömde att englarna hafva vingar och följaktligen äro flygtiga.

— De ha flyttat från den lilla kojan, utan att säga hvart.

— Och hvarför?

— Jag vet icke, men nu påminner jag mig några ord, som den gamle lät undfalla sig och hvilka ord väcka en misstanke hos mig.

— Låt höra!

— Det var en afton, helt nyligen, vi sutto alla tillsammans inne i kammaren, gubben och Jenny läste i en bok och jag höll på att förklara för Ebba en ritning, som jag uppsatt på ett papper. Jag tänkte dock mer på Ebba än på ritningen, och hennes blickar mötte lika ofta mina som de voro fästa på papperet. Aldrig hade jag förr märkt att den gamle fäst någon uppmärksamhet vid vår förtrolighet; men nu kom jag tillfälligtvis att se åt sängen, der han satt, och märkte huru han kastade en sorgsen blick först på Ebba och sedan på porträttet ofvanför sängen. Derefter kysste han Jenny på pannan och sade sakta: Du skall aldrig göra mig någon sorg, utan bli min tröst och glädje på gamla dar... Och jag och Robert också! ropade Ebba och skyndade till morfadern, som hviskade med en ton, hvars innehåll jag nu först börjar fatta: Gud gifve det!

Jag tröstade den stackars öfvergifne Robert så godt jag kunde och lyckades till slut bibringa honom hoppet, att han nog skulle återfinna sin kära rödlufva, när tiden väl var inne och han hade huset färdigt.

Året derpå tog Robert några steg mot sitt utsatta mål och kom sig upp i verlden på åtskilliga ställningar som murarlärling. Han blef en duglig och flitig arbetare, omtyckt af sina förmän, och fortare än vanligt avancerade han till gesäll. Den mera luftiga bygnadskonsten glömde han icke heller, utan arbetade flitigt på sina palatser i italiensk stil och sina sommarboningar i schweizerstil, och nog hände det ibland, att han placerade en sten på tvärn i stället för på längden, när han i tankarne började på med något nytt mästerstycke i luftbygnadskonst.

Omkring fem år hade förflutit, sedan Robert beträdde sin steniga bana och blef murare; men ännu hade han icke återsett sin kära Ebba, som förunderligt nog ännu egde hans hjerta odeladt. En afton kom han till mig, och genast vid hans inträde såg jag på hans glädjestrålande anlete, att något riktigt fröjdefullt hade inträffat.

— Tag mig i famnen och dansa med mig, kära bror. Här ser du den lyckligaste murare på hela vida jorden! — utropade Robert.

— Hvad går åt dig, din toker? Är det på så sätt du firar din mosters begrafning? — frågade jag. Robert hade nemligen på eftermiddagen följt en afliden mosters stoft till nya kyrkogården.

— Jag har återfunnit henne; jag har sett henne; jag har talt vid henne! — jublade Robert och berättade att han ute vid kyrkogården träffat Ebba.

— Hon är väl nu en fin och präktig dam? — frågade jag.

— Nej, hon stod vid grinden och sålde kransar åt de sörjande.

— Hon lefver således på saknaden och sorgen, stackars barn.

— Ja, för närvarande; men det skall bli annat af. I morgon följas vi åt dit ut för att tala vid gubben, som lär bo i en koja ett stycke från kyrkogården.

Morgondagen kom och på eftermiddagen följdes Robert och jag till de dödas stad, der Robert återfunnit lifvet. Vid grinden stod Ebba, klädd i en torftig drägt och med sina lingonkransar uppträdda på venstra armen. När hon fick se Robert, lyste hennes ögon af oförställd glädje, och på mig helsade hon med ett vänligt leende; men detta leende var icke såsom förr, det låg ett drag af djupt vemod öfver hela hennes varelse, och hennes fåordighet under vårt följande samtal visade att glädjen och öppenhjertligheten flyktat bort med barndomen, måhända bortjagade af sorg och bekymmer. Hade jag icke sett det lilla ärret vid venstra tinningen, så skulle jag hafva trott att det var Jenny och icke Ebba som stod framför mig.

Sittande på stenfoten till staketet hade vi pratat bort en stund och ämnade just bege oss i väg för att helsa på gamle morfar, då vi fingo syn på en större likprocession, som vek af på vägen upp till grindarna. Vi räknade tolf vagnar, utom Clara församlings likvagn, som körde i têten. Det syntes tydligt att det var „ett förnämt lik“, ty bland vagnarna, som utgjorde sorgetåget, fanns endast tre hyrkuskar, resten var egna ekipager med kuskar och betjenter i olika livréer. Processionen stannade, vagnsdörrarna öppnades, och en brokig skara af stjernbeströdda, plymagerade och guldbrämade herrar stego ur. Den första vagnen öppnades af en betjent i djup sorgdrägt, och ur den eleganta kaleschen steg en lång och mager militär med krusflor bundet om armen. Han var en man af omkring femtio år, med gråsprängdt svart hår och starkt markeradt utseende; uniformen utvisade att han egde öfverstes rang, och som han var den enda som bar sorg, så kunde man förmoda att han var den aflidnas närmaste slägting.

De små kransförsäljerskorna, ty Ebba var icke ensam om industrien, skyndade fram för att bjuda ut sina kransar; men lingonriskransar anstodo ej ett så förnämt lik, och barnen bjödo förgäfves ut sorgens emblemer för 12 öre stycket. Ebba stod ensam stilla och stirrade på den långe öfversten, med blickar som om hon skulle hafva sett en spöksyn. Öfversten, som vid det han steg ur vagnen genast observerat Ebba, närmade sig henne, frågade efter hennes namn och bad att få en af hennes kransar, hvarefter han följde den blomsterprydda ekkistan, som af åtta unga militärer bars till en af familjegrafvarna vid stora gången.

När processionen återvände ut från kyrkogården, gingo Robert, Ebba och jag framåt Ulriksdalsvägen och uppnådde snart den gamla morfadrens boning. Innan vi inträdde, frågade jag Ebba, hvarför hon såg på den långe öfversten med så ängsliga blickar och hvarför hon darrade, då han tilltalade henne.

— Jag tyckte mig känna igen honom, ja, det var han, „onkeln!“ — svarade Ebba.

Vi inträdde genom den låga dörren och kommo in i en kammare, snarlik gubbens bostad vid Sibyllegatan; möblerna voro desamma som der, men det eleganta bokskåpet fattades, förmodligen hade den lilla familjen blifvit nödsakad att sälja bort det för att köpa bröd. På en af stolarna satt den gamle; men om ej Ebba sprungit till honom och slagit sina armar om hans hals, helsande „god qväll, morfar!“ så hade jag ej känt igen honom, ty tiden hade gått med tunga steg öfver hans hufvud. Hans förut gråsprängda lockar hade blifvit snöhvita; skrynkorna hade fördubblats, blicken var matt, och hans hand darrade som ett asplöf när han smekte Ebbas lena kind.

— Jag har gamla goda vänner med mig hem, — yttrade Ebba och kysste gubben på pannan.

— Vi ha inga vänner, mitt barn, — yttrade den gamle och fäste på oss en blick som om han nu först blifvit oss varse; men oaktadt han tycktes mönstra oss från hufvud till fot, kände han ej igen oss, utan återtog: — Hvem ni än må vara, så tror jag att ni komma i goda afsigter, ty det är ju hon som fört er hit. Hon är mitt allt och det enda jag eger här på jorden, för henne lefver jag, och utan henne skulle jag längesedan multnat i jorden, ty om inte sorgen dödat mig, så skulle hungern gjort det, sedan mina krafter sveko mig; men det är hon som arbetat för mig och uppoffrat sin lycka för att göra den stackars gubbens sista dagar så lugna och fridfulla som möjligt.

— Morfar! — snyftade Ebba och gömde sitt anlete vid morfadrens bröst, och den gamle lindade sina matta armar kring den späda flickans lif och tryckte henne hårdt till sig, liksom fruktade han att förlora henne.

När deras rörelse något lagt sig, frågade jag efter Jenny; men hade jag vetat att hennes namn skulle framkalla en sådan verkan som det gjorde, så hade jag aldrig nämt det. Ebba knäppte ångestfullt ihop sina händer och i hennes blickar målade sig den djupaste smärta. Den gamle reste sig upp från stolen och hans förut så matta öga gnistrade, hans hand darrade icke mer.

— Hvem är den som frågar efter henne? — röt gubben och tog ett steg emot mig; men den för ett ögonblick upplifvade kraften vek åter bort och han sjönk kraftlös ned på stolen.

— För Guds skull nämn icke ett ord om henne, — hviskade Ebba tyst till mig, hvarefter hon vände sig till morfadren och smekte hans panna, sägande: — Minns morfar mina lekkamrater, som fredade mig för de stygga pojkarne, då vi bodde i den röda stugan? De ha nu kommit hit för att helsa på dig.

Blotta ljudet af Ebbas röst verkade välgörande på den gamles sinne, och han syntes åter fullkomligt lugn, då han vände sig till oss och förklarade, att han mycket väl kom ihåg oss sedan vår barndom.

Vi hade blott varit inne hos den gamle några få minuter, då vi hörde bullret af en vagn som stannade utanför. Dörren till kammaren öppnades och den långe öfversten trädde in. Han stannade några ögonblick vid dörren och såg sig omkring i rummet; slutligen stannade hans blickar på porträttet öfver sängen, och en djup rörelse afspeglade sig i hans drag.

— Är det din gamle morfar? — frågade öfversten Ebba med mild röst, och då hon sakta bejakade hans fråga, fortsatte han med en sidoblick på Robert och mig: — Jag skulle gerna vilja tala vid er båda.

Öfverstens blick var så tydlig att Robert och jag genast togo afsked af gubben och Ebba, hvarefter vi begåfvo oss på hemvägen. Robert vandrade missbelåten vid min sida, ty hvad han egentligen velat säga åt Ebbas morfar, det hade blifvit osagdt; dessutom satte öfverstens besök honom myror i hufvudet. Mina tankar åter upptogos af gissningar om det öde som träffat Jenny.

— Hvarför talade jag icke ut? hvarför sade jag icke gubben att jag älskar Ebba och begär henne till min maka! — utropade Robert med en förtviflad min, då jag nästföljande dags afton sammanträffade med honom.

— Det är väl icke för sent ännu, — anmärkte jag.

— För sent! Jo, för sent är det, ty hon har åter försvunnit. Då jag i dag kom till deras boning, fann jag dörren stängd, och en närboende gammal gumma berättade för mig, att den gråhårige gubben och den rödhåriga flickan hade flyttat.

— Så hastigt, det kan icke vara möjligt.

— De foro af i går afton i ett ekipage, med en militärperson i sällskap. Jag anade att den långe öfversten skulle åstadkomma något ondt.

Alla mina tröstegrunder förspildes nu på Robert, som var och förblef otröstlig! Han var öfvertygad att Ebba var för alltid förlorad för honom, ty antingen hade hon flyktat för att undvika honom, eller också hade hon i den långe öfversten, „onkeln“, funnit en fader, som skulle visa den fattige arkitekten på dörren, om han vågade närma sig det älskade föremålet.

Nu följde en sorgsen tid för den stackars Robert. Ritstift, cirklar, vinklar och linealer kastades i ett hörn af hans dystra kammare, och på murarställningen kom han aldrig upp oftare än när penningebehofvet rent af tvingade honom. I tankarna fortfor han ännu att mura och bygga; men med den skillnad, att han i stället för palatser bygde grafkapell och minnesvårdar på sin lyckas härjade tomter. Nära två månader förgingo, utan att vi kunde upptäcka ett spår af de försvunna; men en vacker morgon erhöll Robert ett bref, som kallade honom till öfversten baron C. Då han kom åter derifrån, var han en helt annan menniska, lyckans sol lyste i sin fulla glans emot honom, och hans inbillning var åter i stånd att bygga upp hela städer af palatser.

Öfversten, som upptagit Ebba och hennes morfar i sitt hus, hade nemligen sagt Robert, att han beslutit göra honom och Ebba till ett par, ty hon hade förtrott öfversten sitt hjertas hemlighet: kärleken till Robert.

Nu, då jag skrifver detta, är bröllopet för längesedan undanstökadt. Den hemgift öfverste C. gaf åt Ebba har satt arkitekten Robert Brinck i stånd att verkligen bygga sig ett eget hus, der han bor med sin kära rödlufva, den vackra Ebba, som oaktadt sitt röda hår är den allra täckaste fru man kan tänka sig. Hennes förstfödde, en liten gosse, som ännu ligger i vaggan, visar lyckligtvis tecken till att få svart hår liksom fadren.

En begrafning är också undanstökad. Den gamle morfadren har gått till ro. Jag var med på begrafningen och såg gubbens kista sänkas ned i samma familjegraf, der den blomsterprydda ekkistan sänktes ned, då jag första gången såg öfverste C. Nu kan läsaren bli upplyst om hvem som sof den sista sömnen i ekkistan; det var öfverstens enda barn, en dotter till den förut aflidna öfverstinnan.

Helt nära öfverstens familjegraf står en liten grafvård af porfyr med inskrift: „Jenny S“. Robert visade mig på den och sade: — Här under torfvan bor vår andra leksyster, den tysta Jenny, och vid hennes sida hvilar ett kärlekens barn. Dessa ord förklarade Ebbas ångestfulla blick och gubbens rörelse, då jag vid återseendet frågade dem efter Jenny.

"Sista paret ut!"

Du hör i skogen klinga
De muntra barnens skratt,
Och öfver tufvan svinga
De små med tusen spratt.
O, huru ljuf för minnet
Du är, o barndomstid
Med morgonsol i sinnet
Och hjertats sabbatsfrid!

Det är i gryningsstunden
Af lifvets korta vår.
Du siskan hör i lunden,
Sin första drill hon slår.
Och morgondaggen hvilar
I lifvets blomsterkalk,
Och genom hjertat ilar
Liksom en liten skalk.

Allt under Hök och Dufva
I liten barnasjäl,
Der gry små känslor ljufva,
Jag minnes dem så väl.
En liten vacker flicka,
Hon var mitt hjertas vän,
Med namnam ur min ficka
Jag hennes vann igen.

Ja, lek du lilla skara,
Glöm lexor, ris och tvång,
Låt alla sorger fara,
De komma nog en gång.
Den kommer för oss alla
Så visst ändå till slut,
Den stund, som höres kalla
Det »sista paret ut».

.W.

Några minnen från möten, utställningar och festligheter i Skåne.

„Sverige behöfver en sädesprovins“, var Carl X Gustafs svar till de rådgifvare, som yrkade att han som segerpris skulle taga Norge i stället för Skåne. Man erinrar sig ovilkorligen dessa den store konungens ord, då man under en lång resa från Stockholm på jernväg åt söder, efter att hafva passerat Svälterna och Småland, kommer till de feta slätterna kring Lund och Malmö. Nu hafva vi ju dessutom tagit Norge med, ehuru det vore en svår synd mot „Ligeberettigelsens“ heliga grundsats, om vi räknade Norge till de „conqueterade provinserna“.

Men det var om dessa senare vi skulle tala. Det riktigt vattnas oss uppsvear i munnen, då vi betrakta dessa fält som drypa af fetma, och då resan dertill gäller ett landtbruksmöte, så är sinnet naturligtvis ännu mera mottagligt för slika agronomiska intryck. Men dem som hafva lust att fördjupa sig i Malmö-mötets ekonomiska detaljer nödgas vi hänvisa till de stora tidningarnas referater, ty hvad skulle väl våra läsarinnor säga, vore de än de mest hushållskunniga landttärnor, om vi fylde ett helt nummer med förteckningar på prisbelönta djur och annat dylikt? Nej, då skulle vi väl snarare meddela några porträtter af de mest framstående notabiliteter i denna väg och sådant torde måhända äfven ske, om tid och utrymme det medgifva.

Den första veckan af aug. var för Skåne i mer än ett afseende festlig och minnesrik. Utom landtbruksmötet, industri- och konstutställningarna i Malmö försiggick det högtidliga öppnandet af icke mindre än tre skilda jernbanor. Christianstad, Landskrona och Helsingborg blefvo sammanbundna med södra stambanan, och hvar och en af dessa städer hade träffat anstalt till ett värdigt högtid-

„SISTA PARET UT!“ Efter en tafla af J. A. Malmström.

lighållande af denna för orten så betydelsefulla tilldragelse. I mat och dryck, i tal och skålar har den ena festen alltid stor likhet med den andra, och likasom man kan blifva trött på mycket festande, så kan man ock tröttna på de många beskrifningarna. Dock kunna vi ej med tystnad förbigå den lysande och glada middag, hvartill Helsingborg—Landskrona-boarnes bolag med stor gästfrihet inbjudit en mängd större och mindre notabiliteter. Denna middag egde rum å Ramlösa, der H. M. konungen sjelf intog högsätet i den festligt smyckade salen. Matsedeln var värdig någon af köksvetenskapens heroer och så äkta fransysk som man kunde vänta sig af Orvar Odd, hvilken varit med om dess uppgörande. Det var en rolig syn att se en hop välmående skånska bondgubbar, allesammans aktieegare och således värdar på stället, söka efter matsedeln taga reda på hvad de skulle få till lifs

RYSKA FLOTTANS PANSARFARTYG. Teckning af P. W. Cedergren.

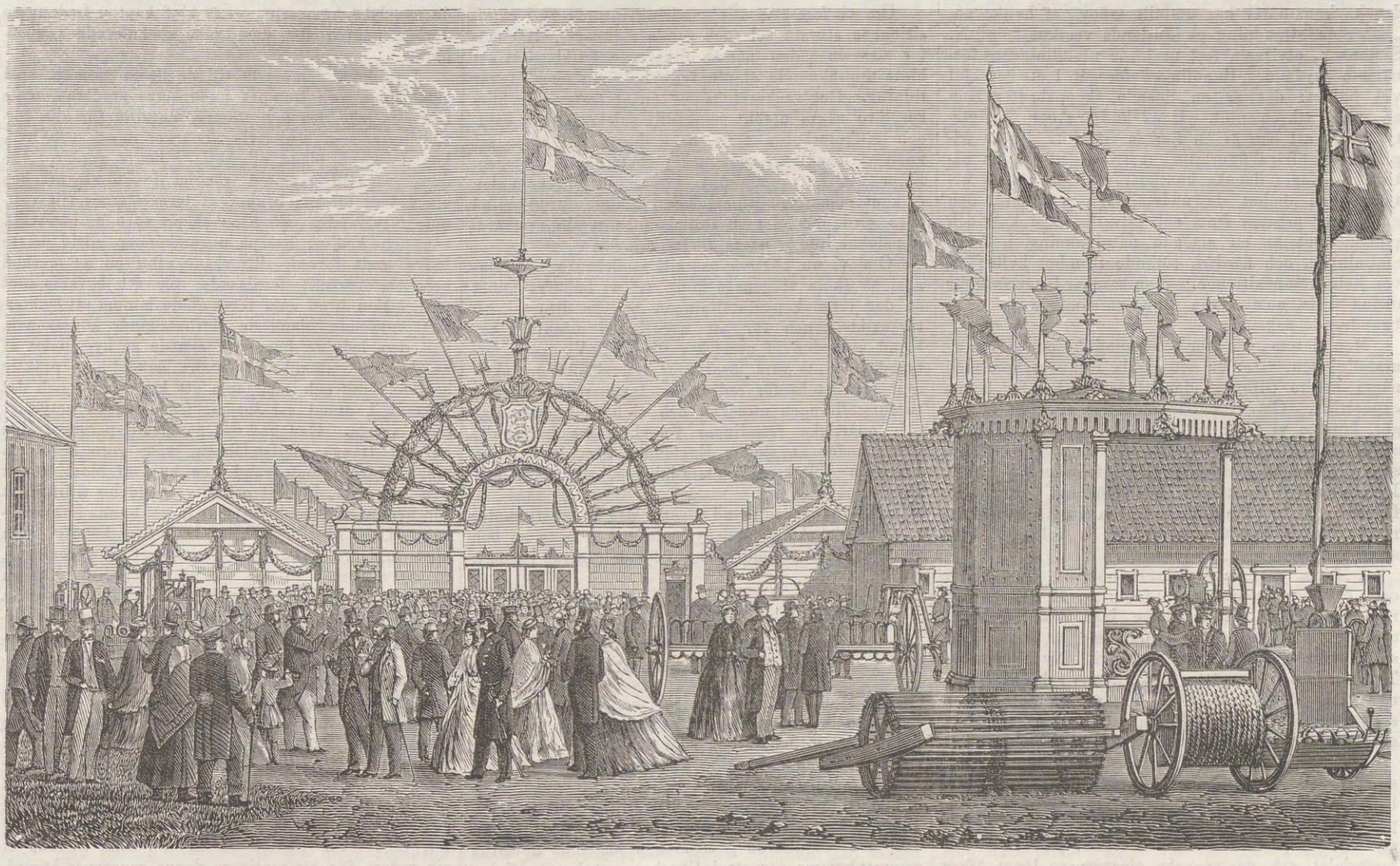

VID INGÅNGEN TILL JORDBRUKS-UTSTÄLLNINGEN I MALMÖ.

för sina modiga fyrkar. De stafvade: *Potage Tortue véritable*, *Petites bouchées à la Montglas* o. s. v. De skakade på hufvudet; jag log i mitt sinne och tänkte: Orvar Odd är alltid en skalk.

Vid sidan af industri- och landtbruksutställningarna i Malmö hade skånska konstföreningen i läroverkshuset föranstaltat en exposition, kanske mindre bemärkt än de andra, men icke mindre utmärkt. Bland 122 nummer som katalogen upptog fann man en mängd goda taflor af våra mest kända och utmärkta artister, såsom bland andra: C. XV, N. Andersson, E. Bergh, J. Boklund, G. Brandelius, P. Eskilsson, Pehr Hörberg, A. Jernberg, C. F. Kiörboe, Marcus Larsson, Amalia Lindegren, B. Nordenberg, A. Nordgren, G. W. Palm, A. Rudbeck, G. Rydberg, J. M. Stäck, A. Wahlberg, E. E. Wahlqvist, J. W. Wallander, M. Winge och J. G. Virgin m. fl. Dessutom hade en mängd

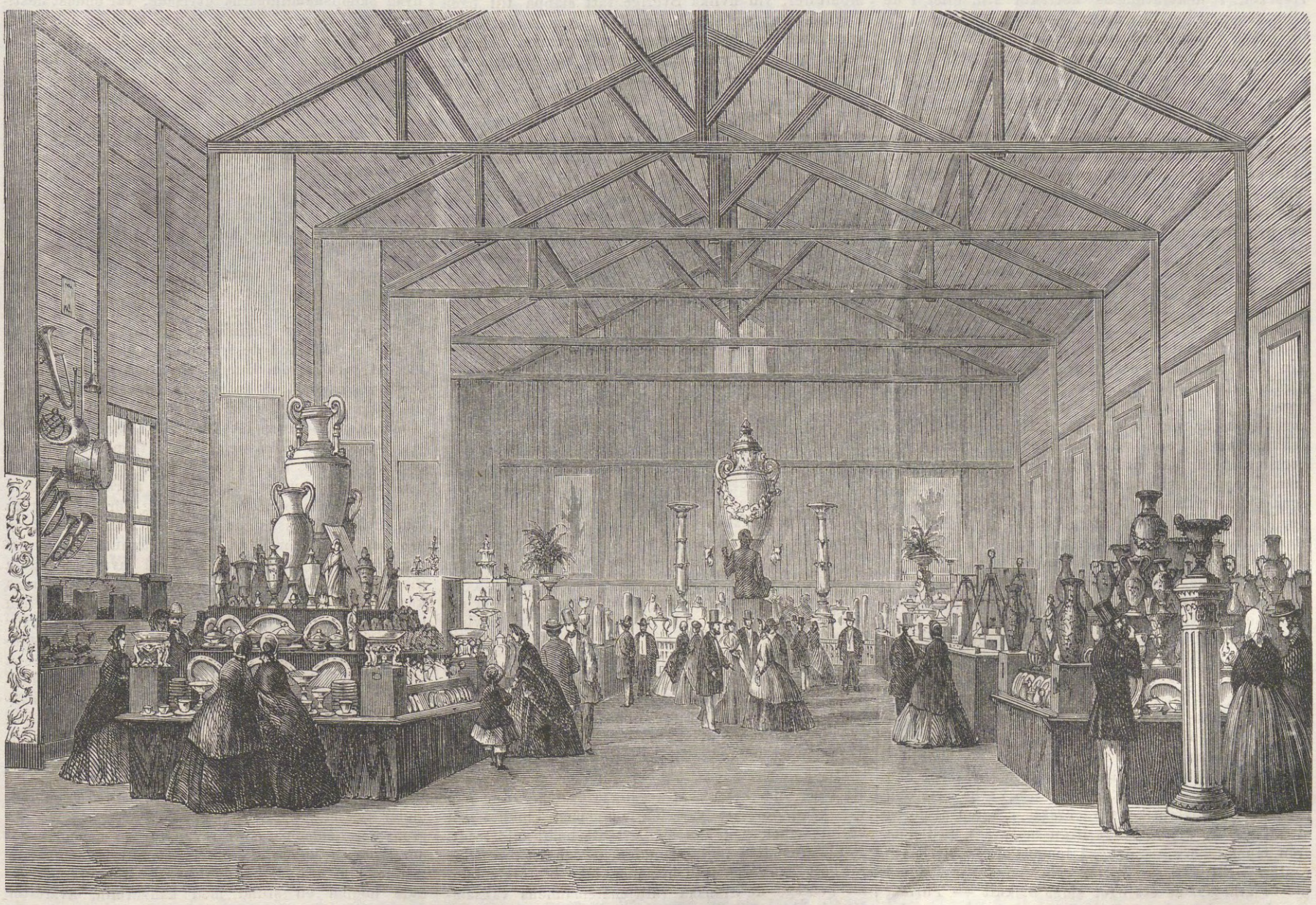

PARTI AF INDUSTRI-UTSTÄLLNINGEN I MALMÖ.

danska konstnärer här utställt taflor, af hvilka en, „Efter en strandning på Jutlands vestkust“ af N. Simonson, otvifvelaktigt utgjorde utställningens förnämsta prydnad. Handlingen föregår i ett båtskjul vid hafvet; det är en döende skeppsbruten som anammar sakramentet. Hans hudfärg och ansigtstyp röjer att han är en fjerran främling, likaså några af de öfriga figurerna, matroser af skilda nationer. Några danska kustboar af båda könen betjena med ömhet de nödställda, och framför den sjuke står presten from och allvarlig med kalk och patén. Det är en slående natursanning i framställningen, och flärdfri, rörande fromhet hvilar öfver hela kompositionen. Man stannar länge framför denna tafla, som äfven ständigt samlade en skara beundrande åskådare.

Men låtom oss för en stund besöka industriutställningen. Det är det gamla ridhuset, som med några större tillbyggnader utgör lokalen för denna exposition. Om vi vid inträdandet taga af åt höger, komma vi först till den sal, som vår plansch afbildar, och som till största delen upptages af svenska och danska glas- och porslinfabrikernas alster. I fonden se vi arbeten från Höganäs' terrakottafabrik, som ledes af bildhuggaren Ring. Främst utmärka sig en Neptunusstaty och en kolossal blomstersirad vas.

I fråga om en jemförelse mellan olika länder och fabriker inom denna afdelning, är det oss ett nöje att anföra ett omdöme från dansk sida, så mycket hellre som detta omdöme är i hög grad smickrande för Sveriges industri. Ny Illustrerad Tidnings referent mötte just i denna sal Erik Bögh, utgifvare af Folkets Avis, i hvars följetong man sedermera läst en serie humoristiska korrespondenser från expositionen, hvarur vi låna följande:

„*Kosta glasbruk* i Småland har exponerat ett stort urval af sina fabrikater, och *Holmegaards* fabrik (i Danmark) har likaledes visat hvad den kan prestera, men här är det icke svårt att se hvem som vinner priset. Både i afseende på formen och materialet stå de svenska glasvarorna långt öfver de danska, och ser man här till prisbilligheten är förhållandet detsamma — måhända i ännu högre grad.

Vår kungliga (danska) *porslinsfabrik* och dess konkurrent Bing & Gröndahls fabrik kämpa om priset med flera svenska porslinsfabriker, bland hvilka isynnerhet den vid *Gustafsberg* utmärker sig. Här visar det sig tydligt, hvilket välgörande inflytande vår konstakademi har utöfvat på industrien. Hvarken i dekorationens korrekta stil, eller i de rent konstnärliga föremålen — t. ex. de danska fabrikernas i hela Europa allenastående Thorvaldsenska Biskuit figurerna — kan det vara tal om konkurrens, men dermed äro också den danska industriens företräden nämnda. Såsom handelsvara står det svenska porslinet framför det danska. Det är i sin massa lika så vackert, betydligt lättare, finare förarbetadt och i en förvånande grad billigare. Man påträffar här en mängd artiklar, som man vid första ögonkastet absolut antager vara behäftade med någon felaktig prisuppgift; men likvisst utvisar priskuranten vid närmare eftersyn att de verkligen hållas till salu för dessa pris. Vi kunna här icke gå i detalj, utan vilja blott fästa våra porslinshandlares uppmärksamhet på dessa fabriker, och namneligen framhålla den utomordentligt vackra fajansen så väl från Gustafsberg som från *Rörstrand*, som nästan är omöjligt att skilja från porslin och likaledes utmärker sig genom en märkvärdig prisbillighet. Dekoreringen af det svenska porslinet är i regeln nätt och fin; den rikare dekoreringen är deremot mera sällsynt lyckad. Ett dekorationssätt, som vi blott känna från de antika porslinerna, är här drifven till en virtuositet, som man knappast vill tro på, när man icke har sina egna ögons vittnesbörd att förlita sig till. Det är nemligen anbringandet af plastiskt utförda blomsterguirlander och buketter på vaser, askar, brocher o. d. Man ser här konvaljer med deras fina blomsterstjelkar fritt hängande, som om en vindfläkt skulle kunna försätta blomklockorna i rörelse; man ser centifolium-rosen med sina tunna sammanvecklade blad; astern med sina hundratals rörformiga kronblad; passionsblomman med sin fina bildning — allt så lätt och graciöst utarbetadt, som vore det naturliga blommor, hvilka blifvit förstenade. Man vet icke rätt, hvilket man mest skall beundra, antingen den fulländade smak, hvarmed konstnären har ordnat sina stenblommor, eller det otroliga tålamod och den precision, hvarmed han har utfört hvarje särskildt parti. Vi ha sett den berömda Sèvresfabrikens vackraste arbeten af dessa slag, *men de kunna* långt ifrån mäta sig med dem från Gustafsberg — och så lemnas dessa derjemte rent af till ett spottpris. Massan, hvaraf dessa pjeser arbetas, är ett eget slags biskuit — *Parian*, som lättare låter behandla och isynnerhet bränna sig, emedan det icke sammandrager sig under bränningen“.

Om vi fortsätta vår vandring inträda vi i expositionens största sal (det gamla ridhuset). Här möter oss en sådan mängd olikartade artiklar att ett blott uppräknande skulle fylla hela nummer af vår tidning. Det vackraste som genast fäster våra blickar, äro några utsökt smakfulla snickeri- samt guld- och silfverarbeten från Köpenhamn. I nästa sal finna vi maskiner, sadelmakararbeten, åkdon, m. m. Efter att hafva afslutat vår vandring genom den fyrkant som expositionslokalen bildar, inträda vi på dess gård, der vi i en beqväm och rymlig restaurationslokal intaga några förfriskningar.

Om vi nu begifva oss till landtbruksutställningen, så skola vi genast finna att vi behöfva minst en dag i redskapsutställningen och en dito i kreatursexpositionen för att någorlunda orientera oss bland mängden af utmärkta föremål. Vi äro öfvertygade om att våra läsarinnor efterskänka oss skyldigheten att härför redogöra. Isynnerhet var kreatursutställningen utmärkt, och vi hörde sakkunniga och opartiska främlingar försäkra, att den skulle gjort heder åt sjelfva England. Vår planch visar ingången till kreatursutställningen, sedd från redskapsexpositionen.

Glanspunkten bland dessa dagars festligheter var, som bekant, den lysande bal à la tusen och en natt, som Malmö stad gaf för deltagarne i mötet.

Ryska flottans pansarfartyg.

„Far då väl, kom aldrig mer igen“, så lyder den uppriktigt menade afskedshelsning vi sända „våra vänner fienderna“, som just i det ögonblick detta skrifves låta sina kanoner dåna till afsked. Vi hafva väl nu mot dem fullgjort allt hvad gästfrihetens lagar kräfva och „litet till, sa' Schantzen“. Men så hafva vi ock i storartad skala tagit *deras* i anspråk. Medan de franska och engelska flottorna sammankomma för att i Cherbourg utbyta artigheter, hafva våra moskovitiska vänner sändt sina monitorer och krigsbaggar för att på Trälhafvet (ett ominöst namn) stämma möte med den svenska hufvudstadens lustfarande ångbåtsflotta, som sannerligen bör hafva gifvit våra vänner en hög föreställning om våra maritima resurser. Så var det då genom ryssarnes vänliga mellankomst, som vi här för första gången fingo tillfälle att beundra dessa monitorer, vid hvilka Sverige fått släppa till både uppfinnarens snille och jernet ur svenska berg. Äfven kanonerna äro af svensk tillverkning, och det vore ju derför skäl att återbörda hela flottan som den går och står. Vår plansch visar de tre olika certer af pansarfartyg, hvaraf denna flotta består. Längst till venster se vi en monitor, i midten pansarbatteriet „*Nje trogg menju*“ (rör mig ej) och till höger pansarfregatten och „krigsbaggen“ Sevastopol. Detta sistnämda är det största af ryska flottans pansarfartyg, omkring 300 fot långt, beklädt med jernplåt af ända till 5 tums tjocklek och förande 36 stycken 68-pundiga orefflade kanoner (en för denna tid svag bestyckning), hvaraf tvenne föras på däck i svänglavetter. Besättningen utgör 500 man.

Tamango.

af **Prosper Merimée.**

Öfversättning från franskan.

Kapten Ledoux var en dugtig sjöman. Han hade börjat som simpel matros och sedan tjenat sig upp till understyrman. I slaget vid Trafalgar fick han sin venstra hand krossad. Han blef amputerad och fick sitt afsked med hedrande vitsord. Overksamheten behagade honom föga, och vid första tillfälle som erbjöd sig tog han tjenst som andre löjtnant på ett kaparfartyg. De prispenningar, han derunder förvärfvade, satte honom i stånd att förskaffa sig böcker och teoretiskt studera navigationskonsten, hvilken han redan i praktiken fullkomligt kände. Med tiden blef han kapten på en loggert om tre kanoner och sextio mans besättning och öboarne på Jersey bevarade länge minnet af hans bedrifter. Freden föreföll honom odräglig. Under kriget hade han samlat en liten förmögenhet, som han hoppats kunna föröka på engelsmännens bekostnad, och han såg sig nu följaktligen nödsakad att egna sina krafter åt fredliga företag. Som han var känd för att vara en man med klokhet och beslutsamhet, fick han sig lätt ett befäl anförtrodt. När slafhandeln blef förbjuden, — och det fordrades för att egna sig åt densamma, icke blott att kunna bedraga de franska tulltjenstemännens vaksamhet, hvilket ej var så särdeles svårt, utan ock (något som var vida kinkigare) att kunna undslippa de engelska kryssarne, — så blef kapten Ledoux en dyrbar person för dem som spekulerade i ebenholtz.

I fullkomlig motsats till de flesta sjömän, som gått länge och trampat i de lägre graderna, hade han alls icke denna bestämda motvilja för alla förändringar, som vanligtvis utmärker dessa och hvilken de äfven pläga bibehålla i högre grader. Ledoux var till exempel tvärtom den förste att hos sin redare förorda bruket af jerncisterner till vattnets förvarande. På hans skepp voro de handklåfvar och kedjor, hvarpå negerskeppen alltid måste hafva godt förråd, tillverkade efter en ny method och omsorgsfullt fernissade för att bevaras mot rost. Men hvad som förskaffade honom ett synnerligt anseende bland de slafhandlande köpmännen, var den ledning han sjelf egnade åt byggandet af en brigg, bestämd för denna handel, en präktig seglare, lång och smal som ett krigsskepp och det oaktadt i stånd att inrymma ett ganska betydligt antal svarta. Han gaf det namnet Esperance. Han gaf de trånga mellandäcken, som voro bestämda till slafvarnes instufvande, en höjd af blott tre fot och fyra tum, hvilket också var alldeles tillräckligt för negrer af medelmåttig växt att kunna sitta upprätt. Och hvarför skulle de också behöfva resa sig? „Hafva de väl en gång kommit till kolonierna, få de allt mer än nog stå på benen“. — När nu slafvarne suto i tvenne rader med ryggarne stödda mot skeppets långväggar, uppstod ett temligen betydande tomrum, hvilket på andra skepp blott tjenade till luftvexling. Ledoux företog sig att placera andra negrer på detta ställe i vinkelrätt läge till de öfriga. På detta sätt innehöll hans skepp ungefär ett tiotal negrer mer än andra af samma drägtighet. Strängt taget hade man kunnat få rum med ännu flera; men man måste ju visa litet menskligheit och unna en neger åtminstone fem fots längd och två fots bredd för att sträcka sig på under en sex veckors sjöresa. „Negrerna äro dock i alla fall menniskor liksom de hvita“, sade Ledoux åt sin redare för att motivera denna genereusa åtgärd.

Esperance afseglade imellertid från Nantes en fredag, hvilket af vidskepligt folk efteråt anmärktes. Besigtningsmännen, som sorgfälligt undersökte briggen, varseblefvo icke sex stora kistor med kedjor, handklåfvar och dessa slags jern, hvilka man, gud vet hvarför, gifvit benämningen *domstolsskrank*. De blefvo alls icke förvånade öfver den ofantliga qvantitet vatten, som fartyget intagit, hvilket, efter hvad skeppshandlingarna utvisade, var endast destineradt till Senegal för att hemta trävirke och elfenben. Vägen var visserligen icke lång, men för mycket försigtig kan man ju icke vara. Och om man skulle blifva öfverraskad af en stiltje, hvart skulle man väl då taga vägen utan vatten?

Esperance afgick alltså en fredag, på allt sätt väl tacklad och bemannad. Ledoux skulle kanske önskat hafva litet svårare master, men som han sjelf hade haft öfverinseendet vid skeppets byggande, hade han alls intet skäl att beklaga sig. Resan gick hastigt och lyckligt ända till kusten af Afrika. Han kastade ankar uti Joala-floden vid en tidpunkt, då de engelska kryssarne alls icke bevakade denna trakt. Landets mäklare kommo genast om bord. Ögonblicket var särdeles gynnande. Tamango, en stor krigare och själasäljare, hade nyss fört en betydlig laddning slafvar till kusten och gjorde sig af med desamma till ganska höga pris, likt en person som känner sin förmåga att hastigt förse marknaden, så snart föremålen för hans handel börja blifva sällsynta.

Kapten Ledoux lät föra sig i land och aflade ett besök hos Tamango. Han fann honom i en halmkoja, som man i hast hade uppfört, tillika med två sina hustrur samt några biträden och slafförare. Tamango hade klädt sig för att mottaga den hvite skeppskaptenen. Han hade påtagit en gammal blå uniform, på hvilken ännu korporalsgalonerna kunde urskiljas, och på hvardera axeln dinglade två förgylda epåletter fästade vid samma knapp, den ena fram och den andra bak. Som han ej bar någon skjorta och jackan var något kort för en man af hans längd, syntes ett betydligt bälte af svart skinn, likt en bred gördel, imellan denna och hans hvita linnebyxor. En väldig kavallerisabel hängde i en snodd vid hans sida, och i handen höll han en vacker dubbelbössa af engelsk tillverkning. Sålunda utrustad, trodde sig den afrikanske höfdingen i elegans öfverträffa den mest fulländade sprätt i London eller Paris.

Kaptenen betraktade honom några ögonblick under tystnad, i det Tamango kråmade sig likt en grenadier, som passerar revue för en utländsk general, och fröjdade sig öfver det intryck, som han trodde sig utöfva på den hvite. Ledoux betraktade honom en stund med kännarmin, hvarefter han vände sig till sin närmaste man med de orden: „Se der en gök, som skulle ge mig minst tusen

écus, om jag hade honom frisk och sund på Martinique".

Man slog sig ned, och en matros, hvilken inhemtat något litet af valoferspråket, tjenade såsom tolk. Då de första höflighetsbetygelserna blifvit utbytta, framställdes en korg med bränvinsbuteljer; man drack om, och för att sätta Tamango i godt lynne förärade Ledoux honom ett vackert kruthorn af koppar, prydt med Napoleons porträtt i upphöjdt arbete. Sedan gåfvan blifvit mottagen med vederbörlig tacksamhet, trädde man ut ur kojan och satte sig ned i skuggan af ett träd midt emot bränvinsbuteljerna, hvarefter Tamango gaf tecken, att slafvarne skulle framföras.

De syntes i en lång rad, nedtryckta af tröttheet och ångest. De hade allesammans hufvudet instucket i en tjufva af sex fots längd. Då tåget skulle sätta sig i gång, fattade en af förarne den främsta slafvens tjufva; denne åter tog den andres och den andre den tredjes, och så vidare. Om man skulle göra halt, träddes spetsen af den främstes tjufva i marken, och hela raden stannade. Man inser lätt, att det icke är värdt att tänka på någon flykt, när man har en grof trästång af sex fots längd om halsen.

För hvarje manlig eller qvinlig slaf, som passerade förbi, höjde kaptenen på axlarne och fann männen för spinkiga, qvinnorna för gamla eller för unga samt beklagade sig öfver den svarta racens försämring. „Allt går utför", sade han. Fordom var det annorlunda. Då höllo qvinnorna fem fot och sex tum i längd, och fyra man voro tillräckliga att vrida gångspelet för att vinda upp storankaret.

Imellertid gjorde han under denna granskning ett urval af de bästa och kraftigaste. Dessa ville han betala till vanligt pris, men för de öfriga begärde han en betydlig afprutning. Tamango å sin sida försvarade sina interessen, prisade sin vara, talade om bristen på menniskor och om farorna af denna handel. Han slutade med att bestämma ett visst pris för de slafvar, som den hvite kaptenen utvalt.

Då tolken hade öfversatt på fransyska Tamangos proposition, tycktes Ledoux nära att falla baklänges af harm och förvåning. Derefter steg han upp, frammumlande några förfärliga eder, och beredde sig att gå, likasom om han ville tvärt afbryta allt aftal med en så oräsonlig menniska. Tamango höll honom tillbaka och lyckades med möda förmå honom att åter sätta sig ned. En ny butelj slogs upp, och underhandlingen blef åter upptagen. Det var nu den svartes tur att finna den hvites förslag dåraktiga och öfverdrifna. Man skrek, man hojtade, man tvistade länge och väl och drack grufligt med bränvin. Men detta frambragte en helt olika verkan på de båda parterna. Ju mera fransmannen drack, desto mera inskränkte han sina anbud; ju mera afrikanen förtärde, desto mera slog han af sitt pris; och när man kommit till slutet af buteljkorgen, hade man blifvit ense om priset. Några dåliga bomullsväfnader, krut, flintor, tre fat bränvin samt femtio dåliga skjutgevär lemnades i utbyte mot hundrasextio slafvar. Som bekräftelse på fördraget skakade kaptenen hand med negerhöfdingen, som redan var mer än till hälften drucken, och slafvarne blefvo genast öfverlemnade åt de franska matroserna, som skyndade att befria dem från trätjufvorna och påsätta dem handklåfvar och halsjern, ett tydligt bevis på den europeiska civilisationens öfverlägsenhet.

Ännu återstodo imellertid trettio slafvar; det var mest barn, gubbar och svaga qvinnor. Skeppet var fullt.

Tamango, som icke visste hvad han skulle göra med denna kasserade vara, erbjöd sig att sälja dem för en flaska bränvin stycket. Anbudet var frestande. Ledoux kom ihåg, att han en gång i Nantes vid en representation af den *Sicilianska aftonsången* hade sett ett antal feta och välmående personer träda in på en redan full parterre och der finna plats, tack vare menniskokroppens elasticitet. Han fann alltså för godt att taga de tjugo smärtaste af de trettio slafvarne.

Tamango begärde nu icke mer än ett glas bränvin för hvar och en af de tio återstående. Ledoux eftertänkte, att barn icke betala mer än half plats på diligenserna. Han tog alltså tre barn, men förklarade att han på inga vilkor ville belasta sig med någon mer. Finnande sig ännu hafva sju slafvar i behåll, fattade Tamango sin bössa och lade an på en qvinna, hvilken stod närmast. Det var de tre barnens mor. „Köp, sade han, eller jag gör af med henne; ett litet glas bränvin eller jag skjuter". — "Och hvad djefvulen vill du att jag skall göra med henne?" svarade Ledoux. Tamango gaf eld, och hon störtade död till marken. „Nu till en annan", ropade Tamango och lade an på en utlefvad gubbe, „ett litet glas bränvin eller också" . . . En af hans hustrur stötte i det samma undan hans arm, så att skottet gick af i luften. Hon hade nyss igenkänt i den gamle, som hennes man ville skjuta, en *guiriot* eller trollkarl, som hade förutsagt henne, att hon skulle blifva drottning.

Tamango, hvilken bränvinet gjort ursinnig, kunde ej längre styra sig, när han såg, att man sökte sätta sig emot hans vilja. Han gaf sin hustru en hård stöt med sin bösskolf och vände sig derefter mot kaptenen. „Hollah! Jag skänker dig den här qvinnan", ropade han. Hon såg bra ut. Ledoux betraktade henne ett ögonblick småleende. Derefter tog han henne vid handen och sade: „Åhja, henne skall jag nog få rum för".

Tolken, som var en medlidsam menniska, gaf Tamango en snusdosa af papp och bad honom om de sex återstående slafvarne. Han befriade dem från deras fängsel och gaf dem lof att gå, hvart de ville. De gåfvo sig genast i väg, den ene hit, den andre dit, rätt brydda för huru de skulle taga sig fram till sitt land, ett par hundra mil från kusten.

Imellertid tog kaptenen afsked af Tamango och beredde sig att instufva sin laddning så fort som möjligt. Det var icke rådligt att dröja längre; kryssarne kunde komma, och han ville gå till segels följande dagen. Hvad Tamango beträffade, så kastade han sig ned i gröngräset för att sofva af sig ruset.

Då han vaknade, var skeppet redan under segel och på väg utför strömmen. Tamango, hvars hufvud ännu var tungt efter gårdagens orgier, frågade efter sin hustru Ayché. Man svarade, att hon varit nog olycklig att misshaga honom och att han derför skänkt bort henne till den hvite kaptenen, som fört henne med sig. Bestört vid denna underrättelse, fattade Tamango sin bössa och skyndade ästad. Floden gick i flera slingringar, innan den mynnade ut i hafvet. Han sprang alltså raka vägen till en liten krökning, som var belägen ungefär en half mil från utloppet. Han hoppades der finna en farkost, med hvars tillhjelp han skulle kunna uppnå briggen, hvilkens väg fördröjdes af flodens krökningar. Han bedrog sig heller icke, utan fick verkligen tid att kasta sig i en båt och uppnå skeppet.

Ledoux blef helt förvånad öfver att se honom åter, men ännu mera öfver att höra honom återfordra sin hustru. „En gång gifvet, går icke tillbaka", sade han och vände honom ryggen. Men Tamango lät ej så lätt affärda sig, utan erbjöd sig till och med att återlemna en del af de varor han erhållit för slafvarne. Kaptenen brast i skratt, sade att Ayché var en bra qvinna och att han ville behålla henne. Den arme Tamango utgöt en ström af tårar och utstötte rop så genomträngande, som om han varit en olycklig, hvilken undergått en smärtsam operation. Än rullade han sig på däcket, än stötte han hufvudet mot detsamma, som om han ville krossa det. Kaptenen förblef obeveklig. Han visade på stranden och antydde, att det var tid för honom att begifva sig dit. Men Tamango höll i sig. Han erbjöd slutligen sina förgylda epåletter, sin sabel och sin bössa. Allt förgäfves.

Under denna tvist närmade sig löjtnanten och sade till kaptenen: „Det har dött tre slafvar i natt; vi hafva alltså rum. Hvarför skulle vi då icke lägga oss till med den här galgfogeln, som ensam är lika mycket värd som de alla tre". Ledoux betänkte, att Tamango godt skulle låta sälja sig till tusen ecus, att denna resa, som lofvade att blifva ganska förmånlig, troligen blefve hans sista, och att det följaktligen, då hans lycka en gång vore gjord och han komme att afstå från slafhandeln, vore detsamma, om han lemnade efter sig ett godt eller dåligt rykte på Guineakusten. Dessutom var stranden tom på menniskor och den svarte således helt och hållet i hans våld. Det gälde nu blott att narra från honom hans vapen, ty så länge han egde dessa i behåll, var det ej rådligt att bära hand på honom. Ledoux affordrade honom alltså hans bössa, likasom för att undersöka om den vore så mycket värd som den sköna Ayché. Under det han låtsade sig efterse om hanen gick lätt, befriade han geväret från fängkrutet. Löjtnanten drillade på samma sätt till sig hans sabel, och då han sålunda befann sig fullkomligt afväpnad, kastade sig tvenne starka matroser öfver honom, slogo omkull honom och lagade sig i ordning att fängsla honom. Den svartes försvar var hjeltemodigt. Sedan han väl hemtat sig från sin öfverraskning, kämpade han länge med de två matroserna, oaktadt det ogynsamma i hans belägenhet. Tack vare hans vidunderliga styrka, lyckades han åter komma på benen igen. Med ett knytnäf-slag nedlade han den ene, slet sig lös från den andre och störtade sig likt en tiger på löjtnanten för att rycka till sig sin sabel. Denne måttade ett hugg åt hans hufvud, som tillfogade honom ett sår, visserligen stort men ej särdeles djupt. Tamango föll för andra gången och blef genast hårdt bunden. Under det han försvarade sig, upphäfde han vilda rop och kämpade likt ett fångadt vildsvin. Men då han slutligen såg att allt motstånd var förgäfves, tillslöt han ögonen och gjorde icke den ringaste rörelse. Hans starka och korta andedrägt var det enda, som visade, att han ännu lefde.

„Hvad nu de andra, som han har sålt, skola skratta af hjertans lust, när de se honom vara slaf i sin tur, ropade Ledoux. De må då i sanning kunna se, att det finns en försyn". Imellertid blef den stackars Tamangos blodförlust allt större och större. Den barmhertige tolken, som dagen förut hade befriat sex negrer från slafveriet, trädde fram till honom, förband hans sår och ställde till honom några tröstande ord. Hvad han kunde hafva att säga honom, det vete gud. Men Tamango förblef orörlig som ett lik. Två matroser måste bära honom likt en kappsäck ned till hans plats i lastrummet. Under två dagar ville han hvarken äta eller dricka, och man såg honom knappt en gång öppna ögonen. Hans medbröder i fångenskapen, som fordom varit hans slafvar, sågo med ett slags stupid häpnad, huru han visade sig ibland dem. Så stor var den fruktan han ännu ingaf dem, att ingen af alla dem, hvilkas öde han förorsakat, vågade yttra någon skadeglädje öfver hans eget.

(Forts.)

Teater.

Kongl. Teaterns styrelse har genom Dagligt Allehanda officiöst tillkännagifvit att *Emile Augiers* senaste arbete *Maitre Guérin*, hvars uppförande å Dramatiska teatern blifvit af flera orsaker fördröjd, nu kommer att „*ofördröjligen*", det är redan i nästa vecka, uppföras. Så till vida är allt godt och väl. Men motiveringen af så väl dröjsmålet som den nu hastigt påkomna brådskan framkallar några reflektioner, dem vi icke kunna tillbakahålla. Kongl. teaterstyrelsen torde icke sakna förmåga att hastigt kunna få en god öfversättning af en pjes, om hvars uppförande man visar sig angelägen, och de små missöden som härvid kunna inträffa tillhöra icke offentligheten. Man kriticerar ej en öfversättning, som man ej använder. Vidare, om fru Hedins uppträdande ansetts af vigt för pjesens framgång på Dramatiska teatern, så har väl icke detta förhållande upphört derigenom att, såsom det så uttrycksfullt heter i notisen, en af Stockholms sommarteatrar „tillegnat sig pjesen". Skulle man våga framställa den förmodan, att måhända det som hufvudsakligen vållat dröjsmålet med pjesens uppförande på Dramatiska teatern är, att denna teater „tillegnat sig" en för en kunglig scen så föga värdig kassapjes som „Den sköna Helena", vid sidan af hvilken Maitre Guérin ej haft utrymme nog? Det är sålunda den kongl. teaterstyrelsen sjelf som inlåtit sig i konkurrens med småteatrarne — en konkurrens som hon synes i hög grad frukta, ty hon anser det nödigt att redan nu på förhand lofva, att *på Dramatiska teatern* kommer pjesen att gifvas *så*, „att det utmärkta styckets *alla* förtjenster skola framträda på ett sätt värdigt vår första scen". Lofven är god, heter det; men vi som icke hafva förmånen att på förhand veta huru pjesen kommer att gifvas vid Carl XIII:s torg och som haft en sann njutning af att i Humlegården se denna snillrika komedi, vi taga oss friheten att uppmana alla vänner af den sceniska konsten att icke låta afskräcka sig från ett besök i den anspråkslösa sommarteatern, som, om den än icke kan säga sig uppbära *alla* förtjensterna af Augiers förträffliga stycke, dock i nästan allt väsendtligt gifver pjesen på ett sätt som det icke torde blifva den förnämligare kungliga scenen så lätt att öfverträffa eller uppnå. I alla fall kan ett sådant stycke tåla vid att ses mer än en gång, och ingen skall ångra att hafva sett hr W. Åhman såsom den listige egoisten notarien Guérin eller hr Lagerqvist såsom den ädle, opraktiske svärmaren Desroncerets. Dessa båda hufvudfigurer bära upp det hela; men äfven bland de öfriga personerna fann man drag af icke ringa förtjenst. Fru Åhman framstälde Guérins enkla hjertegoda maka med ett spel som var verkligen godt, och om mll Hartman än icke förmådde mer än till hälften uppbära Francines vackra karakter, gaf hon likväl denna hälft med ett behag, som måste vinna allas hjertan. Äfven de unge männen, hrr Raa och Wagner, spelade med ganska god hållning. Fru Pousette har svårt att träffa den goda tonen, hvarför hon äfven bragte likasom ett litet missljud in i det hela, som för öfrigt gick med ganska godt samspel.

Krönika.

Från utlandet erbjuder den sistförflutna veckan föga nytt af väsendtlig vigt. Mot de förvånande rykten, som förkunnat att den Schleswig-Holsteinska frågan nu skulle hafva fått sin lösning genom en delning af hertigdömena, hafva trovärdiga sagesmän redan på det högtidligaste protesterat. Deremot omtalade man med anspråk på tillförlitlighet, att nu ändtligen ett möte mellan Österrikes och Preussens monarker skulle ega rum i Salzburg. Den trohjertade rättframhet och välvilja, som alltid, när den behöfves, står konung Wilhelm till buds, skall dervid naturligtvis göra sig gällande att förhindra ett krig, som aldrig kunnat blifva af. De till hälften blottade svärden skola åter sänkas i sina skidor, och man skall sjunka i hvarandras armar, glömmande allt utom den sublima sanningen att man är tysk. Augustenburgaren, som man tagit i båten utan att bry sig om att föra honom i land, skall genom denna nyuppstämda försonings-duett finna sin ställning förtviflad, taga ett rörande farväl af sina trogna undersåtar och i en utrikes resa söka sig en, så vidt möjligt är, skandalfri reträtt. Så tror man för närvarande i det stora fäderneslandet, och sedan pretendenten väl blifvit affärdad, återstår ju blott den lilla frågan om folket!

I Paris har man firat Napoleonsdagen, denna gång likväl utan att festen illustrerats af kejsarens närvaro. Denne är nemligen sysselsatt med lägret vid Chalons, hvartill han inbjudit konungen af Portugal för att betyga sin aktning för denne monark såsom krigsvetenskaplig litteratör. Abd-el-Kader, som i denna vetenskap nogsamt visat sig ega en viss praktisk förmåga, skall likaledes såsom amatör öfvervara det stora mötet.

Från Italien har man blott förnummit bjerta skildringar af nöden i Ancona, hvarifrån öfver fjorton tusen inbyggare emigrerat af fruktan för koleran, samt af nya röfvarebragder, den ena vildare än den andra. Den storm, som länge hotat Spanien, tyckes ännu vilja uppskjuta sitt utbrott; likaså den mellan Mexikos kejsare och Förenta Staterna allt mera synbart rådande oviljan. Från Tiflis omtalar man ett blodbad, som af ryska anklagare — likasom allt annat ondt — tillskrifves de arma polackarne. Om den stora atlantiska telegrafkabelns senaste öden sväfvar man ännu i okunnighet.

Den så ömkligt och så segt ryktbare Heltzen, hvilken på en längre tid icke hörts af, dyker nu åter upp såsom blifvande kabinettssekreterare hos konungen af Danmark. Man anklagar imellertid denne senare för den väl långt drifna nepotism, hvarmed han slösar titlar, ordnar och embeten på sina bröder, under det sådana män som den tappre Anker och L. Kofod ihågkommas endast med förödmjukelser och otack. Storfursten Konstantin har, sedan han på resan från vår hufvudstad tagit den svenska monitorn samt Finspongs bruk i betraktande, stannat för en tid i Köpenhamn för att derstädes invänta sin brorson. Förutom den som slutat sin färd på hafsbottnen hafva de kejserliga monitorerne återvändt till Cronstadt.

Man har all anledning att tro, att den höge gästen funnit sig ganska väl här, hvarest han mottagits med hjertlighet och temligen ogeneradt, ett sätt som torde varit honom lika kärt som oförmodadt. På middagar och andra luculliska tillställningar har icke varit brist, och den gästfrihet, storfursten åtnjutit på våra tjusande lustslott, har han „en bon prince“ återgäldat såsom värd på sina skepp. Åt våra muséer och samlingar har han egnat aktningsfull uppmärksamhet samt mera enskildt besökt ett par musik-soiréer på Djurgården och Industrimagasinet. Hans lille son säges äfven hafva trifts rätt väl med de med honom jemnåriga medlemmarne i vårt konungahus.

Hvad beträffar besättningen å den stora eskadern har allmänheten i vår kära stad visserligen med uppmärksamhet, men snarare nyfikenhetens än artighetens, mottagit och bemött dessa besynnerliga gestalter, som skocktals visat sig på våra gator, merendels kringsvärmade och begapade af ett talrikt följe. De å sin sida hafva med icke mindre nyfikenhet, men tillika höfligt och välvilligt mottagit de besökande, som full-lastade ångbåtar dagligen och stundligen utfört till „Träl-hafvet“. Med samvetsgrann och säkerligen äfven tröttande grundlighet har man under dessa färder skärskådat jernfartygen både utan- och innantill samt, i brist på andra samtal, helsat hvarandra med musikaliska hyllningsgärder, i det ryssarne uppstämt den svenska folksången och svenskarne svarat med Rysslands. Äfven med Björneborgarnes marsch har man flitigt undfägnat gästernas öron, och tycktes den hafva slagit bättre an, ju sämre den blifvit utförd. Nu är imellertid den stora armadan borta; måtte vi aldrig behöfva mera frukta än vi nu längta att återse den!

Hr Zandahls mystiska undervattens-experimenter (som i likhet med doktor Tartaglias tyckas dömda att göra fiasco) slutade denna gång med ett uppträde af ganska tragikomisk beskaffenhet. Folkmassan, som slutligen ledsnade att betrakta en liten båt med flagga, hvilken de redan förut en gång några timmar fått studera, bemäktigade sig i ett anfall af förargelse båten, kastade med förvånande lätthet i vattnet det som skulle gälla för tretusen centner sten och släpade den tömda farkosten såsom sitt byte till staden. Tusentals nyfikna sällade sig till upptågsmakarne, men utom larmet gick allt ganska beskedligt till. Polisen, som för den gången var vid godt lynne, blef nästan populär genom sitt hofsamma sätt att gå till väga mot orostiftarne, hvilka *så* bemötta snart skingrades. Hr Zandahl har imellertid ställts till ansvar för sitt märkvärdiga beteende, hvilket han eget nog aldrig af sig sjelf sökt rättfärdiga. Allmänheten förlåter lätt ett misslyckande; men en dylik stoisk liknöjdhet för dess missnöje tyder icke alltid på rent samvete, utan lika ofta på rent sjelfsvåld.

På Humlegårdsteatern har man med stor framgång gifvit den ryktbare Emile Augiers skarpsinniga, qvicka och djupt anlagda karaktersstycke Maitre Guérin. Eljest har såsom vanligt Djurgården dragit allmänheten till sig dels genom sin herrliga natur, dels genom de angenäma Bellmanskonserterne, för hvilka man stannar i stor förbindelse hos den skicklige tillställaren. Märkvärdigt nog har slagdängan för dagen, detta skrål af parodierade hjeltar, detta evinnerliga — "*na, som nu nalkas*" äfven före och efter Bellmans herrligaste melodier tagit brorslotten af publikens bifall. Detta är visserligen förargligt, men hr Sjöberg rår icke derför! Deremot måste vi varna Rappoteaterns direktör för att låta de „starka qvinnorna“ förnya sina kraftyttringar. De starka männen kunde gå an, men ej ens en så tvetydig komplimang kan gifvas dessa, blott genom sin oqvinnlighet sanna amazoner. Må vi egna nitiska bemödanden och i allmänhet rätt vackra resultater all aktning; men en *sådan* styrka är likväl något — för stark.

Hvarjehanda.

— FÖRSIGTIGHET ÄR VISHETENS MODER. Får man tro bref från Rom till tyska tidningar, skall fransmännens kejsare hafva låtit för sin räkning efter hand inköpa så många forna feodalgods och kyrkogods så väl i Umbrien och Markerna som i de närgränsande neapolitanska provinserna, att de kunna uppskattas till ett värde af 20 millioner francs. Med få undantag hafva de forna stora leuchtenbergska egendomarna i Markerna redan för längre tid tillbaka öfvergått i hans händer. En af hans agenter håller för närvarande på att inköpa nya egendomar i Kyrkostaten, och de en gång afbrutna underhandlingarna med konungen af Neapel om köp af slottet Caprarola vid Viterbo hafva återupptagits. Det är en af de herrligaste villor i denna trakt af Etrurien. Kardinal Alessandro Farnese lät den store arkitekten Vignola uppbygga det i sextonde århundradet på en behaglig bergsluttning och lät Zuccari pryda det med fresker, som ännu anses i sitt slag för oöfverträffliga. Det omgifves af en stor och vacker park.

— EN JURIDISK KONSULTATION I HAFVET. Evening Star för den 4 augusti berättar: En person, som låg i process med en trilsken gäldenär, tog sig ett bad i hafvet. Då såg han sin advokat, som också badade och just hade tagit sig ett duktigt dopp, helt plötsligt dyka upp midt för sin näsa. — „Nå, ropade han till honom, har ni fått bysättningsutslag på Burt ännu?“ — „Ja, var lugn, saken är arrangerad“, — svarade advokaten och dök ned i vattnet igen för att visa sin klient åtskilliga af sina simkonster. Denne senare hörde sedan icke vidare talas om hela saken på någon tid, förr än han fick sin advokats räkning, der bland annat stod att läsa: „En konsultation i hafvet i och för Burts bysättning, 8 shilling“.

— HEMSKA UTSIGTER. I ett af den italienska tidningen Opinione meddeladt bref från Alexandria skrifves: På de sista tio åren har koleran icke visat sig i Egypten förr än nu och således icke heller i Europa, åtminstone i någon nämnvärd grad; ty under alla dessa år har den stora Beiram-festen (hvarmed vädursoffret är förenadt) inträffat under den kalla årstiden. Nu komma deremot tio andra år, under hvilka denna högtid kommer att tränga allt längre och längre in i de varma månaderna, och som dessa fester, hvilka hopsamla en så ofantlig massa menniskor på en punkt under de mest osunda förhållanden (i år till exempel voro mera än 300,000 pilgrimer samlade, och hvar och en af dessa offrar minst ett lam, hvars hufvud, inelfvor och blod fritt få förruttna under bar himmel) otvifvelaktigt komma att äfven hädanefter blifva en ständig härd för smittosamma sjukdomar, torde det vara skäl att börja tänka på om det ej kunde finnas något sätt att förhindra, att Europa, som ej tillåter sina egna religioner några fanatiska tilltag, skall nödgas betala andra sekters fanatism en så stor tribut.

SCHACK.

Uppgift 50.

Af J. Svensson, Branstaholm.

Svart.

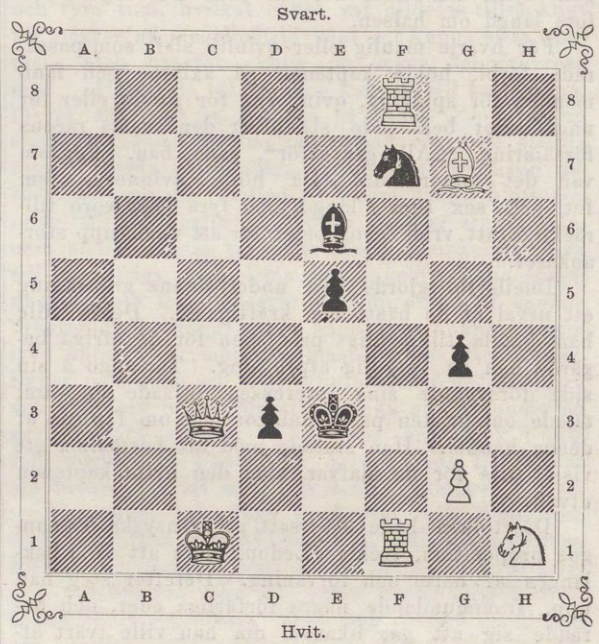

Hvit.

Hvit börjar och gör matt i andra draget.

Lösningar af uppg. 45 och 46 i n:r 29 ($^{22}/_{7}$).

45. A. 1. De2—e4:†, Kd5—e4:; 2. Ld7—c6‡; B. 1. g6—f5:†, Ld7—f5:; 2. Df6—h4‡; C. 1. De2—c4:†, Kd5—c4:; 2. Sf5—e3†, Sg2—e3:‡; D. 1. g6—h5:†, Kg4—h5:; 2. Le4—f3†, De2—f3:‡. Insänd af *M. N.* $^{23}/_{7}$, *Lolo* $^{24}/_{7}$, *R. Sahlberg* $^{26}/_{7}$, *A. W. Strehlenert* $^{3}/_{8}$, *C. F. Wennberg* $^{7}/_{8}$, *Hfm* $^{8}/_{8}$, *K. E. B—n* $^{8}/_{8}$, *A. V. Hallongren* $^{16}/_{8}$.

46. 1. Lf5—g6, A. Tb8—f8; 2. De7—g5†, [1]Ke3—d4: 1. [2]Tf8—f4; 3. [1]Dg5—c5‡ 1. [2]Sd4—f5‡; B. 1. » Ke3—f4; 2. De7—f6†, Kf4—e3; 3. Df6—f2‡; på andra drag sker 2. De7—g5† o. s. v., och på 1. » Ke3—d4: genast 2. De7—c5‡. Insänd af *M. N.*, *Wennberg*, *Hfm*, *B—n*.

Uppgift 51. Af „Einsiedler zu Tirnau“ (pseudonym för: Arnold Pongràcs, Ungern).

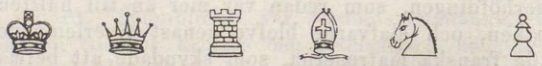

E1; B8; D7; G3; D6, E5; A3, A5, C2;

D4; C3, H6; A7, G4; B1; A6, D5, E4, F3;

Hvit börjar och gör matt i fjerde draget.

Uppgift 52. Af F. Capräz, Bern.

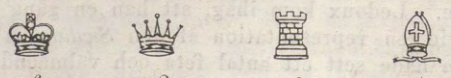

F6; D2; H2; E7;

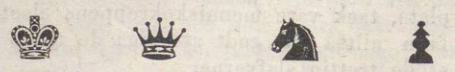

H4; G1; G5, H3; E6, H5;

Hvit börjar och tvingar Svart att göra matt i andra draget.

Brefvexling.

C. F. W. (J. & O. $^{13}/_{8}$): Af edra uppg. synes n:r 1 ännu tåla vid lite förbättring: eller hvad tror ni sjelf om. 1. D—g5:? i n:r 2, var. K—g8, kan Sv. spela 4. „ c3—c2 i st. f. g7—h6:; i n:r 3 kunna de två första dragen omställas; om i n:r 4 (den enkla formen) Sv. gör 1. „ g6-g5 i st. f. c6—c5, tycks eder lösning slå fel; n:r 5 (i den ändrade formen) och n:r 6 äro riktiga, och åtminstone den förra torde framdeles slippa igenom.

Lolo (Ups. $^{13}/_{8}$): R. 47—49.
M. N. ($^{13}/_{8}$): R. 49.
G. B. (Gustafsberg $^{15}/_{8}$): R. 49.

Den 16 aug. J. G. S.

IWAR HÆGGSTRÖMS BOKTRYCKERI.

NY ILLUSTRERAD TIDNING.

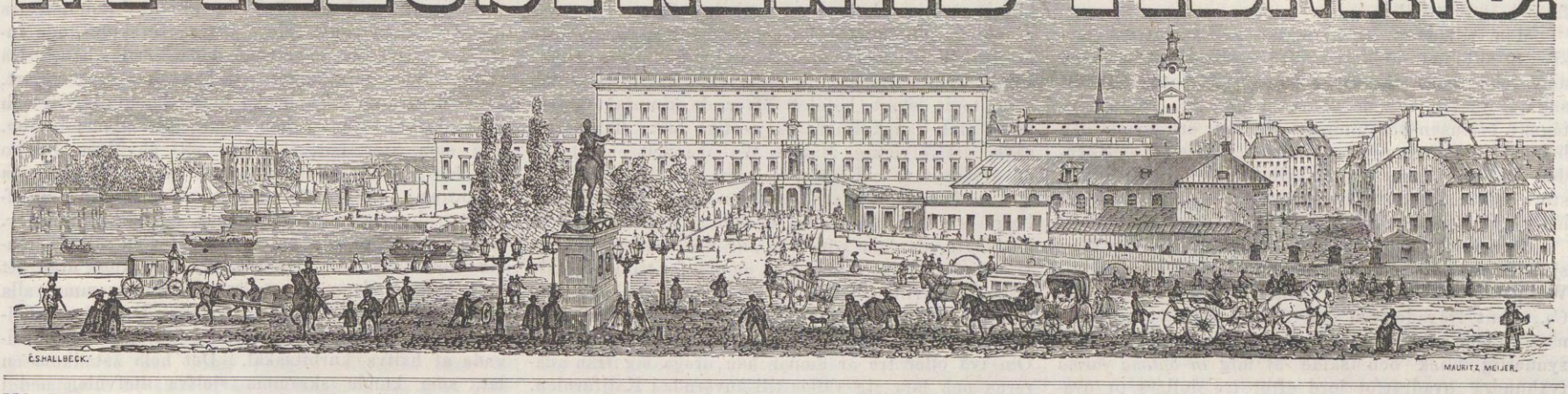

N° 34]. Utkommer hvarje Lördag. Stockholm den 26 Augusti 1865. 12 Rdr årgången. [1a Bandet

Innehåll: Jernvägsolyckan vid Frösunda (plansch). — Öfverste Jacobson (skizz af Alfred Assollant). — Tamango, af Prosper Merimée (slut). — Gustaf Wasas minnesvård vid Norrala kungsgård (med plansch). — Från ryska flottan (teckning af P. W. Cedergren). — Från kreatursexpositionen i Malmö (plansch). — Småhistorier. I. Arga gubben. — Svartbrödramunken (ur Byrons Don Juan, 16:de sången), af Talis Qualis. — Krönika. — Hvarjehanda. — Schack.

Öfverste Jacobson.

En kort amerikansk skizz från 1855.
Af Alfred Assollant.

.... Jag har icke alltid, berättade han, varit samme duktige, rike och högt aktade man, som ni nu ser framför er. Det var en tid, då jag ännu var den stackars fattige Jacobs, en mager student vid Jena universitet och utan en riksdaler på fickan, då nu deremot jag är öfverste Jacobson och eger den största gården i Ohio.

Jag är född tre mil från Berlin i en liten by, som icke står utsatt på kartan, men der min fader var prest. Naturligtvis hade den stackars karlen punktligt åtlydt det gudomliga budet: „Föröker eder och uppfyller jorden!“ och således hade han skaffat sig flera barn än han kunde uppfostra. Han gaf oss imellertid till att äta, så godt han förmådde, det vetenskapens bröd, som han till öfverflöd stufvat i sig; hvad det materiella brödet angår, så var det mycket dyrare, och alla dagar fingo vi ej sådant.

Det var på den tiden då den store Napoleon lät de franska härarne promenera härs och tvärs öfver tre fjerdedelar af Europa. Då han begaf sig af till den stora expeditionen till Moskwa, blef vår by sköflad af italienska marodörer ur prins Eugènes armé, och då dess invånare ville sätta sig upp mot detta tilltag, tände man eld på den.

Året derpå, då trehundrafemtiotusen fransmän, italienare, bäjrare, polackar, würtembergare, sachsare, österrikare och preussare hade funnit döden i Ryssland, beslöt hela Tyskland, som ändtligen hade tröttnat vid att ständigt och jemnt vara fransmännens slagfält, att gripa till vapen och göra slut derpå. Jag vågar påstå, att jag är af ett ganska fredligt lynne, ja, att jag till och med är mild som ett lam; men den gången började sjelfva de tyska lammen att visa tänderna och vilja bitas.

Den 15 april 1813 — jag kommer så väl ihåg det som om det hade varit i går — hörde vi vår professor i komparatif estetik, Franz Bitterskraft, allmänt känd för sina skrifter om Hesiodi metrik jemförd med Archilochi metrik, helt tvärt afbryta sig midt i sin föreläsning och säga till oss:

„Mina kära vänner, ni tillåten mig säkert att för en tid öfvergifva Hesiodus och Archilochus, dessa två stora skalder, som aldrig vidare kunna få sina likar och som representera, den förre det ändliga sedt genom det oändliga, den senare det oändliga sedt genom det ändliga; låtom oss för detta ögonblick lemna det helleniska begreppet om den eviga skönheten och vända våra blickar till nutidens företeelser. Napoleon, som kallar sig fransmännens kejsare, Rhenförbundets beskyddare, konung af Italien, den helleniska republikens återupprättare, har nu i femton års tid trampat den tyska fosterjorden under fötterna. Låtom oss derför gripa våra tyska sablar och skära halsen af honom, om vi icke vilja tillåta honom att ännu fastare nedtrycka slafveriets ok på oss. Sjelf ämnar jag låta värfva mig i första brandenburgska jägarbataljonen, och jag uppmanar er att följa mig. Låtom oss taga till vårt valspråk: lefva såsom frie män eller dö!“

Så sägande, tog Franz Bitterskraft med pekfingret och sköt upp sina glasögon i pannan och lemnade sin stol med krigisk min. Vi följde honom till värfningsbyrån och derifrån till Lützens slagfält, der han föll under ett anfall på byn Kaja, till stor förlust för vetenskapen, ty han hade icke ännu hunnit rätta korrekturarken till sitt stora arbete om Aristoteles' kategorier, och utgifvaren var nog usel att skicka tillbaka manuskriptet till Franz Bitterskrafts enka, under förevändning att det fattades analysen af Aristoteles' kategorier „tillämplighet“.

Det bästa af alla hans verk öfverlefde honom dock. De brandenburgska jägarne läto visserligen ganska mangrannt döda sig vid Lützen, Bautzen, Dresden och Leipzig, men tack vare dessa uppoffringar lyckades de dock slutligen jaga Napoleon ända bort till Paris och skicka honom till ön Elba.

Det förunnades mig icke det nöjet att få se allt detta med mina egna ögon, ty vid Hoyerswerda fick jag en kula i bröstet, som skickade mig till lazarettet, der jag fick ligga sex månader. Det var länge oafgjordt, om jag skulle blifva frisk eller ej.

Nu var visserligen Napoleon på S:t Helena, men vi voro knappt lyckligare för det. Hans majestät Fredrik Wilhelm den tredje, konung af Preussen, som hade lofvat oss friheten och en grundlag, då det gälde att uppegga oss mot fransmännen, ville nu lägga den forna despotismens hela mundering tillbaka på våra ryggar. Alla som i likhet med mig hade trott, att om vi bara gjorde oss af med Napoleon, skulle vi nog blifva fria, fingo snart göra den bittra erfarenheten, att vi endast bytt om herrar. För min egen del fick jag böta med två års tvungen vistelse på Spandau, för det jag alltför högljudt räsonnerat om „menniskoslägtets medfödda rättigheter“.

Då jag kom ur fästningen, begaf jag mig till Hamburg, under vägen lifnärande mig med att gifva lektioner i franska och engelska för tolf skilling i timmen, och for derifrån 1820 till New-York. Jag var då tjugufem år gammal.

Ni känner ju till New-York! I ingen stad i verlden träffar man på så många främlingar. Jag kom dit utan penningar, utan att vara hemma i något handtverk, utan rekommendationer, utan något annat än min faders välsignelse. Lyckligtvis hade jag, så mager jag än var vid den tiden och nästan genomskinlig, af naturen fått till skänks några af de företräden, som skaffa en menniska respekt öfverallt, bland annat en ovanlig styrka. Jag blef redan första dagen bärare, och då en irländsk arbetare ville söka gräl med mig, kastade jag honom i sjön utan den ringaste tvekan. Han kom upp igen, ty han sam som en fisk, men hans kamrater togo varning af hans exempel och aktade sig väl att hämnas hans nederlag.

En dag, då jag vid frukosten läste min tidning — ty här i Amerika läsa alla menniskor tidningar — såg jag att det var i fråga att grundlägga en stor stad vid Ohios stränder, några mil från Cincin-

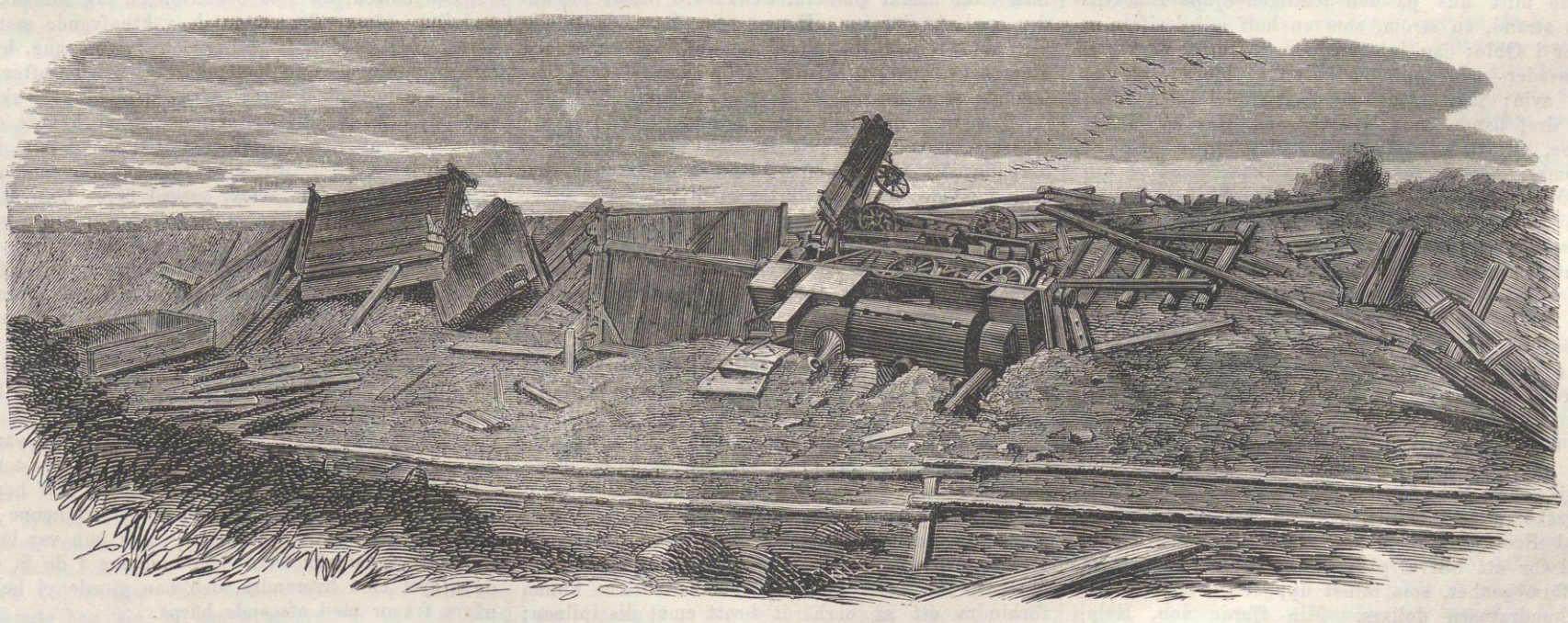

JERNVÄGSOLYCKAN VID FRÖSUNDA.
Efter en fotografi af C. G. Thalén.

nati, och att man ville göra denna stad till ett *emporium* (uttrycket är yankees'), det vill säga en nederlagsort för alla verldens rikedomar. Planen till den nya staden, dess gator, malmar, kyrkor, dess rådhus, domkyrka och squarer, allt detta fanns att se hos *m m. Castermann Brothers and Co., Walmet street, 23*, i New-York. Der kunde hvem som helst få reda på förhållandena.

Men, tillade prospekten, det är bäst att skynda sig, ty tilloppet af köpare är så stort, att det snart nog icke torde finnas en tumsbredd jord qvar att sälja. Nästan alla de stora gatorna äro redan upptagna; tvåtusen trehundrafemtio hus äro bygda och bebodda, och ännu flera äro under bygnad. Skynden er! Kanalen, som skall förena Ohio med de stora sjöarne, är nästan färdig, och priset på de lediga tomterna stiger tiofaldigt med hvarje år.

Genom stark hushållning hade jag sparat ihop sjuhundrafemtio dollars och skyndade med dem till Walmet street, till hrr *Castermann Brothers and Co.*, samt frågade, om det fanns någon tomt qvar nära floden. Kontoristen såg på mig med en besynnerlig blick och sålde åt mig *in optima forma* tvåhundra qvadratfot jord efter tre dollars pr qvadratfot. Här skulle jag bygga mig ett magasin för skinkor och surkål.

Med mina återstående penningar for jag nu till Cincinnati och derifrån till platsen för den stad, der jag skulle blifva medborgare. Jag tog biljett i postvagnen till Smyrna (så hette mitt nya hem), men blef ganska öfverraskad, då jag vid framkomsten dit omöjligt kunde upptäcka hvarken domkyrka, börs eller magasin, hvarken hus eller ens det ringaste spår efter ett civiliseradt folks närvaro. Jag frågade hvar Ohio-floden låg. — "En half mil härifrån!" svarade värden på en krog, der jag tagit in och bjöd mig ett glas whiskey.

Hrr *Castermann Brothers and Co.* hade drifvit gäck med mig. Jag hade gifvit sexhundra dollars för en tomt, som, om man toge i betraktande invånarnes antal och kommunikationernas skick, kunde vara värd så der tjugufem eller trettio cents. Krögaren gjorde sig det besväret att visa mig detta klart och tydligt.

Min första tanke var att stiga upp i postvagnen igen och återvända till New-York för att taga ett nappatag med hrr *Castermann Brothers and Co.* och tvinga dem att gifva mig tillbaka mina penningar eller ock helt enkelt och simpelt strypa dem. Här kom dock ett litet item imellan under form af miss Kattys skepnad.

Miss Katty, som nu är öfverste Jacobsons aktningsvärda gemål, var den tiden frisk och skön som en rosenknopp. Hon frågade om jag ville äta frukost och gaf mig en präktig skifva roastbeef och en mugg öl. Jag vet ej om ni har känt det inflytande som en god roastbeef med öl har på ett nedslaget sinne. Mitt blef på ögonblicket upptinadt. Efter frukostens slut tänkte jag endast på miss Katty, och Smyrna föreföll mig vara ett ytterst angenämt ställe.

I sjelfva verket var det en stor och fruktbar prairie, som *Castermann Brothers and Co.* hade köpt för godt pris af förbundsregeringen och nu sökte få sälja till lättrogna emigranter för guldpris. Bortom denna prairie låg en präktig skog, der jag åtta dagar derefter slog mig ned i ett blockhus med Katty, som jag gifte mig med och som var enda dotter till krögaren i Smyrna.

Det skulle blifva för vidlyftigt att här omtala huru jag nedhögg skogen och odlade marken. Jag bygde mitt hus på den temligen djupa Black-Rivers strand, en ström, som en half mil derifrån utflyter i Ohio; jag inhägnade en ofantlig park med palissader och uppfödde betydliga hjordar af oxar och svin; jag anlade en fläskhandel i Cincinnati och dref handel med New-Orleans, Havana, Guadeloupe, Portorico, Jamaika, Martinique och S:t Thomas.

Min svärfar krögaren, en äkta kännare i hvad som rörde whiskey, anlade ett bränneri, som nu mera skickar sina alster till alla verldens delar. Hans whiskey expedieras till La Rochelle, renas och färgas af franska destillatorer samt återkommer sedan till New-York på fat med den storartade etiketten: *Eau-de-vie superfine de Cognac.* Min äldste son, som heter Jefferson Jacobson, har sig anförtrodd korrespondensen på Antillerna; min andre son, Cyrus Alexander Humboldt Jacobson, har slagit sig på politiken, sedan han samlat förmögenhet på tobak, och är nu senator i Maryland; min tredje son, Persifer Blücher Jacobson, elev från krigsskolan i Westpoint, har tillsammans med general Scott eröfrat Mexiko år 1846, tog sedan afsked för att blifva plantageegare i Texas och har en förmögenhet, som minst uppgår till tre millioner femhundratusen dollars. Min fjerde son, Ralph Albano Jacobson, är direktör i *Erie and Ohio central railway-bolaget.* Han har gifvit sina bolagsmän två procent, men hans företrädare gaf icke mer än en half procent, och för öfrigt lofvar han trettio procent åt dem som vilja taga aktier i *Great Arkansas and Mississippi railway*, som staten Arkansas just nu står på vippen att gifva honom koncession på; den är icke bygd ännu.

Den femte — ty min snälla Katty har af Gud blifvit välsignad med en talrik afkomma — har grundlagt ett kontor i Shanghai. Det är öfverste Marius Wallace Jacobson, om hvilken de engelska tidningarna nyligen haft så mycket att förtälja och som tagit emot befälet öfver de kinesiska rebellerna mot Sangkolinsins kejserliga här. Times har sagt, att öfverste Marius Wallace helt enkelt var en äfventyrare och röfvare, men det är idel afundsjuka. Marius Wallace Jacobson skulle aldrig kunna lägga sig till en annans egendom, om det icke är krigsbyte, då han gör som alla andra stora chefer. Han är för öfrigt väl betalad, om jag får tro hans sista bref, med hvilket han skickade en vexel på 1,500,000 dollars på huset Parsons and co. i New-York. Det är hans andel i bytet för de tre sista månaderna. Om två eller tre år ämnar han draga sig från affärerna och låta sig väljas till guvernör i Kalifornien.

Den sjette . . .

— Men, afbröt jag honom, huru många söner har ni då? — Bara nio, svarade han, jemte fem döttrar. — Låtom oss då öfvergå till döttrarne. — Nå, hvad skall jag väl säga om dem? svarade öfversten. Den första, miss Anna är gift med en engelsman; den andra, miss Josepha, med en yankee; den tredje, miss Polly, med en skotte; den fjerde, miss Emily, med en fransman; den femte skulle gifta sig med en italienare . . . — Nej, nu kan det vara nog, utbrast jag . . .

Tamango,

af **Prosper Merimée.**

Öfversättning från franskan.

(Slut fr. föreg. n:r.)

Gynnadt af en god landvind, aflägsnade sig skeppet hastigt från Afrikas kust. Man var redan utom all fara för de engelska kryssarne, och kaptenen tänkte blott på den ofantliga vinst, som han skulle göra i kolonierna, dit han nu var stadd på väg. Hans ebenholz höll sig särdeles väl. Inga smittosamma sjukdomar anställde någon förödelse ibland dem. Endast tolf af de allra svagaste negrerna dukade under för värmen. På det att hans menniskokött skulle lida så litet som möjligt af resans besvärligheter, vidtog han den åtgärden att låta dem motionera sig på däck alla dagar. Turvis fingo nu dessa olyckliga komma upp en timme hvarje dag för att förse sig med sitt förråd af frisk luft. En del af besättningen bevakade dem, beväpnad ända till tänderna. Dessutom hade man den försigtigheten att aldrig helt och hållet befria dem från deras fjättrar. En matros, som kunde spela litet fiol, trakterade dem ibland med musik. Det var då ganska sällsamt att se alla dessa svarta figurer vända sig mot musikanten och så småningom bortlägga det uttryck af slö förtviflan, som vanligtvis utmärkte dem, samt uppstämma högljudda skrattsalfvor och klappa i händerna, så vidt deras kedjor tilläto det. — Kroppsöfning är nödvändig för helsan; också var en af kapten Ledoux' sundhetsmaximer att låta sina slafvar ofta dansa, likasom man låter hästar piaffera, hvilka äro instufvade under en lång sjöresa. „Dansa, mina barn, dansa och roa er", ropade han med en dundrande röst och klatschade med en väldig smällpiska. Genast började de arma svarta att dansa och hoppa.

Tamango qvarhölls en tid under däck af sin blessure. Ändtligen visade han sig. Och stolt bärande sitt hufvud högt bland den bäfvande skaran, kastade han en dyster men lugn blick öfver den omätliga vattenytan, som omgaf skeppet. Derefter lade eller rättare kastade han sig ned på tiljorna utan att ens bry sig om att tillse, att hans bojor måtte besvära honom så litet som möjligt. Ledoux satt akter ut och rökte i allt lugn sin pipa. Bredvid honom satt Ayché utan att vara fängslad, klädd i en smakfull blå bomullsklädning och med ett par vackra maroquinstofflor på fötterna. Hon höll i handen en bricka med dricksvaror, färdig att vid tillsägelse servera sin herre. Det syntes tydligt, att hon intog en hög ställning bland kaptenens omgifning. En neger, som hatade Tamango, gaf honom ett tecken att se ditåt. Han gjorde så, fick se henne och uppgaf ett vildt skrik. Derefter rusade han häftigt upp och störtade fram akterut, innan de vakthafvande matroserna hunno förhindra ett så oerhördt brott emot disciplinen: „Ayché", ropade han till henne med förfärande röst och hon utstötte ett rop af förskräckelse; „tror du då, att det icke finnes någon *Mama Jumbo* hos de hvita också?" Matroserna hade redan skyndat fram i högsta hugg; men Tamango återvände lugnt med korslagda armar till sin plats, under det Ayché, utgjutande en ström af tårar, syntes liksom förstenad af de hemlighetsfulla orden.

Tolken kom fram och upplyste hvad det var för någonting, denna förfärliga Mama-Jumbo, hvars blotta omnämnande gjort ett så förskräckande intryck. „Det är negrernas buse, sade han. Då en äkta man misstänker, att hans hustru har gjort, hvad hustrurna ofta bruka göra både i Afrika och i Frankrike, så hotar han henne med Mama-Jumbo. Jag som står här, jag har sett en Mama-Jumbo och har förstått listen. Men de svarta, de begripa ingenting. — Föreställ er, att då qvinnorna en afton roade sig med att dansa, anställa en *folgar*, som de säga på sin patois, så låter en sällsam musik höra sig från en tät, dyster skog, utan att man kan se hvem som förorsakar densamma; alla musikanterna äro dolda i skogen. Det var rörflöjter, trätamburiner, *balafos* och guitarrer förfärdigade af halfva kurbitsskal. Det hela åstadkom en låt, som kunde skrämma sjelfva djefvulen ned i jorden igen. Qvinnorna hade icke väl hört detta oväsen, förr än de började darra och ville skynda bort, men deras män qvarhöllo dem; de visste väl, hvad som låg dem på hjertat. Plötsligt kom en stor hvit skepnad ut ur skogen, hög som vår bramstång med ett hufvud stort som en skeppa, ögon som en klys och ett gap som sjelfva djefvulen med eld imellan tänderna. Det gick långsamt och sakta och stannade på en half kabellängds afstånd från skogsbrynet. Qvinnorna ropade: "se der är Mama-Jumbo", och började gorma som fiskmänglerskor. „Nå, edra slynor, talen nu om, ifall ni haft några dumheter för er; Mama-Jumbo är här för att äta upp eder med hull och hår, om ni ljuger". Det var flera, som voro nog enfaldiga att bekänna, och dem piskade deras män både sönder och samman".

— Och hvad var då denna hvita skepnad för något? — frågade kaptenen.

— Oh! det är en gycklare, insvept i ett stort hvitt skynke, som, i stället för hufvud, träder en ihålig pumpa på en stång med ett tändt ljus. Det är icke listigare och det behöfves ej heller mycket för att lura de svarta. Imellertid är det en god sak, den der Mama-Jumbo, och jag skulle önska, att min hustru trodde derpå.

— Hvad min beträffar, — sade Ledoux, — så, om hon icke tror på Mama-Jumbo, tror hon åtminstone på *Mäster Erik*, och hon vet ganska väl, huru jag skulle göra, om hon spelade mig något spratt. Vi äro just icke hjertnupna af oss i vår slägt, och fastän jag icke har mer än en hand, kan jag allt ändå sköta daggen. Hvad den der skurken der borta angår, som talar om Mama-Jumbo, så säg honom, att han håller vackert inne med att sätta skräck i vår lilla mor här, såvida han icke vill, att jag skall hacka ut hans ryggrad, så att hans läder blir rödt som en rå rostbiff i stället för svart.

Med dessa ord steg han ned i sin hytt, dit han äfven kallade Ayché, hvilken han på allt sätt försökte trösta. Men hvarken smekningar eller ens stryk (ty man kan också till slut mista tålamodet) förmådde bringa den sköna negrinnan till förnuft. Tårarne strömmade oupphörligt utför hennes kinder. Kaptenen steg åter upp på däck i ett högst dåligt lynne och grälade på vakthafvande officern för den manöver, han just då kommenderade.

Om natten, då hela besättningen låg försänkt i en djup sömn, förnummo de vakthafvande matroserna först en dof, högtidlig och dyster sång, hvilken framträngde från mellandäcket, och derefter ett gällt qvinnoskrik. Strax derpå genljöd hela skeppet af Ledoux' starka stämma, som hotade och svor, och af dånet utaf hans väldiga dagg. Ett ögonblick derefter var allt tyst. Följande dagen syntes Tamango på däck, sargad öfver hela kroppen, men med en lika stolt och fast uppsyn som förut.

Knappt hade Ayché blifvit honom varse, förr än hon lemnade kaptenen, bredvid hvilken hon satt akter ut och skyndade fram till Tamango, för hvilken hon knäböjde, samt ropade med en ton af dämpad förtviflan: „förlåt mig, Tamango, förlåt mig". Tamango fixerade henne ett ögonblick, och när han såg, att tolken var långt borta, riktade han till henne blott de orden: „en fil!" hvarefter han vände henne ryggen och lade sig ned på däck. Kaptenen förebrådde henne skarpt hennes tilltag, gaf henne till och med ett par örfilar och förbjöd henne att tala vidare med sin förre man. Men han var långt ifrån att misstänka hvad som innebars i de få ord de utbytt med hvarandra, och han gjorde ej heller några frågor med afseende härpå.

Imellertid uppmanade Tamango dag och natt slafvarne, med hvilka han var inspärrad, att göra

en storartad ansträngning för att tillkämpa sig sin frihet. Han talade om det lilla antalet hvita och fäste deras uppmärksamhet på deras vaktares ständigt stigande sorglöshet. Vidare sade han, utan att närmare förklara sig, att han skulle veta att återföra dem till deras land, berömde sig öfver sin kunskap i de fördolda vetenskaperna, hvarpå de svarta äro särdeles begifna, och hotade med djefvulens hämd alla dem, som vägrade att hjelpa honom i hans förehafvande. I dessa sina föredrag betjenade han sig af Peuler-dialekten, som de flesta af slafvarne förstodo, men hvilken icke tolken kände. Talarens anseende, den vana, som de hade att frukta och lyda honom, kommo honom utomordentligt väl till hjelp, och de till och med ansatte honom med böner att utsätta en dag för deras befrielse, långt innan han ens sjelf trodde sig i stånd att kunna utföra den. Han svarade dem undvikande, att tiden ännu icke var kommen och att djefvulen, som visade sig för honom i sömnen, ännu icke hade underrättat honom derom, men att de hade att hålla sig färdiga vid första tecken. Imellertid försummade han intet tillfälle att göra sina rön beträffande besättningens vaksamhet. En gång hade en matros ställt sitt gevär mot relingen och börjat betrakta en flock flygfiskar, som följde fartyget åt. Tamango fattade detsamma och började på ett tafatt sätt efterhärma de rörelser, han sett soldaterna utföra vid sina exercisöfningar. Man tog det snart ifrån honom, men han hade imellertid sett, att han kunde vidröra ett vapen utan att genast uppväcka misstankar. Och när tiden komme att betjena sig deraf, mycket djerf skulle den då vara, som ville rycka det ifrån honom.

En dag kastade Aychée till honom en skorpa, beledsagad af en betydelsefull åtbörd, som endast han förstod. Inuti skorpan låg en fil, det instrument, hvarpå företagets framgång berodde. I början aktade sig Tamango väl för att visa densamma för sina kamrater, men då natten inbröt, började han mumla obegripliga ord, som han beledsagade med besynnerliga åtbörder. Så småningom öfvergick han till uppgifvandet af ordentliga rop. Att dömma af de olika tonförändringarna i hans röst skulle man trott, att han varit inbegripen i ett lifligt samtal med en osynlig personlighet. Alla slafvarne bäfvade och tviflade icke på att djefvulen i detta ögonblick stod midt ibland dem. Han gjorde slut på denna scen genom att utstöta ett högt glädjeskri. „Kamrater“, ropade han, „anden, som jag frambesvurit, har nu ändtligen uppfyllt hvad han lofvat, och jag håller i mina händer medlet för vår befrielse. Nu behöfves det endast litet mod för att göra oss fria“. Han lät de närmaste vidröra filen, och bedrägeriet, huru groft det än var, vann dock insteg hos de ännu gröfre åhörarne.

Efter en lång väntan kom ändtligen hämdens och befrielsens stora dag. De sammansvurna, som voro förbundna genom en högtidlig ed, hade fattat sitt beslut efter mogen öfverläggning. De beslutsammaste med Tamango i spetsen skulle, när deras tur kom att stiga upp på däck, bemäktiga sig de vakthafvandes vapen. Några andra skulle skynda till kaptenens hytt för att taga de gevär, som befunno sig der. De, som lyckats fila af sina jern, skulle börja anfallet; men oaktadt flera nätters ihärdigt arbete var ännu största delen af slafvarne ur stånd att taga någon verksam del i saken. Tre starka negrer hade sig alltså uppdraget att döda den person, som bar på sig nycklarna till fängslen, samt genast befria sina fjettrade medfångar.

Kapten Ledoux var denna dag vid ett briljant lynne. Mot sin vana gaf han nåd åt en matros, som blifvit dömd till dagg, sade vakthafvande officern några artigheter för den manöver, som han just då kommenderade, och förklarade för besättningen att han var ganska nöjd med densamma samt att han vid ankomsten till Martinique, som ej torde dröja länge, skulle gifva hvar man en gratifikation. Matroserna, hvilkas samtal naturligtvis genast började röra sig om så behagliga saker, gjorde redan upp i sitt hufvud, huru de så angenämt som möjligt skulle depensera denna summa, och hade tankarne fulla med bränvin och färgade qvinnor på Martinique, då Tamango och de öfriga sammansvurne trädde upp på däck.

De hade varit betänkta på att fila af sina jern så, att det ej skulle synas och dock den minsta ansträngning kunna vara nog för att bryta dem. För öfrigt skramlade de med dem så att man skulle trott att de voro dubbelt så tunga som de verkligen voro. Sedan de gått och insupit frisk luft en stund, togo de hvarandra i hand och började dansa, under det Tamango gnolade på sin slägts krigssång, hvilken han fordom sjöng, innan han gick till strids. När dansen hade varat en stund kastade han sig, liksom uppgifven af trötthet, ned på däcket vid fötterna på en matros, som vårdslöst stod stödd mot relingen. De andra gjorde alla på samma sätt och sålunda fann sig hvarje matros omgifven af svarta.

Plötsligt höjer Tamango, som sakta aftagit sina bojor, ett starkt rop, hvilket var det öfverenskomna tecknet, fattar den matros, som stod bredvid honom, vid benen och kastar honom öfver ända. Han sätter foten på hans bröst och rycker från honom hans gevär, hvaraf han betjenar sig för att nedlägga vakthafvande officern. På samma gång blir hvarje matros kullkastad, afväpnad och nedgjord. Öfver allt höjas krigsrop. Qvartermästaren, som hade nycklarne, var bland de första som föll, och en skara med negrer öfversvämmade däcket. De som ej kunde finna några vapen, fattade spelbommarne eller årorna till slupen. Hvad den europeiska besättningen angick, så var dess undergång gifven. Några matroser höllo dock ännu stånd på akterdäck, men dem felades vapen och rådighet. Ledoux var ännu vid lif och hade ingenting förlorat af sitt gamla mod. Seende att Tamango var själen i sammansvärjningen, hoppades han att, ifall han kunde nedlägga denne, saken skulle vara lätt uppgjord med de öfriga. Han störtade fram till denne med sabeln i hand och utmanade honom genom höga rop. Tamango rusade genast emot honom. Han var beväpnad med ett gevär, hvilket han höll vid mynningen och begagnade såsom en klubba. De två anförarne möttes på ett af gångborden, denna smala passage som förenar för- och akterdäck. Tamango anföll först, men med en lätt rörelse undvek Ledoux det tillämnade hugget. Kolfven föll med sådan häftighet mot däcket att den gick af, och återstudsningen var så stark, att geväret föll ur Tamangos händer. Han var nu utan försvar, och med ett infernaliskt leende höjde Ledoux sitt vapen för att nedlägga honom. Men Tamango var snabbare än sitt hemlands panthrar; han skyndade fram, fattade sin motståndare om lifvet och grep tag om hans hand, hvarmed han fasthöll sitt vapen. Den ene kämpade för att qvarhålla sitt vapen, den andre för att rycka det från honom. Under denna vilda strid störtade de båda. Negern föll inunder; men utan att låta förskräcka sig tryckte han sin fiende med all makt intill sig och bet honom i strupen med sådan häftighet, att blodet sprutade fram som under ett lejons bett. Sabeln föll ur Ledoux' skälfvande hand. Tamango ryckte den till sig, rusade upp och lät ett triumfskri höras från sina blodiga läppar, hvarefter han med förnyade hugg söndersargade sin redan halfdöde fiende.

Segern var icke längre tvifvelaktig. De få matroser, som ännu voro vid lif, sökte anropa sina segrares mildhet. Men de blefvo allasamman obarmhertigt nedhuggna, ända till tolken, hvilken aldrig hade gjort dem något ondt. Löjtnanten stupade på ett ärofullt sätt. Han hade dragit sig tillbaka till akterdäck och fattat posto vid en liten pivotkanon, laddad med drufhagel. Under det han serverade kanonen med den venstra handen, förde han sin sabel med den högra och försvarade sig med en sådan käckhet, att han drog en väldig skara svarta omkring sig. Derpå fyrade han af och öppnade en bred väg, öfversållad med döda och sårade, midt igenom denna täta massa. Ett ögonblick derefter var han sliten i stycken.

Då liket efter den sista hvite, styckadt och söndersargadt, blifvit kastadt i hafvet, lyfte negrerna, hvilkas hämdtörst nu blifvit stillad, sina ögon upp till seglen, hvilka, fylda af en frisk vind, alltjemt tycktes lyda deras förtryckare och föra dem sjelfva trots deras seger till slafveriets land. „Ingenting är då gjordt“, tänkte de med bedröfvelse; „och denne de hvitas store ande, skall han väl föra oss åter till vårt land, oss, som utgjutit hans folks blod?“ Några anmärkte, att Tamango visste att styra detsamma, och genast började man kalla honom med höga rop.

Han hastade icke med att begifva sig upp. Man fann honom i kaptenens hytt, stående med den ena handen stödd emot Ledoux' sabel och den andra räckt åt Ayché, hvilken öfverhöljde densamma med kyssar, liggande på knä framför honom. Glädjen öfver segern utplånade icke en viss dyster oro, som afspeglade sig i hela hans hållning. Mindre rå än de andra, kände han bättre än de svårigheten af sin ställning.

Han visade sig ändtligen på däck, låtsande ett lugn, som han var långt ifrån att ega. Uppfordrad af hundra olika röster att styra skeppets kurs, närmade han sig rodret med långsamma steg, som om han ville undanskjuta det ögonblick, som skulle gifva utslag såväl för honom sjelf som för de öfriga om huru långt hans makt sträckte sig.

I hela skeppet fanns icke en neger så utan all iakttagelseförmåga, att han icke hade märkt det inflytande, som ett visst hjul och en framför detsamma stående låda utöfvade på fartygets rörelser. Men i hela denna mekanism låg ständigt en djup hemlighet förborgad för dem. Tamango undersökte en stund kompassen, i det han rörde läpparne, som om han ville läsa de tecken han såg skrifna på densamma; derefter förde han handen till pannan och intog en tankfull ställning liksom en person, hvilken gör en uträkning i hufvudet. Alla de svarta omgåfvo honom med vidöppen mun och uppspärrade ögon, med ängslig uppmärksamhet följande alla hans rörelser. Ändtligen gaf han en kraftig rörelse åt styrhjulet med denna blandning af fruktan och tillförsigt, som okunnigheten plägar gifva.

Likt en ädel springare, hvilken stegrar sig under en okunnig ryttares sporre, gjorde briggen en väldig sats vid denna oskickliga manöver. Man skulle trott, att den varit vredgad och velat gå till botten med sin oduglige styrman. Då sålunda den nödvändiga öfverensstämmelsen mellan seglens och rodrets ställning plötsligt blifvit bruten, lade sig skeppet på sida med en sådan häftighet, att man skulle trott att det velat sjunka. Dess långa rår doppades i hafvet. Flera personer föllo omkull, några störtade till och med öfver bord. Inom kort reste sig skeppet ännu en gång mot vågen, likasom om det ännu ville kämpa mot förstörelsen. Vindens häftighet fördubblades, och plötsligt störtade de båda masterna med ett förfärligt brak, afbrutna på några fots afstånd från däcket, och betäckte detsamma med spillror och massor af tågverk.

Negrerna flydde förskräckta, skrikande högt af fruktan; men som vinden icke längre hade något föremål, som uppfångade densamma, reste sig fartyget åter och lät sig sakta vaggas på vågorna. De modigaste visade sig snart åter och undanröjde den mängd föremål, som besvärade däcket. Tamango förblef orörlig, stödd mot nakterhuset och med ansigtet doldt i handen; Ayché stod bredvid honom, men utan att yttra ett ord. Småningom trädde hans kamrater honom närmare, ett sorl uppstod, hvilket snart öfvergick till en storm af anklagelser och förolämpningar. „Trolöse! förledare!“ utropade de, „det är du som är skulden till alla våra olyckor; det är du som har sålt oss åt de hvita, det är du som har förledt oss att göra uppror emot dem. Du har skrutit för oss med din kunskap, du har lofvat föra oss åter till vårt land. Vi trodde dig, vi dåraktige, och nu! nu äro vi på vägen att omkomma, emedan du förtörnat de hvitas gud“.

Tamango lyfte stolt sitt hufvud, och hans anklagare drogo sig förskräckta tillbaka. Han fattade två gevär, gaf tecken åt sin hustru att följa sig och gick rakt igenom skaran, som vördnadsfullt lemnade honom rum, samt begaf sig till fören af skeppet. Der gjorde han sig ett slags förskansning af tunnor och plankor och fattade stånd i denna egendomliga befästning, hvarifrån bajonetterna på hans båda gevär hotfullt framblickade. Man lemnade honom i ro. Bland de upproriska herrskade den största förvirring. Somliga gräto, andra sträckte armarne mot himmelen och anropade sina och de hvitas andar, andra åter lågo på knä för kompassen, hvilkens ständiga rörelse utgjorde föremål för deras högsta beundran, och bådo densamma att föra dem till deras land. En del deremot hade kastat sig ned på däcket, der de lågo utsträckta i ett tillstånd af slö likgiltighet. Midt bland dessa olyckliga må man föreställa sig en skara qvinnor och barn, hvilka tjöto af fasa, samt en mängd sårade, tiggande om en hjelp den ingen tänkte på att lemna dem.

Plötsligt kommer en neger upp på däck. Hans ansigte var strålande. Han ger tillkänna, att han fått reda på hvar de hvita förvarade sitt bränvin. Hans glädje och hans hållning bevisade mer än väl att han pröfvat detsamma. Denna nyhet gör genast slut på de olyckligas jemmerrop; de skynda till förrådsrummet och öfverlasta sig med spirituosa. En timme derefter sågos de hoppande och skrattande på däck, öfverlemnande sig åt den råaste dryckenskaps alla ytterligheter. De sårades snyftningar och qvidanden beledsagade deras sånger och danser. Sålunda förflöt återstoden af dagen och hela natten.

Om morgonen vid uppvaknandet åter samma förtviflan. Ett stort antal af de sårade hade dött under natten och skeppet var fullt med högar af lik. Sjön gick hög och himmelen var stormig. Man höll rådplägning. Flera i trolldomskonsten förfarna, hvilka icke hade vågat tala om sin kunskap inför Tamango, erbjödo nu sina tjenster. Man försökte flera kraftiga besvärjelseformler. Men efter hvarje fruktlöst försök blef modlösheten blott allt större. Ändtligen började man tala om Tamango, hvilken ännu icke trädt ut ur sin befästning. Efter allt utseende var han den klokaste bland dem och den ende, som möjligen kunde draga dem ur den förfärliga belägenhet, hvari han för-

satt dem. En gubbe trädde fram till honom såsom öfverbringare af fredsförslag. Denne bad honom komma och säga dem sin mening. Men oböjlig såsom Coriolanus, var han döf för alla böner. Om natten hade han midt under förvirringen försett sig med sitt förråd af skeppsskorpor och salt kött och syntes besluten att lefva ensam i sin tillbakadragenhet.

Bränvinet återstod ännu; det kom dem åtminstone att glömma både hafvet, slafveriet och den förestående döden. Man sof, man drömde om Afrika, man såg gummiskogar och halmtäckta kojor samt baobabsträd, hvilkas grenar öfverskuggade hela byar. Den gamla orgien förnyades åter, och på detta sätt förflyta flera dagar. Att skrika, tjuta, slita af sig håret, derefter berusa sig och somna in på nytt, sådant var deras lif. Flera dogo af för mycket drickande, andra kastade sig i hafvet eller buro hand på sig.

En morgon lemnade Tamango sin tillflyktsort och trädde fram till den afbrutna stormasten. „Slafvar“, sade han, „anden har visat sig för mig i sömnen och uppenbarat mig medlen att föra eder åter till edert land. Eder otacksamhet förtjenade, att jag öfvergåfve eder, men jag tycker det är synd om alla dessa skrikande qvinnor och barn och jag förlåter eder. Hören mig“. De böjde alla vördnadsfullt sina hufvuden och trängde sig omkring honom.

— Endast de hvita, — fortfor Tamango, — känna de mäktiga ord, som sätta i rörelse dessa väldiga träbygnader; men vi kunna sköta efter behag dessa lätta farkoster, hvilka likna våra egna. Låtom oss fylla dem med lifsmedel och ro i den riktning vinden vill visa oss. Min herre, hvilken äfven är eder, skall låta den föra oss till vårt land.

Man trodde hans ord. Aldrig kunde väl ett förslag vara mera dåraktigt. Utan kännedom om kompassens bruk och under ett obekant himmelstreck kunde man blott irra på måfå fram och åter. Efter hans föreställning behöfde man blott ideligen ro framåt för att slutligen finna ett land, bebodt af de svarta; ty de svarta besitta jorden, och de hvita bo på sina skepp. Det var så han hade hört af sin moder.

Snart var allt färdigt för afresan, men endast slupen och en låringsbåt voro i tjenstbart skick. Det var för litet för att innehålla de åttio negrer, som ännu voro vid lif. Man måste alltså qvarlemna alla de sjuka och sårade. De flesta bådo om att blifva dödade, förr än man öfvergaf dem.

Sedan de båda farkosterna ändtligen med otroligt besvär blifvit klargjorda och öfver all höfva lastade, lemnade de skeppet genom en svår krabbsjö, som hvarje ögonblick hotade att uppsluka dem.

GUSTAF WASAS MINNESVÅRD VID NORRALA KUNGSGÅRD.

Båten begaf sig åstad först. Tamango och Ayché hade tagit plats i slupen, hvilken, såsom varande tyngre och vida mera lastad, kom betydligt efter. Man hörde ännu de klagande rop, som uppgåfvos af de olyckliga, hvilka blifvit qvarlemnade på briggen, då en stark våg lade slupen på sida och fylde den med vatten. Inom en minut hade den gått till botten. Båten såg dess undergång och dess roddare fördubblade sina ansträngningar af farhåga att belastas med de förolyckade. Nästan alla, som voro i slupen, drunknade, och endast tolf lyckades uppnå skeppet. Bland detta antal voro Tamango och Ayché. När solen gick ned sågo de båten försvinna i fjerran, men hvad som blef dess öde, fick man aldrig veta.

Men hvarför trötta läsaren genom en afskyväckande beskrifning på alla hungersdödens qval? Inneslutna på ett litet rum, än drifna af ett stormigt haf, än stekta af en brännande sol, kifvas några få menniskor om de usla qvarlefvor, som ännu återstå af det ringa matförrådet. Hvarje beta bröd kostar en strid, och den svage dör, icke derför att den starkare mördar honom, utan derför att han lemnar honom att dö. Efter några dagars förlopp funnos inga flera vid lif än Tamango och Ayché.

— — — — — — — — — — — —

En natt var hafvet häftigt upprördt. Vinden blåste med våldsamhet, och mörkret var så tjockt, att man ej från aktern kunde urskilja skeppets framstam. Ayché låg utsträckt på en madrass i kaptenens hytt, och Tamango satt vid hennes fötter. Båda iakttogo en lång stund tystnad. „Tamango“, utbrast ändtligen Ayché, „allt, hvad du lider, lider du för min skull“. — „Jag lider ej“, svarade han kort och kastade ett stycke af en skorpa, som blifvit honom öfrigt, på hennes bädd. — „Behåll den för dig sjelf“, sade hon och sköt det sakta undan, „jag är ej hungrig. Hvarför dessutom äta? Är då icke min stund redan kommen?“ — Tamango svarade icke, utan gick upp på däck med vacklande steg och satte sig vid foten af den afbrutna stormasten. Med hufvudet lutadt mot bröstet hvisslade han melodien till sin slägts krigssång. Slutligen hördes ett högt rop, som öfverröstade både stormens och hafvets dån, och en ljus punkt syntes. Derefter hördes ytterligare rop, och ett stort skepp passerade så nära intill hans eget, att dess rår gingo öfver hans hufvud. Han varsnade endast två gestalter, upplysta af en lanterna. Dessa personer uppgåfvo ännu ett skri, och plötsligt försvann skeppet i mörkret, bortfördt af vinden. Utan tvifvel hade den vakthafvande besättningen observerat det redlösa vraket, men af stormens häftighet hindrats från att vända genom vinden. Ett ögonblick derefter förnam han ett kanonskott, derpå ännu ett, hvarefter allt blef tyst. Om morgonen syntes ej ett segel i horisonten. Tamango lade sig ned på sin bädd och tillslöt ögonen. Ayché hade dött under natten.

— — — — — — — — — — — — — —

Jag vet ej, huru lång tid förflutit, när den engelska fregatten Bellona varskodde ett afmastadt skepp, som synbarligen blifvit öfvergifvet af sin besättning. En slup utsattes, och man fann om bord liket efter en negrinna samt en neger, så mager och utsvulten, att han nästan liknade en mumie. Han var utan medvetande, men visade ännu något tecken till lif. Skeppsläkaren tog honom under sin vård, och vid ankomsten till Kingston var han fullkomligt återställd. Man begärde att få veta hans historia, och han omtalade hvad han hade att meddela. Plantageegarne ville att han skulle hängas såsom upprorisk neger, men guvernören, som var en godhjertad man, interesserade sig för honom och fann hans sak rättvis, alldenstund han blott utöfvat en giltig sjelfbevarelserätt. Och dessutom voro ju hans offer endast fransmän. Man behandlade honom som man brukar behandla negrer på slafskepp. Han erhöll sin frihet, det vill säga

FRÅN RYSKA FLOTTAN: PANSARFREGATTEN SEVASTOPOL. PANSARBATTERIET PERVENETZ.

Teckning af P. W. Cedergren.

Från kreatursutställningen i Malmö.

(Nedanstående afbildningar äro utförda efter fotografier tagna på fria fältet under utställningen. Det har sålunda icke varit möjligt att träffa storleken efter en gemensam skala, som äfven derför icke obetydligt varierar, något som dock en sakkunnigs öga med ledning af notiserna kan ungefärligen bedöma. Om de fyrfota pristagarne icke alltid lyckats att inför fotografiapparaten intaga rätt naturliga och fördelaktiga ställningar så må detta förlåtas dem då de tvåfota så ofta göra sig skyldiga till samma svaghet.)

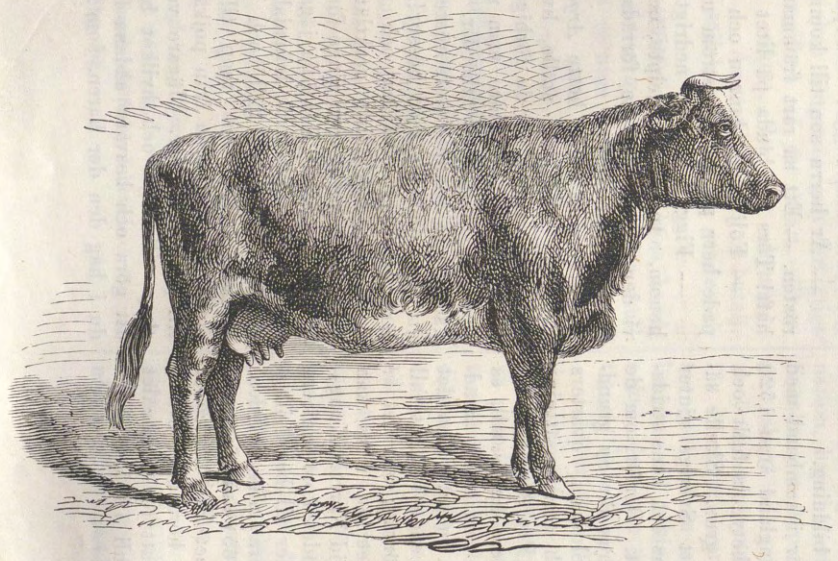

Ayrshire-ko, brun med hvita fläckar, 2 år 6 månader gammal, tillhörig hr Axel Dickson å Kyleberg. Född och uppfödd hos egaren.

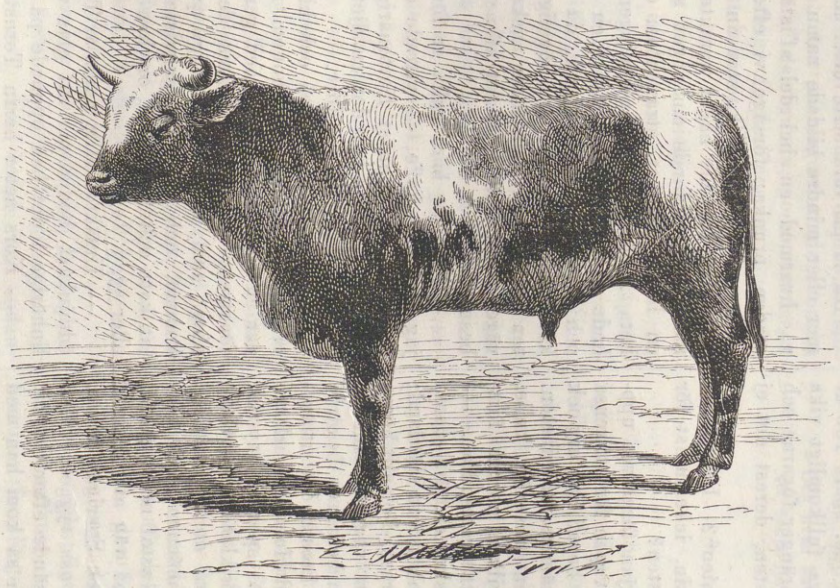

Tjur af blandad korthorns- och gammal herregårds-race, brun och hvit, 1 år gammal. Väger 1831 skålp. Född och uppfödd hos egaren, chefen för stamholländeristyrelsen, baron Oscar Åkerhjelm å Smedby, Stockholms län.

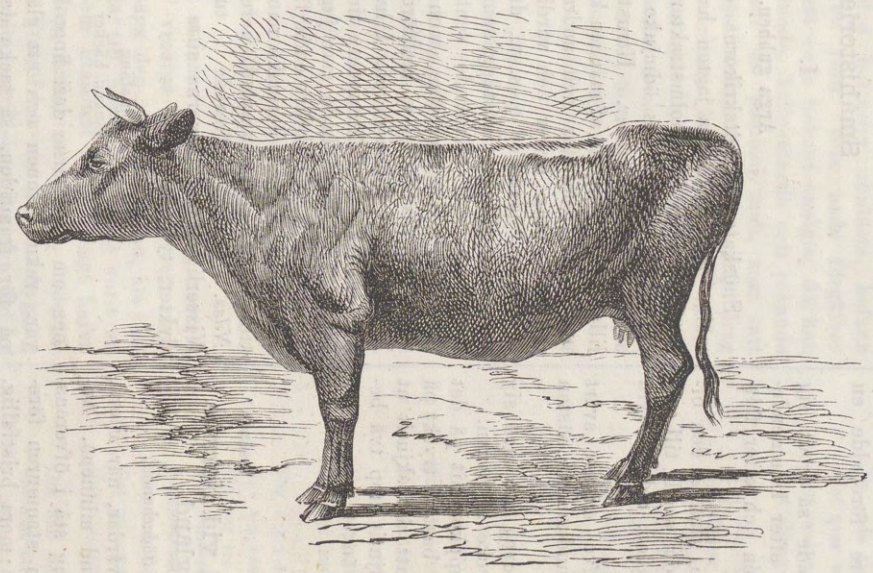

Ko af gammal herregårds-race, tillhörig kammarherre Trolle till Trollenäs.

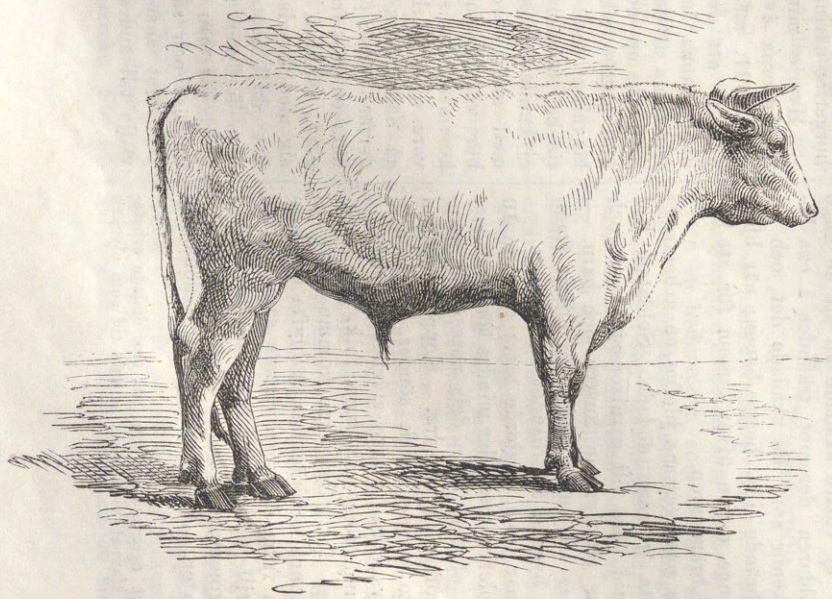

Tjur af korthornsrace, helhvit, 2 år 3 månader gammal. Inköpt från Skottland. Tillhör Alnarps Landtbruksinstitut.

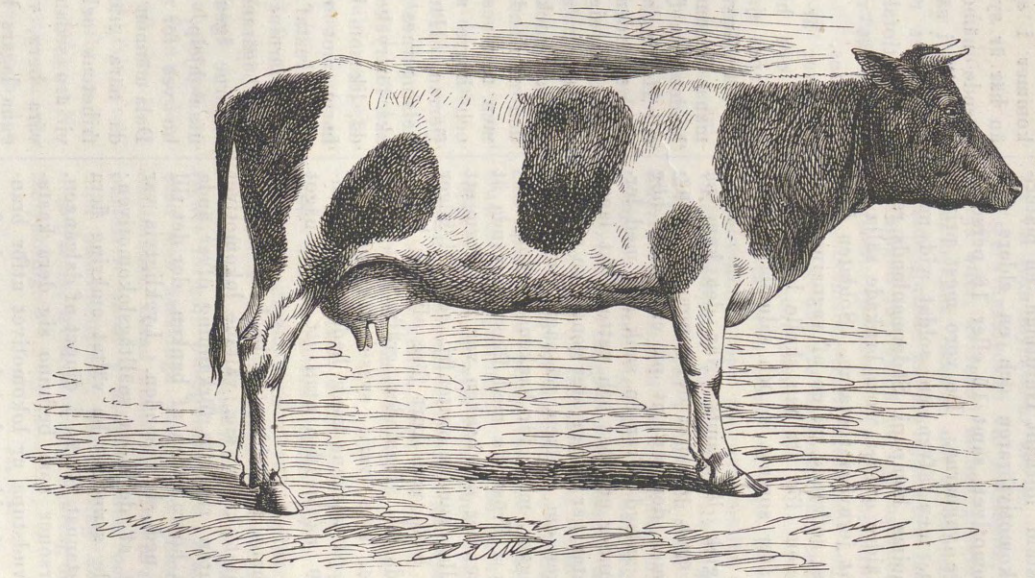

Ko af holländsk race, svart och hvit, 6 år gammal. Född och uppfödd hos egaren, hr Kockum, Malmö, Rosengård.

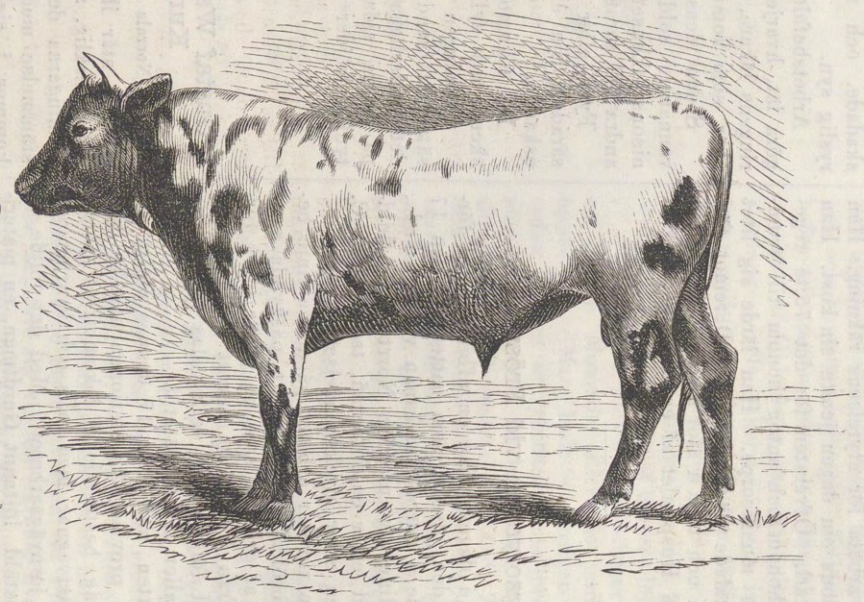

Tjur af Ayrshire-race, $1^1/_2$ år gammal. Har 3 gånger erhållit första priset. Född och uppfödd hos egaren, hr N. Hagman, Malmö, Ettarp.

man lät honom arbeta för styrelsens räkning. Han hade sina sex sous om dagen jemte sin kost. Han var en ståtlig karl. Öfversten för det 75:te regementet fick se honom och antog honom till trumslagare vid sin musikcorps. Han lärde sig litet engelska, men talade nästan aldrig. Deremot förtärde han rhum och tafia i stor myckenhet. — Han dog slutligen på Hospitalet af en bröstsjukdom.

Jernvägsolyckan vid Frösunda.

Vi meddela i dagens blad en afbildning af förstörelsen efter den olycka, som natten till den 17 dennes inträffade å norra stambanan vid Frösunda, halfannan fjerdingsväg utanför Norrtull. Afbildningen är gjord efter en fotografi, tagen af hr C. G. Thalén dagen efter olyckshändelsen.

Sedan någon tid har arbetet på denna linie bedrifvits med förökad fart för att påskynda sammanknytningen af arbetet, som nu pågår i två fördelningar: — från Stockholm norrut och från Upsala söderut. I följd häraf verkställas transporter af arbetsmaterialier äfven nattetid.

Kl. 12 natten mot den 17 dennes afgick sålunda från den provisoriska stationen utanför Sabbatsberg ett tåg bestående af lokomotivet Oden, som drog 23 lastvagnar med rails och hvarjehanda materialier för jernvägsarbetet. Med det följde en vid arbetet anställd löjtnant Gerdtman, en materialförvaltare, lokomotivföraren och en eldare, alla på sjelfva lokomotivet, samt 15 eller 16 personer på de närmaste vagnarna. De voro mest privata jernvägsarbetare, men äfven en soldat vid namn Eld af Gripsholms kompani, Södermanlands regemente, och en äldre qvinna, som brukade sälja karameller o. d. åt jernvägsarbetarne. Soldaten hade tidigare funnits sofvande på en af vagnarne; man hade väckt honom för att han skulle lemna den, men han hade åter somnat in och sålunda kommit att följa med.

Tåget framgick långsamt. När det kom på Lilla Frösunda egor, passerar det genom en sprängning och kommer derifrån ut på en ganska hög bank, som är anlagd öfver en sank äng med lerbotten och derunder ett löst och vattensjukt lager. När banken slutar går banan åter genom en sprängning. Till höger om banken, på några hundra alnars afstånd, ligger, midt för bankens medelpunkt, corps de logis å Frösunda med fönstren vända åt banken. Till venster om banken var i bågform ett dike för att hålla grunden vattenfri, och till höger om densamma hade man kort före olyckan börjat för samma ändamål äfvenledes gräfva ett djupt dike. Arbetare, som varit sysselsatta med att lägga upp grus på bankens kant, hade lemnat banken klockan ½9 på qvällen utan att märka något fel derå.

När tåget hann till midten af banken, der den börjar något litet kröka sig, vältade lokomotivet plötsligt och utan ringaste förkänning öfver ända och föll ned på högra sidan af banken, der det till en del gräfde ned sig i sanden. Lyckligtvis var det icke något af de höga snälltågslokomotiven; ett sådant skulle sannolikt ha vältat omkring flera gånger och ej stannat förrän i djupet af dalgången. — Af de 4 personer som befunno sig derå kastades trenne hufvudstupa ur lokomotivet utför branten och blefvo ej vidare skadade än att de fingo kontusioner. Eldaren deremot träffades å ena benet af några skenor som illa skadade det, och utrusande ånga brände illa begge benen; när hjelp tillkom östes länge vatten öfver honom för att lindra plågorna af brännsåren.

Af de öfriga passagerarne blefvo en arbetare*) och den omtalta qvinnan dödade. Soldaten Eld blef i sinom tid förd till garnisonssjukhuset och afled der. Han efterlemnar hustru och barn. — De begge öfrigas lik buros, sedan de blifvit framdragna, in i en bygnad å Frösunda.

Af de vagnar som utgjorde tåget ramlade 10 öfverända och blefvo mer eller mindre sönderslagna. Fem eller sex af dem ligga dels nere öfver lokomotivet, dels öfver hvarandra. Kopplet mellan 10:de och 11:te vagnen gick sönder, hvarigenom de 13 eftersta vagnarne blefvo stående å banan.

Direktör Lundström och hans folk, som väcktes af de sårades förfärliga skri, kommo snart till hjelp, men befunnos otillräckliga att lyfta upp vagnarne och draga fram de qvarliggande sårade. Bud afgick genast till det närbelägna *Ritorp*, der 40 man af arbetskommenderingen ur Södermanlands reg. hafva qvarter. Nu framdrogos de döda och skadade, och många af de senare företedde en ryslig syn.

Arbetsbefälet förband de sårade så godt sig göra lät, hvarjemte bud skickades efter kommenderingens läkare, efter doktor Nensén och efter fältskär, som kommo ut kl. 4.

Sedan desse egnat ytterligare vård åt den ofvannämde soldaten, fördes han som sagdt till garnisonssjukhuset, der han snart afled, och de fyra andra till serafimerlasarettet.

Fyra eller fem personer blefvo mindre svårt sårade. Sju eller åtta personer undkommo nästan oskadde.

Då lokomotivet vältade ned drog det med sig skenor och syllar på ett långt stycke af banan.

Sättningen å banvallen har uppkommit på det sättet att sandmassan, hvaraf den består, tryckt på det underliggande lerlagret, så att det skjutit ut på högra sidan. Det har der skjutit upp två betydliga höjder på den förut släta ängen.

*) Såsom något eget må anföras, att den dödade arbetarens klocka hade stannat vid precis samma tid som olyckan skedde.

(Insändt.)

Gustaf Wasas minnesvård vid Norrala Kungsgård i Helsingland.

(Norrala socken, 1 mil N. V. fr. Söderhamn.)

Det står illa till med minnesvårdar, när Flora, eljest älsklig, slagit sig till ro bland minnena. Antydningarna derom på vår teckning stå i öfverensstämmelse med verkligheten, men stenmuren förekommer i sjelfva verket mycket mera bristfällig, än här är synligt. Hela postamentet, som i förbigående nämdt är af en full manshöjd, är på väg att falla i sär. Lemnadt åt sitt öde, snart 100 år sedan det restes, skall det gifva fullkomligt vika för ett tiotal vintrars is, som spränger fogarne och öppnar åt växtligheten nya fästen, derest det ej omsättes.

Hvar är sällskapet „Pro Amico“? Lefver det ännu och har det aning om sin, icke minst för sällskapet sjelf hedrande minnessten?

När Gustaf Wasa till en början förgäfves uppmanat Dalamännen att gripa till vapen för att rensa landet från fremmande herrskap, begaf han sig ock till Helsingland och höjde sin stämma för friheten. Minnesvården är upprest på en ansenlig kulle, sänkande sig mot en slätt, hvilken norrut fortsättes på andra sidan om ett vattendrag. — Norrala socken, belägen vid hafskusten, är, såsom den norrländska kusten i allmänhet, ett slättland; men mot vester ser man ännu bergskedjor allt högre och högre aflösa hvarandra i ett vågigt, blånande fjerran. Här var det alltså som befriaren begärde helsingarnes tro och lofven att krossa det utländska förtrycket. Man vet att bland Helsinge-karlarne då, likasom bland Mora-folket, väl spordes gny och harm mot våldet och att Gestrikland med Gefle föllo Gustaf till, men timmen var dock ännu icke inne, tärningen ännu ej kastad; männen stodo rådville begärande betänketid, och Gustaf måste gå till Dalarne igen och snart vidare på väg att, lemnad utan hjelp, gå ur landet, då ock Sveriges frihet, ho vet för huru länge, vändt oss ryggen. Men Dalamännen besinnade sig och sände efter Gustaf, då nära gränsen till Norge, och så kom han med frihetens och segerns ande åter i Svea land och vi äro sedan ett fritt folk, och kring våra elfvar, våra berg, våra fält och våra skogar frodas under egna lagars hägn och under folkets egen vård medborgerlig näring och fosterländsk bildning.

Hvarje minnesmärke, som står i samband med händelserna i Dalarne och Helsingland åren 1520 och 1521, måste anses allt för betydelsefullt och dyrbart att det skulle få falla i grus. Skulle sådant kunna hända under det att Sverige njuter frukterna af den store landsfadrens och hans stridsmäns kamp och seger? Omöjligt. Derför, om de 150 à 200 riksdaler, som erfordras för ny grundläggning samt den temligen kolossala, qvarters tjocka stentaflans nedtagning och återuppsättning ej kunde bekostas af sällskapet „Pro Amico“, eller med andra ord: om detta ej mera finnes till, så bör väl en insamling kunna för ändamålet åstadkommas, derest ej annan utväg finnes. Men det vore ej tillbörligt att i detta afseende i något fall gå sällskapets egen omsorg i förväg; och det är derför sällskapet härmed, om det nu mera kan höra en röst från sitt monument vid Norrala Kungsgård, vänligen inbjudes att i ärendet kommunicera sig med Landskontoret i Gefle, der all beredvillighet skall möta för att restaurera minnesvården. Men förflyter tiden till detta (1865) års slut utan svar, får man antaga att sällskapet Pro Amico är upplöst och således hvarken kan höra eller svara. Då först anses det tillständigt att för ändamålet vädja till andra medel. Gefle i juli 1865.

Småhistorier.

I.

Arga gubben.

Snöskatorna, nötskrikorna och de öfriga föremålen för den naiva jagten hade inga ifrigare efterspanare i Stockholmstraktens hagar och vackra ekbackar än läsarens ödmjuke tjenare och ett par af hans skolkamrater. Utrustade med hvar sin lilla bössa, frukten af mången knäckkokning, många undvarade frukostar och andra bittra försakelser, med till rang, heder och värdighet af skjutväskor upphöjda bokväskor o. s. v., drogo vi ut tidigt på morgonen till hvar höstdag, som honettemang kunde fås ledig, och återvände sent på dagen, trötte, hungrige och väderbitne, men stolte som distinktionskorpraler, i fall vi medförde materialier till en liten frukost dagen derpå. I hvardagslag läste man med andakt jägarförbundets tidskrift och Nilssons fauna, i vestarna hade man jagtknappar, och journaler fördes, der hvart enda fäldt kräk sorgfälligt antecknades jemte latinska namnet, och der någon tillfälligtvis öfverrumplad hare („Lepus borealis, *Nilss.*“) sirligt lofverade i tumshöga bokstäfver. Visserligen fingo lexorna sitta imellan på dessa utflykter, ty

Fiskeri och foglafäng
Förderfva mången käcker skoledräng —

men om deltagarne deri fingo lungor som tjurkalfvar, vakna sinnen och ett glädjekapital att draga på för framtiden, så tacka de derför skogsluften, rörelsen, de gröna, glada synerna och mången tokroligt äfventyr!

Då vi på våra ströfverier icke hade reda på de mer eller mindre bildade namn på -lust, -burg o. s. v., hvarmed en hel del af ställena kring hufvudstaden prunka, försågo vi efter behof dessa med namn af egen fabrik, som än hemtades ur auktorerna, än antydde något karakteristiskt hos det benämda, än påminde om något som händt. Så fick en liten lägenhet, strax utom en af stadens tullar heta *Kaffemosters*. Anledningen var följande. Vi hade gått ut mycket tidigt en sval oktobermorgon och voro alldeles fastande, då en af bröderna tillkännagaf, att kaffe vore högeligen indiceradt. Åsigten godkändes, men huru anskaffa varan på landsvägen och med det mått af nervus rerum, som vi besuto?

— Får jag bara kalla er för hvad jag vill, skall jag skaffa er kaffe, — yttrade en af ledamöterna i kotteriet, en uppnäst fjortonårig herre med linhår. — Här i stugan bor det en djefla kyrksam gumma, som jag har trollord för“.

Talaren tog af vägen och klef af åt stugan till; vi båda andra följde honom något nyfikne. Det var en liten nätt stuga med geranier i de två små fönstren; utomkring syntes den småtrefliga putsning, som gamla, beskedliga qvinnor kunna åstadkomma, och på förstuguqvisten satt en gödd och lat katt och funderade, om han skulle öppna ögonen eller ej.

— Ursäkta! Mitt namn är Ternström: jag skulle ödmjukast bedja om ett glas vatten, — sade den linhårige i det han öppnade på dörren.

— Kors heter herrn Ternström? — svarade en gäll qvinnoröst innanför: — är herrn slägt med komministern?

— Det är min far, — svarade linhåringen fräckt.

— Å hut, Figge! — ropade vi andra.

— Är herrn son till komministern? — fortsatte rösten. — Ett så rart främmande har jag väl aldrig haft! Törs jag bjuda på litet kaffe?

— Följ med, Janzon och Lundbergson! — ropade herr pseudo-Ternström med hög röst.

— Figge! det är nedrigt! — skreko vi efter honom. Ingenting hjelpte, och om en stund hade vi den harmen att se förrädaren komma ut, strålande af välmåga.

Ett annat ställe hette *Arga gubben*. Hvar gång vi gingo förbi ett ställe, hvars åbygnad låg så nära landsvägen, att de förbigående måste ses derifrån, utkom en äldre man med isgrått hår, vred uppsyn och hotande åtbörder. „Pojkar“, skrek han, „som inte släppt morsbröstet ännu, understå sig att löpa omkring med bössor! Kom hit, skall jag lära er, jag!“ Lätena och uttrycken voro alltid de samma, och aldrig uraktlät arga gubben att infinna sig, hvar gång vi gingo förbi hans ovänliga hus.

Tiden gick. Det lilla jägarkotteriet sprängdes, på de mest olikartade lefnadsbanor gingo dess medlemmar åt skilda håll, och blott få gånger har skickelsen fört dem ihop till möten, som de gemensamma minnena från pojkåren och skogen gjort till glada högtider. Jägare veta, hvad jagtkamratskap vill säga och hvilket behag det kan ligga i att göra och besvara sådana frågor som „kommer du i håg den der haren, som . . .?“ o. s. v.

Länge efter sedan kotteriet upplösts, befann sig berättaren på en resa. Han hade förgäfves sett sig om efter ett enda bekant ansigte, då han bland de kringvandrande, kallpratande och rökande passagerarne varsnade en gammal man, som satt der ensam för sig sjelf och hvars allvarsamma drag kommo dunkla, outredbara hågkomster att hägra för berättarens inbillning. Dragen till denna figur, närmade sig berättaren honom. Han var ej svår att inleda samspråk med; men ännu efter en längre stund var det icke möjligt att utleta, i hvilken förbindelse den gamle mannen stod till berättarens minnen.

— Min herre är jägare? — sade gubben omsider. — Jag såg herrn bära ett gevär om bord.

— Ja.

— Jag bär all aktning för jagten, då den rätt bedrifves, — fortsatte gubben. — Det är ett nöje, som anstår karlar och som icke, som så många andra, lemnar leda och ohelsa efter sig. Men när jag — här höjde han rösten — som det händer kring Stockholm, får se pojkar, som icke släppt morsbröstet ännu, löpa omkring med bössor, då blir jag arg! — hvarvid gubben bekräftande slog sin käpp i däcket.

Gåtan var löst, mannen var funnen, kotteriets „arga gubbe“, den vresige föraktaren af vår ungdoms idrott. Att säga den gamle mannen, att just den, som nu talade till honom, en gång varit en af dessa pojkar, som utan att ännu riktigt hafva släppt morsbröstet löpt ikring med bössa, hade ingenting tjenat till. För öfrigt var gubben hygglig nog och vi uppgjorde ressällskap för den del af våra resor, som vi kunde färdas gemensamt.

Har läsaren någonsin i sin omisstänksamhet begått den oförsigtigheten att, utan dumboms modifikation af saken, äta på någon af de svenska gästgifvaregårdarna af den gamla, goda stammen? Eller har läsarens mage fantasi nog att föreställa sig följderna af att inhändiga bitar, torra som en räknebok och salta som Döda hafvets vågor, af något som en gång var ett trichin-djur; till dessa infamier svälja en af det svenska bondkökets få, svaga lifsyttringar: äggröran, *den sockrade* äggröran, samt nedskölja dylikt med ett afkok på enbuskar, benämdt „dricka“? Läsaren kunde då inse, att en väldanad Stockholmare, elev af Svenson och Cadier, efter all teori måste sjukna af åtnjutandet af sådant. Det blef ganska riktigt fallet sedan berättaren, efter att hafva med sin reskamrat fortsatt ångbåtsfärden med några mil på landbacken, i sin oerfarenhet åt qvällsvard på den gästgifvargård, der vi tagit in . . .

Att vakna dödssjuk på en afsides bondgård, med en arg gubbe till reskamrat, var i sanning ingenting att leka med. Berättarens suckar torde varit högljudda nog, ty in trädde, midt i natten, den gamle mannen. Hur litet han var arg! Han utvecklade nästan moderliga omsorger om offret för det ruskiga köket, han frotterade det mot bondmaten protesterande digestionsorganet, han anskaffade friskt vatten och förrättade alla en sjuksköterskas åligganden. Vederqvickt af hans omsorger inslumrade berättaren.

— Nu skall herrn ut och resa: den friska luften skall göra herrn godt, — hördes tidigt morgonen derpå en röst i dörren. Här hulpo inga undanflykter. Arga gubben bistod vid påklädningen, skjutsen stod och väntade, och om några minuter var patienten i kärran.

— Vänta nu litet, fortfor gubben och upptog ett litet paket, som han långsamt och försigtigt öppnade. Innerst, omgifven af ett skärt silkespapper och med en etikett, der det skymtade „Bonekamp . . . sitter . . . Amsterdam“, låg en butelj.

— Tack för godt sällskap, sade den gamle och ifylde ett glas.

— Herre, sade berättaren och tog hans hand, — vi träffas kanske aldrig mera. Men aldrig skall jag glömma den gode — arga gubben.

Svartbrödramunken.

(Ur Byrons „Don Juan“, 16:de sången.)

Tag dig i akt för munkens makt,
Sin gång han i slottet har
Och mumlar dervid kring midnattstid
Sitt »*Ave*» från svunna dar.
Det gick så till att Amundeville
På klostret händer bar
Och dref till slut munkhopen ut,
Men en af dem blef qvar.

Då kyrkans jord, på kung Henriks ord,
Han till verldsligt frälse tog,
Då med svärd i hand och fackla i brand
Han lärt de vördige fog,
En enda själ gick fri likväl,
Blef qvar uti Herrans hus,
Der vankar den som en skugga än,
Fast aldrig i solens ljus.

Men om till godt eller ondo blott,
Det känner icke jag;
Men håller till hos Amundeville
Gör munken natt och dag.
Det sägs, att sträng vid lordens säng
Han bröllopsqvällen står
Och tassar förvisst kring hans sotsäng sist,
Men vet ej af en tår.

I sorg han möts, när en arfving föds,
Men hota onda ting
Och ofärd blott de ädla skott
Går han förnöjd omkring;
Man ser hans gestalt, men det är allt,
Dock händer det någon gång
Man skymtar en prick, en färglös blick,
Inunder hans capuchon.

Tag dig i akt för munkens makt
När sin vanliga rund han gör
Ett par tre hvarf kring sitt plundrade arf,
Sitt klosterarf, som hör
Amundeville om dagen till,
Men munken nattedags —
Det glömmer ej den yngsta lakej,
Hur väldiga det dracks.

Om han i fred får gå sin led
Var viss att han skrida skall
I capuchon sin tysta gång
Som dagg öfver grönan vall.
Hvadhelst också han mena må
— Om illa eller väl —
Och hvad han ber, så tillhör er
Att bedja för hans själ.

Talis Qvalis.

Krönika.

Likasom hvarje årligen återkommande högtidlighet gifver Napoleons-festen naturligtvis sina tillställare mycket hufvudbry, då de hvarje gång söka åstadkomma något nytt för att fägna dagens hjelte och förvåna verlden. Denna gång har Napoleon sjelf dragit försorg om att namnsdagen skulle firas både väl och värdigt, och i alla tidningar läser man lifliga skildringar af festerna i Paris och Cherbourg. Om högtidligheterna i hufvudstaden, då både solen och kejsaren „lyste genom sin frånvaro“, varit mindre animerade än vanligtvis, så hade deremot de begge flottornas möte i sjöstaden så mycket mera glans och äfven betydelse. Visserligen var den franska sjömakten mindre väl representerad, emedan dess förnämsta förstörelseverktyg afvakta engelsmännens besök i Brest; men så såg man deremot Albions väldiga flotta i all dess glans, hörde hertigen af Somerset tala till Napoleons ära och beundrade på aftonen en strålande illumination, hvari bland annat den förste kejsarens bildstod i bländande ljus sågs utsträckande handen, ehuru på ett mindre vänskapligt sätt, mot sina gäster från norden. Också besöktes denna dag Cherbourg af nära hundratusen fremlingar och då alla hoteller blifvit öfverfylda, nödgades mången att bo i tält utanför staden.

Långt nere i södern firades likväl värdigast Napoleons dag genom invigandet af ett jätteverk, som i hög grad har viljekraften hos honom och den nation, han beherrskar, att tacka för sin fullbordan. Suezkanalen öppnade sina portar, Medelhafvets vågor slogo tillsamman med det Rödas, Afrika blef en ö och en genväg af några tusen mil stod öppen för de skepp, som Europa sänder till Indien. Det är sannt att en af Egyptens pharaoner för mycket längesedan påbjudit ett sådant företag; men om också idén icke är alldeles ny, kan likväl den mäktigaste herrskare vara stolt öfver utförandet.

Äfven från Mexiko låter det nu mera godt för den franske monarken. Visserligen bekräftar det sig att juaristernes utbasunade nederlag icke varit så grundligt; men alla rykten om de Förenta Staternas fiendtligheter visa sig äfven hafva tillhört diktens område. Kejsar Maximilian behandlas deremot temligen onådigt. En tidning kallar honom till och med „en af tankens blekhet angripen Hamlets-natur“; men detta har väl föga betydelse, då ingen kan förstå hvad det betyder. Hans mäktige beskyddare har imellertid upplifvat „heliga minnen“ på slottet Ahrenenberg.

Om hertigdömena heter det nu, att genom konventionen i Gastein och mötena i Salzburg allt är ställt till rätta igen, på det sätt att Österrike innehar Holstein och får några millioner för Lauenburg, som tillika med Schleswig och Kiel tillfaller Preussen. Provisoriet är sålunda förlängdt, och om någon blifvit räddad, så är det Bismarck. För öfrigt upprepas ständigt huru kejsaren besökt konungen och konungen kejsaren. Kejsaren och konungen hafva tillsamman åsett ett galaspektakel, och storhertigen af Oldenburg har fått sitta bredvid i en sidologe — allt saker af största interesse för den tyska politiken! Pretendenten tänker nu resa till Koburg. Utom från sina stater är han nyligen afskedad äfven från sin majorsplats i Preussens här. — Kanske fick han rang af öfverstelöjtnant i arméen.

I Danmark väcker det alltmer gängse ryktet om biskop Monrads tillernade emigration mycket uppseende. Man hade visserligen trott att den sedan fjolåret så ryktbare konseljpresidenten skulle göra en resa; men nu heter det, att han med hela sin familj skall bosätta sig på Ny-Zeeland och aldrig mer återvända till fädernebygden. Är det tyskarne och dem åtföljande förargelser, han sålunda vill undfly, så må man erkänna att det vore otur, om han ej ens så långt borta kunde sätta sig i säkerhet!

Malmö stad, som nu en tid, öfvergifven af den ofantliga menniskomassa som samlat sig der för landtbruksmötets högtidligheter, temligen bortglömd hvilat i sina mödors minne, fick nyligen ett kärt besök af den Köpenhamnska arbetareföreningen, anförd af hr Rimestad. Man har skildrat denne såsom en särdeles utmärkt talare, och festligheterna vid mottagandet af våra kära grannar såsom mönster för hvad en godmodig välvilja så lätt kan åstadkomma. Storfursten Constantin har, sedan han noga skärskådat de stora arbetena vid Finspong och Motala, begifvit sig till Carlskrona, hvarest beklagligtvis väl icke mycket är att se.

Jernvägsolyckan vid Frösunda, som skördat så många offer, är redan många gånger beskrifven och allom bekant, likasom det olycksfall, som så oförmodadt slutade kapten-löjtnanten Rudbecks lif. Begrafningen försiggick på kyrkogården å galèrvarfvet. Psalmer spelades af kanonierernas musikcorps, Skeppsholmsbatteriet saluterade och en stor mängd deltagande åhörare bevistade den enkla, men särdeles högtidliga ceremonien.

Hvita Frun, som värdigt inledde operans representationer, har nu efterträdts af Meyerbeers väldiga skapelse Profeten, hvilken genom sin storartade prakt så väl i musiken som sceneriet aldrig förfelar att slå an på allmänheten, äfven om mot utförandet åtskilligt är att anmärka. De artister som äro vår sångscens prydnader hafva lifligt välkomnats, och då fru Michaëli redan anländt samt m:llerna Eneqvist och Hebbe väntas till vår stad, kan man med glädje motse en framtid af högre musikaliska njutningar. Bland de krafter, som samverka att sprida nytt ljus öfver operasalongen, må vi icke förglömma den präktiga kronan, som visar den i all sin glans, utan att likväl i så hög grad som sin företrädare blända och martera sina beundrares ögon.

Om namnet harmonimusik ofta påminner om *lucus a non lucendo*, gäller detta likväl ej om de vackra Bellmans-konserterne, hvilka förra söndagen afslutades med en soirée till förmån för anföraren, som då likasom alltid lät höra hvad nit och skicklighet förmå. Josephina-dagen firades i vår kära stad med åtskilliga mer eller mindre lyckade tillställningar, bland annat på Mosebacke och Strömparterren samt i Humlegården och Berzelii park med illuminationer, nästan lika anspråkslösa som den publik, hvilken trängdes kring dem, skrikande af förtjusning.

Hvarjehanda.

— DROTTNINGENS KÄMPE. Bland de många besynnerliga embeten som finnas i England är det äfven en hederspost, som åtföljer sätesgården Scrivelsby i grefskapet Lincoln, nemligen den att vara konungens (eller drottningens) kämpe. Denna post lärer redan före Englands eröfring hafva varit ärftlig inom den friherrliga familjen Marmion i Normandie; familjen flyttade öfver till England efter eröfringen och bosatte sig på denna egendom, hvarigenom hedersposten kom att dermed blifva förenad. Genom giftermål med den sista qvinliga ättlingen af familjen Marmion öfvergick kämpavärdigheten till den adliga slägten Dymoke, en af de äldsta i riket, och den förste Dymoke uppträdde såsom konungens kämpe vid Richard den andres kröning. Allt sedan den tiden har alltid någon af hans efterkommande inställt sig, då det så fordrades, i hjelm och pansar, på en harneskklädd stridshäst vid de engelska konungarnes kröning. Den kämpe, som infann sig sista gången vid Georg den fjerdes kröning och kom i stället för sin fader, emedan denne var prest, är nu död, hvarigenom den ärftliga kämpavärdigheten öfvergår på hans broder, som också är prest och således icke heller kan sjelf inställa sig, om det begärdes. Han har dock en son, som kan, li-

kasom sina förfäder, spänna på sig harnesket och sitta upp i sin faders ställe.

— OCKSÅ EN LITTERATUR. Under rubriken *Faits divers* eller *Nouvelles diverses* innehålla tidningarna i Paris hvarje dag en eller flera spalter med blandade nyheter. En besynnerligare blandning af lärdomar erbjudes väl sällan menniskoanden! Faits-divers-afdelningen är verkligen ett slags hittebarnhus för föräldralösa fakta, som icke hafva något eget hus och hem. Hon är ett slags museum för naturmärkvärdigheter, der du bland annat återfinner alla dessa verldens underverk, med hvilka den engelske läsaren är så förtrogen — hagelkorn af skålpundsvigt, svalor om vintern, kålhufvuden af en alns dimensioner, utomordentligt gamla och ännu ganska krya gubbar, en mor med fem nyfödde o. s. v.

Faits-divers-spalten i en parisisk tidning kan betraktas som en tidning i och för sig sjelf. Det handskrifna nyhetsbud den berömde Renandot satte i omlopp, innan han tryckte Gazellen, innehöll visst icke hälften så många ämnen som denna afdelning i det moderna dagpapperet. Men två århundraden hafva lyft den franska pressen till en höjd, om hvilken dess ofvan nämde grundläggare väl icke kunde drömma, huru klok och insigtsfull han än var.

Försök en gång att genomläsa Faits divers i en större tidning, och du skall, förmodar jag, redan på halfva vägen hålla upp för att draga andan. Men ändock skall det ej lyckas dig att göra en paus. Innan du ännu hemtat dig, ser du dig liksom af en högre kraft tvungen att läsa på. Skyndsamt ryckes du framåt, kanhända på ryggen af ett utmärkt exemplar af den astrakanska fårracen, som nyligen kommit till Jardin des Plantes. Så hinner du väl till de öfversvämmade fälten i Ardèche, stiger derpå i en ångstol af ny konstruktion, som fem minuter derefter exploderar och slungar dig på toppen af berget Cenis, der just den stora tunneln genom Alperna borras. Du stiger något litet utför och befinner dig vid den nya hamnen Holyhead, går om bord och besöker general Walker; plötsligt uppträder midt emot dig den storätande landtbrukaren från Gascogne, som slukat ett kamel-lår, fyra kilogrammer medwurst och ett dussin litrer vin, allt för ett vad om ett par nya träskor. Innan du ännu hemtat dig från det äckel, som påkommer dig till följd af denna måltid, skenar en yster häst öfver dig; när du är uppkommen, befinner du dig inför den parisiska polisens korrektionsdomstol, anklagad för rån på en gammal fattig qvinna. Du lemnar rätten med obefläckade händer och reser på marknaden i Smithfield, der tilläfventyrs någon nedrig engelsman för tionde gången säljer sin hustru; men föres derifrån genom en fruktansvärd nordvestlig storm till Bosporens kuster, der en tung meteorsten faller på ditt hufvud. Du hemtar dig från din förskräckelse, gnuggar dig i ögonen och befinner dig välbehållen vid slutet af les Faits divers!

Med tiden vänjer man sig vid detta slags läsning, alldeles som den hederlige Sancho Pansa med tiden ej fann något besynnerligt i sin herres sällsamma utgjutelser. Du tager dristigt ett språng från det ena olycksfallet till det andra, utan att frukta för svindel. Från det rysansvärdaste mord öfvergår du till en nöjsam bagatell, utan att förändra en min. Du läser omvexlande om eldsvådor och vattubrist, om dryckenskap och ärligt återställande, utan att känna dig angripas. Dina nerver blifva helt slöa. Du har så ofta måst öfverstiga känslans högsta bergpass, att numera klipporna och klyftorna, gletscherna och branterna, de mest förtjusande solnedgångar och det mest förtrollande månsken ej hafva någon makt öfver dig. Du kan taga patent på ogenomtränglighet.

Om du likväl icke önskar uppnå denna egenskap, så inskränk dig till de Faits divers, som finnas i le Siècle. Dessa skola beständigt hålla dina vekare känslor i en angenäm rörelse och bevara dig mot moralisk domning. Le Siècle har sina egna Faits divers, helt och hållet olika dem som de andra tidningarna bjuda på. Fäst blott en gång uppmärksamhet på ett eller annat nummer af detta blad, märk hvilka öfverraskande små inledningar föregå dess Faits divers! Hvilket flöde af stora ord, hvilket slöseri med lärdom och filosofi. Du väntar naturligtvis att något helt ovanligt skall följa. Misstag! Dessa bevekande tilltal, dessa lärda analyser, dessa visa anmärkningar utgöra inledningen till det vanligaste krimskrams. Alla tiders lärdom framletas ur dess djupaste djup för att göra dig bekant med ett älskande pars tvister. Citationer framskaffas ur de mest fördolda bibliografiska skatter för att upplysa dig om, huru en mångleska föll af sin åsna.

Vi vilja lemna ett exempel. Så lyder inledningen till en historia ur Faits divers i le Siècle för någon tid sedan:

„När en qvinna blir mannens följeslagarinna och värdigt vill uppfylla sitt kall, bör hon vara beredd på att dela ljuft och ledt med honom. Ett tillbedt idol, som i de goda dagarna njuter alla privatlifvets behag, som man besparat alla förvärfvets obehag, borde hon, då olyckan sänker sig öfver den husliga härden, nedstiga från sin piedestal och, så mycket hennes krafter tillåta, deltaga i kampen mot denna. Olyckligtvis är våra unga flickors uppfostran icke af den art, att den förbereder på olyckliga vexlingar i lifvet. För det mesta omgifna af personer, som smickra deras fåfänga, äro de ofta från barndomen vanda vid att anse sig sjelfva för vigtiga personer. Blifva de fruar, är allt godt, så länge förhållandena äro blomstrande. De älska sin make så länge slutkontot visar godt resultat, men så snart affärerna gå illa, så snart det kostsamma lefnadssätt, hon vant sig vid, måste upphöra, är hon den första som ropar: „hvar och en för sig“, den första som gifver tecken till hushållets upplösning och söker skiljsmessa. Hvilken uppoffring!“

Och hvad tror du skall inledas genom allt detta moraliserande, all denna öresfilosofi? Intet vidare än en ganska mager historia, som i korthet lyder så: Ett ungt par far till Bolivia för att der drifva affärer, mannen sätter hela hemgiften på ett kort och gör derpå bankrutt. Derpå återvända man och hustru till Frankrike. Den förstnämde antager plats som handelsbokhållare, hon far till sina slägtingar. Sedan han blifvit fast i sin nya ställning, skrifver han till sin hustru för att bedja henne komma till sig. Hon vägrar detta och säger, att hon vill dela hans öde först när han åter förvärfvat den summa, hon medbragte uti äktenskapet. Detta är allt. Jag försäkrar dig, icke en enda biomständighet mera eller mindre.

— MARMORSKELETTER HOS DE GAMLE. I det Vatikanska museets samlingar, de rikaste i verlden på gamla ädla marmorbilder, finnas äfven några marmorskeletter, som enligt den bekante arkeologen Viscontis utsago förskrifva sig åtminstone från Augusti tidehvarf. Den ena marmorbilden föreställer det menskliga thorax, bestående af ryggraden, refbenen och intercostalmusklerna; den andra marmorbilden föreställer en menniskas bål, hvarpå betäckningarna å bröst och mage blifvit borttagna, så att de olika organerna inne i dessa begge hålor tydligt kunna ses i sitt naturliga läge. Dessa marmorsaker äro knappast värda att nämnas, om de betraktas ur den plastiska konstens synpunkt, ty de äro osköna, men såsom prof på medicinsk arkeologi förtjena de uppmärksamhet, ty deraf lära vi, af hvilka hjelpmedel de gamle begagnade sig för att studera anatomien och på hvilken grad denna vetenskap då stod. Ty att dessa marmorsaker användts vid studier antages med största sannolikhet, icke blott derför att de föreställa dylika ämnen, utan ännu mera derför att den andra i ordningen omnämda marmorbilden helt nyligen (år 1857) hittades på ett ställe, som för hundra år sedan igenkändes för att vara en trädgård, tillhörig den gamle läkaren Musa, som egde ett stort rykte under Augustus och således lefde 150 år före Galeni tid. Dessa marmorbilder undersöktes af de franska läkarne Charcot och Dechambre, då det befanns, att den förra marmorbilden, såsom endast föreställande thorax' yttre form, hvilken kan afbildas äfven utan anatomiska kunskaper, är alldeles noggrann. Det andra stycket åter, som föreställer bröstets och magens inelfvor, hvilka man icke kan lära känna utan anatomiska undersökningar och studier, är ganska förfelad, ty de i thoraxhålan liggande organerna likna icke menskliga, utan aporganer, särdeles de af species *Midas vulgaris* eller Midasapan och *Jacchus vulgaris* eller Ouistiti. Magens organer åter likna hvarken menskliga eller aporganer, hvilket bäst bevisar icke blott konstnärens okunnighet i anatomien, utan äfven läkarens oerfarenhet på en tid, då inga menniskoskelett stodo dem till buds vid deras studier.

— NYA GULDFÄLT PÅ VANCOUVERS Ö. Den expedition, som den engelska regeringen utskickade i maj månad förra året för att undersöka de inre trakterna af Vancouvers ö och som under fem månaders tid besökte den i alla möjliga riktningar, ehuru den företrädesvis egnade sin uppmärksamhet åt öns södra hälft, har funnit anledningar till rika guldgrufvor vid alla bankar i Cowickan-floden. Den upptäckten är också ganska vigtig, att stora, för åkerbruk särdeles lämpliga landtsträckor af 3—500 acres' vidd finnas i grannskapet af denna flod. Vid Barclay-sundet funnos två floder, som erbjödo god utsigt till guldfångst, emedan vinsten dagligen borde uppgå till 2 à 3 dollars för hvarje guldgräfvare, som arbetar med vanliga machiner, men till betydligt mera för dem som arbeta på annat sätt. Det var dock isynnerhet upptäckten af guld i Sooke- och Loock-floderna, som på en lång tid drog alla menniskor från kolonien Victoria. Några veckor efter det att dessa nya guldfält blifvit kända uppgick behållningen deraf till 40,000 dollars. Regeringen fick 9000 pund sterling ensamt i lösen för tillåtelsebrefven åt guldgräfvare. Guld från dessa floder betalades med 20 dollars pr uns. Den vigtigaste upptäckten under denna expedition var dock obestridligt ett mera än en fot mäktigt lager af bituminöst kol, som låg på kusten. Man tror sig likaledes hafva upptäckt outtömliga kopparådror och betydliga lager af jernmalm.

SCHACK.

Uppgift 53.

Af J. MINCKWITZ, Leipzig.

Svart.

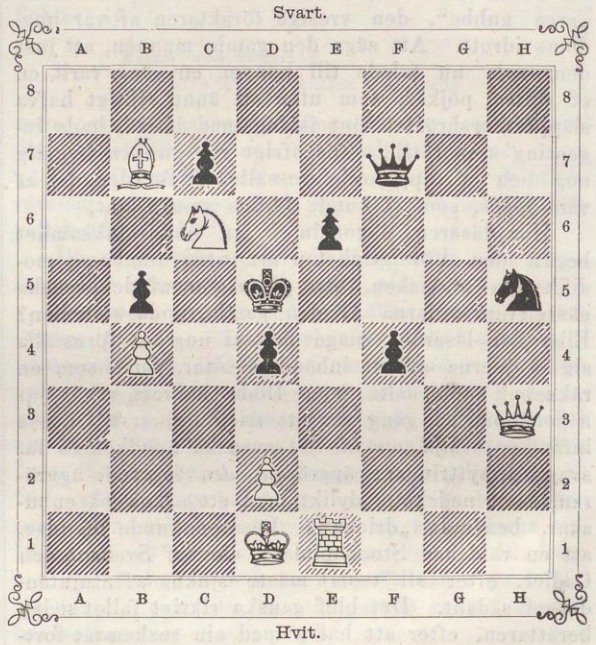

Hvit.

Hvit börjar och gör matt i tredje draget.

Lösning af uppg. 47 i n:r 30 ($^{29}/_{7}$).

1. SA5—B7:†, KC5—D4 l. B6; 2. SB7—C5, [1]KD4 l. B6-C5: l. [2]KB6—A5; 3. LB8—[1]A7 l. [2]C7 ‡. Insänd af *C. F. Wennberg* $^{7}/_{8}$, *Hfm* $^{8}/_{8}$, *M. N.* $^{8}/_{8}$, *K. E. B—n* $^{8}/_{8}$, *R. Sahlberg* $^{11}/_{8}$, *Lolo* $^{13}/_{8}$, *A. V. Hallongren* $^{16}/_{8}$.

Parti 6.

Speladt i London detta år, emellan J. KLING[1]) *(Svart)* och d:r LINDEHN *(Hvit)*.

1. E7—E5, E2—E4; 2. LF8—C5, F2—F4; 3. LC5—G1:, TH1—G1:; 4. DD8—H4†, G2—G3; 5. DH4—H2:, TG1—G2; 6. DH2—H6, D2—D4; 7. E5—F4:; LC1—F4:; 8. DH6—B6, SB1-C3; 9. C7—C6[2]), TA1—B1; 10. SG8—E7, LF4—D6; 11. DB6-D8, DD1—G4; 12. rockad, TG2—H2; 13. TF8—E8, DG4—H5; 14. H7—H6, E4—E5; 15. SE7—G6, SC3—E4; 16. C6—C5, KE1-D2; 17. C5—D4:, SE4—F6†; 18. G7—F6:[3]), och Hv. gör matt i få drag[4]).

1) Författaren till uppg. 40 och 49; är till börden tysk, men har länge lefvat i London, der han verkat mycket för schackspelets theori. — 2) På DB6—B2: sker 9. „ SC3—D5. — 3) På 18. KG8—H8 följer matt i 3 drag, genom DH5—H6:† o. s. v. — 4) Vid sökandet härefter skall man finna, hvarför Hv. i 16. draget måste flytta sin Kung.

Brefvexling.

Lolo (Ups. $^{21}/_{8}$): R. 50—52, den förstnämnda på åtskilliga olika sätt. Ty Ödet — vi göra som „den sköna Helena“ och skjuta all skuld på detta — har gjort nämnda uppgift till en flerdubbel. Lyckligtvis är det det lättaste i verlden att bekämpa den oblida makten: vi offra åt densamma den hvite Springarn på H1 och taga i stället en *svart*, hvilken nedslår alla obehöriga bilösningsförsök. Som ett intressant motstycke härtill se:

Uppgift 54. Af H. EICHSTÄDT.

D5; A2; E1; D6; F3,G2,H4; D3; D7;

Hvit börjar och gör matt i fjerde draget.

KLING har gifvit denna uppgift namnet: „the weekly problem“, emedan den, enligt hans undersökning, har jemnt lika många lösningar som dagarne i veckan.

Hfm ($^{21}/_{8}$): R. 49, 50 (II), 51, 52.
H. A—m (Wisby $^{20}/_{8}$): R. 49.
R. S. ($^{21}/_{8}$): R. 48, 50 (I), 52.
K. E. B—n (Nykpg $^{14}/_{8}$): R. 49. Eder uppg. skall användas.
G. B. (Gustafsberg $^{21}/_{8}$): R. 50 (III, IV), 52.
K. & W. (Örebro $^{22}/_{8}$): R. 50 (III). Uppg. 52 måste ni ha uppställt oriktigt: hv. T. kan ej i 1. dr. taga sv. K., emedan sv. SH3 står emellan.

Den 23 aug. J. G. S.

Bref med lösningar, förfrågningar eller annat rörande denna schackafdelning — hvilka i tidningen besvaras — sändas antingen till J. G. Schultz, Stockholm, Skärgårdsgatan N:o 10, eller till

Redaktionen af Ny Illustrerad Tidning.

IWAR HÆGGSTRÖMS BOKTRYCKERI.

MUSEET

NY ILLUSTRERAD TIDNING.

N:o 35]. Utkommer hvarje Lördag. Stockholm den 2 September 1865. 12 Rdr årgången. [1:a Bandet

Innehåll: Enkestorhertiginnan Sofia af Baden, Gustaf den 4:de Adolfs dotter (med porträtt). — Berättelser af Richard Gustafsson. IV. Ett olyckans offer. — Göteborgs-Fotografier. I. (med plansch: Trädgårdsföreningens paviljong). — Invigningen af Ulriksdals nya Slottskapell (med plansch). — Om elefantens natur och vanor (med plansch: Elefanthjord vid Ganges stränder). — Bref från Paris. — Litteratur. — Teater. — Krönika. — Hvarjehanda. — Schack.

Enke-Storhertiginnan Sofia af Baden.

Gustaf den 4:de Adolfs dotter.

Om denna furstinnas höga bildning och älskvärda personlighet gifves endast en mening; men hvad som i icke mindre grad hedrar henne, är den kärlek hon hyste för allt *svenskt* och det interesse, hvarmed hon följde allt som rörde Sverige.

År 1854 var hon illa sjuk, till och med så sjuk, att hennes lif ansågs sväfva i fara. Under denna sjukdom yttrade hon flera gånger den lifligaste önskan att innan sin död få återse sitt älskade fädernesland.

Året derpå lärer hon derom hafva vändt sig genom tredje person till konung Oscar, som gaf det svar, att han med nöje lemnade sitt bifall till att hon besökte Sverige och dess hufvudstad. Den sålunda erhållna vissheten att kunna få återse de ställen, der hon tillbragt sin barndom, gjorde henne outsägligt glad, och hon talade mera än en gång om den tillfredsställelse konung Oscars högsinnade svar gifvit henne.

Uppgiften att hon „aldrig på allvar tänkt på att besöka Sverige“ torde derför i så måtto böra ändras, att hon *de senare åren* slagit det tillämnade besöket ur hågen, men ännu åren 1856 och 1857 funderade verkligen enke-storhertiginnan Sofia på att besöka Sverige, men uppsköt beslutets utförande gång efter annan, tills hon slutligen ansåg sig för klen att företaga en så besvärlig resa.

Den audiens som den, som nedskrifver dessa rader, år 1855 hade hos denna älskliga, utmärkt bildade furstinna äfvensom de samtal jag med H. K. H. ytterligare hade ett par timmar hvarje dag under den tid af några dagar jag då uppehöll mig i Carlsruhe, liksom jemväl under senare besök derstädes, glömmer jag aldrig. Den pietet hvarmed hon talade om Sverige och det interesse hvarmed hon tog reda på allt hvad som angick det kära fosterlandet, rörde mig djupt. Mer än en gång utbrast hon i tårar, och då hon talade om *Haga*, hvilket väna ställe hon sade sig så lifligt ihågkomma, syntes hennes sköna, fina, bleka anletsdrag liksom förklarade.

I sitt med den utsöktaste smak möblerade förmak hade storhertiginnan en ypperlig flygel och vid denna måste jag i öfver en timme sitta och spela svenska folkmelodier för henne. Då jag gjorde henne min afskedsuppvaktning, anförtrodde hon mig att hon sutit ett par timmar tillsammans med enkestorhertiginnan *Stephanie* (Napoleon 1:tes adoptifdotter, som sedan dog år 1860) i ett i denna senares trädgård beläget lusthus, som stötte in till den också i en vacker trädgård belägna paviljong, der de badiska officerarne hade sin klubb och der jag tillbragt en eftermiddag med att musicera tillsammans med dem. Hon hade då uppehållit sig i det nämda lusthuset „för att möjligen uppfånga ännu några kära hemlandstoner“. Ur den gula och blå plym som jag bar i min trekantiga hatt bad hon att få taga och behålla ett par fjädrar med de „*kära* svenska färgerna“; med ett ord, hon lade i dagen den mest oskrymtade hängifvenhet för allt *svenskt*.

Hon berättade mig också att samma natt som hennes fader dött (i Schweitz) och hvarom till hofvet i Carlsruhe underrättelse först ingick tre dagar derefter, enär då inga telegrafer funnos, hon sett hans vålnad så tydligt, att hon var fullkomligt beredd på dödsposten, då den anlände.

Innan jag lemnade Carlsruhe, skänkte hon mig en litografierad kopia af det porträtt *Winterhalter* målat af henne, då hon redan var öfver 50 år, och det är en kopia af detta som här lemnas läsaren.

Då jag sista gången hade äran samtala med henne, bebodde hon ett litet täckt palais, beläget i en vacker trädgård ini sjelfva staden Carlsruhe. Hon var då mycket blek och afmagrad, men ännu skön och lika älsklig och underhållande i sin konversation som förut.

Döden har nu fört henne hem till det rätta fäderneslandet, och hon har nu funnit den frid, som icke alltid kom henne till del under hennes skiftesrika lefnad. Välsignelse följde hennes minne — frid öfver hennes stoft! *v. X—g.*

ENKE-STORHERTIGINNAN SOFIA AF BADEN.
Efter en tafla af Winterhalter.

Berättelser af Richard Gustafsson.

IV.

Ett olyckans offer.

Som vi alla hafva sett, har lyckan sina gunstlingar här i verlden, och på dem slösar hon sina

håfvor både i tid och otid. Men också olyckan har sina gunstlingar, och de äro att beklaga, ty olyckan har en förtjenst som lyckan saknar, hon är nemligen beständig och öfvergifver aldrig den hon utvalt till sin älskling. En af olyckans tjensteandar heter otur, och det är denna påpassliga ande som alltid skickas i förväg, så att det utsedda offret må plågas och pinas långsamt, innan olyckan sjelf kommer och sluter offret i sin famn. Somliga veka naturer qväfvas ögonblickligen af denna omarmning, men det gifves också kraftiga naturer, som streta emot i det längsta och äro riktigt hvad man kallar „segslitna“. Pä dessa senare öfva olyckan och oturen sina konstgrepp och släppa icke sitt rof, förrän den sista lifsgnistan slocknat ut och gunstlingen bäddas ned i mullen.

Under mina första skolpojkår passerade jag Qvartersgatan fyra gånger om dagen, ty den gatan var genaste vägen till skolan, och under dessa promenader lärde jag så småningom känna de flesta menniskor, som bodde vid nämda gata.

På nedra botten i ett litet gult förfallet trähus bodde en skomakare, som mycket interesserade oss skolpojkar, ty han nickade alltid så vänligt åt oss och sjöng vanligtvis visor från morgon till qväll. Vi nickade åt honom igen, och omsider blef vår bekantskap med skomakaren allt förtroligare. Så snart vi gingo förbi, öppnade han fönstret, och vi voro icke sena att börja konversationen, som vanligtvis slutade med att vi begärde en bit skinn till „sugare“ eller litet beckträd till att tackla våra skutor med, och aldrig bådo vi förgäfves. Men var skomakaren en beskedlig menniska, så var hans hustru och son desto elakare. Hustrun var nära en half gång till så lång som mannen, med skarpa drag och grå skelande ögon. Jemt snäste och fräste hon, och var hon inne, så kom aldrig konversationen i gång, ty då var mannen förbehållsam och såg alltid med en frågande blick på hustrun, innan han vågade gifva oss en liten skinnbit eller en aln beckträd. Sonen var en svarthårig pilt på 10 à 12 år, med bruna skarpa ögon, som bakslugt plirade fram under den låga och lugghöljda pannan. Han ville gerna vara med i våra lekar; men hans vresighet och illslughet gjorde honom förhatlig i våra ögon; dock ville vi ogerna stöta oss med honom, ty det var liksom en aning skulle sagt oss, att det var för att sonen fick umgås med oss som vi blefvo tålda af den snäsiga skomakarmadamen, och att våra sugare och vårt tacklingsredskap skulle försvinna, om vi gjorde hennes kära son något förnär.

En dag spelade oss likväl Knut (så hette skomakarens son) ett spratt som vi icke kunde förlåta, hvarför han af oss alla grundligt afbasades och hvilket hade till följd, att då vi nästa gång med klappande hjertan nalkades skomakarens fönster, så mottogos vi af madamen med en skur af skällsord och löften, att hon skulle vrida halsen af oss alla, om vi ännu en gång vågade titta dit.

Under flera veckors tid var fönstret stängdt, då vi gingo förbi det gula huset, der skomakaren bodde; men en vacker dag stod fönstret på vid gafvel och på fönsterbrädet satt skomakaren och vinkade oss med glad uppsyn.

— Käringen är bortgången, kom nu in till mig, gossar, så få vi prata lite! — ropade skomakaren, och vi läto icke säga oss det två gånger, utan skyndade hastigt och lustigt till porten; men skomakarens röst kallade oss tillbaka.

— Den vägen kommer ingen in, ty gumman min läste igen dörren, innan hon gick, — ropade han; — men jag skall hjelpa er in genom fönstret.

Sagdt som gjordt, vi blefvo den ene efter den andre af skomakarens starka armar inpraktiserade genom fönstret, och snart voro vi alla samlade i ett rum som utgjorde förmak, sal, sängkammare, kök och verkstad på en gång. Framför fönstret stod disken och framför disken den för en skomakare oumbärliga trebeningen. Nu fingo vi se hvad vi ej förut varit i tillfälle att observera, nemligen att vår vän skomakaren också hade tre ben, eller rättare två och ett halft, deribland ett af trä.

Vi frågade efter hvar han förlorat den stump som fattades i hans högra ben, men då skakade han allvarsamt på hufvudet och sade: Bry er inte om mitt ben, ni pojkar, utan tala hellre om något roligt, det är så längesedan vi råkades.

Under det att vi nu berättade allt hvad nytt och roligt vi hade reda på, satte vår värd fram ett halft dussin öronlösa koppar på disken och fylde dem med svagdricka, hvarefter han gick till den perlfärgade skänken och tog fram en flaska med brun sirup. På flaskan var ritadt ett kritstreck, just på det ställe der sirupen nådde upp; men då vår värd hällt litet sirup i hvar kopp, så strök han ut det gamla strecket och ritade ett nytt litet längre ned, ty „käringen är lika dum som hon är elak“, yttrade han med förnöjd min och satte flaskan tillbaka i skänken. I detsamma gick en pepparkaksförsäljerska förbi fönstret; henne ropade vi an och köpte oss hjertan för en vitten stycket, så långt våra tillgångar räckte. Nu var trakteringen i ordning och vi grepo an kalaset med hjertans lust. Vår värd bestormades med böner, att han skulle sjunga visor för oss, och han lät icke länge bedja sig förrän han började. Med klangfull stämma och gripande känsla sjöng han sin lilla visa, som lydde så här:

Så ensam var jag
Se'n barndomsdar,
Och ensam bar jag
Den sorg som var.

Så ensam är jag
Bland prål och flärd,
Och ensam bär jag
Mitt hjertas verld.

Blott döden tror jag
Mig lycka ger,
Och sedan bor jag
Ej ensam mer.

Med stilla uppmärksamhet och rörelse hörde vi den vemodiga sången; men då den var slut, var också vemodet borta, och vi uppmanade vår värd att sjunga en lustig stump för oss.

Skomakaren började sjunga en gammal bondpolska och vi togo alla i ring omkring honom och dansade; men polskan hade nätt och jemt hunnit komma i gång, förrän det blef en annan dans utaf. Dörren rycktes upp och den långa skelögda skomakarmadamen stod framför oss och betraktade oss med en riktigt majestätisk vrede.

— Rädda sig hvem som kan! — var nu den tanke som flög genom allas hjernor. I dörren stod fienden och spärrade utgången; således måste återtåget ske samma väg som vi kommit in, och ögonblickligt började reträtten. Viga som kattor hoppade den ene efter den andre ut genom fönstret; men som den första föll, så föllo äfven alla de andra och lågo en stund kraflande på gatan, tills blötbaljan med hela sitt våta innehåll kom utdansande genom fönstret och slog ned midt i högen. Då vi väl kommit på fötter igen, sågo vi madamens af vrede pionröda ansigte i fönstret och hörde hennes skärande stämma upprepa en hel ordbok af de mustigaste glosor. Den af pojkarna, som fått det mesta vattnet öfver sig, fick tag i en gammal toffel, som följt med i blötbaljan, och kastade den med öfvad hand, så att den ett ögonblick täppte till madamens otidiga mun, hvarefter vi alla hals öfver hufvud togo till flykten.

Från den dagen var det icke vidare att tänka på något närmande till vår vän skomakaren, utan måste vi nöja oss med att på afstånd höra honom sjunga sina än sorgsna än glada visor; men då sången någon tid derefter alldeles tystnade, närmade vi oss det välbekanta fönstret och funno rummet tomt. Vi kunde förstå att skomakaren-sångaren hade flyttat och saknade honom till en början rätt mycket; men så glömde vi honom snart för nya föremål.

Omkring tolf år hade förflutit, sedan svagdrickskalaset stod hos skomakaren på Qvartersgatan. Jag hade nästan glömt bort hela händelsen, då jag helt oförmodadt träffade på vår värd, vissångaren. Då jag en söndagseftermiddag promenerade bland folket på Djurgårdsslätten, fästades min uppmärksamhet af en bekant melodi, som ljöd ett stycke ifrån mig. Rösten tycktes tillhöra en äldre man; jag lyssnade och hörde orden:

Så ensam var jag
Se'n barndomsdar,
Och ensam bar jag
Den sorg som var.

Jag kände igen orden, och då jag kom fram till sångaren, som satt på dikeskanten med mössan i sitt knä, kände jag igen honom också, ehuru tiden mycket förändrat honom. Då han slutat sin visa, gick jag fram till honom och frågade hur det kom sig till att han på det viset måste förtjena sitt bröd. Han visade på sin högra arm, som hängde lam vid hans sida. Jag frågade om han kände igen mig; men det gjorde han ej, och då jag omtalade för honom, att jag var en af dem som varit med på kalaset, så fästade han sina ögon länge på mig och ett leende krusade hans tunna läppar.

— Hur mår er hustru och er son nu för tiden? — frågade jag.

— Jag är ensam, alldeles ensam, — svarade gubben dystert.

— Hvar har ni då gjort af dem?

— Den historien är för lång att tala om nu; men om herrn vill komma till mig i morgon, så kunna vi få tala om förflutna tider, — återtog gubben och uppgaf sin adress för mig, hvarefter jag aflägsnade mig och han började åter sjunga sina visor för att tilldraga sig medlidsamma menniskors uppmärksamhet.

Dagen derpå vandrade jag upp till Öfra Styrmansgatan, dit gubben hade gifvit mig adress, och efter något letande fick jag rätt på honom långt inne på en ruskig gård i en bostad, som mera liknade en vedbod än ett rum. När jag kom in, satt gubben på en halmmadrass, som låg utsträckt på golfvet; då han fick se mig, nickade han åt mig och bad mig vara välkommen. Han bjöd mig att sitta på rummets enda stol, hvarefter han började samtalet med att fråga hur jag hade det här i verlden.

Sedan vi talat en stund om ett och annat, påminde jag honom att han lofvat berätta sin historia.

— Det vill jag göra, och det är så godt att börja från första början, — yttrade gubben och intog en beqvämare ställning på madrassen. — Hvar jag är född vet jag inte, min far och mor har jag aldrig känt; men det vet jag att jag uppfostrades på Stora Barnhuset tills jag blef åtta år, hvarefter jag skickades till en skomakare på landet, och hos honom lärde jag mig handtverket. Byskomakaren, min fosterfar, behandlade mig hårdt, men jag klagade aldrig, ty jag trodde att det hörde till handtverket.

En dag var jag till herrgården med arbete, och innan jag gick derifrån satte jag mig i parken för att hvila mig en stund. Bäst jag satt der, föll det mig in att sjunga, och jag sjöng den ena visan efter den andra, ty som det alltid hade varit min lust att sjunga, så hade jag lärt mig alla visor jag kom öfver och hade sålunda samlat ett ganska stort förråd.

Plötsligt såg jag mig omringad af en skara herrar och fruntimmer, som nyfiket betraktade mig. En af herrarne steg fram och klappade mig på axeln, sägande: Du sjunger som en hel karl du, min gosse! Hvad heter du?

Jag sade mitt namn och hvem jag var, och då frågade mig den fremmande herrn, om jag icke ville öfvergifva byskomakaren och fara till Stockholm för att lära mig sjunga i stället. — Du är född att bli en stor sångare och inte skomakare, — försäkrade han, och jag var ej sen att gå in på hans förslag.

Redan dagen derpå flyttade jag från byskomakaren, som jag nu varit hos i sju år, till herrgården, der jag snart blef en fin herre, allt på bekostnad af den fine herrn, som just var ställets egare. Dagligen sjöng jag för honom och hans gäster, och som en dröm förflöt den sommaren för mig; men när hösten kom, skickades jag till Stockholm för att börja mina sångöfningar.

Från den tidpunkten daterar jag början till de olyckor och sorger, som sedan kommit på min lott. Jag hade icke varit mer än två dagar i Stockholm förrän jag träffades af den olycka, som gjorde mig till krympling. Jag råkade att snafva i en brant trappa och bröt mitt högra ben, som man sedan amputerade. O, aldrig glömmer jag den förfärliga dagen, då man underrättade mig att amputation var nödvändig; jag grät och bad, men nödvändigheten blef lag, och jag fick ett ben af trä i stället för det man tog ifrån mig.

Jag skref till min välgörare och gynnare om hvad som händt mig och fick till svar, att sångöfningarna nu voro onödiga, ty för att göra lycka behöfver en sångare hafva båda sina ben i behåll. Det handtverk jag lärt mig blef nu min räddning, och så snart jag blef i stånd att arbeta, tog jag genast kondition hos en af hufvudstadens bästa mästare, som snart gjorde mig till gesäll. Jag var en flitig arbetare och min mästare värderade mig mycket; han behandlade mig mera som en slägting än som en af sina arbetare, och samma välvilja rönte jag af hans enda barn, en dotter som hette Rosa. Då jag blef tjugotvå år, hade Rosa nyss fyllt sexton, och vacker var hon som en halftutsprucken ros. Mitt hjerta var känsligt både för hennes skönhet och för den godhet hon visade mig, och hvad var naturligare än att jag till sist kände mig älska henne, innerligt och trofast, så som man älskar blott en enda gång i sitt lif. Mången gång, då jag såg hennes hjertlighet mot mig, öfverlemnade jag mig åt mina hoppfulla drömmar, men då hon var borta och jag kom att blicka på mitt träben, så insåg jag mer än väl det däraktiga i mina förhoppningar. Med hvarje dag växte dock min kärlek till henne, och en dag kunde jag icke längre dölja den brand som förtärde mig.

Rosas sjuttonde födelsedag var inne. Jag hade sytt ett par dansskor åt henne och användt all min flit för att få dem värdiga hennes små täcka fötter. Se, här äro skorna, ni kan dömma sjelf om jag arbetat dem med omsorg!

Gubben tog bredvid sin hufvudkudde fram ett par skor af mörkgrönt saffian och visade mig. De

voro verkligen ett prof på smak i skoväg; men hvad som mest frapperade mig var att de voro så små, att man kunde tro dem vara gjorda åt ett tioårigt barn och icke åt en sjutton års mö.

— Så små fötter som hon hade, finns inte i hela kristenheten, — yttrade gubben och gömde åter de små skorna, hvarefter han fortsatte sin berättelse: Som sagdt, det var Rosas födelsedag. Jag kastade af mig verkstadskostymen och tog på mig mina helgdagskläder för att om morgonen gå upp till henne och gratulera. Skorna lade jag i fickan på bonjouren och kom så upp till henne. Kaffebordet stod dukadt i hennes rum och flera blombuketter thronade redan derpå. Hon var ensam inne, och jag kände hur jag rodnade, då jag framstammade min gratulation. För att understödja mitt tal tog jag fram skorna och räckte henne dem, yttrande att de voro en ringa skänk till henne, som jag skulle vilja gifva hela verlden, om jag egde den.

Rosa tackade för presenten och bad mig sitta ned i soffan, hvarefter hon sjelf satte sig bredvid mig och såg med sina skalkaktiga ögon in i mina. Jag hade icke sutit vid hennes sida mer än ett par minuter förrän det började gå omkring i mitt hufvud; jag glömde allt, till och med mitt träben, och såg blott henne som jag afgudade; jag tyckte mig i hennes ögon läsa ett återsvar på mina glödande blickar, och i ett ögonblick af berusning fattade jag hennes hand och betäckte den med kyssar, under det jag framhviskade bekännelsen om min kärlek och frågade om hon kunde älska mig.

Rosa steg hastigt upp och betraktade mig en stund, der jag satt och med ångestfulla blickar betraktade de läppar, som skulle afkunna min dom.

I stället för svar brast hon ut i ett klingande skratt, som kom blodet att stanna i mina ådror. Jag reste mig upp för att skynda ut; men då fattade hon mig i armen och bad mig stanna.

— Kunna vi inte vara goda vänner som förr? — frågade hon med mild röst.

Jag egde ej styrka att svara, endast en djup suck arbetade sig fram ur mitt bröst; jag slet mig från henne och skyndade ut för att dölja mina tårar, som oemotståndligt bröto fram ur sina källor. Rosas skratt återkallade mig till verkligheten, och jag insåg huru stor dåre jag var, då jag glömde att jag var krympling och hoppades på en sällhet, som himmelsvidt var skiljd från mig.

Sedan den stunden undvek jag Rosa och försökte att qväfva den eld, som brände mitt stackars hjerta, men förgäfves, dess lågor släckas först af döden.

Ett halft år efter denna händelse lemnade jag min kondition hos Rosas far. Det sista arbete jag förfärdigade på hans verkstad var ett par hvita sidenskor, Rosas brudskor. Då jag lemnade dem ifrån mig, märkte mästaren en liten fläck på den högra skon och ville derför kassera dem; men Rosa höll dem till godo; måhända anade hon att det var en af mina tårar som fallit på hennes brudsko och fläckat den.

Många år förgingo, under hvilka jag lefde ensam med min sorg och med mitt arbete, utan att bekymra mig om hvad som tilldrog sig i verlden, utom då det rörde Rosa. Hennes fader dog fyra år efter sedan jag flyttat från honom, och han lemnade efter sig en betydlig förmögenhet, som naturligtvis tillföll Rosa och hennes man, grosshandlar P. Rosa återsåg jag endast tre gånger; den första gången under sorgeåret efter hennes fader, då jag såg henne komma åkande med sin man; den andra gången flera år senare, då jag mötte henne på en promenadplats, der hon gick med en liten gosse vid handen. Då jag tredje gången såg henne, låg hon på sin dödsbädd, olycklig och öfvergifven af alla, ty hon var nu fattigare än jag. Hennes man hade förslösat den förmögenhet hon medförde i boet, och sedan hade han lemnat henne och hennes lilla son i hjelplöshet och elände för att rädda sig sjelf undan sina kreditorer genom en flykt till Amerika.

Det var på kallelse af Rosa, som jag infann mig vid hennes dödsbädd. Ack, det var en ljuspunkt i mitt lif, då hon sträckte sina små hvita händer emot mig, der jag satt vid hennes hufvudgärd och med både smärta och fröjd betraktade hennes förklarade anlete. Hon bad mig förlåta henne den sorg hon förorsakat mig och sade att hon glad och lugn skulle gå hädan från den glädjetomma verlden, blott hon visste att hennes lilla gosse ej skulle blifva utsatt för nöd, när hon en gång låge i grafven. Jag lofvade att blifva en fader för honom, och förlitande sig på mitt löfte somnade hon lugnt in till den eviga hvilan....

Här gjorde gubben ett uppehåll i sin berättelse och lutade sig ned mot madrassen, öfverväldigad af rörelse. Efter en stund fortsatte han: Det enda arf Rosa lemnade åt lilla Knut, var den present jag gaf henne på hennes sjuttonde födelsedag, de gröna dansskorna, hvilka hon förvarat som ett minne af mig.

— Knut hette ju också er egen son? — inföll jag och tänkte på den brunögda elaka pojken, som var orsaken till skolpojkarnes ovänskap med den långa skomakarmadamen.

— Jag har aldrig haft något eget barn, det var Rosas son ni såg hos mig, då jag bodde på Qvartersgatan, — svarade gubben.

— Men er hustru då, som tycktes hysa så mycken kärlek för gossen?

— Hon hade varit hans amma och sköterska; hon hade mot betalning haft gossen under sin vård på senare tiden, och då jag efter Rosas död blef gossens fader, tog jag sköterskan till hustru, endast för gossens skull, för att han icke skulle sakna en moderlig omvårdnad.

— Och deri gjorde ni rätt.

— Ack nej, det var just min olycka att jag gjorde det. Icke för den smälek jag sjelf fått lida af hennes ondska; men för min stackars Knut, som jag älskade högre än allt annat på jorden. Hvad skall jag svara Rosa, när hon en gång frågar mig hvar jag gjort af hennes son? — återtog gubben med en djup suck, och klara tårar runno ned utför hans gulbleka kinder.

— Men hvar är då Knut och hans fostermor? — sporde jag sakta.

— Hon hvilar i jorden, och han... i fängelset, — svarade gubben och en rysning skakade hans magra lemmar. Efter några ögonblicks pinsam tystnad fortsatte han: — Det är nu sju år sedan min hustru dog, och då var Knut redan en aderton års yngling. Jag hade alltid velat lära honom mitt yrke; men min hustru var deremot och hade fått i sitt hufvud, att han skulle bli en fin herre. Resultatet af hennes uppfostringssätt blef... Knuts olycka och min. Visserligen funnos onda anlag redan i gossens hjerta, men de utvecklades allt mer och mer, ty hvad jag försökte bygga upp, ref fostermodren ned, och Knut blef först en odugling, men sedan en brottsling.

Efter fostermodrens död bodde Knut qvar hos mig, och jag hoppades att kunna förbättra honom; men de onda böjelserna och de dåliga sällskaperna hade större makt än jag. En dag, det är nu ett år sedan, besöktes vårt gemensamma hem af ett par af lagens tjenare, som underrättade mig att Knut var häktad för stöld. Visitation anställdes i Knuts och mina gömmor, och i Rosas dansskor, som jag hade förvarat på bottnen af min kista, påträffades några undanstuckna dyrbarheter, dem Knut utan min vetskap hade gömt der och som igenkändes höra till det stulna. Man förde äfven mig i fängelse, der jag satt i två månader, under den tid ransakningen pågick. Då domen slutligen föll, frikändes jag „af brist på bevis“, som det hette; men Knut dömdes till straffarbete. Utsläppt från fängelset träffades jag af ett slaganfall, som förlamade min arm och satte mig ur stånd att arbeta, och sedan dess har jag framsläpat mitt olyckliga lif, hvarje dag bedjande till Gud, att han snart måtte finna mig nog pröfvad och låta mig hinna hamnen, der jag får hvila ut efter de stormar, som under hela mitt lif kastat min farkost redlös kring på det villande hafvet.

Här slutade gubben sin berättelse, och efter en kort stund tog jag afsked af honom, utan att kunna säga ett ord till tröst, ty jag kände mer än väl att för så svåra olyckor äro ord en ringa tröst.

Ett par veckor senare ämnade jag åter besöka den olycklige sångaren-skomakaren; men då stod hans bostad tom. Gud hade hört hans bön, och kommunen hade skaffat honom en bättre och varmare bostad ute på de fattigas kyrkogård vid Tysk-Bagarebergen.

Göteborgs-Fotografier.

I.

Herrlig upprann sommarsolen en morgon och trängde genom rullgardinerna i mitt rum på „Göta Källare“, der jag aftonen förut hamnat med mig sjelf och mina reseffekter. Jag mornade mig, kastade mig i min lätta sommardrägt, tände min cigarr och begaf mig ut på vandring å Göteborgs gator, der daggen ännu låg fuktig öfver stenarne.

Allt var tyst och stilla på dessa snörräta allfärdsvägar, endast här och hvar mötte jag en arbetare eller någon bärare, som skulle till eller ifrån någon ångbåt, eller någon bodherre, som satt till häst och nu skyndade hem för att åter kryssa bakom disken, sedan han på morgonen mot några riksdaler flugit fri som fogeln omkring på en yster fåle från artilleristallet.

Det har sitt eget behag att sålunda tidigt om morgnarne vandra omkring i en någorlunda stor stad, innan det ännu blifvit lif och rörelse på gatorna. Rullgardinerna äro nedfälda, luckorna för portar och dörrar stängda. Allt är tyst och stilla. Det är som om man vandrade i en utdöd stad. Men se der, der lyftes en flik af en gardin upp. Jag skymtar något hvitt i fönstret. Det är bestämdt en den allra som sötaste morgonmössa. Upp med lorgnetten!

Ah! jag låter den genast falla. „Le temps est un galant homme, mais il finit par dire la vérité à tout le monde“.

Husen ligga så prydliga, men ock fina. De synas nyss ha gjort toilette, likasom gatorna och trottoirerna, hvilka äro så putsade som om det stundade till fest i stället för till en vanlig fardag. Men det är nu en gång så denna stads sed att städse vilja hålla sig ordentlig och snygg och det är minsann ej någon „goût de mauvais goût“. En proper stad bär alltid vittne om att den inhyser en god kommunalanda, der myndigheterna såväl som de enskilda gemensamt samverka för att hålla allt i bästa skick.

Den grekiske målaren Polygnotes har på en tafla af „Helvetet“ framställt det illa använda arbetet i den late Oknos, som snor ett bastrep, under det hans bakom honom stående åsna äter upp repet, alltsom han snor det. Det finns kommuner, der invånarne „sno och gno“ för att få ihop till kommunalutskylderna, under det myndigheterna kasta dem i sjön.

Det fanns en tid, då Göteborg fått en riktig passion för stensättning. Det trängde ut ifrån sig hvarje fläck af grönt, som ville spira upp derstädes. Göteborg var och ville vara i dubbelt hänseende stenrikt. Men smaken förändrades, desto bättre, och då jag nu kom till gatornas slutpunkter, möttes jag der antingen af vatten eller grönt. Göteborg har nu herrliga parkanläggningar och promenadplatser, hvilka i en halfcirkel omgifva staden på södra sidan; sådana öppna platser kallas ett samhälles lungor. De äro här så stora och friska, att Göteborg ej behöfver lida af lungsot, om dess invånare vilja sjelfva undvika åkomman. Besynnerligt nog, mötte jag högst få personer ute i dessa prydliga alléer, till hvilka få städer kunna uppvisa maken och der gräsmattorna lågo så fina och jemna som ofantliga längder af grön sammet. Och likväl var det en så herrlig morgon. Den hade verkligt „guld i mund“. Ostörda sjöngo finkarne sin aria i lindarnes kronor och hundratals sparfvar qvittrade och väsnades på gångstigen inunder, der någon råkat tappa några sädeskorn.

Solen låter sitt skimmer falla allt ymnigare öfver staden, hvilken nu synes mig ligga der så nyrakad, hvit och glänsande som en ung nygift man. Göta Elf, den blåögda najaden, famnar med sina armar omkring honom och gifver honom rakkyssen. Taflan är vacker. Det är fullt lif på salutorget. En och annan matmor kommer nu från förstäderna, försedd med den oundgängliga korgen, som hon antingen bär sjelf eller genom en annan låter fortskaffa till torget; men ännu synas inga promenerande till. På andra sidan om mig ligger en vacker rad af villor, hvilka innefatta alléens gröna band i briljanter. Här bor bland annat grossh. C. F. Wærn, borgareståndets talman in spe, och hr „particulier“ Prytz, i många år redaktör och egare af Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning. De hafva hvardera här sitt Tusculum. Taflan kantas i båda ändpunkterna af „Kronan“ och „Lejonet“, de båda enda qvarstoderna från den tid, då handelsstaden Göteborg var en fästning, då „krämarskutorna“ icke med samma lugn som nu kunde passera upp och ned på strömmen. Och der till höger hafva vi Nya teatern, som ligger bokstafligen inbäddad i en bukett af grönt. Det är ej många år sedan den plats, der teatern är belägen, ansågs ligga ett godt stycke utom staden. Nu har afståndet minskats.

Det är några år sedan jag var här sist. Men hvilka förändringar! En förträfflig kaj, som inom kort skall vara färdig, löper nu längs hela kanalen på stadens södra kant och bildar der en strandgata, hvartill man en gång svårligen skall finna maken.

Men klockan slår sex i domkyrkan, samma klocka å hvilken står denna inskrift:

»Lär att rätt använda tiden,
Ty den stund som är förliden
Du ej mer tillbaka får,
När jag timmans slut förkunnat
Är dig kanske ej förunnadt
Att mitt ljud du mera hör».

Nu öppnas Trädgårdsföreningen och jag vill dit. Jag har hört så mycket talas om denna plats. Då jag i går kom hit och frågade min uppasserska på hotellet, hvad förströelse staden hade att för dagen bjuda på, svarades:

— Ingenting det jag vet . . . men Trädgårdsföreningen . . .

— Godt! afbröt jag henne, ty jag visste nu mitt öde. En vän hade neml. berättat mig, huru han en dag uppehöll sig i Göteborg och dref omkring om morgonen på gatorna. Han träffade händelsevis en bekant, som genast med vanlig svensk gästfrihet bjöd honom gå med sig i Trädgårdsföreningen och spisa frukost. Kl. 10 lemnades han, och min vän var nu åter ensam till kl. 1, då han mötte en andra bekant, som tog honom med sig att spisa middag och derpå till Trädgårdsföreningen, åter lemnande honom vid kontorsdags, med uttrycklig begäran att få rå om honom på aftonen. Aftonen kom, min vän gladde sig i tankarne åt att få en angenäm förströelse. Värden kom och tog min vän med sig — att dricka punsch i Trädgårdsföreningen.

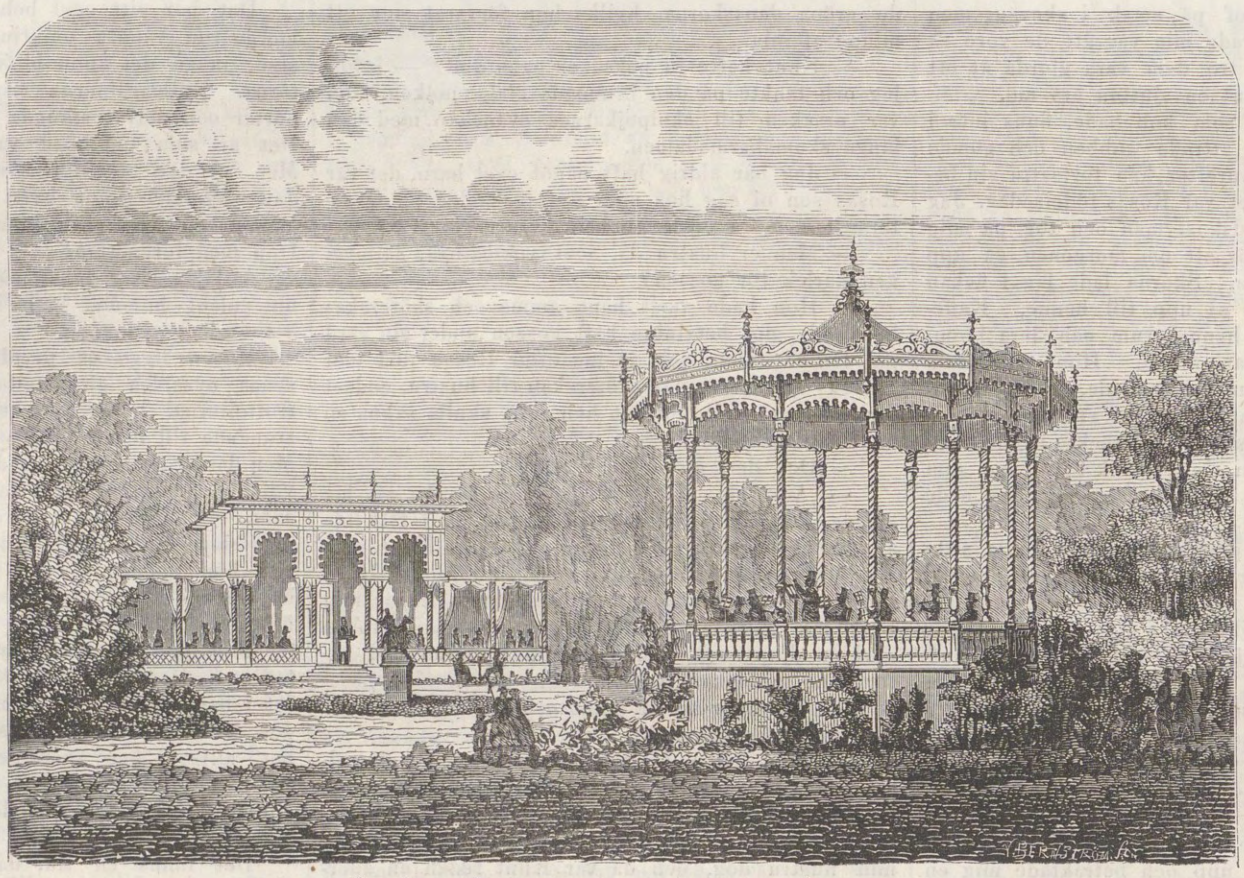

TRÄDGÅRDSFÖRENINGENS PAVILJONG I GÖTEBORG.
Teckning af O. A. Mankell.

Jag kom in i den vackra anläggningen. Här var alldeles tomt och endast några få personer, mest fruntimmer, syntes till på gångarne, der de vandrade bleka och oroliga, såsom det höfves veritabla brunnsgäster.

Trädgårdsföreningen upptager en ganska betydande areal, hvaraf det mesta utgöres af fina gräsplaner och blomsterparterrer. Något afsides ligger trädskolan och litet längre bort kökträdgården. Allt är snyggt och ordentligt. Gräsmattorna äro så fina och mjuka, att de på det behagligaste smeka ögat, hvilket äfvenledes med nöje hvilar på de i solskenet gnistrande daggdropparne. De brokiga blomsterparterrerna sticka upp ur gräsmattorna och gifva åt dessa ett skiftande inslag.

Trädgårdsföreningen firar snart sin 25:te årsdag. Den stiftades nemligen år 1842, och första idéen härtill gafs af dåvarande kaptenen vid Göta artilleriregemente, hr H. E. von Norrman. Denne går nu stapplande och svag, har man sagt mig. Men fostret af hans idé ligger för mina ögon så behagligt och så yppigt. Ju yppigare denna anläggning blir, desto torrare blir den, som gaf idéen till densamma; ju mera han böjs ned mot jorden, desto högre växa här träden och höja sina kronor. Det är nu så menniskans lott. Lycklig dock den, som lemnar efter sig något berömdt spår af sin tillvaro. Hr Norrman bär Svärdsorden, han har erhållit den „i tur"; för sin idé bär han Trädgårdsföreningens gröna band — det är ej någon vase. Det är dock vanligt: „turen" blir oftare ordensbehängd än idéen.

Under flera år fanns i den stora anläggningen intet annat förfriskningsställe än under ett tält. Det var Trädgårdsföreningens primitiva dagar. Och först sexton år efter föreningens stiftande öppnades en särskild schweizeri-paviljong, hvilken invigdes på eftersommaren år 1858. Den är uppförd i en lätt och behaglig stil (se illustr.) På platsen utanför koncentrerar sig gemenligen allt lifvet om aftnarne och middagarne. Hela förmiddagen är här tomt, förutom några barn med deras sköterskor och några få grupper af damer, „som hafva sitt arbete med sig".

Midtemot schweizeripaviljongen har för ett par år sedan uppförts en musikpaviljong, hvartill ritningen uppgjorts af stadsbyggmästaren Hansson. Fonden af denna paviljong, som i öfrigt är öppen, utgöres af en glasvägg, anbragt för att skaffa resonnans åt musiken.

Här uppföres nästan hvarje afton musik. Men ingen musikkår förmår draga tillsammans så mycket folk som skarpskyttekåren, hvilken alltid har att glädja sig åt fullt hus och en tacksam publik. En sextett utförer musik äfven vid kaffedags om middagarne.

Under de klara augustiaftnarne, då månen kastar sina silfverplantsar öfver träden och fälten härstädes, erbjuder fonden en tafla af verkligt magisk effekt med sin gasbelysning, under det den öfriga delen af trädgården ligger i månskenets „clair-obscure".

Egendomligt nog är ej besöket i denna anläggning kostnadsfritt, fastän den borde kunna underhållas genom sin egen produktion och det höga arrende, som betalas för schweizerirörelsen. Inträdet kostar 10 öre för person, eller ock 3 eller 5 rdr, om man vill för sommaren köpa kort för sig sjelf eller med familj. Genom denna åtgärd utestänges den fattige från platsen. Man ser också sällan här några representanter för sjelfva folket. Homo homini lupus!

INVIGNINGEN AF ULRIKSDALS SLOTTSKAPELL (EXTERIÖR).
Efter en fotografi af H. Osti.

EN ELEFANTHJORD VID STRÄNDERNA AF GANGES.

Trädgårdsföreningen eger vidare sina växthus, sin volière och några burar för djur — efter mönstret af Jardin des Plantes, men djursamlingen är dock i för ringa skala, — sina grottor, der mången framhviskad mening afbrutits med en suck eller ett ack! sina mörka gångar, sina påfoglar och perlhöns — veritabla perlhöns, men inga svanor, fastän anläggningen är på tvenne sidor omgifven af rinnande vatten.

Öfver träden i ena ändan, höjer sig ett väldigt palats. Det är Oscar Dicksons, millionärens. Jag skall en annan gång göra eder närmare bekant med detsamma. Nu är jag trött vid min ensliga vandring; ännu en touchering på min fotografi och så „afsted“ med den till Ny Illustr. Tidnings spalter.

Invigningen af Ulriksdals Slottskapell

försiggick fredagen den 25 augusti, Lovisadagen. Det var en herrlig sommardag och talrika högtidsklädda skaror lifvade det vackra landskapet. Under sjelfva gudstjensten samlades de, som utrymmet ej tillåtit få plats inne i kyrkan, utanför ingångarne och de till en del öppna fönstren för att lyssna till den vackra sången. Det är denna tafla som vår plansch återgifver.

De dagliga tidningarne hafva redan meddelat vidlyftiga beskrifningar öfver kyrkans yttre och inre, hvarför vi inskränka oss till att korteligen omnämna att alla ritningar till så väl kyrkan som dess detaljer äro utförda af prof. och ridd. Scholander.

Om Elefantens natur och vanor.

Bland alla föremål för jagten är elefanten onekligen det ädlaste och mest interessanta, denna majestätiska, kloka och väldiga varelse; men han är äfven vida svårare att påträffa och besegra än någon annan af vildmarkens invånare. Helst drager elefanten sig undan till det ensligaste djupet af skogarne, långt ifrån floder och källor, till hvilka han endast närmar sig när han vill dricka, men som han eger kännedom om, samt vandrar oerhördt stora distrikter, under det han fortfarande omvexlar och alltid uppsöker de friskaste och grönaste ställena i skogen; en trakt, som någon tid förblifvit torr, utbyter han alltid mot en bättre, fastän vida aflägsen. Derför äro spåren af honom icke sällsynta i de trakter der elefanter hafva tillhåll, och likväl nödgas jägaren ofta flere dagar följa ett friskt spår, innan det lyckas honom få det vilda i sigte. De gamla han-elefanterna gå ibland ensamme, och sådane enslingar (s. k. „kringstrykare“) anses i allmänhet för elaka och farliga; vanligtvis gå elefanterna parvis eller tillsammans i små trupper. De unga han-elefanterna förblifva i mödrarnas sällskap flera år och bilda med dem stora hjordar, från 20 till 100 stycken. Elefantens föda består icke allenast af grenar, blad och trädrötter, utan äfven af jordväxter samt lök, hvilket han uppspårar med sin fina lukt och uppgräfver med stöttänderna, hvarför man ofta påträffar stora fält som likna en uppkörd åker. Otroligt synes det, hvilka stora massor näringsämnen elefanten för sitt uppehälle behöfver, om man äfven tager hans storlek i beräkning; men också tillbringar han största delen af både dagen och natten med att äta och ödelägger vida mer än han förtär. På de öppna slätterna eller de områden, som blifva föga varaktiga, betar han vid nattens inbrott och drager sig tillbaka till skogens mörker vid dagens annalkande, eller ock ställa sig elefanterna sammanpackade i en trupp, uti ogenomträngliga törnbuskar, och förblifva der stående overksamme under den hetaste tiden af dagen. I följd af dessa lefnadsvanor är elefanten mindre tillgänglig och kommer sällsyntare än något annat vildt i sigte för jägaren. Hvarje natt går elefanten sin långa väg för att dricka under torr och varm väderlek, men vid kyligt väder eller molnig himmel endast hvar tredje eller fjerde natt. Vid solens nedgång lemnar han sitt gömställe i skogen för att uppsöka vatten. Har han stillat sin törst och med snabeln rikligen öfvergjutit kroppen med vatten, så vänder han om till sin ståndplats och sofver der några timmar under midnatten, vanligtvis stående; men om han tror sig vara fullt säker, lägger han sig på sidan och stöder sig mot ett träd eller en myrstack.

När en trupp elefanter kommer till den nattliga dryckesorten, draga sig alla andra djur tillbaka med fruktan och räddsla, isynnerhet om drickesstället är af ringa omfång. Till och med innan elefanterna äro i sigte, lyssna de andra djuren och gifva tecken till oro. Giraffen kastar sin långa hals fram och tillbaka, zebran låter höra halft undertryckta klagoljud, gnu går tyst derifrån och den stridbara svarta rhinoceros studsar och lyssnar, till dess han öfvertygat sig, då han misslynt och grymtande rymmer fältet.

Ett angrepp på menniskan, från elefantens sida, förekommer aldrig, så vida det icke är förberedt, åtminstone af de afrikanska arterna; så mycket mer som han för menniskan hyser en utomordentlig fruktan; en enda menniska, ja ett barn må närma sig från vindsidan, så vädrar elefanten det på ett afstånd af en fjerdedels timmes väg, och hundrade draga sig tillbaka för att göra halt först på en vida aflägsen ort. Ovanligt hastigt upptäcka de inom sitt område en jägares ankomst, och om en trupp blir anfallen, är detta om två à tre dagar för alla elefanter bekant uti hela vida trakten.

Endast mästare uti elefantjagten, såsom Wahlberg eller Cumming, kunna någon gång nedlägga en elefant med ett eller två skott, men dertill fordras, näst en bösskula af största sort, att ega mod, smyga sig till djuret på några stegs afstånd eller låta detta komma sig närmare och med en säker hand skjuta på det mest sårbara stället. En elefant som icke är dödligt sårad, kan blifva högst farlig; men i de flesta fall, isynnerhet om han icke är allena, söker han undkomma med de öfriga, hvilka nästan alltid skynda bort när ett skott affyras. En enda gång erfor Cumming att en elefant vände om ifrån den flyende truppen för att komma sin sårade kamrat till hjelp och härigenom råkade såväl jägaren som hästen uti en ganska farlig klämma. Hästen är särdeles lämplig att förfölja en sårad elefant som flyr; men när han sjelf blir omgifven, försättes han vanligtvis uti den yttersta räddsla och är svår att styra. Märkvärdigt är det intryck som några skällande hundar utöfva på elefanten; det stora djuret känner sig så besväradt, att det förlorar all uppmärksamhet på jägaren och gör oskickliga försök att krossa sina plågare; det faller antingen på knä eller ställer sig med hufvudet mot ett träd, och när djuret betraktar hundarne till höger och venster, är jägaren lätt i tillfälle att skjuta. Vid jagt med hundar är endast fara, om hundarne närma sig till jägaren och derigenom leder elefantens uppmärksamhet på honom.

Elefantens sårbaraste ställe är trakten bakom skulderbladet eller ofvan om detsamma; bäst är likväl, om jägaren lyckas med en stor kula söndersplittra en af framfötterna; då är vanligtvis kolossen i hans våld och sedan mottager han undergifvet de efterföljande skotten, till dess han nedfaller död. Ibland nedborrar det svårt sårade djuret stöttänderna i jorden såsom stöd, och när det då faller på sidan, afbrytas dessa. Det eftersträfvade jagtbytet förlorar härigenom ganska betydligt af sitt värde, enär tänderna i så fall afbrytas på midten och den öfre hälften, som ligger förborgad i käkkotan, måste med mejseln frigöras.

Låtom oss följa den ryktbare elefantjägaren Cumming på en af hans jagtfärder. Han jagade med hästar och hundar uti Bamanqvatolandets skogar, åtföljd af ett halft hundrade betschuaner. Det var redan mot afton och ännu hade man icke haft någon jagt, då man påträffar ett törnträd som var af elefanter söndersplittradt. Vildarne undersökte noga och funno, att här varit en han-elefant af det största slaget; man upptog hans spår och vildarne följde det med mycken skicklighet. Långt derifrån kom man till ett ställe, der elefanten afqvistat ansenliga grenar, på vanligt sätt uppryckt träd med rötterna och ganska djupt gräft upp jorden; slutligen anmälde en spårare att vildt var i sigte; en stund derefter observerade jägare på 150 stegs afstånd, att en hel trupp elefanter stod tätt tillsamman uti ett skuggrikt löfverk. Jägarne redo sakta närmare, men blefvo snart bemärkte. Djuren höjde upp sina snablar, gjorde höger om och begåfvo sig af genom skogen, under det de med prassel och brak upprefvo jorden samt lemnade bakom sig ett tätt moln af damm. Jägarnes goda springare voro snart dem i hälarne. Elefanterna voro sex, deraf fyra fullkomligt fullvuxne. Under flykten skiljde sig den största ifrån de öfriga; Cumming höll sig nu vid sidan om djuret; men just som han ämnade skjuta, vände sig elefanten och utstötte en skallande trumpetton samt störtade efter sin förföljare på några hundra stegs afstånd, icke det ringaste hindrad af de trädstammar som voro i dess väg, hvilka lik vass gåfvo vika för djurets väldiga framfart. Slutligen vände det om och gick åt annat håll, med fria och imposanta steg, fastän det i samma ögonblick fick ett skott uti skuldran. Efter skottet framkommo några hundar, och deras skall hade till följd ett nytt och rasande angrepp; derefter erhöll elefanten ännu ett skott, hvilket lika litet oroade honom som det första. För att skjuta säkrare lemnade Cumming sin oroliga häst, smög sig bakom träden närmare till djuret och sköt det i tinningen. Med ett förfärligt skri störtade det fram till hundarne och intog sin ställning uti ett löfverk af törne, med framdelen åt jägarne. Jägarne voro hittills af den åsigt, att elefanten kunde dödas med ett skott i framhufvudet, men ett sådant skott har icke annan påföljd än att bringa djuret uti det förskräckligaste raseri. Härefter gick han närmare till djuret; elefanten gjorde då ett utfall, och jägaren sköt det i fördjupningen af framhufvudet, på 15 stegs afstånd; men till sin förvåning såg han att skottet icke dödat, utan elefanten stod ännu upprätt och rusade till jägaren med en otrolig hastighet; jägaren var nu elefanten så betänkligt nära, att de långt derifrån stående betschuanerne uppgåfvo ett klagoskri, enär de bestämdt trodde jägaren vara död; men i sista ögonblicket hade denne oförmärkt smugit sig in uti en törnhäck. Återigen gick elefanten med säkra steg ifrån platsen, ehuru han blödde ur många sår, förföljd af ryttarne som jagade honom i flanken, under det de skjöto skott på skott. Ännu syntes djuret icke särdeles medtaget och besvarade regelmessigt och ifrigare hvarje salfva med ett angrepp. Jägaren steg ånyo af hästen för att göra ett slut och fälla djuret, enär natten var i annalkande; åter igen gaf han det några kulor i hufvudet på ganska kort afstånd, hvilket ännu bevarades med förtviflade angrepp från djurets sida. Härefter blef djuret stående vid ett träd, under det hundarne gjorde ett rasande skall; men märkbara tecken syntes nu bebåda dess förestående slut. Ändtligen störtade det majestätiska djuret på sidan och dog. De hungriga vildarne voro utom sig af glädje. Inom några minuter voro ett dussin eldar antända och ett halfrundt skyddsvärn inrättadt emot vinden, hvarefter de öfverlemnade sig åt sömnen.

Bref från Paris.

Paris den 24 Augusti.

Det är alldeles icke *comme il faut* att skrifva bref från Paris under sommaren och allra minst i augusti månad, då „hela Paris“ ligger på landet. Skrifver man härifrån, kunde läsaren på aflägsen ort möjligtvis falla på den tanken, att brefskrifvaren verkligen uppehöll sig i Paris, gick här och svettades, lefde på seltervatten och hade horribelt ledsamt, hvilket vore mycket skadligt, ej allenast för helsan utan äfven och i främsta rummet för brefskrifvarens reputation; ty bor man i Paris sommartiden, då här icke finns tecken till „saison“, är man bestämdt icke af „verld“, och hvad i Herrans namn skulle en tidning, så illuster som t. ex. Ny Illustrerad, göra med en korrespondent, hvilken icke vore af denna verlden. Nej, den som har någon aktning för sig sjelf och sina vänner, följer „hela Paris“, lemnar stadsqvalmet, reser till Baden-Baden eller några andra omkring gröna bord friskt spelande helsokällor i landet på andra sidan Rhen, så vida han icke föredrar att inom någon ur modejournalen utklippt och med all sköns försigtighet vid emballeringen till ett i prisernas höjd högst respektabelt hôtel i en normandisk fiskarby expedierad pariser-societet försöka hvad saltvatten, riktigt färskt saltvatten kan åstadkomma på en stadsbo-organism, som annars ej har andra saltbad att tillgå än de hvilka serveras i badfregatten vid Pont-Royal och som komma hit på buteljer från Havre en gång i veckan samt behöfva särskild insaltning för att kunna hålla sig.

Der ser ni orsaken hvarför jag icke skrifvit till Ny Illustrerad Tidning på så lång tid. Det är icke *comme il faut* att vistas i Paris i denna månad eller åtminstone att erkänna det man vistas här. Jag har en bekant, som också skrifver korrespondensartiklar, men till en i annat land tryckt *fransk* tidning. Så snart juli månad inträder, skickar han sina kort till hela verlden och skrifver *p. p. c.* i ena hörnet. Träffar man honom på Boulevarden, utanför *Café Riche* eller utanför *Variétés*, säger han: „Jag står på resande fot. I morgon bär det af till *Bade*“. — „Åh, så lyckligt, då få vi ressällskap. Jag reser också till *Bade*“. — „Ja, det vill säga att jag kanske icke far direkte till *Bade* och att jag kanske kommer att uppskjuta min resa några dagar, begifver mig möjligtvis också först till Trouville eller Etretat... Ni vet att *Cora Pearl* reser först till Etretat... *Enfin*, min vän, vi ses antingen i *Bade* eller vid kusten — *Au revoir!*“ — Och så reser han, d. v. s. han stänger sig inne i sitt lilla kyffe till våning i en entresol vid Rue S:t Georges, öppnar icke persiennerna på tre månader, betalar sin *concierge*, den hedersvännen, 10 fr. extra i månaden för att tala om att monsieur *Chose* reser kring större delen af Europa, inklusive Montmartre och Batignolles, samt icke väntas hem förrän i oktober. Under tiden sitter

min vän korrespondenten i några och trettio graders värme vid en nattlampa hela dagen och skrifver bref från alla möjliga orter, der den fashionabla verlden plägar uppehålla sig om sommaren. Från det lilla, mörka och qvafva kabinettet vid Rue S:t Georges utgå de mest leende skildringar öfver „naturen på andra sidan Rhen“ eller om den eleganta verlden i Trouville och de friska hafsvindarne längs normandiska kusten. Min vän korrespondenten afskyr „naturen på andra sidan Rhen“, har fått obotlig afsmak för den eleganta verlden i Trouville och fruktar en hafsvind värre än en anvisning på Clichy. Han är och blir äkta parisare, *så* äkta, att han icke ens vill lemna staden på ett par timmar för att äta middag i Asnières. Men modet fordrar att icke vara i Paris under sommaren. En man af verld måste följa modet, och derför skrifvas de der solbeglänsta naturskildringarna i det mörka kyffet med fönster utåt en skorstenslik gård.

Det är kanske mindre kamratlikt af mig att så här yppa skråets hemligheter och låta er se sjelfva *les ficelles;* men jag måste gifva er en förklaring, hvarför jag icke under så lång tid låtit höra af mig. Det är, jag upprepar det och måtte ni icke glömma det, alldeles icke *comme il faut* att skrifva bref från Paris den här årstiden. Ni tycker måhända att jag dock nu syndar mot detta bud. Jag kan lugna er med den försäkran, att detta bref, som *dateras Paris*, likväl *alldeles icke skrifves i Paris* och blott kommer att i postvagn som hastigast genomila den förbudna staden för att utan uppehåll fortsätta resan till Kornhamnstorg. Jag har icke satt min fot inom Paris' fortifikationer på Gud vet när, men jag kan icke längre afhålla mig från att skrifva „bref från Paris“. Det är en inre kallelse som drifver mig. Jag *måste* meddela mig med er, med den för mig kära svenska publiken, och tala om att jag för närvarande skrifver pariserbref från landsbygden, cirka en svensk mil från verldsstaden. Från mitt fönster har jag i detta ögonblick en tjusande utsigt öfver trädgårdar och vinkullar och långt, långt bort i fonden ser jag Panthéon med en stenhög vid dess fot, en, som jag tycker, helt obetydlig, liten stenhög, men det är den stenhögen som kallas Paris. Jag har rädd at mig hit upp på kullen under den stora syndafloden för att på litet afstånd göra mina pariserbetraktelser. Det skadar icke att då och då rygga litet tillbaka och se hur taflan tager sig ut på längre håll.

Taflan — sade jag och kommer då ihåg, att jag ännu icke låtit er få fortsättning på „konstexpositionen i Paris år 1865“. Det kommer sig helt enkelt deraf, att man icke kan skrifva från Paris sommartiden, hvilket jag tror mig redan hafva omnämt. Jag beger mig dock då och då till Paris för att se om baron Haussmann gjort några nya boulevarder under tiden, men jag skyndar mig så fort som möjligt åter hit upp.

Under en af mina pariser-resor lät jag narra mig att gå i *Vaudeville* för att göra bekantskap med *Emile de Girardin's* „Två Systrar“. Det var ett spektakel, må ni tro. Om ni kanske tyckt att „En qvinnas straff“ icke var något af de allra största mästerverken, så tror jag, och jag litar på er goda smak, att ni skulle funnit dessa „Två Systrar“ rentaf vedervärdiga, så mycket deras representanter på scenen och isynnerhet den utmärkta artisten mamsell *Fargueil*, än bemöda sig att göra dem presentabla för publiken. Det är naturligtvis fråga om äktenskapet, hvilket ännu aldrig förr varit behandladt på franska scenen, splitternytt, ytterst interessant, särskildt egnadt att väcka publikens sympatier, synnerligen då det målas med denna kraftiga pensel, hvilken tillhör „den store Emile“. Samme store Emile hade, ni vet det, behandlat ämnet i den sublima komedien: „En Qvinnas Straff“, och han skulle förvånat verlden, om icke *Alexandre Dumas d. y.* kommit med i spelet och alldeles fuskat bort den store Emile's stora mästerverk. Nej, jag tar bestämdt aldrig någon collaborateur, när jag skall göra mästerverk. Kan ni säga mig hvad man har för nytta af en medarbetare? Han bara delar honorariet med oss och så skämmer han bort ett *chef-d'oeuvre*, och när vi sedan öfverhopa honom med de mest rättmätiga skymford och säga honom, hvem han egentligen är, har han kanske den oförskämdheten att gifva ut en broschyr mot oss och vädja till allmänhetens dom. Bort med alla medarbetare! Hjelp dig sjelf, och Gud hjelper dig! Det är detta enda medarbetarskap, som jag vill underkasta mig.

Emile de Girardin hade alltså haft oturen att kallas för författare till ett arbete, som han alldeles icke ville erkänna. Hvad skulle allmänheten tänka om honom efter en sådan pjes som „En Qvinnas Straff?“ Han *måste* skrifva något nytt för att skaffa sig upprättelse och låta verlden se att den store publicisten och millionären, verldens störste publicist, om han ock måste erkänna, att huset Rothschild är större såsom millionär, att, säger jag, verldens störste tidningsskrifvare, han som har en ny idé för hvarje dag af året, också är verldens största dramatiska författare. Och så skref han „Två Systrar“. En qvinnas straff hade fordrat tre dagar, det har författaren sjelf högtidligt erkänt, för att upptänkas och fullbordas. Två systrar behöfde ej mera än två timmar, två vanliga timmar, tagna från redaktionen af *la Presse* och lofprisandet af den store Haussmann.

— Jag vill att det suveräna folket må bedöma min pjes, — sade *Emile de Girardin*, — denna pjes, som kommer att helt och hållet reformera dramatiken. — Och han anhöll att få pjesen uppförd första gången den 15 augusti, då det suveräna folket går kostnadsfritt på teatern. Men auktoriteterna förklarade att första representationen borde utsättas till en dag af mindre betydelse, och det blef den 12 dennes.

Man hade väntat något djerft paradoxalt af paradoxernas Emile, något exentriskt, åtminstone originelt. Författaren hade sjelf tillkännagifvit, att han skulle förvåna genom nyheten i sina åsigter om kärleken, äktenskapet och pligten i konflikt med passionen. Man fann att den största paradoxen var att Girardin sjelf trott sig vara originel. Det är den allra vanligaste och allra tarfligaste melodram, sådan man sett den hundratals gånger på de yttersta boulevarderna. Författaren lefver i den lyckliga illusion, att han hittat på något splitternytt, när han ställer passion och pligt i konflikt med hvarandra och funnit den snillrikaste upplösning genom ett mord och ett sjelfmord, efter bredvid hvarandra uppradade scener utan lyftning, utan en fläkt af poetisk känsla. Det enda originella i hela pjesen är att den äkta mannen — spottar sin hustrus äiskare i ansigtet, innan han skjuter honom. Det hafva vi ännu icke sett på någon scen, men det kommer kanske hädanefter att såsom en stor dramatisk effekt införas i framtidsdramatiken, i produkterna af den skola, för hvilken *Emile de Girardin* vill blifva chef. Jag förskonar er från en detaljerad redogörelse för detta snillefoster. Pjesen blef uthvisslad vid första representationen, men författaren höll sig alldeles icke för slagen. Den 15 augusti gafs andra representationen, dock efter åtskilliga ändringar, och då belönades författaren med det mest entusiastiska bifall. Han blef inropad, ty folket ville se huru *Emile de Girardin* verkligen ser ut. Han kom och öfverhöljdes af blommor. Två pistolskott, två lik . . . det var något som publiken på Napoleonsdagen ansåg sig böra belöna.

— Ser ni nu, — utropade författaren i sin egen tidning, i „Två Systrars Afton-Monitör“, såsom *la Presse* numera benämnes, — ser ni nu, att det är idel kabal, som hvisslat ut min snillrika pjes. Folket sjelft har fällt domen. — Och det är naturligtvis *Alexandre Dumas d. y.*, säger *Girardin* helt öppet, som stält till kabalen, hvarefter han öfverhöljer denne författare med de mest älskvärda epiteter. Näst efter *Dumas* är det *Francisque Sarcey*, kritikern i *l'Opinion Nationale*, som utsättes för *Girardin's* olympiska vrede. Ni vill kanske hafva en profbit på det blygsamma språk författaren till „Två Systrar“ begagnar öfver sig sjelf i sin egen tidning:

„Ingenting skulle kunna gifva en idé“, — skrifver han, — „om denna af rättmätig harm uppfylda publiks entusiasm, då den genast började med frenetisk ifver ropa: *författaren! författaren!* Man trodde att författaren var i direktörens loge; man söker honom der utan att finna honom och under det aktörerne stå qvar på scenen och med uttrycksfull pantomime tillkännagifva, att de icke visste, icke en enda af dem, hvar författaren uppehöll sig. Hvar fanns han då? Han var i djupet af en *baignoire* (loger bakom parterre), helt lugnt samtalande med Amedée Achard. De ihärdigt fortsatta ropen rycka honom slutligen ur hans causerie; han lemnar logen och får veta hvad det är fråga om; med ett enda skutt är han uppe på scenen *(il s'elance d'un bond jusque sur la scène)*, der han visar sig omgifven af dem, som så utmärkt förstått tolka honom, i närvaro af denna publik, som uttryckte sådana sympatier och som han genast vid första representationen velat hafva till domare; han mottages med fördubblade salvor af applåder. Djup rörelse herrskade i hela salonen och fortfor ännu långt efteråt, ty ehuru det regnade fann författaren vid utgången från teatern en skara spektatörer, som väntade på honom för att gifva honom nya bevis på sympati. Hvad tänker herr Francisque Sarcey om detta, han som med kritikerns yrke förenar hvisslarens?“ — Ja, hvad skall Sarcey tänka, och hvad tänker ni om en författare, som skrifver till den grad blygsamt om sig sjelf? Artikeln är ganska ärligt undertecknad med *Emile de Girardin's* eget namn.

Den store Emile har hindrat mig att skrifva om mycket annat, som jag ämnade meddela; men vi träffas snart igen. *C. L.*

Litteratur.

Ljungblomman. Elfva pennritningar af Pehr Thomasson. Stockholm 1865.

Man har sagt mycket ondt om halfbildning, och nekas kan ej, att sådan kan uppträda i till och med motbjudande former. Men att rent af förklara „halfbildning“ för något värre än bildning, är öfvermod, och lika litet sannt som att $\frac{1}{2}$ är mindre än 0; — att ej tala om att begreppen bildning och halfbildning äro fullkomligt relativa. Vi skulle just önska dem, som fört hög jargon om „halfbildning“, att få att göra med ett stycke sannskyldig obildning, att behöfva genomtränga en fullständig ovetenhets pansar! Man träffar i samhällets undre lager stundom menniskor, hvilka man knappt finner något uppslag att så till sägandes andligen komma åt, „omöjliga“ naturer, med hvilka man icke ens kan *börja* något („nichts mit ihnen anfangen“, skulle vi säga på tyska). I verkligheten skall ingen föredraga sådana framför personer med hvilken ytlig eller ensidig halfbildning som helst.

Hvad — tänker läsaren — hafva väl dessa loci communes att göra med det arbete och den författare, om hvilka vi här vilja yttra ett par ord? Vi ville antyda en synpunkt, från hvilken man har att betrakta den senare, om man önskar behörigen värdera den inflytelse han haft på — rent ut sagdt — den svenska odlingen. P. Thomasson är nemligen af nu i Sverige lefvande författare näst Berlin den, som skjutit måhända den största brèchen i den tjocka, kompakta bondska muren af okultur i vårt land. Dels genom de många förtjenster hans skrifter obestridligen hade, dels derför, att folket visste honom hafva omedelbart utgått ur dess krets, att våra bönder kunde kalla honom för en af de deras och med skäl förutsätta sig i honom besitta en författare, som, emedan han bland dem passerat graderna, i grunden kände *deras* lif, *deras* sorger och förhoppningar, blef P. Thomasson mycket snart en populär författare. Vi hafva förnummit flera prof på huru hans böcker varit de, som ledt personer af de kroppsarbetande klasserna till att taga någon kännedom om litteraturen. I sanning en vägbrytarmission, hvars betydelse man gjorde klokt i att ej anslå ringa.

Hvad särskildt angår förevarande arbete, har läsaren troligen gått alla omdömen af vår fördröjda anmälan i förväg. För dem, som ej ännu läst det, nämna vi, att det företer alla de älskvärda sidorna af P. Thomassons sångmö och bland annat bjuder på *En bra bonde*, ett litet klassiskt stycke, som ensamt uppväger bokens pris.

Teater.

Kongl. Dramatiska teatern har haft en genomgående otur med sin Notarien Guérin. Vi hade olyckan att sistlidne tisdag öfvervara den andra representationen, som till följd af hr Dahlqvists hastigt påkomna opasslighet gick alldeles sönder. Grannlagenheten ålägger oss att icke ingå i någon granskning af en framställning som egde rum under så ogynnsamma förhållanden, och denna grannlagenhet blir i dubbelt afseende en pligt emot en så gammal och högt aktad skådespelare som hr Dahlqvist, om man betänker att hans indisposition uppenbarligen hade sammanhang med det allt för brådstörtade inläsandet af pjesen, — något som det väl icke stått i hans makt att undgå. Två af de medspelande, hr Fredrikson och m:ll Sandberg gingo dock med afgjord seger ur striden. Om det öfriga vilja vi yttra oss först efter förnyadt återseende af pjesen.

Humlegårds-teatern har i „Kärlekens Blindbockar“ funnit en skrattpjes af det oemotståndliga, men tillika oskyldiga slaget. Vi våga säga „oskyldiga“, ty endast ett enfaldigt pryderi bör kunna stötas af att en loretts egennyttiga spel med några narrar gifver deras löjlighet till pris åt åskådarnes skrattsalfvor. Men vi förutse allt för väl, att många för vanans skuld hafva lättare att fördraga den vanliga „fina“ komedien, der en aktningsvärd dame af verld sätter horn på sin hederlige äkta man blott för att det skall så vara.

Vid första representationen i onsdags rådde i den fullsatta salonen en hejdlös munterhet, som underhölls i lika mått af den qvicka pjesen, den lyckade öfversättningen och det goda spelet, hvarvid i synnerhet hrr W. Åhman, Lagerqvist och Raa utmärkte sig.

Krönika.

När man blickar tillbaka på det förflutna, erinrar sig hvar och en utan möda ett enormt skrik af millioner tyskar, som alla med en mun förkunnade Schlesvig-Holsteins enhet och odelbarhet. Förr — ty man känner den tyska pressens romantiska stil — förr skulle „konungariken utplånas af jorden och kejsardömen förvissna“, än Schlesvig skulle slitas från Holstein eller Holstein skiljas från sitt syskonland; allt detta för att genom en dylik *unio mystica* göra det naturligt att det ena hertigdömet måste blifva lika tyskt som det andra. Nu har man likväl klufvit det som ej kunde delas och *ett* har blifvit *tu*. Och arfsanspråken sedan, dessa vördnadsvärda sekelgamla traditioner! Icke förthy är den rättmätige arfprinsen småningom förvandlad till en skrytsam pretendent och — österrikisk öfverste. Till på köpet tvekar icke Lauenburg att öfverlemna sig åt konung Wilhelm, trots protester från sådana stormakter som Kur-Hessen, Anhalt och Mecklenburg. Man må ej förundra sig att nästan alla rikens alla tidningar flitigt framhålla det löjliga i detta fördrag och, frossande på ett så tacksamt ämne, endast tveka åt hvilkendera man bör skänka priset — den preussiska oförskämdheten, Österrikes försagdhet eller Förbundets förening af beggedera.

Men icke blott nationen, äfven en enskild tysk har i dessa dagar framstått med germanisk kraft mot trotsiga grannar. Den högättade grefven af Eulenburg mötte en dag i den goda staden Bonn en viss hr Ott, hvilken i stöd af sina teorier rörande rätta trottoiren icke nog snabbt gaf rum åt sin förnäme vis-à-vis, hvarpå grefven drog sitt svärd och fällde den oförskämde död till marken. Man vet icke hvilka åtgärder skulle hafva ansetts nog stränga, om Ott dödat Eulenburg; men nogsamt känner man med hvilken faderlig välvilja den tyska rättvisan betraktar dylika utbrott af „das freie Burschenleben“. Förargligt nog hade den mördade utom sitt personliga anspråk på menniskovärde äfven egenskap af fransk undersåte och kock hos en engelsk prins, hvilka begge förtjenster hos offret åsamkat den unge grefven det välförtjenta straffet af — arrest på sina rum.

Napoleons resa till Ahrenenberg, hvarest han efter flykten från Ham tog farväl af sin döende moder, skildras nu i djupaste underdånighet såsom ett drag af den mest barnafromma pietet. För öfrigt har han ej kunnat färdas så långt bort utan att man gissat — kanske hoppats — att han skulle fara än längre. Än har man talat om Salzburg, än om Wien, än om Madrid såsom mål för hans mission. Frankrikes flotta är imellertid inbjuden till Portsmouth och i Cherbourg väntar man ett besök af de Förenta Staternas sjömakt.

I Danmark äro riksrådets sessioner åter började och det förra gången förkastade grundlagsförslaget ånyo framlagdt till granskning. I det famösa Kofodska målet tyckes krigsministèren nu hafva dragit öronen åt sig, och sedan man „påbörjat“ det genom att kassera den anklagade, skall det nu „ytterligare behandlas“ kanske genom att frikänna honom. Christian Winther har besökt Helsingborg. Från Island omtalar man att Hekla plötsligt afkastat sin snöskrud och visat sig disponerad att innan kort uttala sin vrede i eld och svafvel.

Ännu en gång har John Ericsson genom en frikostig gåfva gifvit vårt kära fädernesland ett dyrbart bevis på sin tillgifvenhet. Långt ifrån oss och omgifven af en ny verld, som med förtjusning helsar hvarje skapelse af hans snille, har han likväl icke förglömt en undanskymd vrå af norden, som alltid varit fattig — utom på ädla söner. Han minnes att Wermland är hans födelsebygd, och säkert är att Wermland aldrig skall glömma det.

Den nyfödde prinsen som så länge behagat vara anonym har nu täckts aflägga sitt incognito och framstått såsom hertig af Nerike; för öfrigt under namn, bland hvilka tvenne hafva en för svenska öron temligen utländsk klang och det tredje alldeles ingen. Drottningens namnsdag firades på Ulriksdal genom öppnandet af det nybygda kapellet derstädes. Det invigdes till sin sköna bestämmelse af den andlige talare, hvars snille och rika begåfning under en lång följd af år lockat så mången åhörare ut till Carlberg eller det fridfulla Solna. Trängseln var stor äfven nu, men hänförelsen icke mindre.

Om den nya krutsorten äfven redan visat anlag att genom öfverlägsen kraft skjuta sin mera stadgade föregångare i skuggan, så måste dock medgifvas, att den förhoppningsfulle jätten väsnas väl mycket i slyngelåren. Behandlas han det minsta försumligt, så reser han sig upp mot väktarne, spränger hvarje band och slår in flera rutor än ett helt upplopp. Vi afbida med oro nya väckelserop af hans dundrande upprorsstämma; ty gubben Glants kan väl icke alltid vara till hands att stäfja hans framfart. Ingen må imellertid försumma att belöna och uppmuntra den gamle krigarens vaksamhet!

Äfven i kungl. teatern har notarien Guérin nu förskaffat sig inträde, men uppfattningen är der så olika att man tror sig se en helt annan pjes. På operan gifves Trubaduren, publikens gunstling i den gräsliga genren, och det måtte väl icke dröja allt för länge innan man åter får njuta af motstycket i löjlighet, den sköna Helena!

„Af brottningar de svalkas — såsom laxarne —“ lyder en strof i denna herrliga tondikt och kan med skäl tillämpas på Rappoteaterns publik. Det fordras i sanning ingenting mindre än den lyckade framställningen af Carlstads brand för att åter värma den afsvalnande beundran. För de täflande sjelfva tyckas imellertid dessa brottningar af stort interesse. Så läste man i Dagbladet en djerf utmaning af kämpen Pettersson mot kämpen Winblad, hållen i äkta ridderlig ton och i brist på stridshandske utstyrd med tvenne svarta händer, som å ömse sidor visa på cartelet. Då härtill kommer att man i Göteborg börjar skjuta folk på öppen gata, alldeles som vore vi italienare, och att man upptäckt ett „herreförbund“ i Matts Kettilmundssons manér, må man icke tala om romantikens förfall i vårt kära fädernesland.

Hvarjehanda.

— ABD-EL-KADER hade, så berättar franska tidningen La Presse, väckt en glödande kärlek hos en ung vacker flicka i staden Amboise, under det han satt fången derstädes. Hon skickade de eldigaste bref till emiren, som lät på ett särdeles grannlaga sätt återställa dem till sin tillbedjerska tillika med en dyrbar ring. Denna sändning beledsagade han med följande bref: „Lofvad vare du, kärlekens och mildhetens engel! — Måtte Allah skydda din ungdom och vaka öfver din oskuld — i dina ögon bor himmelen och natten i ditt hjerta — du hvita dufva, hvitare än den arabiska hästen — frukta den fiende, som lurar vid ditt läger och fordrar dina behag — det är ormen som slingrar sig öfver din jungfruliga barm — och besudlar den med sitt giftiga etter. Jaga bort den, så länge Allah icke välsignat ditt förbund — och må denna ring, ett minne af min fångenskap, tjena dig till talisman. — Känner du dig svag en dag emot frestelsens lockelser, så se på denna ring och säg för dig sjelf: Kärleken är en lögn, så snart den går utom sina föreskrifna lagar — den är vanärans och förnedringens rus. — Blif en kysk maka och en helig moder, du Allahs dotter, och du skall lefva i all evighet!“ — Först flera år derefter, sedan flickan dött, hittade man detta Abd-el-Kaders bref bland hennes gömmor och fick sålunda kännedom om denna romantiska episod.

— EN ANEKDOT FÖR MATMÖDRAR. En amerikansk fru skulle antaga en tjenstflicka för de husliga göromålen och kallades ut till det yttre rummet, emedan en tjenstsökande ville tala vid henne. *Biddy* (den tjenstsökande) sitter i soffan och börjar, så snart frun i huset stiger in: — Jag hör, att ni vill hafva en tjenstflicka? — *Frun* (stillastående): Ja. — *Biddy*: Finns det gas i köket? — *Frun:* Ja. — *Biddy:* Finns det mattor på golfvet i tjensteflickans rum? — *Frun:* Ja. — *Biddy:* Har ni någon betjent, som tänder på eldbrasorna och borstar skodonen? — *Frun:* Nej, tjenstflickan får sjelf tända på eldbrasan och borsta skodonen. — *Biddy:* Det är ganska illa ställdt. Men för öfrigt tycker jag om ert hus, köket ser beqvämt ut, och jag tror att jag tager tjensten. Jag vill hafva nio dollars i månaden, ty jag tjenar aldrig för mindre. *Frun:* Men nu får jag lof att göra er en fråga. Kan ni spela piano? — *Biddy:* Nej, icke det minsta, kära fru. — *Frun:* Ja, då . . . . kan jag icke antaga er i mitt hus!

— EN TRANSATLANTISK KABEL. Från Paris skrifves: Under det att England på nytt rustar sig att återuppvinda den förlorade transatlantiska kabeln från hafsbottnen, har ett franskt bolag, som också vill medelst elektriciteten sätta den nya verlden i förbindelse med den gamla, bildat sig och utvecklar stor verksamhet. Det lärer redan hafva kommit öfverens med regeringen om vilkoren för sin koncession, och efter hvad det påstås skall ett lagförslag derom föreläggas näst sammanträdande lagstiftande församling. Den väg man skulle vilja följa vid denna kabels nedläggande vore följande: Från Paris till Lissabon landvägen, från Lissabon till Cap St. Vincent också landvägen, från Cap St. Vincent till Kanarieöarne hufvudsakligen utefter Marokkos kustland; från Kanarieöarne till Cap Veit, till en del följande den afrikanska kuststräckan och med stationer vid St. Louis i Senegal och på ön Gorea; från Cap Veit, som för närvarande är fransk besittning, till Cap St. Roque, på Brasiliens kust, en blott hälften så lång sträcka mot den som är bestämd för den engelska transatlantiska kabeln; från Cap St. Roque till Cayenne längs den amerikanska kusten, och från Cayenne till New-Orleans antingen längs kusten eller sannolikare med kablar, som sätta de förnämsta af Antillernas öar i förbindelse med hvarandra.

SCHACK.

Uppgift 55.

Af J. G. S.

Svart.

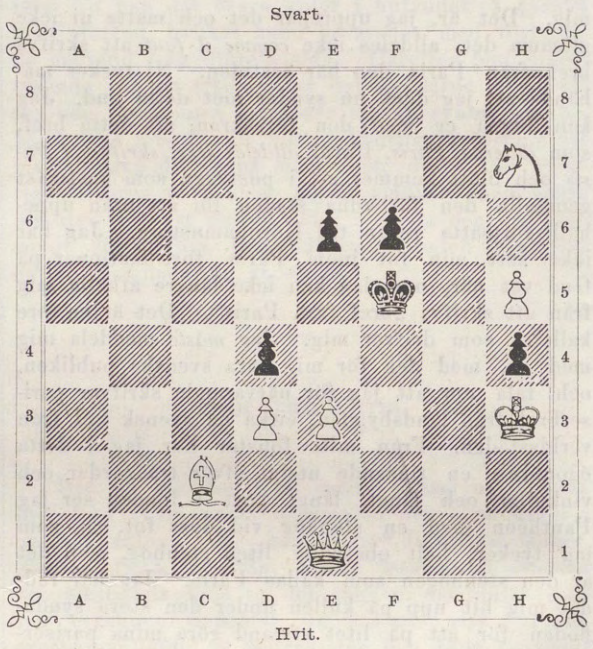

Hvit.

Hvit börjar och gör matt i andra draget.

Lösning af uppg. 48 i n:r 31 (5/8).

1. Sf2—g4†, A. Kg2—h1; 2. Db2—h2†, g3—h2:; 3. Sg4—f2‡; B. 1. » Kg2—h3; 2. Sg4 - h2, likg.; 3. Db2—h8 l. (på 2. » f4—f3) Tg8—h8‡; C. 1. » Kg2—f3; 2. Db2—c2, g3—g2; 3. Dc2—d3‡; D. 1. » Kg2—g1, f1; 2. Tg8—a8, likg.; 3. Ta8—a1‡. Insänd af *Hfm* 8/8, *M. N.* 8/8, *Lolo* 13/8, *R. Sahlberg* 21/8, *A. V. Hallongren* 24/8, *K. E. B—n* 27/8.

Uppgift 56. Af K. Bayer, Olmütz.

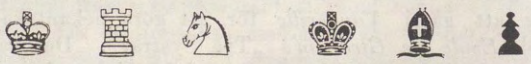

c1; h2; b5, c6; a1; c8; a3, c5;

Hvit börjar och gör matt i fjerde draget.

Uppgift 57. Sjelfmatt. Af Lolo, Upsala.

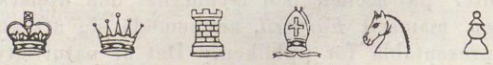

d5; c7; f5, g4; a4, f4; e6; b3, c2;

b4; a3; a8; b7; a6, a7, d4, e7;

Hvit börjar och tvingar Svart att göra matt i fjerde draget.

Brefvexling.

H. Å—m (Wisby 23/8): R. 50 (II).
L. Ad. S—m (24/8): R. 50 (IV).
A. V. H. (24/8): R. 47—49.
C. E. W. (26/8): R. 53.
G. B. (Gustafsberg 27/8): R. 53. Enskildt svar på det andra afsändes 29/8.
R. S. (27/8): R. 50 (II, IV), 53.
Albicilla (Uddevalla 27/8): R. 47, 49, 50 (I; det andra försöket strandar emot 1. „ Le6—c4), 51. — (I afseende på uppg. 50, liksom 54, betyder I: förfs lösning, II o. s. v.: bilösningarne).
K. E. B—n (Nykpg 27/8): R. 50 (I—IV) — 52. Äfven eder nya uppgift är antagen.
Lolo (Ups. 28/8): R. 53, 54 (I, III, VI, VII); vår III är lika med edra I—IV, hvilka måste anses som *en;* VII (er VI) må genomses! — I afseende på edra nyaste uppgifter äro vi alldeles af er tanke.
Hfm (30/8): R. 53.

Den 30 aug. J. G. S.

Bref med lösningar, förfrågningar eller annat rörande denna schackafdelning — hvilka i tidningen besvaras — sändas antingen till J. G. Schultz, Stockholm, Skärgårdsgatan N:o 10, eller till

Redaktionen af Ny Illustrerad Tidning.

IWAR HÆGGSTRÖMS BOKTRYCKERI.

NY ILLUSTRERAD TIDNING.

N° 36]. Utkommer hvarje Lördag. Stockholm den 9 September 1865. 12 Rdr årgången. [1a Bandet

Innehåll: Doktor Roback, eller en svensk bonde i Amerika, presenterad af Måns Månsson (med illustrationer). — Internationella expositionen i Dublin 1865 (meddeladt ur ett enskildt bref). — Marinfesten i Cherbourg (med planscher). — En gata i Skanör, teckning af A. T. G. (plansch). — Fattigbössan vid Brännkyrka, teckning af O. Anderson (plansch). — Hope Rashleigh, novell. — Carl XII i Danmark. Efter en folksägen. Poem af P. Thomasson. — Krönika. — Hvarjehanda. — Schack.

Doktor Roback

eller en svensk bonde i Amerika.

Presenterad af Måns Månsson.

I Kristdala eller Krigsdala socken — stafning och härledning äro omtvistade — nere i Småland ligger ett hemman, kalladt Fallebo och der stod en stor profets vagga för omkring femtio år sedan. Redan i sin ungdom gjorde han sig utmärkt för vissa excentriska yttringar af det inneboende jaget, hvilka trumpna menniskor roade sig med att kalla tjuffpojkstreck. Några särdeles rika andliga gåfvor ansågs han likväl icke ega, ty ingen är profet i sitt fädernesland och fältet för hans mission låg långt bortom verldshafven: ett fält, hvilket dock först efter åtskilliga misslyckade försök här hemma föll honom i hågen. Obemärkt framgick han likväl icke sin korta bana i hemorten, ty innan han här skuddade stoftet af sina fötter, hade han redan lyckats förvärfva sig ett namn och det namnet var „Fallebo Gök“. Han egde födgeni och han trodde sig äfven ega geni i allmänhet, ty ville han blifva en herre och fann beqvämaste vägen derhän vara att öppna en handel i den nu mera försvunna köpingen Döderhultsvik. Något tillnamn egde han icke den tiden annat än „Fallebo Gök“, som sagdt är, en firma, eller rättare en missfirma, visserligen känd i orten, men föga lämplig att låta måla öfver en kryddboddörr. Han kom till sin pastor, begärde att blifva utlyst ur församlingen och anhöll, att han i sitt prestbevis måtte blifva kallad Fallenius. Detta namn hade han tagit ifrån Fallebo, men det tillhörde likväl förut en aktad slägt i orten, och pastorn ansåg icke att adepten skulle komma att göra det någon synnerlig heder, hvarför han föreslog sökanden att kalla sig „Fallin“, såsom särdeles lämpligt namn för en handlande, hvars framtid kunde anses temligen tvetydig; men mannen var envis och pastorn måste låta honom få sin vilja fram.

Nu hette han Fallenius och var sålunda herre, och många historier har man om honom från den tiden, af hvilka jag dock endast vill tala om en enda, såsom varande för hans följande öden af den mest afgörande beskaffenhet. Jag vill anföra henne sådan som hon ännu går der nere i orten, reserverande mig mot de modifikationer, som hon under årens lopp torde hafva undergått — några handlingar i målet har jag icke sett. Handlanden Fallenius höll sig mycket god vän med Rikets Ständers Banco-Diskont-Verk, och verket belönte också hans trogna uppvaktningar med lån, som för hvarje gång blefvo allt större och större, men som alltid blefvo ordentligt omsatta. Slutligen förmådde dock trängande skäl affärsmannen att vika ur landet, och då måste han naturligtvis afbryta detta lifliga umgänge med sin ovärderliga affärsvän. Liqviden kom icke på bestämd dag och Diskonten anmodade Kgs Bfhde i Kalmar Län att lagligen utsöka summan hos afvikne Fallenii borgensman, hvilken hade tecknat sig „Dödergren, jordfast i Döderhultsvik.“ Efter en tids förlopp ingick svar från Landshöfdinge-embetet, att det, oaktadt trägna efterforskningar inom hela länet, likväl icke hade lyckats finna någon person med ifrågavarande namn; men deremot stode vid köpingen Döderhultsvik en gubbe af trä med en fattigbössa i handen, hvilken gubbe allmänneligen och sedan långliga tider af det kringboende folket kallades för Dödergren; Landshöfdinge-embetet ansåg sig likväl icke befogadt att mot bemälde Dödergren några excekutiva åtgärder vidtaga.

Men Fallenius var bortflugen och ingen visste hvar han fanns, förrän ett, tu, tre, det tusentungade ryktet berättade, att han lefde och regerade i det fria och lyckliga Amerika under namn af Doktor Roback — nytt namn och ny titel, nu antagna utan både presterskaps och fakultets hörande. Men han gjorde underkurer ändå och samlade förmögenhet, så att han anno 55 ansågs ega en half million dollars. Med denna förmögenhet började han åter igen affärsspekulationer, men med lika dålig framgång som i Döderhultsvik, så att han i fjol icke ansågs ega mera än vid pass sextio tusende. — Under sin magiskt-astrologiskt-medicinska bana utgaf han en kalender, af hvilken jag lyckats öfverkomma ett exemplar. Detta är ett vanligt sätt att puffa derute, att utgifva en almanach för året, interfolierad med annonser, certificater och skryt. Ifrågavarande kalender är så innerligt kostlig, att jag hoppas kunna bereda mina läsare ett nöje med att af honom anföra det hufvudsakligaste. Titelplanschen föreställer doktorn i trogen afbildning af hans fulla ornat; han står ibland sina små sex bröder som en stor halfgud, ehuru han uppgifver sig vara den sjunde i ordningen. I Philadelphia, der han säger sig hafva „mött den mest förvånande framgång“, blef han i samma skrud släpad upp till stadshuset, men då ingen domstol kunde finna skäl att fälla honom till något ansvar, så tog hans ärade publicum och afklädde honom hela herrligheten, målade honom med tjära och rullade honom i fjäder, hvarpå han fick löpa till en annan marknad.

Men nu må han sjelf komma fram och tala:

Dr. C. W. ROBACK

är den sjunde sonen af en sjunde son. Alla dessa söner innehafva framstående platser i samhället. Tvärt emot sin familjs och sina vänners allvarligaste önskningar kom dr Roback till detta land med afsigt att grundlägga ett astrologiskt collegium, ämnande åt detta upplåta sitt omfattande och värdefulla bibliotek, innehållande öfver sju tusende volymer, bland hvilka många af sällsynt interesse och verkligt värde för vetenskapen. Då han anlände till Boston, mötte dessa hans önskningar motstånd från några illiberala fanatici i denna, för öfrigt rätt urbana stad. Vidare fortsatte han till New-York, hvarest hans mottagande stod i mera öfverensstämmelse med tidehvarfvets upplysta och framåtsträfvande skaplynne. Medan han der uppehöll sig, diskuterande åtskilliga förslag i och för det tillämnade collegiet, blef han helt hastigt kallad till Canada af general-guvernören derstädes, som hade blifvit farligt sjuk. Ängslan för hans väns och forna skolkamrats helsotillstånd föranledde doktorn att icke förlora ett ögonblick på vägen, och han anlände lyckligtvis i tid att åt samhället återställa en af dess mest lysande prydnader och åt styrelsen hennes hufvudsakligaste stöd. Dr Roback stadnade i Canada omkring ett och ett halft år, under hvilken tid han gjorde mycket godt: botande fattiga sjuka utan betalning, anställande besvärjelser för de olyckliga och lidande, gifvande råd gratis och görande i allmänhet mycket godt. Från Canada gick han till Cincinnati, hvarest han fann många vänner och beundrare, hvilka använde sina största bemödanden att förmå honom taga sin bostad ibland dem. Efter att hafva stannat der vid pass sex veckor och nedlagt några tiotusenden dollars i verklig förmögenhet, slog han upp sitt residens i Philadelphia,

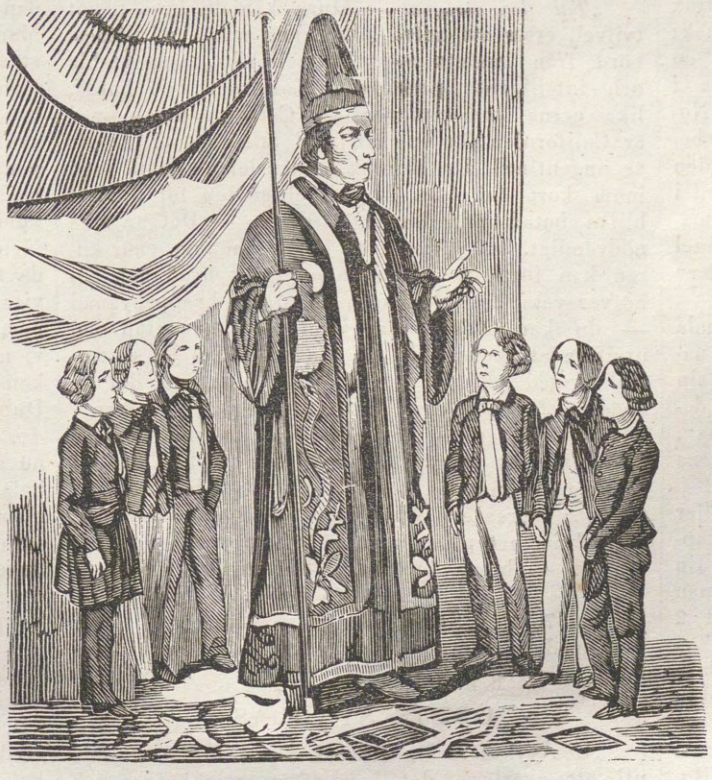

hvarest han sedermera har fortfarit att bo och hvarest hans bemödanden för den stora allmänhetens gagn har mött den mest förvånande framgång. Dr. Roback kan icke tillåta sig att sjelf tala om sina skiftande och underbara kurer. Det kunde synas vittna om bristande blygsamhet å hans sida att så göra; och likväl finnas hundrade andra, af det högsta anseende, som söka sin fördel af hvarje tillfälle att kungöra sina framgångar. Men Dr. Roback vill hänvisa allmänheten till tidningarna, till sina certifikater och till patienterna sjelfva. Han begär sålunda uppmärksamhet endast för det factum, att hans familj kan spåra sin ättledning så långt tillbaka som till början af det femtonde århundradet, då de redan innehade rang och makt och egde inflytande bland de högsta klasser i Sverige. Familjen är imellertid i detta ögonblick spridd kring jordens fyra väderstreck, och det är i yttersta grad otroligt, att de någonsin mera skola träffas tillsamman igen. Dr. Robacks bröder äro: den förste, en hög officer i kejsardömet China; den andre en katolsk biskop i staden Rom; den tredje en advokat af stort inflytande i Frankrike (en af hvars söner föll kämpande i sista revolutionen); den fjerde en ryktbar astronom och filosof i Wien; den femte en officer i Brittiska arméen i Asien; den sjette en af de största kaffe-plantörerna i granskapet af Rio Janeiro och beryktad för vidsträcktheten och magnificensen af sina kalaser.

Dr. Roback har blott en enda syster. Hon var en ung lady af utmärkt skönhet och vidsträckta och mångsidiga bekantskaper. Hennes älskvärdhet gjorde henne till en gunstling hos alla, som hade den lyckan att känna henne. I sitt femtonde år föll hon i en tärande sjukdom, i hvilken hon skulle hafva dött, utan sin broders oaflåtliga uppmärksamhet. Hon återställdes lyckligtvis och är nu moder för en lycklig familj; hennes man är en rik plantage-egare i Vest-Indien.

Hvi höjes i skogen, o fogel, ditt ljud?
Hvarför? Hvarför?
Kallar du brudgum, kallar du brud?
Hvarför? Hvarför?
»Jag kallar ej brudgum, jag kallar ej brud,
Men höjer ändå uti skogen mitt ljud:
Jag vet icke hvarför jag sjunger!»

Du fogel, hvarför är din själ så nöjd?
O, säg! O, säg!
Musik från ditt bröst går i himmelshöjd?
O, säg! O, säg!
»Mitt hjerta är fullt, men lätt och gladt,
Mitt hjerta är fullt båd' dag och natt:
Jag vet icke hvarför jag sjunger!»

Fogel, hvi sjunger du dagen lång?
O, säg! O, säg!
Lyssnar väl någon till din sång?
O, säg! O, säg!
»Jag bryr mig ej om hur min sång månd' bli:
Än ett, än ett annat jag drillar så fri
Och vet ej — men måste dock sjunga.» —

En af omstående planscher föreställer Dr Robacks syster efter hennes återställande från lungsoten. Hon talar till sin fågel efter sitt lands sed, då en flicka oförmodadt har blifvit räddad ur dödens käftar. Förestående skaldestycke torde behagligt illustrera denna tjusande, poetiska plägsed.

Härefter följer en artikel om „Astrologie och Magie, deras ålder och sanning“, som börjar strax efter verldens skapelse och slutar med Dr Roback: „Kyrkofadren Cassien talar med visshet om en afhandling uti magie, hvilken ännu existerade i femte seklet, såsom varande skrifven af Cham Noacks son, och han daterar början af magie och besvärjelser så långt tillbaka som till Jareds tid, den fjerde från Seth, Adams son“. Moses var utlärd i konsten och Josef fyllde sina kornlador med magie. Napoleon Bonaparte, Walter Scott, Dr Samuel Johnsson och „en här af andra mäktiga andar“ hafva burit vittne om sanningen.

I Sverige „som utgjorde en del af det gamla Skandinavia“, praktiserades konsten mera än i något annat land i Norden, och Dr Roback „har i sin familjs arkiver sett ett stamträd“, som leder deras ätt ända ifrån de gamla „Scalds and Sagas“, hvilka kände spådomskonsten redan i kristendomens tidigaste dagar.

Efter denna lärda och lysande inledning följer ett ganska vigtigt moment i Dr Robacks vetenskapliga system: det är nemligen sjelfva *taxan*. En lady betalar för ett råd 1 dollar och en gentleman $1\frac{1}{2}$. Nativitetstabeller uppställas för $1\frac{1}{2}$ till 2 dollars och ett horoscop för hela lifvet kostar från 3 dollars till 5. Som denna taxa gälde, då dollarn ännu stod i sitt fulla värde, så kunde en gentleman få köpa kunskap och vishet af hr Doktorn för ända till och med 20 rdr svenskt. Efter taxan kommer Doktorns adress N:o 7 High Street, Boston, Mass. (Massachussets). Hans mottagning räcker från klockan nio på förmiddagen tills qvällen klockan tio.

Derpå kastar han sig midt in uti den förskräckliga fallandesoten, hvars fasor han har låtit framställa i ett högst oregerligt träsnitt. — „Och hvarför skall man lida så, då läkemedlet finnes i Dr Robacks händer? — han som har botat tusende fall. Det kan aldrig slå fel i någon casus, der han tillämpar sin besvärjelsemakt. Hvarför tveken I då?“ — Derefter följer en mängd intyg från olika personer, af hvilka jag vill meddela ett och annat:

„Bäste Doctor! — Sedan jag hade besökt Eder och Ni hade gjort bruk af eder förlänade kunskap, har mitt barn blifvit bra från sin fallandesot. Innesluten sänder jag återstoden af betalningen för hans botande. Aldrig har jag betalt ut penningar med mera nöje och jag hoppas Ni njuter af god helsa! — Med tillgifvenhet, eder

Mrs Jane Smilie.

Chestnut Street, Philadelphia, Oct. 20, 1853.“

„Ärade Sir! — Så snart jag mottog edert bref, började jag den behandling, Ni i sammanhang med eder besvärjelse föreskref, och på tjuguen dagar blef min son botad från den förskräckliga fallandesoten. Kuren har väckt en stor uppståndelse i vårt grannskap och har särdeles öfverraskat vår husläkare. Doktorn sade att ni måste begagna någon magisk medicin; men jag sade honom att så var icke förhållandet, utan att det skedde genom besvärjelsens makt. Får jag någonsin glädjen att träffa Eder, så blifver jag i stånd att personligen lyckönska Eder till den snabba kuren; tills dess tecknar jag mig Mrs Julia Brown.

Chickasaw, Ohio, Juli 8, 1853.“

„Min bäste Dr Roback! — Jag är öfverväldigad af glädje öfver att vara i stånd berätta Eder, det jag är återställd från fallandesoten. Jag känner mig glad som en lärka och har komponerat en marsch för piano, hvilken jag kallar „Roback-marsch“, och när jag träffar Eder, skall jag spela den för Eder. Farväl! Eder Kate Maitland.

Galveston, Texas, Oct. 1, 1853.“

Som man ser, äro dessa bref icke uppsatta af något dumhufvud. Den gode göken från Fallebo var sjelf visserligen icke något sådant, men hans skrifklåda inskränkte sig egentligen till att skrifva reverser, och att skrifva engelska har han säkerligen icke hunnit lära sig än i denna dag. Men i Amerika puffar man aldrig sjelf, ty hvar och en sköter blott den affär han för tillfället har om händer: puffandet är ett „business“ för sig och som nog kan föda sin man. En af landets yppersta skalder nu för tiden skrifver aldrig en rad, utom puffar på beställning, och han förtjenar derpå otroliga summor. Doctor Roback har icke vändt sig till någon af de sämsta, och det egna är, att hans man förråder en medicinsk bildning, som icke gifver hugg på sig sjelf, men som stundom likväl tager sig friheten att drifva både med the celebrated doctor och sjelfva publicum. Hans sjukdomsbeskrifningar, ofta förekommande i certifikaterna, äro icke dåliga och särdeles egnade att skrämma upp föräldrar och patienter och ingifva förtroende till en man, som så väl synes känna till saken. — Kapitlet om fallandesot afslutas med en varm och innerlig förmaning:

„*Till den otrogne.* — Huru kan du hysa något tvifvel, efter att hafva läst denna massa af vittnesbörd från landets mest inflytelserika, respektabla och intelligenta personer? Kom och blif botad, lika gerna som att resa till Californien; ty hvad är Californien för en man med fallandesot? Å, det är ingenting! Dr Roback ämnar lemna detta land inom kort tid, och då är möjligheten för dig att blifva botad försvunnen för evigt. — Det är icke nödvändigt, att patienterna besöka honom, enär kuren kan försiggå i deras hem. Allt hvad han behöfver veta, är ålder, kön, längd och kroppsbygnad — du kan blifva botad i ditt eget hus utan den utgiften att komma in till staden. Han är så förtrolig med alla former af sjukdomar, att det är onödigt för patienten att besöka honom, då han i alla fall gifver de mest grundliga instruktioner åt de sjuka att utföra besvärjelsens verk. Om ni skrifver till honom, så följ ofvanstående föreskrifter och adressera edert bref med en läslig stil, uppgif namnet på eder stat, „county“ och postkontor och — betala brefvet. Med högaktning Eder

Dr C. W. Roback.

N:o 7 High Street, Boston. Mass.“

Omedelbart efter denna menniskovänliga utgjutelse följer en puff för

ÖDETS SYNGLAS.

„Den ryktbare Dr Roback finner ett stort nöje uti att avertera, det han efter stort besvär och enorma utgifter har lyckats öfvertala egarne till Phantasmagoria eller ödets synglas att afstå från detta underbara och verkligt vetenskapliga, optiska instrument, det enda nu existerande och hvilket har funnits i den framstående och utmärkta Robackska familjens ego ett hundrade och femtio år och åstadkommit mera förvåning och tillfredsställelse än något annat ännu upptäckt instrument genom sin riktighet att uppenbara utseendet hos af ödet bestämda män eller hustrur och frånvarande vänner.“

Den derpå följande sidan uppoffrar hr Doktorn åt anmälan om en bok, hvaruti han har nedlagt det hufvudsakligaste resultatet af sina djupa studier och forskningar. Tryckt med mångahanda slags stilar, både feta och magra, låter denna anmälan så här:

„Dr C. W. Robacks handbok eller ledare till astrologiens vetenskap och till utöfvandet af magie, medicin, geomancie, graphologie, psychologie och astronomie, så vidt som de till besvärjelse tjena; förmedelst hvilken konst han har botat tusende sjukdomsfall — alltsammans behandladt på det mest vetenskapliga sätt, framställande med Doktorns vanliga klara stil det oförstådda i ofvannämda vetenskaper hvilka näst Skriften hafva åstadkommit mera rörelse och uppståndelse i sinnena hos lärda män, såsom Napoleon Bonaparte, än någon annan lära som blifvit kungjord på jorden. Hvar och en, som är lycklig nog att komma i besittning af denna bok, blifver mäktig att praktisera och behandla den menskliga pathologiens obegripliga sympathie, *lika så väl som Dr Roback sjelf.*“

„Det var ett verk af denna art, som Napoleon beständigt rådfrågade — deraf hans utomordentliga framgång i lifvet, af hvilken hvar och en kan få del, som endast vill rådfråga denna ödets ledsagare, kalkylerad för hvarje nu lefvande menniska. Dessutom innehåller boken anvisning att draga lyckliga nummer på lotterier, hvilka aldrig veterligen hafva slagit fel. Så många hufvudvinster hafva nyligen blifvit dragna, att den mest framstående lotteridirektör erböd Doktorn en ganska artig summa, om han endast ville afstå från denna gren af magien; men anbudet afböjdes och anvisningen att draga lyckliga nummer har blifvit tryckt och publicerad för att gagna alla som vilja köpa ett exemplar af denna bok.“ (Forts.)

Internationella expositionen i Dublin 1865.

(Meddeladt, ur ett enskildt bref.)

— — Några ord om expositionen här och om våra skandinaviska artisters arbeten i synnerhet torde kanske mera interessera dig än beskrifningen om den vackra och lifliga, men för dig alldeles okända staden. Till att börja med, har man i afseende på sjelfva expositions-palatsets uppförande gått till väga på ett sätt, som, i min tanke åtminstone, varit mycket förståndigare än det man hemma hos oss beslutit sig för vid ordnandet af vår utställning nästa år. Man hade i Dublin, alldeles som hos oss, länge önskat att ega en vinterträdgård i stor skala, der man under den mörka och kalla årstiden kunde återfinna ljus, värme och grönska. Ett bolag hade slutligen för halftannat år sedan bildat sig att uppföra lokalen för en sådan. Man räknade på att regn och blåst under åtminstone 3 eller 4 månader om året skulle injaga allmänheten under den stora bygnadens glashvalf, och att inträdes-afgiften, helst om den sattes låg, skulle gifva en god ränta för de i företaget utlagda penningarna. Huru mycket mera skulle icke vi, med våra sju månaders vinter från oktober till maj, kunnat räkna på en liflig trafik i en dylik trädgård. Men ögonblicket att hos oss utföra den länge närda förhoppningen är nu förbi, tills vidare. Vi bygga visserligen ett palats alldeles enkom för ändamålet, men då höststormarne och vintern komma — rifva vi ned det och få dricka vår punsch på det gamla konservativa viset, i våra vanliga hyddor. Här i Dublin blef den stora expositionen den första *följden* af palatsets uppförande och man anser nästan nu att staden, och på samma gång aktionärerne i bolaget, skola hafva sin präktiga bygnad för intet, eller med andra ord att inträdesafgifterna blott till expositionen skola betäcka alla omkostnaderna för husets uppförande. Att dömma af tilloppet första dagen jag besökte *the exhibition*, torde dessa förhoppningar icke vara alldeles ogrundade. Ehuru den redan varit tillgänglig i två månader, såldes dock den dagen öfver 12 tusen biljetter à 1 sh. sterl. stycket, som gör ungefär lika många svenska rdr. Men man måste också tillägga, att de utstälda artiklarnes mängd och innehåll var särdeles lockande till besök och återbesök. De flesta kända

länder, så väl europeiska som ultramarinska, hade ditskickat utmärkta profver af sin industri och sina manufakturer, utan att tala om den utomordentligt rika samlingen af konstalster. Att finna dessa senare till beskådande i samma lokal som de egentliga industriartiklarne, tror jag har haft ett afgörande inflytande på tilloppet af besökande, och att våra vederbörande hemma begått ett fel, då de icke nästa år inrymma vår konstexposition i samma lokal som den industriella, tager jag för gifvet. Konst och industri äro ju tvenne syskon, som man bör göra allt att förena, och jalousi dem imellan är nu mera knappast tänkbar, annat än i någon vrå af verlden som ännu möjligen icke hunnit genomträngas af den nyare civilisationens makt. „Vi hafva ej råd“, säger man, och „vi skulle då hafva bygt ett större hus“, heter det o. s. v. Det må gälla hvad det kan. Jag åtminstone tror att hvad man gör i våra tider måste man göra stort för att lyckas, och medan jag nu är i farten att vara „malcontent“, vill jag ytterligare tillägga att jag tror att en fullkomligt interrrr-nationel exposition, öppen för hela verlden, äfven i Stockholm skulle hafva burit sig bättre än en blott skandinavisk. Men det är nu som det är, måtte man blott bygga oss ett palats och icke något magasin; det är åtminstone en rättmätig önskan för den förnäma plats industrien intager i våra dagar!

Hvad nu de svenska artiklarne på Dublinerexpositionen beträffar, så drogo mig naturligtvis „de kära färgorna, de gula och blå“ förbi all verldens herrlighet genast upp på en läktare, öfver hvilken vår flagga hängde. Jag såg der ett bord med några kart- och gravurverk, hvars tummade permar åtminstone tycktes utvisa att de åtnjutit vederbörlig uppmärksamhet, och ofvan på desamma en papperskorg — en papperskorg, min bästa vän! hvars enda ursäkt var att den var tillverkad af en blind! Och dermed var det slut med vår industri på stället, efter hvad jag kunde se. Lika godt! den sköna versen: „Vårt land“ af Runeberg rann mig i minnet och jag gick lugn från vår afdelning. Strax bredvid hade en exponent från något folk, mera gripet af tidsandan, upprest ett flera alnar högt, ståtligt tempel af — trådrullar; de hvita bildade en cirkel af lätta korintiska pelare öfver ett mosaikgolf af ljust färgade och uppbärande ett hvälfdt tak af mörkare — allt trådrullar. Jag besparar dig mina reflexioner, eller rättare sagdt, jag gjorde inga för tillfället; nästa herrlighet kom mig att glömma både den blindes korg och trådfabrikantens attiska rotunda.

Efter skyldighets-visiten hos den svenska flaggan gick jag ned till ingången igen, för att börja från början. I fonden midt för dörren i *the central hall* och det första jag fick se, var Carl XV:s porträtt till häst af Kjörboe, omgifvet å ena sidan af Tidemands „Haugianer“, jag tror hans femte reproduktion af denna berömda tafla, och å den andra af samma målares senaste arbete „Mormors brudkrona“. Den förra var, enligt anteckningen å taflan, såld för 500 pund (omkr. 9,000 rdr) och skulle stadna i Manchester, sade man. Omkring den senare, der en norsk bondqvinna med mildt och ädelt uttryck visar sin granna brudkrona för sina små barnbarn, på hvilka guldet, som man säger, riktigt lyser i ögonen, var alltid en samling af beundrare. På samma vägg såg man äfven Nordenbergs „Nattvardsbarn“, ett landskap af Gude, Jernbergs „Frieri“ och en liten tafla af Fagerlin, som på katalogen benämdes „*Help yourself*“ och var förträffligt målad. Denne mycket framstående konstnärs andra tafla på expositionen, äfven ett „Frieri“, var såld till Amerika för 5000 rdr. Engelsmännen begära i allmänhet i genre-taflor behagliga och känsliga ämnen; äro de tillika humoristiska och kan man finna betydelse äfven i de minsta bisakerne, är det så mycket bättre, då i Frankrike deremot, som man vet, penselförning och korrekt teckning spela hufvudrolen jemte koloriten, under det att endast ett underordnadt afseende fästes vid sjelfva ämnet. Denna engelsmännens smak hafva Tidemand och äfven Fagerlin att till någon del tacka för sin lycka på expositionen. Frieriet i den senares tafla, målad i Düsseldorf tror jag, är en ung sjömans till en rätt vacker flicka, som framför ärendet till de begge andra personerna på taflan, hennes föräldrar. Uttrycken äro förträffliga, och den på en gång raska och för det högtidliga tillfället litet tafatta hållningen hos den unge sjömannen var riktigt egnad att slå an på engelsmännen. Accessoirerna äro målade med stor talent, och en frisk flägt, likasom af sjöluft och glad och manlig lefnadsåsigt, går genom hela kompositionen. Jemte dessa båda var ännu endast en af de skandinaviska taflorna på expositionen såld, neml. Wahlqvists „Kronoborgs slott i månsken“ en idyllisk bild från Sundets vackra stränder, upplysta af en ljuflig augusti-måne. Denna lilla tafla var såld till Glasgow och betald med 700 rdr.

I allmänhet väckte de svenska och öfriga skandinaviska taflorna ett allmänt och rättvist uppseende. Så såg man t. ex. alltid mycket folk, ofta ända till trängsel samlas framför D' Unkers stora tafla „Spelbordet i Baden-Baden“. Den är också utmärkt till kolorit och särdeles väl målad. Grupperingen af personerna kring spelbordet är mycket lyckad, ehuru möjligen de talrika figurerna och de brokiga kostymerna något draga uppmärksamheten från sjelfva spelet. Man skulle kunna klippa sönder denna tafla till ett dussin små, förträffliga. Bredvid densamma satt m:ll Lindegrens för oss bekanta produktion, här kallad „*Babys last cradle*“, som i sin rörande enkelhet ej underlät att göra mycket intryck. Modrens heliga sorg hade kanske kunnat undvara sällskapet af den gamle dalgubbens något triviala drag, men — mången näsduk kom i rörelse framför denna tafla, en recension från den stora allmänhetens sida, som torde vara så god som någon annan. Professor Edv. Berghs taflor voro äfven mycket ansedda af konstkännare på stället och hade mycken utsigt att blifva sålda. Hans priser voro måhända för låga, som ofta är lika illa som om de äro för höga. En taflehandlare från London, för öfrigt svensk till börden, herr Elfström, hvilken man egentligen lärer hafva att tacka för den särdeles förmånliga placeringen af de skandinaviska taflorna på expositionen, försäkrade att prof. Berghs tafla „vid Como sjön“ lika väl skulle kunna hafva sålts för 400 som för de begärda 200 pund sterling. Den innehar hedersplatsen midt på den stora väggen för de nordiska skolorna. Öfver densamma sitter Malmströms „Wiger Spa“, han sitter något för högt för att göra full effekt. Den är ståtlig, men ser något urblekt ut och torde med sina träbalkar vara svårt begriplig för utländingen. Man saknade den skärpa i hans ansigtsdrag, som vanligen brukar misspryda hrr jurister, en anmärkning som föreföll mig temligen orättvis, då en lagstiftare ingalunda behöfver hafva utseendet af en advokat. Äfven Ankarkronas „Fälttåg i Afrika“ väckte uppseende för sin originella färg och öfriga förtjenster och man såg alltid grupper framför denna tafla, som lifligt sysselsatte sig med diskussion öfver alla de otaliga episoder ur fältlifvet, som förekomma på densamma och som man ej tycktes tröttna att studera.

För att ej blifva allt för vidlyftig slutar jag nu med det total-intryck den skandinaviska expositionen gjorde på mig åtminstone, neml. att den var särdeles lyckad och kunde fullt mäta sig med alla andra „*foreign schools*“ här. Vi hade *ingen* dålig tafla, som ingalunda var förhållandet med de öfriga länderna. Fransoserna hade endast skickat några få taflor. De flesta sådana voro lånade ur engelska privat-gallerier. Man må för öfrigt ingalunda föreställa sig, att här endast funnos, vare sig konst- eller industriartiklar, blott sedan i går. Här fanns ett helt galleri af gamla mästare, ypperliga taflor, så väl från statens som enskildas samlingar, icke mindre än 163 nummer, jemförliga med de berömdaste i utlandet, och här fanns en stor särskild sal, endast för industriföremål från medeltiden. Med ett ord, allt hvad man kunnat samla för att göra expositionen lysande och följaktligen lockande till besök, hade man sammanfört. Fotografi-atelier, utmärkt goda restaurationer, konserter, flera om dagen, dels på orgel, dels på piano, dels af regementsmusik — allt detta hade man tillträde till för sin shillings entrée. Men som jag ännu har rum qvar på sidan, måste jag återkomma till våra målningar ännu en gång. Norrmännen hade mycket goda taflor, såsom, utom de redan nämda af Tidemand och Gude, Eckersbergs „Brudfärd“, en af de vackraste taflorna på hela expositionen, Wexelsens „Hörringssæter“, Lorchs humoristiska „Schacherjude om skeppsbord“, samt åtskilliga värdefulla saker af Herzog, Bergslien, Arbo m. fl. Danmark lyser med fru Jerichau, hvars stora tafla „Liten Karin“ dock icke gjorde något behagligt intryck, möjligen för det den satt väl högt. Sörensen har förträffliga sjöstycken: Slaget vid Swinemünde d. 17 mars 1864, Sundet vid Helsingör m. fl. Richardt vackra vuer från Sundet. Detta „Sund“ tyckes riktigt hafva blifvit vår skandinaviska *canale grande*, så ofta är det måladt. Men nu har du väl för längesedan nog af alla dessa taflor. Jag önskar endast att vi måtte få tillsammans se dem i Stockholm nästa år på vår exposition, och att vi då måtte få glädja oss åt våra skandinavers segrar på konstens bana och den ovedersägligen framstående plats, de der intaga. Måtte äfven vederbörande icke sätta den blindes papperskorg öfver sina hufvuden, då den hemkommer, utan med öppna ögon se tiden an, äfven i dess fordringar hvad vårt industriella uppträdande beträffar. — — —

Augusti 1865.

Hope Rashleigh.

Novell.

(Från engelskan.)

Aldrig har väl verlden sett en stoltare eller mera öfverseende fader än John Rashleigh. Det var en högfärdig, torr och tungsint man med få svagheter och ännu färre sympatier; all den ömhet, hvaraf hans natur var mäktig, hade han koncentrerat i sin dotter. Den kärlek, som blott till en del kommit hans hustru till godo, slösade han nu på barnet till den grad, att den icke kände några gränser.

Det var ganska olyckligt för Hope att blifva moderlös just vid den tid, då hon som bäst hade behöft all möjlig moderlig vård och tillsyn. Hon var egensinnig, djerf, liflig och vacker, med ett inställsamt sätt som kunde vara riktigt farligt, egenskaper, som just icke lemnade synnerligt stora utsigter för att göra något godt af henne, så framt icke en stark hand styrde hennes steg. Men hon var knappt tretton år gammal, då mrs Rashleigh dog, och Hope kunde icke få en sämre uppfostrare än som nu blef hennes lott: en allt för öfverseende fader. Fadern, tjenstfolket, lärarne (nemligen då det föll henne in att mottaga undervisning, hvilket kunde ske ibland, då hon hade tröttnat att göra ingenting), husets vårdarinna, som var till hälften hushållerska och till hälften sällskapsdame, — alla stodo de på tå för henne. Det fanns ingen som vågade göra henne emot. Sjelfve Grantley Watts kastade sig liksom alla de andra för hennes fötter och kände sig smickrad, om hon nedlät sig att begagna honom såsom slaf, lät honom gå ärenden, arbeta för sig och lyda alla hennes nycker och infall. Hon tackade honom aldrig och belönade honom sällan med så mycket som ett leende; någon gång hände detta henne dock, och då glömde han hela verlden för ett sådant leende och ansåg sig rikare än mången konung, som står på tröskeln till sin skattkammare.

Hope Rashleigh och Grantley Watts voro slägt på långt håll; han var den olyckligaste af alla varelser . . . en fattig slägting, som uppfostras af nåd och barmhertighet och således icke kunde på något sätt vara passande till sällskap åt henne efter de konventionella sällskapslagarne. Samma blod flöt dock i deras ådror, oaktadt den stora olikheten i förmögenhetsvilkor, och mellan deras naturer fanns äfven öfverensstämmelse, fastän kanske de ädla egenskapernas vigtskål lutade åt Grantleys sida, emedan han undsluppit de faror, som omgifva ett bortskämdt barn, och hans dygder hade sålunda fått utveckla sig bättre och friare.

Han var en vacker, manhaftig och ädel yngling, denne Grantley, med två särskildt utmärkande karaktersdrag, godmodighet och en oöfvervinnelig hederskänsla. Hans onkel, John Rashleigh, var i det hela taget god emot honom. Han hade gifvit honom en vårdad uppfostran och lemnade honom ett rikligt underhåll, men den så att säga mera omateriella godhet, som uppenbarar sig i milda blickar och vänliga ord, i ett af kärlek alstradt öfverseende, i gåfvor och förströelser utöfver hvad som strängt är förtjent, den hade han aldrig rönt under sin ungdom. Hope hade också behandlat honom med det öfvermod, som somliga unga flickor tycka så mycket om att visa mot unga karlar, de må nu stå på hvilken samhällsställning som helst, och med detta högmod hade hon förenat det tyranni och den vana att beherrska, som alla måste underkasta sig, hvilka råkade inom hennes krets. Grantley fann sig dock i alla den unga flickans påhitt med orubbligt lugn och med detta den starkares tålamod, som är så stort och öfverseende; han tycktes aldrig lägga märke till hvad som skulle hafva eggat hvarje annan yngling till trotsig vedergällning, utan beherrskade sig ständigt, lönade ondt med godt, hån med ett godsint skämt, befallningar med lydnad, otacksamhet med nya tjenster. Och han hade dock ej någon låg själ.

Hope var nu sjutton, Grantley nitton år gammal. Hon var en hög, smärt, ljushårig flicka med svarta ögon, som tillika med de mörka ögonbrynen och långa ögonhåren gåfvo hennes ansigte ett blandadt uttryck af ömhet och lidelsefullhet; hennes hår, som krusade sig i breda vågor och hade en ren gulbrun färg, låg tillbakastruket från ansigtet och föll fritt ned på hennes hals; hennes läppar voro fylliga och skönt böjda; men hennes ansigtes, hela hennes väsendes totaluttryck var stolthet och egensinne, med en grund af kärleksfull värme, blott den kunde nås. Hittills hade detta icke lyckats någon annan än hennes fader, och icke ens han var älskad i jemförelse med den kärlek som han egnade henne, något som ju ofta är lifvets sorgliga lott. Allmänna meningen i den trakt der hon bodde var den, att hon behöfde få sin öfverman, och att en smula motgång skulle göra henne godt.

Hope hade en egenskap, som dock var i stånd att utplåna rätt många af hennes synder, hon var nemligen mycket gifmild. Deri gick hon vida längre än sin fader, som var blott och bart rättrådig, och om det någon gång hände honom att gå utöfver den stränga rättrådighetens gränser, var han stolt deröfver och skänkte bort för att skryta dermed mera än af verklig gifmildhet, likasom det hade varit en pligt som han var skyldig sin värdighet och samhällsställning, icke en handling af kärlek mot andra. För henne var det deremot en glädje att gifva bort; det var hos henne en naturdrift att lindra den lidandes nöd. Hvar och en som kom till henne blef aldrig bortskickad tomhändt; och då hon varit mera pockande och otålig än vanligt mot tjenstefolket, läkte hon deras sår på ett så frikostigt sätt, att de ständigt sade, att „en svår dag hos miss Hope var lika så god som en månads lön“.

Detta var den enda punkt, i hvilken hon rönte motstånd hos sin fader. Han gaf henne betydliga nålpenningar, så betydliga att de hade varit fullt tillräckliga, äfven om hennes egna behof hade varit dubbelt så stora; men som hennes gifmildhet alltid förorsakade brist i hennes kassa, fick han lof att betäcka den vid slutet af hvarje qvartal, alltid med försäkran om att det nu var för sista gången och att det för hennes egen skuld var nödvändigt att hädanefter lära henne penningens värde. Men ännu var sista gången icke kommen.

Ändtligen fick Grantley anbud om en plats i Indien, visserligen obetydlig till början, men som lofvade att i en framtid blifva ganska fördelaktig, om han befanns vara stadig och duglig. Något tvifvel eller betänkligheter kunde icke komma i fråga här vid lag; han skulle resa antingen han ville eller icke. Unga fattiga menniskor, som gått hemma länge och gjort ingenting, äro i allmänhet rätt glada åt en god anställning, genom hvilken de kunna göra sin lycka; men till sin förvåning märkte hans onkel, att han blef dödsblek, då han talade härom, och Hope uppsnappade en blick, som hon aldrig sett i hans ögon förr och som dref allt blodet till hennes hjerta under en våldsam ström af flera olika lidelser.

EN GATA I SKANÖR.
Teckning af A. T. G.

Några dagar före Grantleys afresa spatserade Hope i parken. Hon hade varit temligen svårmodig till lynnet på den sista tiden. Hope Rashleigh kunde nog också vara vid dåligt lynne. Då kommer Grantley med sin bössa och jagtväska, gående uppför den långa allén, der hon spatserade. Äfven han var svårmodig. Så glad och tacksam han än var för sin anställning i Indien, hade han dock icke riktigt varit sig lik, allt sedan hans resa blef afgjord, om också hans allvar och tankfullhet kunde förefalla naturliga nog hos en förståndig ung man, som nu skulle för första gången ut i verlden för att på egen hand göra sin lycka. Då han kom närmare, lyfte Hope ögonen från en bok, som hon läst i — d. v. s. egentligen icke läst, eftersom hon höll den upp och ned, och då hon upptäckte honom, rodnade hon.

— Jag ämnar mig ut för att skjuta en rapphöna åt er, miss Hope, — sade Grantley och stannade ett ögonblick, då han kom fram till henne. Han kallade henne alltid miss Hope.

— Åh, rapphönsen lära nog akta sig för er bössa, — svarade Hope hånfullt. Hon såg dock icke på honom, då hon talade, och hennes hån föreföll låtsadt och onaturligt.

— Nu menar ni visst icke hvad ni säger, — sade Grantley leende. — Jag duger väl icke till mycket, miss Hope, men nog är jag väl en temligen god skytt.

— Så säger ni sjelf åtminstone. Jag kan aldrig tro på en storskrytare, — svarade Hope likgiltigt.

— Kan det kallas att skryta, om man vet sig ega en sådan liten färdighet, som hvilken som helst kan få genom öfning, och som man dessutom icke visar sig stolt öfver? — frågade Grantley saktmodigt.

— Jag nedlåter mig icke att tvista med er, — utbrast Hope och kastade hufvudet tillbaka. — Det är mycket ohöfligt af er att motsäga mig.

— Det har aldrig varit min mening att motsäga er, miss Hope, — sade Grantley mildt och allvarligt; — men icke får ni anse mig för ohöflig derför att jag icke kan fördraga, att ni skall hysa dåliga tankar om mig, utan försöker att gifva edra tankar en bättre riktning.

Blodet rusade Hope upp i ansigtet och hon vände sig häftigt bort.

— Jag reser bort nu . . . kanske för alltid, — sade Grantley efter en stunds tystnad och talade med sakta röst, men utan att se på Hope; tvärtom såg han ned och sysslade ifrigt med sin bösspipa, som om den hade behöft en extra polering. — Och

FATTIGBÖSSAN VID BRÄNNKYRKA.
Teckning af O. Anderson.

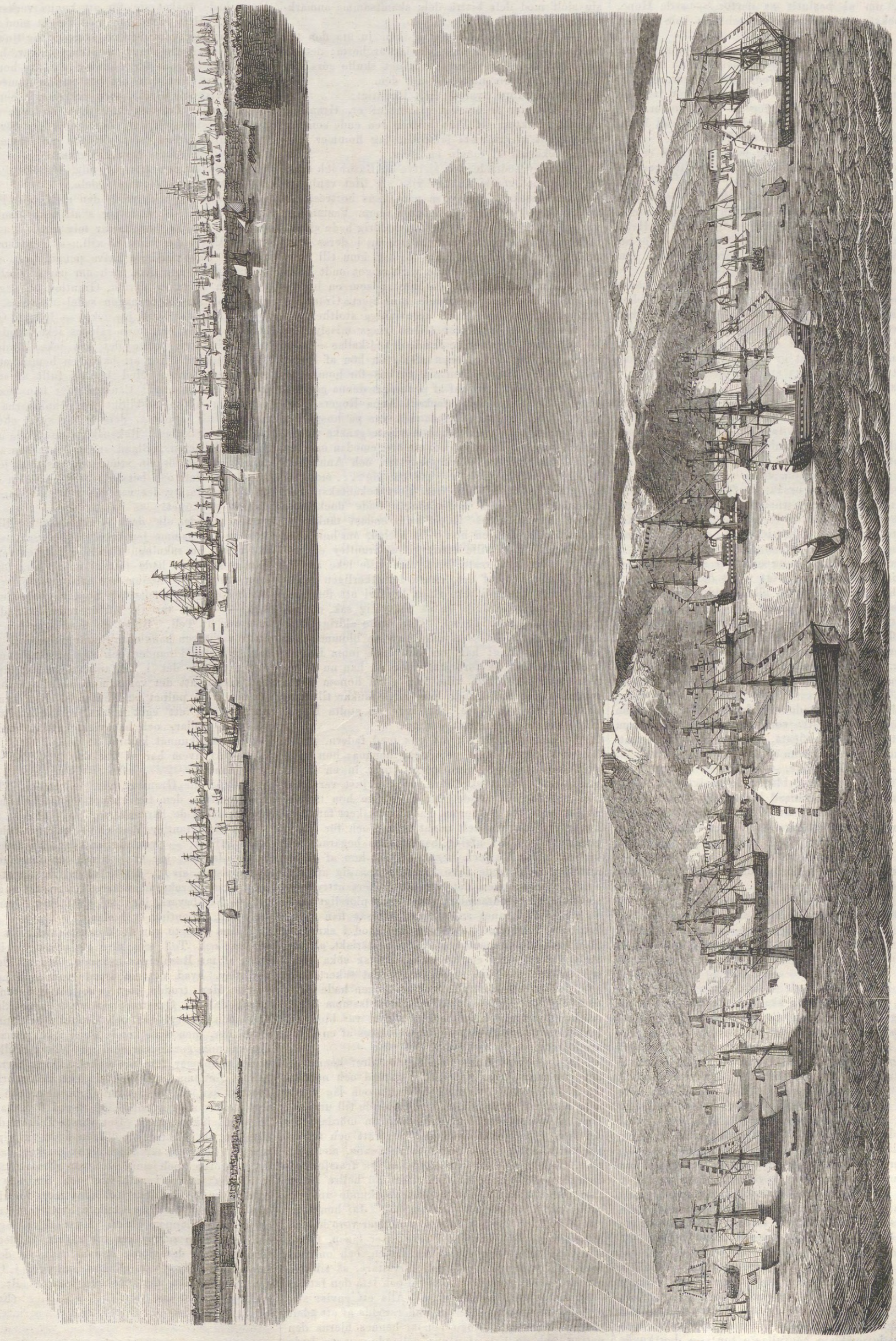

FRANSKA OCH ENGELSKA FLOTTORNA I CHERBOURGS HAMN.

jag skulle så gerna vilja göra er en fråga, innan jag skiljes härifrån . . . får jag det?

— Min tillåtelse eller mitt afslag torde väl föga betyda, om ni beslutit er derför, — sade Hope, som också såg ned och helt tanklöst lade bokens blad i veck.

— Det tror jag nog det gör ändock, miss Hope; jag tror att jag alltid gjort hvad i min förmåga stått för att uppfylla alla edra önskningar, om det varit mig möjligt; och tro mig, aldrig har jag med vett och vilja gjort något för att förnärma er.

— Då är det illa, att ni så ofta skall hafva gjort det mot er vilja, — sade Hope.

— Ja, just derom skulle jag vilja fråga er, — svarade Grantley. — Hvarför har ni alltid varit så missnöjd med mig, miss Hope? Ingen har dock allvarligare än jag försökt att behaga er och göra er till viljes . . . allt från början af min vistelse härstädes, det kan jag sanningsenligt påstå . . . Hvarför hatar ni mig då? Hvad har jag gjort er för att ni skall hata mig så? Om jag bara visste det. Om jag blott hade vetat det för längesedan!

— Hata er! — utbrast hon häftigt och vände sig emot honom, i det hon med en underlig blick lyfte sina ögon upp till honom. Derpå slog hon åter ned dem och tillade kallt: — Jag visste icke, att jag någonsin hedrat er med mitt hat, mr Watts. Jag har väl icke visat er så mycken uppmärksamhet att ni kan ega rätt att säga det.

Grantley bleknade.

— Förlåt mig, — sade han sorgset. — Der ser ni ett nytt af mina många olycksaliga misstag.

— Jag tror att det är bäst, — svarade hon med en vänligare blick än vanligt, — att vi lemna detta samtal. Jag förstår ej hvad det egentligen skulle gagna till. Att komma fram med förolämpningar och sedan bedja om ursäkt derför, har alltid förefallit mig temligen barnsligt, och vi äro ej några barn längre, — försäkrade hon med en ung flickas hela stolthet. — Det har icke varit er skuld, Grantley, om ni varit tråkig och obehaglig.

Men då hon vid dessa ord åter såg upp till honom, denna gången med ett mildt och strålande leende, hade orden förlorat all sin udd och föreföllo mera inställsamma än elaka.

— Jag tror nog, — tillade hon, — att ni icke varit obehaglig med flit, och derför förlåter jag er. Men nu är det bäst, att ni går och ser efter rapphönsen. Får ni något, så lofvar jag att behålla det för min egen mun; och jag är säker på att det är för er heder nog!

Och hon skrattade på detta ljufva, klingande och förtjusande sätt, som var lika sällsynt som dyrbart och som de flesta, bland andra äfven Grantley, satte lika högt som en drottnings huldrika nåd.

— Ack, miss Hope, — sade han ömt och hans vackra solbrända och blossande ansigte vände sig till henne med obegränsad kärlek och beundran, — ni har allt för stor makt öfver edra medmenniskor. Det är icke nyttigt hvarken för er sjelf eller för dessa.

— Det är ganska bra både för er och mig, — sade hon. — Ni håller er derigenom på er plats och sätter mig i stånd att . . . — Hon betänkte sig.

— Att hvad? — sade Grantley och gick ett steg närmare.

— Att hålla mig på min, — svarade hon kallt och drog sig tillbaka.

Han suckade och tycktes liksom vakna ur en dröm.

— Nu skall jag gå, — sade han derefter. — Farväl, miss Hope; jag skall skjuta en fågel åt er, om jag kan, och kom ihåg att ni lofvat mig att taga emot den för er egen räkning!

— Ni behöfver ej göra er något besvär, — svarade hon hånfullt, i det äfven hon tycktes göra sig fri från en obehaglig dröm. — Jag vill icke alls att ni skall skjuta något åt mig, mr Watts, eller att ni i allmänhet skall bry er om att tänka på mig.

Med dessa ord gick hon bort utan att säga något vidare.

Han följde henne med blicken, under det hon långsamt försvann, och begaf sig så in på fälten för att jaga rapphöns för sista gången i det gamla fosterlandet. Men Hope gick ännu längre in i parken, kastade sig ned på mossan vid några gamla träd och utbrast i en häftig gråt; hon hatade och föraktade sig sjelf.

På aftonen, då Grantley kom tillbaka, hade han icke mera än en fogel i väskan, oaktadt det fanns öfverflöd på vildt det året och han hade rykte om sig att vara en ypperlig skytt. Hans onkel John Rashleigh gjorde obarmhertigt narr af honom, och Hope sade med sin hånfullaste ton: — Jag kunde just tro, att rapphönorna skulle få vara temligen i fred, mr Watts!

Han bara skrattade och medgaf, att han var en stackare och icke var värd så mycket som en pris snus, att krut och hagel voro förspilda för honom, och att han skulle spela en ömklig figur i Indien, der man *kunde* skjuta, med ett ord, han öfverhopade sig sjelf med dels bittra dels skämtsamma anmärkningar.

— Nå ja, miss Hope, ni kan ju äta den till frukost någon förmiddag, då jag är borta; det är den sista som jag skjuter, och det skulle göra mig ett stort nöje om ni toge emot den.

Hvarpå Hope svarade helt likgiltigt:

— Det der är mycket vackert af er, Grantley, men jag fruktar, att Fido blifver den ende som får något godt af ert sista jagtbyte; jag hommer sannolikt icke att se fågeln en gång.

Grantley rodnade, och sjelfve mr Rashleigh tyckte, att hon gerna kunnat visa sig litet vänligare mot den stackars gossen så nära hans bortresa, då de kanske aldrig fingo se honom mera. Fastän han var en fattig slägting, hvilket han aldrig hade glömt, hade han dock nu tillbragt många år i deras hus, och Hope var mycket ung, då han kom till dem, så att det visst icke hade varit något ondt i om hon hade betraktat honom nästan som en broder m. m. Omedvetet försvarade hans hjerta Grantleys sak emot hans eget barns egensinniga stolthet.

Kanske var det något sådant slags misslynthet — ty egentligt missnöje kunde det ej kallas — som gjorde att han den aftonen afslog en bön af Hope. Som vanligt kastade hon sig på knä för honom, ty hon hade särskildt behof af penningar denna gången. Hon ville hjelpa den stackars Anna Rogers, som låg i feber, under det mannen var på hospitalet och barnen ledo nöd, och hon visste ganska väl att fadern icke skulle gifva dem ett öre, emedan mannen blifvit öfverbevisad om krypskytteri och Anna sjelf hade icke något vackert rykte om sig . . . . mera än en gång i sitt lif hade hon gjort bekantskap med fängelserna. Dessa invändningar hade dock icke något inflytande på Hope, som endast tänkte på den lidande familjen hon ville hjelpa, om hon hade penningar. Hon ville äfven gifva Grantley en present, innan han reste bort, men ville icke att fadern skulle veta af det, ehuru det säkerligen skulle hafva satt henne i icke ringa bryderi att förklara, hvarför hon ville dölja en så obetydlig sak, om någon frågat henne derom. Hon hade aldrig gifvit honom något, icke så mycket som en blomma eller en bok en gång; han var den enda inom hennes krets, som hon så förbigått; men då han nu skulle resa bort för alltid, ville hon gifva honom något minne, något som kunde leda hans tankar till henne, då han var borta. Stackars du stolta Hope! Hade det verkligen gått derhän?

Då hon gick in för att tala med fadern, visste hon att denne hade penningar hemma; hon hade sjelf sett honom dagen förut lägga in en tjugupundssedel i sitt skrifbord, hvilket just var hvad hon behöfde, och hade hon då, såsom hon tänkte, genast bedt honom derom, hade hon säkert fått den. I dag var han vid helt annat lynne, och för första gången i sitt lif afslog han hennes begäran, och det så allvarligt och bestämdt, att hon af öfverraskning och vrede icke kunde förmå sig att förnya sin bön; men det var ett dystert uttryck af slolthet och beslutsamhet, som dervid plötsligt bredde sig öfver hennes anlete, och det såg han ej, ty han satt vänd mot ljuset och hon stod i skuggan. Hon lemnade rummet tyst och majestätiskt, allt för stolt för att efter ett så strängt afslag söka ställa sig in ens hos sin fader, ehuru det säkert hade gått derhän att John Rashleigh slutligen hade gifvit med sig, om hon tagit till sin inställsamma öfvertalningsförmåga. Kom ihåg, att hon var blott ett bortskämdt barn, hvars fel underblåstes af en oklok uppfostran.

Den stackars Anna Rogers' nöd dref henne till det yttersta. Ovan vid allt motstånd och nerfretlig i hög grad, öfverdref hon allt och låg vaken hela natten i ett tillstånd, som gränsade till ursinne. Hon tyckte sig vara en usling och en mördare för det hon icke gjorde hvad som var rätt och tog af sin fader, hvad denne borde gifva henne, men icke ville. Borde icke menniskokärleken gå framför lydnaden? Skulle hon låta sin nästa dö hellre än att taga hvad som fadern mycket väl kunde undvara och som hon egde rätt att begära? Ja, hon egde rätt dertill, ty hennes faders penningar voro hennes lika mycket som hans, om icke efter lagen, så åtminstone efter den moraliska rätten, och om han vore en hårdhjertad och kall förvaltare, så tillkom det henne att godtgöra hans fel och låta den fattige draga nytta af hans öfverflöd. Alla ett envist sinnes absurda räsonnementer, understödda af ett ädelt hjertas ingifvelser, flögo genom hennes hjerna den natten, och då hon steg upp följande morgon, hade hon fattat sitt beslut att genomdrifva sin vilja och trotsa fadern.

John Rashleigh var öfverhetsperson, och det var just torgdag i Canstow, närmaste staden, der öfverhetspersonerne alltid samlades på öfre salen i rådhuset och der rätten, om också icke alltid rättvisan, hade sitt säte. Hans bortovaro var hvad Hope hade önskat sig för att kunna verkställa sin föresats. Helt lugnt och med berådt mod öppnade hon hans skrifbord och bemäktigade sig tjugupundssedeln. Så dålig denna handling än var, hade hon dock icke någon föreställning om att hon gjorde något orätt, annat än att hon möjligen medgaf sig vara envis och olydig, men det oroade henne icke synnerligen. Tvärtom hade hon så länge räsonnerat med sig sjelf, att hon ansåg det för en förtjenstfull handling, som vittnade om hennes bättre omdöme och ädlare bevekelsegrunder.

— Vexla den här åt mig, Grantley, — sade hon och lemnade honom sedeln.

— Jag kan icke vexla den sjelf, miss Hope, — svarade han, — men jag skall vexla den åt er i Canstow, dit jag just ämnar mig nu.

— Vexla den huru ni vill, — sade hon likgiltigt. — Jag vill bara hafva penningarna, så snart ni kan gifva mig dem, och om pappa skulle få se dem och fråga er derom, Grantley, så säg honom ej att jag lemnat er någon sedel att vexla.

— Nej, det skall jag icke, — lofvade Grantley, som ej anade oråd och således icke kunde se något ondt deri, jemte det han icke kände sig så litet smickrad öfver att hafva en hemlighet gemensam med henne. Med hjertat fullt af angenäma känslor red han till Canstow, der han vexlade sedeln och köpte åtskilligt för penningarna dels åt Hope efter uppdrag, dels åt sig sjelf, ehuru icke på Hopes räkning. Räkenskaperna skulle uppgöras vid hemkomsten. Bland annat köpte han åtskilliga förnödenheter för sin stundande resa hos jernkramhandlaren Tell och betalade dem med den ofta omtalade sedeln, ty det var den största boden och det största uppköpet.

Nu hände sig dock så illa, att mr Rashleigh kom in till samme jernkramhandlare samma dag för att betala en räkning. Han tog fram en vexel, som han nyss förut hade fått af en af sina förvaltare, som var skyldig honom ett halft års afgift; och för att bespara sig mödan att upptaga beloppet i banken — denna var för öfrigt redan stängd — gaf han den åt Tell. Bland de penningar han fick tillbaka var äfven hans egen tjugupundssedel. Så snart han fick den i handen och såg på dess nummer för att anteckna det i sin annotationsbok, upptäckte han genast att det var samma sedel som han qvarlemnat i sin pulpet på Newlands. Han kände igen numret och ett eget märke, som han alltid satte på sina sedlar, och han visste att ingen hade på lagligt sätt kunnat komma åt den.

— Af hvem har ni fått den här, Tell? — frågade han.

— Af mr Grantley, sir, — svarade Tell. — Han vexlade den för knappt en half timme sedan och bestälde de här sakerna.

— Mr Grantley Watts? — utbrast John Rashleigh häftigt; — vexlade han den här sedeln här?

— Ja, sir, jag hoppas väl, att det icke är något misstag, sir . . . det är väl aldrig något i olag? — frågade jernkramhandlaren en smula ängsligt.

— Nej bevars, jag blef blott litet öfverraskad; nej, Tell, ingenting är i olag.

Hans ansigte var dock mera sannfärdigt än hans läppar, och Tell såg nog att något var i olag, i trots af mr Rashleighs nekande, och att det rörde Grantley, hvad det nu kunde vara som han hade gjort. Han trodde just icke att det kunde vara något dåligt. Canstow var visst ingen klanderfri stad och förbrytelser och brottslingar funnos nog äfven der, men man kunde dock icke gerna antaga, att en ung gentleman som mr Watts skulle hafva stulit penningar från sin onkel. Unga herrar, som lefva i förnäma hus, taga sig icke sådant oråd före; brottet går så godt som förbi dem, och polisen verkställer sina göromål så der i förhållande till de årliga inkomsterna. Det värsta Tell kunde tänka sig var att Grantley möjligen hade tillgripit penningar, som på mr Rashleighs önskan hade bort ligga orörda, och som det var allmänt kändt att Newlands' egare var häftig och fordrade sträng lydnad, kunde det icke behöfvas mera för att väcka hans vrede, göra hans anlete hvitt som lärft och hans smala läppar bleka. Hvar felet låg visste han icke, men så mycket var säkert, att det angick Grantley och det gjorde honom ondt om den unge mannen, ty han var allmänt omtyckt i Canstow och nästan alla der önskade honom allt möjligt godt.

(Forts.)

Skanör.

Från en hastig resa längs Skånes kust sänder oss en känd artist bland andra teckningar hosföl-

jande lilla bild från den anspråkslösa staden Skanör. Han skrifver bland annat:

Den lilla Skanörsvyen skrattar du åt? Men visste du huru vänliga de sandiga, krokiga och pilplanterade gatorna äro, huru putsade de låga, halmbetäckta, blyfönstrade husen, huru tyst och stilla, söndagsförmiddagslugnt och snyggt allting synes, skulle du nicka välkommen åt den lilla trappgaflade kyrkan, de halmbetäckta korsverks-hyddor och de grågröna hviftande pilarne. Skanör och Falsterbo ligga långt ute på en öde, med hafvet nära jemnhög, tyst landtunga. De synas derute som två „lunder gröna“ med hvar sitt röda kyrktak, hvar sin snöhvita kyrkgafvel uti. Viporna och vildänderna äro som tama derute i dessa „fridens bygder“. Menniskorna lefva länge derute, verka tyst och förnöjdt i sin trånga krets, pyssla om sina täppor, fiska, samla torf och förspillning till bränsle och tycka säkert, då de någon gång besöka den bullrande verlden utomkring dem: borta bra, men hemma i Skanör bäst. Så såg der ut!

„I ålder täflar Skanör med Lund“, säger Brunius.

Vidare: „Ett fartyg tillhörande konung Harald Hårfager i Norge inlastade år 879 i Skanör malt, vin, spannmål och håning.“ Stort sillfiske odlades här under medeltiden från 1200-talet, och 1522 af 7515 båtar med fem man i hvar och tullen besteg sig hvart år till omkr. 2500 mark.

Samhällenas lifsådror, sillfiske och sjöfart för egen och andras räkning, hafva småningom torkat ut och nu är det väl blott de gröna pilarne och almarne som florera derute. Men huru vackert dö och tyna ej dessa städer bort. De dela en gammal kustbos öden: fiskare i sina pojkår, sedan sjöman, farande verlden kring på de osäkra hafven, sedan skutskeppare och sist vacklande på sin spade, sysslande i den torftiga jorden. Snart dör han och ingen vet hans graf, mer än vännen af ensligheten, hafvet och den öde, men fängslande kusten.

Fattigbössan i Brännkyrka

är ej mycket att säga om. Tecknaren har valt detta motiv såsom ett stycke egendomligt och pittoreskt landskap. Hvad för öfrigt en „jordfast“ fattigbössa kan duga till, inhemtas af berättelsen om doktor Roback eller Fallebo Gök, som användt en sådan såsom borgensman i diskonten — och en sådan bekantskap kan säkert vara välkommen för ganska mången.

Marinfesten i Cherbourg.

Man har på den sista tiden sett de utländska tidningarna öfverfylda med beskrifningar öfver de förbrödringsfester — så äflas man åtminstone att kalla dem — som i Cherbourg, Brest och nu senast i Portsmouth firats genom de engelska och franska flottornas vänskapliga möten. Äfven våra tidningar hafva haft åtskilligt att förtälja derom. Det har riktigt vattnats en i munnen, då man läst om alla dessa läckerheter, som serverats om bord på dessa väldiga krigsmaskiner, som kanske, nästa gång de begifva sig ut på fest, komma att servera helt andra slags rätter, glödande, fräsande och med förmågan att tysta munnen på mycket godt folk, hvem vet, möjligen till och med af dem som nu roade sig så grundligt på de bestarnes däck. Det är dock egna tider vi lefva i! En stackars scholaris, som ej bör veta af någon historie längre än till 1815, — ty sedan har ju ingenting händt, värdt att känna till för medborgaren, värdaste magister Fux? — skall väl tycka att verlden är rakt vänd upp och ned, då han i tidningarna läser om huru engelsmän och fransmän, som i hans tanke hyst det förfärligaste nationalhat till hvarandra och ej gerna kunde se hvarandra utan att genast taga till knytnäfven, nu skicka ut sina krigsskepp för att säga hvarandra artigheter och försäkra hvarandra om en evig vänskap. Men så är det då man har en mäktig buse på ryggen, och den stora republiken på andra sidan Atlantiska hafvet, som så många på denna sidan hade hoppats för pocker i våld, har rest på sig och blickar omkring sig på ett sätt, som kan komma dess „goda vänner fienderna“, en viss kejsare och en viss drottning, att känna en rysning genom märg och ben. Huru starkt detta vänskapsband egentligen är, skall väl framtiden utvisa. Det beror på grunden: om det ömsesidiga förtroendet de begge folken imellan är så starkt och beständande, om deras interessen och sympatier äro så gemensamma, att de kunnat grundligt utplåna nationalhatet, som så länge rufvat i deras sinnen. Det vore väl, om så vore, ty England och Frankrike, om allvarligt förenade, äro det säkraste värnet för framåtskridande i både andligt och materielt afseende. Detta är icke någon vanlig tidningsfras, utan en sanning, grundad i sakens egen natur. Imellertid torde verlden nog ännu få vänta på ett dylikt förbund: den fasta grunden fattas ännu; må vi hoppas att den snart varder lagd!

Storartade hafva dock festerna varit i dessa örlogshamnar och skulle väl hafva varit det än mera, om ej Jupiter Pluvius varit allt för frikostig med sina håfvor. Vår plansch gifver en föreställning om det lifliga skådespelet, då de båda flottorna lågo förenade på Cherbourgs redd.

Carl den Tolfte i Danmark.

Efter en Folksägen.

För fulla segel från Carlskrona
Går flottan ut — en rad så lång —
Och vindarne i duken tona
Och böljan sjunger gladt sin sång.
En dyrbar last den har att bära,
Den dyraste som finns i nord;
Ty landets hopp och landets ära,
Kung Carl med hären är om bord.

Hur stolta öfver hafvets vågor
De svarta drakar simma fram
Och spruta upp mot solens lågor
Ett vattradt moln af silfverdamm.
I toppen fladdrar svenska flaggan,
Liksom en blågul sommarsky,
Och under blänker hvita fradgan
Mot kölen, som ett vinterny.

Det går så att det riktigt knakar
I master, tackel, rår och tåg,
Och som ett bergskott doft det brakar
För törningen mot hvarje våg.
Då glädes kungen högt och nickar,
Der han står stödd emot sitt svärd,
Och ser med längtansfulla blickar
Till målet för sin segelfärd.

Han vill besök i vester göra,
Förrän han drager östan till,
Och sjelf med egna öron höra
Hvad hans kusin, kung Fredrik, vill.
Att han liksom de andra båda
Spänt krigets röda ulfvaklo,
Det vill med egen blick han skåda,
Ty förr han kan ej ryktet tro.

Men hvad han icke trott han finner,
När fredligt nu i qvällens stund
Han med sin goda flotta hinner
Till stränderna vid Öresund;
Ty sablar blixtra, hjelmar skina,
Så långt man kan på kusten se,
Och skotten dåna, kulor hvina,
Till helsning ifrån danskarne.

Strax flottan sina segel skotar
Och styr med strömmens starka drag
Just dit, der största faran hotar,
Och gifver några glatta lag;
Men kungen får ej tid att bida
Och se hvad verkan detta har,
Han rycker svärdet från sin sida
Och raskt ett språng i böljan tar.

Det blef signalen för de andra
Att göra uppå samma sätt.
Snart synes hela hären vandra
I vattnet, trygg som på en slätt.
I blinken stormas danskens läger,
Och innan solen hinner ned
Har svenska kungen vunnit seger
Och slagit tält på Danmarks hed.

Nu ränner han sin långa klinga
I marken ned att hvila på,
Och genast syns en källa springa
I dagen upp, så klar och blå.
Han läskar sig utaf dess vatten
Och faller se'n på knä och ber
Till Honom ofvan stjernenatten,
Som ensam segrens lycka ger.

Imellertid gå här-rop vida
I hela danska riket ut
Och kalla alla män att strida,
Som mäkta bära sköld och spjut.
De flesta frukta dock med rätta
För svenska härens mannamod,
De hafva redan långt för detta
Fått smaka på dess krut och lod.

Kom så en dag en bondeskara,
Af skräck och fasa något blek,
Till kungen, der vid källan klara
Han satt i skuggan af en ek.

Den bad om frid för fosterjorden,
För barn och maka, hus och hem.
Då svarar kungen dessa orden,
Till tröst för en och hvar af dem:

»Jag hatar krig och allt elände
Och ville lefva helst i ro;
Men eder kung, min nära frände,
Har skamligt brutit ed och tro;
Jag måste honom derför aga,
Och nu, just nu är läglig tid.
Dock skolen I ej få att klaga
För någonting i denna strid.»

Så sagdt. Strax vände alla glade
Till fredens värf i sina hem,
Och kungen höll hvad som han sade;
Ty ingen oro störde dem.
Men Fredrik och hans herrar lärde
Han snart att ödmjukt tigga nåd.
Se'n for han åter sina färde
Till större bragder, större dåd.

Dock ännu danska folket prisar
Kung Carl den tolfte, Sveriges kung.
Ännu med rörelse det visar
Hans källa, ren som han och lugn;
Och än står eken grön i skogen,
Vid hvilken hjelten ofta satt,
Och än tar bonden invid plogen
För kungaträdet af sin hatt. —

Pehr Thomasson.

Krönika.

Gasteiner-fördraget — vi rå icke för att vi nödgas omtugga detta ämne, ty hela Europa gör så med! — Gasteiner-fördraget, denna „komet på den tyska politikens natthimmel“, som en patriotiskt bekymrad tidning kallar det, liknar verkligen en komet dels i afseende på sitt, efter all anledning, föga långvariga bestånd, dels derför att det enligt folkets tro är olycksbådande, och slutligen emedan det är utrustadt med en väldig svans, nemligen af artiklar och klausuler, bland hvilka somliga redan anses tydliga och klara, andra åter sökas på måfå „in's Blau hinein“. En bland de senare är Holsteins blifvande afträdande till Preussen mot en penningsumma. Bland de förra skyldrar i främsta rummet det stackars Lauenburgs öde. Detta lilla land skall nu „tagas i besittning“ af konung Wilhelm, men ännu icke „hylla“ honom. Den sistnämda högtidliga akten fordrar nemligen de uppstudsiga kamrarnes öfvervaro och måste alltså uppskjutas tills om ett år, då „landtdagen“ i alla händelser skall ega rum. Under tiden kunna Lauenburgarne icke dömas af holsteinsk rätt, ty Preussen har tagit dem i besittning; ännu mindre af preussisk, ty de hafva icke hyllat Preussen. De böra således uppskjuta alla tvister, då de veta sig icke på ett helt år kunna få rätt. Huru ädelt är det icke att sålunda stifta frid medelst svärdet!

Det ryska besöket vid de nordiska hofven, som tyskarne nyss med så mycken säkerhet tydde såsom en demonstration mot skandinavismen, tolkas ännu bestämdare såsom ett sätt att känna sig för, huru svenskar, norrmän och danskar skola förhålla sig med afseende på Rysslands orientaliska politik. Vi tro att det var en exposition af den ryska sjömakten, som verkligen också blef exponerad, enligt hvad Barösundsarbetarne nogsamt veta. Hvad kunna vi göra med Orienten! Om Taschkend intages och ännu en emir af hämdlystnad utmanar den ryske kolossen, det vill säga inviger sig åt förderfvet, fordras det i alla fall tysk fantasi för att tänka på någon skandinavisk inblandning i sådant. Och hvad beträffar Donaufurstendömenas obestånd och Turkiets „tillernade delning“, hafva vi icke ett ord att säga, då — förutan Tysklands profeter — ingen menniska ännu vet något bestämdt derom.

Prinsessan Murat och de andra af kejsarinnan Eugenies följe, som genom en vagnstjelpning på resan från Schweitz skadade sig så grufligt, äro nu lyckligen räddade, utan att doktor Nélaton (densamme som fick fyrahundratusen francs för det han såg på huru ryska storfursten Nicolaus dog) behöft göra sig stort besvär. Man talar med mycken rörelse om den omvårdnad, kejsarinnan egnat sina väninnor, samt med djerfva förhoppningar om den tråkiga dag, som kejsaren, i Biarritz, skall tillbringa i samspråk med Bismarck och hvilken innan kort skall efterföljas af en, troligtvis lika ledsam, i Zaraus hos drottning Isabella. I Portsmouth undfägnas Frankrikes sjöofficerare på det magnifikaste, och i Lyon har rasat ett upplopp, som, på sitt sätt med rätta, kallas „allt annat än politiskt“.

Den danska industriexpositionen, om hvars blif-

vande täfling med vår egen man talade så många bittra ord, kommer säkert icke att blifva farlig, då så många industriidkare yrkat på dess uppskjutande. Både Heltzen och Moltzen hafva nu retirerat ur Danmark, men de eljest så oskiljaktiga dioskurerne hafva nu flytt åt olika håll. För öfrigt gläder sig hela landet åt de två tusen Schleswig-boarnes besök. Vid Korsör hafva de mottagits med jubel och välvilja samt tillbragt några dagar „väl och krästiga“ i den sköna hufvudstaden.

Man finner att Europas yttre förhållanden just icke erbjudit samlaren någon rik skörd, och hvad vårt eget land angår, är den ännu magrare. En krutexplosion hafva vi visserligen haft i veckan, men den skedde i Hernösand. Till jernvägsolycka har varit ett par tillbud, i det en gång stockar och stenar utlagts på banan och en annan gång en bonde blifvit öfverkörd af lokomotivet. Men den förra tillställningen skadade, trots utläggarens onda vilja, icke jernvägståget, och den senare — mirabile dictu! — icke bonden. Såsom ett tecken till framåtskridande må nämnas, att man hädanefter kommer att kalla hvarandra *Ni*, åtminstone i — Husby.

Icke blott inom *vitterhetens* område finner man i våra dagar ett (så att säga) „suveränt“ förakt för den litterära eganderätten! Äfven den riksbekanta politiska uppsatsen af en nyupptäckt adels association drages i tvifvelsmål; man insveper dess ursprung i ett mystiskt dunkel, förnekar dess äkthet och betviflar rent af tillvaron af dessa hrr *national-representations-reforms-anti-agitations-central-kommitterade*, såsom man på skämt kallar dem. Imellertid har man denna vecka nästan uteslutande talat blott om den „förfärliga skriften“. Enfaldig är den i hög grad, och man måste beundra deras humanitet, som af *denna* orsak frånkänna reformens fiender dess författande. I alla händelser är den ett verk, hvarå man snarare rynkar näsan än pannan, så mycket hellre som den ingalunda saknar sina komiska sidor. Med mera ostörd munterhet kan man imellertid genomögna de roliga arbeten om Rangordningen, som i dessa dagar lemnat pressen.

Genom professor Hedenborgs död förlorade vårt fädernesland en nitisk arbetets man, en bland de få, som för sin vetenskap med glädje trotsa faror, sorger och mödor af alla slag samt tyckas modigare efter hvarje förlust. Jordbäfningar, rof och plundringar förstörde mer än en gång hvad han samlat åt sig sjelf och de sina; blott hvad han vunnit i vetandets tjenst blef skonadt. Fjerran från hembygden, som han tillbragt största delen af sitt rastlöst verksamma lif, träffades han äfven af döden, men att han älskade fosterjorden bevisa de rika minnen, han lemnat den i arf.

Det tyckes som om Swartz nu ändtligen lyckats tysta ned det evinnerliga käxandet om Hamlet, hvilket en längre tid varit hans belöning för den mästerliga uppfattningen af denna karakter. Icke ens Sardanapalus undgick dylika ensidighetens beskyllningar för ensidighet, ja — om vi icke missminna oss — till och med hos Caligula fann man genom nitiska ansträngningar en viss likhet med den danske prinsen. Blott genom konstnärens uppträdande i ännu ett kungadrama af den störste skalden synes man således hafva kunnat förgäta hans triumfer såsom Hamlet, eller med andra ord finna honom så hänförande, att han aldrig varit det *än mer*.

På Humlegårdsteatern har „Kärlekens blindbockar“ åsetts med ett nöje, som blott störts af bifallets högljuddhet — något som länder skådespelaren till heder och gerna må förlåtas publiken. Man klandrar det lilla styckets sedliga halt; men om det som är omoraliskt någon gång visar sig riktigt löjligt och duktigt utskrattas, är ju resultatet ganska godt. — Äfven det anspråkslösa Thaliatemplet på Djurgården har mycket trefligt och framför allt *vackert* att visa.

Med glädje har man förnummit, att en ny opera af Franz Berwald innan kort skall rikta vår präktiga sångscen. Namnet antyder en verklig skatt, och vi hoppas derjemte att direktionen skall erinra sig Estella di Soria samt det gamla goda språket: det ena skall du göra och det andra icke låta! Och den Svarta Dominon sedan — eller rättare: *den* framför allt!

Hvarjehanda.

— En hattmakare i London har nyligen uttagit ett patent på ett slags upplysta hattar. Dessa hattar, säger han, skulle bevara sina bärare från faran att blifva öfverkörda nattetid af åkare, på samma gång som de kunde åstadkomma en besparing i gatuupplysningen .... Detta visar väl att vi lefva i upplysningens tidehvarf!

— De fyratioåtta första representationerna af Meyerbeers opera *Afrikanskan* på Stora Operan hafva inbringat 524,000 francs. Detta gör något mera än 10,800 francs för hvarje representation.

— BOKUPPTÄCKTER. För icke längesedan, då man i Catania höll på att nedrifva en nyare tidens villa, som blifvit bygd ofvanpå ett forntida romerskt hus, hittade man åtskilliga dyrbara fragmenter, som fylla vissa luckor i Taciti Annaler. För några få dagar sedan har man i biblioteket i ett under sekularisering varande kloster i Fucino hittat några hittills okända sidor af Ciceros *De Republica* jemte stycken af åtskilliga förlorade böcker af Titi Livii stora historia; det var kaniken Antonio Biffi, som gjort denna upptäckt, den han lofvar att med det första offentliggöra. I Mexiko har man i början af mars månad sålt en mängd böcker, som i forna tider qvarlemnats af den apostoliska nunciaturen derstädes. Deribland fanns Pompeo Littas stora arbete med outgifna anmärkningar, från början till slut skrifna af författarens egen hand och kompletterande de uppgifter, som sjelfva boken lemnar oss öfver de flesta af Italiens stora och namnkunniga familjer.

— VICTOR HUGOS LIF PÅ GUERNSEY. Ur ett längre bref från Victor Hugo meddela vi följande interessanta skildring af hans lif på den engelska ön Guernsey i Kanalen: Jag har nu i tio års tid bott på Guernsey. Jag har der köpt ett hus, som skänker mig engelsk medborgarrätt och gör min person oantastlig, så att jag icke längre behöfver frukta för en fjerde landsflykt. Mitt hus ligger på hafsstranden och bygdes för några och sjutio år sedan af engelske korsarer, som kallade det Hautevillehouse. Jag, en folkets representant och en den franska republikens landsförviste soldat, betalar alla år skatt för rättigheten till huset till drottningen af England, herrskarinna öfver Kanalens alla öar, Normandies befälhafvare. Jag lefver här ensam med min hustru, min dotter och mina två söner Charles och François. Några flyktingar hafva sällat sig till mig och vi bilda en gemensam familj. Hvarje onsdag gifver jag ett middagsmål åt femton små barn, valda bland de fattigaste, och dervid ombesörja jag och min familj serveringen. Jag söker på detta sätt göra tydligt för detta feodala land, hvad jemlikhet och broderlighet vilja säga. Då och då kommer en vän till mig öfver hafvet och trycker min hand. Jag eger hundar, fåglar, blommor, en liten vagn och häst. Så illa åtgången min förmögenhet än var, har den dock nu blifvit upphjelpt igen genom min bok, *les Misérables*, om också icke så att den kan motsvara alla de anspråk, som från alla möjliga håll göras på mig. Jag står upp tidigt och går tidigt till hvila; jag arbetar hela dagen, spatserar sedan på hafsstranden, der jag har en naturlig, i sjelfva klippan huggen fåtölj på en vacker punkt att hvila mig i, kallad Fermain-bay ... Jag tycker särdeles mycket om det präktiga och arbetsamma folket, som omgifver mig, och tror att jag också är en smula omtyckt här. Jag röker icke, äter roastbeef såsom en engelsman och dricker öl som en tysk, hvilket dock icke hindrar en spansk tidning att säga, att Victor Hugo icke lefver, utan att satan är den verkliga författaren till *les Misérables* ...“

— Man har i dessa dagar slutat folkräkningen i staten Newyork och offentliggjort handlingarna derom, hvilka utvisa, att befolkningen uppgår till 4,390,000 invånare. Den första staden i Amerika eger för närvarande 1,003,270 invånare, hvilket utgör en tillökning af 189,581 från år 1860 eller under sjelfva krigsåren. Det torde vara bekant, att staden Newyork nu mera existerat ungefär tvåhundra år. Under denna tid har dess befolkning ökats i följande förhållande:

1656	1000
1756	10,381
1800	66,449
1820	123,708
1840	312,822
1850	515,394
1855	629,810
1860	814,254
1865	1,003,270.

Totalvärdet af Newyorks fastigheter uppgår till 608,684,355 dollars.

— En bekant fransk komiker, Levassor i Paris, berättade på en af sina dramatiska framställningar följande angående tyska språket. Under sina resor i Tyskland hade han länge förgäfves bemödat sig om att riktigt uttala landets tungomål. En dag, då han sutit och begrundat, hvad han skulle begynna med för att öfvervinna svårigheten, hade han i sin förlägenhet tuggat på en bit segelgarn. Då denna händelsevis halkat ned i svalget på honom, hade han naturligtvis gjort försök och ansträngningar med bakre delen af gommen och tungan för att få den tillbaka igen, hvarvid med ens struphufvudet af sig sjelft bildat de sökta ljuden. Sedan han funnit den egentliga grundtonen till tyska språket, visste han, huru man skulle tala tyska.

SCHACK.

Uppgift 58.

Af R. SAHLBERG, Stockholm.

Svart.

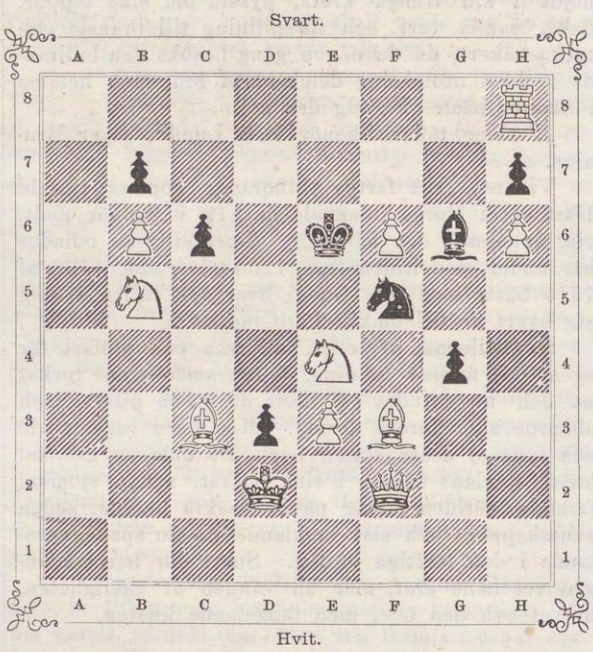

Hvit.

Hvit börjar och gör matt i tredje draget.

Lösning af uppg. 49 i n:r 32 ($^{12}/_{8}$).

1. TD4—B4, [1]DG2— l. LB7—† l. [2]SE2—D4† l. [3]KC5—B4: l. [4]DG2—D5 l. [5]DG2—C6 o. s. v.; 2. [1]TD6-D3‡, [2]TD6-D4:‡, [3]TD6—D5‡, [4]TD6—C6‡, [5]SE5—D3‡, o. s. v. Insänd af *Lolo* $^{13}/_{8}$, *M. N.* $^{13}/_{8}$, *K. E. B—n* $^{14}/_{8}$, *Geo. Barlow*, Gustafsberg $^{15}/_{8}$, *H. Å—m*, Wisby $^{20}/_{8}$, *Hfm* $^{21}/_{8}$, *R. Sahlberg* $^{21}/_{8}$, *A. V. Hallongren* $^{24}/_{8}$, *Albicilla* $^{27}/_{8}$.

En schackvän sitter en afton för ej länge sedan i sitt ensliga hem uppe på Södermalm framför en uppgift, som han funnit i senaste n:r af »Über Land und Meer»:

Uppgift 59. Af STELLA, München.

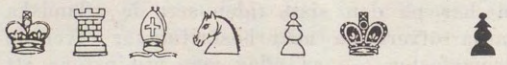

E3; E7; D3, G7; A6; B2, F2, F6; D5; B3, B6, C6, D6, D7, F7;

Hvit börjar och gör matt i fjerde draget.

Fåfängt anstränger han sig att finna en lösning. Isynnerhet den hvite Bonden på F2 trotsar honom. »Hvad kan han spela för rol? Hvarför står han just på *det* fältet och ej på ett annat?» — detta är frågor, som han oupphörligt upprepar för sig sjelf.

Det lider mot midnatt. Morpheus — i vår schackspelares ögon en skamlig usurpator af MORPHY-namnet — sluter till sist grubblaren i sina armar. Men i drömmen börja de femton pjeserna dansa omkring för hans inre syn. Värst af alla är den hemlighetsfulle Bonden: han marscherar rakt fram till F5, svänger in på E5, slår tvärtemot alla schacklagar den svarte kamraten på F7 *en passant*, fortsätter sin väg till F8, förvandlar sig der, också i strid med allt sundt förnuft, till en Kung, och försvinner slutligen med stolt hållning från brädet och bordet.

Då med ens vaknar drömmaren vid en förfärlig knall och rusar upp. Hans första tanke gäller spelet; en blick derpå visar honom att alla pjeserna fallit omkull, utom den hvite Bonden på F2, hvilken — försvunnit och ingenstädes står att finna.

Knappt har vår vän börjat hemta sig från förskräckelsen, förrän en idé blixtsnabbt far genom hans hufvud. Halft mekaniskt griper han i de qvarvarande pjeserna, och se — i nätta *fem* drag framträder en variant ur det fördolda. Inom tio minuter följes den af en i fyra, och sedan en annan Bonde intagit den försvunnes plats, blir den första varianten ersatt af en ny, olik, också i de bestämda fyra dragen, hvilken fulländar den lyckligt funna lösningen. †

Den nämnda varianten utan BF2 har blifvit oss meddelad, och vi kunna intyga, både att den är riktig (om den är den *enda* möjliga, blir en sak för sig) och att problemet vunnit på att sålunda bli matt i *fem* drag, tack vare denna märkvärdiga knall — hvars sammanhang med explosionen härom natten i sammanbindningstunneln ej torde behöfva särskildt antydas.

Brefvexlingen är, af brist på utrymme, uppskjuten till härnäst.

Den 6 sept. J. G. S.

Bref med lösningar, förfrågningar eller annat rörande denna schackafdelning — hvilka i tidningen besvaras — sändas antingen till J. G. Schultz, Stockholm, Skärgårdsgatan N:o 10, eller till

Redaktionen af Ny Illustrerad Tidning.

IWAR HÆGGSTRÖMS BOKTRYCKERI.

NY ILLUSTRERAD TIDNING.

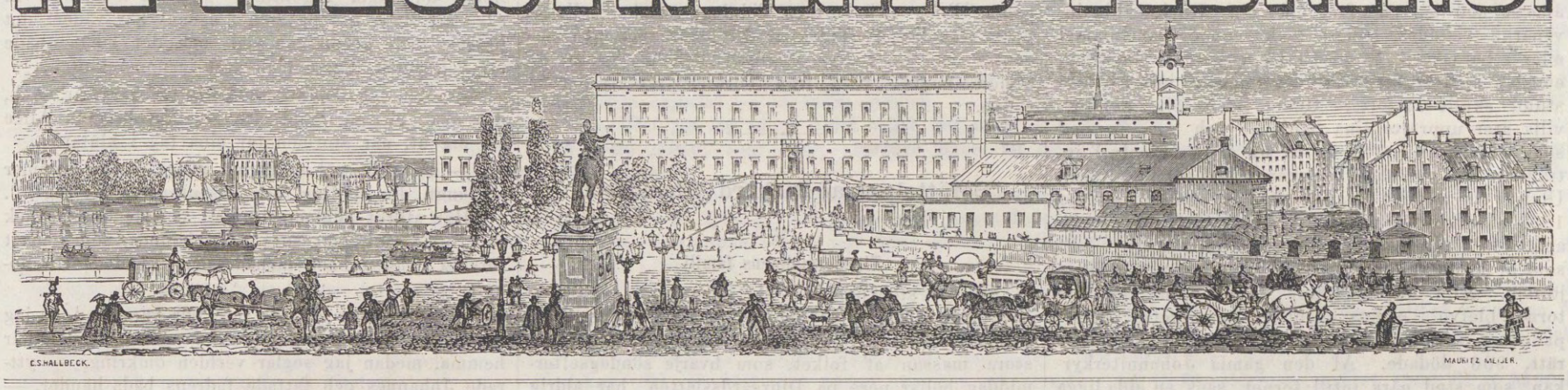

N:o 37]. Utkommer hvarje Lördag. Stockholm den 16 September 1865. 12 Rdr årgången. [1a Bandet

Innehåll: Johan Hedenborg (biografi med porträtt). — V. Timmermannens Familj, berättelse af Richard Gustafsson. — St. Peders klosterkyrka i Lund. Teckning af J. M. Stäck. — Parti af Österlånggatan. Teckning af O. A. Mankell. — Vingårdsmännens fest i Vevay. — Sultanas besök å en af Constantinopols teatrar af J. Hedenborg. — Krönika. — Annonser. — Schack.

Johan Hedenborg.

Fjerran från hemlandets kuster har döden nyligen skördat en af den svenska vetenskapens veteraner. Vid 78 års ålder afled den 21 sistlidne augusti i Florenz Johan Hedenborg.

Den aflidnes lefnadsbana innefattas i följande biografiska data: Han föddes 1786 och var son af en grenadier i Heda socken af Östergötland. Blef student i Upsala 1812 och stipendiat i fältläkarecorpsen 1817. Från denna tid till 1819 tjenstgjorde han såsom underläkare vid Garnisonssjukhuset i Stockholm och studerade vid Carolinska institutet. I augusti 1820 följde han amiral Wirsén och hofmarskalken Gyllenram på en utländsk resa genom Danmark, Tyskland och Frankrike. Under vistandet i Montpellier vintern 1821 besökte han dervarande hospital under hrr Delpege's och Brourssonets anförande och afhörde tillika de akademiska föreläsningarna, isynnerhet den berömde professor Fages. Återkommen beordrades han att biträda som underläkare vid det, för den under juli och augusti månader samma år sammandragna armén, inrättade fältsjukhuset i Norge. Derpå blef han i december kirurgie magister, medlem af Sundhetskollegium och pensionär i fältläkarecorpsen. Medicine kandidat i Upsala följande år den 22 juni, med. licentiat den 12 oktober och promoverad med. doktor den 11 november.

År 1823 anlade han i Stockholm en inrättning af så väl varma som kalla artificiella vatten, liknande Carlsbader- och Marienbader-vatten, öfver hvilken inrättning professor Berzelius åtog sig öfverinseendet, och erhöll s. å. Kommerskollegii privilegium exclusivum att under en tid af 10 år i hufvudstaden samt provinserna Södermanland och Upland bereda och hålla allmänheten tillhanda ofvannämda artificiella vatten. Dess embetsrapport till Sundhetskollegium, angående resultatet af denna inrättning, är tryckt i Post- och Inrikes-Tidningar 1824, n:r 102.

En vidsträcktare verkningskrets öppnades för Hedenborg, då han 1825 åtföljde ministern grefve Löwenhjelm till Konstantinopel i egenskap af läkare vid svenska beskickningen i Turkiet. Han utöfvade medicinen i nämde hufvudstad och gjorde imellanåt resor så väl omkring densamma som längre in i Orienten. Han hemsände 1827 till Vetenskapsakademien en betydlig samling af naturalier, bestående hufvudsakligen af fiskar, konchylier, växter och mineralier, samlade omkring Konstantinopel. För lemnad sjukvård till de ryska fångarne, som 1828 ankommo till ön Halkes vid Konstantinopel, erhöll han af kejsaren en rikt briljanterad ring.

År 1830 företog han en resa genom Mindre Asien och Syrien till Egypten och insände omkring 400 växter till akademien i Upsala, äfvensom några egyptiska antiqviteter såsom vaser och lacrymetärer till Riksmuseum i Stockholm. Han hade äfven för egen del samlat och hemsändt en ganska betydlig mängd antiqviteter och flera hundra species af foglar från Egypten, åtskilliga djurskinn, ett ansenligt antal amfibier, fiskar, ormar, sjö- och landsnäckor, koraller, geologiska stuffer och mineralier från bergskedjan Thor i Sinai öcken, turkiska och arabiska manuskripter, böcker, mynt m. m., hvilka samlingar af regeringen 1833 inlöstes för 6,029 rdr banko. Återvände 1831 till Konstantinopel och anträdde samma år hemresan till Sverige, hvarunder han nära tre månader uppehöll sig i Ungern för att göra sig underrättad om den i Ofen och Pesth utbrutna kolerans lynne och behandling, men föll sjelf i svår febersjukdom, under hvilken han blef bestulen på nästan allt hvad han egde, både i kläder, penningar och pretiosa. Tillfrisknad fortsatte han resan till Stockholm, dit han i juni 1832 ankom och blef af konungen hugnad med en gratifikation af 1,500 rdr banko. Efter några månaders hemmavaro begaf han sig åter utrikes, tog landvägen öfver Hamburg till Triest och fortsatte derifrån resan sjöledes till Alexandria, hvarifrån han 1834 hemsände dyrbara samlingar, gjorda i trakten af Alexandria, på Rhodos, vid stränderna af Röda Hafvet och i Steniga Arabien, och bestående af naturprodukter af alla djurrikets klasser och ordningar, med undantag af insekter, till ett antal af 1,400 arter, hvarför han bestämde lösen till 3,000 rdr banko. Samma år erhöll han professors titel och blef ledamot af k. Vetenskapssocieteten i Upsala. Vetenskapsakademien i Stockholm hade året förut tillegnat sig honom. Wasaorden erhöll han 1830 och Nordstjerneorden 1837. Konsulatsekreterare i Egypten samma år.

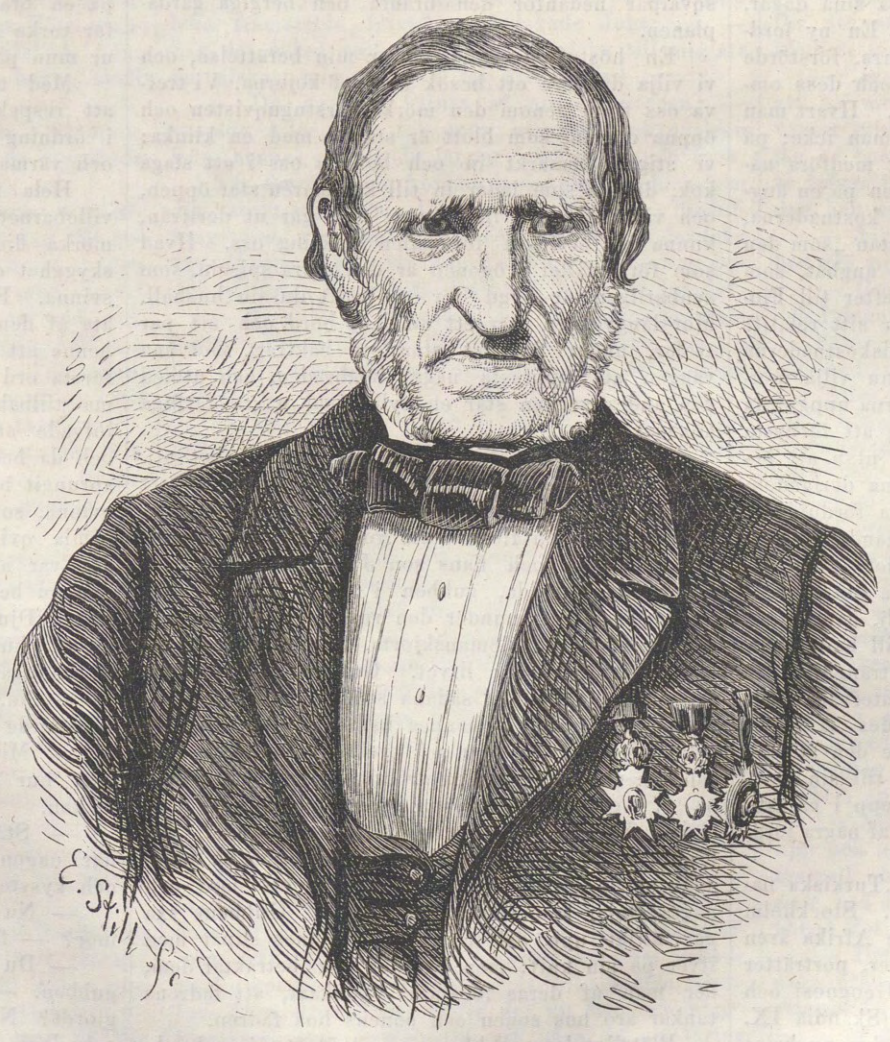

JOHAN HEDENBORG.

År 1835 gjorde Hedenborg ett kort besök i fäderneslandet, men hans helsa tillät honom icke att länge qvarstanna derstädes.

Så långt vägleder oss Biografiskt Lexikon. Följande skildring af Hedenborgs senare lefnadsöden låna vi af en landsman*), som under sina resor i Orienten sjelf varit ögonvittne till den Hedenborgska familjens hemlif på ön Rhodos, der Hedenborg sedermera med få afbrott tillbragte sin lefnad, stödd af en älskvärd maka, dotter till engelske konsuln i Triest och af illyrisk härkomst: Hon skänkte honom en dotter och en son. Från Rhodos ville H. ej gerna skiljas. Denna ö, som han för dess milda klimat ansåg synnerligen välgörande för det bröstlidande, som ej vek ifrån honom under hela senare delen af hans lefnad, „lockade med underlig makt hans håg". I närheten af staden Rhodos hade han, sedan han skaffat sig en liten förmögenhet genom lönande praktik såsom läkare, dels i Orienten, dels i Egypten, förvärfvat en landtgård eller större villa, smakfullt och prydligt anordnad och belägen på en af de skönaste punkter i verlden, med utsigt från ena sidan åt hamnen och hafvet och den andra åt den vackra landthöjd, som terrassformigt sänker sig ned mot stranden från öns midt, prydd med en gifmild naturs hela rikedom och skönhet. I denna tjusande bostad tillbragte Hedenborg många år, ostördt egnande sig åt sina forskningar och samlingar samt åt författandet af ett storartadt arbete, „*Rhodos' historia*". Hvarje framstående resande som passerade Rhodos underlät icke att besöka den svenske läkaren och vetenskapsmannen, som icke så litet bidragit att göra svenska namnet kändt i Orienten, och mottogs alltid med gästfrihet och välvilja, hvilket i synnerhet var fallet med de landsmän, som någon gång förirrade sig till denna ö. Så inträffade, att midsommardagen 1857 tvenne svenskar, af hvilka den ene tecknar dessa rader, gjorde ett besök hos Hedenborg och hans familj på Rhodos, under de timmar som den österrikiska Lloyd-ångbåten hvilade i hamnen. Besöket var kort, men blef af ett varaktigt minne genom den hjertlighet, som kom de

*) Magister K. A. Lindström, utgifvare af Nya Dagligt Allehanda.

besökande till mötes. Friden och lugnet hade dock nu vikit ifrån och oron trädt i deras ställe. Den vackra boningen var på många ställen remnad och skakad i sina grundvalar, och staden Rhodos företedde anblicken af en förfärlig förstörelse. Året förut i augusti månad hade nemligen en jordbäfning hemsökt ön, förstört hundratals hus och spridt ångest och bäfvan öfver hela ön. De husvilla invånarne vistades i flera veckor under bar himmel eller i baracker. Så äfven Hedenborgska familjen, emedan man fruktade att det remnade huset hvarje stund skulle instörta. Under tiden sökte de husvilla åter upprätta sina boningar och voro dermed som bäst sysselsatta, då en ny olyckskatastrof inträffade endast några veckor efter jordbäfningen. Under en åsknatt mellan den 10 och 11 oktober 1856 slog blixten ned i ett torn midt i staden och antände 3000 centner der förvaradt krut. Allt som af jordbäfningen återstod blef nu jemnadt med jorden. Alla hus på flera hundra alnar omkring tornet blefvo i ordets egentliga bemärkelse bortsopade och invånarne till ett antal af, om vi minnas rätt, 900 dödade. Af den gamla Johanniterkyrkan, som stod nära intill tornet, sågs en sida ligga uppstaplad bland andra ruiner, ungefär 100 alnar derifrån. Som jordstötar litet imellan kändes på ön blef vistelsen der för Hedenborgska familjen med hvarje dag obehagligare. Den 70-årige gubben måste derför nu lemna den fristad han sökt för sin ålderdom. Den lösa transportabla egendomen hopsamlades och familjen steg om bord på ett turkiskt fartyg *Silistria* för att söka en tillflykt i Egypten. Fartyget, som fördes af en turkisk renegat, stötte snart på. Förskräckligare än detta var den upptäckt, som samtidigt dermed gjordes, att påstötningen var afsigtlig, endast för att kaptenen och besättningen skulle få tillfälle att plundra passagerarne. Så skedde äfven. Om den behjertenhet, som Hedenborgs maka lade i dagen under dessa ohyggliga tilldragelser, lästes sedan en af 12 vid tillfället om bord varande österrikiska matroser undertecknad berättelse i en i Triest utkommande tidning. Passagerarne räddades slutligen på båtarne för att öfverföras till ett förbifarande räddande fartyg, men kaptenen hindrade dem att medtaga sina saker. Icke en gång fruntimrens nipper fingo bergas. Hela familjens dyrbara bo blef derför turkarnes rof, och den anlände till Egypten i det mest utblottade tillstånd, hvarifrån den efter någon tid genom välvilliga personers hjelp återvände till sitt förra hem på Rhodos, dit Hedenborg, oaktadt de der undergångna olyckorna, drefs af en oemotståndlig längtan. På eftersommaren 1862 besökte Hedenborg åter och för sista gången fäderneslandet, åtföljd af maka och dotter, men vågade icke här i anseende till sin bröstsjukdom tillbringa vintern, utan återvände än en gång till Rhodos, i hopp att der få sluta sina dagar. Men annorlunda var det bestämdt. En ny jordbäfning, vida förfärligare än den förra, förstörde nu nästan alla hus i staden Rhodos och dess omgifningar, deribland äfven Hedenborgs. Hvart man nu skulle taga sin tillflykt, visste man icke; på Rhodos kunde man ej förblifva. Att medföra någon större mängd mobilier eller lösören på en ångbåt lät sig ej göra i anseende till kostnaderna, och familjen steg derför om bord, nästan „som den gick och stod“, som det heter, på en ångbåt, som först förde dem till Smyrna och derefter till Florenz, hvilken stad uppsöktes dels för sitt relatift milda klimat, dels för de billiga lefnadskostnaderna derstädes. Men ödet syntes äfven nu vilja motsätta sig hans för de återstående dagarna uppgjorda planer. Italien var obarmhertigt nog att förflytta hufvudstaden från Turin till Florenz, utan att bekymra sig derom att lefnadskostnaderna derigenom skulle för den åldrige Hedenborg nära fördubblas. Han började derför, oaktadt sin tilltagande sjuklighet som hållit honom vid sängen under större delen af de tvenne sista åren, ånyo tala om att begifva sig till Rhodos, och hans familj, som egnat honom de ömmaste omsorger allt till hans sista stund, har dock haft den största ansträngning att kunna afvända hans tankar från att återvända till ett hemvist, för hvilket den derstädes så hårdt pröfvade familjen helt naturligt hade den största bäfvan. Han kom sålunda icke mera till sin älsklingsort, det oroliga Rhodos, utan inlopp i en säkrare hamn, der hemfriden icke störes af några jordbäfningar.

Bland hans skrifter må nämnas: „Turkiska nationens seder, bruk och klädedrägter“. Stockholm 1840. „Resa i Egypten och det inre Afrika åren 1834 och 1835; del. 1, med plancher, porträtter och kartor“. „Något om Egyptens Geognosi och om Tertialbildningen på ön Rhodos“ (Skandia IX. 2) samt förnämligast hans stora redan i manuskript färdiga, i tre delar författade *Rhodos historia*, för hvars utgifvande han erhöll ett understöd af staten af 3000 rdr rmt, men hvartill han icke, i anseende till de utomordentligt höga, genom de arbetet åtföljande plancherna förorsakade förlagskostnaderna, lyckades finna någon förläggare hvarken här eller i utlandet, ehuru talrika subskribenter hade tecknat sig å detsamma. Dessutom har man af honom bref och smärre uppsatser i Allm. Journalen, Post- och Inrikes Tidningar, Läkaresällskapets Handlingar, Tidskrift för läkare och pharmaceuter m. fl. I Nya Dagligt Allehanda syntes af honom några „Bref från Turkiet“ för ett par år sedan.

Berättelser af Richard Gustafsson.

V.

Timmermannens familj.

Hvarje stockholmare har hört talas om Djurgårdsstaden, men högst få hafva ett begrepp om denna stads inre och dess invånares lif. Den stora massan af folket, som hvarje söndagseftermiddag böljar nere på Djurgårdsslätten, har aldrig varit med sin fot uppe i Djurgårdsstaden, utan gör sig blott föreställning om den, och dessa föreställningar träffa sällan in på verkligheten. Den anblick man har af staden från slätten är den angenämaste man kan tänka sig: stora präktiga palatser med balkonger och flyglar, schweizeribygnader inbäddade i syrenhäckar och värdshuslokaler med nymålade väggar och tak fägna betraktarens öga; men dessa grannlåter förefalla här som broderade skärmar, uppsatta att dölja skräpkammarens innehåll, eller som teaterkulisser sedda från salongen. Stockholmsherrarne tycka i allmänhet, att det icke lönar mödan att titta bakom dessa kulisser, och damerna våga sig icke dit af fruktan för druckna sjömän; men tillåt mig säga, att det verkligen lönar mödan att engång skåda denna samling af halfförfallna kojor, att genomvandra dessa labyrintiska gångar, dessa snart sagdt otaliga gårdar och bakgårdar, der man har svårt nog att leta sig fram mellan barfotade halfnakna barn, uthängda tvättkläder och uppstaplade drefhögar. Hvad faran för druckna sjömän angår, så kunna damerna vara lugna, ty det är mera en gammal sägen än en sanning, åtminstone om hvardagarne, då arbetet upptager allas sinnen och man kan vandra lugn bland det fattiga men hederliga folket.

Ungefär som nu såg sjelfva den inre staden ut för femtio, ja kanske ändå flera år sedan; men jag vill blott gå elfva år tillbaka i tiden och ber läsaren göra detsamma. Som jag känner till hvarenda liten krypvrå i den skröpliga staden, så kan läsaren tryggt följa mig, oaktadt vi ställa kosan till en af de trångaste och mörkaste gårdarna, der sjön sqvalpar nedanför den branta och bergiga gårdsplanen.

En höstafton 1854 börjar min berättelse, och vi vilja då göra ett besök i en af kojorna. Vi trefva oss fram genom den mörka förstuguqvisten och öppna dörren, som blott är stängd med en klinka; vi stiga obemärkt in och befinna oss i ett slags kök, dörren som leder in till kammaren står öppen, och vid det svaga ljusskenet, som går ut derifrån, kunna vi betrakta föremålen omkring oss. Hvad som först faller i ögonen är den stora spiseln, som synbarligen är bygd för ett halft dussin hushåll. Mot långväggen står ett omåladt bord och ett par stolar, under fönstret står ett bakträg, mot ena väggen stå uppresta några bakbräden, och utmed den andra väggen står en hylla med några tarfliga kökssaker.

Lika obemärkta som vi kommit in i köket stiga vi in i kammaren och se der vid skenet af ett talgljus två menskliga varelser, en femtio års gammal man och en fjorton års gosse. Det är timmermannen Törn och hans son Johannes. Båda äro sjömanslikt klädda, gubben i en beckig och grof blå lärftsskjorta inunder den rutiga yllevästen, och gossen i en röd sjömanskjorta, hvita buldansbyxor och svältrem kring lifvet. Gubben är sysselsatt att slöjda träbultar, sådana som begagnas till fartygsbygnader, och Johannes håller på att slipa sin sjömansknif; båda tiga och tyckas uteslutande sysselsätta sina tankar med arbetet. Under tiden kunna vi betrakta kammaren, som utvisar snygghet, ehuru gubbens slöjd för tillfället ostädat den. En brunmålad byrå, en perlfärgad säng och en pinnsoffa af obestämd färg utgöra jemte ett bord och några stolar kammarens möblemang. Gubbens yxa går flitigt upp och ned och Johannes slipar med ifver på sin knif; men om man noga betraktar dem, ser man af deras förstulna ögonkast, att fadrens tankar äro hos sonen och sonens hos fadren.

Plötsligt låter gubben yxan hvila på huggknubben och lyssnar till höststormen, som tjuter kring knuten och piskar regnet smattrande mot väggen.

— Gud låte er få bättre väder ute på sjön! — yttrade gubben och såg upp.

— Åh, det är inte farligt, kära far, jag är inte rädd, — förklarade Johannes och stoppade knifven i slidan.

— Du pratar du, pojke! Smaka på soppan först, innan du säger någonting. Jag vet hvad det vill säga att ligga ute på sjön i sådant här väder; det pressar både kropp och själ, och det kostar både ett och annat, innan man gått igenom ekluten.

— Men jag längtar ändå dit ut, kära far. Ack, det ska' bli en fröjd att se, hur briggen Alice tar sig ut, när stormen tar sina tag i klutarna.

— Det blir väl så lagom roligt, när du kommer så långt, din spoling, och dessutom tycker jag . . .

Här afbröt gubben sig sjelf och fäste en blick full af kärlek och sorg på Johannes, som genast förstod hvad gubben menade och skyndade till honom.

— Du tycker att jag inte bör vara glad, då jag så snart skall lemna dig och mor ensamma här hemma, medan jag seglar verlden omkring, — yttrade Johannes och fattade fadrens båda händer. — Men ser du, far, jag tänker som så, att det är bäst som sker, ty om jag inte komme ut, så blef jag ingenting, och då kunde jag inte hjelpa er, när ni en gång blifva gamla. Ja, far, vänta du till några år härefter, så är jag kapten, och då ska' du inte behöfva arbeta och träla längre.

— Gud välsigne dig, pojke; res i Guds namn och var glad! — utropade gubben och slöt sin son i famn.

Under det att fader och son höllo hvarandra omfamnade, inträdde madam Törn i kammaren. Hon tycktes också vara omkring femtio år, kanske något yngre, fast arbetet gjort hennes utseende äldre än hon verkligen var. Vid handen ledde hon en mörkögd flicka, som darrande och våt smög sig intill henne.

— Guds fred, nu är jag här igen! — helsade gumman.

— Nå, då ska' vi ha oss ett litet kalas, efter det är sista qvälln Johannes är hemma. Du har väl både ost och smör och anjovis med dig hem, kära gumma? — sporde Törn.

— Jag har väl mer än det, må du tro; jag för hittegods med mig.

— Hvad är det för en passagerare? — frågade gubben, som nu först fick se flickan.

— Hvar har du fått tag i den der trollungen, mor? — ropade Johannes förvånad och närmade sig flickan, som då gömde sig bakom gumman.

— Jag har hittat henne på vägen, der hon gråtande larfvade omkring i mörker och regn, — svarade gumman och strök de våta svarta lockarna från barnets höga och vackra panna. — Tänd du på en brasa, Johannes, så att det stackars kräket får torka sig, ty vätan och kölden ha' tagit målet ur mun på henne, så att hon inte kan tala engång.

Med tillhjelp af några näfvar spån och utan att respektera gubbens träbultar lagade Johannes i ordning en brasa, som snart fladdrade lysande och värmande i den smala grönglaserade kakelugnen.

Hela familjens ömma omsorger vändes nu på villobarnet, och inom en ganska kort stund var den mörka flickan både torr och varm; men hennes skygghet och rädsla tycktes icke så snart vilja försvinna. Först sedan gumman Törn fått flickan att äta af den framsatta qällsvarden, kunde hon förmå henne att öppna sin mun till att tala, och hennes första ord voro en bön att hon skulle slippa komma tillbaka till det hem hon lemnat. Gumman lofvade att hon skulle göra allt hvad hon kunde, och då berättade flickan att hon på eftermiddagen sprungit bort från sitt hemvist hos en gammal elak qvinna, som i flera år haft henne i sin vård. Den gamla qvinnan hade jemt misshandlat henne, och det var af fruktan för en utlofvad bastonad, som hon nu begifvit sig på flykten och förirrat sig ända ut till Djurgården. Någon bestämd uppgift på sin bostad kunde hon icke gifva, endast att det var på Ladugårdslandet.

— Nå, hur gammal är du och hvad heter du? — sporde gumman.

— Min fostermor kallade mig för „Tossan“; men hur gammal jag är vet jag inte, — svarade flickan.

— Stackars barn, det märks nog att du inte har någon mor, — suckade gumman medlidsamt och kysste barnet på kinden.

— Nu skall du också behålla flickan, eller hur mor? — frågade Johannes.

— Du pratar som en „tosing“, pojke, — inföll gubben. — Tycker du kanske att det vore rätt gjordt? Nej, vi skola söka rätt på hennes anhöriga och laga att hon kommer dit der hon är kommen ifrån; och dessutom, hvem vill föda andra mans barn, tror du?

Vid dessa ord föll flickan i en konvulsivisk gråt och gömde hufvudet i gumman Törns knä.

— Har det räckt till för oss, när Johannes var när oss, så räcker det nog till för flickungen här också, helst när gossen är borta, — yttrade gumman och sökte att trösta den lilla, som fortfor att gråta.

— Nu talar du som en krona, morsgumman! — ropade Johannes och tog både gumman och flickan i famn på samma gång. — Och du far vill nog gerna ha henne qvar, du också, fast du inte vill lotsa om'et.

— Du pratar, pojke; hvad hafva vi med barnet att göra?

— Hon får ju stanna qvar eller hur? — sporde Johannes och klappade gubben på kinden.

— Nåja, herre Gud, nog kan jag se henne, och om icke någon anhörig hörs af så — — —

— Så får jag en syster! — jublade Johannes och tog den motsträfviga flickan i famn.

— Nu skola vi gifva dig ett vackrare namn, och så skall du lofva att inte glömma bort mig, fastän jag seglar bort i morgon, — tillade han och klappade henne smekande på kinden.

Den lilla flickan såg på Johannes med sina stora uttrycksfulla ögon utan att säga ett ord; men ju längre hon såg på hans glädjestrålande anlete, ju mildare blefvo hennes drag, och till slut sväfvade ett leende öfver hennes läppar.

— Alice skall du heta, liksom den vackra briggen jag seglar med i morgon, — återtog Johannes, och oaktadt både gubben och gumman protesterade mot det konstiga namnet, blef det till sist dervid, ty villobarnet förklarade att hon var nöjd med det namn Johannes gifvit henne, och då måste de gamla gifva med sig.

Följande dagen var söndag, och så snart det blef kyrkdags, vandrade gubben Törn med sin tillökta familj ned till skolhuset bredvid landsvägen, der de tillsammans skulle åhöra gudstjensten och bedja den allgode Fadren om en lycklig resa för Johannes.

— Hit får jag ju ofta gå, kära mor? — hviskade Alice, då orgelns toner, blandade med församlingens andäktiga röster, brusade genom salen.

— Ja, du skall följa med mig och hjelpa mig att bedja för honom, — svarade gumman och såg öfver till Johannes, som tillsammans med Törn satt på andra sidan gången, der karlarne hade sin plats.

Alice's ögon vändes också i detsamma mot Johannes och möttes af hans blick; men på samma gång slogo de ned ögonen, liksom insågo de att deras uppmärksamhet nu borde riktas på gudstjensten och icke på hvarandra.

Efter psalmversen började predikan, som handlade om „den barmhertige samariten“, och prestens ord trängde djupt till åhörarnes hjertan. Sedan predikan var slut och sista psalmen sjungen, strömmade folket ur kyrkan, och då gumman Törn utanför på landsvägen träffade sin man hviskade hon:

— Också vår barmhertighet mot henne skall föra välsignelse med sig.

— Tror nog det, kära gumman min, — svarade Törn och tog Alice vid handen, då de återvände hem.

Strax efter middagen måste Johannes taga afsked och gå om bord på briggen, som låg till ankars ute på Strömmen, så att man kunde se den från kammarfönstret. Sedan Johannes med tårar i ögonen emottagit sin mors förmaningar och råd, hjelptes han och fadren att bära ned sjömanskistan till snipan, som låg och väntade nere vid stranden. Gumman Törn och lilla Alice följde med ned till sjön, och der skulle nu sista afskedet tagas.

— Kom nu ihåg hvad jag har sagt dig, och framför allt akta dig för dåliga sällskaper! — förmanade gumman, då hon för allra sista gången omfamnade sin kära Johannes.

Johannes kysste gumman, men svarade intet, ty nu var hans glada mod borta, och stora tårar runno utför hans kinder. Ännu en kyss åt modren och en åt Alice, hvarefter Johannes hoppade i snipan, der farsgubben redan satt och hvilade på årorna.

— Var inte länge borta! — ropade Alice, då båten redan var flera famnar ute, rodd af gubbens kraftiga armar.

— Farväl, farväl! — svarade Johannes och viftade med halmhatten, stående på toften; men snart var båten så långt ute att rösten icke mera hördes. Då torkade gumman sina tårar och vände sig till Alice, som alltjemt fortfor att vifta till afsked med sin rödrutiga halsduk.

— Nu ska' du bli min tröst, när Johannes är borta, och du vill ju bli en snäll och lydig flicka? — sade gumman och böjde sig ned till Alice, som slog sina armar om hennes hals och hviskade: — Blott jag får stanna hos dig, kära mor, så blir jag nog snäll och god.

Efter en qvarts timme kom gubben tillbaka med tomma snipan. Utan att säga ett ord steg han i land och gjorde fast båten, hvarefter de alla tre gingo upp till kojan och in i kammaren, der eftermiddagen tillbragtes under tystnad. Fram emot qvällen märktes en rökpelare i närheten af briggen, det var ångbåten som skulle bogsera seglaren ut genom skärgården. Ankaret lättades, maskinen sattes i gång på ångbåten, och briggen började sakta röra sig. Utanför kojan stod Törnska familjen och spejade utåt sjön.

— Se, der är han i fockvantet, jag ser hans nya röda skjorta! — utropade gubben.

— Det rör sig något hvitt också der uppe, — upplyste Alice, som hade skarpare ögon än de båda gamla.

— Han viftar åtoss, den rara gossen! — ropade gumman och sprang hastigt in efter några hvita skynken, som sedan voro i full fläkt så länge briggen var i sigte.

Nu vilja vi låta fyra och ett halft år obemärkt passera, innan vi åter göra ett besök i timmerman Törns bostad, och det blir således om våren 1859.

Inne i kammaren sitter Alice ensam, försänkt i tankar. Då vi sist sågo henne, var hon ett litet barn, omkring tolf år; men nu är hon en utbildad jungfru, tjusande och vacker som en stjernklar augustinatt.

Hvad tänker hon på, der hon nu sitter med nedslagna ögon och ett par klara tårar tindrande i de långa, mörka ögonhåren?... Jo, hon tänker på skilsmessans förestående bitterhet, ty läsaren må veta, att det åter igen är dagen före Johannes' afresa. Han har nemligen varit hemma öfver vintern och läst på sina examina; men följande dag ämnar han som andre styrman följa med ett skepp till Ostindien.

Rätt som Alice sitter der, fördjupad i sina reflexioner, höras steg i förstugan, dörren öppnas och Johannes inträder. Den tid, som gjort Alice till jungfru, har gifvit ynglingaålderns klara, bestämda drag åt Johannes' öppna och ärliga ansigte, och om man just icke kan kalla honom vacker, så måste man dock tillstå, att det ligger något tilldragande i den talande frimodighet, som röjes i hela hans väsende.

Inkommen i kammaren stannade han framför Alice och betraktade henne ömt och innerligt.

— Jag visste att du var ensam, — yttrade han med något darrande röst och fattade hennes hand, hvars finhet och hvithet nogsamt röjde, att den var bevarad från gröfre arbeten.

— Jag hade något att säga dig, innan jag reser, och detta något säger jag helst till dig ensam, — återtog Johannes.

En flammande rodnad utbredde sig öfver Alice's kinder, och i den blick hon nu fäste på Johannes strålade den innerligaste hängifvenhet.

— Får jag i dina ögon läsa svaret på min ännu icke framstälda fråga? — hviskade Johannes. — Säg det också med dina läppar, hviska till mig att du älskar mig, så som jag älskar dig!

— Du är mig kärast af allt på jorden, — svarade Alice, och Johannes hemtade bekännelsen från hennes svällande läppar i en brinnande kyss.

När far och mor kommo hem, anförtroddes dem den stora nyheten, Johannes' och Alice's förlofning; men gumman Törn mente tro på att det icke var någon nyhet för henne, ty hon hade nog under vinterns lopp sett "åt hvad håll det lutade".

— Res du, min gosse, och var lugn, jag ska' bevara flickan åt dig lika fin och rar som hon nu är, — yttrade gumman och såg med stolthet på Alice.

— Men en sak måste Johannes hjelpa mig att bedja mor om, och det är att hon hädanefter låter mig hjelpa sig i sina arbeten, — sade Alice.

— Nej, inte så länge jag mäktar göra mina arbeten sjelf, — återtog gumman. — Och dessutom skall jag säga dig, att dina fina fingrar inte äro skapta för grofsysslor.

Och dervid blef det, ty från Johannes fick Alice den gången icke något medhåll. Hon skulle en gång i en snar framtid bli fru kaptenskan, och några grofsysslor behöfde inte hon kunna.

Morgondagen kom, och innan qvällen sänkte sin mörka slöja öfver land och sjö, hade saknaden utbredt sina dystra skuggor inom den lilla arbetarefamiljen, ty Johannes var borta, och ingen visste när han nu skulle komma åter till föräldrar och brud.

Från England och Goda Hoppsudden kommo bref från Johannes; men sedan hörde man icke vidare af honom. Icke fullt ett år efter hans afresa träffades familjen af en olycka, som vållade en fullkomlig omstörtning i dess förhållanden. Gubben Törn drunknade, under det att han och några kamrater voro sysselsatta att såga ut ett fartyg genom vårisen, och nu måste gumman och Alice förlita sig på sina egna krafter för att kämpa sig fram genom verlden. Under sommarens lopp lagade gumman till dref af gammalt tågvirke och förtjente derigenom dagligt bröd, och när vintern kom började hon „gå i hjelphus“, som det heter. Alice bidrog, så mycket i hennes förmåga stod, till det lilla hushållets underhåll genom att sy åt en lärftskramhandlare, och allt skulle nog gått bra, om icke gummans krafter med hvarje dag aftagit. Så länge som möjligt kämpade gumman mot sin tilltagande sjuklighet; men omkring ett år efter gubbens död nödgades hon öfvergifva sitt arbete och lemna omsorgen för husets uppehälle åt Alice.

Till saknaden och sorgen, som hittills ensamma gästat i gumman Törns låga boning, sällade sig nu fattigdomen, och oaktadt Alice's alla ansträngningar blef bristen med hvar dag större. Tidigt på morgonen satt hon vid sitt arbete, och mången natt vakade hon vid sin söm, under det att gumman sof, ty annars vågade hon det icke, emedan hon icke ville oroa gumman med den förfärliga vissheten, att dagens förtjenst icke räckte till deras små behof.

Så förflöt tiden till nyåret 1862, då en händelse inträffade, som satte Alice's dygd på prof. En eftermiddag knackade någon på hennes dörr, och då hon öppnade befann hon sig ansigte mot ansigte med en elegant klädd herre, som presenterade sig sjelf som löjtnant X. Ansigtet var Alice icke obekant, och när hon rätt tänkte efter, påminde hon sig hafva mött honom dagen förut, då hon kom ut från lärftskrämaren, der hon brukade lemna sitt arbete. Löjtnanten sade sig hafva fått hennes adress af lärftskrämaren och kom nu för att anlita Alice om linnesömnad. Alice emottog med tacksamhet tillbudet om arbete; men innan löjtnant X. gick derifrån, hade han genom Alice's öppenhjertlighet fått del af alla den fattiga familjens sorgliga förhållanden, hvilka han djupt beklagade och sade sig vilja göra allt för att afhjelpa. Vid afskedet qvarlemnade han ett par sedlar på Alice's sybord som förskott å den kommande betalningen, och oaktadt Alice påstod, att detta förskott öfversteg hvad hon kunde räkna i arbetslön, kunde han icke förmås att återtaga penningarna, utan bad Alice använda dem till sin och sin fostermors nytta.

— Ser du, mor, att menniskorna äro långt bättre än du säger, — yttrade Alice, sedan hon åter blifvit ensam med gumman.

— Jag har sagt att man bör tro, men icke tro för mycket på dem, utan alltid vara på sin vakt, — genmälte gumman med svag röst och vinkade Alice till bädden, der hon låg. — Du har mycket att frukta af verlden, och bäst är det för dig, att du känner dess snaror, ty annars skulle du kanhända snart falla ett offer för verldens ondska, när jag går hädan och lemnar dig ensam i verlden.

— Tala icke så, mor, du skall ännu lefva länge för att se dina barns lycka. Snart kommer Johannes, jag anar det, och då blir allt godt igen.

— Ja, det är min enda önskan här på jorden att se min rara gosse, innan jag går till far, som väntar mig; men om Johannes icke kommer förrän jag är borta, så lofva mig att troget vänta honom, ty lefver han, så vänder han aldrig sitt hjerta från den han en gång valt till sin brud.

— Jag lofvar dig det, och du skall sjelf se hur jag uppfyller mitt löfte, — bedyrade Alice.

— Gud gifve det! — suckade gumman fromt, och i denna önskan instämde Alice med en tyst bön.

Efter denna dag försämrades gummans helsotillstånd med stora steg, och med förskräckelse såg Alice, huru döden nalkades och hotade att rycka bort hennes stöd; ty ehuru gumman sedan länge varit fästad vid sjukbädden, var hon dock alltid ett stöd för Alice, en moder, för hvilken hon kunde öppna sitt hjerta och af hvars närhet hon hemtade krafter till sin kamp mot nöd och bekymmer. Bäfvande af ångest att förlora henne glömde Alice allt annat och egnade hvarje ögonblick af sin tid åt den sjuka. Arbetet lades åsido, och plågad af en tärande oro satt hon natt och dag vid bädden, uppmärksam på den sjukas minsta önskningar.

Mot aftonen på åttonde dagen efter löjtnat X:s besök i gumman Törns koja återkom han, och då han inträdde i kammaren, fann han Alice sittande på kanten af sängen, der hennes fostermor låg försänkt i en orolig slummer.

Då Alice såg den främmande, steg hon sakta upp och gick emot honom, med fingret tecknande tystnad, hvarefter hon med låg röst bad honom sitta ned och framförde sin ursäkt att icke hafva börjat det henne anförtrodda arbetet.

— Det är ej för arbetet jag kommer hit i dag, utan för att lemna den hjelp jag lofvat, — yttrade löjtnanten.

— Ack, att någon hjelp här vore möjlig! — suckade Alice och blickade åt den sjuka.

— Vi skola hoppas det bästa; jag har skaffat

er sjuka fostermor en plats på lazarettet, der hon kan påräkna bättre vård än här. Vagnen som skall föra henne dit väntar ett stycke härifrån, ty de obehagliga och trånga gångstigarna tilläto honom icke att köra fram.

Häpen öfver det oväntade förslaget, kunde Alice icke svara ett ord, och hennes tystnad togs af den medlidsamme unge herrn för ett samtycke, hvarför han fortsatte:

— Ni måste också öfvergifva denna ruskiga håla och inflytta i en bostad, som bättre anstår er. Jag har utsett ett gladare hem åt er hos ett äldre fruntimmer, en slägting till mig, och der skall ni finna allt som ni saknar här.

— Jag skulle öfvergifva min mor! — yttrade Alice, och hela hennes varelse skakades vid denna tanke liksom af en frossa.

— Ni skall icke öfvergifva henne, nej, endast rädda henne åt lifvet och åt er.

— Jag skulle inte hvarje ögonblick få vara vid hennes sida!

— Ni skall ofta besöka henne naturligtvis.

— O nej, intill sista stunden vill jag vaka öfver henne, min mor, min enda vän.

— Er enda vän? Ni är orättvis och glömmer att jag också är en vän till er, — återtog kavaljern och fäste en blick full af ömhet på Alice's bleka, men ovanligt sköna anlete.

Då Alice's ögon möttes af denna blick, flög liksom en blixt genom hennes själ, och hastigt drog hon undan sin hand, som han i detsamma ville fatta. Hon kom nu ihåg sin fostermoders varning „att vakta sig för det onda som kläder sig i oskuldsfull drägt“: men ännu vacklade hon mellan böjelsen att tro på det goda och att lyssna till misstroendets röst. Med af ängslan darrande stämma frågade hon:

— Och hvad förmår er, min herre, att visa så mycken välvilja för mig och min mor? — Vid dessa ord fäste hon sina blickar stadigt på den tjenstvillige välgöraren, och med återhållen andedrägt väntade hon på svaret.

— Ack, ni har redan gissat det, jag ser det! — utropade kavaljern och sökte åter fatta hennes hand; men hon drog den undan, liksom stucken af en orm, och harmens rodnad purprade hennes kinder, ty nu insåg hon allt.

— Gå, min herre, gå! — utropade Alice, och hennes ögon flammade af den förödmjukelse hon led. Majestätisk stod hon der och pekade mot dörren, och ofrivilligt drog sig den fina kavaljern baklänges, tills han försvann genom dörren, hviskande något om försmådd vänskap, om otacksamhet och dylikt.

När Alice åter blef ensam, försvann hennes mod, och gråtande sjönk hon ned på knä, döljande sitt ansigte i sina händer. Sedan hennes första smärta lagt sig, steg hon upp och gick till fönstret. Der böjde hon åter knä, men nu för att bedja till honom som sänder all hjelp, att han måtte sträcka sin förbarmande hand till henne och hjelpa henne i sin nöd. Lugnad och tröstad af bönens makt sänkte hon sina blickar från den höga rymden, och det första föremål de träffade kom hennes hjerta att klappa dubbelt fortare. Och ändock var föremålet något så vanligt som ett med flaggor prydt skepp, hvilket i detsamma kom upp ifrån skärgården och ankrade på strömmen.

Alice anade att räddaren var kommen och med spejande blickar stod hon qvar vid fönstret ännu flera timmar efter sedan skeppet hade kastat ankar. Slutligen upptäckte hon en bät, som sattes ut från fartyget och styrde kosan mot stranden. Båten landade nere vid sjöbryggan och en ung man sprang hastigt upp derur — det var Johannes. Öfverväldigad af rörelse kunde blott Alice ur sitt fulla hjerta framhviska en tacksam bön till Gud, och nästa ögonblick hvilade hon i sin brudgums trofasta armar.

Jag vill icke onödigt förlänga min lilla teckning ur verkligheten med att beskrifva modrens och sonens återseende och den senares sorg, då han fick veta sin faders olyckliga slut. Om återseendet bör dock sägas att dess glädje återuppväckte gumman Törns aftynande lifskrafter, men blott för kort tid, liksom elden lågar upp ett ögonblick innan den riktigt slocknar.

Gumman Törn öfverlefde dock sin rara gosses bröllop med Alice; men kort derefter gick hon att förena sig med sin saknade make.

S:T PEDERS KLOSTERKYRKA I LUND.
Teckning af J. M. Stäck.

Om hösten samma år erhöll Johannes befälet öfver en nybygd brigg och seglade med den strax efter ut på långresa. Han tog en hel verld med sig i sin kajuta — en verld af sällhet nemligen, ty hans maka följde honom på hans färd.

Vingårdsmännens fest i Vevay.

(Skildrad i bref till hemorten).

Huru denna fest uppkommit är inhöljdt i dunkel. Romrarne, hvilkas örnar en gång segerrike blickade ned på Lemans strand, medförde den glada Bacchuskulten från Hellas, och på kejsar Augusti bord glänste i den gyllene pokalen bredvid salernervinet hans älsklingsdryck från vinbergen i Waadt.

Folkvandringens horder drogo förhärjande fram öfver de fruktbara fälten; dystra ekar och kastanjer betäckte åter stranden, och kring de klippor, der förr en vinranka blommade, slingrade sig vildt ogräs. Så kommo burgunderna, drottning Bertha med spinnrocken och den „lille Carl den Store“ med sin sagorika regering. Waadts baroner och bernarne följde deras föredöme och omhuldade vinodlingen. Genom alla dessa ödets vexlingar slingrar sig vinrankan och fortlefver den vällustiga Bacchus-dyrkan; en förfärlig eldsvåda förstörde år 1688 vingårdsmannaskrå-ets arkif, och endast traditionen förtäljer, att i medlet af fjortonde århundradet munkarne i Hautcrest afröjde bergen i Waadt och der planterade vinstockar. För att belöna vingårdsmännens flit gåfvo de för dem en enkel, patriarkalisk fest. De dugligaste bland dem belönades, och en glad, men tarflig måltid följde, sedan prisen blifvit utdelade. Hvarje tidsålder har härtill lagt något nytt, hvarvid hedniska och kristna föreställningar och allegorier kommit att blandas om hvarandra. Vingårdsmännens samfund kallade sig abbotskap och deras mästare „abbot“; men under alla dessa en produktif fantasis ständigt nya skapelser och tillsatser bibehöll sig festens allvarliga och djupa betydelse, hvilken uttalas i brödraskapets valspråk: „*Ora et labora*“. Vingårdsmännen välja ett råd, som två gånger om året inspekterar vinbergen. Förr bestraffades då den late vingårdsmannen, i det hans gods hemföll till brödraskapet; snart trädde i stället för denna Vehm-domstol den fria täflan. *Nonum prematur in annum*, heter det äfven här; ty endast den som i nio år å rad erhållit det bästa lofordet kan hoppas på kransen och guldmedaljen. De som segerrikt genomgått en sexårig pröfning smyckas med en silfvermedalj, medan åter ett förtjenstfullt förhållande under tre år tillförsäkrar en hederspris. För att göra sig ett begrepp om vinodlingens betydelse för Lemankusten må man betänka, att ända till 200 fot öfver Génèversjöns spegel är en liten vingård värd 30,000 fr.

och att kapitalet mångenstädes fördubblas redan inom nio år. Minnen af föregående fester sträcka sig tillbaka ända till år 1783, då den ännu firades *en famille* och utan åskådande främlingar. År 1791 dränktes i festglädjens bägare tankarne på de blodiga revolutionsåren. Förfärliga missväxter förhindrade festen för åren 1816 och 1817, men desto präktigare blef den 1819 samt desslikes 1833 och 1855 Nu mera är det icke någon blott och bart vingårdsmannafest, utan en allmän åkerbruksfest, och vid sidan af den ungdomlige Dionysos pråla på herrliga throner Pales såsom vårens gudinna och Ceres såsom sommarens.

På den rymliga platsen invid hamnen, der en gång Napoleon, före slaget vid Marengo, räknade sina trupper, höja sig tre väldiga estrader: den mellersta upptager en yta af 37,000 fot och erbjuder plats för 6500 åskådare; de tvenne sidoestraderna äro mindre, men rymma dock tillsammans 4000 personer. Sjelfva scenen är 250 fot djup och 200 fot bred. Tre praktfulla äreportar, prydda med de tre förnämsta gudomligheternas attributer, resa sig framför hufvudestraden. Redan klockan 3 på morgonen äro trapporna, som leda till de särskilda åskådareplatserna, belägrade af en böljande menniskomassa. Jernbantåg och ångbåtar, som i otalig mängd vid midnattstiden begifva sig från Genève, föra oupphörligt nya skaror till staden, oaktadt himmelen är molnhöljd och ett kyligt regn tyckes hota att göra festen om intet. Kl. 4 öppna sig portarne, och i ett nu är den ofantliga amfiteatern fylld. Man skulle nästan tro att damerna hafva en viss förkärlek för dessa mohrer, som fordom, österländskt smyckade, på sina arabiska springare flögo fram på den sandiga stranden, ty öfver allt ser man den hvita kapuschongen, hvars breda kant får göra tjenst i stället för det förbjudna parasollet. Klockan slår 6, och beledsagade af de hundra schweizarnes hedersgarde i sin gammaldags hjeltekostym intåga myndigheterna och de utsedda pristagarne samt abboten med sin förgylda kräkla, omringad af unga vingårdsmän, som bära blommor och drufvor och brödraskapets sidenfana med valspråket „*Ora et labora*“. Tre musikcorpser, Pales-, Ceres- och Bacchus-corpsen, intåga klädda i tricot med blå, röda och gröna tunikor och förgylda hjelmar. Schweizarne samlas och sjunga en entusiastisk helsning till fosterlandet och friheten; derpå bilda de spalier, och för det tjusande ögat utvecklar sig ett underbart skådespel: 1200 personer, män, qvinnor och barn, herdar, skördemän, vingårdsbrukare, ila upp på skådeplatsen, alla klädda i rika och dyrbara drägter; de tre gudomligheternas triumfvagnar skrida fram under äreportarne; de tre fungerande presterna, Schweiz' utmärktaste sångare, (Landolt från Aarau, Vetter från S:t Gallen och Barberat från Genève) i praktfulla kostymer, som kostat 1000 francs hvardera, uppträda och anropa åkerbruket såsom den första af alla konster och den der gifver stöd och stadga åt lifvet, samt ackompagneras af den kringstående tusenstämmiga chören. Det var en gripande symfoni i hög oratoriestil, och en helig, vördnadsfull bäfvan genomströmmade alla åhörarnes hjertan. Än hör man älskliga barnröster, än åter presternas högtidligt allvarliga sång, och med alla dessa toner blandar sig boskapens råmande och vallklockornas trefliga klang. Vingårdsmännen träda fram, trycka den gyllene kransen med de fylliga drufvorna på sina hufvud och mottaga af presterna gudomlighetens skänker.

PARTI AF ÖSTERLÅNGGATAN I STOCKHOLM.
Teckning af O. A. Mankell.

Nu klinga de skönaste vårvisor, näktergalsdrillar och herdeskalmejor; Pales' öfverstepprest framträder, insvept i en hvit sidendrägt med silfverbroderier; den tunga, blåa sammetsmantelns släp uppbäres af tvenne andra prester. Täcka små gossar, med blommor inflätade i håret, bära blomsterkorgar, och vårens barn, förtjusande gossar och flickor, ses slingra sig mellan blåa sidenband, än plockande, än utströende blommor; trädgårdsodlare, män och qvinnor dansa under blomsterguirlander; skördemännen svänga sina liar och deras qvinnor syssla med räfsan; snart stanna dock liarne, och de glada flickorna dansa med lust efter slutadt arbete. Alla dessa danser utföras med ett förtjusande behag, och dock var det till största delen landtfolk, som aldrig sett en bal, utan på sin höjd om söndagarne öfvat sin konst under någon lummig lind. Dansen öppnades af barn; sedan visade sig ständigt större och större gestalter, allt efter som arbetet fordrade starkare armar och större flit. Herdarne skynda fram med sina bräkande lam, då plötsligt åskan höres och allt ses taga till flykten och ängsligt hopträngа sig under ett skjul; men de dofva, dystra tonerna upplösa sig åter i gladare ljud, och på nytt dansa paren vid den klara bäckens rand. Hör, hvilket jubel från den friska bergshöjden. Det är alpherdarne, som bryta upp. Vackra kor, stolta öfver sina gyllene halsband, intåga på scenen under herdarnes lifliga och lifvande rop. Melankoliska vallvisor omvexla med alphornets toner, som hemkalla kreaturen från betet. Korna mjölkas, ostberedare upptaga väldiga klumpar ur sina bunkar och presentera dem för abboten; återigen ljuder det *Liauba Liauba pro aria*, och alpherdarne försvinna. Nu ordna sig vårens samtliga tjenare i grupper och defilera efter Pales' triumfvagn; gudinnan, som är klädd i blått siden och omsvärmad af amoriner, vinkar från sin ståtliga thron med en blomsterqvast och helsas med jubel ur tusentals munnar. Sommarens skörd mognar, och skäran börjar rassla i halmen; Ceres närmar sig, hon som föder menniskorna. Tvenne väldiga tjurar draga den med rödt siden öfverdragna och med gyllene ax smyckade thronen. Öfverstepresten anropar gudinnan och tilikallar skördemännen; skäran och lien komma i verksamhet, och den ena kärfven fylles efter den andra. Nu komma axplockarne framdansande par om par; sädesvagnar rulla öfver scenen, åtföljda af plog och harf; sånings-männen strö sin säd, tröskarne kasta en kärfve på marken och dunka den så gladelig med sina slagor; snart hör man en slamrande qvarn, och mjölnaren sjunger om sin kära mjölnerska och sin gråskimmel, stolt öfver att vara lika fint pudrad som trots markisen. Under det refrängens „ticktack, ticktack“ ljuda, aflägsnar sig småningom qvarnen, mjölnerskan sätter sig att stoppa hålen på en mjölsäck, och mjölnardrängen kastar mjöl i ansigtet på de gamla schweizarne. Under alla dessa danser och sånger, som ständigt erbjödo den rikaste omvexling, så att hvarken ens öga eller öra på minsta vis tröttades af den sex timmar långa representationen, förändras ideligen dekorationen, d. v. s. de lifvande bilderna från olika grupper uppdyka än här, än der, och sätta lif i den nyss förut orörliga massan.

Evoë, Evoë! Han nalkas, jordens besegrare, den evigt ungdomlige guden med den vinrankbekransade pannan och den druckna skaran, hvars nomadiska fotspår en gång sköljdes af Ganges' vågor. Fyra hvita hästar, som äro betäckta med präktiga tigerhudar, draga triumfvagnen; negrer hålla i tyglarne;

murgrön och vinrankan slingra sig kring vinfatet, på hvilket den gudomlige ynglingen thronar svingande thyrsus med den ena handen och med den andra höjande dryckesbägaren med det doftande vinet. Vid hans fötter ligga dryckeshorn och amforor, byten från Grekland, Levanten, det fjerran Indien, det grönskande Rhenlandet och den sköna Genèversjön. Satyrer och fauner dansa kring vagnen, rasande mänader slamra med sina cymbaler och slå på tamburin. Öfverstepresten anropar all glädjes gifvare, och jublande infaller vingårdsmännens chör. Plötsligt draga sig vingudens trägne tjenare undan, med förskräckelsen målad i sina blickar, och en vild bacchanalisk dans bryter sig genom deras led; under sånger, egnade att döfva alla sinnen, störta satyrer och mänader in i hvimlet: de förra nakna, med vinlöf kring höfterna och rådjurshudar öfver axlarne, svänga sina klubbor och tråda dansen i svindlande fart; bacchantinnorna också nakna, endast med ett löst fladdrande skört kring de darrande lemmarne, kasta sig på knä, böja sig bakut nästan ända till marken, och med ögon, „rullande i ljuft vansinne“, blicka de upp till Bacchi lifvade ynglingar. Nu fattas de åter af det vilda tumultet, allt stormigare tränger sig evoë genom luften, blicken förmår knappt urskilja några bestämda figurer i denna ogenomträngliga klunga, då den åter upplöser sig lika som genom ett trollslag. Guden har svängt sin thyrsus, och för hans fötter knäböjer den druckna hären. Bacchantinnorna föreställdes naturligtvis alla samtliga af unga män, men sjelfva de manliga dragen med en ram af svallande lockar fingo ett stort tycke af dessa oqvinliga qvinnors vilda trots och oförskämda raseri. Hela denna lek skedde med så förtrollande sanning, att de 10,000 åskådarne lifligt reste sig upp från sina platser och utbrusto i ett hejdlöst jubel.

Den uppjagade fantasien får dock snart återvända till hemmet, ty nu komma vingårdsmännen och bladplockerskorna i den behagliga Montreux-drägten, blå uppskörtad kjortel, ett svart lifstycke kring de smärta höfterna, en vacker halmhatt på det lilla näpna hufvudet, med en knopp som liknar granatträdets utspruckna frukt. Bland dessa flickor såg man sköna ansigten, med en finhet i uttrycket, som sällan finns hos landtfolket, och likväl voro de alla flickor och gossar, som hela året om sysselsätta sig med ganska groft arbete ute i fria luften. Montreux-flickornas blåa ögon, som lysa såsom en återglans af den ojemförliga Genèversjön, äro ju verldsbekanta, och de herrliga ögonbrynen bilda en oklanderlig båge deröfver.

Dansen har slutat, nu nalkas skärsliparen, som med komiskt lugn låter sin sten snurra omkring och sjunger dertill en melodi, som jag sedan hörde hvisslas i alla hörn och kanter. Derpå följa drufplockarne och vingårdsflickorna om hösten, klädda med vinrankans grönskande blad; de plocka de svällande drufvorna, fylla sina korgar, tömma dem i karen och svänga dem åter glädtigt i luften; derpå taga de sig en sväng efter någon gammal visa i melankoliska molltoner, som i allmänhet karakterisera de waadtländska folkvisorna, och draga sig så småningom tillbaka under sin gudomlige mästares hägn. Vinpressen rullar fram, drufvorna pressas, tunnbindaren slår takten med sin tunga hammare, vinskörden är afslutad, och detta förkunnas af kommendanten på slottet Chillon, hvilken nu för tredje gången fullgör detta ärofulla åliggande; nu drager sig hela skaran bort igen, Silenus så svigtande på sin åsna, att tvenne morer måste stödja den druckne, som ännu knappt släpper bägaren från läpparne och med allt hesare stämma och trögare tunga lallar drufvans lof.

Hvad kan väl efter vårens blommor, efter Ceres' gyllene ax, efter vinskördens herrliga drufvor den kalla vintern hafva att bjuda på? Här i Montreux har man ju i sjelfva januari söderns milda luft, här ser man inga snögubbar med is i skägget. Nej, men jägarne hemkomma med sitt vildbråd och sjunga en chör, som klingar likt ett eko från alpverldens branta klippor; nu uppstämma bröllopsspelmännen sina lustiga valser, och byklockans rena ljud inbjuder till firande af lifvets skönaste fest. Brudparets vördiga föräldrar, med ofantliga blombuketter på bröstet, dansa fram i en högtidlig och graciös menuett; hvitklädda barn bära en korg, som innesluter morgongåfvan och brudskänkerna; brudparet följer med det ståtliga tåget af bröllopsgäster från alla möjliga kantoner och alla klädda i sina egendomliga nationaldrägter. Snart hör man den friska Lauterbacher-dansen, paren svänga om med lust och fröjd och mössorna flyga i luften; allt hvad lif och ande har är satt i rörelse, ingen kan motstå dessa lockande tyska toner, som jemte skärsliparens visa säkerligen för alltid vunnit burskap i Waadt. Bröllopsdansen tystnar, spinnrocken snurrar, den flitiga husfrun stökar ifrigt med sitt husgeråd; henne följa de gamla schweizarne, fosterlandets värn, männen som ej öfva kriget såsom handtverk, utan för att skydda hus och hem och fosterland och för att, fria som de äro, kunna förblifva värdiga denna herrliga företrädesrätt.

Sedan jag nu i korthet antydt de väsendtligaste dragen af denna fest, som varade i sex timmar, vill jag med ännu några ord söka att teckna det karakteristiska i en sådan nationel högtid. En hvar af de i festtåget deltagande framstälde här i ett lifligt spel sitt alldagliga lifs sysselsättningar; det var inga betalda skådespelare, som först behöft sätta sig in i en för dem främmande rol, utan idel barn af folket, som icke äflas för något bifall, utan för sitt eget nöje skynda att deltaga i festen. Alla kostymer, som till en del voro utomordentligt dyrbara, bekostades af de spelande sjelfva; endast de tre presterna, hvilkas praktfulla drägter prunkade med siden och guld, erhöllo dessa af vingårdsmännens skrå. Det vore omöjligt att annorstädes återgifva en sådan fest: den är dertill alltför nära sammanvuxen med deltagarnes och sjelfva skådeplatsens traditioner. I hela anordningen rådde en harmoni och en mångfald, som länder de företrädesvis verksamma konstnärerna till den största heder. Kostymerna och de särskilda gruppernas ordnande var ett verk af hr Lacaze från Lausanne. Arkitekten Taverney hade åtagit sig det svåra uppdraget att bygga estraderna, hvilkas jättedimensioner jag redan omnämt. Hr Ernst Burnat hade ledt de ytterst smakfulla dekorationerna; Julius Mühlhauser från Genève, öfversättaren af Schillers Wilhelm Tell, var officiel skald och hade författat de flesta af sångerna; för öfrigt må i synnerhet nämnas: Marc Monnier från Genève, hvars skördesång var måhända perlan i hela diktsamlingen; Albert Richard likaledes från Genève, hvars patriotiska sinne genomströmmas af ständigt nya inspirationer; hr de Cressonnière, som hade bidragit med flera af de originella bitarne, såsom skärsliparens lustiga, i äkta Béranger-stil diktade visa; Carteret från Genève med tunnbindarens visa, hvars blotta rhytm är sång, och slutligen Peter Scioberet från Freiburg, hvilken hade författat en bacchanalisk sång, som dock ty värr ej hann förses med musik och derför ej blef föredragen, men som andas en sådan originalitet i uttryck och framställning, att man snarare velat söka den i någon samling af Victor Hugos dikter. Den största förtjensten tillfaller dock tre män, som verkligen presterat något utomordentligt och beundransvärdt, nemligen hr Grast från Genève, hvilken hade arrangerat hela musiken och författat en mängd melodier, som af dessa på hvarandra följande sånger, marscher och danser bildar en hel komisk opera i förening med ett storartadt oratorium. Hr Plumhof, en ung musiklärare från Hannover, hade med outtröttligt nit i tre månaders tid arbetat på inöfvandet af hela denna musik, som utfördes af 1200 personer, till största delen sångare som icke kände en not, som samlades från snart sagdt alla byar i landet, femåriga barn och sextioåriga gubbar, och alla dessa sjöngo nu såsom om det varit en gammal och van chör. Den talentfulle unge mannen vann här en triumf, som kommer att göra hans namn berömdt. Hr Archinard från Genève — ni ser att grannkantonen lemnat betydliga bidrag — var ändtligen den som komponerade och inöfvade danserna. Det är omöjligt att beskrifva den rika omvexlingen i dessa så olikartade danser. Man trodde, hvarje gång en ny dans började, att man väl ändock till slut skulle få se något gammalt upprepas, men ständigt öfverraskades man med en allt större originalitet. De särskilda arbetena och landtliga sysselsättningarna voro på det täckaste iklädda den glada dansens lockande form, och allt utfördes med oefterhärmligt behag och säkerhet. Skulle man måhända finna mitt beröm öfverdrifvet, så får jag nämna att i min närhet sutto flera berömda litteratörer och medlemmar af pariserpressen, bland andra Theophile Gautier, och alla tillstodo de sig aldrig hafva sett något dylikt ens i smakens och behagets egen hufvudstad.

På aftonen den första festdagen voro staden och hamnen rikt illuminerade. Ehuru regnet föll i strömmar, var hela hamnen med sina otaliga farkoster förbytt i ett oöfverskådligt ljushaf. Från alla sidor uppstego bengaliska eldar, korsande hvarandra i olika färger öfver den krusiga vattenytan; man tyckte sig se lyktgubbar dansa på den våta grunden, det var som om underbara träd med brokigt glänsande oranger, purpurröda lagerblommor, snöhvita myrtenträd och svällande granatäpplen uppvuxit ur de drömmande vågorna. Frasande flögo raketerna mot höjden, men ingen fallande stjerna besvarade den eldiga helsningen, endast täta blixtar som genomskuro de öfver S:t Bernhardskedjan hängande digra åskmolnen. Öfver allt klinga hemländska sånger. Jag låg utsträckt i en båt, regnet prasslade omkring mig och det föreföll mig som låge jag försjunken i en sällsam dröm som icke kunde taga någon ända. Sammaledes var det äfven i afton. Sedan på förmiddagen en tredje föreställning egt rum till förmån för de brandskadade i Burgdorf, uppsteg på himmelen, som hela morgonen hade varit klar, ett fruktansvärdt äskmoln; snart öppnade himlen alla sina slussar och väckte i synnerhet bekymmer hos ungdomen, som man till lön för alla dess föregående mödor hade lofvat att samma afton få dansa under bar himmel på festplatsen. Men himlen hade förbarmande; ännu klockan 8 på aftonen fortfor det att regna, men i ett nu, liksom hade kanondundret brutit Jupiter Pluvii trots, kom en frisk nordanvind från Jura, stjernorna glindrade och en praktfull himmel hvälfde sig öfver festplatsen, som var féelikt upplyst med tusentals kulörta lyktor. Hr Blind från Genève hade ledt gasrör genom hela festlokalen, och herrligt blixtrade de gyllene stjernorna och korsen öfver den brokiga samlingen. Anblicken af denna i venetianska lampors sken dansande festklädda skara kan omöjligen beskrifvas. Jag trängde mig in i hopen och tyckte mig liksom försatt i en annan verld. Vår sommar, höst och vinter hade öfvergifvit sina roler, och här dansade en satyr med en älsklig kanefor, der en gammal schweizare med en skälmsk vingårdsflicka. Sjelfva presten med sin tunga mantel glömde sin värdighet och flög öfver tiljorna med en söt tärna vid sin sida; ja, Pales och Ceres hade nedstigit från sina throner för att deltaga i de dödligas fröjd. Och när Lauterbacher-musiken åter utsände sina lockande toner i den mörka rymden, greps jag oemotståndligt deraf och utropade till en skönhet, som jag redan fattat under armen:

Här finns Ceres', här finns Bacchi gåfvor,
och du bringar Amor, väna mö!

S:t Peders klosterkyrka i Lund.

Denna bygnad, näst domkyrkan den äldsta staden Lund för närvarande eger, har troligtvis blifvit anlagd vid eller kort efter stiftelsen af S:t Peders kloster, som omtalas redan år 1164. Kyrkan är en i hög grad interessant medeltidsqvarlefva, så väl för sin ålder som för sin arkitektur i ren spetsbågsstil. Hon är för öfrigt den enda återstående af det gamla Lunds många klosterkyrkor.

S:t Peders kloster är anlagdt vid Vestertull, i närheten af det nuvarande ståtliga bangårdshuset, midt för nuvarande Klostergatans utlopp. Klostret anses hafva varit ett nunnekloster, tillhörigt benediktiner-orden, och stod vid makt under 400 år. Såsom dess sista abedissa nämnes Christina Claus'dotter Rosenkrantz omkring år 1538.

Konung Christian III förpantade det år 1540 till Åke Sparre, och följande år gafs det i förläning till Eske Bilde, men var dock ännu 1580 en boning för adeliga jungfrur. Innan Skåne kom under Sverige, hade nämda kloster upphört att vara ett kronolän. Kyrkan, som led mycket under svenskarnas infall i Skåne 1645, blef på kunglig befallning 1653 iståndsatt och undergick senast en större reparation 1842 under professor Brunii ledning.

Professor Stäck, som till vårt blad lemnat en teckning af nämda kyrka, har nyligen begagnat densamma som ämne för en tafla, hvarvid konstnären tänkt sig kyrkan sådan den var under medeltiden med sin klostermur o. s. v. Det är månsken. En procession med munkar tåga till kyrkan, der en messa hålles. Kyrkan är invändigt starkt upplyst. — Taflan är inköpt af Konstföreningen.

Parti af Österlånggatan med Benickebrinken och de gamla klädmäkleriständen.

Det för målaren pittoreska och det för historiens och poesiens vänner interessanta står icke alltid i öfverensstämmelse med samtidens anspråk på ans, god ordning och hvardaglig trefnad. Den som i sådant afseende har fritt val skall icke tveka i valet mellan Norrmalms eller Ladugårdslandets regelbundna gator å ena sidan och Österlånggatans pittoreska snusk å andra sidan, så vida det gäller att söka sig en angenäm bostad efter vår tids fordringar. Men lika visst är att för målaren och skildraren blir valet det motsatta. Hvilket ämne för målaren, hvilket perspektiv för fantasien i dessa gränders ålderdomliga virrvarr! Så äfven för landskapsmålaren, som faller i förtviflan öfver nytimrade,

putsade och rödmålade hus, men råkar i förtjusning för hvarje pittoreskt ruckel han möter och skyndar att i sitt album teckna sig till minnes det tacksamma motivet.

Men återvändom till våra gränder! Det parti af Österlånggatan med Benickebrinken och de gamla klädmäkleriståndén, som omstående plansch utvisar, är ett af de för tecknaren interessantaste i det gamla Stockholm. Då man från Jerntorget går Österlånggatan fram åt Norr, möter man denna tafla icke långt från nämda torg, strax man passerat förbi Rikets Ständers Bank. Den egendomliga bazaren anses vara en del af den gamla stadsmuren och är åt båda sidor upptagen af små mörka krypin, allesamman använda till „klädmäklerihandel“ hvilket här omfattar äfven antiqvarisk konst-, husgeråds- och möbelhandel, som väl för det mesta torde förse sina lager från pantlåneinrättningarna. Äfven den historiska lumpsamlaren torde här någon gång kunna finna ett och annat värdefullt, som varit nära att med soporna vandra all verldens väg. Förträffliga typer möta oss här vid hvarje steg, men vi öfverlemna åt novellisten att utförligare bearbeta sådana materialier. Åt höger har man gränd vid gränd utmynnande ned åt Skeppsbron samt tillhåll för sjöfolk och sjåare. Uppe på höjden af Benickebrinken sammanlöpa icke mindre än tre af stadens mindre väl beryktade gator, nemligen Tyska Prestgatan, Svartmangatan och Baggensgatan.

Men som vi nu kanske kunna behöfva litet ljus och luft, låtom oss uppsöka andra trakter.

Sultanas besök på en af Konstantinopels teatrar *).

Turkiet måste alltid under inflytelsen af dess nuvarande styrelse blifva ett otacksamt land för dramatiska nöjen, emedan turkarne förakta dem, och saknaden af upplysta gator under natten såväl som lagen förbjuder äfven de kristna att lemna sina hus, sedan solen gått ned.

För få år sedan öppnades först en teater i Pera, då åtskilliga komedier och farcer uppfördes; men tilloppet af åskådare var så ringa, att egaren lemnade den åt en italiensk trupp, bestående af lindansare, jonglörer och konstberidare. Första gången jag besökte denna skådebana, begyntes föreställningen kl. 6 och slutade vid solnedgången kl. 8. Kort efter den var öppnad uppkom stor rörelse i folkmassan, emedan en stor piska svängdes öfver åskådarnes hufvuden, och hvarmed de blefvo drifne till nedra ändan af cirkus. Den person, som förde denna piska, var en *tchousbashii* eller polissergeant, och platsen, som han utrymde, blef intagen af en mängd hans underhafvande. Hvad detta kunde betyda visste jag ej, och många syntes deraf förvånade, till dess långsamt framsläpades till parterren en vagn, dragen af tvenne oxar och beledsagad af tchousbashii, surrejee och en eunuk; i denna vagn sutto fyra damer. I samma ögonblick den visade sig, gick igenom samlingen ett sorl af „Sultana! sultana!“ Och det var verkligen sultanens favorithustru, som kom att se de otrognes teatraliska föreställning, hvilket hon säkert ansåg såsom en stor nedlåtenhet. Efter den vagn, i hvilken sultana och hennes uppvaktning sutto, kom en annan med sex unga damer, hvilka hörde till hennes svit, och eftertruppen utgjordes af en hop militärer. Oxarna för vagnarna voro stora, mycket feta och sågo ganska tröga ut. Då surrejeen ledde dem in på cirkus, föreföll det som äfven de hörde till besökarne af parterren. Men de voro dock bra förståndiga djur, ty så snart de kommit till den dem anvista platsen med vagnen, lade de sig ned, tillslöto ögonen och öppnade dem ej förr än föreställningen var slut, då de kände surrejeens spetsiga käpp sticka dem i sidorna, till ett tecken att stiga upp.

Qvinnan är öfverallt densamma: svag för prydnader och ännu svagare för att visa dem; äfven sultanan gaf derpå bevis; ty hon hade ej länge varit i cirkus, förrän hon lät sin kappa falla från axlarna och blottade bröstet, som var smyckadt med granna shawlar och perlband. Nedra delen af hennes slöja lät hon äfven falla, och man hade nu således ett lägligt tillfälle att betrakta hennes ansigte. Hon var säkerligen en georgianska; hennes anletsdrag voro regelbundna och vackra, hyen frisk, tänderna hvita, ögonen blå och åldern förmodligen omkring tjugufem. Qvinnorna, som sutto i vagnen med henne, voro betydligen äldre, men i andra vagnen funnos några yngre. Turkiska qvinnokönet eger intet af den allvarsamma hållning, som mankönet innehar, och detta anmärkte man nu i den höga gruppen, ty de skämtade och skrattade under hela föreställningen, hvaraf de efter utseendet voro särdeles intagna.

*) Ur »Turkiska Nationens Seder, Bruk och Klädedrägter», af Joh. Hedenborg.

Krönika.

Det så länge omtalade och långsamt förberedda mötet mellan Frankrikes och Spaniens beherrskare har nu ändtligen försiggått, ehuru icke i Zaraus, utan i San Sebastian och Biarritz. På det förra stället visade sig spanska hofvet med sedvanlig äkta katolsk prakt och på det senare hade mötet ett mera modernt politiskt utseende. Naturligtvis telegraferas flitigt om sammankomsternas pomp och ståt samt om den hjertlighet, man å ömse sidor ådagalade och hvartill den nyfikna beställsamheten genast sökt en djupare grund. Man tror nemligen att det vidtberyktade förbundet mellan de latinska folken, som genom dessa möten skulle förberedas, symboliskt skall invigas genom en förening mellan den förhoppningsfulle arftagaren af Napoleons thron och Drottning Isabellas äldsta dotter. Den kejserlige prinsen tyckes imellertid hafva råkat ut för en farlig rival i prins Amadeus af Italien, hvilken säges äfven i friareärende gästa den Pyreneiska halfön. Den stackars prinsessan har troligtvis minst att säga i denna fråga, och då alla tidningar i Europa tala om hennes giftermål, bör hon med tålamod afvakta nästa nummer, som möjligen kan säga henne hvem hon får till herre och man. Hvad mötet imellertid må åsyfta — säkert är att spaniorerna se det med oblida ögon. Parisarne åter, som sett sina gator öfversvämmade genom ett oerhördt skyfall, betrakta nu allt annat såsom en nyhet „för i går“.

Bland de många diplomater, som bidrogo att gifva mötena utseendet af en politisk kongress, vi sade sig äfven hr von Bismarck, säkerligen icke litet stolt öfver de otaliga artiklar, som i Frankrikes tidningar skildra hans sista bragd och i hvilka klandret har rätt mycken likhet med afundsjuka. Alla prisa enstämmigt den lycka, hvarmed han lotsat det preussiska statsskeppet in till den eftersträfvade *hamnen*, och då man betänker huru litet en diplomats ära liknar vanlig simpel heder, må man förlåta den preussiske statsmannen, om han med mer än vanlig sjelfbelåtenhet höjt sin famösa panna gent emot de förnämare grannarne. Hans landsman, den folkilskne grefve Eulenburg, har nu, efter åtta dagars arrest på sina rum, åter blifvit lössläppt, oaktadt man från Frankrike strängt yrkat på hans bestraffning för mord. Men grefven var beväringsskyldig och måste deltaga i sina kamraters fältmanövrer!

Det gröna Erin tyckes åter börja drömma om friheten och i det glada hoppet förgäta sina tusende nederlag mot den engelska öfvermakten. Massor af stridslystne under partinamnet *fenians* samla sig till frivilliga krigsöfningar för att, sedan Amerika enligt deras förmodan förklarat krig, med tillhjelp af denna stormakt höja frihetens fana och proklamera det sjelfständiga konungariket Irland. Förgäfves har man skickat emot dem en här af batonger, ty förföljelsen ökar deras antal så väl som deras mod. För öfrigt sysselsätter man sig i England med nya planer att tränga Nordpolen inpå lifvet. Det tyska försöket var naturligtvis makalöst i teorien, men expeditionen kom, likasom en annan välkänd auktoritet, af sig vid ingången och — slöt precis der som den stannat.

I södra Europa fortfar den asiatiske plågoanden att skörda tusentals offer. Med oblidkelig stränghet har han rasat kring kusterna af Medelhafvet, men intet samhälle har han härjat så grymt som Turkiets hufvudstad. Genom ideliga böner och offer åt Allah trodde sig profetens trogna ändtligen räddade undan olyckans förföljelser; men knappt var den rysliga farsoten borta, förr än en ny lika fruktansvärd förödelse följde i dess spår. Den sjette september utbröt en oerhörd vådeld i Konstantinopel, hvilken innan kort lade en tredjedel af den herrliga staden i aska.

Om vi nu återvände mot Norden och enligt sed stanna en stund hos våra goda grannar danskarne, så finna vi dem i hjertlig saknad af sina sleswigska gäster; så mycket större som dessa i åtskilliga ledsamma efterslängar utan tvifvel få plikta för några dagar af festlig glädje. Ännu hoppas man likväl att norra Sleswig skall återgifvas moderlandet i utbyte mot de vestindiska öar, som lyda under Danmarks spira. För öfrigt har man småaktigt nog förföljt en svensk, som på sin villa hissat fosterlandets flagga; men samtidigt har vid ett så kalladt Grundtvigianskt möte åtskilliga tal i skandinavisk anda helsats af åhörarne med stormande bifall.

Att blifva biskop i Lund innebär visserligen icke nu mera samma öfvermått af jordisk lycksalighet som de ofantliga inkomsterna en längre tid tyckas hafva kunnat bereda, men icke förthy är nog sysslan ganska lockande, och då man vet att en vida mindre gifvande hjord nyligen blifvit välsignad med femtiotvå prof-herdar, en för hvarje vecka, må man icke undra, om ärelystnaden nu är spänd och om mången andlig utmärkthet sänder en och annan längtansfull suck till de feta skånska slätterna, hvarest, om äfven somt faller vid vägarne, intet bör kunna falla på hälleberget. Då åtskilliga bland dem, hvilka den allmänna rösten antydt såsom kandidater, i afseende på meriterna — vare sig såsom skriftställare, talare, högtuppsatte eller skåningar — synas uppväga hvarandra, äro gissningarna mångahanda och nyfikenheten stor. A propos Skåne, så väntas hertigen och hertiginnan af Östergötland innan kort till Sofiero. Prins August och hans gemål hafva redan afrest till utlandet för att i Schweiz söka en angenämare höst än den som redan börjat sina härjningar i vår stackars nord.

Arbetskrafterna vid jernvägar och kanaler äro — både krut och manskap — oregerliga sällar, som ofta nog tyckas mindre egnade att uppbygga än att föröda. Än hör man talas om huru fredliga menniskor blifvit öfverfallna på gatan, än hafva halmstackar nedbrännts, än har marknadsfolk jagats från bodar och stånd. Nu beskyllas åtskilliga bland arbetarne vid Hedenfors' kanal för ett ohyggligt mord, föranledt, såsom det vill synas, af den mest lumpna hämndlystnad, och hela den i trakten boende befolkningen säges lefva i ständig fruktan för våldsbragder af samma natur.

I Stockholm hafva ytterligare ett par hus blifvit lågornas rof. Den handfallenhet i förening med skrik och oväsen, som alltid röjer sig vid en vådeld i vår kära hufvudstad, uteblef icke heller denna gång, helst bland de räddande några tycktes mest angelägna att berga sig sjelfva eller åtminstone — skaffa sig bröd. Branden var för öfrigt ganska ansenlig och många blefvo sårade eller skadade dervid; men äran af att förorsaka en skaplig brandordning anses den förmodligen icke förtjena. Man säger om mycket, att det väntas med säkerhet, och får äfven med säkerhet — vänta derpå.

Så har det äfven länge förhållit sig med den Svarta dominon; men ändtligen har den nu gifvits, och detta i det hela de tjusande tonerna värdigt, om också icke med den förfinade elegans, som beklagligtvis, när de parisiska operorna och komedierna göra sin tur kring verlden, stannar qvar i Paris. Isynnerhet saknades hvarje tillstymmelse till dylikt hos de underliga gardistfigurer, som likväl umgås i don Iulianos hus. Men sådana små förargelseklippor glömmer man lätt vid njutandet af en musik, som i sanning kan komma oss att förgäta allt ledsamt i verlden. Också hafva alla öfverensstämt i att prisa den åldrige tonskalden, hvars sköna konst är att lyckliggöra. Ett så allmänt beröm är högst ovanligt i vår tid, då hvar och en fritt vågar yttra sitt omdöme om hvilken musik som helst — förutom naturligtvis hr X—g's!

Mycket skulle kunna sägas om denne maëstros komiska vrede, och vi lyckönska hans vederdeloman till ett så tacksamt ämne. Lika komiskt, ehuru närmare det sublima, var Rappo-sällskapets rörande afsked från vår stad. Den onekligen i sin genre utmärkta truppen har nu lemnat oss, men icke allt „utomordentligt“ och „brillant“ har derför — såsom vi sett — öfvergifvit Djurgården.

I allmänhet äro utsigterna till konstnjutningar särdeles goda. Icke blott fru Birch-Pfeiffer, utan äfven Gœthe skall på kongl. scenen representera den tyska poesien. Med glädje motser man Shakspeares djupsinniga Timon, äfvensom ett skådespel af okänd författare, men handlande om Sten Sture d. y. — måhända den mest ridderliga karakter i vår medeltid. Slutligen må vi icke glömma de skulpturverk, professor Molin köpt hem för att pryda vårt museum.

Vid belysning af den skönaste septembersol försiggick förliden söndag på Ladugårdsgärdet det högtidliga utdelandet af de vid skarpskyttarnes prisskjutning vunna belöningarna. Häröfver skola vi i följande nummer meddela en afbildning, som ej hunnit till detta nummer utföras.

Vi önska fästa våra läsares uppmärksamhet på den smakfulla och väl arbetade möbel af hr C. H. Benckert, som finnes i annonsafdelningen afbildad. Redaktionen hoppas att framdeles få tillfälle att företrädesvis lemna afbildningar af sådana inhemska alster af den högre industrien, som framför andra förtjena loford och uppmuntran.

Tillkännagifvande.

I likhet med de flesta illustrerade tidningar i utlandet kommer Ny Illustrerad Tidning att upplåta sista sidan af bladet åt annonser, företrädesvis sådana som åtföljas af illustrationer. Sålunda kunna industriidkare, fabrikanter, handtverkare, artister, handlande, bokförläggare o. s. v. få genom redaktionens försorg i trä utförda gravyrer af industrialster, konstverk, fabriker, verkstäder, butiker, förlustelseställen m. m. Annonser införas till det för en illustrerad tidning oerhördt billiga priset af 15 öre för petitrad eller i förhållande efter utrymmet. Efter annonseringen, sedan redaktionen blifvit godtgjord för ritning och gravyr, tillfalla stockarne annonsören, som kan använda dem till annonsering i andra blad, till vignetter å räkningar och annat dylikt. Om fotografier till redaktionen insändas, verkställas såväl ritning som gravyr till billigaste priser och i den mån arbetet å ateliern medhinnes.

Redaktionen af Ny Illustrerad Tidning.

C. H. Benckert

N:o 50 Regeringsgatan N:o 50.

Antika och moderna arbeten i alla stilar, äfvensom med messing, sköldpadd, mosaik, etc. inlagda arbeten utföras till billiga priser.

Antika och moderna arbeten i alla stilar, äfvensom med messing, sköldpadd, mosaik, etc. inlagda arbeten utföras till billiga priser.

Buffet-Etagère af matt valnöt, förfärdigad af C. H. Benckert, Regeringsgatan N:o 50.

»Herr A. N. Berggrén från Gefle, som gifver undervisning i skönskrifning, har ådagalagt en hög grad af skicklighet att hos sina elever framkalla en *vacker*, *ledig* och *vårdad* handstil, i hvilket afseende en hvar kan bäst öfvertyga sig vid åskådningen af de stilprof, hvarmed Herr Berggrén är försedd. Gefle i Februari 1863.

F. Asker,
Landshöfding.

Häruti instämmer undertecknad *fullkomligt*, med tillägg att tre af mina söner, deribland en minderårig, *med all önskvärd fördel* nyligen begagnat Herr A. N. Berggréns undervisning. Stockholm den 1 Mars 1865.

L. B. Falkman,
General-Direktör.

Undertecknad kan äfvenledes vitsorda Hr A. N. Berggréns förmåga att genom sin undervisning förbättra elevers stil.

Stockholm den 1 Mars 1865.

P. H. Malmsten,
M. Professor.

Adress: Lilla Wattugatan N:r 16, 2 tr. upp.

Uti ofvanstående vitsord instämmma:
Isr. Bergman, f. d. Biskop i Hernösand, C. M. Fallenius, Pastor Primarius.
Victor Björnström, Kongl. Hof-Predikant. Charles August Lewenhaupt.

Uti ofvanstående vitsord instämma:
Johannes Rohtlieb, Kyrkoherde. O. G. Wrangel.
Aug. Sohlman, Utgifvare af Aftonbladet".

SCHACK.

Uppgift 60.

Af „Den Gamle".

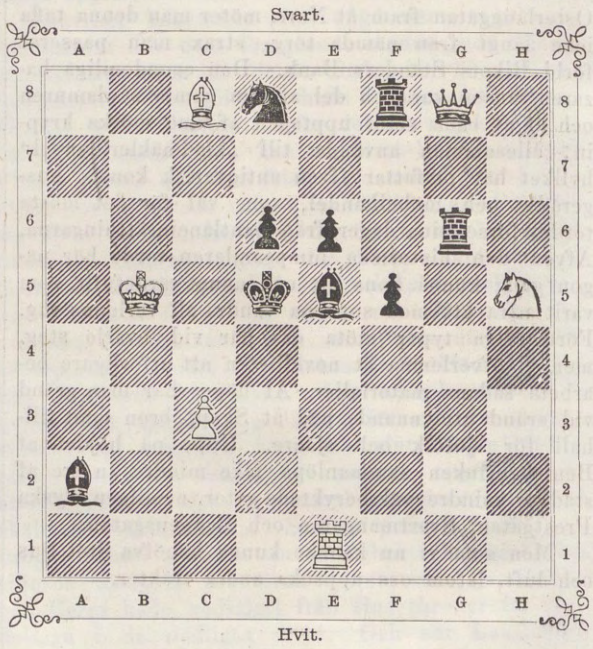

Hvit börjar och gör matt i tredje draget.

Lösningar af uppg. 50—52 i n:r 33 ($^{19}/_{8}$).

50 (med *svart* Sh1; se n:r 34). 1. Tf1—f4 och i nästa dr. matt genom 2. Dc3—d2 l. e1 l. e5:‡. Insänd af *Lolo* $^{21}/_{8}$, *R. Sahlberg* $^{21}/_{8}$, *Albicilla* $^{27}/_{8}$, *K. E. B—n* $^{27}/_{8}$. — Med *hvit* Sh1 äro åtskilliga andra lösningar möjliga: 1. Lg7—e5: (ins. af *Lolo*, *Barlow* $^{21}/_{8}$, *B—n*, *C. F. Wennberg* $^{1}/_{9}$). 1. Dc3—c5† (ins. af *Lolo*, *R. S.*, *Barlow*, *B—n*, *K. & W.*, Örebro $^{22}/_{8}$, *L. Ad. S—m* $^{24}/_{8}$) och 1. Tf1—e1† (ins. af *Lolo*, *R. S.*, *Hfm* $^{21}/_{8}$, *H. Å—m*, Wisby $^{23}/_{8}$, *B—n)*. Ytterligare andra försök stranda: 1. Sh1—g3 mot Le6—c4, och 1. Tf8—f7: mot Le6—f5, o. s. v.

51. (Hufvudvarianten). 1. Se5—f3:†, Tc3—f3:; 2. Db8—b4†, Kd4—e3; 3. Db4—e4:†, d5—e4:; 4. Sd6—c4‡; på andra motdrag är 2. Sd6—f5† afgörande. Insänd af *Lolo*, *Hfm*, *Albicilla*, *B—n*, *Wennberg*.

52. 1. Dd2—f4†, Dg1—g4; 2. Kf6—e5, Dg4—f4:‡. Ins. af *Lolo*, *Hfm*, *Sahlberg*, *Geo. Barlow*, *B—n*, *Wennberg* $^{6}/_{9}$.

Uppgift 61. Af K. E. B—n, Nyköping.

b7; f7; e8; e4; g1; e1; f2;

Hvit börjar och gör matt i femte draget.

Brefvexling.

C. F. W. (Jkpg & O.): R. 48, 49 (bortglömda förra gången), 53. — Af edra efter senaste redogörelsen sända uppgifter har n:r 3 B en dragomställning: 1. c8S† l. Te6† i st. f. 1. Da6†, äfvensom inuti lösningen; 5 är efter omändringen befriad från samma fel, men är för tung; 6 har en onaturlighet i ställningen: hv. L. har kommit ut på d5, ehuru både Be2 och Bg2 stå qvar på sina fält; 7 är den bästa af alla, har blott ett litet dubbelspel i var. 1. „ Lf3 (2. Tc7†), som ni bör söka afhjelpa; 8 är riktig och rätt bra; 9 är i sin första form bättre än i den nya; 10 likaledes, den tredje formen är till och med olöslig; 11 har för litet point i förhållande till de många pjeserna, och derjemte efter nyaste läsarten en bilösning med 1. f4—e5:; 12 A är också för matt, B har hv. K. i schack, som ej kan undvikas, C är riktig, likaså D. I allmänhet vilja vi bedja er egna mer omsorg åt den yttre formen; ej sällan finna vi pjeser, hvilkas ändamål är omöjligt att förstå.

Den Gamle (G. $^{7}/_{9}$): Edert bref med åtföljande uppgifter har gjort oss stort nöje. Af de sistnämnda synes blott en (Kb5, d5) behöfva ändring; genom 1. „ Tc6—c6 kan näml. Sv. förhindra ett matt i 3. dr.; i en (Kf1, e5) skulle vi vilja föreslå borttagande af några pjeser (hv. Bf7 och h5, sv. Bg5), hvarigenom ett par nya varianter erhållas; för öfrigt röja de alla en vacker kompositionsförmåga, och vi hoppas att de ej äro de enda, hvarmed ni hedrar oss. (I den ofvan intagna har sv. Damen försvunnit, såsom öfverflodig.)

J. C. (Gustafsberg $^{4}/_{9}$), *G. B.* (dersammastädes $^{5}/_{9}$), *Conrad* (Mariefred & S. $^{10}/_{9}$), *J. A. H.* (Örebro $^{12}/_{9}$): R. 55.

H—n: Er uppg. har för många olika spelsätt i 2. och 3. dragen.

Lolo (Ups. $^{4}/_{9}$): Enskildt svar.

Albicilla (Uddevalla $^{9}/_{9}$): R. 50 (II—IV), 53, 54 (I, III, IV, V, VII, VIII), 55.

K. E. B—n (N. $^{5}/_{9}$): R. 53, 54 (II, III. IV, VII), 55.

Den 12 sept. **J. G. S.**

Bref med lösningar, förfrågningar eller annat rörande denna schackafdelning — hvilka i tidningen besvaras — sändas antingen till J. G. Schultz, Stockholm, Skärgårdsgatan N:o 10, eller till

Redaktionen af Ny Illustrerad Tidning.

☛ Ny Illustrerad Tidnings redaktionsbyrå och kontor flyttas den 1 nästkommande Oktober till huset N:r 6 Munkbrogatan, hvilket från och med ofvannämda dag äfven är undertecknads adress.

KARL WETTERHOFF.

IWAR HÆGGSTRÖMS BOKTRYCKERI.

NY ILLUSTRERAD TIDNING.

№ 38]. Utkommer hvarje Lördag. Stockholm den 23 September 1865. 12 Rdr årgången. [1a Bandet

Innehåll: Det festliga utdelandet af skarpskyttarnes målskjutningspris (plansch). — Barndomsminnen från Åland. — Hope Rashleigh, novell (slut). — En öfversvämning i Falun 1860 (plansch). — Upsala-bilder. I (med tre utsigter från Upsala). — Doktor Rotack eller en svensk bonde i Amerika, presenterad af Måns Månsson (med teckningar). — Teater och Musik. — Könika. — Hvarjehanda. — Annonser. — Schack.

Barndomsminnen från Åland.

Om du har tålamod, gode läsare, att en stund lyssna till den gamlas barndomsminnen, är det ju billigt att vi först göra oss litet bekanta med hvarandra.

Hvad dig angår tror jag mig redan känna dig, du är naturligtvis snillrik, vitter, bildad och — öfverseende. Just denna sista egenskap ämnar jag taga i anspråk.

Men jag är dig alldeles obekant och kan måhända ej tillegna mig ett enda af ofvannämda företräden. Jag är en gammal gumma, som icke var med då krutet fanns upp, icke gått igenom något seminarium och ej bevistat några föreläsningar om qvinnans emancipation. Men jag har varit med bland ryssar och kossacker, har genomgått lifvets stränga skola, och föreläsningar har jag hållit sjelf — i barnkammare och kök.

Lägg härtill att jag är så der temligen pratsjuk — det låder vid ålderdomen — och derför vill jag också berätta dig det lilla jag minnes från en tidpunkt, hvars hågkomst för hvarje svensk är af djupt, fast sorgligt interesse.

Mina första minnen hvälfva sig kring en anspråkslös prestgård, Hammarlands prestgård på Åland. Der är jag född, och ehuru jag ej ännu fyllt 6 år, då jag flyttade derifrån, och nära 60 är ligger imellan den tiden och den närvarande, minnes jag så väl blomsterparterren utanför salsfönstren, hagen med majblommor och blåsippor och den rödmålade grinden, som förde till landsvägen och der jag en gång tappade mitt förkläde.

Dessa äro också nästan alla mina lokala hågkomster. Granskaperna voro få, dit räknades Saltviks och Jomala prestgårdar, innehafda af prostarna Schöör och Hambreus, samt Grelsby, som beboddes af dåvarande öfversten, sedermera presidenten och landshöfdingen Fock med familj.

Före 1808 timade just inga händelser i vår krets, nog märkliga att fästa sig i barnasinnet; det är också från detta år mina egentliga hågkomster datera sig.

Det var en orolig tid, denna min späda barndomstid. Truppafdelningar kommo och gingo, och inqvarteringar hörde till ordningen för dagen. Kanondundret hördes en hel dag från fasta landet till vår ö, och jag erinrar mig huru jag lade örat mot marken för att tydligare höra det; men föräldrarnas sorgsna och alfvarsamma anleten sade mig, att denna åska var mera olycksbringande än den, hvars rullande i molnen jag med barnslig glädje brukade beundra.

En afton fyldes gården oförmodadt med soldater och trossvagnar. Vi väntade just på qvällsvarden, men pigan, som skulle hemta den från köket i flygelbygnaden, kom icke fram, vägen dit var bokstafligen spärrad.

Om manskapet sedan lade beslag på anrättningen eller hvem som tog vid den, vet jag icke, men att vi blefvo utan, det vet jag. Lyckligtvis var brödskänken tillgänglig, och litet mjölk fanns uppe i byggningen, mjölkglasen sattes på kakelugnen att värmas, och sålunda blef sorgen någorlunda stillad.

Folket inqvarterades i lador och på logar, och tystnad och sömn följde snart på buller och bråk, åtminstone höllo inga bekymmer mina ögon öppna. Om något befäl var med, minnes jag lika litet som om truppen var svensk eller rysk, men tror det förra, ty det var den första inqvartering, som fäst sig i mitt minne, och den förorsakade ingen förskräckelse.

Före ryssarnes ankomst till ön cirkulerade der många och vidunderliga rykten om deras grymhet och barbari, och allmogens fruktan var obegränsad. Men sedan de verkligen anländt och ockuperade landet, lade sig förskräckelsen snart, ja, mången föredrog den ryska inqvarteringen framför den svenska, emedan svenska soldaten var pockande och oförnöjd, då deremot ryssarne voro höfliga och betalade allt till höga pris och med klingande mynt.

Det gör mig ondt att uppställa denna paralel mellan ryssarne och mina landsmän, men sanningen kräfver ut sin rätt. Hedern för de förras foglighet tillkommer dock helt och hållet kejsar Alexander, som ville vinna landets befolkning med godhet och strängt förbjudit all våldsamhet. Med knutpiskan och Sibirien för sina ögon var det ej underligt, att både befäl och manskap i allmänhet uppförde sig som folk.

Sin medfödda tjuforgan kunde ryssen dock ej förneka, han stal hvad och hvar han kom åt, ehuru han sällan fick behålla sitt rof, men dyrt betala nöjet.

En officer af vår inqvartering bodde i förmaket, der min mor hade sitt finare linne, schalar m. m. förvaradt i en byrå. Då den värde löjtnanten lemnat sitt logis, befunnos byrålådorna uppbrutna och innehållet sin kos.

Det föreföll underligt nog, att en krigare equiperat sig med fruntimmerslinnen, silkesschalar och dylikt, men man fick veta att han, som mången annan, hade en qvinlig följeslagarinna under fälttåget och equiperingen således var för hennes räkning.

Hade saken anmälts för befälhafvande genera-

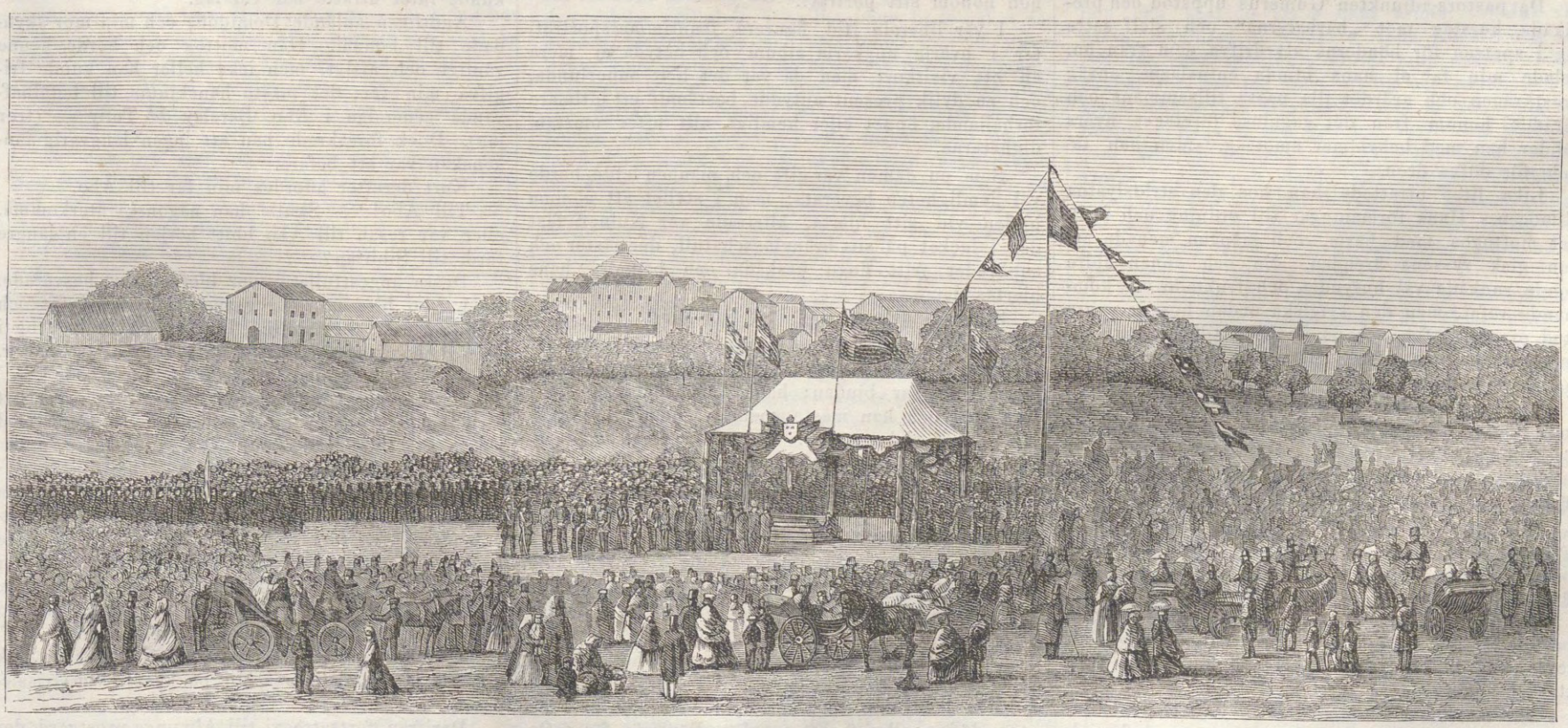

DET FESTLIGA UTDELANDET AF SKARPSKYTTARNES MÅLSKJUTNINGSPRIS Å LADUGÅRDSGÄRDET DEN 10 SEPT. 1865.

len, så hade alltsammans med säkerhet återlemnats, men lika säkert hade den liberale älskaren straffats med knut och degradering till simpel soldat.

Mina föräldrar tyckte detta vara nästan för hårdt, så ryss han än var; de höllo till godo förlusten och han fick behålla rofvet.

Men ej alltid kunde de vara lika öfverseende. Kort efteråt skedde inbrott af några ryska soldater i ett rum, beläget intill förmaket. En handlande, som vid ryktet om ryssarnas annalkande till ön, skyndat undan till Sverige, hade der fått förvara en del af sina qvarlemnade varor, hvaribland befunnos några ankare rom.

Ryska näsor vädra romlukten genom fasta väggar och lykta dörrar, och vägledda af denna frestande doft stego våra ryssar en vacker natt in genom fönstret och förde med sig samma väg så mycket löst som fanns i rummet. De gåfvo sig äfven tid att rekognoscera i förmaket, der dock ingenting föll dem i smaken mera än en förgyld pendyl, som hängde på väggen. Äfven denna medtogs, ehuru man svårligen kan förstå hvad de ville göra dermed, så vida de ej trodde den bestå af massift guld.

Min far var ej hemma, men adjunkten, som bebodde ett gafvelrum öfver förmaket och gästkammaren, hade om natten hört buller i nämda rum, hade hört pendylen repetera och räknat 100 slag, ty tjufvarne gjorde sig ej brådtom, utan roade sig som odygdiga barn att låta klockan slå.

Allt detta hade den beskedlige presten legat och hört på utan att knysta, ty han var räddare om sitt skinn än om handelsmannens varor och vårt bohag.

Härom gjordes anmälan till befälet. Mina föräldrar kunde ej låta saken bero, då förlusten drabbade en annan. Efter ett par dagar återfingo de också alltsammans, till och med romankarena. De voro dock tomma. Rommen var sålunda den enda behållning marodörerna bekommo, men nog fingo deras ryggar betala kalaset.

Ryssarne voro ej svåra att göra upp affärer med, ty de hade pengar som gräs — sardeles i början — och sågo ej på styfvern. En af det lägre befälet skulle hålla barnsöl åt en kärlekspant, det skulle gå gentilt till, och gentil ville han hafva den nykomna lilla ryskans toilette. Min mor hade ännu qvar den döpelseklädning min yngsta syster begagnat, och den ville han köpa, kosta hvad det ville. Min mor ville ogerna gå in på handeln, men ryssen lät ej afvisa sig, han räknade upp den ena silfverrubeln efter den andra, tills han ändtligen segrade och helt förnöjd skyndade bort med den lilla netteldukskläddningen, som han betalt till åtminstone fyrdubbla värdet.

I början såg man aldrig pappersmynt, först på slutet framkom en och annan sedel, hvars granna färger betraktades med undran, enär svenska sedlarna den tiden alla voro hvita och inga från utlandet förr varit synliga i vårt samhälle.

Min far var en fridens man; lugn och stilla, förtröstande och undergifven skötte han sitt kall, och ändock vet jag ingen af presterna på ön, som rönte så mycket obehag som han. Ehuru han aldrig blandade sig i politiken, blef han arresterad af både svenskar och ryssar.

Då pastors-adjunkten Gumerus uppstod och predikade korståg mot „barbarerna“ och sjelf satte sig i spetsen för bönderna att drifva dem från ön, delade min far ej hans blinda entusiasm, ansåg prestkragen och svärdet illa passa tillsammans och afrådde honom från det gagnlösa företaget, hvars följder han med bekymmer emotsåg. Men han talade för döfva öron.

Lika litet uträttade han hos den stridslystna allmogen. Hans förmaningar till ordning och stillhet mottogos med harm, och mången menade att han gick ryssens ärenden. En och annan äldre bonde runkade väl hufvudet och fruktade en kommande räfst, men den krigiska andan hos de yngre stod ej att stäfja, och då de hade till anförare både länsman och prest, ansågo de företaget så väl lagligt som heligt.

Vid samma tid fann domkapitlet i Åbo för godt öfversända ett nytt formulär till kyrkobönerna för konungahuset, hvaruti, i stället att upprepa de särskilda medlemmarnas namn, det bads för „den af Gud allsmäktig förordnade öfverhet“.

Min far följde formuläret; detta gjöt olja på elden och bönderna trodde att han tagit den tvetydiga förändringen ur egen fatabur för att i förtäckta ord bedja för Sveriges arffiende.

I sin lojala ifver samlade sig en vacker dag ett halft tjog bonddrängar, marscherade med laddade gevär in på Hammarlands gård och posterade sig utanför byggningen.

Min far förstod nog att de ej kommo som hedersvakt, men gick ändock ut på trappan och frågade hvad de ville, och deras vilja var att han ej fick lemna sina rum, utan var han deras fånge, tills ransakning och dom öfvergått förrädaren.

Lugn och sansad som alltid, blef han hvarken uppbragt eller rädd, och hans lugna förtröstan meddelade sig till hustru och barn. Jag minnes inga klagorop, inga tårar eller utbrott, vi voro endast tystare och stillare än vanligt.

Imellertid uppläste min far domkapitlets skrifvelse för bönderna, men när tog en uppviglad bondhop räson! Tvärtom tog en af de vildaste geväret af axeln och lade an på min far.

Utan att rygga tillbaka fortfor han att tala till sina förvillade sockneboar; han visste — sade han — att hans lif stod i Guds hand och att icke ett hår skulle krökas på hans hufvud utan hans vilja.

Äfven här förfelade hans lugna förtröstan ej sin verkan, bösspipan sänktes och bönderna började blygas. Troligen ansågo de dock för fegt att allt för snart uppgifva belägringen, de patrullerade några dagar på och omkring gården, men ledsnade snart vid leken och smögo bort utan afsked.

Imellertid lyckades visserligen Gumeri företag så till vida, att de fåtaliga ryssarna blefvo öfvermannade. Men hvartill tjenade det blod som spildes? — Ryska trupper öfversvämmade snart ön, och endast kejsar Alexanders milda sinnelag hade åländingarne att tacka för att ej desse med mord och brand hämnade sina fallne kamrater.

Enda vinsten af alltsammans var att Gumerus sedermera på sin svarta kaftan fick bära medaljen för tapperhet i fält.

Efter ryssarnas återkomst hade vi alltid inqvartering af både manskap och befäl; men jag minnes ej många, hvarken till utseende eller namn.

Bland dem jag hågkommer var en kapten Stedman — egentligen tysk — hvars röda saffiansstöflar synnerligen föllo mig i ögonen; en major Andrew med sin adjutant Trubbnikoff samt öfverste Ransarbiter, i hvars knä jag brukade sitta.

Ryssarna voro i allmänhet barnkära, och jag mins mig ej varit rädd för någon mera än general Kulneff, som var inqvarterad i Jakenböle, cirka ¼ mil från prestgården, dit han allt som oftast kom på besök. Nog var också han vänlig och barnkär, och min par år äldre syster stod i hans synnerliga gunst, men mig förskräckte hans barska utseende, och hjertat satt mig i halsgropen, hvar gång jag måste in och helsa på honom.

Hans utseende var också icke inbjudande, och föga bekymrade honom toiletten. Om rocken hade hål vid armbågen eller underkläderna vid knäet, betydde ingenting. Sådan han var blef han dock omtyckt och äfven afhållen för sitt välvilliga, bottenärliga och svekfria sinne, och det var med uppriktig rörelse mina föräldrar några år senare erforo, att han dött en krigares död i kampen mot Napoleon den förste.

Hans barska utseende och vårdslösa toilette hindrade honom ej heller att både söka och vinna framgång hos det täcka könet. Äfven på Åland fann han tillfälle till en och annan liten roman, hvari den råa krigaren dock tydligt nog stack fram.

En ung, vacker fru af våra bekanta var i synnerhet föremålet för hans hyllning. Hans ryska fysiognomi och väldiga mustascher skrämde henne ingalunda, och till bevis på sin bevågenhet skänkte hon honom sitt porträtt.

I vår liberala tid figurera fruntimmersporträtter i hvarje ungkarls album och betyda ej mera än ett visitkort, men då var det helt annorlunda, och en dylik present antydde bestämdt ett intimare förhållande, öppet eller hemligt, allt efter omständigheterna.

Som nu damen var gift och mannen lefde, borde väl hemligheten bevarats; men i stället att gömma bilden vid sitt hjerta, klistrade vår Kulneff fast den i locket på sitt bränvinsschatull, der gäster och supbröder fritt fingo beskåda och beundra hans hjertas dame.

Stackars qvinna, nog blef hon känd!

Våra inqvarterade officerare hade ofta kalaser för sina kamrater och högre befälet, och då var alltid min far bjuden; hans harpa hemtades in i festsalen, och han måste spela för dem, ty de tycktes mycket älska musik. Men från deras middagsbord kom han merändels hungrig in till oss och delade vår aftonvard, ty alla ryssarnes rätter voro starkt kryddade med lök, till och med bakelser, och den kryddan var ej i hans smak.

De fleste af officerarne talade fransyska rätt bra, och som mina föräldrar och min äldsta syster voro mäktiga språket, gick konversationen väl för sig.

Åländingarna hade visserligen rättighet att flytta öfver till Sverige, men nog ville ryssarne helst behålla land och folk och sparade derför hvarken stora löften eller fagert snack. För min far satte de feta pastorat till lockbete, men han nappade ej på kroken; hans hjerta var för svenskt att svärja trohetsed åt alla ryssars sjelfherrskare.

Denna hans motvilja att böja nacken under ryska oket — måhända äfven någon mig okänd anledning — förvärfvade honom en lömsk och hatfull fiende i major Andrew.

Denne med sin adjutant var, som jag förr nämt, en tid inqvarterad hos oss, men flyttade sedan till Saltvik. Kort derefter blef min far bjuden på middag till honom.

En sådan bjudning var ingenting underligt eller ovanligt, och som majoren alltid visade sig vänlig och artig, antogs den utan tvekan.

Min far reste således, men om qvällen väntade vi honom förgäfves tillbaka. Och detta var både underligt och ovanligt, ty han var ej en man, som deltog i nattliga orgier.

Natten förflöt under orolig väntan, men han hördes icke af. Mot midnattstiden andra dagen anlände underrättelse att han satt arresterad i en lada vid Saltvik. Bjudningen var blott en fint för att locka honom till Saltvik utan uppseende; i stället att föras till middagsbordet eskorterades han af ryska soldater till ladan att njuta rysk gästfrihet.

Adjutanten Trubbnikoff — den gemenaste fysiognomi jag sett — hade angifvit min far för jag vet icke hvilken inbillad förbrytelse, som gaf major Andrew makt att häkta honom. Mina föräldrar voro öfvertygade att detta varit på den senares anstiftan; säkert är att båda spelade under ett täcke.

Hvilken förskräckelse underrättelsen härom förorsakade oss kan man lätt föreställa sig. Min mor reste genast till Saltvik, men fick ej träffa sin man.

I sitt bekymmer vände hon sig till general Kulneff, som, alltid välvillig, tröstade henne och lofvade göra hvad han kunde. Han gaf också genast order, att fången tilläts fritt umgänge med sin familj, men frigifva honom kunde han ej, det berodde — sade han — på general Demidoff, som med första väntades till Åland.

Med detta besked återvände min mor, och det var dock en tröst att man fick träffa och brefvexla med hvarandra. Jag har ännu qvar ett litet bref, skrifvet till mig d. 14 sept. 1809 i ladan vid Saltvik, och hvari hvart enda ord andas förtröstan och faderlig kärlek.

Att min mor så ofta som möjligt begagnade sig af tillåtelsen att besöka min far, faller af sig sjelf, och ett af oss fyra barn fick då alltid följa henne.

Den gamla ladan med sin grofva matta spikad för dörren; de ryska soldaterna, som med sina långa gevär gingo vakt utanför, samt min fader, sittande i en vrå af den otrefliga arresten, men med anletet strålande af kärlek och tillfredsställelse, då vi stego in; allt detta är bilder, som outplånligt fäst sig i mitt minne.

Min mors fysik var klen, men anden verksam och stark, och under hela denna sorgliga tid skötte hon hus och barn och höll oss till våra vanliga sysselsättningar.

Af grannarna hade hon föga tröst och uppmuntran att vänta. De voro i allmänhet öfvertygade, att den ryssen en gång lagt vantarna på, med honom bar det af rakt till Sibirien, och de tego ej med denna öfvertygelse. Endast i öfverste Focks familj kunde hon hemta råd och tröst, men de kunde intet uträtta här vid lag.

Ändtligen anlände Demidoff, och min mor skyndade till honom. Han mottog och hörde henne vänligt och artigt, men icke heller han kunde frigifva min far; det måste hänskjutas till befälhafvande generalen i Åbo, Barclay de Tolly — (tror jag). Dock försäkrade han att ingen långvarig fångenskap var att befara.

Kort derefter affördes min far till Åbo.

Till Åbo! — Skulle han någonsi återkomma, eller var resan till Åbo blott början till en längre färd, till Sibirien?

Dessa ångestfulla frågor blefvo snart besvarade, ty i Åbo blef min far genast satt på fri fot och återsänd till sin familj. Barclay de Tolly drog i härnad mot tappra soldater, ej mot fredliga prester, och ogillade i allo major Andrews förfarande.

Det tycktes som majoren sjelf blygts öfver sitt förhållande, ty han undvek att sammanträffa med vår familj, och måste han någon gång passera prestgården, vändes hufvudet åt motsatt håll.

Imellertid minskade detta profstycke af ryska väldet — eller väldet — ingalunda min fars motvilja att blifva rysk undersåte, tvärtom påskyndade han med fördubblad ifver förberedelserna till vår flyttning från ön. Den företogs också samma höst. Vi togo afsked af Hammarland, stego om bord vid Eckerö och seglade öfver till Grisslehamn.

Af resan minnes jag blott att jag var sjösjuk och att jag samlade snäckor på kusten vid Grisslehamn.

Derifrån fortsatte vi till Almunge prestgård, der min far hos gamla vänner och bekanta inackorde-

rade hustru och barn, medan han sjelf reste vidare till Stockholm för att söka skaffa sig ett nytt fält för sin verksamhet och bröd för sig och de sina, med andra ord: ett godt pastorat.

Men jag glömmer, att jag lemnat Åland, lemnat det för alltid, och ej längre har rätt till din uppmärksamhet, käre läsare! Mina få minnen från min födelsebygd har jag redan berättat allesammans och har intet mera derifrån att tala om. Jag är ledsen deråt, ty nu måste jag säga farväl åt dig och åt mitt barndomshem! — *H—n.*

Hope Rashleigh.

Novell.

(Från engelskan.)

(Slut fr. N:o 36.)

John Rashleigh kom hem i en sinnesstämning, som man lättare kan föreställa sig än beskrifva. Allt möjligt hade gått honom emot på de sista dagarne, och John Rashleigh var icke den som kunde finna sig tålmodigt vid motgångar. Hopes slöseri hade förargat honom, helst som det ungefär samtidigt dermed hade gått på tok med åtskilliga andra af hans penningeangelägenheter, och som fallet är med nästan alla stolta personer, pinades han förfärligt vid blotta tanken på en möjlig förlägenhet. Han var äfven ledsen åt att Grantley skulle resa och förargad på sig sjelf för att han skulle vara ledsen deröfver, ty kunde det väl hända en fattig slägting något bättre? Och om det hade blifvit något af pojken, så att han, John Rashleigh till Newlands, kunde känna sig öfvertygad att han utan hans hjelp skulle hafva gått miste om allt, så var det ju Grantleys skyldighet att resa, och det var dumt att erfara någon ledsnad deröfver. Dessutom hade hans förrättningar på rådhuset varit tråkiga samma dag; han hade varit af en mening och alla hans embetsbröder af en annan, och derför hade han blifvit tvungen att gifva med sig, hvilket också hade förargat honom icke så litet. Då nu till alla dessa ledsamheter kom den plötsliga öfvertygelsen att han blifvit bestulen och det af en person, som han fattat större kärlek till än han sjelf velat erkänna, kan läsaren kanske tänka sig, i hvilket lynne han red genom Canstow till Newlands icke fullt tio minuter efter det Grantley kommit hem.

— Grantley! — ropade han, så snart han kommit in och ännu stod i förstugan; — Grantley Watts, hvar är du?

— Här, sir, — sade Grantley, som kom ut ur salen, der han lemnat Hope en redogörelse för hvad han uträttat i staden och tömt hvad han hade i sina fickor.

— Hvar har du fått den der tjugupundssedeln, som du vexlade hos Tell? — utbrast John Rashleigh.

Grantley teg.

— Hör ni, sir, jag vill hafva ett svar! — skrek hans onkel. — Det hjelper icke att titta ned på golfvet och låtsa en ärbar tystnad. Jag vill hafva ett enkelt svar på en enkel fråga. Hvar har du fått tjugupundssedeln ifrån? Jag lät den ligga i mitt skrifbord, då jag for till Canstow i dag, och läste ganska väl igen lådan; den som tagit den har antingen brutit upp låset eller öppnat det med en falsk nyckel. Antingen har det varit du eller någon annan. Hvem var det, Grantley?

Grantley svarade ingenting; han började gissa till sanningen.

— Jag tror icke att det kan vara någon i mitt hus som gjort sig skyldig till ett sådant brott; för två timmar sedan skulle jag icke kunnat tro, att *du* gjort det, och ännu i denna stund skall jag med nöje emottaga hvarje förklaring, som kan ställa dig i en ren dager, huru misstänkt det hela än ser ut; i annat fall måste jag anklaga dig för stöld.

— Jag har icke stulit, jag har ej begått någon stöld, — sade Grantley och såg sin onkel stinnt i ögonen.

— Ja så, du tycker kanske ej om ordet, men det bryr jag mig icke om, — sade mr Rashleigh föraktligt. — Jag har alltid märkt, att folk skyggar mera tillbaka för ett ord än för en handling och anse sig ytterst förolämpade, om man gifver deras brott dess rätta namn. Om du ej är en tjuf, hvad är du väl då? Om du icke stulit den, huru har du fått den då?

— Jag har ej stulit den, — var allt hvad Grantley kunde säga och han upprepade således sina förra ord.

John Rashleigh var lika häftig som stolt. Vid Grantleys upprepade försäkran lyfte han sin hand och slog honom i ansigtet.

— Kruka! — sade han, — har du icke ens brottslingens usla mod? Vågar du icke ens erkänna hvad som varit blott och bart ett fel, om du bekänt genast? Hade du öppet tillstått, huru och hvarför du kunnat komma att göra något sådant, skulle jag hafva tagit det för ungdomligt lättsinne och förlåtit dig, men nu kan jag icke längre behandla dig på mera än ett sätt . . . . såsom en brottsling!

Då Rashleigh slog honom i ansigtet, lyfte Grantley ovilkorligt sin hand; men en annan tanke bemäktigade sig honom, han gick ett par steg tillbaka och sänkte den igen.

— Det erfordras minnet af allt hvad ni gjort för mig, ja mera till för att jag skall kunna tåla edra förolämpningar! — sade han häftigt, under det hans anletsdrag förvredos af stridiga lidelser.

Hans röst var hård och afbruten, men det låg dock deri en annan klang än brottets, och mr Rashleigh hade icke varit fredsdomare så många år och blifvit van vid alla möjliga skiftningar af brott, utan att något så när lära sig känna till menniskorösten och förstå dess olika vexlingar, då någon ville försvara sig för en anklagelse. Grantleys röst öfverraskade honom, och detsamma gjorde det stolta och blossande ansigtet med de ärliga ögonen, som blickade så frimodigt in i hans och snarare uttryckte harm än fruktan, så att han blef riktigt rädd för att han möjligen skulle öfverilat sig. Men personer af hans karakter äro icke länge osäkra, då det gäller godt eller ondt, och så länge den hufvudsakliga omständigheten förblef oförklarlig, — nemligen huru Grantley kommit åt penningarna som onkeln hade gömt i sitt skrifbord, — egde han rätt att förutsätta, att han hade stulit dem; han hade ju både sunda förnuftet och lagen på sin sida.

— Säg, huru du fått dem, — sade han derpå i en vänligare ton; — om jag förolämpat dig, min gosse, så gör det mig ondt, och vi kunna ju lägga bort allt agg till hvarandra; men säg mig, hvar du fått den der sedeln.

— Det kan jag icke säga er, sir, — sade Grantley med klappande hjerta.

— Du vill icke, menar du väl, din galning, — sade mr Rashleigh föraktligt.

— Jag kan icke, — upprepade han.

— Då må det icke heller förundra dig, om jag skickar efter polisen. Lewis, Lewis, kom hit, hör du! Det här måste undersökas noga, Grantley, och om du befinnes vara brottslig, så gör det mig ondt att du skall vara så usel. Det är din egen envishet, som låter det gå så långt, att det icke kan ändras.

— Jag kan icke finna, att min ställning blifver förvärrad derför att ni skickar efter polisen, — svarade Grantley; — tjenstfolket har ju redan hört allt som passerat, och mitt rykte blifver icke värre för det anklagelsen blifver offentlig.

— Men vi skola åtminstone få fram sanningen, — sade mr Rashleigh, — och det är alltid en fördel.

— Nej, sir, — svarade Grantley bestämdt, — icke ens då ämnar jag tala om, huru jag fått penningarna!

Under hela detta samtal hade dörren till salen stått halföppen och Hope bredvid, lyssnande till hvad som tilldrog sig der ute. En mängd olikartade känslor störtade in på hennes själ — fruktan för fadern, fruktan för Grantley och blygsel öfver den falska ställning, i hvilken han hade råkat för hennes sjelfrådighet och lättsinne, hvartill ytterligare kom något mera än beundran öfver den ståndaktighet, hvarmed han bar en sådan smärta och allt detta hån, endast för att hålla sitt ord till henne, och ett visst gryende medvetande om att hvad hon gjort var en syndig och vanhedrande handling samt att bekännelsen derom skulle för evigt nedsätta henne i menniskors omdöme . . . alla dessa tankar och känslor rörde sig om hvarandra i hennes själ och höllo henne qvar orörlig och tyst, under det att det bittra minnet, att Grantley dock icke var något mera än en fattig slägting och att afståndet dem imellan var oöfverstigligt, ständigt ljöd såsom ett sorgligt omqväde mellan de öfriga tonerna. Men då fadern började tala om att låta arrestera Grantley och ropa på betjenten, betänkte hon sig icke längre. Hon slog upp dörren på vid gafvel och gick ut i förstugan.

— *Jag* har tagit penningarna, pappa! — sade hon djerft, och då hon yttrade detta, lade hon sin hand i Grantleys, första gången som hon någonsin gjort det frivilligt.

— Är du från dina sinnen, Hope? — utbrast fadern. — Har *du* tagit penningarna? Du?

— Ja, pappa, — svarade hon lika stadigt. — Du ville icke gifva mig dem, då jag bad dig om dem i går, och derför tog jag dem i morgse. Jag behöfde dem, och du borde hafva gifvit mig dem.

— Hade jag kunnat tro, att mitt afslag skulle drifva dig att stjäla dem, Hope, skulle jag visst icke ett ögonblick tvekat att gifva dig dem, — sade fadern barskt.

— Jag kallar det icke att stjäla, — sade Hope utmanande. — Jag endast tog hvad jag hade rätt till. Jag öppnade ditt skrifbord med min egen nyckel och gaf sedeln åt Grantley för att få den vexlad.

John Rashleigh vände sig häftigt mot den unge mannen.

— Huru kunde du våga uppmuntra min dotter i hennes enfald? — utropade han vredgad. — Hvad som hos henne var enfald och ursäktligt, derför att jag ständigt gifvit efter för hennes böner och hon ännu blott är ett barn, det är rent ut sagdt dåligt och oärligt gjordt af dig. Och huru skall jag kunna veta, att du icke uppmuntrat henne dertill? Huru skall jag kunna veta, om det icke egentligen är ditt verk och hon blott ett oskyldigt redskap för dina listiga planer? Du köpte ju en hop småsaker för din egen räkning och betalade dem med mina penningar. Det här ser allt för mörkt ut för att så hastigt rentvå dig.

— Grantley uppgjorde dessa uppköp med mig, — sade Hope. — Har jag icke sagt dig, att jag ensam är skyldig från början till slut, pappa? Grantley visste icke huru jag fått sedeln. Jag bad honom endast vexla den åt mig. Men jag bad honom också att icke tala om för dig, att jag gjort så, ty jag var rädd för att du skulle blifva ond på mig, och jag tänkte ju tala om allt för dig, då du blef snäll igen, — sade hon på sitt mest intagande sätt.

— Jag kunde ju icke bryta mitt löfte till miss Hope, — sade Grantley lågt, men stadigt. — Men nog hade jag trott, att ni skulle känna mig för väl, mr Rashleigh, för att misstänka mig för något sådant. Hvad miss Hope egde rätt att göra eller ej, det är en annan sak, men af mig skulle det hafva varit en stöld, och en man, — här smålog mr Rashleigh temligen satiriskt, — blifver icke gerna på en gång en tjuf. Jag tror icke, att ni någonsin sett mig visa brist på hederskänsla!

— Jag tål ej den der tonen, — sade mr Rashleigh sträft. — Du har gjort orätt, Grantley, och det är enfaldigt af dig att låtsa en förnärmad oskuld, likasom du skulle ega rätt att klandra mig, för det jag misstänkte något som såg så misstänkt ut. Och hvad har jag väl ännu fått veta? Jag har inga bevis, utom dina egna ord och Hopes försäkran, som kanske helt enkelt är en följd af hennes ädelmodiga vilja att draga dig ur en farlig belägenhet och taga på sig skulden. Jag kan omöjligt tro att hon är brottslig. Att under min frånvaro gå in i mitt rum, öppna mitt skrifbord, taga de penningar som jag nekade henne några timmar förut . . . stjäla . . . det kan jag aldrig tro! Jag vill icke tro det! Det är du som ligger under allt detta, Grantley, du har haft ditt finger med i spelet!

— Huru kan du ännu tala på det sättet, kära pappa! — utbrast Hope helt förskräckt. — Jag har ju sagt dig, att Grantley är oskyldig och att jag ensam är den klandervärda? Kan jag säga något mera för att öfvertyga dig?

— Åh, det är icke så lätt heller att öfvertyga mig om att mitt barn stulit från mig, — sade John Rashleigh allvarligt och vände bort hufvudet.

— Det föll mig aldrig in att tänka, att det var något syndigt i hvad jag gjorde, pappa, — sade hon och kastade sig i hans armar. — Jag ville hafva penningar åt stackars Anna Rogers och icke alls för egen räkning. Förlåt mig, snälla, älskade pappa, för det jag varit olydig och envis, och anklaga icke längre Grantley! Jag är den enda som förtjenar bannor, och han har varit vida ädelmodigare än jag förtjenat. — Och här brast stackars Hope i gråt och dolde sitt ansigte vid faderns bröst. — Vill du icke förlåta mig, älskade pappa? — snyftade hon åter efter en stunds tystnad och kysste hans kind, som hennes tårar gjort nästan lika våta som hennes egna.

Nu var det slut med John Rashleighs motstånd. Det hade ännu aldrig händt att Hope förgäfves bedt om förlåtelse, ens då hon icke visat någon ånger, och hennes ovanligt milda och undergifna sinnesstämning för tillfället förtjenade ett varmt och kärleksfullt svar.

— Gråt icke, Hope! Torka bort dina tårar, mitt barn! — sade han ömt. — Se så, låt oss icke mera tala om den här saken. Jag tror dig och är nu öfvertygad, att du icke förstod, att det var något orätt i hvad du gjorde, och att du blott var tanklös och häftig som vanligt . . . Och hvad dig angår, min gosse (vändande sig till Grantley), så gör det mig ondt att jag skulle anklaga dig så obetänksamt; se der min hand och låt oss icke längre tänka på saken . . . Du kan väl icke vilja, att jag skall säga mera än att det gör mig ondt, — tillade han muntert, då Grantley besinnade sig. Slaget på kinden plågade honom ännu, och det var väl tidigt att taga emot den hand, som gifvit honom det. — Ingen

gentleman kan begära mera än en ursäkt; och en fader kan icke säga mera till sin son än att han beklagar hvad som skett. Gif mig derför din hand, min gosse, och låt oss glömma hela detta obehagliga missförstånd.

Grantley fattade med värme sin onkels hand; det lilla ordet „fader“ hade besegrat hela hans ungdomliga stolthet och manliga harm.

— Ni har lidit mycket för min skuld, Grantley, — sade Hope, då hennes fader lemnat dem, och åter lade hon sin hand i hans.

— Ack, jag skulle gerna hafva burit mycket mera för er skuld, miss Hope, — svarade han, tryckte hennes hand mellan begge sina och såg på henne med en kärleksfull blick, och hon var icke stolt och hånfull som vanligt, utan stod med nedslagna ögon, full af ånger och blygsel.

— Jag vet ej, huru vi skola bära oss åt utan er, Grantley, — sade hon så mildt strax derefter, och under det hon talade, blef hon blek och han kände hennes hand darra i sin.

— Åh, ni skall nog glömma mig snart. Jag har misshagat er så ofta, att ni säkert blir glad öfver att vara mig qvitt, — svarade Grantley.

— Det tror jag ej, — sade Hope sakta. Och derpå följde en stunds tystnad.

Under hela tiden hade de stått hand i hand bredvid hvarandra i förstugan, som varit så bråkig och varm under det nyss öfverståndna ovädret.

— Ni har aldrig misshagat mig; det är jag, som varit nyckfull; — fortsatte Hope ännu saktare med en röst, som ljöd ännu ömmare och kärleksfullare. — Jag borde bedja er om förlåtelse, innan ni reser, Grantley, ty jag har ofta varit elak mot er.

— Det får ni icke göra, — utbrast han häftigt, och hans ögon fyldes med tårar. — Jag skulle aldrig kunna fördraga det, miss Hope. Jag kan icke fördraga att höra er göra er sjelf förebråelser.

— Grantley! — sade hon; men så stannade hon och sade icke mera.

Med hennes hand ännu i sin, betraktande henne med sina ömmaste blickar, der hon stod med böjdt hufvud och nedslagna ögon, närmade han sig henne ännu ett stycke till.

— Hvad sade ni? — frågade han.

Hon lade sin andra hand på hans arm.

— Jag står i stor förbindelse till er för allt hvad ni gjort mig under alla dessa år, — sade hon nästan hviskande.

Orden voro konventionella, men rösten och tonen voro det icke. De nedslagna ögonen, de halft öppnade läpparne, de än blossande röda, än bleknande kinderna, den svällande barmen och den ovanliga ömhet och barnsliga tacksamhet, som hade alldeles bortskrämt stoltheten — allt visade att det rörde sig några djupare och varmare känslor inom detta ostyriga hjerta än som dessa alldagliga ord uttryckte.

— Säg icke så, goda miss Hope, — sade Grantley, som knappt kunde få fram ett ord; — för mig har det varit heder nog att ega tillåtelse att tjena er.

— Ingen har någonsin gjort så mycket för mig, — upprepade hon.

— Derför att ingen någonsin . . . — han hejdade sig, och först efter en stunds tystnad fortsatte han: — Ingenting som jag kunnat göra för er, miss Hope, har jag gjort ogerna. Om det någon gång hade fallit er in att bedja mig om mitt lif, så hade jag gifvit det lika villigt som jag skulle hafva gifvit er en blomma. Jag har icke haft mera än ett mål, det att tjena och lyda er . . . icke mera än en önskan, den att behaga er. Det första har jag gjort efter bästa förmåga, om också, gunås, det sista misslyckats mig. Det skulle dock vara mig en tröst, om jag visste, att ni skulle komma ihåg mig, då jag är der borta i Indien, — tillade han, — och att ni tänkte på mig med så litet missnöje som möjligt . . . Och jag är så glad öfver denna dag, ty nu är ju min trofasthet mot er det sista minne ni skall hafva af mig.

Hennes ögon, likasom hans, fyldes med tårar.

— Jag skall aldrig glömma denna dag, — sade hon mildt, — icke heller huru god ni alltid varit mot mig, Grantley.

— Det fägnar mig att ni kan säga så, goda miss Hope. Det fägnar mig äfven att resa till Indien, ehuru jag kanske aldrig får se er mera, ty om jag stannade qvar i England, skulle jag snart förlora er ynnest igen, och då skulle jag kanske hafva den smärtan att se er hata mig värre än förut.

I detta ögonblick strömmade tårarne utför hennes kinder.

— Jag har aldrig haft något emot er, Grantley, — sade hon; — jag har endast låtsat så och tagit på mig en mine, som om det skulle varit så; jag har försökt att vredgas på er, men det har icke lyckats. Jag håller mera af er, Grantley, än ni håller af mig . . . mycket mera!

— Hope!

Hvad var det som skedde? Hvad var det för en galenskap, som bemäktigade sig honom? Ingendera visste det, men Hope fann sig tryckt till hans bröst med sin arm kring hans hals, och deras blossande, tårhöljda, ungdomliga ansigten tryckte sig till hvarandra.

Men ännu voro de icke i hamnen; de hade ett hinder i sin väg, som var vida fruktansvärdare än deras eget missförstånd och barnsliga blindhet. John Rashleigh kunde visserligen förlåta ett ungdomligt lättsinne, sådant som Hope gjort sig skyldig till; men derför var det alldeles icke säkert, om han ville förlåta denna vida värre synd. Att tänka sig, att hans ögons lust och hans hjertas stolthet, hon, för hvilken lorder och prinsar icke vore goda nog, skulle skänka bort sig åt en fattig slägting, och det i en ålder af sjutton år! Hope visste nog, på hvilket hårdt prof hon skulle blifva satt; men det måste mötas och det strax, så framt icke hon och Grantley skulle underhålla en hemlig brefvexling — och det var den ena för stolt, den andre för ärlig till, eller de skulle öfvergifva all tanke på förening, och derom ville ingendera höra talas. Hvad som hon fruktat, inträffade också, till och med värre än hon någonsin förmodat. Fadern blef ursinnig och häftigare än hon någonsin sett honom förr. Men så ung hon var, var hon dock beslutsam, och Grantley ville icke tänka på hennes förlust, så länge hon stod fast vid honom.

Nu kom den fruktansvärda sammanstötningen mellan två lika starka viljor, striden mellan kärlek och stolthet, som kan sönderrifva en menniskas själ. Hvart John Rashleigh än vände sig, fanns der ingen tröst; afslag och samtycke voro lika svåra och förtviflade att gifva. Slutligen måste han dock fatta ett beslut. Den stolte mannen stred länge med fadern, men fadern vann dock segern. Han ville det oaktadt icke samtycka till giftermålet på många år efter det de uppnått en mognare ålder, mognare än som i allmänhet anses vara mogen nog, och då Grantley återkom från Indien med ett namn, som han sjelf skapat sig, och hans onkel ändtligen in-

EN ÖFVERSVÄMNING I FALUN ÅR 1860.
Teckning efter naturen af O. Arborelius.

såg, att hvarken hans fattiga slägting eller hans dotter vikit en hårsmån från sin ungdoms kärlek, utan ville gifta sig utan hans samtycke, om det icke kunde ske på annat sätt, ja till och med då han blef tvungen att gifva med sig, fann Grantley sina rosor blandade med många törnen. Hans saktmod segrade dock, och då John Rashleigh låg för döden, då denna verldens herrligheter började glida ur hans händer och han måste erkänna deras tomhet, då medgaf han att Grantley varit den bäste son en fader någonsin kunnat önska sig, och att han var glad öfver att Hope gift sig med en man, som haft ett nyttigt inflytande på henne och derigenom gjort henne till en ädlare och frommare qvinna.

— Men du var dock en tjuf, min gosse, och stal ifrån mig en vida större skatt än en lumpen sedel, — sade han kärleksfullt en timme före sin död.

UTSIGT AF UPSALA SKOLHUS, BONDKYRKAN, ODINSLUND MED GUSTAF II ADOLFS OBELISK SAMT EN DEL AF CAROLINA REDIVIVA.

Doktor Roback

eller en svensk bonde i Amerika.

Presenterad af Måns Månsson.

(Forts. fr. n:r 36).

Boken är bunden i röda, rikt guldprydda klotpermar och försedd med guldsnitt. På permen står afbildadt ett ganska ståtligt landställe, och der omkring tryckta guldbokstäfver underrätta läsaren om att gården föreställer „Dr Robacks familje-sommar-residens i Sverige“. Men man blifver något flat, då man finner att stället är hvar och en väl bekant, ty det föreställer ingenting annat än Rosendals slott med dess urna och dess rika boskéer. Boken inledes med doktorns autobiografi, och enär han känner sig bäst sjelf, så må han också sjelf tala:

„Mina tidigaste minnen af hemmet hänföra sig till en gammal befäst bygnad af något rå arkitektur, sceneriet omkring var vildt och romantiskt. Grupper af höga besynnerliga furor och klippor, som brant reste sig ur slätten, voro spridda öfver den platå, hvarpå bygnaden stod“.

Man ser denna bygnad i en plansch, och hon har der tagit ungefärliga formen af Upsala gamla afgudahus. Men Fallebo får hon icke heta, utan tituleras „the Castle of Falsters“.

„Bakgrunden i landskapet var en bergskedja, mörkklädd med skogar af den gula tallen upp till den gräns, der vegetationen upphörde och den eviga snöns region började. Denna bygnad var mitt från förfädren ärfda hem. Inom dess väggar hade familjen Roback, eller *Robach*, såsom det stafvas i de gamla sagorna, bott sedan urminnes tider. Grundläggarne af Robackska huset voro män af ryktbarhet ibland den skandinaviska kustens och öarnas jarlar och vikingar (stafvas af den skälmen *the Vi-Kings*, hvilket på engelska tager sig ganska kungligt ut.) Jag har intet minne af mina föräldrar, hvilka båda dogo i min barndom; mina familje-hågkomster äro inskränkta till mina sex bröder, alla äldre än jag, och en yngre syster. Vid den tid då jag uppnådde en ålder af tio år, började jag förstå att en viss grad af aktning och uppmärksamhet, nästan gränsande till vördnad, egnades mig af den öfriga familjen. Det var vid denna tid som min broder Frithiof gaf mig del af vår familjs historia. Han lät mig veta, att vår slägt hade varit beryktad för sina profetiska gåfvor i mera än fyra hundrade år. Han talade om Magnus Roback, vår farfader, och om en farbroder, nu mera minister i Petersburg, der han åtnjuter kejsar Nikolai välvilja och synnerliga vänskap. — Men, sade min broder, det är hos den sjunde sonen af en sjunde son, som vår familjs profetiska anlag måste antagas förekomma i sin allra högsta intensitet — och ni innehafver denna utomordentliga position! Vår fader Gustavus Adolphus Roback var sjunde sonen af Magnus Roback och ni är *hans* sjunde barn“.

„Denna upptäckt gjordes för mig i „sköldarnas sal“, ett stort rum i slottet, hvars väggar voro behängda med sköldar, spjut och stridsyxor, tillhöriga mina bålda och krigiska förfäder — —“

(Här finner man en forn-nordisk sal, med vindögon, högsäten och stockeld på golfvet.)

„och då jag betraktade dessa fiendskapens vapen, sade jag till mig sjelf: Mina krafter äro icke för kriget, utan för freden, icke för hat och våld, utan för välvilja och filantropi. Om jag kan förutse och förutsäga farorna, hvarför skulle jag icke också kunna lära de hotade menniskorna, huru de skulle kunna undgå dem? Detta skall blifva min mission“.

UTSIGT AF UPSALA FRÅN NORRA SIDAN (SVARTBÄCKSIDAN), MED DOMKYRKAN, M. M.

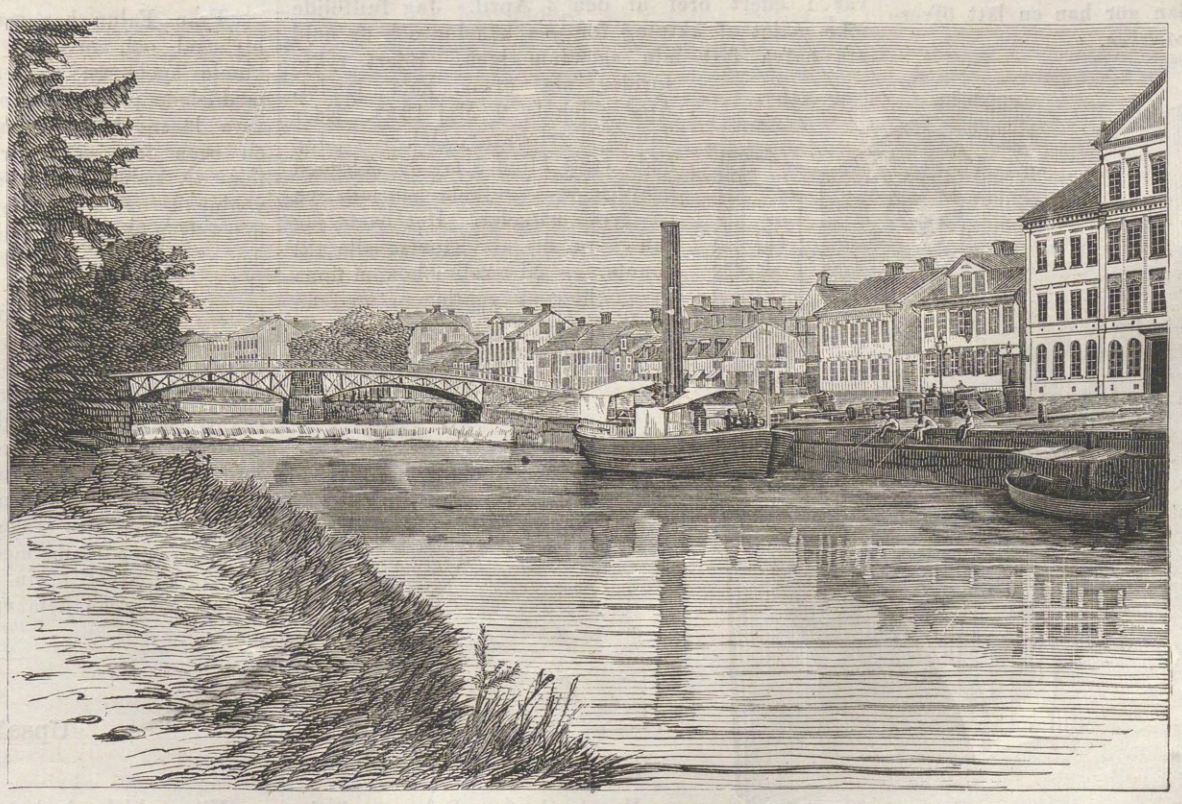

UTSIGT AF UPSALA FRÅN SÖDRA SIDAN MED ÅNGBÅTSHAMNEN OCH VATTENFALLET VID ISLANDSBRON.

När han var fjorton år gammal förärade honom hans “äldste broder Thorsten“ en gammal lur eller trumpet jemte en liten modell af det skepp, hvarpå hans förfäder seglade, då de från Island upptäckte Amerika, och hans andre broder Balder gjorde honom present af en släde. Drakskeppet och släden äro äfven afbildade på planschen och kunna jemte de öfriga ses i Stephens' engelska öfversättning af Frithiofs saga, ty derifrån äro de synbarligen tagna, fastän herr doktorn säger att han låtit en utmärkt svensk artist teckna dem efter naturen och intygar deras fullkomliga riktighet.

„Sverige mitt fosterland är, såsom min begåfvade landsmaninna, Jenny Lind, klart har visat, ett land fullt af poesi och romantik. Några skulle kanhända kunna kalla folket vidskepligt, men de hafva starka skäl för den tro de sätta till astrologien, så till vida som de

mest utomordentliga uppfyllelser af astrologiska förutsägelser hafva förekommit just i Sverige. Jag sjelf, såsom tusende i Stockholm, i Christianstad och i Bergen kunna intyga, uppsatte konung Bernadottes (Karl XIV) horoskop och nämde dagen för hans ödes krisis. *På den dagen dog han*".

„Vid fjorton års ålder började jag hängifva mig åt studier af de dolda vetenskaperna. De forskningar jag då begynte fortsattes i sjutton år, under hvilken tid jag besökte åtskilliga delar af Europa, Asien och Afrika. Passerande till Afrika öfver Röda hafvet, besökte jag Stora Cairo och Pyramiderna, och derifrån följande Nilens lopp gjorde jag mig förtrolig med allt som kunde samlas från de moderna egyptierna med afseende på besvärjelser och underverk hos de gamla egyptiska presterna. Några inskriptioner på de gigantiska ruinerna interesserade mig djupt och jag samlade åtskilliga papyrusrullar tagna ur katakomberna, hvilka innehöllo horoskoper för kungar af Ptolemæiska dynastien".

Vidare reste han kors och tvärs i Asien, återvände till Europa och började då som först att använda sin kunskap och sin makt till menskligheten gagn. I England förutsade han Victorias förening med Albert och hennes långa lyckliga regering:

Britannien sin stoltaste dag skall se,
Då ett A blir förent med ett V.

„Det kunde synas likt egenkärlek att omtala de hedersbevisningar, som eljest blifvit egnade mig i Europas olika hufvudstäder. Insignierna af fem ordnar, fästa på mig af lika många oberoende furstars händer, finnas i min ego och min korrespondens med den högsta börd och samhällsställning i verlden skulle fylla många volymer. Förenta Staterna äro nu mitt hem. Jag beundrar deras institutioner, deras lagar och det stolta oberoendet hos deras folk. Alla de smickrande aktningsbevis, som blifvit hopade på mig af Europas suveräner, äro af ringa betydelse, efter min uppskattning, då de vägas emot det förtroende hvarmed jag blifvit hedrad af *Amerikas suveräner*.

Sedermera är boken full af astrologiska figurer, horoskoper, tabeller, punkterkonst och trollerier, tagna än här och än der.

Dermed kunna vi taga farväl af doktor Robacks handbok och återvända till hans kalender.

Efter slutad anmälan af denna bok företager kalendern en liten repetition af sjelfbiografien, hvaruti han dessutom icke finner skäl att betvifla, „att en profet-heros, kallad *Rhoback*, hvars namn figurerar i runor och ballader, var slägtens stamfader. För öfrigt uppräknar han åter igen konseqvent alla sina bröder och ordar om sina sju tusende volymer och om sin afsigt att grundlägga ett astrologiskt collegium. Så berättar han att han förutsagt Kossuth utgången af ungerska revolutionen och påpekar (1853) vissa förhållanden i lejonet och stora björnen, som utvisa att inom kort skola uppstå misshälligheter imellan England och Ryssland, som komma att gifva de förtryckta ungrarne, polackarne och tyskarne ett tillfälle att bryta sina kedjor. „Alla tecken betyda krig, och om det bryter löst, komma tilldragelserna att blifva fasaväckande och förskräckliga".

Från kriget och osämjan gör han en lätt öfvergång till motsatsen, till *kärleken*.

„De magiska verkningarna af D:r Robacks kärlekspulver äro tydligt framstälda i här meddelade träsnitt. Det äkta par, af hvilket planschen är en trogen teckning, hade lefvat oense i sju års tid och skulle troligen hafva dermed fortfarit i sju år till, om icke doktorn hade kommit dem till hjelp. Hans råd begärdes och han sände ett paket af sitt kärlekspulver, och resultatet blef en glad och lycklig förening imellan det ofvan aftecknade paret. Doktorn har användt detta pulver i mera än tjugu tusende fall och har aldrig sett det slå fel i frambringandet af ett lyckligt resultat. Han kan försända dem till hvarje trakt af verlden i bref så säkra, att äfven den mest nyfikne icke kan förskaffa sig någon kunskap om brefvets innehåll. Detta pulver är användbart för hvarje kön och vilkor och skall förmå hvilken person Ni vill att gifta sig med Eder — sak samma huru rik han må vara eller huru hög samhällsställning han må innehafva eller huru fiendtlig han må visa sig mot Eder. Allt hvad Ni behöfver göra, är att skaffa Eder ett paket af D:r Robacks kärlekspulver, och Ni kan göra ett sådant hexeri med den Ni vill, att han icke längre är en fritt handlande person, utan helt och hållet stående under Eder egen vilja. Upptäckten af denna verkligen ovärderliga och underbara kombination imellan elektricitet och ett vegetabiliskt ämne är uppfunnen inom Robackska familjen af den äldre brodren, som nu är sysselsatt med en vetenskaplig resa i Japan. Han gjorde uppfinningen för femton år sedan, under hvilken tid D:r Roback blifvit uppvaktad från alla verldsdelar af hundradetals personer, som önskat komma i besittning af denna enda bot för hjerteplåga. Det behöfver icke tagas invärtes, utan bör endast komma i beröring med den lady eller gentleman, hvars kärlek eftersträfvas. Ni behöfver endast innesluta det löst i ett bref, då elektriciteten, som innehålles i detta värdefulla pulver, skall åstadkomma en sympathetisk reflex-action".

Efterföljande „Testimonium från New-York Daily Times" innehåller derpå denna puff, hvaruti han låter sig firas af en

Svensk emigrant-procession!

„I går eftermiddag blef ett särdeles angenämt skådespel bevittnadt på våra gator. Ett sällskap svenska emigranter, räknande omkring två hundrade, ankom till vår hamn i tisdags; formerade i procession, marscherade de genom åtskilliga gator till Worcester depot. Då de passerade bostaden för prof. C. W. Roback, den kände astrologen, vid High Street, hedrade svenskarne professorn med tre „hearty cheers", hvilka kommo luften att darra, såsom ett uttryck af aktning för deras landsman. Processionen var sammansatt af män, qvinnor och barn; amerikanska och svenska flaggorna svajade. De gå till Vestern att slå sig ned som farmers. Ju mera vi få af en sådan befolkning dess bättre! Vi klippa ofvanstående ur Boston Biet för den 22 september 1853, så att våra läsare må kunna se hvad Boston-tidningarna tänka om denne ryktbare astrolog".

Derpå följer en massa certifikater i alla ämnen: „Sir! — De stulna sakerna blefvo funna som sagdt var i edert bref af den 3 April. Jag fullföljde icke målet af aktning för —s känslor och är nöjd att hafva fått min egendom igen. Edert rykte sprider sig öfver hela landet. Apalachichola 9 Maj 1853. Eder James Norrisburn". Och — — „Jag hade varit blind i två år, och med besvärjelse återstälde han min syn på fyra månader. Det bästa jag kan göra är att hänvisa alla till honom. — Ni skall i honom finna en godhjertad gentleman med fin intelligens och ett bildadt sätt att vara. Delaware. Ph. Whitesel".

Före kuren: »Se här kommer jag.»

„Mr Martin från Baltimore hade varit fäst vid sina kryckor i fem och tjugu år, då han hörde ryktet om D:r Robacks magiska läkedom. Han vände sig till honom och blef botad på fyrtio dagar. Han njuter nu god helsa och har sändt sina kryckor till doktorn, som har dem i sitt våld för att visa för sådana personer, som på dylikt äro nyfikna. Kom och se på dem!"

Efter kuren: »Och nu går jag«.

„Ni torde observera med hvilket elastiskt steg mr Martin promenerar, och ni kan göra detsamma, om ni endast vill begagna d:r Robacks besvärjelsemedicin och hans flytande elektricitet. Derför gå eller sänd bud med bref till d:r Roback, High street N:o 7, Boston, Mass. och ni kan blifva botad". (Forts.)

På Ladugårdsgärdet den 10 Sept. 1865.

Det går framåt! En sjelfbeväpnad skara
Står, Svea, vid din thron. Det söner är,
Som vilja trotsa för dig hvarje fara
Och dö för dig, för jord, som är dem kär.
För ljus, för frihet, för det rätta målet,
De vilja pröfva än det svenska stålet,
Som fäderns minne Sveas söner lär.

Slut kedjan, bröder! Fosterlandet manar
Er till sitt värn en gång i farans da'r.
Än friden ler, men kanske förr'n man anar
Hon från oss flyr och strider stå oss qvar.
Ett rop då hörs som genom dånet skallar,
Det är en röst från Ehrensvärds sålda vallar:
»Glöm hvad du egt, men skydda hvad du kan!»

Så må vi knyta detta sköna bandet
Och, när det gäller, ge vår helga ed
Åt älskad kung, åt dyra fosterlandet
Att ännu kämpa uppå fädrens sed, —
Som bröder sluta vi oss fast tillsamman,
Ty hög och ren och fosterländsk är flamman
Och ingen rang får skilja våra led!

W. A.

En öfversvämning i Falun.

Från Falun har man väl hört omtalas koppar, blyhagel och juveler; men att vattnet derstädes kunde spela en så betydande rol, som den i dag meddelade planschen antyder, sådant torde få bland våra läsare hafva föreställt sig. Taflan föreställer en scen från en öfversvämning i nämda stad för fem år sedan, då man måste stiga upp i andra våningen, om man ville hålla sig torr och i säkerhet. Händelsen är visserligen tragisk, men erbjuder äfven sina små löjligheter. Handlanden måste riskera sina kaffesäckar på en ny sjöresa och i ett fartyg, som intet assurans-kompani lärer godkänna. Kullan i sin båt synes misströsta om att kunna få göra någon kommers i butiken på den dagen. Och längst bort går en häst och sqvalpar i vattnet, lugn och glad öfver att menniskorna måste fortskaffa sig sjelfva. Men nu har regnbågen lyst för Faluboarna till ett tecken, att ingen ny syndaflod skall komma öfver dem, och fastän inga drufvor lära växa der i orten, så kunna de dock göra sig glada med sitt gamla, välkända falubränvin, hvilket i sin tur väl snart torde komma att öfversvämma hela vårt öfriga land.

Upsala-bilder.

I.

Vi meddela i dag tre vyer af Upsala. Den första är tagen från promenaden nedanför Flustret och framställer den första anblick, som möter en

med ångbåt till Upsala ankommande besökare. Man ser Islandsbron med sitt lilla vattenfall nedanför, och bakom henne en rad af hus som begränsa den utmed Fyris löpande Östra Ågatan. Ångbåten Prins Gustaf ligger vid kajen, med stäfven rigtad åt hufvudstaden, och bakom honom ser man ett litet hörnhus med en mängd små vindskupor, en bygnad omnämd i debatterna om „Gluntens reskassa“ och i dagligt tal kallad: „sju h—s gluggar“.

En annan plansch visar oss en utsigt af stadens inre. Till venster står katedralskolans hus, der det unga Sverige gjuter tårar, och dernäst Bondkyrkan utanför hvilken Erik den helige gjöt sitt blod. Till höger derom breder Odenslund sin skugga med Gustaf Adolfs-obelisken i förgrunden. Ofvan om de lummiga lönnarna höjer sig en del af Carolina Rediviva, visande ett par fönster af den festsal, der kanske mera än en af våra läsarinnor på promotionsbalen dansat bort sitt lilla hjerta, men i vederlag fört med sig halfva tjoget derifrån.

Å den tredje finna vi Domkyrkan, tornet af Bondkyrkan, kupolen på Gustavianum och Carolina. Fyris å vandrar här sakta in i staden, mottages af garfverier och färgerier och får dricka rännstensvatten, tills hon, föga uppbygd af sin kurs i lärdomsstaden, under Islandsbron skyndar sig derifrån, såsom den första planschen utvisar.

Teater och Musik.

I den Svarta dominon, hvars återuppståndelse från en tjuguårig hvila nu helsats med så mycken förtjusning, finner man väl icke den outtömliga melodikraft som gjort Fra Diavalo så populär, ej heller den nästan bländande tonprakt som med ständiga skiftningar genomblixtrar Kronjuvelerna; men något mera *formelt* fulländadt har icke ens den lysande firman Scribe-Auber kunnat åstadkomma. Man hör inga känsloutbrott, som i en lång aria eljest gerna störa intrycket af det hela, ej heller har det komiska någonsin urartat till karrikatyr. Begränsad, lagom och genom sin afrundning elegant, håller den präktiga intrigen uppmärksamheten alltid spänd utan att likväl någonsin störa njutningen af tonernas poesi, hvarmed Aubers friska snille gifver högre lif och anda åt den Scribeska qvickheten. Det hela måste imellertid vara bra fulländadt för att icke fördunklas af sådana delar som Gil Perez „Deo gratias“, nunnornas kör eller den i sin genre nästan oupphunna skildring, som styckets hjeltinna gifver oss af sina nattliga äfventyr.

Om m:lle Gelhaars framställning af denna älskliga karakter har blott funnits en tanke, som gifvit sig tillkänna i de stormande bifallsropen. Äfven m:lle Lublin och hr Uddman synas oss mästerligt utföra sina tacksamma partier. Hvad angår utförandet i öfrigt, skulle vi gerna vilja sälla oss till beundrarnes stora antal, men måste likväl reservera oss mot en viss gråtfärdighet hos den unge älskaren, don Julianos kanske väl fria dialog samt det ofta oförnimbara hos den grälsjuke lorden. Af m:lle Landelius skulle man kunna önska en mera omvexlande mimik, framför allt i sista akten, der det stumma spelet fordrar mera studium. Slutligen undras, om icke åtskilliga nummer skulle vinna betydligt genom ett hastigare tempo. I synnerhet gäller detta om den Arragonesiska visan, hvars förnämsta behag torde ligga i det retande sjelfsvåld, hvarmed den unga sköna låter sina stackars tillbedjare dansande presentera sig för åhörarnes inbillning och tydligen vill frammana ett genom snabba omvexlingar roande virvarr.

Hela arbetet är imellertid ett bland de mest intagande tonverk och skänker hvar och en, som lyssnar derpå, en ren och upplyftande själsnjutning. Vill man åter se något riktigt hvardagstrefligt och skratta af hjertats grund, så bör man icke försumma att gå till den Dramatiska teatern och beundra hr Almlöfs ypperliga spel i den täcka komedien Blonde eller Brunette. Man kan knappt se något mera komiskt än denne hederlige, genombeskedlige gamle notarie, som, lemnande sin fredliga törnrosvurm för vurmen att gifta bort sin son, gör sig till ett offer för alla möjliga intriger, hvilka han, trots sin småslughet i andra fall, hvarken kan undgå eller genomskåda. Jägtad från alla håll genom ett par familjers vinningslystnad och genom sin sons vankelmod i valet mellan tvenne skönheter, förlorar han småningom sin godlynthet och öppnar ett faderligt gräl, som i ständigt crescendo slutligen urladdar sig i detta konvulsiviska: *vänta på tre-tåget*, som både föregås och efterföljes af publikens nästan hejdlösa skrattsalfvor. Den fullkomliga friheten från öfverdrift gör denna rol för hr Almlöf till en verklig triumf.

Äfven fru Almlöf är en präktig typ, och alla de medspelande bidraga genom sina talenter till styckets ovanliga framgång. M:lle Harling är förträfflig, då hon näpser den inbilske millionären och just derigenom återtänder hans halfsläckta låga. M:lle Åbergs parti fordrar ingenting annat än skönhet, och lemnar hon således intet öfrigt att önska.

Af den lille trumslagarens skicklighet på sitt krigiska instrument hafva vi ännu ej haft tillfälle att jouera.

Krönika.

Om mötena i Biarritz och San Sebastian verkligen egt någon allvarsammare politisk syftning, som man så gerna velat påbörda dem, så måste man beundra både de derstädes sammanträffande diplomaternas snabbhet vid afhandlandet af de stora planerna och äfven den hemlighet, man åt dessa lyckats bevara. Ty fastän mycket ordats om dessa möten, har talet endast gält obetydligheter, som blott genom berättarnes goda vilja erhållit ett sken af vigt. Så har man djupsinnigt afhandlat kejsarens sätt att kyssa drottningens hand, drottningens spanska helsningstal till kejsarinnan och den lifliga vänskap, som genast knutits mellan den kejserlige prinsen och Spaniens thronföljare, ett förhållande som utan tvifvel skall lända de begge rikena till stor framtida båtnad. Som från fransk sida intet frieri till den unga infantinnan hörts af, hafva prins Amadei aktier stigit så att han allmänt tros blifva den lycklige. Men allt detta är ju icke politik — och trots närvaron af de mest illpariga franska, spanska och tyska diplomater tyckes det hela blott hafva varit en vanlig fransysk visit med sen ankomst och hastig afresa.

I Paris motser man af regeringen åtskilliga vigtiga medgifvanden i liberal riktning, äfvensom man väntar en förändring i ministèren, hvarigenom inrikes portföljen skulle anförtros åt den för sina tal i början af detta år så vidtberömde Ollivier. Allmän är sorgen öfver den tappre Lamoricière. Vid budskapet om hans död glömde man hans affall, då han stälde sig i spetsen för de påfliga trupperna, hvilkas anförare en gång för alla icke *kan* segra. Man mindes endast huru han i Algier höljde sig med ära, huru han stormade in i Constantineh, huru han tog Abd-el-Kader till fånga och huru han sedan såsom krigsminister bländade sina motståndare med oförutsedd vältalighet. Var den äfven nyligen aflidne marskalk Magnan en kejsarens gunstling, så var Lamoricière deremot en folkets.

Om lord Palmerston heter det nu åter att han skall lemna sin plats i den engelska ministèren, eller åtminstone att hans onåd hos drottningen nu är fullkomlig. Man vet att drottning Victoria går så långt i vördnad för den aflidne prinsen-gemålens minne, att hon till och med låter hvad hon anser såsom uppenbarelser från honom inverka på sin politik. För en gammal genomtorr och fantasilös statsman måste sådant naturligtvis smaka temligen bittert; men då den åldrige lorden alltid gjort segheten till sin hufvuddygd, är det nog troligt att de som glädja sig åt hans afgång äfven denna gång visa sig vara falska profeter. Såsom bestämda att efterträda honom gissar man likväl redan på rätt många, framför alla Russell eller Gladstone.

En som då bestämdt icke afgår är *grefve* von Bismarck, som tillika med sin nya titel hugnats med ett gratulationsbesök af sin store monark (hvilket skildras såsom särdeles *långt* dessutom) och hvilken, om han också spelat falskt, åtminstone vunnit spelet. Till svar på holsteinarnes protester höll hr Manteuffel vid tillträdandet af sitt embete ett tal, hvari han bland andra nyheter behagade meddela den: att en preussisk regering i sig innesluter begreppen rättvisa, ordning och gemensam välgång. Hvad kunde man mera begära! Lyckligtvis tyckas Frankrike och England denna gång vilja begära äfven ett ord med i laget.

För att sätta de slesvigska gästerna i säkerhet för allehanda chikaner vid deras hemkomst har man från Köpenhamn skickat till vederbörande åtskilliga försäkringar och intyg, att besöket ingalunda var eller kommer att alstra någon politisk demonstration eller något farligt alls. Det tyckes likväl som om man der nere i hertigdömena, trots eröfringens glans, vore temligen skuggrädd! De Meza — den från sista kriget bekante generalen — har nu slutat ett lif, som säkerligen efter det olyckliga återtåget från Danmarks stolta skyddsvärn haft få glada stunder. Länge lefver man icke med sådana minnen.

„Sverige är ett fattigt land“, är den vanliga frasen, så snart fråga blir om något nytt — och just med afseende på nyheter har den en ovedersäglig sanning. Om den unge hertigens af Nerike höga döpelseakt hafva så uppbyggliga, omständliga och i sin genre klassiska berättelser redan kommit allmänheten till godo att vi icke veta något att tillägga; och hvad beträffar kung Carls jagt vid Näfveqvarn, känna vi blott att tre eller fyra ståtliga elgar dervid tillsatte lifvet. Sedan de stupat som hjeltar, blefvo de efter det blodiga skådespelets slut inropade för ganska dryga summor, och då man läst skildringen af deras storlek, må man deraf göra sig ett begrepp om jagtens faror och nöjen.

Att d:r Flensburg vid det stora biskopsvalet hugnats med de flesta rösterna har väckt en viss förvåning, ehuru oberättigad, då man besinnar att han förutom sina stora meriter i öfrigt egde den att vara skåning i allo; och i valet mellan lika rikt begåfvade röstar hvar och en helst på den han bäst känner. Om t. ex. vår ministère haft rösträtt hade utgången säkert blifvit annorlunda. Rörande den s. k. adelsassociationens beryktade manifest, tror man sig nu hafva kommit författaren på spåren, eller åtminstone kunna försäkra att saken icke är så „mytisk“ som en och annan verklig ädling gerna velat göra troligt.

Det stora fyrverkeriet vid Djurgårds-Tivoli var utan tvifvel det praktfullaste skådespel i denna genre man härstädes haft tillfälle att se, allt sedan konung Carls kröning. De trefliga konserterna vid Blå Porten afslutades visserligen någon gång med en ton- och eld-målning, föreställande la bataille d'Alger (okänd i historien), representerad af pukor och trumpeter, som i det vildaste samljud ackompagnerade några dussin raketer och romerska ljus. Men voro dessa stridsmålningar allt för menlösa, så var man deremot vid det sista fyrverkeriet verkligen „i elden“. Också gaf den nästan otaliga folkmassan ljudligen sitt bifall tillkänna.

Eldsvådor höra för öfrigt nu mera liksom till ordningen för dagen i vår kära stad och dess omgifningar. Vid tal om olyckor tänker man — eller borde man åtminstone tänka — på det som förebygger sådana. Den gamle Glans, som man i dylikt fall är rätt mycket skyldig, har nu genom allmänhetens erkänsla fått trehundrasextiofem riksdaler. Detta är visserligen alltid en riksdaler om dagen för ett helt år; men nog har gubben ärligt förtjenat två! — Insamlingen fortfar.

> Ej den är tapper just som dristar lejon reta:
> Den sig beherrska kan förtjenar tapper heta.

Så står det i abc-boken. Men när man ser Kreutzberg ensam och värnlös midt ibland öknens rytande åboar, hvilka han kufvar blott med sin fasta blick, kan man icke undgå att åt detta djerfva mod egna både aktning och afund. Det är vackert att betrakta, huru de unga lejonen, fastän de fradga af ilska, likväl blott på en vink af tämjarens spö nästan packa sig tillsamman i en vrå af buren, skärande tändren i vanmäktigt raseri, till dess hans lugna öga bland dem utsett det som för sin lydnad förtjenar belöning. Det är genom åsynen af hans bekymmerslöshet som den utom faran stående åskådaren öfvervinner sin oro!

Hvarjehanda.

— En nièce till kapten Cook, den store verldsomseglaren, har nyligen dött i London i en ålder af sjuttiofem år. Hennes afkomlingar hafva slagit sig ned i trakten kring hennes bostad. Såsom ogift hette hon Carter, och hennes moder var dotter till Margareth Cook, den store sjömannens syster. Hon var född i Redcar Marten, ej långt från Cleveland, Cooks födelseort, der några andra af familjens afkomlingar ännu äro bosatta.

— Under det fruktansvärda inbördes krig, som Förenta Staterna nyligen slutat och som räckte under fyra år, hafva de begge fiendtliga arméerna deltagit i 252 mera eller mindre vigtiga fältslag eller strider. Af dessa hafva 89 stått i Virginien, 37 i Tennessee, 22 i Missouri, 12 i Georgia, 11 i Norra Carolina, 10 i Södra Carolina, 7 i Alabama, 12 i Louisiana, 16 i Arkansas, 5 i Florida, 5 i Texas, 5 i Maryland, 14 i Kentucky, 1 i Pennsylvania (vid Gettysburg), 1 i Nya Mexiko och 1 på indianska territoriet.

— OLYCKOR. Teatern i Kassel lät för icke länge sedan utsätta en afisch, som i sanning innehåller vigtiga skäl för att ingen representation kunde gifvas af en opera: „Som m:ll Grun helt plötsligt förlorat sin röst, som hr Gerso fortfarande är opasslig, som hr Ress har förkylt sig, och då det är rent af omöjligt att få tag på m:ll Hoeff, måste operahuset stängas tills vidare“.

På P. A. NORSTEDT & SÖNERS förlag finnes i bokhandeln att tillgå:

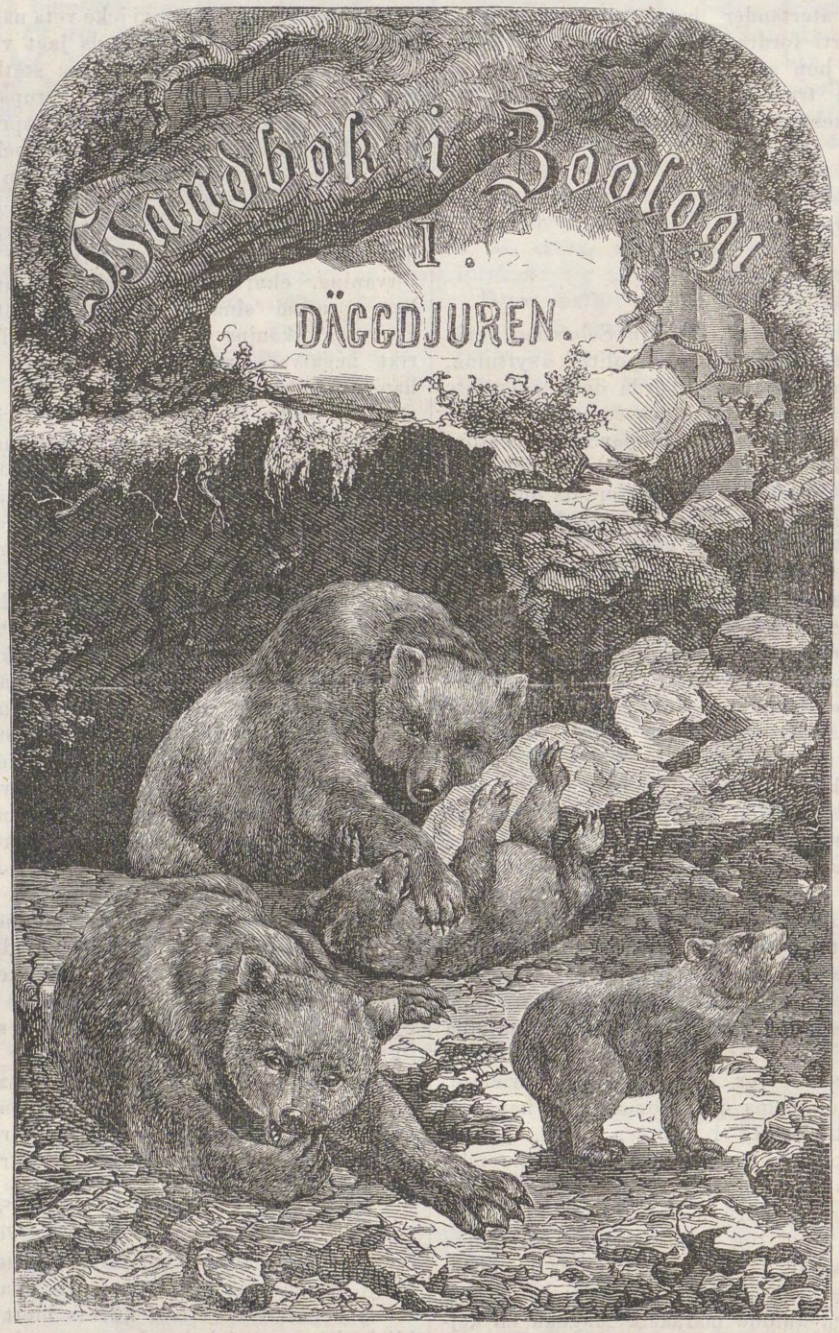

Utgifven af

Hjalmar Widegren, Zool. Docent. Fiskeri-intendent vid Kgl. Landtbruks-Akademien. och **Aug. Emil Holmgren,** Lärare i Naturvetenskaperna vid Kgl. Skogs-Institutet.

Pris: 4 Rdr 50 öre.

På ZACHARIAS HÆGGSTRÖMS förlag är i bokhandeln utkommen:

SVENSK SKOL-BOTANIK,

innefattande tvåhundrafemtio typiska afbildningar af

Svenska Växter,

att begagnas vid Elementar-undervisningen i den inhemska Florans Organografi och Systemlära; utgifven af

K. Fr. Thedenius,

Lektor i Naturvetenskaperna vid Stockholms Gymnasium.

Arbetet komplett kostar med helkolorerade planscher 32 Rdr 75 öre; med halfkolorerade planscher 23 Rdr 37½ öre.

SCHACK.

Uppgift 62.

Af Mr. Geo. Barlow, Gustafsberg.

Svart.

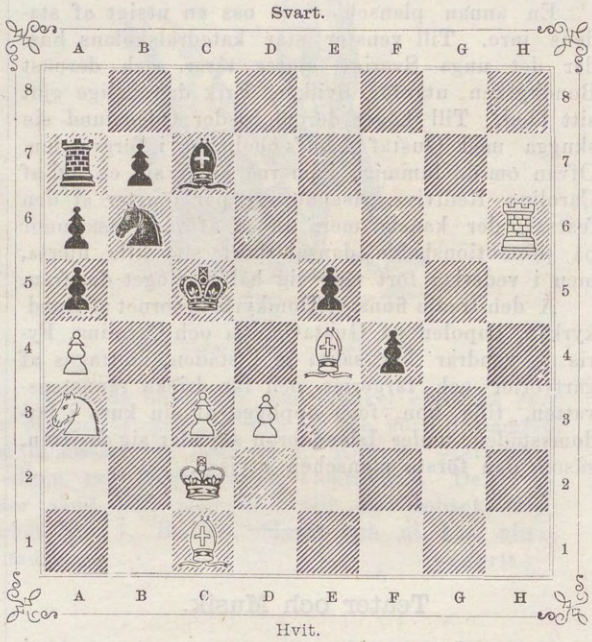

Hvit.

Hvit börjar och gör matt i tredje draget.

Lösningar af uppg. 53 och 54 i n:r 34 (26/8).

53. 1. Te1—e4 (hotande med 2. Te4—d4:‡); varianter: A. 1. » Kd5—e4:; 2. Dh3—d3†, Ke4—¹d3: l. —²d5; 3. ¹Sc6—e5‡ l. ²Dd3—d4:‡; B. 1. » e6—e5; 2. Sc6—e7†, Kd5-¹d6 l. -²c4; 3. ¹Se7-c8‡ l. ²Dh3-c3‡; C. 1. » Df7-f6; 2. Dh3—e6:†, Df6—e6:; 3. Te4—d4:‡; öfriga varianter finnas lätt. Ins. af *C. E. Wirsell* 26/8, *Geo. Barlow* 27/8, *R. Sahlberg* 27/8, *Lolo* 28/8, *Hfm* 30/8, *K. E. B—n* 5/9, *C. F. Wennberg* 6/9, *U. O. Sandegren* (»Albicilla») 9/9.

54. (Dragen för Svart upptagas ej, då de äro tvungna). I. (Förf:s lösning). Le1—a5; 2. Ta2—d2; 3. La5—c7, Kf4-e3 l. g3; 4. Sd6—c4 l. f5‡. II. 1. Le1—b4; 2. Kd5—e5 (dessa båda drag kunna äfven omställas); 3. Ke5—f4; 4. Ta2-d2‡. III. 1. Le1—b4(a5); 2. Kd5—e5 (dessa båda drag kunna äfven omställas); 3. Ta2—d2†; 4. Sd6—c4 l. f5‡. IV. 1. Ta2—b2 l. 1. f3—f4; 2. Le1—f2†, Ke3—d3 (bäst); 3. Sd6—e4; 4. Tb2(a2)—d2‡. V. 1. Ta2—f2; 2. Sd6-f5†, Ke3—f4 (på 2. » Ke3—d3 sker 3. Le1—b4 och 4. Tf2—d2‡); 3. g2—g4; 4. Le1—d2‡. VI. 1. Sd6—f5; 2. Ta2—d2†; 3. Sf5—d4; 4. Td2—a2‡. VII. 1. Sd6—b5, Kd3-e3 l. d7—d6; 2. Sb5—d4, Ke3—f4 l. d7—d6 l. Kd3—e3; 3. g2—g3(†); 4. Ta2—a3‡; Hv. kan äfven göra 1. Sd6—f5, liksom denna lösning i allmänhet tillåter flera förändringar, hvilka det torde vara öfverflödigt att fullständigare upptaga. VIII. 1. h4—h5; 2. Ta2—d2; 3. Le1—h4; 4. Lh4—g5‡. Insända, mer eller mindre afvikande: I, III, VI, VII af *Lolo* 28/8; I—IV, VI—VIII af *Hfm* 4/9; II—IV, VII af *K. E. B—n* 5/9; I, III-V, VII, VIII af *Sandegren* 9/9; I, III, IV, VII, VIII af *Wennberg* 16/9.

Brefvexling.

J. B. L—m (18/9): R. 60.

Lolo (Ups 19/9): R. 55, 56, 60, 61. Sjelfmattet antaget. Partiet är i sin helhet utan synnerliga pointer.

C. F. W. (J. & O. 15/9): R. 54 (I, III, IV, VII, VIII), 55, 56, 57. Af edra nya uppgifter har *a* bilösningen: 1. Se6—d4, 2. Tu2—e2 o. s. v.; *b* är oloslig, ty då Hv. på 1. „ Kf4—e4 gör 2. Dc8—g4†, går sv. K. till b5 och sedan i mattdraget till c6 — och gläder sig åt lifvet. Detta gäller om båda formerna, af hvilka dessutom den ursprungliga är alltför tung.

G. B. (Sthm & G. 19/9): Med tacksamhet emottaget.

Den 20 sept. J. G. S.

Anmälan*).

Ny Illustrerad Tidning anmäler till prenumeration fjerde qvartalet af sin första årgång. Det nu stundande riksmötet skall gifva ett ytterligare förökadt intresse åt Ny Illustrerad Tidnings porträtt-galleri och taflor för dagen, likasom det kommande året skall genom den blifvande industri- och konstexpositionen sätta redaktionen i tillfälle att i ännu vidsträcktare mått än hittills gagna de fosterländska intressen, åt hvilkas tjenst hon egnat sig, och åt hvilka Sveriges upplysta allmänhet icke skall underlåta att skänka sitt understöd.

I likhet med de flesta illustrerade tidningar i utlandet kommer Ny Illustrerad Tidning att upplåta sista sidan af bladet åt annonser, företrädesvis sådana som åtföljas af illustrationer. Sålunda kunna **industriidkare, fabrikanter, handtverkare, artister, handlande, bokförläggare** o. s. v. få genom redaktionens försorg i trä utförda gravyrer af **industrialster, konstverk, fabriker, verkstäder, butiker, förlustelseställen** m. m. Annonser införas till det för en illustrerad tidning oerhördt billiga priset af **15 öre för petitrad** eller i förhållande efter utrymmet. Efter annonseringen, sedan redaktionen blifvit godtgjord för ritning och gravyr, tillfalla stockarne annonsören, som kan använda dem till annonsering i andra blad, till **vignetter å räkningar, korrespondens** och annat dylikt. Om fotografier till redaktionen insändas, verkställas såväl ritning som gravyr till billigaste priser och i den mån arbetet å ateliern medhinnes. — Prenumerationspriset är 3 Rdr Rmt för qvartalet.

Ny Illustrerad Tidnings redaktionsbyrå och kontor flyttas den 1 nästkommande Oktober till huset N:r 6 Munkbrogatan, hvilket från och med ofvannämda dag äfven är undertecknads adress.

Karl Wetterhoff.

*) Anhålles ödmjukast att de ärade tidningsredaktioner i landsorten, som från kända korrespondenter i hufvudstaden emottagit den falska uppgift, att Ny Illustrerad Tidning skall komma att med årets slut upphöra, behagade i sina respektive blad intaga ofvanstående anmälan.

IWAR HÆGGSTRÖMS BOKTRYCKERI.

NY ILLUSTRERAD TIDNING.

№ 39]. Utkommer hvarje Lördag. Stockholm den 30 September 1865. 12 Rdr årgången. [1a Bandet

Innehåll: En badsejour i Upsala (med plansch). — Doktor Roback, eller en svensk bonde i Amerika. af Måns Månsson, med teckningar (slutet). — Ferd. Fagerlin (med porträtt). — „Frieriet“, tafla af Ferd. Fagerlin (plansch). — Fregatt-skeppet „Frans Schartau“ (plansch). — Wymans Cigarrskepp (plansch). — En spökscen, (ur Byrons „Don Juan“). Första natten, poem af C. W. A. Strandberg. — Hindostansk svängfest. — Teater och Musik. — Krönika. — Hvarjehanda. — Schack.

En badsejour i Upsala.

(Korrespondens till Redaktionen.)

„Brukar man bada i Upsala? Nog vet jag att man plägar resa dit för att höra på studentsånger och bese domkyrkan, dricka punsch på „Flustret“ och mjöd på Gamla Upsala högar, men för att bada ansåg jag att man borde resa till Strömstad eller Marstrand, Söderköping eller Bie.“

Så utropar utan tvifvel mer än en af mina ärade läsare, och det var ej särdeles länge sedan jag sjelf delade en sådan ytlig uppfattning af tingen. Från salig Palmblads geografi och egen erfarenhet visste jag, att Upsala var säte för rikets största universitet och ende erkebiskop; egde den största domkyrka och fullständigaste bibliotek i Sverige; att det beherrskades af en hög sandås, på hvilken Gustaf Wasa bygt ett slott, der nu landshöfdingen residerar; och att der i februari hålles en stor marknad, Distingen, hvars betydenhet dock med hvarje år försvinner. Jag visste äfven af tidningarna att Upsala var en stad, som, om det knepe, ej undandroge sig uppoffringar för det allmänna, ty både till förra riksdagen och den nu stundande hade det valt tvenne representanter, under det de öfriga städerna af andra klassen nöjt sig med blott en. Men detta var ock i det närmaste allt hvad jag visste om Upsala, förutom namnen på några af de lärare, hvilka åt dess gamla lärosäte ännu i dag skänka någon glans.

Två månaders vistelse på platsen har dock betydligt riktat mitt vetande med afseende på ställningar och förhållanden derstädes, och som ej förbehållsamhet hör till mina dygder eller fel, så vill jag uppriktigt tala om hvad jag vet. Upsala är en besynnerlig stad, ty der frågar en person ej blott hvad man heter utan hvad man är för landsman. Och detta kommer sig ej af någon uppsjö på resande utländingar, utan helt enkelt deraf att man måtte anse det för simpelt att vara svensk och derför kallar sig småländing, vestgöte etc. Om jag rätt fattat saken, hafva också de gamla landskapslagarne här left upp igen i olika stadgar för de olika nationer, i hvilka studentcorpsen är indelad. Upsala är vidare en civiliserad stad. Det håller en — till numerären — temligen aktningsvärd polisstyrka, om hvars gagneligheet för samhället den dåliga renhållningen, de många fulla menniskor, som man möter på gator och gränder, samt oväsendet om nätterna afgifva betänkliga vittnesbörd. Upsala har en liflig beröring med den yttre verlden: fem ångbåtar underhålla dubbel kommunikation dagligen med hufvudstaden, med hvilken den lärda staden nästa år blifver förenad genom jernväg. Staden ligger på en vid, sädesproducerande slätt, och bland dess märkvärdigheter äro äfven en gammal präktig vattenqvarn, tillhörig akademien, och en ny storartad ängqvarn, tillhörig ett bolag, i hvilket stadens båda förnämsta bagare äro de störste delegarne. I fjol fanns här också en väderqvarn, men hon brann ned en vacker natt, och ingen har blifvit uppbygd i hennes ställe, hvilket är besynnerligt, ty drifkraft för en sådan finnes alltid att tillgå på Upsala-slätten.

Det märkvärdigaste af allt här är dock universitetet, märkvärdigt ej blott derför att det ligger här i en småstad, utan ock för många stora och vackra minnen. Här har den svenska bildningens hem i sekler varit. Här hafva Linné och Geijer lärt. Här vandrar ännu Elias Fries bland sina blommor, och en vacker solskensförmiddag kan det hända att man får se promenerande en mager gråhårsman i öfverrock och galoscher, hvilken har ett förbindligt leende för hvar och en. som helsar på honom, under det han dock sjelf med sin själ tyckes lefva i andra rymder. Den mannen är „judomen en förargelse och grekomen en galenskap“, men han har dock, liksom det gamla Greklands vise, förmått att bilda en skola omkring sig och är fader för en ny rent idealistisk verldsåskådning, som skall bära hans namn, långt sedan han sjelf upphört att vara dess förkämpe.

För Upsala samhälle har dock universitetet en annan betydelse. För det betyder det ungefär detsamma — sit venia verbo *) — som oxhandeln för Wimmerby. Universitetet är Upsalas födkrok och hufvudnäring. Elfvahundra studenter med en derefter lämpad corps af lärare och tjenstemän äro en läcker spis för Upsalas hedervärda borgersmän och arbetare samt med hela trossen af städerskor och borstisar. Otvifvelaktigt är staden stadd i starkt framåtgående: stora stenpalatser resa sig i de forna träkojornas ställe och på tjugo år har folkmängden fördubblats. Men de starka inflyttningarna göras ej af personer, som föröka stadens näringar eller handel, utan af familjer med små kapital, hvilka här för en tid bosätta sig i och för sina söners uppfostran och sedan afflytta och ersättas af andra. Således stöta vi äfven här på universitetet och dess verkningar, hvarför det ej torde vara för mycket sagdt att kalla det för stadens hufvudnäring. Men saknar då Upsala alla naturliga inkomstkällor? torde någon fråga. Visserligen icke: de ofvannämda qvarnarna äro otvifvelaktigt en sådan och icke den enda. Så t. ex. föll för några år sedan en ung läkare på den tanken att göra sig till godo åtminstone en del af det vatten, som Upsalas förträffliga källor erbjuda och som alla törstiga studenter i verlden ej skulle förmå att dricka ur. Följden blef också inrättandet af en kallvattenskur, som nu varit i verksamhet i 6 år, och med hvilken jag efter denna långa inledning vill låta läsaren formera en litet närmare bekantskap.

Jag anlände hit i slutet af juni månad, den tid då Upsala visar sin vackraste och lugnaste fysionomi, då det deremot under maj och september företer sitt mest karakteristiskt brokiga lif. Ja, Upsala är verkligen denna tid, då träden i dess många parker och promenader stå inhöljda i sitt „ljusa sommarhär“, en vacker stad, och det må lända dess auktoriteter till beröm att konsten uträttat mer än naturen derför. Hela vestra delen af staden begränsas och till en del utgöres af en enda stor park, omfattande Kyrkogården, Karolinaparken, Botaniska trädgården, Odinslund, Slottsparken och Trädgårdsföreningens nya parkanläggningar, hvilka sedermera hafva sin fortsättning i den gamla Kræmerska promenaden och den vackra Eklundshofs-skogen. I centrum af all denna herrlighet, vid foten af den ståtliga Slottsbacken, ligger, omgifven af trädgårdsplanteringar, den källa, vid hvilken doktor Dowertie anlagt sin kallvattenskur. Såsom den af mig medskickade planchen visar, omfattar denna inrättning tvenne vackra bygnader, den större endast egnad åt sanitära ändamål, den senare åter åt de mera sociala. I den förra måste naturligen iakttagas den strängaste åtskilnad mellan de båda könen, i den senare åter skänkes det egentliga behaget af det glada och ogenerade umgänget dem imellan. Den förra innefattar i hvardera af sina våningar, af hvilka den nedre är upplåten åt herrar, den öfre åt damer, utom rum för servis af alla möjliga slags bad, tio

*) Det är märkvärdigt att man blir lärd genom blotta inandandet af Upsala-luften.

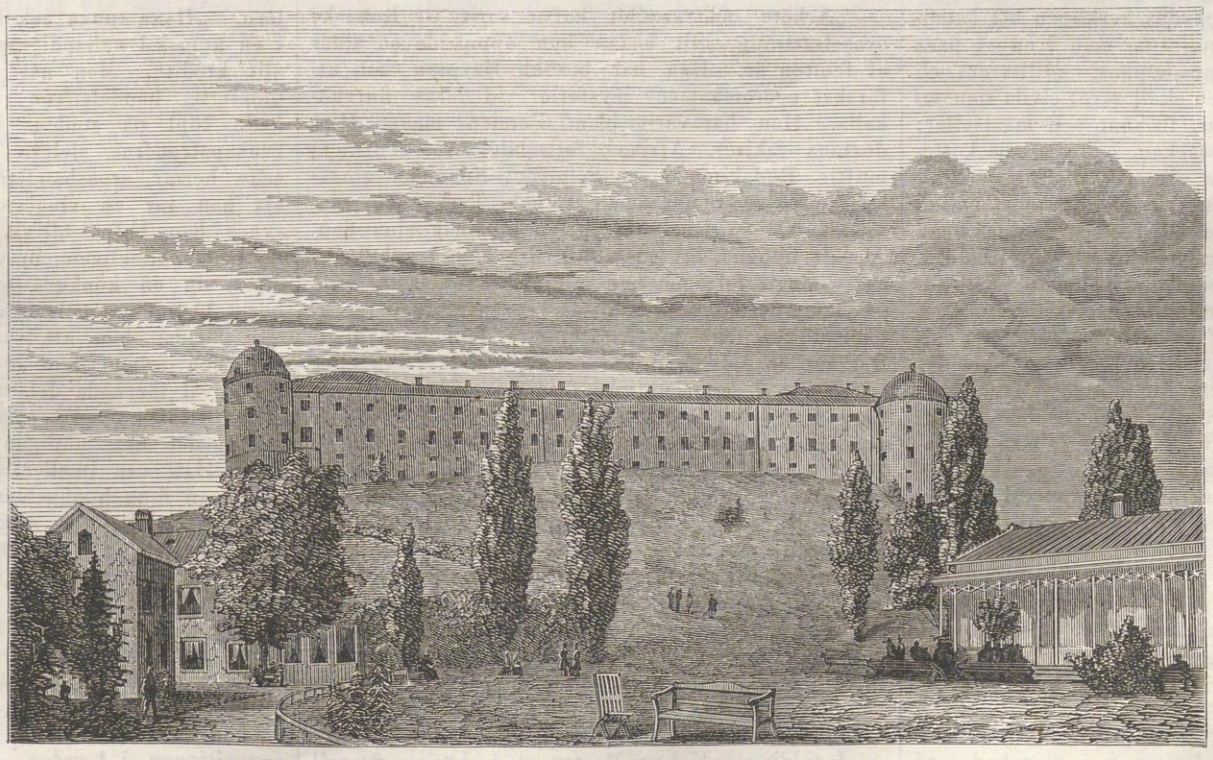

VATTENKURANSTALTEN I UPSALA.

afklädningsrum samt dertill i nedra våningen rum för läkaren med väntningssal utanför, äfvensom ett rum för kalorikmaskinen och ett för servering af artificiella helsovatten. Den mindre paviljongen, utefter hvars södra sida löper en rymlig veranda, innefattar tvenne salonger. Af dessa är den mindre ytterst smakfullt möblerad med emmor, gungstolar, länstolar och hvad de allt heta dessa den moderna förfiningens beqväma sittapparater. Här finner man också de flesta större svenska tidningar ända ned till Dagens Nyheter och en mängd utländska illustrerade journaler. Den större salongen, som användes vid talrikare samlingar, har vid några konserter, till hvilka han upplåtits, visat sig beqvämt rymma öfver 150 personer. I hvardera rummet finnes ett piano och i det större dessutom en kammarorgel, hvilken ackompagnerat sången vid morgonbönerna.

För att börja med det väsendtliga må nämnas, att vattnet från källan i medeltal håller omkring $6^3/_4$ grader Cels. samt är af den klaraste beskaffenhet. Vare sig man får plaska i en bassin, der sådant källkallt vatten ögonblickligt omsättes — ty källan gifver 600 à 1000 kannor i minuten — eller man får det öfver sig i form af en dusch från 34 fots höjd och af en gröfre qvastkäpps storlek, ut öfvar det en synnerligt uppfriskande inverkan ej blott på stofthyddan, utan ock på hennes ädlare men ej destomindre af henne ganska beroende invånare, själen. Den lärdomen har åtminstone erfarenheten gifvit mig, liksom jag också fått honom i mig i form af föreläsningar under sittbadet af en äldre passionerad vattenkurspatient, hvilken inhemtat sina åsigter af den ädle och entusiastiske Lagberg, och som till och med haft en så mäktig dag i sitt lif att han, i egenskap af ordförande i brunnsrätten, vid dennes död tillsatte läkare i Söderköping — hvilken dock ej mottog förtroendet. Bland denne förfarne vattumans hufvudreglor är för öfrigt, att „man bör hellre bada för litet än för mycket,“ Till denna sista öfverdrift, till hvilken man ofta gjort sig skyldig vid andra kallvattensinrättningar, der det tagits 5 à 6 bad dagligen, förledes man svårligen här, hvartill orsaken troligen är den, att baden gifvas med en särdeles grundlighet. En bra karl kan stå ut med tre bad, men svårligen derutöfver, ty badbetjeningen bearbetar med synnerligt nit hvars och ens lekamen, liksom den ock i öfrigt ådagalägger all möjlig beredvillighet i uppfyllandet af sina pligter. En större ordning och beqvämlighet än vid denna anstalt torde också knappast kunna tänkas, äfven om den icke har resurser till betjenande af en så talrik publik som flera andra i riket. För närmare tvåhundra personer finnes dock plats här, och i år går de ordinarie badgästernas antal öfver denna summa, ehuru de samtidigas ej öfverstiger nittio. Men inrättningen kan också sägas vara i sin barndom, så att till ett annat år bör man kunna hoppas få ett fördubbladt antal badgäster, helst få, om någon, af svenska badorter i afseende på billighet torde kunna jemföras med denna.

På förlustelser har det icke heller under denna sommar varit någon brist, i synnerhet sedan man hittade på det rådet att i direktionen för nöjena insätta äfven representanter af det täcka könet. Denna direktion, som haft sig anförtrodt att besluta om och anordna de förströelser, hvilka alla helsoläran föreskrifvit såsom en vigtig integrerande del af en badsejour, lyckades verkligen att åstadkomma en sammanhållning, som man i en så pass stor stad knappast vågar hoppas. Militärer och prester; brukspatroner och skollärare; civila tjenstemän och studenter; fruar, fröknar och mamseller: alla drogo sitt strå till stacken, och om små kotterier det oaktadt bildade sig, var det en naturlig följd af olika uppfostran och lefnadsvanor, hvilka på trefnaden i det vidare sällskapslifvet dock icke utöfvade något menligt inflytande. Hvarje tisdags- och fredags-eftermiddag samladet sällskapet till soiré med musik och förfriskningar. Understundom dansades då, nemligen af så många, som fingo deltaga i en sådan förlustelse; stundom gjordes det musik, och Upsala-sångarne funno utan tvifvel äfven nöje i dessa små tillställningar, enär de med utmärkt beredvillighet gingo till mötes sällskapet sin bjudning att i dem deltaga. Voro inga speciella nöjen för handen, roade man sig med „jeux d'esprit“, hvilka ofta ådagalade ej så ringa grad esprit. Utom dessa ordinarie förlustelser hade man någon gång utfärder till lands eller sjös; och såsom brukligt vid bruns- och bad-orter höllo herrarne en bjudning för damerna, hvilken besvarades med en dylik från deras sida, då de gåfvo prof på den svenska qvinnans urgamla gästfrihet och betydligt öfverglänste de förra.

Den förnämsta festen gafs dock på doktor Dowerties namnsdag, då salongen var smyckad med blommor och pelarne å verandan lindade med guirlander af löf. På aftonen klädde äfven en del af sällskapets medlemmar ut sig och förevisades såsom figurer i ett vaxkabinett. Representanter af den grekiska gudaverlden, som föga gåfvo sina ideala förebilder efter i skönhet, visade sig der vid sidan af vackra och karakteristiska figurer ur en nyare tid. — En annan gång, då sällskapet ville visa sin erkänsla för en af direktriserna, som gjort särdeles mycket för dess trefnad, var den omgifvande parken eklärerad à la Tivoli med kulörta lampor och ett fyrverkeri afbrändes. Med ett ord: var ej sällskapet så stort med afseende på antalet, var trefnaden desto större, och dertill bidrog i icke ringa grad den olikhet i karakterer, som det likväl för ett vant öga förtedde. Ty det var ej blott med hvardagsmenniskor, stöpta i en och samma form, som man här gjorde bekantskap: man träffade här verkligen mer än en, äfven bland den känsligare och derför mindre spekulativa hälften af mennisko-slägtet, som ärligt sökt klarhet i lifvets vigtigaste frågor. Man fick vid mera ingående räsonnement af menniskor, hvilka med frihet och lust rörde sig i det yttre lifvet, höra utsägas tankar, som visade äfven ett rikt inre. Och bredvid dem såg man stilla, tysta figurer, utan löjen och utan interessen för hvad som rörde sig omkring dem, som trodde sig hafva löst lifvets svåra gåta. Der funnos representanter af den enklaste landtliga oskuld och af en hög andlig odling, båda med de förtjenster och de fel, som oftast vidlåda hvardera.

Men — måhända tycker någon att jag här tecknar väl allmänt, då jag i stället bort individualisera! Den saken har dock sina rätt betänkliga sidor, ty jag vill icke utsätta mig för förebråelsen att hafva „ritat af“ mina goda vänner och badkamrater. De finnas i alla fall till största delen på planchen å föregående sida, beväpna derför ditt öga, min läsare, och sök om du kan få reda på en och annan, tillhörig de kategorier jag ofvan nämnt. Säker är jag dock i det längsta att det ej skall lyckas dig igenkänna din gamle vän

Fritz.

Doktor Roback

eller en svensk bonde i Amerika.

Presenterad af Måns Månsson.

(Slut fr. n:r 37).

Dr Robacks sysselsättning.

„Arbete och studier hafva varit Dr Robacks sysselsättning, allt sedan han uppnådde en ålder af femton år. Han har besökt Egypten och utforskat necromanciens mysterier vid deras hufvudkälla. Han har varit bland Persiens mager, Hindostans fakirer, Afrikas fetischdoktorer, Turkiets muftis, Rödskinnens medicinmän, Spaniens zingaras, Greklands nekromanter och Tysklands transcendentala spiritualister. Han utmanar sina fiender att uppvisa ett enda fall, der hans beräkningar hafva slagit fel; och han inbjuder dem, som vilja se slöjan lyftad och framtidens storartade perspektiver i full åskådning, att göra honom en visit. Det kan icke i något hänseende uppstå fråga eller tvifvel om hans profetiska förmåga, sedan hon en gång har blifvit bevittnad. Astrologien skall stå och falla med sanningen af hans förutsägelser.“

Ofvanstående plansch föreställer den gode doktorn-göken och hans biträde. Jag har talt vid en svensk, som berättade, att vid den tidpunkt, då han gjorde den store mannen ett besök, utgjordes detta biträde af en svensk skomakaregesäll, som han hade fått fatt på i Cincinnati. Hr assistenten syntes vara allt utom belåten med sin anställning och sade att den utmärkte doktorn var den värsta förb . . . fähund han någonsin hade träffat på. Han var för öfrigt klädd alldeles så som planschen utvisar.

I tidningen Kalmar-Posten stod i början af april 1856 intagen en berättelse om Fallebogök, ur hvilken jag här vill anföra följande beskrifning på hans verksamhet:

„En landsman, med hvilken vi talat, besökte honom i New-York på en audienstimme och fann Fallebo sannskyldiga gök i ett stort, dunkelt upplyst rum, iklädd en blå, med stjernor besådd mantel, en hög vidunderlig mössa och med en lång krokig staf i handen, stående framför ett bord på hvilket fanns en jordglob och en stor foliobok, fullskrifven med hebreiska karakterer. Flere hjelpbehöfvande yankees väntade i förmaket. För att inkomma i det allra heligaste erlades fem dollars. Under högtidlig tystnad och med mycken värdighet afhörde han berättelsen om deras missöden: en var sjuk, en annan bestulen, en tredje var kär i Jenny Lind, en fjerde ville veta blifvande spanmålspriser o. s. v. Fallenius såg på sin glob, bläddrade i sin bok, mumlade några ord på svenska om amerikanska fårskallar, som skulle rakas, och gaf derpå sitt orakelsvar på dålig engelska, naturligtvis alltid med en viss fyndighet och tvetydighet i uttryckssätt, som fullt tillfredsstälde de goda yankees. Som läkare var han en tid så sysselsatt att han höll sig särskild skrifvare (en bokhållare här ifrån staden — Kalmar —) endast för att skrifva recepter.“

Samma berättelse omnämner äfven — hvad som icke förekommer i doktorns egen kalender — hans förmåga att uppväcka döda och berättar följande bestyrkta faktum:

„En munter och frodig yankee kommer en afton till ett värdshus, inlogeras i ett af de bättre rummen, spisar och går till sängs. Midt i natten höres ett genomträngande rop och en häftig ringning. Uppassaren instörtar, finner främlingen blek (han har aftorkat sminket), matt, döende. Med slocknande stämma beder han, att doktor Roback, Bedlam street, och endast han, skall efterskickas. När budet afgått, blir främlingen småningom svagare och dör slutligen under vanliga symptomer. Betjeningen står slagen med fasa; men då inträder doktor Roback hög och högtidlig, gör några hocus pocus, frammumlar några besvärjelser, och se! den döde kommer åter till lif, blir alldeles frisk fram på förmiddagen, prisar doktor Robacks undergörande förmåga, befaller en droska och åker till Fallebo gök för att hembära sin tacksamhet och uppbära sin betalning för en skickligt utförd rol“.

Den lilla personalia, ur hvilken jag utdragit dessa anekdoter och som synes vara skrifven af en väl underrättad författare, blef mig tillsänd af en välvillig person för några dagar sedan och innehåller någon olikhet i detaljer mot hvad jag efter hörsagor har berättat. Sålunda kallas här den förut omtalta fattigbössan icke Dödergren, utan „Rungren jordfast i Döderhult“ och har blifvit så kallad, emedan konstnären, som gaf henne sin form, bar detta namn. Vidare hade Rungren icke uppträdt såsom borgensman, utan såsom *låntagare* med ett par gelikar i borgen; men Rungren „var en ärlig själ, ehuru tiggare, och banken fick sina penningar igen“. — „På detta och dylika sätt lärer han vanligtvis hafva haft 20 à 30 diskontlån att halfårligen omsätta“, så att „tiden gick för honom ovanligt fort undan.“

Efter att en tid hafva opererat i Döderhultsvik företog han sig mera storartade affärer, reste omkring hela landet „med goda papper af troligen jordfasta män“ och kontraherade om stora partier spanmål, bränvin, fläsk, hudar, kolonialvaror och jern. „Hans tunga och hans slutsedlar, förvarade i en kolossal oxhandlareplånbok, gåfvo honom öfver allt kredit“. Men när han på Göteborgs börs af oförsigtig handelsifver råkade sälja jern, som han hade köpt på stadens våg, för billigare pris än brukspatronerne sjelfve der kunde lemna det, då sade herrar grosshandlare honom midt i ansigtet, att han var en vinglare. Med denna orlofssedel synes han hafva blifvit mera än belåten, ty han reste ögonblickligen sin väg till Amerika, lemnande efter sig en konkurs med präktiga skulder, men högst bedröfliga tillgångar. Som bedräglig gäldenär dömdes han att skämmas två timmar i halsjern och arbeta fem år på fästning. Han aktade sig likväl för båda delarna, men hans namn sattes på en viss obehaglig påle vid Stranda härads tingställe, der det möjligen står att läsa än i denna dag. Han var imellertid borta ur historien ända tills man fann honom såsom värdshusvärd i Boston, ett yrke, hvilket han snart utbytte mot en läkares kall. Då antog han namnet C. W. Roback, och det är under detta namn han slagit en hel verldsdel med häpnad. Ursprungligen hette han Carl Johan Nilsson och är född den 22 november 1811.

Men låtom oss återvända till hans kalender! — Vi komma nu till D:r C. W. Robacks ryktbara galvaniska kedjor. Han fick första priset vid verldsexpositionen i London „af kommitterade, utnämda af drottningen att examinera detta underbara in-

strument". Desse kommitterade hafva gifvit honom ett långt och strålande intyg om den välgerning mot menskligheten, „för hvilken man har att tacka arbetet och den djupa forskningen hos den celebre och älskvärde *(amiable)* D:r Roback, en af eliten i Boston för närvarande". — „Men i sjelfva verket må han betraktas som en kosmopolit, görande godt hvar han går fram". Ett ännu ståtligare intyg öfver sina galvaniska kedjors underbara kraft erhåller han längre fram i kalendern, der Jupiter sitter i höjden ljungande å sin thron sålunda:

„Jag håller blixten i min hand och sköter honom till deras gagn, som begagna D:r Robacks galvaniska, magiska och med besvärjelser förenta medicin, använd endast af honom, n:r 7 High Street, Boston, Mass. Han är den ende och allena som innehar och kan applicera modifierad blixt eller galvanism. Vänden Eder skriftligon till D:R C. W. ROBACK, n:r 7 High street, Boston, Mass."

D:r Roback har äfven mottagit synnerliga artighetsbevis från en mängd lärda samfund och korporationer. Sällskapet „för sanning och upplysning" hade då nyligen gjort sig en ära af att invälja honom till sin hedersledamot, och hans brefvexling med samma sällskap har följande lydelse:

„Min bäste sir! — Sällskapet för sanning och upplysning, som har försport det stora ryktet om Eder såsom botande sjukdomar och förutsägande kommande ting, har valt Eder till hedersledamot för lifstiden. Vår institution bildades för omkring femtio år sedan för att följa sanningen i spåren, såsom hennes namn angifver, och var säker derom, min bäste sir, att vi icke skola draga oss tillbaka för något ansvar i det afseendet. Vi hafva medhjelpare i landets alla större städer och förkofras nu för tiden med en exempellös hastighet. Skulle ni vilja besöka oss, hvarom vi på det enträgnaste anhålla, kunna vi försäkra Eder om den mest obegränsade framgång. Var god svara med nästa post! Med vördnad Eder

Timothy L. Greenwood,
President i sällskapet för sanning och upplysning.

Bath, maj 19, 1853."

D:r Robacks svar:

„Min bäste sir! — Jag har mottagit Edert ärade af den 19 och med förnöjelse genomläst dess innehåll. Sanning och upplysning böra vara föremålen för hvarje filosofs önskningar och jag hoppas, att jag under loppet af mina studier, fullföljda genom en tiderymd af tjugo år, icke har sökt dem förgäfves. Om ett träget tillbragt lif förmår väcka verldens aktning och om verkligheten af detsamma, som af gudomlig auktoritet är bestyrkt, kan sätta en man i stånd, att skilja mellan sanningens ljus och villfarelsens mörker, så torde jag kunna inlägga något berättigande i den vänliga affektion, med hvilken ni, sir, såsom en medlem af sällskapet för sanning och upplysning har smickrat mig. Om det är möjligt, skall jag profitera af Eder inbjudning att besöka Bath denna sommar, och om jag får tillfälle dertill, skall jag derom förut underrätta. Tacksam för den artighet Ni egnat mig, förblifver jag, bäste sir, Eder trofaste C. W. Roback.

Boston 18 Juli 1853."

Efter denna å ömse sidor lika smickrande brefvexling känner han sig stark som en jätte, morskar upp sig och slungar sin stridshandske åt Bostons hela medicinska fakultet:

UTOMORDENTLIG UTMANING

från

D:R C. W. ROBACK

till en komité af Bostons läkare.

„Det har blifvit sagdt i en medicinsk journal i Boston, att D:r C. W. Roback begagnar magisk medicin för att bota de tusenden, som skrifva honom till, *hvilket allt han förklarar vara ingenting annat än sanning;* och han erbjuder sig nu att i närvaro af en komité från något af de medicinska kollegierna i Boston bota någon patient, som sagda komité skall utvälja, förutsatt likväl att denna komité skall vara sammansatt af professorer från stadens mest utmärkta kollegium och att desse skriftligen skola intyga, att det utsedda sjukdomsfallet har varit under deras vård och att de anse det samma hopplöst och obotligt och att de nu lemna det i händerna på den stora svenska doktorn C. W. Roback, n:r 7 High street, Boston, Mass. och

D:R C. W. ROBACK

utfäster att, om han icke genomför en hastig kur af fallet, sak samma huru betänkligt eller gammalt det må vara, akut eller kroniskt, skall han förlora och betala en summa af

10,000 DOLLARS

och att komitén skall till honom betala en lika stor summa, om han botar sjukdomen, skolande penningarna deponeras i Nordamerikas Bank, Boston.

Patienten och hans vänner skola afgöra saken.

Denna utmaning står öppen för mottagande i sex månader."

Herrar professorer i Boston synas icke hafva vågat antaga detta djerfva anbud, ty strax nedanför tillägger den store doktorn:

Till allmänheten!

„D:r Roback deponerade ofvannämda summa af tio tusende dollars i banken, hvarest de qvarstodo i sex månader under väntan på resultatet af hans utmaning. Men då desse, som försöka att skada hans läkare-rykte, icke antogo vadet, har han tagit penningarna tillbaka och bestämt dem till inköp af de dyrbara droguer han i sin elektriska praktik begagnar och för hvilken han begär särskild uppmärksamhet af er och edra vänner, som han hoppas skola till honom utsträcka sin ynnest, hvarför han vill gifva dem råd och medel att återställa dem det högsta goda: helsan."

Derefter låter han veta, att han är i besittning af ett nykterhetspulver, som totalt utrotar all smak för starka drycker. I de städer, der det blifvit begagnadt, hafva alla nykterhets-föreningar blifvit upplösta och alla krogar stängda. Han lemnade af detta pulver till en nykterhetspredikant på stället (Boston) och denne har sedermera skrifvit till doktorn, att han dermed på en vecka har åstadkommit flera och säkrare omvändelser än förut med predikan och exempel i hela sitt lif. Certificater finnas äfven med afseende härå, af hvilka ett, det fullständigaste, må anföras:

„Min son James hade varit borta från mig flera år och var nästan förderfvad genom för fritt bruk af buteljen. Jag blef tillrådd att besöka den verkligt underbara mannen d:r Roback, som genast försäkrade att han skulle återställa min son till mig; och han har med sin utomordentliga makt bragt honom tillbaka och så förändrat hans håg, att han från den tiden blifvit en stadig och flitig man, som hatar blotta åsynen af spirituosa. Det är omöjligt att uttrycka de känslor, som d:r Robacks vänlighet och underbara makt hos mig hafva förorsakat.

Emma Roberts."

„På denna, den 30:de dagen i maj, Anno Domini 1849, inställde sig personligen inför mig undertecknad, alderman i denna stad, ofvannämnda Emma Roberts, hvilken, efter att hafva svurit enligt lag, säger och förklarar att ofvanstående uppgift i hvarje enskildhet efter hennes bästa vetskap och öfvertygelse är enlig med sanna förhållandet. Staden Philadelphia.

Armon Davis, Alderman" (L. S.)

Följande lilla berättelse är så sannt målande och upplysande i hvad angår en emigrants vanliga öden, att jag anser mig böra anföra henne:

„Jag kom till detta land ifrån Irland om våren 1844, medförande en yngre broder och fyra tusende dollars i guldmynt. Min mening var att återtaga mitt yrke af lärftskrämare, hvaruti jag hade tjent ut min ordentliga lärotid i det gamla landet. Olyckligtvis gjorde jag imellertid ett dåligt val af lokal och efter sex månader fann jag för bäst att lemna lägenheten, hafvande förlorat nära fyra hundrade dollars. Mitt nästa försök var att uppfinna någon patent-medicin; följaktligen gaf jag en doktor här i staden två dollars för ett recept, som han försäkrade mig skulle duga till en universalkur; hvarpå jag gaf en litteratör en dollar för att han skulle hitta på ett grekiskt namn åt mig (ett irländskt kunde just hafva varit lika så bra.) Jag uppoffrade på patent-medicinen ett års experimenterande, men imellan hyresvärdar, boktryckare, agenter och andra fann jag att min kassa allt fortfarande var i sjunkande. För hvarje dollar som kom in, gingo två ut, tills jag i andanom kunde se mig sjelf vandrande ut ur butiken med hans hedervärdighet sheriffen i flanken. Så öfvergaf jag medicinen och beslöt att åstadkomma ett nytt slags ljus, om hvilka jag var öfvertygad att de skulle lysa som gas, men vara lika billiga som talgljus. Min mening var först att bilda ett bolag, men då detta icke lyckades, måste jag börja ensam och resultatet blef att min börs efter sex månader var betydligt lättare. Derpå gaf jag mig till kryddkrämare, men blef snart modfäld. Sedan såg jag en drogue-handel annonserad och beslöt att köpa den samma. Jag blef dock snart tvungen att lemna äfven denna magra sysselsättning. Efter att hafva misslyckats så ofta, tänkte jag det kunde vara lika godt att slå mig på latsidan då jag såg, att jag alltid måste förlora mina penningar, göra hvad jag ville. Af mina 4000 dollars återstodo endast sex hundrade och de gledo raskt undan imellan mina fingrar. Vid denna tid blef jag lurad på två hundrade dollars af en medhyresgäst, som reste åt Södern, och detta bofstreck förmådde mig att besöka d:r Roback och det må vara nog, att jag, lydande hans råd, började ett nytt yrke och att mina bemödanden blefvo välsignade med god framgång.

James Robinson junior."

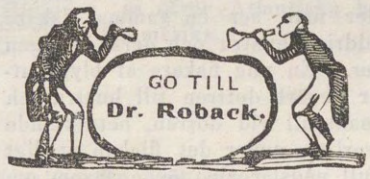

Ofvanstående plansch föreställer en döf man med en lur i örat och en annan som i en ropare skriker åt honom hvart han skall taga vägen. M:rs Catharin Yekey omtalar i anledning deraf, att hon, som enligt flera läkares utsago hade fått sina trumhinnor förstörda och rent af bortkomna, lyckats få skadan inom sex veckors tid afhjelpt genom den store doktorns vetenskapliga besvärjelser. Hennes berättelse är erkänd och beedigad inför m:r Charles Gilpin mayor, i staden Philadelphia den 2 Nov. 1850.

Hr Doktorn sysselsätter sig mot slutet af sin kalender synnerligen med affärsförhållanden: sjelfva lifsluften i de Förenta Staterna. M:r Isaak Welch har i rikt mått åtnjutit hans välgerningar och på sista sidan omtalar han saken sålunda:

„Sistlidne mars besökte jag D:r Roback. Jag hade någon tid varit ganska nedslagen och mina fiender arbetade verksamt på mitt förderf. Jag hade mist nästan all min förmögenhet, allting gick illa och mitt hjerta var nära att brista. Jag hade en linie af omnibusar, men de gåfvo ingen behållning — de gingo tomma mera än halfva tiden och de voro nära att i min knipa blifva tagna i mät. Vid denna tid besökte jag den store D:r Roback, som omedelbarligen på mig tillämpade sina besvärjelser. Inom få minuter kände jag mig bättre, och då jag lemnade hans mottagningsrum, sade han till mig på det mest uttrycksfulla och emfatiska sätt: „Gå nu hem, min vän! Var fast, sansad, beslutsam, arbeta med hela er kraft! Var nykter, hushållsaktig, rättrådig! Spela icke hazardspel! Gör det till en regel att spara något för hvarje dag, om också blott en shilling! Var höflig mot edra kunder! Och segra öfver all konkurrens!" Dessa ord, yttrade med den store doktorns, besvärjarens och filosofens djupa, manliga, vältaliga stämma, gjorde ett gripande intryck på mitt känsliga sinne och jag beslöt att lyda hans anvisningar. Jag skötte mitt göromål med uppmärksamhet och det lyckades: penningar strömmade till mig och om förhållandena fortfara, som de nu äro, skall jag snart vara en rik man, hvilket allt jag tillskrifver de råd jag erhöll af D:r Roback.

Green Street, Trenton New Jersy.

Isaak Welch."

Dermed kunna vi taga afsked af Fallebo-göken. Man kan skratta åt hans humbug, man kan häpna och man kan göra sina allvarliga betraktelser, hvar och en efter sitt sinne. Hvilka planer som nu för tiden hvälfvas i hans själ kan ingen veta, men ju längre bort från vårt gamla ärliga land han sätter dem i verkställighet, ju bätte. Amerika är också tydligen det land, för hvilket han synes enkom vara skapad, och der ute må de gerna hålla honom till godo. Vi hafva nyligen sett de värda bröderna Davenport i sitt mystiska skåp dupera denna stora barnsliga amerikanska nation, hvars individer likväl skola vara de mest upplysta i denna verlden, och man behöfver icke tvifla på att nya efterträdare med nya påfund skola kunna der ute lyckas lika bra. Hafva vi några genier af den sorten för närvarande i vårt land, så kunna de icke få ett bättre råd än att ofördröjligen gifva sig åstad till det lyckliga Amerika: vi, som stanna qvar, kunna utan allsköns saknad önska dem en lycklig resa.

"Frieriet" af Ferdinand Fagerlin.

Icke utan en känsla af nationalstolthet erfor svenska allmänheten den lifliga uppmärksamhet och de i hög grad smickrande omdömen, som vid den nyligen afslutade internationella expositionen i Dublin kommo de skandinaviska och särskildt de svenska konstnärernas arbeten till del. En korrespondent till detta blad har bland andra redogjort för den skandinaviska afdelningen å nämda exposition, men förtjenstens pris blir för oss dubbelt dyrbar, då den kommer från en främling, som med lika mycken sakkännedom som öfvertygelsens värma talar till hela den bildade verlden. Så yttrar Illustrated London News' konstreferent bland annat följande:

„Den bästa af de skandinaviska målningarna och sannerligen en af de utsöktaste ädelstenarna i hela expositionen är „Frieriet" af svenska artisten Ferdinand Fagerlin. Scenen är det inre af en tarflig boning, der man ser en gammal fiskare med sin åldriga hustru och deras tydligen enda dotter. En ung fiskare af blygt utseende har begärt dottren till hustru och står vördnadsfull vid dörren, betraktande henne allvarligt, under det flickan stadigt och tankfull nedslår sina ögon såsom om hon vore besluten att afbida föräldrarnas beslut. Den vördiga gamla gumman, som böjer sig ned öfver sin man, hvilken sitter och lagar sitt nät i förgrunden, synes aktningsfullt underställa honom den unge mannens proposition. Under det den döfve gamle fadern lyssnar, läsa vi de blandade rörelserna i det väderbitna ansigtet, den humoristiska bonhomien och den faderliga sjelfuppoffringen, med den häftiga plågan af tanken på förlusten af hans älskling. Kortligen: den älskliga uppriktigheten hos alla framställes på ett rörande sätt med en ytterst lycklig sanning i ansigtsuttrycken och i en fullkomlig frihet från vulgarité och sentimentalism."

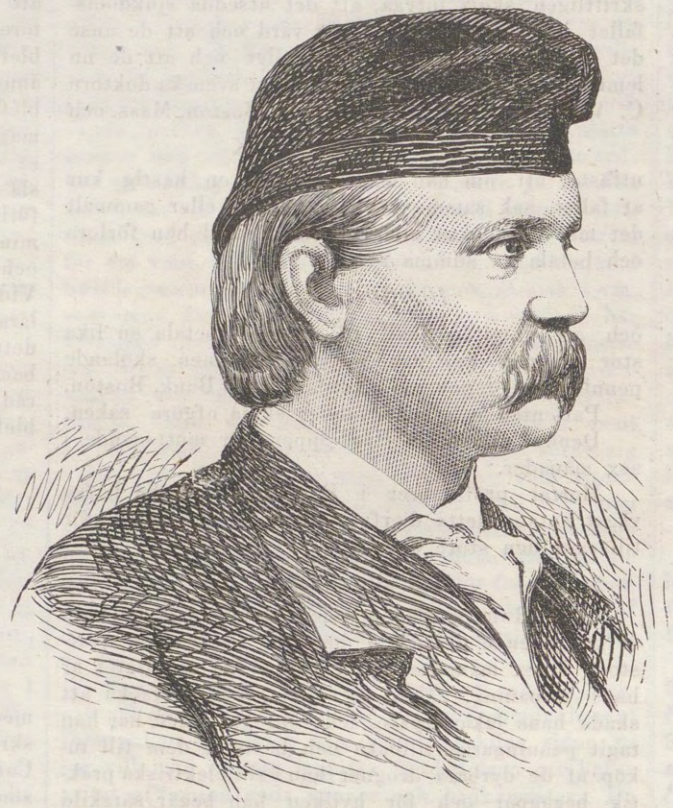

FERDINAND FAGERLIN.

Då vi i dagens nummer meddela en afbildning af denna berömda tafla, tillägga vi för egen del några få oss tillgängliga notiser om den så hastigt ryktbar vordne svenske konstnären:

Fagerlins ungdom och första utbildning på konstnärsbanan hafva fortgått lika stilla som på det hela obemärkt. Född stockholmare — hans föräldrar tillhörde hufvudstadens borgareklass — ingick Fagerlin såsom officer vid Lifbeväringen efter att förut hafva tagit studentexamen. Men hans håg drog honom oemotståndligt till konstnärsbanan, och efter att vid härvarande akademi hafva börjat sina studier reste han år 1853 till Düsseldorf för att der söka sin vidare utbildning. Han studerade först under professor Sohn och sedermera, innan kort uppflyttad i „mästerklassen", under Schadow. Han tog afsked ur militärtjensten, så snart hans permissonstid var tilländalupen, och med undantag af ett års vistelse i Paris i och för konststudier har han fortfarande vistats i Düsseldorf.

Sådan är Fagerlins föga skiftesrika lefnadsbana. Ett utmärkande drag i hans konstnärslynne är det lika ovanliga som hedrande att han mot sig sjelf utöfvar den strängaste kritik, så att han aldrig lemnat ifrån sig något verk, med mindre än att han funnit det fullt motsvara det bästa han kunnat åstadkomma. Deraf härrör ock att man sällan hört hans namn nämnas, innan det nu med ens vunnit en viss europeisk ryktbarhet.

Fregatt-skeppet "Frans Schartau", liggande för ankar i Port Adelaide.

Omstående afbildning är gjord efter en till redaktionen af denna tidning benäget insänd fotografi.

»FRIERIET», TAFLA AF FERDINAND FAGERLIN. EFTER EN FOTOGRAFI, TECKNAD AF E. SKILL.

Nämda fartyg gick af stapeln från grosshandlar I. A. Bångs varf i Gefle under september månad förlidet år, kopprades och riggades äfven derstädes samt afseglade derifrån i slutet af november månad med last af trävaror. Detta fartyg mäter nära 600 svåra läster och är således det största inom svenska handelsflottan samt tillika det första svenska fartyg, som är försedt med stålrigg. Sådan har under flera år varit begagnad af engelska fartyg, och märkvärdigt är att svenska skeppsredare ej förr begagnat sig deraf, ehuru den är betydligt billigare än tågvirke och dertill dubbelt så smäcker, hvarigenom den ej erbjuder så mycket vindfång. På „Frans Schartau“ har denna rigg visat sig i allo förträfflig, och tillfälle att pröfva densammas styrka har ej fattats, enär skeppet under utfärden genom Östersjön och Nordsjön hade att kämpa mot de häftiga höststormarne. Från Kanalen gjorde detta skepp resan till Cap på 42 dygn hvilket kan omnämnas såsom särdeles snabbt. Det har sedermera besökt Port Adelaide och Moulmain, hvarifrån det kommer att återvända till Europa. Detta präktiga fartyg, en prydnad för hvilket lands handelsflotta som helst, var ämnadt att tillhöra Stockholms-redare, men eges ännu fortfarande af hr I. A. Bång i Gefle.

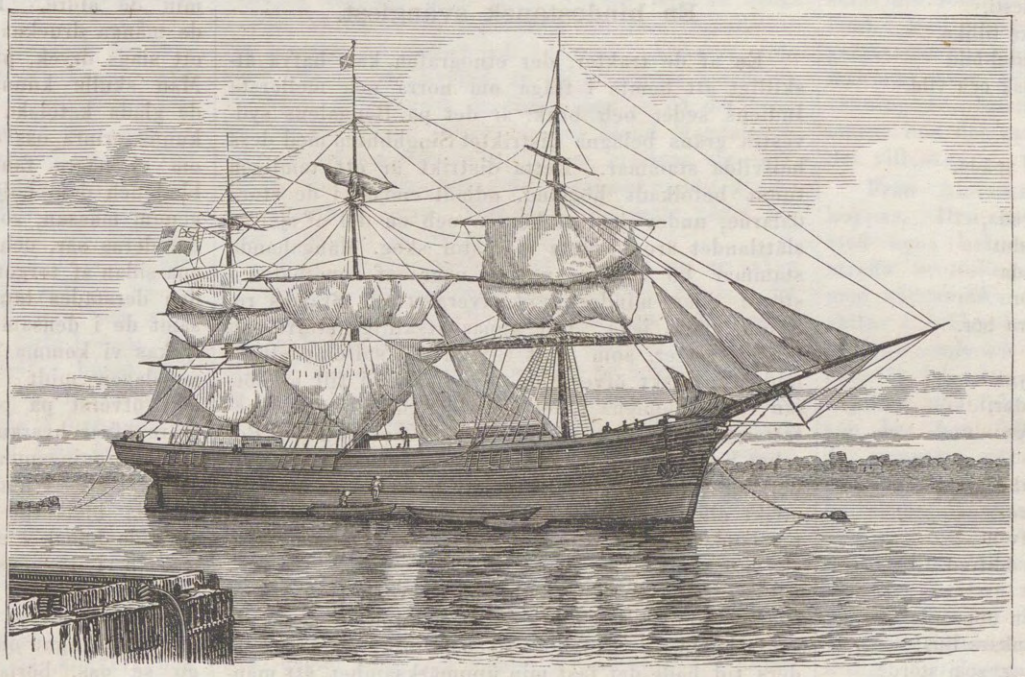

FREGATT-SKEPPET »FRANS SCHARTAU» FÖR ANKAR I PORT ADELAIDE.
Efter en fotografi.

Cigarrskeppet.

(The Cigar-Ship.)

Om någon af våra läsare på den sista tiden gjort en tur uppför eller utför Themsen på en af de många ångbåtar, som korssa floden i alla möjliga riktningar, har han eller hon säkert undrat hvad det är för en hemlighetsfull pjes, som ligger på stranden i närheten af Blackwall, omgifven af alla de träställningar, som höra till skeppsbyggeriet. Det är också något att undra på. Må man tänka sig en ofantlig metallcigarr eller rättare en sådan der tobaksstång, som sitter i fönsterna i våra tobaksbodar, tillspetsad i begge ändarne, 300 fot lång och rödmålad. Man får nog bråka sin hjerna temligen för att utgrunda, att detta skall vara ett ångfartyg, som skall med pilens fart ila *genom* vågorna. Idén härtill är lika djerf som originel och är uppgjord af en amerikanare, m:r Wyman, som leder arbetena vid byggandet af detta af honom sjelf så kallade cigarrskepp. Det är af jern och dess särskilda delar så väl hopfogade, att hela fartyget tyckes vara ett enda stycke; icke ens då man vidrör det kan man upptäcka jernplåtarnes fogar. Då man närmare betraktar detta fartyg med sin uddhvassa för och akter, dessa fullkomligt lika hvarandra, ser man nog, att det skall kunna uppnå ovanlig snabbhet; det förefaller dock, som om ett sådant fartyg skulle komma att tränga fram tvärs genom vågorna rakt som en pil, utan att såsom ett vanligt fartyg bry sig om att kränga sig upp på vågorna och sjunka ned på dem igen, och att det således skulle i svårt väder blifva så godt som ett underhafsfartyg. Det är innantill deladt i sexton skilda rum, som hvar för sig äro ogenomträngliga för vatten. Cylindern — vi mena dermed sjelfva skeppet — är som sagdt 300 fot lång och har blott 16 fots genomskärning, der den är som tjockast. I stället för köl ser man i botten en massif jernbjelke, som sträcker sig från fartygets ena ända till den andra och genom sin tyngd i förening med barlasten hindrar det att rulla omkring i vattnet. Däcket, som blott utgöres af en helt obetydlig yta, uppehålles af från fartygets sidor utgående stöttor. Öfver däcket höja sig fyra skorstenar, två små master och ett torn för kaptenen, alla dessa delar hopfogade vid en liten uppskjutande del af cylindern och det enda som kommer att synas af fartyget öfver hafsytan.

Cigarrskeppet är nu mera så nära färdigt, att det snart anses kunna gå af stapeln. Egaren m:r Wyman ämnar sjelf med ett utvaldt manskap genast derefter göra en profresa öfver Atlantiska hafvet till Amerika.

En spök-scen.

(Ur Byrons „Don Juan“, 16:de sången).

Första natten.

Don Juan var för grubbel mer benägen
Än för sitt örongott, som var som snön,
Och kammarn, göthiskt hvälfd, var så belägen
Att sqvalpet tydligt hördes dit från sjön —
Och så stod nattens skepnad midt på vägen!
Från fönstret, der det vajade en lönn,
Såg han kaskadens breda silfver dugga
Och sedan gömma sig i nattens skugga.

Högt tindrande uppå toiletten, eller
På bordet (hvilket ej på pricken kan
Bestämmas, fast jag ser på bagateller,
Så snart det fakta rör) ett vaxljus brann
Och tycktes icke sömnigt alls, det heller,
Då, tankfull, mot en fönstersmyg — en grann,
Af mejslad sten och färgadt glas, bland annan
Urgammal lyx — don Juan stödde pannan.

Som natten vacker var och platsen fri,
Slog Juan dörrn på gafvel för att vika
In i ett långt och dystert galleri
Med gamla konterfej, och värderika,

MR WYMANS »CIGARRSKEPP».

Af manlig dygd och qvinnlig modesti,
Som ädelt blod har fått till skänks tillika.
Men är det halfskumt, blir en pensel-bild
Af den som död är spöksam, hemsk och vild.

I månsken se de bistra herrar ut
Som om de lefde, samt de helgon späda,
Och edra fotsteg låta absolut
Som dofva röster under spikad bräda,
Ja! till och med ur ramarna till slut
De stränga, väsenlösa skuggor träda
Som för att hota er för det ni stör
Der allting — utom döden — sofva bör.

Och bleka löjen stråla än från blyga
Huldinnor, gracerna från svunna dar,
Graflagda lockar än på duken flyga
Och längesedan lyckta ögonpar
Ett magiskt skimmer genom dunklet smyga.
Porträtt är alltid någonting som *var:*
Förrän förgyllningen är ramen gifven
Är den, som suttit, en helt annan blifven.

Hur flygtigt allt! Och det vår vän upprörde —
Och hon se'n (synonymt), hans tankars ljus!
Det var hans suckar blott, och steg, som störde
Stillheten nu i detta gamla hus,
Då plötsligen han tyckte att han hörde
Liksom en vålnad tassa — eller mus,
Hvars spring och knaprande bakom tapeter
Ibland kan skrämma allt hvad anda heter.

Men si! en munk med radband vid sin sida,
I svartbrun kåpa klädd och capuchon,
Sågs under galleriets skuggor skrida
Med gravitetisk, fast och ljudlös gång.
Om icke kåpan släpa hörts, den vida,
Han hade ej gjort tystnaden förfång;
Och kommen midtför, borrade den höga
Gestalten i vår vän sitt djupa öga.

Han stod förstenad: hade hört man sade
Att spöke ginge der från fordomdags,
Fast han ej dittills vigt på sägner lade
Som vid allt gammalt häfta segt som vax:
Det mynt, som vantron fordom präglat hade
Och sedan satt som guld i omlopp strax,
Men rart som guld att se i våra tider
Mot papper. *Såg* han det likväl omsider?

Ett — två — tre hvarf det kom och återvände,
Det ting af Gudi eller någon ann,
Don Juan bara stirrade och kände
Sig liksom fastväxt; ja! der stod nu han
Lik en staty, med lockarna på ände
Som ormar flätade uti hvarann,
Och fick ej makt med tungan för att spörja
Hvad vördig patern hade att besörja.

På slutet tog sig skuggan goda stunder,
Men så försvann den — hvart? Det var ett stort
Gemak, och så till vida intet under
Att munken kommit undan som han gjort,
Och dörrar, der på fysiskt gifna grunder
En kropp försvinna kunde lätt och fort;
Men fåfängt sökte Juan eftersinna
I hvilken af dem spöket tyckts försvinna.

Han stod förlamad — tycktes honom som
En menskoålder mest — och bara spände
Sitt öga åt det håll, der spöket kom
Ifrån, till dess hans sinnen återvände.
Han skulle trott han hade drömt det, om
Han icke vakat, som han tydligt kände;
Nå, hur det var, så gick till slut vår vän
— Sin halfva kraft beröfvad — in igen.

Der var allt som förut. Hans vaxljus brann,
Och det ej *blått*, som ljus som lysa sedigt,
På hvilka andesken slår grufligt an;
Han sina ögon gned och såg ju redigt,
Tog upp en gammal tidning som han fann
Samt läste obehindradt der, och ledigt,
En skarp artikel för att kungen snärta
Och så en puff för »*non plus ultra*-svärta.»

Det hade afgjord lukt af denna verld,
Men darrande ännu han dörren lyckte,
Och sedan han klädt af sig all sin flärd
— Det gick ej fort — han närmre sängen ryckte;
Der gömde han sig i sin hufvudgärd,
Men synen följde honom, som han tyckte,
Och fast hans fantasi ej domnade,
Gick det derhän dock att han somnade.

Carl Wilh. Aug. Strandberg.

En hindostansk svängfest.

En af de trakter, der etnografen kan hafva åtskilligt att hemta i fråga om norra och mellersta Indiens seder och bruk, är det på Bengalens sydvestra gräns belägna distriktet Singhbhum med dess halfvilda stammar. Detta distrikt är ett temligen tunnt befolkadt högland, odladt endast i de stora dalarne, under det att bergen och en del af sjelfva slättlandet äro beväxta med stor skog. Mångahanda stammar bo i dessa nejder, några af dem hafva i större eller mindre grad öfvergått till Bramas religion, andra icke. Der finnas åtskilliga större och mindre stater, som blott till en del stå omedelbart under engelskt öfvervälde. Så hafva vi till en början furstendömena i det egentliga Singhbhum, innefattande furstarnes af Seraikela, Khorsawa och Porahat besittningar, de s. k. Herreländerna, ty „Singh“ betyder herre, och „Bhum“ är liktydigt med distrikt eller, såsom det står i ett lexikon: „Ett litet land, alldeles som de små furstendömena i Tyska Förbundet.“

Jag hade en längre tid, skrifver en tysk vetenskapsman, Emil Stöhr, haft i uppdrag att leda grufarbetena i Singhbhum, och efter några månaders tid hade det fäst min uppmärksamhet, att många af de nästan nakna arbetarne hade fyra stora ärr i ryggen, parvis hopstälda på hvardera sidan af ryggen. Ofta nog förefunnos äfven flera ärr, men alltid parvis och i jemnt antal, och en gång hade jag räknat ända till sexton, fyra par på hvardera sidan. På tillfrågan erfor jag, att det var folk, som på *Schurruk* eller den stora *Svängfesten* låtit såsom botfärdige slå jernhakar genom ryggen på sig, äfvensom att denna årligen återkommande, åt Schiwa och Kali egnade fest snart skulle firas i den icke långt från mitt hemvist belägna stora byn Govindpur, der man har ett Schiwa-tempel. Jag kunde naturligtvis icke uraktlåta att begifva mig dit.

Vi uppbröto således tidigt på morgonen den 12 april 1856, under det att det ännu var mörkt; vi voro två europeer, åtföljda af det vanliga antalet tjenare, och då vi klockan åtta nalkades Govindpur, mötte vi redan skaror af folk, som dels lemnade stället, dels begåfvo sig dit, ty festen hade börjat redan vid daggryningen, klockan sex, och på långt håll hörde vi ett brus af röster och tamtams evinnerliga toner. Ju närmare vi kommo, desto större blef trängseln, och på sjelfva högtidsplatsen hade det varit oss omöjligt att komma fram, om icke ortens polis stält sig till de hvite herrarnes förfogande, ty med dess och våra egna karlars hjelp trängde vi oss fram. Många tusen menniskor voro här samlade af begge könen, alla klädda i hvita högtidskläder. Efter indiskt bruk hade de eljest så godt som nakna, bruna karlarne kastat omkring sig hvita bomullsdukar såsom en toga, hvaröfver ynglingarne buro röda skärp kring axlarne och kransar af starkt luktande gula eller hvita blommor i håret eller kring hals och bröst. Qvinnorna, som säkert utgjorde hälften af hela folkskaran, hade insvept sig ganska smakfullt i mestadels bländande hvita, någon gång gulfärgade kläden med breda röda och blåa fällar, alla rikt smyckade med ringar i öron och näsa och smycken på de nakna armarne och fotknölarne. Eget nog kunde jag icke upptäcka en enda qvinna med blommor i håret, utan tycktes detta vara ynglingarnes företrädesrätt, under det qvinnorna hade hufvudet betäckt. Deremot tycktes de vara fullständigt emanciperade för dagen.

Taflan i sin helhet hade en ovanligt glad och högtidlig anstrykning, de bländande hvita kläderna, de mörka ansigtena med sina blixtrande ögon och deröfver den mörkblåa himmelen med Hindostans allt beherrskande sol, allt detta skapade en herrlig bild, och folket tycktes med fröjd och gamman hängifva sig åt festen. Stånd voro uppslagna, der födoämnen och sötsaker såldes tillika med billiga smycken och tyger åt qvinnorna; öfverallt ljöd tamtam, ackompagnerad af flöjter och andra blåsinstrumenter; der dansa karlar och qvinnor ett slags kontradans mot hvarandra efter ljudet af den skrällande musiken och äfven med sång beledsagande de rytmiska rörelserna; här dansar en skara flickor och hustrur för sig, hand i hand i en lång rad slingrande sig genom folkmassan, sjungande och med en flöjtblåserska i spetsen. De blifva oss helt oförmodadt varse och stänga in oss i en krets, hvarur vi icke slippa ut utan att hafva gifvit skatt. Klädda i brokiga drägter och med fjädrar i hufvudet står ett par musikälskande santhaler der borta på den höga stenen under ett träd, dessa Hindostans zigenare, som på flöjt och skalmeja spela något för det påträngande folket och insamla små gåfvor. Hand i hand tåga de grannt utsmyckade flickorna och hustrurna genom byns gator och bakom dem de unga männen och sist med allvarlig min de äldre. Det enda störande elementet är de många druckna, som ragla omkring, berusade af ett slags dryck, pressad ur mamoa-trädets blommor. Man skulle kunna tro sig förflyttad till någon af de glada katolska kyrkofesterna, och intet skulle kunna erinra oss om de botfärdiges fanatiska fest, om ej några fantastiskt utstyrda, halfnakna, med blod och dam höljda karlar då och då rusade fram genom massan, som dock tycktes bry sig bra litet om deras sår, och om man icke dessutom hade på ena sidan af torget sett en resning skjuta upp öfver den derstädes tätast hoppackade massans hufvuden samt de i densamma hängande syndarne. Slutligen lyckas vi komma fram dit. En 18 fot hög påle är nedslagen midt i en låg och groft tillyxad kärra, och öfverst på pålen äro två bjelkar lagda i kors tvärs öfver hvarandra, så att de förmedelst en nagel i föreningspunkten kunna svängas omkring som en nystfot. I ändan på hvardera af de fyra horizontela bjelkarne sitta tåg, i hvilka de tyste botgörande hänga i ett par grofva jernhakar, som huggas in i ryggens muskler, alldeles som slagtaren hänger upp sitt kött. Då vi kommo fram, hade man nyss hissat upp några nya syndare, ty det var ännu lugnt omkring dem; men så snart de fingo se oss, började de sträcka på armar och ben, som när man simmar, och med detsamma sattes det horizontela korset i en svängande rörelse. Svängningen blef allt snabbare, allt ifrigare kraflade de hängande botgörarne med armar och ben, allt vildare ljödo tamtams enformiga toner, och allt vildare skrän höjdes från den derunder hoppackade menniskomassan, som väntade att någon af de botgörande skulle kasta ned något eller rent af falla ned, hvilket dock sker ytterst sällan. Blodet nedströmmar ur deras sår, den glödheta solen bränner dem, och invid hakarne gapar det röda köttet allt öppnare och öppnare. Hela detta sinnesförvirrande skådespel blifver så vedervärdigt äckligt, att vi skynda oss bort så fort som möjligt, sedan vi enligt öflig sed lemnat qvar en liten gåfva. Dessa menniskor äro dels verkliga botgörare, som vilja försona gjorda synder, dels sådana som öfvertalas af presterna att för det allmänna bästa underkasta sig denna botöfning. De bereda sig dertill genom några dagars fasta, och sedan presterna druckit dem halffulla, slår man hakarne i köttet på dem inne i templet och ledsagar dem högtidligt till schurruk-vagnen, der de hissas upp till bjelkarne. Sedan de hängt i hakarne en stund och svängts omkring några hvarf, släppas de ned igen, föras tillbaka till templet, der hakarne uttagas och såren tvättas med svalkande saft ur en åt Schiwa helgad ört, och afskedas slutligen af presterna med en gåfva af några rupier. Några veckor derefter hafva såren grott ihop nästan utan plågor, och till exempel några af mina arbetare, som också låtit hänga upp sig såsom botgörare, gingo tillbaka till sitt arbete tre veckor derefter. Man skulle nästan kunna tro, att somliga af dessa infödingar göra det till en affär att låta hänga upp sig såsom botgörare. För att så många som möjligt skola efter hand få tillfälle att njuta af detta skådespel, föres schurruk-vagnen då och då omkring på fältet.

Under bortgången från torget gingo vi i förbigående in i Schiwa-templet, sedan presterna villigt gifvit oss tillåtelse dertill. Det var en enkel, hvitmenad bygnad utan alla prydnader, med blott två rum inuti, ett stort och ett litet inre, der en groft tillhuggen träbild af Schiwa stod. Vanligtvis är den ena helgedomen stängd med en dörr, men för dagen var den öppen för de trogna att blicka in i. Vi gingo derifrån till ett ställe, der vår kock tillagat frukosten under skuggrika tamarindträd. Presterna, som en gåfva gjort gynsamt stämda för oss, skickade oss vackra, med påfågelsfjädrar och annat glitter rikt prydda solskärmar, hvilka svängdes af och an för att skaffa oss frisk luft. Under det vi åto, kommo män och qvinnor i långa rader, sjungande och dansande, slående på tamtam och spelande flöjt, allt naturligtvis i afvaktan på en gåfva, och slutligen infunno sig de fyra karlarne, som under vår närvaro hängde på schurruken, jublande och sjungande och bådo att få dansa för oss. De ville dermed visa sig tacksamma för vår gåfva, och det var först efter mycket besvär som vi kunde förmå de stackars blodbestänkta karlarne med de gapande såren att lemna oss; någon synnerlig olägenhet måtte såren dock icke hafva gjort dem.

Klockan hade imellertid blifvit elfva och festen nalkades sitt slut; menniskorna började troppa af, och blott en skara qvinnor fortsatte ännu sin ringdans i trädens skugga. Hvad oss angår, sökte vi oss ett skydd (april och maj äro de varmaste månaderna i Ostindien) för den brännande solen i ett öppet skjul, der vi höllo vår siesta, ehuru temligen besvärade af näsvisa tiggare och nyfikna menniskor; mången af dem hade aldrig sett en hvit europé förr i sitt lif, så att qvinnor icke sällan kommo

och visade oss för sina barn såsom främmande djur.

Då vi längre fram på dagen återvände till byns gator, funno vi ganska mycket lif der ännu. Alla menniskor skyndade till ett stort envånings hus för att taga afsked af den der boende rike mannen, som i egenskap af en from Schiwa-dyrkare gifvit gudens tempel stora gåfvor och genomdrifvit, att schurruk-festen årligen skall hållas i Govindpur. Alla trötta vandrare, som komma för att hembära Schiwa sin dyrkan, bespisas af honom och begäfvas med skänker. Han satt nu på golfvet på en hög estrad i sitt hus, och det till sina hem återvändande folket går genom huset förbi honom, bugar sig och gör sitt „salem“. Sjelfva huset skiljer sig endast genom sin storlek och några träpelare med sniderier från de öfriga i byn; det är för öfrigt bygdt af lera, täckt med gräs och ladugården upptager en stor del af dess inre.

Klockan tre bröto vi upp för att göra våra schaprassis till viljes, betjenter, som alltid åtföljа husbonden för att uträtta hans uppdrag och hvaraf vi medtagit tre; såsom äkta hinduer beklagade de sig för att de icke kunde koka sin mat i det af de lägsta kasterna bebodda Govindpur, alldenstund de icke hade tagit med sig sina kokkärl och skulle hafva orenat sig, om de begagnat byfolkets kärl. Deremot låg icke långt derifrån en by, bebodd af folk af deras kast. Jag gaf med mig, helst som jag ville se mig omkring litet i denna trakt, och så begåfvo vi oss i väg till denna by. Den vidsträckta platsen, der en sådan menniskomassa varit samlad på morgonen, var nu tom, och öfvergifven stod schurruk-vagnen i ett hörn; men under träden fortsatte qvinnorna ännu lika outtröttligt sin ringdans.

Teater och Musik.

Fidelio, höstens skönaste musikaliska skörd, rönte denna gång ett nästan festligt mottagande. Det var mer än bifall, det var hänförelse man egnade denna odödliga målning af qvinnohjertats allraheligaste, och med den mest spända uppmärksamhet följde man en tondikt, i hvars libretto en parerad dolkstöt är den snart sagdt enda handlingen. Kanske är det äfven just denna brist på yttre tilldragelser, som gifvit Beethoven makt att så djuptänkt skildra ett så mycket händelserikare själslif. Snille hos en medarbetare skulle måhända blott hafva stört den store mästaren, som fordrade allenast en ädel grundtanke och obegränsad frihet vid utvecklandet deraf. Det är detta som libretton medgifver och sådan den är tecknar den nu genom musikens makt helt enkelt det skönaste på jorden.

Utan tvifvel är Fidelio m:lle Hebbes bästa rol. Här frestas hennes egen genialitet icke till afvikelser eller tillägg. Lika troget som eldigt återgifver hon den väldige tonkonungens mening då han framställer den kärlek, som hoppas allt, lider allt och öfvervinner allt; och då hon helt och hållet böjt sig för hans öfverlägsna ande, träffar hon åhörarens hjerta med hela hans makt. Också behöfde den frejdade sångerskan denna löftesrika afton icke sakna sina triumfer under sommaren.

Rocco, af hvars skäligen alldagliga karakter Beethoven gjort en typ för all tro, ära och redlighet, framställes af hr Willman ypperligt såsom sådan, då deremot Pizarro, som i libretton framstår såsom en, utan särdeles anledning, grufligt elak herre, men genom den store maëstron erhållit en dämonisk natur, mindre väl står tillsammans med hr Sandströms för mildare, mera smekande melodier danade stämma. Hr Dahlgren sjunger med känsla och smak den aria, som är hans rol, och om de öfriga i stycket uppträdande är föga annat än godt att säga.

Hvad särskildt beträffar orchestern, så har den naturligtvis i Fidelio ett ypperligt tillfälle att utmärka sig och försummar icke ett ögonblick att begagna sig deraf. Om vissa, ganska väsendtliga olämpligheter vid operans fördelning hafva många och rättvisa anmärkningar från åtskilliga håll blifvit yttrade. I sjelfva ordet *akt* ligger tydligt att hvarje afdelning med sådant namn, men utan en enda *handling*, är ett oting, och i glädjen öfver de älskandes slutliga seger plågas åhöraren af att segerjublet uppskjutes tills »längre fram».

Le supplice d'une femme, som i Paris väckte så mycken och så tvetydig uppmärksamhet, gafs i måndags på Humlegårdsteatern under namn af *Sköflad lycka*. Ämnet — en bedragen äkta man — är i Paris så väl som annorstädes ingenting nytt utan snarare utnött; men det hvarför stycket väckte så mycket uppseende är författarens egna sätt att uppfatta detta ämne. Ty i stället för att egna det ett lätt skämt, har det denna gång behagat hr Girardin (eller Dumas) att deraf bilda en tandagnisslan i tre akter. Den stackars mannen, som eljest tecknas med så osökt komik, är nu — då författaren vill vara rörande — ett mönster af godhet och ädelmod. Älskaren, som vanligtvis är så älskvärd, är nu af samma anledning verkligen en bof, och hustrun, som — då det heter komedi — är den lättast förlåtna bland Magdalenor, eller åtminstone den som lättast ursäktar sig sjelf, är nu alldeles oförlåtlig och interessant endast genom sin ofantliga ånger. Det låg i allt detta något kuriöst som slog an på parisarne.

Äfven hos oss skulle detta nya sätt att se saken tillvinna sig aktningsfull uppmärksamhet, om icke det tvungna, skrufvade och onaturliga, som möter oss i nästan hvarje scen, alltför tydligt gåfve tillkänna, huru litet en modern fransk dramaturg är hemmastadd vid en sådan framställning. Om vi möjligen skulle stöta oss på några egenheter, sådana som t. ex. att hustrun i den ena scenen visar sig verkligen kär i sin älskare och i den andra att hon hvarken är eller ens *varit* det, eller att den äkta mannen slutligen afstraffar de brottsliga på det enda sätt, som bör kunna vara dem en tröst, emedan han gör sig sjelf till skrymtare och låter dem för verlden se värre ut än de äro — så må hr Dumas (eller Girardin) förlåta oss detta. Dialogen har såsom alltid många ställen af slående effekt, någon gång just genom det abrupta och osammanhängande deri. Några grofva uttryck, hvilka skola gälla såsom flärdfri stränghet, krydda det hela.

M:ll Forsman är, såsom vanligtvis i den sentimentala genren, stundom verkligt storartad och äfven djupt rörande, men också stundom ingendera delen. Den scen, då hon inför sin man sönderrifver den slöja som dolt hennes brott, äfvensom den, hvarmed hon för alltid lemnar hans hem, spelas förträffligt. Också äro dessa begge uppträden utan tvifvel styckets glanspunkter. Hr Pousette föreföll oss mindre manierad än som stundom är fallet, och hr Åhman var mot slutet af sin rol hjertlig och, så vidt denna det tillät, sann. Minst tillfredsställande tycktes oss fru Lagerqvist, som skulle representera den skandallystna, spionerande, egoistiska, men tillika qvicka, eleganta och framförallt omvexlande pariserdamen; en rol som — lyckligtvis i verkligheten, olyckligtvis på scenen — sällan rätt gifves utanför verldsstadens område.

Alltsammans var emellertid genom sin pinsamma natur en ypperlig inledning till hr Delands triumf i efterpjesen — Blanches välkända *Hittebarn*. Få äro väl de i vår hufvudstad, som icke någon gång hafva njutit af detta makalösa, ända till den minsta detalj uppfattade och återgifna stockholmsoriginal, hvars miner, ord, hållning och gång oemotståndligt narra oss att skratta. Man tänke sig verkan af allt detta efter en förpjes, sådan som sköflad lycka!

Krönika.

Veckans märkligaste nyhet är utan tvifvel suspenderingen tills vidare af den österrikiska riksförfattningen, genom hvilken oförväntade och skenbart särdeles liberala åtgärd alla de olika delarne af denna besynnerligt sammansatta stat skola få tillfälle att uppgöra, föreslå och jemföra de styrelseformer, hvarefter de helst vilja rätta sig. Men då det icke ens är tänkbart att österrikare, böhmare, tyrolare, ungrare, italienare och hvad de öfriga nationaliteterne heta kunna komma öfverens, så har man anat och uppsökt en annan anledning till regeringens godhetsfulla beslut, och såsom vanligt har millionbehofvet visat sig vara liberalitetens egentliga grund. Sedan författningen suspenderats, behöfver man nu ej fråga riksrådet om man kan få upptaga lån. Alltså kommer man nu att vigilera af alla krafter, och låta de stackars kapitalisterne lura sig, få de sedan skylla sig sjelfva.

Sedan Turkiets hufvudstad blifvit likasom renad med eld och koleran lemnat i fred det lilla som är qvar af den sköflade herrligheten, har plågoanden nu i stället kastat sig öfver södra Frankrike och i synnerhet i Toulon anstält de rysligaste förhärjningar. Invånarne hafva till stor del flytt, och hemskheten i den folktomma staden ökas genom de fyrverkerier, man anställer för att rensa luften och som likna fröjdebetygelser midt under den allmänna förtviflan.

Man påstår nu att vidtutseende planer på en annexion af Belgien plötsligen kommit i dagen och talar med säkerhet om ett romaniskt förbund, hvars förberedande de spanska mötena skulle hafva åsyftat. Troligtvis är allt detta en tysk uppfinning, hvarmed de goda germanerne vilja tillbakavisa de straffpredikningar, som slungats mot dem i de fransk engelska cirkulärerne. Man tänke sig imellertid deras förvåning, om Napoleon lät dem för en gång vara sannspådde.

I Cork hafva Fenians utbredt en så panisk förskräckelse, att alla som haft något att befara realiserat sin förmögenhet och sökt fly öfver till England. Det värsta af allt är att största delen af garnisonstrupperna tillhör detta parti, så att engelsmännen måst öfversända krigsfolk att bevaka bevakningen. Imellertid bemöter man frihetsdrömmarne hos det stackars folket numera med aktning, det vill säga — man förqväfver dem.

Från Amerika är åtminstone ingen hjelp att hoppas. Den gode presidenten är fullt upptagen med egna bekymmer. Dömd att ständigt låta afstraffa brottslingar, bedragen genom schackrandet med nådeansökningar, hotad af de radikala att försättas i anklagelsetillstånd och offentligen smädad med afseende på sin politik, har han föga tid att egna åt Irlands angelägenheter. Midt under de förargelser, som från alla håll jägta den olycklige Johnson, har han från konungen af Bassa (i det land der pepparen växer) måst emottaga en beskickning, som beklagat presidenten Lincolns mord och å sin herrskares vägnar anhållit om — en gutta-percha-kappa!

Monumentet öfver den store Gustaf Adolph på det fält, der han slöt sin bragdrika lefnad, har nyligen besökts af konung Wilhelm på ett sätt, som de tyska tidningarne framställa såsom särdeles högtidligt. Traktens presterskap och krigareföreningar voro församlade kring den enkla minnesvården och den odödlige hjeltens krigssång sjöngs med vördnad af ättlingarne till dem, som han befriat. Ännu värdigare firas hans minne genom den stora Gustaf-Adolphsföreningen, hvilken år från år med allt större tillgångar sprider det goda, hvarför han verkade med sitt lif och sin död.

I hans fädernesland tilldrager sig imellertid föga nytt. Mariestad har härjats af en större vådeld eller, såsom det förljudes, rättare mordbrand. I Söderteljetrakten har man jagat elg medelst ångbåt. Skrofvet af Carl XIII har blifvit föreslaget till experimentalfält för undervattensminor, och Westerbergslagens skarpskyttar hafva af damerna erhållit en särdeles vacker och dyrbar fana. Rörande representationsförslaget talar man om vissa nyheter i proceduren vid instundande riksdag och börjar uträkna huru många adelsmän äro anstälda vid hofvet, samt huru stort antal röster för den goda saken af denna lysande samling kan emotses.

I spetsen för valda honoratiores från Örebro län har landshöfdingen Åkerhjelm nu inför sin konungs fötter nedlagt provinsens underdåniga och innerliga tacksägelse för den heder, som ändtligen vederfarits detta lilla, men i fäderneslandets häfder ofta lysande landskap. Konungen äfvensom hertigen af Östergötland har i de nådigaste ordalag täckts emottaga denna hyllning. Hvad beträffar dess egentliga föremål, den unge fursten sjelf, har hans sätt att besvara den endast kommit de deputerades egna öron till godo.

I vår vackra hufvudstad har man under denna makalösa september roat sig af alla krafter. Nästan samtidigt med en opera af den störste instrumentalisten har man bjudit oss ett sorgespel af den störste lyrikern. Då redan under förra saisonen Fidelio helsades med så mycket bifall, hördes en mängd lärda pessimister — hvilka hoppats att i allmänhetens brist på uppfattning af hvad de trodde sig sjelfva allena förstå njuta nya bevis på sin öfverlägsenhet — ideligen tala om auktoritets-tro, succès d'estime och mera sådant. Annat intygade likväl bifallsstormarne vid styckets återupptagande denna gång, och det var ej de lärdaste som applåderade mest. Tack vare framför allt det kristallklara, rena och trogna återgifvandet af hufvudrolen, har detta mästerverk hastigt slagit djupa rötter hos oss och blifvit allom kärt. Äfven Byrons Sardanapalus stämplades länge såsom odramatisk och likväl älskas dikten af en allmänhet, som icke *kan* annat än beundra konungens majestätiska glans, Myrrhas plastiska behag, Salamenes hjeltelika allvar och Panias ädla trohet.

Hvad åter angår „le supplice d'une femme“, beklaga vi att detta stycke väckt så mycken afund mellan tvenne spirituella författare och att denna afund väckt så mycket interesse, att dess föremål kunnat förirra sig så långt från Paris som ända till Humlegården. Både Girardin och Dumas må man för öfrigt af hjertat tillönska ett flitigare studium af verkligheten och af Molière. Äfven i Hittebarnet finnas orimligheter, men så är också pjesen utan anspråk och Konjander — den oöfverträffliga Deland — uppträder icke såsom moralfilosof, ehuru han gör allmänheten mera glädje än mången s. k. sådan.

Otto Allin slår nu sina hvirflar i Berns salong till stor förtjusning för hvarje vän af trummor och af barn. Gossen ser också treflig ut och eger en för hans år ovanlig säkerhet och takt, af hvilka egenskaper (åtminstone den sednare) han gerna kunde dela med sig en smula åt de i samma kon-

stens tempel uppträdande dansöserna. Hvad beträffar sången borde han *ackompagnera* den, och det med sitt kraftigaste fortissimo. Då den skicklige direktören Lincke från Köpenhamn infunnit sig i vår stad samt visat sig sinnad att en längre tid qvardröja här med sitt kapell, är det att hoppas att man snart i den vackra salongen åter får höra verklig musik.

På tal om barnvänner må vi icke glömma att den förnämste bland dem alla, han, hvars tjusande berättelser nästan stält Orientens lysande sagoverld i skuggan och i hvars herrliga verk barnets skönaste aningar och den vises djupaste tankar samfäldt intaga våra hjertan — att med ett ord Andersen i dessa dagar gästar hos oss. Måtte han, då han än en gång sträckt sina lustvandringar till vår Nord, finna rika skördar för sitt snille i landet för sång och saga!

Hvarjehanda.

— BERÖMDA OÄKTA ÄDELSTENAR. Bland bekanta falska ädelstenar har ingen erhållit större namnkunnighet än den förmenta stora diamanten i Brasiliens skattkammare och den så kallade smaragden i klostret Reichenau, som ligger på en ö i Bodensjön nära vid Constanz. Den förstnämda väger 1680 karat, och blef, den tid man ansåg den för äkta, värderad till 6100 millioner rdr. Nu, sedan en engelsk mineralog undersökt den, vet man att den blott är en vacker bergkrystall. Hvad den berömda smaragden angår, så har den en längd af 12, en bredd af 7 och en tjocklek af 3 tum, och väger 62,000 karat, och som smaragden stiger i värde med storleken, skulle den vara värd 12,000 millioner rdr. Men denna smaragd är icke annat än blott och bart — glasfluss. I allmänhet gömma klostren, särdeles bland relikerna, många skatter af lika problematisk natur, så att då de någon gång skärskådas af kännareögon, reduceras de vanligtvis från kostbara ädelstenar till värdelösa glasbitar. — Till de berömda oäkta ädelstenarnes klass kan man äfven räkna professor Beireis' diamant, hvilken den gamle besynnerlige mannen uppskattade till ett värde, som öfversteg hela Europas förmögenhet. En gång gjorde han ett experiment i elden med denna skatt, hvarvid en skärfva sprang utaf, som efter hans påstående ensam var värd en bagatell om 20 millioner rdr. För verkliga kännare visade han den aldrig, endast damer och dilettanter hade den lyckan att få beundra honom. En gång öfverraskade Klaproth imellertid den gamle Beireis, just som han förevisade sin klenod för några damer. „Det är ju bara en kiselsten från Madagaskar!“ utbrast Klaproth, och från den dagen blef stenen ej mera synlig. Säkert förstördes den af egaren, ty efter hans död fanns den ej bland andra, verkliga dyrbarheter.

— SVAR PÅ TAL. En tysk, som ville göra sig lustig öfver Venedigs vapen, frågade en venetianare, i hvilket land lejonet egentligen hade vingar. „I samma land“, svarade den tillfrågade, „der örnen har två hufvuden.“

— NYGREKISKA GRÅTERSKOR. De nygrekiska gråterskorna komma alltid ganska glada in i sorghuset, köpslå en stund med den aflidnes anhöriga om priset, tömma ett glas vin och gå sedan till sitt arbete. Ett doft stönande, blandadt med qväfda snyftningar, utgör förspelet, men så småningom blifva tonerna högre, till dess damerna slutligen synas alldeles utom sig af sorg och förtviflan. Under strömmar af tårar klösa de sig i ansigtet, rycka hela hårtoffsar (löshår) af hufvudet och vältra sig som galna omkring på golfvet. Derefter upprabblas litanian och till slut den högtidliga grafsången, i hvilken hvarje gråterska sjunger sin strof. Då liket blifvit fördt till grafven och knappast några få skoflar jord ännu betäcka kistan, skynda dessa qvinnor till sorghuset, der de taga för sig af mat och dryck, så att de från förtviflade sörjande blifva förvandlade till de muntraste och lustigaste bacchantinnor i verlden.

— MÄSTARPROF. För att blifva medlem af ett honett tjufkompani skulle en lärling i yrket såsom prof stjäla rocken af en resande, under det denne hade den på sig. Den förhoppningsfulle adepten stälde sig på lur i närheten af ett hotel, passade på då en resande anlände, skyndade fram och öppnade vagnsdörren samt räckte handen åt främlingen för att hjelpa honom stiga ur. På hotellet trodde man, att han var den resandes betjent, och den resande ansåg honom vara en uppassare på stället. Då den främmande gick in i sitt rum, följde honom den dristige tjufven och gjorde ett behändigt snitt i hans rockskört. Strax derefter gjorde han honom uppmärksam härpå, men tröstade egaren med att han på ögonblicket skulle låta laga det och att det skulle blifva så väl gjordt, att ingen kunde se hvar skadan hade varit. Främlingen tog utan tvekan rocken af sig, och den förmente uppassaren dröjde ej att lemna honom till bandets anförare, som förklarade sig nöjd med profvet.

— SINNESNÄRVARO. Då grefve Königsmark som ambassadör hade audiens vid franska hofvet, ville han hålla ett väl inöfvadt tal, ehuru på svenska språket, men lyckades ej bättre än att han kom af sig midt i talet. Imellertid lät han sig icke förbluffa, utan började rabbla upp „Fader vår“ och trosartiklarna m. m., till dess talet fått sin vederbörliga längd. Hela det franska hofvet, som var församladt omkring thronen, hörde på med största uppmärksamhet utan att ana något, hvaremot de i ambassadörens svit anställde svenskarne voro nära att qväfvas af skratt.

— NATURLIGT OCH ONATURLIGT DÖDSSÄTT. En provincialläkare i ett af de vidsträckta norrländska distrikten, der ingen läkare förut varit anställd, frågade en gång några bönder, huru de burit sig åt, innan han kom dit. — „Åh“, svarade en af dem, „här dogo då allesammans en naturlig död!“

— OM HVALEN ÄR ETT DÄGGDJUR ELLER EN FISK har nyligen varit föremål för ett högt vad i Boston. Tvisten kunde icke afgöras på vanligt sätt, utan hänsköts till domstol. Domaren tillkallade tolf jurymän och undersökningen började. Det tjenade till ingenting att åberopa naturalhistorien, der hvalen räknas till däggdjuren, då han har röd och varm blod, andas genom lungor, föder lefvande ungar och gifver dem di, hvaremot fiskarna andas genom gälar, lägga rom och icke vidare bry sig om sina ungar. Majoriteten af juryn kom dock till det resultat, att hvalen är en *fisk*, emedan det står i bibeln att profeten Jonas hade i tre dagar varit i *hvalfiskens* buk, och bibelns auktoritet måste hållas i helgd.

— EN STUDENT skröt af att hans studier hade kostat öfver tusen rdr. — „Kan du finna någon som vill gifva dig hundra öre för all din lärdom, så sälj du hela skräpet“, tillrådde honom en kamrat.

SCHACK.

Uppgift 63.

Af HFM.

Svart.

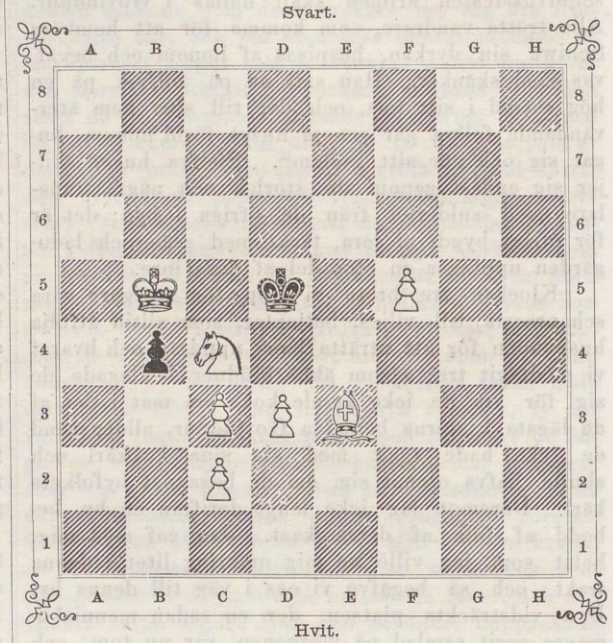

Hvit.

Hvit börjar och gör matt i tredje draget.

Lösningar af uppg. 55—57 i n:r 35 (2/9).

55. 1. DE1—C3, och i nästa drag ‡ (4 varianter). Ins. af *J. Carlsson*, Sthm & Gustafsberg 4/9, *Hfm* 4/9, *G. Barlow* 5/9, *K. E. B—n*, *N.* 5/9., *V. O. Sandegren* 9/9, *Conrad*, Mariefred & S. 10/9, *I. A. Wahlin*, Örebro 12/9, *C. F. Wennberg* 15/9, *Lolo* 19/9.

56. 1. SB5—D4; Varianter: **A.** C5—D4:; 2. SC6-B4, LC8-E6 (nödv.); 3. TH2—A2†, LE6—A2:; 4. SB4—C2 ‡; **B.** 1. » LC8—E6; 2. SD4—E6:, A3—A2 (på C5—C4 sker 3. SC6—B4, o. 4. ‡); 3. KC1—C2 o. 4. TH2—H1 ‡ (eller omställning); **C.** 1. » C5—C4; 2. SC6—B4, o. 3. ‡. Ins. af *Hfm*, *Lolo*, *Wennberg*, *K. E. B—n*, Ups. 27/9.

57. 1. C2—C3†, D4—C3:; 2. DC7—B6†, A7—B6:; 3. LF4-C7†, KB4—A5; 4. KD5—C6†, SB7—C5 ‡. Ins. af *Hfm*, *Wennberg*, *K. E. B—n* 27/9.

Brefvexling.

L. H. (Gbg 19/9): R. 60, 61.

V. O. S. (Uddevalla 19/9): R. 54: VI, 58. 59: A. II, B. II *a* o. *b*, 60, 61. Vid 59 betyder A.: ‡ 4 (med BF2); B.: ‡ 5 (utan BF2); I, II o. s. v.: olika lösningar; *a*, *b*: förändringar i samma lösning, vare sig genom afvikelser inuti den (efter samma begynnelsedrag) eller genom omställning; med I beteckna vi de af oss sjelfve först funna lösningarne (såväl af A. som af B.), hvilka sannolikt äro de af förf. afsedda. — Som synes, har denna uppg blifvit oformodadt rik och intressant, och vi emotse med nyfikenhet, huru „Über Land und Meer“ kan komma att lösa den (d. v. s.: A.).

J. H. B. K—n (Landskrona & Ö—s 21/9): Edra „lösningar“ af uppgifterna 60 o. 61 förråda ofullständig kunskap om spelets lagar, särskildt hvad beträffar Kungen och begreppet *matt*. Kungen får aldrig *ställas* i schack (d. ä.: *beträda* ett af en fiendtlig pjes försvaradt fält); ej heller *tages* han, utan är matt redan då han utan räddning *kan* tagas. Alltså, då ni i uppg. 60 spelar: 1. LC8—B7†, SD8—C6; 2. LB7—C6:†, så är svart Kung allaredan matt (ty han kan ej räddas ur Löparns schack), och edra följande drag: 2. „ KD5—C6:; 3. KB5—C6:, bli dubbelt falska. (En särskild omständighet tillkommer för öfrigt: i 1. draget måste Sv. taga Löparn, genom 1. „ SD8—B7:). Liknande fel har edert spelsätt i uppgift 61.

C. F. W. (J. & O. 22/9): R. 59: A. II, B. I *b* (utom ena var.), IV, 60, 61; F. 58 (2. „ LG6—E8!) — Vidare brefligen.

R. S. (24/9): R. 59: II *a*, 60.

Den Gamle (G. 24/9): Er förbättring af uppg. KB5, D5 (genom hvit BB6) var alldeles så som vi sjelfve velat föreslå den. Den svarte BB7 kan nämligen ej borttagas, emedan derigenom uppstår en bilösning: 1. K—B4† o. s. v.

Lolo (Ups. 25/9): R. 58, 59: A. I, B. I *a* o. *b*, 62, äfvensom det enskildt meddelade sjelfmattet.

Abr. (25/9), *Grossis* (26/9): R. 60.

Hfm (25/9, 26/9): R. 58, 59: A. I, II, B. I—III, 60, 61.

G. B. (26/9): Skall användas.

K. E. B—n (28/9): R. 56, 57, 60, 62; F. 58.

Den 28 sept. J. G. S.

Anmälan*).

Ny Illustrerad Tidning anmäler till prenumeration fjerde qvartalet af sin första årgång. Det nu stundande riksmötet skall gifva ett ytterligare förökadt interesse åt Ny Illustrerad Tidnings porträtt-galleri och taflor för dagen, likasom det kommande året skall genom den blifvande industri- och konstexpositionen sätta redaktionen i tillfälle att i ännu vidsträcktare mått än hittills gagna de fosterländska interessen, åt hvilkas tjenst hon egnat sig och åt hvilka Sveriges upplysta allmänhet icke skall underlåta att skänka sitt understöd.

I likhet med de flesta illustrerade tidningar i utlandet kommer Ny Illustrerad Tidning att upplåta sista sidan af bladet åt annonser, företrädesvis sådana som åtföljas af illustrationer. Sålunda kunna **industriidkare, fabrikanter, handtverkare, artister, handlande, bokförläggare** o. s. v. få genom redaktionens försorg i trä utförda gravyrer af **industrialster, konstverk, fabriker, verkstäder, butiker, förlustelseställen** m. m. Annonser införas till det för en illustrerad tidning oerhördt billiga priset af **15 öre för petitrad** eller i förhållande efter utrymmet. Efter annonseringen, sedan redaktionen blifvit godtgjord för ritning och gravyr, tillfalla stockarne annonsören, som kan använda dem till annonsering i andra blad, till **vignetter å räkningar, korrespondens** och annat dylikt. Om fotografier till redaktionen insändas, verkställas såväl ritning som gravyr till billigaste priser och i den mån arbetet å ateliern medhinnes. — Prenumerationspriset är 3 Rdr Rmt för qvartalet.

Ny Illustrerad Tidnings redaktionsbyrå och kontor flyttas den 1 nästkommande Oktober till huset N:r 6 Munkbrogatan, hvilket från och med ofvannämda dag äfven är undertecknads adress.

Karl Wetterhoff.

*) Anhålles ödmjukast att de ärade tidningsredaktioner i landsorten, som från kända korrespondenter i hufvudstaden emottagit den falska uppgift, att Ny Illustrerad Tidning skall komma att med årets slut upphöra, behagade i sina respektive blad intaga ofvanstående anmälan.

IWAR HÆGGSTRÖMS BOKTRYCKERI.

NY ILLUSTRERAD TIDNING.

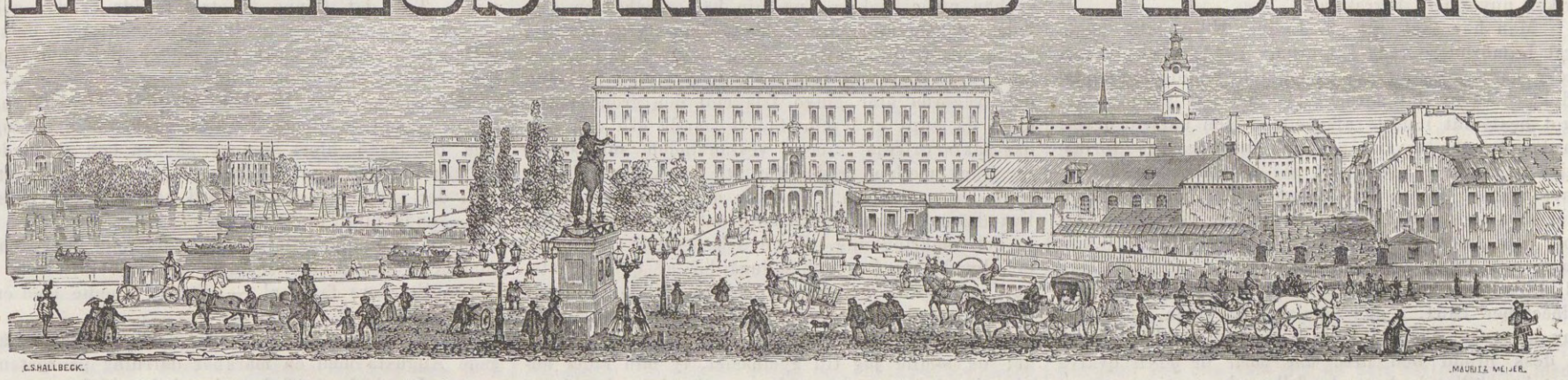

№ 40]. Utkommer hvarje Lördag. Stockholm den 7 Oktober 1865. 12 Rdr årgången. [1a Bandet

Innehåll: General Lamoricière (med porträtt). — Kamrer Barks flammor, berättelse af Richard Gustafsson. — Slottet och Stadshuset i Örebro (två planscher med text). — Göteborgs Naturhistoriska museum (plansch). — „Utposten", efter en tafla af P. A. Protais. — En spökscen (ur Byrons „Don Juan", 16:de sången). Andra natten. Af C. W. A. Strandberg. — Teater och Musik. — Krönika. — Hvarjehanda. — Schack.

General Lamoricière.

Af alla de bekanta afrikanska generalerna och höfdingarna, hvilkas rykte flög genom verlden på 1830- och 40-talet, återstår nu mera endast Changarnier, som är öfver sjuttio år gammal. Saint-Arnauld, Bosquet, Pelissier, Cavaignac, Bédeau, Lamoricière och Charras, som ehuru blott öfverstelöjtnant dock i allmänna opinionen stod lika högt som de öfriga, äro döda. Saint-Arnauld, som blef utsedd att sjelf lägga hand vid 1851 års statskupp i Paris, var också dess förnämsta verktyg i militäriskt afseende. Bosquet och Pelissier hade före det nya kejsardömet varit främmande för politiken; det var först Krimfälttåget som vidgade fältet för deras verksamhet i Europa. De fem öfriga ansågos i december månad 1851, somliga redan långt förut, för att vara det napoleonska herraväldets förklarade motståndare. Alla dessa fem suto i den lagstiftande nationalförsamlingen och voro till en början söndrade i mera eller mindre skiftande partier, tilldess de allt klarare och klarare framträdande omstörtningsplanerna förenade dem till solidariskt motstånd deremot. Det var en tid då Changarnier öppet och officielt hörde till Elysée-palatsets drabanter. Republikens president hade utnämt honom till pariser-nationalgardets öfverbefälhafvare och trodde sig kunna lita på honom. Changarnier visade sig den tiden fiendtlig och högdragen mot det demokratiska partiet i församlingen och i Paris. Om nu detta skedde af verklig tillgifvenhet för presidenten och hans regering, eller om han hade i bakgrunden några personliga afsigter af helt annat slag, det skall framtiden utvisa. Hans plötsliga afskedande från öfverbefälet i Paris och åtskilliga meddelanden som han sedan gjort berättiga dock till det antagandet, att han åtminstone icke ville tjena Napoleon till verktyg. Då han var på höjden af sin ära såsom bonapartistisk ordningsman i Paris, brukade han med ett honom eget sarkastiskt leende säga om sina tre kolleger i hären och parlamentet, generalerne Lamoricière, Cavaignac och Bédeau, hvilka redan då ingifvit den fasta öfvertygelsen att de skulle blifva trogna den republikanska författningen och redo att försvara henne: „Från *dem* behöfde man ingenting befara; den ene skulle gå på för tidigt — Lamoricière; den andre för sent — Cavaignac; den tredje alldeles icke — Bédeau." Den kloke oldtfadern drömde väl icke då, att det ironiska ödet skulle snart derefter ställa honom i den andra af hans tre kategorier, ja till och med förnedra honom till den tredje, hvilket skedde genom hans afsättning och sedermera den 2 december genom hans häktande nattetid och inspärrande.

Vi hafva icke velat förtiga Changarniers yttrande om Lamoricière. Han gifver oss dermed ett omdöme om den aflidnes karakter, sådan hans vapenbröder funnit den. Kanske hafva några af våra läsare sett Horace Vernets tafla öfver Constantinehs stormning. Der är mannen sådan han stod och gick här i tiden. Alldeles så som Lamoricière der anför stormkolonnen i spetsen för sina zuaver, den förste bland de förste, full af rörlighet och beslutsamhet, så se vi honom sedan i nationalförsamlingen, ständigt rörlig, full af energi och verksamhet; i samtal enkel, liflig, förekommande och älskvärd, öfverallt soldat i ordets bästa bemärkelse. Det var en verklig njutning att höra honom i talarestolen, då han såsom krigsminister under Cavaignac ofta uppträdde. Hans tal var behagligt, flytande, ledigt, utan afbrott, hans föredrag, under hvilket han icke stod stilla en sekund, var Vernets bild i kött och ben: trumpetstöt och trumhvirfvel, tänd lunta, stormmarsch, framåt, marsch! Församlingen skänkte honom också en förtjent uppmärksamhet, ty han talade om saker, som han grundligt förstod, och på ett lika öfvertygande som klart och lärorikt sätt.

Hvad Lamoricière varit såsom soldat behöfver här knappt omtalas. Aderton fälttåg och såsom slutpunkt Abd el Kaders underkufvande och tillfångatagande äro facta, som tala för sig sjelfva. En glad och oförvägen löjtnant, ett mönster som kapten, förträfflig såsom öfverste, tillbedd af sina zuaver, sina „barn", utmärkt såsom general och älskad i hela hären, sådan var han. Var han äfven en fältherre? Hade han väl kunnat bevara sitt rykte och sin rang äfven såsom strateg på en större skådeplats, såsom man i rådet lika högt som såsom man i handlingen?... Derom är ej godt att fälla något bestämdt omdöme. Men det må vara vår rätt att beklaga, att den sista akten på en bragdrik och lysande bana gifvit den opartiske anledning att tvifla derpå. Man kan icke förebrå honom för det han led ett nederlag vid Castelfidardo, men väl derför att han någonsin företog hela detta romaretåg, derför att han utsatte sig för ett nederlag, som alla sakkunnige förutspådde såsom oundvikligt, derför att han inlätit sig i striden utan att se den klyfta, som låg mellan hans tillgångar och hans mål, med ett ord utan att moget betänka saken. Och äfven häri se vi ett utmärkande drag i hans karakter, der fantasien och det oemotståndliga begäret efter handling ständigt togo öfverhanden öfver den lugna öfverläggningen och det kalla förnuftet. Vi hafva de sista dagarne läst besynnerliga omdömen öfver honom och hans italienska äfventyr. En engelsk tidning, Saturday Review, säger, att han under sin landsflykt blifvit förledd dertill af fanatiska teoretici, som han träffade der, „men att han icke derför förlorat något af sin karakter eller sitt rykte; han uppoffrade sig för en sak som han ansåg för god." Utom det att sjelfva uppgiften är oriktig, då Lamoricière återvände till sitt fädernesland långt innan han fick högsta befälet i Rom, så finns det icke längre något oförstånd med en dylik logik. Långt rättvisare och klokare har då Lamoricière — sedan han efter hårda pröfningar ånyo kommit till en sannare insigt om sin ställning — dömt sig sjelf, då han vägrade att emottaga den hedersvärja, som oförståndiga vänner — sådana saknas sällan — erbjödo honom.

General Lamoricière var ej politiker och ännu mindre statsman. Sannolikt gjorde han icke heller sjelf anspråk på denna titel. Till börd och familj legitimist, hafva vi under händelsernas gång känt honom såsom orleanist under Ludvig Filip, såsom republikan i konstituerande och lagstiftande nationalförsamlingen efter 1848, trogen sin ed och sin tjenst och ur stånd att begå ett förräderi. I sina åsigter om statshushållning och samhällsreformer var han temligen sväfvande. I sin ungdom var han saintsimonist, riktade derefter sin icke synnerligt djupt rotade kärlek till falanstèrerna, men förblef dock ständigt främmande för socialisternas galna och frihetsqväfvande öfverdrifter. Då den unga republiken hotades af det afskyvärda juniupproret, försvarade han henne med hjeltemod och tillgifvenhet. Statskuppen gjorde deremot ett outplånligt intryck på hans själ. Vacklande mellan den legitimistiskt-orleanistiska fusionen och republikanismen, höll han fast

GENERAL LAMORICIÈRE.

blott vid en sak, och det var hans oförsonliga hat mot statskuppen den 2 december, som i hans ögon var det största brott mot lag och rätt, mot hans fosterlands frihet och ära, och detta var väl äfven den egentliga orsaken till hans beslut att emottaga öfverbefälet öfver de påfliga trupperna, emedan han derigenom hoppades kunna taga hämnd på Frankrikes nuvarande herrskare.

Man har sagt, att om Ludvig Filip låtit general Lamoricière råda i februari 1848, så skulle han icke hafva förlorat sin thron, icke behöft dö i landsflykt. Nu är det naturligtvis omöjligt att säga något bestämdt i detta afseende. Men oafsedt detta; sedan han hade varit med om junidagarnes förfärliga gatustrider och lärt sig inse rätta beskaffenheten af en sådan strid samt hvilka motståndskällor den egde, talade han alltid med djup fasa derom och sade en gång rent ut: Gif mig 10,000 man och Paris redo till det yttersta, så skola icke 100,000 jaga oss derifrån.... Detta var dock *före* december 1851, i den gamla, goda tiden, innan en ny krigsvetenskaplig skola hittat på rätta sättet att i dess brodd och *avec une sorte de gaieté* qväfva hvarje möjligtvis hotande folkupplopp.

Berättelser af Richard Gustafsson.

VI.

Kamrer Barks flammor.

Den som är minst älskad här i verlden, det är visst en gammal ungkarl, ty hvem skulle väl älska honom? Han får hålla till godo med en af tid och omständigheter afsvalnad slägtkärlek från någon gammal bror, syster eller kusin. Hvar den gamla ungkarlen går fram, får han lida för sin försummelse att ej hafva knäböjt vid Hymens altare. Fruarna kalla honom „en förfelad varelse“, de gamla mamsellerna förakta honom, flickorna göra narr af honom och gossarne undvika den knarrige „toddygubben“.

En sådan olycklig varelse var just kamrer Bark, oaktadt han var ganska älskvärd och till på köpet ganska ung, ty han var icke mer än fem och fyratio år. Kamrer Bark hade dock lyckligtvis en ungdomsvän, grosshandlar Carl N., som aldrig öfvergaf honom. Som pojkar hade de lekt tillsammans, i skolan täflade de, och vid universitetet knöts vänskapsbandet allt fastare. Carl N. ledsnade omsider på att plugga och kastade sig in på handelsbanan, der han snart nog lyckades att fånga några guldfåglar, hvarefter han gifte sig. Grosshandlar N:s hus blef sedermera ett hem för kamrer Bark, som ensam stultade fram genom jemmerdalen; men oaktadt fru N. högt värderade sin mans ungdomsvän, kunde hon icke afhålla sig att då och då låta honom veta af att han var en förfelad varelse. Kamrern bar dock med tålamod fruns pikanta ord, och grosshandlarens hem skulle varit honom ett fridens hem, om der icke funnits fyra döttrar i huset, riktiga plågoandar för den stackars kamrern. Näst den äldsta flickan, den tjugotvåårige Augusta, var kamrerns värsta plågoris, ty när och hvar hon träffade honom, hade hon ett puts i beredskap att spela honom, och det oaktadt kamrern hade förklarat henne för sin gunstling.

En afton hade kamrern fått lida mer än vanligt och satt nedslagen och dyster i soffan inne i förmaket. Rundt omkring honom suto flickorna och sökte göra honom glad igen, ty var farbror Bark ledsen, så gjorde de allt för att muntra upp honom, endast och allenast för att de sedan skulle komma i tillfälle att göra honom ledsen igen.

— Ni, flickor, måste verkligen tro, att jag blifvit gammal ungkarl af smak för ungkarlslifvet, — yttrade kamrern efter en stunds tystnad.

— Nej bevars, det har ingen flicka velat hafva farbror, — inföll Emelie, den yngsta flickan.

— Åhnej, farbror har varit för pretentiös, det är hela felet — förklarade Augusta.

— Ni misstar er barn, det kan finnas andra orsaker, och det skall jag säga er i förtroende, att icke är det mitt fel att jag går här ensam och vankar.

— Berätta oss då hvems felet är! — bad Emelie.

— Ja, berätta, berätta! — ropade alla i korus.

— Nåväl, jag skall berätta för er historien om mina flammor; kanske att ni sedermera skall lemna den gamle ungkarlen i ro, — återtog kamrern och gjorde sig i ordning att börja.

Flickorna makade i ordning sina stolar, och Augusta placerade sig på en pall vid kamrerns fötter. Sedan kamrern torkat sina glasögon och tagit sig en pris snus, började han sin berättelse:

Min första flamma var en lekkamrat, då jag ännu bodde hos min fader, komminister Bark, på hans boställe nere i Östergötland. Hon hette Carin och var dotter till en förmögen bonde, hvars egor gränsade intill min faders. Vi sprungo i skogen tillsamman och lockade kreaturen; på ängen plockade vi blommor och bundo kransar och halsband, hvarmed vi prydde hvarandra. Under vintern flögo vi hän utför backarna på min kälke, och hon hvilade tryggt i mina armar, fastän jag styrde vår lilla släde utför de brantaste bergen. När våren återkom och drifvorna smälte ned; när isen försvann och vågorna åter gingo fria mot den gröna stranden, då suto vi i min faders gamla eka och läto oss sakta drifvas fram af vestanvinden, som spelade fram mellan träden för att krusa den lilla insjöns lugna vatten. Det var min barndoms lyckliga dagar, då allt var oskuld och frid i mitt hjerta och omkring mig. Carin och jag lekte fästefolk och bygde oss hus och ladugårdar af qvistar, stenar och jord; grankottar hade vi till kor, och af hvita kiselstenar bestod vår fårahjord.

Så förflöto år efter år, tills jag fylde tretton år; då skulle jag till gymnasiet, ty min fader ansåg sig ej längre ensam böra undervisa mig, ehuru han egde stora kunskaper. Då min fader omtalade sitt beslut för mig, grät jag bittert, och då jag för Carin omtalade den stundande skiljsmessan, blandade hon sina tårar med mina.

Men gråta hjelpte ej här: hvad som var beslutet måste ske, och med blödande hjerta såg jag mig nödsakad att lemna det kära fädernehemmet. Ack, aldrig glömmer jag den dag då resan sattes i verket. Tidigt på morgonen vandrade jag upp till hagen, till min och Carins gemensamma lekplats, och der satte jag mig för att invänta henne. Allt hvad som förut hade utgjort min glädje tycktes mig nu sorgset och dystert; vindens sus i grantopparna, som jag förr så ofta lyssnat till med förtjusning, föreföll mig nu hemskt, och till och med fåglarnes qvitter gjorde mig icke mera någon glädje. Ändtligen kom Carin och satte sig bredvid mig på stenen, vi talade om våra gemensamma rikedomar, om våra gårdar och kreatur, och Carin lofvade att noga vårda allt, tills jag åter kom hem, hvilket till vår tröst icke skulle dröja längre än till julen.

Hand i hand vandrade vi genom björkdungen ned till komministerbostället, och der stod redan Bläsen förspänd för schäskärran, vid hvars baksits min lilla reskoffert var fastbunden. Min far hade redan väntat mig en stund, och så snart jag kom ned på gårdsplanen, måste jag stiga upp i schäsen, sedan jag först tagit afsked af min faders gamla hushållerska, som gråtande stod ute på förstugutrappan och tog mig i famn, då jag sade farväl. Ännu en gång räckte jag Carin handen, innan jag steg upp; men nästa minut klatschade far min med piskan och i friskt traf förde oss Bläsen bort från hemmet. Jag vände mig tillbaka och såg huru Carin sträckte sina armar efter mig; men snart gjorde vägen en krökning omkring en skogsdunge och hon var försvunnen för mina blickar.

Som min berättelse endast gäller Carin, öfverhoppar jag i ett tag min gymnasietid och vill blott nämna att vi sågo hvarandra under hvarje mellantermin. Carin, som var jemnårig med mig, växte under tiden upp och blef en jungfru, medan jag ännu fortfor att vara pojke; men den skilnaden märkte jag icke sjelf, utan fortfor att hembära mitt hjertas varmaste hyllning, äfven sedan våra gårdar ramlat i grus och våra hjordar skingrats, på samma gång som vår barndom försvann. Vid aderton års ålder tog jag studentexamen, och stolt som en gud återvände jag till hemmet med min hvita mössa öfver mina mörka lockar.

Det var en vacker vårmorgon, en söndagsmorgon, som jag på skjutskärran närmade mig hemmet. Mina tankar voro uteslutande sysselsatta med att föreställa sig den glädje, som skulle stråla ur min gamla faders ögon, då han fick se mig som student; men om jag skall tala sanning, så tänkte jag mera på Carins djupblå ögon och hvad jag der trodde mig få läsa, ty nu tyckte jag mig vara karl, och en karl som vore värd en kärleksfull blick.

Ur mina drömmar väcktes jag af ett par klingande violer, af skratt och stoj, som tonade emot mig bort ifrån landsvägen. Jag såg upp och såg en rad med vagnar, klädda med nyutsprucket björklöf, tåga fram på vägen. I vagnarna suto högtidsklädda menniskor, och på alla anordningarna förstod jag att det var ett bröllopståg, som var på väg till kyrkan. Tåget vek af in på kyrkvägen, och då jag kom till vägskilnaden, steg jag ur kärran och tillsade skjutsbonden att köra till bostället, medan jag sjelf stälde mina steg till kyrkan, hvars tornspets tittade fram öfver skogen och tycktes säga mig att der skulle jag finna alla de kära jag sökte.

Då jag hann fram till kyrkan, hade gudstjensten ännu ej börjat, och de som kommit till kyrkan stodo eller suto i grupper utanför kyrkmuren. Kring klockargårdens dörr trängdes en hop folk, och deraf gissade jag att bruden var der inne; jag närmade mig, och som jag ej ville trängas med de andra i dörren, gick jag till fönstret för att se in derigenom; men kommen några alnar från fönstret stannade jag som förstenad vid den syn som mötte mig. Till det öppna fönstret trädde bruden och helsade mig med ett gladt välkommen; men detta välkommen brände mitt hjerta, ty det kom från Carin — nu en annans brud.

Utan att helsa hvarken på min far eller på någon annan skyndade jag från kyrkan och sprang som en jagad hjort genom skogen och stannade ej förr än jag kom till hagen, den forna lekplatsen; der sjönk jag maktlös ned och smärtan pressade strida tårar ur mina ögon.

Här tystnade kamrern och fixerade flickorna, som tysta och uppmärksamma afhört berättelsen.

— Stackars farbror! — yttrade Emelie med en lätt suck.

— Träffade farbror henne aldrig mer? — frågade Augusta med en märkbar darrning på rösten.

— Jag både träffade och talade vid henne, — svarade kamrern.

— Och hon ångrade väl sitt steg? — återtog Augusta.

— Hon mötte mina förebråelser med skämt och sade att det var bäst som det var. — Skulle jag ha' väntat på dig, så hade jag fått vänta tills jag blifvit gammal, och då hade du inte velat ha' mig, — yttrade hon skälmaktigt till mig, och med den förklaringen måste jag vara nöjd.

— Hon hade orätt, ty farbror skulle nog blifvit henne trogen, — förklarade Augusta.

— Hon hade utan tvifvel rätt, kära barn, det insåg jag sedan; men då tyckte jag som du och det gjorde mig mycken grämelse.

— Få vi nu höra om farbrors andra flamma! — bad Charlotte, den äldsta af flickorna, och de andra förenade sig i korus om samma begäran.

Sedan kamrern åter torkat sina glasögon och tagit sig två prisar snus, började han:

Min andra flamma var en fröken. Jag var nemligen en tid informator hos baron S— på Åstorp, och min lärjunge, den tioårige baron Axel, hade olyckligtvis en sjuttonårig syster, fröken Hedvig. Som det är mycket vanligt, ja nästan nödvändigt, att en informator skall fatta kärlek till dottern i huset, så kunde ej heller jag undgå detta en informators vanliga öde, oaktadt fröken Hedvig var både ful och förlofvad. Det fula i hennes drag försvann så småningom, derför att jag icke såg någon annan flicka på flera månader, och till sist blef hon en skönhet i mina ögon. Hvad förlofningen beträffar, så respekterade jag den icke mycket, sedan jag hört att fästmannen i flera år vistats utrikes och ännu var qvar der. Redan tre månader efter min ankomst till Åstorp var jag kär upp öfver öronen, och fröken Hedvig, som såg min ömma låga, började känna sig rörd af de många bevis på min passion, som jag lade i dagen. Men stoltheten öfver sin börd och sina rikedomar höll henne tillbaka från den fattige komministersonen, och jag fick länge sucka förgäfves.

Hvarje dag satte hon mig på nya prof, och ofta nog var jag nära att offra lifvet för min kärlek. Än måste jag stiga upp i det högsta af trädgårdens körsbärsträd för att från dess bräckligaste gren hemta några glödande bär åt min sköna; än måste jag trotsa en ilsken tjur för att hemta en af Hedvig önskad blomma från ängen. En gång kastade jag mig i sjön för att hemta i land hennes schäferhatt, som blåst ut i vattnet, och den gången hade jag hardt nära fått stanna qvar, men kom dock lyckligtvis upp.

Från den stunden, då Hedvig såg mig, kämpande mot döden, kafva i land med hennes hatt, veknade hennes hjerta allt mer och mer, och snart kom den stund, då jag med säkerhet kunde säga till mig sjelf, att jag hade stora skäl att hoppas.

En eftermiddag vandrade hon och jag i trädgården och inandades dess vällukter. Huru vi promenerade, blefvo vi trötta och sökte hvilan i en skuggrik berså. Omdoftade af ros och reseda började våra kinder glöda som rosen och våra läppar att andas berusande kärlek som resedan; men länge satt jag dock, innan ett ord kom öfver mina läppar. Slutligen fattade jag dock mod och tog hennes hand i min, hviskande: Hedvig!

Hon svarade ej, men drog ej heller sin hand ifrån mig. Efter några ögonblicks stillhet möttes våra blickar, hon läste min fråga i mina ögon, jag hennes svar i den kärleksfulla blicken, och nästa ögonblick möttes våra läppar i en salig kyss.

När vi åter sågo upp, var det som om åskan slagit ned framför oss, ty tätt invid oss stod Hedvigs mor, och af gammalt visste vi att hon ej var att leka med. I ett ögonblick flög mig i minnet

alla de scener mellan friherrinnan och pigorna, hvartill jag varit vittne, och dessa minnen kommo mig att rysa.

Darrande af förskräckelse sprang jag upp från sätet der jag satt, men i samma ögonblick blixtrade det till för mina ögon, jag kände en stickande smärta i min högra kind och tumlade åter ned på sätet.

— Jag skall min själ lära dig, oförskämde pojke! — hördes friherrinnans manliga röst, och som jag anade hvaruti lärdomen skulle bestå, så tog jag reträtten genom syrenhäcken och flydde af alla krafter. Uppe på min kammare återhemtade jag mitt lugn, sedan jag väl riglat dörren, och då jag nu närmare tänkte på saken, fann jag det vara klokast att genast packa in. Samma qväll satt jag redan i inspektorns trilla och rullade i väg från Åstorp och Hedvig, som jag aldrig sedan återsett.

— Det var ett snöpligt slut på den romanen, — anmärkte Charlotte.

— Nå, har farbror hört om fröken Hedvig blef gift sedan? — frågade Augusta.

— Jag har hört att hennes fästman kom hem samma sommar, och på hösten stod bröllopet, — svarade kamrern.

— Och farbror sörjde väl sin förlorade lycka?

— Nej, inte särdeles mycket, ty väl kommen ut i verldshvimlet igen insåg jag huru dumt jag handlat, och det dröjde icke mer än fjorton dagar förrän min kärlek var som bortblåst.

— Fy, det var ett fult drag, — anmärkte Augusta och hotade kamrern med fingret.

— Nu ha vi den tredje i ordningen, — yttrade Charlotte.

— Ja, tredje flamman! — ropade Emelie och tillade: — Men den skall vara mera romantisk, en prinsessa som går och spatserar i månsken, till exempel.

— Rätt så, min kära Emelie, den gången slog du hufvudet på spiken, ty min tredje flamma var verkligen en prinsessa, och första gången jag såg henne, spatserade hon i månsken. Jag gjorde hennes bekantskap på teatern, der ett skådespelarsällskap tillfälligtvis gaf sina representationer. En afton gafs ett storartadt skådespel, hvars namn jag nu glömt; men hvad jag aldrig glömmer, det är prinsessan som förekom deruti. Hennes olyckliga kärlek rörde mitt ungdomliga hjerta, och då hon grät af förtviflan, sittande vid en skogskuliss och belyst af teatermånen, då föllo äfven ett par heta tårar från mina ögon, och jag lofvade inom mig att trösta den stackars flickan.

Några dagar derefter blef jag presenterad för den vackra aktrisen, och stammande som en rädd skolpojke framförde jag min tacksägelse för hennes djupt gripande spel i prinsessans roll. Mitt blygsamma uppträdande tycktes slå an på henne, och snart voro vi förtroliga vänner. Jag tyckte mig vara den lyckligaste menniska på jorden, och sanningen att säga, så afundades alla mina kamrater den lycka jag gjort hos första älskarinnan.

Hvarje afton då hon uppträdde satt jag på min vanliga plats i salongen, och reguliert hvarje gång appläderade jag sönder ett par handskar. Efter spektaklets slut var jag nog lycklig att få bjuda henne min arm, och till belöning för mitt välförhållande fick jag kyssa hennes hand, då vi skildes åt vid porten.

Ingen af verldens throner och kronor skulle kunna ha' gjort mig lyckligare än jag nu var, ty hon hade låtit mig förstå att hon delade min lågande kärlek. Om jag hade egt Indiens alla skatter, skulle jag lagt dem för hennes fötter; men nu stannade det vid de hushållspenningar jag fick hemifrån och dem jag kunde vigilera upp hos kamrater. Så förflöt en månad under ett beständigt sällhetsrus; men då väcktes jag ur mina drömmar af den förfärliga underrättelsen, att sällskapet var färdigt att lemna staden, och Hermance, så hette min sköna, måste naturligtvis följa med.

Att skiljas från henne var mig omöjligt, och i min förtviflan rusade jag till direktören, bedjande honom att han måtte afstå från första älskarinnan.

— Herrn är galen! — förklarade direktören och skrattade mig midt upp i ansigtet.

— Och herrn är en tiger, ett odjur! — förklarade jag med förtviflan i min blick.

Direktören betraktade ett ögonblick min förgrymmade fysiognomi och närmade sig derpå till mig med djupsinnig min, sägande: — Herrn skall inte skiljas från henne, herrn följer med.

— Följa med!? — utropade jag förvånad.

— Herrn är skapad till aktör och skall göra stormande lycka, jag ser det nu, — förklarade direktören.

Det var en utväg som jag ej hade tänkt på, och dess enkelhet gjorde att jag genast antog förslaget. Nu var min förtviflan borta och med strålande anlete bragte jag Hermance underrättelsen om mitt stundande inträde på den dramatiska banan. Hon drog sin täcka mun till ett leende och sade blott: Lycka till! Men i detta „lycka till!“ hörde jag en verld af triumfer och kärlek.

Kort derpå reste jag med skådespelar-sällskapet till Norrköping, och der skulle jag debutera som förste älskare. Jag fick min rol och studerade in den tillsammans med Hermance, och att studiet blef naturligt och eldigt, det är temligen säkert.

Ändtligen kom den stora aftonen, då jag skulle mottaga en hänförd publiks tacksamhet för att sedan tillika med min hand erbjuda den åt Hermance. Publiken var samlad i salongen och ridån gick upp för att visa friherrinnan Elegantenhjelms boudoir. Hermance, som spelade friherrinnan, halflåg på sin divan och väntade otåligt mig, som spelade hennes hemlige älskare. Då hon uttalat min entrée-replik, trädde jag in på scenen med högt klappande hjerta, men med mera mod än jag trodde mig ega.

Jag tyckte mig höra ett sakta sorl af beundran gå genom salongen vid mitt inträde, och så när hade jag glömt att börja min rol för att lyssna till detta berusande sorl; men ögonblicket derpå kom jag ihåg hvar jag var och skyndade fram till Hermance, böjande sirligt knä för henne.

— Dyrkade seraf! — suckade jag och kysste hennes fingerspetsar, alldeles som det blifvit mig förelagdt i rollen.

— Säg icke så, ty ingen på jorden kan blifva värdig er dyrkan, — svarade Hermance och fortsatte att, enligt sin rol, säga mig huru älskvärd jag var.

— Det finnes dock en qvinna som är för mig mer än millioner englar, — återtog jag. — Det är för henne . . . det är . . . ja, det är . . .

— För hennes skull, — sufflerade kamraten i luckan.

— Det är för hennes skull . . . ja, det är för hennes skull, — stammade jag och kände huru det började gå omkring i mitt hufvud.

— Som jag vågar mitt lif! — hviskade sufflörn.

— Som jag vågat mig hit! — ropade jag, och ångestsvetten perlade utför min panna. — Det är för hennes skull . . .

— Det är för hennes skull han kommer af sig! — ropade en röst från galleriet, och nu svartnade det för mina ögon.

Jag låg på ett knä; men i min förtviflan föll jag nu på begge och sträckte bedjande mina armar mot publiken, som nu med hyssningar och rop började gifva sin missbelåtenhet tillkänna.

— O, att jag kunde sjunka ned i jorden, — önskade jag inom mig, och till min stora glädje märkte jag att min önskan gick i fullbordan, ty jag sjönk allt djupare och djupare, tills allt blef mörkt omkring mig.

Direktören, som såg min olycka och observerade att jag låg på falluckan, lät genast luckan gå, och jag sjönk ned under teatergolfvet, i säkerhet för publikens missnöje.

Då jag åter kom upp i ljuset, mötte mig direktören och förebrådde mig att jag störtat honom och förstört hans briljanta sejour. Publiken hade gått i vredesmod och hemtat sina penningar tillbaka; men hvad som värst var, första älskarinnan hade fått konvulsioner af förargelse öfver att stå som ett spektakel inför allmänheten.

Jag skyndade till hennes loge och kastade mig åter på knä för henne; men hon var långt obevekligare än publiken och direktören, ty hon hotade att rifva ut ögonen på mig, om jag icke genast packade mig bort och aldrig vidare visade mig för hennes ögon. Som jag märkte att hon hade alfvar med sin hotelse, tog jag till reträtten, medan tider var, och mera död än lefvande hamnade jag i mitt hem, der jag halfva natten grät som ett barn öfver mitt olycksöde. Andra hälften af natten sof jag, och när jag vaknade, kände jag mig botad både för min kärlek och för min dramatiska svindel. Med lugnade känslor tog jag afsked af teatern och mina kamrater, utom af Hermance, som nekade att se mig, hvarefter jag återvände till den bana jag från ungdomen valt, nemligen embetsmannabanan.

— Jag skulle velat se farbror, när han sjönk ned på falluckan, — yttrade Emelie och föll vid tanken derpå i ett glädtigt skratt, hvaruti systrarna deltogo, utom Augusta, som ovanligt alfvarsam såg upp på kamrern.

— Men hvarför skulle också farbror välja så ovärdiga föremål? — frågade Augusta deltagande.

— Man väljer ej, kära barn, utan slumpen för oss tillsamman. Men icke alla föremål ha' varit ovärdiga, och det vill jag bevisa dig, då jag omtalar den korta historien om min fjerde flamma: Under den tid jag var extra tjensteman, var jag fattig som en sparf, och i likhet med sparfven fick jag också nöja mig med att bo under takåsen. Högt uppe i en vindskupa, i ett hus vid Götgatan, residerade jag och kände mig stolt, ty hufvudstaden låg under mina fötter. I vindskupan bredvid min, det vill säga vägg i vägg, bodde en gammal fru med sin dotter, en liten blondin, som sjöng och arbetade från morgon till qväll. Första gången jag såg Anne-Charlotte, så hette flickan, var en solig och varm söndagsmorgon, då jag låg med hufvudet ute genom dragluckan och betraktade utsigten. Plötsligt öppnades fönstret bredvid och en den allra täckaste hand sträcktes ut och kastade brödsmulor åt sparfvarne, som qvittrade i takrännan. Efter handen kom ett englahufvud, och jag kunde icke tillbakahålla ett sakta utrop af beundran, då jag såg den fina profilen och de guldgula lockarne; men då hon vände sitt hufvud vid mitt utrop och fick se mig, försvann hon ögonblickligen ur fönstret. Sedan jag väl upptäckt hvilken vacker granne jag hade, dröjde det icke länge förr än bekantskapen var gjord, och sedan förgick ingen dag utan att jag besökte de båda fruntimren i deras trånga, men hemtrefliga boning.

Genom den gamla gumman, som passade upp på dem, fick jag veta att de sett bättre dagar; men att de genom husfaderns hastigt timade död blifvit bragta i små omständigheter. Anne-Charlotte var nu den som drog försorg om sitt och modrens uppehälle genom sin skicklighet att brodera i guld, ett arbete som gaf de båda fruntimren en tarflig bergning.

Jag var lycklig nog att vinna Anne-Charlottes kärlek, och hennes vördnadsvärda moder gaf sin välsignelse till vår förening, som skulle försiggå, så snart jag fick ordinarie plats. Under tiden lefde vi som två turturdufvor och skapade oss en tid af sällhet genom att drömma om vår framtida lycka. Omsider erhöll jag ett förordnande i landsorten och måste resa bort; men kort derpå erhöll jag en ordinarie anställning i Stockholm, och med hjertat öfverfyldt af glädje återvände jag till hufvudstaden för att ställa i ordning det hem, der min älskade Anne-Charlotte skulle inträda som min maka.

Aldrig har tiden förefallit mig så lång som då jag satt på ångbåten, hvilken återförde mig till Stockholm; men all pina har ett slut och äfven dessa plågotimmar försvunno. Sedan jag väl kommit i land vid Riddarholmen, stälde jag mina steg till Anne-Carlottes hem, och snart stod jag utanför porten. Gatan och trappan voro beströdda med granris, och då jag märkte det, gick en rysning genom mig; i ilande fart sprang jag uppför trapporna och stannade ett ögonblick i förstugan. Från Anne-Charlottes rum hördes ljudet af några röster, blandade med konvulsiviska snyftningar; jag stod stilla och lyssnade; men då jag ville gå mot dörren, kände jag mig som fastväxt vid stället der jag stod. I detsamma öppnades dörren till min egen kammare och en gammal qvinna trädde ut derifrån; jag kastade en blick in i kammaren och såg en likkista stående på ett par stolar, och vid denna syn skakades min varelse af en förfärlig tanke.

Hastigt bemannade jag mig dock och trädde in. — Det var hon! Det var min väna brud, som låg der i dödens famn, lik en slumrande engel. Jag vacklade några steg framåt och böjde mig öfver henne; jag fattade hennes hand och kysste hennes leende läppar; men de voro kalla som is och hennes öra hörde icke huru jag klagande ropade hennes namn.

Här slutade kamrern sin berättelse med darrande röst och tårfylda ögon. Äfven flickorna voro djupt rörda, och Augusta dolde snyftande sitt ansigte i sina händer.

I detsamma ringde frun inne uti matsalen, till tecken att soupén var i ordning, och glada att icke behöfva visa sin rörelse, hörsammade flickorna kallelsen, utom Augusta som satt qvar.

Efter en stunds tystnad reste Augusta sig upp och slog sin arm om kamrerns hals.

— Förlåt, om jag sårat dig med mina elaka skämt; det skall aldrig hända mer, — hviskade hon och kysste kamrern, som höll henne qvar, då hon sedan ville följa systrarna.

— Jag förlåter allt hvad du sagt, min flicka, och till bevis derpå vill jag tala om för dig, att jag på gamla da'r fått mig en femte flamma, — svarade kamrern och såg Augusta djupt in i ögat.

— Om henne få vi tala en annan gång, — inföll Augusta skälmskt och slet sig ifrån kamrerns tillämnade famntag.

Att det sedermera blef tal om den femte flamman bevisas deraf, att kamrern ett halft år derefter icke längre var någon förfelad menniska, och att Augusta var den som räddade honom genom att blifva hans maka.

Göteborgs-Fotografier.

II.

Naturhistoriska Museet.

För några veckor sedan erforo göteborgarne den nedslående underrättelsen att elden utbrutit i den bygnad, som de lärt sig att älska och uppskatta, som är föremål för de rikas omtanke och de fattigas aktning, för allas kärlek. „Museet brinner!“ skreks det, och med andan i halsen skyndade alla — det var ännu tidigt på af tonen — bort till Museibygnaden. Alla sågo med en lätt förklarlig ängslan den utbolmande röken, och: „Kan de rädda, utan att något skadas?“ — „Det är riktig hjertesynd!“ — „Den har då ingen varit och anlagt“ — ljöd det från alla håll. Det var ett hvimmel, men ett tyst; det vid eldsvådor vanliga hojtandet och skriket märktes nu icke, sjelfva gamins glömde att vara qvicka eller sy ihop kjolarna på nyfikna jungfrur, för att bilda en verkligt sammanhängande kedja... det var som om alla hade del i detta museum och togo sig den fara, som hotade det, lika nära. Lyckligtvis blef man herre öfver elden, och ingenting skadades utom en Apollobild, som fick sin ena arm afbruten. Men Apollos makt var ej armstyrkans, och han skall med tillgipsad och åter hopsatt arm vara lika „vacker“ som förut.

Denna hotande olyckshändelse har imellertid ingifvit mig tanken att skicka eder en i hast hopkommen redogörelse för en del af Museet, helt visst den oersättligaste, om elden angripit den, neml. för Naturhistoriska museet. Om ni tillåter, kan jag framdeles någon gång hålla mig till de andra afdelningarna af denna institution, som ännu är på visst sätt ung, men dock förtjenar att blifva omtalad. Den naturhistoriska afdelningen är dessutom det embryo, hvarur det hela sedan utvecklat sig, och förtjenar äfven derför att ställas i främsta rummet.

Vid ett sammanträde inom Göteborgs Vetenskaps- och Vitterhets-Samhälle år 1833 erinrade dåvarande ordföranden, distriktchefen O. I. Fåhræus, sjelf en framstående naturforskare, om behofvet och vigten af att, så väl för den allmänna undervisningen som för naturforskningen, å vestra kusten af vårt fädernesland ega naturhistoriska samlingar. I likhet med de erfarenhetsrön som gjorts i utlandet, ansåg han, att ingenting skulle mera befrämja påskyndandet af den naturhistoriska forskningen här på orten med dess angränsande haf och i följd deraf äfven i detta hänseende omvexlande rikedom på naturprodukter, än anläggandet af ett naturhistoriskt museum under Vetenskaps- och Vitterhets-Samhällets öfverinseende, hvarför han ock vid samma tillfälle väckte ett försiag i denna riktning. För erhållande af erforderliga medel till en sådan institutions första grundläggning och underhåll innefattade förslaget jemväl bildandet af en förening af betalande korrespondentmedlemmar, från hvilka man äfven påräknade att erhålla bidrag in natura. Förslaget blef af nämda Samhälle till alla delar antaget och gilladt samt med den för vår stad egendomliga driften omedelbart derefter satt i verkställighet.

Det gick knaggligt i början, men det gick ändock, hufvudsakligen genom entomologen Westrings intereese för saken, ehuru barnet växte mycket långsamt.

År 1838 uppläto stadens myndigheter, mot lindrig hyra, och år 1843 hyresfritt, en lägenhet i f. d. Ostindiska kompaniets hus, egdt af kronan och staden gemensamt, hvilken lägenhet ända till år 1861 användes för inrymmande af musei samlingar; och år 1848 upplät K. M. hyresfritt till samma ändamål en lägenhet i kronans del af det stora huset.

År 1836 ingaf Vet.- och Vitterh.-Samh. till K. M. en ansökan om anslag af 4 à 500 rdr bko för aflöning åt en konservator. Vetenskapsakademien, som fick frågan till sig hänskjuten, understödde förslaget, men Ständerna (1840) kunde med sin förr vanliga njugghet mot det naturhistoriska studiet ej bevilja det begärda anslaget, på den grund att „sådana stiftelser af endast lokalt interesse borde af provinserna sjelfva bekostas“. Jag kan undra huru det skulle

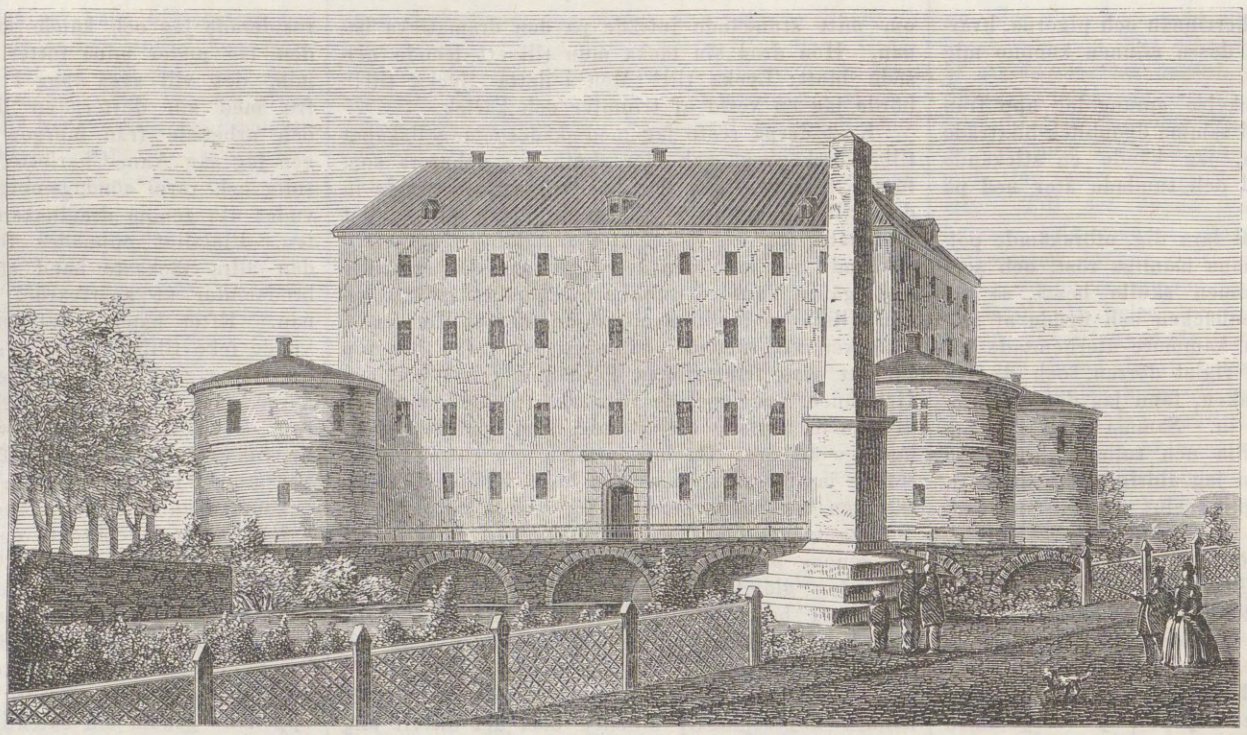

ÖREBRO SLOTT.

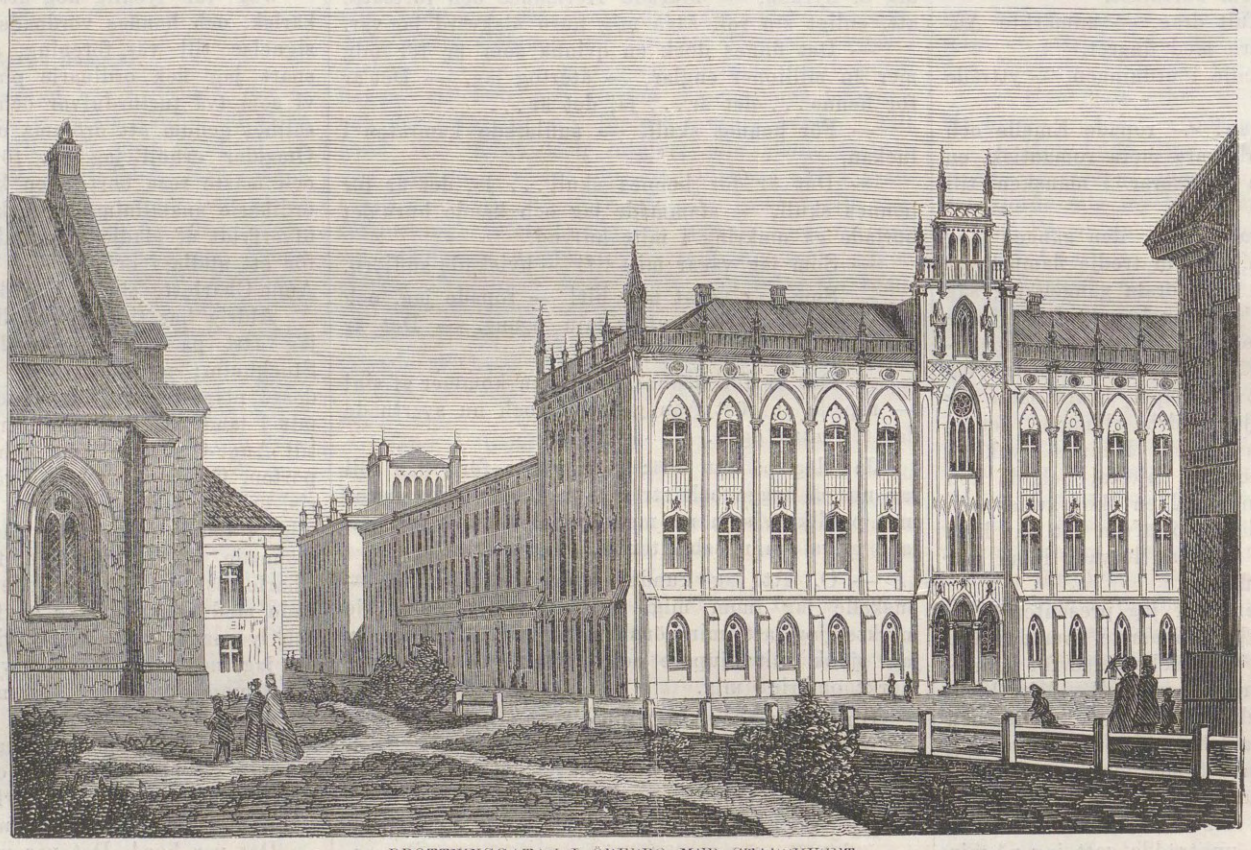

DROTTNINGGATAN I ÖREBRO MED STADSHUSET.

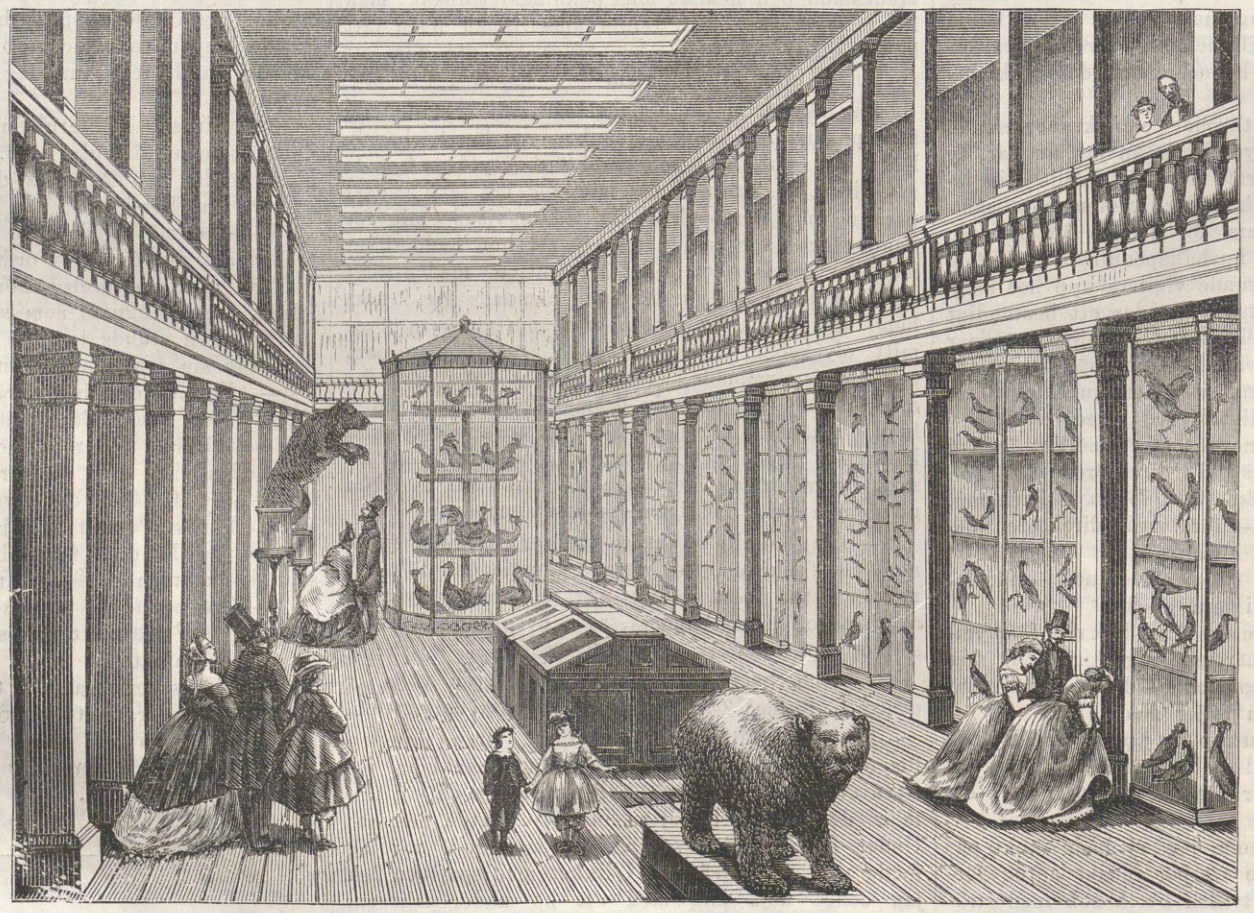

NATURHISTORISKA MUSEET I GÖTEBORG.

upptagits, om ständerna uttalat och hyllat samma principer i afseende på bijernbanors anläggande.

Lyckligtvis hafva åsigterna i sådana saker sedan förändrats. Och från och med 1860—61 har den förut styfmoderligt behandlade institutionen blifvit en gunstling och föremål för omhuldande af många så väl offentliga myndigheter som enskilda personer. Staden lemnade hela sin del af Ostindiska huset och staten har sedan äfven lemnat sin. Och till den lyckliga förändringen hafva helt visst sådana namn som Dickson (James och Oscar), Hedlund, Schoultz, Westring m. fl., i ej ringa mån bidragit. Men äran att hafva gjort det Naturhistoriska Museet till hvad det är tillkommer obestridligen i främsta rummet intendenten A. W. Malm, om hvars nit, oförtrutenhet och energi i detta fall ej mer än en mening råder.

Allt sedan 1848, då herr Malm öfvertog närmaste ledningen af Naturhistoriska Museet, som då hufvudsakligen innehöll en samling af fåglar, hade han gifvit anordningarna en öfvervägande riktning

»UTPOSTEN» (LA SENTINELLE), EFTER EN TAFLA AF P. A. PROTAIS.

åt Bohuslänska faunan, såsom här på platsen den ändamålsenligaste och nyttigaste. Han hade med erkännande värd ifver under årens lopp genomforskat detta till sin fauna särdeles rika landskap och har nu, sedan rymliga lokaler finnas och frikostigt understöd till deras inredning ej saknas, kunnat på ett ordningsfullt och riktigt elegant sätt uppställa samlingarna, hvilkas rikedom göteborgarne nu först äro i tillfälle att rätt uppskatta.

Ännu lära dock icke alla de zoologiska samlingar, som finnas, hunnit framläggas för allmänheten, men detta kommer dock snart att ske, sedan det betydliga inredningsarbete, som hela detta år pågått i Zoologiska museets lokaler och hvartill en af våra mecenater, grossh. Oscar Dickson frikostigt lemnat medel (flera tusen rdr), med denna månad blifvit afslutadt. Edra läsare kunna imellertid af illustrationen få en föreställning om det helas utseende och skick.

En särskild lokal för de vackra entomologiska samlingarna har under tiden äfven beredts i den våning, som ligger inunder den stora lokalen för zoologiska samlingarna, och framför nämda Entomologiska museum kommer ock ett Anatomiskt museum att öppnas under loppet af denna vinter. Det anlägges med särskildt afseende på komparativ forskning.

Zoologiska museum (se illustrationen), som är beläget i öfversta våningen af husets vestra flygel, utgöres af en enda sal af öfver 180 fots längd, 34 fots bredd och 8 fots höjd samt är försedt med ett galleri, som ofvanpå de nederst utmed väggarne stående skåpen fortlöper omkring hela salen. Planen till hela anordningen är herr Malms, som vid utförandet biträdts af en skicklig arkitekt, hr V. v. Gegerfelt.

Hela den östra sidan af salen upptages af samlingar från vestra Sverige, af hvilka däggdjur och fåglar äro uppställda i de mindre skåpen; på galleriet finnas i oafbruten serie reptilier, batrachier, fiskar samt i sprit förvarade crustacéer, blöt- och stråldjur. I detta galleri får man en öfversigt af den rika faunan i den bohuslänska skärgården och af hvad landskapets sjöar och elfvar hafva att erbjuda. Den både på arter, former och utvecklingsserier rika samlingen utgör, jemte den torra svenska Mollusksamlingen, som är upplagd i golfskåpen midtemot, glanspunkten i Zoologiska museum, som redan företer ett vetenskapligt materiel, hvilket hitlockar mången man af facket från främmande land och genom den vackra uppställningen äfven utgör en angenäm och lärorik hvilopunkt för våra arbetare, då de om söndagarne i stora hopar vandra omkring i musei salar och gallerier.

I norra fonden af salen finnes i ett särskildt fristående skåp en utställning af sådana skandinaviska djur, som äro nyttiga eller skadliga för landthushållningen.

Å salens vestra sida är den utländska, likaledes ganska rika samlingen uppställd efter samma plan, och fullständiga etiketter träffas öfverallt, upptagande föremålens latinska och svenska namn, fyndort, m, m.

Att *intet* af allt detta ens rubbades vid branden, är den fägnesamma nyhet som jag har nöjet meddela eder.

Sedan förra året finnes ock ett ganska vackert, ehuru nyss anlagdt herbarium, som tills vidare är uppställdt i entomologiska afdelningens arbetsrum, och på sjelfva musei gård, som utgöres af omkring $^2/_3$ tunland och är omlagd till en botanisk örtagård, hufvudsakligen beräknad att lemna en öfversigt af de skandinaviska växtfamiljerna, finnas redan omkring 400 arter, bland hvilka äfven sådana som växa i torfmossar och vatten. Å en särskild grupp finnes äfven en vacker samling af fjällväxter, hvilka denna höst hemförts från fjällresor på gränsen mellan Sverige och Norge af lektorn och botanikern C. J. Lindeberg, som ock jemte Trädgårdsföreningens föreståndare, hr G. Löwegren, medverkat i förening med hr Malm vid uppkomsten af denna den första botaniska örtagården å Sveriges vestra kust. Sedan nu initiativet är taget, lärer väl ock härvarande Trädgårdsförening lemna plats för en så fullständig representation som möjligt af den skandinaviska floran. Ej heller dessa samlingar ledo den ringaste skada vid förutnämda olycks-tillfälle, som hotade att tillintetgöra Göteborgs stolthet och Vestkustens vackraste vetenskapliga perla.

Härmed tager jag afsked af eder, tills jag i musei läsekabinett återfinner Ny Illustrerad Tidning och denna oretoucherade „fotografi“.

Slottet och stadshuset i Örebro.

Det svenska folkets tankar skola innan kort stämma möte vid den plats, der minnet af Sveriges störste folkhjelte dröjer qvar vid de åldriga murarne och der den ädles gestalt, genom konstnärens hand danad ur bronsen, innan kort skall framstå såsom ett uttryck af vår samtids tacksamhet och beundran samt till evärdelig åminnelse för våra efterkommande.

Innan vi af sådan anledning återkomma till denna plats, hafva vi ansett det vara af interesse för våra läsare att genom hosföljande tvenne afbildningar göra en förberedande bekantskap så väl med det gamla minnesrika Örebro som med den nya lefnadsfriska och ståtliga stad, som i hjertat af Sverige hastigt uppvuxit ur sin egen aska lik en ny fågel Phoenix.

Den utsigt af Slottet, som vår plansch framställer, är tagen från Carolinska läroverkets hus. I förgrunden ser man den så kallade „Olaus och Laurentius Petri sten“, som bär följande inskrift:

Åt
minnet
af
Olaus och Laurentius
Petri
lutherska lärans
förste predikare i Sverige
födde i Örebro.

Vården beslöts 1830
restes 1834.
Dan. 12: 3.

Sedan Gustaf den förste 1523 efter 9 månaders belägring intagit och raserat det gamla „Örebrohus“, hvars anor försvinna i töcken bakom 1200-talet (på Birger Jarls tid fanns slottet och omtalas i ett dess bref af 1262), lät Gustaf Vasa likväl återuppbygga det, hvarefter det tros hafva blifvit fullbordadt i Carl IX:s tid. Det var äfven i sin nya upplaga en fästning, stark nog efter den tidens sed. Det står ännu qvar, ungefär sådant det då var, ehuru en del skottgluggar äro igensatta, bröstvärn för skyttarne borttagna och tornen sannolikt afkapade. Bygnadssättet är, om något, solidt: 4 alnars murar nedtill, 3 alnar en trappa upp, $2\frac{1}{2}$ alnar i öfvervåningarna och mer än 4 alnar i rundlarne.

Slottet bebos af dess ståthållare landshöfding Åkerhielm. Det inrymmer länsstyrelsens och förste landtmätarens embetsrum och arkiver. De öfre våningarne äro till stor del oinredda, och en präktig sal (den s. k. landtbrukssalen), som inreddes två trappor upp i och för det allmänna landtbruksmöte, som i slutet af 1840-talet hölls i Örebro, kommer icke heller, annat än ytterst sällan, till nytta. Den lär begagnas af landshöfdingehushållet såsom skräprum, och man uppsöker i stället för länets allmänna sammankomster andra lokaler i staden.

Örebro stadshus är uppfördt i götisk stil af stadsarkitekten Winbladh derstädes, hvilken inlagt mycken förtjenst om stadens återuppbyggande efter 1854 års brand, likasom han i flera andra städer (Mariestad, Lidköping, Jönköping, Norrköping) uppfört stora och vackra bygnader. Huset, hvars hufvudfasad vänder sig åt stadens stora torg (hvarå, midt för stadshuset, Engelbrektsstoden placeras), har mot torget en längd af 210 fot; det vänder dessutom mot Drottning- och Köpmangatorna 73 fots sidor. Stenfoten, hvars östra hälft, i följd af torgets sluttning, inrymmer bottenvåning, är af huggen grånsten; i öfrigt är huset af tegel med portaler af finhuggen kalksten från herr Adlers vackert uppdrifna stenhuggeri vid Yxhult i Nerike. Husets oljemålning efterhärmar kalksten i alla hvalfbågar och i öfrigt sandsten. Kringom takkanten löper ett galleri med 34 smärre och 4 större torn af gjutet jern (från Köpings gjuteri). I 4 nischer på framsidan äro under baldakiner af gjutjern uppsatta väl formade Höganäsbyster (5 fot höga) af Sanningen och Rättvisan (öfver rådstuguingången) samt Slöjd och Vetenskap (öfver ingången till tekniska skolan). — Bygnaden kostar omkring 225,000 riksdaler.

I stadshuset inrymmas rum för stadsfullmäktiges och magistratens, drätselkammarens och sparbankens, äfvensom Örebro häradsrätts sessioner, poliskontor, tekniska skolans lokal, som består af 15 större och mindre salar och rum, ett par våningar, som innehafvas af borgmästaren och tekniska skolans rektor, jemte några mindre lägenheter.

"Utposten".

Från Mexikos förbrända berg,
En helsning hän till dig,
Som står i fager sommarfärg
Och hägrar ljuft för mig.

O, Frankrike, mitt fosterland,
Din ära är mig kär;
Men säg mig, fjerran från din strand,
Hvad skall jag göra här?

Kanske hur tidens vågor gå,
Mitt hopp skall fyllas se'n:
Att få engång som förpost stå
Vid Donau eller Rhen.

A. G.

En spök-scen.

(Ur Byrons „Don Juan“, 16:de sången).

Andra natten.

Det var en natt som sist. Och oklädd mest
— Ty läggdags kan man i en nattrock stå sig —
Fullkomligt »*sans culotte*» och utan väst,
Så att han kunde knappt ha mindre på sig,
Satt Juan, anande sin midnattsgäst,
Uti en sinnesstämning, svår att få sig
En föreställning *a priori* om;
Ty det var troligt nog att spöket kom.

Han lyddes ej förgäfves denna natt.
Tss! hvad är det?... aha!... det är... J höge
Martyrer!... jo! det är... åh kors! en katt!
Jag vånne hin uti hans tassar flöge!
Det låter som ett hjerta sloge matt,
Som en förälskad mö i natten smöge
På tå sitt första *rendez-vous* emot,
Rädd för det kyska echot af sin fot.

Säg — var det vinden?... Nej... Den börjas, runden,
Han samma svarta munk för ögat har,
Och samma gång, så jemn, så regelbunden
Som vers, — ja! mer än vers i våra dar.
Det känns på nytt, i den sublima stunden
Då verlden det stjernsådda mörkret drar
Omkring sig som ett diamantströdt bälte,
Som all hans märg vid munkens anblick smälte.

Det lät som när man fingret fuktadt stryker
På kanten af ett glas och blir nervös,
Ett sus, liksom när löf för vinden ryker
Och nattens regnskur hotar bryta lös.
Ostraffadt ingen ned bland skuggor dyker,
Om man också ej är superstitiös,
Hur käckt för andens fortbestånd man strider
En *tête-à-tête* med andar ingen lider.

Han stirrade, med öppen mun, men stum,
Ty skräck plär hejda hvad vi säga ämna,
Men eloquensens port på gafvel lemna,
Som sökte sig en väldig suada rum.
Allt närmre ljudet kom, det stilla, jemna,
Förfärligt för ett dödligt tympanum,
Och öppen stod hans mun (hvad jag sagt förr).
Hvad öppnades derefter? Jo — en dörr.

Den öppnades, med knarr, på samma vis
Som helvetets. »*Lasciate ogni speranza*
Voi ch'entrate!» Lika hemskt precis
Som Dantes *rima*, eller denna *stanza*,
Som — men hvem skildrar väl en sådan kris?
Mot skuggor kan ju ingen sig förskansa?
Emot en vålnad hvad är kött och blod?
Och mod är annat, det, än öfvermod.

Nå, dörrn sprang upp, visst icke häftigt, men
Som måsen långsamt sina vingar skakar,
Samt blef, i stället för att slå igen,
Halföppen stående på sina hakar,
Och långa skuggor föllo på vår vän
Don Juans ljus uti hans begge stakar;
Och dunklare än dunklet utanom
Svartbrödramunken i sin hufva kom.

Don Juan skalf, liksom sistliden natt,
Men dessemellan tänkte han sig sakta
Den hemska synen som ett bländverk platt
Som det var nesligt att med skräck betrakta.
Nog borde kropp *och* ande lyckas, att
En ande *utan* kropp dessutom makta,
Så snart de trädde upp förenade,
Som han på goda skäl förmenade.

Hans skräck vardt harm, och — har man sett på maken? —
Han reste sig, gick fram — och skuggan vek.
Vår hjelte, ifrig att få ljus i saken,
Förföljde modigare strax, men blek,

Besluten att ta fast den svarta draken,
Om han så stupade på denna lek;
Gestalten åter ryggade, och hötte,
Men stod som sten när han mot väggen stötte.

Nu sträckte Juan fram sin arm på slutet,
Men fick — o himlar! — tag i väggen blott,
Der månens silfverregn föll genombrutet
Af de sirater tak och murar fått;
Hans anlet vardt af kallsvett öfvergjutet,
Som det den modigaste skulle gått, —
Kuriöst! man fruktar mer en gasts non-entitet
Än någonsin en hel armées identitet.

Två blåa ögon lyste dock för klart
Att kunna bara döda stenens vara,
Och grafven skonat alltför uppenbart
En andedrägt af vår och blomdoft bara,
En vilsen lock förrådde hårets art,
Så tittade en röd läpp fram, med klara
Perlrader, just som månen synlig blef
Igenom fönsterkarmens murgrönsref.

Då sträckte Juan fram sin andra arm
Och — under öfver alla under! — tryckte
En byst intill sig, lika fast som varm,
Som tydligen ett hjerta innelyckte.
Han fann sig ha till outplånlig harm
Betett sig grufligt tafatt, som han tyckte,
Som fått i bara väggen fatt den stund
Han bordt med spöket kommit underfund.

Men spöket, om det var ett spöke alls,
Var i det hela det mest englalika:
En haka med sin grop, en mjellhvit hals
Stack fram och hörde ej till det antika.
När sedan kåpan sjönk, så sågs — hva'falls? —
Den runda, yppiga, men ej *för* rika
Gestalten (med chariternas diplom)
Af hennes skälmska nåd — Fitz-Fulkes fantom.

Carl Wilh. Aug. Strandberg.

Teater och Musik.

Intet musikaliskt drama har under den senaste tiden i hela den bildade verlden haft en så afgjord framgång som Gounods Faust. Då Tysklands väldigaste poetiska storverk af en snillrik fransman kläddes i toner, måste också resultatet nödvändigt blifva något märkvärdigt, eget och nytt. Det var naturligt att vissa delar måste förfelas och rent af misslyckas, men att det stora hela måste ega en utomordentligt gripande kraft. Det jättelika ämnet, fattadt af en rikt begåfvad ande och, om äfven ofullkomligt, likväl långtifrån ovärdigt af honom återgifvet, har sålunda än en gång eröfrat verlden. Rikt på skönhet i alla riktningar är det likväl i de dämoniska och i de erotiska elementerna, som det mäktigast griper åhöraren, och både dess förtjenster och fel röja sig hastigt häri.

Så återfinner man i Mephistopheles öfverallt den illistige, hånfulle, skadeglade, men tillika den i sin list rike, i sitt hån djerfve och i sin ondskefulla glädje fruktansvärde dämonen, som, ehuru han fjettrat en väldig ande, hvilken ständigt hotar att lössliita sig, likväl ingalunda nekar sig nöjet att leka med sitt rof. Han slungar den vilseförda i njutningens hvirflar, men blott för att midt under ruset gifva honom ett pinsamt stygn. Stundom kryper han slafviskt, men blott för att i en hastig vändning plötsligt låta känna sitt herravälde; stundom hånar han fräckt för att sedan med en allmosa af tillfredsställd passion lägga den olyckliges raseri kufvadt för sina fötter. Allt detta är grannt, ypperligt, utomordentligt — men hvad har han i kyrkan att göra! — Det finnes ingenting mera estetiskt naturvidrigt än denna scen. Den är ett brott mot den religiösa känslan, ty den stämma som i templet låter den arma Margareta klart förnimma den afgrund, hvari hon störtas, måste vara densamma, som sedan i fängelset tvingar henne att föredraga döden framför en fortsatt förnedring — det är Guds röst i hennes samvete. Den är ett brott emot Mephistopheles' karakter, ty i denna scen är han predikande, än mer rörande, ja rent af innerlig. Den är ett brott mot medeltids-anden, som icke kan tillåta att samme dämon, som bäfvar för ett korsformigt svärdsfäste och hvars makt vigvattnet öfvervinner, med satanisk kraft verkar på en bedjande i Herrans tempel. Slutligen är den ett brott mot den store Gœthe, hvars motsvarande scen kanske är det värdigaste han diktat. Bort med den derför! Eller må åtminstone denna del af herr Willmans parti sjungas utom scen. Det är ju bra hårdt att en konstnär, som för öfrigt så mästerligt uppfattat sin svåra rol, skall tvingas att i en episod förneka den karakter, han eljest både uppbär och förtydligar. — Att vederbörande till en viss grad fattat det orimliga i detta, visar sig deri att den lede fienden, här såsom annorstädes, i denna scen är försedd med en, så att säga, passande kyrkdrägt af mörkt tyg i stället för den prydliga kavaljerkostym, som han nyttjar på sina promenader, eller den eldröda burnus, hvarmed han fungerar såsom värd i sitt rike.

Margareta, typen för omedveten skönhet och dygd, var ett för ett franskt snille vida svårare ämne än den listige Mephistopheles. Och likväl — huru rörande, huru innerligt skön framstår hon icke i tonerna, just densamma som den store skalden tänkt sig henne lefvande i den lugna, vackra rosengården; visserligen ömmande för olyckan och gerna tröstande och huld, men egentligen endast till för sina blommor och kännande den yttre verlden blott genom sin broder, hvars krigarlif sällan unnar honom att vistas hos den syster, han så högt älskar; genom Martha, på hvars tanklösa prat hon aldrig lyssnar, samt genom de herrliga sånger, som äro hennes känsla af fosterlandet. — Men Siebel!

Den djerfva, öfverlägsna blick, som fästades på Margareta då hon på vägen från kyrkan måste tränga sig genom torgets larmande hopar, var den första som lät henne ana kärleken — detta hafva äfven fransmännen insett. Men redan det att en annan före Faust har med kärlek betraktat detta jungfruliga väsende minskar dess behag. De hemska skuggor, som hvila öfver dramats öfriga karakterer, bidraga äfven att göra Margaretas oskuldsfulla själ än mera ljus och strålande; men denna clair-obscur-effekt fråntages taflan genom närvaron vid hennes sida af en annan, i renhet och sjelfuppoffring med henne beslägtad natur. Då imellertid den genialiske maëstron gjort denna kärlek så barnsligt passionsfri, och då det täcka partiet hos oss förträffligt utföres, får man dock ej för strängt klandra denna tillsats, huru misslyckad den än må vara. Men Margareta koketterar — och det bör hon icke få göra! Gerna skola vi lyssna till hennes vackra koloraturarier på en konsert, men på scenen må man skona oss derför. En Gretchen som koketterar är icke mindre orimlig än en botfärdig don Juan eller en praktisk don Quixotte.

Hvad angår utförandet af Margaretas rol, så visar sjelfva karakterens passiva ljufhet, att intet vexlande minspel, inga stora gester, ingen utpräglad dramatisk liflighet härvid äro så af nöden som ett innerligt, rent och flärdfritt tolkande af tonernas behag. Hennes inträdande i andra akten är kanske det svåraste en prima donna någonsin fått till sin uppgift, ty vid betraktandet af en sådan scen blifver sjelfva entusiasmen pedantisk. En skymt af nytysk brådska, framför allt den minsta aning om att Gretchen skulle stanna, innan hon träffas af sin älskares röst — och illusionen är försvunnen. Denna scen är måhända fru Stenhammars bästa.

Den i sitt slag makalösa torgkören är isynnerhet utmärkt genom de karakteristiska motiver, som deri skildra en mängd menniskor af högst olika klasser. Borgarnes och de äldre damernas äro af den mest komiska effekt. Krigarnes korta episod har stor betydelse genom sin fullkomligt särskilda tonfärg, men förstöres totalt genom den sömnighet, hvarmed den frampustas. Samma sömnlust visade sig någon gång äfven i orkestern och urartade i det tjusande moment, som i första akten uppenbarar Margareta, rent af till något liknande snarkningar. Men „någon gång somnar äfven den gode Homerus“, heter det ju!

Vi medhinna icke denna gång någon granskning af Dramatiska teaterns senaste nyhet, En nyårsnatt, och sannerligen är det icke bäst att så fort som möjligt åt glömskan öfverlemna detta bedröfliga hastverk.

Krönika.

Sedan man nu låtit Preussen triumfera i täflingen rörande hertigdömena, sedan dessas öde för en längre tid blifvit bestämdt och sedan den långa, sega och intrasslade frågan ändtligen tyckts hafva blifvit bragt till afgörande, få vi nu ofvanpå allt detta ett litet komiskt efterspel af de tyska småstaternas aldrig trytande stortalighet. Man protesterar, gör „Aufruf“, förklarar sig öfvermannad men ej öfvervunnen och väsnas ännu en gång i den gamla, vanliga stilen. Ett utskottsmöte har hållits och resultatet af dess långsamt mognande öfvertygelse har varit en förklaring, att tyska förbundsdagen är oduglig, att Mays arrestering är en våldsbragd och att man, kosta hvad det ville, måste få ett central-parlament, hvilket ensamt kan frälsa Tyskland. På allt detta svarade Preussen med den ganska lyckade frasen: att Tyskland för att blifva lyckligt måste ingå i Preussen, och Preussen just derigenom blifva Tyskland.

Man må väl icke heller förundra sig öfver den känsla af säkerhet, som nu gör konung Wilhelm så stolt och lycklig, då man besinnar att bland den preussiska monarkiens motståndare den ene icke har råd, den andre icke mod och den tredje icke makt att gripa till vapen. Lyckligt dessutom det land som eger en general så nitisk som hr Manteuffel, hvilken, ehuru oansenlig till sitt yttre, lofvat att förr betäcka hvarje jordlängd af *sju fot* med sin egen kropp än att låta den preussiska statskroppen aldrig så litet förminskas. Der ser man huru medborgaren förstoras af fosterlandskärleken!

Bismarck har imellertid begifvit sig till Paris för att blidka kejsar Napoleon och söka ställa allt till rätta med afseende på de förargliga cirkulärerna. Det var också hög tid att taga detta försonliga steg, ty för hvar och en som aktat på tidens tecken har det blifvit tydligt, att en större verksamhet i den franska politiken snart skall taga sin början. Från Mexiko kommer den ena glädjeposten efter den andra. Med de katolska staterna i Södern är en allians snart afslutad. Algier återlemnas till en viss, om ock ringa del åt de otrogna, och den romerska frågan synes ändtligen, äfven den, mognad för afgörandet. Om allt detta lofvar krig eller fred, är visserligen ännu tvifvelaktigt, men säkert är att åtskilliga makter med sjukt samvete redan häpna för vedergällningens dag.

I Italien söker man nu att blifva af med en del af det oerhörda antal biskopar och prelater hvarmed landet blifvit välsignadt. Banditerne, som äfven, ehuru på olika sätt, plundra det arma folket, tyckas nu blifvit öfvergifna af den ombytliga segerlyckan. I Turin har man högtidligt och med dystert allvar firat minnet af de blodiga gatustriderne förliden höst. Sorgedagarne stördes af inga oroligheter, men sedan festligheterna afslutats, har missnöjet börjat allt djerfvare höja sin röst. Det säges att Italiens förra hufvudstad skall välja Garibaldi till sin representant i parlamentet. Tvifvelaktigt är dock huruvida den ädle frihetshjelten ännu en gång skall låta taga sig.

Det tyckes som om i Danmark äfven sångens fridlysta område vore utsatt för politikens störande missljud, då omdömet äfven om de största artister till en viss grad synes bero på teaterdirektörens åsigter eller nationalitet. Imellertid börjar man i Köpenhamn allt mera öppet tala om Danmarks inträde i Skandinavien och om ett unionsparlament. Känslan af det nödvändiga i en broderlig sammanslutning af de tre nordiska stammarne blifver der likasom hos oss mera lefvande för hvarje dag och lofvar för framtiden styrka och säkerhet. I Christiania har det adertonde storthinget nu högtidligen blifvit öppnadt.

Draga vi nu såsom de vise männer till vårt land igen, så finna vi det gamla goda Jemtland ånyo försänkt i nöd, härjadt af frosten samt bedjande om en hjelp, som säkert ej af medlidsamma landsmän skall förvägras. Från Upsala höra vi med glädje ryktet om en fest, hvarmed man i den välkända, enkla och hjertliga tonen välkomnat den store skald som nu gästar våra bygder. Christianstad sänder oss flitigt notiser om ett derstädes anhängigt, ganska ruskigt krigsrättsmål, som dock, eget nog, ännu icke återgifvits af den franska revuen i Aftonbladet. Hvad åter angår den mystiska adelsassociationen, så har den olycklige landshöfding, hvilken man så käckt utpekade såsom författare till det sorgligt ryktbara cirkuläret, nu — enligt häfdvunnen plägsed hos embetsmän med denna titel — tvagit sina händer och stoppat sina belackare munnen till.

Den kyska månen, som nu en tid i lysande fylle hugnat vår kära stad med det mest klara och angenäma sken, behagade onsdagsaftonen nyktra till betänkligt samt efter erhållen decharge af vår jordiska almanacka indraga en tredjedel af de himmelska lysmedlen. På torg och gator såg man åtskilliga grupper af åskådare uppmärksamt betrakta den småningom aftagande månskifvan; men — då himlaljuset icke är ställdt på aktier — blef förmörkelsen hvarken farlig eller långvarig.

Kan man förlita sig på Dagens Nyheter, så lärer ett industrilotteri i större skala och för hvilket svenska slöjdföreningen skall ställa sig i spetsen snart skola upprättas äfven hos oss stockholmare för att gifva våra industriidkare medel till inköp af de dyra modeller och mönster, som för en fri utveckling af slöjdskickligheten äro af nöden. En annan vigtig nyhet är det till i dag annonserade öppnandet af folkteatern i la Croix' salong, som lofvar äfven den minst bemedlade tillfälle att någon gång slå sig lös och hafva roligt. Humlegårdsteatern har nu stängt sina portar, sedan dess förnämsta förmågor vid sista representationen hyllats af en talrik och tacksam publik.

På operan gifves fortfarande Faust som, alltid föremål för lifligt intresse, nu blifvit det dessmer då tvenne utmärkta talenter täfla i återgifvandet af Margarethas herrliga parti. Ju oftare man lyssnar till denna djupa, allvarligt sköna musik, dess mera förundras man vid tanken derpå att den flutit ur en fransk kompositörs penna, och samma häpnad, hvarmed en fransman frågar sig huru en tysk kunnat dikta Mozarts verldsberömda champagnesång, bör intaga tyskarne då de lyssna till de sköna tonerna om konungen i Thule.

Men hvad är att säga om denna tyska dame, som, icke nöjd med att sjelf frambringa underhaltiga originalarbeten, nu så länge sysselsatt sig med att förvrida, rådbråka, kort sagt „mettre en fièce“ andras bättre lottade skapelser! Är nu *En nyårsnatt* att betrakta såsom det onaturligas kulminationspunkt i denna genre; var detta opus som komma skulle, eller måste vi förbida något annat, än värre? Trots hrr Dahlqvists och Sundbergs samt i synnerhet fru Kinmansons förträffliga spel våga vi hoppas att detta opus blifver fru Birch-Pfeiffers litterära dödsdom i vår hufvudstad. Och spelar det denna välgörande rôle i vår teaters historia *då* skola vi alltid med tacksamhet minnas dess upptagande, hvartill man eljest har svårt att finna ett skäl.

Ingen kan för öfrigt heldre än vi erkänna det alltid vaksamma nit och den utomordentliga skicklighet hvarmed våra förenade teatrar nu dirigeras. Hålla de begge scenerne blott hälften af hvad de utlofva så är redan detta vackert nog. Hvad särskildt angår den dramatiska teatern så gläder man sig högligen åt löftet om ett redan berömdt skådespel af den store författaren till Sigurd Slembe.

Hvarjehanda.

— „Ett ord, eders majestät“, sade en gång en soldat till Fredrik den store och räckte honom en ansökan om att befordras till officer. „Ja, men om du säger två“, svarade kungen, „skall du hängas.“ — „Underteckna!“ sade soldaten. — Kungen log, hvisslade — och skref under.

— ÄKTENSKAPLIG ÖMHET. Tigranes, konungariket Armeniens arfvinge, blef med sin gemål, sin fader konungen, sin moder och hela den kungliga familjen tillfångatagen af Cyrus. Den persiske fursten frågade honom hvad han ville gifva för att lösköpa sin gemål. „Tusende lif, om jag hade dem“, svarade Tigranes. Cyrus fann behag i detta lidelsefulla utbrott af äktenskaplig kärlek och skänkte dem alla friheten. Han begåfvade dem på bästa sätt och de skiljdes från honom som vänner. Under hemresan talade några om segervinnarens stora ädelmod, andra om hans majestätiska yttre o. s. v., endast Tigranes' gemål teg. „Men hvad säger du då om denne oförliknelige furste?“ frågade han henne. — "Jag har alls icke sett honom“, svarade hon. — „Icke sett honom! Hvad säger du?“ utbrast Tigranes förundrad. — „Nej“, fortfor hon, „kunde jag väl vända mina ögon från den som ville gifva tusende lif för mig? Endast honom har jag sett.“

— BLODREGN OCH RÖD SNÖ. Angående detta fenomen har man åtskilliga förklaringar. Den 7 december 1819 regnade det, som man sade, „blod“ i Blankenburg i Flandern, vid Scheveningen nära Haag och på flera andra ställen. En kemist från Brügge, van Stroop, underkastade det i Blankenburg fallande blodregnet en analys och fann, genom att afdunsta 144 uns regnvatten till 4 uns, att det bestod af röd saltsyrad kobolt; van Mons och van Wurzer afskiljde till och med, då produkten med tillsats af borax smältes för blåsröret, en vacker blå perla. — Men ett dylikt „blodregn“ bör icke förblandas med de enstaka röda droppar, som stundom ses efter regn och vanligtvis bestå af en röd vätska, som utgjutes af vissa fjärilar strax efter det de krupit ur puppan. Savoyens Alper äro tidtals på stora sträckor betäckta med röd snö. Man har härledt denna färg från glimmerartade och andra förvittrade delar af klipporna eller jorden, men man har nu kommit på ett annat spår. Som bekant utsändes några skepp år 1818 från England under kapten Ross' befäl för att upptäcka nordvestpassagen till Baffinsbay. Dessa funno äfven der röd snö. Kapten Saabye och hr Biot tillstälde den utmärkte kemisten Thenard i Paris något af denna snö, på det denne skulle undersöka den och afgöra om den färgade kroppen var af animaliskt ursprung, som man i början antog, men det visade sig att det röda stoffet hörde till växtriket. Decandolle medförde äfven en flaska smält röd snö från Baffinsbay till Paris, och under elfva månader hade den röda färgen icke lidit någon förändring. Färgämnet bestod af små röda kulor, som efter Wollastons beräkning hade en genomskärning af $\frac{1}{1000}$ till $\frac{3}{1000}$ af en tum. Pressade gåfvo dessa kulor intet pulver, utan ett rödt oljaktigt ämne, och qvarlemnade en färglös hinna; de tycktes icke höra till svamparnes, utan till algernas slägte. — För öfrigt må anmärkas, att indigo kan frambringas ur ruttnande vattenalger, men denna blå växtfärg blifver strax röd vid en syras inverkan. När kor gifva blå mjölk, kommer det oftast deraf att de dricka vatten, hvari sådana alger äro upplösta, hvilket lätt kan upptäckas, om man häller litet ättika i mjölken, då den från blå går öfver till röd. Blodregn, rödt hagel och snö, sådant det visat sig vid Baffinsbay, i Peru och på St. Bernhard, der snön på betydliga sträckor och till ett djup af ett par tum varit röd, uppkommer ganska säkert af den röda kul-algen, *Protococcus nivalis*, som består af röda kulor, så små att 2,560,000 erfordras för att betäcka en qvadrattums yta. Märkvärdig är på det hela taget denna planta, hvars frökorn visar en fri roterande rörelse, innan det danas till en ny alg, så att det nästan ser ut som om naturen vacklade imellan att göra dessa korn till infusionsdjur eller växt. — Dr Kjærbölling hade en torr svartbrun alg, som svälde ut på nytt, när den lades i vatten, och visade sig då skönt purpurfärgad, hvilket fenomen upprepades så ofta den efter torkning åter lades i vatten. Måhända var det denna växt från Medelhafvet, som under namn af Fucus begagnades till smink i det gamla Rom.

— „Du förstår dig visst på maschiner, du“, sade en ingeniör till en bonde, då de på en större utställning stodo och betraktade en konstrik maschin. „Det vill jag icke påstå“, svarade bonden, „men nog vet jag hvad denna är till“. — „Jaså? Jag håller fem rdr att du icke vet det.“ — „Godt“, genmälte bonden, „jag håller lika mycket, men först fram med penningarna.“ Då dessa tagits fram, sade bonden: „Den är till — salu“, och vann sitt vad.

— En skollärare frågade en gosse: „Hvad slags ord är ett ägg?“ — „Ett stamord“, svarade denne. — „Till hvad genus hör det då?“ fortsatte skolmästaren. — „Det kan jag då platt icke säga förr än det är utkläckt“, svarade pojken förvånad.

SCHACK.

Uppgift 64.

Af S. Loyd.

Svart.

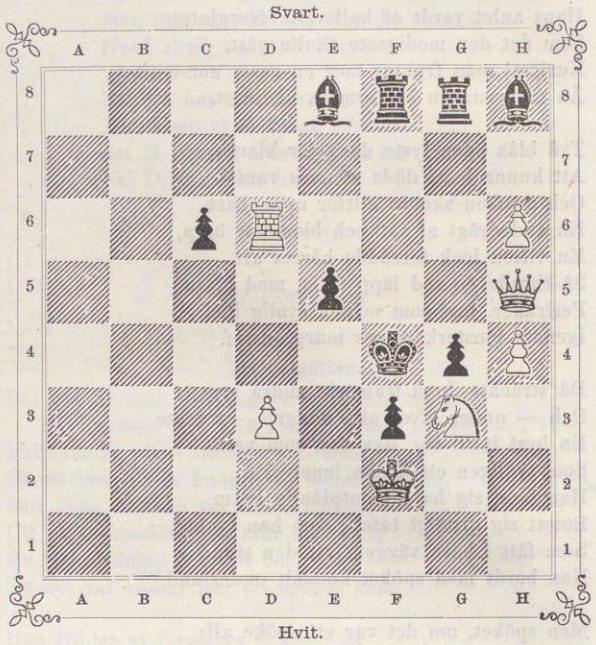

Hvit.

Hvit börjar och gör matt i tredje draget.

På begäran lemnas hädanefter ytterligare en veckas tid emellan uppgift och lösning.

Uppgift 65. Af J. Svensson.

Hvit: Kd6; Ta8, g8; La7; Sd3, f3; Bc4, g2; *Svart:* Ka2; Tg3; Bf7. — Hvit börjar och gör matt i fjerde draget.

Uppgift 66. Af Lolo.

Hvit: Ka4; Da5; Lb4, e4; Ba6, b3, d4, d6; *Svart:* Kc6; Td5; Sb8; Bd7. — Hvit börjar och tvingar Svart att göra matt i tredje draget.

Uppgift 67. Af C. F. Wennberg.

Hvit: Kd4; Db8; Le8, f8; Se1, e7; Ba4, b3, e3; *Svart:* Ka3; Ta2, e5; Ld1, f6; Sb2. — Hvit börjar och tvingar Svart att göra matt i fjerde draget.

Parti 7, speladt i London i slutet af 1864.

Kieseritzkys gambit.

E. Falkbeer. Ph. D:r Lindehn

(Svart).	(Hvit).	Svart.	Hvit.
1. e7—e5	e2—e4	15. d4—c3:	b2—c3:
2. f7—f5	e4—f5:	16. Se4—c3:	Ld3—f5:
3. Sg8—f6	g2—g4	17. Sc3—b1:†	Ke1—f2
4. h7—h5	g4—g5	18. Sb1—c3	Dh5—g6:†
5. Sf6—e4	[Sg1—f3]	19. Ke8—f8	Dg6—h6†
6. Lf8—c5	[d2—d4]	20. Kf8—e7	Dh6—f6†
7. e5—d4:	Lf1—d3	21. Ke7—e8	Df6—d8:†
8. d7—d5	Sf3—h4	22. Ta8—d8:	g5—g6
9. Sb8—c6 [1])	Sh4—g6	23. Lb4—c5†	Kf2—g2
10. Lc8—f5: [2])	Sg6—h8:	24. Lc5—d4	Lc1—h6
11. Sc6—e5 [3])	Dd1—h5:†	25. Td8—d6	Ta1—e1†
12. g7—g6	Sh8—g6:	26. Ke8—d8	Lh6—g5†
13. Se5—g6: [4])	f2—f3	27. Ld4—f6	g6—g7
14. Lc5—b4† [5])	c2—c3	Svart ger spelet förloradt.	

1) Det bästa draget i denna ställning; först speladt af Morphy, om jag ej missminner mig (L.). Ett annat godt drag är 9. Lc5—b4†. — 2) Sv. kan tryggt lemna sitt Torn, och fråga är, om Hv., efter att ha tagit det, ens kan räddas vid korrekt spel af Sv. (L.). — 3) Också det rätta draget. (L.) — 4) Löparn kunde tydligen ej taga (för 13. „ Dh5—h8† och 14. „ Dh8—e5:). — 5) Om jag ej misstager mig, medför denna förtidiga schack spelets förlust; rätta draget hade varit Dd8—e7. (L.).

Den 4 okt. J. G. S.

Anmälan*).

Ny Illustrerad Tidning anmäler till prenumeration fjerde qvartalet af sin första årgång. Det nu stundande riksmötet skall gifva ett ytterligare förökadt intresse åt Ny Illustrerad Tidnings porträtt-galleri och taflor för dagen, likasom det kommande året skall genom den blifvande industri- och konstexpositionen sätta redaktionen i tillfälle att i ännu vidsträcktare mått än hittills gagna de fosterländska interessen, åt hvilkas tjenst hon egnat sig och åt hvilka Sveriges upplysta allmänhet icke skall underlåta att skänka sitt understöd.

I likhet med de flesta illustrerade tidningar i utlandet kommer Ny Illustrerad Tidning att upplåta sista sidan af bladet åt annonser, företrädesvis sådana som åtföljas af illustrationer. Sålunda kunna **industriidkare, fabrikanter, handtverkare, artister, handlande, bokförläggare** o. s. v. få genom redaktionens försorg i trä utförda gravyrer af **industrialster, konstverk, fabriker, verkstäder, butiker, förlustelseställen** m. m. Annonser införas till det för en illustrerad tidning oerhördt billiga priset af **15 öre för petitrad** eller i förhållande efter utrymmet. Efter annonseringen, sedan redaktionen blifvit godtgjord för ritning och gravyr, tillfalla stockarne annonsören, som kan använda dem till annonsering i andra blad, till **vignetter å räkningar, korrespondens** och annat dylikt. Om fotografier till redaktionen insändas, verkställas såväl ritning som gravyr till billigaste priser och i den mån arbetet å ateliern medhinnes. — Prenumerationspriset är 3 Rdr Rmt för qvartalet.

Ny Illustrerad Tidnings redaktionsbyrå och kontor flyttas den 1 nästkommande Oktober till huset N:r 6 Munkbrogatan, hvilket från och med ofvannämda dag äfven är undertecknads adress.

Karl Wetterhoff.

*) Anhålles ödmjukast att de ärade tidningsredaktioner i landsorten, som från kända korrespondenter i hufvudstaden emottagit den falska uppgift, att Ny Illustrerad Tidning skall komma att med årets slut upphöra, behagade i sina respektive blad intaga ofvanstående anmälan.

IWAR HÆGGSTRÖMS BOKTRYCKERI.

NY ILLUSTRERAD TIDNING.

N° 41]. Utkommer hvarje Lördag. Stockholm den 14 Oktober 1865. 12 Rdr årgången. [1a Bandet

Innehåll: Carl Gustaf Qvarnström (med porträtt). — Solen (ur sista upplagan af Littrows „Wunder des Himmels"). — Om Svartkonst, af Måns Månsson. — Engelbrekts staty i Örebro, modellerad af C. G. Qvarnström (plansch). — Konstantinopels brand den 6 september 1865 (plansch). — Skymningsprat. — Den sista Féen, af Emile Souvestre, öfvers. — Teater och Musik. — Krönika. — Örebro teater (plansch). — Hvarjehanda. — Schack.

Carl Gustaf Qvarnström.

Stora vetenskapsmän och utmärkta konstnärer härstamma mera sällan från de prunkande palatserna än från den torftiga och låga kojan. De utmärkta anlagen synas påkalla nödens och pröfningarnas bittra, men helsosamma skola för att på detta sätt erhålla sjelfmedvetandets eldsdop, — medan man ofta ser ganska rika sådana gå förlorade i sysslolöshet och njutningar. Sådant är åtminstone fallet i vårt land, der torparstugan, handtverkstaden och köpmansboden oftast äro den obemärkta piedestal, från hvilken en rikt utrustad natur höjer sig till medborgarrätten inom lärdomens, vetenskapens och det skönas verld.

Så är också fallet med den utmärkte konstnär, hvars bild i dag pryder vår tidning och hvars senaste stora skapelse också i dag för en tacksam och beundrande efterverld afslöjar den store räddaren och folkvännen *Engelbrekts* milda och manliga drag.

Carl Gustaf Qvarnström är född i Stockholm den 23 mars 1810, af fattiga och alls icke högt stående föräldrar. Hans fader var kammartjenare hos prinsessan Sofia Albertina, och han träffades af sin första pröfning vid två års ålder, då han moderlös lemnades qvar i det torftiga hemmet. Vid elfva års ålder måste han sjelf ut att förtjena sitt bröd som kypare på en källare; men hans konstnärliga anlag gåfvo sig tillkänna redan nu genom lyckade porträtter af de originaler, som besökte den gamla källarsalen. och han fann här sin förste mecenat — nemligen en hederlig vaktmästare vid Stora sällskapet, som skaffade honom af med sina svartkritsporträtter mot det den tiden och för en så ung konstnär ansenliga honorariet af 1 rdr rmt stycket.

Fadren, som imellertid allt mera nedsjunkit i fattigdom, tog nu hem till sig den lofvande sonen, och denne fick sedan försörja både fadren och sig. Detta var för den unge, liflige gossen en tid af bitter nöd och hjeltemodig försakelse; men icke heller nu öfvergafs han af goda och välvilliga menniskor, — han fick sin andra gynnare i en gammal hushållerska, som imellanåt med litet starkare föda aflöste den magra dieten af vatten och bröd, till hvilken fadren och han ofta nog voro hänvisade. Efter någon tid dog äfven fadren, och den trettonårige gossen stod nu ensam i verlden, hjelplös och utblottad, med sitt rika anlag och sin ärfda fattigdom, — det enda som var hans.

Så kom han till en handlande för att biträda innanför disken, — men dertill hade han inga gåfvor. Hans principal såg de tydliga spåren af hans tidiga konstnärsanlag på böcker och omslagsmakulatur, — kanske fick han äfven här och der syn på sitt eget konterfej i olika ställningar och mera sannt än smickradt, — nog af, den hederlige köpmannen märkte snart, att den gossen icke var ämnad att dyrka Mercurius, hvilken icke tycker om några konstproduktioner, om man möjligen undantager kortkonster, — och sedan han hos några af konst-akademiens lärare rådfört sig angående gossens anlag, hvilka af dessa befunnos tillräckligt utmärkande för en blifvande konstnärsbana, lagade den hedersmannen, att den unge Carl Gustaf blef inskrifven som elev vid akademien, förskaffade honom vidare fritt bord i ett förmöget grosshandlarhus och ett moderligt hem hos ett äldre fruntimmer, samt slutligen till och med ett litet understöd af den välvilliga och ädla gamla furstinnan Sofia Albertina. Och nu var således den unge Carl Gustaf inne på rätta stråten. Redan 1822 fick han i akademiens lägre teckningsskola en belöningsmedalj och arbetade nu flitigt och oförtrutet på sin framtida utbildning. Sju år derefter deltog han i akademiens täfling med en tafla, *Epaminondas' död*, — men han märkte snart sjelf att färgen icke var hans sak, churu han redan då lofvade att blifva en mästare i formen. Så lade han efter moget öfvervägande bort penseln och paletten och fattade i stället mejseln och klubban. Då Byström samma år, eller 1829, återkom från Italien, blef Qvarnström hans lärjunge, och redan för sitt första försök inom skulpturens område, en skjutande Amor, fick han akademiens högsta belöningsmedalj 1831, samt ännu en sådan 1832. Två år derefter blef han agré vid akademien och gick 1835 på utrikes resor med akademiskt resestipendium, som han innehade i sex år. Under denna tid uppehöll han sig mest i Rom, den eviga staden, der Fogelberg var hans lärare och der hans konstnärskap fick denna egendomliga riktning, i hvilken antikens ädla och sköna form så att säga förmäler sig med det nordiska allvaret, den nordiska styrkan och friskheten.

Återkommen 1840, blef han ledamot af akademien, 1843 e. o. professor, 1852 professor och 1853 akademiens direktör, hvilken plats han ännu innehar. Samma år företog han med kunglig tillåtelse en utrikes konstresa, hvarvid han åter besökte Rom, och återkom 1855, hvarefter han icke mera lemnat fäderneslandet.

CARL GUSTAF QVARNSTRÖM.

Carl Gustaf Qvarnströms förnämsta arbeten äro:

Fyra statyer i kungl. slottets norra vestibul.

Fyra statyer till konstakademiens façad. (*Måleriet*, *Bildhuggarkonsten*, *Bygnadskonsten* och *Kopparstickskonsten.*)

Uller, kolossal staty, Rom 1841.

Iduna, d:o, Stockholm 1843.

Tre kolossala, i brons gjutna statyer, nemligen *Tegnér* i Lund, *Berzelius* i Stockholm och *Engelbrekt* i Örebro, samt en kolossal bröstbild af *Gustaf Vasa*, gjuten i brons och uppställd i Westerås.

En neapolitansk fiskare, staty i marmor, tillhör kongl. museum.

Iduna, bortröfvad af jätten *Tjasse*, grupp.

Tre unga flickor i badet, gipsgrupp, utställd på verldsexpositionen i Paris 1855.

Elementerna, fyra reliefer.

Sergell, bröstbild i marmor, för nationalmuseum m. fl.

Med en ovanlig konstnärsförmåga, hvarom ofvan uppräknade verk tillräckligt vittna, förenar professor Qvarnström en utmärkt skicklighet som lärare och äfven såsom styresman för akademiens läroanstalter. Qvarnström bär på sitt bröst Nordstjerne- och Vasaordnarnes tecken, men mer än af dessa yttre utmärkelser prydes han af den sanna humanitet, den milda, älskliga blygsamhet, som alltid utgjort det sanna snillets kännetecken. Högt uppskattad af sina landsmän, har han i sina verk, och icke minst i den nu i dag aftäckta bilden af fosterlandsbefriaren och folkvännen Engelbrekt, rest sig sjelf en oförgänglig minnesvärd och gifvit en kraftig uppmuntran åt de kojans och fattigdomens

söner, som liksom han bära i sin själ en gnista af den gudomliga elden!

Ty är det icke som om den klara, välvilliga blicken skulle säga: „Var glad öfver din ringhet, den är ditt värn; — arbeta och du skall gå framåt, strid och du skall segra!“ —

— *H.* —

Solen.

(Ur sista upplagan af Littrows „Wunder des Himmels“.)

I en jemförelsevis stjernfattig trakt i det ofantliga solsystem, hvaraf den så kallade Vintergatan visar oss de aflägsnaste partierna, rör sig vår sol med ett följe af, utaf henne beroende mindre kroppar, denna sol, som är en stjerna bland de otaliga skarorna i det system, till hvilket hon hör och som i sig innefattar väl tjugu millioner af den mest olika storlek och beskaffenhet. Och detta system är dock blott ett af de många tusen dylika system, af hvilka de oss närmare framträda i form af stjernsvärmar och nebulosor, de fjermare åter såsom tunna moln af det mattaste ljus och af obetydlig diameter, äfven då de betraktas med hjelp af de skarpaste teleskoper. Solen, centralkroppen i det planetsystem dit vår jord hör, intager således efter all sannolikhet en temligen underordnad plats i verldsalltet; för oss stackars jordinvånare är hon imellertid fullt lika vigtig som sjelfva den planet, hvilken bär oss, ty med det ljus och den värme, som hon gifver oss, är hon ett nödvändigt vilkor för vår tillvaro. Om hon helt hastigt skulle upphöra att lysa och värma oss, skulle jorden förgås i natt och mörker, alla växter och djur vore med detsamma dömda till undergång till följd af köld och bristande föda, och sjelfva menniskan, som kanske skulle kunna skaffa sig ljus och värme för en liten tid, skulle snart också omkomma. Det är således helt naturligt att man söker få reda på denna himlakropps verkliga beskaffenhet och särskildt den hennes egenskap, hvilken vi hafva att tacka för ljus och värme.

Om solen vid sig fängslat menniskoslägtets aktning och vördnad genom ofvannämda välgerningar mot oss, är det deremot en helt annan egenskap, som gifvit henne herraväldet öfver de henne underdåniga planeterna och kometerna. För detta herravälde har hon sig sjelf att tacka, d. v. s. sin massa, som är 350,000 gånger större än jordens, ja till och med mera än 700 gånger större än alla de öfriga kropparnes i hela planetsystemet tillsammantagna. Det är egentligen genom denna massa, som solen vid sig binder alla planeterna och tvingar dem att i tyst undergifvenhet beskrifva de dem anvisade banor. Denna öfvervigt i anseende till massan gör solen icke blott till hufvud- och centralkroppen i hela vårt system, utan den utgör också grunden till den strängt monarkiska inrättningen i denna stora stat, der herrskarens kraft är så betydligt större än alla hans undersåtars, att åtminstone alla slags större oordningar äro rent af omöjliga.

Lika litet kan någon planet jemföras med solen i storlek, i kroppsligt omfång. Solklotets genomskärning uppgår till 193,000 tyska mil *), hennes yta således till 117,000 millioner qvadratmil och volym till 3,760 billioner kubikmil. Dessa siffror äro imellertid allt för stora för att gifva oss en tydlig föreställning om solens rätta omfång, utan vi måste genom jemförelse med andra redan kända kroppar söka att likasom försinliga saken för oss. Vesta är långt ifrån att vara en af våra minsta planeter. Hennes genomskärning utgör knappa 60 mil efter Schröters mätningar och nyare beräkningar. Solens genomskärning är således mera än 3200 gånger större än Vestas, så att solens kroppsliga omfång eller volym är omkring 30,000 millioner gånger större än Vestas volym, eller med andra ord, man skulle af solen kunna göra mera än 30,000 millioner sådana klot som Vesta. Deremot skulle det behöfvas att lägga 1,400,000 sådana klot som vår jord kring hvarandra för att kunna få en kropp, som i volym uppginge mot solens. Ja, äfven om alla planetkloten hopfogades med hvarandra, skulle de dock icke i rymd upptaga 560:ndelen af solklotet. För en så kallad resa kring verlden, d. v. s. för att tillryggalägga jordens omkrets, skulle en vandrare, som dagligen far tio tyska mil, behöfva 540 dagar, men för en resa kring solen skulle han behöfva 60,640 dagar eller mera än 160 år. Men som äfven dessa siffror äro allt för stora för att gifva oss en klar föreställning om solkroppens ofantliga vidd, skola vi tänka oss densamma urhålkad kring sin medelpunkt så mycket att jorden kunde rymmas i denna medelpunkt och månen fritt röra sig omkring henne på sitt 50,000 mil stora afstånd. Då skulle det dock återstå af solen ett icke urhålkadt skal, nästan så tjockt som denna urhålknings radie.

Det skulle naturligtvis vara särdeles interessant att närmare lära känna centralkroppens i vårt planetsystem eller åtminstone dess ytas fysiska beskaffenhet; men för dylika slags undersökningar ligger solen för långt bort äfven för våra bästa teleskoper för att vi skulle kunna hoppas på någon synnerlig framgång. Solens medelafstånd från jorden är lika med 20,682,300 tyska mil — ett håll, som en kanonkula icke skulle kunna fara på mindre än tio år, äfven om den ginge 1500 fot i hvarje sekund. Hvilka utsigter kunna vi väl under sådana förhållanden hafva att göra några synnerliga upptäckter angående solens yta, vi, som ännu hafva så ringa kännedom om den oss så nära belägna jordens yta? Det oaktadt finna vi i solens stora vigt och ännu mera i de välgerningar hon dagligen slösar på oss en mäktig sporre att, åtminstone så långt våra små krafter räcka till, undersöka henne och isynnerhet att söka få närmare reda på ljuset och värmen, helst sedan några af dessas väsendtliga egenskaper först på de senaste tiderna blifvit upptäckta och således kanske icke ännu äro nog allmänt kända.

Redan för långliga tider tillbaka voro astronomerna af olika tankar om solkroppens fysiska beskaffenhet. I det femte århundradet af vår tidräkning sade den grekiske filosofen Anaxagoras, att solen var en ofantlig glödhet kropp, men sedermera gjorde andra åsigter sig gällande. Enligt den af Herschel uppstälda hypotesen skulle solen vara en af en lysande atmosfer omgifven, men i sig sjelf mörk kropp, hvars yta var betäckt af berg och dalar liksom jordens. Denna atmosfer skulle enligt Herschel vara trefaldig; närmast solkroppens yta skulle då ligga ett mörkt, molnlikt lager, som vore af ett särdeles elastiskt och genomskinligt lager skiljdt från det yttersta, sjelfva atmosferen. På detta sätt skulle egentligen det sistnämda vara källan för vårt ljus och värme. På den sista tiden har man deremot till en del återgått till den gamle grekens åsigt, ty med de kunskaper vi nu ega om värmens egenskaper råkar denna Herschels åsigt bland annat i rak strid med de värmeverkningar, som solstrålarne framalstra här på jorden.

Äfven i vår jordiska omgifning finns det kroppar, som utstråla värme, och äfven ljus utströmmar från en kropp, blott dess värmegrad blifver hög nog, blott den är upphettad till glödgning. Låtom oss nu tänka oss solen. Hvar och en känner verkningarne af ett solglas. Om man låter solstrålarne falla på ett sådant, uppstår der en solbild af bländande klarhet på ett bestämdt ställe, i dess brännpunkt; om man utsätter en pappersbit eller annat antändligt ämne derför, så uppgår det i lågor; detta är en följd af att glaset i sin brännpunkt förenar de solens ljus- och värmestrålar, hvilka träffa det. Större verkan af samma slag kan man få med en s. k. brännspegel; om en sådan riktas mot solen, återkastar den hennes strålar, så att de också förena sig i en punkt, dess brännpunkt. I en sådan spegels brännpunkt har man smält guld och platina, hvartill det som man vet behöfs en upphettning ända till hvitglödgning. Det kan med säkerhet påstås, att temperaturen på de punkter, från hvilka solstrålarne utgått, är ännu högre än hvad som en kropp erhåller i spegelns brännpunkt och således äfven högre än platinans smältpunkt. I solens inre måste värmen vara ofantligt mycket högre. Hvarje varm kropp afkyles af de värmestrålar den utsänder och genom hvilka den uppvärmer sin omgifning, och dervid tillgår så att den först förlorar värmen på sin yta och att afkylningen sedan efter hand intränger i det inre. Solen har också afkylt sig under loppet af de millioner år, som hon existerat, och naturligtvis måste hennes yta hafva förlorat vida mera värme än hennes inre. Vår jord befann sig också till en början i glödhett, flytande tillstånd; men oaktadt den värme, som hon fortfarande erhållit från solen, har hennes yta dock så småningom afsvalnat, så att hon kan bebos af organiska varelser, under det att hennes inre ännu befinner sig i glödhett tillstånd, hvilket bevisas af vulkanernas lavaströmmar. Sannolikt hafva alla kropparne i vårt planetsystem en gång varit i glödande tillstånd och sedan afkylts, ehuru i mycket olika skala. Som en kropp afkyles långsammare, ju större den är, så kan det icke förefalla besynnerligt, att, under det jorden redan blifvit beboelig för väsenden af vår art, solen, hvars massa är 350,000 gånger så stor, glöder ännu på ytan.

Antagandet att solen skulle vara en i högsta hvitglödgningshetta befintlig fast eller flytande kropp, som såsom en nödvändig följd af en så hög temperatur omgifves af en gasformig atmosfer, har på den sista tiden i betydlig mån bekräftats genom en upptäckt, som gjort det möjligt att i solatmosferen igenkänna tillvaron af vissa jordiska, kemiskt bestämda ämnen. Detta har skett genom att på ett egendomligt sätt sönderdela ljuset, ett sätt, som Frauenhofer var den förste att fullt riktigt använda på solljuset och som på den sista tiden upphöjts till en sak af utomordentlig betydelse af Kirchhoff och Bunsen, den så kallade spectralanalysens upptäckare (1860). Det skulle föra oss för långt att här ingå i närmare detaljer om sjelfva beskaffenheten hos detta oerhörda framsteg inom naturvetenskaperna; det är nog här att helt enkelt göra den anmärkningen, att det är solens ljus som leder oss till den slutsatsen, att hon är en glödhet kropp, ty af detta ljus beskaffenhet kan man sluta till några kemiska beståndsdelar hos den kropp, hvarifrån det utgått. De slutsatser, till hvilka man kommit genom solspectrum i fråga om solens beskaffenhet, äro följande. Hon kan ej bestå *blott* af en fast eller flytande glödhet kropp; hennes ljus kan icke heller härröra *blott* af en glödhet gas; alltså måste solen bestå af en fast eller flytande glödhet kropp, inhöljd i en gasformig atmosfer; denna solens atmosfer innehåller jern, natrium, calcium och magnesium, men icke guld, silfver, qvicksilfver och bly.

Sedan man på detta sätt fått vigtiga upplysningar om solens beskaffenhet, måste det blifva särdeles interessant att på samma sätt undersöka äfven andra himmelskroppar. Månen och planeterna gifva samma spectrum som solen, alldenstund de lysa endast eller till stor del i det ljus, som de få från henne. Icke så fixstjernorna, ty här äro spectra lika skiljaktiga sins imellan som olika solspectra. Så mycket tyckes vara säkert, att fixstjernorna äro solen liknande, glödheta, af gasformiga atmosferer omgifna kroppar; vissa ämnen, som äro ganska allmänna på jorden och dessutom tydligt märkbara i solen, finnas äfven i många af de undersökta fixstjernorna. Annorlunda är det med de så kallade nebulosorna, vissa dimformiga, svagt lysande bilder på fixstjernhimmelen och som bestå af ytterst tunn, sjelflysande materia, som uppfyller rymder af hundra gånger större dimensioner än afståndet imellan solen och jorden. Dessa nebulosor måste vara glödande gasmassor utan kärna; qväfve och väte tyckas utgöra två af deras hufvudbeståndsdelar.

Nutidens vetenskap har temligen otvetydigt ådagalagt, att ljus och värme icke skilja sig från hvarandra annorlunda än så som vi äro medvetna derom. Vi fråga nu: hvilka af dessa begge företeelser har större betydelse för oss?

Utan solens ljus skulle jorden, skulle alla himlakroppar i vårt planetsystem vara höljda i evig natt, skulle vi nödgas umbära all den tusenfaldiga nytta och nöje, som färgerna nu skänka oss. Imellertid kunde dock de flesta organiska varelser åtminstone för någon tid lefva ganska godt utan ljus. Otaliga af naturens operationer försiggå lika väl och lika kraftigt i ljuset som under dess frånvaro. Om det blifver brist derpå (t. ex. vid djurs blindhet), hindras kroppens öfriga funktioner icke deraf i sin verksamhet, ja menniskans andliga kraft till och med ökas deraf ibland. Ljuset är således till en viss grad en naturens lyxartikel och umbärlig åtminstone för många saker och under längre tid. Derför skänker naturen oss det icke heller med obegränsad frikostighet, utan iakttager dervid denna återhållsamhet i sin ekonomi, som hon tyckes hafva föresatt sig i fråga om alla de gåfvor, som endast tjena till de skapade varelsernas nöje, icke till deras oundgängliga behof. Deremot har hon med den största frikostighet utdelat värmen öfverallt och för alla. Denna gåfva finnes alla tider och på alla ställen. Hvarje kropp, äfven den oorganiska och luftformiga, eger den i rikt mått. Döda massor, sådana som jord, vatten, stenar och allt hvad vi kunna föreställa oss med något af våra sinnen, äro fulla deraf. Vi hafva värmens inflytande att tacka för all den oändliga olikhet i former, som är utbredd öfver jorden. Vårt fastland, våra haf och floder, till och med vår atmosfer skulle icke ett ögonblick kunna förblifva sådana de äro, om värmen beröfvades dem, och utan den skulle allting falla ihop till en rå, stelnad, formlös massa. Den oss omgifvande luften skulle, om den förlorade värmen, hopkrympa till en hård och tjock skorpa, som inneslöte hela jorden och störtade hennes varelser i en enda ogenomtränglig graf. Värmen är alla organiska varelsers moder och amma, och äfven de oorganiska uppkomma blott och bart ur dess sköte. Hvarje kropp i naturen, den må vara aldrig så grof till sin massa eller hafva aldrig så fin väfnad, har blott värmen att tacka för sin uppkomst och utveckling. Tag bort värmen från naturen, och med detsamma försvinner all rörelse, all form, allt lif, och det gamla chaos återtager sina rättigheter.

Våra konster och manufakturer kunna också umbära värmen lika litet som naturen. Hvilka förändringar vi än må företaga med kropparna, sådana

*) 1 tysk mil = $\frac{2}{3}$ sv. mil.

naturen gifvit oss dem, så ligger alltid vilkoret för deras tillvaro i sönderdelningen eller hopfogningen af deras delar och i en för våra ändamål lämpad förändring i deras form. Vi smälta dem för att gifva dem en annan form, vi åtskilja de sammansatta kropparne för att afsöndra deras för oss skadliga eller nyttiga delar, och vi hopfoga ånyo de sönderdelade för att äfven derigenom göra dem passande för våra planer. Vid alla dessa operationer är värmen det vigtigaste, ofta det enda verktyget. På dess vink uppmjukna de hårdaste kroppar, guldet blifver såsom vax, jernet såsom vatten, och hela naturen förändras för att lyda våra behof, vårt nöje, ofta till och med blott våra nycker.

Men detta agens spelar en stor och vigtig rol icke blott i våra tekniska, utan äfven i våra vetenskapliga arbeten. Den som betraktar stjernhimmelen en klar natt tror sig hafva sett allt, blott han lärt känna dessa stjernors storlek och ömsesidiga läge. Astronomen vet dock, att han icke ser denna himmel, sådan den i sjelfva verket är, utan tvärtom genom en bedräglig lins, genom ett klot af luft, som förvrider alla föremål likasom en konkav spegel och aldrig låter dem synas på sin rätta plats. Han vet, att dessa optiska villor omvexla allt efter stjernornas afstånd från horizonten, från natt till natt, ja från den ena timmen till den andra, och att denna vexling beror på atmosferens likaledes vexlande värmegrad. Sjelfva instrumentet, med hvilket han iakttager denna förändring, är underkastadt sådana förändringar, och allt efter som temperaturen der omkring vexlar, sammandraga och utvidga sig dess delar. En enda solstråle, som faller på instrumentet, en enda fläkt af en kylig vindpust, ja sjelfva den kring observatorn varande, från hans egen kropp utströmmande atmosferen kan förändra cirkelns metallbåge och föranleda ändringar, hvilkas orsak man länge nog sökt på himmelen, då den i verkligheten ligger i sjelfva instrumentet eller dess omgifning. Våra starkaste, från forntiden härstammande bygnader, som öfvergått till ordspråk såsom symboler för en ytterlig oföränderlighet, sättas dagligen, ja stundligen i rörelse af värmen. Efter de försök, som man gjort med Reichenbachs ytterst känsliga libeller på observatoriet Brera i Milano, vet man att hvarje torn och hvarje hus, allt efter som solen lyser på dess ena eller andra sida, rör sig hit och dit som en pendel, utan att bibehålla samma läge så länge som två minuter.

Hvilken ännu större rol är icke dock anvisad denna osynliga makt i vår kemi. Den åtskiljer skenbart oupplösliga kroppar i deras beståndsdelar; den hopsmälter de mest olikartade massor till en gemensam, enformig kropp; den väcker sedan årtusenden slumrande affiniteter till ny verksamhet och söndersliter till och med den kemiska attraktionens band, som hånfullt motstå hvarje annan känd kraft. Genom att binda och frigöra värmen uppstå alla våra kompositioner och dekompositioner af naturliga kroppar, och det är genom dessa två processer vi kunna med ena handen åstadkomma fruktansvärda detonationer med en allt förtärande hetta, och med den andra en köld, så stark att temperaturen vid vår pol är en småsak deremot.

Men hvarför just uppsöka observatorier och laboratorier för att få exempel på en krafts verksamhet, som närmast omgifver oss öfverallt och alltid? I sömn och i vakande tillstånd, hemma eller på öppna fältet, dag och natt, i den heta som i den kalla zonen, öfverallt finns den, öfverallt verkar den, öfverallt äro vi dess slafvar och på samma gång dess herrar.

Vi äro dess slafvar. — Ty utan den kunna vi icke lefva ett ögonblick, och utan ett noggrannt bestämdt mått deraf kunna vi lika så litet njuta detta lif i fred. Den herrskar enväldigt öfver våra fröjder och lidanden. Den lägger oss på sjukbädden och hjelper oss åter derifrån. Den är på samma gång vår sjukdom och vår läkare. Under sommarens brännande hetta flämta vi under dess tryck, och under vinterns svåra köld rysa vi till följd af brist derpå.

Men vi äro också dess herrar. — Ty vi tvinga den att lyda vår vilja och befrämja våra syftemål. Midt ibland Nordens snö- och isberg måste den bo med oss i vår kammare, och till och med derutanför får hon icke lemna vår kropp, instängd som hon är af ogenomträngliga kläder. Ja, vi behöfva kläder till och med under den heta zonen, för att hindra den att blifva oss öfvermäktig. Vi aflägsna den från vattnet för att svalka oss med is under den varma årstiden; vi föra den tillbaka in i våra rum i ännu större mått för att uppvärma dem om vintern.

Då vi sofva, är vårt rum utrustadt med hjelpmedel att qvarhålla den. Då vi sitta till bords, är det den som gör vår mat njutbar, nyttig och gifver den sin krydda. Den tillreder våra rätter i köket, alldeles som den bringar frukten till mognad i våra trädgårdar. De angenäma safter, som thébuskens blad, kaffebönan och chokoladbönan innehålla, skulle för evigt hafva förblifvit dolda för oss, om värmen icke hade upptäckt dem åt oss, och vi skulle icke ens känt sättet att tillreda alla andra konstgjorda drycker, som vederqvicka och värma oss, som stärka våra af arbete och ansträngningar utmattade lemmar, om vi, likasom den enfaldige eldsländaren, icke kände till värmens bibehållande och användande i naturens kroppar.

Sjelfva ljuset, denna dyrbara himlagåfva, huru ofta skulle vi icke förgäfves trängta derefter, om samma allgoda hand, som gifvit oss det, skulle hafva undanhållit oss denna andra och dyrbarare gåfva! Då solen vänder bort sitt ansigte från oss och jorden är insvept i mörker, då hon icke återvänder på fulla sex månader såsom i polarländerna, då är det värmen som sätter vår luft i lågor, då påtända vi med dess hjelp våra ljus och lampor och skaffa oss en konstgjord dag midt under den djupaste natt; då låta vi våra solar lysa oss vid våra göromål, under våra sällskapsnöjen och öka dymedelst våra njutningars antal och vår lifslängd genom nyttigt eller angenämt tillbragta stunder, som vi utan denna himlagåfva skulle hafva tillbragt i slö overksamhet eller sofvande drömt bort.

Om Svartkonst.

Af Måns Månsson.

I de södra skogsbygderna i vårt land och säkerligen äfven annorstädes får man icke så sällan höra talas om „kloka gubbar och gummor“ (till hvilka senare ältgummorna här i staden äfvenledes kunna räknas). De äro vanligen beskedligt folk som icke vilja göra någon illa och anses i allmänhet nu mera icke utöfva någon syndig konst, då de med handpåläggning, mumlande och spottande söka fördrifva sjukdomar, gifva kreaturen trefnad och återskaffa stulet gods. Så var det likväl icke i forna tider, då de icke fingo vara i fred för kyrkan och lagstiftningen, hvilka icke kunde lära sig att tåla dylika „djefvulskonster“, utan angrep deras utöfvare med eld och svärd. Svårt är att säga, när dessa vetenskaper egentligen togo sin början, men deras ännu bestående form har tydligen sitt upphof från vårt påfviska tidehvarf, då munkar och prester ingrepo i allt allmogens görande och låtande och sålunda tjenande dem, och sig sjelfva mest, med vigvatten, olja och fromma signerier. När icke det reformerade lutherska presterskapet sedermera ville hjelpa dem med dessa, för dem icke minst vigtiga, tjensteförrättningar, så företogo de sig att utöfva dem på egen hand. Denna lekmannaverksamhet och synnerligen hennes påfviska ursprung kunde naturligtvis icke behaga de vördiga kyrkoherdarne, de varnade hemma hos sig och inför kyrkorådet och de trakterade sina tredskande lam med stocken och med ris vid biskopsvisitationerna, men lyckades icke att dermed förvärfva sig någon synnerlig kärlek. Tvärtom, den som fick sitta i stocken tänkte väl, att „kan jag läsa *bort* värk, så tör jag kunna läsa honom *dit* igen!“ Han kunde till och med *säga* så åt både pastor och andra vedersakare, ty han hade intet annat vapen att komma åt dem med, stackare. Men skedde sedan något illa i prestgården eller annorstädes, så var syndaren ändå värre ute och så kom det galnaste lefverne i verlden i gång. De förföljda signade både prest och nästa med djefvul, galgspikar och tumnaglar och presten kallades till hjelp öfver allt och signade tillbaka med bibel, handbok och kyrknycklar, så att de ortodoxas signeri slutligen blef tio gånger mera vansinnigt än de stackars kättarnes någonsin hade varit innan stridens början. Hexeriprocesserna väckte dock slutligen genom sin fasligheet en reaktion, så att det sunda förnuftet någorlunda återtog sitt herravälde; men ännu i 1734 års lag intogs en paragraf om signeri, och katekesen innehöll ett officielt erkännande af tomtar och rå, ända till Lindblomska upplagan utkom.

Imellertid blefvo förbund med satan allt mera sällsynta, trollandet användes icke så mycket till andra medmenniskors förfång, man slog icke ut ögonen så ofta på hvarandra eller förgjorde hvarandras kreatur: signeriet återgick till sin gamla beskedliga och välmenta natur, ehuru spår ännu kunna finnas af motsatsen. För mer än tolf år sedan kom jag öfver ett fragment af en svartkonstbok, som hade blifvit funnen i en vägg vid reparationen af en kyrka. Det innehöll en mängd ganska stygga saker, hvilka här icke är stället att omtala, och hade säkerligen af någon ångerfull hexmästare blifvit i tysthet offradt i kyrkan, enär dylika saker äro farliga att bränna eller annars förderfva — han vågade blott göra sin codex oskadlig. Imellertid sade man mig, att en närboende bonde skulle ega en hel bok fullskrifven med dylikt innehåll, och på min fråga nekade han visserligen, men tydligen besväradt och jag fick icke se henne.

Sedermera har jag bland en tjenstedrängs qvarlemnade papper funnit ett litet häfte om åtta sidor i octav, innehållande en hel mängd besvärjelseformler af ett fantastiskt och stundom rent af komiskt innehåll, blandade med blanksmörje-recepter och dylikt. Men ingenting finnes deruti — med ett undantag — som är beräknadt på att göra skada utan endast gagna: vare sig nu att afskrifvaren gjort utdrag ur en blandad codex eller att en sådan mera from hexlitteratur har bestått för sig sjelf. Jag vill lemna några prof såsom utdrag ur denna besynnerliga kunskap, som kallas svartkonst, ehuru förevarande stycken ingalunda göra skäl för ett namn, som hela konsten fick såsom sitt på en tid, då hon var som mest hatad.

Första besvärjelsen gäller att „stämma blod“, hvaruti blodet sättes i jemförelse med syndafloden, som på en högre makts bud måste stanna:

»Statt, statt, statt stilla blod!
Så gjorde Noachs flod,
När Jesus deröfver for.
Detta läses tre gånger å rad, så stannas blodet.»

Vidare följer sättet att läsa bort tandvärk och visar huru nödvändigt det är att, då man vill angripa det onda, nämna det vid sitt rätta namn: ett tilltag som icke är riktigt oskyldigt, enär allmogen eljest gerna begagnar några sjelfbildade synonymer, då de vilja nämna saker, för hvilka de hysa någon fruktan. Besvärjaren kastar sig här djerft öfver de nio slags tandvärk, som för honom äro kända, för att ingen må blifva förbigången, och inlägger efter uppräkningen ytterligare en reservation, förbehållande sig att, om det också vore något slags tandvärk hvars namn han icke känner, denna ändock måste underkasta sig den allmänna fördömelsen.

»Säg först namnet på den man skall läsa om, sedan fadrens namn och så af nio slags tandvärk:
1. Giktvärk. 2. Slagvärk. 3. Flogvärk.
4. Benvärk. 5. Maskvärk. 6. Mordvärk.
7. Blodvärk. 8. Rosvärk. 9. Ärfdavärk.
Och vare sig hvad värk det vara må!
Dig stämmer jag med dessa orden:
I himlen är tre foglar,
Den första heter Swarnflåt
Den andra heter Köraflåt
Den tredje heter Stilla-blod.
Detta läses tre gånger och tag tre halmstrå med tre leder på hvarje strå, och af hvad värk det vara må skall det bort gå.»

Om *Trollskott* och hvad det är vet jag intet annat säga, än att då ingen begriper hvad som fattas patienten, så är det klart att han har fått trollskott. Men huru sjukdomen skall botas och om hans uppkomst kan man se af följande, hvarvid om namnkännedomens nödvändighet kan anmärkas detsamma som vid föregående.

»Stora mor satt uppå berg och skulle skjuta; så kom Frälsaren gående fram: Skall du skjuta en menniska eller en oxe eller en ko eller ett får eller ett svin eller hvilket namn det är, så nämnes det nu. Säger han:
Jag skall din pil förvända,
Du skall skjuta åt den sjö, som ingen ror uti,
Och åt det berg, der ingen bor uti,
Så att din pil skall intet göra».

Här är uppräknadt allt lefvande, som en bonde egentligen har att tänka på, utom, besynnerligt nog, hästen. Men detta djur är i trolleriväg för öfrigt så väl påtänkt och omhuldadt, att man troligen har ansett det för alldeles öfverflödigt att nämna det här. Tatarne, som i det senaste seklet synas ensamme hafva slagit under sig den elaka branchen af svartkonsten, reste fordom landet omkring i stora karavaner, och jag minnes ännu från min barndom, att man säg hopar af tjugo till tretio personer, män, qvinnor och barn. Nu för tiden förekomma de sällan och blott i mindre flockar med en eller två vagnar. För dessa nomader, som alltid förekommo åkande, var hästen naturligtvis af ett oberäkneligt värde, enär han måste draga bandet från by och till by. Och det enda detta folk någonsin lärde sig — deras skärsliperi o. d. är icke att tala om — utom att tigga, stjäla och trolla, var ett slags hästskötsel, som väl kunde passa i der as förhållanden, men som för öfrigt var föga rationel. De stulo, köpte, sålde och bytte hästar, och i all denna handel var det dem naturligtvis till nytta att kunna upptäcka de fel, som vidlädde den vara de ville tillegna sig, och att dölja dem då de åter ville afyttra sin egendom. Den häst de förde på marknaden fick först ansenliga doser arsenik och derpå ett par supar, så att han dansade och lekte som en kattunge, men den häst de ämnade köpa förstodo de att på förhand traktera med saker, som gjorde honom allt annat än yster och glad. Bonden kände icke mera igen sin brunte, utan var nöjd att få en köpare, som i bästa fall betalade halfva värdet och förklarade, att hästen af någon ovän till

egaren hade med trolldom blifvit „skämd“: en föreställning sedan åldriga tider känd bland vår allmoge. Vanligast bytte de då hästar och bonden reste hem glad i hågen efter sin ystra trafvare. Men på hemvägen gick ruset af både bonde och häst, och då var det värre än någonsin förut, och den förre förstod då granneligen att hans ovän varit framme igen och „skämt“ äfven denna kraken. — Eller också kunde ett par dagar efter sjukdomsfallet en dylik skojare komma med sitt anhang hem till bonden och bota den skämda hästen och det gjorde han icke för intet. Att „skämma hästar“ blef slutligen för bönderna den mest afskyvärda af all trolldom, ty han kostade dem mesta penningarna. — Bland föreliggande besvärjelser finnes också en med titeln „att bota en skämd häst“, hvilken med sitt ilskna alfvar och en viss högtidlighet i uttrycket uppenbarar ett hat, som icke skyr någonting, icke ens det „som Gud är ledt“, då det gäller att ösa olycka och förbannelse öfver upphofvet till en sådan sjukdom. Denna besvärjelse är också den enda af dem som åsyftar att göra skada och bland de öfriga förefaller hon också så egen, att jag här vill anföra henne:

»Jag gör så nödigt det jag gör, som Gud är ledt, åt den qvinnan, som varpar väf om lördagar och bakar bröd om måndagar. — Men för det varder skiftadt som sagdt varit och för det som komma skall, så skall du hafva nio resor tillbakars igen — och det så sant som Elias' bön vardt hörd, då han föll neder för Guds heliga ansigte och de tre Högstas namn. Amen.»

För att gifva en idé om den allmännaste formen hos dessa besvärjelser viil jag framställa ytterligare ett par dylika. Den senare af dem är värd sin egen belysning, hvilket dock icke utrymmet medgifver.

För gikt. »Jag skall läsa bort gikten på N. N. — Frälsaren och Sancte Per gingo sig uppför och utför; och då fingo de se hvar gikten låg. — Hvart skall du vägen taga? Jag nämner dig, jag stänger dig intill orätts hjerterot! Bot i Guds namn!»

För modstulna kreatur. »Vår Herre och Sancte Per reste på en väg; der mötte de Sifre. — Hvart skall du gå? — Till Mathem. — Hvad skall du der? — Blod lapa, ben suga, makt förtaga. — Det skall dig förbjudas igenom sax och solfvahank och hvars mans ögnaklot och det skall ske i den treenige Gudens namn.»

Men komisk är följande lilla pythagoreiska besvärjelse, hvilken jag slutligen vill anföra:

»*Att läsa bort vageln:* 10. 9. 8. 7. 6. 5. 4. 3. 2. 1. intet. Och det skall ske i den treenige Gudens namn Amen. — Detta läses tre gånger.»

Den stora eldsvådan i Konstantinopel.

Härom skrifves från Konstantinopel:

Vi hade knappt sluppit från koleran, som på två månaders tid decimerat staden, förrän ett nytt och nästan lika förskräckligt plågoris, elden, kom och förtärde en stor del af Konstantinopel. Natten till den 6 september utbröt elden i ett café nära polisministèren och Gamla seraljen. En stark nordanvind ökade eldens kraft, och den utbredde sig med sådan fart, att hvarken släckningscorpser eller tillskyndande trupper kunde stoppa den. Alla qvarteren mellan hafvet och Marmorasjön utgjorde ett enda stort eldhaf, som på tjugu timmar uppslukade åtta eller niotusen hus, sju allmänna badanstalter, tio moskéer, en armenisk och en grekisk kyrka. Tre caravan-serais af sten kunde icke heller räddas; portar och fönsterluckor af jern stodo ej emot, och alla der förvarade varor blefvo till aska.

Släckningsmanskapet och garnisonssoldaterne kände sig eggade till dubbel verksamhet af sultanens, storvisirens, andra ministrars och högre embetsmäns närvaro och lyckades åtminstone rädda Höga Portens bygnader, justitieministèrens palats och Defter-Hane, der riket har sitt arkiv och alla sina egendomshandlingar, som aldrig finnas i mera än ett exemplar och hvilkas förlust hade för regeringen varit af större skada än förstörelsen af alla dessa folkrika quarter. Derför gaf man också elden fritt spelrum på ett annat håll för att koncentrera alla krafter till dessa stora institutioners räddning.

På Hippodrom-torget, i trädgårdarne på Seraljudden och på de stora moskéernas gårdar såg man tusentals familjer söka sitt skydd, och från alla kanter hördes gråt och jämmer, som under dylika förhållanden är den enda utvägen för menniskorna i detta land, vare sig kristna eller muhamedaner, att tillgripa emot en eldsvåda, som härjar deras hus och kanske äfven några medlemmar af deras familj.

Förlusten är oberäknelig. Många menniskor, som redan pröfvats hårdt af den fullständiga stagnationen i alla affärer under koleran, hafva härigenom råkat ut för det värsta elände. Regeringen har dock gjort allt möjligt för att lindra nöden, och både sultanen och alla rikets höga embetsmän hafva skänkt betydliga summor för detta ändamål.

ENGELBREKTS STATY I ÖREBRO. Modellerad af C. G. Qvarnström.

Skymningsprat.

— Huru? Skymningsprat i en morgontidning? Käre vän, det går aldrig an.

— Och hvarför inte? Vi nalkas ju den årstiden, som förverkligar talet om hyperboreernas natt, den tiden då hvar och en, som har en god svada och en väl försedd fatabur, kan begynna ett litet skymningsprat när han stiger upp och fortfara dermed tills han går och lägger sig. Och då en tidning alltid bör följa med sin tid, så är det nästan en skyldighet för henne att vid denna årstid uppsätta ofvanstående rubrik. För öfrigt är det så likt er, hr stockholmare, att anse allt hvad som här skrifves vara skrifvet blott för er räkning. Ni tänker alls icke på, att en tidning, som utgifves här på morgonen, kommer till de tusentals läsarne i det öfriga Sverige — *landsorten*, kantänka! såsom ni förnämt kallar det — just i skymningen, och är det så att min rubrik icke konvenerar *er*, så gå förbi den; jag gör, jag, som statsmännen bruka göra när de komma i knipa — jag vädjar till *landet*. Således nog om den saken, och låt oss nu öfvergå till något annat. Kommer ni ihåg Sara Maxwell?

— Kan icke påminna mig att hafva kännt någon med det namnet.

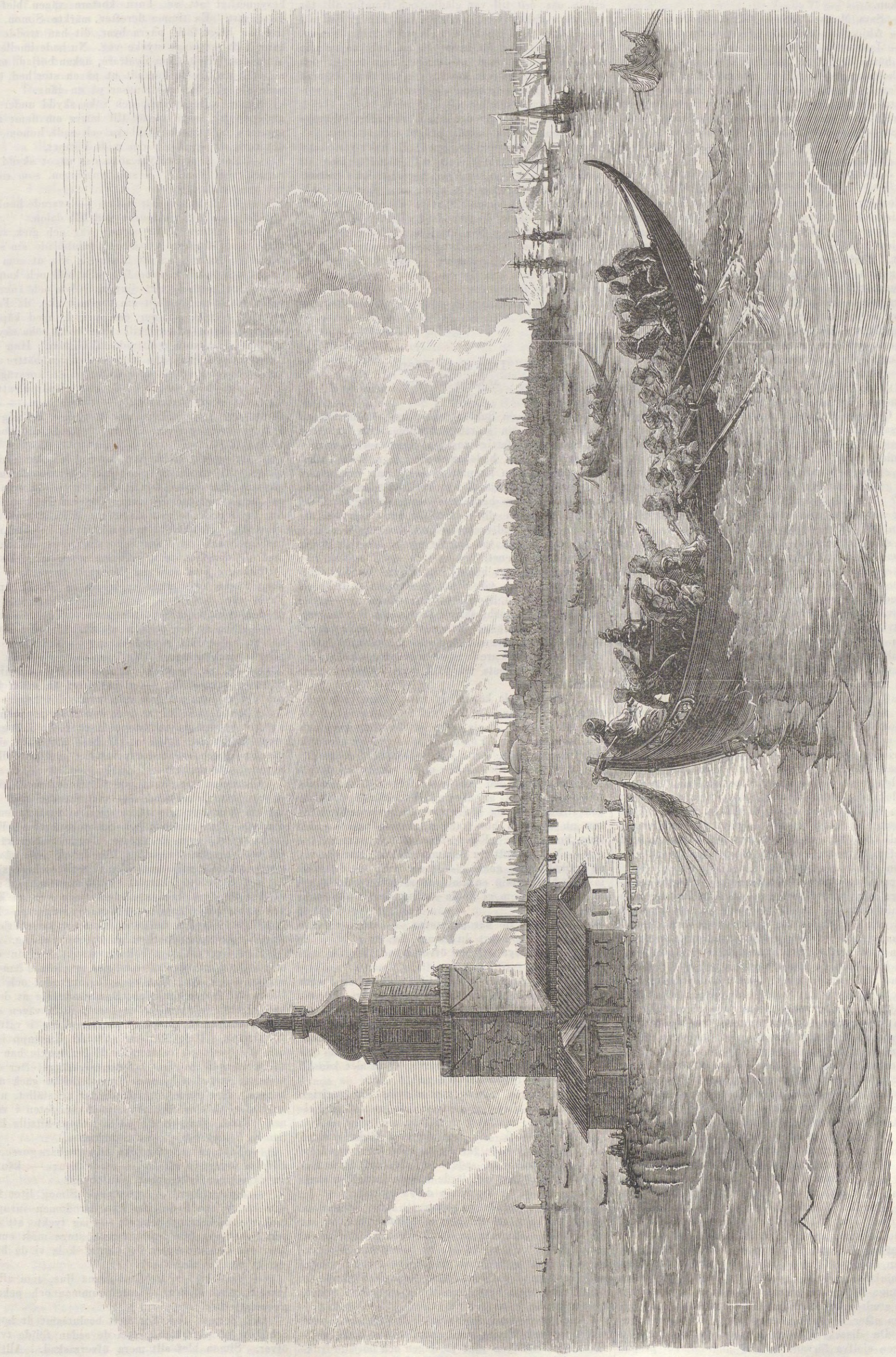

KONSTANTINOPELS BRAND DEN 6 SEPT. 1865, SEDD FRAN SKUTARI.

— Men ni har bestämdt läst något om henne i veckan.

— Sara Maxwell? Sara Maxwell? Ne-ej.

— Åhjo, hon som dog af ett brustet hjerta.

— Jaså *den*. Nå hvad är det med henne?

I hören det, I de landtliga dygdernas folk! En stockholmare kan verkligen under sådana förhållanden fråga: *hvad är det med henne?* Har ni några pikanta detaljer att förtälja? menar han; eljest är det väl icke värdt att tala om en så simpel sak, som att en öfvergifven qvinna dör af förtviflan.

»Il est des gens qui disent: ce n'est rien,
C'est une femme qui se noie.
Je dis que c'est beaucoup; et ce sexe vaut bien
Que nous le regrettions, puisqu'il fait notre joie.»

Men för all del, mina värda vänner, misstänken mig icke för att vara sentimental. Om det finns något, som jag afskyr i lika hög grad som männens råa hjertlöshet, så är det qvinnornas sjukliga pjunkighet. *Seulement*, mig synes att man bör vara rättvis och, heldre än att fördöma *verkan*, angripa orsakerna till det onda. Lugnen er, jag ämnar ej skrifva någon filosofisk afhandling, utan blott ytligt vidröra *en* sida af den stora frågan. Längre fram, när qvällarna blifva längre, få vi kanske tid att samspråka om en och annan af dess öfriga sidor.

Om den sjukliga sentimentaliteten är vidrig, så är dock, såsom jag nyss antydde, dess tillvaro visst icke någon oförklarlig företeelse; det är snarare förvånande, att den icke gripit ännu värre omkring sig. Qvinnan ännu i våra dagar är hufvudsakligen hänvisad till romanlitteraturen, att ur den hemta sin egentliga bildning, ty omöjligen kan den brådstörtade pensionsdresseringen frambringa denna produkt, eller ens lemna ett underlag för verklig bildning. Och hurudan är denna moderna romanlitteratur? Att den gjort kärleken till sitt hufvudmotiv är naturligt; men onaturligt är, att den upphöjt honom till lifvets högsta, ja enda thema, ty allt hvad som sålunda upphöjes måste sjelft vanställas och vanställa allt omkring sig. Och huru ser denna *kärlek* ut? Jag är mycket benägen att instämma med en författare, som jag läste för några dagar sedan och som påstår, att en sådan sorts kärlek, som vår romanlitteratur uppdukar, har aldrig existerat hos den okonstlade menniskonaturen, att den är en uppfinning af några spekulativa eller sentimentala dagdrifvare, som behöft något nytt att roa verlden med och icke hittat på något bättre, än att af en lefvande, sprittande, någon gång väldsam naturkraft, som förer könen tillsammans för naturens stora ändamål, tillskapa en *sjukdom*. Och denna sjukdom har man upphöjt till lifvets stora mål, till enda motivet i hvarje poetisk behandling af slägtets historia. Qvinnan har gjorts till ett i alla afseenden så skröpligt käril, att man knappt nänts röra vid det, utan att binda det med halm. Andeligt och lekamligt snörlif har måst anbringas för att hindra bräckligheten att falla tillsamman; muskler, ben och blod hafva upplöst sig i en trånande *känsla*, och då det fordras lefnadslust för att känna lust att lefva, så sattes deremot såsom känslans yttersta mål en sömnaktig lust att dö.

Denna teckning tål naturligtvis vissa begränsningar: den träffar icke in på *hela* den moderna romanlitteraturen, men onekligen på en dryg del deraf, och den framställer hvad denna *försökt* åstadkomma, icke hvad den *lyckats*, åtminstone mera än till en viss grad. Men hvem har icke någon gång i sitt lif träffat på *något* stackars offer för denna lumpna verldsuppfattning? Någon jämmerlig qvinnofigur, blodlös till kropp och själ, men med ett hektiskt jägtande efter något, som man aldrig vill erkänna sig begripa; ett tillkonstladt behof att abdikera egen personlighet och blott existera såsom *bihang;* en oförmögenhet att lösa „lifvets gåta“ genom annat än att dö, ja en tro på otillbörligheten af att söka någon annan lösning; en oöfvervinnelig lystnad efter den bleka trånadens martyrdom? Dertill *kan* romanlitteraturen förvandla ett väsende, som Gud skapat efter sitt beläte, då den gör kärleken till ett öfvermått af sjuklighet, i stället för att han i naturen är ett öfvermått af helsa och kraft. Den underbare siare — Shakspeare — som lagt i dagen menniskohjertats fördoldaste vrår, *han* har ingen aning om dessa en evig trånads konterfejer. Hvilka lefnadsglada, varmblodiga, friska, men dock ljufva, hängifna varelser har icke han deremot skapat!

Det är bekant, att personer, som kommit att läsa en hop medicinska böcker, stundom fundera ihop sjukdomar åt sig; de få dem verkligen genom att länge tänka på dem. Så ock med dem som flitigt studera kärleksromaner: de bilda sig så småningom efter de bleknosiga romanhjeltinnornas mönster. De dissekera sina känslor så länge, att de slutligen sjelfva förvandlas till anatomiska preparater och förlora sinnet för rent menskliga njutningar i alla vägar. Det är icke ostraffadt man äflas att dissekera och *delvis* undersöka hvad naturen gifvit oss *helt* till vår glädje, och framför allt tör det vara fallet med kärleken, att han är ljufvast ju mindre man söker dissekera, begripa honom. Han kommer nog för hvar och en, och må man då mottaga honom med gladt mod, utan teorier och tandagnisslan. Eljest händer det, att han stänger dörren till sin helgedom och i stället öppnar portarna till grafven eller till dårhuset.

Dårhuset ja! Är det icke märkvärdigt, att ryska regeringen lär ha hittat på ett sätt att bota galningar? Hon har visserligen i alla tider varit känd för att kunna bringa folk till förnuft, men att kunna göra det *bokstafligen* har man icke tilltrott henne förr än efter det stora experimentet i „de barmhertige brödernes klosters dårhus“, der hon bland 144 dårar i ett enda tag botat 54. Bland dem voro, berättar Nya Dagligt Allehanda för förra lördagen, "en hänggendarm, *en förbrytare*, och en som mördat sin älskarinna“ — hvaraf följer, att de som hänga folk och de som mörda sina älskarinnor äro — icke förbrytare.

Gånge-Rolf.

Den sista Féen.

Af Emile Souvestre.

Öfversättning.

Simon var en duktig gosse, men föräldralös och uppfostrad i den största fattigdom. En farbroder till honom, en fattig stackare, som hade mera god vilja än förmåga, hade upptagit och underhållit honom så godt han kunnat, så länge han var för ung för att sjelf förtjena sitt bröd. Sedermera hade han tjenat såsom herde hos den elakaste bonden i landet, der han dock lärt, om icke annat, så åtminstone tålamod och undergifvenhet. Men åren hade gått, Simon var snart tjugu år och ville skaffa sig en bättre tjenst.

Man hade sagt honom, att Pierre Hardi behöfde en dräng, och vår Simon beslöt att gå till hans gård, Boulaies, i hopp att kunna komma öfverens med husbonden och, såsom man säger i dessa nejder, „få en god säng, ett godt fat och en god lön“. Det var höst, men i dag var det varmt i luften som midt i sommaren; digra moln dolde himmelen, och icke den minsta vindfläkt lekte i trädens återstående löfverk.

Simon började känna sig trött. Omedvetet saktade han sin gång, då han vid en krökning af vägen mötte gamla Fasie, som bar en tung korg och två stora paketer. Ynglingen kände sedan gammalt till bondgumman, som i hela trakten ansågs för att stå väl med sjelfva hin onde, att kunna förutsäga framtiden och bestämma folkets öden. Dels af räddsla, dels af aktning för ålderdomen hade han alltid visat sig höflig mot trollqvinnan, och äfven nu tog han höfligt af sig hatten och frågade, huru hon mådde. Fasie stannade och pustade.

— Vet du, att du kommer alldeles som du vore kallad, min gosse, — sade hon; — du skall just få hjelpa mig en smula med min börda.

— Gerna, om vi hafva samma väg, — svarade han.

— Tag du de här paketerna, — sade qvinnan; — jag vet nog hvart du ämnar dig.

Han blef synbarligen öfverraskad, hvarför hon fortsatte:

— Du hoppas ju få blifva dräng hos Pierre Hardi? Han behöfver just en bra arbetare. Försök att ställa dig väl i det huset, det skall du nog hafva nytta af. Han har en liten nätt förmögenhet, och hans dotter Annette har icke gifvit bort sitt hjerta ännu. Var uppmärksam mot henne och visa dig duktig för föräldrarna, så är det kanske din bröllopsgård du går till nu!

Detta tycktes Simon vara alldeles för äregiriga tankar för en fattig gosse som han utan familj eller någonting; han slog dem från sig, men de tjusade honom dock, och mot sin vilja tänkte han på dem. Fasie pratade för öfrigt hela tiden om Hardis, som hon kände, sade hon, allt från deras första nattvardsgång, och lärde honom huru han skulle bära sig åt för att vinna deras hjertan.

Ynglingen hörde på utan att låtsa derom; en hemlig tanke sökte till och med intala honom, att om det fölle gumman in, skulle hon kanske kunna genomdrifva något sådant, ty hela socknen visste ju, att „hon egde kraft öfver personer och ting“, alldeles som forntidens féer; men han skulle aldrig hafva vågat bedja henne om en sådan tjenst, ty det kunde ju vara syndigt.

Imellertid gingo de långsamt framåt, tack vare paketerna och Fasies gamla ben. Simon hade begifvit sig ut temligen sent på dagen och började frukta att icke komma fram till Boulaies före midnatt. Bondgumman anade hans otålighet och förde honom åtskilliga genvägar öfver fälten. Det var för besynnerligt att se, huru kortare vägen blef på detta sätt. En timme derefter märkte Simon, att han var långt förbi några byar, dit han trodde sig ännu haft ett långt stycke väg. Nu hade imellertid himmelen blifvit ännu dystrare, åskan började mullra, och just då de kommit ut på en stor hed, öppnade sig alla himlens slussar på en gång.

Simon ville springa och söka skydd under några popplar, som växte till höger om dem; men gumman höll honom tillbaka och sade honom, att det vore att springa faran midt i gapet.

— Men vi måste väl söka oss något skydd för regnet, mor Fasie? — sade ynglingen, som redan var genomvåt.

— Vi gå åt det här hållet, — svarade hon, — och följa de här hjulspåren ned till dalen.

Men vattnet följde samma väg och gick snart öfver deras träskor. Ovädret fördubblade sin styrka, det blixtrade så att himmelen såg ut som ett eldhaf och åskan dånade från alla håll och kanter. Simon klef ned sig allt djupare i dyn och ångrade redan att han icke följt sin första tanke, då Fasie plötsligt vände sig om och pekade med käppen mot popplarne, under hvilka han velat söka skydd. Två af dem voro splittrade af blixten. Hon bad honom med detsamma taga ut stegen bättre och visade honom, att de kommit in på en korsväg.

— Jag kan se på de hvita hjulspåren, att vi närma oss ett kalkbrott, — tillade hon, — och ehuru det börjar blifva mörkt, tycker jag mig redan se det der nere. Några steg till, min gosse, så äro vi framme.

Några minuter derefter kommo de också ganska riktigt till stenbrottet, der kalkbrännarne lemnade plats åt dem under skjulet framför en eld, som på en liten stund torkade deras kläder. Ovädret fortfor imellertid, så att de måste gifva sig till tåls en stund. De hade genast inlätit sig i samtal med karlarne, och då dessa fingo sin soppa, delade de med sig deraf åt de vilsekomna vandrarne. Denna förfriskning kom som om den varit beställd, ty den långa vägen hade gifvit ynglingen en glupsk aptit. Fasie såg den glädje, som upplyste hans ansigte, då den rykande skålen framsattes.

— Nå, tycker du inte att vi hafva det bättre här än i den lilla poppelskogen? — sade hon och plirade med ögonen.

— Jo, ni är klok, nr, mor Fasie, — svarade Simon aktningsfullt; — ni vet mera än annat folk och det är bäst att lyda edra råd.

Aftonen hade inbrutit, då de ätit sin soppa, men ovädret hördes nu endast på långt håll, och gumman förklarade, att det var bäst att gifva sig i väg igen, och sedan de tackat det gästfria folket, skyndade de derifrån.

Himmelen var ännu mulen och luften töcknig, så att man icke kunde se långt framför sig. Då och då framskymtade några stjernor dunkelt genom dimman. Bondgumman och Simon kommo till Fonceaux-kärret, som de måste öfver. Simon kände till stället sedan gammalt. Han letade reda på den gamla träbron, som med tiden visserligen hade sjunkit ned betydligt i kärret, så att vass och säf dolde den för ögat, men som dock ännu var en ganska säker väg ibland de öfriga gångstigarne. Det lilla huset i andra ändan af Fonceaux-kärret tjenade till igenkänningstecken på vägens riktning.

Han såg på långt håll ljusskenet derifrån och styrde kurs dit; men efter ett par steg kände han sig sjunka ned i dyn. Han upplyfte hufvudet och såg ljuset till höger om sig. Han vände sig åt detta håll, trodde sig nu hafva funnit rätta vägen och gick åter framåt, men klef snart ned sig i vattnet till knäna. Helt förvånad tittade han upp igen och såg ljuset på venster hand! Nu tyckte han sig till och med se ljuset flytta sig längs efter den motsatta stranden likasom för att drifva gäck med honom. Han rörde sig icke heller ur stället, utan stod der alldeles förbluffad, med ena foten i vattnet. Fasie, som, stödd på sin käpp, hittills låtit honom hållas, började nu storskratta.

— Nå men se, står icke min stackars gosse der alldeles öfver sig gifven! — sade hon; — känner du då ej igen lyktgubben, din toker?

— Lyktgubben! — upprepade Simon litet förskräckt, ty han hade sina från barndomen insupna tankar om kärrens tomtar; — jag tyckte att det var ljusskenet från brovaktarens stuga midt emot. Men om det inte lyser der, huru skola vi då bära oss åt att komma öfver?

— Vi få väl se på Guds egna ljus, som alltid lysa på rätta stället, — sade gumman och pekade på polstjernan.

Och dermed gick hon helt beslutsamt åt höger och kom ut på träbron, som de sedan följde tvärs öfver. Simon blef allt mera öfverraskad. Allting stärkte honom i hans tankar om Fasie, som tycktes honom hafva större gåfvor än folket mest, och för

sig sjelf tänkte han, att gumman hade vida mindre tycke af en gammal bondqvinna än af dessa mäktiga féer, som han hade hört talas om i berättelserna framför qvällsbrasan.

De fortsatte imellertid sin väg längs åkerrenarne, tills de kommo till Neul-qvarnen, der Fasie föreslog sin kamrat att söka herberge öfver natten.

— De usla vägarne äro fulla af vatten nu, — sade hon till honom, — och du hinner ej fram till Hardis' förrän efter midnatt. Då sofva alla menniskor, och folk, som man väcker upp, tager oftast emot en illa. Stanna i qvarnen, och tidigt i morgon bittida skall jag föra dig ginaste vägen till Boulaies.

— Förslaget är godt, — svarade Simon; — men det är en annan sak, om mjölnaren, som icke känner mig, verkligen vill lemna mig herberge till i morgon.

Fasie småskrattade helt tvärsäkert, gick fram till qvarndörren och bultade på, som om hon varit matmodern på stället. En pojke drog ifrån rigeln, och då han kände igen gumman, tog han emot henne särdeles höfligt. Han ropade på mjölnaren, som skyndade dit, tog af sig mössan, som om det varit ett stadsfruntimmer, och ropade åt sin hustru att sätta fram det bästa cider och en hvetebulla. Hon emottog alla dessa artigheter som om det skulle så vara, presenterade för dem sin följeslagare och sade, att de begge kommit för att få ligga i qvarnen, hvarför mjölnaren skyndade att tacka dem. Hon frågade sedan om hvad som händt efter hennes sista besök, och mjölnaren redogjorde derför intill de minsta detaljer. Fasie gaf sina råd med en befälhafvares later, talade om att reparera damluckorna, som släppte igenom vattnet, sade hvad som skulle göras åt hjulet, som var i olag, och lofvade att skicka ett nytt slags änder, som skulle trifvas bättre i ån.

(Slutet följer.)

Teater och Musik.

Mönstrar man i minnet hvad man fått förnimma i de la Croix's salong, så må väl enhvar medgifva att icke har der varit brist på omvexling. Än var der en Upsalaprofessor med sina föreläsningar, än en Upsaladirektör med sin chörpersonal; än fördes taktpinnen af hr Norman och än af hr Schnötzinger. Oratorier skiftade om med maskeradbaler, hr Mankells gymnasister med hr Behrens, Lifdrabant, Harmoniska Sällskapet med harmonimusik, välgörande ändamål med klena medel och sömntyngda qvällar med sömnlösa nätter. Icke heller få vi glömma de politiska demonstrationerna i denna sal, hvilka födde oroligheter, som alstrade menniskojagt, som frambragte en ordensdekoration. Ändtligen har en stadigvarande trupp af konstnärer i detta det dammigaste af alla musernas tempel slagit sig ned för en längre tid. Vi hoppas åtminstone detta och grunda vårt hopp dels på hvad Folkteatern gaf åt allmänheten, dels på publikens gengåfva i ett rikligt och otvunget bifall.

Teatern började sin början med en af hr Rohde framsagd ganska ansläende prolog; hvarefter följde ett skådespel i två akter kalladt *Susanne*. Styckets hjeltinna, en firad dramatisk artist vid en ansedd teater i Paris, låtsas vara månglerska från la Halle, emedan hon derigenom tror sig skydda sitt anseende inför sin syster, som dock i slutet af pjesen visar sig hafva bättre omdöme än så. Trots en sådan onaturlighet i grundtanken gaf karakteren tillfälle till ett ganska godt spel, och pjesen gjorde, särdeles genom hr Caspérs lyckliga återgifvande af sitt vackra parti, god effekt.

Utan hr Ljungdahls makalösa lustighet såsom den döfve vaktmästaren i efterpjesen, *En menniskovän*, skulle väl denna sammansättning af orimligheter icke väckt ett så stormande bifall; men ett lyckadt utförande gjorde både denna farce och det derpå följande slutstycket gansta njutbara. I alla tre pjeserna var samspelet utmärkt. Mellan de begge senare spelades ett par pianonummer med god musikalisk smak; kanske allt för litet anspråk. Vi tro att sällan någon teatertrupp lyckligare debuterat för allmänheten i vår hufvudstad.

De kongl. teatrarnes outtröttliga direktör har åter gjort ett fynd af tvenne angenäma franska stycken, hvartill vi lyckönska både honom och publiken. *Domare och part* är en täck småsak, hvari det allvarliga och det lustiga oupphörligen aflösa hvarandra, utan att det ena elementet någonsin lider af eller hopröres med det andra. Fru Kinmanson gör af sin obetydliga rol, likasom af alla hvari hon otvunget får ingjuta sin egen tjusande konstnärsindividualitet, ett särskildt mästerverk, nästan oberoende af författaren. Lekande behag, innerlig godhet och ödmjuk öfverlägsenhet — se der hvad hon trollade fram ur mr Boy's visserligen rätt täcka, men föga ovanliga fraser. Hr Broman bullrar kanske mer än han behöfver, men i allmänhet går det lilla stycket präktigt, och den verkligen rörande slutscenen spelas med sann konstnärlighet.

Var genom denna godbit publiken lika mycket stämd för allvarligt eftersinnande som för muntert skratt, så blef glädjen deremot nästan larmande vid efterpjesen: *Drottningens gemål*, en äkta fransk komedi i Scribes manér — qvick, slipprig och orimligt roande. M:ll Åberg, drottningen, framstälde med behag både majestätets befallande stolthet och den älskande skönas passionerade hängifvenhet. Hr Norrby karrikerade väl mycket sitt redan i och för sig tillräckligt löjliga parti, och hr Fredrikson tycktes i den lysande hofdrägten icke ega samma fullkomliga ledighet, som gör att vår tids långt mindre tacksamma kostymer kläda honom så väl. Men om m:ll Sandberg torde vi med säkerhet kunna intyga att hon aldrig utfört en rol så väl som denna.

Alltsedan hon — om vi ej missminna oss genom en färgrik deklamation af Lidners Spastara — för första gången fäste en viss uppmärksamhet, har denna konstnärinna visserligen gjort stora framsteg med hvarje år, grundade så väl på rik begåfning som på detta allvarliga *studium*, hvars underbara makt tyvärr för så mången lofvande artist alltid förblifver en hemlighet; men både i George Sands snillrika Villemer och i Notarien Guérin, till hvilka begge skådespels framgång m:ll Sandberg så väsendtligt medverkade, stördes likväl vår beundran understundom just genom ett framskymtande af detta studium, som påminde om lexa eller öfverläsning. I sin framställning af den metamorfoserade parisermodisten är hon deremot alltigenom qvick, träffande, otvungen och lagom. Här har denna lofvande talent hållit hvad den lofvat.

Om Marschners effektfulla Hans Heiling uppskjuta vi med vårt omdöme, då operans utförande med nödvändighet kräfver att man hör den en gång till, man må nu aldrig så noga studera partituret. Hr Arlbergs spel och fru Stenhammars sång tillvunno sig imellertid mycket bifall, likasom det glänsande i operans uppsättning tacksamt erkändes. Sångarparet Norini hinna vi likaledes denna gång blott att nämna, helst det utan tvifvel hör till dem som „förtjent sin egen visa.“

Krönika.

Bland de åtskilliga saker af vigt, som nu förehafvas i Europa, intager grefve Bismarcks audiens hos fransmännens kejsare ett framstående rum, emedan man å ömse sidor om Rehn anser detta sammanträffande ega stor betydelse för framtiden. Man talar redan med bestämdhet om vissa ganska väsendtliga medgifvanden af tyskarne med afseende på den franska älsklingsidén om Rhengränsen, för hvilket pris den preussiska monarkien skulle få fria händer för sina återstående förstoringsplaner i annan riktning. I Paris råder stor och allmän nyfikenhet, och man har nästan förgätit kolerans framsteg för den tyske statsmannens. Ännu större är de goda tyskarnes häpnad, som de på sitt naiva sätt uttryckt med den betydelsefulla frasen, att hvarken Österrike eller Tyska Förbundet skulle sätta sig emot att Bismarck blefve en ny Cavour. Det vore väl också höjden af enfald att lägga några hinder i vägen för ett så välsignelserikt underverk, det inser en hvar, som, om äfven blott ytligt, gjort bekantskap med den store italienarens karakter, snille och syften. Tvärtom må väl icke blott Tyskland utan hela Europa med all makt söka befrämja en sådan förvandling, och när Bismarck genomfört *den*, må man gerna unna honom, om icke en Homerus, så åtminstone en Ovidius till tecknare af hans bragder.

Den franska militärens utrymmande af de sju kullarnes stad, hvilket nu ändtligen tagit sin början, är för Kyrkostaten likasom för hela halfön en händelse af utomordentlig vigt och hvars följder äro omöjliga att förutse. Den helige fadren är imellertid heligare än någonsin. De stackars frimurarne öfverantvardar han åt helvetets eld, och till ersättning utlofvar han en ny dogm till komplettering af den katolska mytologien. Som man vet var under påfvarnes så kallade babyloniska fångenskap det lilla slottet i Avignon deras blygsamma tillflyktsort. Man fäster nu en viss uppmärksamhet på kejsar Napoleons nit och omtanke vid reparationen af denna urgamla bygnad.

Ännu mer än påfvens ålderdomsskröplighet har en demonstration af Tysklands adel för ex-konungen af Neapel väckt förargelse och åtlöje. Försvaret af Gaëta väckte hos en mängd bland Tysklands riddersmän en så stor förtjusning, att man beslöt med en gåfva till Frans II fira minnet af denna bedrift. Den gyllene sköld, som genom subskribtion anskaffades af de stolta junkrarne, har nu af en preussisk major högtidligen öfverräckts åt den afsatte tyrannen, som i ett för tillfället lämpligt tal uttryckt sitt fasta hopp om Italiens „återuppvaknande ur sitt rus.“ Vid en sådan uppväckelse skulle rolen af kopparslagare säkert vara den ridderlige monarken särdeles angenäm; men det är att hoppas, att äfven för honom en liten våning i Avignon kan hållas i beredskap.

De bland fenians som man lyckats gripa äro nu stälda för rätta, och man har genom dem trott sig komma de gräsligaste mordplaner på spåren. En rysk tidning tecknar med mycken liflighet den stora likheten mellan 1863 års Polen och det nuvarande Irland, säkerligen med förhoppning att engelsmännens metod vid undertryckandet af resningen äfven skall blifva lik den ryska och sålunda befria den från sin bedröfliga ensamhet i historien. — Mot May likasom mot Rogeard tyckes förföljelsenitet nu hafva svalnat, då man lemnat den ene i frihet och den andre åtminstone i fred.

Det norska storthinget har redan tillgodonjutit sitt throntal, hvilket enligt sådanas natur mönstrat det flydda året och funnit det allt ganska godt. Äfven hos oss förråder sig riksdagens ankomst med gamla välbekanta kännetecken. Åtskilliga mindre urbana gestalter visa sig på gatorna, förhoppningsfulla härolder af konungens kansli ikläda sig blåsningens högtidsskrud, och så börjar detta märkvärdiga riksmöte, hvaraf vårt gamla kära fädernesland väntar så mycket godt för sin framtid. Måtte det genom allvar, ärlighet och opartisk sträfvan efter det rätta höja sig öfver partistriderna och förvärfva ett aktadt rum i våra häfder!

Ett af de herrligaste minnen, hvarom dessa förtälja, firas nu genom aftäckandet af det sköna monumentet öfver vår store frihetshjelte Engelbrekt. Genom välvillig omtanke har högtidligheten blifvit en verklig folkfest. Konungen och hertigen af Dalarne hedra sig med att dervid närvara, och från alla landsändar har man skyndat att tacksamt fira en bland Sveriges störste män. Framför alla hafva skarpskyttarne ihågkommit den förste chefen för ett stort frivilligt svenskt landtförsvar. Äfven uppe i Dalarne ärar man högtidligt den väldige höfdingens minne bland ättlingarne af de män, som kraftigast omfattade hans ädla planer.

De Lindbäckska ohyggligheterna börja gå igen i våra tidningsspalter, och den som skött detta hemska mål har från högre rätt erhållit skarpa tillrättavisningar. Som vi icke skrifva någon chronique scandaleuse, vilja vi ej spilla några ord på den ömklige martissonen i Göteborg. Icke nog med att den stackars bagaren Wennberg genom vådeld förlorat sin egendom, man söker nu med all makt hindra honom att återupprätta hvad han mist, och man prisar på förhand hans menniskokärlek och patriotism — allt för att undvika hans eldqvarn.

Folkteatern i La Croix' salong helsades vid den första representationen med mycket bifall, och publiken visade sin tacksamhet både mot dem, som redan hafva välgrundade anspråk på en sådan känsla, och mot dem, som nu för första gången eftersträfvade den. Det berömda sångarparet, som en insändare i Dagbladet kände så väl, ehuru han misstog sig om dess namn och kallade det Noring, har deremot i Berns' salong hittills icke gjort särdeles stor lycka.

Äfven Marschners Hans Heiling rönte i onsdags ett temligen kallt mottagande, ehuru musiken ingalunda saknar skönheter och dekorationerna i vissa scener företedde en nästan bländande och hos oss hittills osedd prakt. Men Meyerbeer, Auber och Gounod hafva nu vant publiken att i den dramatiska musiken beundra en gripande eller lifvande skildring af rent menskliga förhållanden. Andar äro på scenen likasom i verkligheten gammalmodiga i vår andefattiga tid. Åtminstone fordrar man, för att de skola slå an, att de skola uppträda med hemsk spöklikhet, men för jord-, vatten- och luftandar af mera oskyldig art hafva sympatierna minskats. Må man imellertid göra full rättvisa åt en hvar, som genom andliga eller sinnliga medel frambesvärjer dem på ett så lysande sätt som hrr Arlberg och Ahlgrensson.

Med det vackra förspelet till denna opera hafva vi redan gjort bekantskap genom det utmärkta samfund, som så länge varit en af hufvudstadens förnämsta musikaliska prydnader. Med oro afbidar man nu underrättelser om det Harmoniska Sällskapets framtid för denna vinter, men hoppas att den kärlek till konsten, hvarpå det gifvit så mångt lysande prof, innan kort åter skall samla det för att ånyo gifva oss musikfester, lika angenäma som dem, för hvilka vi redan stå i så stor förbindelse.

Örebro Teater.

Orebro stad gifver, som bekant, i afton en fest å dervarande teater för de skarpskyttar, som deltaga i paraden vid Engelbrekts-statyens aftäckning.

Af sådan anledning torde det vara af interesse för våra läsare att redan i dag erhålla en afbildning af nämda bygnad, under förväntan på de teckningar från sjelfva festligheterna, som vi hoppas kunna lemna i nästa vecka.

Vi förutsända några kortfattade notiser om sjelfva teatern.

I arkitektoniskt hänseende är detta hus måhända det mest framstående i denna nya och välbygda stad — ja kanske det vackraste teaterhus i landsorten, Göteborgs icke undantaget. Bygnaden är uppförd under ledning af stadsarkitekten Wijnblad efter ritning af hans broder, arkitekten, löjtnant H. Wijnblad, och innehåller, förutom sjelfva teaterlokalen med dithörande fyra klädloger, garderob och kontor, tre våningar för källare och schweitzerirörelse, två butiker samt boställsvåning för teaterbolagets verkställande direktör. Salongen, bygd i hästskoform, har tre rader och rymmer 550 personer.

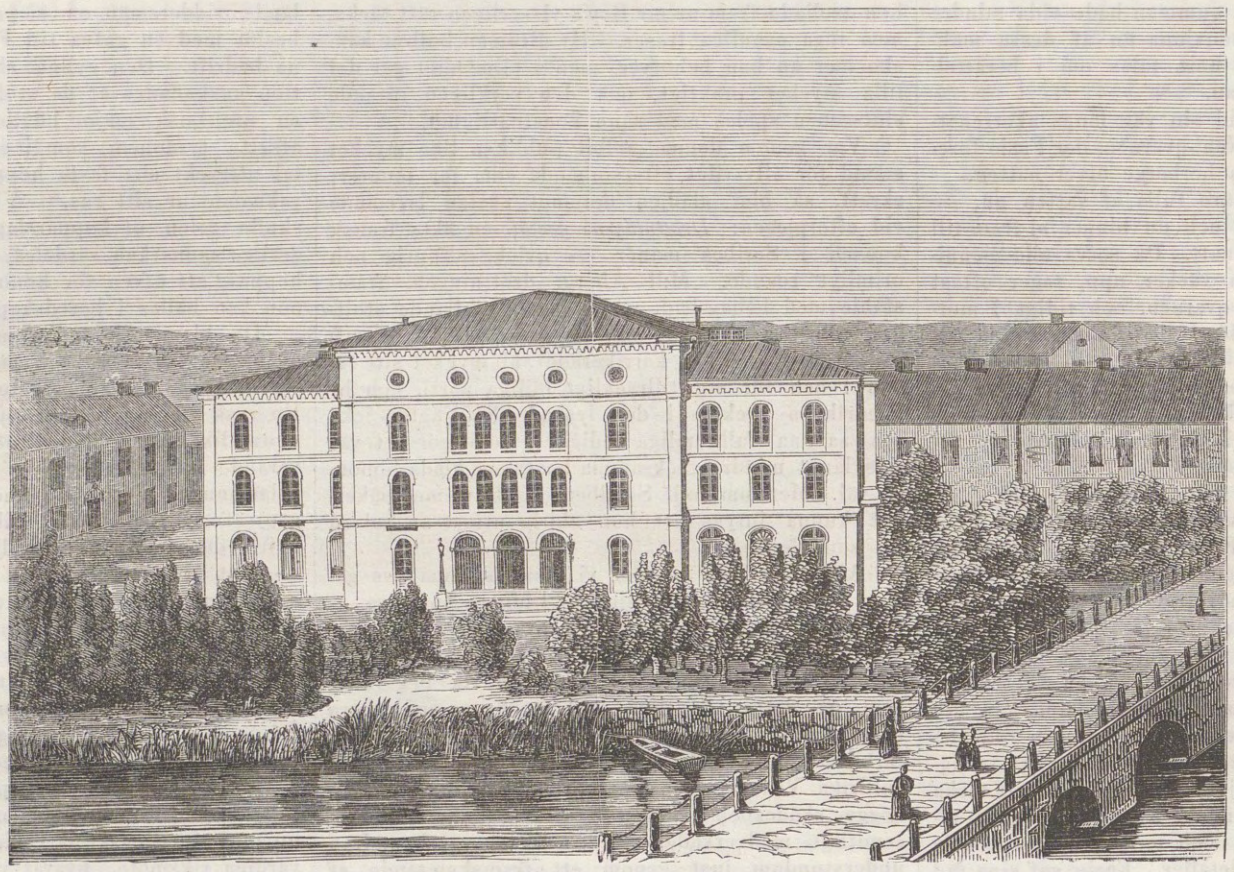

ÖREBRO TEATER.

Teaterns dekorationer äro målade af dekorationsmålaren Müller s:or. Bygnaden fullbordades 1852 och invigdes den 1 januari 1853 af direktör P. J. Delands sällskap. Sedan dess hafva tills dato å teatern gifvits 696 representationer.

Bygnaden med inventarier har kostat 120,000 riksdaler.

Rörande anordningarna och programmet för nämda fest har man på förhand benäget meddelat oss följande underrättelser:

Teaterns scen och salong, jemte tvenne med scenen i förbindelse stående våningar användas till festlokal. Öfver amfiteatrarne är provisoriskt golf utlagdt. Till raderna äro inträdeskort utdelade åt stadens damer. Scen, salong och våningar upptaga tillsammans en golfyta af 5,500 qv.-fot, och deltagarnes i festen antal torde uppgå till 7 à 800 personer. — Scenen är dekorerad till trädgård. — Skålen för konungen föreslås af Örebroskarpskyttarnes öfverbefälhafvare, löjtnant C. F. af Burén; skålen för Engelbrekts minne af litteratören E. W. Lindblad och för skarpskyttarne af lektor J. I. Brodén. Då skålen för Engelbrekts minne drickes, uppgår fondridån och visar en af hr Ahlgrensson utförd afbildning af Engelbrektsstatyn. Detta senare arrangement blir en öfverraskning för sjelfva Engelbrekts-komitén, såväl som för deltagarne i festen, och leder sitt upphof från teaterns verkställande direktör.

Hvarjehanda.

— ÄKTA BLÅTT. En färgare i Wien tyckte sig finna, att en ung man gjorde sin cour väl ifrigt för hans hustru; han tillkallade sitt folk och lät dem utan några vidare omständigheter doppa ungersvennen i ett kar fullt med blå färg. På en sekund blef den olycklige älskaren så högblå, att han icke vågade sig ur sitt rum. Hans vänner bönföllo hos färgaren, att denne måtte tvätta honom ren igen, men fingo det elaka svaret: „Färgen är äkta och ganska vacker, det ansvarar jag för. Allt hvad jag kan göra för honom, om han ej tycker om den, är att ändra den till grön eller violett.“

— GOUNODS NYA OPERA. Fausts kompositör har slutat sångpartiet till *Romeo och Julia*, opera i fem akter, som skall uppföras på Théâtre-Lyrique i Paris. Han är alldeles betagen i detta märkvärdiga ämne, denna shakespeareanska dikt, som gifvit kompositören tillfälle att skrifva fyra ömma duetter mellan Romeo och Julia, en tumultuarisk scen med anledning af duellen, den gudomliga balkong-scenen, en vexelsång hvars echo bortdör långt i fjerran, den storartade invokationen till mörkrets engel, grafscenen, episoden med brodren Lorenzo m. m. Det är ett sublimt stycke, men fullt värdigt den som skrifvit trädgårdsscenen i Faust. Gounod hade dragit sig undan i ensamheten till ett ställe vid namn St. Raphael i departementet Var, der han arbetade fjorton timmar om dagen och skref de tre första akternas sångpartier. Han höll då upp en tid och slog sig derefter ned i trakten af Versailles, der han skref de två sista. Han ämnar fullborda sitt verk långsamt och lemnar det icke från sig förrän nästa vinter. Detta ämne, Romeo och Julia, har redan inspirerat Berlioz, hvars rent symfonistiska arbete anses höra till mästerverken. Man tror dock allmänt, att äfven Gounod skall lemna ifrån sig ett helgjutet och ämnet fullt värdigt arbete. Fastän det ännu dröjer, innan denna opera kommer att uppföras, tror man sig dock veta, att m:me Miolan-Carvalho skall öfvertaga Julias parti, och att antingen Montjauze eller Michot skall spela Romeo, för hvars rol dock skulle behöfvas en Mario, sådan han var 1840.

— EN FRANSK TRUMSLAGARE under Napoleon den förstes tid hade en dag gått för långt utom lägret och tillfångatogs af engelsmännen samt fördes till den kommenderande generalen, som trodde honom vara en spion: — „Jag är trumslagare“, svarade gossen på tillfrågan. För att fånga honom i hans eget nät, lät man hemta en trumma; men hans färdighet öfvertygade dem snart om hans utsagos riktighet, och generalen befalde att han skulle föras bort. — „Men slå först till reträtt, innan du går“, sade generalen. — „Reträtt“, svarade den lille käcke pojken, „det vet jag icke hvad det är, det är ett obekant ord i hela franska arméen.“ — Generalen log, gaf gossen friheten och ett rekommendationsbref med sig till sina förmän.

SCHACK.

Uppgift 68.

Af „Den Gamle“.

Svart.

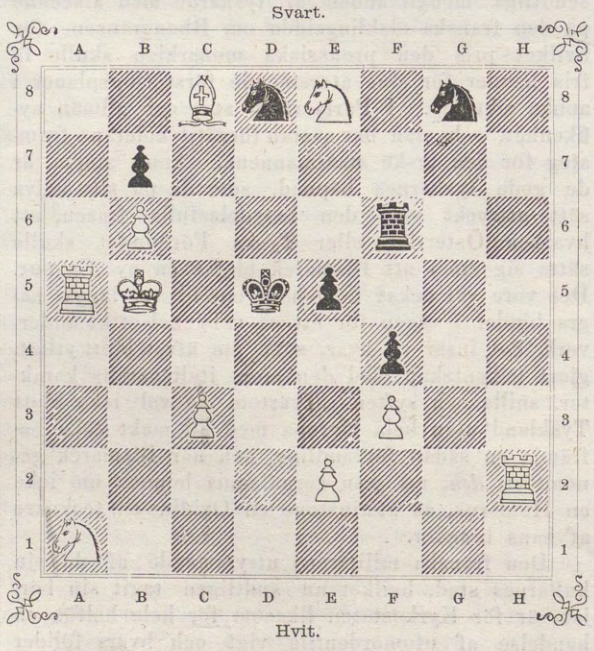

Hvit.

Hvit börjar och gör matt i tredje draget.

Lösningar af uppg. 58 och 59 i n:r 36 (9/9).

58. 1. Se4—c5†, Ke6—f7; 2. Df2—h4, 4 varianter; 3. ‡; alla andra försök stranda mot riktiga motdrag af Sv. Insänd af *Sandegren* 19/9, *Lolo* 25/9, *Hfm* 26/9, *K. E. B—n* 3/10.

59. A. med Bf2; matt i 4 drag. **I.** (efter hvad »Über Land und Meer» visat, förf:s lösning). 1. Lg7 - f8, *a)* c6-c5; 2. Sa6—b4†, c5—b4:; 3. Ld3—b5, Kd5—c5; 4. Te7—e5 ‡; *b)* 1. » b6—b5; 2. Te7—d7:, likg.; 3. Td7—d6:(†) och 4. f2—f4 ‡ (i alla var. utom 2. Kd5—e6 kunna slutdragen omställas). Ins. af *Hfm* 25/9, *Lolo, K. E. B—n.* **II.** 1. Te7-e4, *a)* b6—b5; 2. Te4—d4† o. s. v.; *b)* 1. » c6—c5; 2. Ld3—b5 o. s. v.; ins. af *Sandegren, Wennberg, Hfm, B—n.* **B.** Utan Bf2; matt i 5 drag. **I.** 1. Lg7—f8, b6—b5 (var. c6—c5 sammanfaller med motsvarande i A. I.); **a.** 2. Ld3—e4†; 3. Te7—e5, d6—e5: (nödv.); 4. Le4—d3† o. 5. Sa6—c7 ‡; ins. af *Hfm, Lolo, B—n;* **b.** 2. Te7—d7: o. s. v.; ins. af *Sandegren, Lolo, Hfm, B—n* samt *Wbg,* som i var. 1. » c6—c5 spelar 2. Ld3—b5 med matt i *fem* drag i st. f. fyra — ett spelsätt, som *B—n* o. *Hfm* äfven meddelat. **II.** 1. Te7—e4, [b6-b5]; **a.** Ke3—f4 o. s. v.; **b.** 2. Te4—f4 o. s. v.; ins. af *Sandegren, Hfm, B—n;* **III.** 1. Ld3—e2, c6—c5 (nödv.); 2. Le2—b5 o. s. v.; ins. af *Hfm;* **IV.** 1. Lg7—h6 l. 1. Ke3—e2 o. s. v., ins. af *B—n, Wennberg.* — I de flesta varianter finnas åtskilliga dubbelspel, hvilka utrymmet hindrar oss att påpeka.

Uppgift 69. Af G. Barlow.

Hvit: Ke8; Td3; Le6; Se3; Bb3, c4, g3; *Svart:* Ke5t Ta6; Ld6; Sh8; Ba7, c5, c7, f6. — Hvit börjar och gör mat; i fjerde draget.

Brefvexling.

Conrad (Mariefred &. S. 24/9): R. 62.
C. O. B. (Christiania & H. 24/9): R. 60, 61.
R. S. (30/9): R. 62, 63.
M. B. (Göteborg 2/10): De vid dragen särskildt använda tecken äro: † = schack, : = tager l. slår, [—] = bästa draget; „ betyder, att draget tillhör den 2:dre spelaren (den som har „efterdraget“; i uppgifterna är det efter regeln Svart), och de små (bråk-)siffrorna framför dragen: att de med samma siffra betecknade drag af Hvit och af Svart höra tillsamman, så att det senare följer just på det förra, och ej på något af de andra, som Hv. kan göra.
K. E. B—n (Ups. 3/10): R. 58, 59: A. I, II, B. I *b*, 63. — Eder uppgift är riktig, och föredraga vi den första bestämningen (matt med viss pjes) framför den andra. P. S. (9/10): R. 64, 66, 67. Vidare härnäst.
Julio (4/10): R. 62, 63; F. 60 (för 1. „ La2—c4†).
G. B.: Hvarför gå öfver ån (och hela Nordsjön till!) efter vatten, i fråga om „The Sphynx“?
Abr. (6/10): R. 62.
Den Gamle: Edert ofvanstående problem har, som ni ser, måst undergå ytterligare en förändring, för att icke efter den första bli — olösligt.

Den 11 okt. J. G. S.

Tillkännagifvande.

Aktieegarne i Bolaget för Ny Illustrerad Tidning sammankallas till extra Bolagsstämma för att taga del af Tidningens ställning, Onsdagen d. 1 November 1865, klockan 6 eftermiddagen, på Riddarholmen N:o 6.

Herrar Aktieegare i Bolaget för Ny Illustrerad Tidning behagade på P. A. Norstedt & Söners kontor, Riddarholmen N:o 8, inbetala senare hälften af tecknade aktiebeloppet, då det lemnade interimsqvittot återlemnas mot erhållande af Aktiebref.

Direktionen.

IWAR HÆGGSTRÖMS BOKTRYCKERI.

NY ILLUSTRERAD TIDNING.

N° 42]. Utkommer hvarje Lördag. Stockholm den 21 Oktober 1865. 12 Rdr årgången. [1a Bandet

Innehåll: Långedrags badställe, originalteckning af O. A. Mankell (plansch). — Höst-Dithyramb, poem af Elias Sehlstedt. — Ett ideal, af Jo. Jo. — Andra aktens 6:te scen ur „Bröllopet på Ulfåsa", originialteckning af J. W. Wallander (plansch). — „Il gessajo", sång af Gunnar Wennerberg. — Den sista Féen, af Emile Sovestre. (slutet). — Teater och Musik. — Krönika. — Hvarjehanda. — Schack.

Långedrags Badställe.

Man säger visserligen, att Göteborg ligger vid vestkusten, men detta är på sätt och vis orätt; ty vill du t. ex. hafva dig ett bad i salta hafvet, har du närmare en mil sjöväg för att komma i åtnjutande häraf. Den gode göteborgaren har längesedan insett denna brist och hade derför fordom vid ångbåtshamnen anordnat en badanstalt, der så väl kalla och varma bad som äfven saltvattensbad serverades. Det salta vattnet hemtades då i pråmar från hafvet, hvilket gjorde att din kassa ganska starkt anlitades, ifall du ville hafva dig ett par bad dagligen, utom det att du fick begränsa dina simöfningar inom badkarets trånga gränser och ej ens kunde drömma om hafsluft etc.

Men hade du ej tid att resa till Marstrand, Känsö eller göra en några timmars lång, ofta obehaglig sjöresa i segelbåt, måste du likväl nöja dig härmed.

Våra genom de små ångsluparne lättade kommunikationer hafva här som mången annorstädes gjort revolution.

Midt emot Elfsborgs fästning stodo för cirka tio år sedan några enstaka fiskarstugor, hvilka utgjor de fiskläget „Långedrag", förmodligen så kalladt af det att fiskrarne hufvudsakligen gjorde fångst af långor. En och annan familj från staden slog om sommaren ned sina bopålar i dessa kojor, och platsen blef sålunda bekant för sin friska hafsluft och stärkande saltsjöbad m. m.

Sedan som sagdt ångsluparne förvandlat resans längd från några timmar till en halftimme, försvann den vackra badanstalten vid hamnen, och i stället hugnades våra fiskare med hundratals badbesökande dagligen.

Under sådana förhållanden var det naturligt, att deras anspråkslösa kojor hvarken lemnade utrymme eller i öfrigt kunde tillfredsställa billiga fordringar på beqvämlighet.

Ångsluparnes afgångstider äro på middagen så afpassade, att du kan taga dig ett grundligt bad samt å den goda restaurationen en lika grundlig middag med ty åtföljande kaffe och lilla likören samt vara åter i staden, allt på mindre än två timmar. Kan du disponera öfver hela eftermiddagen, bör du ej försumma nöjet att uppfiska några af de besynnerliga djur, som under namn af krabbor plaska kring i de dels konstgjorda, dels naturliga kanaler, som med sitt genomskinliga saltvatten genomskära platsen. Denna konst är väl den enklaste i den eljest svåra fiskerikonsten. Du behöfver blott binda en bit fisk, kött, potates eller dylikt vid ett snöre och kasta framför krabban, då denna ej är sen att lik sin slägting griphummern gripa tag i sitt rof, och lika envis som denna, släpper han det ej, fastän han af dig drages mot vattenytan, då du sedan blott behöfver „taga i sjön för att få fisk". Är aftonen vacker, arrangeras dans å den stora gräsplanen. I öfrigt saknas här all grönska; ty de nyss började planteringarna äro ännu i sin barndom; men de omgifvande bergen gifva åt platsen ett pittoreskt behag, och den kuperade marken lemnar likväl alltid plats för en beqväm och vacker sommarbostad. Sådana uppväxa nu den ena bredvid den andra, och man kan ej betvifla, att icke det förut så anspråkslösa Långedrag har en ganska vacker framtid.

Höst-Dithyramb.

„När jag bärs ur mitt hus ..."

Hvad suckar ur mitt bröst!
Hvad vemod i mitt öga!
Det mulnar i det höga,
Och stormen höjt sin röst.
Han kommer nordanfjälls,
Och mer och mer han friskar,
Och böljorna han piskar,
Och sjön på ända ställs.
Ja, hösten är
Oss redan när
Kring ö och skär:
Hvad vill han här?
Jo! skrämma våra fiskar
Och göra oss besvär.

Hör vinden hur han kör!
Hvart skall man nu sig vända:
Buteljen är kanhända
Den som kan ge humör.
Jag säger er för sann:
När vädret sig förbistrar,
Om blott pokalen gnistrar,

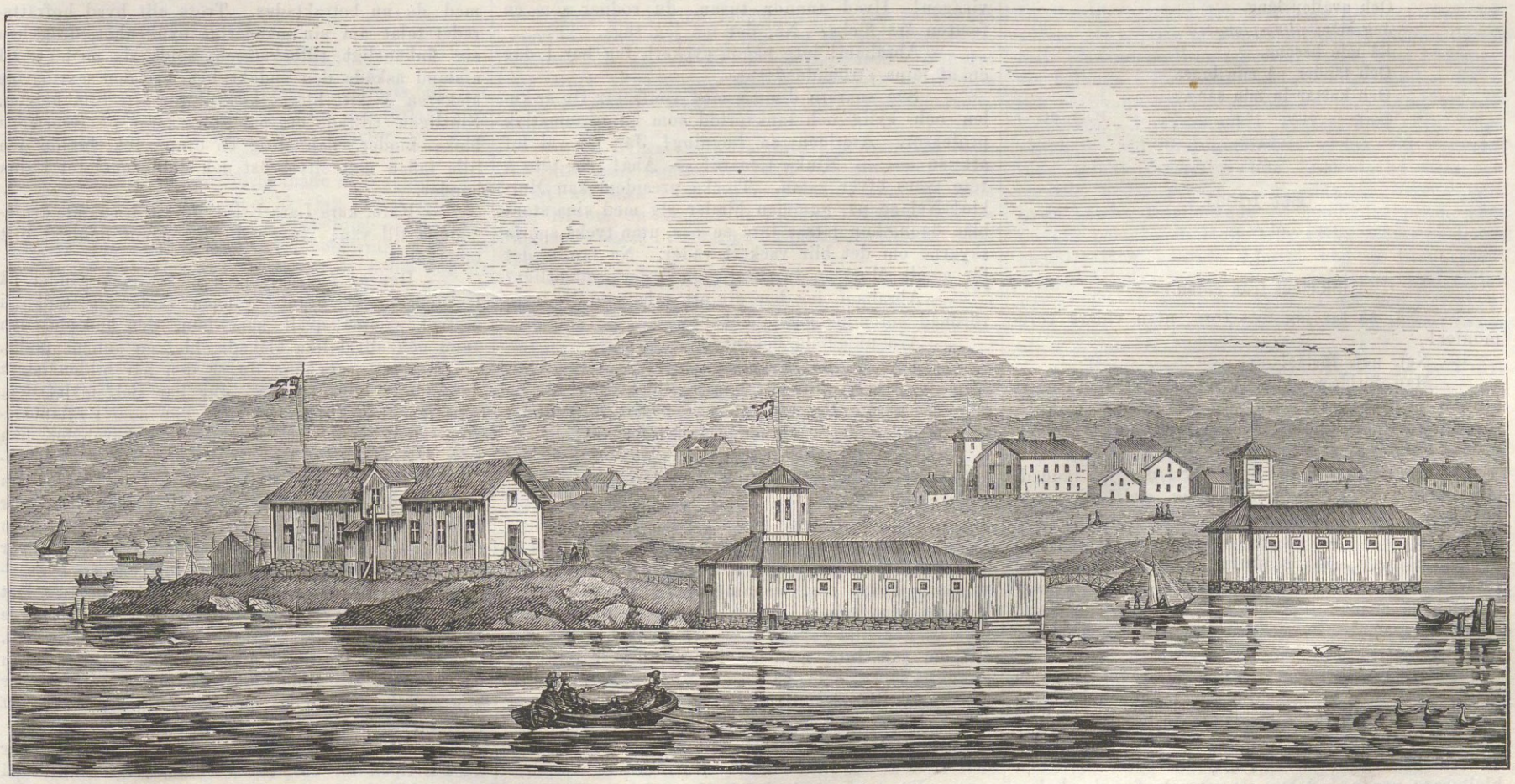

LÅNGEDRAGS BADSTÄLLE INVID GÖTEBORG.
Originalteckning af O. A. Mankell.

Så gör det hvad det kan.
Men vill ändå
Det ej förslå,
Hvad gör man då?
Jo, jag gör så:
Jag mina fönster klistrar
Och tar ullstrumpor på.

Hvad himlaskoj och gny!
Hvad brak i tak och knutar,
Och hafvet skyhögt sprutar
På måsarna i sky.
Allt lif har svårt att stå
På två ben eller fyra,
Och snö och hagel yra
Och på min ruta slå.
Fan och hans mor,
Förlåt, jag svor,
Är lös jag tror
Med horn och klor.
Att spela nu på lyra
Är ej så lätt, min bror!

Man stängs nu inom hus
Att kinka och att pjunka,
Och dubbla-fönster prunka
Med grönt glasmästar-ljus.
Det blir ett stök och ställ:
Sitt visthus skall man öka
Och skinkor undersöka
Och vara mån om spjäll.
Man torkar dill,
Och inlagd sill
Man lagar till
Allt som man vill;
Och stångkorf skall man röka
Och rensa kamomill.

Nu ha vi Riksdag, ja!
Nu blir att ha sin näsa
I tidningar och läsa
Och reda på sig ha.
Då få vi se, hvartut
De *»fjerdingsmänner»* syfta:
Om glädjas eller snyfta
Skall bli vår lott till slut.
Opinion
Är, att nation
Vill ha räson
I sina don.
Det blir en sten att lyfta:
Representation.

Allt har sin tid, min vän!
Och tiden hastigt slinter,
Och efter höst och vinter
Blir dagen ljus igen.
Jag lyss och tiger still,
Jag låter tiden basa,
Jag låter Påfven rasa
Och bullor stöka till.
Är hösten vrång
Och qvällen lång,
Jag slår: *pling-plong!*
På min basong,
Och tänder på min brasa
Och kastar in min sång.

E. S—dt.

Ett Ideal.

Af *Jo. Jo.*

I.

(Skådadt från gatan.)

— „Nå, så tar jag ditt torn, utan vidare ceremonier!

— Nej, nej, förlåt!

— Man förlåter aldrig i schackspel, man endast tappar eller vinner. Du ska väl något straff ha för din tankspriddhet. Gardez la Reine!

— Schack!

— Gör mig inte ett fnask! Så der ja, räddad, min bästa herr kamrerare. Schack, sjelf! min ärade herre! — Jasa! — Inte illa! — Nånå! Schack noch ein mal! — Jo-jo! — Aha! — Hvasa? — Schack på nytt, och så knep jag din sista löpare! Hvasa! Schack! på fleras begäran! — Aha, hvasa? — Och så schack för allra sista gången! — Matt! Jaha! Hvasa? — Partiet n:r 3 i afton, och du har bara vunnit *ett*, min kära Lars Erik!

— Den lycklige segraren, hofrättsrådet Abraham Wunder, smuttade härvid på sitt punschglas med en mine af den mest strålande förnöjelse. I det fryntliga ansigtet, att döma af det kortklippta sträfva skägget för första gången siradt med denna hjeltarnes prydnad, lekte ett uttryck af spelande humor med ett annat af barnslig godhet, och att döma af den friska hyn och magens lätta kullring, hafva vi framför oss en af dessa goddagspiltar, som i förtid slå sig till ro på embetsmannabanan för att för egen räkning njuta af de själs- och kroppskrafter, som de aldrig sparat i det allmännas tjenst.

Hans motståndare på andra sidan schackspelsbordet sökte förgäfves med den fina magra handen värja sig för de täta rökmoln, med hvilka hofrättsrådet bombarderade honom, medan han då och då kastade en drömmande blick mot fönstren i våningen tvärs öfver gatan. — För att vara två intima vänner, kunde man sällan se ett par sådana kontraster som kamrer Egerman och hofrättsrådet Wunder. Kamrern, i hvars lilla enkla men tarfliga ungkarlsförmak vi infört läsaren, hade ett ansigte af nästan qvinligt uttryck. De bleka, regelbundna, vackra dragen syntes på några alnars afstånd tillhöra en trettio års man, och först på nära håll märkte man ålderdomens runor.

Tiden, som ritat dem, tycktes dock hafva lånat sin konst i någon fruntimmerspension, så fint och lätt och petigt voro de tecknade.

Om hofrättsrådet, för att fira sin afgång från embetsmannabanan, lagt sig till ett gråspräckligt skägg, hvaröfver han ständigt bröstade sig, så hade kamrer Egerman deremot, med anledning af sin pensionsmessighet, rakat bort det sista spåret af en tumslång polisong från trakten af hårfästet. Den förre var en bild af en kraftfull ålderdom, färdig att liksom patriarken Jakob brottas med sjelfva gud fader; den senare deremot var mildheten, vekheten och fogligheten, personifierade i en gubbes lutande skepnad. Den förre var en lefvande handling, den senare en lefvande dröm. Men ända från Upsalatiden hade de båda vännerna varit allt för hvarandra, och den fasta tillgifvenheten dem imellan tycktes hafva utträngt hos båda tanken på den äktenskapliga lyckan. Icke för thy hade vårt hofrättsråd haft ett eller annat dussin flammor, men just derför att hans hjerta var så lätt antändligt, kunde det omöjligen brinna särdeles länge. Kamreraren deremot talade ofta om sin ungdoms ideal, och just för sin trohet mot detta första föremål för hans ömhet kunde han å sin sida på inga vilkor fästa sitt hjerta vid en annan qvinna. Således fortforo de båda vännerna att vid sextio år lefva ungkarlar likasom Paulus, och dagligen såg man dem tillsammans, antingen vid kaffekoppen hos konditor La Croix eller vid schackspelet i enderas hem.

— Din skål, Lars Erik! Seså för katten, häng inte läpp för att du tappat tre partier schack! — Hvad knäfveln går åt dig? Jag tror du står och bockar dig som en ceremonimästare der inne i fönstersmygen. Tjenare! Tjenare! Helsar du på mig? . . . Då vore det artigare att inte vända mig din ryggtafla.

— Tyst, Abraham! Förvilla mig inte!

— Förvilla dig? Bockar du dig efter *notor* då? — Hör på du, har du blifvit lite vriden? Då tar jag och vrider dig till rätta igen. Så der ja, hit med visagen! Hvad tunnor tusan, du rodnar som en femton års flicka. Nå, det må jag säga.

— Abraham! inte något gyckel! Jag har i dag en af mina strömolnsdagar.

— Säg snarare dimma med rimfrost. Du är kulen och kylig och tankspridd som en matematisk professor. Återigen en bugning! Jag får väl lof att se — — Mjuka tjenare! — Aha! En tête à tête tvärs öfver gatan. Tjocka presidentskan Murklo! Nej se på, gumman himlar sig med sina stora blåa ögon, hon låtsar inte se oss, utan tycks spörja skyarne om det blir vackert väder. Nå fan, är det för gamla Murklan du kutar rygg så der prudentligt?

— Abraham, jag ber dig att tala med lite mera vördnad om mina gamla bekanta.

— Äro ni gamla bekanta?

— Åhja, så der — sedan en fyrti — femti år. Men jag visste inte att hon skulle komma att bo mig så nära. Presidenten har flyttat från landet och in i den der våningen sedan förra veckan.

Och jag tror, att ditt speciella vemod med thy åtföljande tankspriddhet ha flyttat in hos dig vid samma tid.

— Du pratar tok.

— När jag kom hit, öfverraskade jag dig på tu man hand med dina reliker i helgonskrinet der på väggen. Fram med sanningen, Lars Erik! Hvad gömmer du bakom gröna jalusien innanför glaset på den der lilla taflan? Lås och nyckel, gubevars! Liksom jag inte med en knäpp af mitt lillfinger kunde knäcka det der glaset, dra undan gröna ridån och tillfredsställa min mångåriga nyfikenhet utan vidare nyckel-ceremonier. Men jag respekterar en väns hemlighet, så mycket mer som det är den enda i ditt lif du aldrig förtrott mig.

— Först efter min död får du se den hemligheten ansigte mot ansigte. Men — nu till något annat. Du vet att jag genom min sparsamhet samlat ett litet kapital —

— Af tiotusen riksmynt, ja, jag vet.

— Jag har i dag annullerat mitt gamla testamente, sedan min sista fattiga slägting dött, och jag har satt upp ett nytt, som jag önskar att du och vännen Silfverbrand i morgon bevittna.

— Hvasa? Jaså, jaha!

— Hela min kapitaliserade qvarlåtenskap skall öfverlemnas till presidenten Murklos yngsta dotter. Men så länge jag lefver, må hon inte få en aning derom.

— Nå, knäfveln! Hon, den der lilla koketten! Hvasa? Jaha, der sitter hon nu med sin näsvisa pincenez och lorgnetterar de båda artillerilöjtnanterne, som promenerade förbi. Hon skrattar på deras rygg och tisslar med söta mamma. Kanske hade de för smala vador.

— Fy, Abraham, du är vid dåligt lynne i dag!

— Jag! Mitt lynne mår som en turk i badet! Skål, Lars Erik! Lilla arftagerskans skål! Jaja, hon torde väl behöfva den der handräckningen. Pappa Murklo slår på stort, har spelat bort sin hustrus fortuna och har tre söner och två döttrar.

— Just derför är en liten hjelp ej att förakta.

— Jaså, min kära Lars Erik, så skulle du ändå bli trolös också du på gamla dar! Du har förgapat dig på lilla sjuttonåringen. Åhja, rätt näpen, lite för mycket schweizerimamsell i minen och façonen bara. — Herre Gud! Minns du i Upsala på Slottsbacken i månskensqvällarne, då du med tårar i ögonen talade om din kärlek till den der rika och förnäma fröken, som du aldrig kunde få och hvars skoband du inte var värdig att upplösa, du den vanbördige vaktmästaresonen. Lars Erik! Hvad får jag höra? Brinner du på nytt vid grafvens bädd, du som alltid moralkatekiserat mig för min ombytlighet? Jag tar dig i nattrockskragen och sätter dig mot din egen vägg, såsom förr under våra bältespännarescener. Ja stå der och skäms, du gamle Judas!

— Håll! Stilla Abraham! Du skrynklar min skjorta!

— Nej, i ungdomsidealets namn ställer jag dig tvärt på schavotten. Pang! klirelang! Seså för fan! Nu rök någonting ner från väggen.

— Ja, du bråkar alltid! . . . Abraham! hvad har du gjort?

— Abraham! Missdådare! Ser du hvad som föll på golfvet? Helgonskåpet! Glaset i bitar! Satanas! Det kostar mig visst en hel riksdaler, det tafvelglaset. Men då får man väl glutta lite bakom gröna ridån för samma betalning.

Kamreraren upptog härvid med en min af djupaste bedröfvelse den lilla taflan från golfvet, och sedan han med varsam hand bortplockat glasbitarne, uppläste han med en liten nyckel, hängande på en snodd kring halsen, dörren till den mystiska taflan. Utan att tänka på sin väns närvaro försjönk han i åskådning af en ung flickas bild, tecknad med lätt och artistisk hand, och hvars ljufva tjusande drag väl förtjenade den heliga uppmärksamhet, hvarmed de nu betraktades. Trots allt hvad hofrättsrådet talat om sin mångåriga nyfikenhet, drog han sig finkänsligt tillbaka och nöjde sig med att på afstånd åskåda den andakt, hvarmed den sextioårige älskaren i sitt hjerta knäföll för sitt lilla helgon. Slutligen tillrade ett par stora tårar på Egermans bleka kinder, han drog en djup suck, lutade den lilla taflan mot sitt bröst och dolde ansigtet i sina händer.

— Kära, kära Lars Erik! Förlåt din gamle drummeluns till vän! Inte ville jag något ondt åt ditt tabernakel.

— Det är *andra* gången glaset gick sönder på trettioåtta år. Första gången fälde jag taflan i golfvet samma qväll som hon, den älskade, den ännu och alltid lika älskade, blef en annans maka. — Ja, må vara, må du se den här bilden några dagar förr eller senare. Jag har sjelf målat den. Artisten är vaktmästaresonen, han som i gymnasieåren spelade fiol på general H—s barnbaler, han som fick nåden att teckna af hela den förnäma familjen och som stal undan den här bilden för sin egen räkning. Den här tjusande flickan har dock varit *min*, det var en tyst, en hemlig sällhet som räckte — en hel vecka. Min djerfva böjelse var besvarad. Jag har till och med tryckt en kyss — en enda blott — på dessa svällande läppar. Det var ett brott, ett helgerån! — Himlen straffade mig också med att förkrossa mig för hela lifvet. Gamle generalen, som tycktes ana oråd, tog sin dotter med sig utomlands, och ett år derefter var hon förlofvad med — med — Ack, min Gud, att törnet ej kan slöas af så många långa, långa år!

— Seså! Lars Erik! gamla stutapelle! Sätter du till lipen för en liten flickunge? — Smutta på glaset! Skål, du kärlekskranke! Låt mig ta din lilla dulcinea i betraktande. Anfäkta, att man ska

behöfva glasögon för att få fatt i en skönhet. — Bravo, bravissimo! — Herre gud! Lockarne likna min Anne Charlottes, hon som gifte sig med tobaksfabrikören, — ögonen — präktiga ögon! — på håret rapellera de min lilla Virginia, hon som gifte sig med apotekarn; halsen den är Johannas, gumman på Enkhuset, — axlarna! — Anfäkta såna axlar! Herre gud, såna axlar hade Josephine, hon som förvånade verlden och sin man med — åtta söner. — Magnifika armar och händer! Såna armar hade min Amalia, hon som gifte sig med gamle major Palm och dammade gubben blind på ena ögat dagen efter brölloppet. Ja ja, det var hans glasögon som gjorde det egentliga, ty inte ville min Amalia sin äkta hälft så illa. Herre gud! Fem af mina femton flammor defilera förbi mitt minne, då jag skådar denna hulda bild. Det är dock en stor tröst för oss gamla ungkarlar att alla flickor mer eller mindre likna hvarandra, åtminstone sedda i detalj, den ena har det och den andra har det, men alla ha de — —

— Abraham! Du har glömt, att skämtsamhet i vissa stunder är som att, som att . . .

— Som att slå vatten på gåsen — Ja ja! Hvasa? Skål Lars Erik, punschglaset står och sörjer öfver att det liknar Döda hafvet! Inte ett lif vid dess bräddar! Seså, ditt gamla barn, jag får väl tjenstgöra som din mamma och torka bort dina tårar. Inte ska jag röja din hemlighet för någon, men nog ser jag, att fastän fyrtio somrar lagt sina lager af fruktbarhet och fetma kring den späda gestalten af ditt ungdomsideal och fastän nu inte tio lispund kunna uppväga den varelse, som på det här papperet tyckes kunna sväfva som en zefir från blomma till blomma; nog knäfveln ser jag att att . . .

— Tyst Abraham! Tyst! Väggarne kunna ha öron. Må den hemligheten gå med mig sjelf i grafven.

— Gubevars, herrskapet må gerna följas åt på den promenaden. Men dessförinnan bjuder jag dig ensam på några fata morgana-bilder, sedda från mitt fönster. Du vet jag har min egentliga utsigt in på gården här midtemot, men också på gården kan man observera menniskan, och beklagligen tyckes nästan alla herrskapet Adam och Evas afkomlingar uppträda i den tvetydiga dubbelskepnaden: menniskan på gården och menniskan på gatan.

— Seså, bort med tårarna gamla lipjakob, töm ditt glas och på med blåa paletån! I morgon får du nytt glas åt ditt ideal, om det då ännu är värdt så mycket. Min snälla värdinna, enke-assessorskan, har skaffat mig några lefvande humrar. Med tiotusen rdr på fickan, en hummer på tallrik, ett glas gammal madera på bordet och en ännu äldre vän vid sin sida, vore det väl fan om du ska behöfva betrakta lifvet med några röda mörtögon.

Och kamreraren lättade ännu en gång sitt hjerta med en suck och lät sig ledas som ett barn, liksom fordom, för att glömma sorgen, ut till studenternas Eldorado Eklundshof, nu tvärs öfver gatan upp till hofrättsrådet.

II.

(Skådadt från gården.)

— Jaså! Du ville göra mig en surpris, du har gjort ditt förmak till ditt skrifrum och förlagt högtidsrummet inåt gården. Men hvarför så, kära Abraham?

— Det är just ditt förbannade *ideal* skulden till. Jag ville ha ro och derför har jag flyttat mitt arbetsrum åt Drottninggatan. Dessutom, om jag öppnar de båda inre af de här dubbeldörrarne, så kan jag höra assessorskans döttrar spela piano och de äro mycket musikaliska. Knackar jag vänligt på dörren, så be de mig stiga in och så förena vi våra våningar.

— Det vill säga *din* våning. Det är dig så likt, du har tre präktiga rum åt Drottninggatan, och så låter du den, som ombesörjer ditt enkla hushåll, bebo de båda vackraste, medan du sjelf helt blygsamt kryper in i smårummen åt gården.

— Ack, den stackars fattiga enke-assessorskan med sina förträffliga två döttrar behöfver bättre än jag solglimtarne från det bullrande lifvet derute. Det är de båda barnens enda nöje.

— Då du inte litet imellan bjuder dem på spektaklet, ja. Man känner nog till dina ridderliga idrotter. Men hvad skrifver du der för godt med bakvänd stil: „Välsignelser från salig pappa på förlofningsdagen och en liten gåfva från ofvan“. Hvad vill det säga, Abraham?

— Det vill säga, att en gammal ungkarl med sextifemtusen rdr kan berga sig med sexti. Äldsta flickan derinne ska i morgon förlofva sig med en redlig, men fattig skollärare. Hvad är naturligare än att jag af mitt öfverflöd hjelper dem med deras bosättning. Men gifvaren vill vara okänd och derför begagnar jag ännu ett konvolut och skickar henne mitt bref på posten.

— Abraham! Jag undrar om vår Herre ännu en gång kan skapa en menniska så god som du.

— Det vore klent af den Allsmäktige. Han ska väl gå framåt och göra allting bättre och bättre, han som en annan!

— Abraham! Vet du att det är ingen ringa lycka att ha en vän som du.

— Hvad knäfveln ska här komplimenteras? Jag bäddar lite åt mig i min likkista, det är hela affären. Med en lefvande tro till hufvudkudde, kärleken till täcke och en eller annan liten god gerning till hyfvelspån att slumra på, ligger man inte så illa mellan fyra bräder. För öfrigt vet du ju redan förut att jag, med förbigående af alla mina svanshviftande slägtingar, testamenterat allt hvad jag lemnar efter mig till assessorskan och hennes älskliga döttrar. Men de ana icke det ringaste, och just detta är min lycka. Nu kan jag tro på deras vänlighet och utan fruktan att bedragas njuta af deras angenäma umgänge. — Ack, vet du, Lars Erik, när jag flyttar min lampa ut till deras sybord, hvilket fliten och friden valt till sitt altare, när jag läser högt för de tre ädla qvinnorna och ser en tår glimma i deras vänliga ögon, då tycker jag mig lyckligare än en familjefar, ty jag vet att en trio af *tacksamma* hjertan klappar rundt omkring mig. En maka och ett par döttrar skulle ju ha *anspråk* på min uppmärksamhet, men der ingen har rätt att fordra, der är det en dubbel fröjd att gifva. Nå tror du inte att min — jag höll på att säga — *husliga* lycka nu är värd det ringa offret af ett par rum åt Drottninggatan? — Jag bor ju ändå som en kurfurste. Ett rum med utsigt åt stora verlden och tre smårum med utsigt åt — dess baksida. Skogsnufvan, Lars Erik, sågo vi nyss *framtill* tjusande och smilande, såsom folktron må lar henne, kom nu om du har mod att se henne *baktill*. — Härinne skall du få skåda „*baktråget*“.

— Hvad menar du, Abraham?

— Jo, medan vi vänta på hummern, som assessorskans och min gemensamma kokerska nu som bäst tillreder åt oss, så slå dig ned här i länstolen. Så der ja! Från gaslågorna i herrskapet Murklos kök och sängkammare der tio alnar öfver gården ha vi ljus tillräckligt för att reflektera och räsonnera.

— Fy katten, Abraham, säg så gerna *spionera*.

— Låt gå för spionera, då. Men då jag betalat min hyra för rummen, har jag utsigten med på köpet, och vilja mina grannar ignorera min tillvaro, så blir det deras ensak. Se der, lycksalige Lars Erik! ser du icke snibben af en hvit plym och några rosenknoppar ofvan jalousierna i sängkammaren? Ska jag hålla i dig medan du dånar?

— Är det *hon*, Abraham?

— Ja, det är *hon*, Lars Erik! Det skall bli stor soupé hos Murklan i qväll, kan jag förmärka af tillrustningarna. Ser du inte de båda kristallskålarna der på köksbordet med sina pyramider af marenger, frukter och krimskrams. Köksan är ädelmodigare än Murklan, hon låter oss utan jalousi och jalousier bekika alla herrligheterna på hennes område. Det vattnas i munnen på dig, Lars Erik. Smutta då på vår gamla ananaspunsch! Ser du, att trots skymningen spillde jag inte en droppa bredvid glaset. Skål, gubben min! Hvad knäfveln, suckar du?

— Ja, Abraham! Om inte min fars död hade afbrutit mina studier i Upsala och gjort det till en pligt att taga vård om min fattiga mor, så hade jag liksom du kunnat ta juridisk examen och nu måhända varit . . . varit . . . president likaväl som Murklo.

— Och haft Murklan till din presidentska, ja. Herre Gud att det der kärlekspjunket ska sitta fast vid ditt hjerta som en tjärfläck på ett par pantalonger. Tro mig du, min gubbe, att all sällhet ser skönast ut på afstånd. Luften och dimmorna göra bergen i fjerran så fagert blå, men en gång uppe på dem ser du bara skrofliga graniten.

— Åhja, kanhända!

— Nej, inte kanhända, utan så händer det. Här om qvällen voro inte sängkammarjalousierna så tätt tillsamman som nu. Jag hade då nöjet att *se* en ordvexling mellan presidentherrskapet, ty *höra* den kunde jag inte för våra ömsesidiga dubbelfönster. Scenen slutade med att ditt ideal rappade sin herre och man midt i ansigtet med handduken hon höll i sin hand, och hennes älskling skulle just betala slaget med ränta, då en piga kom in i rummet.

— Visst var hon lite *häftig* som flicka, men aldrig är något sådant möjligt. De *lekte* säkert med hvarandra.

— Det var mig en satans lek med blossande kinder och gnistrande ögon. Ja, så leka kattorna på mitt tak om nätterna. Tror du inte att jag dessutom hört hennes stämma i köket, der inga dubbelfönster stängt ljudet inne? Det är just örfilarne och den gälla stämman som tvungit mig att flytta mitt skrifrum.

— Har du bjudit mig hit för att såra mitt hjerta i dess innersta?

— Nej, men för att kurera det. Dock i qväll tycks allting vilja aflöpa fredligt, bara för att hindra mig i min lofvärda afsigt. Nej, Victoria, Lars Erik! Idealet rusar ut i köket. Lycklige dödlige! Beundra dessa former, så svällande sköna. Murklan är i bara underkjolen, och det är endast hufvudet som ännu gjort stor toilett. Rubens! Halloh! Hit med din pensel! Du tycker om qvinnor med hull! Nå, så ta mig raggen vänder inte Lars Erik sig bort som en femtonårig gymnasist. Se der är din arftagerska efter mamma i hack och häl. De surra kring i köket som ett par bromsar i ett dricksglas. Nå fan, lilla fröken ger sig till att snatta bakom mammas rygg, i det hon vexlar förtroliga blickar med pigorna. Der knep hon en mareng, dito två! Stackars liten, nu ramlade hela pyramiden, pigorna skratta, mamma står i ljusan låga!

Men medan hofrättsrådet och kamrern försjunka i *betraktelser*, i dubbel mening taget, låt oss andra ta reda på deras visioner.

I köket hade börjat en scen ur den vilda jagten. Mutter Murklo förföljde med flämtande barm sin qvickfotade dotter, som i full soupé-kostym lyfte sin granna klädning högt öfver knäna. Slutligen hoppade lilla fröken upp på en köksstol och började der att på äkta skolpojksmanér försvara sig med sina små fötter, hvarvid ett och annat fat skrällande sopades i golfvet. Då kära mamma slutligen lyckades att få fatt i den lossnade och hängande hårflätan, tog det förtviflade offret sin tillflykt till den raserade marengpyramiden, och började med den bombardera söta mor, medan pigorna skrattade med full hals. En väl riktad marengprojektil träffade gamla Murklan midt i det ena ögat och satt der fast som en hvit törnros blödande af ett par syltdroppar. Begagnande den paus af moderlig förvirring, som härvid uppstod, lyckades unga fröken komma undan genom dörren till den lilla mörka förstuga, som skilde köket från sängkammaren. Men hade de qvinliga tjensteandarne hittills skrattat, blef det nu deras tur att gråta, ty presidentskan begagnade en silfverkakspade så smeksamt mot deras kinder, att man skenbarligen märkte huru hennes vrede först nu nätt kokpunkten. — Dock — en furie kan man ännu afguda, men en *löjlig* qvinna väcker vår leda. Den flämtande kolossala barmen, den hviftande plymen, blommorna som en risbuske i håret, snörlifvet och underkjolen och så den drypande marengen i ögat! Det var för mycket för den stackars Lars Erik. Han skulle ha sjunkit genom golfvet vid åsynen af detta råa och burleska uppträde, om trossbottnen tillåtit honom det; men skälfvande i sitt innersta, vände han sig bort från gratisskådespelet. Dock, denna vändning var öfverflödig, ty nu först tycktes pigorna midtemot tänka på möjligheten af åskådare från de mörka fönstren midtemot och drogo blixtsnabbt för jalousierna. Imellertid försökte den ursinniga presidentskan förgäfves att komma ut genom dörren, ty hennes dotter hade placerat en liten tapetserarstege, som händelsevis befanns i förstugan, så skickligt mellan köks- och sängkammardörrarne, att de voro komplett tillbommade. I skumrasket syntes dock den unga skönheten vid förstugufönstret ordna sin derangerade toilett, hvarefter hon öppnade en ruta och spejade nedåt gården. Två slag af hennes små hvita händer framlockade en manlig skepnad, som i stora portgången länge tycktes ha väntat på denna signal. Hon kastade hastigt ned en liten rosenfärgad biljett, åtföljd af en slängkyss, som eldigt besvarades af den unge herrn, i det han åter skyndade bort. Så vexla i lifvet inom en ram af några alnar scener af hat och kärlek.

— Kom, kom, Abraham! Låt oss gå ut i ditt skrifrum! Jag har sett förmycket af skogsnufvans *bakträg*.

— Jag hoppas det, Lars Erik, och för att skona dina känslor ska vi spisa vår delikata hummer vid sänkta rullgardiner. Men först en skål för idealet!

Men kamrern rörde icke vid glaset, han satt der med blicken stirrande på golfmattan, vaggande fram och åter likt en mor som vyssjar sitt barn till ro. Kanske sökte han söfva sitt svidande hjerta.

Följande morgon, då hofrättsrådet besökte honom för att skaffa glas på helgontaflan, fann han denna borttagen från väggen.

— Nå, hvar knäfveln har du gjort af idealet?

— Jag har *begrafvit* det, Abraham, här djupt i min byrålåda, och icke förrän i min dödstimme vill jag be att få se det åter. Ack, det skönaste vi drömma i lifvet, det slår så sällan ut i blom härnere! Jag vill rädda min ungdomsdröm åt evigheten.

Och kamrern torkade med afviga handen sina

"Il gessajo".

Sång af Gunnar Wennerberg.

Tempo commodo.

TENOR.

PIANOFORTE.

Sempre legato.

U.....te i verl.....dens hvim.....mel,

Långt från mitt hem i Par.....ma, År efter år Går jag och går Med mina bil.....der

ar.....ma; Dock, till I....ta.....liens him.....mel Trår jag från kal.....la zo.....ner,

più allegro.

Hop.....pas en gång Hö.....ra dess sång Ju.....bla i kän.....da to.....ner. — Ah! Caro Sig-

più allegro.

no.....re, Köp en A.....mo.....re, Köp Gari.....bal.....di, Kung Car.....lo, Teg...nér, O un Ca...val.....lo, Un papa....gal.....lo, Ah, mille

gra.....zie — Köp lite mer! —

tr

a tempo

ANDRA AKTENS 6:TE SCEN UR »BRÖLLOPET PÅ ULFÅSA.»
Originalteckning af J. W. Wallander.

ögon, i det han pekade på ett nyskrifvet dokument på bordet.

— Nå, Abraham! Hvad säger du om *det der* testamentet?

"Årsstipendium åt två behöfvande studenter af Stockholms nation, 200 Rdr Rmt hvardera, under benämningen: *Idealets stipendiefond.*"

— Ja, det duger, Lars Erik. Det kan jag kalla ett ideal, som gör någon nytta åt verkligheten. Att lefva och dö som ett par gamla ungkarlar är ingen olycka, ty af de många dussin fagra tärnor, som i vår ungdom tjenat oss som Armidor, har säkert hälften slutat mer eller mindre likt din ljufva Murkla.

Andra aktens 6:te scen ur "Brölloppet på Ulfåsa".

Vi meddela i dag en scen ur andra akten af Hedbergs skådespel "*Brölloppet på Ulfåsa*", tecknad af J. W. Wallander. Artisten har för sin framställning valt det moment, då midt under bröllopsglädjen Jarl Birgers svåger, Härved Ulf, inkommer för att framlemna den skymfliga brudgåfvan. Manteln är redan utbredd, Sigrid sjunker ned på en stol till venster, stödd af sin moder och sin tärna, medan hennes fader och hans gamle väpnare Björn bredvid denna grupp betrakta sändebudet med bistra blickar. Till höger se vi gamle priorn och Bengts stallare, Kol Tynneson, medan hufvudfiguren på taflan, den ridderlige Bengt lagman, med harm vänder sig mot glädjestöraren, utropande:

»Ve öfver dig, som tagit sådant bud,
Och kommit hit att störa festens glädje,
Och drifva blodet från min makas kind
Med denna giftiga och usla skymf!
Ser du hur blek hon sitter der, med tårar
Uti de sköna ögon, lutande
Sitt hufvud mot sin gamla moders barm,
Hvars gråa hjessa ock af skymfen träffats!
Kan du väl se det skönhets adelsbref,
Som skrefs i ros och lilja på dess änne,
Och säga än att hon vanbördig är? —
— — — — — — — — — —
Tag åter gåfvan! Jag den ej förtjent,
Ty hvarje riddersman i hela landet
Med öppna ögon handlat så som jag!»

För tidningens publik i Stockholm behöfva vi väl icke påpeka den stora porträttlikhet hos de mera framstående personerna, som ger denna teckning utur det omtyckta skådespelet ännu ett värde till det artistiska, som det redan eger. I synnerhet är detta fallet med "Sigrid fagra", en af vår utmärkta skådespelerskas, fru Hvassers, mest lyckade skapelser.

Den sista Féen.

Af Emile Souvestre.

Öfversättning.

(Slut fr. föreg. n:r.)

Efter qvällsvarden fick Simon lägga sig i första qvarndrängens säng, der han sof utan afbrott fram till morgonen. Innan de gingo sin väg, serverade mjölnarhustrun honom med soppa och mjölnaren nödgade honom att taga en konjak, som gjorde honom särdeles godt. Gamla Fasie hade lemnat sin korg qvar i qvarnen och ville nu taga tillbaka det ena paketet. De gingo till en början öfver en ljunghed, kommo så till några åkerlappar, och strax derefter sågo de taket af Boulaies på en backsluttning. De följde nu utmed en äng, som var inhägnad af ett risstängsel, hvilket blåst omkull under gårdagens oväder, och fingo se sex präktiga kor, som öfvergifvit sin egentliga betesplats och vältrade sig i vassen. Fasie stannade.

— Skynda dig nu, min gosse, tag fast korna och för dem in i ladugården, — ropade hon, — ty eljest lär väl pappa Hardi icke ha mera qvar än skinnet af dem om ett par timmar. Gräset der borta är skadligt för dem, och fast de bara ätit litet grand deraf, skola de kanske må illa deraf för flera dagar.

Simon gjorde såsom gumman befalde honom, föste bort korna och körde in dem på gården. En flicka, som med detsamma gick öfver gården, såg förvånad på dem.

— Tacka den här ynglingen, — sade Fasie till henne; — han har just kört bort kreaturen från den der björkängen.

— Kors, är det möjligt! — utbrast Annette häpen. — Må Gud belöna er för en sådan tjenst, unge man! Hade det händt dem någon olycka, så hade felet drabbat mig, ty korna äro öfverlemnade i min vård; men jag har så mycket att tänka på, att jag ej vet hvar jag skall börja.

— Är någon sjuk i Boulaies? — frågade Fasie.

— Ja, du min skapare, vet ni ej det? — svarade den unga flickan; — min lille bror Henriot har ju haft frossan i snart tre veckor, och för ögonblicket är han nästan halfdöd.

Den vackra Annettes ögon fyldes med tårar, då hon sade detta, och för att dölja dem förde hon korna in i ladugården. Simon gick in i mansgården, men husbonden var borta och skulle ej komma hem förrän i öfvermorgon. Man bad honom vänta tilldess. Som Annette måste gå till staden med gårdens mjölk och det öfriga husfolket begaf sig ut till sina sysslor, erbjöd han sig att vara inne hos lille Henriot. Den unga flickan tackade honom för hans beskedlighot och förde honom in till barnet, som tycktes vara illa deran. Annette sade honom hvad han skulle göra och begaf sig derefter i väg med beklämdt hjerta och röda ögon.

Simon hade tillbragt ungefär en halftimme hos den sjuke gossen, då han såg Fasie stiga in med en stor skål med en rykande dekokt, som hon tillagat af en liten på åkerrenarne växande ört. Hon tillsade ynglingen att låta den sjuke dricka deraf och visade honom hvad det var för växt hon begagnat, så att han kunde laga till nytt, om så behöfdes. Derefter tog hon afsked och bad honom vara flitig och tålmodig. Han gjorde sin sak så bra, att då Annette kom hem från staden, satt lille Henriot uppe och helsade henne nästan med ett leende. Till aftonen blef han ännu bättre och tillfrisknade alldeles så småningom, tack vare dekokten. Då pappa Hardi återkom från sin resa, uraktlät Annette icke att berätta hvad Simon hade gjort för både lilla bror och korna.

— Jag tror, — sade hon, — att den unge mannen är uppmärksam och beskedlig. Om han alltid är vårt hus till samma nytta som under de sista dagarne, så bör han blifva en riktig skatt för dig, pappa.

— Vi få väl se! — svarade Hardi, som icke ville yttra sig om menniskor, innan han sett hvad de dögo till. Det oaktadt hade dock dotterns ord gjort honom välvilligt stämd, och han gaf Simon bättre lön än denne någonsin vågat hoppas.

Den unge mannen motsvarade imellertid alla deras förhoppningar. Han var en duglig arbetare och hans råd lände alltid till fromma för Hardi's. Sanningen att säga, så kommo dessa råd oftast från gamla Fasie, som besökte Boulaies hvarje vecka och sällan lemnade sin skyddsling utan att gifva honom något godt råd. Än gälde det att taga något försiktighetsmått för att rädda traktens får från en sjukdom, än var det någon iakttagelse på grödan eller foderväxterna. En gång hade hon förutsagt att det skulle komma att regna i tjugo dagar, och genast körde Simon in all säden, så att hela skörden blef räddad, under det att grannarnes började gro ute på marken. En annan gång hade hon ytterst brådtom att underrätta honom, att den stora hövälmen börjat blifva varm och hotar taga eld; och se, då drängen med det öfriga gårdsfolket begaf sig dit, befanns den rykande som en kalkugn. Gumman lät alltid Simon behålla hela äran af dessa gjorda tjenster, så att Hardi's fattade ett allt större tycke för honom.

Annette föredrog honom också framför alla andra unga män i trakten och hade redan gifvit flere förmögne friare korgen utan att säga orsaken dertill. Simon hade dock gissat den och fattade lika stor tillgifvenhet för den unga flickan som hon för honom; men som hon var rik och af god slägt, vågade han aldrig hoppas att blifva antagen till måg i huset, hvilket ofta gjorde honom nedslagen. Gamla Fasie såg nog detta och anade orsaken. Då han en dag återkom från sitt arbete, mötte han henne vid husgafveln och hon sade honom helt tvärt, att hon ganska väl visste hvad som gjort honom så ledsen under flera månader.

— Du tycker, att namnet Hardi icke längre passar för sköna Annette, — tillade hon, — och du skulle gerna se att hon bytte ut det mot Simon.

— Tyst, för Guds skuld! — utbrast den stackars ynglingen förskräckt.

— Hvarför det? — sade hon.

— Om någon skulle höra er, kunde jag ju blifva bortkörd från Boulaies.

— Tror du det? Nå, då får du väl lof att förklara dig, min gosse, och det genast. Annette tycker om dig, och om det skulle vara så beslutadt, att I icke fån tillhöra hvarandra, vore det ju illa gjordt att låta denna käriek växa er begge öfver hufvudet. Låt se derför, att du är en hederlig gosse!

— Det är just hvad jag önskar, Fasie; men huru skall jag bära mig åt?

— Du går genast och tager reda på mor Hardi, som är på höskullen, och säger henne att du måste flytta från Boulaies, och då hon frågar dig om skälet dertill, så säger du rent ut, huru det förhåller sig.

Simon blef visserligen något förskräckt öfver detta förslag, men då gumman sade honom att det var hans enda räddning och han sjelf insåg, att det var en samvetspligt af honom att göra det, beslöt han sig för detta steg. Då mor Hardi fick höra hans beslut, blef hon utom sig af öfverraskning, som man väl kan förstå; men då han uppgaf den egentliga orsaken till sitt beslut, tvärstannade hon ett ögonblick. Man kan just icke säga, att hon aldrig hade tänkt derpå, men hennes tankar hade icke antagit någon bestämd form. Hon hörde tyst på alla den unge mannens skäl och sade sedan helt vänligt, att denna hans handling ökat den aktning hon redan hyste för honom. Hon kunde visserligen icke svara något bestämdt, emedan det tillkom husbonden att afgöra saken, men hon skulle tala med honom ännu samma afton.

Då Simon kom ut ur ladan, skyndade sig den unga flickan, som hade plockat grönsaker i den lilla trädgården strax bredvid och hört allt, från sitt gömställe in till sin moder och satte sig gråtande bredvid henne. De begge qvinnorna samtalade länge, och mor Hardi begaf sig genast derefter till sin man. Följande morgon tog denne Simon med sig ut på åkern, och sedan ynglingen upprepat för honom allt hvad han aftonen förut sagt hans hustru, tryckte fader Hardi hans hand och sade honom, att han ingenting högre önskade än att få honom till måg.

Bröllopet firades under fröjd och gamman, och Simon bjöd dit mor Fasie, ehuru några slägtingar icke dolde sin fruktan, att gumman skulle draga olycka öfver det unga paret. Då hon skulle lemna bröllopsgården, kom Simon och gaf henne en ny, vacker korg, full med alla slags lifsförnödenheter, samt en klädeskappa, som han sade, till tacksamhet för hvad hon gjort honom.

— Jag vet nog, att ni ej behöfver mina skänker, mor Fasie, — sade han aktningsfullt och nästan fruktande, — ty jag har nog sett, att allting lyder er vilja.

— Det vill säga, att du också tror mig vara en trollkäring, — svarade gumman skrattande.

— Jag tror, att Gud gifvit er större makt än andra, — invände Simon blygt; — men jag vet också, att ni endast begagnar den för att göra godt.

— Du har rätt, — sade gumman allvarsamt; — det är med denna makt som jag kunnat känna igen vägen midt i natten, förutspå att blixten skulle slå ned i popplarne, ledsaga dig till kalkbrottet, skaffa dig qvällsvard och nattläger hos mjölnaren, som har mig att tacka för åtskilligt godt; det var till följd deraf som jag visste att ängen skulle vara farlig för korna, att dekokten skulle vara bra för den sjuka gossen, att fåren kunde blifva sjuka eller vädret dåligt. Men du misstager dig, om du tror att jag fått den såsom någon särskild gåfva af Gud: Han har ej gifvit mig mera än hvad han gifver alla andra menniskor, ehuru jag begagnar den gåfvan med större omsorg och flit. Det är mycket rätt att kalla mig för den sista féen i landet, men man bör tillägga, att jag heter: *Erfarenhet!*

Teater och Musik.

Det händer stundom att man lyssnar till en ganska väl utförd sång och förvånas öfver det ringa intryck den gör. Stycket är vackert, metoden flärdfri, den musikaliska uppfattningen ren och god. Dertill kommer att alla tekniska svårigheter lösas på ett tillfredsställande sätt och hvad man af den yttre konstnärligheten har att vänta värdigt uppfylles, och på sann känsla är icke heller brist. Hvarför gör allt detta själen icke varm, hvarför tränger denna sång icke till hjertat? Jo — säger man — rösten är *beslöjad.* Sammalunda känner man vid åhörandet af Hans Heiling. Der är så mycken talent, så mycken konstnärlighet, så mycken teknisk fulländning, så ren musikalisk smak och äfven så mycket inre lif — bara det finge andas ut.

Men kompositören, som företrädesvis tyckes hafva eftersträfvat formens skönhet, har inhöljt sina vackra melodier i en så omsorgsfullt ordnad harmonidräkt, att man glömmer deras behag för den lysande toilett, hvari de presentera sig. Det ligger något tvunget i det hela, och man tycker sig finna att det blifvit ofta filadt, ändradt och förbättradt samt mera egnadt för kännarens skärpta iakttagelse än för den större allmänhetens känslouppfattning. Musiken är vacker, smakfull, väl instrumenterad, fri från allt slags flärd och lycksökeri samt mången gång djuptänkt och äfven hjertlig — men hänförande är den aldrig.

Felet ligger säkerligen i libretton, hvars rikedom på olikartade uppgifter splittrat tonskaldens konstnärliga kraft. Marschner har, naturligt nog, velat förtälja sin musikaliska saga i någon af dessa herrligt grönskande skogar, som hans store vän Weber lärt honom att älska. Ett glädtigt, natur-

friskt landtlif måste derför vara styckets lokala färgton och den förnekar sig visst icke. Men midt i den friska, doftande skogen uppträder — icke en vildmarkens dämon, en folktrons uppenbarelse af den onde — utan en hälften god, hälften ond, finkänslig, svärmisk och sentimental herre, om hvilken man icke vet, huruvida han är en blodlös menniska eller en ande, iklädd en sjuklig stofthydda. Detta psykologiska problem kastar öfver de honom omgifvande rent menskliga varelserna skuggan af en sorgbunden öfverlägsenhet, som gifver deras mildare natur en anstrykning af enfald, under det att den redbara menskligheit, som kompositören måst inlägga i deras karakterer, gifver styckets hjelte något onaturligt och skeft. På samma sätt visar sig gent emot den rena naturmålningen en symbolisk sådan af andeväsenden, om hvilka man heller icke vet huruvida de äro onda eller goda — och af så många stridiga elementer skulle äfven ett större snille än Marschner i sanning hafva haft svårt att bilda ett lefvande helt.

Då mytens eller sägnernas andar skola framställas på scenen, måste de dessutom för att anslå antingen visa sig spöklikt förfärande eller englalikt ljufva. De skadeglada hexorna i Armida och Trollflöjtens blida genier visa oss mönstren härför, och äfven Weber har, då han i den vilda jagten symboliserar naturens skräcksidor och i Oberons elfvor dess tjusande behag, bevisat denna sanning. Andarne i Hans Heiling röja deremot blott en rastlös sträfvan, men utan bestämd karakter, och derigenom förringas deras välde både öfver nerverna och öfver själen. Endast i Gertruds korta ballad tycker man sig förnimma de kringsmygande fjäten af en just genom sin osynlighet förfärande andeverld, och den rysning af orofull väntan, som tecknas i detta förträffliga nummer, griper äfven åhöraren.

Hr Arlbergs i många afseenden förträffliga framställning af Heilings parti utplånar så mycket som möjligt af karakterens onatur. På samma gång drömmande och passionerad, har han dock alltid kraft i svärmeriet och högsinthet i lidelsen. Sin vackra röst gör han trots dess svaghet alltid gällande; i sin kärleksförklaring är han gripande, och med verkligt majestät kufvar han sina motsträfviga vasaller i andeverlden. Endast mot hans för ofta påkommande dånings-recidiver har man med rätta opponerat sig och funnit ett dylikt den mäktige bergandens sträfvande mot jorden vara en för mycket trogen hyllning både åt tyngdlagarnes och åt hemlängtans fordringar.

I Annas karakter hafva vi svårt att, såsom en annan granskare, finna någon utpräglad sublimitet, men sådan den är, tolkas den af fru Stenhammar med utmärkt förtjenst. Hennes naturliga rädsla, då hon hos sin älskare allt tydligare röjer svartkonstnären, äfvensom det barnsligt milda missnöje, hvarmed hon afstår från att följa dansens lockande toner, förtjena särskild beundran. Det är så naturligt att hon från den dystre grubblaren vädjar till sitt hjertas forne vän, och hennes förbiseende af Heilings öfverlägsna natur röjer en älsklig ringhet, icke en själlös obetydlighet. Hvad sången beträffar, gjorde den särdeles vid första representationen ett välgörande intryck genom sin frihet från den något ängslande osäkerhet, som fördunklade de flesta af operans öfriga partier.

Hr Dahlgrens vackra och hjertliga sång, det ovanligt lagoma i m:ll Jacobssons hela uppträdande, m:ll Lublins utmärkta utförande af den gripande balladen och hr Sandstedts af den hurtiga visan förtjena allt erkännande. Librettons öfversättning har varit ett otacksamt göra äfven för hr Strandbergs penna, och de goda böndernas nästan konvulsiviska ansträngningar att göra den roande lyckades icke särdeles väl. Om dekorationernas lysande prakt vittnar det bifall, som skänkes åt dem nästan lifligare än åt något annat i operan. Orkestern, hvars uppgift är en bland de mest tacksamma, skördade likväl äfven sin goda andel af publikens gunstbevis.

Knappt hade Södra teatern åter börjat sin verksamhet, förr än den nödgades förkunna allmänheten en ganska kännbar förlust. M:ll Hjortsberg tog genom sitt vackra föredrag af några glada melodier ett värdigt afsked af publiken, som med rikligt bifall bevisade det interesse, hvarmed den följde henne till slutet af hennes konstnärsbana. De lustiga komedierna, bland hvilka *Drilléns operett*, emedan der det komiska hvilar på det rimligas grundval, utan tvifvel var den bästa, gjorde detta farväl mindre påkostande än förlusten af en i sin genre så utmärkt sångerska eljest skulle hafva förnummits.

Af m:ll Eneqvists konsert nödgas vi att till nästa lördag uppskjuta med vår granskning.

Krönika.

Den förflutna veckan har i de flesta Europas länder varit en landtdagsperiod, en tidpunkt för folkmöten, valagitationer, reformförslag och andra angelägenheter, utan tvifvel af största vigt, men nästan omöjliga att i korthet framställa, då djupare forskningar äro af nöden för att tydliggöra det bakom dagens lösa rykten och tusentals stridiga gissningar dolda verkliga och beståndande.

Så rustar man sig i Ungern till en väldig kamp mellan tvenne partier, bland hvilka det ena ifrar för de ridderliga magyarernas fullkomliga oafhängighet af Österrikes regering, det andra, med den inflytelserike Deak till sin banérförare, deremot endast eftersträfvar att fullständigt återställa författningen, men bäfvar för en styckning af det gamla kejsardömet, hvilket redan snarare är att betrakta som en summa, än som ett lefvande helt. Den frihet till öfverläggning rörande dylika förslag, som blifvit ungrarne förunnad, har imellertid väckt åtskilliga „björnar som sofvit“, i Böhmen och andra landsdelar, och det är icke otroligt att innan kort hvarje folkstam i detta dussin olikartade nationaliteter kommer att uppträda med samma anspråk på undersökningar, förslag, reformer och nyheter af alla slag.

Hvad mötena mellan Napoleon och Bismarck hafva att betyda är ännu omöjligt att förutse, men af den utmärkta välvilja, som säges råda mellan den franska och den preussiska monarkien, och hvartill man har svårt att eljest finna ett skäl, måste man sluta att åtskilliga planer af vigt blifvit bragta å bane och kanske förda närmare utförandets mål än någon tror. Vid kejsarens mottagande af den portugisiske konungen har man deremot icke fäst någon politisk betydelse. Det amerikanska kabinettet har nu en liten tid fört ett utmanande språk, och man har hotat att icke erkänna kejsaren af Mexiko förrän han lösslitit sig från sina legotrupper och kastat sig i sitt folks armar. Men troligen har Förenta Staternas regering vid närmare betraktande af det folk, den stackars Maximilian har att styra, funnit det hårda i en sådan pretention, ty man säger att dess fordringar redan blifvit nedlagda.

Då det gäller att trotsa åtlöjet, utvecklar ingen nation ett så lysande mod som den tyska. Så har preussiska adeln genom sin lumpna present till Neapels forne tyrann gjort sig till föremål för en qvickhetsstrid, hvari den franska satiren, den engelska humorn och bättre lottade tyskars mera tunnsådda witz täflat om priset i liflighet och skärpa. En mera ostörd munterhet väcker det lilla Nassaus obeskedliga landtdag, som vägrar hvarje slags penningeunderstöd åt de diplomater, hvilka regeringen tycker så mycket om att få utsända för sorgebetygelser, namnsdagsgratulationer, uppvaktningar och andra, i förhållande till rikets makt, ganska betydelsefulla uppdrag. Det tyckes som om ministrar och kammarherrar således måste dikta ihop vigtigare ärenden för att vidmakthålla sitt anseende och sin kassa.

En lika löjlig, ehuru äfven förargelseväckande komedi är de tyska kronjuristernas betänkande rörande hertigdömena i norden, hvilket nu offentliggjorts. Ty att Preussens solklara rätt icke skulle undgå sådana domares blickar, det kunde ju ett barn begripa. Och sedan våldet är begånget, hvartill tjenar då ett urskuldande, utan ånger? Från München omtalas oroligheter af allvarsam natur, då till deras undertryckande man måst anlita icke blott vanlig militärisk handräckning, utan äfven åtminstone hotat med kanoner och kartescher, de strängast ljudande språkrör, hvarigenom den förtörnade makten uttrycker sig för ett upproriskt slägte.

Rikta vi nu vår uppmärksamhet på de *förtryckta* folken, så finna vi att deras öde blifver allt tyngre att bära. Irländarne måste ånyo krypa under oket, och till och med i det ofruktbara Sibirien skördar man medel att förfölja de olycklige polackarne. Vill man komma åt en misstänkt person, så är mordbrand nu den moderna beskyllningen. Grefve Bergs stortaliga löfte om samvetsgrann rättvisa skulle väcka löje, om icke det komiska hos denne man ständigt bortskymdes af det afskyvärda.

Hos vårt kära syskonfolk — det friaste i verlden — råder verksamhet och glädje. Den storartade landtbruksexpositionen har gifvit Christiania ett furstligt utseende, som än mer förhöjts genom högtidligheterna vid storthingets början. Det tyckes som om riksmötet hos våra norska bröder invigdes med samma medeltidsståt som hos oss. Statsrådets præses har förklarat thinget öppnadt, presidenten Harbitz har i sin ordning nedkallat himlens välsignelse deröfver, på alla håll räsonnerar man om militär-organisationen och jury-frågan, och öfverallt är rörelse, arbete och lif. Den lilla byn Vallöe har imellertid nästan nedbrunnit. På Christiania teater inöfvar man det första skådespelet af svensk författare, som der antagits — Hedbergs präktiga Ulfåsabröllop. Vi stockholmare hafva deremot att vänta ett kärt besök af den genialiske Ole Bull.

Vår egen riksdag, är den fråga som hos oss ställer allt annat i skuggan, och öfverallt tyckes man nu hafva insett, af hvilken ofantlig betydelse den bör blifva för fäderneslandets framtid. Utblåsningen förrättades med sedvanlig pomp, som likväl denna gång väckte mindre munterhet än den plägar, emedan det stora i hvad komma skulle undanskymde den förebådande ceremoniens lustighet. Landtmarskalken utsågs och hemtades och riddarhus-uppropen hafva fyllt alla tidningar med långa listor på namn, bland hvilka många vid sig fäst ärorika minnen, som — äfven de — borde vara innehafvaren en mäktig varning och ett godt stöd.

Ingen bland våra betydelsefulla nationalfester har väl så varit gynnad af lyckan som den oförgätliga hyllningen åt Engelbrekts minne. Sinnena voro värmda och lifvade, dagen herrlig och församlingen så talrik och så omfattande, att man kan säga det konung och folk mötte hvarandra vid den store mannens bildstod. En sådan högtid borde för det stundande riksmötet icke vara utan verkan, utan snarare att med glädje betrakta såsom en lycklig inledning till de kommande dagarnes vigtiga värf. Måtte de många som omgåfvo den ädle frihetskämpens monument och hvilkas känsla för fäderneslandets väl snart skall sättas på prof, måtte de visa att de alla äro fosterlandsvänner, genom sin offrande kärlek, om icke genom sitt snille värdiga den man, hvars välsignelserika minne de firat denna sköna dag.

Den vådeld som härjat en god del af det trefliga Söderhamn och den jernvägsolycka för hvilken grefve Wachtmeister blef ett offer är det märkligaste vi från landsorten inhemtat. Ty om den famösa lagsökningen på fyrtionio millioner, som skyldrat i tidningarne, gäller väl, såsom om mycket annat från Vestgöthasidan, att den låter pruta med sig. Till hufvudstaden hafva prins Oscar och hans gemål nu återvändt. För den som täres af brödbekymmer bör löftet om en storartad ångqvarn, som skall anläggas vid Rörstrand, vara en god tröst, helst hr Wennberg genom sitt ingående i det bolag, hvarpå denna plan beror, torde blifva mindre eldfarlig än visst folk med fruktan och bäfvan velat insinuera.

För en hvar som med oro emotsett huru väl en skicklig, kraftfull, men human och på mängdens förtroende stödd polischef innan kort mer än vanligt torde blifva behöflig, är det en angenäm nyhet att hr Wallenberg ändtligen tagit det steg man så länge väntat. Hundrade pund har han begärt för verkställandet af sina forskningar i några af Europas större städer, och den som erinrar sig med hvilka utmärkelser och äreställen man stundom måst friköpa sig från en oskicklig polismästare kan icke annat än finna en viss billighet i den nuvarandes pris. Vi önska honom alltså lycksam resa och att han i utlandet klokare än här må bruka de pund han fått.

I bildande konst har hufvudstadens befolkning denna tid haft åtskilliga vackra företeelser att beundra genom dels föreningens för nordisk konst, dels den särskilda s. k. konstföreningens expositioner. Bland de arbeten som på dessa senare utstälts har Hertzbergs historiemålning, en krogscen från sextonhundratalet, särdeles fängslat uppmärksamheten. Qvarnströms senaste mästerverk har man här fått beundra i en vacker kopia — en, om ock ringa ersättning för dem som ej fingo bevista den lockande Örebrofesten.

Denna upplyftande och storartade nationalfest har i dessa dagar blifvit från alla håll så omständligt refererad i de dagliga tidningarna, att vi för vår del finna för godt att spara på våra „rese-intryck“, tilldess vi hinna för våra läsare framställa en bild af sjelfva stodens aftäckande, hvilken tafla ty värr icke kunnat till detta nummer medhinnas.

För öfrigt firades den tappre dalahöfdingens minne i hufvudstaden blott genom uppförandet af Blanche's skådespel. Veckans förnämsta företeelser inom den dramatiska och den musikaliska konstens område, Shakespeares odödlige Othello med hr Alberg i titelrôlen och m:ll Enequists länge efterlängtade konsert äro, då detta skrifves, ännu endast förhoppningar.

Hvarjehanda.

— DILEMMA. En advokat i England hade undervisat en ung man i sitt yrke på det vilkor att denne endast skulle betala honom derför, om han vann sin första process. Så snart den unge mannen var utlärd, började han strax en process mot sin lärare och sade till honom: „Vinner jag denna sak, skall rätten frikänna mig från att betala eder, och tappar jag den, är jag till följd af uppgörelsen oss imellan fri från min skyldighet dertill“. Som man ser hade han icke haft en dålig lärare, men denne lät sig imellertid icke bekomma, utan svarade: „Om du vinner denna process, måste du betala mig till följd af vilkoret i kontraktet, och förlorar du den måste du betala till följd af rättens åläggande.“

— RÄTTVISAN. För flera år sedan sågs en gammal målning i en tingssal, som föreställde tvenne män, den ene alldeles naken och den andre höljd i trasor. Under den förstnämde stod skrifvet: „Jag är den man, som instämde min sak till domstolen och tappade den“; och under den andra: „Jag är den man, som instämde min sak till domstolen och vann den“.

— BESLUT OCH HANDLING. En afton kom en engelsk gentleman som vanligt in på sin klubb och lutade sig med ryggen mot kaminen, under det en person, som nyss hemkommit från Paris, berättade följande duellhistoria:

En ung engelsman, så godt som bara barnet ännu, blef utplundrad i ett spelhus i Palais Royal och hade derefter beskyllt en af spelarne, en fransk grefve, för falskt spel, hvarpå han utmanades af denne. Sedan engelsmannen skjutit utan att träffa, gick grefven fram till honom, lade handen på hans hjerta och sade: „Ni är en rask gosse, lefver er moder?“ Då engelsmannen bejakade frågan, sade fransmannen: „Det gör mig ondt om henne“, och nedsköt sitt offer. — Gentlemannen vid kaminen tog sig en pris snus och sade: „Det hjelper icke; jag måste skjuta den skurken“. — Ett par aftnar var platsen vid kaminen tom, hvarefter gentlemannen åter blef synlig och sade till sällskapet: „Mina herrar, nu har jag skjutit skurken“. — Han hade rest till Paris, uppsökt grefven på spelhuset, slungat ett glas vin i ansigtet på honom och sagt att han kommit dit för att hämnas sin unge landsman. Sedan han lyckligt och väl förpassat grefven till en annan verld, hade han återvändt till London och stod nu så lugn på sin vanliga plats vid kaminen som om ingenting hade händt.

— EN MÄRKVÄRDIG DOM. I ett kapell i Caserta finnes en gammal kopparplåt, hvarpå vår Frälsares dödsdom står graverad på hebreiska språket. På kanten af plåten läsas dessa ord: „Taflor med lika lydande inskrift äro sända till hvar och en af de tolf stammarne“. I öfversättning lyder domen sålunda:

„En dom afkunnad af Pontius Pilatus, landshöfding i Nedre Galileen, gående ut på att Jesus af Nazareth skall lida korsets död.

I det sjuttonde året af kejsar Tiberii regering och på den tjugufemte dagen i månaden Mars i den heliga staden Jerusalem, då Hannas och Kaiphas äro Guds prest och öfversteprest, dömer Pontius Pilatus, landshöfdinge i Nedre Galileen, sittande på prætorens præsidialstol, Jesus af Nazareth att dö på ett kors, då folkets enhälliga och tillfyllestgörande vittnesbörd säger:

1) Jesus är en förförare;
2) han är en upprorsstiftare;
3) han är en fiende till lagen;
4) han kallar sig falskeligen Guds son;
5) han kallar sig falskeligen Israels konung.
6) han har gått in i templet, följd af en stor mängd med palmer i händerna.

„Landshöfdingen befaller den förste centurionen, Quirilus Cornelius, att föra honom till afrättsplatsen och förbjuder alla fattiga och rika personer att förhindra Jesu död.

„Vittnena, som hafva underskrifvit domen öfver Jesus, äro: Daniel Robani, farisé; Johannes Larobatel, Raphael Robani och Capet, skriftlärda.

„Jesus skall föras ut af Jerusalem genom porten Sruenea.“

Flera ansedda franska vetenskapsmän, som sett denna koppartafla, hysa intet tvifvel om dess äkthet!

— DEN BERÖMDE GENERAL WOLFE hörde en gång en ung officer tala om honom på ett temligen familjert sätt, i det han sade: „Wolfe och jag drucko en flaska vin tillsammans“. — „Ni kunde gerna säga general Wolfe, när ni talar om mig“, sade generalen. — „Hvem har någonsin hört folk säga general Julius Cæsar!“ svarade den unge mannen med mycken fattning.

TIDN. ST. MUSEUM

SCHACK.

Uppgift 70.

Svart.

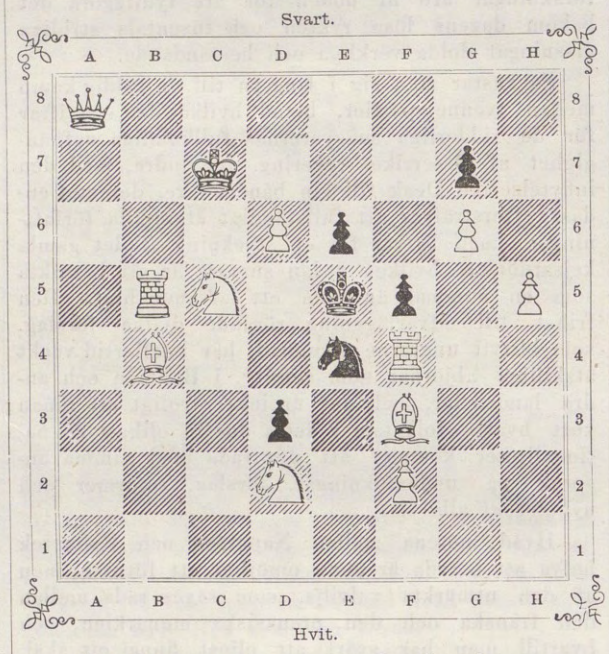

Hvit.

Hvit börjar och gör matt i andra draget.

(Att lösa utan bruk af bräde och pjeser; 10—15 minuters tid lemnas).

Lösningar af uppg. 60 och 61 i n:r 37 ($^{16}/_{9}$).

60. 1. Lc8—e6:†, [Sd8—e6:]; 2. Sh5—f6† och 3. ‡ (3 varianter). Ins. af *J. B. L—m, Lolo, L. H.*, Gbg, *Sandegren, Wennberg, Sahlberg, Abr., Grossis, Hfm, B—n, C. O. Bergmark*, Christiania & Hadeland, *—an—, M. N.*

61. 1. Te8—g8†, [Kg1—f1]; 2. Df7—c4†, De1—e2; 3. Se4—d2†, Kf1—e1; 4. Dc4—c1†, De2—d1; 5. Tg8—e8‡. Insänd af *Lolo, L. H., Sandegren, Wennberg, Hfm, Bergmark, M. N.*

Uppgift 71. Af K. Bayer.

Hvit: Kd2; Df1; Te1; Lc3; Sf2; Ba2, b5, f4, g3; *Svart:* Kd5; Db8; Tg8, h5; Lh7; Sb7; Bc5, d6, g4. — Hvit börjar och gör matt i fjerde draget.

Uppgift 72. Af C. F. Wennberg.

Hvit: Ka1; Ta8, h7; Lg6; Sf5; Ba2, d5, f6, g4; *Svart:* Kg8; Lf8; Sd8; Bd6, e7, g5. — Hvit börjar och tvingar Svart att göra matt i tredje draget.

Parti 8.

Hvit ger Tornet a1 förut, mot fridraget a2—a3.

Skottskt Gambit.

Falkbeer. X.

Hvit.	*Svart.*	*Hvit.*	*Svart.*
1. e2—e4	e7—e5	6. Sb1—c3:	Lc8—g4
2. Sg1—f3	Sb8—c6	7. Rockad	Sc6—e5
3. d2—d4	e5—d4:	8. Sf3—e5:[4])	Lg4—d1:
4. Lf1—c4	d7—d6[1])	9. Lc4—f7:†	Ke8—e7
5. c2—c3[2])	d4—c3:[3])	10. Sc3—d5 ‡	

1) Ej fullt så bra som Lf8—c5 l. Sg8—f6. — 2) Äfven Rockad l. Sf3-d4:. — 3) På Sc6—e5 sker 6. c3—d4: och på 6. „ Se5—c4:, 7. Dd1-a4†. — 4) Ett vackert drag.

Brefvexling.

Den Gamle ($^{8}/_{10}$): Edert bref kom för sent. Vi kunna således endast vid lösningen meddela eder förbättring af problemet 68, hvilken vi villigt ge företrädet framför den af oss gjorda.

—an— ($^{10}/_{10}$): R. 58, 62—64.

V. O. S. ($^{12}/_{10}$): R. 59: A. I, B. I, III, IV. 62, 64, 65.

M. N. ($^{17}/_{10}$): R. 58, 59—64.

R. S. ($^{18}/_{10}$): R. 68, 69.

G. B. ($^{16}/_{10}$): R. 64—67.

V. ($^{17}/_{10}$): Det är naturligtvis af ren tillfällighet, som matt-tecknet ‡ uteglömts i förra numrets Brefvexling. Att partiet 7 vunnit edert bifall, finna vi ganska naturligt. Svart, *E. F.*, Wienare, är en mycket god spelare. Vi begagna tillfället att göra ett tillägg i noterna: på 9. Se4—g5: (i st. f. Sb8—c6) följer: Sh4—g6; 1[0]. Th8—h7 l. g8, Dd1—e2† (på 10. Th8 g8 äfven: Dd1—h5:).

J. R—m ($^{15}/_{10}$): R. 68.

C. F. W. ($^{17}/_{10}$): R. 62, 64—66. Edra uppgifter äro remitterade till ett konsultativt „schackråd“ och vänta på dess utlåtande.

Den 18 okt. J. G. S.

På P. A. NORSTEDT & SÖNERS förlag har utkommit:

Handbok för Jägare och Jagtvänner af A. Th. Hahr. Förra Delen.

Handbok för Jägare och Jagtvänner af A. Th. Hahr. Förra Delen.

Pris: med kolorerade planscher 3,50.
med okolorerade dito 3,00.

IWAR HÆGGSTRÖMS BOKTRYCKERI.

NY ILLUSTRERAD TIDNING.

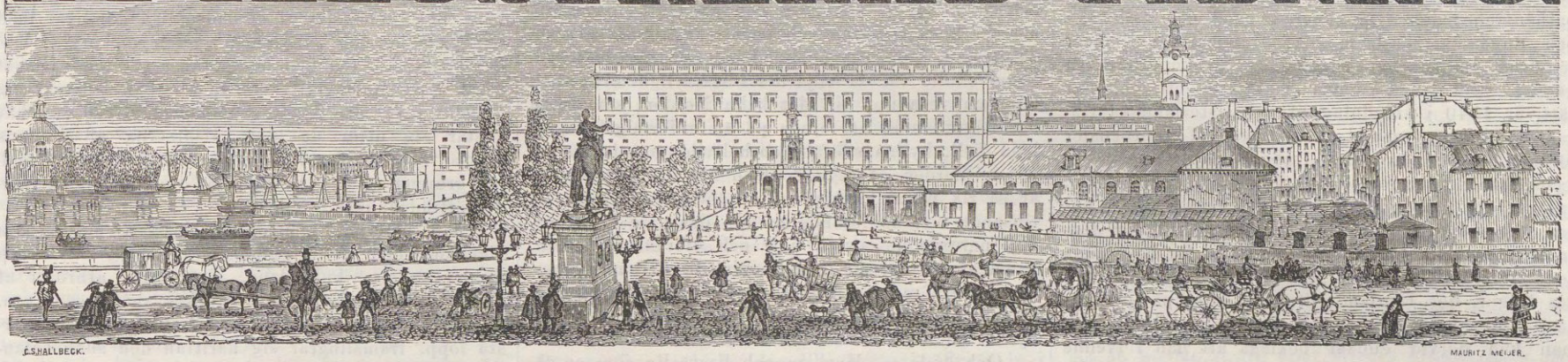

N:o 43]. Utkommer hvarje Lördag. Stockholm den 28 Oktober 1865. 12 Rdr årgången. [1:a Bandet

Innehåll: Lord Palmerston (biografi med porträtt). — Några teckningar från en sommarfärd till Sulitelma, af N. J. Andersson (med två planscher: Porsiforssen vid Stora och Lilla Luleåelfvens sammanflöde, och Åminne mönsterfarm vid Luleåelfven). — Bref från Paris. — Flyttfåglarne och deras stationer. — Teater och Musik. — Krönika. — Hvarjehanda. — Schack.

Lord Palmerston.

England har förlorat sin äldste statsman: lord Palmerston dog den 18 oktober till följd af en häftig förkylning. Han var 81 år gammal. Man kan med rätta säga om honom, att han dog i full rustning, ty ända till sin sista stund var han i full besittning af makten. Han började tidigt sysselsätta sig med statsangelägenheterna, såsom brukligt är inom Englands aristokratiska familjer, och sålunda har han mera än ett halft århundrade spelat en vigtig rol i sitt lands politik, en rol, som isynnerhet efter sir Robert Peels död blef så godt som allsmäktig. Lord Palmerstons namn skall aldrig glömmas i Englands historia, och högst olika komma omdömena att blifva om honom, allt efter som man framdrager hans fel eller förtjenster; men i ett afseende skall säkert samtiden och efterverlden komma öfverens, nemligen derom att lord Palmerston var en stor fosterlandsvän. Hans land var allt för honom, hans skyddande hand hvilade öfver alla hans landsmän i de aflägsnaste delar af jorden, och ända till sin sista stund behöll han sin beundran för Englands institutioner. Detta förklarar hans ofantliga popularitet, som ständigt var lika stor, antingen han hade statsrodret i sina händer eller stod i oppositionens led, och hela England gjorde sir Robert Peels ord till sina egna, då denne statsman en gång utbrast: „Vi äro alla stolta öfver honom!“ Ett hjertligt förhållande rådde mellan honom och folket, så ofta de kommo i beröring med hvarandra. Han behöfde nästan blott visa sig för att sätta en stor folkförsamling i det bästa lynne, och allt hvad han sade belönades med ett ohejdadt bifall, som ofta icke kunde förklaras på annat sätt än att jublet gälde talaren mera än sjelfva talet. Samme man som i det enskilda lifvet var känd såsom en fulländad aristokrat, uppträdde i det offentliga lifvet så gemytlig och rättfram, att åhörarne icke kunde i honom se annat än en jemlike. Hans vältalighet gnistrade lika litet af någon hänförelse som den kryddades af några snillrika qvickheter, utan sökte ett stöd i sin jovialitet och hufvudsakligen i klarhet och begripligheit, ehuru han i hög grad egde förmågan att besvara en interpellation utan att inlåta sig på några farliga punkter, fastän åhörarne funno sig nöjda för ögonblicket. Om än aldrig så många upptogo tråden, förstod han dock gifva diskussionen den riktning han önskade, och sällan lyckades det någon att förbluffa honom. Under sina studentår hade han ifrigt öfverlemnat sig åt disputationsöfningar och satte sin stolthet i att icke gifva sig för något skäl, och från sina akademiska ungdomsår hade han bibehållit en viss vana att slå ifrån sig med ett studentaktigt bonmot och kunde icke alltid lägga band på sig ens under sina samtal med diplomaterna. I en hastig vändning hade han genast ett qvickt infall till hands, och skrattet qväfde alla motskäl. Folkets uppfattning af denna hans ställning yttrade sig deri, att man på gamla dagar aldrig nämde honom vid någon af hans titlar, utan kallade honom helt enkelt „gamle Pam“, och gamle Pams skugga kommer säkert att ofta nog uppkallas i parlamentet, då någon stor och vigtig fråga för England förekommer till afgörande.

Frågar man efter Palmerstons politiska åsigter, så är det en känd sak, att han var fiende till hvarje exklusift politiskt system. Han hyllade öfver hufvud inga teorier, men sökte att på praktisk väg komma till de bästa möjliga resultat. Derför kunde han sämjas med de mest skiljaktiga partier och slutligen så att säga i sin person representera dem alla. Han var frihandlare med Manchester-partiet, konservativ med tories i motståndet mot en demokratisk vallag, liberal med whigs när det gälde att häfda parlamentets konstitutionella prerogativer och lemnade utan betänkande politiskt radikala tillträde till sin ministèr. Under de sista åren af sin lefnad yttrade han ofta, att man rätt väl kunde stå i ett personligt vänskapsförhållande till sina politiska motståndare, och han hoppades alltid, att den politiska fanatismen måtte försvinna från verlden liksom den religiösa, då han naturligtvis förutsatte, att fosterlandskärleken brann lika varm hos alla partier. Sjelf var han ett lefvande exempel på att en ärlig politisk öfvertygelse kan förenas med skiljaktiga åsigter, ty han började sin bana såsom tory, blef derefter under Cannings inverkan whig och slutade såsom en förmedlande länk mellan båda. Palmerston slöt sig till de vigtigaste reformer, som under de sista decennierna blifvit genomförda i England, såsom katolikernas emancipation, valreformen, hvarigenom han oåterkalleligt bröt med tories, och handelsreformen. Men då det parti, som förnämligast hade genomdrifvit den sistnämda reformen, gjorde den åsigten gällande, att den materiella utvecklingen var statens vigtigaste, om icke enda föremål, och att hela den engelska konstitutionen borde omdanas efter denna doktrin, stälde han sig hårdnackadt på en konservativ ståndpunkt. Det lyckades honom i denna fråga att få den allmänna meningen med sig i alla väsendtliga delar. Samtidigt med tullreformerna utvecklade England sina försvarskrafter i en större skala än neppeligen någonsin förut, och agitationen för en valreform efter amerikanskt mönster förlorade till den grad sin betydenhet, att Manchesterpartiets ledare måste öppet tillstå sin vanmakt, så länge Palmerston var i lifvet. Såsom karakteristiskt för hela hans politiska riktning kan ytterligare anföras, att han vid hvarje tillfälle som erbjöd sig uttalade sig för den vidsträcktaste pressfrihet. I sitt förhållande till utlandet följde Palmerston en frisinnad politik, och de despotiska makterna hade i honom en outtröttlig motståndare. Han ville dock helst endast verka med Englands moraliska inflytande. Derför betraktades han af de reaktionära statsmännen såsom en revolutionär orostiftare („lord Eldbrand“), som ville vända upp och ned på allting, medan de radikala både inom

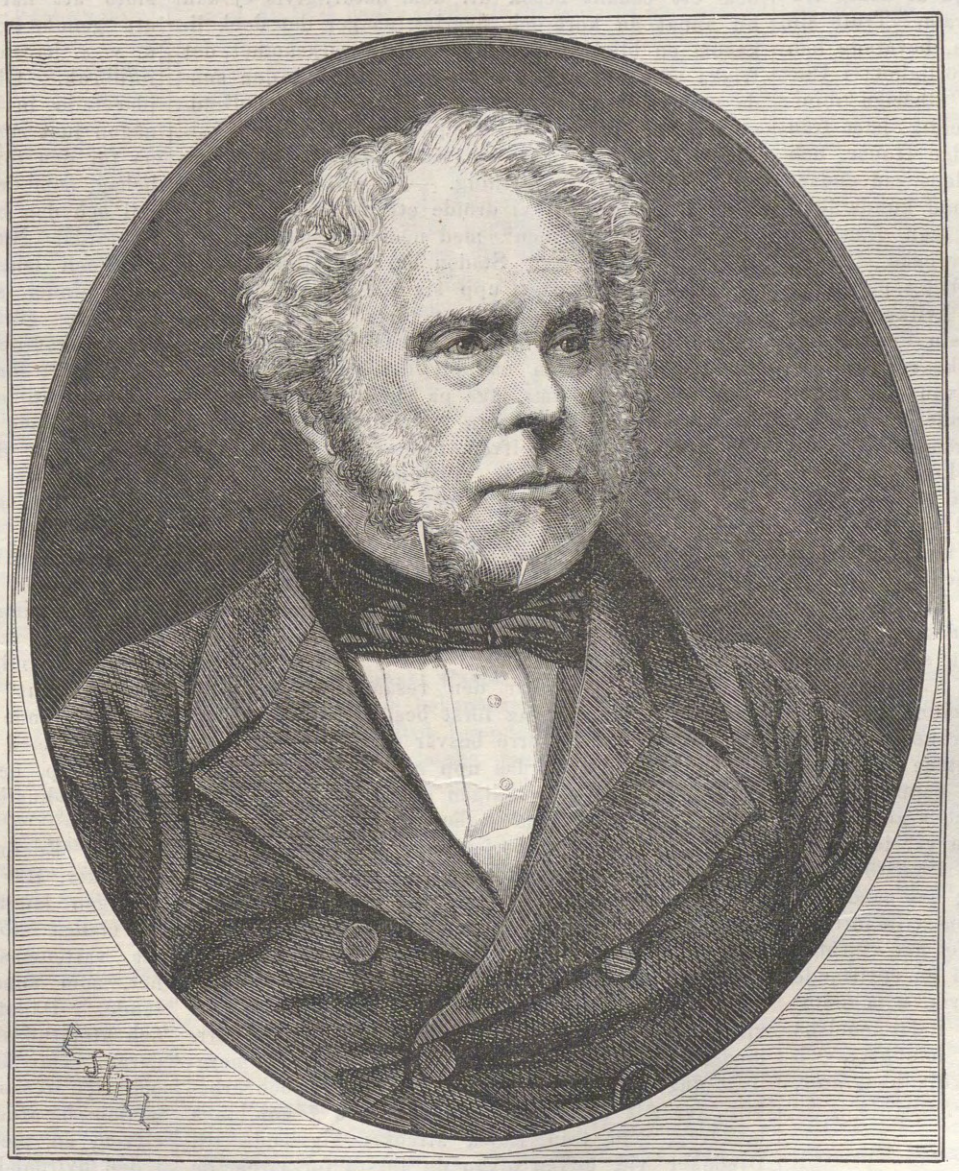

LORD PALMERSTON.

och utom England beskylde honom för att vara en förrädare mot folkets sak, ja rent af att vara bestucken af Ryssland.

I egenskap af utrikes minister bekämpade han städse såsom en värdig lärjunge af Canning den heliga alliansens principer; han bidrog utomordentligt till den konstitutionella sakens seger i Spanien och Portugal, hade en väsendtlig andel i Belgiens oafhängighet och sympatiserade med den italienska och ungerska rörelsen. Af främmande allianser föredrog Palmerston Frankrikes, änskönt han två gånger bröt med denna makt på ett eklatant sätt, år 1840 i anledning af den österländska frågan, år 1846 på grund af hertigens af Montpensier förmälning med drottning Isabellas syster; men likasom han var den förste att erkänna kejsar Napoleon, oaktadt detta steg kostade honom hans portfölj, har han ock sedan den tiden oafbrutet verkat för denna allians, hvilken man har att tacka för Rysslands nederlag i Orienten och Italiens befrielse. I utrikes frågor, der Englands ära var ställd på spel, var han djupt beräknande och konsiderationslös, och man kan dervid endast beklaga att han i tvenne frågor, den danska och den polska, lät en småsinnad egoism tränga högre interessen i bakgrunden; han, som satte sitt lands ära så högt, hade eljest sluppit att på sitt lifs afton se England ringaktadt och hånadt.

Lord Palmerston har jemte sin omfattande politiska verksamhet spelat en betydande rol i sällskapslifvet, och ännu såsom gammal man bevarade han det namn han från ungdomen hade såsom en varm och ridderlig tillbedjare af det täcka könet. I sällskapslifvet försvann „lord Eldbrand“ för „lord Cupido“. Han var länge ungkarl, men äktade sedan en vacker och rik enka, lady Cowper, som öfverlefver honom; han har sjelf inga barn, men lady Cowpers son i första giftet, hvilken är minister för de allmänna arbetena, skall hafva en påfallande likhet med honom. Såsom samtiden kände honom under de sista fem åren af hans lif, var han hvad man skulle kalla en vacker gammal man, icke just med någon prägel af ärevördighet, men också utan denna konstlade ungdomlighet, hvarmed äldre män ofta söka skyla tidens ödeläggelser; han iakttog dock alltid stor omsorg om sin toilett, som man eljest finner blott hos gamla damer, och i synnerhet såg man honom alltid med en förunderligt frisk och skär hy. Den jovialiska älskvärdhet, som var ett grunddrag hos honom såsom talare och inom större kretsar, framträdde icke alltid i sällskapslifvet, der han syntes mera kall och likgiltig, något som för resten blir en temligen naturlig följd af dessa tråkiga och enformiga engelska samqväm. Trots sin gikt, hvaraf han ständigt plågades, bevarade han till sista stunden en undransvärd rörlighet; i Piccadilly såg man som oftast den 80:årige ministern rak och stolt rida på en eldig häst från gården till det oansenliga Cambridge House, och han företog dagligen långa ridter, ledsagad endast af en ridknekt, som med knapp nöd kunde följa honom. Det är icke länge sedan han från sitt gods Broadlands red närmare tre svenska mil och lika långt tillbaka för att öppna arbetet på en ny jernbana, en af dessa ceremonier, i hvilka den engelska aristokratien anser det för sin första pligt att deltaga. Alla slags *sport* och icke minst kappränningarna hade i honom en varm vän och förfäktare. På dessa långa ridturer samlade Palmerston krafter för att efter en dag af ansträngande arbete och särdeles efter en stark middag kunna hålla ut flera timmar i underhuset, ofta långt efter midnatt, och sedan gå den långa vägen till sitt hem med steg elastiska som en ynglings. På ministerbänken satt han som oftast med hatten neddragen öfver ansigtet och tog sig imellanåt en liten lur, men det var dock sällsynt att han derigenom gick miste om något vigtigt moment i den fråga som diskuterades; och när debatten var slutad, när oppositionens ledare hade talat, när alla medlemmar vände sig med bidande blickar till underhusets ledare, sprang han upp från sin plats, kastade hatten på bordet och började sitt tal med att hoppa rakt in på saken, möjligen endast med ett eller annat litet skämt såsom inledning. Hans organ var icke vacker: rösten var mera sträf, och han framstötte orden torrt och kärft, på samma gång han med häftiga och enformiga armrörelser liksom ville intrumfa dem i sina åhörares öron; och blef han afbruten af skratt, deltog han sjelf deri med en sprittande munterhet. I de många rop och skrik, som annorstädes skulle anses otillbörliga, men i det engelska underhuset äro traditionella, deltog han ofta, och man kunde ofta från gallerierna urskilja hans *hear, hear!* eller halft ironiska *order, order!*

***

Några teckningar från en sommarfärd till Sulitelma.

Af *N. J. Andersson.*

Nu för tiden, när man med så mycken lätthet öfver Malmö kastar sig in på kontinenten och der med ångans snabbhet genomilar de rika länderna och de folkfylda städerna, och på några dagar hinner de höga Alperna och nedstiger till det glödande Italien, konstens hemland och naturens lustgård, hvem skulle väl då vilja utstå besvärligheterna af en långsam resa upp till det kalla Norden, som ju ej har något annat att bjuda på än enformiga skogar, kala fjell, kyliga snöfält, en halfvild nomadstam och — milliarder af mygg? Och nu, när litteraturen är så rik på skildringar af de ändå obeskrifliga, de tjusande och hänförande undren der nere i Södern, der naturen är evigt ung och oförgängligt skön, hvem skulle väl nu upptaga sin tid med att genomögna några rader, afsedda att skildra en utflygt till vårt lands högsta fjell, till de mest obebodda och dystra nejderna af den Skandinaviska halfön?

Och ändå — långsam och besvärlig som en sådan färd är — kan den för den uppmärksamme erbjuda rätt mycket att se, tänka öfver och lära; ändå kan den lemna efter sig minnen, vid hvilka sinnet länge kan värma sig, trots den kalla grund, hvarifrån de hemtogos. Det egendomliga i denna natur och hos denna befolkning, det ofta storartade i den förra och ej sällan högeligen undransvärda hos den senare har mot våra hvardagliga förhållanden något retande uti sig, och det får ökadt värde — åtminstone borde det så — derigenom att de båda tillhöra *vårt fosterland;* och äfven dess fattigdom, äfven dess mindre gynnade nejder kan det vara skäl för oss att ha något begrepp om.

Det är som ett litet bidrag till denna kännedom efterföljande konstlösa teckningar här meddelas; de ega intet annat värde än att de för den, som lemnar dem, äro minnen af en ofta högst mödosam, men detta oaktadt på ljufva och oförgängliga intryck rik vandring.

I.

Skogarne och Sjöarne.

Med ångfartyget Chapman afreste jag och mitt sällskap, som utgjordes af min hustru samt några äldre och yngre naturforskare, den 11 juni från Stockholm. Vi lade under denna färd uppåt till vid de särskilda norrländska kuststäderna; och om ock ett sådant besök uti dem naturligtvis ej kan bli annat än kort och flygtigt, så ger det dock likasom en blick in i den storartade verksamhet, det friska affärslif, som i dem uppenbarar en den sunda ungdomskraften antydande företagsamhet. Brädstaplar och ångsågar, skeppsvarf och varumagasiner, sjömanshojtande och fläng, — allestädes rörlighet, öfverallt förvärfning. — Den 16:de nådde vi det lilla Luleå, der vi dröjde ett par dagar för att „utrusta expeditionen“ med nödiga resematerialier af hvarjehanda slag. Staden har visserligen under de sista åren kartat upp sig till landshöfdingens residens och elementarläroverkets säte — ännu bittert öfverklagade inkräktningar från grannrivalen Piteå —; men oaktadt dessa eröfringar och trots sitt gynnsamma läge på en udde, som innanför de öar, hvilka garnera kusten, skjuter ut i den här utflytande Luleälfven, företer, säges det, köpmannaverksamheten här ingalunda samma utveckling eller raskhet som i många andra af de norrländska städerna. Luleå har mera en karakter af tystlåtenhet, som bjert sticker af mot t. ex. Sundsvalls-oron, och närvaron af ett antal personer, som ha andra interessen än „skogsafverkningens“, ger åt samhället en viss gravitetisk prägel, som här uppe ser ut som delokaliserad.

Ännu i fjol var den resande, likasom för flera år sedan, då jag först besökte dessa nejder, tvungen att med större besvär och tidsutdrägt, än som nu är fallet, färdas upp genom Norrbotten till det högre landet, nemligen delvis på kärra delvis på roddbåt under åtminstone trenne dagar. Nu sedan Gellivarabolaget börjat sina stora och tvifvelsutan för hela orten högst vigtiga kanaliseringsarbeten förbi de 2:ne forssar, vid Heden och Eden, som stänga flodtrafiken ända upp till Lappmarksgränsen, har en ångbåtsfart blifvit inrättad på elfven, medelst hvilken man lika lätt som hastigt kan fortskynda framåt Jockmock. Den imellertid, som vill bilda sig ett ungefärligt begrepp om den norrländska hushållningen och den fysiskt och moraliskt dugtiga befolkning, som här bygger och arbetar, gör allt bättre, om han åker den 7 mil långa landsväg, som från Luleå sträcker sig ända till Bredåker vid elfven ofvan de första forssarne, de vid Heden. Elfven liknar här nära nog en lugn, bred hafsarm, och landet, bördigt och flackt, kommer den resande snarare att tro, att han befinner sig på Östgöta- eller Uplandsslätten än så här nära invid polcirkeln. Byar af ovanlig utsträckning, vältimrade, ljusmålade och rymliga boningar, bördigt böljande åkrar och vidsträckta laduuppfylda ängsmarker tyda på en kultur och en välmåga, som här angenämt öfverraska „Sörlänningen“, och särdeles kring de båda kyrkorna, Neder- och Öfver-Luleå, ha byarne nära nog utseendet af ej oansenliga köpingar med handelsbodar och „affärsmän“. Men vackert är landet just icke, om man undantager trakten närmast intill Säfvast gästgifvargård, der man befinner sig alldeles invid den klara skummande elfven, som här kastar sig utför de sista afsatserna af Hedens forssar och hvirflar fram sina vredgade böljor mellan grupper af öar, bevuxna af vackra och skiftande löfträdsdungar.

Man har här lemnat det bredare odlingsbara låglandet och detta sammandrager sig nu till en smalare remsa kulturland, som, ofta afbrutet af den vilda frimarken, blott sträcker sig längs elfven.

Bred som Rhen eller Donau under sitt mellersta lopp, framslingrar sig härifrån den snabbt ilande floden än mellan låga stränder, hvarest folkrika och stora byar ordna sig invid sina bördiga odlingar, än mellan högre marker, betäckta af tät skog. Mestadels är det de dystra, allvarliga barrträden, som stela och raka betäcka höjderna, ehuru mångenstädes dessa nu mera synas blott som öde, kala sträckor, här och der sparsamt framvisande en och annan sotig, liflös stam, som står qvar som sorgliga minnesmärken af de härjningar, hvilka här gått våldsamt fram; än åter tränga sig de fina, behagsjuka björkarne fram för att i den kalla, men klara vattenytan spegla sina smidiga, mjuka former. Utom Bredåkers stora by ligger här Harads, som dominerar elfven på den höga högra stranden och har utseendet af en liten landtlig småstad. Och mellan dessa båda ligga Svartlå sågverk och Åminne mönsterfarm, hvar och en i sitt slag de märkligaste punkter man passerar på denna flodfärd.

Svartlå är en präktig representant för den industri, som i så storartad skala här arbetar på att rikta menniskan på naturens bekostnad, och Åminne återigen för den verksamhet, som syftar att till menniskans tjenst öka naturens alstringskraft. Det förra är redan en gammal anläggning, men med hela utseendet af en ståtlig, välgrundad possession, det senare en nyskapelse, ett växande minne från vår konungs minnesvärda — af traditionen redan förevigade — resa 1858 i dessa trakter och uppåt Qvickjock, då han och hans illustre följeslagare beslöto att här grunda ett etablissement, som afsåg att genom eget exempel verka för ett rationellare, d. v. s. här mera med klimatet öfverensstämmande jordbruk. Olyckligtvis ha ej bygnaderna blifvit placerade invid elfkanten, så att de nu ej utgöra någon just *märkbar* prydnad för trakten, de der kunna för den förbifarande visa sig i allt det pittoreska behag, som de onekligen ega till följd af den vackra stil och den beqvämliga anordning, hvari de blifvit uppförda. Nu har man att genomvandra en enformig och lång väg mellan platta leriga fält, innan man hinner samlingen af hus, hvilkas former och inredning göra sin byggmästare all heder. Hvad landtbruket dervid beträffar, är utan tvifvel anläggningen allt för ny och jordmånen allt för föga gynnsam — en envis jäslera på flera ställen till följd af den länge qvarvarande kälen uti jorden — för att den på dessa år helt och hållet skulle hafva realiserat de förhoppningar, man möjligen hyste derom. Det säkra är, att det klander man understundom får höra de äkta norrbottningarne framställa mot Åminne bevisar, att „nyheterna“ varit behöfliga för att ruska på de gamla slentrianerna, och att Åminne för boskapsskötseln och ängsodlingen i dessa trakter bör kunna blifva ett godt föredöme. För mig specielt var det särdeles angenämt att hvila ut vid denna kungliga „fantasia“ och i den nuvarande föreståndaren igenfinna en barndomsvän, som med gästfri välvilja mottog mig och mitt ressällskap, och i hvars familj jag såg ett vackert prof på huslig sällhet och trefnad — äfven här uppe.

Vid Edefors är det slut med båtfärden från Bredåker. Här förbi kastar sig elfven i ett krokigt, temligen långt, 68 fot högt och väldigt fall; men de många stora klippblocken, som fylla det, göra att vattenmassan ej nedbrusar i denna mäktighet, som annars gör stora vattenfall så hänförande. Dånet är imellertid särdeles högröstadt och återstudsar mångdubbladt från de branta stränderna. Här är det yppersta laxfiske i hela elfven, och den resande kan ej bättre förkorta sin väntan medan bärarne transportera sakerna upp till öfre elfven, än med att se, huru laxarne ystert hoppa i den hvirflande forssen mellan klippblocken och fångas i kassorna vid stranden.

Ofvan Edefors har landet från hafskusten höjt

sig till sin tredje terrass, och här visar den städse skiftande naturen åter en öfverraskande kulissförändring. Här kan man i allmänhet sätta nordgränsen för rågens odling, likasom de förhärjande höstfrostarne här merändels finna sin sydgräns. Elfven blir märkbart smalare och mera strid, stränderna antaga en allvarligare karakter, och hela landet ser mera melankoliskt ut, likasom en skylt på kulturens fattigdom i de nejder, till hvilka vi nu nalkas. Odlingarna framträda också mycket sparsammare och i mindre utsträckning, och blott vid venstra stranden ligger det med 4 hushåll bebodda Storsand. — Men ju längre upp mot norr man kommer, desto mera storartade bli omgifningarna. Elfven brusar här med sådan kraft, att roddarne måste söka sig fram i bakvattnet vid de bugtiga stränderna; det är som ville den skynda sig från det kalla, tarfliga Lappland för att snart famna trefnare menniskoboningar. Höga kullar omgifva stränderna, betäckta af rätt lummiga löfträdslunder, och små torp, tillhöriga Gellivarabolagets arbetare, upplifva den täcka men kyliga taflan. Också få vi lemna alla anspråk på yppighet så i ett som annat hänseende bakom oss; ty här går Lappmarksgränsen, och nära härintill stryker Polcirkeln fram sin obevekliga stråt, röfvande bort all naturens och det sociala lifvets lyx och fröjder.

Storbacken är det första nybygget inom Lappland, och här invid upphör Luleåelfven att vara farbar med båt. Ett stycke ofvanför vidtager nemligen det väldiga Porsifallet, som uppstår genom Stora och Lilla Luleåelfvarnes förening, och Storbacken ligger derför vid slutpunkten af den jernväg, som är projecterad att hit från Gellivaras ungefär 9 mil aflägsna malmfält nedforsla dess outtömliga jernförråd. Nu har Storbacken blott ett par helt simpla men nätta rödmålade boningshus, der det dock öfvas en god gästfrihet; men om några år, när förslaget om en jernväg blifvit en verklighet, då skall möjligen här resa sig ett större hotel och kringom det en liten stad med masugnar, stångjernshammare och Gud vet icke allt hvilka af det industriella lifvets trollska storverk.

Huru annorlunda då mot förr! När jag förra gången vandrade här, då upphörde vid Storbacken det communicativa lifvets befordringsmedel; då började här den 4 mil långa gångvägen, som förde fram i närheten af Jockmock, och en sanning är att det var tunga fjät jag här tog genom den tjocka skogen. Men nu har här blifvit anlagd en riktig landsväg, hvarpå man verkligen kan på en enda dag hinna fram dessa 4 mil; och fastän vi på denna dag utstodo de grymmaste pröfningar en stackars lappmarksfarares tålamod och lemmar kunna vara utsatta för, så torde vägen nog bli bra, blott den blir bra brukad dessförinnan. — Den var nu alldeles nyanlagd och på vissa ställen knappt afröjd från sina stenar, på de allra flesta alldeles icke grusad. Våren hade kommit ovanligt sent, så att marken befann sig just i källossningens upplösningstillstånd. Strida bäckar från de vidliggande skogsbackarne öfversilade den i präktiga kaskader, och som grunden oftast var superb jäslera eller lös jord, så hade på allt för mycket närmade ställen uppstått bråddjup eller svalg, öfver hvilka det hade sina sorglustiga vådor att leda hästen eller stötta åkdonet. Pastor Westerlund i Jockmock hade af vänlig artighet mot min hustru godhetsfullt skickat oss sin allra bästa schäs; men som korgen hvilade på långa, elastiska remmar, så befunno vi oss i början af den äfventyrliga färden likasom gungande i en hängmatta, ömt törnande mot hvarandra vid hvarje ojemnhet af den miserabla vägen. — och de voro sannerligen ej få. Sväfvande således allt för kännbart mellan hopp och fruktan att alldeles lemlästas, funno vi det dock slutligen rådligare att lemna det „beqväma“ fortskaffningsmedlet och anförtro våra lif åt de åkor, hvari vårt sällskap befordrade sig framåt. Dessa voro nemligen helt simpla, men breda, höghjulade träkärror, i hvilka ej fanns något spår till sits, utan der man placerade sig på främsta kanten af bottnen, hängande med benen mellan hästens extremiteter och hvilande fötterna på en der dinglande tvärslå, utsatt för den ej osannolika möjligheten att allt för kännbart tangera dragaren; men lyckligtvis tycktes denne tillräckligt van vid dessa bakbihang, och vi framkommo verkligen utan krossade ben och inslagna knäskålar, ehuru annorstädes illa stötta.

Och dessutom gick hela denna besvärliga färd af fyra mil — som vi åkande tillryggalade på nära 20 timmar! — genom en den hemskaste trakt man till och med i Lappland kan passera. Det är ett enda oafbrutet skogland; men skogen är ej reslig, ej allvarligt grönskande, ej friskt doftande; på långa sträckor har elden — af våda, okynne eller himmelens åska — härjat den, och dessa nu nakna, halfbrändt svarta, qvistlösa stammar stå der pekande på förödelsens styggelse ur den brunbrända marken. Det hela är ett fult men betecknande, gifve Gud också varnande, prof af den norrländska skogsförödelsen.

Dock ett par ställen gjorde häruti anmärkningsvärda afbrott. Ej långt från vägens början ligger det rätt befolkade nybygget Wuollerim, och medan våra fordon här iordningstäldes, gingo vi båda ned till Porsiforssen, hvars dån hörs långt upp i skogen. Vi stodo på en hög ås rätt öfver fallen. Så långt ögat kunde skåda i alla väderstreck sågos endast skogsmassor, idel barrträdstoppar, likasom en omätlig, grön och ruggig, folktom öken; här och der höjde sig ur enformigheten ett långt skogsberg, men icke tillräckligt för att vid sig fängsla blicken.

Men der nere i djupet slingrade sig de båda vattnen. Från norr framrinner, sansadt stilla och allvarligt lugn, Stora Luleåelfven, sedan den nyss hoppat ned utför det jättehöga Harsprånget, dit han skyndat från fjellen vid Riksgränsen. Från vester åter framilar Sulitelmas skötebarn, den ystra och vildsinta Lilla Luleåelfven, som ända från Jockmock i en sträcka af 5 mil oupphörligt vrensken väsnats fram i den ena forssen efter den andra. Här träffas de båda; den lilla brusar påfluget in i den stora likasom en lång hvit fåra, som dock snart tuktad upphör i den djupare lugnare böljan, och nu stupa de, oupplösligt förenade, ned i ett enda dånande fall af betydlig bredd, lik en jemn duk nedtill söndertrasad i väldiga oroliga fransar, hvarefter de under en sträcka af en half mil bilda en oafbruten skummig och mäktig fors ända fram mot Storbacken.

Det ligger något gripande högtidligt uti att stå der midt inne i den oändliga skogen, som sträcker sig milsvidt bort åt horisonten och ännu vida, vida längre, der allt är så stilla och tyst — men der detta naturens hemskt högtidliga allvar afbrytes af de högt dånande, evigt rörliga vattnen, som skumma fram der nere i djupet!

Vid slutet af vägen åter, sedan man passerat det nära intill den oroliga Lilla Luleåelfven belägna Pajerim — der vi fingo en oväntadt god undfägnad — och det fattiga Koskats inne i djupa skogen, nådde vi Smeds- eller Mattisudden, som ligger vänligt och täckt nog vid elfven, hvilken här likasom sansar sig, sedan han nyss dansat utför det vackra Kaitumfallet, som midtför Jockmock störtar utur Waikijaur. Härifrån skyndade vi till Jockmock, dit vi framkommo sena midnatten.

Om Jockmock är just icke mycket att förmäla. Det är en liten by med en träkyrka, ett stort pastorsboställe, 3—4 hus tillhöriga länsmannen och några landthandlare, samt dessutom ett betydligt antal af kyrkolador, ordnade likasom på en marknad i gator bredvid hvarandra. Hit samlas åtminstone vissa högtidsdagar de fjerran och glest från hvarandra boende socknemännen, så nybyggare som lappar, och här hållas de vigtigaste marknaderna i orten, och derför är Jockmock centralpunkten för mycken kommers och verksamhet uti Luleå Lappmark. Då derjemte Jockmock är sätet för socknens andliga och verldsliga myndighet — presten och länsmannen, — så är det att anse som ett slags rigtig residensstad. Men afskräckande ful är hela nejden, blott sterila skogsbackar eller sorgliga ofruktbara kärr allestädes; och stiger man upp i den lilla klockstapeln, har ögat intet annat att hvila på än mariga tallar, rödmossa och stenblock. Få och föga utsträckta åkrar förefinnas här, och allt tyder på en sterilitet, som är gemensam för denna del af landet. Kyrkan, hvaraf en vacker afbildning meddelats i det under kapten Petterssons namn utgifna förtjenstfulla planchverket „Lappland“ &c. &c., är en ej oansenlig, 8:kantig träbygnad, i hvars inre just intet annat är att anmärka än de blåmålade, helt simpla träbänkarne samt en liten tafla invid altaret, som föreställer några vackra ko-koppor på en arm; en klockstapel med spetsig spira är också rätt pittoresk. Pastor härstädes är den värdige Westerlund, hvars bekantskap jag hade förut gjort i Arfvidsjaur i Piteå Lappmark, och som nu jemte sin vördnadsvärda maka mottog oss med vänlig gästfrihet, inlogerade mig och min hustru i samma kammare, som först iordningstäldes åt prinsen-regenten 1858, samt undfägnade oss på bästa vis. Af deras lefvande 17 barn hade vi nöjet se åtskilliga, alla stätliga och raska, flera redan verksamma i lifvet på skilda håll. Det vill en stark karakter till och god tro på Guds hjelp att med en Lappmarksprests ekonomiska omständigheter här lefva ett förnöjdt lif och till dugliga medborgare och medborgarinnor uppfostra och bilda en sådan skara af ättlingar.

Från Jockmock upp mot fjellen har man först en ganska, ja en mycket besvärlig och, tilläggom det, föga interessant dagsresa. Denna sträcka af ungefär 5 mil utgöres nemligen af fyra hvarandra succederande terrasser, uppfylda af sjöar och afbrutna af skogsmarker. Det är en omvexling af rodd och gående, så tröttande och enformig, att endast tanken på nödvändigheten att slippa här förbi och hoppet att derigenom hinna angenämare trakter kunna i någon mån hålla modet uppe. Sjöarne äro: Waikijaur, Purkijaur, Randijaur och Parkijaur, och de likna hvarandra allihop, ehuru hvarannan af dem är bredare och hvarannan längre och smalare. I allmänhet temligen djupa, äro de dock närmast de låga stränderna så grunda, att de här mot hösten täckas af en massa vattenväxter såsom grönskande ängar, emaljerade af gula och röda blommor; alla omgifvas de af idel barrskogar såsom af en tät och dyster ram, och alla förbindas de af väldiga, dånande forssar, hvilka särdeles vid vårflödet kring midsommartiden äro präktiga att skåda, döfvande att höra, isynnerhet de som inleda sitt vatten i och ur Parkijaur. Nog går det an, huru långsamt det än må vara, att sitta i de lätta båtarne, hvilka roddarne framdrifva öfver det klara, kalla djupet; men värre kännes det, när den resande måste vid sjöarnes slut stiga ur och genomvandra det skogsstycke (morka) af en eller 2 fjerdingsvägs bredd, som skiljer dessa sjöar förbi forssarne. Den lilla gångstigen slingrar sig än mellan större eller mindre klippstycken, som allestädes äro här omkringvräkta och der den pjäxklädda foten snart känner sig förtvifladt öm, än öfver slippriga myrmarker, der man ofta djupt nog nedsjunker från de ruttnade spångarna, och har man då brist på folk att transportera sina saker — och en växtplockare måste vara utrustad med hvarjehanda —, så att man sjelf får vara lastdragare, och skiner solen hett under den varma sommardagen, så är man i sanning glad, att dagen blir förliden och marschen med den, så att man når stranden af Skalkajur, hvarifrån man blott har ett litet stycke rodd fram till raststället, Björkholmen, der ute.

Visserligen hade vi, utkomne på Waikijaur, i nordvest skymtat de nära 13 mil aflägsna fjellen; men de sväfvade blott hastigt fram som lätta moln utan bestämda, hållbara konturer och försvunno snart bakom skogstopparne i vår närhet. Först när vi, sent om natten eller rättare i morgongryningen inemot kl. 1, nedstego utför morkan till Skalkajaur, trädde de klarare fram oss till möte — men tröttheten hade då så gripit ben och ögon, att vi blott sträfvade att hinna Björkholmen, der vi också snart omsider funno några timmars hvila och så pass mycken enkel föda, som vi i vår uppgifvenhet förmådde intaga.

Men snart derefter, när vi tidigt begåfvo oss utaf igen för att den dagen hinna det 8 mil aflägsna Qvickjock och rodde ut på den långsträckta Skalka, och vid slutet af vattenspegeln fjellarne skjöto upp sina spetsiga toppar och bredde mot oss sina vida snöfält, och sjöns mellan gröna skogar inpressade blåa, lugna yta så underbart kontrasterade mot den hvita fonden, och solen öfver hela den vida, obeskrifligt storartade taflan gjöt sitt gyllene skimmer, då höjde vi i enstämmig fröjd det glada utropet: Se fjellen!

Och svårligen kan den, som ej skådat en sådan syn, föreställa sig, huru mycket ett sådant utrop innefattar. Der är målet för en besvärlig och lång resa, der uppe öppnar sig en ny verld, der blommar en egendomlig Flora, och dit går man att hemta länge varande minnen. Tjuguett år hade förflutit, sedan jag första gången såg dessa samma fjell, och 19 sedan jag sade dem farväl. Mycket stort, skönt och underbart har sedan dess i skilda delar af jorden gått förbi min syn; men om jag också icke nu, när från Skalkajaurs yta Luleåfjellen blänkte fram der långt, långt bortifrån, igenfann alla de intryck af förtjusning, som ynglingen der förr kände, så erfor jag dock mycket, som kunde göra återseendets glädje stor och minnesvärd.

Snabbt sköt båten fram öfver vågorna mellan stränder, ofta höga och mångformigare än dem vi nyss lemnat, men dock öfver allt så skogomgärdade, att de i allmänhet erbjuda föga omvexling. Men ju närmare vi nalkades Tjomotes vid sjöns norra ända, desto bergfyldare syntes omgifningarna, desto rikare björkarne. Här böjer sig sjön mera åt sydvest och antager ett riktigt Schweitzerlynne; men först när man passerat den korta morka, som från Njavi nybygge leder förbi den ej synnerligen mäktiga fors, hvilken nedfaller i denna sjö, och rott ett stycke upp i den nu följande Saggatjaur, först då förändras trakten så, att man ser sig vara vid ingången till fjellandet.

Från nyssnämda af tvenne förmögna nybyggare bebodda, af tarfliga åkrar omgifna Njavi ända till Qvickjock sträcker Saggat sin tre mil långa yta. Den sydligaste delen af sjön är inklämd mellan höga, nu alldeles kala berg af underliga former, än framspringande som predikstolar (det de ock kallas), än som branta väggar uppburna af kolonnader och hvilande på en jemn sluttning, flera hundra fot öfver trädgränsen höjande sina mörka massor. Längre fram, närmare midten, vidgar sig Saggat;

i söder drager sig på något afstånd en rak, jemn fjellås, liknande ett jättelikt odjur, som ur den täta skogsmassan bugtar upp sin kala rygg, här och der litet hvitfläckig af spridda snömassor; der bakom resa sig flera dylika efter hvarandra och ännu flera, ofta märkeligt afsatslika, så att nejden på detta afstånd har utseendet af ett af väldiga vågor upprördt haf, som plötsligt af högre och starkare krafter blifvit bragt i förstenad hvila. Och till höger, just från stranden, invid hvilken båten framglider, reser sig landet alldeles brant och så högt, att träden ej hinna med ända upp, än i terrasslika afsatser än alldeles tvärbrant, öfverspolad af larmande bäckar och dånande vattenfall, och ett af dem, Kådtjajock, väl öfver hundrade fot i en enda bred silfverbåge nedbrusande från bergets öfversta kant, tills det molnar upp sig i en genomskinlig slöja och derefter hopsamlar sina droppar till en liten fors, som orolig och bråksam från klippa till klippa sorlar ned genom den gröna lummigheten vid stranden och döende sjunker i Saggat.

rikaisin, der Wallispiken lik en ispyramid af 4100 fots höjd, der det underliga Welkespoult, Tjognorris och derinvid hela raden af Porrtifjellens spetsar och hjessor — allt stort, allt isigt, allt imponerande, allt gamla bekanta — men som ej förändrat sig på dessa tvenne decennier. Der nedanför breda sig fjellplatåerna likasom pallar för de höga jättarne, äfven dessa nu helt hvita af oafbrutna snöfält; och der under, nedanom all denna kyla och död, öppnar sig åt tvenne håll de leende dalarne, der den nyss komna våren smält drifvorna, den ånyo strålande solen lockat fram späd grönska och väg samma blommor, der träden, buskarne, örterna stodo klädda i denna det nya lifvets saftfullt kraftiga drägt, som så smeker ögat och talar till känslan, framför allt här uppe i den höga Norden, der vårens stund så snabbt ilar bort och sommarens dag är så kort. — Och der fram i fonden, ned i mynningen af dalen, inbäddad mellan de höga fjellen invid det hvitskummiga fallet, utför hvilket Kama löser fjellens is i Saggats vågor, ligger *Qvickjock*,

nomskyndar Luleå-elf-dalen, är naturligtvis icke i tillfälle att om den befolkning, som här lefver och arbetar, bilda sig annat än ett temligen ofullständigt omdöme, och det så mycket snarare, ju mera afvikande från vanda förhållanden allt här visar sig. Men det säkra är, att det intryck han i detta hänseende erfar under sin färd allestädes är ett af de angenämaste. Hos norrländingen i de nedre regionerna spårar man städse det lugna, ibland ej otydligt sjelfviska allvar, den redliga, stundom oböjliga karlavulenhet, som utgör det bestämmande i en stark karakter, och hos nybyggaren ser man, trots dess beklagansvärda armod, en ärlighet, tjenstvillighet och öppenhet, som visar, att man har att göra med ett friskt natursinne. Der nere i låglandet är allmogen i allmänhet väl burgen; man ser det på de rätt vackra odlingarna och de mot det sydligare Sveriges ståtliga boningarne. Byarne likna ofta, såsom redan blifvit nämdt, försvarliga små köpingar; de rödmålade husen visa i det yttre en beqvämlighet, som sällan saknas i det inre, utan tvärt-

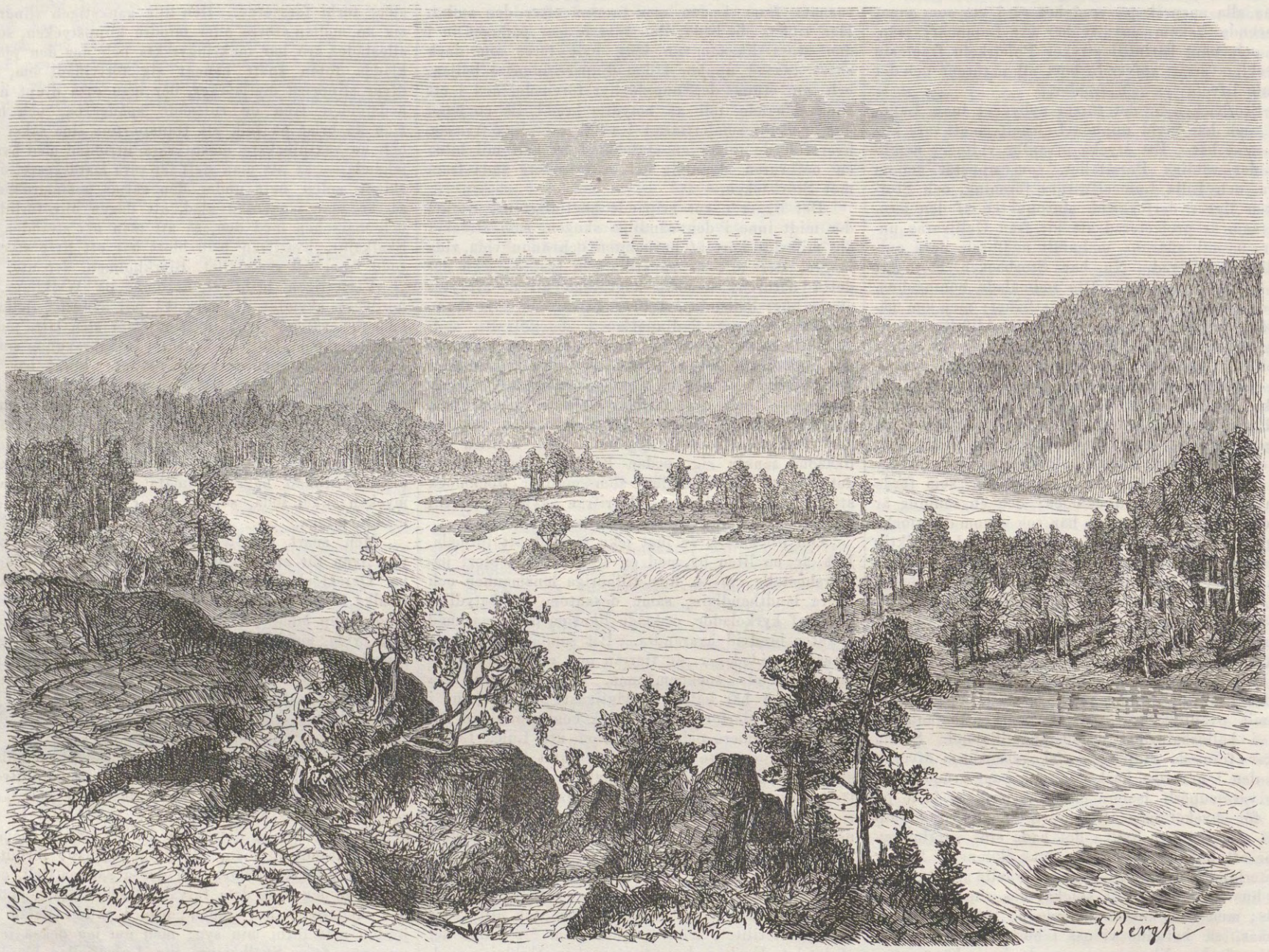

PORSIFORSSEN VID STORA OCH LILLA LULEÅELFVENS SAMMANFLÖDE.

Men vid udden, der sjön synes upphöra i denna riktning, står den sista „suptallen“ — roddarnes vägmärken i dessa trakter och nog mycket närmade till hvarandra för att geometriskt bestämma afstånden. Här lägga vi i land, karlarne stärka sig litet, och efter en väl behöflig upprätning stiga vi ånyo i båten för att skynda fram till det efterlängtade målet.

Och knappt ha våra raska roddare tagit ett par kraftiga tag och vridit båten åt höger förbi udden, förrän framför oss ligger hela det omätliga, hela det obeskrifliga panorama, som heter Qvickjocksdalen med de omgifvande fjellen.

Rundt omkring, i en stor vidtfamnande båge kring hela horisonten sträcker sig en enda rad af snötäckta, kolossala fjell. Än häfva de sig upp likasom oförgängliga dômer, helt hvita af den is eller snö, som betäcker dessa högburna hjessor, än skjuta de fram den ena himmelsstormande piken efter den andra, sylhvassa eller tvärhuggna, med sin mörka massa skarpt brytande af mot de bländande snöfälten och den klara natthimlen. Der var Staika, liknande en spetsig lappmössa, tecknad af långa och breda snölinier från sin 6000 fot höga topp ända ned mot basen; der var det väldiga Tar-

prestens och grannarnes små byggningar och det lilla fridfulla kapellet, lefvande menniskor midt bland den dock alltid lefvande naturen.

Det var nära midnatt, när vi med ansträngning arbetade oss fram mot den allt mera växande fjellfloden, som slingrade sig imellan gullgula pilhäckar och ungt grönskande björkdungar; solen stod villrådigt darrande der uppe på fjellkammen, likasom obenägen och obeslutsam att för några ögonblick leka hvila der bakom; hon kastade ett blekt, osäkert, ej värmande ljus öfver fjellen, snöfälten, bergväggarne, skogarne och öarne; det var en tafla så enkelt storartad, så stilla lefvande, hvilken vi alla betraktade i stum hänryckning, hvilken vi aldrig skola glömma, men hvilken ingen må försöka skildra.

I det följande skall jag lemna några teckningar af fjelldalarne och högfjellen här uppe samt af lapparnes lefnadssätt och förhållanden. Här må det tillåtas mig att i största korthet tillägga några ord om det folk som bebor de trakter, af hvilkas naturbeskaffenhet jag i det föregående önskat lemna en föreställning.

Den resande, som mera eller mindre hastigt ge-

om ibland har bismaken af en lyx, som tyder derpå, att här bor ett folk, hvilket af naturen tvingas att tränga sig närmare tillsammans samt öfver den långa, kulna vintern vistas inom hemmets väggar, och som derföre vet att utveckla samhällighetens dygder samt pryda hemmet så, att trefnad och lycka kunna stå att finna der inne. Odlingarne af säd, företrädesvis korn, äro här ej obetydliga; i senare tid har man till och med infört hvetekultur, och rågen förekommer som ständigt säde ända upp till Storsand, senare mera sporadiskt. Rotfrukter hafva i senare tiden också allmännare börjat odlas, lin, hampa och humla likaså; men klimatet lägger naturligtvis allt för stora hinder i vägen för att denna del af Norrland skulle kunna blifva ett sädesland, äfven om denna breda dalgång i sina nedre afsatser vanligast producerar korn till eget behof. Deremot anvisar sjelfva naturen åt landet en skön framtid, om genom utvidgad foderkultur befolkningen ville mera än som nu är fallet, egna sig åt ladugårdsskötseln. Att skogsförbrukningen hör till ett af de hufvudsakligaste näringsfängen är naturligt, eftersom här i trakten finnas så betydliga sågverk; men detta kapitel berör ett så brännande, äfven inom provinsen så olika omrördt ämne, att

jag säkerligen gör bäst uti att ej dermed upptaga läsarens tid och tålamod.

De svenskar, som bo inom Lappmarksgränsen, kallas med ett gemensamt namn nybyggare, ehuru ofta familjerna länge nog varit innehafvare af sina lägenheter. Nedanför Jockmock är deras belägenhet dräglig nog; ty här ger jorden åtminstone stundom någon liten lön för det ansträngande arbetet, och allmogen kan der påräkna några biförtjenster ur skogen. Här ligga ej sällan temligen goda byar, såsom Wuollerim, Mattisudden, och någon gång ser man, såsom vid Pajerim, bonden här gripa sig an med nyodlingar, som, om de ock innefatta många tunneland, dock i betraktande af arbetets dyrhet och kapitalernas ringhet här uppe, äro mera berömvärda än annorstädes. Men de stackare, som slagit sig ned på enstaka ställen kring de breda sjöarne i det platta, skog- och kärruppfylda landet, som sträcker sig från Jockmock upp till det lägre fjellandet, dessa höra utan tvifvel till de beklagansvärdaste af våra fattiga landsmän. Här och sjöarne eller i de stora skogarne gör folket ofta håglöst för eller odugligt till annat arbete, ty nätternas möda måste ersättas med hvila om dagarne. Nå, då har nybyggaren tjärubränning! Äfven sannt, men det är ett hårdt och tungt arbete; allt för dyr att transportera utefter sjöarne och utför forssarna, betalar tjäran sig slätt nere hos köpmannen, och komma dertill sådana pris som i år, så har den fattige producenten klen dagspenning för sitt arbete. Och hvad slutligen skogsafverkningen beträffar, så gäller om densamma, så vidt den drifves för egen räkning, alldeles hvad som nyss sades om tjäran; och sker den för sågverken, så är det en förtjenst, som hastigt och bokstafligen äter upp sig sjelf, dels af de oerhördt uppdrifna prisen på matvaror, dels af lusten efter lättfångna, onödiga lyxartiklar. Med ett ord: nybyggarens materiella lif är ett lif af idel försakelser, mödor och miserabel, ohjelplig uselhet, sådan som vi lyckligtvis annorstädes ej ofta veta om.

Och bättre är det icke heller i fråga om hans att behjerta, hvilket vidsträckt fält för den verksamma, sanna barmhertigheten att beträda. Det svenska missionssällskapet har också i Waikijaur upprättat en fast skola, som sades vara i allo förträfflig, tack vare dess nitiske och verksamme lärare. Men denna skola — *är blott för lapparnes barn*, och jag skall närmare till den återkomma, då jag längre fram vill antyda huru pass mycket, åtminstone relativt taladt, man redan för dessas undervisning gjort i Qvickjock också. Men vore det ej skäl att missionens kristliga nit och uppoffringar äfven lemnade några smulor åt barnen af *våra landsmän?* Kunna hedningarne der ute i den sköna södra verlden, der naturen sjelf förser dem med allt, hvad de till sitt lekamliga uppehälle behöfva utan ringaste arbete eller omtanke, undvara något af dessa medel, som fromheten här hopsamlar till deras „omvändelse“, eller något litet af de aktningsvärda krafter, som till denna egna sig, ack! hören då *våra bröder*, de *svenska* nybyggarne i Lapplands djupa, kärruppfylda skogar, som länge och högt

ÅMINNE MÖNSTERFARM VID LULEÅELFVEN.

der i de gränslösa skogarne ligga de små hussamlingarne, ofta flera mil skilda från hvarandra; rika äro de som ega mera än 2 kor och en skörd af 3—4 tunnor korn; i den kärrfylda, skogsteniga marken bryta de upp sina tegar; och om de äfven lyckas att skaffa sig dugligt utsäde, så gäckas ofta deras bästa bemödanden af det oblida klimatet. Först i slutet af maj eller i början af juni kasta sjöarne af sitt istäcke, och Saggat sköljde detta år ej förr än den 20:de juni. Men kälen, som här tränger så djupt ned, lemnar sällan mera än de allra öfversta jordlagren, så att man till och med så långt ned som vid Åminne hela året om har is $\frac{3}{4}$ aln under markens yta. Och så kommer i slutet af augusti från dessa de kyliga dunsternas obevekliga härdar den förhärjande frosten; marken ligger då hvit, och när nybyggaren går ut för att trycka sina lätt räknade ax mellan fingrarne, lösas kornen i vatten, sedan de under den långa natten stelnat till is. Hvad har han då att föda sig med, hvad att gifva de ofta talrika barnen? — ty fattigdomen här uppe är mycket rik på afkomma. Jagt och fiske, säger man; men båda äro i allmänhet ej så vinstgifvande här nere i skoglandet, som man föreställer sig, och det trägna vistandet på de vida andliga behofs tillgodoseende. Hela den del af Lappmarken, som utgör Lilla Luleå elfs område, hör till en enda socken med tvenne kyrkor, den i Jockmock och kapellet i Qvickjock. Tillsammans med Gellivara socken derinvid innefattar denna rymd 327 qvadratmil, och 1848 fanns en befolkning af 2667 svenskar och 1166 lappar, d. v. s. 3833 menniskor eller ungefär 12 personer i medeltal på qvadratmilen, fjellen inberäknade! På denna stora yta och för en så vidt kringspridd befolkning finnes inom Jockmocks hela församling af åtminstone 25 mils längd *en* fast, *en* ambulatorisk och två småbarnsskolor. Den ambulatoriska, d. v. s. den, som egentligen är till för nybyggarne i detta ofantliga distrikt — ty huru skulle de kunna mäkta att skicka sina barn till Jockmock och der herbergera och föda dem? — har en ej examinerad lärare med 300 rdr i lön, och denne bildningens representant och upplysningens målsman i dessa nejder — förutan de tvenne prestmän som här finnas — kan naturligtvis ej medhinna att besöka de spridda nybyggena mera än några få veckor hvart annat eller hvart tredje år. För småbarnsskolorna är stor svårighet att få lärare eller lärarinnor — och lätteligen torde man då kunna inse, hvilket andligt behof här finnes ropat om, att äfven de vilja blifva kristna, blifva delaktige af den upplysningen, som lärer dem att lefva, lärer dem att åtminstone med tålamod bära det öde, som blifvit deras. Huru länge skola de ropa förgäfves? Det är icke blott den materiella obeskrifliga nöden, ej blott behof efter kläder och föda, det är sannerligen i lika hög grad också den andliga hungern, som, ofta okänd, oftast ohörd, här uppe suckar så tungt uti skogen.

Bref från Paris.

Paris den 20 oktober.

Det kan vara tid att återvända till lifvet, till pariserlifvet, och återtaga sina vanliga sysselsättningar. Här börjar blifva höst, den tid på året, då Paris åter qvicknar till, då man begynner se spår till en „saison“, och då en korrespondent kan med godt samvete erkänna, att han vistas inom pariservallarna, då det är *comme il faut* att vara parisare, då man på Boulevard des Italiens icke längre behöfver löpa fara att blifva tagen för en landsortsmenniska eller en tourist, en engelsman från

London eller en engelsman från Vermlands urskogar, förutsatt att en *garçon de café*, de enda parisare, som sommartiden förekomma vid boulevarderna, någonsin hört talas om Vermlands urskogar, hvilken okunnighet dock icke hindrar honom att anse för engelsmän alla, som imellan den första juli och femtonde oktober sätta sig utanför *Grand café* eller *Café de la Paix* eller *Café Riche*. Dock kan det hända att en parisare, hvilken icke derför behöfver vara cafégarçon, vill visa sin kunskap i geografien och, då han hör talas om Sverige, utropar: »aha, jag vet . . . Sverige, det ligger på gränsen af Turkiet!» — Det hände just för en tid sedan en af våra landsmän att få höra det utropet, och då geografen märkte min väns ogillande, kanske till och med något föraktliga småleende, skyndade han sig att tillägga: »ja, jag menar naturligtvis på *norra* gränsen.» Det var dock ett medgifvande, för hvilket vi borde känna oss tacksamma.

Men det var egentligen icke om fransk uppfattning af geografiska förhållanden, som jag ville tala. Det ämnet är så gammalt och utnött, att en causeur aldrig borde dermed befatta sig, synnerligen som han aldrig har brist på ämnen i Paris. Ämnenas mängd öfverväldigar en stackars småpratare. Det har jag troligtvis sagt er förut, och jag har auktoritet att åberopa. »I Paris kan man icke vara ängslig öfver brist på ämnen», sade *August Blanche* för halftannat årtionde sedan. »Man behöfver knappast mer än gapa för att med luften få in hela volymer af romaner.» Tiderna förändras och vi med dem, men i afseende på ämnen för ett causerie har i Paris ingenting förändrat sig. Jag vågar icke ens »gapa», för att nu tala med nyssnämde glade landsman, emedan jag fruktar att få in hela volymer, då jag blott kan använda några små spalter. »Man behöfver blott genomläsa dagens tidningar, för att få dussintals ämnen att välja på.» Jag citerar åter *August Blanche*, men denna gång för att opponera mig och bedja er taga er i akt för det förföriska språket. »*Blott* genomläsa dagens tidningar!» Jo, jag tackar för rekommendationen. Huru i Herrans namn skulle jag bära mig åt, om jag skulle »genomläsa» dagens alla tidningar? Jag är en stark läsare och tror mig hinna med rätt mycket i den vägen, men det gifves dock en gräns för allt. Man är väl icke mer än menniska heller? Jag skulle använda min dag med att »genomläsa» Monitören, Constitutionnel, Débats, Siècle o. s. v. samt i den lilla pressen söka ämnen för mina meddelanden till Ny Illustrerad Tidning? Åh, horribelt! Det är isynnerhet den lilla pressen, som nu öfverflyglar oss med sina småblad. Horizonten är förmörkad af tidningar till *en* sou stycket. Ni känner kanske äfven i Sverige, att sedan tvenne år här utgifves en tidningsbyting, som kallas *le Petit Journal* och som säljes till nyssnämda pris. Bladets förläggare är den bekante *Millaud*, med förnamnet *Moses*, en af tidehvarfvets största spekulanter, en af de publicistiska financierer eller financiella publicister, som betrakta en tidning uteslutande ur financiel synpunkt, såsom ett »ekonomiskt företag», såsom någonting, hvarpå man kan och bör förtjena penningar, utan att bekymra sig om »åsigter» eller sådant der idéelt otyg. Den närvarande régimen gynnar särdeles sådana företag, hvilka under en större pressfrihet kanske skulle möta större hinder. En tidning, som vill sysselsätta sig med politik och statsekonomi, måste i Frankrike, förutom alla andra inskränkningar, för vidlyftiga att ens uppräkna, betala en stämpelafgift af 6 centimer per exemplar. Kasta politik och statshushållning öfver bord, och vi få gifva ut tidningar utan någon stämpelafgift. Det är derför så många till utseendet oskyldiga småblad sett dagens ljus under denna régime. Att *icke* sysselsätta sig med politik, d. v. s. icke säga ett enda ord om det sätt, hvarpå landet styres och hvarpå det kunde styras, att icke heller söka gifva sina läsare någon upplysning öfver bästa eller åtminstone det förmodade bästa sättet att undvika elände och befordra välmågan, det är redan i och för sig en förtjenstfull handling, som förtjenar befrielse från alla afgifter till staten; men går man ett steg längre och söker försoffa läsaren med en mängd pjoller, då är man ännu aktningsvärdare, och »företaget» förtjenar all möjlig uppmuntran. Så blef också *Petit Journal* i början ett föremål för auktoriteternas hulda omvårdnad, på samma gång bladet förstod att ställa sig in hos den obildade klassen genom att i idéer och uttryck göra sig till dess kamrat. Men »företaget» måste göras så vinstgifvande som möjligt, och då det i ett land, som ännu på landsbygden ofta är krasst katolskt, kunde vara betänkligt att icke hafva presterskapet till bundsförvandt, blef *Petit Journal* en väldig förespråkare för underverk och hvarjehanda presterligt underslef. Det var så bladet, förliden vår, på det bevekligaste uppmanade sina läsare att fara till Argenteuil för att der tillbedja »Kristi verkliga rock», hvilken sedan århundraden der förvarats och som ovilkorligen var samma plagg, hvilket jungfru Maria förfärdigat åt Kristusbarnet och hvilket sedermera växte och blef stort, allt efter som dess egare utvecklade sig. Historien om »rocken i Argenteuil» stod så att läsa i det blad, som förlägges af *Millaud*, med förnamnet *Moses*, och hvars ledande artiklar — en alldeles ypperlig ledning — förfärdigas af en viss *Léo Lespès* med binamnet *Timothée Trimm*, en publicist, känd lika mycket för sin oförtrutenhet att skrifva som för sin ohjelpliga okunnighet. Men det är icke nog att hafva auktoriteterna och massan och presterskapet på sin sida. Äfven de gamla förnäma måste vinnas, Faubourg Saint-Germain måste smickras, och äfven deruti har *Petit Journal* ganska väl lyckats. *Trimm's* loftal öfver den nyligen aflidne hertig *Grammont-Caderousse*, den famöse eleganten, är nog ett mästerstycke af det slag som bör förskaffa det lilla bladet mycket beröm och tusentals prenumerationsansökningar från alla gamla nåder inom det legitimistiska partiet. Nyssnämde hertig hade under sina trettioen lefnadsår aldrig gjort någon nytta, och detta bevisades på fullt allvar i *Petit Journal* vara det vackraste någon ädling kunde företaga sig. »Åt spel och vin, åt spel och vin och könet» han hade offrat sina dar. Det var derför Grammont-Caderousse borde ihågkommas af ett tacksamt fädernesland.

Och har *Petit Journal* på sådant sätt kommit sig så upp i verlden, att den nu mera upplägger circa 220,000 exemplar hvarje dag. Se, det är på det viset man skall sköta sitt »företag». Men om också *Petit Journal* kunde vara en nyttig bundsförvandt åt en styrelse, som icke tycker om tidningar med politik eller med »åsigter», kunde det dock vara ännu nyttigare att sjelf hafva en tidning, som såldes till 5 centimer stycket och kunde vinna en lika strykande afsättning, och satte derför regeringen upp *le Petit Moniteur*, hvilken naturligtvis icke får afhålla sig från politiken och derför måste stämplas. Den lille Monitören, lika officiel som den stora, bär derför en stämpel af 6 centimer, men säljes för 5 dito, hvilket är ett aritmetiskt konststycke af underbaraste slag. Förutom de officiella meddelanden, som finnas i den lilla Monitören, täflar innehållet i enfaldigt snack med *Petit Journal*.

Men efter dessa begge små storheter hafva vi hugnats med en massa deras konkurrenter. De flesta hafva dukat under i kampen mot de stora ressurser, hvilka bankiren *Millaud* har till sitt förfogande. Ett nytt sou-blad, *les Nouvelles*, synes verkligen bjuda på något bättre innehåll; men likväl icke fullt litande på egna krafter har det vändt sig till *Alexandre Dumas d. ä.*, hvilken lofvat att för tidningen skrifva en feuilleton, »förut alldeles outgifven», en mellanlänk mellan »les Mousquetaires» och »Vingt Ans aprés«, och dermed ämna *les Nouvelles*, enligt eget tillkännagifvande, »börja en ny tideräkning inom litteraturen». Det är icke svårare med den saken nu för tiden. Och det har publiken för *en* sou!

Icke var det min afsigt, när jag satte mig att causera med er, att så djupt inlåta mig äfven med den lilla pariserpressen, men ingen vet hvarifrån vinden kommer och hvart den far, ingen kan svara för hvart ett causerie kan leda. Jag tänkte endast ganska beskedligt anmärka, att det der: »blott genomläsa dagens tidningar» är helt enkelt omöjligt, och skulle blotta försöket hindra mig att skrifva en enda rad. Bättre är att höra på hvad folket säger och att lyssna till talet om kejsaren och koleran, om operan och bröderna *Davenport*, om *Victor Hugo's* »Chansons des rues et des bois», om konungen af Portugal och hans drottning eller drottningen af Portugal och hennes gemål, den s. k. konungen, om prins Amadeus af Savoyen, om Thomas Lavergne's mord och allt det der, som nu sysselsätter Paris. Men sannerligen jag nu ser mig god att hinna med så mycket. Jag vill endast bestyrka hvad ni sannolikt redan vet, att kejserliga familjen bor åter i Saint Cloud, men rustar sig att resa till Compiègne. Vistelsen i Saint Cloud anses alltid såsom en öfvergång från sommarferierna till vinterns regelbundna regeringsbestyr. I Biarritz regeras icke. Der tager man på sin höjd emot en Bismarck, hvilken å sin sida, det hände åtminstone förlidet år, har små förtroliga meddelanden med »kopisten Hansen fra Kiöbenhavn», äfven kallad »den store publicisten», då hans egna landsmän icke gifva honom ett ännu spetsigare namn. Men ni kan vara förvissad om att hvarken Bismarck eller Hansen eller de begge tillsammans förleda kejsaren att regera i Biarritz. Det är först i Saint Cloud hans majestät börjar repetera litet. I Compiègne deremot diskuterar man budgeten mellan två kontradansar, och när man så slutligen hinner tillbaka till Tuilerierna, då börjas det på fullt allvar.

Att koleran finns Paris, kan jag icke längre förneka, men pratet om sjukdomen är Gudilof mycket starkare än sjelfva farsoten. Öfverallt tror man sig se kolerafall, men vanligtvis är det helt andra fall. Häromdagen föll en stackars qvinna från fjerde våningen ned på gatan, och det församlade folket kom genast öfverens om att det var ett kolerafall. Det är ofta både ömkligt och löjligt. Lika ömkligt kanske är, att jag måste härmed sluta mitt bref denna gång. Nu vet ni imellertid, att jag är återkommen till Paris, och ni kan lita på att jag hädanefter vill litet oftare låta höra af mig. *C. L.*

Flyttfåglarne och deras stationer.

Många äro icke längre de resande, som hafva någon aning om all den trefnad, som var förenad med några månaders sjöresa på ett stätligt segelfartyg, hvilket under sin kaptens erfarna, praktiska och kloka hand kämpade segerrikt med de vilda elementerna. På ångbåten bor man alldeles som på ett mera inskränkt hotel och tänker knappt på menniskorna och naturen omkring en. Segelskeppet är en lefvande varelse, en poetisk form. Det lefver och kämpar ständigt omedelbart med naturen och måste vända kappan efter vinden och taga sig tillräcklig tid, noga undersöka alla fördelar och olägenheter för att begagna sig af dem, dag och natt öfva sig med matematik, astrologi, mineralogi och otaliga andra vetenskaper. Så kommer det tider för matroser och passagerare, då man af ledsnad eller böjelse gör betraktelser, som säkert icke skulle falla någon in eljest. Hvilket lif och hvilket ljus, fosforescerande i alla möjliga skiftningar öfverallt i hafvet! Hvilka interessanta meteorologiska företeelser, som i allmänhet synas skönare, skarpare och tydligare mellan himmel och vatten än någonstädes på jorden!

Och hvad de gäster förefalla interessanta och välkomna som besöka segelskeppen på deras långa resor! Vanligtvis äro de luftseglare, som göra vidsträckta resor och icke träffa på några gästgifvaregårdar och poststationer under sin resa genom luften, så att de, trötta och hungriga, ofta göra första fartyg de träffa på till hviloplats och restauration. Det är också en från gammalt ärfd hederssak och tradition på hvarje seglande fartyg att gifva dessa luftseglare rum och kost utan att skrifva räkning derpå.

Vanligtvis äro dessa fartygens gäster flyttfåglar på resa från eller till vinter- eller sommarquarteren, hvarför de också oftast infinna sig på Medelhafvet, bortom hvilket nästan alla våra flyttfåglar hafva sina vinterquarter. Gamen och falken höra visserligen icke till de officiella flyttfåglarne, men många af dem resa dock tvärs öfver Medelhafvets största bredd för att göra affärer än i Europa, än i Afrika.

En dag kommer en falk till ett fartyg mellan Marmorita och Grekland. Han sätter sig på ena masten och kikar ned med skarpa och nyfikna blickar. En matros helsar honom i sina kamraters namn, klättrar upp till honom och bjuder honom särdeles artigt att komma närmare. Falken lyssnar, men tvekar. Matrosen sträcker sakta sin hand efter honom, fattar tag i och klättrar ned med honom. Nere på däck nedsättes han och blifver sittande, under det han ser sig omkring särdeles ifrigt med sina till ordspråk blifna skarpa och runda ögon. Som anständigheten fordrar, att man sätter för gäster hvad huset förmår, så skyndade man också här att bjuda honom på kött, hvilket han slukade med en taskspelares skicklighet, som låter någonting försvinna. Man började nu om bord på fartyget ana, att det blott var en glupande aptit på kött, som dref falken att hedra besättningen med sitt sällskap. Han tycktes också hugad att stanna qvar, då han såg huru matroserna täflade om att få traktera honom, lät honom äta ur handen, smekte honom och med ett ord behandlade honom så väl det stod i deras förmåga. Ofta nog gjorde han utflygter långt bort i det osynliga fjerran, men kom alltid snart igen, skjutande ned på däck med pilens snabbhet. På detta sätt gingo åtta dagar. På den nionde fick fartyget sigte på Etna, som reste sig 10,000 fot högt öfver hafvet upp i det blåa firmamentet och städse tycktes hafva öfver hjessan en kapuschong af snömoln. Vår falk studerade berget särdeles ifrigt med sina skarpa, runda ögon och såg sig ännu en gång omkring på fartyget och de vänliga ansigtena om bord, som tycktes stärka honom i sitt beslut att stanna qar. Men Etna blef allt större, och det glödande, blomstrande Sicilien lockade honom med allt större tjusningskraft. Kanske vädrade han också på långt håll färskt kött. Han förmådde icke uthärda längre. Efter att hafva gjort ett par, tre slag kring fartyget, likasom för att taga ett ömt farväl deraf, flög han sin kos och kom aldrig mer igen.

Gamla holländska sjökaptener bruka gerna hafva en liten kökträdgård om bord. De odla krasse, salad och andra kryddväxter i stora, långa och djupa lådor. Så snart luftens seglare från sin höga ståndpunkt upptäcka något grönt så der midt på det omätliga hafvet, skjuta de vanligtvis ned, fröjda sina ögon derät och nappa ofta åt sig med stor djerfhet ett och annat blad.

Olyckligtvis hafva de flesta menniskor, som egnat sig åt att plöja hafvet, fått den vidskepliga föreställningen att dylika besök båda storm. Det är nog sannt, att luftens resande vädra storm förr än barometern och då ofta söka sig en tillflykt på något fartyg, så att det är icke blott måsarne, som kunna anses för väderspåmän; men ännu oftare händer det att de söka herberge der af samma orsak, som drifver en stackars vandrande gesäll in på närmaste bondgård eller gästgifvaregård.

Om matroserna voro något mera naturforskare, eller om naturforskarne allmännare reste på segelfartyg, skulle vår kännedom om flyttfåglarnes hemlighetsfulla täg vara större än den nu är. Vi veta blott, att många arter försvinna från norra Europa på hösten och uppslå sina vinterquarter någon tid derefter i södra Spanien eller norra Afrika. På vägen till sistnämda land hemsökas mindre arter ofta nog af hunger och storm, som nödga dem att söka skydd på Medelhafvets fartyg. Så gör sidensvansen, så svalan m. fl. på vägen till Sierra Nevada eller till Atlasbergets sköna sluttningar.

För de kortvingade flyttfåglarne är Gibraltars klippa en god hviloplats och en samlingspunkt för fåglar från olika delar af Europa, så att de kunna göra nästan hela resan landvägen. Gibraltars smala sund är ett obetydligt språng för dem. Andra arter, ofta nog äfven svalor, begifva sig nattetid på väg öfver Medelhafvet. Öfverfallas de då af häftiga stormar, slungas de ofta med stor kraft mot fartyg eller fyrtorn, der de söka en räddande hamn.

Sjömännen få således på mera än ett sätt emottaga besök af dessa små bevingade varelser. Näktergalen, som dock äfven bor både i Europa och Afrika eller mindre Asien har man ännu aldrig träffat på hafvet. Naturforskarne antaga derför att de ständigt göra landtresor, samlas på Gibraltars klippor och göra blott den korta sjöresan öfver sundet.

På Indiska oceanen inställa sig ofta de praktfullaste fåglar. De roa sig en stund i takel och täg och försvinna sedan lika hastigt som de kommit. Två gökarter bruka flyga mellan Australien och Nya Zeland, belägna på 1000 engelska mils afstånd från hvarandra, och tillryggalägga denna väg på otroligt kort tid. En gång fick en kapten på Stilla hafvet, ungefär 1000 engelska mil från närmaste ö, besök af en ovanligt praktfull fågel, stor som en svala, med mörkblått bröst, grön stjert, skarlakansröda vingar, med hög, gullgul krona på hufvudet och röda fjädrar kring ögonen. Man upptäckte honom högt uppe i tacklaget. Kaptenen räckte fram en talrik med risgryn, och genast flög fågeln ned, satte sig på hans arm och slukade grynen med den mest förvånande aptit. Han blef strax tam och betedde sig fullkomligt hemmastadd. Då han åt i kajutan, hoppade han helt förtroligt från talrik till talrik och smakade på allt, hvarunder han ofta nog hvässade sin näbb mot en sjömans hårda finger. En gång gaf man akt på honom, då han var ensam i kajutan, der han satt framför en spegel och framskrockade de mest rörande klagoläten mot sin afbild. Så snart han såg sig vara föremål för uppmärksamhet, flög han till ändan af kajutan, likasom han hade blygts öfver sitt känsloutbrott. Slutligen lade fartyget i land vid en af de små Sällskapsöarne, hvarifrån flera höfdingar gingo om bord. De hade knappt fått se fågeln, förrän de kastade sig på knä, nedböjde sina hufvuden och tillbädo. Det visade sig då, att fågeln var öns gud, som under en spatsertur råkat vilse och sökt sin räddning på fartyget. Höfdingarne bjödo en stor summa för att få lösa ut sin gud; men sjömän äro kända för sin gifmildhet mot alla dylika gäster och återlemnade den lilla brokiga, bevingade guden för intet.

Då ett fartyg kommer närmare land, ser det ofta ut som om det hade ordentliga fågelburar i taklaget. I Biskaja-viken, flera hundra sjömil från kusten, fick ett segelfartyg besök af en domherre och en bofink, med hvilka snart förenade sig åtskilliga snäppor och en hvit uggla. En stund derefter hände ett ännu större underverk, då en hök kom dit i sällskap med några svalor. Hvarken ugglan eller höken förgrep sig på småfåglarne, som å sin sida tycktes hafva förlorat all fruktan för dessa eljest obehagliga busar. Man har gjort dylika iakttagelser flera gånger förut och kommit till den slutsatsen, att flyttningstiden eller den gemensamma nöden förtager roffåglarnes grymhet, eller att de fiendtliga parterna sluta en ordentlig vapenhvila under dessa omständigheter. Vill man vara mera poetisk, kan man ju antaga, att fåglarne äro såsom fartygets gemensamma gäster allt för grannlaga för att kränka gästfrihetens lagar. Det här omnämda sällskapet lefde flera dagar tillsammans i den största enighet på fartyget. Genom ett hål öfver en kanon brukade en sidensvanshona ofta komma och sälla sig till matroserna, som roade sig att mata henne. Vanligtvis äro sjömän råa af sig, men på samma gång äro de också godhjertade mot alla dylika bevingade gäster, som således sins imellan måste hafva fortplantat en tradition om sjömännens ridderlighet. Hvem vet, om icke fåglarne också hafva sina sagor och sin folkpoesi?!

Om sjömännen ändock vore bättre observatörer, skulle vi säkert få veta rätt många interessanta hemligheter om flyttfåglarnes seder och bruk på dessa vandringar. Redan Homerus sjunger om tranornas flyttfärder. På samma sätt resa de ännu. Sedan de uppfriskat sig under den varma vintern i Hvita Nilens kärrtrakter eller på Eufrats och Tigris' stränder, ila de sin kos i regelbunden ordning öfver Mindre Asien eller Medelhafvet till sina europeiska sommarqvarter. Sjömännen se ofta stora svinfylkingar af dessa fåglar med omvexlande anförare styra kurs norrut högt uppe i den blåa ethern under den besynnerliga sång, som ofta jagat skräck i folk. Tranorna hafva starka vingar och begära ingen gästfrihet på fartyg, lika litet som pelikanerna, så tunga dessa än äro. De gruppera sig i luften i en matematiskt noggrann kilform med skarp spets och genomskära luften som en pil. Då de höja sig från Nilens kärr och samla sig i trupp en skön morgon, utgöra de, belysta af solen, ett utmärkt vackert skådespel i sin snöhvita skrud med de röda fläckarne.

Mindre och svagare flyttfåglar, såsom sädesärlor, lärkor och andra, komma till fartygen i stora massor. En svensk kapten såg en gång ett helt moln af sädesärlor kämpa emot en hård storm för att hinna fram till hans fartyg. Natten inbröt och ovädret öfvergick nästan till orkan. Morgonen derpå såg han hafvet öfversålladt af ärlor och lärkor. Blott en enda lärka och en ärla hade hunnit till fartyget och togo genast sin föda ur handen.

Sparfven drifves ofta af blotta nyfikenheten att besöka ett fartyg. Han älskar också menniskosällskap, hvilket han just icke träffar i Afrika. Han kommer således ofta öfver från dess norra kust, hoppar och flaxar omkring på däck, stjäl hvad han kan komma åt och gifver sig af derifrån igen utan att taga farväl. Sicilien är rikt på sparfvar och gamla tempelruiner. Resande, som komma för att se på de senare, följas ofta i hack och häl af sparfvar, likasom äfven de ville studera antiqviteter eller höra på, hvad utländingarne säga derom.

Trastar göra ofta nästan hela sjöresan på fartyg, som gå mellan Cycladerna och Grekland. Talgoxen begagnar sig ofta af Englands kustfart för att resa gratis. Mången gång stanna hela svärmar om bord öfver ett dygn.

Det interessantaste fältet för att studera flyttfåglarne är Lipariska öarne, ett af de förnämsta rastställena för vårens och höstens bevingade resande, så att man der får se till och med rätt sällsynta flyttfåglar. Dessa öars vulkaniska käglor och spetsar äro ofta så godt som betäckta af dessa fågelkaravaner. De kunna med större säkerhet förlita sig på dessa, emedan de stå qvar på samma ställe, och icke, såsom fartygen, gifva herberge blott åt dem som lyckan gynnar.

Detta är en flygtig blick inom ett af naturens interessantaste och hittills föga iakttagna områden och der förekommande företeelser, der mycket ännu står att inhemta.

Teater och Musik.

Vi kunna icke utan att blicka långt tillbaka på det framfarna erinra oss en period, under hvilken den nyckfullat Sockholmspubliken så lifligt och så troget, som denna förflutna vecka, hyllat de företeelser som den dramatiska och den musikaliska konsten haft att erbjuda, och äfven med risk att för våra läsare upprepa de intryck, de sjelfva förnummit, kunna vi ej uraktlåta att denna gång instämma i den allmänna förtjusningen, låtande, likasom den gamle Agesilaus, lagen hvila för i dag.

Hvarför skulle vi nu i bedömandet af m:ll Enequists lysande konsert upprepa detta lärda beröm öfver hennes korrekta ansats, den exemplariska respirationen, bravuren och precisionen i hennes koloratur, de exakta diatoniska och kromatiska passagerna, driller och hvad de allt heta dessa tekniska termer, som göra det kritiska *u*-språket så mäktigt och så målande? Må det vara oss nog att erkänna, att vi anse henne vara en bland Europas förnämsta sångerskor i denna genre, hvars högsta fulländning röjer sig i förmågan att med det mest lediga behag omärkligt öfvervinna de mest ansträngande svårigheter. Hvad hon sjöng ur Kronjuvelerna var visserligen det enda i denna opera, som ej i och för sig anslår, men det förädlades genom hennes utomordentliga färdighet; arian ur Friskytten införde i konsertsalongen dramatiskt lif och interesse, och Venzanos sprittande valsmelodier blefvo hänförande genom hennes toner. Om hennes uppfattning af den vemodiga gottländska folkvisan icke var den, hvarför känslan i allmänhet är böjd, visade den dessmer, att hon äfven på detta område eger den frihet och originalitet, som i den glada genren utgör hennes oemotståndlighet. Hvarje beundrare af verklig konstnärlighet väntar med glädje tillfället att snart höra henne åter.

De nästan ändlösa bifallsstormar, hvarmed publiken helsade fru Hedin vid hennes återuppträdande efter det beklagliga olycksfall, som hotat att för alltid stäcka hennes konstnärsbana, gälde naturligtvis mera hvad man hoppades och mindes af denna beundransvärda konstnärinna än hvad ämnet för hennes dramatiska verksamhet för aftonen tillät henne att gifva. Utan varm sympati kunde imellertid ingen återse denna allt anslående talent och denna ojemförliga skönhet, som äfven i den minst betydande rol utvecklar en så fulländad färdighet, ett så älskvärdt behag och en så lysande esprit. Den rörelse, hvarmed hon mottog åhörarnes tacksamhetsbetygelser, meddelade sig äfven åt dem, och den löftesrika stunden var å ömse sidor en verklig högtid.

Trenne, hvar och en på sitt eget särskilda sätt anslående, glada operetter hafva dessutom denna tid skänkt allmänheten mången njutningsrik afton. Klassiskt afrundad, vänlig och tilltalande i sina manér, samt på samma gång enkel och tillfyllestgörande i sin harmonidrägt, roar oss *Doktorn och Apothekaren* genom den intagande framställningen af ett försvunnet tidehvarf, rikare på friskhet i sin längtan och lefnadsvishet i njutningen. *Muraren* är alltigenom lekande, qvick och behaglig, rik på fyndighet, då det gäller att spänna interesset, samt helt och hållet fransysk såsom sin kompositör. Det hjertliga och ostuderadt naiva, som genomgår hela denna älskvärda tondikt, finna vi, äfven hos ett så stort snille som Auber, icke alltid åter i hans senare, oändligt mycket mera lysande och för sin melodiska prakt beundrade konstverk. Slutligen *Regementets Dotter*, Donizettis vackraste arbete, visserligen vårdslösadt i sin harmoniska utrustning, men yppigt blomstrande i melodisk fägring och med åtminstone *en* scen så innerligt rörande och så sannt poetisk att hvarje friskt och fördomsfritt sinne icke kan undgå att känna sig lyftad deraf.

Det förstnämda af dessa musikverk gifver mera anledning till en särdeles god ensemble än det låter någon viss medarbetare särskildt utmärka sig. I det andra tillvunno sig de begge fruarne i den gräl-duett, som utgör styckets förnämsta prydnad, så lifligt och ihållande bifall att det tvang dem att än en gång täfla i sin komiska strid. Den sköna finalen i första akten af Regementets Dotter sjöngs af m:ll Gelhaar så väl och så varmt, att hon belönades med applåder och blomsterregn, som vi i Aubers, för hennes individualitet mera passande partier så mången gång af hjertat unnat henne.

Herr Martin har velat illustrera sitt reengagement med en liten nätt ballett, af hvars numror trenne, efter hvad vi tro, utgjorde nyheter för publiken. Om man å ena sidan hade nöjet att återse fru Sundberg, hvilkens luftiga elegans och behagfulla attityder städse låta henne intaga en hög plats i allmänhetens ynnest, var det å andra sidan ej mindre angenämt att erfara, att balletten inom sina led eger mindre kända förmågor, hvilkas bekantskap ingalunda är att försmå. Utom af fru Lund och m:ll Paulson, hvilkas talenter redan äro erkända, egnades nemligen rikligt bifall åt fru Hagbergs samt mamsellerna Olga och Elise Sandbergs vackra prestationer. Isynnerhet anslog den sistnämdas solo för det smidiga behag och den afrundade mjukhet, hvarigenom det utmärkte sig. Genom m:ll Forssbergs tillfrisknande från en långvarig opasslighet återvinner vår ballett innan kort sin mest framstående förmåga.

Slutligen fästa vi med glädje uppmärksamheten dervid att det Harmoniska Sällskapet nu blifvit sammankalladt. Vi äro öfvertygade att det löfte, som en dylik åtgärd kan anses innebära, lika väl denna gång som de förflutna åren måtte hållas och bekräftas, emedan ett motsatt förhållande blefve en både för allmänheten och för den musikaliska konsten svår och kännbar förlust.

Krönika.

Lord Palmerstons bortgång, som försänkt hela engelska nationen i djup bedröfvelse, är utan tvifvel den vigtigaste tilldragelse vi denna gång hafva att omnämna. England och Europa hafva i honom förlorat en bland sina skickligaste styresmän, och på hans död har såsom vanligt följt hans himmelsfärd eller åtminstone hans höjande till skyarne, då man nu om honom såsom minister och såsom enskild man framdragit en otalig mängd berömliga omständigheter, hvilka icke särdeles mången erinrade sig medan han lefde. Att han egde ett lysande snille, var en-

gelsman till själ och hjerta, makalöst skicklig sjelfbevarare samt noggrann tillämpare af den brittiska statsklokhetens traditionella egoism, hvarigenom denna nation bäst af alla sköter och förkofrar sina egna fördelar — erkännes allmänt och beundras af alla englands beundrare. Men så vidt det är oss möjligt att bedöma en man af hans alltomfattande verksamhet kunna vi, med Polens dödskamp i minnet, icke räkna honom bland de *stora* statsmän, som varit icke blott fäderneslandets utan menskliglhetens välgörare.

Prinsen-gemålens skugga har imellertid förlorat sin farligaste medtäflare, ty Palmerston var den ende, på hvilken drottningen — trots sina antipatier mot honom och sina besynnerligheter i allmänhet — lyssnade med nästan vördnadsfull uppmärksamhet. Såsom föreslagne att efterträda honom nämnas offentligen Russel och Gladstone, hvilka begge hafva stora och inflytelserika partier; men en allmän, ehuru mindre öppet uttalad tro är det att under Granville en ministère skall bildas, som egentligen skall vara till blott för att bereda rum åt den för sin stora förmåga ryktbare lord Derby. Hvilkendera af dessa gissningar är den rätta vet naturligtvis ingen tillsvidare och kan man ej göra något annat än gissa med.

Det franska kejsareparet har på en gång blifvit ovanligt populärt i sin hufvudstad genom det oförmodade besöket hos kolerapatienterna å Hôtel Dieu. Svårt är att bedöma den moraliska halten af denna handling, men att den var klokt beräknad och väl utförd, bevisar folkets verkliga hänförelse. Särskildt beundras kejsarens milda bemötande mot de sjuka samt hans aktningsvärda erkännande af deras vårdares förtjenster. Med afseende på sin mexikanska politik tycktes han hafva fått en farlig fiende i generalen Grant som säges öfverallt uppmana till inkräktarnes förjagande. Från Rom draga sig fransmännen småningom hemåt och den helige fadren har snart att påräkna lika litet gagn af sin beskyddare som af sig sjelf.

Hvad beträffar vår skandinaviska konstnärskoloni i Frankrikes hufvudstad, som hos oss svenskar omfattas med så mycket interesse, så tyckes dess verksamhet för ögonblicket vara mindre liflig än vanligt. Kjörboe har icke mycket att måla. Hertzberg flyttar till Düsseldorf, Werner till Madrid och Calmander till Antwerpen. Åt dem som från sina utflygter vilja samla minnen af de parisiska konstalstren, i ädlare skepnad än de otillfredsställande fotografierna, erbjuder imellertid hr Åkerlund sin tjenst. Hr Eriksson studerar medaljgravyren, och den mera omfattande Herman Bjurstén — såsom särskildt anmärkes — *hela* Paris.

I Münster har man firat konung Wilhelm med en fest, lika lysande som fjerde akten i Profeten. Jublet gällde Preussens och Rhenprovinsernas guldbröllopsdag och beskrifves allmänt såsom oändligt animeradt. Förbundsdagen i Frankfurt har emellertid fått lära sig förstånd efter noter och endast blygseln hindrar den att fullständigt falla till föga. I hela det katolska Tyskland bedrifves ett heligt tiggerisystem, som dock grasserar värst i Köln, hvarest till och med skolpojkarne måst släppa till sina frukostpenningar till upphjelpande af påfvens affärer. Små smulor äro ju också bröd — och ingenstädes är det förbjudet att taga brödet af barnen och kasta det för presterna.

Bland Tysklands lagsamlingar skall säkerligen till den senaste efterverld ett aktadt rum intagas af de nådiga instruktioner, hvarmed konungen af Würtemberg visat sin faderliga omvårdnad af ordning och skick i sitt rike. Postkarl eller soldat, som hädanefter likasom hittills försummar att i tid skyldra för majestätet, dess anhöriga och dess vagnar, får genom dessa stadgar tydligt begrepp om sin missgerning och dess följder, och till befordrande af större punktlighet i det afgörande ögonblicket hafva fotografier af nyssnämnda höga föremål blifvit utdelade af alla i gemen och hvar och en i synnerhet, så att landets fader åtminstone in effigie tillhör äfven det ringaste af sina barn.

Äfven till Norge tyckes den mordbrandsepidemi, som så länge rasat i det nordliga Europa, nu hafva sträckt sig och den lilla byn Vallöe har blifvit ett offer derför. Inrättandet af en polyteknisk skola samt afskaffandet af borgaregardet i hufvudstaden äro de frågor, som för dagen mest sysselsätta storthinget och allmänheten. Äfven hos oss synes det toma, ledsama, intetsägande ceremoniprålet ändtligen vara tillryggalagdt, och den tid kommen, då riksmötet skrider till handling. Just när detta skrifves försiggå bänkmansvalen hos ridderskapet och adeln, på hvilka lösningen af vårt fäderneslands lifsfråga i så hög grad beror.

Intetsägande kunna emellertid ceremonierna så mycket heldre kallas, som det tyckes hafva varit de resp. talarnes egentliga syfte att säga intet i många ord; och detta syfte har så konseqvent eftersträfvats, att om man i något af de många helsningstalen upptäcker en idé, denna i sanning är en tanke, som ser ut som en händelse. Landtmarskalkens slutpoint, då han anhåller att få hoppas det riksdagens förhandlingar måtte lända till fäderneslandets väl, förefaller oändligt skuggrädd; och hvad hans högärevördighet talar om tid utan prester och prester utan tid skulle, såsom kria i den numera skärpta studentexamen, gjort hans anspråk på den hvita mössan mer än tvifvelaktiga. Om hr Schwan vet ingen hvad han egentligen bör tro, och allt detta vattenhaltiga svammel gör det korta throntalet jemnförelsevis till ett mästerverk af svenskt manlig öppenhet och sannt majestätiskt allvar.

Man har någongång undrat öfver det för ledamöterna i svenska akademien bestämda antalet aderton och skämtvis sökt en förklaring derför i stiftarens önskan, att hvar och en af de nio sånggudinnorna skulle inom akademien äga *tvenne* nitiske dyrkare till sin uppvaktning, så vida *en* möjligen skulle kunna tyckas otillräcklig. Vi vilja visst icke påstå att någon af de senast invalde icke skulle försvara sin plats, ty hr Ljunggrens estetiska arbeten göra honom till en af *Lunds* akademis förnämsta prydnader, och enhvar, som älskar Italiens klassiska poesi, måste med tacksamhet beundra hr Kullbergs förträffliga tolkning af ett par bland dess skönaste storverk. Men mäktigare ingripande och mer allmänt kända arbetare i den rena skönlitteraturens vingård skulle man likväl ännu måhända hafva kunnat finna äfven i fattigdomens tid. Då akademiens absoluta nådeval emellertid icke står att ändra, må man icke klandra det, utan glädja sig åt att det åtminstone denna gång icke bevisar en mera nitisk hyllning åt den sociala rangen än åt den litterära.

Föröfrigt är att omförmäla vår kära monitors utbogsering från Norrköping, som försiggått lyckligt och väl; den vinst Upsala kommer att skörda då, om ryktet ej ljuger, den utmärkte violinisten H. Holmes der skall nedslå sina bopålar, samt de profetiska sanningar, som den berömda sierskan m:ll Gulotin börjat förkunna med häpnad lyssnande Malmö-boer. Hufvudstadens offentliga föreläsningar hafva tagit sin början med ett intressant föredrag af hr Lidforss. För hr Rydqvists bok i nationalekonomien har ett parti så ödmjukt rullat sig i stoftet att det väl alltid framgent skall bära märken deraf.

Med förtjusning har publiken återsett sin så länge saknade gunstling, och vi kunna icke erinra oss ett så stormande bifall, som det, hvarmed man helsade fru Hedin i den obetydliga roll, hvaraf endast *hennes* talanger kunna göra så mycket. Äfven m:ll Enequist har vid sin återkomst drillat sig till hvarje musikälskares beundran, och allmänt gläder man sig åt hennes löfte att snart än en gång låta oss höra dessa, i sitt jubel som i sitt vemod, ojemnförliga toner.

Hvarjehanda.

— AFGÖRANDE DOMSLUT. Två skådespelare vid Coventgarden i London tvistade om hvilken af dem sjöng bäst. Dr Arne skulle blifva skiljedomare. Begge parterne sjöngo af alla krafter. Arne hörde stillatigande på. Då de slutat, sade han till den ene: „I sanning, min herre! Ni är den sämste sångare jag någonsin hört“. — „Sade jag icke det!“ utbrast den andre triumferande. — „Och ni“, fortfor doktorn, i det han vände sig till denne, „vid min ära! ni kan då platt icke sjunga.“

— AFLAT. En från Italien nyligen hemkommen resande berättar, att allting der stiger i pris, utom aflat som dagligen blifver billigare.

— DET MILDARE STRAFFET. En amerikansk advokat, som icke kunde hitta på något bättre för att rädda sin klient, en mördare, undan dödsstraffet, hänvisade till vår Herres dom öfver Adam, som icke förlorade lifvet för sitt brott, utan fick ett vida hårdare straff, strängt lifstidsarbete. Han hoppades verkligen att hafva hänfört juryns medlemmar med sitt vältaliga föredrag och blef derför ganska förvånad, då desse uttalade sitt „skyldig“ och dödsdomen afkunnades. Då han lemnade domsalen, träffade han jurymännens ordförande och yttrade för honom sin förvåning öfver att de fäst så liten uppmärksamhet vid hans argument om Guds dom. „Ni misstager er alldeles, svarade ordföranden, vi ville icke vara för stränga och tillämpade derför det mildare straffet.“

— ETT HELGON. Oaktadt tidsförhållandena äro kinkiga nog för påfven, lägger han dock icke händerna i kors, utan belönar förtjensten med stor gifmildhet. För icke längesedan kanoniserade han ånyo en person med tvifvelaktigt rykte, Peter af Arbues, om hvars lefnad en fransk tidning innehåller följande upplysningar. År 1484 infördes inqvisitionen i det fria Arragonien mot all lag och rätt och oaktadt cortes satte sig deremot af alla krafter; men på dessa tider brydde man sig föga om folkets vilja, så snart det gick för sig att trampa det i stoftet, och furstarne begagnade lagen endast för att dermed så mycket bättre kufva allmogen. Saragossa erhöll två inquisitionsdomare, och den ene af dem var Pedro Arbues d'Epila. De började tillställa autodaféer redan på sommaren och uppretade folket derigenom till den grad, att det beslöt hämnas. Arbues fick underrättelse derom och klädde sig i pansar, men öfverfölls och dödades. De sammansvurne hade imellertid en förrädare med i sitt lag, och på detta sätt lyckades det för Ferdinand den katolske att få dem i sitt våld. Alla blefvo hängda, sedan man först afhuggit högra handen på dem, med undantag af förrädaren, som fått löfte att skonas till lifvet och till följd häraf benådades med att hängas, innan hans hand afhöggs. Tvåhundra personer, som anklagades för att hafva vetat om sammansvärjningen, brändes lefvande, och en ännu större mängd omkom i fängelserna. Det är denne Arbues, som nu blifvit helgon.

SCHACK.

Uppgift 73.

Af LOLO, Upsala.

Svart.

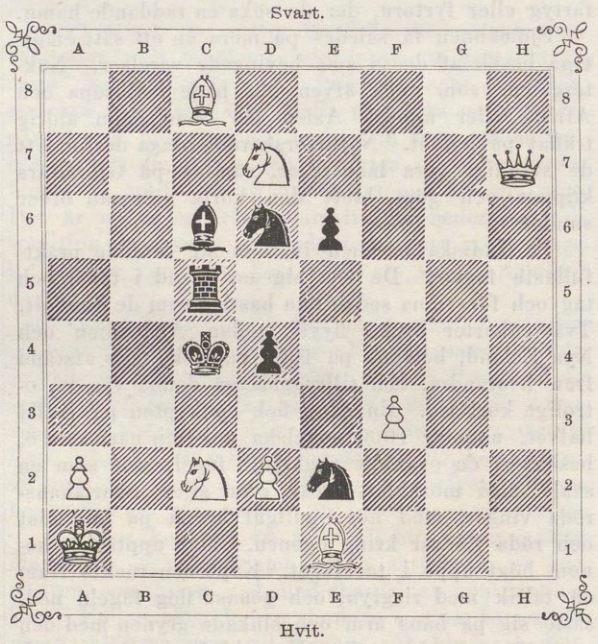

Hvit.

Hvit börjar och gör matt i fjerde draget.

Lösningar af uppg. 62 i n:r 38 ($^{23}/_{9}$).

1. TH6—B6:, likg.; 3. SA3—C4(†), och 3. LC1—A3 ‡. Ins. af *Lolo, Hfm, Grossis, B—n, Conrad, Sahlberg, Julio, Abr., -an-, Sandegren, M. N., Wennberg.* — V. O. S. anser, att uppgiften blir mer invecklad, om TH6 har sin plats på B2 l. B4, eller om den göres till matt i 4 drag, med ett hv. Torn och en sv. Springare mera.

Uppgift 74. Af K. BAYER.

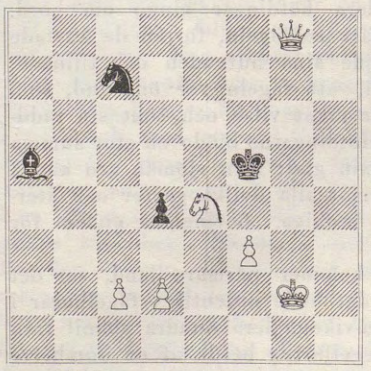

Hvit börjar och gör matt i tredje draget.

Bredvidstående uppgift är från en problemturnering, som den fransyska schacktidningen *Palamède français* i fjol utskref, och hvars utgång nyligen blifvit offentliggjord. Bland 30 täflare, med tillsammans 253 uppgifter, erhöll M. LAMOUROUX (förf. till uppgift 7 i N. I. T.), med motto: »Bonne chance», första priset (200 francs), och K. BAYER i Olmütz, med motto: »Allez enfants», det andra (100 fr.) — Vi vilja vid tillfälle nämna något om föregående liknande pristäflingar, och gifva tills vidare ett halft löfte att sjelfve föranstalta om en sådan.

Brefvexling.

R. S. ($^{22}/_{10}$), *A. V. H.* ($^{22}/_{10}$): R. 70.

Archias ($^{22}/_{10}$): Meningen med parenthesen under uppgift 70 är ingen annan än den som tydligen finnes der: att man bör lösa uppgiften „från bladet“ — hvilket man alltid bör vänja sig att göra, åtminstone med 2- och 3-drags-matt.

S. F. A—n ($^{23}/_{10}$): Bref rörande denna (schack-)afdelning sändas fortfarande till J. G. Schultz, Stockholm, Skärgårdsgatan 10. — Eder sndra fråga ha vi ej rättighet att besvara.

Julio ($^{24}/_{10}$): F. 70. Uppgift 71 är alldeles riktig och temligen svår.

Lolo (Ups. $^{23}/_{10}$): R. 63—65, 67—70, 72. Vid 71 kommer ett litet förargligt inpass: 2. „ T—B2†. — I er A gäller väl lösningen endast för 1. „ L—B7; i andra fall blir 2. „ K—B7 möjligt. I B kunna 2. och 3. dr. omställas. I C leder äfven 1. L—B3, eller 1. L—D1 med 3—4 olika fortsättningar, till målet.

M. N. ($^{24}/_{10}$): R. 68—72.

Hfm ($^{25}/_{10}$): R. 64—72.

Den 25 okt. J. G. S.

IWAR HÆGGSTRÖMS BOKTRYCKERI.

KGL. BIBLIOTEKET

NY ILLUSTRERAD TIDNING.

N:o 44]. Utkommer hvarje Lördag. Stockholm den 4 November 1865. 12 Rdr årgången. [1:a Bandet

Innehåll: Wilhelmina Gelhaar (med porträtt). — Hvem har ej en feg stund?, berättelse af grefve de Légurat, öfvers. — Lord John Russell (med porträtt). — Badande flickor, grupp af C. A. Söderman. — Genom ett par svenska glasögon, jemförelser och scener, här och der, i söder och nord, uppteckna af J. A. Malmström. Fjerde serien (planscher, med text af —ed—). — Teater och Musik. — Krönika. — Hvarjehanda. — Schack.

Wilhelmina Gelhaar.

Namnet Gelhaar har af gammalt en god klang inom vår musikaliska konstverld. *Mathilda* Gelhaar utöfvade för ett par årtionden sedan en stark dragningskraft på publiken såsom lyrisk skådespelerska inom opéra-comique-genren. På den tid då Jenny Lind firade sina skönaste triumfer, då Stockholms allmänhet var utom sig af hänryckning öfver hennes uppträdande såsom Agatha och Alice, hade den dock tillika varmt bifall och liflig beundran att offra åt Mathilda Gelhaar såsom Isabella och Adina. Hon var så utmärkt i sin genre, att hon icke kunde fördunklas af samtidens sångerskas oöfverträffliga uppträdande på det område, som var hennes eget. Det intagande behag och den utmärkta talent, hvarmed hon prydde vår lyriska scen, har gått i arf på hennes dotter, Wilhelmina Gelhaar, som äfven egnat sig åt den musikaliskt dramatiska skådebanan och som på densamma, liksom hennes moder, förvärfvat sig publikens ynnest och lifliga sympatier från deras sida, hvilka förstå att värdera en graciös apparition, ett fint och vårdadt spel samt ett smak- och talentfullt sångföredrag.

Wilhelmina Gelhaar började sina första sångstudier för herr Julius Günther och anställdes år 1857 såsom elev vid kungliga teatern. Redan året derpå blef hon såsom aktris fäst vid samma scen, der hon sedermera alltjemt uppträdt. År 1860 företog hon en studieresa till Paris. Hon fulländade då för professor Duprez sina sångstudier och uppträdde på en af Rossinis soiréer på ett sätt, som tillskyndade henne lifligt bifall och de mest smickrande uttalanden från den åldrige maëstrons sida. Under ledning af hofsångaren Berg, hvilken sedan 1861 åter varit anställd såsom sånglärare vid kungliga teatern, har hon äfven på den sista tiden alltjemt gjort vackra framsteg och är ännu långt ifrån att ha nått sin kulmination. För en artist med goda anlag, ungdomlig ifver och hjerta för konsten är stillastående en omöjlighet. Hennes röst, som är hög sopran, hör icke till de starkaste, men den har en i hög grad behaglig timbre; i hennes koloratursång visar den sig ega mycken böjlighet och smidighet, liksom den å andra sidan verkar sympatetiskt ansläende i de sångpartier, som mera direkt afspegla känslolifvet. Genom hela arten af sin lyriska talent, genom sitt lifliga, pikanta, stundom oefterhärmligt skalkaktiga spel och slutligen genom en intagande figur och ett vackert, uttrycksfullt ansigte, lämpar hon sig företrädesvis för opéra-comique, denna mellangenre, på hvilken man har dramatiska anspråk så väl som lyriska, der man fordrar en libretto med dramatisk intrig och verkligt sammanhang och der sålunda hos den lyriska artisten äfven erfordras ett större mätt af dramatisk talent.

Vi veta icke hvilka vi skola sätta främst bland de många roler inom denna genre, som hon utfört. Nämna vi t. ex. först Rose Friquet i Villars' dragoner, der hon med den mest slående natursanning spelar den allmänt skydda och förvildade flickbytingen, hvilkens hjerta och hela väsende efter hand genomträngas och förädlas af kärleken; så rinner oss dock strax i minnet denna markisinna i „Elviras saga“, som vi så nyligen sett uppträda, ädel och intagande vid 60 års ålder och strax derpå glödande och berusande såsom ett sydländskt vin, då hon plötsligen framträder i föryngrad gestalt, strålande af skönhet och lifslust. Till de i alla hänseenden behagligaste företeelser på vår scen höra för öfrigt Wilhelmina Gelhaars Catharina i Aubers förtjusande opera „Kronjuvelerna“, hennes genom sitt naiva koketteri och sin friska, okonstlade grace hänförande Adina i „Kärleksdrycken“, hennes Marie i „Regementets dotter“, hennes Susanna i „Figaros bröllop, hennes Rosina i „Barberaren i Sevilla“ o. s. v.

Af stor vigt vid bedömandet af en konstnär är att man begagnar den rätta måttstocken och att man eftertänker hvad hvar och en är *i sin art*. Att, emedan man beundrar en stor dramatisk sångerska med ovanliga vokaliska ressurser och mirakulös färdighet, icke kunna eller vilja se förtjensterna hos en utmärkt talent inom opéra-comique — det är ungefär detsamma som att bli likgiltig för vårens lärka, som klingar så muntert högt i sky, derför att man en gång fått höra och beundra näktergalens ljuft melodiska sång. Här erinra vi oss skaldens ord:

Mot rosig morgonsky en gång
Steg lärkan med sin jubelsång.
Jag lyssnade med glädtigt sinne
Och skref i björken till ett minne:
Du lilla lärka, hvilken slår
En drill som du i nordens vår?
Till himlen, när ditt qvitter klingar,
Du lyfter mig på andevingar.

När vestanvindens lek var slut
Om qvällen, gick jag sedan ut,
Jag lyssnade på näktergalen
Och skref till minne uti alen:
Du lilla fågel, i ditt bröst
Hur rymmes väl en sådan röst?
Med sångens kraft en trolldom vorden,
Du lockar himlen ned till jorden.

En lärka och en näktergal
Vi ha i vår teatersal,
Gå dit att deras sånger höra —
Och du skall samma utrop göra.
Hvi frågar man så ofta då:
»Hvem sjunger bäst af dessa två?»
De äro skilda medel bara
Att samma skapelser förklara.

WILHELMINA GELHAAR.

Hvem har ej en feg stund?

Berättelse af grefve de Légurat.

Öfversättning.

Jernvägarne hafva hos många menniskor framtrollat en egenskap, som de fordom saknat, den nemligen att passa på tiden. Jag hade tillfälle att inse detta, då jag en gång under förra året, under en resa hade kommit till ett ställe, ett stycke från Montereau, en god timme före den eländiga diligensen, som skulle föra mig vidare, och skattade mig lycklig att få tak öfver hufvudet på ett ruskigt värdshus med den granna titeln: Hotel Svarta Hönan.

Vi voro i april månad, och åtskilliga resande, som i likhet med mig fingo lida för sin påpasslighet, stodo och värmde sig framför den stora spiseln, der en eldbrasa sprakade som om det varit midt i vintern och på ett vida trefligare och gästvänligare sätt än i de små pariser-kaminerna. Genast då jag steg in i rummet, fästes min uppmärksamhet vid en man med ett särdeles öppet, hederligt och förståndigt ansigte, snyggt klädd i en landtlig drägt och som i hela sitt yttre bar prägeln af en gammal krigare. Han hade kunnat tjena till mönster för en visa af Béranger.

Han hade reguliera och bestämda drag, bronsfärgad hy, tunnt grått hår, ett godt leende, öppen blick, hög växt, ehuru han gick något krokig, och tycktes vara en af dessa på en gång enkla och nobla varelser, som konsten oftast fäfängt söker ef-

terhärma. Måhända bidrogo också de omgifvande personerna att ställa honom i en bättre dager. Han ensam var barhufvad i hela samlingen; och jag vet ingenting fulare än landsboarnes fantasimössor. Och den aktning, som bemäktigade sig mig vid den blygsamme mannens åsyn, tycktes dessutom delas af värden på stället, som med mössan i hand frågade honom:

— Hör nu, hr Gerbaut, skulle ej något värmande vara bra att ta' nu?

Den gamle krigaren skakade på hufvudet till tecken af vägran, och värdinnan, som trippade fram och tillbaka i rummet, sade till sin käre man:

— Du vet ju, att hr Gerbaut aldrig dricker annars än till sin middag. Hvarför skall du besvära honom? Hade vi bara honom att förtjena på, så . . .

I detsamma hörde vi trumhvirflar, omvexlande med rop och sånger, hvarefter en skrällande trumpetstöt skar genom luften.

— Det är våra rekryter! — sade värden. — De sjunga och skråla för att hålla sig morska, men när de få höra kulorna susa kring öronen, lära de väl sjunga så lagom.

— Det beror på olika lynne, — svarade hustrun frimodigt. — Det är ej allom gifvet att vilja slå ihjäl folk, och man kan vara en bra karl för det. Kommer du ihåg den der stackars gossen, som förlorade synen derför att han skulle försöka göra sig oduglig till soldat? Han säger nu, att han skulle bra mycket hellre hafva blifvit soldat och fått behålla sin syn, men det kan icke hjelpas nu.

— Ja, sådan ynkrygg! — sade värden föraktfullt. — Så skulle minsann icke ni hafva gjort, hr Gerbaut, det är jag säker på. Ni mätte just hafva varit i ert rätta element på slagfältet! . . . Det förstås, det smakar icke ungdomen så bra att gå i fält. Men när de komma tillbaka från sitt regemente, äro de fina och hafva fått pli på kroppen och äro muntra som lärkan i sky. Om jag hade dragit ett dåligt nummer, skulle det visst inte hafva gjort mig ledsen. Jag var just beredd att gå i krig, jag!

Jag såg på den storpratande värdshusvärden på Svarta Hönan: den lilla spinkiga figuren med sina stora träskor och bomullsmössan såg mig just ut för att kunna storma ett verk! Hr Gerbaut såg rekryterna marschera förbi, somliga redan med vacklande steg, under det vinden utbredde öfver deras hufvuden denna fana, som ännu så länge föreföll dem såsom en festvimpel.

— Stackars gossar! — sade han.

— Tycker ni synd om dem? — utbrast värden öfverraskad.

— Icke alla skola komma tillbaka igen! — sade den gamle soldaten.

— Strunt, ni har ju återkommit, hr Gerbaut.

— Tyst då, tyst, Bonaventure! — befalde värdinnan, som blef otålig åt sin mans skryt; — nog går det an att låtsas vara tapper framför sin goda eldbrasa! men jag är säker på att om du finge se fienden rakt i synen, blefve du så lagom tapper. Om vår hund börjar skälla en natt kring huset, så skyller du alltid på din rheumatism, och det är jag som får stiga upp och se hvad det är.

Åhörarne utbrusto i ett gapskratt. Den gamle krigaren var den ende som icke skrattade.

— Det finns soldater, som börjat sin morgon med att darra såsom asplöf vid tanken på den förestående striden och som sedan slagits såsom lejon, — sade han.

— Ja, men ni har bestämdt aldrig darrat, hr Gerbaut, — invände den duktiga qvinnan.

— Jag, — svarade han med kraftfull röst, — jag som står här och talar med er, jag har en gång i mitt lif varit så feg, att jag förtjent att arkebuseras. Säkert skall ingen af de der unge männen, som nyss gingo förbi, göra sig skyldig till hvad jag då gjorde.

— Ni skämtar bara, hr Gerbaut, — skreko alla i korus.

— Berätta derom, — bad jag. — Det vore ett sätt att fördrifva tiden, och för att tala allvarsamt, så tror icke jag heller, att ni någonsin varit rädd, — tillade jag med blicken fäst på hans ena hand, som sannolikt stympats af en kula och nu var nästan kolsvart.

Gerbaut vände sig till mig, och som jag sannolikt föreföll honom allvarsammare och mera interesserad än de öfriga resande, sade han till mig helt vänligt:

— Om ni så vill, skall jag berätta min historia. Den är gammal nu. Kommer diligensen, innan vi hunnit till slut, så förlorar ni ingenting derpå . . . Jag som många andra var med om konskriptionen 1813, ett svårt år, som ni vet. Det hade varit bättre att fått komma förr. Vi kommo på slutet, och ett sådant slut sedan! För öfrigt tänkte jag ej på något sådant då; allt hvad jag begärde var att i frid och ro få stanna qvar i min by, strax här bredvid, i St. Arnould. Jag hade dock hvarken fader eller moder, utan blott aflägsna slägtingar; onklar och kusiner, som icke brydde sig om mig. Men det gjorde mig ingenting; jag var ändock såsom fastspikad vid denna by.

— Ja, ni var rädd, — afbröt den hederlige Bonaventure honom med ett uttryck af tillfredsställelse.

— Men icke för kulor och krut, tror jag, — svarade Gerbaut; — men jag var rädd för att Clara Leblanc skulle gifta sig under min frånvaro.

— Nå ja, hvad den saken angår, — invände vår värd, — så har hvar och en af de der rekryterna sin lilla Clara, och den der stackaren, som förstörde ögonen på sig i fjol, sprang efter ett slags komediantska, som löpte omkring på alla marknader.

Dessa ord väckte Gerbauts hela harm.

— Nej, — utbrast han häftigt, — icke för att smäda vår tids flickor, men icke tror jag att någon af dem går upp mot Clara, mamsell Clara, såsom jag då sade . . . ty ni må icke tro, att jag duade henne eller att jag om söndagarne gick med henne till dansgillena, såsom ungdomen gör nu för tiden. Hade Leblanc fått se sin dotter springa så der, hade han dött af grämelse, stackars karl, och det behöfdes icke mycket för att taga lifvet af honom, så svag som han var. Jag fruktade alltid att han skulle blåsa omkull på gatan, ty han var icke just så säker på sina ben; men han gick sällan ut och tyckte bäst om att hänga näsan öfver sina böcker, då han slutat i sin skola.

— Ja så, hr Leblanc var lärare och mamsell Clara var en fröken! — sade en landsortssprätt, som sannolikt kände sig stucken af kritiken öfver nutidens ungdom och kastade en särdeles ironisk blick på den gamle krigarens tarfliga drägt, han, som hade en nötbrun paletot under sin nya blus och en halmhatt med fladdrande band.

— Nej, — svarade Gerbaut temligen barskt och gaf den unge sprätten en blick, som tvang honom att slå ned ögonen, ty han förstod ganska väl anspelningen; — nej, Clara var ingen fröken och jag ingen herre. Hon hade tidigt förlorat sin moder och således från sin ungdom fått vänja sig att taga hand om hushållet, och det skötte hon som en duktig flicka: jag har aldrig sett ett så ordentligt hus. Hon måste äfven se om sin fader, som icke var särdeles praktisk, stackars karl. Hon lärde de små läsa och sy. Aldrig såg jag det ringaste damkorn i hennes hem, och sjelf såg hon så fin ut, att man skulle trott, att hon hade nya kläder för hvarje dag. Alla i byn tyckte om fadern och dottern, men jag tror, att det var för dotterns skull som de tyckte om fadern, ty den gode skolläraren betydde icke stort mycket för sig sjelf.

„Clara var ej rik, och jag egde ej annat än mina armar, af hvilka jag sökte draga så mycken nytta som möjligt. Jag var på en gång målare och glasmästare i byn. Den tiden lät man icke stryka hvar enda port eller fönsterlucka som nu, men jag gick flera mil omkring, så att det aldrig tröt arbete. Jag hade blifvit bekant med hr Leblanc och hans dotter en gång, då jag målade skolhusets dörrar och fönster; fadern tyckte om min goda vilja och började efter hand använda mig till ett och annat. Jag högg hans ved, tappade på hans vin och cider, och hvad som roade mig mest: då det var vackert väder, gingo vi alla tre ut i trädgården och arbetade der. Hr Leblanc plockade litet persilja eller sallad, och när det var gjordt, satte han sig på en bänk och läste i en gammal bok, alltid densamma; jag förstår inte hvarför han torkade sina glasögon, han borde hafva kunnat den utantill.

„Jag gräfde i ett hörn och såg på Clara, under det hon sprang omkring och vattnade sina blommor så nätt, att icke en enda vattendroppe kom på hennes kjol eller hvita strumpor. Om vintern gick jag i aftonskolan tillsammans med andra unga män, och som ingen väntade på mig der hemma, stannade jag qvar efter dem. Clara lade ved på brasan, gick ibland efter litet cider och kastanjer, och vi sutto och språkade både länge och väl utan att tröttna vid hvarandra.

„Ni förstår nu, att det icke var så roligt att fara min väg. Jag hade redan kastat fram ett och annat om giftermål för hr Leblanc, och han hade svarat: „Jag tycker om dig, min gosse, men du har ingenting, och min dotter får stort ingenting efter mig; du får alltså hafva tålamod och vänta, tills du fått något mera att sätta hushåll med.“ Jag hade upprepat dessa ord åt Clara, ty jag förstod nog, att hennes fader hade rätt, och hon hade lofvat att vänta på mig. Allt var således bra, då den olycksaliga konskriberingen kom och slog ned på mig såsom en blixt. Här gälde inga ursäkter; jag hade längden inne, som ni ser, och egde äfven hvad jag nu saknar, goda tänder att bita af en patron med. Man var icke så noga den tiden, heller.

„För att köpa en karl i sitt ställe behöfdes åtta eller niotusen francs, och hvar skulle jag taga dem? Jag gick dock till en af mina onklar, i hopp att han skulle vilja låna mig den erforderliga summan. Han bjöd mig ett glas vin och tre francs och sade: „Min gosse, du är det enda soldatämnet i hela vår familj; det vore synd att hindra dig från att gå i fält!“

„Då min marsch-route kom, jämrade hr Leblanc sig såsom ett barn. Han kom ihåg alla små tjenster jag gjort honom och beklagade sig öfver att hans dotter skulle stå ensam i verlden, om han skulle dö. Clara kunde icke yttra ett ord, utan var lika nedslagen och satt der med rödgråtna ögon. Detta sade mig mera än några ord kunnat göra.

„Det kunde dock icke hjelpas. På affärsdagen förmådde mina vänner mig att dricka litet. Det gjorde mig godt. Jag fick mod i bröstet och sjöng alldeles som de der ynglingarna, som nyss tågade förbi här; och de göra rätt som försöka samma botemedel. Det går lättare så att lemna hemmet åtminstone!

„Naturligtvis kostade det mest på mig att gå och taga afsked af skolhuset. Det måste dock ske, innan jag reste. Jag omfamnade fadern, kysste dottern, jag stod icke längre under vinets inflytande och orden ville fastna i halsen på mig. Jag kände mitt ansigte fuktadt af Claras tårar, hvilket kostade på mig och gjorde mig glad på samma gång, men jag måste taga allt det mod som stod mig till buds för att kunna lemna huset.

„När jag väl hade rest, vill jag just icke säga, att jag tänkte på St. Arnould och Clara både natt och dag. Det låter besynnerligt, men vid tjuguett är tänker man på så mycket på en gång, och så hade vi heit annat att göra vid regementet än att tänka på hvad som låg bakom oss. Först och främst skulle jag se landet, som var något nytt för mig, ty min corps låg i Tyskland. Jag trifdes ganska bra i min uniform, och snart var jag lika morsk som någonsin mina kamrater mot österrikarne; men då jag fick tid att se mig omkring, tyckte jag att byarne icke voro så vackra som St. Arnould, och att de stora blonda tyskorna icke heller voro så vackra som min Clara.

„Allt hade gått sin jemna gång, om icke mitt regemente olyckligtvis hade återvändt till Frankrike efter reträtten från Leipzig. Hvad tycker ni väl? Jag hade knappt hunnit öfver gränsen, så tänkte jag aldrig på något annat än min by, och om någon sade, att jag borde vara nöjd, som finge återse mitt fädernesland, svarade jag, att mitt fädernesland, det är St. Arnould.

„Der borta skrattade jag som alla andra och ville icke synas som en stackare; men när jag väl var tillbaka i Frankrike, hjelpte det icke att komma med kasern-historier och visor, jag gick som en drönare bland mina kamrater och frågade mig sjelf: „Hvad kan Clara göra nu? Tänker hon kanske gifta sig med en annan? Om jag bara finge se henne ett ögonblick, så skulle jag vara lugn“.

„Men i stället fick jag göra här på samma sätt som vid Leipzig och Dresden, slåss och vänta om en kula skulle vilja göra mig en påhelsning. Och jag som aldrig i början af mitt krigareyrke visste hvad fruktan var; jag blef nu rädd om mitt skinn som om det varit af guld. Jag sade för mig sjelf: „Om jag faller, så vill hon icke stå ensam i verlden, utan skall då gifta sig med en annan“.

„Jag var icke den ende missnöjde. Nästan alla kamraterna voro sjuka, trötta eller modstulne. Hvar enda morgon fattades någon vid uppropet. De stackars menniskorna sprungo sin kos och kastade från sig gevären. En afton marscherade vi nära förbi Montereau, knappt en fjerdingsväg från St. Arnould, så att jag tyckte mig se klockstapeln öfver träden; jag kunde icke hålla mig längre, utan rymde, jag också.

„Ni kan förstå, att jag icke drog benen efter mig. Mina steg voro bevingade, men geväret hade jag med mig. Det var qväll, då jag knackade på skolhuset. Det står så klart för mitt minne som om det varit i går. Ett ljus syntes i fönstret, och snart hördes steg, hvarpå en ljuf röst frågade hvem det var.

„— En vän! — svarade jag med bäfvande röst. Jag kunde knappt andas ut och stödde mig mot muren för att icke falla omkull.

„Clara kände igen mig ögonblickligen. Hon skrek till af förvåning, förde in mig till sin fader och sade så gladt som om hon haft att förkunna goda och vigtiga nyheter:

„— Gud ske lof! Det är Anton Gerbaut!

„Hr Leblanc trodde visst att det var min vålnad; han tog sin lilla lampa, lyste mig i ansigtet dermed och sade helt förbluffad:

„— Jag kan knappt tro mina ögon!

„Clara besvärade mig ej med några frågor, utan

bad mig sitta ned, tände på en duktig brasa och plockade fram fullt upp med Guds gåfvor ur sitt nätta skafferi. Jag borde hafva varit hungrig, men kunde ej få en bit i min mun; jag drack blott ett glas vin för att göra henne till viljes. Jag måste ändtligen fram med sanningen, och så svårt det än var, gick det dock till sluts.

„— Det skall nog snart blifva bra igen! — sade jag och vaggade af och an på stolen, lekande med min knif och hostande för att dölja min förlägenhet; — men under tiden bör ingen få veta hvar jag är. Jag kunde blifva gripen, och då gjordes processen kort med mig.

„Hr Leblanc såg på mig med förskräckelsen i sina blickar, alldeles som han helt plötsligt befunnit sig ansigte mot ansigte med en varg eller en björn.

„— Pojke! Är du fältflykting? — utbrast han. — Hvart skall det taga vägen?

Clara, som lutade sig ned för att röra om eldbrasan, rusade upp och stod der som en bildstod utan att säga ett ord. Jag vågade icke se på henne. Med förvirrad min lekte jag oupphörligt med min knif och skulle hafva velat gifva ut något, om jag kunnat sjunka ned i jorden. Aldrig har jag erfarit något dylikt! Jag var vida lättare till sinnet framför österrikarne.

„— Ni måste byta om kläder och gömma er, — sade Clara slutligen, och de der orden „gömma er“ gjorde en besynnerlig verkan. Jag såg på henne nu: hon var likblek. Hr Leblanc gick med förtviflan i blicken fram och tillbaka i rummet. Den stackars karlen förlorade allt det lilla förstånd som återstod honom.

„— Att hafva lefvat i lugn sextioåtta år för att blifva vittne till något dylikt hemma hos mig! — mumlade han halfhögt.

„Det der väckte min förargelse.

„— Om jag skrämmer er, om ni fruktar för några obehagligheter för min skull, — utbrast jag, — så säg ifrån. Nog finns det väl någon här i St. Arnould, som vill låna mig en höskulle och en halmkärfve.

„— Nej, — svarade Clara häftigt, — ni måste stanna här; ni kunde råka ut för farligheter annars. — Hon öppnade ett stort skåp, tog fram sin faders kläder och räckte mig dem. Jag gick in i rummet bredvid för att kläda om mig.

„Då jag kom tillbaka, kände jag mig så förlägen, att jag knappast kunde röra mig. De gråa byxorna voro för korta, den buteljgröna rocken för vid, och för att göra mig ännu mera oigenkänlig fick jag en bomullsmössa på hufvudet. Jag skämdes, då jag märkte att Clara såg på mig; hon skrattade dock icke, utan såg tvärtom rätt allvarsam ut. Hon tog mina stackars soldatkläder, som jag höll i handen, utan att veta hvar jag skulle göra af dem, och lade noga in dem i en hvit handduk.

„— Kasta dem i brunnen! — skrek fadren med qväfd röst.

„Jag såg nog att den stackars gubben endast var rädd om sitt eget skinn, då deremot Claras fruktan blott gälde mig.

„— Nej, — svarade hon, — jag lägger det i min koffert, der skall ingen komma och söka det. — Dermed öppnade hon ett litet lågt rum, som begagnades till skräpkammare och till att förvara ved, kol och andra förnödenheter. — Här är ni säker för i natt! — tillade hon och gaf mig ännu en madrass och ett varmt täcke.

„— Tack, jag behöfver ej så mycket, — svarade jag; — vi soldater äro vana att ligga hårdt; men i afton är jag icke sömnig. Jag tycker det vore roligare att få sitta här och språka en stund.

„Jag stannade också qvar, men något samtal kom ej i gång. Antingen jag försäkrade, att mitt regemente säkerligen skulle hemförlofvas snart, eller jag sade pappa Leblanc, att jag skulle hugga hans ved och pyssla i hans trädgård, så fick jag icke ett ord till svar. Jag kände mig besvärad i de otäcka kläderna, jag tog af mig bomullsmössan och höll den i handen för att icke se så vederstygglig ut. Jag skulle försöka se glad ut, men det gick icke. Efter hand slocknade också eldbrasan. Det var en tråkig afton!

„Bäst vi sutto der, klappade någon på porten, och jag skyndade mig in i mitt gömsle. Clara öppnade, det var hennes guffader Josef Mathieu, en duktig snickare, som aldrig lärt något, men som visste mycket mera än mången så kallad bildad. Han var lång som en grenadier, men hade på sin tid sluppit ifrån konskriptionen. Om det klämtade för en eldsvåda, vore det också i en annan by, så kom han alltid först dit, och såg man då en varelse klättra upp på taket som en katt, just då lågorna stodo som högst och det brakade i alla husets knutar, så var man säker på att det var Josef Mathieu.

„— Nå, hur är det fatt här? — frågade han och satte sig. — Ni ser ju så ledsna ut? Och jag som kom för att förströ mig en stund. Ni skall tro, att det kommer att gå hett till i morgon vid Montereau! Clara har väl sina tankar der, kan jag tro! Se så, min flicka, visa dig duktig nu. Din hjertevän är kanske icke med. För resten, så träffa kulorna icke hvem som helst, och så som det nu går, lär väl kriget icke räcka länge. Jag svarar för att Anton Gerbaut nog kommer tillbaka, så att vi få ha roligt på hans bröllop. Hvad du skall känna dig stolt öfver att få räcka din hand åt en ståtlig soldat, som behandlar oss andra som riktiga stackare, för det vi aldrig varit utom husknutarne!

„Jag hörde pappa Leblanc mumla något. Det var hans sätt att visa sitt missnöje, då hans skolgossar läste som riktiga åsnor, men Clara hörde jag ej öppna munnen.

„— Det är nog sannt, att man kan göra sin pligt hvar i sin stad, — återtog Mathieu. — Det är ej nog att bära uniform för att vara tapper. Det berättas, att desertörer skola löpa omkring i skogarne och lifnära sig af rötter. Jag är ej grymmare än någon annan, men skulle jag möta en sådan gynnare, så tror jag att jag skulle låta käppen dansa på hans rygg hellre än att gifva honom en beta bröd. Att öfvergifva sina kamrater i farans stund och gömma sig som harar i busksnåren, fy tusan! Man har sagt mig, att en sådan der usling brutit sig in i en gård och stulit en gammal gummas kläder för att kunna dölja sig bättre!

Jag ryckte på mig i min skrubb och knuffade omkull en kolsäck, som stälde till buller. Jag ansåg mig förlorad, men för ögonblicket hade det gjort mig detsamma hvad som händt.

„— Hvad betyder det der? — frågade guffadern.

„— Åh, det är väl vår katt, — svarade den lille gubben med darrande röst. — Fördömda katt!

„Mathieu gick snart sin väg. Han tyckte väl icke att det var roligt, då ingen sade ett ord. Jag öppnade genast min dörr och gick långsamt fram till eldbrasan. Jag visste ej ännu riktigt hvad jag skulle säga eller göra.

„— Var det kallt der inne? — frågade Clara sakta.

„— Nej tack, för min del är det alldeles för varmt, — sade jag dystert.

„— Det fryser likvisst ute, tror jag, — sade fadern, som ständigt kuttrade och frös.

„Vi sutto så en lång stund utan att någon af oss sade ett ord. Slutligen vågade hr Leblanc se på mig.

„— Du ser då alldeles för eländig ut, min stackars Anton, — sade han till mig helt bedröfvad. — Man skulle kunna häkta dig för elak uppsyn. Du måtte hafva rullat dig bland kolsäckarne?

„Jag tittade på mina nedsvärtade händer och tyckte att mitt ansigte borde vara svart också. Usch! jag tyckte att jag var för otäck sjelf. Jag kastade från mig bomullsmössan, gick fram till Clara och stannade framför henne, rak i ryggen som en soldat i ledet. Jag måste dock tala till henne för att få henne att se på mig, ty hon tycktes icke kunna taga ögonen från eldbrasan.

„— Hör nu, — sade jag, — jag har gjort en dumhet. Jag ville nödvändigt komma hit och se er och bar mig åt som en stackare. Jag förtjenade att skjutas som en hund i spetsen för mitt regemente. Hvad tror ni jag nu ämnar göra? Jo, jag går tillbaka till min corps, det må nu gå huru som helst.

„— Det gör ni rätt i! — utbrast hon kraftigt, och hennes kinder återfingo sin färg, men ögonblicket derefter föll åter hennes mod, och helt förskräckt tillade hon: — Men om ni blir arresterad?

„— Så kan det ej hjelpas, — svarade jag, ty jag hade nu fattat mitt beslut. — Det kommer att gå hett till der borta, och ingen lär få tid att tänka på de frånvarande, men om jag stannar här, skulle jag ej få en stunds ro. Kommer jag tillbaka, så öppnar jag er port på vid gafvel och behöfver ej gömma mig som en tjuf i ett sådant der hål . . . Tag hit mina kläder och var lugn för resten.

„Clara skyndade efter dem, men kunde icke få fram dem, så darrade hennes händer, utan jag skar upp handduken och började kläda om mig igen. Jag slängde bort den fula rocken och de andra kläderna, gick efter vatten och tvättade mig, så att jag kunnat gnida sönder skinnet på mig. Och när jag var färdig och stod der med mitt gevär, visste jag sannerligen icke hvad som skulle kunnat hända mig i morgon, men det gjorde mig också detsamma: jag var nöjd med mig sjelf.

„Det var mörka natten ännu, och jag måste skynda mig för att vara på min post före daggryningen.

„— Se så, min raske gosse, — utropade hr Leblanc, — nu skall du hafva afskedsglaset... Tag hit vårt bästa vin!

„Hon tog fram en butelj, den stackars flickan, och skulle försöka att slå i ett fullt glas, men hon darrade så, då hon räckte mig glaset, att hon spilde ut alltsammas på golfvet.

„— Gif mig hellre en kyss, — sade jag till henne, — för att stärka mitt mod, och får jag ej se er mera, så må den Allsmäktige välsigna er begge två!

„Hon kastade sig i mina armar och grät, så att jag förstår icke hvarifrån jag fick mod att släppa henne; men hon sade ej ett ord för att hålla mig qvar. Präktiga qvinna! jag är säker på att hon gerna skulle hafva gifvit sig af i mitt ställe.

„Jag träffade lyckligt och väl på mitt regemente, såsom jag hoppats. Dagen derpå stod slaget vid Montereau. En herrlig dag! Jag gjorde som alla andra, förstås! Jag slogs som en ursinnig. Vår öfverste var öfverallt, der det gick hetast till, hvilket uppmuntrade oss andra; kulorna hveno kring öronen på oss, och vi kände ej fruktan för någon annan än honom; men han brydde sig ej mera derom än om det varit aldrig det. Jag blef sårad i armen och fick midt i ansigtet en skärfva af en granat, som ni kan se märke af ännu.

„Men det gjorde ingenting! Det var en skön dag, och jag som många andra rasade öfver att ej få rycka framåt. Jag förmådde icke längre göra min fiende något ondt och snart derefter skickades jag hem. Jag var rädd att Clara icke skulle känna igen mig med mitt fula ärr, men då hon fick se mig, gaf hon till ett glädjeskri; hon plåstrade om mina sår och slet sönder sina finaste näsdukar för att förbinda mig.

„— Jag ser minsann inte bra ut nu, — sade jag, men hon svarade skrattande:

„— Det der kläder dig mycket bättre än pappas bomullsmössa och gamla rock!

„Jag tror hon hade rätt, och hon hade sannolikt aldrig velat hafva mig, om jag hade stannat qvar bland de der kolsäckarne. Det kan också vara alldeles för mycket att hafva två pultroner i en familj.“

— Sedan gifte ni er väl med m:ll Leblanc? — sade jag för att påskynda upplösningen af berättelsen, ty jag hörde diligensens bjällror.

Den gamle krigaren stod en stund med sänkt hufvud och svarade mig icke. Säkert föresväfvade honom bilderna från hans förflutna lif.

— Ja, hon var min hustru hela åtta år, — svarade han slutligen med darrande stämma. — Sedan tog Gud henne från mig. Det var en god och aktningsvärd qvinna, och väl vore det om alla män finge en sådan maka till hjelp att gå den raka vägen. Efter hennes död trifdes jag ej längre hemma och kunde icke heller förmå mig att gifta om mig. Då kom jag på den tanken att gå i krigstjenst igen. Jag var med i spanska fälttåget. En kula krossade min högra arm, som ni ser. Jag kunde icke hålla i geväret längre, utan måste återvända hem. Det är längesedan dess . . . Men ser ni, när jag ser det der skolhuset, der jag icke längre känner någon menniska, svider det ännu i hjertat på mig, och så ofta jag är ensam, tänker jag alltid på min stackars Clara!

Olika slags begrafningar.

Man födes och dör här i verlden på ungefärligen samma sätt öfver allt, — men hvad som är mycket olika på de flesta ställen, — det är sättet för begrafningen.

De civiliserade folken gräfva ned sina lik i jorden, — de flesta ociviliserade deremot anförtro dem åt luften, elden eller vågorna, — således alltid ett af de fyra elementerna, som man nu låter utkräfva hämd på sina beherrskare.

Hos de ociviliserade folken är begrafningsceremonien i allmänhet enkel och konstlös; — inga legda tal och krystade äreminnen, inga ljudande sånger och strålande stjernor, ingen konfekt och inga viner; — likvagnen en bår buren af stamförvandter, liktalet en suck af en sörjande enka, och minnesvården den dödes bragder och de efterlefvandes sorg.

Men hos oss, civilisationens barn, huru annorlunda! Här kan man icke födas och ännu mindre dö utan att förorsaka sina närmaste både kostnader och besvär. Vi lefva i ordnade samhällen, och ingenting är dyrare än det! När vi födas, utstofferar man oss redan efter fjorton dagar i flor, gazer och siden; man bjuder tillsammans en mängd likgiltiga personer af det species, som man kallar „goda vänner“, för att se den lilla dockan vattenösas af prestens hand, och för detta skola de trakteras med buljong, pastejer, viner och konfekt. Det

är visst sannt, att de också skola lofva draga försorg om barnet, i fall föräldrarna falla ifrån, — men det kunna de ju gerna lofva, — ty innan de kommit hem och tagit fracken af sig, så hafva de redan glömt det. Men det var ju om begrafningar vi skulle tala. Dessa äro de dyraste af alla sådana ceremonier inom ett hyfsadt samhälle.

Idealisterna, — och dessa äro minsann icke få, — kunna aldrig begripa hvarför det skall vara så dyrt att dö, sedan det på senare tider blifvit jemförelsevis så billigt att lefva. De kunna heller icke försona sig med den tanken, att penningen äfven der vid lag skall vara en mätare för menniskovärdet, ehuru det tyckes vara temligen klart att alla jordens småaktiga former måste vidlåda den döde, så länge han ännu är ofvan samma jord.

„Grafven allt förliker“

sjöng en gång vår störste andlige skald, — men ännu vid sjelfva den öppna griften träder den menskliga fåfängan fram som ceremonimästare och skiljer den fattige från den rike. På den rikes kulle planteras sedan tacksamhetens eller högfärdens prunkande minnesvärd, — och den fattiges trötta ben läggas afsides för att förmultna i fattigjorden.

Fattigjorden! språket är ibland mäktigt af en grym, en sönderslitande ironi.

„Söta herre: gif mig en skärf, så att min man slipper komma i fattigjorden!“

Huru ofta har man icke hört detta, den gråtande enkans enfaldiga och ängsliga bön, och huru ofta har man icke svarat: „Jord som jord, hvad gör det, bara man kommer dit!“

Och just så *borde* det vara! *Jord som jord*, I rike och lycklige! Vid kyrkogårdens portar borde vi låta rangskilnaden fara och träda derinom sasom ett enda slägte af syskon, lemnande strid och täflan der ute bland de lefvandes skaror. På kyrkogården borde vi icke upprepa detta den fattiges förödmjukelseord, som bittert påminner honom om allt hvad han fått umbära i lifvet.

När vi veta huru mycket menige man fäster vigt vid allt som han säger: „komma på ett hederligt sätt i grafven“ — så borde jorden på de dödas åker icke bära dödlighetens stämpel af kastskilnad och ståndshögmod! Fattigjorden skulle lika litet finnas på kyrkogården som bänkplatser i kyrkan. Inför Gud och förgängelsen äro vi alla lika, det vet den fattige mer än väl, och våra försök att äfven på dessa områden upprätthålla den verldsliga rangordningen fylla hans själ med bitterhet och hat.

Det är icke allenast den ringa och obildade, som fäster denna märkvärdiga vigt vid *„en hederlig begrafning“*, det göra alla utan undantag.

Att komma hederligt *i* jorden är för de flesta menniskor mycket vigtigare än att hederligt hafva gått sin väg fram utöfver densamma; — för denna fåfänga låter en hvar ofta sin sista skärf springa, hon vågar för den sin egen och de faderlösas bergning för långa tider.

Ofta midt i sorgens hetaste utbrott lugnar sig plötsligt den efterlemnade, torkar sina tårar och säger med ett matt löje af tillfredsställelse: „det enda som tröstar mig var att han fick en hederlig begrafning“.

Och kan det vara en tröst, hvarför skulle vi missunna den åt en sörjande, om vi också le åt den för oss sjelfva?

Hvad borde egentligen en begrafning vara? — frågar stoikern, — och han besvarar strax sjelf sin fråga med: — jo! en glädjefest!

Det der låter säga sig, när man är stoiker, — men när man bara är en vanlig menniska rätt och slätt, så skiljes man icke utan saknad från ett lif, som är skönare än man mången gång vill tillstå, och icke utan tårar från den som sökt ännu mera förljufva det.

Och likväl händer rätt ofta att begrafningar också hos oss äro rigtiga glädjefester. Jag har varit med på en sådan, der det dansades fram på qvällen, och der en af de efterlemnade anhöriga påstod, att om den döde nu kunde se, huru de roade sig, så skulle ingen vara gladare än han.

Det är visst möjligt, att han hade rätt, men jag nekar icke, att för mig har dansmusiken eller kortleken på en begrafning något hädiskt, något ohyggligt med sig.

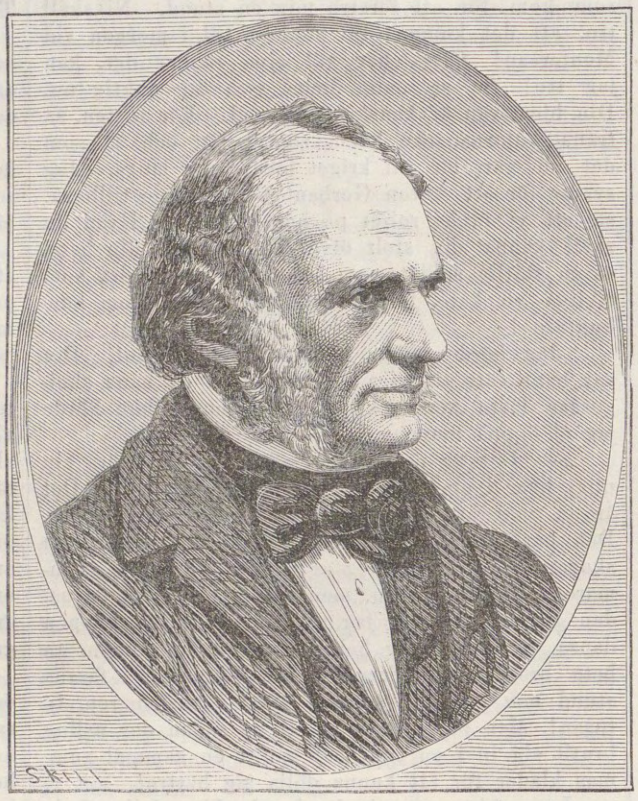

LORD RUSSELL.

Och processionen sedan! ja, nog är den mera komisk än högtidlig! Har du, min läsare, någon gång rigtigt uppmärksamt betraktat en likprocession? och har du allvarligen tänkt uppå huru du sjelf burit dig åt när du gått i en sådan?

Vi svenskar förvåna oss öfver att andra folkslag till exempel lega gråterskor vid sina begrafningar; men hör på, hvad sägs om vår „likbjudare“, som ex officio går och ser komiskt-högtidlig ut! Eller när det är så stort, att intet kan gå af utan prestafvering — hvad sägs om dem som bära prestafven?.. Och de som gå omkring likvagnen? Och presten sedan, fet och högtidlig, eller också mager och högtidlig i första ledet, och sedan i andra ledet de goda vännerna som äro så innerligt välkomna — isynnerhet om de bära ordnar eller uniformer!

O! du menskliga fåfänga, huru djupt du sitter rotad i våra innersta fibrer! Och alla dessa likgiltiga varelser, som taga del i processionen! Somliga prata, andra snusa, en del talar illa om den döde, en annan om de efterlefvande, en undrar om icke N. N. lefvat ännu, ifall han icke varit litet oordentlig i sitt lefnadssätt, — en annan funderar om det skall bli urarfva, — en tredje om man skall skiljas åt vid kyrkogårdsporten, eller om „det blir något mera af hemma“ — — en fjerde bråkar sin hjerna med att utfundera hvad begrafningen kunnat kosta och tycker att de efterlefvande varit knussliga, — en femte gläder sig åt att han har frackfickan full med konfekt åt barnen, sak samma att han utsatte sig för vaktmästarens ironiska smålöje, när han tog två näfvar efter hvarann ifrån brickan, — en sjette går och fröjdas åt att nu är det han som får platsen efter den aflidne, — etc. etc.

Och huru många sörja ärligt och uppriktigt?

Sonen kanske, som går i första ledet — den stackars tioåringen, som nyss såg framtiden så ljus och nu ser den mörk genom tårefloret; — men icke ens hans sorg är oblandad, ty de nya svarta kläderna äro för vackra för att icke ibland tilldraga sig den barnsliga blicken.

Men hvarför sträcka våra forskningar längre? Låt oss icke bli misantroper!

Låt oss i stället skärskåda artistens uppfattning af de olika begrafningarna. Han har gifvit oss fyra sådana på olika platser: en i Venedig, en i Paris, en i Rom och en hemma hos oss på landsbygden.

Tanken är lycklig, och vi skola söka följa den på spåren.

Alla vägar bära till Rom, heter det, — låt oss da börja med Rom!

Der hafva vi den katolska kultens hela ståt och anspråksfullhet! Se bara dessa gödda munkar med sina vaxljus, dessa likbärare med sina kapuschonger öfver hufvudet, den öppna kistan, den långa raden af kapuschongbehängda bröder af nagon religiös orden, som följa den döde, — de mötandes knäfall inför processionen — — här ser man att kyrkan är allt, familjen intet. Här masquerar sig sjelfva religionen, här är allt medeltid, mörker och andligt förtryck. Sjelfva den företrädande munkens jovialiska korpulens låter fromleriet framträda så mycket skarpare — med ett ord, man tackar sin Gud för att man icke behöfver lefva och dö i den eviga staden.

Förflytta vi oss nu till Venezia la bella, till Lagunernas stad, huru helt annorlunda blir icke scenen. Det är natt och månljus. Facklorna kasta sitt återsken öfver kanalen, medan gondolieren styr sin båt med den dystra bördan fram till grafvarnes ö. De kistan omgifvande männen, framkalla de icke ovilkorligen för minnet dessa hemska gestalter från tiomannarådets dagar? Skulle man icke tro, att det vore en statsfånge från den stora republikens tider, som i blykamrarne slutat sitt lidande och nu af styrelsens agenter föres till den eviga hvilan?

Eller hvarför icke en af dessa varma patrioter, som försmäktat i de österrikiska fängelserna och der med döden fått plikta för sin lockande och sälla dröm om lagunstadens återvunna frihet, anseende och ära?

Arma Venedig! du sköna synderska med så många ärofulla och blodiga och lysande minnen — kanske är det bilden af din egen likfärd. — kanske har du tröttnat på att afvakta befriarens ankomst och dött med ett „evviva Italia“ på dina läppar.

Vi följa din sista blick — den gick till Seinens strand, till den man, af hvilken du en gång väntade din befrielse. På vägen till Tuilerierna möta vi just liktåget, som ämnar sig ut till „Père Lachaise“, och vi få på det sättet tillfälle att studera en begrafning i Paris. Här se vi strax att vi äro i den sociala jemlikhetens stad: inga frackar, inga hvita halsdukar, blusen bredvid sprätten i ledet, gaminen bredvid damen med rråtthunden, en

BADANDE FLICKOR.
Grupp af C. A. Sederman.

Genom ett par svenska glasögon.

Jemförelser och Scener, Här och Der, i Söder och Nord,

uppteckna de af J. A. Malmström.

FJERDE SERIEN.

Ett liktåg i Rom.

Ett liktåg i Venedig.

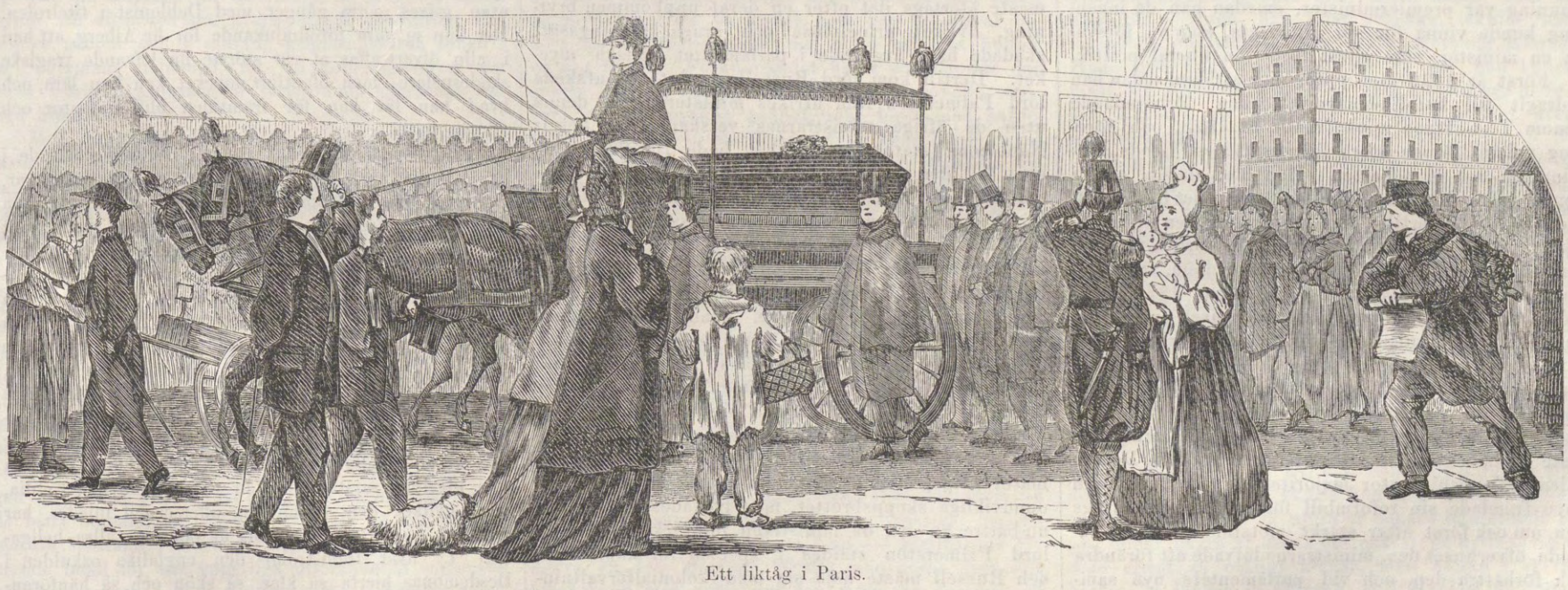

Ett liktåg i Paris.

Ett liktåg i Sverige.

bonne och en „chasseur d'Afrique", och öfver allt detta enväldets symbol, piskan och den trekantiga hatten. Det är ju att vara midt uppe i Paris för dagen! Ett egendomligt drag af parisaren! Han är en lättsinnig krabat, det veta vi, men huru lättsinnig han än är, så tager han alltid af sig hatten för den döde, hvars sista jordiska färd han råkar att möta. Är det af vanlig fransysk artighet endast, eller har det en djupare betydelse? Jag för min del är nästan öfvertygad om att han dervid för sig sjelf säger ett: „à revoir, m'sieu!"

Vi säga detsamma åt honom, och med en liten ansträngning af vår vilja äro vi åter hemma på egen grund och botten. Den sjungande klockaren och den kappbehängda prostgubben med sin troligen på riksdagen väl förtjenta doktorshatt, de svarta frackarne och de hvita halsdukarne, de djupt sorgklädda och gråtande qvinnorna, den lilla gossen i andra ledet — allt säger oss att vi äro hemma hos oss. Och den lilla taflan behöfver icke våra ord, den talar för sig sjelf. Sorgen talar ett språk, som förstås öfver hela verlden, och inför den fäller skämtaren sin penna och uppteckna icke längre de små anledningar till löje, som kunna ligga nära till hands vid åskådandet af olika slags begrafningar.

— *ed* —

Lord John Russell,

som efter all sannolikhet är ämnad att i första hand upptaga arfvet efter lord Palmerston, är väl icke så gammal som han, men hör dock redan till Englands äldre statsmän. Han är en äldre son till den sjette hertigen af Bedford och född den 18 augusti 1792 i London. Han räknar bland sina förfäder den store politiske martyren lord William Russell, som under Karl den andre halshöggs för sina stämplingar till frihetens förmån. Lord John var blott 21 år gammal och hade just lemnat Edinburghs universitet, då han blef parlamentsledamot för köpingen Tavistock, som beherrskades af hans fader. Redan då sysselsatte han sig med litterära arbeten, som dock snart glömdes; men år 1819 lade han en fastare grundval för sitt rykte i underhuset, då han tog de första stegen till genomdrifvande af en parlamentsreform. Han vann sin första parlamentariska seger 1821, då han genomdref, att den s. k. „rotten-borough„ Grampound förlorade sin valrätt. Sedermera gjorde han åtskilliga försök i samma syftning, hufvudsakligen utgående derhän att de må köpingarnes valrätt skulle öfverflyttas på de större fabriksstäderna, men ansåg sig dock icke böra gå allt för bröstgänges till väga, så länge lord Canning var premierminister, emedan han då ingenting kunde vinna för sin grundsats, men väl försvaga en ministèr, som eljest förde en liberal politik.

Först år 1830 återupptog han striden, sedan han bidragit till katolik-emancipationens förberedande genom Test-aktens upphäfvande år 1828, och föreslog valrätt för de stora fabriksstäderna Leeds, Birmingham och Manchester. Han blef slagen, men i denna vefva dog lord Canning, torypartiet blef splittradt, och då dertill kom julirevolutionen i Frankrike, kommo whigs till väldet under lord Grey, och lord John blef, om icke kabinettsmedlem, åtminstone generalskattmästare. I mars månad 1831 framlade lord John ändtligen för underhuset en af regeringen gillad plan till fullständig parlamentsreform och kom så långt som till billens andra läsning. Här genomdref dock oppositionen ett amendement, att parlamentsmedlemmarnes antal icke skulle blifva större än hittills, och ministrarne upplöste parlamentet för att vädja till landet. De nya valen gåfvo whigs stor majoritet, och då lord John ånyo framlade sin reformbill för underhuset, antogs den, om ock först efter starkt motstånd. Nu förkastade öfverhuset den, ministrarne lofvade att förändra och förbättra den, och vid parlamentets nya sammanträde antog underhuset den nya billen nästan utan öfverläggning. Pärerna voro dock lika svårhandterliga nu som förra gången, de förkastade billen äfven nu, och lord Grey's ministèr afträdde.

Denna brytning väckte så stort uppseende i hela landet, att hertigen af Wellington, som skulle bilda den nya ministèren, fann sig föranlåten att sjelf gifva det rådet, att konungen måtte återkalla hans politiska fiender till statsrodret, och med sin inflytelserika röst förmådde han öfverhuset att slutligen antaga reformbillen. Här är icke stället att uppräkna alla de stora och ingripande reformer, som Greys kabinett införde, utan vilja vi endast omtala slafveriets afskaffande inom de engelska kolonierna, förbättringarna i de engelska fattigvårdslagarne, ordnandet af de materiella förhållandena inom de engelska kyrkorna på Irland. Kabinettet försvagades dock snart, då lord Stanley (nu mera lord Derby) utträdde derur, och tog afsked, hvarpå lord Melbourne bildade ett nytt whig-kabinett. Detta undanträngdes visserligen för en kort tid af sir Robert Peel, men whigpartiet var för starkt representeradt i underhuset, och redan i april 1835 återse vi lord Melbourne såsom premierminister. Lord John Russell blef inrikes minister och erhöll dertill den vigtiga platsen såsom underhusets ledare. 1839 utbytte han inrikes ministèren mot kolonierna och behöll denna plats till år 1841, då det omorganiserade konservativa partiet åter fick öfvervigten vid de nya valen, och sir Robert Peel emottog ministèren.

Lord John Russell, nu vald för Londons City, anförde i underhuset de följande åren whigpartiet, som nu stod i oppositionens led, med en mätta och värdighet, som motsvarade hans karakter och förra lefnadsbana. Hans ställning var svår, ty hans motståndare voro betydligt öfverlägsna till antalet och egde dertill tre sådana talare som Peel, Stanley och Graham. Lord John afvaktade dock sin tid, och hösten 1845, då agitationen mot spanmålstullarne var som starkast och då man redan kunde förutspå deras upphäfvande, utgaf han sina bekanta Edinburgher-bref, der han uttalade sig för deras totala afskaffande. Redan då sökte han kring sig samla personer, som kunde hjelpa honom att bilda en ny ministèr, men lyckades ej, och först sedan sir Robert Peel bröt med sitt parti och genomdref spanmålstullarnes afskaffande samt derigenom ådrog sig den stora engelska jordaristokratiens oförsonliga vrede, fick Russell i uppdrag att bilda ett nytt kabinett. Härmed var hans storhet slut. Hade han då afträdt från den politiska skådebanan, skulle hans rykte stå lika högt som mången annan berömd mans. Den nya ministèren var från början svag, och Russell visade sig sakna kraft att gifva den större konsistens. Det blef en regering med toma löften, och sedan frågan om sockertullarne blifvit löst och handelsfrihetens grundsats blifvit fullständigt erkänd genom sjöfartslagarnes afskaffande, tycktes whigs hafva förlorat all kraft att göra något vidare.

Det återstår ej mycket att säga om lord Russell. Den religiösa frågan blef hans första stötesten. Påfven hade sårat Englands protestantiska sjelfkänsla genom att indela landet i biskopsdömen och utnämna biskopar i dem. Harmen var stor. Det gamla hatet mot katolikerne började uppblossa på nytt, och man började nästan ångra, att man genomdrifvit deras emancipation. Russell trodde sig böra begagna sig deraf och utgaf några bref emot de påfliga tilltagen, men yttrade sig om katolicismen på ett sätt, som stod i rak strid mot hans partis grundsatser om trosfriheten. Han framlade för parlamentet ett lagförslag i denna syftning, men måste återtaga det efter en deraf uppkommen brytning, hvilket principlösa och svaga handlingssätt skadade hans anseende i parlamentet ganska mycket. Dertill kom lord Russells beslut att afskeda lord Palmerston från utrikes ministèren, då denne utan de öfriga ministrarnes vetskap gillat kejsar Napoleons statskupp, hvilket hade till följd hans eget fall den 23 februari 1852. Lord Derby kom till makten, och lord John Russell försökte att blifva oppositionens ledare, men misslyckades. Då lord Aberdeen den 27 december samma år bildade sin besynnerliga koalitionsministèr, måste Russell beqväma sig att emottaga utrikes portföljen under denne sin forne motståndare. Han bibehöll dock icke denna sin plats länge, utan blef minister utan portfölj och framlade som sådan en ny reformbill 1854, men måste snart återtaga den igen. Efter denna motgång kände Russell sig icke längre hemmastadd i ministèren och lemnade den äfven i sticket år 1855, då ett anfall gjordes mot Aberdeens matta krigspolitik. Han ville rädda sig undan det oundvikliga skeppsbrottet, men lyckades icke heller nu bättre än att, då ministèren föll, icke han, utan lord Palmerston ställdes i spetsen för kabinettet, och Russell måste nöja sig med kolonialförvaltningen under den mans ledning, som han sjelf förut afskedat. Han blef derefter (samma år) Englands fullmäktige vid Wiener-konferenserna, men motsvarade så litet de om honom hysta förhoppningarna, att han vid sin återkomst hotades af ett klandervotum i underhuset, hvilket han undgick endast genom att taga afsked. Han återinträdde i lord Palmerstons nya ministèr sommaren 1859 såsom utrikes minister, i hvilken egenskap han just icke heller inlagt någon ära. Under de senare åren var det lord Palmerston, som till gagnet skötte äfven den utländska politiken. Den 24 juli 1861 blef lord Russell upphöjd till pär och fick såsom sådan plats i öfverhuset. Han har nu åter blifvit konseljpresident efter den aflidne Palmerston. Huru länge han skall behålla denna befattning, beror väl på den ställning han kommer att intaga till reformfrågan, som äfven i England nu åter blifvit en fråga för dagen.

Badande flickor.

Denna lilla behagfulla grupp är modellerad af en ung svensk artist, bördig från Örebro, hr C. A. Söderman, hvilken, dels såsom elev vid akademien härstädes och dels enskildt gjort sina studier under professor Qvarnströms ledning. Hr Söderman har utfört åtskilliga smakfulla kompositioner i mindre skala och bland andra äfven den lilla kopia i gips af Engelbrektsstatyn, som finnes till salu i konsthandeln. Äfven de badande flickorna finnas i smärre gipsaftryck att i handeln tillgå.

Teater och Musik.

Att hr Alberg debuterade i Othellos rol var ett i många afseenden olyckligt val. Ty ingen dramatisk karakter eger i så hög grad som denna sitt förnämsta värde just i en oändligt natursann framställning af den allt besegrande passionen. Och ett natursannt gripande intryck kan icke frambringas af en konstnär, hvars hvarje ord för svenska öron klingar onaturligt. Vidare måste Othello vara en man, härdad af år och öden, samt veteran i fältherrens mäktiga värf, blott i lifvets ljufva förhållanden, i kärlek, ett barn, lika lätt att vinna som att bedraga. Allt hos hr Alberg antydde deremot *ynglingen*. Othellos hållning och åtbörder behöfva blott framställa krigarens hjeltelika lugn, visserligen fritt från Jagos soldatlika råhet, men äfven oförstäldt af Cassios chevalereska manér. I blickar och ord måste han deremot röja den gripande kraft, som kommit den sköna venetianskan att glömma hans år och hans mörka färg, den storhetens vältalighet, som intagit, och senare den förfärande lidelsekraft, som krossar Desdemona. Hr Albergs uttryck för passionen låg mest i hans åtbörder, men ännu då dessa voro som lifligast uttrycksfulla, var hans deklamation lugn, studerad och — äfven den utländska brytningen å sido — konstlad. Mimik och åtbörder stredo sålunda mot ordens uttryck och det hela blef derför onaturligt.

Vi tro att felen i hr Albergs uppfattning till största delen bero på en allt för sträng lydnad mot dem, som i England varit hans mönster. Det är omöjligt att misskänna hans rika gåfvor, en ovanligt stark och vacker röst, en ädel hållning och ett fördelaktigt utseende. Då han öfvervunnit allt *uteslutande* engelskt i natur och uppfattning skall säkerligen en hvar med nöje återse honom. Både för hans skull och allmänhetens önska vi af hjertat, att Shakespeares odödliga dikt icke för denna gång nedlägges, utan gifves några gånger med Dahlquist i titelrolen. Det kan ej vara förödmjukande för hr Alberg, att han i allo öfverträffas af vår störste nu lefvande tragiske skådespelare; men ofantligt mycket kan han lära, och hvad han lär kan för framtiden blifva af stor och allmän nytta.

En väsendtlig ursäkt för det otillfredsställande i hr Albergs spel ligger i de många uteslutningar, hvarmed man stympat ett bland de mest helgjutna poëtiska mästerverk. Då man ser huru noggrannt den unge skådespelaren iakttager en viss metod, frestas man att tro att han i vissa här uteslutna scener skulle hafva kunnat förklara och bättre motivera sitt uppträdande i de som gifvas. Men äfven från högre synpunkt än omtanke för skådespelaren måste man fördöma så vanställande lemlästningar som de, man tillåtit sig mot denna tragedi. Den gripande scen, hvari Othello på afstånd får se huru Cassio leker med hvad han tror vara Desdemonas gåfva, är rent af nödvändig för det helas sammanhang, och den som uteslutit samtalet mellan Desdemona och Emilia, med hvilket den förfärande offerscenen inledes, har beröfvat åhörarne en skymt af poësiens allra heligaste. Ty hvar framstrålar den englalika oskulden i Desdemonas hjerta så klar, så skön och så hänförande som der?

Fru Hvassers framställning af detta äfven i sin fragmentariska form herrliga parti hafva vi för vår del aldrig rätt kunnat förstå. Vi beundra här såsom alltid hennes ovanliga talent i vissa repliker och scener, men det hela värmer icke hjertat, och det är just hvad det förnämligast borde. Någon annan som bättre skulle utföra denna rol veta vi imellertid icke, och i den fruktansvärda slutscenen erkänna vi tacksamt hennes mästerskap.

Hr Hansson var i så fall den bäste Jago vi sett, att den bofaktighet, för hvilken denna rol snart sagdt är en typ, af honom så mycket som möjligt doldes och derigenom i sina *verkningar* blef mera naturlig. Det ligger i så öppen dag att Jago under rå och rättfram ärlighet på ytan måste masquera sitt hjertas djefvulska ondska och list, att det är obegripligt, huru denna nödvändiga uppfattning hittills gemenligen blifvit förbisedd. Om Jago — såsom han af hr Josephson framställes — alltjemt håller skurkaktighetens

skylt i dagen, så blifver Othello ju rent af enfaldig, då han tror honom.

Hr Sundberg är för allvarlig och stadgad i sin tolkning af Cassios karakter. Nobless och hederskänsla hos den unge krigaren äro omisskännliga, men lika litet kan nekas att han är en af qvinnogunst bortskämd, svag, lättsinnig och framför allt glad gosse. En man med den karakter hr Sundberg framhåller skulle låta döda sig för att återvinna sin store befälhafvares aktning, han skulle aldrig vädja till Desdemonas hjelp. Hr *Elmlund* tyckes oss förträffligt hafva uppfattat denna chevalereska Cassios karakter.

Emilia spelas jemt och väl af fru Almlöf. Af Rodrigos ypperliga karaktersteckning är genom de många uteslutningarna thyvärr litet eller intet qvar.

En teaterpjes, som på Mindre teatern helsats med så mycket bifall, är ett nytt bevis på den franska fyndighetens outtömliga förmåga, då det gäller att åstadkomma komiska situationer, spänna interesset och framför allt slösa med qvickheter. I *Ombyten* af samma författare är detta slöseri rent af tröttande, och i så fall anse vi *En teaterpjes* ega högre värde, emedan det hela här är mera egentligt qvickt än detaljerna rika på pikanta ordvändningar. Vissa onaturligheter, såsom till exempel den vittra baronessan och de unga litteratörernas uppförande mot henne, kunna vi dock ej underlåta att anmärka. Stycket anslår genom ett förträffligt samspel, hvari m:ll Nerman samt hrr Almlöf och Hedin likväl taga priset. Hr Jolin tyckes oss ej behöfva i den karakter han tolkar inlägga så mycket motbjudande, och hvad angår den unge älskaren, hr Kinmansson, skulle något mera konstnärligt i masquering och hållning icke skada. Efterpjesen: En spik i nyckelhålet är, äfven såsom farce, för simpel att förtjena ett omdöme.

Hr Holmes matiné uppenbarade denne utmärkte konstnärs stora och djupa värde i all dess glans samt huru vidtomfattande och grundlig hans konstfärdighet är, då den låter honom med lika stor förtjenst framställa Mozarts fulländade tonskapelser, den romantiska periodens känslofulla utgjutelser och den gamla klassiska violintidens ärevördiga verk. Mozarts tjusande sonat, som började konserten och hvari hr Holmes äfven ypperligt accompagnerades, var kanske det mest anslående den erbjöd. Konsertgifvarens egen komposition hade måhända icke tillräckligt ofta repeterats för att framstå i all sin makt, då den utfördes nu, men slutet deraf anslog särdeles, framförallt genom sin nästan symfoniartade styrka. Kjerulfs båda visor, sjungna *så* af fru Stenhammar, voro bland det yppersta, vi i denna genre njutit. Hr Behrens inlade icke i Schuberts romans det ljufva svärmeri som gör denne mästare så oemotståndlig; det tycktes som om han sparade sin förmåga till utförandet af Wagners sköna hymn till aftonstjernan, hvars intryck väsendtligt förhöjdes genom den i sanning beundransvärda tonen i hr Södermans violoncell. Så väl konsertgifvaren som hans biträden skördade de tacksamma åhörarnes rikliga bifall.

M:ll Enequists andra konsert, som gafs för ett, äfven genom sitt antal värdigt auditorium, var mera egnad att stadfästa allmänhetens beundran för hennes fulländning i den genre, hvari hon alltid utmärkt sig, än att röja några nya sidor af hennes ovanliga förmåga. I Kückens romans var hennes föredrag — ehuru i många fall förtjenstfullt — likväl icke på långt när så hänförande som i arian ur la Traviata och i den till sitt värde temligen obetydliga Näktergalsdrillen af Ganz, hvarest nästan allt beror på utförandet, som dervid är fritt och tillskapande samt nästan oberoende af kompositörens svagheter. I det recitatif som inleder Verdis aria gaf hon de flesta af våra sångerskor mycket att lära. Hennes samsång med m:ll Hebbe — den täcka duon ur Lalla Rookh — var af synnerligen god effekt genom den intagande harmonien mellan de båda berömda artisternas, hvardera på sitt sätt utmärkta stämmor. Äfven ensam ronte m:ll Hebbe stormande bifall för sitt ypperliga utförande af romansen ur *Afrikanskan*, en af denna operas förnämsta prydnader. Hr Biernacki gaf självfullt och varmt ett adagio med final af Alard samt ett par andra mera tacksamma kompositioner. De folkvisor som afslutade den interessanta konserten stegrade bifallet till sin höjd.

I hela denna musikfest fanns mycket för vår teaterdirektion att behjerta. Att konsertgifvarinnan icke dervid lät höra sig för sista gången på en längre tid taga vi för gifvet. Lalla Rookh af David, en af den nyare franska musikens mest beundrade företeelser, samt Meyerbeers sista arbete för verlden torde väl äfven vår bön förutom i sinom tid komma i gunstig åtanke.

Krönika.

Mot sin hädangångne styresman hafva engelsmännen nu fullgjort de sista pligterna. Hans begrafning var en lysande, värdig och storartad högtidlighet, sådan som det engelska folket, i sorgens som glädjens dagar, så väl förstår, och hans stoft erhöll ett hedersrum, hvilket i lika hög grad som den beherrskande ställning han innehade under hela sin verksamma lefnad betecknar huru högt han skattades af nationen. Den nya ministèren är redan bildad, i det lord Russell blifvit premierminister, lord Clarendon öfvertagit ledningen af utrikes ärendena och de öfriga lysande potentaterna bibehålla hvar och en sin post. Att detta förhållande icke skall blifva af längre varaktighet, tror man sig imellertid kunna förutspå på grund af lord Granvilles ifriga längtan att erhålla ministerbeställningen i Paris, hvilken motsvaras af den erfarnare lord Cowleys lika trängtande åstundan att komma derifrån. Drouyn de Lhuys, som enligt sin kejsares uppdrag i så hjertliga ordalag beklagat Palmerstons död, tyckes deremot hafva gjort lifvet surt för den stackars engelske ministern i Paris och samverkat med ett rikt arf att göra honom led vid politiken. Till följd af allt detta motser man mycken oreda och förargelse, hvilket allt bidrager att öka saknaden efter den bortgångne gamle lorden. En tröst är det hopp man hyser, att de begge partierna, det konservativa och det reformerande, hädanefter skola blifva mera bestämdt åtskilda, och derigenom välgörande, än då de något hoptrasslades genom att samtidigt användas af en man med Palmerstons öfverlägsna intelligens.

Den franske statsman, vi nyss nämde, har nu offentliggjort det hugnerika löftet om en så kallad kolerakonferens, som skall taga sitt säte i Konstantinopel, studera farsotens uppkomst och fortgång samt föreslå praktiska botemedel. Mordengelns jämmerliga grasserande i Frankrikes hufvudstad har gifvit fart åt detta företag, hvilket, om det äfven för denna gång kommer för sent, utan tvifvel för framtiden skall blifva af stor och allmän nytta. I Ryssland har epidemien imellertid redan börjat sina härjningar och vi få se hvar den visar sig härnäst. Från Algier sprider sig åter ryktet om en ny och allvarsam resning, men dess orsak likasom dess närmaste följder äro oss ännu obekanta.

Det politiska skådespelet i Rom har undergått en märklig scenförändring genom Merodes störtande af den listige Antonelli. Länge hade Hans Helighet blindt öfverlemnat sig åt den förstnämde prelatens ledning, gjort hans makt lika obegränsad som hans öfvermod, hans trots mot Italien och hans oförskämda språk mot Frankrikes regering, hvilket såsom man vet en gång hardt när invecklat honom i en duell. Men en kassabrist, så stor och så oförklarlig att den slog prelaten med blygselns stumhet, förmådde omsider den helige fadren, fattig på mynt men rik på kärlek som han är, att af omsorg för sin forne gunstlings helsa afskeda honom ur sin tjenst. Förkunnandet häraf anförtrodde den gamle Pius åt Merodes dödsfiende, Antonelli, som, rörd af så mycken godhet, icke blott med hänförelse befriade sin medbroder från hans börda, utan äfven sjelf tog denna på sina starkare skuldror och hädanefter utan tvifvel gör en noggrann kassaförvaltning till sin kardinaldygd. De italienska parlamentsvalen hafva för öfrigt för det klerikala partiet varit ett mindre förkrossande nederlag än man kunnat vänta.

För nationalföreningen i Frankfurt ser det fortfarande mörkt ut, ty genom i alla afseenden otidiga utmaningar har den mot sig retat stormakterna till den grad, att den snart blott har att välja mellan Scylla och Charybdis. Dussinfurstarne samlas likväl med vigtiga miner i Hanau och generalförsamlingen är öppnad. Men det som säges är af föga betydenhet äfven såsom protest, och hellre än att stifta lagar för styrelsen öfver Elbehertigdömena må de små suveränerna skatta sig lyckliga, om deras egna stater få blifva i fred — åtminstone för andra än dem sjelfva. Skulle man döma dem alla efter hvad man erfar om den hessiske fursten, så torde deras undersåtar i hög grad behöfva den omtanke de nu egna åt främmande föremål.

Det i Berlin nedrasade huset, som begrof de flesta af sina inbyggare, har bragt hela staden i jäsning, i det sorgen och medlidandet vändt sig till ursinnigt hat mot de myndigheter, som kunna anses hafva vållat olyckan. En ofantlig folkmassa bevistade offrens begrafning, och vederbörande hafva blifvit skrämda till förslag om en ny bygnadsordning. Vårt goda Stockholm saknar ingalunda förhållanden, hvarpå denna tilldragelse skulle kunna lämpas såsom varning. För öfrigt omtalar man från Preussens hufvudstad, att sex personer derstädes på ett hemlighetsfullt sätt totalt försvunnit; men huruvida detta är en misslyckad Berliner-witz eller en likaså gåtlik som ohygglig sanning återstår ännu för framtiden att bevisa.

Från Danmark förnimmer man klagomål öfver en befarad ny ministerkris, som skulle föranledas genom ett af riksrådets gemensamma utskott uppsatt nytt förslag till landstingets sammansättning, på hvilket de gamla ministrarne icke kunna ingå. Dessa, som blott haft åldern för sig, hafva visserligen aldrig varit särdeles beundrade; men man fruktar en tillämpning af fabeln om stocken och storken och motser dessutom en ännu starkare reaktionär anda än den, som hittills gjort sig gällande. De förmodade kandidaterna — bland andra grefve Friis och f. d. skomakaren Hansen — tros icke heller antyda bättre lycka nästa gång.

Äfven för den som blott är berättare torde det vara omöjligt att med det ringa utrymme, som är oss medgifvet, kunna gifva en klar föreställning om den oro och de farhågor, som föregått och efterföljt vår egen riksdags bänkmans-, elektors- och utskotts-val, hvilka nu blifvit offentliggjorda. Att många bland dem väckt missnöje hos nästan alla utom de valda visar sig imellertid tydligt nog, och med bekymmer har man sett Sveriges stora lifsfråga genom bristande enighet och sammanhållning vårdslösas äfven der, hvarest den bort kunna påräkna sina trognaste bundsförvandter.

Den Björck-Murénska striden i borgareståndet är sålunda ämnet för dagen. Till och med Fäderneslandets trefaldiga förplumpelse mot den mest omfattande tryckfrihetsförordning samt det straff, som hotar derför, förbleknar, ehuru händelsen är märkvärdig äfven för sin sällsynthet — i jemförelse med denna kamp.

Herrarne Wallenberg hafva äfven fäst uppmärksamhet, den ene genom sin beviljade emigration ur fäderneslandet, den andre genom sin uteslutning från riksdagens led; skulle man möjligen förlora på ett, så har man merändels alltid tröst i ett annat.

Bredvid riksdagens görande och låtande förefaller nu mera allt annat färglöst och obetydligt. Vi få likväl ej glömma att en ny maska i vårt jernvägsnät blifvit färdig, nemligen banan från Charlottenberg till norska gränsen, som sätter Wermland i direkt förbindelse med Kristiania och hvars högtidliga invigning redan den fjerde november skall ega rum.

Det Lindbäckska målet med allt hvad deri ännu är outredt har nu anförtrotts åt en skicklig domare. Från Göteborg förnimma vi med glädje, att den största sångerska, Sverige nu hyser, derstädes skördat tacksamhetsbevis, värdiga hennes utomordentliga talent. Sin verksamhet i hufvudstaden lärer fru Michaeli skola begynna såsom grefvinnan i Mozarts efterlängtade Figaro.

Här i Stockholm har förutom riksdagsbullret just intet gjort mycket väsen af sig. Hr Alberg lyste och försvann såsom Othello i den del af Shakespeares sorgespel med detta namn, som här uppföres. Hade han talat svenska, skulle hans ingalunda obetydliga gåfvor säkert gjort sig gällande. Hade han talat engelska, tro vi att han kanske visat sig rolen värdig. Men som han nu var nödgad att iakttaga en medelväg, så var intrycket äfven medelmåttigt.

Den Andersonska taflesamlingen har varit flitigt besökt och i vissa delar rättvisligen beundrad. Interesset hos åskådaren drogs likväl något ifrån hvad den utmärkte konstnären efterlemnat genom den samtidiga och i samma lokal anordnade utställningen af grefve Rosens senaste aquareller, minnen af hans vidsträckta färder i Orienten. Vi hafva i denna genre sällan sett något så genialiskt tänkt och så väl utfördt som dessa småsaker, hvilka på samma gång röja turistens snabba och artistens djupa uppfattning af de vexlande föremål, som resan erbjudit hans fantasi.

Vi hoppas att m:ll Enequists sista konsert icke blifver den sista, på hvilken hon låter höra sig före sin afresa. Hvarför skulle hon icke unna allmänheten att ytterligare få njuta af hennes hänförande toner under några af dessa entreakter, på hvilkas längd man eljest så otåligt klagar, men hvilka i så fall blefve ju längre ju bättre? M:ll Hebbes utförande af den beundransvärda arian ur Meyerbeers berömda Afrikanska hörde till det som smakar efter mer!

Rörande detta dramatiska storverk har man i tidningarne dessa dagar sett en debatt nästan lika liflig och pikant som den Björck-Murénska tvekampen. Vi bedja de utmärkte insändare, som varit så grymma mot en stor, ehuru ej felfri mästares svanesång, varkunna sig, om vi hysa en deras motsatt öfvertygelse. *Om* teaterdirektionen har råd och tid att låta uppföra detta snart verldsberömda arbete, så hålla vi blygsamt före att man gerna kunde underkasta sig att höra ett par representationer. Insändarne dock alltid obetaget att dem ej öfvervara.

Hvarjehanda.

— SPIRITISMEN I AMERIKA. Det ser nästan ut som om spiritisterne icke skulle hafva så stora apparater i Amerika som i vår verldsdel, der det bekanta skåpet och de fosforescerande guitarrerne spelat en så lysande rol. Följande omtalas åtminstone i tidningen *Epoque:* Mediet sätter sig midt framför alla åskådarne, klädd i en svart frack, framför ett litet hvitt träbord och låter fastbinda sina armar vid två jerncylindrar, som äro inskruvade i denna oskyldiga möbel. Han beder sedan enhvar af de närvarande att kasta i en hatt ett förseglad kuvert med namnet på någon afliden slägting skrifvet inuti. En qvinna eller ett barn tager på måfå en lapp ur högen och lägger den i handen på någon af slumpen utsedd bland åskådarne. Derefter frigör man mediets händer, hvarpå denne genast tager af sig fracken och stryker upp skjortärmen. Nu börjar det förfärliga, det gripande; på inre sidan af armen ser man den aflidnes namn i blodbokstäfver, som gnistra för de närvarandes ögon. Man kan tänka sig hvad verkan denna blodskrift kan göra på en svag inbillning. En ung flicka fick ett anfall af galenskap efter en af dessa seancer, och nu ansågo Philadelphias ordningsväktare det vara tid att lägga sig i saken. Mediet blef trakasseradt och högtidligen förklaradt för att icke vara annat än en vanlig taskspelare.

— EN RIKTIG SJUSOFVARE. *Medical Times* omtalar ett ganska märkligt fall med en person, som aldrig var vaken mera än sju eller åtta timmar i stöten, men som sof elfva till tvåhundrasextio timmar å rad. Så somnade han den 21 nov. klockan tio på qvällen och vaknade den 2 dec. klockan 4,30 minuter eftermiddagen, somnade på nytt samma dag klockan elfva och vaknade den 7 kl. half 4 eftermiddagen; sömnen började ånyo kl. 11 på qvällen och räckte till den 16 december kl. 5 e. m., inalles 427 timmar, af hvilka 405 tillbragts i sömn, eller nära 95 procent. Så ofta den unge mannen vaknade kände han sig trött, och under sömnen befann han sig i ett tillstånd af fullkomlig känslolöshet; hans andedrägt var nästan omärklig, och han låg i en allmän dvala.

— CHOPIN, den bekante pianisten, hade blifvit bjuden på middag till en af dessa förskräckliga hedersmän, som alltid låta en stackars artist dyrt nog betala sin måltid. Då man gick från bordet, kom också värdinnan mycket riktigt fram till honom och bad honom med större enträgenhet än som behöfdes, att han skulle sätta sig till pianot. — "Spela något för oss" — bad hon så vackert. — "Ack, min nådiga," svarade han, "jag har ju ätit så litet!"

— TALANDE SKÄL. En fransk advokat höll för kort tid sedan följande försvarstal: — Ja, mina herrar, ja! Vi hafva visserligen begått en nattlig inbrottsstöld i förening med mord, vi medgifva det. Men hvem är skulden dertill? Ni, mina herrar, eller rättare samhället, som är så tanklöst att det bestämmer straff för tjufveri. Nej, min klient får icke blifva ett offer för eder egen obetänksamhet. Nej, I skolen icke straffa en man, som på grund af sin utomordentliga blygsamhet blifvit en förbrytare. Jag vill bevisa det.

Han är olycklig, han lider, han är utsvulten. Nöden, denna dåliga rådgifvare, säger till honom: „Du skall stjäla!" Men kan han väl med sin kända blygsamhet göra det på ljusa dagen? Nej, han inväntar mörkret, mörkret som kan dölja den blygselns rodnad, hvarmed hans kinder betäckas.

Han kommer till en stängd dörr. Hvarför står icke denna dörr öppen? Jag ville ogerna vidröra denna omständighet, men jag måste dock lägga en särskild vigt på detta bevis på misstro, som en husvärd hyser mot en regering, hvilken hvarje år gifver ut många millioner till polis och gendarmer. På hvad sätt skall han nu öppna dörren. Skall han ringa på af alla krafter? Nej, det är natt, alla sofva. Om han ringde, skulle någon komma och hans elände, som han af blygsamhet söker dölja, blifva uppenbart för hvar och en.

Han ringer således icke; det är af aktning för lagen, som förbjuder hvarje buller om natten. Som han icke ville väcka upseende, öppnar han så varsamt som möjligt den dörr, som en straffbar misstro stängt. Han kommer in i matsalen. Hvad är det han vill stjäla der? Man skall svara oss: „Silfret!" Prat! En utsvulten menniska skulle stjäla silfver! Hvad skulle det gagna honom till? Ett stycke bröd vill han hafva och för en eländig brödbits skull anklagar man oss nu! Och har han väl stulit detta stycke bröd? Nej, egaren kom och hindrade honom. Här har i det hela taget alls icke någon stöld egt rum.

Utan att afvakta någon närmare förklaring, öfverfalles han under höga rop af husets egare, hvilken alltså åstadkommer just det larm, som min klient sökt undvika. Jag uppmanar eder nu, mina herrar, att fästa den största uppmärksamhet vid lagstiftarens straffvärda lättsinne, då han belagt stöld med straff!

Låtom oss antaga att lagen icke talade om sådana händelser. Hvad skulle då ske? Jo, min klient skulle hafva sagt till husets egare: „Jag har inga penningar; jag har tagit ett stycke bröd, men jag vill gifva dig qvitto derpå". Man skulle blifva ense på detta sätt och saken hade varit afgjord dermed. Men under vår nuvarande lagstiftning måste han nödvändigt tänka på straffet. Hans medfödda blygsamhet utmålade för honom polisens, domarens, publikens och den offentliga meningens hotande skepnader, och derför dödade han herrn i huset.

När jag säger: Han dödade honom, antager jag att så verkligen skett. I påstån det, men min klient säger nej. Huru kunnen I, som icke voro närvarande, känna till sakens verkliga sammanhang bättre än han, som är det enda lefvande vittnet? Lagen fordrar af eder, mina herrar, bestämda bevis på den anklagades brott, det hafven I icke och I kunnen icke få det heller. Med husets egare stod det illa till; han var just på vippen att göra cession; med ett ord, han befann sig i den ställning, då man blott har att välja imellan vanära och sjelfmord. Hvem kan bevisa att han icke före sitt sammanträffande med min klient tagit en dosis af detta obekanta gift, hvars tillvaro i kroppen vetenskapen ännu icke kan upptäcka, och att han således, äfven utan det dödande hugget, skulle hafva tillsatt lifvet?

Detta kan vara tillräckligt; jag anser öfverflödigt att förspilla ett ord mera på hela saken. En sådan ovisshet, hvaruti I måsten befinna eder, förbjuder eder ovilkorligen att afkunna dödsdomen öfver min klient. Återgif honom derför åt samhället och den familj han förr eller senare ämnar skaffa sig genom äktenskap!

Min lilla visa.

Till ***.

Och om jag icke hade dig,
Hvem hade jag väl då?
Och om du icke höll af mig,
Hur skulle det väl gå?
Du är mitt hopp, du är min tröst,
Och stjernan är du i min höst,
O, fagra blomman min!

Ty är det skumt uppå min stig
Och börjar stormen gny,
Så tänker jag så varmt på dig,
Att mörkrets andar fly:
Och i mitt hjerta stiger, klar,
En flamma upp, en underbar,
Som ej kan fläktas ut.

Nog vet jag, att jag älskar dig,
Om kärlek finns på jord;
Jag vet ock, du ej sviker mig
Och håller väl ditt ord;
Ty kommer höst och kommer vår,
I blomma likafullt han står,
Din själ, min fagra ros!

Men egde jag all verldens fröjd,
Du fick den ej af mig;
Ty bättre fröjd i himlens höjd
Små englar gifva dig.
Der vänta de sin syster skön,
Der skall med dem du hålla bön
En gång, så from och ren.

Ack, kunde jag blott drömma så,
Som du det gör ibland,
Hur gladt jag skulle segla då
Till diktens underland!
Men arm jag är, kan blott nå'ngång
På harpan spela upp en sång,
En liten ton om dig.

Och nu så har jag sjungit ut,
O, fagra blomma min,
Och nu är lilla visan slut,
Nu får du börja din.
Nu sitter jag så stum och lyss,
Vid vindens sus och vågens kyss,
På dig, min hjertans kär!

H—nn.

SCHACK.

Uppgift 75.

Af J. BROWN.

Svart.

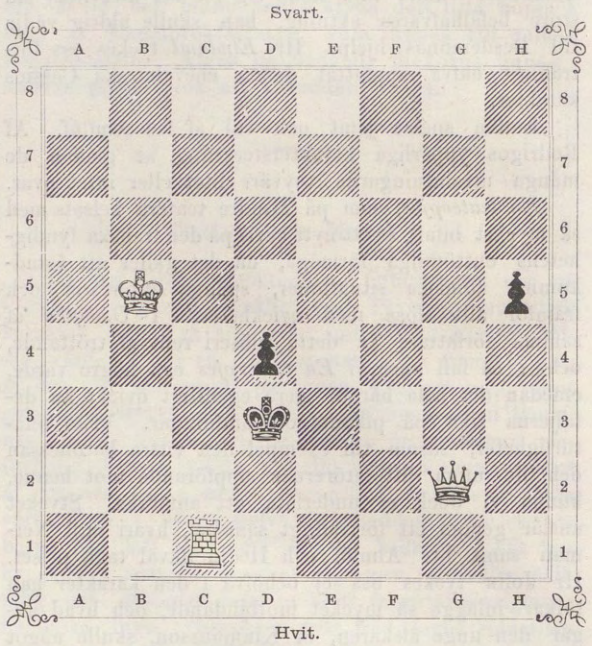

Hvit.

Hvit börjar och gör matt i tredje draget.

Lösning af uppg. 63 i n:r 39 (30/9).

Af *Hfm.* 1. LE5—A7, *a)* B4—C3:; 2. KB5—B6, KD5—D4; 3. KB6—C6 ‡; *b)* 1. » B4—B3; 2. LA7—B8, likg.; 3. SC4—B6(E3) ‡. Ins. af *Sahlberg, B—n, Julio, —an—, M. N., Lolo, Conrad.*

Parti 9. *Löpar-gambit.* Speladt (extra) vid schackturneringen i London 1851.

A. ANDERSSEN. L. KIESERITZKY.

Hvit.	*Svart.*	*Hvit.*	*Svart.*
1. E2—E4	E7—E5	11. TH1—G1[4])	C6—B5:
2. F2—F4	E5—F4:	12. H2—H4	DG5—G6
3. LF1—C4	DD8—H4†	13. H4—H5	DG6—G5
4. KE1—F1	B7—B5[1])	14. DD1—F3	[SF6—G8]
5. [LC4—B5:]	SG8—F6	15. LC1—F4:	DG5—F6
6. SG1—F3	DH4—H6	16. SB1—C3	LF8—C5
7. D2—D3	SF6—H5	17. SC3—D5[5])	DF6—B2:
8. SF3—H4[2])	DH6—G5	18. LF4—D6	LC5—G1:
9. SH4—F5[3])	C7—C6	19. E4—E5	DB2—A1:†
10. G2—G4	SH5—F6	20. KF1—E2	SB8—A6[6]);

Ställning efter 20. draget af Svart:

Uppgift 76.

Sv.

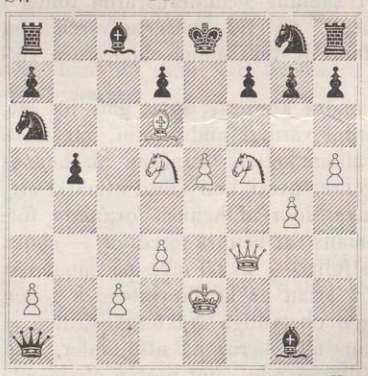

Hvit börjar och gör matt i tredje draget. Hv.

I denna ställning gör Hv. matt i 3 drag. — En noggrann undersökning af slutspelet skall visa, hvilken djup och säker beräkning som ligger till grund för hvarje drag af Hv. (t. ex. 19. E4-E5, som för sv. D. afskär linien) och att hans uppoffringar ingalunda befria Sv. ur det fast knutna mattnätet. — Detta snillrika parti är inom spelets historia kändt under namnet: »ANDERSSENS odödliga Löpar-gambit».

1) Genom detta offer vinner Sv. ett par drag, men kan på sin höjd få lika spel (v. d. L.); C7—G5 är det vanliga „klassiska försvaret". — 2) För att mota SH5—G3†. — 3) Nödvändigt: två pjeser stodo i pris. — 4) Med detta drag inleder Hv. ett ovanligt vackert slutspel. — 5) Man studere de följande dragen! — 6) För att förhindra matt i 2 drag.

Brefvexling.

G. B. (Gustafsberg 24/10): Mot edert 3-drags-matt ha vi betänkligheten: 1. D—B1 och 2. ‡.
Hfm (29/10): R. 73, 74.
G. A. C—n: Ubi?
A. W. (S. 30/10): F. 70. Att den är riktig, ha vi en gång särskildt försäkrat; det visar sig ju också deraf, att den verkligen blifvit löst.
Den Gamle (30/10): S. Loyd är visst en personlighet och ingalunda någon schackfirma. Han lefver f. n. i New-York, tro vi, och är omkring 27 år gammal. Edra omdömen om hans uppgifter 48 och 64 i N. I. T. äro ganska träffande.
C. F. W. (27/10): R. 68, 69.
Conrad (Mariefred & S. 31/10): R. 70.
R. S., A. V. H. (22/10): R. 70.

Den 1 nov. J. G. S.

Tillkännagifvande.

Aktieegarne i Bolaget för Ny Illustrerad Tidning sammankallas för att besluta om ändrig af 2:a § i Bolagsreglorna, Tisdagen den 5 December 1865 kl. 1/2 6 e m. på Riddarholmen N:o 6.

IWAR HÆGGSTRÖMS BOKTRYCKERI.

TIDN. ST. 1/10 1865

NY ILLUSTRERAD TIDNING.

№ 45]. Utkommer hvarje Lördag. Stockholm den 11 November 1865. 12 Rdr årgången. [1a Bandet

Innehåll: Victor Rydberg (med porträtt). — Några teckningar från en sommarfärd till Sulitelma, af N. J. Andersson (med tvenne planscher: Nybygget vid Njunnas och Rapaädno-dalen, sedd från Aktse nybygge, efter skizzer af professorskan Andersson, tecknade på trä af E. Bergh). — Jakobs kyrka (plansch, teckning af O. A. Mankell, med text af — ed —). Teater och Musik. — Krönika. — Schack.

Victor Rydberg.

Huru skola vi dyrka Gud?
Med höga tankar och ett rent hjerta.

Många finnas väl, som ännu i våra dagar skulle våga påstå, att dessa Göthes ord innebära en hednisk uppfattning af religionens innersta väsende, så vida de åsyfta att ställa tankens frihet öfver kyrkans stelnade dogmtro samt erkänna kärlekens kraft att utan de af kyrkan förvaltade nådemedlen finna en väg till Gud.

Men Försynen, som skapat menniskoanden till sin egen afbild, har hos henne nedlagt ett okufligt behof att söka det eviga ljuset, och allt som ställer sig till motvärn i hennes väg skall steg för steg förtrampas af historiens säkra gång mot sitt mål, menskligheten fullkomnande.

Det är ur denna synpunkt som verldshistoriens skådespel får sin höga betydelse, och dess väsendtliga innehåll kan sålunda betraktas såsom en menniskoandens kamp för sitt eget myndigblifvande.

Hufvudmomentet af denna kamp sammanfaller med uppkomsten och utvecklingen af den kristna religionen, som i sig innebär den högsta uppenbarelsen om det eviga förnuftet, men med hvilken Österlandets hedendom och det sjunkande Romas statskonst samaflat en vanbörding, kyrkan, som i vexlande former kämpat mot samvetets frihet och sålunda förrådt sin egen moder, religionen.

Denna strid pågår ännu, och det är hellenismens ande, som kristnad kämpar i frihetens led, medan orientalismen i kyrkan funnit en försvarare för auktoritetstron och förnuftets ofrihet.

Hvar och en andligen vaken måste i denna strid intaga sin plats, antingen i det ena eller det andra lägret.

I främsta ledet bland frihetens kämpar finna vi en svensk man, som — vi tro det — om han varit född bland ett af de stora folken, redan hade vunnit erkännande såsom en bland tidehvarfvets förnämsta banérförare.

Victor Rydberg är född i Jönköping år 1829. Hans fader var en veteran från 1808 och 1814 års krig, fanjunkaren *Johan Rydberg;* modren *Hedvig Dücker*. Rydberg genomgick Jönköpings lärdomsskola och Wexiö gymnasium, hvarefter han blef student vid universitetet i Lund.

Victor Rydbergs kamrater från skoltiden, erinra sig honom såsom en liflig gosse, som utmärkte sig för flit i skolan och tidigt sysslade med litterära försök, hvarjemte han, med hufvudet uppfyldt af de gamla nordiska kämpasagorna, icke försakade att deltaga i skolungdomens då särdeles öfliga bardalekar sins imellan och med stadens lärgossar. Bland ifrågavarande litterära försök minnas hans barndomsvänner en hel serie nordiska vikingatragedier samt italienska röfvare- och spökdramer, som icke blott blefvo skrifna, utan äfven uppförda på en af 12—15-åriga skolgossar bildad teater, hvars direktör var en son af den verklige teaterdirektören Djurström. Scenen var en rymlig husvind och publiken bestod till största delen af inbjudna skolflickor. Sedan han ledsnat vid författareskapet vid denna teater, slog han sig på publiciteten (allt såsom skolgosse) och blef således chef-redaktör för en i fria nummer utkommande *skrifven*, stundom äfven med teckningar illustrerad tidning, hvars namn var *»Odens Korpar»*. Kamrater biträdde välvilligt med afskrifter, och denna tidning hade sin tacksamma publik både inom och utom skolan. »Korparne» protegerades af en gladlynt klasslärare, men hade en farlig fiende i rektor, och som den hade en ultraradikal tendens, var det icke underligt, att den framkallade motståndskrafter, och man såg snart en konservatif tidning, redigerad af en 14-årig baron, uppträda såsom motvigt till »Korparnes» destruktiva tendenser. Denna tidning, som hette *»Svea»*, skulle inom skolans lilla verld förmodligen motsvara »Svenska Biet» inom den stora, men upphörde snart. Baronen lät omvända sig och ingick i redaktionen af »Korparne».

Rydbergs föräldrahem upplöstes i hans barndom och han måste tidigt kämpa med ekonomiska svårigheter. Genom information och novellskrifning förskaffade han sig imellertid medel att fortsätta sina studier. Under olika signaturer förekomma i äldre årgångar af åtskilliga tidningar berättelser af hans hand. Under sin vistelse i Lund förskaffade han sig inkomster genom att korrigera studenters latinska scripta och genom korrespondenser till tidningar. Hans angenäma umgänge och trofasta kamratsinne samlade omkring honom åtskilliga af de mest hoppgifvande unga männen vid universitetet, hvilket kotteri, skämtvis kändt under namnet *»Sjustjernan»*, blef ett slags medelpunkt för de unga studenternas vittra sträfvanden.

Genom bekantskap med S. A. Hedlund mognade Rydbergs länge hysta tanke att göra publiciteten till sitt lefnadskall. Handelstidningen har under de senaste tio åren innehållit många artiklar af hans penna. Arbeten af Rydberg, som särskildt utkommit, äro romanerna *„Fribytaren på Östersjön“* och *„Den siste Athenaren“*; broschyren *„Huru kan Sverige bevara sin sjelfständighet?“*; det kritiskt teologiska arbetet *„Bibelns lära om Kristus“*, samt de på en teologisk bakgrund utförda kulturhistoriska skizzerna *„Jehovatjensten hos Hebreerna före Babyloniska fångenskapen“* och *„Medeltidens magi“*.

Sådan är i korthet tecknad Victor Rydbergs lefnadsbana. Ofvananförda förteckning på hans utgifna arbeten angifva en för hans år ganska omfattande författareverksamhet, men deras stora värde ligger visst icke i deras omfång. Vi hafva redan ofvanför angifvit den synpunkt, ur hvilken de vinna sin djupa betydenhet.

„Den siste Athenaren“ är utan tvifvel Rydbergs förnämsta arbete. Den grundliga lärdom, som i mera ohöljdt vetenskaplig form framträder i hans kritiskt och historiskt teologiska arbeten, har här lemnat hans konstnärligt skapande fantasi ämne till en mästerligt utförd målning af den helleniska kulturen, i sin undergång kämpande med den segrande kristendomen, hvilken i sin tur, förfalskad och kufvad af kyrkan och staten i förbund, hemfaller under andligt och verldsligt tyranni.

Sjelf anser författaren, enligt hvad han i sitt företal yttrar, att hans bok icke kan betraktas såsom ett konstverk, utan fastmer såsom en stridsskrift. »Medan jag skrifvit — yttrar han — har jag känt mig som stridsman under de idéers fana, för hvilka jag lefver och andas, och mitt arbete är intet annat än ett spjut, som jag slungat mot de fiendtliga lederna, i krigarens lofliga uppsåt att såra och döda». Och detta oaktadt har det händt författaren det vackra, att så fort han i fantasien berör det historiska stoffet, formar det sig under hans händer nästan med antikens plastiska, objektiva lugn, medan man derunder förnimmer hos författaren, likasom i det tidehvarf han skildrar, den sjudande rörelsen af våldsamt kämpande idéer.

Att närmare utveckla dessa idéer skulle fylla ett bibliotek. Hos Rydberg sjelf finner man dem lika klara som sammanträngda. Att åter redogöra för den konstnärliga kompositionen och påpeka enskilda skönheter i dikten skulle vara att gifva ett skelett eller stympade lemmar i stället för ett lefvande väsende, der man under den sköna formens tjusande behag känner hjertats friska pulsslag.

VICTOR RYDBERG.

Genom den ädla bilden af „den siste Athenaren“ Krysanteus och hans lika ädla dotter Hermione se vi aftonglansen af den grekiska verldens harmoniska skönhet. Kristendomens förklarade ljus lyser oss till mötes genom den sannt evangeliska läraren Eufemios, och den dystra bloddrypande kyrkans nyvunna verldsvälde se vi förkroppsligadt i den atheniensiska biskop Petros, hvars munkkåpa tyckes kasta likasom en mörk slagskugga genom historien allt intill våra dagar.

„Den siste Athenaren“ bör betraktas såsom en fullkomligt sjelfständig komposition, oaktadt måhända Kingsleys Hypatia bragt Rydberg på tanken att i denna form ingjuta sina redan fullmogna studier och idéer. Obestridligt synes oss ock, att den svenske författaren med afseende på historisk blick, skildringens objektiva klarhet och idéernas omfattning har företrädet framför sitt engelska mönster, och hvad beträffar Bulwers „Pompeji sista dagar“, med hvilken äfven någon jemförelse kunde ifrågakomma, så är det uppenbart att, utom alla öfriga företräden, Rydbergs bok särdeles fördelaktigt utmärker sig genom sin allvarliga flärdlöshet och totala frånvaro af lärdoms-koketteri.

Det är lätt att fatta hvad rum Rydbergs utgifna teologiskt-historiska arbeten om så väl gamla som nya testamentets kyrkokult skola intaga vid sidan af ett verk sådant som den siste Athenaren. Det är vetenskapen vid sidan af konsten. Men äfven som vetenskapsman är Rydberg konstnär genom formens klarhet och språkets skönhet.

Hans kritiska granskning af „Bibelns lära om Kristus“ är äfvenledes ett mästerverk, och vi kunna ej neka, att i bredd med hans manliga flärdfria forskning förekommer Renans verldsbekanta verk i många stycken såsom en halft sentimental, halft försåtlig tendensroman.

I ungdomsåren har Rydbergs fantasi rört sig äfven på romantikens område, och en berättelse, Singoalla, som han nyligen utgifvit, gifver hopp om fortsättning.

„Och detta allt vill man att vi skola våga tro om en ung man, som vistas i Göteborg, som skrifver på svenska och som vi knappt känna!“ Från många håll skall väl ett sådant rop ljuda oss till mötes. Men vi svara helt lugnt: om Victor Rydberg varit född engelsman, fransman eller tysk, skulle han måhända vara mera känd i Sverige än han nu är, och det vissa är, att afståndet då som alltid skulle hos enfalden förstorat vördnaden.

Rydbergs anspråkslösa väsende och tillbakadragna lif hafva väl ej kunnat hindra, att han af dem, som i främsta ledet försvara kyrkans auktoritet, utpekas som kättare och gudsförnekare, men till de svaga själarnes lugnande kunna vi försäkra, att äfven i det enskilda lifvet kan man knappt lära känna en gudfruktigare man än Victor Rydberg. Det veta de, som personligen lärt känna hans rikedom vid utbytet af höga tankar samt hos honom värdera ett af de renaste hjertan. *K. W.*

Några teckningar från en sommarfärd till Sulitelma.

Af *N. J. Andersson.*

II.

Fjelldalarne kring Qvickjock.

Jag nämde i det föregående, att Qvickjocks lilla kyrkoby är belägen i yttersta nordändan af Saggatjaur. Härifrån till Sulitelma är vid pass 10 mil, och något mera än halfvägs häraf, öster om nämde fjellklump, upprinner utur två ej synnerligen långt från hvarandra belägna små sjöar tvenne bäckar, som snart under sitt lopp genom tusentals bifloder växa ut till strida fjellfloder. De heta Kamajock och Tarrajock och böja sig först bågformigt från hvarandra, tills de slutligen sammanfalla vid Qvickjock i Saggat. Kama kommer der dansande och hvitskummig norr ifrån, och sedan den under nära nog en half mil bildat en oafbruten, stenuppfyld fors, kastar han sig här i sjön utför ett fall, som om våren och efter starkare regnväder är bland de allra grannaste man kan se. Tarrajock deremot har visserligen ungefär trefjerdedels mil från Qvickjock visat sig lika bångstyrig i ett präktigt sjudande vattenfall; men när den närmar sig intill kyrkobyn, blir den stillare och framflyter i Saggat så lugn och djup, att den mot den trotsiga Kama bildar en förundransvärdt allvarlig och högtidlig motsats. Af det betydliga slam, som dessa båda floder under tusentals år fört med sig från de fjell, der de upprunnit, och från de dalar, de genomströmma, har här vid deras sammanflöde bildat sig ett ganska ansenligt deltaland af väl en half mils utsträckning, som fyller Saggatjaurs hela norra hörn. Detta land, liknande en grönskande äng i den dalbotten, som bildas af de omgifvande höga fjellen, genomskäres af Tarrajocks talrika förgreningar; och svårligen lärer man i hela det nordliga Sverige kunna få se någon punkt, som är ljufligare och mera egendomlig än denna. Ror man upp i Tarrajock och sedan låter båten efter egen instinkt glida fram i en af flodens talrika förgreningar, som genomslingra detta deltaland och likasom till ett nät af strömmar fördela sig åt alla sidor, så tycker man sig lustfärdas i en engelsk park, der dessa af det klaraste vatten fylda kanaler bilda en fantastisk anläggning af oregelbundet formade, i yppig täckhet med hvarandra täflande öar. På båda sidor kantas dessa kanaler nemligen af lummiga, flera famnar eller alnar höga pilar, hvilka med sina än smala, än breda, än glatt glänsande, än tjockt ulliga blad skifta i det renaste grönt, stålblått eller silfverhvitt och med sina rika oräkneliga blomhängen lysa i gullgult, och när vinden leker i de täta bladmassorna, uppstår af alla dessa färger ett spel, som endast kan åstadkommas der, hvarest en lika stor mängd hvarandra olika former äro så hopblandade som här. Och öfver dessa pilhäckar skjuta topparne af smärta björkar, frodiga alar, tätblommande häggar och prydliga rönnar; och bortom dem, intagande öremsans midt, mellan träd- och busksamlingarne, breda sig ängarne, i juli månad så emaljerade af den rikaste fjellfloras skönaste representanter, med färger så djupa och klara, att de knappt af söderns blommor öfverträffas. Och står man här, invid kanalernas kristallvatten, midt bland häckarnes sirliga bladverk, lundernas lummighet, de feta ängarnes grönska och hör i den stilla sommarqvällen fåglarne qvittra sina enkla lofsånger och ser, huru öfver denna vårens och sommarens blomsterprydda ljufliga ängd skjuta de höga, allvarliga, vintrigt isiga fjellarne, då tycker man i sanning att allt är så harmoniskt stort, så obeskrifligt skönt, att det väl förtjenar namn af Lapplands paradis, hvarunder Qvickjock varit så länge och med så mycken rätt kändt och beryktadt.

Invid det mäktiga Kamafallet, som gifvit Qvickjock sitt namn: „den forsande floden“, och framför denna grönskande, blommande lustgård ligger den lilla kyrkobyn. Den består af komministerns hus, i senare tider inredt med en beqvämlighet och nätthet, som skall komma hvarje här inlogerad resande att glömma, att han är mera än hundrade mil aflägsnad från sitt eget trefliga hem. Det ligger alldeles invid Kamafallet, och derifrån kan man öfver de brobjelkar, som äro lagda till de särskilda klippor, mellan hvilka vattenmassan här frambrusar, lätteligen komma ända midt i fallets storhvirfvel och se, huru det oroliga elementet sjuder och hvirflar, skummar — och vanmäktigt går sin upplösning till mötes. Från salens fönster har man de mest förtjusande utsigter, å ena sidan öfver den leende överld, jag nyss beskrifvit, nedanför den som en ofantlig tärning af väldiga makter hitkastade, fristående fjellklumpen Njammats, hvilken å ena sidan sluttar sakta uppåt, men på den södra brant stupar ned i den underliggande skogen, och öfver Saggats stora vattenspegel, der bakom begränsad af den kägellika Storholmen och det skogiga Lastak, å den andra åt Njunnas-dalen i vester, som leder blicken och tanken bortåt Sulitelmas isregioner; och träder man ut på den lilla kullen utanför, så står man likasom i centrum af en dal, som bildas af de omgifvande snöfjellen och hvarur den långa sjön framflyter. — Der är, såsom närmaste granne, klockarens välpyntade gård, i hvilken de resande äfvenledes finna välvilligt emottagande, och i värden skola de helt visst träffa en af dessa om sin orts alla förhållanden så underkunnige, med allt slags sysslande så förtrogne, i privata och embetsärenden så gemütlige män, som kortast karakteriseras af detta välbekanta: „klockarfar han skall nu allting bestyra“. Der finns ännu ett par andra gårdar, tillhöriga tvenne nybyggare, och der ligger slutligen det lilla kapellet af trä med sin fristående, oansenliga klockstapel, som dock så här vid foten af de högresta fjellen åt den täcka byn ger likasom en högre lyftning och högtidligare karakter. Det inre af detta kapell är så enkelt och anspråkslöst det kan vara, och andra prydnader hade det då icke, än några helt tarfliga, för oss „konstkännare“ gudbevars högst osmakliga trä- och kopparstick af jungfru Maria etc. samt Hans Maj:t Konungens porträtt.

Strax ofvanför komministerns bostad höjer sig en liten kulle, Rosbacken kallad efter de många röda och gula blommor, som invid de små åkrarne här prunka med sina höga färger. Här ligger Qvickjocks kanon, ett väldigt klippblock, i hvilket man borrat ett djupt hål och hvarifrån på särskilda högtids- och festedagar saluten dånar, af ekot tusenfaldigt upprepadt öfver dalarne och från fjellen. Det är härifrån man har den vackraste utsigten öfver sjön, de omgifvande fjellen och det nedanför brusande Kamafallet med sin långa fors ofvanför; och om qvällarne, när den sjunkande solen öfver de långa dalarne med deras gröna skogmassor och blå vattenytor kastade sitt klara skimmer, var det oss en obeskriflig njutning att låta blicken ila bort till låglandets bergsträckning åt söder och upp till de snöklädda fjellen i norr.

Här nere i dalen råder en vegetation, som i många hänseenden är högst anmärkningsvärd. Hit hafva nemligen flera af de sydländska växtformerna följt med i floddalen, och hit nedstiga från snöregionerna flertalet af dessas barn, så att här uppstår den underligaste blandning af nord och söder, likasom man kan säga, att man här står och njuter af både sommarens och vinterns åsyn och behag. Värmen är under juli månad här vissa år ganska betydlig, tack vare den kolossala fjellmur, som härifrån utestänger de isiga vindarne från ofvan, och det ständiga solljus, som, reflekteradt af de glatta fjellväggarne, till qväfvande hetta likasom kondenseras nere i dalarne; och detta gör, att de få åkrar hvilka breda sig kring stugorna nästan alltid gifva skörd, likasom odlingen af potates, rotfrukter och legumer här drifves till samma godhet som i låglandet. Kring komministerns bostad funnos några små sängar med de vanligaste frilandsväxter, och äfven dessa antaga här sina vilda kamraters lynne att, till följd af det mera oafbrutna solljuset, prunka med djupare färger, än vi annars äro vanda att se dem ega längre ned i landet.

Vi, som lefva midt upp i det civiliserade lifvets rörlighet och gemensamhet, hysa oftast den tron, att de stackars menniskor, som här tillbringa sitt lif, måste betrakta sig som „samhällets olycksbarn“, utestängda från „all ära och redlighet“. Men så är ingalunda förhållandet. Här lefde och verkade förr den genom grundlig vetenskaplig bildning framför icke så få andra prester utmärkte *C. E. Læstadius* och uppfostrade här sina båda yngre halfbröder *Lars Levi* och *Petrus*, af hvilka den förre genom sina botaniska insigter och sitt religiösa nit, och den senare genom sin för stilens behag och innehållets fängslande interesse välbekanta Journal spridt glans icke allenast öfver det Læstadiska namnet, utan ock öfver sin undangömda födelsebygd, det aflägsna Lappland. Här lefver ännu i dag sonen, den nuvarande komministern; och det stilla, fridfulla lif, han här för i skötet af sin älskvärda och gästvänliga familj, den gagnande sysselsättning han här har såsom lärare vid lappbarnsskolan och såsom prest i nomadfolkets församling, den friska rörelsen i skog, på fjell och sjö, hvarifrån rikliga tributer hemtas till bordets förseende, så att den här inlogerade främlingen alldeles icke behöfver veta af hvad hunger eller törst vill säga; allt detta gör säkerligen hans lif häruppe lika angenämt som många landtpresters i den mera synliga verlden. Förr, då jag för många år se'n reste häruppe, gick posten icke mer än 4 gånger om året mellan det öfriga fäderneslandet och Qvickjock: och nog blefvo nyheterna då bra litet färska och bra mycket efterlängtade; nu deremot har denna kommunikation blifvit ökad till en gång hvarannan vecka — och nu mera är ju Qvickjock flyttadt helt nära händelsernas tummelplats, det stora lifvets hjerta.

I forna dagar, d. v. s. för ett par tiotal af år sedan, hade komministern i Qvickjock ett slags inkomst af lapparne, bestående i ren-ost och stekar, som gåfvos honom vid hans besök uppe i högfjellen, då han i slutet af juli gick att predika för sin lappska hjord i ett slags stenröskapell, som sedan baron Hermelins tid fanns upprest på Alkavara, ungefär 9 mil härifrån aflägset uppe i högfjellen. Nu är denna inkomstkälla utsinad, och hans väsendtligaste aflöning består uti de få hundrade rdr han har såsom lärare vid den skola för lappbarn, som förr fanns i Jockmock, men nu är hitflyttad. Men för denna lön och åtskilliga andra små förmåner skall han gifva dessa barn icke allenast undervisning — som naturligtvis är mycket elementär — utan jemväl husrum, kläder och föda! Här likasom vid missionsskolan i Waikijaur äro således *lapparnes barn* ordentliga helpensionärer; och det vanliga omdömet om dem är, att de i afseende på förståndsförmögenheter äro ganska berömvärda; någon jemförelse med nybyggarne kan neppeligen komma i fråga, ty för dem finnes *ingen* skolundervisning; och jag har mera än en gång varit vittne till tårarne hos en nybyggarqvinna, som för sina små ej kunde få samma fördelar — lärdom och hus och kost och kläder! — som lappbarnen, *ty hon och hennes voro svenskar bara!*

Sedvanligen äro gudstjensterna i det lilla kapellet icke besökta af andra än de i Qvickjock boende; men vid midsommaren och på böndagarne komma hit ej allenast nybyggarne från de omliggande byarne, utan äfven flera lappar och lappqvinnor. Det är då ganska egendomligt att se, huru

de i större eller mindre flockar nedstiga från fjellen, bärande sina matpåsar och skidor, dem de öfver snöfälten begagnat, huru de, efter att ha helsat på hvarandra medelst att med högra armen omfamna veka lifvet och ej numera som fordom medelst att bryna nästipparne mot hvarandra, aftonen före helgdagen samla sig i grupper här och der kring kyrkan, på prestens gård eller i någon stuga, huru de der koka sitt kaffe, pussas, gräla och afhandla sina angelägenheter, och huru de om morgonen putsa sig för att i kyrkan uppträda i hela ståten af sin originella klädedrägt. Denna utgöres då af en högfärgad kjortel, på krage och ärmkant utstickad med fina broderier af silfverträd, och ett bälte, hos de rikare fullsatt med silfverbucklor, och en bröstlapp (slippa), likaledes grannt utsirad och brokig af diverse lapp-grannlåt, samt af den spetsiga sockertoppslika blå mössan med silfverkant och röd knapp à la chinois. Andäktigt åhöra de predikan, fortsätta efter dess slut med de lifliga samspråken och draga mot qvällen sina färde, i den klara sommarnatten uppsökande sina ofta många, många mil aflägsna kåtor.

Under Eriks af Pommern tid fick Upsala domkapitel befallning att förordna prester till lapparnes omvändelse. Dessförut, och ej så föga tid efteråt voro de riktiga hedningar. De hade väl ingen systematiskt anlagd gudalära, lika litet som någon särskild prestkast, som kunde vidare utbilda densamma; men polytheister voro de, som egde sina ödens styresmän i stjernhimmelen, i luften, på och under jorden. *Jubmel* var det godas upphof och skapare, *Rana-neida* vårens och de grönskande fjellens gudamakt och den, som gaf renen sina örter; *Tjermes* eller *Torden* (åskans gud) hade makt öfver menniskans helsa och lif, och *Beive* eller *Peive* var solens styrare. Jordens gudar voro: *Stuor Junkari* eller jagtens och *Madder-akka* barnaföderskornas makt. Till underjorden hörde *Jubmiakka*, hos hvilken de döda qvardröjde någon tid, tills de upphemtades af *Radien* till stjernhimmelen eller nedstöttes till *Rotaimo* (de osällas boning), der *Rota* herrskade. För ej så längesedan herrskade, säger man, också hos lapparne vissa omsorger för de döda. De drogo svepduken tätt kring liket, att själen ej måtte fly bort; de försågo det med yxa eller knif, elddon, tobak och bränvin, att det ej vid uppståndelsen måtte stå mindre rådvill i en annan verld än i denna; de togo afskedssupen och gjorde deraf en öm libation, och de slagtade slutligen den ren, som dragit hädan den döde. — På bestämda offerställen (*passe*, heligt, heligt rum) hade de sina afgudabeläten eller seitch, uppstälda på ett slags altare, der renarnes horn och ben samt andra djur offrades och kring hvilka gran- eller löfqvistar omsorgsfullt uppsattes. Dit kröp lappen på händer och fötter med blottadt hufvud och iakttagande en obrottslig tystnad. Åt *Jaulo-Herra* (Julherren) offrades små båtar, bestrukna med offerrenarnes blod. *Perkel* var det ondas upphof, och som han äfven deltagit i skapelsen, så var det hans skuld, att allt ej här blef så bra som Herren velat, nemligen att alla träd skulle bestå af märg, sjöarne af mjölk och att alla växter skulle hafva ätliga bär o. s. v. Det var han, som danade vargen, lapparnes värsta fiende, och likaså åskan, som visserligen först frambragtes af Perkel i en bergshåla, så att Jubmel ej skulle se det, men som dock, sedan Jubmel upptagit gossen till sig och uppfostrat honom, stundom uppenbarade ett annat, ett välgörande lynne. — Under denna hedendomens tid voro lapparne mäkta beryktade för trolldom, hvilken de idkade med tillhjelp af sin spåtrumma, *Gåbda* eller *Kåbda*. Denna såg ut som en puka med handtag i botten och var öfverspänd af ett renkalfskinn, som var deladt i tre fält. Det åt söder hade figurer, som betecknade svenska kustlandet med dess vägar, embetsmän etc. etc. Det mellersta hade bilder af sol, måne, Gud, renar, björnar, menniskor, döden o. s. v. Det tredje fältet förestälde Norge med hvad dertill hörde. På trumman lades *Arpa* eller en knippa af jern-, koppar-, messing- och silfverringar. Spåmannen och alla närvarande knäföllo. Med en T-formig hammare af renhorn slogs nu trumman så, att ringarne hoppade omkring på figurerna, och efter dessa hieroglyfer skedde sedan uttolkningen.

Allt detta hör nu mera till sagan nära nog, och man kan verkligen säga, att lapparne, — åtminstone hvad dem i Luleå Lappmark angår — äro fullt ut så goda kristna som deras grannar, svenskarne. Bibeln finnes i hvarje kåta; husfadern läser deri på söndagarne, och till den enkla gudstjensten församlas då nära och fjerran boende, hvilka med andäktig uppmärksamhet åhöra ordet och dess utläggning och deltaga i sången. Vi voro flera gånger i tillfälle att se denna lapparnes gudaktighet; och ingen, som här midt uppe bland fjellens is och snö lyssnat till de enkla böneljuden och sett den allvarliga sinnesstämningen, kan underlåta att erkänna sig rörd af den enkla öfvertygelse, som så känner ett behof af att på gränsen af skapelsen, midt uppe bland brist och umbäranden, bedjande och lofsjungande nedfalla inför skapelsens Herre, det godas gifvare.

I Qvickjock uppehöllo vi oss från den 23:dje juni till slutet af juli månad. Sommaren var visserligen detta år ovanligt kall och tidtals rätt ruskig; men de herrliga omgifningarna, de rika fynden, det friska lifvet, samvaron med unga och glada menniskor, alla njutande af samma föremål och täflande i att göra dagarne så angenäma som möjligt, allt detta gjorde, att tiden aldrig blef lång, kylan aldrig just kännbar, tröttheten sällan hindersam. Ja, allt hade nog varit bra, om vi icke så jemmerligen plågats af myggen. Qvickjock får framför andra platser i Lappland just med dessa plågoandar pligta för sin ljufva naturfägring. De ymniga vattnen, de lummiga lunderna, de leende ängarne äro just de bördigaste alstrarinnor af dessa ohyggliga kräk; och man skulle behöfva doppa sin penna i blod och etter för att ge färg åt skildringarne af de marter, dessa eländiga varelser kunna åstadkomma. Går man i skogen, så uppdrifver hvarje qvist, man råkar vidröra, hela skaror af mygg; sysselsätter man sig bland löfträden, är det som vore atmosferen impregnerad med yrfän; öfver blommorna sväfva moln af dem; stugans röda väggar äro af dem gråa, rummen såsom dimfylda; och förgäfves smörjer man ansigtet och händerna hvar halftimme med tjära, stenkolsolja eller tran, förgäfves omgärdar man sig med tyllslöjor, förgäfves röker man i förstugor och kamrar, så att ögonen svida, förgäfves slår man sig förderfvad för att piska bort dessa massor; de surra, de bita, de stinga, och värst af allt, de sjunga och sjunga denna plågosamma dödssång, som jagar bort allt jemnmod, allt lugn, all hvila. Ja! Lappland vore ett ljuft paradis, om ej myggen stode der med sina bart huggande svärd eller gaddar och derifrån förjagade all trefnad och frid samt spädde bitter galla i de annars så ljufva minnena.

För ett par af de exkursioner vi företogo i den tjusande trakten vill jag närmare redogöra, efter som de kunna bidraga till en klarare föreställning om naturen och lifvet här uppe.

Kyrkobyn ligger, som jag flera gånger nämt, i öppningen af den dal, som genombrusas af Kamajock. Å ena sidan sluttar hit det ej synnerligen höga Snjärrak, som nedtill beklädes af tät barrskog samt högre upp af leende björklundar, hvarefter det nakna, blott föga snötäckta fjellet vidtager, afbrutet af en och annan högre skogstopp, hvarifrån man njuter en oändligen vidsträckt utsigt öfver det lägre landet och de motsatta fjellmassorna samt öfver Kama- och Tarradalarne, som framslingra i värdigt majestät mot Qvickjock. Midt emot, från andra stranden af Kama, uppstiger Wallifjellet, som sammanhänger med alla de fjellklumpar, hvilka omslutas af de båglikt från hvarandra böjda Tarra- och Kamajock, hvilka förenas vid Qvickjock i Saggat.

Till följd af detta Qvickjocks läge i djupet af dalen tyckes solen mot midnatten mista sitt sken och sänka sig bakom fjellmuren i nordost. Våra planer att se midsommarnattsolen lysa kunde således ej realiseras der nere, och vi beslöto derför att i denna afsigt anträda en marsch upp till Wallispiken, som 2 mil från Qvickjock utgör slutpunkten af Wallifjellet. För att hinna dit i lagom tid begåfvo vi oss af kl. 5 en eftermiddag; till Qvickjock hade då ankommit flera resande, så att vi tillsammans utgjorde en liten trupp af 9 personer. Efter att hafva rott öfver Kamajock nedanför fallet, hade vi till en början att under $^3/_4$ mil arbeta oss uppför det stupande Wallis branta backe. Första delen af vägen utgjordes af den ena kullen efter den andra, upp och ned, upp och ned. Temperaturen var skäligen hög, skogen, i början bestående af blandad gran och tall, men slutligen endast af gran — hvilket är något för den varma Qvickjocksdalen egendomligt, då annars tallen stiger högre upp på fjellens sidor, — var ganska enformig och obeqväm att genombryta, stigen knagglig och besvärlig; och hade ej de talrikt framforsande bäckarne gifvit oss välkomna anledningar att hvila och stärka oss med det friska, kyliga vattnet, så hade flertalet nog blifvit uttröttadt. Men snart höjer sig fjellet ännu mera tvärbrant; vi passera grangränsen ungefär vid 700 fots höjd öfver Qvickjock och inträda i björkregionen. Väl är det påkostande att här sträfva uppför den slippriga, stupande stigen; men allestädes fägnas ögat af en vegetation, som den i denna region herrskande fuktigheten och det intensivare solljuset gjort så yppig och skiftande, att man kan säga, att fjellens flora här visar sig i sin största prakt; ty växter, som nere i låglandet bli små och magra, kläda sig här i så frodiga och yppiga former, att många trott dem vara sjelfständiga arter. Ju högre vi stiga, desto mindre och sparsammare bli björkarne; de stolta, hvita stammarna vresa ihop sig, och de lummiga kronorna bli allt fattigare och magrare, slutligen kunna de endast med knapp nöd försöka att krypa upp som låga buskar, skyddade af någon uppstående klippkant, hvaröfver den isande stormvinden tjutande framrusar.

Här, just på gränsen af trädens rike och vid brytningen af fjellet, som snart likasom skall skilja oss från den bebodda verlden, är stället att kasta en blick tillbaka på Qvickjock der nere i daldjupet. Men ord kunna i sanning ej skildra .. eende synen, ingen konstnärs pensel. De brusande forsarne, de fridfulla menniskoboningarne, den breda ljusblå Saggat, överlden i dess hörn, genomslingrad af Tarrajocks grenar och kantad af den rikaste trädvegetation, allt tillsammans ligger der så gripande och underbart mångfaldigt och stort, att den taflan måste ses för att till sitt totalintryck kunna fattas.

Vi äro nu i pilarnes region, och silfverglänsande med sina täta bladmassor, gullsträlande af sina rika hängen, fylla de i oändliga snår alla de här ytterst talrika vattensamlingarna, som bildas af de med hvarje dag allt mer och mer försvinnande snöfläckarne. Nu ha vi jemväl arbetat oss igenom pilsnåren; framför breder sig släta Walli, en mer än milslång fjellplatå, i midten temligen slät och jemn, men åt sidorna kullrar den ned hit åt Kama, dit åt Tarra, och på andra sidan om de djupa, skogfyllda, forsgenomsorlade dalarne höja sig de resliga fjellkedjorna med sina underliga toppar, sina mäktiga snöfält. Man befinner sig likasom i en annan verld, der allt är tomt och tyst, stort och ofattligt och der dock de täcka fjellblommorna, som af marken göra den rikaste och mest skiftande matta, uppspirande bland det till marken tryckta riset af den envisa enbusken och härdiga fjellbjörken, erinra om att också här lefver lifvet, i sköna om ock egendomliga former.

På midten af fjellplatån står ett stort stenblock, *milkokalle* eller mjölkstenen. Här mjölka lapparna sina renar, när de på sina upptåg mot fjellryggen rasta på Walli; här aflägga de sina skidor, när de ila ned åt Qvickjock från de högre snöregionerna; och här deponera de sina öfriga öfverflödiga tillhörigheter, ehvart de begifva sig, med afsigt att hit återkomma; och sådan är ärligheten hos dessa naturens okonstlade barn, att hvarje dylikt förvaringsställe, hvaraf det alltid finnes ett åtminstone på hvarje fjell, vid de sedvanliga stråkvägarne, betraktas som ett heligt rum, der det skulle vara en stor synd att stjäla något förvaradt. Vid denna sten hvilade vi oss en stund och åto qvällsvard, hvarefter vi ånyo fortsatte marschen sjungande och lekande på gladt studentmanér, tills vi inemot kl. 10 stodo vid foten af *Wallispiken*. Ju mera vi närmat oss den, ju mera hade snömassorna tilltagit äfven på släta Walli. Till venster stupade detta ned i Walli Korso, en hemskt djup graf, som skiljer nyssnämda fjell från det bredvid liggande snödigra *Gaskaivo;* och här börjar Wallispiken att brant skjuta upp som en väldig pyramid. Vi voro allt bra trötta af den långa, ännu alldeles ovana vägen; första hälften af *Spiken* gick någorlunda för sig, ehuru snön der ofta var mera djup och marken mycket uppblött samt lutningen nära en halfrät vinkel. Men komne upp till hälften af toppen, som aldrig syntes vilja taga slut, vidtog ett stycke af så mödosam och sorglig natur, att blotta minnet deraf kännes såsom något frossgifvande. Fjellen häruppe bestå nemligen af glimmerskiffer, hvilken för det mesta är bildad i skifvor eller rätvinkliga massor. I de springor, som här med lätthet uppkomma, nedsipprar vattnet, som, då det fryser, spränger sönder stenmassorna och gör af hela berget ett enda kummel af stenblock eller stenflisor, än släta, än kantiga, än kolossala, än söndersmulade, ofta löst liggande på hvarandra, så att man slinter eller ramlar ned, när foten träder derpå.

Sådan var nu sista hälften af Wallispiken, till mera än 500 fots höjd idel stenbitar, slippriga och lösa; och man kan lätt föreställa sig, huru vi alla, och i synnerhet min lilla ledsagarinna skulle, efter en 2 mils vandring, befinna sig på denna stenstyckenas förargelseklippa. Klockan närmade sig till 12; solen lyste der borta på fjellen så strålande skönt; skulle vi ej hinna upp, skulle vi ej kunna berömma oss af att hafva besegrat svårigheterna, för att se den synen? Vi hjelptes åt, vi uppmuntrade hvarandra, vi sökte med skallande glam tränga tillbaka tröttheten frambrytande tårar, vi hissade hvarandra fram med fjellstafvarna — och vi lyckades; några minuter före kl. 12 sjönko vi öfver oss gifna af trötthet ned på Wallispikens högsta stenstycke.

O hvilken syn! Vi befunno oss liksom i centrum af en egen skapelse. Rundt, rundt omkring en hvit ram af skarpa, jättelika fjell, alla olika

hvarandra i all sin likhet; nedanför oss de djupa dalarna, der vi sågo de magra skogarne som otydliga skuggor och de forsande floderna som smala bugtiga silfverränder; ingenstädes en lefvande varelse mera än snösparfven, som, skrämd ur sina klippgömmor, flög sorgligt qvidande omkring, och midt framför oss solen, stor och ofattlig i all sin herrlighet, klart lysande men ej bländande, bestrålande med ett osäkert sken hela den annars liflösa naturen. — Nu står hon alldeles invid en hög spetsig topp af Tjoulta-poulta (nordstjernans backe); hon skrider och skrider sin stolta bana, hon döljer sig bakom toppen, hon nästan försvinner; det är nu midnatt, men knappt har sekunden förgått, så träder solen fram ånyo; hon visar sig först som en hvit, djupt hvit stjerna, hon växer och växer — och nu är hon åter sol, bländande, stralande, värmande; hon darrar något litet, och så kastar hon sig upp — och rullar ånyo fram, lugn, majestätisk, sin eviga bana!

Vi hade ingen solsång att sjunga; men den, som sett denna syn, eller den, som kan derom göra sig en ungefärlig föreställning, han begriper, att vi bara kunde — tiga och beundra.

Frysande af den rätt kalla natt- eller morgonluften, återtogo vi våra vandringsstafvar, hasade oss utför de branta snöfälten, öfvergingo Wallifältet, kokade thé vid mjölkstenen, sprungo utför Wallibacken, genom björk- och barrskogen — allt mycket lättare att nu omtala än då göra — samt voro kl. 6 om morgonen, efter 13 timmar, egnade åt en 4 mils vandring, åter i Qvickjock, der vi sofvo största delen af den påföljande dagen.

En annan utflygt, som vi flera gånger företogo, var till det en och en half mil upp i Tarradalen belägna nybygget *Njunnats*. Vägen dit, som först börjar med att ro ett stycke upp i den klara fjellfloden Tarrajock, tills dess forsar vidtaga, går sedan alldeles invid densamma och kan ej förliknas vid annat än en behaglig promenad i den ljufligaste lustgård. Floden kantas här, likasom der nere i Saggathörnets archipelag, af pilhäckar och högstammiga träd; der bortom breda sig vidsträckta ängsmarker af det frodigaste gräs, och allestädes framstå här de praktfullaste, mest storväxta växter, som gifva ängderna utseendet af konstmässiga trädgårdsanläggningar. Är dagen varm och solvacker, så är vandringen riktigt en tour de plaisir, och kontrasten mellan dessa af gladt, blomstrande lif, svällande ängar och lundar och de alldeles lodrätt deröfver gapande, svarta, skyhöga fjellväggarne bidraga ej minst till att göra densamma egendomlig. Blott ett par strida bäckar, under vissa perioder (såsom efter regn uppe i fjellen) af den smältande snön öfverdrifvet uppdrifna, äro här att öfvervada, och ett par ledsamma myrmarker att plumsa igenom; men dessa besvärligheter glömmas lätt, när man kommer närmare Njunnats och lundarne återtaga sin blomstrande yppighet och Tarra bryter sin väg fram genom dem uti ett dånande, obeskrifligt präktigt vattenfall (Routikotsch), och slutligen hinner man det ynkliga nybygget, en usel och förfallen menniskoboning midt uppe i naturens evigt sköna skapelser. Från Tarrajock sluttar marken temligen sakta uppåt, tills den tvärt hämmas af Njunnatsfjellet, som brant skjuter upp sin af nedforsande småbäckar glattade bergvägg. Detta fjell, som i botaniskt hänseende är högst interessant, derför att det utgör gränsen mellan de höga snöregionerna der bakom och dalen der nedanför, och som derför hyser den största och märkvärdigaste blandningen af sydliga och nordliga växtformer och derigenom en märkvärdigt rik Flora, ligger alldeles invid det höga och hemska Gaskaivo, som med sin spetsiga söndersargade näslika topp hotande hänger öfver den sommarvarma dalen vid dess fot. Dessa båda fjell skiljas från hvarandra genom en djup, steril dalgång, Njunnaskorso, hvari Njunnasbäcken framskyndar att snart blanda sig med Tarrajock.

JAKOBS KYRKOGATA MED JAKOBS KYRKA I FONDEN.
Teckning af O. A. Mankell.

Här timade en af dessa händelser, som tillhöra folkpoesien allestädes och som visar, att äfven i lapparnes hemlif kan det tragiska finnas. För några tiotal af år sedan lefde häruppe en lappflicka *Ristin* (Kerstin), som älskades af unge *Antä*, men af sina föräldrar tvingades att gifta sig med den rike *Pålso* (Pål) i Qvickjock. Vid underrättelsen härom blef Anta vansinnig och begaf sig om våren till Rosbacken, den vackra blomsterprydda kullen, som ligger bakom komministerns hus och nära intill der Pålso bodde. Der vandrade den stackars Anta natt och dag, i klagande sång ropande sin Ristins namn. Efter många fruktlösa försök att få honom „till folk igen“ togo hans anförvandter honom hem till sig, men han rymde från dem och sågs snart halfnaken åter vandra omkring på Rosbacken. Ånyo uppsökt och hemtagen, smög han sig ännu en gång undan, man visste ej mer hvarthän, och hösten derefter fann man hans lik på fjellet, der han åt sig murat af stenar en graf, i hvilken han lagt sig att dö. På julaftonen följande år blef hans rival Pålso jemte sin far begrafven under en väldig lavin i Njunnatskorso, dit de gått att till julekost hemta nedgrafvet kött af stulna renar.

Bakom Njunnas tornar det hemska Tarrikaisin upp sin kolossala snöhjessa, men framför detsamma nedåt Tarra breda sig lunder, så yppiga och blomsterrika, att de i prakt och nästan tropisk ljuflighet med intet annat här uppe kunna förliknas. Man vandrar fram i växtmassor, så höga och frodiga, att man deri lätt förlorar hvarandra; gräsmattan är så rik af de mest olika, mest färgskiftande blommor, att lunderna likna botaniska trädgårdar: der är en sådan värme, en sådan fullhet i naturens skapelse, att man omöjligt kan tro sig vandra uppe i Lappland vid 1500 fots höjd, om man icke öfver sig såge det mörka Njunnas, der på de svarta väggarne Bergdusket (Saxifraga Cotyledon) skakar sina silfverglänsande blomspiror, der snömassor på hjessan antyda, att den dödande vintern rufvar öfver sommarens paradis.

Och träder man ännu högre upp i Njunnas-dalen och går öfver den bergkam, som skiljer denna från Tarrikaisins närmaste omgifningar, så har man icke allenast samma leende, yppiga natur, allestädes der björkarne som här samla sig till täta smaskogar — der också björnarne gerna hvila sig invid de af Pålsko (Archangelica) fullvuxna fjellbäckarna —, utan man har också ett par af de mest obeskrifligt praktfulla vattenfall, som man kan se i detta de imponerande kaskadernas land.

Här vore sannerligen godt bete för stora hjordar, och hit kommer våren tidigt, ja stundom tidigare än i kustlandet, och här börjar vintern ej alltid så sent. En liten åker af korn och en täppa med potates äro här de enda spåren af kultur vid detta i björkregionen belägna högsta nybygget i denna Lappmark. Men vill man se huru fattigt och uselt en stackars svensk nybyggare kan hafva det här uppe, då träde man inom den usla hyddan i Njunnas, som jemte en på stolpar hvilande hölada — de fremmandes hotel — står här på midten af en blomsteräng invid stranden af Tarrajock.

Det är ett temligen stort, rymligt rum; andra möbler än ett slags bord och en bänk finnas der ej. Ljuset strömmar ej in genom fönsterna; ty glas är dyrt här uppe, och när det går sönder, måste hålen täppas med trästickor; men genom spiseln, som direkte öppnar sig i det gistna taket, glänser himmelens blå; ty spjell eller skorsten komma ej här i fråga. Och här inne lefver en familj af man och hustru, 2:ne fullvuxna och 4 smärre barn. Mannen är en slarf, sönerna dugliga arbetare, men med en daglönares ostadighet; qvinnan var mest ensam med de hungrande barnen, och der hon satt vid spiseln i stum förtviflan nedböjd med sitt bleka ansigte och sin förtärda gestalt, var hon bilden af en försakelse och ett tålamod, som endast en qvinna kan framställa. Elände finnes öfver allt, och ej minst i närheten af rikedomens palatser vid våra

gator. Men huru mycket värre här uppe! Här är ingen, som kan lindra nöden. När vinden stormar in genom de gapande bjelkarne och störtregnet forsar ned genom det bristfälliga taket; när från åkern intet ax blifvit skördadt, sjön icke har någon fisk och skogen ingen fågel att gifva; och när från fjellen der bredvid drifvorna rusa ned, så att dalen jemnas — och menniskorna bo långt, långt bort, många mil fjerran — hvart då gå att söka föda åt hungrande barn, hjelp åt de nödställda!

Det är derför, som vid höstens annalkande dessa arma draga fram sina kälkar, binda fast barnen dervid — det är det enda de ega — och vandra bort 30—40 mil ned åt landet att tigga sitt lif af barmhertigheten.

Längst bort i sydvest från Qvickjock begränsas horisonten af en snöhvit fläckig fjellrygg, hvaraf Själlapoulta är högsta sträckningen. Den ligger alldeles på gränsen mellan Piteå och Luleå Lappmarker, och mellan den och den låga bergsträckning, som stiger upp på sydliga sidan af Tarrajock, och der Wuoka är högsta klumpen, bildas en dermed parallel dal, hvari Tselekjock framflyter, utmynnande sig i den med Saggatjaur jemnlöpande Peurajaur (Vildrensjön), hvilken sedan genom Silbojock (Perlelfven kallad för dess rikedom på perlmusslor) utfaller i Purkijaur öfver Jockmock. Dels derför att detta fjell, såsom skiljande tvenne Lappmarker från hvarandra, syntes mig i växtgeografiskt hänseende böra vara interessant, dels emedan det, såvidt mig var bekant, icke hade af någon botanist förut blifvit besökt, beslöt jag att dit företaga en exkursion i sällskap med hr löjtnant Widmark, som förestår det ekonomiska kartverket i dessa trakter och hvars mödosamma och omfattande vandringar i dessa nejder äro för lapparne så välbekanta och omtyckta. Ty härunder betjenas löjtnant W. merändels uteslutande af lappar, hvilka han på lediga stunder och när regn och andra hinder träda imellan arbetet på fjelltopparne, instruerar i det svenska språket, innanläsning och åtskilligt annat för dem nyttigt; och det var mer än en gång rörande att se prof på den innerliga tillgifvenhet, som denna så att säga bildningens missionär bland dessa menniskor förvärfvat, huru de beundrade hans oförtrutna verksamhet allestädes, och huru han imponerade på dem genom sitt välvilliga, muntra, men allvarliga lynne. Vi rodde först till hälften af Saggat, öfvergingo derefter det $^3/_4$ mil breda skogland, som åtskiljer denna sjö från Peurajaur och der den fördjupade gångstigen nu till följd af ett ihärdigt regnande liknade en temligen djup kanal, hvari vi mödosamt plumsade fram. Midt i Peurajaur ligger på ett par holmar det lilla nybygget. I forna dagar var det här boende folket ett välmående och lyckligt; nu rådde här den ömkligaste, miserablaste fattigdom; åkrarna voro ej besådda, ängarne förvildade, kreaturen nedslagtade, båtar och fiskredskap odugliga, husen stadda på ohjelpligt förfall, och inne i de på hvarje husgeråd blottade rummen bokstafligen krälade om hvarandra nakna, hungrande barn. Blott några dagars lättnad i det materiella eländet kunde vi åstadkomma; nöden är här, sade komminister Læstadius, ohjelplig. På andra sidan om sjön höjer sig landet särdeles brant med de grannaste afsatser, och der ofvan vidtager en slätt, hvaröfver man tager sin väg — ehuru det naturligtvis ej alls finnes någon gångstig — till Tjäkkelevas, Rappen och Hornafvan, der Arjeploug ligger, och dit jag här vandrade 1845.

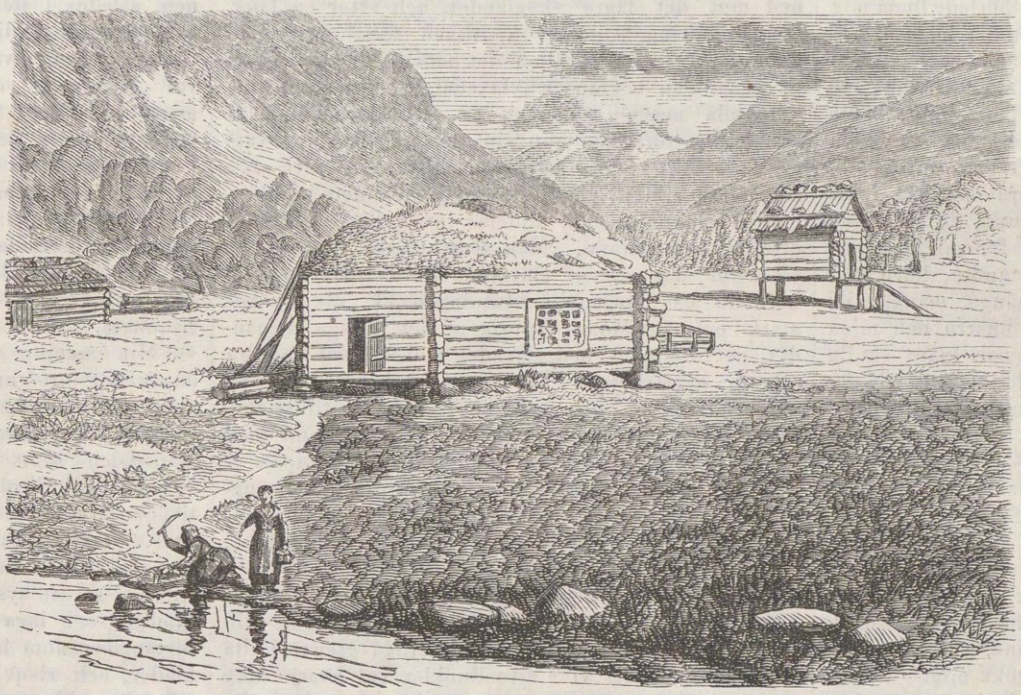

NYBYGGET VID NJUNNAS.
Efter en skizz af professorskan Andersson, tecknadt på trä af E. Berg.

Vi begåfvo oss imellertid denna gång ej hitupp, utan till sjöns norra hörn, der vi hade först att ro igenom ett lika beskaffadt deltaland som utanför Qvickjock, med slingrande kanallika utgreningar af elfven mellan öar, prunkande af den yppigaste vegetation och herrligaste blomsterrikedom, sedan att under mera än en half mil följa den tätforsiga fjellströmmen genom oländig skogsmark, och slutligen att öfver vattendränkta myrmarker, stenuppfyld barrskog och hala videbetäckta bergsidor draga upp till högre regioner, dit målet för resan var satt och dit vi ändtligen sent om natten hunno. Vi tältade under Walli, tillbragte en genom de tallösa myggskarorna föga lugn natt, och fortsatte dagen derpå vandringen upp åt dalen, der vi bestego det temligen höga, måttligt snöbetäckta Själlapoulta. Från knappast något annat fjell i hela Lappmarken har man en så vidsträckt utsigt. I söder ilar blicken ut öfver de dalsänkningar, som gifva upphof åt Piteå- och Skellefteå-elfvarne samt de fjell- och skogsmarker, som skilja dem; man ser ända ned åt Hornafvans vattenspegel och Peljekaisins öronlika toppar vid dess yttersta ända; der nedanför bara tjocka, tjocka skoglandet, enformigt och omätligt — och derofvan hela den hvita snöfjellsregionen, likasom i en båge omgifvande horisonten ända från Piteå till Torneå Lappmark! Närmast ligga naturligtvis fjellen kring Qvickjock, hvilka icke äro de minst ansenliga, och i djupet mellan dem framskymtar på 4—5 mils afstånd i nordost det täcka vänliga Qvickjocks fridfulla kyrkoby.

Nedanför drager sig längs Tselek den temligen smala dalen, som ytterst öppnar sig i låglandet vid Peurajaur och öfverst slingrar in sig i högfjellen, nederst fylles af temligen vacker barrskog, derefter grönskar af mer eller mindre sammanhängande björksamlingar, men längre upp är beröfvad all vegetation, så att trädgränserna här horisontelt aflösas, alldeles som de på fjellen vertikalt succedera hvarandra. Men i denna långa dal, som sträckte sig väl 3—4 mil framåt, tydde ingen boning på det rörliga, verksamma menniskolifvet; allt låg der dödt och öfvergifvet. Vi hade öfverenskommit att mot kl. 4 på e. m. sammanträffa vid tälten, som karlarne fått order att uppslå „under Själlapoulta“, medan vi gingo upp på höga fjellet, löjtnant Widmark och hans följeslagare för att verkställa sina mätningar, jag för att studera växtlifvet deruppe. På bestämd tid befann jag mig på högsta toppen, spejande efter tälten, dit jag längtade till hvila och föda, efter att hela dagen hafva gått flera mil i höjden, alldeles fastande. Inga tält sågos; jag ansträngde all min synförmåga; jag mönstrade hvarje

RAPAÄDNO-DALEN SEDD FRÅN AKTSE NYBYGGE.
Efter en skizz af professorskan Andersson, tecknadt på trä af E. Berg.

bar fläck, hvarje liten träddunge så noggrannt jag kunde se dem uti den långa dalen: platt inga tält! Jag började bli orolig att befinna mig ensam i denna öde jemmerdal; och huru enfaldigt det visserligen var och sedan tycktes mig vara, då jag i godan ro öfvertänkte det lilla äfventyret, så kan jag icke neka, att jag började bli orolig, då jag efter någon timmes vandring upp och ned i den tysta, öde, långa, o! hur gräsligt långa dalen började finna mig alldeles öfvergifven. Jag steg upp på höga klippblock och ropade efter mitt sällskap, men vinden förde min stämma blott inåt de stela fjellen; jag började fundera på medel att söka komma öfver den djupa, stridt forsande fjellfloden, för att sedan genom skogar och forsar sträfva framåt Qvickjock, ehuru jag väl insåg det hardt nära omöjliga i att dit finna vägen och att öfversimma de forsfylda kalla fjellfloderna; jag framkallade för mig den ena sorgliga föreställningen efter den andra, huru jag, nära nog i åsynen — ehuru på många, många mils afstånd — från de hus, der min hustru och mina följeslagare nu hade det så godt och lugnt skulle nödgas att af trötthet digna ned här i den öde dalen, ja, jag började af oron känna mig förtvifladt hungrig och tugga pilblad, för att försöka huru det skulle kunna uppehålla lifhanken — ja sannerligen: jag kan icke annat än nu tycka det hela en smula löjligt, men — ensam som jag befann mig i denna fjellens öde dal, var jag i dessa ögonblick verkligen mycket, mycket rädd att se mig vara öfvergifven — då plötsligt skallet af en hund bragte till mig öfvertygelsen om att all fara var aflägsnad, och inom kort befann jag mig bland mitt sällskap, som naturligtvis med oro länge sökt mig. Vi begåfvo oss till de tält man uppslagit fjerran från det anvisade stället, mättade oss med de munförråd vi hade att tillgå, genomsofvo en ruskig natt och återvände dagen derefter på en hiskligt besvärlig väg till Qvickjock.

Den tredje med Qvickjock parallela dalen i Luleå Lappmark är Rapaädnos, der Aktse nybygge är beläget. Dit hade ett par af vårt resesällskap begifvit sig, under det vi gjorde exkursioner åt andra håll, och då tid efter annan från dem underrättelser ingingo, att denna dal hade att framvisa de mest underbara naturskönheter, beslöt jag att, åtföljd af min hustru, begifva mig dit, helst det var att hoppas att Floran i denna förut oundersökta dal helt visst skulle med nya håfvor belöna mödan af en utflygt dit och nya, vackra vyer rikta vårt album.

Tre dagar efter vår återkomst från den långa vandringen till Sulitelma, som jag i det följande skall skildra, och ännu ej obetydligt medtagne af de ej oansenliga mödorna derunder, beslöto vi att begagna oss af de få dagar vi ännu hade att dröja i Lappmarken och företogo denna vandring den 14 augusti, åtföljde af en lapp till vägvisare, sedan vi förut afskickat en annan med tält och såsom förbud. Men „svårare strapats man sällan finner“, än den vi hade under denna utflygt. Strax efter det att vi lemnat Qvickjock började det störtregna och fortfor dermed hela dagen med smärre afbrott stundtals. Vi hade först att genomvandra skogen på sluttningen af Snjärrak; och som skogen här gick genom snår af björkar och viden, hvilka med sina af regnet drypande grenar flätade sig samman, så befunno vi oss inom kort genomblöta och måste så förblifva hela dagen, helst ny påspädning ständigt erhölls. På få mellanstånd bredde sig också djupa myrmarker, så att vattnet snart sqvappade i pjexorna. Imellertid — framåt ledde oss hoppet att väderleken nog skulle bli bättre, ett hopp, som dock alltjemt gäckade och dårade oss. Efter att på båt ha öfverfarit den lilla Tatasjön uppstego vi genom en tät och genomsur björkskog — ty barrträden lemnade man der nere i dalen — upp till den fjellplatå, som i en sträcka af 2 goda mil breder sig mellan Porti- och Kala-fjellen. Men som denna platå — hvilken i början uteslutande består af ett af ofantliga stenblocksrös öfversålladt, med smärre sjösamlingar likasom genomborradt land — längre fram antar utseendet af en skållik bred dal mellan nämda fjell och der är alldeles betäckt af oöfverskådliga alnshöga pilmassor, som här friskt frodas i den af vattensamlingar fylda marken, så kan man lätt föreställa sig, huru vi tvenne stackare, trötta och genomblöta som vi voro, skulle taga oss ut på denna mödosamma stråt, der man hade att arbetsamt genombryta buskarnes snår och tålmodigt vada i det sega jordvattnet. Men vi hade nyss der uppe vid Sulitelma varit värre deran, och dessa små besvär fingo ej afskräcka så dugtiga resenärer som oss, kantänka! Vi stretade derför på, och efter att ungefär på halfva vägen ha under hällregn kokat litet kaffe och ätit litet af den medhafda torrskaffningen, fortsattes marschen med fast föresats att hålla ut. Tvenne mil hade vi redan tillryggalagt, tvenne återstodo ännu, och vägen gick nu i sakta sluttning uppåt, alltjemt uppåt, och alltjemt under regn. Till venster om oss öppnade sig den ena smala, hemska fjelldalen efter den andra, der snötopp radade sig invid snötopp och med kyla och död syntes hota hvar och en, som vågade intränga i dessa öde, kalla trakter; till höger sluttade fjellet ned mot det lägre skoglandet, och efter en lång, lång vandring sågo vi ändtligen med stor fröjd inemot kl. 10 på qvällen det mörka Tjakkeli, som på ena sidan begränsar Aktsedalen, skjuta upp sina kolossala massor, likasom en ofantlig tärning, åt alla sidor tornande upp sina branta, skrofliga väggar. — Vi nådde ändtligen dess närhet, vi sågo Rapaädno slingra sina ljusa böljor der nere i djupet, och vi tyckte oss stå alldeles invid dess så mycket efterlängtade strand. Men först måste vi bege oss af utför det skarpt sluttande fjellet, hvaruppå vi befunno oss; och som lutningen här var mycket stark och fjellsidan slipprig af det ideliga regnandet, så försiggick nedstigandet endast med de allra största svårigheter. Vi måste sänka ned oss på våra fjellstafvar, varsamt glida från buske till buske, langa hvarandra från sten till sten, alltjemt med fara att ej stupa på hufvudet utför bråddjupet — och när vi ändtligen, efter fast otroliga ansträngningar, nådde der utför, så hade vi ännu en half mil till floden! Min Gud, hvilken belägenhet! Mörkret hade nu inbrutit, regnet öste ned, marken var ihålig af tufviga försänkningar, fylda af djupt vatten, och derofvan slängde de allra tätaste pilbuskar och små björkträd sina böjliga grenar i alla riktningar, så att vi i aftondunklet vid hvarje steg måste bana oss väg genom att konstmessigt söka undvika de värsta snåren och de otäckaste vattenpussarne. Och detta ännu en half mil!

Jag har vandrat i Amerikas urskogar, der man med yxan i hand måste söka komma fram; jag trodde då, att detta var det besvärligaste en resande kan ha att utstå. Men med minnet ännu rysande af denna ohyggliga natts mödor, då jag icke allenast sjelf måste anstränga mig till det yttersta för att framtränga genom dessa obeskrifligt sammansnärjda snår under regn och vadande i vatten, utan äfven hjelpa min lilla hustru, uppmuntra henne så godt jag kunde och vara rädd för hennes helsa — denna natt skall ständigt qvarstå såsom ett af mina sorgligaste reseminnen. — Men vi framkommo, funno efter något letande båten, som lappen ditfört för att vara oss till mötes, rodde med den $\frac{3}{4}$ mil ned i floden och ut i Laidaur; det snöade rundt omkring oss på fjellen, och när vi stego ur båten, voro våra lemmar stelfrusna, så att vi med ytterlig möda kunde genomvada den en half fjerdingsväg långa myr vi ännu hade att öfvergå från stranden till nybygget, der vi dock möttes af välvilliga, om ock fattiga menniskor samt af en sprakande brasa, som snart kom oss att glömma allt hvad vi utstått och drömma att vi flux kommit till hemmet eller paradiset.

Aktse nybygge ligger ett stycke från norra stranden af Laidaur. Midtemot öppnar sig den skog- och småsjöfylda dalgång, som norr om Snjärrak och Kablafjellen sträcker sig fram till Qvickjock, och invid denna reser sig det nyssnämda stora svarta berget Tjakkeli, i hvars mot sjön vända sida man ser en mängd djupa remnor, der björnarna sägas hafva ett omtyckt tillhåll. Gapande på Tjakkeli höjer sig på motsatta sidan det ännu brantare, afsatslika Skärfi, från hvars stupande, af ett vackert vattenfall bandprydda sida för ett par år sedan en stor del med dånet af en jordbäfning nedrasade och med sina enorma block nu betäcker sluttningen der nedanför. Dessa båda högresta, med öfverhängande toppar hotande bergjättar stå här på ömse sidor om dalen, deri Rapajock framvältrar sina hvita böljor — och det ser ut här, likasom i nästan alla andra dalar häruppe, som skulle i tidernas begynnelse tvärsöfver dragit sig en bergkam, hvilken med våld genombrutits af den från fjellen nedstörtande mäktiga floden, och lemningarna deraf ännu här qvarstå såsom skyltvakter för den natur, som vill tränga sig in eller ut härstädes, från det lägre landet eller från det högre. Litet längre upp höjer sig i dalens midt, omfattad af Rapafloden det underliga tärningslika Njammats, som med sin norra sida temligen måttligt sluttar uppåt i jemn sträckning, så att man beqvämt nog der kan bestiga det, men mot söder alldeles lodrätt stupar ned i den af sparsam björk beklädda dalen. Och der bakom kommer ännu en kam af Rittacks-kedjan, nedanför hvilken jag såg alldeles färska spår af en björnfamilj, och så tränger sig Rapafloden allt längre och längre inåt, å ömse sidor omgifven af höga fjell, såsom Waikantjocko, Kåtak, Pillorip och Telema på södra samt Råtnik, Perenopakti, Låddepakte och ännu flera på den norra, hvilkas snöiga hjessor framblänka i fonden af den stora, underbart vackra taflan och gifva åt densamma en karakter af imponerande, djupdragen storhet, som knappast återfinnes ens vid Qvickjock.

Nybygget är, likasom alla vid denna höjd, ett rätt uselt näste. Det eges egentligen af en app, som här tillbringar vintern, medan hans renar skötas i det lägre landet af slägtingar. Det ligger alldeles på gränsen af barrskogs- och björkregionen, således i sjelfva verket lägre än Njunnas; men man ser på de litet längre ned frambrytande högfjellsväxterna, hvaraf flera märkliga arter funnos vid Njammats, att Rapadalens naturförhållanden mera underlätta fjellkylan att tränga hit ned än i Qvickjock, der fjellen ställa sig för i dalarne. Odlingar finnas här inga, blott en liten täppa med ett par dussin potatesstånd, och när jag, nu i midten af augusti månad, ryckte upp ett par af dessa stånd, fann jag derunder blott några knölar af nötters storlek. Betet deremot är godt, som allestädes i dessa trakter, men ej alldeles så yppigt som vid Njunnats.

Min mening var att här blott dröja ett par dagar för att undersöka Floran; men ihållande regn och starka stormar hindrade mig att göra vidlyftiga exkursioner högt upp i den märkvärdiga Rapadalen samt ända öfver det bredvidliggande Njunnas till Sitojaur, hvilken genom den låga Ultivis-kedjan skiljes från Stora Luleå-elfvens vattendrag. Åtskilliga högst besvärliga exkursioner företog jag dock i den interessanta dalen; min hustru hade tillräckligt att syssla med att porträttera nybyggarefamiljen och laga mat; men för det mesta höllos vi instängda inom hus. Tältet begagnades till sängkläder, och risqvistar hade vi till hufvudgärd, och till lektyr bitar af Aftonbladet för 1862, hvari det mjuka bröd, som pastorskan i Qvickjock hade medsändt oss, blifvit inviradt och som med stor försigtighet derifrån aflöstes: genom de gistna väggarne spelade vinden med kylande ledighet, och oaktadt vårt välvilliga men fattiga värdfolk då och då kunde upphjelpa vår kosthållning med en och annan ur sjön upptagen röding, började dock efter ett par dagar det medförda matförrådet så förminskas, att vi måste vara betänkta på ett återtåg i tid.

Det fanns nu två vägar att välja på: antingen att följa Rapaädnos vidare lopp utför förbi Snawwa nybygge till Tjomätes vid Skalkajaur, och sedan roende till Njavi öfver Saggat komma till Qvickjock; eller ock att gå samma väg tillbaka, som vi hit anländt. Den förra var en lång och kostsam färd af mera än åtta mil och minst ett par dagar; den senare stod ännu qvar för vårt minne såsom något afskräckande och rysligt. Imellertid valde vi den, eftersom jag dermed kunde förena en större exkursion åt annat håll. Vi bröto opp en måndagsmorgon kl. 4, klängde med ytterlig ansträngning uppför en nära 1000 fot hög stupande fjellsida samt nedkommo öfver steniga fjelläsar på den förr omtalade dalsänkan mellan Porti och Kala. Här på midten af väglängden åto vi vår sista måltid tillsammans, delade matförrådet och andra nödvändighetsartiklar — (hvarvid det befanns att vi ej hade mera än 5 strykstickor!) — och skiljdes åt, min lilla ledsagarinna ensam med sin snälla lapp Per Ola tagande den långa vägen åt Qvickjock — dit hon hann sena natten efter 4 mils marsch, — jag lika ensam med min Keira åt Säkkok åt norr till. På långt afstånd följde vi hvarandra med blickarne; ett högt fjell undanskymde slutligen våra signaler.

Om qvällen tältade jag nedanför Säkkok, ett från Qvickjock 3 mil aflägset, i botaniskt hänseende högst interessant fjell. En snöstorm hindrade mig att derifrån bryta längre in i Portipassen. Efter ett dygns exkursioner i dessa hemska öde trakter återvände jag öfver den besvärligaste, af ofantliga klippblock alldeles öfverfylda skogsmarken nedanför Tjorris till Kamajock, der jag invid det jerndigra Routivara fann en båt, som snabbt förde mig till mitt sällskap i det efterlängtade Qvickjock.

Jakobs kyrka.

Vi lemna i dag våra läsare en utsigt af Jakobs kyrka, tagen från Regeringsgatan, det vill säga på samma gång en liten stadsinterieur, rätt treflig i sitt slag.

Det är visserligen en ganska ofta uttalad sanning att Sveriges hufvudstad icke eger några i arkitektoniskt hänseende särdeles märkvärdiga kyrkor, men den kan ju icke förlora på att uttalas än en gång. Vi hafva ingen S:t Peter eller S:t Paul, ingen Notre Dame eller Westminster — icke en Stephans-kyrka en gång, och bredvid Upsala, Linköping, Lund och Westerås äro vi temligen vanlottade i afseende på tempelbygnader. Men hvarför har det också aldrig fallit någon

af våra fromma konungar in att göra Stockholm till en stiftstad? Annars hade vi också kunnat ega en domkyrka, som väckt verldens beundran. Vi få nu nöja oss med Bykyrkan, som hon förr kallades, och Storkyrkan, som hon heter nu; med Riddarholmens luftiga spira och Katarinas lätta och formsköna dôme, höjande sig öfver Södra bergens amfiteater, — och det ödet kunna vi bära, men att vi också skola behöfva dras med så oformliga och fula tornbygnader som Clara och Maria kyrkornas — det är graverande för nordens Venedig.

Bredvid dem är Jakobs kyrka en skönhet af första ordningen — och i sanning, hon kan nog uthärda jemförelse med flera än så! Icke för att hennes torn är så särdeles vackert, eller för att hennes ståtliga södra dörrdekoration egentligen hör dit, — men så är hennes månghörniga chor med sina höga, smala fönster deremot en verklig prydnad för vår hufvudstad. Och så har hon anor, den gamla kyrkan, och så är en legend fäst vid hennes uppbyggande. En Jakobs kyrka nämnes redan på 1300-talet, omkring 80 år efter Stockholms grundläggning, men denna gamla kyrka nedrefs på Gustaf Vasas befallning år 1527 för att icke lemna något skydd åt en den egentliga staden belägrande fiende.

Johan den tredje, den outtröttlige riksbyggmästaren, började åter uppbygga henne, men vid denne för öfrigt jemmerlige konungs död afstannade bygnaden, och kyrkan stod der med bara yttermurarne i femtio år, till dess Christina ändtligen lät fullända henne, och hon kunde invigas den 26 november 1643.

Legenden om den gamla kyrkan är följande: En herr Jakob de la Gardie hade låtit uppbygga det stolta palats, som sedan var kändt under namn af »Dramatiska teatern» eller »gamla dramatiskan,» som det hette på hvardagsspråket. När det ståtliga palatset var färdigt och speglade sina tinnar och tornspiror i de klara vågorna der nedanför, lät herr Jakob ro sig ut i en båt på Strömmen och beundrade derifrån sitt ståtliga palats. Men just som han satt der och yfdes öfver att han låtit bygga det ståtligaste palats i Sveriges hufvudstad, blef han plötsligen slagen med blindhet och kunde icke längre njuta af det högmodssmickrande skådespelet. För att försona sin synd beslöt han då att i närheten af palatset bygga en kyrka, som skulle i prakt vida öfverträffa det palats han bygt åt sig sjelf och lade strax grunden till Jakobs kyrka. När hon var färdig, lät han åter ro sig ut på Strömmen, lät vända båten åt det håll, der den nya kyrkans spetsiga tornspira lyste i morgonsolens strålar, — och nu föllo fjällen från hans ögon, och han förblef seende till sin död.

Att legenden är litet apokryfisk, kan man lätt finna deraf att stamfadren för De la Gardieska ätten inkom i riket först 1563, då den gamla kyrkan nedrefs redan 1527. — Men hvad gör det? Sagan är bra och fullt lika trovärdig som alla andra gamla sagor.

Den 15 maj 1722 var en olycksdag för Jakobs kyrka. Hennes höga tornspira itändes då af åskeld och nedbrann tillika med spirorna på de vestra tornen. De mindre tornen iståndsattes redan följande året, men det nu befintliga stora tornet blef icke färdigt förrän 1735 och har sedan trotsat stormarne och elementerna. Kyrkans inre utmärker sig för ädel och ren stil, och hennes ljusa och höga chor gör henne till en af de högtidligaste i Stockholm. Chorets skönhet förhöjes betydligt af Westins vackra altartafla, föreställande Kristi förklaring, och i grupperingen icke så litet påminnande om Rafaels berömda tafla öfver samma ämne. Vi omnämde helt nyss den prydliga dekorationen omkring kyrkans södra dörr. Denna portal är ett verkligt konststycke i huggen sandsten och skänktes till kyrkan af öfverste Henrik Fleming och hans husfru, fru Sigrid Krusell. I sin största prakt strålar Jakobs kyrka under julottan, då hennes 1450 gaslågor sprida ett verkligt haf af ljus inom den gamla helgedomen.

Vi kunna icke lemna detta ämne utan att omtala en omständighet, som för några år sedan förskaffade denna vackra kyrka en bedröflig ryktbarhet både inom och utom landet. Kyrkan fick nemligen en värmeapparat, men hennes högvisa kyrkoråd fann för godt att placera skorstenen för denna midt öfver choret på en af kyrkans sträfpelare, och denna illustrerade kyrkorådsvandalism väckte det största uppseende och den djupaste harm hos alla.

Man skref, man petitionerade, man skrek, man skrattade, man hånade och skämtade, man grälade och svor — och ändtligen föll den fatala skorstenen, och kyrkan fick åter utseende af tempel, sedan hon en lång tid varit i fara att blifva tagen för någon sorts fabrik.

Den dagen som denna kolossala kyrkorådsdumhet föll, var det stor fest i en annan »kyrka,» nemligen den på »Hamburger börs» i gränden — — jag ber om förlåtelse: gatan som leder från kyrkan och synes på vår plansch.

För den i »den glada» tempeltjensten oinvigde anse vi oss nemligen böra nämna, att ett af rummen på denna gamla bekanta källare kallas »kyrkan» — af hvad skäl veta vi icke just nu — troligen derför att der också dyrkas en gud, det vill säga den frodige, på tunnan ridande Bacchus.

Som sagdt är, i den »kyrkan» firade man en fest till minne af att den stora kyrkan derute mistat sin vanprydande tillsats, och nu står Jakobs gamla kyrka leende och vacker, med sitt i år nybygda pastorshus bredvid sig, och manar till andakt och frid.

Jakobs kyrka har haft märkvärdiga pastorer, och bland dem den bekante Erik Tollstadius.

Denne var en *verklig prest.* Han gaf åt andra så att han sjelf var utan. Också trakasserades han af sina ståndsbröder, hvilka troligen tyckte att han allt för illa uppfylde sin kallelse att, som en högt uppsatt prest nyligen så träffande påstått, vara *»denna jordenes salt»!* —*ed*—

Teater och Musik.

Sten Sture den yngre, som så länge väntats, mottogs vid första representationen af en fullsatt salong, som helsade stycket med rikligt bifall, emedan de deri uppträdande personligheterna — såsom förutom skådespelets hjelte, Christina Gyllenstjerna, Gustaf Eriksson, Hemming Gadd m. fl. — i hvarje svenskt sinne väcka kära och dyrbara minnen.

Enhvar, som med verkligt fosterlandssinne fäst sig vid det herrliga ämnet, måste dock beklaga att det, då det första gången behandlades för vår scen, icke varit föremål för en mera djupgående historisk forskning, ett karaktersstudium rikare på individuel uppfattning, samt framför allt en mera bestämd åsigt om det hela, som förmått att konstnärligt sammangjuta det till ett verkligt skådespel i stället för en dramatisk historiemålning i tio tablåer, hvars personer temligen knapphändigt säga och göra det som om dem står att läsa äfven i ett ganska inskränkt kompendium.

Bland dessa tablåer finnas tvenne som äro särdeles lyckade; scenen i kyrkan, hvarest Sture först erbjuder försoning åt den trotsige prelaten och sedan, bemött med hån och förakt, drabbar honom med sin ädla vrede, är i hög grad liflig och skildrad med en färgrikhet, hvaraf man eljest i arbetet finner ganska litet. Här visar sig äfven en viss förmåga af karaktersteckning, då tvenne motsatser äro stälda mot hvarandra och höja intrycket af scenen. I sluttablån, riksföreståndarens hjeltedöd, har ämnet hänfört författaren och gifvit honom en högre poëtisk flygt. Detta oaktadt kan hvarken Stures död eller de scener af hans lif, stycket framställer, gifva oss en värdig bild af denna höfding, kanske den ädlaste riddaren i Norden. Och af de öfriga väldiga karaktererna är litet eller intet gjordt.

Hvad har till exempel blifvit af Hemming Gadd, denne utan tvifvel Sveriges, måhända hela Nordens rikast begåfvade man på sin tid? Kraftfull i ord och gerningar, lika verksam som slug, lika lärd som tapper, var han Sturarnes rådgifvare, fältherre, amiral och ambassadör, allt efter som fäderneslandets behof och hans eget sinnelag drefvo honom framåt på den ena banan eller den andra. En man, som den unge riksföreståndaren hade att tacka för så mycket och som dertill måste ingifva vördnad genom sitt snille, sin lärdom, sina bedrifter och sin ålder, framställes här i tvenne obetydliga scener, yttrande helt stillsamt de mest alldagliga ord samt utan invändning gifvande sig till offer åt den lömska grymhet, som hos den i öfrigt rikt utrustade konung Christian var honom så väl bekant!

Hos Gustaf Wasa finnes på samma sätt ingenting individuelt, ingenting för honom särskildt. Han är en vanlig välbeställd ung krigsman, tapper och hurtig, men ingenting vidare. Ty genom den hastigt påkomna profetiska anda, som författaren i en scen tilldelat honom, vinner hvarken han eller stycket i sin helhet särdeles i interesse. På samma sätt förhåller det sig med fru Christina, äfvensom med Gustaf Trolle, som är en alldeles förskräckligt grym och elak herre, utan att detta, med undantag af hvad vi nyss nämde, på tillfredsställande sätt motiveras. Deremot hvimlar arbetet af bipersoner, mer eller mindre lösligt sammanhållna med det hela. Så se vi en bondgubbe och hans familj, som för tidsmålningens bästa få vara med i ett par scener, samt dessutom munkar, sammansvurne och svenska, danska, ja, franska och tyska fältöfverstar, hvilka slåss af hjertans lust, men blott allt för ofta.

Det erotiska elementet är temligen svagt representeradt i Gustaf Erikssons kärlek till och förlofning med riksföreståndarens syster, en något sentimental ung flicka som, då Gustaf bortföres såsom gisslan, svimmar af och slutligen dör, enkom på det berättelsen om hennes slut må råga den sorgekalk hennes broder på dödsbädden måste tömma. En sådan erotik är till blott emedan den skall så vara i ett skådespel, men inverkar icke på det hela och har dermed föga att skaffa.

För ett måste man hålla författaren räkning imellertid. Han låter sällan förleda sig till de lyriska sidosprång, som äro en vanlig sjukdom hos svenska dramaturger, och ännu mindre lider han af den pseudoshakespearska klyftigheten i ordvändningar, som skall angifva ett djup, hvilket i sjelfva verket icke finnes till. Effekt har han aldrig sökt, men också sällan funnit den. Dialogen är enkel och flärdlös samt på samma gång ledig och vårdad, ehuru den lika mycket saknar poetisk hänförelse som karaktersteckningen dramatiskt djup.

Herr Swartz' spel var såsom vanligt genomstuderadt sannt och konstnärligt samt utmärkt af den ädelhet i hållningen, den finhet i deklamationen och den värme i mimiken, som äro denne skådespelare egna. Också inropades han tvenne gånger med de mest enhälliga och entusiastiska bifallstecken. I den scen, hvari han åt Gustaf Wasas vård öfverlemnar den svenska fanan, visade han måhända tydligast huru väl han förstår att af litet göra mycket. De varma och hjertliga ord, hvarmed författaren låter honom hyllande erkänna qvinnans värde, sades så utsökt väl, att de djupt anslogo åhöraren.

De öfriga gjorde af sina partier så mycket de kunde. Herr Hanssons (Gustaf Trolle) utseende och hållning var af god effekt, hvilket deremot icke kan sägas om hr Sundberg (Gustaf Wasa), hvars verkligt förfinade *elegans* icke gör honom lämplig för en sådan rol. Hr Lundberg (doktor Hemming) hade i en vördnadsbjudande masque sökt öfverskyla obetydligheten af sitt parti, och i allmänhet fann man äfven hos de mindre betydande bipersonerna ett berömvärdt bemödande att likna typerna från detta aflägsna tidehvarf. Fru Swartz och m:ll Åberg förtjena äfven allt erkännande för hvad de åstadkommo af det ringa som blifvit dem anförtrodt, äfvensom om styckets uppsättning intet annat än godt är att säga.

På dramatiska teatern har åter upptagits förra säsongens interessantaste nyhet för denna scen, Marquis de Villemer — George Sands och fru Kinmanssons triumf. Södra teatern gifver fortfarande för goda hus signaturen Ullers »Två dagar i Stockholm», som, om ock saknande någon genomförd intrig, likväl roar och anslår genom flera raskt gripna fotografier ur det lägre Stockholmslifvet samt några särdeles fyndiga förvexlingsscener i sista akten. Styckets förnämsta förtjenst är för öfrigt kanske en negatif: frånvaron af de i dylika arbeten så ofta öfverflödande moralpredikningarne och ett godt samspel skola troligen för en längre tid bevara dess framgång. På Folkteatern vid Brunkebergstorg får man göra bekantskap med U. Uddman (bror till vår vän Carl Johan), en vitter sockerbagare, som rätt lyckadt debuterat som dramatisk författare i den glada genren, med ett stycke, benämdt »Studenterna eller Bröllopsfesten i Vindskammaren».

Fru Michaeli mottogs naturligtvis festligt vid sitt återuppträdande i det mirakulösa parti, hvarmed hon så ofta hänfört och hvari framförallt det ur en annan opera lånade slutallegrot i hennes första aria tillskyndade henne blommor, inropningar och bifallstecken, som med sådan förtjusning egnas blott åt sångens drottning vid vår lyriska scen. Ehuru för öfrigt Ernani är en bland de onaturligaste produkter af den moderna italienska skolan, ehuru passionen deri för hvarje scen är drifven till sin spets, så att nästan hvarje nummer innehåller en känsloutgjutelse, som är nästan konvulsivisk, så sjungas partierna likväl con amore af våra artister, emedan de gifva ypperliga tillfällen att lägga röstens skönhet och styrka i dagen. Med sådana stämmor som fru Michaelis samt hrr Sandströms, Arnoldssons och Behrens', måste också åstadkommas något som, hvad kritiken än nödgas säga om kompositionen, gör utförandet i hög grad lifvande och angenämt.

I Musikaliska Akademien, hvars föreläsningsaftnar fortfarande lockat och uppbygt ett aldrig förminskadt antal åhörare, gafs i söndags en anspråkslös matiné af herr Uddén, en kompositör som visserligen icke åstadkommit något i den större genren, men hvars enkla, från hjertat gående melodier länge varit kära för hvarje svensk sångare. Den vackraste bland dessa, den öfverallt bekanta qvartetten »Hösten är kommen», gjorde äfven nu djupt intryck och måste gifvas tvenne gånger. Till konserten bidrog för öfrigt vår förnämsta sångerska utom scenen, genom att förträffligt utföra en aria af Paër; äfvensom herr Holmes, som i de stycken han exeqverade mer än vanligt hänförde med sin mäktiga ton. Matinéen var icke så talrikt besökt, som man af flera skäl kunnat vänta.

Hr Georg Dahlqvist lärer komma att i morgon söndag, åtta dagar till gifva en musikalisk deklamatorisk soirée å Stora Börssalen. Allmänheten skall utan tvifvel skynda att gälda en del af sin hedersskuld till en man, som, för att gifva kött och blod åt diktens och vår historias kraftigaste gestalter, offrat oss kanske nog mycket af sitt eget hjerteblod.

Krönika.

Ryktet om ett nytt och allvarsamt uppror i Algier, hvilket så oförmodadt gick kring hela Europa, bekräftar sig visserligen, men synes likväl vid sin första spridning hafva varit behäftadt med sedvanliga öfverdrifter. Man talade om att hela sluttningen af bergsträckan Tel blifvit besatt med en insurgent-här af nära femtiotusen man, att den store marabuten som kallas kejsare af Kerzaz ställt sig i spetsen för resningen och att de tre mäktiga stammar som med ett ord benämnas Zegdu, och för hvilkas blodtörstiga anfall de Marockanska gränsboerne så länge darrat, utgjorde själen deri. Sednare underrättelser — om sanna eller falska är svårt att afgöra — inskränka emellertid upprorsskaran till några få tusental, hvilka förutom den franska arméen äfven hafva att bekämpa ett stort antal stammar, som ännu äro den europeiske herrskaren trogna, men hvilka likväl synas hafva blundat för de förråder af vapen och ammunition, som från Gibraltar tvärtigenom deras områden skickats de upprorslystne tillhanda. Då man erinrar sig på hvilket lysande sätt kejsaren mottogs vid sin sommarfärd till Algier samt de eftergifter åt musulmännen som sednare blifvit gjorda, torde man kunna antaga att Frankrike ännu hos dem äger varma sympatier och att resningen, antingen den blifver af kortare eller längre varaktighet, mest kommer att skada sina upphofsmän.

Äfven från Mexiko hafva mindre behagliga rykten spritt sig rörande juaristernes framgångar mot de kejserliga trupperne samt oroligheter äfven i landets hufvudstad. Dess nuvarande beherrskare som till sin efterträdare adopterat Augustin Iturbide, en ättling af den från början af detta århundrade bekante skuggkejsaren af samma namn, har nu lemnat hufvudstaden för att åtminstone icke stå i vägen för de franska myndigheterne. Emellertid visar sig tydligt att man i Förenta Staterna egnar Mexikos angelägenheter föga interesse, och i Paris bryr man sig icke mycket om dessa aflägsna trakters öden, utan sysselsätter sig snarare med prinsessan Murats ändtligen beslutade giftermål med en markis, hvars jemförelsevis lägre rang betydligt upphjelpes af den i dylika fall så mäktiga omständigheten att han är egare af ett aktningsvärdt antal millioner.

I England hyser man fortfarande allvarsamma farhågor rörande underhusets framtida öden då utom Gladstone alla parlamentets mest framstående förmågor kommit öfverhuset till del. Gladstone har emellertid blifvit ytterst populär äfven genom ett loftal, hvari han höjt till skyarne den gamle lord Russel. Det beryktade kapareskeppet Shenandoah som så länge och så rastlöst förföljts af nordstaternas flotta har nu ändtligen måst gifva sig åt en engelsk örlogsman och såsom fånge inlupit i Liverpools hamn.

Äfven en sådan man som Merode har efter sitt fall funnit en och annan loftalare, och man säger att den helige fadren för att visa honom sin enskilda gunst gjort honom till sin munskänk, en hofsyssla som dock under nuvarande påfvens regime icke är af den utomordentliga vigt, som den hade under många bland hans företrädares. Man börjar tro att Victor Emanuel beslutat afsäga sig sin krona, emedan han anser sig personligen vara ett hinder för Italiens försoning med Österrike och Rom. Kärleken hos det folk, han beherrskar, skall dock säkerligen hindra honom att fullborda dessa högsinta, men af hans undersåter föga omtyckta planer.

Det är eget att jemföra tyskarne i Tyskland med dem af denna nation, som i något annat land lyckats uppsvinga sig till en viss makt och myndighet. Der hemma kryper man ödmjukt i stoftet för kurfurstar, hertigar, Durchlauchter och hvad de allt heta. Tidningsredaktörer få fritt nedsmutsa landets domstolar, emedan regentens enskilda gunst skyddar smädaren, och i en annan småstat underkastas publicisten skymf och straff emedan han för strängt kritiserat en aktris, som äfven å högre ort äger skydd. Lagstiftningar om att skyldra gevär och godtycklig kassering af en genom grundlag erkänd statsmakt — ingenting, vare sig stort eller litet, anses i det stora fäderneslandet för mycket löjligt eller för djupt förödmjukande. Deremot får i Elbehertigdömena en tysk embetsman befalla den stackars Augustenborgaren att afresa så snart man kan finna för godt att förvisa honom, och medlemmar af Polens högadel skymfas brutalt af en tysk general.

Den danska ministerkrisen är nu lyckligen genomgången och de nya medlemmarne af kabinettet i Köpenhamn redan bestämda. Man skämtar med godmodig qvickhet öfver regeringens böjelse att strängt inblanda sig i teatrarnes göranden och lå-tanden, hvarvid rikets styresmän ofta på ett särdeles genant sätt äro i vägen för skådespelens. Framför alla har detta gällt aktören Mantzings hvars witz öfver Novembersystemet varit nära att kosta teatern månget fullt hus. Åt de damer som under sista kriget genom särdeles nit i vården af de sjuka och sårade fäst regeringens uppmärksamhet har deremot gifvits en belöning, hvars enkla värdighet hyllats af allmänt bifall.

Då vi nu vända oss till vårt eget kära fäderneslandmåste vi — ehuru vi åt de dagliga tidningarne öfverlemna allt, som liknar en riksdags-revy — till en början säga några ord i det ämne, som nästan uteslutande upptagit allmänhetens interesse. Bland motionerna har den, som tillstyrker inrättandet af ett universitet i hufvudstaden, gjort största uppseende. Protester komma från alla håll och klaga öfver schismerna vid borgareståndets elektorsval. Konstitutions-utskottet lärer redan hafva beslutat att till riksens ständers afgörande framlemna det stora reformförslaget samt andra från sista riksdagen hvilande projekter till grundlagsförändringar. Befallningen till vissa truppafdelningar att hålla sig marschfärdiga har ökat oron och spänningen under dessa långa dagar af ovisshet och förbidan.

För öfrigt är att omförmäla den vackra fest, hvarmed Charlottenberg-Kongsvinger-banan nu högtidligen invigts. Landshöfdingen Ekström och amtmannen Kühn hafva dervid med egna händer islagit de sista spikar, som erfordrades till banans fulländning; det norska täget har, förenadt med det svenska, visat vägen till Christiania, och derstädes hafva honoratiores af begge folken tillsammans lefvat godt i allmänhet samt särskildt njutit af ett galaspektakel, hvilket äfven i och för sig var ett slags föreningsfest, då den snillrike Björnson låtit den svenske kompositören Rubenson kläda «Halte-Hulda» i toner.

I Stettin ondgöres man visserligen öfver våra svindlande jernvägsföretag i en löjlig uppsats, som genom sin ömkliga lögnaktighet påminner om Preussarnes kända klagan öfver det «fattiga Tysklands utsugande af vår kringstrykande Dal-allmoge»; men detta kan ingalunda störa den glädje vi känna i hoppet att rätt snart kunna i en beqväm vagn på något öfver tolf timmar anlända till Norges vackra hufvudstad, som så länge på visst sätt varit mera aflägsen från oss Stockholmbor än sjelfva Preussens.

En annan jernvägshändelse, som kallats nemesis divina och verkligen ser så ut, är den för mord anklagade tjufven Black-Anderssons rymningsförsök från bantåget, hvilket lyktades med hans död. Den äfventyrare, som under pseudonymen baron Essen bland Söderköpings badsocietet en gång gjorde sig så bekant för sin elegans och sina bedrägerier, har nyligen åter uppträdt för att med en lika utsökt toilett tjusa uppassningen på Rödesunds hotell; men igenkänd och förhörd beslöt han att sluta sin roll af lejon och ingå såsom frivillig vid — Carlsborgs kronoarbetscorps.

Den Leviathan, som genom bristande kännedom af den svenska skärgårdens farligheter styrde orätt kurs, satte på grund och gjorde sig till offer för närgångna kustbor och ännu obarmhertigare vetenskapsmän, har nu till allmänhetens stora förtjusning blifvit halad i land. Flera ångslupar hafva varit sysselsatta med att föra beundrande Göteborgare till hafsvidundrets ofantliga kropp (entrée 25 öre) och man bereder sig med nit och omtanka att göra en stor och allmännyttig vinst för våra zoologiska samlingar af detta byte från Neptuni rike.

Vår störste hjeltekonungs minne har årsdagen af hans oförgätliga död firats på sedvanligt enkelt sätt i de städer hvarest man upprest en stod till hans ära. Föreningsdagen den 4:de firades i Stockholm blott genom en lysande middag, hvarmed h. exc. Sibbern lade sin gästfrihet och sin vältalighet i dagen. På stora teatern gafs Sten Sture den yngre af signaturen Lbm, som tyckes likna vissa välgörare då de „önska vara okända.“ Stycket slog lifligt an genom sitt åtminstone varmt tolkade, fosterländska ämne, men då Swartz, som glänste i titelrolen, hastigt blifvit opasslig, har dess vidare uppförande för en tid måst inställas.

Vår största sångerska har åter triumferat i Ernani, hyllats i hela sitt konstnärsmajestät samt mottagits med ett välkommen lika varmt som afskedet i Göteborg. — Den moderna Sibylla, m:ll Gulotin (eller Juloten), har nu slagit sig ned i hotel Rydberg beredd att göra den nyfikne trefaldt underkunnig om framtidens arcana. Hon icke allenast inbjuder utan hon låter sig äfven inbjudas och säkerligen skall hon icke sakna kunder, helst hon tager föga mer än en franc för hvarje blick i det fördolda. Få nu se således hvad framtiden bär i sitt sköte!

SCHACK.

Uppgift 77.

Af „Den Gamle“.

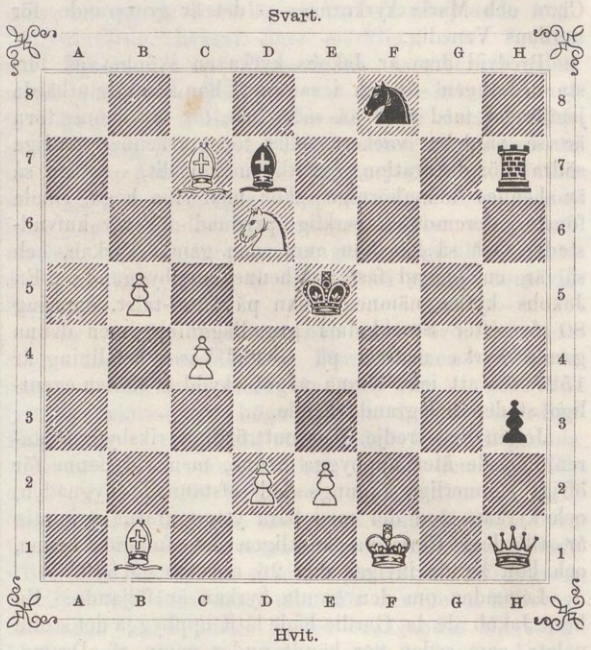

Hvit börjar och gör matt i tredje draget.

Lösningar af uppg. 64—67 i n:r 40 ($^{7}/_{10}$).

64. Af *Loyd.* 1. Td6—d4†, [e5—d4:]; 2. Dh5—c5, och i 3. draget ‡, beroende på drag af Sv. (13 varianter). Ins. af *B—n, —an—, Sandegren, M. N., Barlow, Wennberg, Lolo, Hfm, Den Gamle.* — Den sistnämnde tillägger: »uppgiften, ehuru något tung i uppställningen, är visserligen den roligaste med sina 13 drag för Svart, alla framkallande en matt». — Flere andra insändare ha egnat denna uppgift ett välförtjent bifall.

65. Af *Svensson.* 1. Sf3—d2, Tg3—d3:† (bäst: på 1. » Tg3—g6† sker: 2. Tg8—g6: och 3. ‡; på hvarje annat motdrag följer genast 2. La7— ‡); 2. La7—d4†, Td3—a3; 3. Ld4—f6, Ta3—; 4. T‡. Ins. af *Sandegren, Barlow, Wennberg, Lolo, Hfm.*

66. Af *Lolo.* 1. Da5—d8, Sb8—a6:; 2. Dd8—a8†, Kc6-b6; 3. Lb4—a5†, Td5—a5:‡. Ins. af *B—n, Barlow, Wennberg, Hfm.*

67. Af *Wennberg.* 1. Se1—c2†, Ld1—c2:; 2. Db8—b4†, Ka3—b4:; 3. Se7—c6†, Kb4—b3:; 4. Sc6—a5†, Te5—a5:‡. Ins. af *B—n, Barlow, Lolo, Hfm, Julio.* Den sistnämnde anser med rätta uppgiften mycket nätt.

Uppgifter för Nybörjare.

(Under denna särskilda rubrik ämna vi meddela en följd af elementarmatt i 2, högst 3 drag, på hvilka äfven den minst vane problemlösare kan försöka sig, och komma insändarnes namn äfven vid dessas lösningar att nämnas. — Af de vidfogade bokstäfverna och siffrorna synes, att diagrammerna äro, för rumbesparing, afskärningar af brädet (de öfriga fälten äro naturligtvis oupptagna). Platserna för *Hvit* och *Svart*, med deraf beroende gång för Bönderna, visar det ofvanstående stora diagrammet.)

Uppgift I.

Uppgift II.

Hvit börjar och gör matt i andra draget.

Brefvexling.

J. R., C. E. W. ($^{5}/_{11}$), *G. G. L.* ($^{7}/_{11}$): R. 75.

Den Gamle: Har edert ofvanstående problem försvårats genom förenklingen?

M. N. ($^{8}/_{11}$): R. 73—76.

G. B. (G $^{6}/_{11}$): Er 4 strandar emot 1. „ c4—c3 och 2. „ Kc5—c4; 5 är riktig (oafsedt smärre dubbelspel) och användbar.

C. F. W. (J. & O. $^{6}/_{11}$): R. 71, 73. — Angående era talrika sändningar har ni att vänta en generalredogörelse. För närvarande inskränka vi oss till att bedja er ej alltför uteslutande egna er åt composition af sjelfmatt.

J. S. (H. & B. $^{6}/_{11}$): R. 71. Hvi så knapphändig?

R. S. ($^{4}/_{11}$): R. 75, 76.

Den 8 nov. J. G. S.

Tillkännagifvande.

Aktieegarne i Bolaget för Ny Illustrerad Tidning sammankallas för att besluta om ändring af 2:a § i Bolagsreglorna, Tisdagen den 5 December 1865 kl. $^{1}/_{2}$ 6 e. m. på Riddarholmen N:o 6.

IWAR HÆGGSTRÖMS BOKTRYCKERI.

NY ILLUSTRERAD TIDNING.

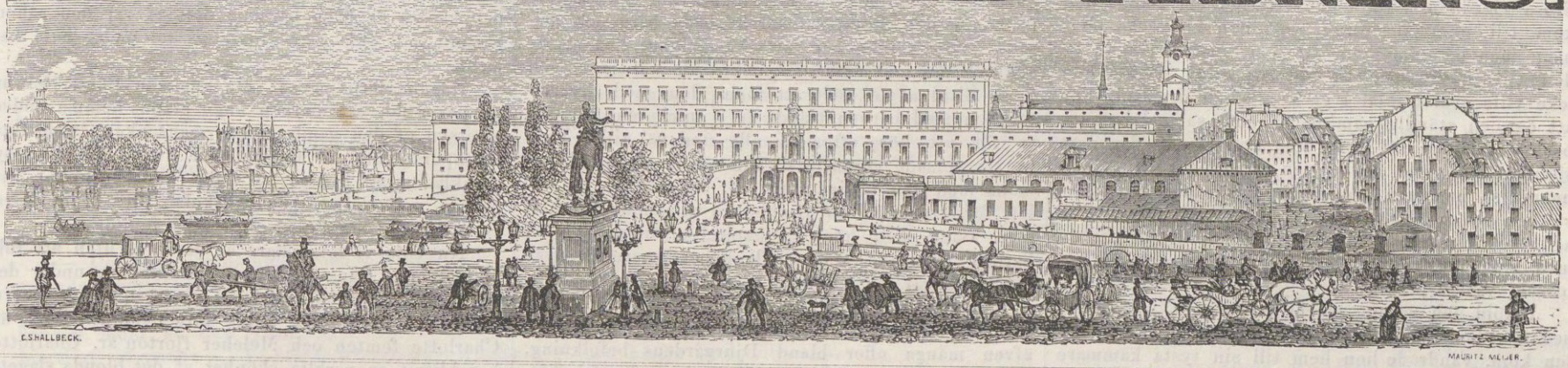

№ 46]. Utkommer hvarje Lördag. Stockholm den 18 November 1865. 12 Rdr årgången. [1a Bandet

Innehåll: Den strandade hvalfisken vid Frölunda nära Göteborg (plansch). — En roddarmadam, berättelse af Richard Gustafsson. — Bref från Paris. — Vattenfallet Njupeskär i Särna (plansch). — Engelbrektstodens aftäckning i Örebro den 14 Oktober 1865 (plansch). — Teater och Musik. — Krönika. — Ett sjukbesök i ett turkiskt harem. — Hvarjehanda. — Schack.

Den strandade Hvalfisken.

»Huru fan har du kommit in i Mälaren?» utropade en gång Wilhelm v. Braun, då han mötte Hvalfisken Argus Johanson om bord på en ångbåt vid Riddarholmshamnen. Jag föreställer mig, att de goda fiskrarne Carl Hansson och Olof Larsson från Backa i Frölunda socken uppgåfvo ett ungefär likalydande utrop, då de söndagen den 29 sistlidne oktober kl. 9 på morgonen påträffade en hvalfisk, som fått det mindre lyckade infallet att styra upp mot land med den betänkliga påföljd, att hans förtviflade ansträngningar att åter arbeta sig fram till det våta endast bragte honom längre upp på det torra. Han hade fastnat på ett grund, ungefär 20 famnar från land, utanför näset vid Frölunda strand. Stackars Belaenopterus! Aldrig har väl ännu den svenska stranden visat sig så ogästvänlig som mot dig. Ty så är det berättadt: Efter någon tvekan togo de båda fiskrarne mod till sig och nalkades det väldiga djuret i en båt, hvarefter den ene med en stor täljknif, bunden vid spetsen af en stake, stack hvalfisken djupt in i ena ögat, då genast en häftig blodström framforsade. Anfallen fortsattes sedermera hela dagen med yxor mot olika delar af djuret. På måndagen förnyades anfallen med en lie, hvarmed hvalfisken stacks dels i nacken och ögat, dels i buken, af den på hans rygg uppklifne fiskaren. Ofantliga blodströmmar färgade vattnet, men djuret var dock ej fullständigt dödadt förr än på måndagen kl. 3.

En mängd menniskor tillströmmade från den kringliggande trakten för att taga det sällsynta skådespelet i betraktande, och sedan hr brukspatron James Dickson med vanlig frikostighet skyndat att till ett pris af 1,500 rdr för Göteborgs musei räkning inköpa den rara gästen, lyckades man efter stora ansträngningar få hvalfisken flott af grundet och bogserad till Lindholmens mekaniska verkstad utanför Göteborg, der han under loppet af flera dagar var föremål för besök af otaliga skaror nyfikna betraktare. Längden var 46 à 48 fot, höjden omkring 7 fot och vigten beräknades uppgå till minst 150 skeppund.

På lördagen började styckningen af det stora djuret och fortgick under loppet af flera dagar. Af de mjuka delarne har huden, som aftagits i så stora stycken som möjligt, blifvit införd till Göteborg för att, sedan späcket blifvit försiktigt borttaget och nedlagdt i fastager, om möjligt prepareras, så att äfven hvalfiskens yttre skick kan åskådliggöras. Om detta låter sig göra, måste en ställning, noga bygd efter hvalens form och mått, utföras, hvaröfver skinnet uppspikas eller fastkittas. Detta vore ett preparat af allra största interesse, hvilket finns på ytterst få museer i verlden, men som kommer att medföra betydliga kostnader. Skelettet skall prepareras och sammanfogas, hvarjemte alla inre delar af interesse, såsom hjerta, lungor m. m., komma att förvaras i sprit, å hvilken sistnämda artikel ensamt beställning blifvit gjord på 1000 rdr. Hela detta interessanta arbete ledes af intendenten A. W. Malm, som med outtröttlig ifver omfattat detta sällsynta tillfälle till en rik vetenskaplig skörd.

Berättelser af Richard Gustafsson.

VII.

En roddarmadam.

Roddarmadamernas slägte sjunger på sista versen, och de äkta, af gammalt skrot och korn, hafva redan sjungit sin svanesång, ty de som nu finnas äro blott en afart från den gamla stammen. Ordet roddarmadam kommer måhända att gå till efterverlden och skall troligen intagas i någon ny svensk ordbok som ett tillmäle, hvilket betecknar en grof och brutal varelse. Om de i allmänhet voro så grofva och plumpa i ord, som folk säger, derom vill jag icke ingå i någon förklaring; men att det ofta fanns guldrena hjertan bakom den skrofliga ytan, det tror jag förvisst och vill framdraga ett exempel derpå genom att berätta några drag ur Cajsa Bångs lif.

Roddargummorna under flydda tider hade egentligen två hufvudstationer, Djurgården och Stadsgården. De som hade sina vid Djurgårdens stränder, bodde i Djurgårdsstaden och voro vanligen hustrur till varfstimmermännen eller ännu oftare enkor efter dem; de som hade sin station vid Stadsgården, bodde vid någon af de många trapporna,

DEN STRANDADE HVALFISKEN VID FRÖLUNDA NÄRA GÖTEBORG.

som löpa upp till Södermalms luftiga gator, och Södra varfvets timmermän voro deras beskyddare.

Cajsa Bång bodde på Djurgården i en liten kammare med utsigt åt Kastellholmen och Nybroviken. Hon var enka efter en matros, som i många Herrans år seglade jorden omkring, men till slut led skeppsbrott och blef uppäten af hajarna i Stora Oceanen. Då underrättelsen om Bångs död kom till gummans öron, grät hon en vecka eller par; men då fann hon, att hon måste använda tiden till arbete och ej till att gråta, såvida hon icke ville svälta ihjäl i en kommande framtid. För att ega en ständig påminnelse om „salig Bången“, beslöt gumman att egna sina återstående dagar åt sjölifvet, och som beslut och handling voro ett hos henne, så hamnade hon några dagar derefter i förstäfven på en af dessa välbekanta roddbåtar, hvilka af stockholmarne kallas “spindlar“, derför att de med sina långa åror förefalla betraktaren som kolossala vattenspindlar.

I köld och värme, storm och stiltje, satt Cajsa sedan vid sin åra dag ut och dag in, och när qvällen kom, vandrade hon hem till sin tysta kammare med matsäckskorgen på armen och „Bången“ i hjertat. Så förgingo några år af försakelser och mödor; men då rätade Cajsa på sig, ty under dessa år hade hon samlat sig en förmögenhet, som hon nu beslöt att använda för sitt framtida bästa.

En afton efter slutadt arbete klädde sig gumman i sina helgdagskläder och stälde kosan till tulluppsyningsman Jansson, roddbåtens egare. Uppsyningsmannen bad henne vara välkommen, men kunde icke undertrycka sin förvåning öfver den högtidlighet, hvarmed gumman inträdde och satte sig i den perlfärgade pinnsoffan.

— Se god dag, mor Bång! — helsade uppsyningsmannen och tillade: — Det var minsann inte litet rart att få se mor hos mig en onsdagsqväll, då man blifvit van att aldrig se mor annat än lördagsqvällarna, då vi göra upp våra affärer.

— Jag kommer just i qväll för att göra upp en affär, — genmälde gumman med högtidligt allvar.

— Är det någon åra som är bruten, eller är båten läck? — frågade uppsyningsmannen med en viss oro, ty han tänkte på reparationskostnaderna.

— Båten är bra. Vill herrn sälja den? — sporde gumman.

— Hm! Det kunde väl vara möjligt; men hvem skulle då vilja köpa den?

— Jag! — svarade Cajsa Bång och hennes ögon tindrade.

— Ni, mor Bång? Men för tusan, den kostar penningar, må ni veta.

Utan att svara började gumman gräfva i sin kjortelsäck och tog upp en stor skinnplånbok, den hon lade framför sig i knäet. Vid denna syn öfvergick uppsyningsmannens misstrogna leende i en min af förvåning.

— Hvad kostar båten? — frågade gumman efter en stunds tystnad.

Priset bestämdes, och efter någon liten jemkning betalade gumman kontant, hvarefter hon aflägsnade sig med köpebrefvet på fickan, lika högtidligt som hon kommit.

Men med den stora köpeafhandlingens afslutande var förmögenheten också slut, så när som på några riksdaler. På hemvägen från uppsyningsmannen gick Cajsa in till en af sina grannqvinnor, som hade en liten hönsgård. Hos henne köpte Cajsa fyra hönskycklingar och en tuppkyckling, hvarefter hon begaf sig hem med kräken nedstoppade i en korg, som hon fått låna af hönsgumman. Vid hemkomsten öppnade Cajsa korglocket och släppte sina fjäderfän i en bur, som stod i kammarens ena hörn.

— Så der ja, pullorna mina, nu ska' ni bo hos mig, och ingen nöd skall det gå på er, det lofvar jag, — pratade Cajsa med sina nykomna gunstlingar, ty höns hade alltid varit hennes favoritdjur, och hon hade med längtan emotsett den tid, då hon skulle få råd att lägga sig till med en kull af dessa befjädrade sällskapsdamer jemte deras respektive kavaljer, tuppen.

Sedan kycklingarna fått sin qvällsvard och gumman sin, lades köpebrefvet på botten af den blåmålade kistan, der gumman förvarade all sin egendom, hvarpå hon gick till sängs och somnade in med en tacksägelse till Gud, som hjelpt henne till så mycken rikedom och lycka.

Men icke är det bevis på ett godt hjerta, att man köper en båt och några kycklingar, anmärker troligen läsaren och har deri mycket rätt. Det föregående har också varit endast en inledning till berättelsen om Cajsas senaste lefnadsår.

I samma koja, der gumman bodde, logerade äfven en fattig snickare med hustru och två barn. Mången qväll skulle den fattiga familjen fått gå hungrig till sängs, om icke gumman Bång ur sitt skafferi bisträckt den med sina håfvor, och ofta nog skulle barnen fått frysa, om icke den goda gumman då och då skänkt en af sina gamla ylleklädningar till en ny blus åt gossen och en ny klädning åt flickan. Också betraktade den fattiga snickarens familj gumman Bång som sin goda genius, och välsignelser mötte henne när hon kom och följde henne när hon gick. Hvarje qväll, då gumman Bång med sin matsäckskorg i handen kom från sin båt, stodo snickarens båda barn och helsade henne välkommen, sträckande sina små armar emot henne. Gumman smekte de kära små och hade alltid något godt att fägna dem med, hvarefter hon med barnen trädde in i snickarens kammare för att höra efter om allt stod väl till. Vanligtvis spisade gumman då sin aftonmåltid tillsammans med den fattiga familjen, och när så var fallet, förrättades äfven aftonbönen tillsammans; gumman Bång läste högt ett kapitel ur bibeln, ett af barnen framsade sina enkla böner, hvarefter hvar och en begaf sig till hvila.

Så förgingo flera år, ända till början af 1850-talet, då koleran bröt ut i Stockholm och skördade äfven många offer bland Djurgårdens befolkning. En afton, då gumman Bång kom hem från sin båt, suto de båda barnen på förstugutrappan som vanligt; men deras läppar logo icke som förr emot henne, deras ögon strålade icke af fröjd, utan tröstlösa och förgråtna suto de orörliga vid gummans ankomst.

Vid denna syn anade gumman, att döden trädt öfver den lilla familjens tröskel, och när hon sjelf trädde öfver den, följd af de gråtande barnen, såg hon att hennes aning var sann: dödens lie hade träffat de båda makarne, och barnen voro fader- och moderlösa.

— Stackars barn, I hafven verkligen skäl att gråta, — sade gumman och tryckte de båda barnen till sitt hjerta. — Men Gud skall nog hjelpa er, som han hjelpt mig. Kom nu in i min kammare och stanna der, ty så länge jag lefver, skall ni inte behöfva stå ensamma i verlden. — Gumman tog ett af barnen i hvardera handen och gick in till sig, der hon tillredde en bädd för de små bredvid sin.

Följande dagen skolkade gumman Bång från sitt arbete, ty hon ansåg som sin pligt att ombestyra begrafningen och tänka ut, huru hon skulle ställa till med barnen. Begrafningen gick för sig tidigt på morgonen, på så sätt att „koleravagnen“ afhemtade de båda hänsomnade makarna till deras sista hvilobädd, och då de båda barnen vaknade, var deras forna hem tomt och öde.

— Stackars menniskor, som så skulle köras bort likt oskäliga djur, — puttrade gumman Bång för sig sjelf, då likvagnen for af, och då vagnen försvunnit ur sigte, hade hon fast beslutit, att begrafningskalaset icke skulle fattas, fastän begrafningsceremonien varit enkel. Den goda gumman lefde nemligen i den öfvertygelsen, att de aflidnas minne borde hedras af ett litet kaffekalas; uppfyld af den tanken skyndade hon till kryddboden och till bagarboden för att göra sina uppköp. Under vägen tittade hon in här och der i stugorna och inbjöd alla sina och den fattiga snickarfamiljens gamla väninnor, hvarefter hon skyndade tillbaka till barnen.

Klockan framemot elfva började de inbjudna att infinna sig, och när klockan slog timmen fullt, framsattes den stora blankskurade kaffepannan på bordet, der förut thronade en flätkorg, full med skorpor och saffransbröd, bredvid en ståtlig röd- och blåmålad gräddkanna.

Gumman serverade sjelf sina gäster och sparade ej på trägna uppmaningar att doppa. Melcher och Charlotte, så hette de båda fader- och moderlösa barnen, undfägnades också på bästa sätt, och alla täflade om att tala väl vid de stackars små, som med saffransbrödet i hand och kaffekoppen för ögonen snart glömde den sorgliga anledningen till kalaset.

Så snart gummorna hunnit till tredje koppen, började talet komma riktigt i gång och rörde sig hufvudsakligen kring de aflidna makarna och de båda barnen. Gumman Bång var dock ovanligt tyst under detta räsonnement och inföll blott då och då med ett ord. En af gästerna, en gammal orklös timmermansenka, sade sig ämna hyra snickarens f. d. kammare för att bosätta sig der till döddagar, och då gumman Bång hörde det, yttrade hon:

— Det blir just bra, ty då kan du se efter barnen och hönsen, när jag är ute och ror.

— Hjertans gerna, kära Cajsa, hvad det kommer an på hönsen; men barnen skall du väl lemna bort till Skyddsföreningen? — svarade timmermansenkan, och med henne instämde hela den öfriga samlingen.

— Få vi inte stanna qvar hos dig, mor? — frågade Melcher, som uppfattat meningen af samtalet och smög sig nära intill gumman Bång, betraktande henne med bedjande blickar.

— Du får inte skicka bort oss! — ropade Charlotte och sprang från sin saffransbulle rakt i famnen på gumman, lindande sina armar om hennes hals, liksom för att hålla sig qvar.

— Så länge jag lefver, skolen I icke komma någon annan till last, kära barn, — sade gumman och kysste de båda barnen; dermed var den saken afgjord och kom icke vidare på tal under hela kalaset.

Dagen derpå begaf sig gumman Bång åter ut på passrodd, och barnen fingo stanna hemma under eftersyn af den gamla timmermansenkan, som fått i uppdrag att af Cajsas enda svarta klädning sy sorgkläder åt barnen, ty Cajsa hade förklarat, att barnen icke kunde besöka skolan förr än de buro en anständig sorgdräkt efter sina föräldrar.

Nu vilja vi låta några år gå förbi utan att följa gumman Bång och hennes fosterbarn under deras hvardagliga lif. Barnen växte upp och blefvo stora, och då vi åter vända våra ögon till dem, är Charlotte femton och Melcher fjorton år. Charlotte har blifvit en verklig skönhet af det blonda slaget; hennes gullgula hår, djupblå ögon och fina hy hafva redan dragit många blickar till sig, och hennes smidiga former och behagliga rörelser hafva redan kommit mångens hjerta att klappa fortare. Melcher är en storväxt pojke med ett frimodigt och djerft utseende, sjön är hans käraste vistelseort, och oaktadt gumman Bång kostat ut många tårar för att få honom att välja något yrke på land, så har han fast beslutit att blifva sjöman.

Nu har han tagit hyra som kajutvakt på barkskeppet Polstjernan, som ligger vid varfvet, efter undergången reparation färdigt att gå till Rio. Med sorg i hjertat har gumman Bång ombestyrt gossens utstyrsel, och hon grät många bittra tårar, då hon första gången såg sin älskling ikläd de hvita byxorna med utsydda blå ankaren, den röda ylleskjortan och den bredskyggiga ostindiehatten.

En vacker vårmorgon blåste det en vestlig bris; då bredde Polstjernan ut sina hvita dukar och gled sakta bort från sin ankarplats ut genom skärgården. Gumman Bång och Charlotte suto i roddarbåten och nickade till afsked åt Melcher, som stod på relingen och hviftade med sin ostindiehatt.

— Så der for salig Bången också från mig, och han kom aldrig igen, — suckade gumman, och stora tårar föllo ned på hennes rödrutiga kofta.

— Trösta dig, mor, han kommer nog igen, och då blir glädjen så mycket större, — sade Charlotte och torkade bort gummans tårar, glömmande sina egna.

— Och tills dess blir du min enda tröst, och du skall ju aldrig öfvergifva mig? — återtog gumman.

— Aldrig, aldrig i verlden! — svarade Charlotte och såg den gamla fostermodren trohjertligt i ögat.

Från den dagen Melcher reste ökades gumman Bångs bekymmer af omtanken för Charlotte, som nu icke hade någon bror att hylla sig till och göra till ett föremål för sina omsorger och sin kärlek. Mången aftonstund, sedan gumman slutat sitt dagsarbete, satt hon på sängkanten och betraktade med bekymmerfull min Charlottes vackra ansigte, och då tänkte hon vid sig sjelf: — Fåfäng gå lärer mycket ondt, och hvem kan veta, hvilka frestelser min vackra flicka kan råka ut för, då hon går hela dagarne utan min moderliga eftersyn. — Vid denna tanke suckade gumman, och många planer uppgjordes och förkastades. Att skicka flickan ut för att tjena ville gumman icke, ty hon visste hur tungt det är att träla för andra, och dessutom ville hon icke skiljas från sin flicka; att sätta Charlotte i båten för att ro var ännu mindre att tänka på, ty dertill var hon för svag, och i alla fall hade gumman icke hjerta att låta sin älsklings fina hy förderfvas af solen.

Ett helt år förgick, utan att någon af gummans planer sattes i verkställighet; men då inträffade en händelse, som bestämde Charlottes framtid. En dag, då Charlotte efter vanligheten bar ned gummans middag till bryggan och satt väntande på gumman Bångs båt, som nyss farit öfver till andra landet, märkte hon bland den ankommande båtens passagerare en medelålders mörklagd herre, som vid sin uppkomst på bryggan stannade och fixerade henne. Den beständiga blickens uttryck förvirrade Charlotte, så att hon måste slå ned ögonen; efter någon stund vågade hon åter se upp för att se, om den mörke mannen var borta, men till sin stora förvåning fann hon, att han stod ännu qvar, och detta förvirrade henne ännu mer, så att en glödande rodnad betäckte hennes kinder, då hon för andra gången slog ned ögonen.

Den främmande närmade sig Charlotte med ett vänligt leende på läpparne.

— Förlåt mig, vackra barn, om jag skrämt er, men jag kunde icke underlåta att betrakta er. — sade han, och hans milda, klangfulla stämma återgaf Charlotte mod, så att hon åter vågade se upp. — Hvad heter ni, och hvem är ni? en förklädd prinsessa eller ett barn af folket, som er drägt utvisar? — återtog den främmande.

— Jag heter Charlotte och min fostermor sitter der, — svarade Charlotte och pekade utåt sjön, der gumman Bångs båt närmade sig.

— Men utom rodderskorna finns ju icke ett enda fruntimmer i båten.

— Den ena af rodderskorna är min fostermor, hon i röda koftan.

— Ni är då helt säkert mycket fattig? — sporde den främmande.

— Nej, min fostermor rår sjelf om båten och vi berga oss mycket bra, — svarade Charlotte.

— Och hvar bo ni då?

— Der uppe i röda huset med gafvelfönstret, — svarade Charlotte och sträckte fram handen för att utvisa fostermodrens bostad, men i stället fattades hennes hand af den främmande, som tryckte den hjertligt, sägande: — Vi återse hvarandra! — hvarefter han skyndsamt gick uppför den branta backen, som ledde upp ifrån bryggan.

I detsamma lade båten till, och gumman Bång, som stod med båtshaken i högsta hugg, glömde att taga emot stöten, då hon såg hur den fina herrn tryckte Charlottes hand.

Sedan passagerarne kommit i land, gick gumman Bång efter upp på bryggan och fram till Charlotte.

— Hvem var den fina herrn, som tog afsked af dig? — frågade gumman och betraktade Charlotte med en blick, som var både sträng och öm.

— Ja, vet du mor, hvem han var, känner jag inte, men det ska' vi nog få veta, ty han frågade hvar vi bodde och lofvade att vi skulle återse hvarann, — svarade Charlotte.

Vid dessa ord blefvo gummans drag strängare, och under tystnad förtärde hon den af Charlotte medförda middags-måltiden; då gumman var mätt, ville Charlotte som vanligt återvända hem, men gumman tog henne i handen och sade: — Du stannar hos mig i båten tills jag går med hem i qväll.

Förvånad lydde Charlotte fostermodrens vilja, och hennes förundran öfvergick till nedslagenhet, då gumman fortfor att iakttaga en ihärdig tystnad, oaktadt Charlotte gjorde alla möjliga försök att förjaga molnen från hennes panna.

Följande dagen stannade gumman Bång hemma och legde för sig, hvilket var en oerhörd händelse. Charlotte trodde, att hon var sjuk, och frågade henne derom, men fick endast ett kort nej till svar. Fram på förmiddagen bultade någon på dörren, och Charlotte gick att öppna, men då hon såg hvem det var, blef hennes ansigte purpurrödt, och hon skyndade hastigt från dörren.

— Stig på! — yttrade gumman Bång med en barsk min åt den främmande, som stod qvar i dörren.

— God dag, gamla mor! — helsade den främmande herrn, Charlottes bekantskap från dagen förut, och trädde in i kammaren. — Se, god dag, väna barn! — tillade han och gick fram till Charlotte, som krupit upp i ett hörn; men till sin stora förvåning hindrades han att fatta hennes hand af gumman, som i stället tog Charlotte i armen och tillsade henne att gå efter en kruka vatten.

Då Charlotte efter en stunds förlopp återkom, var den främmande herrn borta, och gumman satt ensam vid bordet, med hufvudet lutadt i handen. Efter en kort stund reste sig gumman upp från bordet och sträckte sina armar mot Charlotte, som genast skyndade i fostermodrens famn.

— Säg mig, barn, hvad tycker du om den främmande herrn, som nyss var här? — frågade gumman och strök med lätt hand Charlottes gula lockar från den höga hvita pannan.

— Han såg from och god ut, och säkert vill han vårt väl, — svarade Charlotte med nedslagna ögon och darrande röst.

— Jag tror det, och det skall blifva mig en tröst att veta dig lycklig, om han också skulle skilja oss åt.

— Skilja oss? nej, ingen skall skilja oss! — återtog Charlotte och lindade sin arm om fostermoderns hals.

Gumman satte sig ned på sängkanten och tog Charlotte i sitt knä, hvarefter hon i korthet omtalade den främmande herrns ärende, som gått ut på att begära Charlottes hand, om han först kunde vinna hennes hjerta. Den främmandes namn var von S., en af Södermanlands rikaste possessionater. I början grät Charlotte och försäkrade, att hon hellre för alltid ville stanna hos sin fostermoder; men gumman sade, att hon ej borde skjuta lyckan ifrån sig, och sedan Charlotte börjat betänka hvad fröjder rikedomen kunde föra med sig, fann hon att gumman möjligtvis kunde hafva rätt.

Några veckor förgingo, under hvilken tid von S. ofta besökte gumman Bångs tarfliga boning, men blott på aftnarna, det vill säga sedan gumman kommit hem från rodden. Följden af dessa besök var att Charlotte en vacker morgon fann sig på väg till Ö—s prestgård i Upland, der hon skulle vistas en tid för att erhålla den bildning, som ansågs nödvändig, innan hon kunde uppträda i stora verlden såsom hennes nåd von S.

I prestgården vistades Charlotte något öfver ett år, och strax efter hennes återkomst derifrån firades bröllopet. Gumman Bång var också med på bröllopet, och hennes veckade mössa och svarta ylleklädning väckte mycket uppseende bland de fina gästerna.

Dagen efter bröllopet reste von S. med sin unga maka till Frankrike, men gumman Bång vände åter till sin gamla båt för att trotsa väder och vind liksom förr. Ett af von S. erbjudet årligt underhåll afslog gumman och förklarade, att hon icke ville öfvergifva sjön, förrän döden kom och bäddade ned henne på landbacken.

En afton, kort efter de nygiftas afresa, satt gumman Bång i sin kammare efter slutadt dagsarbete och läste ett kapitel ur bibeln; när läsningen var slutad, lutade hon hufvudet i handen och försjönk i tankar. Efter en stund började klara tårar att tränga sig fram mellan fingrarna, och en djup suck arbetade sig fram ur gummans bröst: hon tänkte på sina fosterbarn, som nu båda voro långt ifrån henne.

Ute blåste höststormen, och det vissnade löfvet prasslade kring husknutarna, påminnande om alltings förgänglighet. Gumman lyssnade till de hemska ljuden, men plötsligt afbrötos hennes tankar af ett par slag på dörren. Gumman öppnade, och framför henne stod en skäggig karl, som blott hade en arm, den venstra, i behåll.

— Bor enkan Bång här? — frågade karlen.

— Det är jag, kära han, hvad vill han mig? — sporde gumman tillbaka.

— Jag har helsningar från Melcher, er fosterson, — svarade karlen.

Knappt hade han uttalat dessa ord, förrän gumman fattade honom vid hans enda arm och drog honom hastigt in i kammaren, sägande:

— Har han helsningar från min gosse! Säg, hvar är han, hvar var han, när han helsade till mig?

— Vi suto tillsammans på vraket af skeppet Polstjernan, som förliste på skottska kusten, dit vi blefvo drifna af en sydvestlig storm. Bränningarna slogo öfver däck, och det kalla vattnet stelnade våra lemmar. Kaptenen och den öfriga besättningen hade slukats af det rasande hafvet, endast Melcher och jag höllo oss fast vid vraket, men snart kom en störtvåg och tog den stackars gossen med sig. „Helsa min fostermoder!“ ropade han och försvann i djupet.

Gumman Bångs smärta vid denna underrättelse var för stor att kunna gifva sig luft i ord eller tårar. Blek och darrande, satt hon blott och stirrade på berättaren, som fortfor: — Då jag såg gossens öde, fattade jag en närliggande tågstump och band mig fast vid stormasten. Knappt hade jag gjort det, förr än en råstång kom nerdansande och krossade min högra arm. Jag förlorade sansningen, och då jag vaknade upp låg jag i en fiskarbåt, som genom bränningarne förde mig i land. Sedan jag på ett lasarett fått armen amputerad och läkt, reste jag hem för att frambära Melchers sista helsning, och nu är jag här.

Gumman Bång tryckte båda händerna hårdt mot sitt hjerta och suckade djupt. — Min stackars gosse! — sade hon sakta och ett par stora tårar rullade ned på hennes fårade kinder. Efter en stunds tystnad steg den gamle, skäggige sjömannen upp för att gå.

— Hvart skall han taga vägen? — frågade gumman.

— Att skaffa mig herberge, — svarade mannen.

— Och hvad skall han sedan företaga med sin ena arm?

— Jag får väl söka mig in på någon fattigförsörjning, ty jag duger inte mer till arbete.

— Stanna då hellre hos mig så länge, — återtog gumman, och den gamle sjömannen gick med glädje in på förslaget. En bädd tillreddes i hörnet vid spiseln; men först sedan den skäggige sjöbussen till långt inpå natten förtäljt om Polstjernans resa och Melcher, gingo gumman Bång och hennes logerare till hvila.

Dagar, veckor och månader förgingo, och alltjemt var Per Kraft, så hette den gamle enarmade sjömannen, qvar hos gumman Bång. En enda gång bragte Kraft fattigförsörjningen på tal, men då lät gumman honom förstå, att han vore bättre försörjd hos henne, och dervid blef det. Kraft sökte på allt sätt visa sin tacksamhet för den goda gummans omvårdnad, och hvad som var möjligt att uträtta med en arm, det gjorde han.

Våren kom, och den varma solen smälte isarne, som likt kolossala täcken legat utbredda öfver de blå böljorna. Allt vaknade till lif och rörelse, och äfven i gumman Bångs hem blef det lifligare. Kraft var om dagarne nere vid stranden, der båten låg uppdragen; från morgon till qväll arbetade han på att sätta farkosten i godt skick, och gumman bistod honom, der hans ena arm var otillräcklig. Med längtan motsåg gumman den dag, då hon åter skulle få fatta sin åra, men med grämelse märkte hon också, huru hon med hvarje dag försvagades, och ibland hviskade en aning inom henne, att hon aldrig mer skulle sitta i sin kära båt.

Omsider randades den dag, då båten var i sjön, och med glädtigt sinn, fast vacklande steg vandrade gumman Bång ned till stranden. Kommen dit satte hon sig en stund på bryggan och blickade ut på det i solen glittrande vattnet. I detsamma syntes en rökpelare invid Kastellholmen, och en liten frustande ångare kilade fram bakom udden.

— Nej, se ett så litet ångfartyg! — utropade gumman. — Hvad ska' folk med en sådan der liten tingest att göra?

— Den skall frakta folk mellan Djurgården och staden, och då blir man af med de f—e roddarmadamerna, — upplyste en närstående person.

Vid dessa ord försvann leendet från gummans läppar och en dödlik blekhet utbredde sig öfver hennes kinder.

— Låt mig gå hem! — hviskade hon till Kraft, och stödd vid hans arm gick hon sakta hem.

En vecka senare lemnade gumman Bång allt hvad hon hade kärt på jorden för att i en annan verld uppsöka „salig Bången“ och Melcher. Gubben Kraft satt vid hennes bädd och tog emot hennes sista helsning till Charlotte.

— Hon är rik och lycklig nu, derför får Kraft det lilla jag lemnar efter mig, — hade gumman sagt, och lemnat Kraft sitt testamente, deri han utnämdes till hennes universalarfvinge.

Kort tid efter gumman Bångs begrafning stannade ett equipage utanför hennes f. d. bostad. Ett ungt, elegant fruntimmer steg ur och sprang uppför förstugutrappan. Med darrande hand vidrörde hon låset och öppnade dörren, men liksom förstenad stannade hon på tröskeln och blickade förskräckt på den skäggige Kraft, som satt inne i kammaren och slöjdade på ett grafkors af ek.

Kraft stirrade också en stund på det fina fruntimret, men plötsligt gick ett ljus upp för honom. Han stälde korset mot väggen och steg upp, sägande: — Gumman Bång har gått till en bättre verld, men hon sänder genom mig sin helsning till sin fosterdotter.

Bref från Paris.

Paris den 2 november.

Efter en lång rad kulna höstdagar, strålar solen åter från klarblå himmel. Det är åter sommar, och blomman har alldeles icke „i mossan bäddat sin graf“, men dock är det de dödas dag, den dag då blommorna ryckas upp och strös på grifterna, då det lefvande Paris, troget en gammal vana, aflägger skyldighetsvisit hos det döda, hos det Paris, som slumrar på Père-Lachaise, Montmartre och Montparnasse.

Se, hvilken rad af eleganta vagnar, som köra till Père-Lachaise! De fara på visit till de förnäma qvarteren i den hvilogården. Och der komma pilgrimerna till fots. De gå till andra qvarter, der det icke finns marmor och guld, på sin höjd små kors af jern eller trä, men der det också bor menniskostoft, som varit lefvande och haft vänner i verlden. Och trängseln blir stor. Om det är trångt der under torfvan, är det snart ej mindre trångt ofvanpå. Man kan blifva rädd för folkskockning, och derför gå *sergents de ville* omkring bland monumenterna och ropa: *circulez, avancez!* Det skall vara ordning i allt. Icke får man trängas på en begrafningsplats. Nej, man bildar queue och väntar tåligt, tills andras slägt- och vänskapskänslor finna sig tillfredsställda, ja, man låter sjelfva känslorna stå i queue, så komma de ingen oreda åstad.

Men der borta på det vida fältet invid muren, der ser det mycket folktomt ut, och dock lärer det vara så mycket tätare befolkadt under jord. Der under ligga de, som dött i vindskamrarnes elände eller i den offentliga sjuksängen på ett hospital eller i den ännu offentligare i ett gathörn och som sedan kastats huller om buller i *la fosse commune.* Det är „fattigjorden“, skulle det heta på svenska. Der finnas inga blommor, inga tårade ögon blicka

på den jorden, och der behöfva känslorna icke oroa sig i queue, ty der komma alldeles inga känslor på besök. Kanske ett och annat stackars barn irrar der omkring på denna dag och undrar, *hvar* månne på den stora platsen det bör knäfalla för att komma nära sin moders stoft!

— — — — „så du fantiserar, och luktar graflukt i lifvets vår“ — — — Nej, det är höst, men en vacker höstdag, ett ypperligt promenadväder för att gå på visit till begrafningsplatserna, och jag skildrar Paris sådant det är, vare sig vår, höst eller vinter. Om sommaren skildrar jag det alldeles icke, ty då finns det icke något Paris, värdt att omtala, blott halfannan million menniskor, som förnöta tiden med att arbeta i sitt anletes svett. Men snart är det väl vinter, ty i gathörnen stekas kastanier, och små savojarder, hvilka ofta äro från Auvergne, gå omkring och bjuda på sotning. Och så kommer karnavalen med „engageanter, flor och fransar“ och allt det der vackra „vid ljus och lampors sken“. Tyck icke illa vara, att jag citerar *Bellman*, när jag skrifver om pariserkarnavalen. Jag hör ofta nog en och annan gammal fransk visa, som påminner mig om vår nationalskald, eller det var väl vår skald, som skulle påminna om den franska visan. Men en gång, det var för flera år sedan, lågo *tolf* svenskar lägrade i en fransk skog, ett gladt sällskap, och de sjöngo Bellman, sjöngo så att skogens fåglar och bygdens barn kommo och undrade, hvad de tolf kunde vara för ett besynnerligt sångarslägte. Så sjöngs bland annat: „Hvila vid denna källa“, och då förklarade bygdens barn, att det måste vara *la grande messe*. Hvarför icke? Det var vår högmessa i naturens sköte bland landsmanskap och vänskap och friskt ungdomssinne.

Jag hoppas att de lefva och kunna njuta lifvet ännu, alla de elfva. För den tolfte vågar jag gå i proprie borgen, men jag tror att det är blott denne tolfte, som ännu går i franska skor, hvilket likväl icke hindrar att hjertat är svenskt.

Herre, mon Dieu, hvad den der Ny-Illustrerade pariserkorrespondenten är lättsinnig! Han flyger omkring på begrafningsplatser och hotar oss med fattigjord och talar om kastanier och sotare i samma andedrag, som han profeterar om karnavalen och citerar Bellman och lägger sina minnen i djupa skogen på en högmessostund! Hvarför talar han icke om kejsaren, kejsarinnan och koleran, om bröderna Davenport och Victor Hugo? Han borde dock veta, att Nya Illustrerade Tidningens publik interesserar sig för dessa mensklighetens stora frågor.

Hvad är att tala om koleran, svarar jag, då här icke finns någon kolera mer? Det enda, som skulle bevisa att farsoten ännu icke aflägsnat sig från Paris, är att den kejserliga familjen ännu icke flyttat till Compiègne, utan fortfarande bor i Saint-Cloud. Det heter nemligen, att kejsareparet icke vill lemna hufvudstadens grannskap, förrän epidemien alldeles upphört.

Således kunna vi veta, huru det står till, fastän vi icke hugnas med några officiella uppgifter om koleran. Icke tror jag just att det kejserliga paret inverkar mycket på farsoten, men deras närvaro inverkade kanske så mycket mer på det suveräna folket i Faubourg Saint-Antoine och andra „folkqvarter“.

Detta kan ni finna ganska underligt, men det kan jag icke hjelpa. Vi må för öfrigt tillhöra hvilken politisk trosbekännelse som helst samt vara aldrig så skyddade för smittan vid tillfällen, då förtjusningsfeber grasserar, så måste vi dock medgifva, att det kejserliga parets och isynnerhet kejsarinnans uppförande under denna koleratid varit värdt vår beundran. I ett nummer af Ny Illustrerad Tidning läser jag, att det kan vara „svårt att bedöma den moraliska halten af denna handling“, nemligen det kejserliga besöket hos kolerapatienterna. Hvarför det, min bästa redaktion? Skall man söka dolda och kanske mindre ädla bevekelsegrunder för en handling, som bland mycket annat förtjenstfullt visar prof på stort personligt mod? Kanske att hvarken ni eller jag åtagit oss att i flera timmar umgås med kolerasjuka, då vi dertill icke varit af någon pligt nödgade, och dock äro vi bestämdt ganska oförskräckt folk samt hafva icke något kejsaredöme att förlora. Nej, erkännom fritt och otvunget, att ifrågavarande uppträdande i kolerasjukhusen var en vacker handling. Med detta erkännande tror jag mig icke förbunden att egna kejsar Napoleon min tillgifvenhet och ännu mindre att gifva det ringaste efter i den mest brinnande motvilja mot absolutismen i allmänhet.

Det är en *enfant terrible*, den der pariserkorrespondenten, — utropar Ny Illustrerads redaktion. — Han är nog oförsynt att vilja göra opposition i vår egen tidning och så slår han sig på politik och talar om absolutism, då vi varit nog politiska att göra oss alldeles opolitiska. Tänk, om redaktionen skulle gifva mig afsked! Det skulle jag visst icke vilja. Då måste jag taga till bönboken och, anförande en stor väns ord, bevekligen utropa: „Låt mig få bli qvar vid inrättningen“. Men det säger jag, att äfven med fara att styckas, d. v. s. underkastas censur, måste jag uttala min öfvertygelse, så ofta jag kan komma åt, vare sig att det är politiskt eller opolitiskt.

Efter denna lilla mellanmening, som ni kanske tager för en omening, återvända vi till Saint-Cloud. En dag kände sig kejsaren trött af att regera. Han hade hållit på ända sedan tidigt på morgonen. Han ville förströ sig. — Befaller ers majestät, att vi skola skicka efter Bismarck? — frågade en af uppvaktningen med den mest krokryggiga underdånighet.

— Nej tack! — svarade kejsaren och lyfte litet på ena ögonlocket, som han brukar göra då och då. — Bismarck är icke rolig. Men jag skulle vilja hafva litet *spiritism*. Hvad tror ni om spiritismen?

— Sire, — svarade hofmannen, och ryggradens spänning tilltog i en riktigt oroande grad, — spiritismen är onekligen, d. v. s. man kan visst icke neka, spiritismen är....

— Ja, finner ni icke, — inföll kejsaren och lyfte litet, högst obetydligt, på sitt andra ögonlock, — finner ni icke, att spiritismen är...

Hans majestät teg plötsligt och slog åter ned ögonlocket.

— Sire! — svarade hofmannen, och hans toupet var blott en half aln från täspetsarne. — Jag är fullkomligt af samma åsigt.

Ett nästan omärkligt leende spelade en liten stund på kejsarens bleka läppar. Han befalde, att herrarne *Davenport*, spiritismens tjenande bröder, skulle uppsökas, anträffas och genast expedieras ut till Saint-Cloud. Bröderna söktes, men kunde icke genast anträffas. Slutligen hittades de dock ute vid Geunevilliers, en egendom som besittes af en monsieur *Derosne*, hvilken är ett slags Barnum för bröderna *Davenport*. De hade lyckligtvis skåpet med sig, ty de gå icke gerna utan skåpet hvart de än gå. Andeskåpet lades på en kärra, och så bar det af ut till Saint-Cloud. Kejsaren gick med oroliga steg fram och tillbaka i *Salon de Mars* och kunde icke begripa, att man vågade så dröja med

VATTENFALLET NJUPESKÄR I SÄRNA.
Teckning af O. Arborelius.

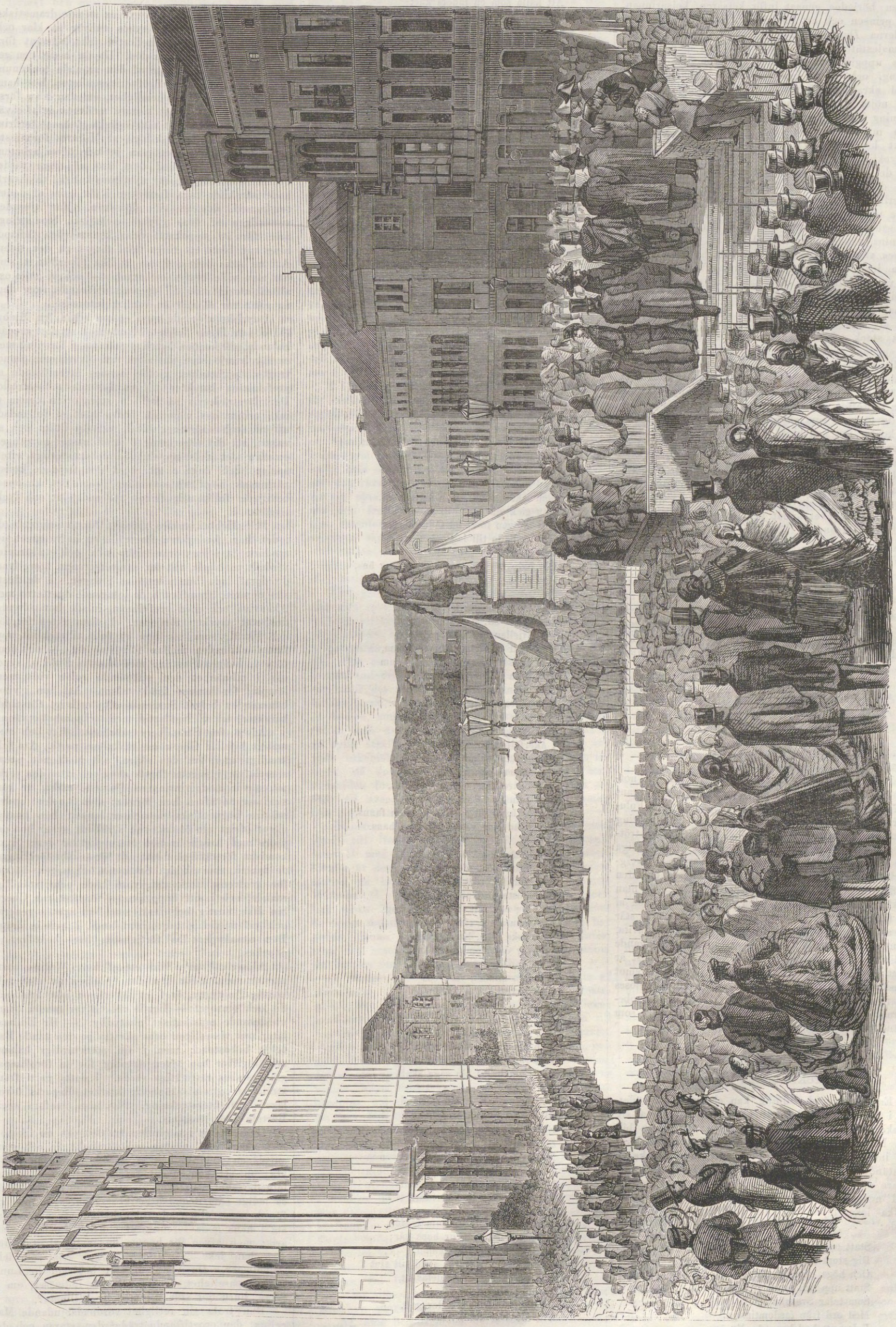

ENGELBREKTSTODENS AFTÄCKNING I ÖREBRO DEN 14 OKTOBER 1865. Teckning af Hugo Salmson.

anträffandet af de spiritistiske bröderna. Föreställningen började genast inför kejsaren, kejsarinnan, lilla prinsen och ett par dussin särskildt inbjudna. Bröderna *Davenport* lära lyckats att *mycket roa* deras majestäter. Det är väl egentligen icke spiritismens uppgift att *roa*, men bröderna fingo sin betalning, och det är bestämdt *deras* uppgift. Imellertid skrattade hofvet åt skåpandarne. Jag har haft nöjet göra detsamma vid en spiritistisk föreställning i *Salle Herz*. Hela tillställningen är onekligen mycket komisk, fastän den skulle vara mystiskt högtidlig. Vi trodde för en tid sedan, att vi lyckligt och väl sluppit ifrån Davenportarna, enär de så att säga utkastades från verldsstaden, men då kände vi dem ännu icke riktigt. De låta visserligen kasta ut sig, men komma snart igen och bjuda ut sin vara, lifligt erinrande mig om en gammal schackrare i Sverige, hvilken länge plågade en af mina vänner med tillbud om att få köpa en af dennes vackra västar. När den efterhängsne schackraren icke ville med godo låta öfvertyga sig om att västen icke var till salu, nödgades min vän slutligen något omildt förpassa mannen utför trapporna. I lycklig känsla öfver sin seger slog vännen sig åter ned i sin fåtölj, men i samma ögonblick stack schackraren åter in hufvudet så försigtigt genom den halföppna dörren och utropade: „Vill herrn taga tre riksdaler, *innan jag går?*“ Bröderna *Davenport* göra på alldeles samma sätt. De äro en gång kastade utför parisertrapporna, men strax derefter glänta de åter på dörren och fråga om de få visa sina skåpandar, innan de gå sin väg. Nu kostar det oss blott 3 francs att få se bröderna krypa in i skåp och umgås med andar. En tid noterades kursen för det nöjet i 30 francs.

Dagen efter Davenportska föreställningen i Saint-Cloud var *Robin* kallad till hofvet. Nämde tusenkonstnär visar i sin teater vid Boulevard du Temple, ibland mycket annat verkligen interessant, huru bröderna Davenport bära sig åt för att sällskapa med andar i skåp. *Robin* visade nu detsamma för hofvet i Saint-Cloud.

„Konsten är lång, och lifvet är kort“ — jag hinner aldrig med att egentligen berätta något i mina bref. Jag skall försöka att bättra mig och jag har de allvarligaste föresatser; men ni vet hvart den vägen bär, som är makadamiserad med goda föresatser. *C. L.*

P. S. Jag tycker icke längre om *Victor Hugo*. Det ligger mig om hjertat att säga det, när jag nu läst hans „Chansons des rues et des bois“, och jag skall motivera min mening en annan gång.

Njupeskär.

På östra sluttningen af Fulufjell, en mil från norska gränsen, kastar sig Njupån utför en lodrät brant af 70 famnars höjd, innan han förenar sig med Fulu- eller Vesterdalelfven. Har man gjort en vandring öfver det flacka, mossbeväxta fjellet, der blicken tröttas af de visserligen storartade, men för öfrigt ödsliga och enformiga utsigterna öfver grå stenören, dvergbjörk- och ljungbeväxta fält, hvilka endast en liten snöfläck eller fjellsjö ger någon omvexling, slås man verkligen med häpnad vid den oförmodade åsynen af att fjellet helt tvärt skäres af, och för våra ögon står en svart kolossal bergvägg, öfver hvilken det hvita, skummande vattenfallet kastar sig med ett sjungande dån som i en stor sal. I synnerhet vår och höst är fallet majestätiskt. Efter långvarig torka deremot minskas vattnet till den grad, att hela fallet upplöses till regn, innan det hinner ned, och man kan obesväradt gå derunder samt ned i en mörk grotta, som vattnet under tidernas lopp gräft in i berget.

Engelbrektstodens aftäckning.

En illustrerad tidning kan ej undgå missödet, att i refererande af samtida tilldragelser finna sig förekommen af den dagliga pressen och innan bilden hunnit åstadkommas, har ordet redan förlorat sitt interesse. Vi anse oss derför böra försaka en omständligare redogörelse för denna för hvarje deltagare oförgätliga högtid, och beledsaga vår plansch med nedanstående verser af hr E. W. Lindblad, hvilka icke löpa fara att med dagen förlora sitt värde:

Statt upp, o Svensk, eho du är,
Dig stora andar äro när,
Och höga minnen glimma!
Statt upp och svara till en röst,
Som talar Svenska i ditt bröst
Med ord från fordomtimma!
I dag ett budskap når dig än
Från Engelbrekt och från hans män.

O Engelbrekt! Namn, som vi lärt
Att hålla som en faders kärt
Från våra barndoms dagar!
Den frihetsglöd, som aldrig qväfs,
Den lugna kraft, som ej förhäfs,
Och lit till svurna lagar:
Hvad Svenska lynnet allt har bäst
Vid detta namn är evigt fäst.

På rätten våldet satt sin häl,
Förtrampas skulle till en träl
Vår gamle odalbonde;
Och nycklarne till Svea land,
Dem hade främlingar i hand,
Svenskhatande och onde.
En adlig jagt bedrefs i ro
På krämarns kram och bondens ko.

Det är från gammalt Svenskens sed
Att länge tåligt dragas med
Ett oförskyldt elände.
Men nu blef luften dock för qvaf,
Och Herrarne ej visste af,
Förrn molnets blixt sig tände.
Och Engelbrekt ur grufvan gick
Och såg sig om med stadig blick.

Som jernet göms i jordens famn,
En åder utan glans och namn,
Förrn svärd det hunnit blifva;
Så bröt ock han ur dunklet fram —
Och huru mycket om hans stam
De lärde än må kifva:
Visst kom från Gud hans själs beslut,
Och hvad han gjort dör aldrig ut.

Med gammaldags långmodighet,
Som mäter rundt, men måttet vet,
Han gick sin gång till målet.
Hos kungen först på fädrens sätt
Han vädjade till lag och rätt,
Och icke strax till stålet.
Det halp väl ej, men — »en gång än»,
Han sade, »kommer jag igen».

Då följde Sverges bönder med.
Det är en elf, som störtar ned
Från fjellen hufvudstupa!
Och hvar den elfven bryter fram,
Hon krossar hvarje våldets damm
Med sina böljor djupa;
Men grönskande i hennes spår
Den fagra blomman Frihet står.

Hur lustigt borgar refvos ner!
I åkerfälten än man ser
De grusade ruiner.
Var fästet väl ur vägen röjdt,
Den bistre kämpen log förnöjdt,
Som soln ur åskmåln skiner:
Nu för hans plog det svängrum fanns,
Och hvad som växte, det blef hans.

O tid, så rik på ädel bragd,
Så offrande, så oförsagd,
Som våra skördar sådde!
Högt fosterjordens hjerta slog:
På berg och fält, i dal och skog
Ett enda sinne rådde.
I Svenske män, ha än i dag
Vi qvar detsamma sinnelag?

Må våra minnen vara oss
Till lekverk ej, men himlabloss,
Som stadigt visa vägen,
När det i landet mörkt ser ut
Och om ett helsosamt beslut
Man ser sig om förlägen.
Ditt råd med stämma af metall,
Då, Engelbrekt, du säga skall.

Och icke skall ditt fosterland
Bli byte i inkräktarns hand,
Ej lagar på oss trugas.
Se, landet kring, ett godt gevär
Nu husets bästa prydnad är,
Ja ock den minsta stugas.
Ej tiden har ditt verk förstört:
Ännu ditt folk är vapenfört.

Ännu när uppbrottstimman slår,
Som förr det man ur huse går;
Än trifs här hjeltegamman.
Men när vi stridt vår strid till slut
Och segrens kransar delas ut,
Vi offra allesamman
Åt dig, vår frihets fader god,
Vid foten af din minnesstod.

E. W. L.

Teater och Musik.

Mozarts rang såsom verldens störste dramatiske kompositör, hvilken nu synes enhvar så klar och obestridlig, erkändes imellertid icke allmänt förr än många år efter hans död. Haydn insåg den genast; men för de fleste af den grånade tonkonungens beundrare förblef öfverlägsenheten hos hans unge efterträdare en hemlighet, emedan man först i senare tid vunnit ett klarare medvetande af såväl det poetiska som det musikaliska *dramats* fordringar. Derför föllo åtskilliga af Mozarts förnämsta mästerverk, under det man jublade öfver arbeten, som i jemförelse med dem äro af ringa värde. Figaro, som började ett nytt musikaliskt tidehvarf, hade särskildt föga framgång i *det*, som af denna ton-komedi dömdes till glömskan. Man tjusades visserligen af dess yppiga melodiska blomstring; men för att uppskatta dess konstnärliga fulländning var blott ett ringa fåtal moget på den tiden. Att nu söka belysa denna är lika öfverflödigt, som om man ville bevisa ett axiom — och vi hålla oss alltså uteslutande till operans utförande, som denna gång var af mer än vanligt interesse.

I lyriskt afseende stod såsom alltid fru Michaëli obestridligen främst bland de i stycket medarbetande, då hennes herrliga stämma, i förening med en för hvarje scen allt mera det öfverlägsna ämnet trogen uppfattning, gjorde hennes återgifvande af grefvinnans karakter till en lysande mönsterbild. Den företrädesvis så kallade stora arian kunna vi icke erinra oss någonsin hafva hört så fulländadt utförd, och åhörarnes bifall var så lifligt och så varmt, att det någongång föreföll nästan närgånget, emedan det dels uppslukade de mästerliga efterspelen, dels hotade att störa den frejdade konstnärinnans höga själsstämning, som det knappast beviljade fullkomlig frihet att andas ut och lyckliggöra.

M:ll Hebbe tycktes vid sitt första uppträdande i den komiska operan företrädesvis hafva egnat sitt studium åt rolens dramatiska sida, och ett särdeles vårdadt, måhända allt för samvetsgrannt, återgifvande deraf lade hon allestädes i dagen. I de flesta sångnumren, framförallt de intagande duetterna med Almaviva och med grefvinnan, inlade hon äfvenledes rätt mycken förtjenst. I sista akten föreföll det likväl, som om hon ej fullt tillräckligt uppfattat skilnaden mellan förr och nu — och jemföra vi hennes Susanna med hennes Fidelio, synes oss i allmänhet den sistnämda rolen vida mera lämplig för hennes firade talent. Att hon i vissa hänseenden belyst Susannas ofta oriktigt förstådda karakter, må vi imellertid med tacksamhet erkänna.

Äfven fru Strandberg skördade lifligt och rättmätigt bifall i Cherubins makalösa parti. Att fullkomligt återgifva den skära, allt ansläende poesi, som lefver i pagens första sång och låter den verka på enhvar med erinringens djupaste makt, är kanske mer än äfven hon förmår; men i rolens andra, mindre högpoetiska momenter lemnar hon knappt något öfrigt att önska, och särskildt synes hon oss *yngre* med hvarje är hon återuppträder deri. I de komiskt förträffliga, blott allt för snabbt förklingande takter, som skildra Susannas och pagens bäfvan för grefvens återkomst, voro båda oemotståndligt roande, och i sitt hopp genom fönstret var Cherubin lika hurtig och rask, som han syntes generad och tafatt vid sitt återinträdande i qvin'ig drägt. Den utomordentliga förtjensten häri behöfver ej påpekas.

Almaviva var alltid ett af herr Walins bästa partier, och utför han det ej äfven nu med fullkomlig framgång, är felet säkerligen icke bristande flit och omsorg. — Bazils rol blifver genom arians uteslutande musikaliskt obetydlig. — Hr Uddman låter oss visserligen ofta skratta på den gamle Bartolos bekostnad; men i sin märkvärdiga hämndaria ingifver han äfven aktning för en förolämpad gråhårsmans rättmätiga vrede. I detta parti framstrålar med omisskännelig klarhet Mozarts öfverlägsna karaktersteckning. Må man jemföra *denne* Bartolo med Rossinis.

Hr Arlberg i titelrolen tycktes oss nu likasom förr något stel, nästan aristokratiskt fin och mera angelägen om att behaga genom elegansen af sin yta, än att konseqvent framhålla Figaros muntra lefnadsvishet. Vi erkänna att knappt någons talent så ledigt som denne utmärkte sångares lämpar sig för de mest olikartade roler, hvilket äfven här röjde sig i hans goda föredrag af sin första och sin sista aria; men äfven för honom finnes likväl åtskilligt, som han icke „lär“, och än mer som han icke „glömmer“. Då vi af hjertat beklagat hr Lundbergs opasslighet, är det väl icke indiscret, om vi fråga, huru det står till med hr Willman?

Den trots sin retlighet vördnadsbjudande Marcelina, den orostiftande trädgårdsmästaren och den gravitetiske domaren gjorde sina saker bra, och i

allmänhet framstod det fulländade konstverket både i lyriskt och dramatiskt afseende denna gång med ovanligt lif och värme. Orchestern, hvars parti måhända af alla är det tacksammaste, röjde deremot icke fullt den utomordentliga finess, som den eljest vant allmänheten att med trygghet påräkna. Hr Norman, som vi för öfrigt i så hög grad beundra, förefaller numera nästan prohibitiv, då det gäller ett lössläppt och mindre studeradt än hänförande allegro.

Vända vi oss från detta mästerverk för alla tider till att examinera några bland den dramatiska konstens blommor för dagen, finna vi till en början det lilla skådespelet *En huskur*, hvilket lofvade rikt interesse såsom afsedt att ådagalägga talenterne och framstegen hos den dramatiska scenens yngsta artister. I trots af rolerna, hvilka voro ingenting mindre än tacksamma, röjde sig äfven vid denna representation månget lofvande anlag, och särskildt lyckönska vi herr Dörum till hvad han genom sitt allvarliga studium och sin verkligen förtjenstfulla mimiska förmåga lyckades åstadkomma af ett nära nog vidrigt parti. Vid valet af experimentalfält för lärjungarnes verksamhet tyckes man företrädesvis hafva sökt ett stycke, som i sig innefattade en mängd karaktersförsök af olika slag; men dervid hafva glömt huru nödvändigt det är att för skådespelare ställa *så* till, att rolen blifver en uppmuntran, derigenom att den lätteligen anslår och ingifver nybörjaren hopp om att kunna tillvinna sig åskådarnes sympati.

Strax efter eleverne såg man i efterpjesen, *En papperslapp*, flere bland vår komiska dramatiks förnämsta mästare. Fru Hwasser tjusade oemotståndligt genom sitt öfverlägset spirituella återgifvande af den rol, som Sardou genom Rose Chéries hjelp till stor del har att tacka för den lycka han gjort; och fru Hedin gjorde naturligtvis af sitt obetydliga parti så mycket som någon kan göra. Herr Hedin väckte stormande appåder genom sin gränslöst trefliga och uppsluppna komik, och herr Almlöf spelade sin rol med en liflighet, som är beundransvärd vid hans år. Pjesen är för öfrigt endast utmärkt genom det tillfälle till ett godt spel, den gifver, samt genom mycken qvickhet der och hvar i dialogen; ty hvarken såsom högre komedi eller fint intrigstycke kan man erkänna ett arbete, hvari den blinda slumpen spelar en så betydande rol. I enskilda momenter, såsom till exempel den öfverdrifna pall-scenen, urartar stycket dessutom till ren farce.

Hr Frans Hodell — den outtröttlige lustspelsförfattaren från Ladugårdslandsteatern — har nyligen skrifvit ett nytt arbete för Södra teatern, hvilket, ehuru det i tisdags gafs för första gången, redan skaffat samma Thalia-tempel flera goda hus. Pjesen, som första gången gafs till förmån för den omtyckte komikern, hr Bergström, är ett storartadt féeri-lustspel med de mest omvexlande skådeplatser. Från trollens rike förflyttas man direkt till landsvägen, så till ett muntert slåtteröl, derifrån till en förlofningsfest vid Uggleviken och så vidare — men öfverallt har man ganska roligt. Ty författarens fyndighet och förmåga att begagna sig af alla möjliga dagens händelser och förhållanden till oftast lyckade, stundom verkligt qvicka, alltid godmodiga anspelningar och skämt förnekar sig här aldrig, lika litet som hans skicklighet att skrifva goda kupletter och dertill välja passande och anslående melodier, hvari han utan tvifvel står öfver samtlige sina yrkesbröder i samma genre. Både „Andersson, Pettersson och Lundström“ voro för öfrigt, hvad beträffar utförandet, ganska bra representerade, och stycket lofvar att blifva en kassapjes för teatern och ett varaktigt nöje för allmänheten.

Krönika.

De vigtigaste nyheter vi för denna vecka hafva att omnämna komma från andra sidan verldshafvet, då deremot den europeiska kontinentens angelägenheter, så att säga, stätt och vägt i en föga upplysande ovisshet. Men telegrafen förkunnar oss att den kejserliga arméen i Mexiko tillkämpat sig tvenne afgörande segrar och att i följd deraf den ihärdige ex-presidenten Juarez ändtligen funnit för godt att fly ur landet. I sin tacksamhet för denna sista åtgärd har den gode kejsar Max beviljat sin oförsonlige motståndare en rätt vacker pension samt till och med täckts utlofva, att om han hädanefter förhölle sig fredligt och „aldrig gjorde så mera“, skulle det icke blifva honom förbjudet att efter ett par pröfvoår än en gång få återvända till sitt land igen, blott han ville göra det såsom en vis man. Öfver de Juaristiska guerilla-skarorna tömmer han deremot sin vredes skålar, yttrande i en proklamation, att när han nu vunnit folkets kärlek och de upplystes erkännande (och *makten* sedan!), så ämnade han icke längre bemöta dem, som ännu ville fortsätta striden, såsom krigare, utan såsom banditer och röfvare skola de döden dö.

Från Jamaika omtalas ett allmänt och blodtörstigt uppror, hvari tusentals af öns inbyggare blifvit af sina färgade grannar mördade på det grymmaste sätt. Från de kringliggande öar, som lyda under spanska kronan, hafva imellertid trupper redan kommit de nödstälda till undsättning. Brasilien har åter försonat sig med England; men i Canada rustar man sig deremot till motvärn, i väntan på ett anfall af fenierna. Mr Seward håller träget i med att fordra ersättning för det sjöröfveri, hvarmed man öfversett under det stora kriget, och Shenandoahs inlöpande i Liverpools hamn torde möjligen komma att stå de stolta britterna ganska dyrt.

Kapareskeppets besättning har imellertid blifvit på god tro fullkomligt frigifven, och dess officerare uppträdansom lejon för dagen, under det man med ett storsinnadt mottagande söker dölja sin förargelse öfver det brydsamma i saken. Man får nu se, om hr Waddell anses värdig den äran att skickas till S:t Helena. Vid den sedvanliga Lord-Mayors-banketten, som hela England med den mest spända nyfikenhet efterlängtat, har den gamle Russell *icke* för någon omtalat hvad han för framtiden har i sinnet.

I Italien börjar man hysa allvarsamma farhågor för verkställandet af Victor Emanuels ryktbara afsägelseplaner, och såsom orsak angifves påfvens oöfvervinnerliga vedervilja mot att underhandla med en bannlyst — ett skäl som nästan väl starkt påminner om medeltidens dagar. Koleran härjar imellertid hela den sköna halfön, och till Neapel, hvarest den rasar värst, har den gode konungen begifvit sig, sina undersåtar till tröst. På turkarne synes den franska statsministerns storartade recept mot farsoten hafva gjort ett mäktigt intryck, då sultanen säges hafva afsändt flera tusen man med stränga ordres att tillse, att de fromma Mekkapilgrimerna hädanefter skola hålla sig lika snygga som heliga.

För det algieriska upproret tyckes fruktan redan vara öfverstånden, då de trupper, som fått befallning att håila sig resfärdiga, ännu icke skickats öfver hafvet, och då den afrikanska koloniens tappre generalguvernör, Mac-Mahon, åter inträffat i Paris. För oss fattiga hyperboréer bör det kännas ganska smickrande, att vi en tid af redan några dagar varit det förnämsta samtalsämnet i denna umbilicus terræ. Man har funnit någonting pikant hos en nation, som på vårt manér sträfvar efter högre frihet, och ännu mer hos en konung, för hvilken en dylik sträfvan icke är en styggelse. Äfven vår gode erkebiskops unika tal har gjort ett visst intryck, då det omordats och kommenterats i hufvudstaden för qvickhet och tankeklarhet. Med ett ord: en svensk riksdag har i Paris blifvit nästan lika populär som en svensk sopran!

Bismarck har efter ett illa doldt fiasco återvändt till Berlin, och en preussisk musik-corps' samspel med de franska i Seine-stadens konsertlokaler är det enda slags harmoni, som åvägabragts mellan de begge nationerna. Också har konung Wilhelm (I, Eröfraren) icke försummat att hjertligt tacka Napoleon för den utmärkta lycka, som de tyska musikanterna gjort i Paris. Preussen har genom denna konungs nåd en stor statsminister, men det stackars Kur-Hessen har nu mera genom sin furstes onåd ingen minister alls.

I Norge har den franska traktaten gillats af storthinget med en aktningsvärd majoritet i röstetalet. Det har nu visat sig, att en liten flickas mordbrands-sjukdom varit den hemska orsaken till Vallöes förstörelse. Hennes namn är Regina Petersen.

Här hemma börja utsigterna blifva ljusare, och med allmän tillfredsställelse har man helsat bildandet af ett sällskap, kalladt representations-reformens vänner bland ridderskapet och adeln, samt den inbjudning att öfverlägga om nationens stora lifsfråga, som från detta sällskap utgått till samtlige riddarhusets ledamöter och hvilken anses båda mycket godt, emedan man hoppas att det på öfvertygelse grundade motståndet skall åtminstone vackla genom strid med dem, som på sin sida hafva det rätta och det af hela folket önskade; att det instinktlika motståndet skall såsom de flesta fördomar gifva vika för ökad upplysning i sak; att kasthögmodets motstånd skall bringas till blygsel vid förnimmandet af mera frisinnade åsigter hos män af samma rang, och slutligen att de indifferente som ej kunna beqväma sig att genomläsa de många och till en del förträffliga afhandlingar i frågan, som tid efter annan lemnat pressen, i detta möte skola finna en genväg till åtminstone *någon* öfvertygelse.

Af stor betydelse för reformens framgång, och äfven om så ej vore alltid hedrande för sina upphofsmän, är det i Göteborg fattade beslutet om en högtidlig deputation till vederbörande i hufvudstaden, hvilken i ansedda mäns personer skall gifva uttryck för det som nu ligger hela riket varmast om hjertat. De som ifrat för och åvägabragt denna handling af varmt fosterlandssinne hafva tillika uppmanat lika tänkande personer att om möjligt samtidigt infinna sig i Stockholm, genom att sluta sig till de deputerade göra deras ärende än mera aktningsbjudande, och i värsta fall öka ansvaret för dem, som ännu söka att simma emot den mäktiga strömmen af tidens fordringar. Vi äro öfvertygade, att mången skall med glädje hörsamma denna hjertliga kallelse, som gifver äfven den ringaste tillfälle att medverka till hvad han anser vara det helas sanna väl.

Den berömde författaren till Spanioren i Särna har icke heller denna riksdag uraktlåtit att lägga i dagen sitt i framtiden mildt inblickande, känslosamma ädelmod. Förslaget om en half million till byggande af ett vackert hus med komfortabla våningar för de blifvande statsråden, på det att icke de sjelfva måtte tvingas att allt för dyrt umgälla sin upphöjelse, är i sanning en lika täck som sinnrik idé, och allt sedan händelsen med den „gamle greken“ lärer intet hafva försatt riddarhusförsamlingen i så godt lynne. Då så många bryd- och ledsamma frågor nu derstädes förekomma, är det ju angenämt att alltid kunna påräkna en nitisk motionär för skrattmusklerna.

I Göteborg har den mindre teatern börjat sina representationer med en triumf för den i sin genre makalöse gamle Deland, och stadens opera har att vänta en stor vinst i mll Gelhaar, vår utmärkta operett-sångerska, som lär tillerna den ett kärkommet besök. Det lyckliga Norrköping har till anordning af vattenledning i staden af en ansedd medborgare erhållit en särdeles frikostig gåfva. Till det händelserika drama, som under namn af menniskorofvet i Haparanda blef så sorgligt ryktbart och hotade med en så tragisk upplösning, hafva vi nu läst en i hög grad angenäm epilog, skrifven af hufvudpersonen i händelsen, den stackars Ek sjelf, och hvaraf man med glädje förnimmer att han nu är fullkomligt fri och att hans fienders lömska nidingsdåd således drabbat endast dem sjelfva.

I hufvudstaden har man fått beundra en särdeles rikhaltig samling af aqvareller, de flesta kopior af de gamla italienska mästarnes sublima skapelser. Ehuru äfven i och för sig angenäma genom ett ovanligt vårdadt utförande, ega de således ett särskildt behag för dem, som varit nog lyckliga att i målarekonstens tjusande hemland lära känna och älska de herrliga originalbilderna, af hvilka man eljest gemenligen blott i otillfredsställande fotografier kan rädda ett förkroppsligadt minne.

För öfrigt sysselsätter man sig nitiskt med både visliga och äfven något fantastiska anordningar rörande den blifvande industri-expositionen; och på förslager om lokomobiler, ombygnader med mera är ingen brist. Nybroviken, som hrr stadsfullmäktige helt visst nu hoppades vara saligen afsomnad, dyker plötsligen ånyo upp genom sorgliga klagorop af olyckliga ladugårdslandsbor, som klifva ned sig i fyllnadsgodsen kring dess strand. Önskligt vore att en man i hr von Leesens anda kunde vinnas äfven för vårt illa lottade samhälle, som äfven för en Hercules vore ett ingalunda ovärdigt experimentalfält.

Figaros bröllop lockar ständigt nya gäster och firas af hela vår musikaliska verld med mycken uppbyggelse, ehuru ingendera af de nygifta tillvunnit sig allmänt erkännande. Vi hoppades genom mll Gulotin kunna meddela några notiser äfven rörande framtiden, men vet hon något derom, så synes hon imellertid väl angelägen att icke lära bort konsten. Att hon sjelf är öfvertygad om verkligheten af sin „mission“, torde likväl icke böra betviflas. Vore hon fullkomligt charlatan, skulle hon dessutom troligen vara mera dyr!

Hvarjehanda.

— JORDENS INVÅNARE. Jordklotets nuvarande befolkning antages till omkring en milliard menniskor, som tala 3064 språk eller dialekter och bekänna sig till 1100 religionsformer. Menniskans lifslängd uppskattas i medeltal till $33\frac{1}{2}$ år. En fjerdedel af alla barn dö före sitt sjunde år, och hälften före sitt sjuttonde. Hvarje år dö 33 millioner menniskor, hvilket gör 21,000 pr dag, 3730 pr timme, 60 pr minut och således en i sekunden. De luckor, som uppstå genom dessa 33 millioner dödsfall om året, fyllas derigenom att 48 millioner födas pr år, så att menniskoslägtet årligen växer med 15 millioner individer. Man har gjort den iakttagelsen, att flera dödsfall och födelser inträffa

nattetid än om dagarne. Hvarje år ingås 83 millioner äktenskap. Vi anföra dessa siffror endast såsom teoretiska beräkningar. I verkligheten finnas åtskilliga förhållanden, som rubba dem, såsom krig, pest, hungersdöd och andra olyckor, som göra ett ganska betydligt afbräck i den här beräknade tillväxten.

— SVÅRT ATT BEVISA. Under titeln *Lifvet på planeterna* har en vetenskapsman, Henri de Parville, gifvit oss följande sammandrag af luftrymdens geografi och planeternas befolkningsförhållanden: *Solen* obebodd. — *Mercurius* bebodd af varelser af en lägre natur, ungefär af samma slag som de kommande jordiska varelserna. — *Venus* bebodd af varelser, som äro fullkomligt analoga med menniskorna på Jorden; fauna och flora äfven motsvarande jordens. — *Månen* icke bebodd; har varit det. — *Mars* bebodd af varelser, som till det yttre likna jordmenniskorna, men äro mindre och af underordnad natur; för längesedan voro de äfven i andligt afseende fullt motsvarande jordvarelserna, men nu kunna de taga plats på samma organiska skala, som Jordens blifvande invånare komma att intaga. — *Jupiter* ännu obebodd. — *Saturnus* obebodd, består af rudimentära organismer. — *Neptunus*, *Uranus* d:o d:o.

— NY UPPTÄCKTSRESA i det inre Afrika. Bland de passagerare, som anlände till Bombay med sista ångbåten, var äfven d:r Livingstone, som är tillräckligt bekant för sina många och vidsträckta resor i Afrika, under hvilka han en gång till och med troddes vara död. Doktorn är för närvarande redo att begifva sig ut på en ny upptäcktsresa i det inre af den afrikanska kontinenten och har kommit till Bombay för att der vidtaga de sista förberedelserna. Den del af Afrika, han ämnar undersöka, är den stora landsträcka, som ligger mellan den af honom redan kända regionen och den som senast blifvit upptäckt af kapten Speke. Denna resa har två syftemål, dels att göra landet tillgängligt för handeln, dels att fullgöra åtskilliga af det geografiska sällskapet i London gifna instruktioner att undersöka södra Afrikas floder mellan Zambese och de af kapten Speke besökta sjöarna. Det sista företaget är af ganska stor vigt för de engelska geograferna, som önska veta, om icke de af Speke, Grant och Baker upptäckta sjöarne få tillopp från ännu längre söderifrån kommande vattendrag än de hittills funna källorna. Doktor Livingstone kommer icke att taga med sig något stort följe, sannolikt endast bestående af infödingar. Expeditionen troddes skola afgå i slutet af oktober månad.

Ett sjukbesök i ett turkiskt harem.

Det var under sommaren 1835, då en häftig feberepidemi utbröt på ön Euboea under mitt korta garnisonslif i Chalkis, en epidemi, som anföll icke blott oss fremlingar, utan äfven grasserade duktigt nog bland infödingarne. Vi officerare infunno oss, så länge febern lät oss vara i fred, på en stor kaserngård, der vi slogo oss ned under ett lummigt träd och försökte få någon smak på det oundvikliga bäckvinet. En afton kom till vårt samqväm en ung turk, som bodde i Chalkis och som jag visserligen redan lärt känna såsom en passionerad fiskare, under mina ornitologiska ströftåg i trakten kring staden, men för öfrigt icke hade kommit i beröring med, ehuru jag någon gång hört andra infödda officerare tala om honom såsom en rik man, hvilken tyckte ganska mycket om sällskap, ehuru han icke besökte våra aftoncirklar för att icke misstänkas att dricka vin. Han hade också kommit i en helt annan afsigt nu. Han gick rakt fram till mig och bad att få ett samtal med mig. Jag följde honom, och vi aflägsnade oss ett stycke från sällskapet, då han på en med min rätt mycket öfverensstämmande, knagglig nygrekiska framstälde till mig sin anhållan, att jag skulle göra ett besök hos hans hustrur, som alla lågo sjuka och hvilka han redan på förhand hade sagt, att han skulle gå att hemta en frankisk hakim (läkare), som redan botat en mängd samier, hvilka då lefde såsom politiska flyktingar i Chalkis. Jag följde honom. På vägen till hans hus, som låg ett stycke bort, omtalade han för mig alla de iakttagelser han gjort på sina fyra sjuka hustrur och tillade åtskilliga förhållningsreglor, som jag hade att följa, „ty de voro skygga lamm, som aldrig förr sett en franker“. Det var isynnerhet två omständigheter, som jag måste lofva att strängt ställa mig till efterrättelse: jag skulle icke få göra dessa qvinnor några frågor, och mina ögon skulle endast få halka förbi dem, utan att jag finge betrakta dem skarpt, hvarförutan jag icke skulle få röra någon del af deras kropp utom pulsen på venstra handen, så snart de på ett gifvet tecken räckte mig den. Jag visade mig vara en rätt läraktig lärjunge i harems-etiketten och lofvade göra allt hvad man hade sagt mig. Under samtalet om allt detta hade vi kommit in på gården till ett stort turkiskt hus; min nye vän Hussein bej klappade några gånger i händerna, och några gamla utlefvade turkar i rätt eländiga kläder rusade fram för att gapa på mig; uppe i korridoren höll en morisk qvinna på att tända en nattlampa. Inträdet i detta hus gjorde på mig mera ett dystert än ett vänligt intryck. Vi stego uppför den temligen illa åtgångna marmortrappan, gingo tvärs öfver korridoren och kommo in i ett stort rum med en mängd väggskåp och nischer samt en längs efter hela väggen gående soffa, som var klädd med något slags brokigt bomullstyg.

En hög, femarmad messingslampa, i hvilken dock icke mer än en veke var tänd, spred en otäck oljelukt, men föga ljus. Detta var synbarligen mottagningsrummet, som aldrig får fattas i något turkiskt hus. Här förnyade Hussein bej sina lärdomar öfver det uppförande jag hade att iakttaga och gaf mig ett tecken att följa honom. Vi smögo oss mellan ett par urblekta gardiner, som dolde en dörr, och stego in i ett annat rum, der jag tydligen kunde förstå, att jag nu befann mig framför de sjuka hustrurna. Hussein bej vände sig till dem med några ord och gaf mig ett tecken att gå fram till dem. På en låg och lika bred som lång divan, klädd med blått kläde, upptäckte jag fyra menskliga varelser, som suto på sina korslagda ben — några fötter stodo lika litet till att se som några armar —, med den nedre delen af kroppen allt från bröstet insvept i ett stort stycke hvitt ylletyg, som hade en slående likhet med ett vanligt sängtäcke. Hufvud, hals, bröst och armar voro invirade i ett fint och vackert, spindelväfsartadt, mjölkhvitt sidentyg af det slag, som tillverkas på ön Euboea, isynnerhet i byn Kumi. Det var mig omöjligt att urskilja någon kroppsform, men ur en öppning på slöjan lyste ett par mörka ögon, och barmens häftiga rörelse lyfte på slöjans veck; jag hörde en sakta jämmer och suckar, som frampressades mellan de sannolikt klibbiga läpparne. Jag behöfde blott taga några steg, så hade jag redan haft tillfälle att betrakta dem alla — hvarunder jag dock knappt hört eller sett det allra ringaste, som kunde tjena mig till ledning att bedöma deras sjukdom. Min förlägenhet ökades med hvarje sekund, och för att komma ur den gaf jag Hussein bej ett tecken, att det nu kunde vara på tiden att känna dem på pulsen. Han sade några ord till qvinnorna, och som på automater började samtidigt någonting som jag kunde antaga vara en hand att röra sig på bröstet under de tätt slutna slöjorna. Jag tog fatt i denna tingest, kände mig för från fingerspetsarne till handlofven och hittade slutligen på pulsådern. Samma manipulation fortsattes med samma framgång på alla fyra, och jag var ganska glad öfver resultatet. Två af qvinnorna befunno sig redan i ganska starkt febertillstånd, men de begge andra hade icke blifvit anfallna ännu. Dessa båda iakttagelser, sammanlagda med hvad Hussein bej sagt mig om sjukdomsföreteelserna och med min egen kännedom om epidemiens beskaffenhet, gåfvo mig tillräcklig insigt om sjukdomens diagnos och jag sökte gifva den praktiskt uttryck genom medicinska föreskrifter. Vi begge karlar lemnade sjukrummet, och efter några svårigheter gaf man mig litet silkespapper, ett bläckhorn af messing och en penna, tagen ur en gams vingar.

Jag skref recept på chininpiller och lemnade det åt Hussein bej samt inpräglade noga hos honom, när och huru det skulle intagas, äfvensom hvilken diet de borde iakttaga. Innan jag tog afsked, sade jag också, att jag skulle komma tillbaka aftonen derpå för att höra huru läkemedlen verkat. Han tackade mig derför, och vi skiljdes åt. Följande afton infann jag mig också hos Hussein bej och mötte honom i mottagningsrummet i en särdeles upprörd sinnesstämning. Han komplimenterade mig i utvaldt smickrande ordalag öfver den underkur, som jag gjort på hans hustrur: de voro friska allasammans. Denna underrättelse förvånade mig icke det ringaste, ty jag hade ju egentligen icke kommit dit för annat än att få fira denna vetenskapens triumf öfver de enkla naturbarnen. Då jag underrättade mig närmare om huru de begagnat pillerna, drog Hussein bej stolt upp sina ögonbryn och försäkrade att hans qvinnor nog förstodo att handskas med medikamenter. De hade icke hemtat några piller från apoteket, utan insytt mitt recept, för att göra det verksammare, i en bit ylletyg, som kommit från profetens graf i Mekka, och lagt det på hjertat, hvilket haft den underbara verkan. Jag bad att få se qvinnorna. För ögonblicket voro de alla fyra fullkomligt friska, men jag kunde icke underlåta några tvifvel öfver detta hastiga tillfrisknande. Jag sade rent ut att jag fruktade att febern skulle komma tillbaka. Mina farhågor gingo dock icke i fullbordan. Hussein bejs hustrur fingo icke några nya feberanfall, om jag får tro hans ofta förnyade försäkringar, och jag egde ej något skäl att misstro dem. Några år derefter kom han till Athen, uppsökte mig och bedyrade, att de aldrig varit sjuka sedan dess.

SCHACK.

Uppgift 78.

Af F. HEALEY.

Svart.

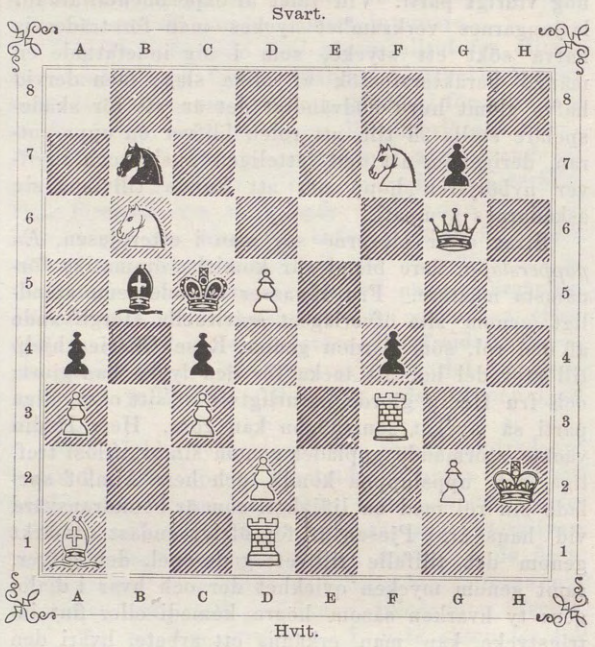

Hvit.

Hvit börjar och gör matt i tredje draget.

Gustaf Adolf Carlin †. Korset står ej här i sin vanliga schackbetydelse. Det betecknar spelets förlust af en ung idkare, hvilken redan hunnit dit, att hans bortgång verkligen må anses som en förlust och förtjena ett omnämnande här. I Carlins partier (af hvilka vi hoppas kunna meddela något) röjde sig en ej vanlig kännedom af spelets theori, en säker blick och en ganska rik combinationsförmåga. Äfven på problemernas område var han väl hemmastadd, och i äldre schackafdelningar, såsom i »När och Fjerran» och »Upsala-Posten», saknades sällan hans namn vid en lösning. En tilltagande sjuklighet afhöll honom på senare tiden från att mäta sig med våra Stockholms-schackkämpar; men äfven på sjuksängen hemtade han förströelse och vederqvickelse i det ädla spelets outtömliga idérikedomar. Han bortgick söndagen den 5 dennes, närmare 25 år gammal (han skulle ha fyllt dem just i dag), saknad ej blott som schackspelare, utan ock mycket som vän. Frid öfver hans minne!

Lösningar af uppg. 68 och 69 i n:r 41 ($^{14}/_{10}$).

68. Af *Den Gamle*. 1. TH2—H4*), *a)* TF6—B6:†; 2. KB5—B6:†, KD5—C4; 3. TA5—C5:‡; *b)* 1. » TF6—C6; 2. KB5—B4†, TC6—C5; 3. TA5—C5:‡; *c)* 1. « E5—E4; 2. TH4—H5†, TF6—F5; 3. TH5—F5:‡; *d)* 1. » annat; 2. E2—E4†, F4—E3: (en passant); 3. C3—C4‡. Ins. af *Sahlberg, J. Runström, Lolo, M. N., Hfm, Wennberg, Sandegren.* — Enligt förf:s ändring bör TF6 stå på G6, BB7 bortgå och i stället BB6 utbytas emot en på A6, hvarjemte SA1 kan ersättas af en sv. BB3.

*) Hv. hotar med var. *d* (hufvudvarianten).

69. Af *Barlow*. 1. SE3—F5, [KE5—E6:]; 2. SF5—G7†, KE6—E5; 3. TD3—E3†, KE5—D4; 4. SG7—F5‡. Insänd af *Sahlberg, Lolo, M. N., Hfm, Wennberg, Sandegren.*

Brefvexling.

C. W. H—n (Göteborg $^{8}/_{11}$): R. 75. 76.
D. F. O. H. ($^{11}/_{11}$): R. I, II.
R. S. ($^{12}/_{11}$): R. 77, I, II.
V. O. S. ($^{10}/_{11}$): R. 70, 71, 73—76.
P. M. L. (Söderkpg & B. $^{10}/_{11}$): Välkommen åter! R. 64, 66, 67, 70, 72, 74, 76. — Uppgiften utan anmärkning.
C. F. W. ($^{11}/_{11}$): R. 74—76.
G. B. ($^{14}/_{11}$): Er uppgift skall ni återse.
* * * Ofvanstående 78 rekommenderas särskildt.

Den 15 nov. J. G. S.

Tillkännagifvande.

Aktieegarne i Bolaget för Ny Illustrerad Tidning sammankallas för att besluta om ändring af 2:a § i Bolagsreglorna, Tisdagen den 5 December 1865 kl. $^{1}/_{2}$ 6 e. m. på Riddarholmen N:o 6.

IWAR HÆGGSTRÖMS BOKTRYCKERI.

NY ILLUSTRERAD TIDNING.

№ 47]. Utkommer hvarje Lördag. Stockholm den 25 November 1865. 12 Rdr årgången. [1a Bandet

Innehåll: Lars Wilhelm Kylberg (biografi med porträtt). — Den återuppståndne, tafla från Georgien. — Tyska brinken (plansch, med text af —ed—). — Monitorn John Ericsson för ankar å Stockholms ström (plansch, med poem af —ed—). — En Floda-kulla, som går i vall (plansch). „Huppdansen" i Floda (plansch), teckningar af J. A. Malmström. — Teater och Musik. — Krönika. — En kafferhöfdings materiella lycka (ur kapten Droysons „Wild Regions of South Africa"). — Hvarjehanda. — Schack.

Lars Wilhelm Kylberg.

Der ligger vid den vik af Venern, som heter Dettern, mellan Venersborg och Lidköping en vacker gammal herregård med namnet *Såtenäs*. Redan på 1400-talet känd såsom tillhörig Posse-slägten, var den fordom en mötesplats för de adliga slägter, hvarpå denna liksom så mången annan bördigare trakt en gång var så rik. Från *Håberg* kommo „Stakar" och „Cruusar" och „Sneckenborgar", från *Frugård* „Oxenstjernor", „Bäätar" och "Bjelkar", från *Venersnäs* „Flemmingar", „Liljar" och „Silfverhjelmar", från *Leckö* „De la Gardier", från *Stola* „Ulfvar" och „Ekebladar" o. s. v.

De tiderna äro nu längesedan förbi. De flesta bland de gamla slägterna hafva tjent ut.

»Och nya slägter ta makten om hand,
När till fädren de gamla vandra».

På 1830-talet finna vi också Såtenäs vara en mötesplats för helt andra män.

Der sutto vid den tiden rätt ofta tillsammans fyra män, fyra verkligt stora män, i öfverläggningar om vissa bland fosterlandets vigtigaste frågor. De kommo alla från närmaste grannskapet, de också, från *Trufve*, från *Degeberg*, från *Leckö*. De hette *Jan Gabriel Richert*, *Edvard Nonnen*, *Thorsten Rudensköld*. Och mannen, hos hvilken de möttes, Sätenäs' egare, det var han, hvars minne vi egna dessa rader, den minst beryktade men derför icke minst verksamme bland de fyra, kaptenen vid Vermlands fältjägare, jordbrukaren, artisten, folkskoleläraren, kommunalmannen *Lars Wilhelm Kylberg*.

Döden har inom några få år skördat dem alla. Kylberg, den sist qvarlefvande bland dem, bars för några dagar sedan till grafven der i Thuns kyrkogård, strax invid den skola, der han sjelf i åratal undervisade. Han bars dit af sina *åtta* dugtiga, dugliga söner, alla redan i frisk, god verksamhet såsom jordbrukare eller handlande, alla *närande* medlemmar i samhället. Det var en begrafning sådan som få skådat. Det är icke mångens ande beskärdt att fortsätta sitt lif och sin verksamhet så mångdubblad redan inom egen närmaste krets.

Med Kylberg, skulle man kunna säga, är den sista stjernan slocknad i den konstellation, som bildade sig omkring Jan Gabriel Richert eller rättare som Richert bildade omkring sig der nere i Vestergötland och som med sitt hjertevarma ljus tändt det nya lifvet i de bygderna.

Några ord om den kretsen och det nya lifvet torde sålunda vid detta tillfälle vara på sin plats.

Den nya tiden karakteriseras på mångfaldiga sätt, allt efter olika synförmågor och synvidder. Från de kammarlärda ropas på „materialism" och „industrialism", från de kyrkliga lägren på „falsk filantropi", „upplösning" och „otro", från de gamla ståndshärdarne på „nivelleringsraseri" o. s. v. Det kan vara godt att midt uppe i detta oväsen lyssna till de nybäddade grafvarnes röster, till de stämmor som talat ut, men talat i ett helt lif af tro och af den trons gerningar.

Hvad den nya tiden vill?... Lyssna till Richert, Rudensköld, Kylberg, Nonnen; betrakta deras verk, deras lifs gerningar. Hvad ville de, hvad verkade de?... Vi svara: den nya tidens verk.

Ja, sådan synes oss „den nya tiden" vara. Det är ett nytt uppslag af kristendomens förverkligande i lifvet, det är ett nytt massornas delaktiggörande af ljus, värme och kärlek, af det sköna, sanna och goda, som blifvit „den nya tidens" uppgift. Det är de män, som fattats af denna den nya tidens mening och maning och som offrat sina bästa krafter i dess tjenst, det är *dem* tiden förnämligast kallar *sina*, *sin* adel, den *arbetsadel*, som skall skingra medeltidens från kyrkorna och akademierna ångande dimmor och låta *menniskan* i all sin enkelhet, men också i allt sitt värde redan såsom blott menniska komma till sin rätt.

Hafva vi sett rätt, så var det *Richerts* storhet att framför alla andra samtida hafva gripits af denna tidens uppgift och först bland alla hafva gjort sig till denna uppgifts kämpe. Den skörd, som vårt folk hoppas få just i dessa dagar gå att inberga af mognade politiska rättigheter, hvem sådde väl för den skörden under de närmast gångna årtiondena så som han?...

Detta i stort och i allmänhet.

Inskränka vi synkretsen till de trakter och de män, som voro honom närmast, så finna vi, hurusom de alla lifvades af samma idéer, af samma nit.

Ty han egde den sällsynta gåfvan,
Att det ljus han undfick ifrån ofvan
Tände han hvarhelst ett ord han sagt.
Så det gamla, stora bildningsarfvet
Gaf han rörelse i tidehvarfvet,
Oförmärkt med omotståndlig makt.

Intet har han sjungit, föga skrifvit,
Mycket ej han synlig genomdrifvit
Räknas kunna ej hans »bragders tal».
Men hur mången, född att lysa, värma,
Gick ej, se'n han Richert fått sig närma,
Som apostel ut utur hans dal!

Bland dessa apostlar var äfven *Kylberg* till verkningstiden kanske den *förste*, om äfven nu den *sist* bortgångne.

Kylberg (född 1797, kadett på Carlberg 1812, officer 1816) hade nemligen redan för omkring femtio år sedan efter sin fader ärft Sätenäs och var sålunda, långt innan Richert blef domare i Sätenäsbygden, en välbestäld jordbrukare. Han hade afslutat sin bana vid fältjägarne sedan 1824 och sina ungdomsvandringar såsom landskapstecknare långt dessförinnan, och han satt med maka och barn i väl ordnadt bo, när Richert kom dit ned med de nya idéerna. Skicklig hushållare, hade han förkofrat sitt arf, och han var sålunda äfven från det hållet oförhindrad att egna sig åt allmänna värf. Sådana män var det som skulle göra det. Och de gjorde't. Kylberg blef, till en början såsom *medlem* och sedermera under en lång följd af år (från 1840) såsom *ordförande* för Skaraborgs läns hushållningssällskap, en af de verksammaste befordrarne af de Richertska idéerna.

Vill man nemligen en gång skrifva *idéernas* historia för vår tid, så måste man i och med detsamma skrifva „*associationernas*" såsom de nya idéernas verktyg i kamp mot de gamla „*institutionerna*". Utan det nämda „*hushållningssällskapet*" till ordnad verkningskrets och verktyg skulle vi också icke kunna tänka oss möjligheten af en sådan idéernas framgång, af ett så lyckligt och hastigt förverkligande deraf som det, hvaråt Richert och Rudensköld och Kylberg och Nonnen fingo glädja sig, medan de ännu lefde. Kylberg hade lyckats få intagen i sällskapets stadgar en paragraf, hvarigenom sällskapet satte icke blott ekonomiska utan äfven filantropiska frågor, folkuppfostringsfrågor till sin uppgift. Med denna paragraf

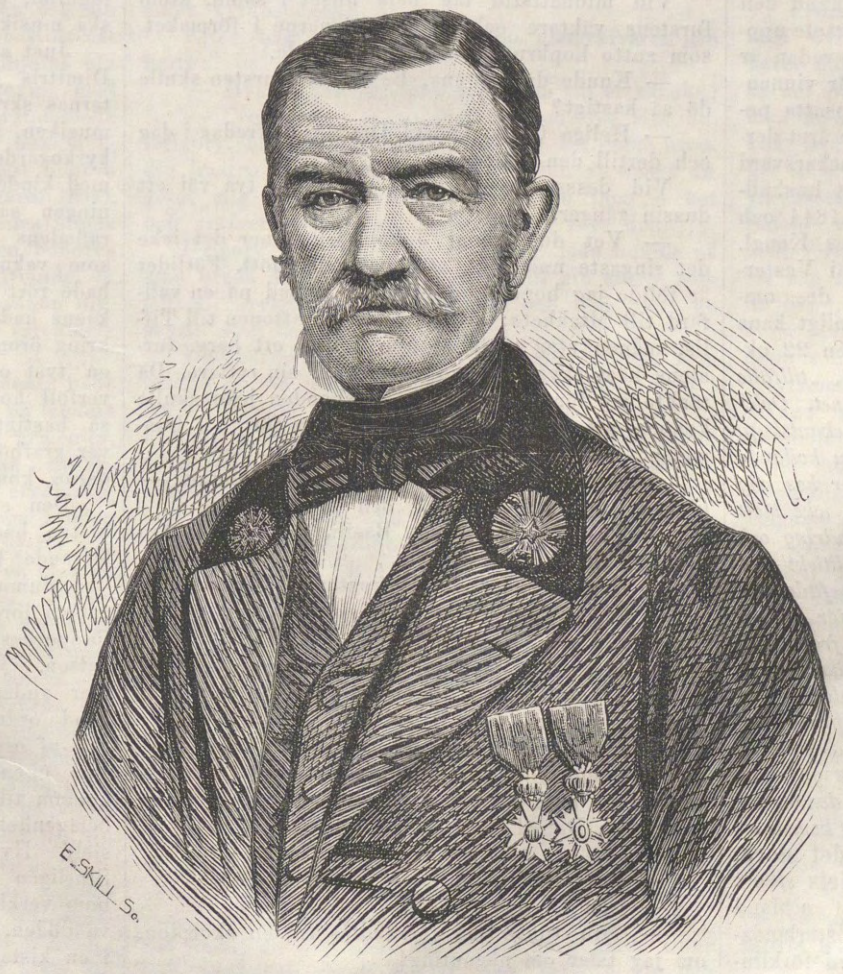

LARS WILHELM KYLBERG.

opererade de nämda männen. Det var på grund af den paragrafen som sällskapet befordrade *Rudenskölds* första skrift „*Tankar om ståndscirkulationen*“ till trycket och sedermera allt framgent understödde *Rudenskölds* uppoffringssköna kamp för den allmänna folkuppfostrans befrämjande. Det var i och genom samma anda som *Nonnens* verk på Degeberg kanske starkast understöddes och bragtes till att bära sin rika välsignelse.

Och i allt detta var Richert själen och Kylberg „ordföranden“. Och från den härden gingo de ut öfver landet, Nonnens och Rudenskölds idéer, och buro frukt tusenfaldt. Det vore ära nog att dervid hafva verkat hvad Kylberg verkade.

Men kretsen bröts. Den ene efter den andre rycktes derur. Slutligen satt Kylberg ensam qvar der nere. „Ordförande“ ville han icke längre vara, der yngre krafter än hans funnos att fortsätta verket. I stället blef han folkskolelärare för sin sockens och sin gårds barn. Det var ett godt sätt att dagligen fira de begge vännerna, de begge skollärarne Rudenskölds och Nonnens minne. Slutligen grep han äfven till pennan. Han gjorde det för att „vittna“. Vännen Rudenskölds både skolmetod och person hade i en följd af år blifvit angripna, skoningslöst, orättvist, oförståndigt, hjertlöst. Vittnesmålet rönte samma öde från samma håll, hvarifrån anfallen mot Rudensköld utgått. Men segren blef icke länge oafgjord. Kylberg hade glädjen att se den vunnen för vännens räkning. Från den stunden kunde han anse sitt värf fullbordadt.

Också hafva få fått åldras med sådan glädje i stort och med sådan ära i sann mening som han. Han såg sina söner växa i mandom och styrka och de idéer, för hvilka han arbetat, vinna allt större segrar, allt vidsträcktare områden. Och äran?... Den rätta är en inre, ej en yttre. Och dock, huru mätte det icke hafva fröjdat honom in i själen, honom den i viss mening föga vetenskaplige landtbrukaren, f. d. kaptenen, f. d. konstdilettanten, då han i sina sista år valdes till ledamot af Vetenskaps-akademien! Det skulle nästan, i något ögonblick åtminstone, hafva kunnat komma honom att glömma det svåraste slag, som träffade honom i lifvet, — förlusten af den älskade dottern, hon som var nära att såsom konstnär förverkliga hans egna ungdomsdrömmar.

Härmed skulle vi velat sluta för denna gång; men det närvarande ögonblickets allvar tränger en betraktelse på vårt sinne, som vi ej kunna undgå att gifva uttryck.

Denne man, så rustad framför de flesta sina samtida att föra folkets talan i allmänna angelägenheter, denne man, som mer än de flesta kände hvad vårt folk behöfver och hvad det tål, denne man, så mångsidigt erfaren både i krigstjenstens, ritstiftets och plogens, ja i „pekpinnens“ värf, denne man kunde icke enligt våra lagar blifva vald till folkombud vid riksdagarne under sin styrkas dagar.

Annars; huru kämpade icke äfven han för denna „reform“, som i femtio år varit och ännu den dag, då detta skrifves, *är* vårt folks vigtigaste uppgift! Det var från hans skrifbord, som redan år 1833 spredos öfver landet i afskrifter, för vinnande af namnteckningar, den af Richert uppsatta petitionen om en representationsreform, som året derpå, vid 1834 års riksdag, af C. H. Anckarsvärd inlemnades till civildepartementet. I sitt hushållningssällskap föredrog han samma fråga 1844 och föranledde derigenom en ny petition hos Kongl. M:t. Också valdes han till ordförande i Vestergötlands reformförening och deltog såsom dess ombud i Örebromötet 1848 och hade der, enligt hans egna ord, skrifna ännu så nyligen som den 22 oktober, d. v. s. några dagar före hans död, „*tillfälle till ytterligare bekantskaps vinnande med ämnet. Och*“ tillägger han vidare, „*denna närmare bekantskap, ytterligare riktad af hvad som efter det nu hvilande förslagets tillkomst uttalats mot och med, har hos mig föranledt den innerliga öfvertygelse och tro, icke blott om det verkliga behofvet af föreslagen förändring och de oberäkneliga fördelar densamma så i politiskt som moraliskt hänseende skall bereda ett älskadt fädernesland, utan äfven och lika mycket om de för dörren stående olyckor, som ett förkastande skulle framkalla. Utan att kunna beräkna vidden af dem, hvilka utifrån blefve att räkna som gifven följd af det nederlag vår regering måst till följd af en sjelfskrifven representantfraktions öfvertag underkasta sig, och det lockbete en inom sig splittrad nation erbjuder roflystna grannar, kan jag dock med desto större visshet förutse den olycksbringande sinnesstämning, hvilken inom landet komme att utkräfva sin rätt från det stora flertalets,* **det stora, i sin öfvertygelse djupt kränkta flertalets** *sida*“.

Äfven detta är en röst från grafven af en bland de redligaste, erfarnaste, mest upplysta fosterlandsvänner. Skall äfven den stämman ohörd förklinga?...

Dock, den strid, hvarom frågan här gäller, kan ej slutas annorlunda än med nationalviljans seger.

I den glada vissheten derom: frid öfver den ädle medborgarens minne! *O. E.*

Den återuppståndne.

Tafla från Georgien.

(Ur *Revue des deux Mondes.*)

I.

I sitt palats i Tiflis hade furst Dimitri Domenti dragit sin sista suck en fredag, den 13 juli 1853, utan att läkaren kunde förstå orsaken till hans död. Han anbefalde dock en snar begrafning, ty det var hett. Alla hans bekanta blefvo förvånade öfver denna oväntade död, helst som fursten var blott 30 år gammal. Man beklagade honom och hans dotter, som ännu låg i vaggan, samt den stackars prinsessan Daria, som knappt fylt 20 år. Alla palatsets invånare sågo sorgsna ut och talade endast om dagens händelse, hvart de gingo och kommo; tjenarne hviskade sakta vid hvarandra, och tjenarinnorna gräto. Den unga enkan hade kastat sig på knä för en bild af den heliga jungfrun, som upplystes af en lampa, och snyftade i en vrå, slet sönder den dyrbara slöjans spetsar, slog sig för sitt bröst och aftorkade sina tårar med de långa, bruna hårflätorna. Helt tvärt begärde hon sina sorgkläder och påtog med sin kammarjungfru Salomes hjelp en svart klädning med hvita linningar. Utom sig af sorg beslöt hon att under tre månaders tid vandra till sin makes graf med nakna fötter hvarje fredag, icke äta något kött under sorgtiden och låta sin dotter bära röda kläder, tills hon fylt sju år. Kammarjungfrun hörde under tystnad på sin matmoders ord; men då enkan bad att få en sax för att klippa bort de femton flätorna, som höjde hennes skönhet, utbrast Salome, som var lika stolt som matmodern öfver denna hårprydnad, att Gud icke fordrade så stora offer. Furstinnan gaf med sig och föll, badande i tårar, i sin trogna tjenarinnas armar.

Imellertid hade Manoel, enkans broder, kommit dit och hjelpte henne med de sorgliga anordningarna för den följande dagen; han beställde likkista, vaxfacklor, likvagn, sorgmusik och gråterskor. På aftonen kläddes furst Dimitri i sina vackraste kläder och lades på en paradsäng med armarne tätt tryckta till kroppen. Vid vaxfacklornas sken glittrade de dyrbara vapnen vid hans sida, och på bröstet låg en signad bokqvist. Man hade flera gånger tryckt till hans ögon, men de öppnade sig envist igen, likasom halft lefvande, men stela och orörliga. Om ansigtsdragen icke varit så askgrå och orörliga, skulle man hafva trott att han låg försänkt i magnetisk sömn, så obetydligt hade döden stört ansigtets lugna skönhet.

Vid midnattstid låg hela huset i sömn, utom furstens väktare och de två tjenarne i förmaket, som sutto hopkrupna och samspråkade.

— Kunde du väl ana, Basili, att fursten skulle dö så hastigt?

— Heliga Guds moder! Det är en fredag i dag och dertill den trettonde!

Vid dessa ord korsade sig begge två väl ett dussin gånger.

— Vet du, broder Jakob, jag finner det icke det ringaste underligt, att husbonden dött. Förlidet år följde jag honom i september månad på en vallfärd till Mtakheta; vi återvände på aftonen till Tiflis, månen steg plötsligt upp bakom ett berg, furstens häst skyggade och kastade af sin ryttare. Då tänkte jag för mig sjelf, att husbonden icke skulle komma att göra om den vallfärden förrän i himmelen....

— Eller i helvetet! — afbröt Jakob honom, — ty han har icke biktat sig, och hans ungdom...

— Tyst, — brummade Basili, — murarne äro hvarken blinda eller döfva...

— Han var dock god, frikostig och öfverseende.

— Ja, ja, han lät aldrig piska oss, fast vi ofta nog gjorde oss förtjenta deraf.

— Så är det; men furstinnan kan jag icke tåla, ty hon är stolt, för det hon härstammar från våra forna konungar. Jag hatar som pesten den der Vamiran, den rike armeniern, som icke är så mycket värd som sina hästar och glömmer att hans fader var en procentare. Ständigt smyger han kring prinsessan Daria!

— Jag har sett saker, som...

— Tala, Basili, tala!

— Kan du tiga då?

— Min tunga må förvandlas till en skorpion, om jag talar om någonting!

Basili hviskade några ord i sin kamrats öra.

— Är du säker derpå? — frågade Jakob.

— Jag har sjelf sett det, säger jag dig: husbonden hade rest till Telaw för att jaga hos prins Tschawtschawadse.

— Och han visste ej något?

— Ser väl buffeln sina egna horn?

— Dessa hundar från Armenien! — utbrast Jakob förargad. — Kan då icke pesten komma från Persien och förgifta hela högen!

Detta samtal hölls i förmaket till likrummet mellan furstens begge trognaste tjenare.

Då den första daggryningen färgade Kaukasi snötoppar, väckte Darias broder upp menniskorna i huset, som för det mesta sofvo i sina kläder på de inre balkongerna. Efter några af den grekiska religionen föreskrifna kyrkobruk lade Manoel och presterna liket i den öppna kistan och placerade vaxfacklor omkring henne. Fursten liknade en krigare, som sömnen öfverraskat efter ett fältslag. Hela dagen tillbragtes under högljudda böner, tilldess likvagnen kom. En stor massa menniskor trängdes i sorgehusets rum och förstugor; der sågos adelsmän, officerare, köpmän, soldater, lifegna, folk af alla nationer, ty Dimitri var känd för sin tapperhet och frikostighet. Man satte likkistan på vagnen, som drogs af sex svartklädda hästar. Processionen satte sig i gång. Fyra karlar buro kistlocket framför, och efter likvagnen gingo flere prester i stola och sjöngo likpsalmer. På de ojemna och illa stenlagda gatorna vickade likkistan för hvarje steg hästarne togo. Efter jordfästningen i Sionskyrkan, domkyrkan i Tiflis, begaf processionen sig till Peras kyrkogård.

Här föreföllo oändliga ceremonier. De georgiska presterne, som äro ytterst girige, hoppades på en stor belöning. Invid kyrkogården står ett litet kapell med helgonbilder och reliker, der locket lägges på kistan efter förrättade böner, och denna nedsänkes i grafven. Sedan presterne stänkt vigvatten på den för sista gången och kastat en skofvel mull deröfver, skyndade massan derifrån och spred sig bland grafvärdarne. Klockan var fyra på eftermiddagen, värmen qväfvande, och ett tjockt moln af dam sväfvade öfver Tiflis. Dödgräfvaren var ensam qvar; han satte sig bredvid den öppna grafven och inväntade svalkan för att fylla den. Han lutade sitt hufvud i handen, gjorde korstecknet och grät. Dödgräfvaren hette Grigory och hade räddat furstens lif några år förut vid ett anfall af lesghierna samt till belöning blifvit befriad från lifegenskapen och fått sin lilla befattning. Dagen räcker till klockan åtta, tänkte han för sig sjelf och tände sin pipa.

I Georgien omgifver man icke döden med den dystra sorg, som i Vesterlandet medför så mycken smärtsam längtan och hjertesorg. Så snart liket blifvit jordadt, återgår man till sitt arbete eller sina nöjen. I allmänhet strömmar folket in på krogarne (dukans), då det kommer från kyrkogården; vänner samlas i en sal kring ett stort vinkrus och smörja sig med färsk kaviar, salt fisk, hårdkokta ägg och rågbröd, och kalaset ackompagneras af den georgiska musikens egendomliga toner.

Just så tillgick det på Tiflis' dukans efter furst Dimitris begrafning; men under det dryckeskamraternas skratt och prat blandades med den skallande musiken, tilldrog sig en besynnerlig händelse på kyrkogården. I ett halft drömmande tillstånd och med kinden i handen, hade dödgräfvaren låtit skymningen så småningom inträda och lyssnat till Kuraflodens brus, då han plötsligt hoppade upp, liksom vaknande ur en svår dröm; furstens likkista hade rört på sig i grafven. På sina tåg till Kaukasus hade Grigory ofta hört lesghiska kulor hvina kring öronen utan att darra; men så här ensam på en tyst och öde plats, invid en rörlig likkista, öfverföll honom en vidskeplig bäfvan och han flydde så hastigt hans fötter kunde bära honom bort öfver grafhögarne. Andfådd, dödsblek, hackande tänderna, kom han till andra ändan af kyrkogården.

Den stackars karlen hade icke tagit miste, likkistan hade verkligen rört sig. Furst Dimitri var lefvande begrafven, men hade vaknat ur sin dödslika slummer till följd af likvagnens skakning eller genom jordens fuktighet. En svag känsla af värme förspordes först i trakten af hjertat och sedan i halsen. Med smärtsam ansträngning började han åter andas, och tårar runno ur hans ögon. Efter hand ordnade tankarne sig i hans hjerna, som var full af orediga bilder; snart öppnade den olycklige sina ögon i detta grafvens mörker, utan att ännu komma till fullt medvetande om det förfärliga i sin belägenhet. — Hvar är jag? tänkte han för sig sjelf. Hvad det är mörkt! och tyst sedan! — Slutligen återvände hans minne och förestälde honom verkligheten, förfärlig och obeveklig som sjelfva döden, och han började ana, att han låg instängd i en kista, på en gång lefvande och död. Han spände sina muskler, och med sina sista krafter bultade han på lifvets portar.

Det var det oväntade bullret dervid, som hade skrämt dödgräfvaren Grigory på flykten. Då han kommit till kyrkogårdens mur, vände han sig om och såg efter om han förföljdes af något spöke, och då han icke kunde upptäcka något farligt, återvände hans mod, och efter en kort bön kände han sig åter stadigare på sina ben. Kanske en sten händelsevis rullat ned på kistlocket och förorsakat det der bullret, tänkte han för sig sjelf.

Denna tanke lugnade honom och han gick långsamt tillbaka med utsträckt hals och spanande ögon, under det han försökte jaga bort den vision, som på samma gång skrämde och lockade honom. Han kom slutligen fram till grafvens bredd, under det aftonens skuggor sänkte sig allt djupare och djupare öfver mausoleerna, cypresserna och de bysantinska korsen. Dödgräfvaren lyssnade dit ned och tyckte sig förnimma ett doft buller, som aftog allt mera och mera. Han darrade från hufvud till fot, men tog åter mod till sig med ett korstecken, hoppade ned i grafven och öppnade med sin spade det illa tillspikade locket, derifrån en rosslig suck trängde sig fram. — Han har väl dött nu, — tänkte han. — Dödgräfvaren hade imellertid kommit lagom, ty den döende hade uttömt sina krafter och låg i kallsvett. Luften inträngde efter hand och svalkade den sjukes ansigte. — Godt, hans hjerta klappar ännu, sade befriaren, lyfte upp kroppen och lade den på gräsvallen. Han knäppte upp hans kläder och gned hans bröst för att återkalla lifsvärmen. Ögonen öppnade sig utan att kunna se, läpparne utan att kunna tala.

— Var vid godt mod, min furste! — ropade Grigory; — det är Grigory, er trogne tjenare.

II.

För att kunna förstå denna historia riktigt är det nödvändigt att göra en kort återblick.

Furst Dimitri Domenti härstammade från en förnäm familj i Imeretien. Han var ung, vacker, rik, hade besökt Turkiet, Ryssland och Tyskland och vid sin återkomst till Tiflis gått in vid den kaukasiska hären. Han egde en liflig själ och ett rättskaffens hjerta. Under ett omvexlande och händelserikt lefnadssätt hade han blifvit uppryckt ur den hos hans stam medfödda trögheten; han var en bildad man och talade, såsom de flesta österländingar, flera språk.

Tiflis skryter öfver sitt herrliga solsken, sin romantiska natur och sina historiska minnen och är derför en rätt angenäm ort för utländingar och turister, som endast hinna se den yttre sidan. På längden blifver staden odräglig, så enformiga äro dess menniskor och vanor. Furst Dimitri förenade med sin glödande inbillningskraft en städse vaken uppfattning, som gjorde honom utledsen vid detta dagdrifvarelif, störtade honom i alla en lättjefull ungdoms utsväfningar och ingaf honom framför allt en outsläcklig kärlek till spel, denna af ryssarne i Georgien införda, allt förstörande lidelse, som efter hand slukade hans arf. Men då han såg sin undergång nalkas och som han var för stolt att kunna bära fattigdomen, beslöt han upphjelpa sin förmögenhet med ett rikt gifte. Han gifte sig med prinsessan Daria Matschvavasse, som härstammade från bagratidernas kungliga ätt och gaf honom oändliga rikedomar. Daria var också knappt femton år gammal, Kaukasi skönaste blomma, en vardi (ros), såsom hon kallades. Skada blott för hennes ömma sinnelag, att föräldrarne icke i Georgien behöfva sina döttrars samtycke till deras bortgiftande, ty der likasom i hela Orienten herrskar mannen oinskränkt och hustrun lyder och tiger och får aldrig tala om sin vilja.

Före sin förmälning med furst Domenti hade den sköna Daria redan, såsom det heter på landets språk, blifvit sårad af kärlek till en ung armenier, vid namn Vamiran, som fått sin uppfostran i Frankrike. Hon utgöt derför bittra tårar, då erkebiskopen vigde henne i Sionskyrkan. Den unga bruden var väl sin make trogen, men hennes hjerta tillhörde ännu älskaren; hon led i tysthet och klagade aldrig, men afstod icke heller från honom. Försakelse är alla nedslagna sinnens mod, och den unga furstinnan var svag som ett barn. Förtalet hade imellertid icke skonat hennes namn, och några obehagliga rykten trängde fram till furstens öron och väckte hans svartsjuka raseri! Från denna stund afskydde han Daria och öfverlemnade sig åter åt de nöjen, som förstört hans ungdom. Öfvergifven och utledsen vid ensamheten, tillbragte hon sina dagar i tårar eller berättade om sina lidanden för sin disyster Salome, som grät tillsammans med henne, eller lekte hon med sin lilla dotter. Salome var vacker och behagsjuk, tyckte mycket om grannlåt och sidentyger, och som armeniern var frikostig på rika skänker, gjorde hon mera för att blåsa under sin matmoders kärlek än för att släcka den. Med hennes hjelp kunde de älskande brefvexla med hvarandra; men en vacker dag observerade Dimitri en georgisk visa på sin hustrus divan, der den blifvit qvarglömd. En förfärlig aning, som framkallade en ännu större vrede hos honom, fick intrång i hans tankar.

Han kände icke sin rivals stil, men snart fick han ljus i hemligheten. Han gick till chefen för det ryska postverket, lade 50 rubel i den redan öppnade handen och sade till honom: Här är ett papper, och om du får se ett bref med samma handstil, så gif mig begge delarne, och du skall få 50 rubel till.

Sålunda fick han reda på Darias och den i hans hus aldrig sedda armenierns hemliga förbindelse. Georgierna hysa i allmänhet ett oförsonligt hat till armenierna, så att giftermål mellan personer af dessa begge folk äro högst sällsynta. De äro för öfrigt hatade öfver allt i Orienten, från Turkiet till Indien, för sin falskhet, girighet och uselhet. Georgiern säger, att det behöfs sju judar för att lura en armenier, och persern: „En kosack stjäl våra kläder, men armeniern skulle schackra bort vår hud, om han kunde!“

Svartsjuk och uppretad gick Dimitri in i rummet, der hans maka tillbragte de hetaste timmarne af dagen på sin divans svällande dynor. Han nalkades och tog henne i armen.

— Känner du den här skriften? — frågade han barskt.

— Nej, — svarade Daria förvirrad.

Han bröt sigillet på Vamirans bref.

— Och det här, känner du det då? — frågade han och pekade med fingret på Vamirans namn, som flammade såsom en eldsläga för Darias ögon. Hon bleknade och föll i vanmakt. Fursten slet bort spetsarne på hennes slöja och sprang bort. Hädanefter skulle en tatarisk musikant hvar enda middag sjunga den kärleksvisa, som prinsessan fått af sin älskare.

En månad efter detta äktenskapliga uppträde hade fursten farit till Kodschor, der han egde en landtgård, som skulle blifva hans hustrus fängelse. Vid återkomsten derifrån klagade han öfver feber, lade sig, var sjuk två dagar och kom icke upp mera. Sådan var den mans historia, som en sällsam händelse befriade från ödet att begrafvas lefvande. Dödgräfvaren darrade dock vid tanken att hafva begått ett helgerån, ty folktron är den, att allt hvad presten signat och lagt i jord bör stanna qvar der. Tjenarens omsorger bragte dock slutligen fursten till medvetande, så att han kunde framstamma några osammanhängande meningar.

— Hvarför har man lagt mig här? Hvar är jag?

— Det skall ni få veta sedan, när ni blir frisk.

— Är jag sjuk då?

— Nej, bara en smula feber, en liten, liten smula.

— Men det här är ju kyrkogården? — utbrast Dimitri förskräckt och såg sig omkring; — der ser jag korsen; ja, ja, jag kommer ihåg, vaxljusen, musiken kyrkosången!

Efter några minuter frågade dödgräfvaren sin herre:

— Hvart skall jag bära er? Hem till er kanske?

— Nej, nej, — utbrast fursten. — Hör du, Grigory, bär mig till din stuga och låt ingen utom din hustru veta hvad som skett! Och så snart du gömt mig hemma hos dig, spikar du igen locket och gräfver ned kistan, som om jag vore död.

Grigory lyfte upp fursten sakta, lade honom på sina breda axlar och bar honom till sin stuga, som till all lycka låg för sig sjelf och icke mera än sextio steg derifrån.

Dödgräfvaren var fattig, och hans träkoja, som bestod af två små rum, såg helt tarflig ut. Midt i stugan brann en talgdank i en käpp, som blifvit nedsatt i golfvet. På väggarne hängde en kondi eller lamskinnsmössa, ett läderbälte, en bössa, två kindschals (dolkar), några tobakspipor och en guitarr utan strängar. På ett litet bord, som fordom haft fyra fötter, stodo några långhalsade lerkrukor och en trätalrik till gemensamt bruk vid det gamla parets måltider. Några glas funnos ej, utan de drucko tillsammans ur sin azarpesch (ett slags kopparkäril). I en vrå af rummet lågo dödgräfvarens verktyg, och på bordet stod en törnrosbuske i en sprucken kruka, till tecken att en georgiska förde spiran i hushållet.

III.

Grigory, som icke just gjorde några omständigheter vid sin drägt, nöjde sig vid daggryningen med att stiga upp, gnugga sig i ögonen, stryka sig om skägget och ruska på sin kondi. Dimitri, hvars reguliera andedrag lofvade ett snart tillfrisknande, sof ännu, då han ilade till torget med gladt sinne och uppköpte färsk kaviar, ägg, fårkött, vin och andra goda saker, som kunde anstå en sådan gäst som fursten. Den stackars dödgräfvaren egde några besparingar, som hans törst väl minskade för hvarje dag, men lyckligtvis hade han ännu qvar 200 abaz*). Och innan denna lilla skatt hunne gå åt, kunde det väl vankas drickspengar för att fylla tomrummet i läderpungen... Han fann vid sin återkomst fursten vaken, blek och matt stödjande sig mot en dyna.

— Är du der, Grigory? Kom hit och hör uppmärksamt på mig. Har du några penningar?

— Tvåhundra abaz; året är godt, och febern gynnsam, och jag har...

— Godt, gå då till bazaren och köp mig en mingrelisk bonddrägt, som passar åt dig, ty du är lika stor som jag, sandaler af svinskinn, en baschlik (kapuschong) och en burka (filtkappa)... Bor inte din broder i en sakli (bondstuga) på vägen till Gori?

— Jo.

— Kan han gömma mig?

— Ja.

— Jag skall belöna honom sedan... snart nog. Hvad dig angår, så skall jag köpa dig en präktig bod vid Golowin-gatans bazar; du får sjelf välja ut en åt dig.

— Ädle herre!

— Afbryt mig icke. Jag kommer att stanna här en vecka, just lagom för att repa mig, ty 4 mil till häst på våra usla vägar skulle allt för mycket kosta på mina svaga krafter... Men detta är ej allt: du skall dagligen gifva mig en noggrann berättelse om hvad som händer och sker i staden och isynnerhet i furstinnans hus. Jag vill, att du gör dig noga underrättad derom.

Med penningarna i fickan gick dödgräfvaren omkring i staden och uppköpte hvad som erfordrades till furstens förklädnad. Han sprang förbi alla dukans, der han eljest brukade släcka sin törst, oaktadt han hörde sina vänners speglosor susa kring öronen på honom derför.

Likgiltig för allt, vände Grigory sig ej ens om och svarade icke. En timme derefter gick han hem med furstens nya drägt. Middagstiden samma dag satt han på en kulle under en cypress, som om han ville hålla vakt öfver sin kyrkogård; han satt och rökte och såg en qvinna komma från staden, alldeles insvept i sin tschadra (slöja), som var kantad med en svart bård. Han igenkände lätt enkan från föregående dagens begrafning, hvilket framkallade ett leende på hans mun. Den hvita gestalten var prinsessan Domenti, som enligt bruket kom att bedja och snyfta på sin aflidne makes graf. Af aktning för hennes börd tog Grigory pipan ur munnen och närmade sig med mössan i hand för att visa henne stället, der hon kunde gråta ut sin smärta, och lemnade henne. Som Dimitri hade befallt honom att tala om allt hvad som hände, sprang han hem för att berätta besöket, och fursten släpade sig ut på tröskeln och såg genom dörrspringan den som han älskat och som bedragit honom.

Prinsessan hade med sig sin trogna Salome, som bar på armen en liten rödklädd flicka, med håret flätadt i sju flätor. Tjensteflickan satte ned barnet på marken bredvid modern, der det började leka med stenarne på faderns graf. Daria föll på knä, bad, grät och slog sig för bröstet, inom hvilket klappade ett hjerta, hvars slag icke stodo i öfverensstämmelse med den yttre förtviflans häftighet. Salome efterhärmade sin matmoder, och barnet såg med förvånade blickar på de begge qvinnorna. Daria såg täck ut i sina sorgkläder; hennes fladdrande band, hennes perlbesatta diadem, bakut slängda slöja och långa, bruna flätor gåfvo henne ett utseende som af sorgens genius.

Hemma hos sig mottog Daria sorgebesök i mängd af vänner och slägtingar. Så snart man berömde någon god egenskap hos hennes make, brast hon i tårar, och så öfvergick samtalet till obetydligheter, som icke hade med den aflidne det ringaste att göra.

Under tva hela veckor gick Daria ofta till kyrkogården för att förnya sina böner och jämmerrop, ända tilldess grafven befanns prydd med ett groft granitmonument. Underrättad om allt, begagnade fursten hvarje tillfälle att betrakta sin makas sanna eller falska förtviflan, och som han icke längre visste hvad han skulle tro derom, vacklade han i sina planer mellan hämd och förlåtelse.

Ändtligen var han riktigt frisk, och klädd såsom en mingrelisk bonde utsåg fursten en stormig natt till att lemna Tiflis till häst, åtföljd af sin forne tjenare. Vid första gryningen kommo de till Dathos, Grigorys broders koja.

— Furste,... — sade bonden, som under djupa vördnadsbetygelser hade fattat tyglarne på Dimitris häst.

*) 1 abaz = 65 öre.

— Kom ihåg, Datho, att här är jag ej furste för någon, utan en fattig mingrelier, som heter Naskida och som du skall bemöta som din jemlike. Du behöfver icke hafva reda på orsaken till min vistelse här. Naskida skall således äta vid ditt bord och dricka af ditt vin.

Utom sig af glädje, kysste Datho sin husbondes hand. Äro Georgiens byar usla, så är en enstaka koja der ännu uslare. En georgisk sakli är låg, till två tredjedelar nedgräfd i marken och lik en grop, då deremot stugorna i det närbelägna Kakhetien äro två våningar höga. Taket är platt, och der sitter man om dagarne och sofver om nätterna, så att georgiern bor mera på än i sitt hus. Inne i kojan finns hvarken stolar eller bord, högst få husgerådssaker, och midt i rummet brinner elden på härden, denna kojans trogna vän. Sådant var det hem, der fursten blifvit gäst. Han gick raskt in, helsade på matmodern, för hvilken Datho presenterade honom med de orden: „Hustru, det är Naskida, en af mina ungdomsbekanta, en man tapper som en schaschka (kroksabel), en jägare som en gam och lat som en mingrelier, det han också är“. Dimitri hade tagit med sig krut och kulor och Grigorys bössa. Då man dödat några tjugutal lesghier, fruktar man hvarken för rådjur eller harar. Han slog sig ned i den rökiga stugan, åt sin frukost med god matlust, höll en kort siesta och gick ut med bössan öfver axeln. Datho följde honom och visade honom på villebrådets bästa tillhåll.

Två veckor hade förflutit efter hans ankomst, utan att han återsett Grigory, då han en vacker dag kom dit, full af damm och svett. Han helsade på sin broder och tog af sig mössan för sin furste.

— Tag på din kondi, Grigory, — sade han till honom, — och gör ej några omständigheter! Hvad har skett?

— I fredags kom furstinnan icke till er graf, utan skickade i sitt ställe Sophio, er amma, som såg nedslagen ut och lade dit en sorgekrans.

— Är det allt, Grigory?

— Allt?... Nej, jag har tagit med mig salt fisk, krut och kulor.

— Hon glömmer mig snart! — sade Dimitri för sig sjelf. — Jag hade kunnat förlåta henne, men älskar hon den der Vamiran, då kan det icke betalas med blod!

IV.

Till sina bekantas stora förvåning hade Grigory på en gång blifvit nykter, en sällsynt egenskap hos en georgier; han besökte icke mera stadens dukans, höll icke längre sin siesta, strök till och med omkring domkyrkan och hade blifvit betänksam och tystlåten. Man mötte honom på de större gatorna med högburet hufvud och en stor rosenkrans, som han lekte med mekaniskt.

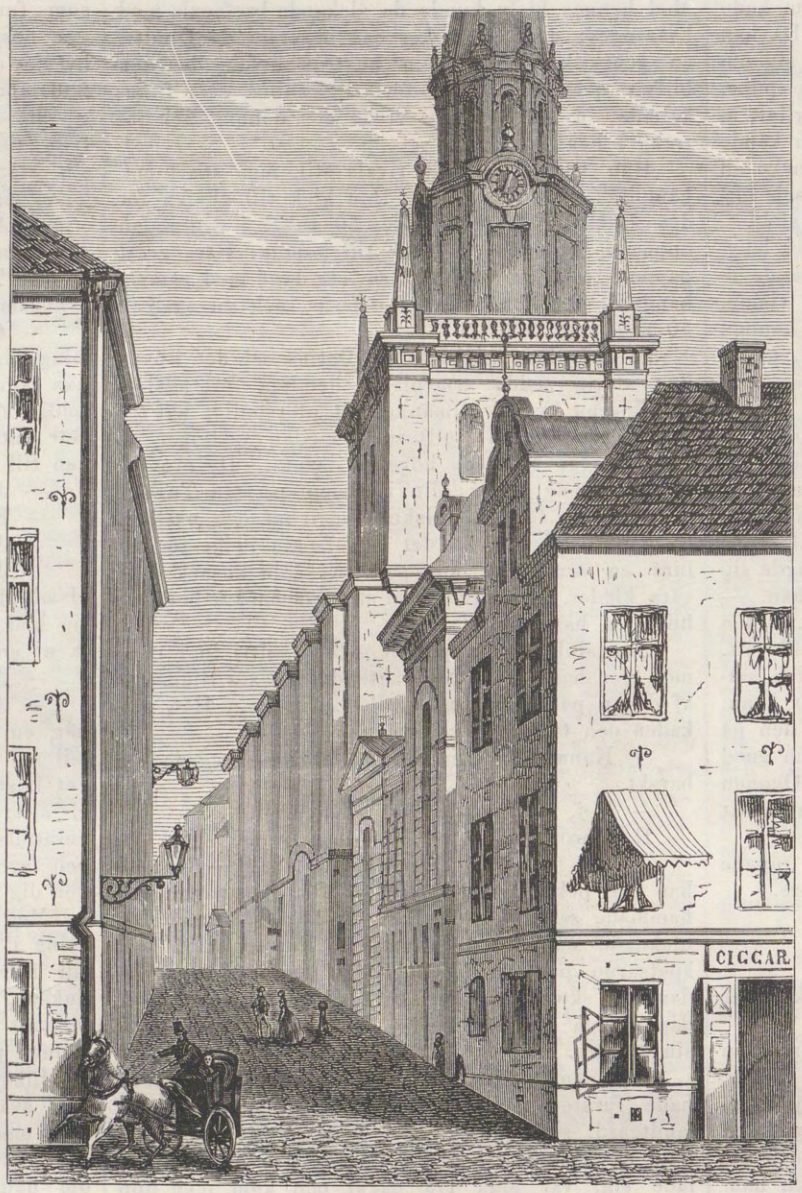

TYSKA BRINKEN.
Teckning af O. A. Mankell.

Han hade lofvat sin hustru att slå sönder sitt krus, men gjort det så skickligt, att han hade så mycket vin qvar, att han kunde supa sig en smula full inom slutna dörrar om söndagarne. Han älskade icke klockors klang, ty de påminde honom om veckans tråk och bråk. Han var dessutom fursten tillgifven med lif och själ. Han infann sig ofta hos Datho med förnödenheter och nyheter.

Så väl under Österlandets himmel som Nordens dimmor lindrar tiden alla själslidanden, helar dem ofta fullständigt, och i alla länder växer glömskan fortare än gräset på grafvarne.

Fången af en annan kärlek före sitt giftermål, började Daria snart se i sin spegel, att tårarne fördystrade hennes skönhet och utgöt dem allt sparsammare och sparsammare för hvarje vecka.

Med armenisk slughet hade Vamiran insett, att han gjorde klokast i att icke störa hennes första smärta; han undvek att skrifva till henne, se eller möta henne. Först då han tyckte, att smärtan skulle hafva förlorat sin makt, infann han sig hos henne. Så kommo bref och någon gång ett besök, och en dag, då Salome gått bort, hände det sig, att Darias hand helt tillfälligt befanns liggande i hans. Dagen derpå fick Salome ett dyrbart turkossmycke. I Tiflis, der lättjan är herrskande i alla samhällskretsar, sysselsätter sig hög och låg med andras angelägenheter. Man talade om Vamirans frieri. Armenierna knotade, georgierna voro förtretade öfver att en armenier skulle plocka deras lands skönaste ros. Att våga lyfta sina ögon till en prinsessa af kungligt blod, tyckte de, han, hvars fader sålde gamla knappar!

Veckor och månader förflöto för furst Domenti, långsamt och enformigt, ehuru han fördref tiden så godt han kunde. Sin mesta tid klättrade han omkring i bergen, men då höstregnet började göra marken mjuk, då vintern lade sitt snötäcke öfver det nakna landet, måste han nöja sig med att tära på ensamhetens bröd. På kalla dagar jagade han varg och räf. Den kalla årstiden fördubblar den georgiska bondens elände, och hans tröga väsende förbjuder honom att lindra fattigdomens lidanden, som hans saktmodiga karakter hjelper honom att bära. Datho och hans hustru voro icke något trefligt sällskap för Dimitri, som man lätt kan tänka, och oaktadt hans befallning till dem att behandla honom såsom jemlike, kunde de icke glömma mingrelierns förnäma ställning. Dimitri var tystlåten, hans hjerta fullt af hemska tankar. Så snart han hörde en kärra knarra på den närbelägna landsvägen eller en hästs hofslag, sprang han ut för att se efter, om det ej var Grigory. En dag i mars månad, då det hällregnade, kom denne helt oförmodadt och alldeles genomvät. Dimitri skyndade att möta honom. Han fick höra, att Vamiran besökte furstinnan nästan dagligen och snart skulle afsvära sin armeniska religion.

— Godt, — svarade denne med halfqväfd röst. — Kom in och värm dig.

Nu hade fyra månader förflutit. Daria hade lagt bort sorgdrägten, och sqvallret och förtalet hade uttömt sitt förråd af elakhet. Tiflis' rika sällskapskretsar, der hennes namn öppnade alla dörrar för henne, började åter gifva ny fart åt alla kringsmygande rykten, isynnerhet inom den förnäma verlden. Furstinnan Domenti skulle inom kort gifta sig med armeniern Vamiran. Hvilken skandal!

MONITORN JOHN ERICSSON FÖR ANKAR Å STOCKHOLMS STRÖM.
Teckning af P. W. Cedergren.

En enka, en georgisk furstinna gifta sig med en armenier och renegat! Armenierna samlades på Erivan-torget och glömde bort sina affärer för att under tusen formler utösa sina förbannelser öfver den affällige Vamiran, under det georgierne klagade öfver att europeiska åsigter skulle inympas på det gamla inhemska stamträdet. Grigory nämde förfurst Domenti den för bröllopet utsatta tiden, och fursten svarade honom leende:

— Grigory, den dagen behöfver jag en häst tidigt på morgonen. Jag kommer ensam till ditt hus, der du väntar mig. Der skall jag raka bort mitt långa skägg och taga på mig samma kläder som jag bar i min likkista. Det kan vara tid att blifva furste igen!

En dag i medlet af augusti månad, klockan sex på aftonen, var Georgiens adel samlad i furstinnan Darias praktfulla våning. Välluktande vaxfacklor spredo sitt sken på rubiner och diamanter; tjenare i mängd bjödo på persisk frukt, turkisk konfekt och tårtor, kakhetiskt vin och likörer. I den stora salen satte musikanter lif i gästerna med tillfällighetssånger, tatariska och georgiska visor till brudens ära, firande hennes dygder och skönhet. Damerna hade styrt ut sig i sina rikaste smycken och liknade, der de sutto på divaner, en blomsterträdgård i sina brokigt skiftande drägter. Daria bar en hvit sidenklädning med rosenfärgadt halskräs och schärp; hennes spetsslöja föll ned på axlarne och upphöjde effekten af de femton tunga, bruna flätorna, som föllo ända ned på den persiska mattan. Hennes pannband strålade af diamanter och bar i midten en ametist af oskattbart värde, som var ett arf från bagratiderna och skall hafva hittats på Ararat samt innehöll en darrande vattendroppe, hvilken ansågs för Aischas (Evas) första tår. Lifvad af tonerna, uppförde en ung flicka midt i salen en georgisk dans, under hvilken hon än svängde sig vårdslöst på mattan, som om hon halkat, än böjde armarne öfver hufvudet. Hennes rörelser voro först ömma och smäktande; danserskans ögon sänkte sig dygdigt, men så slog hon upp dem, och de glödde, och i liflig takt hvirflade hon omkring; hon stannade plötsligt, likasom för att utmana en osynlig älskare, och hoppade åter bort med bevingad fot, vällustigt lutande sig tillbaka, för att återgå till en långsam takt. Kring hennes mun sväfvade än ett kärlekens löje, än trotsets. Männerna ackompagnerade musiken med handklappningar. Dansen var slut, och en tatarisk sångare uppstämde en brudvisa, som skildrade de trolofvades fröjder och de ogiftas förtviflan.

Klockan var sju på aftonen. Redan hade domkyrkans klockor börjat ringa och tillkännagåfvo högtidligt prestens ankomst, som skulle efter landets sed välsigna de trolofvade före den ståtliga ceremonien i kyrkan vid skenet af vaxljus. I detta ögonblick ilade Dimitri, blek som ett lik, med upprördt sinne, ehuru till det yttre lugn, på krokvägar till sitt palats. Han steg öfver trädgårdsmuren, och hans gamle hund Murzik slickade hans händer. Döljande sitt ansigte, trängde han sig fram genom betjenthögen, som icke kände igen honom eller togo honom för en bjuden gäst. Med fasta steg gick han in i salen, just då presten kom, och med handen på sin dolk stannade han framför sin maka utan att taga af mössan och skrek till henne: „Det är jag, Dimitri Domenti!“ Vid åsynen af detta spöke föll furstinnan i vanmakt. Gripen af fasa och förskräckelse, rusade de bjudne till dörrarne. Prinsessan låg döende. Med ögonen blossande af hat, vände Dimitri sig till armeniern och sade helt kallt:

— Bröllopet är slut, Vamiran!

Grigorys trohet belönades rikligen af fursten, och sedan han öfvergifvit sin spade, har han det nu ganska bra i sin bod på bazaren. Datho odlar i lugn sin lilla gård. Vamiran, som i själ och hjerta förblifvit en armenier, spekulerar och ökar sin rikedom dagligen. Furst Domenti har begifvit sig på resor.

EN FLODA-KULLA SOM GÅR I VALL.
Teckning af J. A. Malmström.

Tyska brinken.

När Stockholms nu aflidne förre öfverståthållare genomförde sin bekanta gatureform, hade han dock icke mod att vara helt och hållet konseqvent och bryta ned alla de gamla benämningarna.

De för Stockholms inre stadsdel egendomliga brinkarne fingo stanna qvar som en påminnelse om gamla tider, och medan de öfriga gränderna tagit sig namn, heder och värdighet af gator, heta de Storkyrkobrinken, Käkbrinken, Benickebrinken och Tyska brinken ännu i dag.

Vi gifva våra läsare i dag en bild af den sistnämda, som visst icke är utan sin märkvärdighet. Dess största märkvärdighet är den till höger inklämda Tyska eller S:t Gertruds-kyrkan med sin

»HUPPDANSEN» I FLODA.
Teckning af J. A. Malmström.

spetsiga tornspira, och sina små tornpyramider med „Carl den tolftes namn uppå“, som Tegnér sjöng.

När man går brinken uppåt förbi kyrkan, förvånas man icke litet att se de i kyrkomuren inhysta klädmäklarbutikerna, der ett lifligt köpslående och mustiga rekommendationer eller djerfva prutningar höras. Alla våra öfriga kyrkor hafva redan drifvit „vexlarena ur templet“, — den tyska ensam låter dem ännu bo qvar som en vanställande utväxt både på kyrkobygnaden och församlingen. Man frestas verkligen att utropa: „*hvad gör icke tysken för pengar*“, och detta så mycket mera som man vet, att denna församling är en af de rikaste i Stockholm.

Tyska kyrkan utmärker sig för ännu tvenne saker, som gjort den namnkunnig: dess klockspel som hvarje tisdag och fredag mellan 11 och 12 pinglar sina gamla melodier högt öfver de trånga gatorna och gränderna, — samt dess stenlagda kyrkogård, med sina underjordiska katakomber, hvilka först år 1860 tömdes från sitt den omgifvande trakten förpestande innehåll. För nära hundra år sedan var denna kyrkogård Stockholmsköpmännens börs, der i atta år alla deras affärer afgjordes. Detta var en gyllene tid för den snedt emot kyrkogårdsporten belägna källaren „*Tyska Lejonet*“, — hvilken också sedan så der temligen hållit sig uppe, ehuru den nu på senare tider kanske fått draga in klorna en smula, emedan lejonen börjat besöka „Rydbergs“ i stället. Strax bredvid denna källares lokal, på Skomakargatan, sitter en stor jernkula fästad i väggen på ett hus; — sägnen påstår att den skjutits dit från Brunkeberg, under stadens belägring af danskarne, då den tappra Christina Gyllenstjerna försvarade Stockholms slott. Lägger man nu till, att den gamla Tyska brinken slutar direkte i sjön, och att den, om den icke vore så brant uppåt, skulle kunna tros tagen direkte ur en gammal holländsk medeltidsstad, — så tro vi nästan att detta är allt hvad man kan säga om Tyska brinken.

Vår förste Monitor.

Välkommen hit, John Ericsson,
Till Agnes gamla strand!
Du medför helsning långt ifrån,
En helsning kär från värdig son
Till sina fäders land!
Välkommen hit, John Ericsson,
Till Agnes gamla strand!

Du är den förste af en slägt,
Som här nog framtid får!
Din fogning är så lätt ej bräckt,
Ty utaf svenskt jern är din drägt.
Och seg så det förslår!
Du är den förste af en slägt
Som här nog framtid får!

Du ligger här på Strömmen vår,
Så trygg att se uppå!
Ett rop från folkets läppar går:
»Se der vår förste monitor,
Nu ryssen komma må!» —
Du ligger här på Strömmen vår,
Så trygg att se uppå!

Din pansarborg din utkik är,
Och ögon två den har,
Som blixtra när till strid det bär,
Och blicken från dem dödlig är,
Som basiliskens var!
Din pansarborg din utkik är,
Och ögon två den har!

Styr lyckosam din stolta ban
Bland våra sund och skär;
Hvad gör, om ej lik väldig svan
Du plöja får en ocean?
Din valplats den är här!
Styr lyckosam din stolta ban
Bland våra sund och skär!

Och nalkas dig en Merrimac,
Gör som din äldste bror!
Ty att du skulle då slå back!
Och vända snopen hem — nej tack!
Det ingen svensk man tror;
Nej, nalkas dig en Merrimac,
Nog gör du som din bror!

Hell derför dig, vår fröjd, vårt hopp,
Styr trygg på böljor blå,
Med välkänd flagga högt i topp,
I många år ditt segerlopp
Som konung deruppå!
Hell dig, vår stolthet och vårt hopp,
Styr trygg på böljor blå!

Var om vår gamla ära mån,
Att ingen fläck den får!
Och tysta öfvermodets hån
Med väldiga kanoners dån,
Hvar än dess röst dig når. —
Gud signe dig, John Ericsson,
Vår förste monitor!

— ed —

Minne från en studieresa i Dalarne sommaren 1865.

Af *M.*

Dalarne och Dalarne och återigen Dalarne, säger man troligen. Sannt är visserligen också att både litteratörer och artister hafva hvar på sitt sätt sökt att göra såväl den svenska som den icke svenska allmänheten bekant med detta egendomliga landskap. Det må imellertid förlåtas mig, om jag hyser den åsigten, att icke allenast litteratörer, artister och fotografer, utan äfven andra som interessera sig för svenska seder och bruk i allmänhet, ännu hafva ganska mycket att göra ibland masar och kullor. Ställande mig för tillfället på publikens sida, hvilken alltid har rätt, frågar jag hvarför man ständigt skall höra talas om och se målade kullor endast från Mora, Rättvik och Leksand, hvilka man, utan att resa dit, dagligen kan få se, åtminstone i Stockholm. Ser det icke ut som om hela Dalarne utgjordes blott af dessa tre socknar. Är icke detta ensidigt? Jo visserligen, ty det gifves kullor, lika älskvärda och dessutom med lika vackra drägter äfven i andra socknar. Jag har sett åtskilliga af dem och vågar härmed att i all anspråkslöshet teckna ett och annat från de hittills förgätna trakterna, härvid påminnande om att jag vanligen fäktar endast med penslar och blyertspennor och icke med stål- eller gåspennor.

Från Stockholm till Smedjebacken försätta vi oss sålunda för tillfället i ett skutt, oaktadt det annars åtgår ett dygn. Vid Smedjebacken är man, som bekant, redan i Dalarne. Här visa sig redan stora höjder med vackra utsigter, blånade berg och små insjöar i mängd. Äfven dialekten har här redan en brytning åt dalskan; men drägten har deremot ännu icke något annat egendomligt än ståndkragarna på bergsslagsgubbarnes rockar. Men härifrån taga vi ytterligare två små skutt, nemligen ett till Hammarfallet öfver ett stycke jernväg, det andra öfver sjön Wessman med ångaren „Carl“, hvilken förr hade bättre tider, då han fraktade stockholmarne emellan staden och Djurgården, och så komma vi till det särdeles täcka Grangärdet. Belägen emellan tvänne små sjöar och på alla sidor omgifven af ganska försvarliga berg är denna kyrkoby med sina älskvärda invånare ett litet Eden.

Vi måste imellertid åter bege oss i väg, men denna gång icke med långa skutt, som förut, ty nu börja rapphönorna och med dem äfven landets egendomligheter, hvilka förmå att i ej ringa mån försona oss med nämda ben- och byxslitningsmaskiner. Man kan med skäl gifva dalkärrorna detta namn för de inuti, längs efter hela öfverkanten på skrofvet placerade träfjädrar, hvilka vid minsta rörelse på sätet så tilltyga ens fortskaffningsredskaper, att de efter ett par mils resa blifva både gula och blå. Vår lilla karavan, som bestod af två kärror med 4 personer — jag hade nemligen tvenne artister i sällskap, — begaf sig imellertid i väg genom en 2 mils lång skog, hvilken min fantasi befolkade med röfvare, björnar, troll och allahanda otyg, ty det gifves väl få tillfällen, då inbillningen spelar så som uti en vild och ödslig skog. Fantasien roar sig med att till lefvande väsenden omskapa de mötande föremålen. På detta sätt totade jag till en fornnordisk kämpe af en gran, nästan öfverallt besatt med gråsvart, alnslång mossa. Med förakt blickade han ned på den eländiga krypfånaden i rapphönorna. Längre bort stå tvenne dylika kämpar, af hvilka den ena är bleknad och fallen, men omslutes af den andras ännu kraftfulla armar, som uppehålla den döende vännen. Dessa båda äro fosterbröder. De hafva blandat blod och kämpat samman många år under den kraftiga tiden. Numera dör man sotdöd i Sverige, och så har visst den ena af dem gjort, ty annars skulle den andra icke töfva att hämnas honom; men han ser nu blott sörjande ut. Ännu längre framåt har man på ömse sidor om vägen legioner af långskäggiga kämpar, som jag ej hinner med att närmare individualisera. Det blir ej heller af nöden, emedan vi kort derpå varseblifva en lefvande figur, hvars make ingen af oss ännu sett. På något afstånd syntes den alldeles svarta figuren hafva ett hufvud som en jätte och kropp som en dverg, hvilket ingaf oss besynnerliga tankar. Vid närmare påseende befanns det dock vara en qvinna, som ifrigt sysslade med strumpstickning och var herrskarinna öfver en stor skara behornade individer, de der hvar i sin stad arbetade för sitt lifs uppehälle. Då en teckning här medföljer, behöfves blott omnämnas, att dessa qvinnors drägt är, då de „jätta“ (gå vall), alltid densamma i dessa trakter. Hela drägten är, som sagdt, af svartbrunt ylle, med undantag af det bruna förskinnet, en röd kant baktill på „hucklet“ och en nedtill på kjolen samt röda strumpor. Uti den på ryggen hängande näfverknuten förvaras deras matförråd, hvilket vanligen blott lärer bestå af stelnad gröt, sur långmjölk, hårdt bröd och kanske en bit sill. Imellan knuten och ryggen hänger en stor yxa, troligen att fägna vargar med. Framtill på högra sidan hänga ännu två små knutar af virkadt tyg. I den ena finnes lockbete för de upproriska medlemmarna af truppen och i den andra, under förskinnet, sybehör och andra småsaker, kanske äfven ett litet fotografialbum. Knifven, som allt ifrån födelsen af hvarje kulla bärs på venstra sidan, får heller icke glömmas. Man kan lätt föreställa sig hvilket egendomligt intryck denna figur skulle göra midt i den dystra skogen.

Men nu möter oss en mera leende natur, ty snart äro vi nere vid vestra Dalelfven, hvilken vi följa till Floda ansenliga kyrkoby. Vår förtjusning kan knappast beskrifvas, då vi vid ankomsten dit funno icke allenast en utmärkt gästgifvaregård, utan äfven egendomliga, gamla stugor och ganska omvexlande och vackra folkdrägter, om hvilka vi voro till stor del i okunnighet. Vår ifver att tillegna oss — jag menar på papperet — allt det nya, som mötte oss, medgaf oss knappast tid att tänka på våra respektiva magars kraf. Deras fordringar togo likväl ut sin rätt, under hvilken tid vår utmärkte och beredvilliga gästgifvare på stället gjorde oss bekanta med en hop ställningar och förhållanden rörande Floda. Att byn har åtskilliga hundra invånare, att den har två handelsbodar med lika liflig commerce som i Sala och gatorna lika fulla af folk som i Gefle, kan endast öka respekten; men mera interesserade oss beskrifningen på den för Floda egendomliga „huppdansen“, hvilken vi möjligen dagen derpå skulle kunna komma i tillfälle att få se, emedan alla byns invånare skulle bege sig till sina fäbodar. Det är vanligen en plägsed att såväl innan afresan som vid hemkomsten hålla ett dansgille på Flodabron. Dagen derpå, som var söndag, bestod imellertid vår Herre en så ymnig väta, att det såg mörkt ut för de danslystna. Någon annan balsalong bestods icke i Floda än den nämda bron såsom golf och himlahvalfvet till tak. Skymningen kom och med den åter hoppet i de ungas hjertan. Grupper af flickor började samla sig, och man hörde dem stundom säga: „Om vi ändå hade fatt i honom!“ Några musikljud hördes på afstånd, men det var ej den rätta spelmannen, försäkrade oss flickorna. Vi hörde att „den rätte“ var i andra ändan af byn, dit vi af interesse för saken begåfvo oss, i hopp att få honom med till stället. Han var snart villig. Nu började himlen klarna och på samma gång jäntornas anleten. Den ena moderna dansen efter den andra dansades förträffligt efter tvenne instrumenter, ty den „rätte“ sekunderade med sin fiol „den orätte“, som var försedd med handklavér. På den temligen djupa smutsen tänkte ingen, allraminst kullorna. Slutligen, då ingenting blef af de der „hufvuddanserna“, bad jag lilla Brita, en rask flicka, hvilkens porträtt vi dagen förut hade målat, att hon måtte, för att tillfredsställa vår nyfikenhet, stöka till dermed, hvilket äfven skedde. Det tillgår på det sätt, att kullorna ställa sig i ring, den ena efter den andra, hvarefter masen med sin högra hand tager sin jäntas högra i sin, och så bär det af framåt. Kullan, som går något saktare, blir ständigt inuti ringen, då deremot masen hoppar utanför (häraf namnet) och gör alla möjliga krumsprång. Mot slutet af dansen tager hvar och en sin flicka om lifvet och dansar något som liknar polska, dock alltid i samma ringform. Musiken var en slags polsktakt, men polkan inblandas äfven deruti. Hela dansens utseende beror på masarnas liflighet, ty kullorna äro nästan undangömda för åskådaren, en praktig dans för svartsjuka älskare. Saltarellen och huppdansen hafva deruti en likhet, att de betinga en behaglig rörelse. En stel varelse skulle uti båda taga sig temligen ynklig ut. På dessa baler bjudes hvarken glace eller punsch, icke ens en svensk sup åt spelmannen, hvarför alla äro lika nyktra som glada, och då kostnaden endast belöper sig till $\frac{1}{99}$ öre för skoslitning, kunna Flodaboarne ganska ofta fröjda sig med dans uppå bron.

Och härmed tager jag för denna gång farväl af mina sommarminnen från Dalarne.

Teater och Musik.

Intet dramatiskt tonverk har väl vid sitt första uppträdande skördat så stormande bifall som Meyerbeers *Robert*, och såsom ett musikaliskt praktstycke, hvari den bottenrike melodimillionären slösat med sin ingifvelses präktigast lysande skatter, är denna opera ännu älskad af allmänheten, om än kritiken längesedan till sin rätta plats förvisat hvad man en kort tid hyllade såsom konstens non plus ultra. Äfven den strängaste granskare måste likväl ännu egna beundran och aktning åt ett och annat, hvilket skall quarstå såsom verkligt *skönt*, då mycket af det fordom effektrikaste fallit i rättvis glömska såsom endast och allenast *vackert* och således, i en tid då forskningen tränger allt in på lifvet, långt ifrån nog.

Till dessa den stora operans bäst lottade nummer räkna vi första aktens förträffliga ballad samt de melodiskt tjusande chörerna i samma afdelning; nästan hela tredje akten, sådan den här gifves, med undantag naturligtvis af den bizarra scen, hvari mörkrets andar i vals-takt tolka sin förtviflan; i fjerde akten chörerna, bland hvilka den sista thyvärr är alltför hårdhändt misshandlad, början till den passionfulla duon samt Isabellas lyriskt hänförande kuvatina; slutligen — förutom det som rörer »den förfärliga skriften» — hela femte akten, både det som gifves och det som uteslutes. Den storartade trio, som afslutar operan, är utan tvifvel dess glanspunkt och ett mästerverk för många tider.

Af det öfriga som här icke nämts skulle visserligen åtskilliga af den sista tidens ton-grossörer, hvilka »göra i» populär musik, hafva kunnat hopfoga ett halft dussin operor, vida mera animerande än hvad de af egen fatabur frambragt, ty det finnes knappast något arbete så rikt på örat smekande motiver som detta; men mycket deribland är af ringa dramatiskt värde och lemnar, i sin verksamhet på nerverna, själen orörd. Öfverallt hvarest balletmusik förekommer i Robert är den ett mönster för sin genre. Af den karaktersteckna're, hvars mäktiga snille sedan skapade Marcel och Fides, se vi deremot föga i det första storverk, som lade grunden till hans anseende, likasom till det myckna klander, som ofta drabbat honom, kanske just emedan han så omsorgsfullt sökt undvika det.

Med afseende på utförandet tillfaller enligt vår tanke priset hr Willman, som i hela sin uppfattning af Bertrams besynnerligt sammansatta karakter ständigt röjer det klarseende och skarpa omdöme, som småningom vägledt honom till den höga ställning bland vår sångscens artister, han nu obestridligt innehar. Utan att bekymra sig om ett finare nyanseradt spel, hvilket i ett sådant chaos af stridiga elementer vore fåfäng möda, rigtar han hela sin förmåga på partiets sköna melodier, hvilka af honom framhållas på ett sätt, som ovilkorligen ingifver beundran för konstnären likasom för hvad han utför. I den gripande final-trion utplånas scenens dramatiska orimlighet nära nog genom den fulländade konstnärligheten i dess återgifvande.

Fru Michaëlis beundransvärda talent är i sanning nödvändig för att åt den första koloraturarian — en af Meyerbeers svagaste produkter — gifva något musikaliskt interesse. Den charmanta kavatinan i fjerde akten har alltid varit ett af vår prima donnas glansnummer, och njutningen vid åhörandet af denna tjusande sång ökas genom erinringen om dess betydelse för hennes konstnärliga utveckling. Det finnes i Robert ett par melodier, till hvilka Meyerbeer aldrig sedan funnit något motstycke, ehuru det måste erkännas att *han* letade så som ingen.

Hr Arnoldsson sjunger sitt svåra och stundom otacksamma parti med omisskännelig raskhet, värme och säkerhet och äfven hans spel är, om än icke i så hög grad som hans sång, i denna rol ganska tillfredsställande.

Fru Stenhammars framställning af Alice's karakter är — såsom ofta varit fallet äfven i andra partier — alldeles olika m:ll Hebbes. Det tillfälle till jemförelser och pröfning, som dessa båda utmärkta sångerskors olika uppfattning så ofta medgifver, förringar ingendera af dem, men är för konsten och för allmänheten en vinst af stor betydelse.

Hr Stjernström har ånyo uppträdt i en af de många roler, som hans särdeles populära talent gjort så allmänt bekanta och omtyckta, och mycken tacksamhet har publiken egnat hans ypperliga framställning af den genomglade, godmodige och treflige Fiolin, hvarigenom han lyckas uppehålla interesset för ett temligen digert uppkok på en tysk idé. M:ll Tengmark, som en tid varit den lilla Djurgårdsteaterns förnämsta prydnad, men nu inträdde i Kongl. Dramatiska scenens led, uppträdde äfven i »Längtan efter äfventyr», men i ett alltför obetydligt parti, att man på grund deraf skulle kunna fälla något omdöme om den lofvande artisten.

M:ll Enequists sista konsert var icke så talrikt besökt som de föregående, ehuru den erbjöd ett rikare musikaliskt interesse, då den bland annat innehöll denna älskliga komposition (L'Allegro ed il pensieroso) af den eljest så storartadt sublima Hændel, hvars melodiska skönheter konsertgifvarinnans herrliga stämma och hr Sauvlets flöjt framburo, täflande i konstfärdighet och behag. Ehuru fördunklade af denna glanspunkt gjorde de öfriga numren — bland hvilka vi särskildt nämna Carnaval de Venise, hvars halsbrytande svårigheter af m:ll Enequist med vanlig ledighet öfvervunnos, samt fru Stenhammars såsom alltid fulländade romans-sång — konserten till en värdig afskedsstund af den frejdade artisten, som alltför sällan kan förunna fosterlandet att njuta af hennes toner.

Hr Dahlqvists matinée gaf allmänheten tillfälle att visa sin tacksamhet för vår störste tragiske skådespelare, hvilket den äfven begärligt omfattade samt hyllade sin redan åldrige gunstlings äfven i konsertsalen originella, högstämda och dramatiska deklamation med ett bifall, som likväl framför allt uttryckte ett beundransfullt erkännande af de många och rika konstnjutningar, hvarom man alltid vid åsynen af denna vår dramatiska scens mest hänförande veteran så lifligt påminnes. Fru Michaëli samt hrr Willman, Uddman och Behrens bidrogo talentfullt och, såsom man tydligen förnam, af hjertat gerna att göra intrycket af denna poetiskt-musikaliska högtid angenämt och varaktigt.

Musikaliska Akademiens samtidigt och äfvenledes för fullt hus gifna konsert var det utan tvifvel en stor förlust att ej kunna öfvervara, ehuru hindret innebar en fullt jemngod ersättning. Fru Normans utlofvade soiréer äro ett verkligt evangelium för enhvar, som älskar den lugna njutningen af en väl utförd kammarmusik och vet huru fulländad denna gren af den sköna konsten behandlas af den frejdade artisten och hennes förträffliga biträden.

Vår i så många afseenden beundrade teaterdirektion har småningom vant allmänheten att hellre tillbringa sina aftonstunder angenämt på spektaklerna än fortfarande sucka under souper-lifvets tunga ok. Aldrig har publiken så jemnt och så oförtrutet strömmat till teatrarne, och äfven arbeten af jemförelsevis ringa värde gifvas om och om igen för fulla eller åtminstone goda hus. Blott när Molière gifves någon gång, är det temligen ödsligt i salongen. Man tyckes icke längre så angelägen att få hylla den man, som så allsmäktigt kommit redan tvenne sekler att kyssa det ris, hvarmed han agat dem, och likväl huru glad, huru oändligt fin och framförallt huru *sund* är icke denna outtömliga qvickhet, som, då den log åt hela verlden, förr kom hela verlden att le tillbaka! Icke är Molière föråldrad; det måtte vara publiken, som icke mera är så ung som ett annat tidehvarfs; eller var den store mästarens uddiga satir så långt framom hans tid, att den för skarpt gisslar ett slägte, som föddes århundraden efter hans död? — Man gör dock hvad man kan för den gamla skrattguden. Han öfversättes af vårt lands största öfversättare, och till efterpjes åt hans Femmes savantes unnar man honom ett så beskaffadt modernitetens alster som *På Narri*. Det hjelper likväl icke. Molière får tala för tomma väggar, och Offenbachs qvickhet är vida roligare än hans. Det är numera åt en sådan man skrattar så att man darrar.

Det finnes i vår spektakelkära tid blott *en*, som i viss mån delar den kallsinnighet, som teaterpubliken egnar åt Molière. Men om den odödlige komikern ännu lefde på jorden, så skulle han kunna trotsa hela verlden med en sådan olyckskamrat. Ty det är Shakspeare.

Krönika.

Det fruktansvärda upproret på Jamaika, om hvilket man trodde att det redan blifvit qväfdt i de förnämsta anstiftarnes blod, säges nu åter hafva uppflammat vildare än förut och hota hela öns hvita befolkning med förtviflad strid eller neslig undergång. Om det första blodbadet läser man åtskilliga uppskakande skildringar, huru en ursinnig hop af hämdlystna negrer oförutsedt omringat stadshuset i Morant-Bay och med gevärseld dödat den der inne rådplägande församlingen samt sedan spridt sig i staden och den kringliggande landsbygden med mord och brand, nedgörande hvarje hvit, som ej hann fly och icke kunde försvara sig. Anstiftaren af dessa gräsligheter, Paul Bogle, är visserligen tillfångatagen och en viss Gordon, som ansetts vara hela resningens hufvud, redan afrättad, men om upproret fortfar, torde de hvitas moraliska och intellektuella kraft svårligen kunna skydda dem mot deras grymma fienders ofantligt öfverlägsna antal.

Spanien, som af penningebehof och i hopp att kunna fylla detta genom utpressningar förklarat hela Kili krig och börjat blokera dess hamnar, tros genom denna våldsbragd åsamka sig en fiendtlig mellankomst af England och Förenta Staterna. Å andra sidan berättas likväl, att dessa båda sistnämda makter äro särdeles disponerade att flyga på hvarandra med anledning af det anfall, man i Canada fruktar af de olycksaliga fenierna, mot hvilka brittiska regeringen redan säges hafva uppstält en ansenlig armécorps på gränsen för det engelska området. Dertill kommer att Förenta Staterna till underhandlare rörande det gamla grollet om Alabamas kaperier afsändt till London mr Cushing, hvilken skildras såsom en veritabel amerikansk »gåpåare», som hellre förklarar hela verlden krig än han tager räson, då det gäller fäderneslandets snarstickenhet. Man får nu se, hvilken politik lord Russell mot en sådan herre anser rådligast att iakttaga. De polistjenstemän, som lyckades häkta den farlige Stephens, hafva genom denna bragd utsatt sig för mordförsök af de hämdlystne fenierna.

Victor Emanuels trontal gjorde på hans undersåtar ett särdeles godt intryck, och några vinkar om afsägelse och dylikt förekommo naturligtvis icke deri. Garibaldi säges hemligt hafva infunnit sig i Florens, men detta rykte tarfvar bekräftelse. Bland andra rupturer må nämnas påfvens plötsliga missnöje med banditerna, hvilka, ehuru som man vet väl meriterade, af den nye krigsministern förföljas »med svärd och bloss», emedan de någon gång i sitt tjenstenit sträckt sina plundringsexkursioner till påfvens eget område, hvilket den helige fadren, huru fördomsfri han än i vissa fall är, naturligtvis funnit mindre passande.

Midt bland alla dessa schismer och missförstånd är det tröstrikt att förnimma den rörande försoningen mellan kejsar Napoleon och prinsen af samma verldsberömda namn. Prinsen infinner sig i Compiègne, lofvar att aldrig mera blifva olydig, tages till nåder och glömmer allt — äfven att han afsagt sig vissa embeten, som han behöfver. Ehuru den vidt omordade armé-reduktionen endast sträckte sig till besparing af tolf fattiga millioner och indragandet af tiotusen ännu fattigare soldater, gläder sig likväl de goda fransmännen, med deras moderna fromhet, lifligt åt detta steg, emedan de deri spåra fredliga planer och hoppas att för framtiden slippa betala mer än *en* kejsare på en gång.

Om oredan i Frankfurt är icke mycket att säga, då den ena dagens nyhet derifrån endast deri liknar den andras att de begge ingenting betyda. I de små makternas chikaner skördar Österrike nu bittra frukter af sin beredvillighet att låta lura sig i Gasteinerfördraget, hvarigenom det gamla kejsardömet förolämpade de bundsförvandter, hvilkas naturliga beskyddare det var. Bayern och Sachsen hafva med ens erkänt Italien, hvars tillvaro såsom konungarike förut var dessa makter så svår att fatta. Würtemberg lärer väl snart följa exemplet, emedan detta rike gjort sig till regel att göra hvad Bayern gör. Hvem kan nu tvifla på Italiens enhet, när sjelfva tyskarne börja erkänna den gamla regeln, att faktum är det bästa beviset?

I Danmark gläder man sig i hoppet om nya underhafstelegrafer af de mest storartade dimensioner, hvilka ett engelskt bolag, som det förljudes, åtagit sig att inom tre år hafva nedlagt mellan Danmark, Norge, England — ja Island och Amerika. Telegrafvurmen tyckes nu hos de djerfva britterna hafva efterträdt vurmen på jätteskepp eller armstrongska kanoner. Finnarne jubla öfver den för hela landets ekonomi så välsignelserika myntreformen.

Reform-frågan fortfar naturligtvis alltjemt att här hemma ställa alla andra i bakgrunden, men det är icke längre med endast fruktan och bäfvan man motser svaret derpå. Det varma, lifliga interesset för denna stora sak har nu fått en gladare färg, och det är förhoppningarnas oro, som nu sätter alla sinnen i rörelse. Det efterlängtade mötet på Phœnix gaf den statsman, som hela nationen nu så högt både älskar och värderar, ett tillfälle att i egen person försvara det vidtomfattande förslag, hans djupt blickande förstånd och hans ädla fosterlandskärlek uppgjort, och hvartill han redan med sin penna värfvat så mången anhängare genom öfvertygelsens makt. Kraftfullt, enkelt och varnande framhöll hans tal både hvad framtiden hoppas och hvad minnena fordra, och vi äro förvissade att bland de verkliga ädlingar, som lyssnade derpå, mången, som länge obeslutsamt tvekat, bestämdes eller omvändes af dessa ord till att önska hvad fosterlandet önskar, vilja hvad Sverige vill.

Både vid detta möte och det som senare hölls på Börsen talade, utom de Geer sjelf, mången annan varmt och väl för frihetens framåtskridande och folkets önskningar, och vi tro att de sent skola glömmas, äfven om de förgäfves skulle hafva höjt sina röster, fördomen till trots och det allmänna till lycka. Bland motståndarne uppträdde några sansadt och värdigt, andra åter häftigt, omotiveradt och rent af enfaldigt samt derigenom verkande *för* förslaget kanske bättre, än om de förfäktat det. Man säger att det senare mötet icke fullt röjde det passionfria lugn, som åt det förra gaf så mycken äfven *yttre* värdighet.

Samma lefvande interesse för den sak, som folkviljans röst kallar den goda, råder i hela riket icke mindre än i hufvudstaden. Följande göteborgarnes föredöme har man i Wenersborg, Kalmar, Örebro

Lidköping, Gefle, Falun, Karlskrona och en mängd större och mindre städer förenat sig om adresser och deputationer. Det tyckes som om hvar och en, som ej af nödvändigheten bindes vid sitt hem, skulle vilja ila till Stockholm för att i den afgörande stunden verka med råd och dåd, och det synes oss omöjligt att man skulle vilja besvika en förhoppning, som så allmänt och endrägtigt uttalas af menniskor så olika för öfrigt till åsigter, verksamhet, samhällsställning och karakter, men nu i denna enda sak som *en* man fasta och orubbliga i tanke och handling.

De brandskadade i Warberg lära nu, om ryktet icke ljuger, börja återlemna, en hvar hvad han anser sig hafva fått för mycket af den för gåfvornas utdelande bestämda nödhjelpskomitén, en händelse, som om den bekräftas och fortgår, torde stå ensam i sitt slag. Det Lindbäckska målet med alla sina rysliga omständigheter går nu igen, behandladt af en allvarligare domare samt fyllande alla tidningar med katechetiskt framstälda vidrigheter och alla tidningsläsare med häpnad och förfäran. I Stockholm väntas, som i dag, Nerikes och Södermanlands regementen, garnisonen till förstärkning och sig sjelfva, såsom vi hoppas, blott till förlustelse och trefnad.

Vår första monitor, prydd och väpnad med de jättestora kanoner, som äro John Ericssons gåfva till fäderneslandet, har redan länge legat i vår sköna hamn samt dagligen och stundligen uppvaktats af de små ångsluparne, som fört till honom tusentals granskare och beundrare från de högsta till de lägsta. Glädjen har varit allmän vid beskådandet af det stolta jernskeppet och icke litet förhöjts genom de jemförelser man gjort mellan denna »äkta Ericsson» och de efterapningar, som nyligen sändes hitöfver af vår granne tsaren och bland hvilka en och annan visade sig så benägen att dyka ned i vågorna och besöka sjöbotten.

Professor Düben har börjat en serie interessanta föreläsningar rörande respirationen för en så fullsatt salong, att man i brist på frisk luft lifligt känt behofvet att lära sig andas sådan förutan. För öfrigt lefva vi i ett tidehvarf för lotterier. Icke nog med slöjdföreningens industri-lotteri, som man nu bjudit till att göra så lockande som möjligt för hugade spekulanter; äfven artisternas och litteratörernas pensionskassa samt hufvudstadens konstförening inbjuda en hvar, som tror sig kunna hoppas på fortfarande bevågenhet, att taga en lott i hvad de hafva att erbjuda. Detta är i och för sig särdeles vackert, och för att öka vinsternas antal lärer konungen ädelmodigt hafva tilldelat hvartdera lotteriet ett konstverk af hans egen pensel.

Till Dahlqvists matinée tycktes så många som börssalen förmådde rymma begifva sig med verklig förnöjelse, icke blott konstsinnets utan framför allt hjertats. Må vara, att den snillrike skådespelarens deklamation blott när den beledsagas af dramatisk handling verkar med hela sin naturliga kraft, ty först på den sceniska tiljan är han hvad han är; när den frejdade konstnären inträdde i salen, återsåg man i alla fall i inbillningen Othello, Sigismund, Wallenstein, Moor, med ett ord allt det herrliga som han så många år gjort lefvande för den allmänhet, som nu egnade honom sin hyllning. Den visade äfven denna dag att dess tacksamhet, när den *så* förtjenas, aldrig sviker.

Hvarjehanda.

— EN AMERIKANSK ANKA. Tidningen *New-York World* tyckes vilja öfverträffa alla sina mera eller mindre fantastiska kolleger i underbara berättelser. För ett par veckor sedan innehöll den en liten nyhet, kallad: *En öfverraskande upptäckt.* Det var i sanning något öfverraskande. Några arbetare, som voro anställda vid Mont Cenis' genomborrning till tunnel, hade midt inne i berget träffat på ingenting mera och ingenting mindre än en outtömlig guldgrufva i förening med diamanter och andra ädla stenar. Denna storartade uppgift har kommit tidningen till handa i ett bref från en hr Leary, civilingeniör, som deri skickat en på ed afgifven förklaring af en person vid namn Pietro Tagliare, som lyckats smyga sig undan den franska polisens bevakning, just lagom länge för att kunna berätta historien åt Förenta Staternas konsul i Marseille. På vanligt amerikanskt sätt har denna artikel blifvit utrustad med ett halft tjog rubriker i stora fetstilar, den ena pompösare än den andra: *Öfverraskande upptäckt. — Guld och ädelstenar i stora block, funna i Mont Cenis' tunnel. — Ett subalpinskt Golkonda. — Den ymnigaste källa af diamanter, safirer, rubiner, topaser, smaragder, ametister, kalcedoner, karneoler, turkoser, opaler, malakit, guld, silfver, platina m. m. — Tunnel-arbetena plötsligt afbrutna. — Frankrike och Italien dela fyndet. — Upptäckten kommer ut i verlden. — Förföljelser mot de omedvetna Aladdins. — Upptäckaren mördas af sina arbetskamrater. — Berättelser och bref.* — Denna sammansättning gör ju den amerikanska tidningens anonyme redaktörs uppfinningsförmåga all heder.

— BESLAG PÅ EN JERNVÄGSTRAIN. Ett ganska egendomligt och alldeles nytt rättegångsmål har nyligen väckt uppmärksamheten i Hendaie, på gränsen mellan Frankrike och Spanien. Hrr Ernest Gouin et komp. hade af handelsdomstolen i Seinedepartementet fått ett utslag på bolaget för spanska nordbanan, som blef dömdt att genast betala 100,000 frcs kontant, och begåfvo sig till bolagets kontor i Paris vid Vendôme-torget. Här fingo de helt enkelt ett vägrande svar på sin fordran och skulle just göra utmätning i bolagets der hyrda lägenhet, då det franska credit-mobilier-bolaget tillkännagaf, att ingenting i dess hotel vid Vendôme-torget var det spanska nordbanekompaniets tillhörighet. Fordringsegarne vände sig nu till en embetsbroder i Bayonne, och denne, som lika bra som hvarje annan visste, att den spanska nordbanans trainer gå öfver gränsen och stanna i Hendaie, som ligger inom Frankrikes gränser, beslöt sig för den egna åtgärden att en vacker morgon lägga beslag i laglig ordning på första train, som anlände, i närvaro af behöflig polisstyrka. Den i mät tagna materielen bestod af lokomotivet och dess tender, sex passagerarevagnar och godsvagnar och fördes i säkerhet. Vid underrättelsen härom beslöt bolaget genast att låta i Paris betala den fordrade summan, och strax derefter kom befallning på telegrafväg att upphäfva beslaget. Det var dock första gången, som en jernvägstrain blifvit tagen i mät.

En kafferhöfdings materiella lycka.

(Ur kapten Droysons *Wild Regions of South Africa.*)

Kaffrerne ligga ständigt i krig, egentligen för att dymedelst skaffa sig boskap. Jag ville försöka erhålla några upplysningar om den stam, hos hvilken jag befann mig, och såg dervid alla mina illusioner gå upp i rök. Höfdingen följde mig öfver allt och lät en tolk gifva mig alla möjliga underrättelser. Efter min öfvertygelse är han i botten icke någon dålig menniska, men en förskräcklig tiggare och ytterst snål. Han tyckes icke kunna göra sig någon föreställning om att man möjligen skulle kunna neka honom något som han vill hafva, gifver aldrig något i vedergällning derför, gör anspråk på att allting skall stå honom till buds på de vilkor han sjelf föreskrifver och tager oskäligt hög betalning för hvad han sjelf lemnar. Han är ung, stark, ifrig elefantjägare och god skytt och eger gevär, som utgått från våra ypperligaste faktorier, från Wilkinson, Nock och Manton. Vid min återkomst sam jag öfver floden, som är 300 alnar bred, och han bjöd mig på middag. Vi åto under bar himmel och passades upp af kraalens vackraste flickor, som föllo på knä framför oss och räckte fram faten, ur hvilka vi åto. De buro inga andra kläder än en fäll kring sina länder; ben, armar, hals och höfter äro fullsatta med olika slags perlor och ringar af elfenben, koppar och messing. Det skall blifva svårt att på något annat ställe leta upp vackrare skapade qvinnor än några af de fylligare bland dessa. De hafva små händer och fötter, fina handlofvar och fotleder; deras ögon och tänder äro oöfverträffliga, och de äro smärta och smidiga som vinrankan.

Man säger, att det icke gifves någon fullkomlig lycka på jorden, men jag ser mig dock tvungen att förklara, att en kafferhöfding kommer henne närmare än någon annan dödlig; hans minsta önskan är lag, han vet ej hvad motsägelse vill säga, i hvilket ögonblick som helst eger han makt öfver sina undersåtars lif och död, han tager huru många hustrur som helst och skickar bort dem igen, när han så behagar. Han ompysslas som ett barn, och hans minsta önskan, hans besynnerligaste nyck uppfylles genast i fullaste mått. Från alla håll och kanter kommer man till honom med elfenben, fjädrar och andra dyrbarheter, som han får byta ut mot lyxartiklar hos handelsmännen. Vår middag bestod af stekt giraffkött, som sam i fett och ister. Inelfvorna äro de läckraste bitarne, och om man vill kasta från sig alla fördomar, så försäkrar jag, att européerna i allmänhet försmå den allra bästa delen af djuret (!). Jag tager alltid seden dit jag kommer, äter, om jag så kan, allt hvad som sättes för mig och blundar, om det blir mig för vedervärdigt. Ingenting kan på långt när jemföras i vällukt och stark, villebrådsartad smak med de delar, som infödingarne sätta högst. Kaffrerne hafva noggrann kännedom om de bästa delarne på hvarje djur och skratta åt oss, då vi kasta bort dem. Allt nog, jag förtärde min middag med god smak. Vi sköljde ned den med ett glas sherry och gingo derifrån till vagnen för att dricka thé. Hade det varit en person med ömtålig mage, skulle han kanske varit illa nog deran, då han sett, huru de buro sig åt att fästa locken på de olika faten, men infödingarnes sätt är förträffligt, ty maten hålles varm derigenom och ingenting förspilles under kokningen. Alltsammans är ytterst snyggt, och för att göra måltiden så mycket angenämare voro vi omgifna af en mängd tjenstgörande slafvinnor, som med schakalsvansar fläktade bort flugorna från oss.

SCHACK.

Uppgift 79.

Af B. RICHTER, Breslau.

Svart.

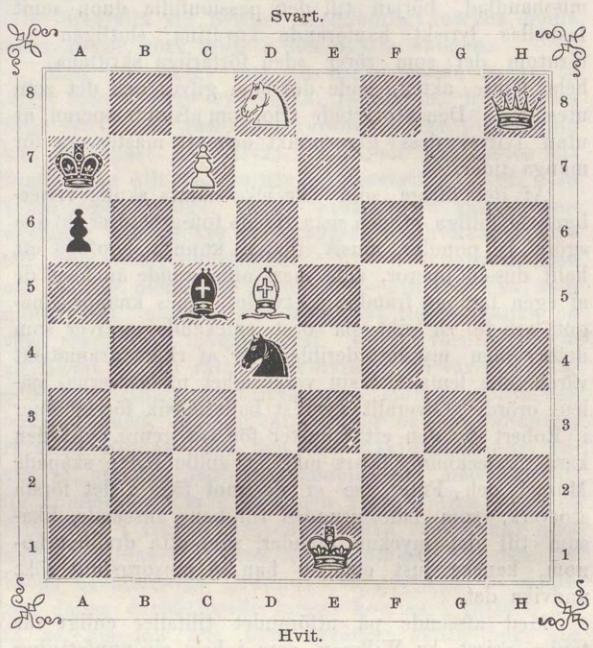

Hvit.

Hvit börjar och gör matt i tredje draget.

Lösningar af uppg. 70 och 72 i n:r 42 ($^{21}/_{10}$).

70. 1. DA8—A4, [1]KE5—F4: eller [2]KE5—F6 l. [3]KE5-D4 l. [4]KE5—D5 l. [5]SE4— likg.; 2. [1]SC5—E6:‡, [2]SC5—E4:‡, [3]SC5—B3(E6:)‡, [4]SC5—B3‡, [5]LB4—C3‡. Ins. af *Sahlberg, A. V. Hallongren, Lolo, M. N., Hfm, Conrad, Lundell, Sandegren.*

För **71** lemna vi, på särskild begäran, förlängd lösningstid.

72. 1. SF5—E7:†, LF8—E7:; 2. F6—F7†, KG8—F8; 3. LG6—B1, LE7—F6‡. Insänd af *Lolo, M. N., Hfm, Lundell, —an—.*

Uppgifter för Nybörjare.

III.

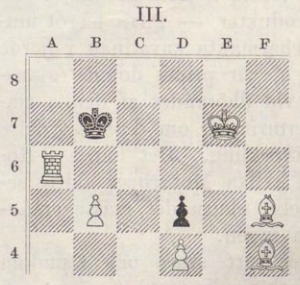

IV.

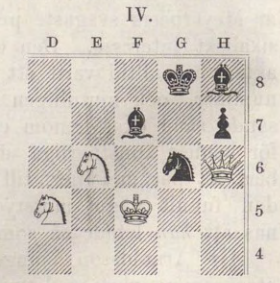

Hvit börjar och gör matt i andra draget.

Brefvexling.

—an— ($^{17}/_{11}$): R. 72, 73, 75. Som ni härofvan finner, är er önskan uppfylld.

S. G. T. S. ($^{14}/_{11}$): R. I, II.

C. W. H—n (Göteborg $^{14}/_{11}$): R. 77 (d. v. s.: blott den ena lösningen).

Lolo (Ups. $^{19}/_{11}$): R. 71, 74—76, I, II, 78 Edert beröm åt den sistnämnda är fullt rättvist. — „Branstaholmaren" otrogen? Det må han sjelf försvara sig för! — För resten: ju mer „prat" i edra bref, dess kärare!

Albert (M. $^{17}/_{11}$): R. I, II. Följaktligen kan eder blygsamma benämning: „försök till lösning" mycket väl utbytas emot: „lösning".

M. N. ($^{22}/_{11}$): Som ni ser af svaret till Lolo, är i afseende på 78 „all right".

Den Gamle ($^{20}/_{11}$): Ni har kanske ej så orätt. — Skulle ni ej på något sätt vilja möjliggöra en enskild brefvexling.

Den 22 nov. J. G. S.

Stockholm, Skärgårdsgatan 10.

Tillkännagifvande.

Aktieegarne i Bolaget för Ny Illustrerad Tidning sammankallas för att besluta om ändring af 2:a § i Bolagsreglorna, Tisdagen den 5 December 1865 kl. $^{1}/_{2}$ 6 e. m. på Riddarholmen N:o 6.

TIDN. T

IWAR HÆGGSTRÖMS BOKTRYCKERI.

NY ILLUSTRERAD TIDNING.

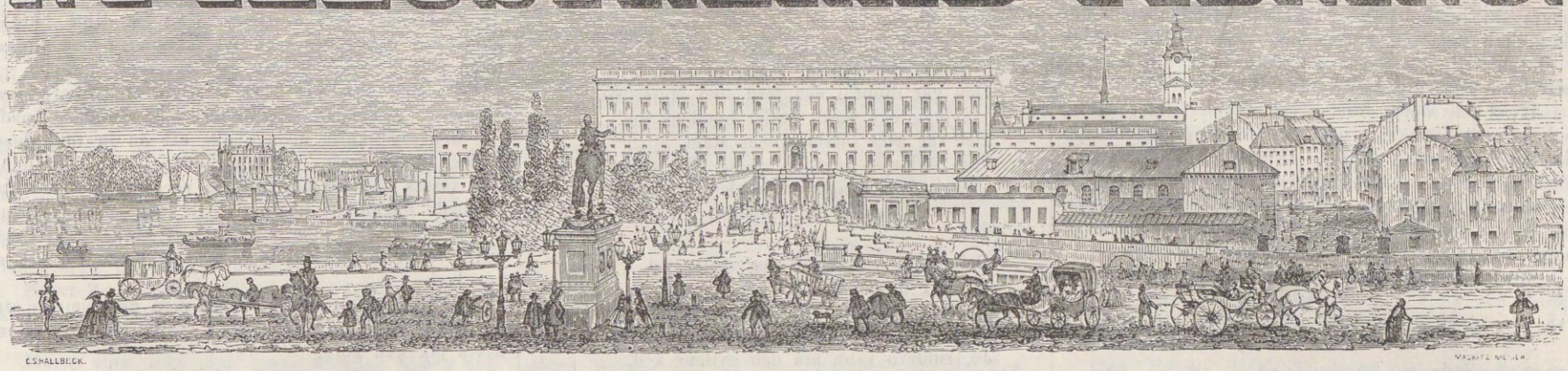

№ 48]. Utkommer hvarje Lördag. Stockholm den 2 December 1865. 12 Rdr årgången. [1a Bandet

Innehåll: Louis de Geer (biografi med porträtt). — Till Sveriges riddersmän, poem af —ed—. — Hur kärleken vexlar, skizz af Sylvia. — Monitorns upphofsmän (med porträtter af John Ericsson, kapten Carlsund och amiral Dahlgren). — Alvastra klosterruin (plansch af H. O. Torsslow, med text). — S:t Görans strid med draken (plansch). — Bref från Paris. — Jordens delning, poem af E. S—dt. — Teater och Musik. — Krönika. — Hvarjehanda. — Charader. — Schack.

Louis de Geer.

»Non sans cause!»

Nej! det är sannerligen *„icke utan orsak“* som namnet Louis de Geer i detta ögonblick sväfvar på hela nationens läppar och tillvunnit sig en popularitet, som icke skall förgå med den flyende morgondagen. Vi hafva haft många och stora statsmän, vår historia är rik på minnen af sådana; men tryggt kan man säga, att ingen visat sig bättre förstå sin tid och dess kraf än den man, som nu är och — vi hoppas det af allt hjerta! — länge skall fortfara att vara Sveriges justitiestatsminister.

För något öfver tvåhundra år sedan fanns i vårt land en annan Louis de Geer, stamfadren för denna ädla slägt på Sveriges jord. Genom religionsförföljelser från spanska regeringens sida tvangs dennes fader att lemna Brabant, slägtens gamla hem, och att nedsätta sig i Holland bland sina trosförvandter, de reformerta. Således ser man, att slägten sedan gammalt haft reformerande tendenser, och Sverige vet att dess ättling icke glömt sin slägts gamla vanor!

Stamfadren härstädes, den äldste Louis de Geer, var också en väldig reformator. Han kom hit från vallonernas gamla land och förde med sig dess ypperliga smideskonst, och med honom började ett nytt tidehvarf af hittills okänd utveckling för Sveriges handel och näringar. Denne var således en reformator på det materiella området, och som sådan har han skapat sig ett oförvanskligt namn i våra häfder. Men han var icke allenast en utmärkt industriidkare, han var också en stor patriot, och han gjorde för sitt nya fädernesland uppoffringar, så storartade att de utaf alla tider skola omtalas med beundran.

Om namnen Finspong, Löfsta och Dannemora vittna om industriidkaren, så vittnar hans till Göteborgs undsättning, med en kostnad af 2 millioner utrustade flotta, om fosterlandsvännen; — ty en vän var han till sitt nya fosterland, och han var icke dess vän för egen fördels skull, ty den kostnad han fått vidkännas för flottans utrustande, fick han aldrig till fullo ersatt.

Vi hafva velat återkalla detta i våra läsares minne för att visa, att vår skuld till namnet de Geer är äldre än sedan i går och att vi äro vana vid att från det hållet emottaga storartade gåfvor.

Och medan Sveriges handel blomstrat upp och dess jernhandtering utvecklat sig till hvad den af naturen är ämnad att vara, en af landets hufvudnäringar, hafva vi äfven gått framåt i frihet och bildning, i andlig och materiel förkofran. Vi hafva ändtligen efter långa ansträngningar kunnat lära oss inse, att vår uppgift som nation är en annan än att göra yttre eröfringar, något som var så svårt att se midt igenom skimret af flyktade dagars ära och segrar, — och vi börja så småningom fundera på, om det icke finnes andra och lämpligare sätt att gå i spetsen för sin tids sträfvanden. Ty svenska folket har aldrig gerna velat vara efter, det ligger icke i dess natur, det vill åtminstone gå i jemnbredd med de främsta, om det icke sjelf kan få vara främst.

Det är derför som namnet de Geer återigen fått den goda klangen från forna, hjeltestora tider, då Breitenfelds och Lützens namn spredo häpnad omkring Europa. Då gällde det att smida harnesk och svärd — nu gäller det att krossa skrankor och fördomar, — och vi veta, att den store vallonens ättling skall föra släggan med kraft, och vi hoppas att han skall lyckas genomföra sitt ädla värf. Det är sannt, att han har motståndare och att dessa icke äro så litet sega, men de utgöra likväl blott ett försvinnande fåtal mot dem som han har med sig — ty bakom och *med* honom står som en man hela svenska folket, — och det är också ett riddarhus, med adel så god som någon och sköldar fläckfriare än de flesta.

Man har på så många sätt velat förkättra Louis de Geers reformförslag, — och hvad finnes väl för godt och stort, som man icke velat detta med? Det är icke på det sämsta trädet som masken sätter sig för att frossa, säger det gamla ordspråket. Så är det äfven här! Man har skrikit om stora svagheter, vidlådande detta förslag, och dervid fröjdats som åt en storartad upptäckt! En lysande upptäckt i sanning, att det menskliga har brister! Tagen patent på den i tid, I gode herrar granskare! Man har kallat detta förslag plutokratiskt, det vill säga! bygdt på penningen som mätare för menniskovärdet. Och hvarifrån höjes det ropet värst? Jo från dem som icke tveka att för tvåhundra riksdaler riksmynt *köpa* sig en fullmakt på riddarhuset och der söka votera omkull det plutokratiska förslaget. Det kan man kalla homöopati, så det förslår. Man har vidare sagt att förslaget utgår på att försvaga konungamakten och införa ett bonderegemente. Tänk, hvad man nu blifvit mån om konungamakten på det hållet! Det är annat än 1720, det!

Hvarför tala om den snön som föll i fjol? säger man kanske? Men hvarför skulle icke vi också få citera årtal? En af förslagets motståndare aktade icke för rof att på Börsen frambesvärja minnet af 1789 — af den stora revolutionen, utur hvars blodbad dock utgick segrande den stora princip, som inga bajonetter sedan kunnat störta, — jemlikhetens och menniskorättens. Det var en farlig citation, den af 1789, och det är betecknande nog, att medan folket iakttager en hållning, så lugn och värdig, att den är öfver allt beröm, så tveka icke de privilegierade att frambesvärja dylika minnen, hvilka egentligen endast för dem sjelfva kunna vara lärorika såsom upplysande illustrationer till den gamla latinska texten „non possumus“, hvilken alltid i tidernas längd förlorar sitt „non“, men så framställd, beklagligtvis kanske får till svar ett på ren svenska uttaladt „för sent!“

Men så skall det säkert icke blifva nu! Vi hoppas att Sveriges ridderskap både skall vilja och kunna antaga det De Geerska förslaget och att vi således kunna med hopp emotse en framtid af lugn utveckling och lysande förkofran för vårt gamla älskade fädernesland!

Friherre Louis Gerhard De Geer är född den 18 juli 1818 och är son af hofmarskalken Gerhard De Geer och Henriette Lagerstråle. Han blef student i Upsala 1835, ingick vid början af 1840-talet i justitiestatsexpeditionen och gjorde sig under de nästföljande åren känd som talentfull skriftställare inom skönlitteraturens område. Lemnade Stockholm för att

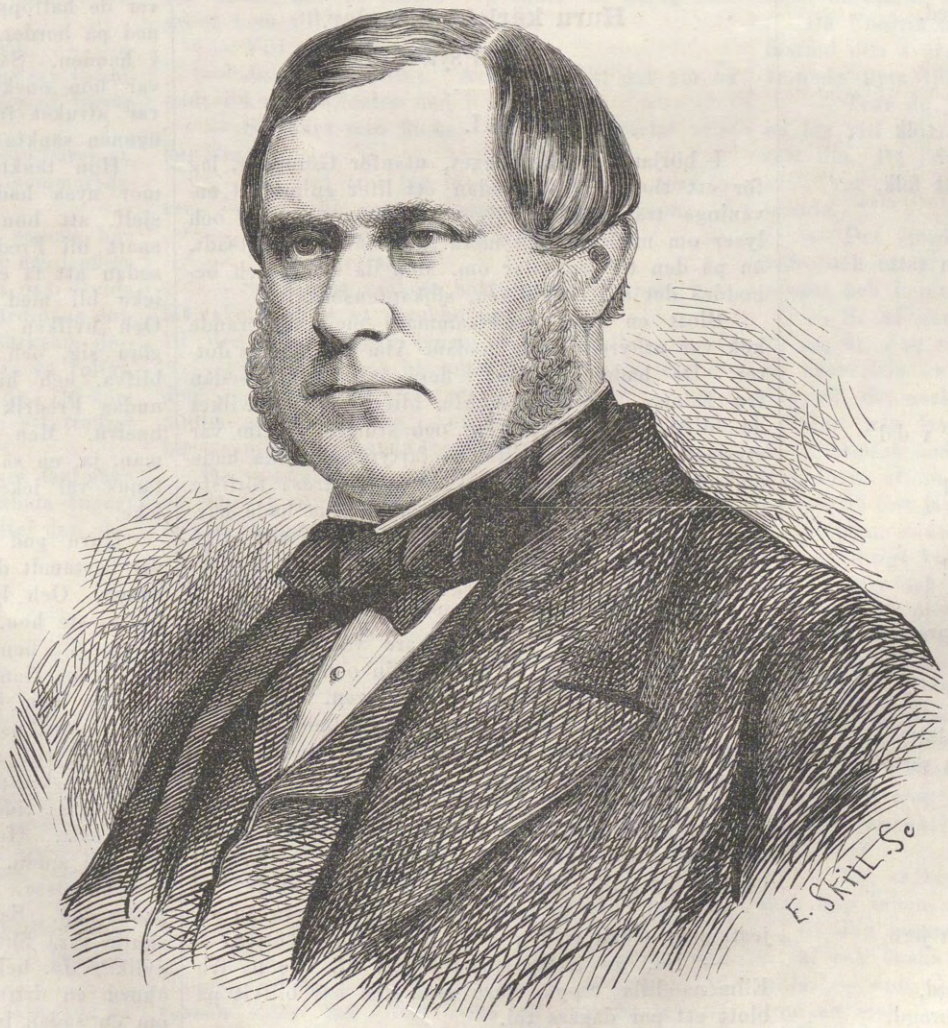

LOUIS DE GEER.

blifva assessor i skånska hofrätten, gifte sig under vistandet i Skåne med en dotter till grefve Wachtmeister på Wanäs och blef 1855 utnämd till president i Göta hofrätt. Tre år derefter, eller 1858, inträdde friherre De Geer i konungens rådskammare som justitie-statsminister, och som sådan utarbetade han och framlade vid sistförflutna riksmöte det förslag till representationens ombildning, hvars slutliga behandling inom riksständen om måndag skall taga sin början och bakom hvilket står i slutna led det svenska folket med sin konung och hans regering i spetsen.

Hvad öde detta förslag än kommer att röna — och vi tveka icke att med full förhoppning förespå det ett gynnsamt sådant, — skall dess författare alltid i Sveriges häfder framstå som en sann ädling, en stor fosterlandsvän, och kommande slägten skola, liksom vi, med aktning och beundran uttala hans namn och med välsignelser omfatta hans minne.

H.

Till Sveriges riddersmän.

Det tränger en röst ifrån folket opp
Till minnenas riddarhus,
Den talar med allvar, med lifligt hopp,
Om en framtid, herrlig och ljus.
Den blåser från sköldarne seklers dam
Och ropar med makt: »Nu framåt, fram,
Du tappra riddareskara,
Vårt fädernesland är i fara!» —

Hvar hotar då fienden? Östan från?
Eller kommer han sunnan hän?
Är han lössläppt ånyo, steppens son,
Är Sundet germaniskt re'n?
Nej, riddare gode! derute är lugnt,
Men innan hotar ett åskmoln tungt,
Fulladdadt se'n långa tider, —
Och ve, om sin blixt det sprider!

Det fördystrar den nordiska himlens glans,
Det skiljer broder från bror,
Det kastar sin skugga på lagrens krans,
Som ur fredliga segrar gror.
Det sprider mörker kring rike och stat
Och mörkret det föder hämd och hat,
Och helt snart är den svenska jorden
Som en tistelströdd åker vorden!

På eder, som dväljas i sköldesal,
Har folket sin blick nu fäst,
I män med de lysande ättartal,
Som stån konungatronen näst.
I gingen ju alltid i främsta led,
När för ära och ljus nationen stred,
Ej viken I nu väl tillbaka
Fast fältropet heter: försaka!?

Nu är ju ej längre blott ädlingen tolk
För nationens hyfsning och ans?
Nu har vid dess sida stått upp ett folk,
Hvars söner täfla med hans!
Nu framträder *arbetets* adliga ätt
Och kräfver sin aktning, begär sin rätt
Att få taga del i striden
För friheten, ljuset och friden!

Så stängen er ej inom slutet skal
Lik musslan som perla bar,
Träden fram bland folket på höjd, i dal
Med ett ärligt, ridderligt svar!
Bevisen att svenska ädlingens mod
Ej endast förbytts uti öfvermod,
Och låten den adlige svennen
Tystas ned af fosterlandsvännen!

Se! kämpen mot påfves och munkars makt,
Den gamle af Wasastam,
Som framför ert riddarehus står vakt,
Han blickar så allvarsam!
Och sonsonen, fallen på Lützens slätt
För samvetets frid och menniskans rätt,
Han låter ett åskmoln stanna
Af sorg, på sin breda panna.

De satte er båda högt som värn
För landet, i råd och strid,
Deras runor I förden med ord och jern,
Så verlden gaf genljud dervid!
Nu låten er röst, uti vågskålen lagd,
Ej fördunkla värdet af forntidens bragd,
Låten gyllene sköldarne glimma
Ännu uti framtids timma!

I ären ej här, som i andra land,
En segrande främlingskast,
Som bröt in med våld uppå fredlig strand
Och slog uti blod sig fast!
Här ären I folkets barn såsom vi —
Så stånden nu folket i striden bi
Och visen att fädernejorden
I älsken i mera än orden!

Ty, gå vi tillbaka till hedenhös,
Hvar, riddersmän, ligger er rot?
Den går djupt i den jord som vinterfrös,
Njugg och hård, under bondens fot!
Det var utur odalmannens stam
Som jarlarnes trotsiga slägte gick fram,
Och fram gingo ur bondens hydda
De ädlingar sköldbeprydda!

Och skåda vi rättvist den stolta tid,
Då I buren Sveriges namn
Kring häpnande verld med frid och strid,
Hvem öppnades ärans famn?
Jo, riddarn vann ära och gyllene ked,
Men blodiga sår blott de djupa led,
Som bakom honom stridde, glömda,
Och segrade, oberömda!

Så ha vi betalt med ära och guld
I sekler, er stolta bragd;
Betalen I också nu eder skuld,
Af konung och folk uppsagd!
Betalen den skulden i ärligt mynt
Och tysten den skara som oförsynt
Vill frihetens vingar stäcka
Och adelssköldarne fläcka!

Se! folket är lugnt, det bor ej hot
I dess öppna, spanande blick,
Blott vaket och väntande ser det er mot
Och vill läsa sitt ödes skick!
Det vet att dess forntid skapats af er,
Nu sträcker det ut sin hand och ber:
»Släcken eviga tvedrägtsflamman, —
Låt oss skapa en framtid tillsamman!»

Och fatta den handen, som räcks dig så,
Du ädling i Sveriges land!
Den är adlad af mödan, nog kan du få
Lära trycka en sämre hand!
Låt utgå från minnenas Riddarhus
En strålande framtid af ära och ljus,
Af kraft och lycka för norden,
Och dess ädlaste son är du vorden!

— ed —

Huru kärleken vexlar.

Skizz af Sylvia.

I.

I början af Masthugget, utanför Göteborg, låg för ett tiotal af år sedan ett litet gulmåladt envånings trähus. Det ligger der ännu i dag och lyser om möjligt ännu mera gulmåladt och putsadt, än på den tid jag talar om. Men da egdes och beboddes det af fru Ellmén, sjökaptensenka.

Blott en liten vindskammare med tillhörande kök var uthyrd till en madam Alm och hennes dotter. De hade bott der i flera år eller allt sedan fru Ellmén och madam Alm blifvit enkor, hvilket de blifvit på samma dag och stund; ty Alm var styrman på kapten Ellméns fartyg och båda hade omkommit, då fartyget efter en långresa förliste på engelska kusten. De båda qvinnorna hade härigenom ett gemensamt minne, som oaktadt olika bildningsgrad och yttre omständigheter förde dem nära hvarandra.

Det var kort före Christi Himmelsfärdsdag. I madam Alms lilla vindskammare var trefligt och finputsadt. En ung flicka gick in och ut och beredde sig att taga bort innanfönstren. Detta var snart undanstökadt, och hennes verksamma ifver åsågs med välbehag af madam Alm, som satt på den stoppade utdragssoffan och stickade.

— Här ser en gång till så ljust ut som förut, — försäkrade den unga flickan. — Jag vet ingenting så roligt som då våren kommer. Man får likasom nytt lif. Tycker icke mor detsamma?

— Nej, jag är alltid svagare om våren än eljest, men sedan träden slagit ut blir jag bättre.

— Nå, de hafva snart slagit ut. Se på fru Ellméns lilla täppa, huru grön den har blifvit på blott ett par dagars tid.

— Ja, det går framåt med stora steg, — svarade madam Alm och tillade efter en stund: — Jag skulle önska att allting ville gå framåt. Så till exempel önskar jag, att Fredrik snart finge det så ställdt för sig, att ni kunna gifta er.

— Åh, dermed är det tids nog, — svarade den unga flickan gladt och tog plats vid det lilla bordet, som stod vid fönstret, hvarefter hon började sy på det finaste hvita broderi, som var bestämdt till en morgonmössa. Hon var mycket skicklig i dylik sömnad och förtjente icke så litet härpå. Detta var också den egentliga inkomst, hvarmed den unga flickan försörjde sig och sin mor.

— Det kan väl vara att du så tycker, kära Hanna, — genmälde modren efter en stunds tystnad. — Men jag skulle dock önska att du ju förr dess hellre blefve gift. Sedan kunde jag dö i lugn. Jag visste då, att din framtid vore tryggad och att du hade någon att hålla dig till, när jag är borta.

— Mor får alls icke lof att tänka på att gå bort. Nej, mor skall lefva riktigt länge för att se vår lycka.

— Gud välsigne dig, barn, men du glömmer att jag blott blir er till tunga. Tänk på huru liten nytta jag kan göra.

— Icke göra nytta? Och hvem är det, som håller här så putsadt och fint och som dessutom förtjenar rätt bra på stickning, om icke mor.

— Den förtjensten är just icke så stor, min flicka. Mången gång tänker jag derför på huru svårt det blir för er att som nygifta också få mig att försörja.

— Tala icke sådana ord mer, för då blir jag riktigt ledsen, — svarade Hanna och såg helt allvarlig ut.

— Nå nå, barn, jag skall tiga, efter du så vill. Det finns väl ingen jag så ogerna vill göra ledsen som dig.

— Det vet jag nog. Mor har aldrig gjort annat än skämt bort mig.

— Måhända har du icke så orätt. Men jag har tänkt som så, att sorgen kommer kanske tids nog också till dig och att det alltid kan vara roligt att hafva en glad barndom att minnas.

— Mor talar så högtidligt. Jag för min del hoppas verkligen att sorgen alltid skall hålla sig fjerran ifrån mig.

— Det finns väl ingen ung menniska, som icke till en tid tänker som du. Men du är lycklig, så länge du hyser detta hopp.

Och hvarför skulle hon icke alltid kunna hoppas detta? Den unga flickan kände sig helt ängslig till mods.

Hon vände sig mot modren för att fortsätta samtalet, men denna gick i detsamma ut i köket.

Det dröjde dock icke länge, förrän hon åter kände sig lugn. Hon älskade ju och var älskad. Hvad begärde hon väl mera för att vara lycklig?

Hon betraktade den släta ring, som blänkte på hennes finger, och ett ljuft småleende sväfvade öfver de halföppnade läpparne. Sömmen hade halkat ned på bordet, och hon stödde hufvudet drömmande i handen. Så, som hon der satt lätt framåtböjd, var hon onekligen en täck syn. Det mörka håret var struket från ansigtet, och de milda, ljusbruna ögonen sänkta mot golfvet.

Hon tänkte på framtiden och de ord hennes mor nyss hade yttrat. Ja, hon erkände för sig sjelf, att hon visst icke hade något emot att rätt snart bli Fredriks hustru. Och så innerligt roligt sedan att få ett eget hem. Huru täckt skulle det icke bli med sina hvita gardiner och blomkrukor. Och hvilken förtjusande utstyrsel ville hon icke göra sig, och hvilken vacker brud skulle hon icke blifva, och huru många skulle icke sedermera afundas Fredrik hans förståndiga och omtänksamma hustru. Men så var också han en bra och duglig man, ja, en så skicklig mekanisk arbetare som han fanns väl icke, och huru kunnig i ritning var han icke.

Huru god och öm var han icke sedan. Han var bestämdt den bästa menniska hon någonsin lärt känna. Och lyckliga skulle de bli, o, så lyckliga, det visste hon. Så väl han också förstod att uppskatta alla hennes förtjenster. „Huru rask och flitig du är, Hanna, du är alldeles som ett litet bi“, brukade han ibland säga. „Just en sådan liten flink hustru passar för mig“. Då hade arbetet gått en gång till så flinkt ur hennes händer och han hade småskrattande kysst henne på kinden.

Men så tiden gick undan, medan hon drömde på detta sätt. Hon fattade sitt arbete, men lade det åter till sidan. Framför henne låg en redan färdig morgonmössa. Frestelsen var för stark, hon måste passa den. Så väl den klädde henne. Månne det skulle vara förmätet, om hon någon gång begagnade dylika? Ja, helt säkert. Fredrik var en fattig man, huru en driftig arbetare. Han skulle icke tycka om en sådan lyx, och med en lätt suck aftog hon mössan och hängde den på den lilla spegeln. För resten så brydde hon sig alls icke om att vara grann,

och om Fredrik vore en gång till så fattig och icke hade råd att gifva henne mera än en klädning om året, så skulle hon ändå vara lika nöjd och lycklig. Ja, om den allra rikaste friat till henne, så skulle hon ändå föredragit Fredrik. Huru hade icke deras värdinnas brorson, den raske styrmannen Ellmén, haft sina ögon på henne, men hon hade icke det ringaste, nej, icke det ringaste brytt sig om honom, och hon visste att det var för att glömma henne, som han nu skulle resa ända bort till Ostindien. Månne han verkligen skulle kunna glömma henne? Hon trodde det knappast.

Men så tankarna kunna skena åstad med en, så fort man ger dem lösa tyglar, tänkte hon och tog åter plats vid bordet, och helt beslutsam om att det skulle vara slut med alla drömmerier för den dagen, fattade hon för tredje gången sitt arbete, der de flitiga fingrarna framkallade det ena bladet efter det andra.

Snart kom madam Alm in med kaffekitteln, och skymningen inbröt så småningom. Då hördes steg i trappan.

Huru slog icke den unga flickans hjerta och huru rosenfärgade blefvo icke hennes kinder.

— God afton, — helsade nu en manlig röst, och Hanna mötte sin fästman halfvägs på golfvet.

— Du kommer tidigare än vanligt, tycker jag; — sade hon och hennes ögon sågo så mildt på den unge mannens ljusa och glädjestrålande ansigte.

— Har du tilläfventyrs något emot det? — frågade han gladt.

— Icke det ringaste, — försäkrade hon.

— Nå, då är jag nöjd, — sade Fredrik Hjelm och tog plats bredvid henne.

— Ser du, jag skyndade mig riktigt hit i dag, för det är icke så utan att jag har stora nyheter att förkunna. Jag har blifvit tillbjuden en fördelaktig plats på Keillers mekaniska verkstad. Och nu, Hanna, kunna vi gifta oss när som helst. När du vill, — tillade han bedjande.

— Du kommer häftigt och talar, så att jag blir riktigt rädd. Känn, sådan hjertklappning jag fått, — sade Hanna, som var helt förvirrad öfver att hennes drömmar så hastigt kunde förverkligas.

— Om icke mor har något emot, så tycker jag, att vi när som helst kunna taga ut lysning, — sade Fredrik.

— Nej, jag har visst icke något häremot. Jag har just i dag sagt till Hanna, att ju förr hon blir gift, desto bättre.

Men den unga flickan satt så tyst. Hon var helt vemodsfull, och det föreföll henne, som om den lyckan, hvilken syntes så nära, dock var oupphinnelig.

— Nu tiger Hanna, — sade den unge mannen, — men hon var väl icke så tyst i dag, då mor talade med henne.

— Hon menade att det icke hade någon brådska.

— Och så menar jag ännu, Fredrik, — genmälde Hanna. — Det är så mycket som jag behöfver få färdigt, och jag hinner icke härmed förrän till hösten.

Men både hennes mor och Fredrik voro häremot, och nu utfästes deras bröllop till midsommarsdagen.

— Jag har fått spaning på att i samma hus der jag bor finnas två rum med kök. De äro trefliga och för billigt pris och skulle passa åt oss, såvida du finner dig vid dem. Det var min värdinnas dotter, lilla Betty, som gjorde mig uppmärksam derpå. Och hon tycker, att det skulle vara så roligt, om vi komme att bo i samma hus som de. Du känner ju Betty, och jag tror det skall bli ett trefligt umgänge för dig.

Och Hanna lyssnade med nöje på sin fästmans framtidsplaner och förslag. Den obestämda ångest hon känt var försvunnen, och hon var åter den obekymrade och glada flickan.

II.

Det var Christi Himmelsfärdsdag, och solen hade nyss gått upp. Par om par eller också i stora klungor, allt efter hvar och ens tycke och smak, vandrade en del ungdom, mest tillhörande tjensteklassen, Landsvägsgatan framåt, som för till Slottsskogen. Glada rop och skratt blandade sig med någon fiol eller handharmonikas toner, hvilka, om de just icke spelades med någon större virtuositet, i stället spelades med så mycket större liflighet och vunno ett odeladt bifall.

Folkströmmen var nu som starkast mellan svenska kyrkan och skogen; ty skolungdomens Hosianna hade nyss klingat ifrån tornet.

Morgonen var vacker. Solens guld skimrade på trädtopparne, daggen glänste, och bland de ljusgröna tufvorna gömde sig hvitsippor. Det är en gammal plägsed att denna morgon se solen gå upp och bryta löf. Ungdomen roar sig då efter bästa vis, hvilket är ett medel, som längre än något annat bibehåller gamla bruk och plägseder.

I skogen dansades på mången grön fläck, och bland de unga, giada menniskorna utmärkte sig i synnerhet ett par. De sväfvade så lätt i den yrande valsen och blickade så djupt i hvarandras ögon, att det icke kunde vara tu tal om att de ej älskade hvarandra.

— Har du roligt, Hanna? — hviskade den unge mannen.

— O, så roligt, Fredrik! Det finns väl ingenting roligare än att dansa. Jag är bra glad, att du kunde öfvertala mor, att jag fick följa med.

— Det satt hårdt åt, men hon kunde väl icke gerna neka oss detta nöje. Du är ju så sällan ute. För resten kan väl ingen vilja taga bättre vara på dig än jag. Men låt oss gå hitåt, så skola vi dricka kaffe; litet varmt skall göra dig godt.

Och nu följdes de åt till en af de små fladdrande eldarne, der en stor kaffekittel stod och puttrade ofvanpå några uppstapplade stenar. En ålderstigen qvinna utdelade der den omtyckta drycken, och man trängdes flitigt omkring henne.

— Låt oss få två koppar kaffe, — sade den unge mannen.

— Två koppar, — svarade qvinnan, — en kan väl vara nog, ty ni tu ä' väl ett, om jag ser rätt.

— Madam ser icke så alldeles rätt denna gång, — genmälde han.

— Nå nå, det som inte är, kan väl bli.

— Ja, se det låter höra sig.

— Ska' vi springa enkleken? — föreslog en af de kringstående.

— Ja, låt oss, — svarades i chorus.

— Har du också lust, Hanna lilla? — frågade den unge mannen.

— Ja visst, — svarade hon och gaf tillbaka sin tomma kopp åt qvinnan, som neg och tackade för förtjensten.

De som hade håg för leken ställde sig upp i en lång rad. Och nu började ett jagande mellan träden, som blef allt ifrigare och häftigare, ju längre det led. Enklingen syntes hafva ett godt öga till den lättfotade Hanna, och då han för tredje gången skulle springa ut, försökte han genskjuta henne. Men hon ilade tillbaka, och i hastigheten såg hon sig icke väl före, utan snafvade och föll öfver en framskjutande trädrot. I samma ögonblick stod Fredrik vid hennes sida.

— Har du gjort dig illa? — frågade han förskräckt och reste henne upp.

— Åh nej, jag stötte blott mitt knä.

— Vi ska' inte springa mera, du ser så blek ut.

Och han förde den unga flickan något afsides, der hon tog plats på en hög sten.

— Gå du och bryt något löf, — sade hon, — jag sitter här så länge. Vi skola väl hafva litet grönt hem till mor.

— Vill du redan gå hem?

— Ja, det är bäst. Ack, Fredrik, det gör så ondt i knäet, alldeles ned i foten.

— Stackars min flicka. Du har väl icke vrickat dig?

— Nej, det tror jag inte. Jag kan ju röra foten, — och hon smålog lugnande emot honom.

— Jasa, du är bara litet pjunkig?

— Ja, det är jag.

— Se här är vackert boklöf, och, Hanna, kom hit, skall du se så mycket sippor.

Men Hanna följde långsamt hans kallelse.

— Här sitta två blommor på en stjelk, tag du den ena, så skall jag gömma den andra till ett minne af denna dag, — tillade han. — Och nu, här är min arm, stöd dig riktigt hårdt på den.

De vandrade tankfulla framåt. Slutligen började Fredrik att tala om framtiden och alla de många fröjdfulla dagar de skulle upplefva med hvarandra.

Efter en halftimmes tid voro de utanför det lilla gulmålade boningshuset.

— Säg icke till mor, att jag fallit och stött mig, hon skulle då bannas öfver min oförsigtighet, och dagen skall slutas så gladt som den börjats, — sade Hanna, i det hon gick upp för den branta trappan.

— Gör det ännu lika ondt?

— Åh nej.

I den lilla kammaren var det som blåst och solen sken på det nyhackade granriset på golfvet.

Då de inträdde, sammanlade madam Alm den stora psalmboken med messingsspännen, hvari hon läst.

— Ha' ni haft roligt, barn? — frågade hon.

— Jag har aldrig haft roligare, — försäkrade Hanna. — Se här äro blommor åt mor, men löfruskan sätter jag i den hvita burken. Så mycket menniskor som var ute, det riktigt hvimlade. Och sången från tornet, mor, den lät så vacker, jag tyckte riktigt den kom från himmelen. Men dansen i Slottsskogen var ändå roligast, och hvad Fredrik kan föra säkert och bra.

— Du är en riktig dansdocka, — sade hennes mor, som med välbehag åhörde, huru roligt hennes flicka hade haft. Det hade verkligen, som Fredrik sade, setat hårdt åt, innan madam Alm gifvit sitt samtycke till den tidiga morgonutflykten, men hon hade dock gifvit efter för de ungas böner, dels för att hon gerna ville, att Hanna skulle hafva en glad stund, och dels för att hon tyckte att den unga flickan snart skulle gifta sig och således för en gång kunde komma ut på egen hand. Hon var ju snart nog vuxen undan den moderliga uppsigten.

— Fredrik stannar väl här i dag? — tillade madam Alm. — Och nu skolen I smaka på mitt kaffe, se här är färskt bröd och smör. Men hvad går åt dig, Hanna, skall du ingenting ha'?

— Nej tack, jag drack kaffe i skogen.

— Men mitt är bättre, derom är jag säker, — sade hennes mor öfvertalande. — Kom och drick en tår, det skall värma dig, du ser blek ut. Är du frusen?

Och Hanna drack långsamt den fulla koppen samt försäkrade, att hon aldrig hade smakat något bättre.

— Jo jo, jag visste väl det.

Då det ringde till högmessan, frågade modren, om ej de unga ämnade sig till kyrkan. Men Hanna svarade att hon var trött.

— I min ungdom blef man icke trött för så litet, och du brukar minsann vara rätt uthållig, — sade hennes mor.

— Jag skall imellertid gå ned till fru Ellmén och låna Wallins predikningar, och så kan Fredrik läsa högt för oss.

Så sagdt, så gjordt. Hvarefter dagen förflöt helt stilla i det lilla hemmet.

III.

Följande morgon, då Hanna skulle stiga upp, förmådde hon icke stödja sig på ena foten. Knäet var hett och svullet och hade värkt hela natten, men hon hade tyst fördragit plågan, ty hon ville icke oroa sin mor.

— Huru är det, barn? — sade madam Alm och såg bekymrad ut. — Jag tror du är riktigt sjuk? Du har väl förkylt dig vid dansen.

— Nej, så illa är det väl icke, — svarade Hanna. — Jag har blott stött mitt knä, men det gör riktigt mycket ondt.

— Det var för ledsamt, men du skall sätta dig beqvämt i min stora ländstol och lägga foten på den här höga pallen. Hur har detta händt? Att du inte genast sade ifrån, så hade det kanske varit öfver i dag.

Medan madam Alm lade kalla omslag på svulsten, berättade Hanna, huru hon fallit.

Då Fredrik tittade in på aftonen för att bedja sin fästmö och svärmor gå med och se på de rum han ämnade hyra till deras bosättning, svarade Hanna:

— Tror du, jag sitter här för ro skull? Så gerna jag vill gå med, kan jag icke, jag har stött mig rätt illa. Då jag i går stödde mig så hårdt på din arm, var det icke så mycket af pjunk, som du trodde.

— Det gjorde jag verkligen icke, fast jag skämtade, och nu är jag riktigt orolig för dig. Jag går genast och hemtar en läkare.

— Se så der, ja, du vill då göra mig ömtåligare än jag är. Jag skulle skämmas ögonen ur mig, om vi besvärade en doktor för en sådan obetydlighet. Jag vill det verkligen icke.

Och när lyssnar icke en betagen fästman till den älskades önskan? Ehuru motvilligt, måste Fredrik lofva att se tiden an och icke fjeska i onödan.

— Så fort jag blir bra, skall jag gå med dig och se rummen, — återtog den unga flickan. — Det skall bli en riktigt kär gång. Hvad vårt lilla hem skall bli prydligt och fint!

— Det tror jag nog. Jag tycker mig redan se, huru fermt och nätt du skall ordna allt åt oss. Hvilken glad tid skall det icke blifva.

— Ja du. Men min söm behåller jag ändå. Det kan väl hända, att jag icke får sy så mycket som nu, likväl hjelper det till i vår förkofring.

— Ja, Hanna, vi skola bli mycket lyckliga.

— Det tror jag fullt och fast.

I detsamma inträdde en ung man, klädd i sjömansdrägt.

— Nä, se styrman Ellmén! Det var snällt att titta upp innan afresan, — sade Hanna.

— Jag kommer blott som hastigast för att säga farväl och önska god bättring. Nej, för all del sitt stilla, — sade han, då Hanna reste sig och sköt fram en stol.

Nu inkom madam Alm. Talet blef allmänt och höll sig nästan uteslutande kring den förestående ostindieresan, som styrman Ellmén skulle göra.

När han efter en halftimmes förlopp reste sig för att gå, sade han, tryckande deras händer:

— Då jag återkommer, hafva här inträffat stora förändringar. Jag önskar er samt och synnerligen all möjlig lycka. Nog kommer jag ofta att tänka på er.

Han kramade dervid Hannas hand så hårdt, att det gjorde ondt, och hon sade, så fort han var utgången:

— Sjömän ha då inga fasoner. De ta i en stackare, så man kan gå sönder, och inbilla sig att man är lika så känslolös som tackel och tåg.

Följande dagen hade Hanna rent ingen ro för värk och det brände som eld. Hon medgaf nu att hon ville rådfråga en läkare.

Då denne anlände, visade han sig misslynt att icke genast ha blifvit tillfrågad och menade att det visst icke vore någon småsak med en så svår stöt, som Hanna fått. Efter detta fortsatte han dagligen sina besök, men oaktadt den ömmaste omvårdnad tilltog det onda så, att Hanna icke utan hjelp kunde förflytta sig ur stället.

Fredrik var utom sig af sorg och af ångest.

— Det är jag som är skuld till ditt onda, — klagade han; — om jag ej varit så enträgen, hade du icke gått med till Slottsskogen, och då hade du nu varit frisk.

— Hvem kan veta det? — svarade Hanna, — lif och helsa stå i Guds hand.

Veckorna gingo raskt framåt, man var snart vid den tiden, då enligt öfverenskommelse det hade bort lysas för de unga.

Då Fredrik vidrörde detta ämne, sade den unga flickan:

— Vi måste skjuta upp vårt bröllop till hösten; med Guds hjelp är jag väl då bra.

— Åh, du är bra innan dess. Må vara att du behöfver akta dig och får sitta mera stilla till en början, så är din mor ju så rask, att hon kan hjelpa dig med det mesta, som förefaller inom hus. Jag längtar så mycket efter ett eget hem, och jag låter bestämdt lysa för oss.

— Nej, tack vackert, — svarade Hanna och sökte

ALVASTRA KLOSTERRUIN.

Teckning efter naturen af H. O. Torsslow.

S:t Görans strid med draken.

se glad ut, fastän det smärtada henne att behöfva neka till hans förslag. — Tror du jag ville sitta som en prinsessa på en stol och endast befalla? Det hade visst varit en stor glädje att nu få blifva din hustru, men då jag icke ser mig god till att på lång tid göra det ringaste gagn, så är bäst att det fortfar som det är.

Och dervid förblef det. Madam Alm höll med sin dotter samt tyckte, att man först skulle tala om lysning och bröllop, då sjukdomen vore ur huset.

— Sjukdomen kommer kanske aldrig ur huset, — sade Hanna och brast plötsligt i en häftig gråt.

— Ta' det icke så, kära barn, — bad hennes mor.

— Gud gifve jag rätt kunde det, mor, jag har ett knotande hjerta.

Fredrik sade ingenting, han höll blott den unga flickans hand allt fastare och han lemnade dem den aftonen med tungt hjerta. (Forts.)

Monitorn John Ericssons trenne upphofsmän.

Sedan vi i vårt förra nummer gifvit våra läsare en afbildning af vår förste monitor, liggande för ankar å Strömmen, vilja vi nu gifva porträtterna af de tre män, som med gemensamma ansträngningar, gemensamt snille, åstadkommit densamma.

Hjertat klappar af stolthet och glädje vid tanken uppå, att dessa trenne män äro svenskar, om också två af dem utbytt det gamla fosterlandet mot den stora republiken i Nya verlden, der de, hvar och en i sin stad, göra heder och ära åt det svenska namnet. Men här är icke vår mening att skrifva deras biografier: Hvem känner icke *John Ericsson?* Huru har icke hans namn gått verlden omkring med alla dessa olika uppfinningar, bland hvilka vi här blott nämna propellern, kalorikmaschinen och monitorerna! Och huru är han icke älskad och afhållen här i sitt hemland, hvilket oupphörligt får emottaga nya bevis på hans kärlek till sitt gamla fädernesland? Och hvilken i vårt land känner och värderar icke en man sådan som *Carlsund?* Hvem har icke, snabbt och lugnt förd framåt på någon af hans beqväma och prydliga ångbåtar, med en suck af tillfredsställelse sagt för sig sjelf; „Det är f—n till karl att bygga ångbåtar väl!“ Och hvem har kunnat vid en kanalfärd göra en titt in till Motala verkstad, utan att beundra hans arbetskraft och hans snille?

Den tredje i förbundet, amiralen i Förenta Staternas tjenst, *Dahlgren*, är född i Amerika af en derstädes bosatt svensk, — således svensk äfven han, om också med en liten tillsats af Yankee-blod, som visat sig icke skada racen det minsta! Honom känna vi kanske minst, men hvad vi veta om honom är att han inventerat de väldiga kanoner, hvilkas mynningar af femton tums genomskärning gapa emot oss, då vi stiga om bord på vår monitor, — och detta är för oss nog. Hvilka förfärliga förstörelse-verktyg! — utropar man ovilkorligt, då man ser dessa eldvapnens jättar, och man intages kan-

ske för ett ögonblick af en filantropisk fasa öfver att menniskorna utveckla så mycket snille och så mycken fyndighet för att kunna åstadkomma hvarandras förderf; — men den känslan viker snart för den patriotiska tillfredsställelsen öfver att tänka sig dessa ginungagap opererande mot gamla Sveriges fiender.

Aldrig har det gamla ordspråket: „ju flera kockar, desto sämre soppa“ — på ett mera lysande sätt kommit på skam än just härvidlag. Men så är det icke heller alltid, som sådana kockar komma tillsammans.

— Anfäkta det! — hörde vi en arbetare säga, som var om bord och besåg monitorn på samma gång som vi, — få vi en tjugo stycken så'na der, så kan vi vara lugna för både ryssen och tysken!

Och vi hålla med vår vän arbetaren, med den skilnaden, att vi anse oss icke behöfva fullt så många. Hälften kan också gå för sig! Och bestämdt tro vi, att landet skulle ha mera nytta af ett halft tjog sådana sjöjättar än af ett och annat Waxholm här och der i vikarne, — som har det gemensamt med Lunds gamla domkyrka, att man knappt slutat bygga i ena ändan deraf, förrän det börjar ramla i den andra.

Det var visst för att visa gamla Waxholm, hvad en monitor duger till, som John Ericsson vid uppgäendet litet hårdhändt knuffade till en rospigg, som låg och kryssade kanske något närgånget i fästningssundet. Ögonvittnen påstå sig hafva sett fästningstornet ruska betänksamt på flaggstången, liksom ville det säga med Calchas i „den sköna Helena“: „Gudarne ä' på decadans! det är slut med gudarne!“

Och under tiden gick den nya monitorn obekymrad sin väg fram, lik en bild af den nya tiden, som ej låter hejda sig af att en och annan lemning från det förflutna står och skakar på sitt betänksamma hufvud, liksom en bekyttad höna, som ser sina nykläckta ankungar ute i lustig lek på den glittrande dammen.

Alvastra.

»Stå stilla, vandrare, och se dig om,
Här reste sig från gråa ålderdomen
Ett kloster, heligt då, men tiden kom
Och gjorde hemgång uti helgedomen!»

Hvem har väl stått vid Alvastra gamla, vördnadsvärda klosterruin, utan att dessa Tegnérs ord återljudat i hans öron? Konung Sverkers gemål Alfhild, som anses vara det forna klostrets grundläggarinna, — det härstammar ända från 1100-talet — visade prof på utmärkt smak, då hon förlade denna fristad uti Vetterns närhet, vid foten af det mångbesjungna Omberg.

Först fingo benediktiner-, sedan bernhardinermunkar taga det i besittning, och slutligen innehades det af nunnor och blef som nunnekloster vida beryktadt i Norden.

Men så kom Gustaf Wasa, den store reformatorn, och han tyckte icke om några tärande utväxter på staten. Genom sin Westerås-recess indrog han Alvastra till kronan, och nu var det slut både med renlefnad och fromleri. Nunnorna måste med eller mot sin vilja gifva sig ut i verlden för att pröfva dess stormar och — hvarför icke? — tjusas af dess förströelser!

Men innan dess, huru mycken ungdom och skönhet hade icke der vissnat bort under slöjan och doket? Huru många heta och tunga suckar hade icke sökt spränga de fasta hvalfven, dem tiden nu obevekligt låtit falla i stoftet? Äfven åt dessa tankar har vår störste skald lånat uttryck:

»Hur qvald den sjuttonåra himlabrud,
Af älskarns kyssar i dess själ hvad minnen!
Dess hjerta sträfvade med makt till Gud,
Men ack! till jorden sträfvade dess sinnen!»

Och likväl, äfven klostren hade sitt goda med sig. De voro i en orolig och vild tid den enda tillflykten för sorgen och olyckan, för lärdomen och civilisationen! Det var ur klostrets stilla och fredliga gömma, som reformationen utgick att sprida ljus öfver verlden, — det var der som upplysta andar förberedde den omstörtning i vetenskaper och konster, i vetande och frihet, som sedermera blifvit allmängods för menskligheten!

De hafva således fyllt sin mission, äfven de, och för det goda de verkat måste man öfverse med den sorg och de olyckor de vållat. För vår upplysta, frisinnade tid taga de sig bäst ut i ruiner, — och när dessa dertill äro så herrliga som det gamla Alvastras, med de remnade konungagrafvarne från Sverkerska tiden, så kan man ännu mindre sörja öfver dess förfall!

»De hade ock sin tid som sommarfjärlen;
Nu vandrar plogen i den vigda mull,
Och barnen leka med de helga kärlen!»

Bref från Paris.

Paris den 16 november.

Gåfvor och gengåfvor underhålla vänskapen. För några år sedan skänkte general *Lamoricière* sitt svärd åt hans helighet i Rom, och på det att svärdet icke skulle falla i händerna på någon ovärdig, följde generalen sjelf med för att föra det. Hans helighet visade sig mycket tacksam, men kassan var klen och de otrogna ville icke gifva några förskotter på Peterspenningen, hvarför tacksamheten måste nöja sig med att gifva generalen den apostoliska välsignelsen. Ni vet huru det gick vid Castelfidardo. Efter den katastrofen kunde det icke komma i fråga att gifva generalen några presenter, men hans helighet fortfor att vara tacksam. Slutligen dog generalen. Kanske det då kunde vara på tid att med någon liten gengåfva komma ihåg den trogne kämpen, hvilken, om han också icke lyckats besegra *Fanti* och *Cialdini*, dock på våren 1860 utfärdade en proklamation, deruti han förklarade påfveväldets motståndare vara otrogna turkar. Kardinal *Antonelli* kom just att tänka på den saken en dag, då han nyss förut välsignats med påfvens småleende, i anledning af herr kardinalens försäkran, att monsignore *Merode* var en ovärdig herrans krigsminister.

— Om vi skulle komma ihåg Lamoricière's tjenster för fem år sedan? — sporde *Antonelli* och anhöll om den ovärderliga nåden att ännu en gång få kyssa den påfliga morgontoffeln.

— *Caro*, — svarade hans helighet, som var vid godt humör, ty han trodde ännu att de franska *pioupous* *) skulle stanna i Rom och hjelpa honom mot ogudaktigheten i tidens sträfvan, — Visst skola vi komma ihåg Lamoricière's tjenster. Men mannen är ju död.

— Mannen är död, men enkan lefver. Om vi skulle skicka henne en liten present? Det kunde göra så godt hos dessa fördömda fransmän, och *Dupanloup*, som höll tal vid griften och hjelpte oss med några väldiga ord mot Victor Emanuel, den Herren i sin allgodhet behagade steka vid sakta eld nu och i all evighet, Amen!... *Dupanloup* skulle draga försorg om att presenten blef bekant för alla trogna. Det skulle sannerligen göra godt, ty gåfvor och gengåfvor underhålla vänskapen.

— Min son, du talar som sjelfva ordspråksboken. Vi skola genast skicka en present till vår dotter, madame Lamoricière. Kalla hit kardinalen-skattmästaren.

— Ers helighet, det lönar icke mödan, ty i skattkammaren finnes icke en enda scudo, på sin höjd ett par arma bajocchi. Det är *Merode*, den gudsförnekaren, som förstört hela Peterspenningen.

— Då skickar jag väl generalskan min välsignelse per telegraf, eller kanske med posten, ty då kunna vi låta bli att frankera. Men tiden....

— Ack, ers helighet, tiden är ond och vill berga sig oss förutan.

— Kan tiden vara utan oss, så kunna vi också vara utan tiden. Men nog är det förargligt, att vi icke ha mera än ett par bajocchi. *Merode* var en stor slarf.

— En Belials man, ers helighet!

— Får gå för Belial! Men huru skola vi göra med generalskan? Månne icke en liten ofrankerad välsignelse skulle göra godt?

— Ack, ers helighet, om ni skulle variera något! Oss imellan sagdt, så har kursen fallit långt under pari på den heliga stolens välsignelser. Ers helighet har ett annat, ett lika outtömligt förråd på dyrbara gåfvor.

— Har jag? Hvar, hvar, svara strax, min son! Finnes det några dyrbarheter ännu, så låt oss gifva dem åt *Cantzler*, vår nya krigsminister, att han må värfva legoknektar för den händelse att franska bajonetter skulle öfvergifva Guds rike.

(Jag anser mig böra i parentes nämna, att det icke är *Axel Cantzler*, som blifvit påflig krigsminister efter Merode.)

— Nej, ers helighet, de dyrbarheter, om hvilka jag talar, äro icke af denna verlden, men om vi blott lyckas få dem spridda i marknaden, kunna vi på dem göra oss en god inkomst. Jag tycker att vi skulle skicka ned i katakomberna och hemta upp ett skelett af något okändt helgon, som ers helighet kunde döpa och sedan skicka till generalskan.

— Min son, förslaget är makalöst. Du har min nåd allt fortfarande och får ännu en gång i dag kyssa mina morgontofflor, begge två får du trycka till dina läppar. Skicka genast efter kadavret!

Hans helighets befallning verkställdes, en "helig kropp" upphemtades till Vatikanen, döptes der af Pius sjelf och fick i dopet namnet *Kristofer*. Bemälde *Kristofer* emballerades derefter i en solid låda och expedierades till enke-generalskan Lamoricière, såsom ett lefvande bevis på den oförgängliga vänskap hans helighet alltid, efter april 1860, hyst för hennes aflidne man.

Ni har kanske svårt för att tro på sannfärdigheten af denna berättelse, och det skulle äfven jag hafva, om jag icke sett lika stora galenskaper utöfvade inom "kyrkan". Det vill säga, att jag visst icke kan garantera, att samtalet mellan hans helighet Pius och hans vice-helighet Antonelli förts ordagrannt så som jag här ofvan meddelat det och som en vän i Rom tillskrifvit mig, men ett faktum är, att påfven låtit taga en "helig kropp" ur Roms katakomber, döpt den, general Lamoricière till ära, till *Kristofer* (generalen hette: Christophe Louis Léon Juchault de Lamoricière) samt sedan skickat sin *Kristofer* till madame Lamoricière *zum Andenken*.

Men hvad i Herrans namn skall madame göra med *Kristofer*? Det är just hvad man frågade här i Paris. Sannerligen skulle jag komma i det största bryderi, om en dag en kommissionär infann sig hos mig med en *Kristofer* i låda, för hvilken jag först och främst fick betala frakten och sedan qvittera på fraktsedeln: "Undertecknad erkänner sig härmed hafva mottagit en *Kristofer* i oskadadt skick o. s. v." Hvar skall jag sedan placera *Kristofer*? Det är trångt nog förut i de små pariserväningarna. Icke kan jag lägga honom på salongsbordet, icke får han rum bredvid pendylen ofvanpå spiseln, och icke kan jag hänga honom bredvid *Carl den femtondes* porträtt, hvilket jag, så gammal republikan jag än är, inrymt hedersplatsen öfver kanapén. På mitt skrifbord vill jag icke hafva kroppen, och icke kan jag klämma in honom på bokhyllan mellan *Voltaire* och *Edgar Quinet*. Hvar göra af *Kristofer*? Att hänga honom öfver skänken i matsalen är just ej heller aptitligt. Pigan vill icke hafva honom i köket, det är jag nästan säker på. Det ges ingen annan utväg än att bära ned *Kristofer* i källaren och hemta upp honom hvar gång någon kommer på besök, men det är besvärligt, och så kan *Kristofer* fara illa. Lyckligtvis är det icke jag, som fått någon *Kristofer* i låda, och jag förmodar att madame *Lamoricière* hittar på något sätt att förvara honom. Det blir kanske modernt att hafva sig en liten *Kristofer*, så besvärligt det än kan förefalla, och snart ingå mähända flera order till Vatikanen om expedierandet af nya dylika till ett moderat pris. Det kan blifva en god inkomstkälla för den påfliga skattkammaren och skaffa general *Kantzler* flera vackra regementen för att skydda påfveväldet mot tidens ondska.

Ifrån en *Kristofer* i låda och general *Kantzler* samt hela Vatikanen är spränget icke så långt, som ni kanske tror, till *Edgar Quinet*, den namnkunnige författaren och f. d. professorn vid Collége de France; ty om någon särskildt förtjenade anföras såsom obskurantismens motståndare, är det sannerligen *Edgar Quinet*. Då prestadömet ville slå under sig all undervisning i Frankrike, var det han och *Michelet*, som försvarade lekmännens rätt att undervisa. Det är möjligt att de begge, och isynnerhet *Quinet*, gingo för långt i politisk radikalism, men hvad de deruti syndat hafva de ersatt genom sitt oförskräckta uppträdande mot jesuiterna, och det var äfven de senares inflytande, som år 1846 dref *Quinet* ur katedern. Jag har kommit just i dag att tänka derpå, då jag fått läsa några stycken ur en bok, som *Quinet* nyss skrifvit och hvilken i morgon eller öfvermorgon utlemnas i bokhandeln. Det är tvenne nya volymer öfver den stora franska revolutionen, i hvilka *Quinet*, så vidt jag af profstyckena kunnat döma, står på fullkomligt oberoende grund och icke fruktar att kritisera både personer och läror, som af republikaner ofta ännu anses oantastliga. *Quinet* bekräftar ytterligare *Mirabeau's* falhet, men beklagar att han icke under alla de sju år han vistats i Brüssel lyckats få se de af *Mirabeau* egenhändigt skrifna papper, hvilka befinnas i en enskild persons ego derstädes och som hållas hemliga för alla andra än egaren. Hvad *Quinet* yttrar om *Robespierre* är onekligen träffande. Han visar, att den sistnämde just vid Ludvig den sextondes och kungliga familjens flykt från Paris betogs af en sådan *förskräckelse*, att han för alltid förlorade jemnvigt och besinning samt af idel räddhåga blef den fasansfulle terrorist, som sedermera dränkte revolutionen i blod. En person med någon besinning, säger *Quinet*, hade af konungens flykt kunnat

*) Så kallas på det parisiska folkspråket de franska liniesoldaterna.

se huru vanmäktigt kungadömet var, men *Robespierre* trodde motsatsen. Underliga republikaner, som icke kände sig belåtna med att blifva af med konungen! Var det att förråda dem, om man flydde thronen? Men det var just grundvalen i *Robespierre's* karakter att öfverallt se förrädare. Om han den 22 juni 1791 kunnat sätta sina ord i praktik, hade han, när han lemnade Jakobinerklubben, låtit arrestera alla nationalförsamlingens ledamöter och föra dem till schavotten, emedan han ansåg dem alla vara med i komplotten, och det af blott förskräckelse, en förskräckelse utan ringaste anledning.

Så snart jag hunnit läsa *Quinet's* nya bok i dess helhet, skall jag meddela ett och annat derur. Jag hade ämnat tala något utförligare om en annan bok af en annan "illuster landsflyktig", nemligen om *Victor Hugo's* "Les Chansons des rues et des bois", men det är verkligen så pinsamt, att jag tror mig böra svika min föresats. Det ser ut, som hade *Victor Hugo* gjort både sig sjelf, sina många vänner och hela den läsande allmänheten en stor tjenst, om han aldrig gifvit ut den förlidet år tillslarfvade "William Shakespeare" samt ännu mindre dessa "Chansons des rues et des bois", hvilka äro ej blott svaga, utan effekterade och äfven osmakliga. *Passons, passons vite!*

Man talar om ännu en ny bok af *Victor Hugo*, som skall komma ut i början af nästa år, nemligen: "les Travailleurs de la mer". Vid samma tid väntas "le Travail" af *Jules Simon* och "le Père" af *Eugéne Pelletan*.

Att hofvet flyttat till Compiègne, det vet ni, men icke bryr ni er om namnen på de dit inbjudna, och derför meddelar jag dem icke. Jag är icke bjuden i år.

Att *Victorien Sardou* skrifvit en ny pjes, som hvarje afton spelas i Vaudeville och gör pyramidalisk lycka, det vet ni också, jemte att pjesen heter: la Famille Benoiton" och skall vara en "sedemålning". Ni får nog se den på svenska scenen, kan jag tro, och får då sjelf bedöma målningens värde, men jag reserverar mig på förhand, å parisersamhällets vägnar, för de slutledningar ni kan komma att vid pjesens åskådande draga i afseende på detta samhälle. *Så* uselt är det dock icke, och en så förderfvad ungdom på fem år, som *Sardou* framstält, trotsar jag honom att kunna uppvisa i original.

Att gamle *Dupin*, generalprokuratoru, är död, vet ni väl också. Ibland de kandidater, som allmänna pratet uppställer såsom hans möjlige efterträdare i franska akademien, har man äfven inflickat *Victorien Sardou*. Det är nästan starkt.

Att *Mélesville*, den bekante teaterförfattaren, är död, känner ni äfven, men ni vet sannolikt icke att *Dumanoir*, en annan känd storhet bland de många, som skrifva för franska scenen, också skall hafva aflidit. Åtminstone har ryktet om detta dödsfall gått i dag i Paris. *Dumanoir* bodde i Pau. En af hans bolagsmän, *d'Ennery*, lefver och fortsätter rörelsen. *Alexandre Dumas* d. ä. har rest till Wien för att der hålla "*vetenskapliga* föreläsningar". Glade *Alexandre Seul*, det är väl i *gaia scientia* han skall föreläsa. *C. L.*

Jordens delning.

Efter Schiller.

»Se här, var god och tag!» sa' Zevs. »Den vida
Jordbollen, menskobarn! åt er jag ger;
Ett vackert arf, låt se å eder sida,
Att ni som bröder delen mellan er!»

Strax vinningslystnad i hvart öga spelar,
Och ung och gammal örat åt sig drog.
Och bonden skodde sig med hemmansdelar,
Och skog och jagtmark adelsfolket tog.

Och borgarn med sitt gods i boden lommar,
Och presten tog det fetaste som fanns.
Vid bro och vägar satte kungen bommar
Och skapte tull och skrek, att allt var hans.

Från sina luftslott skalden kom omsider?
Det var så dags att komma till förvärf,
Se'n allt var deladt! Ack, den satsen lider
Ej någon brist: att *söl är ett förderf*.

»Är det mig ensam då som glömskan gäller?
Är ej min trohet städs ådagalagd?»
Till Zevs sin klagan och sin suck han ställer
Och kastar sig inför hans tron försagd.

»Du var ej vaken, det var det som felte,
Och verldens lycka sof du derför bort:
Hvar höll du hus, då jorden man fördelte?
Skyll nu dig sjelf!» sa' guden något torrt.

»Jag var hos dig och i din himmel drömde,
Förlåt, o Zevs, en stund så minnesrik!
Om jordens egodelar jag förglömde
För klangen af din harmonimusik!»

»Välan! jag har ty värr, ej mer att gifva,
Då verldens barn om skog och ängar rå.
Men när som helst du kan hos mig få blifva
På husmanskost och gratis — i *det blå!*»

E. S—dt.

Teater och Musik.

Det länder Bellini till oförvansklig heder att han, på den tid då nästan hela den musikaliska verlden, bländad, hyllade Rossinis lysande geni och outtömliga melodirikedom, var den ende italienske mästare, som vågade bryta sig en oberoende bana och förmådde detta *så* att han, under den korta tid att verka för detta sköna, som blef honom förunnad, gjorde sig måhända mera älskad, om ock mindre beundrad, än sin store landsman. Att han sjelf hängifvet älskade sin konst, röjer sig i nästan alla hans arbeten, ehuru man måste beklaga, att hans djupt känsliga natur aldrig fullkomligt förmådde lyfta sig från melankoliskt svärmeri till tragiskt allvar. En ädel sträfvan att ernå denna högre konstnärlighet förnimmes imellertid i hans sista fullbordade arbete, Puritanerna, och då han i sina bästa år skördades af döden, röjde den allmänna sorgen öfver hans bortgång, hvilken förlust man ansåg tonkonsten i honom hafva lidit och huru djupt hans milda, vemodsfulla toner trängt sig in i månget hjerta.

Norma, hvars libretto gör den berömde Felice Romani mycken heder, är utan tvifvel Bellinis mest omtyckta arbete och skall alltid blifva det, när titelrolen så förträffligt utföres som här af fru Michaëli. Äfven i dramatiskt afseende tolkar den frejdade sångerskan på ett utmärkt sätt denna storartade karakter, så väl i vredens och förtviflans som i kärlekens och resignationens ögonblick, och örat tjusade hon oemotståndligt med sina serafiskt skära toner, hvilka så själfullt återgifva den veka maestrons kanske alltför ofta upprepade moriendo. Med sällspord förtjenst sekunderas hon äfven af fru Stenhammar (Adalgisa), och ej ofta får man höra en så fulländad samsång som i den stora duon, hvars sluttoner också alltjemt bortdö i stormar af bifall.

Herr Behrens är en präktig Orovist, allvarlig, kraftfull och gripande, både genom sin väldiga stämma, som partiet lemnar många tillfällen att utmärka sig, och genom sin vördnadsbjudande hållning, som, framförallt i den tjusande sluttablåen, ovilkorligt imponerar. — Äfven herr Schäfer, som både i lyriskt och dramatiskt afseende ännu har så mycket att lära, röjer i detta sköna moment en viss okonstlad innerlighet, som i någon mån försonar hans oefterrättlighet i operans erotiska partier. Med undantag af dessa fadesser hos Adalgisas älskare går stycket imellertid förträffligt och skall nog ännu åtskilliga aftnar fylla den så gerna besökta Operasalongen.

En fattig ädling hör till det icke obetydliga antal så kallade komedier, som i sina flesta scener snarare locka till tårar än till löje, då de mestadels nästan pinsamt spänna interesset och det komiska endast framskymtar såsom undantag. Hr Almlöf d. ä. är, såsom styckets hjelte, förträfflig i hållning och manér och gifver, i synnerhet i sitt stumma spel, ett särdeles anslående uttryck åt den själsadel, som är grunddraget i denna fint tecknade karakter; och hans yngre namne är en ypperlig typ för dessa gamla trotjenare, som, huru än de förändrats af skiftande öden, vid första skymt af den älskade husbonden återtaga instinktlikt hela sitt gravitetiska hofmästareskick. Fröken de la Fresnaies älskliga bild är af fru Swartz värdigt och väl återgifven, och hr Hartman gör hvad han kan af sin obetydliga älskarerol. Fru Hedin vinner lifligt och enhälligt bifall för sin originella framställning af den rika enkan Godards svagheter, och hr Broman, som hjelper henne att upprätthålla styckets komiska sida, gör detta på ett sätt, värdigt hans alltid användbara talent.

Harmoniska sällskapets sista konsert var ett sorgblandadt nöje för enhvar, som vant sig att af detta sångförbunds utmärkta prestationer hemta sina, om icke högsta, dock alltid mest uppfriskande musikaliska njutningar, emedan den åtgärd, att sällskapets medlemmar sjelfva likasom utvalt sitt auditorium, tycktes antyda stundens betydelse af afskedshögtid. Huru ifrigt allmänheten imellertid omfattade tillfället att åter höra de så öfverlägset väl sjungna chörerne, bevisade den nästan till trängsel fylda salongen, och vi hoppas af hjertat att det ännu är allt för tidigt att alldeles misströsta om fortsättning af dessa soiréer, hvilka redan länge så väl representerat de grenar af tonkonsten, för hvilka hvarken operan eller konsertsalen i allmänhet kunna upplåtas, men hvilka det vore en stor förlust att för framtiden nödgas sakna.

De toner, hvarmed denna musikfest illustrerades af fru Norman, voro, såsom allt hvad man af den beundrade konstnärinnan får höra, hänförande med geniets allt anslående makt. — Hennes egen första konsert i kammarmusik är, då detta skrifves, ännu blott en med spändt interesse närd förhoppning.

Krönika.

Från utlandet är föga nytt att berätta. Upproret på Jamaika säges nu åter och denna gång fullständigt vara qväfdt. Deremot fortsätter spanska flottan oförtrutet blokaden af Kilis hamnar, och det olyckliga landet, hvars handel lider oerhördt genom dessa fiendtligheter, har intet annat att hoppas på än en allvarlig diplomatisk bemedling af Englands och Frankrikes regeringar, som det redan bönfallande har anlitat. Olyckligtvis röjes äfven nu hos dessa makter den tvetydigt grannlaga försakelsen af äran att taga det första steget i folkrättens och frihetens sak.

Af rättegången mot den irländske rebellchefen Stephens säges nu hafva visat sig, att han var den förnämste anföraren för öns alla frihetskämpar, mot hvilkas sangviniska förhoppningar man nu på alla håll befästar sig med öfvermaktens hela kraft. Hans gripande kostade tvenne af verkställarne lifvet, och för att betrygga angifvarens säkerhet vidtagas de mest exempelriska försigtighetsmått. Att Stephens lyckats rymma är ett senare rykte, som ännu tarfvar bekräftelse, och rörande Englands förvecklingar med Amerika kan ännu intet med visshet omförmälas.

För öfrigt ser man af tidningarne, att ännu ett par regementen af Roms franska försvarare återvändt till sitt hemland. Den stora högtidligheten i Florens har nu öfver allt tecknats med fotografisk noggrannhet, och konungens blickar och åtbörder under trontalet hafva återgifvits och kommenterats i oändlighet. Grekland ombyter ministèr minst två gånger i månaden och har vunnit en stor utmärkelse, då Österrike i sin förargelse öfver Bayerns erkännande af Italien visat den godheten att i sin ordning erkänna konung Georg. Mot den höga förbundsregeringen i Frankfurt hafva stormakternas allerhögsta myndigheter visat en smula mera foglighet, ehuru allt *hufvudsakligt* naturligtvis ännu lemnats derhän; och ånyo har general Manteuffel lexat upp den stackars Augustenburgaren, ehuru dennes modernt ryktbara familj tyckes vinna ny glans genom hans broders förlofning med en prinsessa af Englands gamla konungahus.

I Danmark har den för sina besynnerligheter ofta omtalade öfverste Tscherning än en gång väckt stort uppseende genom en till folkethinget ingifven anklagelseakt, som omfattar både den sist afgångna och den nuvarande ministèren. Dess förnämsta föremål, konferensrådet David, hvilken framställes såsom kolportör af lagstridiga partiskrifter, säges imellertid med sin store namnes hela lugn rusta sig att dräpa denne Goliat i originel oförskämdhet.

De af allmänheten i vår stad så högt prisade och hjertligt efterlängtade sändebuden från rikets öfriga städer hafva nu anländt, och om man icke offentligt uttryckt för dem sin tacksamma tillgifvenhet, har detta härrört af en till sin mening och tid lofvärd, ehuru möjligen icke alldeles nödvändig försigtighet. Den handling af vaksam fosterlandskänsla, som nationen åt dem anförtrott, hafva de värdigt utfört. Allvarligt och fritt från all pomp och ståt, såsom det egnar och anstår folkets utkorade målsmän, hafva de framburit dess önskan för den statsman, som i denna kritiska tidpunkt är dess trognaste stöd, och hans till dem alla gemensamt rigtade svar var i sin förtröstan och sjelfförsakelse det enkla uttrycket af en stor själ samt ett värdigt exempel, huru en man bör svara, då ett folk frågar. Utgången af de deputerades uppvaktning hos konungen, åt hvars fullgörande man ansett lämpligt att gifva en mer enskild karakter, är, då detta skrifves, ännu obekant.

Äfven Stockholms stadsfullmäktige hafva med en i varma ordalag affattad adress gifvit sin mening om reformfrågan till känna. Att för öfrigt yttra något om dennas nuvarande ställning är fullkomligt fruktlös möda, då afgörandets tid är så nära för handen, att den ena dagen oftast tillintetgör det, hvarmed den andra hotat, och någon gång förnekar hvad den andra utlofvat. Men att den goda saken i sin helhet oemotståndligt går framåt till en lycklig utgång, är nästan allas innerliga förhoppning och förtröstansfulla öfvertygelse.

Genom Lindbäcks oförmodade sjelfmord, som i sin ohygglighet motsvarade hans brott mot andra, torde beklagligtvis åtskilligt för alltid hafva undgått rättvisans pröfning och dom. De offer, som han genom sina, i sitt slag ensamma missgerningar gjort olyckliga och hvilka ännu icke stå inför den domstol, till hvilken han vädjat genom sin sista förtviflade handling, skola, såsom vi af hjertat hoppas, aldrig sakna medlidsamma medmenniskors tröstrika deltagande och omsorger.

Åter har Svenska Akademien förlorat en af sina medlemmar, den såsom dess Nestor vördnadsvärde L. M. Enberg, i sin bästa tid framstående såsom fulländad akademisk vältalare och skarpsinnig filosofisk eklektiker, men under de senare åren länge litterärt overksam. Hans bortgång torde med afseende på valet af efterträdare på „tankens höjder“ komma att sätta de återstående domarne i den vittra areopagen åtskilliga myror i hufvudet.

Men ännu svårare, likasom för allmänheten af vida större betydelse, blifver det val, som skall utse en efterträdare åt frih. Stedingk, som enligt ett gängse rykte, hvilket nu ty värr bekräftas, kommer att afbryta sin segerrika verksamhet såsom direktör för de kongl. teatrarne. Den tragiska operan likasom sorgespelet har han troget vårdat; operetten och komedien har han bragt till en hittills på vår scen okänd fulländning; tack vare hans omtanke kan äfven Stockholm bjuda på en ganska lysande ballet, och genom förenandet af de begge förnämsta teatrarne har han åvägabragt en af de flesta med farhågor betraktad, men genom den lyckliga utgången såsom nyttig bevisad reform. Ehuru fullkomligt sjelfständig, har han städse sökt gå allmänhetens önskningar till mötes och frisinnadt bemött dess inkast, då han funnit dem förtjena ett svar. Också har den bevisat sin tacksamhet genom att med sällspord ifver strömma till både dramats och tonernas tempel. Då man besinnar allt detta, bringas man nästan till misströstan om möjligheten att ersätta den förträfflige direktörens vidtomfattande förmåga.

Hvarjehanda.

— NEGERFRÅGAN LÖST AF PARFYMERI-KONSTEN. Hvar enda post från Amerika innehåller någon berättelse om nya tilldragelser, som hafva sin rot i negerfrågan. Allt sedan de svarta blifvit frigifna, hafva de gjort allt för att närma sig den hvite — och hvem kan klandra dem för det? — samt i allt möjligt efterapa honom. Denna håg att göra efter andra är för öfrigt, som hvar man vet, ett karakteristiskt kännetecken på den afrikanska stammen. En resande, som nyligen kommit från Brasilien, berättar, att en af hans vänner en dag presenterade honom för en svart af den vackraste ebenholtz, men som länge varit fri och samlat sig rikedom. Han egde bland annat en plantage med femtio slafvar, af hvilka de flesta icke voro så mörka till färgen som deras egen husbonde. — „Är ni nöjd med edra arbetare?“ — frågade européen den svarte plantage-egaren. — „Ack, tala ej om dem, — svarade den senare, — det kommer sig väl af deras hy, men jag kan icke göra det ringaste af dessa svarta ullhundar!“ — Vår neger ansåg sig hafva blifvit hvit endast derigenom att han vunnit sin frihet. De nyligen frigifna slafvarne i Förenta Staterna tänka alldeles på samma sätt som deras brasilianske broder. De äro icke nöjda med att blott ändra samhällsställning, utan vilja också ändra färg. Detta har gifvit den stora republikens många qvacksalfvare — och sådana fattas ej i ett land, der diplomet är en onödig lyxartikel för en läkare — anledning att skaffa sig penningar på att smickra denna besynnerliga mani. I de flesta amerikanska tidningar, stora och små, läses följande annons: „Avis åt alla negrer. — I kunnen alla blifva hvita. — Den senaste upptäckten af dr Levere tager bort pigmentum eller det ämne, som gifver huden sin färg, och förändrar den svartaste hy till en vacker olivfärgad teint, angenäm för ögat att skåda. Behandlingen, som icke är på något sätt farlig, räcker tre eller sex veckor“. Doktor B., fransk praktiker i Newyork, har också hittat på en cosmétique, hvarmed negern endast behöfver gnida sin hy under en eller två månader för att förvandla den kolsvartaste hy till hvit.

— LYCKANS VANSKLIGHET. Under det första kejsardömet fanns i bagnon i Rochefort en galérslaf vid namn Cognard, en man af oförfäradt mod och god uppfostran. En vacker dag var Cognard försvunnen, och kanonerna i Rochefort dundrade förgäfves efter galérslafven, som lyckligt och väl hunnit öfver spanska gränsen.

Som en förnäm resande gjorde Cognard bekantskap med den spanske grefve Pontis; af bekantskapen uppstod en intim vänskap, och den älskvärde fransmannen blef snart en stadigvarande gäst i det grefliga slottet. Men stora olyckor infunno sig inom kort i den gästfrie spaniorens hus. Den ena medlemmen af familjen dog efter den andra af sjukdomar utan namn eller plötsliga olyckshändelser, och den vänlige fransmannen var alltid till hands för att trösta och vårda de sjuka. Man har icke sedermera blifvit genom Cognards bekännelse klok på, om den siste Pontis anade något, då han låg på sin dödsbädd och fransmannen som vanligt gaf honom medicin, eller om han gjort något förordnande om sina egodelar; galérslafven berättade blott att han efter den siste grefvens död bemäktigade sig juveler, silfver och reda penningar, tillika med egendomsdokumenterna och adelsdiplomet. Så utrustad inträdde Cognard i den spanska arméen såsom löjtnanten grefve Pontis.

Efter kort tids förlopp blef galérslafven sqvadronschef och, sedan han utmärkt sig vid Montevideo, öfverstelöjtnant; men som han icke kunde beherrska sina gamla vanor, blef han fängslad för underslef, men undkom, stälde sig i spetsen för en tapper skara af franska krigsfångar, tog en spansk brigg och flydde till Frankrike, der hans namn snart förskaffade honom anställning som sqvadronschef i marskalk Soults stab. Kort derefter steg han till bataljonschef i det 100 de linieregementet, utmärkte sig vid Toulouse och Waterloo, der han blef sårad, och utnämdes till riddare af hederslegionen. Efter Napoleons fall utnämde hertigen af Berry honom till riddare af Ludvigsorden, bataljonschef och öfverstelöjtnant.

En vacker morgon befann grefven sig i spetsen för sin bataljon på Vendômeplatsen för att öfvervara en degradering. Han var i full uniform, smyckad med stjernor, kors och band samt omgifven af sina officerare. Då ljöd plötsligt en stämma bredvid honom: „Cognard!“ Grefven vände sig om och såg en otäck, paltig karl, hvars drag voro honom allt för väl bekanta, emedan han varit fastlänkad med honom i bagnon i Rochefort. Grefven låtsade som om han icke kände honom och befalde honom med likgiltig mine att aflägsna sig. Men karlen lät sig icke afvisa, utan tillkännagaf högt och ljudligt för alla närvarande, att öfverstelöjtnanten var en förrymd galérslaf, sade hans namn och berättade hans historia. General Despinois befalde derpå, att öfversten skulle arresteras, fyra gensdarmer grepo honom, hvarefter Cognard bad om tillåtelse att få gå hem och byta om drägt. Så snart han kommit in i sitt rum, tog han sina pistoler och hotade gensdarmerne med hvar sin kula, om de ej ville låta honom fly. Ett halft år derefter blef Cognard gripen, öfverbevist och dömd till galèrerna på lifstid. Få år derefter dog han i Brest som galérslaf, då han kanske utan igenkännelsescenen på Vendômeplatsen skulle dött såsom grefve Pontis, marskalk af Frankrike.

— EN DOKTORINNA. Ett ungt fruntimmer, miss Elizabeth Garrett, har för icke längesedan tagit medicine licentiat-examen vid universitetet i London med stor framgång och fått rättighet att praktisera såsom läkare. Det är första gången, som doktorsdiplomet blifvit i England utdeladt åt en qvinna.

— BOKAFFÄRER I STORT. Man kan göra sig en föreställning om den ofantliga åtgång, som godtköpsböcker kunna uppnå i England och öfriga länder, der det engelska språket talas, af en uppgift, som lord Brougham meddelade allmänheten i det tal, hvarmed han öppnade kongressen för de sociala vetenskaperna i Sheffield: att icke mindre än *sextio millioner* (!) exemplar sålts af Cassells illustrerade Familj-Bibel, som utgifves i veckohäften à en penny häftet.

— DYRBARA TELEGRAM. En telegrafförbindelse och en postgång landvägen hafva nyligen kommit i gång den långa vägen mellan Newyork och San Francisco. Hvad det kostar att underhålla dessa inrättningar, kan man bedöma deraf att regeringen måste använda 70,000 soldater för att kunna beskydda hela denna väglängd, och dessas underhåll kostar 10 millioner dollars.

— ÖMSESIDIGA ARTIGHETER. Den spanska tidningen *Iberia* omtalar följande historiska anekdot: Don Sancho, konung Alfons' af Castilien andre son, befann sig på ett besök i Rom och blef derunder af påfven i fulltaligt konsistorium utropad till konung af Egypten. Alla hofmännen gratulerade honom till denna höga ära. Prinsen blef högligen förvånad öfver dessa artigheter och frågade sin tolk om orsaken dertill. „Nådig herre! — svarade denne, — påfven har just nyss förklarat er för konung af Egypten.“ — „Ja så, — svarade prinsen med ett försmädligt löje, — då går det väl ej an att vara otacksam. Stig upp och utropa i mitt namn den helige fadren till kalif af Bagdad.“

Charader.

1.

Utaf *mitt första* blef den första qvinna,
Om Mosebok man litar på;
Hon lät sig af *mitt andra* vinna
Att allt för långt i matlust gå,
Och hvad hon miste dervidlag,
Det hoppas vi att kunna återfinna,
Då vi *mitt hela* fått en dag!

MOFDE

2.

Menskan sucka plär *mitt första*
Och *mitt andra* eftertörsta,
När det väl har tagit slut.
Men det tros dock icke fela,
Att hon räddas från *mitt hela*,
När dess lif har slocknat ut!

OLO

SCHACK.

Uppgift 80.

Ett schack-monument åt G. A. Carlin.

Af Hfm.

Svart.

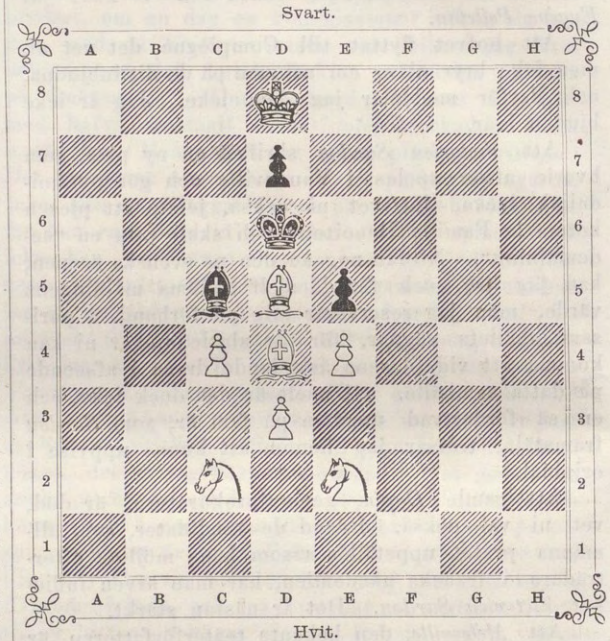

Hvit.

Hvit börjar och gör matt i fjerde draget.

Lösningar af uppg. 71, 73 och 74.

71 (n:r 42, $^{21}/_{10}$). Af *Bayer*. 1. F4—F5 (hotande med 2. DF1—D3 ‡), **A.** LH7—F5: eller **B.** (på 1. » TH5—F5: följer genast det afsedda ‡); 2. SF2—H3 (hotar med 3. SH3—F4‡), G4—H3: eller **a.** (på 2. » TH5—H3: sker 3. DF1—F5:† och 4. DF5—D3‡, och på 2. » LF5—D3 genast 3 DF1—D3: l. F7‡); 3. TE1—E4 och 4. DF1—C4, D3‡ eller DF1-D3, H1‡ (på 3. » KD5—E4:) eller DF1—F7‡ (på 3. » LF5—E4:); **a.** 2. » C5—C4; 3. DF1—F2 och 4. DF2—D4 l. SH3—F4‡; **B.** 1. » C5—C4; 2. DF1—G2†, KD5—C5; 3. DG2—C6‡. Ins. af *M. N., Hfm, Wennberg, Svensson, Sandegren, Lolo, Hgn.* V. O. S. kallar problemet »ganska intressant och rätt svårt, särdeles för det förargliga sv. Tornets skull, som är färdigt att schacka.»

73 (n:r 43, $^{28}/_{10}$). Af *Lolo*. 1. LC8—A6†, TC5-B5 (bäst; annars 2. ‡); 2. DH7—D3†, [KC4—D3:]; 3. SC2—B4†, KD3-C4; 4. D2-D3‡. Ins. af *Hfm, G. G. Lundberg, M. N., Wennberg, Sandegren, —an—*.

74. Af *Bayer*. 1. F3—F4 (hotande med: 2. SE4—D6† och 3. DG8—G3 l. F7‡), **A.** KF5—E4:; 2. DG8—G5, likg. 3. DG5—E5‡; **B.** 1. » KF5—F4:; 2. DG8—G5†, KF4—E4:; 3. D2—D3‡; **C.** 1. » SC7—E8; 2. KG2—F3, SE8—F6 eller annat; 3. SE4—D6 l. DG8—G4‡; på alla andra drag afgör 2. SE4—D6† eller 2. KG2—F3. Ins. af *Hfm, Lundberg, M. N., Sandegren, Lundell, Wennberg, Lolo, Sahlberg.*

Brefvexling.

Polykarpus ($^{16}/_{11}$): R. I; F. II (Löparn slår Damen och *schackar*). — ($^{28}/_{11}$): R. III, F. IV (sv. Springarn *schackar*).

C. W. H—n (Göteborg $^{22}/_{11}$): F. 78 (båda två försöken); de rätta motdragen af Sv. torde ni sjelf kunna finna.

C. O. B. (Christiania & Hadelands Glasbruk $^{20}/_{11}$): R. 76, 77.

C. F. W. (Jönkpg & O. $^{23}/_{11}$): R. 77. Edra nyaste uppgifter ha, såsom varande directa matt, genast kommit under pröfning, hvilken visat, att 1 äfven löses genom 1. D—D2 och att *b* strandar emot 1. „ T-G5.

C. B. (Malmö $^{22}/_{11}$), *Christian S.* (Carlshamn $^{23}/_{11}$): R. I, II. Med ett : tecknar man, att en pjes slår en annan.

R. S. ($^{25}/_{11}$): R. 79.

Hfm ($^{26}/_{11}$): R. 75—79.

Hgn ($^{29}/_{11}$): R. 78.

Den 29 nov. J. G. S.
Stockholm, Skärgårdsgatan 10.

Tillkännagifvande.

Aktieegarne i Bolaget för Ny Illustrerad Tidning sammankallas för att besluta om ändring af 2:a § i Bolagsreglorna, Tisdagen den 5 December 1865 kl. ½ 6 e. m. på Riddarholmen N:o 6.

IWAR HÆGGSTRÖMS BOKTRYCKERI.

NY ILLUSTRERAD TIDNING.

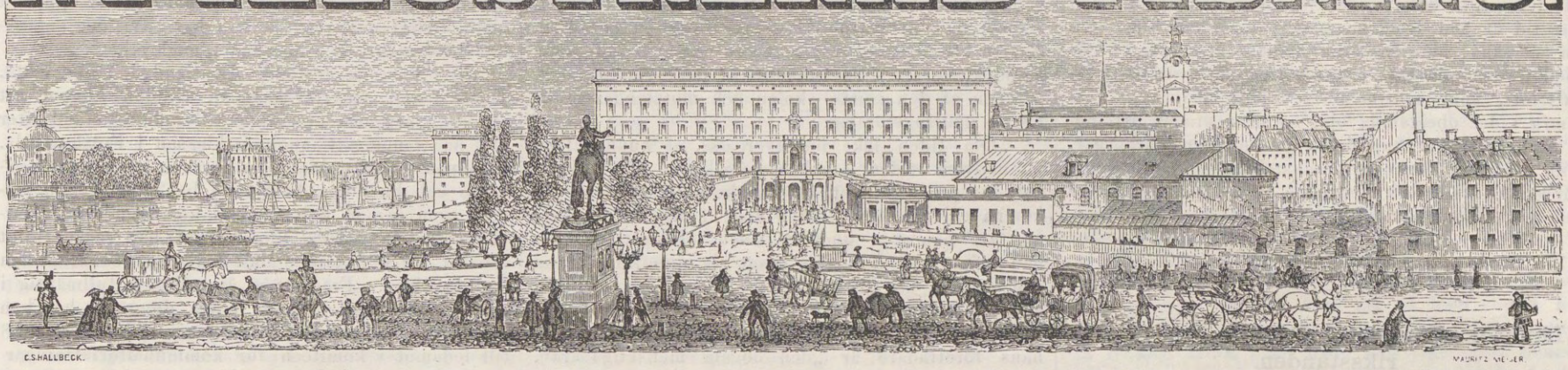

№ 49]. Utkommer hvarje Lördag. Stockholm den 9 December 1865. 12 Rdr årgången. [1a Bandet

Innehåll: Stockholms sjukhem (med plansch). — Riksståndens fyra talmän (med porträtter). — Hur kärleken vexlar, skizz af Sylvia (forts. och slut). — Vandringar inom hufvudstaden af en Stockholmsbo (med plansch). — Städjan i Särna socken i Dalarne (med plansch). — Teater och Musik. — Krönika. — Hvarjehanda. — Charad. — Sagan om Trähästen. — Tillkännagifvande. — Anmälan.

Stockholms sjukhem.

Läkarens svåra och ansvarsfulla kall erbjuder honom mången stund af tillfredsställelse, djupare och skönare än de flesta andra kunna känna den, men också mången stund af bitter smärta och nedslående känsla af mensklig svaghet och ofullkomlighet. Bland läkarens skönaste stunder äro de, då han återskänkt åt samhället en nyttig medborgare, åt maken en älskad maka, åt barnen en öm mor; — bland hans bittraste, den, då han måste afvisa den obotligt sjuke och obotligt fattige från sjukhusets varma salar och menniskovänliga omvårdnad.

Många af våra skickligaste och ädlaste läkare hafva kännt bitterheten af en sådan stund, ty för de obotliga hafva vi hittills icke haft något hem, de hafva måst lemnas att dö på fattigbarackerna eller på gatorna. Det är endast åt dem, som man kan hafva förhoppning om att bota, som de hårdt anlitade och otillräckliga sjuksalarne kunna gifva en tillflykt.

Det sjukhem hvaraf vi i dag gifva våra läsare en afbildning, skall som ett barmhertighetens och menniskokärlekens ädla hem, fylla detta stora behof, det skall blifva ett sjukhem för de obotlige, för de fattige och öfvergifne, en välsignelsebringande asyl för dessa olycklige, som blott af allbefriaren döden kunna vänta bot för sina lidanden.

För ett vackrare ändamål hafva väl sällan murar fogats sam man, och öfver det huset måste sannerligen Guds rikaste välsignelse komma att hvila. Det är icke många år sedan några menniskoälskande varmhjertade män satte sig i spetsen för detta företag; ädel gifmildhet kom dem till hjelp, och se nu står redan det blifvande hemmet under tak, och det är att hoppas att det ännu under näst kommande år skall kunna öppna sina portar för de lidande, som otåligt vänta på tröstens och hjelpens timma.

Det var nemligen i början af år 1860, som fyra af hufvudstadens utmärktaste läkare, och främst bland dem herr generaldirektör Huss, läto utgå en uppmaning till allmänheten, om samlande af en fond för ofvan uppgifne ändamål. En ädel gifvare hade redan skänkt 10,000 rdr rmt som grundfond för det vackra företaget, och vid slutet af år 1864 hade summan redan vuxit till ett belopp af 255,456 rdr. Se der i sanning ett vackert, ett storartadt prof på den gifmildhet, som alltid gör sig gällande hos oss, då den anlitas för verkligt ädla och menniskovänliga syften.

Från alla håll, från palatsen som från kojorna, från de rikas kassakistor, liksom från de mindre bemedlades sparbössor, tillströmmade större och mindre gåfvor, alla gifna af ett varmt hjerta, varierande emellan de rikes storartade gåfva af 30 och 20 tusen riksdaler och arbetarens välmenande af kanske mindre än ett tiotal — och se, nu står hemmet redan under tak, och de ädla inbjudarne kunna glädjas öfver framgången af sitt verk.

Det nya sjukhemmet är beläget strax utom Kungsholms tull, på en tomt förut tillhörande Rålambshof, från hvilket tomten friköptes för en summa af sextusen riksdaler riksmynt, samt liggande mellan nämda egendom och Carlsviks fabrik. Det är uppfördt i ren och vacker stil efter ritning af arkitekten Stenhammar, samt bygdt af byggmästaren Alm. Det är beräknadt för 150 sjuka, och innehåller dels flera större sjuksalar med 6, 4 och 2 sängar, dels enskilda rum till ett ganska stort antal. I allo inrättadt efter den nyare tidens fordringar på ett väl ordnadt sjukhus, har det dessutom väl belägna bad- och duschrum i alla våningar; köks- och ekonomilokalerna äro förlagda i bottenvåningen, och det hela är omgifvet af en parkanläggning i engelsk stil, till hvilken planteringarne och träden skänkts af flera bland hufvudstadens trädgårdsegare och hortikultörer, och inom hvilken finnes plats för framtida, af behofvet påkallade tillbyggnader. Uti midtelpartiet finnes en kyrka, samt läs- och bibliotheksrum för patienterna. Ventilationen inom sjukhemmet kommer att besörjas af en flägtmaschin förd af ånga, efter ett nytt, och som det försäkras, särdeles ändamålsenligt system. Det nya sjukhemmets tak är täckt med svensk så kallad kopparskiffer från Fredriksbergs skifferbrott i Småland, och lärer det vara första gången som denna inhemska skifferart begagnas till täckning af tak.

Men ännu återstår mycket för den enskilda och allmänna välgörenheten att betänka. Det är visserligen sannt att murarne äro uppförda och byggnaden under tak. Men ännu fattas inredningen af det nya hemmet och, sedan den hunnit fullbordas, medel för dess underhåll.

Sjukhemmets direktion, som består af generaldirektören Huss, professorerna Santeson, Malmsten och Abelin, hofrättsrådet Örbom, hvilken också är dess kassaförvaltare, samt byggmästaren Alm, har beslutat sig för att först låta inreda blott en del af det nya huset, för att icke till en början alltför mycket anlita det redan genom byggnaden betydligt hopsmälta kapitalet. I förhoppning på, att uti en framtid kommunen skall kunna på ett verksamt sätt biträda dem i deras menniskovänliga sträfvanden, hoppas de dock fortfarande på den enskilda barmhertighetens aldrig tröttnande ansträngningar, för att det vackra verket icke skall halffullbordadt lemnas åt sitt öde.

Vi uppmana således en och hvar som sjelf njuter af helsans och lyckans alla förmåner, att efter råd och lägenhet gifva en hjertlig och varm gåfva till det välsignelsebringande ända målet att skaffa de sjuka och nödställda ett hem sådant som detta. Det är vår tids

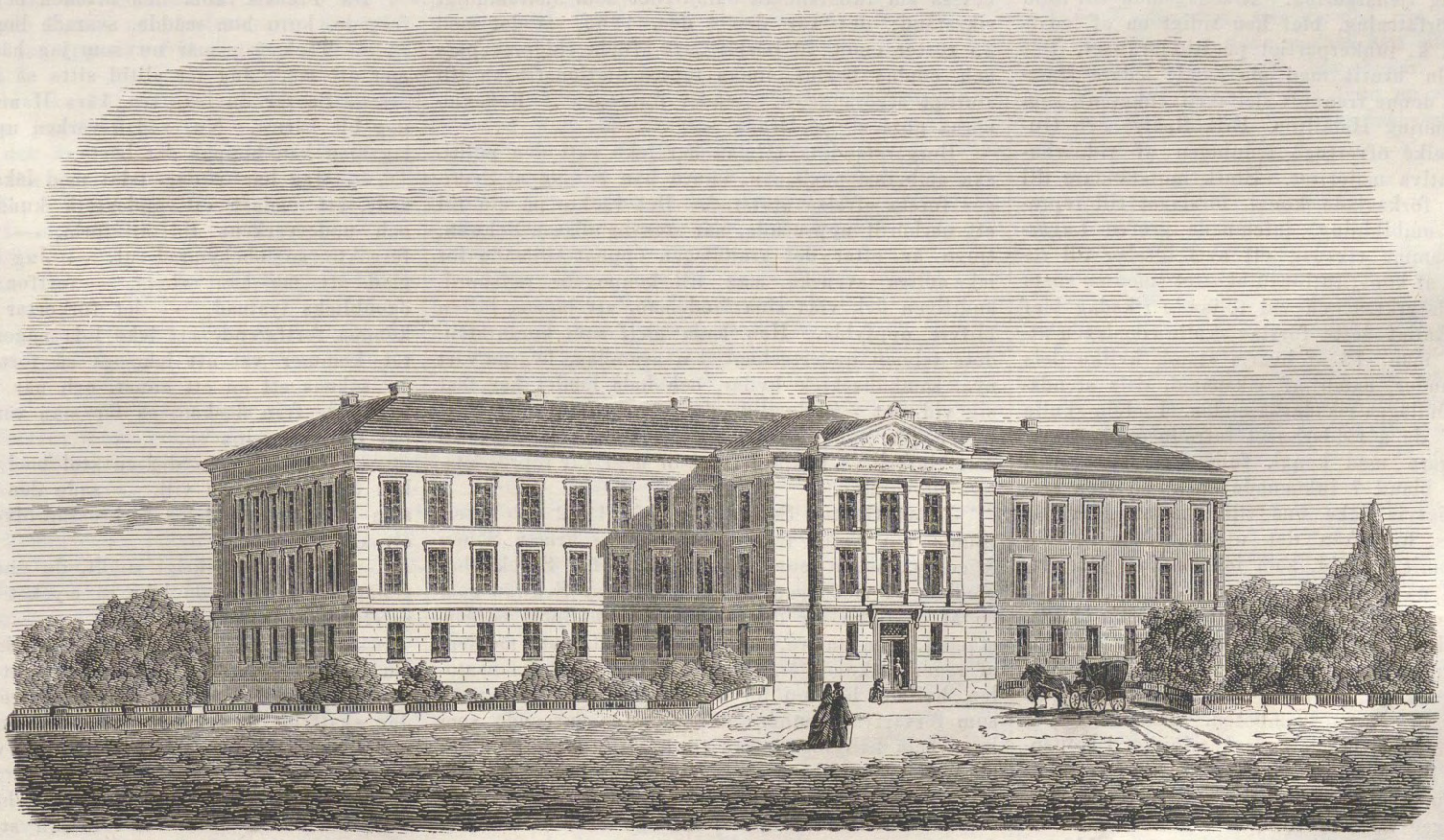

STOCKHOLMS SJUKHEM.
Efter P. U Stenhammars ritning tecknadt på trä af E. Jacobsson.

kanske vackraste förtjenst, att den utan tanke på egen vinning, utan fruktan för egna mödor söker bereda samhällets olycksbarn all den lindring och allt det bistånd, som deras hjelplösa belägenhet påkallar. Man har sagt, att vår tid är ett nivelleringens tidehvarf, att den är prosans och den praktiska klokhetens gyllene ålder, och att poesien och idealet måste duka under för dessa tendenser. Men vår tid är god, hvad menniskohataren och idealisten än må säga! Må den gerna jemna några riddarborgar med jorden och fara litet hårdhändt fram med de luftslott, som sentimentala ålderdomsdyrkare vilja timra i det obestämda blå, — dess ära är, att den i stället bygger upp dessa vetandets riddarborgar, som kallas skolor och läroanstalter, — och att den för den lidande och betryckta menskligheten murar palatser sådana som detta. *H.*

Landtmarskalk och Talmän för de fyra riksständen.

„Såsom himmelen hafver fyra hörn och såsom allt består i de fyra elementer, så består ock samhället uti de fyra stånd.“ Så lydde en gammal visdomsregel, med hvilken mycket tvifvel blifvit slaget ihjel. Men vetenskapen har filat bort verldens hörn och upplöst de fyra elementerna — och lik som dessa hafva äfven stånden befunnits innehålla en massa af enkla ämnen. Vid begynnelsen af riksdagen i Stockholm år 1865 funnos dock ännu fyra stånd, hvilka hvar för sig tågade upp till konungen för att erhålla en talman, och under dessa fyra mäns ledning har sedan den märkligaste af vår tids riksdagar fortgått.

Man skulle kunna säga, att konungen valt typiskt, då han gaf åt adeln Lagerbjelke, åt presterskapet Reuterdahl, åt borgrarne Schwan och åt bönderna Nils Larsson i Tullus. Hvardera af dem har på sitt stånds väg arbetat sig upp till samhällets höjder, och en blick på de vägar, som ledt dem dit, tecknar bättre än definitioner skilnaden mellan våra stånd.

Fistulator, en inspektor hos grefve Rutger von Ascheberg, blef tullinspektor och adlad år 1698 med namnet Lagerbjelke samt dog några och trettio år derefter som amiralitets-kammarråd. Hans son steg till riksrådspurpurn och instiftade ett fideikomiss för sin ätt, som i sonen Johan Gustaf blef greflig. Denne var öfveramiral och hade fyra söner, af hvilka de båda mellersta blefvo excellenser, statsråd och serafimerriddare, men den äldste och yngste endast hunno öfverstegrad. Den äldstes son, *Gustaf*, vid femton års ålder faderlös och politiskt uppfostrad af sin farbror, „en af sin tids största statsmän“ af den ädelt konservativa skolan, är den nuvarande landtmarskalken.

Det är uteslutande som riddarhusmedlem han gjort sin carrière. Född 1817, blef han juris kandidat i Upsala och inskrifven som e. o. kanslist i justitierevisionen, utan att der sysselsätta sig med någon egentlig tjenstgöring. Riksdagsman till följd af vår statsförfattning, blef han tidigt en af ledarne för det s. k. junkerpartiet på Riddarhuset. Det var när adeln brutit med sin gamle ledare Hartmansdorff (då denne frånrådt sjelfskrifvenheten), som grefvarne Henning Hamilton, Erik Sparre och Gustaf Lagerbjelke öfvertogo ledningen af riddarhusets konservativa majoritet. Stark motståndare till det år 1850 förkastade kongl. förslaget till representationens ombildning, inlemnade grefve Lagerbjelke vid samma riksdag ett nytt förslag till reform, hvilket af konstitutionsutskottet (med en rösts majoritet) tillstyrktes och vid följande riksdag blef förkastadt. Enligt detta förslag skulle riksdagen utgöras af 300 män, 75 af hvarje stånd, hvilka dels gemensamt under namn af riksnämd, dels ståndsvis skulle handlägga riksdagsärenden. I adeln skulle 60 väljas af de å riddarhuset introducerade ätter, 15 af jordegare med kongl. fullmakt. Detta förslag utvaldes bland 7 inlemnade enskilda, men lyckades naturligtvis icke ens tillvinna sig bifall af det riddarhus, hvarifrån det utgått. Men — tid hade man vunnit, en tid, som icke heller folket låtit obegagnad gå förbi.

De tre, hvilka öfvertagit Hartmansdorffs ledarplats på riddarhuset, undgingo icke heller de med en dylik ställning inom det sjelfskrifna ståndet merändels oundgängligt förenade befordringarna i den högre sferen af statens embeten. Hamilton blef landshöfding, statsråd och svensk minister i Köpenhamn; Erik Sparre blef landshöfding i Wenersborg, och e. o. kanslisten grefve Lagerbjelke, som vid 4 riksdagar varit ordförande i konstitutionsutskottet och 1855 erhållit nordstjerneordens riddarekors, blef 1858 landshöfding i Nyköpings län och leder nu för andra gången som landtmarskalk öfverläggningarna inom ridderskapet och adeln. Och aldrig har någon svensk landtmarskalk haft ett så talrikt riddarhus att leda, som grefve Lagerbjelke i december 1865: mer än 700 riksdagsmän ha infunnit sig vid valurnan. Bunden af sin ställning, har grefve Lagerbjelke icke kunnat ansluta sig till den ifriga agitationen emot det af konungen gifna och af hela landet med jubel emottagna reformförslaget; men grefvarne Henning Hamilton och Erik Sparre stå ännu qvar i partianförarnes led, församlande kring sin fana vännerna af det „gamla goda“, männen af den gamla skolan och motståndarne till hvarje ändringsförslag.

„Om tiden icke behöfver oss, så kunna äfven vi undvara tiden“, sade erkebiskopen och talmannen för prestestånd, då han helsade bröderna välkomna till riksdagen. Men sist af alla bör *han* säga, att han kan undvara tiden. I sjuttio år har han lefvat och derunder bragt sig upp från armod och brist i en af samhällets lägsta klasser, till statsråd, till erkebiskop, ja, till serafimerriddare, hvilket enligt en officiel ordenspredikan af en bland hans företrädare är „den högsta menskliga ära“. Och för allt detta har han endast sitt goda användande af tiden att tacka, ty gåfvorna äro icke slösade på honom i rikt mätt. Men han arbetar, troget och träget, och han är en god och välgörande man. De bästa talismaner för uppkomst här i verlden har han dock tvifvelsutan haft i dessa båda satser, hvilka från honom så ofta blifvit citerade: „Man skall aldrig urgera ett“ och “konungens vilja är min lag“.

Han är född i Malmö 1795, och hans fader, en fattig hårfrisör, gift med en bonddotter, dog i hans barndom. Välgörande män skaffade honom mat och undervisning, hvarjemte han tidigt måste bidraga till sin utkomst genom att undervisa andra. „Ännu — skrifver han vid sin professorsinstallation — „Ännu visar mig nästan hvarje gata i Malmö ett eller flera hus, i hvilka jag antingen åtnjutit välgörenhet eller, sjelf ett barn, varit barnlärare.“ Han blef student 1811, sex år derefter magister och docent i teol. fakulteten, der han 1826 blef adjunkt och 1844 professor. Under tiden hade han i flera år varit bibliotekarie, ständig ledamot af stiftsstyrelsen, utgifvare jemte Thomander af en Teologisk Qvartalskrift och, i synnerhet på 1820 talets slut, en ganska reformlysten teolog och medborgare. Hans kyrkohistoriska arbeten öfver Sveriges medeltid, af hvilka han helt nyligen utgifvit några nya delar, hafva kanhända bidragit att föra honom ifrån allt s. k. rabulisteri, ty från slutet af 1830-talet har R:s politiskt-kyrkliga ståndpunkt varit oförändrad. Väl känd från riksdagarne 1844, 47 och 50, kallades han 1852 till konungens rådsbord ifrån domprosteembetet i Lund, dit han efter 3 år återvände som biskop. Men erkebiskopsstolen och talmansklubban blefvo hans redan 1856, och i nio runda år har han redan verkat i detta höga kall. Hans åsigter om reformförslaget voro egnade att väcka medlidande: „olyckor om det antages, olyckor om det afslås“. Men hans stånd ville minska sin andel i olyckan och genom ett raskt uppträdande sjelft bevisa sin fullständiga omöjlighet som sjelfständigt riksstånd: det var den 4 dec. 1865, då det med 35 röster emot 20 beslöt „att afbida ridderskapets och adelns beslut, innan representationsfrågan till slutligt afgörande af ståndet företoges“. Reflexionerna göra sig sjelfva.

Borgarståndets talman har icke gått den politiska embetsmannabanan, ehuru han är son af Sveriges första ofrälse statsråd. Det väckte på sin tid ett oerhördt uppseende, när grosshandlaren Schwan, tjugo år efter det grundlagen öppnat tillträde för icke-adliga svenska män till konungens rådsbord, ändtligen fick visa sina landsmän, att lagens löften blifvit uppfylda. Han hade sjelf som borgarståndets talman undertecknat den grundlag, hvarpå vårt nya samhällsskick hvilar, och hela landet har fäst sig vid det egendomliga deruti, att möjlighet föreligger för sonen att i samma egenskap ännu en gång införlifva namnet Schwan med vår representativa utveckling.

Johan Gustaf Schwan är född 1802 och efterträdde sin fader först som chef för firman Schön & comp., sedan som riksdagsman för Stockholm. Medlem af riksdagen sedan 1850, har Schwan som en af cheferna för det liberala partiet inom borgarståndet, som talare, som börsmagnat, som medlem af regeringskomitéer, banat sig väg till talmansstolen, hvilken han nu för andra gången innehar, och som förvärfvat honom det personliga anseende, som hans hela hållning tyckes fordra och hans storkors af Wasaorden liksom å samhällets vägnar bekräfta. Den fäderneärfda förmögenheten har sonen vetat föröka, och alla medgifva, att han både förstår att förvärfva penningar och att njuta de fördelar dessa skänka.

Den jemtländske odalbonden Nils Larsson i Tullus är nu för andra gången talman i bondeståndet. Han har der fört klubban under de båda riksdagar, då ståndet genom sin ädla hållning i landets vigtigaste fråga, sin hofsamhet, sin fasthet och sitt lugn beredt sig ett välförtjent anseende för politisk myndighet. Med uppmärksamhet och högaktning har hela landet följt dess talman: han har brutit med de gamla traditionerna, han har uppträdt sjelfständigt och värdigt, han har gifvit den betänkligaste dementi åt ropet om „bondevälde“.

Nils Larsson är född i Jemtland d. 7 okt. 1822. Hans fader, en riksdagsman, tillbjöd honom att studera, men han återvände till fadrens stånd efter att ha genomgått apologistklassen i Frösö skola. Knappast myndig, blef Nils Larsson äfven hemmansegare och husfader, hvarjemte han såväl genom läsning som genom deltagande i kommunala värf förökade det anseende inom orten, han redan tidigt erhållit för kunskaper, godt omdöme, redbarhet och fast karakter. Från 1850 års riksdag fullmäktig i sitt stånd för Jemtlands norra domsaga, har han två gånger varit vald till statsrevisor, kallades 1858 till ledamot i komitéen för kommunalförfattningarnas utarbetande och utnämdes 1862 första gången till talman i bondeståndet.

De fyra porträtterna äro efter på trä öfverflyttade fotografier, skurna af herr E. Skill.

Huru kärleken vexlar.

Skizz af Sylvia.

IV.

Hannas lynne, som varit jemt och gladt, var väl något nedslaget, men hon bar sitt onda med tålamod. Det var mest för Fredriks skull, som hon kände sig orolig och nedslagen.

Det var nu lidet fram i juli. Fönstret stod öppet mot fru Ellméns lilla täppa, solen sken, flugorna surrade och dofter af rosor trängde in i det lilla rummet.

Hanna satt vid fönstret. Hennes krafter voro nu så återställda, att hon något kunde förkorta tiden med handarbete. Värken i knäet hade upphört, men hon förmådde icke röra sig på foten.

Hon hade nyss talat med läkaren, som sagt, att den lamhet hon kände troligtvis aldrig skulle kunna öfvervinnas. Ju mera hon tänkte härpå, desto oroligare och sorgsnare blef hon.

När hvarje åder spratt af lefnadslust och ungdomsmod och då vara dömd till ett sådant lif! Hurudan skulle väl hennes framtid hädanefter blifva?

Hennes lott var att försaka allt, ja allt, först och främst sin kärlek. Hon dolde hufvudet i händerna och snyftade alldeles öfvergifvet och tyckte att hennes öde vore tyngre än det kunde bäras.

Hennes mor satt ett stycke ifrån, hon hade också hört läkarens utslag, men fann nu intet trösteord att säga sin dotter. Hon kunde blott gråta med henne.

Då Fredrik kom den aftonen och som vanligt frågade, huru hon mådde, svarade hon:

— Tack, jag mår nu som jag hädanefter kommer att må. Jag får alltid sitta så här fängslad.

— Så får du icke tro, kära Hanna. Det skall nog bli bättre. Nu, sedan värken upphört, tycker jag man kan hoppas det bästa.

— Jag har i dag talat med läkaren, och han sade, att endast ett underverk kunde rädda mig, och underverkens tid är förbi, — sade hon och försökte se obekymrad ut. — Jag är åtminstone glad att jag kan arbeta, — fortfor hon efter ett ögonblicks tystnad, — det förkortar tiden, och vi komma fortfarande att icke lida någon nöd. Arbetet kommer väl att icke gå så fort som förr, ty än saknas ett än ett annat, och när man icke kan flytta sig från fläcken, så får man vänta tills någon har tid att hjelpa en.

— Jag vill göra dig en stol med hjul, som du kan flytta hvart du vill, — sade den unge mannen, som kände sig alldeles förkrossad öfver sin fästmös olycka.

— Det var riktigt snällt, du underlättar härigenom mor, som då icke så mycket behöfver sysselsätta sig med mig.

— Än jag då, Hanna, räknar du mig för intet? Du vet att jag redan länge önskat att vi skulle gifta oss. Ju förr det nu blir, desto bättre för oss båda. Jag skall bli öm och god mot dig och bära dig på mina händer. Du skall icke sakna dina förlorade krafter.

Väl var det ljuft för Hanna att höra dessa ord, och de betogo henne nästan all styrka att säga det hon i förstone ämnat. Men hon samlade allt sitt mod och svarade:

— Tack, Fredrik, för din kärlek och den upp-

offring du vill göra, men den får icke ske. Det vore orätt af mig att icke återskänka dig ditt löfte. En så hjelplös varelse, som jag i det hela är, kan icke sköta en arbetares hushåll. Förmågan att göra det hemtrefligt för dig, så att du öfver allt annat skulle älska ditt hem, den saknar jag.

Hon ville fortsätta, men rösten svek henne och hennes späda gestalt darrade af smärta öfver den hårda nödvändighet, som förestafvade hennes ord.

Fredrik satt bredvid henne och höll hennes lilla hand hårdt sluten i sin. Han kunde icke fatta och tro, att han verkligen skulle behöfva afsäga sig en lycka, på hvilken han så länge hade hoppats.

— Endast jag har dig i mitt hem, är jag nöjd, jag skall icke fordra det ringaste af dig, — sade han. — Ack, Hanna, jag kan icke tänka mig en sådan möjlighet som du nu sagt.

— Jag tillstår, Fredrik, att jag till en början väl tänkte, att vårt förhållande skulle kunna fortfara. Ack, jag kämpade riktigt länge med mig sjelf, innan jag kunde förmå mitt stackars halsstarriga hjerta att inse sin pligt. Ack, jag är öfvertygad, att om också din känsla talar annorlunda, så måste ditt förnuft gilla hvad jag sagt. Huru orätt skulle det icke vara att binda dig vid en stackars ofärdig flicka, som jag nu är. Men vänner kunna vi ändå vara, sanna, uppriktiga och tillgifna vänner.

— Jag kommer alltid att älska dig som jag nu gör och jag kan aldrig vänja mig vid tanken på att du icke skall bli min hustru, — svarade Fredrik, som kände sig lika uppskakad som den unga flickan.

Det låg för henne en smärtsam tröst i tanken på huru högt hon var älskad. Men hon hade en stark själ och var obeveklig i det hon ansåg som rätt. De tyckte sig aldrig hafva hållit hvarandra kärare än just i denna försakelsens stund, och upplösta i tårar slöto de sig hårdt intill hvarandra.

Icke många ord vexlades mera imellan dem den aftonen. Madam Alm, som sedermera kom in, märkte väl de ungas förstämning. Hon anade också hvad som blifvit taladt, ty Hanna hade anförtrott henne sitt beslut, hvilket hon icke kunde annat än gilla. Derför gjorde hon inga frågor, för att ej göra dem ännu sorgsnare.

Imellertid helsade Fredrik på som förut och Hanna bar ännu hans ring. Hon hade icke kraft att aftaga den. Och huru många glada hågkomster framkallade den icke i hennes tankar!

Den dag han skänkte henne den utlofvade rullstolen var det stor fröjd i det lilla hemmet. Och Fredrik bar henne ofta ut i trädgården. Der satt hon och gladdes åt höstsolen och de få mattfärgade blommorna.

— Jag kommer så väl i håg, då vi sista gången plockade hvitsippor tillsammans; gör du det också, Fredrik? Det var en glad dag, fast den slutade så sorgligt.

— Aldrig kan jag förlåta mig sjelf, att jag öfvertalade dig att gå ut den morgonen, — svarade han. — Om jag icke gjort det, så hade jag nu kunnat haft en frisk och omtänksam hustru.

— Det kan du ändå få, Fredrik. Ja, jag tager för afgjordt, att du verkligen får en god och bra hustru, — sade Hanna och undertryckte den suck, som höll på att uppstiga från det ännu så afundsjuka hjertat.

— När du icke vill gifta dig, vet jag sannerligen icke hvem jag skall få.

— Åh, det är godt om giftaslystna flickor, — genmälde Hanna och försökte skämta, ty ännu höll han henne kär, och det vore ju tids nog att sörja, då hon märkte motsatsen.

— Och fastän du ännu har mig kär, så kan det försvinna. Tiderna äro föränderliga, — tillade hon.

— Men icke jag, — sade Fredrik och såg med ömhet på den unga flickans vackra, men bleka ansigte.

Huru gerna lyssnade Hanna icke till sådana ord. De lugnade hennes sinne och vaggade hennes hjerta till ro, vid föreställningen att det alltid kunde vara som nu.

— Huru goda äro icke alla emot mig. Så fort mor gar ut, kommer fru Ellmén och håller mig sällskap. Man behandlar mig alldeles som ett barn, och jag är nästan lika ohjelplig som ett sådant.

— Och nästan lika så egensinnig. Ack, Hanna, huru glad och ljus skulle icke framtiden blifva för oss båda, om du ville ge efter för min innerliga önskan att vi skulle gifta oss.

— Vill du göra mig en tjenst, Fredrik? — sade den unga flickan, som ett ögonblick kände sig mera än vanligt upprörd och olycklig. — Tala aldrig med mig om en gemensam framtid för oss båda. Jag behöfver all min sinnesstyrka för att vara nöjd och undergifven för den pröfning Gud pålagt mig. — Hon borttorkade hastigt den tår, som glindrade i de långa ögonfransarne. — Det framfarna hvarken kan eller vill jag glömma. Jag har samlat en hop kära, leende minnen, och jag tänker på dem, när mitt hjerta är sorgset.

Hon teg en stund, men återtog sedan:

— Huru väl påminner jag mig icke första tiden vi blefvo bekanta, huru dåraktig och fåfäng var jag icke då! När du gått förbi någon gång, sprang jag till spegeln och betraktade mitt rodnande ansigte och undrade, om det kunde vara för min skull du så ofta gick vägen framåt, och om du verkligen kunde finna mig vacker. För hvarje dag samlade jag en liten sparpenning, för hvilken jag köpte mig en rosenröd silkesschalett. Du minns ju den? Huru glad blef jag icke, då du fann att den klädde mig, och jag tyckte mig aldrig hafva bättre kunnat använda mina penningar. Mor små grälade väl öfver min fåfänga, men hon märkte nog, hvarför jag klädde mig. Och sedan hon lärde känna, huru arbetsam och god du var, så var det icke utan att hon sjelf understödde min fåfänga och tyckte det var roligt, då du fann mig vacker.

— Och så tycker jag ännu och kommer alltid att tycka, — sade lifligt den unge mannen.

Hanna suckade.

— Vet du, jag tycker mig vara likasom en annan menniska, — återtog hon. — Saker och ting förefalla mig helt olika nu mot förr. Det är endast några månader sedan min olycka hände, men jag tycker det är lika så många år. Lifvet var förr som en lek, men allt det lekfulla har fallit bort och jag känner nu blott dess allvar.

Hon var härefter sorgsen och tyst, och Fredrik uppbjöd förgäfves sin förmåga för att roa och förströ henne. Hon klagade snart, att hon frös, hvarefter den unge mannen åter hjelpte henne upp i den lilla kammaren.

Efter detta förflöto hösten och vintern. Den unga flickan kunde smått gå omkring stödd på en krycka i den lilla kammaren, men någon bättring i lamheten hade icke inträffat, och läkaren hade upphört med sina besök.

Hannas lynne var ofta nedstämdt, ehuru hon sökte trösta sig med att hennes öde icke vore så beklagansvärdt som det kunde vara. Hon hade ju sin ömma, outtröttliga mor, och Fredriks kärlek och vänskap tillhörde ju uteslutande henne. Hvad ville hon väl mera begära, månne hon icke vore mycket oförnöjsam?

Men då våren kom, inträdde småningom ett annat förhållande. Fredrik, som hittills varit så uppmärksam och besökt dem så flitigt, var nu förströdd och kom allt mera sällan.

Det var förgäfves som Hanna bemödade sig att för sin mor dölja den smärta hon erfor.

En gång då fru Ellmén af en händelse kom att nämna, att hon sett Fredrik följa en ung vacker flicka till kyrkan, stack det till i Hannas hjerta och hon suckade djupt, ty hon mindes den tid, då han endast följt henne.

Men det var icke något annat än rätt, som han gjorde, tänkte hon vidare. Hvad nöje kunde han finna hos en stackars krympling. Han var ju fri och kunde göra huru han ville.

Hon borttorkade de tårar, som envisades att rinna ned för hennes bleka kinder. Nej, ingen i verlden, icke ens hennes mor skulle se hvad hon led.

Då Fredrik efter en fjorton dagars frånvaro, en söndag kom på besök, talade hvarken mor eller dotter om att de så sällan sågo till honom. Men Hanna var kall och sluten, och Fredrik syntes tankspridd och begrundande. En viss förlägenhetskänsla kom öfver dem båda, och det oförstälda och förtroliga hade försvunnit.

Huru hade icke den unga flickan längtat efter hans ankomst. Men hon tyckte att han var så olika mot hvad hon väntat, så att hon nästan önskade honom långt borta, på det hon åter skulle få drömma och tänka på honom, som hon förut hade gjort. Och hon frågade sig bäfvande, om icke en tid snart skulle uppstå, då de skulle blifva ännu mera främmande för hvarandra.

Några gånger förnyade han på detta sätt sitt besök. Väl föresatte sig Hanna att fråga honom efter orsaken till hans, i hennes tycke så förändrade uppförande, men gång efter annan saknade hon mod. Hon hade ju i det hela ingen rättighet att göra en dylik fråga. Han var ju fri och kunde handla så, som honom bäst syntes.

En afton kom han helt oväntadt in i den lilla kammaren, der Hanna för tillfället var allena.

Hon kände sig förvirrad och drog sig litet tillbaka från den unge mannen, som satte sig helt nära henne.

— Det är en sak, som jag redan länge burit på hjertat, men som jag icke haft mod att säga dig, — började han med osäker röst.

Den unga flickan satt tyst och det föreföll henne, som om en jernhand tryckte tillsammans hennes bröst och hindrade hennes hjerta från att slå. Hon kände sig så till mods, som skulle hon vilja springa långt bort och gömma sin sorg för hela verlden. Och ändå måste hon sitta bunden och höra huru han, som hon så högt älskade, trampade hennes kärlek under sina fötter och, förbiseende hennes qval, långsamt skulle bereda henne på att hans kärlek öfvergått till någon annan.

— Ser du, Hanna, — återtog han med något sväfvande röst, då den unga flickan teg och icke på minsta sätt uppmuntrade honom att fortsätta. — Det förhållande, som finns imellan oss, kan icke fortgå, jag lider deraf mera än du kan förstå. — Han höll upp en stund och tillade med fastare stämma: — Jag har derför fattat ett beslut, som jag tror är bäst för oss båda. Jag reser bort, långt bort. Med de rekommendationer jag fått skall jag lätt i England få en fördelaktig plats. Och jag är nu här för att säga dig farväl.

Blodet purprade åter hennes kinder, och hon andades med lätthet. Hon var då icke glömd, han älskade då ingen annan. Denna tanke gjorde henne så lycklig. Huru orätt hade hon icke gjort honom, till hvilka tvifvel hade ej hennes svartsjuka kärlek förledt henne. Ja, han hade rätt, det var bäst att skiljas i frid, eftersom de ändå icke kunde tillhöra hvarandra.

— Dina ord, Fredrik, på en gång smärta och göra mig glädje, — sade hon med halfhög röst och räckte honom sin lilla heta, darrande hand. — Jag har denna sista tid varit dåraktig, ja, så dåraktig och jag trodde . . . men lika godt hvad. — Hon lösgjorde mildt sin hand och tillade: — Se här, Fredrik, är din ring. Jag mins när du gaf mig den, men det är icke värdt att tänka derpå. Det som har varit, är förbi, för alltid förbi. Du har ständigt varit god och öm mot mig. Och nu, Fredrik, farväl, Gud vare med dig.

Mekaniskt mottog han ringen, och lutande sig framåt kysste han fort och häftigt den lilla handen, som nu för sista gången hvilade så darrande i hans, och ögonblicket derefter var han ur rummet.

Den unga flickan sjönk tillsammans, ty den kraft, som dittills uppehållit henne, var borta. Och lutande hufvudet i handen, snyftade hon alldeles öfvergifvet.

Huru annorlunda, tänkte hon, om icke Gud pålagt mig denna sjukdom, så lyckliga vi alla skulle varit. Och hon suckade djupt och tyckte, att hon nu skulle bli så ensam och att dagarne skulle bli så långa, sedan hon icke längre skulle få lyssna efter hans kära, välkända steg.

Nu kom hennes mor in. Hon hade mött Fredrik utanför, och han hade der sagt henne sitt farväl. Den gamla var helt uppskakad, men var ändå nöjd att Fredrik reste. Hennes dotter hade haft nog sorg och pröfning ändå, tyckte hon, så det var väl, att hon besparades från att också blifva förbisedd och glömd. Och det hade hon slutligen blifvit, ty huru mycket hon än höll af sitt barn, så var hon icke nog blind för att ej inse, att icke en stackars sjuklig och lam flicka snart nog skulle bli förgäten.

— Vi få trösta oss dermed, att det är det bästa som sker, — sade madam Alm slutligen, då hon och Hanna hade utbytt sina tankar.

Men den unga flickan fann en svag tröst häruti, och den aftonen vexlades icke många ord dem imellan.

V.

Vecka efter vecka förgick, utan att Hanna mycket talade om det förflutna. Väl blef hennes kind blekare och hennes lynne nedstämdare, men hon nämde sällan Fredriks namn; och då modren talade om, huru blek han varit, när han sista gången skyndade derifrån, och huru han icke hade märkt henne, fastän hon gick honom så nära, förrän hon ropat honom, så kände Hanna en svag tillfredsställelse vid tanken på att det var icke hon allena som led.

Och sommaren kom och stod i sin högtidsdräkt, men Hanna var icke så mycket ute i den lilla trädgården som föregående sommar, fastän fru Ellméns tjensteflicka ständigt stod till buds att hjelpa henne ned och uppför trappan.

Deras värdinna var nu välvilligare än någonsin, och hon var mera än förr tillsammans med sina skyddslingar, dels af deltagande för Hanna, dels emedan hon sjelf blifvit svag och sjuklig. Hennes läkare hade derför tillrådt henne att tillbringa några månader i Söderköping.

— Hvad säger doktorn, — frågade fru Ellmen en gång helt välmenande, då Hanna var närvarande, — om jag skulle taga den här unga flickan med mig? Skulle en kallvattenskur kunna häfva hennes onda?

LAGERBIELKE
1865
REUTERDAHL
SCHWAN
NILS LARSSON
E. Skill. Sc.

— Om icke häfva, — svarade han, — så stärker det alltid. Hon ser blek och svag ut, och ombyte på luft gör alltid godt.

— Du skall följa med, mitt barn, — sade fru Ellmén sedermera till Hanna, och då denna ville göra invändningar, afbröt hon: — Jag bekostar resan, och det vore orätt af dig att lemna något oförsökt, som kanske skulle kunna återställa dig. För resten är ditt sällskap nästan oumbärligt för mig. Men hvad säger madam Alm, för det jag tager bort Hanna?

— Gud välsigne fru Ellmén, jag kan icke säga annat. Flickan ser riktigt skral ut, så jag har varit mycket bekymrad för henne.

Samma dag började madam Alm att rusta Hannas garderob i ordning samt göra små uppköp härför.

— Jag behöfver icke så mycket, mor. Jag är alls icke för grannlåtssaker nu för tiden. Det jag har är bra nog.

Men hennes mor var så lycklig öfver den utsigt, som nu yppades, att få litet förströelse för sin dotter, om hon också icke skulle bli återställd, att hon alls icke lyssnade härpå.

Fru Ellmén och den unga flickan voro imellertid borta i något öfver två månaders tid. Då Hanna återvände, såg hon betydligt friskare ut och kunde mera obehindradt begagna sin krycka samt sjelf hjelpa sig både upp- och utför trappan. Läkaren hade gifvit det bästa hopp om att hon genom ännu en sommars vistande vid badinrättningen skulle kunna bli, om icke helt och hållet återställd, så åtminstone betydligt bättre.

UTSIGT FRÅN KUNGSHOLMEN.
Teckning efter naturen af O. Andersson.

Det var en stor glädje i det lilla hemmet. Hvilka fröjdfulla nyheter skulle det icke varit att få meddela Fredrik; men han hade icke skrifvit, och de visste ej hvar han fanns. Månne han redan glömt henne?

Den unga flickan hade fått förhållningsreglor att äfven i hemmet använda vatten. Och den bättring, som inträdt, tilltog så småningom, att hon mot våren imellanåt kunde stödja sig på den hittills så känslolösa foten.

Nu började Hanna med allvar hoppas, att den bättring hon kände skulle fortfara och fortgå. När sommaren kom och hon för andra gången varit i Söderköping, kunde hon stundom helt långsamt gå omkring utan att begagna sin krycka. Huru glad och tacksam var hon icke mot Gud, som nu hjelpt henne ur hennes långvariga sjukdom.

Hennes mor tyckte, att hon när som helst kunde lägga sitt hufvud ned och dö, ty hon visste nu, att hennes flicka icke vore så hjelplös och olycklig som förut.

Hösten var långt framskriden, då Hanna för första gången ensam gått en längre väg för att göra några uppköp. Hon hade gått genom de vackra alléerna, hvarvid hon ovilkorligen tänkte på den tid, då hon vandrat här vid Fredriks sida. Hon hade upphört att så djupt sakna denna tid, men det oaktadt rann henne flydda dagar i minnet och hon kände sig sorgsen och beklämd.

— Se här, ett bref med utrikes poststämpel, till dig, — sade hennes mor och räckte henne tvekande ett bref, oviss huru dottren skulle taga det.

Det var från Fredrik. Hanna såg det på handstilen, och en nervös skakning genomfor hennes späda lemmar. Hvad kunde han väl hafva att säga nu, sedan han på så länge icke hade låtit höra af

STÄDJAN I SÄRNA SOCKEN I DALARNE.
Teckning efter naturen af O. Arborelius.

sig? Hon höll brefvet en stund obrutet i sin hand, men då modern såg orolig och frågande ut, sökte hon öfvervinna sin sinnesrörelse och bröt sigillet.

„Jag har icke velat skrifva dig till“, skref han bland annat, „förrän jag kunde göra det med någorlunda lugn, och derför, Hanna, har det dröjt så länge. Ibland har jag nog haft pennan i hand, men åter nedlagt den, ty jag hade icke kunnat tala till dig om annat än min längtan, och detta hade endast oroat dig. Och så tänkte jag, att du lättare skulle kunna glömma mig, om du tänkte, att jag vore glömsk och otacksam. Jag tror mig handlat rätt häruti. Men helt säkert ha våra tankar ofta mött hvarandra.

Och nu, Hanna, en stor nyhet. Huru skall du väl taga den? Jag är gift sedan tre veckor med fabrikföreståndarens dotter. Till en början föreföll det mig väl litet underligt, innan jag kunde besluta mig att uttaga detta steg. Men man får något tänka på framtiden. Det är verkligen icke godt, när en ung man är utan eget hem och familj, man faller lätt på dårskaper, derför är jag nöjd öfver mitt beslut och jag är lycklig. Kanske älskar jag henne icke så, som jag en gång älskade dig, men hon är mig ändå mycket kär. När jag ibland ser, huru omtänksamt hon sköter sitt hus, så tänker jag på dig och hvad som hade kunnat varit. Men detta är en orätt tanke och kommer så sällan på. Ja, Gud välsigne dig, Hanna, låt mig höra något från dig och mor; både min hustru och jag längta härefter, ty jag har talat med henne så mycket om er.“

Härefter följde en beskrifning öfver hans ekonomiska omständigheter och orten, der han var bosatt, samt slutade med tusen hjertliga helsningar.

Hanna läste under tystnad brefvet. Det var något deruti, som på en gång lugnade och tillfredsställde henne. Jag trodde det skulle gå så, tänkte hon, men denna tanke var icke utan smärta; ty i djupet af sin själ hade hon hoppats på en slutlig återförening. Hon sammanvek långsamt och tankfullt brefvet.

— Mor får läsa det sjelf, — sade hon. — Fredrik är gift, och huru det är, så käns det allt litet tungt.

Modern svarade ingenting, och det dröjde icke länge, innan den unga flickan åter syntes jemn och lugn. Men till Fredrik och hans hustru skref hon ett långt och hjertligt bref.

VI.

Man hade kommit fram i november. Det var en riktig ruskig skymningsstund med regn och storm. Brasan flammade i den lilla vindskammarens kakelugn, och madam Alm satt och passade på, att den skulle brinna så pass ned, att kaffekitteln kunde sättas in. Då knackade någon i detsamma på dörren, och Hanna, som öppnade den, möttes af ett hjertligt handslag och styrman Ellméns höga och hurtiga gestalt stod midt på golfvet.

Han välkomnades på det bästa, och nu berättade han, att han nere hos fastern hört allt hvad som hade tilldragit sig på denna långa tid. Han lyckönskade den unga flickan att åter vara frisk och försäkrade på ära och tro, att hon blifvit ändå vackrare än förr.

— Jag skall öfvervintra här, och till våren ger jag mig ut på egen brigg. Hvad säger jungfru Hanna härom?

— Jag kan väl icke annat än lyckönska styrman, — svarade hon och kände sig likasom en smula förlägen vid den unge mannens ofrånvända blickar.

Madam Alm bjöd på kaffe och styrman Ellmén slog sig till ro i soffan och började förtälja om sin resas många äfventyr, och huru säker han kunde vara på, att hvarje gång han drömt om jungfru Hanna, hade det blifvit en stickande storm på hafvet, och att hans resa varit mycket stormig.

Hon rodnade och kände litet oro. Skulle han härmed vilja säga henne, att hon ofta varit i hans tankar? Men madam Alm smålog och började göra sådana beräkningar som en mor så mycket är hugad för, då hon har en oförsörjd dotter.

Dagarne gingo härefter och Hanna tyckte de voro så korta.

— Ja, det är verkligen en förströelse för oss, att styrman Ellmén så ofta tittar hit, — svarade hennes mor.

En lätt färgskiftning for öfver den unga flickans ansigte.

— Åh nej, — sade hon, — det är för vi ha så kort före jul.

Och juldagen kom. Både Hanna och hennes mor voro bjudna ned till fru Ellmén på middag. Vid desserten sade styrman Ellmén, som den dagen var ändå mera upprymd än vanligt:

— Jag förstår mig så litet på komplimenter och jag är en rättfram man. Men hur det är, så, anfäkta, tror jag, att det jag ville säga ändå fastnar på tungan. — Han såg ett ögonblick helt förlägen ut och återtog med halfhög och dröjande röst:

— Det är något, som länge legat på mitt hjerta. Och jag tycker, att jag gerna i allas närvaro kan säga hvad det är. Ni vet det nog förut i alla fall. Svara derför uppriktigt, kära Hanna, vill du bli min hustru?

Madam Alm torkade sina ögon och tackade Gud i sitt hjerta, för det han beskärde hennes dotter en så bra man, ty det föll henne aldrig in, att Hanna skulle tveka att antaga hans hedrande anbud.

Och det gjorde den unga flicka också ej. Men hon satt blott så blyg och tänkte, huru förunderligt det var, att hennes första kärlek allt mera sjönk till ett skugglikt minne. Derefter lade hon sin hand trofast och sakta i den unge mannens.

Det blef allmän uppståndelse och omfamning. De nyförlofvades skålar druckos i gammalt, äkta Constantia, som fru Ellméns man en gång fört med sig från en resa. En riktig glädjeyrsel hade betagit dem alla.

Då de unga ett ögonblick lemnades allena, frågade styrman Ellmén, i det han djupt blickade i sin fästmös ögon: — Har du mig verkligen kär, Hanna?

Hon drog sig icke undan honom, utan svarade öppet:

— Du vet hvad som varit: det är glömdt. Men säg sjelf, är det ej förunderligt huru kärleken vexlar?

Vandringar inom hufvudstaden

af

En Stokholmsbo.

I.

Det finns i Stockholm en gammal kamrer, som heter — — ja, det kan ju göra detsamma hvad han heter; nog af, han är kamrer, och är en dugtig fotgängare.

Du har säkert sett honom många gånger, värde läsare, klädd i en mörkgrå, lång rock, gul hatt och rutigt bomullsparaply, hvilken senare pjes följer honom på alla hans vandringar, vare sig att solen skiner eller det regnar, att sommaren lyser öfver Mälarstaden, eller vintern sveper den i sina skuggor. Vidare har han ett par dugtiga galoscher med väldiga klackjern, som slamra mot gatstenarna, — och det skall vara bra varmt eller torrt, om inte vår vän, kamrern, tager de galoscherna på sig. Lägger man nu härtill en stadig käpp med silfverkrycka — ty kamrern är litet förmögen, — så har du en temligen noggrann yttre bild af vår vandrande kamrer.

Jag träffar honom någon gång, då han är ute på sina promenader, och dessa äro inte tilltagna i så liten skala, ty gubben bor på Kungsholmen och går merändels hvarje dag ut till Stallmästargården eller Norrbacka, ibland också till Klas på hörnet eller Lidingöbro för att taga sig en arrakstoddy eller en smörgås, och sedan knallar han sig af hem igen och tar sig ett litet gräl med sin hushållerska, som brummar öfver „att kamrern skalar gatorna omkring som en annan spelevinker“.

— Tyst hon, madam! — brummar kamrern tillbaka; — det der begriper hon inte!

— Nehej, — säger madam Frisk mellan tänderna, — men skomakaren begriper det han! . . . Hm! gamla karlen, och inte kan sitta inne! Och tänk om de råna kamrern sen, som de gjorde med Lagerstråle härom året!

Madam Frisk kan nemligen aldrig glömma det der rånet på Kungsholmsbron, och för hennes lifliga sinne tycks det som det hade händt i går.

— Ah, hon är tokig! — mumlar kamrern, tar sig en pris snus, och stultar af med stora steg ut genom porten och gatan framåt.

— Tokig, ja . . jaha, — snäser madam Frisk efter honom, — ä' väl så lagom tokig när kamrern kommer hembärandes en vacker dag, kontant ihjelslagen! Få se hvad han då säger! — och dermed sätter madamen på sin lilla kaffepanna och söker att trösta sig så godt hon förmår.

Härom dagen träffade jag gubben kamrern just strax efter sedan han kommit ut genom porten, efter att med sin gamla hushållerska hafva repeterat denna eviga scen. Gubben var förargad, drog upp den blårutiga näsduken, snöt sig så att det skrällde i gatan, och tog sig på den saken en väldig pris snus.

— Goddag farbror! — helsade jag.

— Hm! goddag! — svarade gubben temligen snäsigt.

— Hvart skall farbror taga vägen så här tidigt på dagen?

— Angår det dig, det? Hvad gör du sjelf här bortåt kusterna? Tocke der folk borde väl hålla sig på Drottninggatan eller Norrbro, för att det skulle vara gentilt!

— Nej, jag tycker om bakgatorna, — svarade jag.

— Hm! jaså, gör du det? — sporde gubben klarnande, i det han bjöd mig en pris, — det kunde inte hin tro dig om så mycket förstånd! Bakgatan har inga trottoarer och inga fina butiker heller, och då trodde jag att den inte skulle duga.

— Farbror är visst rasande på morgonqvisten, — vågade jag förmoda.

— Jag? hm! nej, inte det bittersta! Men se jag tycker inte om ungdomen nu för tiden. Den har intet sinne för annat än fladder och sladder! Nu duger aldrig det som en har hemma, — nej gudbevars! ut ska de och flacka till London och Paris, och förstöra helsa och pengar, och se sig omkring, som det heter, — men si, hemma gå de blinda som kattungar!

— Ja, men det finns ju ingenting mera bildande än resor, — passade jag på att säga, medan gubben snusade.

— Jaha, ja gudbevars, det är nog bra det! Men att skicka ut sådana der spolingar, innan de först sett hvad vi har hemma! Hvad blir följden? Jo, att de förakta allt hvad vi sjelfva ha, men gapa efter allt utländskt. Syns nog i bankens hvalf hvad det der utlandsraseriet kostar oss!

Nu var gubben inne på sitt favoritkapitel — den utländska lyxen och den minskade bankvalutan, — men under tiden hade vi också i sakta mak gått framåt, och kommo nu till en krökning af gatan, der en af dessa vackra utsigter, på hvilka Stockholm är så rik, öppnade sig för oss.

— Se på det der nu! — utbrast gubben, i det han pekade framför sig på den vackra taflan, som läsaren kan se om han vänder om bladet — jag undrar hvilken stad i verlden, som kan uppvisa något vackrare! Sjön och slottet och tornspirorna, och den klara morgonluften och den här präktiga förgrunden med sina gammaldags hus; litet småstad bredvid en, och storstaden derborta! Aldrig ser jag mig mätt på det, det är säkert! Och huru lefva de med den här perlan ibland städer? Jo som de skulle hafva den till läns, anfäkta och regera!

— Hur så, kära farbror?

— Hur så? hvad är det väl som gör den till hvad den är? Jo, dess många vikar och vatten! Nå, hur husera de med dessa? Jo, se på Nybroviken bara! Delirium tremens, inte annat än delirium tremens! En vacker dag fylla de väl igen Riddarfjerden också — Clara sjö, den är då redan i herranom, den — — Katthafvet vill jag aldrig tala om. för det var väl som det var, och Fatburn med — men si Nybroviken, det förlåter jag dem aldrig!

— Farbror borde vara stadsfullmäktig! — utbrast jag.

— Adjö bror! — röt gubben ond, och luffade som en ursinnig nedåt gatan, medan klackjernen slamrade och käppen stötte emot gatstenarne.

Städjan.

Njupeskär och Städjan är målet för den studerande ungdomens sommarvandringar uppåt Dalarne. Båda qvarlemna ett oförgätligt minne. Vi hafva redan sett Njupeskär och skola nu upp på Städjan, Dalarnes högsta berg. Om aftonen hafva vi kommit fram till Åsvalln, en säter vid bergets fot. Men det är qvaft i de små säterstugorna, och Städjan ser så trollskt inbjudande ut. Vi kunna ju för ro skull gå uppför ett stycke, ehuru solen redan gått ned. Vi hafva först att genomvandra en tät granskog, sedan blir det allt flera löfträd, tills fjellnaturen gör sig fullt gällande och hopkrympta »svartskäggiga» björkar luta sig fram öfver den allt mer branta sluttningen. Vi hafva i den lugna aftonen vandrat uppför under 2 timmars tid. Plötsligt kommer en frisk nordanvind emot oss, och vi befinna oss på fjellets platå och se nu det egentliga städet, hvaraf berget har sitt namn. Berget, med sina enkla men ofantligt stora konturer och sin svarta färg mot den klara luften, ser majestätiskt ut. Om ett par minuter böra vi vara framme vid städets fot och så vid midnatt uppe på högsta spetsen. Men efter en half timmes hastig gång på den mjuka renmossan ser det lika aflägset ut, ty vi blifva helt och hållet bedragna af den tunna genomskinliga luften. Derför är det nu bäst att vända om. Men hvilken utsigt här uppe! Ett mörkblått haf, fast med ojemn horisont, ser det nästan ut som. Ljusa strimmor af elfvar och sjöar sönderdela likväl landskapet och öfvertyga oss att allt är land. Men huru mycket land öfverskåda vi här? Kanske flera

hundra qvadratmil. Från Dovrefjeld och bergen kring Fæmundsjön till Siljans omgifningar, och ända från Åreskutan och Syltoppen till Vermlands bergstrakter. Man kan hissna vid en sådan anblick. Slutligen se vi rakt ned och upptäcka en liten ljus punkt i skogen vid Städjans fot. Flera tusen fot under oss se vi der Åsvalln, hvarest vi skulle hvila öfver natten. Således utför igen! Det är nu midnatt. Stjernorna tindra på fästet, och en ljus rand vid nordöstra horisonten anger redan morgongryning.

Dagen derpå göra vi om vandringen och komma då i tillfälle att beundra Städjans väldiga former från en annan sida, så som planschen i en försvinnande liten skala utvisar.

Teater och Musik.

Den första bland de af fru Norman, m:ll Neruda samt hrr d'Aubert, Lindroth och Söderman utlofvade trenne qvartettsoiréerna i kammarmusik gafs förliden vecka thorsdagsaftonen i de la Croix' salong inför en talrik och högst animerad publik. Konsertens utmärkta konstföreteelser voro äfven egnade att bereda en sann njutning åt hvarje verklig musikvän, men framför allt åt enhvar, som haft tillfälle att göra sig förtrogen med denna outtömligt interessanta och likväl allt för sällan offentligt framstälda genre af musikaliska produktioner. Intrycket motsvarade äfven fullkomligt de ovanligt höga anspråk, hvartill man kunde finna sig berättigad med hänsyn till såväl det värderika programmet som de exequerande artisternas, och bland dem företrädesvis fru Normans allmänt erkända förmåga att karakteristiskt tolka och i dess skönaste dager belysa detta fält af musikens helgade område.

Konserten inleddes med Mendelssohns qvartett i Ess-dur, ett bland hans tidigaste arbeten i denna väg, som i sin första sats och än mer i den derpå följande canzonettan röjer en ungdomlig friskhet i uppfinningen, i förening med en redan fulländad förmåga i det musikaliska arbetet. I andra afdelningen gjorde man bekantskap med A. F. Lindblads qvintett i F-dur, ett efter hvad man sagt oss, redan gammalt arbete, men som nyligen blifvit omarbetadt och aldrig tillförene offentligen utförts. Det låg en viss nationalstolthet i den nästan andlösa uppmärksamhet, man egnade denna tondikt, som likväl ingalunda behöfde något annat än sin egen skönhet för att framkalla det af hjertat gående bifall, hvarmed man hyllade den.

I allo bar den prägeln af den egendomligt friska och sjelfständiga karakter, den rika romantiska färg och den intagande naivetet, som man alltid beundrar i den frejdade mästarens mångsidiga verksamhet. En liflig och oftast hänförande konversation mellan de särskilda, tekniskt genomförda och med opartisk rättvisa behandlade stämmorna underhåller oaflåtligt interesset hos åhöraren, hvilket likväl stegras till sin höjd genom den i alla afseenden beundransvärda slutsatsen. Adagiot tyckes vid första bekantskapen trotsa de i kammarmusiken vanligtvis förekommande formerna, och scherzot är till en del hållet i fugerad stil. Utförandet af denna qvintett var enligt vårt intryck det mest fulländade i afrundad ensemble och fin nyansering, och det föreföll, som hade soirée-gifvarne företrädesvis känt sig elektriserade af andan i detta intagande tonverk. Till slutnummer gafs Beethovens E-molls-qvartett, ett verldsbekant, storartadt och från den odödlige maëstrons ståndpunkt mästerligt behandladt arbete, som dock måhända djupast anslagit genom sitt sublima adagio och den tjusande allegretton. I denna senare förekommer ett präktigt obligatparti, som gifver violoncellen ett tillfälle att utmärka sig, hvilket också på intet sätt försummades. För det omsorgsfullt konstnärliga i framställningen af konsertens alla afdelningar stannar auditoriet i stor förbindelse hos samtliga de medverkande artisterna, om ock fru Norman, hvars själfulla och tekniskt fulländade utförande af principalstämman ovilkorligt framstod och hänförde, framför de andra blifver beundrans och tacksamhetens föremål.

Om dessa känslor hos åhörarne bidrogo att gifva den interessanta soiréen karakteren af en musikalisk högtid, visade deremot publiken en svårförklarlig kallsinnighet med afseende på den konsert, som frih. Stedingk m. fl. framstående personer så välvilligt arrangerat till förmån för en af vårt kapells skickligaste violinister. Matinéen var likväl, äfven utan afseende på tillställarne och ändamålet, ganska vacker och af särdeles vexlande innehåll. Att närmare redogöra för detta medgifver oss icke utrymmet, men hvad särskildt angår Beethovens herrliga Cis-moll-sonat tilltro vi icke mången en så innerlig, allvarlig och djup *uppfattning* deraf som fru Virginie Meyers, hvilken i hvarje takt uppenbarade en rikt begäfvad likasom äfven en djupt beprövad själ. Den småningom inträdande skymningen gaf, då den lemnade åhörarens fantasi nästan fullkomligt ostörd frihet, en dubbel trollmakt åt Beethovens underbara toner.

Teatrarne hafva under veckans lopp icke kunnat fylla sina rikhaltiga löften, i thy att *Quentin Durward* till följd af åtskilliga olyckliga omständigheter måst uppskjutas. Äfven *Doktorns Hemlighet* har — huru helsosam att lära känna den än kunde vara för allmänheten — hittills blifvit blott allt för väl bevarad, emedan publiken, mirabile dictu, visade sig långt mera nyfiken på — den Sköna Helena. Till annonsens uttryck „på fleras begäran" må det vara oss tillåtet att i hoppet foga det sedvanliga tillägget.

Krönika.

Med hvarje post motses nu underrättelsen om konung Leopolds af Belgien död. Redan länge har han af en tärande sjukdom tvungits att nedlägga sin välsignelserika verksamhet såsom regent öfver ett af vår verldsdels minsta, men mest blomstrande och lyckliga konungariken, och huru gerna man i allmänhet tror hvad man önskar, är nu hans tillstånd likväl allmänt erkändt såsom hopplöst. På hans stora värde såsom konung och menniska gifver hans undersåtars kärlek likasom den aktning, som alltid egnats hans mening af hans samtida på Europas mäktigaste troner, de vackraste och mest lysande bevis.

Paris har råkat i stor bestörtning öfver ankomsten af generalen Shoelfield, hvars mission, ehuru höljd i det mest mystiska dunkel, allmänt ansetts såsom hörande till dem som ej bringa frid, utan svärdet. Trots de stolta ryktena om segrar i Mexiko tror man öfver allt att Förenta Staterna på allvar vilja söka förmå fransmännen att utrymma detta land, och då äfven dessa småningom lärt sig inse, att gloire-kulten bland alla kristna nationers är den dyraste, motse de med oro och förargelse, hvad framtiden möjligen kan komma att kosta mer än den smakar.

Italiens kronprins Humbert, en af de furstar som hela Europa en tid varit så angeläget att få bortgifta, tyckes nu hafva gjort sitt val, då, enligt hvad ryktet förkunnar, preliminärerne till hans äktenskapskontrakt med prinsessan af Leuchtenberg redan äro undertecknade. Från Tyskland förnimma vi, att „den makt, som genom produktion af fakta bringar sakerna flott, blifver den nya vändningens herre", ett telegram, som skulle antyda, huru väl den tröga tyska statsmaskinen behöfver smörjas, om det icke ännu tydligare bevisade huru mycket den svenska öfversättningskonsten i våra tidningar tarfvade att uppodlas.

Vid qväfvandet eller rättare sagdt bestraffningen af upproret på Jamaika hafva de engelska myndigheterna och soldaterne iakttagit ett så grymt förfaringssätt, att sjelfva deras landsmän i Europa finna det oförlåtligt. Tusentals negrer äro hängda eller skjutna, och kyrkogårdarne räcka icke till för likens begrafvande, hvarför i sjelfva hufvudstaden på ön farsoter äro att förvänta. Att Stephens rymt ur sitt fängelse har nu bekräftat sig, men sättet hvarpå detta tillgått är ännu nästan lika obekant som sättet att åter få honom dit.

Biskop Monrad har nu anträdt sin längesedan beslutade långa resa, sedan han af sina talrika vänner och beundrare tagit ett farväl, rikt på värdighet och hjertligt allvar, och dem till tröst, emedan det antydde en om ock aflägsen förhoppning om återseende. Löjtnant Kofod, som här tillvann sig så varma sympatier, har nu rättvisa vederfarits så till vida, att krigsministerns famösa utstrykning nu i sin ordning blifvit utstruken.

Bland företeelserna vid vår riksdag under dessa afgörandets och väntans pinsamma stunder har prestestånds ängsliga och på all den sjelfständighet, man af svenskar och af ett riks-stånd hoppats kunna fordra, så erbarmligt utblottade beslut att ödmjukt afvakta adelns utlätelse naturligtvis väckt allmän förargelse. Likaså det ömkliga mot-förslag, som så listigt lemnades till det högv. ståndets pröfning just vid den tid, då pressen minst kunde egna det sin granskning, men som likväl icke kunde rädda sig undan Aftonbladets vaksamhet och nit.

Bland förslagets försvarare hafva tvenne medlemmar af vår så högt uppburna ministèr, säkerligen lifvade af medvetandet om det hopp man vid dem fäster, utmärkt sig framför alla. Äfven bland motståndarne hafva några talat ärligt och väl, andra åter ytligt och sanningslöst. Särskildt har grefve Erik Sparre nu — likasom en gång förr — gjort sig sorgligt ryktbar, såsom den der har *panna* till husbehof. Löjligt är det utomordentliga bildpräl, hvarmed man slösat på det enkla förslaget. Somliga hafva liknat det vid en nyfödd pilt och undrat hvad månde vara af detta barnet; somliga hafva liknat det vid en gapande afgrund, och undrat ho den uppsluka månde; somliga hafva liknat det vid ett litet lusthus och undrat om det ej bygts på lösan sand, och somliga hafva liknat det vid en yxa, satt till roten af ståndsrepresentationens gamla ek, och undrat hvem som ville hålla i skaftet. Ehuru de flesta „undren" hemtats ur den Heliga Skrift, är det afgrundsliknelsen, som företrädesvis tillhör prestestånd.

Vi inskränka oss med flit till dessa fattiga reflexioner öfver ett ämne, som är oss så kärt. Ty då denna lilla samling af veckans curiosa framlägges för allmänheten, är den stora saken redan afgjord. Vi ega ingen annan siareblick än de varma förhoppningarnas, och en allvarligare tolkning, vare sig af förtröstan eller oro, skulle ju, antingen förslaget gått igenom eller icke, alltid komma post festum.

Södra tunneln är nu lyckligen genomsprängd och har varit föremål för liflig beundran och glädje; och John Ericsson, monitorn, har dels sjelf bevisat sig icke särdeles behöfva frukta sjögång och stora vatten, dels fått en syster, som, att döma af namnet och kanonerna, nog kommer att göra väsen af sig i verlden. Sorgligt i högsta grad är det vackra fartyget Norrlands strandning och den fullkomliga förstöring, som troligtvis blifver följden deraf. Åtskilliga bland passagerarne förlorade vid detta bedröfliga skeppsbrott nästan allt hvad de egde.

I Upsala och Lund har årsdagen af Carl XII:s död högtidlighållits på det sedvanliga sätt, som, ehuru enkelt, bidrager att bevisa nationens orubbliga trohet mot ett stort minne.

Hvarjehanda.

STATISTIK ÖFVER ITALIENSKA TEATRAR. En tidning meddelade för några dagar sedan en statistik öfver alla de italienska teatrar, som finnas i europeiska och amerikanska städer. Deras antal uppgår till 118, af hvilka 95 tillhöra sjelfva Italien. De öfriga 23 äro spridda öfver hela jordklotet. Vi hafva sex sådana i Spanien och Portugal (Madrid ensam har tre), sex i Grekland, Turkiet och Joniska öarne, tre i Ryssland, 2 i London, en i hvardera af följande städer: Paris, Köpenhamn, Amsterdam, Wien, Algier och Rio de Janeiro. Den statistiker, som meddelat dessa siffror, har glömt att omtala den italienska operan i Newyork, en stad, som dessutom har flera tyska teatrar och en fransk scen, som är ganska god och särskildt tillvunnit sig den amerikanska publikens bifall. Det är dock icke nog med den franska komedien. Newyork kommer nu också att kunna skryta med en scen för den italienska tragedien. Det påstås åtminstone, att den bekanta skådespelerskan, m:me Ristori, blifvit med sin trupp engagerad för Förenta Staterna från den 1 oktober 1866.

EN BISMARCK N:R 2. Namnet Bismarck har redan gjort sin rund kring verlden, men ännu återstår för detsamma mycken glans att förvärfva. Konung Wilhelms af Preussen minister är icke ensam om sitt namn, ty det finnes äfven en Bismarck, hertigens af Nassau kommissarie, som nyligen förvärfvat sina sporrar genom två poliskungörelser. Den ena förbjuder alla damer, som tillbringa sommaren i Ems, att begagna mulåsnor på sina utflygter i nejden; den andra förbjuder alla serenader, som icke på förhand blifvit tillåtna af polisen (det senare alldeles som hos oss, der en vacker sång anses vida oförlåtligare än det värsta skräl och hundskall). Det är likaledes förbjudet att spela det eller det stycket utanför sin huldas fönster, ty kärleken får ej uttrycka sig i Ems på mera än ett sätt. Vill man improvisera, är man ännu värre deran: då får man öfverlemna både ord och melodi till improvisationen åt polisen att genomse. Man håller nu som bäst på att bismarckisera hela Tyskland, tillägger den fransman, som antecknat dessa facta.

— En engelsman trotsar för närvarande alla franska spelare. Han erbjuder hvem som helst att med honom spela 100 robertar à 100 pund sterling stycket. Den som vinner de flesta robertarne får derjemte inkassera 5000 guinéer. Den vinnande har sannerligen icke förlorat sin tid.

I bokhandeln finnes à 5 Rdr Rmt:

Sagan om Trähästen,

berättad och illustrerad af Acharius.

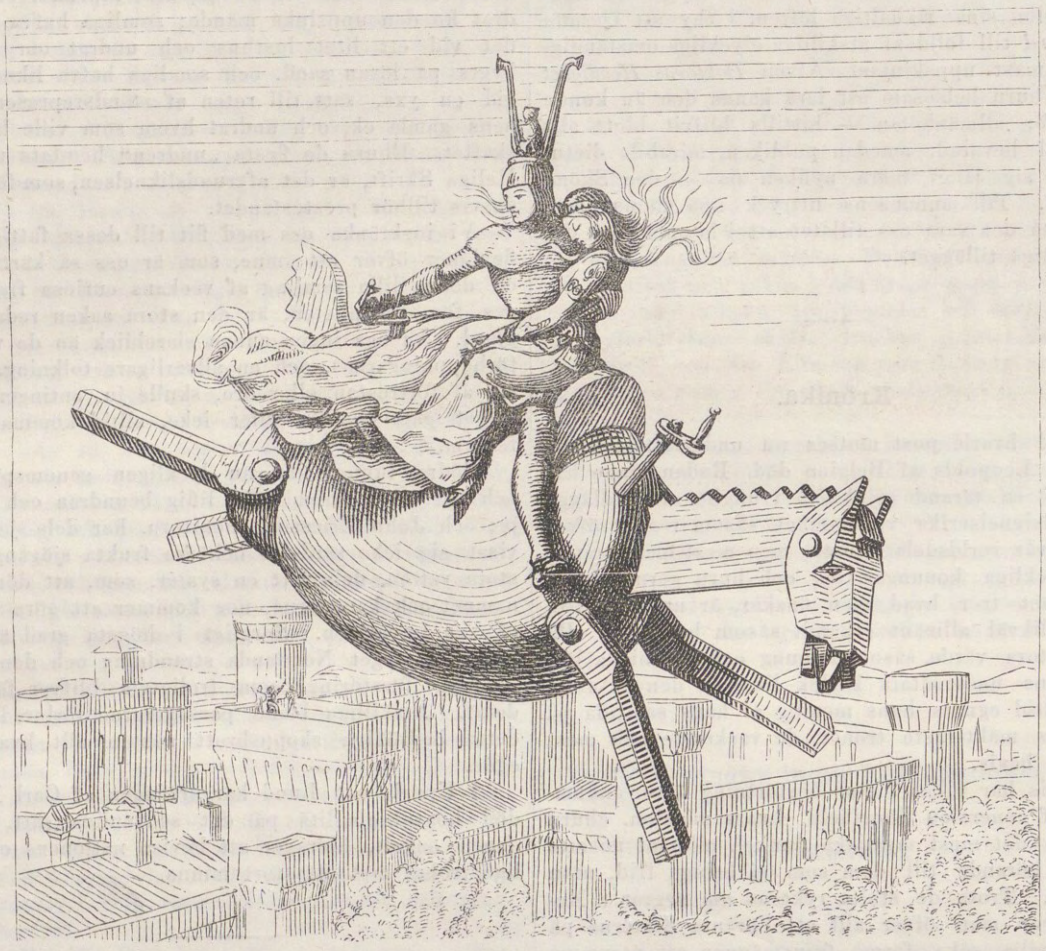

Med hast och väl gick färden. Snart nedsteg Inge nöjd
i Kungaborgens trädgård och spridde gränslös fröjd
Då med en kyss han väckte prinsessan skön och ung. —
Sén fingo de hvarandra; och Inge han blef kung.

☛ Vi rekommendera denna nöjsamma saga, hvars sista blad vi här ofvan meddela uti illustration, på det högsta, lika mycket för den väl träffade sagotonens skull, som för de utmärkta teckningarne.

Charad.

Mitt första hviskar flickan, när
Hon ser en yngling, öm och kär,
Kring hemmet patrullera,
Och ingen vaktar mera.

Mitt andra säges Pehr ha fått,
Se'n han till sta'n från landet gått
Och smyckats med kokarden
Vid ett af kungens garden.

Mitt tredje är, förutan t,
Ett ord, gjordt för de tvekande,
Som uti alla tider
Man hört i dagens strider.

Mitt hela är, gudnås så visst,
En sak, hvarpå ej vi ha brist,
Det hörs från läppar hala,
Då sanning borde tala!

Redaktionen.

☛ I anseende till bristande utrymme, måste den vanliga schackuppgiftens införande uppskjutas till nästa nummer.

Tillkännagifvande.

Sedan undertecknad förliden September månad uppsagt sitt kontrakt med styrelsen för Ny Illustrerad Tidnings bolag, har jag från och med detta nummer upphört att i egenskap af hufvudredaktör utgifva nämnde blad.

Stockholm i December 1865.

KARL WETTERHOFF.

Anmälan.

NY ILLUSTRERAD TIDNING

anmäler härmed till prenumeration sin andra årgång. Bolagets styrelse utgöres af professorerna EDV. BERGH, J. F. HÖCKERT och A. KEY, litteratören F. HEDBERG samt kongl. boktryckaren E. NORSTEDT, och såsom suppleanter professoren C. ROSSANDER, kongl. hofmålaren J. W. WALLANDER och boktryckaren I. HÆGGSTRÖM. Tidningen har att påräkna bidrag från samma konstnärer, som hittills, och dess träsnidareverkstad, hvilken genom både in- och utländska gravörer kommer att ytterligare förstärkas, förestås fortfarande af herr E. SKILL, hvars arbeten såväl för tidningen, som för utbildandet här i landet af en träsnidarskola, redan hos oss häfdat det anseende, som han före sin hitkomst vunnit i utlandet.

Redaktionen af *Ny Illustrerad Tidning* öfvertages från och med den 1 Jan. 1866 af undertecknad. Tidningen, som under sitt första år haft att kämpa med många af de hinder, hvilka oundvikligen möta hvarje begynnande företag af den omfattning, som detta, har lyckats utsträcka sina litterära förbindelser såväl inom Sverige, som grannländerna. Åt den *Skandinaviska Industri- och Konst-Expositionen år 1866* skall tidningen i bild och skrift egna en liflig uppmärksamhet; och dessutom såväl följa med de vigtigaste tilldragelserna inom och utom landet, som genom afbildningar af fosterländska vyer och fornminnen samt äldre och nyare konstalster, genom historiska, kultur- och litterär-historiska uppsatser af sådan art, som tillhöra en illustrerad organ för konst, bildning och nöje, samt genom bidrag inom *skönlitteraturens* område i bunden och obunden stil, sträfva att erbjuda ett godt och omvexlande innehåll. Tidningen hoppas derigenom, att kunna vinna och bibehålla det deltagande från allmänhetens sida, som ensamt möjliggör dess utveckling och framgång.

Tidningen utkommer i Stockholm hvarje Lördagsmorgon och kommer att expedieras till landsorten med de under Fredagen afgående poster.

På *Ny Illustrerad Tidning* kan prenumereras, i landsorten hos hrr *bokhandlare* samt å *postkontoren*, i hufvudstaden såväl *å de dagliga tidningarnes utdelningsställen*, som hos *bokhandlarne*.

De, som inom hufvudstaden önska få tidningen *hemsänd utan någon kostnad utöfver prenumerationspriset*, kunna vinna denna fördel genom att insända prenumerationsbeloppet, jemte tydlig uppgift på namn och bostad, *direkt till Redaktionen af Ny Illustrerad Tidning*, hvars byrå hålles öppen *hvarje söcknedag kl. 9—12 f. m., samt 3—7 e. m. i huset N:o 6 Munkbrogatan*, till venster öfver gården, tre trappor upp.

Prenumerationspriset är *lika öfver hela riket* (i landsorten postförvaltare-arfvode inberäknadt) *12 rdr för helt år, 6 rdr 50 öre för halft år och 3 rdr 50 öre för ett qvartal.*

Stockholm i December 1865.

Harald Wieselgren.

☛ *Redaktionen stannar i stor förbindelse hos de resp. Tidningsredaktioner i landsorten, hvilka täcktes i sina blad inrymma denna anmälan eller omnämna densamma.*

IWAR HÆGGSTRÖMS BOKTRYCKERI.

NY ILLUSTRERAD TIDNING.

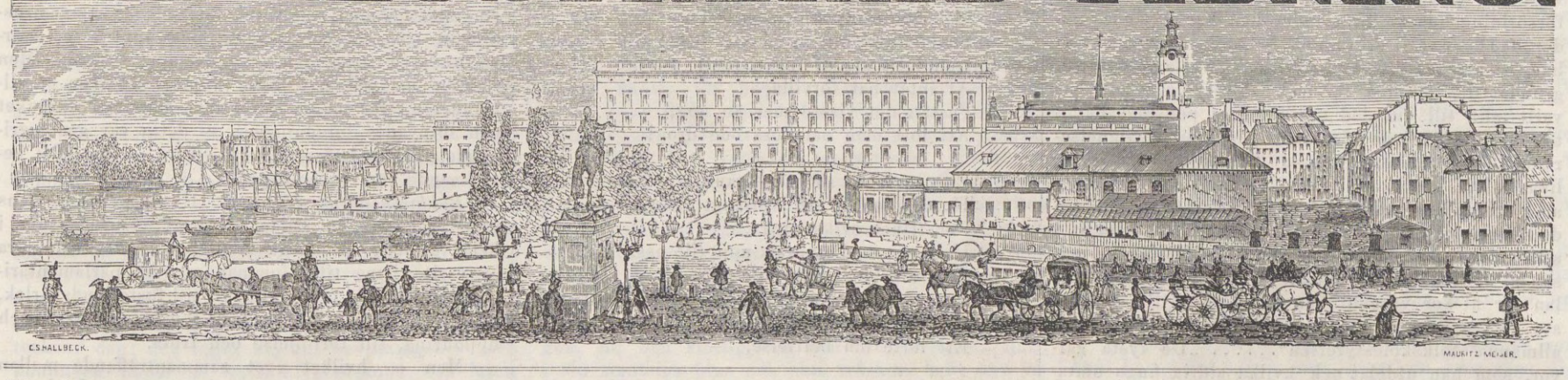

№ 50]. Utkommer hvarje Lördag. Stockholm den 16 December 1865. 12 Rdr årgången. [1a Bandet

Innehåll: Erik Gustaf Lindström (med porträtt). — Sverige jublar, poem af —ed—. — Riddarhussalen (med plansch). — Tony, berättelse från franskan. — Throndhjems domkyrka (med planscher). — Bref från Paris. — Teater och Musik. — Krönika. — I Bokhandeln. — Hvarjehanda. — Schack. — Anmälan. — Annons.

Erik Gustaf Lindström.

„Göteborg är en stor handelsstad“, — heter det i skolböckerna. „Göteborg är ett stycke af en stor stad“, — heter det i resehandböckerna. Men — „Göteborg har bara grosshandlare och vill leka London“, — så sade man mångenstädes här i landet och ansåg sig dermed både ha påstått och bevisat, att endast *ett* interesse i Göteborg hade målsmän, om ock dessa voro respektabla.

Mer och mer har dock den gamla häfdvunna opinionen fått se sig sjelf hänvisad till fördomarnes skamvrå. Man såg män, hvilka i handelns tjenst skördat rikedom och anseende, på ett inom andra kommuner i vårt land nästan exempellöst sätt arbeta för de fattigas vård, de ungas uppfostran, kommunens välfärd och utveckling. Man hörde donationer omtalas, sedan adelsmecenaternas tid hos oss oerhörda, hvarigenom arbetarebostäder, skolor och kyrkor uppstodo. Man såg en yngre broder eller anförvandt till vår stockholmska Vitterhets-Historie- och Antiqvitets-Akademi, Göteborgs Kongl. Vetenskaps- och Vitterhets-Samhälle, ruska af sig både dam och stolthet och träda fram som en verksam arbetare för den högre bildningens skötsel och vård inom den stad, det tillhör. Konst- och Natur-Museum, industriexposition, populära föreläsningar inom vetenskapens olika grenar, ja, snart måhända en hel Akademi vittna om det lif, som råder i Göteborg.

Och då fosterlandet med hopp och fruktan ser den närmaste framtiden i möte: då den stora frågan om vår representations ombildning nalkas sitt afgörande hos rikets ständer och „det gamlas“ vänner med hög röst förneka eller åtminstone vänligt betvifla, att „det nya, det oförsökta“ eger svenska folkets sympati — „ty hvad betyda tidningars uttalanden, hvad betyda väl 60 tusen underskrifter på en adress?“ — då samla sig medborgarne i rikets andra stad och välja en deputation af tjugo framstående män, kända och högaktade långt utom stadens och länets gränser, hvilka till konungen och hans främste minister skola personligen framföra sitt samhälles varma och innerliga öfvertygelse, att förslagets antagande befordrar landets väl. Och som en elektrisk ström går detta upprop genom landet. Efter fjorton dagar står den göteborgska deputationens ordförande i Stockholm, i spetsen för mer än sjuttio deputationer och nära trehundra deputerade, aktade och ansedde män hvar i sin ort. Och ingen lär misskänna det kraftiga understöd detta på en gång allvarliga och hofsamma steg lemnade åt dem, som inom tvenne riksstånd kämpade för reformens genomförande. Äfven motståndares bittra ord om „de löjliga deputationerna“ bevittna deras vigt.

Göteborg har således ett vaket fosterländskt sinne, ett öppet öga för bildningens höga vigt, en lefvande „common spirit“, som länge burit välgörande frukter och manar andra samhällen till efterföljd — och *dessutom* den största handelsrörelse, någon stad i vårt land eger. Man kan således med fullt fog påstå, att icke *endast ett* interesse i Göteborg eger målsmän.

Stadens historia förvarar många namn af verksamma målsmän för handelns interessen, hvilka derjemte under ett helt lif egnat tid, arbete och penningar åt kommunens bästa, åt vård om barn och fattiga så, att dessa sättas i stånd att vårda sig sjelfva. Ett ibland de vackraste af dessa namn är *Erik Gustaf Lindström.*

Han föddes i Göteborg den 18 sept. 1792. Hans far var vermländning, en tid handlande i Göteborg, men tidigt åter bosatt på landet, hvarifrån han sände sin 14-årige son efter föga skolundervisning och med ännu ringare understöd tillbaka till Göteborg, der han fick anställning som handelsbetjent. Arbetsam, ordentlig och företagsam, vann Lindström både förtroende och vänskap af sina principaler och förvärfvade vid 28 års ålder burskap. Han grundade 1826 den ännu fortgående handels- och fabriks-firman *Lindström & Brattberg* och beredde sig efter hand en solid förmögenhet. Ehuru träget sysselsatt i sin enskilda affärsverksamhet, deltog han tidigt i det kommunala lifvet. Han var länge en af borgerskapets äldste, en ibland handelsföreningens fullmäktige och stadsfullmäktig från början af denna institution. Riksdagsman vid 1844 och 1847 årens riksdagar, var han vid den förra medlem af bankoutskottet, vid den senare af statsutskottet och räknades tillhöra borgarståndets liberale. Hans hufvudsakligaste verksamhet egnades dock Göteborgs fattigvård och skolvård. Han var ledamot och ordförande i många råd och styrelser för befrämjande af skolans, kyrkans och fattigvårdens angelägenheter och tjenstförrättande ordförande i den år 1857 organiserade, för stadens alla församlingar gemensamma, skolstyrelsen. Då han först tillträdde denna post, funnos fyra skolor med 5 à 6 lärare för 700 barn. I sept. 1865 räknades 2500 skolbarn, hvilka i 17 skolbygnader undervisades af 14 lärare och 51 lärarinnor. Det var ej blott en *ledares*, utan derjemte snart sagdt en *tillsyningsmans* verksamhet, Lindström egnade åt dessa många skolor. Och han var ingen hjertnupen hjelpare och ledare. Punktlig, ordentlig och sträng, dömdes han af mången som hård, då han straffande utdelade fattigvårdens allmosor åt äldre personer, hvilka sjelfva ådragit sig fattigdom och elände. Men han hjelpte med förstånd, och sällan ha de fattiges barn haft en varmare hjelpare än han. Det var under en af sina trägna vandringar i de fattiga barnens tjenst, den gamle vördnadsvärde mannen ådrog sig den sjukdom, som efter få dagar slutade hans ädelt verksamma lif den 29 november detta år. Han hade blifvit vald att deltaga i den göteborgska deputationen, som två dagar förut afrest till Stockholm för att uttala en önskan, hvars uppfyllelse låg honom varmt om hjertat. Men sjukdom och död äro laga hinder. — Som ett minne af den dag, då nationens bön blef hörd, äfvensom till minnet af sin vördnadsvärde fader, donerade den äldste bland sönerna, nu riksdagsman för Göteborg, 30000 riksdaler till uppförande af en exercisbygnad för skarpskyttar och skolungdom i Göteborg, ett värdigare minne, än statyer och medaljer, åt en man, som anspråkslöst och ihärdigt egnat sina krafter till befrämjande af allmänt gagn.

„Och på detta fält“, heter det

ERIK GUSTAF LINDSTRÖM.

i en af hans hemorts tidningar, „har hans verksamhet varit så stor och omfattande, att vi betvifla, det någon person finnes i vårt land, som kan ställas vid hans sida. Det blefve en lång lista att uppräkna alla de institutioner, som dels blifvit af honom grundlagda, dels stått under hans ledning. Han har varit mångårig ordförande i stadens fattigvård och väsendtligen medverkat till det nya, stora försörjningshusets inrättande; han har likaledes under många år varit ordförande i stadens sparbank; han har, såsom ordförande i Willinska skolans styrelse, grundat den dermed förenade slöjdskolan; han har varit allt till sin död ordförande i pensionsanstalten för ålderstigna tjensthjon, hvilken välsignelserika anstalt räknar honom bland sina stiftare; likaså har han väsendtligen bidragit till de första arbetarebostädernas uppförande härstädes, till sin död ledamot i dess styrelse. Han har deltagit i stiftandet af räddningsinstitutet på Hisingen, och senast är den nyss grundade praktiska hushållsskolan för flickor väsendtligen hans verk. Sin trägnaste verksamhet på de senare åren hade han dock i allmänna folkskolestyrelsen“..... „De tysta gåfvor, som han utdelat och hvilka aldrig fingo omtalas, hafva helt visst gått till betydliga belopp, lik som han ock med ganska stora donationer bidragit till flera af de institutioner, som han grundat och vårdat“....

Hvilken meritlista! Och allt detta utan tjensteåligganden, utan „lön!“ Det vill i sanning en stor menniskokärlek till och derjemte en både ädel och fast karakter, för att så använda sina gamla dagar, då så mången söker en väl förtjent hvila. — Det vore imellertid orättvist mot ordensteckenens höge utdelare att icke omtala, att Lindströms namn två gånger utgätt ur ordenskapitlen med nya titlar: han var riddare af både vasa- och nordstjerne-orden.

Lindström var gift med Carolina Linderot, som kort före honom aflidit. En af hans söner afled ung som docent vid Lunds universitet. Tre söner öfverlefva honom.

Och den anda, i hvilken han verkat, de företag, han grundlagt, understödt och styrt, öfverlefva honom. „Efterkommande skola skörda alla dess rika frukter, men de skola då äfven med tacksam vördnad bevara minnet af den man, som varit deras upphof“.

Sverige jublar.

Nu jublar hela Sveriges land,
Nu höjes ifrån strand till strand
Ett rop af fröjd och lycka!
Nu är det svenska folket *ett*,
Nu har det manligt sig betett,
Nu skall oss intet stycka!
Ty himlens Herre har igen
Välsignat oss som frie män!

Nu bort med afund, split och agg,
Nu fladdra stolt, du gulblå flagg,
Och för vårt namn kring hafven!
Den gamla svenska ärans krans
Har återfått sin gyllne glans,
Fast djupt i mull begrafven.
Europa känner oss på nytt,
Se'n sekler utaf glömska flytt!

Det gamla landet högt i nord
Ger åter åt den hela jord
Ett lefvande exempel:
En kung, som utan tvekan går
Framför sitt folk i ljusets spår
Och ger sin tid dess stämpel;
Som utan fruktan, utan tvång
Ger frihet lif ännu en gång!

Hell denne konungslige man,
Som uti folkets kärlek fann
Sin bästa vakt kring tronen!
Hell honom intill sensta dag,
Som bygger *så* sitt land med lag
Och höjer så nationen!
Och tänker om sitt folk mer stort,
Än kanske någon konung gjort!

Och hell de män uti hans råd,
Som främjat uti ord och dåd
Hans konungsliga vilja!
De stodo samman som en man,
När drabbningen som hetast brann,
Dem kunde intet skilja!
Hell dem! en klar konstellation,
De glänse städs kring kungens tron!

Och adeln, som i djupa led
Från ärfda rätters höjd gick ned
Att sig med folket blanda,
Som offrat hvad den kärast var
För att oss ge för framtids dar
Ett folk i kraft och anda!
Hell den! ty ädel är den man,
Som så sig sjelf besegra kan!

Hell folket, som har härdat ut
Sin pröfnings långa dag till slut
Och väntat tyst och stilla;
Som stängt sin oro i sitt bröst
Och låtit sig af ingen röst,
Af intet hat förvilla,
Fastän det visste mer än nog,
Att lott man om dess öde drog!

Europa, som så ofta brann,
Hvars blod så ofta fåfängt rann
För frihet sviken bara,
Hon ser med undran upp till oss,
Som återtändt vår frihets bloss,
Förutan storm och fara —
Och deri de förtryckta se
Ett löfte om befrielse. —

Ja, stor var segren, Herre Gud!
Men du, som klädt i styrkans skrud
Vårt mod, vår arm, den svaga!
Gif nu oss mannakraft också,
Att föra dina runor så,
Att det må dig behaga!
Bevara oss för öfvermod,
Och låt vår gernings frukt bli god!

Gjut ädel håg i mannens barm,
Att han, för landets ära varm,
Sitt lif och blod vill gifva!
Gif qvinnan kärlek, tro och hopp,
Att hon ett slägte fostrar opp,
Som landets värn kan blifva.
Och låt oss så i enighet
Gå raskt framåt med jemna fjät!

Då blir vår sträfvan fosterländsk,
Då är det fröjd att vara svensk,
Då går det väl för norden!
Och ingen makt, hur stark den är,
Skall våga nalkas våra skär
Och hota fosterjorden!
Ty se'n vi blifvit nu *en* man,
Ej någon oss besegra kan!

Och derför jublar Sveriges land,
Och derför höjs från strand till strand
Ett rop af fröjd och lycka;
Ty nu vi ändtligt blifvit *ett*,
Nu ha som män vi oss betett,
Nu skall oss intet stycka!
Och himlens herre har igen
Välsignat oss som frie män!

—ed—

Riddarhussalen.

När konung Gustaf Adolf för 240 år sedan utfärdade sin stadga om adelns politiska rättigheter, begynte han med att skänka ridderskapet en tomt i Stockholm för uppbyggandet af ett *Riddarhus*, „der till att förvara sina privilegier, hålla deras samqväm, bröllop och andra solenniteter, så ock att der anrätta en skola för deras ungdom.“ Skolan kom dock aldrig till stånd, huset icke heller, men tjugo år senare inköpte ståndet af sin störste ledamot, Axel Oxenstjerna, den tomt, der det nuvarande Riddarhuset under 1640—1660-talen uppfördes af den berömde arkitekten Simon de la Vallée. Det skulle bli ett palats, „värdigt ett så illustert stånd.“ Men byggmästarens ritningar blefvo aldrig fullföljda, och den för flygelbygnader afsedda tomten stod i hundra år simpelt inhägnad, tills den 1764 utlemnades till torgplats åt den af adeln beslutade ärestoden öfver Gustaf Vasa.

År 1669 var bygnaden så framskriden, att ridderskapet uppdrog åt den berömde Ehrenstrahl att med en takmålning pryda den stora Riddarhussalen; dess väggar kläddes med de i politiska rättigheter upptagna (introducerade) grefliga, friherrliga och adliga ätternas vapen, målade på kopparplåtar och uppsatta efter hvarje familjs nummertal.

I fonden af salen, under taklisten, uppsattes i senare tider (på 1760-talet?) Vasaättens vapen, större än alla de andra. Öfver detsamma, midt emot det, och i salens fyra hörn läsas latinska tänkespråk, egnade att till ädla tankar uppmana de i salen rådslående ädlingarne. De lyda på svenska så: *Folkets väl min högsta lag. — För fosterland och frihet. — Gudfruktigt och ärligt. — Rättvist och hofsamt. — Försigtigt och enigt. — Vist och kraftigt.* — Bänkar utan ryggstöd, der hvarje medlem intager sin skölds nummer, upptaga salens golfyta, afdelade genom en midtelgång, sidogångar längs väggarne och den öppna, upphöjda plats i fonden, der landtmarskalken och kansliet under riksdagsförhandlingar hafva sina platser. År 1741 uppfördes i den Vasavapnet motsatta delen af salen en läktare „för adelig ungdom från 18 till 25 år“, och ungefär vid samma tid sattes ett högt skrank på ömse sidor om midtelgången, till förekommande af sammanrusningar, trängsel och handgripliga uppträden, hvarpå under Frihetstiden icke exempel saknas. Men för en mansålder tillbaka uppläts läktaren åt allmänheten, för några år sedan borttogs skranket och förnyades inredningen; — detta var genomgripande för Riddarhussalens historia — det blef betecknande för ridderskapets.

Riddarhussalens Historia! Hvilken af nordens salar har väl en sådan historia? Huru många i hela verlden? Riddarhussalen har i nära tvåhundra år varit vittne till blomman af våra parlamentariska strider och förhandlingar, till fosterlandskärlek, till partisinne, till hat och sämja, till dygd och uppoffring, till förföljelse och trots.

Men — hvilket eget sammanträffande mellan Riddarhussalens första och sista minne. I plenum den 5 dec. 1680 medgaf adelns talrikaste klass *Reduktionen;* i plenum den 7 dec. 1865 beslöt adelns pluralitet ståndets *upplösning såsom politisk institution.*

Under Carl XII:s tid, då adeln hade annat bestyr i rikets tjenst än att öfverlägga i statssaker, begagnades Riddarhussalen till kyrka för Slottsförsamlingen. Men ej förr var konungen död, än det visade sig att adeln öfverlagt, fastän ej i sin sal, och sedan den svenska „suveräniteten“ *först i Norge* af arméen blifvit afsvuren, var Riddarhussalen den 20 jan. 1719 vittne till ständernas första samling och snart derefter till ridderskapets och adelns högtidliga försäkran att aldrig i Sverige lida en envåldig konung. Endast några dagar efter riksdagens begynnelse eröfrades salen af den lägre adeln, som genom landtmarskalken underhandlade med de till rummen nedanför flyktade Herre- och Riddareklasserna. Den gamla klassindelningen inom adeln måste vika för mängdens rop, och slutet på trätan blef, att hvarje adelsman hade nu en röst på Riddarhuset i stället för inom sin klass, dervid 200 familjer kunnat öfverrösta 1500. „Dermed var grunden äfven lagd till en lika fattig som talrik adels pluralitet“, säger Geijer; och tvenne decennier hade ej hunnit förgå, innan fullmaktshandeln begynte — detta uppslag till utländsk korruption, som bragte fäderneslandet nära sin undergång och flätat ett sorgligt blad i den krans af svenska minnen, som omger vapensköldarne i Riddarhussalen.

Och dock var Frihetstiden Riddarhusets glans period. Medelpunkten för statslifvet, samlingsplats för de maktegande, tummelplats för de strider, hvari alla interessen inom landet uppgingo, glänste Riddarhussalen långt mera än både tronsal och rådkammare. Sin öfverman hade hon dock i de under henne belägna rum, dit herreklassen i jan. 1719 tagit sin tillflykt: der residerade den tidens regent, Sekreta utskottet; men från Riddarhussalen kommo dock alla, som der styrde och stälde, om än en ofrälse minoritet fick vara med om intrigerna och besluten. Och adeln var merändels talrikt samlad till utöfvande af sin makt och skördande af sina fördelar; i landtmarskalksvalet år 1738 deltogo t. ex. 686 röstande. Adeln skylde också på *bristande utrymme i Riddarhussalen*, då den 1760 beslöt, att inga nya adelsmän skulle få på Riddarhuset intagas, förrän der redan säte egande ätter minskats till 800.

Men både detta och otaliga andra beslut gjordes omintet, då Gustaf III sjelf tog spiran, och det blef honom förbehållet att åt Riddarhussalen skänka en af dess märkvärdigaste dagar. Van vid myndigheten från de så nyss afbrutna partistridernas dagar, hade adeln äfven vid 1789 års riksdag ett politiskt mod, som icke vek för hot eller maktspråk. Dragna klingor förekommo äfven vid denna riksdags plena liksom femtio år förut, och både enskilda anteckningar och offentliga protokoller vittna om hetsiga och bullersamma uppträden. Konungen hade vid riksdagens början fängslat 18 af Riddarhusets förnämsta medlemmar, men derigenom icke skrämt de qvarvarande. Han beslöt nu att gå en annan väg, lika olaglig men mera oerhörd än den förra.

Det var f. m. den 27 april 1789. Utanför Riddarhuset sorlade en halfrusig pöbel, och polismästaren var på sin plats midt ibland dem. I Riddarhussalen rådslog den i plenum församlade adeln. Hufvudfrågan för dagen gälde en bevillning, den konungen äskat „till nästa riksdag“ (d. v. s. på obestämd tid, då riksdagskallelse berodde på konungens skön), men adeln endast på bestämda år ville utgöra. Hurrarop och stoj afbryta plötsligen öfverläggningarna — och i salen träder konungen, åtföljd af endast tvenne personer, går fram till landtmarskalkens stol och begynner uppläsa ett af

pöbelns skrål ofta afbrutet tal. Under det gyllene Vasavapnet tog han derefter plats, påstående sina anors rätt, och fungerade såsom landtmarskalk under den tid af flera timmar, han tillbragte i salen. Värdiga och kraftfulla röster höjdes emot honom, och han sjelf talade mildt och lugnt, öfvergående i de mest bevekliga föreställningar, att „vårt (adelns!) beslut“ måtte bli öfverensstämmande med Kongl. Maj:ts begäran. Slutligen framstälde konungen, efter en icke kort diskussion, proposition på *bifall*. Ett väldigt *nej* skallade genom salen, öfverröstande ett svagt jarop, men konungen förklarade frågan med *ja* besvarad och befäste med klubbslag beslutet. Och huru mycket än ropen *nej* — *ja* — *nej* — *votering* — *ingenting är beslutadt* dånade kring honom, tackade konungen vänligt för adelns bifall och besörjde en deputations afgång till medstånden, härvid understödd af sina fåtaliga anhängare, för att meddela desamma ridderskapets och adelns beslut! Det är verkligen ett makalöst streck, denna coup d'état 1789. Adeln skriker *nej* till föreningsoch säkerhets-akten — men landtmarskalken undertecknar den; den ropar nej till bevillningen — men konungen finner *ja* vara öfvervägande och låter, sjelf landtmarskalk, en deputation afgå med underrättelse om beslutet, under det detsammas verklighet högljudt bestrides af Riddarhusets förnämsta män och flesta ledamöter. „Jag viker för makten“, sade Wachtmeister, när han förgäfves sista gången protesterat. Och då man ej ville skrida till våld å konungens person, hade man heller ingen annan utväg för tillfället. Men hämdens dag kom.

Dagen efter detta minnesvärda plenum afblåstes riksdagen, och på Riddarhussalen hölls intet nytt plenum förrän — den 1 maj 1809. En månad derefter bevittnade de sköldbehängda murarne en storartad afsägelse af många privilegier af materielt värde. Men ännu förgick mera än ett halft århundrade under parlamentarisk kamp för fosterlandets fredliga utveckling, ofta hämmad af ständsoch parti-split, innan det skönaste bladet hann att inflätas i Riddarhussalens rika minneskrans.

Den 7 december 1865 voro Riddarhusets medlemmar talrikare än någonsin. Öfver 700 adliga ätter representerades af de i Riddarhussalen församlade herrar af olika åldrar och samhällsställning. Ett djupt allvar herrskade i den talrika samlingen: man lyssnade till orden af en man, som försäkrade, att han villigt och med gladt sinne ville nedlägga den sköld och den rätt, han sjelf förvärfvat. „Och jag hoppas“, fortfor han, „att ridderskapet och adeln genom ett högsinnadt beslut, värdigt dess stora anor och dess medborgerliga dygd, skall undgå ända till skenet att styras af sjelfviska bevekelsegrunder och i stället hänga en ny krans — kanske den skönaste af alla — i sina minnens och sin äras tempel, ett tempel som är oförgängligt.“

Trettio „bänkar“ trädde efter hvarandra inom skranket, som afskiljer landtmarskalkens område från salens hufvuddel. Sexhundrafemtio män nedlade hos den allvarlige ordföranden sina *ja* eller *nej*, en hvar då hans ätts namn uppropades, med sköldarne och de ädla tänkespråken för ögonen, med fosterlandet på hjertat. När alla lemnat sina röster, begynte uppräkningen. Det var stunder af oro, af fruktan, af hopp. *Ja*, *nej*, *nej*, *ja*, *ja* — ljöd det från landtmarskalkens läppar. Slutligen kom det sista: det var *nej*.

Men det förmådde ej betaga örat tron på öfvervigten hos *ja:* en stund ännu i ängslig förbidan — och resultatet af omröstningen förkunnas, ett resultat, som „*skall ljuda i samtid och efterverld till Sveriges och dess adels ära*“: med 67 rösters pluralitet hade Sveriges Ridderskap och Adel lagligt och frivilligt upplöst sig sjelf som politisk institution, återskänkt medborgarne de företrädesrättigheter, de erhållit i förgångna tider och med ära begagnat, samt ingått ånyo i folkets led, hvarur deras fäder höjt sig och dem på en tid, då samhället i stånd och klasser fann samma naturliga lifsvilkor som nu i *upplysning*, *frihet*, *jemlikhet*.

Tony.

Berättelse från franskan.

I en stor by någonstädes i Frankrike bodde en arrendator, som hette Ludovic. Denne Ludovic hade en dotter om 18 år, vacker, liflig och behaglig. Derför voro också byns alla gossar kära i henne — och icke minst den lille Tony, — nej, han mer än någon annan — men han sade det icke åt någon.

Och huru skulle Tony vågat säga till den vackra Madeleine: jag älskar dig! han, som endast var ett hittebarn, upptaget af Ludovic; han, hvars hela egendom bestod i en half guldpenning, hvilken säkerligen hans föräldrar bundit om hans hals, innan de lemnade den lille vid kyrkdörren?

Hur skulle han vågat säga till den ståtliga Madeleine: jag älskar dig! han, som visserligen var vacker, hvartill i synnerhet hans milda och uttrycksfulla ögon bidrogo — men som var puckelryggig?... Ja, den stackars Tony var puckelryggig och till på köpet kär i en flicka, som var lika kokett som hon var vacker, — tvenne stora olyckor på en gång. Madeleine höll visserligen af Tony, — de voro vid samma ålder och uppväxta under samma tak; — men den tillgifvenhet, som den vackra flickan hyste, var icke af samma art som Tonys känsla för henne. Nej, det var stor skilnad. Tony hade kunnat, bara för att se Madeleine riktigt glad, gifva henne sin vackra röda halsduk, på hvilken han satte ett stort värde. Madeleine åter märkte icke ens, om Tony var glad eller ledsen; tvärtom, bara för att förströ sig tvang hon honom mången gång att sjunga en mängd glada visor, den ena muntrare än den andra, och den stackars Tony sjöng — sjöng, då han hellre velat gråta!... Var detta icke kärlek?...

Då han till exempel mötte henne någon morgon, fin och ståtlig, och han betraktade sig sjelf, i sin smutsiga blus och sina träskor, hade han velat knäfalla och tillbedja henne, „ty hon var ju så lik den heliga jungfrun!...“ Så långt kan en ren kärlek gå!

På Madeleine berodde det, hurudan dagen skulle blifva för Tony. Helsade hon vänligt och gladt „god morgon“ på honom, då var det glädje och solsken hela dagen; men gick hon förbi utan att nästan se honom — hvilket alltid hände, då någon förtretat henne — då var också dagen mulen för Tony, och alla sina sysslor gjorde han illa.

Söndagen var för Tony den svåraste dag i hela veckan; då samlades alltid flickor och gossar i byn till dans på logen. Madeleine dansade ständigt. Hon var ju både den rikaste och vackraste flickan i byn; *en* af dessa egenskaper är ju nog för att skaffa en flicka dansörer, vare sig på landet eller i städerna. Medan den unga flickan dansade, pratade och skrattade, satt den stackars Tony förglömd i ett hörn — ty han var ju puckelryggig!..

Mången gång sade Ludovic, som var en god husbonde, då han såg honom gå ensam och sorgsen: — Se här, Tony, har du tio sous; gå till Jean-Louis och tag dig ett glas att muntra dig med. — Men då svarade alltid Tony: — Tack, husbonde! Göm penningarne åt mig, jag vill icke gå till Jean-Louis, der alla göra narr af mig. Jag går hellre ut i skogen och tager Turk med mig. Han kan behöfva förströelse, den stackarn, som stått bunden hela veckan. — Derpå gick han och löste hundens kedja och de följdes åt; och nu skrattade åtminstone ingen åt honom.

En afton, då Tony hemkom från sitt arbete, hörde han Madeleine och någon annan skratta hjertligt. Denne andre var icke fader Ludovic, det hörde han nog. Han gick in i stugan: bredvid Madeleine satt en ung, rik bondeson. De pratade och skrattade, så Madeleine icke märkte, att Tony kom in och sade „god afton“. Tony kände, hur det stod till i hans förut sargade hjerta. Han satte sig i spiselvrån och betraktade Julien, endast Julien. Ändtligen skulle Julien gå och det var på tiden, tyckte Tony. Ludovic tryckte hjertligt hans hand, och Madeleine sade med ljufvaste småleende: — om söndag!... Tony frågade sig sjelf hela natten, *hvarför* Julien skulle komma tillbaka om söndag, *hvarför* Madeleine var så älskvärd emot honom, så att hon icke såg Tony, och *hvarför* fader Ludovic tryckte hans hand så förtroligt? Hans förnuft gaf honom nog det rätta svaret, men hans hjerta hade icke mod att lyssna dertill. Tony slöt icke sina ögon den natten.

Söndagsmiddagen kom Julien. Han satt vid bordet bredvid Madeleine, som oftare såg på sin granne än på talriken. De sade icke många ord till hvarandra, men deras ögon sade allt för mycket, tyckte Tony. Efter middagen gingo alla tjenare utom Tony. Han satt orörlig på sin stol och betraktade Julien och Madeleine, som nu talade tyst med hvarandra. Fader Ludovic slumrade i sin stora ländstol. Nu frågade Madeleine Tony, hvarför icke han gick ut som de andra gjorde. Tony steg upp hastigt, sprang ut och stannade icke, förrän han uppnått skogen, der han kastade sig ned på gräset och grät bittert! — Madeleine, som han älskade högst af allt i verlden, Madeleine hade skickat bort honom som en hund. Ja, Tony hade aldrig haft hjerta att afskeda Turk på det viset! Derför grät den stackars Tony och han grät länge! Slutligen reste han sig för att torka bort tårarne med sin blusärm, då han hörde en mild stämma säga:

— Se här, Tony, tag min näsduk, den är alldeles ny; jag har fått den i dag af farmor.

Det var den lilla vallflickan Nanette; hon satt några steg ifrån honom och räckte honom den ifrågavarande näsduken. Nanette var nära 17 år, hade blå ögon, en liten, något spotsk mun, brunt, vackert hår, som visserligen var långt ifrån väl kammadt; tvärtom, det låg rätt oredigt kring hals och panna, men det missklädde henne icke. Hon fick derigenom utseende af ett barn, som nyss slutat sin lek och nu satt för att taga sig en kort hvila. Hennes annars så leende ansigte var i detta ögonblick sorgset, och man såg till och med tårar i hennes ögon. Tony tog näsduken utan att ens se upp och började gråta ännu häftigare. Nanette steg upp, satte sig nu alldeles bredvid honom och lyfte upp hans hufvud med väld, i det hon sade:

— Tony, var då förståndig! Hvad tjenar det till att gråta? Det riktigt gör mig ledsen att se dig så der!

— Du har alltså medlidande med mig, Nanette? Jag är så olycklig, så olycklig!

— Jag har medlidande med dig, derför att du gråter. Att du är olycklig, visste jag icke. Anförtro mig din sorg, kanhända jag vet någon bot för den.

— Nej, kära Nanette, det finns ingenting som kan bota den. Jag kan dessutom icke säga dig, hvad det är som bedröfvar mig. Du skulle icke förstå mig.

— Kanhända ändå! — svarade Nanette med en skälmsk blick. — Jag vet mycket, jag!...

Tony reste sig och betraktade den unga flickan forskande.

— Och hvad vet du då?

Nanette uthärdade Tonys djupa blick, ehuru hon rodnade betydligt.

— Hu, Tony, så du ser på mig! Om du nu är lugn och tyst, skall jag tala om för dig allt hvad jag vet och allt hvad jag sett.

Hon stack nu de små fötterna under sin klädning, drog förklädet riktigt slätt och såg helt brydd ut.

— Nå, hvad vet du? — frågade Tony på nytt?

— Först måste du sätta dig här bredvid mig, eller är du kanhända rädd för mig? — tillade hon och såg på honom med sina klara milda ögon.

Ett leende flög öfver Tonys sorgsna ansigte och han satte sig bredvid den lilla vallflickan, nyfiken att höra hvad hon hade att förtälja. Men nu tycktes hon icke höra hvad Tony sade, utan var ifrigt sysselsatt att få i ordning det ostyriga håret, som blåste henne midt i ögonen.

— Nå, Nanette, hur länge skall jag vänta? — utropade Tony temligen otåligt.

— Vänta, vänta! Vi ha ju ingen brådska. Det är ju söndag och då ha vi godt om tid, — svarade Nanette litet retsamt.

— Sådana dumheter! — sade Tony förargad och tänkte åter resa sig.

Nanette höll honom qvar, i det hon sade:

— Jag vet orsaken till din sorg och jag skall bevisa dig det.

Derefter hostade hon, lade händerna i kors öfver sitt knä och såg betänksamt mot himmelen. Ändtligen började hon med låg röst.

— Först af allt måste jag tillstå, att jag hyser ganska stor vänskap för dig. Hvarför, vet jag sannerligen icke; ty du kan gå förbi mig väl tjugu gånger utan att ens se åt mig. Du talar till mig ungefär en gång hvar åttonde dag; men det hindrar ändå icke, att jag tar del i dina sorger, och då drängarne göra narr af... Här tystnade hon tvärt och rodnade på nytt.

— Fortsätt du, Nanette.

— Nåja, då de göra narr af dig, svarar jag alltid, att du är mycket bättre än de, och fastän du är... Åter tystnade hon.

— Du är ett barn, — sade Tony med ett melankoliskt leende. — Tror du kanhända, att jag icke vet af att jag är puckelryggig?

Nanette tog en af hans händer mellan sina och såg honom så trofast i ögat, i det hon sade:

— Ja, stackars Tony, det är just den puckeln, som gör din sorg! Hela veckan arbetar du som en slaf, ja, bäst af alla drängarne, och då söndagen kommer och de andra roa sig och gå till dansen, går du ensam ut i skogen eller på afstånd betraktar de dansande och mest af alla Madeleine!

— Madeleine! — utropade han hastigt och reste sig. — Hvad säger du om Madeleine?

— Jag säger, — återtog Nanette helt lugnt, i det hon ryckte upp några grässtrån, som växte bredvid henne. — Jag säger, att du är kär i din husbondes dotter och att det är en stor dårskap af dig. Först och främst derför att du är fattig och endast hennes fars dräng; för det andra derför att hon älskar Julien och snart nog skall gifta sig med honom.

Vid dessa ord föll Tony åter ned på gräset och började gråta på nytt. (Forts.)

Throndhjems Domkyrka.

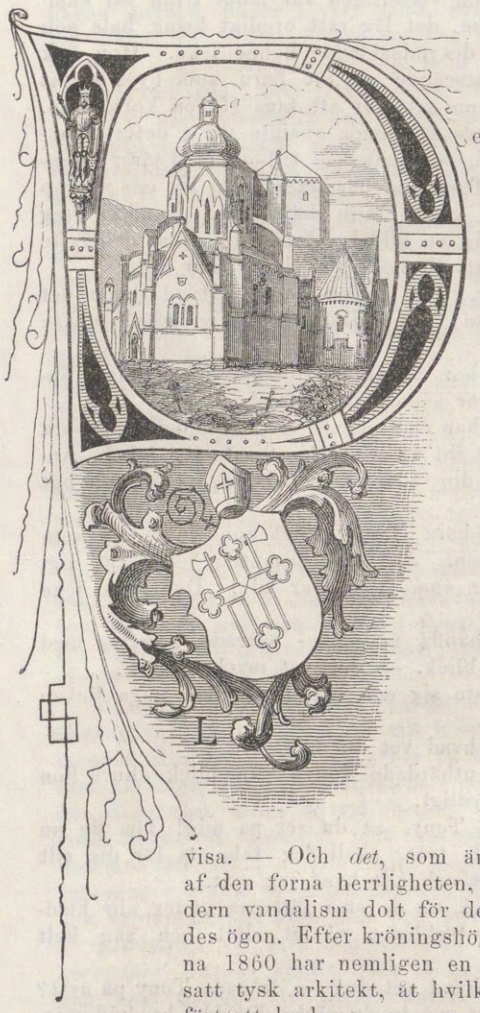

Det är en vemodig känsla som griper en, när man träder in i den gamla ärevördiga kyrkan i Throndhjem och ser, huruledes tidens tand och menniskors ovärdighet hafva huserat med ett af de präktigaste minnesmärken af äldre götisk konst som ej blott de nordiska rikena, utan snart sagdt hela Europa har att uppvisa. — Och *det*, som ännu återstår af den forna herrligheten, har en modern vandalism dolt för den inträdandes ögon. Efter kröningshögtidligheterna 1860 har nemligen en i Norge bosatt tysk arkitekt, åt hvilken man anförtrott kyrkans arrangerande för festligheterna, låtit midt i kyrkan bygga en vägg, som skiljer långskeppet och koret åt. På detta sätt har man, såsom man säger, bygt en kyrka i kyrkan, i det hela koret, det enda, som qvarstår i sitt ursprungliga skick, är utestängdt och nu framlefver sin tid som en sorglig ruin, under det att det före kröningen, visserligen bortskämdt genom en massa läktare och annat smaklöst kram, likväl bildade en storartad afslutning uti perspektivet.

Visserligen påstå några, att denna vägg är ett slags mera bedröflig än vältalig uppmaning till hela landet att bidraga till kyrkans restauration. En *restauration* af henne, åtminstone efter den plan som är gjord dertill, kan imellertid svårligen tänkas, efter som man vill nedtaga hela kyrkan, sten för sten, och sedan bygga upp henne igen. Detta sätt att gå till väga är på grund af bottnens beskaffenhet — kyrkan står nemligen på lös sand — det enda möjliga. Som hon nu står, skola hennes väggar knappast kunna bära de påtänkta hvalfven. Men imellertid står den omotiverade mellanväggen der med de omotiverade tre små spetsbågefönstren — en klen ersättning för den förlorade åttkanten, och jag fruktar för att den, om den först skall falla, när restaurationen börjar, kommer att länge blifva stående.

Throndhjems domkyrka är en korskyrka med en åttkantig tillbyggning på den östra sidan, ett åt jungfru Maria helgadt kapell, som på senare tider blifvit nyttjadt till kor. Dertill kommer det så kallade kapitelhuset, egentligen en fristående liten kyrka på norra sidan af koret, uppförd under öfvergångstiden från rundbågen till spetsbågen och endast med en senare tillbygd öfverhvälfd "skraagång" förenad med kyrkans kor. I hela sin anläggning så väl som också i detaljerna häntyder hon på engelsk inflytelse; likväl finnas många prydnader, som hafva en starkt utpräglad nordisk karakter.

Kyrkan är hel och hållen uppförd af huggen s. k. „vægsten" — en stenart (talkskiffer), som brytes på många ställen på vestkusten och som på grund af sin mjukhet, på samma gång som den har en stor motståndskraft mot luftens inverkan, förträffligt egnar sig till byggningssten. Koret är så väl innan- som utantill prydt med smärta pelare, dels runda, dels elliptiska, af ett slags mycket hård, hvit marmor, som brytes på en ö i fjorden. Huruledes man på den tiden, då kyrkan bygdes, har kunnat bearbeta denna stenart, är nu nästan ofattligt.

Af korsets delar äro tvärskeppen den äldsta, uppförda i en tung, om också rikt utsirad rundbågsstil, sannolikt af erkebiskop Eystein mellan 1161 och 1188. Till det vestra långskeppet, som är uppfördt i den äldsta spetsbågsstilen, lades om sommaren 1248 grunden under erkebiskop Sigurd. Om det östra långskeppets uppkomst saknas imellertid alla historiska upplysningar. Man vet endast, att på den plats det intager stått en kyrka, uppbygd af Olof Kyrre i slutet af elfte århundradet, Krist och den helige Olof till ära, hvadan det finnes stort skäl att antaga, att denna kyrkas spillror nyttjats för det nuvarande långskeppet. Derom vittna flera arkitektoniska oregelmässigheter, så väl i hufvudplanen som i fönsteröppningarnas inbördes ställning till hvarandra, hvilka tydligt visa, att man lämpat sig efter omständigheterna och nyttjat hvad som var att tillgå. Det är tillika en annan omständighet, som talar härför: den nemligen, att man på intet ställe i sagorna finner någon bestämd uppgift om när denna del blef grundlagd, men en mycket noggrann notis hvad den vestra delen angår. En användning och ombyggning af en kyrka, som redan finnes till, kan naturligtvis icke väcka det uppseende som grundläggningen af en helt ny del och således ej i samma mån befinnas värd att upptecknas.

Det finnes icke heller något skäl att antaga, att det östra långskeppet någonsin har varit så rikt som åttkanten. Man hade väl eljest i ruinen skolat finna spår af befintliga pelare och pelarrader. Sannolikt är, att man på de väggar, som funnos, endast upprest ett triforium i likhet med åttkantens, hvars pelare buro långskeppets hvalf och hvars mellanrum bildade fönsteröppningarna.

Om åttkantens grundläggning saknas äfven närmare vittnesbörd. Af enskilda och temligen dunkla uttryck i ett bref från erkebiskop Eilif, d. 2 aug. 1328, synes det som om den ännu icke varit färdig under branden samma år. Ifrån början har den varit ett eget kapell, enligt de engelska kyrkornas efterdöme, invigdt åt jungfru Maria; från branden år 1531, efter hvilken det vestra långskeppet aldrig reste sig, begagnades den sannolikt som kyrkans kor, medan det förra koret, det östra långskeppet, brukades som kyrka. På altarne i åttkanten hade S:t Olafs skrin sin plats, — en plats, som det till och med behöll efter reformationens införande.

Åttkanten, som är uppförd i en otroligt rik, om också icke ren spetsbågsstil, är den präktigaste delen af kyrkans nuvarande lemningar. Den har sannolikt, efter hvad ofvanför är visadt, beständigt varit det. Genom en vägg af luftiga, öppna bågar åtskild från långskeppet, bildar den en oregelbunden månghörning med triforier och cleristorier, alla dekorerade i den mest fantastiska spetsbågsstil. Här isynnerhet är det, i anläggningen så väl som i enskildheterna, som den engelska härkomsten gör sig gällande.

Grunden till månghörningens oregelbundenhet är att söka i den omständigheten, att S:t Olafs Brunn, en källa, som enligt sagan uppsprang på det ställe, der kung Olofs lik låg begrafvet den första vintern, skulle komma innanför kyrkans murar. Detta är också vunnet, och brunnen finnes tillgänglig så

THRONDHJEMS DOMKYRKA.
Interieur, tecknad på trä af F. Lercke.

RIDDARHUSSALEN. Af E. Jacobsson. Figurerna af J. A. Malmström.

väl innan som utanför i muren på den södra sidan. Månghörningens oregelbundenheter äro imellertid af arkitekten så lyckligt fördelade, att ögat icke strax märker dem; först efter en noggrannare mätning blifver man dem varse.

Omkring den höga, luftiga åttkanten, som täckes af ett enda, spetsigt hvalf, för en smal, spetsbågad gång i höjd med triforiets basis. Dess hvalf äro uppburna af lätta pelare, genom ljusstak-armade band förenade med hörnpelarne. Nedantill löper längs efter de yttre väggarna ett rikt band af i hvarandra slingade spetsbågar, afvexlande hvilande på pelare eller blott på roseller i muren. Till denna gång sträcker sig i norr, öster och vester trenne kapell, hvart och ett genom en mäktig och rikt utsirad spetsbåge förenad med gången. Dessa kapell hafva under den katolska tiden varit helgade åt olika helgon, hvilkas altaren hafva stått der — nu stå de naturligtvis tomma, liksom hela denna del af kyrkan. Endast i ett af dem, det södra, finnes, i dålig renaissance-stil, en grafvård öfver den der begrafne biskop Pontoppidan, som med spetsiga mustascher och ett mörkt ansigte ur sin presterliga ringkrage blickar ned på åskådaren — ungefär som sutte han och harmades öfver kyrkans nuvarande förfallna skick. På hans tid var hon åtminstone i bruk, om också vanstäld med allsköns kyrkostolar och tillbyggningar i denna allongeperukernas och de stora ridstöflarnes tid.

Och icke är det att undra öfver, att så få lemningar återstå af den forna herrligheten — det är en hel följd af olyckshändelser och vedervärdigheter, som finnas upptecknade om kyrkan strax från hennes fullbordan och till senaste tid.

Knappt var hon färdig — det var endast få år efter hennes invigning — så brann hon andra dag påsk 1328 helt och hållet ned. Långsamt har hon väl rest sig och småningom kommit i samma skick som före branden; men hundra år härefter, 1432, slog åskan ned och förstörde en del af kyrkan. Att hon återigen rest sig, veta vi, men det torde likväl gått smått dermed, ty reparationen af åttkanten kan först hafva egt rum i början af sextonde århundradet. Derom vittnar Erik Walkendorfs vapen (Walkendorf var erkebiskop i Throndhjem 1510—21), som finnes inhugget på ett af de pelar-kapiteler, som af honom restaurerades. Åter igen brann kyrkan: det var den 5 maj 1531; hela kyrkan, så när som det östra långskeppet och åttkanten, lades i aska, och från den tiden har aldrig mer något tak blifvit rest öfver det vestra långskeppet. En mur uppbygdes i öppningen af det stora torn, som lyfter sig öfver korsets midtelqvadrat — derigenom blef kyrkan betydligt mindre och den vestra delen sjönk efter hand i ruiner. Nu återstå endast murarne och de nedersta hvalfven af två torn, som funnos på vestra sidan. Hela den vestra fronten är oerhördt rikt dekorerad och gifver en föreställning om huru kyrkan äfven utvändigt torde hafva sett ut i sin glansperiod.

Ytterligare kommo två eldsvådor, den ena den 1 augusti 1708, den andra, förorsakad af åska, 1719 — hvartill kommer att åskan 1687, den 25 februari, slog ned i tornet, dock utan att tända; sannolikt försvagade hon det så, att det två år derefter, i en stark storm, natten till den 12 dec. rasade ned.

Dessa äro de olyckor, som elementerna hafva bragt öfver henne. När dertill komma upprepade plundringar, brist på medel att underhålla henne och till sist menniskors ovårdighet och likgiltighet — flera gånger har det t. ex. sålts sten från det vestra långskeppets ruiner till enskilda bygnadsföretag — så måste man undra öfver, att ännu någon sten af kyrkan finnes qvar.

Vår illustration meddelar ett parti af åttkantens afslutning med koret, med utsigt åt gången; initialen innehåller en vy af kyrkan, sådan hon nu presenterar sig från öster. Vapnet nedanför är kyrkans sigill från katolska tiden. (Forts.)

Bref från Paris.

Paris den 28 november.

När jag i dag på morgonen företog min första rekognoscering — en pariserkorrespondent behöfver göra minst tre rekognosceringar om dagen; den första tidigt på morgonen för att se efter, om Paris ännu står qvar i Seinedepartementet eller om baron *Haussmann*, vår store prefekt, låtit flytta verldens hufvudstad till någon lämpligare lokal, vidare för att taga notis om väder och vind, se efter om tricoloren svajar från Tuilerierna och göra sig underrättad om den kejserliga napoleonska régimen allt fortfarande regerar Frankrike; den andra rekognosceringen sker klockan två à tre på dagen för att höra efter, huru det står till med treprocents-räntan, om det är fred i Europa och på Börsplatsen, om huset *Rothschild* ännu existerar, om *Mirès* lyckats få någon aktieteckning i gång till en ny bank, om mamsell *Léonide Leblanc* fått några nya subsidier från banken i Homburg, om *Fould* hittat på något nytt finanssystem, om franska arméen kommer att flyttas på indragningsstat, om man har några aningar i afseende på diskontos höjande eller sänkande, om man vet något nytt från Chili eller från svenska riddarhuset, om *Bismarck* bjudit tyska nationalföreningen på en afskedsfrukost, och ännu mycket annat; vid den tredje rekognosceringen, som göres någon gång vid absinttimmen, d. v. s. klockan fem på dagen, men vanligen efter dinern, så der klockan sju à åtta på eftermiddagen, besökas teatrarna, så många man hinner med, kaféerna och societeterna samt för öfrigt alla lokaler, der man möjligtvis kan få se och höra något. och denna rekognoscering är verkligen den vigtigaste för den som vill följa med alla tilldragelserna i pariserverlden samt synnerligen för den som har till specialitet att vara *causeur* och under sina causerier gifva vännerna i fjerran en bild af det inre pariserlifvet, sociala taflor, sedemålningar och mera sådant.

Före första rekognosceringen hinner man icke mycket annat än att göra sin nödtorftiga toilette och taga sin preliminär, d. v. s. sin första frukost. Imellan första och andra rekognosceringen försiggår den egentliga frukosten, en rätt seriös måltid. I mellan andra och tredje rekognosceringen dinerar man. Nä, men när skrifver man då? frågar ni. Ja, sannerligen jag det vet. Man skrifver på lediga stunder, än på dagen, än på natten, men kanske allra mest imellan kl. fyra och half sex, i fall man icke bor allt för nära det stora centralposthuset, ty då skrifver man imellan kl. half fem och sex. Brefven böra nemligen vara inlemnade i filial-postbyråerna, som finnas spridda öfver hela Paris, innan kl. half sex, samt i det stora *Hôtel de la Poste* vid Rue Jean-Jacques Rousseau innan kl. sex. Skulle man händelsevis bo allt för nära Nordbanans embarcadère (jag talar nu om korrespondenter för tyska, belgiska, danska, norska och ryska tidningar samt om alla, som skrifva till de svenska bladen), der brefven mottagas ända till kl. half åtta, så skrifver man sina korrespondensartiklar imellan kl. sex och nyssnämda timme. Gafs det någon möjlighet att få brefven inlemnade kl. tolf på natten, så skref man naturligtvis imellan half elfva och tolf, ty aldrig har man väl sett någon korrespondent fatta pennan på fullt allvar förrän i sista stund, förutsatt naturligtvis att han icke tagit på entreprenad flera tidningar på en gång, hvilket man verkligen sett, och i hvilket fall arbetet kan blifva mycket mera ansträngande än ni tror. — „Hvad har du väl att göra?“ — sporde mig en gång en resande landsman helt förundrad, då jag tillkännagaf, att jag icke hade tid att visa honom Louvren, Luxembourg, Notre-Dame, Mabille, Palais de Justice, la Morgue, Closerie des Lilas och alla andra „monumenter». — „Dina *bref* må väl icke taga bort stor tid?“ — Åh nej, man skrifver på lediga stunder naturligtvis, såsom jag nyss förklarat. Och efter denna lilla parentes återgår jag till det egentliga ändamålet för detta bref.

När jag i dag på morgonen företog min första rekognoscering, märkte jag genast en ovanlig uppståndelse i qvarteret. Jag tror mig redan någon gång förut haft nöjet säga er, att med „qvarter“ i Paris menas något mycket vidsträcktare än qvarter i Stockholm. Qvarteren *Blompottan*, *Killingen* och *Ormträsket* i Adolf Fredriks församling, *Ufven Mindre* och *Kanin Minsta* i Maria samt *Båtsman Mindre* och *Beckbrännaren Mindre* i Catharina äro alla, så respektabla de än må vara *in loco*, mycket obetydliga mot ett qvarter i Paris, hvilket omfattar en hel mängd gator och husmassor, men derför har Paris också långt färre qvarter än Stockholm. Nå väl, när jag i dag på morgonen företog min första rekognoscering, märkte jag genast en ovanlig uppståndelse i qvarteret. Jag har nöjet att sedan många Herrans år bo i Luxembourg-qvarteret, den så att säga ädlaste delen af hela Paris, der frisk luft och friska idéer spela fritt omkring oss, der artister och litteratörer älska att bo, då de, artisterna isynnerhet, icke föredraga trakterna af Montmartre, högst infama lokaler, enligt min åsigt. Hvad som gör mitt qvarter så oemotståndligt lockande för den som, oaktadt dagliga utflygter till boulevarderna, ännu icke hunnit blifva riktigt boulevardiserad, är i främsta rummet den stora och präktiga Luxembourg-trädgården, den vackraste stadsparken i Paris. Det är visserligen sannt, att äfven den trädgården kan blifva ledsam frampå högsommaren, men hvem blir icke ledsam på högsommaren i Paris, då trädens blad och menniskans idéer brännas bort af en obeveklig sol? Kom till Luxembourg deremot på våren, titta dit redan i februari, då buskarna knoppas i „Pepinièren“ och då milda vårfläktar susa öfver de stora terrasserna. Ni kan gerna stanna qvar och hyra in er i grannskapet, t. ex. vid rue de l'Ouest, den långa „Vestra Gatan“, som stryker förbi trädgårdsmuren, med utsigt öfver lustgården, och från edra fönster kan ni följa värens framsteg. I början af april är allt höggrönt, och då sjunga trastarna från hvarje gren. Så kommer näktergalen resande en aftonstund och söker upp sin gamla qvist i Pepinièren. Låt fönstret stå öppet. Det är natt, men en ljum, en sydländsk och mörk, men derför så mycket mera bjudande att drömma vid blommornas berusande doft och näktergalens oefterhärmliga sång. Nog är nordens ljusa sommarnatt skön i *sitt* slag, men i många former trifs det sköna, säger skalden, och, så nordbo jag än är och blir, måste ni dock tillåta mig älska den ljumma, välluktande, dunkla, näktergalsljudande franska majnatten. Ack, ser ni, der uppe i fönstret på det gamla huset har jag drömt mången sådan natt, den tiden, då Luxembourg-trädgården ännu existerade. Nu är det slut. Fram med gatorna, de steniga, de rännstensdoftande, de dammhvirflande! Upp med kasernerna! Smattra trumpeter, dundra trummor, skalla kommandorop! Åt fanders med näktergalens pjoller och rosens vekliga doft! Hör ni korporalens hojtande och känner ni ångan från *cantinen?* Finnes det ännu grönt i grannskapet? Ryck upp det med roten! Är der ännu en öppen plats, der luften tränger fram så helsosam? Fyll genast igen den med ett sjuväningshus med sjutton skorstenar och rör från alla tänkbara kabinetter!

Det var uppståndelse i qvarteret, sade jag. Och orsaken? Jo, ett kejserligt dekret, utslungadt från Compiègne, förkunnar att det kan vara nog, om halfva Luxembourg-trädgården får nåden lefva. Den andra hälften må döden dö! Denna trädgård skall „begränsas“, heter det i dekretet. Den har sannerligen icke förut varit gränslös, utan ganska ordentligt omgifven af murar och jernstaket.

Trädgården skall begränsas af gator, säger det allsmäktiga dekretet, men dessa gator dragas så, att halfva Luxembourg försvinner. Om ni varit i Paris, påminner ni er måhända, hvar döfstumsinstitutet är beläget. Detta institut har sin hufvudingång åt rue Saint-Jacques, men sträcker sig med sin trädgård nedåt den nuvarande Boulevard Saint-Michel, i hörnet der den nuvarande rue d'Enfer börjar. Midtför detta hörn kommer den ena gränslinien för Luxembourgträdgården att dragas, och den fortsättes ända till dess den möter en annan ny gränslinie, som utdrages från rue de Vaugirard, midtför rue Féron och tätt intill Petit-Luxembourg, bostället för senatens president. På detta sätt försvinner nästan hela den präktiga, mängdubbla alléen, som midtför slottet leder upp till Observatorieplanen och som planterades under förra århundradet, samt å andra sidan hela den vestra delen af trädgården, utåt rue de Fleurus och midtför rue Bonaparte's södra mynning. På samma gång stryker större delen af den s. k. Pepinièren med. *La Pepinière* är en promenadplats, alldeles egendomlig, och der man på de slingrande gångarna, omgifna af ständigt gröna gräsmattor, i skydd af lummiga träd, till stor del präktiga akasier och andra ädla trädslag, njuter af lugn och frisk luft så som man ej träffar på *någon* annan plats i hela Paris. Större delen af denna lilla lustgård för sig och just den allra vackraste skall nu huggas ned. Den ofvannämda rue de l'Ouest, som så ifrigt eftersökts af alla, hvilka vilja njuta af en skön utsigt och frisk luft i förening med ett nästan landtligt lugn och som derför bebotts till större delen af personer, som syssla med penseln och pennan, kommer nu att alldeles utestängas från Luxembourg och blir en vanlig parisergata.

Hvad som kommer att återstå af Luxembourgträdgården blir den del, som är närmast slottet, hvilket, såsom ni vet, är senatens palats. Der låg fordom ett hotel, tillhörigt hertigen af *Piney-Luxembourg*, och det är från den tiden slottet har sitt namn. Det hertigliga palatset inköptes år 1612 af *Maria Médicis*, hvilken snart derefter lät uppföra det nuvarande slottet. Hon testamenterade det åt sin andre son, *Gaston af Orléans*, efter hvilken det tillföll *Mademoiselle*, Frondens hjeltinna. Sedermera var Luxembourg en af tummelplatserna för hertiginnan af *Berry*. Under Ludvig XVI kom palatset i hertigens af Provence, sedermera Ludvig XVIII, ego, och han sålde den del af trädgården, på hvilken rue de l'Ouest reste sig. Under den stora revolutionen blef Luxembourg-palatset fängelse, och der sutto *Hébert*, *Danton*, *Camille Desmoulins*, innan de fördes till guillotinen. *Josephine de Beauharnais* var äfven en tid fången i detta palats. Dit fördes också *Robespierre* strax efter sitt fängslande, men fångvaktaren vägrade att taga emot honom, ehuru *David*, målaren, Robespierre's vän, icke

vägrades inträde. Det var i detta fängelse, som David gjorde den första skizzen till den stora taflan, *Sabinerslaget*, som nu mera finnes i Louvren. Direktoriet förändrade fängelset åter till palats, men det gick icke så lätt, som förut att af palatset göra fänghus. Då direktoriet skulle hålla sin första sammankomst der, fanns i sessionssalen ej andra beqvämligheter än ett rankigt och maskstunget bord med en bundt pennor och en bok papper, och då regeringen ville värma sig, måste hon låna ett par vedträn af portvakten. Dock dröjde det ej länge, förrän *Barras* i Luxembourg gaf sina yppiga fester, och snart derefter var samma palats förste konsulns residens. Så blef det första kejsardömets senatspalats, derefter kungadömets pairskammare, till dess, år 1848, det uppläts åt *Louis Blanc* och hans arbetarekomité. Nu är det andra kejsardömets senatspalats. Men der finnes också den vackra tafle- och skulptursamling, som är en af Paris' förnämsta märkvärdigheter och som innehåller nu lefvande eller nyligen aflidna franska (äfven en och annan utländsk) mästares af staten inköpta arbeten.

Trädgården är anlagd af *Jacques Desbrosses* och onekligen den vackraste i Paris. *Hvarför* skall nu hälften af denna trädgård nedhuggas? spörjer man i dag i qvarteret. Sannerligen jag kan svara på frågan. Men vederbörande tycka väl, att efter som man här och der skänker parisarne en liten tarflig square med tynande träd, föga luft och mycket damm, kan man väl till ersättning hugga ned de ståtliga träden i Luxembourg, inskränka luften och bygga en massa hus, sannolikt deribland flera kaserner. Det står så skrifvet i ödets bok, der borta i Compiègne. *C. L.*

Teater och Musik.

Under den sista perioden af den musikaliska konstens utveckling hafva de rikast begåfvade maëstri ofta med så stor förkärlek sträfvat att frambringa något nytt, originelt och oerhördt, att detta hufvudsyfte — vare sig att det alstrats af noggrannt genomtänkt och kraftfullt genomförda grundsatser eller af en slafvisk hyllning åt en blaserad publik eller af ren oförmåga att på de gamla klassiska formernas stridsfält tillkämpa sig nya segrar — gjort arbetet svårfattligt för enhvar, som ej haft tillfälle att med särskild flit studera reformatorns åsigter och verksamhet, eller gjort det till en blomma för dagen, som förvissnat så snart en ännu mer prunkande drifhusväxt frambragts i ljuset, eller gjort det till en produkt af förståndets beräkningar samt sålunda till ett tvisteämne för den estetiskt och framför allt tekniskt bildade åhöraren, men icke till en förädlande njutning för hvarje menniska, som är tacksam och känslig för tonernas herrliga gåfva.

Äfven Gevaërt började sin verksamhet såsom dramatisk kompositör med ett arbete, Hugues de Smerghem, hvars många besynnerligheter förvärfvade det ett entusiastiskt fåtal af anhängare, men ingen genklang hos den större allmänheten, som skrämdes af, bland annat, dess enligt den moderna smaken ofantliga längd. Lyckligtvis, åtminstone för honom sjelf, fann den unge maëstron i tid, att han ej var danad till ombildare, och lemnande reformatorns törnestig gaf han fritt lopp åt sin inneboende melodirikedom och diktade sådana operor som le Billet de Marguerite och *Quentin Durward* (1858), hvilka, framför allt den förstnämda, gjorde sig allmänt omtyckta, utan att till vinnande af en sådan popularitet hafva afsagt sig något högre konstnärligt värde, förutom den epokgörande nyhetens, hvars gloria naturligtvis icke bör eftersträfvas af någon annan än den som af sin ingifvelse nödgas dertill.

En fyndigt skizzerad, ehuru icke genomförd karaktersteckning, ungdomligt lif och friskhet så väl i det hela som i detaljerna och alltid vackra, stundom äfven hänförande melodier äro Quentin Durwards betydelse likasom dess behag. Af Scotts verldsbekanta mästerverk är icke mycket qvar i libretton, men det som återstår har åtminstone i allmänhet icke förlorat i värde, då det ikläddes tonernas skrud. Och denna omsorg länder kompositören till stor heder, då textens författare med mer än vanlig skonlöshet stympat den vördnadsvärde brittens fulländade konstverk och framför allt beröfvat det sina mest dramatiskt gripande momenter.

Då så är förhållandet, måste naturligtvis styckets dramatiska förtjenster vida öfverträffas af dess lyriska, och dessa gifva alla de vid utförandet medarbetande, men i synnerhet hr Arnoldsson, goda tillfällen att utmärka sig. Om den bonhomie, som han i uppfattningen af Quentins parti företrädesvis framhåller, möjligen understundom kan synas nog starkt utpräglad på bekostnad af andra för karakteren lika väsendtliga sidor, anslår han imellertid alltid åhöraren genom sitt vackra utförande af den hurtiga vandringssången och hemlandsvisan vid hofvet, andra melodiska praktstycken att förtiga.

Såsom karaktersteckna tyckes Gevaërt egentligen hafva egnat sin omsorg åt Ludvig XI och åt grefven af Crêvecoeur, troligtvis dertill förmådd af svårigheten i det ena ämnet och tacksamheten i det andra. Ypperligt masquerad och med vårdad dramatisk hållning framställer hr Lundbergh den märkvärdige konungen, och hans dryckessång i första akten synes oss vara operans glanspunkt; hr Arlberg utför såsom Crêvecoeur ett parti, som förträffligt lämpar sig för hans talenter, då det alltigenom ådagalägger hans erkända förmåga såsom skådespelare, och i den första arian, som ständigt helsats med det lifligaste bifall, röjer hittills nästan okända resurser i hans stämma.

Operans Isabella har föga likhet med romanens, ehuru fru Stenhammars sång i detta parti troget understöder musikern i hans försök att öfverskyla libretto-författarens brister. Bipersonerna, bland hvilka några fått vida mer att göra än Scott gifvit dem och en icke ens af honom är påtänkt, återgifvas, likasom styckets hjeltinna, med omsorg och skicklighet. Operan framträdde i mer än ett afseende i en lycklig stund, och på grund af förtjensterne så väl i utförandet som i kompositionen tro vi att den äfven länge skall bibehålla allmänhetens ynnest.

Dramatiska teatern har bjudit på en nyhet, *Den hvita Nejlikan*, af Daudet och Manuell, hvari intrycket af en ganska egendomlig uppränning och särdeles spännande situationer till en viss grad förstöres genom dialogens väl deklamatoriska känslosamhet och det omotiverade i några af händelserna. Fru Hwasser inlade så mycken natur och sanning i sitt parti som det är en stor talent möjligt att förläna äfven åt det osannolika, och äfven m:ll Åberg (den unge markisen) förtjenar för sitt raska och lifliga spel allt erkännande. Åt Doktorns Hemlighet medgifver oss det bristande utrymmet icke att denna gång egna den utförligare granskning, som stycket i så hög grad påkallar, och med Den rika Malena hafva vi ännu ej haft tillfälle att göra bekantskap.

Krönika.

Veckans märkligaste tilldragelse i utlandet är den åldrige konungens af Belgien den tionde december timade död. Hvad han i nära fyrtio år verkat för sitt folk, som hans lugna klokhet och orubbliga rådighet i farans ögonblick räddat ur tusentals stormar samt i alla afseenden lyft till anseende och lycka, bevittnar saknaden hos alla hans undersåtar och de lifliga betygelser af aktning och deltagande, som från de flesta Europas monarker redan framförts till hans efterträdare. Huru vida denne, Belgiens nuvarande konung, Leopold II, fordom hertig af Brabant, mottagit en lugn regering eller om snart yttre våld och inre oroligheter skola sätta den blomstrande statens lycka och sjelfständighet i fara, kommer framtiden att utvisa; men de spådomar, som man rörande detta redan börjat frammumla, sakna ännu troligen all betydelse.

Kring Joniska öarne hotar ett stormmoln att sammandraga sig, då italienska regeringen, för att bestraffa våldsamheter mot en af sina undersåtar, skickat en flottafdelning till Korfu och genom dennas långvariga och hotfulla qvarstannande i trakten af ön ingifvit Österrike så starka misstankar, att äfven detta rike lätit några af sina krigsskepp utrycka för att under amiralen Tegethoffs befäl, såsom det heter, bevaka Piræus. Då äfven England sändt en eskader till samma nejder, afbidar man med spänd väntan hvad komma skall, ehuru de italienska planerna att förvärfva Joniska öarne ännu allmänt tolkas snarare såsom illvilliga beskyllningar af tyskarne än såsom en bedröflig verklighet.

General Shofields mission i Paris tros nu mera hafva åsyftat blott att styrka fransmännens kejsare i hans håg att hädanefter troget hylla non-interventions-principen med afseende på Amerikas affärer, och i dessa sina omvändelse-försök har missionären säkerligen hela Frankrike på sin sida. Drottning Victoria säges ännu en gång ämna i högst egen person öppna parlamentet, och att hon till den ändan för sin beqvämlighet föranstaltat vissa förändringar i ceremonielet anses af de vanan orubbligt tillgifne britterne naturligtvis såsom något i högsta grad vigtigt, tänkvärdt och betydelsefullt. Tyskland har genom storhertigliga palatsets i Mecklenburg-Schwerin brand förlorat en af sina skönaste och ansenligaste monumentala bygnader.

Vårt eget älskade fädernesland har under denna vecka njutit en glädje, så jublande, innerlig och ren, att de gamla ej kunna minnas dess like och de unga knappast hoppas dess förnyelse. Konungens högsinta ädelmod och folkets af hvarje slags våldsamhet obefläckade, men exempellöst eniga och af lågande frihetskärlek lifvade ansträngningar hafva värdigt besvarats af adelns ridderliga sjelfförsakelse; och hela nationen har gemensamt firat en herrlig seger, en fredlig bragd, som än en gång, efter långt afbrott, ställer den i det klaraste ljus, ett mål för hela verldens beundran eller afund. Från Norge, Danmark och Finland hafva lifliga tecken af innerlig medkänsla kommit till Sverige öfver berg och vågor, såsom dyrbara vittnen af huru gerna våra grannar glädja sig med oss; och här hemma har fattig och rik, hög och låg, land och stad på tusen skilda sätt tolkat samma allt föryngrande och allt beherrskande förtjusning.

Aldrig skall den tid komma, då man förgäter, huru Göteborgs stad denna gång stält sig på visst sätt i spetsen för nationen och både i farans och jublets stunder varit dess mäktigaste uttryck. Genom glänsande publicistisk verksamhet, genom dessa ärorika beskickningar, som ryckte hela folket med sig närmare målet, genom lysande fröjdbetygelser och en storartad välgörenhet, som värmer alla sinnen, har detta ofta hårdt bedömda samhälle höljt sig med oförvanskligt beröm.

I Stockholm kan det synas, som om man i glädjen glömt att gifva den ett offentligt uttryck; men det är ej så. Stora planer till förevigande af den allmänna förtjusningens minne äro uppgjorda, och man tvekar blott huru vida monumentet skall blifva ett konstens, välgörenhetens eller upplysningens. Det lilla som gjorts har dessutom varit rörande, emedan det skett utan aftal, blott till följd af det för alla gemensamma lyckliggörande intrycket. Så blef representationen af *Dagen gryr* utan hvarje offentligen träffad öfverenskommelse en strålande högtid, och endast genom lika energiska som till sin bevekelsegrund ädla ansträngningar lyckades konungen att vid sin hemfärd afböja en hyllning, som kanske aldrig bjudits någon monark.

Vi hafva ju dessutom bland oss så *många* stridsmän, hvilka, en hvar på sitt sätt, bidragit till vinnandet af den stora segern, och bland dessa finnas flera, hvilka länge kämpat i motsatta led och för olika syften samt snart skola åter börja den brottning, som nu afbrutits med en hjertlig och aktningsfull omfamning. Af denna orsak har tacksamhetskänslan blifvit splittrad och dess uttryck sönderfallit. Den har också velat skona de besegrade; men outsläcklig af tid och öden lågar den i hvarje bröst.

Julen, hvars hågkomst nästan utträngts af den politiska jubelhögtiden, börjar nu åter framtindra med sina egna emblemer af litterära produkter, expositioner, barnkärlek samt puffar och annonser af alla slag. Till den lysande tillställningen i Berns salong ledes man af en cicerone, hvars vältalighet mera påminner om m:r Barnum än om den gamle Marcus Tullius; men låter man icke stöta sig af puffarnes hyperboler, måste man hos de samverkande „artisterne“ erkänna rätt mycken smak och omsorg.

Den Sköna Helena har nu icke allenast föranledt åtskilliga rätt lyckade porträtteringar, utan äfven parodierats, hvilket är en sällsynt utmärkelse för en parodi. Genom den sista våldsamma nattstormen har ångfartyget Norrland nu blifvit krossadt och bitvis drifvit i land. John Ericsson har deremot med en säkerhet, lämpad efter monitorns vigt och värde, trotsat Eystrasalts rytande störtsjöar och sålunda vunnit sin första seger.

I Bokhandeln.

Jullitteraturens vanliga flöde börjar redan stiga temligen högt på bokhandelsdisken, och de komma nu uppmarscherande i täta led, alla dessa kalendrar och barnböcker med sina lockande titlar och sina mer och mindre lyckade illustrationer och berättelser. Vi vilja, äfven vi, försöka att hålla en liten mönstring med förtrupperna, som redan visat sig, och börja derför med

Svea, den af Albert Bonnier utgifna och väl frejdade julkalendern, som äfven i år försvarar sin plats som den främsta af dem alla. Vi finna deruti bland annat en särdeles humoristiskt hållen ångbåtsfärd af den glade sångaren Elias Sehlstedt, träffande och väl illustrerad af Hallbeck —; ett bref à la Demoustier samt minnesrunor af Orvar Odds lätta hand; — en krigshistorisk skildring: Tåget öfver Bält, af den frejdade krigshistorikern Julius Mankell —; en novell af fru Schwartz, — poemer af Pehr Thomasson och F. Hedberg, etc. etc. Illustrationerna äro i allmänhet lyckade, och kalendern skall således helt visst äfven denna gång häfda sitt anseende som den första bland skaran.

Orvar Odds Saga, af Oelenschläger, öfversatt af Paykull, har också utkommit på samma förlag. Den är en särdeles passande gåfva för den manliga ungdomen, målande i raska och kärnfriska drag en af de ståtligaste gestalterna från vår forntid. De vackra illustrationerna äro af Wallander.

Vår gemensamma vän, af Dickens, är komplett utkommen och är kanske det värdefullaste inom skönlitteraturens område, som på de senare åren sett dagen. Den utmärkte humoristen och menniskoskildraren har genom detta snillrika arbete flätat en ny lager i sin ovanskliga krans. Han står som en sannskyldig gigant midt ibland alla dessa skrifvande guvernanter, hvaraf det stolta Albion öfverflödar.

Läsning för Barn, 1:sta boken, af Z. Topelius, är titeln på en vackert utstyrd del, som också utgifvits på Albert Bonniers förlag. Den frejdade skalden på andra sidan hafvet har häruti gifvit barnen en särdeles värdefull julgåfva. Han har nemligen satt upp åt dem en barnteater med små lättlästa och lättspelta pjeser, alla utgående på att gifva en vacker lärdom och förskaffa ett oskyldigt nöje. Hans förord till onkel Adam är i och för sig ett litet mästerstycke, fullt af ädla tankar, och i hvilket afspeglar sig ett hjerta, värdigt en verklig barnens vän. Den enda anmärkning vi skulle vilja göra mot de i denna del inneslutna styckena vore i språkligt hänseende. Vi finna deri nemligen en svenska, som är på sina ställen väl mycket förfinskad för att kunna förstås af svenska barn.

Hvarjehanda.

— En engelsman, som nyligen rymt från Baden-Baden, lemnade qvar sin talrika familj såsom pant för sina stora skulder på Hôtel d'Angleterre. Eget nog, antogs panten, och familjen qvarhölls i hopp att den förrymde skulle uppbjuda hela sin förmåga för att skaffa penningar och betala sina skulder.

— AMERIKANSKT AFFÄRSSNILLE. En rask och beslutsam yankee hittade genast på att draga nytta af den paniska förskräckelse, som fattade alla hvita på ön Jamaica vid underrättelsen om negeruppror-et i Morant Bay. Han hade liggande till salu i Nassau ett förråd af revolvers af ganska tvifvelaktig beskaffenhet, och så snart han fick höra talas om oroligheterna på Jamaica, seglade han genast till Kingston, der han sålde sin vara med otrolig vinst åt de för sina lif darrande invånarne. Han lemnade dock ön så fort som möjligt efter slutad affär, och då han begaf sig om bord på ångfartyget till Nassau, talade han om för en vän, att de enda, som hade något att frukta af hans revolvers, voro de som ämnade begagna dem.

SCHACK.

Uppgift 81.

Af C. F. WENNBERG.

Svart.

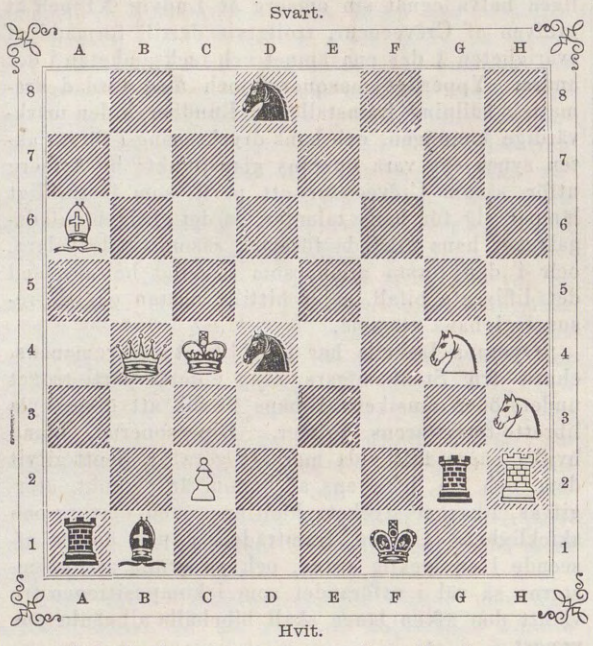

Hvit.

Hvit börjar och gör matt i tredje draget.

Lösningar af uppg. 75 och 76 i n:r 44 ($^4/_{11}$).

75. Af *J. Brown.* 1. Tc1—h1, **A.** Kd3—e3; 2. Th1—h4, [1]Ke3—d3 1. [2]d4—d3; 3. [1]Th4—h3 ‡, [2]Th4—e4 ‡; **B.** 1. » Kd3—c3; 2. Th1—h2, likg.; 3. Dg2—1. Th2—‡. Insänd af *Sahlberg, J. Runström, C. E. Wirsell, G. G. Lundberg, M. N., — an —, Lolo, Hfm, L. H.*, Gbg, *C. W. H—n, Sandegren, Wennberg.*

76. Slutspel af *Anderssen.* 1. Sf5—g7:†, Ke8—d8; 2. Df3—f6†, Sg8—f6:(e7); 3. Ld6—e7 (Df6—e7:) ‡. Ins. af *M. N., Sahlberg, Lolo, C. O. Bergmark, Hfm, L. H.* och *G. Barlow*, Gbg, *C. W. H—n, Sandegren, Lundell, Wennberg.*

Brefvexling.

P. M. L. (Söderköping & B. $^{28}/_{11}$): R. 77, 79, I—IV. Vidare framdeles.

C. W. H—n (Göteborg $^{29}/_{11}$): R. 79. — ($^3/_{12}$): R. 77 (men blott den ena lösningen).

C. F. W. (Jönkpg & O. $^{29}/_{11}$): R. 78, I, II. Af er 1 ha vi, som ni ser, föredragit den ursprungliga, enklare formen. — ($^4/_{12}$): R. 79, III, IV.

G. B. (Gbg $^{30}/_{11}$): R. 77, 79. — ($^1/_{12}$): R. 78. Edert och fleres beröm åt denna uppgift är fullt befogadt. — Af 70 hade ni äfven insändt riktig lösning, hvilket vi förglömt.

L. H. (Gbg $^2/_{12}$): R. 77—79.

„Nybörjare" ($^3/_{12}$): F. IV (sv. Springarn *schackar*, och Hv. måste således först rädda sin egen Kung, innan han kan tänka på att angripa motspelarns).

Albert Th. ($^3/_{12}$): R. III.

R. S. ($^5/_{12}$): R. 80.

M. N. ($^6/_{12}$): R. 78—80.

A. V. H. ($^6/_{12}$): R. 80.

S. G. T. S. (Upsala $^3/_{12}$): R. III, IV, — ($^7/_{12}$): R. 80.

Polykarpus ($^8/_{12}$): Ett † betecknar *schack*, ett ‡ *matt;* R. framför en uppgifts nummer: en riktig och F. en falsk lösning; då en stor bokstaf står vid namnet på ett fält, betyder den en pjes, t. ex. Kc4 = Kung på c4. *Springare* är en benämning, som vi af flera skäl föredraga framför *Häst.*

Den 13 dec. J. G. S.
Stockholm, Skärgårdsgatan 10.

Nytt Svenskt Planchverk i litografieradt färgtryck.

På ALBERT BONNIERS förlag är under utgifning och finnes i de flesta boklådor i riket:

Af detta fosterländska praktverk blir till den stundande Julen **1:sta Serien** färdig, bestående af följande 12 originaltaflor, målade enkom för detta verk af **J. W. WALLANDER** med text af **ONKEL ADAM.**

Dessa 12 taflor behandla följande ämnen:

Timmerflottning (Wermland).
Höbergning (Nerike).
Offer i en landtkyrka (Blekinge).
Slipstenstillverkning. Orsa (Dalarne).
Hemväfnad (Westergötland).
Björnjagt (Jemtland).
Beväringsgossar (Dalarne).
Linberedning (Helsingland).
Torgdag (Lund).
Folkmarknad (Westerås).
Oxdrift (Småland).
Ljustring (Blekinge).

Såsom redan af närstående förteckning torde synas, är detta planchverk (obestridligen ett af de praktfullaste som hos oss utkommit) ämnadt att uti en följd af taflor samla de mest karakteristiska **egendomligheter, plägseder, sysselsättningar** och **bruk** uti **svenska folklifvet,** hvilka allt mer och mer hota att försvinna, och på samma gång förevisa de inhemska drägter, som äfven efter hand börja att utträngas.

Hos ett folk, hvilket så som vårt vet att uppfatta det **nationella** uti alla dess yttringar, skall ett dylikt verk icke sakna uppmuntran, och för att äfven bereda det afsättning i utlandet, medföljer den intressanta och väl skrifna svenska texten uti öfversättningar på franska, engelska och tyska.

Verkets 1:sta serie säljes (inbundet i elegant litografiskt band) för 25 Rdr; men finnes äfven att tillgå uti 4 häften à 6 Rdr häftet.

Hela verket är ämnadt att blifva 2:ne serier eller 8 häften, dock säljes hvarje serie för sig.

Anmälan.

NY ILLUSTRERAD TIDNING

anmäler härmed till prenumeration sin andra årgång. Bolagets styrelse utgöres af professorerna EDV. BERGH, J. F. HÖCKERT och A. KEY, litteratören F. HEDBERG samt kongl. boktryckaren E. NORSTEDT, och såsom suppleanter professoren C. ROSSANDER, kongl. hofmålaren J. W. WALLANDER och boktryckaren I. HÆGGSTRÖM. Tidningen har att påräkna bidrag från samma konstnärer, som hittills, och dess träsnidareverkstad, hvilken genom både in- och utländska gravörer kommer att ytterligare förstärkas, förestås fortfarande af herr E. SKILL, hvars arbeten såväl för tidningen, som för utbildandet här i landet af en träsnidarskola, redan hos oss häfdat det anseende, som han före sin hitkomst vunnit i utlandet.

Redaktionen af *Ny Illustrerad Tidning* öfvertages från och med den 1 Jan. 1866 af undertecknad. Tidningen, som under sitt första år haft att kämpa med många af de hinder, hvilka oundvikligen möta hvarje begynnande företag af den omfattning, som detta, har lyckats utsträcka sina litterära förbindelser såväl inom Sverige, som grannländerna. Åt den *Skandinaviska Industri- och Konst-Expositionen år 1866* skall tidningen i bild och skrift egna en liflig uppmärksamhet; och dessutom såväl följa med de vigtigaste tilldragelserna inom och utom landet, som genom afbildningar af fosterländska vyer och fornminnen samt äldre och nyare konstalster, genom historiska, kultur- och litterär-historiska uppsatser af sådan art, som tillhöra en illustrerad organ för konst, bildning och nöje, samt genom bidrag inom *skönlitteraturens* område i bunden och obunden stil, sträfva att erbjuda ett godt och omvexlande innehåll. Tidningen hoppas derigenom, att kunna vinna och bibehålla det deltagande från allmänhetens sida, som ensamt möjliggör dess utveckling och framgång.

Tidningen utkommer i Stockholm hvarje Lördagsmorgon och kommer att expedieras till landsorten med de under Fredagen afgående poster.

På *Ny Illustrerad Tidning* kan prenumereras, i landsorten hos hrr *bokhandlare* samt å *postkontoren*, i hufvudstaden såväl *å de dagliga tidningarnes utdelningsställen*, som hos *bokhandlarne.*

De, som inom hufvudstaden önska få tidningen *hemsänd utan någon kostnad utöfver prenumerationspriset*, kunna vinna denna fördel genom att insända prenumerationsbeloppet, jemte tydlig uppgift på namn och bostad, *direkt till Redaktionen af Ny Illustrerad Tidning*, hvars byrå hålles öppen *hvarje söcknedag kl. 9—12 f. m., samt 3—7 e. m. i huset N:o 6 Munkbrogatan*, till venster öfver gården, tre trappor upp.

Prenumerationspriset är *lika öfver hela riket* (i landsorten postförvaltare-arfvode inberäknadt) *12 rdr för helt år, 6 rdr 50 öre för halft år och 3 rdr 50 öre för ett qvartal.*

Stockholm i December 1865.

Harald Wieselgren.

☞ *Redaktionen stannar i stor förbindelse hos de resp. Tidningsredaktioner i landsorten, hvilka täcktes i sina blad inrymma denna anmälan eller omnämna densamma.*

IWAR HÆGGSTRÖMS BOKTRYCKERI.

NY ILLUSTRERAD TIDNING.

N:o 51]. Utkommer hvarje Lördag. Stockholm den 23 December 1865. 12 Rdr årgången. [1:a Bandet

Innehåll: Leopold den I:ste, Belgiernes konung (biografi med porträtt). — Trondhjems domkyrka (forts. och slut). — Tony, berättelse från franskan (forts. och slut). — Ditlev Gothard Monrad (biografi med porträtt). — Vandringar inom hufvudstaden af en Stockholmsbo, II (med plansch). — Julplansch (med poem af —ed—). — Teater och Musik. — Krönika. — Dyra presenter (6 karikatyrer af Stift & Comp.). — Illustrerad annons. — Anmälan.

Leopold den förste, Belgiernes konung.

Allt sedan Abraham Lincolns död har intet sorgebudskap väckt den uppståndelse inom den politiska verlden som underrättelsen om konung Leopolds hädangång. Då telegrafen förkunnade mordet på Förenta Staternas president, var det icke blott det stora nordamerikanska folket, utan hela den bildade verlden, som upprördes i sitt innersta öfver detta brott och sörjde öfver förlusten af en stor och ädel man. Nu, då konung Leopold i en hög lefnadsålder lemnar detta jordiska, är det visserligen närmast blott ett folk på några få millioner, som står sörjande kring hans bår; men äfven här fattas hela den för politisk dygd känsliga menskligheten af vemodiga känslor. Med all rätt ställa vi Abraham Lincoln och konung Leopold vid hvarandras sida. I trots af så olika ställning och verksamhet, hafva begge tjenat friheten uppriktigt, folkfriheten, denna grundval för samhällsordningen hos myndiga nationer, för rättvisa, civilisation och lycka. Abraham Lincoln var den för andra gången folkvalde styresmannen för en mäktig republik; konung Leopold hade äfven genom folkets val blifvit öfverhufvud för en stat, om ock liten. Abraham Lincoln hade just fört den stora statskroppen genom ett fruktansvärdt inbördes krigs alla faror, utplånat slafveriets skamfläck, som tyngde på en del af hans stater, och återskänkt friden åt sitt väldiga folk. Konung Leopold hade en lugnare och fredligare uppgift att lösa, då han för trettiofyra år sedan emottog styrelsen öfver ett folk, som genom revolution lösslitit sig från en tvungen förening, för att visa, att grundlagsenligt inskränkt konungavälde och grundlagsenligt inskränkt folkfrihet utgöra en god grund för ett folks trefnad, om fursten är klok och folket politiskt moget. Begge de aflidne hafva icke allenast inlagt stora förtjenster om det land och folk, som närmast voro dem anförtrodda, utan deras namn tillhöra verldshistorien, ty de tillhöra kulturhistorien.

Det är väl sannt, att Belgien svårligen kunnat genomdrifva och försvara sin skiljsmessa från Holland och sin egen sjelfständighet tvärtemot den heliga alliansens konservativa och legitimistiska grundsatser, om icke just den heliga alliansen blifvit sprängd genom den franska julirevolutionens seger. Konung Leopold stred icke för den nya statens uppkomst; han kom först då tronen stod i ordning för honom. Men sedan dess har den beskyddande julitronen ramlat, under det Brüssels obetydligare tron vunnit i sjelfständighet. Han har med sin klokhet skyddat det belgiska folket under många faror, och tacksamt har det belgiska folket tagit vård om denna tron, då tronerna rundtomkring vacklade, så gamla de voro och så trygga de ansågo sig. Valfursten var älskad och aktad, under det att gamla ärftliga och icke på folkets vilja, utan på Guds nåde sig stödjande kronor icke kunde hålla sig uppe annat än med löften, som de snart derefter betraktade såsom bojor, ty de förstodo icke, hvilket oerhördt värde för dem sjelfva det ligger i att uppfatta och vara öfverens med sitt folk.

Märkvärdigt nog segrade den konstitutionella monarkien i Belgien genast efter revolutionen öfver republikens proklamering och föreningen med Frankrike, innan man ännu funnit den monark, som förtroendet skulle skänkas, ett förtroende, som icke kunde egnas någon värdigare än prins Leopold, som nyss förut vägrat emottaga Greklands krona, emedan hans klokhet sade honom, att skyddsmakterna icke skulle behandla det från det turkiska oket befriade helleniska folket ädelmodigt och med politiskt förutseende samt sålunda gifva den unga staten, som de sjelfva skapat, det omfång, som erfordrades för ett genom egen kraft starkt och betryggadt lif. Den belgiska kongressen hade först erbjudit tronen åt hertigen af Nemours och hertigen af Leuchtenberg, men af lätt förklarliga skäl protesterade ministerkonferensen i London mot begge dessa kandidater, och för den europeiska fredens skull afböjde Ludvig Filip sin sons val. Då fäste lord Palmerston uppmärksamheten på den tyske prins Leopold, redan kommen till mognare år, men som i England insupit klarare politiska åsigter, än som ännu blifvit särdeles hemmastadda inom hans eget fädernesland. Prins Leopold af Coburg valdes med 152 röster af 196 till belgiernas konung, och aldrig hafva belgierna haft orsak att ångra sitt val. Han besvor den redan antagna författningen och höll sin ed. Några förändringar deri har han vidtagit på grundlagsenlig väg, men icke till förmån för den „monarkiska principen“ — så framt man ej vill räkna dit Leopoldordens stiftelse! — utan för att utvidga och utbilda folkrepresentationen och folkfriheten. 1831 års belgiska författning förkunnar alla belgiers likhet inför lagen, ståndsskilnadernas upphäfvande (dock så att adelstitlarne skonades), oinskränkt förenings-, församlings- och yttrande-frihet, undervisnings- och religionsfrihet, kyrkans och statens fullständiga skiljsmessa, dock så att presterskapet aflönas af staten. Folkrepresentationen eger ovilkorlig rätt öfver statsinkomsternas användande, och ministrarne äro ansvarige icke blott inför konungen utan äfven inför kamrarne. Konung Leopold hyste ej en enda dag betänkligheter öfver att tillträda makten på sådana vilkor; han betviflade aldrig, att icke konungavärdigheten och monarkisk ordning stode godt öfverens med dessa grundsatser; han var verkligen statens förste tjenare, arbetade mycket såsom sådan, och Belgien vann derpå det mest blomstrande tillstånd.

Med utlandet har konung Leopold visserligen haft faror att bekämpa, men inga strider. Sedan de begge stridande parterna Holland och Belgien blifvit hörda, ordnade stormakterna förhållandena mellan dessa begge länder, och Frankrike genomdref slutligen deras beslut med militäriska medel. Väl fordrade några senare förvecklingar af samma orsak rustningar; äfven europeiska krigsplaner tvungo

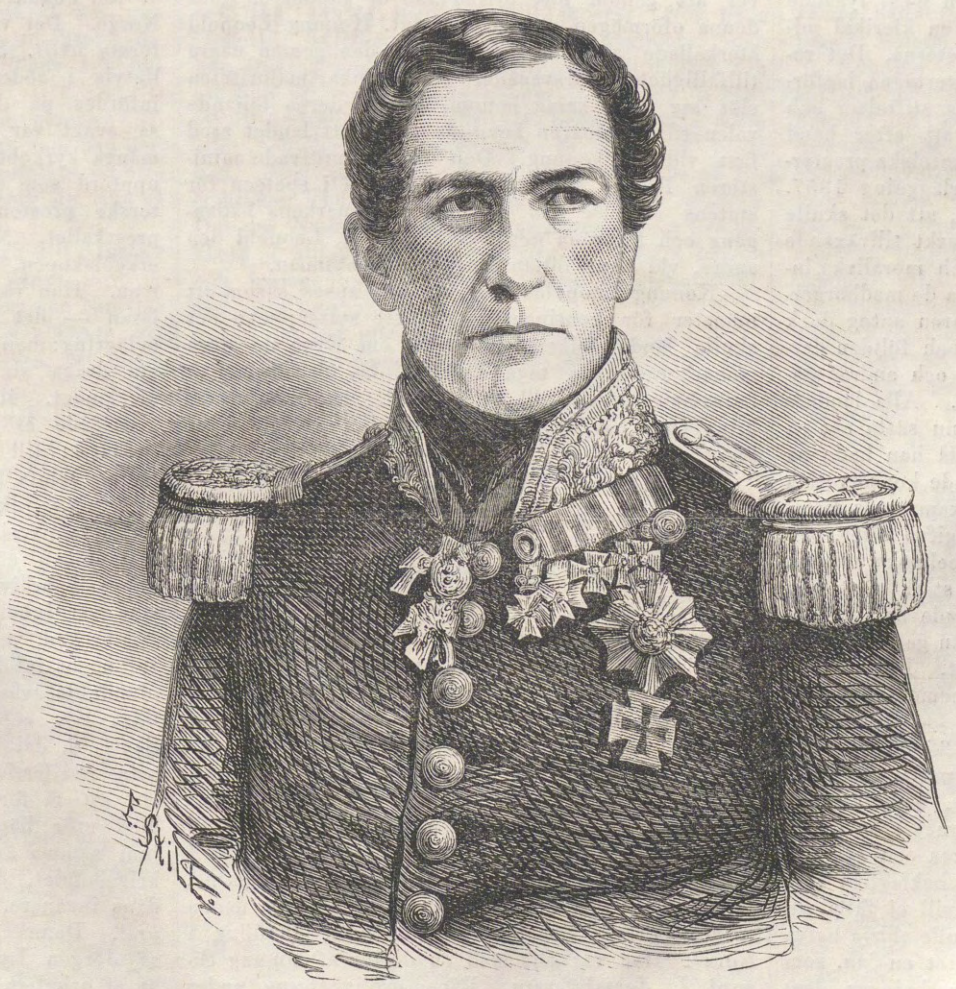

LEOPOLD DEN FÖRSTE.

Belgien att iordningställa sin försvarsmateriel, men konung Leopold behöfde aldrig draga svärdet. Må hända har Tyskland hans skickliga bemedling att tacka för att kriget mellan detta land och Frankrike, som kunnat blifva farligt för Belgiens egen sjelfständighet, icke ännu utbrutit. Blott en gång har Belgien behöft känna sin litenhet bitter nog, då konung och kamrar strax efter mordförsöket mot kejsar Napoleon i januari månad 1858 måste gifva efter för yttre påtryckning och utfärda en lag, som stadgade straff för smädelser mot utländska makter.

Konung Leopolds regering har varit fredlig och egnad åt fredens idrotter. Inom landet med dess nästan uteslutande katolska befolkning stodo två partier, klerikala och liberala, ofta högst fiendtliga mot hvarandra, men konung Leopold förstod alltid att med klokhet, förstånd och försonlighet lugna de klerikala, då de liberala stodo vid statsrodret, och likaså de liberala, då han inkallade de klerikala i ministèren. I allmänhet stödde konungen sin regering på majoriteten inom kamrarne; men han upplöste dock både den andra kammaren och senaten, så snart han tyckte sig märka, att majoriteten icke i verkligheten representerade landet, utan att det för någon sak i fråga vore nödvändigt att vädja till den allmänna meningen. I sådana fall vädjade konung Leopold lugnt till den af nya val framkallade rörelsen, till en ständigt växande intelligens, icke till stillastående i begreppen, och i allmänhet gjorde han det icke förgäfves.

Då 1848 års stormar susade öfver en stor del af Europa, var Belgien lugnt, ty det hade redan länge egt allt det goda fullt tryggadt och i full verksamhet, som på andra ställen skulle räddas eller eröfras genom den då utbrutna striden. De oroligaste begärde blott minskade statsutgifter, synnerligen i afseende på militärbudgeten, och den belgiska regeringen tvekade ej att gifva efter. Och då idealisterne fingo ljud och fordrade republik i stället för konungadöme, då förklarade konungen inför sitt folk, att han gerna skulle nedlägga den konstitutionella kronan, om det så ville. Dessa ord afväpnade de missnöjde och uppmanade ordningens vänner att göra sin skyldighet. Oppositionen nöjde sig med nedsättning af valcensus, med ett stadgande att innehafvande af statens tjenst vore oförenligt med rätten att väljas till parlamentet, samt med tidningsstämpelafgiftens afskaffande; och med största beredvillighet beviljade kamrarne snart derefter högre skatter och lån för att höja näringarne och för bestridande af de utgifter för militära ändamål, som de nya tidsförhållandena gjorde nödvändiga för att försvara Belgiens oberoende.

Den nya vallagen efterföljdes af nya kamrar, der de liberala hade majoritet. Denna föll dock till följd af åtskilliga mellankommande omständigheter, och fria från fruktan för revolutionen höjde de klerikala åter sitt hufvud. Då framstod konung Leopolds konstitutionella takt i sin mest lysande dager. Genom valens utgång stod en klerikal ministèr i spetsen för statsangelägenheterna. Det redan år 1854 framlagda, men då återtagna lagförslaget om ny organisation för milda stiftelser och fattigvårdsväsendet, hvilket afsåg att efter hand lägga hela folkundervisningen i det katolska presterskapets händer, återkom till öfverläggning 1857. De liberala invände mot förslaget, att det skulle allt för vådligt öka det redan starkt tillväxande munkväsendets penningetillgångar och moraliska inflytande, utan att tillräckligt betrygga de medborgerliga interessena. Den andra kammaren antog dock lagförslagets begge hufvudpunkter, och följden deraf blef oroliga uppträden i Brüssel och andra städer, som måste kufvas med våld. Alla länders konservativa besvuro konungen att nu sätta sig på sina höga hästar mot folkrörelsen, då han hade på sin sida den monarkiska principen, de konservativa interessena, kyrkans myndighet och kamrarnes majoritet. Det skulle vara svaghet att gifva efter, och ett sådant steg skulle störta den belgiska tronen. Men konung Leopold visade sig stark mot alla dessa dystra förutsägelser. Han visade nu, att han verkligen stod öfver alla partier; han gaf efter, och i ögonblicket var lugnet återställdt. Det var då, konungen skickade sitt berömda memorandum till sina ministrar, der det heter:

„För första gången under de 26 år, som jag egnat Belgien min tjenst, hafva de parlamentariska öfverläggningarna väckt svårigheter, som icke genast stodo att häfva. I (ministrarne) ären öfvertygade, att om lagförslaget stadfästes och sättes i verket, skola deraf icke uppstå de beklagliga följder, som man fruktar deraf. Jag vill ej fälla något omdöme öfver förslaget; jag skulle aldrig hafva samtyckt till att förelägga parlamentet en lag, som hade kunnat medföra de sorgliga verkningar, dem man tillskrifver den; men utan att nu ingå i någon granskning af lagen, fäster jag mig vid det intryck, som vid detta tillfälle gjort sig gällande bland en stor del af folket. I de länder, som sjelfva sysselsätta sig med sina angelägenheter, finner man sådana här snabba, smittosamma rörelser, som fortplanta sig med en intensivitet, lättare att se än att förklara, och som man gör klokare att underhandla med än att bråka mycket deröfver. Belgiens fria institutioner hafva under 26 år fortgått med beundransvärd regelbundenhet. Hvad bör man göra för att de skola fortfarande utöfva samma goda verksamhet? Jag tvekar ej att säga, att dertill fordras hofsamhet och sjelfbeherrskning hos alla partier. Jag tror, att vi måste undvika att behandla sådana frågor, som kunna sätta sinnena i brand. Det är min öfvertygelse, att Belgien kan lefva lyckligt och aktadt, om det följer hofsamhetens väg. Men likaledes är det min öfvertygelse, att en fara är förenad med hvarje sådan åtgärd, som kan gifva anledning till den förmodan, att den vill skaffa en åsigt öfvervigt öfver en annan. Det fattas oss ej frihet, och vår författning, handhafd med klokhet och måtta, innefattar en lycklig jemvigt. Under våra förhållanden måste kamrarnes majoritet, hvars önskningar äro och måste vara en ledstjerna för mig, intaga en ädel plats, en plats, som är värdig ett stort parti. Jag råder eder derför att afstå från all fortsatt diskussion öfver denna lag. Det tillkommer majoriteten att åtaga sig denna högsinnade rol. Derigenom skall den gifva verlden en stor föreställning om sin klokhet och fosterlandskärlek. Den skall inom sig vidmakthålla den enighet, som för alla partier är den första frukten och den första lönen för en gemensamt verkställd god och ädel handling. Förra året tackade landet mig för min tillgifvenhet (vid festen för hans tjugufemåriga regeringsjubileum); nu tackar jag det för dess förtroende.“

Dessa ord tillika med den gifna antydningen, att kamrarne blott så länge betyda folket, som de verkligen hafva detta bakom sig, och att ett folks dunkla sträfvanden hafva sin höga betydelse, om de tagas i betraktande af en opartisk åskådare, gjorde märkligt intryck på landet. Snart derefter började kommunalvalen i liberal anda. De klerikala ministrarne togo afsked och lemnade rum för de liberala, hvilka också fingo en stor majoritet vid de nya valen till kamrarne.

Det har en gång sedermera händt, att det klerikala partiet, som åter kommit sig upp genom oenighet bland de liberala, särdeles i fråga om Antwerpens befästande, sjelft föreslagit konungen att bilda en bemedlings-ministèr af moderata liberala. Det är ej i många länder man får se en sådan hofsamhet. Visserligen har det också förekommit, att det katolska partiet uppstält ett starkt demokratiskt program, som skulle försäkra presterskapet om ett varaktigt inflytande. Men konung Leopold genomskådade äfven den planen. Han lät sig icke ens vilseföras af samma partis oparlamentariska manöver att genom sitt utträdande ur kammaren göra denna oförmögen att fatta beslut. Konung Leopold återkallade sin liberala ministèr, den genom några tillfälligheter försvagade, men kloka majoriteten slöt sig åter kring honom, och de derpå följande valen till kammaren bevisade ånyo, att landet stod fast vid sin konung. Den länge bepröfvade ministèren Rogier kom sålunda att stå i spetsen för statens styrelse vid den gamle monarkens hädangång och får råda den nye konungen, Leopold den andre, vid hans första steg på regentbanan.

Konung Leopolds regering kan anses såsom ett mönster för kontinentens mindre stater; men det skulle ländа folken till lycka, om äfven de stora monarkerne ville taga denne kloke, älskvärde och hofsamme regent till en förebild. Ett folk gråter kring hans bår, ty han var sitt folks vän, sitt folks fader!

Throndhjems Domkyrka.

(Slut fr. föreg. n:r.)

Många och märkliga äro naturligtvis äfven de historiska tilldragelser, som ansluta sig till Throndhjems domkyrka. Från hennes första grundläggning och ned genom hela den katolska medeltiden var hon hufvudkyrkan i Norge — var hon, så till sägandes, hierarkiens arm. Omkring 1150 blef Throndhjem, eller som det då hette, Nidaros, upphöjdt till erkebiskopssäte af påfven Eugenius III. Från den tiden residerade också erkebiskopen alltid i Throndhjem; här kröntes också de norske konungarne. Det var Erling Skacke, som först kom på denna tanke. Erling Skacke var en mäktig höfding i Norge. Han var gift med en dotter af konung Sigurd I, Jorsalafararn. Efter oroligheterna under Harald Gille och Magnus den blinde, då ingen äkta född manlig arfving fanns till thronen, valde ett parti Erlings minderårige son Magnus till konung, under faderns förmynderskap. Men i Norge herrskade från gammal tid den plägseden, att endast den ansågs berättigad till thronen, som var *kungaburen*, d. v. s. hvars fader hade varit kung, eller som i rät *manlig* linie nedstammade från en kung — vid den äkta börden fästes mindre vigt, ty så snart en konungs bastard uppträdde som pretendent, var han i folkets ögon mera berättigad till purpurn än den äkta födde dottersonen.

För att derför gifva den nya kronan en annan och enligt den tidens åsigter lyckosammare legitimitet än födselns, låg det Erling om hjertat att få sonen krönt — och få kyrkans sanktion på hans värdighet. Men den dåvarande erkebiskopen, Eisten, af den mäktiga Arnunga-ätten, densamme som man kan anse för den nuvarande kyrkans egentlige grundläggare, var en allt för slug prelat för att göra detta för intet. Han insåg hvilket värde denna formalitet kunde hafva för Erling och han bestämde sitt pris derefter.

Kyrkans inkomster fördubblades; skatte- och tjenstefrihet gafs åt de arbetare, som voro sysselsatte med kyrkans uppförande; — men det vigtigaste vilkoret var det, att konungen genom kröningen tog sitt rike såsom län af S:t Olof. Hans äldste son skulle visserligen vara den arfsberättigade — fast med det vilkor, att om denne vore „af ondt sinne“, skulle erkebiskopen i förening med domkapitlet och utvalde af landets bäste män — tolf från hvart biskopsdöme — hafva rätt till att välja en annan. Norge blef alltså härigenom ett valrike och erkebiskopen stod öfver konungen.

Erling gick in på vilkoret och gaf dermed presterskapet en makt i händerna, som det imellertid icke länge fick glädja sig åt. Sverre, den oäkta pretendenten, som 1177 framträdde och gjorde sin rätt gällande mot Magnus och dennes fader, ansåg sig naturligtvis icke bunden till de vilkor, på hvilka hans mäktiga frände hade måst ingå. Derför hade han också kleresiet emot sig; men till sist öfvervann han också dessa motståndare — öfvervann dem så grundligt, att deras makt för alltid var stäckt i Norge.

Till Throndhjems domkyrka förlägger traditionen också skådeplatsen för sagan om Axel Thordson och skön Valborg. Här var det, som Axel ändtligen efter inhemtad tillåtelse af påfven skulle vigas vid sin frände Valborg — då kommer på konungens anstiftan, som är kär i bruden, den mörke munken med kyrkboken och upplyser, att de tu hade haft samma faddrar och efter den katolska lagen således voro fränder, och för detta slags slägtskap hade Axel icke påfvens dispens; derför måste erkebiskopen, trogen sin pligt, men med harm i hjertat, taga det svärd, munken räcker honom, och sönderhugga linnet, som Axel och Valborg hade spänt mellan sig, till tecken på att en evig skilsmessa skulle ega rum mellan de tu.

En annan bild. Reformationen har kommit till Norge. Det var i slutet af det 16:de århundradets första hälft. Sina första anhängare fick den naturligtvis i södern: den kom ju från Danmark och infördes på den danske kungens befallning. Och så svagt var motståndet mot den nya läran, att i många kyrkoböcker från denna tid samme man står uppförd som den siste katolske och den förste luterske presten. Läran gälde för dem mindre än prestkallet. Men icke så i Throndhjem. Den siste erkebiskopen, Olof Engelbrecktson, var en stridbar man. Han vägrade ståndaktigt att antaga den nya läran — det kom till oroligheter, slutligen till en belägring: han hade också sin stridsmakt, men måste draga sig tillbaka för öfvermakten och rymde ur landet. Men först medtog han allt, hvad kyrkan egde af silfver och guld, af reliker och dyrbarheter; till och med två af de skrin, hvari den helige Olofs lik var bisatt på högaltaret, tog han med sig. Liket sjelft lät han i den tredje kistan förblifva på sin plats. Vid detta tillfälle öppnades kistan, och efter ett ögonvittnes berättelse, som finnes i arkivet i Köpenhamn, befanns Olofs lik, som var inhöljdt i ett linnekläde och betäckt med guldbrokad, vara alldeles oförtärdt; endast näsan var något infallen. Senare, under Erik XIV:s krig, plundrade svenskarne också denna tredje kista, der liket låg, och förde detta med sig till kyrkan på Skatvold, der de begrofvo det. Efter kriget begärde man imellertid hos länsherren öfver Throndhjems län att få föra liket tillbaka, hvilket äfven tilläts. Med stor högtidlighet återfördes det alltså den 8 juni samma år i procession af hela presterskapet, krigsbefälet, de närvarande adelsmännen och stadens invånare, till kyrkan och bisattes i en murad graf. Denna graf igenkastades 1568 på befallning af Jörgen Lykke, den dåvarande länsherren. Det är ej orimligt, att grunden härtill är att söka i den vidskepliga dyrkan, som allmogen ännu, trots reformationen, visade det traditionella helgonets lik —

hvaröfver naturligtvis det protestantiska presterskapet harmades. Det ställe, der liket nedsattes, har sedan fallit i glömska. Hvarest stället är, vet nu mera ingen; blott så mycket vet man, att liket ännu hvilar i den kyrka, som uppbygdes till dess ära.

Enligt Ramus' berättelse skall 1541 kyrkan blifvit plundrad af holländska fribytare, som bland annat medtogo största delen af de hvita marmorpelare, som uppbära åttkantens lätta bågar och som nu äro ersatta med hvita målade träpelare. Genom detta faktum befrias alltså svenskarna för den allmänna beskyllningen, att den fullständiga bristen på marmorpelare vore deras skull. Väl hafva svenskarne, som ofvanför är sagdt, två gånger haft kyrkan i sin makt — det var 1564 och 1658 — men efter holländarnes besök har det icke varit mycket att hemta der; mest sårade de dock nationalstoltheten dermed, att de 1564 begagnade kyrkan såsom stall.

Och nu står hon der, af menniskohänder i det närmaste förvandlad till ruin. Huru länge hon skall stå, innan en restauration begynnes, eller om det i allmänhet kan blifva tal om en sådan — ingen finnes, som kan säga det. Men som ett minne om en förgången storhet, som en maning till framtida sträfvan, skall Throndhjems domkyrka alltid lefva i det norska folkets sinne, antingen hon står eller faller. *L.*

Tony.

Berättelse från franskan.

(Slut från föreg. n:r).

Den här gången sade Nanette icke ett ord till tröst. Hon tycktes alldeles fördjupad i betraktande af de röda ränderna på sin söndagskjol, men hennes nyss så leende mun hade återfått det spotska uttryck, som alltid hvilade deröfver, då hon var riktigt missnöjd.

Tony grät länge och bittert. Slutligen reste han sig upp och tänkte gå. Nanette, som i smyg betraktat honom, ropade nu:

— Tony!

— Hvad vill du? — frågade Tony knappt hörbart.

— Går du hem nu?

— Jag vet icke, — svarade han.

— Smultronen äro visst mogna, och jag har lofvat att plocka hem litet åt farmor; du vet ju att hon tycker så mycket om smultron. Kom och hjelp mig leta.

Tony sade något om att han icke hade tid; men det lätsade Nanette icke höra, utan tog fast i hans blus och tvang honom på det sättet att följa sig. Så gingo de tysta en stund. Nanette hittade ett par smultron, hvilka hon gaf åt Tony. Han åt dem, men tycktes knappt veta af det.

— Äro de goda? — frågade Nanette skrattande.

— Ja, mycket goda, — svarade Tony och suckade.

— Nå, då ska' vi skynda oss och plocka.

Tony plockade verkligen med, och som han derunder ständigt hörde den glada Nanettes muntra prat och skratt, tycktes hans egen sorg ge vika så småningom.

— Men, Nanette, skall du icke gå till dansen? — frågade Tony, mest för att säga något.

— Jag är aldrig på dansen, — svarade Nanette helt allvarsamt. — Af flera skäl: det första, att jag icke tycker om att dansa, det andra, att ingen bjuder upp mig.

— Bjuder ingen upp dig? — frågade Tony helt förvånad.

— Nej, jag räknas ju ännu för barn och dessutom, — tillade hon litet sorgset, — är jag så fattig! Om jag en dag kunde få en så der vacker hvit mössa med brandgult band, som Madeleine har, då!

Vid Madeleines namn darrade Tony, men han gjorde våld på sig och fortsatte:

— Är en sådan der hvit mössa mycket dyr då?

— Om den är dyr? ja, det tror jag det! Jag såg en härom dagen hos Thérèse, du vet väl, hon, som har så mycken grannlåt att sälja? Åh! hvad den var vacker! Vet du, den var garnerad med en bred spets, visst äkta, men också kostade den 6 francs.

Tony sade intet mera, utan fortsatte att plocka smultron. Imellertid sjönk solen allt mer och mer och fastän Nanette hade så roligt, måste hon dock vända om hemåt för att gifva sina kor föda och skötsel. Nanette hade dock vunnit sitt mål: Tony hade på slutet talat och svarat; ja, han hade till och med småskrattat ett par gånger åt hennes infall, och det var just så hon ville hafva det. Då de voro nära hemmet, stannade Nanette och sade till Tony mycket allvarsamt:

— Se så, Tony, nu måste du lofva mig att vara förståndig och inte sörja så der längre. Bygg inga luftslott och, framför allt, flyg icke högre än vingarne bära. Nej, gör som jag; jag är också fattig, men jag är förnöjd; derför är jag alltid glad och lycklig.

Tony betraktade den lilla moralisten med ett sorgligt leende; men han betraktade henne gerna och det var icke heller att undra på. Det annars så spotska uttrycket i hennes ansigte hade nu utbytts mot ett mildt, nästan ömt. Hennes djupblå ögon blickade fram under de mörka, långa ögonhåren, likt tvenne stjernor, som tindra genom molner. Hon var vacker, trots sin torftiga drägt och sitt oordnade hår, så vacker, att Tony ovilkorligen tänkte, att Nanette nog skulle fått många dansörer, om hon blott velat dansa. Likväl tänkte Tony lika mycket denna afton på Madeleine som förr. Han drömde äfven om henne och Julien, alltid Julien! Men det tycktes honom, att då hans smärta var som störst, såg han Nanette, som kom till honom och med sin milda stämma bad: „gråt icke, Tony“, och han kände sig lugnare. Under hela veckan hade Madeleine icke ett ord eller en blick för den stackars Tony. Ack, hon hade icke tid dertill! Hon hade ju sin egen lycka att tänka på. Som ersättning pratade Nanette så mycket oftare med honom; ty så snart hon skött om sina kor, sprang hon barfotad och okammad som vanligt till gärdena, der Tony arbetade, och gick aldrig derifrån, förrän hon narrat honom att prata och skratta med.

Lördagsaftonen gick Tony in till sin husbonde och bad att få sex francs.

— Nå, jag må säga, — utropade Ludovic, — behöfver *du* pengar? Det var något nytt!

— Det är också något nytt jag ämnar köpa, — svarade Tony.

— Aha! Men vill du icke öfverlemna det bestyret åt Madeleine?

— Nej, — svarade Tony rodnande, — nej, jag vill helst göra det sjelf.

— Som du vill, min gosse; här har du dina sex francs.

Tony gick nu till Thérèse, hon, som hade så mycket grannlåter att sälja. En timme derefter var han hos Nanettes farmor. Han helsade först hjertligt på den gamla, sedan gick han fram till Nanette och lemnade henne en liten pappask.

— Se här, Nanette, nu kan också du gå till dansen i morgon.

Nanette öppnade asken. Der låg en hvit mössa, kantad med en bred spets och prydd med ett brandgult band. Nanette ömsom rodnade och bleknade. Slutligen började hon gråta. Det var farmodren, som tackade Tony för hans godhet att tänka på hennes lilla Nanette, som ingen brydde sig om.

Morgonen derpå kom Julien som vanligt till Madeleine. Efter middagen löste Tony Turks kedja och tog honom med sig till skogen. Nog hade Nanettes sällskap varit honom behagligare, men han förstod nog, att hon hellre gick till dansen och att hon då snart glömde honom; han hade ju sjelf gifvit henne mössan för att bereda henne detta nöje och hon förtjenade det, ty hon var ju så god. Just som han gick i dessa djupsinniga betraktelser, hörde han sitt namn ropas på afstånd. Det var Nanette, som kom springande emot honom, klädd i sin nya mössa och sitt hår riktigt benadt och kammadt. Då hon ändtligen upphann Tony, utropade hon:

— Är jag inte fin?

— Du är riktigt vacker! — svarade Tony helt uppriktigt.

— Ah! hvad jag sprungit för att hinna upp dig!

— Men jag gär icke till dansen, — sade Tony.

— Det vet jag väl! — svarade Nanette med ett klingande skratt.

— Du skall väl gå dit? — frågade Tony.

— Det har jag icke tänkt.

— Jo, Nanette, det skall du göra; då får du mycket roligare.

Nanettes strålande blick förmörkades hastigt. Mungiporna drogos nedåt, alldeles som på barn, då de tänka till att gråta.

— Jaså, du vill inte hafva mig med i ditt sällskap, — sade hon med qväfd röst.

Då Tony såg att hon blef ledsen, tog han hastigt hennes hand, i det han sade:

— Min mening var visst icke att göra dig ledsen, tvärtom; *vill* du följa mig, tackar jag dig hjertligt derför.

Detta lät icke Nanette säga sig två gånger, och hon såg riktigt stolt ut, då de mötte några gossar och flickor, som gingo till dansen.

— Åh! — utropade en af dem, — se vallungen och puckelryggen äro ute och promenera tillsammans; det är ett vackert och passande par.

— Men, — inföll en annan, — ser du, Nanette har kammat sig i dag, och en så vacker mössa hon har sedan.

— Aj, aj! — återtog den förste, — det tyckes som vi snart skulle få bröllop i byn! — Och så brusto alla ut i skratt, under det de aflägsnade sig.

Tony såg efter dem med en harmsen blick och Nanette rodnade ända upp till hårfästet. Då man ännu på afstånd hörde deras skratt, sade Tony helt sorgset:

— Ser du nu, att det varit bättre, om du icke följt mig. Nu komma de att göra gyckel af dig och kalla dig för min fästmö.

— Ja, hvad bryr jag mig om det?

— Du är nu vid den åldern, då unga flickor bruka välja sig en hjertevän; tänk då, om de andra gossarne trodde att du vore min fästmö!

— Nå, hvad skulle det göra?

Han såg på henne förvånad och tyckte, att hon var bra barnslig, som icke förstod hvad han menade. Han frågade nu:

— Du har kanhända redan gjort ditt val?

Nanette suckade, vände bort hufvudet och svarade knappt hörbart: — Ja.

— Men, — sade Tony vänligt, — hvarför söker du då icke hans sällskap, utan mitt?

Nu var det Nanette, som tyckte, att Tony ingenting förstod. Hon sade intet, men hon *såg* på honom, och en sådan blick hade den stackars Tony aldrig förr sett! Han grubblade mycket öfver *hur* han skulle tyda den.

Imellertid var det stor uppståndelse hos fader Ludovic. Herr mairen sjelf, åtföljd af en svartklädd herre, hade kommit dit för att söka Tony i en högst vigtig sak. Man sökte Tony öfverallt, utan att få reda på honom. Dock dröjde det icke länge, förrän han kom, åtföljd af Turk. Hans förvåning, då han fick höra, att en fremmande herre och mairen väntade på honom, var obeskriflig. Han gick in i den stora salen, der alla suto tysta och högtidliga. Den svartklädde herrn gick fram till honom och bad honom visa sig den halfva guldpenningen, som var bunden om hans hals, då Ludovic upptog honom. Med darrande hand öppnade Tony sin väst och framtog den omtalta penningen. På samma gång framtog den fremmande en liten ask, hvari den andra halfvan var förvarad. De passade fullkomligt samman. Tonys rörelse betog honom nästan medvetandet. Han stirrade på den fremmande och utropade slutligen:

— Mina föräldrar?

— Äro döda! — svarade den fremmande. — Förhållanden, hvilka jag icke har rättighet att meddela er, hindrade dem att draga försorg om er barndom; men vid sin död gjorde de er till sin enda arfvinge. Er ställning för framtiden är alltså betryggad. Se här en act, som tillförsäkrar er 3,000 livres ränta. Penningarne skola lyftas hos mig. Jag är notarie i C . . . och heter Legros.

Tony trodde sig drömma! Men fader Ludovics varma handtryckning och vänliga lyckönskan öfvertygade honom att han var vaken.

Nyheten spred sig hastigt i byn. Flickorna, till och med de vackraste, logo helt vänligt, då de helsade på honom. Hans kamrater talade aldrig mer om hans puckel, utan bemötte honom med den största aktning. Madeleine till och med visade honom samma vänlighet som då de voro barn. Se der penningens makt. Märkvärdigt nog, var Tony alldeles likgiltig för den unga flickans uppmärksamhet. Han förstod nog, att det var rikedomen, som åstadkommit denna förändring. Ludovic, som alltid varit god mot honom, rådde honom att köpa en vacker och vinstgifvande egendom.

— Då, min gosse, skall du gifta dig med en bra flicka. Har hon en liten hemgift, så skadar det inte. Det finnes minsann ingen flicka, som ger dig korgen.

— Ja, husbonde, — svarade Tony, — jag skall väl försöka på.

Men Tony var icke lycklig, fastän alla trodde så. Hvarje gång han ville närma sig Nanette, sprang hon undan och gömde sig. Han kunde icke förstå detta. Allt sedan promenaden i skogen hade han icke fått tala ett enda ord med henne. Och då han riktigt öfverlagt med sig sjelf, hade han icke kunnat få den der blicken att säga annat än att hon älskade honom. Honom, fattig och puckelryggig! Han drömde icke längre om Madeleine, han älskade Nanette. I fem dagar hade han förgäfves sökt att träffa den lilla nyckfulla vallflickan. Nu var hans tålamod slut, och han ville till hvad pris som helst veta skälet hvarför hon undvek honom så sorgfälligt. Han gömde sig derför tidigt en morgon bakom Turks hundkoja för att afvakta den stund, då Nanette skulle gå till ladugården. Slutligen kom hon. Hvad hon var blek och allvarsam sedan! Hon såg sig omkring och smög sig sedan försigtigt åt ladugården. Tony sprang fram, fattade hennes begge händer och höll henne qvar

— Skrämmer jag dig, Nanette? — frågade Tony i en mildt förebrående ton.

— Nej, visst inte, herr Tony; men...

— *Herr* Tony! — upprepade han; — hvarför kallar du mig för herre?

— Tror ni inte jag vet, att det inte passar sig för en fattig flicka som jag att kalla er för — — för — —

— Jag förstår, du håller icke längre af mig!

Nanette svarade icke, men tvenne stora tårar föllo ned på Tonys händer.

— Se här, Nanette; — sade Tony med rörd stämma; — tag den här näsduken, den är alldeles ny, jag köpte den i går. Torka dina ögon och se glad ut, ty du är en bra flicka och du skall blifva min hustru!

En månad derefter stod deras bröllop. Hela byn beundrade den granna utstyrseln, som Tony köpt från staden åt Nanette. Men man förvånade sig öfver att hon icke hade någon nyare mössa än den Tony gaf henne, dagen innan han blef rik.

Ditlev Gothard Monrad.

Den 30 i förra månaden, på aftonen, var en mängd menniskor samlad på bangården i Köpenhamn för att säga sitt sista farväl på en lång resa åt en man, till hvilken de alla hade stått i ett eller annat förhållande. Det var f. d. konseljpresidenten biskop *Monrad*, som med sin hustru, sina söner och sin yngsta dotter skulle resa till London för att den 13 i denna månad segla till Nya Zeeland.

Hvad hade då förmått honom till detta äfventyrliga beslut? Detta var och är för många af de närvarande visserligen en gåta. Men ingen fanns der, i hvars ansigte ej stod att läsa, att de kände, att det skulle blifva ett tomrum efter denne man och detta ej blott i kretsen af hans fränder och vänner. Der sågos gamla politiska stridskamrater, som delvis senare hade blifvit hvarandras motståndare — t. ex. Tscherning, Lehmann och Ploug. Der sågos bönder från riksdagen, embetsmän fran de ministerier, i spetsen för hvilka han stått, konstnärer, hvilkas idrott han både enskildt och offentligt hade understödt och uppmuntrat, representanter för folkskollärarnes klass, som i synnerhet har honom att tacka för jemförelsevis goda vilkor, en skilda vänner, närmare eller fjermare, som med ve mod måste minnas, huru mången timme hans anderika, godlynta samtal hade förskönat för dem. Der voro två fullvuxna döttrar, som, med starkare band fästade vid hemmet, ännu ville följa sina bortfarande föräldrar och syskon ett stycke på vägen. Rörd, men med det lugn och den sjelfbeherrskning, som Monrad alltid visat när han i sitt hjerta var gripen, gick han omkring bland de närvarande, tryckte de händer, som från alla sidor räcktes mot honom, hade till nästan hvar och en ett vänligt eller hjertligt, stundom till och med skämtsamt ord, — till dess dörrarne öppnades, vagnarne fyldes, lokomotivet hvisslade och ett dämpadt *lef väl* från många munnar sändes efter det bortilande tåget.

Sålunda slöts alltså — åtminstone tills vidare — Monrads politiska bana. Hvarför just så? Hvarför har han gått i frivillig landsflykt? Vi skola bäst kunna få ett svar på denna fråga genom att kasta en blick tillbaka på hans lif. I hvarje menniskas lif, som icke är alldeles tomt och idéelöst, finnes ett sammanhang, som gifver det sin egentliga betydelse; att spåra efter detta sammanhang är mähända det lärorikaste vid betraktelsen af en framstående mans lefnad.

DITLEV GOTHARD MONRAD.

Lätom oss flytta oss tillbaka till utgångspunkten för Monrads politiska bana. Äfven denna kan angifvas med dag och klockslag; ty liksom hans sista steg på denna bana var ett våldsamt drag, som sönderslet många djupa rötter, så började han också med ett väldigt drag, som plötsligt förändrade en redan delvis genomförd lifsplan.

En ungdomsvän till honom har i den danska Illustrered Tidende för fem år sedan så lefvande skildrat denna scen, att vi ej kunna finna bättre ord än hans att beskrifva den med.

„Den 3 december 1839“, berättar han, „klockan omkring 7 på aftonen, gick en ung man öfver Gothersgade i Köpenhamn. Han kom från Bredgade, der han gjort ett kort besök hos sin fästmö, och gick — jag tror åt Borgergade, der han den tiden bodde och der den arabiska upplagan af Tusen och En Natt låg uppslagen på hans bord; ty han var ifrigt sysselsatt med att omplantera detta färgrika äfventyrsblomster från grundspråket till danskan. Det var kolmörkt på gatan, och detta mörker kunde till och med hans ljusa, blågrå ögon — de spelande och skarpa — lika litet genomtränga som något annat menniskobarns. Men från Hauserplatsen, från Academicum (en studentklubb) kom en högröstad skara ynglingar i motsatt led. En liflig ovilja präglade sig i flera af de häftiga uttryck, som flögo från mun till mun, och särskildt var det en i flocken, hvars upprörda sinne var lika bittert som hans röst högljudd. Denne var *Barfod*, och *Monrad* — ty den ensamme vandraren var ingen annan än magister D. G. Monrad — igenkände hans röst och sneddade öfver gatan till honom. „Hvad är på färde? Hvarför är du så ond?“ — 'Det är det fördömda mötet i hôtel d'Angleterre'. — „Hvilket möte?“ — ty att Fredrik VI samma morgon var död hade Monrad ganska säkert hört; men om ett möte i hôtel d'Angleterre innehöll icke ett enda af äfventyren i Tusen och En Natt det allra ringaste. — 'Ah, det möte som Lehmann och Hage ha trummat ihop.' — „I hvad afsigt?“ — 'För att förföra studenterna till att bedja konungen om en fri författning.' — „Ja så! Än sedan?“ — 'Ja, så skulle studenterne naturligtvis dansa efter deras pipor. Men nu skola vi gå dit upp för att motarbeta deras plan, och du måste följa med.' — „Jag har icke tid.“ — 'Prat! Du skall', och Barfod tog Monrad under sin starka arm, och motsträfvigt följde denne med.

På detta sätt kom Monrad för första gången in i en politisk diskussion. En stund stod han och hörde på. Så tog han till orda just *för* Plougs och Lehmanns förslag och bidrog med sitt tals klarhet och öfvertygande kraft i väsendtlig mån till att detta blef antaget, hvarefter han valdes till medlem af den deputation, som dagen derpå till Christian VIII framförde studenternas önskan. Det hela är högst karakteristiskt för Monrad: han har alltid haft behof af att sjelf känna, att han uträttade något med hvad han företog sig. Så länge Fredrik VI lefde, var ingenting att göra i politisk väg med demonstrerande steg eller folkrörelser, och Monrad hade fördjupat sig i studier, naturligtvis utan att tillsluta sina ögon för de politiska frågor — särskildt den om de rådgifvande ständernas aflösning af en beslutande folkrepresentation, — som togo den begäfvade ungdomens tankar i beslag. Först när något kunde *göras*, kom han med; men då också till gagns.

Det omtalade steget af studenterna hade väl intet annat omedelbart resultat än att gifva konungen anledning till ett af hans vanliga frasrika, inne-

UTSIGT FRÅN SÖDERMALM.

Teckning efter naturen af Oscar Anderson.

JUL

Till jul det stundar, barnens tid;
Så skänke himlen fröjd och frid
Uti palats och koja!
Den rike i sitt öfverflöd,
Med julbord, ljus och ymnigt bröd,
Och muntra barn som stoja,
Ej glömme nödens bittra lott,
Som intet utom tårar fått!

Ty mången fattig moder ser
I morgon på de späda ner,
Med djupt bedröfvadt hjerta!
Och mången stackars liten en
Har hunnit pröfva längese'n
Den moderlöses smärta,
Och står nu frusen, utan vård,
Och jublet hör från rik mans gård!

Och sägen, huru firas bäst
All kristenhetens barnafest?
Jo, med att sig förbarma!
Det var Hans evangelium
Som föddes sjelf på torftigt rum,
Han, frälsarn för de arma;
Han som med röst så faderlig
Sagt: »Låter barnen hit till mig!»

Och tända vi hans kärleks bloss
Och låta barnen in till oss
Att dela Julefröjden,
Då fira vi Dens minne bäst,
Som denna dag blef jordens gäst,
Och englarne i höjden
Då se med stjerneblickar ner
På hvarje öppen hand som ger!

—ed—

hållsfattiga tal. Men med det uppseende, denna demonstration gjorde, bidrog hon väsendtligt till att väcka folket och sätta i gång den strid för vinnandet af konstitutionel frihet, som upptog hela Christian VIII:s regeringstid.

För Monrad blef händelsen den 3 december 1839 afgörande. Hans tidigare lif hade, som sagdt är, varit helgadt åt vetenskapliga studier, i hvilka han redan haft betydlig framgång. Son af en obemedlad embetsman af norsk börd, hade han som 14-årig gosse (han var född den 24 november 1811) efter sin mors död blifvit satt i köpmanslära i den lilla seeländska staden Prestö. Här hade presten, den som skald icke obekante Nikolai Sötoft, blifvit uppmärksam på honom och föranstaltat ett sammanskott af stadens borgare, för att kunna låta den begåfvade gossen studera. Han kom i latinskola — i Vordingborg — och studerade här så ifrigt, att han ådrog sig en nervsjukdom, som fördröjde hans afgång till universitetet intill 1830. Detsamma hände honom två år senare, då han studerade till den teologiska embetsexamen, och hans vänner måste — enligt nyss nämde lefnadstecknare — bilda en formlig förening för att skiftesvis på vissa tider af dygnet förströ honom. Så ifrigt han studerade, var han nemligen ingalunda någon enstöring. En krets af begåfvade jemnårige hade vid denna tid bildat sig bland studenterna — händelsevis jemnt 12 stycken — som dagligen kommo tillsamman och af hvilka icke få sedermera hafva spelat mer eller mindre framstående roller. *Hall* hörde till denna krets, den senare mars-ministern grefve *Knuth* och prokuratorn riksdagsmannen *Aagaard* — båda döde — presten *Birkedal*, historikern och skalden *F. Barfod*, professor *Allen* m. fl. I det väckande, glada samlif, som förband denna krets af goda hufvuden och varma hjertan, varma för alla framtidens stora tankar och uppgifter, tog också Monrad liflig del, och detta förklarar, huruledes han strax kunde intaga sin plats som politisk stridsman, fastän hans studier hade gått i en helt annan riktning. Teologien hade nemligen fört honom till de österländska språken. Han hade öfversatt en stor del af Gamla Testamentets poetiska och profetiska skrifter och till och med författat bland annat en lyriskt-dramatisk dikt öfver ett gammal-testamentligt ämne. Sedan han 1836 med utmärkelse tagit den teologiska embetsexamen — liksom alla föregående examina — hade han 1838 tagit magister-(doktors)graden i de semitiska språken, med universitetets understöd företagit en vetenskaplig utländsk resa och betraktades nu som sjelfskrifven till en profession i österländska språken, — då Fredrik VI dog och Barfod drog honom med till mötet i hôtel d'Angleterre.

Det var icke efter hand eller planlöst, som Monrad tog del i det politiska lifvet. Han ändrade sjelf med berådt mod planen för sitt lif; han har sjelf i ett tal, han den 29 sistlidne november höll på ett för honom tillställdt afskedsgille, antydt, att det skedde efter öfverläggning med hans dåvarande trolofvade och nuvarande maka. Pressen blef naturligtvis hans hufvudvapen, och en aktion, som till och med lydde på att mista lifvet, men utföll till böter och censur, var den första frukten af en följd „Politiske Flyveblade“, han i början af år 1840 utgaf. Den 1 april samma år inträdde han i „Fædrelandets“ redaktion, och dels här, dels i det af honom sedan 1843 redigerade „Dansk Folkeblad“, dels i särskilda brochyrer behandlade han de flesta brännande frågor — politiska, statsekonomiska och kommunala — med en märkvärdig lätthet, klarhet och öfverlägsenhet. År 1841 valdes han till borgar-representant (stadsfullmäktig) och utvecklade här en sådan verksamhet, att han efter 5 års förlopp valdes till att representera hufvudstaden i den roeskildska ständer-församlingen.

Hans hog stod imellertid till andlig verksamhet, och 1846 blef han landtprest på Laaland. I denna ställning var han, då händelserna i mars 1848 inkallade honom i den nybildade ministèren, hvars program var gifvet med Fredrik VII:s bekanta svar till de schleswig-holsteinska deputerade, som fordrade Slesvigs förening med Holstein och upptagande i Tyska Förbundet. Svaret löd: Slesvig stannar vid Danmark, förenadt dermed genom en fri författning, Holstein, likaledes förvandladt till ett konstitutionelt land, följer den tyska enhetsutvecklingen.

När Monrad gick in på detta program, var det visserligen mera derför att det var liberalt, än derför att det var nationelt. Huru högt han än älskade sitt fädernesland, stod det likväl näppeligen klart för honom, att dettas gränser funnos vid Ejdern, att dess förening med de tyska hertigdömena var dess förderf och skilsmessan från dem icke blott ett nödvändigt ondt, något man måste välja derför att man icke kunde fordra mera och derför att folket sjelft ville den. — Monrad har alltid fäst stort afseende på folkets stämningar —, utan Danmarks endaste räddning, den nödvändiga konseqvensen af tidens största idé, den praktiska lifstanke, som vill politiskt åtskilja hvad som *icke* hör nationelt tillsamman och politiskt förena det, som hör nationelt tillsamman, och som på grunden af denna statsförhållandenas *naturliga* ordning vill grunda folkens fred och lycka. Monrad var Ejderman, ja till och med villig att dela Slesvig, under det han icke trodde, att annat var att vinna; men icke af verklig hjertans lust. Derför var han icke heller skandinav och derför kunde han längre fram finna sig i andra planer, bland annat i helstatsplanen, endast Holstein kunde blifva konstitutionelt.

Ty förvärfvande och användande af den konstitutionella friheten var hans hufvudsak. Såsom marsminister utarbetade han utkastet till Grundloven och han tog sedan en verksam del i förhandlingarna om den. Men då var han icke längre minister. Marsministèren hade i november 1848 måst vika för en ny ministèr, och kort derefter — i februari 1849 — hade Monrad ånyo mottagit ett prestligt embete, denna gång som biskop i Laalands-Falsters stift, vid hvilken befattning han förblef i några år, verkade mycket godt och vann både presters och menigheters tillgifvenhet.

Imellertid gick kriget sin gång. Upproret kufvades; men den europeiska reaktionen, som hade fått luft igen efter 1848, hade under tiden, med Ryssland i spetsen, ånyo fått vidtaga anstalter till att sammanlappa den „danska monarkien“, som endast kunde blifva ett fängelse, aldrig en bostad för det danska folket. Denna politiska riktning, som den hemtyska reaktionen understödde, fick sina representanter i den Bluhmeska ministèren och sitt program i kungörelsen af den 28 januari 1852: Grundlovens förvandling från en riksgrundlag till en provincialgrundlag för det s. k. Kongeriges inre angelägenheter, den gamla ständerförfattningens upplifvande i Slesvig och Holstein och det helas sammanknytning vid en gemensam författning för monarkiens samfälda angelägenheter (nemligen kungahus, utrikes ministeriet, försvarsväsende, tullväsende och statsdomäner).

Kunde det danska folket hafva afböjt det slag, som sålunda riktades mot dess nationella oberoende? Många tro det, och Monrads handlingssätt, som vid detta tillfälle fick en afgörande inflytelse, har blifvit strängt tadladt, till och med af några bland hans bästa vänner. På riksdagen höjde sig, i form af interpellationer, en häftig opposition mot regeringen. Den utgick från det nationelt-liberala partiet, från hvilket bondevännerna redan för länge sedan skilt sig. Men desse vacklade likväl ännu och skulle ganska säkert hafva röstat för det misstroende-votum, hvarmed ministèren hotades, om icke Monrad, som på dem utöfvade ett alldeles särskildt inflytande och som sjelf var bland ministèrens och kungörelsens skarpaste angripare, underlätit att fullfölja sitt angrepp. Men då Bluhme försäkrade, att den nya ordningens genomförande skulle ske på loflig väg, afböjde Monrad det mot regeringen ärnade slaget med en motiverad dagordning, som med bondevännernas bistånd gick igenom.

Det kan väl knappast bestridas, att så framt Monrad hade haft den starkt nationella instinkt, som sade till många andra danskar och hviskade till hela folket, att den nya ordningen var ett fångnät, som skulle kastas öfver folkets hufvud, att helstatsplanen var outförbar derför att tyskar och danskar icke *kunde* föra ett fritt politiskt samlif, att de tyska makterna skulle begagna den ouppfylbara förpligtelse, som blifvit Danmark pålagd, till en förevändning för senare angrepp, — så vidt han hade haft denna starka nationalkänsla, skulle han hafva talat och handlat annorlunda, och ingen kan nu beräkna följderna. Men det tjenar honom till undskyllan, att det knappast stod klart för ministèrens ifrigaste angripare från den nationella ståndpunkten, hvad som måste göras, så framt den tanke skulle genomföras, i kraft af hvilken de gjorde motstånd mot kungörelsen om „helstat“. Det var näppeligen klart för någon, att man i sådant fall måste utsätta sig för ett nytt krig med Tyskland, som skulle hafva Ryssland på sin sida, och att man, för att komma till ett resultat, måste vara redo till Slesvigs delning efter nationaliteterna och att fullständigt *bortkasta* de tyska delarna. Och hade någon bland Danmarks statsmän haft denna tanke, skulle han knappt hafva fått folket med sig; ty detta kände väl dunkelt, hvad det kom an på, men ställdt mellan den gamla statsrätten, som häfdade Danmarks rike till Ejdern och Holstein-Lauenburg såsom kronans egendom, och den nya, ännu knappt formulerade rätten, nationaliteternas, som måste kräfva Slesvigs delning, kunde det ej med säkerhet göra sitt val. Det befann sig i den tragiska situation att nödgas försynda sig mot just den af tidens makter, som det sjelft helst ville stödja sig på och verkligen till en väsendtlig del stödde sig på, och det slutliga resultatet måste blifva ett nederlag.

För Monrad var det, som sagdt, hufvudsaken att den nya helstaten blef*re* konstitutionel och författningen skapad på loflig väg, genom riksdagen. Då Bluhmes, sedermera med Örsted förstärkta ministèr gjorde min af att narra riksdagen, då den fordrade Grundloven inskränkt till konungarikets särskilda angelägenheter och dertill betydligt ändrad i reaktionär riktning, alltsamman *innan* den nya „tællesförfattnings“-planen var känd eller ens utkastad, blef Monrad en af regeringens mest hårdnackade motståndare på riksdagen. Detta hade till följd att han afsattes från sin biskopsstol (augusti 1854). Men nu stodo hela folket och alla politiska partier eniga mot den hatade ministèren, som i december 1854 föll och lemnade rum för den regering, hvars framstående medlem Hall var, redan långt förr än han blef dess chef. I denna regering, som fick den outförbara uppgiften att skapa en konstitutionel helstat, inträdde Monrad icke strax. Men i april 1855 öfvertog han under densamma den vigtiga posten af styresman för folkskolväsendet, hvilken han beklädde till den 31 augusti 1858, då han under Hall blef direktör för hela kyrke- och undervisnings-ministèren. I maj 1859 blef han sjelf minister för detta departement och stod i spetsen för det — med ett kort afbrott (december 1859 — febr. 1860) — ända till dess han i julveckan 1863 åtog sig att bilda det kabinett, som skulle aflösa Halls. Under de senaste par åren var han tillika inrikes minister. Så väl under dessa befattningar som från sin plats i Folkethingets sal uträttade han utomordentligt mycket i de mest skilda riktningar. Enkannerligen fick han både genom lagstiftningen och på administrativ väg folkskoleväsendet ombildadt från toppen till roten. Likaledes inlade han stora förtjenster om jernvägarne, och på statshushållningen i dess helhet utöfvade han en mycket stor inflytelse. Hans arbetskraft var outtröttlig; ju mera arbete han kunde stapla upp omkring sig, desto bättre tycktes han befinna sig. På riksdagarne hörde han aldrig afgjordt till något af partierna. Han kunde med sanning säga i sitt tal vid afskedsgillet den 29 november, att han alltid endast sett på hvar saks beskaffenhet, aldrig på hvilket parti som upphöjt den eller hvilken ställning till densamma parterna intogo. Att han på detta sätt kunde stå allena och likväl utöfva ett stort inflytande, visar bäst hans andliga öfverlägsenhet: att icke sluta sig till något parti är eljest i det politiska lifvet det som minst tåles och strängast straffas. (Forts.)

Vandringar inom hufvudstaden

af

En Stockholmsbo.

II.

En vacker dag mötte jag min gamle vän kamrern långt uppe på Söder, ty äfven dit sträcker han sina vandringar.

Jag hade just varit nedåt bangården till, och tog mig nu en liten promenad bort åt Skinnarviken för att återse gamla märkvärdiga ställen uppe bland bergen. Som jag viker om ett hörn längst uppe på Besvärsgatan, hör jag ett duktigt trumpetande bakom mig. Jag vänder mig om, får först sigte på en blårutig näsduk, sedan ett rutigt paraply, item en lång grå rock — med ett ord, det var min gamle vän kamrern.

— Tjenare, farbror! Vi ha' då en märkvärdig tur att träffas på våra promenader.

— Ja, säg det! Hm! mindre underligt, tycker jag, när vi båda ä' ett par så'na Lunkentussar! Ska' det vara en pris? Kommer du från gäldstu'n eller ska' du dit, så kan jag följa dig till porten.

— Nej tack, farbror, jag har inte på flera år haft några anledningar att dväljas „i dessa fridens bygder!“ Men hvart skall farbror ta' vägen sjelf?

— Skulle upp här till en madam som har tvättat åt mig i många Herrans år . . . se Friskan ä' nog bra, men hon kan inte stryka skjortor, hon dräller alltid snus på dem — och det tycker jag att jag kan göra sjelf! — Nu är väl käringen sjuk kan jag tro, efter jag inte hört af henne . . . hm! ska' väl se till kräket.

— Vackert gjordt, farbror!

— F—n och inte vackert! . . . Behöfver röra på mig, det är alltihop!

— Nä, har farbror inte varit och sett på tunneln?

— Tunneln? Neej, — fräste gubben och tog sig en ny pris, — tycker inte om att agera mullvad! . . . Också ett skönt påhitt, ställa sig och slå hufvudet i sten som en envis käring! Gå midt igenom berg när en kunde gå på sidan om'et! . .

— Ja, men tunneln är ju ett storartadt arbete! Det blir ju en heder för hufvudstaden att ha' en sådan sammanbindningsbana!

— Jaha, heder ja! det förstås, det vill säga, det är bara högfärd alltihop! Men en dyr högfärd är det, och delirum tremens blir det på nytt! Bank öfver Mälarn! Joho! tycker det ska' bli skönt nere vid slussen om några år! Först kommer banken, och så grundas det opp innanföre, och så blir det ett skäl att fylla ut'et... en ny Nybrovik kantänka!

— Nu är farbror orättvis! Banken kommer ju inte att gå upp till vattenytan, det har ju chefen sagt offentligt!

— Rör mig inte! — sade kamrern och slog käppen mot gatan, — om de hade frågat mig till råds, så skulle jag visat dem på en bättre väg för banan, och då hade ingen sammanbindningsbana behöfts! Men si, gammalt folk frågar man inte!

Vi hade under samtalet kommit upp på sjelfva branten af backen hvarifrån man hade en på samma gång pittoresk och storartad utsigt öfver Mälaren och staden — ungefär som på den lilla tafla, hvarmed herr O. Anderson prydt vår andra planschsida, — och min vän kamrern stannade nu, tog mig under armen med sin venstra hand och pekade, med käppen utsträckt i den högra, nedåt staden.

— Ser bror, hvad det tar sig bra ut med det der lilla bandet som slussen bildar mellan de båda vattnena? Det är stil i det! Ser bror nu den der randen som går öfver mälarn framför slussen, der den der banken ska' bli, gudbevars — såvida han inte inställer sin uppstigning? — Ser det inte ut som om en okynnig pojke dragit ett tjockt bläckstreck öfver en karta? Hvasa? Nej, ser bror, om jag hade fått råda, ser bror! så hade man laggt jernvägen här nere vid foten af Skinnarviksbergena! Se det hade blifvit något, det; man hade först sprängt ut en bred gata hela strand utefter, och så hade man laggt jernvägen på den, och då hade man fått strandgata och så hufvudstation i jernvägen — och så ångfärjor öfver till Clara — och inga bankar — och inga tunnelar — och inte något krångel med Fengerska huset — och ingen nitroglycerin i Ryssvågen — och inga minor under Neptunerna — nej, det hade blifvit helt annat det!

— Allt det der är mycket vackert; men hvad tror farbror att det skulle ha' kostat att spränga ända ifrån Heleneborg och till Ragvaldsbro? Jo, fyra gånger mera än både tunneln och banken!

— Det är inte sannt! — snäste kamrern i det han gjorde ett förtvifladt grepp i snusdosan, — och om det också skulle ha' kostat sju gånger mer så hade det varit bättre att föra utländningen till oss utefter Mälarstranden, än att först rutscha igenom Nyboda backe med honom, så öfver Liljeholmsbanken, så rätt ner i Fatburn, så in midt igenom Söder och så öfver Mälarbanken och köttorget, förbi Riddarholmen och Strömsborg och rätt ner i Clara sjö! Så kan man behandla fraktgods och inte folk, och dermed punktum!

Och dermed gick kamrern förargad ifrån mig, och jag stannade qvar, beundrande den vackra utsigten och funderande öfver om gubben kunde ha' rätt eller orätt.

Teater och Musik.

Vi lofvade i sista numret en utförligare granskning af Doktorns Hemlighet, men som stycket redan tyckes vara nedlagdt, då det icke, oaktadt ett förträffligt utförande, lyckats slå an på publiken, och som orsakerna till denna dess otur hos allmänheten redan i en annan tidning blifvit framstälda, anse vi onödigt att egna det en vidlyftigare parentation och inskränka oss således till några få reflexioner öfver dess egenheter.

Döden behandlas i allmänhet af de franska dramaturgerne såsom den enklaste sak i verlden, något som ger tillfälle åt älskaren att sätta sin sjelfförsakelse på exposition, åt rouéen att lägga sin otro i dagen, åt älskarinnan att pröfva sina tillbedjare, åt tyrannen att göra sig blodig och anskrämlig och åt menniskovännen, antingen han nu är läkare, jurist eller någonting annat, att röja sin skicklighet och sitt nit. Stundom ger detta allt anledning till de löjligaste öfverdrifter, då man ser och ideligen återser romantiske unge män med sjelfmord i sinnet och dödsqval på läpparne, eller kapabla att offra lifvet för att åt den älskade bryta en blomma, men i det hela icke egande något annat än detta dödsförakt i tid och otid att komma med. På samma sätt finner man ofta på scenen sköna damer, som låta sådana hyggliga ynglingar dö hellre än att säga ett ord till deras räddning, emedan det icke varit comme-il-faut att uttala detta ord. Tyrannen och menniskovännen hafva också sina besynnerligheter med afseende på den gamle liemannen, och slutligen är han en utmärkt effektsak i en och annan sluttablå.

I Doktorns Hemlighet framställes åter döden såsom något helt annat, och man har gått till en motsatt öfverdrift, då man i detta stycke målat honom så ofantligt förskräcklig, att ingenting i verlden kan vara en så svår olycka. Så beskyller en moder, som för öfrigt är ett helgon i godhet och andra dygder, sig sjelf för äktenskapsbrott och förklarar sin ende son för bastard för att rädda honom undan fasan för en inom familjen ärftlig dödande åkomma; och denna bekännelse gör hon i sin egen dödsstund. Sonen, som visst icke är någon stackare, ty han hejdar en skenande häst genom att gripa djuret om nosen, har blifvit så förtviflad, då underrättelsen att hans förfäder samtliga dött vid tjugusex års ålder kommit till hans öron, att han ögonblickligt beslutit skilja sig från sin utkorade och älskade brud och framhärdar i detta beslut trots fästmöns invändningar och protesterne från hennes fader, en doktor med lika ädelt hjerta som förträffliga recepter. På allt hvad man säger svarar han blott, att han måste dö om några år och detta skall han göra ensam och tröstlös. Genom denna sin hjertängslan förmår han slutligen modren att, då hon känner sitt slut nalkas, hopfoga en otrolig roman för att frälsa sin son.

Det faller af sig sjelft, att hvarken fru Swartz' själfulla och innerliga eller hr Fredriksons ytterst fina och värdade spel kunnat rädda något högre interesse åt tvenne karakterer, som på detta sätt låta hela sitt handlingssätt styras af den pinsammaste rädsla för *döden*, med hvilken man visserligen icke bör leka, men som å andra sidan aldrig får göras till föremål för fruktan och ångest hos någon annan än bofven, för hvilken den är detsamma som det yttersta straffet. Stycket röjer för öfrigt i några bisaker en ingalunda vanlig talent, och särskildt synes oss älskarinnans karakter målad med klara och anslående färger. För det goda intryck den gör torde man dock hafva fru Kinmansson ännu mer än hr Allevarez att tacka.

Om detta arbete af publiken mottagits med ovanlig kallsinnighet, har den deremot med stor belåtenhet åter hört och sett Isouards lilla tokroliga operett, De löjliga mötena, hvari m:ll Lundqvist, såsom den enfaldiga men snälla och goda Lovisa, röjt särdeles vackra anlag, hvilka rätt upparbetade lofva mycket för framtiden. Framför allt hyllas hon med det muntraste bifall efter de nätta kupletter, hvari hon med oefterhärmlig naivitet gör jungfru Lotta till medbrottsling i sina framtidsplaner. Snusenmark (hr Uddman) och Blundström (hr K. Almlöf) äro oemotståndligt komiska, och den täcka operan är — allt ifrån den gravitetiska Regina till hennes älskare, Cæsar med sin traditionelt ofantliga hatt — roande från början till slut.

Huruvida Xylocordeon såsom soloinstrument kan anses mäktigt att frambringa något i högre mening njutbart eller om orchestern i denna tonmaskin kan värfva en nyttig medkämpe för sin redan ganska högljudt larmande skara med skilda tungomål, lemna vi derhän; men säkert är, att den lille hr Bonnay gör sin sak som en hel karl och icke, i likhet med de flesta artister af hans år och längd, ingifver sina åhörare blott orons och medlidandets sympatier. Till extranummer gaf han folksången, hvilken, äfven utförd på xylocordeon, tillvann sig särskildt bifall af den tacksamma publiken.

Hr Lincke, hvars särdeles väl inöfvade kapell af allmänheten i vår hufvudstad rönt en blott allt för ringa uppmuntran, lemnar oss nu, sedan han låtit oss göra eller förnya bekantskap med flera vackra och lifvande dansmelodier dels af konsertgifvaren sjelf, dels af den verldsbekante Lumbye, som varit hans lärare. Det säges, att den skicklige orchesteranföraren nästa sommar återvänder till Stockholm med en förstärkt trupp, och vi önska honom af hjertat välkommen.

Krönika.

I Brüssel har man den sextonde med djup sorg och bedröfvelse begrafvit den gamle konungen och den sjuttonde helsat den nye med oändligt jubel. Stadens befolkning tyckes således vara temligen lätt tröstad, men också lärer den unge monarkens hållning hafva varit öfver allt beröm, och då han stående höll ett för tillfället lämpligt tal, som slutade med några interjektioner af utomordentlig effekt, var det väl ej underligt, att han eröfrade alla åhörarnes hjertan. Borgargardet, hvarpå en tryggad besittning af denna eröfring till en viss grad beror, var derefter föremål för konungens omsorg, och äfven ifrån dess led helsades han med underdånig hänryckning.

På samma sätt har kejsar Frans Josef nu, då han personligen öppnat landtdagen i Ofen, gjort sin sak så väl, att han för ögonblicket bragt alla partier, och sjelfva Deak, till tystnad eller rättare sagdt till entusiastiskt bifallsgny. Ceremonier och fester beskrifvas för öfrigt såsom det mest lysande, som i det praktälskande Ungern någonsin åstadkommits, och flera nätter å rad hafva genom fackeltåg och fyrverkerier blifvit ljusa som dagen. Äfven de goda böhmarne äro utom sig af glädje genom kejsarens löfte att särskildt låta kröna sig såsom konung öfver deras land, och sålunda har den monark, som vid tidpunkten för det italienska kriget skildrades såsom en omensklig tyrann, nu i en hast blifvit ytterst populär i åtminstone två af sina många stater.

Men om österrikarne ändtligen börjat se mera vänliga ut mot sin monark, hafva de goda berlinarne icke heller haft litet roligt dessa dagar under förmälningsfesterna melian storhertigen af Mecklenburg-Schwerin och en prinsessa af det lysande konungahuset. Hemgiften har varit ofantlig och brudgåfvorna hafva genom sin rikedom på ädelstenar och andra dyrbarheter af oberäkneligt värde bländat den häpna verlden. Prinsar och hertigar hafva vid de olympiska högtidligheterna fungerat såsom vinskänkar och förskärare, och sjelfva den store statsman, som är Preussens stolthet, har anfört ett fackeltåg från salongen till matsalen, Naturligtvis har afunden icke overksam kunnat betrakta så mycken glädje, och Englands samt Frankrikes ministrar, hvilka sträfvat efter ett godt mål vid den kungliga taffeln, men oförmodadt sett sig uteslutna derifrån, hafva i vredesmod lemnat festen och dymedelst gifvit luft åt sin galla.

I Paris råder fortfarande mycken oro rörande den mexikanska frågan. Deremot hoppas man att det stackars Kili skall återfå sitt lugn, då Spanien nu visat sig villigt att antaga Englands bemedling. Postångfartyget mellan Dover och Calais har lidit ett i flera afseenden ohyggligt skeppsbrott, som väckt mycken sorg å ömse sidor om Kanalen. De krigsskepp, som hotat hvarandra i farvattnen kring de Joniska öarne, sägas nu hafva inlupit i Athens hamn. Att Grekland åter sett en ny ministèr-förändring börjar höra till ordningen för dagen.

Danmark har lidit en svårersättlig förlust genom Georg Forchhammers plötsligt inträffade död. Stor i nästan alla brancher af naturvetenskapligt vetande utvecklade han, särdeles såsom direktör för Köpenhamns polytekniska institut, en för alla välsignelserik verksamhet såsom lärare och vetenskaplig författare, äfvensom han med sitt personliga inflytande kraftigt pådref och understödde en mängd allmännyttiga företag.

Här hemma synes man hemta andan efter ansträngningar och segerfröjd, och vill man söka något nytt, måste detta ske i bokhandeln eller på de lysande julexpositionerna. Att franska traktaten rönte sådan motgång i bevillningsutskottets tullafdelning, torde väl icke hafva särdeles mycket att betyda, men allt utvisar, att äfven rörande denna fråga striden kommer att utkämpas med liflighet och skärpa. Hr Rydqvist, som af ett parti höjes till skyarne, under det ett annat mönstrar honom med mikroskopisk noggrannhet, har sålunda blifvit föremål för en den mest glödande polemik.

Ännu har jublet icke fullkomligt upphört att tolka sig i yttre glädjetecken, och särskildt hafva göteborgarne på det mest utmärkande sätt helsat sin för en tid återvändande landshöfding, grefve Ehrensvärd. Det beryktade mareschallputset i Upsala har nu af hr Sundvallsson vältaligt skildrats såsom en omensklig och himmelskriande missgerning mot folkrepresentantens maka och barn. Fritt från all öfverdrift har Lunds universitet midt i glädjeyran iakttagit filosofens lugn. Om, såsom naturligt vore, lyckönskningar från Köpenhamn och Christiania skickats äfven till denna högvisa ungdom, från välmenande grannboar, torde en filosofisk afhandling rörande sinnlighet och förnuft blifva det välförtjenta tillrättavisande svaret.

Stockholms stadsfullmäktige tyckas nu hafva blifvit ense om rätta sättet för hufvudstaden att föreviga minnet af den stora tilldragelsen, då de beslutit utfärda till stadens invånare en uppmaning att samla penningar till en fond för grundande här i Stockholm af en vidtomfattande bildningsanstalt, i samma genre som det för Paris så hedrande Collége de France. Förslaget utgick från prof. Malmsten och hedrar sin uppfinnare, likasom den frikostighet med afseende på anslag af stadsmedlen som af hr Malmsten energiskt förordades, men af hela hans motion var det enda, hvars förträfflighet för öfriga hrr stadsfullmäktige förblef ofattlig.

Musikaliska Akademiens årsfest firades denna gång å Börssalen, hvilket icke litet bidrog att höja festens glans. Till Svenska Akademiens högtig skola vi nu begifva oss och afsluta sålunda vårt opusculum, önskande våra läsare af hjertat en glad och lycklig Jul!

Dyra presenter.

Tecknade af STIFT & COMP.

— Kongl. Sektern har skickat herrskapet en gås, som han fått från landet, och den ska' ligga 8 dar i portvin, sa' han — och fyllas med tröffel, sa' han — och så bad han få veta när kalaset blir, sa' han. —

— Ölänningen är till unga Herrn från hans guffar. Förlåt jag frågar, hvar är stallet?

— Nu ä' vi här me' möbeln som hennes Nåd ska' ge Herr Kapten till julklapp.

— Kapten på Ellida har skickat Excellencen en negerunge.
— Duger han att ätas, den der —?

— Konstföreningens vinst! Herrn är skyldig 200 Rmt för ramen.

— Jag skulle tro det är en rar julklapp!

☛ I anseende till bristande utrymme måste den vanliga schackuppgiftens införande uppskjutas till nästa nummer.

NY ILLUSTRERAD TIDNING.

Undertecknad har härtill låtit förfärdiga eleganta Band enligt vidstående teckning, och kunna desamma erhållas till ett pris af 2 Rdr 50 öre såväl hos herrar Bokhandlare i Stockholm och Landsorten som ock hos

J. Elkan,
Bokbindare.
Drottninggatan N:o 11.

Anmälan.

NY ILLUSTRERAD TIDNING

anmäler härmed till prenumeration sin andra årgång. Bolagets styrelse utgöres af professorerna Edv. Bergh, J. F. Höckert och A. Key, litteratören F. Hedberg samt kongl. boktryckaren E. Norstedt, och såsom suppleanter professoren C. Rossander, kongl. hofmålaren J. W. Wallander och boktryckaren I. Hæggström. Tidningen har att påräkna bidrag från samma konstnärer, som hittills, och dess träsnidareverkstad, hvilken genom både in- och utländska gravörer kommer att ytterligare förstärkas, förestås fortfarande af herr E. Skill, hvars arbeten såväl för tidningen, som för utbildandet här i landet af en träsnidarskola, redan hos oss häfdat det anseende, som han före sin hitkomst vunnit i utlandet.

Redaktionen af *Ny Illustrerad Tidning* öfvertages från och med den 1 Jan. 1866 af undertecknad. Tidningen, som under sitt första år haft att kämpa med många af de hinder, hvilka oundvikligen möta hvarje begynnande företag af den omfattning, som detta, har lyckats utsträcka sina litterära förbindelser såväl inom Sverige, som grannländerna. Åt den *Skandinaviska Industri- och Konst-Expositionen år 1866* skall tidningen i bild och skrift egna en liflig uppmärksamhet; och dessutom såväl följa med de vigtigaste tilldragelserna inom och utom landet, som genom afbildningar af fosterländska vyer och fornminnen samt äldre och nyare konstalster, genom historiska, kultur- och litterär-historiska uppsatser af sådan art, som tillhöra en illustrerad organ för konst, bildning och nöje, samt genom bidrag inom *skönlitteraturens* område i bunden och obunden stil, sträfva att erbjuda ett godt och omvexlande innehåll. Tidningen hoppas derigenom, att kunna vinna och bibehålla det deltagande från allmänhetens sida, som ensamt möjliggör dess utveckling och framgång.

Tidningen utkommer i Stockholm hvarje Lördagsmorgon och kommer att expedieras till landsorten med de under Fredagen afgående poster.

På *Ny Illustrerad Tidning* kan prenumereras, i landsorten hos hrr *bokhandlare* samt å *postkontoren*, i hufvudstaden såväl *å de dagliga tidningarnes utdelningsställen*, som hos *bokhandlarne*.

De, som inom hufvudstaden önska få tidningen *hemsänd utan någon kostnad utöfver prenumerationspriset*, kunna vinna denna fördel genom att insända prenumerationsbeloppet, jemte tydlig uppgift på namn och bostad, *direkt till Redaktionen af Ny Illustrerad Tidning*, hvars byrå hålles öppen *hvarje söcknedag kl. 9—12 f. m., samt 3—7 e. m. i huset N:o 6 Munkbrogatan*, till venster öfver gården, tre trappor upp.

Prenumerationspriset är *lika öfver hela riket* (i landsorten postförvaltare-arfvode inberäknadt) *12 rdr för helt år, 6 rdr 50 öre för halft år och 3 rdr 50 öre för ett qvartal.*

Stockholm i December 1865.

Harald Wieselgren.

☛ *Redaktionen stannar i stor förbindelse hos de resp. Tidningsredaktioner i landsorten, hvilka täcktes i sina blad inrymma denna anmälan eller omnämna densamma.*

IWAR HÆGGSTRÖMS BOKTRYCKERI.

NY ILLUSTRERAD TIDNING.

№ 52]. Utkommer hvarje Lördag. Stockholm den 30 December 1865. 12 Rdr årgången. [1a Bandet

Innehåll: Thure Gabriel Gyllenkrok (biografi med porträtt). — Ditlev Gothard Monrad (forts. och slut). — Farvål till 1865, visa af —ed—). — Hamars ruin i Norge (med plansch). — Det nya Frimurarebarnhuset vid Christineberg (med plansch). — En samvetsfråga (med plansch). — Chinesiska förlofningar och bröllop. — Min brud (poem af —nn). — Modernt slafveri. — Krönika. — Hvarjehanda. — Schack. — Illustrerad annons. — Anmälan.

Thure Gabriel Gyllenkrok.

Fäderneslandet har i dessa dagar att sörja öfver förlusten af en framstående personlighet i friherre *Thure Gabriel Gyllenkrok*, som den 2 dennes afled på sin sätesgård Oby, i en ålder af 78 år, saknad af landsmän och af talrika underhafvande.

Friherre Gyllenkrok, den yngste af trenne hvar på sitt sätt framstående bröder, var en gammal god adelsman af det slag, som nu i vårt land blifvit allt mera sällsynt. Född år 1787 på Björnstorps gård i Skåne och ättling af den gamle Carolinen general Axel Gyllenkrok, egnade han sig tidigt åt vapnen, sina fäders yrke. Han ingick således redan år 1804 vid det d. v. Mörnerska Hussar-regementet, deltog med denna corps i alla de följande krigshändelserna och utmärkte sig år 1813 särskildt i den bekanta affären vid Bornhöft, der han, sedan hans squadron blifvit skingrad, ensam och med yttersta djerfhet högg sig väg med sabeln tvärs igenom en hel fiendtlig bataljon. För sitt förhållande vid detta tillfälle belönades han med Svärds-orden och erhöll af d. v. kronprinsen såsom heders-skänk en häst, en utmärkelse som, i fall vi icke missminna oss, äfven tilldelades en annan ännu qvarlefvande veteran af samma berömda regemente, öfverstelöjtnanten von Ekensten. Efter krigets slut tog han afsked, gifte sig med sin efterlefvande husfru friherrinnan *Betty Horn*, dotter af General Horn på Skillinge, och bosatte sig på sina gods i en af de vackraste trakterna af det gamla berömda Wärend. Allt ifrån denna tid egnade han sig uteslutande åt privat-lifvet, utan att deltaga hvarken i riksdagar eller andra offentliga värf. Men han fann en för sin smak och sina vanor passande sysselsättning i omsorgen för familj och underhafvande, för hvilka alla han var icke blott en omtänksam husbonde, utan en kärleksfull fader. Oby-huset har således under ett halft århundrade i hans och hans makas hand icke blott varit medelpunkten för ett bildadt, af konstsinne och gästfrihet förädladt umgänges-lif, utan sjelfva gården och godset derjemte kunnat ibland svenska herregårdar tjena såsom mönster af idog verksamhet, trefnad och välstånd. Särskildt bör i detta afseende ihågkommas den mångfaldiga hemslöjd, som af friherre Gyllenkrok med outtröttlig omtanke infördes bland godsets underhafvande. De utsökt fina och smakfulla korg arbeten, hvilka å gården utföras, belönades med Londoner-utställningens stora silfver-medalj, och det var blott ett rättvist erkännande af en stor och allmännyttig men i det tysta verkande förtjenst, när friherre Gyllenkrok af vår egen regering hedrades med Vasa-ordens kommendörs-kors.

Friherre Gyllenkrok förenade med aristokratiska vanor och en imponerande personlighet den mest folkliga och folkkära karakter. Af sin omgifning var han derför högeligen älskad och af sina underhafvande afgudad. I alla sina enskilda förhållanden var han ock mera lycklig än som gemenligen faller på en menniskas lott, och sorgerna tycktes fly från hans trefna hem. Förlusten af två hoppgifvande söner och af två före honom bortgångna bröder är nära nog de enda verkliga sorger, hvilka, så vidt kändt är, kastat sina skuggor i hans lif. Så lefde han hedrad och lycklig i den sena ålderdomen och fick slutligen dö utan plågor eller döds-kamp, i skötet af sin familj. Frid öfver den ädles stoft! Hans minne skall länge lefva i Wärends bygd, och ännu efter mans-åldrar skall folket på Oby gård återkalla gamle baronens tid, såsom ett kärt minne af forna lyckliga dagar.

THURE GABRIEL GYLLENKROK.

Ditlev Gothard Monrad.

(Slut fr. föreg. nr.)

Imellertid fortgick den förnyade striden med Tyskland. Det tyckes icke, då man en gång kommit in i helstats-nätet, varit någon annan väg att gå än den som Hall följde: att efter hand, som fienderna drogo i snaran för att draga tillsamman nätet om danskarne, maska för maska skära det sönder eller med andra ord steg för steg verkställa Holsteins afsöndring och knyta Slesvig närmare till konungariket samt under tiden förbereda sig på den strid, som måste utbryta, när den sista tråden afskars, när Holsteins afsöndring stod som en af fienderna sjelfva framtvungen „fait accompli.“ Det var verkligen utsigt till att denna politik skulle lyckas; den tycktes hafva vunnit Vestmakternas, särskildt Englands, bifall; den hade fört till underhandlingar om en allians med Sverige-Norge, som tycktes nära att afslutas, och — hvad som var hufvudsaken — det stora flertalet af folket understödde den allt starkare och starkare, ju klarare det blef, hvarthän den bar, i synnerhet sedan det om sommaren 1863 framlagda utkastet till en ny samfäld författning för konungariket och Slesvig tycktes lofva förverkligandet af Eiderprogrammet från 1848. Det rådde lust och mod hos folket och ett fast beslut att i samdrägt med den år från år allt mera älskade konungen till det yttersta försvara sig mot hvart och ett våldsförsök att bestrida det sin rätt att sjelft ordna sina angelägenheter. Den 15 november 1863 förändrade allt. Enkannerligen upphörde den varma tilliten och samverkan mellan konung och folk; alla visste, att den nye konungen afskydde den hittills följda nationella politiken, som förr eller senare skulle leda till Holsteins förlust. Hans dröjsmål med att stadfästa den författning, som satte inseglet på denna politik, gjorde misstron allmän, och det bidrog ej att minska den, att den hemtyska reaktionen, som sedan 1854 varit vanmäktig, strax började att resa sitt hufvud såsom Christian IX:s lofprisande beundrare.

Under sådana yttre förhållanden ryckte utsigten till en afgörande strid plötsligt närmare. Fredrik VII:s död var det ögonblick, som alla partier i Tyskland afvaktat för att förnya försöket från 1848. Den tyska rörelsens våldsamhet skrämde den svensk-norska regeringen tillbaka från alliansen, medan de så kallade vänskapliga makterna, särskildt Ryssland och England, tryckte på den danska regeringen för att få henne att taga novemberförfattningen tillbaka: dennas antagande och stadfästning hade nemligen nu blifvit föreändningen för de tyska makternas angrepp.

Det var nu väl bekant, att det reaktionära hofpartiet mera än gerna skulle sett, att man från dansk sida tagit ett sådant steg, helst strax genom en kunglig befallning, d. v. s. en statskupp. Å andra sidan hade det blifvit svårare och svårare för Hall att uträtta något, då han alldeles saknade konungens förtroende och goda vilja. Han måste erbjuda sig att afgå. Skulle det nu öfverlemnas åt reaktionen att bilda en ny regering? Man kunde befara en statskupp af henne, man kunde vara viss på att hon skulle sträfva efter att åvägabringa ett Schleswig-Holstein i personal-union med konungariket, och de tyska makterna skulle den tiden sannolikt hafva låtit sig nöja dermed, då England och Ryssland af all makt skulle ha understödt det. Att bilda en sådan regering och följa en sådan politik skulle imellertid varit omöjligt på grund af

folkets stämning, så framt någon af folkets förre ledare ville våga att bilda en ministèr. Dessutom kunde det vara riktigt att erbjuda novemberförfattningens återtagande *på laglig väg*, d. v. s. med samtycke af ett i kraft af författningen valdt riksråd. Vintern var nemligen den ogynsammaste tiden för ett krig, och danskarne kunde allt för väl behöfva all den tid de kunde få, för att göra sitt försvar fullständigt. Båda delarne skulle de vinna, så framt fienderne mottogo ett anbud att försöka författningens *lagliga* återtagande, ty vintermånaderna skulle gå åt för riksrådsvalen. Sade då riksrådet nej till författningens upphäfvande, hvilket man efter folkets hållning dittills hade rätt att vänta, skulle man kunna börja kriget under bättre förhållanden. Ville åter danskarnes fiender icke gifva dem tid till ett försök att på laglig väg efterkomma deras fordran, så var deras orättvisa så i ögonen fallande, att man då, om någonsin, kunde vänta en intervention.

Under dessa omständigheter steg Monrad fram och bildade ministèren af 31 december 1863. Så som sakerna stodo, förefaller detta ofta och skarpt tadlade steg oss vittna om fosterlandskärlek och mod; ty han satte på spel — det måste han veta förut — hela sitt politiska anseende, frukten af 25 års ansträngningar och tjenster, uti den särdeles svåra uppgift han satte för sig: att föra det danska folket till en kamp på lif och död under de allra ogynsammaste yttre omständigheter och — hvad som var hufvudsaken — under inre förhållanden, som i högsta grad försvårade stridens kraftiga förande.

Ty huru det än gick med de diplomatiska underhandlingarna, antingen danskarne fingo hjelp eller ej, ett kraftigt eller till och med utomordentligt hjeltemodigt försvar var det oeftergifliga vilkoret för utsigten till en slutlig hjelp. Men allaredan hade mycket osäkra tecken visat sig i detta afseende. En stor del af härens högre officerare, allra mest öfvergeneralen, delade hofvets afsky för ett krig, som i lyckligaste fall måste sluta med förlusten af Holstein och den konstitutionella frihetens befästande samt det nationella partiets slutliga seger i Danmark. Redan då hade talet om Köpenhamnarnes despotiska herravälde öfver det öfriga riket, om konungens ofrihet, om den glada utsigten till att få ett Schleswig-Holstein skapadt och satt i personal-union med konungariket, om att kriget fördes för en papperslapp, att danskarnes fiender icke ville Christian IX något ondt, utan endast befria honom från det köpenhamnska pöbelväldets tryck — allt detta förderfliga prat hade allaredan begynt ljuda bland härens högre officerare och ytterligare bidragit till att försvaga folkets tillit till konungen, från hvars närmaste omgifningar hela denna tanke visserligen med rätta antogs utgå. Skulle der stridas med mera kraft, var det absolut nödvändigt, att konungen bestämdt slöte sig till folket. Näst efter eller vid sidan af försöket att genom det nämda, redan den 6 januari uttalade anbudet om november-författningens återtagande bereda Danmark de bästa möjliga yttre chancer, måste det alltså blifva Monrads hufvuduppgift att — som han sjelf uttryckte det i ett senare tal i riksrådet — *närma konungen och folket till hvarandra.*

När man ej ville uppgifva all strid, var det visserligen ingenting annat att göra. Det måste försökas. Att Monrad åtog sig det, derför kan han icke tadlas: tvärtom! Men hvad man kan tadla, är att han satte allt på detta kort och icke höll sig en utväg öppen att, *så framt* försöket skulle misslyckas, d. v. s. så framt konungen icke strax visade sig fullkomligt uppriktig, då i förening med folkets andra ledare låta folket taga sitt öde i sina egna händer. Hvad man kan förebrå honom är, att han icke i tid märkte, att problemet icke *kunde* lösas; att han ej genomdref, att konungen strax och öppet kastade sig i folkets armar och dermed återgaf detta det förlorade förtroendet. Hvad man kan förebrå honom är, att han sökte *locka* konungen in på den rätta vägen i stället för att bestämdt *fordra* af honom att beträda den; — derför upptog han reaktionära, konungen behagliga personer i ministèren, invigde konungen i styrelsens enskildheter, hvarmed han band händerna på sig sjelf, gjorde honom till viljes i hvar punkt, der det möjligtvis kunde ske, och sökte å den andra sidan enskildt och offentligt att ställa honom i den bästa dager för folket, hvilket endast kunde göra Monrad sjelf misstänkt, när konungen icke förut hade gifvit garantier för sin trohet mot folkets sak. Hvad man kan förebrå honom är, att han icke i tid såg, huruledes man bakom hans rygg, både hos konungen och hos härens ledare, motarbetade alla hans planer och hånade honom sjelf, under det hofvet endast längtade efter den tid, då konungen kunde skilja sig vid „den siste ministern från gatan.“ Hvad man kan förebrå honom är i allmänhet, att han tilltrodde sig förmåga att göra ett mirakel: *förvandla en tysk prins till en dansk konung.* Det visade sig här åter, att det fattades honom den starka nationella instinkt, som strax skulle hafva förutsett problemets orimlighet och derefter tagit sina förhållningsreglor.

Det är knappt troligt, att Monrads ögon icke öppnades vid Dannevirkes utrymmande. Men hvad var nu att göra? Låtom oss tänka oss, att han ett ögonblick stannat vid tanken att uppgifva konungen, ställa sig i spetsen för det förbittrade folket och framkalla en revolution. Krafterna dertill voro tillstädes, icke blott i hufvudstaden, men rundt omkring i provinserna, der förbittringen icke var mindre. Men, bortsedt från den vördnad, som han alltid känt för det formelt lagliga, som icke förthy understundom kan blifva den största reella orättvisa mot ett folk, måste han säga sig sjelf, att en revolution, som aflägsnade det glücksburgska huset, blott kunde vågas under två förutsättningar: dels att Sverige-Norge voro redo och rustade till att ögonblickligt låta Carl XV taga den krona, man skulle tillbjuda honom, och föra det krig, som var priset derför — ty blott när en skandinavisk union blef resultatet, kunde det vara mening med revolutionen*) — dels att man var viss på, att ej i hären skulle utbrista en kontrarevolution, som strax skulle ledt till Danmarks fullständiga undergång. I båda afseendena var det största skäl att tvifla på, ja den största sannolikhet för att vilkoret icke skulle uppfyllas. Men var det således en rent förtviflad sak att tillställa en revolution, så var intet annat att göra än att betäcka konungen mot folket och å den andra sidan nyttja dettas förbittring till att, om möjligt, göra det klart för konungen, att han nu *måste* fullt och ärligt sluta sig till folket, på det striden måtte kunna fortsättas bättre än den var börjad.

Det var detta Monrad gjorde med en fasthet och en klokhet, som måhända göra detta moment till hans största politiska bragd. Ingen, som var närvarande, skall glömma den afton i riksdagens folkethings-sal, den 7 februari, då han aflade en tills vidare räkenskap inför, ej så mycket folkrepresentationen, som inför åhörarne, hvilka representerade den upprörda hufvudstadsbefolkningen. Ingen skall glömma den uttrycksfulla, skarpa klangen i hans röst, då han vädjade till en hvars känsla af ansvar, då han varnade mot att i farans stund utslunga ordet förräderi, emedan sådant vore signal till politisk upplösning. Ingen skall glömma, huru klokt han, medan han berättade, huru budskapet om utrymningen hade varit ett thordönsslag för konungen så väl som för honom sjelf, ingalunda frikände generalerna, utan endast fordrade, att man uppsköte sin dom, till dess krigsrådsprotokollet blefve tillgängligt. Ingen skall glömma, huru han hade takt nog att suspendera den stadga, som förbjuder åhörarne att tillkännagifva något slags mening, och tvärtom mottog och besvarade de invändningar, som kastades till honom från åhörarnes plats. Stod han här och kämpade mot folkets harm, delande den i sitt hjerta derför att han visste, att den var grundad, visste att han sjelf ej mindre än folket blifvit bedragen, — och något annat är knappt troligt — stälde han sig här som en skärm framför konungen med medvetande om att han dermed utsatte sig sjelf för misstanke — och förrädarnamnet hade redan natten förut blifvit inkastadt till honom med de stenar, hvarmed man slog in hans fönsterrutor — och gjorde han allt detta derför att han insåg, att det var nödvändigt, så vida ej allt skulle brista och Danmark blifva ett redlöst vrak — i sanning gaf han då ett bevis på sjelfförnekelse, sjelfbeherrskning och fosterlandskärlek, som söker sin make.

Skulle någon vara i stånd att med framgång spela det dåliga kort, som nu *måste* spelas, så var det en man med Monrads fasthet och tålamod. Han fick verkligen folkets tankar åter uteslutande riktade på fienden, och hans jernvilja afpräglade sig i det sega försvaret för Dybböl-skansarne. Men samma krafter, som vållat Dannevirkes utrymmande, fortforo att verka på samma håll och gjorde en passiv uthållighet till det högsta, hvartill den danska hären kunde komma. Folket kunde han förmå att visa samma resignation som han sjelf ådagalagt; men det rätta aktiva modet, den glada bragdlusten kunde icke framtrollas, der man beständigt måste hafva känslan af att hvad som med den största uppoffring kunde vinnas skulle om möjligt förspillas för att framkalla ett resultat, som skulle blifva folkets förnedring, om det äfven kunde döljja remnan i den brustna kronan och skaffa hennes bärare — en högre civillista.

Ty Holsteins bevarande åt det glücksburgska huset fortfor att vara den gyckelbild, som hindrade Christian IX från att göra det danska folkets sak till sin. Denna gyckelbild i form af en personalunion, framkastad af Ryssland, bortspilde hvad som måhända kunnat vinnas på Londonkonferensen. Ty då det tecknade sig till att ett någorlunda uthärdigt *nationelt* afgörande kunde erhållas, kom det ryska sändebudet fram med denna tanke, och den schleswig-holsteinske riddare, som representerade och ännu representerar Danmark i Petersburg, baron Otto Plessen, kom till Köpenhamn med antydningar i denna riktning, starka nog till att i det mest kritiska ögonblicket tillställa en ministerkris (den 20 juni). Den gick öfver, då det reaktionära partiets män icke ännu kunde bilda en ministèr; men den gaf likväl utsigt till en systemförändring i Danmark, som möjligen kunde göra det lättare att få fred åvägabragt utan den svåra operationen: att dela Slesvig, och den ökade derigenom de neutrala makternas olust att antaga sig Danmarks sak.

Det sista anbudet förelåg, det franska förslaget om en delning efter omröstning. Då hänsköt Monrad till konungen, om man skulle gå in härpå eller om kriget skulle fortsättas. Man kan ej förklara detta steg för sig annorlunda än som en följd af att Monrad visste, att konungen icke *ville* gå in på delningen och, när kriget likväl skulle fortsättas, att detta skulle kraftigt ske, när konungen sjelf ensam beslutit det. Man kan säga, att det var orimligt att vänta, att något skulle blifva följden af ett fortsatt försvar under de gifna förhållandena. Men det må imellertid anmärkas, att hären, som fått en fullblodsreaktionär till öfvergeneral, nu sades vara bättre rustad och mera redo till strid än någonsin, samt att de pressens organer, som måste antagas mest representera den offentliga meningen och som just från början hade betraktat Monrad med misstänksamhet, nu på det bestämdaste fordrade, att vapenlyckan skulle pröfvas. Hufvudsaken var imellertid, att Monrad, såsom han kort derefter uttalade i riksrådet, hoppades, att när det var allom kunnigt, att kriget icke gälde en papperslapp, men Slesvig utan Holstein och Lauenburg, så skulle nöden och harmen resa hären och folket till en förtviflans strid, i samdrägt med konungen.

Tog Monrad här miste, så var det *derför att han tänkte högt om det danska folket*, men visserligen högre än han hade rätt till, efter som han sjelf neddämpat dess uppbrusning; en riktig instinkt sade det, att när man ej kunde aflägsna den dolda hufvudsaken till krigets olyckliga gång — och härtill fordrades hos brödrafolken och deras regering ett medvetande om de nordiska folkens solidaritet, som från början icke visat sig klart och starkt nog — så fanns egentligen intet annat att göra än att hålla ut så länge som möjligt, om en eller annan obegriplig lycka skulle komma. Detta hade Monrad gjort, och det skall till hans ära vara sagdt, att han hoppades till det sista. Detsamma gjorde folket; ty först då Als' utrymmande — lika oväntadt som oförklarligt, med mindre man vill förutsätta, att det förut var beslutet eller att en alldeles särskild olycka hade gripit in — först då Als' utrymmande hade visat, att en kraftig krigföring icke var att vänta, under det samtidigt fiendernas sjömakt nära nog hade vuxit danskarnes öfver hufvudet, först då gaf folket tapt.

„Nu tror jag väl att folket är moget för ett ministerbyte“, skall konungen i dessa dagar hafva sagt till en af Monrads embetsbröder. Ett sådant skedde. Den 8 juli fick ministèren sitt afsked och den 11 var den nya ministèren bildad, som hofvet och reaktionen smickrade sig med skulle tillvägabringa personalunionen. Det var derför ingalunda utan anledning som Monrad, hvilken förut i ett statsrådsmöte kort före sin afgång hade sagt konungen, att han „satte sig mellan två stolar“, om han grepe efter denna lösning, nu gjorde sig till organ för folkets ovilja deremot och mera till konungen än till folkrepresentationen riktade de orden, att om en sådan möjlighet någonsin skulle visa sig, måste man bedja konungen *välja* mellan Schleswig-Holstein och Danmark; *ville han hafva båda två, utsatte han sig för att mista dem båda.*

Monrad var här, hvad han hela tiden sedan krigets början hade varit: *folkets representant gent emot den förste konungen af huset Glücksburg* — det starkaste uttrycket för dess redobogenhet att sluta sig till konungen, blott han *kunde och ville fatta hvad som var vilkoret* för dess lif; det starkaste uttrycket för dess goda vilja att strida för sin tillvaro, blott det kunde blifva redligt anfördt; det starkaste uttrycket för dess afsky för en ny hopkoppling med tyska länder. Låtom oss ännu tillägga, hvad som väl ej är offentligen uttaladt, men af

*) Detta kände äfven instinktmässigt de förbittrade folkhopar, som den 6 februari om aftonen drogo genom gatorna i Köpenhamn under utrop: »Ned med förrädaren! Ned med tyskarne! Lefve Carl XV!» och sjungande: »Kung Carl, den unge hjelte.»

många kändt, att han var särdeles mycket emot förlofningen med den ryske storfursten och att han efter kriget gjorde försök till närmanden i *skandinavisk* riktning på ställen, der han imellertid icke mötte den dristighet, som måste fordras, i fall något skulle uträttas, samt att han afslog att vara medstiftare af den danska folkföreningen, derför att man — af en visserligen onödig fruktan för ögonblickets stämning — icke vågade uppställa Nordens förening som sitt förnämsta mål — låtom oss tillägga detta, och man skall finna, att Monrad *till slut* ändock i ett för allt har omfattat allt, som är det danska folkets bästa politiska medvetande.

Men hvarför har han då lemnat detta folk? Detta var vår första fråga. Vi tro nu att en hvar skall kunna finna svaret: *derför att han hade tänkt för högt om det*, derför att det icke motsvarat hans fordran, och väl i synnerhet derför att det, genom att efter nederlaget splittra sig i den våldsammaste inre strid om jemförelsevis ovigtiga ting, i stället för att strax träda in på den uppenbart enda rätta vägen, måste förefalla honom sjunka än djupare, måste göra det än mindre sannolikt för honom att kunna komma till att uträtta något för det; göra honom än mera „trött vid det politiska lifvet“; detta sista angaf han sjelf i sitt afskedstal som grund till sin långa, äfventyrliga resa.

Vi tro nu, att han så till vida dömt obilligt om folket. Vi tro, att han icke nog gjort afseende på den sårfeber, hvaraf det nödvändigt måst lida en tid bortåt. I sjelfva den omständigheten, att han, som under ett 26-årigt politiskt lif icke hade fattat den skandinaviska tankens nödvändighet, derför att den dittills föreföll honom opraktisk, nu omsider fått upp ögonen för den, finna vi ett förebud till att det folk, han på så många sätt har representerat, äfven i detta afseende skall komma att dela hans tänkesätt. Monrad har förklarat det vara sin afsigt att om en fem, sex år komma tillbaka. Låtom oss hoppas, att han till den tiden skall finna det danska folket helbregda d. v. s. *enigt* om att framför allt *vilja* föreningen med Sverige-Norge, trots hvilket som helst hinder, som det sjelft förmår att undanrödja, men att då också — ty detta är lika mycket af nöden — det svenska och norska folket måtte vara uppfyldt af samma tanke, samma vilja. Då skall det möjligtvis ännu vara en stor gerning att göra för den man, som, då Christian IX:s thron vacklade för folkvredens storm, med sitt mäktiga tal dämpade stormen och som fått till lön, att man från hofkretsarna ropat ordet: landsförrädare! efter honom, då han nyss drog bort, naturligtvis derför att personal-unionens bubbla mera än en gång brustit mot hans fasta vilja.

—o—e—

Farväl till 1865.

Du gamla ärliga sextifemma,
Snart är du lossad utur din klämma,
Och hvad du än månde underlåtit,
Ej ha' *vi* skäl till att lasta dig!
Det är visst sannt, att du höll ej riktigt
Allt hvad du lofvat af godt och vigtigt,
Det är visst möjligt, att mången gråtit,
Och mången jemmerligt skepat sig!

Men hvilken kan väl *det bästa* göra,
Och alla meningars verop höra?
Det är ju mycket att *några* frågor
Ha' blifvit lösta af detta år?
Bland dem är främst den amerikanska,
Fast det är klent med den mexikanska,
Der går än striden i höga vågor
Och nya kejsarn osäker står!

Men ändå är han väl ingen hare
Och ger sig af till sitt Miramare,
Förrän kusinen vid Seinens stränder
Har tröttnat stöda hans dyra tron. —
Och Peru krånglat med gamla Spanien,
Som säkert börjat den här kampagnen
För att åtkomma de sköna länder
Der foglar samlat mång' million!

Och Söderns öfriga republiker
De haft beständigt kalabaliker
Och bytt om former och presidenter
Som andra menniskor byta skor.
I år de haft utaf krig minst tio
Och narrat kejsarn från sjelfva Rio,
Att ställa sig bland de pretendenter,
Som önska mjölka så feta kor!

Och gå vi öfver till Europa,
Så veta säkert vi allahopa
Att här man left som i paradiset
Och att här varit — en evig fred!
Ja, sjelfva Ryssland har ingen slagit,
Det bara litet af Asien tagit,
Och låtit Polen få smaka riset
Förrän det lades på båren ned!

Det gamla England sin „Pam“ har mistat,
Han som så många har öfverlistat,
Och har på sistone åter sannat
Att Irland är — dess Achilleshäl. —
Och „franska äran“ från Rom sig dragit
Och än den icke har Belgien tagit;
Det har vid vänliga fraser stannat
Från kejsarsfinxen — och det var väl!

Ty Österrike af penninghungern
Har undertiden förts hän till Ungern,
Och släpper efter som bäst på tömmen
För att få slippa ge staten upp.
Och Preussen sökt att sitt välde stadga
Uti den „tyska nationens vagga“,
De stackars *frälsta* två hertigdömen,
Dem Bismarck tog med en mästerkupp.

Vårt gamla brödraland bortom Sundet
Är fritt från krångel ifrån „förbundet“
Och blir det nu qvitt „hjemtydskeriet“
Så har det vunnit på sin förlust. —
Men allrabäst har det likväl varit
För den som ej öfver ån har farit,
Men nöjt sitt öga med sceneriet
Af fröjd och lycka på egen kust!

Ty se, *ett* folk ha' de fyra blifvit
Och ha' i häfden sitt minne skrifvit,
Och nya former oss skola närma
Till brödralandet der vester ut!
Och derför, ärliga sextifemma,
Som hjelpt oss lyckligt ur vårt dilemma,
Dig vi välsigna med hjertats värma,
Dig minnas vi intill tidens slut.

—ed—

Hamars ruin i Norge.

Man kan just inte skylla oss Svenskar för att vi serdeles mycket känna till brödralandet på andra sidan fjellen. De finnas ännu i vårt goda Sverge som påstå och tro att Norge är ett fult, stenigt och fattigt land, och om någon skulle komma och säga dessa att Norge är ett ibland de skönaste länder i verlden, så skulle de bli mägta förvånade, och börja vädra några ultraskandinaviska biafsigter.

Det säkra är emellertid att Norge är ett herrligt land, och vi ämna att litet emellan uti vår tidning föra detta i bevis, genom att gifva teckningar och kulturbilder från brödralandet. Vi gjorde i ett föregående nummer början med den gamla dômen i Nidaros, i dag gifva vi, efter vår landsman Arborelii teckning, en bild af ruinen efter den gamla domkyrkan i Hamar. Men vi låta artisten sjelf berätta sina intryck utaf färden, då han med bantåget ifrån Elfverum rullade nedåt emot Mjösens omvexlande stränder:

Tåget ilade oupphörligt genom små skogsdungar, öfver bördiga fält och betesmarker och förbi välbyggda bondgårdar, men ännu syntes icke många spår af något nationelt norskt. Ändtligen anlände vi till Hamar och den mycket omtalta „Mjösensee“.

Vi taga in på Larsens hotel der vi från kaffeet och biljardsalen i öfre våningen ha en hänförande utsigt öfver stad och sjö. Hamar är som man vet en ny stad, men som tycks ha för sig en lofvande framtid. Längs stranden går en lång gata med höga byggningar af orappadt tegel, med hvita ofta hvälfda fönsterbågar samt dernedanför trefliga små trädgårdar, hvari fruntimmer och lekande barn framskymta bland löfsalar och hvita tält med flaggor på spetsen. Allting är här så ljust och friskt. Nu synes det stora ångfartyget „Skidbladner“, kommande från Eidsvold, och dragande efter sig en lång rand svart rök från sina två skorstenspipor. En massa menniskor samlar sig efter hand på kajen, „det norske Flag“ svajar högt i vädret, och fullt tre qvarts timme går det åt innan alla hunnit af och på. Fem ångbåtar göra reguliera turer på Mjösen, hvaraf två gå omkring sjön hvarje dag, från Eidsvold ända upp till Lillehamar och tillbaka igen. På aftonen var jag bjuden till en ansedd borgare i staden der jag fick åtnjuta en gästfrihet så nordisk och hjertlig som man för mitt namn af Svensk öfverallt i Norge lät mig komma i delaktighet af.

Dagen derpå var det Söndag. Jag hade ämnat mig i kyrkan för att få deltaga i en norsk gudstjenst, men till min förvåning hörde jag att det icke fanns någon kyrka i staden. Man har nu likväl lagt grunden till en, och arbetet derpå går raskt undan. I stället gå vi ut till ruinerna.

Ingenting kan jemföras med denna promenad. Det är en frisk, klar sommarmorgon. Vägen går genom en park af höga furuträd och björkar med frodiga af nattdaggen ännu glittrande ängar vid sidan, dit helgdagsklädda ynglingar föra ut en mängd sköna ystra hästar, och vända tillbaka åt staden sjungande och fröjdande sig åt den lediga hvilodagen. Men skönast af allt är dock denna ojemförliga, silfverklara sjö med sin beundransvärda bergsram. Den framskymtar mellan de höga trädens stammar, och dess lätta, genomskinliga vågor småsjunga då de slå emot den solbelysta med ljusröda kiselstenar beströdda stranden. Allt har en egendomlig hvitblå ton med ett skimmer af regnbågens färgspel. Midt framför ligger badande i solljus den berömda Helgeön. Huru beskrifva denna ö med sina enkla men dock så skiftande konturer och sin lika enkla och lika historiska färgton! Öfre delen framvisar mörkare barrskog omvexlande med uthuggningar; nedre partiet ljusgröna ängar, åkerfält och kalk- eller tegelfärgade byggnader. På näset midt emot höjer sig en tornspira, och längst bort utsträcker sig en blå rand af en lång bergskedja med de lifligaste och mest omvexlande linier. Längre fram komma vi till en vacker villa, byggd af en Engelsman i en lätt och enkel stil och omgifven af lärkträd och doftande caprifoliihäckar. Sedan denna villa var byggd och inredd for han hem och gifte sig och kom nästa sommar hit med sin unga fru, men efter några månader insjuknade hon och dog, och sedan har villan vid Mjösen förlorat sitt behag för den sörjande enklingen, så att han icke varit här på flera år. Gardinerna äro nu nedfällda för de höga fönstren, och endast ett par rum bebos af en arrendator, hvars stora bandhund för ett hiskligt väsende när vi gå förbi. Straxt härofvanför ligga de enda återstående ruinerna efter domkyrkan i det gamla Hamar, som förut varit en af Norges största städer. Ungefär en åttondels mil bort visas en brant höjd, derifrån Svenskarne för några hundra år sedan skall hafva skjutit ned staden. En pelarrad af polerad gråsten är nästan alldeles bibehållen, för öfrigt finnes några enstaka murar med hvalf och nischer, der kyrkans skatter förmodligen bevarats, men om hvilka stadsboerna ha ohyggliga historier om inmurade lefvande menniskor o. s. v. Ett godt stycke härifrån, nere vid sjöstranden, finnes ännu ett hvalf der en underjordisk gång börjar, som ledt in till kyrkan. Ett par personer lära för några år sedan gifvit sig in dit, men icke återkommit. Troligen ha de blifvit ihjälslagna af nedstörtande stenar.

Under det jag satt och tecknade, kommo några „Smaapiger“ och plockade blommor och smultron bland ruinerna. De hade så oändligt roligt, skrattade och hoppade bland stenarne och kastade af sina små kappor, så att solen brände deras trinda armar och skuldror. Vid middagstiden gjorde vi sällskap in till staden, pratade om allt möjligt, om „Smaasøstrene“, om alla kamraterna i skolan och förstodo hvarandra fullkomligt. I en lund nära staden stå en hop barnvagnar hvars innehafvare roa sig i gröngräset med sina vårdarinnor och ammor. Allting — menniskor och barn och sjö och land och luft har här ett sådant genomfriskt och gladt utseende att jag icke undrar på att främlingar trifvas så väl här som de göra.

Det nya Frimurarebarnhuset vid Christineberg.

Det går framåt, fastän det går långsamt! Detta kan man väl med allrastörsta skäl säga i fråga om förflyttningen af det emellan Malmtorgs- Jacobs- och Karduansmakaregatorna inklämda Frimurarebarnhuset, som nu ändtligen är på väg ett godt stycke utom stadens råmärken, för att på det gamla herregodset Christinebergs egor uppslå sina bopålar för framtiden. Och i sanning måste man icke af fullaste hjerta lyckönska de stackars barnen till detta ombyte! Fången som blir försatt i frihet kan känna ungefärligen detsamma som de, när de, ifrån den af höga murar omgifna gården på Malmtorgsgatan, förflyttas ut i den fria naturen vid Christineberg, långt ifrån stadens buller och larm, samt långt ifrån de barndödande ångorna inom dess trånga gator och gränder.

Stockholm är, ibland städer, känd som verldens kanske största barnamörderska. Detta är förfärligt, men det är sannt. De statistiska uppgifterna bekräfta det mer än nog, i det de framställa den

HAMARS RUIN I NORGE.
Tecknad efter naturen af O. Arborelius.

fasaväckande procent af de dödas antal som kommer på de späda barnens under fyra år. Jag tror det är nära 40 procent af hela dödsantalet. Men vid närmare påseende, hvem kan undra derpå?

Våra båda enda barnhus ligga ju inom den tätt byggda stadens område. Det allmänna vid Drottninggatan, upptagande å ena sidan de ohelsosamma ångorna från en sumpig trakt, slutande med ett halft igengrodt träsk, Clara sjö eller Rörstrandssjön, samt å den andra förseende sig med dödsorsaker från en, i förhållande till trafiken, trång och mörk gata utan särdeles öfverflöd på frisk luft och renlighet.

Vi hafva sett hvar Frimurarenas barnhus ligger, och lägga vi nu härtill de många ljus- och luftsaknande enskilda hemmen i sjelfva staden, med dess trånga gränder och förpestande rännstenar, så nog finnes det skäl till dödlighet bland dessa ömtåliga små vexter som man kallar barn, och nog hafva vi i den goda staden Stockholm slösat bra mycket med ett så dyrbart kapital som den uppvexande menniskan!

Heder och ära derföre åt de män som insett nödvändigheten af att bryta upp ifrån gatorna och gränderna, och begifva sig ut i naturens sköte! Frimurarebarnhuset har börjat, och det Allmänna kommer nog snart efter, ty också det har ju sett sig om efter en ny plats och äfven, som vi tro, funnit den.

Vi skola således om ett eller annat år slippa

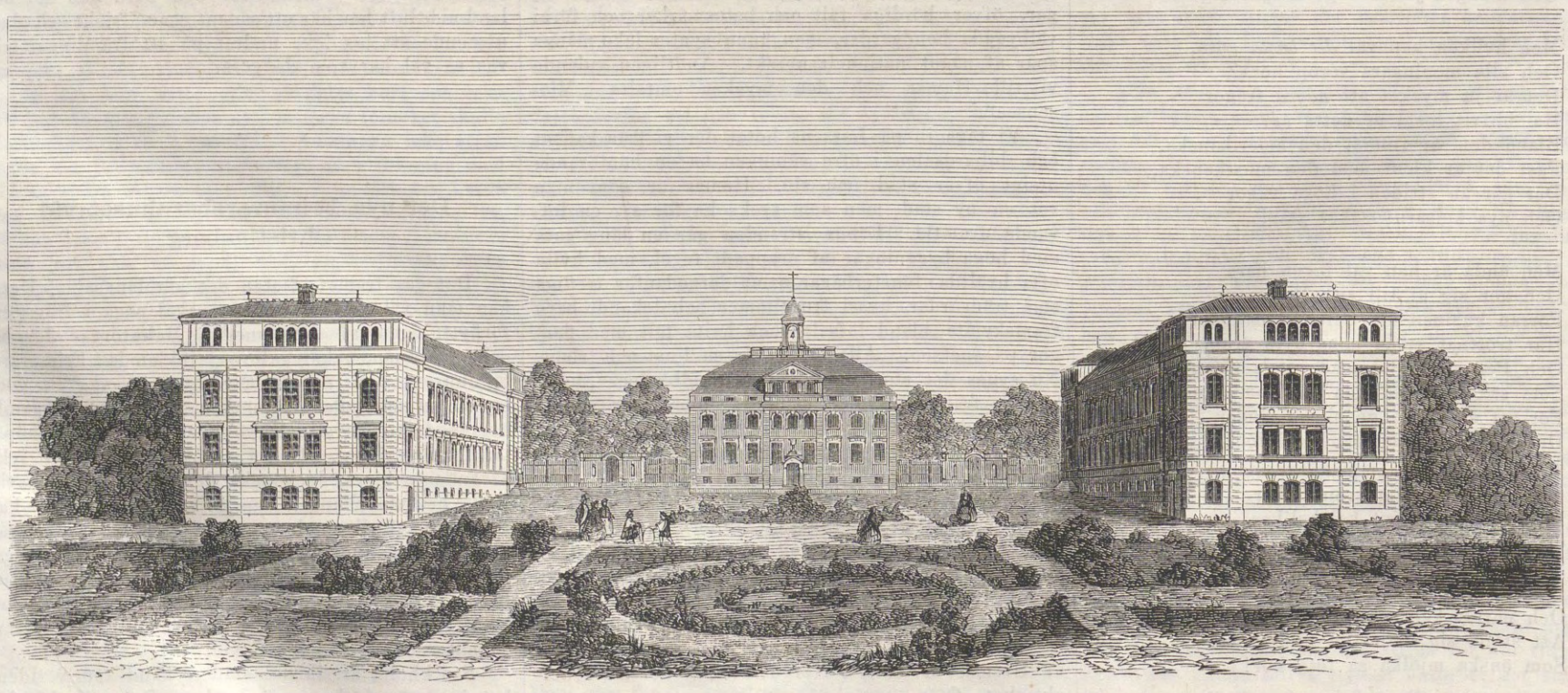

FRIMURAREBARNHUSET VID CHRISTINEBERG.
Tecknadt på trä af E. Jacobsson.

att på Stockholms gator se dessa sorgliga processioner af uniformerade barnhusbarn som skola ut för att roa sig. Hur ofta har inte den som skrifver dessa rader kännt sitt hjerta blöda vid åsynen af detta de små barnens stränga och förfäande kasernlif. Skall icke det, som ett kanske nödvändigt bihang till de höga murarne och den trånga gården, likväl kunna försvinna nu när de komma ut i den fria naturens sköte? Hvarför skall det ligga så mycket af korrektionsanstalt uti barmhertigheten mot de hjelplösa små? Läggen handen på edert hjerta, J som makten hafven, och betänken noga detta vigtiga ämne! Hvarföre uniformen, som förstör hvad aldrig hos ett barn bör förstöras, personlighetskänslan, utan hvilken barnet aldrig blir en man sådan fosterlandet behöfver honom? Hvartill de militäriska lederna, den glädjemördande stelheten? Släppen lösa alla dessa band från det förflutna, och låten nyare och bättre former medfölja till det nya hemmet, ty allvarligare än J bör ingen betänka dessa den store Mästarens ord: „Hvad J hafven gjort en hvar af dessa små, det hafven J gjort mig“! — Med ett ord, låten icke blott läget och murarne blifva nya — förnyen äfven lifvet derinom, andan som skall leda det, på det att deraf måtte skördas barmhertighetens skönaste frukter: välsignelse för fosterlandet!

Det nya Frimurarebarnhuset bygges utaf byggmästaren F. Andersson, enligt efter allmän täflan antagna ritningar. Kostnaden för nybyggnaderna lärer uppgå till 250,000 rdr rmt. Sjelfva den gamla egendomen Christineberg inköptes för 120,000 rdr rmt, och midtelbyggnaden uti det nya barnhuset utgöres af Christinebergs gamla manbyggnad, till hvilken de nya flyglarne sluta sig på ett särdeles lyckligt sätt, gifvande det hela en ganska vacker och storartad anblick. I midtelbyggnaden blifva bostäder för kamrer, föreståndersko och skollärare. Den vestra (å träsnittet högra) flygeln inrymmer matsalar, kök, logementer för flickor, lekrum, sjukrum, badrum, etc. Den östra flygeln är ämnad att inrymma logementer för gossarne, hvilka alltid antagas till $^2/_3$ af alla barnens antal, tvenne stora skolsalar i flygelns öfre våning, samt sjukrum. Alla logementer äro $6^1/_2$ alnar höga, och skolsalarne 8 alnar.

Man ser att allt är tilltaget i den storartade stil som, till vår tids heder, börjar allt mera följas vid de byggnader dem man afser för det uppväxande slägtets vård och förkofran. Och sannerligen, det gamla herresätet Christineberg med sina kungliga minnen från äldre och nyare tider — det tillhörde nemligen sednast prins August, — behöfver icke blygas öfver sitt öde att blifva en asyl för de arma och öfvergifna små, utur hvilkas djupa leder kan och skall framträda mången man som betalar sin barndoms vård och undervisning med kärlek för det fosterland hvars stjufson han korades till af ödet, men hvars köttslige son han vill visa sig värdig att kallas genom ädel verksamhet och manligt dåd.

Det är på detta sätt som framtiden skall berga rika skördar utaf det närvarandes sådd och derför — ära åt dem som så!

EN SAMVETSFRÅGA.
Efter Wilhelm Sohns tafla i olja, tecknadt på trä af honom sjelf.

En samvetsfråga.

En samvetsfråga! Ja, det kan vara en ganska kinkig sak att taga reda på, och att besvara sedan!

Tycker man sig inte rigtigt höra gumman säga:

— Kära flickan min! hur i alla tider är det fatt med hjertat? Du har väl inte gått och skänkt bort det åt den der välsignade målaren som ingenting har och som ingenting får!

— Han har talang, mamma . . . och han får rykte och ära!

— Men man lefver inte utaf rykte och ära, kära barnet mitt! Du skall tro din gamla mor, som sett verlden och pröfvat hvad det vill säga . . . och vet hvad som behöfs i ett hus.

— Ja, är det inte först och främst kärlek, mamma?

— Jaja . . . gudbevars . . . — svarar nu gumman litet förlägen, ty hon minns nog sin egen ungdom, och hur litet i sjelfva verket hennes vän, hvars porträtt just dottern är, egde när de gifte sig; — men man lefver lika litet utaf bara kärlek, kära barn, som utaf bara ära. Men säg mig nu på samvete, min flicka . . . hvad sa' han i går afton, när ni dansade med hvarann så länge?

— Han sa', att han älskade mig, mamma lilla.

— Jo jo, gud nåde mig, jag kunde just tro det!

— Och så sa' han att han ville gifta sig med mig, och att vi skulle bli så innerligt lyckliga, och att han genom mig skulle bli' en stor konstnär och vinna anseende och rikedom!

— Hm, hm, hm! den ungdomen, den ungdomen! Ja, jag säger väl det! — mumlar gumman skakande sitt genomkloka hufvud, — det är ingen skam till att en sådan der fattiglapp kommer och talar om att gifta sig! —

— Kallar du honom fattig, mamma? — utbrister nu dottern med strålande ögon, — fattig han, som är så rik på skönhet, på inspiration, på talang, på kärlek och godhet? Han fattig? Hvem är då rik? O! då är kungen en tiggare, millionären en usling i trasor, då är sällheten en dröm och lifvet en osanning! Fattig han, som vunnit mitt hjerta, hela min själ, hela min tillvaro! O! då är du en beklagansvärd moder, som illa uppfostrat ditt barn, — och jag en olycksalig qvinna, som bortskänkt mitt hjerta för att störta den jag älskar i förderfvet! —

Huru länge skulle man icke kunna variera detta den intet beräknande kärlekens och det allt beräknande praktiska förståndets eviga thema? Huru många och huru brokiga variationer! Ungdomen med sin eld, sin ifver, sina förhoppningar och sin oegennytta — och ålderdomen med sin erfarenhet, sin misstro, sin kyla och sin ofrivilliga afundsamhet mot de unga!

Vi hänvisa till taflan. Wilhelm Sohn, född 1830 i Berlin, har målat den och sjelf kopierat den på trä. Den exponerades i början af detta år vid konstutställningen i Köln och väckte allmän och rättvis uppmärksamhet. Wilhelm Sohn är en erkänd mästare i färgen, men äfven utan den vet han att med ritstiftet inblåsa anda och värme i sina skapelser, och att taflan bär vittne om en verklig konstnär, — det behöfver aldrig blifva någon *samvetsfråga*.

Förlofningar och bröllop i Kina.

(Ur *La Science Pittoresque*).

Vi äro i Shanghai; det är nu afton vid 8-tiden. En lätt farkost glider tyst och snabb fram öfver Wan-Pus vågor. Två hvitskäggiga gubbar synas om bord, och snart lägger farkosten till vid kajen, just på en punkt, der en lång, lifligt trafikerad gata utmynnar. De båda männen stiga i land och efter dem följer en tjenare med något som han bär på ryggen. Tremannagruppen stannar framför ett rikt köpmanshus, hvars dörr öppnar sig liksom af sig sjelf för vandrarne, visande den luxuriösa prakt som råder der inne. Egaren till detta hus, der de främmande nyss inträdt, låter icke länge vänta på sig, och sedan de vanliga helsningsceremonierna försiggått, frågar han hvad ändamålet med deras besök månde vara.

Utan att svara göra de senare endast en aktningsfull bugning, och medan en af dem öppnar den packe, som tjenaren bär, framtager den andre ur ett slags sidenportfölj ett bref, som han lemnar värden och hvilket är affattadt i följande ordalag: „Måtte edra förfäders Maner beskydda eder! Måtte ni ännu länge kunna äta edert ris! Jag skrifver till eder för att bedja eder sända mig er dotter; en så hvit och så ren lilja behöfver ett stöd för sin svaga stängel: jag vill blifva detta stöd. Jag vördar edra förfäder“. Knappast har mannen, till hvilken dessa ord äro ställda, läst den korta episteln, innan den andra hvitskäggsmannen räcker honom ett par näpna sammetsskor, guldnålar, essensflaskor och artificiella blommor, allt att öfverlemnas till den unga liljan i fråga. Man kallar detta förlofningspresenter, emedan en vägran att mottaga dem alltid gäller såsom ett afslag på frieriet, hvaremot den unge mannens begäran är bifallen, så snart dessa mottagits.

Mången af våra läsare torde måhända veta, hvilka de två gubbarne äro, som sålunda låta använda sig till giljare; naturligtvis skall man gissa, att den ene är den unge mannens fader och den andre någon af hans närmaste slägtingar. Vi beklaga dock att nödgas förklara er gissning alldeles felaktig. I Kina, der man drifver handel med allt, finnes ingenting som icke kan blifva handtverk och dertill ett vinstgifvande sådant i så genomsluga idkares händer som kinesernas. I detta besynnerliga land finns det personer, som hafva till yrke att fria för andra, alldeles på samma sätt som vi hafva hyrkuskar och hvarjehanda kommissionärer; vi kunna ock tillägga, att de sinsimellan konkurrera på det starkaste, och att det icke finnes någon rik ung man, som icke ett tjog gånger om dagen får tillbud på sådana giljares ex professo tjenst. De äro i allmänhet gamla karlar, som, jemte det ärevördiga utseende de söka gifva sig, äfven förstå att i sina miner inlägga den mest diplomatiska diskretion. Om det verkligen kommer dertill, att äktenskap afslutas, så fordra de utom en mängd skänker en efter den nye äkta mannens förmögenhet lämpad summa penningar.

Under förlofningstiden hålles fästmön mera än någonsin afstängd från den yttre verlden, men i synnerhet från de håll der hon, vore det också blott en minut, kunde se sin trolofvades skugga. Bröllopsdagen kommer, utan att den arma instängda har någon aning om huru fästmannen ser ut, — om han möjligen är en krympling, en dumbe, — så framt icke tilläfventyrs någon tjenstaktig väninna i tysthet omtalat det för henne. När slutligen den stund slår, som fordom plägade kallas offrets timme, stiger bruden i en rik palankin, som noga tillslutes efter henne, och kommer sålunda, följd af så många som möjligt af sin familj, till brudgummens hus. Denne väntar der på tröskeln, omgifven af sin mor och sina systrar. Bruden, hvars ansigte är insvept i en tät slöja, stiger nu ur palankinen och går med synbar bäfvan emot den man, som står redo att mottaga henne. I detta ögonblick närmar sig henne en äldre qvinna och rycker hastigt bort slöjan, hvarvid flickan ger till ett rop och låtsar gråta bitterligen. Brudgummen — och det utgör hufvudsumman af hela ceremonien — gifver å sin sida tillkänna den lifligaste glädje.

Efter denna lilla komedi begifver man sig mangrannt till „den sköna liljans“ föräldrar, der en glänsande fest är tillredd. I flera runda dagar ätes här och musiceras, hvarvid *bins*, *gongs*, *los* och skrällande basgigor trakteras med en sådan ursinnig kraft, att man skulle tro att verkliga meningen vore att exeqvera kattmusik. Sedan den sköna blifvit fru, är hon icke mera afskild från verlden; hon kan gå ut när hon behagar och utan att vara beslöjad, såvida icke hennes man är en Othello, som i sin svartsjuka håller henne bevakad och skild från allt umgänge.

Vanligtvis älska kinesiskorna sin make och äro honom trogna, och de skulle älska honom ännu mera, i fall icke detta Orientens samhällsförderf, månggiftet, hölle deras känslor och böjelser tillbaka. Men den känsla, som på ett förundransvärdt sätt utvecklar dessa qvinnors hjertegenskaper, är moderskärleken; man skulle se med hvilken hängifvenhet, med hvilken sorgfällighet de oaflåtligt vaka öfver sina barns helsa och följa deras själsutveckling! Det är som om de ville sins imellan täfla om hvilken af dem som skall gifva den son hon fått från himmelen den bästa uppfostran. De förnämare fruarnes konversation är alltid anderik och liflig, och deras sätt att besvara gjorda frågor utgör dervid glanspunkten. Om man kommer nära ett gyneceum utan att blifva observerad, kan man få höra der inifrån det mest hänförande samspråk och så rena klingande skratt, att man kunde tro sig höra näktergalens drillar. Men kommer man oväntadt in i en sådan familjehelgedom, uppstår en obeskriflig, intagande rörelse i denna friska qvinliga salon, som då utstöter lätta anskri af öfverraskning, likt den ifrån en uppskrämd fågel. Kinesiskorna afundas i allmänhet europeiskornas lott och tillstå fritt, att de voro vida lyckligare, om monogamien kunde blifva lag i riket. Denna betraktelse i och för sig vinner mången kinesisk qvinnas hjerta för kristendomen.

Min brud.

Du, som jag ser i drömmen, så skön och blomsterklädd,
Som mig försätter i en salig yra,
Din bild jag nu vill fånga, fast bäfvande och rädd,
Att du flyr bort vid tonen af min lyra.

Ack! egde jag blott färgen på morgonrodnans mund,
Då hon i dagens första purpur glöder,
Och finge låna glansen af liljorna en stund,
Af drufvan, som på Cyperns kullar blöder:

Då kunde jag dig ställa inför all skönhets Gud
Och säga, vid din åsyn ljuft betagen:
»Tag henne mot, o! fader, se här min drömda brud,
En blomma ur mitt hjertas guldgrund dragen!»

Men — ack! för himmelsk skönhet ej jorden färger har;
Som genius för min blick så skär du svingar,
Men när som skalden vill dig i stoftet hålla qvar,
Han strör ock stoft på engelns hvita vingar.

Dock om du än mig rymmer till himlar mera blå,
Till verldar af all skönhets glans omgjutna,
Tillbaka kan jag kalla de ungdomsdrag ändå,
Om ock i diktens matta färger brutna.

Ty vill jag se ditt anlet uti sin gudomsbrand,
Då är du solen, när i maj hon strålar.
Som blomma upp du skjuter vid källans gröna strand,
Och qvällens måne dig i vattnet målar.

Och vill jag se ditt öga, så oskuldsrent och klart,
Som jag i mina drömmar ser det blicka,
På himlen finns en stjerna, som ler så underbart
Som ögat ler hos dig, min drömda flicka!

Och vill jag höra tonen, som bor uppå din mund
Och lockar mig så ljuf i nattens timmar,
Så sjunger liten fågel den mig i rosenlund,
När månen genom dunkelt löfverk glimmar.

Och vill jag dricka doftet utaf din andedrägt,
Som med all salighet mig öfverströmmar,
Det ger mig ros och lilja och hela blomstrens slägt,
Och blomsterslägten uti mina drömmar.

Och vill jag blygt förklara min känslas eld för dig
Och tolka uti toner, hur jag brinner,
Strax reser skogen präktigt ett sångarslott åt mig,
Der som ett echo sist min ton försvinner.

Och ville någon veta, hvem som mig hemvist ger,
Hur namnet på min drömda hydda ljuder:
Mitt hem är vida verlden, hvar helst jag skönhet ser,
Och sol och stjernor jag på bröllop bjuder.

Det kan ej finnas skymning i skaldens ljusa själ,
Om skuggor ock uppå hans bana falla;
Nog ser han jordens skuggor, dess sorger ser han väl,
Men ser ock himlens ljusa dagrar alla.

Han derför *allt* kan sluta inom sin sångarverld,
Båd' jord och himmel till sitt hjerta trycka,
Och derför kan han bjuda alltjemt på himmelsfärd
Sin drömda brud, sin vårdagsfröjd, sin lycka!

— nn.

Modernt slafveri.

„Hvem vill icke lefva och dö som en fri man?“ — utropar Brutus uti Shakspeares Julius Cesar, då han till Roms borgare håller sitt manliga försvarstal vid Cesars lik, — „hvem vill det icke? Är här någon, han svare, ty honom har jag förolämpat!“

Om en nutidens Brutus stode fram och utropade dessa ord: „Hvem vill icke lefva och dö som en fri man?“ skulle det väl finnas någon som hade glömska nog af sitt menniskovärde att stiga fram och svara: „jag vill det icke! jag vill det icke! jag vill vara en slaf!“

Nej, säkerligen icke! Det finns ingen menniska som icke vill vara en fri man, eller som åtminstone icke vill att andra skola tro att han är det. Och likväl finnes ingen af qvinna född som icke är i ordets egentligaste bemärkelse en slaf. Detta kan låta strängt, men vi vilja söka bevisa vår sats.

Först och främst äro vi slafvar under den allsmäktiga despot som kallas modet! Det må passa oss aldrig så illa hvad klädedrägten beträffar; vi snöra in oss deri utan ringaste tvekan, hellre än vi utsätta oss för att vara olika den stora mängd som tränges och knuffas omkring oss. Det må besvära oss så mycket det vill i fråga om lefnadssättet; vi böja oss för dess allsmägtiga vilja, och frånsäga oss all egen mening, all möjlig sjelfständighet, för att tigga om våra umgängesvänners bifall, för att göra oss menniskor förbundna, om hvilka vi sjelfva verket icke bry oss ett grand. Huru mången tarflig och hederlig man skulle icke vilja i all enkelhet, men i glädje och gamman se sina vänner hos sig flera gånger om, såvida modet tilläte honom att göra detta utan att sätta sig sjelf i förlägenhet? Nu går det inte an att bedja folk till sig klockan 5 och låta dem gå klockan 10, sedan man gifvit dem en smörgås och en kopp thé, — hvad gör man då för att göra modet till lags? Man ruinerar sig för att kunna gifva tvenne supéer under vintern, supéer till hvilka man bjuder ihop personer som man icke hyser serdeles vänskap för, men som man på ett eller annat sätt är tvungen „att se“ som det heter, — man samlar hundrade personer i rum beräknade för femti; man svettas, trängs, har bekymmer, måste sätta sig i skuld, får ställa familjen på half kost — och allt detta för att enligt modets allsmägtiga bud låta folk ha tråkigt i fem timmar, äta supéen kl. 12 och förstöra nattens sömn och morgondagens arbetsförmåga. Och ändå är man färdig att slå ned den förste satiriker som kommer och vill påstå att man icke är en fri man!

Vidare äro vi slafvar under andras omdöme! Huru mången finnes det väl som eger mod att trotsa detta infernaliska „man säger så“, hvilket står som engeln med det bart huggande svärdet, utanför det jordiska paradiset? Huru mången beskedlig äkta man skulle icke gerna tillbringa qvällen hos sin familj, om han icke fruktade att hans umgängesvänner då skulle säga honom stå under sin hustrus toffel? Hellre förstör han helsa och välstånd, lycka och samvetsfrid, bara för att få vara en *fri* man. Huru mången förståndig qvinna skulle icke vilja kläda sig utan anspråk och nöja sig med att vara hemmets goda engel, om det bara ginge an för vännerna? Men det går inte an! De skulle göra narr af henne, och derför vill hon hellre bevisa sin frihet genom att försumma make och barn, hem och framtid, under detta eviga jägtande efter tomma och andefattiga förströelser, som utgör vår tids sorgligaste lyte!

Herrliga frihet!

Och vidare äro vi slafvar under våra passioner, och detta är, säga hvad man vill, det nesligaste af allt slafveri på jorden! Mannen, som vill beherrska verlden, kan icke eller vill icke beherrska sig sjelf! Han blir ett viljelöst djur då passionens stormvind brusar uti hans hjerta och hjerna, och han nedsudlar utan betänkande allt som kommer i hans grannskap, hellre än att han i sin egoistiska lojhet vill göra ett enda försök att besegra sina dåliga böjelser. Ja, de finnas som begagna sjelfva det heliga ordet *frihet* till täckmantel för sina lustar: — Är jag icke en fri man? — frågar sybariten, i det han bryter den blomma som lockat hans sinnen, — är jag icke fri till att göra hvad mig lyster? — Nej, och evigt nej! Den mest ofrie man på jorden är den som icke låtit sin vilja lägga tygel på sina böjelser. Han är i främsta rummet sin egen, han är förnedringens, vanärans och den oblyga lastens suckande slaf, som slutligen icke kan frigöra sig utur de band i hvilka han sjelfmant låtit fängsla sig!

Och slutligen äro vi våra vanors, våra förhållandens, våra fordringsegares, vår okunnighets, våra fördomars och vår menskliga ofullkomlighets ömkliga och jernsmidda slafvar!

Och ändå äflas vi att vilja frigöra verlden! Vi höja himmelsstormande rop öfver det materiella slafveri hvarunder olyckliga nationer äro hemfallna, och vi betänka icke att först sedan vi frigjort oss personligt, kunna vi tänka på att befria slägtet.

Om några timmar ingår ett nytt tidskifte för hela menskligheten, liksom för vårt land, liksom för den enskilde individen. Vi möta detta, somliga med lysande förhoppningar, andra med trumpet misstroende, några med varm kärlek, andra med isande likgiltighet.

Men antagom att vi skulle, i den tysta stund då det slocknade året sjunker ned i glömskans natt, göra ett manligt löfte att befria *oss sjelfva* ur vår träldom, för att sedan kunna gå ut som befriare ibland den fängslade menskligheten, och så småningom lösa dess bojor? Skulle det icke vara ett herrligt sätt att inviga det kommande året? Skulle det icke vara ett värdigt sätt att fira inträdandet af det tidskifte som skall göra oss till politiskt myndige och sjelfständige män?

Blifva vi äfven *sedligt* frie och sjelfständige, då först skall för vårt gamla kära fosterland öppnas en framtid af ljus och lycka; då först skola vi med rättmätig stolthet kunna säga till de stora kulturfolken, som se ned till oss som till ett litet folk, hvilket icke mycket väger på verldshändelsernas våg:

Se! vi äro ett fåtaligt slägte, men vi kunna säga hvad kanske intet annat folk på jorden kan: att den vida fädernejorden icke hyser en enda slaf, att den trampas endast af, inför Gud och menniskor, inför heder och samvete, sjelfständige, laglydige och *frie* män!

H.

Krönika.

Knappt hade den allmänna jäsningen i Paris med anledning af den gamla Vaillauts strategiska planer till inskränkande af Luxembourgsträdgårdarne till en viss grad lagt sig, förr än en ny storm bröt lös i Quartier Latin. Några studenter hade burit sig dumt åt i Lüttich, hädat Gud som om de varit Vimmerbyboar och, hvad än mera misshagade, äfven låtit höra toner liknande Marseille-hymnen i gamla dagar. De värsta skrikhalsarne hade blifvit relegerade från universitetet i Paris, och till råga på olyckan spred sig ryktet att medicinska fakultetens decanus, hr Tadieu, protesterat mot denna dom. Den för ett ögonblick hos sina lärjungar ytterst populäre vetenskapsmannens plötsliga förnekande af denna sin protest bragte oredan till sin höjd, och sedan åtskilliga snedsprång af de studerande ytterligare blifvit begångna, har man till stäfjande af oskicket vidtagit de mest energiska åtgärder, allt på det att de snälla och flitiga gossarnes studier icke af orostiftarne måtte bringas i olag.

Ju tydligare general Shofield visat att han alls icke är farlig, dess mer har han förlorat sin värdighet af dagens lejon, i hvilken rol han efterträdts af den djerfve fenierchefen Stephens, som tyckes spela den con amore och med förvånande säkerhet. Om prins Napoleons försoning med sin höge slägting talas nu allmänt och med mycken belätenhet, ehuru det vill synas att prinsen ännu roar sig med vissa besynnerligheter i sitt uppförande mot kejsaren. Så bevistade han med mycken sorg och ruelse republikanaren Bixios begrafning, men prinsessan Murats förmälning lemnade han deremot alldeles i sitt värde.

Den sorgligt ryktbare Eulenburg har nu blifvit dömd icke för mord, som skett i ett slagsmål, men för delaktighet i ett slagsmål, som slutat med dråp. Den tyska skola som en tid så energiskt kämpade för *die Rehabilitation des Fleisches*, skulle för öfrigt, om den nu lefde, finna sina krafter särdeles tagna i anspråk, ty hela norra Tyskland och isynnerhet det preussiska Sachsen har råkat i en panisk förskräckelse för trichinerna, hvilka, flera till antalet och med farligare tendenser än Egyptens gräshoppor, hota till lifvet allt tyskt som är född af kött. Slagtarne bedyra visserligen att de optiska instrumentmakarne, för att lättare få sälja sina mikroskoper, utspridt paniken och att ögonen sålunda på sätt och vis äro större än magen; men trots deras försäkringar hafva köttets frestelser äfven hos det öldrickande folket redan förlorat mycket af sitt retande behag.

För de stackars letterna tyckes en blek gryning börja framlysa ur träldomens natt, sedan den böneskrift om drägligare vilkor, hvilken till en början förvisades till en vanlig öken för landsflyktige, nu blifvit ånyo framdragen och sedd i sin rätta dager. Upprörande skildringar af det arma folkets lidanden hafva visst icke felats, men till hvilken kraft och verkan är ännu obekant.

Äfven i Danmark har nu regeringens grundlagsproposition blifvit i oförändradt skick antagen af riksdagens folkething och med stor majoritet. För att den skall blifva gällande såsom grundlag fordras imellertid ännu både en lag- och en urtima riksdags gillande domslut.

Bland de händelser, som här hemma föregingo den allt annat besegrande julglädjen, nämna vi till en början den lika anspråkslösa som välförtjenta högtid, med hvilken en mängd af hufvudstadens framstående politiska personligheter och litteratörer betygade sin aktningsfulla tacksamhet för den varma fosterlandskänsla och det alltid vaksamma nit, hvarmed Aftonbladet befrämjat den lyckliga utgången af årets vigtigaste tilldragelse. De varma och frisinnade ord, som tolkade festens mening, gjorde stämningen dervid lika hög som liflig, och särskildt anslog rektor Widell genom sitt tal för den fria pressen i allmänhet, ett mästerstycke af godmodig och gediegen qvickhet.

Svenska Akademiens högtid var denna gång icke fullt så talrikt besökt som eljest varit fallet, och detta lände utan tvifvel de besökande till stor båtnad. Svårt torde hafva varit att utan rörelse åhöra den varma skildringen af Angelikas odödlige skald, och Böttigers teckning af Dante vittnar om en hand, van att behandla stora ämnen. Äfven bland det öfriga, hvarpå festen hade att bjuda, var mycket bland det yppersta vi i denna genre förnummit. Bland de tjugu för året täflande hade deremot ingen i högre grad lyckats tillvinna sig akademiens uppmärksamhet, en omständighet som vi gerna tyda såsom tecken, snarare till begynnelsen af en vislig sparsamhet med afseende på medaljernas utdelande än till en än mer än vanligt fattig poetisk årsväxt i landet för sång och saga. Åt den gamle Afzelius hade akademien gifvit sin största guldpenning, hvilken belöning åtminstone ingalunda var för stor.

Professor Svedelius, som vid denna högtid genom sitt minnestal öfver Upmark fängslade åhörarnes lifligaste uppmärksamhet, har gjort så äfven vid sina talrikt besökta föreläsningar öfver Norges historia. Musikaliska Akademien har utvecklat mycken verksamhet, då den beslutit dels ett årligt utgifvande af sina Handlingar, dels en minnesfest och vård åt den snillrike Du Puy.

Julen kom sedan med hjertliga gåfvor, vänliga öfverraskningar, fridfull glädje och skimrande granar, trängande allt annat i bakgrunden med sin milda makt. Den prohibitive handlade lika hurtigt som reformvännen, och protektionisten stod fredligt vid frihandlarens sida, tänkande på de små, som med ens gjort sig till situationens herrar och för några dagar proklamerat återvändandet af den gyllne åldern, då politiken fick och kunde hvila. Ett lyckligt slut på detta året och en ännu lyckligare början på det kommande vare denna gång vårt likasom allas afskedsord!

Hvarjehanda.

— TÅGBROAR I TIBET. (Ur tidskriften *Annales de la Propagation de la Foi*, juli 1865.) Vi kommo till en i närheten af den stora floden belägen by, som genom sin kontrast mot de kala, sterila klipporna rundt omkring bildade en verklig oas: det var en skog af fruktträd, som i sina gröna bladverk dolde några anspråkslösa kojor. Vi reste der igenom på natten och voro följande dag framme vid floden. Jag frågade då mina ledsagare hvar den bro fanns, på hvilken vi skulle frakta oss öfver med dragare och packning, och fick till svar: „Ni ser der två tåg, som äro spända tvärt öfver strömmen: det ena för härifrån ditöfver, det andra från motsatta stranden hit“. Jag gick närmare och fann två å marken nedslagna stolpar på omkring 15 stegs afstånd från hvarandra, vid hvilka man hade fastgjort två tåg, sluttande åt hvar sin sida: dessa båda öfver floden hårdt spända tåg voro fästa vid två likadana stolpar på motsatta sidan. Jag kunde nu förstå att man på det tåg, som sluttade mot andra stranden, hade att glida öfver dit, och att man derifrån kunde på samma sätt begagna det andra tåget för att komma till den strand der vi stodo. Men jag kunde icke upptäcka något slags mekanism eller verktyg vid dessa tåg, och det var mig således ännu en gåta huru öfverfarten skulle tillgå. Medan jag stod der och funderade på denna hemlighet, nyfiken att få den löst, såg jag ett-tutre en man komma med pilsnabb fart öfver floden; han var omvirad med remmar och släpade med sig en träklots: — det var hela den apparat som här begagnades för att frakta folk och kreatur och varor från den ena stranden till den andra. Träklotsen, som var en fot eller något mera lång och tre till fyra tum bred, är helt enkelt ena halfvan af ett ituklufvet cylindriskt rör. När man vill passera bron, fäster man en rem vid den i klotsen befintliga öglan, lägger sedan klotsen så att den urholkade sidan hvilar på tåget, gör sig ett slags säte af remmar — och så är man klar att åka. Under färden håller man fast sig med båda händerna i träbiten och får noga akta sig att beröra tåget, som för den betydliga hastighet hvarmed färden sker skulle rifva sönder allt som dermed komme i beröring. I synnerhet har man att akta sitt hår och tillse att icke kläderna fladdra. När man vill fortskaffa kreatur öfver en sådan bro, begagnas starkare klossar; man slår remmen under djurets buk, både fram- och baktill, och släpper det sedan att glida öfver floden. Sjelfva tågen, af hvilka en sådan bro består, göras af hårdt hopflätade, smalare remmar af bombasdjurets hud. Genom sjelfva tyngden hos den kropp, som glider fram utefter tåget, ger detta naturligtvis efter något, hvarigenom vid ankomsten till den lägre liggande ändan farten så småningom blifvit minskad, så att man icke riskerar att törna emot den der varande stolpen.

I Paris har man för nöje skull inrättat ett slags tåg- eller glid-broar i miniatyr; men om våra parisare finge i Tibet se hvad en verklig sådan vill säga, tror jag de skulle finna det måttligt roligt att med tillhjelp endast af nu beskrifna apparat begifva sig åstad öfver floder, som brusa likt de vildaste fjellströmmar.

— INDIANSK HUMBUG. Regeringsmyndigheten i New-Brunswick (en af de engelska kolonierna i Norra Amerika) hade för icke längesedan utfäst en belöning af 15 francs för nosen på hvarje björn, som blifvit dödad inom kolonien. Följden blef den, att björnnosar i mängd förevisades hos myndigheterna för att få belöningen, och de flesta lemnades af indianerna. Slutligen upptäcktes det dock, att de flesta segertecknen icke voro annat än imitationer, som voro särdeles väl gjorda af kautschuk och guttapercha och tillverkade i staten Maine af personer, som sålde dem åt indianerna för en half dollar stycket. Detta knep gaf en rätt vacker behållning. Men händelsevis finns det många afundsjuka på dessa blånäsor (ett öknamn på New-Brunswicks invånare), emedan de under långliga tider skrytit öfver att ingen kunde öfverträffa dem i list, och det kan väl hända, att nostillverkarne erfara en hemlig glädje öfver att hafva lurat dem oah att detta är dem en ytterligare ersättning för deras möda.

— EN ENGELSK ADVOKAT. Squire S. är utom sig af glädje öfver den lyckliga utgången af en förtviflad process, som hans londonska advokat vunnit åt honom. Det kan icke ett enda ögonblick falla honom in att pruta på den stora räkningen öfver alla omkostnaderna, utan på samma gång han skickar honom betalningen, skickar han också middagsbjudningen till den slängde advokaten. Måltiden kryddas med de finaste viner och ätes i det bästa lynne i verlden, och squiren kan icke nog högt berömma sin advokats skicklighet, hvilket allt denna åhör helt lugnt. Man skiljes med innerliga höflighetsbetygelser. Några dagar derefter får den tjocke squiren en biljett från advokaten, af följande innehåll: „Mr S. behagade betala 3 pund 6 shillings 8 pence för tre timmars konferens och resekostnader“. Squiren betänker sig. Det hör till hans lefnads grundsatser att aldrig låta lura sig af någon menniska; vore det också den slugaste advokat i verlden. Fem minuter derefter skickar han lagkarlen följande svar: „Hr X., attorney i London, behagade betala 4 pund sterling till hr S. för en middag *à la carte* med bordeaux, sherry, porter, champagne m. m.“ Lagkarlen svarar på tal med följande lilla handbref: „Bästa herre, så ledsamt det är, ser jag mig af min medborgerliga pligt tvungen att anmäla er för polisen för otillåten utskänkning, hvarpå er senaste biljett innehåller beviset“. Squiren skrattade och betalade advokaten för hans möda att äta en god middag.

GUL SNÖ. Professor Langell i Kasan har meddelat följande underrättelse om en ganska interessant naturföreteelse: Den 14 och 22 mars detta år föll gul snö — af samma intensivt gula färg som vanligt halmpapper — i Kasan under en temligen stark sydvestvind och betäckte marken till en half tums tjocklek. Denna gula snö tyckes hafva varit betydligt utbredd, emedan man märkt alldeles samma företeelse i Simbirsk, som ligger 20 mil från Kasan. Snöns gula färg uppkom af en fin jordsubstans, som återstod, sedan snön hade smält. Då denna substans lades under mikroskopet, varseblefvos åtskilliga former i detsamma. Dr L. Rabenhorst i Dresden har funnit, att den organism, som är den förherrskande och som egentligen gifvit snön dess färg, är nära beslägtad med ett par infusionsdjur, Melosira varians och M. subflexilis (af $\frac{1}{141}$ — $\frac{1}{81}$ millimètres genomskärning). Som gul snö, efter hvad vi hafva oss bekant, aldrig varit sedd förut,

eger detta factum sitt interesse, icke blott för vetenskapen, utan äfven i allmänhet.

HVARTILL GRAMMATIKEN ÄR NYTTIG. En egen rättegång pågår för närvarande inför domstol i Genua. Det gäller nemligen en person, som rest på jernväg mellan Voltri och Genua, men som icke lemnade sin biljett vid ankomsten till bangården och som dessutom, i stället för att betala hvad färden kostade, påstod att han skulle få betaldt en motsvarande summa. För detta sitt yrkande stödde han sig på några ord, som äro tryckta på alla biljetter: „Om man icke vid ankomsten till bangården lemnar biljetten, skall man fordra *(si esigerà)* summan för hela färden". Nu hade bemälde resande icke lemnat biljetten och egde således rätt att begära så mycket som hela resan kostade. Det var en nyck, men som stöder sig på grammatiken, och flera skickliga advokater hafva rådt hr Baroni, så heter den resande, att fullfölja målet, om ej för annat, så för att gifva dem som vederbör en lexa i det italienska språket.

TJUFVAR HVAR ENDA EN! Som man vet, är Italien öfversvämmadt af röfvare och skälmar af alla slag. Nyligen hade en tjensteman i södra Italien blifvit bortförd af röfvare, hvarpå han skickade till sina slägtingar och bekanta ett bref af följande lydelse: „Jag är fånge och dömd till döden. Man vill icke släppa mig med mindre än att jag gifver 60,000 francs i lösen. Skaffa dem snart. Sök att göra regeringen interesserad för mig och skicka mig penningarna kontant, ty eljest skär man öronen af mig först och tager mitt lif sedan". Derefter följde datum, underskrift och uppgift på stället, der penningarne borde läggas. Men brefvet hade ett post scriptum, skrifvet och undertecknadt af en annan hand. Detta postscriptum lydde så: „Fången är en tjuf. Jag har aldrig begärt mera än tiotusen francs i lösen för honom. Han ämnade stoppa resten i sin egen ficka. Skicka således tiotusen francs, så släpper jag honom". Läsaren torde förstå, att det var röfvarebandets anförare, som tillagt detta post scriptum.

— ANEKDOT. Man berättar följande om den för någon tid sedan aflidne hertigen af Pasquier: Mot slutet af sin långa lefnad blef den stackars hertigen nästan blind och ganska döf. Han tyckte imellertid om att se folk hos sig och fortfor med att gifva middagar ibland. Då det vid sådana tillfällen blef fråga om att bestämma bjudningarna, tog hans sekreterare en tjock bok, der namnen voro antecknade på alla de personer, med hvilka hertigen stod i någon förbindelse. Han läste då upp namnen högt, och Pasquier gaf tillkänna, hvilka af dem han ville bjuda. En dag höllo de tillsammans på med denna lilla sysselsättning.

— Hr Viennet? — läste sekreteraren.

— Ja, — svarade hertigen.

— Markis de Boissy?

— Ja.

I detsamma öppnade en betjent dörren och anmälde en besökande:

— Hr Durand!...

Den gamle hertigen hade icke hört, att dörren öppnades, och icke heller sett, att någon kom in, utan trodde, att sekreteraren blott hade fortsatt läsningen.

— Hr Durand? — svarade han. — Nej, nej, icke den; han är så tråkig!

Det var för sent. Durand stod redan midt i rummet och kunde omöjligt komma derifrån. Han helsade. Hertigen märkte honom nu och sade med ett artigt löje:

— Ah, är det ni? Välkommen. Vi höllo just på att tala om er!...

NY ILLUSTRERAD TIDNING.

Undertecknad har härtill låtit förfärdiga eleganta Band enligt vidstående teckning, och kunna desamma erhållas till ett pris af 2 Rdr 50 öre såväl hos herrar Bokhandlare i Stockholm och Landsorten som ock hos

J. Elkan,
Bokbindare.
Drottninggatan N:o 11.

TIDN. ST. 2/10 ÖRE

☛ **Med dagens nummer af tidningen följer Titelblad och innehållsförteckning för årgången 1865.**

SCHACK.

Uppgift 82.

Af J. G. S.

Svart.

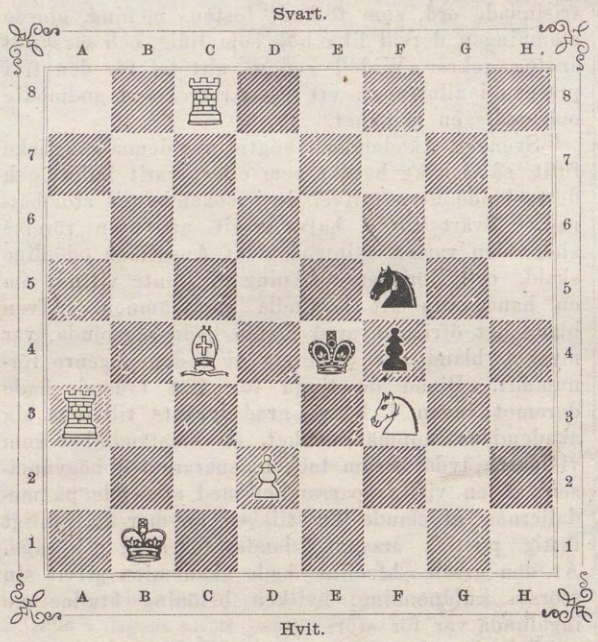

Hvit.

Hvit börjar och gör matt i tredje draget.

Lösningar af uppg. 77 samt I och II i n:r 45 (4/11).

77. Af *Den Gamle.* 1. Lc7—d8; varianter: **A.** Th7—f7†, 2. Sd6—f7:†, Ke5— likg.; 3. Dh1—d5 l. f3 ‡; **B.** 1. » Ke5—f4; 2. Dh1—f3†, Kf4—e5; 3. Df3—f6 ‡; **C.** 1. » Th7—e7; 2. Dh1—e4†, Ke5—f6 l. d6; 3. De4—e7:(d5) ‡; **D.** 1. » Th7—h4; 2. Dh1—d5†, Ke5—f4; 3. Dd5—g5 ‡; **E.** 1. 1. » Ld7—f5; 2. Dh1—h2†, Ke5—d4 l. e6; 3. Ld8—b6 ‡ l. Lb1—f5: ‡; öfriga varianter finnas, med ledning af de nu angifna, lätt. Ins. af *Sahlberg, M. N., C. W. H—n, Hfm, C. O. Bergmark, Lolo, Wennberg, Hfm, Lundell, G. Barlow, L. H., —an—, Sandegren.* Denna variantrika uppg. har vunnit rättvist bifall. Så yttrar t. ex. M. N.: »Det gläder mig att problemet är svenskt». S. anser det »mera rikt på varianter än egentligen svårt».

I. 1. Th5—e5, och oundvikligt 2. g4—g5 ‡. Ins. af *»Hopp», Sahlberg, S. G. T. S.*, Upsala, *Lolo, Albert*, Målilla, *Polykarpus, Casimir Berg*, Malmö, *Christian S.*, Carlshamn, *Lundell, Wennberg, Bergmark.*

II. (En sv. Spr. bör tillsättas på a2.) 1. Dd2—d4:†, Te4—d4:; 2. Ta5—c5 ‡. Ins. af *»Hopp», Sahlberg, S. G. T. S., Lolo, Albert, Casimir Berg, Christian S., Lundell, Wennberg, Bergmark.* Det af P. försökta 1. Dd2—d3† strandar på det motschack, som 1. » Le2—d3:† ger.

Uppgift 83.

Af J. Brown.

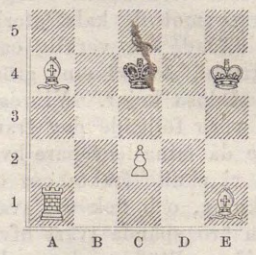

Uppgift för Nybörjare.

V.

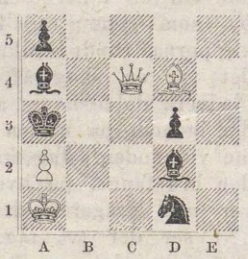

Hvit börjar och gör matt:
i andra draget. i tredje draget.

Brefvexling.

R. S. (18/12): R. 81.
C. F. W. (Jkpg & O. 10/12): R. 80.
J. S. (Hörby & B. 10/12): R. 78—80. Problemturneringen? Var lugn: den kommer!
C. W. H—n (Göteborg 11/12): R. 80.
A. W. (18/12): Med nöje vilja vi, så långt tid och förmåga räcka till, stå till tjenst, och lemna er således den upplysning, att schackuppgiften i profnumret af „Der Bazar" löses genom 1. Df3—f7:†, Kg6—f7: (bäst); 2. g7—h8: S†, Kf7—e8; 3. Sh5—g7† o. s. v., med matt på a5 genom 8. Se5—c4: ‡.
—an— (15/12): R, 78—80.
Lolo (Ups. 18/12): R. 79, 80, III, IV.
V. O. S. (Uddevalla 18/12) R. 78—81.
C. O. B. (Christiania & Hadelands Glasbruk 18/12): R. I—IV. Det andra under pröfning.
Garçon (Jönkpg 20/12), *C. W. H.* (Göteborg 23/12): R. 81.
P. M. L. (Söderkpg & B. 22/12): Allt riktigt befunnet.

Den 27 dec. J. G. S.
Stockholm, Skärgårdsgatan 10.

Anmälan.

NY ILLUSTRERAD TIDNING

anmäler härmed till prenumeration sin andra årgång. Bolagets styrelse utgöres af professorerna Edv. Bergh, J. F. Höckert och A. Key, litteratören F. Hedberg samt kongl. boktryckaren E. Norstedt, och såsom suppleanter professoren C. Rossander, kongl. hofmålaren J. W. Wallander och boktryckaren I. Hæggström. Tidningen har att påräkna bidrag från samma konstnärer, som hittills, och dess träsnidareverkstad, hvilken genom både in- och utländska gravörer kommer att ytterligare förstärkas, förestås fortfarande af herr E. Skill, hvars arbeten såväl för tidningen, som för utbildandet här i landet af en träsnidarskola, redan hos oss häfdat det anseende, som han före sin hitkomst vunnit i utlandet.

Redaktionen af *Ny Illustrerad Tidning* öfvertages från och med den 1 Jan. 1866 af undertecknad. Tidningen, som under sitt första år haft att kämpa med många af de hinder, hvilka oundvikligen möta hvarje begynnande företag af den omfattning, som detta, har lyckats utsträcka sina litterära förbindelser såväl inom Sverige, som grannländerna. Åt den *Skandinaviska Industri- och Konst-Expositionen år 1866* skall tidningen i bild och skrift egna en liflig uppmärksamhet; och dessutom såväl följa med de vigtigaste tilldragelserna inom och utom landet, som genom afbildningar af fosterländska vyer och fornminnen samt äldre och nyare konstalster, genom historiska, kultur- och litterär-historiska uppsatser af sådan art, som tillhöra en illustrerad organ för konst, bildning och nöje, samt genom bidrag inom *skönlitteraturens* område i bunden och obunden stil, sträfva att erbjuda ett godt och omvexlande innehåll. Tidningen hoppas derigenom, att kunna vinna och bibehålla det deltagande från allmänhetens sida, som ensamt möjliggör dess utveckling och framgång.

Tidningen utkommer i Stockholm hvarje Lördagsmorgon och kommer att expedieras till landsorten med de under Fredagen afgående poster.

På *Ny Illustrerad Tidning* kan prenumereras, i landsorten hos hrr *bokhandlare* samt å *postkontoren*, i hufvudstaden såväl *å de dagliga tidningarnes utdelningsställen*, som hos *bokhandlarne.*

De, som inom hufvudstaden önska få tidningen *hemsänd utan någon kostnad utöfver prenumerationspriset*, kunna vinna denna fördel genom att insända prenumerationsbeloppet, jemte tydlig uppgift på namn och bostad, *direkt till Redaktionen af Ny Illustrerad Tidning*, hvars byrå hålles öppen *hvarje söcknedag kl. 9—12 f. m., samt 3—7 e. m. i huset N:o 6 Munkbrogatan*, till venster öfver gården, tre trappor upp.

Prenumerationspriset är *lika öfver hela riket* (i landsorten postförvaltare-arfvode inberäknadt) *12 rdr för helt år, 6 rdr 50 öre för halft år och 3 rdr 50 öre för ett qvartal.*

Stockholm i December 1865.

Harald Wieselgren.

☛ *Redaktionen stannar i stor förbindelse hos de resp. Tidningsredaktioner i landsorten, hvilka täcktes i sina blad inrymma denna anmälan eller omnämna densamma.*

IWAR HÆGGSTRÖMS BOKTRYCKERI.